image
not
available

Digitized by Google

Google

3. 2. 3

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

GRAMMATICÆ HEBRAICÆ ET CHALDAICÆ,

EX OPTIMIS, QUÆ HACTENUS prodierunt, nova facilique methodo concinnatæ,

TOMUS II.

COMPLECTENS

SYNTAXIM FIGURATAM,

ſive Rhetoricam ſacram,

GRAMMATICÆ CHALDAICÆ COMPENDIUM,

NECNON

VARIA AD LITERATURAM HEBRAICAM SPECTANTIA:

CUM

INDICIBUS LOCUPLETISSIMIS.

Auctore Domno PETRO GUARIN, *Preſbytero & Monacho Ordinis Sancti Benedicti, è Congregatione S. Mauri.*

LUTETIÆ PARISIORUM,
Typis JACOBI COLLOMBAT, Regis Chriſtianiſſimi Typographi ordinarii, &c. viâ Jacobæâ, ſub ſigno Pelicani.

M. DCC. XXVI.

CUM APPROBATIONE ET PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRÆFATIO,

IN QUA PUNCTORUM VOCALIUM, quod ad eorum ſignificandi poteſtatem attinet, antiquitas ſimul & auctoritas vindicantur.

PRODIT in lucem alter operis hujus grammatici tomus. Qua benignitate ab æquis peritiſque rerum illarum æſtimatoribus acceptus eſt primus: eadem & hic futurum ab iis ut excipiatur arbitror. Hoc ut mihi ipſe polliceri audeam, facit haud mediocris eorum, quæ complectitur, grata cum varietate conjuncta utilitas. Is enim, præter *Syntaxim figuratam*, ſive *Rhetoricam ſacram*, in qua non pauciora, quam in Syntaxi ſimplici, explicantur Scripturæ loca; continet Grammaticæ Chaldaïcæ compendium, & alia bene multa cum ad Grammaticam, tum ad literaturam Hebraïcam ſpectantia. Ea inter locum habitura erat dudum à nobis elaborata confutatio principiorum, quibus innititur *Grammatica Hebraïca à punctis aliiſque inventis Maſſorethicis libera*, quam vir eruditus D. *Maſclefius*, Canonicus Ambianenſis, ante annos decem in orbem literatum emiſit. Verum cum in majorem opinione noſtra molem, dum prelo committeretur, id voluminis excreverit: hancce confutationem ut in epitomen contractam ea in præfatione collocaremus impulit nos & ſumtûs typographici, & voluminis ipſius minuendi cupiditas.

Digitized by Google

balatronis loco te habet, (hoc eſt à veritate alienum , aut vocis Gallicæ *belitre* poteſtatem ignoro) *& tu inſulſe illi reſpondes ? Cum revera ſtet à te ratio , cauſam tuam languide propugnatam ne deteras. Si legi vis , operi tuo paululum ſalis adſpergito* (plena manu adſpergit interpolator , ſed non Atticum). *His excitatus voculas aliquot addidi , quibus me gravi accuſatione nonnihil commoveri duntaxat oſtenderem ; idque ſalva mea in ejus eruditionem virtutemque ſumma reverentia. Ceterum hac noſtra diſputatione magnam , quam de Congregatione ſemper habui opinionem nihil imminutum iri pro certo habeas velim. Si iſthic adfuiſſem , pauca quædam in emendandis ſpeciminibus , uti veroſimile eſt , reſecuiſſem. Imo verba duo deleri juſſi ; revera enim optima in R. P. Guarini libro reperi , quæ , ut apud me ratum fixumque eſt , lucro apponam. Sed utrum mandata mea ſat cito pervenerint conficienda , neſcio.* Sat cito pervenerunt ; ſed non ſolum duo illa verba non reſecuit editor , quiſquis ille fuerit : verum etiam plura de ſuo , ut videtur , addidit.

Quis , lecta hac epiſtola , editam , qualis vulgata eſt , totam à Domino Maſclefio profectam exiſtimet ? Ego certe non credo. Quare diu multumque dubitavi , utrum judicio , quod de illa tulerunt viri Hebraïce docti , eam non permitterem. Verum cum omnibus debitores ſimus , relictis interpolatori vagis ſuis declamationibus , inſulſis jocis , magnificis & glorioſis oſtentationibus , &c. ſi quid præterea in hoc libello fuerit , quod confutatione indigere videatur , id in convellendis prædictæ Grammaticæ fundamentis ſtrictim & pro data occaſione attingemus. His præmiſſis , ad ſtatum quæſtionis venio. Is autem, quo facilius intelligatur , res eſt paulo altius repetenda.

ARTICULUS I.

Verus quæſtionis ſtatus , noſtra & D. Maſclefii de punctorum Maſſorethicorum auctoritate ſententia , & nova eruditi Canonici Hebraïce legendi ratio exponitur.

HEBRÆI codices , ut diximus in tom. I. trium duntaxat aut quatuor vocalium ſubſidio quondam ſcribebantur legebanturque. *Pagg. 16. 17. in not.* Hæ vocales erant א , ה , ו , & י , quæ *matres lectionis* appellabantur , quod eam parerent. Nec male ; conſonantes enim literæ ſic vocantur , quod ſonent cum vocalibus , ſeu vocalium ope , & ſine illis plane ſileant , ſive nullum edant ſonum. At præterquam quod veterum illarum

a iij

Digitized by Google

vocalium certus ac definitus non erat ſonus, illæ in vocibus quamplurimis deſiderabantur. Eodem ubique modo prolatas illas non fuiſſe certum eſt; nam I. א erat A in voce ראש ráſch *pauper*, 2. Reg. 12. v. 1. E in ראשית reſchíth *principium*, I in ראשון riſchón *primus*, O in ראש róſch *caput*, U in נאם neúm *dictum, pronuntiatum*, &c. II. ה ſonabat A in צדקה tſedhaqá *juſtitia*, E in מקנה miqné *poſſeſſio*, O in עשה aſó *facere*. III. ו modo erat O, ut גדול gadhól *magnus*, modo U ſive OU, ut עצום atſoúm *fortis, robuſtus*. IV. Denique (י) interdum efferebatur I, ut צדיק tſaddíq *juſtus*, interdum E, ut היכל hechál *palatium*. Antiquas illas vocales in vocibus prope innumeris defuiſſe & etiamnum deficere, Hebraïce peritum fugit neminem. His carent v. g. דבר davár *verbum*, משל maſchál *parabola*, כרם kérem *vinea*, &c.

Porro quandiu lingua Hebraïca uſi ſunt Judæi, vel in eodem loco conſtitêre, quo quæque ex antiquis illis vocalibus cum aderant, efferenda eſſet ſono, vel quænam ex illis, cum deerant, ſupplenda; uſu quotidiano, aut avita traditione, quam filii à parentibus, diſcipuli à magiſtris edocebantur, facile noverunt. At poſtquam varia in exſilia pulſi ſunt, & à ſe invicem diſtracti; quis veteribus illis vocalibus ſonus eſſet affingendus, vel quænam ex illis ſupplenda; qui hac in lingua minus exercitati erant, ignorare cœperunt. Ex quo factum eſt, ut non raro adulteratus fuerit genuinus Scripturæ ſenſus. Commutato enim veterum illarum vocalium ſono διακριτικῷ ſive *diſtinctivo*, & commutatis invicem ſupplendis vocalibus, immutetur etiam neceſſe eſt vocum ſignificatio. Nam v. g. dictio ראש in diverſis Scripturæ locis & *caput* & *pauperem* ſignificat. Si legatur *ROSCH*, h. e. ſi א proferatur *o*, eſt *caput*; ſi legatur *RASCH*, id eſt, ſi א pronuntietur *a*, eſt *pauper*. Ita in voce דבר, quæ nullas habet vocales, ſi ſuppleveris duplex *a*, & legeris *DAVAR*, erit *verbum*; ſi duplex *e*, erit *peſtis*; ſi *o* & *e*, erit *loquens, ductus, mos, caula, ovile*; ſi *e* & *i*, erit *adytum, oraculum*, &c. Judæus igitur, qui genuinæ lectionis ignarus legebat *róſch* ubi legendum erat *ráſch*, & vice verſa; vel qui pro *davár* legebat *déver*, & contra; is Scripturam corrumpebat, vel in Scriptura interpretanda hallucinabatur.

Huic malo latius in dies graſſanti ut mederentur Judæi Tiberienſes, vel quivis alii, ſexto circiter ineunte ſæculo vocales novas excogitarunt, quibus & veterum diſtinctivus in qualibet voce definiretur ſonus, & inter legendum ſuppleri ſolitæ exprimerentur. Itaque ubi vox ראש legenda erat *róſch*, vocalem novam *o*, quam puncto expreſſere, inter ר & א ſupra ſcripſerunt, ſic: ראֹש róſch *caput*. Ubi vero vox

Digitized by Google

eadem proferenda erar *ráſch*, vocalem novam *a*, quæ ταῦ Græco hodie fere ſimilis eſt, primæ literæ ר hoc modo ſuppoſuerunt: רָאשׁ ráſch *pauper.* Sic ubi tres illæ literæ דבר vocalibus antiquis deſtitutæ *verbum* ſignificabant, infra duas priores novam vocalem *a* ſcripſerunt, ſic: דָּבָר *davár*; ubi vero *peſtem*, *e* geminarum iiſdem literis ſuppoſuerunt hoc modo: דֶּבֶר *déver.* Novæ illæ vocales appellantur à Grammaticis *puncta vocalia*, quod fere omnes conſtent punctis, & antiquarum vocalium, ſi adſint, ſonum diſtinguant; ſi vero deſiderentur, vicem ſuppleant, eaſque repræſenrent. Qui autem recentes illas vocales excogitarunt & Hebræo textui adjecerunr, dicuntur *Maſſorethæ*, à verbo Hebræo מָסַר maſár *tradidit*, quod in illis excogitandis inſcribendiſque traditionem πατροπαράδοτον ſequuti ſint, non vero aniles fabulas, ut arbitratur D. Maſclefius.

[illegible] vero quæritur utrum, quod in Scriptura nobis ſupereſt linguæ Hebraïcæ & Chaldaïcæ, id à Judæorum ſaniori nobilioriqe parte ſatis excultum fuerit, ut certa & conſtanti traditione ad Maſſorethas uſque pervenerit ejus notitia. Sive utrum Judæi illi hanc utramque linguam ſatis calluerint, ut antiquis vocalibus, ubi adſunt, ſonos ſuos ad ſignificandum diſtinctivos aſſignare; ubi vero deſiderantur, eas punctis à ſe excogitatis certo ſupplere potuerint: adeo ut voces Hebraïcæ punctis illis inſtructæ idem prorſus hodie ſignificent, quod Moſis aut Davidis temporibus, cum inter eas legendas antiquæ vocales, ſi adeſſent, certo ac diſtincto ad ſignificandum ſono proferebantur; ſi vero abeſſent, ſupplebantur. Verbo dicam, quæritur utrum hodiernæ vocales, quod ad ſignificandi poteſtatem attinet, eædem plane ſint ac veteres vel expreſſæ, vel inter legendum ſuppleri ſolitæ. Dico: quod ad ſenſum attinet, non vero quod ſpectat ad ſonum ipſiſſimum; Maſſorethis enim animus non fuit antiquos vocalium ſonos, ſive eaſdem, quibus illæ antiquitus proferebantur, vocis inflexiones; ſed earum naturam, &, ut ita loquar, ſubſtantiam exprimere. Rem exemplum illuſtrabit. Ubi v. g. veteres antiquam vocalem א, legebant *a*, ibi Maſſorethæ τῷ א, vel literæ præcedenti, novam ſuam vocalem *a* ſuppoſuere. Sic in vocum ſyllabis, in quibus eadem vocalis *a* inter legendum ſupplebatur, in his & figuram ſuæ vocalis *a* literæ conſonanti, quacum ſyllabam efficere debet, ſubſcripſerunt. Jam vero utrum nova illa Maſſoretharum vocalis *a* antiquæ non ſubſtantiam modo, verum etiam eundem omnino ſonum repræſentet: ſive utrum eadem plane vocis inflexione proferatur, qua veteres *a* his in ſyllabis pronuntiabant, clarum puta, an obſcurum, &c. abſurdum eſt quærere: cum id

Status quæſtionis.

& ad ſenſum nihil conferat, & ejuſmodi prolatio etiam antiquitus pro variis temporibus, locis, ac perſonis, ut veroſimile eſt, variarit. Ut igitur ſartatecta ſit Maſſorethica punctatio, ſatis eſt ut antiquæ pronuntiationis Hebraïcæ ſubſtantiam, nempe vocalium naturam exprimat; minime vero ejus accidentia, videlicet eaſdem, quæ in proferendis illis vocalibus olim adhibebantur, vocis inflexiones.

Epiſt. p. 3. Is eſt controverſiæ ſtatus, quem à ſe non intellectum probat D. Maſclefius cum ait in ea quoque me eſſe ſententia antiquam Hebræi pro-
Pag. xiij. nuntiandi rationem interiiſſe, eo quod in tomi I. præfatione ſcripſerim haud ægre me conceſſurum *antiquam & genuinam linguæ Hebraïcæ prolationem hodie ignorari, ſi antiquæ pronuntiationis nomine intelligat* (D. Maſclefius) *eoſdem plane ſonos, eaſdemque vocis inflexiones, quibus non ſolum vocales, verum etiam conſonantes literæ, Moſis aut Davidis temporibus efferebantur..... At ſi vocalium naturam, earumque cum literis compoſitionem ad certum ſenſum in qualibet Hebræi textus voce efficiendum intelligat, ut revera debet intelligere, ſi ipſe ſibi conſentiat* (h. e. ſi quid adverſus puncta Maſſorethica conficere velit), *quam longe opinione fallitur! puncta enim vocalia hoc modo conſiderata, literis poſteriora non ſunt, ſed earum æqualia, licet figura illorum & inſcriptio à Maſſorethis inventa ſit, atque excogitata.* Nullus, opinor, ex his verbis non videt quam aliter de antiqua pronuntiatione Hebraïca ſentiam, atque D. Maſclefius. Is eam, tum quod ſpectat ad vocalium naturam, rum quod ad earum prolationem attinet, plane interiiſſe arbitratur; ego vero concedo duntaxat illam excidere potuiſſe, aut etiam excidiſſe, quod pertinet ad vocis inflexiones, quibus olim non ſolum vocales, verum etiam conſonantes literæ proferebantur: at vocales ipſas, quod ſpectat ad earum naturam ſive ſubſtantiam, & cum literis conſonantibus ad ſignificandum compoſitionem, haud ſecus ac conſonantes, ad Maſſorethas, imo ad nos uſque, perpetua & conſtanti traditione ſervatas exiſtimo. Quod ſatis eſt ut firma ſit atque inconcuſſa Maſſorethaurm punctatio. Diſcrimen igitur, quod in verbis ſupra laudatis vocalium naturam inter & earum prolationem aſſignavi, & in quo maxime poſitus eſt controverſiæ ſtatus, odoratus non eſt emunctæ naris Canonicus.

D.R.E.B.D. Rem acu non tetigiſſe D. Maſclefium animadvertit etiam vir in omni literaturæ genere, maxime vero in Orientalibus linguis exercitatiſſimus, ac Reipublicæ literariæ notiſſimus. Is in epiſtola, quam ad unum ex amicis ſuis ſcripſit, & cujus facta eſt mihi copia, præmiſſo honorificentiſſimo de primo operis noſtri volumine judicio, hæc ſubjungit:

jungit : * *Cum poſteriores literas tuas accepi, nondum videram, quam ad me miſiſti, D. Maſclefii ſcriptiunculam. In ea poſtmodum legenda hunc auctorem vel ſeipſum, vel quem aggreditur, ſatis non intelligere judicavi. Quod Ludovico Cappello de Critica ejus ſacra dicebat Grotius* : Contentus eſto magnis potius, quam multis laudatoribus, *id ego R. Patri Guarino ferme dixerim.* Sed his diutius non immorabor, ut, quid ego & D. Maſclefius de punctorum Maſſorethicorum auctoritate ſentiamus, apetiam.

Puncta Maſſorethica, ſi figuram eorum & Hebræis vocibus adjectionem ſpectes, à recentioribus Judæis, quos vocant Maſſorethas, ſexto circiter ineunte ſæculo excogitata fuiſſe, aut ſaltem excogitari cœpta exiſtimo. At ſi eorum una cum literis ſignificandi poteſtatem attendas, ea literarum & coæva, & ejuſdem eſſe auctoritatis arbitror. Illa ſiquidem nihil aliud ſunt, quam vocales antiquæ cum ſono ſuo ad ſignificandum diſtinctivo, ubi comparent, repræſentatæ; ubi vero deſiderantur, à viris in Scriptura & Hebraïca lingua exercitatiſſimis expreſſæ.

Noſtra de punctorũ vocalium antiquitate aucto ritateque ſententia.

Eidem ſententiæ adſtipulatur Elias Levita, qui licet punctorum figuras recens Maſſoretharum inventum eſſe contendat, cenſet tamen formam & poteſtatem hujus punctationis, ſeu rationem legendi ſecundum hodiernam punctationem, veram eſſe & genuinam ſecundum Moſis, prophetarum, & aliorum ſcriptorum θεοπνεύστων mentem expreſſam: adeo ut hodierna lectio, quam iſta punctatio Maſſorethica repræſentat, nulla plane ratione ſit in dubium vocanda, aut ſuggillanda, quaſi Maſſorethæ pro lubitu ſuo proprio textum ſacrum punctis vocalibus animarint; eo quod vera legendi ratio per continuam traditionem ad illos pervenerit. Sic Eliæ ſententiam explicat Cl. Buxtorfius.

Maſſor. Hammaſſ. Præfat. iij.

De punct. antiq. & orig. p. 4.

Ita ſentiunt Judæi omnes per univerſum orbem diſperſi, quorum idcirco nonnulli cum Chriſtianis quibuſdam, puncta ipſi Adamo, alii Moyſi, alii, & quidem majori numero, Eſdræ accepta referunt. Imo ab hac ſententia non longe abeſt Ludovicus Cappellus, alter cum Morino D. Maſclefii auctor. *Una cum Elia*, inquit, *ejuſque popularibus dicimus, quod forma & poteſtas iſtius punctationis, ſeu ratio legendi ſecundum hodiernam punctationem, ſit* ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον *vera & genuina juxta mentem Moſis, Prophetarum, & reliquorum ſcriptorum ſacrorum expreſſa; quia raro alia poteſt afferri punctatio, quæ meliorem, veriorem, & convenientiorem ſenſum fundat..... Quod autem cenſor* (D. Buxtorfius) *in iſta*

Præfat. in Vindic. Arcã. punct. p. 803. edit. Amſtel. 1689.

* Je n'avois point vû, quand vous m'écrivites vôtre derniere, le petit écrit de M. Maſclef, que vous m'avez envoyé. J'ay jugé, en le liſant depuis, que cet Autheur ou ne s'entend pas trop bien lui-même, ou n'entend pas celui qu'il attaque. Je dirois volontiers au R. P. Guarin ce que Grotius diſoit à L. Cappelle ſur ſa Critique ſacrée : *Contentus eſto magnis potius, quam multis laudatoribus.*

ſententiæ Eliæ explicatione, Maſſorethicam punctationem non eſſe in dubium vocandam, addit: quaſi ipſi (*Maſſorethæ*) pro lubitu ſuo proprio textum ſacrum punctis vocalibus animarint, *id pro more ſuo facit, ut invidiam mihi creet, & odium omnium conflet; quaſi ego vellem Maſſorethas pro animi libidine & cæco impetu, vel maligne puncta paſſim addidiſſe, ut inſanam Judæorum ſuperſtitionem & infidelitatem adverſus Chriſtianam fidem adſtruerent. Si Genebrardus & alii cum eo nonnulli id voluerunt, ego me illis non accenſeo.* Idem profeſſor Salmurienſis alibi rotunde & ſine exceptione ſic loquitur: *Sane non negamus Eſdram docuiſſe ſacrorum librorum lectionem, eamque inter Judæos ſervatam & obſervatam fuiſſe ad Maſſorethas uſque per inſtitutionem & traditionem πατροπαράδοτον, qui eam, prout acceperant, excogitatis à ſe punctulis & notulis expreſſerunt.* Itaque, ſecundum Cappellum, Maſſoretharum lectio eadem eſt atque illa quam Eſdras docuit. Eſdras autem, cum eſſet propheta, lectionem diverſam ab ea, quæ Moſis, prophetarum, & aliorum ſacrorum ſcriptorum temporibus obtinebat, docere non potuit. Ergo, ſecundum Cappellum, lectio Maſſorethica, ſive puncta vocalia, quibus maxima ex parte hæc lectio innititur, ejuſdem ſunt antiquitatis auctoritatiſque, quod ad eorum ſignificandi vim attinet, cujus ſunt literæ ipſæ conſonantes.

Vindic. Arcan. punct. pag. 829.

D. Maſclefii de punctorum vocalium auctoritate ſententia, ejuſque nova Hebraïce legendi ratio.

In ſententiam à noſtra longe diverſam abit D. Maſclefius. Is arbitratur Maſſorethas in excogitandis inſcribendiſque Hebræo textui punctis ſuis vocalibus, nequaquam certa & conſtanti traditione, ſed *uno tantummodo Hebraïco textu, ac anilibus & falſis hinc inde conquiſitis rumuſculis ac commentis adjutos fuiſſe;* coſque præterea ſequutos eſſe *præconceptas ſuas opiniones, quæ tantum abeſt ut Chriſtianæ veritati conſentiant, ut ſæpiſſime ipſi è diametro adverſentur.* Hac opinione imbutus, aut potius, ut ipſe ſatis innuit, negotio, quod primo aut altero menſe linguæ S. tyronibus, qui bonis grammaticis vel præceptoribus non utuntur, faceſſere ſolet punctorum illorum mutatio, deterritus eruditus Canonicus, ea omnia rejicit, ſubſtitutis in eorum locum aliis vocalibus, quas *auxiliares* appellat, & quarum ope literas conſonantes ſuo modo pronuntiat. Vocalis autem auxiliaris, ſecundum D. Maſclefium, ea eſt, *quæ conſonantem proxime ſequitur, & cum ea ſonat in illius denominatione artificiali; ſeu cujus auxilio conſonantis nomen artificiale pronuntiatur. Denominatio artificialis ſeu nomen artificiale conſonantis* ב *eſt* Beth. ג *eſt* Ghimel. ד *eſt* Daleth, &c. *Dicitur nomen* artificiale, *quoniam ab artis grammaticæ magiſtris fuit impoſitum. Vocalis autem quæ ſequitur* ב *in illius denominatione artificiali eſt* e. *Igitur* e *eſt vocalis auxiliaris* ב, *& ſic de ceteris.*

Proleg. p. 6. *Ibid. p. 36.* *Ibid. pagg. 60. 61.* *Gram pagg. 217. 218.*

Explicata vocalis ſuæ auxiliaris natura, hanc unicam de lectione Hebraïca regulam tradit D. Maſclefius: *Quotieſcunque conſonans conſonantem immediate ſequitur in eadem voce, inter utramque ſupplenda eſt ea vocalis, quæ ſonat cum priore conſonante in illius denominatione artificiali. Hæc una ſufficit regula, ut intra horam currente lingua legatur quivis textus Hebraïcus non punctatus.* *Ibid. p. 219.*

Vocales autem auxiliares non adhibet eruditus Canonicus, niſi in vocibus duntaxat, in quibus nulla reperitur antiquarum vocalium אהוי, quibus adjungit ח & ע. Agnoſcit itaque ſex vocales, quarum unicuique perpetuum affingit ſonum, quanvis multiplicem quondam obtinuerit, ut diximus ſupra, & ut fatetur ipſe D. Maſclefius. Ipſi ergo א eſt *a* breve, ה *e* itidem breve, ו *ou*, & eſt ſemper vocalis, (י) *i*, ſemper vocalis, ח *e* longum, ſeu fortiter aſpiratum, ע denique *a* longum, ſive, ut præcedens, fortiter aſpiratum. Quaſi aſpiratio, etiam denſiſſima, ſyllabarum quantitati quidquam adjiceret. Has inter vocales non comparet *o*; qua de cauſa, nos forte olim docebit eruditus Canonicus. Si conjecturæ locus eſt, ſuſpicor hanc ab eo ſublatam, quod cum exprimenda fuiſſet per ו, quod antiquitus *o* & *u* ſonabat, nec certas regulas, quibus duplex ille ſonus diſtingueretur, tradere facile potuiſſet; vocalem hanc in medio relinquere maluerit, quam unicam ſuam de lectione Hebraïca regulam aliqua exceptione gravare. *Ibid. p. 196. & ſeqq.*

Ut autem nova iſthæc Hebraïce legendi ratio facilius intelligatur, illius exempla quædam, novitatis amatorum gratia, hîc ponere juvat. אלהים Maſſorethæ Elohim, D. Maſclefius Aleim, *Deus.* וחשך Maſſor. vehhoſchech, D. Maſc. oueſſic, *& tenebræ.* וירא Maſſor. vaiiar, D. Maſc. ouira, *& vidit.* ויבדל Maſſor. vaiiavdel, D. Maſc. ouibedal, *& druiſit.* המים Maſſor. hammaiim, D. Maſc. emim, *aquæ.* ויקרא Maſſor. vaiiiqra, D. Maſc. ouikoura, *& vocavit.* האור Maſſor. haor, D. Maſc. eaour, *lux.* לילה Maſſor. laila, D. Maſc. lile, *nox.* אברהם Maſſor. Avraham, D. Maſc. Aberem, *Abraham.* ישראל Maſſor. Iiſraël, D. Maſc. Iſſiral, *Iſraël.* דוד vel דויד Maſſor. David, D. Maſc. Doud & Douid, *David.* שלמה Maſſor. Schelomo, D. Maſc. Sſilame, *Salomon*, & ſic de omnibus fere Hebræis vocibus, quæ nova hac legendi ratione ita deformantur, ut Judæis & Chriſtianis Hebraïce doctis Algunquinicæ vel Huronicæ, aut potius nullius linguæ eſſe videantur. Ea tamen methodo intra horam, currente lingua, quemvis textum Hebraïcum non punctatum legi exiſtimat D. Maſclefius. Sed putatne Hebræa legere ſe ac ſonare? Si putat, quanto in errore verſetur demonſtrabit vel exemplum unicum ex lingua Græca petitum. Removeantur vocales omnes

ex primò Geneſeos verſiculo in Græca Lxx. interpretum verſione, & quæ ſuperſunt conſonantes vocalium auxiliarium ope legantur; pro ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, en arche epoieſen o theos ton ouranon kai ten gen, *in principio fecit Deus cælum & terram;* ſupererunt ſolæ conſonantes ν ρχ πον θς τν ρνν κ τν γν, quæ per vocales ſuas auxiliares lectæ hos ſonos efficient: *Nu rhoch piſin thes taun rhonun ka taun gan.* Num, erudite Canonice, ſoni illi maxima ex parte Græci ſunt? Non magis Hebræi ſunt tui. At, inquies, ex hoc Græco verſiculo vocales omnes detrahis, cum in vocibus Hebræis non raro antiquæ reperiantur, quas ego retineo. Fateor; ſed cum genuinam vocalium illarum prolationem ignorare te fatearis; vetus enim ac genuina, te judice, interiit linguæ Hebraïcæ pronuntiatio: cumque earum unicuique unum eundemque ſonum, licet olim diverſus fuerit, attribuas; lectis tuo modo antiquis illis vocalibus, non magis Hebræa legis, quam ſi unis vocalibus, quas auxiliares appellas, uterere.

Sed te diutius non morabor ob novam tuam Hebraïce legendi rationem, quam ultro concedis *falſam eſſe, & à veterum Hebræorum pronuntiatione diſcrepantem.* Agnoſcis enim *veteres non ſemper ſubintellexiſſe vocales poſt conſonantem quamlibet, nec eas ſubintellexiſſe, quas ſubintelligendas* doces. Attamen priuſquam dimittam te, doceas me, quæſo, cur hanc pronuntiationem, quæ, ut fateris, minime Hebraïca eſt, excogitaveris. *Ut characteres, ais, ſonum aliquem edant, ac legi poſſint.* Sed quæ eſt, amabo te, ſoni hujus ac lectionis utilitas? Nam concedis *eos, qui novam* (tuam) *legendi rationem ſequi voluerint, non intellecturos eos, qui linguam Hebraïcam juxta Maſſoretharum regulas pronuntiabunt, nec viciſſim ab eis eſſe intelligendos.* Omnes autem cum Judæi, tum Chriſtiani Hebraïce periti linguam Hebraïcam juxta Maſſoretharum regulas pronuntiant. Ergo nec eos intelligis, nec te viciſſim intelligunt. Id non inficiaris. At ſaltem, dices, intelligent ſeinvicem diſcipuli mei. Hoc tibi polliceris. *Si non diſplicet*, inquis, *nova methodus, habebunt brevi, qui ea utentur, quos Hebraïce loquentes intelligere, & à quibus intelligi poſſint.* At præterquam quod decenni & amplius experimento conſtat eos non modo non ſeinvicem, ſed nec ſeipſos intelligere; aliter fieri non poſſe docet ipſa lectionis tuæ ratio. Etenim idcirco loquentes alios intelligimus, quod voces, quas proferunt, aliquid ex inſtitutione hominum ſignificent. At ſoni, quos edunt, qui pronuntiationem tuam ſequuntur, nihil ſignificant; vocum enim prolatarum ſenſus pendet à vocalibus. Atqui vocales tuæ nullum ſenſum efficiunt. Ergo voces, quas diſcipuli tui proferunt, nihil ſignificant. Ergo ſeſein-

Proleg. pag. 69. 70.

Ibid. p. 53.

Ibid. p. 77. 78.

Ibid. p. 59.

Digitized by Google

vicem intelligere nequeunt. Porro vocales tuas ſenſu vacare tute aſſeris cum ais : *Puncta Maſſorethica per ſe & ex inſtituto vim habent ſignificandi aliquid. Reſtringunt ſignificationes vocum, quibus inſunt ..... At puncta, quæ eorum loco in nova Grammatica ſubſtituuntur, nihil omnino ſignificant, verborumque ſenſum nullatenus attingunt.* Quid ſunt ergo ſoni à tuis Hebraïce ſuo modo legentibus prolati, niſi, ut vulgo loquuntur, *verba & voces, præterea que nihil?* Sive, ut Tullii verbis utar, *verborum ſonitus inanis, nulla ſubjecta nec ſententia, nec ſcientia.* Ibid. p. 51. Lib. 1. de Orat. num. 51.

Fruſtra te cum Carteſio, & diſcipulos tuos cum hujus Philoſophi diſcipulis, non in uno Prolegomenωn tuorum loco comparas; quanvis enim hi philoſophi principia ab aliorum philoſophorum principiis diverſa ſtatuant, ad ea tamen probanda, & concluſiones ex iis eliciendas, uſitatis vocibus & ſenſuum fecundis utuntur; proindeque, etiamſi alios philoſophos forte non intelligant, nec ab iis intelligantur, ſeinvicem ſaltem poſſunt intelligere. At longe aliter ſe habent diſcipuli tui, cum ſoni ſive voces, quas proferunt, nihil omnino ſignificent, verborumque ſenſum nullo modo attingant. At, inquies, nonne ſolis characteribus, barbare licet ac ſuo modo pronuntiatis, ſenſus, de quibus inter eos conveniat, poſſunt illigare. Poſſunt, fateor, ſed nihilomagis ſeſe intelligent; cum enim unus idemque ſonus ab iis prolatus diverſa, ut plurimum, ſignificet; quantumvis ejus, qui loquitur, verborum ſint aucupes, quid is dicere velit, intelligere nequeunt. Ponamus v. g. in hujuſmodi ſermone reperiri verbum דבר, quod diſcipuli tui ſono perpetuo efferunt *daber;* cum verbum illud ſignificet *loquutus eſt, loquens, loqui, loquere, verbum, cauſa, peſtis, oraculum, perdidit,* &c. quomodo, qui alterum audit verbum illud proferentem, quo ſenſu illud proferat intelligere poteſt, cum verba citiſſime volent, eaque ſecum invicem conferre non ſinat prolationis celeritas? At etiamſi verba ſingula conferre liceret, ſi quæ præcedunt, & ſequuntur, æque ſunt ambigua, ut in nova tua legendi pronuntiandique ratione fere ſemper contingat neceſſe eſt, quomodo loquentis mentem intelliget? Proleg. pag. 70. 79 &c.

Fruſtra etiam cum falſarum poſitionum aut ſuppoſitionum regulis novam tuam Hebraïce legendi rationem confers; ex falſo enim vel poſito, vel ſuppoſito, interdum ſequitur verum: at ex tua lectione nihil ſequitur, quod ad veram ac genuinam vocum Hebraïcarum ſignificationem eruendam conducat; ea ſiquidem *verborum ſenſum nullatenus attingit, & textum in ambiguo conſervat.* At eo ipſo, inquies, ad germanos ſcriptorum θεοπνεύστων ſenſus inveſtigandos mirum in modum confert nova mea legendi ratio. Cum enim literæ conſonantes ſine Sup. & pag. 117.

vocalibus conſideratæ multiplicis intellectus ſint capaces: longè facilius certiuſque eſt in verum Spiritus Sancti ſenſum inquirere, cum ſolæ ſunt, quam cum vocalibus, quæ illas ad peculiarem ſignificandi rationem determinant, conjunguntur. Sed primum quæro à te, erudite Maſclefi, quo fundamento hanc potius quam illam Hebræo alicui vocabulo poteſtatem affingas. Quia melius, inquies, cum antecedentibus & ſequentibus cohærere mihi videtur. Sed quo modo id tibi videtur, cum ſæpius voces antecedentes & conſequentes æque ſint ambiguæ? Deinde ſi textus ambiguitas ad verum ejus ſenſum inveniendum tantum confert, quantum exiſtimas; num, qui Maſſorethice legunt, amotis punctis vocalibus, textum in ambiguo etiam conſervare nequeunt? Sane, qui in Maſſoretharum punctatione & eorum grammatica exercitati ſunt, cum quot & quibus modis vox aliqua punctari, proindeque ſignificare poſſit, longe melius intelligant quam tu, tuique diſcipuli, quibus unica duntaxat nota eſt illius punctandæ ratio, eaque, ut plurimum, ſenſus expers; multo etiam facilius poſſunt & varios ejuſdem ſenſus rimari, & genuinum eruere. Denique quod ſpectat ad ſimilitudinem ex Carteſio ejuſque diſcipulis, & falſis aut poſitionibus, aut ſuppoſitionibus arreptam, ei ſufficiat iſthæc breviſſima reſponſio: eodem modo judicandum non eſt de linguis ac de philoſophia, aliiſque ſcientiis, quæ ratiocinatione nituntur; in his enim valet plurimum, quam homini cuilibet natura aut potius Deus indidit, ratiocinandi facultas: in illis vero ſolus uſus, *quem penes arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi.* *Horat. de Art. Poët. v. 72.*

Satis ſuperque, ni fallor, demonſtrata eſt novæ tuæ pronuntiationis inutilitas. Jam principia, quibus innititur tua Grammatica, exponenda ſunt ſimul & confutanda. Cum autem argumenta tua per anguſtiores præfationis limites integra deſcribere non liceat, ea, verbis tuis, quoad ejus fieri poterit, uſurpatis ſic contraham, ut quidquam de illorum robore deceſſiſſe, merito non ſis, opinor, conqueſturus.

ARTICULUS II.

Principiorum, quibus innititur D. Maſclefii Grammatica, expoſitio ſimul & confutatio.

I. PRINCIPIUM.

Proleg. pagg. 1. 2. » PUNCTA vocalia ſeu Maſſorethica inventa non ſunt, niſi mille » annis circiter, ex quo lingua Hebraïca deſiit eſſe vernacula;

Digitized by Google

Ea enim prodierunt, juxta nonnullos, ſub finem V. ſæculi: juxta « alios, quos putamus rectius ſentire, non ante ſæculum nonum. Ve- « rum demus inventa eſſe ſeculo quinto, ſemper erit conſequens in- « venta non eſſe, niſi mille annis circiter, ex quo lingua Hebraïca « deſiit eſſe vernacula: cum vernacula eſſe deſierit aut in captivitate « Babylonica, aut ſaltem paulo poſt. «

II. PRINCIPIUM.

GRAMMATICA Maſſorethica ſerius adhuc inventa eſt. Non « enim inventa eſt, nec inveniri potuit, niſi poſt inventa puncta « vocalia, quibus tota innititur. Adde quod habeantur nomina ac « ætates eorum, qui primi de rebus Grammaticis ſcripſerunt apud Ju- « dæos. Eorum antiquiſſimus Saadias Gaon ſcribebat circa annum 930. « *Ibid. p. 3.*

III. PRINCIPIUM.

QUI puncta textui Hebraïco inſcripſerunt, ignorarunt quomodo « pronuntiaretur lingua Hebraïca, cum erat vernacula. Si enim « ignoramus hodie quomodo lingua ſive Græca, ſive Latina pronuntia- « retur antequam exſtingueretur, deſineretque eſſe vulgaris: à fortiori « latet nos pronuntiatio linguæ Hebraïcæ, cum longe citius vulgaris « eſſe deſierit. « *Ibid. & ſeqq.*

Maſſorethæ, qui puncta illa excogitarunt, & Hebræo textui ad- « jecerunt, quæ eſſet linguæ Hebraïcæ pronuntiatio diſcere non potue- « runt, niſi aut inſpiratione Divina, aut ſtudio, ſuaque induſtria, aut « ſaltem traditione. Primum aſſerere, ſuperſtitio eſſet mere Judaïca; « cum poſt Chriſtum natum nulla amplius apud Judæos remanſerit « inſpiratio, nulla prophetia. Alterum dici non poteſt, ſi enim recen- « tiores critici, licet acri ingenio, inſtructique inſuper quamplurimis « auxiliis, innumeris v. g. veteribus monumentis, librîſque integris de « rebus grammaticis ab optimis auctoribus, dum lingua Græca & La- « tina vigeret, conſcriptis; quæ fuerit tamen linguarum illarum ge- « nuina pronuntiatio expiſcari non potuerunt: quantominus Maſſore- « thæ, qui rudes omnino erant, nulla antiquitatis cognitione, nullis « veteribus libris, ſed uno tantummodo Hebraïco textu, ac anilibus « & falſis hinc inde conquiſitis rumuſculis, ac commentis adjuti lin- « guam Hebraïcam primævæ ſuæ pronuntiationi reſtituere potuerunt. « Supereſt ut ſola traditione duce, quomodo pronuntianda foret lin- « gua Hebraïca didicerint Maſſorethæ; quod contendunt punctorum «

„ vocalium patroni. Fuerunt enim, inquiunt, quovis ſæculo apud Ju-
„ dæos Rabbini multi, qui libros ſacros diurna nocturnaque manu
„ verſarunt, ſuiſque diſcipulis verſandos tradiderunt. Solemne inſuper
„ fuit toti genti, ubicunque terrarum degerit, per omne ſabbathum in
„ ſingulis Synagogis legere Moyſen & prophetas, Pſalmoſque lingua
„ Hebraïca decantare. Verum iſta non ſufficiunt, ut credatur ſerva-
„ tam fuiſſe veterem & genuinam linguæ Hebraïcæ pronuntiationem.
„ Nam 1°. his aliiſque majoribus ſubſidiis conſervata non fuit antiqua
„ linguæ Græcæ & Latinæ pronuntiatio, quæ ita deperdita eſt, ut à
„ ſapientioribus exiſtimetur nullam ſupereſſe ſpem illius reſtituendæ.
„ 2°. Varia admodum & inconſtans fuit illa traditio. Conſtat enim Lxx.
„ interpretes, Joſephum, Origenem, Hieronymum, alioſque inter-
„ pretes textum Hebræum pronuntiaſſe, quomodo tunc vigens tradi-
„ tio pronuntiandum dictabat. Illi autem à Maſſorethica punctatione
„ & à ſeinvicem immane diſcrepant. Ergo variis temporibus ac locis
„ varia fuit textus ſacri apud Hebræos pronuntiatio; proindeque non
„ ſatis ſibi conſtans ſuper ea re traditio.

„ Fruſtra contenderent punctorum vocalium aſſertores ſibi conce-
„ dendum ſaltem pronuntiationem Maſſorethicam eſſe omnium opti-
„ mam, ac primævæ præ ceteris conformem. Nam ſuppetunt argu-
„ menta, eaque poſitiva, quibus evincimus pronuntiationem Maſſore-
„ thicam non modo non eſſe optimam, ſed fortaſſe aliis omnibus eſſe
„ deteriorem. Poſito enim, ut jam probatum eſt, quod pronuntiatio
„ linguæ Hebraïcæ pro diverſis ſæculis lociſve diverſa fuerit, Maſſore-
„ thæque aliter pronuntiaverint quam Hieronymus, Lxx. interpretes
„ & alii; clare ſequitur Maſſoretharum pronuntiationem ceteris lon-
„ gius diſtare ab illa veteri ac genuina, de qua inquiritur. In iis enim,
„ quæ mutationi obnoxia ſunt, ac veluti in perpetuo fluxu, illud pro-
„ pius vero, quod antiquius. Quo autem à fonte magis diſceditur, eo
„ etiam major à vero aberratio ac diſtantia. Fatemur non illibenter
„ Lxx. interpretum temporibus jam cœpiſſe ignorari quæ eſſet genuina
„ & vetus linguæ Hebraïcæ pronuntiandæ ratio, eorumque poſteros
„ minus adhuc arcanum iſtud penetraſſe. At eadem ratione fatendum
„ erit Maſſorethas, utpote ab origine magis remotos & omnium po-
„ ſtremos, peſſime omnium aberraſſe, iſtudque arcanum præ ceteris
„ ignoraſſe. Sed rem accuratius & per partes evolvamus.

„ In duobus ſita eſt pronuntiatio Maſſorethica. 1°. In valore ſeu
„ ſono, quem ſingulis alphabethi literis tribuit. 2°. In vocalibus quas
„ ſubintelligit in ſyllabis, quæ vocalibus deſtitutæ ſunt. Atqui quoad

utramque

utramque partem, à veteri norma non parum recedit punctatio ſeu «
pronuntiatio Maſſorethica. Nam 1°. quod ſpectat literas, aiunt Maſ- «
ſorethæ omnes viginti duas eſſe conſonantes, nullam vocalem. At «
quis credat? Literæ enim ad varios oris ſonos exprimendos inventæ «
ſunt. Atqui huic fini conſequendo magis aptæ ac neceſſariæ ſunt vo- «
cales quam conſonantes, quæ per ſe nihil ſonant. Ergo cum conſtet «
inventas eſſe conſonantes, conſtare pariter debet inventas ſimul «
fuiſſe & vocales. Antiqui omnes literas alphabethi diviſerunt in con- «
ſonantes & vocales, & in vocalium numerum non tantum אהוי, ſed «
& ח & ע repoſuerunt. Quod ſi in primo pronuntiationis principio «
tam fœde errarunt Maſſorethæ, quid in ceteris factum putabimus? «
Non minus errarunt circa conſonantes quaſdam. Docent veteres li- «
teram פ non ut *p*, ſed ut *ph.* pronuntiari. Nulla apud eos mentio «
duplicis ש. Nullibi aiunt literas בגד כפת duplici modo efferri. Tria «
argumenra quibus evincitur Maſſorethicam pronuntiationem à veteri «
& genuina non parum deflexiſſe. 2°. Quod pertinet ad vocales ſub- «
intelligendas æque aberrant Maſſorethæ. Diſcrepant enim à veteri- «
bus tam circa loca in quibus ſubintelligendæ ſunt vocales, quam cir- «
ca vocales ipſas ſubintelligendas. Id apertiſſime colligitur ex modo, «
quo nomina propria pronuntianr. Legunt *Nebucadnetſar, Rechabe-* «
ham, Pinchas, Chiskia, Jirmeia, Jechezchel, Achaſchaveros, Daria- «
veſch, &c. Septuaginta vero, Joſephus, Origenes, Hieronymus, «
& alii, *Nabuchodonoſor, Roboam, Phinees, Ezechias, Jeremias, Eze-* «
chiel, Aſſuerus, Darius, &c. Atqui ſi à veteri pronuntiatione ita «
diſcordant in nominibus, quorum pronuntiatio facilius potuit con- «
ſervari, cum ore omnium trita fuerint; quid exiſtimandum conti- «
giſſe in vocibus, quæ (utpote rarius in quotidiano ſermone occur- «
rentibus) promptius potuerunt ad aliam pronuntiationem detorque- «
ri? Fruſtra dicent adverſarii nomina propria à Septuaginta ſeniori- «
bus emollita fuiſſe, quo Græcis auribus minus barbara apparerent. «
Quantumvis enim emollita dicantur, fieri non poteſt ut à pronun- «
tiatione Maſſorethica tam diſcrepent, ſi eodem modo & Septua- «
ginta & Maſſorethæ ea in fontibus Hebraïcis legerunt. Potuerunt «
quidem inflecti poſteriores ſyllabæ, ut iſtis nominibus daretur Græca «
terminatio; at quid cauſæ fuit cur priores & intermediæ ſyllabæ «
tam turpiter deformarentur? Denique ſi Maſſorethæ ſciviſſent quæ « *Epiſt. p. 5.*
vocales & quibus in locis ſupplendæ eſſent, nomina illa eodem modo «
prolata fuiſſent & exſcripta. In his repertus fuiſſet idem ubique ſyl- «
labarum numerus, eædem repertæ fuiſſent vocales, & iiſdem in locis. «

„ Non in ſolis nominibus propriis, ſed & in aliis diverſitas illa con-
„ ſpicitur. Habemus aliquot fragmenta Hexaplorum, in quibus tex-
„ tum Hebraïcum literis Græcis deſcripſerat Origenes ad eam normam,
„ qua tunc temporis à Judæis pronuntiabatur. Scimus ſimiliter quo-
„ modo quamplurima loca ejuſdem textus legerit ac pronuntiarit Hie-
„ ronymus. Si conferantur ea loca cum Maſſorethica pronuntiatione,
„ nec raro, nec parum à veteri videbitur Maſſorethica diſcrepare.
„ Eo uſque ſæpiſſime pertingit iſta diſcrepantia, ut locorum ſenſum
„ omnino immutet. Quod apud veteres ſingulare eſt, quod maſculi-
„ num, quod in prima perſona, quod activum, quod futurum, quod
„ ab una radice deſcendens; illud apud Maſſorethas reperitur in plu-
„ rali, in genere feminino, in ſecunda perſona, in paſſiva voce, in
„ tempore præterito, denique ab alia eaque prorſus diverſa radice
„ formatum. Id autem eam ob cauſam contigit, ut nunc eſt in con-
„ feſſo apud omnes, quod Maſſorethæ aliter legerint, quam Lxx. Hie-
„ ronymus, & alii; punctaque ſubrogarint pro ſuo arbitratu, quibus
„ voces ad certas quaſdam modificationes determinantur, ad quas,
„ ſi ſola literarum habeatur ratio, ſunt indifferentes. Concedimus qui-
„ dem ſenſum Maſſorethicum interdum aliorum ſenſui præſtare: at
„ ſæpiſſime deterior eſt, ut clariſſimi interpretes bene multi demon-
„ ſtrarunt.

„ Non ſolum autem Maſſorethæ à Lxx. Philone, Joſepho, Aquila,
„ Origene, Hieronymo, & aliis diſcrepant: ſed etiam ab ipſis, à qui-
„ bus ortum ducunt, Thalmudicis doctoribus. Oſtendit Morinus loca
„ quædam Scripturæ uno modo à Maſſorethis punctata reperiri, &
„ alio à Thalmudiſtis. Si ergo in exigua illa temporis intercapedine
„ tanta facta eſt in pronuntiatione quarumdam vocum immutatio:
„ quamnam à captivitate Babylonica ad Maſſorethas contigiſſe autu-
„ mandum eſt?

„ Præterea punctatio ac pronuntiatio Maſſorethica à Maſſoretha-
„ rum diebus ad noſtros aliquatenus variavit. Obſervant enim viri
„ doctiſſimi punctum *Camets*, v. g. quod per *a* efferunt recentiores, à
„ Maſſorethis fuiſſe per *o* pronuntiatum.

„ Denique experientia conſtat his temporibus Judæos circa pronun-
„ tiationem Hebraïcam ſibi non conſtare. Aliter pronuntiant Judæi
„ Orientales, aliter Occidentales. Inter Europæos, aliter Luſitani,
„ aliter Germani. Hic legit v. g. *Abravanel*, *Cozri*, *Gheon*, &c. ille
„ *Abarbinel*, *Cuzari*, *Gaon*, &c.

„ Qui Hebraïce ſciunt Chriſtiani non minus ſcinduntur in varias

Digitized by Google

loquelas circa poteſtatem ſeu pronuntiationem, quam literis alpha- «
bethi, ac punctis vocalibus tribuunt, ut patet vel ex ipſo grammati- «
carum quarumdam limine. Quod diſcrimen tantum eſt, ut non raro «
qui diverſarum provinciarum aut urbium ſcholas frequentarunt, imo «
qui diverſis præceptoribus aut rudimentis uſi ſunt, vix ſeſe intelli- «
gant. Adeo verum eſt ſciri nunc non poſſe, nec à Maſſorethis ſciri «
potuiſſe, quæ fuerit primæva linguæ Hebraïcæ pronuntiario. «

His argumentis accedunt & alia à celeberrimorum Rabbinorum, «
imo & Thalmudiſtarum confeſſione petita. Hi autem per decem & «
amplius ſæcula obliteratam prope fuiſſe apud Judæos linguæ Hebraï- «
cæ notitiam ingenue confitentur. «

David Kimhhi præfat. in Dictionarium ſuum ſcribit linguam He- «
braïcam imminutam fuiſſe apud ſuos propter captivitatis longitudi- «
nem, eoſque linguam de lingua didiciſſe. Ex quo factum eſt ut «
neſcirent, quid ſignificarent voces וטאטאתיה במטאטא השמד, Iſai. 14. «
v. 23. quid יהבך, Pſal. 54. Heb. 55. v. 23. quid יובל, & quod eſſet ety- «
mon טטפת, antequam forte fortuna didiciſſent ab ancilla cujuſdam «
Rabbini טאטא *ſcopare*, & מטאטא *ſcopas* ſignificare. Acceperunt ab «
Arabe mercatore יהבך eſſe *onus tuum*. R. Akiba per Arabiam ambu- «
lans didicit יובל *arietem* exprimere. Denique cognoverunt vocem «
טטפת compoſitam eſſe ex lingua Ægyptiaca, in qua טט *duo*, & Afri- «
cana, in qua פת *duo* etiam ſignificat. Hinc quatuor cellulas quæ ſunt «
in Thephillin eruerunt. «

Idem Rabbinus clarius adhuc loquitur præfat. in Michlol. *Ab eo* «
die, inquit, quo patres noſtri in terram alienam exteraſque gentes abducti
ſunt, didicerunt linguam earum, & obliti ſunt linguam ſanctam, ita ut
aſſuefecerint ſe filii & nepotes eorum loqui linguam externam, labiumque
alienum, unuſquiſque juxta linguam terræ & loci captivitatis ſuæ, inter
Saracenos & Chriſtianos & quoſlibet alios populos. Non reperiuntur alii libri
in manibus noſtris, præter eos qui nobis relicti ſunt, viginti quatuor libros
& paucas dictiones, quæ reperiuntur in Miſchnæ ſermonibus. Quapropter
neceſſe eſt nos mentem advertere ad id, quod eſt in manibus noſtris, de lingua
ſancta, eamque juxta formam & conſuetudinem ejus exinde inſtituere, ut
non intereat, eamque non invenuſte loquamur. Jam certe præceſſerunt nos,
& ad eam attenderunt, docueruntque vias & regulas ejus ſapientes qui
vixerunt ante nos. Caput autem & dux doctorum & inſtauratorum linguæ
fuit ſapiens Juda Paſi, cognominatus Chiug, in cujus tempore perverſa
erat in ore hominum, corruptaque admodum. Scribebat is Juda circa «
annum 1030. «

» Abraham Levita in fine hiſtoriæ Cabbalæ, de eodem Juda ſic
» loquitur : *Rabbi Juda filius David Paſi dictus Ching , qui linguam ſanctam in puritate ſua conſtituit , poſtquam in univerſa captivitate oblivioni data fuerat : & Rabbi Marinus filius Ganah iſte perfecit , quod incœperat Juda.*

» Auctor Grammaticæ , cui nomen פתח דברי , ſic in præfatione ſcribit
» de grammaticorum labore & vigiliis verba faciens : *Aperuerunt abſcondita legis , & res , quæ in ea tractantur , & tota in ſolidum luce penetrata eſt , introſpicientibus illis rerum abſconditarum puritatem. Nam paululum abfuerat quin obliteraretur lingua , diſrumperenturque ſepta ejus , & deſtruerentur arces ejus. Eo uſque corroboraverunt linguam ſuam adverſus barbare & ridicule loquentes , ut facerent in canticis ſuis juxta voluntatem ſuam. Illi vero magno zelo zelati ſunt , lapideſque de viis ejus removerunt , aſperaque ejus & perverſa direxerunt , animumque ſuum appulerunt ad linguam juxta ſententiam ſuam ſubtiliter examinandam.*

Tract. Roſch haſchſchana, cap. 3. p. 26.

« Thalmudiſtæ fatentur magiſtros ſuos neſciviſſe quid ſignificarent
« duodecim voces , quas referunt , quaſque ex parte enumerat Kimhhi
« loco ſupra laudato , & quarum ſenſum ab ancilla , à mercatore , &c.
« didicerunt. Ignorant pariter iidem Thalmudiſtæ , quid ſignificent
« vocabula , quibus deſignantur pleraque animalia , etiam à quibus ab-
» ſtinere jubentur , lapides pretioſi , plantæ , menſuræ , ornamenta mu-
» liebria , & cetera id genus bene multa. Quod ultro fatentur etiam
» Aben-Eſra in c. 28. Exod. & in c. 11. Levit. Rabbi Salomon in Levit.
» 11. v. 21. &c.

» Conſtat etiam celeberrimos ac doctiſſimos Judæorum , qui à Salva-
« toris noſtri diebus ad Miſchnam uſque floruerunt , ut Philo , imo &
« ex gente Sacerdotali , ut Joſephus , aut neſciviſſe , aut parum admo-
« dum ſciviſſe Hebraïce.

« Addendum Judæos in captivitate , quæ ſub Veſpaſiano incœpit ,
„ pene conſumtos , atque ad tam exiguum numerum redactos , ut vix
„ populus eſſe cenſerentur ; tot inſuper ac tantis poſtea calamitatibus
„ fuiſſe vexatos , ut nihil eis prope reſidui fuerit , quam ut triſti ſervi-
„ tute , vilibuſque miniſteriis victum vitamque redimerent. Hinc eſt
„ quod qui Magiſtri nomen iis temporibus apud illos ſortiti ſunt , ſuto-
„ res , cerdones , veſpillones , ac id genus artifices & fabri , quibus lin-
„ guæ dudum demortuæ cognitio parum cordi eſt , fuiſſe vel in ipſo
„ Thalmude memorentur. Erat ergo prope obliterata apud Judæos
„ linguæ Hebraïcæ notitia , antequam eam reſtaurare aggrederentur
„ Maſſorethæ , aut eorum præceptores.

Denique Joannes Druſius, vir in rebus Hebraïcis magni nominis, « *Lib. 3. quæſt. Heb. quæſt. 83.*
Maſſorethicam pronuntiationem vocar *barbaram, horridam, & in-* «
ſuavem, eique longe aureponit S. Hieronymi pronuntiationem. «

Idem invehitur in ſciolos quoſdam, qui pro *Meſchphat*, Gen. 14. « *Miſcel. Cent. 2. c. 62.*
v. 6. ſcribunt *Miſchphat* aut *Miſchpat*, quanvis Hieronymus & veteres «
omnes legerint *Meſchphat*, ut paret ex Hieron. codd. mſſ. ſuper «
Iſaiam, qui ſinceriores hac quidem in parte multo ſunt, quam typis «
editi. «

Denique lib. 7. obſerv. c. 14. ſic loquitur: *Mihi certum eſt Judæos* «
antiqui moris, ſi non plane expertes, parum certe gnaros ſcienteſque eſſe.

Ea omnia D. Maſclefii argumenta, quo magis robur eorum cerneretur, uno tenore retulimus, quæ particulatim in ſequenti confutatione repetentur.

CONFUTATIO.

TRIA hæc prima D. Maſclefii principia conjunximus, quod ſecundum ex primo, & ex utroque tertium fluere aſſerat eruditus Canonicus. *Proleg. p. 3.*

Ad primum quod attinet, puncta vocalia ſæculo quinto exeunte, vel ineunte ſexto, à Maſſorethis excogitata, & Hebræo textui adjecta, cum Elia Levita exiſtimamus. At etiamſi trecentis annis, & amplius, poſteriora eſſent, quod veroſimilius putat D. Maſclefius, nihil inde periclitaretur eorum auctoritas, modo ad id uſque temporis, imo ad noſtram uſque ætatem, linguam Hebraïcam, ſaltem à Judæorum proceribus, diligenter excultam fuiſſe pro certo haberetur. Rem ita eſſe invictis, opinor, argumentis deinceps oſtendemus.

Quod ſpectat ad ſecundum, non ſolum concedimus Grammaticam Maſſorethicam nonniſi poſt inventa puncta inveniri potuiſſe; verum etiam quamlibet aliam, niſi imperfectiſſimam, ſine punctis vocalibus, quibus maxime orationis partes, & vocum accidentia diſtinguuntur, adornari non poſſe contendimus. Luculento rei hujus exemplo eſt, cujus principia oppugnamus, nova grammatica.

Ad tertium D. Maſclefii principium quod pertinet, diſtinctione opus eſt. Qui puncta textui Hebraïco inſcripſerunt, ignorarunt quomodo pronuntiaretur lingua Hebraïca, cum erat vernacula, ſi ratio habeatur ejuſdem omnino ſoni ſive vocis inflexionis, qua non ſolum vocales, verum etiam conſonantes literæ Moſis aut Davidis temporibus efferebantur; id ultro concedimus; hujuſmodi enim ſonos pro locorum, temporum, ac perſonarum diverſitate etiam antiquitus va-

riaſſe non ſolum probabile, verum etiam certum eſſe autumamus. Quare ſupervacanea ſunt argumenta omnia, quæ congerit D. Maſclefius, ut genuinam & antiquam linguæ Hebraïcæ pronuntiationem eo ſenſu excidiſſe probet; nullus enim, opinor, id ei negaverit. At ſi ſpectetur antiquarum vocalium, cum adſunt, ſonus in ſignificando diſtinctivus; cum vero deſiderantur, earum ſupplendarum notitia: negamus Maſſorethas genuinam & antiquam linguæ Hebraïcæ pronuntiationem ignoraſſe; ea ſiquidem, quo intelligimus ſenſu, nihil aliud eſt, quam vocalium cum literis conſonantibus ad ſignificandum compoſitionis ſcientia, quam viros illos Tiberienſes non latuiſſe arbitramur, quanvis & literarum & vocalium quarumdam ſonos antiquos ignoraverint. Quemadmodum enim, ut in ipſum D. Maſclefium regeram, quod adverſus Maſſorethas ſæpius repetit argumentum, licet antiqua linguæ Græcæ & Latinæ pronuntiatio nos fugiat, cognita tamen literarum & vocalium ſecuminvicem ad ſignificandum compoſitione, Græcarum & Latinarum vocum ſenſum intelligimus: ſic Maſſorethæ, licet veterem linguæ Hebraïcæ pronuntiationem ignoraverint, cognitis tamen perpetua & conſtanti traditione veterum vocalium, ubi comparent, ſono diſtinctivo; ubi vero deficiunt, ſupplendarum natura; quid voces Hebraïcæ ſignificent exploratum habuerunt, idque punctis ſuis vocalibus nobis tranſmiſere. Ut igitur aliquid adverſus puncta illa moliatur D. Maſclefius, vocabulorum Hebræorum ſenſum ad Maſſorethas uſque pervenire non potuiſſe oſtendat neceſſe eſt. Conatur id quidem; at cum punctorum illorum modo ſonum, quem illi, præter diſtinctivum, permittimus; modo eorum naturam ſive in ſignificando poteſtatem oppugnet: ut ordo aliquis in tertii hujus principii confutatione ſervetur, oſtendemus 1°. Maſſorethas vocum Hebræarum ſignificationem tenere potuiſſe, imo tenuiſſe. 2°. Pronuntiationem Maſſorethicam, prout ab eruditis cum Judæis, tum Chriſtianis uſurpatur, tantum fortaſſe à veteri, quantum putat eruditus Canonicus, non diſcrepare ἐκ περιουσίας demonſtrabimus; aut ſaltem argumenta, quæ ad contrarium evincendum profert, ἀναντίῤῥητα non eſſe probabimus.

§. I.

Genuinam vocum Hebraïcarum ſignificationem perſpectam habuerunt Maſſorethæ.

UT evidenter probetur iſthæc propoſitio, ſatis eſt, quod linguam Hebraïcam in captivitate Babylonica, aut paulo poſt, plane

non interiiſſe; ſed eam à Judæorum, ſi non majori, ſaltem nobiliori parte, ita cultam fuiſſe, ut ad Maſſorethas uſque pervenerit ejus notitia, oſtendamus. Id autem cum ex Scriptura ipſa, tum ex hiſtoricis Judæorum monumentis liquet.

Nehem. ſive 2. Eſd. cap. 8. verſ. 2. *Attulit ergo Eſdras Sacerdos Legem coram multitudine virorum & mulierum, cunctiſque, qui poterant intelligere* (per ætatem), *in die prima menſis ſeptimi.* Verſ. 3. *Et legit in eo* (libro) *aperte in platea, quæ erat ante portam aquarum, de mane uſque ad mediam diem, in conſpectu virorum, & mulierum, & ſapientium: & aures omnis populi erant erectæ ad librum.* Verſ. 8. *Et legerunt in libro Legis Dei diſtincte & aperte ad intelligendum, & intellexerunt cum legeretur.* Non me fugit Rabbinos quoſdam cum Chriſtianis nonnullis exiſtimare Legem Hebraïce quidem ab Eſdra & aliis Sacerdotibus lectam fuiſſe, ſed Chaldaïce expoſitam. At verba textus id præ ſe minime ferunt; neque voces: *interpretantes*, v. 9. *ut interpretaretur*, v. 13. quas urgent, nihil aliud his in locis ſignificant, niſi quod Eſdras & alii Sacerdotes ſenſum Legis in ea legenda populo exponerent; ſicque illa verba intelligenda eſſe opinantur Vatablus, aliique interpretes doctiſſimi. At etiamſi in exſilio Babylonico, aut ſequutis poſt temporibus, linguam Hebraïcam fortaſſe ignoraverit infima plebs Judaïca: eam ſaltem callebant Prophetæ, Sacerdotes, Levitæ, Doctores, aliique Judæorum proceres. In ipſa enim captivitate prophetiam ſuam partim Hebraïce ſcripſit Daniel. Soluta captivitate, Eſdras (ſi caput quintum integrum, & verſus aliquot capitum 4. 6. 7. exceperis), Nehemias, Aggæus, Zacharias, & Malachias Hebraïce ſcripſerunt.

Ab his temporibus & deinceps, ſingulis ſabbathis Lex Moſaïca in ſynagogis, ſaltem Palæſtinæ, Hebraïce lecta eſt. *Moyſes enim*, inquit S. Jacobus, *à temporibus antiquis habet in ſingulis civitatibus, qui eum prædicent in ſynagogis, ubi per omne ſabbathum legitur.* Antiochus Epiphanes anno circiter 169. ante Chriſtum natum, ſub pœna capitis hac lectione Judæis interdixit, qui in ejus locum ſectiones quaſdam propheticas Legalibus utcunque reſpondentes ſubſtituerunt. Mortuo Antiocho, lectio Moſaïca repetita eſt cum prophetica; quod etiamnum in ſynagogis Judæorum perſeverat. In eorumdem ſcholis eadem etiam Lex Hebraïce lecta eſt & expoſita. Eam patres filios, magiſtri diſcipulos ſuos hac lingua legendam docuerunt.

Act. 15. v. 21.

Vide Eliam in Tisbi, ad vocem פטר.

Anno circiter 260. poſt ſolutam captivitatem Babylonicam, & ante Æram Chriſtianam 277. verſio Græca, quæ LXX. interpretum nomine inſignitur, adornata eſt.

Vide annal. Uſſer. p. 266. & ſeqq. edit. Pariſ. 1673.

Chriſtus Judæos non arguit, quod grammaticum Scripturæ ſenſum non intelligerent; ſed quod eum pravis ſuis interpretationibus adulterarent. Imo jubet eos *ſcrutari Scripturas*. Eas itaque Hebraïca lingua ſcriptas intelligebant; Judæos enim ſaltem Hieroſolymitanos ibi Servator alloquitur, nec Paraphraſes Chaldaïcas tunc temporis exſtitiſſe conſtat apud omnes eruditos, maxime Cappellum & Morinum, quorum [a] ille Onqeloſi paraphraſin confert in annum Chriſti 70. aut 72. [b] hic vero eam cum reliquis paraphraſibus V. duntaxat aut VI. Chriſti ſæculo ſcriptam exiſtimat.

Joan 5. v. 39

a *Critic. l. 5. cap. 1. p. 324.* b *Lib. 2. Exerc. Bibl. p. 328.*

Secundo Chriſti ſæculo, nempe Adriani Imperatoris anno 16. ſecundum Chronic. Alexandrinum, Chriſti vero 132. Aquila Scripturam ex Hebræo in Græcum tranſtulit.

Pag. 255 edit. Pariſ. 1688.

Eodem ſæculo exeunte prodiit Theodotionis Pontici, vel, ſecundum alios, Epheſii, verſio Græca, quam in Commodi annum 6. hoc eſt, Chriſti 186. confert idem Chronicon Alexandrinum.

Ibid. p. 263.

Anno Chriſti 202. nempe Severi 9. ex eodem Chronico Alexandrino, Symmachus verſionem ſuam itidem Græcam in lucem emiſit.

Ibid. p. 166.

Tres inſuper alias verſiones Græcas reperit Origenes, quæ V. VI. & VII. editiones appellatæ ſunt, quod ignoti eſſent earum auctores. Forte etiam exſtiterunt & aliæ, quæ ad Origenis notitiam nequaquam pervenerunt. Ex quo patet hoc ævo multos fuiſſe, qui Hebræis codicibus Græce vertendis adlaborarint; proindeque à pluribus viris doctis cultam fuiſſe linguam Hebraïcam.

Ab anno Chriſti circiter 391. ad 405. S. Hieronymus Latinorum omnium primus Hebræa volumina Latine reddidit. Annis circiter 85. poſt S. hujus Doctoris mortem exſtiterunt Maſſorethæ, qui perpetua, ut liquet, traditione linguam Hebraïcam edocti, puncta vocalia excogitarunt ſimul & Hebræo textui inſcripſerunt.

Jam vero ſi Judæorum [a] Chronica conſulamus, Academias apud eos ab Eſdra ad Maſſorethas uſque & ulterius continuatas inveniemus, quarum hi ſunt rectores præcipui.

a *R. Abraham ben-Dior in Qabbala. R. Gedalia in Schalſcheleth haqqabbala. R. Abraham ben R. Samuel Zacut in Jubhaſin. R. David Ganz in Tſemahh David, &c.*

Eſdræ & viris Synagogæ magnæ ſucceſſit *Simeon juſtus*, qui, ut volunt nonnulli, [b] Joſephi *Jaddus* eſt, & Alexandrum Magnum Jeroſolymam venientem excepit. Tanta erat his temporibus Judæorum ſapientia, ut, teſtibus [c] Joſepho & [d] Euſebio, Ariſtoteles apud Clearchum eos propaginem Sophorum Indorum exiſtimaverit.

Simeonem excepit *Antigonus Sochæus*, cui ſucceſſere quinque paria

b *Lib. 11. Antiq. c. 8. pag. 385. edit. Genev. 1611.* c *Contra Appion. lib. 1. p. 1047. ejuſd. edit.* d *Præpar. Evang. l. 9. c. 5. p. 409. edit. Pariſ. 1628.*

virorum

virorum maximæ apud ſuos auctoritatis. I. par fuit *Joſes*, Joëſeris filius; & alter *Joſes*, Joannis filius. II. *Joſue*, Perachiæ filius; & *Nittaus* Arbelita. III. *Juda* Tabbeus, & *Simeon* Setachi filius. IV. *Semaias* & *Abtalion*. V. *Hillel* & *Schammai*.

Patri ſuo Hilleli ſucceſſit *Simeon* I. qui, ſecundum nonnullos, Chriſtum in ulnis ſuis excepit.

Simeoni ſubrogatus eſt filius ejus *Gamaliel* I. ſive ſenior, Pauli Apoſtoli, ut volunt, præceptor.

Gamalieli I. ſucceſſit *Simeon* II. ejus filius, qui in clade Jeroſolymitana occiſus eſt.

Poſt urbem everſam *Joannes Zacchaus* à Tito impetravit, ut Academia Jeroſolymitana in urbem *Javne* transferretur. Ei præfuit annos quinque, ac ſucceſſorem habuit *Gamalielem* II. filium Simeonis II. & Gamalielis I. nepotem.

Gamalielem II. excepit *Aqiba* ſive *Akiba*, cui 24000. diſcipulos tribuunt.

Akibæ ſucceſſit *Simeon* III. Gamalielis II. filius.

Simeoni III. ſubrogatus eſt R. *Juda* cognomine *Sanctus*, qui circa annum Chriſti 190. ſetius, ſecundum alios, Miſchnam compoſuit.

Sub eadem tempora floruerunt & aliæ Academiæ in terra Iſraëlis; maxime in urbibus Tſephoria, Cæſarea, Tiberiade, & Bitterris; qua in ultima urbe, cum ab Imperatore Adriano everſa eſt, ſi fides Thalmudiſtis, erant quadringenta collegia, quorum ſingula habebant quadringentos præceptores, & ſinguli præceptores quadringentos diſcipulos. Hyperbole Rabbinica, ſed quæ ſaltem his in locis ac temporibus magnam Judæorum multitudinem arguit. *Gittin fol. 58. p. 1.*

Inter præcipuos R. Judæ diſcipulos numeratur R. *Johhanan*, ſive *Joannes*, R. Eliezeris filius, qui Synagogæ in terra Iſraëlis annos 80. præfuit, quique anno Chriſti 230. ſecundum clariſſ. Buxtorfium, Gemaram Jeroſolymitanam compoſuit. *Recenſ. operis Thalmud. p. 200.*

Mortuo R. Juda Sancto, aut paulo ante ejus obitum, duo ex ejus diſcipulis, videlicet R. *Rav* & R. *Samuel*, Academias è Judæa in Babyloniam tranſtulerunt, hoc eſt, Academias in Babylonia jam inde à tempore, quo illuc captivus abductus eſt populus, inſtitutas adeo illuſtrarunt, ut eas, quæ in Judæa erant, obſcurarint. Porro Babylonicæ tres Academiæ recenſentur, *Pumbedithana*, cui tunc temporis præerat R. Sila; *Nahardeenſis*, cui præfectus eſt R. Samuel; & *Sorana*, quam annos 24. rexit R. Rav.

Circa annum Chriſti 367. R. *Aſche* Academiæ Soranæ rector, ad-

jutus R. *Avina* Gemaram Babylonicam inchoavit, quam poſt annos 133. h. e. anno Chriſti 500. abſolvit R. *Joſe* ſcholæ Pumbedithanæ præfectus. Has porro Academias Babylonicas ad annum Chriſti 1037. continuat hiſtoria Judaïca; proindeque ducentis ſaltem annis poſt excogitata puncta vocalia, ſi in nonum ſæculum conferatur eorum inventio.

Quod pertinet ad terræ Iſraëlis Academias, illæ, ut diximus, à Babylonicis duntaxat obſcuratæ ſunt, minime vero exſtinctæ; nam poſt R. Judæ Sancti obitum memorantur in Thalmude RR. *Amme* & *Aſſe*, qui anno Chriſti 300. floruerunt. Celebratur anno 340. R. *Hillel* philoſophus & aſtronomus, qui novam annorum computandorum rationem, quam hodierni Judæi ſequuntur, inſtituit. Eo mortuo ceſſavit magiſtrorum promotio. Neque tamen idcirco defuerunt viri apud Judæos doctiſſimi. Nam S. Hieronymus epiſt. ad Ruſticum Monachum ſcribit ſe, *cum eſſet juvenis, cuidam fratri, qui ex Judæis crediderat, in diſciplinam dediſſe.* Idem in epiſt. ad Pammachium & Oceanum: *Putabant me homines finem feciſſe diſcendi. Veni rurſum Jeroſolymam & Bethleem. Quo labore, quo pretio Bar-aninam nocturnum habui præceptorem! Timebat enim Judæos, & mihi alterum exhibebat Nicodemum.* Idem libros Paralipomenon tranſlaturus, aut potius ex Hebræo emendaturus, *de Tiberiade Legis quondam* (alii *quemdam*) *doctorem, qui apud Hebræos admirationi habebatur, aſſumſit.* Tertio præceptore Judæo uſus eſt S. Doctor, ſed à quo, cum multum in Hebræis profeciſſet, vix aliquid novi doctum ſe profitetur. *Memini*, inquit, *me ob intelligentiam hujus voluminis* (Jobi), *Lyddæum quemdam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non parvis redemiſſe nummis, cujus doctrina an aliquid profecerim, neſcio*, &c. Quartum videtur adhibuiſſe, ut linguam Chaldaïcam diſceret. *Adhortante me quodam Hebræo*, inquit, *& illud mihi crebrius in ſua lingua ingerente:* Labor omnia vincit improbus: *qui mihi videbar ſciolus inter eos, cœpi rurſum diſcipulus eſſe Chaldaïcus.*

Sanhed. c. 1. in fine. — *Tom. 4. nov. edit. part. 2. col. 774.* — *Ibid. col. 342.* — *Præfat. ad Domn. & Rogat. tom. 1. nov. edit. coll. 1417. 1418.* — *Præfat. in Job. tom. 1. nov. edit. coll. 795. 796.* — *Præfat. in Dan. tom. 1. nov. edit. coll. 989. 990.*

Ex his, ni fallor, patet Linguæ Sanctæ notitiam, ſaltem apud Judæorum proceres, ſatis ſuperque ſervatam fuiſſe, ut ad Maſſorethas uſque pervenerit grammaticus verborum Hebræorum ſenſus. Ad id autem ſola traditione opus fuit, minime vero inſtinctu afflatuque Divino, quem Maſſorethis nunquam tribui, ut falſo mihi affingit interpolator, qui non ſolum hunc mihi errorem impingit, verum etiam Theologiam, Orthodoxiamque in dubium ridicule vocat meam. Quo fundamento? Nullo ſane alio, quam detractione meorum aut potius Divi Auguſtini verborum, ex quibus in Hebraïcæ veritatis aſſertionem conſequutiones neceſſarias, quæ ipſi blaſphemiam redolere videntur,

Virg. Georg. l. 1. v. 145. — *Epiſt. pagg. 11. 12.*

Digitized by Google

elicio. Id ut cuique planum fiat, mea & Auguſtini verba hic exſcribam; quæ vero ſubſtitutis in eorum locum punctulis reſecuit interpolator, ea uncinis incluſa repræſentabo. *Denique argumenta, quæ pro Hebræi textûs integritate probanda, ex ſingulari Dei providentia ducuntur,* *Præfat. tom. 1. p. xij.* *punctorum etiam vocalium auctoritatem adſtruunt. Judæis enim, ex Apoſtolo,* *Rom. 3. v. 2.* ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, credita ſunt eloquia Dei. *Si autem Deus ſolas literas conſonantes ſine vocalibus Judæis credidit, quid illis credidit niſi naſum cereum, corpus expers animæ, & oracula Pythiis Dodonæiſque longe obſcuriora?* [*Sic ſunt enim, ut jam monuimus, in qualibet lingua literæ conſonantes, ut vocalibus expreſſis aut ſubintellectis deſtitutæ, nihil ſonent, ſignificent nihil.*] *Si ergo vocales una cum literis populo Judaïco creditæ non fuerunt, jam textus Hebræus nullus eſt; aut ſi judicio arbitrioque ſuo illas Judæi addere potuerunt, is nullius eſt auctoritatis,* [*cum pro earum varietate alius atque alius exoriatur ſenſus. Fruſtra* per omnes fere terras gen- *Aug. lib. 4. de Civit. Dei, c. 34.* teſque, unius veri Dei providentia, diſperſi ſunt (*Judæi*), ut de codicibus eorum probetur, quod cum legeretur in noſtris, à nobis putaretur eſſe confictum.] *Sed irritum factum eſſe Dei conſilium cave exiſtimes; non enim fruſtra Judæi* capſarii librariique noſtri *ſunt, ut eos vocat idem* *Enarrat. in Pſal. 40. & 56.* *Auguſtinus, quandoquidem ſacros codices puros integroſque nobis conſervant, non ſolum literas quod attinet, verum etiam vocales; adeo ut verborum Grammaticam poteſtatem teneant, licet in iis, quæ ad Chriſtum pertinent, pravos & alienos ſenſus eis conentur affingere.* [Quid enim eſt aliud hodie *Lib. 12 contra Fauſtum.* gens ipſa, *inquit iterum Auguſtinus*, niſi quædam ſcrinaria Chriſtianorum, bajulans Legem & prophetas ad teſtimonium aſſertionis Eccleſiæ, ut nos honoremus per ſacramentum, quod nuntiat illa per literam.] *Ergo Scripturæ literam, eo, quo diximus, ſenſu intelligit Judæus. Aut ſi illam ignorat, quod certum eſt, ſi quæ vocales cum literis conſonantibus conjungendæ ſint, neſciat; jam Chriſtianæ religionis Sacramenta incerto, proindeque ruinoſo nituntur fundamento.* [*Jam fruſtra* codicem portat Judæus, unde *Aug. Enarrat. in Pſal. 56.* credat Chriſtianus, *cum illum nec Judæus, nec Chriſtianus queat intelligere.*]

Nullus, opinor, ratiocinandi facultate præditus non videt quam aptiſſime cum principiis ſuis cohæreant, quæ ex Apoſtoli & Auguſtini verbis elicio conſectaria? Unus interpolator non videt. An propterea in culpa ego ſum? Id fortaſſe intelliget, ſi propius extrema primis admoveantur. Videamus.

Ex Apoſtolo, Judæis credita ſunt eloquia Dei; ergo cum literis conſonantibus creditæ ſunt illis & vocales; commentum enim eſt D. Maſclefii ab omnibus cum Judæis, tum Chriſtianis Hebraïce revera doctis

exploſum, & deinceps pluribus explodendum, in ſolis literis conſonantibus ſitam eſſe ſignificandi vim; illæ ſiquidem vocalibus aut expreſſis aut ſubintellectis deſtitutæ, ut nihil ſonant, ita ſignificant nihil. Vel, ut diximus, nihil aliud ſunt, quam naſus cereus, corpus expers animæ, &c. ſive, ut loquitur Morinus, *exſuccum corpus & inanime, truncus exſanguis, aridus, iners, informis, cui vitæ ſpiraculum ſunt vocales, & quarum ope fit in animam viventem.* Ergo vocales, ſive puncta Maſſorethica, quæ illas repræſentant, quod ſpectat ad eorum una cum literis ſignificandi poteſtatem, ejuſdem ſunt & antiquitatis & auctoritatis, cujus ſunt literæ ipſæ conſonantes.

Lib. 1. Exerc. 18. c. 3. p. 158. col. 1.

Secundum Auguſtinum, unius veri Dei providentia per univerſum fere orbem diſperſi ſunt Judæi, ut, quæ codices noſtri continent, ea nequaquam à nobis eſſe conficta, libris ſuis teſtificentur. Id autem teſtimonii dare nequeunt, niſi libros ſuos grammatice intelligant. Neque enim ſufficit ut mulorum Marianorum inſtar eos tantummodo bajulent: ſed illos etiam interpretentur neceſſe eſt. Enim vero, uter eos interpretabitur, Chriſtianuſne an Judæus? Si Chriſtianus, num fidem ei habebit, qui ad illos provocatur, incredulus? Si Judæus, ergo debet eos intelligere. Quomodo autem eos intelligere poterit, ſi potiorem vocum partem, nempe vocales, ignoret? Ergo ſingulari Dei providentia, ſaltem apud Judæorum proceres, perpetua & conſtanti traditione ſervatæ ſunt vocales ad Maſſorethas uſque Tiberienſes, qui excogitatis à ſe punctis unicuique veterum vocalium, ubi ſcribuntur, diſtinctivum ſuum in ſignificando ſonum tribuerunt; ubi vero deficiunt, eas ſupplevere. Voces *ſingulari Dei providentia* interpolatoris aures graviter offendunt; neque per eum ſtat, quominus Judæus, imo & pluſquam Judæus audiam. Verum id ſi Judaïſmum redolet, gentis hujus proſelytum etiam faciat neceſſe eſt L. Cappellum, qui Maſſorethis adhuc plura, quam ego, tribuit. *Etſi*, inquit, *prophetæ proprie* θεόπνευσοι *non fuerint* (Maſſorethæ); *tamen in ſingulari ejuſmodi opere ſingulariter etiam & extra communem providentiæ ordinem à Deo adjuti fuiſſe videntur.* Sed revertamur ad Auguſtinum. Judaïca gens nihil aliud eſt S. Doctori, niſi quædam ſcrinaria Chriſtianorum, quæ bajulat Legem & prophetas in teſtimonium aſſertionis Eccleſiæ, ut nos honoremus per ſacramentum, hoc eſt, ſenſum ſpiritualem, quod nuntiat illa per literam, id eſt, ſenſum grammaticum. Ergo Judæi callent grammaticum Scripturæ ſenſum, quo tanquam fundamento ſpiritualis innitur. Vel ſi nutat illud fundamentum, hoc eſt, ſi Judæus grammaticum illum Scripturæ ſenſum ignorat: totum ſpiritualis ſenſus ædificium, quo & ipſa fundatur

Vindic. p. 814. col. 2.

Religio Chriſtiana, corruat neceſſe eſt. Præterea, ſi ex eodem Auguſtino, codicem portat Judæus, unde credat Chriſtianus, h. e. Chriſtianæ religionis profitendæ cupidus; Judæo hunc codicem non intelligente, credere non poteſt Chriſtianus candidatus. Metuo tibi plurimum, Auguſtine, ne te quoque Judæis, aut etiam pluſquam Judæis annumeret interpolator. Hæc, ni fallor, ſufficiunt, ut oſtendatur & mala ejus fides, & vulgaris ac pervagatæ declamationis ejus futilitas, quæ doctis *Epiſt. pagg.* riſum movit, nedum mihi odium eorum atque invidiam, uti ſperabat, *10.11.12.* conflaverit. Et ſane reſpondendum erat, non declamandum, aut potius debacchandum; neque verba mihi affingenda, quæ nunquam ego protuli. Quod tamen, ut hîc obiter moneam, facit iſte declamator, qui me in D. Maſclefii epiſtola ſic loquentem inducit: *Vocales Græcæ in* *Pag. 9.* *Sacro Textu non ſunt vocalibus Hebraïs certiores; nam ſi Græcas retinuit ſcriptura, Hebraïcas conſervavit uſus.* Poſteriora verba: *Nam ſi Græcas*, &c. mea ſunt; priora vero minime; quanvis in hac epiſtola diverſo charactere, quem vocant *Italicum*, excuſa ſint. Dixi equidem vocales Græcas *Tom. I. Præ-* generatim ſumtas, & in quovis libro Græco exſtantes, certiores non *fat. p. xiv.* eſſe Hebraïcis; at ne unum quidem verbum feci de *Sacro Textu*; neque *ſcriptura*, ut liquet tum ex litera minuſcula *ſ*, à qua vox illa incipit, tum ex vocabulo *uſus*, cui opponitur, Scripturam ſacram, ſed *ſcriptionem* ibi ſignificat. Nullus, opinor, præter declamatorem, aliter hæc verba intellexerit, cum *ſcriptura* & *ſcriptione* eodem ſenſu promiſcue utatur Tullius. Sed his miſſis, videamus jam quid ſuperius allatæ traditioni opponat D. Maſclefius, & quibus argumentis vocum Hebraïcarum ſignificationem à Maſſorethis ignoratam fuiſſe conetur evincere. Hæc ad quatuor ſequentia revocari poſſunt.

I. ARGUMENTUM.

VOCES quampluriмæ punctis Maſſorethicis inſtructæ ſenſum *Proleg. pagg.* pariunt diverſum ab eo, quem illis tribuerunt Lxx. aliique in- *16.17.* terpretes Græci, ac S. Hieronymus; eaque diverſitas à vocalibus diverſis non raro proficiſcitur. Ergo conſtans & perpetua non fuit earum ſupplendarum traditio.

CONFUTATIO.

FATEOR Maſſorethas non raro puncta vocalia ſubſtituiſſe diverſa à vocalibus, quas Lxx. Aquila, Symmachus, Theodotio, & S. Hieronymus ſuppleverunt; ſed nego quidquam inde colligi poſſe,

quod Maſſorethicam punctationem labefactet. Nam ut à Lxx. Senibus, interpretum omnium antiquiſſimis, ducamus exordium, ſi verſio, quæ illorum nomine circumfertur, auctores haberet, à quibus elaboratam narrat Ariſteas, & qualis ab interpretibus illis profecta eſt, ſincera ad nos uſque perveniſſet: ſane maximi eſſet ponderis, quod ex ea ducitur adverſus Maſſoretharum punctationem argumentum. At præterquam quod eruditis non paucis fabula videtur Ariſteæ narratio, & omnes Veteris Teſtamenti libri non ab unis, ſed à diverſis interpretibus, ut vel ex ipſa varia interpretandi ratione manifeſtum eſt, Græce ſunt redditi: verſio illa, à quibuſvis adornata fuerit, ſi quæ ad fidem & mores pertinent exceperis, ita vitiata eſt ſive amanuenſium oſcitantia, ſive effrænata correctorum, aut potius corruptorum audacia; ut adverſus punctationem Maſſorethicam nihil ex ea jure concludi poſſe videatur. Hinc S. Hieronymus in ſexcentis operum ſuorum locis, Judæorum interpretationem Septuaginta verſioni anteponere nihil dubitat. Imo *contentioſos* appellat, qui relicta veritate Hebraïca, ut loquitur, interpretum illorum lectionem pertinaciter ſequebantur. *Quærimus*, inquit, *quare Lxx. pro* fumario, *quod Theodotion tranſtulit* καπνοδόχην, locuſtas *interpretati ſint? Apud Hebræos* locuſta *&* fumarium *iiſdem ſcribuntur literis, ALEPH, RES, BETH, HE; quod ſi legatur ARBE*, locuſta *dicitur;* ſi *OROBBA* (mendum librariorum, pro *ARUBBA*) fumarium; *pro quo Aquila* καταῤῥάκτην, *Symmachus* foramen *interpretati ſunt. Si quis autem contentioſus, & nolens recipere Hebraïcam veritatem* (quæ, ut legunt Maſſorethæ, habet *fumarium*), locuſtæ *ſenſum quæſiverit*, &c. Nec mirum Lxx. verſionem Hebræo textui à ſancto Hieronymo fuiſſe poſtpoſitam, cum, teſte Druſio, quem impenſe laudat D. Maſclefius, ea non ſit genuinus interpretum illorum fœtus. *Tranſlatio*, inquit, *ea, quæ vulgo apud Græcos habetur, quin Lxx. interpretum non ſit, nemini hodie dubium eſſe arbitror. Nam ſi nihil aliud, innumeri in ea loci ſunt, qui arguunt magnam imperitiam ſermonis Hebraïci: ſed & negligentiam ſingularem in legendo, & oſcitantiam tantis viris indignam, qui in ea editione non videt, nihil videt.* Is tamen in fine hujuſce capitis ſententiam ſuam paulo durius prolatam ſic mitigat: *Quod aio*, inquit, *editionem Græcam, qua vulgo utimur, Lxx. interpretum non eſſe; benigne intelligendum. Nam non nego veteres habuiſſe verſionem Lxx. ſed eam, quæ ad nos pervenit, corruptam eſſe dico, ſic adeo ut viris illis, ſine maxima ipſorum infamia, tribui non poſſit.* Sed quid opus eſt eruditorum teſtimonia congerere, quibus hanc verſionem puram atque integram ad nos minime perveniſſe oſtendatur, cum id evincant varia, quæ

Vide præfat. tom. I. pagg. xvij. & xviij.

Comment. in Oſe. 13. v. 3. tom. 3. nov. edit. col. 1325.

Proleg. pagg. 27. 28.

Lib. 6. obſerv. c. 9.

Digitized by Google

circumferuntur, ejus exemplaria? Ut codices manu deſcriptos omittam, diſcrepant à ſeinvicem, quæ diverſis temporibus, & ad diverſos codices adornatæ ſunt editiones. Aldina differt à Complutenſi, utraque à Vaticana, & ab his tribus codex mſ. Alexandrinus.

Alii interpretes Græci, Aquila, Symmachus, Theodotio, &c. cum linguam Hebraïcam à Judæis didicerint, potuerunt eorum magiſtri, qui forte inter ſuos peritiſſimi non erant, genuinam vocum quarumdam lectionem ignorare. Potuerunt & ipſi interpretes, licet à præceptoribus ſuis veram lectionem edocti fuerint, eam tamen vel memoriæ lapſu, vel quod ea in lingua ſatis exercitati non eſſent, interpretando negligere. Ex quo patet quantum à ratione æquitateque ſit alienum ex privatorum horumce hominum lectione carpere Maſſorethicam, quæ apud omnes Judæos, etiam Qaraïtas omnium fere traditionum oſores, ſemper obtinuit, ut liquet ex unanimi conſenſu, quo ab omnibus recepta eſt, cum à doctoribus illis Tiberienſibus, vel quibuſvis aliis, evulgari cœpit. Prætereа ſi Maſſoretharum vocales eo nomine rejiciendæ ſint, quod interpretes illi necnon Lxx. alias inter legendum non raro ſuppleverint; rejiciendæ quoque ſunt Hebræi textus hodierni literæ ipſæ conſonantes; hi enim interpretes, maxime Lxx. ſæpe non minus in conſonantibus, quam in vocalibus, à Maſſorethis diſcrepant, ut in ſexcentis operis hujus grammatici locis oſtendimus. Quæro jam ab erudito Maſclefio, cujus ſint auctoritatis Hebræa volumina, & quæ ſit novæ ejus grammaticæ utilitas.

Nicolao de Lyra tanta viſa eſt Hieronymi cum Maſſorethis convenientia, ut ſancti hujus Doctoris verſionem *poſt excogitatam à Judæis punctationem factam eſſe* crediderit. Hinc etiam Sixtus Senenſis his, qui Judæos hodierna punctatione codices depravaſſe putant, aſſentiri non poteſt, *eo quod D. Hieronymi tranſlatio in præcipuis locis Divinæ Scripturæ, quibus fundamenta fidei Chriſtianæ, ac veritas noſtrorum dogmatum potiſſimum comprobantur, & de quibus præſertim inter Judæos & nos controverſia eſt, ſemper fere cum hac punctuaria Hebræorum expoſitione conſentiat; tametſi in rebus leviſſimi momenti, & quæ pluribus ſenſibus, abſque ullo veritatis præjudicio exponi poſſunt, ſæpe diſſentiat.* Longe aberat vir ille Hebraïce doctiſſimus, ut punctationem Maſſorethicam *Chriſtianæ veritati ſæpiſſime è diametro adverſari* cum D. Maſclefio exiſtimaret. Cum igitur à lectione, quam poſtea tradiderunt Maſſorethæ, quæque illius ætate vigebat apud Hebræos, recedit S. Hieronymus; id facit, vel quia in rebus leviſſimi momenti, & quæ pluribus ſenſibus, ſalva veritate, exponi poſſunt, ut loquitur Sixtus Senenſis, alium à Maſſo-

Comment. in Oſe. 9. v. 12.

Biblioth. l. 3. pag. 161. edit. Colon. 1577.

Proleg. p. 36.

Digitized by Google

Vide R. Azar. in Meor enaim, c. 59. &c.

rethis ſenſum exhibere voluit, quod à præceproribus ſuis didiciſſet *ſeptuaginta eſſe facies Legis*, hoc eſt, plurimos ejus explicandæ modos. Vel quia nonnihil largiri voluit Lxx. interpretibus, quorum verſionem, quoad ejus fieri potuit, retinere conatus eſt, ne obtrectatorum in ſe odium atque invidiam magis magiſque concitaret. Vel quia ex parte mixta eſt cum Hieronymiana vetus Itala ad Græcum Lxx. primis Eccleſiæ temporibus adornata. Vel quia loca, quæ aliter ac Maſſorethæ interpretatur S. Doctor, partim librariorum oſcitantia, partim ſciolorum imperitia depravari potuerunt. Mitto alias varietatis hujus cauſas, quas facile divinare poſſunt eruditi.

Proleg. p. 16.

At urget D. Maſclefius, & ait eo uſque ſæpiſſime pertingere iſtam diſcrepantiam, ut locorum ſenſum omnino immutet. *Quod apud veteres*, inquit, *ſingulare eſt, quod maſculinum, quod in prima perſona, quod activum, quod futurum, quod ab una radice deſcendens: illud apud Maſſorethas reperitur in plurali, in genere feminino, in ſecunda perſona, in paſſiva voce, in tempore præterito, denique ab alia, eaque prorſus diverſa radice formatum.* Aliud proculdubio agebat eruditus Canonicus cum hæc ſcripſit; non enim eſt neſcius interpreti licere ſingularem numerum pro plurali, activum verbum pro paſſivo, &c. interdum ponere. Qui in Scripturæ, maximeque prophetarum ſtylo, nonnihil exercitati ſunt, norunt frequentes eſſe temporum ac perſonarum commutationes, quæ ab interpretibus quandoque negligi poſſunt, imo & debent; cum Hebræis illæ peculiares ſint, Græcis vero ac Latinis prorſus inuſitatæ. Denique, qui Grammaticam Hebraïcam vel mediocriter callent, ſciunt radices ſibi invicem literarum affinitate conjunctas, maxime vero verba imperfecta, non ſolum formas, verum etiam ſignificationes ſuas non raro commutare. Ceterum ſi his aliiſque diſcrepantiis ſenſum omnino immutari contingat, ut aſſerit D. Maſclefius, *ei potius linguæ credendum, unde eſt in aliam per interpretes facta tranſlatio.*

Aug. lib. 15. de Civit. Dei, c. 13. tom. 7. nov. edit. col. 394.

II. ARGUMENTUM.

Proleg. p. 17.

» MASSORETHÆ in quarumdam vocum lectione ac ſenſu diſ-
» crepant ab ipſis, à quibus ortum ducunt, Thalmudicis doc-
» toribus. Ergo certa & conſtans non fuit, ad ſenſum etiam quod atti-
» net, Hebræa legendi ratio.

CONFUTATIO.

Ibid.

SECUNDUM iſtud D. Maſclefii argumentum petitur ex Morino; qui *oſtendit loca quædam Scripturæ uno modo à Maſſorethis punctata, & alio*

alio à Thalmudiſtis, inquit eruditus Canonicus, qui pergratum nobis feciſſet, ſi, quo in loco id oſtendat Morinus, nobis indicaſſet. Evolventi mihi ſcriptoris hujus Exercitationes Biblicas, occurrit is unus Iſaïæ locus: *Parvulus natus eſt nobis*, &c. in quo vocem ויקרא à Thalmu- *Cap. 9. v. 6.*
diſtis punctatam ſeu lectam fuiſſe in paſſivo ſenſu וַיִּקָּרֵא *& vocabitur*, *Lib. 2. Exerc.*
Morinus exiſtimat, dum Maſſorethæ illam active וַיִּקְרָא *& vocabit*, *xj. c. 2. num.*
punctaverunt, ut manifeſtum illud Chriſti Divinitatis argumentum *11. pag. 390. col. 2.*
nobis eriperent. At ſatis ſuperque, ni fallor, in tomi I. præfatione *Pagg. xj. xij.*
Maſſorethas aliter hanc vocem non legiſſe, quam Thalmudiſtas, neque alios aliis eſſe contrarios oſtendi. Ne igitur actum agere videar, adeat, quæſo, hanc præfationem lector ad ferendum hac de re judicium idoneus.

Sed hîc malam alteram interpolatoris fidem diſſimulare nequeo. Is, quo pravus Maſſoretharum in vocis hujus punctatione animus oſtendatur, argumentum ſibi à me ſuppeditatum dicit, quod in loco *Epiſt. p. 16.*
præfationis laudato hæc ſcripſerim: *Scio equidem contextum illum à RR. Davide Qimhhi & Salomone Jarhhi, necnon ab omnibus fere Judæis recentioribus exponi parvo illo, qui Maſſorethis affingitur, ſenſu:* hîc ſubſiſtit interpolator, quanvis, ut cuique patet, ſenſus non ſit completus; & prudens omittit ſequentia, quibus Rabbini illi cum eorum ſequacibus ſolide ſatis, ut ego quidem arbitror, confutantur. Sic igitur proſequor: *at præterquam quod caſus diverſos comminiſcuntur, alios nominandi, alios accuſandi, quorum tamen in Hebræo nulla eſt diſtinctio; recedunt à veterum Judæorum, maxime Thalmudiſtarum, ſententia*, &c. Si Grammatica Hebraïca leviter tinctus fuiſſet interpolator, vim argumenti hujus facile intellexiſſet. Enimvero, cum vulgaris caſus accuſandi nota אֵת, vel particulæ ſive præpoſitiones בְּ, אֶל־, עַל, quibuſcum verbum קָרָא ſæpe conſtruitur, deficiant ante voces שַׂר־שָׁלוֹם, quæro à Rabbinis illis cur priorem שַׂר per accuſativum, poſteriorem vero שָׁלוֹם per genitivum, ſic: *principem pacis*, interpretentur; ceteras vero, *admirabilis*, *conſiliarius*, &c. totidem verbi hujus nominativos efficiant. Dicent fortaſſe particulas illas cum verbo iſto ſæpe deſiderari, proindeque mirum videri non debere eas ante prædictas voces expreſſas non fuiſſe. Eſto: ſed cur eas ad hæc ultima duo vocabula referunt potius, quam ad præcedentia, aut ſaltem præcedentium aliqua? Cur, & qua grammatices regula hæ voces: שַׂר־שָׁלוֹם *princeps pacis*, à verbo iſto rogentur potius, quam illæ: יוֹעֵץ *conſiliarius*, אֵל *Deus*, גִּבּוֹר *fortis*; & cur eodem, imo longe potiori jure, majorique analogia iſtud hemiſtichium ſic interpretari mihi non licebit: *& vocabit nomen ejus Admira-*

bilis: conſiliarium, Deum, fortem, patrem futuri ſæculi, principem pacis? Argumentum ex veteribus Judæis, maxime vero Thalmudiſtis, elicitum ſic in memorata præfatione evolvitur, ut fuſiori, opinor, explicatione non indigeat.

At interpolatorem noſtrum ſic declamantem audire mihi videor. Num, amabo te, RR. Qimhhi & Salomon ignorarunt prima linguæ
Epiſt. p. 14. S. idiomata (non elementa *elemens*, ut perperam vertit interpolator) à quibus non intellectis profectum eſſe, quod Maſſorethis impingitur,
Præfat. tom. I. pag. x. crimen aſſeris? Non ignorarunt certe, ſed punctis, quæ bona fide voci ויקרא ſuppoſuerunt Maſſorethæ, doloſe malitioſeque abuſi ſunt, ut Chriſtianis minus Hebraïce peritis fucum facerent. Quod non ſemel ab hujuſmodi hominibus factum haud inficiabitur D. Maſclefius. Ceterum objectiunculam hanc præoccupavi, quod forte etiam ab alio, quam ab interpolatore noſtro fingi poſſit: at declamationem, quæ paginas 15. & 16. epiſtolæ occupat, ac vices momentorum ſupplet, integram ipſi derelinquo, utpote quæ neminem in punctatione Maſſorethica, & linguæ S. idiomatis verſatum movere queat, maxime ſi præfationis locum, ex quo materiam ſibi ſumſit declamator, cum ipſa declamatione contulerit. Is tamen hac ſua declamatione ita contentus eſt, ſibique de ea, quaſi demonſtrationem attuliſſet, ita gratulatur, ut D. Maſclefii perſonam induens antiquum ejus Rectorem ſic compellet:
Epiſt. p. 17. *Judices, Domine, utrum, quod Maſſorethis objiciebam, id calumniæ loco haberi debuerit, & utrum P. Guarini criminationibus inurbane vel quaſi tirunculus reſpondeam.* Egregia ſane, facilis, atque expedita adverſarii confutandi ratio.

At cum argumenta, quæ ipſi, ut putat, ſubminiſtro, tam avidus rapiat interpolator: volo & aliud ipſi gratificari, quod Maſſorethas à Thalmudiſtis circa vocum quarumdam lectionem diſſentire, ſuperiori efficacius probare videatur. Sunt quædam Thalmudis & Medraſchim loca, in quibus legere eſt: *Ne legas ſic*, ut Maſſorethæ legunt; *ſed ſic*, aliter quam legunt Maſſorethæ. Ita Iſai. 54. v. 13. *Et* (ponam) *univerſos filios tuos doctos à Domino, & multiplicabitur pax* בניך *filiorum tuorum*; in tract. Berachoth verſus finem ſcribitur: *Ne legas* בניך *filiorum tuorum*, ut legunt Maſſorethæ, ſed בוניך *ædificatorum tuorum.* Alia exempla videſis
a Fol. 5. p. 2. in tract. [a] Sota, [b] Moed qaton, &c. Verum argumento huic reſpondent
b Fol. 5 p. 1. Rabbini, aiuntque perperam inde colligi Thalmudiſtas Maſſorethis eſſe contrarios, ſed priores ſic loquutos fuiſſe, quod literali ac genuinæ vocis explicationi voluerint aliam adjungere, non ad verum vocis ſenſum tradendum, ſed ad alium allegoricum quemdam eliciendum

Digitized by Google

דֶּרֶךְ אַסְמַכְתָּא *per modum diſputandi opinabilem*, quæ, ut in tom. I. diximus, communis eſt Rabbinorum conſuetudo. Reſponſionis hujus ſoliditas patet ex eo quod iidem Thalmudiſtæ & interpretes allegorici, ut myſticos ſuos ſenſus inveniant, literas etiam addere, detrahere, tranſponere & commutare non dubitent; quod varias lectiones eſſe nullus, opinor, præter Morinum dixerit. Sic Deut. 10. v. 12. *Et nunc, Iſraël*, מַה *quid Dominus Deus tuus petit à te?* &c. in tract. Menahhoth, fol. 43. pag. 2. Thalmudiſtæ legendum docent מֵאָה, addito א, *centum*, pro מַה *quid*, ut inde probent hominem teneri unoquoque die centum precationes recitare. Ita in Erouvin fol. 54. p. 2. שִׂימָהּ *pone illud* (mandatum) Deut. 31. v. 19. mutatur in סִימָנָהּ *ſignum ejus*. In tract. Sabbath. fol. 89. pag. 1. בֹּשֵׁשׁ *tardans*, Exod. 32. v. 1. convertitur in בָּאוּ שֵׁשׁ *venerunt ſex*. In Echa Rabbathi, ſive commentario prolixiori in Threnos Jeremiæ, pro כּוֹכָב *ſtella*, Num. 24. v. 17. legendum traditur כּוֹזָב *mendacium*. R. Eliezer in capitulis ſuis, cap. 37. pro וַיִּשָּׁקֵהוּ *& oſculatus eſt eum*, Gen. 33. v. 4. legendum monet וַיִּשָּׁכֵהוּ *& momordit eum*; fabulantur enim Rabbini quidam Eſavo animum non fuiſſe oſculari Jacobum fratrem ſuum, ſed eum mordere; quare Jacobi collum factum eſt marmoreum, vel, ſecundum alios, eburneum; Eſavi vero dentes obſtupuerunt. Unde ſequitur: *& fleverunt*; Jacobus ob collum obduratum, Eſavus propter dentes hebetatos. Alia exempla vide apud Morinum loco citato. Porro quis adeo cæcus eſt, ut non videat ſic puncta & literas à myſticis illis commentatoribus nulla alia de cauſa permutari, quam ut allegoricos ſuos ſenſus inde eliciant; maxime cum in dubium nunquam vocatæ fuerint literæ conſonantes, & poſt inventa puncta, quæ, fatentibus Judæis omnibus, verum ac germanum Scripturæ ſenſum exhibent, ad novum aliquod commentum approbandum iiſdem argumentis Rabbini argutiores utantur. Ceterum ſi hoc quoque argumentum quaſi ſibi à me ſuppeditatum aliquando mihi reddere voluerit interpolator, ejus etiam confutationem mihi, aut potius doctiſſimo Buxtorfio, à quo illam mutuatus ſum, ut reddat eum obſecro.

Pag. 18. c. 1.

Lib. 2. Exerc. 22. c. 4. pag. 581.

Comment. Maſſor. cap. 9. pagg. 84. 85. edit. Baſil. 1620.

III. ARGUMENTUM.

PER decem ſæcula, & amplius, obliterata prope fuit apud Judæos linguæ Hebraïcæ notitia, antequam Maſſorethæ aut eorum præceptores eam reſtaurare aggrederentur. Hinc Rabbinorum doctiſſimi majores ſuos ignoraſſe, ſeque etiamnum ignorare, quid voces plurimæ ſignificent, ingenue confitentur. Denique Judæorum cele-

Proleg. p. 19. & ſeqq.

Digitized by Google

„ berrimi, ut Philo; imo & ex gente Sacerdotali, ut Joſephus, aut „ nulla, aut parva admodum imbuti fuere linguæ Hebraïcæ notitia. „ Quanto minus eam callere potuerunt Maſſorethæ, qui longo poſt „ tempore exſtiterunt, fueruntque rudes omnino, & nulla bonarum „ diſciplinarum, nulla antiquitatis cognitione, &c. adjuti.

CONFUTATIO.

QUOD adverſus Maſſorethas hìc objicit, ut probet eruditus Canonicus, cum auctoritatibus, tum exemplis abutitur. Præcipua auctoritas deſumitur ex præfatione, quam Grammaticæ ſuæ dictæ *Michlol*, præfixit R. David Qimhhi Hebræorum Grammaticorum facile princeps. Verum ſi celeberrimi hujus inter Judæos ſcriptoris verba ſuperius laudata paulo attentius perpendiſſet D. Maſclefius, ea cauſæ ſuæ non ſolum non favere, verum etiam è diametro adverſari facile animadvertiſſet. Is enim Grammaticus in hoc præloquio nihil aliud dicit, quam in variis Judæorum exſiliis oblivioni traditam eſſe linguam Hebraïcam, præter id, quod ex ea ſupereſt in viginti quatuor Sacræ Scripturæ libris, & paucas dictiones, quæ reperiuntur in Miſchna. *Non reperiuntur*, inquit, *alii libri in manibus noſtris præter eos, qui nobis relicti ſunt, viginti quatuor libros, & paucas dictiones, quæ reperiuntur in Miſchnæ ſermonibus. Quapropter neceſſe eſt nos mentem advertere ad id, quod eſt in manibus noſtris de lingua ſancta, eamque juxta formam & conſuetudinem ejus exinde inſtituere, ut non intereat, eamque non invenuſte loquamur.* Dicitne hoc in loco Qimhhi, quod ab eo dictum vult eruditus Canonicus; nempe quod in ſacris voluminibus ſupereſt nobis linguæ Hebraïcæ, id pene oblivioni traditum antequam Maſſorethæ aut eorum præceptores illud inſtaurare aggrederentur? Nonne contra diſerte aſſerit ejus, quod his in libris ſuperat, ad ſua uſque tempora, multo magis ad Maſſoretharum, eorumque præceptorum ætatem, ſervatam fuiſſe intelligentiam; illudque juxta formam & conſuetudinem ejus, hoc eſt, ſecundum accuratam Grammatices analogiam inſtituendum eſſe, ne & ipſum, ſicuti reliqua lingua, intereat? Ergo tempore hujus Grammatici, notitia ejus, quod eſt in manibus noſtris de lingua ſancta, nondum interierat. Aut ſi interierat, quomodo illud ſecundum formam & conſuetudinem ejus inſtituere aggreſſus eſt, cum illud non intelligeret?

Pag. xix.

D. Maſclefii cauſæ nihilo magis patrocinantur alii duo Grammatici poſt Morinum ab eo laudati. Hi enim quid circa linguam Hebraïcam

Supra p. xx.

præſtitiſſe memorantur? *Corroboraverunt eam adverſus barbare & ridicule loquentes; eamque in puritate ſua conſtituerunt, poſtquam in univerſa captivitate oblivioni data fuerat*, à quibus? ab infima fortaſſe plebe Judaïca. Si enim ab omnibus ignorabatur, quomodo hi Grammatici eam adverſus barbare ac ridicule loquentes corroborare, ac priſtinæ ſuæ puritati reſtituere potuerunt? Eandem fortaſſe viam inſtitêre, quam D. Maſclefius, qui linguæ Hebraïcæ erat omnino rudis antequam Grammatica ſua uti, proindeque illam ſcribere, cœpiſſet. *Sciunt*, inquit de ſe ipſe loquens, *quibus notus eſt, teſtabunturque illum, cum primum nova hac Grammatica* (de ſua loquitur) *uſus eſt, linguæ Hebraïcæ fuiſſe omnino rudem; imo etiam nunc, cum hæc ſcribit, ignota illi eſſe, quæcunque de punctorum uſu ac mutatione dicuntur, ipſam etiam ignotam punctorum quorumdam figuram ac pronuntiationem*. Ex his judicet lector cordatus, quanti momenti eſſe debeant, quæ adverſus Maſſoretharum puncta objicit eruditus Canonicus, qui eorum uſum, imo & nonnullorum figuram ignorare ſe, adhibitis etiam, quod neceſſarium non erat, teſtibus, profitetur. Sed ad Maſſorethas eorumque præceptores revertamur. *Proleg. p. 68.*

Si verum eſt, quod aſſerit D. Maſclefius, pene oblitteratam fuiſſe linguæ Hebraïcæ notitiam, antequam Maſſorethæ aut eorum præceptores eam inſtaurare aggrederentur; quæro ab illo quibus auxiliis adjuti eam inſtaurarint; ab his enim, aut ab aliis, quicunque illi fuerint, inſtaurata ſit neceſſe eſt; alioquin eam adhuc ignoramus. Linguam de lingua didicerunt, inquiet cum Qimhhio, hoc eſt, linguarum Hebraïcæ affinium, puta Chaldaïcæ, Syriacæ & Arabicæ ſubſidio eam è tumulo excitarunt. Audio. At Maſſorethæ illi, judice D. Maſclefio, *rudes omnino erant, nulla bonarum diſciplinarum, nulla antiquitatis cognitione adjuti*; neque argumenta ſuppetunt, quibus præceptores eorum doctiores fuiſſe demonſtrentur. Qua igitur ratione hujuſcemodi homines has linguas diſcere, ſecum invicem conferre, & ex illis, quaſi ex fodinis, Hebraïcam eruere potuerunt? Sed eſto linguas illas diſcere potuerint, imo didicerint, & ex eis Hebraïcam pro virili exſculpere conati ſint; quæ ad nos perveniſſe cenſenda eſt ejus notitia? Ponamus fere deperditam eſſe linguam Latinam, eamque non ſolum à viris rudibus, nulla bonarum diſciplinarum, nulla antiquitatis cognitione adjutis; ſed ab hominibus ingenioſiſſimis, & in bonis diſciplinis, antiquitateque verſatiſſimis, ex linguis Italica, Hiſpanica & Gallica, quæ ex ea, majorem ſui partem, derivantur, inſtauratam: qualis haberetur ejus ab idiomatis illis ſic emendicatæ cognitio, & cujus eſſet auctoritatis Gallica interpretatio ad linguam illam ſic intellectam concinna- *Proleg. p. 27.* *Proleg. p. 6.*

ta? Vide jam, erudite Canonice, quæ ex principiis tuis ſuperſit Vulgatæ Latinæ ad Hebræum ſic reſtitutum adornatæ αὐθεντία. Nam Maſſoretharum præceptores, & præceptorum ipſorum inſtitutores, quibus uſus eſt S. Hieronymus, majoribus auxiliis, ſi tamen ea omnia præſto illis fuere, non ſunt adjuti.

At, inquies, Qimhhius ipſe majores ſuos ſic linguam de lingua didiciſſe teſtatur. Scio; verum Grammatici hujus verba perpendas, & eum de vocibus ſemel aut raro in Scriptura occurrentibus loqui intelliges. *Incipiam*, inquit, *in hac ſecunda libri parte, quæ ſpectat res ipſas, explicare omnem dictionem difficilem, quæ reperitur in Lege, Prophetis, & Hagiographis expreſſa. Ad illius etiam explicationem, CUI IN SCRIPTURA NON INVENIAM SOCIAM, adducam exempla ex Miſchna, ex Gemara, & ex lingua Græca & Arabica. Omnes enim ſuper linguam Hebræam inſtitutæ ſunt, eo quod ipſa prima eſt & perfecta. Verum imminuta eſt apud nos propter captivitatis noſtræ longitudinem. Sic etiam deprehendimus magiſtros noſtros linguam de lingua didiciſſe, cum dicunt in Thalmude: neſciebant magiſtri noſtri quid eſſet*, &c. Hæ ſunt voces Hebraïcæ, quarum ſenſus à linguis ex Hebraïca derivatis mutuati ſunt Rabbini veteres; quæ nimirum ſemel, biſve, aut raro in Scriptura leguntur, ſive, ut loquitur Qimhhi, *quibus non ſunt ſocia.* Hanc eſſe grammatici hujus mentem, quæ affert exempla, ſatis declarant. Vide ſupra pag. xix.

Præfat. in lib. Radic.

Sed ſi in tanta rerum Hebraïcarum ignoratione, quanta videtur erudito Canonico, verſati ſunt Maſſorethæ eorumque præceptores; quænam Hebræo textui, quod ad ipſas etiam conſonantes attinet, ſupereſt auctoritas? Quot quantaque menda in eo exſcribendo illis excidêre, cum plures literæ fere ſimiles ſint, & alteram pro altera non poſſit non ponere amanuenſis Hebraïce imperitus? Præterea in Hebræis codicibus, ſicut in Græcis & Latinis, voces omnes tenore uno, & ſine ulla diſtinctione olim ſcribebantur; Maſſorethæ autem, vel eorum præceptores, illas à ſe invicem, ut ex eis diſtincta vocabula conſtituerent, ſepararunt. Porro ſi in illis ſeparandis imperite ſe geſſerunt, quod aliter fieri non potuit, in cauſa ſunt, cur Hebræo textui ſenſum fortaſſe longe diverſum ab eo, quem Scriptoribus θεοπνεύστοις afflavit Spiritus S. tribuamus. Exemplo ſit libri Geneſeos initium, בראשיתבראאלהים, quæ literæ aliter atque aliter ſeparatæ ac punctis vocalibus inſtructæ diverſos hos ſenſus efficiunt. I. בראשית ברא אלהים, *in principio creavit Deus.* II. בראש יתברא אל הים, *in capite creavit Deus mare.* III. ברא שית ברא אלהים, *creavit fundamentum creans Deus.* IV. ברא שית ברא אל־הים, *ſuccidit ornamentum* vel *fundamentum creans ad mare.* V. ברא שית ברא אל הים, *ſuccidit*

Vide Ramban, comment. in h. l.

vepretum, ſuccidit Deus mare. VI. בַּר אָשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים, *filium ponam creatorem Deum.* VII. בַּר אֵשׁ יִתְבְּרָא אָלָה יָם, *frumentum ignis conſumſit, ejulavit mare.* Aliis etiam modis literæ illæ ſeparari poſſunt ac legi, proindeque alios ſenſus exhibere. Unde igitur habet eruditus Canonicus eum, quem ſequimur, eſſe verum, ſi, quo tempore Maſſorethæ, aut eorum præceptores, eas in tria hæc vocabula בראשית בָּרָא אֱלֹהִים, *in principio creavit Deus*, diſtinxerunt, pene obliterata erat apud ipſos linguæ Hebraïcæ notitia? An ex verſionibus? At præterquam quod abſurdum eſt textum ad verſiones exigere, cum è contrario verſiones ad textum exigendæ ſint; quando illæ confectæ ſunt, fere ignorabatur lingua Hebraïca. In eo probando totus eſt D. Maſclefius. *Si quibuſdam*, inquit, *forte videatur non ſufficere argumenta, quæ hucuſque in tertiæ hujuſce propoſitionis probationem allata ſunt, multo plura addi poterunt fuſiuſque aliquando exponi. Unum interim adjeciſſe ſuffecerit inde petitum, quod per decem ſæcula & amplius obliterata prope fuerit apud Judæos linguæ Hebraïcæ notitia.* Deinde laudatis Qimhhio, Thalmude, &c. ſic concludit: *Erat ergo prope obliterata apud Judæos linguæ Hebraicæ notitia, antequam eam reſtaurare aggrederentur Maſſorethæ aut eorum præceptores.* Porro Maſſorethæ, ſecundum Eliæ Levitæ calculum, quem ſequuntur eruditi non pauci, floruerunt quinto ſæculo exeunte, vel ineunte ſexto. Ergo ab annis ſaltem quingentis ante Chriſtum pene obliterata erat linguæ Hebraïcæ notitia; cumque per id temporis adornata ſit Lxx. verſio, ſequitur ejus auctores linguam Hebraïcam pene ignotaſſe, proindeque ex eorum interpretatione ſciri non poſſe utrum vera ſit, quæ in hodiernis Hebræis codicibus exſtat, literarum in vocabula diſtributio. Quod ſi Maſſoretharum ætas ad nonum uſque Chriſti ſæculum differatur, quod D. Maſclefius poſt Morinum rectius putat, alii vero minime; nulli ſaltem ad id cognoſcendum nobis adjumento erunt verſiones Aquilæ, Symmachi, Theodotionis, &c. necnon Vulgata noſtra editio Latina, utpote quæ intra decem illa ſæcula & amplius, quibus pene obliterata erat Linguæ Hebraïcæ notitia, fuerint adornatæ. An ex *loci exigentia*, ſacra D. Maſclefii anchora, nobis innoteſcet genuinus harumce literarum ſenſus. Verum hoc primo Geneſeos capite, ſi aliter atque aliter ordinentur, punctenturque ejus literæ conſonantes, quidvis aliud quam cœli ac terræ, & rerum omnium, quæ in his continentur, creationem exprimi, aut eam ſaltem inſigniter deformari poſſe, quis Hebraïce peritus ignorat?

Proleg. p. 19.

Ibid. p. 27.

Proleg. p. 2.

Firmius non eſt, quod D. Maſclefius ex celeberrimorum Rabbinorum confeſſione ducit argumentum. Hîc enim à particulari, ut aiunt,

ad univerſale argumentatur. Fatentur hi Rabbini magiſtros ſuos ignoraſſe quid ſignificarent voces aliquot ſemel aut iterum in ſcriptura occurrentes, earumque ſenſum à mercatore, ab ancilla, &c. didiciſſe; ergo linguam univerſam fere ab eis ignoratam confitentur. Quæ conſequutio? Viri Græce & Latine peritiſſimi, quid earum linguarum voces non paucæ ſignificent, neſciunt; ergo linguas illas fere ignorant. Domeſticæ ſuppellectilis nomina quædam & uſus ab ancilla fortaſſe didicit D. Maſclefius; ergo linguam Gallicam fere neſcit. Si vocum aliquot ſingularium etymologiam, forte etiam & ſenſum, in linguis Hebrææ vicinis quæſierunt antiqui Judæorum philologi, num idcirco reliquas ignoraſſe dicendi ſunt? Nonne idem faciunt quotidie interpretum doctiſſimi, quos tamen de lingua Hebraïca pene ignorata nemo ſanus, opinor, inſimulaverit? At, inquit D. Maſclefius, cum Thalmudiſtæ, tum Rabbini poſteriores neſciunt quid ſignificent vocabula, quibus deſignantur pleraque animalia, lapides pretioſi, plantæ, menſuræ, ornamenta muliebria, & alia id genus bene multa. Quid tum, erudite Canonice? Lxx. aliique interpretes Græci, necnon S. Hieronymus, quid eadem nomina ſignificent ignorarunt, ut ex diverſa, qua illa interpretati ſunt, ratione colligitur; an inde apud ipſos obliteratam prope fuiſſe linguæ Hebraïcæ notitiam inferes? Imo Tu quoque eadem ignoras; num idcirco linguam Hebraïcam pene ignorare te putas, aut, qui eam ignores, haberi vis? Eruditum Canonicum, qui alios quaſi ratiocinandi facultate deſtitutos reprehendit, in hoc turpiſſimum argumentationis vitium incidiſſe mirari ſatis nequeo. Verum alteram ejus probationem expendamus.

Proleg. p. 26.

Ab auctoritatibus ad exempla tranſit D. Maſclefius. *Conſtat*, inquit, *celeberrimos ac doctiſſimos Judæorum, qui à Salvatoris noſtri diebus ad Miſchnam uſque floruerunt, ut Philo; imo & ex gente Sacerdotali, ut Joſephus, aut neſciviſſe, aut parum admodum ſciviſſe Hebraïce.* Unde id conſtat? Ex nonnullis procul dubio etymologiis. At in iis fingendis quantam licentiam ſibi conceſſam arbitrati ſint veteres etymologiſtæ, quis neſcit, niſi qui in eorum ſcriptis peregrinum ſe fatetur atque hoſpitem? Hinc diu eſt, quod eruditi quidam obſervarunt hoc argumento, ſi valeret, probari etiam poſſe ſanctum Hieronymum nihil, aut parum admodum ſciviſſe Hebraïce; Varronem linguam Latinam ignoraſſe, &c. Præterea etymologiæ illæ ſic ab imperitis amanuenſibus corruptæ ſunt, ut nihil inde, quod in earum auctoribus linguæ Hebraïcæ ignorationem arguat, concludi poſſe videatur. Id diſerte aſſerit Hieronymus, quem à Latine vertendo Philonis ipſius de nominibus Hebraïcis,

Rich. Simon, hiſt. crit. V. T. lib. 1. c. 17. & alii.

eorumque

eorumque etymologiis libro deterruit ingens exemplarium depravatio. *Philo vir diſertiſſimus Judæorum*, inquit, *Origenis quoque teſtimonio compro-* Præfat. in lib.
batur edidiſſe librum Hebraïcorum nominum, eorumque etymologias juxta or- nom. Heb.
dinem literarum è latere copulaſſe. Qui cum vulgo habeatur à Græcis, & tom. 2. nov.
bibliothecas orbis impleverit; ſtudii noſtri fuit in Latinam linguam eum ver- edit. col. 1.
tere. Verum tam diſſona inter ſe exemplaria reperi, & ſic confuſum ordinem, ut tacere melius judicaverim, quam reprehenſione quid dignum ſcribere. Deinde Philonem Hebraïcarum literarum tam rudem non fuiſſe inde liquet, quod Lxx. verſionem ubique & κατὰ πόδα, ut arbitrantur quamplurimi, non ſequatur. Nam v. g. in lib. *De confuſione linguarum*, ver- Pag. 339 edit.
bum וַיֹּאמֶר Judic. 8. v. 9. interpretatur *ὤμοσε juravit*, quod Lxx. vertunt Pariſ. 1640.
εἶπε dixit. Et in lib. *De mutatione nominum*, primum Joſue nomen הוֹשֵׁעַ Pag. 1063.
Num. 13. v. 16. al. 17. legit Ὡσηὲ, quod Lxx. expreſſerunt Αὐσῆ. Plura ejuſd. edit.
exempla vide apud doctiſſimum Hodium. Denique quomodo nomi- De Bibl. tex.
num Hebræorum interpretationem aggredi auſus fuiſſet is Judæus, ſi orig. pag. 195.
nihil, aut parum admodum Hebraïce ſciviſſet? Satis de Philone, qui &c. edit.
& ipſe erat *de genere Sacerdotum*, ut ſcribit S. Hieronymus, quanvis eum Oxon. 1705.
ab illo excludat D. Maſclefius. De Script. Eccle. tom. 4. nov. edit. part. 2. col. 106.

Quod pertinet ad Joſephum, eum in lingua Hebraïca haud mediocriter verſatum probat, quod in Antiquitatum ſuarum prooemio ſcribit. Ταύτην δὲ τὴν ἐνεστῶσαν ἐγκεχείρισμαι πραγματείαν, νομίζων ἅπασι φανεῖσθαι Pag. 1. edit.
τοῖς Ἕλλησιν ἀξίαν σπουδῆς· μέλλει γὰρ περιέξειν ἅπασαν τὴν παρ' ἡμῖν ἀρχαιο- Genev. 1611.
λογίαν, καὶ τὴν διάταξιν τοῦ πολιτεύματος ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν μεθηρμηνευμένην γραμμάτων. *Præſens vero opus aggreſſus ſum, ratus Græcis omnibus cognitu non injucundum fore: complectetur enim univerſam noſtræ gentis antiquitatem formamque Reipublicæ EX HEBRAICIS LITERIS TRANSLATAM.* Vide jam, erudite Maſclefi, utrum ſcriptor, qui ab Hebræis voluminibus, quæ Græce interpretatus eſt, hiſtoriam ſuam mutuatum ſe profitetur, nihil aut parum admodum Hebraïce ſciverit. Si unus hic locus tibi ſufficere non videatur, adi lib. 10. earumdem Antiq. cap. 11. ubi ſe *tantum Hebraïcorum voluminum in Græcam linguam interpretem* di- Pag. 349.
cit. Et lib. 1. contra Appion. ubi *Antiquitatis libros ex ſacris voluminibus* ejuſd. edit.
interpretatum ſe confitetur. Conſule in primis doctiſſ. Hodium in opere Pag. 1038. ejuſd. edit.
ſuperius laudato, ubi his, quæ ab eruditis quibuſdam objiciuntur, ſo- Pagg. 212. 213. 214.
lide reſpondet.

IV. ARGUMENTUM.

JUDÆI in captivitate, quæ ſub Veſpaſiano incœpit, pene con- « Proleg. p. 16.
ſumti ſunt, atque ad tam exiguum numerum redacti, ut vix « 17.

» populus eſſe cenſerentur; tot inſuper ac tantis poſtea calamitatibus » vexati ſunt, ut nihil iis prope reſidui fuerit, quam ut triſti ſervitute, » vilibuſque miniſteriis victum vitamque redimerent. Hinc eſt, quod » qui Magiſtri nomen iis temporibus apud illos ſortiri ſunt, ſutores, » cerdones, veſpillones, ac id genus artifices & fabri, quibus linguæ » dudum demortuæ cognitio parum cordi eſt, fuiſſe vel in ipſo Thal- » mude memorentur.

CONFUTATIO.

ERUDITUM Canonicum hiſtoriæ Judaïcæ oblitum eſſe probat illud argumentum. Nam Judæos in captivitate, quæ imperante Veſpaſiano incœpit, ad tam exiguum numerum redactos non fuiſſe, ut vix populus cenſerentur, demonſtrant

V. de ſupra pag. xxv. I. Variæ poſt everſum Templum in Judæa erectæ Academiæ.

II. Frequentes Judæorum à Romanis Imperatoribus defectiones, quarum mentionem fecere [a] Chryſoſt. [b] Hieronym. [c] Sozom. [d] Theophanes, &c. Hinc poëta Rutilius, qui ſæculo V. ineunte florebat, de Judæis [e] hæc cecinit:

Atque utinam nunquam Judæa ſubacta fuiſſet
Pompeii bellis, imperioque Titi.
Latius exciſa peſtis contagia ſerpunt,
Victoreſque ſuos natio victa premit.

III. Ampla privilegia huicce genti ab Imperatoribus Romanis conceſſa.

[f] Conſtantinus M. decernit, ut *qui devotione tota Synagogis Judæorum, Patriarchis, vel Presbyteris ſe dederunt, & in memorata ſecta degentes Legi ipſi præſident; immunes ab omnibus tam perſonalibus, quam civilibus muneribus perſeverent.*

[g] Idem Imperator *Hieros, & Archiſynagogos, & patres Synagogarum, & ceteros, qui Synagogis deſerviunt, ab omni corporali munere liberos eſſe* præcipit.

Julianus Apoſtata humaniſſimam ad eos ſcripſit epiſtolam, qua ipſos à tributis & vectigalibus eximit, eorumque Patriarcham *fratrem* appellat. Ea epiſtola, quæ eſt vigeſima quinta in edit. Lipſienſi 1696. *Pag. 396.* *Republica Judæorum* inſcribitur.

Imperatores Arcadius & Honorius illorum Myſtas primis Chriſtia-

a *Homil. 5. adv. Jud. tom. 1. nov. edit. p. 645.*
b *In Chron. ad ann. Chriſti 116. 134 355. &c.*
c *Lib. 4. hiſt. c. 7. pag. 145. edit. Pariſ. 1668.*
d *Pag. 33 edit. Pariſ. 1655.*
e *Lib. 1. Itiner. v. 395. &c.*
f *Leg. 2. tit. 8. lib. 16. cod. Theod. tom. 6. pag 219. edit. Lugd. 1665.*
g *Leg. 4. pag. 212. ejuſd. tom. & edit.*

norum clericis exæquant; ſtatuunt enim, *ut privilegia his, qui inluſtrium Patriarcharum ditioni ſubjecti ſunt, Archiſynagogis, Patriarchis, ac Preſbyteris, ceteriſque, qui in ejus religionis ſacramento verſantur....perſeverent ea, quæ veneranda Chriſtianæ legis primis clericis ſanctimonia deferuntur. Id enim & Divi principes Conſtantinus & Conſtantius, Valentinianus & Valens, Divino arbitrio decreverunt.*

Leg. 13. p. 228. cod. Theod. ejuſd. tom. & edit. ac ſupra.

S. Epiphanius narrat Joſephum è Judæo factum Chriſtianum, à Conſtantino M. qui ei, quidquid vellet, petendi copiam fecerat, unum id poſtulaſſe, nimirum *ut in Judæorum pagis omnibus & oppidis exſtruendarum in Chriſti honorem Eccleſiarum poteſtas Imperatoris edicto fieret. Quibus in locis nemo unquam Eccleſias ædificare potuerat; quod nullus inter eos neque Gentilis, neque Samaritanus, neque Chriſtianus habitaret; præſertimque Tiberiade, Diocæſarea, quæ & Sephurim dicitur, Nazarethi, & Capernaümi.* Ex his & aliis, quæ brevitatis causâ prætereo, argumentis rectè colligit Morinus *nunquam fuiſſe Babylone, aliiſque in regionibus trans Euphratem, Judæorum multitudinem ei comparandam, quæ Judæam ceteraſque regiones habitaſſe certiſſimis hiſtoriarum monumentis commemoratur.*

Hæreſ. 30. tom. 1 edit. Pariſ. 1622. pagg. 135. 136.

Lib. 2. Exerc. 3. c. 1. p. 257.

In more poſitum erat apud veteres Judæos, ut diſcerent opificium aliquod, unde ſe, ubi res ferret, ſuſtentarent, nec gravarent alios. Hinc illud R. Judæ: *Qui non docet filium ſuum opificium, perinde eſt ac ſi eum furari doceret.* Quapropter Apoſtolus erat σκηνοποιὸς *tabernaculorum fabricator.* Eum manibus operantem imitati ſunt puriorum Eccleſiæ ſæculorum Sacerdotes & Epiſcopi, qui, teſte S. Epiphanio, *ad ſuſceptam Divini Verbi prædicationem externam manuum operam, quamcunque artem adepti eſſent, quæ à dignitate ſua.... non abhorreret, adjunxere.* Sutrinam faciebant SS. Criſpinus & Criſpinianus Sueſſionum Apoſtoli. In vita S Joannis Eleemoſynarii memorantur clerici duo calcearii, quorum alterum ex lectore Sacerdotem fecit S. Patriarcha. Artem eandem exercebat R. Johhanan. Denique R. Joſe erat coriarius, R. Juda piſtor, RR. Aſinæus & Anilæus in Babylonia textrinam à matre ſua edocti fuerant, teſte Joſepho.

Lightf. tom. 2 p. 79.
Act. 18 v. 3.

Hæreſ 70. tom. 1. edit. Pariſ. 1622. p. 1072.

Boll. tom 2. p. 535. col. 1. num. 87.

Non ſolum antiquis temporibus, ut ex Tobia liquet, verum etiam hodiernis, Judæorum proceres in lavandis, ſepeliendis, humandiſque mortuorum cadaveribus pietatem in primis oſtendunt ſuam. In Eccleſia Chriſtiana erat etiam *foſſariorum* ordo, qui clero annumerabatur. Hæ itaque artes ac pietatis officia tam vilia non erant, quam putat D. Maſclefius. Vel ſi tanta erat illorum abjectio, ut nonniſi à viliſſimis hominibus exercerentur, quæro ab erudito Canonico utrum hi ſutores, cerdones, veſpillones, &c. linguam Hebraïcam callerent, necne?

Lib 18. Antiq. cap. 12. pag. 644 edit. Genev. 1611.

Pſeudo-Hieron. Epiſt. ad Damaſum, al. Ruſticum Narbon. tom. 5. nov. edit. col. 100.

f ij

Digitized by Google

Si callebant, ergo nec ab infima plebe ignorabatur. Si non callebant, quod facile conceſſerit D. Maſclefius, cum, ipſo teſte, hujuſmodi hominibus parum cordi ſit linguæ dudum demortuæ cognitio; ergo nepotes ſuos eam docere non potuerunt; ergo his ſutoribus, cerdonibus, veſpillonibus, indoctiores adhuc præceptores habuit S. Hieronymus; quo magis enim lingua demortua à tempore, quo vigebat, recedit, nec docti ſunt (quales tunctemporis, judice D. Maſclefio, nulli exſtitere), qui eam diligenter excultam interitu prohibeant, eo magis ignoratur. Quæ eſt igitur Vulgatæ noſtræ auctoritas? Nonne timendi locus eſt, ne maximæ ejus partis auctor S. Hieronymus ab imperitis ſuis præceptoribus turpiſſime deluſus quidvis aliud, quam ex Hebræo verſionem nobis obtulerit? Quanto in errore ab undecim & amplius ſæculis verſatur Eccleſia Latina, quæ neglecta *Veteri Italica*, unam S. Hieronymi verſionem ſibi ſequendam propoſuit, quod illum *ex Hebræo eloquio cuncta verius tranſtuliſſe*, cum D. [a] Gregorio; ejuſque interpretationem *veraciorem eſſe in ſententiis, & clariorem in verbis*, cum S. [b] Iſidoro crediderit! Profecto ſi patribus Tridentinis compertum fuiſſet, quibus in Hebræo idiomate diſcendo præceptoribus uſus ſit S. ille Doctor, nunquam ejus verſionem declaraſſent authenticam.

a *Comm. in c. 30. Job. tom. 1. nov. edit. col. 665.*
b *Lib. 1. de Offic. Eccle. c. 12. p. 583. edit. Pariſ. 1601.*

Verum non unius Vulgatæ noſtræ editionis, ſed etiam Hebræi textus, ac LXX. verſionis *αὐθεντίαν* labefactare videtur D. Maſclefius. Quod hoc argumento demonſtratur. In quavis lingua literæ conſonantes nihil certo ac definite ſignificant, niſi cum vocalibus conjungantur. Quænam autem vocales cum literis conſonantibus Hebræis conjungendæ ſint, ſecundum D. Maſclefium, ignoramus. Ergo quid Hebrææ conſonantes certo ac definite ſignificent, neſcimus. Ergo, ſaltem reſpectu noſtri, textus Hebræus nullus eſt; aut ſimilis eſt ἱερογλυφικοῖς Ægyptiacis, quæ, quidquid volunt eruditi, ſignificant.

Pag. xiij.

Prima hujus argumenti propoſitio certa eſt. Nam ut exemplo ſupra poſito utamur, tres illæ literæ דבר pro diverſis vocalibus, quæ cum illis conjungi poſſunt, ſignificant: *loquutus eſt, loquens, dictum* ſive *pronuntiatum, loqui, loquere, verbum* ſive *negotium* aut *res, peſtis* ſive *mors, caula, oraculum* ſive *adytum, perdidit*, &c. Simile nobis in lingua Latina exemplum ſuppeditat Morinus, in qua hæ tres literæ *c, r, ſ*, pro vocalium diverſitate legi poſſunt: *Carus, Caros*, accuſ. plur. ejuſdem nominis; *Caros*, ſomnus profundus; *Caris*, dat. plur. à carus, *Caris*, i. e. carminas; *Caras*, accuſ. plur. à carus; *Cares*, populi; *Cares*, à careo; *Ceras*, à cera; *Ceris*, dat. plur. ejuſd. nominis; *Ceras*, cornu; *Ceres*; *Ciris*, alauda, ſpecies avis; *Corus*, ventus vel menſura; *Coros*, accuſ.

Lib. 1. Exerc. 6. c. 2. num. 4. p. 105. col. 1.

Coris, dativ. ejuſd. nominis; *Curas*, *Curis*, à cura; *Curas*, *Cures*, à curo; *Cures*, populi; *Curis*, haſta Sabinica; *Cyrus*, nomen proprium. Ex his 23. vocibus decem diverſiſſimæ ſunt, ſex caſibus aut genere diſcriminantur, ſeptem ſub eadem pronuntiatione duplicem habent ſenſum, eumque diverſiſſimum. Voces *Caros* ſomnus, & *Ceras* cornu, Græcas eſſe monere opus non eſt.

Fruſtra igitur contendit eruditus Canonicus *in characteribus ipſis* (h. e. literis conſonantibus) *ſitam eſſe ſignificandi vim, non in modo, quo characteres illos lubet enuntiare*, id eſt, non in vocalibus, ut mentem ſuam in epiſtola clarius explicat his verbis: *Ratio cur textus Hebræus, etiam punctis deſtitutus, non ſit corpus expers animæ, ea eſt, quod ſuos habeat characteres, quibus legi poſſit atque intelligi.* Id enim non ſolum à ratione, veritate, & linguarum omnium indole eſt alienum, ut jam ex parte à nobis oſtenſum eſt, & mox fuſe probabitur; verum etiam contrarium ipſe ſtatuit cum ait idcirco Maſſorethas aliter quam Lxx. &c. legiſſe, *quod puncta ſubrogarint pro ſuo arbitratu, quibus voces ad certas quaſdam modificationes* (i. ſignificationes) *determinantur, ad quas, ſi ſola literarum habeatur ratio, ſunt indifferentes;* cumque alio in loco dicit novam ſuam pronuntiationem, in qua vocales, quæ ſupplentur, verborum ſenſum nullo modo attingunt, ideo præcipue eſſe commendandam, *quod textum in ſua indeterminatione relinquat .... & in ambiguo conſervet.* Ergo, ſecundum D. Maſcleſium, voces Hebraïcæ, habita ſola literarum ratione, & ſine vocalibus ſpectatæ, ad certas quaſdam modificationes ſive ſignificationes natura ſua indifferentes ſunt. Ergo textus Hebræus, ſublatis vocalibus, indeterminatus eſt, ambiguus, &, ut Morini comparatione utar, materiæ primæ ſimilis, quæ nullius quidem formæ eſt tenax, ſed capax omnium. Ergo in ſolis characteribus ſita non eſt ſignificandi vis. Enimvero, ſi Hebræo textui vocalibus expreſſis vel ſubintellectis deſtituto ſui ſunt characteres, quibus intelligatur; cur Lxx. Aquila, Symmachus, Theodotio, & ipſe S. Hieronymus aliter atque aliter voces non paucas interpretati ſunt, quas tamen eodem modo, hoc eſt, cum iiſdem literis conſonantibus, ab iis lectas fuiſſe conſtat apud omnes? Cur, v. g. Habac. 3. v. 5. *Ante faciem ejus ibit* דבר, Lxx. & Theodotio interpretati ſunt λόγος *ſermo*, Symmachus, & V. editionis auctor, θάνατος, S. Hieronymus, *mors;* Aquila eodem ſenſu, λοιμὸς *peſtis?* Certe hi omnes interpretes vocem illam cum iiſdem conſonantibus legerunt; ſed alii alia puncta ſupplevere. Lxx. & Theodotio legerunt *DAVAR verbum;* Aquila vero, V. editionis auctor, & S. Hieronymus, *DEVER*, aut in pauſa *DAVER*, ut etiamnum

Proleg. p. 32.
Epiſt. pag. 6.
Proleg. p. 27.
Ibid p. 127.
Lib. 2. Exerc. Bibl. Exerc. 22. c. 5. pag. 587. col. 2.

Digitized by Google

legunt Maſſorethæ, *peſtis* ſive *mors.* Quare Gen. 15. v. 11. *Deſcenderuntque volucres ſuper cadavera*, וישב אתם אברם Lxx. tranſtulerunt *καὶ συνεκάθισεν αὐτοῖς Ἄβραμ*, *& ſedit cum eis Abram;* Aquila vero, *καὶ ἀπεσόβησεν αὐτὰ Ἄβραμ*, S. Hieronymus, *& abigebat eas Abram?* Nonne quia iiſdem literis vocales diverſas adjunxere? Lxx. nimirum legerunt יֵשֶׁב *& ſedit*, à יָשַׁב *ſedere;* & אִתָּם compoſuerunt ex præpoſitione את *cum*, & pronomine affixo tertiæ perſonæ plur. ם *illis.* Aquila vero & S. Hieronymus legêre וַיַּשֵּׁב, ut legunt Maſſorethæ, *&* (flatu) *abigebat*, à נָשַׁב *flare, difflare, flatu abigere;* & אֹתָם ut accuſativum pluralem pronominis ejuſdem tertiæ perſonæ acceperunt. Qui ſunt characteres, quibus cognoſcatur tres illas literas ברא, quæ ſecundum Geneſeos vocabulum componunt, ſignificare *creavit*, in activo ſenſu; non vero *creatus eſt*, in paſſivo? Exoriatur novus aliquis Valentinianus, qui mundum à יהוה, hoc eſt, Deo Optimo, Maximo, conditum neget; ſed ſolam, ex qua factus eſt, materiam. Is primum hunc Geneſeos verſiculum ſic interpretabitur: *In principio creatus eſt Elohim cum cælo & terra*, h. e. materia cœli & terræ. In hac verſione unicum mutabit punctum, nempe pro בָּרָא bará, in Qál, *creavit;* leget בֹּרָא borá, in Puál, *creatus eſt.* Fruſtra dixeris voculam את vulgarem eſſe caſus accuſandi notam, quæ cum præfigatur vocibus *cælum & terra*, eas à verbo ברא in accuſandi caſu rectas indicat; nam extemplo reſpondebit tibi voculam hanc non minus eſſe præpoſitionem *cum*, quam caſus quarti articulum. Præterea hunc *Elohim*, *δημιουργὸν* ſuum, in toto hoc capite & ſequentibus, ubi aliquid fit, operari ut animadvertas, rogabit te. Quî, erudite Canonice, hujuſcemodi hominem novæ tuæ Grammaticæ principiis abutentem confutabis? Confugieſne *ad exigentiam loci*, firmiſſimum tuum propugnaculum? At verbum ברא æque hîc transferri poſſe *creatus eſt*, ac *creavit*, ex orationis ſerie contendet; imo illud arcte tenebit, accurateque defendet è majore Dei gloria eſſe videri, quod is materiam tantum creaverit, ex qua alia creatura ad id ab eo deſtinata fecerit omnia, quam ſi Deus ipſe, nullo interpoſito medio, ea condidiſſet. Provocabiſne ad Judæos? His fidem non habebit, utpote qui vocales cum literis conſonantibus jungendas ignorent. Si enim, ut aſſeris, pene obliterata erat linguæ Hebraïcæ notitia antequam Maſſorethæ aut eorum præceptores illam inſtaurare aggrederentur, & Maſſorethæ ipſi in vocalibus definiendis inſcribendiſque, nonniſi anilibus & falſis hinc inde conquiſitis rumuſculis ac commentis adjuti ſunt: in quanta linguæ hujus ignoratione verſentur neceſſe eſt Judæi hodierni, qui nullas alias vocales præter Maſſorethicas agnoſcunt? Num à Lxx. aliiſque Græcis interpretibus,

ac Divo Hieronymo auxilium petes? At Tute viam illis præcluſiſti; nam quod ſpectat ad Lxx. ſi Maſſoretharum ætas ſæculo V. exeunte, aut ineunte VI. cum Elia Levita, aliiſque viris eruditiſſimis definiatur, & per decem & amplius ſæcula pene obliterata fuerit linguæ Hebraïcæ notitia, antequam Judæi illi eam inſtaurare aggrederentur: hi interpretes, ut jam diximus, verſionem ſuam confecerunt, quo tempore pene ignorabatur lingua Hebraïca. At, inquies, nono tantum ſæculo exſtiterunt Maſſorethæ. Eſto; nihilo tamen majori auxilio tibi erit Septuagintaviralis interpretatio; cum enim *non illibenter fatearis Septuaginta interpretum temporibus jam cœpiſſe ignorari, quæ eſſet genuina & vetus linguæ Hebraïcæ pronuntiandæ ratio*; (Proleg. p. 10) ſi redivivo illi Valentiniano hos interpretes objeceris, qui vocem ברא active reddiderunt *ἐποίησεν fecit*, is continuo reſpondebit tibi vocem hanc ex earum numero eſſe, quarum genuina & vetus pronuntiatio interpretum illorum temporibus ignorabatur, proindeque ſenſus; nam per genuinam ac veterem linguæ Hebraïcæ pronuntiandæ rationem Lxx. temporibus ignorari cœptam intelligere debes, ut jam ſæpe monuimus, ipſam vocalium ſupplendarum naturam, minime vero ſonum aut vocis inflexionem; alioquin nihil omnino adverſus puncta Maſſorethica, quod ad eorum una cum literis conſonantibus ſignificandi poteſtatem attinet, conficis. Porro quod tibi de hac voce is Valentinianus dixerit, de aliis omnibus, quas interpretes illi Græce reddiderunt, alter dicet; qua enim confidentia hanc vel illam vocem recte ab iis lectam fuiſſe proindeque tranſlatam aſſerueris, eadem & ille negaverit. Vides, erudite Maſclefi, ut Septuaginta etiam verſionis auctoritas principiis tuis plane convellatur. Nihilomagis adjuvabunt te ceteri interpretes Græci, ac S. Hieronymus. Cum enim verſiones ſuas intra mille annos & amplius, quibus linguam Hebraïcam pene obliteratam ſcribis, elaboraverint: eam ita ſcire non potuerunt, ut apud Valentinianum noſtrum alicujus auctoritatis ſint eorum interpretationes. Dices fortaſſe conjugationem Puál, ex qua is ſuum *borá* deducit, ex Hebræarum numero à te expungi. Verum, inquiet, num idcirco minus Hebræa eſt, uti & conjugatio Piël, quam pariter eliminas? Nonne locum habet in pluribus linguis ab Hebræa derivatis, puta Chaldaïca, Syriaca, Arabica, &c. Profecto ſi hic Valentini ſurculus is eſſet, qui interpolatorem tuum imitatus, frigide & impie jocari vellet; longe potiori jure inſulſum regis Caſtiliæ jocum in te converteret, quam eum tuis in me tranſtulit interpolator. (Epiſt. p. 12.) Dolendum valde eſt, diceret, quod D. Maſclefius, cum primis noſtris parentibus à Deo, ut volunt eruditi non pauci, conceſſa eſt lingua

Hebraïca, nequaquam adfuerit; eum certe conſiliis egregie adjuviſſet ſuis. Urgebis fortaſſe ac dices verbum iſtud in hac conjugatione Puál in Bibliis Hebraïcis uſitatum non eſſe, &, ſi in uſu eſſet, illud ſignificaturum *exſcindi* non *creari*, cum activa ejus conjugatio Piél *exſcindere*, non *creare* ſignificet. At, inquiet, occurruntne in Bibliis omnes omnium verborum Hebræorum conjugationes? Semperne paſſivæ activis ſuis, ad ſenſum quod attinet, accurate reſpondent? Liber unicus, iſque exigua mole, qui nobis ſupereſt Hebraïce ſcriptus, continetne vocabula omnia Hebraïca, omneſque eorum ſignificationes? Si Maſſorethæ verbum iſtud paſſive non punctarunt, &, qui eos ſequuti ſunt, paſſive non intellexerunt, hoc ab eorum linguæ Hebraïcæ ignorantia profectum eſt, minime vero à linguæ ipſius indole, à qua non abhorret ea punctatio. Denique fruſtra dixeris hunc *Elohim* in aliis Scripturæ locis *Deum* appellari; id enim facile tibi conceſſerit adverſarius: nam Valentiniani δημιουργὸν ſuum *Deum* etiam appellabant, *ſed nomine tenus, eo quod dominetur conditionis*, inquit S. Irenæus.

Lib 4. adv. hæreſ. cap. 1. pag. 228. nov. edit.

Secunda hujus argumenti propoſitio, nempe latere nos quænam vocales cum Hebræis conſonantibus conjungendæ ſint, tota ex D. Maſclefio eſt, in eamque probandam toto animo & ſtudio omni incumbit, quod ea ſit novæ ſuæ Grammaticæ fundamentum.

Cum itaque adverſus ſyllogiſmi leges, nihil, opinor, peccet argumentatio, ex ea neceſſario conſequitur textum Hebræum plane nobis incognitum eſſe atque impervium; eumque proinde, ſaltem reſpectu noſtri, D. Maſclefii principiis labefactari. Cum LXX. & Vulgatæ interpretationis Latinæ auctoritatem his etiam convelli, quod facturos nos eſſe olim promiſimus, fuerit à nobis demonſtratum; reſtat ut argumentis, quibus eruditus Canonicus oſtendere nititur Maſſorethârum pronuntiationem à veteri longe diſcrepare, faciamus ſatis.

§. II.

Argumentorum, quibus D. Maſclefius probare nititur Maſſorethicam pronuntiationem ab antiqua maxime diſcrepare, confutatio.

CUM Maſſorethârum pronuntiationem à veteri tantum non diſcrepare, quantum putat D. Maſclefius contendimus, unum id volumus, nimirum pronuntiationem antiquam & Maſſorethicam eandem eſſe, quod ad *ſubſtantiam* pertinet, minime vero quod ſpectat ad *accidentia*. Dicimus nempe, ut exemplo jam allato utamur, ubi v. g. Maſſorethæ *a* legendum docuerunt, ibi antiquitus lectum fuiſſe *a*.

Pag. vij.

Utrum

Utrum vero ea vocalis eadem omnino vocis inflexione & à veteribus Judæis, & à Maſſorethis pronunciata fuerit, puta *a* clarum an obſcurum, ſive mixtum ex *a* & *o*, in id nequaquam inquirimus, cum pertineat ad prolationis accidentia, quæ pro locorum, temporum, ac perſonarum varietate mutari potuerunt, remanente integra pronuntiationis ſubſtantia. Idem dicimus de reliquis vocalibus ac literis conſonantibus, maxime gutturalibus, quæ alio atque alio ſpiritu efferi potuere, ſine ullo prolationis ſubſtantiæ diſpendio. Remota omni ambiguitate, jam D. Maſclefii argumenta expendamus.

I. ARGUMENTUM.

MASSORETHÆ rudes omnino fuere, nulla bonarum diſcipli- « narum, nulla antiquitatis cognitione adjuti. Ergo antiquam « pronunciationem timari atque expiſcari minime potuerunt. «

a *Proleg. p. 6.*

CONFUTATIO.

MASSORETHAS rudes omnino fuiſſe nullo argumento probat D. Maſclefius. Sed cum in ſuis prolegomenis nullum fere alium auctorem habeat, præter Morinum & Cappellum, quod hîc de Maſſoretharum ſocordia dicit, id mutuatus videtur à [a] Morino, qui citat locum [b] Thalmudis, ubi Galilæi, in quorum regione ſita erat Tiberias, linguam Hebraïcam corrupte admodum loquuti commemorantur. Verum ex eo quod Galilæorum vulgus, & mulierculæ quædam (tales enim hîc fere memorant Thalmudiſtæ) Hebraïce, aut potius Hebræo-Syriace peſſime loquerentur, an inde ſequitur Rabbinos ceteroſque Galilæorum proceres corrupte eſſe loquutos? Picardiæ ruſtici, ac præſertim Ambianenſis plebecula, Gallice corruptiſſime loquuntur, ergo & D. Maſclefius, aliique viri docti, ac provinciæ optimates. At laudatus à Morino Thalmudis locus contrarium ejus, quod probare nititur, evidenter adſtruit; in eo ſiquidem Rabbinorum quorumdam ancillæ eleganter ac metaphorice loquentes inducuntur, ut agnoſcit ipſe Morinus. *Cantharus*, inquiunt, *percuſſit cadum, evolarunt aquilæ in nidos ſuos*, &c. h. e. exhauſto cado, ſive finito convivio, diſcipuli domos ſuas reverſi ſunt. Si tam polite ac ſubtiliter ancillæ loquebantur, num dominos earum in ſermone rudes omnino fuiſſe exiſtimabimus? Longe aliter de Maſſoretharum peritia judicant, qui ſatis Hebraïce docti ſunt, ut ſingulare ac prope divinum punctationis eorum artifi-

a *Lib. 2. Exercit. 18 p. 514.*
b *Erouv. c. 5. fol. 53. p. 1.*
Ibid. p 516. col. 1.

ciu introſpicere poſſint, atque intelligere. Imo Cappellus ipſe, alter D. Maſclefii Videns, inventum iſtud *diligentia & induſtria plane admiranda ac ſtupenda* acceptum refert. Ergo Maſſorethæ, ſecundum profeſſorem hunc Salmurienſem, quem Judæis illis plus æquo faviſſe nemo dixerit, rudes omnino non erant, &c. Mitto Rabbinorum doctiſſimos, qui viris illis Tiberienſibus præ aliis Judæis maximam Linguæ Sanctæ notitiam, ſermonemque puriſſimum tribuunt. Eorum teſtimonia congeſſere [a] Buxtorf. & [b] Morinus ipſe, apud quos illa videſis.

Arcan punct. lib. 2. cap. 23. num. 5.

[a] *De punct. voc. antiq. pagg. 23. 24. 25.*

[b] *In Exercit. Bibl. p. 509.*

II. ARGUMENTUM.

Proleg. p. 6.

» TEXTUM Hebræum, prout ætate ſua pronuntiabatur, pronun-
» tiarunt & ipſi Maſſorethæ; nec quomodo antiquitus pronun-
» tiatus fuerit, inquiſierunt, imo nec inquirere potuerunt: cum omnino
» rudes eſſent, nulla bonarum diſciplinarum, nulla antiquitatis cogni-
» tione, nullis veteribus libris adjuti. Ergo eorum pronuntiatio non
» poteſt ab antiqua non multum diſcrepare.

CONFUTATIO.

TAMETSI Maſſorethæ textum Hebræum pronuntiarint ea ratione, qua tunc temporis, quo florebant, pronuntiabatur; non inde tamen ſequitur eorum pronuntiationem ab antiqua, quod ſpectat ad ejus ſubſtantiam, h. e. vocalium ſupplendarum aut legendarum naturam, diſcrepaſſe. Quemadmodum enim licet Græcam aut Latinam linguam modo à veteribus, quod pertinet ad prolationis accidentia, diverſo pronuntiemus, veteris tamen pronuntiationis ſubſtantiam, h. e. eaſdem vocales ac literas conſonantes retinemus pronuntiamuſque: ita in Hebræis antiquæ prolationis ſubſtantiam ſervarunt Maſſorethæ, quanvis eos fugere potuerint ejus accidentia. Porro veteris ac genuinæ pronuntiationis ſubſtantiam in Maſſorethica ſervatam fuiſſe inde liquet, quod ab omnibus Judæis per univerſum orbem diſperſis, imo ab ipſis Qaraïtis traditionum fere omnium oſoribus, & aliorum Judæorum hoſtibus infenſiſſimis, ultro fuerit acceptata. Ex quo patet Maſſorethas in definienda pronuntiationis Hebraïcæ ſubſtantia, majoribus auxiliis adjutos fuiſſe, quam anilibus & falſis hinc inde conquiſitis rumuſculis ac commentis; alioquin ad univerſas fere orbis partes anilia & falſa illa hinc inde conquiſita commenta ac rumuſculi jam perveniſſent oportuiſſet; quod homini cordato facile non perſuaſerit

Ibid.

Digitized by Google

eruditus Canonicus. Enimvero, ſi ſæculo XI. celeberrimis duobus Rabbinis R. Aarone de tribu Aſer, & R. Moſe de tribu Nephthali, circa pronuntiationis quædam accidentia à ſe invicem diſſentientibus, tanta inter univerſæ terræ Judæos exorta eſt contentio, ut duas in partes ſciſſi ſint, & Orientales R. Moyſi, Occidentales R. Aaroni adhæſerint: quantas turbas excitaturam fuiſſe Maſſorethicam punctationem ſive pronuntiationem arbitrabimur, ſi in ea proponenda aniles duntaxat & falſos rumuſculos ac commenta hinc inde conquiſiviſſent Judæi illi Tiberienſes?

Maſſorethas tam rudes non fuiſſe, quam putat D. Maſclefius, in præcedentis argumenti confutatione oſtendimus. Eos etiam veteribus libris, qui de rebus grammaticis agerent, deſtitutos fuiſſe unde habet eruditus Canonicus? Num philologorum Judæorum libri omnes ad nos uſque pervenerunt? Sed quid opus erat hujuſcemodi libris ad id quod præſtiterunt Maſſorethæ? Nonne ſufficiebat avita una traditio, qua deſtitutos eos non fuiſſe ſatis ſuperque eſt à nobis demonſtratum? Literas tum conſonantes, tum vocales, &, qui ex iis ſimul compoſitis exoritur, ſenſum tenuerunt; quid neceſſe fuit ut in vocis inflexiones, quibus hæ olim proferebantur, quæque ad ſenſum nihil conferunt, ſupervacaneo labore inquirerent? Num, ut Græca & Latina intelligamus, neceſſaria nobis eſt hujuſcemodi inquiſitio? Maſſoretharum itaque, ut jam diximus, antiquos vocalium ſonos, præter diſtinctivos, repræſentare neque animus fuit, neque partes. *Sup. p. xxiij. & ſeqq.* *Sup. pag. vij.*

III. ARGUMENTUM.

OMNES alphabethi Hebraïci literas eſſe conſonantes, nullam « vocalem, aiunt Maſſorethæ; quanvis illas ſaltem quatuor אהוי « vocales eſſe conſtet. Ergo antiquam pronuntiationem ignorarunt. « *Proleg. p. 11.*

CONFUTATIO.

REM gratiſſimam nobis feciſſet D. Maſclefius, ſi quo in loco id dixerint Maſſorethæ, nos docuiſſet. Sane doctiores erant hi Judæi Tiberienſes, quam ut prædictas literas vocales olim fuiſſe ignorarent, cum ab omnibus Grammaticis Maſſorethicis *matres lectionis* appellentur. Verum cum, ut diximus, nonniſi uſu certus ac definitus eſſet veterum illarum vocalium ſonus; prætereaque in vocibus quamplurimis deſiderarentur, &, in quibus adeſſent, & vocalium, & con-

Digitized by Google

ſonarum munere interdum fungerentur : ea omnia incommoda, excogitatis novis vocalibus, ſuſtulerunt Maſſorethæ; neque inde colligere licet omnes alphabethi Hebraïci literas his Rabbinis conſonantes fuiſſe, nullam vocalem. Eruditum Canonicum illud, opinor, feſellit, quod duas & viginti Hebræorum literas conſonantes eſſe dicant hodierni grammatici, à quibus, poſt inventa puncta Maſſorethica, quatuor illæ literæ אהוי ut vocales ſpectari deſiere. Enimvero, inſcriptis his apicibus, א & ה, ubi leguntur, ſolum ſuum ſpiritum, א quidem lenem; ה vero denſum retinuerunt. Sic ו & (י), quæ modo erant vocales, modo conſonæ, depoſita vocalium natura, ſolas conſonantes induerunt. Hinc ו quod erat antiquitus *o*, *u*, vel *ou*, & *v* conſonans, poſt adjecta puncta remanſit tantum *v* conſonans. Sic (י) quo exprimebatur *i* tum conſonans, tum vocale, & *e*, factum eſt ſolummodo *j* conſonum. Verbo dicam, ubi quatuor illæ literæ tantum vocales erant, tales eſſe deſierunt, & in eorum locum ſubrogata ſunt puncta Maſſorethica : ubi autem ſolum conſonantes erant, aut conſonantes ſimul & vocales; remanſerunt tantummodo conſonantes, ac novarum vocalium ſubſidio pronuntiatæ ſunt. Rem exemplis illuſtremus. In דברו devaro *verbum ejus*, ו erat olim vocalis *o*; poſt adſcripta puncta, ea vocalis expreſſa eſt non per ו, ſed per punctum ipſi ſupraſcriptum, hoc modo: דְּבָרוֹ. In עצום atſoum *fortis*, idem ו pronuntiabatur *u*, adjectis punctis, vocalis illa non amplius ſignata eſt per ו, ſed per idem punctum in medio ejus poſitum, ſic: עָצוּם. Ita in צדיק tſaddiq *juſtus*, (י) erat *i*, quod à Maſſorethis expreſſum eſt per punctum ſub ד, ſic: צַדִּיק. In היכל hechal *palatium*, idem (י) erat *e*, quod nunc repræſentatur per duo puncta, quorum unum poſt alterum ſub ה ſcribitur, ſic: הֵיכָל. In his itaque exemplis ו & (י) poſt inventa puncta vocales eſſe deſierunt, & remanſerunt tantummodo novarum vocalium comites.

Ita ubi literæ illæ erant & vocales & conſonantes; vocales eſſe deſierunt ubi erant vocales, ut in עור our *excitare*, ubi ו antiqua vocalis *u* hoc munere amplius non fungitur, ſed punctum quod ipſi imprimitur, עוּר. At in עור ivver *cæcus*, ubi ו erat conſonans, ibi conſonans perſeveravit, ac lectum eſt ope (ּ), quod ſupplebatur, עִוֵּר.

Ceterum veteres illæ vocales, inſcriptis novis, in textu plerumque relictæ ſunt, quod vel formæ, vel etiam ſubſtantiæ vocis conſtituendæ
Proleg. p. 13. ſæpius inſerviant. Itaque *in primo pronuntiationis principio tam fœde* (non) *errarunt Maſſorethæ*, quam poſt Morinum arbitratur D. Maſclefius, qui utrum ipſe potius turpiter hallucinatus non fuerit, videat,

IV. ARGUMENTUM.

MASSORETHÆ literas בגד כפת duplici modo proferendas eſſe „ docent, nempe cum aſpiratione & ſine aſpiratione; quam „ diſtinctionem ignorarunt veteres, quibus etiam incognita fuit gemina „ literæ ש, & פ ut *p* Latinorum pronuntiatio. Ergo à veteri & genuina „ non parum deflectit Maſſorethica pronuntiandi ratio. „ *Proleg. p. 14.*

CONFUTATIO.

AD literas בגד כפת quod attinet, jam diu eſt, quod doctiſſimus Buxtorfius Ludovico Cappello eas objicienti, ex Lxx. Novo Teſtamento, Thalmude, & antiquis Medraſchim, ſive commentariis allegoricis, literas illas dupliciter olim prolatas, ſive tres priores non ſemper tenues fuiſſe, tres vero poſteriores non ſemper aſpiratas, oſtendit. Ex pluribus exemplis, quæ attulit, pauca hîc ponere ſufficiat. Ex Lxx. Πέρσαι non Φέρσαι *Perſæ*, à פָּרַס, en פ tenue; Κῦρος non Χῦρος *Cyrus*, à כּוֹרֶשׁ, en כ ſine aſpiratione. Ex Novo Teſtamento, Κῆφας non Χῆφας *Cephas* ſive *Petrus*, à כֵּיפָא, כ itidem tenue. Ex Lxx. & Novo Teſtamento, *πάσχα* non *φάσχα Paſcha*, à פֶּסַח, פ tenue; παράδεισος non φαράδεισος *Paradiſus*, à פַּרְדֵּס, פ tenue. Ex Thalmude & Medraſchim, אוגינוס & אבגינוס *εὐγενής nobilis, ingenuus*, ב aſpiratum & pronuntiatum ut *v* conſonans, aut, ſecundum alios, vocale, minime vero *b*. Ex Medraſch Eſther, c. 1. v. 9. & Vaiiqra rabba, ſect. 19. שמירמית *Semiramis*, ת non aſpiratum, ſed pronuntiatum ut *ſ*, quomodo à Judæis Germanis profertur. Denique in Thalmude vox גדייה ſic legitur, ut, ſi aſpiretur ד, ſignificet *trahe, attrahe eum*, ſi vero eadem litera ſine aſpiratione proferatur, ſenſus ſit: *exſcinde illum*. Ergo ד erat etiam antiquitus aſpiratum. Fruſtra hoc exemplum eludere conatur Cappellus, quod locus iſte obſcurus ſit, ut putat, & ignoretur utrum prolationis diverſitas cadat in ד an in ג. Verum utramvis in literam cadat, idem eſt, cum ג una ſit ex his ſex literis, de quibus eſt controverſia; & quidquid ſignificet illa vox, certum eſt ex hiſtoria, quæ in Thalmude narratur, literam ג vel ד uno modo prolatam fuiſſe, alio intellectam; quod ad alterutrius duplicem ſonum ſtabiliendum ſufficit.

De punct. voc. antiq. p. 217. & ſeqq.

Tract. Nid. fol. 36. c. 2.

Vindic. l. 1. c. 15. p. 894. col. 2.

Fruſtra etiam idem profeſſor Salmurienſis clariſſ. Buxtorfio reſpondens ait in peregrinis vocibus exprimendis, non ſemper uſurpari eaſdem literas, quibus in lingua, ex qua deſumuntur, ſcriptæ ſunt; ſed *Ibid.*

Digitized by Google

ſæpe alias affinis ſoni. Id quandoque fieri non negamus : ſed his in exemplis factum fuiſſe, quo jure ille affirmat, eodem & nos inficiamur. Aut ſi hoc ſuo in argumento pertinaciter adhæreat, eo in ipſum converſo dicemus ejuſmodi literas ab ipſis Lxx. interpretibus & Novi Teſtamenti ſcriptoribus invicem permutatas fuiſſe, cum ſcripſerunt aſpiratas, ubi poſtea Maſſorethæ tenues poſuerunt, & vice verſa. Par utrinque jus & ratio. Quid quod Lxx. aliique Græci interpretes, necnon S. Hieronymus, ex his literis alias ſemper aſpiratas, alias ſemper tenues merito jure ſcripſerunt; ne his modo aſpiratis, modo tenuibus, in iiſdem aut diverſis vocabulis, ſecundum pronuntiationis Hebraïcæ analogiam, poſitis, ea vocabula, quæ Græcis ac Latinis auribus natura ſua jam ſatis erant aſpera barbaraque; his adhuc duriora viderentur.

Ibid. Exempla ſuperius poſita haud validius impugnat Ludovicus Cappellus, cum ait literas בגד כפת in his non tenuari aut aſpirari ſecundum Maſſoretharum canones; nam præterquam quod hoc falſum eſt, ad majorem exemplorum illorum partem quod attinet; ſervati ſint, necne, Maſſorethici canones, parvi ad hanc quæſtionem refert, modo conſtet ex illis duplicem literarum illarum prolationem in uſu fuiſſe ante Maſſorethas, quod hîc quæritur.

Arcan. punct. lib. 1. cap. 15. p. 719. At ſic urget Cappellus: Lxx. tres priores literas בגד ſemper expreſſere per β, γ, δ. S. Hieron. *b*, *g*, *d*. Ergo illis ſemper tenues fuerunt, nunquam aſpiratæ. Quod ſpectat ad tres poſteriores כפת, illæ ſemper à Lxx. ſcriptæ ſunt per χ, φ, θ, à S. Hieron. *ch*, *ph*, vel *f*, *th*. Ergo eas pro aſpiratis ſemper habuerunt, nunquam pro tenuibus. Quid mirum tres priores literas à Lxx. expreſſas ſemper fuiſſe per β, γ, δ, cum Græci aſpiratas his reſpondentes non habeant? Falſum eſt, ut jam ex Buxtorfio oſtendimus, tres poſteriores ſemper expreſſas fuiſſe per aſpiratas, cum πάσχα, παράδεισος, Πέρσαι tenuibus à Lxx. exprimantur. Futilis eſt, quam affert Cappellus rationem cur vox Πέρσαι à Lxx. ſcribatur cum Π non vero Φ, quod nomen פָּרַס à quo eſt Πέρσαι, Perſicum ſit, & Perſæ π Græcum, aut *p* Latinum agnoſcant; hæc, inquam, ratio futilis eſt, cum iidem Lxx. eadem litera π expreſſerint voces πάσχα, & παράδεισος, quæ ad Perſicam dialectum non pertinent, ſaltem prior. Quod ſpectat ad S. Hieronymum, is Lxx. orthographiam vulgo ſequitur.

At, inquiunt Cappellus, Morinus, & poſt eos D. Maſclefius, Hebræos non habere *p* Latinum; ſed illos pro eo φ Græco uti expreſſe dicit S. Hieronymus. Sibi ipſe hac in re non conſtat S. Doctor; modo enim literam illam plane excludit: [a] *Sciendum eſt*, inquit, *quod apud*

Digitized by Google

Hebræos P litera non habeatur, NEC ULLUM NOMEN EST, quod hoc elementum reſonet. Modo illam agnoſcit, nimirum in voce *Apadno*, Dan. 11. v. 45. [b] *Notandum eſt*, inquit, *quod P literam ſermo Hebræus non habeat, ſed pro ipſa utatur PHE, cujus vim Græcum φ ſonat; in iſto tantum loco apud Hebræos ſcribatur quidem PHE*, ſed legatur *PE*, &c. ſcilicet *quod vox illa non ſit Hebræa, ſed Perſica*, inquit [c] Cappellus, cujus ea jam exploſa eſt ratiuncula. Veroſimile eſt S. Hieronymum literæ hujus prolationem male doctum fuiſſe à præceptoribus ſuis, quorum auctoritas pronuntiationem apud Judæos univerſos, ut jam probavimus, uſitatam minime labefactat. Enimvero, niſi à priſcis inde temporibus apud univerſam gentem obtinuiſſet ea pronuntiatio, quî eam, nullo reclamante, obtrudere potuiſſent Maſſorethæ?

Quod pertinet ad geminam literæ ש pronuntiationem, eam veteribus, ac præſertim S. Hieronymo, ignotam non fuiſſe, probavimus in tomo I. ex luculentiſſimo S. Doctoris contextu, ubi ſcribit vocem אשה, Gen. 2. v. 23. *viram* ſive *viraginem*, & *aſſumtionem*, *PRO VARIETATE ACCENTUS* ſignificare. Hîc & alibi per *varietatem accentus* nihil aliud, quam variam literæ ש pronuntiandæ rationem à S. Hieronymo cum [a] Buxtorfio, [b] Martianæo noſtro, & eruditis non paucis intellectum fuiſſe arbitrabamur. Aliter ſentit [c] D. Maſcleſius, qui nodum in ſcirpo quærens ait ſcitu adeo difficile eſſe, quid per varietatem accentus intellexerit S. Doctor, ut id ignorare ſe ingenue fateatur. Poſt hanc confeſſionem, plurimorum eruditorum, quos non appellat, conjecturam affert. « In more poſitum erat, inquiunt, apud multos amanuenſes lineolam inſtar accentus vocibus ambiguis ſuperſcribere, qua « eas ſenſu à communi diverſo accipiendas eſſe ſignificarent. Re quidem ipſa lineolæ hujuſmodi in textu Hebræo characteribus Samariticis in Bibliis Polyglottis Pariſienſibus deſcripto conſpiciuntur, quarum mentionem fecere in opuſculis ſuis Samaritanis Morinus & Cellarius. » At proferant nobis eruditi illi viri, ipſeque D. Maſcleſius, manuſcriptos codices Hebræos charactere hodierno deſcriptos, in quibus hæ lineolæ ſive accentus compareant. Reperiuntur in nonnullis quidem, ſed ad indicandam τῶ daghéſch lenis à literis בגד כפת abſentiam, minime vero ad tollendam à vocibus, quæ multiplici intellectui patent, ambiguitatem.

Aliam, *ut imperitiæ notam effugiat*, de ſuo conjecturam affert D. Maſcleſius. “Fieri non poteſt, inquit, quin S. Hieronymus, qui in “Hebræo verſus Heroïcos, Dactylos & Spondæos videbat, in eo quo- “que viderit longas & breves, quas *accentus varietatem* appellaverit. “

a *De nomin. Heb. ad vocem* Pilatus, *tom. 2. nov. edit. col. 68.*
b *Comm. in h. l. tom. 3. ejuſd. edit. col. 1134.*
c *Arcan. punct. lib. 1. c. 15. num. 6. p. 739.*

Pag. 8.

a *De punct. voc. antiq. p. 238.*
b *Comm. in lib. Hieron. de nomin. Heb. tom. 2. nov. edit. col. 299.*
c *Epiſt. p. 17. & ſeqq.*

Epiſt. pag. 19.

Verum præterquam quod aſſequutus non videtur eruditus Canonicus, quid per verſus Heroïcos, Dactylos & Spondæos intellexerit S. Hieronymus; conjectationis ejus futilitatem oſtendit S. Doctor, cum ait: *Illud autem, quod Damaſcus* (דמשק) *interpretatur ſanguis cilicii* (ex דָּם *ſanguis*, & שַׂק cum שׂ, *ſaccus, cilicium*), *& ſanguis oſculi* (ex דָּם *ſanguis*, & נָשַׁק cum שׁ, *oſculatus eſt*) *præſenti non convenit loco. Frequenter enim Hebræa nomina pro diverſitate accentuum, & mutatione literarum, vocaliumque vel maxime, quæ apud illos habent proprietates ſuas, varie interpretantur.* Hîc S. Hieronymus duo tantummodo etymologiarum fundamenta ponit, nempe diverſitatem accentuum, & mutuam literarum, maxime vero vocalium, permutationem. De earumdem vocalium quantitate, ne γρῦ quidem. Et ſane pergratum nobis fecerit eruditus Canonicus, ſi certo ac definito aliquo S. Hieronymi teſtimonio longas & breves in Scripturæ carminibus, uti in Græcis & Latinis, S. Doctoris ætate cognitas oſtenderit; loca enim, in quibus is verſus Hexametros, Iambicos, & Sapphicos, Dactylos & Spondæos videtur agnoſcere, alio ab eo, quem præ ſe ferunt, ſenſu ab eruditis, ut in Poëtica videbimus, intelliguntur. At etiamſi D. Hieronymi tempore vocales longæ ac breves in ſacris carminibus deprehenſæ fuiſſent, illæ accentus varietatem in voce אשה minime conſtituiſſent, cum ea ſive transferatur *vira* aut *virago*, ſive *aſſumtio* reddatur, iiſdem tum quod ad qualitatem, tum quod ad quantitatem attinet, componatur vocalibus; nempe *i* brevi & *a* longo, ut ſecundum hodiernam vocalium diviſionem loquamur, neque alias, ſonis iiſdem perſeverantibus, recipere poſſit. In ea igitur dictione per *varietatem accentus* nihil aliud intelligere potuit S. Hieronymus, quam variam literæ ש pronuntiandæ rationem, qua ſi proferatur אִשָּׁה iſchſcha, eſt *virago;* ſi אִשָּׂה iſſa, eſt *aſſumtio.* Præterea dubito utrum ea loquutione utatur S. Doctor, niſi cum dictiones, in quibus litera illa reperitur, exponit. Præter loca ſuperius allata, in quibus eam adhibet, illam quoque uſurpat, comm. in Amos. 8. v. 14. *Berſabee autem*, inquit, *pro varietate accentuum vertitur in linguam noſtram* puteus Juramenti, *aut* ſatietatis, *ac* ſeptimi. Nemo, niſi præconceptis opinionibus excœcatus, non videt has etymologias fundari in ſola voce שבע, quæ *juramentum* aut *ſeptem* vel *ſeptimum* ſignificat, ſi prima ejus litera pronuntietur Schin; *ſaturitatem* vero, ſi proferatur Sin, aut quid ſimile. Alia loca mox adducentur.

Comment. in c. 27. Ezech. tom. 3. nov. edit. col. 887.

Infra pag. 338. col. 1.

Tom. 3. nov. edit. col. 1445.

A conjecturis ad demonſtrationem, ut putat, tranſit eruditus Canonicus, cujus hæc verba ſunt: „ Ea omnia, inquiet adverſarius, nihil „ ſunt, præter veriſimilitudinem, & quidem leviſſimam. Afferamus igitur

Epiſt. p. 20.

igitur ad eum aliquid demonſtrativi, eique, quem difficilius avertat, „
ictum infligamus. Demonſtraturus ei ſum, non quid S. Hieronymus „
per *accentum* intellexerit; id enim, ut quod res eſt ingenue fatear, „
neſcio: ſed quod ad cauſam obtinendam certiſſime mihi ſufficiat. „
Suis ipſius oculis ſubjecturus ſum atque oſtenſurus hac voce S. Doc- „
torem variam literæ ש prolationem nequaquam intellexiſſe; idque ex „
ipſo S. Hieronymi loco, ad quem nos provocat, planum facio. Suis „
eum armis debello, ſuo gladio illum jugulo. Miſerum me! cui res „
ſit cum ejuſmodi hominibus, qui nihil niſi nitratum pulverem & gladios ſonant. Occidi. Videamus tamen utrum athleta noſter aëra non verberaverit, aut ignem gladio non foderit ſuo. Achilleum iſtud argumentum, quod demonſtrationem vocat D. Maſclefius, petitur ex comm. D. Hieronymi in cap. 12. Eccle. v. 5. ubi ſic loquitur S. Doctor: *Quomodo igitur in Jeremiæ principio verbum SOCED* (שקד), *ſi varietur accentus, & nucem ſignificat &* vigilias, &c. Atqui in omnibus Lexicis, inquit, D. Maſclefius, verbum שקד & *nucem* & *vigilias* ſignificat, quanvis litera ש eodem modo pronuntietur. Ergo per *varietatem accentus* variam literæ ש in voce *ISSA* prolationem à S. Hieronymo minime intelligi, ex his ipſius verbis demonſtratur. Poſt elicitam hanc conſequutionem, quaſi veram demonſtrationem attuliſſet, ſibi ipſe plaudens eruditus Canonicus antiquum ſuum Rectorem ſic compellat: Nonne “
mihi fatebetis, Domine, Patrem Guarinum demonſtratione mea “
contentum eſſe debere; eique, ſi victoria de me reportata gloriari “
velit, denuo incipiendum? Falleris, erudite Maſclefi; hunc enim mihi “
laborem eximet breviſſima illa reſponſio: Vel S. Hieronymus in hoc loco ac verbo male à præceptoribus edoctus eſt ſuis; vel, quod veroſimilius eſt, ſua eum fefellit memoria. Hinc in ſuo, quem longo poſt tempore ſcripſit in Jeremiam commentario, vel doctior, vel ad ejus loci voces Hebraïcas attentior factus, nullam hujuſce accentus varietatis mentionem facit, quanvis ſe ipſe frequens exſcribat. Utrovis autem id contigerit modo, nihilominus inde liquet perſpectam ei fuiſſe duplicem literæ ש proferendæ rationem. Quot enim ſcriptores invenias, erudite Canonice, qui, ut ſententiam, quam amplexi ſunt, probent, momentis exempliſque alienis utantur, ex quibus tamen eos hac in ſententia fuiſſe nihiloſecius colligitur? Rei hujus exempla longe accerſere opus non eſt. Argumenta omnia, quibus probare niteris linguam Hebraïcam pene obliteratam fuiſſe, antequam Maſſorethæ aut eorum præceptores eam inſtaurare aggrederentur, id non probant, imo contrarium quandoque adſtruunt; ergo ante Maſſoretharum ætas

Tom. 2. nov. edit. col. 784.

Epiſt. p. 21.

tem linguam Hebraïcam oblivioni pene traditam fuiſſe non exiſtimas? Quanvis igitur exemplum iſtud à S. Hieronymo eo loci poſitum ad rem nihil pertinere, aut etiam falſum eſſe, non ignorarem; nihilominus tamen locum hunc indicandum cenſui, quod ex eo, non minus quam ex aliis, geminam literæ ש prolationem S. Doctorem non latuiſſe conſtaret. Hem, erudite Maſclefi, an meo me gladio jugulatum adhuc putas? Nonne Tu potius ἐπινίκιον ante victoriam cecíniſti? Sed age, videamus utrum eadem, qua ego, facilitate ictum declinaturus ſis, quem tibi ex eodem Hieronymo ſum viciſſim impacturus.

Tom. 2. nov. edit. col. 531. Is quæſt. in Gen. exponens cur Iſaacus (Gen. 26. v. 33.) puteum, quem foderant ſervi ejus, appellaverit שבעה, hanc rationem affert: *Neſcio quomodo in ſeptuaginta interpretibus habeatur:* Et venerunt pueri Iſaac, & nuntiaverunt ei de puteo, quem foderunt, & dixerunt ei, non invenimus aquam; & vocavit nomen ejus juramentum. *Quæ enim etymologia eſt, propterea vocari juramentum, quod aquam non invenerint? E contrario in Hebræo, cui interpretationi Aquila conſentit & Symmachus, hoc ſignificat, quia invenerint aquam, & propterea appellatus ſit puteus ipſe* ſaturitas, *& vocata civitas BERSABEE, hoc eſt*, puteus ſaturitatis; *licet enim ſupra* (Gen. cap. 21. v. 31.) *ex verbo juramenti, ſive ex ſeptenario ovium numero, quod SABEE dicitur, aſſeruerimus BERSABEE appellatam: tamen ex eo quod aqua inventa eſt, Iſaac ad nomen civitatis, quæ ita vocabatur, alludens, DECLINAVIT PAULULUM LITERAM, ET PRO STRIDULO HEBRÆORUM SIN, A QUO SABEE INCIPITUR, GRÆCUM SIGMA, ID EST, HEBRÆUM SAMECH POSUIT.* Quam, erudite Maſclefi, conjecturam his Hieronymi verbis oppones, quæ duplicem literæ ש prolationem S. Doctori ignotam non fuiſſe, luce meridiana clarius oſtendunt? Quid, amabo te, ſignificant verba illa: *declinavit* (Iſaacus) *paululum literam, & pro ſtridulo Hebræorum Sin, à quo Sabee incipitur, Græcum Sigma, id eſt, Hebræum Samech poſuit;* niſi quod Iſaacus pro שֶׁבַע *ſeptem*, vel, ex eadem radice, *juramento*, quo nomine hic locus à patre ejus Abrahamo appellatus erat, quod ipſe & Abimelechus interpoſito juramento ibi fœdus inierant; mutato *Schin* in *Sigma* Græcum vel in Hebræum *Samech*, hoc eſt, pronuntiato *Sin* pro *Schin*, ut prolationem hodiernam ſequamur, eundem locum ſive puteum appellaverit שִׂבְעָה *abundantiam* ſive *ſaturitatem?* Injurius eſſem lectoris intelligentiæ, ſi hunc S. Hieronymi locum pluribus exponerem.

At, inquiet D. Maſcleſius, ex eo ſaltem colligere eſt vitioſam eſſe Gen. c. 26. v. 33. Maſſoretharum punctationem. Hi enim vocem שבעה

ſic punctarunt, ut *ſeptem* ſignificet; ſanctus vero Hieronymus eam ſic legit ut *abundantiam* exprimat; illi nempe שִׁבְעָה *ſeptem* punctarunt: hic vero legit שָׂבְעָה *abundantia*. Verum S. Doctor hanc vocem ſic non legit, niſi ut inde allegoriam eliceret; quod ſatis declarant hæc, quæ ſubjicit, verba: *Alioquin, & juxta allegoriæ legem, poſt tantos puteos in fine virtutum; nequaquam congruit, ut Iſaac aquam minime repererit.* Sanctum porro Doctorem *in rebus leviſſimi momenti, & quæ pluribus ſenſibus, abſque ullo veritatis præjudicio exponi poſſunt*, ut loquitur Sixtus Senenſis ſupra laudatus, à communi & recepta lectione, ut ejuſcemodi allegorias conſectaretur, interdum receſſiſſe jam diu eſt quod obſervarunt viri doctiſſimi.

Pag. xxxj.

Vide D. Buxtorf. de punct. antiq. p. 146. &c.

Demum ſic urget eruditus Canonicus: Hebræis tres duntaxat eſſe literas *S* expreſſe aſſerit S. Hieronymus, minime vero quatuor. *Nos & Græci*, inquit, *unam tantum literam S habemus, illi vero tres, SAMECH, SADE, & SIN, quæ diverſos ſonos poſſident.* Hæc S. hujus Patris verba in tomo I. jam expoſuimus, ubi diximus eum ſic loquutum, vel quod ejus ætate ſonus literæ ש cum ſono literæ ס à Judæorum vulgo, ut nunc fit, jam confunderetur; vel quod *varietatem accentus* pro literæ varietate non acceperit. Enim vero, ex eo quod *ſ* inter duas vocales ut *z* proferamus, v. g. *miſericordia*, quaſi ſcriptum eſſet *mizericordia*, an idcirco duplicem literam *ſ* habere dicimur? Satis ſuperque de hoc argumento. Tranſeamus ad aliud.

Comment. in epiſt. ad Tit. tom. 4. nov. edit. part. 1. col. 437.

Pag. 7. col. 2.

V. ARGUMENTUM.

„Non ſolum in nominibus propriis, verum etiam in aliis vocibus legendis Maſſorethæ longiſſime recedunt à Lxx. Origene, & S. Hieronymo, ut liquet ex ſcriptorum illorum operibus, in quibus voces Hebrææ non paucæ Græco aut Latino charactere ſcriptæ, & modo à Maſſorethis diverſiſſimo lectæ conſpiciuntur. Ergo, &c.

Proleg. pagg. 15. 16.

CONFUTATIO.

Argumentorum omnium, quæ hucuſque attulit D. Maſcleſius, hoc videtur ſpecioſiſſimum. At ſi paulo diligentius illud expenderis, nullius eſſe roboris facile deprehendes. Enim vero, ut ex eo aliquid adverſus punctationem Maſſorethicam colligi poſſet, neceſſe foret ut voces illæ, quales ab auctoribus laudatis ſcriptæ ſunt, ad nos uſque perveniſſent intaminatæ. Verum à librariis, quibus erant

h ij

barbaræ atque inſolentes, tam miſerabiliter depravatæ ſunt, ut nihil inde ſolidi adverſus Maſſoretharum punctationem inferi poſſe judicaturus ſit vir in librorum tum editorum, tum manu deſcriptorum lectione vel mediocriter exercitatus. Ex innumeris exemplis, quæ huc congerere poſſem, unum duntaxat aut alterum ex Scriptura & Joſepho lectorum oculis ſubjiciam. Iſai. 15. v. 9. vocem דִּימוֹן Lxx. Vatic. Aq. Symm. & Theod. ſcribunt Δειμὼν vel Διμὼν, recte; edit. Complut.
[De bel. Jud. l. 7. c. 8. pag. 954. edit. Gen. 1611.]
Διβῶν, Vulg. *Dibon*, Ald. Δεβὼν, mſ. Alex. Ῥεμμών. Joſephus memorat vicum quemdam trans Jordanem ſitum, quem ait ſignificare οἶκον ὑσσώπου, *domum hyſſopi*, quique proinde Hebraïce erat בֵּית אֵזוֹב, vel Hebræo-Syriace בֵּית אֵיזוֹבָא, Græce autem Βηθεζὼβ aut Βηθεζωβᾶ. Porro nomen iſtud cum in editis, tum in mſ. codicibus Joſephi, necnon
[a Hiſt. Eccle. l. 3. c. 6. p. 79. edit. Pariſ. 1659.]
[b Lib. 3. c. 7. pag. 234. edit. Pariſ. 1630.]
a Euſebii & b Nicephori, qui Joſephum eo in loco exſcribunt, adeo depravatum eſt, ut vix idem credideris. In iis enim legitur Βαθεχὼρ, Ἀμβαθαχὼρ, Βαθεζὼρ, Βαθεχζὼρ, Βηθεζυβᾶ, Gelenius in Joſepho, *Vetezobra*, legebat in ſuo mſ. Βηθεζωβεᾶ. Optime Ruffinus in Euſeb. *Bethezob.*

Recens non eſt vocum Hebræarum in libris cum Græcis tum Latinis ejuſmodi depravatio. Eam graviter conqueritur S. Hieronymus, cujus
[Pag. 37. c. 2.]
[Comment. in c. 40. Ezech. v. 7. tom. 3. nov. edit. col. 981.]
verba in tomo I. jam laudata, ut lectoribus ea requirendi labor eximatur, hîc iterum poſuiſſe non pigebit. *Et diligentem & ſtudioſum lectorem admonendum puto*, inquit, *SI TAMEN SCIENTIA SCRIPTURARUM, ET NON VANIS ORATORUM DECLAMATIONIBUS DUCITUR; ut ſciat omnia prope verba Hebraïca & nomina, quæ in Græca & Latina tranſlatione ſunt poſita, nimia vetuſtate corrupta; & dum de inemendatis ſcribuntur inemendatiora, de verbis Hebraïcis facta eſſe Sarmatica, imo nullius gentis; dum & Hebræa eſſe deſierint, & aliena eſſe non cœperint.*

Inſignis hujus amanuenſium in deſcribendis peregrinis vocibus oſcitantiæ, ſive potius imperitiæ, luculentum nobis exemplum ſuppeditat
[Penul. Act. 1. Scen. 1.]
Plautus in ſexdecim verſibus Punicis, quorum eſt initium: *Nythalonim valonuth*, &c. Hi verſus commutatis literis ac vocalibus, conjunctis vocibus disjungendis, & disjunctis una conjungendis, ſic ab imperitis librariis deturpati ſunt, ut eos nunquam intellexiſſent, nedum in iis reſtituendis operam collocaſſent, viri doctiſſimi Paræus, Seldenus, Petitus, Bochartus, &c. niſi Plautus ipſe decem priores, qui in ſex poſterioribus repetuntur, Latine ſic feciſſet: *Deos, Deaſque veneror*, &c. Hebræa itaque vocabula Græcis aut Latinis characteribus, & cum vocalibus diverſis ab iis, quas ſuppleverunt Maſſorethæ, in Origenis, Hieronymi, aliorumque Patrum cum Græcorum, tum Latinorum

operibus deſcripta, Maſſorethicam punctationem non modo non labefactant: ſed etiam mirum in modum eam adſtruunt; cum in iis quantumlibet deptavatis haud obſcura illius adhuc ſuperſint veſtigia.

Quod ad nomina propria ſpeciatim attinet, jam in tomo I. diximus mirum videri non debere hæc alitet à Lxx. aliter à Maſſorethis fuiſſe pronuntiata. Septuaginta enim non ſolum Græca terminatione ſæpius ea donarunt, verum etiam in ptioribus & intermediis ſyllabis, ne duriora viderentur, illa, quantum potuerunt, & pet eorum naturam liquit, emollire conati ſunt. Hinc ex דָּרְיָוֶשׁ, fecerunt Δαρεῖος *Darius*; כּוֹרֶשׁ, Κῦρος *Cyrus*, &c. quæ nomina Perſica ſunt apud Maſſorethas, ut liquet ex *Xerxes*, *Cambyſes*, &c. minime vero apud Lxx. Præterea, cum Hebræis quædam literæ ſint, puta ח & ע, quas neque Græci, neque Latini habeant; eas vel aliis liteɾis affinibus expreſſere, vel penitus neglexere. Ex quo fit, ut iis reſectis cum earum vocalibus, idem ſyllabarum numerus, quem tamen poſtulat eruditus Canonicus, apud Græcos ac Latinos nequaquam inveniatur, qui apud Hebræos. Exemplo ſit *Jacobi* nomen יַעֲקֹב, quod Hebræis triſyllabum eſt *Iaacob*, ַי Ia unicam ſyllabam conſtituente, Latinis autem diſyllabum *Jacob*; quia omiſſa eſt litera ע, cum ejus vocali, qua expreſſa, nomen iſtud triſyllabum quoque fuiſſet Latinis, *Jaacob*; Græcis vero ex quatuot ſyllabis compoſitum, Ἰααχώβ; quibus tamen ſolummodo triſyllabum eſt, Ἰαχώβ.

Pag. 433.

Epiſt. pag. 5.

Præterea nomina illa, ſi pauca quædam ſetmone quotidiano ttita exceperis, ab imperitis amanuenſibus non minus vitiata ſunt, quam reliquæ voces Hebraïcæ, ut planum nobis faciet Græcorum Latinorumque Bibliorum tum editorum, tum manu deſcriptorum ſecum invicem contentio. At labore iſto nos levavir D. Maſclefius, qui ex ſeptem nominibus, quæ Maſſorethice lecta in hujuſcemodi vatietatis exemplum attulit, duo depravavit, nempe *Rechabegham* pro *Rechabgham*, & *Achaſchaveros* pro *Achaſchveros*; in priori enim רְחַבְעָם Maſſorethæ non legunt *Scheva* ſub ב, proindeque redundat ſecundum *e* in *Rechabegham*: in poſteriori autem אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ prius שׁ notatur cum *Scheva*, & quidem muto; minime vero cum (·) aut (-); unde tertium *a* ſupervacaneum eſt in *Achaſchaveros*. Sed errorem hunc facile condonatum velim erudito Canonico, qui ne ipſam quidem punctorum quorumdam vocalium figutam ſibi cognitam eſſe profitetut, nedum illi explorata ſit eorum ſcribendorum legendorumque perfecta ratio. Attamen priuſquam ſic vituperetur Maſſorethica punctatio, ea, majori ſaltem ex parte, cognoſcatur neceſſe eſt.

Proleg. p. 15.

Digitized by Google

VI. ARGUMENTUM.

Proleg. p. 18. » A Maſſoretharum diebus ad noſtros aliquatenus variavit punctatio ſeu pronuntiatio, quam vocant Maſſorethicam. Obſervarunt » viri doctiſſimi punctum *Camets*, quod per *a* efferunt recentiores, à » Maſſorethis fuiſſe per *o* pronuntiatum.

CONFUTATIO.

Viri illi doctiſſimi, qui, teſte D. Maſclefio, punctum *Qamets* à Maſſorethis *o* pronuntiatum obſervarunt, ſunt, ni fallor, unus [a] Morinus, qui id elicere conatur ex Aben-Eſra. Verum hoc non dicit is Rabbinus, cujus hæc verba ſunt: [b] *Motio Qamets magnum compoſita eſt ex pathahh magno & hholem; ideoque figura ejus ſimilis eſt figuræ amborum; quoniam ex ambobus collecta eſt. Os quoque contrahitur in ejus lectione, nec aperitur, ut fit in pathahh magno, ut nos in his locis illud legimus. Verum Tiberienſes & ſapientes Ægypti & Africæ ſciebant pronuntiationem Qamets magni.* An hic dicit Aben-Eſra Qamets à Maſſorethis pronuntiatum fuiſſe *o*? Nonne dicit tantummodo figuram ejus compoſitam eſſe ex Pathahh magno & Hholem, & in ejus prolatione os contrahi, neque illud pronuntiari ut Pathahh? Quis id negaverit, cum in mſſ. codicibus non paucis, & in antiquis editionibus qamets ſic (ׇ) pingatur, nempe cum (-) & hholem deficiente infra ſcripto? Adeat eruditus Canonicus noſtrum tom. I. pag. 15. in Append. Quid igitur ſibi vult Aben-Eſra? Unum id duntaxat, nempe motionem hanc pronuntiandam non eſſe *a* clarum & apertum, quomodo pronuntiatur *pathahh*; ſed *a* obſcurum, mixtum ſcilicet ex *a* & *o*, adeo tamen ut ſonus *a* prævaleat, ut diximus in tom. I. loco mox laudato. Alioquin ſi Qamets efferatur per *o*, quomodo ſonus ejus diſtinguetur ab *Hholem*? At, inquit Aben-Eſra, in motionis hujus prolatione os contrahitur. Quid tum? Nonne etiam contrahitur in prolatione *a* obſcuri? Idem quoque contrahitur in pronuntiando *u* vel *ou*, ergo Qamets pronuntiatur etiam ut *u* vel *ou*. Non dicit itaque Aben-Eſra quod hic illi affingit Morinus: ſed aliud, quod ejus ac D. Maſclefii de Maſſoretharum imperitia opinationi è diametro adverſatur; ait enim Tiberienſes ſciviſſe veram ac genuinam qamets magni pronuntiationem; ergo tam rudes non erant, ſecundum Aben-Eſram, quam putant Morinus ac D. Maſclefius.

a *Exercit. Bibl. lib.* 2. *Exercit.* 18. *c.* 8. *num.* 3. *p.* 543.

b *Lib. elegant. init.*

VII. ARGUMENTUM.

EXPERIENTIA conſtat his temporibus Judæos circa pronunciationem Hebraïcam ſibi non conſtare. Aliter enim pronunciant Judæi Orientales, aliter Occidentales. Inter Europæos, aliter Luſitani, aliter Germani. Hic legit v. g. *Abravanel*, *Cozri*, *Gheon*, &c. ille *Abarbinel*, *Cuzari*, *Gaon*, &c. Chriſtiani non minus ſcinduntur in varias loquelas; idque diſcrimen tantum eſt, ut non raro, qui diverſarum aut provinciarum aut urbium ſcholas frequentant, imo qui diverſis præceptoribus aut rudimentis uſi ſunt, vix ſeſe intelligant. Adeo verum eſt ſciri nunc non poſſe, nec à Maſſorethis ſciri potuiſſe, quæ fuerit primæva linguæ Hebraïcæ pronuntiatio. Denique idem nobiſcum de Maſſorethatum imperitia ſentit Joannes Druſius. *Proleg. p.* 18. *Ibid p.* 28. *& ſeqq.*

CONFUTATIO.

JUDÆOS hodiernos circa pronuntiationis Hebraïcæ accidentia à ſe invicem diſcrepare mirum non eſt, cum unuſquiſque Hebraïcæ ſuæ prolationi patriam vocem admiſceat. Sed diſcrimen illud tantum non eſt, quantum illud hîc exaggerat D. Maſclefius. Vidi enim egomet peritos diverſorum regnorum Judæos, qui ſeſe invicem Hebraïce loquentes facile intelligebant, quoſque nullo negotio intelligebam ipſe, & à quibus viciſſim intelligebar. At qualicunque diverſa ratione voces Hebraïcas pronuntient variarum orbis partium Judæi, eas punctis inſtructas eodem modo ſcribunt; niſi quod Orientales ab Occidentalibus diſcrepent in quibuſdam motionibus; quas alii plenas, alii defectivas, alii magnas, alii parvas ſequente Maqqaph, exarant. Verum hæ & aliæ ſimiles diſcrepantiæ, quas in catalogis ad calcem Bibliorum quorumdam excuſis videre eſt, nihil in pronuntiationis ſubſtantia mutant, argumentoque ſunt puncta vocalia, ſi figuram eorum exceperis, pro ſuo arbitrio à Maſſorethis conficta non fuiſſe, ſed à traditione, quæ apud Judæos, à tempore quo lingua Hebraïca erat in uſu, ſemper obtinuit, profluxiſſe. Alioquin ab aliis omnibus Judæis uno conſenſu exploſa fuiſſet nova illa fictitiaque pronuntiatio. Quod pertinet ad Judæos quoſdam indoctiores, & Chriſtianos nonnullos, qui bonis Grammaticis aut præceptoribus uſi non ſunt, pronuntiationis eorum vitia non præſtamus.

At mirari ſatis non poſſum ſagaciſſimo Canonico non ſuboluiſſe quid

nomina inter propria Biblica & alia recentiora interſit diſcriminis ; neque eum animadvertiſſe hæc alio atque alio modo à Judæis hodiernis pronuntiari , quod circa eorum prolarionem nulla traditione innitantur ; dum illa ſecundum traditionem à majoribus ſuis acceptam ſimiliter & uno modo , quod ad prolationis ſubſtantiam attinet , efferunt. Enimvero , ſi quis D. Maſclefii nomen pronuntiatum nunquam audiviſſet , ſed illud ſolis literis conſonantibus *Mſclf* ſcriptum vidiſſet , nonne pro *Maſclef* , pronunriare poſſet *Maſclaf* , *Maſclif* , &c. Quid , ſi ſua cuique conſonanti vocalis adderetur , v. g. *Maſacalaf ?* Et ſic de aliis propriis nominibus. Hinc eſt quod ex Judæis alii pronuntient *Abarbanel* , al. *Abarbinel* , alii *Abarbenel* , al. *Abarbaniel* , al. *Abrabinael* , alii *Abravanel* , &c. Eadem de cauſa alii proferunt *Cozri* , al. *Cozari* , al. *Cuzri* , &c. Quod ſpectat ad *Gheon* , aut potius *Gaon* , præterquam quod non eſt nomen proprium , ut arbitrari videtur D. Maſclefius, ſed commune , *excellentiam* , *ſuperbiam* , *elationem* , &c. & apud Rabbinos *excelſum* , *ſublimem* , &c. ſignificans ; haud ſcio an deceptus fuerit D. Maſclefius mendo typographico , quod in Morini Exercitationes Biblicas irrepſit , ubi quandoque ſcriptum reperitur *Gheon* pro *Ghaon* ſive *Gaon* , quod interdum etiam ibidem legitur. Forte etiam eum fefellit nominis hujus vel pluralis numerus , qui eſt *Geonim* , ſed à ſingulari *Gaon* ; vel idem ſingularis numerus in regimine poſitus , aut cum affixis compoſitus , in quo (ֶ) mutatur in (ְ) , & ex גָּאוֹן *Gaon* fit גְּאוֹן *Geon.* At nullus , opinor, niſi in grammatica Hebraïca , & nominum Hebræorum originatione ac forma plane rudis , *Geon* in ſtatu abſoluto , aut *Gaon* in conſtructo & cum affixis pronuntiaverit.

Joannem Druſium nihil moror ; is enim cum Maſſorethicam punctationem iiſdem argumentis , quibus D. Maſclefius , oppugnet , jam confutatus eſt.

Satis ſuperque , ni fallor , in convellendo hoc tertio D. Maſclefii principio oſtendimus , 1°. Quod in SS. voluminibus ſupereſt linguæ Hebraïcæ , id à Judæorum ſi non majori , ſaltem nobiliori parte , ita cultum fuiſſe , ut , ſi forte nomina quædam animalium , gemmarum , &c. exceperis , ad Maſſorethas uſque facile pervenerit ejus notitia. 2°. Quam Rabbini illi nobis tradiderunt Hebraïce legendi rationem , eam à veteri tantum non diſcrepare , quantum ſibi ipſe animo fingit eruditus Canonicus : aut ſaltem ejus argumenta id nequaquam demonſtrare ; quæ duo probanda ſuſceperamus. Nunc reliqua ſuperſunt exponenda confutandaque , ſed breviori ſtylo , ejuſdem viri docti principia.

IV.

Digitized by Google

IV. PRINCIPIUM.

UT lingua Hebraïca accurate & integre ediſcatur, nihil refert « *Proleg. p. 31. & ſeq.*
ſcire quæ fuerit primæva, aut etiam quæ ſit ei propinquior «
linguæ Hebraïcæ pronuntiatio. Quemadmodum enim ut quis linguam «
Græcam integre & accurate ediſcat, nihil refert utrum illam pro- «
nuntiet juxta ritum, qui in pleriſque Collegiis, ac in univerſa Græcia «
nunc viget; aut uti ſit in aliis ſcholis, quæ morem antiquum revocaſſe «
ſe exiſtimant; cum nihil rebus ac ſenſui detrahatur: ita ut verborum «
Hebræorum ſenſus penitus inſpiciatur, nihil refert utrum pronun- «
tientur Orientalium, an Occidentalium Judæorum ritu, Hiſpanorum «
an Germanorum, an nova aliqua ratione & à ceteris omnibus diſcre- «
pante; dummodo intacti ac integri ſerventur characteres, in quibus «
ſita eſt ſignificandi vis, non in modo, quo characteres illos lubet «
enuntiare. «

Quinimo ſi hodie è tenebris integra eruerentur Hexapla vel Oc- «
tapla Origenis, in quibus Textus Hebraïcus Græcis characteribus «
totus propria & diſtincta columella erat olim deſcriptus, prout tunc «
à Judæis pronuntiabatur ac legebatur; neſcimus utrum expediret eam «
pronuntiationem ſequi in omnibus, novamque Grammaticam juxta «
iſtam pronuntiationem condere. Semper enim & merito dubitari «
poſſet utrum Judæi tempore Origenis antiquam pronuntiationem ſer- «
vaſſent; conſtat enim Hexaplorum fragmentis Lxx. Aquilam, Sym- «
machum, & Theodotionem, qui Origenem præceſſerunt, in pro- «
nuntiatione Hebraïca non raro inter ſe diſcrepare. Dubitaretur in- «
ſuper num Origeniana pronuntiatio Scripturæ ſenſum non reſtringe- «
ret intra arctiores limites. Militarent certe contra eam, adde & «
Hieronymianam, & aliam quamlibet è veteribus, eadem fere argu- «
menta, quæ contra Maſſorethicam militant, & referentur infra. «

CONFUTATIO.

UT lingua Hebraïca accurate & perfecte diſcatur, ſic legi ac pronuntiari debet, ut cum literis conſonantibus veræ ac genuinæ vocales conjungantur; ex ambarum enim ſecum invicem compoſitione germanus oritur vocum Hebræarum ſenſus. Nam ſic ſunt, ut jam probavimus, conſonantes, ut vocalibus deſtitutæ nihil ſignificent; & eædem cum diverſis vocalibus compoſitæ, ut diverſos ſonos, ſic diverſos effi-

ciant ſenſus. Hinc eſt, quod Græca lingua ſive veterum, ſive recentiorum Græcorum more pronuntietur, accurate & perfecte diſci queat, cum in utrovis ejus pronuntiandæ modo genuinæ cum vocales, tum conſonantes retineantur. At longe aliter accidit in nova legendi pronuntiandique ratione, quam proponit D. Maſclefius; in ea ſiquidem ſolæ literæ conſonantes adhibentur, pronuntianturque ope vocalium, quas ipſe falſas nec Hebraïcas eſſe agnoſcit, quæque literis conſonantibus adjectæ nullum fundunt ſenſum, nullam nec loquentium, nec audientium animis ingenerant ideam.

In ſolis characteribus Hebræis ſitam eſſe ſignificandi vim, commentum eſt jam à nobis exploſum. Enimvero, cur in Hebræa lingua potius quam in Græca & Latina, ſolæ conſonantes vim ſignificandi habeant, ſi oſtenderit D. Maſclefius, erit nobis magnus Apollo. Diſcrimen igitur linguam Græcam inter veterum aut recentiorum Græcorum modo, & Hebraïcam D. Maſclefii ritu pronuntiatam intercedit quammaximum; nec cauſam Maſclefianam quidquam adjuvat alterius pronuntiationis cum altera facta contentio.

Supra pag. xlv. & ſeqq.

Si hodie è tenebris eruerentur integra Origenis Hexapla vel Octapla, nobiſque præterea de illorum ſinceritate, necnon ſcriptoris eruditione Hebraïca, de qua jure dubitant eruditi non pauci, conſtaret; quin pronuntiationem in iis contentam ſequi deberemus, futurum nullum eſſe ambigendi locum exiſtimo. Ea enim foret eadem atque Maſſorethica, nempe quod pertinet ad ejus ſubſtantiam, hoc eſt, earumdem vocalium cum literis conſonantibus compoſitionem; neque rem aliter ſe habituram facile probaverit eruditus Canonicus. Eadem de cauſa novam grammaticam ad iſtam pronuntiationem condere ſupervacaneum eſſet atque inutile; cum à Maſſorethica non diſcreparet.

Argumento, quod petitur à diverſa ratione, qua Lxx. Aquila, Symmachus, & Theodotio pronuntiarunt, jam fecimus ſatis. Alia, quæ adverſus Origenianam, Hieronymianam, & quamlibet è veteribus pronuntiationem militatura ſcribit D. Maſclefius, exponendi confutandique infra ſeſe dabit occaſio.

Supra pag. xxix. & ſeqq.

V. PRINCIPIUM.

Proleg. p. 34. & ſeqq.

» UT textus ſacer Hebraïcus rite intelligatur, legendus eſt abſque
» punctis Maſſorethicis, aut ſaltem punctorum iſtorum nulla
» habenda eſt ratio. Hæc propoſitio, quæ novæ Grammaticæ funda-
» mentum eſt præcipuum, conceditur nunc ab omnibus S. Scripturæ

interpretibus tum Catholicis, tum Heterodoxis, qui apud eruditos «
in aliquo ſunt pretio; & merito quidem, nam «

I. Puncta Maſſorethica textui addititia ſunt & extranea, nec ſunt «
pars Scripturæ Sacræ. «

II. Puncta illa nobis non exhibent ſcriptoris ſacri ſenſum, ſed tan- «
tum Maſſorethar um, quos in punctatione & pronuntiatione definien- «
da nihil minus fuiſſe, quam ab omni errandi periculo tutos concedi- «
tur. Unde, qui Scripturam Sacram juxta Maſſorethicam punctationem «
legunt, eam ſinceram & ab omni labe putam non legunt, ſed Maſ- «
ſoretharum in eam commenta & gloſſemata. »

III. Puncta Maſſoretharum ex ſuo inſtituto, ſuaque natura verbo- «
rum ſenſum determinant, & ad hanc ſignificationem potius, quam «
ad aliam coarctant. Porro ſi vituperantur ab omnibus interpretes, «
qui ſenſum Scripturæ coarctant, ac juxta cogitata ſua reſtringunt: à «
fortiori damnandi ſunt Maſſorethæ, qui Scripturam ita legunt, ac «
legi volunt, ut illum tantummodo ſenſum exprimat, quem ei affin- «
gunt ex præconceptis ſuis opinionibus, quæ tantum abeſt ut Chriſtia- «
næ veritati conſentiant, ut contra ſæpiſſime ipſi è diametro adver- «
ſentur. Eo conſilio in Iſaiæ vaticinio: *Parvulus natus eſt nobis*, &c. « *Cap. 9. v. 6.*
verbum ויקרא, quod antiquiſſimi interpretes LXX. Aq. Sym. SS. Igna- «
tius & Irenæus paſſive interpretati ſunt, *& vocabitur*; Maſſorethæ «
punctis ad ſenſum activum illud determinantibus inſtruxerunt, adeo «
ut, ſecundum eorum legendi rationem, hunc ſenſum præ ſe ferat: «
Et vocabit nomen ejus Admirabilis, Conſiliarius, Deus, Fortis, Pater «
futuri ſæculi, principem pacis. Sic unius voculæ prava punctatione, in- «
quit Morinus, hoc Divinitatis Chriſti teſtimonium omnino depravant. « *Exerc. Bibl.*
Quo in loco Maſſoretharum inſidias omnes ab una licet diſcere. « *l. 1. Exerc. 6.*

Tam peremptorio Morini exemplo ſubnectere libet & aliud, quo « *c. 1. num. 11.*
Judaïcæ gentis, etiam minus peritæ, indoles non incongrue decla- « *p. 102. col. 2.*
rabitur. «

Anno 1712. *circa Auguſti initium aliquot dies Ambiani commorati ſunt* *Proleg. p. 40. & 41.*
Judæi duo Metenſes. Seniori ac doctiori nomen erat Daniel Zei, *alteri* Elias
Prag. *Collocuti ſimul pluries de religione, venimus tandem ad celebre Jacobi vaticinium, Gen.* 49. Non auferetur ſceptrum de Juda. *Aienti mihi clare inde conſequi jam præteriiſſe tempus adventui Meſſiæ præſignatum; nihil tenes, inquit* Daniel Zei: *male enim pauſas ſeu diſtinguis hunc verſum. Et unde hoc, inquam? Nonne ita legendum eſt?* Non auferetur ſceptrum de Juda, *virgula*, & Dux de femore ejus, *virgula*, donec veniat qui mittendus eſt, *punctum. Nunquid non finitur ſenſus in voce* רגליו, *& vox ſe-*

quens עד כי *inciſi novi initium eſt? Id certe & loci ſententia, & veterum conſenſus expoſcit. Quin & idipſum probat accentus* Athnach *ſub voce* רגליו *etiam in veſtris Bibliis collocatus hoc modo* רגליו. *Erant præ manibus Biblia Rabbini Menaſſeh Ben Iſraël. Subridens Daniel, nondum myſteriis noſtris plene initiatus es, inquit. Vide accentum ſequentem ſub voce* עַד. *Munus illius eſt efficere ut vox, cui ſubjacet, præcedenti connectatur. Et quanquam id per ſe non indubie præſtaret, præſtaret tonus Muſicus hujus vocis. Cum enim à nobis decantatur verſiculus ille, vocem attollimus ad vocabulum* עד, *& aliquantulum pauſamus: deinde cum particula* כי *hemiſtichium aliud inchoamus. Unde fit ut hujus loci ſenſus iſte ſit.* Non auferetur ſceptrum de Juda, & Dux de femore ejus in æternum, *virgula*, quando venerit Meſſias, *&c. Argumentare nunc quantum volueris, quid inde aut pro te, aut contra nos inferes?*

Inſtabam ut facile erat; ſed fruſtra novitatem lectionis, veterumque Rabbinorum in iſto verſu noſtro more legendo conſenſum regerebam homini vim argumenti nequidem ſentienti. Quod addebam de accentu Athnach, *verum eſſe confitebatur; ſed aiebat exceptionem pati ob rationes à ſe allatas. Clarum erat mihi vendi fumum: ſed quid agerem cum homine gentis illius, quæ juxta D. Paulum,* 2. Cor. 3. 14. *velamen habet ſupra cor, ne in lectione veteris teſtamenti agnoſcat quod revelatum eſt.*

Hanc porro Hiſtoriolam non ideo commemoravi quod exiſtimem Judæorum omnium, aut etiam doctiorum eamdem eſſe ſententiam circa hujus verſiculi pauſationem; ſed ut exemplo familiari manifeſtum fiat doctos & indoctos pariter apud illos, nullum non movere lapidem, quo concutiant genuinum ſenſum locorum quibus fidei Chriſtianæ myſteria fulciuntur; & conſequenter Chriſtianis omnibus ab eorum punctis, accentibus, & cæteris quiſquiliis eſſe cavendum.

CONFUTATIO.

SI verum eſt, quod ait D. Maſclefius, hanc propoſitionem: *Ut textus Hebræus rite intelligatur, legendus eſt abſque punctis Maſſorethicis, aut ſaltem punctorum iſtorum nulla habenda eſt ratio*, præcipuum eſſe novæ grammaticæ fundamentum; ea ſane ruinoſiſſimis innititur fundamentis. Ut enim propoſitionis hujus falſitas demonſtretur, ſatis eſt, quod hanc ei contrariam, eamque veriſſimam, opponamus: Ut textus Hebræus rite intelligatur, legendus eſt eum nativis ſuis vocalibus; nam literæ ſolæ conſonantes, ut nihil ſonant, ita ſignificant nihil, quemadmodum fuſe ante probavimus; & eum vocalibus arbitrariis compoſitæ nullum certum ac definitum, ut cuique patet, & ſupra etiam oſtendi-

Digitized by Google

mus, fundunt ſenſum. Atqui, fatentibus Judæis omnibus, & inter Chriſtianos, Cappello ipſo, puncta Maſſorethica nativæ ſunt textus Hebræi vocales. Ergo ut textus Hebræus rite legatur, legendus eſt cum punctis Maſſorethicis. His præmiſſis, ad argumenta D. Maſclefii veniamus.

Vide ſupra pagg. ix x.

I. Puncta Maſſorethica textui adſititia ſunt & extranea, neque ſunt pars Scripturæ, inquit eruditus Canonicus. Id verum eſſe fatemur, ſi figuram eorum & Hebræo textui inſcriptionem attendas; nam puncta illa & invenerunt, & Hebræis codicibus adjecerunt Maſſorethæ: at ſi naturam eorum, & cum literis conſonantibus ad ſignificandum compoſitionem ſpectes; æque ſunt pars Scripturæ, ac literæ ipſæ conſonantes, quibus nec antiquitate, nec auctoritate concedunt. Ut enim in Græca & Latina lingua dictionum partem, & quidem præcipuam, componunt vocales: ita & in Hebræa. Id duntaxat intercedit diſcriminis, quod in Græca & Latina jam inde à primis temporibus, ut videtur, expreſſæ fuerint vocales, in Hebræa vero ad Maſſorethas uſque in vocibus quamplurimis ſubintellectæ. Sed propterea aliæ aliis non ſunt certiores; nec quas Maſſorethæ punctis à ſe excogitatis expreſſerunt, eæ natura diverſæ ſunt ab iis, quæ inter legendum ab omni ævo ſupplebantur. Nam eodem fere modo judicare licet de vocalibus Hebræis primum ſubintellectis, deinde à Maſſorethis Tiberienſibus apiculorum ſuorum ope expreſſis, ac de vocalibus, imo & literis quibuſdam Latinis in poſterioris ævi mſſ. codicibus & editionibus Gothicis inter ſcribendum & excudendum compendii gratia prætermiſſis. Quemadmodum enim in recentioribus ſcriptionibus & editionibus, in quibus voces integræ ſcribuntur & excuduntur, eædem vocales & conſonæ poſitæ ſunt, quæ antea ſupplebantur: ita in Hebræa lingua Maſſorethæ punctis ſuis eaſdem vocales expreſſere, quas inter legendum ſupplebant veteres, quaſque ſervavit idem uſus, qui ſæculis aliquot Latinas in vocibus quamplurimis retinuit.

II. Si puncta Maſſorethica nobis non exhibent verum Scriptoris ſacri ſenſum, ut opinatur D. Maſclefius, ſed eum duntaxat, quem ei tribuerunt Maſſorethæ, qui ἀναμάρτητοι non fuerunt; & ſi qui Scripturam ſecundum punctationem Maſſorethicam legunt, eam non legunt ſinceram, ſed Maſſoretharum in eam commenta & gloſſemata; neceſſario inde ſequitur verum Scriptoris S. ſenſum in Vulgata noſtra editione nobis nequaquam exhiberi, ſed commenta & gloſſemata Judæorum, à quibus linguam Hebraïcam edoctus S. Hieronymus verſionem hanc maxima ex parte adornavit. Nam Judæi illi textum Hebræum aliter non legêre, quam cum poſtea legerunt, ac legendum cum tradiderunt

Maſſorethæ. Hine cum punctatione ſive lectione Maſſorethica Vulgatæ interpretationi adeo convenit, ut eam poſt inventa puncta natam crediderit Nicolaus de Lyra jam laudatus. *Supra p. xxxj.*

III. Verum quidem eſt punctis Maſſorethicis ad certum quemdam ſenſum voces Hebraïcas determinari: at ſenſus ille, ſenſus eſt Moſis, Prophetarum, aliorumque Scriptorum θεοπνεύστων, ut fatentur omnes ad unum Judæi, Chriſtiani veritatis Hebraïcæ amatores, neque Cappellus ipſe diffitetur. *Vide ſupra pagg. ix. x.*

Præterea ſi hoc nomine rejicienda ſunt Maſſorethartum puncta vocalia, quod Scripturæ ſenſum coarctent ac reſtringant: rejiciendæ quoque ſunt omnes Scripturæ verſiones; illæ ſiquidem Scripturæ ſenſum non minus reſtringunt, quam puncta Maſſoretharum; cum linguæ, in quas Scriptura converſa eſt, voces Hebræis omnibus ex æquo reſpondentes non habeant, & verſionum illarum auctores, utpote à Spiritu Sancto nequaquam afflati, proindeque ab omni erratione minime liberati, Scripturæ ſenſum juxta cogitata ſua reſtrinxerint. Neque verſionum reſpuendarum numero eximetur Vulgata, ſi audiatur D. Maſclefius, qui ait *eadem fere argumenta, quæ contra Maſſorethicam pronuntiationem militant, adverſus Origenianam, Hieronymianam, & quamlibet è veteribus eſſe militatura.* Quæ ſunt illa argumenta? *Dubitaretur* (ſcilicet) *num Origeniana pronuntiatio* (ſi è tenebris erueretur) *Scriptura ſenſum non reſtringeret intra arctiores limites.* Itaque, ſecundum D. Maſclefium, dubitari poteſt num ipſa etiam S. Hieronymi pronuntiatio, proindeque interpretatio, quæ pronuntiationis fœtus eſt, Scripturæ ſenſum intra arctiores limites non reſtringat. Ergo ſi rejicienda ſunt puncta Maſſorethica, quod Scripturæ ſenſum coarctent, rejicienda quoque eſt Vulgata Latina interpretatio. *Proleg. p. 33.*

Quod pertinet ad crimen poſt Lutherum, Calvinum, Morinum, & paucos alios recentiores, à D. Maſclefio Maſſorethis impactum, quaſi pravum ſuum erga Chriſtianos affectum ſequuti, quædam Scripturæ loca, maxime vero illud Iſaiæ vaticinium: *Et vocabitur nomen ejus,* &c. punctatione ſua inſigniter depravarint; quod pertinet, inquam, ad illud crimen, id in tomi I. [a] præfatione, & [b] ſupra ſic dilui; ut quæſtionem hanc eo loci retractare ſupervacaneum eſſe videatur. Legat itaque, &, ſi poteſt, intelligat loca illa declamator, & quæſtiunculis ſuis reſponſionem inveniet. Enimvero, is lepidus homo eſt, dum quærit à me, v. g. quid feciſſent Maſſorethæ, ſi futurum iſtud יקרא, quod active punctarunt, active etiam intellectum voluiſſent; & ubinam paſſive illud intelligendum nos docuerint? Quæro ego viciſſim ab eo, *Cap. 9. v. 6.* *a Pagg. xj. xij.* *b Pag. xxxiij.* *Epiſt. p. 16.*

quid feciſſent iidem Maſſorethæ, ſi verba, quæ in viginti & amplius exemplis in tomo I. poſitis active punctarunt, active etiam intellecta voluiſſent; & quonam in loco ea paſſive accipienda, quo ſenſu ab omnibus, & ab ipſo etiam, ut puto, D. Maſclefio accipiuntur, nos monuerint? Num his etiam in locis fraudem Chriſtianis facere voluerunt? Quidquid mihi reſponderit declamator, id à me ſibi reſponſum iri exiſtimet. Nec ſatis, veterum quorumdam interpretationem cum eorum lectione confundit, quaſi aliud ex alio neceſſario ſemper conſequeretur. Veteres quidam futurum יקרא paſſive interpretati ſunt, ergo paſſive legerunt. Quæ conſequutio? Iidem in pleriſque exemplis ſuperius memoratis verba paſſive tranſtulerunt; ergo ea paſſive legerunt. Nullus, opinor, & ne ipſe quidem D. Maſclefius, id conſectarii probabit, cum Grammaticæ Hebraïcæ canonibus, ad ipſas etiam literas conſonantes quod attinet, interdum adverſetur. *Pagg. 511. 512.*

Sed neque verum eſt, quod ait declamator, futurum iſtud *à veterum interpretum torrente paſſive eſſe redditum;* nam Lxx. ſecundum mſ. Alex. active illud interpretati ſunt: *καὶ καλέσει & vocabit.* Aquila in altera ſua verſione, quam *κατ' ἀκρίβειαν* vocant, quod in ea *non ſolum verba, ſed etymologias quoque verborum transferre conatus ſit*, inquit S. Hieronymus in ſua de optimo genere interpretendi ad Pammachium epiſtola, & Theodotio verterunt *καὶ ἐκάλεσεν & vocavit.* Ex his duabus ultimis verſionibus in tomi I. præfatione à me laudatis patet quantum mihi imponat declamator, cum ait *agnoſcere me veterum interpretum turbam futurum iſtud paſſive tranſtuliſſe.* Nam ex antiquis interpretibus, quorum nobis ſuperſunt loci hujus aut verſiones integræ, aut earum fragmenta; ſolus Chaldæus Paraphraſtes, Symmachus, & Hieronymus paſſive tranſtulerunt; Aquila vero in accuratiori ſua interpretatione, & Theodotio, qui fere Lxx. ſequitur, active reddiderunt. Dubii ſunt Lxx. cum in aliis exemplaribus, puta mſ. Alexandrino, activum; in aliis paſſivum ſenſum expreſſerint. Itaque perperam & à D. Maſclefio, & ab ejus interpolatore, malæ fidei, & præconcepti in Chriſtianos odii in activa futuri hujus punctatione inſimulantur Maſſorethæ; cum pluribus ante illos ſæculis Aquila, Theodotio, & ipſi etiam fortaſſe Lxx. active illud tranſtulerint. Sed unde, inquies, circa vocis hujus interpretationem ea tranſlatorum varietas? Nulla ſane alia ex cauſa proficiſcitur, niſi ex eo quod hanc alii active interpretati ſint, quia ſic revera legebatur, quanvis eſſet paſſive intelligenda; alii paſſive tranſtulerint, quod eo in loco, habita ſenſus ratione, aliter verti non poſſet, quanvis activa eſſet ejus pronuntiatio.

Epiſt. p. 15. *Tom. 4. nov. edit. part. 2. col. 255.* *Pag. xj.* *Epiſt. p. 15.*

Ibid. Sed quid ſibi vult noſter declamator cum ait: *Quid fecerunt Maſſorethæ? Cum* (futurum iſtud) *paſſive cum veteribus punctare, illudque in dubio paſſivi aut activi ſtatu relinquere debuiſſent: punctis activis illud inſtruxerunt.* Quomodo, ſi paſſiva puncta futuro huic ſuppoſuiſſent Maſſorethæ, in dubio activi aut paſſivi ſtatu illud reliquiſſent? Nonne paſſiva puncta ad ſtatum paſſivum illud reſtrinxiſſent; cum, judice *Proleg. p. 36. Vide etiam pag. 52. &c.* D. Maſclefio, puncta Maſſorethica *ex ſuo inſtituto ſuaque natura, verborum ſenſum determinent, & ad hanc ſignificationem potius, quam ad aliam coarctent?* Aut ſi futurum iſtud à Maſſorethis paſſive punctatum in dubio paſſivi vel activi ſtatu relictum fuiſſet; cur idem punctis activis inſtructum eodem etiam in ſtatu non relinquetur; proindeque omni *Vide ſupra pag. xv. in fine.* dolo ac fraude vacabunt Maſſorethæ? Magnus, opinor, ſtrepitus, quo tantopere etiam gaudere videtur iſte declamator, in cauſa fuit cur ad id, quod hîc ſcriberet, animum ſatis non attenderit ſuum.

Denique, ut Judæi Metenſis *hiſtoriolam* breviter attingam, is erudito Canonico multipliciter impoſuit. I. Falſum eſt, quod aiebat recutitus ille, in hoc Geneſ. cap. 9. v. 10. לֹא־יָסוּר שֵׁבֶט מִיהוּדָה וּמְחֹקֵק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי־יָבֹא שִׁילֹה, pauſam ſive ſenſus diſtinctionem fieri ad vocem עַד; is enim accentus *Iethiv*, licet regius, ibi non diſtinguit, cum ſit honorarius majoris accentus regii, qui ſequitur, nempe *Zaqeph qaton;* proindeque efficiat ut vox עַד, cui ſubjicitur, pertineat ad ſequens comma, quod clauditur dictione שִׁילֹה, quæ notatur cum *Zaqeph qaton*, qui hîc inciſum facit: minime vero ad præcedens membrum, quod finitur ad vocem רַגְלָיו, ubi *Athnahh* diſtinguit, qui alioquin eſſet honorarius regis ſe minoris, nempe *Iethiv* ſequentis; quod proſodiæ Hebraïcæ è diametro adverſatur. II. A veritate alienum eſt Judæos ad vocem עַד modicum pauſare; abeſt enim pauſationis hujus nota, nimirum *Peſiq.* At etiamſi adeſſet, ac pauſarent Judæi, nihilo magis ea pauſula ſenſus diſtingueretur, h. e. non idcirco conſtituendum ibi eſſet inciſum, cum nota illa tantum veniat poſt accentus miniſtros ſive continuantes, & poſt reges minores, qui nihil diſtingunt. III. Judæi Germani, quorum modulationem ſequuntur Metenſes, ad prædictum vocabulum עַד vocem non attollunt, ut patet ex accentuum Hebræorum ſecundum Judæos illos cantillatione, quæ infra pag. 329. deſcribetur. Imo, ſe- *Theſ. gram. pag. 31. edit. Baſil. 1663.* cundum D. Buxtorfium, cantus hujuſce accentus *ſubmiſſus eſt, ſed cum pauſula*, quæ, ſi revera ſit, nihil ad ſenſus diſtinctionem facit, non ſecus ac vocis depreſſio aut elatio, ut norunt in muſica exercitati. Has *quiſquilias* ſi perſpectas habuiſſet eruditus Canonicus, *fumum ei non vendidiſſet* imperitus ille Judæus Metenſis; neque ad intempeſtivam concionem

concionem in hoc prolegomenωn ſuorum loco ipſe ſe reciperet. *Quid utilitatis habeat magiſtrorum limina terere, & artem ab artificibus diſcere,* hinc judicet D. Maſclefius.

S. Hieron. Apolog. adv. Ruff. lib. 1. tom. 4. nov. edit. col. 371.

Sed quid feciſſet eruditus Canonicus, ſi Judæus ille novæ grammaticæ principiis abutens hunc verſiculum ſic interpretatus eſſet: *Non caſtigabit baculus* (virum) *de Juda* (i. Judæum), *maxime doctorem intelligere facientem pedes ſuos* (h. e. in viis Domini ſapienter ambulantem), *quando teſtis venerit Schilo*, ſive *Meſſias*, ad verbum, *teſtis quando venerit Schilo*, ſive *Meſſias*, qui Judæos ſuum revera eſſe populum, eoſque perpetuis calamitatibus ac miſeriis opprimendos non eſſe conteſtabitur. Hunc ſenſum verba Hebraïca fundunt, ſi trium duntaxat vocabulorum puncta mutaveris. Nempe 1°. ſi pro יָסוּר *auferetur*, legeris יְסֹור *caſtigabit*, à יָסַר *erudivit, caſtigavit*, ex forma partim quieſcentium *Pe* (י), partim quieſcentium *Aiin* (ו); illa enim verba, ut in tomo I. p. 195. diximus, formas ſuas non raro commutant; hinc à יָבֵשׁ *aruit*, fit יֵבוֹשׁ Oſe. 13. v. 15. *areſcet.* 2°. ſi puncta vocis מִבֵּין *de, de inter*, invicem permutentur, legaturque מֵבִין à בִּין *intelligere*, & in Hiphil הֵבִין *intelligere fecit*; unde Benoni מֵבִין *intelligere faciens.* Nec cuiquam durior videatur illa metaphora; ſimilis enim reperitur in capite præcedenti v. 14. ubi de eodem Jacobo dicitur, quod Manaſſi & Ephraïmo fauſta precaturus, שִׂכֵּל אֶת־יָדָיו *intelligere fecerit manus ſuas*, id eſt, prudenter direxerit. 3°. ſi vocabulo עַד *donec*, loco (-) ſuppoſueris (-), ſic: עֵד *teſtis*, quod eſt Meſſiæ epitheton Iſai. 43. v. 10. & cap. 55. v. 4. Vide infra pag. 88. col. 2. Reliquæ voces Hebraïcæ eas etiam, quas in hujus commatis interpretatione illis tribuimus, ſignificationes obtinent.

Quod pertinet ad alias quaſdam figuras & idiomata; frequens eſt in Scriptura ellipſis ſubſtantivi אִישׁ *vir*, quod hîc ſubintelligimus, & cujus exempla videri poſſunt in tom. I. pag. 494. col. 1. Sæpe præpoſitio ב nomini ſubſtantivo præfixa adjectivum illud conſtituit, ſeu efficit ut adjective exponatur. Vide ibid. pag. 464. col. 2. Copula ו non conjungit modo, verum etiam ſingulare aliquid in eo, cui adjicitur, interdum ſignificat, exponiturque *præſertim, maxime*, &c. Vide ibid. p. 616. Can. V. Pedibus, metonymice greſſus; & greſſibus, animi affectiones in Scripturis metaphorice ſignificari nemo neſcit. Denique metatheſeos כִּי *quia, quando*, &c. exemplum ſuppeditat Pſal. 127. Heb. 128. v. 2. *Labores manuum tuarum quia manducabis*, pro, *Quia labores*, &c. Vide infra pag. 25. col. 2.

Vides, erudite Maſclefi, ut, mutatis trium dictionum punctis vocalibus, elevetur celeberrimum iſtud Jacobi vaticinium, quo, ut Judæis

Meſſiam jam veniſſe demonſtret, tam feliciter Chriſtiana hucuſque uſa eſt Eccleſia. Cetera eadem facilitate in alienos ſenſus detorqueri poſſe non te fugit.

VI. PRINCIPIUM.

Proleg. p. 42. „ UT Grammatica Hebraïca bona ſit, & à ſapientibus poſſit probari, neceſſe eſt ut in Hebraïcæ linguæ notitiam deducat, nulla „ habita ratione punctorum Maſſorethicorum. Hanc propoſitionem, „ quæ ex præcedenti ſequitur, non modo conceſſerunt, verum etiam „ demonſtrarunt Criticorum omnium probatiſſimi, atque in primis „ Ludovicus Cappellus, quo inter eos, qui ultimo ſæculo textui ſacro „ Hebraïco illuſtrando allaborarunt, nullus forſan laudatior, & cujus „ adeo certa viſa ſunt principia, ut nunc in controverſiam non vocen- „ tur, niſi forte à Judæis, pauciſſimiſque quibuſdam confeſſionis Au- „ guſtanæ Theologis. Inde vero maxime commendanda videntur, „ quod cum doctrina Catholica ita concordent, ut tres Theologi è „ noſtris, primi certe nominis, edendum Pariſiis cum Regis privilegio „ præcipuum illius opus, nimirum *Criticam Sacram* curarint, quod id „ totius Eccleſiæ bono expedire exiſtimaverint. Hoc in opere totus „ fere in eo eſt, ut oſtendat grammaticam hodiernam valde eſſe im- „ perfectam, omnique ope eſſe enitendum, ut alia de novo inſtaure- „ tur, cujus non paucas regulas proponit, quarum ea principem lo- „ cum tenet, ut à punctis Maſſorethicis omnino ſit libera.

CONFUTATIO.

CUM ea propoſitio, ſecundum D. Maſcleſium, ex præcedente ſequatur; hac refutata, illa quoque confutata ſit neceſſe eſt. Enimvero, ut grammatica Hebraïca bona cenſeatur, & à ſapientibus probari poſſit, neceſſe eſt ut in linguæ Hebraïcæ notitiam deducat; cujuſvis enim grammaticæ finis eſt linguæ, propter quam diſcendam componitur, intelligentia. Id autem præſtare nequit grammatica Hebraïca ſine punctis Maſſorethicis, quibus orationis partes, earumque modi, ut infra videbimus, diſtinguuntur; quæque, ut in ſuperioribus oſtenſum eſt, ſecundum naturam ſuam, & cum literis conſonantibus ad ſignificandum compoſitionem ſpectata, pars ſunt Hebræi textus, & quidem præcipua; cum ſint literis, quod eſt anima corpori. Ergo ut grammatica Hebræa bona ſit, debet inſtitui ſecundum puncta Maſſorethica, quorum proinde omnino habenda eſt ratio.

Ludovici Cappelli *Criticam ſacram* cum eruditis omnibus plurimi facimus; in ea ſiquidem utiliſſimæ regulæ proponuntur, quibus intelligi poſſit cur in unius ejuſdemque Scripturæ Sacræ vocabuli expoſitione, & à ſe invicem, & ab Hebræo textu nonnunquam diſſideant interpretes. At utrum generatim tam certa ſint eruditi illius viri principia, tamque in omnibus cum doctrina Catholica concordent, ut nunc in controverſiam non vocentur niſi forte à Judæis, pauciſſimiſque confeſſionis Auguſtanæ Theologis, neſcio. Sane pleraque momenta, quibus adducti Profeſſores Regii Pariſienſes, aliique Galliæ noſtræ viri Hebraïce docti impedire conati ſunt, quominus ea *Critica* typis Lutetiæ mandaretur, adhuc integra perſeverant. Ea ſunt inter alia, quæ de hoc opere; cum jam jam prelo committendum eſſet, ad clariſſ. Buxtorfium ſcripſerunt noſtrates Hebræarum literarum cultores. *Critica Salmurienſis Cappelli vix edentur propter oppoſitionem noſtrorum in Hebræo magiſtrorum, qui ſe opponunt; quod ſequitur ex illa Critica textum Hebræum multis in locis corruptum, & erroneum eſſe; ne ſequatur inde nos in religione Chriſtiana nihil certi poſſe conſtituere: Quales enim rivi, ſi fontes corrupti?* *Vindic. Heb. verit. pagg. 32. & 33.* Alius: *Vix ego finem ſcribendi feeeram, cum mihi renuntiatum eſt quam certiſſime Ludovicum Cappellum, Salmurienſem Theologum, etiam Regium obtinuiſſe privilegium, quo ſuam ſacram evulget Criticam. Vidi hoc opus manu ſcriptum ante menſes aliquot, & ex ejus lectione deprehendi editionem iſtam non tantum magnas excitaturam eſſe turbas, ſed etiam maximum allaturam eſſe Reipublicæ Chriſtianæ detrimentum. Mirum mihi & penitus impervium, quomodo tandem apud nos obtinuerit, quod à ſuis nunquam impetrare potuit*, nimirum operis hujus typis mandandi licentiam. Alius Criticam hanc non *ſacram*, ſed *exſecrandam* appellat, *quæ*, inquit, *quilibet textus Biblicus Hebraïcus .... verſatilis, dubius, & anceps inducitur & proponitur; quâ proinde fidei & pietatis dogmata concutiuntur, & ad Atheiſmum via lata ſternitur; cenſuitque apud triumviros Regios Senatus ſupremi Pariſienſis conquerendum de privilegio Ludovici Cappelli, & ſupplicandum ut revocaretur; præſertim cum Dominus N. dum pro Cancellario libros edendos legeret, exitioſum illud Cappelli opus & indignum privilegio judicaſſet, Genevenſes impreſſionem Criticæ denegaſſent, & Batavi tale opus ad auctorem remiſiſſent*, &c. Plura vide apud doctiſſ. Buxtorfium loco ſupra laudato.

Idem fere judicium, ſed argumentis ſubnixum, de hoc Cappelli libro facit Richardus Simon, *vir*, teſte D. Maſclefio, *ſi quis unquam, harumce rerum peritus.* *Proleg. p. 38.* En ejus verba è Gallico idiomate in Latinum de verbo ad verbum tranſlata. *Si Ludovici Cappelli Critica diligentius expen-* *Hiſt. critic.*

V. T. lib. 3. cap. 10. pagg. 476. & 477. edit. Roterod. 1685.

datur, inquit, *vereor ne Scripturæ αὐθεντίαν, qua ſola innituntur Proteſtantes, aliquomodo evertiſſe inveniatur. Miſſis enim variis lectionibus, uniuſcujuſque arbitrio permittit, ut puncta vocalia, quæ ſenſum commodiorem parere judicaverit, nulla habita ratione eorum, quæ in Hebræo textu hodierno conſpiciuntur, adjiciat. Id autem ex eo adſtruit, quod puncta illa vocalia adjecerint Judæi, quibus omnino fidem habere non debemus.* Perſonæ enim ratio, *inquit*, à qua illa eſt (*punctatio*), cum ſint Judæi, nobis eam commendare non poteſt aut debet. *At cum Bibliorum textus Hebræus à Judæis veniat* (h. e. apud eos ſervatus fuerit, & per eos nobis tranſmiſſus) *illi, ut videtur, hac in re præ ceteris audiendi ſunt; agitur enim lectionis uſus, qui apud eos ſolos conſervari potuit. Præterea punctis omnibus ex Hebræo textu ſublatis, antiquas vocales ALEPH, HE, VAV, IOD ebevi dictas adhibet. Verum cum antiquæ illæ vocales ſæpius in textu deſiderentur; lectionem incertam admodum atque ambiguam eſſe confitetur. Ad hæc, eas ipſas vocales ab amanuenſibus pro libitu adjectas vel detractas fuiſſe cum alibi probaverim; ſequitur nihil ex Hebræo textu, præter conſonantes, Cappello remanere. Porro cum, ipſo fatente, plures ex his conſonantibus ſimiles ſint, major, quam vulgo creditur, in iis exſcribendis oborta eſt confuſio; quod manuſcriptis codicibus non paucis oſtendi. Itaque, ſecundum Cappelli σύστημα, nihil fere ex Hebræo textu, quod certum ſit, relinquitur.*

Critic. ſac. lib. 6. cap. 4. pag. 391.

Hiſt. Critic. V. T. lib. 1. c. 11. pag. 69. c. 20. pag. 113. &c. ejuſd. edit.

Morinum Ludovico Cappello, ut ejus Critica Sacra typis mandaretur, gratiam atque operam commodaſſe ſuam nemo mirabitur, qui quo animo erga textum Hebræum fuerit Morinus, audierit. Id nos docet ſodalis ejus idem Richardus Simon mox laudatus. *Nemo eſt*, inquit, *qui de Bibliorum Critica & copioſius, & doctius Morino Oratorii presbytero ſcripſerit. Is cum multos hodie ſectatores habeat, qui in ejus opiniones non ſatis perpenſas cæco impetu ferantur; eas diligentius expendere ab re non erit alienum. Cum primum alteram Septuaginta interpretum editionem, ſecundum exemplar Vaticanum, publici juris facere, atque Pentateuchum Hebræo-Samaritanum in Bibliis polyglottis Pariſienſibus edere in animum induxit ſuum; de Hebræo textu hodierno pro virili evertendo cogitavit, ut Septuaginta verſionem, & textum Hebræo-Samaritanum magis magiſque commendaret. Quaſi textus Hebræus Judæorum in pleriſque locis, ubi à Græca Septuaginta interpretum verſione, exemplari Hebræo-Samaritano, imo & Vulgata editione diſcrepat, corruptionis labe aſpergeretur*, &c. Lege caput integrum, in quo Morinum ſecum ipſo pugnare, & majori eruditione quam judicio præditum eum fuiſſe oſtendit Simonius. Videat nunc D. Maſcleſius, utrum tantus ſit, quantus ipſi videtur, Cappelli principiorum cum veritate Catholica conſenſus, & in quam nos ipſe de ſua

Ibid. l. 3 cap. 18. pag. 464. ejuſd. edit.

Digitized by Google

Critica, Theologia, Orthodoxiaque opinionem adducat, dum ea non amplectitur modo, verum etiam non pauca illis adjicit.

VII. PRINCIPIUM.

RATIO cur Grammaticam Maſſorethicam non omninò rejiciendam cenſuerit Cappellus, novamque ſine punctis inſtaurari vix poſſe exiſtimaverit; ea una eſt, quod ignoraret rationem legendi Hebræa ſine punctis Maſſorethica certiorem & commodiorem. Audiendus eſt ipſe. *Cum tota punctatio, quæ in Hebræo textu hodierno exſtat, à Maſſorethis ſit excogitata, quorum auctoritate & punctatione non tenemur, niſi quatenus ea aptum & commodum gignit ſenſum; ſi conſonarum duntaxat in legendo habenda eſt ratio, atque ex vocibus per ſolas conſonas ſignatis canones grammatici ſint conſtituendi: quidquid hodie in grammatica Hebraïca ad punctationem, & punctorum mutationem ſpectat, & illi tanquam fundamento innititur, illud totum una litura eſſet à Grammatica delendum: atque ita longe maxima Grammaticæ pars abolenda foret. Concidet enim ſic, exempli gratia, diſcrimen conjugationum Kal, Piel & Pual, quæ puncto Dagheſch, & quibuſdam vocalibus tantum hodie diſcriminantur..... Ad vocum itaque pronuntiationem ſola habenda eſſet ratio literarum* אהוי, *quæ propterea* matres lectionis *à Judæorum Grammaticis appellari ſolent, atque ex iis legendi ratio conſtituenda foret. Verum quia illæ frequentiſſime in textu Hebræo abſunt ubi ad vocales deſignandas adeſſe deberent; legendi ratio, quæ ex iis ſolis haberi poſſet, impedita admodum & perplexa, atque adeo valde imperfecta foret. Ideo utiliſſime & appoſitiſſime ad juvandum lectionem excogitata fuerunt & addita à Maſſorethis puncta. Cum itaque Grammatica ratio commode & utiliter tradi non poſſit, niſi voces enuntientur; enuntiandi autem eas ratio & via certa & plana ex ſolis literis* אהוי, *prout ea hodie in textu Hebræo exſtant, difficulter tradi poſſit: age ſane punctationi Maſſorethicæ eatenus adhæreamus, quatenus neque certior, neque commodior vocales ad vocum enuntiationem neceſſarias deſignandi ratio uſque hodie inventa eſt; atque ex conſequenti eam tradendæ & docendæ Grammaticæ rationem ſequamur, quæ illi punctationi innitur; neque temere eam convellamus, aut ſollicitemus, niſi forte aliquis aliam rationem certiorem & commodiorem inveniret punctandi.* En diſertis verbis, quod articuli hujus initio aſſeruimus; eaque propoſitio accurate notanda eſt. Nam ſicut prioribus exiſtimamus demonſtratum novam grammaticam ratione niti: ita & hac putamus non minus clare oſtendi eam pariter niti optimorum Criticorum auctoritate.

Proleg. p. 45. & ſeqq.

Critic. ſac. l. 6. c. 11. pag. 435.

CONFUTATIO.

Vindic. Heb. verit. p. 107.

DOCTISSIMO Buxtorſio tam inepta, tamque abſurda viſa eſt nova illa grammaticæ inſtituendæ ratio à Ludovico Cappello propoſita, ut eam expoſuiſſe, confutaſſe crediderit. Hinc eſt, quod à nemine, niſi à Bulæo quodam, de quo mox, & à D. Maſclefio, pari exitu tentata ſit. Quare utrum Cappellus male feriatis quibuſdam grammaticis figendæ crucis gratia eam non propoſuerit, fere dubitaverim. At qualecunque fuerit profeſſoris hujus Salmurienſis conſilium, D. Maſclefii pronuntiationem exploſit. Id liquet ex ſequentibus ejus verbis, quibus ait futurum ut nova illa punctandi ratio & certior & commodior Maſſorethica forte inveniri poſſet, *ſi hodie exſtarent & alicunde è tenebris eruerentur Origenis Hexapla vel Octapla, in quibus textus Hebraïcus Græcis characteribus propria & diſtincta columella erat olim deſcriptus, prout tunc à Judæis pronuntiabatur & legebatur.* Porro in hoc Origenis opere, ut ex fragmentis ejus liquet, textus Hebræus ſic pronuntiabatur ac legebatur, ut voces ſenſum aliquem funderent; cum è contrario nova D. Maſclefii pronuntiatio nullam, ut diximus, & ut ipſe fatetur, nec loquentium, nec audientium animis ideam ingeneret, utpote quæ verborum ſenſum nullo modo attingat. Ergo nec D. Maſclefii methodum, nec quanvis aliam ei ſimilem exoptavit Cappellus, qui procul dubio cordatior erat, quam ut inanes ſonos, & verba ſenſibus vacua requireret.

Præterea, ſi D. Maſclefii pronuntiatio ea eſſet, aut ſaltem ei ſimilis, quam volebat Cappellus; eam profecto à decem annis & amplius, ex quo vulgata eſt, ambabus ulnis excepiſſent, ſi non Judæi & confeſſionis Auguſtanæ Theologi: ſaltem alii Chriſtiani linguæ ſanctæ ſtudioſi. Verum longe aliter evenit non ſolum in exteris regionibus, ut fidem faciunt cum ad me, tum ad amicos meos eruditorum quorumdam epiſtolæ: verum etiam in Gallia noſtra, quanvis annos aliquot in Academia Pariſienſi, reclamantibus viris omnibus Hebraïce doctis, novam hanc methodum docere conatus ſit vir magni nominis, ac de Philoſophia, ſi quis unquam, optime meritus. At præterquam quod oleum & operam, ut audio, perdidit; fecit ut cauſa hæc non bona tanto patrocinio fieret pejor. Neque rem aliter ſe habituram ſperare debebat eruditus Canonicus. Si enim futurum ex præterito conjicere licet, quis futurus eſſet novæ ſuæ pronuntiationis exitus, facile ex eo, qui Bulæanæ contigit, poterat æſtimare.

Is Bulæus anno Chriſti 1658. novam Hebræa punctis deſtituta legendi Bulæi Hebræa legendi ratio.
rationem Ultrajecti evulgavit. Antiquis vocalibus אהוי utitur, quarum א ipſi eſt *a*, ה *e*; ו ante conſonam, *u* vel *ʋ*, ante vocalem, *v* conſonans; (י) pariter ante conſonam, *i* vocale, ante vocalem *j* conſonans. Ubi deſunt antiquæ illæ vocales, א ſive *a*, quæ vocalis illi *naturalior & commodior videtur*, inter duas conſonantes, *ut plurimum* interſerit, ut; מאשאל pro משל maſchal *parabola*. Dico: *ut plurimum*; nam fictitium iſtud *a* non ſupplet, cum duæ conſonantes in unam ſyllabam coaleſcere, & vi præcedentis aut ſubſequentis vocalis pronuntiari facile poſſunt. Hujus autem generis ſunt in primis ל & ר modo non ſint proximæ literis ח, י, ל, מ, נ, ע, צ, & ר. Imo prædictis literis ל & ר alia conſona ſubjungi etiam poteſt in fine. Ceteris Alphabethi literis vulgarem ſuam relinquit poteſtatem, niſi quod ה proferat *h*, ט *th*, ע *hh*, ק *ch*, ת *t* ſimplex. Nullum agnoſcit daghesch, Scheva ſemper ei quieſcit, שׁ & שׂ diſcrimen ignorat, & gutturalibus ח & ע, cum ſunt in fine dictionis, fictitium ſuum *a* pariter adjicit, quo facilius efferantur. Sic itaque legit: במשפט bamaſchphat, *in judicio*, non bamaſchaphat; quia מ & ש in unam ſyllabam facile coaleſcunt. דרך drac, *via*, non darac; quia ד & ר commode ſociantur pronuntianturque vi fictitii *a* τῷ ר adjecti. Sic תורת tourt *lex*, non tourat; הלך elc *ambulavit*, non elac; יודע joudhha *ſciens*, adjuncto *a* τῷ ע, quo facilius pronuntietur, &c. Bulæanam hanc Hebræa non punctata legendi rationem eodem cum ſua recidere fatetur D. Maſclefius. Nec immerito ſane, cum duce utraque methodo Proleg. pag. 103.
nec Hebræa legantur, nec Hebraïcæ linguæ notitia comparari queat. Longe tamen commodior fuiſſet Bulæana lectio, quam Maſclefiana, ſi Bulæus fictitiam ſuam vocalem *a* inter duas conſonantes antiquis vocalibus deſtitutas perpetuo ſubintellexiſſet; multo enim facilius eſt eandem ubique vocalem ſupplere, quam diverſas, quas ſecum apportant literæ artificialiter pronuntiatæ, ſubintelligere. Eo pacto nulli exceptioni patuiſſet Bulæi Hebræa legendi ratio, nec brevitate ſimplicitateque conceſſiſſet Maſclefianæ, quam præterea facilitate viciſſet. Hinc eſt fortaſſe, quod nova illa Hebraïce legendi ratio vix è tenebris emerſerat, cum in eas regreſſa eſt; & invento ſuo in oblivione ſepulto diu ſuperſtes fuit Bulæus.

Alias rationes affert D. Maſclefius, quarum nonnullas hic breviter attingemus. Leviſſimam admodum, inquit *ſine invidia & contemtu* eru- " Ibid. pagg. 107. 108.
ditus Canonicus, ac prope nullam videtur (Bulæus) habuiſſe notitiam "
eorum, quæ in artis adeo eximiæ inventore neceſſaria judicantur. Exi- "
gua, ſaltem quantum colligere eſt ex ejus libro, in eo fuit antiquitatis, "

Digitized by Google

» bonarum diſciplinarum, Criticæ Sacræ cognitio. Nulla aut pauciſſima
» exſtant in illius libro ſagacitatis, eruditioniſve reconditioris indicia,
» quibus ſibi apud legentes fidem pariat & auctoritatem. Uno verbo,
» nullo fere argumento teſtatur lectoribus tantiſper emunctæ naris ſe
» parem fuiſſe operi, quod promittit, inveniendo. Deinde inventum
» ſuum non uti ſolent docti ac talium rerum periti caute ac modeſte;
» ſed imprudenter & inculte in lucem emittit. Rem novam, omnium-
» que etiam doctiorum præjudiciis oppoſitam, animis imparatis, nu-
» de, jejune, ſine conſilio, ſine arte obtrudit. Nulla ponit principia,
» quibus opus ſuperſtruat aut fulciat. Nihil probat, nihil demonſtrat,
» nihil refellit, &c. Quanvis omnibus ingenii dotibus, quæ Bulæo de-
Ibid. p. 107. fuerunt, D. Maſclefium ornatum exiſtimem; licetque fœtum ſuum
» nudum & inermem, quod fecit Bulæus, non emiſerit; ſed omnibus
» auxiliis ac inſtrumentis, quibus ſe ab adverſariorum aggreſſionibus
» tueri, imo & eos ipſos aggredi & deturbare poſſet, eum munire co-
» natus ſit: is tamen ab annis decem & amplius, ex quo in expeditio-
nem adverſus Maſſorethas eductus eſt, plures ab eis victorias non re-
portavit, quam Bulæanus. Utrique forſitan, ut in victorem adoleſcat,
Ibid. pagg. 112. 113. opus eſt ſæculo fere integro; quod tempus, ut D. Maſclefii exemplo
utar, ad debellandam Peripateticorum de brutorum animabus opinio-
nem, Gomeſii Pereiræ medici Hiſpani ſententiæ opus fuit. Id utrum
Ibid. p. 113. „ futurum ſit ſatis, & utrum nihil detrimenti per id temporis accep-
„ tura ſit Reſpublica literaria, judicabunt anni venientes.

Denique conditionibus, quas in nova Grammatica inſtituenda re-
quirit Ludovicus Cappellus, nempe ut vocum Hebræarum pronuntiatio
ſit Maſſorethica & certior & commodior, deſtituitur, quæ à D. Maſ-
clefio proponitur, Hebræa legendi ratio, ut in ſequentis Principii
confutatione oſtendemus.

VIII. PRINCIPIUM.

Ibid. p. 49. & ſeqq. » NOVA Grammatica tradit rationem legendi Hebræa ſine punc-
» tis, Maſſorethica certiorem & commodiorem.

» I. Punctationem ſeu rationem punctandi legendive certam voca-
» mus eam, quæ nobis autographum ſuum exhibet purum ac ſincerum,
» id eſt, immune ab omni additamento, quo merito dubitari poſſit
» utrum ſenſus illius non ſit immutatus. Porro in nova methodo textus
» Hebræus ita pronuntiatur ac legitur, ut nihil omnino ei immiſceatur,
» quod ſenſum vel tantillum poſſit immutare. Unde aperte ſequitur

novam

novam iſtam pronuntiationem eſſe certam, imò longe certiorem Maſſorethica, quæ textum ſacrum nobis non repræſentat purum ac ſincerum, cum illi aliquid admiſceat, quo genuinus illius ſenſus poſſit in alienum detorqueri. Nimirum modificat ea punctatio ex natura ſua, ſuoque inſtituto, ſenſum verborum, eaque ad unam ſignificationem reſtringit potius quam ad aliam. Cum autem conſtet Maſſorethas non fuiſſe ab errandi periculo immunes, ſemper erit dubitandi locus num ſenſus, quem fundit eorum punctatio, ſit ille ipſe, qui à Spiritu Sancto intentus eſt.

Iſtud porro vitium punctationi Maſſorethicæ adeo radicitus inhæret, ut ab ea nulla induſtria, nulla ratione auferri poſſit. Neque huic malo mederetur, qui eam corrigeret, quoties ratio corrigendam eam perſuaderet, quod faciunt quotidie celeberrimi quique Scripturæ interpretes; is enim cum aliter quidem verba quædam punctaret, quam punctarunt Maſſorethæ, ſed tamen eorum puncta conſervaret; ſemper in idem vitium impingeret ac Maſſorethæ; nam cum in ea punctatione non eſſet ab omni errandi formidine liber, eadem ſemper objici poſſent, quæ objiciuntur Maſſorethis: ſemper enim dubitari poſſet num punctatione ſua Scripturæ ſenſum non perverteret.

Objicietur procul dubio in nova Grammatica etiam adhiberi puncta quædam loco Maſſorethicorum, quæ licet ſubintellecta, idem ſunt ac ſi textui inſcriberentur. At multum diſcriminis intereſt inter puncta Maſſorethica, & ea quæ in eorum locum ſubrogamus. Puncta enim Maſſorethica per ſe & ex inſtituto vim habent ſignificandi aliquid. Reſtringunt ſignificationes vocum, quibus inſunt. Eas ad certam quandam modificationem determinant. Inſerviunt ad formationem perſonarum, generum, numerorum, temporum, conjugationum. At puncta quæ eorum loco in nova Grammatica ſubſtituuntur, nihil omnino ſignificant, verborumque ſenſum nullatenus attingunt; ideoque tantum in nova methodo ſubintelliguntur, ut characteres ſonum aliquem edant ac legi poſſint. Nihil ergo addunt textui, nec ullatenus impediunt, quominus pure & ſincere legatur; ac conſequenter conſtare debet novam pronuntiationem ſeu punctationem Maſſorethica eſſe certiorem.

II. Eſt etiam facilior & commodior; quod nullus inficiabitur, qui vel leviter perpenderit quæ ſit ſumma illius ſimplicitas. Unica conſtat regula, eaque nullas exceptiones admittente. Inde autem fit, ut qui literarum Hebraïcarum figuras novit, intra horam facile & expedite

Digitized by Google

„ legat quemlibet textum Hebraïcum non punctatum, quod in Maſſo-
„ retharum methodo nonniſi longo uſu, & poſt plures annos acquiri-
„ tur. Tradit ergo nova Grammatica rationem legendi Hebræa abſque
„ punctis Maſſorethica certiorem & commodiorem. Indeque conclu-
„ dere licet eam ipſam eſſe, quam tantopere exoptabat Cappellus,
„ Criticiſque omnibus eſſe probandam, qui Cappelli principiis ſuffra-
„ gantur.

CONFUTATIO.

UT Hebræa punctis deſtituta legendi ratio, quam proponit D. Maſclefius, eſſet Maſſorethica & certior & commodior; neceſſe foret ut eſſet Hebraïca; prius enim eſt τὸ ὄν, quam τὸ πῶς, ſive, ut loquuntur, *prius eſt rem eſſe, quam ſic eſſe.* Atqui, fatente ipſo D. Maſ-
Proleg. p. 69. clefio, ejus lectio Hebraïca non eſt, cum eam falſam eſſe confiteatur. *Verum eſt*, inquit, *novam pronuntiandi rationem falſam eſſe, & à veterum Hebræorum pronuntiatione diſcrepantem.* Ergo nec certior nec commodior eſt Maſſorethica. Satis ſuperque hac una ratione demonſtraretur hujus principii falſitas; ſed penitius in illud operæ pretium eſt introſpicere.

A veritate alienum eſt textum Hebræum purum ac ſincerum nova D. Maſclefii pronunriatione nobis exhiberi; ea ſiquidem falſas illi vocales affingit, & adimit veras. Hoc etiam fatetur eruditus Canonicus.
Ibid. p. 70. *Agnoſcimus ultro*, inquit, *veteres non ſemper ſubintellexiſſe vocales poſt conſonantem quamlibet, nec eas ſubintellexiſſe, quas ſubintelligendas docuimus.*

Verum eſt punctis Maſſorethicis voces Hebraïcas ad certum ſenſum
Pagg. ix. x. reſtringi: at ſenſus ille, ut vidimus ſupra, ſenſus eſt Moſis, Prophetarum, & aliorum ſcriptorum θεοπνεύστων; neque contrarium facile probaverit eruditus Canonicus. Is, ſi paulo diligentius attendiſſet ad id argumenti, quod adverſus punctationem Maſſorethicam affert, illud æque ſaltem adverſus novam ſuam pronuntiandi legendive rationem militare facile animadvertiſſet. Enimvero, licet vocales ejus auxiliares vocum Hebraïcarum ſenſum nulla ratione attingant, & in ſolis characteribus ſitam eſſe ſignificandi vim exiſtimet; his tamen vocibus ſuo modo pronuntiatis, aut ſaltem ſolis characteribus ſenſum, opinor, aliquem affingit, proindeque ſenſum eorum modificat. Is autem ſenſus vel ſenſus eſt veterum aut recentiorum interpretum, vel ab eo diverſus eſt, & pro loci exigentia ab ipſo D. Maſclefio excogitatus. Porro neque veteres, neque novi interpretes, utpote à Spiritu Sancto minime afflati, ab errandi periculo magis immunes fuerunt, quam ipſi Maſſorethæ; neque ab eo tutior eſt eruditus ipſe Canonicus. Ergo etiam illi ſemper

Digitized by Google

erit dubitandi locus num ſenſus, quem Hebræis vocibus more ſuo prolatis, aut nudis characteribus, vel ex interpretibus, vel ex ſe affingit, ſit ille ipſe, qui eſt à Spiritu Sancto intentus. Ergo ejus lectio, ſive voces Hebræas interpretandi ratio, non eſt Maſſorethica certior.

Quod pertinet ad partem alteram propoſitionis, qua novam ſuam legendi rationem Maſſorethica faciliorem aſſerit D. Maſclefius, jam demonſtrata eſt ejus falſitas, cum ea lectio neque ſit Hebraïca, neque ejus ope Hebræa magis legantur, quam Græca aut Latina, quorum literæ conſonantes vocalium auxiliarium ſubſidio proferuntur. Præterea, quid opus eſt Hebræa non punctata legere? Nonne punctis hodie inſtructa ſunt omnia ferme Biblia Hebraïca? Num Gothicis editionibus utimur, in quibus mutilatæ voces excuſæ ſunt, dum ſuppetunt recentiores, quæ integras illas nobis exhibent? Si verba aut commata quædam Scripturæ punctis deſtituta ſuis in operibus laudant interpretes, quæ lector in Hebræis parum adhuc exercitatus legere nequeat; nonne poteſt ea in Bibliis punctatis quærere? Num ad ea legenda intelligendaque majori ipſi adjumento erit nova D. Maſclefii legendi ratio, quæ falſa eſt, quæque verborum ſenſum nullo modo attingit, & textum Hebræum in ſua ambiguitate conſervat? Denique Hebræa non punctata legendi difficultatem nimis exaggerat eruditus Canonicus, cum ad eam ſuperandam pluribus annis opus eſſe ſcribit; quotus enim quiſque eſt, modo in Hebræa Grammatica nonnihil exercitatus fuerit, qui lectis ſemel atque iterum Scripturæ aliquot partibus punctis vocalibus inſtructis, eaſdem imo & ceteras punctis illis deſtitutas facile & expedite non legat atque intelligat? Nova itaque lectio nec certior, nec commodior eſt Maſſorethica; proindeque ea ipſa non eſt, quam tantopere exoptabat Cappellus.

Supra pagg. xi. xij.

IX. PRINCIPIUM.

NOVA Grammatica longe præſtat veteri ſive Maſſorethicæ, » quæ »

I. Plena eſt inutilitatibus, nugis, vanis obſervationibus, futilibus » ac ineptis præceptionibus. Quid enim ſunt illius regulæ quoad maximam partem? Vix ullius ſunt uſus, innumeris præterea exceptionibus obnoxiæ. Ad quid vocales quindecim, *Scheva mutum*, *Dagheſch lene*, *Raphe*, *Smol*, nubes illa accentuum, qui, ſi duo treſve exceperis, ad nihil aliud inventi videntur, niſi ad obtundendam oculorum aciem, lectionemque interturbandam? Cur in vocibus pene ſingulis tam frequens, tantaque lectionis varietas? &c. »

Proleg. p. 57. & ſeqq.

» II. Apta eſt labefactandis ac depravandis ingeniis, quorum vigorem obtundit, dum aſſuefacit nugis ac fabellis, atque ita inſtruit, ut magna ac parva eodem fere loco habeat. Hinc Maſſoretharum diſcipuli hærent circa minima, ſerio & ad nauſeam uſque immorantur in diſcutiendis præceptiunculis quibuſdam nullius momenti & uſus. Circa accentus, ſemipuncta, punctorum mutationes, & ſimilia ita altercantur, ac ſi ageretur de ſumma rerum. Eodem morbo laborare videas plures è noſtris. In operibus maxime ſeriis ſæpiſſime digrediuntur, ut leviuſculas quaſdam Grammaticæ obſervationes ſuperſtitioſe evolvant, ingentem ſuum in Judaïſmo profectum quacunque via oſtentantes. Unde petenda tantæ aberrationis cauſa, niſi ex ipſa ratione, qua grammatica Maſſorethica traditur?

» III. Longa eſt denique ac difficilis, ac vix tandem per multas ambages ad certam & expeditam Hebraïcæ linguæ notitiam perducens. Teſtes ſunt, qui ſe operi accinxerunt. Quantulum eſt, quod poſt multum temporis noſſe ſe ſibi blandiri poſſunt? Illi etiam, qui juxta conſuetam methodum linguæ Hebraïcæ ediſcendæ diutius incubuerunt, eamque norunt perfectius, ad quas rediguntur anguſtias, cum eis Biblia non punctata legenda ac explicanda porriguntur, antequam diuturna cum ſacro textu familiaritate divinandi artem adepti ſint? Hinc eſt quod Theologorum noſtrorum bona pars, nec tentat quidem ſcire Hebraïce; quanvis nulla fortaſſe ſit cognitio, quæ Theologum magis deceat: adeo deterrentur difficultatibus, quæ confertim vel in ipſo conſuetæ grammaticæ limine ſe produnt.

» Grammatica nova è contrario brevis eſt, facilis, ſuperfluitatibus non impedita. Res probatione non eget. Unde enim oriuntur conſuetæ grammaticæ difficultates ac ſalebræ? Non alio ſane ex capite, quam ex punctis, eorumque adjunctis & conſequentibus. Iis ergo ſublatis, clarum eſſe debet tolli ſimul impedimenta, quibus occludebantur grammaticæ Hebraïcæ aditus.

» Favet antiquis ac in Eccleſia probatis Scripturæ Sacræ verſionibus. Docent enim & probant Critici præcipuam cauſam, cur Septuaginta interpretes, Vulgataque verſio Latina cum Hebræo textu hodierno tot in locis videntur non conſentire, inde eſſe quod Maſſorethæ aliter legerint, punctarintque, quam veteres illi interpretes Rejecta ergo novella iſta punctatione reperietur & Septuaginta, & Vulgatam ab Hebræo minus, quam à quibuſdam creditur, diſcrepare.

» Idonea denique eſt veteribus linguis Orientalibus fere omnibus ediſcendis, Chaldaïcæ præſertim, Syriacæ, & Samaritanæ. Cum

enim jamdudum extinctæ ſint, & ex una eademque deriventur, id- «
que commune habeant cum Hebræa, quod non raro vocales omit- «
tant, olimque ſcriberentur ſine punctis; quibus argumentis probatur «
novam methodum omnium eſſe aptiſſimam linguæ Hebraïcæ ediſcen- «
dæ, & iiſdem probatur eamdem methodum eſſe quoque his omnibus «
linguis ediſcendis aptiſſimam. «

CONFUTATIO.

QUIS, cum D. Maſcleſium novam ſuam Grammaticam cum veteri conferentem videat, punctorum vocalium, quibus ſolis fere innititur vetus, adprime gnarum eum non exiſtimet? Is tamen hoc in argumento ita peregrinus eſt, ut *ignota ſibi eſſe quæcunque de punctorum* *Proleg. p. 68.* *illorum uſu ac mutatione dicuntur; ipſam etiam ignotam punctorum quorumdam figuram ac pronuntiationem*, adhibitis teſtibus fateatur. Id ipſi fere objicienti R. Patri Didaco *de Quadros* S. J. non facit ſatis D. Maſcleſius cum ait: *Ibid. p. 155.* *Quod ſi homini non hebeti licet novam philoſophandi methodum in multis veteri præferre, etiamſi veterem non examinaverit meditullitus, modo adſint principia certa, ex quibus ſententiam ſuam fluere clare demonſtret; cur idem nova grammatica auctori non licebit?* nam præterquam quod novæ grammaticæ principia certa non eſſe oſtendimus, eodem modo de linguis ac de Philoſophicis, ut ſupra monuimus, non eſt judicandum. *Pag. xiv.* In philoſophicis enim, maxime in Phyſicis, valet plurimum cum experimento conjuncta ratiocinatio; in linguis vero ſolus uſus. Aut ſi quæ linguas inter & res phyſicas inſtituenda comparatio, ea eſt: quemadmodum ad explicandos naturales quoſdam effectus variæ fingi poſſunt hypotheſes ſive ſyſtemata, quorum alterum alteri poteſt anteponi; ſed ea lege, ut prius perſpecti ſint effectus illi naturales, & majori ſaltem ex parte cognoſcatur, quod alteri poſtponitur ſyſtema: ſic ad linguam aliquam alios edocendam variæ adornari poſſunt grammaticæ, quarum alias aliis anteponere licet: ſed prius tenenda eſt lingua illa, & majorem ſui partem cognoſcenda, quæ alteri poſt habetur, grammatica. Neutrum autem perſpectum exploratumque habuit D. Maſcleſius. Nam quod pertinet ad linguam Hebraïcam, erat in ea *Proleg. p. 68.* plane rudis antequam grammaticam ſuam ſcriberet. *Si jam Hebraïcam linguam ſciviſſet*, inquit de ſe ipſe loquens, *merito timeretur, ne nova grammatica tribueret, quod accepiſſet à veteri. At ſciunt, quibus notus eſt, teſtabunturque, cum primum nova hac grammatica* (ſuam intelligit) *uſus eſt, lingua Hebraïca fuiſſe omnino rudem.* Ergo linguam Hebraïcam

l iij

plane ignorabat eruditus Canonicus antequam grammatica ſua uteretur, proindeque illam ſcriberet; prius enim exſtet inſtrumentum neceſſe eſt, quam quis eo utatur. Grammaticæ autem diſcendarum linguarum inſtrumenta ſunt, & in eas à viris illarum peritiſſimis ſcriptæ animadverſiones. Quid igitur fecit D. Maſclefius? Novam linguam Hebraïcam ad grammaticam ſuam finxit, cum grammaticam ſuam ad veterem germanamque linguam Hebraïcam accurate prius ſibi cognitam concinnare debuiſſet. Haud multo exploratior illi fuit vetus grammatica, cum, ut mox vidimus, punctorum, quibus ea potiſſimum innititur, uſum, mutationem, imo & nonnullorum figuram ac pronuntiationem ignoraverit & etiamnum ignoret. Quamobrem cum ſcire non potuerit, quæ veteri grammaticæ tribuit incommoda, in iis ab ea removendis diu non immorabimur; ſed his longe graviora in ſuam cadere paulo fuſius oſtendemus. Vitia igitur, quæ in Maſſoretharum grammaticam, aliorum, ut videtur, opinione hinc inde colligit eruditus Canonicus, paucis ab ea detrahamus.

I. Cum inutilitates, nugas, vanas obſervationes, futiles ac ineptas præceptiones, quibus Maſſoretharum grammaticam plenam eſſe ſcribit D. Maſclefius, ad puncta eorumque adjuncta referat; de his æquum non poteſt ferre judicium, cum ea omnia ignorare ſe non fateatur modo, verum etiam glorietur. Una hæc reſponſio ſufficeret, ſed eum *κτ̀ πόδα* ſequamur. *Epiſt. p. 13.*

Haud multo plures ſunt Hebræis, quam Græcis, Latinis, imo & nobis Gallis, vocales. Enimvero, nonne habemus duplex *a*, longum alterum v. g. in voce *tâche*, penſum; alterum breve in *tache*, macula? Triplex *e* in *honnêteté*, honeſtas? Atque ita de tribus aliis vocalibus *i*, *o*, *u*, quæ longæ ſunt ac breves pro ratione vocum in quibus reperiuntur. Quinetiam *Scheva* muto Hebræorum utimur, quoties litera conſonans non habet poſt ſe vocalem, vi cujus proferatur. Sic v. g. pronuntiamus *ſuſpendre*, quaſi ſcriptum eſſet *ſuſependre*. Nobis igitur ſunt duodecim ſaltem vocales, Hebræis vero quatuordecim, non *quindecim*, ut ſcribit D. Maſclefius, quem eo facilius excuſatum velim, quod, cum ipſam etiam nonnullarum ex his vocalibus figuram à ſe ignoratam declaret, accuratum earum numerum ſcire minime teneatur. Jam vero cui culpæ proximi ſunt Maſſorethæ, quod pro ſonis illis quatuordecim exprimendis totidem diverſas figuras excogitarint? Id ſi in linguis Græca, Latina, & Gallica factum fuiſſet, nonne illæ ab earum tyronibus & facilius pronuntiarentur, & diſcerentur citius.

Scheva mutum, Dagheſch lene, & Raphe, lectionem Hebraïcam

expeditiorem non reddunt modo, cum ſyllabis formandis inſerviant; verum etiam orationis partes illis diſcriminantur. Nam Scheva mutum efficit ut litera, cui ſubjicitur, pertineat ad ſyllabam præcedentem, ut: חָכְמָה hhoch-má *ſapientia;* cum è contrario Scheva mobile literam, quam afficit, ſequenti ſyllabæ adjungat, ut: חָֽכְמָה hhá-kemá *ſapiens fuit*, femin. Vox רָהְבָּם rohbám Pſal. 89. Heb. 90. v. 10. ob dagheſch lene τῷ ב impreſſum, eſt nomen ſubſtantivum רֹהַב cum pronomine affixo conjunctum, ſignificans *robur eorum.* Si vero ב raphatum ſit, h. e. Dagheſch leni deſtitutum, erit infinitivus Qal ejuſdem verbi רְהֹב cum eodem pronomine affixo, רְהֹבָם rovám *roborari eos.*

Smol ſive punctum ſiniſtro cornu τῷ ש imminens, varias radices, earumque ſignificata diſtinguit, ut: שׁוּב *reverti*, & שׂוּב *caneſcere.* Diverſam literæ hujus pronuntiationem, &, quæ ex ea conſequitur, ſignificandi poteſtatem, veteribus ac præſertim Hieronymo, ignotam non fuiſſe, *Pag. lv. & ſeqq.* in ſuperioribus eſt à nobis demonſtratum.

Accentuum nubem, quam vulpino contemtu & ſermone ab infima plebe aſſumto, *nippes de la friperie Judaïque, riches dépoüilles de la Juiverie*, *Epiſt. p. 13. & 21.* appellat noſter interpolator, contemnendam non eſſe, maxime in controverſiis, quæ cum Judæis habentur, experimento ſuo didicit eruditus Canonicus.

Denique tam frequens, tantaque in ſingulis pene vocibus lectionis varietas argumento eſt Maſſorethas eam pro ſuo arbitratu nequaquam confinxiſſe; alioquin longe faciliorem planioremque nobis tradidiſſent Hebraïce legendi rationem.

II. Ideo labefactandis depravandiſque ingeniis D. Maſclefio apta videtur Maſſoretharum Grammatica, quod is nugarum fabellarumque loco habeat obſervationes quaſdam grammaricas, ex quibus ſæpiſſime pendet germanus Scripturarum ſenſus. Exemplis è longinquo accerſitis opus non eſt. Si præceptiunculas de accentibus, v. g. renuiſſet eruditus Canonicus, fucum ei non feciſſet Judæus Metenſis. Jure itaque præſtantiſſimi è noſtris interpretes in operibus ſuis, etiam maxime ſeriis, grammaticas hujuſcemodi obſervationes ſtudioſe, non ſuperſtitioſe, evolvunt; idque non ut ingentem ſuum in Judaïſmo profectum quacunque via oſtentent: ſed ut ſacrorum ſcriptorum mentem aſſequantur, eamque aliis patefaciant. Hi nempe experti didicere quam ſit veriſſimum, quod ait Qimhhius in tomi 1. præfatione laudatus, *Pag. xxvij.* *eum, qui grammatica deſtitutus, genuinos Scripturæ ſenſus indagat, ei ſimilem eſſe, qui ſine baculo aut ſtimulo boves agit.*

III. Longam ac difficilem eſſe Maſſoretharum grammaticam im-

merito conqueritur D. Maſclefius; in ea ſiquidem longe pauciores, quam in Græca aut Latina, regulæ & exceptiones inveniuntur. Ex quo fit, ut, qui ſingulis diebus horas aliquot eo in ſtudio poſuerit, is, niſi ſit plane hebeti memoria atque ingenio, poſt tres ad ſummum exactos menſes, hiſtoricos ſaltem Scripturæ libros facile ſit interpretaturus. Hebræa punctis deſtituta legendi difficultatem, nimis, ut oſtendimus, exaggerat D. Maſclefius. Sed nec ipſe, ut à nobis probatum eſt, hujuſcemodi Hebræa legit, nec ea legenda docet ejus grammatica.

Maſſoretharum itaque methodi ratione ſui ſpectatæ difficultas in cauſa non eſt cur Theologorum noſtrorum bona pars ne tentet quidem ſcire Hebraïce; ſed fortaſſe ejus tradendæ ratio, quæ aut brevior eſt, proindeque non ſufficit; aut prolixior, rudis, atque indigeſta, quo vitio tædium affert. At quacunque ex cauſa oriatur ea linguæ Sanctæ neglectio, cujus Theologorum noſtrorum bonam partem inſimulat D. Maſclefius, eam ab ipſis felicius cultam, à quo in lucem prodiit nova grammatica, non videmus.

Exaggeratis commentitiis grammaticæ Maſſorethicæ vitiis, ad ficta ſuæ commoda tranſit D. Maſclefius.

I. „ Brevis eſt, inquit, facilis, nec ſuperfluitatibus impedita „. Brevis eſt, fateor, ſi numerentur ejus paginæ; at ſi ſpectetur uſus illius, omnium eſt longiſſima; cum ea duce, ut ego quidem arbitror, linguæ Hebraïcæ notitia comparari nequeat. Hac in ſententia confirmarunt me, quos vidi bene multos, qui rei novitate, & magnificis novæ hujus methodi buccinatorum pollicitationibus allecti, ea uti voluere: at poſtquam multum ſudarunt, ſeque ſua ſpe deluſos intellexere; aut pedem ab Hebræis referre, aut, nova hac grammatica relicta, ad Maſſorethicam recipere ſe coacti ſunt. Nec ſatis, mihi ipſe diffidens quotidie ſciſcitor à viris fide dignis, hiſque idoneis teſtibus, num quos viderint, qui hujus methodi ſubſidio linguæ ſanctæ intelligentiam ſint adepti: negant omnes, quibus eo facilius ego aſſentior, quod aliter fieri non poſſe doceat ipſa ratio. Et ſane quomodo in linguæ Hebraïcæ cognitionem deducere poſſet nova grammatica, quæ omnes fere orationis partes earumque modos confundit? Eo vitio ſic laborat illa grammatica, id ut ab ea removeri nullo modo poſſit. In ea v. g. confunduntur nomina cum verbis, ut: דבר *verbum*, & דבר *loquutus eſt*, &c. Eadem nomina cum præpoſitionibus, עם *populus*, & עם *cum*, &c. Præpoſitiones cum verbis, אצל *prope*, & אצל *ſeparavit*, &c. Numerus ſingularis conſtructus nominum femininorum deſinentium in ה cum plurali tam abſoluto, quam conſtructo, ſæpius, צדקה *juſtitia*, & צדקת *juſtitiæ*,

ſtitia, &c. Pronomen affixum primæ perſonæ ſingularis cum eodem pronomine ejuſdem perſonæ pluralis, ספרי *liber meus*, & ספרי *libri mei*, &c. In quinque verborum conjugationibus, quas ſolas admittit D. Maſclefius, major adhuc cernitur vocum duntaxat primariarum confuſio. Nam in *Qál* præteritum, utrumque participium, infinitivus & imperativus ſæpe confunduntur. In *Niphál* præteritum & participium ſunt eadem, necnon infinitivus & imperativus. *Hiphîl* & *Hophál* ſæpe non diſtinguuntur; quare alterutram ex his conjugationibus eodem fere jure, quo *Piél* & *Puál* ſuſtulit, eliminare potuiſſet eruditus Canonicus. Ex quinque futuris, duo tantum diverſa ſunt, quorum alterum quatuor conjugationum, nempe *Qál*, *Niphál*, *Hiphîl* & *Hophál* commune eſt, alterum quintæ *Hithpaél* peculiare. Ex quo fit, ut longe commodior eſſe videatur Bulæi grammatica, quæ unicam ſolummodo conjugationem exhibet, cujus reliquæ ſunt exceptiones, aut diverſæ modorum ac temporum formæ.

Haud minorem in radices ipſas confuſionem inducit nova methodus. Vox ישב v. g. quam uno eodemque ſono *Iſsib* pronuntiat D. Maſclefius, poteſt eſſe futurum *Qál* 1°. verbi ישב *ſedere*, 2°. נשב *flare*, 3°. שוב *reverti*, 4°. שיב *caneſcere*, 5°. שבה *captivum eſſe*, 6°. שבב *frangere*, quod olim apud Hebræos erat uſitatum, ut ex nominibus ab eo derivatis liquet. Igitur tres illæ literæ, ſecundum novæ grammaticæ principia, & quam nobis proponit Hebræa legendi rationem, ſignificare poſſunt: *ſedebit*, *flabit*, *revertetur*, *caneſcet*, *captivus erit*, *franget*; idque in ſola tertia perſona ſingulari maſculina futuri Qál, ut quorumdam ex his verbis alia tempora, ſive modos ſileam, in quibus literæ illæ diverſe adhuc ſignificabunt. In Maſſoretharum autem grammatica omnes illæ ſignificationes punctorum vocalium ope accurare diſtinguuntur, ut: יֵשֵׁב ieſchév *ſedebit*, יִשַּׁב iiſchſcháv *flabit*, יָשׁוּב iaſchóv *revertetur*, יָשִׂיב iaſóv *caneſcet*, יִשְׁבֶּ iiſchb *captivus erit*, יְשֹׁב iiſchſchóv *franget*, ex forma Chaldaïca, quæ in Scriptura Hebraïca interdum etiam legitur. Mitto confuſa genera in nominibus aliquando, pronominibus affixis ſæpe, & in ſecunda perſona ſingulari præteritorum omnium ſemper. Tametſi fortaſſe minus neceſſaria videatur iſthæc generum diſtinctio; ea tamen nequaquam cenſenda eſt plane inutilis; quippe quæ ad orationis perſpicuitatem haud mediocriter conducat. Denique prætereo innumeras alias perturbationes, quas longius eſſet commemorare, & ex quibus recte colligit Morinus Hebræas grammaticas, niſi imperfectiſſimas, ſcribi non potuiſſe ante inventa puncta, quæ ſola huic confuſioni medentur. *Sine punctorum inſcriptione*, inquit,

Lib. 2. Exerc. 14. c. 1. pagg. 429. 430. *Grammatica fieri nullo modo poteſt, niſi imperfectiſſima, ratione ſcilicet literarum, quæ adduntur radici, aut ab ea tolluntur* (in quo ſolo poſita eſt nova D. Maſclefii methodus); *quæ grammatici opificii minima pars eſt, cum longe maxima in punctorum variatione conſiſtat.* Deinde allatis exemplis, quibus probet variarum conjugationum non pauca tempora, modos, ac perſonas iiſdem literis exprimi, proindeque, ſublatis punctis vocalibus, nulla ratione à ſe invicem diſtingui, ſic proſequitur: *Quandiu punctorum uſus non viguit, tandiu grammaticarum nulla memoria. Cui enim in mentem venire potuiſſet grammaticam Hebræam componendi deſiderium, cum nulla eſſet Judæis via & ars verborum conjugationes exprimendi, variationes ſignificationum diſtinguendi*, &c. quæ omnia incommoda in D. Maſclefii grammatica reperiuntur, in Maſſorethica vero minime. Qua *Epiſt. p. 7.* igitur fronte aſſerit interpolator *totam Lutetiam vidiſſe juniores Theologos, qui, licet puncta Maſſorethica plane ignorarent, difficillimos tamen Scripturæ libros legerent, interpretarentur, & omnium textus Hebræi partium conſtructionis rationem redderent?* Itane ipſi videtur idonea eſſe publica auctoritas, quam ſic illudat? An neſcit juniores illos Theologos tum circa barbaram ſuam Hebraïce legendi rationem, tum circa confuſionem, quam in omnes orationis partes inducebant, tum denique circa varios eoſque ſæpius diverſos ſenſus, quorum capaces erant dictiones Hebraïcæ ſecundum novæ grammaticæ principia ſpectatæ, eas in anguſtias à Profeſſoribus Regiis, aliiſque viris Hebraïce peritis adductos fuiſſe, ut magis muti quam piſces, unum pro mille reſpondere minime potuerint? Vidi egomet ex novis illis Hebraïzantibus duos, qui Jeremiæ Threnos, ni fallor, duce hac methodo publice interpretari conati ſunt. Hi à me interrogati quam analogiam hoc in ſtudio, eaque in exercitatione ſequuti eſſent; ingenue confeſſi ſunt nihil aliud à ſe factum, niſi quod ad Hebræas voces more ſuo prolatas ſenſus, quos aut à Pagnino aut à Vulgato interprete Latino mutuati erant, ſingulari memoriæ vi alligaſſent. Quamobrem cum poſt multum temporis laboriſque, magiſtra nova illa methodo, nihil aut parum in Hebræis ſe profeciſſe animadvertiſſent, *reducto calculo*, Maſſorethica uſi ſunt, quod illis feliciter ſucceſſiſſe audio.

Proleg. p. 67. » At, inquies, novæ ſuæ grammaticæ ſubſidio, & opitulantibus Bel- » larmini ac Buxtorfii grammaticis, ſed uſui ſuo accommodatis, id » eſt, neglectis regulis omnibus, quæ ad puncta quoquomodo perti- » nent, intra paucos menſes textum ſacrum Hebraïcum integre ac » feliciter interpretatum ſe dicit D. Maſclefius. Credat Judæus Apella. Aut, ſi res ita eſt, Bellarmini & Buxtorfii grammaticis plus debet, quam putat, eruditus Canonicus.

Fruſtra eſt D. Maſclefius, cum ait eo argumento à confuſione petito, quod ſibi etiam ipſe fingit, novam ſuam grammaticam non ſolum non labefactari, ſed ne impeti quidem, eo quod 1°. iſthæc confuſio naſcatur non ex nova methodo, ſed ex ipſa indole linguæ Hebraïcæ, aut ſaltem ex modo, quo ſcribi conſuevit. Porro cum lingua illa, inquit, ſit ambigua, confuſa, & obſcura; eam, qualis eſt, nobis exhibet nova grammatica, quæ rejicienda foret ut falſa, ac linguæ hujus indoli diſſona, ſi eam aliter nobis repræſentaret. 2°. Quod eodem argumento urgeantur omnes, qui Hebræa non punctata legunt, & par utrobique in diſtinguendis orationis partibus difficultas inveniatur. 3°. Quod confuſioni illi, quæ in linguis omnibus tum mortuis, tum vigentibus, imo & in ipſo etiam Hebræo textu punctato interdum locum habet, medeatur loci exigentia. *Proleg. p. 73. & ſeqq.*

Quod ſpectat ad primam D. Maſclefii reſponſionem, verum quidem eſt linguam Hebraïcam, aut potius voces Hebraïcas punctis deſtitutas, eſſe ambiguas, confuſas, & obſcuras; quod huic linguæ peculiare non eſt, ſed ei commune cum aliis omnibus, puta Græca & Latina, quarum voces, ſi vocalibus ſuis ſpolienrur, non minus ambiguæ ſunt, confuſæ & obſcuræ, quam Hebraïcæ. Verum ſi punctis vocalibus inſtruantur voces Hebraïcæ, jam certæ ſunt, claræ, ac diſtinctæ, non ſecus ac Græcæ aut Latinæ vocalibus inſtructæ. Porro quid ſentirent cordati viri de homine, qui Grammaticam ad Græca v. g. vocalibus deſtituta ſcriberet, eamque inde commendaret, quod linguam illam ambiguam, confuſam, & obſcuram, qualis revera eſſet detractis vocalibus, nobis exhiberet? Nonne iſti grammatiſtæ dicerent: quid nobis methodum omnes orationis partes confundentem obtrudis, dum ſuppetunt aliæ, quibus illæ perfectiſſime diſtinguantur? Cum hujuſcemodi grammaticam eruditis approbaverit D. Maſclefius, illis, opinor, approbabit & ſuam.

Quod ſecundo reſpondet eruditus Canonicus, nempe argumento hoc æque premi omnes, qui Hebræa non punctata legunt atque interpretantur, illud eſt à veritate alienum; nemo enim committere debet, ut hujuſcemodi Hebræa legat, niſi qui in grammatica Maſſorethica & Hebræorum punctis inſtructorum lectione fuerit nonnihil exercitatus. Is autem hoc duplici ſubſidio munitus ſi in legendis ſacris voluminibus non punctatis hallucinetur, quod vix fieri poteſt, ut ipſa docet experientia, inſpectis punctis vocalibus, quibus orationis partes diſtinguuntur, errorem nullo negotio emendabit ſuum; quod facere non poteſt novæ grammaticæ diſcipulus, quem ea omnia fugiunt. Sed quid opus

m ij

Digitized by Google

eſt, ut jam diximus, ſacros codices non punctatos legere aut interpretari velle, cum fere omnes ſint punctati; & quas Maſſorethæ illis adjecerunt vocales non minus certæ ſint, ut eſt à nobis demonſtratum, quam Græcæ aut Latinæ? At etiamſi D. Maſclefio concederemus parem utrobique in diſtinguendis orationis partibus & earum modis difficultatem inveniri, quid inde merito concludi poſſet? Nihil aliud profecto, niſi Hebræa punctis deſtituta & à veteris & à novæ grammaticæ diſcipulis nec legi poſſe, nec intelligi. Verum ſi par hac in re foret utrorumque ratio: longe diſpar eſſet in alia, eaque totius rei capite, eorum conditio. Nam eadem Hebræa punctis inſtructa facile legere atque intelligere poſſunt Maſſoretharum alumni; minime vero, qui nova grammatica duce linguam Hebraïcam ſe didiciſſe arbitrantur. Quid plura? Ut ſcriptionem Gothicam mancam ac mutilam nemo ſibi ſumere debet ut legat, antequam eam integram legere didicerit: ſic codicis Hebræi non punctati lectionem tentare non debet linguæ hujus tyro, quin prius eundem punctis inſtructum legere noverit. Itaque Maſſoretharum diſcipulis certa eſt in Hebræo punctis deſtituto partes orationis diſtinguendi regula, nempe puncta vocalia ei poſtliminio adjecta; nulla vero novæ grammaticæ diſcipulis præter loci exigentiam, quæ, uti probavimus, regula eſt omnium incertiſſima, & præſertim tyronum captui minime accommodata.

Denique partium orationis confuſioni non medetur ea loci exigentia, ſaltem ratione tyronum, quorum ea ſuperat intelligentiam; cum, & quæ præcedunt, & quæ ſequuntur, tam ſæpe ambigua ſint, quam vocabulum ipſum, de quo eſt controverſia. Deinde magnum ad Scripturam vitiandam campum aperit iſthæc loci exigentia, dum alter nomen, alter præpoſitionem, alter verbum, &c. à loco exigi contenderit. Tandem licet partes orationis in Hebræo punctato, uti & in aliis linguis, interdum permiſceantur; ea tamen confuſio nullum aut leviſſimum duntaxat poteſt Maſſoretharum diſcipulo faceſcere negotium; cum voces antecedentes & conſequentes punctorum vocalium ope ad claſſes ſuas certo revocentur, ad quas punctis illis deſtitutæ, & ſecundum novam grammaticam ſpectatæ, certo ac definite referri nequeunt. Si quod igitur vocabulum, puta imperativus, qui in grammatica Maſſorethica cum infinitivo confunditur, occurrat; duæ vel tres voces antecedentes & totidem conſequentes, quæ certæ ac definitæ ſunt, omnem ab eo ambiguitatem ſatis ſuperque removebunt. Dolendum eſt, quod Maſſorethæ puncta vocalia pro ſuo arbitrio, ut putat D. Maſclefius, conficta Hebræis vocibus nequaquam adjecerint; hi enim amphiboliam illam,

Digitized by Google

inſcriptis diverſis punctis vocalibus, facile ſuſtuliſſent. Nova itaque methodus veteri nec brevior eſt, nec facilior. Neque id mirum; verſum enim, quem natura negat, interdum quidem facere poteſt indignatio; at non grammaticam Hebraïcam: neque penicillus à quovis irato pictore in tabellam conjectus canis aut equi ſpumam ad vivum exprimit. Sed age, dotibus aliis, quibus locupletata dicitur, utrum revera inſtructa ſit nova grammatica, paucis videamus.

II. Antiquis ac in Eccleſia probatis Scripturæ Sacræ verſionibus, " Græcæ nimirum Lxx. & Vulgatæ Latinæ Hebræo conciliandis inſervit. " Novam grammaticam hac in re non modo non præſtare veteri; ſed multum ei concedere, ſupra demonſtravimus. *Pag. xiv.*

III. Denique idonea eſt veteribus linguis Orientalibus fere omnibus " ediſcendis, Chaldaïcæ præſertim, Syriacæ, & Samaritanæ, quæ ex " Hebraïca derivantur. Ultimam hanc novæ grammaticæ dotem li- " benter agnoſcimus, fatemurque illa duce Orientales linguas fere omnes non minus feliciter diſci poſſe, quam ejus ſubſidio comparata eſt hactenus Hebraïcæ intelligentia. Imo cum, judice D. Maſcleſio, *Proleg. p. 4.* linguarum Græcæ ac Latinæ prorſus interierit vetus ac genuina pronuntiatio; in ſolis characteribus ſita ſit ſignificandi vis; & difficultates, majorem ſui partem, in vocalibus poſitæ ſint: his ſublatis, linguarum illarum grammaticas Hebraïcæ ſuæ inſtar adornatas, quin aliquando nobiſcum, maximo tyronum compendio emolumentoque, ſit communicaturus, nullus dubito.

Hîc finem facio; nam præterquam quod opinione mea, & fortaſſe etiam præfationis limitibus, longius excurrit ea confutatio: punctorum vocalium, ad eorum una cum literis conſonantibus ſignificandi vim quod attinet, antiquitatem auctoritatemque ſufficienter vindicatas, & novæ grammaticæ principia ſolide confutata exiſtimo. Reſponſurum ſe, præſertim Logicæ ſubſidio, pollicetur eruditus Canonicus: verum *Epiſt. p. 23.* id ſi faciet, ultimus verba feciſſe gloriabitur. Niſi forte ſolidiora his, quæ ſua in epiſtola protulit, quæque ſeriam reſponſionem mereantur, afferat; otium enim atque operam aliis in ſtudiis utilius collocanda, in refutandis vagis declamationibus, &c. in poſterum abuti nolim. Imo confutationem hanc publici juris non feciſſem, niſi, ea promiſſa neque data, veritus eſſem ne, quod minuendi ſumtûs typographici, & re minus neceſſaria, ut tempus & experientia ſatis oſtenderunt, ſuperſedendi gratia factum à me fuiſſet, id impotentiæ tribuiſſet D. Maſcleſius.

Quod ſpectat ad alia bene multa, quæ in opere noſtro reprehen-

m iij

Ibid. p. 21. ſione digna reperiſſe, quæque aliquando vulgaturum ſe dicit eruditus *Ibid. p. 23.* Canonicus; cum utrum aliquid ex nobis protulerimus dubitare videatur; ea nihil aut parum ad nos pertinebunt, ſed ad magnos illos viros, & in republica literaria Hebraïca facile principes, quorum opera uſos nos eſſe in operis ipſius fronte, prooemio, & celata ipſi præfixa imagine declaravimus. Hi ſatis adverſus hujuſcemodi animadverſiones ſuis ſe nominibus tuebuntur, neque opella noſtra, qua eorum defenſio ſuſcipiatur, indigebunt. Si tamen erit aliquando cum, eruditorum judicio, his ea opus eſſe videatur; hanc illis lubenti gratoque animo, pro noſtra tenuitate, commodabimus.

Quod pertinet ad reliquam epiſtolam, in qua modo joculatorem inficetum, modo Thraſonem, modo novum philoſophum agit interpolator, miſſam eam facio. Is enim inſulſos & inurbanos ſuos ſales habeat ſibi: eos ipſi nunquam invidebimus, nedum his cum eo pugnaciter decertemus; nobis enim non licet eſſe tam jocoſis, qui muſas colimus ſeveriores. Eidem, cur D. Maſclefium de ſua epiſtola tantopere gloriantem nobis exhiberet, utrum ſatis cauſæ fuerit, ex hac confutatione judicent eruditi. Certe diu eſt, quod longe aliter ſenſit vir clariſſimus, & in Hebraïca Rabbinicaque lingua, ut ex ejus doctiſſimis operibus liquet, verſatiſſimus *D. Wolfius* linguarum Orientalium in gymnaſio Hamburgenſi quondam profeſſor celeberrimus, qui in literis ad eruditum *D. Cruſium* Regiæ legationis Danicæ Miniſtrum, anno ſuperiori datis, hoc de epiſtola illa judicium facit: *Heri mihi reddita eſt Cl. Maſclefii epiſtola præſtantiſſimo Guarino oppoſita, quam tuo beneficio debeo. In ea nihil omnino invenio, quod vel ſententiæ Maſclefianæ majus pondus concilies, vel Guarinianæ cauſæ officiat. Colores video, ſed nullam veri ſpeciem; certe* *Vide ſupra p. lv. & ſeqq.* *nihil tale ad quod reſponderi non facile queat. In primis illa loci S. Hieronymi interpretatio Guariniana nemini non harum rerum gnaro ſe probabit, quam fruſtra adverſarius convellere conjectura incertiſſima conatus eſt. Itaque meo, quæſo, nomine viro doctiſſimo gratuleris de victoria, quam cordatiorum virorum judicio reportavit. Ipſe ego ante hos decem annos in gymnaſio noſtro publica diſputatione Methodum illam novam impugnavi. Ejus exemplar cum his miſſurus eram, ſi quod inveniri à me potuiſſet: ſed ea facile vir doctus carebit.* Hoc mihi tam honorificum doctiſſimi hujus viri epiſtolæ fragmentum non ſine aliquo rubore, fateor, lectorum oculis ſubjicio: verum in modeſtiam nonnihil peccare malui, quam illud graviſſimum de cauſæ noſtræ bonitate judicium prætermittere.

Ad philoſophiam quod attinet, haud multo magis in ea, quam grammatica Hebraïca, exercitatum ſe probat interpolator, cum vete-

rem grammaticam cum antiquo Ptolemæi, novam autem cum Copernici, ut videtur, aut Carteſii ſyſtemate comparat. Is enim aut ſimilitudinum conditiones ſibi plane ignoras, aut philoſophiæ veteris quiſquiliarum inſtar eas à ſe neglectas perſpicuum facit. Nam duæ ſunt comparationis leges I. ut, quod illuſtrandæ alterius rei cauſa aſſumitur, illud clarius ſit eo, quod illuſtratur. II. ut, quæ ſecum invicem conferuntur, his in communi aliquo genere conveniat. Porro quid orbis ſtructuræ, ejuſque explicandæ rationi cum linguis & earum diſcendarum methodo commune? Quo quidem brevior ſimpliciorque eſt univerſi hujus conſtructionis exponendæ modus; is eo verior eſt, & cum natura ipſa cohærentior, quæ, utpote ſimpliciſſima & ſibi perpetuo conſtans, via magis compendiaria delectatur. At in linguis res longe aliter ſe habet; cum enim illæ mobili & vario hominum ingenio arbitrioque originem; tempori vero uſuique incrementum debeant ſuum: nonniſi præceptorum variis exceptionibus ſubjectorum multitudine tradi nequit perfecta earum notitia. Ex quo fit, ut breviſſimæ grammaticæ, quæ à nonnullis tantopere commendantur, plerumque inutiles ſint, utpote quæ maximam artis illius partem omittant, in qua longo uſu diſcenda multo plus temporis inſumunt candidati, quam contererent, ſi hanc in paulo fuſiori methodo accurate diſtincteque traditam edocerentur. Sed animadvertitne is ſimilitudinum artifex hac ſua comparatione nova ſyſtemata labefactari, dum Ptolemæi vetus adſtruitur? An non timet ne quis D. Maſclefii grammaticæ nonnihil offenſus, quod temporis laboriſque ſui jactura ejus inutilitatem didicerit; neque Copernici & Carteſii ſyſtematum magis, quam Maſſoretharum grammaticæ peritus, ſic diſputet: Ad explicandum univerſi hujus opificium æque apta eſt Copernici aut Carteſii hypotheſis, atque idonea eſt ad notitiam linguæ Hebraïcæ comparandam nova grammatica. Porro, ut mea aliorumque experientia, & ratione ipſa conſtat, ad hanc linguam diſcendam plane inepta eſt nova methodus. Ergo ad ſtructuram orbis explicandam idonea non ſunt nova ſyſtemata. Ergo ea rejicienda ſunt & veteri adhæreſcendum, ut nova grammatica eliminanda eſt, & retinenda vetus, qua linguæ ſanctæ notitia intra paucos menſes, ut antea experti ſunt, quotidieque experiuntur quamplurimi, facile acquiritur. En quod ex rerum plane diſſimilium facta ſecum invicem collatione directo conſequitur, quodque in cauſa eſt, cur hancce præfationem, aut potius confutationem, aureo illo Græcorum adagio claudamus: *Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην*, quod Tullius ſic interpretatur: *Quam quiſque norit artem, in hac ſe exerceat.*

Epiſt. p. 22.

Ariſtoph. Veſp. v. 1422. Lib. 1. Tuſc. num. 42.

Hîc ſermonem ad vos iterum convertere mihi liceat, ſodales amantiſſimi, voſque majorem in modum obſecrare, ut omni vento doctrinæ non circumferamini, ſed ſtudia veſtra Hebraïca ad grammaticam Maſſorethicam inſtituere pergatis. Ea enim, ſi methodice accurateque doceatur, brevis eſt, facilis, & ad genuinum Sacræ Scripturæ ſenſum inveniendum optima dux. Quæcunque igitur grammaticæ à Maſſorethica alienæ vobis proponantur, earum auctoribus dicite, quod olim Juliano, aliiſque Pelagianis, Auguſtinus: *Mira ſunt, quæ dicitis; nova ſunt, quæ dicitis; falſa ſunt, quæ dicitis: mira ſtupemus, nova cavemus, falſa convincimus.* Neque fidem habeatis quibuſdam Maſſoretharum oſoribus, aut in eorum punctatione mediocriter exercitatis, qui Judæos illos in punctis ſuis vocalibus Hebræo textui inſcribendis, mala fide verſatos dicunt, ſed non probant. Enimvero, ſi prava ſua punctatione hoc Iſaïæ vaticinium: *Et vocabitur nomen ejus*, &c. corrumpere, & nobis eripere voluiſſent; aliud his opus facto fuiſſet nihil, quam ut illud ſic punctarent, ut ſenſum, quem habet apud Lxx. edit. Vaticanæ, referret. Is autem eſt: Καὶ καλεῖται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, μεγάλης βουλῆς ἄγγελος· ἄξω γὰρ εἰρήνην ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας, καὶ ὑγίειαν αὐτῷ. *Et vocatur nomen ejus, magni conſilii angelus: adducam enim pacem ſuper principes, & ſanitatem ei.* Nullum, ut videtis, ex hoc vaticinio ſic intellecto erui poteſt, quo SS. Servatoris noſtri Chriſti Divinitas comprobetur, argumentum. Hunc tamen ſenſum præ ſe ferunt Hebræa, 1°. ſi pro אָבִי *pater*, legatur אָבִי *adducam*, ut 3. Reg. 21. v. 9. Malach. 1. v. 15. 2°. ſi prima ſequentis verſiculi dictio לְמַרְבֵּה, aut potius לְםַרְבֵּה (nam ם clauſum hîc mendum eſt pro מ aperto) in duas dividatur, & addatur ו לְשׁוֹ, aut potius ei conjungatur; nam Lxx. in Hebræo ſuo codice, ut ego quidem arbitror, legebant לימרבה vel לימרפה ita ut (י) eſſet *e* τοῦ ל, quod (י) pro ו acceperunt literarum ſimilitudine decepti. 3°. denique, ſi pro מַרְבֵּה legatur מַרְפֵּה, h. e. ſi ב mutetur in פ, aut etiam retineatur; nam ut diverſus efficiatur ſenſus, neceſſaria ſemper non eſt literarum ejuſdem organi, quales ſunt ב & פ, ea commutatio, ut norunt Hebraïce docti. Vel, ſi Lxx. legerunt מַרְפֵּה, varia eſt lectio, quam eligere potuiſſent, ſi fraudem Chriſtianis facere voluiſſent Maſſorethæ. Fruſtra quis dixerit vocem hanc למרבה à Lxx. redditam non fuiſſe ὑγίειαν αὐτῷ *ſanitatem ei*, quod eadem initio ſequentis verſiculi transferatur μεγάλη *magnus* (principatus); in hac enim verſione duæ ejuſdem vocabuli interpretationes, ut in tom. I. præfat. diximus, non raro inveniuntur. Maſſorethica itaque punctatio validiſſimum contra Judæos pro tuenda Chriſti Divinitate ſufficit argumentum; Lxx. vero interpretatio nullum, aut

Lib. 3. contra Jul. c. 3. tom. 10 nov. edit. col. 557.

Cap. 9. v. 6.

Pag. xviij. xix.

aut ſaltem infirmiſſimum, nobis ſuppeditat.

Unum etiam monitos vos velim, nempe ut non timeatis, ubi nullus eſt timendi locus. Erunt fortaſſe ex vobis, qui verituri ſint ne conſequutionibus, quas ex D. Maſcleſii principiis elicio, ad labefactandam Scripturæ auctoritatem abutantur impii. Verum illæ urgeri nequeunt, niſi adverſus eos, qui principia illa tuentur; minime vero in eos, qui linguæ Hebraïcæ notitiam certa & conſtanti traditione ad Maſſorethas uſque perveniſſe, eoſque ſuis apiculis antiquas vocales certo repræſentaſſe demonſtrant; quique cum Auguſtino ſentiunt Judæos per omnes *Supra pag. xxvij.* fere terras genteſque, unius veri Dei providentia, eſſe diſperſos, ut cum ad eos provocamus, *grammaticum* Scripturæ ſenſum nobis interpretentur. Dico *grammaticum*, non vero *ſpiritualem*; quanvis declama- *Epiſt. p. 11.* tor ſic me loquentem inducat, quaſi Judæos poſtremi hujus ſenſus cuſtodes ac interpretes dixiſſem, cum diſerte aſſeruerim contrarium his verbis, quæ ex noſtra tomi I. præfatione deſcripta, præcipuum, quod vix credatis, declamationis ſuæ fundamentum poſuit: *Sed irritum factum* *Præfat. tom. I. p. xij.* *eſſe Dei conſilium cave exiſtimes; non enim fruſtra Judæi* capſarii librariique noſtri *ſunt, ut eos vocat Auguſtinus; quandoquidem ſacros Codices puros integroſque nobis conſervant non ſolum literas quod attinet, verum etiam vocales; adeo ut verborum grammaticam poteſtatem teneant, licet in iis, quæ ad Chriſtum pertinent, pravos & alienos ſenſus conentur eis affingere.* Ex his, ni fallor, videtis in ea me eſſe ſententia Judæos verum Scripturæ Hebraïcæ ſenſum grammaticum tenere, hoc eſt, quid vox quælibet Prophetarum grammatice ſumta ſignificet; eos autem verum ſenſum ſpiritualem, qui Chriſtum reſpicit, ignorare ob eorum incredulitatem, & *2 Corinth. 3. vv. 15. 16.* velamen, quod poſitum eſt ſuper cor eorum, quodque, nonniſi poſtquam converſi fuerint ad Dominum, auferetur. Cum itaque verum Scripturæ ſenſum à Judæis teneri negat iſte declamator; is vel grammaticum, vel ſpiritualem intelligit. Si grammaticum: ruit Auguſtini argumentum, ex quo neceſſariam hanc conſequutionem elicuimus; & quo Divinæ Scripturæ, contentorumque in ea de Chriſto vaticiniorum, auctoritas adverſus incredulos, & à Chriſtiana fide alienos potiſſimum adſtruitur. Si ſpiritualem: vana eſt ejus declamatio; cum id ei jam conceſſerimus, & Chriſtianus inficietur nemo. Hinc declamatoris hujus perſpicacitatem atque judicium exiſtimate.

Conſequens magis non eſt, quod reſpondet his, quæ D. Maſcleſio *Præfat. tom. I. p. xij.* objecimus; nempe textum Hebræum vocalibus aut expreſſis aut ſubintellectis deſtitutum, eſſe corpus expers animæ, &c. Id ſi verum eſſet, *inde ſequeretur*, inquit, *textum Hebræum à prima ſua origine ad Maſſore-* *Epiſt. p. 6.*

thas uſque fuiſſe corpus expers animæ (quod ſine quadam blaſphemiæ dici nequit) , & etiamnum eſſe in omnibus Judæorum Synagogis , in quibus ſine punctis legitur , & ratione eruditorum omnium , qui hoc Maſſorethar̃um auxilio non indigent. A quibus Judæis accepit noſter declamator textum Hebræum ſine punctis in eorum ſynagogis legi ? Quomodo conſonantes legi efferrique poſſunt ſine vocalibus ? In ſynagogis Judæorum textus quidem Hebræus ſcribitur ſine punctis ; at non legitur ſive pronuntiatur ſine punctis, iiſque Maſſorethicis, quorum ſuppletorum ope tum à Judæis, tum ab aliis omnibus eruditis legitur. Hinc eſt quod ſi eum integrum, hoc eſt, cum vocalibus utrique ſcribant, eum cum punctis Maſſorethicis, quæ ſunt genuinæ ejus vocales, deſcribant. Itaque textus Hebræus punctis deſtitutus, corpus expers animæ non eſt Judæis aliiſque Hebraïce peritis, qui, quæ vocales ſupplendæ ſint, ubi illæ deſiderantur, certo norunt ; eaſque inter legendum accurate ſupplent ; ſed declamatori noſtro, aliiſque novæ grammaticæ, ſi qui adhuc ſunt, fautoribus, qui vocales illas una cum literis conſonantibus ſupplendas ignorare ſe profitentur ; quique alias adhibent, quæ, fatentibus ipſis, *falſa ſunt, nihil omnino ſignificant, verborumque ſenſum nullatenus attingunt.* Igitur ſi æque verum eſſet ac falſum eſt, quod ait D. Maſclefius, nempe vocales cum literis conſonantibus Hebraïcis ſupplendas hodie ab omnibus ignorari, textus Hebræus omnibus eſſet corpus expers animæ ; neque id aſſerere blaſphemiam redoleret, ut ſentit declamator, cum ratione ipſa conſtet, & pluribus exemplis demonſtraverimus ſolas conſonantes, ut nihil ſonant, ita nihil ſignificare. Sed cum vocales illæ à ſolis D. Maſclefii diſcipulis ignorentur, his etiam ſolis textus Hebræus non punctatus corpus expers animæ cenſendus eſt. Aut ſi quam rationem illorum habet, eam à verſionibus mutuatur, quæ tamen ipſæ ſuam ab Hebræo textu accipiunt. Is itaque textus, ſecundum principia noſtra, non fuit corpus expers animæ τοῖς Lxx. aliiſque interpretibus Græcis, & S. Hieronymo ; ſed his eo plus minuſve, ſi fas ita loqui, animatum fuit, quo plus minuſve ſupplendas illas vocales tenuerunt : at, ſecundum D. Maſclefii principia, his plane inanimatum fuerit neceſſe eſt. Sed miſſis falſis declamatoris noſtri conſequutionibus, ad veras noſtras revertamur. Eas, ſat ſcio, negabit D. Maſclefius ; ſed non idcirco minus illæ neceſſariæ ſunt. Quare ſi eas prævidiſſet vir religioſiſſimus, principia, ex quibus naturaliter fluunt, nunquam poſuiſſet. Is enim eſt, qui ſummam pietatem cum eruditione non vulgari conjungat. Qua de cauſa plurimi eum facio veneror que plurimum ; neque à me impetrare poſſum, quod jam dixi, ut eum integræ epiſto-

Proleg. pag. 52. 69. 70.

Supra p. iv.

læ, quæ nomen ejus præ ſe fert, auctorem eſſe credam. Ea itaque ab aliquo ex amicis ejus, qui hac opera male collocata gratum ſe illi facturum exiſtimavit, refecta eſt atque interpolata.

Ex hac tamen epiſtola, potius quam ex opere ipſo, de primo noſtro volumine judicaſſe videntur, qui librorum recens editorum orbi literato reddendæ rationis provinciam ſuſceperunt. Si vel ipſam ejus præfationem paulo attentius legere voluiſſent hi eruditi, nunquam ſcripſiſſent R. P. D. *Carolo De l'Hoſtalerie*, Congregationis S. Mauri præpoſito generali, ſancitum eſſe, ut in qualibet Congregationis hujus provincia ſcholæ ad linguas Hebraïcam & Græcam ejus alumnos edocendas inſtituerentur. Scholæ illæ, ut dixi, jam fere ab ipſo Congregationis exordio inſtitutæ ſunt, & in aliqua ſaltem provincia identidem apertæ. Sed in Normanniæ provincia à R. illo Patre, cum ibi Viſitatorem ageret, annis decem & amplius antequam univerſæ Congregationis caput renuntiaretur, inſtauratæ tantum ſunt, indeque in alias provincias derivatæ. Verum hæc leviora ſunt, & Reipublicæ literariæ inutiliora, quam ut iis ditius immoremur.

Ephemerid. erud. Pariſ. April. 1725. p. 204.

Præfat. tom. I. p. xxxix.

Lecta & ad verbum fere tranſcripta ſola D. Maſclefii epiſtola, ſcripſerunt iidem viri docti forte eſſe timendi locum ne diligentia noſtra in congerendis, ac tot in claſſes diſtribuendis regulis, exceptionibus, anomaliis, &c. ab Hebræa lingua deterreantur quamplurimi. Vanum hunc timorem linguæ ſanctæ candidatis eximere conatus ſum cum in memorata præfatione, tum in monito primæ grammatices paginæ oppoſito, ubi tyrones monentur, ut primo aut altero menſe ea ſolummodo diſcant, quæ majori charactere, & ducto per integram paginam verſu excuduntur: quæ vero minoribus typis, & duplici columna; ea in aliud tempus differant; utpote quæ his in præſentia cum inutilia ſint, tum etiam fortaſſe difficiliora, quam ut ab iis facile intelligantur. Ea ratione, qua tota grammatica traditur, quæ grandioribus literis excuſa ſunt, quæque ſola ad incipientes pertinent, in unum ſi collegeris, noſtra grammatica erit omnium breviſſima, ut planum faciet, quod aliquando, ſi Deus dederit, ejus adornabimus compendium.

Ephem. p. 205.

Præfat. tom. I. p. xxix.

Quod ſpeciatim attinet ad exceptiones, anomalias, punctorum mutationes, quæ doctis illis viris Panicum hunc terrorem non parum augere videntur; hæ cum ad linguæ Hebraïcæ non minus, quam earum ſimiles ad Latinæ aut Græcæ naturam pertineant: aut omnino prætermitti, aut brevius tradi non potuerunt ſine magno detrimento eorum, qui linguam ſanctam accurate diſcere, ſeque ita comparare volunt, ut ſacrum Textum perfecte intelligere, & cum Judæis aliiſque

n ij

Hebraïzantibus, qui eas urgent, cum laude diſputare queant. Unde
Ephem. pag. 211. non capio, fateor, quod aiunt docti illi viri, nimirum poſt vulgatam
hanc noſtram principiorum, quibus innititur nova D. Maſclefii grammatica, confutationem, futurum ut eruditi pronuntiare poſſint num ætate noſtra inventa tandem non ſit, quam tandiu exoptarunt, exſpectaruntque præſtantiſſimi Critici, linguam Hebraïcam ſine punctis vocalibus diſcendi methodus. Ea enim non invenietur, neque ulla ejus inveniendæ ſpes erit, antequam linguæ Græcæ aut Latinæ ſine vocalibus diſcendæ inventa ſit accurata ratio. Sane tandiu exoptatam, tandiuque exſpectatam mirabilem hanc artem à D. Maſclefio inventam non eſſe probat cum decennis experientia, tum Bulæana methodus, quæ licet ante annos octo ſupra ſexaginta publici juris facta, nondum tamen, præſtantiſſimorum Criticorum judicio, eam nos docuit; quan-
Sup. p. lxxix. vis eodem cum D. Maſclefii grammatica, ut fatetur eruditus ipſe Canonicus, recidat.

Cum igitur illæ anomaliæ pars ſint linguæ ſanctæ, & quidem non minima, neque inutiliſſima; cum analogiæ ſint, quod in tabellis umbræ coloribus: eas, qua potuimus breviori faciliorique methodo, expoſui-
Præfat. tom. I. pag. xxx. mus. Præterea, cum non pueris, quibus linguæ, quam diſcunt, difficultates occultantur; ſed viris ſubacto ingenio & ſtudioſis ſcripſerimus: haud veriti ſumus ne à diſcenda lingua Hebraïca his anomaliis, quæ longe pauciores in ea ſunt, quam in Græca aut Latina, deterrerentur. Ceterum, qui adeo meticuloſi ſunt, & laboris impatientes, ut vel leviſſimam animi contentionem refugiant, his Hebræa lingua ſibi ut interdictum velint, auctor ſum.

Syntaxis cum ſimplex, tum figurata, breviori ſermone tradi vix potuit; hanc enim ſic tractatam voluimus, ut abſolutiſſimus in Scripturæ
Ibid. p. xxxvj. Veteris ac Novi Teſtamenti φρασεολογίαν commentarius haberetur. Erraret igitur, qui opus iſtud nudam ac ſimplicem grammaticam Hebraïcam & Chaldaïcam exiſtimaret. In eo ſiquidem ex præſtantiſſimis cum grammaticis, tum philologis Hebræis adornando, animus nobis fuit, ut, qui in Hebraïſmo plus ſapere nolunt, quam oportet ſapere, his
Ibid. pag. xxviij. *Bibliotheca Hebraïca*, aut plurimorum ſaltem librorum eſſet loco. Splendidiorem hunc & operi ipſi convenientiorem titulum ei præfigere potuiſſemus; neque inde aucta fuiſſet *eruditorum charlataneria:* ſed voluimus opus illud in receſſu plus habere, quam in fronte promittere.

Hæc & alia bene multa, quæ prætereo, æque digna erant, ni fallor, quæ ab eruditis illis obſervarentur, atque id, quod diligenter notarunt,
Ephem. pag. 106. me videlicet ex *Glaſſii nobilis apud Lutheranos auctoris* laboribus, uti

agnoſco, fructum cepiſſe haud minimum. Non ſolum agnovi, verum etiam profeſſus ſum utramque ſyntaxim ex celeberrimi hujus ſcriptoris *Philologia Sacra*, maximam ſui partem, eſſe concinnatam. [*Præfat. tom. I. pag. xxxiij.*] Is enim ego ſum, ut dixi, qui multo reddere mutuum, quam in furto deprehendi malim. [*Ibid. pag. xxxviij.*] Hac ſola fortaſſe declaratione, à grammaticis bene multis, aliiſque ſcriptoribus, qui maximo apud omnes habentur in pretio, quoſque hîc appellare opus non eſt, diſcrepamus.

Nihil moror, quam ob Glaſſii communionem, dicam nobis impingere videntur illi eruditi; [*Ephem. p. 206.*] *veritas enim*, inquit doctiſſimus Natal. Alexander, *& eruditio hæretica non ſunt, ut vereri debeamus ea exſcribere, quæ à viris eruditis, etſi hæreticis, recte ſcripta ſunt, & adpoſite animadverſa.* [*Diſſert. antic. adv. Fraſſ. p. 15.*] Quid quod ipſe etiam D. Maſclefius, ut grammaticæ ſuæ ſyntaxim amplificaret, eodem ex fonte ſe hauſiſſe profitetur. [*Epiſt. p. 23.*] Quid plura? Si communionis noſtræ auctorem, qui eadem diligentia, eademque methodo, id argumenti genus tractaſſet, nobis indicaſſent docti illi viri, cum primum hujus operis conſpectum in lucem emiſimus eruditorum ſententias & conſilia rogaturi, is procul dubio fuiſſet à nobis Glaſſio antepoſitus.

Denique primi noſtri voluminis præfationem à doctis illis viris perfunctorie admodum lectam fuiſſe argumento eſt, quod aiunt infirmum [*Ephem. p. 207.*] adeo mihi viſum eſſe, quod objiciunt nonnulli, verſiones ſcilicet & commentarios ad Scripturam perfecte intelligendam ſine linguæ Hebraïcæ notitia ſufficere, ut id à me *pauciſſimis verbis* confutatum fuerit. Si oculos in hunc præfationis locum conjeciſſent, in hac duplici objectione proponenda refellendaque integras duodecim paginas occupatas inveniſſent. [*Pag. xvj. & ſeqq.*] Eos itaque rogo ut, ſi ſecundi hujus voluminis mentionem facturi ſunt, eo paulo diligentius lecto, ſuum, non alienum, interponant judicium. Id ſi fecerint, gratias eis habebo maximas; hi enim in ſequentis præfatione accuratius de illo diſſerendi labore ingrato me levabunt.

ERRATA.

Pag. xxviij. in 1. citatione lege 518. Pag. xxxiij. verſ. 18. lege *pravo*. Pag. xciv. verſ. 5. lege *celata*. Pag. xcvj. verſ. 26. poſt vocem, *conjungatur*, adde, *ſic:* [illegible];

SYLLABUS

Eorum quæ in Tomo ſecundo continentur.

LIBRI SECUNDI PARS ALTERA.

DE SYNTAXI FIGURATA.

TRACTATUS PRIMUS.

De Figuris Grammaticis. 2

CAPUT I. *De Ellipſi.* ibid.
Articulus I. *De Ellipſi nominis.* ibid.
Artic. II. *De Ellipſi Verbi & Participii.* 3
Artic. III. *De Ellipſi quarumdam vocum in eodem orationis membro.* 5
Artic. IV. *De Ellipſi membri integri in oratione connexa.* ibid.
Artic. V. *De Ellipſi vocis ex voce conjugata eruenda.* 6
Artic. VI. *De Ellipſi vocis ex voce contraria eruenda.* 7
Artic. VII. *De Ellipſi vocis ex voce analoga & correlata eruenda.* 8
Artic. VIII. *De Ellipſi nominis & pronominis ex membro præcedente repetendi.* ibid.
Artic. IX. *De Ellipſi verbi ex membro præcedente repetendi.* 9
Artic. X. *De Ellipſi particulæ ex membro præcedenti repetendæ.* ibid.
Artic. XI. *De Ellipſi vocum conjunctarum ex membro præcedente repetendarum.* 10
Artic. XII. *De Ellipſi vocis ex membro ſequenti repetendæ.* 11
Artic. XIII. *De Ellipſi vocum in priori membro ex poſteriori, & in poſteriori ex priori repetendarum.* ibid.
CAPUT II. *De Pleonaſmo.* 12
Artic. I. *De Pleonaſmo repetitionis ejuſdem, ad verba, ſeu voces, quod attinet.* ibid.
Artic. II. *De Pleonaſmo repetitionis ejuſdem, quod ſpectat ad ſenſum.* 13

CAPUT III. *De Enallage.* 14
ARTIC. I. *De Nominum, Pronominum, & Participiorum Enallage.* ibid.
ARTIC. II. *De Verborum Enallage.* 16
§. I *Generum Enallage.* ibid.
§. II. *Numerorum Enallage.* 20
§. III. *Perſonarum Enallage.* ibid.
§. IV. *Temporum & Modorum Enallage.* 22

CAPUT IV. *De Hypallage.* 23

CAPUT V. *De Synchyſi.* 24
ARTIC. I. *De Synchyſi in vocibus ſimplicibus.* ibid.
ARTIC. II. *De Synchyſi in vocibus conjunctis.* 26
ARTIC. III. *De Synchyſi in tota propoſitione.* ibid.
ARTIC. IV. *De Synchyſi in continuo ſermone.* 27
ARTIC. V. *De Synchyſi in diſtinctis rerum factarum narrationibus.* 28
§. I. *De narrationis hiſtorica* προλήψει, *ſeu anticipatione.* ibid.
§. II. *De narrationis hiſtorica* ὑστερολογίᾳ, *ſeu recapitulatione, aut poſtpoſitione.* 30

TRACTATUS SECUNDUS.

De Figuris Rhetoricis.

CAPUT I. *De Metonymia.* 32
ARTIC. I. *De Metonymia cauſa.* 33
§. I. *Perſona efficiens pro re effecta.* ibid.
§. II. *Cauſa organica, ſeu inſtrumentum, pro re per inſtrumentum effecta.* 35
§. III. *Res vel actio pro effectu ab illa re, vel per illam actionem producto.* 36
§ IV. *Cauſa materialis pro materiato, ſive materia pro re, qua ex ea conficitur.* 39
ARTIC. II. *De Metonymia effectus.* 42
§. I. *Actio, vel effectus, pro perſona efficiente, ſeu pro auctore.* ibid.
§. II. *Res per inſtrumentum effecta, pro inſtrumento, ſeu cauſa organica.* ibid.
§. III. *Effectus pro re, vel actione efficiente.* 43
§. IV. *Materiatum pro cauſa materiali, ſive res pro materia ex qua fit.* 44

Digitized by Google

ARTIC. III. *De Metonymia ſubjecti.* ibid.
§. I. *Subjectum recipiens in genere pro adjuncto.* 45
§. II. *Continens pro contento, & locus pro locato.* 46
§. III. *Poſſeſſor pro re poſſeſſa.* 49
§. IV. *Objectum pro eo, quod circa illud verſatur.* 50
§. V. *Signatum pro ſigno.* 51
ARTIC. IV. *De Metonymia adjuncti.* ibid.
§. I. *Accidens pro ſubjecto in genere.* 52
§. II. *Contentum pro continente, & locatum pro loco.* 53
§. III. *Tempus cum ſuis partibus, pro rebus in eo factis, ſive exiſtentibus.* ibid.
§. IV. *Opinio hominum pro ipſa re.* 55
§. V. *Occupatum pro objecto.* 56
§. VI. *Signum pro ſignato.* 57
§. VII. *Nomen pro re vel perſona.* 60

CAPUT II. *De Ironia.* ibid.
ARTIC. I. *De vocibus per ſe conſideratis, ſive de antiphraſi.* 61
§. I. *De vocibus iiſdem ſenſum oppoſitum, aut contrarium habentibus.* ibid.
§. II. *De vocibus derivatis diverſum à ſua radice ſignificantibus.* 62
ARTIC. II. *De Ironia vocum in certa oratione poſitarum.* ibid.

CAPUT III. *De Metaphora.* 64
ARTIC. I. *De Metaphoris ab homine ad Deum tranſlatis, ſive de* ANΘΡΩΠΟΠΑΘΕΙΑ. 65
§. I. *Partes & membra humana Deo tributa.* ibid.
§. II. *Affectus humani Deo tributi.* 71
§. III. *Actiones humanæ Deo tributæ.* 73
§. IV. *Adjuncta humana Deo tributa.* 86
ARTIC. II. *De Metaphoris ab aliis creaturis ad Deum tranſlatis.* 95
§. I. *Metaphora à beſtiis ad Deum tranſlata.* ibid.
§. II. *Metaphora à plantis ad Deum tranſlata.* 96
§. III. *Metaphora à rebus inanimatis ad Deum tranſlata.* 98
ARTIC. III. *De Metaphoris, quibus ut perſonæ proponuntur, quæ non ſunt; quod loquendi genus* προσωποποιΐαν proſopopœïan *vocant.* 103
§. I. *Membris quibuſdam humani corporis tribuitur, quod ipſius hominis eſt.* ibid.
§. II. *De animalibus brutis verba uſurpantur, quæ proprie hominum ſunt.* 104

Digitized by Google

§. III. *Naſcentibus è terra tribuuntur, quæ hominibus tantum competunt.* 105
§. IV. *Quæ vivi hominis, vel in genere animatorum propria ſunt, ea de inanimatis uſurpantur.* ibid.
§. V. *De regnis, provinciis, & civitatibus, ut de ſingulis hominibus, Scriptura interdum loquitur.* 110
§. VI. *De accidentibus quibuſdam, ut de hominibus, Scriptura interdum loquitur.* 112
ARTIC. IV. *De variis Metaphorarum fontibus.* 113
§. I. *Metaphoræ à Dei nomine deſumtæ.* 114
§. II. *Metaphoræ à Dei actionibus deſumtæ.* 115
ARTIC. V. *De Metaphoris ab Angelis deſumtis.* ibid.
ARTIC. VI. *De Metaphoris à cælo deſumtis.* 116
ARTIC. VII. *De Metaphoris à luce & tenebris deſumtis.* 118
ARTIC. VIII. *De Metaphoris à tempore deſumtis.* 120
ARTIC. IX. *De Metaphoris ab igne, &c. deſumtis.* 123
ARTIC. X. *De Metaphoris ab aëre, &c. deſumtis.* 127
ARTIC. XI. *De Metaphoris ab aqua, &c. deſumtis.* 130
ARTIC. XII. *De Metaphoris à terra, &c. deſumtis.* 136
ARTIC. XIII. *De Metaphoris à metallis, &c. deſumtis.* 142
ARTIC. XIV. *De Metaphoris à terra naſcentibus deſumtīs.* 145
ARTIC. XV. *De Metaphoris ab olea, &c. deſumtis.* 151
ARTIC. XVI. *De Metaphoris à vite, &c. deſumtis.* 153
ARTIC. XVII. *De Metaphoris à re frumentaria deſumtis.* 154
ARTIC. XVIII. *De Metaphoris ab animalibus deſumtis.* 158
§. I. *Metaphoræ ab animalium membris deſumtæ.* ibid.
§. II. *Metaphoræ ab animalium generibus deſumtæ.* 164
§. III. *Metaphoræ ab animalium ſpeciebus deſumtæ.* 167
ARTIC. XIX. *De Metaphoris ab homine, & his, quæ ad illum pertinent, deſumtis,* 177
§. I. *Metaphoræ à corpore humano ejuſque membris deſumtæ.* ibid.
§. II. *Metaphoræ ab iis, quæ ad vitam hominis pertinent, deſumtæ.* 185
§. III. *Metaphoræ ab humanis ſenſibus deſumtæ.* 187
§. IV. *Metaphoræ à vario hominum diſcrimine deſumtæ.* 191
§. V. *Metaphoræ à variis hominum actionibus deſumtæ.* 196
§. VI. *Metaphoræ à ſubjectis continentibus deſumtæ.* 203
§. VII. *Metaphoræ à variis hominum adjunctis deſumtæ.* 210
ARTIC. XX. *De Metaphoris à perſonis, locis, & ritibus ſacris deſumtis.* 220

Digitized by Google

§. I. *Metaphoræ à perſonis ſacris deſumtæ.* 220
§. II. *Metaphoræ à locis ſacris deſumtæ.* 222
§. III. *Metaphoræ à ritibus & actionibus ſacris deſumtæ.* 224

CAPUT IV. *De Synecdoche.* 229
ARTIC. I. *De Synecdoche generis.* 230
ARTIC. II. *De Synecdoche ſpeciei.* 234
ARTIC. III. *De Synecdoche totius pro parte.* 240
ARTIC. IV. *De Synecdoche partis pro toto.* 242

CAPUT V. *De Catachreſi.* 248
ARTIC. I. *De Catachreſtica vocum acceptione.* ibid.
ARTIC. II. *De Catachreſtica vocum conjunctione.* 249
ARTIC. III. *De Catachreſtica vocum permutatione.* ibid.

CAPUT VI. *De Hyperbole & Meioſi.* 250
ARTIC. I. *De Hyperbole Rhetorica.* ibid.
ARTIC. II. *De Hyperbole Logica.* 252
ARTIC. III. *De Meioſi.* 253

CAPUT VII. *De Allegoria.* 255
ARTIC. I. *De Allegoria ſimplici.* ibid.
ARTIC. II. *De Allegoria alluſiva.* 259

CAPUT VIII. *De Proverbio.* 161
ARTIC. I. *De ſententiis integris proverbialibus.* ibid.
ARTIC. II. *De phraſibus proverbialibus.* 262

CAPUT IX. *De Ænigmate.* 264
ARTIC. I. *De Ænigmate ſtricte ſumto.* ibid.
ARTIC. II. *De Ænigmate late ſumto.* ibid.
Appendix de Ὑπαίνιξι. 267

TRACTATUS TERTIUS.

De Schematis ſeu Figuris.

CAPUT I. *De Figuris dictionis.* 269
CAPUT II. *De Figuris ſententiæ.* 276
ARTIC. I. *De Figuris ſententiæ in Logiſmo.* ibid.
ARTIC. II. *De Figuris ſententiæ in Dialogiſmo.* 286

CAPUT III. *De aliis ſententiarum Figuris.* 287
ARTIC. I. *De Figuris ex cauſis deſumtis.* ibid.
ARTIC. II. *De Figuris ex adjunctis deſumtis.* 288
ARTIC. III. *De Figuris ex diverſis ſeu diſparatis deſumtis.* 290
ARTIC. IV. *De Figuris ex oppoſitis & contrariis deſumtis.* ibid.
ARTIC. V. *De Figuris ex comparatis deſumtis.* 292
ARTIC. VI. *De Figuris ex diſtributione deſumtis.* ibid.
ARTIC. VII. *De Figuris ex definitione deſumtis.* 293
ARTIC. VIII. *De Figuris ex Teſtimoniis deſumtis.* 295
§. I. *Teſtimonia è Veteri Teſtamento in Novo laudata.* ibid.
§. II. *Teſtimonia ex profanis auctoribus in N. T. laudata.* 303

LIBER III.

Varia Hebraïca cum ad Grammaticam, tum ad Scripturam ſacram pertinentia.

CAPUT I. *De Accentibus.* 305
ARTIC. I. *De Accentibus tonicis ſeu Grammaticis.* 306
§. I. *De Accentuum tonicorum ſede.* ibid.
§. II. *De Punctorum vocalium mutatione ob accentus.* 311
§. III. *De Accentuum comitatu ſive progreſſu in libris ſoluta oratione ſcriptis.* 312
§. IV. *De eodem comitatu ſive progreſſu in libris metricis.* 316
ARTIC. I. *De accentu Euphonico* Méthegh. 318
ARTIC. II. *De* Maqqáph *&* Pesíq. 320
§. I. *De* Maqqáph. ibid.
§. II. *De* Pesíq. 322
ARTIC. IV. *De variis Accentuum Hebræorum nominibus, etymologia, antiquitate, & cantu.* ibid.
§. I. *De Accentuum Hebræorum nominibus & etymologia.* 325
§. II. *De Accentuum Hebræorum antiquitate.* 327
§. III. *De Accentuum Hebræorum, ſecundum Judæos Germanos, Hiſpanos, & Italos cantu ſeu modulatione.* ibid.

CAPUT II. *De recenti Hebræorum Poëtica.* 337
ARTIC. I. *De Carminum Hebræorum metro, ſcanſione, & cæſura.* 338
ARTIC. II. *De Carminum Hebræorum rhythmo.* 342

ARTIC. III. *De Carminum Hebræorum ſpeciebus.* 342
§. I. *De Carmine Hexaſyllabico ſive Trimetro.* 343
§. II. *De Carmine Heptaſyllabico, ſeu ſeptem ſyllabarum.* 345
§. III. *De Carmine Ogdoaſyllabico, ſive Tetrametro.* 346
§. IV. *De Carmine Enneadecaſyllabico, ſive novem ſyllabarum.* 350
§. V. *De Carmine Decaſyllabico, ſive Pentametro.* 351
§. VI. *De Carmine Hendecaſyllabico, ſive undecim ſyllabarum.* 352
§. VII. *De Carmine Dodecaſyllabico, ſive Hexametro.* 354
§. VIII. *De Carmine Triſdecaſyllabico, ſeu tredecim ſyllabarum.* 358
§. IX. *De Carmine Teſſaradecaſyllabico, ſeu quatuordecim ſyllabarum.* 360
§. X. *De Carmine Pentadecaſyllabico, ſive quindecim ſyllabarum.* 361
§. XI. *De Carmine Hexaſyllabico, ſive ſexdecim ſyllabarum, &c.* ibid.
ARTIC. II. *De Carminibus Hebræorum Acroſtichis.* 367

CAPUT III. *De Numeris Hebræorum.* 376

ARTIC. I. *De numerandi ratione per literas, ſive de notis Arithmeticis.* ibid.
ARTIC. II. *De Numeris per voces integras expreſſis.* 378
§. I. *De Numeris Cardinalibus.* ibid.

APPENDIX I. *De Numerorum Cardinalium analogia, anomalia, & affixis.* 382

APPENDIX II. *De Numerorum Cardinalium tum ſecum invicem, tum cum aliis conſtructione.* 384

§. II. *De Numeris Ordinalibus.* 386
§. III. *De Adverbiis Numeralibus.* 387

CAPUT IV. *De Qabbala.* 389

ARTIC. I. *De Qabbala artificiali.* ibid.
§. I. *De Gematria.* 390
§. II. *De Notariaqon.* 392
§. III. *De Temoura.* 395
ARTIC. II. *De Qabbala inartificiali.* 400

CAPUT V. *De Maſſora.* 405
ARTIC. I. *De Maſſora nomine, definitione & diviſione.* ibid.
ARTIC. II. *De Maſſora circa verſus.* 408
ARTIC. III. *De Maſſora circa voces.* 409
ARTIC. IV. *De Maſſora circa literas.* 413

CAPUT VI. *De Talmude.* 414
ARTIC. I. *De Talmudis nomine, diviſione, ac ætate.* ibid.

Digitized by Google

ARTIC. II. *De Talmudis utriuſque partibus.* 415
§. I. *De ſeminibus.* ibid.
§. II. *De feſtis.* 416
§. III. *De mulieribus.* 417
§. IV. *De damnis.* 418
§. V. *De ſanctitatibus ſive ſacrificiis, &c.* ibid.
§. VI. *De purificationibus.* 419
ARTIC. III. *De præcipuis utriuſque Talmudis editionibus.* 421
§. I. *Talmudis Jeroſolymitani editiones.* ibid.
§. II. *Talmudis Babylonici editiones.* 422

CAPUT VII. *De Kalendario Judaïco.* 425
ARTIC. I. *De diebus, horis, hebdomadis, & annis Judæorum.* ibid.
§. I. *Dies & horæ Judæorum.* ibid.
§. II. *Hebdomades Judæorum.* 426
§. III. *Menſes Judæorum.* 427
§. IV. *Anni Judæorum.* 428
ARTIC. II. *De feſtis Judæorum.* 430
§. I. *Feſtum Paſchatis.* ibid.
§. II. *Feſtum Pentecoſtes.* 431
§. III. *Feſtum Tabernaculorum.* 432
§. IV. *Feſtum Neomeniæ ſive novilunii.* 433
§. V. *Novus annus.* 434
§. VI. *Feſtum Expiationum.* 435
§. VII. *Feſtum lætitiæ Legis.* 437
INDEX I. *Paraſchóth ſive ſectionum Legalium ordine Alphabethico diſpoſitarum.* 438
INDEX II. *Earumdem Paraſchóth cum Haphtaróth ipſis reſpondentibus.* 440
APPENDIX I. *Paraſchóth & Haphtaróth certis quibuſdam feſtis peculiarium.* 443
APPENDIX II. *Quatuor & decem Kalendariorum, quibus Neomeniarum feriæ, menſium Hebraïcorum dies in quos Sabbatha incidunt, & ſectiones Legales in iis legendæ cognoſcuntur.* 446
§. VIII. *Feſtum Encæniorum.* 466
§. IX. *Feſtum* Pourím *ſive Sortium.* ibid.
§. X. *Solemnitas Sabbathi.* 467
ARTIC III. *De Jejuniis Judæorum.* 469
ARTIC. IV. *De Faſtis Judaïcis.* 472

ē iij

Artic. V. *De Neomeniæ Tiſchri inventione.* 478
§. I. *Prima & perpetua Neomeniæ hujus inveniendæ ratio.* ibid.
§. II. *Altera ejuſdem Neomeniæ, Paſchatis, qualitatis, quantitatiſque anni Judaïci ab anno Chriſti 1560. & deinceps inveniendæ methodus.* 491
§. III. *Compendiaria ferias menſium, feſtorum, & Jejuniorum Judaïcorum inveniendi ratio.* 494
§. IV. *Sabbathicarum lectionum in anno Judaïco 5487. annis Chriſti 1726. & 1727. reſpondente exemplum.* 498
§. V. *Scrupula horaria Judaïca in noſtra, & noſtra in Judaïca convertendi ratio.* 499

CAPUT VIII. *De nummis, ponderibus, & menſuris Hebræorum.* 505
Artic. I. *De nummis & ponderibus.* ibid.
§. I. *De Sicli nomine, valore, & forma.* ibid.
§. II. *De aliis Hebræorum nummis.* 514
Artic. II. *De menſuris Hebraïcis.* 522
§. I. *Menſuræ continuorum.* ibid.
§. II. *Menſuræ diſcretorum.* 525

CAPUT IX. *De Tephillin ſeu Phylacteriis, Mezouza, & Talleth.* 528
Artic. I. *De Tephillin ſeu Phylacteriis.* ibid.
Artic. II. *De Mezouza.* 532
Artic. III. *De Talleth.* 535

CAPUT X. *Analyſis grammatica Cantici Moyſi* Cantemus, *&c.* 537

CAPUT XI. *Grammatica Chaldaïca compendium.* 570
Artic. I. *De literis, vocalibus, Daghéſch, Mappíq, & Accentibus.* ibid.
Artic. II. *De Nomine.* 571
§. I. *Nominum Chaldæorum genus.* ibid.
§. II. *Nominum Chaldæorum emphaſis.* 572
§. III. *Nominum Chaldæorum numerus.* 573
§. IV. *Nominum Chaldæorum caſus.* 574
§. V. *Nominum Chaldæorum regimen.* 575
Artic. III. *De Pronomine.* 576
§. I. *Pronomina primitiva ſive perſonalia.* ibid.
§. II. *Pronomina demonſtrativa.* 577
§. III. *Pronomina relativa & interrogativa.* ibid.
§. IV. *Pronomina conjuncta ſive inſeparabilia.* ibid.
§. V. *Pronomina poſſeſſiva.* 578

Digitized by Google

ARTIC. IV. *De Verbis perfectis.* 583
Appendix ad conjugationem Peál. 586
Appendix ad conjugationem Ithpeál. 587
Appendix ad conjugationem Paél. 588
Appendix ad conjugationem Ithpaél. 589
Appendix ad conjugationem Aphél. 590
ARTIC. V. *De Verbis imperfectis.* 591
§. I. *De Verbis defectivis.* ibid.
VERBA DEFECTIVA PE נ. ibid.
Appendix ad conjugationem Peál. 593
Appendix ad conjugationem Aphél. ibid.
VERBA DEFECTIVA Aiín. 594
Appendix ad conjugationem Peál. 596
Appendix ad conjugationem Aphél. ibid.
§. II. *De Verbis quieſcentibus.* 597
VERBA QUIESCENTIA PE א. ibid.
Appendix ad conjugationem Peál. 599
Appendix ad conjugationem Aphél. ibid.
VERBA QUIESCENTIA PE (י). ibid.
Appendix ad conjugationem Peál. 601
Appendix ad conjugationem Aphél. ibid.
VERBA QUIESCENTIA AIIN ו vel (י). 602
Appendix ad conjugationem Peál. 604
Appendix ad conjugationem Aphél. ibid.
VERBA QUIESCENTIA LAMEDH ה. 605
Appendix ad conjugationem Peál. 608
Appendix ad conjugationem Ithpeál. 609
Appendix ad conjugationem Paél. ibid.
Appendix ad conjugationem Ithpaél. 610
Appendix ad conjugationem Aphél. ibid.
ARTIC. VI. *De Verbis cum affixis.* 611
Paradigma conjugationis Peál verbi מְסַר *cum affixis.* 612
Nota ſeu appendix ad Præteritum cum affixis. 615
Nota ſeu appendix ad Bénoní cum affixis. 616
Nota ſeu appendix ad Infinitivum cum affixis. ibid.
Nota ſeu appendix ad Imperativum cum affixis. ibid.
Nota ſeu appendix ad Futurum cum affixis. ibid.
ARTIC. VII. *Analyſis Grammatica diplomatis Artaxerxis.* 617

Admonitio in ſequentem Approbationem.

*S*Ecundi hujus tomi præfationem, quæ futura erat diſſertatio, qua confutarentur principia, quibus innititur nova *Grammatica Hebraïca à punctis aliiſque inventis Maſſorethicis libera*, dum viveret, una cum *Grammatica*, approbaverat vir religioſus æque ac eruditus D. Jacobus PINSSONNAT, linguæ Hebraïcæ profeſſor, & librorum cenſor regius. Verum cum volumen iſtud majorem opinione noſtra in molem excreviſſet; hancce Diatribam in epitomen contraximus. Ei præterea epiſtolii cujuſdam, quod poſt approbatoris mortem typis mandatum eſt, acceſſit confutatio. Quamobrem novæ cenſuræ hanc diſſertationem operæ pretium nobis viſum eſt ſubjicere. Ea provincia ab illuſtriſſimo Regiorum ſigillorum cuſtode tradita eſt viro Hebraïcè & Græcè peritiſſimo, Linguæ S. in Collegio regio profeſſori, vicario regiæ bibliothecæ præfecto, necnon Academiæ Inſcriptionum humaniorumque literarum ſocio D. SALLIER, qui opuſculum iſtud haud indignum judicavit, quod hoc ſuo ſuffragio comprobaret.

APPROBATIO.

JUſſu illuſtriſſimi Regalium ſigillorum cuſtodis legi *præfationem, in qua punctorum vocalium, quod ad eorum ſignificandi poteſtatem attinet; antiquitas ſimul & auctoritas vindicantur*; neque deprehenſum à me quicquam eſt, quominus imprimatur: in qua nimirum multis, gravibus, firmis & illuſtribus argumentis plane explicatis, ſincera ratio legendi veritatem Hebraïcam aſſeritur. Pariſiis die prima Junii, anno ſupra milleſimum ſeptingenteſimo vigeſimo ſexto. SALLIER.

PERMISSIO
RR. P. Superioris Generalis Congregationis S. Mauri.

F. PETRUS THIBAULT Superior Generalis Congregationis S. Mauri, Ordinis S. Benedicti, facultatem concedimus cariſſimo fratri noſtro *D. Petro Guarin*, ejuſdem Congregationis presbytero & Monacho, ut *præfationem, in qua punctorum vocalium, quod ad eorum ſignificandi poteſtatem attinet, antiquitas ſimul & auctoritas vindicantur*, quam elaboravit, quamque vir clariſſimus & eruditiſſimus Dominus SALLIER linguæ Hebraïcæ in collegio regio profeſſor, &c. jubente illuſtriſſimo regalium ſigillorum cuſtode, approbavit, in lucem edere poſſit. In cujus rei fidem has literas propria manu ſubſcriptas, & à Secretario noſtro ſubſignatas dedimus. Pariſiis in Monaſterio S. Germani à Pratis, die tertia Novembris, anno Domini milleſimo ſeptingenteſimo vigeſimo ſeptimo.

F. PETRUS THIBAULT,
Superior Generalis.

De mandato Reverendiſſimi Patris Superioris Generalis.

F. ANTONIUS LAPRADE,
Secretarius.

PRIVILEGE

Digitized by Google

PRIVILEGE DU ROY.

LOUIS, par la grace de Dieu, Roy de France & de Navarre: A nos amez & feaux Conſeillers les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maîtres des Requêtes ordinaires de notre Hôtel, Grand Conſeil, Prevôt de Paris, Baillifs, Sénéchaux, leurs Lieutenans Civils & autres nos Juſticiers qu'il appartiendra, SALUT. Notre bien-amé JACQUES COLLOMBAT l'un de nos Imprimeurs ordinaire, & le ſeul à notre Service pour notre Cabinet, Maiſon, Bâtimens, Arts & Manufactures; Nous ayant fait remontrer qu'il deſiretoit imprimer & donner au Public un Manuſcrit intitulé, *Grammatica Hebräica & Chaldäica; cum Lexico Hebräico & Chaldäico*, &c. s'il Nous plaiſoit luy accorder nos Lettres de Privilege ſur ce neceſſaires. A CES CAUSES, Nous voulant favoriſer ledit Collombat, & luy marquer la ſatisfaction où nous ſommes de ſon attachement auprès de notre Perſonne, Nous luy avons permis & accordé, permettons & accordons par ces Preſentes, d'imprimer ou faire imprimer ledit Livre ci-deſſus ſpecifié en un ou pluſieurs volumes, conjointement ou ſéparément, marge & caractere, & autant de fois que bon luy ſemblera; de le faire vendre & debiter par tout notre Royaume, pendant le temps & eſpace de quinze années entieres & conſecutives, à compter du jour de la date des Preſentes; durant lequel temps faiſons défenſes à toutes ſortes de perſonnes de quelque qualité & condition qu'elles ſoient d'en introduire d'impreſſion étrangere dans aucun lieu de notre Royaume. Comme auſſi à tous Imprimeurs, Libraires & autres, d'imprimer ou faire imprimer, vendre, faire vendre & debiter, ni contrefaire ledit Livre en tout ni en partie, ni d'en faire aucuns extraits, ſous prétexte d'augmentation, correction, changement de titre ou autrement, ſous quelque prétexte que ce puiſſe être, ſans le conſentement par écrit dudit Expoſant, ou de ſes ayans cauſes, à peine de confiſcation des Exemplaires contrefaits, de ſix mil livres d'amende, (de confiſcation des Exemplaires contrefaits, Preſſes & Caracteres qui auront ſervi à ladite contrefaçon, que Nous entendons être ſaiſis en quelque lieu qu'ils ſoient trouvez;) dont un tiers à Nous, un tiers à l'Hôtel-Dieu de Paris, l'autre tiers audit Expoſant, & de tous dépens, dommages & interêts. A la charge que ces Preſentes ſeront enregiſtrées tout au long ſur le Regiſtre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris, & ce dans trois mois de la date d'icelles. Que l'impreſſion de ce Livre ſera faite dans notre Royaume & non ailleurs, en bon papier & en beaux caracteres, conformement aux Reglemens de la Librairie; & qu'avant que de l'expoſer en vente, le Manuſcrit ou Imprimé qui aura ſervi de copie à l'impreſſion dudit Livre, ſera remis dans le même état où l'Approbation y aura été donnée, és mains de notre tres-cher & feal Chevalier Garde des Sceaux de France le Sieur Fleuriau d'Armenonville, Commandeur de nos Ordres; & qu'il en ſera enſuite remis deux Exemplaires dans notre Bibliotheque publique, un dans celle de notre Château du Louvre, & un dans celle de notredit très-cher & feal Chevalier Garde des Sceaux de France le Sieur Fleuriau d'Armenonville, Commandeur de nos Ordres; le tout à peine de nullité des Preſentes: Du contenu deſquelles vous mandons & enjoignons de faire joüir l'Expoſant ou ſes ayans cauſes pleinement & paiſiblement, ſans ſouffrir qu'il leur ſoit fait aucun trouble ou empêchement. Voulons que la Copie deſdites Preſentes, qui ſera imprimée tout au long au commencement ou à la fin dudit Livre, ſoit tenuë pour

duëment ſignifiée, & qu'aux Copies collationnées par l'un de nos amez & feaux Conſeillers & Secretaires, foy ſoit ajoutée comme à l'Original. Commandons au premier notre Huiſſier ou Sergent de faire pour l'execution d'icelles tous actes requis & neceſſaires, ſans demander autre permiſſion, & nonobſtant clameur de Haro, Charte-Normande, & Lettres à ce contraires; Car tel eſt notre plaiſir. DONNÉ à Paris le quatriéme jour du mois de May, l'an de grace mil ſept cent vingt-quatre, & de notre Regne le neuviéme. Par le Roy en ſon Conſeil.

Signé, CARPOT.

Regiſtré ſur le Regiſtre V. de la Chambre Royale des Imprimeurs & Libraires de Paris, num. 846. folio 532. conformement aux anciens Reglemens, confirmez par celuy du 28. Fevrier 1723. A Paris le vingt-ſix May mil ſept cent vingt-quatre. Signé, BRUNET, *Syndic.*

MENDA EMENDATA.

TOMUS PRIMUS.

Præter menda in Tomo I. jam emendata, hæc inſuper, dum Indices texeremus, eodem in volumine ſunt à nobis obſervata.

Numeri Romani præfationes indicant; ceteri, corpus operis.

PAg. xxxvij. lin. 37. 38. lege *Hiſpanorumque.* Pag. 21. lin. 4. &c. מַהְפָּךְ *Mahpách.* Pag. 156. §. I. lin. 5. *interdum.* Pag. 163. col. 2. lin. 26. *feminina.* Pag. 175. col. 1. lin. 9. חַתְחַתִּי. Pag. 178. col. 1. lin. 3. מֵישָׁרִים. Pag. 182. col. 1. lin. 25. הַחֻקִּים. Pag. 196. col. 1. lin. 10. *Michlól.* Pag. 218. col. 1. lin. 10. *vaiiárol.* Pag. 265. col. 1. lin. ult. *Amos.* 6. *v.* 14. Pag. 266. col. 1. lin. 13. *Iſai.* 43. *v.* 23. pro *Num.* 14. *v.* 31. Ibid. col. 2. lin. 26. Mich. Pag. 270. col. 2. lin. 4. *Ruth.* 2. *v.* 9. Pag. 290. col. 1. lin. 5. הבא. Pag. 302. col. 2. lin. 28. חִנָּם. Pag. 318. col. 1. lin. 18. נָגַשׁ. Pag. 339. col. 1. lin. 33. dele *cum* (-) *loco* (-) *ob pauſam.* Ibid. col. 2. lin. 45. dele אֹהַבְךָ *diligit te.* Ibid. col. 2. lin. 48. lege מְצִיאָךְ pro מְצִיאָה. Pag. 355. col. 2. lin. 1. גִּלָּה. Pag. 388. col. 2. lin. 18. אִבְחַת *cuſpis.* Pag. 407. col. 1. lin. 34. פֵּאֵרָךְ. Pag. 409. col. 2. lin. 17. יָגָה. Pag. 411. col. 1. lin. 6. 367. pro 366. Ibid. col. 2. lin. 3. 186. pro 286. Pag. 412. col. 1. lin. 40. 361. pro 161. Pag. 427. col. 2. lin. 42. ἀπωλείας. Pag. 433. col. 1. lin. 34. אֶמְצָן. Ibid. lin. 35. אֲמִינָן. Pag. 440. col. 2. lin. 35. *cap. V. art. V.* pro *cap. I.* &c. Pag. 445. col. 1. lin. 8. נִגַּשׁ. Pag. 452. col. 1. lin. 14. *art. XX. p.* 220. pro *art. VIII.* §. 1. Pag. 456. col. 1. lin. 24. *terra.* Pag. 475. col. 1. lin. 28. *&* pro *eſt.* Pag. 478. col. 2. lin. 20. *primo* pro *ſecundo.* Pag. 480. col. 1. lin. 32. *Rom.* 8. *v.* 15. Pag. 489. col. 2. lin. 10. *eleemoſyna.* Pag. 506. col. 1. lin. 14. *vocem meam.* Pag. 526. col. 1. lin. 10. *concluſit.* Pag. 531. col. 1. lin. 19. *erat.* Pag. 533. col. 1. lin. 1. *Matth.* 4. *v.* 45. Pag. 542. col. 2. lin. 42. *Joan.* 21. *v.* 24. Pag. 587. col. 2. lin. 10. הוֹרִים. Pag. 596. col. 2. lin. 6. *ipſi.*

TOMUS II.

PAg. lxxij. lin. 17. lege *Gen. cap.* 49. *v.* 10. Pag. 5. col. 2. lin. 29. dele *Luc.* 19. *v.* 26. Pag. 11. col. 1. lin. 12. lege 3. *Reg.* 3. *v.* 12. Pag. 15. col. 2. lin. 32. *τὺς*. Pag. 31. col. 2. lin. 44. *quum*. Pag. 47. col. 1. lin. 3. לְחֶם , לֶחֶן. Pag. 48. col. 2. lin. 30. *Bethſaïda*. Ibid. col. 2. lin. 31. *Matth.* 11. *vv.* 21. 23. *&c.* Pag. 55. col. 1. lin. 26. *Luc.* 2. *v.* 48. Pag. 61. col. 2. lin. 6. 7. Job. 1. vv. 5. 11. Pag. 92. col. 1. lin. 12. *ſequutus*. Pag. 95. art. II. lin. 3. *prædita*. Pag. 100. col. 1. lin. 22. *pennis*. Pag. 107. col. 22. lin. 29. *προσωποποιεῖ*. Pag. 114. col. 1. lin. 28. *Sethi*. Pag. 132. col. 2. lin. 27. *χάφορ*. Pag. 160. col. 1. lin. 21. *ἄνεμος*. Ibid. col. 1. lin. 41. *Jonathas*. Pag. 201. col. 1. lin. 12. *militare*. Pag. 202. col. 2. lin. 23. *Jerobaal*. Pag. 206. col. 1. lin. 2. *θησαυρόν*. Pag. 218. col. 1. lin. 5. *ἀπεκδύειν*. Pag. 224. col. 1. lin. 3. *Rom.* 3. *v.* 25. Pag. 235. col. 1. lin. 28. *Jonathæ*. Ibid. col. 2. lin. 39. *ἐν νῷς*. Pag. 253. col. 2. lin. 9. נְחֹשׁ aut נחש. Pag. 267. col. 2. lin. 36. *Idumææ*. Pag. 279. col. 2. lin. 42. *προσωποποιΐα*. Pag. 285. col. 2. lin. 46. מֵה־גִּיחוּתִי. Pag. 288. col. 1. lin. 24. *Iſai.* 30. *v.* 33. Pag. 294. col. 1. lin. 6. *ἐμπορὸν*. Pag. 296. col. 1. lin. 38. *qui*. Pag. 297. col. 1. lin. 21. Γαχώϐ. Pag. 306. lin. 18. *ἀκολουθίαν*. Pag. 315. col. 2. lin. 10. *Zarqá* pro *Zaqéph qatón*. Pag. 321. col. 1. lin. 44. פֶּלֶא. Pag. 368. lin. 13. לְאַסְיָה. Pag. 378. col. 1. lin. 3. לְפָרֵשׁ. Pag. 379. col. 1. lin. 21. שָׁבֻעַ. Pag. 380. col. 2. lin. 21. חָמֵשׁ. Pag. 381. col. 2. lin. 25. עֶשֶׂר. Pag. 394. col. 2. lin. 14. *D.* pro *de*. Pag. 397. lin. ult. *literarum* pro *literam*. Pag. 400. col. 2. lin. 19. 20. *deſignant*. Pag. 423. col. 1. lin. 11. *ex ordine VI*. Pag. 429. col. 1. lin. 41. *ἥλιον*. Pag. 430. col. 1. lin. 6. 7. *enneadecaëterides*. Pag. 440. col. 1. lin. 37. *capitis* 5. Ibid. col. 1. num. XV. חֲדַבֵּר. Pag. 480. col. 1. lin. 31. *ante* pro *poſt*. Pag. 514. col. 1. lin. 7. *ὀβολὸν*. Ibid. lin. 12. *ὀβολὸς*. Pag. 524. col. 1. lin. 10. *ſeu* 16. *digitis*. Pag. 527. col. 2. lin. 29. 30. *pollicem cubicum*. Pag. 576. col. 2. lin. ult. חִמּוֹן. Pag. 578. col. 2. lin. 3. in notis, חִמֵּי. Pag. 582. col. 1. lin. 34. אֲבַחְתִּי. Pag. 630. col. 2. lin. 36. *poſtremam*.

Digitized by Google

ADMONITIO

In Lexicon Hebræo-Chaldaïcum huicce operi grammatico attexendum.

Cum per tempus, quod in hoc ſecundo volumine excudendo ſibi ſumſit Typographus, vocabularium iſtud ſæpius retractare ac locupletare nobis licuerit: quale nunc typis mandetur, Linguæ Sanctæ ſtudioſis operæ pretium eſſe duximus aperire.

I. Non ſolum voces primariæ, ſive radices, verum etiam voces ab eis derivatæ, ſecundum Alphabethi literarum ſeriem hoc in vocabulario diſponuntur; utque radicem inter & ejus ſurculum, quæ intercedit, retineatur affinitas; vocibus derivatis radices à quibus pullulant, continuo ſubjiciuntur.

II. Præter vocum ſignificationes in optimis, quæ hactenus prodierunt, vocabulariis contentas: adjecimus quas ſuppeditant antiquæ Græcæ verſiones τῶν Lxx. Aquilæ, Symmachi, Theodotionis; necnon V. VI. & VII. editiones, quantum earum (ſi Lxx. excipias) nobis ſupereſt in fragmentis, quæ labore improbo, & ſingulari diligentia viri doctiſſimi Flaminius Nobilius, Joannes Druſius, *& omnium noviſſime noſter* D. Bernardus de Montfaucon, *collegerunt.*

III. Expoſita cum ex veteribus, tum ex recentioribus, ſæpe etiam ex linguis Hebraïcæ cognatis, vocum ſignificatione, hæ voces cum omnibus earum accidentibus ita deſcribuntur, ut nulla ſit (modo eam non prætermiſerint Concordantiæ Hebraïcæ) quæ hoc in vocabulario non inveniatur.

IV. Omnes illæ voces ad calcem hujus Lexici ordine Alphabethico exhibentur; ſimulque indicantur operis columnæ in quibus earum analogia aut anomalia vel diſputatur, vel ad grammaticam, quæ de his fuſius agit, ablegatur. Adeo ut, quod in Pſalmos præſtitit Bythneri Lyra prophetica Davidis, *ſive* Analyſis critico-practica Pſalmorum; *id in omnes Scripturæ Hebraïcæ partes exſequatur & hoc vocabularium.*

V. In favorem tyronum, qui nomina propria cum appellativis, & appellativa cum propriis ſæpius confundunt; utraque in hoc Lexico poſuimus, ac propriorum viciniores etymologias, neglectis remotioribus, attulimus: ut qui hujuſcemodi originationibus delectantur, quod palato ſuo ſapiat, in hoc opere inveniant.

VI. Denique hoc vocabularium eadem chartæ ac typorum elegantia, quâ Grammaticum opus, ſed feſtinatione majori à ſe iri excuſum pollicetur Typographus.

GRAMMATICA

דברי חכמים כדרבנות כמשמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרעה אחד׃ קהל פר׳ יב פס׳ יא

GRAMMATICA HEBRAICA.

LIBRI SECUNDI PARS ALTERA.

De Syntaxi figurata.

SYNTAXIS figurata ea eſt, ut diximus tom. 1. pag. 419. quæ à communibus regulis diſcedit, ut ſpeciales quaſdam ſequatur ſtructuræ rationes, quas figuras appellant. Præcipuas linguæ cujuſlibet delicias in iis potiſſimum ſitas eſſe, nemo eſt qui neſciat. Ut enim pictura non ſimplex, ſed quæ variis diſtinguitur coloribus, ſpectantium oculos maxime paſcit; & pratum omnigenis variatum floribus, inambulantibus valde arridet: ita quoque oratio non undique ſui ſimilis, verum ſuis interſperſa figuris, audientium aures mirum in modum demulcet.

Figuræ autem late ſumtæ duplicis ſunt generis; aliæ ſiquidem ad verborum ſtructuram pertinent, quæ Figuræ *Grammaticæ* dicuntur; aliæ vero ad ſermonis ornatum ſpectant, quæ *Rhetoricæ* appellantur; quæque *Tropos* & *Schemata*, ſeu *figuras* cum dictionis, tum ſententiæ complectuntur.

Act. 13. v. 29. *Cumque conſummaſſent* (Judæi) *omnia, quæ de eo ſcripta erant; deponentes eum de ligno, poſuerunt eum in monumento*, nempe Joſeph Arimathæus & Nicodemus. Confer Luc. 23. v. 50. Joan. 19. v. 38.

Alia exempla vide Gen. 14. v. 20.... *Et dedit*, ſupp. Abram. Conf. epiſt. ad Heb. cap. 7. v. 4. Ibid. c. 41. v. 13. *reſtituit*, ſupp. Pharao. Vel tertia illa perſona imperſonaliter reddenda eſt, *reſtitutus ſum*. Ibid. v. 56. *& aperuit Joſeph omnia, in quibus erat*, ſupp. frumentum, quod expreſſit Samaritanus. 2. Reg. 24. v. 1.... *commovit*, ſupp. Satan. (Conf. 1. Paral. 21. v. 1.) 3. Reg. 18. v. 26. Heb. .... *fecerat*, ſupp. *Elias*. Job. 7. v. 4. *metitur*, ſupp. cor meum. Pſal. 33. Heb. 34. v. 18. *clamaverunt*, ſupp. *juſti*, Vulg. Pſal. 49. Heb. 50. v. 3. נִשְׂעֲרָה *commovebitur*, ſupp. terra. Pſal. 104. Heb. 105. v. 40. שָׁאַל *petiit*, ſupp. populus. Prov. 22. v. 27..... *tollat*, ſupp. creditor. Mitto alia exempla, in quibus nominativum hunc ſupplere facile poterit lector quilibet attentus.

II. Accusativi verbum ſequentis. 2. Reg. 6. v. 6. *Poſtquam autem pervenerunt ad aream Nachon*, וַיִּשְׁלַח *extendit Oſa ad arcam Dei*, ſupp. manum, ut ſupplent Lxx. & Vulg.

Alia exempla ſunt Exod. 23. v. 5. *Relinquendo relinquens*, ſupp. rem tuam. 1. Reg. 20. v. 16. *& pepigit*, ſupp. fœdus. Sic c. 22. v. 8. 3. Reg. 8. v. 9. Pſal. 43. Heb. 44. v. 11. *diripiebant ſibi*, ſupp. opes noſtras. Ibid. v. 13. *& non multiplicaſti*, ſupp. rem tuam. Pſal. 102. Heb. 103. v. 9. יִטּוֹר *ſervabit*, ſupp. iram. Sic Nah. 1. v. 2. Jerem. 3. vv. 5. 12. Jerem. 16. v. 7. *frangent*, ſupp. panem, &c.

Luc. 9. v. 52..... *& euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum*, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ, *ut pararent ei*, ſupple, hoſpitium.

Act. 9. v. 34..... *Surge* καὶ στρῶσον σεαυτῷ, *& ſterne tibi*, ſupp. lectum.

1. Pet. 2. v. 23. *Tradebat*, ſupp. ſeipſum, vel cauſam ſuam, vel *judicium ſuum*, Syr.

III. Cujuscunque alius nominis. 4. Reg. 25. v. 3. בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ *nona menſis*, ſupp. die, & quarti, ut partim ſupplentur Jerem. 52. v. 6. בַּחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ *menſe autem quarto, nona* (die) *menſis, obtinuit fames civitatem*, &c. Pſal. 118. Heb. 119. v. 56. *Hæc facta eſt mihi*, ſupp. conſolatio.

Iſai. 2. v. 6. *Quia repleti ſunt præ Oriente*, Vulg. *ut olim*, ſupple, malis.

Matth. 28. v. 1. *prima Sabbathi*, ſupp. die.

Act. 18. v. 22. *Et deſcendens Cæſaream* ἀναβὰς *aſcendit*, ſupple, Jeruſalem, ut ſupplent interpretum doctiſſimi.

In ſpecie ſæpius deficit vox *aliquis*, &c. Matth. 23. v. 34. *Mitto ad vos prophetas*, ſupp. quoſdam. Sic Luc. 11. v. 49. Joan. 16. v. 17. &c.

Marc. 2. v. 1. *Et iterum intravit Capharnaüm*, δι' ἡμερῶν, *poſt dies* ſcilicet aliquot. Sic Gen. 4. v. 3. מִקֵּץ יָמִים *à fine dierum*, id eſt, poſt dies aliquot. Abd. v. 5. *nonne reliquiſſent racemos?* ſuppl. aliquot.

ARTICULUS II.

De Ellipſi Verbi & Participii.

I. Verbi. Gen. 25. v. 28. *Quia venatio in ore ejus*, ſupp. grata erat.

Num. 16. v. 28. *Et non ex proprio ea corde*, ſupp. *protulerim*, Vulg.

1. Reg. 19. v. 3. *Et videbo, quid*, ſupp. reſpondeat.

3. Reg. 14. v. 6. *Ego autem miſſus ſum ad te* קָשָׁה *durum*, ſupp. nuntiaturus.

4. Reg. 25. v. 4. *Omneſque viri bellatores nocte*, ſup. *fugerunt*, Vulg. Conf. Jerem. 52. v. 7.

Jerem. 19. v. 1. *Hæc dicit Dominus: vade & accipe laguneulam figuli teſtaceam*, וּמִזִּקְנֵי *& de ſenioribus populi, & de ſenioribus Sacerdotum*, ſupple, adduc tecum. Sic Lxx. καὶ ἄξεις ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ, καὶ ἀπὸ τῶν ἱερέων, *& adduces*, vel *adduc de ſenioribus populi, & de Sacerdotibus*. Paraph. Chald. ותדבר עמך *& adduces tecum*, &c. Vulg..... *accipe laguneulam à ſenioribus populi, & à ſenioribus Sacerdotum*. At ellipſis & Lxx. verſio

commodiorem ſenſum parere videntur ; ſiquidem Propheta jubetur lagunculam conterere coram iis , quos ſecum adducturus erat , ut liquet ex v. 10. *& conteres lagunculam in oculis virorum , qui ibunt tecum.*

1. Paral. 15. v. 13. *Quia principio vos non* , ſupp. feciſtis hoc.

2. Paral. 13. v. 10. *Nos autem Dominum Deum noſtrum* , ſupp. habemus.

Eſd. 10. v. 19. .... *arietem de ovibus* , ſupp. *offerrent* , Vulg.

Prov. 6. v. 26. *Propter mulierem meretricem uſque ad fruſtum panis* , ſupp. veniet homo , i. ad extremam paupertatem redigetur.

Rom. 2. v. 8. & ſeqq. *Iis autem, qui ſunt ex contentione , .. ira & indignatio* , ſupple , dabitur , erit , &c. V. 9. *Tribulatio & anguſtia in omnem animam hominis operantis malum* , ſupp. veniet. V. 10. *Gloria autem & honor , & pax omni operanti bonum* , ſupple , obtinget , vel reddetur à Domino.

Gal. 5. v. 13. *Tantum ne libertatem in occaſionem carnis* , ſupp. detis.

Frequens eſt ellipſis verbi *caveo.*

Gen. 3. v. 22. *Nunc ergo , ne forte mittat manum ſuam , & ſumat etiam de ligno vitæ , & comedat , & vivat in æternum.* V. 23. *Et emiſit eum Dominus Deus de paradiſo voluptatis* , &c. ſenſus eſt : *Nunc ergo* caveamus , *ne forte mittat manum* , &c.

Ibid. c. 31. v. 31. *Reſpondens autem Jacob dixit Labani : quia timui , quia dixi , ne raperes filias tuas à me* , h. e. quia dixi cavendum eſſe mihi , ne filias tuas mihi eriperes.

Exod. 13. v. 17. *Non duxit eos* (Iſraëlitas) *Deus per viam terræ Philiſthinorum , quamvis eſſet vicina ; quia dixit Deus , ne pœniteret populum cum videret prælium* , &c. hoc eſt , quia dixit Deus cavendum eſſe ne pœniteret populum , &c.

Deut. 29. v. 17. al. 18. *Ne ſit inter vos vir aut mulier , familia aut tribus* , &c. h. e. cavete ne ſit inter vos , &c.

1. Reg. 13. v. 19. *Porro faber ferrarius non inveniebatur in omni terra Iſraël , quia dixerant Philiſthiim , ne faciant Hebræi gladium aut lanceam* , h. e. dixerant Philiſthiim : caveamus ne faciant , &c. Vide c. 27. v. 11. 4. Reg. 2. v. 16. Nehem. 4. v. 12. Job. 36. v. 18. &c.

Item verbi *dico.* Pſal. 2. v. 3. *Dirumpamus vincula eorum* , &c. ſupp. & dixerunt , vel dicendo , aut dicentes : *dirumpamus* , &c. Vide etiam 3. Reg. 20. v. 34. Eccle. 4. v. 4. al. 8. Iſai. 3. v. 7. cap. 14. v. 8. c. 16. v. 4. c. 18. v. 5. c. 22. v. 13. c. 24. v. 14. Jerem. 8. v. 19. c. 11. v. 19. c. 30. vv, 6. 17. c. 49. v. 10. Thren. 3. v, 41. &c.

Huc pertinet ellipſis verbi ad particulam vel *præcedentem* , vel *ſequentem* pertinentis.

Præcedentem. Act. 5. v. 4. τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο ; τί ſcilicet γέγονεν , *quid* eſt , *quod poſuiſti in corde tuo hanc rem ?* quæ ellipſis completur Joan. 14. v. 22. .... τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν , καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ , Vulg. ... *quid factum eſt , quia manifeſtaturus es nobis teipſum , & non mundo ?*

Sequentem. Ante particulas *ſi* , *ne* , ellipſis quandoque verbi eſt , *ut videret* , ſeu *viſurus* , &c, Marc. 11. v. 13. *Cum vidiſſet à longe ficum habentem folia , venit* εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ , *ſi quid forte inveniret in ea* , ſupp. ut videret *ſi quid* , &c.

II. PARTICIPII. Num. 24. v. 19. וְיֵרְדְּ מִיַּעֲקֹב *& dominabitur ex Jacob* , ſupple יֶלֶד *natus.*

1. Reg. 15. v. 7. *Percuſſitque Saül Amalec , ab Hevila donec venias ad Sur* , &c. ſupp. habitantem inde ab Hevila , &c.

Iſai. 57. v. 8. *Quia à me* , ſupp. diſcedens , *diſcooperuiſti* , videlicet turpitudinem tuam.

Ezech. 23. v. 8. *Scortationes ſuas ab Ægypto non reliquit* , ſupp. delatas ab Ægypto , vel cum Vulg. *quas habuerat in Ægypto.*

Mich. 3. v. 3. *Et conciderunt* (oſſa populi mei) *quaſi in lebetem* , ſupp. injicienda ; *& quaſi carnem in medium ollæ* , ſupp. pariter injiciendam.

Ibid. cap. 5. v. 7.... *quaſi ſtillæ ſuper herbam* , ſupp. decidentes.

Marc. 7. v. 4. *Et à foro , niſi baptizentur* , (i. loti fuerint) *non comedunt. A foro* , ſupple, venientes. Ibidem v. 17. *Et cum introiſſet in domum à turba* , ſupp. digreſſus.

2. Theſſ. 1, v. 9. *Qui pœnas dabunt in interitu æternas à facie Domini , & à gloria virtutis ejus* , ſuppl. expulſi à facie Domini , &c.

ARTICULUS III.

De Ellipſi quarumdam vocum in eodem orationis membro.

FREQUENS in Scripturis eſt id genus ellipſeos. 4. Reg. 22. v. 18. *Hæc dicit Dominus Deus Iſraël :* הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמָעְתָּ, Lxx. *οἱ λόγοι οὓς ἤκουσας , verba illa , quæ audiviſti ,* ſupp. eventura quidem erant. V. 19. *Quia autem emollitum eſt cor tuum , & humiliatus es coram Domino ,* &c. non evenient.

Ezech. 47. v. 13. *Hic eſt terminus , in quo poſſidebitis terram in duodecim tribubus Iſraël ;* יוֹסֵף חֲבָלִים *Joſeph funiculos ,* ſupple , duos accipiat ; unum pro Manaſſe , alterum pro Ephraimo. Vulg. *quia Joſeph duplicem funiculum habet.* Chald. *Joſeph accipiat duas partes.*

Alia exempla vide 1. Paral. 18. v. 10. *Et omnia vaſa ,* &c. ſupp. in manu ejus fuerunt, quæ verba 2. Reg. 8. v. 10. ſupplentur. Ibid. c. 28. v. 21. *Et ecce turmæ Sacerdotum ,* &c. ſupp. aderunt tibi.

Matth. 25. v. 9. *Reſponderunt prudentes , dicentes : ne forte non ſufficiat nobis & vobis,* &c. ſubintelligendum : οὐδαμῶς , βλεπτέον γὰρ , &c. *nequaquam , videndum enim ne non ſufficiat nobis & vobis ,* &c.

Marc. 14. v. 49. *Sed ut impleantur Scripturæ ,* ſupp. ſed hoc fit , ut impleantur Scripturæ. Confer Matth. 26. v. 56. Vide & Joan. 15. v. 25.

Luc. 1. v. 17.... *ut convertat corda patrum in filios ;* ſupp. *& corda filiorum in patres ,* ut completur Malach. 4. v. ult. unde contextus ille deſumtus eſt.

Joan. 2. v. 18. *Quod ſignum oſtendis nobis , quia hæc facis ?* ſupp. ut Meſſias. Conf. Jud. 6. v. 17.

Joan. 4. v. 1. *Ut ergo cognovit Jeſus , quia audierant Phariſæi ,* ſupp. & quod ægre ferrent , ac exitium ei molirentur , &c.

1. Cor. 9. v. 4. *Nunquid non habemus poteſtatem manducandi & bibendi ,* ſupp. Eccleſiæ ſumtu.

Gal. 2. v. 9.... *ut nos in gentes , ipſi in circumciſionem* (i. circumciſos) ſupp. apoſtolico munere fungeremur.

Huc pertinet in narratione hiſtorica ellipſis , quando deſunt voces : *inquit , & dixit , at ille dixit ,* &c. 4. Reg. 10. v. 15.... *& ait* (Jehu) *ad eum* (Jonadab) *nunquid eſt cor tuum rectum , ſicut cor meum cum corde tuo ? & ait Jonadab : eſt.* וָיֵשׁ תְּנָה אֶת־יָדֶךָ *ſi eſt , da manum tuam ,* &c. ſupple , inquit , *ſi eſt ,* inquit , *da manum tuam ,* &c. ut ſupplent Lxx, & Vulg.

Luc. 19. v. 25. *Et dixerunt ei : Domine , habet decem mnas.* V. 26. *Dico autem vobis , quia omni habenti dabitur ,* &c. ſupp. inquit , *dico autem vobis ,* inquit , *quia omni habenti dabitur,* &c. Vide Luc. 19. v. 26. Joan. 1. v. 20. &c.

ARTICULUS IV.

De Ellipſi membri integri in oratione connexa.

IN oratione continua modo *prius* , modo *poſterius* membrum deficit.

PRIUS. Matth. 16. v. 7. *At illi cogitabant intra ſe , dicentes : quia panes non accepimus.* Deeſt prius membrum , ſcilicet : ita loquitur Chriſtus , *quia panes* , &c.

Marc. 3. v. 30. *Quoniam dicebant* , &c. his præmitte : Hæc igitur dicebat illis , *quoniam dicebant* , &c.

Luc. 9. v. 13. *Non ſunt nobis pluſquam quinque panes & duo piſces* , adde : itaque , non poſſumus eis dare , quo veſcantur , *niſi forte nos eamus* , &c.

Joan. 5. v. 6. *Hunc cum vidiſſet Jeſus...,*

dixit ei : vis ſanus fieri ? V. 7. *Reſpondit ei languidus : Domine , hominem non habeo* , &c. Deeſt prius orationis membrum : omnino volo ; ſed *hominem non habeo*, &c.

Rom. 15. v. 3. *Etenim Chriſtus non ſibi placuit , ſed* , adde : ſtudio placendi Deo omnia mala tulit , ita ut vere ipſi accident , quod *ſcriptum eſt : improperia* , &c.

2. Theſſ. 2. v. 3. *Ne quis vos ſeducat ullo modo : quoniam* , adde : non veniet dies Domini , *niſi venerit diſceſſio primum* , &c.

POSTERIUS , quod *ἀνανταπόδοτον* vocant. Geneſ. 30. v. 7. *Ait illi Laban :* אם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ *ſi inveni gratiam in conſpectu tuo : experimento didici quia benedixerit mihi Deus propter te.* Poſt illa verba : *ſi inveni gratiam* , &c. deeſt : maneas mecum , aut quid ſimile ; ratio enim ſequitur : *experimento didici* , &c.

2. Reg. 5. v. 8. *Qui percuſſerit Jebuſæum* , &c. adde : is erit princeps & dux , ut ſuppletur 1. Paral. 11. v. 6.

Jerem. 46. v. 18. *Sicut Thabor in montibus , & ſicut Carmelus in mari eſt :* adde , ſic veniet verbum hoc ſuper Ægyptum.

Matth. 6. v. 25. *Nonne anima plus eſt quam eſca* , &c. ſupple : quanto magis Deus , qui animam & corpus conceſſit , alimenta & veſtimenta dabit ?

Matth. 8. v. 9. *Nam & ego homo ſum ſub poteſtate conſtitutus , habens ſub me milites ; & dico huic : vade , & vadit ; & alii : veni , & venit ; & ſervo meo : fac hoc , & facit* , ſupp. quanto magis tu , qui omnium Dominus es , imperare vel ſolo verbo poteris , ut convaleſcat ſervus meus.

Marc. 11. v. 32. *Si dixerimus : ex hominibus* , ſupp. non bene nobis cedet ; ſequitur enim : *timebant populum.* Vide etiam Luc. 2. v. 21. Joan. 3. v. 2. 1. Petr. 2. v. 4. &c.

In collationibus ſimilium , membrum poſterius quandoque deficit ; quæ ellipſis etiam *ἀνανταπόδοτον* dicitur. Rom. 5. v. 12. *Propterea ſicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit , & per peccatum mors* , &c. deeſt *ἀπόδοσις* , ſic per unum hominem , Chriſtum videlicet , juſtitia in mundum venit , & per juſtitiam vita æterna. Quod membrum verſibus ſequentibus innuitur.

1. Tim. 1. vv. 3. 4. *Sicut rogavi te* , &c. ſupple poſt duos illos verſus , ita rogo te iterum , ut illic maneas , &c.

2. Tim. 2. v. 20. *Sicut in magna domo* , &c. ſupple : ſic in Eccleſia , quæ domus Dei eſt , non ſolum ſunt pii & electi , verum etiam impii & reprobi , quorum illi vaſis aureis & argenteis , hi ligneis & teſtaceis ſignificantur.

ARTICULUS V.

De Ellipſi vocis ex voce conjugata eruendæ.

VOx , quæ ex alia conjugata repetitur , eſt vel *Nomen* , vel *Verbum.*

NOMEN. Gen. 4. v. 5 ... וַיִּחַר לְקַיִן *& exarſit Caino* , ſupp. חָרוֹן *ira ;* quod nomen in verbo חָרָה latet. Vulg. *iratuſque eſt Cain* , &c. Vide v. 6. c. 18. v. 30. Jon. 4. vv. 1. 9. &c.

Exod. 15. v. 1. אָשִׁירָה *cantabo* , ſupp. שִׁיר *canticum.*

Levit. 4. v 2. *Anima , quæ peccaverit per errorem contra omnia mandata Dei , quæ præcepit ut non fierent* , &c. ſupp. חַטָּאת *peccata ;* quæ vox latet in verbo præcedenti תֶחֱטָא *peccaverit* , ac ſenſus eſt : *anima quæ peccaverit per errorem contra omnia mandata Dei* peccata , *quæ præcepit ut non fierent* , i. ſecundum idioma Hebraicum , quæ omnino ne fierent prohibuit.

Num. 11. v. 14. *Non poſſum ego ſolus ferre totius populi hujus* , ſupp. מַשָּׂא *onus , pondus* , ex vv. 11. 17. eaque vox in verbo præced. נְשֹׂא includitur.

Pſal. 75. Heb. 76. v. 12. נִדְרוּ *vovete & reddite Domino* , ſupp. נְדָרִים *vota ;* quæ vox in verbo נִדְרוּ latet.

Oſe. 9. v. 4. *Non libabunt Domino vinum , & non placebunt ei* , ſupp. libamina eorum.

Matth. 20. v. 12. *Hi noviſſimi una hora ἐποίησαν fecerunt* , ſupp. *ποίησιν* , *facturam* , ſeu *opus.*

VERBUM. 1. Reg. 13. v. 8. *Et exſpectavit* (Saül) *ſeptem dies*, לַמּוֹעֵד אֲשֶׁר שְׁמוּאֵל *ſecundum condictum tempus, quod Samuel*, ſupp. יָעַד *condixerat*, quæ vox deliteſcit in nomine מוֹעֵד. Vulg. eodem ſenſu: *juxta placitum Samuelis.* Integra phraſis legitur 2. Reg. 20. v. 5. *Abiit ergo Amaſa ut convocaret Judam, & moratus eſt* מִן־הַמּוֹעֵד אֲשֶׁר יְעָדוֹ *ultra tempus ſtatutum, quod ei conſtituerat* (David). Vulg. *ultra placitum Regis.*

2. Paral. 2. v. 4. *Ad adolendum coram illo incenſum aromatum, & diſpoſitionem jugem*, &c. ſupp. & ad diſponendam.

Pſal. 93. Heb. 94. v. 10. *Qui corripit gentes, non arguet? qui docet hominem ſcientiam*, ſupple, non ſciet? quod verbum in nomine conjugato *ſcientiam* latet.

Oſe. 1. v. 2. *Sume tibi uxorem fornicationum, &* יַלְדֵי *filios fornicationum*, ſupp. cum Vulg. *& ſac*, vel הוֹלֵד *genera*, quod verbum in præced. nomine יַלְדֵי *filios* includitur.

Mich. 7. v. 3. *Et judex propter retributionem*, ſupp. judicat, quod verbum in conjugato nomine *judex* deliteſcit.

Matth. 26. v. 54. *Quomodo ergo implebuntur Scripturæ*, ſupp. quibus ſcriptum eſt, *quia ſic oportet fieri?*

Rom. 13. v. 7. *Reddite ergo omnibus* τὰς ὀφειλὰς, *debita*, τῷ τὸν φόρον, *cui tributum*, ſupp. ὀφείλετε *debetis*; illud enim verbum in præcedenti nomine ὀφειλὰς *debita* includitur. φόρον *tributum*, ſupp. reddite, &c.

ARTICULUS VI.

De Ellipſi vocis ex voce contraria eruenda.

VOx contrária, ex qua alia ſubintellecta eruenda eſt, modo *præcedit*, modo *ſequitur.*

PRÆCEDIT. Pſal. 64. Heb. 65. v. 9. *Egreſſus matutini*, ſupp. temporis, & (ingreſſus) *veſpere*, i. veſpertinos *delectabis.* Vox *ingreſſus* includitur in præcedenti contraria *egreſſus*; ac ſenſus eſt: homines mane egredientes domo ad laborem, & ſero ingredientes, ſeu regredientes domum ad quietem, delectabis.

Pſal. 83. Heb. 84. v. 11. *Quia melior eſt dies una in atriis tuis, ſuper millia*, ſcilicet alibi, ſeu in alio loco tranſacta, quod latet in vocibus *atriis tuis.*

Prov. 19. v. 1. *Melior eſt pauper .... perverſo labiis ſuis*, &c. ſupp. cum Vulg. *divite*, quæ vox latet in oppoſita *pauper.*

Cap. 24. v. 18. *Ne forte videat Dominus, & diſpliceat ei, & auferat ab eo* (inimico tuo) *iram ſuam*, ſupp. & convertat in te.

1. Tim. 4. v. 3. *Prohibentium nubere, abſtinere à cibis*, &c. ſupp. jubentium *abſtinere*, &c. quæ vox eruitur ex contraria præcedenti *prohibentium.*

SEQUITUR. Gen. 33. v. 10. *Dixitque Jacob:* אַל־נָא *ne queſo*, ſupp. recuſes; latet enim illa vox in contraria, quæ ſequitur, וְלָקַחְתָּ *accipe munuſculum de manibus meis.*

Ibid. c. 49. v. 4. *Rapiditate, inſtar aquarum*, ſupp. effluas, diffluas; quod ex ſequenti voce eruitur: *ne excellas*, Vulg. ſenſum recte expreſſit: *effuſus es ſicut aqua, non creſcas.*

Jud. 5. v. 6. *In diebus Jahel quieverunt*, vel *ceſſaverunt ſemitæ*, ſupp. rectæ; ſequitur enim: *& qui ingrediebantur per eas, ambulaverunt per calles devios*; ex quibus verbis ultimis eruitur vox *rectæ* in priori membro ſupplenda.

1. Reg. 20. v. 10. *Et dixit David ad Jonathan: quis renuntiabit mihi*, ſupp. bonum, quod dixerit tibi pater tuus; quæ ſententia latet in verbis ſequentibus: *aut quid reſponderit tibi pater tuus duri.* Conf. vv. 12. 13. ex quibus patet illa oppoſitio.

Pſal. 65. Heb. 66. v. 20. *Benedictus Deus, qui non amovit orationem meam*, ſupp. à ſe, *& miſericordiam ſuam à me.*

Luc. 13. v. 9. *Et ſiquidem fecerit fructum*, ſupp. relinques, ut patet ex membro ſequenti: *ſin autem; in futurum ſuccides eam* (ficulneam).

ARTICULUS VII.

De Ellipſi vocis ex voce analoga & correlata eruendæ.

GEN. 50. v. 23. *Filii quoque Machir filii Manaſſæ* ילדו Lxx. ἐτέχθησαν, Vulg. *nati ſunt ſuper genua Joſeph*, Vulg. *in genibus*, h. e. poſiti ſeu educati ſunt ſuper genua Joſeph; naſci enim & educari ſibi invicem reſpondent.

Levit. 21. v. 4. *Non polluet ſe* (Sacerdos) *maritus in populis ſuis*, ſupple, pro uxore, quam duxit è populis ſuis. Vox *uxor* in præcedente analoga *maritus* includitur.

Deut. 15. v. 12. *Cum tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, aut Hebræa*, ſupp. ſoror, quæ vox in præcedenti correlata *frater* comprehenditur.

Pſal. 141. Heb. 142. v. 5. *Reſpice ad dexteram, & vide*, ſupp. ad ſiniſtram.

Marc. 1. v. 6. *Et erat Joannes veſtitus pilis cameli*, καὶ ζώνην δερματίνην, *& zona pellicea circa lumbos ejus*, &c. ſupp. cinctus erat, ut ſupplevit Syrus; veſtiri enim & cingi, ſibi mutuo reſpondent.

Joan. 7. v. 39. *Hoc autem dixit de Spiritu ſancto, quem accepturi erant credentes in eum;* οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον, *nondum enim erat Spiritus ſanctus*, ſupp. διδόμενον, *datus*, quæ vox in correlata præcedenti latet; *dare* enim & *accipere* ſunt relata. Eam exprimunt Vulg. Syr. & Arabs; eaque in mſſ. quibuſdam codd. à D. Mill. pag. 218. laudatis conſpicitur.

Rom. 14. v. 21. *Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere vinum, neque* (ſupp. quidquam facere) *in quo frater tuus offenditur.* Actiones particulares *manducare* & *bibere* generali *facere* reſpondent.

ARTICULUS VIII.

De Ellipſi Nominis & Pronominis ex membro præcedente repetendi.

NOMINIS. Gen. 14. v. 20. *Et dedit ei* (Melchiſedecho) *decimas ex omnibus*, dedit, ſcilicet Abram, ex v. 19. Vide etiam ſupra pag. 3. col. 1.

Cap. 34. v. 5. *Jacob autem audivit*, כִּי טִמֵּא אֶת־דִּינָה בִתּוֹ *quod vitiaſſet Dinam filiam ſuam*, &c. *quod vitiaſſet*, ſupp. Sichem filius Hemor, qui v. 2. memoratur. Lxx. hanc ellipſin ex parte ſuppleverunt. Ἰακὼβ δὲ ἤκουσεν, ὅτι ἐμίανεν ὁ υἱὸς Ἐμμὼρ Δείναν τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, *Jacob autem audivit, quod vitiaſſet filius Hemor Dinam filiam ſuam*, &c.

Amos. 8. v. 14. *Vivit Deus tuus, Dan: & vivit via Berſabee*, ſupp. Deus *via Berſabee*, i. Deus ille, ad quem colendum itur Berſabee. Lxx. Ζῇ ὁ θεός σου, Δὰν, καὶ ζῇ ὁ θεός σου, Βηρσαβεὲ, *Vivit Deus tuus, Dan, & vivit Deus tuus, Berſabee.* Vocem θεὸς *Deus* expreſſerunt in altero membro ex priori deſumtam.

Luc. 22. v. 37. *Etenim ea, quæ ſunt de me*, ſupp. γεγραμμένα, *ſcripta, finem habent*: quæ vox in eodem verſu præcedit: *Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc* τὸ γεγραμμένον, *quod ſcriptum eſt, oportet impleri in me.*

1. Petr. 2. v. 6. *Propter quod* περιέχει ἐν τῇ γραφῇ, *continet in Scriptura*, ſupple, Deus, cujus mentio præcedit v. 5. Interp. Lat. *continet Scriptura*, legebat περιέχει ἡ γραφὴ, ut habent quidam codd. mſſ. Vide D. Mill. p. 555.

1. Joan. 2. v. 2. *Et ipſe* (Chriſtus) *eſt propitiatio pro peccatis noſtris; non pro noſtris autem tantum, ſed etiam pro totius mundi*, ſup. peccatis.

PRONOMINIS. Iſai. 40. v. 13. מִי *quis adjuvit Spiritum Domini, & vir conſilii ejus?* &c. ſupp. וּמִי *& quis*, ex membro præcedenti; *& quis vir conſilii ejus?* &c. Lxx. καὶ τίς αὐτοῦ σύμβουλος ἐγένετο; & Vulg. *aut quis conſiliarius ejus fuit?*

ARTICULUS

ARTICULUS IX.

De Ellipſi Verbi ex membro præcedente repetendi.

GEN. 1. v. 30. Heb. *Cunctis autem animantibus terræ.... omnem herbam viridem*, ſupp. ex v. 29. *dedi.*

2. Reg. c. 19. v. 12. *Quare noviſſimi eſtis ad reducendum regem in domum ſuam, cum ſermo totius Iſraëlis pervenerit ad regem*, ſupp. de reducendo eo *in domum ſuam.*

3. Reg. 20. v. 34. *Et dixit* (Benadad) *ei* (Achab regi Iſraëlis) *civitates, quas tulit pater meus à patre tuo, reddam; & plateas fac tibi in Damaſco, ſicut fecit pater meus in Samaria.* Poſt hæc verba ſupple: & dixit Achab: *& ego fœderatus* אֲשַׁלְּחֶךָּ, Lxx. ἐξαποστελῶ σε *dimittam te.* Vulg. *recedam à te*, &c. nam hæc verba non ſunt Benadad regis Syriæ, qui ſupplex venerat, ſed Achab regis Iſraël.

Prov. 17. v. 21. *Qui gignit ſtultum, ad mœrorem ſibi*, ſupp. ex membro præcedenti, gignit; ſequitur enim: *ſed nec pater in fatuo lætabitur.*

Cap. 21. v. 10. *Cum ceſſat litigium, etiam ignominia*, ſupp. ceſſat. Alia exempla vide Exod. 22. v. 15. Deut. 1. v. 4. Pſal. 44. Heb. 45. v. 4. Prov. 10. v. 13.

Quandoque præter repetitionem, etiam numeri, perſonæ, & tempora mutantur. 4. Reg. 9. verſ. 27. *Perſequutuſque eſt eum* (Ochoſiam) *Jehu & ait: etiam hunc percutite in curru ſuo;* ſupp. cum Vulg. & percuſſerunt eum *in aſcenſu Gaver*, &c.

Iſai. 10. v. 31. *Migravit Medemena, habitatores Gabim confortamini*, ſupp. ad migrandum; non enim fortitudo, ſed pavor, hoc & præcedd. vv. 29. 30. deſcribitur.

Joan. 15. v. 4. *Manete in me, & ego in vobis*, ſupp. ex membro præced. manebo.

Epheſ. 1. v. 12. *Ut ſimus in laudem gloriæ ejus, nos* τοὺς προηλπικότας, *qui ante ſperavimus in Chriſto.* v. 13. *In quo & vos*, ſupp. ἠλπίκατε, *ſperaſtis, cum audiſſetis verbum veritatis*, &c.

2. Theſſ. 2. v. 7. *Tantum ut, qui tenet nunc*, ſupp. cum Vulg. *teneat, donec de medio fiat.* Vide 1. Cor. 4. v. 15. 2. Cor. 11. v. 22. Gal. 2. v. 7. 1. Joan. 2. v. 22.

ARTICULUS X.

De Ellipſi particulæ ex membro præcedenti repetendæ.

CUMPRIMIS attendenda eſt particula *negativa*, quæ in ſequentia commata vim ſuam non raro extendit.

Pſal. 9. v. 19. *Quoniam non in finem oblivio erit pauperis: patientia pauperum*, ſupp. cum Lxx. & Vulg. לֹא *non peribit in finem.* Vide 1. Reg. 2. v. 3. Pſal. 43. Heb. 44. v. 19. Prov. 25. v. 27. c. 30. v. 3. Iſai. 38. v. 18. c. 41. v. 28. &c.

Matth. 10. v. 38. *Qui non accipit crucem ſuam, &*, ſupp. non *venit poſt me; non eſt me dignus.* Vide Joan. 15. v. 22.

Alia negativa פֶּן in ſequenti membro repetitur. Exod. 19. v. 21. *Deſcende & conteſtare populum, ne forte velit tranſcendere terminos ad videndum Dominum, &*, ſupple פֶּן ne *pereat ex eis plurima multitudo.* Vide Iſai. 6. v. 10. ubi hæc particula negativa quater ex priori membro repetenda eſt. Sic de aliis particulis.

אֵיךְ *Quomodo?* Pſal. 72. Heb. 73. v. 19. *Quomodo facti ſunt in deſolationem?* (quomodo) *ſubito perierunt?* &c.

אֵיכָה idem. Thren. 1. v. 1. *Quomodo ſedet ſola civitas plena populo?* (quomodo) *facta eſt quaſi vidua domina gentium?* (quomodo) *princeps populorum facta eſt ſub tributo?*

כַּמָּה *Quoties?* Job. 21. v. 17. *Quoties lu-*

cerna impiorum extinguetur ? & (ſupp. quoties) *ſuperveniet eis inundatio ?* & (quoties) *dividet eis dolores furoris ſui ?* Atque ita in tribus ſequentibus verſiculis.

לָמָּה *Quare ?* Pſal. 2. v. 1. *Quare fremuerunt gentes ,* & (quare) *populi meditati ſunt inania ?* v. 2. (Quare) *adſtiterunt reges terræ ?* & (quare) *principes convenerunt in unum ?*

מֶה *Quam ? quid ?* Joël. 1. v. 18. *Quid ingemuit animal ?* (quid) *mugierunt greges armenti ?*

עַד־מֶה *Uſquequo ?* Pſal. 4. v. 3. *Filii hominum , uſquequo gravi corde ?* (uſquequo) *diligitis vanitatem ?* (uſquequo) *quæritis mendacium ?* Ita Lxx. qui pro עַד־מֶה כְבוֹדִי לִכְלִמָּה *uſquequo gloriam meam in ignominiam ,* ſupp. vertetis , legebant כְּבוֹדֵי לֵב לָמָּה diviſa voce לִכְלִמָּה , & mutato כ in ב . Aq. ἕως πότε οἱ ἔνδοξοί μου , *uſquequo glorioſi mei ?* S. Hieron. *inclyti mei* , legebant כְּבוֹדַי . Sym. ἕως πότε ἡ δόξα μου , *uſquequo gloria mea* , legeb. ut Heb.

עַד־מָתַי idem. Pſal. 93. Heb. 94. v. 3. *Uſquequo peccatores , Domine , uſquequo peccatores gloriabuntur ?* v. 4. (Uſquequo) *effabuntur* & *loquentur iniquitatem ?* (uſquequo) *loquentur omnes , qui operantur injuſtitiam ?*

ARTICULUS XI.

De Ellipſi vocum conjunctarum ex membro præcedente repetendarum.

NUM. 24. v. 22..... *quouſque erit ?* ſupp. ex v. præced. in petra nidus tuus ?

Ibid. c. 26. v. 1. *Loquutus eſt autem Dominus ad Moyſen* & *Eleazarum filium Aaron , Sacerdotem , dicens :* v. 2. *Numerate ſummam filiorum Iſraël à viginti annis* & *ſupra .....* v. 3. *Loquuti ſunt itaque Moyſes* & *Eleazar ad eos .... dicendo : à filio viginti annorum* & *ſupra , ſicut præcepit Dominus Moyſi* , &c. Repetendum ex v. 2. Numerate ſummam filiorum Iſraël à filio viginti annorum & ſupra , &c.

Joſue 24. v. 19. *Dixitque Joſue ad populum : non poteritis ſervire Domino : Deus enim ſanctus eſt* & *fortis æmulator* , &c. ſupp. ſi idola colueritis , quod membrum in præcedenti ſermone , præſertim verſibus 14. 15. 16. exſtat, & in ſequentibus 20. & 23.

Pſal. 83. Heb. 84. v. 4. *Etenim paſſer invenit ſibi domum ,* & *turtur nidum ſibi , ubi ponat pullos ſuos ; altaria tua , Domine virtutum* , &c. ſupp. ex membro præcedente : ſic anima mea deſiderat invenire *altaria tua , Domine virtutum* , &c. vel , ſic *altaria tua , Domine virtutum* , domus noſtra ſunt , refugium noſtrum , & quaſi nidus noſter.

Zach. 14. v. 18. *Quod ſi familia Ægypti non aſcenderit ... nec ſuper eos* , ſupp. ex v. præced. erit pluvia.

Matth. 2. v. 10. *Videntes autem ſtellam , gaviſi ſunt gaudio magno valde* , ſtellam , ſupp. ex v. 9. ſtantem ſupra , ubi erat puer.

Marc. 5. v. 23. *Et deprecabatur eum multum , dicens : quoniam filia mea in extremis eſt ,* ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας , *ut , cum veneris , imponas ei manus* , ſupp. ex verſus initio : rogo te *ut cum veneris imponas ei manus.* Vulg. & Syrus : *Veni , impone manum ſuper eam.* Sic etiam mſ. Veleſ. ἐλθὲ , ἐπίθες αὐτῇ τὴν χεῖρά σου. In antiquiſſimo Bezæ mſ. codice legitur. ἐλθὲ , ἵνα ἐλθὼν , &c. *veni , ut cum veneris imponas* , &c.

Joan. 1. v. 18. *Deum nemo vidit unquam : unigenitus filius , qui eſt in ſinu patris , ipſe enarravit* , ſupp. ex priori membro : *filius , qui eſt in ſinu patris* , ipſe vidit eum ſolus, & *ipſe* (eum) *enarravit.*

Joan. 9. v. 3. *Neque hic peccavit , neque parentes ejus* , repete ex fine verſus præcedentis : *ut cæcus naſceretur.* Alias videri poſſet peccatum omnino in illis negari.

1. Joan. 2. v. 19. *Ex nobis prodierunt , ſed non erant ex nobis ; nam ſi fuiſſent ex nobis , permanſiſſent utique nobiſcum : ſed ut manifeſti ſint , quoniam non ſunt omnes ex nobis* , poſt alterum *ſed* repete cum Syro : ex nobis prodierunt , *ut manifeſti ſint* , &c.

Digitized by Google

ARTICULUS XII.

De Ellipſi vocis ex membro ſequenti repetenda.

NUM. 9. v. 5. *Et celebraverunt Paſcha in primo*, ſupp. menſe, quæ vox ſtatim ſequitur: *quartadecima die hujus menſis*, &c.

Joſ. 3. v. 3. *Quando videritis arcam fœderis Domini Dei veſtri, & Sacerdotes ſtirpis Leviticæ portantes eam*, ſupp. proficiſcentes, ex verbo mox ſequente: *Vos quoque proficiſcemini è loco veſtro*, &c.

Prov. 13. v. 1. *Filius ſapiens eruditioni patris*, ſupp. auſcultat, ex membro ſequenti: *& deriſor non auſcultat increpationi.*

Alia exempla vide 3. Reg. 33. v. 12. in cujus fine addendum *inter reges*, ex v. 13. Ibid. c. 14. v. 15. poſt vocem *Iſrael*, adde *movendo*, ex membro ſeq. 1. Paral. cap. 4. v. 7. poſt *Ethan*, adde *Cos*, ex v. 8. V. 13. poſt *Hathath*, adde cum Vulg. *Maonathi*, ex v. 14. Cap. 7. v. 18. poſt *Mohola*, adde *Semida*, ex v. 19. Et ſic ſæpe in hoc primo Paralipomen. libro.

Pſal. 88. Heb. 89. v. 8. זְכָר־אֲנִי מֶה־חָדֶל *memorare*, ſupp. ex verbis ſeqq. מָה *quid ergo ſim, quid tempus meum*, i. memento quam fragilis ſim, quam brevis ſit vita mea in hoc ſæculo. Lxx. *Quæ mea ſubſtantia*, ſenſum non verba reddidere.

Eccle. cap. 7. v. 29. Poſt *virum*, adde rectum, & poſt *mulierem*, ſupple, rectam, ex verſ. ſeq.

Iſai. 31. v. 5. *Sicut aves volantes*, ſupple, protegunt, videlicet nidum ſuum, ex v. ſeq.

Habac. 2. v. 3. *Quia adhuc viſio in conſtitutum tempus*, ſupple ex ſeqq. differetur. Vulg. *procul.*

Epheſ. 2. v. 1. *Et vos, cum eſſetis mortui delictis & peccatis veſtris*, &c. ſupp. ex v. 5. συνεζωοποίησε, *convivificavit*

ARTICULUS XIII.

De Ellipſi vocum in priori membro ex poſteriori, & in poſteriori ex priori repetendarum.

HÆc viciſſitudo Elliptica, quam nonnulli *metalepſin* vocant, occurrit vel in vocibus *ſingulis*, vel in vocibus *complexis.*

I. IN VOCIBUS SINGULIS. Prov. 10. v. 1. *Filius ſapiens lætificat patrem*, ſupp. & matrem, ex poſteriori membro: *filius vero ſtultus mæſtitia eſt matris ſuæ*, repete, & patris, ex priori. Vide c. 15. v. 20. c. 17. v. 25. c. 23. v. 24. c. 30. v. 17. &c. hæc enim figura frequens eſt in Proverbiis.

Rom. 10. v. 9. *Quia ſi confitearis in ore tuo Dominum Jeſum*, ſupp. & in corde tuo credideris, ex membro ſequenti: *Et in corde tuo credideris*, repete ex priori membro: & in ore tuo confitearis, *quod Deus illum ſuſcitavit à mortuis, ſalvus eris.* Ut enim aliquis ſalutem conſequatur, ſatis non eſt ut ore confiteatur Jeſum eſſe Dominum; id etiam & corde credere debet; ſicuti interdum non ſufficit credere, ſed etiam confiteri neceſſe eſt.

II. IN VOCIBUS COMPLEXIS. Jud. 21. v. 11. *Omne generis maſculini, & mulieres, quæ cognoverunt virum, interficite*, ſupp. ex verſu ſequenti cum Lxx. τὰς δὲ παρθένους περιποιήσασθε, Vulg. *virgines autem reſervate.* V. 12. *Inventaque ſunt in Jabes Galaad quadringentæ puellæ, quæ neſcierunt viri torum, & adduxerunt eas ad caſtra in Silo in terra Chanaan*, repete ex verſu 11. mulieres vero, quæ cognoverunt virum, una cum maſculis interfecerunt. Vide etiam Gen. 11. vv. 7. 8.

Pſal. 1. v. 6. *Quia novit Dominus viam juſtorum*, ſupp. ex altero membro, ideo non pe-

ribit. *Et iter impiorum peribit*, repete ex priori hemiſtichio, quia Dominus eam non novit. In priori ſiquidem membro ponitur cauſa, reticetur eventus; in poſteriori autem, ponitur eventus, cauſa reticetur. Vide Pſal. 41. Heb. 42. v. 9. Iſai. 32. v. 3.

Joan. 14. v. 10. *Verba, quæ ego loquor vobis, à me ipſo non loquor;* ſupple ex poſteriori membro: & opera, quæ facio, à me ipſo non facio; *Pater autem in me manens, ipſe facit opera*, quæ facio; adde etiam ex priori verſus parte: & verba, quæ ego loquor vobis, ipſe loquitur; ſicque ſenſus integer eſt & completus.

Hæc de Ellipſi, cum iis quæ in Syntaxi ſimplici attulimus, ſufficiant.

CAPUT II.

De Pleonaſmo.

PLEONASMUS [πλεοναςμὸς] ellipſi è diametro opponitur. Figura eſt, qua verba, aut ſententiæ, in oratione abundant. Neque tamen omnino otioſa ſunt ac inutilia, quæ repetuntur; ea enim *vel* rem plenius exponunt, *vel* emphaſin indicant, *vel* affectum dicentis arguunt, *vel* diſtributionem exprimunt, *vel* denique *pertinent*, ut ait Aug. in Pſal. 104. tom. IV. nov. edit. col. 1187. *ad eloquutionis varietatem medentem faſtidio, non ad diverſitatem ſententiarum.*

Ille autem Pleonaſmus, ſeu repetitio, fit vel penes *verba*, ſeu *voces*; vel penes *ſenſum*. Penes verba, cum eadem vox, vel plures repetuntur; penes ſenſum, quando eadem ſententia iteratur, vel per ſynonyma *affirmantia*, vel per ſynonyma *oppoſita* & *negantia*, vel per ſynonyma *exegetica*, hoc eſt, figuratam loquutionem explicantia. Agemus I. de Pleonaſmo, voces quod attinet. II. De Pleonaſmo, quod ſpectat ad ſenſum.

ARTICULUS I.

De Pleonaſmo repetitionis ejuſdem, ad verba, ſeu voces, quod attinet.

ISTÆC repetitio vel eſt *unius* vocis, vel *plurium.*

I. UNIUS VOCIS. Exod. 12. v. 50. *Feceruntque omnes filii Iſrael, ſicut præceperat Dominus Moyſi & Aaron*, כֵּן עָשׂוּ, Lxx. οὕτως ἐποίησαν, *ſic fecerunt*; q. d. diligenter & cum ſtudio exſequuti ſunt. Vulg. hæc ultima verba quaſi ſupervacanea neglexit.

3. Reg. 2. v. 4. *Ut confirmet Dominus ſermones ſuos, quos loquutus eſt de me*, vel *mihi*, לֵאמֹר *dicens: ſi cuſtodierint filii tui vias ſuas, & ambulaverint coram me in veritate, in omni corde ſuo, & in omni anima ſua*, לֵאמֹר Lxx. λέγων, *dicens: non auferetur tibi vir de ſolio Iſrael.* Hoc pleonaſmo certa Dei promiſſio indicatur. Vulg. poſterius לֵאמֹר non reddidit.

Dan. 10. v. 19. *Pax tibi:* חֲזַק וַחֲזָק, Lxx.

Digitized by Google

ἀνδρίζου καὶ ἴσχυε, Vulg. *confortare & eſto robuſtus*, &c. id eſt, etiam atque etiam confirmare.

Oſe. 2. v. 2. al. 4. רִיבוּ *contendite cum matre veſtra*, רִיבוּ *contendite*, &c. h. e. acriter contendite.

II. PLURIUM VOCUM; tuncque vel *diſtributio* notatur, vel *emphaſis*.

DISTRIBUTIO. Ezech. 46. v. 21. *Et eduxit me in atrium exterius, & circumduxit me per quatuor angulos atrii: & ecce* חָצֵר בְּמִקְצֹעַ הֶחָצֵר חָצֵר בְּמִקְצֹעַ הֶחָצֵר *atrium in angulo atrii, atrium in angulo atrii*, h. e. atrium in uno quoque angulo atrii. Vel, ut optime Vulg. *atriola ſingula per angulos atrii.* Vide Exod. 26. v. 3.

EMPHASIS. Levit. 18. v. 7. al. 8. *Turpitudinem patris tui, & turpitudinem matris tuæ non diſcooperies: mater tua eſt, non revelabis turpitudinem ejus.* Vide vv. 11. & 15. Senſus eſt: caveto in primis, ne turpitudinem patris, aut matris tuæ reveles. Eoque pleonaſmo, qui in Scripturis frequentiſſimus eſt, prohibitionis divinæ ſeveritas innuitur.

Alia exempla vide Exod. 16. v. 35. cap. 25. vv. 23. 35. c. 29. v. 34. Lev. 20. v. 10. Num. 9. v. 18. & ſeqq. Jud. 5. vv. 27. 30. 2. Reg. 8. v. 14. Pſal. 93. Heb. 94. v. 3. &c.

Huc pertinet dicendi genus, quod vocant ἀμοιϐαῖον, cum eadem verba, inſertis ſubinde aliis, emphaſeos gratia repetuntur. Hujus exempla vide 2. Reg. 1. vv. 19. 25. 27. in quibus ter repetuntur verba, *quomodo ceciderunt fortes?* Pſal. 41. Heb. 42. vv. 6. & 12. Pſal. 45. Heb. 46. vv. 8. & 12. Pſal. 55. Heb. 56. vv. 5. 11. & 12. Pſal. 79. Heb. 80. vv. 4. 8. 20. Pſal. 135. Heb. 136. v. 1. & ſequentibus.

ARTICULUS II.

De Pleonaſmo repetitionis ejuſdem, quod ſpectat ad ſenſum.

REPETITIO illa fit vel in *ſimplicibus*, vel in *pluribus* vocibus ſynonymis. Quod ſimplices attinet, vide tom. I. pagg. 457. can. II. 560. can. II. Nunc de pluribus vocibus & tota ſententia agendum. Ea igitur iteratio reperitur

I. IN SYNONYMIS AFFIRMANTIBUS.

Exod. 1. v. 7. *Filii Iſraël creverunt, & quaſi germinantes multiplicati ſunt, ac roborati nimis impleverunt terram.*

Ibid. cap. 12. v. 2. *Menſis iſte vobis principium menſium: primus erit in menſibus anni.* Vide etiam c. 15. v. 16. Deut. 13. v. 4. c. 20. v. 3. Pſal. 5. vv. 2. 3.

Pſal. 6. v. 10. *Exaudivit Dominus deprecationem meam: Dominus orationem meam ſuſcepit.* Et ſic frequentiſſime in Pſalmis, ubi prius hemiſtichium in poſteriori ſæpiſſime aliis verbis repetitur. Vide etiam Iſai. 52. v. 13. &c.

Jerem. 13. v. 17. *Quod ſi hoc non audieritis, in abſcondito plorabit anima mea.... plorans plorabit, & deducet oculus meus lacrymam.* Vide c. 48. vv. 29. 30.

Rom. 6. v. 6. *Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultra non ſerviamus peccato.* Tria hæc: *vetus homo, corpus peccati*, & *peccatum*, idem ſunt, ſed non ſine emphaſi repetuntur.

II. IN SYNONYMIS OPPOSITIS ET NEGANTIBUS.

Gen. 42. v. 2. *Emite nobis neceſſaria, ſeu frumentum, ut poſſimus vivere, & non conſumamur inopia.* Heb. *ut vivamus & non moriamur.* Sic LXX. ἵνα ζῶμεν καὶ μὴ ἀποθάνωμεν. Vide etiam Exod. 9. v. 19.

Exod. 12. v. 20. *Omne fermentatum non comedetis: in cunctis habitaculis veſtris edite azyma.* Vide Deut. 32. v. 6. cap. 28. v. 13. 1. Reg. 1. v. 11. Iſai. 3. v. 9. cap. 6. v. 9. c. 38. v. 1. Jerem. 20. v. 14. Ezech. 18. vv. 13. 21. 28. Oſe. 5. v. 3. Habac. 2. v. 4.

Joan. 1. v. 3. *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt.*

Ibid. v. 20. *Et confeſſus eſt, & non negavit, & confeſſus eſt, quia non ſum ego Chriſtus.* Ter idem repetit, ut intelligamus Joannem

Digitized by Google

Baptiſtam non ſimpliciter negaſſe, ſed magna aſſeveratione & repetitione, & deſiderio perſuadendi ſe non eſſe Chriſtum, q. d. non ſum Chriſtus, nolite errare in re perſpicua, longiſſime ab eo abſum, nullo modo ſum. Ita Ribera in Oſe 6. Vide etiam Joan. cap. 3. v. 15. cap. 5. v. 24. Act. 18. v. 9. Rom. 4. v. 20. 1. Cor. 1. v. 10. Gal. 5. v. 1. 1. Joan. 1. v. 5. c. 2. v. 4. &c.

III. IN SYNONYMIS EXEGETICIS, id eſt, quæ rem figurate conceptam propriis verbis exponunt, ac repetunt.

Pſal. 7. v. 15. *Ecce parturit moleſtiam, & concepit laborem, & parit mendacium.* Sive, ut Vulg. *Ecce parturiit injuſtitiam, concepit dolorem, & peperit iniquitatem.* V. 16. *Lacum aperuit & effodit eum, & incidit in foveam, quam fecit.* V. 17. *Convertetur dolor ejus in caput ejus: & in verticem ipſius iniquitas ejus deſcendet.* Ultimus ille verſus, præter pleonaſmum, quem continet, præcedentes duos, qui figurati ſunt, propriis verbis, non figuratis, explicat.

Iſai. 51. v. 1. *Attendite ad petram, unde exciſi eſtis, & ad cavernam laci, de qua præciſi eſtis.* V. 2. *Attendite ad Abraham patrem veſtrum, & ad Saram, quæ peperit vos.* Sic quoque poſtremus ille verſus priorem verbis propriis exponit. Vide etiam Oſe. 4. v. 19. cap. 13. vv. 15. 16.

2. Tim. 4. v. 6. *Ego enim jam delibor*, (σπένδομαι, vino aſpergor quaſi victima, quæ preparatur ad mortem) *& tempus reſolutionis meæ*, hoc eſt, mortis meæ *inſtat.*

CAPUT III.

De Enallage.

ENALLAGE [ἐναλλαγὴ, quæ & ἀλλοίωσις, ἑτέρωσις, ἀντιμέρεια, vel ἀντιμερεία dicitur] figura eſt, qua partium orationis accidentia invicem permutantur; ut cum in Nominibus & Verbis, ponitur genus pro genere, numerus pro numero: in Nominibus, caſus pro caſu: in Verbis, tempus pro tempore, modus pro modo, & perſona pro perſona. Multa jam de hac figura in ſingulis fere orationis partibus dicta ſunt; quare eam duntaxat ratione habita *Nominis, Pronominis, Verbi & Participii* eo loci conſiderabimus; ac I. quidem de Nomine, Pronomine, & Participio. II. De Verbo agemus.

ARTICULUS I.

De Nominum, Pronominum, & Participiorum Enallage.

ENALLAGE in Nominibus, Pronominibus, & Participiis, quæ hac in re nominum leges ſequuntur, accidit *vel* in genere, *vel* in numero, *vel* in caſu.

I. IN GENERE, quando ſubſtantivo maſculino jungitur adjectivum femininum; aut vice verſa, cum ſubſtantivo feminino adjectivum maſculinum connectitur.

Zach. 5. v. 10. *Et dixi ad angelum, qui loquebatur ad me:* אָנָה הֵמָּה מוֹלִכוֹת אֶת־הָאֵיפָה *quo iſta* (Heb. *iſti*) *deferunt amphoram iſtam*, ſeu Epha? Hîc participium femininum eſt,

Digitized by Google

pronomen vero maſculinum, licet referatur ad duas mulieres, quæ verſu præcedenti memorantur. Ideo autem genus maſculinum ipſis tribuitur, vel quod מְשָׁרְתִים *miniſtrorum* munere fungerentur; vel quod viriliter agerent. Lxx. & Vulg. per femininum interpretantur: *ποῦ αὗται ἀποφέρουσι τὸ μέτρον, quo illæ deferunt amphoram iſtam?* Forte pro הֵמָּה maſc. legeb. הֵנָּה fem. & melius quidem.

1. Reg. 15. v. 9. *Omnem vero* הַמְּלָאכָה נְמִבְזָה וְנָמֵס *ſubſtantiam contemtibilem & tabeſcentem perdiderunt.* Vulg. *Quidquid vero vile fuit ac reprobum, hoc demoliti ſunt.* הַמְּלָאכָה feminini eſt generis, נָמֵס vero maſculini. Sed ante iſtud adjectivum ſupplendum eſt ſubſtantivum maſc. מִקְנֶה *poſſeſſio*, ſic: וּמִקְנֶה נָמֵס *& poſſeſſionem vilem.* Atque ita in aliis locis, ubi adjectivum omnino diſcordat à ſubſtantivo. Dico *omnino;* nam cum ſubſtantivum utroque genere gaudet, adjectivum ipſi competere poteſt, vel in maſc. vel in femin. genere, ut:

3. Reg. 19. v. 11. *Et ecce Dominus tranſit, &* רוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק *ſpiritus, grandis & fortis,* &c. Prius adjectivum femininum eſt, poſterius maſc. quia ſubſtantivum רוּחַ communis eſt generis.

II. IN NUMERO, quando ſubſtantivum ſingulare conſtruitur cum adjectivo plurali; & è contrario, ſubſtantivum plurale cum adjectivo ſingulari.

Gen. 31. v. 41. *Sicque* עֶשְׂרִים שָׁנָה *viginti anno* (i. annis) *in domo tua ſervivi tibi,* &c. Et ſic de reliquis numeris à 20. uſque ad 90. incluſive.

Ezech. 23. v. 14... *& vidit* אַנְשֵׁי מְחֻקֶּה (conſtr. pro abſol. אֲנָשִׁים) *viros depictum,* h. e. unumquemque virum depictum. Vel ſervato ſtatu conſt. & ſpectato מחקה ut ſubſtantivo, *viros picturæ*, hoc eſt, pictos. Vide tom. I. pag. 123. col. 1.

Pſal. 77. Heb. 78. v. 15. *Interrupit petram in eremo, & adaquavit eos velut* בִּתְהֹמוֹת רַבָּה *in abyſſis magna*, i. quaque abyſſorum magnarum.

Pſal. 118. Heb. 119. v. 137. *Juſtus es, Domine*, וְיָשָׁר מִשְׁפָּטֶיךָ *& rectum judicia tua*, h. e. quodque judiciorum tuorum; hac enim numeri diſcrepantia innuitur diſtributio. Vide tom. I. pag. 467. col. 2. in fine.

III. IN CASU. Hæc enallage Græcis dicitur *ἀντίπτωσις*, i. figura, qua caſus pro caſu ponitur. Etſi nomina Hebræa caſus non agnoſcant, ſi varia eorum *cadendi* ratio ſpectetur; iis tamen reipſa non carent, ut diximus tom. I. pag. 68. in fine, ac enallage conſtitui poteſt ſaltem in articulis hoſce caſus utcunque denotantibus. Exempla pro ל genitivi, & ſæpius dativi articulo, vide tom. I. pag. 596. col. 2. num. XIV.

Quod ſpectat ad אֶת vulgarem accuſativi notam, hæc ejus enallages afferuntur exempla.

Gen. 17. v. 5. *Nec ultra* יִקָּרֵא אֶת־שִׁמְךָ *vocabitur nomen tuum Abram*, &c. Hic accuſativus pro nominativo ponitur.

Num. 26. v. 55. *Ita tamen ut forte* יֵחָלֵק אֶת־הָאָרֶץ *dividatur terra.*

Alia hujus enallages exempla vide in tomo I. pag. 538. can. VII.

Luc. 1. v. 15. *Sicut loquutus eſt πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, ad patres noſtros, Abrahamo & ſemini ejus;* ubi accuſativus & dativus in eadem ſententia conjunguntur.

2. Macch. 1. v. 2. *Benefaciat vobis Deus, & meminerit teſtamenti ſui, τῆς πρὸς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, τῶν δούλων αὐτοῦ τῶν πιστῶν, quod loquutus eſt ad Abraham, Iſaac, & Jacob, ſervorum ſuorum fidelium.* Genitivus τῶν δούλων, &c. hic loco accuſativi eſt, τοὺς δούλους, &c. Sanctius antiproſin reſpuit, atque nihil hac figura imperitius, *eo quod ſi figmentum iſtud eſſet verum, fruſtra quæreretur, quem caſum verba regerent.* Haud forte à vero abludit ille Grammaticus; nam in exemplis ex V. Teſt. deſumtis, cum articuli caſus neceſſario non connotent, uti jam monuimus, aſſeri non poteſt caſum pro caſu reponi. Quod vero ſpectat ad Lucæ & Macchabæorum textus, ii facile explicantur ſine antiptoſeos ſubſidio. Primum enim quod attinet, verbum λαλεῖν *loqui* conſtruitur etiam cum dativo. Secundum vero quod ſpectat, genitivus regitur poſt accuſativum præpoſitione ἐκ *ex* ſubintellecta, *ἐκ τῶν δούλων αὐτοῦ τῶν πιστῶν, ex ſervis ſuis fidelibus.*

ARTICULUS II.

De Verborum Enallage.

VERBORUM Enallage reperitur I. In genere. II. In numero, III. In perſonis. IV. In modis, ſeu temporibus.

§. I.

Generum Enallage.

HÆc figura locum habet, quando nominativus verbi, & verbum ipſum genere diſcrepant. Illa autem diſcrepantia certo & peculiari linguæ uſu, non abuſu, fit; ac per conveniens nomen ſubintellectum explicanda eſt. *Neceſſe eſt*, inquit Qimhhi in Michlol, fol. 67. pag. 2. *diligentem adhibere conſiderationem in lingua hac, & reducere eam in formam ſuam, quantum fieri poteſt; neque loqui genere feminino de maſculino, aut maſculino de feminino.* Et fol. 11. pag. 1. ubi de hac etiam enallage loquitur, *vocabulum hoc non cadit in illud* (h. e. voces diverſi generis promiſcue non junguntur) *ſed in uno quoque illorum vocabulum occultum excidit; nititur enim Scriptura ſuper intelligentem, cum vocabulum illud occultum cadens, vel commemoratum ſit in textu, aut ex eo intelligatur. Unde capit Scriptura viam brevitatis, ut ſolet in locis plurimis.*

Ad hanc itaque anomaliam explicandam, *vel* nomen aliquod ſupplendum eſt; *vel* ſynonymum ſubintelligendum; *vel* ſubſtantivum, ad quod verbum refertur, communis eſt generis, licet maſculinum duntaxat aut femininum in vocabulariis notetur; *vel* in textu ipſo mendum eſt graphicum, quod ejus αὐθεντίᾳ nihil officit; *vel* denique peculiaris aliqua ſubeſt ratio, quæ in ſubjectis exemplis declarabitur.

Gen. 24. v. 14. וְהָיָה הַנַּעֲרָ *Et erit* (maſc.) *puella* (fem.). Verum nulla hîc generis diſcrepantia eſt; nam הָיָה abſolute ponitur, neque refertur ad הַנַּעֲרָ. Senſus itaque eſt: *Et erit, & accidet, ut puella, cui dixero*, &c. Unde Vulg. optime: *Igitur puella, cui dixero*, &c. Sic v. 43. וְהָיָה הָעַלְמָה *Erit igitur, ut virgo*, &c.

Ibid. cap. 30. v. 39. וַיֶּחֱמוּ הַצֹּאן *Et conceperunt*, vel *& concipiebant* (maſc.) *oves* (fem.) *Mos linguæ eſt*, ſcribit Aben-Eſra, *maris & femininæ in ſingulari numero genus diſtinguere; at in plurali non curatur, quia ibi ſexus miſcetur.*

Ibid. c. 49. v. 6. *In cœtum eorum* אַל־תֵּחַד כְּבֹדִי *ne adunator* (fem.) *gloria mea* (maſc.). Vel כָּבוֹד communis eſt generis, & hoc in loco feminine uſurpatur, ut vult Aben-Eſra. Vel eſt enallage perſonarum, ita ut תֵּחַד ſit ſecunda perſona ſingularis maſculina hujus futuri, *ne aduneris*: non tertia feminina, *ne adunetor.*

Exod. 12. v. 16. כָּל־מְלָאכָה לֹא־יֵעָשֶׂה בָהֶם *ullum opus* (fem.) *non fiet* (maſc.) *in illis* (diebus feſtis). Subintelligendum eſt nomen maſc. דָּבָר *res, negotium*, כָּל־דְּבַר מְלָאכָה *omnis res operæ*, ſervilis ſcilicet. Ita etiam c. 31. v. 15.

Ibid. cap. 13. v. 7. מַצּוֹת יֵאָכֵל *azyma* (plur. fem.) *comedetur* (ſing. maſc.). Supplenda eſt vox אֹכֶל *cibus*, vel דְּבַר *res, cibus*, aut *res azymorum comedetur.* Præterea eſt enallage numeri, de qua infra.

Levit. 2. v. 8. וְהֵבֵאתָ אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר יֵעָשֶׂה מֵאֵלֶּה *& offeres munus* (fem.) *quod fiet* (maſc.) *ex eis.* Supple קָרְבָּן (maſc.) *oblationem*, quæ vox exſtat vv. 1. & 4. Senſus itaque eſt: *& offeres oblationem muneris*, &c. Vulg. *quam offerens Domino trades manibus Sacerdotis*, &c. voces, de quibus agitur, utpote ſupervacuas non tranſtulit. Nec male

id

id quidem ; cum ſine illis ſenſus compleatur.

Deut. 5. v. 24. al. 27. וְאַתְּ תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ *& tu* (fem. licet de Moſe ſermo ſit) *loquëris*, vel *loquere ad nos.* Quanvis, ſecundum Maſſorethas, אַתְּ fem. ter uſurpetur pro maſc. אַתָּה, nempe hîc, Num. 11. v. 15. & Ezech. 28. v. 14. nullus tamen videtur dubitandi locus, quin his in locis, amanuenſium oſcitantia, in textum hodiernum irrepſerit אַתְּ pro אַתָּה, aut ſine ה, אַתָּ, ut quinquies ſaltem ſcriptum reperitur, ſecundum eoſdem Maſſorethas. Vide tom. I. pag. 72. col. 2.

Ibid. cap. 7. v. 3. ... וּבִתּוֹ *& filiam ejus non accipies filio tuo.* Verſ. 4. כִּי־יָסִיר *quia abducet* (maſc.) *filium tuum à me*, &c. Hac generis diſcrepantia, ſeu hoc genere maſculino, ubi de femina ſermo eſt, uſurpato, maximam uxorum in maritos ſuos poteſtatem indicari volunt nonnulli. Vel יָסִיר mendum eſt pro תָּסִיר, cui anſam dediſſe videtur (י) præcedens in כִּי, quod librarium decepit, induxitque ad ſcribendum alterum (י) pro ת.

Ibid. cap. 22. v. 23. כִּי יִהְיֶה נַעֲרָה בְתוּלָה *cum erit* (maſc.) *puella virgo deſponſata*, &c. Verbum יִהְיֶה hîc abſolute ſumitur, ut ſupra הָיָה. Gen. 24. v. 14. &c.

Jud. 11. v. 39. וַתְּהִי חֹק בְּיִשְׂרָאֵל *fuitque* (fem.) *mos* (maſc.) *in Iſraël*, &c. Vel ſupplendæ ſunt voces הֲלִיכַת בְּנוֹת *itio filiarum*, quæ in verſu ſequenti implicite continentur, & ante חֹק ſubintelligendum eſt ל, quod expreſſit Chald. adeo ut vocum illarum is ſit ſenſus : *fuitque* לְחֹק *in ritum*, vel *conſuetudinem* הֲלִיכַת בְּנוֹת *itio filiarum in Iſraël*, &c. Vel, quod brevius eſt, & fortaſſe verius, חֹק communis eſt generis.

Ibid. cap. 21. v. 21. אִם־יֵצְאוּ בְנוֹת שִׁילוֹ *cum exibunt* (maſc.) *filiæ Silo*, &c. Aut ideo verbum maſculinum eſt, quod cum eis exierint etiam juvenes, ad quos, utpote digniores, refertur. Aut hoc genere virilis & maſculina filiarum illarum protervia innuitur & perſtringitur.

Ruth. 1. v. 8. כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם *ſicut feciſtis* (maſc.) quanvis de Noëmi nuribus ſermo ſit. Hoc quoque genere virilem mulierum illarum animum indicari volunt. Quid, ſi עֲשִׂיתֶם mendum ſit pro עֲשִׂיתֶן ?

2. Reg. 13. v. 39. וַתְּכַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ *Et conſumſit* (fem.) *Davidem regem*, ſupp. תַּאֲוַת *deſiderium exeundi ad Abſalomum*, &c. Lxx. ἐκόπασεν Δαυιδ, &c. Vulg. *ceſſavitque David*, &c. Huic interpretationi favet nota Maſſoretharum, qui obſervant verbum iſtud bis legi, ſed in duplici ſignificatione, *tranſitive* nimirum Gen. 24. v. 19. & *intranſitive* eo loci. Paraph. Chald. *Et deſideravit* (נַפְשָׁא *anima*) Davidis regis egredi ad *Abſalomum*, &c. ſupplevit vocem נַפְשָׁא *anima*, cum qua, utpote communis generis, verbum femininum recte conſtruitur.

Ibid. cap. 14. v. 10. וַהֲבֵאתוֹ אֵלַי *& adduces*, vel *adduc eum ad me.* Verbum maſculinum eſt, quanvis referatur ad mulierem Thecuitidem ; ſermo enim ad eam ſolam non dirigitur, ſed ad aliquem miniſtrorum adſtantium, qui opem illi ferre debebant, cum ſola ipſa ſimulatum homicidam adducere non potuiſſet. Ita Qimhhi anomaliam iſtam in commentariis ſuis explicat. Si legas וַהֲבֵאתִיו, vox erit analoga.

3. Reg. 8. v. 31. וּבָא אָלָה *veneritque* (maſc.) *juramentum* (fem.). Supple אִישׁ אָלָה *vir juramenti*, hoc eſt, juraturus. Vel, ut explicat Qimhhi, הַנִּשְׁבָּע לְקַבֵּל הָאָלָה *jurans recipiendo ſuper ſe exſecrationem.* Vel, ut interpretatur Chald. מַשְׁבִּיעַ *deferens juramentum exſecrationis.* Melius forte legeretur אֹלֶה *juraturus.*

Ibid. cap. 22. v. 36. וַיַּעֲבֹר הָרִנָּה *& tranſivit* (maſc.) *clamor* (fem.). Supp. קוֹל *vox clamoris.*

4. Reg. 3. v. 26. *Videns autem rex Moab*, כִּי־חָזַק מִמֶּנּוּ הַמִּלְחָמָה *quod invaleſceret* (maſc.) *præ ſe bellum* (fem.). Supple דְּבַר *res belli*, *negotium bellicum.* Vel ſynonymum maſcul. קְרָב *prælium.*

1. Paral. 2. v. 48. *Concubina Caleb fuit Maacha*, יָלַד *peperit* (maſc.) *Seber*, &c. Supple יָלַד מִמֶּנָּה *genuit ex ea* (Caleb) *Seberum* ; nam יָלַד & *parere* & *gignere* ſignificat.

Eſth. 1. v. 20. *Et cunctæ uxores* ... יִתְּנוּ יְקָר *deferant* (maſc.) *honorem maritis ſuis.* Hic verbum maſculinum eſſe volunt, ad ſignificandam maximam, quam uxores viris ſuis exhibere debent, reverentiam atque obedientiam.

Prov. 5. v. 16. יָפוּצוּ מַעְיְנֹתֶיךָ חוּצָה *deriventur*

Digitized by Google

(maſc.) *fontes tui* (fem.) *foras*. Supp. מֵי *aquæ fontium tuorum*. Vel מַעְיְנֹת habet tantum formam pluralem femininam, à ſingul. maſc. מַעְיָן *fons*.

Ibid. c. 21. v. 26. *Tota die* הִתְאַוָּה תַאֲוָה *concupiſcit* (maſc.) *cupiditas* (fem.). Supp. אִישׁ *vir cupiditatis*.

Eccle. 1. v. 2. אָמַר קֹהֶלֶת *dixit*, vel *dicit* (maſc.) *congregatrix* (fem.). Supp. נֶפֶשׁ *anima*, ad quam vocem, utpote communis generis, & quatenus maſculinam refertur verbum maſcul. אָמַר; cum eadem vero quatenus feminina conſtruitur participium femininum קֹהֶלֶת, quod à Græcis redditur ἐκκλησιαστής, *eccleſiaſtes*, h. e. ſermonem ad populum congregatum habens.

Ibid. c. 7. v. 7. al. 8. וִיאַבֵּד אֶת־לֵב מַתָּנָה & *perdit* (maſc.) *animum munus* (fem.). Supp. אִישׁ *vir muneris*, qui dat munera. Vel pro מַתָּנָה fem. ſubintelligendum eſt ſynonymum maſc. מַתָּן. Vel denique ſi in מַתָּנָה ſpectetur ה ut paragogicum, & accentus reponatur in penultima, ſic: מַתָּנָה, nomen iſtud erit maſculinum, ut: שִׁפְלָה *humilis*, tom. I. pag. 50. tuncque nulla erit generis enallage.

Ibid. c. 8. v. 11. *Quia* אֵין־נַעֲשָׂה *non profertur* (fem.) *cito contra malos* פִּתְגָם *ſententia* (maſc.) Aut pro פִּתְגָם ſupplendum eſt ſynonymum fem. גְּזֵרָה; aut nomen iſtud communis eſt generis. Exemplum iſtud huc proprie non pertinet; cum נַעֲשָׂה ſit participium, non vero præteritum; אֵין enim verbis non jungitur, niſi infinitivis, iiſque loco nominum uſurpatis. Vide tom. I. pag. 569. can. I. col. 1.

Ibid. c. 10. v. 15. עֲמַל *labor* (maſc.) *ſtultorum* תְּיַגְּעֶנּוּ *affliget*) fem.) *eum*, h. e. unumquemque eorum; ibi enim eſt diſtributio. Vel עָמָל, unde conſt. עֲמַל, communis eſt generis, ut vult Aben-Eſra; vel pro eo ſupplendum אִוֶּלֶת, aut סִכְלוּת *ſtultitia*.

Ibid. cap. 12. v. 4. וְיִשַּׁחוּ & *humiliabuntur* (maſc.) *omnes* בְּנוֹת *filiæ* (fem.) *cantici*. Ante בְּנוֹת ſupple vel קֹלוֹת *voces filiarum cantici*, h. e. cantatricum; quod plurale habet tantum formam femininam; eſt enim à ſingul. maſc. קוֹל *vox*. Vel אָזְנֵי *aures*, quod vocabulum commune eſſe poteſt, ut & nonnulla alia, quæ animalis membra ſignificant. Vide tom. I. pag. 50. paulo poſt medium.

Cant. 2. v. 7. *Adjuro* אֶתְכֶם *vos* (maſc.) *filiæ Jeruſalem .... ne* תָּעִירוּ *ſuſcitetis* (maſc.) *neque* תְּעוֹרְרוּ *expergefaciatis* (maſc.) *dilectam*, &c. Verba maſculina ſunt, quamvis referantur ad filias Jeruſalem; quia non eas ſolum, ſed quoſlibet homines compellat Chriſtus, monetque ne dilectam ſuam ſponſam, Eccleſiam ſcilicet, perturbent. Quare pronomen *vos* eſt etiam maſculinum.

Ibid. c. 6. v. 9. *Viderunt eam filiæ*, וַיְאַשְּׁרוּהָ & *beatam prædicaverunt* (maſc.) *eam: reginæ & concubinæ*, וַיְהַלְלוּהָ & *laudaverunt* (maſc.) *eam*. Hic quoque verba maſculina ſunt, quod non ſolum ſpectent ad filias, reginas, & concubinas; verum etiam ad cujuſvis generis & ſtatus homines, qui ſponſam Chriſti Eccleſiam beatam prædicaturi eſſent, atque laudaturi.

Iſai. 14. v. 11. *Subter te* יֻצַּע *ſternetur* (maſc.) רִמָּה *tinea*, ſeu *lumbricus* (fem.), וּמְכַסֶּיךָ & *operientes te erunt*, ſeu *operient te* (maſc.) תּוֹלֵעָה *vermis* (fem.) hoc eſt, vermium multitudo, quam expoſitionem poſtular plural. וּמְכַסֶּיךָ. Hic autem nulla eſt generis diſcrepantia; animalium enim nomina vulgo *epicæna* ſunt, ut diximus tom. I. pag. 52.

Ibid. cap. 32. v. 11. חִרְדוּ שַׁאֲנַנּוֹת *trepidate* (maſc,) *tranquillæ* (fem.). Supp. יֹשְׁבֵי *habitatores tranquillarum*, urbium videlicet.

Ibid. c. 57. v. 8. *Dilataſti cubile tuum* (meretrix) וַתִּכְרָת־לָךְ & *excidiſti*, ſeu *feciſti* (maſc.) *tibi præ illis*, hoc eſt, majus, quam patres ſeu majores tui fecerant, illud exſtruxiſti, ut plures ad concubitum tuum admitteres. Hoc maſculino genere inſignis Judæorum ſcortatio ſignificatur, ut volunt quidam. Vel, cum objurgatio illa ſpiritualem hujuſce populi ſcortationem reſpiciat, maſculinum pro feminino genere Iſaias recte uſurpare potuit; populum enim, non privatam aliquam mulierem alloquitur.

Jerem. c. 3. v. 5. וַתַּעֲשִׂי הָרָעוֹת וַתּוּכָל & *feciſti* (fem.) *mala iſta*, & *prævaluiſti* (maſc.). Hæc enallage eodem plane modo explicanda eſt, quo præcedens; ibi enim de populo Judaico ſpiritualiter etiam ſcortante agitur. Sic cap. 6. v. 6. הִיא הָעִיר הָפְקַד *hæc civitas* (fem.)

Digitized by Google

viſitata eſt (maſc.) ; quia non urbs ipſa , ſed ejus populus intelligitur.

Ibid. cap. 8. v. 5. *Quare* שׁוֹבְבָה הָעָם הַזֶּה *averſus eſt* (fem.) *populus iſte* (maſc.). Supp. עֵדָה *cœtus , congregatio*. Sic : *Quare averſus eſt cœtus populi hujus ?* Vel עַם communis eſt generis , ibique feminine accipitur , ut & Jud. 18. v. 7. &c.

Ibid. cap. 30. v. 19. וְיָצָא מֵהֶם תּוֹדָה *& prodibit* (maſc.) *ex eis gratiarum actio* (fem.). Supp. קוֹל *vox gratiarum actionis ;* quod verbum in ſequentibus exprimitur.

Ibid. cap. 49. v. 11. וְאַלְמְנוֹתֶיךָ עָלַי תִּבְטָחוּ *& viduæ tuæ* (fem.) *in me ſperabunt* (maſc.), h. e. ſpem maximam , quæ maſculino genere indicatur , in me habebunt : ubi inſuper ſecunda perſona pro tertia uſurpatur. Vel citra generis enallagen , ſpectataque voce תִּבְטָחוּ , ut ſecunda perſona plurali maſcul. *& viduas tuas , quod attinet , in me vos omnes confidite.* Vel denique תִּבְטָחוּ mendum forte eſt pro תִּבְטַחְנָה , aut potius תִּבְטַחְןָ , ita ut ex ן decurtato factum ſit ו , ex quo Malloreth[æ] fecerunt וּ.

Ibid. v. 16. תִּפְלַצְתְּךָ הִשִּׁיא אֹתָךְ *horror*, Vulg. *arrogantia tua* (fem.) *decepit* (maſc.) *te ,* hoc eſt , maxime decepit te , quam emphaſin importat verbum maſculinum. Vel pro תִּפְלַצְתְּךָ fem. ſubintelligendum eſt ſynonymum maſculinum , puta רַעַלְךָ *horror tuus* , זְדוֹנְךָ *ſuperbia tua* , &c. Vel denique הִשִּׁיא vitioſum eſt pro הִשִּׁיאָה.

Ibid. cap. 50. v. 46. וּזְעָקָה בַּגּוֹיִם נִשְׁמָע *& clamor* (fem.) *in gentibus auditus eſt* (maſc.). Supple קוֹל *& vox clamoris audita eſt* , &c. quod ſubſtantivum initio verſus exprimitur , & utrique loco ſervit , ſecundum Qimhhi.

Ibid. cap. 51. v. 46. וּבָא בַשָּׁנָה הַשְּׁמוּעָה *veniet enim* (maſc.) *in anno rumor* , ſeu ut Vulg. *auditio* (fem.). Supple ut in exemplo præced. קוֹל הַשְּׁמוּעָה *vox rumoris* , ſive *auditionis ;* quæ duæ voces leguntur , ſi ה articulum excipias , cap. 10. v. 22.

Ezech. 12. v. 25. *Quia ecce ego Dominus loquar* אֲדַבֵּר דָּבָר וְיֵעָשֶׂה לֹא תִמָּשֵׁךְ עוֹד *verbum* (maſc.) *& fiet , non protrahetur* (fem.) *amplius.* Ante לֹא תִמָּשֵׁךְ ſupple fem. גְּזֵרָה *decretum , ſententia* , hoc ſenſu : *loquar verbum & fiet* , (ſententia mea) *non protrahetur amplius.* Alii ſubintelligunt עֵת com. *tempus* , ſic : *tempus non protrahetur amplius.* Forte etiam olim דָּבָר communis erat generis.

Ezech. 22. v. 4. וַתַּקְרִיבִי יָמַיִךְ וַתָּבוֹא עַד־שְׁנוֹתָיִךְ *& appropinquare feciſti dies tuos* (Jeruſalem), *& perveniſti* (maſc.) *ad annos tuos.* Verbum וַתָּבוֹא maſculinum eſt , quanvis ad urbem referatur , quia ejus populus intelligitur. Vulg. *& adduxiſti tempus annorum tuorum* , legebat וַתָּבִיא , & עַד ut ſubſtantivum , quod etiam interdum eſt , accepit. Si vox illa fingatur feminina , aut ſaltem communis , is poterit eſſe ſenſus : *& appropinquavit tempus annorum tuorum ;* tuncque nulla erit generis diſcrepantia.

Ibid. cap. 33. v. 26. עֲשִׂיתֶן תּוֹעֵבָה *feciſtis abominationem* , &c. Verbum iſtud femininum eſt , quanvis alia , quæ præcedunt & ſequuntur , maſculina ſint , & de viris ſermo ſit. Verum hoc genere effeminatum Judæorum animum ſignificari volunt ; ſequitur enim : *& unuſquiſque uxorem proximi ſui polluit.* Quid , ſi עֲשִׂיתֶן mendum ſit pro עֲשִׂיתֶם ?

Ibid. c. 37. v. 7. וַתִּקְרְבוּ עֲצָמוֹת *& appropinquaverunt* (maſc.) *oſſa* (fem.). Verum cum עֶצֶם communis ſit generis , licet ſæpius feminini , enallage tantum eſt perſonæ ſecundæ pro tertia : *& acceſſiſtis oſſa.* Aut forte וַתִּקְרְבוּ mendum eſt pro וַתִּקְרַבְנָה. Vide ſupra Jerem. 49. v. 11.

Oſe. 14. v. 1. וְהָרִיּוֹתָיו יְבֻקָּעוּ *& gravidæ ejus* (fem.) *diſcindentur* (maſc.). Si pro יְבֻקָּעוּ legas יְבַקְּעוּ *diſcindent gravidas ejus* , h. e. diſcindentur , ita ut tertia illa perſona activa paſſive accipiatur , nulla erit anomalia. Forte etiam olim ſcriptum erat תְּבֻקַּעְןָ.

Nah. 3. v. 11. תְּהִי נַעֲלָמָה *eris* (maſc.) *abſcondita* (fem.). Nulla hic generis diſcrepantia ; תְּהִי enim per apocopen eſt pro תִּהְיִי. Vide tom. I. pag. 290. col. 1.

Zach. 5. v. 11. וְהוּכַן וְהֻנִּיחָה שָּׁם עַל־מְכֻנָתָהּ *ut ſtabiliatur* (maſc.) *& reponatur* (fem.) *ibi ſuper baſim ſuam.* Nulla erit generis enallage , ſecundum R. Salomonem , ſi poſt וְהוּכַן ſubintelligas הַבַּיִת *ut ſtabiliatur domus ;* & הָאֵיפָה poſt וְהֻנִּיחָה *& reponatur* , ſeu *collocetur epha ſuper baſim ſuam*

Malach. 2. v. 6. עַוְלָה לֹא־נִמְצָא בִשְׂפָתָיו *& iniquitas* (fem.) *non eſt inventa* (maſc.) *in labiis ejus.* Supple דְבַר ante עַוְלָה, ſic: וּדְבַר עַוְלָה *& verbum iniquitatis*, &c. & nulla erit anomalia. Vel ſi accentum reponas in penultima in voce עַוְלָה, ſic: עָוְלָה, ה ſpectabitur ut paragogicum, voxque erit maſculina, cum qua verbum itidem maſculinum נִמְצָא analogus conſtruetur. Vide ſupra Eccle. 7. v. 7. al. 8.

§. II.

Numerorum Enallage.

DISCREPANTIA numerorum eſt,

I. Cum verbum ſingulare eſt, nomen vero, quod ipſi reſpondet, plurale.

Gen. 1. v. 1. *In principio* בָּרָא אֱלֹהִים *creavit Dii*, h. e. Deus, Quod ſæpius accidit nominibus dominii & excellentiæ, quæ pluralia vulgo conſtruuntur cum verbo ſingulari. Vide tom. I. pag. 477. can. III.

Exod. 17. v. 12. וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה *& fuit manus ejus* (plur.) *firma*, h. e. utraque manus ejus; hac enim enallage diſtributio etiam ſignificatur.

Ibid. c. 21. v. 9.... *bos lapidibus obruetur*, וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת *atque etiam domini* (hoc eſt, dominus) *ejus morietur.* Sic

Job. 12. v. 7.... *interroga* בְהֵמוֹת וְתֹרֶךָּ *jumenta & docebit* (h.e. docebunt) *te*, i. interroga unumquodque jumentorum, &c.

Eſth. 9. v. 23.... וְקִבֵּל הַיְּהוּדִים *Et ſuſcepit* (h. e. ſuſceperunt) *Judæi*, i. unuſquiſque Judæorum.

Prov. 14. v. 1. חַכְמוֹת נָשִׁים בָּנְתָה בֵיתָהּ *ſapientes* (i. ſapiens) *mulierum ædificat domum ſuam*, i. unaquæque mulierum ſapientum ædificat, &c.

Galat. 4. v. 6. *Quoniam eſtis filii*, &c. v. 7. *Itaque jam non es ſervus, ſed filius*, &c. v. 8. *Sed tunc quidem ignorantes Deum, ſerviebatis iis, qui natura non ſunt Dii.* Quibus in locis modo pluralis, modo ſingularis uſurpatur numerus.

Alia exempla vide ibid. c. 6. v. 1. 1. Tim. 2. v. 15. Apoc. 1. v. 3. &c.

II. Cum è contrario nomen ſingulare eſt, verbum vero plurale; quo idiotiſmo ſæpius quoque indicatur diſtributio.

Pſal. 118. Heb. 119. v. 103. מַה־נִּמְלְצוּ לְחִכִּי אִמְרָתֶךָ *quam dulcia ſunt faucibus meis eloquium tuum*, i. ſingula eloquia tua. Hæc figura frequentiſſima eſt cum nominibus, quæ vocant *collectiva.*

Iſai. 2. v. 20. *In die illa projiciet* הָאָדָם *homo idola.... quæ* עָשׂוּ *fecerant*, h. e. *quæ feceras*, Vulg. *Homo* hic ſpectatur ut nomen collectivum.

Matth. 1. v. 21. *Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum à peccatis eorum*, pro ejus. In plurali loquitur, quia *populus* collectivum nomen eſt. Vide etiam tom. I. pagg. 509. can. VI. 548. can. I. 550. can. II. & III.

§. III.

Perſonarum Enallage.

MUTATIO perſonarum in SS. Scripturis, maxime in libris poëticis & propheticis, frequens eſt; eaque *difficilem intellectum facit, quæ ſi ſuis locis & cauſis temporibuſque reddantur, plana fient, quæ videbantur obſcura*, ſcribit S. Hieron. in c. 8. Jerem. tom. 3. nov. edit. col. 571. Idem in cap. 2. Nahum. col. 1568. ejuſd. tomi. *Hinc vel maxime obſcuri ſunt prophetæ, quod repente dum aliud agitur, ad alios perſona mutatur.* S. Aug. in Pſal. 44. Heb. 45. tom. 4. nov. edit. col. 385. *Mutationes perſonarum repentinæ, & omnino ex improviſo reperiuntur in Sanctis Scripturarum libris, &, ſi quis advertat, plenæ ſunt paginæ Divinæ.* Qimhhi in Ezech. 31. v. 10. *Conſuetudo Scripturæ eſt, ut loquatur ad præſen-*

tem tanquam de abſente, eodem ſenſu, i. in ſecunda & tertia perſona.

Gen. 49. v. 4. *Effuſus es ſicut aqua, non creſcas: quia aſcendiſti cubile patris tui: tunc profanaſti;* יְצוּעִי עָלָה *ſtratum meum aſcendit.* Vulg. *& maculaſti ſtratum ejus*, legiſſe videtur יְצוּעוֹ pro יְצוּעִי, & neglexiſſe verbum עָלָה. Lxx. *τότε ἐμίανας τὴν στρωμνήν, οὗ ἀνέβης, tunc profanaſti ſtratum, quo aſcendiſti.* Forte legebant עֹלֶה *aſcendens fuiſti*, tuncque enallage locum non habet.

Deut. 32. v. 15. *Incraſſatus eſt dilectus & recalcitravit;* שָׁמַנְתָּ עָבִיתָ כָּשִׂיתָ *incraſſatus es, impinguatus es, opertus es* (adipe); וַיִּטֹּשׁ *dereliquit Deum factorem ſuum*, &c. Verſ. 16. *Provocaverunt eum in Diis alienis*, &c. Verſ. 18. *Deum, qui te genuit, dereliquiſti*, &c. Lxx. voces שָׁמַנְתָּ, עָבִיתָ, כָּשִׂיתָ per tertias perſonas interpretantur, ἐλιπάνθη, ἐπαχύνθη, ἐπλατύνθη: vel quia ſenſum, non perſonas, reddiderint; vel quia librariorum incuria excidit ς, pro ἐλιπάνθης, &c. Chald. & Syrus in tertia perſona interpretantur, Arabs in ſecunda.

Pſal. 17. Heb. 18. v. 28. al. 29. *Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine: Deus meus* יַגִּיהַּ *illuminat tenebras meas.* Lxx. perſonam non mutant: *φωτιεῖς τὸ σκότος μου, illuminabis*, vel *illuminas tenebras meas.* Forte etiam amanuenſium incogitantia irrepſit ς, unde legitur hodie φωτιεῖς, pro φωτιεῖ. Vel neglexerunt enallagen.

Mich. 2. v. 3. *Ecce ego cogito ſuper familiam iſtam malum: unde non* תָמִישׁוּ, Lxx. ἄρητε, *auferetis colla veſtra*, pro non auferet, vel in plur. auferent, ſi nomen *familia* ut collectivum accipiatur.

Luc. 1. v. 42. *Benedicta tu in mulieribus*, &c. Verſ. 45. *καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίου, & beata, quæ credidit, quoniam perficientur ea, quæ dicta ſunt ipſi à Domino.* Vide etiam Act. 17. v. 3. Rom. 7. v. 4. &c.

Huc pertinet

I. Cum in ſermone prophetico, perſonarum loquentium fit mutatio.

Iſai. 51. v. 1. & 2. *Audite me*, &c. introducitur Deus loquens. Verſ. 3. *Conſolabitur ergo Dominus Sion*, &c. loquitur propheta. Verſ. 4. *Attendite ad me*, &c. uſque ad verſum 9. excluſum, iterum loquitur Deus. Verſ. 9. Propheta. Verſ. 12. Deus, &c. Sic in Cant. perſonarum loquentium eſt viciſſitudo continuata.

Pſal. 2. v. 1. *Quare fremuerunt*, &c. Verſ. 2. *Adſtiterunt*, &c. loquitur vates, ſeu Eccleſia Chriſti. Vide Act. 4. v. 44. & ſeqq. Verſ. 3. *Dirumpamus vincula eorum*, loquuntur hoſtes Davidis, ſeu potius Chriſti, cujus typus erat David. Verſ. 4. & 5. *Qui habitat in cælis*, &c. vel Pſaltis vel Eccleſiæ verba ſunt. Verſ. 6. *Ego autem*, &c. hîc loquitur Deus Pater, ſecundum lectionem Maſſorethicam; vel Filius, ſecundum Lxx. Verſ. 7. *Dominus dixit ad me*, &c. verba ſunt Filii. Verſ. 8. & 9. *Poſtula à me*, &c. loquitur Deus Pater ad Filium ſuum. Verſ. 10. & ſeq. *Et nunc reges intelligite*, &c. concludit Pſaltes regius.

II. Cum in textibus parallelis, ſeu vaticiniis propheticis, eorumque allegationibus, mutantur perſonæ.

Malach. 3. v. 1. *Ecce ego mitto angelum meum, & præparabit viam ante faciem meam*, hîc loquitur Chriſtus. At Matth. 11. v. 10. *Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te*, ibi loquitur Deus Pater ad Filium. Vide tom. I. pag. 507. can. IV. col. 1.

Iſai. 6. v. 10. *Excæca cor populi hujus.... ne..... convertatur*, וְרָפָא לוֹ *& ſanet eum*, nempe Deus. Matth. 13. v. 15. in prima perſona loquitur Chriſtus: *καὶ ἰάσωμαι αὐτοὺς, & ſanem eos.* Qua enallage ſe verum illum Deum eſſe oſtendit, qui ſolus ſalvare & ſanare poteſt. In Iſaiæ tamen contextu, Lxx. interpretantur רפא in prima perſona: *καὶ ἰάσομαι* melius *ἰάσωμαι αὐτοὺς, & ſanem eos.* Vulg. *& ſanem eum.* Pro רָפָא legebant רֹפֵא *ſanans ſim eos.* Vel enallagen omiſerunt. Vide Zach. 13. v. 7. & conf. Matth. 26. v. 31.

III. Cum perſona aliqua de ſe ipſa, tanquam de alia, & in tertia perſona loquitur.

Gen. 4. v. 23. *Audite vocem meam uxores Lamech*, &c. pro, uxores meæ; Lamechus enim de ſe ipſe, & ad uxores ſuas loquitur.

Ibid. c. 44. v. 18. *Et acceſſit ad eum* (Joſephum) *Judas, & dixit; oro, Domine, loquar*

tur, obſecro, ſervus tuus in auribus Domini mei, &c.

Num. 24. vv. 3. 4. *Dixit Balaam filius Beor: dixit homo, cujus obturatus eſt oculus: dixit auditor ſermonum Dei*, &c. Ipſe eſt Balaam, qui de ſe ita loquitur.

Jerem. 28. v. 5. *Et dixit Jeremias propheta ad Hananiam prophetam in oculis Sacerdotum*, &c. Verſ. 6. *Et ait Jeremias propheta: amen, ſic faciat Dominus*, &c. Verſ. 10. *Et tulit Hananias propheta catenam de collo Jeremiæ prophetæ, & confregit eam.* Quibus in locis de ſe quaſi de alia perſona loquitur Jeremias. Vide quoque integram Jonæ prophetiam.

Matth. 9. v. 9. *Et cum tranſiret inde Jeſus, vidit hominem ſedentem in telonio, & ait illi: ſequere me*, &c. Hic, ut vides, de ſe tanquam de alio homine loquitur Matthæus.

Joan. 21. v. 24. *Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtimonium perhibet de his, & ſcimus quia verum eſt teſtimonium ejus.* De ſe loquitur Joannes.

2. Cor. 12. v. 2. *Scio hominem in Chriſto ante annos quatuordecim.... raptum uſque ad tertium cœlum.* Verſ. 4. *Quoniam raptus eſt in Paradiſum, & audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui*, hæc de ſe narrat Apoſtolus.

Sic Chriſtus in tertia perſona de ſe paſſim loquitur, vocans ſe *filium hominis.*

Matth. 8. v. 20. *Et dicit ei* (Scribæ) *Jeſus: vulpes foveas habent, & aves cœli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput reclinet.* Vide etiam cap. 18. v. 11. Luc. 24. v. 26. &c. & tom. I. pag. 501. can. II. pag. 548. can. III.

§. IV.

Temporum & Modorum Enallage.

QUANDOQUIDEM verba Hebræorum præſenti tempore carent; pro eo exprimendo uſurpatur modo *participium*, modo *præteritum*, modo *futurum*, ut diximus in tom. I. pag. 143. in notis.

Solent Prophetæ, cum rerum futurarum vaticinia explicant, uti verbis *præteriti temporis*, quaſi narrarent res præteritas; *Quia*, inquit S. Auguſtinus in Pſal. 3. tom. IV. nov. edit. col. 9. *ea, quæ ventura prophetantur, ſecundum tempus futura ſunt: ſecundum ſcientiam vero prophetantium, jam pro factis habenda.* Et in Pſal. 43. Heb. 44. col. 373. ejuſdem tomi & editionis, *Deo futura tam certa ſunt, tanquam præterita ſint.*

Iſai. 9. v. 6. *Parvulus natus eſt nobis*, (i. naſcetur) *& filius datus eſt nobis*, (h. e. dabitur) *& factus eſt principatus ſuper humerum ejus*, (i. fiet, erit). Deinde ſequuntur futura: *& vocabitur nomen ejus Admirabilis, Conſiliarius, Deus, Fortis*, &c. Verſ. 7. *Multiplicabitur ejus imperium, & pacis non erit finis*, &c.

Ibid. c. 53. v. 2. *Et vidimus eum, & non erat ei aſpectus*, &c. uſque ad v. 7. omnia illa præterita per futura explicanda ſunt.

Matth. 24. v. 40. *Tunc duo erunt in agro: unus* παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται, *unus aſſumitur*, (i. *aſſumetur*) *& unus relinquitur*, (i. *relinquetur*), ut optime interpretatur Vulg. Mſ. Veleſ. habet etiam παραληφθήσεται *aſſumetur*, & ἀφεθήσεται *relinquetur.* Vide D. Mill. p. 55. col. 2.

Rom. 3. v. 28. *Arbitramur* δικαιοῦσθαι, *juſtificari hominem per fidem*, &c. Verſ. 30. *Quoniam quidem unus eſt Deus, qui* δικαιώσει, *juſtificabit*, i. *juſtificat*, Vulg. qui forte legebat δικαιοῖ, ut habet mſ. Veleſ. D. Mill. p. 340. col. 1.

1. Cor. 10. v. 6. *Hæc autem in figura*, (h. e. in exemplo) *facta ſunt noſtri*, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, *ut non ſimus concupiſcentes malorum*, &c. Verſ. 7. μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, *neque idololatræ efficiamini*, &c. μηδὲ πορνεύωμεν, *neque fornicemur*, &c. Verſ. 9. μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν Χριστὸν, *neque tentemus Chriſtum*, &c. Verſ. 10. μηδὲ γογγύζετε, *neque murmuraveritis*, &c. Variam in his quatuor verſibus modorum enallagen cernere licet; nam v. 6. eſt Infinitivus, 7. Imperativus, 8. & 9. Subjunctivus, 10. denuo Imperativus.

CAPUT IV.

De Hypallage.

HYPALLAGE [ὑπαλλαγὴ] vocum eſt commutatio; qua uni tribuitur, quod alteri competit. Figuræ hujus exempla cum apud Sacros, tum apud profanos auctores inveniuntur.

I. Apud Sacros auctores.

Jud. 1. v. 8. *Oppugnantes ergo filii Juda Jeruſalem, ceperunt eam.... וְאֶת־הָעִיר שִׁלְּחוּ בָאֵשׁ & civitatem miſerunt in ignem*, h. e. & civitati ignem immiſerunt. Lxx. καὶ τὴν πόλιν ἐνέπρησαν ἐν πυρί, *& civitatem incenderunt igni.* Vulg. *tradentes cunctam incendio civitatem.*

1. Reg. 23. v. 7. *Nuntiatum eſt autem Saüli, quod veniſſet David in Ceilam, & ait Saül: tradidit eum Deus in manus meas,* כִּי נִסְגַּר לָבוֹא *quia incluſit ſe ad veniendum*, h. e. venit incluſum ſe, ſeu ut includat ſe. Lxx. ὅτι ἀποκέκλεισται ἐλθὼν εἰς πόλιν, *quia concluſus eſt ingreſſus civitatem.* Vulg. *concluſuſque eſt introgreſſus urbem.*

4. Reg. 9. v. 30. *Et poſuit* (Jezabel) *in fuco oculos ſuos*, i. poſuit fucum in oculis ſuis. Vulg. *depinxit oculos ſuos ſtibio.*

Pſal. 138. Heb. 139. v. ult. *Et vide* אִם־דֶּרֶךְ עֹצֶב־בִּי *ſi via iniquitatis in me eſt*, h. e. ſi ego ſim in via iniquitatis; ſequitur enim: *& deduc me in via æterna.* Vide etiam Pſal. 79. Heb. 80. v. 6. Pſal. 105. Heb. 106. v. 46. Iſai. 47. v. 3. Jerem. 52. v. 5. Amos 5. v. 16. Nah. 2. v. 3. &c.

Matth. 8. v. 2. *Et ecce leproſus veniens adorabat eum dicens: Domine, ſi vis, potes me mundare.* Verſ. 3. *Et extendens Jeſus manum tetigit eum, dicens: volo, mundare. Et confeſtim* ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα, *mundata eſt lepra ejus*, i. ἐκαθαρίσθη ἀπὸ τῆς αὐτοῦ λέπρας, *mundatus eſt à lepra ſua.*

Act. 21. v. 3. ἀναφάναντες δὲ τὴν Κύπρον, *cum appàruiſſemus Cypro*, h. e. ἀναφανείσης ἡμῖν τῆς Κύπρου, *apparente nobis Cypro.*

Apoc. 12. v. 8. *Et non valuerunt*, ſeu *prævaluerunt* (draco & angeli ejus) *neque locus inventus eſt eorum amplius in cælo*, h. e. neque inventi ſunt amplius in loco ſuo in cœlo.

Ad Hypallagen referri poteſt,

1°. Id loquendi genus, quo dicitur *vocari, invocari nomen alicujus ſuper aliquo*, pro vocari nomine alicujus.

Gen. 48. v. 16. *Angelus, qui eripuit me de cunctis malis, benedicat pueris iſtis, & invocetur ſuper eos nomen meum*, h. e. de nomine meo vocentur, appellentur filii Jacob, & cum aliis filiis meis familiam conſtituant. Vide Iſai. 4. v. 1.

Jac. 2. v. 7. *Nonne ipſi blaſphemant bonum nomen*, τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς, *quod invocatum eſt ſuper vos*, i. à quo cognominati eſtis.

2°. Cum apud Græcos verbo paſſivo præponitur nominativus perſonæ, cum præponi deberet nominativus objecti, ſive rei.

Rom. 3. v. 2. *Primum quidem*, ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, ad verbum: *quia crediti ſunt* (Judæi ſecundum) *eloquia Dei*, i. *quia credita ſunt illis eloquia Dei*, Vulg.

1. Cor. 9. v. 17. *Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: ſi autem invitus*, οἰκονομίαν πεπίστευμαι, (ſecundum) *diſpenſationem creditus ſum*, h. e. *diſpenſatio mihi credita eſt*, Vulg. Vide etiam Galat. 2. v. 7. 1. Theſſ. 2. v. 4. 1. Tim. 1. v. 11. &c.

II. Apud profanos auctores.

Virgil. Æneid. l. 3. v. 61.

Linquere pollutum hoſpitium, & dare claſ-
ſibus auſtros,

pro, & dare claſſes auſtris. Idem l. 6. v. 268.

Ibant obſcuri ſola ſub nocte per umbram,

pro, Ibant ſoli obſcura ſub nocte, &c.

CAPUT V.

De Synchyſi.

SYNCHYSIS [σύγχυσις] figura eſt, qua vocum aut ſenſus ordo perturbatur & confunditur. Ea locum habet I. In vocibus ſimplicibus. II. In vocibus conjunctis. III. In tota propoſitione. IV. In ſermone continuo. V. Denique in diſtinctis rerum geſtarum narrationibus.

ARTICULUS I.

De Synchyſi in vocibus ſimplicibus.

GEN. 10. v. 13. *At vero Meſraim genuit Ludim*, &c. Verſ. 14. *Et Phetruſim*, *&* *Chaſluim, de quibus egreſſi ſunt Philiſthiim*, וְאֶת־כַּפְתֹּרִים *&* *Caphtorim.* Hæc ultima verba, *&* *Caphtorim* reponenda ſunt proxime poſt *Chaſluim*; nam Philiſthæi egreſſi non ſunt de Chaſluim, ſed de Caphthorim, ut liquet ex Jerem. 47. v. 4. *Depopulatus eſt enim Dominus Palæſthinos reliquias inſulæ Caphtor.* Et Amos 9. v. 7. *Nunquid non Iſraël aſcendere feci de terra Ægypti*, *&* *Palæſthinos de Caphtor?*

Exod. 22. v. 20. *Qui immolat Diis, occidetur, præterquam Domino ſoli*, i. qui immolat Diis, præterquam Domino ſoli, occidetur.

Levit. 1. v. 2. *Homo, qui obtulerit ex vobis hoſtiam Domino*, &c. h. e. ut interpretantur Lxx. ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν, &c. *homo ex vobis, qui obtulerit*, &c.

Jerem. 14. v. 1. אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה *quod factum eſt verbum Domini ad Jeremiam*, &c. pro, verbum Domini, quod factum eſt ad Jeremiam, &c.

Ibid. c. 31. v. 7. *Quia hæc dicit Dominus: cantate Jacobo lætitiam*, &c. i. Quia hæc dicit Dominus Jacobo: cantate lætitiam, &c. Sic Lxx. ὅτι οὕτως εἶπε Κύριος τῷ Ἰακὼβ· εὐφράνθητε, &c. *Quia ſic dicit Dominus Jacobo; exſultate*, &c.

Alia exempla vide 2. Reg. 3. v. 27. 4. Reg. 24. v. 3. 2. Paral. 3. v. 1. Pſal. 34. Heb. 35. v. 7. Iſai. 23. v. 11. &c.

Joan. 17. v. 5. *Et nunc clarifica me tu, Pater, apud temetipſum, claritate quam habui, priuſquam mundus fieret, apud te*, h. e. claritate, quam habui apud te, priuſquam mundus fieret, ut recte Syrus verba illa diſpoſuit.

Philem. 5. *Audiens charitatem tuam* *&* *fidem, quam habes in Domino Jeſu*, *&* *in omnes ſanctos*, i. audiens fidem, quam habes in Domino Jeſu, & charitatem, quam habes in omnes ſanctos. Hunc eſſe loci illius ſenſum liquet ex Epiſt. ad Coloſſ. c. 1. v. 4. *Audientes fidem veſtram in Chriſto Jeſu*, *&* *dilectionem, quam habetis in ſanctos omnes.*

Heb. 12. v. 11. *Poſtea autem fructum pacatiſſimum exercitatis per eam* (diſciplinam) *reddet juſtitiæ*, h. e. fructum pacatiſſimum juſtitiæ exercitatis per eam reddet.

Hæc figura locum etiam habet

I. In Adverbiis, iiſque

TEMPORIS. Rom. 5. v. 6. ἔτι γὰρ Χριστὸς, ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν, &c. *adhuc enim Chriſtus, cum eſſemus infirmi, ſecundum tempus pro impiis mortuus eſt*, h. e. Chriſtus enim, cum adhuc eſſemus infirmi, &c. ut optime Latin. Interpres reddidit.

NEGANDI

Negandi. Eccle. 10. v. 10. *Si enim retuſum fuerit ferrum, & ipſe* (ſcindens) לֹא־פָנִים קִלְקַל *non aciem acuerit*, &c. h. e. aciem non acuerit.

Joan. 6. v. 32. *Non Moyſes dedit vobis panem de cœlo*, i. Moyſes non dedit vobis panem de cœlo; non enim eo loci quæritur quis manna dederit, Moyſes an Deus? ſed quid datum fuerit, an panis verus ac cœleſtis, an alius corporalis tantum.

Rom. 1. v. 21. *Qui, cum Deum cognoviſſent, non ſicut Deum glorificaverunt*, hoc eſt, ſicut Deum non glorificaverunt; nam adverbium negandi cadit in verbum *glorificare*, quod negat, nequaquam vero in adverbium ſimilitudinis *ſicut*; ſecus enim poſſet quis putare, quod aliter eum glorificaverint.

1. Cor. 10. v. 5. *Sed non in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo*, h. e. in pluribus eorum non beneplacitum eſt Deo. Vide tom. I. pag. 574. can. VI.

Interrogandi. Mich. 6. v. 10. ſecundum lectionem Maſſoretharum, עֹד הַאִשׁ בֵּית רָשָׁע *adhuc an eſt domus impii*, &c. pro, an adhuc eſt, &c. Lxx. μὴ πῦρ καὶ οἶκος, &c. *nunquid ignis & domus*, &c. Vulg. *Adhuc ignis in domo impii*, &c. Loco אִשׁ *eſt*, legebant אֵשׁ *ignis*.

Excludendi. Iſai. 28. v. 19.... וְהָיָה רַק־זְוָעָה הָבִין שְׁמוּעָה *eritque tantum commotio intelligere rumorem*, &c. h. e. eritque commotio, cum rumor tantum audietur.

1. Cor. 15. v. 19. εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν Χριστῷ μόνον, *ſi in hac vita ſperamus in Chriſto tantum*: pro, *ſi in hac vita tantum ſperantes ſumus in Chriſto*, &c. ut optime Lat. Interp.

Comparandi. Gen. 18. v. 11. *Deſierat eſſe Saræ* אֹרַח כַּנָּשִׁים *conſuetudo ſecundum mulieres*, hoc eſt, ſecundum conſuetudinem mulierum. Lxx. ἐξέλιπε δὲ τῇ Σάῤῥᾳ γίνεσθαι τὰ γυναικεῖα, Vulg. *& deſierant eſſe Saræ muliebria.*

Pſal. 101. Heb. 102. v. 10. *Quia* אֵפֶר כַּלֶּחֶם *cinerem tanquam panem manducabam*, id eſt, ſicut cinerem panem manducabam; panis non mihi magis ſapiebat quam cinis. Ita Qimhhi in h. l.

Rom. 12. v. 3.... ἑκάστῳ ὡς ὁ Θεὸς ἐμέρισε μέτρον πίστεως, *unicuique ſicut Deus diviſit menſuram fidei*: pro, ὡς ἑκάστῳ, *ſicut unicuique*, &c. Vide 1. Cor. 3. v. 5. c. 7. v. 17. Act. 10. v. 38.

II. In Præpoſitionibus.

Gen. 2. v. 7. *Formavit igitur Deus hominem* עָפָר מִן־הָאֲדָמָה Lxx. χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, *pulverem de terra*, id eſt, de pulvere terræ. Vel, ut optime Vulg. *de limo terræ.*

III. In conjunctionibus

Nisi. 1. Cor. 14. v. 9. *Ita & vos* διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, *per linguam niſi manifeſtum ſermonem dederitis*, &c. h. e. niſi per linguam, &c.

Quod. Eccle. 3. v. 13. *Omnis enim homo*, שֶׁיֹּאכַל *quod comedit & bibit.... hoc donum Dei eſt*; pro, quod enim omnis homo comedat & bibat.... hoc donum Dei eſt.

Gal. 1. v. 11. *Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum eſt à me*, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον, *quod non eſt ſecundum hominem*, &c. i. notum vobis facio ὅτι, quod Evangelium à me prædicatum, non eſt ſecundum hominem, &c.

Quia. Pſal. 127. Heb. 128. v. 2. *Labores manuum tuarum* כִּי *quia manducabis*, &c. pro, כִּי *quia* labores manuum tuarum manducabis.

Ut. Joannis 14. v. 29. *Et nunc dixi vobis priuſquam fiat, ut, cum factum fuerit, credatis*, i. ut credatis cum factum fuerit.

Rom. 11. v. 30. *Sicut enim aliquando & vos non credidiſtis Deo, nunc autem miſericordiam conſequuti eſtis*, τῇ τούτων ἀπειθείᾳ, (propter) *illorum* (Judæorum) *incredulitatem.* Verſ. 31. *Ita & iſti non crediderunt*, τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι, (propter) *miſericordiam veſtram, ut & ipſi miſericordiam conſequantur*: pro, ἵνα τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει καὶ αὐτοὶ ἐλεηθῶσι, *ut per miſericordiam veſtram & ipſi miſericordiam conſequantur.* Vulg. paulo aliter: *Ita & ipſi non crediderunt in miſericordiam veſtram*, &c.

1. Cor. 9. v. 15... *bonum eſt enim mihi magis mori*, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ, *quam gloriationem meam ut quis evacuet*, pro *quam ut gloriationem meam*, &c. Vulg. Vide etiam Gal. 2. v. 10. 2. Joan. v. 6.

ARTICULUS II.

De Synchyſi in vocibus conjunctis.

GEN. 13. v. 10. *Elevatis itaque Lot oculis, vidit omnem circa regionem Jordanis, quæ univerſa irrigabatur, antequam ſubverteret Dominus Sodomam & Gomorrham, ſicut Paradiſus Domini, & ſicut Ægyptus venientibus in Segor.* Horumce verborum ordo genuinus is eſt: Elevatis itaque Lot oculis, vidit omnem circa regionem Jordanis, quæ univerſa irrigabatur ut Paradiſus Domini, & ſicut Ægyptus venientibus in Segor, antequam ſubverteret Dominus Sodomam & Gomorrham.

Exod. 12. v. 15. *Quicunque comederit fermentatum, peribit anima illa de Iſraël, à primo die uſque ad diem ſeptimum*, i. Quicunque comederit fermentatum à primo die uſque ad diem ſeptimum, peribit anima illa de Iſraël. Vide etiam Deut. 32. v. 5.

Cant. 1. v. 5. *Nigra ſum ſed formoſa..... ſicut tabernacula Cedar, ſicut pelles Salomonis*, h. e. nigra ſum ſicut tabernacula Cedar, ſed formoſa ſicut pelles, ſeu tentoria Salomonis, quæ magnifica erant, ac regio apparatu digna.

Marc. 12. v. 12. Καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε· καὶ ἀφέντες αὐτὸν, ἀπῆλθον, *& quærebant eum tenere: & timuerunt turbam; cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit, & relicto eo abierunt*, h. e. & quærebant eum tenere, cognoverunt enim, quod ad eos parabolam hanc dixerit, ſed timuerunt turbam, &c. Vide etiam c. 16. vv. 3. 4.

Act. 8. v. 7. πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶντα μεγάλῃ φωνῇ, ἐξήρχετο, (ex) *multis enim eorum, qui habebant ſpiritus immundos, clamantes voce magna exibant*; pro, ſpiritus enim immundi voce magna clamantes, exibant ex multis eorum, qui eos habebant. Vel: Spiritus enim immundi multorum, qui eos habebant, voce magna clamantes egrediebantur. Vide etiam Rom. 1. v. 13.

1. Cor. 15. v. 1. *Notum autem vobis facio, fratres, Evangelium, quod prædicavi vobis, quod & accepiſtis, in quo & ſtatis*, v. 2. *per quod & ſalvamini: qua ratione prædicaverim vobis, ſi tenetis, niſi fruſtra credidiſtis.* Verborum illorum quæ trajecta ſunt, is videtur eſſe ordo: notum autem vobis facio, fratres, qua ratione prædicaverim vobis evangelium, quod prædicavi vobis, quod & accepiſtis, in quo & ſtatis, per quod & ſalvamini, ſi tenetis, niſi fruſtra credidiſtis.

ARTICULUS III.

De Synchyſi in tota Propoſitione.

VOces in tota propoſitione confunduntur, cum ſubjectum prædicato poſtponitur.

Pſal. 5. v. 10. *Sepulchrum patens eſt guttur eorum*, h. e. guttur eorum ſepulchrum patens eſt.

Pſal. 110. Heb. 111. v. 3. *Confeſſio & magnificentia opus ejus*, h. e. opus ejus eſt decor & magnificentia, ſive decorum eſt & magnificum. Vide etiam Iſai. 34. v. 4.

Joan. 1. v. 1.... καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, *& Deus erat Verbum illud*, hoc eſt, καὶ ὁ λόγος ἦν θεός, & Verbum illud erat Deus. Subjectum hic ultimo loco Joannes poſuiſſe videtur, quod tres illas enunciationes: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*, ita connectere voluerit, ut in qua voce præcedens propoſitio deſineret, ab

Digitized by Google

illa ſequens inciperet. Vide tom. I. pag. 428. can. IV.

Joan. 4. v. 24. πνεῦμα ὁ θεὸς, *ſpiritus eſt Deus*, h. e. ὁ θεός ἐστι πνεῦμα, *Deus eſt ſpiritus.*

ARTICULUS IV.

De Synchyſi in continuo ſermone.

SERMONIS continui partes per metatheſin, ſeu trajectionem, quandoque enarrantur.

Joſue 2. v. 15. *Demiſit ergo eos* (exploratores) *per funem de feneſtra; domus enim ejus hærebat muro.* Verſ. 16. *Dixitque ad eos: ad montana conſcendite, ne forte occurrant vobis revertentes*, &c. Verſ. 17. *Qui dixerunt ad eam: innoxii erimus à juramento hoc*, &c. Quæ referuntur verſibus 16. 17. & ſeqq. ea procul dubio ante demiſſionem exploratorum per feneſtram dicta ſunt; alioqui res facile prodi potuiſſet, ſi è feneſtra foris eos conſtitutos alloquuta eſſet Rahab. Vel præteritum *dixit* v. 16. per pluſquamperfectum *dixerat*, explicandum eſt.

1. Reg. 6. v. 14. *Et plauſtrum venit in agrum Joſue Bethſamitæ, & ſtetit ibi: erat autem ibi lapis magnus, & conciderunt ligna plauſtri, vaccaſque impoſuerunt ſuper ea holocauſtum Domino.* Verſ. 15. *Levitæ autem depoſuerunt arcam Dei, & capſellam, quæ erat juxta eam… & poſuerunt ſuper lapidem grandem.* Prius arca depoſita erat à Levitis, quam ligna plauſtri conciderentur, & vaccæ offerrentur in holocauſtum. Vel præteritum *depoſuerunt*, per pluſquam perfectum, ut in exemplo præcedenti, exponendum eſt *depoſuerant.*

Marc. 14. v. 23. *Et accepto calice gratias agens dedit eis, & biberunt ex illo omnes.* Verſ. 24. *Et ait illis: hic eſt ſanguis meus novi Teſtamenti, qui pro multis effundetur.* Hæc verba v. 24. *Et ait illis*, &c. dicta fuerant priuſquam Apoſtoli bibiſſent vinum ſanguinem Chriſti factum, ut liquet Matth. 26. vv. 27. & 28.

Act. 9. v. 4. *Et cadens in terram audivit vocem dicentem ſibi: Saule, Saule, quid me perſequeris?* Verſ. 5. *Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego ſum Jeſus, quem tu perſequeris, durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.*

Ibid. 26. v. 14…. *audivi vocem dicentem mihi Hebraïca dialecto: Saule, Saule, quid me perſequeris? durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.* Verſ. 15. *Ego autem dixi: Quis es Domine? Dominus autem dixit: ego ſum Jeſus, quem tu perſequeris.*

Vel in cap. 9. v. 5. verba illa: *durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare*, pertinent ad finem verſus quarti, ut in cap. 26. v. 14. Vel in prædicto cap. 26. v. 14. eadem illa verba reponenda ſunt in fine verſus 15. ut ea legere eſt in fine v. 5. cap. 9.

Rom. 13. v. 9. Sextum Decalogi præceptum quinto præponitur. Vide etiam 1. Tim. 3. v. 16. cap. 5. vv. 23. 24.

Apoc. 20. v. 12. *Et vidi mortuos, magnos & puſillos, ſtantes in conſpectu throni…. & judicati ſunt mortui.* Verſ. 13. *Et dedit mare mortuos, qui in eo erant, & mors & infernus dederunt mortuos ſuos, qui in ipſis erant, & judicatum eſt de ſingulis ſecundum opera eorum.* Ultimus ille verſus ſuperiorem præcedere debet, ut res ipſa declarat; niſi præteritum *dedit, dederunt*, per pluſquam perfectum *dederat, dederant*, exponatur.

Huc pertinet illa narrandi ratio, qua membrorum propoſitionis argumenta, ſive expoſitiones, καθ' ὕστερον πρότερον, i. *inverſo ordine*, ſubjiciuntur.

Job. 27. v. 5. *Abſit à me, ut juſtos vos eſſe judicem: donec deficiam, non recedam à juſtitia mea.* Pars prior hujus propoſitionis exponitur & amplificatur v. 7. *Sit ut impius inimicus meus, & adverſarius meus quaſi iniquus.* Poſterior vero v. 6. *Juſtitiam meam, quam cœpi tenere, non deſeram; neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea.*

Jerem. 35. v. 16. *Firmaverunt* (i. ſervaverunt) *igitur filii Jonadab filii Rechab præceptum patris ſui, quod præceperat eis; populus*

autem iſte non obedivit mihi. Primum hujuſce propoſitionis membrum proponitur, eique ſententia Divina adjungitur v. 18. *Domui autem Rechabitarum dixit Jeremias*, &c. ſecundum vero v. 17. *Idcirco hæc dicit Dominus exercituum, Deus Iſraël, ecce ego adducam ſuper Juda*, &c. Vide etiam Iſai. 56. v. 3. Ezech. 16. v. 3. &c.

ARTICULUS V.

De Synchyſi in diſtinctis rerum factarum narrationibus.

SÆPENUMERO in SS. Scripturis res factæ non eo, quo contigerunt, ordine; ſed quandoque κατὰ πρόληψιν, per *anticipationem*; quandoque καθ' ὑστερολογίαν, per *hyſterologiam* ſeu *recapitulationem*, ut aiunt, aut *poſtpoſitionem* narrantur.

§. I.

De narrationis hiſtoricæ προλήψει, ſeu anticipatione.

GEN. I. v. 27. & ſeqq. creatio primorum parentum, copulatio ac benedictio memorantur. Secundo autem cap. v. 7. creatio Adami, v. 17. & ſeqq. creatio Evæ, ejuſque ad Adamum adductio & conjunctio prolixius deſcribitur.

Ibid. c. 35. v. 29. Iſaaci mors narratur ſtatim poſt Jacobi è Meſopotamia reditum, & antequam Joſeph à fratribus ſuis venderetur; cum tamen longo poſt tempore mors illa contigerit, & jam duodecim ſaltem annis Joſeph in Ægypto commoratus fuiſſet.

Primum quod attinet, Iſaacus annos tantum 157. natus erat, quando ex Meſopotamia reverſus eſt Jacobus; quod ſic evincitur. Cum Jacobus in Ægyptum deſcendit, ſtetitque coram Pharaone, annos 130. exegerat, (Gen. 47. v. 9.) Joſephus vero 39. nempe 30. quando Pharaonis ſomnium interpretatus eſt, (Gen. 41. v. 46.) & 9. quorum 7. primi tempore fertilitatis, reliqui autem duo per duos priores ſterilitatis annos effluxerant; Jacobus enim tertio ineunte penuriæ anno in Ægyptum venit, (Gen. 45. v. 6.) Si autem 39. annos Joſephi demas è 130. Jacobi, ſupererunt 91. quibus natus erat Jacobus cum genuit Joſephum. Cumque ſex adhuc annos poſt natum Joſephum in Meſopotamia manſerit Jacobus; viginti enim annos apud Labanem commoratus eſt, (Gen. 31. v. 38.) nempe 14. quibus pro uxoribus ſuis ſervivit, & ſex alios, qui numerum viceſimum complent. Adjectis autem 6. illis annis ad 91. Jacobi, efficientur 97. Itaque Jacobus 97. annos natus erat quando è Meſopotamia rediit, Iſaacus vero 157. ſexagenarius enim Jacobum genuerat, (Gen. 25. v. 26.) Cumque Iſaacus diem extremum clauſerit annos 180. natus, (Gen. 35. v. 28.) conſectarium eſt eum 23. adhuc annos vixiſſe poſtquam Jacobus, relicta Meſopotamia, in terram Chanaan reverſus eſt.

Secundum quod ſpectat, tempus ſcilicet, quo à fratribus ſuis venditus eſt Joſeph, illud etiam Iſaaci mortem anteceſſit; quod ſic demonſtratur. Cum natus eſt Joſeph, Jacobus 91. annorum erat, ut mox probatum eſt, Iſaacus vero 151. is enim Jacobum genuit annos 60. natus, vide ſupra. Joſephus autem à fratribus ſuis venditus eſt anno ætatis ſuæ 17. (Gen. 37. v. 2.) ſecundum Heb. Chald. & LXX. vel 16. ſecundum Latinum interpr. qui facile conciliari poterit cum Hebræo, ſi Joſephus 16. annos exactos, & 17um inchoatum natus dicatur; vox enim בֶּן cum annorum numero conjuncta annum currentem, nunquam completum, teſte Bocharto, Grotio, Glaſſio, &c. indicat.) Annus autem

Joſephi 17us reſpondet annis Jacobi 108, Iſaaci 168. qui (Iſaacus) cum mortem obierit anno ætatis ſuæ 180. palam eſt eum 12. circiter annos adhuc vixiſſe poſtquam Joſephus à fratribus ſuis venditus eſt, atque in Ægyptum abductus.

Exod. 16. v. 33. De aſſervatione mannæ προληπτικῶς narratur, quod tamen factum non eſt, niſi erecto Tabernaculo, exſtructaque arca fœderis, & quinque menſibus poſtquam manna è cœlo deſcendere cœpiſſet. Hoc autem loco voluit Moyſes totam hiſtoriam de manna συλλήβδην contexere, unde & tempus, quo deſierit, v. 35. addidit. Quod etiam de omnibus fere prolepticis narrationibus dicendum eſt.

3. Reg. 22. v. 51. Mors Joſaphat Regis Juda narratur, quæ tamen nonniſi aliquot poſt annis contigit; nam 4. Reg. 3. v. 7. aſcendiſſe memoratur cum Joram contra Moabitas, qui à Joramo defecerant.

Alia exempla vide Exod. 10. vv. 28. 29. cap. 17. v. 6. conf. v. 8. & Deut. 25. vv. 17. 18.

Matth. 27. v. 52. Morte Chriſti monumenta aperta, & multa corpora ſanctorum, qui dormierant, reſurrexiſſe dicuntur: cum tamen id ſolum poſt reſurrectionem ejus contigerit, v. 53. Hujus prolepſeos rationem aſſignat Maldonatus in h. l. quod *cum cœpiſſet Matthæus ea miracula, quæ moriente Chriſto contigerant, commemorare; hoc etiam cum ceteris copulavit, cujus cauſa, ſicut & ceterorum, mors Chriſti fuerat.*

Luc. 3. vv. 19. 20. Joannis in carcerem conjectio ante Chriſti baptiſmum memoratur, quæ tamen Chriſto miniſterium ſuum jam ingreſſo contigit, Matth. 4. v. 12. quam adhuc cap. 14. v. 3. per hyſterologiam narrat idem Matthæus.

Joan. 11. v. 2. Pedum Chriſti unctio à Maria præſtita narratur, cujus integra hiſtoria c. 12. v. 13. & ſeqq. refertur.

Prolepſeos hujus exempla in nominibus propriis locorum frequentiſſima eſt.

Gen. 12. v. 8. *Bethelis* fit mentio tempore Abrahami, cum tamen id nominis huic loco inditum non fuerit, niſi ipſius nepotis Jacobi tempore, ut liquet Gen. 28. v. 19. *Appellavitque Jacob nomen urbis Bethel, quæ prius Luza vocabatur.*

Gen. 13. v. 10. Urbs *Segor* memoratur, quæ nomen iſtud ſortita non eſt, niſi cum Lot in eam ſe recepit, Gen. 19. v. 22. *idcirco vocatum eſt nomen urbis illius Segor.*

Gen. 14. v. 7. *Reverſique ſunt & venerunt ad fontem Miſphat, ipſa eſt Cades*, &c. Locus iſte id nominis non obtinuit, niſi *poſtquam jurgati ſunt filii Iſraël contra Dominum*, ac ſeverum illud judicium de non introducendis populis murmurantibus in terram promiſſam latum eſt, Num. 20. v. 13. Ibidem: *& percuſſerunt omnem regionem Amalecitarum*, i. incolarum illius regionis, quam poſtea occuparunt Amalecitæ; Amalec enim à cujus poſteris regio illa habitata eſt ac denominata, longo poſt tempore natus eſt ex Thamna concubina Eliphaz filii Eſau, Gen. 36. v. 12.

Gen. 21. v. 14. Agar dicitur erraſſe in deſerto Berſabee, qui tamen locus hoc nomine poſtea donatus eſt, nempe quando Abraham fœdus iniit cum Abimelecho, v. 31. *Idcirco vocatus eſt locus iſte Berſabee, quia ibi uterque juravit.*

Num. 14. v. 45. Narratur de Amalecitis & Chananæis, quod percutiendo & concidendo Iſraëlitas perſequuti fuerint uſque *Horma*, quod nomen longe poſtea huic loco impoſitum eſt; ſcilicet c. 21. v. 3. cum Iſraël à Rege Chananæo victus, voto ſe obſtrinxit Domino, fore ut urbes Chananæorum deleret, ſi victor exiſteret. *Exaudivitque Dominus preces Iſraëlis ... & vocavit nomen loci illius Horma.*

1. Reg. 4. v. 1. &c. 5. v. 1. Locus memoratur *lapis adjutorii* dictus, quod nomen poſtea inditum eſt, nempe c. 7. v. 12. *Tulit itaque Samuel lapidem unum .... & vocavit nomen loci illius, LAPIS ADJUTORII, dixitque: huc uſque auxiliatus eſt nobis Dominus.*

Alia exempla pro V. Teſt. vide Num. 13. vv. 24. 25. Jud. 2. vv. 1. 5. cap. 5. vv. 9. 17. 1. Paral. 14. v. 11. &c.

Sic in nominibus virorum,

Joan. 1. v. 40. *Erat autem Andreas frater Simonis Petri*, &c. Simon hic per anticipa-

tionem vocatur *Petrus*, cujus nominis ratio poſtea redditur, nempe v. 42.... *Intuitus autem eum Jeſus dixit: tu es Simon filius Jona: tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.*

Prolepticam illam nominum propriorum impoſitionem quidam explicant dicendo ſcriptorem ſacrum Spiritu prophetico afflatum, ſic locum vocaſſe, quem ita vocandum præviderat.

Melius, ut videtur, *Cornelius à lapide*, præf. in Pentateuchum. *Moyſes*, inquit, *Pentateuchum ſimpliciter conſcripſit per modum diarii vel annalium; Joſue autem, vel quis alius* (Spiritu Sancto afflatus) *eoſdem libros in ordinem digeſſit, diſtinxit, & ſententias nonnullas addidit & intexuit. Sic mors Moyſi in ultimo capite addita eſt. Sic Gen.* 14. *v.* 14. *Urbs Lais vocatur Dan, cum diu poſt tempora Moſis vocata ſit Dan, quare nomen Dan ibi pro Lais ſubſtitutum eſt non à Joſue, ſed ab alio, qui poſterius vixit. Sic* Num. 21. *ab alio additi ſunt vv.* 14. 15. 27.

Andræas Maſius præf. comm. in Joſue. *Mihi ea eſt opinio*, inquit, *ut putem Eſdram ſive ſolum, ſive una cum æqualibus, inſigni pietate & eruditione viris, cœleſti Spiritu afflatum, non ſolum hunc Joſue, verum etiam Judicum, Regum, alioſque, quos in Sacris Bibliis legimus, libros ex diverſis annalibus apud Eccleſiam Dei conſervatis compilaſſe, in eumque ordinem, qui jam olim habetur, redegiſſe atque diſpoſuiſſe. Talia enim diaria atque annales fuiſſe in Eccleſia Dei, ſatis docent cum aliæ, quæ ſæpe laudantur, quamvis jam interciderint, Regum hiſtoriæ; tum liber bellorum Domini, & liber recti, in quo Joſue & Samuëlis Saülisque geſta fuiſſe inſcripta certum eſt.*

§. II.

De narrationis hiſtoricæ ὑστερολογίᾳ, ſeu recapitulatione, aut poſtpoſitione.

HÆc figura præcedenti reſpondet, eaque locum habet, cum ex occaſione aliqua narratur quidpiam geſtum poſt tempus, quo reipſa contigit.

Gen. 11. v. 1. & ſeqq. Linguarum confuſio narratur, cum tamen præceſſerit ea, quæ cap. 10. referuntur; in eo ſiquidem vv. 5. 20. & 31. hujuſce Linguarum varietatis fit mentio.

Gen. 12. v. 1. *Dixit autem Dominus ad Abram: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monſtrabo tibi.* Hoc Dei mandatum anteceſſit profectionem illam ex Ur Chaldæorum, quæ cap. 11. v. 31. memoratur, ut liquet infra cap. 15. v. 7..... *Ego Dominus, qui eduxi te de Ur Chaldæorum*, &c. Et Act. 7. v. 3. *Deus gloriæ apparuit Patri noſtro Abrahæ, cum eſſet in Meſopotamia, priuſquam moraretur in Charan; & dixit ad illum: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam monſtravero tibi.* Verſ. 4. *Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitavit in Charan, & inde poſtquam mortuus eſt pater ejus, tranſtulit illum in terram iſtam.* Ea eſt igitur vera narrationis illius ſeries. Cap. 12. v. 1. *Dixit autem Dominus ad Abram: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram, quam monſtrabo tibi.* Verſ. 2. *Faciamque te in gentem magnam, & benedicam tibi, & magnificabo nomen tuum, eriſque benedictus.* Verſ. 3. *Benedicam benedicentibus tibi, & maledicam maledicentibus tibi, atque in te benedicentur univerſæ cognationes terræ.* Cap. 11. v. 31. *Tulit itaque Thare Abram filium ſuum, & Lot filium Aran, filium filii ſui, & Saraï nurum ſuam, uxorem Abram filii ſui, & eduxit eos de Ur Chaldæorum, ut irent in terram Chanaan, veneruntque uſque Haran, & habitaverunt ibi.* Verſ. 32. *Et facti ſunt dies Thare ducentorum quinque annorum, & mortuus eſt in Haran.* Cap. 12. v. 4. *Egreſſus eſt itaque Abram, ſicut præceperat ei Dominus*, &c. Neque huic ſententiæ adverſatur illud cap. 12. v. 1. *& de domo patris tui*; hæc enim verba ſic explicari poſſunt, quod Deus imperaverit Abrahamo ut de re familiari ſeorſum à Patre fundanda

cogitaret. Eaque expoſitio confirmatur ſequentibus : *faciamque te in gentem magnam.*

Notandum eo loci S. Stephanum in textu ſupra laudato , nihil contra Geographiam peccaſſe , cum dixit Abrahamum *fuiſſe in Meſopotamia priuſquam moraretur in Charan ;* Chaldæa enim latius olim patebat , ac ipſam Meſopotamiam complectebatur. Scribit Xenophon Chaldæam Armeniæ eſſe confinem. Joſephus l. 1. Antiq. c. 8. narrat Abrahamum , cum eum inſectarentur Chaldæi , aliique *Meſopotamiæ* populi , Charane receſſiſſe. Charan igitur , ſecundum Joſephum , erat etiam in Chaldæa , ſeu Meſopotamia Chaldææ quoque nomine donabatur.

Gen. 38. v. 1. & ſeqq. Judæ hiſtoria narratur poſtquam Joſeph à fratribus ſuis venditus eſt , cujus tamen hiſtoriæ pars ante illud tempus contingere debuit ; ab eo enim tempore , quo Joſeph in Ægyptum abductus eſt , ac Jacob eodem deſcendit , 22. aut 23. tantummodo anni effluxere , nam 17. ſecundum Heb. vel 16. ſecundum Vulg. annos natus à fratribus ſuis venditus eſt , ut vidimus ſupra pag. 28. col. 2. quos ſi detraxeris ex 39 , quos exegerat , cum Jacobus pater ejus venit in Ægyptum , ſupererunt 22. vel 23. Per id autem temporis Judas ducit uxorem filiam *Sue* Chananæi , ex qua tres ſuſcipit filios , quorum duo primi , alter poſt alterum , uxorem habent *Thamar* , quæ poſt multos viduitatis annos concipit ex Juda , paritque *Pharez* & *Zaram.* Pharez uxorem ducit , ex qua duos habet filios *Heſron* & *Hamul* , qui & ipſi cum Jacobo in Ægyptum deſcendunt. Qui iſta omnia tam brevi 22. aut 23. annorum intervallo contingere potuerunt ? S. Auguſtinus quæſt. 128. in Gen. tom. III. nov. edit. part. I. col. 409. cum multis aliis Interpretibus opinatur Judæ matrimonium hîc per ὑστερολογίαν , ſive *recapitulationem* deſcribi. *Quæritur* , inquit , *quando iſta fieri potuerunt. Si enim poſtea quam Joſeph devenit in Ægyptum , quomodo intra viginti ferme & duos annos (nam poſt tantum temporis colligitur eos veniſſe ad eundem Joſeph fratrem ſuum in Ægyptum cum patre ſuo) fieri potuerit , ut Judæ filii ejus ætatis omnes poſſent ducere uxores ? Nam Thamar nurum ſuam mortuo primogenito ſuo , alteri filio dedit : quo etiam mortuo , exſpectavit ut creſceret tertius ; & cum creviſſet , nec illi eam dedit timens ne & ipſe moreretur : unde factum eſt , ut eidem ſocero ſuo ſe illa ſupponeret. Quomodo ergo hæc omnia intra tam paucos annos fieri potuerint , merito movet , niſi (ut ſorte ſolet) Scriptura per recapitulationem aliquot annos ante venditum Joſeph hoc fieri cœpiſſe intelligi velit.* Sunt tamen interpretes , qui rerum ordinem ſervatum exiſtiment , dicantque Pharez in Ægypto uxorem duxiſſe , ibique Heſron & Hamul genuiſſe , qui nihilominus tamen numerantur inter eos , qui cum Jacobo in Ægyptum deſcenderunt, haud ſecus ac decem filii Benjamin , quos omnes tunc temporis genitos fuiſſe vix credideris.

Iſai. 38. v. 21. *Et juſſit Iſaias ut tollerent maſſam de ficis , & cataplaſmarent ſuper vulnus , & ſanaretur.* Verſ. 22. *Et dixit Ezechias : Quod erit ſignum , quia aſcendam in domum Domini ?* Iſti duo verſus per hyſteroſin in fine illius capitis ponuntur ; inſerendi enim ſunt poſt verſum ſextum , uti inſeruntur 4. Reg. cap. 20. ubi eadem hiſtoria narratur.

Luc. 4. v. 9. Abductio Chriſti ſuper pinnaculum Templi à diabolo facta memoratur poſt tranſlationem ejus in montem excelſum , cum tamen ſecundum Matth. 4. v. 8. prius tranſlatus fuerit Chriſtus ſuper pinnaculum Templi , quam ſupra montem ; eaque genuina videtur eſſe narrationis ſeries , ut particula πάλιν *iterum* verſui 8. præpoſita innuit. S. Aug. de hac difficultate diſſerens l. 2. de conſenſu Evangeliſtarum c. 16. col. 47. part. 2. tom. III. nov. edit. hæc ait : *Incertum eſt quid prius factum ſit , utrum regna terræ prius demonſtrata ſint ei , & poſtea in pinnam Templi levatus ſit : an hoc prius , & illud poſtea. Nihil tamen ad rem , dum omnia facta eſſe manifeſtum ſit : & quod aliis verbis eaſdem ſententias Lucas explicat , non ſemper commendandum eſt , quam nihil depereat veritati.*

Luc. 22. v. 21. Denunciatio proditoris Judæ poſt Sacræ Euchariſtiæ inſtitutionem narratur , quam ei præmittunt Matth. cap. 26. v. 21. & Marc. c. 14. v. 18.

TRACTATUS II.

De Figuris Rhetoricis.

FIGURÆ, quæ ad ſermonis ornatum pertinent, *Rhetoricæ* appellantur. Duplicis ſunt generis, *Tropus* & *Figura*, ſive *Schema*.

Tropi ipſum verborum ſenſum ſpectant, dum propria vocum ſignificatio in aliam cognatam, contrariamve convertitur, ut fert nominis ipſius Etymon, deducitur enim à *τρέπω verto, converto*, &c.

Figuræ vero verborum ſenſum *per ſe* non immutant, ſed ſermoni tantum ornatum conferunt, unde & *Schemata* vocantur, q. d. orationis *habitus*. Dico *per ſe*, licet enim tam tranſlatis, quam propriis verbis figuretur oratio: qua tamen ratione verba tranſlata ſunt, non ex vi ſchematis, ſeu figuræ, ſed tropi tranſlata ſunt; atque eadem præterquam quod tropica ſunt, ſeu tranſlata; alium inſuper ad orationem reſpectum ſæpe obtinent, qui figuræ eſt, non tropi.

Secundum igitur hanc Figurarum Rhetoricarum diſtinctionem, agemus, I. De Tropis. II. De Figuris.

Tropologiæ autem duæ ſunt partes; altera Troporum *ſpecies*, altera eorumdem *affectiones* explicat.

Troporum *ſpecies* quatuor vulgo recenſentur. I. Metonymia. II. Ironia. III. Metaphora. IV. Synecdoche.

Troporum *affectiones* tres numerant, I. Catachreſin. II. Hyperbolen. III. Allegoriam, cujus ſpecies duæ ſunt: *Parœmia*, ſeu Proverbium, & *Ænigma*.

CAPUT I.

De Metonymia.

METONYMIA [*μετωνυμία*] *quam nominis pro nomine poſitionem* vocat Quintilianus, Tropus eſt, quo cauſa pro effectu, effectus pro cauſa; ſubjectum pro adjuncto, adjunctum pro ſubjecto, ponitur. Unde quatuor Metonymiæ ſpecies colliguntur. I. Cauſæ. II. Effectus. III. Subjecti. IV. Adjuncti.

ARTICULUS

ARTICULUS I.

De Metonymia cauſæ.

QUATUOR vulgo numerantur cauſæ; ſcilicet *Efficiens*, *Materialis*, *Formalis*, & *Finalis*. Hic efficientem tantum & materialem ex vocabulorum phraſiumque S. Scripturæ uſu conſiderabimus.

Triplici autem ratione *Metonymia cauſæ Efficientis* contingit. I. Cum perſona efficiens pro re effecta ponitur. II. Cum cauſa organica, ſeu inſtrumentum, pro re per inſtrumentum confecta uſurpatur. III. Denique cum res vel actio quædam pro effectu ab illa re, vel per actionem illam producto, adhibetur.

§. I.

Perſona efficiens pro re effecta.

SPIRITUS, pro effectis & operibus Spiritus ſancti, qualia ſunt,

I. Cœleſte Evangelii Chriſti verbum, quod *Spiritus* dicitur, quia auctorem habet Spiritum ſanctum, qui per illud ſalutem operatur.

2. Cor. 3. v. 6. *Qui* (Deus) *idoneos nos fecit miniſtros Novi Teſtamenti; non literæ, ſed Spiritu: litera enim occidit, Spiritus autem vivificat.* Vide etiam vv. 7. 8. Hic confert Apoſtolus legem antiquam cum nova. Lex antiqua occidebat, quia cum perfectam obedientiam ab homine requireret, neque ea gratia daretur, quæ confertur in nova: pauci erant, qui omni ex parte illam adimplerent. Quare vulnera oſtendebat, non ſanabat. At vero in nova lege, quæ *Spiritus* dicitur, vitam ſpiritualem, juſtitiam, & ſalutem æternam Spiritus ſanctus in nobis operatur.

Rom. 8. v. 2. *Lex Spiritus vitæ per Chriſtum Jeſum liberavit me à lege peccati & mortis*, i. lex nova, quæ vitam affert per Chriſtum Jeſum, liberavit me à lege peccati & mortis, h. e. antiqua lege, quæ & peccato & morti occaſionem præbebat.

II. Salutares motus & operationes in homine, quales ſunt,

In genere, donum ſanctificationis, regenerationis, & renovationis.

Pſal. 50. Heb. 51. v. 12. *Spiritum rectum innova in viſceribus meis.* Verſ. 13. *Spiritum ſanctum tuum ne auferas à me.* Verſ. 14.... *Spiritu principali confirma me.* Vide Ezech. 11. v. 19. c. 36. vv. 26. 27. Epheſ. 4. v. 23. Atque ita cum *caro* & *Spiritus* opponuntur, *carne*, corruptus homo per peccatum, & mala quævis opera; *Spiritu* vero, donum regenerationis Spiritus ſancti, ſive, quod idem eſt, ipſe homo regenitus intelligitur. Vide etiam Joan. 3. v. 6.

In ſpecie, dona Spiritus ſancti peculiaria & extraordinaria, quæ in hominibus ad varios uſus tam publicos, quam privatos; cum ſpirituales, tum corporales atque externos operatur.

Num. 11. v. 17. *Auferam de Spiritu tuo, tradamque eis*, (ſeptuaginta ſenioribus ex Iſraël) *ut ſuſtentent tecum onus populi, & non tu ſolus graveris.* Vide complementum v. 25. Per *Spiritum* eo loci intelligit Deus Spiritus ſancti dona, quæ ſeptuaginta illis ſenioribus impartitus eſt, ut Moſem adjuvarent. Vide Vatabl. in h. l.

4. Reg. 2. v. 9. *Dixitque Eliſeus: Obſecro ut fiat in me duplex Spiritus tuus*, i. ut duplo

majorem vim Spiritus tui præ ceteris diſcipulis tuis à Deo mihi impetres. Reſpicit ad jus primogenituræ, de quo Deut. 21. v. 17. q. d. quia primogenitus ſum inter diſcipulos tuos, utpote quem primum in ſcholam tuam receperis, fiat, quæſo, Spiritus tuus in me duplex. Unde alios Eliæ diſcipulos, non Eliam ipſum, ſuperare volebat. Vide Dan. 5. v. 12. & cap. 6. v. 3.

Luc. 1. v. 17. *Ipſe* (Joannes) *præcedet ante illum in Spiritu & virtute Eliæ*, h. e. iiſdem Spiritus ſancti donis, quibus olim Elias, inſtructus erit, & mira inſtar Eliæ perficiet. Vel per *Spiritum* eo loci zelus Eliæ intelligendus eſt.

Act. 19. v. 2. *Dixitque ad eos Paulus: ſi accepiſtis Spiritum ſanctum credentes?* Quod non ſolum de Spiritus ſancti interioribus, verum etiam exterioribus donis, ut liquet ex v. 6. intelligendum eſt. Conf. Joan. 7. v. 39. Act. 1. v. 5. &c.

III. Specialis revelatio Spiritus ſancti, ſive viſio & ecſtaſis, aut vere facta, aut falſo jactitata.

Ezech. 37. v. 1. *Et eduxit me in Spiritu Dominus*, &c. id eſt, per viſionem, ſive raptum Spiritus, aut ecſtaſin. Vide etiam Apoc. 1. v. 10. c. 10. v. 10. c. 22. v. 17. &c.

2. Theſſ. 2. v. 1. *Rogamus autem vos, fratres*, &c. Verſ. 2. *ut non cito moveamini à veſtro ſenſu.... neque per Spiritum, neque per ſermonem*, &c. per Spiritum, id eſt, per revelationem, quæ jactitatur tanquam à Spiritu ſancto profecta.

Huc pertinet, cum Spiritus pro doctrina vel vere, vel ſecundum opinionem & jactantiam Divinitus revelata, accipitur.

1. Cor. 14. v. 32. *Spiritus prophetarum prophetis ſubjiciuntur*, i. doctrina, ſive revelationes alicui Eccleſiæ miniſtro factæ, ceterorum doctorum judicio ſubjiciuntur. Conf. vv. 12. 29. 30. 31. 33. 37. 38. Alii, prophetæ ſui compotes ſunt, ſilere aut loqui poſſunt, cum volunt; neque furore, ſicuti ethnicorum vates, agitantur.

1. Joan. c. 4. v. 1. *Chariſſimi, nolite omni Spiritui credere*, &c. id eſt, omni doctrinæ; *ſed probate Spiritus*, i. doctrinas, revelationes, &c. *ſi ex Deo ſint.* Ita v. 2. *Omnis Spiritus, qui confitetur*, &c. vide etiam v. 3. h. e. omnis doctrina, omnis revelatio. Alii, omnis doctor, poſito concreto pro abſtracto, quod eodem recidit. Conf. 1. Tim. 4. v. 1.

PARENTES & MAJORES, pro filiis & poſteris. Quod in SS. Scripturis eſt frequentiſſimum.

Gen. 9. v. 27. *Dilatet Deus Japheth*, (i. poſteros Japhethi) *& habitet in tabernaculis Sem*, (id eſt, Semi filiorum) *ſitque Chanaan ſervus ejus*, h. e. Chananæi ſerviant Semi nepotibus). Sic,

Jacob & *Iſraël*, pro populo Iſraëlitico ponuntur, Exod. 5. v. 2. Num. 23. v. 21. cap. 24. v. 5. & 17. Deut. 33. v. 28. &c.

Cain pro ejus poſteris, Jud. 4. v. 11.

Obed-Edom, pro ejus poſteritate, 2. Paral. 25. v. 24.

Eſau pro populo Eſavitico, Malach. 1. v. 3. Rom. 9. v. 13.

Abraham, vel *Iſaac*, vel *Jacob*, pro Chriſto, qui ex eis ſecundum carnem ortus eſt, Rom. 9. v. 5. unde cum Gen. 12. v. 3. Deus Abrahamo dixit: *In te benedicentur univerſæ cognationes terræ*, verba illa intelligenda ſunt de ſemine Abrahami, nempe de Chriſto, ut explicat Paulus ad Gal. c. 3. v. 14. *ut in gentibus benedictio Abrahæ fieret in Chriſto Jeſu*, &c.

Scriptor pro ſcripto opere ſeu libro, ut Luc. 16. v. 29. *habent Moyſen & prophetas, audiant illos.*

Ad hanc Metonymiæ ſpeciem referri poteſt ea loquutio, qua *anima* ponitur 1°. pro *vita*, quæ ejus effectus eſt. Metonymiæ hujus, quæ in Scripturis frequentiſſime occurrit, exempla vide Gen. 9. v. 5. c. 37. v. 21. Exod. 4. v. 19. Levit. 17. v. 11. Jud. 9. v. 17. &c. 2°. pro *voluntate*, *affectu*, *deſiderio*, quæ itidem animæ operationes ſunt. Vide Gen. 23. v. 8. Exod. 23. v. 9. 3. Reg. 19. v. 3. 4. Reg. 7. v. 7. Pſal. 16. Heb. 17. v. 10. &c.

Huc etiam referri poſſet, cum *Spiritus*, quo anima hominis ſæpe denotatur, pro *affectu* animæ, ſive bono, ſive malo, accipitur. Vide Gen. 45. v. 27. Num. 14. v. 24. & ſic ſæpe in Scriptura.

Digitized by Google

§. II.

Cauſa organica, ſeu inſtrumentum, pro re per inſtrumentum effecta.

I. INSTRUMENTA loquendi, ſive ſermonis formandi, pro ſermone ipſo ponuntur.

Os, ORIS, 1°. pro ſermone, ſeu teſtimonio. Deut. 17. v. 6. *In ore duorum vel trium teſtium peribit*, &c. ſic c. 19. v. 15. i. in ſermone vel in teſtimonio. Vide Matth. 18. v. 16.

2°. Pro imperio. Gen. 45. v. 21. *Et dedit eis Joſeph currus, juxta os Pharaonis*, &c. hoc eſt, *ſecundum Pharaonis imperium*, ut optime Vulg. Lxx. κατὰ τὰ εἰρημένα ὑπὸ Φαραὼ τοῦ βασιλέως, *ſecundum ea, quæ dixerat* (præceperat) *rex Pharao.*

Deut. 34. v. 5. *Mortuuſque eſt ibi Moyſes ſervus Domini, in terra Moab*, עַל־פִּי *ſecundum os Domini*, i. ſecundum verbum, vel *jubente Domino*, ut Vulg. Vide etiam Exod. 17. v. 1. Num. 3. vv. 16. 39. c. 20. v. 24. c. 27. v. 14. Deut. 1. vv. 26. 43.

LINGUA, 1°. pro ſermone. Prov. 25. v. 15. *Lingua mollis confringit oſſa*, Vulg. *duritiem*, h. e. ſermo mollis, manſuetus, humanus, frangit iram gravem & fortem inſtar oſſis.

Jerem. 18. v. 18. *Percutiamus eum* בַלָּשׁוֹן *propter linguam iſtam*, &c. i. ſermonem illum odioſum ac importunum.

2°. Pro idiomate loquendi. Act. 2. v. 4. *Et cœperunt loqui variis linguis*, &c.

LABIUM, pro ſermone. Gen. 11. v. 1. *Erat autem terra labii unius*, & (id eſt) *ſermonum eorumdem*; conjunctio enim & per *id eſt* eo loci commode explicatur. Vide etiam Iſai. 19. v. 18.

Prov. 17. v. 7. *Non decet ſtultum, labium dignitatis; quanto minus principem, labium mendacii*, h. e. ſermo dignus & excellens; ſermo falſus ſive mendax. Vulg. *Non decent ſtultum verba compoſita: nec principem labium mentiens.* Vide quoque Iſai. 33. v. 19. Prov. 12. v. 19. Job. 12. v. 20. &c.

PALATUM, pro ſermone. Prov. 5. v. 3. *Favum diſtillant labia extraneæ, & lenius eſt oleo palatum ejus*, h. e. ſermo ejus. Lxx. μέλι γὰρ ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης, ἣ πρὸς καιρὸν λιπαίνει σὸν φάρυγγα, *mel enim ſtillat è labiis mulieris meretricis, quæ tempore opportuno impinguat guttur ſuum.* Vulg. *Favus enim diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur ejus.* Lxx. & Vulg. loco זָרָה *extraneæ*, legiſſe videntur זוֹנָה *meretricis.* Aq. Sym. Theod. vertunt ἀλλοτρίας, *extraneæ.* Præterea vocem חֵךְ, quam recentiores Hebræi interpretantur *palatum*, Lxx. reddunt φάρυγξ, λάρυγξ, S. Hieron. *guttur*, *fauces.* Sym. & Theod. ultimum verſus illius hemiſtichium vertunt: καὶ λεῖος ὑπὲρ ἔλαιον φάρυγξ αὐτῆς, *& leve ſuper oleum guttur ejus.*

II. MANUS, 1°. pro actionibus, quæ manibus, ut plurimum, perficiuntur; & per ſynecdochen, quævis aliæ actiones, imo & actionum principia, conſilium, machinatio, cogitatio, cura, conatus, &c. intelliguntur.

Pſal. 7. v. 4. *Si eſt iniquitas in manibus meis*, h. e. in actionibus meis, vel, in me; ita ut vox *manus* ſupervacua ſit, ut quibuſdam videtur. Vide tom. I. pag. 493. col. 1. num. V.

1. Reg. 22. v. 17. *Nam manus eorum cum David eſt, ſcientes quod fugiſſet, & non indicaverunt mihi*, i. conſilium, machinatio, &c. Sic 2. Reg. 3. v. 12. c. 14. v. 19. 3. Reg. 10. v. 29. Iſai. 1. v. 15. &c.

2°. Pro ſcriptione vel ſcriptura, quæ manu fit. 1. Cor. 16. v. 21. *ſalutatio, mea manu Pauli*, h. e. ſcriptione mea. Vide & Coloſſ. 4. v. 18.

3°. Pro dono manu porrecto, ut putant quidam interpretes. Pſal. 67. Heb. 68. v. 32. *Æthiopia præveniet manus ejus Deo*, vel *currere faciet manus ſuas Deo*, id eſt, cito tranſmittet munera ſua Deo. Conf. Pſal. 71. Heb. 72. v. 10. Iſai. 60. v. 6. Quod alii intelligunt de adoratione Dei, cujus ſignum eſt manuum extenſio. Conf. Pſal. 21. Heb. 22. vv. 29. 30.

III. GLADIUS, pro bello, aut cæde, quæ gladiis ut plurimum peraguntur.

Digitized by Google

Exod. 5. v. 3. *Ne forte accidat nobis peſtis, aut gladius*, hoc eſt, cædes.

Lev. 26. v. 6. *Et gladius non tranſibit terminos veſtros*, i. termini veſtri bello non infeſtabuntur. Sic Iſai. 1. v. 20. Jerem. 14. vv. 12. 13. 15. 16. c. 43. v. 11. &c.

Matth. 10. v. 34. *Non veni pacem mittere, ſed gladium*, quo nomine intelliguntur omnis generis diſſidia ob veram religionem & doctrinæ Chriſti confeſſionem ac prædicationem orta.

IV. FUNIS, pro tractu, ſeu regione fune dimenſa. Solebant enim in Palæſtina agros fune metiri, atque ita dimenſos ſorte diſtribuere, ut patet Amos. 7. v. 17. Mich. 2. v. 5. Zach. 2. v. 1.

Deut. 3. v. 4. *Omnem funem Argob*, &c. i. *omnem regionem*, ut Vulg. Lxx. *πάντα τὰ περίχωρα Ἀργόβ, omnia loca vicina Argob.*

Ibidem c. 32. v. 9. *Pars autem Domini, populus ejus: Jacob funiculus hæreditatis ejus*, i. Jacob hæreditas Dei dimenſa atque ab aliis populis ipſi ſegregata & aſſignata.

Pſal. 15. Heb. 16. v. 6. *Funes ceciderunt mihi in præclaris*, &c. h. e. ſors, portio, hæreditas, quæ mihi obtigit, præclara eſt ac opima.

V. ARGENTUM, pro re argento comparata. Exod. 21. v. 21. *Sin autem uno die, vel duobus, ſupervixerit* (ſervus ab hero ſuo percuſſus) *non ſubjacebit pœnæ* (herus), *quia pecunia illius eſt*, i. quia pecunia ſua eum ſibi comparavit.

§. III.

Res vel actio, pro effectu ab illa re, vel per illam actionem producto.

HÆC Metonymiæ ſpecies & in nominibus, & in verbis locum habet.

In nominibus.

CHARITAS, pro effectu charitatis. 1. Joan. 3. v. 1. *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur & ſimus*, h. e. videte qualis ſit charitatis Dei erga nos effectus, ut filii, &c.

DIVINATIO, pro præmio & honorariis ejus. Num. 22. v. 7. *Perrexeruntque ſeniores Moab... habentes* קְסָמִים *divinationes in manibus ſuis*, h. e. *divinationis pretium*, ut optime Vulg.

IRA, 1°. pro pœna & ultione ex ira profecta. Pſal. 78. Heb. 79. v. 6. *Effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt*, &c. hoc eſt, pœnam & ultionem, quæ ſunt effectus iræ tuæ. Vide etiam Mich. 7. v. 9.

Rom. 2. v. 5. *Secundum autem duritiam tuam .... theſaurizas tibi iram in die iræ*, &c. i. pœnam in die iræ. Sic cap. 3. v. 5. c. 4. v. 15. c. 13. vv. 4. 5. Epheſ. 5. v. 6. &c.

2°. Pro mandato ex ira dato. 1. Reg. 28. v. 18. *Quia non obediſti voci Domini, neque feciſti iram furoris ejus in Amalec*, &c. h. e. neque mandatum exſequutus es, quod tibi injunxerat in ira ſua contra Amalec.

JUDICIUM, 1°. pro pœna & caſtigatione. Exod. 6. v. 6. *Redimam in brachio excelſo, & Judiciis magnis*, i. gravibus pœnis, quas infligam Ægyptiis. Vide etiam Prov. 19. v. ult. Ezech. 14. v. 21.

Rom. 2. v. 3. *Exiſtimas autem hoc, ô homo, quia tu effugies judicium Dei?* h. e. ſupplicium Divinum. Sic 1. Cor. 11. v. 29. 1. Pet. 4. v. 17.

2°. Pro condemnatione. Jerem. 26. v. 11. *Et loquuti ſunt Sacerdotes & Prophetæ .... dicentes: Judicium mortis eſt viro huic*, &c. hoc eſt, dignus eſt vir ille, qui morte condemnetur.

Joan. 3. v. 18. *Qui credit in eum, non judicatur*, vel judicabitur, i. non condemnabitur; *qui autem non credit, jam judicatus eſt*, hoc eſt, jam condemnatus eſt. Verſ. 19. *Hoc autem eſt judicium:* i. hæc autem eſt condemnatio hominum; *quia lux venit in mundum*, &c. Vide etiam 2. Pet. 2. v. 3.

LABOR, pro rebus labore partis. Deut. 28. v. 33. *Fructus terræ tuæ, & omnes labores tuos, comedat populus, quem ignoras*, hoc eſt, res labore tuo partas.

Pſal. 127. Heb. 128. v. 2. *Labores manuum*

Digitized by Google

tuarum quia manducabis, i. quia fructum laborum manuum tuarum manducabis. Vide etiam Pſal. 77. Heb. 78. v. 46. Pſal. 104. Heb. 105. v. 4. Prov. 5. v. 10. Eccle. 2. v. 19. Iſai. 45. v. 14. &c.

MISERICORDIA, pro officio & beneficio ex miſeratione profecto. Gen. 20. v. 13. *Hanc miſericordiam facies mecum in omni loco, in quem ingrediemur*, i. hoc miſericordiæ & benignitatis tuæ beneficium in me conferes, &c. Verba ſunt Abrahami de uxore ſua Sara. Sic Græci ἐλεημοσύνην vocant beneficium pauperibus ex miſericordia præſtitum, Matth. 6. v. 1. Luc. 11. v. 41. Act. 10. vv. 2. 4.

OPUS, 1°. pro mercede, vel præmio operis. Levit. 19. v. 13. *Non morabitur opus mercenarii tui apud te, uſque mane*, h. e. merces, vel præmium mercenarii, &c. Ita Jerem. 22. v. 13.

Apoc. 14. v. 13.... *opera enim illorum ſequuntur illos*, i. merces bonorum operum ſequitur illos.

2°. Pro merito operis. Rom. 11. v. 6. *Si autem gratia, jam non ex operibus*, &c. h. e. jam non eſt meritum operis, *alioquin gratia jam non eſt gratia.*

PECCATUM cum ſynonymis, pro pœnis peccati. Gen. 19. v. 15. *Surge, tolle uxorem tuam .... ne & tu pariter pereas in ſcelere civitatis*, i. propter pœnas, quas inflicturus eſt Dominus civitati ob ejus ſcelera. Sic Pſal. 7. v. 17. Jerem. 14. v. 16. Zach. 14. v. 19. Cum peccatum verbo *portandi* jungitur, reatus pœnæ innuitur. Exod. 28. v. 43. *Et utentur eis* (feminalibus lineis) *Aaron & filii ejus...., ne portent iniquitatem, & moriantur*, i. ut recte interpretatur Vulg. *ne iniquitatis rei moriantur.* Sic Levit. 5. v. 1. cap. 20. v. 20. c. 22. v. 9. Num. 14. v. 23. &c.

VENATIO, pro carne ferina venando capta. Gen. 27. v. 19.... *Sede & comede de venatione mea*, h. e. de carne belluarum, quas inter venandum cepi. Vide etiam v. 3. & cap. 25. v. 28.

VIS, pro fructu, quem vi ſua terra profert. Gen. 4. v. 12. *Cum operatus fueris terram, non dabit tibi vim ſuam*, hoc eſt, *fructus ſuos*, ut optime Vulg. Lxx. idiotiſmum retinent οὐ προσθήσει τ̀ ἰσχὺν αὐτῆς δοῦναί σοι, *non adjiciet vim ſuam dare tibi.*

In Verbis.

DILIGERE & ODISSE, pro actionibus quandoque ſumuntur, quæ affectus illos ſolent conſequi, ſive vere, ſive ex hominum opinione, & conſuetudine.

Diligere, 1°. pro expetere, deſiderare, ſolere.

Luc. 11. v. 43. *Væ vobis Phariſæis, quia diligitis primas cathedras in ſynagogis*, &c. i. expetitis, deſideratis. Vide etiam Joan. 3. v. 19. c. 12. v. 43. 2. Tim. 4. v. 8.

Matth. 6. v. 5. *Et cum oratis, non eritis ſicut hypocritæ, qui amant in ſynagogis, & in angulis platearum ſtantes orare*, &c. hoc eſt, ſolent ſtantes orare. Sic Horat. l. 3. Carm. Od. 16.

Aurum per medios ire ſatellites,
Et perrumpere amat ſaxa, potentius
Ictu fulmineo.

2°. Pro ſectari, omni ſtudio incumbere. Prov. 21. v. 17. *Qui diligit epulas, in egeſtate erit: qui amat vinum & pinguia, non ditabitur*, i. qui ſectatur epulas... qui ſectatur vinum & pinguia, &c. Vide etiam Pſal. 10. Heb. 11. v. 5. al. 6.

2. Tim. 4. v. 9. al. 10.... *Demas me reliquit, diligens præſens ſæculum*, h. e. amplexus præſens ſæculum, ut vertit Eraſmus.

3°. Pro præferre, præponere, magis curare; cui *odiſſe* opponitur, quod uſurpatur pro poſtponere, minus curare, &c. Exempla vide in tom. I. pag. 528. can. XIX.

4°. Pro ruere ſeu ferri in aliquid, quanvis non ex dilectione aut deſtinato conſilio id fiat, ut;

Pſal. 108. Heb. 109. v. 17. *Et dilexit maledictionem, & veniet ei: & noluit benedictionem, & elongabitur ab eo*, h. e. impietate & contumacia in maledictionem proruit. Vel in cauſa fuit, malis ſuis operibus, cur maledicatur, & non benedicatur ei.

Prov. 8. v. 36. *Omnes qui me oderunt, diligunt mortem*, h. e. ad æternam mortem proruunt. Vide etiam c. 17. v. 19.

Sic *odiſſe* quandoque accipitur. Prov. 13. v. 24. *Qui parcit virgæ, odit filium*, h. e. ejus perniciem promovet, quaſi eum vero odio proſequeretur.

FACERE, pro acquirere, lucrari, &c. quod actionis eſt effectus.

Gen. 12. v. 5. *Tulit itaque animas, quas fecerant in Haran*, hoc eſt, quas acquiſierant, compararant, &c.

Ibid. c. 30. v. 30. *Et nunc quando faciam etiam ego domui meæ?* vel *pro domo mea?* Lxx. *νῦν οὖν πότε ποιήσω κἀγὼ ἐμαυτῷ οἶκον; nunc igitur quando & ego faciam mihi domum?* id eſt, proſpiciam domui meæ; unde optime Vulg. *Juſtum eſt igitur, ut aliquando provideam etiam domui meæ.*

Matth. 25. v. 16. *Abiit ergo, qui quinque talenta acceperat, & operatus eſt in eis, καὶ ἐποίησε, & fecit alia quinque*, i. ἐκέρδησεν, *lucratus eſt*, ut recte Vulg. & ut explicatur vv. 17. 20. 22.

INJURIA afficere, pro nocere, quod ejus effectum eſt.

Luc. 10. v. 19. *Ecce dedi vobis poteſtatem calcandi ſupra ſerpentes.... καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει, & nihil vos injuria afficiet*, hoc eſt, *nihil vobis nocebit*, ut optime Vulg. Lat.

Huc pertinet Rom. 8. v. 30. *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* id eſt, quis nobis nocebit?

JUDICARE, 1°. pro punire, caſtigare.

Gen. 15. v. 14. & Act. 7. v. 7. *Verumtamen gentem, cui ſervituri ſunt, ego judicabo*, &c. h. e. puniam.

2°. Pro condemnare. Vide ſupra in voce *Judicium*, pag. 36. col. 2. & Rom. 14. v. 3.

3°. Pro liberare, abſolvere. Pſal. 34. Heb. 35. v. 24. *Judica me ſecundum juſtitiam tuam, Deus meus*, &c. h. e. libera me. Vide etiam Rom. 6. v. 7. &c.

RECORDARI, ſeu REMINISCI, quandoque uſurpatur,

1°. Pro velle, deſiderare, convertere ſe, &c.

Jonæ 2. v. 8. *Cum anguſtiaretur in me anima mea, Domini recordatus ſum*, &c. h. e. Dominum toto corde expetii, ad Dominum toto animo converſus ſum.

Cant. 1. v. 4. *Exſultabimus & lætabimur in te, memores uberum*, vel *amorum tuorum ſuper vinum*, h. e. vera cordis dilectione complectimur te ob ſummum amorem, quo nos dignaris, & quem rebus omnibus etiam pretioſiſſimis. quæ Synecdochice per *vinum* notantur, anteponimus. Unde ſequitur: *Recti diligunt te.* Vide etiam Iſai. 44. v. 21. Heb. 11. v. 25. &c.

E contrario *oblivisci Domini*, infidelitatem ac impietatem importat.

Oſe. 4. v. 6. *Oblitus es legis Dei tui*, i. prævaricatus es, impie egiſti contra legē Dei tui.

2. Pet. 1. v. 9. *Cui enim præſto non ſunt hæc, cæcus eſt & manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum ſuorum delictorum*, i. peccat in purgationem veterum ſuorum delictorum.

2°. *Reminiſci*, conſequentem vel ſermonem, vel realem effectum externum quandoque denotat.

Eſth. 2. v. 1. *Recordatus eſt* (Rex) *Vaſthi, & quæ feciſſet*, &c. Non ſolum tunc temporis Vaſthi recordatus eſt Aſſuerus, verum etiam de illius facinore, nempe de eo, quod noluerit venire arceſſita, ſermonem habuit, ut patet ex conſilio, quod v. 2. & ſeqq. datur Regi, quod & probavit.

Ezech. 23. v. 19. *Multiplicavit enim fornicationes ſuas, recordans dies adoleſcentiæ ſuæ, quibus fornicata eſt in terra Ægypti*, hoc eſt, recordando, & actu revocando exercendoque priorem ſuam ſcortationem.

SCIRE, vel COGNOSCERE, 1°. Pro approbare. Pſal. 100. Heb. 101. v. 4. *Declinantem à me malignum non cognoſcebam*, h. e. non approbabam, & per alium idiotiſmum, condemnabam, oderam, &c. Aug. in h. l. tom. IV. nov. edit. col. 1086. *Quid eſt non cognoſcebam? non approbabam, non laudabam, non mihi placebat.* Vide etiam Pſal. 1. v. 6. &c.

Joan. 8. v. 43. *Quare loquelam meam non agnoſcitis?* h. e. non approbatis. Vide quoque Rom. 7. v. 15. Apoc. 2. v. 24. &c.

2°. Pro conſcium eſſe. Pſal. 34. Heb. 35. v. 11.... *quæ ignorabam, interrogabant me*, h. e. quorum conſcius non eram. Vide inſuper Pſal. 50. Heb. 51. v. 5.

2. Cor. 5. v. 21. *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit*, h. e. eum, qui nullius peccati ſibi conſcius erat, utpote ſanctiſſimus ac ἀναμάρτητος, Deus Pater fecit peccatum, h. e. hoſtiam pro peccato. Vel *poſuit in eo iniquitatem omnium noſtrûm*, Iſai. 53. v. 6.

3°. Pro æſtimare, cenſere, judicium ferre de aliquo. 2. Cor. 5. v. 16. *Itaque nos ex hoc neminem novimus ſecundum carnem*, hoc eſt, neminem æſtimamus ex rebus externis, puta, opibus, paupertate, honore, ignominia, &c.

Huc pertinet loquutio *faciem cognoſcere*, id eſt, diſcretionem facere, quod alias προσωποληψία, *perſonarum acceptio* dicitur.

Prov. 24. v. 23. *Cognoſcere faciem*, Vulg. *perſonam in judicio, non eſt bonum*, hoc eſt, perſonarum acceptionem habere. Quod prohibetur Deut. 1. v. 17. c. 16. v. 19. conf. etiam Act. 10. v. 34.

4°. Pro amare, fovere, curare. Exod. 1. v. 8. *Surrexit interea rex novus ſuper Ægyptum, qui non cognoſcebat Joſeph*, i. qui non amabat, non curabat Joſephum. Sic Gen. 39. v. 6. Deut. 33. v. 9. Jud. 2. v. 10. Prov. 12. v. 10. c. 29. v. 7. 1. Theſſ. 5. v. 12. &c.

In ſpecie autem verba *ſcire* & *cognoſcere* de Deo & piis hominibus dicuntur.

De Deo uſurpata, ſingularem ejus providentiam, curam, & amorem denotant.

Pſal. 36. Heb. 37. v. 18. *Novit Dominus dies immaculatorum*, &c. id eſt, curat, &c. Vide etiam Exod. 2. v. 25. 1. Paral. 17. v. 18. Pſal. 1. v. 6. Jerem. 1. v. 5. c. 24. v. 5. Amos. 3. v. 2. Conf. Deut. 4. v. 20.

Joan. 10. v. 27. *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas*, &c. hoc eſt, amo, curo eas. Vide 1. Cor. 8. v. 3. 2. Tim. 2. v. 19. &c.

De hominibus piis dicta, *fiduciam* indicant. Job. 19. v. 25. *Scio enim, quod redemtor meus vivit*, &c. h. e. certiſſima fide credo, & firmiſſima fiducia in eum recumbo. *Sic ſcire nomen Domini*, eſt vera fide ipſi adhærere, in eo confidere, Pſal. 9. v. 11. *Cognoſcere Dominum*, in ipſum credere & ſperare eſt, Jerem. 9. v. 24. cap. 31. v. 34. Oſe. 2. v. 20. Joan. 17. v. 3. &c.

Tit. 1. v. 1.... *ſecundum fidem electorum Dei, & agnitionem veritatis, quæ ſecundum pietatem eſt*, id eſt, fiduciam in veritate, &c.

5°. Pro poſſe. Iſai. 56. v. 10. *Et canes impudentiſſimi neſcierunt ſaturitatem: ipſi paſtores non noverunt intelligentiam*, h. e. nequeunt præ avaritia expleri, & res divinas præ imperitia & cœcitate ſua intelligere.

Matth. 7. v. 11. *Si vos igitur, cum ſitis mali, noſtis bona data dare filiis veſtris*, &c. id eſt, poteſtis.

6°. Pro experiri, ſentire. Marc. 5. v. 29. *Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis*, καὶ ἔγνω *& cognovit corpore, quia ſanata eſſet à plaga*, id eſt, *ſenſit*; ut optime Lat. interp. experta eſt, &c. v. 30. *Et ſtatim Jeſus cognoſcens in ſemetipſo virtutem, quæ exierat de illo*, &c. h. e. expertus. Vide etiam 1. Cor. 4. v. 19. & conf. 2. Cor. 1. v. 9.

7°. Denique pro tori conſuetudinem habere; idque tam de viro, quam de femina uſurpatur. De viro, Gen. 4. v. 1. *Adam vero cognovit uxorem ſuam Hevam*, &c. Vide etiam Matth. 1. v. 25. &c. De femina, Gen. 19. v. 8. *Habeo duas filias, quæ necdum cognoverunt virum*, &c. Vide etiam Luc. 1. v. 34.

§. IV.

Cauſa materialis pro materiato, ſive materia pro re, quæ ex ea conficitur.

ABIETES, 1°. pro armis, ſeu lanceis ex abiete factis. Nahum. 2. v. 3. al. 4. *Clypeus fortium ejus ignitus*... הַבְּרוֹשִׁים הָרְעָלוּ *& abietes concutiuntur*, i. lanceæ. Vocem הַבְּרוֹשִׁים, LXX. interpretantur ἱππεῖς, *equites*. Vulg. *agitatores*, ſupple equorum; quia pro בְּרוֹשִׁים, cum hholem deficiente, *abietes*, legebant פָּרָשִׁים *equites*, cum פ loco ב.

2°. Pro inſtrumentis muſicis ex abiete elaboratis. 2. Reg. 6. v. 5. *David autem & omnis Iſraël, ludebant coram Domino in omnibus lignis* בְּרוֹשִׁים *abietum*, &c. i. cum omnibus

inſtrumentis abiegnis; ſequitur enim: *& citharis, & lyris, & tympanis*, &c. Lxx. ἐν ὀργάνοις ἡρμοσμένοις, *in*, vel *cum inſtrumentis apte compactis*, ſenſum non verba reddiderunt. Vulg. *in lignis fabrefactis.*

Æs, 1°. pro compedibus æneis. Thren. 3. v. 7. *Aggravavit* נְחֻשְׁתִּי Lxx. χαλκόν μου, *æs meum*, hoc eſt, *compedem meum*, ut optime Vulg. unde dual. num. נְחֻשְׁתַּיִם uſurpatur pro *compedibus*, ſeu catenis æreis, quæ binis pedibus applicantur, Jud. 16. v. 21. & 2. Reg. 3. v. 34.

2°. Pro ærugine ex ære madefacto profluente. Ezech. 24. v. 11. *Pone quoque eam* (ollam) *ſuper prunas vacuam, ut incaleſcat & liqueſiat æs ejus*, &c. i. ærugo ejus.

3°. Metaphorice virus, ſive ſordes virulentas ex aſſidua ſcortatione manantes, ſignificat. Ezech. 16. v. 36. *Hæc dicit Dominus: quia effuſum eſt æs tuum, & revelata eſt ignominia tua in fornicationibus tuis ſuper amatores tuos*, &c. h. e. quia effuſæ ſunt ſcortationum tuarum ſpiritualium ſordes.

ARUNDO, pro ſagitta. Pſal. 67. Heb. 68. v. 31. *Increpa* חַיַּת קָנֶה *catervam arundinis*, hoc eſt, catervam ſagittis ex arundine factis armatam. Vulg. *Increpa feras arundinis*, vox חַיָּה & catervam & feram ſignificat. Vide tom. I. p. 462. col. 2. initio. Virgilio, Æneid. l. 7. v. 499. arundo etiam eſt ſagitta.

Perque uterum ſonitu, perque ilia venit arundo.

AULÆUM, CORTINA, PELLIS, pro tentorio, tabernaculo ex aulæis ſeu cortinis facto. 2. Reg. 7. v. 2. *Videſne, quod ego habitem in domo cedrina, & arca Dei poſita ſit in medio pellium?* i. tabernaculi, ſeu tentorii ex pellibus facti. Vide Jerem. 4. v. 20. Habac. 3. v. 7.

AURUM, ARGENTUM, &c. 1°. pro rebus ex auro, argento, &c. confectis. 1. Paral. 29. v. 2. *Ego autem totis viribus meis præparavi impenſas domus Dei mei; aurum ad aurum, & argentum ad argentum, & æs ad æs, ferrum ad ferrum, & ligna ad ligna*, &c. h. e. ut optime interpretatur Vulg. *Aurum ad vaſa aurea, & argentum in argentea, æs in ænea, ferrum in ferrea, ligna ad lignea*, &c. conficienda. Lxx. Ed. Rom. ſemel tantum hæc metalla repetunt: χρυσίον, ἀργύριον, χαλκὸν, σίδηρον, ξύλα, &c. At Biblia Complutenſia Hebræum ſequuntur: χρύσιον εἰς χρύσιον, καὶ τὸ ἀργύριον εἰς ἀργύριον, καὶ τὸν χαλκὸν εἰς χαλκὸν, καὶ τὸν σίδηρον εἰς σίδηρον, καὶ ξύλα εἰς ξύλα, &c.

Pſal. 114. Heb. 115. v. 4. *Simulachra eorum argentum & aurum*, &c. i. ex auro & argento facta, ſeu aurea & argentea ſunt.

2°. Pro pecunia, quæ ex auro vel argento fit. Gen. 23. v. 16. *Quod cum audiſſet Abraham, appendit* הַכֶּסֶף *argentum*, h. e. *pecuniam* (ut recte Vulg.)... *quadringentos ſiclos argenti*, &c. Sic cap. 24. v. 22. 4. Reg. 5. v. 5. &c. *Plenum argentum*, 1. Paral. 21. vv. 22. 24. eſt argentum ſeu moneta probata, & valori ſufficiens. Vide etiam 4. Reg. 12. v. 5. Matth. 10. v. 9. Act. 3. v. 6. &c. Vox prædicta כֶּסֶף cum nominibus numeralibus juncta, ſemper intelligitur de ſiclo argenteo, Gen. 20. v. 16. Deut. 22. vv. 19. 29. Oſe. 3. v. 2. Quandoque etiam exprimitur dictio *ſicli*, Gen. 23. v. 16.

CEDRUS, pro tabulatis cedrinis. Soph. 2. v. 14. *Et accubabunt in medio ejus greges*.... כִּי אַרְזָה עֵרָה *quia cedrum ejus nudavit*, id eſt, tabulatum ejus cedrinum nudatum eſt, ſeu nudabitur. Lxx. Vatic. διότι κέδρος τὸ ἀνάστημα αὐτῆς, *quia cedrus elevatio ejus*, ſupple deſtruetur; quod idem eſt ac tabulatum ejus cedrinum nudabitur. Editio Complutenſis pro ἀνάστημα habet ἀνάστεμμα, *coronatio*, eodem ſenſu. Vulg. *Quoniam attenuabo robur ejus*, legiſſe videtur אַרְזֶה *emaciabo*, à rad. רָזָה *emaciavit*, & עֻזָּה *robur ejus*, pro עֵרָה.

FERRUM, 1°. pro ſecuri ex ferro facta. 4. Reg. 6. v. 5. *Accidit autem ut cum unus materiam ſuccidiſſet, caderet ferrum in aquam*, hoc eſt, ſecuris ferrea. Vel, ut optime Vulg. *ferrum ſecuris.*

2°. Pro catena ferrea. Pſal. 104. Heb. 105. v. 18. *Humiliaverunt in compedibus pedes ejus* (Joſephi), *ferrum pertranſiit animam ejus*, i. catena ferrea, ut reddit Paraph. Chald. vinxit corpus ejus; anima enim non raro pro corpore uſurpatur, ut videbimus infra.

FRUMENTUM, ſive TRITICUM, pro pane. Thren. 2. v. 12. *Matribus ſuis dixerunt: ubi eſt triticum & vinum?* i. ubi eſt panis & vinum?

rum ? ut liquet ex cap. 4. v. 4. *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.*

LAPIS, 1°. pro vaſe lapideo. Exod. 7. v. 19. *Et ſit cruor in omni terra Ægypti, cum in lignis, tum in lapidibus.* Sic Lxx. ἔν τε τοῖς ξύλοις, καὶ ἐν τοῖς λίθοις i. ut optime reddit Vulg. *tam in ligneis vaſis, quam in ſaxeis.*

2°. Pro idolo ex lapide ſculpto. Jerem. 2. v. 27. *Dicentes ligno : pater meus es tu ; & lapidi : tu me genuiſti*, i. idolo ligneo, idolo lapideo. Vide c. 3. v. 9.

3°. Pro pondere libræ, quod ex lapidibus fiebat. Deut. 25. v. 13. *Non habebis in ſacculo tuo lapidem & lapidem*, i. pondus & pondus, ſive ut recte Vulg. *diverſa pondera.* Vide 2. Reg. c. 14. v. 26. Prov. 11. v. 1.

4°. Pro perpendiculo lapideo, aut plumbeo. Iſai. 34. v. 11.... *& extendetur ſuper eam* (Idumæam) *menſura, ut redigatur ad nihilum; & lapides vacuitatis*, i. ut interpretatur Vulg. *perpendiculum in deſolationem.* Vide etiam Zach. 4. v. 10. c. 5. v. 8.

5°. Pro lapidum ſtrue. Gen. 28. v. 18. *Surgens ergo Jacob mane tulit lapidem, quem ſuppoſuerat capiti ſuo, & erexit in titulum*, &c. h. e. tulit acervum lapidum; verſu enim 11. legitur.... *tulit de lapidibus qui jacebant, & ſupponens capiti ſuo, dormivit in eodem loco.* Præterea lapis, qui ab uno homine moveri potuiſſet, non fuiſſet ſatis ad monumentum erigendum.

LATER, pro opere lateritio, ſeu pavimento, quod ex lateribus fieri ſolet. Exod. 24. v. 10. *Et viderunt Deum Iſraël, & ſub pedibus ejus quaſi opus lateris ſapphirini*, i. quaſi pavimentum ſapphirinum. Chald. *quaſi opus lapidis pretioſi.* Vulg. pro *latere* interpretatur etiam *lapidem.*

LIGNUM, 1°. pro vaſe ligneo. Vide vocem LAPIS, num. 1.

2°. Pro tabula lignea. Ezech. 37. v. 16. *Et tu fili hominis ſume tibi lignum unum, & ſcribe ſuper illud*, &c. hoc eſt, tabulam, ut reddidit Paraph. Chald.

3°. Pro idolo ligneo, vide vocem LAPIS, num. 2. & Jerem. 10. v. 8. Oſe. 4. v. 12.

4°. Pro cruce lignea, ſeu patibulo. Gen. 40. v. 19.... *auferet Pharao caput tuum, ac ſuſpendet te in ligno*, hoc eſt, *in cruce*, ut Vulg. Vide Deut. 21. vv. 22. 23. Joſ. 8. v. 29. Gal. 3. v. 13. 1. Pet. 2. v. 24.

5°. Pro haſtili, ſive ſcapo haſtæ. 2. Reg. 21. v. 19.... *cujus* (Goliath) *lignum haſtæ erat quaſi liciatorium texentium*, h. e. *haſtile*, ut Vulg. Liciatorium autem jugum eſt circa quod textores telam circumvolvunt.

6°. Pro numella, ſeu machina lignea, qua reorum pedes vel collum conſtringebantur. Act. 16. v. 24. *Qui* (carceris cuſtos) *cum tale præceptum accepiſſet, miſit eos* (Paulum & Silam) *in interiorem carcerem, & pedes eorum ſtrinxit ligno*, h. e. numella.

7°. Denique pro inſtrumentis muſicis ex ligno factis. Vide ſupra pag. 39. col. 2. in fine, & pag. 40. col. 1. initio.

LINUM, pro ellychnio ex lino facto. Iſai. 42. v. 2. *Calamum quaſſatum non conteret, & linum fumigans non exſtinguet*, h. e. ellychnium. Vide etiam cap. 43. v. 17.

PULVIS & CINIS, pro homine ex pulvere terræ primitus facto. Gen. 3. v. 19. *Quia pulvis es, & in pulverem reverteris*, h. e. quia ex pulvere formatus es. Vide cap. 18. v. 27. Pſal. 102. Heb. 103. v. 14. Eccle. 12. v. 7.

RAMUS, pro idolo ex ramo arboris facto. Iſai. 44. v. 19. *Coram* לְבוּל עֵץ *proventu arboris procidam*, h. e. coram ramo, qui ex arbore provenit, & metonymice coram idolo ex ramo facto.

SEMEN, pro filio. Gen. 4. v. 25. *Poſuit mihi Dominus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Cain*, hoc eſt, alium filium dedit mihi Dominus, &c. Et generatim loquendo ac per ſynecdochen nomen iſtud pro poſteritate ponitur. Gen. 12. v. 7. *Semini tuo dabo terram hanc*, &c. i. poſteritati tuæ. Et ſic ſæpe alibi.

SYLVA, SALTUS, pro domibus ex arboribus ſylvæ exſtructis ; ubi etiam metonymia eſt continentis pro contento. Jerem. 21. v. 14. *Succendam ignem in ſaltu ejus*, &c. i. in domibus Dei, regis, & magnatum, quæ ex pretioſa materia è ſylva Libani adportata, exſtructæ erant. Conf. cap. 22. v. 7. & vide complementum prophetiæ hujus 4. Reg. 25. v. 9. 2. Paral. 36. v. 19. Jerem. 52. v. 13. &c.

ARTICULUS II.

De Metonymia effectus.

HÆc Metonymiæ ſpecies eodem modo dividitur ac præcedens, modo fiat terminorum inverſio. Vel enim actio, ſive effectus, pro perſona efficiente, ſive pro auctore ponitur; vel res per inſtrumentum effecta, pro ipſo inſtrumento, ſeu cauſa organica, uſurpatur; vel effectus pro re, vel actione efficiente, adhibetur; vel denique materiatum, ut loquuntur, pro materia, ſeu res pro materia, ex qua fit, ſumitur.

§. I.

Actio, vel effectus, pro perſona efficiente, ſeu pro auctore ponitur.

GEN. 15. v. 1. *Ego ſum protector tuus, & merces tua magna nimis*, h. e. auctor & collator mercedis tuæ munificentiſſimus. Quæ explicatio ſequentibus confirmatur; nam v. 2. legitur: *Dixitque Abram: Domine Deus, quid dabis mihi?*

Ibid. cap. 25. v. 23. *Duæ gentes ſunt in utero tuo, & duo populi ex ventre tuo dividentur*, i. duarum gentium auctores & parentes ſunt in utero tuo. Sic cap. 26. v. 33. &c.

Luc. 11. v. 14. *Et erat* (Jeſus) *ejiciens dæmonium, & illud erat mutum*, &c. i. hominem, quem obſidebat, efficiebat mutum. Conf. Matth. 9. vv. 32. 33. Sic Marc. 9. vv. 17. 25. Luc. 13. & 11.

Huc pertinent nomina *abſtracta*, ut vocant, pro *concretis* poſita.

Gen. 49. v. 18. *Salutem tuam exſpectabo Domine*, &c. hoc eſt, auctorem ſalutis tuæ, promiſſum à te ſalvatorem, ſeu Meſſiam.

Pſal. 3. v. 4. *Tu autem Domine .... gloria mea, & exaltans caput meum*, h. e. cauſa & auctor gloriæ meæ.

Pſal. 26. Heb. 27. v. 1. *Dominus illuminatio mea, & ſalus mea*, &c. hoc eſt, cauſa lucis & ſalutis meæ. Sic Pſal. 17. Heb. 18. v. 2. Pſal. 21. Heb. 22. v. 20. Pſal. 32. Heb. 33. v. 20. Pſal. 45. Heb. 46. v. 2. Jerem. 16. v. 19. c. 23. v. 6.

Luc. 2. v. 3. *Viderunt oculi mei ſalutare tuum*, i. ſalvatorem tuum. Sic Joan. 11. v. 25. cap. 14. v. 6. 1. Cor. 1. v. 30. Epheſ. 2. v. 14. 1. Joan. 5. v. 20. &c.

1. Theſſ. 2. v. 19. *Quæ eſt enim noſtra ſpes, aut gaudium, aut corona gloriæ?* &c. i. quæ eſt cauſa noſtræ ſpei, gaudii, aut coronæ gloriæ, niſi vos, ô Theſſalonicenſes? Verſ. 20. *vos enim eſtis gloria noſtra & gaudium.*

§. II.

Res per inſtrumentum effecta, pro inſtrumento, ſeu cauſa organica uſurpatur.

GLORIA, pro lingua, qua, ut organo, glorificatur Deus. Pſal. 15. Heb. 16. v. 9. *Propter hoc lætatum eſt cor meum, & exſultavit gloria mea*, &c. id eſt, *lingua mea*, ut interpretatur Vulg. & S. Petrus Act. 2. v. 26.

Pſal. 29. Heb. 30. v. 13. *Ut cantet tibi gloria mea*, &c. i. lingua mea.

Pſal. 56. Heb. 57. v. 9. *Exſurge gloria mea*, &c. i. lingua mea.

POTENTIA, VIRTUS, pro organo exſerendæ potentiæ. Rom. 1. v. 16. *Non enim erubeſco Evangelium, virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti*, hoc eſt, per Evangelium, tanquam per organum, exſerit Deus vim

ſuam ſalutem omni credenti operandam.

VICTORIA, pro organo, quo vincitur. 1. Joan. 5. v. 4. *Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra*, i. fides noſtra inſtrumentum eſt, quo vincitur mundus. Unde Epheſ. 6. v. 16. *In omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea exſtinguere.*

VITA, pro vitæ conſervandæ mediis & organis. Deut. 24. v. 6. *Non accipies loco pignoris inferiorem & ſuperiorem molam; quia animam ſuam oppoſuit tibi*, hoc eſt, vitæ conſervandæ neceſſaria inſtrumenta.

Prov. 27. v. 27. *Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos .... & ad vitam ancillis tuis*, id eſt, *ad victum*, ut optime reddit Vulg.

Luc. 15. v. 12. *Et diviſit illis τὸν βίον, vitam*, id eſt, facultates ad vitam ſuſtendandam neceſſarias. Vel, ut Vulg. *ſubſtantiam.* Sic cap. 9. v. 43.

Apud Profanos. Heſiod. Εργ. v. 684.

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι,

Pecunia enim eſt vita miſerorum mortalium.

§. III.

Effectus pro re, vel actione efficiente adhibetur.

HÆC Metonymiæ ſpecies & in nominibus, & in verbis locum habet.

In nominibus.

CONFUSIO, pro Baal, ſeu idolo confuſionis cauſa. Jerem. 3. v. 24. *Confuſio comedit laborem patrum noſtrorum*, &c. i. Baal pudore afficiens cultores ſuos. Vide etiam Oſe. 9. v. 10. Appellationis hujus rationem vide Jerem. 48. v. 13. &c.

DOLOR, pro cauſa doloris. Prov. 19. v. 13. *Dolor patris filius ſtultus*, &c. i. doloris cauſa.

EXSILIA, pro cauſa exſiliorum. Thren. 2. v. 14. *Prophetæ tui... viderunt tibi aſſumtiones* (id eſt, prophetias) *falſas, & ejectiones*, h. e. hujuſmodi doctrinas propoſuerunt tibi, ob quas expulſio & exſilium venit tibi.

JUDICIUM, pro cauſa Judicii. Joan. 3. v. 19. *Hoc eſt judicium*, i. cauſa judicii, ſive condemnationis, *quia lux venit in mundum*, &c.

MORS, 1°. pro cauſa mortis. 4. Reg. 4. v. 40. *Mors in olla, vir Dei!* i. venenum lethiferum eſt in olla.

2°. Pro ſummis periculis, plagis, & calamitatibus, quæ mortem inferre poſſunt. Exod. 10. verſ. 17. *Rogate Dominum Deum veſtrum, ut auferat à me, mortem hanc*, i. locuſtas, quæ fructus terræ comedunt, qua ex calamitate mors ſequetur. Vide etiam Rom. 7. v. 24. 2. Cor. 1. v. 10. (ubi Vulg. *pericula* interpretatur, niſi legerit κινδύνων vel κινδύνου, pro θανάτου aut θανάτων, ut habet mſſ. quidam codd.) c. 11. v. 23. Apoc. 6. v. 8.

VASTITAS, pro cauſa vaſtitatis. Oſe. 12. v. 1. *Ephraim vaſtitatem multiplicat*, h. e. mala perpetrat innumera, ex quibus orietur vaſtitas.

VINCULA, pro cauſa vinculorum. Philipp. 1. v. 13. *Ita ut vincula mea manifeſta fierent in Chriſto, in omni prætorio*, &c. i. cauſa vinculorum meorum, nempe doctrina Chriſti, quem annuntio.

Ex his exemplis cuivis facile erit ſimiles metonymias, quæ in Novo Teſtamento frequentes ſunt, explicare. Sic Rom. 7. v. 7. *Nunquid lex peccatum eſt?* i. cauſa peccati. Ibid. c. 8. v. 6. *Prudentia carnis, mors eſt*, h. e. cauſa mortis. Atque ita cum concupiſcentia in renatis reliqua dicitur *peccatum*, i. cauſa peccati, ſi ei obediatur. Vide Rom. 6. vv. 6. 12. 13. 14. c. 7. v. 7. c. 8. vv. 14. 17. 20. &c.

VITA, BONUM, MORS, MALUM, pro eorum cauſis. Deut. 30. v. 15. *Conſidera, quod hodie propoſuerim in conſpectu tuo vitam & bonum, mortem & malum*, h. e. clare expoſuerim, quæ utrorumque cauſa & origo ſit. Conf. cap. 32. v. 47.

In Verbis.

ERUBESCERE & CONFUNDI, pro incidere in calamitates, & ſpeciatim in manus hoſtium; quæ cauſa eſt confuſionis. Pſal. 24. Heb. 25. v. 2. *Deus meus, in te confido,*

non erubeſcam. Verſ. 3. *Etenim univerſi, qui ſuſtinent te, non confundentur.* Verſ. 20. *Non erubeſcam, quoniam ſperavi in te*, h. e. ne incidam in manus inimicorum meorum, &c. Vide Pſal. 118. Heb. 119. v. 116. &c.

EXPIARE, 1°. pro expiationis ſacrificium offerre. Lev. 6. v. 19. al. 26. *Sacerdos* הַמְחַטֵּא, *qui expiat illud* (ſacrificium) *comedet illud in loco ſancto*, &c. Lxx. ἀναφέρων, Vulg. *qui offeret.* Et c. 9. v. 15. *Et accepit hircum peccati, qui erat pro populo, & mactavit eum*, וַיְחַטְּאֵהוּ *& expiavit eum*, &c. hoc eſt, obtulit eum in expiationis ſacrificium.

2°. Pro ſpargere ſanguinem, quæ actio expiationis cauſa erat. 2. Paral. 29. v. 24. *Et immolaverunt illos* (hircos) *Sacerdotes*, וַיְחַטְּאוּ, Lxx. καὶ ἐξιλάσαντο, *& expiarunt ſanguinem eorum*, &c. h. e. *aſperſerunt ſanguinem eorum*, ut optime interpretatur Vulg.

EXSULTARE & LÆTARI, pro liberari, ſeu ex malis eripi. Pſal. 69. Heb. 70. v. 5. *Exſultent & lætentur omnes, qui quærunt te, & dicant ſemper: magnificetur Dominus; qui diligunt ſalutare tuum*, i. liberentur & eripiantur, ſicut & ego liberatus ſum, omnes qui quærunt te, & dicant ſemper, qui diligunt ſalutare tuum, id eſt, qui volunt & amant à te liberari: Magnificetur Dominus.

FESTINARE, vel FUGERE, pro confundi, cujus eſt effectus. Iſai. 28. v. 16.... *Qui crediderit non feſtinet*, ſeu *non feſtinabit*, h. e. οὐ μὴ καταισχυνθῇ, *& non confundetur*, ut optime reddiderunt Lxx. quos Apoſtolus ſequutus eſt Rom. 9. v. 33. c. 10. v. 11. & S. Petrus 1. epiſt. cap. 2. v. 6. Lxx. itaque non legerunt יֵבוֹשׁ pro יָחִישׁ, ut vult Cappellus, ſed ſenſum, non verbum, expreſſere.

PLACERE, pro morem gerere. Rom. 15. v. 2. *Unuſquiſque veſtrum* (Græc. *noſtrum*) *proximo ſuo placeat in bonum, ad ædificationem*, h. e. obſecundet, morem gerat; *neque enim Paulus placuit omnibus, & tamen dicit 1 ſicut ego per omnia omnibus placeo, ſed in omnibus ſe Paulus accommodabat omnibus, ut omnes lucrifaceret*, Eraſmus in h. l. Verſ. 3. *Etenim Chriſtus non ſibi placuit*, h. e. non ſuo ſervivit commodo, *cum ſcriptum ſit: Improperia improperantium tibi ceciderunt ſuper me.*

§. IV.

Materiatum pro cauſa materiali, ſive res pro materia ex qua fit, ſumitur.

CALX, pro lapide ex quo fit. Iſai. 33. v. 12. *Et erunt populi combuſtiones calcis*, &c. i. quaſi lapides cocti, ex quibus calx conficitur.

FARINA, pro frumento. Iſai. 47. v. 2. *Tolle molam, & mole farinam*, &c. hoc eſt, frumentum, ex quo commolito farina conficitur.

FONTES & TORRENTES, pro petra, ex qua exeunt. Pſal. 73. Heb. 74. v. 15. *Tu dirupiſti fontes & torrentes*, &c. hoc eſt, petram, ex qua eruperunt fontes & torrentes.

PANIS, pro frumento. Iſai. 28. v. 28. *Panis autem comminuetur; verum non in perpetuum triturans triturabit illum*, &c. h. e. frumentum comminuetur. Chald. Paraph. pro pane habet עִבּוּרָא *annona, frumentum.*

Eccle. 11. v. 1. *Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas*, &c. i. frumentum tuum ſemina in locis irriguis & feracibus. Vide etiam Job. 28. v. 5. Pſal. 103. Heb. 104. v. 14.

ARTICULUS III.

De Metonymia ſubjecti.

SUBJECTUM diſtingui ſolet in *recipiens* & *occupans*.

Recipiens illud eſt, quod in ſe, vel circa ſe adjuncta recipit. Occupans vero dicitur id circa quod verſatur & occupatur aliquid

vel in *genere* & quovis modo; vel in *ſpecie*, qua ſignatur ab eo.

Secundum hanc diſtinctionem, metonymia ſubjecti quintuplex ſtatuitur. I. Cum in *genere* ſubjectum recipiens pro adjuncto ponitur. II. Cum in *ſpecie* continens pro contento, & locus pro locato, ſeu pro eo quod in loco eſt, uſurpatur. III. Cum poſſeſſor pro re poſſeſſa adhibetur. IV. Cum objectum ſeu ſubjectum occupans, in genere pro adjuncto occupato, ſeu pro eo, quod verſatur circa objectum illud, exprimitur. V. Denique cum ſignatum pro ſigno ſumitur.

§. I.

Subjectum recipiens in genere pro adjuncto ponitur.

GEN. 3. v. 7. *Et aperti ſunt oculi amborum: cumque cognoviſſent ſe eſſe nudos, conſuerunt folia ficus*, &c. h. e. cum cognoviſſent primi parentes ſe eſſe nudos cum probro ac ignominia, &c. Prius quidem nuditatem ſuam noverant, verum propter eam non erubeſcebant. At poſt lapſum, naturam ſuam peccato depravatam eſſe, carnemque libidinum ſtimulis concitari, ac legi mentis repugnare animadverterunt; hinc pudor & erubeſcentia, quæ perizomata ſibi conficere eos coegit.

Prov. 11. v. 22. *Circulus aureus in naribus ſuis* (porci), *mulier pulchra & fatua*, hoc eſt, pulchritudo in muliere ſtulta, ſimilis eſt circulo aureo in naribus porci. Tam decet inſanam pulchritudo, quam monile ſuem.

Galat. 3. v. 28. *Non eſt Judæus, neque Græcus; non eſt ſervus, neque liber: non eſt maſculus, neque femina*, &c. h. e. in Eccleſia non eſt diſtinctio, nationum, ſtatuum, ſexuum, &c. omnes enim in Chriſto unum ſunt. Vide etiam Col. 3. v. 11.

Apoc. 6. v. 11. *Donec compleantur conſervi eorum*, h. e. donec compleatur numerus conſervorum eorum.

CAPUT, pro mitra capitis ejuſque redimiculo. Cant. 7. v. 5. *Caput tuum ut Carmelus*, &c. i. ornamentum capitis tui veluti ſertum eſt ex variis Carmeli floribus contextum. Alii purpurarum piſcationem ad montis Carmeli radices uberrimam attendentes, interpretantur: *caput tuum coccineum*, h. e. cæſaries capitis tui pulcherrima eſt quaſi purpura regis vel regia, quæ, ut colorem ſuum diutius retineat, firmiter alligata eſt in purpurariorum canalibus, ut iterum melius & penitius tingatur. Sic cap. 5. v. 11. *Caput ejus* (ſponſi) *aurum optimum*, &c. h. e. corona capitis ejus ex auro optimo confecta eſt.

Eodem modo intelligenda ſunt, ſecundum nonnullos, quæ de *femoribus*, *umbilico*, & *ventre ſponſæ* dicuntur c. 7. vv. 1. 2. quæque ad earum corporis partium veſtes & ornamenta pertinent.

Huc etiam referunt illud Iſai. 49. v. 16. *Ecce in manibus meis deſcripſi te*, h. e. in annulo manus meæ ornamento, in quo inſculpi olim ſolebat imago ejus, quod præ aliis diligebatur.

COR, pro ſapientia, prudentia, &c. cujus ſedes in corde à Scriptura ſtatuitur, ut liquet Prov. 2. v. 10. *Si intraverit ſapientia cor tuum*, &c. Vide cap. 15. v. 14. cap. 16. v. 21. Cor itaque accipitur pro ſapientia.

Prov. 8. v. 5. *Intelligite parvuli aſtutiam, & inſipientes* הָבִינוּ לֵב *intelligite cor*, hoc eſt, ſapientiam. Vulg. *animadvertite*.

Ibid. c. 15. v. 32. *Qui acquieſcit increpationibus*, קֹנֶה לֵּב *acquirit cor*, i. ſapientiam, ut Chald. interpretatur. Vide etiam cap. 6. v. 32. cap. 7. v. 7. c. 9. vv. 4. 16. c. 10. vv. 13. 21. c. 28. v. 26. &c.

Oſe. 7. v. 11. *Et factus eſt Ephraim quaſi columba ſeducta, non habens cor*, h. e. ſapientiam, intelligentiam, &c.

COR & RENES, pro intimis cogitationibus, cupiditatibus, deſideriis, affectibus, & delectationibus, quibus ſedem in corde & renibus Scriptura aſſignat. Unde Pſal. 7. v. 10. Pſal. 25. Heb. 26. v. 2. Jerem. 11. v. 20. c. 17. v. 10. cap. 20. v. 12. Apoc. 2. v. 23. *probare, quærere, ſcrutari corda & renes* dicitur Deus. Ea de cauſa, ut quibuſdam videtur, victimarum renes, Exod. 29. vv. 13. 22. &c. ſibi offerri mandavit, ut videlicet interiorem animi affectum, non externum cerimoniarum σχῆμα à ſe requiri declararet. Unde etiam Jerem. 12. v. 2. dicitur: *Prope es tu* (Deus) *ori eorum, & longe à renibus eorum.*

Hinc etiam loquutiones in Scriptura uſitatæ: *effundere cor ſuum coram Deo*, Pſal. 62. Heb. 63. v. 9. Thren. 2. v. 19. *& animam effundere*, 1. Reg. 1. v. 15. h. e. vota, gemitus, & deſideria ſua intima Deo exponere. *Cor apponere alicui rei*, hoc eſt, omni deſiderio & affectu ei vacare. Vide Pſal. 61. Heb. 62. v. 11. Prov. 22. v. 17. &c. & confer Matth. 6. v. 21.

SINUS, pro veſte pectori proxima & ſinum tegente. Prov. 6. v. 27. *Nunquid poteſt homo abſcondere ignem in ſinu ſuo, ut veſtimenta illius non ardeant?* Vide etiam Exod. 4. v. 6. Prov. 16. v. 33. c. 21. v. 14.

Luc. 6. v. 38. *Menſuram bonam & confertam .... dabunt in ſinum veſtrum.* Orientales populi veſtes laxas & ſinuoſas gerebant, ut commodum illis eſſet in ſinu recipere, quæ eis dabantur. Conf. Pſal. 77. Heb. 78. v. 12. &c.

TIBIÆ, pro tibiarum ornamentis ſeu cothurnis. Prov. 26. v. 7. *Quomodo pulchras fruſtra habet claudus tibias: ſic indecens eſt in ore ſtultorum parabola.* Sic vox Chaldaica סַרְבָּל & tibias, & braccas, quibus tibiæ teguntur, ſignificat; unde Dan. 3. v. 21. *Et confeſtim viri illi vincti cum braccis ſuis.... miſſi ſunt in medium fornacis ignis ardentis.*

VETUS HOMO, NOVUS HOMO, pro diverſis hominis qualitatibus & conditionibus. Vetus quidem homo congenitum peccatum, & concupiſcentiam notat. Rom. 6. v. 6. *Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, & ultra non ſerviamus peccato.* Vide etiam Epheſ. 4. v. 22. & conf. Rom. 6. v. 12. c. 7. vv. 5. 7. & 2. Cor. 7. v. 1. Heb. 12. v. 1. Novus autem homo indicat vel ſtatum & conditionem novæ creaturæ, 2. Cor. 5. v. 17. *Si qua ergo in Chriſto nova creatura, vetera tranſierunt*, &c. vel renovationem à Spiritu ſancto factam, Eph. 4. v. 23. *Renovamini autem Spiritu mentis veſtræ*, v. 24. *& induite novum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis.* Conf. Rom. 12. v. 2. c. 8. vv. 2. 5. &c. Eodem ſenſu accipiendus eſt *occultus cordis homo*, 1. Pet. 3. v. 4. *& internus homo*, Rom. 7. v. 22. 2. Cor. 4. v. 16. *& qui foris eſt*, ſive *externus homo*, qui ei opponitur, ibidem.

§. II.

Continens pro contento, & locus pro locato uſurpatur.

CIRCUITUS, pro rebus & perſonis, quæ ſunt in circuitu. Num. 22. v. 4. *Nunc linget congregatio hæc omnes circuitus noſtros, quomodo lingit bos herbam viridem*, hoc eſt, ut optime interpretatur Vulg. *Ita delebit hic populus omnes, qui in finibus noſtris commorantur, quomodo*, &c. Vide etiam Eſd. 1. v. 6.

CORBIS, pro pane, vel cibo in corbe ſervato, vel apportato. Deut. 28. v. 5. *Benedicta* טַנְאֲךָ *corbis tua*, &c. LXX. εὐλογημέναι αἱ ἀποθῆκαί σε, Vulg. *benedicta horrea tua*, hoc eſt, frumentum, quod in horreis tuis reconditur. Sic v. 17. *Maledicta corbis tua*, vel ut Vulg. *maledicta horrea tua*, &c.

DESERTUM, pro feris deſerti. Pſal. 28. Heb. 29. v. 8. *Vox Domini* יָחִיל *dolore afficit*, vel *parturire facit deſertum*, Vulg. *concutientis deſertum*, i. feras deſerti. Hic autem voce Domini intelligendum eſt tonitru.

DOMUS, pro familia, liberis, & domeſticis. Gen. 7. v. 1. *Ingredere tu, & omnis domus tua, in arcam*, h. e. tota familia tua. Optime Chald. *omnis homo domus tuæ.*

Exod. 1. v. 21. *Et quia timuerunt obſtetrices*

Deum, *ædificavit eis domos*, h. e. numeroſam prolem eis conceſſit. Nec obſtat pronomen לָהֶם *eis*, maſc. pro לָהֶן *eis*, fem. vel enim error eſt amanuenſium, vel enallage generis, qua earum generoſus & virilis animus indicatur. Vide etiam 2. Reg. 7. v. 11. 1. Paral. 10. v. 6. (conf. 1. Reg. 31. v. 6.) Pſal. 48. Heb. 49. v. 12. Luc. 19. v. 9. Act. 10. v. 2. 1. Cor. 1. v. 16. 1. Tim. 3. v. 4. c. 5. v. 4. 2. Tim. 3. v. 6. c. 4. v. 19. Tit. 1. v. 11. Heb. 11. v. 7. &c. *Domus* ſumitur etiam pro bonis, facultatibus, &c. Gen. 43. v. 15. Iſai. 36. v. 3. &c.

INSULÆ, pro incolis inſularum. Iſai. 41. v. 5. *Viderunt inſulæ*, *& timuerunt*, &c. i. inſularum incolæ. Vide cap. 42. v. 4. cap. 51. v. 5. &c.

MARE, pro marinis, ſeu mari finitimis. Ezech. 26. v. 17. *Quomodo periiſti* נוֹשֶׁבֶת מִיַּמִּים *habitata à maribus*, h. e. à maritimis accolis.

Iſai. 60. v. 5. *Quando converſa fuerit ad te multitudo maris*, hoc eſt, multitudo gentium maris accolarum. Vide etiam Agg. 2. v. 7. & conf. v. 8.

MENSA, pro convivio & epulis, quæ in ea ſolent apponi. Pſal. 22. Heb. 23. v. 5. *Paraſti in conſpectu meo menſam*, *adverſus eos*, *qui tribulant me*, h. e. convivium. Vide quoque Pſal. 77. Heb. 78. v. 19.

MONTES & COLLES, pro idolis, quæ in iis colebantur. Jerem. 3. v. 23. *Vere mendaces erant colles*, *& multitudo montium*, hoc eſt, idola, quæ in collibus & in multitudine montium colebantur. Sic *montes* & *valles*, Mich. 1. v. 4. Conf. Pſal. 67. Heb. 68. v. 3. Pſal. 96. Heb. 97. v. 5. &c.

MUNDUS, 1°. pro mundi incolis, ſive humano genere. Joan. 3. v. 16. *Sic enim Deus dilexit mundum*, *ut filium ſuum unigenitum daret*, &c. Vide etiam c. 12. v. 19. 2. Cor. 5. v. 19. 1. Joan. 2. v. 2. c. 5. v. 19.

2°. Pro impiis, qui maximam partem hominum conſtituunt. Joan. 7. v. 7. *Non poteſt mundus odiſſe vos*, &c. Et ſic frequenter apud ſanctum illum Evangeliſtam. Vide c. 1. v. 10. c. 14. v. 17. c. 15. v. 19. c. 16. vv. 20. 33. c. 17. vv. 9. 14. 1. Cor. 11. v. 32. 1. Joan. 3. v. 1. c. 4. v. 5. c. 5. vv. 4. 5.

NAVIS, pro iis, qui ea vehuntur. Iſai. 23. v. 1. *Ululate naves maris*, &c. i. mercatores, &c. Sic vv. 10. 14.

NIDUS, pro pullis in eo poſitis. Deut. 32. v. 11. *Sicut aquila* יָעִיר קִנּוֹ *excitat nidum ſuum.* Lxx. ὡς ἀετὸς σκεπάσαι νοσσιὰν αὐτοῦ, *ſicut aquila obtegit nidum ſuum.* Recte Vulg. *Sicut aquila provocans ad volandum pullos ſuos*, quorum mentio diſerta ſubjungitur.

OPHIR regio Indiæ aurifera, pro auro. Job. 22. v. 24. וְשִׁית־עַל־עָפָר בָּצֶר וּבְצוּר נְחָלִים אוֹפִיר, *Et ponere* (i. ponet Deus) *pro pulvere aurum ; & pro ſcilice fluviorum*, *ophir*, h. e. aurum ophirinum, ſive ophirizum, pro quo corrupte dicitur obrizum. Lxx. Theod. θήσῃ ἐπὶ χώματι ἐν πέτρᾳ, καὶ ὡς πέτρα χειμάῤῥου Σωφίρ, *pones ſuper aggerem in petra* (tabernaculum tuum) *&* (firmum erit) *tanquam petra torrentis Sophir.* Pro בֶּצֶר, legebant בְּצֹר aut בְּצַר cum ב, & צֹר aut צַר, quod etiam *rupem*, *petram*, ſignificat ; & pro וּבְצוּר legebant וּכְצוּר, ſicuti habent codices non pauci. Præterea librariorum error eſt in χειμάῤῥου Σωφίρ, juncto Σ cum ὠφὶρ, quod Σ pertinet ad vocem præcedentem, ſic : χειμάῤῥους Ὠφὶρ, ſive Ὠφεὶρ, ut habent mſ. Alex. & Complut. Sym.... καὶ ἐν τῷ ἀκροτόμῳ, ὡς ὀχετοὺς χρυσίου πρωτείου, *& in prærupto*, *quaſi rivos auri primi*, ſupplevit particulam ſimilitudinis ὡς *ſicut.* Vulg. *Dabit* (Deus) *pro terra ſcilicem*, *& pro ſcilice torrentes aureos.* בֶּצֶר & *aurum* & *ſcilicem*, ſeu *munimentum* ſignificare poteſt. Neque interpretationi illi adverſatur vox נְחָלִים in plurali abſoluto pro conſtructo נַחֲלֵי *torrentes ophir*, ſive auri præſtantiſſimi, vel *aureos ;* nam ſtatus abſolutus pro conſtructo nonnunquam uſurpatur. Vide tom. I. pagg. 121. 122.

POCULUM, ſive CALIX, pro eo quod in illo continetur. Jerem. 49. v. 12. *Ecce quibus non erat judicium ut biberent calicem*, *bibentes bibent*, &c.

Ezech. 23. v. 31. *Dabo calicem ejus in manu tua.* v. 32. *Calicem ſororis tuæ bibes profundum & latum*, &c.

1. Cor. 10. v. 20. al. 21. *Non poteſtis Calicem Domini bibere*, *& Calicem dæmoniorum*, i. ut explicatur verſu ſequenti, *Non poteſtis menſæ Domini participes eſſe*, *& menſæ dæmoniorum*,

Luc. 22. v. 17. *Et accepto calice gratias egit & dixit : accipite & dividite inter vos*, i. dividite non calicem, ſed potum in eo contentum.

REGIONES, pro earum incolis.

Ægyptus, pro Ægyptiis. Gen. 47. v. 15. *Venit cuncta Ægyptus ad Joſeph.* Vide etiam Pſal. 104. Heb. 105. v. 38.

Æthiopia, pro Æthiopibus. Pſal. 67. Heb. 68. v. 32. *Æthiopia præveniet manus ejus Deo.*

Judæa, pro Judæis. Matth. 3. v. 5. *Tunc exibat ad eum* (Jeſum) *omnis Judæa*, &c.

Macedonia, & *Achaia*, pro chriſtianis ibidem degentibus. Rom. 15. v. 26. *Probaverunt enim Macedonia & Achaia, collationem aliquam facere in pauperes ſanctorum, qui ſunt in Jeruſalem.*

Sabæa, pro Sabæis. Job. 1. v. 15. *Et irruit Sabæa*, &c. i. *Et irruerunt Sabæi*, Vulg.

SEPULCHRUM, ſive INFERNUS, pro ſepultis. Iſai. 38. v. 18. *Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te*, &c. i. ſepulti & mortui, ut explicant ſequentia. Confer Pſal. 6. v. 6. & Pſal. 114. Heb. 115. v. 17. &c.

SYLVA, pro favo mellis, cujus magna erat copia in ſylvis terræ Chanaan. 1. Reg. 14. v. 27. *Extenditque* (Jonathas) *ſummitatem virgæ .... & intinxit* בְּיַעְרַת הַדְּבָשׁ *in ſylvam mellis*, &c. h. e. in favum ſylveſtrem. Vide etiam Cant. 5. v. 1.

TABERNACULA, pro hominibus, ſive domeſticis in tabernaculis degentibus. Gen. 13. v. 5. *Sed & Lot .... fuerunt greges ovium, & armenta, & tabernacula*, h. e. domeſtici plurimi.

Pſal. 77. Heb. 78. v. 67. *Et repulit tabernaculum Joſeph, & tribum Ephraim non elegit :* prius explicatur per poſterius. Sic Pſal. 86. Heb. 87. v. 2. Pſal. 90. Heb. 91. v. 10. Prov. 14. v. 11. &c.

TERRA, pro terræ incolis. Gen. 6. v. 11. *Corrupta eſt autem terra coram Deo, & repleta eſt iniquitate*, h. e. homines corrupti ſunt ; nam verſu ſeq. legitur : *omnis quippe caro corruperat viam ſuam*, &c. Hæc metonymiæ ſpecies in Script. frequentiſſima eſt. Vide c. 9. v. 1. cap. 11. v. 1. c. 18. v. 25. c. 19. v. 31. c. 41. vv. 30. 57. 1. Reg. 14. v. 29. 2. Reg. 15. v. 23. Prov. 28. v. 2. &c. Matth. 5. v. 13. &c.

Sic *fines terræ*, pro hominibus in extremis terræ oris degentibus. Pſal. 21. Heb. 22. v. 28. *Reminiſcentur & convertentur ad Dominum omnes fines terræ.* Vide etiam Pſal. 66. Heb. 67. v. 8. Sic quoque *orbis terræ* accipitur Pſal. 9. v. 9. &c. *Ipſe judicabit orbem terræ in æquitate*, i. incolas terræ.

THEATRUM, pro ipſo ſpectaculo. 1. Cor. 4. v. 9. ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν, *quoniam theatrum*, Vulg. *ſpectaculum facti ſumus mundo*, &c.

VALLES, pro earum incolis. 1. Paral. 12. v. 15. *Et fugaverunt* אֶת־כָּל־הָעֲמָקִים *omnes valles ad orientalem plagam, & occidentalem*, h. e. ut optime interpretatur Vulg. *& omnes fugaverunt, qui morabantur in convallibus*, &c.

URBS, ſive CIVITAS, pro civibus. Joſ. 8. v. 7. *Conſurgetis de inſidiis, & expelletis civitatem*, i. habitatores civitatis. Vulg. *& vaſtabitis civitatem.*

Jerem. 4. v. 29. *A voce equitis & mittentis ſagittam, fugit omnis civitas.* Vide Iſai. 14. v. 31. Jerem. 26. v. 2. c. 48. v. 8. Mich. 6. v. 9.

Marc. 1. v. 33. *Et erat omnis civitas congregata ad januam.*

URBIUM nomina, pro earum incolis. *Nobe*, 1. Reg. 22. v. 19. *Damaſcus*, Jerem. 49. v. 24. *Hieroſolyma*, Matth. 3. v. 5. (confer Marc. 1. v. 5.) *Corozain*, *Betſaida*, *Capharnaum*, Matth. 11. vv. 22. 23. &c.

Huc etiam pertinent *vici*, ſeu *opida Samaritanorum*, pro eorum incolis, Act. 18. v. 25. & *pagi*, pro hominibus eos incolentibus, Jud. 5. vv. 7. 11. &c.

Ad hanc Metonymiæ ſpeciem per analogiam referri poſſunt :

COELUM, pro Deo, qui in eo habitat. Pſal. 72. Heb. 73. v. 9. *Poſuerunt in cælum os ſuum, & lingua eorum tranſivit in terra* ; hoc eſt, impune in Deum blaſphemias eructant, & in homines injurias.

Dan. 4. v. 23. *Poſtquam cognoveris* דִּי שַׁלִּטִן שְׁמַיָּא, *quod dominentur cæli*, Vulg. *poteſtatem eſſe cæleſtem*, h. e. quod dominetur Deus, vel *Excelſus*, ut vv. 22. & 29.

1. Macch. 3. v. 18. ... οὐκ ἔστι διαφορὰ ἐναντίον τοῦ οὐρανοῦ, *non eſt differentia in conſpectu cæli*, &c.

&c. ita mſ. Alex. & Complut. At editio Vatic. habet Θεοῦ τοῦ οὐρανοῦ, Vulg. *Dei cœli.*

Matth. 11. v. 11.... *Qui autem minor eſt* ἐν βασιλείᾳ οὐρανῶν, *in regno cœlorum*, &c. i. in regno Dei, ut videre eſt apud S. Lucam c. 7. v. 28. ubi legitur: *Qui autem minor eſt* ἐν βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ, in regno Dei.

Ibid. 21. v. 25. *Baptiſmus Joannis unde erat, è cælo, an ex hominibus?* i. è Deo, &c.

Luc. 15. v. 18. *Pater, peccavi in cœlum*, &c. h. e. in Deum.

Apud profanos. Ariſtoph. νὴ τὸν οὐρανὸν, *ita per cœlum*, i. per Deos. Virg. Æneid. l. 8. v. 64.

Cœruleus Tybris, cœlo gratiſſimus amnis, i. Deo.

COR, pro anima, cui ſedem in corde ſtatuunt Hebræi; cordi enim vim intelligendi, eligendi, volendi & agendi adſcribunt. Pſal. 83. Heb. 84. v. 3. *Cor meum & caro mea exſultaverunt in Deum vivum*, h. e. mens mea, anima mea, ſpiritus meus, & corpus meum exſultaverunt in Deum vivum. Vide etiam Pſal. 23. Heb. 24. v. 4.

1. Pet. 3. v. 4. *Sed qui abſconditus eſt cordis homo*, &c. h. e. animæ, ſeu ſpiritus homo; vel homo ſpiritualis, ſive interior.

VENTER, UTERUS, pro corde, quod & ipſum pro anima ejuſque actis & cogitatis ponitur. Job. 15. v. 35. *Concepit dolorem & peperit iniquitatem, & uterus ejus præparat dolos*, h. e. cor ejus dolos meditatur.

Prov. 18. v. 8. *Verba bilinguis, quaſi ſimplicia, & ipſa perveniunt uſque ad interiora ventris*, i. cordis. Vide c. 20. v. 27. c. 22. v. 18. c. 26. v. 22. Habac. 3. v. 16. Joan. 7. v. 38.

§. III.

Poſſeſſor pro re poſſeſſa adhibetur.

DEUT. 9. v. 1. *Ut poſſideas nationes maximas & fortiores te*, &c. h. e. earum regiones, nationes enim illæ ex mandato Divino poſſidendæ non erant, ſed delendæ. Conf. vv. 2. 3. &c.

Pſal. 78. Heb. 79. v. 7. *Quia comederunt Jacob*, hoc eſt, bona Jacobi, quod ſequenti hemiſtichio explicatur: *& locum ejus deſolaverunt.*

2. Cor. 11. v. 20. *Suſtinetis enim, ſi quis vos in ſervitutem redigit, ſi quis devorat*, i. facultates veſtras diripit. Huc etiam referunt

Matth. 2. v. 6. *Et tu, Bethleem, terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda*, &c. h. e. in præfecturis Juda, quæ diſtinctæ erant per Chiliadas, ut patet ex Jud. 6. v. 15. 1. Reg. 10. v. 19. atque ita facile cum Matthæo conciliatur Michæas c. 5. v. 1. ubi habetur *in millibus Juda.*

Huc quadam analogia pertinet

1°. Cum *Deus* accipitur pro hoſtiis ipſi oblatis. Joſ. 13. v. 33. *Tribui autem Levi non dedit poſſeſſionem, quoniam Dominus Deus Iſraël, ipſe eſt poſſeſſio ejus*, h. e. ut explicatur v. 14. quia *ſacrificia & victima Domini Dei Iſraël, ipſa eſt ejus hæreditas.* Vide etiam Deut. 10. v. 9. Ezech. 44. v. 28. &c.

2°. Cum *Chriſtus* pro diſcipulis ſuis, aut Eccleſia ſua uſurpatur. Matth. 25. verſ. 35. *Eſurivi & dediſtis mihi manducare*; mihi, id eſt, diſcipulis meis; unde v. 40. *Quod feciſtis uni ex his fratribus meis minimis, mihi feciſtis.*

Act. 9. v. 4. *Saule, Saule, quid me perſequeris?* h. e. diſcipulos meos; nam v. 1. legitur: *Saulus autem adhuc ſpirans minarum & cædis in diſcipulos Domini*, &c.

1. Cor. 12. v. 12. *Sicut enim corpus unum eſt, & membra habet multa; omnia autem membra corporis cum ſint multa, unum tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus*, hoc eſt, ita & Eccleſia multa membra habet, & multi fideles unam Eccleſiam conſtituunt.

Hac etiam metonymia explicant quidam 1. Cor. 15. v. 28. *Tunc & ipſe filius ſubjectus erit ei, qui ſubjecit ſibi omnia*, &c. hoc eſt, tunc Eccleſia ipſa erit ei plane ſubjecta; poſtquam ſcilicet ex ea ſublati fuerint improbi, qui ob contumaciam ſuam in cauſa ſunt, cur in hoc ſæculo tota illi non pareat.

§. IV.

Objectum pro eo, quod verſatur circa illud, ponitur.

CHRISTUS JESUS, pro doctrina, qua prædicatur. 2. Cor. 11. v. 4. *Nam ſi is, qui venit, alium Jeſum prædicaret*, h. e. aliam doctrinam de Jeſu doceret.

Epheſ. 4. v. 20. *Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum*, v. 21. *ſi tamen illum audiſtis, & in ipſo edocti eſtis, ſicut eſt veritas in Jeſu*, h. e. non ita didiciſtis Chriſti ſeu de Chriſto doctrinam, ſi tamen illam audiſtis, & per ipſam edocti eſtis, quæ ſit vera & recta vivendi ratio in Jeſu; nempe v. 22. *deponere* &c.

DEUS, pro divino cultu in honorem ejus inſtituto. Exod. 32. v. 1. *Fac nobis Deos, qui nos præcedant*, &c. h. e. fac nobis ſacra, quibus Deum colentes mereamur ut nos præcedat, ducatque incolumes in terram Chanaan. Verſ. 4. *Hi ſunt Dii tui, Iſraël, qui te eduxerunt de terra Ægypti*, hoc eſt, is eſt cultus, quo Deum, qui eduxit te de terra Ægypti, proſequaris. Hinc v. 5. Aaron populo Iſraëlitico dixiſſe legitur: *cras ſollemnitas* לַיהוָה *Domini eſt*; ubi obſervandum nomen יְהוָה, quod ſoli Deo vero tribuitur. Ideo autem vitulum Iſraëlitis dedit Aaron, quod vidiſſent Ægyptios Deum ſuum Serapidem colentes bove aut vitulo ipſi ſacro, quem Apim vocabant. Eandem ob cauſam vitulos aureos in Dan & Bethel, cultus ſacri gratia, conſtituit Jeroboamus. Hunc autem colendi ſui modum rejecit Deus, tum quod à ſe imperatus non eſſet; tum quia timendi erat locus, ne ad idololatriam proclives Iſraëlitæ, cultum ſuum ad ſolos vitulos, minime vero ad Deum ipſum dirigerent. Quod & ab eis factum legitur Pſal. 105. Heb. 106, vv. 19. 20. 21. Act. 7. v. 41.

GLORIA & ROBUR, pro laude ac celebratione gloriæ & roboris. Pſal. 28. Heb. 29. v. 1. *Afferte Domino gloriam & robur*, Vulg. *gloriam & honorem*, h. e. laudate & celebrate gloriam & robur, vel honorem Domini. Vide etiam Pſal. 8. v. 3. (conf. Matth. 21. v. 16.), Pſal. 95. Heb. 96. v. 7.

ONUS, pro vaticinio de onere, ſeu pœna Divina infligenda. Iſai. 21. v. 1. *Onus deſerti maris.* Verſ. 2. *Viſio dura nunciata eſt mihi*, &c. S. Hieron. comm. in cap. 15. Iſaiæ v. 1. tom. 3. nov. edit. col. 117. id diſcriminis ponit *viſionem* inter & *onus*, quod *onus ſemper triſtia conſequantur, viſionem autem vel ſtatim læta, vel in fine læta poſt triſtia.* Vide etiam c. 13. v. 1. &c. Malach. 1. v. 1.

PECCATUM, DELICTUM, &c. pro hoſtia, ſive ſacrificio, quod pro peccato expiando offerebatur. Exod. 29. v. 14. *Carnes vero vituli, & corium, & fimum combures foris extra caſtra*; חַטָּאת הוּא, Lxx. edit. Compl. *ἁμαρτία γάρ ἐστι, quia peccatum eſt*, i. ſacrificium pro peccato. Vulg. *eo quod pro peccato ſit.*

Oſe. 4. v. 8. *Peccata populi mei comedent, & ad iniquitatem eorum ſublevabunt animas eorum*, h. e. hoſtias, quas populus meus pro peccatis ſuis offert, comedunt; & ad ſacrificia, ſive ex ſacrificiis pro iniquitate remittenda oblatis, animas ſuas ſublevant; quæ eſt prioris hemiſtichii repetitio. Is itaque ſenſus eſt: peccandi licentiam invehunt improbi illi Sacerdotes, ut ex ſacrificiis habeant unde laute vivere, & voluptatibus indulgere poſſint. Sic etiam accipitur חַטָּאת *peccatum*, Exod. 30. v. 10. Lev. 4. v. 3. c. 6. v. 25. Num. 8. v. 8. Pſal. 39. Heb. 40. v. 7. &c. אָשָׁם *delictum, reatus*, Lev. 7. vv. 5. 7. 1. Reg. 6. vv. 3. 4. &c.

Iſai. 53. v. 10. *Si poſuerit peccatum animam ſuam*, &c. hoc eſt, ſi ſeipſum tradiderit hoſtiam pro peccato. Vulg. *Si poſuerit pro peccato animam ſuam.*

2. Cor. 5. v. 21. *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit* (Deus Pater), i. fecit hoſtiam pro peccato.

SANGUIS, pro hominibus ſanguinis effundendi cupidis. Iſai. 33. v. 15. *Qui obturat aures ſuas, ne audiat ſanguinem*, h. e. ne auſcultet iis, qui de fundendo ſanguine, aut quovis alio ſcelere perpetrando, loquuntur.

§. V.

Signatum pro ſigno ſumitur.

QUod fit duplici modo; vel *materialiter*, vel *formaliter.* Materialiter, cum ſignatum ponitur loco rei, quæ ſignum eſt. Formaliter, quando ſignatum adhibetur pro ſigni termino & appellatione. Itaque ſignatum pro ſigno ponitur

MATERIALITER. Ezech. 7. v. 27. *Rex lugebit, & princeps induet* שְׁמָמָה *deſolationem*, i. veſtem deſolationis indicem.

1. Cor. 11. v. 10. *Ideo debet mulier poteſtatem habere ſupra caput*, &c. h. e. poteſtatis ſignum, nempe velum, quo indicetur eam eſſe ſub viri ſui poteſtate conſtitutam.

FORMALITER. Exod. 8. v. 19. al. 23. *ponamque* פְּדֻת *redemtionem inter populum meum, & populum tuum*, i. redemtionis ſignum, nempe muſcarum abſentiam. Vide etiam Num. 6. v. 7. ubi *ſeparatio* ponitur pro ſeparationis ſigno.

Deut. 16. v. 3. *Non comedes in eo* (loco, in quo Phaſe celebrabis) *panem fermentatum: ſeptem diebus comedes abſque fermento, panem afflictionis*, &c. h. e. panem ſine fermento, indicium afflictionis, quam in Ægypto pertuliſti; unde ſequitur: ***quoniam in pavore*** *egreſſus es de Ægypto.*

Ibid. c. 22. v. 15. *Tollent eam* (puellam) *pater & mater ejus, & ferent ſecum* בְּתוּלֵי *virginitatem puellæ*, &c. i. *ſigna virginitatis ejus*, ut optime vertit Vulg. Lxx. παρθένια τῆς παιδὸς, *ſigna virginitatis puellæ*, ut vulgo interpretantur. Conf. v. 17.

Hac Metonymiæ ſpecie abutuntur Proteſtantes, ut probent his verbis: *hoc eſt corpus meum, hic eſt ſanguis meus*, &c. indicari tantummodo ſymbola corporis & ſanguinis Chriſti, adeo ut *corpus* intelligatur de ſigno corporis; & *ſanguis* de ſigno ſanguinis. Hujus pravæ interpretationis confutationem vide apud Theologos Catholicos. Dicere eo loci ſufficiat, quod alibi jam monuimus, aliud eſſe ſignatum pro ſigno interdum uſurpari: aliud in hoc vel in illo contextu uſurparum. Quibus in locis Scriptura figurate, aut ad literam explicanda ſit, definire eſt Eccleſiæ Catholicæ, quæ in fidei & morum quæſtionibus judex eſt omnis prorſus erroris expers.

ARTICULUS IV.

De Metonymia adjuncti.

ADJUNCTUM dividitur in *receptum* & *occupatum.*

Receptum illud eſt, quod in ſubjecto, vel ad ſubjectum recipitur; atque ita vel *internum* eſt, ſi in ſubjecto recipiatur, vel *externum*, ſi ad ſubjectum tantummodo accedat.

Occupatum dicitur, quod verſatur & occupatur circa objectum; idque vel in *genere* & quovis modo; vel in *ſpecie*, ut ejus *ſignum* & *nomen.*

Unde ſeptuplicem adjuncti metonymiam ſtatuere licet. I. Cum in genere accidens pro ſubjecto, & abſtractum pro concreto ſuo ponitur. II. Cum contentum pro continente uſurpatur. III. Cum tempus, accidens rerum externum, pro rebus in tempore factis, vel exiſtentibus,

adhibetur. IV. Cum opinio hominum, accidens itidem externum, pro ipſa re venit. V. Cum occupatum pro objecto ſuo ſumitur. VI. Cum ſignum pro ſignato ponitur. VII. Denique cum nomen rei vel perſonæ; pro ipſa re, vel perſona, uſurpatur.

§. I.

Accidens pro ſubjecto in genere ponitur.

ABSTRACTUM, pro concreto. Gen. 42. v. 38. *Deducetis caniriem meam* (Vulg. *canos meos*) *cum dolore ad inferos*, h. e. me jam canum præ ſenio factum, &c.

Job. 5. v. 16. *Iniquitas autem contrahet* (claudet) *os ſuum*, i. iniquus. Quidam ellipſin agnoſcunt vocis אִישׁ *vir*, q. d. *vir iniquitatis*, h. e. iniquus.

Pſal. 11. Heb. 12. v. 1. al. 2. *Salva me, Domine, quoniam defecit ſanctus; quoniam diminutæ ſunt*, ſeu *defecerunt veritates à filiis hominum*, i. veraces ex filiis hominum; præcedit enim adjectivum חָסִיד *ſanctus*, ſive *beneficus*. Vide etiam Pſal. 30. Heb. 31. v. 24. 2. Reg. 20. v. 19. &c.

Pſal. 64. Heb. 65. v. 9. *Exitus matutini* (temporis) *& veſpere* ſive *veſpertini temporis delectabis*, i. homines matutino tempore exeuntes, & veſpertino redeuntes.

Alia exempla vide Gen. 31. v. 3. ubi eſt *ſacrificium, mactatio*, pro animalibus mactatilibus. 1. Reg. 15. v. 29. *æternitas*, vel *victoria* pro Deo æterno & victore. 2. Reg. 9. v. 12. *habitatio*, pro familia. Ibid. c. 23. v. 23. *auſcultatio*, pro ſatellitio auſcultante. 2. Eſd. ſeu Nehem. 5. v. 9. *probrum*, pro factis probroſis. Job. 31. v. 21. *auxilium*, pro auxiliatoribus. Ibid. cap. 32. v. 7. *dies*, pro hominibus dierum, ſeu ſenibus. Pſal. 67. Heb. 68. v. 19. *captivitas*, pro captivis, vel captivantibus. Pſal. 109. Heb. 110. v. 3. *nativitas*, pro natis. Prov. 23. v. 21. *rupturas*, pro ruptis, ſeu laceris veſtibus; & *dormitatio* pro viro dormiente. Iſai. 3. v. 4. *facinora*, pro facinoroſis hominibus. Jerem. 2. v. 5. *vanitas*, pro idolis. Ibid. 40. v. 7. *tenuitas*, pro tenuibus. Ezech. 44. v. 6. *rebellio*, pro rebellibus. Amos. 8. v. 3. *cantica*, pro cantoribus.

Luc. 1. v. 78. *Viſitavit nos*, ἀνατολὴ *oriens*, vel *ortus ex alto*, h. e. qui oritur ſive prodit ex alto. Epitethum Meſſiæ, qui ſoli confertur, Iſai. 9. v. 2. cap. 60. vv. 1. 2. Malach. 4. v. 2. &c.

Rom. 8. v. 19. *Nam exſpectatio creaturæ, revelationem filiorum Dei exſpectat*, h. e. creatura ſolicite exſpectans, quæ eſt vocis Græcæ ἀποκαραδοκία emphatica ſignificatio.

Ibid. c. 11. v. 7. *Quod quærebat Iſraël, hoc non eſt conſequutus; electio autem conſequuta eſt*, h. e. electi conſequuti ſunt. Sic Joan. 11. v. 40. *gloria*, pro glorioſis operibus. Epheſ. 1. v. 21. *principatus*, &c. pro principatum, &c. obtinentibus. Col. 1. v. 16. *vincula*, pro vincto & captivo. Rom. 3. v. 30. c. 15. v. 18. *circumciſio*, pro circumciſis, &c.

CLYPEUS, pro milite clypeo armato. Ezech. 26. v. 8. *Et excitabit* (Vulg. *elevabit*) *contra te clypeum*, h. e. militem clypeo inſtructum.

LUX אוֹר, 1°. pro ſole, Job. 31. v. 26. *Si vidi lucem cum fulgeret*, hoc eſt, ut reddunt LXX. ἥλιον, Vulg. *ſolem*; quam interpretationem confirmant ſequentia: *& lunam incedentem claræ*. Vide etiam Habac. 3. v. 4. &c. Ex Hebræo אוֹר *ſol*, Ægyptiis *Orus* vocabatur.

2°. Pro igne. Marc. 14. v. 54. *Et ſedebat cum miniſtris* πρὸς τὸ φῶς, *ad lucem*, i. *ad ignem*, Vulg. Mſſ. quidam codd. habent etiam πρὸς τὸ πῦρ, *ad ignem*. Vide D. Mill. pag. 112.

OLEUM, pro ſingulariter uncto. Iſai. 10. v. 27. *Et computreſcet jugum à facie olei*, h. e. Meſſiæ, qui ſpeciali ratione unctus eſt à Deo. Paraph. Chald. *Et confringentur populi à facie Meſſiæ.*

PECCATUM, pro peccatore. Iſai. 1. v. 18. *Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix*

dealbabuntur : & ſi fuerint rubra quaſi vermiculus , velut lana alba erunt , id eſt , ſi vos , peccatores , ob peccata veſtra rubri fueritis ut coccinum , quaſi nix dealbabimini , &c. non enim peccatum , ſed peccator , dimiſſa iniquitate , albeſcit , ſeu mundatur.

PLAGA , pro homine plaga percuſſo. Lev. 13. v. 4. *Recludet Sacerdos* הַנֶּגַע *plagam , ſeptem diebus* , i. hominem plaga affectum. Sic vv. 13. 31. 50.

§. II.

Contentum pro continente , & locatum pro loco uſurpatur.

GEN. 28. v. 22. *Et lapis iſte , quem erexi in titulum , vocabitur domus Dei* , hoc eſt , locus hic , in quo erexi lapidem in titulum , vocabitur domus Dei.

Joſ. 15. v. 19. *Terram auſtralem & arentem dediſti mihi ; da mihi* גֻּלֹּת מָיִם *ſcaturigines aquarum* , i. locum in quo ſint ſcaturigines aquarum ; vel , ut optime Vulg. *junge & irriguam* , terram ſcilicet. Unde ſequitur : *Dedit itaque ei (Caleb)* אֵת גֻּלֹּת עִלִּית וְאֵת גֻּלֹּת תַּחְתִּית , Vulg. *irriguum ſuperius , & irriguum inferius.* Lxx. vocem Hebræam retinent , ſed corruptam , Γοναιθλάν. Paulo melius Alexand. mſ. Γωλάθ.

Amos. 8. v. 5. *Quando tranſibit menſis , & venundabimus merces ; Sabbathum , & aperiemus frumentum* , i. hortea , granaria.

Marc. 3. v. 11. *Et ſpiritus immundi , cum illum videbant , procidebant ei* , &c. h. e. homines ſpiritibus immundis obſeſſi. Syrus habet : *& ii , quibus erant plagæ ſpirituum immundorum , cum viderent eum , procidebant* , &c.

Act. 16. v. 13. *Die autem Sabbathorum egreſſi ſumus foras portam , juxta flumen , ubi videbatur* προσευχὴ *oratio eſſe* , i. locus orationis. Syrus : *quia ibi videbatur domus orationis.*

Apud Joſeph. Epiph. &c. προσευχὴ idem ſignificat ac προσευκτήριον , nempe *oratorium , orationis locum.* Juvenal. Sat. 3. v. 296.

Ede ubi conſiſtas : in qua te quæro proſeucha.

Confer 1. Macchab. c. 3. v. 46.

§. III.

Tempus cum ſuis partibus , pro rebus in eo factis , ſive exiſtentibus , accipitur.

TEMPUS. Eſth. 1. v. 13. *Dixitque rex ſapientibus ſcientibus tempora* , &c. i. qui noverant geſta , quæ ſingulis temporibus acciderant. Vel , qui prudentia quæque ſuo tempore agendi pollebant.

Job. 11. v. 17. *Et præ meridie exſurget tempus* , &c. hoc eſt , proſperitas meridiana luce clarior. Vulg. eodem ſenſu ; *& quaſi meridianus fulgor conſurget tibi ad veſperam.* Luce autem , proſpera ; tenebris vero , adverſa ſignificari videbimus infra.

Pſal. 30. Heb. 31. v. 16. *In manibus tuis* עִתֹּתָי , S. Hieron. *tempora mea* , hoc eſt , vita , valetudo , & totius vitæ ſtatus & acta. Theodorethus in h. l. καιροὺς ἢ κλήρους καλεῖ τὰς τῶν πραγμάτων μεταβολὰς , πλοῦτον καὶ πενίαν , δεσποτείαν καὶ δουλείαν , εἰρήνην καὶ πόλεμον , *tempora , ſive ſortes appellat , rerum viciſſitudines ; divitias & paupertatem , dominatum & ſervitutem , pacem & bellum.* Lxx. κλῆροί μου , *ſortes meæ.* Ceteri autem interpretes verterunt , καιροί μου , *tempora mea.* Sic etiam forte interpretati ſunt & ipſi Lxx. quorum lectio ΚΑΙΡΟΙ amanuenſium incuria depravata videtur , ac in ΚΛΗΡΟΙ , facili , ut videre eſt , lapſu commutata. Conf. Pſal. 138. Heb. 139. v. 1. & ſeqq. Vide etiam alia exempla 1. Paral. 12. v. 32. c. 29. v. 30.

2. Tim. 3. v. 1. *Hoc autem ſcito , quoniam in noviſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa* , i. maxima hominum malitia futura eſt , adeo ut piis difficile ſit virtuti operam dare , ac immaculatos ſeſe cuſtodire.

SÆCULUM. Heb. 1. v. 2. *Per quem fecit &*

αἰῶνας, *ſæcula*, i. mundum, & quidquid in eo exiſtit. Vide etiam c. 11. v. 3.

Rom. 12. v. 2. *Nolite conformari huic ſæculo*, h. e. impietati hujus ſæculi. Sicque *αἰὼν* accipitur. Matth. 13. v. 22. Marc. 4. v. 19. Luc. 16. v. 8. 2. Cor. 4. v. 4. Galat. 1. v. 4. Epheſ. 2. v. 2. c. 6. v. 12. 2. Tim. 4. v. 10. &c.

ANNUS. Prov. 5. v. 9. *Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli*, i. ne marito zelotypo *τὸν βίον*, *vitam tuam* cedas, ut LXX. interpretantur. Conf. c. 6. v. 32. & ſeqq.

DIES. Deut. 4. v. 32. *Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te*, &c. i. res geſtas ſeu hiſtorias priſcorum temporum expende, &c.

1. Reg. 24. v. 20. *Dominus rependat tibi viciſſitudinem, pro die hac, quam feciſti mihi*, i. pro eo beneficio, quod hodie in me contuliſti. Vel, ut Vulg. *pro eo, quod hodie operatus es in me.* Ea de cauſa libri Paralipomenum vocantur Hebræis דִּבְרֵי הַיָּמִים *verba dierum*, h. e. rerum his temporibus geſtarum hiſtoria.

Matth. 24. v. 22. *Et niſi breviati fuiſſent dies illi, non fieret ſalva omnis caro: ſed propter electos breviabuntur dies illi*, h. e. niſi in diebus illis mala fuiſſent breviata, *neque enim dies ipſi mali ſunt, ſed quæ fiunt in eis*, inquit S. Aug. ſcribens ad Heſychium, tom. II. nov. edit. col. 752.

1. Cor. 4. v. 3. *Mihi autem pro minimo eſt ut à vobis judicer, aut ab humano die*, &c. h. e. humano judicio, quod videtur Apoſtolus eo loci opponere ultimo judicio, quod *dies Domini* ſæpius in Scripturis appellatur. Vide etiam Epheſ. 5. v. 16.

Dies alicujus dicitur in Scriptura, tempus illud, quo inſigne aliquid ſive *in bonum*, ſive *in malum* ei accidit.

In bonum. Oſe. 1. v. 11. al. cap. 2. v. 2. *Et congregabuntur filii Juda, & filii Iſraël pariter .... quia magnus dies Jezrael*, h. e. quia magna populo Dei, (vel ſemini Dei, quod vox Hebræa יִזְרְעֶאל ſonat) continget felicitas & gloria.

Luc. 19. v. 42. *Quia ſi cognoviſſes & tu, & quidem in hac die tua*, &c. i. eo tempore, quo Deus ſingulare beneficium tibi confert, nempe viſitando te, ut v. 44. exponitur.

In malum. Job. 18. v. 20. *In die*, vel *ſuper diem ejus ſtupebunt noviſſimi*, &c. hoc eſt, propter calamitates ejus.

Pſal. 136. Heb. 137. v. 7. *Memento, Domine, filiorum Edom, in die Jeruſalem*; vel ut Heb. *Memor eſto, Domine, contra filios Edom, diei Jeruſalem*, h. e. temporis illius, quo Jeruſalem ſubverſa eſt, facque ut ſimilem calamitatem experiantur. Vide etiam Eccle. 5. v. 19. Ezech. 21. v. 29. c. 22. v. 4. Abd. v. 12. Mich. 7. v. 4. &c.

Sic *dies Domini* vocatur tempus, in quo homines ob malitiam punit, Job. 24. v. 1. Iſai. 13. v. 6. Joel 1. v. 15. cap. 2. vv. 1. 2. Amos. 5. v. 20. Sophon. 1. vv. 14. 15. 16. 18. c. 2. v. 2. Et *κατ' ἐξοχὴν*, *judicium extremum*, Joel 2. v. 31. al. 3. v. 4. Act. 2. v. 20. 1. Cor. 1. v. 18. 1. Theſſ. 5. v. 2. Sic *dies filii hominis*, i. dies, quo revelatur, Luc. 17. vv. 24. 26. conf. v. 30. Paulo aliter accipitur v. 22. ubi tranquillitatem ſignificat.

HORA. Marc. 14. v. 35. *Et orabat, ut ſi fieri poſſet, tranſiret ab eo hora*, i. paſſio amariſſima, quæ tunc temporis eum opprimebat.

Joan. 12. v. 27. *Pater, ſalva me ex hac hora*, h. e. ex illa anxietate, quam hora ſive tempore paſſionis ſuſtinebo.

FINIS ſeu NOVISSIMUM, pro præmio ſeu mercede, quæ in fine laboris dari ſolet. Prov. 23. v. 17. *Non æmuletur cor tuum peccatores, ſed in timore Domini eſto tota die.* Verſ. 18. *quia* יֵשׁ אַחֲרִית *eſt noviſſimum*, i. merces, ut interpretatur Pagninus. Vide etiam c. 24. vv. 14. 20. Jerem. 29. v. 11.

1. Pet. 1. v. 9. *Reportantes finem fidei veſtræ, ſalutem animarum*, i. mercedem fidei veſtræ. Huic interpretationi adſtipulatur Syrus, qui vertit *præmium, retributionem.*

FESTUM, SOLLEMNITAS, pro hoſtia, quæ die feſto immolabatur. Exod. 23. v. 18. *Nec remanebit adeps ſollemnitatis meæ uſque mane*, h. e. adeps ſacrificii feſti mei. Vide quoque Pſal. 117. Heb. 118. v. 27. Iſai. 29. v. 1.

Malach. 2. v. 3. *Diſpergam ſuper vultum veſtrum ſtercus ſollemnitatum veſtrarum*, &c. id eſt, ſtercus victimarum, quas in ſollemnitatibus veſtris mihi immolatis.

Digitized by Google

PASCHA, ſeu PHASE, pro agno paſchali. Exod. 12. v. 21. *Immolate Phaſe*, id eſt, agnum paſchalem. Vide 2. Paral. 30. v. 17.

Marc. 14. v. 12. *Et primo die azymorum, quando Paſcha* (agnum paſchalem) *immolabant, dicunt ei diſcipuli: quo vis eamus, & paremus tibi ut manduces Paſcha?* Sic v. 14. Matth. 26. vv. 17. 18. 19. Luc. 22. vv. 8. 11. 13. 15.

ÆSTAS, pro æſtivis frugibus. Iſai. 16. v. 9. *Quoniam ſuper* קֵיצֵךְ *æſtatem tuam*, i. *vindemiam tuam, & ſuper meſſem tuam vox calcantium irruit.* Lxx. ἐπὶ τῷ θερισμῷ καὶ ἐπὶ τῷ τρυγητῷ σου, *ſuper meſſem tuam & ſuper vindemiam tuam*, vocibus θερισμῷ & τρυγητῷ tranſpoſitis; vel quia in ſuo exemplari legebant עַל־קְצִירֵךְ וְעַל־קֵיצֵךְ; vel quia vox קַיִץ *meſſem* etiam ſignificabat, & קָצִיר *vindemiam*; vel denique iſtud librariorum incuriæ tribuendum eſt, qui pro ἐπὶ τῷ τρυγητῷ καὶ ἐπὶ τῷ θερισμῷ σου, ſcripſerunt ἐπὶ τῷ θερισμῷ, καὶ ἐπὶ τῷ τρυγητῷ σου. Vide Jerem. 40. v. 10. ubi קַיִץ redditur à Vulg. per *meſſem*, & à Lxx. per ὀπώρας *fructus autumnales*; & Amos. 8. v. 1. Eadem vox 2. Reg. 16. vv. 1. 2. redditur à Lxx. edit. Complut. παλάθαι, à Vulg. *palathæ*, à Lxx. edit. Vatic. φοίνικες, *palmulæ*.

MESSIS, pro frugibus, quæ tempore meſſis colliguntur. Exod. 23. v. 10. Deut. 24. v. 19. Iſai. 16. v. 9. Joel 3. v. 18. Et pro *Meſſore*, Iſai. 17. v. 5.

§. IV.

Opinio hominum pro ipſa re uſurpatur.

HÆc Metonymiæ ſpecies locum habet in nominibus, in verbis, & in vocibus connexis, ſive in conjuncta phraſi.

In nominibus.

Jerem. 28. vv. 1. 5. 10. Hananias dicitur *Propheta*, quod talis exiſtimaretur, non quod re vera eſſet. Vide totum caput. Sic 1. Reg. 28. vv. 14. 15. 16. 20. ſecundum nonnullos, ſpectrum diabolicum vocatur Samuel.

Luc. 18. v. 48. Joſephus dicitur *pater Jeſu*, quia talis putabatur, ut expreſſe habetur cap. 3. v. 23.

1. Cor. 1. v. 21. *Placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſalvos facere credentes*, h. e. per prædicationem crucis, quæ hominibus ſapientia hujus ſæculi præditis, videtur ſtultitia.

In Verbis.

Marc. 6. v. 48. *Et volebat* (Jeſus) *præterire eos*, i. videbatur velle præterire eos; ſeu talis erat corporis ejus ſpecies & motus, qualis fuiſſet, ſi voluiſſet præterire eos.

Act. 27. v. 27. *Sed poſteaquam quarta decima nox ſupervenit, navigantibus nobis in Adria, circa mediam noctem ſuſpicabantur nautæ προσάγειν, appropinquare ſibi aliquam regionem*, h. e. appropinquare ſe ad aliquam regionem. Sic autem loquitur Scriptor ſacer, ob externam ſpeciem, qua navigantibus litora moveri, & loca remota appropinquare videntur, ſecundum illud Virgilii, Æneid. 3. v. 72.

Provehimur portu, terræque urbeſque recedunt.

In vocibus conjunctis.

Pſal. 71. Heb. 72. v. 9. *Inimici ejus terram lingent*, i. tam proni ſe in terram proſternent, ut eam lingere videantur. Sic Iſai. 49. v. 23. Mich. 7. v. 17. &c.

Iſai. 13. v. 5. *Venientibus de terra procul, à ſummitate cœli*, &c. i. de terra longinqua, cui cœli inniti videntur. Ea eſt enim vulgi opinio, ut hemiſpherii noſtri pars extrema, quæ cernitur, terram contingat. Extremitas igitur cœli pro extremitate terræ, ſeu locis longinquis ponitur. Eandem loquutionem legere eſt Deut. 4. v. 32. c. 30. v. 4. Nehem. 1. v. 9. Matth. 24. v. 31. &c. Hanc expoſitionem confirmare videtur, quod montes dicantur *fundamenta cœlorum*, 2. Reg. 22. v. 8. *& columnæ cœli*, Job. 26. v. 11. quia ipſis cœlum incumbere videtur.

§. V.

Occupatum pro objecto adhibetur.

SENSUS, pro ejus objecto, ſeu pro re, quæ ſenſu percipitur; ut,

AUDITUS, 1°. pro doctrina, ſive verbo. Iſai. 28. v. 9. *Quem docebit ſcientiam, & quem intelligere faciet* שְׁמוּעָה *auditum*, i. ſermonem, ſeu doctrinam. Et cap. 53. v. 1. *Quis credidit auditui noſtro?* h. e. ſermoni noſtro. Sic ἀκοῇ, Joan. 12. v. 38. Rom. 10. v. 16. Gal. 3. vv. 2. 5.

2°. Pro rumore vel fama. Pſal. III. Heb. 112. v. 7. *Ab auditu*, vel *auditione mala non timebit*, i. à mala fama. Vide Iſai. 28. v. 19. Ezech. 7. v. 26. Abd. v. 1. Habac. 3. v. 2. Ita ἀκοὴ, Matth. 4. v. 24. cap. 14. v. 1. c. 24. v. 6. Marc. 1. v. 28. &c.

Sic *oculus*, pro colore, ſuperficie. Lev. 13. v. 55. *Et inſpiciet Sacerdos poſtquam lota fuerit plaga* (lepræ), *&, ſi non mutaverit plaga* עֵינוֹ *oculum ſuum*, &c. i. *colorem ſuum*, ut vertit Vulg. Vide etiam Num. 11. v. 7. Prov. 23 v. 31. Ezech. 1. v. 4. cap. 8. v. 2. c. 10. v. 9.

Affectus, & quæ ei analoga ſunt, pro objecto ejus ponitur. Unde

FIDES, pro doctrina fidei. 1. Timoth. 4. v. 1. *In noviſſimis temporibus diſcedent quidam à fide*, i. à doctrina fidei; ſequitur enim: *attendentes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum.* Vide Gal. 1. v. 23. Epheſ. 4. v. 5. Tit. 1. v. 13. Jud. v. 3. Apoc. 2. v. 13.

SPES, vel EXSPECTATIO, pro Deo, in quo ſperatur. Pſal. 70. Heb. 71. v. 5. *Tu es* (ô Deus) *ſpes mea*, h. e. in quo ſpero, & à quo omne bonum exſpecto.

Jerem. 14. v. 8. *Exſpectatio Iſraël, ſalvator ejus in tempore tribulationis*, &c. h. e. in quo ſperat Iſraël. Sic Pſal. 64. Heb. 65. v. 6. Jerem. 17. vv. 7. 13. &c. Et in ſpecie,

1°. Pro Chriſto. Act. 28. v. 20. *Propter ſpem enim Iſraël, catena hac circumdatus ſum*, id eſt, propter Chriſtum ab Iſraële ſperatum, ac deſideratum. Conf. c. 26. vv. 6. 7. 8. Sic etiam Coloſſ. 1. v. 27. 1. Tim. 1. v. 1. *Chriſtus ſpes noſtra* dicitur.

2°. Pro hominibus, à quibus bona ſperantur. Iſai. 20. v. 5. *Et confundentur ab Æthiopia ſpe ſua*, h. e. ἐφ' οἷς ἦσαν πεποιθότες, *in quibus* (Æthiopibus) *confidebant*, ut Lxx. reddunt. Sic etiam v. 6.

3°. Pro re ſperata. Prov. 13. v. 12. *Spes, quæ differtur, affligit animam*, &c. i. res ſperata & deſiderata, quæ diffeitur, affligit animam.

Rom. 8. v. 24. *Spes, ſi videatur, non eſt ſpes*, h. e. res ſperata. Vide etiam Gal. 5. v. 5. Tk. 2. v. 13.

DILECTIO, ſeu AMOR, pro perſona, vel re amata. Jerem. 2. v. 33. *Quid niteris bonam oſtendere viam tuam ad quærendam*, vel *quærendo dilectionem?* i. quærendo quod diligis.

Ibid. cap. 12. v. 7. *Dedi* יְדִדוּת *dilectionem animæ meæ in manu inimicorum ejus*, i. *populum dilectum coram me*, ut vertit Chaldæus. Lxx. ἔδωκα τὴν ἠγαπημένην ψυχήν μου, &c. Vulg. *dedi dilectam animam meam*, quod idem eſt atque Heb. tum quod ad grammaticam, tum quod ad ſenſum pertinet. Grammaticam quod ſpectat; hic poteſt eſſe hypallage, *dilectio animæ*, pro *anima dilectionis*, i. dilecta. Senſum quod attinet; recte anima dilecta pro populo dilecto uſurpatur, ut apud Latinos *cor, anima*, vel *animus*, pro perſona efflictim amata. Vide Oſe. 9. v. 10. ubi *amor* ponitur pio idolis.

DESIDERIUM, pro perſona aut re deſiderata. Ezech. 24. v. 16. *Fili hominis, ecce ego tollo à te deſiderium*, vel, ut Vulg. *deſiderabile oculorum tuorum*, &c. i. uxorem deſideratam ac impenſe dilectam; ut patet v. 18. Vide ibidem vv. 21. & 25.

Agg. 2. v. 8. *Et veniet* חֶמְדַּת *deſiderium cunctarum gentium*, i. ut optime interpretatur Vulg. *deſideratus cunctis gentibus*, nempe Meſſias. Conf. Gen. 49. v. 10. Iſai. 11. v. 10. Mich. 4. vv. 1. 2. &c.

TIMOR, 1°. pro Deo, qui timetur. Gen. 31. v. 42. *Niſi Deus patris mei Abraham, & timor Iſaaci adfuiſſet mihi*, &c. i. Deus, quem

timu it

Digitized by Google

timuit Iſaac. Vide etiam Iſai. 8. v. 13.

2°. Pro malo, quod timetur. Prov. 1. v. 26. *Cum venerit timor veſter*, h. e. *cum vobis id, quod timebatis, advenerit*, Vulg. Vide Pſal. 52. Heb. 53. v. 6. &c.

Actio, pro ejus objecto. Gen. 43. v. 11. *Sumite de prædicatione terræ in vaſis veſtris*, i. *de optimis terræ fructibus*, Vulg. Vel *de eo, quod laudabile eſt in terra*, Chald.

Exod. 15. v. 2. *Fortitudo mea & laus mea Dominus*, &c. i. objectum laudis meæ. Vide etiam Pſal. 117. Heb. 118. vv. 14. 15. 16. Jerem. 17. v. 4.

Deut. 28. v. 8. *Emittet Dominus benedictionem ſuper cellaria tua, & ſuper omnem miſſionem manus tuæ*, i. ut interpretantur Lxx. ἐπὶ πάντα οὗ ἂν ἐπιβάλῃς τὴν χεῖρά σου, *ſuper omnia, ad quæ mittes manum tuam*. Vel, ut Vulg. *ſuper omnia opera manuum tuarum*. Sic etiam cap. 12. v. 7.

1. Reg. 1. v. 27. *Et dedit mihi Dominus petitionem meam*, id eſt, rem, quam ab ipſo petii. Vide Job. 6. v. 8.

Heb. 11. v. 13. *Juxta fidem defuncti ſunt omnes iſti, non acceptis repromiſſionibus*, &c. h. e. non acceptis bonis, quæ illis promiſſa fuerant.

Act. 1. v. 4.... *ſed exſpectarent promiſſionem Patris*, &c. h. e. Spiritum ſanctum à Patre promiſſum. Vide 2. Theſſ. 1. v. 11. ubi *vocatio* ponitur pro gloria cœleſti, ad quam vocati erant Theſſalonicenſes.

§. VI.

Signum pro ſignato ſumitur.

In nominibus.

Gen. 49. v. 10. *Non auferetur ſceptrum de Juda*, &c. i. regia poteſtas per ſceptrum ſignificata. Sic Iſai. 14. v. 5. Zach. 10. v. 11. &c.

Eodem ſenſu accipitur *thronus*, Pſal. 88. Heb. 89. v. 5. &c. Et *cidaris*, ſeu *diadema*, Ezech. 21. v. 26. Pſal. 88. Heb. 89. v. 40.

Num. 18. v. 8. *Omnia, quæ ſanctificantur à filiis Iſraël, tradidi tibi, & filiis tuis*, לְמָשְׁחָה *propter unctionem*, i. *pro officio Sacerdotali*, Vulg.

3. Reg. 19. v. 10. *Altaria tua* (Domine) *deſtruxerunt*, &c. i. Divinum cultum tuum, cujus ſignum altaria ſunt; proprie enim altaria Dei non erant niſi Hieroſolymis.

Pſal. 22. Heb. 23. v. 4. *Virga tua, & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt*, i. ſtudium tuum, & amor tuus erga me; virga enim & baculus, ſeu pedum paſtorale, curæ & ſtudii paſtoritii ſignum ſunt. Atque ita uſurpantur *arma, gladius, arcus*, &c. pro *bello*, Pſal. 43. Heb. 44. v. 7. Pſal. 139. Heb. 140. v. 8. Exod. 18. v. 16. &c.

Matth. 10. v. 34. *Non veni pacem mittere, ſed gladium*, i. bellum.

Ibid. cap. 23. v. 2. *Super cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi*, i. docendi poteſtatem habent, qua inſtructus erat Moyſes.

In Verbis.

Abscondere, 1°. pro tutari, protegere, &c. Job. 5. v. 21. *A flagello linguæ abſcondêris*, &c. i. tutus eris, protegêris. Vide Pſal. 26. Heb. 27. v. 5. Pſal. 30. Heb. 31. v. 21. Pſal. 63. Heb. 64. v. 3. &c.

2°. Pro abire, recedere ab aliquo. Gen. 31. v. 49. *Cum abſconditi fuerimus vir à ſocio ſuo*, i. *quando receſſerimus ab invicem*, Vulg. *à nobis*. Vide Deut. 22. v. 1. Iſai. 58. v. 7.

Dormire, pro ſecurum eſſe. Pſal. 3. v. 6. *Ego dormivi & ſoporatus ſum*, &c.

Pſal. 4. v. 9. *In pace in idipſum dormiam & requieſcam.*

Eodem ſenſu accipitur verbum Ridere, Job. 5. v. 22. & pro *lætari*, cap. 8. v. 21. &c.

Efflare, sufflare, pro contemnere. Pſal. 9. v. 27. vel ſecundum Heb. 10. v. 5. *Omnes hoſtes ſuos ſufflabit in eos*, i. contemnet. Vulg. *Omnium inimicorum ſuorum dominabitur*. Vide Pſal. 11. Heb. 12. v. 6. &c.

Osculari, pro amare, obedire, obſequi. Gen. 41. v. 40. *Tu eris ſuper domum*

meum, & ſuper os tuum oſculabitur omnis populus, i. *ad oris tui imperium cunctus populus obediet*, ut optime reddidit Vulg. Vide 3. Reg. 19. v. 18. Pſal. 2. v. 12.

STARE, pro miniſtrare. Ezech. 8. v. 11. *Et Septuaginta viri de ſenioribus domus Iſraël, & Jezonias filius Saphan ſtabat in medio eorum ſtantium ante picturas*, i. miniſtrantium, ut patet ex verbis ſequentibus. Vide Zach. 3. v. 1. & conf. Deut. 10. v. 8.

UNGERE, pro regem conſtituere. Jud. 9. v. 8. *Ierunt ligna ut ungerent ſuper ſe regem*, h. e. conſtituerent.

In phraſi conjuncta.

APERIRE & CLAUDERE, eſt liberam adminiſtrationis poteſtatem habere. Iſai. 22. v. 22. *Et aperiet, & non erit qui claudat: & claudet, & non erit qui aperiat.*

ALBEDINEM, ſive MUNDITIEM DENTIUM DARE, pro famem immittere; fieri enim non poteſt, ut inter manducandum, aliquid cibi dentibus non adhæreat; cum è contrario, non ſumto cibo, dentes mundi ſint.

Amos. 4. v. 6. *Unde & ego dedi vobis* נִקְיוֹן שִׁנַּיִם, Aq. Sym. Theod. καθαρισμὸν ὀδόντων, munditiem dentium.

CAPUT, CERVICEM ELEVARE, pro animum erigere, gaudere, &c. Jud. 8. v. 28 *Humiliatus eſt autem Madian coram filiis Iſraël, nec potuerunt ultra cervices elevare.* Vide Pſal. 82. Heb. 83. v. 2.

Luc. 21. v. 28. *Reſpicite, & levate capita veſtra: quoniam appropinquat redemtio veſtra*, h. e. gaudete.

FACIEM ELEVARE ad aliquem, ſignificat 1°. revereri, & honorare. Deut. 28. v. 49. *Adducet Dominus ſuper te ....v. 50. gentem procaciſſimam, quæ faciem non elevet ad ſenem*, i. quæ non revereatur ſenem, vel, ut Vulg. *quæ non deferat ſeni.* Lxx. ὅστις οὐ θαυμάσει πρόσωπον πρεσβύτου, *quæ non revereatur faciem ſenis.*

2°. Propitium eſſe, Num. 6. v. 26. יִשָּׂא, Lxx. ἐπάραι, *elevet Dominus vultum ſuum ad te*, &c. i. propitius ſit tibi Dominus. Vulg. eodem ſenſu: *convertat Dominus vultum ſuum ad te.*

FACIEM ALBESCERE, pro metuere; in metu enim ſanguis ab exterioribus corporis partibus ad cor refugit, atque inde pallet facies. Iſai. 29. v. 22. *Non modo* (nunc) *confundetur Jacob, nec modo* פָּנָיו יֶחֱוָרוּ *facies ejus albeſcet.* Theod. ἐντραπήσεται, *confundetur.* Lxx. μεταβαλεῖ, *immutabit faciem.*

FACIEM OPERIRE, OBTEGERE, pro condemnare; antiquitus enim eorum, qui condemnabantur, operiebatur vultus. Job. 9. v. 24. *Terra data eſt in manus impii, vultum judicum ejus operit*, &c. i. judices condemnat, à quibus ipſe condemnandus fuiſſet. Alii ſic intelligunt, quod improbus, in cujus manus terra data eſt, judices muneribus, aſſentatione, metu, &c. excæcet. Prior explicatio confirmatur Eſth. 7. v. 8. *Necdum verbum de ore regis exierat, & ſtatim operuerunt faciem ejus* (Aman), i. condemnarunt.

MANUM DARE, ſignificat 1°. Subjectionem voluntariam. 1. Paral. 29. v. 24. *Sed & univerſi principes ... dederunt manum, & ſubjecti fuerunt Salomoni regi.* Vide 2. Paral. 30. v. 8.

2°. Supplicationem mendicam. Thren. 5. v. 6. *Ægypto dedimus manum & Aſſyriis, ut ſaturaremur pane.*

3°. Amicitiæ & fœderis pactionem. Jerem. 50. v. 15. *Clamate adverſus eam* (Babylonem), *ubique dedit manum*, &c. Vide Ezech. 17. v. 18.

MANUS SUPER CAPUT ESSE, pro dolore, triſtitia, calamitatibus, & miſeriis obrutum eſſe. Jerem. 2. v. 37. *Nam & ab iſta* (Ægypto) *egredieris, & manus tuæ erunt ſuper caput tuum*, &c. Vide 2. Reg. 13. v. 19. ubi idem triſtitiæ & doloris ſignum videre eſt.

MANUM IMPLERE, pro ad miniſterium ſanctum conſecrare; qui ritus etiam in Eccleſia Catholica viget in ſacrorum miniſtrorum ordinatione. Exod. 28. v. 41. *Veſtieſque his omnibus Aaron fratrem tuum, & filios ejus cum eo*, וּמָשַׁחְתָּ אֹתָם וּמִלֵּאתָ אֶת־יָדָם, Lxx. καὶ χρίσεις αὐτοὺς, καὶ ἐμπλήσεις αὐτῶν τὰς χεῖρας, *& unges eos, & implebis manus eorum*, vel inſtrumentis, vel quibuſdam ſacrificiorum partibus. Quam periphraſin feliciter expreſſit

Digitized by Google

Vulg. *& cunctorum conſecrabis manus.* Vide cap. 29. v. 9. c. 32. v. 29. &c.

MANUM LEVARE, 1°. pro jurare. Exod. 6. v. 8. *Et induxerim in terram, ſuper quam levavi manum meam, ut darem eam Abraham, Iſaac, & Jacob*, &c. i. juravi.

Pſal. 105. Heb. 106. v. 26. *Et elevavit manum ſuam ſuper eos, ut proſterneret eos in deſerto*, h. e. juravit. Et per ellipſin *manus*, Iſai. 3. v. 7. יִשָּׂא *levabit*, (ſupp. manum) *in die illa dicens*, &c. Sic apud Virg. Æneid. l. 12. vv. 195. 196. 197.

——— *Sequitur deinde Latinus,*
Suſpiciens cælum, tenditque ad ſydera dextram;
Hæc eadem, Ænea, terram, mare, ſydera juro.

2°. Pro orare. Pſal. 27. Heb. 28. v. 2. *Dum extollo manus meas ad templum ſanctum tuum*, vide Pſal. 140. Heb. 141. v. 2.

1. Tim. 2. v. 8. *Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus*, &c. Alias ſignificationes hujus phraſeos, utpote omnibus pervias, miſſas facio.

TEGERE PEDES honeſto ſermone dicitur, pro alvum purgare; qui enim id agit, pedes veſtibus anterioribus tegit. Jud. 3. v. 24. *Forſitan* מֵסִיךְ הוּא אֶת־רַגְלָיו *tegit pedes ſuos in æſtivo cubiculo.* Vulg. *purgat alvum.* Vide 1. Reg. 24. v. 4.

Huc pertinent ſequentia.

COMEDERE & BIBERE, pro vivere. Exod. 24. v. 11. *Videruntque Deum, & comederunt ac biberunt*, i. vixerunt poſtquam Deum viderunt; antiquitus enim à viſione Dei vel angeli mortem ſequi exiſtimabant, ut patet Gen. 32. v. 30. Jud. 13. v. 22. &c.

Verbum *videre* eodem ſenſu accipitur Gen. 16. v. 14. הֲגַם הֲלֹם רָאִיתִי אַחֲרֵי רֹאִי *num etiam hic vidi poſt videntem me?* i. numquid adhuc vivo, poſtquam Deus vidit me?

FEMUR PERCUTERE, pro ſummum dolorem teſtari. Jerem. 31. v. 19. *Poſtquam oſtendiſti mihi* (peccatum meum), *percuſſi femur meum*, i. ſummo dolore affectus ſum. Qui mos apud ipſos etiam profanos receptus erat, ut ex Homero liquet, Iliad. π. vv. 124. 125.

——— αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
Μηρὼ πληξάμενος, Πάτροκλον προσέειπεν.
——— *at Achilles*
Femora percutiens, Patroclum alloquutus eſt.

Et Odyſ. ν. v. 198.

Ὤιμωξέν τ' ἄρ ἔπειτα, καὶ ὣ πεπλήγετο μηρὼ,
Flevitque poſtea, & ſua percuſſit femora.

Idem affectus deſignatur etiam per *ſaccum*, Pſal. 68. Heb. 69. v. 12. *calvitium*, Jerem. 47. v. 5. & cap. 48. v. 36. *pulverem capiti impoſitum, cilicium*, &c. Thren. 2. v. 10.

In toto ſermone.

4. Reg. 4. v. 29. Eliſeus Giezi famulo ſuo imperat, ut neminem in via ſalutet, nec ſalutanti reſpondeat. Idem imperat diſcipulis ſuis Chriſtus Luc. 10. v. 4. qua phraſi, ſumma celeritas indicatur, non damnatur urbanitas, quæ etiam inter chriſtiana officia numeratur.

Jerem. 9. v. 17. Lamentatrices, quæ lamentum aſſumant, advocari jubet Deus, non quod ſimulatum hujuſmodi in funeribus luctum probet, ſed ut adducta illa conſuetudine, de inſtantium calamitatum acerbitate populum admoneat. Vide etiam Amos. 5. v. 16. &c.

Luc. 22. v. 36. *Sed nunc, qui habet ſacculum, tollat; ſimiliter & peram: & qui non habet, vendat tunicam ſuam, & emat gladium.* Chriſti mens non eſt, ut Apoſtoli gladios emant; ſed imminentis ab hoſtibus periculi gravitatem hoc ſymbolo innuit.

2. Cor. 7. v. 3. *In cordibus noſtris eſtis* εἰς τὸ συναποθανεῖν, καὶ συζῆν, *ad commoriendum, & ad convivendum.* Alludit eo loci Apoſtolus ad id amicitiæ genus, quod apud veteres erat in uſu; nempe ut *amico forte extincto, amicus ultro mortem ſibi conſciſceret... unde dicti* συναποθνήσκοντες; *non quod Paulus hujuſmodi quippiam ſentiat, quale legimus olim fuiſſe apud Ethnicos: verum hoc modo arctiſſimam amicitiam voluit indicare.* Sic Eraſmus in ſuis ad h. l. adnotationibus. Galli, teſte Cæſare, lib. 3. de bello Gal. ejuſmodi amicos *Soldurios* appellabant, quos ipſe *devotos* vocat.

§. VII.

Nomen pro re vel perſona uſurpatur.

NOMEN DEI, pro ipſo Deo. Deut. 28. v. 58. *Ut timeas nomen iſtud glorioſum & terribile*, h. e. *Dominum Deum tuum*, ut ſtatim ſubjicitur.

Pſal. 19. Heb. 20. v. 1. *Protegat te nomen Dei Jacob*, i. Deus Jacob. Sic Pſal. 115. v. 1. ſecundum Hebræos; vel 113. poſt verſum octavum, ſecundum Latinos: *Non nobis, Domine, non nobis; ſed nomini tuo da gloriam*, i. tibi ipſi da gloriam. Vide etiam Iſai. 30. v. 27. Mich. 5. v. 4. &c.

Joan. 3. v. 18. *In nomine unigeniti filii Dei*, i. in ipſo unigenito Dei filio. Vide c. 17. v. 6. Act. 3. v. 16. c. 10. v. 43. 1. Joan. 2. v. 12. &c.

NOMEN, pro homine. Act. 1. v. 15. *In diebus autem illis exſurgens Petrus in medio fratrum, dixit; (ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν, erat autem turba nominum ſimul, fere centum viginti)*, i. *hominum*, Vulg. Quædam tamen exemplaria Græca habent ἀνδρῶν & ἀνθρώπων, *hominum*. Vide D. Mill. pag. 257.

Apoc. 3. v. 4. *Sed habes pauca nomina in Sardis, quæ non inquinaverunt veſtimenta ſua*, &c. hoc eſt, paucos homines, qui &c. Vide ibid. cap. 11. v. 13.

Sic apud Virgil. Æneid. l. 6. v. 763. *Silvius Albanum nomen*, i. Albanus homo. Et apud Æſchylum: τὸ Θηβαῖον ὄνομα, *Thebanum nomen*, i. Thebanus, vel Thebani, &c. In Livio hoc loquendi genus frequens eſt.

NOMEN, pro poſteritate. Deut. 25. v. 7... *Non vult frater viri mei ſuſcitare nomen fratris ſui*, i. poſteritatem, liberos. Vide etiam 1. Reg. 24. v. 22. 2. Reg. 12. v. 7.

NOMEN, pro re ipſa. Act. 4. v. 12... *Nec enim aliud nomen eſt ſub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos ſalvos fieri*, i. aliud ſalutis medium.

Epheſ. 1. v. 21. *Supra omnem principatum... & omne nomen, quod nominatur, non ſolum in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro*, i. ſupra id omne, quod exſiſtit ſive in hoc ſæculo, ſive in futuro.

Huc referri poſſunt, quæ in tomo I. pag. 451. diximus de nomine proprio, quod interdum pro re ipſa ponitur; quandoque enim talis vocatur quis, qualis, qui vocetur, dignus eſt. Vide paginam mox laudatam.

CAPUT II.

De Ironia.

IRONIA [εἰρωνεία] tropus eſt, quo contrarium pro contrario, ſive oppoſitum pro oppoſito ponitur; vel quo ex re nominata, res huic contraria aut oppoſita intelligitur. Hic tropus locum habet I. In vocibus per ſe conſideratis, quæ vulgo *Antiphraſis* appellatur. II. In vocibus in oratione certa poſitis, & cum illuſione, vel exprobratione quadam pronunciatis; quæ eſt *Ironia*, cujus ſpecies quædam eſt *Sarcaſmus*; cum quis ironia acerbiore miſeris, & calamitate oppreſſis inſultat.

ARTICULUS I.

De vocibus per ſe conſideratis, ſive de Antiphraſi.

§. I.

De vocibus iiſdem ſenſum oppoſitum, aut contrarium habentibus.

בֵּרַךְ *benedixit.* Gen. 12. v. 3. אֲבָרְכָה *benedicam benedicentibus tibi*, &c. Vide c. 24. v. 35. 2. Reg. 8. v. 10. Pſal. 33. Heb. 34. v. 2. &c. Et per antiphraſin,

Maledixit. 3. Reg. 21. v. 10.... בֵּרַכְתָּ *benedixiſti*, i. *maledixiſti Deo & regi.* Vide Job. 1. vv. 3. 11. cap. 2. vv. 5. 9.

הָיָה in niphàl *fuit, factus eſt.* Joel. 2. v. 2. *Similis ei* לֹא נִהְיָה *non fuit ab initio*, &c. Vide 3. Reg. 1. v. 27. Deut. 4. v. 32. &c. Et

Defuit. Dan. 2. v. 1. *Et ſomnium ejus* נִהְיְתָה *defuit ei*, vel *fugit ab eo*, Vulg. Vide etiam c. 8. v. 27. ubi נִהְיֵיתִי ſignificat defeci. Vulg. *langui*; ſequitur enim, וְנֶחֱלֵיתִי *& ægrotavi.*

הִלֵּל in piël, *laudavit.* Pſal. 116. Heb. 117. v. 1. *Laudate Dominum omnes gentes*, &c. Vide etiam Iſai. 64. v. 11. Et in ſenſu oppoſito,

Inſanum reddidit, infatuavit. Job. 12. v. 17. *Adducit conſiliarios in ſtultum finem, & Judices* יְהוֹלֵל *inſanos reddit*, vel *infatuat.* Vulg. *in ſtuporem*, ſupple *adducit* ex membro præcedenti. Vide etiam Iſai. 44. v. 25. Pſal. 74. Heb. 75. v. 5. &c.

חֶסֶד *benignitas, miſericordia*, &c. Deut. 5. v. 10. *Et faciens* חֶסֶד *miſericordiam in millia*, &c. Et

Opprobrium, ſcelus, &c. Prov. 14. v. 34. *Juſtitia elevat gentem*, וְחֶסֶד *& opprobrium eſt populorum peccatum.* Ita Sym. qui חסד vertit. ὄνειδος. Lxx. ἐλασσονοῦσι δὲ φυλὰς ἁμαρτίαι, *minuunt autem tribus peccata*, Legiſſe videntur חֶסֶר *defectus*, cum ר pro ד, vel חִסֵּר *minuit.* Vulg. *miſeros autem facit populos peccatum.* Vel legit ut Lxx. vel ſenſum duntaxat attendit; miſeri enim ſunt populi, cum *opprobrio* afficiuntur.

יָרַשׁ in qàl, *poſſedit*, Deut. 3. v. 20. &c. וְיָרְשׁוּ *& poſſideant ipſi etiam terram*, &c. In hiphil autem

Expulit è poſſeſſione. Deut. 11. v. 23. &c. וְהוֹרִישׁ *diſperdet*, vel *expellet Dominus omnes gentes iſtas*, &c. i. è poſſeſſione ejiciet.

כֶּסֶל *ſtultitia, inconſtantia, levitas.* Pſal. 48. Heb. 49. v. 14. *Hæc via illorum* כֶּסֶל *ſtultitia ipſis.* Aq. τοῦτο, ὁδὸς ἀνοησίας αὐτοῖς, *hoc, via inſipientiæ ipſis.* Sym. αὕτη ἡ ὁδὸς αὐτῶν ἀνοίας αὐτοῖς, *hæc via eorum ſtultitiæ eſt ipſis.* Lxx. σκάνδαλον, *ſcandalum.* Non male; ſtultitia enim, prout hîc accipitur, verum eſt ſcandalum. S. Hieronymus: *Hæc eſt via inſipientiæ eorum.* Item

Conſtantia, ſpes, fiducia. Job. 31. v. 24. *Si putavi aurum* כִּסְלִי *fiduciam meam.* Vetus interpres Græcus ἰσχύν μου, Vulg. *robur, meum.* Lxx. εἰς χοῦν μου, *in aggerem meum*, h. e. in munitionem meam. Suſpicari quis poſſit Lxx. olim interpretatos fuiſſe ἰσχύν μου, ut vetus interpres mox laudatus, cum Ald. & Compl. editione reddidit; ac librariorum incuria irrepſiſſe εἰς χοῦν μου. Si hæc interpretatio à Lxx. profecta eſt, pro כִּסְלִי videntur legiſſe כִּסְלִי, à rad. סָלַל *aggerem extulit.*

נֶפֶשׁ *anima, corpus animatum, animal.* Gen. 1. v. 24. *Producat terra animam viventem, in genere ſuo, jumenta, & reptilia*, &c. Et

Corpus exanime, cadaver, Levit. 19. v. 28. *Et* לָנֶפֶשׁ *ſuper mortuo non incidetis carnem veſtram*, &c, Sic cap. 21. v. 1. c. 22. v. 4. Num. 5. v. 2. c. 6. v. 11. c. 9. v. 6. Agg. 2. v. 13. al. 14. &c.

Sic etiam Virg. Æneid. l. 3. vv. 67. 68. *animamque ſepulchro condimus.*

עֶרְוָה *nuditas.* Gen. 42. v. 12. *Quibus ille reſpondit....* עֶרְוַת *nuditatem terræ hujus conſiderare veniſtis*, h. e. *immunita*, ut optime reddit Vulg. Item

Verenda, quæ nunquam nuda eſſe debent, ſed tecta. Gen. 9. v. 22. *Quod cum vidiſſet Cham* .... עֶרְוַת *nuditatem*, i. *verenda patris ſui eſſe nudata*, &c.

קָדֹשׁ *ſanctificati*. Exod. 29. v. 37. *Septem diebus expiabis altare*, וְקִדַּשְׁתָּ *& ſanctificabis illud*, &c. Et per antiphraſin,

Contaminari. Deut. 22. v. 9. *Non ſeres vineam tuam altero ſemine*, פֶּן־תִּקְדַּשׁ *ne ſanctificetur plenitudo ejus*, &c. i. ne contaminetur. Chald. *Ne* תִּסְתָּאַב *polluatur*. Vide etiam Exod. 29. v. 37. Levit. 6. vv. 18. 27. &c. Sic ἅγιος *ſanctitatem* & *impuritatem*, ſive *ſcelus* ſignificat. καθαγίζειν, *ſanctificare*, & quandoque *pollucre*, teſte Heſychio. *Sacrum*, pro ſancto & abominando. Unde Virg. Æneid. l. 3. vv. 56. 57.

——— *Quid non mortalia pectora cogit*
Auri ſacra fames?

Εὐτραπελία profanis autoribus eſt *urbanitas*; Apoſtolo autem, Epheſ. 5. v. 4. *ſcurrilitas*. E contrario ἀρέσκεια, *complacentia*, Coloſſ. 1. v. 10. in bonam partem ſumitur, à profanis vero in malam, nempe pro *aſſentatione*.

§. II.

De vocibus derivatis diverſum à ſua radice ſignificantibus.

SÆPE vox derivata ſignificatum habet contrarium, ſive oppoſitum, ei, quod obtinet radix, ſive thema.

יָעֵף *deficere*, *laborare*, *defatigari*. Iſai. 40. v. 28. ... *Deus ſempiternus Deus* .... *non* יִיעַף *deficiet*, *neque laborabit*, &c. Vide etiam vv. 29. 30. 31. Inde תּוֹעָפוֹת *fortitudo*, *robur*, &c. Num. 23. v. 22. *Deus eduxit illum* (Jacobum, vel Iſraëlem) *de Ægypto*, כְּתוֹעֲפֹת *cujus fortitudo ſimilis eſt rhinocerotis*. Vide inſuper Job. 22. v. 25. Pſal. 94. Heb. 95. v. 4.

קָדַשׁ *ſanctum eſſe*. Vide ſupra. At קָדֵשׁ *ſcortator*, & קְדֵשָׁה *meretrix*. Deut. 23. v. 17. *Non erit meretrix de filiabus Iſrael, nec ſcortator de filiis Iſraël*. Pro *ſcortatore* interpretantur *Cynædum*.

, שֹׁרֶשׁ *radix*. Deut. 29. v. 18. ... *Ne ſit inter vos* שֹׁרֶשׁ *radix germinans fel & amaritudinem*. Et inde verbum שֵׁרֵשׁ *eradicavit*. Job. 31. v. 12. *Ignis eſt uſque ad perditionem devorans, & omnia* תְשָׁרֵשׁ *eradicat genimina*.

Huc pertinent verba, quæ in diverſis conjugationibus contrariam ſignificationem obtinent, quæque etiam ad §. præcedentem referri poſſunt.

בָּרָא *creavit*. Vide Gen. 1. v. 1. &c. In piël autem בֵּרֵא *exſcidit*, &c. Joſue 17. v. 15. ... *Si populus multus es* ... וּבֵרֵאתָ *ſuccide tibi ſpatia*, &c. Vide etiam v. 18.

תָּאַב *concupivit*, &c. Pſal. 118. Heb. 119. v. 40. *Ecce* תָּאַבְתִּי *concupivi mandata tua*, &c. In piël, *abominari*, *deteſtari*, &c. Amos. 6. v. 8. ... מְתָאֵב *deteſtor ego ſuperbiam Jacob*, &c.

Sic verbum סָכַן in qàl *profuit*, in niphàl *incommodum paſſus eſt*. Et in derivatis, סֹכֵן *theſaurarius*, מִסְכֵּן *inops*; מִסְכֵּנֻת *penuria*, מִסְכְּנוֹת *penaria* ſive *promptuaria*.

סָקַל *lapidibus obruit*, in piël סִקֵּל *lapides removit*.

חָטָא *peccavit*, in piël *à peccato expiavit*, &c.

Hæc antiphraſeos exempla ſufficiant. Plura alia ſuppeditabunt Lexica.

ARTICULUS II.

De Ironia vocum in certa oratione poſitarum.

I. *In ſermone Dei & Chriſti.*

GEN. 3. v. 22. *Ecce Adam quaſi unus ex nobis factus eſt, ſciens bonum & malum*, &c. Præter ironiam, alluſio fit ad v. 5. *Eritis ſicut Dii, ſcientes bonum & malum*.

Deut. 32. v. 37. *Ubi ſunt Dii eorum, in quibus habebant fiduciam?* Verſ. 38. *Surgant & opitulentur vobis, & in neceſſitate vos protegant.*

Jud. 10. v. 14. *Ite & invocate Deos, quos elegiſtis; ipſi vos liberent in tempore anguſtiæ.*

Iſai. 17. v. 3. *Et ceſſabit adjutorium ab Ephraim, & regnum à Damaſco: & reliquiæ Syriæ, ſicut gloria filiorum Iſraël*, &c. *Gloriam per ironiam dictam accipe, pro ignominia*, ſcribit S. Hieron. comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 122. verſus finem.

Ezech. 28. v. 3. *Ecce ſapientior es tu Daniele; omne ſecretum non eſt abſconditum à te.* Vide Jerem. cap. 22. v. 23. Ezech. 20. v. 39. Amos. 4. v. 4. Nah. 3. v. 14. &c.

Zach. 11. v. 13. .... *decorum pretium, quo appretiatus ſum ab eis.* Ironia de pretio, quo per Judam tradendus erat Chriſtus.

Matth. 26. v. 45. ... *dormite jam & requieſcite: ecce appropinquavit hora, & filius hominis tradetur in manus peccatorum.* Quæ verba ὡς προστάττοντός ἐστιν, οὐδὲ συμβουλεύοντος, ἀλλὰ ὀνειδίζοντος, *jubentis non ſunt, neque conſilium dantis, ſed exprobrantis*, ſcribit S. Chryſoſt. q. d. minime nunc dormiendi tempus eſt, ſed vigilandi: per me tamen vobis dormite licet.

Marc. 7. v. 9. *Bene irritum facitis præceptum Dei, ut traditionem veſtram ſerveris*, i. peſſime irritum facitis. Vide etiam Joan. 3. v. 10. c. 7. v. 28. & conf. c. 8. v. 14.

In ſermone Sanctorum.

3. Reg. 18. v. 27. *Cumque jam eſſet meridies, illudebat eis* (Sacerdotibus Baal) *Elias dicens: Clamate voce majore: Deus enim eſt, & forſitan loquitur, aut in diverſorio eſt, aut in itinere, aut certe dormit, ut excitetur.*

4. Reg. 8. v. 10. *Dixit ei* (Hazaëli) *Eliſeus: vade, dic ei* (Benadad) *ſanaberis.* Quod ironice dictum eſt, ut indicant verba ſequentia: *porro oſtendit mihi Dominus, quia morte morietur.* Revera etiam die altero mortuus eſt Benadad, v. 15. Conf. tom. I. pag. 437. col. 1.

Job. 12. v. 2. *Ergo vos eſtis ſoli homines, & vobiſcum morietur ſapientia.* Sarcaſmus. Vide c. 26. vv. 2. 3. Eccle. 11. v. 9. Iſai. 2. v. 10. c. 21. v. 5. Jerem. 8. v. 14. cap. 46. v. 9. Thren. 4. v. 21. &c.

1. Cor. 4. v. 8. *Jam ſaturati eſtis, jam divites facti eſtis, ſine nobis regnatis*, &c.

2. Cor. 10. v. 12. *Non enim audemus inſerere, aut comparare nos quibuſdam, qui ſeipſos commendant*, &c.

Cap. 11. v. 19. *Libenter enim ſuffertis inſipientes, cum ſitis ipſi ſapientes*, &c. Vide etiam c. 12. v. 13. &c.

Ad ironiam referuntur

I. Quædam ſimulato animo & πειραστικῶς, i. *tentandi ergo* prolata.

Gen. 19. v. 2. *Obſecro, Domini, declinate in domum pueri veſtri*, (ſic duos angelos alloquitur Lot) .... *qui dixerunt: minime; ſed in platea manebimus.* Ita loquebantur Angeli, ut Lot tentarent, eumque urgerent ad ſe compellendum, quod reipſa contigit; miſſi enim erant à Deo, ut apud eum diverterent, eumque cum ejus familia è Sodomitica conflagratione eruerent. Conf. vv. 12. 13.

Gen. 22. v. 2. *Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis, Iſaac: & vade in terram viſionis, atque ibi offeres eum in holocauſtum*, &c. Quæ Abrahamum tentandi cauſa à Deo prolata fuiſſe, cum ex verſu 1. *tentavit Deus Abraham*, &c. tum ex ipſo eventu liquet.

Matth. 15. v. 24. *Non ſum miſſus niſi ad oves, quæ perierunt domus Iſraël* .... Verſ. 26. *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.* Tentationem & hîc fuiſſe, & explorationem fidei mulieris, ex eventu & Chriſti elogio patet.

II. Quædam cum diſſimulatione & hypocriſi prolata, quæ quidem in ſe vera ſunt, verum à loquentis mente aliena.

Gen. 37. v. 19. *Ecce ſomniator venit.* Verſ. 20. *Venite, occidamus eum .... & tunc apparebit, quid illi proſint ſomnia ſua.* Revera Joſephus revelationibus Divinis per ſomnia θεόπεμπτα, *à Deo immiſſa*, informabatur; at longe aliter de eo fratres ejus ſentiebant.

2. Reg. 6. v. 20. *Quam glorioſus fuit hodie rex Iſraël, diſcooperiens ſe ante ancillas ſervorum ſuorum, & nudatus eſt quaſi ſi nudetur unus de ſcurris.* In oculis Domini vere qui-

dem hac in cerimonia glorioſus fuit David; minime vero in oculis Michol, quæ eum levitatis, ſcurrilitatiſque inſimulabat. Vide Pſal. 21. Heb. 22. v. 9. Iſai. 5. v. 19.

Matth. 22. v. 16. *Magiſter, ſcimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo*, &c. Talis quidem erat Chriſtus, ſed illud in animum ſuum minime inducebant Phariſæi, qui ſic eum alloquebantur, ut ipſum caperent in ſermone. Conf. Luc. 20. v. 20. Vide etiam Matth. 27. vv. 29. 40. 42. 43. Marc. 15. v. 29. &c.

III. Quædam manifeſte falſa, & fallaci animo prolata, cum dicentes longe aliter ſcirent ſentirentque, ac loquebantur.

Gen. 3. v. 4. *Dixit autem ſerpens ad mulierem: nequaquam morte moriemini.* Verſ. 5. *Scit enim Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo, aperientur oculi veſtri, & eritis ſicut Dii, ſcientes bonum & malum.* Hoc Diabolo minime conſtabat, imo contrarium ipſi erat perſpectum. Porro hic oculorum apertione, mentis & intelligentiæ acumen innuitur.

Matth. 2. v. 8. *Et mittens illos in Betbleem, dixit: ite, & interrogate diligenter de puero; &, cum inveneritis, renunciate mihi, ut & ego veniens adorem eum.* Animus erat Herodis puerum Jeſum occidere, non adorare; quod immani & exſecranda innocentium cæde tentavit.

CAPUT III.

De Metaphora.

Metaphora [μεταφορὰ] tropus eſt, quo vox à propria & genuina ſignificatione ad aliam, ſed cognatam, propter ſimilitudinem, transfertur. Metaphoram *neceſſitas genuit inopia coacta & anguſtiis*, inquit Tullius lib. 3. de orat. num. vulg. 155. Grut. 38. *poſt autem delectatio jucunditaſque celebravit. Nam ut veſtis frigoris depellendi cauſa reperta primo, poſt adhiberi cœpta eſt ad ornatum etiam corporis & dignitatem: ſic verbi tranſlatio inſtituta eſt inopia cauſa, frequentata delectationis.* Hinc tropus ille, uti reliquorum omnium frequentiſſimus, ita etiam florentiſſimus eſt & jucundiſſimus; utpote qui miram ſtylo ſacrarum literarum ἐνέργειαν & evidentiam conciliet.

Tam late patet Metaphora, ut, teſte eodem Tullio, ibid. *nihil ſit in rerum natura, cujus nos non in aliis rebus poſſimus uti vocabulo & nomine.* Ut autem ordo aliquis in hoc capite exponendo ſervetur, tropum iſtum conſiderabimus I. Cum ad Deum transferuntur, quæ proprie hominis ſunt. II. Quando eidem affinguntur, quæ ad alias creaturas pertinent. III. Cum rebus, quæ perſonæ non ſunt, tribuuntur ea, quæ perſonis proprie competunt. IV. Diſtinctos metaphorarum fontes & claſſes proponemus; tum earum, quæ à Deo & creaturis deſumuntur; tum earum, quæ à perſonis & rebus ſacris, atque Divinum cultum quacunque ratione attinentibus, deducuntur.

ARTICULUS

Digitized by Google

ARTICULUS I.

De Metaphoris ab homine ad Deum tranſlatis, ſive de Α'ΝΘΡΩΠΟΠΑΘΕΙ'Α.

ANTHROPOPATHEIA metaphora eſt, qua, quod creaturis & præſertim homini competit, ad Deum, & res Divinas per quandam ſimilitudinem, (remota prius omni imperfectione) transfertur. Vocatur etiam *συγκατάβασις*, *condeſcenſio;* quia in ſermone ſacro Deus quaſi *deſcendit* ad nos, & propter captus noſtri imbecillitatem, nobiſcum veluti balbutire, & blandius humiliuſque, quam Majeſtati tantæ convenit, colloqui non dedignatur.

Quæ autem ab homine deſumuntur metaphoræ, ac Deo tribuuntur, ſpectant *tum* hominis partes ac membra, *tum* affectus, *tum* actiones, *tum* adjuncta.

§. I.

Partes & membra humana Deo tributa.

ANIMA Deo tribuitur, qua ipſa Dei vita, ſeu eſſentia & voluntas, adeoque ipſe Deus intelligitur. Sicut enim per animam homo vivit & operatur: ſic Deus in ſeipſo vita eſſentialis eſt, & actus puriſſimus.

Levit. 26. v. 11. *Ponam tabernaculum meum in medio veſtri, & non abjiciet vos anima mea,* i. ego vos non abjiciam. Vide Iſai. 1. v. 14. c. 42. v. 1. Jerem. 5. vv. 9. 29. c. 15. v. 1. &c. Matth. 12. v. 18. Heb. 10. v. 38. &c.

Jerem. 51. v. 14. *Juravit Dominus exercituum per animam ſuam*, &c. i. *per ſeipſum*, ut explicatur Iſai. 45. v. 23. Jerem. 22. v. 5. Heb. 6. v. 13.

Pſal. 23. Heb. 24. v. 4. *Qui non accepit in vanum* נַפְשִׁי (ut legendum docent Mallorethæ) *animam meam*, hoc eſt, qui non juravit in vanum per me, ita ut loquens inducatur Deus. Lxx. τ̀ ψυχὴν αὐτοῦ, Vulg. Lat. & S. Hieron. *animam ſuam*, legebant נַפְשׁוֹ, ut fert τὸ כְּתִיב, ſeu textus lectio. Sic etiam legit Chald. *Qui non juravit in falſum ad damnationem animæ ſuæ.* In fine verſus, poſt verba: *nec juravit in dolo*, Lxx. quod ipſis inſolens non eſt, addunt ſenſus complendi gratia, τῷ πλησίον αὐτοῦ, Vulg. Lat. *proximo ſuo.*

CORPUS Deo ratione eſſentiæ ſuæ incorporeæ, nuſpiam tribuitur; at Chriſto Deo incarnato aſſignatur,

1°. Dum *corpus* opponitur figuris, umbris, & typis Vet. Teſt. & ipſa veritas, ſeu complementum rerum per umbras illas præfiguratarum, eo denotatur.

Col. 2. v. 17.... *quæ ſunt umbra futurorum, corpus autem Chriſti*, verſio Syriaca, *Chriſtus*, id eſt, quorum veritas & complementum Chriſtus eſt. Vide S. Hieron. epiſt. ad Algaſiam, quæſt. 10. tom. 4. nov. edit. part. 1. col. 205. & S. Leonem Serm. 7. de paſſione Domini, pag. 127. tom. 1. edit. Lugd. 1700. qui vocem *corpus* eodem ſenſu accipiunt. Sic v. 9. *Omnis plenitudo Divinitatis habitare corporaliter in Chriſto dicitur*, i. vere, perfectiſſime; non typice & umbratiliter, ut in V. T. Deus ſeſe manifeſtavit.

2°. Dum Eccleſia dicitur corpus Chriſti, & plenitudo, ſeu complementum ejus.

Eph. 1. v. 22. *Et ipſum* (Chriſtum) *dedit caput ſupra omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius, & plenitudo ejus*, &c. Eccleſia corpus

Chriſti nominatur, quia ab eo regitur, ſenſumque, vitam ac ſpiritualem motum recipit, ut corpus hominis à capite habet unde vivat, moveatur, &c. Præterea eo ſenſu Eccleſia complementum, ſive plenitudo Chriſti dicitur, quod licet Chriſtus perfectiſſimus ſit, ac noſtri non indigeat: tanto tamen amore Eccleſiam ſuam complectitur, ut ſine ea nolit eſſe, perinde ut corpus non eſt ſine membris ſuis. Conf. Epheſ. 4. vv. 12. 15. 16. Quæ ad verum & humanum corpus Chriſti ſpectant, huc non pertinent.

CAPUT Chriſti dicitur Deus, 1. Cor. 11. v. 3.... *caput vero Chriſti, Deus.* 1°. Ratione humanæ naturæ, qua Chriſtus minor eſt patre, Joan. 14. v. 28. 2°. Ratione officii mediatoris & redemtoris; omnia enim à Chriſto peracta regimen ſuum à Deitate obtinent.

VULTUS, ſive FACIES Deo tribuitur, qua ſignificatur 1°. Ejus manifeſtatio *in cœlo.* Pſal. 15. Heb. 16. v. 11. *Adimplebis me lætitia cum vulto tuo.* Vide etiam Pſal. 16. Heb. 17. v. 15.

Matth. 18. v. 10. *Angeli enim eorum* (parvulorum) *in cœlis ſemper vident faciem patris mei, qui in cœlis eſt.*

2°. *In terra;* idque vel *in ſpecie* vel *in genere.*

In ſpecie, cum adſpectabilis ejus præſentia notatur per columnam nubis & ignis ab Iſraëlitis in deſerto viſam, Exod. 33. v. 14. *Dixitque Dominus: facies mea præcedet te, & requiem dabo tibi.* Verſ. 15. *Niſi facies tua præceſſerit, ne educas nos de loco iſto*, i. niſi columna nubis & ignis pro more præceſſerit.

In genere, cum vel ipſe *locus*, in quo ſe hominibus ſalutariter & gratioſe patefacit Deus, intelligitur; vel ipſa Dei *operatio*, qua veluti conſpicuum ſe & notum hominibus reddit.

Locus, Gen. 4. v. 16. *Egreſſuſque Cain à facie Domini, habitavit profugus in terra, ad orientalem plagam Eden*, i. egreſſus è loco, in quo parentes ejus cultum Deo præſtabant, & ſingularem ejus miſericordiam experiebantur.

Jon. 1. v. 3. *Et ſurrexit Jonas, ut fugeret in Tharſis à facie Domini*, &c. i. è terra Iſraëlis; putabat enim extra terram ſanctam non eſſe Divinis revelationibus locum, ac proinde ſperabat in peregrinis iſtis locis Deum ſibi moleſtum amplius non futurum.

Huc pertinet Exod. 23. v. 15. *Non conſpicietur facies mea vacue*, Vulg. *non apparebis in conſpectu meo* (i. in loco ſancto) *vacuus.* Hinc appellatio *panum faciei*, Vulg. *propoſitionis*, i. qui in Tabernaculo, vel in Templo coram Domino ponebantur..

Pſal. 99. Heb. 100. v. 2. *Ingredimini ad faciem ejus cum cantu*, i. ingredimini in Tabernaculum ejus. Vulg. *introite in conſpectu ejus in exſultatione.* Vide etiam Pſal. 103. Heb. 104. v. 4.

2. Reg. 21. v. 1. *Et requiſivit David faciem Domini*, i. & conſuluit David Dominum in loco ſancto. Vulg. *Et conſuluit David oraculum Domini.*

Ipſa Dei operatio, quæ vel eſt *generalis*, vel *ſpecialis.*

Generalis, qua Dei providentia ubique præſentiſſimi ſignificatur.

Pſal. 138. Heb. 139. v. 7. *Quo à facie tua fugiam?* i. à præſentia tua, quæ ubique eſt. Vide ſequentia.

Specialis, videlicet *ira* & vindicta, vel *gratia* & miſericordia.

Ira, Lev. 17. v. 10. *Ponam*, vel *dabo faciem meam contra animam, quæ comederit ſanguinem, & diſperdam eam de populo ſuo*, i. iram meam ut experiatur, faciam.

Pſal. 20. Heb. 21. v. 10. *Pones eos ut clibanum ignis, in tempore vultus tui*, i. iræ tuæ. Vide Pſal. 33. Heb. 34. v. 17. Pſal. 67. Heb. 68. v. 3. Thren. 4. v. 16. 2. Theſſ. 1. v. 9. 1. Pet. 3. v. 12. &c.

Gratia, Pſal. 30. Heb. 31. v. 21. *Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ*, i. gratiæ, & miſericordiæ tuæ. Vide Pſal. 88. Heb. 89. v. 16. 1. Paral. 29. v. 12. &c.

Hinc loqutiones iſtæ:

1°. De DEO. *Elevare faciem, lucere facere faciem ſuper aliquem*, idem eſt quod gratiam & miſericordiam ei exhibere, Num. 6. vv 25. 26. Pſal. 4. v. 7. Pſal. 30. Heb. 31. v. 17. Pſal. 66. Heb. 67. v. 2. Pſal. 79. Heb. 80. vv. 4. 8. 20. Dan. 9. v. 17. *Abſcondere faciem ab aliquo*, ei gratiam denegare, & iratum ſe exhibere ſignificat, Pſal. 12. Heb. 13. v. 2.

Pſal. 26. Heb. 27. v. 9. Pſal. 29. Heb. 30. v. 8. Ezech. 39. v. 24.

2°. De HOMINIBUS. *Faciem Domini requirere*, eſt gratiam ejus expetere, Pſal. 26. Heb. 27. v. 8. 2. Paral. 7. v. 14. &c. *Ambulare ante faciem Domini*, ſecundum beneplacitum ejus vitam inſtituere ſignificat, 2. Paral. 7. v. 17. Iſai. 38. v. 3. &c.

OCULI Deo tribuuntur, quibus intelligitur,

1°. Accuratiſſima ejus notitia. Pſal. 10. Heb. 11. v. 4. *Oculi ejus* (Dei) *reſpiciunt, palpebræ ejus interrogant filios hominum.* Lxx. ante verbum *reſpiciunt*, addunt εἰς τὸν πένητα, *in pauperem*, quod ab Origene obelo notatum eſt. Hinc cod. Vatic. in h. l. hæc habet: τὸ, εἰς τὸν πένητα, ἐν τῇ σελίδι τῶν Ο ἔκειτο μόνον ἀμφιβόλως, i. *illud*, in pauperem, *in ſola Lxx. Interpretum columna dubie jacebat*; quia licet Origenis tempore in Hebræo non jaceret, ibi tamen exſtare potuerat Lxx. interpretum ævo, ut ſcribit noſter D. Bernard. *de Montfaucon*, Prælim. in Hexapla, tom. I. pag. 40. Duo illa verba à Lxx. explicationis & ſenſus complendi gratia adjici etiam potuerunt, ut ſupra pag. 65. col. 1. in Pſal. 23. Heb. 24. v. 4. voces *proximo ſuo* eadem de cauſa ab eis ſunt additæ.

Job. 34. v. 21. *Oculi enim ejus ſunt ſuper vias hominum, & greſſus eorum conſiderat.* Vide Iſai. 1. v. 16. Oſe. 13. v. 14. Amos. 9. v. 3.

Eccli. cap. 23. v. 27. *Et non intelligit* (homo), *quoniam omnia vidit oculus illius* (Dei). Verſ. 28. *Et non cognovit, quoniam oculi Domini multo plus lucidiores ſunt ſuper ſolem, circumſpicientes omnes vias hominum*, &c. Vide etiam Heb. 4. v. 13.

2°. Providentia ejus inter homines; idque vel *in bonum* vel *in malum.*

In bonum; tuncque gratia & benevolentia Divina notatur. Deut. 11. v. 12. *Quam* (terram) *Dominus Deus tuus ſemper inviſit, & oculi illius in ea ſunt à principio anni uſque ad finem illius*, hoc eſt, quam terram curat, fovet ac fertilem reddit.

3. Reg. 9. v. 3. *Et erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus.* Vide 2. Paral. 16. v. 9. Eſd. 5. v. 5. Pſal. 31. Heb. 32. v. 8. Pſal. 33. Heb. 34. v. 16. 1. Pet. 3. v. 12. Inde phraſes: *Oculum Dei parcere*, i. propitium fieri, Ezech. 5. v. 11. cap. 7. v. 4. c. 20. v. 17. *Projici à facie oculorum Dei*, eſt cura & favore ejus privari, Pſal. 30. Heb. 31. v. 23. *Tanquam pupillam oculi Dei cuſtodiri*, peculiari ejus gratia & tutela frui denotat, Deut. 32. v. 10. Confer Pſal. 16. Heb. 17. v. 8. Zach. 2. v. 8. &c.

In malum, quo ira Dei, & pœnæ ab eo infligendæ ſignificantur. Amos. 9. v. 4. *Ponam oculos meos ſuper eos in malum, & non in bonum.*

Iſai. 3. v. 8. *Oculi Majeſtatis Divinæ provocari* dicuntur, h. e. ad iram ipſum concitari.

AURES Deo tribuuntur, quibus ſignificatur non *in genere* ſolum cognitio rerum omnium, quæ in terris aguntur; ſed in *ſpecie*,

1°. Precum, quæ ipſi à fidelibus & credentibus, ut par eſt, offeruntur. Pſal. 9. Heb. 10. v. 17. *Deſiderium pauperum exaudivit Dominus: præparationem cordis eorum audivit auris tua.* Vide Pſal. 30. Heb. 31. v. 3. Pſal. 54. Heb. 55. v. 2. Pſal. 70. Heb. 71. v. 2. Pſal. 129. Heb. 130. v. 2. &c.

2°. Graviſſimorum peccatorum, quæ ut *clamantia in cœlum* alias proponi ſolent, cognitio. Iſai. 5. v. 9. *In auribus meis ſunt hæc, dicit Dominus exercituum*, &c.

Jac. 5. v. 4. *Ecce merces operariorum ... clamat, & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit.*

Aures perforare, pro in ſervum fidelem adſciſcere, dicitur de promiſſo Meſſia.

Pſal. 39. Heb. 40. v. 7. *Sacrificium & oblationem noluiſti, aures autem perforaſti mihi.* Sic Aq. ὦτα δὲ ἔσκαψάς μοι, *auriculas*, S. Hieron. *aures autem fodiſti mihi.* Sym. ὦτα δὲ κατεσκεύασάς μοι, *auriculas autem præparaſti mihi.* Theod. V^a. & VI^a. edit. ὦτα δὲ κατηρτίσω μοι, *auriculas*, Vulg. Lat. *aures autem perfeciſti mihi.* Sive interpreteris *aures perforaſti*, vel *aures præparaſti*, aut *perfeciſti mihi*, idem ſenſus eſt; his enim loquutionibus innuitur aurium perfectio, & metaphorice prompta obedientia. Cum enim aures bene perforatæ, aut perfectæ ſunt, exquiſitus eſt auditus, proindeque in mandatis exſequendis nulla, hac ex parte, interponitur mora.

Neque hæc interpretatio omnino diverſa eſt ab ea, quam ſupra retulimus, & in qua alludi putant ad loca Exod. 21. v. 7. & Deut. 15. v. 17. in quibus legere eſt ſubula perforari aurem ſervi, qui ſeptimo anno liber exire nolebat, quique illa auris perforatione perpetuam Domino ſuo ſervitutem profitebatur. Quare metaphora illa perfectiſſimam obedientiam Deo Patri à filio incarnato præſtitam ſignificabit. Lxx. autem & Apoſtolus ad Heb. 10. v. 5. interpretantur: *σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι*, *corpus autem aptaſti* vel *perfeciſti mihi.* Vel quia per ſynecdochen poſuerunt totum pro parte, corpus nimirum pro auribus; vel quia Lxx. quidem interpretati erant *ὠτία δὲ κατηρτίσω μοι*, *aures autem perfeciſti mihi*, ut liquet ex cod. Coiſliano, Vulg. Latina editione, & ſcholiaſta mox laudando, Apoſtolus autem vocem *aures* in *corpus* mutavit, quia ad propoſitum ſuum faciebat, ut obſervat vetus ſcholiaſtes, *τὸ, ὠτία δὲ κατηρτίσω μοι, ὁ μακάριος Παῦλος εἰς τὸ σῶμα μεταβαλὼν εἴρηκεν, οὐκ ἀγνοῶν τὸ Ἑβραϊκὸν, ἀλλὰ πρὸς τὸν οἰκεῖον σκοπὸν χρησάμενος*, *illud*: aures autem perfeciſti mihi, *beatus Paulus in* corpus *commutans dixit, non quod Hebræum ignoraret, ſed ad ſuum ſcopum uſus.* Secundum hanc expoſitionem ſenſus erit: hoſtiam & oblationem, quæ tibi in veteri lege offerebantur, noluiſti; corpus autem aptaſti mihi, quod tibi in ſacrificium pro peccatis humani generis offerrem. Syrus: *corpore vero induiſti me.*

Doctiſſimus *Lambertus Bos* in proleg. ad editionem ſuam Lxx. interpretum, cap. 3. exiſtimat interpretes illos quondam vertiſſe *ὠτία*, *aures*, ſive *auriculas*; ſed librariorum incuria vocem illam corruptam fuiſſe ac mutatam in *σῶμα*; repetita videlicet ultima vocis præcedentis *ἠθέλησας* litera, & facto Μ ex Τ & Ι dictionis *ὠτία*, ſic: ΗΘΕΛΗϹΑϹϹΩΜΑ, pro ΗΘΕΛΗϹΑϹΩΤΙΑ; antiquitus enim voces omnes literis, ut vocant, uncialibus, & ſine ulla diſtinctione ſcribebantur. Alia literæ hujus repetitæ exempla affert vir idem ſagaciſſimus ex Eccle. 10. 15. ubi pro *μόχθος τῶν ἀφρόνων κοπώσει αὐτούς*, mſ. Alex. habet, *μόχθος τοῦ ἄφρονος σκοτώσει αὐτόν*, pro τοῦ *ἄφρονος κοπώσει αὐτόν*, ubi inſuper Π mutatur in Τ, hoc modo: ΑΦΡΟΝΟϹϹΚΟΤΩϹΕΙ, pro ΑΦΡΟΝΟϹΚΟΠΩϹΕΙ. Iſai. 40. v. 3. pro *τῇ ἀβάτῳ*, mſ. Marchal. præfert *τῇ σαββάτῳ*. Denique apud Julianum epiſt. ad Athen. pro *ἐπὶ τοῖς Κοττίαις Ἄλπεις*, legitur *ἐπὶ τοῖς σκοτίαις Ἄλπεις.*

Nasus Deo tribuitur. Deut. 33. v. 10. *Ponent* (Levitæ) *thymiama* בְּאַפֶּךָ *in naſo*, vel *ad naſum tuum*, h. e. ut ſit odor gratiſſimus naribus tuis. Lxx. Vatic. *ἐν ὀργῇ σου*, Vulg. *in furore tuo*, i. ad placandum furorem tuum cum iratus fueris. Heb. אַף & *naſum*, & *furorem* ſignificat. Chald. קֳדָמָךְ, Lxx. Complut. *ἐνώπιόν σου*, *coram te*, ſeu *ad faciem tuam*, quæ eſt etiam vocis אַף ſignificatio.

Os, oris Deo tribuitur, quo intelligitur,

1°. *In genere* ejus voluntas, verbum, ſententia, mandatum, &c. Joſ. 9. v. 14. *Os Domini non interrogaverunt*, i. ſententiam Domini non requiſierunt.

1. Reg. 15. v. 24. *Peccavi, quia tranſgreſſus ſum* פִּי־יְהוָה *os Domini*, i. *ſermonem Domini*, ut optime reddidit Vulg. Vide etiam 4. Reg. 24. v. 3. Iſai. 30. v. 2. &c.

Notandus eſt locus Deut. 8. v. 3. *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni* (verbo), *quod egreditur de ore Dei*, i. in qualibet alia re, quam Deus ad ſuſtentandam hominis vitam ſtatuerit; *verbum* enim, quod hîc ſubintelligitur, Hebræis idem eſt ac *τὸ πρᾶγμα* Græcis, & *negotium* Latinis. Chriſtus Matth. 4. v. 4. eundem verſum objicit Diabolo tentanti eum, ac poſtulanti, ut ex lapidibus panes conficeret; eaque reſponſione ſe Dei filium eſſe neque aſſerit, neque negat.

2°. *In ſpecie*, quando familiari & intima ratione alicui ſe patefacit.

Num. 12. v. 8.... *ore enim ad os loquor ei* (Moyſi). Sic:

Labia Deo tribuuntur, tum cum de loquela ſermo eſt, Job. 11. v. 5. *Atque utinam Deus loqueretur tecum, & aperiret labia ſua tibi.* Tum cum de ira Divina agitur. Iſai. 30. v. 27. *Labia ejus repleta ſunt indignatione, & lingua ejus quaſi ignis devorans.*

Iſai. c. 11. v. 4. de Chriſto dicitur, quod *ſpiritu labiorum ſuorum interfecturus ſit im-*

Digitized by Google

piam, ſeu Anti-Chriſtum. Confer 2. Theſſ. c. 2. v. 8.

CERVIX, ſeu DORSUM Deo tribuitur, quo *faciei*, i. favoris & gratiæ denegatio ſignificatur:

Jerem. 18. v. 17. *Cervicem, & non faciem oſtendam eis in die perditionis eorum*, i. iram meam, non miſericordiam experientur. Vulg. *Dorſum & non faciem*, &c. Vox Hebraica עֹרֶף & *cervicem* & *dorſum* ſignificat. Lxx. octies eam *νῶτον tergum, dorſum*; toties *τράχηλον collum*; ter *αὐχένα cervicem*, interpretantur. Vetus etiam interpres eo loci *αὐχένα* reddidit.

BRACHIUM Deo tribuitur, quo robur ejus ac potentia innuitur; quia in hominibus corporis robur in labore, pugna, &c. brachiis potiſſimum exſeritur.

Exod. 15. v. 16. *Irruat ſuper eos formido & pavor, in magnitudine brachii tui*, &c. i. potentiæ tuæ. Vide Job. 40. v. 4. Pſal. 76. Heb. 77. v. 16. Pſal. 78. Heb. 79. v. 11. Pſal. 88. Heb. 89. vv. 11. 14. Iſai. 30. v. 30. c. 51. v. 9. c. 59. v. 16. c. 62. v. 8. c. 63. v. 5. &c.

Pſal. 135. Heb. 136. v. 12. *In manu potenti & brachio* נְטוּיָה *extento*, Vulg. *excelſo*. Metaphora ſumta à pugnantibus, vel aliis vehementius labori alicui incumbentibus; illi enim brachium omni vi atque impetu exſerere ſolent, quandoque etiam denudare ad impedimenta veſtium removenda. Hinc

Ezech. 4. v. 7. *Et ad obſidionem Jeruſalem convertes faciem tuam, & brachium tuum erit* חֲשׂוּפָה *denudatum*, Vulg. *extentum*. Lxx. ſenſum non verba ſequuti, *καὶ τὸν βραχίονά σου στερεώσεις, & brachium tuum firmabis*, h. e. inſtar fortis & ardentis bellatoris, concionibus tuis contra Jeruſalem pugnabis.

Iſai. 52. v. 10. חָשַׂף *nudavit Dominus brachium ſuum in oculis omnium gentium*, &c.

Ibid. c. 53. v. 1. *Quis credidit auditui noſtro, & brachium Domini cui revelatum eſt?* Sunt tamen, qui hac loquutione ſignificari velint doctrinam Evangelii, *quæ eſt potentia Dei ad ſalutem omni credenti*, Rom. 1. v. 16. Alii autem hic & Iſai. 51. v. 9. c. 59. v. 16. Meſſiam *virtutem Dei & ſapientiam*, 1. Cor. 1. v. 24. intelligunt. Vide etiam Joan. 12. v. 38.

Luc. 1. v. 51. *Fecit* (Deus) *potentiam in brachio ſuo*, hoc eſt, maximam ſuam potentiam exſeruit.

MANUS Deo tribuuntur, quibus itidem potentia ejus intelligitur; idque

1°. In potentiſſima ac mira admodum operatione. Num. 11. v. 23. *Numquid manus Domini invalida eſt?* i. potentia Domini. Vide Job. 10. v. 8. c. 12. vv. 9. 10. Pſal. 8. v. 7. Pſal. 94. Heb. 95. v. 5. &c.

2°. In protectione ſingulari. Pſal. 30. Heb. 31. v. 6. *In manus tuas commendo ſpiritum meum*, &c. Vide Pſal. 143. Heb. 144. v. 7. Sap. 3. v. 1. Joan. 10. vv. 28. 29. Act. 4. v. 30.

3°. In pœnarum inflictione. Exod. 9. v. 3. *Ecce manus mea erit ſuper agros tuos: & ſuper equos & aſinos ... peſtis valde gravis.* Vide Job. 19. v. 21. Pſal. 16. Heb. 17. v. 14. Pſal. 20. Heb. 21. v. 9. Pſal. 37. Heb. 38. v. 3. Act. 13. v. 11.

4°. Metonymice pro ipſa pœna Divinitus inflicta. Job. 23. v. 2. *Manus mea aggravata eſt ſuper gemitum meum*, i. plaga mea, ut Chald. reddidit; vel *manus plagæ meæ*, ut Vulg. hoc eſt, manus, quæ mihi plagam inflixit. Vide Ezech. 39. v. 21. Et inde phraſes:

Manum extendere, pro pœnas immittere, Exod. 7. v. 5. *Et ſcient Ægyptii, quia ego ſum Dominus, qui manum extenderim ſuper Ægyptum*, i. qui afflixerim Ægyptum. Vide Iſai. 5. v. 25. cap. 9. vv. 12. 17. 21. cap. 10. v. 4. c. 14. v. 27. &c.

Manum mittere, eodem ſenſu, Job. 1. v. 11. c. 2. v. 5. Pſal. 137. Heb. 138. v. 7.

Manum movere, Iſai. 19. v. 16. *Et timebunt à facie commotionis manus Domini exercituum, quam ipſe movebit ſuper eam* (Ægyptum).

Manum Dei gravari, vel *aggravari*, gravius ab ipſo caſtigari ſignificat. Pſal. 31. Heb. 32. v. 4. *Quoniam die ac nocte gravata eſt ſuper me manus tua*, &c.

Manum Dei alleviari, vel *relevari*, mitioribus pœnis affici, vel illis liberari denotat. 1. Reg. 6. v. 5. *Si forte relevet* (Deus) *manum ſuam à vobis*, &c.

Manum ſuam avertere dicitur Deus, cum plagam, ſeu pœnam non infligit. Ezech. 20. v. 22. *Averti autem manum meam*, &c. i. pœ-

Digitized by Google

nam. Et contrario ſignificatu, *manum convertere*, eſt pœnas repetere. Iſai. 1. v. 25. *Et convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam tuam*, &c. i. iterum pœnis & afflictionibus eliquabo te, &c.

Manum levare ad gentes dicitur, cum eas advocat. Iſai. 49. v. 22.

Manum extendere, cum ad reſipiſcentiam miſericorditer vocat, Prov. 1. v. 24. Iſai. 65. v. 2.

Manus complodere, deteſtari atque averſari innuit. Ezech. 21. v. 17. c. 22. v. 13.

Manus levare, ſeu *extollere*, eſt jurare. Exod. 6. v. 8. Deut. 22. v. 4. &c. Vide ſupra pag. 59. col. 1.

Denique *manus Domini* afflatum quendam propheticum ſignificat, quem ſanctis ſuis hominibus ad opera quædam & etiata indidit. Vide 3. Reg. 18. v. 46. 4. Reg. 3. v. 15. &c. quibus in locis Paraph. Chald. phraſi *requieſcere ſpiritum prophetiæ* utitur.

DEXTERA Deo tribuitur, qua pariter Divina ejus potentia intelligitur.

Exod. 15. v. 6. *Dextera tua, Domine, magnificata eſt in fortitudine, dextera tua, Domine, percuſſit inimicum.*

Pſal. 76. Heb. 77. v. 11. *Hæc mutatio dexteræ excelſi.*

Pſal. 117. Heb. 118. v. 16. *Dextera Domini fecit virtutem*, &c. vide Iſai. 48. v. 13. &c. Hinc phraſis: *ſedere ad dexteram Dei*, dicitur de Chriſto ſecundum humanam naturam exaltato, Pſal. 109. Heb. 110. v. 1. Matth. 26. v. 64. Marc. 16. v. 19. Act. 2. vv. 33. 34. c. 7. vv. 55. 56. Rom. 8. v. 34. Coloſſ. 3. v. 1. &c. qua etiam loquutione intelligitur dominium præſentiſſime ac potentiſſime operantis gubernantiſque, ut explicat Apoſt. ad Eph. c. 1. vv. 20. 21. 22. Heb. 1. vv. 3. 4. c. 8. v. 1. &c.

DIGITUS Deo tribuitur, quo itidem potentia & virtus ejus operantis denotatur.

Exod. 8. v. 19. *Et dixerunt malefici ad Pharaonem: digitus Dei eſt hic*, &c. i. potentia Divina. Vide Pſal. 8. v. 4. &c.

Item *Spiritus ſanctus*, Luc. 11. v. 20. *Si in digito Dei ejicio dæmonia*, &c. quod Matth. per *Spiritum Dei* exprimit c. 12. v. 28. *Si autem ego in Spiritu Dei ejicio dæmonia*, &c. Et in hymno Pentecoſtes, *Digitus paternæ dexteræ*, &c.

COR Deo tribuitur, quo 1°. viva ejus eſſentia ſignificatur, quemadmodum in homine cor principium vitæ cenſetur. Gen. 6. v. 6. *Et doluit* (Deus) *in corde ſuo*, &c. hoc eſt, doluit in ſemetipſo.

2°. Voluntas, & decretum Divinum, &c. intelligitur. Gen. 8. v. 21. *Odoratuſque eſt Dominus odorem quietis*, Vulg. *ſuavitatis*, *& Dixit Dominus in corde ſuo*, &c. i. ſtatuit, decrevit.

Jerem. 19. v. 5. *Quæ nec præcepi, nec loquutus ſum, nec aſcenderunt in cor meum*, i. nec cogitavi; cor enim, ſecundum Scripturam, ut diximus ſupra pag. 45. col. 2. ſedes eſt animæ, cujus eſt cogitare, velle, decernere, &c.

3°. Beneplacitum & approbatio Dei indicatur. 1. Reg. 13. v. 14. *Quæſivit ſibi Dominus virum juxta cor ſuum*, &c. hoc eſt, ſecundum beneplacitum ſuum. Vide Act. 13. v. 22. Jerem. 32. v. 41. &c.

VISCERA Deo tribuuntur, quibus miſericordia, & dilectio ejus ardentiſſima exprimitur.

Iſai. 63. v. 15. *Ubi eſt zelus & fortitudo tua, & multitudo viſcerum tuorum?* i. amoris tui ardentiſſimi. Vide etiam Jerem. 31. v. 20.

Luc. 1. v. 78. *Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri*, &c. Hinc verbum σπλαγχνίζεσθαι, *miſericordia commoveri*, quod de Chriſto ſæpius uſurpatur. Vide Matth. 9. v. 36. c. 14. v. 14. c. 15. v. 32. Marc. 1. v. 41. c. 6. v. 34. &c.

SINUS Deo tribuitur in tribus Scripturæ locis.

1°. Pſal. 73. Heb. 74. v. 11. *Ut quid avertis manum tuam, & dexteram tuam, de medio ſinu tuo perfice*, vel *confice*, i. ne ſinito amplius dexteram tuam in ſinu tuo otioſam reſidere, ſed ex eo eductam exſere contra hoſtes tuos, & perfice opera tua; vel conſice, conſume hoſtes tuos. Vulg. *de medio ſinu tuo in finem*, h. e. educ eam (dexteram) de medio ſinu tuo ad finem imponendum afflictioni noſtræ. Chaldæus: *Cur avertis manum tuam & dexteram tuam à redimendo? E medio ſinu extrahe eam, & finem impone af-*

ſtictioni. Conf. Prov. 19. v. 24. c. 26. v. 15.

2°. Iſai. 40. v. 11. *Sicut paſtor gregem ſuum paſcet, in brachio ſuo congregabit agnos, & in ſinu ſuo levabit*, vel *portabit*, h. e. ſumma benignitate ac miſericordia erga eos utetur. Metaphora ſumta eſt à paſtoribus, qui ſolent parvos & imbecilles agnos in ſinu molliter geſtare, ſicut oves grandiores in cervice aut tergo.

3°. Joan. 1. v. 18. *Unigenitus filius, qui eſt in ſinu patris*, &c. qua metaphora intima communio filii Dei cum Deo Patre innuitur, quæ conſiſtit tum in æterna generatione, tum in unitate eſſentiæ, tum in ardentiſſima dilectione, tum denique in ſecretiſſimorum communicatione; ſolus enim Filius novit & perfecte videt Patrem; unde ſolus eum, & myſteria ejus cœleſtia patefacere poteſt; ad quod ultimum Joannes potiſſimum reſpicit, ut ex ipſo contextu liquet.

Pedes Deo tribuuntur, quibus denotatur,

1°. Ejus immenſitas, ſive in quovis loco præſentia. Iſai. 66. v. 1. *Cœlum ſedes mea, terra autem ſcabellum pedum meorum*, &c. i. & in cœlis & in terra habito ſimul, ſive præſens ſum.

2°. Ejus operatio tum in hoſtibus ſupplantandis & conterendis. Pſal. 109. Heb. 110. v. 1. *Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.* Vide Thren. 3. v. 34. Tum in Eccleſia ſalvanda & glorificanda. Iſai. 60. v. 13. *Gloria Libani ad te veniet, abies & buxus, & pinus ſimul... & locum pedum meorum glorificabo*, i. Eccleſiam, quæ pedibus meis aſſidet, ut verba mea, ſive doctrinam meam audiat; unde Deut. 33. v. 3. legitur: *Omnes ſancti in manu illius ſunt, & , qui appropinquant pedibus ejus, accipient de doctrina illius.* Metaphora deſumitur à ritu diſcipulorum, qui magiſtrorum ſuorum pedibus aſſident. Vide Luc. 10. v. 39. Act. 22. v. 3.

Nahum. 1. v. 3. *Nebulæ* dicuntur *pulvis pedum Dei;* quo tropo maxima ejus inter gradiendum celeritas indicatur. Ut enim homines, qui currunt, ingentem pulverem excitant: ſic Deus, dum in cœlis ambulat, nubes quaſi pulverem pedibus ſuis commovet. Conf. Iſai. 19. v. 1. cap. 60. v. 8. Pſal. 103. Heb. 104. v. 3.

§. II.

Affectus humani Deo tributi.

Cum Deo affectus humani tribuuntur, videndum eſt in primis, ut omnis imperfectio ab eis removeatur; longe enim aliter ſe habet Deus iraſcens, v. g. & homo eodem affectu correptus. *Ira hominis*, inquit Auguſt. lib. 2. ad Simplicianum, quæſt. ſecunda, tom. 6. nov. edit. col. 113. *turbida eſt, & non ſine cruciatu animi: ira vero Dei, de qua dicitur in Evangelio*, (Joan. 3. v. 36.) ſed ira Dei manet ſuper eum; *& Apoſtolus;* (Rom. 1. v. 18.) revelabitur enim ira Dei de cœlo ſuper omnem impietatem, *illo in tranquillitate jugiter manente, in creatura ſubdita exercet admirabili æquitate vindictam.... Ita zelum humanum non ſine peſte livoris intelligimus, zelantem vero Deum non ita, ſed eodem verbo, non eodem modo.* Quare Theologis dicitur Deus iraſci, odiſſe, pœnitere, &c. quod effectus attinet, non quod affectus. Quidam tamen diſtingunt inter affectus, quorum nonnulli ita Deo tribuuntur, ut vere in ipſo ſint; ſed non ratione imperfecta, & per modum accidentis, ut in homine: verum ratione longe puriori & eminentiori, adeoque per modum ipſius eſſentiæ, ſeu ſubſtantiæ, ut *charitas, miſericordia, gaudium*, &c. Pſal. 103. Heb. 104. v. 31. *Lætatur Dominus in operibus ſuis*, h. e. complacet ſibi. Hac etiam phraſi ſignificatur gratuitus & propenſiſſimus ejus in ſuam Eccleſiam amor. Iſai. 62. v. 5. *Et gaudebit ſponſus ſuper ſponſam; & gaudebit ſuper te Deus tuus*, id eſt, ſicut ſponſus gaudet propter ſponſam: ſic gaudebit propter te Deus tuus, ô Eccleſia!

Quidam vero affectus humani, proprie

loquendo, in Deo non ſunt, ſed ad Divinum quiddam ſignificandum per ſimilitudinem ad eum referuntur. Hujus generis ſunt,

Tristitia & dolor, ſive afflictio animi, quibus gratiæ Divinæ ſubſtractio denotatur.

Iſai. 63. v. 10. *Ipſi autem ad iracundiam provocaverunt*, וְעִצְּבוּ *& dolore affecerunt*, Vulg. *& afflixerunt Spiritum ſanctitatis ejus*, i. Spiritum Sanctum ejus; q. d. talia perpetrarunt, quibus Spiritus Sancti gratia ſeſe indignos præſtiterunt.

Pſal. 77. Heb. 78. v. 40. *Quoties*... יַעֲצִיבוּהוּ *dolore affecerunt eum in ſolitudine*, ſive *in inaquoſo*, Vulg. h. e. quoties ita ſe geſſerunt erga Deum, ut ſuam eis gratiam denegaverit, ac pœnis affecerit.

Epheſ. 4. v. 30. *Et ne* λυπεῖτε, *contriſtetis Spiritum Sanctum*, &c.

Sic Gen. 6. v. 6. *Et doluit Deus in corde ſuo*, &c. i. malitia hominum ipſi valde diſplicuit, ac de pœna immittenda Divinum decretum tulit.

Huc pertinet illud Jud. 10. v. 16..... וַתִּקְצַר נַפְשׁוֹ *& abbreviata eſt anima ejus*, i. doluit ſuper miſeriis eorum, ut optime Chald. & Vulg. interpretantur; quo dolore commiſeratio Divina hîc ſignificatur. Vide eandem loquutionem Zach. 11. v. 8. ſed ibi de indignatione & averſatione Divina uſurpatur.

Poenitentia Deo tribuitur, qua denotatur,

1°. Divina diſplicentia adverſus peccata, & pœnarum inflictio. Gen. 6. v. 6. *Pœnituit eum* (Deum) *quod hominem feciſſet*. Vide 1. Reg. 15. v. 11. & 35. Jerem. 18. v. 10.

2°. Divina commiſeratio & pœnarum ablatio, ſi agatur de hominibus ſeria pœnitentia ad eum converſis. Exod. 32. v. 12. *Et pœniteat te* (ô Deus) *ſuper nequitia populi tui*, Vulg. *& eſto placabilis*. Verſ. 14. *Et pœnituit Dominum, ne faceret malum*, &c. Vulg. *Placatuſque eſt Dominus*, &c. Vide etiam 2. Reg. 24. v. 16. Pſal. 105. Heb. 106. v. 45. Jerem. 18. v. 8. &c. Hæc autem Dei pœnitentia nullam in eo mutationem arguit, ſed tantum in rebus, quas immotus mutat; utrumque enim ab æterno decrevit, & facere aliquod opus, & illud rurſum mutare propter peccata, vel reſipiſcentiam hominum.

Ira, ultio, odium, Deo tribuuntur, quibus juſta ejus vindicta innuitur, teſte Auguſtino lib. 13. de Trinit. cap. 16. tom. 8. nov. edit. col. 942. *Ira Dei nihil eſt aliud*, inquit, *quam juſta vindicta; non enim ſicut hominis animi perturbatio eſt ira Dei, ſed illius ira eſt, cui dicit alio loco S. Scriptura* (Sap. 12. v. 18.) *Tu autem, Domine Deus virtutum, cum tranquillitate judicas.* Vide eundem in Enchir. ad Laurentium cap. 33. tom. 6. nov. edit. col. 209.

Exod. 15. v. 8. *In Spiritu furoris tui congregatæ ſunt aquæ*, &c. Sumta eſt metaphora ab iratis hominibus, qui in vehementi iræ commotione ſpiritum è naribus fortius emittunt. Unde quidam volunt אַף primario *naſum* ſignificare, ſecundario vero & metaphorice *iram*, quod ea in naribus potiſſimum appareat. Sed falluntur; hujus enim nominis radix אָנַף pro *iraſci, ſuccenſere*, &c. ubique accipitur; & אַף ab ipſo etiam Aquila (*contentioſo interprete, qui non ſolum verba, ſed etymologias quoque verborum transferre conatus eſt*, ut ſcribit Hieron. epiſt. XXXIII. ad Pammach. tom. 3. nov. edit. col. 255.) redditur θυμὸς, *ira*, Pſal. 6. v. 1. &c.

Lætitia, ſive gaudium Deo punienti tributum, celeritatem ejus in ſuppliciis infligendis denotat.

Deut. 28. v. 63. *Sic lætabitur* (Dominus) *diſperdens vos atque ſubvertens*, &c. i. cum celeritate diſperdet vos.

Consolationem accipere dicitur Deus, cum ab hoſtibus ſuis ultionem ſumit, quemadmodum iratis hominibus vindicta ſolet eſſe ſuaviſſima.

Iſai. 1. v. 24. *Conſolabor ſuper hoſtibus meis, & vindicabor de inimicis meis.* Vide etiam c. 57. v. 6. & Ezech. 5. v. 13.

Onus, defatigatio, labor, Deo tribuuntur, quibus odium ejus ſignificatur.

Iſai. 1. v. 14. *Calendas veſtras, & ſolemnitates veſtras odivit anima mea: facta ſunt mihi moleſta* (Heb. *fuerunt mihi oneri*), *laboravi ſuſtinens.*

Zelus,

ZELUS, ſeu ZELOTYPIA Deo tribuitur, innuiturque,

1°. Ardentiſſima ejus dilectio erga credentes, conjuncta cum indignatione adverſus hoſtes eorum. Iſai. 9. v. 7. *Multiplicabitur ejus* (Meſſiæ) *imperium* ..... *zelus Domini exercituum faciet hoc.* Vide Joel. 2. v. 18. &c.

2°. Vehemens ira adverſus improbos. Exod. 20. v. 5. *Ego ſum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, viſitans iniquitatem patrum in filios*, &c. Vide Num. 25. v. 11. Zach. 8. v. 2. &c. Sic in hiphil, cum dicuntur homines *zelare Deum facere*, ſeu ad zelum, ſive zelotypiam provocare, idololatria & peccatis aliis, Deut. 32. vv. 16. 21. 3. Reg. 14. v. 22. Ezech. 8. v. 3. &c.

§. III.

Actiones humanæ Deo tributæ.

EX actionibus humanis aliæ ſunt, quæ ad facultatem animæ *intelligentem*, ſive rationalem, pertinent; aliæ, quæ ad *ſentientem*, ſive animalem. Actiones, quæ ad intelligentiam ſpectant, ſunt vel *internæ*, vel *externæ*.

Actiones internæ Deo tributæ.

COGNITIO, non in genere; ea ſiquidem Deo propriiſſime & perfectiſſime omniſcio competit; ſed quaſi experimentalis, & ſpeciali quodam actu novo acquiſita.

Gen. 18. v. 21. *Deſcendam, & videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint: an non eſt ita, ut ſciam.* Hic more hominum loquitur Deus, qui, ut rem ſciant & cognoſcant, ad locum, ubi facta eſt, ſe conferunt, & oculorum inſpectione, aliiſque mediis, de ea certi fiunt.

Ibid. c. 22. v. 12. *Nunc cognovi, quod times Deum*, i. nunc manifeſto & externo indicio comperta eſt mihi cordis tui fiducia & obedientia, quam antea ex infinita ſcientia mea cognoſcebam. Innuitur inſuper Divina facti hujus approbatio; nam ſcientia Dei duplici ratione conſideratur; & ut notitia futuri, & ut approbatio facti, ut 2. Tim. 2. v. 19. *Cognovit Dominus, qui ſunt ejus*, &c.

Huc etiam referri poteſt Philip. 4. v. 6. ubi Philippenſes hortatur Apoſtolus, ut *petitiones eorum innoteſcant apud Deum*, h. e. ipſi gratæ ſint ac probatæ.

IGNORANTIA, &c. Deo tribuitur, qua innuitur ipſius diſplicentia, odium, ira, & averſatio.

Iſai. 40. v. 27. *Quare dicis, Jacob, & loqueris, Iſraël: abſcondita eſt via mea à Domino*, &c. h. e. odio habemur & negligimur à Domino, nec is curat res noſtras.

Matth. 7. v. 23. *Et tunc confitebor illis, quia nunquam novi vos: diſcedite à me, qui operamini iniquitatem*, i. odi vos. Conf. c. 25. v. 12. Luc. 13. vv. 25. 27.

1. Cor. 14. v. 38. *Qui ignorat ignorabitur*, i. improbabitur. Hic Glaſſius Latinum interpretem male carpit, *quod in fonte Græco non ſit paſſivum, ſed activum* ἀγνοείτω *ignoret*; nam in exemplari, quo utebatur Vulg. interpres, procul dubio legebatur ἀγνοηθήσεται *ignorabitur*, ut habent mſſ. quidam codices, quos vide apud D. Mill. pag. 394. Recte itaque Auguſt. epiſt. ad Evodium, tom. 2. nov. edit. col. 604. hunc Apoſtoli contextum affert ad idiotiſmum, de quo agitur, explicandum.

Huc referuntur,

1°. Interrogationes quædam à Deo inſtitutæ tanquam ignorante, cum revera nihil ipſi lateat, nec ulla opus habeat interrogatione. Gen. 3. v. 9. *Vocavitque Dominus Deus Adam, & dixit ei: ubi es?* S. Ambroſ. de Parad. c. 14. tom. 1. nov. edit. col. 177. *Interrogatio non eſt*, inquit, *ſed increpatio: de quibus bonis, de qua beatitudine, de qua gratia, in quam miſeriam recidiſti?*

Ibid. c. 4. v. 9. *Et ait Dominus ad Caïn: ubi eſt Abel frater tuus?* S. Auguſt. contra Fauſtum, l. 12. cap. 10. tom. 8. nov. edit. col. 231. *Interrogat Deus Caïn, non tanquam ignarus eum, à quo diſcat; ſed tanquam ju-*

dex, reum quem puniat. Vide etiam cap. 32. v. 27. Num. 22. v. 9. 3. Reg. 19. vv. 9. 13.

Sic interrogationes à Chriſto factæ, Matth. 22. v. 20. *Et ait illis Jeſus: cujus eſt imago hæc & ſuperſcriptio?* Vide etiam v. 45. Luc. 8. v. 45. &c. Hujuſmodi quæſtiones inſtituebat Chriſtus, non quod ignoraret, quod quæreret; ſed ut inde occaſionem haberet docendi, vel increpandi, quos ſic interrogabat.

2°. Cum Deus inducitur deliberans, quaſi neſciret, quid ſibi agendum ſit.

Oſe. 11. v. 8. *Quomodo dabo te Ephraim, protegam,* (vel, ut quidam interpretantur, *tradam*) *te Iſraël? Quomodo dabo te ſicut Adama, ponam te ut Seboim? Converſum eſt in me cor meum, pariter conturbata eſt pœnitudo mea.* Verſ. 9. *Non faciam furorem iræ meæ: non revertar ut diſperdam Ephraim,* &c.

3°. Cum dicitur Deus *ſcrutari corda & renes*, quaſi ea, quæ ſcrutatur, ſibi cognita prius non eſſent. Hac itaque loquutione accuratiſſima ejus ſcientia ſignificatur; ut apud homines ſine ſcrutinio & indagatione locum vix habere poteſt certiſſima rerum notitia. Vide Pſal. 7. v. 10. Jerem. 11. v. 20. Apoc. 2. v. 23. &c. Sic *Spiritus Sanctus omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei*, 1. Cor. 2. v. 10.

RECORDATIO, ſive REMINISCENTIA Deo tribuitur, vel in *bonam*, vel in *malam partem.*

In bonam, ſignificaturque 1°. Eum hominibus opitulari poſt aliquas calamitates, in quibus eorum oblitus fuiſſe videbatur. Gen. 8. v. 1. *Recordatus autem Deus Noë, cunctorumque animantium*, &c. Vide c. 30. v. 22. Exod. 2. v. 24. 1. Reg. 1. vv. 11. 19. 2°. In genere recordatio Divina denotat benevolum ejus affectum, gratiam, beneficium, erga homines. 2. Eſd. 5. v. 19. *Memento mei, Deus meus, in bonum, ſecundum omnia, quæ feci populo huic.* Vide c. 13. vv. 22. 31. &c.

Luc. 23. v. 42. *Domine, memento mei, cum veneris in regnum tuum.* Sic *recordatio fœderis*, cujus intuitu Deus hominibus benefacit. Gen. 9. vv. 15. 16. &c. *Recordatio verbi*, Pſal. 118. Heb. 119. v. 49. *Recordatio miſericordiæ*, Pſal. 24. Heb. 25. v. 6.

In malam partem, cum peccata hominum punit. Pſal. 24. Heb. 25. v. 7. *Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris*, i. ne punias.

Pſal. 78. Heb. 79. v. 8. *Ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum*, &c. Vide etiam Pſal. 136. Heb. 137. v. 7. Iſai. 43. v. 25. Apoc. 18. v. 5. Sic etiam *recordari* dicitur Deus *ſanguinis innocentium*, cum eum ulciſcitur, Pſal. 9. v. 13.

OBLIVIO Deo tribuitur, *quando*, inquit S. Auguſt. in Pſal. 118. Heb. 119. tom. 4. nov. edit. col. 1313. *tardare videtur adjutorium vel promiſſum, vel non retribuere digna peccantibus, vel ſi quid hujuſmodi, tanquam ejus memoriæ ſit elapſum, quod ſperatur, ſive timetur, & non fit.*

Pſal. 9. v. 19. *Quoniam non in finem oblivio erit pauperis*, &c.

Pſal. 12. Heb. 13. v. 1. *Uſquequo, Domine, oblviſcêris me in finem?* &c. Vide etiam Pſal. 41. Heb. 42. v. 10. Pſal. 73. Heb. 74. v. 23. Iſai. 49. v. 15. Jerem. 23. v. 39. Amos. 8. v. 7. &c.

COGITATIO Deo tribuitur, qua voluntas, ſententia, & decretum ejus ſignificatur.

Gen. 50. v. 20. *Vos cogitaſtis de me malum: ſed Deus cogitavit illud in bonum*, hoc eſt, decrevit, ſive *vertit*, ut optime interpretatur Vulg. Vide Pſal. 39. Heb. 40. v. 6. Pſal. 91. Heb. 92. v. 6. Iſai. 55. vv. 8. 9. Jerem. 4. v. 28. &c.

Hactenus de *internis* hominis actionibus; nunc de *externis*, quæ vel *ore*, vel *manibus*, vel *pedibus* peraguntur.

Actiones externæ Deo tributæ.

Oris actiones.

SIBILATIO Deo tribuitur, qua hominum in certum locum advocatio innuitur, ſive *in bonum*, Zach. 10. v. 8. *Sibilabo eis* (Judæis in orbe terrarum diſperſis), *& congregabo illos, quia redemi eos; & multiplicabo eos, ſicut ante fuerant multiplicati.* Quod de Eccleſiæ credentium collectione intelligendum. Sive *in malum*; Iſai. 5. v. 26. *Et elevabit ſignum in nationibus procul, & ſibilabit ad eum* (populum in longinquis regionibus habi-

Digitized by Google

tantem) *de finibus terræ ; & ecce feſtinus velociter veniet*, h. e. citiſſime veniet. Vide etiam cap. 7. v. 18.

EFFLATIO, ſeu SPIRATIO, quæ ex propoſito fit, Deo tribuitur. Gen. 2. v. 7. *Et inſpiravit in faciem ejus* (hominis) *ſpiraculum vitæ*, &c.

Ira quoque ſignificatur; ſumta metaphora ab iratis hominibus, qui fortius ſpirant. Ezech. 21. v. 31. *Effundam ſuper te indignationem meam : in igne furoris mei ſufflabo in te.*

RISUS, & SUBSANNATIO Deo tribuuntur ἀνθρωποπαθῶς ; ſolent enim viri prudentes, eos, qui immenſa & ἀδύνατα peragenda ſuſcipiunt, irridere. Pſal. 2. v. 4. *Qui habitat in cælis, irridebit eos, & Dominus ſubſannabit eos.*

Pſal. 36. Heb. 37. v. 13. *Dominus autem irridebit eum* (peccatorem), *quoniam proſpicit, quod veniet dies ejus.* Vide etiam Prov. cap. 1. v. 26.

OSCULATIO Deo tribuitur, cum de filio ejus incarnando ſermo eſt. Cant. 1. v. 1. *Oſculetur me oſculo oris ſui*, ſic loquitur Eccleſia Chriſti ſponſa. *Quouſque mihi ſponſus meus mittit oſcula per Moyſen, mittit oſcula per prophetas ? Jam ipſius cupio ora contingere, ipſe veniat, ipſe deſcendat*, &c. Orig. hom. 1. in Cant. interprete Hieronymo, tom. 2. nov. edit. col. 89. Et ipſe Hieronymus epiſt. ad Damaſum, tom. 4. nov. edit. part. 1. col. 154. hæc verba ſic exponit : *Eccleſia de ſponſi precatur adventu :* oſculetur me oſculo oris ſui. *Nolo mihi, dicens, per Moyſen, nolo per prophetas loquatur. Ipſe meum corpus aſſumat, ipſe oſculetur in carne.* Et de oſculo dando ipſi Dei filio, Pſal. 2. v. 12. *Oſculamini filium, ne quando iraſcatur*, &c. i. ſubditi eſtote illi filio, de quo dicitur v. 7. *filius meus es tu, ego hodie genui te ;* oſculum enim antiquitus erat ſubjectionis & obedientiæ ſignum, ut patet ex Gen. c. 41. v. 40. 1. Reg. 10. v. 1. 3. Reg. 19. v. 18. Oſe. 13. v. 2. Qui mos etiamnum viget in India, teſte Aben-Eſra in Pſal. 2. v. 12.

LOQUUTIO, ſive SERMO Deo tribuitur. Quod eo loci intelligendum non eſt de loquutione Dei ſive *immediata*, ſive *mediata*. Deus loquutus eſt immediate ad primos parentes, Gen. 2. v. 16. &c. Ad Noë, c. 6. v. 13. Ad Abrahamum, cap. 12. v. 1. &c. Ad Moyſen, Exod. 3. vv. 4. 5. &c. Mediate vero loquutus eſt Deus per Divinitus inſpiratos homines, in quorum ſcriptis nihil hac phraſi frequentius : *Hæc dicit Dominus*, &c. itemque per angelos Dei miniſtros. In his, inquam, locis non metaphorice, ſed proprie loqui cenſetur Deus, quanvis longe alia ratione, quam ab hominibus fit, Divinam illam loquelam fieri, ſentiendum ſit.

Pertinet autem ad Anthropopatheian,

1°. Cum efficax Divinæ voluntatis decretum, ejuſque exſequutio per modum loquelæ humanæ exprimitur. Gen. 1. v. 3. *Et dixit Deus : fiat lux ; & facta eſt lux.* Vide vv. 6. 9. 11. 14. 20. 24. &c. ubi humano more de Deo loquitur Moſes, non autem humano more loquutus eſt Deus. Unde Aug. l. 11. de civitate Dei c. 8. tom. 7. nov. edit. col. 277. *Dixit* (Deus), *& facta ſunt, verbo intelligibili & ſempiterno, non ſonabili & temporali.* In his itaque locis verbum *dixit* idem eſt ac *juſſit*. Sic Gen. 8. v. 21. *Odoratuſque eſt Dominus odorem ſuavitatis, & ait* (Heb. *in corde ſuo*) *: nequaquam ultra maledicam terræ propter homines*, &c. h. e. decrevit, ſtatuit apud ſe.

2°. Cum SS. Trinitatis decreta per modum ſermocinationis, ſive colloquii inter ipſas Divinas perſonas, exprimuntur. Gen. 1. v. 26. *Et dixit : faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*, &c. Vide c. 2. v. 18. cap. 3. v. 22. cap. 11. vv. 6. 7. Vulgo tamen pluralitatem illam numeri de Deo ſolo, ſive de Deo creante intelligunt, neque arbitrantur ex iis locis perſonarum in Trinitate pluralitatem demonſtrari ; aiuntque Deum honoris cauſa de ſe ipſum loqui in plurali numero ; quam ſententiam confutavimus in tom. I. pag. 548. col. 2. in fine, & 549. col. 2. initio.

Pſal. 109. Heb. 110. v. 1. *Dixit Dominus Domino meo : ſede à dextris meis*, i. decrevit, ſimulque effecit Deus omnipotens, ut Dominus meus Meſſias, ſive Chriſtus, à dextris ejus ſedeat.

Ad loquutionem divinam pertinent etiam Increpatio, qua realis vel *effectio*, vel *perditio* notatur.

Effectio. Pſal. 17. Heb. 18. v. 16. *Et apparuerunt fontes aquarum, & revelata ſunt fundamenta orbis terrarum*. Verſ. 17. *Ab increpatione tua, Domine*, &c. i. increpatio tua effecit, ut apparerent fontes aquarum, &c. Vide etiam 2. Reg. 22. v. 16. Pſal. 103. Heb. 104. v. 7. Confer Gen. 1. v. 9. Sic Chriſtus, Luc. 8. v. 24. *Increpavit ventum & tempeſtatem aquæ, & ceſſavit; & facta eſt tranquillitas*; ex quo ejus Divinitas comprobatur.

Perditio. Pſal. 9. v. 6. *Increpaſti gentes, & periit impius*, &c. Vide inſuper Pſal. 67. Heb. 68. v. 31. Pſal. 75. Heb. 76. v. 7. Iſai. 17. v. 13. Nahum. 1. v. 4. Zach. 3. v. 2.

Vocatio, qua realis itidem productio, vel effectio, deſignatur. 4. Reg. 8. v. 1.... *vocavit enim Dominus famem ſuper terram*, &c. Vide Pſal. 104. Heb. 105. v. 16.

Rom. 4. v. 17..... *qui vocat ea, quæ non ſunt, tanquam ea, quæ ſunt.*

Præceptio, ſeu mandatum, quo Dei in creatura etiam rationis expertes, ad certum opus peragendum, vel omittendum, directio innuitur. Iſai. 5. v. 6. *Et nubibus mandabo, ne pluant ſuper eam imbrem*, i. ita nubes diſponam, &c. Vide etiam cap. 45. v. 12. Porro ex eo, quod Deus ſtellis imperare dicatur, quidam concludebant eas eſſe rationis participes, quos erudite confutat S. Hieronymus comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 337. *Non recordantur*, inquit, *quod in Jona* (c. 4. vv. 7. 8.) *ſcriptum ſit*: Præcepit Dominus Spiritui comburenti. *Et rurſum*; Præcepit vermi matutino. *Et quod in Evangelio Salvator ventos & mare increpaverit, in quibus ſenſum atque rationem non eſſe perſpicuum eſt.* In horum textuum allegatione, Lxx. verſionem ſequitur S. Doctor. Verſ. 7. Καὶ προσέταξεν ὁ Θεὸς σκώληκι ἑωθινῷ, *& præcepit Dominus vermi matutino.* Verſ. 8.... καὶ προσέταξεν ὁ Θεὸς πνεύματι καύσωνι συγκαίοντι, *& præcepit Dominus Spiritui comburenti*, &c. Quare immerito reprehenditur à Glaſſio, quaſi *exempla incongrua* retulerit, propterea quod in Hebræo non ſit וַיְצַו *præcepit*, ſed וַיְמַן *præparavit*; non enim textum Hebræum laudat S. Doctor, ſed, ut diximus, Lxx. verſionem.

Responsio, cum ad preces hominum reſpondere dicitur Deus. 1. Reg. c. 7. v. 9. *Et clamavit Samuel ad Dominum*, וַיַּעֲנֵהוּ *& reſpondit ei Dominus*, i. *exaudivit eum*, Vulg. Vide Pſal. 3. v. 5. Iſai. 58. v. 8. &c.

E contrario *ſilere* dicitur Deus, cum vocibus clamantium non reſpondet, quo ſilentio mora ejus in conſolando & adjuvando innuitur. Pſal. 27. Heb. 28. v. 1. *Ad te, Domine, clamabo, ne ſileas à me: ne quando taceas à me*, &c. conſolationem & auxilium tuum diutius ne protrahas. Vide etiam Pſal. 82. Heb. 83. v. 2.

Testificatio Deo tribuitur, cum veritatem rei ipſo facto declarat, vel mendacites loquentibus pœnas immittit. 1. Reg. 12. v. 5. *Dixitque* (Samuel) *ad eos: teſtis eſt Dominus adverſum vos.... quia non inveneritis in manu mea quippiam.* Vide etiam Jerem. 42. v. 5. Malach. 3. v. 5. &c.

Numeratio Deo affingitur, qua

1°. Maxima Dei cura ac providentia ſignificatur; quæ enim diligenter curamus, ea in numerato habere ſolemus. Pſal. 55. Heb. 56. v. 9. נֹדִי סָפַרְתָּה *migrationem meam*, vel *motionem meam numeraſti*, i. motus meos curaſti. Sym. τὰ ἔνδον μου ἐξηρίθμησας, S. Hieronym. *ſecretiora mea enumeraſti*, pro נֹדִי videntur legiſſe סֹדִי *ſecretum meum*, vel in plur. סֹדַי *ſecreta mea*. Lxx. τὴν ζωήν μου ἐξήγγειλά σοι, Vulg. Lat. *vitam meam annunciavi tibi*; forte pro נֹדִי *motum meum*, legebant נֵרִי *lucernam meam*, & metaphorice *vitam meam*. Et pro סָפַרְתָּה *numeraſti*, סְפַרְתִּיהָ *recenſui tibi*, contracte pro סִפַּרְתִּי לָךְ.

Matth. 10. v. 30. *Veſtri autem capilli capitis omnes numerati ſunt.*

2°. Rerum nobis innumerabilium accurata ſcientia. Pſal. 146. Heb. 147. v. 4. *Qui numerat multitudinem ſtellarum*, &c. Vide quoque Iſai. 40. v. 26. Huc etiam pertinet

Emtio & venditio, quæ ſermone contractuum indice, fieri ſolet. Et *venditione* quidem traditio in poteſtatem hoſtium notatur; quare verbum מָכַר *vendidit*, in qui-

Digitized by Google

buſdam ex locis mox indicandis, per vocem *tradidit*, à Vulg. redditur. Deut. 32. v. 30. *Nonne ideo quia Deus ſuus vendidit eos, & Dominus concluſit illos?* Vide Jud. 2. v. 14. cap. 4. v. 9. Pſal. 43. Heb. 44. v. 13. Iſai. 50. v. 1. Ezech. 30. v. 12. &c.

Emtionis autem voce, redemtionis noſtræ per Chriſti ſanguinem factæ beneficium non raro exprimitur. 1. Cor. 6. v. 20. *Emti enim eſtis pretio magno*, &c. Vide cap. 7. v. 23. Gal. 3. v. 13. cap. 4. v. 5. 2. Pet. 2. v. 1. Apoc. 14. vv. 3. 4.

Manuum actiones.

Actiones, quæ manibus, ut plurimum, peragi ab hominibus ſolent, quæque Deo ἀνθρωποπαθῶς tribuuntur, dividi poſſunt in *generales & ſpeciales*. Generales ſunt,

LABOR *tum* in opere creationis. Job. 10. v. 8. *Manus tuæ* עִצְּבוּנִי *elaboraverunt me*, Vulg. *fecerunt me*. At verbum Hebræum proprie ſignificat magno labore, arte, & diligentia aliquid formare. Vide etiam Pſal. 138. Heb. 139. v. 15. ubi Deus hominem *acu pingere* dicitur, ob mirabilem venarum, arteriarum, oſſium, &c. quaſi contexturam. *Tum* in opere redemtionis. Iſai. 53. v. 11. *Pro eo, quod laboravit anima ejus, videbit & ſaturabitur*, &c. quæ de moleſtia & anxietate Chriſti in paſſione dicuntur.

Quies, vel *ceſſatio* labori opponitur. Gen. 2. v. 2. *Et requievit die ſeptimo ab univerſo opere, quod patrarat.* S. Chryſoſt. hom. 10. in Geneſim, tom. 4. nov. edit. col. 79. D. *Requievit, hoc eſt, ſubſtitit, ceſſavit à formandis producendiſve ex nihilo rebus*, &c.

Speciales hominum actiones quamplurimæ Deo tribuuntur, quibus varia ipſius opera tum gratiæ, tum juſtitiæ & iræ deſignantur. Ex his præcipuas eo loci afferre ſufficiat.

LAVARE, vel ABLUERE dicitur Deus ſordes & peccata, cum ea gratia ſua remittit. Pſal. 50. Heb. 51. v. 4. *Amplius lava me ab iniquitate mea*, &c. Vide Iſai. 4. v. 4. Ezech. 36. v. 25.

ABSCONDERE pro defendere. Pſal. 30. Heb. 31. v. 21. *Abſcondes eos in abſcondito faciei tuæ*, &c. Vide Pſal. 63. Heb. 64. v. 3. Pſal. 90. Heb. 91. v. 1.

ABSTERGERE, vel DELERE, pro perdere. 4. Reg. 21. v. 13. *Et delebo Jeruſalem ſicut deleri ſolent tabulæ*, &c. *Abſtergere lacrymas ab oculis*, pro lætificare, & glorificare. Iſai. 25. v. 8. *Et abſterget Dominus Deus lacrymam ab omni facie, & opprobrium populi ſui auferet de univerſa terra.* Vide etiam Apoc. 7. v. 17.

ACCINGERE, &c. fortitudine, vel lætitia, pro confortare & lætificare. Pſal. 17. Heb. 18. v. 33. *Deus, qui præcinxit me virtute*, &c. Vide etiam Pſal. 29. Heb. 30. v. 12.

ÆDIFICARE pro creando producere. Gen. 2. v. 22. *Et ædificavit Dominus Deus coſtam, quam tulerat de Adamo, in mulierem.* Item pro benedicere, benefacere, &c. Pſal. 27. Heb. 28. v. 5. *Deſtrues illos, & non ædificabis eos*, i. non benedices, non benefacies eis.

ALLIGARE, nimirum vulnera faſciis, pro ſpiritualiter ſanare, & ex malis eripere. Iſai. 61. v. 1. *Spiritus Domini ſuper me, eo quod unxerit Dominus me: ad annuntiandum manſuetis miſit me*, לַחֲבֹשׁ *ut alligarem contritos corde*, &c. hoc eſt, ut ſanarem, Vulg. ut *mederer contritis corde*. Hic de ſe ipſe loquitur Chriſtus cœleſtis animarum noſtrarum medicus. Conf. Luc. 4. v. 18.

Job. 5. v. 18. *Quia ipſe* (Deus) *vulnerat* יֶחְבָּשׁ *& alligat*, i. *medetur*, Vulg. Vide quoque Pſal. 146. Heb. 147. v. 3. Oſe. 6. v. 1. &c.

APERIRE januas cœli dicitur Deus, cum cœlitus benefacit. Pſal. 77. Heb. 78. v. 23. *Et mandavit nubibus deſuper, & januas cœli aperuit.* Et cum pluviam demittit; Deut. 28. v. 12. *Aperiet Dominus theſaurum ſuum optimum, cœlum, ut tribuat pluviam terræ tuæ in tempore ſuo*, &c.

Aperire oſtium ſermonis, cum occaſionem, & media prædicandi Evangelii miniſtris ſuis ſuppeditat. Col. 4. v. 3. *Orantes ſimul, & pro nobis, ut Deus aperiat nobis oſtium ſermonis, ad loquendum myſterium Chriſti.* Vide 1. Cor. 16. v. 9. 2. Cor. 2. v. 12.

Aperire oſtium fidei, cum ad fidem homines vocat. Act. 14. v. 26. al. 27. *Retulerunt* (Paulus & Barnabas) *quanta feciſſet Deus cum illis, & quia aperuiſſet Gentibus oſtium fidei,*

Aperire cor, ſenſum, &c. cum ſalutarem verbi ſui intellectum præbet. Luc. 24. v. 45. *Tunc aperuit illis ſenſum, ut intelligerent Scripturas.* Vide Act. 16. v. 14.

Apprehendere manum alicujus, cum eum confirmat, ducit, ac proſpero ſucceſſu donat. Iſai. 45. v. 1. *Hæc dicit Dominus chriſto meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut ſubjiciam ante faciem ejus Gentes*, &c.

Concludere ſub peccato dicitur Deus, cum homines peccato obnoxios, ac æternæ damnationis reos declarat. Rom. 11. v. 32. *Concluſit enim Deus omnia in incredulitate, ut omnium miſereatur.* Confer Gal. 3. v. 22.

Conflare more metallicorum & aurifabrorum,

1°. Cum pios afflictionibus probat, & purificat. Pſal. 16. Heb. 17. v. 3. *Igne me conflaſti*, (Vulg. *examinaſti*) *& non eſt inventa in me iniquitas.* Vide Pſal. 65. Heb. 66. v. 10. Zach. 13. v. 9.

2°. Cum doctrinam ſalutis & morum repurgat. Malach. 3. v. 2. *Ipſe enim* (Chriſtus) *quaſi ignis conflans, & quaſi herba fullonum.* Verſ. 3. *Et ſedebit conflans, & emundabit argentum, & purgabit filios Levi, & colabit eos quaſi aurum, & quaſi argentum, & erunt Domino ſacrificia offerentes in juſtitia.*

3°. Cum improbos plane exſcindit. Ezech. 22. vv. 18. 19. 20. 21. 22. ubi elegans metaphora continuatur.

Confringere, cum caſtigat & perdit. Pſal. 2. v. 9. *Conteres eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos*, Lxx. *ποιμανεῖς αὐτοὺς*, *paſces eos*, vel *reges eos*, pro תְּרֹעֵם *conteres eos*, legebant תִּרְעֵם *paſces eos*, à רָעָה *paſcere, regere.* Vide Pſal. 3. v. 8. Iſai. 38. v. 13. Thren. 3. v. 4. &c.

Cribrare, cum ſuos calamitatibus explorat, & tamen conſervat. Amos. 9. v. 9. *Concutiam in omnibus gentibus domum Iſraël, ſicut concutitur triticum in cribro, & non cadet lapillus ſuper terram.* Et è contrario cum impios disjicit & diſperdit. Iſai. 30. v. 28. *Ad agitandas gentes in cribro vanitatis*, i. ita ut in vanitatem ſeu in nihilum abeant. Vulg. ſenſum optime reddidit: *ad perdendas gentes in nihilum.*

Decalvare caput, cum ornamentis ſpoliat. Iſai. 3. v. 17. *Decalvabit Dominus verticem filiarum Sion, & Dominus crinem earum nudabit.* Vide v. 24. Præcipuus mulierum ornatus in capillis conſiſtit, 1. Petr. 3. v. 3.

Delere ex libro viventium, cum inter ſalvandos non cenſet. Exod. 32. v. 32. *Aut ſi non hoc facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti*, hoc eſt, è numero ſalvandorum tolle me.

Pſal. 68. Heb. 69. v. 29. *Deleantur de libro viventium, & cum juſtis non ſcribantur.*

Delere peccata, cum ea remittit & abolet. Pſal. 50. Heb. 51. v. 3. *Et ſecundum multitudinem miſerationum tuarum, dele iniquitatem meam.* Sic loquitur Scriptura, quaſi in libro aliquo peccatorum debita ſcriberentur, ac poſt pœnitentiam expungerentur ac delerentur. Huc pertinet Col. 2. v. 14. *Delens, quod adverſus nos erat, chirographum*, &c.

Deglutire, devorare, absorbere dicitur Deus, cum penitus perdit. Exod. 15. v. 7. *Miſiſti iram tuam, quæ devoravit eos.*

Iſai. 25. v. 8. בִּלַּע *abſorpſit mortem in ſempiternum*, &c. Vulg. *præcipitabit*, ex Aquila, qui interpretatus eſt *καταποντίσει τὸν θάνατον εἰς νῖκος*, *præcipitabit mortem in victoriam*, ſeu in finem. Sym. *καταποθῆναι ποιήσει τὸν θάνατον εἰς τέλος*, *abſorberi faciet mortem in finem.* Theod. *κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος*, *abſorpta eſt mors in victoria.* Sic Apoſt. 1. Cor. 15. v. 54. Lxx. ſenſu prophetæ contrario, *κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας*, *devoravit mors prævalens.* S. Paulus & Theodotio, qui interpretantur *κατεπόθη* in paſſiva voce *abſorpta eſt*, legebant בֻּלַּע pro בִּלַּע. Vel, ſi in activa voce legerunt, per paſſivam reddidere eodem ſenſu; nihil enim intereſt utrum interpreteris, (Deus) *abſorpſit mortem in victoria*, vel *mors abſorpta eſt* (à Deo) *in victoria.* Actio illa, quam hic reponit Glaſſius, ad os magis quam ad manus pertinet.

Dilatare, cum ſolatur & ex anguſtiis liberat. Pſal. 4. v. 2. *In tribulatione dilataſti mihi*, ſupple *locum*, vel *cor*, ut Pſal. 118. Heb. 119. v. 32. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum.* Conf. Gen. 26. v. 22.

Digitized by Google

Dirigere, ſeu complanare viam, quando conatus hominum ſecundat ac felices reddit. Pſal. 5. v. 9. *Dirige in conſpectu meo viam tuam.* Sic Aq. κατεύθυνον εἰς πρόσωπόν μου τὴν ὁδόν σου, *dirige in faciem meam*, vel *in facie mea viam tuam.* Sym. ὁμάλισον ἔμπροσθέν μου τὴν ὁδόν σου, *complana in conſpectu meo viam tuam.* Ita quoque Theodotio, ut ſcribit S. Hieron. epiſt. ad Suniam & Fretelam, tom. 2. nov. edit. col. 630. *Pro quo*, inquit, *habetur in Græco* κατεύθυνον ἐνώπιόν σου τὴν ὁδόν μου, *dirige in conſpectu tuo viam meam, quod nec ſeptuaginta habent* (in editione ſcilicet Hexaplari), *nec Aquila, nec Symmachus, nec Theodotio; ſed ſola* κοινὴ *editio* (i. editio Lxx. quæ omnium manibus terebatur; quamque emendavit Origenes in Hexaplis). *Denique & in Hebræo ita ſcriptum reperi, OSER LAPHANAI DARCHACH, quod omnes voce ſimili tranſtulerunt*, dirige in conſpectu meo viam tuam. Sic D. Hieron. qui & ipſe interpretatur, *dirige ante faciem meam, viam tuam.* Tres tamen mſſ. cum Druſio Theodotionis lectionem τοῖς Lxx. ſimilem exhibent: κατεύθυνον ἐνώπιόν σου τὴν ὁδόν μου, *dirige in conſpectu tuo viam meam.* At fides potius habenda Hieronymo, qui Origenis Hexapla nocturna diurnaque manu verſabat.

Discingere, ſeu dissolvere lumbos, cum inermes & imbelles homines efficit. Iſai. 45. v. 1. *Ut ſubjiciam ante faciem ejus gentes, &* מָתְנֵי מְלָכִים אֲפַתֵּחַ *diſcindam*, ſeu *diſſolvam lumbos regum*, &c. i. ut Lxx. interpretantur, καὶ ἰσχὺν βασιλέων διαῤῥήξω, *& fortitudinem regum diffringam.* Vulg. ſenſum non verba ſequutus interpretatur: *& dorſa regum vertam.*

Effundere iram, ſive furorem dicitur Deus, cum pœnas graviſſimas immittit. Pſal. 78. Heb. 79. v. 6. *Effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt*, &c. Vide Ezech. 9. v. 8. cap. 20. vv. 13. 21. 33.

Effundere ſpiritum ſuum, cum ejus dona largiter concedit. Joel. 3. v. 1. al. 2. v. 28. *Effundam Spiritum meum ſuper omnem carnem, & prophetabunt filii veſtri & filiæ veſtræ*, &c. Vide Zach. 12. v. 10. Act. 2. vv. 17. 18. 33. Tit. 3. vv. 5. 6.

Evacuare consilium, cum illud irritum facit. Jerem. 19. v. 7. וּבַקֹּתִי *& evacuabo conſilium Juda & Jeruſalem in loco iſto*, &c. i. irritum faciam, ſive *diſſipabo*, Vulg.

Evacuare benedictionem, cum copioſe benefacit. Malach. 3. v. 10. *Si non aperuero vobis cataractas cœli*, וַהֲרִקֹתִי *& evacuavero vobis benedictionem*, עַד־בְּלִי־דָי *uſque dum non ſufficiant*, ſupple vaſa, ad continenda bona, quæ vobis largiturus ſum. Lxx. καὶ ἐκχεῶ τὴν εὐλογίαν μου ὑμῖν ἕως τοῦ ἱκανωθῆναι, Vulg. *Et effudero vobis benedictionem meam, uſque ad abundantiam.*

Excidere, vel dolare per prophetas, cum crebris monitis miniſque homines perterret. Oſe. 6. v. 5. *Propter hoc dolavi in prophetis, & occîdi eos in verbis oris mei*, &c. ubi & occiſio ſpiritualis memoratur. Vel *occîdi*, i. fore ut occiderentur prædixi, minatus ſum, niſi reſipiſcerent.

Extendere lineam, ſive mensuram desolationis & lapidem, ſive perpendiculum vacuitatis, cum regna & regiones per hoſtes deſolandos curat. Iſai. 34. v. 11. וְנָטָה עָלֶיהָ קַו־תֹהוּ וְאַבְנֵי־בֹהוּ *Et extendet ſuper eam* (Idumæam) *lineam deſolationis, & lapides vacuitatis.* Vulg. *Et extendetur ſuper eam menſura, ut redigatur ad nihilum, & perpendiculum ad deſolationem.* Ducta eſt iſthæc metaphora ab architectis, qui inter ædificandum, lineis, perpendiculis, & funiculis utuntur: qui mos Deo hîc per antiphraſin tribuitur, ut ſignificetur, quod ædificaturus non ſit, ſed è contrario deſtructurus.

Frangere caput dicitur Deus, cum in ira ſua perdit impios. Pſal. 109. Heb. 110. v. 6. *Franget*, ſeu *conquaſſabit capita in terra multa*, Lxx. *multorum.* Vide Habac. 3. v. 13.

Funda animam projicere, cum violenter eam eripit. 1. Reg. 25. v. 29. *Et animam inimicorum tuorum funda jaciet, in medio curvaturæ*, ſive *ſedis fundæ poſitam.* Lxx. verbum in ſecunda perſona interpretantur, ac de Davide intelligunt: καὶ ψυχὴν ἐχθρῶν σου σφενδονήσεις ἐν μέσῳ τῆς σφενδόνης, *& animam inimicorum tuorum funda projicies, in medio fundæ.* Sed librariorum error videtur, in Heb. enim eſt tertia perſona יְקַלְּעֶנָּה *funda*

projiciet eam. Vel Lxx. de ſuo hanc perſonæ mutationem induxerunt, quod ipſis inſolens non eſt. Vulg. *Porro inimicorum tuorum anima rotabitur, quaſi in impetu & circulo fundæ.* Verbum activum *imperſonaliter* accepit. E contrario, *animam ligare in faſciculo vitæ*, ſeu *viventium*, ſignificat, eam curare, ab hoſtibus defendere, atque adeo ſecuram præſtare, ut avelli à quopiam nequeat. Ibidem, *Erit anima Domini mei* צְרוּרָה *ligata*, Lxx. ἐνδεδεμένη, *illigata*, Vulg. *cuſtodita quaſi in faſciculo viventium*, vel *vitæ*, ut Lxx. חַיִּים enim & *vitam* & *viventes* ſignificat. Cum Vulg. interpretatus eſt, *cuſtodita*, vel ſenſum reſpexit, vel aliam radicem, nempe נָצַר *cuſtodivit.* Verba enim imperfecta non formam ſolum, ſed & ſignificatum inter ſe non raro commutant.

LIBRARE, ſeu PONDERARE VIAM AD IRAM SUAM, cum injuſtam impiorum contumaciam, juſtis ſuis judiciis & ſuppliciis compenſat. Pſal. 77. Heb. 78. v. 50. יְפַלֵּס נָתִיב לְאַפּוֹ *& libravit ſemitam ad iram ſuam*, vel *iræ ſuæ.* Lxx. ὡδοποίησε τρίβον τῇ ὀργῇ αὐτοῦ, Aq. ὡδοποίησεν ἀτραπὸν τῷ θυμῷ αὐτοῦ, Vulg. *viam fecit ſemitæ iræ ſuæ*, Symm. διέστρωσεν ἀτραπὸν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ, *ſtravit callem iræ ſuæ*, i. viam facillimam iræ ſuæ aperuit. S. Hieron. *Munivit ſemitam furori ſuo.*

Librare, ſeu *ponderare in ſtatera montes*, & *colles in bilancibus* dicitur Deus, qua phraſi maxima ejus potentia, & ſuſtentationis Divinæ in toto hoc univerſo facilitas innuitur. Iſai. 40. v. 12. *Quis menſus eſt pugillo aquas, & cælos palmo ponderavit? Quis appendit tribus digitis molem terræ, & libravit in* פֶּלֶס, Lxx. σταθμῷ *ſtatera*, Vulg. *pondere montes, & colles in* מֹאזְנַיִם, Lxx. ζυγῷ *lancibus*, Vulg. *ſtatera.* Manifeſtum eſt פֶּלֶס & מֹאזְנַיִם eſſe nomina impoſita inſtrumentis, quæ ad ponderabilia elevanda facta ſunt. פֶּלֶס quidem volunt eſſe virgam ferream ſignis diſtinctam, in quibus ponitur lapis vel aliud pondus; quod inſtrumentum in Gallia Narbonenſi *Romanam* vocant. מֹאזְנַיִם autem Latinis bilances ſunt, quæ duas habent lances, in quarum altera ſunt pondera, in altera vero venalia. פֶּלֶס, ſive *ſtatera*, magnis ponderibus; מֹאזְנַיִם autem, ſive *lances*, parvis librandis inſerviunt. Vide Pagnini Lexicon cum notis Merc. & Cev. ad rad. פָּלַס.

PONDERARE SPIRITUS, cum accuratiſſime corda hominum explorata habere innuitur. Prov. 16. v. 2. *Omnes viæ hominis patent oculis ejus, & ſpirituum ponderator eſt Dominus.* Huc pertinet, cap. 21. v. 2. *Appendit autem corda Dominus*, &c. Vide c. 24. v. 12. Metaphora deſumta eſt à rebus, quæ ponderantur, ut quanti ſint pretii, cognoſcantur.

PONERE HAMUM, ſive CIRCULUM IN NARRIBUS, & FRENUM IN LABIIS, cum furorem hoſtium inhibet, & contumelioſe tractat. Ducta metaphora ab equis, in quorum maxillis imponitur camus, & in ore frenum, ut ad nutum equitis huc illuc flectantur. 4. Reg. 19. v. 28. *Ponam itaque* חַחִי *circulum*, vel *hamum meum in narribus tuis*, & מִתְגִּי *frenum meum*, Vulg. *camum in labiis tuis.* Vulg. pronomina poſſeſſiva neglexit, quia ſpectavit (ִי) ut antiquam vocalem *e*, cui nunc reſpondet (ִ) ſubintellectum ſub ח & ג. Vide etiam Iſai. 37. v. 29.

Ponere lacrymas piorum in utre ſuo, cum non patitur inaniter eas profundi, ſed earum quaſi memoriam ſervans, poſtea in gaudia æterna convertit. Pſal. 55. Heb. 56. v. 9. *Pone lacrymas meas* בְנֹאדֶךָ *in utre tuo.* Lxx. & Sym. neglecta metaphora, & ſolo ſenſu reddito, ἔθου τὰ δάκρυά μου ἐνώπιόν σου, *poſuiſti lacrymas meas in conſpectu tuo.* Vel pro בְנֹאדֶךָ legebant בְנֶגְדֶּךָ. S. Hieron. *pone lacrymam meam in conſpectu tuo.* Lxx. & Symm. imperativum שִׂימָה reddiderunt per præteritum, qui Modus pro illo Tempore nonnunquam uſurpatur. Vide tom. I. pag. 542. can. II.

PORTARE dicitur Deus,

1°. Cum defendit & clementer gubernat. Exod. 19. v. 4. *Vos ipſi vidiſtis, quæ fecerim Ægyptiis, quomodo portaverim vos ſuper alas ventorum*, &c. Vide Deut. 1. v. 31. Iſai. 40. v. 11. c. 46. vv. 3. 4.

2°. Cum ea, quæ creavit, ſuſtentat ac potenter conſervat. Heb. 1. v. 3. .... *portanſque omnia verbo virtutis ſuæ*, &c.

Peculiari autem ratione Chriſtus peccata noſtra portaſſe dicitur, cum ea in ſe ſuſcepit

expianda

expianda. Iſai. 53. v. 4. *Vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit*, &c. Verſ. 12. … *Et ipſe peccata multorum tulit.*

Projicere post tergum suum pecca-ta, cum ea condonat, & pœnas eorum aufert. Iſai. 38. v. 17. *Projeciſti poſt tergum tuum omnia peccata mea.* Illa è contrario ante ſe ponere dicitur, cum ea vindicat. Pſal. 89. Heb. 90. v. 8. *Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo*, &c.

Radere caput et pilos pedum, &c. cum terram vaſtari curat, ex eaque homines tam ſummos quam infimos diſperdit. Iſai. 7. v. 20. *In die illa radet Dominus in novacula conducta, in his, qui trans flumen ſunt, in rege Aſſyriorum, caput & pilos pedum, & barbam univerſam.* Ad vocem *novac u*, addit *conducta*, ad ſignificandum novaculam iſtam mercedem ſuam flagitaturam, i. Aſſyrios prædæ aviditate omnia diligentius ſpoliaturas eſſe, atque abrepturos. Per *pedes* eo loci, interpretes quidam *αἰδοῖα* ſignificari volunt, ut dicitur *aqua pedum*, pro lotio; conferuntque Iſai. c. 6. v. 2. Jerem. 2. v. 25. Ezech. 16. v. 25. &c.

Rumpere, dividere, diffindere, &c. cum diſpergit, peſſundat & occidit. 2. Reg. c. 5. v. 20. *Diviſit Dominus inimicos meos coram me, ſicut dividuntur aquæ.* Cap. 6. v. 8. *Contriſtatus eſt autem David, eo quod diviſiſſet*, vel *rupiſſet Dominus Ozam*, &c. Vulg. optime, *percuſſiſſet*.

Sagittis petere dicitur Deus, cum judicia ſua velociſſime in impios exſerit. Pſal. 63. Heb. 64. v. 8. וַיֹּרֵם אֱלֹהִים חֵץ פִּתְאוֹם הָיוּ מַכּוֹתָם *& jaculatus eſt eos Deus ſagitta ſubito, fuerunt percuſſiones*, ſive *plagæ eorum.* Aq. καὶ τοξεύσει αὐτοὺς ὁ Θεὸς, βέλει παραχρῆμα, ἐγενήθησαν αἱ πληγαὶ αὐτῶν, *& ſagittabit eos Deus, ſagittæ ſubito, factæ ſunt plagæ eorum.* Sym. ἀκοντίσει ἐν αὐτοῖς ὁ Θεὸς, βέλος αἰφνίδιον, ἔσονται αἱ πληγαὶ αὐτῶν, *jaculabitur ergo illos Deus, ſagitta repente, erunt plagæ eorum.* Quas omnes verſiones optime omnium expreſſit S. Hieronymus: *Sagittabit ergo illos Deus jaculo repentino; inferentur plagæ eorum*, h. e. eis; nam מַכּוֹתָם contractum eſt pro מַכּוֹת לָמוֹ. Lxx. aliter legentes ſic interpretati ſunt: καὶ ὑψωθήσεται ὁ Θεὸς, βέλος νηπίων ἐγενήθησαν αἱ πληγαὶ αὐτῶν, Vulg. Lat. *& exaltabitur Deus: ſagitta*, Lat. *ſagittæ parvulorum factæ ſunt plagæ eorum.* Pro וַיֹּרֵם *& ſagittabit eos*, legebant וְיָרֻם *& exaltabitur*; & pro פִּתְאוֹם *ſubito*, פְּתָאִים *parvulorum*, vel *ſimplicium.*

Scribere, qua metaphora ejus ſcientia, vel providentia innuitur *tum* reſpectu gratiæ & benignitatis, ut cum pios ſcribere dicitur in libro ſuo, Iſai. 4. v. 3. *Omnis, qui ſcriptus eſt in vita*, vel *ad vitam in Jeruſalem.* Vide Dan. 12. v. 1. Jerem. 31. v. 33. Heb. 8. v. 10. Iſai. 49. v. 16. *tum* reſpectu iræ & pœnarum. Job. c. 13. v. 26. *Scribis contra me amaritudines*, i. decernis, ſumta metaphora ex uſu forenſi. Iſai. 65. v. 6. *Ecce ſcriptum eſt coram me; non tacebo, ſed reddam & retribuam in ſinum eorum.*

In terra ſcribi, è cœlo extorrem eſſe ſignificat. Jerem. 17. v. 13. *Recedentes à te, in terra ſcribentur*, &c.

Scrutari Jerusalem lucernis, cum quævis peccata latentia in apertum producit & punit. Soph. 1. v. 12. *Et erit in tempore illo: ſcrutabor Jeruſalem in lucernis, & viſitabo ſuper viros defixos in fæcibus ſuis.*

Sculpere sculpturam, cum Chriſtum vulneribus vibicibuſque pertuſum in paſſione effecit. Zach. 3. v. 9. *Super lapidem unum* (i. Chriſtum) *ſeptem oculi ſunt*, (hoc eſt, ad eum, tanquam ad mediatorem & ſalutis auctorem reſpiciunt omnes gentes; omnium oculi in eum ſunt intenti; adeo ut numerus finitus pro indefinito ponatur) *ecce ego cælabo ſculpturam ejus*, (i. vulneribus perforabo eum) *& auferam iniquitatem terræ illius in die una*, nempe paſſionis, qua ſanguis Chriſti ad omnium peccatorum emundationem effuſus eſt.

Sepire, vel sepem ponere dicitur Deus, cum protegit, Job. 1. v. 10. *Nonne tu* שַׂכְתָּ *ſepiviſti eum* (Jobum), Vulg. *vallaſti eum.*

E contrario *ſepem removere* dicitur, cum auxilium ſuum ſubſtrahit ac beneficia denegat. Iſai. 5. v. 5. *Auferam ſepem ejus* (vineæ) *& erit in direptionem.* Confer Pſal. 79. Heb. 80. v. 13. & Pſal. 88. Heb. 89. v. 41.

Item *ſepire*, vel *concludere viam lapide exciſo*, vel *quadrato*, cum pœnis & calamitatibus undique conſtringit. Thren. 3. v. 9. *Sepſit*, Vulg. *concluſit vias meas lapidibus quadris*, &c.

Denique *ſepire viam ſpinis*, &c. dicitur cum afflictionibus, & alia quavis ratione à pravo propoſito avertit. Oſe. 2. v. 6. *Propter hoc ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis, & ſepiam eam maceria*, &c.

SIGNARE, SIGILLO MUNIRE, 1°. Cum præſtantiæ & auctoritatis conceſſæ argumenta prodit. Joan. 6. v. 27. *Hunc enim* (filium hominis) *ſignavit Deus* Pater, hoc eſt, illi Divinitatis & potentiæ ſuæ ſigillum impreſſit, ut ei auctoritatem conciliaret & fidem; quomodo reges ſigillo literis impreſſo ſolent: aut legatorum auctoritatem obſignato diplomate ſanciunt.

Cant. 4. v. 12. Sponſa dicitur *fons ſignatus*, i. præſtantiſſimus, ex quo libare nulli permiſſum eſt, niſi ſponſo. Vide c. 8. v. 6. Agg. 2. v. 24.

2°. Cum ſigillo veluti impreſſo promiſſiones ſuas confirmat Deus, dando futuræ hæreditatis pignus, nempe gratiam, qua nos unxit & ſignavit in filios Dei, diſcrevitque à filiis Diaboli: quod ſigillum Deo plane certum eſt, nobis vero non item. 2. Cor. 1. v. 22. *Qui* (Deus) *& ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.* Vide Eph. 1. v. 13. cap. 4. v. 30. In Sacramento autem Confirmationis ſignamur, ungimur, & Spiritu Sancto confirmamur.

3°. Cum immiſſa pluvia, homines domi continet, & ab operibus arcet, quaſi manus eorum ſignarentur. Job. 37. v. 7. *Qui* (Deus) *in manu*, vel *manum omnium hominum ſignat*, Heb. *ut cognoſcat omnis* (i. quilibet) *homines operis ſui*, h. e. operarios ſuos; q. d. ita ut poſſit quilibet paterfamilias operarios ſuos domi recenſere, vel recreare & ad novos labores ſuſcipiendos inſtaurare, quod verbum יַחְתֹּם interdum ſignificare volunt. Alii ſic exponunt, quod Deus in manibus omnium hominum ſigillum ſuum impreſſerit, quo opus ſuum, h. e. illos à ſe conditos eſſe cognoſcatur; ſumta metaphora à conſuetudine Orientalium, qui, ut ſervos ſuos agnoſcerent, ſignum quoddam vel in fronte, vel in alia corporis parte ipſis imprimebant.

TRAHERE AD CHRISTUM dicitur Deus, cum voluntatem à Deo averſam, non violenta coactione, ſed benevola flexione convertit. Joan. 6. v. 44. *Nemo poteſt venire ad me, niſi pater, qui miſit me, traxerit eum.* Conf. vv. 45. 65. & vide Cant. 1. v. 4. Oſe. 11. v. 4. Joan. 12. v. 32. &c.

VENTILARE VENTILABRO, cum impios diſpergit ac diſperdit. Jerem. 15. v. 7. *Et ventilabo eos ventilabro in portas* (i. extremitates) *terræ; interfeci & diſperdidi populum meum*, &c. Vulg. *& diſpergam eos ventilabro*, &c. Matth. 3. v. 12. & Luc. 3. v. 17. *Ventilabro aream ſuam permundare* dicitur Chriſtus, id eſt, pios ab impiis ſegregare, quemadmodum ventilabro palea à frumento ſecernitur.

VERRERE SCOPIS, cum terram aliquam deſolari & incolis ſpoliari curat. Iſai. 14. v. 23. *Et ponam eam* (Babylonem) *in poſſeſſionem ericii, & in paludes aquarum, & ſcopabo eam in ſcopa*, &c.

VINDEMIARE SPIRITUM, cum vitam momento eripit. Pſal. 75. Heb. 76. v. 13. *Et ei, qui* יִבְצֹר *vindemiat*, Vulg. *aufert ſpiritum principum*, &c. ubi anima cum botris, corpus vero cum palmitibus contenditur.

UNGERE, cum animum erigit, ſolatur, lætificat, & confortat. Pſal. 22. Heb. 23. v. 5. *Unxiſti*, Vulg. *impinguaſti in oleo caput meum*, &c.

Pſal. 91. Heb. 92. v. 11. *Et ſenectus mea* בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן *in oleo viridi*, id eſt, ſenectutem meam lætificabis, ſive in ſenectute mea conſolaberis me. Symm. *ϗ ἡ παλαίωσίς μου ὡς ἐλαία εὐθαλὴς, & ſenectus mea ficut oliva florida;* pro בשמן legebat בְּשָׁמֶן. S. Hieron. *in oleo uberi.* Lxx. *ϗ τὸ γῆράς μου ἐν ἐλέῳ πίονι*, Vulg. *& ſenectus mea in miſericordia uberi;* ubi eſt librariorum mendum, nempe ἐλέῳ pro ἐλαίῳ, ut habent Ald. & Complut. editt. Longe autem auguſtiſſima eſt unctio Chriſti Salvatoris ipſi à Deo patre præſtita, Pſal. 44. Heb. 45. v. 8. *Propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ*, &c. Vide etiam Iſai. 61. v. 1. Luc. 4. v. 18. Heb. 1. v. 9. &c.

Pedum actiones.

Tertii generis actiones, quæ pedibus peragi ab hominibus ſolent, iſtæ Deo tribuuntur.

Gen. 3. v. 15. *Inimicitias ponam inter te & mulierem, & ſemen tuum & ſemen illius;* הוא *ipſum* (ſemen) vel *ipſe* (Chriſtus, unde Lxx. interpretantur αὐτὸς) *conteret caput tuum*, pedibus ſcilicet; ſequitur enim: *& tu inſidiaberis calcaneo ejus.* Huc reſpexit Paulus, Rom. 16. v. 20. *Deus autem pacis conteret Satanam ſub pedibus veſtris velociter*, &c.

Iſai. 63. v. 3. *Torcular calcavi ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum*, ubi per torcular intelliguntur hoſtes, quos Chriſtus in paſſione ſua calcavit. Vide ſequentia, & Thren. 1. v. 15.

Hactenus de actionibus, quæ facultatem animæ *rationalem* ſive intelligentem ſpectant; ſequuntur, quæ ad *animalem* pertinent.

Triplicis autem generis ſtatui poſſunt (quantum ad præſentem ſcopum attinet) I. Actiones quinque ſenſuum exteriorum. II. Actiones *locomotivæ* facultatis, ſive motus atque ſitus localis. III. Actio procreatrix.

I. *Senſuum actiones Deo tributæ.*

VISIO Deo tribuitur, qua ſignificatur,

1°. Accuratiſſima ejus notitia, ut ſupra pag. 67. col. 1. de *oculis* ipſi tributis dictum eſt. Exod. 32. v. 9. *Vidi populum hunc, & ecce populus duræ cervicis eſt.* Vulg. *Cerno, quod populus iſte duræ cervicis ſit*, i. perfectiſſime ſcio, &c.

1. Reg. 16. v. 7. *Homo enim videt, quæ patent; Dominus autem intuetur cor*, i. occultiſſimas cordis cogitationes perſpectiſſimas habet.

2°. Beneplacitum, approbatio. Gen. 1. v. 4. *Et vidit Deus lucem, quod eſſet bona*, &c. i. approbavit. Vide vv. 10. 12. 18. 21. 25. 31. conf. Pſal. 103. Heb. 104. v. 31. Sap. 11. vv. 25. 26. &c.

3°. Providentia. Gen. 22. v. 8. *Deus videbit ſibi victimam holocauſti*, &c. h. e. *providebit*, Vulg. Vide v. 14.

1. Reg. 16. v. 1. *Veni, ut mittam te ad Iſai Bethlehemitem; vidi enim*, Vulg. *providi enim in filiis ejus mihi regem.*

4°. Approbatio ſigno aliquo externo declarata.

Gen. 4. v. 4. *Et reſpexit Dominus ad Abel, & ad munera ejus.* Verſ. 5. *Ad Cain vero & ad munera ejus non reſpexit*, hoc eſt, illum cum ſacrificio ſuo probavit, hunc vero nequaquam; quod ſigno aliquo manifeſtavit, forte igne cœlitus demiſſo, qui Abelis victimam abſumſerit, ut Lev. 9. v. 24. 3. Reg. 18. v. 38. 2. Paral. 7. v. 1. &c. Unde Theod. ἐνεπύρισεν *inflammavit.* Vide etiã Num. 16. v. 15.

5°. Miſericordia, cura, auxilium. 1. Reg. 1. v. 11. *Si reſpiciens videris afflictionem ancillæ tuæ*, &c. i. ſi miſertus ejus fueris, opemque ei tuleris, &c. Vide Pſal. 9. v. 14. Pſal. 112. Heb. 113. v. 6. Iſai. 66. v. 2. Thren. 4. v. 16. c. 5. v. 1. Luc. 1. vv. 25. 48. &c.

Hinc phraſis: *reſpicere de cœlo*, Deut. 26. v. 15. Pſal. 79. Heb. 80. v. 15. &c.

Ex dictis patet τὸ *reſpicere* in Deo, quandoque adponi ipſi *objecto*, cum reſpicere dicitur in hominem ejuſque oblationem, &c. quandoque *cauſæ externæ*, cum reſpicit afflictionem, humilitatem, orationem, &c. quandoque *cauſæ internæ*, cum reſpicit *pactum*, ſive *Teſtamentum ſuum*, Pſal. 73. Heb. 74. v. 20. *faciem Chriſti ſui*, mediatoris & ſalvatoris noſtri, Pſal. 83. Heb. 84. v. 10. In quibus loquutionibus, amor, benevolentia, auxilium, &c. denotantur.

6°. Ira, vindicta, pœna, &c. Exod. 14. v. 24. *Et ecce reſpiciens Dominus ſuper caſtra Ægyptiorum per columnam ignis & nubis, interfecit exercitum eorum*, &c. Vide 1. Paral. 12. v. 17. Pſal. 103. Heb. 104. v. 32. Jerem. 3. v. 8. Thren. 3. v. 36. Ezech. 16. v. 50. &c.

AUDITUS Deo tribuitur, quo ſignificatur ejus benevolentia, gratia, miſericordia, &c. dum fidelium optatis, precibus, ſuſpiriis, &c. annuit. Gen. 16. v. 11. . . . *eo quod audierit Dominus afflictionem tuam*, h. e. eo quod miſertus fuerit tui Dominus. Sic Exod. 2. v. 24. 4. Reg. 20. v. 5. Pſal. 4. v. 4. &c.

Exaudire cœlum dicitur Deus, cum *benefacit de cœlo, dans pluvias & tempora frugifera*, ut loquitur Paulus, Act. 14. v. 16. quia

tacito quaſi deſiderio Deum invocat cœlum. Oſe. 2. v. 21. *Exaudiam cœlos, & illi exaudient terram.* Verſ. 22. *Et terra exaudiet triticum, & vinum, & oleum, & hæc exaudient Jezrael*, i. ſemen Dei, ſive populum ipſi acceptum.

Attendere etiam dicitur, quo major ipſius miſerationis vis ſignificatur. Pſal. 129. Heb. 130. v. 2. *Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ.* Contrarium huic eſt *obſtruere* (aures) *orationi.* Thren. 3. v. 8. *Sed & cum clamavero & rogavero*, שָׂתַם תְּפִלָּתִי *obſtruxit* (aures) *orationi meæ.* Vulg. *excluſit orationem meam.* Sic v. 44. *Oppoſuiſti nubem tibi ne tranſeat oratio.* Conf. Iſai. 1. v. 15. c. 59. v. 2. &c.

ODORATUS Deo tribuitur, quo ejus *εὐδοκίας complacentiæ*, & gratia denotatur. Gen. 8. v. 21. *Odoratuſque eſt Dominus odorem ſuavitatis*, &c. i. ut explicat Chald. *Et accepit Deus in beneplacito ſacrificium ejus.* Hæc phraſis: *odor ſuavitatis*, ſæpe in Scriptura ſacrificiis Deo oblatis tribuitur; quia in his omnibus ad Meſſiæ ſacrificium, cujus typi fuerunt Veteris Teſtamenti ſacrificia, reſpectus habebatur; unde Epheſ. 5. v. 2. dicitur, quod Chriſtus *tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuavitatis*; neque enim odor, quem edebant holocauſta pecorum, bonæ erat fragrantiæ, imo gravis erat & moleſtus. Sic Apoſtolus 2. Cor. 2. v. 15. ſe alioſque Evangelii miniſtros, *bonum Chriſti odorem* dicit non tantum Deo, ſed iis etiam, qui ſalvantur & qui pereunt: ſed diverſa ratione; nam idem odor, qui credentes recreat ſalvatque, incredulos interficit & damnat. *Quia Chriſti bonus odor ſumus Deo, in iis, qui ſalvi fiunt, & in iis, qui pereunt:* Verſ. 16. *aliis quidem odor mortis in mortem; aliis autem odor vitæ in vitam*, &c.

GUSTUS Deo tribuitur, Pſal. 103. Heb. 104. v. 34. יֶעֱרַב *dulceſcat*, vel *jucundum ſit ei eloquium meum*, &c. i. gratum & acceptum.

Oſe. 9. v. 4. *Non libabunt Domino vinum*, *nec* יֶעֶרְבוּ *dulceſcent*, Vulg. *placebunt ei ſacrificia eorum*, &c. h. e. non probabit ea. Conf. Malach. 3. v. 4. Vide etiam Joan. 4. v. 34. ubi Chriſtus dicit cibum ſuum eſſe, ut faciat voluntatem Patris ſui, & opus ejus perficiat.

TACTUS, Pſal. 103. Heb. 104. v. 32. Heb. *Tangit montes & fumigant*, q. d. ſolo tactu res ſummas & firmiſſimas perdit. Sic Pſal. 143. Heb. 144. v. 5. ubi quidam reſpici putant ad fumantem montem Sinai, quando promulgata eſt Lex, Exod. 19. & 20.

Huc etiam referri poſſunt, quæ de *manu Dei*, ſupra pag. 69. col. 2. allata ſunt.

Senſuum exteriorum affectiones ſunt *ſomnus & vigilia.* Utrumque Deo tribuitur; ac ſomno quidem, auxilii dilatio: vigilia autem, potentiæ contra hoſtes, & gratiæ erga Eccleſiam exhibitio innuitur. Pſal. 43. Heb. 44. v. 23. al. 24. *Exſurge, quare obdormis, Domine? exſurge, & ne repellas in finem*, id eſt, quare auxilium tuum, protrahis? exſere nunc potentiam tuam in hoſtes meos. Vide etiam Pſal. 77. Heb. 78. v. 65. Jerem. 31. v. 26. cap. 51. v. 9. &c. *Vigilare* etiam dicitur Deus, ejuſque aſſiduitas & feſtinatio vel in pœnis infligendis, vel in exhibendis beneficiis intelligitur. Vide Jerem. 1. v. 12. cap. 31. v. 28. c. 44. v. 27.

II. *Actiones locomotivæ facultatis Deo tributa.*

ADVENTUS Deo tribuitur, quo ſignificatur,

1°. Gratiæ & beneficentiæ exhibitio. Exod. 20. v. 24. *In omni loco, in quo memoria fuerit nominis mei, veniam ad te, & benedicam tibi.*

Joan. 14. v. 23. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & apud eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.*

2°. Judicium & pœna. Iſai. 3. v. 14. *Dominus ad judicium veniet ... vos enim depaſti eſtis vineam meam*, &c.

Oſe. 11. v. 9. *Non faciam furorem iræ meæ .... & non ingrediar civitatem*, ſcilicet ad perdendam eam.

AMBULATIO IN POPULO SUO, qua innuitur,

1°. Ejus præſentia, necnon beneficentia. Levit. 26. v. 12. *Ambulabo inter vos, & ero Deus veſter*, &c. Vide etiam Deut. 23. v. 14. 2. Cor. 6. v. 16.

2°. Pœna & ſupplicium. Lev. 26. v. 28. *Et ego ambulabo*, Vulg. *incedam adverſus vos in*

Digitized by Google

ſurore contrario, & corripiam vos ſeptem plagis, &c. i. plurimis.

DESCENSUS, quo Dei propoſitum de ſingulari aliquo opere inter homines efficiendo notatur. Idque *tum* in bonum, & reſpectu gratiæ. Exod. 3. v. 8. *Sciens dolorem ejus* (populi mei) *deſcendi ut liberem eum de manibus Ægyptiorum*, &c. *Tum* in malum, reſpectu iræ & pœnæ. Gen. 11. v. 5. *Deſcendit autem Dominus, ut videret civitatem & turrim*, &c. Aug. de hoc loco, lib. 16. de Civ. Dei, c. 5. tom. 7. nov. edit. col. 420. ſic ſcribit: *Non loco movetur Deus, qui ſemper ubique eſt totus: ſed deſcendere dicitur, cum aliquid facit in terra, quod præter uſitatum naturæ curſum mirabiliter factum præſentiam quodammodo ejus oſtendat.* Vide etiam v. 7. Pſal. 17. Heb. 18. v. 10. Iſai. 64. v. 1. Sap. 18. v. 15. &c.

Deſcendere de cœlo Filius Dei dicitur, cum naturam humanam aſſumſit, quod ſine ulla mutatione loci factum. Joan. 3. v. 13. cap. 6. vv. 38. 42. 50.

Spiritus Sanctus *deſcendere etiam de cœlo* dicitur, cum in columbæ ſpecie ſuper Chriſto, dum baptizaretur, manifeſtavit ſe requieſcens, Matth. 3. v. 16. Marc. 1. v. 10. Luc. 3. v. 22. Joan. 1. vv. 32. 33.

Alia ratione Deus deſcenſurum ſe in Ægyptum cum Jacobo promiſit, nempe ut gratia ſua & patrocinio in via illa ipſi adeſſet, Gen. 46. v. 4. terra enim Chanaan, ex qua proficiſcebatur Jacob, editior eſt Ægypto.

EQUITATIO, qua innuitur,

1°. Glorioſa Dei operatio in cœlis, tempeſtatibus, &c. Deut. 33. v. 26. *Non eſt Deus alius, ut Deus rectiſſimi*, רֹכֵב *equitans*, vel *equitator*, Vulg. *aſcenſor cœli, auxiliator tuus*, &c. Vide etiam Pſal. 67. Heb. 68. v. 34.

2°. In exſequendis ſuis judiciis celeritas. Pſal. 17. Heb. 18. v. 11. וַיִּרְכַּב *& equitavit*, Vulg. *& aſcendit ſuper cherubim & volavit*, &c. Vide Iſai. 19. v. 1.

OCCURSUS, quo *vel* Dei manifeſtatio denotatur. Num. 23. v. 4. *Cumque abiiſſet* (Balaam) *velociter*, (al. *in clivum*,) *occurrit illi Dominus*, &c. h. e. illi ſeipſum manifeſtavit. Vide v. 16. *Vel* gratia & beneficentia. Iſai. 64. v. 5. *Occurriſti lætanti & facienti juſtitiam*, &c. h. e. favore tuo proſequutus es.

REVERSIO Deo tribuitur,

1°. In locum ſuum, eaque innuitur auxilii Divini ſubſtractio. Oſe. 5. v. 15. *Vadens revertar ad locum meum, donec deficiatis*, &c.

2°. In altum, qua in ſolium judiciarium conſcenſus, ſeu ipſum Dei judicium indicatur. Pſal. 7. v. 8. *Congregatio populorum circumdabit te: & propter hanc in altum regredere*, i. in ſolium, ſive ſuggeſtum.

3°. Ad pios, qua pœnarum ablatio, & gratiæ exhibitio ſignificatur. Pſal. 6. v. 5. *Revertere*, Vulg. *convertere, Domine, & eripe animam meam.* Vel, iterum eripe animam meam; cum enim duo verba ſeſe conſequuntur, prius ſæpe in adverbium tranſit. Vide tom. I. pag. 535. can. IV.

SURRECTIO, qua Divinum de magnis operibus exſequendis propoſitum innuitur; cum enim res vulgares perficit Deus, ſedere; cum vero magnas & inſolitas efficit, ſurgere dicitur. Num. 10. v. 35. *Surge, Domine, & diſſipentur inimici tui*, &c. Vide Pſal. 11. Heb. 12. v. 6. Pſal. 43. Heb. 44. v. 27. Pſal. 67. Heb. 68. v. 2. Pſal. 101. Heb. 102. v. 14. Iſai. 2. vv. 19. 21. cap. 33. v. 10. &c.

SUPERVENIRE hominem Spiritus Sanctus dicitur, cum ſingulari & mirabili ratione in eo & per eum operatur. Luc. 1. v. 35. *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.*

Act. 1. v. 8. *Sed accipietis virtutem ſupervenientis Spiritus Sancti in vos*, &c. quod Luc. 24. v. 49. dicitur *indui virtute ex alto.*

TRANSITIO, qua *vel* pœna Divinitus inflicta ſignificatur, Exod. 12. v. 12. *Et tranſibo per terram Ægypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum in terra Ægypti.* Vide v. 23. Amos 5. v. 17. *Vel* è contrario diſſimulatio, qua non punit. Amos. 7. v. 8. *Non adjiciam ultra* עֲבוֹר לוֹ, LXX. παρελθεῖν αὐτόν, *pertranſire eum*, populum Iſraëliticum. Vidé Mich. 7. v. 18. *Vel* denique cum parcit Deus, pœnaſque à populo ſuo avertit. Exod. 12. v. 13. *Et videbo ſanguinem, & tranſibo vos: & non erit in vobis plaga diſperdens*, &c. Vide Iſai. 31. v. 5.

VISITATIO denique, qua innuitur *tum*

gratia & beneficium exhibitum, Gen. 21. v. 1. *Viſitavit autem Dominus Saram, ſicut promiſerat*, &c. Vide Pſal. 64. Heb. 65. v. 10. Pſal. 105. Heb. 106. v. 4. Jerem. 29. v. 10. Luc. 19. v. 44. &c. *Tum* ira & ſupplicium inflictum, Exod. 34. v. 7. פֹּקֵד *viſitans*, Vulg. *qui reddis iniquitatem patrum filiis ac nepotibus in tertiam & quartam generationem.* Vide Pſal. 58. Heb. 59. v. 6. Iſai. 27. v. 1. Jerem. 6. v. 6. cap. 15. v. 3.

Non ſolum autem *locomotivæ* actiones, ſed & earum fines & effectus quidam Deo tribuuntur, ut:

Exploratio, quæ circumambulando perficitur, quaque Divina cura ac providentia innuitur. Ezech. 20. v. 6. *In die illa levavi manum meam pro eis*, (i. juravi) *ut educerem eos de terra Ægypti, in terram, quam* תַּרְתִּי *exploraveram eis.* Lxx. ἡτοίμασα, *præparaveram*, Vulg. *provideram.* Vide Num. 10. v. 33. ubi infinitivum לָתוּר *ad explorandum*, de arca fœderis uſurpatum, Lxx. κατασκέψασθαι, *ad providendum*, Vulg. *providens*, interpretantur.

Quæsitio, qua Dei voluntas ac deſiderium ſignificatur. Ezech. 22. v. 30. *Et quæſivi de eis virum, qui interponeret ſepem*, &c. id eſt, deſideravi. Vide Joan. 4. v. 23. Et quæſitionis effectus, nempe *inventio*, quæ *in bonam* & *in malam partem* accipitur.

In bonam, qua ſignificatur ſingularis Dei cura ac providentia. Pſal. 88. Heb. 89. v. 21. *Inveni David ſervum meum*, &c. h. e. elegi. Vide Act. 13. v. 22. Quo ſenſu etiam *quæſiviſſe* illum dicitur 1. Reg. 13. v. 14. *Non quaſi neſciat ubi ſit*, ſcribit Auguſt. l. 17. de Civit. Dei, cap. 6. tom. 7. nov. edit. col. 468. *ita Deus ſibi hominem quærit: ſed per hominem more hominum loquitur.... Quæret ſibi ergo, dixit,* [*pro eo, ac ſi diceret, quem ſuum eſſe jam novit, ſibi eſſe familiarem aliis oſtendet.*] Quæ uncinis includuntur, in editis habentur: at codd. mſſ. magno conſenſu præ ſe ferunt: *Quæret ſibi ergo, dixit, ſuum habebit.*

In malam, eaque innuitur ira Dei ac ſupplicium. Gen. 44. v. 16. *Deus invenit iniquitatem ſervorum tuorum*, &c. h. e. caſtigavit. Vide Pſal. 10. Heb. 21. v. 6. &c.

III. *Actio procreatrix Deo tributa.*

Generatio Deo tribuitur non æterna illa, qua Deus Pater ex ſubſtantia ſua ab æterno filium ſibi coæternum & conſubſtantialem genuit; hæc enim propria eſt, non metaphorica: ſed ſpiritualis & myſtica, qua populum ſuum & credentes gignere dicitur, cum dimiſſis peccatis, eos in filios, propter Chriſtum Salvatorem, adoptat. Pſal. 21. Heb. 22. v. 32. *Et annunciabunt cœli juſtitiam ejus populo, qui naſcetur, quem fecit Dominus.* Vide Joan. 1. v. 13. cap. 3. vv. 5. 6. Tit. 3. v. 5. 1. Pet. 1. vv. 3. 23. 1. Joan. 3. v. 9. Jacob. 1. v. 18. &c.

Interdum etiam in SS. Scripturis generatio Deo tribuitur reſpectu inanimatorum, ut: Job. 38. v. 28. *Quis eſt pluviæ pater, & quis genuit ſtillas roris?* Verſ. 29. *De cujus utero egreſſa eſt glacies? & gelu de cœlo quis genuit?* i. quis pluviam, ſtillas, rorem, glaciem, & gelu produxit, niſi ſolus Deus?

§. IV.

Adjuncta humana Deo tributa.

Adjuncta illa diſtingui poſſunt in *privativa* & in *poſitiva.*

Adjuncta privativa.

Ad adjuncta privativa pertinet, cum *impotentia efficiendi aliquid* Deo tribuitur, quaſi veritate, bonitate, & ſanctitate ſua prohibitus eſſet, ac veluti conſtrictus. Gen. 19. v. 22. *Feſtina, & ſalvare ibi; quia non potero quidquam, donec ingrediaris illuc,* &c. i. non potero delere urbem, antequam in tuto ſis collocatus; Deus enim te ex incendio eripere ac ſalvare decrevit. Sic loquitur ad Lot angelus legatione Dei fungens; vel, ut aliis placet, ipſe Dei Filius, qui ab Abrahamo digreſſus faciem ſuam verſus Sodomam direxerat.

Iſai. 1. v. 13. *Non poſſum* (ferre) *iniquitatem & cœtum*, h. e. iniquitatem cœtus veſtri; idque ob ſanctitatem meam, cui veſtra adverſatur iniquitas.

Huc referendum eſt Exod. 32. v. 10. *Dimitte me, ut iraſcatur furor meus contra eos, & deleam eos*, &c. Verba ſunt Dei Moſen alloquentis, quaſi fide ac precibus illius veluti alligatus & conſtrictus, populum delere non poſſet. Tantæ virtutis eſt deprecatio juſti apud Deum, Jac. 5. v. 16. Conf. Gen. 32. v. 28. Joſ. 10. vv. 12. 13. 14. Pſal. 105. Heb. 106. v. 23. Oſe. 12. v. 4. &c.

Ad hanc adjunctorum claſſem pertinet,

1°. Membrorum *luxatio* in homine, quæ Deo etiam ἀνθρωποπαθῶς tribuitur. Jerem. 6. v. 8. *Erudire, Jeruſalem, ne forte* תֵּקַע *luxetur anima mea à te*, i. *ne recedat*, Vulg. Vide etiam Ezech. 23. v. 18. eaque loquutione intima Dei cum fidelibus conjunctio indicatur.

2°. Morbi, ſive dolores, quibus peccatorum pœnæ notantur, quaſque pro nobis pertulit Chriſtus. Iſai. 53. v. 4. *Vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portavit.* Vide etiam v. 10.

3°. Peſtis, ſive mors, aut exciſio, à quibus deſcribit ſe Chriſtus. Oſe. 13. v. 14. אֱהִי דְבָרֶיךָ מָוֶת אֱהִי קָטָבְךָ שְׁאוֹל *ero peſtes tuæ, ô mors: ero exciſio tua, ô inferne.* Lxx. ποῦ ἡ δίκη σου, θάνατε; ποῦ τὸ κέντρον σου, ᾅδη; *ubi eſt cauſa tua, ô mors? ubi eſt aculeus tuus, ô inferne?* Apoſt. 1. Cor. cap. 15. v. 55. ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου, ᾅδη, τὸ νῖκος; *ubi eſt, mors, ſtimulus tuus? ubi eſt, inferne, victoria tua?* Vel, ut habent quidam manuſcripti codices, quos vide apud D. Mill. pag. 399. ποῦ σου, θάνατε, τὸ νῖκος; ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; Vulg. interp. Lat. *ubi eſt, mors, victoria tua? ubi eſt, mors, ſtimulus tuus?* Aq. & V^a. edit. ποῦ εἰσιν οἱ λόγοι σου, *ubi ſunt ſermones tui*, pluralem numerum דְּבָרִים accipiebant à ſing. דָּבָר *ſermo*, non à דֶּבֶר *peſtis, perditio*, &c. Vulg. *Ero mors tua, ô mors: morſus tuus ero, inferne.* Lxx. Aq. & V^a. edit. qui cum interrogatione interpretantur ποῦ, *ubi?* in ſuis codicibus legebant אַיֵּה pro אֱהִי tranſpoſitis literis ה & י. Chriſtus autem mortem deſtruxit, cum ut Sacerdos & victima; Heb. 2. v. 14. *Ut per mortem deſtrueret eum, qui habebat mortis imperium, id eſt, Diabolum.* Tum ut propheta, 2. Tim. 1. v. 10. *Qui deſtruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam & incorruptionem per Evangelium.* Denique ut rex potentiſſimus, qui Eccleſiam ſuam defendit ut *portæ inferi non prævaleant adverſus eam*, Matth. 16. v. 18.

Adjuncta poſitiva.

Adjuncta poſitiva diſtingui quoque poſſunt in *interna* & *externa*. Interna ſunt, reſpectus & ſtatus hominum diverſi, qui Deo affinguntur; unde dicitur

Agricola, i. ſynecdochice vinitor, Joan. 15. v. 1. *Ego ſum vitis vera, & pater meus agricola eſt*, ſive vinitor, &c. Vide Iſai. 5. & Matth. 20. quibus in capitibus comparationis ratio fuſius explicatur.

Artifex, Prov. 8. v. 30. *Cum eo* (Deo) *eram* אָמוֹן *artifex*, Lxx. ἁρμόζουσα, Vulg. *componens.* Sic loquitur de ſeipſa Sapientia æterna, Dei filius, *per quem omnia facta ſunt, & ſine quo factum eſt nihil, quod factum eſt*, Joan. 1. v. 3. Unde in *Bereſchith rabba* אָמוֹן dicitur *organum artificii Dei benedicti.* Aq. τιθηνουμένη *nutritia*, artis ſcilicet, h. e. in arte peritiſſima. Sym. Theod. ἐστηριγμένη, *firmata*, vel *firmans.* Quæ omnia ſignificata à rad. אָמַן proficiſcuntur. Heb. 11. v. 10. Dicitur Deus τεχνίτης καὶ δημιουργὸς, *artifex* & *conditor* civitatis fundamenta habentis, i. vitæ æternæ, ſive gaudii cœleſtis cauſa, fons, & auctor.

Bellator, Exod. 15. v. 3. *Dominus* אִישׁ מִלְחָמָה *vir belli*, ſive *bellator*, &c. quia prælia moderatur; & quem vult victorem efficit. Confer Pſal. 45. Heb. 46. & Pſal. 75. Heb. 76.

Consiliarius, ita Chriſtus vocatur Iſai. 9. v. 6. *tum* ob ſapientiſſimum ſalutis noſtræ reparandæ decretum ſive propoſitum, quod in Chriſto Jeſu ante tempora ſæcularia diſpoſitum eſt, 2. Tim. 1. v. 9. *tum* ob ſanctiſſimum officium in voluntatis Divinæ ad ſalutem patefactione, & obedientia Patri præſtita, &c. *tum* denique quod nobis conſilia & præcepta, ſimulque & media ad æternam

ſalutem adipiſcendam neceſſaria dederit.

MEDICUS, quia ex omnibus periculis ac malis cum animarum, tum corporum, in ſe confiſos liberat. Exod. 15. v. 26. *Si audieris vocem Domini Dei tui.... cunctum languorem, quem poſui in Ægypto, non inducam ſuper te; ego enim Dominus medicus tuus.* Vide etiam Pſal. 146. Heb. 147. v. 3. &c. Id muneris Chriſto ob ſanationis ſpiritualis beneficium peculiariter tribuitur, Matth. 9. v. 12. Marc. 2. v. 17. Conf. Iſai. 61. v. 1.

PASTOR, Pſal. 22. Heb. 23. v. 1. *Dominus* (eſt) יְיָ *paſtor meus*, &c. Lxx. *Κύριος ποιμαίνει με*, *Dominus paſcit me*, &c. Vulg. Lat. eodem ſenſu, *Dominus regit me.* Speciali ratione ob Salvatoris officium, *Paſtoris* nomen & actiones Chriſto tribuuntur, Ezech. 34. v. 23. *Et ſuſcitabo ſuper eas* (oves) *paſtorem unum, qui paſcat eas*, &c. Vide c. 37. v. 24. Mich. 5. v. 3. cap. 7. v. 14. Zach. 13. v. 7. Joan. 10. v. 11. Heb. 13. v. 20. 1. Pet. 2. v. 25. cap. 5. v. 4. &c.

PATER, qua appellatione conſolationis & gaudii pleniſſima, præpotentis Dei affectus erga homines declaratur. Deut. 32. v. 6. *Nunquid non ipſe* (Deus) *eſt pater tuus*, &c. Vide Pſal. 67. Heb. 68. v. 6. Iſai. 64. v. 8. Matth. 6. vv. 1. 6. 8. 9. Rom. 8. v. 15. &c.

Pater æternitatis dicitur Chriſtus, Iſai. 9. v. 6. quia electos in beata æternitate glorificat, unde eleganter Lxx. verterunt: *πατὴρ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος*, Vulg. *pater futuri ſæculi.* Quæ verba non habentur quidem in edit. Vaticana: ſed leguntur in mſ. Alexand. editt. Ald. & Complut. apud Euſeb. lib. 7. & 9. Demonſt. Evang. & in Miſſa Nativ. Domini. In Divinis autem officiis, Vetus Latina editio ad Lxx. adornata ſervata eſt. Quare dubium non eſt, quin & in Lxx. verſione illa verba exſtiterint, ſicuti in Hebræo leguntur, niſi quod Lxx. ad ſenſum complendum vocem *μέλλοντος* *futuri* addiderint; quod nonnunquam ab eis factum jam monuimus.

PRIMOGENITUS vocatur Chriſtus, qua voce maxima ejus potentia, dignitas, præſtantia, &c. ſignificatur; deſumta enim eſt iſta loquutio ex nobilitate & præſtantia juris primogenitorum. Pſal. 88. Heb. 89. v. 28. *Et ego primogenitum ponam illum, excelſum præ regibus terræ.* Vide Coloſſ. 1. vv. 15. 18. Apoc. 1. v. 5.

PRINCEPS, REX, DUX, Deus & Chriſtus ad Majeſtatem, & cœleſte dominium ejus denotandum ſæpius vocatur. Vide Iſai. 9. v. 6. cap. 32. v. 1. cap. 33. v. 22. cap. 55. v. 4. &c. Item

SPONSUS, Matth. 9. v. 15. c. 25. v. 1. Marc. 2. v. 19. Luc. 5. v. 34. Joan. 3. v. 39. Atque ita Chriſtus vocatur multas ob cauſas, maxime vero ob ineffabilem erga Eccleſiam ſuam amorem, quam ſpiritualiter ſibi deſponſavit. Oſe. 2. v. 19. *Et ſponſabo te mihi in ſempiternum, & ſponſabo te mihi in juſtitia*, &c. Verſ. 20. *Et ſponſabo te mihi in fide, & ſcies quia ego Dominus.* Vide etiam Epheſ. 5. v. 26. ſeqq. &c.

TESTIS dicitur Chriſtus, Iſai. 43. v. 10. *Vos teſtes mei, dicit Dominus, & ſervus meus, quem elegi*, &c. h. e. & ſervus meus Chriſtus teſtificabitur. Vide c. 55. v. 4. Apoc. 1. v. 5. cap. 3. v. 14. Id autem nominis ei tribuitur, tum quia certiſſima ratione veritatem cœleſtem nobis protulit ac teſtatus eſt, Joan. 18. v. 37. tum quia omnia de ſe per Prophetas prædicta accuratiſſime complevit, Joan. 1. v. 17. &c.

Adjuncta externa ſunt vel *inſeparabilia*, vel *ſeparabilia.* Inſeparabilia ſunt *locus* & *tempus.* Utrumque Deo *illocali* & æterno *ἀνθρωποπαθῶς* tribuitur; ac 1°. quidem locus *in genere*, & *in ſpecie.*

In genere, cœlum dicitur LOCUS SANCTITATIS EJUS, Pſal. 23. Heb. 24. v. 3. *Quis aſcendet in montem Domini, aut quis ſtabit in loco ſanctitatis*, Vulg. *ſancto ejus*, h. e. in cœlo, in quo habitationem Dei Scriptura conſtituit; non quod illic incluſus ſit; ubique enim præſens eſt, & omnia ut locus complectitur, & omnem ipſe locum implet, unde à Rabbinis appellatur מקום *locus:* ſed ut amplior ejus majeſtas & gloria denotetur. Sicut enim terrenis regibus inter ſubditos altior ſedes tribuitur, ut omnibus conſpicui ſint ac venerabiles: ita cum inter corporea loca, non ſit in humanis oculis locus cœlo altior,

altior, in eo Deum regem regum & Dominum dominantium collocamus. Alii tamen per *montem Domini* intelligunt montem Sion, & per *locum ſanctitatis ejus*, Tabernaculum vel Templum; & myſtice Eccleſiam.

Egredi e loco suo dicitur Deus, cum inſigni aliquo opere præſentiam ſuam manifeſtat. Iſai. 26. v. 21. *Ecce enim Dominus egredietur de loco ſuo, ut viſitet iniquitatem habitatoris terræ, contra eum.* Vide etiam Mich. 1. v. 3.

Reverti ad locum suum, cum gratiæ ſuæ beneficium ſubſtrahit, vide ſupra pag. 85. col. 2.

In ſpecie,

Sedes, Solium, ſeu Thronus Deo tribuitur, quo majeſtas, ſublimitas, & auctoritas ejus excellentiſſima ſignificatur. Pſal. 9. v. 8. *Paravit in judicio*, ſive *ad judicandum*, *thronum ſuum*, &c. Vide etiam Pſal. 10. Heb. 11. v. 4. Pſal. 46. Heb. 47. v. 9. Iſai. 66. v. 1. Matth. 5. v. 34.

Jerem. 14. v. 21. *Ne des nos in opprobrium*, *propter nomen tuum*, אַל־תְּנַבֵּל כִּסֵּא כְבוֹדֶךָ *ne vilipendas*, vel *dejicias ſolium gloriæ tuæ*. Lxx. *μὴ ἀπολέσῃς θρόνον δόξης σου*, *ne perdas thronum gloriæ tuæ*, i. Judæam, quæ eſt regnum tuum, & in qua peculiari ratione, gratiæ & potentiæ tuæ præſentiam oſtendis. Vel Templum tuum, in quo tanquam in ſolio reſides; *omnis enim locus, quem Deus ad manifeſtationem ſplendoris & gloriæ ſuæ deſtinavit, vocatur* כִּסֵּא, inquit R. Maimonides in More Nevochim, parte prima, cap. 9. Sic Chriſto Servatori thronus, vel ſedes, aut ſolium aſſignatur, quod Divinum ejus regnum ac imperium denotat. Pſal. 44. Heb. 45. v. 7. *Sedes tua, Deus, in ſæculum ſæculi*, &c. Vide etiam Iſai. 16. v. 5. Matth. 19. v. 28. Heb. 1. v. 8. c. 4. v. 16. c. 8. v. 1. &c.

Scabellum pedum Deo tribuitur, quo ſignificatur,

1°. Terra, ejuſque in ea, ut infima mundi parte, præſentiſſimi immenſitas. Iſai. 66. v. 1. *Cœlum ſedes mea, terra autem ſcabellum pedum meorum*, &c. Vide etiam Matth. 5. v. 35.

2°. Arca fœderis, in qua ſpeciali revelatione ſuam ſe præſentiam declaraturum promiſit Deus. 1. Paral. 28. v. 2. *Cogitavi* (inquit David) *ut ædificarem domum, in qua requieſceret arca fœderis Domini, & ſcabellum pedum Dei noſtri*, hoc eſt, in qua requieſceret arca, quæ eſt ſcabellum pedum Dei noſtri. Vide quoque Pſal. 98. Heb. 99. v. 5. Pſal. 131. Heb. 132. v. 7. Thren. 2. v. 1. Chriſto quoque tribuitur ſcabellum, Pſal. 109. Heb. 110. v. 2. *Donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum*, qua phraſi innuitur omnimoda hoſtium Chriſti ſubjectio. Vide inſuper 1. Cor. 15. v. 25. Heb. 1. v. 13. Sic *omnia ſub pedibus ejus ſubjecta* dicuntur, Pſal. 8. v. 7. Epheſ. 1. v. 22. Heb. 2. v. 8. &c.

Non ſolum autem *locus* Deo tribuitur, verum etiam *locatio*, ſive ſitus localis. Hinc dicitur

Stare e longinquo, vel longe recedere, quo indicatur Divini auxilii dilatio. Metaphora ab hominibus ſumitur, qui, cum longe abſunt, manus auxiliares porrigere nequeunt. Pſal. 9. v. 22. Heb. 10. v. 1. *Ut quid, Domine*, תַּעֲמֹד בְּרָחוֹק *ſtas in*, vel *è longinquo?* Vulg. *Ut quid, Domine, receſſiſti longe?*

Stare ad dexteram, eſt ope ac favore potenter defendere. Pſal. 15. Heb. 16. v. 8. *Quoniam à dextris eſt mihi* (Deus), *ne commovear.* Vide etiam Act. 2. v. 25.

Sedere dicitur Deus, quo ejus imperium, judiciique Divini exercitium in peculiaribus actis ſignificantur. Pſal. 28. Heb. 29. v. 10. *Et ſedebit Dominus in æternum.* Atque ita intelligenda ſunt alia Scripturæ loca, in quibus ſolium ei tribuitur. Vide col. præced. ad voces, Sedes, solium, thronus.

Sedere super Cherubim (arcæ) dicitur, ob peculiarem præſentiæ ſuæ eo in loco manifeſtationem. Pſal. 79. Heb. 80. v. 2. *Qui ſedes ſuper Cherubim, manifeſtare coram Ephraim, Benjamin & Manaſſe.* Vide Pſal. 98. Heb. 99. v. 1. &c.

Sedere ſuper orbem, vel *gyrum terræ*, ob majeſtatem & gloriam terrena omnia longiſſime ſuperantem. Iſai. 40. v. 22. *Qui ſedet ſuper gyrum terræ, & habitatores ejus ſunt ſicut locuſtæ*, &c.

Habitare denique dicitur Deus *in ex-*

celſis, in Sion, in Eccleſia, in contritis cordibus, &c. qua loquutione gratioſæ ejus præſentiæ manifeſtatio, actio, defenſio, illuminatio, conſolatio, ſalvatio, &c. intelligitur. Vide Pſal. 67. Heb. 68. v. 17. Pſal. 131. Heb. 132. vv. 13. 14. Pſal. 134. Heb. 135. v. 21. Iſai. 57. v. 15. Ezech. 37. v. 27. Joan. 14. v. 23. 2. Cor. 6. v. 16. &c. Valde emphaticum eſt illud Apoſt. 2. Cor. 12. v. 9. *ἵνα ἐπισκηνώσῃ, ut inhabitet in me virtus Chriſti*, h. e. ut in me, tanquam in tabernaculo, habitet virtus, ſeu gratia Chriſti.

Huc referendum, cum *Spiritus Sanctus requieſcere ſuper aliquo* dicitur, quo donorum ejus largitio, & operatio innuitur. Vide Num. 11. vv. 25. 26. 4. Reg. 2. v. 15. Si de Chriſto agatur, ut Iſai. 11. v. 1. cap. 61. v. 1. tota Spiritus Sancti, ac donorum ejus plenitudo intelligitur, quæ Servatori noſtro ſecundum humanitatem communicata eſt, Pſal. 44. Heb. 45. v. 8. Joan. 3. v. 4. & cujus viſibile ſymbolum fuit manſio Spiritus Sancti ſuper eo in ſpecie columbæ, Matth. 3. v. 16. &c.

TEMPUS in Scripturis Deo aſſignatur, quo ejus æternitas intelligitur. Seu Dei æternitas quandoque à nominibus & differentiis temporis deſcribitur. Unde ipſi tribuuntur

ANNI, qui tamen ita deſcribuntur, ut ſint in generationem & generationem, nec deficiant. Pſal. 101. Heb. 102. v. 25. *In generationem & generationem anni tui.* Verſ. 28. *Tu autem ipſe es, & anni tui non deficient.* Lxx. *Σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ*, Vulg. Lat. *Tu autem idem ipſe es*, &c. Conf. Heb. 1. v. 12. Sive quod *numerus eorum ſit inæſtimabilis*, Job. 36. v. 26.

DIES, Dan. 7. v. 9. *Aſpiciebam donec throni poſiti ſunt, & antiquus dierum ſedit*, qui *dies æternitatis* dicuntur, Mich. 5. v. 1. 2. Pet. 3. v. 18.

Interdum duæ vel tres temporis differentiæ conjunguntur, ut æternitas initio, intermiſſione, & termino carens exprimatur. Heb. 13. v. 8. *Jeſus Chriſtus heri, & hodie, & ipſe in ſæcula*, i. ab æterno & in æternum.

Apoc. 1. v. 4. *Gratia vobis & pax ab eo, qui eſt, qui erat, & qui venturus eſt*, i. qui æternus eſt Deus. Verſ. 8. *Ego ſum α. & ω*, id eſt, *principium & finis*, ut ibidem explicatur; ſive principium ſine principio, & finis ſine fine; h. e. abſolute æternus. Vide etiam cap. 21. v. 6. c. 22. v. 13.

Huc etiam pertinet, cum verbis *futurum tempus* reſpicientibus, Scriptura de Deo utitur, cum in Divina æternitate nec præteritum, nec futurum proprie ſit; ſed omnia ſint præſentia. Pſal. 138. Heb. 139. v. 2. *Intellexiſti cogitationes meas de longe*, &c. i. longe antequam in anima mea formarentur. Conf. v. 4. Sic Deus præſcire dicitur, Rom. 8. v. 29. *Nam quos præſcivit & prædeſtinavit conformes fieri imaginis filii ſui*, &c. Non quod futurum tempus Deo proprie competat, in quem ut loci, ſic temporis conditio nulla cadit; ſed quia ſic Scriptura de Deo ob intellectus noſtri imbecillitatem loquitur. Vide etiam cap. 11. v. 2. 1. Pet. 1. v. 2. & 20.

Adjuncta ſeparabilia varia ſunt, quorum nonnulla tantum eo loci recenſebimus, quibus cognitis, cetera facile intelligentur.

ARMA Deo tribuuntur, quibus iræ ejus & vindictæ operatio innuitur. Pſal. 34. Heb. 35. v. 2. *Apprehende arma & ſcutum, & exſurge in adjutorium mihi.* Vide Iſai. 59. vv. 17. 18. Sap. 5. v. 18. ſeqq. &c.

Jerem. 51. v. 20. Rex, ſive populus Babylonis, dicitur מַפֵּץ *malleus diſpergens, & inſtrumenta bellica*; quia per eum varias terras deſolavit Deus. מַפֵּץ־אַתָּה לִי כְּלֵי מִלְחָמָה *malleus diſpergens*, ſive *veruтus fuiſti mihi; vaſa*, vel *inſtrumenta bellica*, &c. Lxx. *διασκορπίζεις σύ μοι σκεύη πολέμου, diſpergis tu mihi vaſa belli*, &c. Vulg. *Collidis tu mihi vaſa belli*, &c. vocem מַפֵּץ, ut participium hiphil acceperunt.

In ſpecie autem ex armis Deo aſſignantur

ARCUS & NERVI, ſive FUNES, arcuum ſcilicet. Thren. 2. v. 4. *Tetendit arcum ſuum quaſi inimicus*, &c. Vide c. 3. v. 12.

Pſal. 20. Heb. 21. v. 13. *Quoniam pones eos dorſum*, בְּמֵיתָרֶיךָ *in funibus tuis præparabis ſuper facies eorum.* Aq. *ἐν τοῖς κάλοις σου ἑτοιμάσεις ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, in funibus tuis firmabis ſuper*, vel *contra faciem eorum.* Sym. *ἐν καταλειπομένοις σου ἑδράσεις κατὰ προσώπου αὐτῶν, reliquiis tuis firmabis ad facies eorum.* Lxx. ἐν

Digitized by Google

τοῖς ἐγκαταλοίποις σου ἑτοιμάσεις τὸ πρόσωπον αὐτῶν, Vulg. Lat. *in reliquiis tuis præparabis vultum eorum.* Vox Hebræa מֵיתְרֵיהֶם ſignificare poteſt & *reliquias*, & *nervos*, ſive *funes*. Optime omnium S. Hieron. *funes tuos firmabis contra facies eorum.*

Habac. 3. v. 9. עֶרְיָה תֵעוֹר קַשְׁתֶּךָ *nudatione nudabitur arcus tuus.* Sic interpretantur recentiores, qui vocem תֵּעוֹר deducunt à verbo עָרָה, ſed in forma quieſc. Aiin ו in niphal. At Lxx. *ἐντείνων ἐνέτεινας τόξον σου*, *intendens intendiſti arcum tuum.* Vulg. eodem ſenſu, *ſuſcitans ſuſcitabis arcum tuum.* Legebant עֶרְיָה תְעוֹרֵר à rad. עוּר *evigilavit*, *excitavit*, *ſuſcitavit*, &c. Vox tamen עֶרְיָה formam habet ab עָרָה *nudatus eſt*; illa enim verba, & quieſcentia Aiin ו, ſuam interdum formam commutant.

SAGITTÆ, quibus magnæ & improviſæ calamitates divinitus immiſſæ ſignificantur. Deut. 32. v. 23. *Congregabo ſuper eos mala, & ſagittas meas complebo in eis*, h. e. nullum erit calamitatum genus, quo eos non affligam. Vide etiam v. 42. Job. 6. v. 4. Pſal. 37. Heb. 38. v. 3. Pſal. 63. Heb. 64. v. 8. Zach. 9. v. 14. Thren. 3. v. 13.

Specialius *ſagittæ* Dei dicuntur fulmina & grandines. Pſal. 17. Heb. 18. v. 15. *Miſit ſagittas ſuas, & diſſipavit eos, fulgura multiplicavit*, vel *jaculatus eſt, & conturbavit eos*; ubi prius hemiſtichium in poſteriori repetitur, ut ſæpe fit in Pſalmis. Vide inſuper Pſal. 143. Heb. 144. v. 6. Habac. 3. v. 11.

Quandoque etiam Verbi Evangelici Divina vis in piis ſalvandis, & impiis judicandis condemnandiſque, voce *ſagittarum*, ſignificatur. Vide Pſal. 44. Heb. 45. v. 6. Iſai. 49. v. 2. Conf. Joan. 12. vv. 47. 48. 2. Cor. 2. vv. 15. 16.

GLADIUS & FRAMEA, iræ ac vindictæ Divinæ index & ſymbolum. Deut. 32. v. 41. *Si acuero ut fulgur gladium meum . . . reddam ultionem hoſtibus meis*, &c. Vide Jud. 7. v. 20. Pſal. 16. Heb. 17. v. 13. Iſai. 27. v. 1. cap. 34. vv. 5. 6. &c.

Pſal. 34. Heb. 35. v. 3. *Effunde frameam*, וּסְגֹר *& conclude adverſus eos, qui perſequuntur me*, &c. Aq. Symm. Theod. Vª. edit. *γύμνωσον λόγχην, καὶ προσφραξον ἐξ ἐναντίας τῶν καταδιωκόντων με*, *nuda lanceam, & circumvalla ex adverſo perſequentium me.* S. Hieron. *Evagina gladium, & præoccupa ex adverſo perſequentem me*, pro רֹדְפָי, legebat רֹדְפִי in ſing. numero. Vox itaque סְגֹר, ſecundum veteres illos interpretes, verbi סָגַר imperativus eſt, non gladii genus *σάγαρις*, *acinaces*, ut vult Glaſſius & quidam recentiores. Neque accentus *Tiphbhá* eorum ſententiæ favet, cum non ſemper diſtinguat.

HASTA FULGURANS Deo tribuitur, qua, ſicut *ſagittis*, de quibus ſupra, ſignificantur lapides grandinis cum fragore, tonitribus, & fulgetris immiſſi. Habac. 3. v. 11. *Ibunt in ſplendore fulgurantis haſtæ tuæ.* Vide hiſtoriam hanc Joſue 10. v. 11. & ſeqq.

SCUTUM & CLYPEUS ſæpe dicitur Deus, cum homines protegit, omneſque hoſtium impetus inſtar clypei excipit, & avertit. Gen. 15. v. 1. *Noli timere, Abram, ego ſum* מָגֵן לָךְ *clypeus tuus*, i. *protector tuus*, ut optime interpretatur Vulg. Vide Deut. 33. v. 29. Pſal. 3. v. 4. Pſal. 17. Heb. 18. v. 3. Pſal. 27. Heb. 28. v. 7. &c.

Pſal. 83. Heb. 84. v. 12. כִּי שֶׁמֶשׁ וּמָגֵן יְהוָה אֱלֹהִים Aq. *ὅτι ἥλιος καὶ θυρεὸς κύριος ὁ θεός*, S. Hieron. *quia ſol & ſcutum Dominus Deus.* Vª. edit. *ὅτι ἥλιος καὶ σκεπαστὴς κύριος ὁ θεός*, *quia ſol & protector Dominus Deus.* Sym. *ὅτι ἥλιος*, &c. *quia ſol*, &c. ut Vª. editio. Lxx. & Theod. *ὅτι ἔλεον καὶ ἀλήθειαν ἀγαπᾷ κύριος ὁ θεός*, *quia miſericordiam & veritatem diligit Dominus Deus*, Hic librarii mendum eſt, qui pro *ἥλιον*, ut interpretantur Aq. Symm. Vª. edit. & ipſe etiam Theod. in quibuſdam mſſ. codicibus, ſcripſit *ἔλεον*; cumque librarius alter animadverteret voces *ἔλεον* & *θυρεὸν* non bene inter ſe cohærere, pro ultima dictione *θυρεὸν*, repoſuit *ἀλήθειαν*, & verbum *ἀγαπᾷ* ad ſenſum pleniorem, ut ipſi videbatur, efficiendum, adjecit; ſicque nata eſt phraſis: *ἔλεον καὶ ἀλήθειαν ἀγαπᾷ κύριος ὁ θεός*, *miſericordiam & veritatem diligit Dominus Deus.* Miſericordia autem & veritas ſæpe in Scripturis conjunguntur.

ARRHA, ſive ARRHABO, aut PIGNUS, vocatur Spiritus Sanctus, quo dato, confir-

mantur promiſſiones à Deo factæ; is enim benevolentiæ Divinæ pignus eſt, & felicitatis æternæ in electis arrhabo. 2. Cor. 1. v. 22. *Qui* (Deus) *& ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.* Vide cap. 5. v. 5. Epheſ. 1. v. 14.

CALIX Deo tribuitur, quo afflictiones ab eo immiſſæ ſignificantur. Pſal. 74. Heb. 75. v. 9. *Quia calix in manu Domini, vini meri plenus mixto.... veruntamen fæx ejus non eſt exinanita, bibent omnes peccatores terræ.* Vel, ut S. Hieron. veritatem Hebraicam ſequutus, *veruntamen fæces ejus epotabunt bibentes omnes impii terræ.* Vide etiam Iſai. 51. vv. 17. 22.

CURRUS Deo tribuuntur, quibus declaratur,

1°. Divina ejus potentia. Habac. 3. v. 8. *Qui aſcendes ſuper equos tuos, & currus tui,* Vulg. *quadrigæ tuæ, ſalvatio.*

2°. Miniſtrantium angelorum myriades denotantur. Pſal. 67. Heb. 68. v. 18. *Currus Dei duæ myriades, millia iterationis*, hoc eſt, iterata, ſive duplicata; numerus finitus pro infinito. Lxx. *τὸ ἅρμα τοῦ Θεοῦ μυριοπλάσιον, χιλιάδες εὐθηνούντων*, *currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium*, Symm. *ὄχησις τοῦ Θεοῦ μυριάδων, χιλιάδες ἠχούντων*, *currus Dei myriadum, millia ſonantium*, ſeu *reſonantium.* S. Hieron. *Currus Dei innumerabilis, millia abundantium.* Is & Lxx. in ſuo exemplari legiſſe videntur שַׁאֲנָן *tranquillus felix, abundans*, & forte etiam *tranquillitas, proſperitas, abundantia*, &c. pro שִׁנְאָן *iteratio*, formæ בִּנְיָן *ædificium*; ſed tertia radicali ה mutata in א loco (י) in שִׁנְאָן, pro שִׁנְיָן. Senſus itaque ſecundum Lxx. & S. Hieron. is eſt: currus Dei componitur ex myriadibus, multiſque millibus abundantium, pace ſcilicet vel gaudio, i. innumerabili angelorum multitudine, qua ſtipatus in monte Sinaï apparuit. Neque Symmachus aliter hunc verſum intellexiſſe videtur, qui vocem שִׁנְאָן tranſtulit *ἠχούντων reſonantium*, præ gaudio ſcilicet; quare Lat. reddidit *lætantium.* Vero itaque ſimile eſt in textu Hebræo lectum olim fuiſſe cum literarum metatheſi שַׁאֲנָן *proſperitas, abundantia*, &c. pro שִׁנְאָן *iteratio.*

ORBITÆ etiam Deo tribuuntur, quibus nubes ſignificantur. Pſal. 64. Heb. 65. v. 12. *Et orbitæ tuæ ſtillabunt pinguedinem*, i. nubes, quæ ſunt currus tui orbitæ, ſtillabunt pluviam, quæ terram fœcundabit. Lxx. ſenſum duntaxat reddiderunt, *καὶ τὰ πεδία σου πλησθήσονται πιότητος*, *& campi tui replebuntur ubertate.* Conf. Pſal. 17. Heb. 18. vv. 11. 12. Pſal. 103. Heb. 104. v. 3. Iſai. 19. v. 1.

DIVITIÆ Deo tribuuntur, quibus Divinæ majeſtatis, gloriæ, miſericordiæ, gratiæque abundantia intelligitur. Prov. 8. v. 18. *Mecum ſunt divitiæ, & gloria*, &c. Vide Rom. 2. v. 4. c. 9. v. 23. c. 10. v. 12. c. 11. v. 33. 2. Cor. 8. v. 9. Eph. 1. vv. 7. 8. 18. c. 2. vv. 4. 7. c. 3. vv. 8. 16. Col. 1. v. 27. Philip. 4. v. 19.

FENESTRÆ Dei habitaculo, quod cœlum in Scripturis dicitur, tribuuntur, ex quibus Deus proſpiciens, bona vel mala hominibus porrigit, illa faciendo, hæc non prohibendo. Gen. 7. v. 11. *Rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, &* אֲרֻבֹּת Lxx. *καταῤῥάκται*, Vulg. *cataractæ*, Aq. Sym. *αἱ θυρίδες*, *feneſtræ cœli apertæ ſunt.* Vide cap. 8. v. 2. 4. Reg. 7. v. 2. Iſai. 24. v. 18. Malach. 3. v. 18. Proſpectum Dei de cœlis quod attinet, confer Deut. 26. v. 15. Pſal. 13. Heb. 14. v. 2. Pſal. 101. Heb. 102. v. 20. Thren. 3. vv. 8. 50.

FURNUS, ſive CAMINUS, quo Divina vindicta innuitur. Iſai. 31. v. 9. *Dixit Dominus, cujus ignis eſt in Sion, &* תַנּוּר *furnus*, Vulg. *caminus ejus in Jeruſalem.* Confer c. 30. vv. 30. 33. Pſal. 20. Heb. 21. vv. 9. 10. Sunt tamen qui hoc de altari jugiter ardente intelligant.

HÆREDITAS Deo tribuitur, dum de populo & terra Iſraël dicitur, quod ſit *hæreditas Domini*; eaque loquutione amor ipſius & ſingularis cura ſeu providentia innuitur. Deut. 32. v. 9. *Pars autem Domini, populus ejus; Jacob funiculus hæreditatis ejus.* Vide etiam Jerem. 2. v. 7. cap. 12. vv. 7. 8. c. 16. v. 18. &c.

Heb. 1. v. 2. Chriſtus dicitur *hæres univerſorum*, quia omnia ipſi à Patre ſuo tradita ſunt, Matth. 11. v. 27.

LIBER Deo tribuitur, quo accuratiſſima ejus ſcientia ac providentia denotatur; idque vel *in genere*, vel *in ſpecie.*

In genere, Pſal. 138. Heb. 139. v. 16. *In*

libro tuo omnes, vel *omnia ſcribentur*, &c.

In ſpecie, notaturque providentia ſpecialis, quæ Eccleſiam & credentes attinet. Malach. 3. v. 16. *Et ſcriptus eſt liber monumenti coram eo* (Deo) *timentibus Dominum*, *& cogitantibus nomen ejus*.

Huc pertinet *liber vitæ*, de quo interdum in Scripturis fit mentio, quique nihil aliud eſt, quam ſingularis illa ſalvandorum cognitio, de qua 2. Tim. 2. v. 19. *Cognovit Dominus, qui ſunt ejus*.

Iſai. 4. v. 3. *Omnis, qui relictus fuerit in Sion ... ſanctus vocabitur; omnis, qui ſcriptus in vita*, vel *ad vitam in Jeruſalem*. Vide Dan. 12. v. 1. Pſal. 68. Heb. 69. v. 29. Luc. 10. v. 20. Philipp. 4. v. 3. Apoc. 3. v. 5. c. 13. v. 8. c. 17. v. 8. c. 20. vv. 12. 15. c. 21. v. 27.

Deleri ex libro vitæ, non ſolum reprobationem æternam ſignificat, ſed etiam interdum mortem temporalem. Exod. 32. v. 32. *Aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti*. Vide v. 33. Confer etiam Num. 11. v. 15. & quæ ſuperius diximus, pag. 81. col. 2.

OLEUM Deo tribuitur, quo Spiritus Sanctus cum ſuis donis intelligitur. Pſal. 44. Heb. 45. v. 8. *Propterea unxit te Deus* (ô Chriſte) *Deus tuus, oleo lætitiæ præ conſortibus tuis*, i. Spiritus Sancti muneribus, quæ animam lætificant, cumulavit te. Vide etiam Heb. 1. v. 9. Cant. 1. v. 3. & confer Iſai. 61. v. 1. Joan. 3. v. 34. Act. 10. v. 38. &c.

PANIS Deo tribuitur, quo ſacrificia innuuntur. Num. 28. v. 2. *Oblationem meam, panem meum .... cuſtodietis, ut offeratis mihi in tempore ſtatuto ſuo*. Quid ſit autem panis ille, quem Deus ſibi offerri præcepit, declaratur v. 3. & ſeqq. *Hæc ſunt ſacrificia, quæ offerre debetis; agnos anniculos immaculatos duos*, &c. Sacrificia autem Deus vocat » panem ſuum, more hominum; quod ſicut homines carnibus, vino, oleo, panibus, &c. potiſſimum veſcuntur, & delectantur: ita & Deus illa in ſacrificiis ſuis » habere voluit, non quod illis, ut homo, » veſceretur, ac delectaretur; ſed quod » ipſi grata eſſent propter aliud, nempe ob » fidem in dilectum filium ſuum, qui per » omnia ſacrificia adumbrabatur. Ita Vatabl. comment. in h. l. Confer verſum 24.

Joan. 6. v. 35. & ſæpius in hoc capite, Chriſtus dicitur *panis vitæ*, quia iis, qui eum in SS. Euchariſtiæ Sacramento digne recipiunt, vitam æternam confert.

SIGILLUM, ſive ANNULUS SIGNATORIUS tribuitur Deo, quo ſingularis ejus amor & cura ſignificatur. Jerem. 22. v. 24. *Quia ſi fuerit Jechonias filius Joakim regis Juda, annulus in manu dextera mea, inde evellam eum*, h. e. tametſi mihi chariſſimus fuerit, tamen abjiciam illum ob ejus facinora.

Agg. 2. v. 24. *In die illa, dicit Dominus exercituum, aſſumam te, Zorobabel, fili Salathiel, ſerve meus .... & ponam te quaſi ſignaculum; quia te elegi*, &c. id eſt, curabo te, amore in te conquieſcam, te quaſi in manibus oculiſque ſemper feram, &c.

Heb. 1. v. 3. Chriſtus dicitur *character ſubſtantiæ Dei*, quia Pater totam ſuam eſſentiam & majeſtatem filio, quem ab æterno genuit, intime quaſi inſculpſit, & ſeipſum in eo, ut ſit ſubſtantialis imago ejus, quaſi *effigiavit*.

THESAURI Deo tribuuntur, idque *tum* in bonum, Deut. 28. v. 12. *Aperiet Dominus theſaurum ſuum optimum, cœlum, ut tribuat pluviam terræ tuæ in tempore ſuo*. Vide Act. 14. v. 17. *Tum* in malum, Deut. 32. v. 34. *Nonne hæc* (mala) *condita ſunt apud me, & ſignata in theſauris meis*. Verſ. 35. *Mea eſt ultio, & ego retribuam in tempore*.

Producere ventos de theſauris ſuis dicitur Deus, Pſal. 134. Heb. 135. v. 7. *Qui producit ventos de theſauris ſuis*. Vide Jerem. 10. v. 13. cap. 51. v. 16. quo non ſolum occulta eorum origo declaratur, ut Joan. 3. v. 8. *Spiritus ubi vult ſpirat, & vocem ejus audis, ſed neſcis unde veniat, aut quo vadat*: ſed & utilitas & efficacia. Eadem ratione, Job. 38. v. 22. *theſauri nivis*, & *theſauri grandinis* memorantur.

Bona cœleſtia & æterna dicuntur etiam *theſaurus*, Iſai. 33. v. 6. Matth. 6. v. 20. cap. 19. v. 21. Marc. 10. v. 21. Luc. 12. v. 33. c. 18. v. 22. 2. Cor. 4. v. 7.

Sap. 7. v. 14. Cœleſtis ſapientia dicitur *theſaurus hominibus* ἀνεκλειπτος, *indeficiens*, ſive

Digitized by Google

mantur promiſſiones à Deo factæ; is enim benevolentiæ Divinæ pignus eſt, & felicitatis æternæ in electis arrhabo. 2. Cor. 1. v. 22. *Qui* (Deus) *& ſignavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.* Vide cap. 5. v. 5. Epheſ. 1. v. 14.

CALIX Deo tribuitur, quo afflictiones ab eo immiſſæ ſignificantur. Pſal. 74. Heb. 75. v. 9. *Quia calix in manu Domini, vini meri plenus mixto.... veruntamen fæx ejus non eſt exinanita, bibent omnes peccatores terræ.* Vel, ut S. Hieron. veritatem Hebraicam ſequutus, *veruntamen fæces ejus epotabunt bibentes omnes impii terræ.* Vide etiam Iſai. 51. vv. 17. 22.

CURRUS Deo tribuuntur, quibus declaratur,

1°. Divina ejus potentia. Habac. 3. v. 8. *Qui aſcendes ſuper equos tuos, & currus tui,* Vulg. *quadrigæ tuæ, ſalvatio.*

2°. Miniſtrantium angelorum myriades denotantur. Pſal. 67. Heb. 68. v. 18. *Currus Dei duæ myriades, millia iterationis*, hoc eſt, iterata, ſive duplicata; numerus finitus pro infinito. Lxx. τὸ ἅρμα τοῦ Θεοῦ μυριοπλάσιον, χιλιάδες εὐθηνούντων, *currus Dei decem millibus multiplex, millia lætantium.* Symm. ὄχησις τοῦ Θεοῦ μυριάδων, χιλιάδες ἠχούντων, *currus Dei myriadum, millia ſonantium*, ſeu *reſonantium.* S. Hieron. *Currus Dei innumerabilis, millia abundantium.* Is & Lxx. in ſuo exemplari legiſſe videntur שַׁאֲנָן *tranquillus felix, abundans*, & forte etiam *tranquillitas, proſperitas, abundantia*, &c. pro שִׁנְאָן *iteratio*, formæ בִּנְיָן *ædificium*; ſed tertia radicali ה mutata in א loco (י) in שִׁנְאָן, pro שִׁנְיָן. Senſus itaque ſecundum Lxx. & S. Hieron. is eſt: currus Dei componitur ex myriadibus, multiſque millibus abundantium, pace ſcilicet vel gaudio, i. innumerabili angelorum multitudine, qua ſtipatus in monte Sinaï apparuit. Neque Symmachus aliter hunc verſum intellexiſſe videtur, qui vocem שִׁנְאָן tranſtulit ἠχούντων *reſonantium*, præ gaudio ſcilicet; quare Lat. reddidit *lætantium.* Vero itaque ſimile eſt in textu Hebræo lectum olim fuiſſe cum literarum metatheſi שַׁאֲנָן *proſperitas, abundantia*, &c. pro שִׁנְאָן *iteratio.*

ORBITÆ etiam Deo tribuuntur, quibus nubes ſignificantur. Pſal. 64. Heb. 65. v. 12. *Et orbitæ tuæ ſtillabunt pinguedinem*, i. nubes, quæ ſunt currus tui orbitæ, ſtillabunt pluviam, quæ terram fœcundabit. Lxx. ſenſum duntaxat reddiderunt, καὶ τὰ πεδία σου πλησθήσονται πιότητος, *& campi tui replebuntur ubertate.* Conf. Pſal. 17. Heb. 18. vv. 11. 12. Pſal. 103. Heb. 104. v. 3. Iſai. 19. v. 1.

DIVITIÆ Deo tribuuntur, quibus Divinæ majeſtatis, gloriæ, miſericordiæ, gratiæque abundantia intelligitur. Prov. 8. v. 18. *Mecum ſunt divitiæ, & gloria*, &c. Vide Rom. 2. v. 4. c. 9. v. 23. c. 10. v. 12. c. 11. v. 33. 2. Cor. 8. v. 9. Eph. 1. vv. 7. 8. 18. c. 2. vv. 4. 7. c. 3. vv. 8. 16. Col. 1. v. 27. Philip. 4. v. 19.

FENESTRÆ Dei habitaculo, quod cœlum in Scripturis dicitur, tribuuntur, ex quibus Deus proſpiciens, bona vel mala hominibus porrigit, illa faciendo, hæc non prohibendo. Gen. 7. v. 11. *Rupti ſunt omnes fontes abyſſi magnæ, &* אֲרֻבֹּת Lxx. καταῤῥάκται, Vulg. *cataractæ*, Aq. Sym. αἱ θυρίδες, *feneſtræ cœli apertæ ſunt.* Vide cap. 8. v. 2. 4. Reg. 7. v. 2. Iſai. 24. v. 18. Malach. 3. v. 18. Proſpectum Dei de cœlis quod attinet, confer Deut. 26. v. 15. Pſal. 13. Heb. 14. v. 2. Pſal. 101. Heb. 102. v. 20. Thren. 3. vv. 8. 50.

FURNUS, ſive CAMINUS, quo Divina vindicta innuitur. Iſai. 31. v. 9. *Dixit Dominus, cujus ignis eſt in Sion, &* תַּנּוּר *furnus*, Vulg. *caminus ejus in Jeruſalem.* Confer c. 30. vv. 30. 33. Pſal. 20. Heb. 21. vv. 9. 10. Sunt tamen qui hoc de altari jugiter ardente intelligant.

HÆREDITAS Deo tribuitur, dum de populo & terra Iſraël dicitur, quod ſit *hæreditas Domini*; eaque loquutione amor ipſius & ſingularis cura ſeu providentia innuitur. Deut. 32. v. 9. *Pars autem Domini, populus ejus; Jacob funiculus hæreditatis ejus.* Vide etiam Jerem. 2. v. 7. cap. 12. vv. 7. 8. c. 16. v. 18. &c.

Heb. 1. v. 2. Chriſtus dicitur *hæres univerſorum*, quia omnia ipſi à Patre ſuo tradita ſunt, Matth. 11. v. 27.

LIBER Deo tribuitur, quo accuratiſſima ejus ſcientia ac providentia denotatur; idque vel *in genere*, vel *in ſpecie.*

In genere, Pſal. 138. Heb. 139. v. 16. *In*

libro tuo omnes, vel *omnia ſcribentur*, &c.

In ſpecie, notaturque providentia ſpecialis, quæ Eccleſiam & credentes attinet. Malach. 3. v. 16. *Et ſcriptus eſt liber monumenti coram eo* (Deo) *timentibus Dominum, & cogitantibus nomen ejus.*

Huc pertinet *liber vitæ*, de quo interdum in Scripturis fit mentio, quique nihil aliud eſt, quam ſingularis illa ſalvandorum cognitio, de qua 2. Tim. 2. v. 19. *Cognovit Dominus, qui ſunt ejus.*

Iſai. 4. v. 3. *Omnis, qui relictus fuerit in Sion ... ſanctus vocabitur; omnis, qui ſcriptus in vita*, vel *ad vitam in Jeruſalem.* Vide Dan. 12. v. 1. Pſal. 68. Heb. 69. v. 29. Luc. 10. v. 20. Philipp. 4. v. 3. Apoc. 3. v. 5. c. 13. v. 8. c. 17. v. 8. c. 20. vv. 12. 15. c. 21. v. 27.

Deleri ex libro vitæ, non ſolum reprobationem æternam ſignificat, ſed etiam interdum mortem temporalem. Exod. 32. v. 32. *Aut ſi non facis, dele me de libro tuo, quem ſcripſiſti.* Vide v. 33. Confer etiam Num. 11. v. 15. & quæ ſuperius diximus, pag. 81. col. 2.

Oleum Deo tribuitur, quo Spiritus Sanctus cum ſuis donis intelligitur. Pſal. 44. Heb. 45. v. 8. *Propterea unxit te Deus* (ô Chriſte) *Deus tuus, oleo lætitiæ præ conſortibus tuis*, i. Spiritus Sancti muneribus, quæ animam lætificant, cumulavit te. Vide etiam Heb. 1. v. 9. Cant. 1. v. 3. & confer Iſai. 61. v. 1. Joan. 3. v. 34. Act. 10. v. 38. &c.

Panis Deo tribuitur, quo ſacrificia innuuntur. Num. 28. v. 2. *Oblationem meam, panem meum .... cuſtodietis, ut offeratis mihi in tempore ſtatuto ſuo.* Quid ſit autem panis ille, quem Deus ſibi offerri præcepit, declaratur v. 3. & ſeqq. *Hæc ſunt ſacrificia, quæ offerre debetis; agnos anniculos immaculatos* » *duos*, &c. Sacrificia autem Deus vocat » panem ſuum, more hominum; quod ſi» cut homines carnibus, vino, oleo, pani» bus, &c. potiſſimum veſcuntur, & de» lectantur: ita & Deus illa in ſacrificiis ſuis » habere voluit, non quod illis, ut homo, » veſceretur, ac delectaretur; ſed quod » ipſi grata eſſent propter aliud, nempe ob » fidem in dilectum filium ſuum, qui per » omnia ſacrificia adumbrabatur. Ita Vatabl. comment. in h. l. Confer verſum 24.

Joan. 6. v. 35. & ſæpius in hoc capite, Chriſtus dicitur *panis vitæ*, quia iis, qui eum in SS. Euchariſtiæ Sacramento digne recipiunt, vitam æternam confert.

Sigillum, ſive annulus signatorius tribuitur Deo, quo ſingularis ejus amor & cura ſignificatur. Jerem. 22. v. 24. *Quia ſi fuerit Jechonias filius Joakim regis Juda, annulus in manu dextera mea, inde evellam eum*, h. e. tametſi mihi chariſſimus fuerit, tamen abjiciam illum ob ejus facinora.

Agg. 2. v. 24. *In die illa, dicit Dominus exercituum, aſſumam te, Zorobabel, fili Salathiel, ſerve meus .... & ponam te quaſi ſignaculum; quia te elegi*, &c. id eſt, curabo te, amore in te conquieſcam, te quaſi in manibus oculiſque ſemper feram, &c.

Heb. 1. v. 3. Chriſtus dicitur *character ſubſtantiæ Dei*, quia Pater totam ſuam eſſentiam & majeſtatem filio, quem ab æterno genuit, intime quaſi inſculpſit, & ſeipſum in eo, ut ſit ſubſtantialis imago ejus, quaſi *effigiavit.*

Thesauri Deo tribuuntur, idque *tum* in bonum, Deut. 28. v. 12. *Aperiet Dominus theſaurum ſuum optimum, cœlum, ut tribuat pluviam terræ tuæ in tempore ſuo.* Vide Act. 14. v. 17. *Tum* in malum, Deut. 32. v. 34. *Nonne hæc* (mala) *condita ſunt apud me, & ſignata in theſauris meis.* Verſ. 35. *Mea eſt ultio, & ego retribuam in tempore.*

Producere ventos de theſauris ſuis dicitur Deus, Pſal. 134. Heb. 135. v. 7. *Qui producit ventos de theſauris ſuis.* Vide Jerem. 10. v. 13. cap. 51. v. 16. quo non ſolum occulta eorum origo declaratur, ut Joan. 3. v. 8. *Spiritus ubi vult ſpirat, & vocem ejus audis, ſed neſcis unde veniat, aut quo vadat:* ſed & utilitas & efficacia. Eadem ratione, Job. 38. v. 22. *theſauri nivis*, & *theſauri grandinis* memorantur.

Bona cœleſtia & æterna dicuntur etiam *theſaurus*, Iſai. 33. v. 6. Matth. 6. v. 20. cap. 19. v. 21. Marc. 10. v. 21. Luc. 12. v. 33. c. 18. v. 22. 2. Cor. 4. v. 7.

Sap. 7. v. 14. Cœleſtis ſapientia dicitur *theſaurus hominibus* ἀνεκλειπτὸς, *indeficiens*, ſive

infinitus, quo, qui uſi ſunt, participes facti ſunt amicitiæ Dei.

Coloſſ. 2. v. 3. *Omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi* dicuntur in Chriſto, i. tota ſapientiæ Divinæ plenitudo.

Vestitus Deo tribuitur, quo ſignatur infinita & admiranda ejus majeſtas, quæ in magnis operibus ſe quaſi conſpiciendam hominibus præbuit. Pſal. 92. Heb. 93. v. 1. *Dominus regnavit, decorem*, ſeu *gloriam induit, induit Dominus fortitudinem, & præcinxit ſe.* Vide Pſal. 103. Heb. 104. vv. 1. 2.

Amictus quidam gloriæ Dei in ultione adverſus hoſtes proponitur, Iſai. 51. v. 9. & cap. 59. v. 17. utrobique autem Chriſtum Salvatorem intelligi, ex textu ipſo patet.

Chriſtus indui dicitur à credentibus, cum per fidem in eorum cordibus habitat. Rom. 13. v. 14. *Sed induimini Dominum Jeſum Chriſtum*, h. e. ſed habitet in cordibus veſtris Dominus Jeſus, Epheſ. 3. v. 17. Vide etiam Gal. 3. v. 27.

Virtute ex alto indui dicuntur Apoſtoli, Luc. 4. v. 49. quando accipiunt virtutem Spiritus Sancti in eos ſupervenientis, ut explicatur Act. 1. v. 8. Et loquutione contraria, *induere hominem* Spiritus Dei dicitur, cum potenter in eo, & per eum loquitur & operatur. Jud. 6. v. 34. *Spiritus autem Domini induit Gedeonem*, &c. Vide 1. Paral. 12. v. 18. 2. Paral. 24. v. 20.

Vexillum vocatur Dominus à Moſe, Exod. 17. v. 15. *Ædificavitque Moyſes altare, & vocavit nomen ejus, Dominus* נִסִּי *vexillum meum*, &c. Vulg. *exaltatio mea*, i. Dominus adjutor meus eſt nunc & erit in poſterum contra Amalecitas, & alios omnes adverſarios.

Iſai. 11. v. 10. *Radix Jeſſe*, (Chriſtus Meſſias) *qui ſtat in vexillum*, Vulg. *in ſignum populorum*, &c. i. qui imperat populis; præſens pro futuro. Hinc Rom. 15. v. 12. per futurum redditur: *Erit radix Jeſſe, & qui exſurget regere gentes*, &c. Præterea Chriſtus unicum eſt vexillum, ad quod vera fide confugientes ſalvabuntur, ſicut in bello ad imperatoris vexillum tuto recurrunt milites.

De Chriſto etiam recte intelligi poteſt, quod Pſal. 59. Heb. 60. v. 6. habetur. *Dediſti metuentibus te* נֵּס *vexillum*, לְהִתְנוֹסֵס *ut eleventur ſe* מִפְּנֵי קֹשֶׁט *à facie veritatis*, ſive *propter veritatem.* Sic textus Heb. hodiernus. Antiqui interpretes paulo aliter legentes, & ad alias radices attendentes, alium ſenſum exhibent. Lxx. ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημείωσιν, τοῦ ἐκφυγεῖν ἀπὸ προσώπου τόξου, Vulg. Lat. *Dediſti metuentibus te ſignificationem*, ſive *vexillum, ut fugiant à facie arcus.* Sym. ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημεῖον, εἰς τὸ ἐκφυγεῖν ἀπὸ προσώπου τοξεύματος, *dediſti metuentibus te ſignum, ut fugerent à facie ſagittæ*, vel *ſagittationis*, S. Hieron. *arcus.* Vocem לְהִתְנוֹסֵס τοῦ ἐκφυγεῖν, vel εἰς τὸ ἐκφυγεῖν, *ut fugerent*, retulerunt ad radicem נוּס *fugere*; & pro קֹשֶׁט *veritas*, legerunt קֶשֶׁת *arcus.* Vel, quod veroſimilius eſt, ſi legerunt קֹשֶׁט, exiſtimarunt ט poſitum eſſe loco ת, proindeque in illud, utpote ejuſdem organi literam, commutandum. Aquila ſequitur textum hodiernum: ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σύσσημον, τοῦ σημειωθῆναι ἀπὸ προσώπου βεβαιότητος, *dediſti metuentibus te ſignum, ad ſignum erigendum à facie firmitatis.* Vox קֹשֶׁט & *veritatem*, & *firmitatem* ſignificat. Hujus autem verſiculi ſenſus ſecundum Lxx. Sym. & S. Hieron. is eſt: *Dediſti metuentibus te vexillum* (Chriſtum ſcilicet) *ut fugiant* (ad eum) *à facie arcus*, i. afflictionum, ſive in afflictionibus. Qui vero textum Hebræum ſequuntur, ſic verſiculum iſtum explicant: *Dediſti à facie veritatis* (tuæ), i. propter veritatem tuam, ſeu promiſſiones tuas veriſſimas, *vexillum timentibus te, ut elevent ſe* contra hoſtes ſuos.

Virga, ſeu baculus Deo & Chriſto tribuitur, quo innuitur,

1°. Ejus cura & amor. Pſal. 22. Heb. 23. v. 4. *Virga tua & baculus tuus, ipſa me conſolata ſunt.* Vide ſupra pag. 57. col. 1. in fine.

2°. Verbum Evangelicum, quo regnum & Eccleſiam ſuam regit Chriſtus. Pſal. 44. Heb. 45. v. 7. *Virga directionis, virga* ſive *ſceptrum regni tui.* Vide Pſal. 109. Heb. 110. v. 2. Heb. 1. v. 8. & confer Iſai. 2. v. 3.

3°. Caſtigatio & pœna. Job. 9. v. 34. *Auferat à me* (Dominus) *virgam ſuam*, &c. hoc eſt, pœnam, ſeu *plagam*, ut vertit Para-

phraſtes Chaldæus hîc & cap. 21. v. 9.

Iſai. 10. v. 5. Aſſur dicitur *virga furoris Dei*, quia per eum, tanquam per virgam, populum ſuum caſtigaturus erat Deus. Confer v. 24.

Pſal. 2. v. 9. De Meſſia dicitur, quod hoſtes ſuos, ſive Judæos, ſive Gentiles, qui ſceptro gratiæ ejus ſalutiferæ ſeſe non ſubjicient, in *virga ferrea* contriturus ſit. Ad hunc locum reſpexit Ezech. c. 21. v. 15. cum dicit de virga filii Dei, quod מֹאֶסֶת כָּל־עֵץ *ſpernens ſit*, ſive *ſpernat omne lignum*, h. e. quod longe durior ſit virga lignea quantumvis dura, cum ferrea ſit, proindeque duriſſima.

ARTICULUS II.

De Metaphoris ab aliis creaturis ad Deum translatis.

RES in natura præter hominem exſiſtentes, ſunt vel *animata*, vel *anima deſtituta*. Animatæ vel anima *ſentiente* prædictæ ſunt, ut beſtiæ; vel *vegetante*, ut plantæ.

§. I.

Metaphora à beſtiis ad Deum tranſlata.

I. QUÆDAM animalium nomina Deo tribuuntur.

AGNUS vocatur Chriſtus, Joan. 1. v. 29. Apoc. 13. v. 8. *tum* ob manſuetudinem, patientiam, innocentiam, &c. *tum* propter ejus immolationem pro peccatis totius mundi factam, quam, ut typi, præfigurarunt agni in Vet. Teſt. immolati. Vide 1. Cor. 5. v. 7. 1. Pet. 1. v. 19. Apoc. 5. v. 6.

LEO dicitur idem Chriſtus, Apoc. 5. v. 5. *Vicit leo de tribu Juda.* Sic autem appellatur ob ſummam & Divinam fortitudinem, quam exſeruit in reſurrectione ex mortuis, & in victoria à Diabolo, mundo & inferno, reportata. Quidam etiam reſpici putant ad inſigne ſeu vexillum tribus Juda, ex qua oriundus eſt Chriſtus ſecundum carnem, in quo vexillo depictus erat *leo*. Rabbini enim nonnulli in præcipuis quatuor vexillis Iſraëlitici exercitus has exſtitiſſe figuras ſcribunt: in vexillo Judæ, *faciem leonis*; in vexillo Ruben, *faciem hominis*; in vexillo Ephraim, *faciem bovis*; denique in vexillo Dan, *faciem aquilæ*. Confer Ezech. 1. v. 10. & vide comment. Qimhii in hoc caput.

VERMEM dicit ſe Chriſtus ob infimæ exinanitionis & contemtus ſtatum, cui in paſſione ſua fuit obnoxius. Pſal. 21. Heb. 22. v. 7. *Ego autem ſum vermis, & non homo: opprobrium hominum & abjectio plebis.*

II. Actiones quædam animalium Deo aſſinguntur, ut:

RUGIRE, quod leonum proprium eſt, & quo iræ verbique Divini potentia & efficacitas innuitur. Joel. 3. v. 16. al. 21. *Et Dominus de Sion rugiet*, &c.

Amos. 1. v. 2. *Dominus de Sion rugiet, & de Jeruſalem dabit vocem ſuam.* Confer Amos. 3. v. 8. Oſe. 11. v. 10. Iſai. 5. v. 29. &c.

Jerem. 25. v. 30. *Dominus de excelſo rugiet, & de habitaculo ſancto ſuo dabit vocem ſuam*, &c. ad finem uſque capitis, ubi per allegoriam comparatur Deus cum leone, reges & principes cum paſtoribus, populi cum gregibus, regiones cum paſcuis & caulis.

Pſal. 21. Heb. 22. v. 2. רָחוֹק מִישׁוּעָתִי דִּבְרֵי שַׁאֲגָתִי Aq. *μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου, οἱ λόγοι τοῦ βρυχήματός μου*, S. Hieron. *longe à ſalute mea, verba rugitus mei*, h. e. cur à rugitu meo tam longe abeſt ſalus mea? cur me in rugitu meo non exaudis & ſalvas? Symm. *ἀφεστήκασιν μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου, οἱ λόγοι*

τῶν ὀδυρμῶν μου, *longe ſteterunt*, ſeu *receſſerunt à ſalute mea, verba gemituum meorum.* Theod. & V^a. edit. μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου, οἱ λόγοι τῆς βοήσεώς μου, *longe à ſalute mea, verba clamoris mei.* VI^a. edit. μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου, οἱ λόγοι τῶν δεήσεών μου, *longe à ſalute mea, verba ſupplicationum mearum.* Lxx. ſoli, μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου, οἱ λόγοι τῶν παραπτωμάτων μου, *longe à ſalute mea, verba delictorum meorum*, שַׁאֲגָתִי retulerunt ad radicem שָׁגָה *erravit, deliquit*, & א pro vocali, non pro litera radicali acceperunt. Confer Heb. 5. v. 7. ubi de Chriſto dicitur, quod *preces ſupplicationeſque* ad Deum patrem *cum clamore valido & lacrymis offerens, exanditus eſt pro ſua reverentia.*

Volare inſtar avium, quo celeritas in judiciorum ſuorum exſequutione ſignificatur. 2. Reg. c. 22. v. 11. *Et aſcendit ſuper cherubim & volavit, & lapſus eſt* (Pſal. 17. Heb. 18. v. 11. *volavit*) *ſuper pennas ventorum.*

Incubare aquis, Gen. 1. v. 2. Spiritus Sanctus dicitur, ſecundum quoſdam interpretes, ut vi ſua δημιουργικῇ ac vitali eas fovendo, ad productionem omnium rerum aptas redderet; metaphora ab avibus incubantibus, & pullos ſuos calore vitali excludentibus, deſumta. In eandem quoque ſententiam concedunt Judæi quidam, ut Paraphraſtes Chaldæus Jeroſolymitanus, Rabbi Salomon, R. Jacob filius Aſcher auctor Baal Turim, &c. Alii autem de vento valido flante, & terram exſiccante intelligunt.

III. Membra quædam animalium Deo tribuuntur, puta

Cornu, quo potentia & robur ſignificatur; animalium enim fortitudo in eorum cornibus, quibus ſe contra adverſa & inimica tutantur, ſita eſt potiſſimum. 2. Reg. 22. v. 3. *Deus ... ſcutum meum, & cornu ſalutis meæ.*

Pſal. 17. Heb. 18. v. 3. *Protector meus, & cornu ſalutis meæ*, h. e. ſalus mea certiſſima, vel ſalvator meus potentiſſimus. Vide etiam Luc. 1. v. 69.

Alæ Deo tribuuntur, quibus ſingulare ejus præſidium, tutela, patrocinium, &c. ſignificatur; eaque metaphora deſumitur ex avibus, gallinis præſertim, quæ pullos ſuos ſub ſe colligunt, fovent, & ab inſidiis hoſtilibus protegunt. Iſai. 31. v. 5. *Sicut aves volantes, ſic proteget Dominus exercituum Jeruſalem.* Vide etiam Pſal. 16. Heb. 17. v. 8. Pſal. 35. Heb. 36. v. 8. Pſal. 56. Heb. 57. v. 2. Pſal. 60. Heb. 61. v. 5. Pſal. 90. Heb. 91. v. 4. Matth. 23. v. 37.

§. II.

Metaphora à plantis ad Deum tranſlata.

A Plantis deſumuntur Metaphoræ quædam, ac Deo tribuuntur, cum *in genere*, tum *in ſpecie*.

In genere Meſſias vocatur,

Germen, virga, ſive surculus. Iſai. 4. v. 2. *In die illa erit germen Domini in magnificentia & gloria, & fructus terræ ſublimis, & exſultatio his, qui ſalvati fuerint de Iſraël.* Vide etiam cap. 11. v. 1. Jerem. 23. v. 5. c. 33. v. 15. Zach. 3. v. 8. cap. 6. v. 12. Quæ loca à Paraph. Chaldæo de Meſſia diſerte explicantur. Denotant autem Meſſiæ ortum temporalem, ſicut germen, ſive ſurculus, terream habet originem, & terram quaſi matrem agnoſcit.

Lignum viride vocat ſe Chriſtus, Luc. 23. v. 31. *Quia ſi in viridi ligno hæc faciunt, quid in arido fiet?* h. e. ut explicat Theophylactus, pag. 532. edit. Pariſ. 1635. εἰ ἐν ἐμοὶ ταῦτα ἐπεδείξαντο, ἐν ἐμοὶ τῷ ὑγρῷ ξύλῳ, τῷ ἐγκάρπῳ ϗ αἰθαλεῖ, ϗ ἀειζώῳ διὰ τὴν θεότητα, ϗ διὰ τῶν καρπῶν μου τῆς διδασκαλίας τρέφοντι πάντας· ἐν ὑμῖν, τῷ λαῷ, φημὶ, τῷ ξηρῷ ξύλῳ, τῷ πάσης δικαιοσύνης ζωοποιοῦ ἐστερημένῳ, ϗ μηδένα καρπὸν φέροντι, τί οὐκ ἂν ἐπεδείξαντο; *ſi enim in me talia fecerunt, in me ligno humido, feraci, & ſemper virenti, & ſemper vitali propter Deitatem, & per doctrinæ meæ fructus alente omnes: in vobis populo, inquam, arido, ligno ſterili ab omni vivifica juſtitia, &*

nullum

nullum fructum afferente, quid non facient?

RADIX JESSE, & DAVID dicitur Chriſtus. Iſai. 11. v. 10. *In die illa radix Jeſſe, qui* (refertur enim ad Chriſtum) *ſtat in ſignum populorum*, &c. Vide etiam Rom. 15. v. 12. Apoc. 5. v. 5. c. 22. v. 16. Quod quidam per metonymiam explicant, adeo ut radix ſit poſita pro eo, quod ex radice naſcitur, ſive pro ſurculo. Vide v. 1. hujuſce Iſaiæ capitis.

Alii ratione Divinitatis id dictum volunt, ut S. Bernardus in die Paſchæ, ſermone 1. tom. 1. col. 896. edit. Pariſ. 1690. *Radix*, inquit, *David. Non David radix ejus, ſed ipſe radix David: quia portat & non portatur. Merito, David ſancte, filium tuum vocas Dominum tuum; quia non tu radicem portas, ſed radix te.* Quidam denique ſic explicant, quod Chriſtus ſit fundamentum & radix ſpiritualis Davidicæ familiæ, id eſt, Eccleſiæ; unde vocatur *primogenitus ex multis fratribus*, Rom. 8. v. 29. Hanc explicationem probant ex Iſai. 14. v. 30. *Interire faciam in fame radicem tuam*, Lxx. σπέρμα σου, *ſemen tuum*, hoc eſt, *filium tuum*, ut interpretatur Chald. Et ex Malach. 3. v. 19. al. 4. v. 1. *Et inflammabit eos* (impios) *dies veniens .... quæ non derelinquet eis radicem* וְעָנָף *& ramum*; Lxx. οὐδὲ κλῆμα, *neque palmitem*, ſive *virgam vitigineam*, aut *ſurculum*, Vulg. *germen*; Chald. *filium filii*, ſive *nepotem.* Unde patet filium, maxime primogenitum, eſſe quaſi *radicem* familiæ; qui autem ex eo naſcuntur, inſtar ramorum ſeſe habere.

In ſpecie Meſſias vocatur

CEDRUS ILLUSTRIS. Ezech. 17. v. 22. *Hæc dicit Dominus exercituum: ſumam ego* מִצַּמֶּרֶת *de ſurculo, ramo ſummo*, (Vulg. *de medulla cedri ſublimis*) *& ponam; de vertice ramorum ejus tenerum diſtringam* (vel *diſcerpam*) *& plantabo ſuper montem excelſum & eminentem.* Verſ. 23. *In monte ſublimi Iſraël plantabo illud* (tenerum), vel *illum* (ramum tenerum), *& erumpet in germen* (ſive *ramum*), *& faciet fructum, & erit in cedrum magnam, & habitabunt ſub ea omnes volucres, & univerſum volatile ſub umbra frondium ejus nidificabit.* Verſ. 24. *Et ſcient omnia ligna regionis, quia ego Dominus humiliavi lignum ſublime, & exaltavi lignum humile: & ſiccavi lignum viride, & frondere feci lignum aridum. Ego Dominus loquutus ſum & feci.* Quem locum de Meſſia ipſe etiam R. Salomon exponit. Vide quoque paraphraſin Chaldaicam, quæ de Meſſia intelligi poſſe videtur Qimhhio, qui tamen de Zorobabele Salathielis filio huncce Ezechielis contextum perperam explicat.

VITEM vocat ſe Chriſtus, Joan. 15. v. 1. *Ego ſum vitis, & pater meus agricola eſt.* Vide etiam v. 5. Qua metaphora innuitur præcipue arctiſſima Chriſti cum ſuis diſcipulis, aliiſque credentibus, conjunctio. Sicut enim vitis & palmites ejuſdem ſunt naturæ: ſic Chriſtus, ſecundum naturam humanam, credentibus, quos ipſe palmites appellat, ὁμοούσιος eſt. Vide Epheſ. 5. v. 30. Heb. 2. v. 14. Denique, ut vitis copioſum imbibit humorem, quem cum palmitibus communicat: ita de plenitudine Chriſti nos omnes accepimus, Joan. 1. v. 16. Mitto alias Chriſti cum vite ſimilitudines, utpote quæ ſint omnibus perviæ.

FASCICULUM myrrhæ ſponſum ſuum Chriſtum vocat Eccleſia, Cant. 1. v. 13. Myrrha enim amara quidem eſt; at fragrantiſſima, & utilitate inſigni in mundandis & ſanandis vulneribus, expellendis pravis ex corpore humoribus, ſedandis doloribus, confortando corde, corporibus à putrefactione ſervandis, &c. conſpicua. Quæ omnia ad Salvatoris paſſionem, ejuſque ac totius meriti ſacroſancti fructus & efficaciam pulchre omnino accommodantur.

BOTRUS cypri vocatur etiam v. 14. ob ſuavitatem, fragrantiam, & abundantiſſimam cœleſtium fructuum copiam. *Cyprus in Ægypto eſt arbor zyziphi foliis, ſemine coriandri, flore candido, odorato .... Quidam hanc eſſe dicunt, quæ in Italia Liguſtrum vocetur*, inquit, Plin. l. 12. hiſt. nat. cap. 24. tom. 3. edit. Pariſ. 1685. pag. 41. Liguſtri autem flores inſtar uvarum in botros coeunt, unde ſponſus vocatur à ſponſa *botrus cypri.* Denique c. 2. v. 1. vocatur *flos Scharon, & lilium convallium.* Pro *Scharon* Lxx. habent πεδίου, Vulg. *campi*, quod ſignificare etiam poteſt vox Heb. שָׁרוֹן. Vide noſtrum Lexicon.

Digitized by Google

§. III.

Metaphoræ à rebus inanimatis ad Deum tranſlata.

QUæ ab inanimatis deſumuntur metaphoræ, vel *univerſim* vel *diviſim* res illas animæ expertes attinent; id eſt, vel à toto hoc univerſo, vel à ſingularibus, quæ in eo continentur, procedunt.

I. Ad priorem claſſem pertinet, cum Dei infiniti & immenſi quædam inſtituitur dimenſio, & cum toto hoc univerſo collatio; cum tamen infinitum inter & finitum nulla ſit analogia.

Job. 11. v. 7. *Forſitan veſtigia Dei comprehendes, & uſque ad perfectum*, ſeu *perfectionem, omnipotentem reperies?* Verſ. 8. *Excelſior cœlo eſt ... profundior inferno ...* Verſ. 9. *Longior terra menſura ejus, & latior mari.*

Epheſ. 3. v. 18. *Ut poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, & ſublimitas, & profundum*, nimirum dilectionis Chriſti, ut ex verſu ſeq. patet; quæ dilectio latior eſt orbe terrarum, longior omni tempore (utpote quæ æternitatem duret), ſublimior cœlis, & mari profundior.

Sic *Magnitudo* Deo tribuitur, qua non molis corporeæ quantitas, ut in creaturis, ſed ipſa eſſentiæ ejus, ac proprietatum eſſentialium infinitas denotatur. Exod. 15. v. 16. *Irruat ſuper eos formido & pavor in magnitudine brachii tui*, &c. i. in infinita potentia tua. Vide c. 18. v. 11. Num. 14. v. 19. Deut. 3. v. 24. Eſd. 5. v. 8. Pſal. 47. Heb. 48. v. 2. Pſal. 146. Heb. 147. v. 5. Jerem. 32. vv. 17. 18. 19. &c.

1. Joan. 3. v. 20. *Major corde noſtro Deus eſſe dicitur*, id eſt, in ſua ſcientia infinitus.

Ibid. c. 4. v. 4. *Major Antichriſto*, hoc eſt, potentiſſimus.

Joan. 10. v. 29. ὁ πατήρ μου, ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστὶ, *Pater meus, qui dedit mihi* (oves meas), *major eſt omnibus*, &c. i. infinita potentia ac majeſtate omnia, quæ ſunt in hoc mundo, ſuperat. Vulg. *Pater meus, quod dedit mihi, majus eſt omnibus*, pro ὃς, *qui*, legebat ὃ, *quod*; & pro μείζων, *major*, μεῖζον, *majus*, ut habent mſſ. quidam codd. Vide D. Mill. pag. 227.

Eadem eſt ratio, cum quantitas diſcreta, ſive multitudo, Deo tribuitur. Pſal. 85. Heb. 86. v. 15. *Et tu, Domine Deus, miſerator & miſericors, patiens, &* רַב *multus miſericordia*, ſive ut Vulg. *& multæ miſericordiæ*, id eſt, infinitus in miſericordia, ſicut & in aliis attributis; unde Pſal. 146. Heb. 147. v. 5. *Magnus Dominus noſter, &* רַב *multus virtute*, Vulg. *& magna virtus ejus, & intelligentiæ*, ſeu *ſapientiæ ejus non eſt numerus.*

Huc pertinet cum *altitudo*, ſive *profunditas, abyſſus*, & *vorago*, Deo tribuuntur, quibus infinitas ac incomprehenſibilitas ejus denotatur. Vide Pſal. 35. Heb. 36. v. 7. Rom. 11. v. 33. 1. Cor. 2. v. 10. &c.

II. Res inanimatæ ſingulares, ſive diviſim ſumtæ, ex quibus metaphoræ ducuntur, dividi poſſunt in *cœleſtes* & in *elementares*. Ad cœleſtes pertinet, cum

Lux dicitur Deus, 1. Joan. 1. v. 5. *Quoniam Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt ullæ*; qua loquutione Dei majeſtas, ſanctitas, perfectio, & beatitudo ſignificantur; luce enim cœleſti ad nos tranſmiſſa, nihil pulchrius, & clarius, nihil purius eſt, nihilque homines lætificat magis. Conf. Eccle. 11. v. 7.

1. Tim. 6. v. 16. Deus dicitur *lucem inhabitare inacceſſibilem*, h. e. ad quam videndam nulli hominum patet acceſſus.

Jacobi cap. 1. v. 17. Dicitur *pater luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio*, i. qui omnimoda ratione immutabilis eſt; reſpicit enim D. Jacobus ad ſolem corporeum, qui dum ſe ad oppoſitum hemiſphærium convertit, obumbratum & obſcuratum relinquit hemiſphærium à ſe derelictum; quæ tenebrarum & lucis viciſſitudo in Deum non cadit.

Heb. 1. v. 3. Chriſtus dicitur ἀπαύγασμα τ

δόξης, *ſplendor gloriæ* Dei; *tum* quia ab æterno per ineffabilem generationem, *lumen de lumine* à Deo Patre reſplenduit; ſicut enim ſplendor à ſole non divellitur, eique coævus eſt: ſic à *Patre luminum* hoc *ἀπαύγασμα*, qui filius eſt, nunquam divellitur, eique coæternus eſt. Confer Sap. cap. 7. vv. 25. 26. 27. *Tum* ratione beneficiorum, quæ hominibus per eum impartitus eſt Deus; nam quemadmodum ſplendor ſolis dimittitur in terram ad eam colluſtrandam, fovendam, vegetandam, fœcundandam, &c. ita Chriſtus Dei filius ab eo miſſus eſt in mundum, ut nos illuminaret, vivificaret, ſalvaret, &c.

Lux & Sol dicitur etiam Deus ratione ſuæ inter homines operationis. Pſal. 26. Heb. 27. v. 1. *Dominus illuminatio mea*, ſive *lux mea*, i. veram & ſalutarem ſpiritus ſui, gratiæ, & ſaluris lucem mihi præſtat; unde ſtatim ſubjungitur: *& ſalus mea ... fortitudo vitæ meæ*, &c.

Pſal. 83. Heb. 84. v. 12. *Sol & ſcutum Dominus Deus eſt*, h. e. ut ſequitur explicatio: *gratiam & gloriam dabit* vel *dat Dominus*. Vide Iſai. 10. v. 17. Hinc diverſæ illæ phraſes, quibus *lux Dei* ſignificat *vel* ejus favorem & gratiam, Num. 6. v. 25. יָאֵר Lxx. *ἐπιφάναι*, *lucere faciat Dominus faciem ſuam ſuper te*, *& miſereatur tui.* Vide Pſal. 79. Heb. 80. v. 4. &c. *Vel* ſalutarem ejus cognitionem, Pſal. 66. Heb. 67. v. 2. *Deus miſereatur noſtri .... illuminet vultum ſuum ſuper nos & miſereatur noſtri.* Verſ. 3. *Ut cognoſcamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus ſalutare tuum. Vel* denique glorificationem æternam, Iſai. 60. v. 19. *Non erit tibi amplius ſol ad lucendum per diem, nec ſplendor lunæ illuminabit te: ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam.* Verſ. 20. *Non occidet ultra ſol tuus, & luna tua non minuetur: quia erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & complebuntur dies luctus tui.* Quod Apoc. 22. v. 5. ad vitam æternam refertur, *& nox ultra non erit; & non egebunt* (beati) *lumine lucernæ, neque lumine ſolis; quoniam Deus illuminabit illos.*

In genere, *lumine Dei*, beneficia quælibet cœleſtia, quibus ad veram beatitudinem pervenitur, intelligi poſſunt, ut: Pſal. 35. Heb. 36. v. 10. *In lumine tuo videbimus lumen*, h. e. per gratiam tuam ad veram beatitudinem perveniemus; quem ſenſum declarant, & quæ præcedunt, & quæ ſequuntur. Veteres Rabbinos per *lumen Dei*, Meſſiam intellexiſſe obſervarunt Galatinus lib. 8. cap. 11. & Druſius lib. 15. obſerv. cap. 4.

Speciali ratione Salvator noſter in Sacris Literis vocatur

Lux & Sol, non ſolum ratione eſſentiæ Divinæ, ut vidimus ſupra, ſed etiam ratione beneficiorum ejus & operationum; *lucis* enim metaphora ſignificatur mentis informatio, qua tenebræ intellectus diſcutiuntur, & peccata, quæ comparantur tenebris, auferuntur. Quæ omnia Chriſtus Dominus eminentiſſime præſtitit. Iſai. 9. v. 2. *Populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbræ mortis, lux orta eſt eis.* Vide etiam cap. 42. v. 6. c. 49. v. 6. c. 60. v. 1. Matth. 4. v. 16. Luc. 2. v. 32. Joan. 1. vv. 4. 9. c. 3. v. 19. c. 8. v. 12. c. 12. vv. 35. 36. Act. 13. v. 47. Sed præ aliis locis conſpicui ſunt hi duo: Malach. 4. v. 2. *Et orietur vobis timentibus nomen meum, Sol juſtitiæ, & ſanitas in pennis ejus*, h. e. in radiis ejus. Pulcherrima autem & jucundiſſima ſolem materialem inter & ſpiritualem, nempe Chriſtum, inſtituitur comparatio; eaque cum in *unitate*, tum in *efficacitate*.

In unitate, 1°. Unicus mundi oculus eſt ſol, qui omnibus illuminandis fovendiſque ſufficit: ſic *unus mediator Dei & hominum, homo Jeſus Chriſtus*, 1. Tim. 2. v. 5. 2°. Unus ille ſol luce ſua ſplendet, & lunæ lumen impertit: ſic fons veræ lucis Chriſtus, Eccleſiam luce ſua colluſtrat. 3°. Uti unus ſol eſt, idemque reliqua ſydera & ſtellas longe ſuperat & excellit: ſic Chriſtus eſt in omnibus *πρωτεύων*, *primatum tenens*, Coloſſ. 1. v. 18.

In efficacitate, 1°. Sol fugat tenebras, & omnia illuſtrat: ita Chriſtus tenebras mentis, verbi ſui luce; tenebras peccatorum, luce meriti ſui ſanctiſſimi; tenebras calamitatum, luce gratiæ & conſolationis ſuæ diſpellit, Epheſ. 5. v. 14. 2. Tim. 1. v. 10. 1. Pet. 2. v. 9. 2°. Communicatio ſolaris luminis fit

Digitized by Google

ἀφθόνως, *ſine invidia, large, copioſe, affatim*, omnibus ſublunaribus, Matth. 5. v. 45. quo tamen non fruuntur cœci & in die dormientes: ſic Chriſtus *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum*, Joan. 1. v. 9. qua tamen luce cœleſti privantur, idque ſua culpa, increduli, à Diabolo excœcati, & ſecuri peccatorum ſomno indulgentes, Joan. 3. v. 19. 2. Cor. 4. v. 4. Unde Malachias dicit *timentibus nomen Domini ſolem juſtitiæ exoriturum.* 3°. Solis curſum & efficaciam nemo ſiſtere, vel impedire poteſt: ita Evangelii de Chriſto ſole juſtitiæ curſum ac *ἐνέργειαν* nullus Dæmonum vel tyrannorum retardare valet. 3°. Sol mundum vegetat, & vivificat calore ſuo: ſic Chriſtus ſpiritualiter nos mortuos vivificat, Epheſ. 2. v. 5. & calorem pietatis ac amoris Dei in nobis efficit, Luc. 24. v. 32. 5°. Solis ortus ægrotis levamen affert: ita Chriſtus morbos ſpirituales non lenit modo, verum etiam ſanat, & à morte ipſa eripit; unde *ſanitas in pœnis ejus.* 6°. Sole exoriente, omnia lætantur, quæ per noctem quaſi triſtitiæ nebulis immerſa mœrebant; hinc Martialis lib. 8. Epig. 21. exclamat: *Phoſphore, redde diem; quid gaudia noſtra moraris?* ita per juſtitiæ ſolem cœleſtem, verum gaudium hominibus eſt redditum, Iſai. 9. vv. 2. 3. Luc. 2. vv. 10. 11. 7°. Denique ſol terræ fructus maturos reddit, quibus primum etiam vegetationis initium dederat: ſic Chriſtus *fidei noſtræ auctor & conſummator*, Heb. 12. v. 12. *operatur in nobis & velle & perficere*, Epheſ. 2. v. 13. atque efficit, *ut ambulemus digne Deo per omnia placentes; in omni opere bono creſcentes & fructificantes in ſcientia Dei*, Coloſſ. 1. v. 10.

Alter locus eſt, Luc. 1. v. 78. *Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri, in quibus viſitavit nos ἀνατολὴ ἐξ ὕψους, oriens ex alto*, h. e. Chriſtus Dominus, cœlitus à Deo Patre miſſus *ἐπιφᾶναι illuminare his, qui in tenebris & in umbra mortis ſedent, ad dirigendos pedes noſtros in viam pacis.* Sic 1. Cor. 15. v. 47. Chriſtus dicitur *ἐξ οὐρανοῦ, de cœlo*; & Joan. 3. v. 31. *ἄνωθεν καὶ ἐξ οὐρανοῦ, deſurſum, & è cœlo* veniſſe. Reſpexit autem Zacharias ad vaticinia Iſai. 9. v. 2. cap. 60. vv. 1. 2. Malach. 4. v. 2. Præter metaphoram, metonymia in hoc contextu notanda eſt, qua vox *ἀνατολὴ*, quæ proprie *ortum*, id eſt orientis ſolis actionem, vel regionem etiam ſignificat, pro ipſo ſole oriente ſumitur. Meſſias vocatur quoque

STELLA, Num. 24. v. 17. *Orietur ſtella ex Jacob, & conſurget virga de Iſrael*, i. filius Dei humana carne indutus ex hoc populo prodibit, & radios doctrinæ ac miraculorum longe lateque ſparget. Paraph. Chald. *Surget rex ex Jacobo, & exaltabitur Meſſias ex Iſraël.* Eandem explicationem ex R. Salomone, & R. Moſe Hadarſchan adducit Galatinus l. 8. c. 1. confer Matth. 2. v. 2.

Apoc. 22. v. 16. *Stellam ſplendidam & matutinam* vocat ſe Chriſtus.

Res elementares ſecundum elementorum in natura diſcrimen dividuntur. Hinc Deus dicitur

IGNIS, quo innuitur ira Divina, quæ peccatores, velut ignis ſtipulas, conſumit. Deut. 4. v. 23. *Cave ne unquam obliviſcaris pacti Domini Dei tui* ... Verſ. 24. *Quia Dominus Deus tuus ignis conſumens eſt.* Vide etiam c. 9. v. 3. c. 32. v. 22. Iſai. 10. v. 17. c. 66. v. 15. 16. Ezech. 21. v. 3. &c. Conſule inſuper Pſal. 17. Heb. 18. v. 9. ubi fulgura & fulmina, iræ Dei externa indicia memorantur. Igni proximus eſt

FUMUS, quo itidem ira Divina notatur. Deut. 29. v. 20. *Dominus non ignoſcat ei*, (qui fœdus Domini violaverit) *ſed tunc quam maxime furor ejus fumet*, &c. Vide Pſal. 17. Heb. 18. v. 9.

Pſal. 73. Heb. 74. v. 1. *Ut quid repuliſti in finem, fumabit*, Vulg. *iratus eſt furor tuus ſuper oves paſcuæ tuæ?* Vide inſuper Pſal. 79. Heb. 80. v. 5. Ad ignem pertinet cum Deus dicitur

LUCERNA, quando videlicet gratiam ſuam, & favorem ſuum hominibus exhibet. 2. Reg. 22. v. 29. *Quia tu lucerna mea, Domine*, &c. quod Pſal. 17. Heb. 18. v. 29. ita enunciatur: *Quoniam tu illuminas lucernam meam, Domine*, &c. i. lucis, fœlicitatis, & ſalutis meæ auctor es. Vide Job. 29. v. 3. Verbum Dei *lucerna* dicitur, Pſal. 118. Heb. 119. v. 105. Prov. 6. v. 23. 2. Pet. 1. v. 19. ob inſtitutionis ſalutiferæ lucem, quam credentibus exhibet.

Ad AERIS elementum pertinet, cum Deo tribuitur *flatus* ſive *halitus*, quo innuitur,

1°. Divina ejus gratia & refectio; ſicut frigidus æſtivo æſtu halitus, ſive ventus, hominem recreat. Iſai. 57. v. 16. *Non enim in ſempiternum litigabo, neque uſque ad finem iraſcar; quia ſpiritus à facie mea* יַעֲטוֹף *operiet ſe, & flatus ego faciam*, i. Spiritus Sanctus, quem contriſtatis & contritis mittam, iis quaſi ſe operiet, & in illis gratia ſua habitabit; atque ita afflictos, & tentationum æſtu deficientes, ſuavi veluti afflatu & ſpiraculo recreabo. Aq. Sym. Theod. יַעֲטוֹף interpretantur περιελεύσεται *circuibit*, h. e. Spiritus meus circuibit & refrigerabit eos. LXX. πνεῦμα γὰρ παρ' ἐμοῦ ἐξελεύσεται, καὶ πνοὴν πᾶσαν ἐγὼ ἐποίησα, *Spiritus enim à me egredietur, & flatum omnem ego feci*, vel *faciam*. Vulg. *Quia Spiritus à facie mea egredietur & flatus ego faciam.* Ex quibus interpretationibus liquet verbum עָטַף (ſaltem eo loci) non ſignificare *operire ſe*, ut volunt recentiores plerique interpretes, ſed *circuire*, *egredi*, & in lingua Syra, *redire*.

2°. Divina ira & vindicta; ſicut ventus validus quævis obvia dejicit, ignemque excitat ac fovet. Job. 4. v. 9. *A flatu Dei peribunt* (impii), *& à ſpiritu furoris ejus conſumentur.* Vide etiam Pſal. 17. Heb. 18. v. 16.

Iſai. 30. v. 33. *Nutrimenta ejus* (Topheth) *ignis & ligna multa; flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam*, i. quemadmodum ventus ignem accendit: ſic flatus Dei non ſolus, ſed cum torrente ſulphuris conjunctus, inferni, qui per *Topheth* ſignificatur, ignem accendet. Vel flatus Dei æque inferni ignem accendet, ac ſi in eum torrens ſulphuris derivaretur.

Ad AQUÆ elementum ſpectat, cum Deus dicitur *ſcaturigo*, ſeu *fons aquarum viventium*, Jerem. 2. v. 13. cap. 17. v. 13. quia omnis vitæ & refectionis, tum in hac, tum in æterna vita, eſt auctor. Vide Pſal. 35. Heb. 36. v. 10.

Chriſtus gratiam ſuam, ſeu beneficia ſua vocat *aquam vivam*, Joan. 4. vv. 10. 14. ipſe enim eſt fons vitæ abundantiſſimus, Joan. 1. v. 16. & inſtar aquæ emundat, reficit, ſitim reſtinguit, &c.

Spiritus Sanctus ejuſque dona, *flumen aquæ vivæ* dicuntur Joan. 7. vv. 38. 39.

Huc pertinet *effuſionis* vox, quæ de eodem Spiritu Sancto uſurpatur, quæque donorum ejus abundantiam denotat, Iſai. 44. v. 3. Joel. 3. v. 1. Zach. 12. v. 10. Act. 2. vv. 17. 18. 33. Tit. 3. vv. 5. 6.

Denique *cœlum*, ſive *nubes* dicuntur *flumen Dei plenum aquis*, Pſal. 64. Heb. 65. v. 10.

Ad TERRAM referuntur, quæ in ea exſiſtunt, & ad Deum metaphorice traducuntur, ſive naturaliter ea producta ſint, ſive arte ab hominibus confecta. Hinc Chriſtus vocatur

LAPIS, Pſal. 117. Heb. 118. v. 22. *Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes* (Sacerdotes & proceres Judæorum, qui ædificare debebant, non deſtruere) *hic factus eſt in caput anguli*, ſive lapis angularis, cui innititur Eccleſia ex Judæis & gentilibus compoſita. Hæc autem ad Chriſtum expreſſe referuntur, Matth. 21. v. 42. Act. 4. v. 11. 1. Pet. 2. v. 7. Vide etiam Iſai. 8. v. 14. cap. 28. v. 16. Zach. 3. v. 9. Luc. 2. v. 34. Rom. 9. vv. 32. 33. 1. Pet. 2. vv. 4. 6. 7. 8. quibus in locis Chriſtus proponitur tum ut *lapis offenſionis*, in quem increduli & improbi impingent ac collidentur; tum ut *lapis reſurrectionis & vitæ;* ad quem lapidem, tanquam ad rupem & arcem munitiſſimam credentes ac pii confugientes ſalvabuntur.

PETRA vocatur Deus, Deut. 32. v. 31. כִּי לֹא כְצוּרֵנוּ צוּרָם *Quia non ſicut petra noſtra, petra eorum.* Aq. οὐχ ὡς στερεὸς ἡμῶν, στερεὸς αὐτῶν, *non ſicut ſolidus noſter, ſolidus eorum.* Sym. οὐ γὰρ ὡς ὁ φύλαξ ἡμῶν, ὁ φύλαξ αὐτῶν, *non enim ſicut cuſtos noſter, cuſtos eorum.* Theod. ὅτι οὐχ ὡς φύλαξ ἡμῶν, φύλακες αὐτῶν, *quia non ſicut cuſtos noſter, cuſtodes eorum.* LXX. ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς ἡμῶν, ὡς οἱ θεοὶ αὐτῶν, Vulg. *non enim eſt Deus noſter, ut dii eorum.* Hi, relicta metaphora, ſenſum naturalem reddiderunt. Vide etiam Pſal. 17. Heb. 18. v. 3. Pſal. 30. Heb. 31. vv. 3. 4. Pſal. 41. Heb. 42. v. 10. Pſal. 72. Heb. 73. v. 26. Iſai. 26. v. 4. &c. Hac autem loquutione certiſſimum ac invictiſſimum Dei auxilium notatur; reperiebantur enim his in locis petræ ob alti-

tudinem, ſoliditatem, acceſſum difficilem, &c. inexpugnabiles.

1. Cor. 10. v. 4. Chriſtus dicitur *petra ſpiritalis*, quæ potum in deſerto, populo Iſraëlitico dederit, & cujus typus erat *petra corporalis* à Moſe percuſſa, Exod. 17. v. 16. Vide tom. I. pag. 604. col. 1.

LATIBULUM Deo tribuitur, quo ſingularis ejus protectio innuitur. Pſal. 90. Heb. 91. v. 1. *Qui habitat* בסתר *in latibulo*, Vulg. optime, *in adjutorio Altiſſimi, in protectione Dei cœli commorabitur.* Vide etiam Pſal. 118. Heb. 119. v. 114.

ABSCONSIO, TEGMEN, TUGURIUM, TABERNACULUM, &c. eadem de cauſa dicitur Deus, Iſai. 4. v. 6. *Et tabernaculum erit* (Deus) *in umbraculum diei ab æſtu .... & in abſconſionem à turbine & pluvia*, i. in defenſionem, in protectionem, &c. Eandem ob rationem vocatur

MURUS IGNIS, ſeu IGNEUS, Zach. 2. v. 5. *Et ego ero ei* (Jeruſalem), *ait Dominus, murus ignis in circuitu ejus*, &c. quo indicatur Deum fore Eccleſiæ ſuæ protectorem, ſimulque terribilem hoſtium ejus ultorem, quos inſtar ignis conſumet.

TURRIS FORTITUDINIS, Pſal. 60. Heb. 61. v. 4. *Quia tu es ſpes mea, turris fortitudinis à facie inimici.* Vide etiam Prov. 18. v. 10.

Item *turris ſalutis*, 2. Reg. 22. v. 51. ſecundum τὸ קרי, ſeu lectionem Maſſorethicam, מגדול ישועות מלכו *turris ſalutum regis ſui.* LXX. *μεγαλύνων τὰς σωτηρίας βασιλέως αὐτοῦ*, Vulg. Lat. *magnificans ſalutes regis ſui.* Pro מגדול *turris*, legebant מגדיל *magnificans*, ſecundum τὸ כתיב, ſive ut in textu legitur, & in Pſal. 17. Heb. 18. v. 51.

TEMPLUM civitatis cœleſtis dicitur Deus omnipotens, & agnus. Apoc. 21. v. 22. *Et templum non vidi in ea* (civitate cœleſti); *Dominus enim Deus omnipotens templum illius eſt, & agnus.* Quod dicitur reſpectu oppoſito ad templum externum & terrenum habito; q. d. in æterna vita non erit amplius locus viſibilis, in quo, ſicut in templo Jeroſolymitano, externis ſignis ſeſe manifeſtabit Deus: ſed facie ad faciem ſanctis & electis ſuis videndum ſe præbebit, uti & agnus, qui eo loci cum Deo conjunctus, Deus & ipſe demonſtratur.

VIAM vocat ſe Chriſtus, Joan. 14. v. 6. nimirum qua itur ad Patrem cœleſtem & vitam æternam, ut ex verbis ſequentibus patet: *Ego ſum via, & veritas, & vita; nemo venit ad Patrem, niſi per me.* Qua autem ratione via noſtra factus ſit Chriſtus, docetur Heb. 10. v. 19. *Habentes itaque, fratres, fiduciam in introitu Sanctorum, in ſanguine Chriſti.* Verſ. 20. *Quam initiavit nobis viam novam & viventem, per velamen, id eſt, carnem ſuam*, &c.

Alias, *via Domini Dei* ſignificat, 1°. Cœleſtem doctrinam, Pſal. 24. Heb. 25. v. 4. *Vias tuas, Domine, demonſtra mihi, & ſemitas tuas edoce me.* Vide vv. 9. 10. & Pſal. 66. Heb. 67. v. 3. Pſal. 118. Heb. 119. vv. 3. 14. 30. &c. Iſai. 2. v. 3. Oſe. 14. v. 10. Matth. 22. v. 16. Act. 13. v. 10. cap. 18. v. 25. &c. Inde phraſis: *cuſtodire vias Domini*, Pſal. 17. Heb. 18. v. 22. pro, vitam ſecundum verbum & præcepta Dei inſtituere. 2°. Providentiam & gubernationem Divinam, *vel* in genere, *vel* in ſpecie.

In genere; totuſque voluntatis, conſiliorum, actionum, &c. Dei quaſi curſus notatur. Pſal. 24. Heb. 25. v. 10. *Univerſæ viæ Domini, miſericordia & veritas requirentibus teſtamentum ejus.* Vide etiam Pſal. 76. Heb. 77. v. 14. Iſai. 55. vv. 8. 9. Huc pertinet

Habac. 3. v. 6. *Incurvati ſunt colles mundi ab itineribus æternitatis ejus*, i. à Deo, cujus decreta, conſilia, &c. æterna ſunt.

In ſpecie; & ſingulares quædam actiones Dei ſignificantur. Pſal. 102. Heb. 103. v. 7. *Notas fecit vias ſuas Moyſi*, &c. Vide etiam Job. 40. v. 14. Prov. 8. v. 22. &c.

Viam Domini parare dicitur S. Joannes, Malach. 3. v. 1. Luc. 1. v. 76. h. e. de adventu ejus inſtante, verbi præconio, & Baptiſmi ſancto ritu inchoato, ſerio teſtari. Metaphora autem à magnantibus ſumitur, quorum prænuntiatur adventus, & quibus honoris cauſa, via ſterni ac complanari ſolet. Confer Iſai. 40. vv. 3. 4. 5. &c.

UMBRA vocatur Deus, qua ſingularis ejus protectio innuitur. Pſal. 120. Heb. 121. v. 5. *Dominus cuſtodit te, Dominus* צלך *um-*

bra tua, Lxx. σκέπη σε, Vulg. *protectio tua.* Vide Pſal. 90. Heb. 91. v. 1. in altero hemiſtichio.

Duplicatur metaphoræ hujus emphaſis, cum dicitur *umbra alarum Dei.* Pſal. 16. Heb. 17. v. 8. Pſal. 56. Heb. 57. v. 2. Vid. ſup. p. 96. c. 2.

Dicitur & *umbra manus Dei*, qua loquutione protectionis Divinæ robur & potentia adverſus quoſvis hoſtes ſignificatur; ea enim eſt *manus* Deo ἀνθρωποπαθῶς tributæ ſignificatio, ut diximus ſupra pag. 69. col. 2.

Miræ emphaſeos eſt, quod legitur Luc. 1. v. 35. *Et reſpondens angelus dixit ei* (Mariæ): *Spiritus Sanctus ſuperveniet in te, & virtus Altiſſimi* ἐπισκιάσει σοι, *obumbrabit tibi*, h. e. ſingulariſſima, potentiſſima, & occultiſſima, quod vox *obumbrabit* indicat, Spiritus Sancti in te ſupervenientis, & Altiſſimi operatione fiet iſtud, quod quæris; nempe quomodo concipere poſſis, cum virum non cognoſcas. Divina hæc *umbra* nos etiam à temeraria myſterii hujus perſcrutatione deterreat.

ARTICULUS III.

De Metaphoris, quibus ut perſona proponuntur, quæ non ſunt; quod loquendi genus προσωποποιΐαν proſopopœïan *vocant.*

PROSOPOPOEÏA metaphora eſt, qua res quælibet, quæ perſona non eſt, ut perſona proponitur. Sive, ut loquitur Ariſtot. ὅταν τὰ ἄψυχα ἐνεργοῦντα εἰσάγηται, καθάπερ ἔμψυχα, *cum res inanimæ inducuntur agentes, tanquam anima & ſenſu prædita.* Tropus ille, cujus mira eſt ſublimitas & ἐνέργεια, non ſolum apud profanos auctores frequens occurrit, ut apud Virg. lib. 8. Æneid. v. 728. *pontem indignatus Araxes*; verum etiam apud Scriptores Sacros. Οἶδε ἡ γραφὴ προσωποποιεῖν, καὶ ὡς ἐπὶ ἐμψύχων, περὶ τῶν ἀψύχων διαλέγεσθαι, *novit Scriptura perſonam facere* (i. proſopopoeïa uti) *& tanquam animata eſſent, de inanimatis diſſerere*, inquit S. Joan. Damaſc. lib. 2. de Fid. Orthod. cap. 6. pag. 163. tomi I. edit. Pariſ. 1712.

§. I.

Membris quibuſdam humani corporis tribuitur, quod ipſius hominis eſt.

GEN. 48. v. 14. *Qui* (Jacob) *extendens manum dexteram, poſuit ſuper caput Ephraïm minoris fratris: ſiniſtram autem ſuper caput Manaſſe, qui major natu erat*; (atque ita) שִׂכֵּל אֶת־יָדָיו *intelligere fecit manus ſuas*, id eſt, ſcite, conſulto, direxit manus ſuas. Lxx. ἐναλλὰξ τὰς χεῖρας, mſſ. quidam codices cum editione Complut. ἐναλλάξας τὰς χεῖρας, Vulg. *commutans manus*; ſenſum, non vim metaphoræ expreſſerunt.

Job. 29. v. 11. *Audiens auris beatificabat me, & oculus videns teſtimonium reddebat mihi.*

Pſal. 34. Heb. 35. v. 10. *Omnia oſſa mea dicent: Domine, quis ſimilis tibi?*

Pſal. 50. Heb. 51. v. 10. *Exſultabunt Domino oſſa humiliata.* Vide etiam Pſal. 102. Heb. 103. v. 1.

Pſal. 67. Heb. 68. v. 32. *Æthiopis* תָּרִיץ *currere faciet*. Vulg. *præveniet manus ejus Deo*, i. celeriter extendet manus ſuas ad orandum Deum, ut Chald. interpretatur. Vel ad præbendum aurum, ut Rabbi Aben-Eſra

& Rabbi Salomon explicant. Conf. Pſal. 71. Heb. 72. vv. 10. 15. Quidam enim *manus* pro muneribus manibus datis metonymice accipiunt, ut vidimus ſupra pag. 35. col. 2.

Pſal. 72. Heb. 73. v. 9. *Poſuerunt in cœlum os ſuum, & lingua eorum tranſivit in terra*, vel *in terram*, h. e. in Deum blaſphemant (impii), & homines calumniantur.

Pſal. 136. Heb. 137. v. 5. *Si oblitus fuero tui, Jeruſalem*, תִּשְׁכַּח *obliviſcatur dextera mea* ſui, vel artis pſallendi; unde ſequitur: *Adhæreat lingua mea faucibus meis.* Lxx. ἐπιλαθείη ἡ δεξιά μου, Vulg. Lat. *oblivioni detur dextera mea.* Pro תִּשְׁכַּח in voce activa, legerunt תִּשָּׁכַח aut תִּשָּׁכַח in paſſiva.

Prov. 10. v. 32. *Labia juſti* יֵדְעוּן *ſcient*, Vulg. *conſiderant placita, & os impiorum perverſa*, hoc eſt, labia juſti prudenter loquuntur, quaſi ſcientia pollerent. Conf. Job. cap. 34. v. 35.

Matth. 6. v. 3. *Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua, quid faciat dextera tua.*

Huc pertinet, cum oculis tribuitur, 1°. Concupiſcentia, ſive deſiderium. 3. Reg. 20. v. 6. *Omne deſiderium oculorum tuorum ponent in manibus ſuis, & auferent*, i. quidquid tibi placet. Vide etiam Ezech. 24. vv. 16. 21. 1. Joan. 2. v. 16. Hinc dicitur cor *ſequi*, vel *abire poſt oculos*, Job. 31. v. 7. hoc eſt, ſequi deſideria & cupiditates, quas oculi externis objectis moti, excitare ſolent in corde. 2°. Ira. Gen. 31. v. 35. *Ne ira exardeſcat in oculis Domini mei*, h. e. *ne iraſcatur Dominus meus*, Vulg. Vide etiam cap. 45. v. 5. Iſai. 3. v. 8. 3°. Offenſiones ſive abominationes. Ezech. 20. v. 7. *Et dixi ad eos: unuſquiſque offenſiones*, vel *abominationes oculorum ſuorum abjiciat, & in idolis Ægypti nolite pollui*, &c. Vide etiam v. 8. hoc eſt, unuſquiſque abjiciat idola, in quæ continuo offendunt oculi ejus; vel quæ deberent eſſe offenſiones, & abominationes oculis ejus; aut quorum, utpote abominationum, intuitu oculi ejus deberent offendi. 4°. Adulterium. 2. Pet. 2. v. 14. *Oculos habentes plenos adulterii.* 5°. Miſeratio. Deut. 13. v. 8. *Neque parcat ei oculus tuus, ut miſereris, & occultes eum.* Vide Iſai. 13 v. 18. &c. 6°. Spes, ſeu exſpectatio. Pſal. 144. Heb. 145. v. 15. *Oculi omnium in te ſperant, Domine*, &c.

§. II.

De animalibus brutis verba uſurpantur, quæ proprie hominum ſunt.

Job. 12. v. 7. *Interroga jumenta, & docebunt te; & volatilia cœli, & indicabunt tibi.* Verſ. 8. *Loquere terræ, & reſpondebit tibi: & narrabunt piſces maris.* In quibus locis *interrogare* & *loqui* idem eſt ac diſquirere, contemplari, &c. Vide cap. 41. v. 20. Prov. 30. vv. 25. 26. Joel. 1. v. 6. &c.

Huc pertinet,

1°. Cum vox *filius*, de beſtiis uſurpata, pullum, ſeu fœtum animalis ſignificat. Exod. 29. v. 1. *Tolle vitulum* בֶּן־בָּקָר *filium bovis*, Vulg. *de armento.*

Gen. 49. v. 11. *Ligans ad vineam pullum ſuum, & ad vitem* בְּנִי אֲתֹנוֹ *filium aſinæ ſuæ.* Lxx. τὸν πῶλον τῆς ὄνου αὐτοῦ, *pullum aſinæ ſuæ.* Vulg. *ô fili mi, aſinam ſuam*; ſpectavit (י) in voce בְּנִי, tanquam pronomen affixum, cum ſit potius vocalis *e*, quæ ſubintelligitur ſub ı, ut in primo hujuſce verſiculi vocabulo, אֹסְרִי pro אֹסֵר *ligans.* Vide tom. I. pag. 164. בְּנִי itaque eſt pro בֶּן־; atque ita viſum eſt τοῖς Lxx. qui pronomen & metaphoram neglexerunt.

Zach. 9. v. 9. *Ecce rex tuus veniet tibi .... aſcendens ſuper aſinam, & ſuper pullum*, בֶּן־אֲתֹנוֹת Aq. υἱοῦ ὀνάδων. V^a^. edit. υἱὸν ὄνων, *filium aſinarum*, i. unius ex aſinabus; unde Symm. υἱὸν ὀνάδος, Theod. υἱὸν ὄνου, Vulg. *filium aſinæ.* Lxx. πῶλον νέον, *pullum juvenem*: ſenſum non verba reddidere. Matth. 21. v. 5. *pullum filium ſubjugalis*, h. e. prolem aſinæ ſubjugis.

Alia ratione Deut. 32. v. 14. arietes dicuntur *filii Baſan*, i. pingues, eo quod in Baſan, monte fertili, nutriti eſſent.

2°. Cum *manus* tribuitur *cani*, Pſal. 21.

Heb.

Heb. 22. v. 21. *leoni* & *urſo*, 1. Reg. 17. v. 37. Et in genere *cuivis beſtiæ*, Gen. 9. v. 5. quibus in locis voce *manus*, poteſtas, robur, violentia, &c. intelligitur. In ultimo tamen exemplo quibuſdam abundare videtur. Vide tom. I. pag. 493. col. 1.

Prov. 30. v. 28. שְׂמָמִית, Lxx. καλαβώτης, Vulg. *ſtellio manibus nititur*, vel *prehendit*, i. pedibus, qui fortaſſe hîc manus appellantur, quod earum ſimilitudinem referant; pares enim numero, & eodem ſitu diſpoſitos habent digitos, ut obſervavit Geſnerus. Vide Bochart. de animal. ſacris, tom. I. col. 1085. & ſeqq.

§. III.

Naſcentibus ex terra tribuuntur, quæ hominibus tantum competunt.

Lev. 19. v. 23. arboribus præputium tribuitur. *Et cum ingreſſi fueritis ad terram hanc, & plantaveritis omnem arborem cibi, præputiabitis præputium ejus*, (nempe) *fructum ejus; tribus annis erunt vobis præputiata* (illæ arbores), *non comedetur* (ex eis fructus.) Vulg. *Quando ingreſſi fueritis terram, & plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum: poma, quæ germinant, immunda erunt vobis, nec edetis ex eis.* Voces *tribus annis* neglexit, quas tamen in Heb. & Lxx. legere eſt; quia in verſu ſequenti includuntur. Verſ. 24. *Quarto autem anno omnis fructus eorum* (lignorum pomiferorum) *ſanctificabitur laudabilis Domino.*

Job. 14. vv. 7. 8. 9. iiſdem arboribus tribuitur *ſpes*, *ſenectus*, *mors*, & *odoratus aquarum*. Sic Pſal. 77. Heb. 78. v. 47. terræ naſcentia *occidi* & *mori* dicuntur. E contrario 1. Cor. 15. v. 36. ſemini in terram projecto *vivificatio* aſſignatur.

Ezech. 31. v. 9. *æmulatio*, v. 14. *bibitio aquarum*, v. 15. *triſtitia*, v. 16. *conſolatio*, arboribus affingitur. Vide inſuper Oſe. 9. vv. 2. 6. Joel. 1. v. 10. Habac. 3. v. 17. &c.

Huc etiam referunt Pſal. 57. Heb. 58. v. 10. *Priuſquam intelligerent* vel *intelligant ſpinæ veſtræ rhamnum: ſicut viventem*, Lxx. *viventes; ſic* (in) *ira abſorbet eos*, i. quemadmodum ſpinæ veſtræ demeti & abſcindi ſolent priuſquam in rhamnum ſpinoſam & aculeatam excreverint: ſic ira Divina, vel Deus in ira ſua quaſi in turbine, abripiet improbum viventem adhuc, & antequam bonis extremam perniciem intulerit. Hæc interpretatio confirmatur Symmachi verſione, πρὶν ἢ αὐξηθῶσιν αἱ ἄκανθαι ὑμῶν, ὥστε γενέσθαι ῥάμνον, ἔτι ζῶντα ὡς ὀλόξηρον λαίλαψ ἀρεῖ, *priuſquam creſcant ſpinæ veſtræ, ita ut fiant rhamnus, adhuc viventem, quaſi penitus ſiccum, turbo auferet.* Et S. Hieron. *Antequam creſcant ſpinæ veſtræ in rhamnum, quaſi viventes, quaſi in ira tempeſtas rapiet eos.* Aq. λαιλαπίσει, *turbine auferet.* Theod. ut Lxx. καταπίεται, *abſorbet*, vel *abſorbebit.* Exempla ſunt Sennacherib, Antiochus Epiphanes, &c.

§. IV.

Quæ vivi hominis, vel in genere, animatorum propria ſunt, ea de inanimatis uſurpantur.

I. De mortuis hominibus prædicatur, quod vivis tantum competit.

Gen. 4. v. 10. *Dixitque* (Deus ad Caïn) *quid feciſti? vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Qua metaphora ſceleris immanitas ſignificatur. Heb. habet in plur. num. *vox ſanguinum fratris tui clamantium ad me de terra*, quo innuitur multos in Abele interfectos fuiſſe; unde Chald. *vox ſanguinis ſeminum, quæ futura erant, ut egrederentur ex fratre tuo, clamant coram me de terra.* Aliis iſthæc expoſitio ſubtilior videtur, quam ſolidior; pluralis enim numerus *ſanguines* eadem tantummodo ſignificat. Conf. Heb. 12.

v. 24. ubi Chriſti ſanguis effuſus cum Abelis ſanguine collatus, *melius loquens* inducitur. Sanguis enim Abelis de terra vindictam efflagitat; Chriſti vero de cœlo, pacem, vitam, & cum Deo reconciliationem loquitur, quam etiam credentibus impertit.

Iſai. 14. vv. 9. 10. &c. excitati ex inferno, ſive ſepulchro, mortui finguntur, qui regem Babylonis illudant, eique turpem interitum exprobrent.

Jerem. 31. v. 15. Rachel mater Joſephi & Benjamin, diu mortua, amare plorans ob populum in captivitatem abductum, inducitur. Quæ prophetia ad exprimendum infanticidium ab Herode perpetratum, ob convenientiam tum loci, tum facti, à Matth. 2. v. 18. allegatur. Vide etiam Ezech. c. 32. v. 21. &c.

II. Aliis rebus anima deſtitutis affingitur quod animatorum eſt proprium. Hinc tribuitur

ANIMA & OS, oris, inferno, ſive ſepulchro, Iſai. 5. v. 14. *Propterea dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino.* Hieron. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 52. *Infernus animam habere dicitur, non quod animal ſit, juxta errorem quorumdam, ſed quod verbis humanæ conſuetudinis, rerum inſenſibilium exprimamus affectum: quod inſatiabilis ſit, & nunquam mortuorum multitudine impleatur.*

AUDITUS lapidi, Joſ. 24. v. 27. *Et dixit* (Joſue) *ad omnem populum: en lapis iſte erit vobis in teſtimonium, quod audierit omnia verba Domini, quæ loquutus eſt vobis*, &c.

Oſe. 2. vv. 21. 22. cœlo, terræ, tritico, & oleo, exaudiendi facultas tribuitur. *Et erit in die illa: exaudiam, dicit Dominus, exaudiam cœlos, & illi exaudient terram, & terra exaudiet triticum, & vinum, & oleum; & hæc exaudient Jezraël.* Præter gratioſam Dei benedictionem, cauſæ primæ & ſecundarum connexio hac proſopopœia pulchre innuitur. *Jezraël* (h. e. ſemen Dei, cœtus piorum) invocat, ſive exſpectat triticum, muſtum, & oleum. Hæc invocant, ſive inclamant terram, ut ſuccum & vigorem ab ea accipiant. Terra inclamat cœlum, calorem, rorem, pluviam, &c. expetens. Et cœlum quaſi Deum inclamat, ſine quo nihil cauſæ ſecundæ efficere poſſunt, & quo volente ac puniente, *cœlum fit æneum, & terra ferrea*, Deut. 28. v. 23. Rurſus, *exaudit Deus cœlum*, vim ei conferens, ut ex collectis vaporibus nubes conficere poſſit; *& cœlum exaudit terram*, dando pluviam aliaque ad fructus producendos neceſſaria; *& terra exaudit triticum, muſtum, & oleum*, dum à cœlo madefacta, ſuccum & vigorem eis confert; *& hæc* denique *exaudiunt Jezraël*, i. votis piorum reſpondent.

CANTUS, 1°. Aſtris, Job. 38. v. 7. ברן *cum cantarent ſimul aſtra matutina, & jubilarent omnes filii Dei*, i. corpora cœleſtia. Vulg. *cum me laudarent*, quod de prima eorum creatione intelligendum, qua ſingularis Dei potentia commendatur. Conf. Pſal. 148. v. 3. 2°. Cœlo & terræ, Jerem. 51. v. 48. ורננו *& cantabunt*, Vulg. *laudabunt ſuper Babylonem cœli & terra, & omnia, quæ in eis ſunt*, &c. qua proſopopœia hyperbolica, innuitur lætitiæ immenſitas ob regnum Babylonicum deſtructum, & liberatum populum Iſraëliticum. 3°. Montibus & collibus, Iſai. 55. v. 12. *Montes & colles cantabunt coram vobis laudem, & omnia ligna regionis plaudent manu.* Confer cap. 43. v. 13.

CLAMOR terræ, Job. 31. v. 38. *Si adverſum me terra mea clamat, & cum ipſa ſulci ejus deflent.* Sequitur explicatio v. 39. *Si fructus ejus comedi abſque pecunia*, &c. Quidam terram & ſulcos metonymice pro incolis, ſive agricolis, hic accipiunt.

COGITATIO navi, Jon. 1. v. 4. *Et facta eſt tempeſtas magna in mari, & navis* חשבה *cogitabat frangi*, vel *ad frangendum.* Sic nos Galli loquimur: *Le vaiſſeau penſa ſe briſer.* Vulg. *periclitabatur conteri*, h. e. minabatur fracturam, parum aberat, quin frangeretur.

COGNITIO, 1°. Loco, Pſal. 102. Heb. 103. v. 16. *Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo, & non ſubſiſtet: & non* יכירנו *cognoſcet eum* (hominem) *amplius* מקומו *locus ejus*, h. e. non exiſtet amplius homo in loco ſuo; imo & memoria ejus eo loci interibit. LXX. *καὶ οὐκ ἐπιγνώσεται ἔτι τὸν τόπον αὐτοῦ, & non cognoſcet*

amplius locum ſuum. Heb. utrumque ſenſum patitur. S. Hieron. *& non cognoſcet eum ultra locus ejus.* 2°. Soli, Pſal. 103. Heb. 104. v. 19. *Sol cognovit occaſum ſuum*, h. e. certiſſimum occidendi tempus conſtantiſſime tenet. Eidem tribuitur aſpectus, Cant. 1. v. 5. al. 6. *Nolite me conſiderare, quod fuſca ſim; quia* שֱׁזָפַתְנִי *aſpexit me ſol*, h. e. *decoloravit me*, ut optime tranſtulir Vulg. Aq. ὅτι συνέκαυσέ με, *quia aduſſit me.* Symm. ὅτι καθήψατό με ὁ ἥλιος, *quia tetigit me ſol.* Alius & Lxx. ὅτι παρέβλεψέ με, *quia deſpexit me.* Theod. ὅτι ἀπέφρυξέ με, *quia torrefecit me.*

DOLOR agro, 4. Reg. 3. v. 19. *Omnem agrum egregium* תַּכְאִבוּ *dolore afficietis lapidibus* illuc comportatis. Vulg. optime ſenſum reddidit: *operietis lapidibus.* Sic etiam Pagninus. Lxx. ἀχρειώσετε, *inutilem reddetis*, ſenſum non verbum expreſſere.

ENARRATIO cœlis, Pſal. 18. Heb. 19. v. 1. al. 2. *Cœli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum*, i. cœlorum opificium, gloriam ac potentiam Dei omnium oculis ingerit. Verſ. 2. al. 3. *Dies diei eructat verbum; & nox nocti indicat ſcientiam*, i. dies diei, nox nocti certa & conſtanti viciſſitudine ſuccedens, verbum & ſcientiam de omnipotente eorum creatore nobis indicat; quamvis enim cœlis (v. 3. al. 4.) *non ſint loquelæ neque ſermones* proprii, & *non audiatur vox eorum* auribus perſonans: tamen (v. 4. al. 5.) *in omnem terram exivit ſonus eorum* metaphoticus, *& in fines orbis terræ verba eorum* ſuo modo prolata. Sic Lxx. & Apoſt. ad Rom. 10. v. 18. Ita etiam Symm. qui interpretatur ἀλλ' εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ ἦχος αὐτῶν, S. Hieron. *in omnem terram exivit ſonus eorum.* Hi legiſſe videntur קוֹלָם *vox*, ſive *ſonus eorum*, pro קַוָּם *linea eorum*, cum ל loco ו. Et certe huic lectioni & interpretationi favere videtur pars altera verſiculi, *& in fines orbis terræ verba eorum*; in pſalmis enim ſæpius pars prior verſiculi, ſenſum quod attinet, repetitur in altera, mutatis ſolum vocibus. Aq. εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ κανὼν αὐτῶν, *in omnem terram exivit linea*, ſive *regula eorum*, legebat קַוָּם, ut habent Hebræi codices hodierni. Eodem modo legebat Chald. Paraph. מְתַח שְׁעִינַתְהוֹן *extenſio negotii eorum.* Ex hac interpretationum varietate colligi ad ſummum poteſt diverſam olim fuiſſe in Hebræo textu lectionem; non vero dedita opera eum à Judæis depravatum, ut clamitant nonnulli.

EXSULTATIO collibus, Pſal. 64. Heb. 65. v. 13. *Exſultatione colles accingentur.* Verſ. 14. *Induta ſunt* כָּרִים *paſcua ovibus, & valles abundabunt frumento: clamabunt, etenim hymnum dicent.* Hac metaphora ſignificatur abundantia ſingularis, quæ ex Dei benedictione provenit. Pro *induta ſunt paſcua ovibus*, Lxx. verterunt ἐνεδύσαντο οἱ κριοὶ τῶν προβάτων, Vulg. Lat. *induti ſunt arietes ovium.* Vox כָּרִים (unde forſitan κριοὶ) & *arietes* & *paſcua* ſignificat.

GEMITUS, EXSPECTATIO, DOLOR, & PARTURITIO, creaturæ rationis experti, Rom. 8. vv. 19. 20. 21. 22. tribuuntur; hiſque metaphoris innuitur præſtantia gloriæ ac felicitatis æternæ, qua in cœlis fruituri ſunt electi; quæquidem tanta erit, ut eam tacito ſenſu exſpectet vel omnis creatura ratione deſtituta, quæ vanitati Dæmonis, & impiorum, invita ſubjicitur. Unde Chryſoſt. homil. 14. in hanc epiſt. p. 197. tom. 4. edit. Pariſ. 1636. ὥστε ἐμφατικώτερον γενέσθαι τὸν λόγον, προσωποποιεῖ τὸν κόσμον τὸν ἅπαντα τοῦτον, *ut oratio ſignificantior fieret, mundum hunc univerſum loquentem inducit* Apoſtolus.

INEBRIATIO ſagittis, qua maxima ſanguinis effuſio denotatur. Deut. 32. v. 42. *Inebriabo ſagittas meas ſanguine*, &c. Confer Iſai. 34. v. 5. Jerem. 46. v. 10.

LUCTUS, 1°. Terræ, Iſai. 24. v. 4. *Luxit & defluxit terra, & infirmata eſt*, &c. Hic de terra vaſtata & deſolata, uti de homine ægroto & lugente, loquitur vates. Vide etiam c. 33. v. 9. Jerem. 4. v. 28. cap. 12. v. 4. Thren. 2. v. 8. Oſe. 4. v. 3. Joel. 1. v. 10. Amos. 1. v. 2. &c. 2°. Viis Sion, Thren. 1. v. 4. *Viæ Sion lugent eo, quod non ſint, qui veniant ad ſolemnitatem*; qua proſopopœia cultus Dei deſertiſſimus innuitur, 3°. Portis ejuſdem Sionis, Iſai. 3. v. 26. *Et mærebunt atque lugebunt portæ ejus, & deſolata in terra ſedebit.* Quæ metaphora deſumta eſt ab uſu

Digitized by Google

lugentium, qui ſolebant in terra ſedere. Vide Job. 1. v. 20. cap. 2. v. 13. &c.

NUDITAS terræ, qua loca infirmiora ſignificantur. Gen. 42. v. 12. *Nuditatem terræ conſiderare veniſtis.* Lxx. τὰ ἴχνη, *veſtigia.* Aq. & Sym. τὰ κρυπτὰ, *occulta.* Optime omnium Vulg. *immunita terræ hujus*, vel *infirmiora*, ut idem reddidit verſ. 9. ejuſdem capitis.

OS, oris, terræ, Gen. 4. v. 11. *Nunc igitur maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum, & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua.* Hac metaphora ſcelus Caini exageratur, quaſi diceret Deus: terra ipſa ſcelus tuum exſecrata, ore aperto ſanguinem fratris tui ſuſcepit, ne cum horrore aſpectui hominum pateret; quapropter eam ubique tibi infenſam experieris.

PALPEBRÆ auroræ, quibus intelliguntur radii diluculi, ſeu primus ſplendor radiorum ab exorituro ſole aſſurgentium. Sumta eſt metaphora vel ab homine, qui, cum expergiſcitur, palpebras attollit; vel à celeri motu & vibratione palpebrarum; quia radii diluculi jugiter moventur, donec ad extrema orbis diffundantur. Job. 3. v. 9. *Exſpectet lucem* (illa nox) *& non* (veniat), *& non videat* בְּעַפְעַפֵּי־שָׁחַר *palpebras auroræ.* Lxx. ὑπομείναι, καὶ εἰς φωτισμὸν μὴ ἔλθοι, καὶ μὴ ἴδοι ἑωσφόρον ἀνατέλλοντα, *exſpectet, & in lucem non veniat, nec videat luciferum exorientem.* Quæ verba trajecta videntur, pro ὑπομείναι εἰς φωτισμὸν, καὶ μὴ ἔλθοι, καὶ μὴ ἴδοι, &c. *exſpectet lucem, & non veniat, nec videat*, &c. Vocem ἔλθοι *veniat* apposite ſuppleverunt. Vulg. *exſpectet lucem, & non videat, nec ortum ſurgentis auroræ.* Vide etiam c. 41. v. 9. ubi eædem voces עַפְעַפֵּי־שָׁחַר, à Lxx. necnon ceteris interpretibus Græcis redduntur εἶδος ἑωσφόρου, *ſpecies luciferi*; à Vulg. *palpebræ diluculi.*

PLAUSUS MANUUM, 1°. Fluminibus, Pſal. 97. Heb. 98. v. 8. *Flumina plaudent manu; ſimul montes exſultabunt à conſpectu Domini, quoniam venit judicare terram.* Hæc per proſopopœiam inanimatis creaturis tribuuntur, ad excitandum in hominibus advenientis Domini deſiderium. Confer Pſal. 95. Heb. 96. vv. 11. 12. &c. 2°. Lignis, ſive arboribus regionis, Iſai. 55. v. 12. *Montes & colles cantabunt coram vobis laudem, & omnia ligna regionis plaudent manu.* Hac metaphora lætitia ſpiritualis in regno Chriſti figuratur.

PUGNA ſtellis, Jud. 5. v. 20. *De cœlo pugnatum eſt, ſtellæ* מִמְּסִלּוֹתָם *ex elevationibus ſuis pugnaverunt.* Tranſlata eſt iſthæc loquutio à militibus ex editiore loco pugnantibus. Lxx. ἐκ τρίβων αὐτῶν, *ex ſemitis ſuis.* Alius ἐκ τῆς τάξεως αὐτῶν, *ex ordine ſuo.* Vulg. utraque verſione expreſſa, *in ordine & curſu ſuo manentes pugnaverunt cum Siſara*, i. adverſus Siſaram. Stellæ autem eo loci pugnaſſe dicuntur; quia grandinum, & procellarum, quibus adverſus Chananæos Deum uſum fuiſſe ſcribit Joſephus lib. 5. antiq. cap. 6. pag. 152. edit. Genev. 1611. excitandarum inſtrumenta fuere; *ab influxu enim aſtrorum*, ſcribit Bonfrerius comm. in h. l. *manant tempeſtates, tonitrua, grandines*, &c.

RUBOR lunæ, & CONFUSIO ſive PUDOR ſoli, Iſai. 24. v. 23. *Et erubeſcet luna, & confundetur ſol, cum regnaverit Dominus exercituum*, &c. h. e. nulla plane erit lux ſolis & lunæ, ſi cum gloria & ſplendore regnantis Dei conferatur.

VISIO & TIMOR aquis, Pſal. 76. Heb. 77. v. 17. *Viderunt te aquæ, Deus; viderunt te aquæ, & timuerunt*, &c. qua proſopopœia innuitur maxima Dei potentia. *Viderunt*, id eſt, expertæ ſunt potentiam tuam; cum ſcilicet vento valido & urente ſciſſæ ſunt, & fundum maris nudum oſtenderunt: *timuerunt* vero, cum ad nutum tuum, trepidantium inſtar, de loco ſuo fugerunt, & præter naturam ſuam inſtar muri hinc inde conſtiterunt. Quod miraculum Exod. 14. deſcribitur. Confer Pſal. 113. Heb. 114. vv. 3. 5.

VOLUNTAS ſpiritui, ſeu vento, Joan. 3. v. 8. *Spiritus ubi vult, ſpirat; & vocem ejus audis, ſed neſcis unde veniat, aut quo vadat; ſic eſt omnis, qui natus eſt ex Spiritu.* Hoc eſt, quemadmodum ventum, cujus vocem ſive ſtridorem audis, quanvis nullum corpus videas, nec ſit, quod manibus poſſis apprehendere, ſentis præſentem, nec vides venientem, nec vides quo ſe proripiat abiens: ſic Spiritus Sancti vis & effectus ineffabilis

ſentitur quidem; at, quod agitur, id oculis minime cernitur. Sic fere Eraſm. in h. l. Aër autem dicitur *ſpiritus*, quod cum noſtris corporibus collatus, ſubtilior ſit.

VOMITIO HABITATORUM SUORUM terræ, qua eorumdem ex ea, propter ſceleratam vitam, expulſio à Deo facta intelligitur. Lev. 18. v. 25. *Cujus* (terræ) *ego ſcelera viſitabo, ut evomat habitatores ſuos.* Vide etiam v. 28.

Huc pertinent alia quædam cum *nomina*, tum *verba*.

I. *Nomina.*

FILIUS & FILIA inanimatis tribuuntur, Thren. 3. v. 13. *Miſit in renibus meis*, vel *in renes meos, filias pharetræ ſuæ*, h. e. ſagittas, quæ in pharetra, quaſi filiæ in matre gravida, continentur; unde Horat. lib. 1. Carm. Od. 22. *gravida ſagittis pharetra.* Hebræus habet בְּנֵי אַשְׁפָּתוֹ *filios pharetræ ſuæ*, quia nomen חִצִּים *ſagittæ*, hac in lingua maſculinum eſt.

Job. 5. v. 7. *Homo naſcitur ad laborem*, וּבְנֵי רֶשֶׁף יַגְבִּיהוּ עוּף *& filii prunarum* (i. ſcintillæ) *exaltant volare*, ſeu *volatum*, h. e. homo naſcitur ad laborem, ſicut ſcintillæ in altum natura ſua feruntur. Aq. ϗ υἱοὶ πτηνοῦ, *& filii volucris.* Sym. τὰ τέκνα τῶν πετεινῶν ὑψῶσι πτερὸν, *filii volatilium extollunt alas.* Lxx. νεοσσοὶ δὲ γυπὸς τὰ ὑψηλὰ πέτονται, vel πέτανται, *pulli autem vulturis* (ſpecies pro genere) *alte volant.* Vulg. *& avis ad volatum.* Has omnes interpretationes vox רֶשֶׁף patitur; ea ſiquidem, ut monet R. Salomo, intelligitur quidquid volitat, ſive *aves* ſint, ſive *ſcintillæ*, ſive *ſagittæ*. Alia exempla vide in tom. I. pag. 489. & ſeqq.

LINGUA tribuitur igni & flammæ; idque ob ſimilitudinem quandam tum *figuræ*; eſt enim extrema ignis flamma ad inſtar linguæ projecta; tum *actionis*; quia, ut homo, vel animal lingua cibum apprehendit ac lambit: ſic ignis, projecta flamma, combuſtionis materiam; unde *comedere* vel *devorare* dicitur, ut in ſequenti columna videbimus.

Iſai. 5. v. 24. *Propter hoc, ſicut devorat ſtipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit: ſic radix eorum quaſi favilla erit.* Vide Act. 2. v. 3. ubi linguarum velut ignis fit mentio.

Lingua mari etiam tribuitur, qua ſignificatur ſinus ejuſdem in terram excurrentis. Vide Joſ. 15. vv. 2. 5. Iſai. 11. v. 15.

Lingua auri, Joſ. 7. v. 21. redditur à Vulg. *regula aurea.* Aliis eſt ornamentum aureum ad inſtar linguæ confectum.

MANUS tribuitur, 1°. Gladio, Job. 5. v. 20. 2°. Flammæ ignis, Iſai. 47. v. 14. 3°. Inferno, שְׁאוֹל, Lxx. ᾅδη, Vulg. *morti*, Oſe. 13. v. 14. qua metaphora eorum poteſtas & violentia intelligitur. Quandoque tamen vox יָד *manus*, pleonaſtica eſt. Vide tom. I. pag. 493. col. 1.

MATRIS vox viæ tribuitur, eaque bivium ſignificatur; q. d. principium, ex quo duæ viæ naſcuntur. Ezech. 21. v. 21. al. 26. *Stetit enim rex Babylonis* אֶל־אֵם הַדֶּרֶךְ *ad matrem*, vel *in matre viæ.* Vulg. optime, *in bivio*; ſequitur enim, *in capite duarum viarum.*

II. *Verba.*

ABIRE dicitur panis, 1. Reg. 9. v. 7. *Panis abiit de vaſis noſtris*, h. e. ut eleganter interpretatur Vulg. *defecit.* Confer Apoc. 18. v. 14.

CLAMARE dicitur, 1°. Civitas, Iſai. 14. v. 31. *Ulula porta, clama civitas*, &c. Ibi metonymia continentis pro contento, ſive urbis pro ejus civibus. 2°. Lapis, Habac. 2. v. 11. *Quia lapis de pariete clamabit*, &c.

Luc. 19. v. 40. *Si hi* (diſcipuli mei) *tacuerint, lapides clamabunt*, inquit Chriſtus, quia tempus revelationis meæ advenit. 3°. Merces operariorum defraudata, Jacob. 5. v. 4. *Ecce merces operariorum ... quæ fraudata eſt à vobis, clamat*, &c. Qua metaphora gravitas vel peccati, vel pœnæ innuitur.

COMEDERE ſeu DEVORARE tribuitur, 1°. Igni, Lev. 10. v. 2. *Egreſſuſque ignis à Domino, devoravit eos.* Vide Job. 1. v. 16. Nahum. 3. v. 15. 2°. Gladio, 2. Reg. 2. v. 26. *Nunquid uſque in finem* תֹּאכַל *comedet gladius*, Vulg. *Num uſque ad internecionem tuus mucro deſæviet?* Vide Iſai. 1. v. 20. Jerem. 2. v. 30. 3°. Terræ, ſeu regioni, Num. 13. v. 33. *Terra, quam luſtravimus, comedit*, Vulg. *devorat habitatores ſuos.* Vel ſoli conditione, q. d. terra illa duriſſima eſt, ita ut in ea colenda hominum vires conſumantur: vel aëris &

loci intemperie ; ita ut ſenſus ſit : etſi fertilis terra illa eſt , tamen eſt inſalubris.

CURARE , MEDICARI , VIVIFICARE dicitur ; 1°. De ædificio , 1. Paral. 11. v. 8. *Joab autem reliqua urbis* יְחַיֶּה *vivificavit* , Vulg. *exſtruxit*. Vide 2. Paral. 24. v. 13. Nehem. 4. v. 7. 2°. *Lapidibus* , Nehem. 3. v. 34. al. 4. v. 2. *Nunquid* הַיְחַיּוּ *vivificabunt lapides de acervis pulveris?* Vulg. *ædificare poterunt ?* Hac loquutione inſtauratio , vel ædificatio nova intelligitur. Vide etiam 3. Reg. 18. v. 30.

SANARE , dicitur Deus , 1°. Terram , cum benedictionem ipſi , poſt inflictam pœnam , iterum impertit. 2. Paral. 7. v. 14. *Et ego exaudiam de cælo , & ſanabo terram eorum.* Vide etiam Pſal. 59. Heb. 60. v. 4. 2°. Aquas, cum eas ſalubres reddit. 4. Reg. 2. v. 21. *Hæc dicit Dominus : ſanavi aquas has , & non erit ultra in eis mors , neque ſterilitas.* Verſ. 22. *Sanatæ ſunt ergo aquæ* , &c. Vide etiam Ezech. 47. v. 8.

TRANSIRE tribuitur 1°. Argento , cum probatum eſt , ac in negotiatione communi receptum. Gen. 23. v. 16. *Quod cum audiſſet Abraham , appendit .... quadringentos ſiclos* כֶּסֶף עֹבֵר לַסֹּחֵר *argenti tranſeuntis inter mercatores.* LXX. ἀργυρίου δοκίμου ἐμπόροις , *argenti probati mercatoribus.* Vulg. *argenti probatæ monetæ publicæ.* 2°. Myrrhæ , Cant. 5. v. 5. *Digiti mei pleni myrrha* עֹבֵר *tranſeunte* , h. e. ut optime reddidit Vulg. *probatiſſima.* 3°. Vino , Jerem. 23. v. 9. *Factus ſum quaſi vir ebrius , & quaſi homo* עֲבָרוֹ יָיִן *quem tranſiit vinum* , h. e. inebriavit. Vulg. *madidus à vino.* LXX. συνεχόμενος ἀπὸ τοῦ οἴνου , *vino correptus* , ut Gallice dicimus , *pris de vin.*

Huc refert Glaſſius illud Jerem. 5. v. 28. עָבְרוּ דִבְרֵי רָע *tranſierunt verba* ſeu *facta improbi* , h. e. probata ſunt , obtinuerunt , &c. verba improbi. Aliis autem hic non videtur eſſe metaphora , eaque verba ſic explicant : nequitia & improbitate quemlibet hominem nequam ac improbum ſuperaverunt. Vulg. *prætererunt ſermones meos peſſime.* Symm. & Theod. παρέβησαν τοὺς λόγους μου εἰς πονηρόν , *tranſgreſſi ſunt ſermones meos in malum* , pro דברי legebant דְּבָרַי *ſermones meos* , & præpoſitionem ל ſupplebant ante רָע , ut alias ſæpe ſupplenda deficit. Vide tom. I. pag. 597. col. 2.

§. V.

De regnis , provinciis , & civitatibus , ut de ſingulis hominibus , Scriptura interdum loquitur.

PROSOPOPOEIÆ hujus ratio eſt , quod homines ſimul conſociati , unum veluti corpus efficiant. Itaque

I. De toto populo , ut de homine in genere , id eſt , ſive ſit maſculus ſive femina , in SS. Scripturis quandoque fit ſermo. Iſai. 1. v. 5. *Super quo percutiemini ultra .... omne caput languidum , & omne cor mœrens.* Verſ. 6. *A planta pedis uſque ad verticem , non eſt in eo ſanitas.* Hic populi Judaici inſtar unius hominis ad mortem uſque percuſſi , & lethaliter vulnerati ægrotantiſque , curatione inſuper , & medicamentis deſtituti , caſtigationes enarrantur. Explicatio autem verſibus 7. 8. 9. propriis verbis ſubjungitur. Vide etiam cap. 7. v. 20. cap. 8. v. 8. c. 30. v. 28. Deut. 33. v. 13. Habac. 3. v. 12. &c.

II. De toto populo in ſpecie , ut de viro , loquitur Scriptura , ſed rarius. Thren. 3. v. 1. *Ego vir videns paupertatem meam* , vel *afflictionem meam , in virga indignationis ejus.* Totus populus hic & in ſeqq. in ſpecie unius viri , calamitates ſuas & perpeſſiones commemorat.

Iſai. 7. v. 20. *In die illa radet Dominus .... caput & pilos pedum , & barbam univerſam.* Per caput , principes & magnates ; per pedes vero , plebeii homines intelliguntur. Præterea S. Hieron. comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 74. recte monet raſione barbæ , quæ viri decor eſt , & virilitatis indicium , ſignificari nihil in Judæa forte & pulchrum remanſurum ; ſed eam effeminatis hominibus , imo ignominioſis mulieribus comparandam.

Digitized by Google

III. De toto populo, ut de femina, Scriptura ſermonem inſtituit. Iſai. 32. v. 9. *Mulieres opulentæ, ſurgite, & audite vocem meam; filiæ confidentes, percipite auribus eloquium meum.* Hic per *mulieres*, majores urbes; per *filias* autem, minores intelliguntur. Eodem modo interpretatur Chald. Paraph. *Civitates magnæ, quæ habitatis ſecuræ, ſurgite, audite vocem meam*, &c. Vide Thren. capp. 1. 2. & Iſai. 3. v. 26. ubi civitati Jeruſalem lugentium actus & ritus tribuuntur.

Iſai. cap. 32. v. 11. *Pavor, tremor, denudatio, cinctura ſuper lumbos*, fugæ & deportationis cauſa civitatibus tribuitur, quæ inſtar mulierum v. 9. proponuntur.

Mich. 7. vv. 8. 10. regnum Babyloniorum & Aſſyriorum dicitur אֹיַבְתִּי *inimica* Judææ, atque ita ſub mulieris imagine proponitur. Verſ. 8. *Ne læteris inimica mea, quia cecidi*, &c. Verſ. 10. *Et aſpiciet inimica mea, & operietur confuſione*, &c.

Huc pertinet, cum populus Judaïcus ut mulier perfida & adultera deſcribitur, Jerem. 3. vv. 1. 3. 4. cap. 4. v. 30. Ezech. capp. 16. & 23. Oſe. 2. &c. Deus enim rempublicam Judaicam quaſi in uxorem ſibi acceperat; quare cum ab eo receſſit ut idola coleret, adulteræ nomine donata eſt; adulteria enim & ſcortationes ſpirituales, quas per prophetas ſuos tam ſæpe reprehendit & deteſtatur Deus, idololatria ſunt, & graviora peccata cum impœnitentia conjuncta. Vide Exod. 34. vv. 15. 16. Deut. 31. v. 16. Jud. 2. v. 17. Iſai. 1. v. 21. c. 57. v. 3. &c. Eodem etiam nomine interdum objurgantur Gentiles ac idolorum cultus addictæ civitates, ut *Ninive*, Nahum. 3. v. 4. *Tyrus*, Iſai. 23. vv. 15. 16. 17.

IV. MATRIS nomen civitati primariæ tribuitur, ex qua aliæ quaſi natæ & productæ ſunt, quæque idcirco בְּנוֹת *filiæ* ejus appellantur. 2. Reg. 20. v. 19. *Et tu quæris ſubvertere civitatem, & evertere matrem in Iſraël*, i. metropolim.

Num. 21. v. 25. *Tulit*, ſeu *cepit ergo Iſraël omnes urbes illas, & habitavit in omnibus urbibus Amorrhæi, in Heſebon, & in omnibus* בְּנֹתֶיהָ *filiabus ejus*, Vulg. *viculis ejus.* Vide etiam Joſ. 17. v. 16. Jud. 11. v. 26. &c.

Eodem matris nomine inſignitur reſpublica Judaïca. Iſai. 50. v. 1. *Hæc dicit Dominus; quis eſt hic liber repudii matris veſtræ, quo dimiſi eam*, &c. Vide etiam Oſe. 2. v. 2.

Huc pertinet Ezech. 23. v. 2. *Fili hominis, duæ mulieres*, (Iſraël & Juda) *filiæ matris unius*, (reipublicæ Judaïcæ) *fuerunt.* Verſ. 3. *Et fornicatæ ſunt in Ægypto*, &c. Hic, ut vides, reſpublica Judaïca dicitur *mater* ratione duorum regnorum Iſraëlis & Judæ, quæ cum filiabus comparantur.

V. FILIÆ & VIRGINIS nomen non raro toti populo, vel civitati, *diviſim* vel *conjunctim*, tribuitur.

Diviſim, Pſal. 136. Heb. 137. v. 8. *Filia Babylonis miſera*, &c. i. populus, ſive regnum Babylonicum. *Filia Sion*, Thren. 1. v. 6. c. 2. v. 1. &c. Iſai. 1. v. 8. cap. 10. v. 32. c. 16. v. 1. Jerem. 6. v. 2. Mich. 4. vv. 10. 13. Sophon. 3. v. 14. Zach. 9. v. 9. &c. *Filia Judæ*, Thren. 2. v. 2. *Filia Jeruſalem*, Zach. 9. v. 9. *Filia Tyri*, Pſal. 44. Heb. 45. v. 13.

Diviſim quoque accipitur *virgo*, Jerem. 31. v. 4. *Rurſumque ædificabo te, & ædificaberis virgo Iſraël*, &c. Vide etiam verſum 21. Amos. 5. v. 2.

Conjunctim, VIRGO & FILIA reperiuntur, Iſai. 23. v. 12. *Non adjicies ultra ut glorieris, virgo filia Sidonis.* Vide etiam c. 37. v. 22. c. 47. v. 1. Jerem. 46. v. 11. &c.

Cur populus Iſraëliticus appelletur *virgo*, varias afferunt rationes, quæ minus ſolidæ videntur eruditis. Quod enim ait S. Hieron. comm. in cap. 37. Iſai. tom. 3. nov. edit. col. 290. Sion & Jeruſalem ideo virginem & filiam appellari, quod *cunctis gentibus ſimulachra adorantibus hominum mortuorum, hæc ſola conſervet caſtitatem religionis Dei, & unius Divinitatis cultum*, illud non videtur ſtare poſſe cum Amos. 5. v. 2. & Jerem. 18. v. 13. ubi Iſraël appellatur *virgo*, cum idola coleret. Præterea Babylon & Ægyptus, Iſai. 47. v. 1. Jerem. 46. v. 11. *virgines* vocantur, quæ tamen plenæ fuerunt idololatria & impietate.

Druſius lib. 16. obſerv. c. 5. putat *virginem* dici populum Iſraëliticum ante captivitatem, qui virgo eſſe deſierit, cum jam exterorum jugum ſubiiſſet: at expoſitionem illam peſ-

ſundat locus Thren. 2. v. 13. ubi idem ille populus *virgo filia Sion* poſt Babylonicam devaſtationem appellatur. Vox itaque *virginis* pro cœtu hominum, quacunque ratione ſe habeat, per proſopopœiam accipienda eſt; unde Chald. his in locis vel *cœtum*, vel *populum*, vel *regnum* eam interpretatur. Ea autem uſurpata videtur ob pulchritudinem, ornatum, &c. maxime ſi de urbe, aut regno, vel regione ſit ſermo.

Quod autem בַּת *filia*, & בְּתוּלַת *virgo*, in regimine ponantur, id fit, vel enallage ſtatus conſtructi pro abſoluto poſiti, cujus exempla non pauca attulimus in tom. I. pagg. 122. 123. Itaque *filia Iſraëlis* eſt pro, *filia Iſraël; virgo Iſraëlis*, pro, *virgo Iſraël.* Vel cum adjicitur nomen loci, ut *filia Sionis*, *filia Jeruſalem*, *filia Tyri*, *filia Babylonis*, &c. vox *filia* populum vel incolas locorum illorum ſignificat. Eodem ſenſu accipitur *filius*, Iſai. 11. v. 14. *filii Orientis*, i. incolæ Orientis, ſeu Orientales populi; Jerem. 2. v. 16. *filii Mempheos & Taphnes*, h. e. cives; Pſal. 149. v. 2. *filii Sion*, i. incolæ Sionis ſeu Jeruſalem; Ezech. 16. v. 26. *filii Ægypti*, h. e. Ægyptii, &c.

Denique cum duæ illæ voces *virgo* & *filia* ſimul conjunguntur, id fit vel ἐκ παραλλήλου, ut exiſtimat Druſius, qui affert in exemplum, *lutum cœni*, Pſal. 39. Heb. 40. v. 3. Vide tom. I. pag. 485. can. III. ubi plura alia conſtructionis hujus exempla poſuimus. Vel alterutra ex his dictionibus redundat, quare ſæpius omittitur, ut diximus in tom. I. pag. 123. col. 2.

§. VI.

De accidentibus quibuſdam, ut de hominibus, Scriptura interdum loquitur.

ACCIDENTIA quædam quaſi corpore induta nonnunquam exhibentur; quod Metaphoræ genus σωματοποιΐαν vocant.

AFFLICTIONIBUS, MALIS, CALAMITATIBUS, &c. tribuitur, quod hominem inveniant, quaſi circumambulantes eum quaſiviſſent. Deut. 31. v. 17. *Invenient eum* (Iſraëlem) *omnia mala & afflictiones; ita ut dicat in illo die: vere, quia non eſt Dominus mecum, invenerunt me hæc mala*, i. mihi contigerunt. Sic vv. 21. 29.

Jerem. 10. v. 18. *Et tribulabo*, vel *coanguſtiabo eos*, לְמַעַן יִמְצָאוּ *ut inveniant*, ſupple eos mala; vel *ut accipiant vindictam peccatorum ſuorum*, ut explicat Paraph. Chald. Vulg. *ita ut inveniantur;* legebat יִמָּצֵאוּ *in* paſſiva voce niphal; vel perſonam illam activam paſſive accepit. Vide etiam Exod. 18. v. 8. & confer Deut. 28. v. 45.

Idem verbum מָצָא in bonam etiam partem ſumitur, Joſ. 2. v. 23. *Venerunt* (exploratores) *ad Joſue filium Nun, narraveruntque ei* אֵת כָּל־הַמֹּצְאוֹת אוֹתָם *omnia, quæ invenerant eos*, i. *omnia* (bona), *quæ acciderant ſibi*, Vulg. Hic femininum pro neutro ponitur. Vide tom. I. pag. 475. coll. 1. 2.

2. Reg. 18. v. 22. וּלְכָה אֵין־בְּשׂוֹרָה מֹצֵאת *& te non bonum nuntium* (i. boni nuntii præmium) *inveniet.* Vulg. *non eris boni nuntii bajulus.*

CHARITATI perſonæ qualitates & actiones aſſignantur, 1. Cor. 13. v. 4. *Charitas patiens eſt, benigna eſt; charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur*, &c. Vide vv. 5. 6. 7. ubi hominem vera charitate præditum ſub hac imagine pingit Apoſtolus.

DOLORI tribuitur exſultatio, Job. 41. v. 13. *In collo ejus* (Behemoth, ſive Leviathan) *moratur fortitudo, & ante faciem ejus* תָּדוּץ דְּאָבָה *exſultat dolor*, hoc eſt, gaudens obvios quoſlibet dolore afficit. Lxx. ἔμπροσθεν αὐτοῦ τρέχει (mſ. Alex. προτρέχει) ἀπώλεια, *ante eum currit*, vel *præcurrit perditio*, Aq. ἐκλι-μία, *eſuritio.* Vulg. *Et faciem ejus præcedit egeſtas.* Lxx. & Vulg. pro תָּדוּץ *exſultat*, legebant תָּרוּץ *currit, præcurrit, præcedit.*

JUSTITIÆ tribuitur, 1°. Reſponſio, ſive teſtificatio, Gen. 30. v. 33. וְעָנְתָה־בִּי *reſpondebitque mihi* (h. e. pro me) *juſtitia mea;* vel *teſtificabitur pro me*, ut vertunt recentiores. 2°. Proſpectus, Pſal. 84. Heb. 85. v. 12. *Juſtitia de cælo proſpexit*, &c. 3°. Ambulatio,

v. 14.

v. 14. *Juſtitia ante eum ambulabit.* 4°. Oſculatio, v. 11. *Juſtitia & pax oſculatæ ſunt.* In præced. hemiſtichio, miſericordiæ & veritati tribuitur occurſus. 5°. Statio à longe, Iſai. 59. v. 14. *Et converſum eſt retrorſum judicium, & juſtitia longe ſtetit: quia corruit in platea veritas, & æquitas non potuit ingredi.* Pulcherrima hac ultima proſopopœia, ſive ſomatopœia, judicii, juſtitiæ, veritatis, & æquitatis inter homines raritas ſignificatur.

PECCATO tribuitur, 1°. Ad fores præſentia, ſive cubatio, Gen. 4. v. 7. *Nonne, ſi bene egeris, recipies: ſin autem male, ſtatim in foribus peccatum aderit,* Heb. *cubabit?* Quidam *peccatum* eo loci interpretantur pœnam peccati, hoc modo: ſi male egeris, ſtatim pœnam peccati ſuſtinebis. 2°. Clamor, Gen. 18. v. 20. *Clamor* (peccatorum) *Sodomæ & Gomorrhæ multiplicatus eſt*, &c. qua metaphora eorum gravitas innuitur. Conf. Jac. 5. v. 4. 3°. Reſponſio, ſive teſtificatio, ut ſupra juſtitiæ tribuitur, Iſai. 59. v. 12. *Multiplicatæ ſunt enim iniquitates noſtræ coram te* (Domine) *& peccata noſtra reſponderunt nobis*, vel *teſtificata ſunt contra nos; quia ſcelera noſtra nobiſcum, & iniquitates noſtras cognovimus;* quo in loco de accuſatione peccatorum ex conſcientia agnitorum agitur. Vide etiam Jerem. 14. v. 7. 4°. Crucifixio, Rom. 6. v. 6. *Vetus homo noſter* (peccatum) *ſimul* (i. cum Chriſto) *crucifixus eſt, ut corpus peccati deſtruatur*, hoc eſt, vis ac imperium; ſequitur enim: *& ultra non ſerviamus peccato.* Vide c. 7. v. 24. imo & totum illud caput; in eo ſiquidem peccato tribuitur *operatio omnis concupiſcentiæ*, & *mors*, v. 8. *reviviſcendi facultas*, v. 9. *ſeductio* & *occiſio*, v. 11. *operatio mortis*, v. 13. ubi etiam *ſupra modum peccans* & ipſum dicitur. Verſ. 14. inſtar ſævi tyranni proponitur, qui peccatorem veluti mancipium ære coemtum miſere detineat. Vide etiam vv. 17. 20. 5°. Generatio mortis, Jacob. 1. v. 15. *Concupiſcentia, cum conceperit, parit peccatum; peccatum autem, cum conſummatum fuerit, generat mortem;* cui divina *regeneratio per verbum veritatis*, v. 18. opponitur. 6°. 1. Pet. 2. v. 11. Carnalia deſideria *adverſus animam militare* dicuntur. Vide etiam Jacob. 4. v. 1. 7°. Denique peccatis aliorum poſt alia conſequutio tribuitur, Apoc. 18. v. 5. *Quoniam ἠκολούθησαν, ſeſe conſequuta ſunt peccata ejus* (Babylonis) *uſque ad cœlum, & recordatus eſt Dominus iniquitatum ejus*, h. e. alia ex aliis nata ſunt, ac in immenſum cumulum accrevêre; ita ut ad cœlum uſque pertigerint. Pro ἠκολούθησαν, quædam exemplaria manuſcripta habent ἐκολλήθησαν, *agglutinata ſunt*, alia aliis adhæſerunt. Vulg. *pervenerunt*, legebat ἔφθασαν, ut habet cod. Veleſ. Vide D. Mill. pag. 624. col. 1.

ARTICULUS IV.

De variis Metaphorarum fontibus; ſpeciatimque de Metaphoris à Deo deſumtis.

EXPLICATA in præcedentibus articulis metaphora, quæ Deo affinguntur, quæ hominis aliarumque creaturarum ſunt propria; quæque rebus tribuuntur, quæ perſonis competunt: ſupereſt ut varios metaphorarum fontes aperiamus.

Entia generatim dividuntur in *creatorem* & *creaturas*. A Deo creatore aliquot, à creaturis plures deſumuntur Metaphoræ, quas in hoc & ſequentibus articulis exponemus.

Quæ à Deo deducuntur Metaphoræ, ab ejus *nomine*, ſive Hebræo, ſive Græco, vel ab ejus *actionibus*, deſumuntur.

§. I.

Metaphora à Dei nomine deſumta.

NOMEN Dei Hebræum אֱלֹהִים metaphorice creaturis, propter ſimilitudinem quandam, & congruentiam cum ipſo Deo, tribuitur; & quidem,

1°. ANGELIS primariis ejus miniſtris. Pſal. 8. v. 6. *Minuiſti eum* (hominem, vel potius Chriſtum) *paulo minus* מֵאֱלֹהִים□ *ab angelis*, &c. Ita Lxx. Chald. Apoſt. Heb. 2. v. 7. (quocum conf. v. 9.) Vulg. Pagninus, &c. Aq. autem, Sym. Theod. V^a. & VI^a. editt. παρὰ θεῶν, *à Deo.* Vide etiam Pſal. 85. Heb. 86. v. 8. & conf. Paraph. Chald. Item Pſal. 96. Heb. 97. v. 7. & Apoſt. Heb. 1. v. 6.

2°. HOMINIBUS dignitate præſtantibus, Deique in terra vicariis, per quos gubernat, judicat, &c. alios homines. Gen. 6. v. 2. *Videntes filii* □אֱלֹהִים *Dei filias hominum, quod eſſent pulchræ, acceperunt ſibi uxores ex omnibus, quas elegerant.* Chald. *filii magnatum*, qui tam doctrina, quam exemplis debebant aliis præeſſe, puellas ex familiis Cainitarum, & indiſcriminatim ex vulgo ſibi in uxores acceperunt. Atque inde, ut veroſimile eſt, contigit neglectus conſanguinitatis, parentum & majorum, divortiorum temeritas, & alia id genus ſcelera, quæ in ipſos iram divinam concitarunt, ut liquet ex ſequentibus. Alii per *filios Dei*, Semi poſteros; per *filias hominum*, filias ex Caini proſapia ortas intelligunt. Vide interpretes.

Exod. 4. v. 16. *Ipſe* (Aaron) *erit os tuum*, i. *pro te loquetur*, Vulg. *& tu eris ei* לֵאלֹהִים *Deus*, Chald. לְרַב *princeps*, ſeu *dux*, ipſi demandans, quæ loquuturus ſit ad populum.

Ibid. c. 7. v. 1. *Ecce conſtitui te Deum Pharaonis*, &c. hoc eſt, legatione Divina apud Pharaonem fungêris.

Ibid. c. 21. v. 6. *Adducet eum* (ſervum) *Dominus ejus ad* הָאֱלֹהִים *Deos*, Chald. *Judices.* Vide etiam c. 22. vv. 8. 9. 28.

1. Reg. 28. v. 13. אֱלֹהִים *Deos vidi aſcendentes de terra*, Chald. *angelum Dei*, i. hominem magnum & venerabilem. Vide v. 14. Pſal. 81. Heb. 82. vv. 1. 6. & confer Joan. 10. vv. 34. 35. 36.

Pſal. 137. Heb. 138. v. 1. *In conſpectu* אֱלֹהִים *Principum*, Chald. *Judicum, pſallam tibi*, h. e. laudem tuam coram proceribus & principibus non tacebo. Confer Pſal. 118. Heb. 119. v. 46. Hinc vetus interpres reddidit: παρρησίᾳ, Θεὲ, ᾄσω σοι, *fiducialiter, Deus, cantabo te.* Alius, παῤῥησιάσω σοι, *fiducialiter agam tibi.* Lxx. ἐναντίον ἀγγέλων ψαλῶ σοι, Vulg. Lat. *in conſpectu angelorum pſallam tibi.* Aq. ἔναντι θεῶν μελῳδήσω σοι, Sym. ἐναντίον θεῶν ᾄσω σοι, S. Hieron. *in conſpectu Deorum cantabo tibi.*

3°. IDOLIS, ſed per metonymiam adjuncti, qua opinio hominum pro ipſa re ponitur, vide ſupra pag. 55. §. IV. *Idolum* (enim) *nihil eſt in mundo*, 1. Cor. 8. v. 4. quare idola vocantur אֱלִילִים *res nihili*, & *inanes*, Levit. 19. v. 4. Pſal. 96. Heb. 97. v. 7. Iſai. 10. v. 10. c. 19. v. 3. Idola itaque Dii non ſunt, niſi in mente eorum qui illa colunt.

Exod. 23. v. 24. *Non adorabis* לֵאלֹהֵיהֶם *deos eorum*, Amorrhæorum, Hethæorum, &c. Vide etiam Iſai. 36. v. 18. Vulgo tamen huic voci אֱלֹהִים additur aliquid, quo ad idola ſignificanda determinetur; ut, *Dii alieni*, Exod. 20. v. 3. Deut. 5. v. 7. Joſue 23. v. 16. *Dii conflatiles*, Lev. 19. v. 4. *Dii novi*, Jud. 5. v. 8. *Dii præter Dominum ſolum*, Exod. 22. v. 20.

Græcum Dei nomen Θεὸς, metaphorice etiam tribuitur,

1°. DIABOLO, 2. Cor. 4. v. 4. *Deus ſeculi hujus excæcavit mentes infidelium*, &c. h. e. Diabolus, *qui non eſt ſimpliciter Deus, ſed illis eſt Deus, qui illum anteponunt Chriſto. Velut avaris pecunia ſive mammona Deus eſt; nepotibus gula Deus eſt*, &c. ut ſcribit Eraſmus annot. in h. l.

2°. IDOLIS, idque per metonymiam, ut ſupra de nomine Hebraïco אֱלֹהִים dictum. Act. 7. v. 43. *Et ſuſcepiſtis tabernaculum Mo-*

Digitized by Google

loch, & ſidus Dei veſtri Rempham, &c. Vide cap. 14. vv. 10. 11. Metonymiæ hujus ſenſum recte explicat Apoſt. Galat. 4. v. 8. *Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis* μὴ φύσει οὖσι θεοῖς, *qui natura non ſunt Dii* (ſed ex prava idololatrarum imaginatione) *ſerviebatis.* Et 1. Cor. 8. v. 5. *Nam etſi ſunt* λεγόμενοι θεοὶ, *qui dicantur Dii* (ab hominibus idololatris), v. 6. *nobis tamen unus* (eſt) *Deus*, &c.

3°. VENTRI, Philipp. 3. v. 19.... *quorum Deus venter eſt*, h. e. quorum ſummum bonum voluptas eſt carnis; Deus enim id unicuique eſt, quod ſummo habet in pretio, & cui verum Deum poſtponit.

§. II.

Metaphora à Dei actionibus deſumta.

AD Metaphoras ab actionibus Dei deſumtas pertinet *creatio*; quanvis enim verbum בָּרָא, quod ſoli Deo proprie competit, *ex nihilo aliquid condere* ſignificet, ut Gen. 1. v. 1. metaphorice tamen ad alia etiam eximia Dei opera transfertur.

Exod. 34. v. 10. *Signa* vel *mirabilia faciam, quæ non* נִבְרְאוּ *creata ſunt*, Vulg. *viſa ſunt ſuper terram*, &c.

Num. 16. v. 30. וְאִם־בְּרִיאָה יִבְרָא יְהוָה *ſin autem creationem creavit Dominus*, &c. Vulg. *novam rem fecerit Dominus*, &c. Vide Iſai. 45. v. 8.

In ſpecie autem verbum iſtud de renovatione & inſtauratione hominum tam in præſenti, quam in altera vita accipitur.

Pſal. 50. Heb. 51. v. 12. *Cor mundum crea in me Deus*, h. e. ut explicat ipſe propheta, *ſpiritum rectum innova in viſceribus meis*; tam enim ſolius Dei eſt creare cor mundum, id eſt, hominem regenerare, à peccatis mundare, juſtificare, ac ſalvare; quam ipſum creare. Conf. Joan. 1. v. 12.

Pſal. 101. Heb. 102. v. 9. *Populus, qui creabitur, laudabit Dominum*, hoc eſt, Eccleſia inſtauranda & colligenda à Chriſto. Vide Iſai. 65. vv. 17. 18. ubi de cœleſti gloria & gaudio ſempiterno potiſſimum agitur.

Epheſ. 2. v. 10. *Ipſius enim* (Dei) *ſumus factura, creati in Chriſto Jeſu, in operibus bonis, quæ præparavit Deus, ut in illis ambulemus*, h. e. regenerati in Chriſto ad exercenda opera bona, quæ præparavit Deus, &c. Vide 2. Cor. 5. v. 17. ubi facta per Spiritum Sanctum renovatio, dicitur καινὴ κτίσις, *nova creatura.*

Sic verbum עָשָׂה *fecit*, quod generale quidem eſt, at in ſpecie de creationis opere ſæpius uſurpatur, ut: Gen. 1. v. 31. *Viditque Deus cuncta, quæ fecerat* (i. creaverat), *& erant valde bona.* Vide etiam c. 2. v. 3. &c.

Ad alia quoque eximia Dei opera, præſertim hominum redemtionem, converſionem, ſanctificationem, & glorificationem transfertur. Deut. 32. v. 6. *Nunquid non ipſe* (Deus) *eſt pater tuus, qui poſſedit te, fecit te* (populum ſibi peculiarem), *& conſtituit* ſeu *fundavit te* eum, qui nunc es. Vide etiam 1. Reg. 12. v. 6. Pſal. 36. Heb. 37. v. 5. Pſal. 85. Heb. 86. v. 10. Pſal. 99. Heb. 100. v. 3. Iſai. 44. v. 23. & confer ejuſdem Iſaiæ c. 43. v. 7. ubi de gentium ad Chriſti regnum vocatione ſermo eſt, & ut ſynonyma, *creare, formare*, & *facere*, conjunguntur.

ARTICULUS V.

De Metaphoris ab Angelis deſumtis.

EX angelis, alii boni ſunt, alii mali. Ab utriſque metaphoræ, ſed paucæ, deducuntur, quas in hoc articulo proponemus.

I. Ab angelis bonis, Ezech. 28. v. 14. de rege Tyriorum dicitur: אַתְּ־כְּרוּב מִמְשַׁח הַסּוֹכֵךְ *tu es cherub unctio* vel *unctus protegens*, h. e.

conſtitutus ad protegendum ; quo in loco reſpicit propheta vel ad cherub , quem Deus poſt Adami lapſum horto Eden cuſtodiendo præfecerat ; verſu enim præcedenti , *in deliciis paradiſi Dei fuiſſe* memoratur , h. e. in deliciis , quaſi in paradiſo Eden , ſive voluptatis. Vel ad Cherub , qui arcam fœderis extentis alis operiebat protegebatque ; ſequitur enim : *& poſui te in monte ſancto Dei* , h. e. & poſui te quaſi cherubinum illum , qui eſt in monte ſancto Dei. Hinc S. Hieron. interpretatur , *extentus & protegens.* Is forte pro מִמְשַׁח legebat מִמְשָׁךְ *protractus , extentus* , nempe alis. Ex vocibus Hebraïcis אַתְּ־כְּרוּב מִמְשַׁח הַסּוֹכֵךְ Lxx. Vatic. duas tantum priores אַתְּ־כְּרוּב σὺ μετὰ τοῦ χερουβ , *tu cum cherub* interpretati ſunt ; ac inſuper את duplici verſione donarunt , nempe σὺ *tu* , quod eſt אַתְּ , & μετὰ *cum* , quod ſignificat אֵת. Niſi , quod veroſimilius eſt , altera ex his verſionibus , ſit Sym. vel Theod. quæ cum Lxx. interpretatione , ut fit interdum , conjuncta ſit. Duas autem poſteriores voces omiſerunt , vel quia in eorum exemplaribus deſiderabantur ; vel quia eas interpretati ſunt quidem , ſed poſtea ex eorum interpretatione , vitio librariorum , exciderunt. Sym. & Theod. μετὰ χερουβ κεχρισμένου κατασκηνοῦντος , *cum cherub uncto inhabitante* , vel *protegente.* Quidam tamen codices mſſ. pro κατασκηνοῦντος , Symmacho tribuunt καταμεμετρημένου , *commenſurato.* Complut. κεχρισμένος παρὰ θεοῦ , *unctus à Deo.* In hoc autem verſu , אַתְּ *tu* , fem. poſitum eſt pro אַתָּה *tu* , maſc. quod , obſervantibus Maſſorethis , ter accidit ; hîc nempe , Num. 11. v. 15. & Deut. 5. v. 27. Vide tom. I. pag. 72. col. 2. & pag. 73. col. 1.

2. Reg. 22. v. 11. & Pſal. 17. Heb. 18. v. 11. Venti , procellæ , nubes , & tempeſtates , ob earum vehementiam , celeritatem , &c. *cherubim* , appellantur. *Et aſcendit* (Deus) *ſuper cherubim & volavit* , h. e. ut ſequitur , *volavit ſuper pennas ventorum* ; in Pſalmis enim , ut jam monuimus , pars altera verſus ſæpe eſt prioris repetitio. Chald. *Et revelatus eſt in magnificentia ſua ſuper cherubim velociſſimis , & duxit in fortitudine ſuper alas venti.*

II. Ab angelis malis hæ deſumuntur metaphoræ. Matth. 16. v. 23. & Marc. 8. v. 33. Petrus à Chriſto vocatur *Satanas* , ὕπαγε ὀπίσω μου , Σατανᾶ , *vade poſt me , Satana* ; quia paſſioni ejus ex amore nimio adverſabatur ; ſicuti Diabolus ex odio voluntati Divinæ opponitur ; Satanas enim *adverſarium* ſignificat.

Joan. 6. v. 70. Judas Iſcariotes dicitur *Diabolus* , quia mendaciis & homicidio ei ſimilis erat , quod *ex Diabolo eſſe* Scriptura dicit , Joan. 8. v. 44. 1. Joan. 3. v. 8. *& filium Diaboli* , Act. 13. v. 10.

ARTICULUS VI.

De Metaphoris à cœlo , &c. deſumtis.

Coeli nomine in Scripturis intelligitur , *tum* corpus illud cœleſte elementa claudens & ambiens , ac ſyderum ſtellarumque ſedes , Gen. 1. v. 14. *Fiant luminaria in firmamento cœli* , &c. Vide etiam cap. 15. v. 5. Pſal. 8. v. 4. Iſai. 14. v. 13. &c. *Tum* regio aërea , quæ ſupra nos eſt , eaque *vel* conjuncta cum ætherea , ſeu cœlo ſtellato ; unde Gen. 1. vv. 6. 7. 8. 9. *aquarum , quæ ſub cœlo ſunt* , fit mentio. *Vel* ſeparata ab ea , adeoque ſolum aërem ſignificat ; hinc Gen. 1. v. 7. *aquæ ſuper firmamentum* , ſive cœlum memorantur. Levit. 26. v. 19. *Daboque vobis cœlum deſuper ſicut ferrum , & terram æneam.* Vide Deut. 28. v. 23. 3. Reg. 8. v. 35. 2. Paral. 7. v. 13. Job. 1. v. 16. c. 2. v. 12. Pſal. 8. v. 9. Matth. 6. v. 26. Luc. 9. v. 54. cap. 12. v. 56.

Cœlum autem metaphorice ſumitur ,

I. Pro Divina gloria & majeſtate. Pſal. 2. v. 4. *Qui habitat in cœlis , irridebit eos* , &c. i. *qui habitat lucem inacceſſibilem* , ut dicitur 1. Tim. 6. v. 16. qui eſt omnipotens ; &c. Vide 3. Reg. 8. vv. 39. 43. &c.

Deut. 26. v. 15. *Reſpice de ſanctuario tuo* ,

& de excelſo cœlorum habitaculo, &c. id eſt, de excelſa gloria tua. Ita de Chriſto dicitur, quod *de cœlo deſcenderit*, Joan. 3. v. 13. cap. 6. vv. 33. 50. 51. 1. Cor. 15. v. 47. h. e. ex inacceſſa majeſtatis Divinæ luce quaſi prodierit, & in aſſumta carne ſeſe manifeſtarit. De eodem etiam prædicatur, quod *excelſior cœlis factus ſit*, Heb. 7. v. 26. quod *aſcenderit ſuper omnes cœlos*; Epheſ. 4. v. 10. quibus verbis non tam altitudo loci, quam Divinæ majeſtatis ſublimitas exprimitur.

II. Pro ſpirituali Dei regno, ac fœlicitatis æternæ ſtatu, quo Deus ſeſe angelis & hominibus manifeſtat; idque *tum* gratiæ eſt; ſcilicet Eccleſiæ in hac vita militantis collectio, & gubernatio; unde *regnum cœlorum* appellatur, Matth. 13. vv. 11. 24. 31. 33. cap. 20. v. 1. cap. 22. v. 1. &c. Iſai. 51. v. 16. *Cœlum plantari*, cap. 65. v. 17. *novum cœlum creari* dicitur, qua metaphora Eccleſiæ inſtauratio per Chriſtum denotatur, quæ in hac vita incipit, in altera conſummabitur, 2. Petr. 3. v. 13. *Tum* gloriæ, angelorum ſcilicet & hominum beatorum in perfecta Dei viſione ac fruitione fœlicitas æterna ac ineffabilis. Matth. 18. v. 10. *Angeli eorum* (puſillorum) *in cœlis*, (h. e. in cœleſti beatitudinis ſtatu) *ſemper vident faciem patris mei, qui in cœlis eſt.* Sic Matth. 6. v. 20. *Theſauri reconditi* (dicuntur) *in cœlo*, id eſt, in cœleſti gloria. Vide etiam Luc. 18. v. 22. Philipp. 3. v. 20.

Luc. 10. v. 18. *Satan de cœlo ſicut fulgur cecidiſſe* dicitur, h. e. de ſumma fœlicitate, in ſummam miſeriam, &c.

A cœli ornamentis, h. e. luminaribus, *ſole, luna & ſtellis* deſumuntur etiam ſequentes metaphoræ.

SOL & LUNA indeſinenter ſplendentes, æternam beatitudinem in cœlis denotant. Iſai. 60. v. 20. *Non occidet ultra ſol tuus, & luna tua non deficiet*, Vulg. *non minuetur*; ſequitur explicatio: *quia erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & complebuntur dies luctus tui.* Confer Apoc. 25. v. 5.

E contrario, ſolis occaſus & obſcuratio, calamitates, mœrorem, & ærumnas ſignificat. Jerem. 15. v. 9. *Infirmata eſt, quæ peperit ſeptem* (i. multos), *defecit anima ejus, occidit ei ſol, cum adhuc eſſet dies*, &c.

Amos. 8. v. 9. *Occidet ſol in meridie, & tenebreſcere faciam terram in die luminis*, id eſt, plagis & calamitatibus repentinis obruam te. Vide Mich. 3. v. 6. Joel. 2. v. 10. cap. 3. v. 4. Iſai. 13. v. 10.

STELLARUM nomine ſignificantur, 1°. Viri illuſtres ac præcipui. Dan. 8. v. 10. *Et magnificatum eſt* (cornu illud parvum, nempe Antiochus) *uſque ad exercitum cœli*, Vulg. *fortitudinem cœli* (i. populum Judaicum), *& dejecit in terram de fortitudine, & de ſtellis* (i. principibus, viriſque inter ceteros illuſtribus), *& conculcavit eas.* Verſ. 24. *Interficiet robuſtos & populum ſanctorum.* Conf. 1. Mach. 1. v. 25. ſeqq. 2°. Doctores, & eccleſiarum præſides. Apoc. 1. v. 16. *Et habebat* (Chriſtus) *in dextera ſua ſtellas ſeptem*, &c. ſequitur explicatio v. 20. *Septem ſtellæ, angeli ſunt ſeptem eccleſiarum*, id eſt, Epiſcopi, Doctores, &c. Sicut enim ſtellas poſuit Deus *in firmamento cœli, ut lucerent ſuper terram*, Gen. 1. v. 17. ſic verbi Divini miniſtri ad aliorum mentes luce à Deo profecta illuminandas conſtituuntur. Alias ſimilitudines, quæ ſtellas inter & Epiſcopos, Doctores, &c. intercedunt, quaſque facile percipere poteſt lector pius & eruditus, miſſas facio.

Stellarum, ſicut ſolis & lunæ, obſcuratione interdum calamitates ſignificantur. Iſai. 13. v. 10. *Quoniam ſtellæ cœli & ſplendor earum, non expandent lumen ſuum: obtenebratus eſt ſol in ortu ſuo, & luna non ſplendebit in lumine ſuo.* Hoc in capite agitur de ingenti Babyloniorum per Medos vaſtatione. Vide etiam Ezech. 32. v. 7. Joel. 2. v. 10.

Iſai. 14. v. 12. Rex Babylonis, cujus repentinus caſus & ruina deſcribitur, *lucifer* ſive ſtella matutina, ob priſtinum ejus ſplendorem appellatur. *Quomodo cecidiſti de cœlo, lucifer, fili auroræ*, vel, ut Vulg. interpretatur, *qui mane oriebaris?*

Eodem nomine inſignitur Chriſtus, 2. Pet. 1. v. 19. *Donec illuceſcat dies, & lucifer oriatur in cordibus noſtris.*

Cœli autem luminarium duo ſunt effectus præcipui; 1°. Lucem mundo præbere,

Gen. 1. vv. 15. 16. 17. 18. 2°. Tempora diſtinguere, ibidem v. 14. ex quibus etiam metaphoræ deducuntur, quas in duobus ſequentibus articulis juvat exponere.

ARTICULUS VII.

De Metaphoris à luce & tenebris deſumtis.

LUx in genere accipitur,

1°. Pro ipſa vita. Job. 3. v. 20. *Quare miſero data eſt lux*, h. e. vita; ſequitur enim: *& vita his, qui in amaritudine animæ ſunt?* Unde phraſes: *videre lucem*, c. 3. v. 16. *ambulare in luce viventium*, Pſal. 55. Heb. 56. v. 14. quæ *vivere* ſignificant. Conf. Pſal. 12. Heb. 13. v. 14.

2°. Pro quavis proſperitate, & inde exorta mentis lætitia. Eſth. 8. v. 16. ליהודים היתה אורה ושמחה וששן ויקר *Judæis fuit lux, & lætitia, & gaudium, & honor.* Vulg. *Judæis autem nova lux oriri viſa eſt, gaudium, honor, & tripudium.* Hac ſynonymorum congerie, proſperitatis & lætitiæ Judæorum abundantia ſignificatur. Vide etiam Pſal. 111. Heb. 112. v. 4. Prov. 13. v. 9. Iſai. 45. v. 7. cap. 58. v. 8. cap. 59. v. 9.

Pſal. 96. Heb. 97. v. 11. *Lux orta eſt juſto*, ſequitur explicatio, *&* (id eſt) *rectis corde lætitia.* Heb. *Lux* זרע *ſata eſt juſto*, &c. q. d. latet veluti ſemen terræ mandatum, ſed ſuo tempore certo prodibit. Confer Iſai. 61. v. 11.

3°. Pro aperto & manifeſto rerum ſtatu. Matth. 10. v. 27. *Quod dico vobis in tenebris*, (id eſt, in ſecreto) *dicite in lumine*, hoc eſt, in propatulo, in publico. Sequitur ibidem & alia de hac publicatione metaphora: *& quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta.* Vide Soph. 3. v. 5. Joan. 3. v. 21. 1. Cor. 4. v. 5.

4°. Pro gratia & benevolentia. Prov. 16. v. 15. באור *in luce vultus regis vita eſt*; ſequitur explicatio: *& benevolentia ejus eſt veluti nubes ſerotinæ pluviæ.* Vulg. eodem ſenſu: *in hilaritate vultus regis, vita* (eſt): *& clementia ejus, quaſi imber ſerotinus.*

5°. Lux in ſpecie, myſterium regenerationis, renovationis, & ſalutis noſtræ ſæpius ſignificat; idque *vel* ratione cauſæ organicæ ſive inſtrumentalis, quod eſt verbum Dei. Prov. 6. v. 23. *Mandatum* (Dei) *lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ increpatio diſciplinæ.* Vide etiam Pſal. 42. Heb. 43. v. 3. Iſai. 2. v. 5. cap. 5. v. 20. 2. Cor. 4. v. 6. Joan. 1. v. 8. Unde ob prædicationem cœleſtis verbi, Apoſtoli dicuntur *lux mundi*, Matth. 5. v. 14. *Vel* ratione cauſæ formalis, quæ eſt ſalutaris Chriſti cognitio, & vera fides, quæ per dilectionem operatur, Act. 26. v. 17. *Mitto te* .... v. 18. *aperire oculos eorum* (infidelium), *ut convertantur à tenebris ad lucem, & de poteſtate Satanæ, ad Deum; ut accipiant remiſſionem peccatorum, & ſortem inter ſanctos, per fidem, quæ eſt in me.* Vide Epheſ. 5. v. 8. 1. Petr. 2. v. 9. 1. Joan. 1. v. 7. Unde credentes *filii lucis* dicuntur, Luc. 16. v. 8. Epheſ. 5. v. 8. 1. Theſſ. 5. v. 5. Et bona opera vocantur *arma lucis*, Rom. 13. v. 12. *Vel* denique ratione cauſæ finalis, & ultimi fidei effectus, nempe vitæ æternæ, quæ *lucis* voce ſæpius exprimitur. Iſai. 60. v. 19. *Non erit tibi amplius ſol ad lucendum per diem.... ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam.* Vide v. 20. Joan. 8. v. 12. Act. 26. v. 23. 2. Tim. 1. v. 10. &c.

Idem dicendum de verbis quibuſdam ad *lucem* pertinentibus, ut: Pſal. 12. Heb. 13. v. 4. *Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte*, h. e. illumina oculos mentis meæ, *tum* lumine cœleſtis ſapientiæ, *tum* lumine vigilantiæ & circumſpectionis, quo technas hoſtium effugere valeam. Alludit Pſaltes ad externam dormitationem, quæ facile obrepit iis, qui vel in tenebris ſedent, vel oculos claudunt. Cum vero lumen in oculos fulget, haud facile ſomnus nos occupat.

Pſal. 18. Heb. 19. v. 9. *Præceptum Domini lucidum, illuminans oculos*, mentis ſcilicet, eique oſtendens tum voluntatem Divinam,

Digitized by Google

rum propriam corruptionem; danſque præterea rerum agendarum prudentiam, &c.

Pſal. 33. Heb. 34. v. 6. הִבִּיטוּ אֵלָיו וְנָהָרוּ וּפְנֵיהֶם אַל־יֶחְפָּרוּ *aſpexerunt in eum* (Deum) *& illuminati ſunt* (hoc eſt, exhilatati ſunt), *& facies eorum non confundentur*, vel *non ſunt confuſæ.* Lxx. προσέλθατε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε, καὶ τὰ πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνθῇ, Vulg. Lat. *accedite ad eum & illuminamini, & facies veſtræ non confundentur.* Pro הִבִּיטוּ *aſpexerunt*, videntur legiſſe הָבִיאוּ in imperat. hiph. verbi בּוֹא *venire*, quod in hac conjugatione ut neutrum acceperunt, quamvis in ea ſit vulgo tranſitivum. Præterea pro נָהָרוּ aut in pauſa נָהָרוּ *illuminati ſunt*, legerunt נְהָרוּ, vel in pauſa נְהָרוּ in imperativo, *illuminamini.* Denique pro פְּנֵיהֶם *facies eorum*, legerunt פְּנֵיכֶם *facies veſtræ.* Vel legerunt quidem ut habet textus Hebræus hodiernus, ſed cum verba præcedentia in ſecunda perſona tranſtuliſſent, in eandem mutaverunt & pronomen illud tertiæ; quæ metatheſis apud eos inſolens non eſt. Ceterum primum verbum per imperativum interpretatus eſt etiam Aquila, ἀποβλέψατε, & S. Hieron. *aſpicite*, &c.

Prov. 4. v. 18. *Semita juſtorum quaſi lux ſplendens, vadens & illuminans uſque ad paratam*, Vulg. *perfectam diem*, h. e. tota juſtorum vita illuſtris eſt; & ipſi gratia Dei, pace conſcientiæ, & gaudio ſpiritus magis magiſque donantur, donec ac beatiſſimæ æternitatis paratam perfectamque diem perveniant. Patet hæc explicatio ex antitheſi cum verſu ſeq. *Via improborum tenebroſa*, &c.

Eccle. 8. v. 1. *Sapientia hominis lucet in facie ejus*, vel, ſecundum Heb. *illuminat faciem ejus, & fortitudo faciei ejus* יְשֻׁנֶּא *duplicabitur.* Vulg. *& potentiſſimus faciem illius commutabit.* Pro יְשֻׁנֶּא in paſſiva voce, legebat יְשַׁנֶּא in activa. Lxx. alio ſenſu .... καὶ ἀναιδὴς προσώπῳ αὐτοῦ μισηθήσεται, *& impudens facie ſua odio habebitur*, legeb. יְשֻׂנָּא in pual verbi שָׂנֵא *odio habuit.* Hujus verſiculi ſecundum Heb. & Vulg. ſenſus eſt: Sapientia hominem ita illuſtrem, hilarem, & beatum reddit; ut vultus ejus ſerenitas magis magiſque in dies augeſcat & confirmetur; adeoque *ad imaginem Dei transformetur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu*, ut loquitur Apoſt. 2. Cor. 3. v. 18.

Iſai. 60. v. 5. *Tunc videbis* וְנָהַרְתְּ *& ſplendebis*, id eſt, lætitia impleberis, ut explicant Chald. Qimhhi, &c. Vulg. *& afflues* deliciis, voluptatibus, &c. Verbum נָהַר & *ſplendere* & *affluere* ſignificat.

Luci opponuntur,

I. UMBRA, qua ſignificatur præſidium contra omnis generis adverſa, ſicuti umbra contra ſolis æſtum tuetur. Iſai. c. 30. v. 2. ... *ſperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in umbra Ægypti.* Verſ. 3. *Et erit vobis fortitudo Pharaonis in confuſionem, & fiducia umbræ Ægypti in ignominiam.* Vide etiam Thren. 4. v. 20. &c.

Alia ratione ceremoniæ & typi Vet. Teſt. dicuntur *umbra*, eaque metaphora deſumitur à pictoribus, qui σκιὰν & umbratilem quandam delineationem præmittunt; & poſtmodum vivis quaſi coloribus imaginem abſolvunt, umbra illa & delineatione prima evaneſcente. Ita ſe habuerunt omnia veteris Legis ſacrificia & ceremoniæ, quæ Chriſtum eminus figurabant; quæque, eo adventante, ceſſarunt. Vide Coloſſ. 2. v. 17. Heb. 10. v. 1.

II. TENEBRÆ & CALIGO, quæ cum rerum omnium pulchritudinem & nitorem occultent, diſtinctionemque, ſeparationem, & definitionem confundant ac perturbent; nonniſi mali notionem & ſignificationem in Scripturis ſanctis offerunt. His itaque ſignificatur,

1°. Mors ſimpliciter. Job. 10. v. 21. *Antequam vadam, & non revertar, ad terram caliginis*, &c. i. mortis, ſeu antequam moriar. Vide verſ. 22.

Pſal. 87. Heb. 88. v. 13. *Numquid cognoſcentur in tenebris mirabilia tua?* id eſt, in morte. Confer vv. 11. 12.

2°. Quævis mala, & exinde orta mœſtitia, luctus, mœror, &c. Job. 15. v. 22. *Non credit* (impius), *quod reverti poſſit de tenebris ad lucem*, h. e. de adverſa fortuna ad proſperam. Voces *ad lucem* in Heb. & Lxx. deſiderantur; eaſque, ut videtur, ſenſus

complendi gratia addidit Vulg. Vide inſuper c. 5. v. 14. c. 17. v. 12. c. 18. vv. 5. 6. Pſal. 43. Heb. 44. v. 20. Pſal. 87. Heb. 88. v. 13. Pſal. 142. Heb. 143. v. 3. Iſai. 5. v. 30. cap. 47. v. 5. c. 50. v. 10. c. 59. v. 9. Jerem. 8. v. 21. cap. 13. v. 16. Thren. 3. vv. 2. 6. Ezech. 32. vv. 7. 8. Joel. 2. v. 2. c. 3. v. 4. Amos. 5. v. 18. Mich. 7. v. 8. Nah. 1. v. 8. Soph. 1. v. 15. &c.

3°. Occultum, ſecretum, incognitum. Job. 12. v. 22. *Qui revelat profunda de tenebris*, h. e. de occultis. Vide Iſai. 45. v. 19. Eccle. 6. v. 4. Matth. 10. v. 27. &c. Confer Joan. 3. vv. 20. 21. Epheſ. 5. vv. 11. 12. 13.

4°. Errores, mendacia, & perverſitates doctrinæ. Iſai. 5. v. 20. *Væ, qui dicitis malum bonum, & bonum malum; ponentes tenebras in lucem, & lucem in tenebras*, &c. i. quibus error pro veritate, & veritas pro errore habetur. Vide c. 9. v. 2. c. 60. vv. 2. 3. Joan. 12. v. 35. Rom. 1. vv. 21. 22.

5°. Infidelitas & peccatorum ſtudium, quæ ex erroribus, &c. oriuntur. Pſal. 81. Heb. 82. v. 5. *Neſcierunt, neque intellexerunt, in tenebris* (infidelitatis, vel peccatorum) *ambulant*, &c. Vide etiam Prov. 2. v. 13. Joan. 1. v. 5. c. 3. v. 19. Act. 26. v. 18. Rom. 13. v. 12. 2. Cor. 6. v. 14. Epheſ. 4. vv. 17. 18. 19. cap. 5. vv. 8. 11. 1. Joan. 1. v. 6. c. 2. vv. 9. 11.

6°. Denique mors æterna ſive damnatio. Matth. 8. v. 12. *Filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores.* Hæc tenebrarum exteriorum metaphora deſumitur ex aula, in qua veteres veſpere convivia agitare ſolebant, quamque multis facibus accenſis illuminabant. Quare, qui ex ea ejiciebantur, in tenebras exteriores projici dicebantur. Vide etiam c. 22. v. 13. 2. Petr. 2. v. 4. Jud. 5. v. 6. Hinc Diabolus, cum ſit omnium horumce malorum auctor, vocatur *poteſtas tenebrarum*, Luc. 22. v. 53. Epheſ. 6. v. 12. Coloſſ. 1. v. 3.

ARTICULUS VIII.

De Metaphoris à tempore deſumtis.

ALTER luminarium cœli effectus eſt temporis diſcretio. Ab his autem differentiis metaphoræ aliquot deſumuntur.

DIES accipitur,

1°. Pro tempore opportuno. 1. Reg. 25. v. 8. *Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis; in die enim bona venimus*, &c. id eſt, *εὐκαίρως*, *commode.* Vide Joan. 9. v. 4. & confer Luc. 13. vv. 32. 33. Joan. 11. vv. 9. 10. cap. 12. v. 35. Rom. 13. vv. 11. 12. 13. 2. Cor. 6. v. 2.

2°. Pro cognitione Dei, & tempore gratiæ. Rom. 13. v. 12. *Nox præceſſit* (i. infidelitas, peccatum, &c.) *dies autem appropinquavit*, h. e. fides & gratia. Vide etiam 1. Theſſ. 5. v. 5.

2. Petr. 1. v. 19. *Donec illuceſcat dies, & lucifer oriatur in cordibus veſtris*, h. e. donec Chriſtus mentes veſtras pleniſſima luce colluſtret.

Partes diei præcipuæ ſunt, *tempus matutinum, meridianum*, & *veſpertinum.*

MATUTINO TEMPORE innuitur diligentia, ſedulitas, cura, & ſolicitudo; quæ enim nobis curæ ſunt, ea diluculo ſurgentes peragimus. Job. 8. v. 5. *Si diluculo conſurrexeris ad Deum, & omnipotentem fueris deprecatus*, &c. h. e. ſi enixe Deum deprecatus fueris, &c. Vide Pſal. 5. v. 4. Pſal. 91. Heb. 92. v. 3. Pſal. 100. Heb. 101. v. 8. Prov. 8. v. 17. 2. Paral. 36. v. 15. Jerem. 35. v. 14. Soph. 3. vv. 5. 7. Matutini temporis adjunctum & ſignum eſt

AURORA, qua ſignificatur,

1°. Subitaneus rei cujuſlibet ortus; ſol enim in aurora primum oriens, radiorum quaſi primitias puncto temporis emittit. Iſai. 47. v. 11. *Et veniet ſuper te malum, & neſcies auroram ejus*, Vulg. *ortum ejus*, i. adventum ejus repentinum non cognoſces: quæ explicatio verbis ſequentibus confirmatur: *& veniet ſuper te repente miſeria, quam neſcies.* Vide Oſe. 10. v. 5.

2°. Divina gratia, ob exortæ lucis pulchritudinem & ſuavitatem. Pſal. 109. Heb. 110. v. 3.

Digitized by Google

v. 3. עַמְּךָ נְדָבֹת בְּיוֹם חֵילֶךָ בְּהַדְרֵי־קֹדֶשׁ מֵרֶחֶם מִשְׁחָר לְךָ טַל יַלְדֻתֶךָ *populus tuus* (erit) *voluntates*, ſeu *ſpontaneitates*, (i. ſponte, voluntarie aderit tibi) *in die virtutis tuæ*, vel *exercitus tui* (quando exercitum educes adverſus hoſtes tuos, vel in die triumphi tui), *in ſplendoribus ſanctitatis*, vel *ſanctuarii*, (h. e. ſplendide apparatus), *ex utero auroræ* (i. Divinæ gratiæ, erit) *tibi ros juventutis tuæ*, i. naſcetur tibi juventus, ſive populus inſtar roris guttarum innumerabilis; quo Chriſti Eccleſia per omnes orbis partes diffuſa intelligitur. Lxx. *μετὰ σοῦ ἡ ἀρχὴ ἐν ἡμέρᾳ τῆς δυνάμεώς σου, ἐν ταῖς λαμπρότησι τῶν ἁγίων, ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου ἐγέννησά σε*, Vulg. Lat. *Tecum principium* (i. principatus, non initium) *in die virtutis tuæ, in ſplendoribus ſanctorum, ex utero ante luciferum genui te.* Pro עַמְּךָ *populus tuus*, legebant עִמְּךָ *tecum*; & pro מִשְׁחָר *aurora*, מִשַּׁחַר *ab aurora*, vel *ante auroram*, ſive *luciferum*; nam præpoſitio מ ſignificat etiam *ante.* Vide tom. I. pag. 600. col. 1. Denique pro יַלְדֻתֶךָ *juventutis tuæ*, legebant יְלִדְתִּיךָ *genui te*, & duas voces לְךָ טַל *tibi ros* omiſerunt; vel ex librariorum oſcitantia ex eorum codicibus exciderant.

Cum verſus ille ſit difficillimus, non ab re fuerit, qua ratione ceteri interpretes Græci maximam ejus partem tranſtulerint, oſtendere; neque enim omnium ejus vocum interpretationes expiſcari hactenus eruditis licuit. . . . בְּהַדְרֵי קֹדֶשׁ Aq. *ἐν διαπρεπείαις ἡγιασμέναις, in decoribus ſanctificatis.* Sym. *ἐν ὄρεσιν ἁγίοις, in montibus ſanctis*, pro בְּהַדְרֵי legebat בְּהַרְרֵי. Idem in alia verſione, ſeu in eadem, ſed recognita, *ἐν δόξῃ ἁγίων, in gloria ſanctorum.* Theod. & V^a. edit. *ἐν εὐπρεπείᾳ ἁγίου, in decore ſancti*, vel *ſanctuarii.* מֵרֶחֶם מִשְׁחָר לְךָ טַל יַלְדֻתֶךָ, Aq. *ἀπὸ μήτρας ἐξωρθρισμένης σοι δρόσος παιδιότητός μου, à vulva matutina tibi ros puerilitatis meæ.* Symm. *ὡς κατ' ὄρθρον σοι δρόσος ἡ νεότης μου, quaſi in diluculo tibi ros juventus meæ.* Theod. *ἐκ μήτρας ἀπὸ πρωΐ νεότητός μου, de vulva, à matutino juventutis meæ.* Tres illi interpretes pro יַלְדֻתֶךָ *juventutis tuæ*, legebant יַלְדֻתִי *juventutis meæ.* Vel potius librariorum oſcitantia in eorum verſiones irrepſit μου pro σου. V^a. edit. *ἐκ μήτρας, ἀπὸ ὄρθρου σοι δρόσος ἐν νεότητί σου, de vulva, à matutino tibi ros in juventute tua.* VI^a. edit. *ἐκ γαστρὸς ζητήσουσί σε, δρόσος νεανιότητός σου, ex utero quærent te, ros juventutis tuæ.* Verſionis hujus auctor pro מִשְׁחָר *aurora*, legebat מְשֻׁחָר *quæſitus* (eris), quod idem eſt ac *quærent te.* S. Hieron. hunc verſum integrum ſic reddidit: *Populi tui ſpontanei in die fortitudinis tuæ, in montibus ſanctis, quaſi de vulva orietur tibi ros adoleſcentiæ tuæ.* Pro בְּהַדְרֵי *in ſplendoribus*, legebat cum Symm. בְּהַרְרֵי *in montibus.* Miſſis aliis interpretationibus, quas apud commentarios videſis, & neglecta metaphora, is poteſt eſſe hujus verſiculi ſecundum Hebræum ſenſus: *Populus tuus ſpontaneus* (aderit tibi) *in die exercitus tui* (adverſus hoſtes tuos congregandi) *in ſplendoribus ſanctuarii*, vel *præparationis*, (h. e. ſplendide apparatus, armis ſplendidis instructus; קֹדֶשׁ enim ſignificat etiam præparari, & ſpeciatim ad bellum) *ex utero auroræ* (i. ſummo mane aderit) *tibi ros juventutis tuæ*, h. e. juventus tua, ſeu juvenes & electi tui convenient te innumerabiles, quaſi guttæ roris. Ita loquitur Deus Pater ad Filium ſuum Meſſiam, cui victoriam de hoſtibus ſuis promittit. Secundum vero Lxx. planus eſt ſenſus de æterna Chriſti generatione, interprete Apoſtolo ad Heb. 1. v. 5.

Iſai. 8. v. 20. לְתוֹרָה וְלִתְעוּדָה אִם־לֹא יֹאמְרוּ כַּדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אֵין־לוֹ שָׁחַר *ad legem & teſtimonium* (recurrendum, non ad Pythones & Divinos); *ſi non dixerint* (faciendum) *ſecundum verbum hoc; non erit illi* (h. e. unicuique illorum) *aurora*, i. gratia, &, quod ex ea ſequitur, ſolatium. In hac expoſitione negligitur vox אֲשֶׁר, quam etiam omiſit Vulg. nec male; interdum enim abundat, ut 2. Reg. 1. v. 4. Zach. 8. vv. 9. 17. 20. &c. Alii hunc locum ſic explicant: *Ad legem magis & ad teſtimonium* (recurrendum, quam ad Pythones); *ſin minus* (i. ſi aliter ſentiant improbi, & ad Pythones recurrendum contendant); *loquantur*, h. e. agant (conceſſio ironica cum indignatione conjuncta) *ſecundum verbum hoc* (Pythonum), *cui non eſt aurora*, i. ſolatium; ſed calamitas, miſeria, &c. ut ſequitur vv. 21. & 22. Alias ſubobſcuri

hujus verſiculi expoſitiones vide apud interpretes.

Meridies accipitur,

1°. Pro rebus evidentiſſimis. Deut. 28. v. 28. *Percutiat te Dominus amentia, & cæcitate, & furore mentis.* Verſ. 29. *Et palpes in meridie, ſicut palpare ſolet cæcus in tenebris.* Vide etiam Job, 5. v. 14.

2°. Pro felicitate. Job. 11. v. 17. וּמִצָּהֳרַיִם יָקוּם חָלֶד תָּעֻפָה כַּבֹּקֶר תִּהְיֶה *& præ meridie ſurget tempus* (h. e. maxima felicitate major adhuc tibi continget) *ſplendebis, ſicut mane eris*, h. e. illuſtriſſima gloria fulgebis. Vulg. eundem ſenſum reddidit, ſed παραφραστικῶς: *Et quaſi meridianus fulgor conſurget tibi ad veſperam, & cum te conſumtum putaveris, orieris ut lucifer.* תָּעֻפָה ut nomen accepit, & interpretatus eſt *ad veſperam*, quæ eſt etiam ſignificatio verbi עוּף *ſplendere*, & per antiphraſin *obtenebreſcere.* Confer Pſal. 36. Heb. 37. v. 6.

Vespera matutino tempori opponitur, cum de viciſſitudine calamitatum & conſolationum agitur. Pſal. 29. Heb. 30. v. 6. *Ad veſperam demorabitur* vel *demoratur fletus, & ad matutinum lætitia*, h. e. in calamitatibus & miſeriis fletus eſt; ſed ſtatim ſuccedit proſperitas, quæ affert lætitiam. Quanvis in hoc verſiculo metaphoram agnoſcere neceſſe non ſit, cum præcedat: *momentum in ira ejus* (Dei), *veſpere pernoctabit fletus, ſed mane lætitia* revertetur.

Iſai. 24. v. 11. *Clamor erit ſuper vino in plateis*, עָרְבָה כָּל־שִׂמְחָה *obſcurata eſt omnis lætitia.* Vulg. *deſerta eſt.* Pro עָרְבָה videtur legiſſe חָרְבָה; aut ע in ח commutandum exiſtimavit. Vel, quod veroſimilius eſt, עָרַב olim etiam ſignificabat *deſeri*, ut liquet ex nomine derivato עֲרָבָה *deſertum, ſolitudo.*

Nox, quæ diei opponitur, eodem fere modo accipitur, quo tenebræ; ſignificatque,

1°. Calamitates, miſerias, &c. Job. 17. v. 12. לַיְלָה לְיוֹם יָשִׂימוּ אוֹר קָרוֹב מִפְּנֵי־חֹשֶׁךְ *noctem pro die poſuerunt* (mihi ſocii mei, vel cogitationes meæ; h. e. fecerunt ut dies, qua mihi quietem & à malis relaxationem pollicebar, verteretur in noctem, h. e. ut calamitas pro felicitate mihi contingeret: quod in ſequenti hemiſtichio aliis & inverſis verbis repetitur) *lucem propinquam à facie tenebrarum*, repete ex præcedenti hemiſtichio, *poſuerunt*, h. e. fecerunt ut lux propinqua ſeu vicina eſſet tenebris, i. ut lucem ſtatim ſequerentur tenebræ; atque ita calamitas calamitati continuo ſuccederet. Alii: cogitationes meæ noctem verterunt in diem, & diem in noctem, ſive tenebras, h. e. diu noctuque vexarunt me. Alii: noctem mihi poſuerunt vel ſubrogarunt in locum diei; q. d. ſperabam lucem, & ſucceſſit nox: & lucem propinquam poſuerunt ante tenebras, h. e. expectabam diluculum ſive auroram, & adfuerunt tenebræ. Conf. cap. 30. v. 26. in quo ſenſus naturalis & metaphoricus conjunguntur: *Exſpectabam bona, & venerunt mihi mala, præſtolabar lucem, & eruperunt tenebræ.* Vulg. in exponendo hoc, de quo agitur, Jobi verſiculo, nonnulla paraphraſi utitur: *Noctem verterunt in diem: & rurſum poſt tenebras ſpero lucem.* Theodotio verſum illum in duos tributum ſic ad verbum interpretatur:

Νύκτα εἰς ἡμέραν ἔθηκαν,
φῶς ἐγγὺς ἀπὸ προσώπου σκότους.
Noctem in diem poſuerunt,
Lucem prope à facie tenebrarum.

Hunc verſum ex Theodotione in Lxx. interpretationem ab Origene ſub aſteriſco translatum monet codex Colbertinus num. 1952, in cujus margine legitur: ※ Θ οἱ β, i. *hi duo verſiculi ex Theodotione.* Pro ἔθηκαν, ut habet mſ. Alexand. vitioſe in Lxx. Vatic. eſt ἔθηκα. Non ſolus autem is verſus ex Theodotionis verſione in Lxx. tranſlatus eſt, verum etiam alii quamplurimi, qui in hac editione Græca deſiderabantur, cum ex hoc interprete, tum etiam ex aliis, ſed rarius, ab Origene adjecti ſunt, ut ipſe teſtatur in ſua ad Africanum epiſtola, ubi ait πολλάκις μὲν ἐπὶ τέσσαρα ἢ τρία, ἔσθ᾽ ὅτε δὲ καὶ δεκατέσσαρα, καὶ δεκαεννέα καὶ ἑξ, *ſæpe quatuor vel tria, interdum vero quatuordecim, novemdecim, & ſexdecim* commata ſive verſiculos in Jobi Lxx. interpretum tranſlatione deeſſe. Vide hanc epiſtolam. S. Hieron. præfat. in Jobum, tom. I. nov. edit. col. 795. verſus illos in Itala

veteri, proindeque in Græca Lxx. verſione deficientes ſeptingentos ferme aut octingentos numerat. Hic autem verſuum nomine S. Doctor intelligit verſiculos, quales in editione mox laudata Martianæus noſter edidit; & quales ſunt duo Theodotionis verſiculi ſupra deſcripti: non vero quales eos exhibent Vulgata Biblia verſibus diſtincta. Hi autem plerique omnes verſiculi ab Origene in Græcam Lxx. interpretationem ex Theodotione præſertim tranſlati, in editione Vaticana leguntur; quod argumento eſt verſionem illam, maxime in hoc Jobi libro, purum putumque non eſſe Lxx. interpretum opus, uti opinati ſunt viri quidam alias eruditiſſimi. Vide etiam præfat. tom. I. pag. xix.

Hactenus de cœlo, & iis, quæ ad illud pertinent. Sequuntur vulgaria quatuor elementa, nempe *ignis*, *aër*, *terra*, & *aqua*, ex quibus, uti ex rebus, quæ vel in iis continentur, vel quæ ipſis analogæ ſunt, metaphoræ ducuntur.

ARTICULUS IX.

De Metaphoris ab igne, &c. *deſumtis.*

IGnis ob claritatem, puritatem, ſplendorem, & alia ejus attributa transfertur,

1°. Ad angelos. Pſal. 103. Heb. 104. v. 4. *Qui* (Deus) *facit angelos ſuos ſpiritus, & miniſtros ſuos ignem urentem.* Aq. πῦρ λάβρον, *ignem voracem.* Symm. πυρίνην φλόγα, *flammam igneam*, h. e. ut Hebræi exponunt, qui flatibus, ſive ventis, & fulmine igneque cœleſti utitur tanquam miniſtris, ut in ſubverſione Sodomæ, &c. Interp. Lat. per ſecundum perſonam reddidit: *Qui facis angelos tuos*, &c. Lxx. vero & Apoſt. Heb. 1. v. 7. Hebræum ſequuntur. Ab igne dicuntur quoque angeli שְׂרָפִים *Seraphim*, Iſai. 6. vv. 2. 6. hoc eſt, *flammantes* & *ignei*, à שָׂרַף *incendit.*

2°. Ad Verbum Evangelicum. Luc. 12. v. 49. *Ignem veni mittere in terram*, &c. i. verbum Evangelii, ut interpretatur Theophylactus, quod mentes illuminat, & corda accendit, &c. Luc. 24. v. 32. (unde Spiritus Sanctus in ignis ſymbolo apparet, Act. 2. v. 3.) incredulos conſumit, perdit, judicat, & condemnat. Vide Jerem. 5. v. 14. cap. 23. v. 29. Joan. 12. v. 48.

3°. Ad ea, quæ perditionem, noxam, damnum, &c. inferunt. Sic Deo juſto judici, & hoſtium ſuorum ultori tribuitur, Pſal. 49. Heb. 50. v. 3. *Ignis in conſpectu ejus exardeſcet*, &c. Vide etiam Pſal. 96. Heb. 97. v. 3. Iſai. 26. v. 11. cap. 29. v. 6. c. 30. v. 33. c. 66. vv. 15. 16. 24. 2. Theſſ. 1. vv. 7. 8.

Huc referendum, cum ignis nomine hoſtes irrumpentes & bella deſolantia intelliguntur. Iſai. 42. v. 25. *Et effudit* (Deus) *ſuper eum* (Iſraëlem) *indignationem furoris ſui, & forte bellum; & combuſſit* (bellum iſtud; verbum enim femininum eſt ſicut מִלְחָמָה) *eum in circuitu, & non cognovit: & ſuccendit eum, & non intellexit.* Vide Pſal. 77. Heb. 78. v. 63. Jerem. 48. v. 45. c. 50. v. 32. Ezech. 21. v. 32. cap. 30. v. 8. (ubi Chald. pro igne, interpretatur, *populos fortes ſicut ignis*) Amos. 1. vv. 4. 7. 10. 12. 14. c. 2. vv. 2. 5.

Ignis tribuitur etiam aliis, quæ terrorem, incommoda, necemque inferunt. Abd. v. 18. *Et erit domus Jacob ignis, & domus Joſeph flamma, & domus Eſaü ſtipula*, &c. Vide Jac. 3. vv. 5. 6. Jud. v. 23. &c.

Phraſis, *laborare pro igne*, Jerem. 51. v. 58. eſt fruſtra omnino laborare, oleum & operam perdere.

4°. Denique ad quævis adverſa, calamitates, & afflictiones ignis transfertur. Pſal. 65. Heb. 66. v. 12. *Tranſivimus per ignem & aquam, & eduxiſti nos in refrigerium*, id eſt, varias calamitates experti ſumus, quibus nos liberaſti. Vide etiam Pſal. 139. Heb. 140. v. 11. Iſai. 9. vv. 18. 19. c. 10. v. 16. c. 24. v. 6. c. 43. v. 2. Thren. 1. v. 13. c. 4. v. 11. Hac autem metaphora ad vim ignis purgatoriam quandoque reſpicitur; calamitatibus enim credentes, ut aurum per ignem, Deus ſæpe

Digitized by Google

probat & emundat. Vide Zach. 13. v. 9. 1. Petr. 4. v. 12. Confer Pſal. 16. Heb. 17. v. 3. Pſal. 65. Heb. 66. v. 10. 1. Pet. 1. vv. 6. 7.

Ad elementum ignis pertinent & alia ipſi analoga, eaque ſunt vel *nomina*, vel *verba*.

I. *Nomina.*

FLAMMA, quæ laminam politam ac fulgentem ſignificat. Gen. 3. v. 24. *Ejecitque* (Dominus) *Adam, & collocavit ante paradiſum voluptatis Cherubim, & flammam gladii verſatilem*, &c. i. laminam gladii verſatilem. Vulg. *flammeum gladium atque verſatilem.*

Iſai. 13. v. 8. Babyloniis tribuuntur *facies flammarum*, Vulg. *combuſtæ*, i. rubore maximo ſuffuſæ ob cruciatus & dolores, quorum deſcriptio præcedit.

Ibid. c. 47. v. 14. *flamma* graviſſimas pœnas à Deo inflictas ſignificat. *Non liberabunt* (augures) *animam ſuam de manu flammæ*, i. de pœnarum violentia, quas ſuſtinebunt. Flammam ibi metaphorice non proprie accipi, probare videntur ſequentia: *non ſunt prunæ, quibus calefiant; nec focus, ut ſedeant ad eum.*

Jud. 3. v. 22. *Tam valide* (ſicam in ventrem Eglonis infixit Aod) *ut capulus ſequeretur flammam*, h. e. laminam, ſive *ferrum*, ut interpretatur Vulg.

1. Reg. 17. v. 7. *Haſtile autem haſtæ ejus* (Goliath) *erat quaſi liciatorium texentium, ipſa autem flamma*, (i. lamina) *haſtæ ejus ſexcentos ſiclos habebat ferri.* Vide Job. 39. v. 23.

LUCERNA, CANDELA, LAMPAS, quibus ſignificatur,

1°. In genere, proſperitas & felix in rebus ſucceſſus. Job. 29. v. 3. *Quando ſplendebat lucerna ejus* (Dei) *ſuper caput meum, & ad lucem ejus ambulabam in tenebris*, h. e. quando in proſperitate agebam, cum res ex ſententia mea ſuccedebant, & ſingulari Dei benevolentia à calamitatibus, quæ hic per tenebras deſignantur, immunis eram, &c. Vide Pſal. 17. Heb. 18. v. 29. Hinc *lucernæ extinctio*, ingruentium calamitatum nota eſt, Job. 21. v. 17. *Quoties lucerna impiorum exſtinguetur*, ſequitur explicatio; *& ſuperveniet eis inundatio* (h. e. miſeriarum caterva), *& dolores dividet* (Deus) *furoris ſui?* Vide ibid. c. 13. v. 9. c. 20. v. 20.

2°. In ſpecie, regni felicitas. 2. Reg. 21. v. 17. *Jam non egredieris nobiſcum in bellum, ne exſtinguas lucernam Iſraël*, h. e. ne te interfecto, regnum pereat, & tota Iſraëlis tranquillitas.

Eadem metaphora regni Davidis in ejus poſteritate conſervatio quandoque innuitur. 3. Reg. 11. v. 36. *Filio autem ejus* (Davidis) *dabo tribum unam, ut remaneat lucerna David ſervo meo, cunctis diebus coram me in Jeruſalem civitate*, &c. Vide c. 15. v. 4. 4. Reg. 8. v. 19. 2. Paral. 21. v. 7. Pſal. 131. Heb. 132. v. 17. quo poſtremo in loco ad Chriſtum filium Davidis ſecundum carnem reſpicitur.

3°. Vox *lucerna* ad verbum Dei eleganter transfertur. Vide ſupra pag. 100. col. 2. Joan. 5. v. 35. Joannes Baptiſta vocatur *lucerna ardens & lucens*, quia *non erat ille lux, ſed ut teſtimonium perhiberet de lumine*, nempe Chriſto, qui *erat lux vera*, &c. Joan. 1. vv. 8. 9. Joannes itaque Chriſtum præceſſit, ut lucerna ſolem aut diem. Quemadmodum autem lucente, vel ſole exorto, lampas extinguitur: ita Joannes, Chriſto hominibus manifeſtato, occiditur.

4°. Lucerna, vigilantiæ & pietatis ſtudium denotatur. Luc. 12. v. 35. *Sint lumbi veſtri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus veſtris.*

CARBONES IGNITI, ſive PRUNÆ, quibus ſignificantur,

1°. Graves pœnæ à Deo inflictæ. Pſal. 139. Heb. 140. v. 11. *Cadent ſuper eos* (peccatores) *carbones, in ignem dejicies* (Heb. *dejiciet*) *eos*; ſequitur explicatio: בְּמַהֲמֹרוֹת בַּל־יָקוּמוּ *in foveis non ſubſiſtent.* Lxx. ἐν ταλαιπωρίαις οὐ μὴ ὑποστῶσιν, Vulg. Lat. *in miſeriis non ſubſiſtent*, optime; nam *foveæ* eo loci, nihil aliud ſignificant quam *miſerias*. Vetus interpres Græcus vocem Hebraicam בְּמַהֲמֹרוֹת reddidit ἐσπουσμένως *feſtinanter*; alius, μετὰ πολλοῦ τοῦ τάχους, *cum multa feſtinatione.* Eam deducebant à verbo מָהַר, in piël *feſtinavit.* Præterea Lxx. Aq. Theod. V^a. & VI^a. editt. necnon S. Hier. יַפִּילֵם in ſecunda perſona interpretantur; Lxx. quidem, Theod. V^a. & VI^a. editt. καταβαλεῖς

αὐτοὺς, S. Hieron. & Vulg. Lat. *dejicies eos;* Aq. vero πτωματίσαις αὐτοὺς, *cadere facias eos.* Pro יַפִּילֵם *dejiciet eos*, Deus; legerunt תַּפִּילֵם *dejicies eos*, ô Deus. Vel tertiam perſonam in ſecundam mutarunt, quod hac enallage ſenſum commodiorem effici crediderunt. Præterea Lxx. Vatic. adhibita alia interpunctione, & vocibus aliquot additis, hunc verſum ſic tranſtulerunt: πεσοῦνται ἐπ' αὐτοὺς ἄνθρακες πυρὸς ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ καταβαλεῖς αὐτοὺς ἐν ταλαιπωρίαις, οὐ μὴ ὑποστῶσιν, *cadent ſuper eos carbones ignis in terra*, vel *ſuper terram; & dejicies eos in miſeriis*, vel *in miſerias, non ſubſiſtent.* Theod.... καταβαλεῖς αὐτοὺς εἰς βοθύνους, οὐ μὴ ὑποστῶσιν.... *dejicies eos in foveas, non ſubſiſtent.* Mſ. Alexand. Ald. & Complut. Hebræo propius: πεσοῦνται ἐπ' αὐτοὺς ἄνθρακες, ἐν πυρὶ καταβαλεῖς αὐτοὺς, ἐν ταλαιπωρίαις οὐ μὴ ὑποστῶσιν, Vulg. Lat. *cadent ſuper eos carbones, in ignem dejicies eos, in miſeriis non ſubſiſtent.* S. Hieron. *Cadent ſuper eos carbones, in ignem dejicies eos, in foveas, ut non conſurgant.*

2°. Fulgura. Pſal. 17. Heb. 18. v. 9. *Carbones ſuccenſi ſunt ab eo*, i. fulgura.

3°. Fulgetra. Pſal. 77. Heb. 78. v. 48. *Tradidit grandini jumenta eorum, & poſſeſſionem eorum* לָרְשָׁפִים *prunis*, ſeu *ſcintillis*, i. fulgetris. Alii tamen hîc ignem miſtum cum grandine intelligunt, conferuntque Exod. 9. v. 24. Heb. *Et erat grando & ignis interceptus in medio grandinis.* Vulg. eleganter, *& grando & ignis miſta pariter ferebantur.*

4°. Sagittæ, quæ inſtar ignis penetrant. Pſal. 75. Heb. 76. v. 4. *Ibi confregit* רִשְׁפֵי־קָשֶׁת *prunas*, ſive *ſcintillas arcus*, i. ſagittas, ſive *potentias*, ut interpretantur Lxx. & Vulg. Lat. Alii *ſcintillas arcus* hypallagen eſſe volunt, pro, *arcum ſcintillarum*, i. præ nitore ſcintillantem.

5°. Peſtis, ut quibuſdam placet, ſeu morbus inſtar carbonis igniti ardens & urens. Deut. 32. v. 24. *Conſumti* (erunt) *fame, & exeſi* רֶשֶׁף *carbone*, ſive *peſte*, quæ ſæpius cum fame conjungitur. Vulg. *conſumentur fame, & devorabunt eos aves*, &c. Vox Hebræa רֶשֶׁף *avem* etiam ſignificat, ut monuimus ſupra pag. 109. col. 1. Sic etiam interpretantur Lxx. τηκόμενοι λιμῷ καὶ βρώσει ὀρνέων, *conſumti* (erunt) *fame & eſu avium.* Sic & Chald. Paraphraſtes, qui רֶשֶׁף tranſtulit עוֹף *avem.*

Habac. 3. v. 5. *Et egredietur* רֶשֶׁף *ante pedes ejus*, Aq. teſte Hieron. comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 1624. *volatile*, Symm. Theod. & V^a. edit. *volucris.* S. Hieron. *Diabolus.* Vide S. Doctoris comment. ubi ait רֶשֶׁף Hebræis vocari Diabolum, qui principatum teneat inter alios. Metaphorice autem eo loci eſt *peſtis*, vel quodlibet exitium.

6°. Filius unicus. 2. Reg. 14. v. 7. *Quærunt exſtinguere* אֶת־גַּחַלְתִּי *prunam meam*, vel, ut Vulg. *ſcintillam meam, quæ relicta eſt*, &c. h. e. filium meum ſuperſtitem. Sicut enim prunæ reconduntur in cinere, ut ſint ſemen ignis: ita unicus ille filius poterat propagare ejus familiæ poſteritatem, ne exſtingueretur; unde ſequitur: *ut non ſit viro meo nomen, & reliquiæ ſuper terram.*

7°. Beneficentia hoſti præſtita. Prov. 25. v. 21. *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum.... prunas enim congregabis ſuper caput ejus*, h. e. ita eum afficies, movebis, & ures, ut eadem celeritate odium in te conceptum deponat, qua prunas in caput ejus congeſtas excuteret. Vide etiam Rom. 12. v. 20.

8°. Amor ferventiſſimus. Cant. 8. v. 6. *Prunæ ejus* (amoris) *prunæ ignis, flammæ vehementiſſimæ.* Vulg. *Lampades ejus, lampades ignis*, quæ interpretatio deſumta eſt ex verſione Græca, quæ videtur eſſe Aquilæ: λαμπάδες αὐτῆς (ἀγάπης) λαμπάδες πυρός. Lxx. περίπτερα αὐτῆς, περίπτερα πυρὸς, *alæ ejus, alæ ignis.* Vox רֶשֶׁף, ut diximus ſupra pag. 109. col. 1. ſignificat quidquid *volat.* Sym. αἱ ὁρμαὶ αὐτῆς, ὁρμαὶ πύριναι, *impetus ejus, impetus ignei*, metaphoræ ſenſum, non metaphoram ipſam expreſſit. VI^a. edit. ἄνθρακες αὐτῆς, ἄνθρακες πυρὸς, *ſcintillæ ejus, ſcintillæ ignis;* His omnibus interpretationibus ardor amoris mutui ſponſi & ſponſæ, id eſt, Chriſti & Eccleſiæ, denotatur.

Titio, torris, quo ſignificatur,

1°. Contemtus, ob ignis luciſque privationem. Iſai. 7. v. 4. *Noli timere* (Achaz)

& cor tuum ne formidet à duabus caudis titionum fumigantium iſtorum, Raſin ſcilicet regis Syriæ, & Phacee regis Iſraël, qui non modo titiones vocantur, ſed *caudæ titionum*, h. e. titiones ad caudas & extremitates uſque abſumti, quique nonniſi fumum cito deſiturum emittunt. Aliam hujus metaphoræ rationem hiſtoricam affert S. Hieron. comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 67. *Nimirum, quod in illis finitum ſit regnum Syriæ, id eſt, Damaſci; & regnum Samariæ, id eſt decem tribuum, quæ alio nomine appellabantur Ephraim.* Vide hanc hiſtoriam 4. Reg. 15. v. 29. c. 16. vv. 7. & 9. c. 17. v. 5. & ſeqq.

2°. Divina liberatio ex malis, quaſi ex igne. Zach. 3. v. 2. *Nunquid non iſte* (Jeſus magnus Sacerdos) *torris eſt erutus de igne*, h. e. de captivitate Babylonica, ex qua, veluti ex incendio, ſemiuſtus exivit. Confer Amos. 4. v. 11. epiſt. Jud. v. 23. &c.

Job. 12. v. 5. Juſtus dicitur *lampas contemta apud cogitationes divitum*, quod à Chald. redditur *titio contemtus*. Confer Iſai. 42. v. 3. ubi Chriſtus *linum*, ſive *ellychnium fumigans* non extincturus dicitur, quia *pauperes, qui ſunt quaſi linum obſcurum non extinguet*, Chald. hoc eſt, pauperes, infirmos, peccatores, &c. recipiet, conſolabitur, & ſalvabit.

FUMUS excrementum ignis, & ejus argumentum, metaphorice pro pœnis à Deo inflictis, & calamitatibus accipitur; quia celeriter invadit, penetrat omnia, &c. Iſai. 14. v. 31. *Proſtrata eſt Philiſthæa omnis; ab Aquilone enim fumus veniet, & non eſt qui effugiet agmen ejus.* S. Hieron. comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 116. per fumum illum intelligit Sennacherib regem Aſſyriorum, qui regnante Ezechia venit, & inter ceteras nationes, vaſtavit Philiſthæos; conferque Jerem. 47. v. 2. Aliis eſt Ozias, qui cum exercitu ſuo Philiſthæos oppugnavit, ut 2. Paral. 26. vv. 6. 7. narratur. Ignis iræ Dei accenſus, fumos hujuſmodi excitat & impellit. Confer Pſal. 36. Heb. 37. v. 20. Iſai. 34. v. 10. Joel. 3. v. 3. Act. 2. v. 19. &c. quibus in locis fumus eſt iræ Dei, pœnarumque ab eo inflictarum ſymbolum.

II. *Verba.*

Ex Verbis huc pertinent iſta duo:

I. INCALESCERE, quod accipitur,

1°. Pro ira in genere corripi; ea ſiquidem inſtar ignis cor inflammat. Deut. 19. v. 6. *Ne forte proximus ejus, cujus effuſus eſt ſanguis*, כִּי יֵחַם לְבָבוֹ *eo quod*, vel *cum incaluerit cor ejus, perſequatur* homicidam, &c. Vide etiam Pſal. 38. Heb. 39. v. 4. Pſal. 56. Heb. 57. v. 5. Sic πυροῦσθαι *ardere* accipitur 2. Macch. 4. v. 38. cap. 10. v. 35. c. 14. v. 45. Unde & *ira* Hebræis dicitur חֵמָה, quæ vox *ardorem* ſignificat.

2°. Pro ira ex zelo Divino profecta inflammari, ut & πυροῦσθαι uſurpatur, 2. Cor. 11. v. 29. *Quis ſcandalizatur*, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι, *& ego non uror?*

3°. Pro pravo libidinis affectu. 1. Cor. 7. v. 9. *Præſtat enim nubere, quam uri*, id eſt, *ardere concupiſcentia*, ut vertit Syrus.

4°. Pro idololatria, quæ ſpiritualis fornicatio eſt. Iſai. 57. v. 5. הַנֵּחָמִים *incaleſcentes*, Pagninus, *coeuntes cum Diis ſubter omne lignum frondoſum*, &c. Qua metaphora propenſiſſimus Judæorum ad idololatriam animus ſignificatur; quod ſimilis eſſet ardori libidinis, quo adultera in adulterum incaleſcit. LXX. οἱ παρακαλοῦντες εἴδωλα ὑπὸ δένδρα δασέα, *qui conſolamini idola ſub arboribus frondoſis.* Vulg. *qui conſolamini in Diis ſubter omne lignum frondoſum.* Vocem Hebraïcam הַנֵּחָמִים referebant ad verbum נִחַם *ſolatus eſt*, non ad יָחַם *incaluit.* Vide tom. I. pag. 220. col. 2.

Epheſ. 6. v. 16. Tela Diaboli πεπυρωμένα *ignita* dicuntur, quibus tentationes, tum internæ, tum externæ, &c. ſignificantur.

2. Tim. 1. v. 6. Monetur Timotheus ἀναζωπυρεῖν, *ut reſuſcitet gratiam*, quæ ipſi collata erat per impoſitionem manuum Apoſtoli; h. e. ut curet ne extinguatur, ſed ut magis magiſque flammam concipiat charitatis; gratia enim Divina, viva quædam flamma eſt in cordibus noſtris accenſa, quam caro & Diabolus extinguere nituntur. Quod ſi id contigerit, tunc *refrigeſcit charitas*, Matth. 24. v. 12.

Huc pertinet ejuſdem Apoſtoli monitum,

1. Theſſ. 5. v. 19. *τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε*, *Spiritum* (Sanctum) *nolite exſtinguere.*

II. CONFLARE (צָרַף), quod proprie *metallum igne conflare, urere, excoquere, à ſcoria repurgare & probare* ſignificat. Eleganti autem metaphora ad piorum per cruces purificationem & probationem transfertur; unde ſimilitudo excoctionis metalli quandoque additur.

Pſal. 65. Heb. 66. v. 10. *Quoniam probaſti nos, Deus,* צְרַפְתָּנוּ כִּצְרָף־כָּסֶף *conflaſti nos, ſicut conflatur argentum.* Vulg. Lat. *igne nos examinaſti, ſicut examinatur argentum.* Vide etiam Pſal. 104. Heb. 105. v. 19. Iſai. 1. v. 25. Jerem. 9. v. 7. Dan. 11. v. 35. Zach. 13. v. 9. Hinc כּוּר *catinus* ſive *fornax*, pro afflictionibus accipitur. Deut. 4. v. 20. *Vos autem tulit Dominus, & eduxit de catino,* Vulg. *fornace ferrea Ægypti.* Vide inſuper 3. Reg. cap. 8. v. 51. Jerem. 11. v. 4. quibus in locis *ferrei* epitheton ad ſervitutis & tribulationum duritiem innuendam adjicitur.

Iſai. 48. v. 10. *Ecce excoxi te, ſed non quaſi argentum*, (i. moderate, ita ut magis imbecillitatis, quam iniquitatis tuæ rationem habuerim) *& elegi te*, (h. e. electum & probatum effeci) *in camino afflictionis*, Vulg. *paupertatis.*

Eadem metaphora cor hominis probari dicitur, Pſal. 16. Heb. 17. v. 3. Pſal. 25. Heb. 26. v. 2. confer Prov. 17. v. 3.

Idem verbum uſurpatur de ſelectione, quæ fit externo ritu. Judic. 7. v. 4. *Duc eos ad aquas, & ibi* וְאֶצְרְפֶנּוּ *probabo illum*, id eſt, illorum quemlibet. Verbum Domini צְרוּפָה *probatum igne* dicitur Pſal. 11. Heb. 12. v. 7. Pſal. 17. Heb. 18. v. 31. Pſal. 118. Heb. 119. v. 140. 2. Reg. 22. v. 31. Prov. 30. v. 5. hoc eſt, puriſſimum, veriſſimum, & certiſſimum.

Idem officium Chriſto tribuitur, Malach. 3. v. 2. *Ipſe enim* (Chriſtus) *quaſi ignis conflans & quaſi herba fullonum.* Verſ. 3. *Et ſedebit conflans, & emundans argentum, & purgabit filios Levi*, &c.

ARTICULUS X.

De Metaphoris ab aëre, &c. deſumtis.

AERE, VENTO, AURA (Hebraïce רוּחַ) ſignificatur,

1°. Vanitas, quia in vento nihil ſolidum ac ſubſiſtens. Job. 15. v. 2. *Nunquid ſapiens reſpondebit* דַעַת רוּחַ *ſcientiam venti* (i. vanam; vel ut eleganter reddidit Vulg. *quaſi in ventum loquens*), *& implebit* קָדִים *Euro ſtomachum ſuum?* Vulg. *ardore.* Vox Hebraica & *Eurum*, ſive ventum orientalem, & *ardorem* ſignificat. Hinc Aq. & Symm. eam *καύσωνα æſtum, ardorem*, nonnunquam interpretantur. Is itaque hujus verſiculi ſenſus eſt: nunquid ſapiens in animo ſuo vanas ac fluctuantes cogitationes admittet? Vide ibid. c. 6. v. 26. Eccle. 5. v. 15. Jerem. 5. v. 13. c. 22. v. 22. Oſe. 12. v. 2. Mich. 2. v. 11. &c.

Huc pertinent phraſes Apoſtoli: *aërem verberare*, 1. Cor. 9. v. 26. h. e. inanem operam inſumere. Sumta eſt metaphora ab athletis, qui, dum ictu aberrant, vires in ventum effundunt. *In aërem loqui*, ibid. c. 14. v. 9. i. fruſtra & in vanum.

2°. Inſtabilitas & mentis inconſtantia. Epheſ. 4. v. 14. *Ut jam non ſimus parvuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ*, &c. quæ metaphora à navi fluctibus & ventis circumacta deſumitur. Conf. Heb. 13. v. 9.

3°. Venti appellatione ſignificantur hoſtes; venti enim violenti noxam inferre ſolent, præſertim Eurus, qui exurit ſegetes, facitque ne ad maturitatem perveniant; vel maturas ſternit & diſſipat. Pſal. 54. Heb. 55. v. 9. אָחִישָׁה מִפְלָט לִי מֵרוּחַ סֹעָה מִסָּעַר *accelerabo*, vel *accelerarem liberationem mihi*, ſive *meam à vento excitato à turbine*, h. e. ab hoſtibus meis, qui inſtar turbinis arbores eradicantis, è medio tollere me conantur. Aq. Theod. *σπεύσω διάσωσμόν ἐμοὶ ἀπὸ πνεύματος λαιλαπώδους, ἀπὸ λαίλαπος, accelerabo evaſionem*

Digitized by Google

mihi à ſpiritu turbinis, *à turbine*. Symm. ἐξαίφνης ἐποίησα ἂν τὴν ἔκφυξίν μου ἀπὸ πνεύματος ἐπαίροντος λαίλαπος, *repente feciſſem effugium meum à ſpiritu elevante turbinis*. S. Hieron. *feſtinabo, ut ſalver à ſpiritu tempeſtatis & turbinis*. Lxx. προσεδεχόμην τὸν σώζοντά με ἀπὸ ὀλιγοψυχίας, καὶ καταιγίδος, Vulg. Lat. *expectabam eum, qui ſalvum me fecit à puſillanimitate ſpiritus, & tempeſtate*. Quid in mente habuerint cum ita tranſtulerunt, divinare facile non eſt, niſi verbo חוּשׁ *expectandi* ſignificatum affinxerint. Lud. Cappellus vult eos legiſſe אֹחִילָה pro אָחִישָׁה. Hi inſuper pro מִפְלָט, legerunt מְפַלֵּט vel מְפַלֵּט *liberatorem*; & per רוּחַ סֹעָה *ſpiritum profectionis*, ſeu *proficiſcentem*, animum delinquentem intellexere. Vide inſuper Iſai. 41. v. 16. Jerem. 4. v. 11. cap. 51. v. 1. Oſe. 13. v. 15. & conf. Iſai. 27. v. 8. Jon. 4. v. 8. Jerem. 18. v. 17. &c.

Job. 30. v. 22. Heb. *Extuliſti me ſuper ventum, & impoſuiſti me* (ei): *& liqueſcere feciſti me* (in) *ſubſtantia*, i. plane omnino. Senſus eſt: ut ſtipulam ventus ſeu turbo: ita me agitaſti & conſumſiſti.

Huc pertinent *meteora*, quæ in aëre gignuntur, quæque ſunt

VAPOR, quo ſignificatur,

1°. Calamitas, exitium, interitus; quæ enim ſolvuntur in vaporem, ea in nihilum quaſi abeunt, & pereunt. Deut. 32. v. 35. *Juxta eſt dies* אֵידָם *vaporis eorum*, i. ut Lxx. verterunt, ἀπωλείας αὐτοῖς, (vel αὐτῶν, ut habent mſ. Alex. Ald. & Complut.) *perditionis eorum*, Vulg. Vide etiam Job. 18. v. 12. c. 21. v. 30. c. 30. v. 12. c. 31. vv. 3. 23. Pſal. 17. Heb. 18. v. 19. Prov. 1. v. 26. c. 6. v. 15. Jerem. 18. v. 17. c. 46. v. 21. c. 49. vv. 8. 32. Act. 2. v. 19. &c.

2°. Evaneſcentia & fragilitas. Jac. 4. v. 14. *Quæ eſt enim vita veſtra? vapor ad modicum parens, & deinceps exterminabitur*, ſive *evaneſcet*. Hinc verbum עָלָה *aſcendit*, ſignificat etiam *periit*, *mortuus eſt*; vapor enim in aëra aſcendens, tandem perit & evaneſcit. Vide Jerem. 48. v. 15. Pſal. 101. Heb. 102. v. 25. &c.

NUBES, quæ ob diverſa attributa, diverſa etiam ſignificat, eaque denotatur,

1°. Calamitas & exitium; quod nubes ſolis & firmamenti ſplendorem, quo innuitur proſperitas, hominibus eripiat. Thren. 2. v. 1. *Quomodo obnubilavit*, Vulg. *obtexit caligine in furore ſuo Dominus filiam Sion?* Hinc *dies nubis* ſive *nubium*, Ezech. 30. v. 3. c. 34. v. 12. Joel. 2. v. 2. Soph. 1. v. 15. Qua metaphora utitur etiam Ovidius, l. 1. Triſt. Eleg. 8. v. 6. *Tempora ſi fuerint nubila, ſolus eris.*

2°. Copia & multitudo; quod in tempeſtatibus ingens nubium denſarum copia appareat; vel quia ex multis vaporibus nubes componuntur. Heb. 12. v. 1. *Ideoque & nos tantam habentes impoſitam nubem teſtium*, &c. h. e. tantam copiam ſive multitudinem. Vide Jerem. 4. v. 13. Ezech. 38. v. 9. &c. Sic Homerus Iliad. δ. v. 274. ἅμα δὲ νέφος εἵπετο πεζῶν, *ſimul autem ſequebatur nubes peditum.* Sic Livius, *peditum equitumque nubes.* S. Epiphanius, *nubes muſcarum.* S. Hieron. *nubes locuſtarum.*

3°. Vanitas & inconſtantia; ſunt enim quædam nubes, quæ pluviam promittunt, ſed à ventis fugatæ, eam non demittunt. 2. Pet. 2. v. 17. *Hi ſunt fontes ſine aqua, & nebulæ turbinibus agitatæ*, &c. Loquitur S. Petrus de falſis doctoribus, qui in doctrina & in fide ſua fluctuant, nec ſalutaris doctrinæ, & conſolationis pluviam præbent. Vide Epiſt. Jud. v. 12. ubi hujuſmodi homines dicuntur *nubes* ἄνυδροι *ſine aqua.*

4°. Celeritas; nubes enim impetu ventorum raptæ, citiſſime ſub cœlo feruntur. Iſai. 19. v. 1. *Ecce Dominus aſcendet ſuper nubem levem, & ingredietur Ægyptum*, &c. Conf. Iſai. 60. v. 8. Pſal. 103. Heb. 104. v. 3. Nah. 1. v. 3.

TEMPESTAS, TURBO, PROCELLA, quæ vel *Deo*, vel *hominibus* tribuitur.

Si Deo; iram ipſius, & pœnas peccatoribus inflictas ſignificat. Job. 9. v. 17. *In tempeſtate enim conteret me* (Deus), &c. Vide etiam Pſal. 10. Heb. 11. v. 6. Pſal. 57. Heb. 58. v. 10. Pſal. 82. Heb. 83. v. 16. Iſai. 29. v. 6. cap. 41. v. 16. c. 54. v. 11. Jerem. 23. v. 19. c. 30. v. 23. Thren. 5. v. 10. Ezech. 13. v. 11. Oſe. 8. v. 7. Amos. 1. v. 14. Nah. 1. v. 3. Zach. 7. v. 14. &c.

Si hominibus tribuatur; mentis conturbationem, & violentam invaſionem ſignificat. 4. Reg. 6. v. 11. וַיִּסָּעֵר *& procellis agitatum eſt cor regis Syriæ pro hac re.* Vulg. *& conturbatum eſt*, ſicut aër turbinibus, & tempeſtatibus turbatur.

Dan. 11. v. 40. *Et in tempore præfinito ....* יִשְׂתָּעֵר *quaſi tempeſtas veniet contra illum rex Aquilonis*, &c. i. ſubito invadet. Conf. Pſal. 54. Heb. 55. vv. 4. 9.

TONITRU, quod ſoli Deo in Scripturis tributum, ob vim creaturas terrendi, penetrandi, & percellendi, denotat,

1°. Dei majeſtatem & gloriam. Pſal. 80. Heb. 81. v. 8. *In abſcondito tonitrui* (Vulg. *tempeſtatis*) *exaudivi te*, &c. h. e. ut interpretatur Chald. *in loco abſcondito, in domo majeſtatis meæ, ubi perſonant coram me ſphæræ ignis.* Confer Exod. 19. vv. 16. 18. Pſal. 76. Heb. 77. vv. 19. 20.

2°. Iram ejus & pœnas ab eo inflictas. 1. Reg. 2. v. 10. *Dominum formidabunt adverſarii ejus; & ſuper ipſos in cœlis tonabit*, &c. i. de cœlis eos puniet. Confer Iſai. 29. v. 6. Pſal. 17. Heb. 18. v. 9. & ſeqq. Sap. 5. vv. 21. 22. 23. Apoc. 16. vv. 18. 21.

3°. Verbum ejus; quia cum tonitru, majeſtatis ſuæ placita, ut plurimum, antiquitus declarabat Deus. Vide Exod. 19. v. 16. Job. 37. v. 2. c. 38. v. 1. Joan. 12. vv. 28. 29.

Tonitru ipſum non raro קוֹל *vox* dicitur. Exod. 9. v. 23. *Extenditque Moyſes virgam in cœlum, & Dominus dedit* קֹלֹת *voces* (Vulg. *tonitrua*) *& grandinem*, &c. Vide Jerem. 10. v. 13. Apoc. 4. v. 5. c. 6. v. 1. c. 10. v. 3. &c. Et interdum *vox Domini*, Pſal. 28. Heb. 29. v. 3. Unde בַּת קוֹל *filiam vocis*, veteres Judæi vocabant vocem Dei cum tonitru allatam, eamque uſitatam fuiſſe dicunt tempore ſecundi Templi, poſtquam deſierat prophetia. Qua de cauſa *Jacobus & Joannes* βοανεργὲς à Chriſto cognominantur, Marc. 3. v. 17. id eſt, *filii tonitrui*, à tonitru verbi Evangelici, cujus præcones exſtitêre.

FULGUR, quod metaphorice ſumtum denotat laminam lanceæ vel gladii micantem, quæ fulguris inſtar ſplendet, & terrorem injicit. Ezech. 21. v. 10. *Ut cadat victimas, exacutus eſt* (gladius), *ut ſit illi* בָּרָק *fulgur*; Vulg. *ut ſplendeat, limatus eſt.* Vide Nah. 3. v. 3. Hinc Deo, ad iram ejus ſignificandam, tribuitur *gladius fulgurans*, Deut. 32. v. 41. *haſta coruſcans*, Habac. 3. v. 11. Denique ſine addita voce *gladii*, בָּרָק *coruſcantem gladium* ſignificat, Job. 20. v. 25. *Eductus & egrediens de vagina ſua, & fulgur in amaritudine ſua*; h. e. & fulgurans, ſive coruſcans gladius in amaritudine ſua veniet ſuper impium.

GRANDO, qua ultio Divina & pœnæ graviſſimæ à Deo inflictæ ſignificantur. Iſai. 28. v. 17. *Et grando ſubvertet refugium* (Vulg. *ſpem*) *mendacii, & latibulum* (Vulg. *protectionem*) *aquæ inundabunt*, h. e. ultio ventura refugium veſtrum ſubvertet, perinde ac ſi grando & aquæ inundantes tuguriolum dejicerent. Vide etiam cap. 32. v. 19. ubi per *ſaltum* intelliguntur loca inculta; per *civitatem* vero, loca habitata; idque per ſynecdochen. Confer Pſal. 17. Heb. 18. vv. 13. 14. ubi fulgetris & tonitrubus *grando* adjungitur; & Pſal. 45. Heb. 46. vv. 2. 3. & ſeqq.

PLUVIA, quæ maximam terræ utilitatem affert, ſi temperata fuerit & tempeſtiva; ingens vero detrimentum, cum immodica & intempeſtiva decidit: in *bonum* & in *malum* accipitur.

In bonum, Ezech. 22. v. 24. *Tu es terra immunda, & non pluvia ejus in die furoris*, Vulg. *& non compluta*, h. e. nihil ſolatii in pœnis Divinitus inflictis percipies. Vide c. 34. v. 26. & confer Oſe. 6. v. 3. Zach. 14. v. 17. &c.

In malum, Job. 20. v. 23. Heb. *Cum eſſet impleturus ventrem ſuum* (impius), *immittit* (Deus) *in eum iram furoris ſui, quam pluit in eum pro cibo ejus.* Vulg. *Utinam impleatur venter ejus, ut emittat* (Deus) *in eum iram furoris ſui, & pluat ſuper illum bellum ſuum.* Verbum לָחַם & *veſci*, & *pugnare* ſignificat; quare Vulg. pro *cibo*, *bellum* interpretatus eſt. Vide Pſal. 10. Heb. 11. v. 6.

Eccle. 12. v. 2. *Antequam .... revertantur nubes poſt pluviam*, i. antequam veniat ſenectus, in qua calamitates nubibus ſignificatæ, calamitatibus ſuccedunt.

Pſal. 41. Heb. 42. v. 8. *Abyſſus abyſſum*

invocat in voce cataractarum tuarum, Heb. *canalium tuorum.* Sym. ἄβυσσος ἀβύσσῳ ἀπαντᾷ ἀπὸ ἤχου τῶν κρουνῶν σου, *abyſſus abyſſo occurrit, à ſonitu fontium tuorum.* Hic per fontes, ſive canales, aut cataractas, nubes intelliguntur; iſque ſenſus eſt: tribulatio tribulationem trahit, & cedente priore, adeſt altera per priorem quaſi advocata. His itaque metaphoris calamitatum & afflictionum copia & viciſſitudo ſignificatur.

Nix, quæ in comparatione aliquoties uſurpatur, ſemel duntaxat metaphorice accipitur, nempe Pſal. 67. Heb. 68. v. 15. *Dum diſcernit Cœleſtis reges ſuper eam*, vel ſecundum Heb. *cum diſperſerit*, vel *diſſipaverit Omnipotens reges in ea* (terra Chanaan), תַּשְׁלֵג ad verbum *niveſcet*, h. e. *albeſcet* (ſicut nix, quæ eſt) *in* (monte) *Selmon*, h. e. grata erit ac jucunda. Sicut enim regio atra & tenebricoſa incolis ſuis triſtitiam affert: ita è contrario cum albet, habitatores ſuos lætificat. Vel per albedinem hîc terræ hujus fertilitas ſignificatur.

Ros, qui metaphorice accipitur pro Divina potentia, quam in excitandis è tumulo ad gloriam credentibus exſeret Deus. Iſai. 26. v. 19. *Vivent mortui tui, interfecti mei reſurgent; expergiſcimini & laudate, qui habitatis in pulvere; quia* טַל אוֹרֹת טַלֶּךָ *ros olerum, ros tuus, & terram gigantum detrahes in ruinam*, h. e. ut ros cœleſtis herbas ardore ſolis emortuas recreat & reficit: ſic virtus tua, ô Deus, mortuos tuos eriget & vivificabit. Paraph. Chald. *Tu es*, (ô Deus), *qui vivificas mortuos, oſſa cadaverum ipſorum tu ſuſcitas; vivent, & laudabunt coram te omnes, qui fuerunt projecti in pulverem; quia ros lucis eſt ros tuus operantibus legem tuam: at impios, quibus dediſti potentiam, & ipſi tranſgreſſi ſunt verbum tuum, trades in gehennam.* Vox Heb. אוֹרֹת & *olera*, ſive *herbas ſylveſtres*, ut 4. Reg. 4. v. 39. & *lumina*, ſive *lucem* ſignificat.

ARTICULUS XI.

De Metaphoris ab aqua, &c. deſumtis.

Metaphoræ ab aquis deſumtæ ſpectant vel ipſam aquarum *appellationem*; vel ipſarum *ſubjecta*, ſive continentia; vel *adjuncta*, ſeu qualitates; vel earum *operationes*; vel denique hominis in iis occupati *actiones*.

I. *Aquarum appellatio.*

Cum interdum utiles, interdum noxiæ ſint aquæ, & *in bonum*, & *in malum*, ab iis metaphoræ deducuntur.

In bonum, aquis ſignificatur poſteritas. Num. 24. v. 7. *Fluet aqua è ſitula ejus* (Jacobi, id eſt, numeroſa poſteritas, quæ ex eo, quaſi ex fonte, profluet) *& ſemen illius erit in aquas multas*, i. in multos populos excreſcet. Lxx. hunc locum ſic periphraſtice reddunt: ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐκ τοῦ σπέρματος αὐτοῦ, καὶ κυριεύσει ἐθνῶν πολλῶν, *egredietur homo de ſemine ejus, & dominabitur multis gentibus.* Paraph. Chald. *Excreſcet rex, qui magnificabitur de filiis ejus, & dominabitur in populos multos.* Per *hominem* τοῦ Lxx. & per *regem* Chaldæi Paraph. Meſſias procul dubio intelligitur. Vide inſuper Iſai. 48. v. 1.

Deut. 33. v. 28. *Habitabit Iſraël confidenter & ſolus*, עֵין יַעֲקֹב *fons Jacob*, (i. poſteritas Jacobi) *in terra frumenti & vini* habitabit. Lxx. Vatic. καὶ κατασκηνώσει Ἰσραὴλ πεποιθὼς μόνος ἐπὶ γῆς Ἰακώβ, ἐπὶ σίτῳ καὶ οἴνῳ, *& habitabit Iſraël confidens ſolus in terra Jacob, in frumento & vino.* Librariorum oſcitantia, cui anſam, ut videtur, dederunt voces pene ſimiles ἐπὶ γῆς, excidit interpretatio vocum עֵין יַעֲקֹב, quæ ſic reſtituendæ ſunt: καὶ κατασκηνώσει Ἰσραὴλ πεποιθὼς μόνος, ἡ πηγὴ Ἰακὼβ ἐπὶ γῆς σίτου καὶ οἴνου. Voces omiſſas ἡ πηγὴ Ἰακὼβ *fons Jacobi*, habet edit. Complut. aliæ vero ἐπὶ [γῆς] σίτου καὶ οἴνου, *in* [*terra*] *frumenti & vini*, leguntur in mſ. Alex. Ald. & Complut. editt. præter vocem γῆς duobus uncinis incluſam. Vulg. *Habitabit Jacob confidenter & ſolus: oculus Jacob in terra fru-*

menti & vini, ſupp. erit, vel intuebitur. Vox עין & *oculum* & *fontem* ſignificat.

Huc referunt quidam Pſal. 67. Heb. 68. v. 27. *In Eccleſiis benedicite Deo Domino, de fontibus Iſraël*, h. e. ô vos omnes, qui eſtis de fontibus Iſraël, i. ô vos omnes Iſraëlitæ.

In malum aquæ ſumtæ denotant,

1°. Populum fortem ac numeroſum, qui terram aliquam hoſtiliter invadit, in eaque graſſatur. Iſai. 8. v. 7. *Propter hoc, ecce Dominus adducet ſuper eos* (Iſraëlitas) *aquas fluminis fortes & multas*, ſequitur explicatio: *regem Aſſyriorum, & omnem gloriam ejus; & aſcendet* (flumen) *ſuper omnes rivos ejus, & fluet ſuper univerſas ripas ejus.* Verſ. 8. *Et ibit per Judam, inundans & tranſiens uſque ad collum veniet*, h. e. uſque ad Jeruſalem, quæ regni caput erat. Ibi inſuper eſt proſopopœia, qua regnum cum humano corpore comparatur. Vide Jerem. 47. v. 2. (& confer Iſai. 17. vv. 12. 13. Ezech. 26. vv. 3. 19.) Apoc. 17. vv. 1. 15. ubi *aquæ multæ*, populos, & gentes, & linguas ſignificant.

2°. Qualvis calamitates magnas & tribulationes. 2. Reg. 22. v. 17. *Miſit de excelſo & aſſumſit me, & extraxit me de aquis multis*, h. e. de multis calamitatibus. Vide etiam Pſal. 17. Heb. 18. v. 17. Pſal. 31. Heb. 32. v. 6. Pſal. 65. Heb. 66. v. 12. Pſal. 68. Heb. 69. vv. 2. 3. 15. 16. Pſal. 123. Heb. 124. vv. 4. 5. Pſal. 143. Heb. 144. v. 17. Iſai. 28. v. 17. c. 43. v. 2. Thren. 3. v. 54. &c.

II. *Aquarum ſubjecta.*

Aquarum ſubjecta ſeu continentia multa ſunt, puta

MARE, quo, propter aquarum copiam, fluctuumque & procellarum impetus, multitudo populorum hoſtilium denotatur. Jerem. 51. v. 42. *Aſcendit ſuper Babylonem mare, multitudine fluctuum ejus operta eſt*, hoc eſt, rex Medorum cum omnibus copiis ſuis Babylonem aſcendit, &c.

Mich. 7. v. 19. *In profundum maris omnia peccata noſtra projicere* dicitur Deus, cum ea condonat, & oblivione ſempiterna ſepelit.

Pſal. 41. Heb. 42. v. 8. *Fluctus marini* calamitates & pœnas denotant. Ibid. *Omnia excelſa tua, & fluctus tui ſuper me tranſierunt.* Vide etiam Pſal. 87. Heb. 88. v. 8.

Huc pertinet Thren. 1. v. 20. *Conturbatus eſt venter meus*, &c. Cap. 2. v. 11. *Conturbata ſunt viſcera mea*, &c. h. e. ut mare procelloſum æſtuant, fluctuantque. Confer Pſal. 45. Heb. 46. v. 4. &c.

Jud. v. 13. Homines inquieti, qui Eccleſiam doctrina vitaque impia conturbant, dicuntur κύματα ἄγρια θαλάσσης, *fluctus feri maris.* Confer Iſai. 57. vv. 20. 21.

Denique *fluctuare*, Epheſ. 4. v. 14. de iis dicitur, qui in fide inſtabiles ſunt, & omni vento doctrinæ circumferuntur. Vide ibidem, & conf. Jac. 1. v. 6.

TORRENS, quod ex procellis ſubito excreſcens, terrorem una cum damno & hominibus & animalibus affert; ingentes afflictiones, terrores, & pericula ſignificat. Pſal. 17. Heb. 18. v. 5. *Circumdederunt me dolores mortis, & torrentes Belial* (Vulg. *iniquitatis*) *conturbaverunt me.* Chald. *Cœtus oppreſſorum terruit me.*

Pſal. 109. Heb. 110. v. 7. *De torrente in via bibet* Chriſtus, h. e. in vita ſua, præſertim in paſſione, multis & acerbis calamitatibus affligetur.

Interdum tamen *torrens* in bonum accipitur, propter aquarum abundantiam, quæ ad bonorum copiam transferuntur. Vel quia in aridis regionibus torrentes oportune & utiliter inundant. Job. 20. v. 17. *Non videat* (impius) *torrentes mellis & butyri*, i. rerum ſecundarum, ſuavium, &c. affluentia privetur. Vide etiam Pſal. 35. Heb. 36. v. 9. Prov. 18. v. 4. (conf. Iſai. 66. v. 12. Amos. 5. v. 24.) Iſai. 35. vv. 6. 7.

FLUMEN, quod ut ſupra aquarum appellatio, & in *bonum* & in *malum* accipitur.

In bonum, Dei beneficentiam denotat. Iſai. 41. v. 18. *Aperiam in locis editis* (Vulg. *in ſupinis collibus*) *flumina, & in medio camporum fontes: ponam deſertum in ſtagna aquarum, & terram inviam in rivos aquarum*; quibus verbis regni Meſſiæ felicitas deſcribitur.

Joan. 7. v. 38. *Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura, flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ*, h. e. copioſa Spiritus Sancti dona &

operationes, ut explicatur v. ſeq. Hic reſpicere videtur Chriſtus ad aquas, quas ultimo feſti Tabernaculorum die Judæi effundebant ſuper altare. Vide Buxt. Synagog. c. 21. in fine. Hæc autem verba, *ſicut dicit Scriptura*, non ad ſequentia pertinent: *flumina de ventre ejus fluent*, ſed ad præcedentia: *qui credit in me;* Chriſtus enim reſpicit ad locum Deut. 18. v. 15. *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis ſicut me, ſuſcitabit tibi Dominus tuus; ipſum audies.* Vide etiam v. 18. neque enim ullus locus erat, qui tum magis omnium inſculptus eſſet animis; unde Joan. 1. v. 21. quærunt, qui mittuntur ad Joannem, *ὁ προφήτης εἶ σύ; Propheta ille es tu?* Item, *ſi tu non es Chriſtus, neque Elias, neque ὁ προφήτης propheta ille* promiſſus, & quem exſpectamus. Vide c. 6. v. 14. c. 7. v. 40. Act. 3. v. 22. *Audire* autem, Deut. 18. v. 15. & *credere*, Joan. 7. v. 38. idem ſunt.

In malum, flumen hoſtiles exercitus ſignificat. Iſai. 18. v. 2. *Ite angeli veloces ad gentem .... cujus diripuerunt* (præteritum pro futuro *diripient*) *flumina terram ejus*, h. e. cujus terram diripient hoſtium exercitus, quibus veluti rapidiſſimis fluminibus reſiſti non poterit. Vide etiam c. 8. v. 7. ubi metaphora explicatur. Alii, voce נהרים *flumina* proprie accepta, intelligunt Æthiopiæ flumina, quæ eluvionibus ſuis terram illam diripiunt, dum fœcundant, & agrorum limites confundunt. Quapropter lineis ſeu funiculis menſoriis incolis ejus quotannis opus eſt; unde vocantur ibidem *gens lineæ*. Alias loci hujus expoſitiones vide apud interpretes.

Rivus, quo innuitur abundantia. Job. 29. v. 6. *Quando lavabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi rivos olei*, h. e. maximam olei abundantiam.

Fons, scaturigo, vena, quæ metaphorice ſignificant,

1°. Copiam. Jerem. 9. v. 1. *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum?* i. copiam.

Marc. 5. v. 29. *Et confeſtim ſiccatus eſt fons ſanguinis ejus*, h. e. profluvium. Confer Lev. 12. v. 7. c. 20. v. 18. &c.

2°. Cauſam, vel auctorem. Pſal. 35. Heb. 36. v. 10. *Quoniam apud te eſt fons vitæ*, h. e. tu, ô Deus, vitæ meæ cum temporalis, tum æternæ ac cœleſtis es auctor.

Pſal. 86. Heb. 87. v. 6. יְהוָה יִסְפֹּר בִּכְתוֹב עַמִּים זֶה יֻלַּד־שָׁם סֶלָה, *Dominus numerabit in ſcribendo populos, iſte natus eſt ibi, ſemper.* S. Hieron. *Dominus numerabit ſcribens populos, iſte natus eſt ibi, ſemper*, h. e. Jeroſolymis. Verſ. 7. וְשָׁרִים כְּחֹלְלִים כָּל־מַעְיָנַי בָּךְ, *& cantores ſicut tibicines* (dicent, vel cantabunt:) *omnes fontes mei in te* ſunt. S. Hieron. *Et cantores quaſi in choris* (dicent:) *omnes fontes mei in te*, h. e. cum Dominus recenſebit populos, eos in libro ſuo ſcribendo, dicet: iſte natus eſt Sione, vel Jeroſolymis, proindeque meus eſt; quod non dicet de iis, qui nati ſunt Babylone, Tyri, in Palæſtina, Æthiopia, &c. de quibus v. 4. Quapropter cantores ſicut & tibicines cantabunt: omnes fontes mei in te, ô Deus, h. e. tu es fons & auctor omnium bonorum meorum; neque alius eſt mihi Deus, niſi tu. Aq. v. 6.... ἐν τῷ γράφειν λαοὺς, οὗτος ἐτέχθη ἐκεῖ.... *in ſcribendo populos, hic natus ibi.* Verſ. 7. καὶ ᾄδοντες ὡς χοροὶ, πᾶσαι πηγαὶ ἐν σοὶ, *& canentes ut chori* (dicent) *omnes fontes in te* ſunt. Symm. κύριος ἀριθμήσει γράφων λαοὺς, οὗτος ἐτέχθη ἐκεῖ, *Dominus numerabit ſcribens populos, hic natus eſt ibi.* Verſ. 7. καὶ αἰνήσουσιν ὡς ἐν αὐλοῖς, πᾶσαι αἱ πηγαὶ ἐν σοὶ, *& laudabunt quaſi in tibiis* (dicentes:) *omnes fontes in te* ſunt. Vel pronomen μου librariorum incuria excidit poſt vocem πηγαὶ; vel interpretes illi pro מַעְיָנַי, legebant מַעְיְנֵי in regimine ob ב ſequens. Vide tom. I. pag. 124. col. 1. initio. Theod. v. 6. κύριος διηγήσεται ἐν γραφῇ λαῶν, οὗτος ἐγεννήθη ἐν αὐτῇ, *Dominus narrabit in ſcriptura populorum, hic natus eſt in ea.* V². edit.... ἐν ἀπογραφῇ λαῶν, οὗτος γεννηθήσεται ἐκεῖ.... *in deſcriptione populorum, hic natus eſt ibi.* Lxx. v. 6. κύριος διηγήσεται ἐν γραφῇ λαῶν καὶ ἀρχόντων τούτων τῶν γεγενημένων ἐν αὐτῇ, διάψαλμα, *Dominus narrabit in Scriptura* (Vulg. Lat. *in Scripturis*) *populorum & principum horum, qui fuerunt in ea.* Vocem ושרים ex verſu ſequenti in hunc tranſtulerunt, ac pro וְשָׁרִים *& cantores*, legerunt וְשָׂרִים *& principes*, ſicque voces illas ordinarunt,

יְהוָה יִסְפֹּר בִּכְתוֹב עַמִּים וְשָׂרִים זֶה יֻלַּד־שָׁם, *Dominus narrabit in Scriptura populorum & principum horum, qui fuerunt in ea*; ad verbum: (quorum) *hic natus eſt ibi*, i. quorum unuſquiſque natus eſt in ea. Verſ. 7. ὡς εὐφραινομένων πάντων ἡ κατοικία ἐν σοί, *ſicut lætantium omnium habitatio eſt in te.* Pro מַעְיָנַי *fontes mei*, legerunt in plur. conſtr. מְעוֹנֵי *habitationes*, & mutato plurali numero in ſingularem, quod ipſis non raro accidit, *habitatio*. Vel legerunt מְעוֹנֵי in ſingul. ita ut (י) acceperint pro antiqua vocali *e*, quæ ſub literis ſonantibus in fine vocum ſubintelligitur.

Alias *fontis* metaphoras vide Prov. 10. v. 11. c. 13. v. 14. c. 14. v. 27. Iſai. 12. v. 3. Zach. 13. v. 1. Joel. 3. v. 23. Cant. 4. v. 15. 2. Petr. 2. v. 17. &c.

In ſpecie, fons *Siloë* pacem ac tranquillitatem ſignificat. Iſai. 8. v. 6. *Pro eo, quod abjecit populus iſte aquas Siloë, quæ vadunt cum ſilentio, & aſſumſit magis Raſin, & filium Romeliæ.* Verſ. 7. *Propter hoc*, &c. h. e. ut interpretatur Chald. *propterea quod faſtidit populus iſte regnum domus Davidis, ducens eos in quiete, ſicut Siloe fluit quiete*, &c. S. Hier. comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 77. *Quia populus decem tribuum magis voluit Raſin, & filio Romeliæ, id eſt, Damaſci, & Samariæ regibus eſſe ſubjectus, quam ſtirpi David, quæ meo cœpit regnare judicio: faciam eum nequaquam his regibus, quos aſſumſit, ſed regi ſervire Aſſyrio.*

Puteus (בְּאֵר) & in *bonam* & in *malam* **partem accipitur.**

In bonam, ſignificat tori conjugalis integritatem. Prov. 5. v. 15. *Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta putei tui*, quod σεμνῶς dicitur pro rem habe cum uxore tua, non cum aliena. Verſ. 16. *Deriventur*, vel *derivabuntur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide*, Heb. *in plateis diviſiones aquarum* tuarum erunt, i. prole numeroſa donaberis, quæ tibi & auxilio & ſolatio erit. Verſ. 17. *Habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui.* Heb. *erunt* (aquæ illæ, i. filii tui) *tibi ſoli, & non alienis tecum*, i. ſolus filiorum tuorum pater eris, cum è contrario meretrix incertos tibi obtrudet. Verſ. 18. *Sit*, vel *erit vena tua benedicta, & lætare*, vel *lætabere cum muliere adoleſcentiæ tuæ*, h. e. uxor tua ſingulari Dei beneficio fœcunda erit, (confer Pſal. 127. Heb. 128. v. 3.) quapropter lætaberis cum vel de uxore, quam duxiſti adoleſcens. Verſ. 19. Hæc *cerva chariſſima, & gratiſſimus hinnulus* erit tibi, &c. h. e. illam efflictim amabis; ea enim loquutio amorem tenerrimum exprimit. Vide Cant. 2. v. 9.

In malam partem puteus acceptus maxima pericula & perniciem ſignificat. Pſal. 54. Heb. 55. v. 24. *Et tu, Deus, deduces eos in puteum interitus*, Chald. *in gehennam profundam.* Vide etiam Pſal. 68. Heb. 69. v. 16.

Sic quandoque accipitur vox cognata בּוֹר *ciſterna.* Pſal. 39. Heb. 40. v. 3. *Et eduxit me* מִבּוֹר שָׁאוֹן *de ciſterna tumultus*, vel *vaſtationis*, Vulg. *de lacu miſeriæ*, i. de maximis periculis ac miſeriis.

Jerem. 2. v. 13. Idola dicuntur *ciſternæ diſſipatæ, quæ continere non valent aquas*, i. quæ nullam opem cultoribus ſuis afferre poſſunt; quare Deo *fonti aquarum viventium* ibidem opponuntur.

III. *Aquarum adjuncta ſeu qualitates.*

Qualitates aquæ, quantum ad præſens attinet, duæ ſunt. Prima, fluida eſt & liquida. Secunda, frigoris & caloris eſt capax.

Quatenus liquida eſt, ac de hominibus uſurpatur; metum, conſternationem, anxietates, & dolores ſignificat.

Exod. 15. v. 15. *Tunc conturbati ſunt principes Edom, robuſtos Moab obtinuit tremor*, נָמֹגוּ, Lxx. ἐτάκησαν, *liquefacti ſunt omnes habitatores Chanaan.* Vide Deut. cap. 1. v. 28. c. 20. v. 8. Joſ. 7. v. 5. Pſal. 21. Heb. 22. v. 15. Pſal. 57. Heb. 58. v. 8. Pſal. 74. Heb. 75. v. 4. Pſal. 106. Heb. 107. v. 26. Iſai. 10. v. 18. c. 13. v. 7. &c. Ita Ovid. l. 1. de Pont. Eleg. 2. v. 57.

Sic mea perpetuis liqueſcunt pectora curis.

Eadem metaphora de vinculis uſurpata, eorum dilapſum & diſſolutionem ſignificat. Jud. 15. v. 14. *Sicut ſolent ad odorem ignis lina conſumi: ita vincula, quibus ligatus erat* (Samſon), יִמַּסּוּ *liquefacta ſunt*, Vulg. *diſſipata ſunt & ſoluta.*

Quatenus autem frigoris & caloris capax eſt aqua, ad eam pertinent iſta:

Job. 30. v. 27. *Viſcera mea* (Vulg. *interiora mea*) *efferbuerunt*, *& non ſiluerunt* (h. e. ut optime reddidit Vulg. *abſque ulla requie*) : *prævenerunt me dies afflictionis.* Lxx. *ἡ καρδία μου ἐξέζεσεν*, *cor meum efferbuit*, &c. quod de affectuum & cogitationum ob maximas calamitates conturbatione intelligendum.

Rom. 12. v. 11. . . . *τῷ πνεύματι ζέοντες*, *ſpiritu ferventes*, i. ſpiritus ardore, & zelo fidei ac pietatis accenſi.

Apoc. 3. v. 15. *Scio opera tua*, *quia neque frigidus es neque calidus : utinam frigidus eſſes aut calidus.* Verſ. 16. *Sed quia tepidus es . . . . incipiam te evomere ex ore meo.* Hic S. Joannes *frigidos* vocat plane à Chriſto alienos ; *calidos*, fidei ac pietatis zelo ferventes ; *tepidos* vero, eos qui chriſtiani dici volunt, & tamen vitam chriſtiano dignam non exigunt. Illud autem : *utinam frigidus eſſes*, reſpective intelligendum eſt ; non enim frigidi æque Deo placent ac fervidi, ſed reſpectu tepidorum laudabiles ſunt, quod palam profiteantur quales ſint, nec aliud loquantur, aliud ſentiant; quodque meliora edocti ſæpe emendentur ; quod de tepidis pietatis ſpeciem habentibus, & vim ejus abnegantibus, vix ſperare licet.

IV. *Aquarum operationes.*

Operationes aquarum, ex quibus metaphoræ ducuntur, ſunt :

Erumpere (פָּרַץ) quo ſignificatur,

1°. Opum ac ſobolis abundantia. Gen. 28. v. 14. *Eritque ſemen tuum quaſi pulvis terræ*, וּפָרַצְתָּ *& erumpes*, Vulg. *dilataberis ad Occidentem & Orientem*, &c. Vide etiam c. 30. v. 43. Exod. 1. v. 12. Job. 1. v. 10. Oſe. 4. v. 10.

2°. Sermonis, &c. declaratio & patefactio. 1. Reg. 3. v. 1. *Et ſermo Domini erat pretioſus in diebus illis ; non erat viſio* נִפְרָץ *erumpens*, h. e. ut interpretatur Vulg. *manifeſta*, vulgaris, aperta, &c. Vide 1. Paral. 13. v. 2. 2. Paral. 31. v. 5.

Inundare, quo innuitur,

1°. Hoſtium irrumpentium multitudo. Iſai. 8. v. 8. *Et ibit* (rex Aſſyriorum cum aquis fluminis v. præced. comparatus) *inundans*, *& tranſiens uſque ad collum veniet.* Vide c. 28. vv. 15. 17. 18. Dan. 11. v. 22. Nah. 1. v. 8.

2°. Feſtinatio & celeritas. Pſal. 89. Heb. 90. v. 5. זְרַמְתָּם שֵׁנָה יִהְיוּ *inundaſti*, vel *inundas eos*, *ſomnium erunt*, h. e. raptim & quaſi torrente immiſſo abripis homines, qui veluti ſomnium ſunt. S. Hieron. *Percutiente te eos*, *veluti ſomnium erunt.* Lxx. *τὰ ἐξουδενώματα αὐτῶν ἔτη ἔσονται*, Vulg. Lat. *quæ pro nihilo habentur eorum anni erunt.* Pro זְרַמְתָּם *inundaſti eos*, legebant זִרְמָתָם *fluxus eorum*, *nihilum eorum* ; & pro שֵׁנָה *ſomnium*, *ſomnus*, legebant שָׁנָה *annus.*

Iſai. 10. v. 22. *Reliquiæ convertentur*, *reliquiæ*, *inquam*, *Jacob ad Deum fortem.* Verſ. 23. *Si enim fuerit populus tuus*, *Iſraël*, *quaſi arena maris*, *reliquiæ* (tantum) *convertentur ex eo* ; כִּלָּיוֹן חָרוּץ שׁוֹטֵף צְדָקָה (quia) *conſummationem decretam inundabit* (in) *juſtitia* Deus, h. e. Iſraëlitarum conſummationem, ſive conſumtionem, quam Deus decrevit, pro judiciorum ſuorum æquitate ac juſtitia, æque cito ac potenter efficiet, ac fluvius inundans, qui omnia ſecum abripit, & cui reſiſtit nihil. Lxx. & Apoſt. Rom. 9. v. 28. *λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ*, *verbum enim conſummans & abbrevians* (erit Deus) *in æquitate.* Vox *λόγος* hic *negotium*, vel *rem* ſignificat, nempe Judæos, de quibus hic ſermo eſt, quoſque ad parvum numerum, ſecundum Iſaiæ vaticinium, redigendos ait ipſe etiam Apoſtolus.

Jerem. 8. v. 6. *Omnes converſi ſunt ad curſum ſuum*, *quaſi equus* שׁוֹטֵף *inundans* (Vulg. *impetu vadens*) *ad prælium.*

Confluere, quod de congregatis populis dicitur. Iſai. 2. v. 2. *Et confluent ad eum* (montem Domini) *omnes gentes*, i. cum diligentia, fervore, pietate, frequentia, motuum concordia, &c. ad Chriſti Eccleſiam properabunt ; ibi enim de converſione gentium agitur. Vide etiam Jerem. 51. v. 44. Mich. 4. v. 1.

Scaturire ſeu eructare, quod de ſermone ſive proprio, ſive metaphorico uſurpatur, qui ex ore fluit ſicut aqua ex fonte. Pſal. 18. Heb. 19. v. 3. *Dies diei* יַבִּיעַ *eructat verbum*, &c. Vide etiam Pſal. 77. Heb. 78. v. 2. Pſal. 118. Heb. 119. v. 171. Prov. 1. v. 23.

Digitized by Google

cap. 15. vv. 2. 28. & confer c. 18. v. 4.

Ebullire, quod itidem eleganti metaphora de ſermone cordis diu præparato accipitur, qui per os & labia egreditur, ut aqua fervore ebulliens foras erumpit. Pſal. 44. Heb. 45. v. 2. *Ebullivit*, Vulg. *eructavit cor meum verbum bonum*, &c.

Stillare, quod uſurpatur,

1°. De ſermone, doctrina, & prophetia; vel quod pluviæ aut roris inſtar minutatim auribus influat; vel quia, ut pluvia & ros terram: ita doctrina animum hominis rigat quaſi & fœcundat. Deut. 32. v. 2. יַעֲרֹף *ſtillet ut pluvia doctrina mea, fluat ut ros eloquium meum, quaſi imber ſuper herbam, & quaſi ſtillæ ſuper gramina.* Vide etiam Ezech. 20. v. 46. al. c. 21. v. 2. Job. 29. v. 22. Mich. 2. vv. 6. 11. Sic Horat. l. 1. epiſt. 8. v. 16. *Præceptum auriculis hoc inſtillare memento.*

2°. De cœlo & nubibus ſtillantibus juſtitiam ſive juſtum. Iſai. 45. v. 8. Item de montibus ac collibus ſtillaturis dulcedinem, Joel. 3. al. 4. v. 18. Amos. 9. v. 13. qua metaphora cœleſtium beneficiorum tempore Meſſiæ abundantia intelligitur.

V. *Hominis in aquis occupati actiones.*

Hominis in aquis occupati actiones, ex quibus metaphoræ deſumuntur, iſtæ ſunt:

Effundere, quod tam in *malum* quam in *bonum* accipitur.

In bonum, tum de *Deo*, tum de *hominibus* uſurpatur.

De Deo, cum effundere Spiritum ſuum & gratiam ſuam dicitur; qua metaphora donorum Spiritus Sancti copia intelligitur. Iſai. 32. v. 15. *Donec effundatur ſuper nos Spiritus de excelſo*, &c. Vide etiam cap. 44. v. 3. Joel, 3. v. 1. Zach. 12. v. 10. Act. 2. vv. 17. 33. Rom. 5. v. 5. Tit. 3. v. 6. & ſup. pag. 79. col. 1.

Pſal. 44. Heb. 45. v. 3. *Gratia in labiis Chriſti diffuſa eſſe* dicitur, qua loquutione Evangelium gratiæ à Chriſto promulgatum intelligitur.

De hominibus verbum *effundere* uſurpatum, preces ad Deum cum ſingulari pietatis fervore fuſas ſignificat. Hinc phraſes: *animam & cor in conſpectu Domini effundere*, 1. Reg. 1. v. 15. Pſal. 61. Heb. 62. v. 9. Thren. 2. v. 19. & *rugitus inſtar aquæ effundi*, Job. 3. v. 24. quæ non ſolum intenſiſſimi doloris ſigna ſunt: verum etiam de precibus in angore & cruciatu adhibitis intelliguntur.

In malum verbum iſtud acceptum, & de *Deo*, & de *hominibus* pariter uſurpatur.

De Deo, qui *effundere iram ſuam* dicitur, cum graviter punit. 2. Paral. 12. v. 7. *Non effundetur furor meus ſuper Jeruſalem per manum Seſac.* Vide etiam Iſai. 42. v. 25. Pſal. 78. Heb. 79. v. 6. Jerem. 42. v. 18. Ezech. 9. v. 8. cap. 22. v. 23. Dan. 9. v. 11. Thren. 2. v. 4. Oſe. 5. v. 10. & ſupra pag. 79. col. 1.

Huc pertinet, cum Pſal. 106. Heb. 107. v. 40. dicitur *effundere contemtum ſuper principes*, i. omni eos auctoritate ſpoliare. Et:

Job. 16. v. 13. al. 14. *Effudit* (Deus) *in terra* מְרֵרָתִי *fel meum*, Vulg. *viſcera mea*, recte; ibi enim pars ponitur pro toto. Senſus eſt: tot tantiſque doloribus me affecit, perinde ac ſi jecur meum cum veſica fellis, imo & viſcera mea in terram effunderentur. Vide etiam Pſal. 140. Heb. 141. v. 8. & ſupra pag. 79. col. 1.

De hominibus verbum iſtud uſurpatum, mala cum *pœna* tum *culpæ* ſignificat.

Pœnæ, Job. 30. v. 16. *Nunc autem in memetipſo* תִּשְׁתַּפֵּךְ *effundit ſe anima mea*, i. ob graviſſimos dolores & anxietates liqueſcit quaſi & contabeſcit, Vulg. *marceſcit* anima mea. Sequitur explicatio: *poſſident me dies afflictionis.*

Thren. 2. v. 11. *Effuſum eſt in terra jecur meum, ſuper contritione filiæ populi mei*, h. e. præ dolore & terroribus conficior, quaſi jecur meum in terram effunderetur. Sic v. 12. parvuli *effundere* (Vulg. *exhalare*) *animas ſuas in ſinu matrum ſuarum* præ fame dicuntur, h. e. mori, exſpirare.

Pſal. 21. Heb. 22. v. 15. Chriſtus *effuſus ut aqua* dicitur, h. e. ob ſummos animæ & corporis cruciatus exhauſtus & contabeſcens; ſicut aqua effuſa diſpergitur, dilabitur, & perit.

Culpæ, Pſal. 72. Heb. 73. v. 2. *Pene effuſi ſunt greſſus mei*, i. parum abſuit quin à via mandatorum Dei declinarem, inſtar aquæ

Digitized by Google

effuſæ, quæ locum mutat, & huc illuc diſpergitur.

Ezech. 16. v. 15. *Effudiſti fornicationes tuas ſuper omnes tranſeuntes*, &c. h. e. quibuſvis tranſeuntibus effuſe & multipliciter proſtituiſti te; quemlibet idololatria tua, quæ hîc fornicationibus ſignificatur, polluiſti.

LAVARE, MUNDARE, ABLUERE, &c. quæ ad peccatorum cum ſordibus collatorum remiſſionem, hominis regenerationem, renovationem, &c. ſæpius transferuntur. Pſal. 50. Heb. 51. v. 4. *Amplius lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me.* Vide etiam v. 9. & Iſai. 4. v. 4. Ezech. 16. vv. 4. 9. c. 36. v. 25. Act. 22. v. 16. 1. Cor. 6. v. 11. Heb. 10. v. 22. Apoc. 1. v. 5. c. 7. v. 14. Vel, quod cum antecedenti beneficio conjunctum eſt, à peccatis abſtinere, & vitæ ſanctimoniam puritatemque ſectari ſignificant. Job. 9. v. 30. *Si lotus fuero quaſi aquis nivis*, (quæ nitro abundant, proindeque vim detergendi obtinent) *& fulſerint velut mundiſſimæ manus meæ*, i. actiones, quarum manus præcipua ſunt inſtrumenta. Verſ. 31. *Tamen ſordibus intinges me*, &c. i. intinctum me declarabis. Vide etiam Pſal. 25. Heb. 26. v. 6. Pſal. 72. Heb. 73. v. 13. Prov. 30. v. 12. Iſai. 1. v. 16. Jerem. 4. v. 14. Jac. 4. v. 8. In quibuſdam autem ex his locis, fit tantum lotionis manuum mentio, ducta metaphora ab iis, qui, ut ſuam innocentiam teſtarentur, manus publice lavabant. Vide Deut. 21. vv. 6. 7. Matth. 27. v. 24. &c.

HAURIRE, quod metaphorice accipitur, 1°. Pro ſcrutari, cognoſcere. Prov. 20. v. 5. *Sicut aqua profunda: ſic conſilium in corde viri; ſed homo ſapiens exhauriet illud*, i. ſcrutabitur. 2°. Pro frui, ſi de fontibus ſalutis ſit ſermo. Iſai. 12. v. 3. *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris*, h. e. omni bonotum genere & copia fruemini, cum venerit Chriſtus Salvatot, de cujus plenitudine accipietis.

E contrario, *exhauriri* eſt attenuari, & ad inopiam redigi. Vide Jud. 6. v. 6. Pſal. 78. Heb. 79. v. 8. Iſai. 17. v. 4. Quæ metaphora ab ipſis etiam Latinis uſurpatur.

ARTICULUS XII.

De Metaphoris à terra & partibus ejus deſumtis.

TERRA, quatenus ad præſentem ſcopum attinet, duplici ratione ſpectari poteſt. 1°. Quod cœlo ſit oppoſita, ab eoque maxime diſtet; idque tum quod ſpectat ad ejus ſubſtantiam, tum quod ad ejus qualitates ſive proprietates pertinet. 2°. Quod hominibus habitationes commodas & domicilia ſuppeditet.

In quantum cœlo oppoſita eſt, ſtatum corruptionis & peccati deſignat; quemadmodum è contrario ſpirituale Dei regnum & felicitatis æternæ ſtatus cœlo denotatur.

Joan. 3. v. 31. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ, *qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquitur*, h. e. qui de terreno homine progenitus eſt, terrena & carnalia loquitur; quod Philip. 3. v. 19. dicitur τὰ ἐπίγεια φρονεῖν, *terrena ſapere*; & Rom. 8. v. 5. τὰ τῆς σαρκὸς φρονεῖν, *carnalia ſapere*. Cui opponitur ibid. nempe Joan. 3. v. 31. ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν, *qui de cœlo venit, ſuper omnes eſt*, h. e. qui originem à Deo ducit Chriſtus, præſtantia omnes excellit, utpote qui cœleſtem originem & naturam habeat. Verſ. 32. καὶ ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυρεῖ... *& quod vidit & audivit, hoc teſtatur*... Verſ. 34. ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς, τὰ ῥήματα τοῦ Θεοῦ λαλεῖ, *quem enim miſit Deus, verba Dei loquitur*, &c. h. e. Chriſtus nihil niſi cœleſtia & Divina teſtatur ac loquitur. In hac oppoſitione elucet evidentiſſimum Chriſti Divinitatis argumentum. Quod enim eſt de terra, de terra eſt, h. e. qui natus eſt ex homine terreno, homo terrenus eſt, & terrena ſapit ac loquitur. Qui autem de cœlo venit, i. qui natus eſt ex Deo, qui nonnunquam in Scripturis cœli nomine vocatur, vide ſupra pag. 48. col. 2. in fine, & pag. 49. col. 1.

col. 1. initio, is ſuper omnes eſt, cum ſit Deus omnium, iſque ſanctiſſimus; ac proinde nihil teſtatur, niſi quod vidit & audivit à Patre ſuo Deo, cujus verba loquitur. Ut igitur in primo oppoſitionis membro, de vero homine ex homine nato: ita in ſecundo, de vero Deo ex Deo ante omnia ſæcula genito loquitur Joannes. Confer c. 8. v. 23. & ſeqq.

Quatenus manſiones & domicilia hominibus præſtat terra, metaphorice ſignificat vitam æternam, & beatorum cœlum, in quo *manſiones multæ ſunt*, Joan. 14. v. 2. quodque *orbis terræ futurus* appellatur, Heb. 2. v. 5.

Iſai. 65. v. 17. *Ecce enim ego creo cœlos novos, & terram novam, & non erunt in memoria priora*, &c. quæ S. Petrus epiſt. 2. cap. 3. v. 13. de altera vita, eaque beata, interpretatur. Vide etiam Matth. 5. v. 5. Apoc. 21. v. 1.

Pſal. 59. Heb. 60. v. 4. *Terræ commotio, conturbatio, & contritio*, ſeditiones & bella cum inteſtina, tum ab exteris illata ſignificat; ubi etiam metonymia eſt continentis pro contento, i. terræ pro ejus incolis; & ſynecdoche totius pro parte; non enim terra univerſa commota eſt, ſed pars ejus, nempe Judæa.

Hactenus de metaphoris à terra ipſa deſumtis. Sequuntur quæ ex ejus partibus deducuntur.

MONS in genere ſignificat,

1°. Cœlum, Dei habitaculum ἀνθρωποπαθῶς ſic dictum. Pſal. 3. v. 5. *Voce mea ad Dominum clamavi, & exaudivit me de monte ſancto ſuo*, i. de cœlo. Vide Pſal. 98. Heb. 99. v. 9. Pſal. 120. Heb. 121. v. 1. & conf. Pſal. 122. Heb. 123. v. 1.

2°. Cœlum beatorum, ſive cœleſtem & æternam beatitudinem. Pſal. 14. Heb. 15. v. 1. *Domine, quis habitabit in tabernaculo tuo? aut quis requieſcet in monte ſancto tuo?* h. e. in cœleſti gloria.

3°. Cœlum hoc aſpectabile. Pſal. 17. Heb. 18. v. 8. *Fundamenta montium conturbata ſunt & commota ſunt, quoniam iratus eſt eis* Dominus, h. e. *fundamenta cœlorum*, ut legere eſt 2. Reg. c. 22. v. 8. Illa autem fundamenta cœlorum montes ſunt, quibus cœlum inniti videtur. Vide ſupra pag. 55. col. 2. in fine.

4°. Regna & imperia, quæ in mundo inſtar montium præeminent. Pſal. 29. Heb. 30. v. 8. *Domine, in voluntate tua præſtitiſti* לְהַרְרִי *monti meo virtutem*, i. regnum meum robuſtum & tranquillum feciſti. Aq. & Vª. edit. ἐν τῷ ὄρει, *in monte*. S. Hieron. *Domine, in voluntate tua poſuiſti monti meo fortitudinem*. Lxx.... *præſtitiſti* τῷ κάλλει μου, Vulg. Lat. *decori meo virtutem*. Pro לְהַרְרִי, legeb. לַהֲדָרִי, cum ד pro priori ר. Sym. Κύριε, ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου ἔστησας τῷ προπάτορί μου τὸ κράτος, *Domine, in beneplacito tuo ſtatuiſti primo parenti meo fortitudinem*, legebat לְהוֹרִי à verbo הָרָה *concepit*, unde הוֹרֶה *genitor*, quaſi concipere faciens.

Pſal. 75. Heb. 76. v. 5. נָאוֹר אַתָּה אַדִּיר מֵהַרְרֵי־טָרֶף *illuſtris tu, ô potens* (Deus), *præ montibus prædæ*, h. e. illuſtrior ac potentior es regnis prædonum ſeu impiorum, quorum bella injuſta, publica ſunt latrocinia. Aq. φωτισμὸς σὺ ὑπερμεγέθης ἀπὸ ὀρέων ἁλώσεως, *illuminatio tu prægrandis à montibus capturæ*. Sym. ἐπιφανὴς εἶ ὑπερμεγέθης ἀπὸ ὀρέων θήρας, *illuſtris es prægrandis à montibus venationis*. Theod. φοβερὸς εἶ θαυμαστὸς ἀπὸ ὀρέων καρπίμων, *terribilis es mirabilis à montibus fructiferis*, i. è quibus decerpuntur fructus; טֶרֶף enim ſignificat etiam *cibum, eſcam, victum*. Pro נָאוֹר legebat נוֹרָא trajectis literis. S. Hier. *Lumen tu es, magnifice, à montibus captivitatis*. Lxx. φωτίζεις σὺ θαυμαστῶς ἀπὸ ὀρέων αἰωνίων, *illuminas*) Vulg. Lat. *illuminans*) *tu mirabiliter à montibus æternis*, h. e. miram ac potentiſſimam opem è cœlo nobis præbes. Cur autem טֶרֶף interpretati ſint αἰωνίων non video; niſi forte aliter in ſuis exemplaribus legerint, aut crediderint vocem טֶרֶף nullum ibi ſenſum commodum gignere, ſicque de ſuo verterint *à montibus æternis*; quod ſibi interdum ſumſiſſe jam monuimus. Forte etiam interpretati ſunt ΑΛΩΣΕΩΝ *capturarum*, ex qua voce perperam lecta amanuenſes fecerunt ΑΙΩΝΙΩΝ.

Jerem. 51. v. 25. *Ecce ego ad te, mons* הַמַּשְׁחִית *corrumpens*, Vulg. eodem ſenſu, *peſtifer*. Sermo eſt de Babylone, quæ in planitie ſita erat.

Habac. 3. v. 6. *Contriti ſunt montes ſæculi, Incurvati ſunt colles mundi*, id eſt, regna terræ Chanaan. Confer Exod. 15. v. 14. &c.

5°. Elatos quoſvis regni Dei hoſtes. Iſai. 2. v. 12. *Quia dies Domini exercituum ſuper omnem ſuperbum & excelſum, & ſuper omnem arrogantem, & humiliabitur.* Sequitur metaphora: v. 13. *Et ſuper omnes cedros Libani ſublimes & erectas, & ſuper omnem quercum Baſan.* Verſ. 14. *Et ſuper omnes montes excelſos, & ſuper omnes colles elevatos.* Verſ. 15. *Et ſuper omnem turrim excelſam*, &c. Vide c. 40. v. 4. c. 41. v. 15. Zach. 4. v. 7.

In ſpecie,

MONS BASAN paſcuorum ubertate celebris (unde *tauri*, *arietes*, vel *vaccæ Baſan*, i. pingues) metaphorice ſignificat homines robuſtos, feroces, violentos, petulantes, &c.

Pſal. 21. Heb. 22. v. 13. *Circumdederunt me vituli multi, tauri Baſan*, LXX. *πίονες*, Aq. *λιπαροὶ*, Vulg. Lat. *pingues*, Symm. *σιτιστοὶ ſaginati, obſederunt me.* Hi ſunt Judæorum principes, qui in Chriſtum, de quo hic agitur, paſſionis ejus tempore ferociter inſilierunt.

Amos. c. 4. v. 1. *Audite verbum hoc, vaccæ Baſan, quæ eſtis in monte Samariæ*, &c. h. e. regni Samariæ primores, qui, tanquam vaccæ in Baſan enutritæ, proindeque pinguiores, & ob id petulantiores, potentia veſtra abutimini, dum *calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes*, &c.

Potentes in populo etiam *quercus Baſan* metaphorice dicuntur. Iſai. 2. v. 13. Zach. 11. v. 1.

CARMEL mons agris, vineis, oleis, & arboribus feracibus celebris, regionem quamlibet bonam ac frugiferam ſignificat. Iſai. 16. v. 10. *Et auferetur lætitia & exſultatio de Carmelo*, &c. Hieron. comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 121. *Idioma ſcripturarum eſt, quod ſemper Carmelum montem opimum & nemoroſum, qui Ptolemaïdi imminet, & in quo oravit Elias, fertilitati & abundantiæ comparet: ac per hoc ſignificat omnem lætitiam & fertilitatem de uberrimis quondam urbibus auferendam.* Vide etiam Jerem. 2. v. 7.

Ad ſpiritualia quoque idem nomen transfertur. Iſai. 32. v. 15. *Et erit deſertum in Carmel, & Carmel in ſaltum reputabitur*, h. e. Gentiles, qui inſtar deſerti ſunt, omni videlicet pietatis ac juſtitiæ proventu deſtituti, fient inſtar agri fertilis, uberrimos pietatis ac juſtitiæ fructus ferentes. E contrario Judæi, qui nunc florent, & quaſi Carmel eſſe putantur, pietatis ac juſtitiæ fructibus orbati, proindeque facti inculti & ſteriles, in ſaltum reputabuntur. Iſaiam hîc de vocatione Gentium, & reprobatione Judæorum incredulorum poſt Chriſti mortem & Spiritus Sancti deſcenſum agere liquet cum ex verſiculi hujus initio, *donec effundatur ſuper nos Spiritus de excelſo*, tum ex collatione cap. 29. v. 17. de quo mox. Vide etiam c. 35. v. 2. ubi in deſcriptione Eccleſiæ Novi Teſtamenti ejuſdem montis fit mentio.

LIBANUS ob altitudinem, arborumque ejus proceritatem & copiam, metaphorice ſignificat,

1°. In regis Aſſyriorum exercitu duces ac principes. Iſai. 10. v. 34. *Et ſubvertentur condenſa ſaltus ferro* (i. milites), *& Libanus* באדיר *per fortem cadet*, h. e. fortiſſimi quique & præſtantiſſimi per angelum interimentur.

2°. Abundantiam, eamque ſpiritualem, tempore Chriſti futuram. Iſai. 29. v. 17. *Nonne adhuc in modico & brevi convertetur Libanus in Carmel, & Carmel in ſaltum reputabitur?* h. e. Libanus habet quidem cedros aptas ædificationi, ſed caret vitibus & oleis; Carmelus habet multas vites & oleas, ſed caret cedris. Cum igitur Chriſtus advenerit, tanta erit rerum omnium benedictio, ut Libanus proferat vites una cum cedris, & Carmelus proferat cedros cum vitibus. Qui etiam locus de vocatione Gentium & reprobatione Judæorum explicari poteſt. Vide ſupra vocem CARMEL.

COLLIS, Gen. 49. v. 26. metaphorice ſignificat Patriarchas, Prophetas, alioſque viros pietate inſignes, qui ceteris hominibus, ut colles vallibus, præſtant. *Benedictiones patris tui* (quæ) *confortatæ ſunt* (i. copioſiores exſtiterunt) *benedictionibus patrum meorum*, (Vulg. *patrum ejus*, pro הורי legeb. הוריו, de-

ficiente (י) nota pluralis numeri, vide tom. I. pag. 128. col. 1.) *donec veniat deſiderium collium æternorum*, (i. Chriſtus à Patriarchis, Prophetis, &c. adeo expetitus ac deſideratus), *fiant in capite Joſeph*, &c. h. e. in capite tuo, Jacobus enim hîc nomen proprium loco pronominis poſuit; quod in Scripturis ſat frequens eſt. Vide tom. I. p. 506. can. II. Is itaque ſenſus eſt: benedictiones patris tui, quæ patrum meorum benedictionibus abundantiores exſtitere, ſint in capite tuo; donec veniat Meſſias tandiu à Patriarchis & Prophetis deſideratus, qui non jam benedictiones temporales ſolum, ſed æternas, quæ longe benedictionibus meis prævalebunt, toti mundo afferet.

Petra & Rupes, metaphorice locum firmum, ſtabilem, tutum à periculis, & conſequenter refugiū præſidiumque ſignificant. Pſal. 26. Heb. 27. v. 5. *In petra exaltavit me*, &c. i. in loco tuto & inacceſſo. Vide etiam Pſal. 39. Heb. 40. v. 3. Pſal. 60. Heb. 61. v. 3. Iſai. 31. v. 9. c. 33. v. 16. Jerem. 51. v. 25.

Vox סְעִיף, quæ ſignificat *prominentiam petræ* ſeu *ſcopulum*, Jud. 15. v. 8. Iſai. 2. v. 21. cap. 57. v. 5. *& ramum arboris*, Iſai. 17. v. 6. Ezech. 31. vv. 6. 8. &c. deſignat ſuperbos, & qui alta ſublimiaque affectant. Pſal. 118. Heb. 119. v. 113. סֵעֲפִים *ſcopulos* ſive *ramos*, hoc eſt, *elatos odio habui*, &c. Lxx. παρανόμους ἐμίσησα, Vulg. Lat. *iniquos odio habui*, vel cogitantes cogitationes iniquas, ut exponit Rabbi Salomon; סָעִיף enim, & in alia forma סֵעֵף, unde plur. סֵעֲפִים, *cogitationem* interdum ſignificat, quæ ſe habet ad cor, ſicut ramus ad arborem, inquit R. D. Qimhhi.

Vallis, ob depreſſionem ſuam, & obſcuriorem umbram, quam prærupti montes, & quandoque etiam arbores efficiunt, ſignificat humiliationem, ærumnas, calamitates, oppreſſiones, & afflictiones, quas tenebris vel obſcuritatibus deſignari diximus ſupra pag. 119. col. 2. Sic Iſai. 40. v. 4. *Omnis vallis exaltabitur*, (h. e. omnis afflictus, oppreſſus, humiliatus erigetur) *& omnis collis*, (i. ſuperbus, oppreſſor) *humiliabitur*. Vide etiam Luc. 3. v. 5.

Iſai. 22. v. 1. Jeruſalem vocatur *vallis viſionis*, quanvis in montibus eſſet fundata; *quia*, ut ſcribit Hieron. comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 138. *ſeminarium prophetarum eſt*, (qui olim *videntes* dicebantur) *in qua exſtructum Templum, & viſiones Domini multiplicatæ ſunt. Quia ergo inter ceteras gentes* (idololatriæ addictas) *ponitur, & reputatur una de plurimis; nequaquam mons appellatur, juxta illud propheticum:* Fundamenta ejus in montibus ſanctis, &c. *ſed vallis, ex eo quod humiliata ſit.*

Pſal. 22. Heb. 23. v. 4. *Nam etſi ambulavero* בְּגֵיא *in valle* (Vulg. *in medio*) *umbræ mortis, non timebo mala*, h. e. quanvis in maxima mortis ipſius pericula incurram, &c. continuata metaphora ab ovibus deſumta, quæ dum aberrando in valles deferuntur, belluarum incurrentium periculis obnoxiæ ſunt. Conf. Pſal. 118. Heb. 119. v. ult.

In ſpecie, vallis *Achor*, quæ turbationem ſignificat, & à magna populi Iſraëlitici perturbatione nomen accepit, Joſ. 7. vv. 24. 25. 26. in adverſis conſolationem denotat, quia in ea valle Jerichunti contermina, prima Iſraëlitis ſpes aperta fuit de occupanda terra Chanaan. Oſe. 7. v. 15. *Et dabo ei* (Eccleſiæ) .... *vallem Achor ad aperiendam ſpem*, &c. De vallibus *Joſaphat* & *Hinnon* metaphorice acceptis, diximus in tom. I. p. 452. can. II.

Desertum, cui fontes aquarum viventium & arbores promittuntur, Gentiles ad Eccleſiam Chriſti vocandos quandoque ſignificat; ac *fontibus* quidem, ſalutifera Chriſti doctrina & gratia; *arboribus* vero, verbi Divini doctores, credentes, ſeu fideles, & bonorum operum fructus intelliguntur. Vide Iſai. 35. vv. 1. 2. cap. 41. vv. 18. 19. cap. 43. vv. 19. 20.

Inferiora terræ uterum maternum ſignificant. Pſal. 138. Heb. 139. v. 15. qua appellatione de noſtra origine, quæ terra eſt, pulchre admonemur. לֹא־נִכְחַד עָצְמִי מִמֶּךָּ אֲשֶׁר־עֻשֵּׂיתִי בַסֵּתֶר רֻקַּמְתִּי בְּתַחְתִּיּוֹת אָרֶץ *non eſt occultatum robur*, vel *corpus meum à te, quo factus ſum in occulto:* (quo) *varie compactus ſum in inferioribus terræ*, h. e. non te latet, ô Deus, corpus meum, quod formatum eſt in occulto, i. in utero matris meæ; ne-

que te latet ratio, qua inſtar operis Phrygii ex oſſibus, nervis, venis, arteriis, muſculis, &c. varie contextus ſum in inferioribus terræ, h. e. in utero materno, qui inſtar terræ inferiorum ſeu cavernarum & receſſuum caliginoſus eſt. Poſterius illud hemiſtichium prioris eſt repetitio. Aq. *οὐκ ἐπεκαλύφθη ὀστᾶ μου ἀπὸ σοῦ, οἷς ἐποιήθην ἐν ἀποκρύφῳ· ἐποικίλθην ἐν τοῖς κατωτάτοις τῆς γῆς*, *non ſunt occultata oſſa mea à te, quibus factus ſum in occulto: varie contextus ſum in inferioribus terra.* Pro עָצְמִי *robur meum*, legebat עֲצָמַי *oſſa mea.* Sym. *οὐκ ἔλαθέ σε ἡ κραταίωσίς μου, ἣν ἐποιήθην ἐν τῷ κρύπτῳ*, *non latuit te robur meum, quo factus ſum in occulto.* Legebat עָצְמִי, ut legunt Maſſorethæ. Alius, *οὐκ ἔλαθεν ἡ δύναμίς μου καὶ τὰ ὀστᾶ μου ἀπὸ σοῦ, ἐποιήθην ἐν κρυφῇ*, *non latuit virtus mea & oſſa mea à te, factus ſum in occulto.* Hic notanda duplex interpretatio vocis עצמי, quæ ſi legatur עָצְמִי, erit *virtus mea*; ſi עֲצָמַי, ſignificabit *oſſa mea.* Lxx. Theod. *οὐκ ἐκρύβη τὸ ὀστοῦν μου ἀπὸ σοῦ, ὃ ἐποίησας ἐν κρυφῇ·* Lxx. ſoli, *καὶ ἡ ὑπόστασίς μου ἐν τοῖς κατωτάτω* (mſ. Alex. Ald. & Complut. *κατωτάτοις*) *τῆς γῆς*, Vulg. Lat. *non eſt occultatum os meum à te, quod feciſti in occulto, & ſubſtantia mea in inferioribus terra*, repete, non eſt occultata à te. Legebant עַצְמִי *os meum*, vel עָצְמִי, ut etiamnum legitur; ſed huic vocabulo, præter ſignificatum *roboris*, affingebant etiam vim ſignificandi *os, oſſis.* Deinde loco עֻשֵּׂיתִי *factus ſum*, legeb. עָשִׂיתִי *feciſti*, in ſecunda perſ. ſing. femin. cum enallage generis, & (י), quod vocant paragogicum; ſed quod erat antiquitus vocalis *e* ſub ת ſubintellecta. Vide tom. I. p. 284. col. 2. Vel de ſuo mutarunt paſſivum in activum, & primam perſonam in ſecundam. Denique pro רֻקַּמְתִּי *varie contextus ſum*, legiſſe videntur וְקִימָתִי, aut ſublato priori (י) וְקָמָתִי, *& ſubſtantia mea*, cum ו loco ר. S. Hieron. *Non ſunt operta oſſa mea à te, quibus factus ſum in abſcondito, imaginatus ſum* (h. e. delineatus ſum) *in noviſſimis terræ.* Mſ. Vatic. & S. Michaëlis, necnon Canon Carcaſſonenſis emendatus, teſte Martianæo noſtro, in Biblioth. Divin. col. 931. in not. habent in ſingul. *Non eſt opertum os meum à te, quo factus ſum*, &c. Chald. *inferiora terræ*, uterum maternum etiam interpretatur.

Huc referunt quidam illud Epheſ. 4. v. 9. *Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit primum εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς, in inferiores partes terræ?* h. e. in uterum Virginis. Quod alii de Chriſti humiliatione & exinanitione intelligunt; ſicut è contrario *aſcenſus in altum* loquutione, exaltationis ſtatus exprimitur.

PROFUNDUM, FOVEA, ABYSSUS, ALTITUDO, &c. metaphorice ſignificant.

1°. Malorum, miſeriarum, calamitatum, periculorum, &c. gravitatem. Pſal. 129. Heb. 130. v. 1. *De profundis clamavi ad te, Domine, Domine, exaudi vocem meam*, i. de maximis periculis, in quibus verſabar, clamavi ad te, Domine. Vide etiam Pſal. 54. Heb. 55. v. 24. Pſal. 70. Heb. 71. v. 20. Pſal. 87. Heb. 88. v. 7. Prov. 22. v. 14. Iſai. 24. v. 17. 22. Thren. 4. v. 20. &c. Unde phraſes: *foveam fodere*, h. e. periculum intentare; *cadere in foveam alteri effoſſam*, malis illis obrui, quæ alteri parabantur. Vide Pſal. 7. v. 16. Pſal. 9. v. 16. Prov. 26. v. 28. Jerem. 18. v. 20.

Huc refertur appellatio *ſepulchri*, qua pariter calamitates maximæ ſignificantur. Pſal. 85. Heb. 86. v. 13. Pſal. 87. Heb. 88. v. 4. &c.

2°. Quod abſtruſum & inſcrutabile eſt; ſicut abyſſus profunda videri & plene cognoſci nequit. Pſal. 35. Heb. 36. v. 7. *Judicia tua* (Deus) *abyſſus multa*, h. e. inſcrutabilia ſunt. Vide quoque Pſal. 91. Heb. 92. v. 6. Rom. 11. v. 33. 1. Cor. 2. v. 10. Apoc. 2. v. 24.

Huc pertinet verbum הֶעְמִיק *profundare*, ſive *profundum efficere*, quo ſignificatur 1°. malorum occultatio cũ hypocriſi conjuncta. Iſai. 29. v. 15. *Væ* הַמַּעֲמִיקִים *profundum efficientibus à Domino, ad abſcondendum conſilium.* Vulg. optime: *Væ, qui profundi eſtis corde, ut à Domino abſcondatis conſilium.* 2°. Peccatorum, quibus in profundum inferni pervenitur, multitudo. Iſai. 31. v. 6. שׁוּבוּ לַאֲשֶׁר הֶעְמִיקוּ סָרָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל *revertimini ad quem profundaverunt receſſionem filii Iſraël*, hoc eſt, revertimini ad Deum, à quo recedentes in profundum inferni demerſi ſunt filii Iſraël. Symm. *μετανοήσατε ὡς ἐβάθυναν ἀποστασίαν οἱ*

Ἰσραὴλ, *pœnitentiam agite, ut profunde transgreſſi eſtis, filii Iſraël.* Vulg. *convertimini, ut in profundum receſſeratis, filii Iſraël.* Hi interpretes in ſecunda perſ. tranſtulerunt, commodioris, ut videtur, ſenſus efficiendi gratia. Vide etiam Oſe. 5. v. 2. c. 9. v. 9. (quibus in locis Chald. verbo *multiplicandi* utitur,) & 1. Tim. 6. v. 9. ubi βυθίζειν *in profundum demergere*, eodem ſenſu accipitur.

Terræ adjacent lutum, cœnum, fimus ſive ſtercus, pulvis, & cinis.

LUTUM, COENUM & STERCUS ſignificant,

1°. Vilem & abjectam hominum conditionem. 1. Reg. 2. v. 8. *Suſcitat* (Dominus) *de pulvere egenum, & de ſtercore pauperem: ut ſedeat cum principibus*, &c. Vide etiam Pſal. 112. Heb. 113. v. 7. Sic intelligi poteſt, quod de ſe ipſe dicit Paulus, 1. Cor. 4. v. 13. nempe quod ſit *omnium* περίψημα, quod Eraſmus interpretatur *quiſquilias & ſterquilinium.* Confer Thren. 3. v. 45. ad quem locum, ſecundum quoſdam interpretes, reſpexit Apoſtolus.

2°. Mala & adverſitates. Pſal. 68. Heb. 69. v. 3. *Infixus ſum in limo profundi*, &c. Verſ. 15. *Eripe me de luto*, &c. Vide Jerem. 38. v. 22. Thren. 4. v. 5.

3°. Mortem & projectionem ignominioſam. Pſal. 82. Heb. 83. v. 11. *Diſperierunt in Endor* (Madianitæ, ſive, ut aliis placet, Siſaræ exercitus) *facti ſunt ut ſtercus terræ*, hoc eſt, cadavera eorum ſepultura caruere, ac in terra, quaſi ſtercus, conculcata ſunt; quæ *aſini ſepultura*, dicitur Jerem. 22. v. 19. Confer 4. Reg. 9. v. 37. Jerem. 16. v. 4. &c.

4°. Rem natura ſua vilem & ſordidam noxiamque, ſed apud homines in pretio habitam. Habac. 2. v. 6. *Væ ei, qui multiplicat non ſua; uſquequo & aggravat contra ſe denſum lutum?* h. e. divitias & opes, quæ non ſolum non proſunt; verum etiam in pietatis via maxime nocent iis, qui ad eas cor apponunt, perinde ac ſi denſo luto ſeſe immergerent. Confer Marc. 10. vv. 23. 24. Luc. 8. v. 14.

5°. Peccatorum fœditatem; veſtimenta enim, quæ luto aliiſve ſordidis rebus inquinantur, fœda ſunt ac impura; eaque contaminatio peccatorum ſordes metaphorice denotat. Iſai. 64. v. 5. *Quaſi pannus*, ſeu *veſtis* עִדִּים *remotionum*, h. e. rerum, quæ præ fœditate removentur & abjiciuntur (Vulg. *ſicut pannus menſtruatæ*) *univerſæ juſtitiæ noſtræ*, i. omnes juſtitiæ noſtræ coram te, Domine, inquinatæ ſunt ſicut pannus menſtruatæ. Vide 2. Cor. 7. v. 1. Eph. 5. v. 27. Tit. 1. v. 15. 2. Pet. 2. vv. 10. 20. (confer vv. 13. 22.) Jud. v. 23. Jac. 1. v. 21. Apoc. 3. v. 4.

PULVIS TERRÆ ſignificat quoque contemtum, abjectionem, miſeriam, & luctum. Vide locum 1. Reg. 2. v. 8. ſupra laudatum, & Job. 16. v. 15. al. 16. Pſal. 7. v. 6. Pſal. 21. Heb. 22. vv. 16. 30. Pſal. 43. Heb. 44. v. 26. Pſal. 112. Heb. 113. v. 7. Pſal. 118. Heb. 119. v. 25. Iſai. 47. v. 1. c. 52. v. 2. Thren. 3. v. 29.

Pulveri interdum jungitur *cinis*, quo fragilitas vilitaſque ſignificantur. Gen. 18. v. 27. *Loquar ad Dominum meum, cum* vel *quamvis ſim pulvis & cinis.* Vide Eccli. 10. v. 9.

Cinere ſolo innuitur calamitas maxima, atque inde exorta triſtitia & luctus. Iſai. 61. v. 3.... *ut darem eis* (lugentibus ex Sion) *coronam pro cinere*, &c. Solebant enim lugentes cinerem vel pulverem ſuper caput ſpargere, & cineri inſidere, ut liquet ex 2. Reg. 13. v. 19. Job. 2. v. 8. cap. 42. v. 6. Iſai. 58. v. 5. Jerem. 6. v. 26. Ezech. 27. v. 30. Jon. 3. v. 6. Matth. 11. v. 21. &c. qui mos apud ipſos etiam profanos obtinebat. Homer. Odyſſ. Ω. vv. 315. 316.

> Ἀμφοτέρῃσι δὲ χερσὶν ἑλὼν κόνιν αἰθαλόεσσαν
> Χεύατο κακκεφαλῆς πολιῆς, ἁδινὸν στεναχίζων.
> *Ambabus autem manibus raptum pulverem aridum*
> *Fudit in capite albo, graviter ſuſpirans.*

Apul. l. 9. Aſini aurei, pag. 298. lin. 5. edit. in uſum Delphini, Pariſ. 1688. *Et diſcerptæ comæ ſemicanæ ſordentes inſperſu cineris, pleramque ejus antevetulæ contegebant faciem.*

Hinc loquutiones: *cibare cinere, veſci cinere.* Pſal. 101. Heb. 102. v. 10. *Cinerem tanquam panem manducabam*, vel *panem ſicut cinerem manducabam*, h. e. in maximo luctu verſabar.

Iſai. 44. v. 20. רֹעֶה אֵפֶר *paſcit* (idolum)

cinere cultores ſuos, i. maximo dolore & luctu afficit. Lxx. *γνῶθι ὅτι σποδὸς*, &c. *ſcito cinerem eſſe*, &c. legebant רֵעָה, cum ר pro ד. Vulg. *Pars ejus* (idoli) *cinis eſt*, legebat רֵעָהּ *ſocius ejus*, h. e. pars ejus altera.

Hactenus de corporibus ſimplicibus, nimirum elementis, & quæ eis analoga ſunt. Sequuntur corpora compoſita, quæ vel inanima ſunt, vel animata. Inanima ſunt *metalla, lapides, & ſucci concreti*, qualis eſt *ſal*. Animata autem vel *vegetantur* ſolum, vel una *ſentiunt*, vel inſuper *intelligunt*. Ad primum genus pertinent plantæ ac terræ naſcentia; ad ſecundum animalia bruta; ad tertium homines, de quibus omnibus diſtincte & ordine dicendum.

ARTICULUS XIII.

De Metaphoris à metallis, lapidibus, & ſuccis concretis, deſumtis.

AURUM, ad naturalia quod attinet, ſignificat,

1°. Liquorem inſtar auri pellucidum, nempe oleum puriſſimum. Zach. 4. v. 12. *Quid ſunt duæ ſpicæ olivarum, quæ ſunt juxta duo roſtra aurea* (ſive duas ampullas aureas), הַמְּרִיקִים מֵעֲלֵיהֶם הַזָּהָב *quæ* (olivæ) *evacuant ex ſe aurum*, id eſt, oleum inſtar auri purum. Vulg. aliter, *in quibus ſunt ſuffuſoria ex auro.*

2°. Cœli ſerenitatem inſtar auri rutilantem. Job. 37. v. 22. *Ab aquilone aurum venit*, h. e. tempus ſudum. Lxx. *νέφη χρυσαυγοῦντα*, *nubes inſtar auri ſplendentes.*

Quod ſpectat ad ſpiritualia, aurum denotat *tum* puram Evangelii doctrinam, uti & argentum, & lapides pretioſi. 1. Cor. 3. v. 12. *Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc* (Jeſum Chriſtum), *aurum, argentum, lapides pretioſos*, &c. i. ſanam doctrinam prædicat. *Tum* Chriſti Salvatoris gratiam, charitatem, ſapientiam, &c. Apoc. 3. v. 18. *Suadeo tibi emere à me aurum ignitum, probatum, ut locuples fias*, h. e. efflagitare à me charitatem, aliaque Spiritus Sancti dona, quibus ſolis vere ditantur homines.

ARGENTUM pro re præſtanti & pulcherrima accipitur. Prov. 10. v. 20. *Argentum electum lingua juſti*, &c. Unde Pſal. 11. Heb. 12. v. 7. *Eloquium Domini* dicitur *argentum igne examinatum, probatum terræ*, (h. e. in clibano terreo) *purgatum ſeptuplum;* quo ejus præſtantia ac puritas omnimoda ſignificatur.

Malach. 3. v. 3. Salvator *argentum emundare* dicitur, i. doctrinæ cœleſtis repurgationem inſtituere.

Argento in ſcoriam verſo, cum doctrinæ, tum morum corruptela innuitur. Iſai. 1. v. 22. *Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam: vinum tuum miſtum eſt aqua.*

Huc pertinet, quod rebellis Judæorum populus appellatur Jerem. 6. v. 30. *argentum reprobum*, i. adulteratum, proindeque reprobatione dignum.

Scoriis, & ſtanno, ſive plumbo, idololatræ, impii, &c. in populo Dei ſignificantur. Iſai. 1. v. 25. *Et convertam manum meam ad te, & excoquam ad purum ſcoriam tuam, & auferam omne ſtannum tuum*, id eſt, idololatriam & improbitatem tuam. Conf. Pſal. 118. Heb. 119. v. 119. Prov. 25. vv. 4. 5. Ezech. 22. v. 18. & ſeqq.

ÆS & FERRUM duritiem ac ſoliditatem denotant. Deut. 28. v. 23. *Sit cœlum, quod ſupra te eſt, æneum; & terra, quam calcas, ferrea*, h. e. cœlum ſit durum inſtar æris & ferri, neque pluvia ab eo demittatur in terram, quæ ferrea ſit, i. nihil producat. Vide etiam Iſai. 48. v. 4. Jerem. 1. v. 18. Mich. 4. v. 13.

Ferrum cruciatus & magnas moleſtias denotat, ſi fornaci, jugo, & virgæ, quæ etiam calamitatum ſymbola ſunt, addatur. Deut. 4. v. 20. *Vos autem tulit Dominus & eduxit de fornace ferrea Ægypti*, &c. h. e. de maximis calamitatibus, quibus vos affligebant Ægyptii. Vide etiam 3. Reg. 8. v. 51. Pſal. 2. v. 9.

Obſcurior locus eſt Jerem. 15. v. 12. הֲיָרֹעַ

בַּרְזֶל בַּרְזֶל מִצָּפוֹן וּנְחֹשֶׁת *nunquid franget ferrum, ferrum ab aquilone, & æs?* Quod alii in gratiam Judæorum interpretantur, & confirmationem promiſſionis, quæ verſu præcedenti continetur, eſſe volunt, hoc modo: *Dicit Dominus: ſi non reliquiæ tuæ in bonum, ſi non occurri tibi in tempore afflictionis, & in tempore tribulationis adverſus inimicum?* Verſ. 12. *Nunquid franget ferrum* (purum ac ſimplex, quo intelliguntur Chaldæi) *ferrum ab aquilone, & æs?* h. e. ferrum cum ære conjunctum, quod aquilonare dicitur ſive chalybs, à populis, qui in Ponto ad aquilonem habitantes, vocantur *Chalybes*, & à quibus chalybs nomen ſuum accepit. Ferrum autem iſtud aquilonare, ferro ſimplici durius, Dominus eſt, cui prævalere non poterunt Chaldæi. Alii è contrario, in malum Judæis iſtud explicant, & cum ſequentibus ſic connectunt: *Nunquid franget ferrum* (ſimplex, i. populus Judaicus) *ferrum aquilonare & æs*, ſive chalybem, h. e. Chaldæos? Hic mire variant interpretes. Lxx. & Theod. *εἰ γνωσθήσεται σίδηρος, καὶ περιβόλαιον χαλκοῦν; nunquid cognoſcetur ferrum & operimentum æneum?* S. Hieron. comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 602. hanc Lxx. & Theod. lectionem referens, interpretatur, *ſi cognoſcet*, &c. quanvis Lxx. habeant *εἰ γνωσθήσεται, ſi cognoſcetur.* Verum S. Doctor, & alii veteres, qui Hexaplis uſi ſunt, cum interpretum lectiones afferunt, parva, ſi qua intercedant, diſcrimina negligere ſolent, ut recte obſervavit noſter D. Bernard. de *Monfaucon*, Hexapl. tom. 2. pag. 209. col. 2. in not. Porro hi interpretes legebant הַיָּדַע, pro הֲיָרֹעַ, cum ד pro ר; & מִצְפּוֹן formæ מִקְטוֹל, cum מ heemantico, à צָפַן *abſcondit*, & metaphorice *protexit*, pro מִצָּפוֹן. Denique alteram vocem בַּרְזֶל repetitam, ut pleonaſticam omiſere. Symm. *μὴ ἐπιβλάψει σίδηρος σίδηρον ἀπὸ βορρᾶ, καὶ χαλκόν; nunquid lædet* (Hieron. *nocebit*) *ferrum, ferrum ab aquilone, & æs?* legebat הֲיָרֵעַ à רָעַע. Vulg. *nunquid fœderabitur ferrum ferro ab aquilone, & æs?* pro הֲיָרֹעַ legebat הֲיִרְעֶה forma יִשְׁעֶה *aſpiciet*, à rad. רָעָה *ſociare ſe*, *ſociari.* Audiamus Hieron. in h. l. tomo & pag. ſuperius laudata. *Varietatis* (interpretationum) *cauſa perſpicua eſt: verbum enim IARE, quod in præſenti loco ſcriptum eſt, pro ambiguitate pronunciationis &* amicitiam *ſonat &* malitiam. *Quod ſi pro RES litera, quæ DALETH literæ ſimilis eſt, legatur DALETH*, ſcientiam cognitionem*que ſignificat.*

Denique Iſai. 60. v. 17. *permutatione auri pro ære; argenti pro ferro; æris pro lignis; ferri pro lapidibus*, ſignificantur bona ſpiritualia per Meſſiam conferenda.

LAPIS, ſi ad hominem transferatur, denotat,

1°. Maximum animi ſtuporem. 1. Reg. 25. v. 37. *Emortuum eſt cor ejus* (Nabal) *intrinſecus, & factus eſt* (Nabal) *lapis*, Vulg. *quaſi lapis.*

2°. Cordis duritiem, & ſtatum peccati. Ezech. 11. v. 19. *Auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum.* Vide etiam c. 36. v. 26. E contrario, fideles, & charitate ferventes, dicuntur *lapides vivi*, 1. Petr. 2. v. 5. habita ratione Chriſti lapidis pretioſi & electi, ſupra quem illi ſpiritualiter ædificantur, Epheſ. 2. vv. 20. 21. 22. &c.

Gen. 49. v. 24. Joſephus dicitur miſſus ſive conſtitutus ab *Omnipotente Jacobi, paſtor & lapis Iſraël*, quia Iſraëlem & familiam ejus pavit in Ægypto, eamque fulcivit ut lapis ædificium.

Zach. 12. v. 3. Jeruſalem à Deo ponenda dicitur *lapis oneris* cunctis populis; ita ut omnes, qui levaverint eum, conciſione lacerandi ſint, & confringenda adverſus eum omnia regna terræ. Hunc in textum ſic ſcribit S. Hieron. tom. 3. nov. edit. col. 1780. *Mos eſt in urbibus Palæſtinæ, & uſque hodie per omnem Judæam vetus conſuetudo ſervatur, ut in viculis, oppidis, & caſtellis, rotundi ponantur lapides graviſſimi ponderis, ad quos juvenes exercere ſe ſoleant, & eos pro varietate virium ſublevare, alii uſque ad genua, alii uſque ad umbilicum, alii ad humeros & caput, nonnulli ſuper verticem erectis junctiſque manibus, magnitudinem virium demonſtrantes, pondus extollant*, &c. Hac autem metaphora ſignificatur futurum ut, qui vires in Eccleſia expugnanda periclitari voluerit, is huic oneri ſuccumbat, imo vi & potentia ſummi lapi-

dis illius angularis, de quo Luc. 20. vv. 17. 18. conteratur.

Ex lapidicina ſive latomia, elegantiſſima deducitur metaphora, qua parentes, & familiæ origo deſignantur. Iſai. 51. v. 1. *Attendite ad petram, unde excisi eſtis, & ad cavernam laci* (ſive foveæ), *de qua præciſi eſtis.* Hic per *petram*, intelligitur Abraham; & per *cavernam*, Sara, ut verſu ſequenti explicatur. Recte autem Abrahamus cum petra, cui ſimilis erat, corpore emortuo: Sara vero cum caverna ſive ciſterna, & quidem aquis carente, ob ejus ſterilitatem, conferuntur. Hujus autem loci ſenſus eſt: Quemadmodum omnipotentia mea effeci, inquit Dominus, ut Abraham jam effœtus, & Sara ſterilis vos genuerint: ita promiſſa mea de veſtra conſolatione complere, in me ſitum eſt; ſequitur enim v. 3. *Conſolabitur ergo Dominus Sion*, &c. quæ promiſſio ad Eccleſiam novi Teſtamenti pertinet.

Lapides pretioſos quod attinet; eorum, ſpeciatimque *gemmarum* fit mentio in deſcriptione gloriæ, & ſplendoris interni Eccleſiæ Chriſti ſtatus. Iſai. 54. v. 11. הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך ויסדתיך בספירים׃ *Ecce ego colloco in carbunculo lapides tuos, & fundabo te in ſapphiris.* Verſ. 12. ושמתי כדכד שמשתיך ושעריך לאבני אקדח וכל־גבולך לאבני־חפץ׃ *Et ponam cryſtallum feneſtras tuas, & portas tuas ex lapidibus gemmæ rutilantis: & omnem terminum tuum ex lapidibus beneplaciti*, vel *deſiderabilibus.* Lxx. v. 11. ἰδοὺ ἐγὼ ἑτοιμάζω σοι ἄνθρακα τὸν λίθον σου, καὶ τὰ θεμέλιά σου σάπφειρον, *ecce ego præparo tibi carbunculum lapidem tuum, & fundamenta tua ſapphirum.* Verſ. 12. καὶ θήσω τὰς ἐπάλξεις σου ἴασπιν, καὶ τὰς πύλας σου λίθους κρυστάλλου, καὶ τὸν περίβολόν σου λίθους ἐκλεκτούς, *& ponam propugnacula tua jaſpidem, & portas tuas lapides cryſtalli, & ambitum tuum lapides electos.* Symm. hæc verba v. 11. הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך ſic interpretatur: ἰδοὺ ἐγὼ συντίθημι στίμμει τοὺς λίθους σου, *ecce ego compono ſtibio lapides tuos.* Theod. ἰδοὺ ἐγώ εἰμι ἐμβαλὼν στίμμει τοὺς λίθους σου, *ecce ego ſum, qui injeci ſtibio lapides tuos.* Hæc autem verba verſus 12. ושעריך לאבני אקדח, Aquila ſic tranſtulit: τὰς πύλας σου λίθους τρυπανισμοῦ, *portas tuas lapides cælaturæ.* Sym. τὰς πύλας σου λίθους γλύφους, Theod. γλυφῆς, *portas tuas lapides ſculptos*, Theod. *ſculpturæ.* Vulg. v. 11. *Ecce ergo ſternam per ordinem lapides tuos, & fundabo te in ſapphiris.* Verſ. 12. *Et ponam jaſpidem propugnacula tua: & portas tuas in lapides ſculptos, & omnes terminos tuos lapides deſiderabiles.* S. Hieron. comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 395. *ubi nos diximus:* ſternam per ordinem lapides tuos, *in Hebräico ſcriptum eſt BAPHPHUCH, quod omnes præter Lxx. ſimiliter tranſtulerunt*, ſternam in ſtibio lapides tuos, *in ſimilitudinem comptæ mulieris., quæ oculos pingit ſtibio, ut pulchritudinem ſignificet civitatis. Et ubi nos* jaſpidem *ſequentes* Lxx. *diximus, in Hebräico ſcriptum habet CHODCHOD*, quod *ſolus Symmachus* καρχηδόνιον *tranſtulit. Pro* cryſtallo *quoque, in cujus loco apud Hebræos ECDA legitur*, Sym. & Theod. ſculpturæ, *id eſt*, γλυφῆς, Aq. τρυπανισμοῦ *poſuit, quod verbum foratarum cælaturumque gemmarum ſenſum ſonat.* Ex hoc Hieron. teſtimonio patet Symmachum ſcripſiſſe γλυφῆς, ſicut Theod. Procopius tamen ad Symm. habet γλύφων. Vide Hexapla D. Bern. de Montfaucon, tom. 2. pag. 177. Hanc autem deſcriptionem ad Eccleſiam Novi Teſtamenti pertinere liquet ex verbis ſequentibus: *univerſos filios tuos* (ponam) *doctos à Domino*, quæ à Chriſto laudantur Joan. 6. v. 45. Eccleſia igitur Chriſtiana in *carbunculo*, vel *ſtibio* & *ſapphiris fundatur*, h. e. in vera Jeſu Chriſti cognitione, 1. Cor. 3. v. 11. &c. & juſtitia, quam ſuis impertit; unde ſequitur v. 14. *& in juſtitia fundaberis. Feneſtræ ejus* dicuntur eſſe ex *cryſtallo*, quibus intelliguntur Apoſtoli, Evangeliſtæ, aliique verbi Divini præcones, per quos, tanquam per feneſtras cryſtallinas ac pellucidiſſimas, lux cœleſtis in credentium animos illabitur. *Portæ ejus* (ſunt) *ex lapidibus gemmæ rutilantis*, quibus exprimitur jugis verbi Divini prædicatio, necnon ſplendor & ignis cœleſtis, quo veluti à gemma rutilante, illuſtrantur & accenduntur, qui per eas ingrediuntur. *Omnis denique terminus ejus* (eſt) *ex lapidibus beneplaciti*, h. e. pulcherrimis & deſideratiſſimis, quibus viva & electa Eccleſiæ membra

bra in toto orbe terrarum diffuſa ſignificantur. Hæc autem omnia perfectiſſime complebuntur in altera tantum vita, & in Jeruſalem cœleſti, cujus exſtat ſimilis deſcriptio Apoc. 21. vv. 10. 11. 18. &c.

Margarita comparatur verbum Evangelicum, Matth. 7. v. 6. & regnum cœlorum, Matth. 13. vv. 45. 46. idque ob eorum dignitatem ac præſtantiam.

Denique cordis humani pravitas & induratio, *adamante* lapide pretioſiſſimo ac duriſſimo exprimitur Zach. 7. v. 12.

SAL, ob virtutem ſervandi à putredine, & ſaporem cibis conferendi, transfertur *tum* ad Apoſtolos, alioſque verbi Divini præcones, quorum eſt ſalutari doctrina, & inculpatæ vitæ exemplo curare, ut ceteri ab omni corruptela fidei & morum ſint immunes. Matth. 5. v. 13. *Vos eſtis ſal terræ* (i. terræ incolarum); *quod ſi ſal evanuerit*, (h. e. infatuatum fuerit) *in quo ſalietur?* h. e. quinam erunt, per quos *error ceterorum auferatur?* S. Aug. Vide etiam Marc. 9. v. 50. Luc. 14. v. 34. *Tum* ad veram ſapientiam prudentiamque; ea enim actiones, vitam, & mores ab omni vitio ſervat, ut ſal carnes à putredine. Vel etiam quia ſapientia mores & ſermones gratos & acceptos omnibus reddit, ſicuti ſal cibos.

Coloſſ. 4. v. 6. *Sermo veſter ſemper in gratia ſale ſit conditus, ut ſciatis quomodo oporteat vos unicuique reſpondere.*

Sale condito ſermoni opponitur *inſulſus*, h. e. ſtultus & impius. Job. 1 v. 22. *In omnibus his non peccavit Job* (*labiis ſuis*, Vulg. quæ verba exſtant etiam in mſ. Alex. at in Heb. & LXX. Vatic. &c. deſiderantur) *& non dedit* תִּפְלָה *inſulſitatem*, Chald. *verba peccantia, contra Dominum*. Eleganter Vulg. *neque ſtultum quid contra Dominum loquutus eſt.*

Huc pertinet *pactum ſalis*, i. diuturnum & perpetuum; quæ enim ſale medicata ſunt, ea diutius durant, neque putreſcunt. Num. 18. v. 19. *Pactum ſalis eſt ſempiternum coram Domino, tibi ac filiis tuis.* Vide 2. Paral. 13. v. 5.

Huc referendum illud Marc. 9. v. 48. *Omnis enim igne ſalietur, &* (h. e. *ſicut*) *omnis victima ſale ſalietur.* Rationem reddit Chriſtus, cur vermis, qui damnatos rodit, non moriatur; & ignis, qui eos adurit, non exſtinguatur; nempe quod vermis, ignis, & ipſi damnati igne ſaliantur; proindeque corruptionis ſint expertes, & æternum duraturi; ut ſal rebus aſperſum, eas ſervat à putredine. Porro hîc reſpexit Chriſtus ad Legem Levit. 2. v. 13. qua ſibi cum victima qualibet ſalem offerendum præcipit Deus. Improbi autem ſunt victima vermi nunquam morituro, & igni nunquam exſtinguendo, h. e. ſuppliciis æternis deſtinata. Conjunctionis *&* per *ſicut* expoſitæ, alia exempla vide in tom. I. p. 578. can. IV. num. I.

SULPHUR cum ſale ignito conjunctum, graviſſimas pœnas à Deo immiſſas ſignificat. Deut. 29. v. 22. al. 23. *Sulphure & ſalis ardore comburens* (erit Dominus terram illam), *ita ut ultra non ſeratur.... in exemplum ſubverſionis Sodomæ & Gomorrhæ*, &c. Vide etiam Job. 18. v. 15. Pſal. 10. Heb. 11. v. 16. Iſai. 34. v. 9. Ezech. 38. v. 22. Unde & in deſcriptione inferni ponitur ſulphur, Iſai. 30. v. 33. Apoc. 14. v. 10. cap. 20. v. 10. c. 21. v. 8. quibus in locis ad excidium Sodomæ & Gomorrhæ, ſulphure & igne factum, Gen. 19. v. 24. reſpici quidam interpretes exiſtimant.

ARTICULUS XIV.

De Metaphoris à terra naſcentibus deſumtis.

EORUM, quæ ex terra naſcuntur, conſiderari poſſunt quædam tum *partes*, tum *genera*, & *ſpecies*, ex quibus in Scripturis deſumuntur metaphoræ.

I. *Rerum ex terra naſcentium partes.*

Rerum, quæ ex terra naſcuntur, iſtæ ſunt partes, quæ metaphorice accipiuntur.

SEMEN, ex quo planta naſcitur, quodque metaphorice ſignificat,

1°. Verbum Dei, quod in hominum cordibus quaſi ſeritur & plantatur, ut ibi radices agat, & fructus Deo gratos afferat. 1. Pet. 1. v. 23. *Renati non ex ſemine corruptibili, ſive mortali, ſed incorruptibili, per verbum Dei viventis, & permanentis in æternum.* Vide etiam 1. Joan. 3. v. 9. (cujus explicatio habetur Pſal. 118. Heb. 119. v. 11.) Luc. 8. v. 15. Jac. 1. v. 21.

2°. Credentes & fideles. Jerem. 2. v. 21. *Ego autem plantavi te vineam electam, omne ſemen verum*, &c. Confer Matth. 13. vv. 24. 38.

Verbum *ſeminare* Deo tributum, benedictionem ejus, & hominum multiplicationem ab eo factam denotat. Jerem. 31. v. 27. *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & ſeminabo domum Iſraël, & domum Juda, ſemine hominum, & ſemine jumentorum*, i. homines & jumenta multiplicabo. Vide Oſe. 2. v. 23. al. 25. Zach. 10. v. 9. Cui contrarium eſt, Nah. 1. v. 14. *Non ſeminabitur de nomine tuo amplius*, h. e. intercides & peribis; nulla ſupererit nominis tui memoria.

Idem verbum hominibus tributum, ea in vita agere ſignificat, unde vel *bonum*, vel *malum* exſpectandum eſt.

Bonum, Pſal. 125. Heb. 126. v. 5. *Qui ſeminant in lacrymis, in exſultatione metent.* Vide v. 6. Prov. 11. v. 18. Oſe. 10. v. 12. 2. Cor. 9. v. 6.

Malum, Prov. 22. v. 8. *Qui ſeminat iniquitatem, metet mala.* Vide Job. 4. v. 8. Jerem. 4. v. 3. Oſe. 8. v. 3.

Utrumque, Galat. 6. v. 8. *Qui ſeminat in carne ſua, de carne metet & benedictionem: qui autem ſeminat in ſpiritu, de ſpiritu metet vitam æternam.*

Denique verbum iſtud de corporibus humanis uſurpatum, mortem & ſepulturam eorum denotat. 1. Cor. 15. v. 42. *Seminatur* (corpus) *in corruptione, & reſurget in incorruptione*, i. in terra ſepelitur. Vide vv. 43. 44.

RADIX, plantæ baſis, & accretionis omnis principium ponitur,

1°. Pro quavis origine, cauſa, & fundamento rei. Deut. 29. v. 18. *Ne forte ſit... inter vos radix germinans fel & amaritudinem.* Vide Iſai. 14. v. 30. Rom. 11. vv. 16. 17. 18. 1. Tim. 6. v. 10. Heb. 12. v. 15.

2°. Pro rerum ſtatu proſpero. Job. 29. v. 19. *Radix mea aperta eſt*, (i. explicata, diffuſa) *ſecus aquas*, &c. Sumta eſt metaphora ab arboribus, quarum radices aquarum copia irrigantur. Hinc phraſis, *radices agere*, pro, bene ſe habere, multiplicari. Job. 5. v. 3. *Ego vidi ſtultum* מַשְׁרִישׁ *radices agentem*, Vulg. *firma radice*, h. e. feliciter agentem, &c. Vide etiam Pſal. 79. Heb. 80. v. 10. Iſai. 27. v. 6. c. 37. v. 31. Jerem. 12. v. 2. E contrario, *radicis exſiccatione*, impiorum interitus denotatur. Job. 18. v. 16. *Deorſum radices ejus* (impii) *ſiccentur*, &c. Vide Iſai. 5. v. 24. Oſe. 9. v. 16. Malach. 4. v. 1.

Radices pedum ſpeciatim ſignificant calces vel talos, quia infima pars pedis ſunt, ut radix plantæ. Job. 13. v. 27. וְתָשֵׂם בַּסַּד רַגְלַי *ponis* vel *poſuiſti in nervo*, (h. e. in cippo vel compede) *pedes meos*, (ne elabi poſſim)... עַל שָׁרְשֵׁי רַגְלַי תִּתְחַקֶּה *ſuper radices pedum meorum imprimis*, vel nervum illum; vel *imprimeris*, i. veſtigiis pedum meorum quaſi affixus inhæres, diligenter me obſervas, & veluti pede pedem premis. Unde LXX. εἰς δὲ ῥίζας τῶν ποδῶν μου ἀφίκου, *& poſt radices pedum meorum abis.* Vulg. *veſtigia pedum meorum conſideraſti.* Quidam commatis hujus initium ſic interpretantur: *Ponis* vel *poſuiſti in calce*, aut potius *in cæmento pedem meum*, ut omnia veſtigia mea explorata habeas; ita ut סַד ſit pro שִׂיד aut שֵׂד *calx, cæmentum*, cujus hhiriq mutatur in (ַ), & שׂ in ס.

Iſai. 11. v. 1. *Radice Jeſſe* intelliguntur *vel* majores ejus, Abraham, Iſaac, Jacob, &c. ex quibus ortus eſt ipſe Jeſſe; *vel* poſteri ejus, puta David, ex quo natus eſt Chriſtus ſecundum carnem.

Huc referri poteſt, quod ait Job. cap. 19. v. 28. *Quare ergo nunc dicitis: perſequamur eum* (Jobum), וְשֹׁרֶשׁ דָּבָר נִמְצָא־בִי *cum radix verbi* (Divini) *in me inveniatur?* hoc eſt, cum in verbo Dei radicatus ſim, ac pro certo habeam fore ut in noviſſimo die de terra ſurrecturus ſim, &c. Confer Epheſ. 3. v. 18.

Coloſſ. 2. v. 7. Lxx. & Symm. καὶ ῥίζαν λόγου εὑρήσομεν ἐν αὐτῷ, *& radicem verbi inveniemus in eo*, Vulg. *inveniamus adverſus eum*, h. e. peccatum ſermonis, ut quidam interpretantur. Vel, ut aliis placet, fundamentum cauſæ, ſive litis, ut Tullius dixit *ſtirpem quæſtionis*, inveniemus in eo, &c. Hi interpretes legebant בּוֹ pro בִּי, & נִמְצָא accipiebant in prima perſona plurali fut. qal.

RAMUS denotat,

1°. Proſperitatem ſub imagine arboris creſcentis, virentis, vigentiſque adumbratam. Gen. 49. v. 22. בֵּן פֹּרָת יוֹסֵף בֵּן פֹּרָת עֲלֵי־עָיִן בָּנוֹת צָעֲדָה עֲלֵי־שׁוּר *filius fæcundæ*, ſeu *frugiferæ* (arboris) *Joſeph*, *filius fæcundæ*, *juxta fontem*: (cujus) *filiæ*, (i. rami) *diſcurrunt ſupra murum*, h. e. Joſeph eſt veluti ramus fœcundæ arboris juxta aquam plantatæ, cujus rami ſupra vel ſecundum muros expanduntur. Lxx. υἱὸς ηὐξημένος Ἰωσὴφ, υἱὸς ηὐξημένος (μου), ζηλωτὸς υἱός μου νεώτατος· πρὸς με ἀνάστρεψον, *filius auctus* vel *accreſcens Joſeph*, *filius accreſcens meus*, *amabilis filius meus minimus*: *ad me convertere*. Pronomen parentheſi incluſum μου deeſt in mſ. Alex. in Ald. edit. & in Heb. Voces עֲלֵי־עָיִן *ſuper oculum*, vel in *oculis*, verterunt ζηλωτὸν, h. e. *amabilem*, vel qui ab omnibus expetatur dignum; nam עַיִן, vel in pauſa עָיִן, & *oculum* & *fontem* ſignificat. Pro בָּנוֹת צָעֲדָה *filiæ diſcurrerunt*, ad verbum *diſcurrit*, per diſtributionem, h. e. unaquæque filiarum diſcurrit, legebant בְּנִי הַצְּעִרָה *filius meus minimus*, mutato ו in (י), & ה in ה, quod cum voce ſequenti jungebant, in qua inſuper legebant ר loco ד. Enallagen generis quod attinet, ea explicari poteſt ſubintellecta dictione feminina תַּרְבּוּת *ſoboles*, *progenies*, ante vocem femin. הַצְּעִרָה, q. d. *filius meus proles* (mea) *noviſſima*. Vel ה eſt paragogicum, tuncque accentus debet eſſe in penultima, ſic: הַצְּעִרָה. Denique pro עֲלֵי legebant עָלַי *ad me*; & שׁוּר ſpectabant ut imperativum verbi שׁוּר, quod etiam *contemplari* ſignificat. Vulg. *Filius accreſcens Joſeph*, *filius accreſcens & decorus aſpectu*: *filiæ diſcurrerunt ſuper murum*, ſcilicet ad videndum eum.

Job. c. 29. v. 19. *Radix mea aperta eſt ſecus aquas*, *& ros morabitur* בִּקְצִירִי, Lxx. ἐν τῷ θερισμῷ μου, Vulg. *in meſſione mea*. At קָצִיר eo loci melius exponitur *ramus*, ut cap. 18. v. 16. ubi à Sym. vertitur χαίτη *coma*. Alia exempla vide Pſal. 79. Heb. 80. vv. 11. 12. Ezech. 17. v. 6. ſeqq. c. 19. vv. 10. 11. c. 31. v. 3. ſeqq.

2°. Calamitates ſub imagine arboris marceſcentis delineatas. Job. 18. v. 16. *Deorſum radices ejus* (impii) *ſiccentur*; *ſurſum autem atteratur* קְצִירוֹ *ramus ejus*, Lxx. θερισμὸς αὐτοῦ, Vulg. *meſſis ejus*. Vide ſupra, & Iſai. 25. v. 5. Malach. 4. v. 1. &c.

Apoſtolus Rom. 11. vv. 16. 17. & ſeqq. Iſraëlitas *ramos* vocat, quod ex Patriarchis, ut ex radice, orti ſint. *Quod ſi . . . radix ſancta*, *& rami*. Verſ. 17. *Quod ſi aliqui ex ramis fracti ſunt*, &c.

Iſai. 60. v. 21. Eccleſia Chriſtiana dicitur *germen* ſive *ſurculus plantationis Dei*; quia eam Chriſto vitæ arbori quaſi implantatam, ſingulari ratione curat, fovet, Spiritu ſuo vegetat, &, qui in ea ſunt electi, in æternum ſalvat.

FOLIUM, quod facile decidit & marceſcit, vilitatem, impotentiam, & vanitatem ſignificat. Job. 13. v. 25. *Contra folium*, *quod vento rapitur*, *oſtendis potentiam tuam*, &c. Quia vero arborum quarumdam folia perpetuo virent, ea ſignificant,

1°. Vitam æternam. Ezech. 47. v. 12. *Non defluet folium ex eo*, *& non deficiet fructus ejus*, (ligni ex utraque parte torrentis plantati). Confer Apoc. 22. v. 2.

2°. Juſtos. Pſal. 91. Heb. 92. v. 15. עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ *adhuc germinabunt* (juſti) *in ſenecta*, *pingues & virides erunt*. Aq. ἔτι γεννηματίζοντες ἐν πολιᾷ πίονι . . . . *adhuc germinantes* (erunt) *in canitie pingui* . . . . Sym. ἔτι καρποφορήσουσι γηρῶντες, πίονες καὶ εὐθαλεῖς ἔσονται, *adhuc fructum ferent ſenes*, *pingues & floridi erunt*. V^a^. edit. ἔτι γεννηματίσουσι . . . . *adhuc germinabunt*. VI^a^. edit. ἔτι πληθυνθήσονται, *adhuc multiplicabuntur* . . . . S. Hieron. *adhuc fructificabunt in ſenectute*: *pingues & frondentes erunt*. Lxx. τότε πληθυνθήσονται ἐν γήρει πίονι, καὶ εὐπαθοῦντες ἔσονται, *tunc* (Vulg. Lat. *adhuc*) *multiplicabuntur in ſenecta uberi*,

& bene patientes erunt. Pro דְּשֵׁנִים *pingues*, legebant דְּשָׁנִים *pinguedinum*, ſic: *in ſenecta pinguedinum*, hoc eſt, pingui, ſive uberi; & relicta metaphora, ſequentes voces וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ reddiderunt: *bene patientes erunt*, h. e. bene ſe habebunt, ſenectutis calamitatibus & incommodis non erunt obnoxii. Confer Pſal. 1. v. 3. Pſal. 51. Heb. 52. v. 10.

Verbum צָמַח *germinavit*, quod de foliorum virore etiam dicitur, transfertur quoque,

1°. Ad naturalia quædam, puta pilos capitis & barbæ. Lev. 13. v. 37. *Et ſi in oculis ejus* (Sacerdotis) *ſteterit macula, & capillus niger germinaverit*, &c. i. ut Lxx. ἀνατείλῃ, *ortus fuerit*. Vulg. *Porro ſi ſteterit macula, & capilli nigri fuerint*, &c. Vide etiam 2. Reg. 10. v. 5. Jud. 16. v. 22. Ezech. 16. v. 7.

2°. Ad ſpiritualia Dei beneficia. Pſal. 131. Heb. 132. v. 17. *Illic germinare faciam cornu David*, &c. Vulg. *illuc producam cornu David*, h. e. potentiam Davidis, nempe Chriſtum Meſſiam, qui ex eo ſecundum carnem natus eſt. Vide inſuper Iſai. 42. v. 9. c. 43. v. 19. c. 61. v. 11.

Denique verbum *revireſcere*, ſive *refloreſcere*, de animo, benevolentia, & amore ad benefaciendum excitato, eleganter uſurpatur, Philipp. 4. v. 10. *Gaviſus ſum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando* ἀνεθάλετε *refloruiſtis pro me ſentire: ſicut & ſentiebatis*, &c. h. e. quod feciſtis ut priſtina veſtra in me charitas ac benevolentia quaſi *revireſceret* & *refloreret*. E contrario de gaudio dicitur, quod *areſcat*, cum illud perit ac tollitur. Joel. 1. v. 12.... כִּי הֹבִישׁ שָׂשׂוֹן מִן־בְּנֵי אָדָם *quia aruit gaudium à filiis hominum*, h. e. quia gaudium areſactum ſublatum eſt à filiis hominum. Lxx. ὅτι ᾔσχυναν χαρὰν οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, *quia confuderunt gaudium filii hominum*. Vulg. *quia confuſum eſt gaudium à filiis hominum*. Is & Lxx. הֹבִישׁ retulerunt ad verbum בּוֹשׁ *confundere*, quod formam verborum quieſcentium Pé (י) imitatur. Vide tom. I. pag. 256. col. 2. in fine.

FLOS in ſermone Hebræo, uti frequenter & in Latino, proſperitatem denotat. Iſai. 5. v. 24. *Sicut devorat ſtipulam lingua ignis: ſic* .... פִּרְחָם *flos eorum*, Vulg. *germen eorum* (improborum) *aſcendet*, id eſt, evaneſcet proſpera eorum fortuna. Conf. Job. 15. v. 33. c. 30. v. 12.

Eandem ſignificationem habet verbum פָּרַח *florere*. Pſal. 91. Heb. 92. v. 13. *Juſtus ut palma florebit*, &c. Vide v. 14. Pſal. 131. Heb. 132. v. 18. Prov. 14. v. 11. Iſai. 27. v. 6. Oſe. 14. v. 8. & confer Iſai. 66. v. 14. Ezech. 17. v. 14.

Idem verbum de ulceribus etiam & lepra uſurpatur. Exod. 9. v. 9.... *erit enim in hominibus & jumentis* לִשְׁחִין פֹּרֵחַ *ulcus florens*, ſive *germinans*, &c. Vide v. 10. Levit. 13. v. 39. &c.

Quia vero *flos* facile decidit, & flaccet; pro fluxo, fragili, & caduco ponitur. Iſai. 28. v. 1. *Væ coronæ ſuperbiæ, & flori decidenti*, &c. Verſ. 4. *Et erit flos decidens gloriæ exſultationis ejus*, &c. Confer Iſai. 40. vv. 6. 7. 8. Pſal. 102. Heb. 103. vv. 15. 16. Jac. 1. vv. 10. 11. 1. Petr. 1. v. 24.

FRUCTUS metaphorice accipitur pro rei effectu ſive mercede; idque tam *in bonam* quam *in malam* partem.

In bonam, Pſal. 57. Heb. 58. v. 12. *Si utique eſt fructus juſto*, &c. i. *merces bona*, ut Chald. interpretatur. Vide etiam Iſai. 3. v. 10. Heb. 12. v. 11. Jac. 3. v. 18.

In malam, Jerem. 6. v. 19. *Ecce ego adducam mala ſuper populum iſtum, fructum cogitationum ejus*, &c. h. e. *retributionem operum ipſorum*, ut interpr. Chald. Ipſa etiam opera ſive bona, ſive mala, *fructus* dicuntur. Bona quidem, Matth. 3. v. 8. *Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ*, i. opera digna pœnitentiæ. Confer Act. 26. v. 20. & vide inſuper Rom. 6. v. 22. Galat. 5. v. 22. Epheſ. 5. v. 9. Philipp. 1. v. 11. Mala vero, Iſai. 10. v. 12. *Viſitabo ſuper fructum magnifici cordis regis Aſſur*, &c. h. e. animadvertam in mala ejus opera. Vide etiam Jerem. 21. v. 14. Rom. 6. v. 21. Ratio metaphoræ eſt, quod homines cum pii, tum impii, cum arboribus bonis & malis conferantur, quarum illæ bonos fructus, hæ vero malos afferunt. Vide Matth. 3. v. 10. cap. 7. v. 16. ſeqq. c. 12. v. 33. Jud. v. 12. Hinc verbum *fructificare Deo*, Rom. 7. v. 4. ſignificat bona opera, quæ ab

eo proficiſcuntur, & quibus ei ſumus accepti. E contrario, v. 5. *morti fructificare*, eſt mala opera exercere, quæ mortem animæ afferunt.

Alia metaphora, *fructus labiorum*, ſermonem ſignificat, Iſai. 57. v. 19. *Creavi fructum labiorum pacem*, &c. i. *ſermonem*, ut Chald. interpretatur. Feci, ſeu faciam, ut labia tum eorum, qui longe, tum eorum, qui prope ſunt, nonniſi pacem ac tranquillitatem loquantur. Ita & verbum נוּב *germinare*, Prov. 10. v. 31. *Os juſti* יָנוּב *germinabit ſapientiam*, Vulg. *parturiet*, h. e. loquetur, ſeu *proferet*, ut interpretatur Chald.

Zach. 9. v. 17. *Quid enim bonum ejus eſt... niſi... vinum* יְנוֹבֵב, (quod) *fœcundas faciet virgines*, i. facundas ad laudandum Deum, & in bonis operibus fructificandum.

Hucuſque de terræ naſcentium partibus. Sequuntur eorumdem *genera* quædam & *ſpecies*.

II. *Rerum è terra naſcentium genera quædam & ſpecies.*

PLANTA, ſi Deo tribuatur, Eccleſiam ejus ſignificat. Iſai. 5. v. 7. *Vinea enim Domini exercituum, domus Iſraël eſt: & vir Juda*, נְטַע שַׁעֲשׁוּעָיו *planta deliciarum ejus*. Lxx. νεόφυτον ἠγαπημένον, *nova planta dilecta*. Vulg. *germen ejus delectabile*. Vide c. 60. v. 21. c. 61. v. 3. Ezech. 34. v. 29. Unde Matth. 15. v. 13. *Omnis plantatio*, (inquit Chriſtus), *quam non plantavit pater meus cæleſtis, eradicabitur*; qua metaphora impios, hypocritas, & reprobos, qui in Eccleſiæ horto inveniuntur, notat Chriſtus.

Ita verbum *plantandi* Deo tributum, ſignificat,

1°. In genere formare ſeu facere. Pſal. 93. Heb. 94. v. 9. *Qui plantavit aurem, non audiet?* i. qui formavit.

2°. In ſpecie, benedicere, augere, felicitate donare, &c. Exod. 15. v. 17. *Introduces eos* (Iſraëlitas) *& plantabis eos in monte hæreditatis tuæ*, &c. hoc eſt, firmabis, ſtabilies, multiplicabis, &c. Vide etiam 2. Reg. 7. v. 10. Pſal. 43. Heb. 44. v. 3. Pſal. 79. Heb. 80. v. 9. Iſai. 40. v. 24. Jerem. 12. v. 2. cap. 18. v. 9. Ezech. 36. v. 36. Amos 9. v. 15.

Plantandi verbo contrarium eſt *evellendi*; quod ejicere, benedictionem amovere, deſtruere & punire ſignificat. 2. Paral. 7. v. 20. *Evellam vos de terra mea, quam dedi vobis*, &c. i. ejiciam. Vide etiam Deut. 29. v. 28. Jerem. 18. v. 7. c. 31. v. 28. Amos 9. v. 15.

3°. Specialiſſime, inſtaurationem per Chriſtum factam, & hominum ſanctificationem ad vitam æternam. Iſai. 51. v. 16. *Poſui verba mea in ore tuo* (verba ſunt Dei ad Chriſtum) *& in umbra manus meæ protexi te, ut plantes cœlos* (novos), *& fundes terram* (novam), &c. Vide Pſal. 91. Heb. 92. v. 14. Rom. 6. v. 5.

Huc pertinet 1°. *Inſerendi* verbum, Rom. 11. vv. 17. 19. 23. 24. de Gentilium ad Chriſti Eccleſiam adjectione uſurpatum. 2°. *Plantatio* & *rigatio*, quæ verbi Divini miniſtris tribuitur, 1. Cor. 3. vv. 6. 7. 8.

Denique *plantare* de tentorio & habitaculo dicitur, cujus paxilli terræ, inſtar plantarum, infiguntur. Vide Dan. 11. v. 45.

ARBOR ſive LIGNUM in ſimilitudine expreſſa ſæpe adhibetur; in metaphora autem, quæ conciſa ſimilitudo eſt, refertur,

1°. Ad hominem, cujus conditionem tam *bonam*, quam *malam* denotat. Bonam, Ezech. 17. v. 24. *Et ſcient omnia ligna regionis, quia ego Dominus... exaltavi lignum humile... & frondere feci lignum aridum.* Malam, ibidem *... quia... humiliavi lignum ſublime, & ficcavi lignum viride*, h. e. ſuperbos humiliavi, & exaltavi humiles. Vide Matth. 3. v. 10. cap. 12. v. 33. Jud. v. 12.

2°. Ad rem quanpiam ſalutarem & utilem, quæ propterea *arbor* vel *lignum vitæ* dicitur. Prov. 3. v. 18. (Sapientia) *lignum* ſive *arbor vitæ eſt his, qui apprehenderint eam*, &c. Vide c. 11. v. 30. c. 13. v. 12. c. 15. v. 4.

In ſpecie, CEDRUS, SPINA, MYRTUS, OLIVA, ABIES, ULMUS & BUXUS, ob umbram, quam præſtant, ad regni Chriſti amœnitatem, & donorum cœleſtium varietatem ſignificandam adhibentur, Iſai. 41. v. 19. Vide etiam c. 55. v. 13. c. 60. v. 13.

CEDRUS, ABIES, QUERCUS, Zach. 11. vv.

1. 2. hominum diverſæ conditionis ruinam & excidium denotant.

CEDRUS & QUERCUS, Iſai. 2. v. 13. regni proceres & magnates deſignant; unde Chald. interpretatur *reges populorum fortes & robuſtos, ac tyrannos provinciarum.*

CEDRUS, Ezech. 17. v. 22. regiam Davidis ſtirpem, ex qua natus eſt Chriſtus, ſignificat. Sic גזע *ſtirps*, ſive *truncus*, Iſai. 11. v. 1. ejuſdem Chriſti in tempore nativitatem deſignat.

Arborum putatione, & omnimoda dejectione, populi excidium denotatur, Iſai. c. 10. vv. 18. 34. c. 40. v. 24. Zach. 11. vv. 1. 2.

TRABS (δοκὸς) & FESTUCA (κάρφος, apex tenuis à ligno fiſſo abſcedens) ad majora & minora peccata ſignificanda uſurpantur, Matth. 7. vv. 3. 4. 5.

SPINÆ, ob maximum, quem pungendo inferunt dolorem, deſignant,

1°. Pravos noxioſque homines. Num. 33. v. 55. *Sin autem nolueritis interficere habitatores terræ: qui remanſerint, erunt vobis in ſpinas* (Vulg. *quaſi clavi*) *in oculis, & lanceæ in lateribus*, &c. Vide Joſ. 23. v. 13. Iſai. 9. v. 18. cap. 10. v. 17. c. 27. v. 4. Ezech. 2. v. 6. c. 28. v. 24. Confer, ratione ſimilitudinis, 2. Reg. 23. vv. 6. 7. Iſai. 33. v. 12. Nah. 1. v. 10. Matth. 7. v. 16. Luc. 6. v. 44. &c.

2°. Objecta impedimenta. Oſe. 2. v. 6. *Propter hoc, ecce ego ſepiam viam tuam ſpinis*, &c.

Jerem. 4. v. 3. *Serere ſuper ſpinas*, eſt peccata peccatis addere, vel irrito labore ſeminare. Confer Matth. 13. vv. 7. 22.

ARUNDO, debilis frutex, qui vel levi aura agitatur, denotat,

1°. Homines inconſtantes, leves, & in fide vacillantes. Matth. 11. v. 7. *Quid exiſtis in deſertum videre? arundinem vento agitatam?* Vide etiam Luc. 7. v. 24.

2°. Afflictos & contritos. Iſai. 42. v. 3. *Arundinem quaſſatam* (Vulg. *calamum quaſſatum*) *non confringet* Meſſias, imo conſolidabit.

3°. Auxilio ferendo impares, inſuperque pravos & noxios, quibus cum damno, ut arundineo baculo confracto & manum lædente confiditur. 4. Reg. 18. v. 21. *An ſperas in baculo arundineo atque confracto Ægypto, ſuper quem, ſi incubuerit homo, comminutus ingredietur manum ejus, & perforabit eam?* Vide etiam Iſai. 36. v. 6. Ezech. 29. vv. 6. 7.

Huc pertinet *juncus*, quo infimæ ſortis & conditionis homines ſignificantur. Iſai. 9. v. 14. *Et diſperdet Dominus ab Iſraele, caput & caudam*, כִּפָּה וְאַגְמוֹן *ramum & juncum*, h. e. ut Lxx. interpretantur, μέγαν καὶ μικρὸν, *magnum & parvum*. Cap. 19. v. 15. Eadem verba iidem interpretes & Symm. vertunt ἀρχὴν καὶ τέλος, *principium & finem*. Aq. *incurvum &* στρεβλοῦντα *perverſum*. Theod. *pro more ſuo ipſa verba Hebraïca poſuit, CHEPHPHA & AGMON*, ut ſcribit S. Hieron. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 185. Vulg. in utroque verſu *incurvantem & refrænantem* tranſtulit, reſpexitque ad verbum כָּפַף (unde כִּפָּה), quod ſignificat *incurvare*; & ad ſignificatum alterum nominis אַגְמוֹן, quod κρίκον *circulum* interdum vertunt Lxx. ut Job. 40. v. 21. al. 26.

ABSINTHIUM & רֹאשׁ, quæ vox ultima pluribus eſt *cicuta*, ob ingratum ſaporem, & ſummam amaritudinem denotant,

1°. Culpas & peccata. Deut. 29. v. 17. al. 18. *Ne forte ſit .... inter vos radix germinans* רֹאשׁ וְלַעֲנָה *cicutam & abſinthium*. Lxx. ἐν χολῇ καὶ πικρίᾳ *in felle & amaritudine*. Vulg. *fel & amaritudinem*. In his verſionibus eſt metonymia effectus pro cauſa; ex hoc enim loco, & Oſe. 10. v. 4. liquet vocem רֹאשׁ, quæ à Lxx. redditur χολὴ, à Vulg. *fel*, plantam eſſe; vel, ut ſcribit Hieron. comment. in Oſe. 10. v. 4. tom. 3. nov. edit. col. 1302. *genus herbæ calamo ſimile, quæ per ſingula genicula fruticem ſurſum & radicem mittit deorſum: rurſuſque ipſi frutices & virgulta alterius herbæ ſeminaria ſunt; atque ita in brevi tempore, ſi non imis radicibus effodiatur, totos agros veprium ſimiles facit.* Vide etiam Amos 5. v. 7. cap. 6. v. 12. & conf. Deut. 32. v. 32. Iſai. 5. v. 20. Apoc. 8. v. 11.

2°. Pœnas & ſupplicia. Pſal. 139. Heb. 140. v. 10. רֹאשׁ מְסִבָּי עֲמַל שְׂפָתֵימוֹ יְכַסֵּמוֹ, Symm. ὁ πικρασμὸς τῶν κυκλούντων με, ὁ μόχθος τῶν χειλέων αὐτῶν πημασάτω αὐτοὺς, *exacerbatio*,

Digitized by Google

vel *amaritudo circumdantium me, labor labiorum ipſorum operiat eos.* S. Hieron. *amaritudo convivarum meorum, labor labiorum eorum operiet eos*, h. e. amaritudo & labor, quibus me affligendum opera ſua dixerunt circumdantes me, vel inimici mei, in capita eorum recident. Lxx. & Theod. *ἡ κεφαλὴ τοῦ κυκλώματος αὐτῶν, κόπος τῶν χειλέων αὐτῶν καλύψει αὐτούς*, Vulg. Lat. *caput circuitus eorum, labor labiorum ipſorum operiet eos.* Pro מְסִבַּי legebant מְסִבּוֹ *circuitus ejus*, per enallagen ſing. pro plurali; quare verterunt *eorum*, inimicorum ſcilicet. Præterea vocem רֹאשׁ in primaria ejus ſignificatione acceperunt, eo ſenſu: & ducem cœtus eorum, & ipſos operiet labor, quem mihi afferendum dixerunt. Vide verſ. 4. (ubi *veneni aſpidum* fit mentio), Jerem. 9. v. 15. c. 23. v. 15. Thren. 3. vv. 15. 19. & confer Prov. 5. v. 4.

Terræ naſcentium generibus recte adjiciuntur ſubjecta continentia, quæ ſunt *ſylva* & *hortus*. De ſylvæ metaphorica acceptione egimus ſupra pag. 138. coll. 1. 2.

Hortus Eccleſia dicitur, Cant. 4. v. 12. ob ſpiritualem ejus fructificationem; etquidem *concluſus*, vel quia, ut loquitur Vincentius Lirinenſis in common. cap. 32. *ſedula & cauta depoſitorum apud ſe dogmatum cuſtos, nihil in his unquam permutat, nihil minuit, nihil addit*; vel quia ſponſi ſui Chriſti protectione circumvallata, ridet portas inferi, quæ nunquam adverſus eam prævalebunt.

Luc. 23. v. 43. Cœlum beatorum, ſeu vita æterna, *paradiſus* vocatur, ob ſummam horti illius amœnitatem & bonorum omnium ſpiritualium abundantiam. Vide etiam 1. Cor. 12. v. 4. Apoc. 2. v. 7. Porro Græca vox *παράδεισος*, unde Latina *paradiſus*, venit ab Hebræa פַּרְדֵּס, quæ ſecundum nonnullos interpretes, locum frugiferis arboribus conſitum, ſive pomarium, Gallice *verger*, proprie ſignificat.

Ea ſunt terræ naſcentium genera quædam & ſpecies, ex quibus metaphoræ in Scripturis deducuntur. Sequuntur tres aliæ ſpecies, quæ terram Chanaan maxime commendabant, nempe *olea*, *vitis* & *frumentum*, quæ conjunguntur Deut. 14. v. 23. cap. 18. v. 4. Pſal. 103. Heb. 104. v. 15. Jerem. 31. v. 12. Oſe. 2. v. 8. Joel. 2. v. 19. & apud Lxx. Vulg. Syr. Arab. & Æthiop. Pſal. 4. v. 8. De his tribus ſpeciebus ſeorſim in ſeqq. articulis agemus.

ARTICULUS XV.

De Metaphoris ab olea, &c. deſumtis.

Olea ſive oliva deſignat,

1°. Populum Iſraeliticum. Jerem. 11. v. 16. *Olivam uberem, pulchram, fructiferam, ſpecioſam, vocavit Dominus nomen tuum*, (h. e. inſtar oleæ virentis & frondoſæ eras, quæ pulcherrime effloreſcit, & ſpem ſui fructus facit magnam. Verum quia votis Domini exercituum, qui plantavit te, non reſpondiſti,) *ad vocem loquelæ, grandis exarſit ignis in ea*, (enallage perſonæ, pro, *in te*) *& combuſta ſunt fruteta ejus*, eadem enallage, pro, *tua*. Textus Hebræus poſterioris hemiſtichii, לְקוֹל הֲמוּלָּה גְדֹלָה הִצִּית אֵשׁ עָלֶיהָ וְרָעוּ דָּלִיּוֹתָיו ſic verti poteſt: *ad vocem ſtrepitus magni* (procellarum) *accendit ignem ſuper eam*, vel *accenſus eſt ignis in ea* (oliva), *& fregerunt*, vel *fracti ſunt propagines ejus*, ita ut tertiæ illæ perſonæ activæ ſumantur paſſive. Senſus autem eſt: inimici tui quaſi concurſantes ventorum procellæ, decutient flores tuos, & ramos tuos confringent, h. e. parvos & magnos trucidabunt; tandemque oppidum ipſum, tanquam arboris truncum, igne conſument. Lxx. *εἰς φωνὴν περιτομῆς αὐτῆς, ἀνήφθη πῦρ ἐπ' αὐτὴν* [*μεγάλη ἡ θλῖψις ἐπὶ σὲ*] *ἠχρειώθησαν οἱ κλάδοι αὐτῆς*, *ad vocem circumciſionis ejus, accenſus eſt ignis ſuper eam*, [*magna tribulatio ſuper te*] *inutiles facti ſunt rami* ſive *propagines ejus*. Vocem הֲמוּלָּה, quam reddiderunt *περιτομὴν circumciſionem*, deducebant à מוּל *circumcidere*, legebantque הֲמוּלָהּ cum affixo tertiæ perſonæ ſing. femin.

Digitized by Google

Eandem vocem interpretatus eſt Vulg. *loquelam*, à radice מָלַל *loquutus eſt.* Præterea Lxx. וּרְעוּ retulerunt ad רָעַע *malum eſſe*, & per meioſin, *inutile eſſe*. Denique voces, μεγάλη ἡ θλίψις ἐπὶ σὲ, videntur eſſe altera verſio dictionum גְּדוֹלָה אֵשׁ עָלֶיהָ; unde in Complut. deſiderantur. Spectari etiam poſſunt ut gloſſa, quæ ex margine in textum irrepſit. Ceterum is interpres vel ſcholiaſta, quiſquis fuerit, pro עָלֶיהָ legit עָלֶיךָ cum ך loco ה, & in maſc. genere; quia retulit vel ad populum Judaïcum, qui ſub oleæ imagine adumbratur; vel ad זַיִת *oliva*, quæ communis eſt generis: unde in דָּלִיּוֹתָיו affixum eſt maſculinum. Vel legit עָלַיִךְ femin. atque ita nulla erit generis enallage. Potuit etiam commodioris, ut ipſi videbatur, ſenſus efficiendi gratia pronomen tertiæ perſonæ cum pronomine ſecundæ commutare.

Huc etiam referunt nonnulli duas olivas, quarum fit mentio Zach. 4. vv. 11. 12. quæque v. 14. dicuntur *duo filii olei*, h. e. duæ olivæ pinguiſſimæ; illæ enim denotant omnimoda Spiritus Sancti dona Eccleſiæ jugiter à Deo conferenda per Chriſtum, qui *oleo lætitiæ præ conſortibus ſuis unctus* à Deo dicitur, Pſal. 44. Heb. 45. v. 8. *& à quo unctionem habent* credentes, 1. Joan. 2. vv. 20. 27.

2°. Olea metaphorice ſumta deſignat ejuſdem populi Iſraëlitici Eccleſiam, cujus radix ſtatui poteſt Abraham credentium pater. Gentiles autem ſunt oleaſter ille, de quo Rom. 11. v. 17. qui veræ oleæ, loco ramorum ejus, qui fracti ſunt, h. e. Judæorum, qui non crediderunt, inſertus; ſocius factus eſt radicis & pinguedinis, h. e. radicis pinguis, vel pinguedinis ex radice aſcendentis, ac in ramos ſeſe diffundentis; ibi enim eſt *hendyadis*, de qua in tom. I. pag. 460. can. I. & pag. 497. can. II.

Denique Apoc. 11. v. 3. duo teſtes, qui prophetaturi ſunt diebus mille ducentis ſexaginta, amicti ſaccis, v. 4. appellantur *duæ olivæ*; idque *tum* ob conſolationem electis à Spiritu Sancto, qui eſt oleum lætitiæ, eorum miniſterio adhibendam; *tum* ob eorumdem teſtium in perſequutionibus conſtantiam ac perſeverantiam; oleæ enim folia non defluunt, ſed perpetuo virent: neque ipſum oleæ lignum cariem ex vetuſtate ſentit.

Oleum fructus oleæ metaphorice notat,

1°. Rerum jucundarum abundantiam. Deut. 32. v. 13. *Ut ſugeret* (populus Iſraëliticus) *mel de petra, oleumque de ſaxo duriſſimo.* Vide etiam Job. 29. v. 6.

2°. Animi lætitiam refectionemque, ſi ratione unctionis conſideretur; olei enim, quo ungebantur veteres, mira erat fragrantia, quæ & animum recreabat, & reficiebat vires. Pſal. 22. Heb. 23. v. 5. *Impinguaſti in oleo caput meum*, &c. hoc eſt, unguentis optimis recreaſti me & corroboraſti.

Pſal. 91. Heb. 92. v. 11. ... *& ſenectus mea* בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן *in oleo viridi* ungetur, h. e. oleo recenti & puriſſimo perfundetur; proindeque robuſta erit ac vegeta. Lxx. ἐν ἐλέῳ πίονι, Vulg. Lat. *in miſericordia uberi.* Sed ἐλέῳ mendum eſt, pro ἐλαίῳ, ut habent Ald. & Complut. frequentiſſima enim eſt in mſſ. codicibus τῆ αι in ε commutatio. Symm. ὡς ἐλαία εὐθαλὴς, *ſicut oliva florida;* legebat כְּשֶׁמֶן pro בְּשֶׁמֶן. S. Hieron. *in oleo uberi.* Vide etiam Cant. 1. v. 3. Iſai. 61. v. 3. Hinc Meſſias vocatus eſt *Chriſtus*, ſive *unctus*, unctione ſcilicet Spiritus Sancti, cujus chariſmatum ſymbolum eſt oleum.

Iſai. 10. v. 27. Populi Dei hoſtium internecionem denotat oleum. *Et erit in die illa: auferetur onus ejus* (Aſſur) *de humero tuo, & jugum ejus de collo tuo, & computreſcet* vel *diſſolvetur jugum* (ab eo tibi impoſitum) *à facie olei*, ſive *propter oleum*, aut *unctionem*, nempe Chriſtum Meſſiam, ut explicat Chald. Ratio metaphoræ petitur à natura olei, quod nodos quoſvis facile laxat.

Hæc ſufficiant de olea & fructu ejus oleo, quod ſæpe in Scripturis Spiritus Sancti donorum eſt ſymbolum. Ratio autem metaphoræ hujus non videtur aliunde petenda, quam ab athletis, qui in arenam deſcenſuri oleo ungebantur, tum ut membra eorum vegetiora eſſent ac flexibiliora; tum ut difficilius ab eorum adverſariis caperentur, tenerenturque. Sic Spiritus Sancti dona roborant animum, faciuntque ne diaboli laqueis irretiatur, vel diu iis irretitus detineatur.

ART. XVI.

ARTICULUS XVI.

De Metaphoris à vite, & iis, quæ ipſi analoga ſunt, deſumtis.

Vinea in metaphora continuata & parabola, Eccleſiam *tum* Veteris, *tum* Novi Teſtamenti deſignat. Vide Iſai. 3. v. 34. c. 5. v. 1. ſeqq. c. 27. vv. 2. 3. 6. Cant. 8. vv. 11. 12. Matth. 20. v. 1. ſeqq. c. 21. v. 33. ſeqq.

Alias, libera vinearum plantatio, pacis ſpiritualis in regno Meſſiæ notionem exhibet, Iſai. 65. vv. 21. 22. confer Deut. 28. vv. 30. 39. 3. Reg. 4. v. 25. Mich. 4. v. 4. Sic *habitare* ſeu *ſedere ſub vite ſua, & ſub ficu ſua,* 3. Reg. 4. v. 25. eſt pace ac tranquillitate frui. Confer 4. Reg. 18. v. 31. Hic autem agitur de vitibus *compluviatis*, ut eas vocat Plinius l. 17. c. 21. h. e. in tecti morem longe lateque fornicatis, Gallice *treilles.* Vitis autem & ficus hic ſynecdochice accipiuntur; iis enim qualibet etiam aliæ arbores ſignificantur. Eadem metaphora pax ſpiritualis & interna tempore Chriſti futura exprimitur, Mich. 4. v. 4. Zach. 3. v. 10.

Vinum & mustum tam *in bonam*, quam *in malam* partem accipiuntur.

In bonam, gratiæ ac miſericordiæ Divinæ effecta denotant. Prov. 9. v. 5. *Venite ... & bibite vinum, quod miſcui vobis.* Vide etiam Cant. 2. v. 4. Iſai. 55. v. 1. Joel. 3. v. 23. Zach. 9. v. 17. quibus in locis beneficia regni Chriſti exprimuntur, quæ ſunt *juſtitia & pax, & gaudium in Spiritu Sancto*, Rom. 14. v. 17. ut de naturali vino dicitur Pſal. 103. Heb. 104. v. 15. quod *lætificet cor hominis;* & Judic. 9. v. 13. quod *lætificet Deum & homines;* Deus enim hominum converſione, pietate & fide exhilaratur, Iſai. 62. v. 5. Vel per אֱלֹהִים *Deos,* hic intelliguntur *judices, magiſtratus*, &c. Vide ſupra pag. 114. col. 1. num. 2.

In malam partem acceptum vinum, iræ & vindictæ Divinæ effecta, graviſſimaſque afflictiones ſignificat, quæ non minus perturbant animum, quam ipſa ebrietas. Pſal. 59. Heb. 60. v. 5. *Oſtendiſti populo tuo dura, potaſti nos vino* תַּרְעֵלָה *horroris.* Lxx. κατανύξεως, Vulg. Lat. *compunctionis.* Aq. καρώσεως *ſoporis*, S. Hieron. *vino conſopiente.* Symm. σάλου, *agitationis.* Vide etiam Pſal. 74. Heb. 75. v. 9.

Apoc. 14. v. 10. *Et hic* (qui adoraverit beſtiam) *bibet de vino iræ Dei*, τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου, *quod miſtum eſt* (vel potius *infuſum eſt*) *merum in calice iræ ipſius;* Græcis enim dicitur κεράννυσθαι, quod infunditur bibituro, etiamſi non diluatur aqua, aut alio potus genere. Atque ita Hebræis מָסַךְ *miſcere*, pro נָסַךְ *fundere* uſurpatur. Sic etiam Apoc. 18. v. 6. &c. Merum autem illud miſtum, ſeu infuſum, omnem iræ Divinæ ſeveritatem ſine ullo temperamento deſignat.

Iſai. 1. v. 22. Vinum aqua mixtum, fidei morumque depravationem exprimit. *Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam: vinum tuum miſtum eſt aqua.* Lxx. οἱ κάπηλοί σου μίσγουσι τὸν οἶνον ὕδατι, *caupones tui miſcent vinum aquis.* Ad hunc locum reſpicere videtur Paulus, 2. Cor. 2. v. 17. *Non enim ſumus, ut multi*, καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, *cauponantes verbum Dei*, Vulg. Lat. optime, *adulterantes.* Conf. 2. Cor. 4. v. 2.

Vini fæces denotant,

1°. Maximas calamitates; fæx enim pars eſt vini peſſima. Pſal. 74. Heb. 75. v. 9. כִּי כוֹס בְּיַד יְהוָה וְיַיִן חָמַר מָלֵא מֶסֶךְ וַיַּגֵּר מִזֶּה אַךְ־שְׁמָרֶיהָ יִמְצוּ יִשְׁתּוּ כֹּל רִשְׁעֵי־אָרֶץ׃ *Quia calix* (eſt) *in manu Domini, & vini* (quod) *rubet* (ſeu) *turbidum eſt, repletur mixtione: & fudit* (vel) *propinavit ex hoc* (calice Dominus omnibus hominibus); *verum fæces ejus expriment* (ſeu) *exſugent*, (&) *bibent omnes improbi terræ.* Lxx. ὅτι ποτήριον ἐν χειρὶ Κυρίου, οἴνου ἀκράτου πλῆρες κεράσματος· καὶ ἔκλινεν ἐκ τούτου εἰς τοῦτο· πλὴν ὁ τρυγίας αὐτοῦ οὐκ ἐξεκενώθη· πίονται πάντες οἱ ἁμαρτωλοὶ τῆς γῆς, Vulg. Lat. *Quia calix in manu Domini, vini meri plenus mixto; & inclinavit ex hoc in hoc: veruntamen fæx ejus non eſt exinanita; bibent*

omnes peccatores terræ. Pro חָמַר, legebant חֶמֶר *meri*, & ו ante vocem præcedentem יַיִן, utpote ſuperfluum, quod interdum accidit, vide tom. I. pag. 614. col. 2. in fine, neglexerunt. De ſuo addiderunt *εἰς τοῦτο*, vel in ſuis codicibus legebant מִזֶּה אֶל־זֶה *ex hoc in hoc.* Denique pro יִמְצוּ legebant יִמָּצְאוּ à verbo מָצָא *invenit*, ſed in forma מָצָה *expreſſit*; duo enim illa verborum genera formas ſæpe commutant ſuas, ut diximus in tom. I. pag. 267. in fine. Porro in *fæces ejus invenientur*, & *fæx ejus non eſt exinanita*, idem eſt ſenſus. Sym. *ποτήριον γὰρ ἐν χειρὶ Κυρίου, καὶ οἶνος ἄκρατος πληρῶν, ἐκχυθεὶς, ὥστε ἕλκειν ἀπ' αὐτοῦ, πλὴν τὰς τρυγίας αὐτοῦ ἐκστραγγίσουσι πίνοντες οἱ φαῦλοι τῆς γῆς*, *calix enim* (eſt) *in manu Domini, & vinum merum replens, effuſum*, (h. e. ita calicem replens, ut effundatur,) *adeo ut trahant* (bibant) *ex ipſo* (omnes homines); *veruntamen fæces ejus excolabunt bibentes improbi terræ.* Pro מֶסֶךְ, legebat מָסַךְ *effuſum*, à rad. נָסַךְ *fudit, effudit.* S. Hieron. *Quia calix in manu Domini eſt meraco uſque ad plenum mixtus, & propinabit ex eo; veruntamen fæces ejus epotabunt omnes impii terræ.* Pro מֶסֶךְ legebat cum Sym. מָסַךְ, ſed à verbo מָסַךְ *miſcuit.* Vide inſuper Iſai. 51. v. 17. & confer Ezech. 23. vv. 32. 33. & 34.

2°. Vini fæces ſecuritatem & tranquillitatem denotant. Soph. 1. v. 2.... *viſitabo ſuper viros defixos in fæcibus ſuis*, h. e. ut Chald. interpretatur, *qui tranquille agunt in divitiis ſuis*; metaphora à vino deſumta, quod dum fæcibus ſuis inſidet, pinguius, robuſtius, & dulcius plerumque eſt; cum vero ei ademtæ ſunt, tranſit in vappam. Vide Jerem. 48. v. 11. Hinc *vinum fæcium*, Iſai. 25. v. 6. nonnullis eſt vinum robuſtum, ſuave & odoriferum. Conf. Jerem. 48. v. 11. Alii per ellipſin hoc explicant, nempe *vinum fæcium defæcatarum*, ut ſequitur, i. à fæcibus repurgatum, purum, nec turbidum. Vulg. *convivium vindemiæ*, & inferius, *vindemiæ defæcatæ*; ubi per vindemiam, *fæces* intelligere videtur. Aq. מִשְׁתֵּה שְׁמָרִים interpretatur *πότον διυλισμένον*, *convivium defæcatum.* Sym. *πότον διυλισμένων*, *convivium defæcatorum.*

Vindemia & racematio ſimul conjunguntur, Jud. 8. v. 2. *Nonne melior eſt racematio* (Vulg. *racemus*) *Ephraim, vindemia Abiezer?* Hic per *vindemiam* intelligitur pugna à Gedeone filio Joas patris ſive ducis familiæ Eſri, contra Madianitas commiſſa; per *racemationem* vero, inſectatio hoſtium per Ephraïmitas facta, qui Oreb & Zeb Madianitarum duces comprehenſos occiderunt.

Jerem. 49. v. 9. *Si vindemiatores veniſſent ſuper te, non reliquiſſent racemum*, quod cum interrogatione ſic intelligendum eſt: *nonne reliquiſſent racemum?* Sic Abd. v. 5. Is autem verborum illorum ſenſus eſt: ſi vindemiatores, &c. nonne reliquiſſent, &c. at hoſtes tui omnia tua abripient, & te prorſus racemabunt. Hinc *racemi* paucos homines poſt bella & alias calamitates ſuperſtites denotant, Iſai. 17. v. 6. & *racemare*, reſiduos ex clade priori perdere ſignificat. Vide etiam Jerem. 6. v. 9. & Jud. c. 20. v. 45.

In N. Teſt. Apoc. 14. vv. 18. 19. verbum *vindemiare*, Dei judicium adverſus Eccleſiæ hoſtes deſignat.

Torcular ultionem Divinam innuit. Iſai. 63. v. 3. *Torcular calcavi ſolus*, &c. inquit Chriſtus, de quo hunc locum etiam veteres Rabbini intellexerunt, h. e. ſolus ego hoſtes meos debellavi, & de iis vindictam ſumſi. Vide etiam Thren. 1. v. 15. Joel. 3. v. 18. Apoc. 14. v. 19. &c.

ARTICULUS XVII.

De Metaphoris à re frumentaria deſumtis,

Ager, ubi naſcuntur frumenta, Eccleſiam Chriſti ſignificat, Matth. 13. vv. 8. 23. 24. 31. 38. Luc. 8. vv. 8. 15. Heb. 6. vv. 7. 8. &c. Confer 1. Cor. cap. 3. v. 9.

Aratio, ob terræ ſciſſuram & quaſi vulnerationem, denotat,

Digitized by Google

1°. Calamitates & afflictiones. Pſal. 128. Heb. 129. v. 3. *Supra dorſum meum* חָרְשׁוּ חֹרְשִׁים *araverunt arantes.* Aq. Theod. ἠροτρίασαν, *araverunt.* S. Hieron. *arabant.* Lxx. ἐτέκταινον, *fabricabant.* Vulg. Lat. *fabricaverunt peccatores:* הֶאֱרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם, S. Hieron. *prolongaverunt ſulcum ſuum.* Lxx. ἐμάκρυναν τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, Vulg. Lat. *prolongaverunt iniquitatem ſuam.* Symm. παρέτεινον κακοῦντες, *extenderunt malignantes.* Vox Hebraïca מַעֲנִית & *ſulcum*, & *iniquitatem*, ſeu potius pœnam iniquitatis, i. *afflictionem* ſignificat. Hujus itaque verſiculi ſenſus eſt: plurima & graviſſima mala mihi intulerunt inimici mei. Confer Iſai. 28. vv. 24. 26.

2°. Hominum vitam & actiones, ſive *bonas*, ſive *malas.*

Bonas, Jerem. 4. v. 3. *Novate*, ſive *de novo arate vobis novale, & nolite ſerere ſuper ſpinas*, h. e. pœnitentiam agite, pravos mores emendate, qui ſunt inſtar ſpinarum, quæ ſemen Divinum ſuffocant. Vide etiam Oſe. 10. v. 12.

Malas, Job. 4. v. 8. *Vidi arantes iniquitatem*, &c. Vulg. *eos, qui operantur iniquitatem, & ſeminant dolores, & metunt eos*, h. e. qui toti ad flagitia perpetranda & injurias inferendas intenti ſunt. Vide Oſe. 10. v. 13.

Prov. 21. v. 4. *Exaltatio oculorum eſt dilatatio cordis* (i. ſuperbia), *&* נִיר *aratio impiorum peccatum eſt*, h. e. mala impiorum opera, Deo exoſa ſunt. Lxx. λαμπτὴρ, Vulg. *lucerna impiorum*, &c. Vox נִיר, pro diverſitate radicum, & *arationem* & *lucernam* ſignificat.

Huc pertinet Judic. 14. v. 18. *Si non araſſetis in vitula mea*, inquit Samſon, *non inveniſſetis propoſitionem meam*, ſive *ænigma meum*, h. e. niſi ſponſæ meæ opera, quæ in animo meo latebant, ſcrutati fuiſſetis, quemadmodum agricola juvencæ miniſterio, quæ ſub terra latent, arando retegit: ea nunquam inveniſſetis. Apud profanos etiam conjux ſive puella nonnunquam *juvencæ* nomine appellatur. Vide Horat. l. 2. Carm. Od. 5. Plaut. Milit. glor. Act. 2. Scen. 3. &c. Sunt Rabbini & Chriſtiani quidam, qui ſenſu obſcœno id ſic explicant: niſi rem habuiſſetis cum uxore mea, &c. Cui expoſitioni favere videtur Ald. & Complut. editio; eaque loquutio ipſis etiam profanis inſolens non eſt.

Phraſis, *manum mittere ad aratrum*, Luc. 9. v. 62. ſtudium continuum denotat. Sumta eſt metaphora ab agricolis, quibus continuo & indeſinenti ſtudio in arandis & colendis agris opus eſt.

Frumenti & tritici copia, bonorum abundantiam exprimit. Pſal. 71. Heb. 72. v. 16. *Erit* פִּסַּת־בַּר *pugillus frumenti in terra, in vertice montium, commotus perſtrepet ſicut Libani* (arbores) *fructus ejus* (frumenti), *& florebunt de* (vel potius *in*) *civitate* (homines i. cives) *ſicut fœnum terræ*, hoc eſt, tempore Meſſiæ, ad quem pertinet ille Pſalmus, fatentibus vel ipſis Rabbinorum doctiſſimis, tanta erit rerum omnium abundantia; ut frumenti pugillus terræ mandatus, etiam in vertice montium, qui ſteriles eſſe ſolent, in magnam frugum copiam excreſcat; quod exprimit phraſis *perſtrepet ſicut Libanus* aut *Libani fructus ejus*; ſpicæ enim uberes vento agitatæ ac ſeſe invicem contingentes, ſtrepitum edunt quaſi arbores aura concitatæ. Ex hac autem fertilitate eveniet, ut cives in urbibus floreant, i. multiplicentur ſicut fœnum terræ. Pro *pugillo frumenti*, Lxx. habent στήριγμα, Vulg. Lat. *firmamentum*, eodem ſenſu; frumentum enim firmamentum eſt hominis.

Jerem. 23. v. 28. veri prophetæ *tritico*, pſeudo-prophetæ autem paleis denotantur. *Quid paleis ad triticum, dicit Dominus?* h. e. quid commune eſt iſtis pſeudo-prophetis, & doctrinæ eorum, cum prophetis & verbo Domini? Quidam tamen cum Chald. probos & improbos hic intelligi volunt, quod convenit cum Matth. 3. v. 12. c. 13. vv. 29. 30.

Denique Pſal. 77. Heb. 78. v. 24. Manna *frumentum cœlorum* appellatur, quia ſpeciem ejus quodammodo referebat, & uſum ipſius in nutrimento præſtabat.

Messis ſementi reſpondens, denotat,

1°. Cum *pietatis*, tum *impietatis* fructus & præmia.

Pietatis, Pſal. 125. Heb. 126. v. 5. *Qui ſeminant in lacrymis, in exſultatione metent*, nempe fructum lacrymarum ſuarum, gaudia

æterna; piorum enim ſtatus in hoc mundo, *ſementis*; ſequutura autem gloria in vita cœleſti, *meſſis* loquutione exprimitur. Vide etiam Oſe. 10. v. 12.

Impietatis, Job. 4. v. 8. *Qui ſeminant dolores, & metunt eos.* Vide quoque Prov. 22. v. 8. Oſe. 8. v. 7.

Phraſis, *ponere meſſem alicui*, Oſe. 6. v. 11. eum ad idololatriam pellicere, atque ita pœnarum divinarum materiem illi præbere ſignificat. En prophetæ verba: גַּם־יְהוּדָה שָׁת קָצִיר לָךְ *etiam, ô Juda, poſuit* (Ephraim vel Iſraël) *meſſem tibi*, h. e. idololatrandi anſam tibi præbuit. Vel, ut interpretatur Symm. καὶ σοὶ, Ἰούδα, ἀπόκειται θερισμὸς, *& tibi, Juda, depoſita eſt meſſis.* LXX. καὶ, Ἰούδα, ἄρχου τρυγᾶν σεαυτῷ, *&, Juda, incipe vindemiare tibi ipſi.* Vulg. *Sed &, Juda, pone meſſem tibi.* Legebant vel שִׁית־קָצִיר in imperativo, ex forma שִׁית, & mutato hhólem in (ֳ hhatoúph) ob maqqáph, שָׁת־ ſchoth. Vel ex forma י mutati in (ֻ) euphonicum, שֻׁת, cujus exempla vide in tom. I. pag. 250. col. 1. in fine; eaque in bonam partem accipienda videntur, q. d. tu vero, Juda, gaudium, lætitiam, & abundantem meſſem tibi ipſe promittito, *cum convertero captivitatem populi mei.* Quamvis enim in exſilium deportandus ſis ſicut Iſraël, revertêris tamen & meſſem copioſam in terra tua demetes, neque omnino exterminaberis, quia ex te orietur Meſſias. Alium ſenſum exhibet V^a. edit. ἀλλὰ καὶ σὺ, Ἰούδα, παρασκεύαζες αὐτὸν εἰς τὸ ἐκθερισθῆναι, *ſed & tu, Juda, præparabas*, vel *præparaſti te ad metendum*, h. e. *ut metaris.* Verſionis hujus auctor pro שָׁת legebat שַׁתָּ in ſecunda perſona ſingulari maſculina præteriti qál.

2°. Cum duo in meſſe conſpicua ſint, nempe quod ſegetes præcindantur & areſcant; & quod in horrea comportentur in uſum; *meſſis* adhibetur *tum* ad judicia Dei denotanda, Jerem. 51. v. 33. *Filia Babylonis quaſi area...., adhuc modicum, & veniet tempus meſſionis ejus*, h. e. ſuppliciorum, quæ ipſi inferentur à Deo. Vide etiam Joel. 3. v. 18. Apoc, 14. vv. 15. 16. 17. *Tum* ad Eccleſiæ collectionem innuendam, Matth. 9. v. 37. *Meſſis quidem multa, operarii autem pauci.* Vide etiam v. 38. Luc. 10. v. 2. Joan. 4. vv. 35. 38.

Denique liberationis opportunum tempus *meſſe* uti & *æſtate* innuitur, Jerem. 8. v. 20. *Tranſiit meſſis, finita eſt æſtas, & nos ſalvati non ſumus*, h. e. omnes ſalutis noſtræ recuperandæ commoditates perierunt; & nos pariter periimus.

MESSORES in ſpirituali meſſe, quæ eſt Eccleſiæ collectio, ſunt Verbi Divini præcones, aliique miniſtri. Joan. 4. v. 36. *Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam: ut, & qui ſeminat, ſimul gaudeat, & qui metit*, h. e. ut gaudeat tum qui ſeminat, tum qui metit. Vide etiam vv. 37. 38. ubi Chriſtus Dominus eos, qui ſeminarunt, confert cum iis, qui metunt. Veteris Teſtamenti prophetæ ſeminarunt, dum promiſſiones de Chriſti adventu futuro promulgarunt, atque ita quaſi ſemina præconii Evangelici univerſalis jecerunt: Apoſtoli autem in ipſa meſſe, nimirum univerſalis de Chriſto exhibito præconii in toto mundo, laborarunt. Confer Matth. 9. vv. 37. 38. Luc. 10. v. 2. ubi Verbi Divini miniſtri ἐργάται *operarii* in meſſe ſpirituali dicuntur,

TRITURATIO, quæ percuſſione & conculcatione fit, pœnas & calamitates deſignat, Iſai. 21. v. 10. *Tritura mea, & filii area mea*, &c. h. e. ô Iſraëlitæ, quos à Babyloniis, quaſi frumentum, in area triturandos, i. maximis calamitatibus opprimendos prænuntio, &c. Confer Jerem. 51. v. 33. & vide Jud. 8. v. 7. Amos 1. v. 3. Habac. 3. v. 12. Mich. 4. v. 13, ubi *triturare* דּוּשׁ ſumitur pro *occidere*. Conf. etiam Iſai. 28. vv. 27, 28.

PALEA & STIPULA, quæ à frumento per triturationem, ventilationem, cribrationem, &c. ſeparatur, & quandoque igni traditur; innuit,

1°. Impiorum interitum, eumque citiſſimum. Abd. v. 18. *Et erit domus Jacob ignis, & domus Joſeph flamma, & domus Eſaü ſtipula: & ſuccendentur in eis*, &c. h. e. domus Jacob, & domus Joſeph impios Eſavi nepotes eadem celeritate, qua ignis ſtipulas, conſument. Vide etiam Malach. 4. v. 1. Matth. 3. v. 12. Luc. 3. v. 17, &c.

2°. Falſam doctrinam. 1. Cor. 3. v. 12. *Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc* (Chriſtum, ſive ſanam de eo doctrinam) *aurum, argentum.... fœnum, ſtipulam*, &c. Conferri poteſt Jerem. 23. v. 28. de quo ſupra.

Hinc verbum קֹשֵׁשׁ *ſtipulas colligere*, & metaphorice, ſecundum recentiores, *ſerio & accurate ſcrutari*; paleæ enim diligentiam requirunt colligentis. Soph. 2. v. 1. הִתְקוֹשְׁשׁוּ וָקוֹשּׁוּ *ſcrutamini vos, & ſcrutamini* (vitia veſtra) *gens non amabilis.* Aliter LXX. συνάχθητε καὶ συνδέθητε, *congregamini & colligamini.* Sym. συλλέγητε, *congregamini.* Vulg. *convenite & congregamini.* Significatio itaque metaphorica ſcrutandi, quam plerique recentiores huic verbo eo loci affingunt, dubia valde ac incerta videtur; aut ſaltem antiquis illis interpretibus erat incognita.

VENTILATIO, qua grana huc illuc disjiciuntur, denotat,

1°. Hoſtium diſperſionem. Jerem. 51. v. 2. *Et mittam in Babylonem ventilatores, & ventilabunt eam, & demolientur terram ejus.* Vide etiam cap. 15. v. 7.

2°. Piorum à reprobis ſeparationem; ſicut in ventilatione frumenti grana à paleis ſecernuntur. Matth. 3. v. 12. *Cujus* (Chriſti) *ventilabrum in manu ſua* (Hebraïſmus, pro in cujus manu eſt ventilabrum) *& permundabit aream ſuam: & congregabit triticum in horreum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Ventilabrum*, eſt Evangelii prædicatio, crux, tribulatio, & judicium extremum. *Repurgatio areæ*, ipſa ſeparandi actio. *Area*, Eccleſia. *Frumentum*, electi. *Paleæ*, improbi. *Horreum*, regnum cœleſte & vita æterna. *Ignis inextinguibilis*, inferni pœnæ.

Cribratione, qua grana fortiter concutiuntur & agitantur, Diaboli tentationes equidem graviſſimæ ſignificantur. Luc. 22. v. 31. *Ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum.*

MOLITURA, qua grana frumenti conteruntur, ſervitutem duriſſimam ſignificat. Iſai. 47. v. 2. *Tolle molam* (Babylon) *& mole farinam.* In regionibus Orientalibus maxima ſervitus erat in piſtrinum detrudi. Confer Exod. 11. v. 5. Jud. 16. v. 21. Unde Job. 31. v. 10. *molat alteri uxor mea*, h. e. viliſſima ſit aliorum ſerva. Vulg. *ſcortum alterius ſit uxor mea, & ſuper eam incurventur alii.* Eodem ſenſu interpretatus eſt Chald. תִּשְׁמַשׁ עִם חוֹרָן אִנְתְּתִי *concumbat cum altero uxor mea.* Et LXX. ἀρέσαι ἄρα καὶ ἡ γυνή μου ἑτέρῳ, *placeat uxor mea alteri*, niſi in ἀρέσαι librariorum mendum ſit pro ἀλέσαι *molat.* Eadem loquutio apud ipſos etiam profanos inſolens non eſt. Vide Theocrit. Idil. 4. Horat. l. 1. Serm. Satyr. 2. vv. 34. 35. Auſon. Epigram. 70. &c. iſque videtur genuinus eſſe verborum illorum Jobi ſenſus ob ſequens hemiſtichium, in quo repetitur prius, ut in libris poëticis ſæpius accidit.

Panis metaphorice ſumtus, cum *læta*, tum *triſtia* ſignificat.

Læta, Luc. 14. v. 15. *Beatus, qui manducabit panem in regno Dei*, h. e. qui æterna felicitate potietur. Conf. c. 22. v. 30.

Prov. 9. v. 17. *Panis furtivus*, & *aquæ furtivæ*, adulterium denotant, in quo brevem illam ac veſanam carnis voluptatem æterna mors conſequitur.

Triſtia, Num. 14. v. 9. *Ne timeatis populum terræ hujus; quia ſicut panem, ita eos poſſumus devorare*, h. e. ita facile vincemus & abſumemus eos, ac ſi eſſent panis noſter. Hinc לֶחֶם *panis*, & מִלְחָמָה *bellum*, ex eadem radice לָחַם derivantur; & gladius *comedere* dicitur, 2. Reg. 11. v. 25. cum abſumit & occidit. Hinc etiam Pſal. 79. Heb. 80. v. 6. afflictio & calamitas *panis lacrymarum*; & Pſal. 41. Heb. 42. v. 4. *lacrymæ panes die ac nocte* ſacro Pſalti fuiſſe dicuntur, hoc eſt, familiares inſtar cibi.

Sic apud profanos. Plaut. in Aſin. Act. 3. Scen. 3. v. 38. *Tune verberes, qui pro cibo habeas te verberari.* Et Ovid. Metam. l. 10. v. 65. *Cura dolorque animi, lacrymæque alimenta fuere.*

FERMENTUM, in malam partem acceptum, denotat,

1°. Doctrinæ corruptelam. Matth. 16. v. 6. *Intuemini, & cavete à fermento Phariſæorum & Sadducæorum*, h. e. à prava doctrina, ut explicatur v. 12. Vide etiam Luc. 12. v. 1.

2°. Morum & vitæ nequitiam ac pravitatem. 1. Cor. 5. v. 7. *Expurgate vetus fermen-*

tum, ſcilicet *malitiæ & nequitiæ*, ut ſubjicitur explicatio v. 8. Ut enim paululum fermenti totam maſſam facillime penetrat, ac turgidam acidamque reddit: ita falſa doctrina & morum pravitas ad aliorum ſeductionem facillime penetrat; & niſi obviam mature eatur, totum Eccleſiæ corpus cito inficit & contaminat.

Hinc verbum יִתְחַמֵּץ de animo uſurpatum, *exacerbari* ſignificat, Pſal. 72. Heb. 73. v. 21. *Quia fermentatum eſt cor meum*, &c. hoc eſt, exacerbatum eſt. Symm. συνεστέλλετο, *contrahebatur*. S. Hieron. *contractum eſt cor meum*. Chald. עָיק *anxium eſt*, *contriſtatur*.

Apud profanos. Plaut. in Mercatore, Act. 5. Scen. 3. v. 3. *Mea uxor propter illam tota in fermento jacet*.

Hactenus de metaphoris, quæ à corporibus anima vegetante, ut aiunt, præditis deſumuntur. Sequuntur, quas ſuppeditant animalia, quibus animam ſentientem Philoſophorum vulgus affingit.

ARTICULUS XVIII.

De Metaphoris ab animalibus deſumtis.

TRIA in brutis animantibus conſiderari poſſunt. I. Partes & membra. II. Generalia nomina, effecta, & adjuncta. III. Ipſæ animalium ſpecies. Tria hæc in tribus ſequentibus paragraphis expendemus.

§. I.

Metaphora ab animalium partibus & membris deſumta.

PARTES & membra animalium eo fere ordine recenſebimus, quo à natura ipſa diſponuntur. Itaque

CORNU quadrupedum quorumdam ornatus præcipuus, & roboris exſerendi, ſeque tuendi inſtrumentum, generatim loquendo ſignificat,

1°. In hominibus, *tum* potentiam, virtutem, gloriam, fortitudinem, &c. 1. Reg. 2. v. 1. *Exaltatum eſt cornu meum in Deo meo*, i. gloria mea, virtus mea. Vide etiam Job. 16. v. 15. Pſal. 74. Heb. 75. vv. 6. 11. Pſal. 88. Heb. 89. vv. 18. 25. Pſal. 111. Heb. 112. v. 9. Pſal. 148. v. 14. Jerem. 48. v. 25. Thren. 2. vv. 3. 17. Ezech. 29. v. 21. Amos 6. v. 13. Sic *cornu ferreum*, Mich. 4. v. 13. *cornu unicornis* ſive *Rhinocerotis*, animalis robuſtiſſimi, Num. 23. v. 22. Deut. 33. v. 17. Pſal. 21. Heb. 22. v. 22. Pſal. 91. Heb. 92. v. 12. potentiam majorem fortioremque deſignat. *Tum* regnum, cujus majeſtas in potentia ſita eſt. 1. Reg. 2. v. 10. *Sublimabit* (Dominus) *cornu Chriſti ſui*, h. e. *regnum*, ut interpretatur Chald.

Pſal. 131. Heb. 132. v. 17. *Illuc producam*, vel *illic germinare faciam cornu David*, i. Meſſiæ Davidis filii regnum ampliabo. Chald. *ibi germinare faciam regem pretioſum domui Davidis*. Vide 1. Paral. c. 25. v. 5. &c.

Hinc phraſis *cornu petere*, potentiam adverſus hoſtes exſerere ſignificat. Deut. 33. v. 17. *In ipſis* (cornibus) *cornu petet*, Vulg. *ventilabit* (Joſephus) *gentes uſque ad terminos terræ*. Vide etiam Pſal. 43. Heb. 44. v. 6. 3. Reg. 22. v. 11. Dan. 11. v. 40.

2°. In aliis rebus *cornu* ſignificat, 1°. Locum eminentiorem. Iſai. 5. v. 1. *Vinea facta eſt dilecto meo, in cornu filio olei*, hoc eſt, in loco ſublimi & pinguiſſimo. 2°. Angulos ſeu eminentias cornuum formam habentes. Exod. 29. v. 12. *Sumtumque de ſanguine vituli, pones ſuper cornua altaris, digito tuo*, h. e. ſuper angulos. Vide etiam c. 27. v. 2. Lev. 4. v. 7. 3. Reg. 1. v. 51. Jerem. 17. v. 1. & alibi ſæpe. 3°. Splendorem & radium rutilantem

Digitized by Google

cornu ſimilem. Habac. 3. v. 4. *Splendor ejus* (Dei) *ut lux erit: cornua in manibus ejus*, h. e. ſplendores; vel, ut nonnullis placet, robur & potentia. Atque inde verbum קָרַן *in modum cornuum radios diffundere, coruſcare, radiare, ſplendere* ſignificat, Exod. 34. v. 29. *Et ignorabat Moyſes, quod* קָרַן *ſplenderet pellis faciei ſuæ ex conſortio ſermonis Dei.* Chald. *quod multiplicatus eſſet ſplendor gloriæ vultus ejus.* Vulg. *quod cornuta eſſet facies ſua*, &c. Ex qua interpretatione nata eſt prava conſuetudo Moſen cornutum pingendi. Eodem modo interpretatus eſt Aquila, teſte S. Hieron. comment. in Amos c. 6. tom. 3. nov. edit. col. 1431. initio. *Unde & in Exodo*, inquit, *juxta Hebräicum & Aquilæ editionem legimus:* Et Moyſes neſciebat quia cornuta erat ſpecies vultus ejus. Verba Græca non poſuit S. Doctor. Lxx. Μωυσῆς οὐκ ᾔδει, ὅτι δεδόξασται ἡ ὄψις τοῦ χρώματος τοῦ προσώπου αὐτοῦ, *Moyſes neſciebat, quia glorificatus eſt aſpectus coloris faciei ſuæ.* Ad hanc verſionem reſpexit Paulus 2. Cor. 3. v. 7..... *ita ut non poſſent intendere filii Iſraël in faciem Moyſi, propter gloriam vultus ejus*, &c. Vide in eodem Exodi capite v. 30.

Os, oris, quia concavum patulumque eſt, & mordendi in animali inſtrumentum, ſignificat,

1°. Orificium, aditum, & patens foramen; ſicque tribuitur *ſacco*, Gen. 42. v. 27. *puteo*, Gen. 29. vv. 2. 3. 8. 10. *ſpeluncæ*, Joſ. 10. vv. 18. 22. 27. *veſti & interulæ*, Exod. 39. v. 23. Pſal. 132. Heb. 133. v. 2. *urbis portæ*, Prov. 8. v. 3. *rivo*, Iſai. 19. v. 17.

2°. Aciem gladii, qua veluti mordet, cædit, ſcinditque. Gen. 34. v. 26. Exod. 17. v. 13. & alibi ſæpiſſime. Vox eadem in plurali numero juncta cum gladio, duas ejus acies denotat, Judic. 3. v. 16. Pſal. 149. v. 6. Prov. 5. v. 4. cum פְּצִירָה *lima*, 1. Reg. cap. 13. v. 21. ejus inciſuras, quibus acuitur ferrum, ſignificat; & cum חָרִיץ *raſtro*, ſive *tribula*, Iſai. 41. v. 15. dentes ejus ſeu ſtimulos exprimit.

Quæ *ore*, *lingua*, & *dentibus* ab animalibus peraguntur, ſunt;

Mordere (נָשַׁךְ), quod ſignificat,

1°. Hoſtium invaſionem, ſpoliationem, lacerationemque ab ipſis factam. Habac. 2. v. 7. *Nunquid non repente conſurgent, qui mordeant te; & ſuſcitabuntur lacerantes te, & eris in rapinam eis?*

2°. Dolores tam corporis quam animi à vino & crapula relictos. Prov. 23. v. 32. *In noviſſimo mordebit* (vinum plus æquo hauſtum) *ut coluber; & ſicut regulus venena diffundet.*

3°. Uſuras, quibus facultates alterius quaſi paulatim admordentur, corroduntur, & conſumuntur. Quare uſura dicitur נֶשֶׁךְ à *mordendo.* Vide Exod. 22. v. 24. al. 25. Levit. 25. v. 36. Deut. 23. v. 19. Pſal. 14. Heb. 15. v. 5. Prov. 28. v. 8. Ezech. 18. vv. 8. 13. 17. c. 22. v. 12.

Comedere (אָכַל), quod metaphorice eſt: perdere, conſumere. Exod. 15. v. 7. *Miſiſti iram tuam*, (ô Deus, quæ) יֹאכְלֵמוֹ *comedet*, vel *comedit eos* (hoſtes tuos) *ſicut ſtipulam*, h. e. perdidit, conſumſit. Vide etiam Pſal. 13. Heb. 14. v. 4. Pſal. 52. Heb. 53. v. 5. Pſal. 78. Heb. 79. v. 7. Prov. 30. v. 14. Iſai. 9. v. 12. Mich. 3. v. 3. Matth. 23. v. 14. &c.

Absorbere, deglutire, (בָּלַע & גָּמָא), quæ idem fere ſignificant ac verbum præcedens. 2. Reg. 17. v. 16. *Ne* יְבֻלַּע *abſorbeatur rex, & omnis populus, qui cum eo eſt*, i. ne pereat. Vide etiam Job. 10. v. 8. c. 20. v. 18. c. 37. v. 20. Pſal. 34. Heb. 35. v. 25. Pſal. 51. Heb. 52. v. 6. Pſal. 106. Heb. 107. v. 27. Pſal. 123. Heb. 124. v. 3. Iſai. 3. v. 12. cap. 28. v. 7. Thren. 2. v. 2. Oſe. 9. v. 8. Habac. 1. v. 13. Et in Novo Teſtamento καταπίνειν, 1. Cor. c. 15. v. 54. 2. Cor. 2. v. 7. 1. Pet. 5. v. 8.

Cum autem, quæ abſorbentur, ea ex oculis remota abſcondantur: idem verbum *tegere* vel *abſcondere* ſignificat, Num. 4. v. 20. *Et non venient ad videndum*, כְּבַלַּע אֶת־הַקֹּדֶשׁ *ſecundum abſorbere*, i. *cum abſorbebunt ſanctitatem*, h. e. operient. Eleganter Vulg. *Alii nulla curioſitate videant, quæ ſunt in Sanctuario, priuſquam involvantur.* Vide etiam Prov. 19. v. 28.

Job. 39. v. 24. *In commotione & concutione* (h. e. in celerrimo ſuo curſu) יְגַמֶּא־אֶרֶץ *abſorbet terram* equus. Vulg. *fervens & fremens ſorbet terram*, non quod ita fiat; ſed quia ſi

Digitized by Google

ita fieret, terra ex oculis intuentium haud citius eriperetur. Vide Bochart. de hac loquutione Arabibus, apud quos natus eſt Jobus, familiari, fuſe eruditeque diſſerentem in lib. de Animal. Sac. part. 1. col. 143. & ſequentibus.

Ab eodem verbo deducitur vox מְגַמַּת *hauſtus*, quæ genti Chaldæorum prædatrici tribuitur, Habac. 1. v. 9. *Omnes ad prædam venient*, מְגַמַּת פְּנֵיהֶם קָדִימָה *hauſtus faciei ipſorum ad Orientem*, h. e. quidquid vel ſolo aſpectu abſorbuerint, i. quidquid aſpexerint & rapere decreverint, id deſtinabitur ab eis deportandum in Chaldæam, ſive Babyloniam, ad Orientem Judææ ſitam. Vulg. *facies eorum ventus urens*, neglexit vocem מְגַמַּת, & קָדִימָה pro vento urente accepit. Nec male; nam קָדִים, unde cum ה paragogico קָדִימָה, (ut ex לַיִל fit לַיְלָה) ventum Orientalem, eumque urentem, ſignificat. Sym. ἡ πρόσοψις τῶν προσώπων αὐτῶν, ἄνεμος καύσων, *aſpectus vultus eorum, ventus urens.* Vox מְגַמַּת apud Rabbinos ſignificat etiam *aſpectum*, ſeu quod aſpicitur, aut oculis opponitur. Vide Caſtelli Lexic. heptaglot. ad radicem גמא.

Lambere (לָחַךְ), quod hominibus tributum, delere, conſumere, &c. ſignificat. Num. 22. v. 4.... *ita* יְלַחֲכוּ *lambent* (Vulg. *delebit*) *hic populus omnes, qui in noſtris finibus commorantur*, כִּלְחֹךְ *quomodo lambit bos* אֵת־יֶרֶק הַשָּׂדֶה *herbam agri.* Lxx. τὰ χλωρὰ ἐκ τοῦ πεδίου, *herbas virides ex agro.* Vulg. *quomodo ſolet bos herbas uſque ad radices carpere*, videtur legiſſe הַשֹּׁרֶשׁ *radix*, pro הַשָּׂדֶה *ager.*

Dens, metaphorice acceptus, ſignificat *promontorium*, ſive ſcopulum acutum, & more dentis prominentem. 1. Reg. 14. v. 4. *Erant autem inter aſcenſus, per quos nitebatur Jonatas tranſire ad ſtationem Philiſthinorum, dens petræ à tranſitu inde, & dens petræ à tranſitu inde*, &c. h. e. ut elegantiſſime omnium reddidit Vulg. *eminentes petræ ex utraque parte, & quaſi in modum dentium ſcopuli hinc & inde prærupti.* Vide etiam Job. 39. v. 28.

Hominibus autem dentes attributi, violentiam & potentiam hoſtilem deſignant; ſumta metaphora à belluis, quæ dentibus, ut plurimum, pugnare, lædere, & diſcerpere ſolent. Pſal. 3. v. 8. *Dentes peccatorum contriviſti*, h. e. potentiam confregiſti. Vide etiam Pſal. 56. Heb. 57. v. 5. Pſal. 57. Heb. 58. v. 7. Pſal. 123. Heb. 124. v. 6. Job. 29. v. 17. Prov. 30. v. 14.

Labium, metaphorice ripam fluminis, itemque vaſis oram ſignificat. Vide Gen. 22. v. 17. cap. 41. v. 17. 3. Reg. 7. vv. 23. 24. 26. 4. Reg. 2. v. 13. 2. Paral. 2. vv. 2. 5.

Cervix, ſi cum verbo *indurare*, vel cum nomine *durus*, jungatur, contumaciam, protervitatem, mentemque rigidam ac indocilem ſignificat. Ducta eſt metaphora ab equis, aliiſque jumentis indomitis, quæ cervicem ſuam huc illuc ad nutum ſeſſoris inflecti non ſinunt, ſed fræno reluctantur. Exod. 32. v. 9. *Cerno, quod populus iſte duræ cervicis ſit*, &c. h. e. indocilis, rebellis, &c. Vide etiam c. 33. vv. 3. 5. c. 34. v. 9. Deut. 9. vv. 6. 13. c. 31. v. 27. 4. Reg. 17. v. 14. 2. Paral. 30. v. 8. c. 36. v. 13. Iſai. 48. v. 4. Jerem. 7. v. 26. c. 19. v. 15. Nehem. 9. vv. 17. 29. Prov. 29. v. 1. &c.

Idem ſignificat *collum durum* cum cornibus conjunctum, Pſal. 74. Heb. 75. v. 6. *Nolite extollere in altum cornu veſtrum: nolite loqui* בְצַוָּאר עָתָק *cum collo duro.* Symm. μὴ ἐπαίρετε εἰς ὕψος τὸ κέρας ὑμῶν, λαλοῦντες τραχήλῳ ἀνομίαν, *ne extollite in altum cornu veſtrum, loquentes collo* (duro ſeu præfracto) *iniquitatem.* S. Hieron. *Nolite extollere in excelſum cornu veſtrum, loquentes in cervice veteri*, h. e. dura. Vox עָתָק *durum, vetus*, & *perverſum* ſignificat. Lxx. *Nolite loqui* κατὰ τοῦ Θεοῦ ἀδικίαν, *adverſus Deum iniquitatem*, pro צַוָּאר *collum*, legebant צוּר *petra, rupes*, & metaphorice *Deus.*

Hinc verbum עָרַף *decervicare, decollare*, metaphorice etiam ſignificat *diruere, confringere.* Oſe. 10. v. 2. *Ipſe* (Deus) *confringet ſimulachra eorum, &* יְעָרֵף *decollabit* (Vulg. *depopulabitur*, h. e. evertet) *altaria eorum*, nempe Iſraëlitarum.

Alæ volucris, quia extima ejus membra ſunt, in latum extenduntur, & volatus celeris

Digitized by Google

lis per aëra ſunt inſtrumenta: triplici ratione in metaphora uſurpantur.

1°. Quatenus extima membra, veſtis oram ſive extremitatem denotant. Num. 15. v. 38. *Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos, ut faciant ſibi fimbrias* עַל־כַּנְפֵי *ſuper alas* (Vulg. *per angulos*) *palliorum*, &c. Vide etiam Ruth. 3. v. 9. 1. Reg. 24. v. 5. Jerem. 2. v. 34. Agg. 2. v. 12. Zach. 8. v. 23. &c.

2°. Quatenus in latum extenduntur, latera & diſpoſitos integri exercitus ordines deſignant. Iſai. 8. v. 8. *Et erit extenſio alarum ejus* (exercitus regis Aſſyriorum) *implens latitudinem terræ tuæ, ô Emmanuel.* Vide quoque Daniel. 9. v. 27. ubi per כְּנַף שִׁקּוּצִים *alam abominationum*, legiones Romanas quidam intelligunt, conferuntque Matth. 24. v. 15. cum Luc. 21. v. 20. Lxx. autem כְּנַף interpretantur ἱερὸν, Vulg. *Templum*, cujus latæ longæque porticus inſtar alarum ſeſe habebant. Terræ etiam extremitatem, & loca remotiora ſignificant *alæ*. Job. 37. v. 3. *Subter omnes cælos* (Deus) יִשְׁרֵהוּ *dirigit illud* (tonitru) *& lumen illius* (fulguris tonitru comitantis) *uſque ad* כַּנְפוֹת הָאָרֶץ *alas terræ*, Vulg. *terminos terræ.* Idem interpres & R. Salomon יִשְׁרֵהוּ vertunt, *ipſe conſiderat*; legebant יָשֻׁר הוּא à rad. שׁוּר *contemplari, conſiderare.* Lxx. ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ, *principatus ejus*; legebant יָשַׂר הוּא à rad. שׂוּר *principatum tenere.* Vide etiam cap. 38. v. 13. Iſai. 11. v. 12. c. 24. v. 16. Ezech. 7. v. 2. &c.

3°. Quatenus alæ celeris per aëra volatus inſtrumenta ſunt, ſignificant primos lucis ſoliſque radios, qui ſuper omnem terram, alarum inſtar, ſubito expanduntur. Pſal. 138. Heb. 139. v. 9. *Si ſumſero* כַנְפֵי־שָׁחַר *pennas vel alas auroræ, & habitavero in extremis maris*, h. e. etiamſi eadem celeritate, qua auroræ radii in terram ſparguntur, ad extrema maria fugerem; etiam illuc manus tua deduceret me, ibique inveniret. Lxx. ἐὰν ἀναλάβοιμι τὰς πτέρυγάς μου κατ' ὄρθρον (ut habent mſ. Alex. Ald. & Complut. non κατ' ὀρθὸν, ut mendoſe legitur in edit. Rom.) *ſi ſumſero pennas meas diluculo*; legebant כְּנָפַי pro כַנְפֵי. S. Hieron. *Si ſumſero pennas diluculo.* Vide etiam Malach. 4. v. 2.

Ventis *alæ* tribuuntur, 2. Reg. 22. v. 11. Pſal. 17. Heb. 18. v. 11. Pſal. 103. Heb. 104. v. 3. ad denotandum celerrimum eorum impetum, ſive, ut loquitur Hieron. comment. in Iſai. 6. tom. 3. nov. edit. col. 60. *celerem in cuncta diſcurſum.*

Tria hæc *alarum* attributa conveniunt in unum, Iſai. 18. v. 1. *Væ terræ* צִלְצַל כְּנָפָיִם *cymbalo alarum*, Vulg. ubi eſt hypallage pro, alis ſeu velis inſtar cymbali reſonantibus abundanti; h. e. væ terræ, quæ refertur navibus, quarum vela, dum vento inflantur, cymbalorum more, ſonitum edunt. Terra autem illa aliis eſt Æthiopia, aliis Ægyptus, in qua hujuſmodi navium, ob frequentes fluvios ſive canales, magna erat copia. Sym. οὐαὶ γῆς, ὁ ἦχος πτερωτὸς, vel ut habet Euſeb. πτέρυγος, *væ terræ* (quæ eſt) *ſonus alatus*, ſive *alæ*; idem ſenſus ac præcedentis interpretationis. Aquila, οὐαὶ γῆς, σκιὰ πτερύγων, *væ terræ*, (quæ eſt) *umbra alarum*, i. in qua naves umbra ſua lacus, flumina, & maria contegunt. Lxx. οὐαὶ γῆς πλοίων πτέρυγες, *væ terræ*, (in qua ſunt plurimæ) *navium alæ*, i. vela, quæ ideo vocantur alæ, vel quia extremæ navium partes ſunt; vel quia alarum inſtar expanduntur, (unde Virg. Æneid. l. 3. v. 520. *velorum pandimus alas*); & cum à ventis inflantur, celerrimi motus ſuper aquas maris inſtrumenta ſunt. Ceterum צְלָצַל, in conſt. צִלְצַל, & *cymbalum*, & *umbram* ſignificat.

Verbum *volare* pro, cito curſu & impetu ferri, ſive immitti, uſurpatur, Iſai. 6. v. 6. c. 11. v. 14. &c. De *oculis* dicitur, Prov. 23. v. 5. nempe pro, omni deſiderio, & intente oculos in aliquid conjicere. De *gladio*, Ezech. 32. v. 10. eaque metaphora ejus vibratio & agitatio ſignificatur. Item ſumitur pro *evaneſcere*, Job. 20. v. 8. Prov. 23. v. 5. Oſe. 9. v. 11. Et pro *irruere* avium rapacium more, 1. Reg. 14. v. 32. וַיַּעַט *& irruit* (Vulg. *& verſus eſt*) *populus ad prædam*, &c. Sic legendum docent Maſſotethæ, quanvis in textu ſcriptum ſit וַיַּעַשׂ, cum שׂ pro ט. Vide etiam c. 15. v. 19. c. 25. v. 14.

COR, quia interius eſt, & propemodum in medio animali ſitum, rei cujuſque medium, vel etiam interiorem partem ſignifi-

cat. Deut. 4. v. 11. *Acceſſiſtis uſque ad radices montis, qui ardebat uſque ad cor cælorum*, h. e. cælos interiores. Vulg. *uſque ad cælum*, vocem *cor* utpote ibi pleonaſticam omiſit. Vide alia pleonaſmi hujus exempla in tom. I. pag. 493. col. 2. in fine. Vide etiam 2. Reg. 18. v. 14. Exod. 15. v. 8. Pſal. 45. Heb. 46. v. 3. Prov. 30. v. 19. Ezech. 28. v. 2. Jon. 2. v. 3.

Jerem. 51. v. 1. *Sic dicit Dominus: Ecce ego ſuſcitabo ſuper Babylonem, & ſuper* יֹשְׁבֵי לֵב קָמָי *habitantes cor inſurgentium in me*, &c. ubi cor inſurgentium ipſa eſt Babylon, quæ tanquam regina in medio inimicorum Dei ſedebat. Aq... *καρδίας ἐπεγειρόντων*, *cor excitantium*. Sym. verba Hebræa retinuit, teſte editionis Romanæ ſcholiaſta, apud quem librariorum imperitia ſic corrupta leguntur: λεκκαζὶν, pro λὲβ καμὶ; is enim interpres videtur legiſſe קָמַי in conſtr. pro קָמַי, & in pauſa קָמָי. Hallucinatur idem ſcholiaſta, cum ſcribit voces λὲβ καμὶ à Symmacho relictas, eſſe pro *ἄνεμον καύσωνα*, *ventum urentem*; reſpondent enim dictionibus לֵב קָמָי; & verba, *ἄνεμον καύσωνα*, interpretatio ſunt ſequentium רוּחַ מַשְׁחִית. Eandem loquutionem uſurpavit S. Hieron. præf. in Mich. tom. 3. nov. edit. col. 1495. *Ergo quaſi in corde voluminis poſitus*, &c. ubi *in corde voluminis*, dixit, pro *in medio voluminis*, nempe 12. prophetarum, in cujus medio eſt Michæas Propheta ſecundum Hebræos. Eodem ſenſu accipitur, ſecundum quoſdam interpretes, vox בֶּטֶן *venter*, 3. Reg. 7. v. 20.

Renes pro granis frumenti, quorum figuram imitantur, uſurpatos vide Deut. 32. v. 14.

Cauda, poſtrema animalis pars, cujuſque rei extremitatem denotat. Iſai. 7. v. 4. Raſin rex Syriæ, & Phacee rex Iſraël, *caudæ titionum* appellantur, h. e. torres extremi, pene exuſti, & qui fumigare tantum poſſunt, minime vero urere. Vide ſupra pag. 126. col. 1.

Caput & cauda interdum conjunguntur; & capite quidem, *ſummum*; cauda vero, *imum*; ſive præſtantes & abjecti ſignificantur. Vide Deut. 28. vv. 13. 44. Iſai. 9. v. 14. Atque inde eſt verbum זִנֵּב *decaudare*, *caudam præcidere*, i. extremum exercitus agmen cædere. Vide Deut. 25. v. 18. Joſ. 10. v. 19.

Calcaneum, pars pedis extrema, metaphorice ſignificat,

1°. Finem, metam, terminum; Joſ. 8. v. 13. Pſal. 118. Heb. 119. v. 112.

2°. Emolumentum, fructum, mercedem, quæ finis operis eſſe ſolet, Pſal. 18. Heb. 19. v. 12. Prov. 40. v. 16. & pœnam reſpectu iniquitatis; Pſal. 39. Heb. 40. v. 16.

3°. Cauſam finalem, *propter*, *propterea quod*, Gen. 22. v. 18. c. 26. v. 5. &c.

Phraſis, *levare* ſeu *magnificare calcaneum*, hoſtem refractarium, & malorum machinatorem ſignificat. Pſal. 40. Heb. 41. v. 10. *Qui edebat panes meos*, הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב *magnificavit contra me calcaneum*. Aq. Theod. *κατεμεγαλύνθη μου πτέρνα*, *magnificatus eſt contra me calcaneo*, hoc eſt, inſigniter in me rebellavit. S. Hieron. *levavit contra me plantam*. Sumta eſt metaphora ab equis calcitronibus & refractariis. Lxx. *ἐμεγάλυνεν ἐπ' ἐμὲ πτερνισμόν*, *magnificavit ſuper me ſupplantationem*. Vide etiam Joan. 13. v. 18. Eundem ſenſum habet verbum בָּעַט *recalcitrare*, cum de hominibus dicitur. Vide Deut. 32. v. 15. 1. Reg. 2. v. 29.

Hucuſque de partibus animalium *heterogeneis*, ſive *diſſimilaribus*; nunc de *homogeneis*, ſive *ſimilaribus*.

Os, oſſis, quia durum eſt, & album; duo etiam metaphorice denotat.

1°. Duritiem animi. Prov. 25. v. 15. *Lingua mollis confringet os*, hoc eſt, ut interpretatur Vulg. *duritiam*. Conf. c. 15. v. 1. & ſententiæ hujus exempla vide Jud. 8. vv. 1. 2. 3. 1. Reg. 25. v. 24. & ſeqq.

2°. Candidum inſtar oſſis. 4. Reg. 9. v. 13. *Feſtinaverunt itaque, & unuſquiſque tollens pallium ſuum, poſuerunt ſub pedibus ejus* (Jehu) אֶל־גֶּרֶם הַמַּעֲלוֹת *ad os graduum*, h. e. ad, vel in faſtigium velut os candidum; à quo ſenſu non longe recedit Vulg. interpretatio, *in ſimilitudinem tribunalis*, candidi videlicet; regum enim throni ex ebore, ut plurimum, conſtabant. Ex ea materia confectus erat thronus Salomonis, 3. Reg. 10. v. 18. Vel poſuerunt pallia ſua ſub pedibus Jehu, pro *oſſe*, ſeu *loco oſſis graduum*, hypallage, pro, loco graduum oſſeorum, ſeu tribunalis oſſei, i. ex ebore facti. Alii inter-

pretantur, *pro ipſomet tribunali*; גֶּרֶם enim & עֶצֶם ſynonyma ſunt, ac *os* ſignificant: עֶצֶם autem pro *ipſa re* accipitur, quidni & גֶּרֶם? Adde quod גַּרְמָא apud Chaldæos *rem ipſam* ſignificet. In hac & præced. expoſitione אֶל־ ponitur pro תַּחַת *loco*, *vice*, &c. Aq. καὶ ἔλαβεν ἀνὴρ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν ὑποκάτω αὐτοῦ πρὸς ὀστῶδες τῶν ἀναβαθμῶν, *& accepit vir veſtimentum ſuum, & poſuerunt ſubter eum, ad oſſeum graduum*. Sym. ταχύναντες δὲ ἔλαβον ἕκαστος τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν ἐπ' αὐτὸν, ἐφ' ἕνα τῶν ἀναβαθμῶν, *feſtinantes autem acceperunt unuſquiſque veſtimentum ſuum, & poſuerunt ſuper eum, ſuper unum graduum*. Lxx. Theod. καὶ ἔλαβεν ἕκαστος τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἔθηκαν ὑποκάτω αὐτοῦ ἐπὶ γαρὲμ ἕνα ἀναβαθμῶν, *& accepit unuſquiſque veſtimentum ſuum, & poſuerunt ſub eo, ſub garim unum graduum*. Hic duplicem interpretationem animadvertere licet, alteram Lxx. qui vocem Hebræam גֶּרֶם retinuerunt, alteram Symm. & Theod. qui eandem vocem per ἕνα, qua de cauſa neſcio, reddiderunt.

MEDULLA, quia oſſa totumque corpus ſuaviter irrigat, eique gratum præbet alimentum; pro quovis optimo metaphorice accipitur. Iſai. 5. v. 17.... *& deſerta medullas*, vel *medullata facta*, (Vulg. *in ubertatem verſa*) *advenæ comedent*. Vide etiam c. 25. v. 6. ubi vox illa in ſpiritualis convivii deſcriptione adhibetur.

ADEPS idem ſignificat, Gen. 45. v. 18. Num. 18. v. 12. &c. quibus in locis *medullam* interpretatur Vulg.

PINGUEDO non ſolum terræ fertilitatem denotat, ut Gen. 27. v. 28. &c. verum etiam ſignificat,

1°. Homines opulentos ac divites. Pſal. 21. Heb. 22. v. 30. *Manducaverunt & adoraverunt omnes pingues terræ*.

2°. Rebelles, quia pinguedo animalia facit refractaria. Deut. 32. v. 15. *Incraſſatus eſt dilectus & recalcitravit*, &c. Vide etiam Job. 15. v. 27. Pſal. 16. Heb. 17. v. 10. Pſal. 72. Heb. 73. v. 7. &c.

3°. In malo obfirmationem, ſenſuſque ſpiritualis abſentiam; pinguedo enim, ex Phyſicorum ſententia, omni ſenſu deſtituitur. Iſai. 6. v. 10. הַשְׁמֵן *impingua cor populi hujus*, &c. Vulg. *excæca*. Lxx. ἐπαχύνθη *impinguatum eſt*, legebant הֻשְׁמַן, in præterito hophal.

Ibid. cap. 34. v. 6. Gladius Domini *impinguatus*, ſive *incraſſatus* dicitur *ex adipe*, *ex ſanguine agnorum & hircorum*, &c. qua metaphora occidendorum multitudo ſignificatur; quaſi gladius ipſe adipem voraret, ex eaque impinguaretur. Per agnos autem, hircos, & arietes; plebei homines: per unicornes vero & tauros, v. ſeq. magnates intelliguntur.

Denique Pſal. 35. Heb. 36. v. 9. *pinguedo domus Dei*, cœleſtium ejus donorum copiam ſignificat.

SANGUIS, ob ejus rubedinem, pro eo ponitur, quod rubrum colorem mentitur. Gen. 49. v. 11. *Lavabit* (Judas) *in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum*, h. e. in vino; poſterius enim iſtud hemiſtichium prioris eſt repetitio. Vide etiam Deut. 32. v. 14. Eccli. 50. v. 16. al. 17. Porro lavare ſtolam in vino, tantam liquoris hujus abundantiam innuit, ut ad communes etiam lotiones adhibeatur. Sic Androcydes ad Alexandrum Magnum ſcribens, vinum *ſanguinem terræ* appellat. Vide Plin. l. 14. cap. 5.

Joel. 3. v. 14. al. c. 2. v. 31. Luna obſcuranda, *in ſanguinem convertenda* dicitur; quia lux ejus cum umbra terræ permixta rubedinem efficit.

CARO ex ſanguine facta & enutrita, quia fragilis eſt & corruptioni obnoxia, ſignificat,

1°. Rem fragilem ac debilem. Pſal. 55. Heb. 56. v. 5. *In Deo ſperavi; non timebo quid faciat mihi caro*, h. e. homines infirmi. Vide etiam Pſal. 77. Heb. 78. v. 39. Iſai. 31. v. 3. Jerem. 17. v. 5.

2°. Mollem, tractabilem, & obſequentem. Ezech. 36. v. 26. *Auferam cor lapideum de carne veſtra, & dabo vobis cor carneum*.

LAC, ob dulcedinem & utilitatem eximiam, in Veteri Teſtamento Meſſiæ beneficia denotat. Iſai. 55. v. 1. *Venite, emite abſque argento... vinum & lac*. Vide etiam Joel. 3. v. 18. al. 23. In Novo autem denotat,

1°. Verbum Dei. 1. Petr. 2. v. 2. *Sicut modo geniti infantes, rationabile, ſine dolo lac concupiſcite, ut in eo creſcatis in ſalutem.* Lacti autem verbum Dei comparatur, *tum* ob ſimplicitatem & candorem; ſicut enim lac non eſt liquor arte humana compoſitus, ſed ab ipſa natura factus: ita verbum Dei non homines, ſed Deum auctorem agnoſcit, 2. Petr. 1. v. 21. *Tum* ob jucunditatem & dulcorem; Iſai. 25. v. 6. Pſal. 18. Heb. 19. v. 11. Pſal. 118. Heb. 119. v. 103. Prov. 24. vv. 13. 14. *Tum* ob utilitatem in paſcendis conſervandiſque animabus in vitam æternam; 2. Tim. 3. vv. 16. 17. *Tum* ob abutentium perniciem; ut enim lac non conducit febricitanti, &c. ſic improbis verbum Dei nocet, ac in majorem damnationem eis cedit, Joan. 12. v. 48. 2. Cor. 2. v. 16. &c.

2°. Lac, ſi ſolido cibo opponatur, prima religionis Chriſtianæ rudimenta notat. 1. Cor. 3. v. 2. *Lac vobis potum dedi, non eſcam; nondum enim poteratis*, ſupple, *ferre.* Vide etiam Heb. 5. vv. 12. 13.

BUTYRUM, quod ex lacte conficitur, verba mollia, blanda, & adulatoria ſignificat. Pſal. 54. Heb. 55. v. 22. חָלְקוּ מַחְמָאֹת פִּיו *mollia ſunt, butyrina ſunt* (verba) *oris ejus*, וּקְרָב־לִבּוֹ *& pugnare*, vel *pugnat cor ejus*, i. veruntamen cor ejus pugnam adverſum me cogitat. Sym. λειότερα βουτύρου τὰ ϛόματα αὐτῶν, πολεμεῖ δὲ ἡ καρδία ἑκάϛου αὐτῶν, *molliora* (ſunt) *butyro ora* (i. verba) *eorum; pugnat vero cor uniuſcujuſque eorum.* Legebat מַחְמָאֹת pro מֵחֶמְאֹת, & מ ut præpoſitionem, non ut literam formativam ſive heemanticam ſpectabat. S. Hieron. *Nitidius butyro os ejus: pugnat autem cor illius.* Legebat ut Sym. LXX. διεμερίσθησαν ἀπὸ ὀργῆς τοῦ προσώπου αὐτοῦ, καὶ ἤγγισεν ἡ καρδία αὐτοῦ, Vulg. Lat. *diviſi ſunt ab ira vultus ejus, & appropinquavit cor illius.* Pro חָלְקוּ legebant חֻלְּקוּ in pual, *diviſi ſunt*, quæ eſt primaria verbi hujus ſignificatio. Deinde loco מַחְמָאֹת legeb. מֵחֵמָאת, ab חֵמָה *ira*, *furor*, cum א antiqua vocali a. Denique pro וּקְרָב־, legebant וְקָרַב *& appropinquavit*, quod primario verbum iſtud ſignificat. Vel infinitivum hic poſitum eſſe pro præterito vel præſenti crediderunt. Vide tom. I. p. 539. can. I.

§. II.

Metaphora ab animalium quibuſdam generalibus deſumta.

BRUTA animantia dividuntur in *terreſtria, volatilia*, & *aquatilia.* Ad terreſtria quod attinet;

FERA, BESTIA (חַיָּה) quandoque conventum, congregationem, turmam, agmen, ſignificat; ducta metaphora à feris in unum congregatis. 2. Reg. 23. v. 13. חַיַּת *turba autem Philiſthinorum caſtrametata erat in valle Rephaim.* Confer 1. Paral. 11. v. 15. & vide Pſal. 67. Heb. 68. v. 31. &c.

Fera agri, truculentos Eccleſiæ hoſtes deſignat. Pſal. 79. Heb. 80. v. 14. *Exterminavit eam* (vineam, ſive Eccleſiam) *aper de ſylva, & זִיז שָׂדַי fera agri depaſta eſt eam.* LXX. μονιὸς ἄγριος, Vulg. Lat. *ſingularis ferus*, h. e. aper, (ita ut poſterius illud hemiſtichium ſit prioris repetitio) qui ſic vocatur Callimacho hymno in Dianam, & Eliano hiſt. l. 7. 47. Suum, ſive porcorum nonnulli μονιοὶ etiam vocantur Heſychio, Suidæ, &c. Symm. ζῶα ἐρημίας, *animalia deſerti.* Apoſt. ad Tit. cap. 1. v. 12. vocat Cretenſes κακὰ θηρία, *malas beſtias*, ad venenum ſuum in credentes effundendum promptiſſimas; qualia ſunt apud medicos θηρία. Is autem verſus deſumtus eſt ex epimenidis opere, cui titulum fecerat *De oraculis;* quare *proprius ipſorum propheta* Paulo dicitur; idque δοξαστικῶς, i. ex opinione, quia ſcilicet talis fuit à Cretenſium populo habitus.

JUMENTUM (בְּעִיר, unde nomen בַּעַר *brutus*) hominem ſtupidum, rudem, imperitum, ſtultum, ac bruto ſimilem ſignificat. Pſal. 48. Heb. 49. v. 11. *Simul inſipiens* וָבַעַר *& brutus* (Vulg. *& ſtultus*) *peribunt.*

Pſal. 72. Heb. 73. v. 22. וַאֲנִי־בַעַר *ego autem ſtultus*, Aq. καὶ ἐγὼ ἀσύνετος, *& ego imprudens*, Sym. ἤμην δὲ ἀνεπιστήμων, *eram autem imperi-*

tus. Metaphoræ ſenſum recte expreſſerunt. Lxx. κἀγὼ ἐξουδενωμένος, *& ego ad nihilum redactus ſum.* Hi forte pro בָּעַר legebant בְּעָר *in nuditate*, vel *ad nuditatem*, à verbo עָרָה *nudavit*, unde עָר *nuditas*, formæ קָו, & cum præpoſitione בְּ *in* vel *ad*; *ego autem* בְּעָר *ad nuditatem* redactus ſum, hoc eſt, omni ope deſtitutus. Vel ſenſum non verbum reddiderunt. S. Hieron. *Et ego inſipiens & neſcius.* Vide etiam Pſal. 91. Heb. 92. v. 7. Prov. 12. v. 1. &c. Atque inde verbum בָּעַר *obbruteſcere*, *ſtultum fieri*, Pſal. 93. Heb. 94. v. 8. Jerem. 10. vv. 8. 14. &c.

Onager (פֶּרֶא), ut plurimi hanc vocem interpretantur, ferum hominem ſignificat. Gen. 16. v. 12. *Hic* (Iſmaël) *erit* פֶּרֶא אָדָם *onager homo*, Vulg. *ferus homo*, Lxx. ἄγροικος ἄνθρωπος, *ruſticus homo.* Aq. ἄγριος ἄνθρωπος, *agreſtis homo.* Sym. κεχωρισμένος ἀνθρώπων, *ſegregatus ab hominibus*; is forte legebat פֶּלֶא à פָּלָה vel פָּלָא *ſegregavit.* Theod. ἔρημος ἄνθρωπος, *deſertus homo*, h. e. immitis, & bellicus, cujus *manus contra omnes, & contra quem manus omnium*, ut ſequitur explicatio ibid. Vide etiam Job. 11. v. 12. Jerem. 2. v. 24. Oſe. 8. v. 9. quibus in locis homo cum פֶּרֶא *fera*, ſive *onagro*, ob ſtuporem & indomitam naturam comparatur. Ex Heb. autem פֶּרֶא fluxit Græca vox φὴρ, Lat. *fera.*

Huc pertinet, quod ait Paulus 1. Cor. 15. v. 32. ſe Epheſi θηριομαχῆσαι, *cum beſtiis*, vel *ad beſtias pugnaſſe*, quibus, ex nonnullorum ſententia, intelligendi ſunt increduli & pertinaces Judæi, quibuſcum *per tres menſes de regno Dei diſputavit*, Act. 19. vv. 8. 9. Neque enim veriſimile eſt Paulum, ſi revera feris objectus fuiſſet, ut volunt quidam, nullam hujuſce periculi mentionem facturum fuiſſe, dum 2. Cor. 11. v. 23. potiores, & omnium maximas ſuas calamitates, quas inter cum beſtiis conflictus non ultimum ſane obtinuiſſet locum, enumerat. Quod autem ait κατ' ἄνθρωπον, *ſecundum hominem*, ſupple λέγω *dico*, id ita intelligendum eſt, q. d. ut more hominum, i. in ſenſu metaphorico loquar; quæ phraſis in ſimilitudinibus infrequens non eſt. Vide Rom. 6. v. 19. Gal. 3. v. 15.

Iſai. 11. vv. 6. 7. 8. 9. Variæ animalium ſpecies & ſocietas enumerantur, quibus gentium efferatum ad Eccleſiam vocatio, & ejuſdem ex multis populis collectio intelligitur. Vide etiam c. 65. v. 25.

Ad animalium generalia pertinent eorum quædam effecta & adjuncta, qualia ſunt:

Cubare, accubare, quod de hominibus uſurpatum, quietem ac ſecuritatem deſignat. Iſai. 14. v. 30. *Et paſcentur primogeniti pauperum, & pauperes fiducialiter* יִרְבָּצוּ *accubabunt*, Vulg. *requieſcent.* Confer cap. 11. v. 6. & vide Pſal. 22. Heb. 23. v. 2. Job. 11. v. 19. Ezech. 34. v. 15. Soph. 2. v. 7. &c.

Idem verbum de *lapidibus* in fundamento poſitis uſurpatur, Iſai. 54. v. 11. qua loquutione, ædificii diuturnitas, ſoliditaſque intelliguntur. Item de *peccato*, idque per proſopopœiam, de qua ſupra pag. 113. col. 1.

Rapere (טָרַף), quod ad homines tranſlatum, violenter & more ferarum, aliquid auferre ſignificat. Deut. 33. v. 20. *Quaſi leo requievit* (Gad) וְטָרַף *rapuitque* (Vulg. *cepitque*) *brachium & verticem.* Vide Pſal. 7. v. 3. &c. Unde טֶרֶף *præda feralis* eſcam ſive cibum ſignificat. Pſal. 110. Heb. 111. v. 5. טֶרֶף *eſcam dedit* (Dominus) *timentibus ſe.* Vide Prov. 31. v. 15. Malach. 3. v. 10. & verbum הִטְרִיף *aluit*, *nutrivit*, Prov. 30. v. 8. *Mendicitatem & divitias ne dederis mihi*, הַטְרִיפֵנִי לֶחֶם חֻקִּי *nutri me pane ſtatuti mei*, h. e. pane tua providentia vitæ meæ ſuſtentandæ deſtinato. Aq. ἀκριβασμῶν μου, *ſtatutorum meorum*, legebat חֻקַּי. Symm. διάταξόν μοι δίαιταν ἱκανὴν, *ſtatue mihi diætam*, vel *victum ſufficientem*; vox לֶחֶם *victum* quemlibet ſignificat. Lxx. σύνταξον δέ μοι τὰ δέοντα καὶ τὰ αὐτάρκη, *ſtatue autem mihi, quæ opus ſunt, & ſufficiunt.* Vulg. *tribue tantum victui meo neceſſaria.* Convenit hoc cum ἄρτῳ ἐπιουσίῳ, quas voces Vulg. Matth. 6. v. 11. interpretatur *panem ſuperſubſtantialem*; at Luc. 11. v. 3. *panem quotidianum.* Utraque verſio in varia etymologia Græcæ vocis ἐπιούσιος fundatur; ſi enim illa derivetur ab ἐπὶ *ſuper* & εἰμὶ *ſum*, erit *ſuperſubſtantialis*: ſi vero deducatur ab eadem præpoſitione ἐπὶ & εἶμι *vado*; ſignificabit *ſupervenientem*, *de die in diem*

ſuccedentem ; quod idem eſt ac ſi *quotidianum* dixeris.

Denique Ezech. 17. v. 9. טָרָף ſignificat etiam *folium*, quod à vento *rapi* ſolet.

PASCERE, DEPASCERE, quod metaphorice ſumtum, ſignificat,

1°. Perdere. Pſal. 48. Heb. 49. v. 15. *Mors depaſcet eos* (impios), i. perdet. Vide etiam Job. 24. v. 21. Jerem. 2. v. 16. cap. 22. v. 22. fruges enim & gramina perduntur, dum ea ab animalibus paſcuntur.

2°. More pecorum obertare. Num 14. v. 33. *Filii veſtri erunt* רֹעִים (Lxx. νεμόμενοι *paſcentes*, Vulg. *vagi*) *in deſerto annis quadraginta.* Metaphora ſumta eſt à paſtoribus, qui uno in loco non ſubſiſtunt, ſed herbis ibi conſumtis, ad alium demigrant. Conf. Iſai. 38. v. 12.

3°. Secure bonis frui. Iſai. 14. v. 30. *Et paſcentur primogeniti pauperum, & pauperes fiducialiter requieſcent.* Hic conjunctionem *&* recte etiam verteris *id eſt*, cujus ſignificationis alia exempla vide in tom. I. p. 614. col. 1. atque ita poſterius hemiſtichium erit prioris repetitio.

2. Tim. 2. v. 17. *Cancer*, quo hæreticus ſermo ſignificatur, νομὴν ἔχειν *paſtionem habere*, Vulg. *ſerpere*, dicitur.

VENARI in malum fere ſemper accipitur, pro inſidiari, mala machinari, &c. ferarum enim venationes variis technis & inſidiis ſolent peragi. Exod. 21. v. 13. *Qui autem non* צָדָה *venatus eſt*, Vulg. *inſidiatus eſt*, &c. Vide etiam 1. Reg. 24. v. 12. Prov. 6. v. 26. Jerem. 16. v. 16. Thren. 3. v 52. cap. 4. v. 18. Ezech. 13. vv. 18. 30. Mich. 7. v. 2. Hinc Gen. 10. v. 9. Nemrod dicitur *robuſtus venator coram Domino*, h. e. tyrannus, oppreſſor, &c. qui valere juſſa non hominum modo, ſed ipſius etiam Numinis reverentia, quod innuunt voces *coram Domino*, in alios homines imperitando graſſabatur. Pro eadem loquutione *coram Domino*, confer Gen. 6. v. 11. c. 13. v. 13. 1. Paral. 1. v. 10. &c.

Huc pertinet, Habac. 2. v. 17. *Quia violentia* (Vulg. *iniquitas*) *Libani* (i. qua venatores in feras Libani uti ſolent) *operiet* ſeu *obruet te*, (Babylon), *& vaſtitas animalium*, (quæ) *deterrebit* vel *deterret ea*, (repete ex membro præced. *obruet te*), *de ſanguinibus hominum*, &c. h. e. propter ſanguinem hominum, quem fudiſti, & iniquitatem ſeu violentiam, quam terræ Iſraëlis, urbi Jeruſalem, ejuſque habitatoribus intuliſti. Confer v. 8.

LAQUEOS PONERE, ſeu ILLAQUERE, metaphorice ſumtum, idem ſignificat ac *venari ;* nempe inſidiari & perdere. Deut. 7. v. 16. *Non ſervies Diis eorum* (populorum idololatrarum), כִּי־מוֹקֵשׁ הוּא לָךְ *quis illaqueans* (erit) *te*, quilibet ille Deus alienus. Vulg. *ne ſint in ruinam tui.* Vide etiam v. 25. c. 12. v. 30. Pſal. 9. vv. 16. 17. Pſal. 37. Heb. 38. v. 13. & ſic ſæpe in hoc libro, Eccle. 9. v. 12. Matth. 22. v. 15.

Verbum iſtud de facultatibus ſeu bonis uſurpatum, ea intervertere, & ad ſe rapere ſignificat. Pſal. 108. Heb. 109. v. 11. יְנַקֵּשׁ *illaqueet* (Vulg. *ſcrutetur*) *fænerator omnem ſubſtantiam ejus*, &c. Item, obligari alicui ad ſatisfaciendum, Prov. 6. v. 1. Fili mi, *ſi ſpoponderis pro amico tuo*, &c. Verſ. 2. *Illaqueatus es verbis oris tui*, &c. Confer vv. 3. 5.

Hinc *laqueus* accipitur, 1°. pro damno, exitio, &c. Exod. 10. v. 7. *Uſquequo erit hoc nobis* לְמוֹקֵשׁ *in laqueum*, h. e. in damnum, Vulg. *ſcandalum.* Vide 1. Reg. 18. v. 21. Pſal. 68. Heb. 69. v. 23. Et ſic ſæpius tam in Vet. quam in Nov. Teſtam. 2°. Pro conſcientia peccatis irretita, 1. Cor. 7. v. 35.

Rete idem ſignificat, quod laqueus, Pſal. 9. v. 16. *In reti* (Vulg. *in laqueo*) *iſto .... comprehenſus eſt pes eorum.* Vide Pſal. 24. Heb. 25. v. 15. &c.

Laqueus & rete, cum Deo tribuuntur, calamitates ab eo inflictas denotant. Vide Job. 19. v. 6. Pſal. 10. Heb. 11. v. 6. Jerem. 50. v. 24. Ezech. 12. v. 13. cap. 32. v. 3. quæ ad Anthropopatheian pertinent.

MACTARI, MACTATIO, quæ beſtiis competunt, hominum occiſionem violentam à Deo per hoſtes illatam deſignant. Iſai. 34. v. 6.... *victima enim Domini in Boſra, &* טֶבַח *mactatio* (Vulg. *interfectio*) *magna in terra Edom.* Vide etiam Jerem. 46. v. 10. Ezech. 39. v. 17. & ſeqq. Soph. 1. v. 7.

§. III.

Metaphora ab animalium ſpeciebus deſumta.

In hoc paragrapho recenſebimus 1°. Belluas immites ac ſylveſtres. 2°. Quæ hominibus uſui & eſui inſerviunt. 3°. Serpentes, vermes, & alia hujuſcemodi vilia.

Leo, rex animalium, Prov. 30. v. 30. in *bonum*, quod rariſſimum eſt, & in *malum* accipitur.

In bonum, Gen. 49. v. 9. Judas dicitur *catulus leonis*, ob robur, potentiam, & tribus illius præ reliquis eminentiam.

Ezech. 43. vv. 15. 16. altare holocauſtorum appellatur אֲרִיאֵל *leo Dei*, quæ vox compoſita eſt ex אֲרִי *leo*, & אֵל *Deus*; vel quia victimarum ſanguine maderet, ut leo prædam diſcerpens; vel quia holocauſta ſibi impoſita, quaſi immitis leo, voraret, id eſt, igne perpetuo conſumeret. Eodem nomine Jeruſalem vocitatur Iſai. 29. vv. 1. 2. quod ferox extiterit adverſus Deum & prophetas ejus, quos occidit, perinde ac ſi leo agnum diſcerperet; confer Matth. 23. v. 37. Vel quia circumdanda erat ſanguine occiſorum, ſicut circumdabatur altare ſanguine ſacrificiorum in die feſti.

In malum, denotatque hoſtes truculentos vel tyrannos. Pſal. 21. Heb. 22. v. 22. *Salva me ex ore leonis*, &c. Vide etiam Pſal. 33. Heb. 34. v. 11. Pſal. 56. Heb. 57. v. 5. Pſal. 57. Heb. 58. v. 7. Jerem. 4. v. 7. c. 5. v. 6. Ezech. 19. v. 2. Nah. 2. vv. 11. 12. Soph. 3. v. 3. 2. Tim. 4. v. 17. &c. Hinc Diabolus *leoni rugienti* confertur, 1. Petr. 5. v. 8.

Leonis & malæ beſtiæ abſentia, Iſai. 35. v. 9. cicuratione, ſive ſocietate, c. 11. vv. 6. 7. ſpiritualis regni Chriſti tranquillitas & pax denotatur.

Rugitus, qui leonum proprius eſt, accipitur 1°. De violentia & tumultu hoſtili, Iſai. 5. v. 29. Zach. 11. v. 3. 2°. De tonitru, Job. 37. v. 4. 3°. De gemitibus clamoribuſque dolentium, Pſal. 21. Heb. 22. v. 2. Pſal. 37. Heb. 38. v. 9.

Unicornis ob ſævitiam & robur, virulentos hoſtes denotat. Pſal. 21. Heb. 22. v. 22. *Salva me ex ore leonis, & (vel, qui) à cornibus unicornium* עֲנִיתָנִי *exaudiſti me*, h. e. exaudiendo liberaſti vel eripuiſti me. Conjunctionem ו pro relativo אֲשֶׁר *qui*, &c. interdum adhibitam vide in tomo I. pag. 507. can. IV. Alii, *Salva me ex ore leonis, & à cornibus unicornium exaudies me*, h. e. exaudiendo liberabis me, adeo ut præteritum עֲנִיתָנִי *exaudiſti me*, ſit pro futuro תַּעֲנֵנִי *exaudies me*, aut potius pro imperativo עֲנֵנִי *exaudies me*; atque ita ſenſus eſt: Salva me ex ore leonis, & exaudiendo me, à cornibus unicornium libera me. Præteritum pro futuro poſitum, vide in tom. I. pag. 544. col. 2. num. III. & in hoc tom. II. pag. 22. §. IV. Quod ſpectat ad futurum loco imperativi uſurpatum, vide in tom. I. pag. 546. can. IV. Vide ibid. pag. 516. can. II. col. 2. in fine, quo modo legerint Lxx. qui pro *exaudiſti me* interpretati ſunt *ταπείνωσίν μου*, *humilitatem meam*. Aliud exemplum unicornis metaphorice ſumti vide Jerem. 34. v. 7.

Aper, ſive porcus sylvestris, efferos itidem populi Dei hoſtes deſignat. Vide Pſal. 79. Heb. 80. v. 14. & ſupra pag. 164. col. 2.

Ursus eadem de cauſa ſignificat,

1°. Sævum tyrannum, Prov. 28. v. 15. *Leo rugiens, & urſus eſuriens, princeps impius*, &c.

2°. Deum pœnas infligentem. Thren. 3. v. 10. *Urſus inſidians factus eſt mihi* (Deus), *leo in abſconditis*. Alii utrobique comparationem eſſe volunt, ſubintellecta particula *ſicut*, quæ non raro deſideratur. Vide tom. I. pag. 579. can. V.

Lupus animal ſævum & rapax, homines feroces, fortes, avaros, & crudeles denotat. Gen. 49. v. 27. *Benjamin lupus rapax*, &c. qua metaphora S. Patriarcham vaticinari robur & virtutem bellicam Benjaminitarum, qui bis in prælio filios Iſraël fuderunt, Jud. c. 20. &c. exiſtimant quidam. Alii volunt

Digitized by Google

hic reſpici ad victorias Saülis primi Iſraëlitarum regis, qui ex tribu Benjamin oriundus erat. Omnes fere Patres Latini hoc vaticinium de S. Paulo intelligunt, qui ex tribu Benjamin originem traxit, quique ante converſionem in Chriſtianos ſævit, Act. 9. v. 1. Gal. 1. v. 13. &c. at factus Chriſti diſcipulus, ex lupo Diaboli evaſit lupus Dei, & ſpolia Gentium detracta Diabolo, Chriſto & Eccleſiæ diviſit. Vide etiam Jerem. 5. v. 6. Soph. 3. v. 3.

In Novo Teſt. lupis ſeductores, & doctrinarum exitialium auctores deſignantur. Vide Matth. 7. v. 15. Joan. 10. v. 12. Act. 20. v. 29.

PARDUS hoſtilitatis itidem & ſævitiæ notionem metaphoricam obtinet, Jerem. 5. v. 6. *Pardus vigilans ſuper civitates eorum*, &c.

VULPES à Chriſto appellatur Herodes, ob fraudulentas inſidias, quas ipſi clanculum ſtruebat. Luc. 13. v. 32. *Ite & dicite vulpi illi: Ecce ejicio dæmonia*, &c. Vulpes illa inſidiabatur gallinæ, cui Matth. 23. v. 37. ſeipſe confert Chriſtus. Idem animal, ſecundum quoſdam interpretes, denotat etiam hæreticos & alios Eccleſiæ hoſtes, Cant. 2. v. 15. Thren. 5. v. 18.

CERVA, quæ velociſſime fugit, in rebus feliciter agendis celeritatem indicat. Gen. 49. v. 21. *Nephthali cerva emiſſa, & dans eloquia pulchritudinis.* Vulg. *cervus emiſſus*. Heb. אַיָּלָה & *cervum* & *cervam* ſignificat; animalium enim nomina utpote ἐπίκοινα, ſexum utrumque ſub una eademque terminatione comprehendunt. Nephthali itaque dicitur cervus emiſſus, ſive cerva emiſſa, ob celeritatem, qua Barac ex tribu Nephthali Debora adjutus, Siſaræ exercitum fudit. Vide Jud. 4. v. 10. Quod autem ſequitur: *& dans eloquia pulchritudinis*, ad ſuave illud Baraci & Deboræ carmen ἐπινίκιον reſpicit, quod Jud. 5. deſcribitur.

Prov. 5. v. 19. Uxor dilectiſſima vocatur *cerva amorum*, ſive, ut Vulg. tranſtulit, *cerva chariſſima, & gratiſſimus hinnulus*, quibus veteres maxime delectabantur, eo quod in pilis, & toto filo corporis aliquid habeant, quod mire placeat, ut ſcribit Boch. de Animal. Sacris, part. I. lib. 3. cap. 18. col. 898.

Hæc de Belluis ſylveſtribus, ſequuntur domeſticæ.

EQUUS & hinnitus ejus, libidines efferas ſignificat.

Jerem. 5. v. 8. סוּסִים מְיֻזָּנִים (vel מֵיזָנִים) מַשְׁכִּים הָיוּ *equi ſaginati mane fuerunt*, ad verbum *mane ſurgens* vel *paratus*, numero ſingulari, quo diſtributio ſignificatur, pro plurali uſurpato, *mane ſurgentes*, &c. Quibuſdam מַשְׁכִּים contractum eſt pro מַשְׁכִּימִים, ut חַגִּים, & cum ן in fine loco ם, חַגִּין pro חַגִּיגִים, Jerem. 9. v. 10. c. 14. v. 6. Thren. 4. v. 3. quod tamen aliis eſt nomen ſing. collectivum. LXX. ἵπποι θηλυμανεῖς ἐγενήθησαν, *equi in feminas furentes facti ſunt*. Vocem מְיֻזָּנִים ſecundum Maſſorethas, vel מֵיזָנִים ſecundum textus lectionem, videntur omiſiſſe. Aq. Sym. Theod. מַשְׁכִּים interpretantur ἕλκοντες, *trahentes*, ſcilicet αἰδοῖον, quod honeſtatis cauſa reticetur, eo quod ex ſubjecta materia ſatis intelligatur. Hi & LXX. pro מַשְׁכִּים, legebant מְשֻׁכִּים, ut teſtatur S. Hieron. comm. in h. l. tom. 3. n. edit. col. 553. ubi S. Doctor hujus interpretationis meminit. *Pro emiſſariis*, inquit, *in Hebräico ſcriptum eſt* moſechim, *quod omnes voce conſona* ἕλκοντες, *id eſt*, trahentes, *tranſtulerunt*, &c. Ipſe autem ſic interpretatur: *equi amatores in feminas & emiſſarii facti ſunt: unuſquiſque ad uxorem proximi ſui hinniebat.* Pro *ſaginatis* poſuit *amatores* per metonymiam effectus pro cauſa ſeu occaſione; ſagina enim libidinem concitat. Equi autem *emiſſarii* apud S. Doctorem, iidem ſunt, qui *admiſſarii* apud Plinium, Varronem, &c. Ceterum nota eſt, vel ex profanis auctoribus, equorum ſalacitas. Quare Ægyptii ad libidinoſos homines exprimendos, equos in hieroglyphicis pingebant. Vide etiam Virg. l. 3. Georg. v. 250. & ſeqq.

ASINUS una cum equo idem denotat. Ezech. 23. v. 20. *Et inſanivit* (Jeruſalem), *libidine ſuper concubitum eorum* (Ægyptiorum), *quorum carnes ſunt ut carnes aſinorum, & ſicut fluxus equorum, fluxus eorum.* Hic *Carne* denotatur membrum virile, Lev. 15. v. 2. Ezech. 16. v. 26. & *fluxu*, ſemen. Ea porro metaphora turpiſſimam Judæorum idololatriam ſignificat.

Huc

Huc pertinet, 1°. Verbum *equitare*, quod metaphorice ſumtum, *dominari & excelſum eſſe* ſignificat; quemadmodum equo inſidens eum regit & gubernat. Deut. 32. v. 13. יַרְכִּבֵהוּ *equitare fecit eum* (populum ſuum Dominus) *ſuper excelſam terram*, &c. id eſt, *conſtituit*, Vulg. Terra autem Chanaan *excelſa* dicitur ob montes, qui in ea frequentiſſimi ſunt. Vide etiam Pſal. 65. Heb. 66. v. 12. Iſai. 58. v. 14. 2°. *Frænare* ſeu *frænum imponere*, quod ſignificat,

1°. Violentiam hoſtium potenter inhibere & avertere. Iſai. 37. v. 29. *Ponam ergo circulum in naribus tuis, & frænum in labiis tuis, & reducam te in viam, per quam veniſti.* Sic loquitur Dominus de Sennacheribo. Vide etiam c. 30. v. 28. Ezech. 38. v. 4.

2°. Decenter prudenterque moderari, ſi linguæ tribuatur. Jac. 3. v. 2. *Si quis in verbo non offendit: hic perfectus eſt vir, poteſt etiam fræno circumducere totum corpus.* Vide etiam c. 1. v. 26.

Job. 30. v. 11. (יִתְרִי Maſſor.) כִּי־יִתְרוֹ פִתַּח וַיְעַנֵּנִי וְרֶסֶן מִפָּנַי שִׁלֵּחוּ *quia pharetram ſuam aperuit* (Deus) *& afflixit me: & frænum à facie mea abjecerunt* ſubditi mei. Secundum lectionem Maſſor. *quia funem meum ſolvit* (quilibet è ſubditis meis) *& afflixit me: & frænum à facie mea abjecerunt*, h. e. ſolvit cingulum, quo eum conſtringebam, & frænum à facie mea abjecerunt, i. & jugum in præſentia mea, vel coram facie mea excuſſerunt. Fune, ſeu cingulo, & jugo ſignificatur imperium ex parte Jobi; ex parte vero ſubditorum, obedientia. Lxx. ἀνοίξας γὰρ φαρέτραν αὐτοῦ ἐκάκωσέ με, καὶ χαλινὸν τοῦ προσώπου μου ἐξαπέστειλαν, *aperiens enim pharetram ſuam afflixit me, & frænum faciei meæ abjecerunt.* Legebant יִתְרוֹ, quod ſignificare poteſt & *pharetram ſuam*, & *funem ſuum*; & priorem verſiculi partem ad Deum retulerunt, poſteriorem vero ad Jobi ſubditos: q. d. ſagittas ſuas in me miſit Deus; id eſt, afflixit me; quod videntes ſubditi mei, me præſente, jugum excuſſerunt. Vulg. *Pharetram enim ſuam aperuit* (Deus) *& afflixit me, & frænum poſuit* (legeb. שָׂלַחְ) *in os meum* quilibet è ſubditis meis, vel Deus ipſe, qui jumenti loco me habuit. Præpoſitionem מ ante פָּנַי interpretatus eſt *ad* vel *in*; quo ſenſu accipitur Gen. 13. v. 11. Exod. 25. v. 18. c. 32. v. 30. &c. Vide tom. I. pag. 601. col. 1. num. VI. Denique hic interpres & Lxx. lectionem textus in voce יתרו ſequuti ſunt.

Asinus, præter locum Ezech. 23. v. 20. ſuperius laudatum, metaphorice etiam ſignificat ignaviam. Gen. 49. v. 14. יִשָּׂשכָר חֲמֹר גָּרֶם רֹבֵץ בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם, *Iſſachar aſinus oſſis* (i. *aſinus fortis*, Vulg.) *cubans inter terminos ſuos*, h. e. Iſſachar fortis quidem, ſed ignavus inſtar aſini, intra limites ſuos continebit ſe, nec eos bello extendere curabit. Lxx. Ἰσσάχαρ τὸ καλὸν ἐπεθύμησεν, ἀναπαυόμενος ἀνὰ μέσον τῶν κλήρων, *Iſſachar bonum* vel *pulchrum deſideravit, requieſcens inter terminos ſuos.* Pro חֲמֹר legebant חָמַד *concupivit, deſideravit*; & pro גָּרֶם, in pauſa גָּרֶם, affingebant etiam ſenſum *boni, pulchri, ſolidi*, à quo non multum recedit apud Rabbinos, quibus eſt *ſubſtantia, corpus.* Forte etiam pro גָּרֶם legerunt, trajectis literis, גֹּמֶר aut גָּמַר à verbo גָּמַר *abſolvere, perficere*, &c. vel paſſive *abſolvi, perfici*; unde Chald. גְּמִיר *perfectio, integritas*, & גָּמוּר *perfectus*, &c. Aq. ὄνος ὀστώδης *aſinus oſſeus.* Ultimam verſiculi hujus vocem הַמִּשְׁפְּתָיִם, quæ hîc & Jud. 5. v. 16. legitur, varie interpretantur cum Græci tum Latini; cum veteres, tum recentiores. Lxx. & Aq. hîc κλήρων *terminorum*, Sym. [γειτονιῶν] *viciniarum.* Vulg. *terminos.* At Jud. 5. v. 16. Lxx. τῆς διγομίας *duplicis ſarcinæ.* Aq. κλήρων *terminorum.* Sym. μεταιχμίων vel μεταιχμίων *viciniarum.* Theod. vocem Hebraïcam retinuit, ſed vitio librariorum nonnihil corruptam, μωσφεθαΐμ *moſphethaïm.* Vulg. *duos terminos.* Plerique recentiores tum Judæi, tum Chriſtiani *duas ſarcinas* interpretantur, quæ aſinis aliiſque jumentis hinc inde imponuntur. Itaque ſub hac aſini metaphora pingitur Iſſachar fortis quidem, at quietis amore, & agri amœnitate captus, nihil præclari geſturus; domique reſidens ignaviter ſibi tributa indici paſſurus. Hinc ſequitur v. 15. *Vidit requiem, quod eſſet bona, & terram, quod optima: & ſuppoſuit humerum ſuum ad portandum*, וַיֵּט שִׁכְמוֹ לִסְבֹּל, Lxx.

καὶ ἐγενήθη ἀνὴρ γεωργὸς, *& factus eſt vir agricola.* Cum metaphoram hoc in verſu non agnoverint illi interpretes, ſenſum non verba expreſſere. Aq.... ἄνθρωπος εἰς φόρον δουλεύων .... *homo ſub tributo*, vel, ut interpretatur Vulg. *tributis ſerviens.* Agricolæ, ut plurimum, tributis opprimuntur, à quibus immunes ſunt milites. Sym. καὶ ἐστι γεωργὸς ὑπηρετεῖν, *& eſt agricola ad miniſtrandum.*

Bos & TAURUS violentum, crudelem, & ſuperbum hoſtem ſignificant. Pſal. 21. Heb. 22. v. 13. *Circumdederunt me vituli multi, tauri Baſan*, ſive *pingues obſederunt me.*

Pſal. 67. Heb. 68. v. 31. גְּעַר חַיַּת קָנֶה עֲדַת אַבִּירִים בְּעֶגְלֵי עַמִּים מִתְרַפֵּס בְּרַצֵּי־כָסֶף, *increpa feram canna*, vel *catervam arundinis* (h. e. arundine ſive ſagitta armatam) *congregationem robuſtorum*, vel *taurorum in vitulis populorum*), i. principes ac duces cum fortiſſimis populorum congregatos) *gloriantem in fragmentis argenti*, h. e. in multa pecunia, quæ belli nervus appellatur. Neque huic interpretationi adverſatur diſcrimen generis inter עֲדַת femin. & מִתְרַפֵּס maſc. nam præterquam quod ſimilis enallage in Scriptura inſolens non eſt: vox ultima referri poteſt ad præcedentem עַמִּים *populorum gloriantis*, ita ut ſit diſtributio, hoc modo: quorum unuſquiſque gloriatur. Symm. (ἐπιτίμησον) συνόδῳ παμμεγεθῶν μετὰ συστροφῶν λαῶν, τοῖς διαλακτίζουσι τούτους αὐτοὺς δεδεγμένους ὄντας ὡς δοκιμὴν ἀργυρίου, (*increpa*) *conventum maximorum cum cœtibus populorum, qui calcant eos, qui accepti ſunt ut probatio argenti*, h. e. ut argentum probatum, optimum. Vocem עֶגְלֵי interpretatus eſt συστροφὰς *cœtus*, quia reſpexit ad verbum inuſitatum עגל, unde מַעְגָּל *tramnes, callis, ſemita*, & per metonymiam, de qua ſupra pag. 46. §. II. homines per viam in locum aliquem convenientes. Ante διαλακτίζουσι repete ἐπιτίμησον, quam vocem à Symmacho uſurpatam veriſimile eſt; *increpa*, ſeu *diſperde eos, qui conculcant illos ipſos δεδεγμένους, qui accepti ſunt*, &c. pro רַצֵּי *fragmenta*, legebat רצי in bénoni qal verbi רָצָה *acceptum eſſe.* LXX. ἐπιτίμησον τοῖς θηρίοις τοῦ καλάμου· ἡ συναγωγὴ τῶν ταύρων ἐν ταῖς δαμάλεσι τῶν λαῶν, τοῦ μὴ ἀποκλεισθῆναι τοὺς δεδοκιμασμένους τῷ ἀργυρίῳ, *increpa feras arundinis*, (quæ ſunt) *congregatio taurorum in vaccis populorum, ut non excludantur, qui probati* vel *accepti ſunt* (præ) *argento.* Hi 1°. Pro חַיַּת *feram*, legebant in plur. חַיּוֹת *feras.* 2°. Vocem עֶגְלֵי interpretati ſunt *vaccas*; animalium enim nomina ſub una eademque terminatione ſexum utrumque ſæpius comprehendunt. 3°. מִתְרַפֵּס verterunt τοῦ μὴ ἀποκλεισθῆναι, *ut non excludantur*, i. vita, bonis, &c. ſpolientur; quia legerunt מִתְרַפֵּס in infinit. niph. cum ה loco ת. 4°. Præpoſitionem מ ſupplevere ante כָּסֶף, ſic: *præ argento probati*, h. e. qui argento pretioſiores & acceptiores ſunt. 5°. Denique pro רַצֵּי, legebant cum Sym. רְצוּי *accepti*, vel רְצוּי qui *accepti ſunt.* Vulg. Lat. *ut excludant eos*, &c. ſine negatione, quam etiam non agnoſcit Complut. edit. quæ habet, τοῦ ἐκκλεισθῆναι, *ut excludantur.* Ita quoque legeb. Auguſtinus. S. Hieron. *Increpa beſtiam calami*, (quæ eſt) *congregatio fortium in vitulis populorum calcitrantium contra rotas argenteas.* Vocem רַצֵּי, quam interpretatur *rotas*, deducebat à verbo רוּץ *currere.* Quid per *rotas argenteas* hîc intelligat S. Doctor, facile non eſt hariolari. Forte quis conjicere poſſit iis ſignificari calcarium orbiculos ſpiculis armatos, ſi tamen Hieronymi ætate hujuſmodi rotulas haberent calcaria. Si vera eſt hæc conjectura, rotulæ illæ argenteæ dicuntur, quod ibi metaphorice ſumtæ ſignificent Dei gratiam, vel eloquia Divina, quæ Pſal. 11. Heb. 12. v. 7. appellantur *argentum igne examinatum, probatum in catino terreo, ſepties* (h. e. ſæpius) *defæcatum*, quæque improbos, calcarium inſtar, ad faciendum bonum ſtimulant, & quibus male reluctantur. Hujus itaque verſiculi ſecundum Heb. ſenſus eſſe videtur: Increpa, diſperde, Domine, catervam hoſtium ſagittis haſtiſque armatorum; vel feram arundinis, i. hoſtem crudelem inſtar crocodili aut cujuſvis alterius feræ in arundinibus habitantis; diſperde, inquam, congregationem taurorum in vitulis populorum, hoc eſt, duces ac principes cum robuſtiſſimis ac lectiſſimis populorum congregatos, quique in pecunia ſua gloriantur. Quidam ultima verba ſic expli-

cant: & מִתְרַפֵּס בְּרַצֵּי־כָסֶף *ſubjiciat ſe* (quilibet eorum) *cum fragmentis argenti*, i. ſupplex pacem argento redimere cogatur. Quod cum verſu ſequenti convenit: *Venient*, vel *veniant legati ex Ægypto*, &c. & cum primaria ſignificatione verbi רָפַס, quod in hithpaël *conculcandum ſe præbere* ſignificat. Quid ſignificent *vaccæ Baſan*, vide ſupra pag. 138. col. 1.

Vitula triennis, ſive *conternans*, ut interpretatur Vulg. luxum & laſciviam denotat; vaccæ enim triennes & ſaginatæ, quæque partus & jugi laborum ignaræ ſunt, ferocire ac luxuriari ſolent. Iſai. 15. v. 5. *Cor meum ad Moab clamabit, vectes ejus*, (id eſt, & ad, vel ſuper munitiones ejus) *uſque ad Segor* עֶגְלַת שְׁלִשִׁיָּה *vitulam conternantem*, &c. h. e. totis viribus clamabo ſuper Moabiticam regionem, & urbes ejus munitiſſimas; ita ut clamor meus audiatur & pertingat uſque ad Segor, quæ, inſtar vitulæ triennis, ob rerum omnium abundantiam luxuriatur. Quidam, nec male, hunc locum ſic explicant: clamabit vel potius mugiet cor meum, ſicut vitula triennis, ſuper Moab ejuſque urbium munitarum vaſtationem, ita ut ad Segor uſque mugitus meus perveniat. עֶגְלַת hic in regimine eſt pro abſoluto; vel ſubintelligitur שָׁנָה *annus*, ſic: עֶגְלַת שָׁנָה שְׁלִשִׁיָּה *vitula anni tertii*, h. e. trima. Idem epitheton urbi Segor tribuitur Jerem. 48. v. 34.

Ibidem, h. e. Jerem. 46. v. 20. Ægyptus vocatur *vitula elegans & formoſa*, eadem de cauſa, qua Segor.

Oſe. 10. v. 11. Ephraim dicitur *vitula docta diligere trituram*, non vero arationem; qua metaphora Iſraëlitarum, quos hic per ſynecdochen ſignificant Ephraimitæ, felicitas innuitur; trituræ enim labor levis & gratus eſt, cum in ea ſuppetat victus abundantiſſimus, ſecundum illud Deut. 25. v. 4. *non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas.* Huc pertinet

Jugum, quo boves alligantur ad trahendum aratrum aut currum, quodque metaphorice ſignificat,

1°. Doctrinam & certam agendi rationem, quæ homines ad certum vitæ genus, ſicuti jugum boves ad certum laborem adſtringit. Jerem. 5. v. 5. *Confregerunt jugum* (optimates), *fregerunt vincula.* Chald. *rebellarunt à lege, receſſerunt à doctrina.* Confer Pſal. 2. v. 3. & vide Matth. 11. v. 29. Hinc בְּלִיַּעַל *Belial* vertitur etiam *abſque jugo*, i. qui jugum doctrinæ & diſciplinæ excuſſit.

2°. Moleſtias, afflictiones, ærumnas, præſertimque dominorum, magiſtratuum, & tyrannorum oppreſſiones. Boves enim ſub jugum colligati varia onera trahere coguntur, atque inſuper ſtimulis aut flagris à duris gubernatoribus in eos animadvertitur. Lev. 26. v. 13. *Ego Dominus Deus veſter.... qui confregi lora jugi veſtri*, Vulg. *catenas cervicum veſtrarum*, &c. Vide etiam 3. Reg. 12. v. 4. Iſai. 9. v. 4. c. 10. v. 27. c. 14. v. 25. c. 47. v. 6. Jerem. 2. v. 20. cap. 28. vv. 2. 4. 11. 14. c. 30. v. 8. Thren. 1. v. 14. c. 3. v. 27. 1. Tim. 6. v. 7.

3°. Grave & moleſtum onus in ſpiritualibus. Act. 15. v. 10. *Nunc ergo quid tentatis Deum, imponendo*, (Vulg. *imponere*) *jugum ſuper cervices diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus?* Per jugum eo loci, circumciſio aliique Legis Moſaicæ ritus intelliguntur. Vide etiam Galat. 5. v. 1. &c.

4°. Conjunctionem & conformationem cum aliis; quemadmodum jumenta per jugum invicem connexa ſunt. 2. Cor. 6. v. 14. *Nolite jugum ducere cum infidelibus*, h. e. nullum cum iis commercium, quod ad religionem & mores, &, ut quibuſdam videtur, ad matrimonium attinet, nolite habere. Per *σύζυγον γνήσιον germanum comparem*, Philip. 4. v. 3. Paulus intelligit aliquem in Evangelico labore ſibi ſocium, quem alii volunt eſſe Silam, alii Barnabam, alii Timotheum, alii quemdam ex Eccleſiæ illius miniſtris. Quidam etiam ſuam ipſius uxorem, cui explicationi refragatur Syrus, qui voce maſculina utitur, בַּר־זוּגִי *fili jugi mei.* Vide 1. Cor. 7. v. 7. ubi innuptis annumerat ſe Apoſtolus.

Canis metaphorice ſignificat,

1°. Ob morſus aſperitatem, hoſtem violentum & crudelem. Pſal. 21. Heb. 22. v. 17.

Quoniam circumdederunt me canes multi, ſequitur explicatio: *& concilium malignantium obſedit me.* Vide etiam v. 21.

2°. Ob vilitatem, infimos quoſque homines. 4. Reg. 8. v. 13. *Dixitque Hazaël: Quid enim ſum ſervus tuus canis?* &c. i. homo viliſſimus. Hinc *mortuus canis*, 1. Reg. 24. v. 15. 2. Reg. 9. v. 8. cap. 16. v. 9. Et *caput canis*, 2. Reg. 3. v. 8.

3°. Ob impudicitiam & obſcœnitatem, cynædum, ſeu puerum meritorium. Deut. 23. v. 18. *Non offeres mercedem proſtibuli, nec pretium canis*, &c. Huic interpretationi optime convenit cum antecedenti verſu: *Non erit meretrix de filiabus Iſraël, nec* קָדֵשׁ *cynædus* (ut optimi interpretes explicant) *de filiis Iſraël.* Vulg. *ſcortator.*

4°. Ob immunditiem legalem, qua inter animalia immunda computabatur, profanos homines, qui monitis ſacris oblatrant. Matth. 7. v. 6. *Nolite dare ſanctum canibus*, &c. h. e. nolite porrigere ſalutis doctrinam, Myſteria, Sacramenta, &c. profanis. Ibidem *porci* junguntur cum canibus, quibus ſignificantur improbi, qui impuram porcorum vitam agunt, & in belluinis voluptatibus, ut ſues in cœno, volutantur.

5°. Denique ob ejus, cum latrare deberet, ſilentium, denotat paſtores mercenarios & falſos doctores, qui, cum pro re & tempore loqui debeant, conticeſcunt. Iſai. 56. v. 10. *Canes muti, non valentes latrare*, &c. Verſ. 11. iidem ut *canes impudentiſſimi, ac inſatiabiles*, ob inexplebilem eorum avaritiam proponuntur.

Philip. 3. v. 2. *Canes* appellantur pſeudo-Apoſtoli ob impudentiam, calumniam, caninam mordacitatem, avaritiam, & præſertim quod ad Judaïſmum, ſicuti canes ad vomitum, reverterentur; unde ſequitur: *videte*, h. e. *cavete circumciſionem.*

Ovis ob ſimplicitatem, patientiam, puritatem, obedientiam, fertilitatem, utilitatemque, pios ac fideles ſignificat; unde & Eccleſia *grex ovium* appellatur. Pſal. 99. Heb. 100. v. 3. *Nos autem populus ejus* (Dei), *& oves paſcuæ ejus.* Vide etiam Ezech. 36. v. 38. Joan. 10. vv. 15. 16. 26. 27. c. 21. vv. 15. 16. 17. Act. 20. v. 28. Heb. 13. v. 20. 1. Pet. 5. v. 2. &c.

Huc pertinent allegoriæ integræ & parabolæ ab ovium conditione & ductu deſumtæ. Pſal. 22. Heb. 23. Ezech. 34. Joan. 10.

Interdum per oppoſitionem ad *oves*, quæ electos denotant, *hirci* ſive *hædi* ob petulantiam, &c. reprobos ſignificant. Matth. 25. v. 33. *Et ſtatuet* (Chriſtus) *oves quidem* (h. e. electos) *à dextris ſuis: hædos autem* (i. reprobos) *à ſiniſtris.* Confer Ezech. 34. v. 17.

Alias, *hirci*, qui gregem præcedunt ac regunt, duces & gubernatores populi ſignificant. Iſai. 14. v. 9. *Omnes* עַתּוּדֵי אֶרֶץ *hirci* (Vulg. *principes*) *terræ ſurrexerunt de ſoliis ſuis*, &c. Vide Zach. 10. v. 3. & conf. Jerem. 50. v. 8.

Hinc verbum *paſcere*, ſi de magiſtratibus, &c. accipiatur, ſignificat,

1°. Dominari, præeſſe, gubernare, &c. Gen. 49. v. 24. *Inde paſtor egreſſus eſt*, &c. i. dux & princeps Ægyptiorum, nempe Joſephus. Vide inſuper 2. Reg. 5. v. 2. 1. Paral. 11. v. 2. Pſal. 77. Heb. 78. v. 71. Iſai. 44. v. 28. Jerem. 12. v. 10. Et ſic ſæpius in Scripturis.

Apud Græcos etiam poëtas, præſertim Homerum, reges ſæpe vocantur *ποιμένες λαῶν*, *paſtores populorum.*

2°. Docere, ſi ad magiſtros referatur. Jerem. 17. v. 16. *Ego autem* לֹא־אַצְתִּי מֵרֹעֶה אַחֲרֶיךָ *non inſtiti, ut non eſſem paſtor poſt te*, h. e. ne docerem populum poſt te. Lxx. *ἐγὼ δ᾽ οὐκ ἐκοπίασα κατακολουθῶν ὀπίσω σου*, *ego autem non laboravi ſequens te*, i. cum gaudio te ſequutus ſum. Pro מֵרֹעֶה legebant מֵרֵעֶה *ſociatus*, quæ eſt altera ſignificatio verbi רָעָה, inde petita, quod pecudes ſimul paſcantur. Vulg. *Non ſum turbatus te paſtorem ſequens*, i. doctorem. Vide etiam c. 3. v. 15. Joan. 21. vv. 15. 16. Act. 20. v. 28. Epheſ. 4. v. 11. 1. Petr. 5. vv. 2. 3. &c. Hinc

Prov. 10. v. 21. *Labia juſti* יִרְעוּ *paſcunt* (Vulg. *erudiunt*) *plurimos.*

Hactenus de animalibus domeſticis. Sequuntur reptilia, &c.

Serpens metaphorice ſignificat Diabolum, Gen. 3. v. 1. & ſeqq. qui in ſerpente naturali latens, primos parentes ſeduxit.

Caput ſerpentis maximam Diaboli pote-

ſtatem, regnum, tyrannidem, ac virulentiam denotat. 1°. Quia caput præcipua pars animalis eſt. 2°. Quia virus ſerpentum in capite continetur; quare Gen. 3. v. 15. de Chriſto dicitur, quod *contriturus ſit caput ſerpentis.*

Eundem Diabolum deſignat vox *draco*, Apoc. 12. vv. 7. 9. ubi ſtatim ſubjungitur explicatio, nempe: *Serpens antiquus, qui vocatur Diabolus & Satanas, qui ſeducit univerſum orbem.* Vide etiam c. 20. v. 2.

Hinc impii *genimina viperarum* dicuntur Matth. 3. v. 7. c. 12. v. 34. c. 23. v. 33. Luc. 3. v. 7. i. filii Diaboli, qui vipera his in locis appellatur, quod ſerpentis hujus venenum omnium ſit nocentiſſimum. Confer Joan. 8. v. 44. 1. Joan. 3. v. 8.

Ova aſpidum frangere, ſibi aliiſque exitium parare ſignificat. Iſai. 59. v. 5. *Ova aſpidum ruperunt* (impii ad cibum ex eis conficiendum), *& telas aranearum texuerunt* (i. vana & inutilia meditati ſunt); *qui comederit de ovis eorum* (aſpidum) *morietur*; וְהַזּוּרֶה תִּבָּקַע אֶפְעֶה *& compreſſo* (ovo illo, hoc eſt, unoquoque ex illis ovis) *erumpet regulus.* Aq. καὶ τὸ τιλφθὲν, ἐῤῥάγη ἔχιδνα, *&* (cum) *fotum fuerit* (ovum illud), *erupit* (i. erumpet) *vipera.* Theod. ἀσπὶς *aſpis.* Vulg. *& quod fotum eſt, erumpet in regulum.* Hi omnes vocem הַזּוּרֶה, quæ eſt anomala, pro הַזּוּרָה, deducebant à זוּר *comprimere*, & ſecundum illos, *fovere.* Vide de vocis hujus anomalia tom. I. pag. 250. col. 2. Lxx. συντρίψας ὤεον, εὗρε καὶ ἐν αὐτῷ βασιλίσκον, *frangens putridum, reperit etiam in ipſo regulum.* Legebant הַזּוֹרֶה à זָרָה *ſparſit, diſſipavit*, &c. Symm. τὸ δὲ συνεσπασμένον ἀποῤῥαγὲν, ἔςαι ἀσπίς, *quod autem convolutum eſt, ubi fractum fuerit, erit aſpis.* Senſus eſt: impii ova aſpidum fregerunt, ut ex eis cibum venenatum aliis appararent; verum telas araneas texuerunt, id eſt, incaſſum laborarunt, male ſibi conſuluerunt; nam qui comederit ex hujuſmodi ovis veneno infectis, h. e. qui pravis eorum conſiliis acquieverit, morietur quidem; at dum quilibet eorum (impiorum) ova illa frangit, erumpit ex eis regulus, qui eum enecat; i. dum prava conſilia exſequitur, ſibi ipſe plurimum nocet. Vox אֶפְעֶה melius vertitur *aſpis* ſive *regulus*, cum Lxx. Symm. Theod. & S. Hieron. quam *vipera* cum Aquila; vipera enim catulos ſuos vivos parit (unde dicitur *vipera* quaſi *vivipara*); cum reliquæ ſerpentes eos ex ovo excludant.

Pſal. 139. Heb. 140. v. 4. & Rom. 3. v. 13. *venenum aſpidis* pravos ſermones, calumnias, blaſphemias, &c. ſignificat.

Jerem. 8. v. 17. Chaldæi Judæorum hoſtes virulenti & implacabiles inſtar aſpidum, dicuntur *ſerpentes reguli & mordentes.*

Job. 20. vv. 14. 16. *fel & caput aſpidum*, in quo virus includitur, ut diximus ſupra, & *lingua viperæ*, rem maxime noxiam ac mortiferam ſignificant, uti Pſal. 90. Heb. 91. v. 13. *aſpis* & *baſiliſcus* maxima pericula denotant.

Gen. 49. v. 17. Tribus Dan prædicitur futura *coluber in via, ceraſtes in ſemita, mordens ungulas equi, ut cadat aſcenſor ejus retrorſum.* Qua metaphora ſignificatur Danitas aſtu potius, quam aperto marte rem geſturos; ceraſtes enim ambiguo greſſu & quaſi claudicans ambulat; cumque arenæ colorem referat, à viatoribus, quibus inſidiandi cauſa in viis latet, facile animadverti non poteſt. Danitarum aſtutiæ exemplum eſt Laïs, cujus *populum quieſcentem atque ſecurum percuſſerunt in ore gladii*; ipſamque *urbem incendio tradiderunt.* Vide Jud. 18. v. 27. & ſeqq. Sic Samſon ex tribu Dan, dolis & inſidiis non ſemel Philiſthæos invaſit. Vide Jud. c. 14. & ſeqq.

Iſai. 14. v. 29. *Ne læteris Philiſthæa omnis tu, quoniam comminuta eſt virga percuſſoris tui: de radice enim* נָחָשׁ *ſerpentis* (Vulg. *colubri*) *egredietur* צֶפַע *regulus, & fructus ejus erit præſter volans.* Vulg. *& ſemen ejus abſorbens volucrem.* Per *radicem colubri* ſive *ſerpentis* intelligitur Ozias, qui Philiſthinos graviter afflixit, 2. Paral. 26. v. 26. Per *regulum*, Ezechias, qui ex ſanguine Oziæ per Joatham & Achaz egreſſus, majori adhuc clade Philiſthæos affecit, 4. Reg. 18. v. 8. Hinc *præſter*, ſive ſerpens ignitus & alatus vocitatur. Similitudo aptiſſima; nam regulus colubro nocentior eſt, præſter autem regulo. Vulg. voces שָׂרָף מְעוֹפֵף *præſter volans* (Lxx. ὄφεις πετόμενοι, *ſerpentes volantes*) interpretatur *abſorbens volucrem*; legebat שֹׂרֵף *adurens*, id

Digitized by Google

eſt, conſumens, abſorbens, &c. & מעופף participium poël accepit pro nomine ſubſtantivo, quod in Hebræo frequentiſſime accidit. Immerito quidam ſerpentes alatos negarunt; contrarium enim affirmant Cicero de nat. Deor. l. 1. Lucan. l. 6. Mela l. 3. c. 9. Ælian. l. 2. c. 38. &c. Vide Boch. de Animal. Sac. col. 423. Neque explicationem mox allatam infirmat, quod v. 31. dicitur, *fumum ab aquilone venturum*, i. Palæſtinæ vaſtatores ab aquilone eſſe venturos; quandoquidem Judæa ad aquilonem Palæſtinæ, ſaltem partis illius, quæ provinciæ nomen retinuit, & ubi erant urbes Azotus, Gaza, &c. ſita eſt, teſte Sanctio, Grotio, &c.

SCORPIONES denotant *tum* homines perverſos & incredulos. Ezech. 2. v. 6. *Tu ergo, fili hominis, ne timeas eos .... quoniam increduli & ſubverſores ſunt tecum, & cum ſcorpionibus habitas. Tum* plagas graviſſimas, oneraque duriſſima. 3. Reg. 12. vv. 11. 14. *Pater meus cecidit vos flagellis: ego autem cædam vos ſcorpionibus.* Vide etiam 2. Paral. c. 11. vv. 11. 14. Scorpiones in hac ſecunda acceptione erant virgæ ſpineæ ubique aculeatæ, ac inſtar ſcorpionum pungentes. Unde Iſidorus Orig. 5. 27. *Virga, ſi lenis fuerit*, inquit, *virga eſt; ſi nodoſa vel aculeata, ſcorpio appellatur.*

ARANEARUM TELA, ſive DOMUS, ſecundum Heb. conatus irritos vanoſque denotat. Job. 8. v. 14. *Non placebit ei* (hypocritæ) *vecordia ſua, & domus aranea* (Vulg. *& ſicut tela aranea*) *fiducia ejus* erit. Vide etiam Iſai. 59. vv. 5. 6.

TALPIS & VESPERTILIONIBUS idola projicere, ſignificat ea vel in terra, vel in ædibus ſolitariis ac deſertis cum contemtu occultare. Iſai. 2. v. 20. *In die illa projiciet homo idola .... quæ fecerat ſibi ut adoraret*, לחפר פרות ולעטלפים *talpis & veſpertilionibus*, &c. Vox לחפר פרות diviſa eſt, quæ tamen ut una ſcribenda eſt ac legenda, ſic: לחפרפרות. Ita quoque eam legerunt Lxx. Chald. Syr. Aq. Sym. Theod. & S. Hieron. qui omnes una, ſed diverſa, voce illam tranſtulerunt. Lxx. *τοῖς ματαίοις vanis.* Chald. טעותא *idola.* Syr. ut Lxx. Aq. teſte Hieron. comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 29. *ὀρυκτὰ foſſilia*, ut habet mſ. Colbert. 3756. & Sangermanenſis noſter antiquiſſimus juxta & accuratiſſimus; non vero *ὀρυγὰς*, ut præ ſe ferunt veteres editiones, neque *ὀρυκτοὺς*, ut in noviſſima legitur. Symm. ſecundum eundem Hieron. ibid. *infructuoſa.* Theod. vocem Hebraicam retinuit *Parpharoth* aut *Farfaroth*, ut habent mſ. cod. Reg. duo Colbertini, & duo noſtri Sangermanenſes, neglecto ל. Rectius S. Hieron. R. Salomon, &c. *talpas* interpretantur à verbo חפר *fodit*, cujus ſecunda & tertia radicalis, augendæ ſignificationis gratia, geminantur; talpæ enim magna cura, totiſque viribus & citiſſime terram fodiunt. Sunt qui *talpas & veſpertiliones* ad verbum proxime antecedens, *ut adoraret*, referant hoc ſenſu: *projiciet homo idola... quæ fecerat ſibi, ut adoraret talpas & veſpertiliones.* Hæc explicatio firmatur ex eo quod nullum ferme ſit animantis genus, quod in aliqua parte Ægypti cultum non fuerit pro Numine. Nam, teſte Herodoto lib. 2. num. 65. *beſtiæ omnes apud Ægyptios pro ſacris habentur.* Plin. l. 30. c. 3. *Animalium cunctorum talpas maxime mirantur* (Magi in Ægypto frequentes), *nullis æque credunt extis; nullum religionis capacius judicant animal; ut ſi quis cor ejus recens palpitanſque devoraverit, divinationis, & rerum efficiendarum eventus promittant.* Juvenalis Satyr. 15. v. 1. 2.

Quis neſcit, Voluſi Bithynice, qualis demens
Ægyptus portenta colat? &c.

Virg. l. 8. Æneid. v. 698.

Omnigenumque Deûm monſtra, &c.

Vero itaque ſimile eſt *talpas & veſpertiliones* cultos fuiſſe ab Ægyptiis, quos imitati ſunt Judæi. Vide Ezech. 8. v. 10. ubi reptilia, aliaque id genus animalcula à Judæis idololatris culta memorantur.

VERMIS ſignificat 1°. Rem vilem & contemtam. Pſal. 21. Heb. 22. v. 7. *Ego autem ſum vermis & non homo*, ſequitur explicatio: *opprobrium hominum & abjectio plebis.* Vide etiam Iſai. 41. v. 14. 2°. Cruciatus perpetuos, propterea quod vermis in ligno, vel animali, continuo rodit & abſumit. Iſai. 66. v. 24.

Vermis eorum non morietur, &c. Vide etiam Judith 16. v. 21. Marc. 9. vv. 44. 46. 48.

Pulex denique ſummæ extenuationis notam obtinet. 1. Reg. c. 24. v. 15. *Quem perſequeris, rex Iſraël?.... pulicem unum.* Vide etiam c. 26. v. 20.

Hactenus de animantibus terreſtribus. Sequuntur volatilia & aquatilia.

Avis, ob celerem volatum, metaphorice ſignificat famam. Eccle. 10. v. 20. *In cogitatione tua regi ne detrahas; & in ſecreto cubiculi tui ne maledixeris diviti: quia avis cœli portabit vocem tuam; & qui habet pennas, annuntiabit verbum*, quod dixeris. Poſtrema illa verba, *qui habet pennas*, &c. priorum, *quia aves cœli*, &c. eſſe repetitionem, quod ſpectat ad ſenſum, nemo non videt. Integri autem verſiculi ſenſus eſt: regi aut cuivis potenti ne occultiſſime quidem detrahas; nam verba tua ad eos deferet *fama malum, quo non aliud velocius ullum*, ut cecinit Virg. lib. 4. Æneid. v. 174. Sic in Ariſtot. Rhet. *Nemini noceas; quia cicada hoc canent in campis.* Sic vulgare Græcorum adagium: πολλοὶ βασιλέως ὀφθαλμοὶ, καὶ πολλὰ ὦτα, *multi regis* (ſunt) *oculi, & multæ aures.* Ita etiam apud nos *parietes loqui* dicuntur.

Iſai. 46. v. 11. Cyrus dicitur avis, & quidem rapax (עַיִט); idque *tum* ob celeritatem, qua venturus erat contra Babylonios; hinc *ſemita in pedibus ejus non apparitura* dicitur, ibid. cap. 41. v. 3. *Tum* ob ſævitiam, quam in eoſdem Babylonios erat adhibiturus.

Jerem. 12. v. 9. *Hæreditas Domini*, nempe populus Iſraëliticus, dicitur עַיִט צָבוּעַ *avis tincta*, vera ſcilicet & falſa religione; quia vero Deo non contenta, falſos præterea colebat. Vulg. *avis diſcolor*, idem ſenſus. Lxx. σπήλαιον ὑαίνης *ſpelunca hyænæ*; עַיִט deducebant à radice עָטָה *operuit, obtexit*; unde, ſecundum illos, עַיִט *locus tectus, obſcurus, antrum, ſpelunca.* Bochartus de Animal. Sac. col. 830. Lxx. verſionem ex parte probat; contenditque voces עַיִט צָבוּעַ *feram rapacem variegatam*, nempe *hyænam*, ſignificare; quod verbum עיט, unde עַיִט, ad alia, quam ad aves transferatur, ut liquet ex 1. Reg. 14. v. 32. cap. 15. v. 19. Et Vulg. Ezech. 39. v. 4. vocem עַיִט *feram* interpretetur.

Nidus, avis domicilium, ſignificat etiam aliorum animalium habitationes, vide Gen. 6. v. 14. imo & hominum, præſertim in locis præaltis degentium, vide Num. 24. Jerem. 22. v. 23. cap. 49. v. 16. Abd. v. 4. v. 21. Habac. 2. v. 9. Job. 29. v. 18. &c.

Turtur populum Iſraëliticum, ſeu potius Eccleſiam, ſignificat. Pſal. 73. Heb. 74. v. 19. אַל־תִּתֵּן לְחַיַּת נֶפֶשׁ תּוֹרֶךָ *ne tradas beſtiæ animam turturis tui*, h. e. Eccleſiæ, quæ nonniſi unum te colit, ſicut turtur alteri non conjungitur; quæque in afflictionibus, inſtar turturis, ſolitaria gemit, & ad te ſuſpirat. Conf. Iſai. 38. v. 14. Lxx. μὴ παραδῷς τοῖς θηρίοις ψυχὴν ἐξομολογουμένην σοι, *ne tradas beſtiis animam confitentem tibi.* Vulg. Lat. *ne tradas beſtiis animas confitentes tibi*, in plurali numero, vel quia is interpres ſingularem in pluralem proprio marte commutavit; vel quia in ſuo codice Græco legebat ψυχὰς ἐξομολογουμένας σοι, *animas confitentes tibi.* Lxx. pro לְחַיַּת, quod constructum eſt pro abſoluto לְחַיָּה poſitum, de qua enallage tom. I. pag. 128. col. 1. legebant לְחַיּוֹת, & pro תּוֹרֶךָ *turturis tui*, תּוֹדֶךָ aut תּוֹדְךָ, *confitebitur* vel *confitetur tibi*, à verbo יָדָה *jecit*, & in hiph. *confeſſus eſt, celebravit, laudavit*, &c. Præterea ſupplebant relativum אֲשֶׁר *qui, quæ, quod*, hoc modo: *ne tradas beſtiis animam* (quæ) *confitetur tibi*, vel *animas* (quæ) *confitentur tibi*, quod idem eſt ac *animam confitentem* vel *animas confitentes tibi.* Chald. in Bibl. polyglott. Lond. *ne tradas populis ſimilibus beſtiæ ſylveſtri, animas docentium legem tuam.* S. Hieron. *ne tradas beſtiis animam eruditam lege tua.* Is & Chald. pro תּוֹרֶךָ legerunt תּוֹרָתְךָ à תּוֹרָה *lex.* Vel exiſtimarunt תּוֹרֶךָ eſſe ſyncopen pro תּוֹרָתְךָ, ut dicitur גֻּלָּה pro גֻּלָּתָהּ *lecythus ejus*, &c. De hac ſyncope vide tom. I. pag. 128. coll. 1. & 2. initio.

Columba, ob ſimplicitatem, caſtitatem, &c. Eccleſiam quoque ſignificat. Cant. 2. v. 14. c. 5. v. 2. c. 6. v. 8. &c. Conf. Matth. 10. v. 16.

Muscæ & apes, ob multitudinem, celeritatem, & vim lædendi, hoſtes populi

Dei ſignificant. Iſai. 7. v. 18. *Et erit in die illa : ſibilabit Dominus muſcæ, quæ eſt in extremo fluminum Ægypti : & api, quæ eſt in terra Aſſur*, &c. Ægyptii *muſcæ* vocantur, inquit, S. Hieron. comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 73. *propter ſordes idololatriæ : Aſſyrii vero apes, quia omnis prope Aſſyriorum, & Perſidis regio uſum habet ſagittarum*, quæ aculeis apum aſſimilantur. Aliis Ægyptii vocantur *muſcæ*, quod eorum regio luroſa ſit & ſicca ; proindeque muſcis gignendis idonea. Vide prophetiæ hujus complementum 4. Reg. 23. & 24. 2. Paral. 25. & 36. &c.

Stimulus ſeu aculeus mortis, 1. Cor. c. 15. vv. 55. & 56. peccatum eſt, ut ibidem explicatur.

Piscatio metaphorice ſumta, hoſtilem direptionem ſignificat. Amos. 4. v. 2. *Levabit vos* (hoſtis) בְּצִנּוֹת *in* vel *cum aculeis* ſeu *hamis aculeatis* (Vulg. *contis*), *& reliquias veſtras* (i. poſteritatem veſtram) בְּסִירוֹת דּוּגָה *in hamis piſcationis*, i. piſcatoriis. Senſus eſt: vos eſtis quidem ſicut vaccæ pingues, v. 1. ſed extrahemini ab hoſtibus velut piſciculi minuti, nihil impediente eos veſtra pinguedine. Lxx. & Sym. vocem בְּצִנּוֹת interpretati ſunt ἐν ὅπλοις *in armis*, Aq. ἐν θυρεοῖς *in clypeis*, Theod. ἐν δόρασι *in haſtis* ; voces autem בְּסִירוֹת דּוּגָה Lxx. tranſtulerunt, εἰς λέβητας ὑποκαιομένους, *in ollas ſuccenſas*, & verbum ἐμβαλοῦσιν *injicient*, ſenſus complendi gratia addiderunt. Vide in tom. I. pag. 516. can. II. plura hujuſcemodi verba ad ſenſus complementum adjicienda. Vulg. hæc verba ſic tranſtulit : *Levabunt vos in contis, & reliquias veſtras in ollis ferventibus*, hoc eſt, cum ſitis vaccæ pingues, tollent vos (hoſtes veſtri) contis, non hamis, ob molis magnitudinem, ſicuti piſcatores ex aquis hamorum miniſterio piſces extrahunt; ac in ollis ferventibus excoquent, h. e. diriſſimis ſuppliciis vos enecabunt. Quidam pro *ollis ferventibus*, ollas, ſeu potius ſcaphas, vel *cymbas piſcatorias* interpretantur hoc modo : tollent, ſive levabunt vos hoſtes veſtri .... ac in cymbas piſcatorias, quæ inſtar lebetum fabricatæ erant, conjicient. Hujus verſiculi interpretationum varietas oritur ex multiplici ſenſu vocum Hebraïcarum צִנּוֹת & סִירוֹת, quæ allatas ſignificationes omnes imo & plures obtinent. At qua ratione Lxx. & Vulg. דּוּגָה interpretati ſunt *ſuccenſas* vel *ferventes*, non video ; niſi forte aliter in ſuis exemplaribus legerint, aut ſenſum duntaxat attenderint ; per ollas enim ſeu lebetes piſcationis ſive piſcium, intelligere potuerunt ollas, in quibus coquuntur piſces. Vide etiam Habac. 1. vv. 15. 16. Jerem. 16. v. 16. ubi per *piſcatores* intelliguntur Ægyptii piſcationi dediditi, Iſai. 19. vv. 8. 9. 10. per *venatores* autem Chaldæi, à Nemrodo potenti venatore Gen. 10. v. 9. qui Babylonem condidit. Prophetiæ hujus complementum vide 4. Reg. capp. 23. 24. 25. 29.

Attamen *piſcatio* interdum in bonam partem accipitur. Matth. 4. v. 19. *Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum*, ubi reſpicit Chriſtus ad externam Apoſtolorum conditionem. Vide etiam Marc. 1. v. 17. Luc. 5. v. 10. & confer Ezech. 47. v. 10.

Leviathan, cete, Balæna, draco marinus, metaphorice ſignificant Pharaonem & duces exercitus ejus. Pſal. 73. Heb. 74. v. 13. *Tu confirmaſti* (Heb. *dirupiſti*, ſeu *diviſiſti*) *in virtute tua mare* (rubrum, ut tranſirent Iſraëlitæ), *contribulaſti*, ſeu *confregiſti capita draconum in aquis*, i. Pharaonis, (qui *magnus draco* appellatur Ezech. 29. v. 3.) aliorumque Ægyptiorum, qui dracones vocantur ob nimiam eorum erga Iſraëlitas ſævitiam. Verſ. 14. *Tu confregiſti capita draconis*, (h. e. principes & duces exercitus Pharaonis in aquis ſuffocaſti) *dediſti eum* (Pharaonem cum ejus copiis) *eſcam populis Æthiopum*, Heb. לְעָם לְצִיִּים *populo*, ſive *incolis deſertorum*, i. feris & avibus, quibus diſcerpenda Ægyptiorum cadavera evomuit mare.

Iſai. c. 27. v. 1. *Leviathan*, &c. Nabuchodonoſorem denotat. *In die illa viſitabit Dominus* (per Medos & Perſas) עַל לִוְיָתָן נָחָשׁ בָּרִחַ וְעַל לִוְיָתָן נָחָשׁ עֲקַלָּתוֹן *ſuper Leviathan ſerpentem vectem* (i. robuſtum, & validum inſtar vectis), *& ſuper Leviathan ſerpentem tortuoſum*, i. variis ambagibus & dolis lædentem. Lxx. ἐπὶ τὸν δράκοντα ὄφιν φεύγοντα,

ἐπὶ

ἐπὶ τὸν δράκοντα ὄφιν σκολιὸν, *ſuper draconem ſerpentem fugientem* (legebant בָּרִחַ à בָּרַח *fugit*), *ſuper draconem ſerpentem tortuoſum.* Aq. *ἐπὶ λευιαθὰν ὄφιν μοχλὸν, καὶ ὄφιν ἐσκιῤῥωμένον, καὶ ἐπιῤῥωμένον*, *ſuper Leviathan ſerpentem vectem, & ſerpentem durum, & validum.* Sym. *κατὰ λευιαθὰν τοῦ ὄφεως τοῦ συγκλείοντος, καὶ κατὰ τοῦ ὄφεως τοῦ σκολιοῦ*, *contra Leviathan ſerpentem concludentem* (inſtar vectis), *& contra ſerpentem tortuoſum.* Theod. *ἐπὶ λευιαθὰν ὄφιν σκιρόμενον*, *ſuper Leviathan ſerpentem durum.* S. Hieron. comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 227. *In Hebræo dicitur* BARI, *quod Aquila interpretatur* vectem, *Symmachus* concludentem, *Theodotio* robuſtum. Quod ſequitur: *& occidet cetum, qui in mari eſt*, explicationi de Nabuchodonoſore, ſive rege Babylonis, non repugnat; Babylon enim ſita erat in planitie, in qua erant lacus plurimi, qui interdum *maria* Hebræis appellantur. Vide c. 21. v. 1. Jerem. 51. vv. 36. & 42. quibus in locis aquarum Babylonem circumdantium fit mentio.

Hactenus de metaphoris ab animalibus deſumtis; nunc de iis, quæ ex hominibus deducuntur.

ARTICULUS XIX.

De Metaphoris ab homine & his, quæ ad illum pertinent, deſumtis.

In homine conſiderari poſſunt, tum *eſſentialia*, tum *accidentalia.* Eſſentialia ſunt *corpus* cum ſuis membris, & *anima*, ex cujus cum corpore conjunctione vita oritur. Accidentalia partim *interna* ſunt, ut differentiæ quædam inter homines & actiones diverſimode ſe habentes: partim *externa*, ut ſubjecta continentia, & varia adjuncta, de quibus omnibus in ſequentibus paragraphis agemus.

§. I.

Metaphora à corpore humano, ejuſque membris deſumta.

Corpus in Novo Teſtamento ſæpe Eccleſiam Chriſti ſignificat. Rom. 12. v. 5. *Multi unum corpus ſumus in Chriſto*, &c. Vide etiam 1. Cor. 10. v. 17. c. 12. vv. 13. 27. Epheſ. 1. v. 23. cap. 2. v. 16. c. 4. vv. 4. 12. 16. cap. 5. v. 23. Coloſſ. 1. vv. 18. 24. c. 2. v. 19. c. 3. v. 15.

Caput membrorum primum, ſupremum, & præcipuum, denotat

1°. Rei initium, exordium, & originem. Exod. 12. v. 2. *Menſis iſte, vobis* (erit) *caput* (Vulg. *principium*) *menſium*, &c. Vide etiam Deut. 20. v. 9. Iſai. 41. v. 4. c. 51. v. 20. &c.

2°. Eminentiam tum quantitatis, ſive loci; tum qualitatis, ſive imperii.

Eminentiam loci, Gen. 28. v. 12. *Viditque* (Jacob) *in ſomnis ſcalam ſtantem ſuper terram, & caput* (Vulg. *cacumen*) *illius tangens cœlum.* Vide etiam v. 18. c. 47. v. 31. Exod. 34. v. 2. 2. Reg. 15. v. 32. cap. 16. v. 1. 4. Reg. 1. v. 9. Pſal. 23. Heb. 24. vv. 7. 9. &c.

Eminentiam imperii, Num. 14. v. 4. *Conſtituamus nobis caput* (Vulg. *ducem*), *& revertamur in Ægyptum.* Vide etiam c. 36. v. 1. Deut. 1. vv. 13. 15. c. 28. v. 44. & ſic frequenter in Scripturis. Hinc *caput anguli*, lapis ſummus & angularis eſt, qui ædificii latera continet ac firmat. Quod de Chriſto prædicatur, Pſal. 117. Heb. 118. v. 22. Matth. 21. v. 42. Luc. 20. v. 17. Act. 4. v. 11. 1. Pet. 2. v. 7.

3°. In re qualibet præcipuum ac potiſſimum. Exod. 30. v. 23. *Sume tibi aromata capitis myrrhæ & electæ, quingentos ſiclos*, &c. i. *myrrhæ primæ*, ut interpretatur Vulg. ſive præſtantiſſimæ. Sic *capita aromatum*, Cant. 4.

v. 14. Ezech. 27. v. 22. *Caput ſive vertex montium antiquitatis*, Deut. 33. v. 15. h. e. præſtantiſſimæ res montium antiquorum.

Pſal. 140. Heb. 141. v. 5. יֶהֶלְמֵנִי צַדִּיק חֶסֶד וְיוֹכִיחֵנִי שֶׁמֶן רֹאשׁ אַל־יָנִי רֹאשִׁי כִּי־עוֹד וּתְפִלָּתִי בְּרָעוֹתֵיהֶם *percutiat me juſtus* (in) *miſericordia, & increpet me; oleum capitis* (hoc eſt, præſtantiſſimum) *ne frangat* (ſuper) *caput meum* (impius) : *quoniam adhuc & oratio mea in malis eorum.* Senſus eſt : verberet me juſtus miſericordia in me commotus, & increpet me : at oleum, etiam præſtantiſſimum, non effundat ſuper caput meum improbus. Id eſt, malim ego, ut juſtus corripiat me, quam ut mihi aduletur improbus; ſecundum illud Prov. 27. v. 6. *Meliora ſunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oſcula odientis.* Quod ſi malum mihi inferre pergant improbi, orabo Dominum, neque vices eis rependam. In his verbis : *oleum præſtantiſſimum non frangat* (impius ſuper) *caput meum*, metonymia eſt contenti pro continente, nam dicendum fuiſſet, *non frangat vas olei præſtantiſſimi.* Confer Marc. 14. v. 3. Eſt inſuper ellipſis præpoſitionis עַל *ſuper,* quæ nonnunquam deficit. Vide tom. I. pag. 590. col. 2. initio. S. Hieron. *Corripiat me juſtus in miſericordia, & arguat me; oleum amaritudinis non impinguet caput meum : quia adhuc oratio mea pro malitiis eorum.* רֹאשׁ accepit in ſignificatione *veneni, fellis, amaritudinis*, &c. Vide ſupra pag. 150. col. 2. יָנִי, quod eſt per apocopen pro יָנִיא, interpretatus eſt *impinguet*, per metonymiam conſequentis pro antecedente; fracto enim ſuper caput unguenti vaſculo, illud impinguatur. Vide tom. I. pag. 266. col. 2. Lxx. *παιδεύσει με δίκαιος ἐν ἐλέει, καὶ ἐλέγξει με· ἔλαιον δὲ ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλήν μου, ὅτι ἔτι καὶ ἡ προσευχή μου ἐν ταῖς εὐδοκίαις αὐτῶν, corripiet me juſtus in miſericordia, & increpabit me; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum : quoniam adhuc & oratio mea in beneplacitis eorum.* Pro רֹאשׁ legiſſe videntur רָאשׁ per apocopen, & א antiquam vocalem, pro רָאשָׁע, ſive רָשָׁע *improbus, peccator*, &c. Deinde pro רָעוֹתֵיהֶם *malitiis eorum*, legerunt רְצוֹתֵיהֶם *beneplacitis eorum*, à רָצָה *complacuit.* Vel attenderunt ad rad. Chald. רְעָה *velle, delectari* aliqua re, &c. Vetus interpres; *κατιλαιάτω με δίκαιος (δὲ) ἐλέει, καὶ ἐλεγξάτω, malleo extendat me juſtus (in) miſericordia & redarguat me.* Aq.... *ὅτι ἔτι προσευχή μου ἐν κακίαις αὐτῶν, quoniam adhuc oratio mea in malitiis eorum.* Sym.... *ἔτι γὰρ καὶ ἡ προσευχή μου ἐντὸς τῶν κακιῶν αὐτῶν, adhuc enim & oratio mea intra malitias eorum.* Legebant ut præ ſe fert textus Heb. hodiernus. Theod. ut Lxx. *ἐν ταῖς εὐδοκίαις αὐτῶν, in beneplacitis eorum.*

Iſai. 7. vv. 8. 9. Damaſcus dicitur *caput Syriæ*, & Samaria *caput Ephraim*, h. e. metropolis. Sic locus præcipuus vocatur *caput* 1. Reg. 9. v. 22. & 3. Reg. 21. v. 9.

Specialiter autem vox illa id, quod in numeratione præcipuum eſt, ſive ſummam, denotat. Exod. 30. v. 12. *Quando tuleris caput* (Vulg. *ſummam*) *filiorum Iſraël*, &c. Vide etiam Num. 1. vv. 2. 49. c. 4. vv. 2. 22. c. 31. v. 25. Pſal. 138. Heb. 139. v. 17. &c.

Levit. 6. v. 5. *Reddet omnia, quæ per fraudem voluit obtinere*, בְּרֹאשׁוֹ *in capite ſuo*, Vulg. optime, *integra*, &c. Hinc *ἀνακεφαλαιοῦν, in ſummam redigere*, Rom. 13. v. 9. confer Act. 22. v. 28. Heb. 8. v. 1.

Jud. 7. v. 16. Diſtinctæ exercitus turmæ appellantur capita; quia certo numero diſpoſitæ emittuntur. *Diviſitque trecentos viros in tria* רָאשִׁים *capita*, h. e. ut reddidit Vulg. *in tres partes*, ſive turmas. Vide c. 9. vv. 34. 37. 43. 1. Reg. 11. v. 11. c. 13. v. 17. Job. 1. v. 17.

Denique libri ſectiones *capita* vocantur, quia ordine numeratæ habentur. Quo referri poteſt illud Pſal. 39. Heb. 40. v. 8. בִּמְגִלַּת סֵפֶר *in volumine libri*, quod Lxx. & Apoſt. Heb. 10. v. 7. *ἐν κεφαλίδι βιβλίου, in capite libri* interpretantur, h. e. in ſectione libri; ubi inſuper ſynecdoche eſt partis pro toto; per ſectionem enim ſive capitulum libri, totum Veteris Teſtam. corpus, in quo typi & vaticinia de Meſſia exſtant, intelligitur, teſte ipſo Hieron. comm. in Iſai. c. 29. tom. 3. nov. edit. col. 246. in fine. *In capitulo libri ſcriptum eſt de me*, inquit Salvator in Pſalmo, *non Jeremiæ, non Iſaiæ; ſed in omni Scriptura Sancta, quæ unus liber appellatur.* Aq. *ἐν εἰλήματι τοῦ βιβλίου*, S. Hieron. *in volumine libri.*

Digitized by Google

Symm. ἐν τῷ τεύχει τοῦ ὁρισμοῦ σου, *in libro definitionis tuæ.* Alius, ἐν τόμῳ, *in tomo.*

FACIES, quia eſt 1°. pars humani capitis anterior, 2°. aſpectui patens, 3°. diverſæ mutationi ob diverſos animi affectus obnoxia; tria etiam metaphorice ſignificat.

1°. Priorem rei cujuſcunque partem. 2. Reg. 10. v. 9. *Videns igitur Joab, quod eſſet contra ſe facies belli ante & à tergo*, &c. h. e. quod prima agmina ante & à tergo eum urgerent. Vide etiam Jerem. 1. v. 13. Ezech. 2. v. 10. Unde vox פָּנִים & in conſtr. פְּנֵי cum particulis ſive præpoſitionibus conjuncta, ſæpiſſime ſignificat *ante, coram, è regione*, &c.

2°. In qualibet ſubſtantia ſuperficiem. Gen. 1. v. 2. *Et tenebræ erant ſuper faciem abyſſi.* Vide etiam 1. Reg. 14. v. 25. &c.

3°. Interiorem animum ira, triſtitia, lætitia, &c. affectum. Gen. 32. v. 20. al. 21. *Placabo* פָּנָיו *faciem ejus* (Eſavi) *muneribus, quæ præcedunt*, hoc eſt, animum ejus iratum placabo. Vulg. *placabo illum.* Vide etiam 1. Reg. 1. vv. 5. 18. Job. 9. v. 27. Prov. 16. v. 15. c. 27. v. 17. Ezech. 3. v. 8.

FRONS, animi quoque interiorem affectum denotat; ac dura quidem ſive robuſta, tam in *bonum* quam in *malum* accipitur.

In bonum, magnanimitatem & zelum adverſus impios, ac Deo rebelles ſignificat. Ezech. 3. v. 8. *Ecce dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum*, &c.

In malum, pervicax contradicendi Deo, & peccandi ſtudium innuit. Iſai. 48. v. 4. *Scivi enim, quia durus es tu* (Jacob).... *& frons tua ærea.*

Jerem. 3. v. 3. *frons meretricis*, pro ſumma impudentia, & obfirmatione in malo accipitur.

OCULUS, externum viſionis organum, ſæpiſſime ad mentem transfertur, ac judicium & cognitionem denotat. Gen. 16. v. 4. *At illa* (Agar) *concepiſſe ſe videns, deſpexit Dominam ſuam.* Vide etiam v. 5. Deut. 15. v. 18. 1. Reg. 15. v. 17. & ſic frequenter tam in Veteri, quam in Novo Teſtamento.

Zach. 11. v. 17. Oculus dexter providentiam ſignificat. *Gladius ſuper.... oculum dextrum ejus* (improbi paſtoris)... *oculus dexter ejus tenebreſcens obſcurabitur*, h. e. omnis ejus cura ac providentia auferetur; ipſeque officio ſuo paſtorali excidet.

Generatim *oculus* providentiam, curam, ſollicitudinem tam in *bonum* quam in *malum* ſignificat.

In bonum, Gen. 44. v. 21. *Adducite eum* (Benjamin) *ad me, & ponam oculos meos ſuper illum.* Vide etiam Num. 10. v. 31. Ruth. 2. v. 9. Job. 29. v. 15. &c.

In malum, Pſal. 9. v. 29. Heb. 10. v. 8. *Oculi ejus* (improbi) *in pauperem reſpiciunt*, &c. Vide etiam Pſal. 16. Heb. 17. v. 11. Unde verbum עָיַן pro *oculis nocendi cauſa obſervare*, 1. Reg. 18. v. 9. uſurpatur.

Oculus bonus, mentem benevolam & beneficam ſignificat. Prov. 22. v. 9. *Oculus bonus ipſe benedicetur*, &c. h. e. ut interpretatur Vulg. *Qui pronus eſt ad miſericordiam, benedicetur.*

Eccli. 32. v. 8. ſecundum Græc. Vatic. 35. v. 10. ſecundum Lat. ἐν ἀγαθῷ ὀφθαλμῷ, *in bono oculo* (Vulg. *animo*) *gloriam redde Deo*, &c. Vide etiam v. 10. Græc. 12. Lat.

E contrario, oculus malus, pro maligna & malevola mente accipitur. Prov. 23. v. 6. *Ne comedas panem mali oculi*, &c. LXX. μὴ συνδείπνει ἀνδρὶ βασκάνῳ, *ne cœnaveris cum homine malevolo.* Alius, πονηροφθάλμῳ, *cum malo oculo.* Vulg. *Ne comedas cum homine invido.* Vide etiam c. 28. v. 22. Eccli. 34. v. 13. ſecundum Græc. Vatic. cap. 31. v. 14. ſecundum Vulg. Lat. Matth. 20. v. 15. Marc. 7. v. 22.

Oculorum apertione, experientia cum conſcientiæ acerbo ſenſu conjuncta innuitur. Gen. 3. v. 7. *Et aperti ſunt oculi amborum*, &c.

Spiritualis illuminatio mentis, & cordis renovatio, oculorum illuminatione non raro exprimitur. Pſal. 12. Heb. 13. v. 4. *Illumina oculos meos, ne unquam obdormiam in morte.* Vide etiam Pſal. 118. Heb. 119. v. 18. Iſai. 32. v. 3. Epheſ. 1. v. 18.

Huic contraria eſt oculorum obſcuratio, quæ denotat *tum* ſpiritualem excæcationem, Pſal. 68. Heb. 69. v. 24. *Obſcurentur oculi eorum, ne videant*, &c. Vide etiam Iſai. 6. v. 10. Matth. 13. v. 15. Joan. 12. v. 40. Act. 28. v. 27. Rom. 11. vv. 8. 10. *Tum* calamitatem

Digitized by Google

maximam, quæ quaſi caliginem menti & judicio obducit. Thren. 5. v. 17. *Ideo contenebrati ſunt oculi noſtri*, &c.

Præterea *oculus* metaphorice ſignificat, 1°. Fontem, quia ex fonte aqua profluit, ut ex oculo lacrymæ. Gen. 24. v. 42. *Veni ergo hodie ad* עֵין *fontem*, &c. 2°. Superficiem; ubi inſuper eſt ſynecdoche partis pro toto, nempe oculi pro tota facie, quæ & ipſa pro ſuperficie accipitur, ut diximus in pag. præced. col. 1. Exod. 10. v. 4. *Ecce ego inducam cras locuſtam in fines tuos*, verſ. 5. *quæ operiat* אֶת־עֵין *ſuperficiem univerſæ terræ*, &c.

LACRYMA, quæ ex oculo fluit, muſtum & oleum ſignificat; quia guttatim more lacrymarum deſtillant, cum uvæ & olivæ calcantur. Exod. 22. v. 28. al. 29. מְלֵאָתְךָ וְדִמְעֲךָ לֹא תְאַחֵר, *plenitudinem tuam, & lacrymam tuam non tardabis*, ſupp. cum Vulg. *reddere*. Lxx. ἀπαρχὰς ἅλωνος καὶ ληνοῦ σου οὐ καθυστερήσεις, *primitias areæ & torcularis tui non tardabis* reddere. Vulg. *Decimas tuas & primitias tuas non tardabis reddere*. Confer Deut. 7. v. 13.

Collyrium, oculorum male habentium medicina, cœcitatis ſpiritualis medelam, & mentis illuminationem ſignificat. Apoc. 3. v. 18. *Collyrio inunge oculos tuos, ut videas.*

AURIS ad animum quoque metaphorice transfertur; notatque attentionem, & aſſenſum. Pſal. 48. Heb. 49. v. 5. *Inclinabo in parabolam aurem meam*, &c. hoc eſt, diligenter & attente, quid in me loquatur Spiritus Sanctus, auſcultabo. Vide etiam Pſal. 77. Heb. 78. v. 1. Iſai. 55. v. 3. &c. E contrario,

Aurium aggravatio, obdurationem animi, & cordis contumaciam innuit. Iſai. 6. v. 10. *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava.* Vide etiam Matth. 13. v. 15. Act. 28. v. 27. Rom. 11. v. 8. & tom. I. pag. 525. can. XV.

Aurium pruritus, 2. Tim. 4. v. 3. pravum novæ doctrinæ ſtudium ſignificat; quemadmodum ſcabie laborantes pravam ex fricatione voluptatem percipiunt, ex qua noxius dolor ſequitur. Conf. Act. 17. v. 21.

NASO SUSPENDERE (μυκτηρίζειν) irridere, & ſubſannare ſignificat. Galat. 6. v. 7. *Nolite errare, Deus non μυκτηρίζεται, irridetur.*

Thren. 4. v. 20. Rex dicitur *ſpiritus naſi*, ſive *narium*, h. e. ſub cujus tutela reſpirant & reficiuntur ſubditi. רוּחַ אַפֵּינוּ *ſpiritus narium noſtrarum* (Vulg. *oris noſtri*) *captus eſt Chriſtus Dominus*, vel *Chriſtus Domini*, ſecundum puncta Maſſorethica, nempe Sedecias, qui erat typus Chriſti.

OS, ORIS, animum & voluntatem quandoque ſignificat. Gen. 24. v. 57. *Interrogemus os ejus* (Rebeccæ), h. e. ut optime reddidit Vulg. *quæramus ipſius voluntatem.* Confer 2. Reg. 17. v. 5.

Joſ. 9. v. 2. *Ore uno pugnare*, hoc eſt, ut interpretatur Vulg. *uno animo eademque ſententia.*

Pſal. 125. Heb. 126. v. 2. *Os riſu ſive gaudio repleri*, eſt animum gaudio perfundi.

Pſal. 102. Heb. 103. v. 5. *Saturare os bono*, ſignificat magnis beneficiis ac bonis cumulare. Lxx. Vulg. *in bonis deſiderium replere.*

Exod. 4. v. 16. *Os alicujus eſſe*, denotat interpretem agere. Confer Jerem. 15. v. 19.

Matth. 15. v. 11. Os pro corde ponitur. *Quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.* Conf. vv. 18. 19.

Efflare (הָפִיחַ) audacter & cum confidentia loqui ſignificat *tum* bona & ſalutaria, Pſal. 11. Heb. 12. v. 6. *Ponam in ſalute*, יָפִיחַ לוֹ *loquetur* (Dominus) *cum eo* (oppreſſo) verba ſalutis & ſolatii plena. Alii hæc verba ſic explicant: *ponam* (oppreſſum vel pauperem) *in ſalute, ſufflabit in eum* (oppreſſorem), h. e. ridebit, deſpiciet eum. Alii, ſpectata altera ſignificatione verbi פַּח, interpretantur: *laqueum illi* (oppreſſo) *injiciat* (oppreſſor); ita ut ſit conceſſio ironica. Lxx. παῤῥησιάσομαι ἐν αὐτῷ, Vulg. Lat. *fiducialiter agam in eo.* Pro יָפִיחַ legebant אָפִיחַ; vel tertiam perſonam mutarunt in primam, planioris, ut ipſis videbatur, ſenſus efficiendi gratia. Vide etiam Prov. 12. v. 17. Habac. 2. v. 3. &c. *Tum* mala, ſeu mendacia, & minas. Prov. 6. v. 16. *Sex ſunt, quæ odit Dominus*... Verſ. 19. יָפִיחַ כְּזָבִים (eum qui) *profert mendacia*. Vulg. *proferentem mendacia.* Vide etiam cap. 14. v. 5. c. 19. v. 9. c. 20. v. 8. Act. 9. v. 1.

Prov. 6. v. 13. *Loqui pedibus*, & *docere di-*

Digitized by Google

giis, pedes & digitos ad fallendum componere ſignificat.

COLLUM ſeu CERVICEM pro aliquo ſupponere, Rom. 16. v. 4. vitæ diſcrimen pro alterius incolumitate ſubire ſignificat. Conf. Philip. 2 v. 30.

HUMERUS, geſtationis organum, habita ratione oneris, denotat,

1°. Afflictiones & tribulationes. Pſal. 20. Heb. 21. v. 13. *Quoniam pones eos* (inimicos) *humerum*, Vulg. *dorſum*, hoc eſt, malis, tanquam oneribus humeris eorum impoſitis, obrues. Alii, ut terga vertant, efficies. Vide etiam Iſai. 9. v. 4. c. 14. v. 25.

2°. Obedientiam Deo præſtandam, quæ & ipſa quaſi onus quoddam eſt, ſed leve. Hinc Sophon. 3. v. 9. *Servire Deo humero uno*, eſt ipſi ὁμοθυμαδὸν, h. e. *concorditer* ſervire. Sumta eſt metaphora à bajulatoribus, qui ſimul humeros eidem oneri ferendo ſupponunt. E contrario, *ponere ſcapulam*, ſive *humerum recedentem*, Zach. 7. v. 11. obedientiam detrectare ſignificat.

Oſe. 6. v. 9. *Humero* (ſupp. cum Chald. *uno*) mala etiam patrari dicuntur. Vide interpretes.

Eadem metaphora quidam explicant Iſai. 11. v. 14. *Et involabunt* (Judæi reduces) בְכָתֵף *in humero* (ſupple uno) *in Philiſthæos ad mare*. Chald. *Et conſociabuntur humero uno ad delendos Philiſthæos*. Alii, *& volabunt in regionem ſeu fines Philiſthinorum ad mare*, ſive occidentem; humerus enim *regionem & fines*, ſeu *latus regionis* etiam ſignificat Ezech. 25. v. 9. &c.

Iſai. 9. v. 6. de Chriſto dicitur quod *factus ſit principatus ejus ſuper humerum ejus*, quod omnes fere Patres de cruce intelligunt. Dici etiam poteſt Chriſtum onus officii ſui in ſe unum ſuſcepiſſe; cum è contrario ſæculi hujus principes illud in humeros ſervorum, conſiliariorum, miniſtrorumque ſuorum rejiciant. Solus enim Chriſtus Eccleſiam ſuam ſanguine ſuo ſibi acquiſivit, & ſalvat.

BRACHIUM roboris exſerendi potiſſimum inſtrumentum, potentiam & auxilium deſignat. 1. Reg. 2. v. 31. *Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui*, &c. Vide etiam Job. 22. v. 8. c. 35. v. 9. c. 38. v. 15. & ſic ſæpius in V. Teſt.

Iſai. 9. v. 20. *Carnem brachii ſui vorare*, propinquos & neceſſarios, à quibus ſperandum eſſet auxilium, perdere, & conſumere ſignificat.

MANUS, qua opera perficiuntur, ſignificat quoque

1°. Vires & robur. Deut. 32. v. 36. *Videbit, quod infirmata ſit manus*, h. e. potentia. Vide etiam Exod. 18. v. 9. Joſ. 8. v. 20. Job. 34. v. 20. &c. Hinc tritum illud: *An neſcis longas regibus eſſe manus?*

2°. Auxilium, miniſterium, machinationem. Exod. 23. v. 1. *Non junges manum tuam, ut pro impio dicas falſum teſtimonium*, hoc eſt, auxilium tuum non impendes, non ſociaberis cum alio &c. Vide etiam 1. Reg. 22. v. 17. 2. Reg. 3. v. 12. cap. 14. v. 19. Sic Deus loqui dicitur *in manu prophetarum*, 4. Reg. 17. v. 13. Iſai. 20. v. 2. &c. h. e. per miniſterium; prophetæ enim organa ſunt Spiritus Sancti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. Vel dictio *manus* in hac phraſi pleonaſtica eſt. Vide tom. I. pag. 493. num. V.

Vacillare ſeu infirmari manus alicujus dicitur, cum ei vires & nervi rerum agendarum non ſuppetunt. Vide Lev. 25. v. 35. E contrario, manus roborare, eſt conſilio & auxilio ſublevare. Vide 1. Reg. 23. v. 16. Job. 4. v. 3. Iſai. 35. v. 3.

3°. Vox *manus* terræ tributa, denotat 1°. Locum, ſeu ſpatium certum, vide Deut. 23. v. 12. &c. 2°. Latus, Exod. 2. v. 5. &c. 3°. Cujuſvis rei partes, cardines, fulcra, &c. Gen. 43. v. 33. &c.

DORSUM, ſive TERGUM in metaphora etiam uſurpatur, ac poſt *tergum projicere*, negligere & avertere ſe ſignificat. 3. Reg. 14. v. 9. ... *me autem projeciſti poſt* גַוֶּךָ *tergum tuum*, Vulg. *corpus tuum*, quæ eſt primaria ſignificatio vocis גֵו. Vide inſuper Nehem. ſive 2. Eſd. 9. v. 26.

Eadem metaphora quandoque oppreſſio & afflictio denotantur. Pſal. 128. Heb. 129. v. 3. *Supra dorſum meum fabricaverunt* vel *araverunt peccatores*. Vide etiam Iſai. 51. v. 17. Rom. 11. v. 10.

Digitized by Google

LUMBI, in quibus robur corporis poſitum eſt, metaphorice, ſive, ut aliis placet, metonymice robur ipſum denotant. Iſai. 45. v. 1. Heb. *Et lumbos regum diſſolvam*, h. e. ut reddunt Lxx. καὶ ἰσχὺν βασιλέων διαῤῥήξω, *& fortitudinem regum frangam.* Vulg. eodem ſenſu, *& dorſa regum vertam.* Confer Pſal. 68. Heb. 69. v. 12.

Lumborum cinctura, virium corporis ad currendum, laborandum, & pugnandum expeditionem ſignificat. 3. Reg. 18. v. 46.... *accinctuſque lumbis* (Eliacim) *currebat ante Achab*, h. e. ſtrenue currebat. Vide 4. Reg. 3. v. 21. Pſal. 17. Heb. 18. v. 40. Prov. 31. v. 17. Job. 38. v. 3. &c. Ratio metaphoræ eſt, quod cum Orientales longis veſtibus utantur, eas inter agendum circa lumbos accingant, ne iis impediti labantur.

Iſai. 11. v. 5. Juſtitia dicitur *cingulum lumborum* Meſſiæ, & fides *cinctorium renum ejus;* qua loquutione Meſſias officio ſuo cum juſtitia & fide alacriter perfuncturus ſignificatur. Confer Pſal. 44. Heb. 45. v. 4.

Eadem metaphora in Chriſti membris vigilantia Chriſtiana innuitur, Luc. 12. v. 35. 1. Petr. 1. v. 13. Epheſ. 6. v. 14.

UMBILICUS, quo fœtui in utero materno alimentum ſubminiſtratur, eleganti metaphora ad Eccleſiæ filios transfertur. Prov. 3. v. 7. *Time Deum & recede à malo.* Verſ. 8. *Sanitas quippe erit umbilico tuo*, &c. hoc eſt, quemadmodum infantibus in utero matris verſantibus alimentum ſubminiſtratur umbilico ad intimas partes confirmandas: ita Dei cognitio, reverentia, & obſequium te paſcet, educabit, & confirmabit ſpiritu. Alii volunt umbilicum poſitum eſſe per ſynecdochen pro toto corpore; unde Lxx. τότε ἴασις ἔσται τῷ σώματί σου, *tunc ſanitas erit corpori tuo.* Prava corporis habitudo, imo ipſa mors, nonnunquam impietatem conſequuntur. Vide 1. Cor. 11. v. 30. Sunt etiam qui exiſtiment hic præcipi ab illicitis voluptatibus abſtinentiam; qui enim veneri intemperanter indulgent, male habent, & corpore ſunt exſucco & exhauſto. Hinc ſequitur: *& irrigatio oſſium tuorum*, vel *oſſibus tuis.*

Neglecta umbilici præciſio, primævum & abominabilem Judaïcæ gentis ſtatum allegorice denotat. Ezech. 16. v. 4. *In die ortus tui* לֹא־כָרַּת שָׁרֵּךְ *non eſt præciſus umbilicus tuus, & aqua non es lota in ſalutem, nec ſale ſalita, nec involuta pannis*, h. e. antequam idololatria liberarem te, in morte, in ſordibus peccatorum, in infirmitate, &c. conſtituta eras. Sumta eſt metaphora ſive allegoria à pueris recens natis, quorum umbilicus non præciditur, neque ſordes aquis abluuntur, &c. ſed ſtatim ab utero projiciuntur exponunturque. Vide Junium & Tremellium in h. l. Lxx. Vatic. οὐκ ἔδησας, *non ligaſti*, Ald. & mſ. Alex. οὐκ ἔδησαν τοὺς μαστούς σου, *non ligarunt mammas tuas*, pro שָׁרֵּךְ legebant שִׁדֵּךְ. In Tetraplis, h. e. in Lxx. Aq. Symm. & Theod. legebatur οὐκ ἐτμήθη ὀμφαλός σου, *non eſt præciſus umbilicus tuus.* Sic etiam Complut. Utramque verſionem exhibet Ald. οὐκ ἔδησαν τοὺς μαστούς σου, ὁ ὀμφαλός σου οὐ περιετμήθη, *non ligaverunt mammas tuas, umbilicus tuus præciſus non eſt.*

Præterea umbilicus, quia in medio corpore humano, veluti punctum in circulo, eminet, terræ medietatem & prominentiam ſignificat. Jud. 9. v. 37. *Ecce de umbilico terræ populus deſcendit*, h. e. ex editiore loco; hæc enim loquutio eadem eſt atque illa verſus præced. *Ecce de montibus multitudo deſcendit.*

Ezech. 38. v. 12. ... *ut inferas manum tuam ſuper ... populum ... qui poſſidere cœpit, & eſſe habitator umbilici terræ*, h. e. Judææ, quæ montoſa erat, ac in medio terræ habitabilis, & priſcis cognitæ, ſita. Vide Joſephum lib. 3. belli Jud. c. 4. S. Hieron. comment. in cap. 5. Ezech. tom. 3. nov. edit. col. 726. Villalpandum tom. 3. pag. 14. Caſaubonum Exercit. 16. Sect. 83. &c. Hæc metaphora apud ipſos etiam profanos inſolens non eſt. Vide Plin. lib. 3. c. 12. Cicer. 6. in Verrem. Voſſ. lib. 4. inſtitut. orat. c. 6. &c.

SINUS, GREMIUM, ob ejus concavam ſuperficiem, ſignificat

1°. Medium currus. 3. Reg. 22. v. 35. *Fluebat autem ſanguis plagæ in ſinum currus*, h. e. in partem ejus concavam, ſive, ut interpretatur Chald. *in medium currus.*

2°. Baſin ſeu fundamentum, in quo, tanquam in loco concavo, aliquid recipitur. Ezech. 43. v. 13. *In ſinu ejus* (altaris) *erat cubitus*, &c. h. e. in fundamento. Vide etiam vv. 14. 17.

3°. Interiora & occulta; quia ſinus veſtibus tegitur. Job. 19. v. 27. Vulg. *Repoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo*, h. e. apud meipſum, in corde meo. Vide etiam Eccle. 7. v. 10.

Unde *opprobrium populorum in ſinu continere*, ſive *geſtare*, Pſal. 88. Heb. 89. v. 51. eſt illatas injurias patienter diſſimulare, & in interiori pectore abſcondere.

Hinc etiam phraſis *orationem in ſinu*, vel *in ſinum converti*, Pſal. 34. Heb. 35. v. 13. ſignificat vel apud ſe, nec palam omnibus pietatis ſpeciem aucupandæ gratia, orare; vel indeſinenter precari, quaſi oratio in ſinu continuo geſtaretur, ne ejus fieret oblivio. Vel, ſecundum alios, ſic loquitur David, quaſi diceret: ne quis exiſtimet me, cum induerer cilicio, &c. nihil minus, quam inimicorum meorum ſalutem à Deo poſtulaſſe; cupio enim, ut oratio mea, h. e. quæ illis precatus ſum, in caput meum recidant; ita ut ſinus pro capite ponatur, ut Pſal. 78. Heb. 79. v. 12. Iſai. 65. v. 6.

4°. *Sinus* amoris notionem obtinet, quæ enim diligimus, ea in ſinu fovemus. Deut. 13. v. 6. al. 7. *Si tibi voluerit perſuadere.... uxor, quæ eſt in ſinu tuo*, &c. h. e. *quam diligis ut animam tuam*, ut de amico ſequitur. Vide etiam c. 28. v. 56.

Hinc vita æterna dicitur *ſinus Abrahæ*, Luc. 16. v. 22. Abraham enim ut pater omnium credentium proponitur, Rom. 4. vv. 11. 12. Qui autem fidem ac pietatem ejus imitantur, ſpirituales ejus ſunt filii, ac in ſinu illius, tanquam pueri tenelli ac dilectiſſimi in ſinu parentum molliter geſtantur, ac requieſcunt. Quidam metaphoram deductam volunt à conviviis, in quibus alter in alterius ſinu, ſecundum conſuetudinem Hebræorum, Joan. 13. v. 23. recumbere ſolebat. Unde Matth. 8. v. 11. Chriſtus dicit: *Dico autem vobis, quod multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Iſaac, & Jacob, in regno cælorum.*

Denique cum *ſinus* metonymice veſtem, qua tegitur, ſignificet, eamque laxam, & rebus excipiendis portandiſque accommodam, metaphorice in *ſinum dari*, de quavis vel præmiorum vel pœnarum retributione accipitur. *Præmiorum*, 2. Reg. 12. v. 8. *Et dedi tibi domum Domini tui.... in ſinu tuo*, &c. Vide etiam Luc. 6. v. 38. *Pœnarum*, Pſal. 78. Heb. 79. v. 12. *Et redde vicinis noſtris ſeptuplum in ſinu eorum*, &c. Vide etiam Iſai. 65. vv. 6. 7. Jerem. 32. v. 18.

GENUA debilia roborare, animi mœrore proſtratos erigere, ſolari, & confirmare ſignificat. Job. 4. v. 4. *Vacillantes confirmaverunt ſermones tui, & genua trementia confortaſti.* Vide inſuper Iſai. 35. v. 3. Heb. 12. v. 12. Metaphora autem ſumitur ab externis periculis ſubito ingruentibus, in quibus ob vires nervorum & muſculorum terrore conſternatas, genua debilitantur. Quapropter in deſcriptione infirmitatis, periculi, & terroris, *genuum colliſio, & debilitatio*, exprimi ſolet. Vide Pſal. 108. Heb. 109. v. 24. Ezech. 7. v. 17. Dan. 5. v. 6. Nah. 2. v. 11.

PEDES variis modis in ſermone metaphorico accipiuntur. Generatim tamen conſiderari poſſunt *tum* ratione externorum & corporalium; *tum* ratione internorum & ſpiritualium.

Quod ſpectat ad externa, *pes* ſignificat,

1°. Subſidium, curam, ſollicitudinem, &c. Gen. 30. v. 30..... *benedixitque tibi Deus* לרגלי *ad pedem meum*, i. per curam, & diligentiam, quam in paſcendis gregibus tuis adhibui. Optimus eſt etiam Vulg. ſenſus: *ad introitum meum*, h. e. ex quo gregum tuorum curam habere cœpi.

Job. 29. v. 15. *Oculus fui cæco, pes claudo*, h. e. quodvis ſubſidium miſeris præſtiti.

2°. Violentiam. Pſal. 35. Heb. 36. v. 12. *Non veniat mihi pes ſuperbiæ*, h. e. ſuperborum hominum violentiam non experiar.

Pedis commotio, nutatio, declinatio, &c. pericula & calamitates innuit. Pſal. 37. Heb. 38. v. 17. *Dum commoventur pedes mei, ſuper me magna loquuti ſunt* inimici mei, hoc eſt, dum in periculis verſor, & opprimor calamitatibus. Vide etiam Pſal. 115. Heb. 116.

v. 8. Pſal. 139. Heb. 140. vv. 5. 12. &c.

E contrario, pedum à nutatione, &c. cuſtodia, Dei protectionem adverſus malignos quoſvis hoſtes exprimit. Pſal. 55. Heb. 56. v. 14. *Quoniam eripuiſti.... pedes meos de lapſu*, &c. Vide Pſal. 90. Heb. 91. v. 12. Pſal. 120. Heb. 121. v. 3. &c.

Sic pedum in latitudine vel petra conſtitutio, à periculis liberationem denotat; in anguſtiis enim & lubricis locis, facilis eſt lapſus. Pſal. 30. Heb. 31. v. 9. *Nec concluſiſti me in manibus inimici, ſtatuiſti in loco ſpatioſo pedes meos.* Vide etiam Pſal. 39. Heb. 40. v. 3. & confer Pſal. 4. v. 2. Pſal. 17. Heb. 18. v. 34. Pſal. 72. Heb. 73. v. 18.

Jerem. 13. v. 16. Phraſis *pedes offendere ad montes caliginoſos*, in maximas calamitates incidere ſignificat; calamitas enim, ut vidimus ſupra pag. 119. col. 2. caligine denotatur; proindeque mons caliginis, maximam calamitatem indicat. Quidam tamen eo loci Chaldææ montes intelligunt, ad quos captivi abducendi erant Judæi.

Claudicatio, quæ pedum læſione fit, calamitatem quoque, afflictionem, & pericula denotat. Pſal. 34. Heb. 35. v. 15. וּבְצַלְעִי שָׂמְחוּ Aq. *καὶ ἐν σκασμῷ μου, εὐφράνθησαν, & in claudicatione mea lætati ſunt.* Sym. *σκάζοντος δέ μου εὐφραίνοντο, claudicante autem me, lætabantur.* V^a. edit. *καὶ ἐν τῇ ἀσθενείᾳ μου εὐφράνθησαν, & in infirmitate mea lætati ſunt.* S. Hieron. *& in infirmitate mea lætabantur.* Lxx. *καὶ κατ' ἐμοῦ εὐφράνθησαν, & adverſum me lætati ſunt*, q. d. ad latus meum lætati ſunt; צֶלַע enim & *claudicationem* & *latus* ſignificat. Vide etiam Pſal. 37. Heb. 38. v. 18. Jerem. 20. v. 10. Mich. 4. vv. 6. 7. Soph. 3. v. 19. In duobus poſtremis illis locis, legitur vox צֹלֵעָה *claudicans*, fem. gen. quia refertur ad populum ſive Eccleſiam, de qua, ut femina, ſæpius fit ſermo, ut diximus ſupra pag. 111. coll. 1. 2.

Quod ad interna ſive ſpiritualia attinet, *pedes* ad animum tranſlati, deſiderium & conatum ſanctum denotant; pietatis enim exercitatio cum ambulatione in via interdum comparatur. Pſal. 118. Heb. 119. v. 59. *Cogitavi vias meas, & converti pedes meos in teſtimonia tua.* Confer v. 32. Vide etiam Prov. 4. v. 26. Eccle. 4. v. 17. &c.

Iſai. 52. v. 7. Rom. 10. v. 15. *Pedes apoſtolorum* ut *ſpecioſi* prædicantur, quod de miſſione divina, libertate, & fervore in docendo intelligendum eſt.

Huc referri poteſt *pedum calceatio in præparatione Evangelii pacis*, Eph. 6. v. 15. qua metaphora innuitur verbi Evangelici præcones ocreis ſpiritualibus, i. fide, patientia, &c. muniri debere, ut per ſpinas, ſentes, & tribulos, hoc eſt, per omnia pericula tranſire poſſint docendo Evangelium, & Chriſtum confitendo. Ceteræ pedum metaphoræ, puta: *pedibus ſubjicere*, *pedibus conculcare*, &c. planæ ſunt.

Hucuſque de humani corporis *diſſimilaribus* membris; ſequuntur *ſimilaria*, ex quibus paucæ metaphoræ deducuntur.

Caro, cùm ad animum transfertur, ſi cum *mordendi* aut *lacerandi* verbo conjungatur, deſperationem ſignificat. Job. 13. v. 14. *Quare lacerarem* (Vulg. *lacero*) *carnem meam dentibus meis?* h. e. cur meipſum in deſperationem abiens, curis conſumerem? *& animam meam portarem* (Vulg. *porto*) *in manibus meis?* i. vitæ & animi omnem curam abjicerem? Confer 1. Reg. 19. v. 5. Sic *carnem ſuam comedere* dicitur ſtultus, Eccle. 4. v. 5. h. e. ſeipſum macerare præ fame; is enim eſt, ſecundum optimos interpretes, hujuſce verſiculi ſenſus: cum videat ſtultus induſtriam ſive laborem hominum patere invidiæ, *complicat manus ſuas, & comedit carnem ſuam*, id eſt, ad tantam inopiam deſidia ſua redigitur, ut præ fame carnem ſuam devorare cogatur. Quæ metaphora maximam deſperationem ex fame ortam ſignificat.

Sanguis mortem ſpiritualem, & æternum exitium denotat. Ezech. 3. v. 18. *Ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem ejus de manu tua requiram*, h. e. mortis ejus ſpiritualis pœnas à te repetam. Vide etiam cap. 33. v. 8.

Act. 18. v. 6. *Sanguis veſter* (ſit) *ſuper caput veſtrum*, h. e. æternæ veſtræ damnationis rei ſitis: *mundus ego* ſum, &c. Vide etiam c. 20. v. 26. &c.

§. II.

§. II.

Metaphora ab iis , quæ ad vitam hominis ſpectant , deſumta.

CORPORI & ejus membris congrue ſuccedit animæ conjunctio , ex qua oritur

VITA , quæ metaphorice tribuitur aquis jugiter ſalientibus fluentibuſque ; vitæ enim indicium eſt motus. Gen. 26. v. 19. *Foderuntque in torrente , & repererunt aquam vivam.* Vide etiam Prov. 10. v. 11. Jerem. 2. v. 13. &c.

Oſe. 14. v. 8. *Vivificabunt ſe* (Iſraëlitæ ut) *triticum* , h. e. erunt inſtar tritici , quod in terram conjectum , ad tempus mori videtur , Joan. 12. v. 24. poſtea vero non reviveſcit tantum , verum etiam multiplicatur , ac multum fructum affert. Vulg. *vivent tritico* , pro יְחַיּוּ legebat יִחְיוּ , in fut. qal.

In vita conſideranda ſunt , *tum* integritas , videlicet ſanitas , uti & oppoſita privantia tam ſanitatis , quam ipſius vitæ , nimirum morbi , & mors ; *tum* in actionibus vitalibus exercitium , quod in quinque ſenſuum externorum operationibus potiſſimum conſiſtit.

SANITAS doctrinæ cœleſti & fidei tribuitur , qua earum puritas denotatur. Tit. 1. v. 9. *Ut potens ſit* (Epiſcopus) *exhortari in doctrina ſana.* Verſ. 13. *Ut ſani ſint in fide* , &c. Vide etiam c. 2. vv. 1. 2. 8. 1. Tim. 1. v. 10. c. 6. v. 3. 2. Tim. 1. v. 13. c. 4. v. 3.

SANARE , CURARE , MEDICARI , &c. ab adverſitatibus liberare , & quamcunque incolumitatem præſtare ſignificant. Exod. 15. v. 26. *Si audieris vocem Domini Dei tui .... cunctum languorem , quem poſui in Ægypto , non inducam ſuper te : ego enim* (ſum) *Dominus ſanator tuus.* Vide etiam 2. Paral. 7. v. 14. cap. 36. v. 16. Job. 13. v. 4. Prov. 3. v. 8. c. 12. v. 8. c. 13. v. 17. c. 14. v. 30. Iſai. 3. v. 7. c. 58. v. 8. Jerem. 8. v. 22. c. 30. vv. 13. 14. 17. Thren. 2. v. 13. Oſe. 14. v. 5.

Verba illa ad animam tranſlata , peccati remiſſionem , & alia Meſſiæ beneficia ſæpius innuunt. Pſal. 40. Heb. 41. v. 5. *Sana animam meam , quia peccavi tibi.* Vide etiam Pſal. 146. Heb. 147. v. 3. Iſai. 6. v. 10. c. 19. v. 22. c. 30. v. 26. c. 53. v. 5. Jerem. 3. v. 22. Malach. 4. v. 2. Matth. 3. v. 15. (conf. Marc. 4. v. 12.) Joan. 12. v. 40. Act. 28. v. 27. 1. Petr. 2. v. 24. &c.

Sanitati *in genere* adverſantur morbi , dolores , vulnera , plagæ , &c. quæ omnia ad *inanimata* , & *animata* transferuntur.

Ad inanimata , 4. Reg. 3. v. 19. *Omnem agrum egregium* תַּכְאִבוּ *dolore afficietis* (Vulg. *operietis*) *lapidibus* , i. perdetis , corrumpetis. Vide etiam Deut. 29. vv. 22. 23. Iſai. 1. vv. 5. 6. & confer vv. 7. 8. quibus in locis plagæ , &c. regionis vaſtationem , varias hoſtium irruptiones , illataque damna ſignificant.

Ad animata , ipſumque hominem tranſlata , cum ad *interna* , tum ad *externa* referuntur.

Ad interna , Jerem. 17. v. 9. *Pravum eſt cor ſuper omnia* , vel *præ omnibus* (rebus) ; (Vulg. *pravum eſt cor omnium*) *&* אָנֻשׁ *morbidum* , ob plagam lethalem , videlicet peccatum. Lxx. καὶ ἄνθρωπός ἐστι , *& homo eſt* ; legebant אֱנוֹשׁ. Symm. & Vulg. *inſcrutabile.* S. Hieron. comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 612. *Si legatur ENOS* , homo *dicitur : ſi autem ANUS* inſcrutabile , *ſive* deſperabile : *eo quod nullus cor hominum valeat invenire* , &c. quod ſatis convenit cum ſequentibus : *quis cognoſcet illud ?* Confer Iſai. 53. v. 4. Matth. 9. vv. 12. 13. Marc. 2. v. 17. Luc. 5. vv. 31. 32. &c.

1. Tim. 6. v. 3. *Si quis aliter docet , & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Jeſu Chriſti , & ei , quæ ſecundum pietatem eſt , doctrinæ :* verſ. 4. *ſuperbus eſt , nihil ſciens ; ſed languens circa quæſtiones & pugnas verborum , ex quibus oriuntur invidiæ , contentiones , blaſphemiæ , ſuſpiciones malæ* , &c. i. corruptus eſt mente & ſpirituali ſenſu , nec niſi cœcæ rationis dictamen in myſteriis fidei ſequens.

Ad externa hominis ſi referantur morbi , &c. calamitates quaſcunque , & vitæ humanæ adverſitates denotant. Pſal. 76. Heb. 77.

v. 11. *Et dixi :* חַלּוֹתִי *infirmari meum hoc, mutatio dexteræ excelſi*, h. e. infirmitas, calamitas mea hæc aliunde non eſt, quam ex mutatione dexteræ Excelſi, quæ prius hoſtes meos mihi ſubjiciebat, nunc autem ipſis me ſubjicit. Aq. καὶ εἶπα· ἀῤῥωστία μου, αὕτη ἀλλοίωσις δεξιᾶς ὑψίστου, *& dixi : infirmitas mea, hæc mutatio dexteræ Excelſi ;* חַלּוֹתִי ſpectabat ut infinit. piël verbi חָלָה *ægrotavit.* Sym. καὶ εἶπα· τρῶσίς μου δευτέρωσις δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου, *& dixi : vulnus meum* (eſt) *iteratio dexteræ Excelſi ;* חַלּוֹתִי deducebat ab חָלַל *vulnerari.* Theod. καὶ εἶπα· ὠδῖνές εἰσιν, ἀλλοίωσις δεξιᾶς ὑψίστου, *& dixi : dolores ſunt, mutatio dexteræ Excelſi eſt.* V[a]. edit. καὶ εἶπα· ὠδῖνές μου εἰσὶν, ἀλλοίωσις δεξιᾶς ὑψίστου, *& dixi ; dolores mei ſunt, mutatio dexteræ Excelſi* eſt; vocem hanc referebat ad verbum חִיל *doluit.* S. Hieron. *Et dixi : imbecillitas mea eſt : hæc mutatio dexteræ Excelſi.* Lxx. καὶ εἶπα· νῦν ἠρξάμην, αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ ὑψίστου, *& dixi : nunc cœpi ; hæc mutatio dexteræ Excelſi.* חַלּוֹתִי accipiebant à verbo ſupra laudato חָלַל, quod in hiphil *incipere* etiam ſignificat. Porro tria hæc verba חָלָה, חָלַל, & חִיל ſæpe formas commutant. Vide inſuper Job. 9. v. 17. Eccle. 5. vv. 12. 15. cap. 6. v. 2. Iſai. 1. v. 6. cap. 30. v. 26. Jerem. 10. v. 19. c. 15. v. 8. c. 30. vv. 12. 14. 15. Thren. 2. v. 13. Hoſ. 5. v. 13.

Huc pertinent *vulnera amici*, Prov. 27. v. 6. quæ amaram reprehenſionem denotant. Conf. Pſal. 140. Heb. 141. v. 5.

Sanitati *in ſpecie* adverſantur ſtigmata, & cicatrices, quibus innuit Apoſt. perſecutiones & tribulationes, quas ob Chriſti confeſſionem, ejuſque verbi prædicationem ſuſtinebat, Gal. 6. v. 17. quæque ſtigmata opponit circumciſionis cicatrici, de qua fruſtra gloriabantur pſeudo-Apoſtoli, de quibus v. 12. & ſequentibus egerat. Hanc autem metaphoram ſumſit à militibus, qui *victuris in cute punctis* ſignabantur; quo ſenſu Ælianus vocem στίγματα uſurpavit. Vide Grot. in h. l.

1. Tim. 4. v. 2. *Conſcientia cauteriata* ſignificat *vel* conſcientiam infamibus criminum notis inuſtam; *vel* duram, calloſam, & exquiſiti ſenſus expertem; quæ enim partes cauterio notantur, illæ habent ſenſum hebetiorem; *vel* denique vitiis ac peccatis exulceratam.

TABES & MACIES pro calamitatibus, pœnis, ac miſeriis accipiuntur. Iſai. 17. v. 4. *Et erit in die illa ... pinguedo carnis ejus* (Jacob) *marceſcet.* Vide etiam c. 24. v. 16. Ezech. 33. v. 10. Soph. 2. v. 11. &c.

PUTREDO OSSIUM, animi dolores & cruciatus ſignificat. Prov. 14. v. 30. *Vita carnium, ſanitas cordis ; putredo oſſium, invidia*, h. e. invidia animum rodit & excruciat, ſicuti caries oſſa. Vide etiam Habac. 3. v. 16. & confer Prov. 12. v. 4. Alias, *putreſcere*, perire eſt. Prov. 10. v. 7. *Nomen impiorum putreſcet.*

PESTIS hominem exitioſiſſimum denotat. Act. 24. v. 5. *Invenimus hunc hominem* λοιμὸν *peſtem*, Vulg. *peſtiferum*, recte; vox enim Græca utrumque ſignificat. Unde Pſal. 1. v. 1. dictionem לֵצִים *deriſorum*, Lxx. λοιμῶν *peſtilentium*, Vulg. *peſtilentiæ*, interpretantur; nulla enim eſt peſtis deterior hujuſcemodi hominibus, qui Divina humanaque rident.

VENENUM metaphorice indicat inſignem malitiam, qua animabus, corporibus, & famæ hominum pernicies infertur. Pſal. 57. Heb. 58. v. 5. חֲמַת *venenum illis* (peccatoribus), *ſicut venenum ſerpentis*, &c. Lxx. θυμὸς αὐτοῖς, Vulg. *furor illis*, &c. Vox Hebraïca חֵמָה & *furorem*, & *venenum* ſignificat. Vide inſuper Rom. 3. v. 13. Jac. 3. v. 8.

MORS, quæ vitæ ipſi opponitur, metaphorice accepta ſignificat,

1°. Nuntium remittere, ut Rom. 6. vv. 2. 7. 11. *mortuum eſſe peccato*, eſt ei renuntiare, illud non amplius committere, ſicuti mortuus non agit vel operatur. Sic Coloſſ. 3. v. 3. Credentes dicuntur *mortui*, & eorum vita *abſcondita cum Chriſto in Deo*, (conf. 1. Joan. 3. v. 1.) h. e. mundo & concupiſcentiis ejus pravis ac veſanis voluptatibus renuntiaſſe.

2°. Gratia & amore Dei ob peccata privari. Epheſ. 2. v. 1. *Et vos, cum eſſetis mortui in delictis & peccatis*, &c. Vide etiam Matth. 8. v. 22. Joan. 5. v. 25. 1. Tim. 5. v. 6.

3°. Liberationem ab aliqua re. Gal. 2. v. 19. *Ego enim per legem legi mortuus ſum*, &c. h. e. per legem, ſive Chriſti, ſive Moſis, à lege ipſa Moſaïca liberatus ſum; lex enim

Moſaïca ſpiritualiter intellecta, docet ſe non eſſe perpetuam; ſed Chriſto, quem præfiguravit, venienti tanquam ſcopo & termino ſuo cedere debere. Sic Coloſſ. 2. v. 20. *mortuum eſſe ab elementis hujus mundi*, liberari ſignificat à Levitico ciborum diſcrimine, aliiſque Moſaicæ legis ritibus, quos *elementa mundi* vocat Apoſtolus, quod eſſent primæ inſtitutiones, quibus priorem mundum, ſive Veteris Teſtamenti populum, informare voluit Deus, & ad Chriſtum perducere.

Denique mors grano frumenti in terram conjecto tribuitur, Joan. 12. v. 24. 1. Cor. 15. v. 36. non quod revera intereat, ſed ob inſignem, quæ ipſi accidit, mutationem. Hæc de vita &c. ſufficiant: nunc de humanis ſenſibus.

§. III.

Metaphora ab humanis ſenſibus deſumta.

APUD Hebræos Helleniſtas, ut & interdum etiam apud Latinos, voces *αἰσθάνομαι ſentio*, *αἴσθησις ſenſus*, *αἰσθητήριον ſentiendi organum*, ad animum tranſlatæ, ſignificant *in genere* cognitionem, intelligentiam, experimentum, &c. Luc. 9. v. 45. *Et erat velatum* (verbum iſtud) *ante eos, ut non αἴσθωνται ſentirent illud*, h. e. intelligerent, ut c. 18. v. 34. exponitur. Vide etiam Philip. 1. v. 9. Heb. 5. v. 14. &c. *In ſpecie* autem

VISUS ſeu VIDERE ſignificat,

1°. Sentire, ſeu experiri. Exod. 20. v. 18. *Cunctus autem populus videbat voces* (ſeu) *tonitrua... & ...ſonitum tubæ*, i. percipiebat, ſeu audiebat; auditus enim & viſus nonnunquam inter ſe commutantur. Vide inſuper Num. 20. v. 23. Pſal. 4. v. 7. Pſal. 26. Heb. 27. v. 13. Pſal. 33. Heb. 34. v. 13. Pſal. 48. Heb. 49. v. 11. Pſal. 59. Heb. 60. v. 5. Pſal. 88. Heb. 89. v. 49. Pſal. 89. Heb. 90. v. 15. Pſal. 90. Heb. 91. v. 16. &c. Sic *videre ſomnum*, Eccle. 8. v. 16. eſt experiri illum, ſeu dormire. *Videre corruptionem*, Pſal. 15. Heb. 16. v. 10. eam ſentire, ſeu ipſi obnoxium eſſe ſignificat. *Videre mortem*, Luc. 2. v. 26. mori denotat.

In magnarum rerum promiſſionibus *videndi* verbum adhibetur, eoque experientia innuitur. Iſai. 53. v. 11. *Videbit & ſaturabitur*, h. e. abundantiſſimum animæ ſuæ laboris fructum, nempe multorum ſalutem, quæ ipſi lætitiam ad ſatietatem uſque afferet, intuebitur Chriſtus. Vide etiam cap. 60. v. 5. c. 66. v. 14. &c.

2°. Verbum *videre* ad mentis facultates tranſlatum, & quidem ad intellectum, ſignificat 1°. Cognoſcere ſeu intelligere. Gen. 42. v. 1. *Videns* (Vulg. *audiens*) *autem Jacob, quod alimenta venderentur in Ægypto*, &c. Vide etiam Eccle. 1. v. 16. Jerem. 2. v. 31. Matth. 2. v. 16. &c. 2°. Cogitare, ſeu conſiderare. Gen. 20. v. 10. *Quid vidiſti* (i. cogitaſti) *ut hoc faceres?* Vide c. 49. v. 15. Eccle. 1. v. 14. Iſai. 22. v. 9. Matth. 6. v. 26. &c.

Idem verbum ad voluntatem tranſlatum, curare, providere, &c. ſignificat, idque *vel* in re efficienda & adipiſcenda, Gen. 41. v. 33. *Nunc ergo videat rex virum ſapientem*, &c. Vulg. optime, *provideat rex.* Vide etiam Deut. 12. v. 13. 3. Reg. 10. v. 3. Pſal. 63. Heb. 64. v. 6. Iſai. 22. v. 8. Matth. 7. v. 5. &c. *Vel* in re fugienda, Matth. 9. v. 30. *Videte, ne quis ſciat.* Vide etiam Marc. 12. v. 38. &c.

3°. Verbum iſtud ad viſionem ſpiritualem tranſlatum, innuit *vel* prophetiam, Num. 24. v. 16. *Dixit auditor ſermonum Dei, qui... viſiones omnipotentis videt*, &c. Vide etiam 1. Reg. 9. v. 9. Iſai. 30. v. 10. &c. Unde חָזוֹן *viſio*, h. e. Prophetia, 1. Reg. 3. v. 1. Iſai. 1. v. 1. &c. *Vel* fidem in Chriſtum, & fiduciam in Deo poſitam, Mich. 7. v. 7. *Ego autem Dominum videbo, exſpectabo Deum ſalvatorem meum.* Vide Joan. 6. v. 40. c. 14. v. 17. &c.

1. Pet. 1. v. 12. De angelis dicitur, quod cupiant myſteria ſalutis per Apoſtolos Spiritu Sancto afflatos annuntiata proſpicere, hoc eſt, quod ſumma cum voluptate ea videant nuntiata; Græci enim codices præ ſe ferunt *εἰς ἃ*, *in quæ deſiderant angeli παρακύψαι proſpicere.* Quidam etiam codices Latini habent *in quæ.* Vulg. poſtremum illud verbum ad Spiritum

Sanctum retulit: *Spiritu Sancto miſſo de cœlo, in quem deſiderant angeli proſpicere*, legebat εἰς ὅν (melius forte εἰς ὃ) ſicuti habent mſſ. quidam codices. Vide D. Mill. pag. 554.

Viſioni opponitur *cæcitas*, qua ſignificatur,

1°. Doctrinæ ſalutaris, & veræ fidei privatio. Iſai. 42. v. 18. *Surdi audite, & cæci intuemini ad videndum.* Verſ. 19. *Quis cæcus niſi ſervus meus*, &c. Vide etiam Thren. 4. v. 14. Matth. 15. v. 14. cap. 23. vv. 16. 24. 26. Joan. 9. v. 39. Rom. 2. v. 19. 2. Pet. 1. v. 9. 1. Joan. 2. v. 11. Apoc. 3. v. 17.

2°. Maxima calamitas, in qua impii, conſilii omnis inopes, non inveniunt quid agant. Deut. 28. v. 28. *Percutiat te Dominus amentia, & cæcitate, ac furore mentis.* Verſ. 29. *Et palpes in meridie*, &c. Confer Iſai. 8. vv. 21. 22. c. 59. vv. 9. 10. Soph. 1. v. 17.

Verbum *excæcare* de incredulis & impiis uſurpatum, tribuitur 1°. Tenebris, 1. Joan. 2. v. 11. *Tenebræ obcæcaverunt oculos ejus*, qui odit fratrem ſuum, h. e. mens peccatis corrupta obcæcavit oculos cordis ejus. 2°. Diabolo, 2. Cor. 4. v. 4. *Deus hujus ſæculi* (Diabolus) *excæcavit mentes infidelium*, i. ſeduxit & induravit. 3°. Deo ipſi, Joan. 12. v. 40. *Excæcavit* (Deus) *oculos eorum*, &c. Deus autem non excæcat *poſitive*, ut aiunt, ſed *privative*, hoc eſt, cæcitatem per ſe ipſe non immittendo, ſed ſubſtrahendo gratiam, qua deſtituti homines in ſpiſſiſſimas mentis tenebras offendunt. Vide tom. I. pag. 531. col. 2.

Munera dicuntur etiam excæcare *videntes*, Exod. 23. v. 8. *ſapientes*, Deut. 16. v. 19. h. e. ad corrumpendum jus & pervertendam juſtitiam eos inducere, vel rei hujus faciendæ occaſionem eis præbere.

Viſus objectum colores ſunt, ex quibus

Albedo puritatem mentis, ſeu peccatorum remiſſionem denotat. Pſal. 50. Heb. 51. v. 9. *Lavabis me, & ſuper nivem dealbabor.* Vide etiam Iſai. 1. v. 18. Apoc. 7. v. 14.

Albedo exterior, quæ illito calce inducitur, hypocriſeos nota eſt. Act. 23. v. 3. *Percutiet te Deus, paries dealbate.* Conf. Matth. 23. v. 27. Ezech. 13. v. 10. c. 22. v. 28. &c.

Rubor peccatis tributus, eorum gravitatem exprimit. Iſai. 1. v. 18. *Si fuerint peccata veſtra ut coccinum, quaſi nix dealbabuntur; &, ſi fuerint rubra quaſi vermiculus, velut lana alba erunt.* Hac metaphora ad ſanguinem ſive cædem reſpicitur, v. 15. quo ſanguine non homicidia ſolum metonymice, verum etiam quælibet alia gravia peccata per ſynecdochen intelliguntur.

Cant. 5. v. 10. Sponſus cœleſtis, i. Chriſtus, dicitur *candidus* & *rubicundus*. Candidus ob puritatem & ἀναμαρτησίαν; rubicundus vero ob effuſum in cruce ſanguinem.

Nigredo & formoſitas Chriſti ſponſæ, h. e. Eccleſiæ tribuitur, Cant. 1. v. 5. *Nigra ſum, ſed formoſa*, &c. h. e. nigra originali peccato, formoſa baptiſmi Sacramento. Vel nigra dicitur ob improbos, & formoſa ob ſanctos, qui in ea, ſicut palea & frumentum in area, mixti ſunt.

AUDITUS, AUDIRE, denotat,

1°. Interiorem animi intelligentiam. Gen. 11. v. 7. *Et non audiat unuſquiſque linguam proximi ſui*, h. e. non intelligat. Vide etiam c. 41. v. 15. cap. 42. v. 23. &c. Matth. 13. v. 13. 1. Cor. 14. v. 2. &c.

2°. Approbationem & obedientiam, Gen. 3. v. 17. *Quia audiſti vocem uxoris tuæ*, &c. i. obtemperaſti. Vide inſuper cap. 21. v. 11. Joſ. 1. vv. 17. 18. &c. Matth. 17. v. 5. Joan. 8. v. 47. &c. Unde S. Hieron. comment. in c. 1. Joel. tom. 3. nov. edit. col. 1339. *Auditus in Scripturis Sacris non eſt iſte, qui in aure reſonat; ſed qui corde percipitur, juxta illud, quod Dominus loquitur:* (Matth. 11. v. 15. c. 13. v. 9. Luc. 8. v. 8.) *qui habet aures ad audiendum, audiat.*

Ea metaphora locum habet præſertim cum duo illa verba שָׁמַע *audivit*, & הֶאֱזִין *auribus percepit*, conjunguntur; quod fit vel in obſcuris, vel in ſententiis notatu dignis. Vide Gen. 4. v. 23. Deut. 32. v. 1. Job. 33. v. 1. c. 34. v. 16. &c.

Auditui opponitur *ſurditas*, quæ infidelibus, impiis, & Dei verbo reluctantibus tribuitur. Iſai. 42. v. 18. *Surdi, audite*, &c. Vide etiam v. 19. & confer c. 6. v. 10.

OLFACTUS, quia vulgo ſubtilis eſt, celeritatem denotat. Jud. 16. v. 9. *Et rupit* (Samſon) *vincula, quomodo ſi rumpatur filum*,

Digitized by Google

cum olfecerit ignem, hoc eſt, tam cito, tamque facile vincula ſua rupit, quam filum conſumit ignis.

Job. 14. v. 9. *Ad odorem aquæ germinabit* (arbos) &c. i. dum humorem grariſſimum percipit, quo perinde reficitur, ut homo ſuaveolente odore recreatur.

Ibid. c. 39. v. 25. Equus *odorari bellum* dicitur, h. e. ſentire.

Huc pertinet verbum *fœtere* vel *fœtidum eſſe*, quod de mala fama, diſplicentia, & odio accipitur. Gen. 34. v. 30. *Fœtere me feciſtis Chananæis*, &c. Vulg. *odioſum me feciſtis*, &c. Vide etiam Exod. 5. v. 21. 1. Reg. 13. v. 4. 2. Reg. 10. v. 6. c. 16. v. 21. Dan. 6. v. 14.

GUSTARE, intelligere, experiri, & frui denotat. Pſal. 33. Heb. 34. v. 9. *Guſtate & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus.* Vide etiam Prov. 31. v. 18. Matth. 16. v. 28. Joan. 8. v. 52. Heb. 6. v. 45. 1. Pet. 2. v. 3. Unde & nomen טַעַם *guſtus*, metaphorice ſignificat conſilium, ſententiam, rationem, &c. Vide 1. Reg. 21. v. 13. cap. 25. v. 33. Pſal. 118. Heb. 119. v. 66. Prov. 11. v. 22. &c.

Ad guſtum pertinet,

1°. Verbum *dulceſcere*, quod pro delectare & valde placere uſurpatur. Pſal. 54. Heb. 55. v. 15. אֲשֶׁר יַחְדָּו נַמְתִּיק סוֹד *qui ſimul dulceſcere faciebamus ſecretum*, i. qui cum ſumma animi voluptate ſecreta communicabamus. Aq. οἳ ὁμοῦ ἐγλυκάναμεν ἀπόῤῥητον, *qui ſimul dulce miſcebamus ſecretum.* Sym. οἵτινες ἐκοινολογούμεθα γλυκεῖαν ὁμιλίαν, *qui communiter miſcebamus dulce colloquium.* S. Hieron. *Qui ſimul habuimus dulce ſecretum.* Lxx. ὃς ἐπιτοαυτὸ ἐγλύκανας ἐδέσματα, *qui ſimul dulces effeciſti cibos.* Vulg. Lat. *qui mecum dulces capiebas cibos.* Pro נַמְתִּיק legiſſe videntur מַמְתִּיק *dulceſcere faciens* eras, & pro סוֹד *ſecretum*, צוֹד vel צִוֹד infinit. loco צַיִד *eſca*, *cibus*; interdum enim infinitivus loco nominis uſurpatur. Vide tom. I. pag. 541. coll. 1. 2. Vel legerunt ut habent codices hodierni, verum ס in צ commutandum exiſtimaverunt; duæ enim illæ literæ, cum ſint ejuſdem organi, facile invicem permutantur. Vide inſuper Job. 20. v. 12. Prov. 3. v. 24. cap. 9. v. 17. &c. Unde Prov. 3. v. 22. Sapientiæ cœleſtis verba *grata gutturi* dicuntur, h. e. alimenta vitæ æternæ ſuaviſſima. Quo ſenſu cum *melle* confertur verbum cœleſte, & ſuavitate illi præponitur. Vide Pſal. 18. Heb. 19. v. 11. Pſal. 118. Heb. 119. v. 103.

2°. *Amarum eſſe*, *amarum reddere*, ſive *amaritudine exacerbare*, quæ verba ſignificant 1°. Triſtitia afficere & calamitatibus obruere. Exod. 1. v. 14. *Atque ad amaritudinem perducebant* (Ægyptii) *vitam eorum* (Iſraëlitarum) *operibus duris luti & lateris*, &c. Vide etiam 1. Reg. 1. v. 10. c. 30. v. 6. 4. Reg. 4. v. 27. Job. 13. v. 26. cap. 21. v. 25. Prov. 17. v. 25. Iſai. 38. v. 17. Thren. 3. v. 15. Ezech. 3. v. 14. Zach. 12. v. 10. &c. Sumta eſt autem metaphora ab amaris, quæ ingrata ſunt guſtui. 2°. Noxium eſſe. Prov. 5. v. 4. *Noviſſima autem illius* (gutturis meretricis) *amara quaſi abſynthium.* Vide Jerem. 2. v. 19. Oſe. 12. v. 15.

In ſpecie, *amaritudo* denotat 1°. Crudelitatem, animique acerbitatem. Gen. 49. v. 23. וַיְמָרֲרֻהוּ *& amaritudine affecerunt eum*, (Vulg. *ſed exaſperaverunt eum* Joſephum) *& jurgati ſunt*, (Heb. וָרֹבּוּ *& jaculati ſunt*) *inviderūntque illi habentes jacula*, ſcilicet fratres, hera, dominus ejus, & Ægyptii fame vexati, qui in eum quaſi in ſcopum ſagittas invidiæ, iræ, &c. direxerunt. Pro רֹבּוּ *jaculati ſunt*, Vulg. legebat רָבוּ *jurgati ſunt*, à רוּב *litigare*, *jurgare*, &c. Vide inſuper Jud. 18. v. 25. 2. Reg. 17. v. 8. Habac. 1. v. 6. Epheſ. 4. v. 31. Coloſſ. 3. v. 19. 2°. Ortam ex ira calumniandi libidinem. Rom. 3. v. 14. *Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt.* Vide Jac. 3. v. 14. & confer vv. 8. 9. 10. 11. 3°. Peccatum in genere. Act. 8. v. 23. *In felle amaritudinis ... video te eſſe*, i. in felle amariſſimo, ſive in graviſſimo peccato. Vide etiam Rom. 3. v. 14. Heb. 12. v. 15. Denique *amare flere*, maximam lacrymarum copiam innuit, Matth. 26. v. 75. Luc. 22. v. 62.

TACTUS objectum vel eſt *durum*, vel *molle*.

Durities tribuitur,

1°. Hominibus, quorum *in genere*, mentis pravitatem & pertinaciam denotat. Exod. 7. v. 3. *Sed ego indurabo cor ejus* (Pharaonis)

&c. Vide etiam cap. 13. v. 15. Deut. 2. v. 30. c. 10. v. 16. Prov. 28. v. 15. Iſai. 48. v. 4. &c. Matth. 19. v. 8. Marc. 10. v. 5. &c.

Durities *in ſpecie*, crudelitatem & ſævitiam exprimit. Gen. 49. v. 7. *Maledictus furor eorum* (Simeon & Levi), *quia pertinax; & indignatio eorum, quia dura.* Vide etiam Jud. 4. v. 24. 1. Reg. 5. v. 7. &c. Matth. 25. v. 24.

Denique afflictiones & triſtitiam ſignificat durities. 1. Reg. 1. v. 15. *Mulier* קְשַׁת־רוּחַ *dura ſpiritu ego ſum*, h. e. afflicta, ſive *infelix*, ut optime reddidit Vulg. Vide etiam Job. 30. v. 25. Pſal. 59. Heb. 60. v. 5. &c.

2°. Rebus, quarum perplexitatem, gravitatem, & difficultatem innuit. Gen. 35. v. 16. *Et peperit Rachel*, וַתְּקַשׁ *& dura fuit in partu ſuo*, id eſt, difficultatem pariendi experta eſt. Vide etiam v. 17. Deut. 1. v. 17. c. 15. v. 18. 2. Reg. 2. v. 17. Act. 9. v. 5. Jac. 3. v. 4.

3°. Sermonibus & verbis, quorum ſignificatur *tum* acerbitas, Gen. 42. v. 7. *Quaſi ad alienos durius loquebatur* (Joſeph). Vide etiam 2. Reg. 19. v. 43. Pſal. 30. Heb. 31. v. 19. *Tum* difficultas, 4. Reg. 2. v. 10. *Et dixit* (Deus): *rem duram poſtulaſti*, i. *difficilem*, ut tranſtulit Vulg. Vide Joan. 6. v. 60. Durus etiam dicitur, qui mala & adverſa denuntiat. 3. Reg. 14. v. 6. *Ego autem miſſus ſum ad te durus nuntius.* E contrario,

Mollities uſurpatur,

1°. De corde hominis, cujus denotat *cum* timorem ac conſternationem, Deut. 20. v. 3. *Non molleſcat cor veſtrum*, &c. h. e. non frangatur, vel *non pertimeſcat*, ut Vulg. interpretatur. Vide etiam Job. 23. v. 16. Jerem. 51. v. 46. Iſai. 7. v. 4. *Tum* contritionem ac pœnitentiam, 4. Reg. 22. v. 19. *Pro eo, quod emollitum eſt cor tuum*, &c. h. e. contritum eſt. Conf. Ezech. 36. v. 26.

Huc referunt *molles*, de quibus Apoſt. 1. Cor. 6. v. 9. quique ſe ipſos corrumpunt. Alii per *molles* eo loci intelligunt *Cynædos*, quod ſtatim ſequatur ἀρσενοκοῖται, *& maſculorum concubitores.*

2°. De ſermone; idque tam in *bonum*, quam in *malum*.

In bonum, tuncque lenitas & humanitas cum prudentia conjuncta ſignificatur. Prov. 15. v. 1. *Reſponſio mollis frangit iram*, h. lenis & honeſta. Vide etiam c. 25. v. 15.

In malum, & aſſentatoria blandities innuitur. Pſal. 5. v. 10. *Linguam ſuam* יַחֲלִיקוּן *molliti ſunt*, &c. h. e. lingua ſua adulati ſunt. Vulg. Lat. *Linguis ſuis doloſe agebant*, &c. Vide etiam Pſal. 11. Heb. 12. v. 4. Pſal. 54. Heb. 55. v. 22. Prov. 2. v. 16. cap. 7. v. 5. c. 26. v. 29. c. 28. v. 23. c. 29. v. 5.

Senſuum exteriorum ceſſatio eſt

SOMNUS, ſive DORMITIO, qua ſignificatur,

1°. Securitas, *tum* bona, quæ fidei eſt in Deo recumbentis, Pſal. 3. v. 6. *In pace in idipſum, dormiam & requieſcam.* Vide etiam Pſal. 126. Heb. 127. v. 2. Ezech. 34. v. 25. *Tum* mala, quæ infidelitatis & impietatis eſt, Rom. 13. v. 11. *Hora eſt jam nos de ſomno ſurgere.* Vide etiam Epheſ. 5. v. 14. 1. Theſſ. 5. vv. 6. 7.

Huc pertinet *ſpiritus ſoporis*, Iſai. 29. v. 10. quo animi induratio in malum, & in reprobum ſenſum traditio ex juſtiſſimo Dei judicio facta innuitur.

2°. Ignavia. Prov. 6. v. 9. *Uſquequo piger dormies? quando conſurges è ſomno tuo?* Vide etiam v. 10. cap. 10. v. 5. c. 24. v. 33. Iſai. 56. v. 10. Nah. 3. v. 18. &c.

3°. Mors & interitus. Job. 3. v. 13. *Nunc enim dormiens ſilerem*, i. mortuus. Vide c. 14. v. 12. (ubi, quod de reſurrectionis ἀδυναμίᾳ dicitur, de hac vita mortali intelligendum eſt, inquit Glaſſius; ſed explicatio ibidem ſubjungitur, nempe: *donec cœlum non ſit*, ſive ut interpretatur Vulg. *donec atteratur cœlum*, non evigilabunt homines, nec conſurgent de ſomno ſuo, h. e. non reſurgent ante diem noviſſimum, cum cœlum & terra deſtruentur, & ultimum fiet judicium) Pſal. 12. Heb. 13. v. 4. Pſal. 75. Heb. 76. v. 7. Jerem. 51. v. 39. Dan. 12. v. 2. Unde etiam apud profanos ſomnus *mortis imago* dicitur.

Specialius autem credentes dicuntur *dormire*, quando morti corporali traduntur. Matth. 27. v. 52. *Multa corpora ſanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt.* Vide etiam Joan. 11. vv. 11. 13. Act. 7. v. 60. c. 13. v. 36. 1. Cor. 15. vv. 18. 20. 51. 1. Theſſ. 4. vv. 13. 14. 15. Porro in hac metaphora reſpicitur ad beatam tum

animatum in manu Dei, tum corporum in ſepulchris requiem, Iſai. 57. vv. 1. 2. Sap. 3. v. 1. necnon ad ſpem reſurrectionis futuræ, Act. 2. v. 26. Apoc. 14. v. 13. &c. Interdum tamen verbum *dormire*, de quavis morte uſurpatur. Vide 1. Cor. 7. v. 39. cap. 11. v. 30. c. 15. v. 6. &c.

Somno opponitur

Vigilia, quæ etiam ſomno contrariam ſignificationem metaphoricam obtinet; accipitur enim

1°. Pro vera pœnitentia, & ſerio pietatis ſtudio. Matth. 24. v. 42. *Vigilate ergo* (jejunio, eleemoſina, oratione, aliiſque bonis operibus), *quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit.* Vide etiam c. 25. v. 13. Marc. 13. vv. 35. 37. Luc. 21. v. 36. 1. Cor. 16. v. 13. & ſic ſæpius in Novo Teſtamento.

2°. Pro alacritate, diligentia, & prudentia in officio rite obeundo. Pſal. 126. Heb. 127. v. 1. *Niſi Dominus cuſtodierit civitatem, fruſtra vigilat, qui cuſtodit eam.* Vide quoque Act. 20. v. 31. Heb. 13. v. 17.

3°. Pro vita. 1. Theſſ. 5. v. 10. *Sive vigilemus* (i. vivamus), *ſive dormiamus* (i. moriamur), *ſimul cum illo* (Chriſto) *vivamus*, hîc in gratia; in altera autem vita, in gloria. Conf. Rom. 14. v. 8.

§. IV.

Metaphoræ à vario hominum diſcrimine deſumtæ.

Hominum diſcrimina peti poſſunt, 1°. A *ſexu*, 2°. Ab *ætate*, 3°. A *relatione*, 4°. A *gente & familia.*

I. *Metaphoræ à ſexu deſumtæ.*

Vir [אִישׁ] ſtrenuum, magnanimum, & eximium denotat. 1. Reg. 26. v. 15. *Nunquid non vir es tu?* h. e. ſtrenuus. Vide etiam 3. Reg. c. 2. v. 2. Jerem. 5. v. 1.

Sic in Novo Teſt. ἀνδρίζεσθαι *fortiter ſe gerere* ſignificat, 1. Cor. c. 16. v. 13.

Voci אִישׁ opponitur אָדָם *homo*, quæ vox vilitatis, contemtus, & fragilitatis notionem quandoque obtinet. Pſal. 48. Heb. 49. v. 3. גַּם־בְּנֵי אָדָם גַּם־בְּנֵי־אִישׁ *& filii hominis, & filii viri*, i. plebeii & magnates; unde ſequitur inverſis vocibus: *ſimul in unum dives & pauper.* Vide etiam Pſal. 81. Heb. 82. v. 7. Pſal. 117. Heb. 118. v. 6. Pſal. 143. Heb. 144. v. 3.

Mulier meticuloſum, infirmum, & ignavum hominis animum exprimit. Iſai. 3. v. 12. נָשִׁים Sym. γυναῖκες, *mulieres dominatæ ſunt eis* (Iſraëlitis), h. e. ignavi & effeminati. Lxx. & Aq. ἀπαιτοῦντες *exactores.* Theod. δανεισταὶ *fœneratores.* Pro נָשִׁים *mulieres*, legebant נשִׁים *exactores*, *fœneratores*, à verbo נָשָׁה, unde etiam venit נָשִׁים *mulieres.* Vide inſuper Jerem. 51. v. 30. Nah. 3. v. 13. Conf. Jerem. 48. v. 41. Iſai. 19. v. 16.

Sic Homerus Iliad. 2. v. 235. & Iliad. 7. v. 95. timidos Græcorum milites Ἀχαιΐδας, οὐκ ἔτ' Ἀχαιοὺς, *Achivas, non amplius Achivos* appellat. Et Virgilius Æneid. l. 9. v. 617. *O vere Phrygiæ, neque enim Phryges!*

Virginis nomine deſignatur Eccleſia, 2. Cor. 11. v. 2. *Deſpondi enim vos uni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto.* Sumta eſt metaphora, ut nonnullis placet, à Lege Levit. 21. v. 14. qua Summus Pontifex nonniſi virginem uxorem ducere poterat.

Eodem *virginis* nomine vocantur electi, Apoc. 14. v. 4. idque ob eorum puritatem cum in fide, tum in vita & moribus. Idem nomen urbibus, &c. tributum vide ſupra pag. 111. col. 2.

II. *Metaphoræ ab ætate deſumtæ.*

Ætas hominis eſt infantia, pueritia, juventus, virilis ætas, & ſenectus.

Infans, lactens, puer, parvulus, &c. denotant,

1°. Electos ſeu fideles ob eorum ſimplicitatem, candorem, innocentiam, &c. Matth. 11. v. 25. *Confiteor tibi, pater, quia.... revelaſti ea νηπίοις infantibus*, Vulg. *parvulis.* Vide etiam Luc. 10. v. 21. & confer Matth. 18. vv. 3. 4. 1. Cor. cap. 14. v. 20. 1. Petr. 2. vv. 1. 2. &c.

Digitized by Google

2°. Rudes in doctrina fidei. Rom. 2. v. 20. *Eruditorem inſipientium, magiſtrum infantium*, &c. confidis te eſſe. Vide 1. Cor. 3. vv. 1. 2. & confer Heb. 5. vv. 12. 13. 14. Vide etiam Gal. 4. v. 3. ubi Eccleſiæ Iſraëliticæ credentes dicuntur *νήπιοι infantes* ſeu *parvuli.*

3°. Stolidos, cognitione veritatis deſtitutos, & impios: Iſai. 28. v. 9. *Quem docebit* (Deus) *ſcientiam? & quem intelligere faciet auditum* (verbi cœleſtis?) *ablactatos à lacte, avulſos ab uberibus?* h. e. Judæos qui ſtolidi ſunt quaſi infantes recens ablactati, quique edocendi ſunt, v. 10. צַו לָצָו צַו לָצָו קַו לָקָו קַו לָקָו זְעֵיר שָׁם זְעֵיר שָׁם *præceptum poſt præceptum, præceptum poſt præceptum: lineam poſt lineam, lineam poſt lineam: modicum ibi, modicum ibi*, h. e. modicum alio atque alio tempore. Lxx. *θλίψιν ἐπὶ θλίψιν προσδέχου, ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι, ἔτι μικρὸν, ἔτι μικρὸν, afflictionem ſuper afflictionem exſpecta, ſpem ſuper ſpem, adhuc modicum, adhuc modicum.* Pro צַו לָצָו legebant צַר לָצָר; ac præterea ipſi, vel eorum amanuenſes, ſic verſiculum contraxerunt: &c. צַו לָצָו צַו קַו לָקָו זְעֵיר שָׁם. Vulg. *manda remanda, manda remanda, exſpecta reexſpecta, exſpecta reexſpecta, modicum ibi, modicum ibi.* Voces צַו & קַו ſpectavit ut imperativos piél per apocopen formatos, pro: צַוֵּה, קַוֵּה. Vide inſuper c. 65. v. 20. Epheſ. 4. v. 14. &c.

Infantium lactatio metaphorice transfertur ad primitivam Chriſti Eccleſiam inter gentes collectam, fotam, & conſervatam. Iſai 49. v. 23. *Et erunt reges nutritii tui, & reginæ nutrices tuæ*, &c. Vide etiam cap. 60. v. 16. Simili metaphora cap. 66. vv. 11. 12. dulciſſima Evangelii conſolatio, quam in Eccleſia hauriunt credentes, cum infantium lactatione confertur.

Vox יוֹנֵק ſive fem. יוֹנֶקֶת *lactens*, metaphorice quoque ſignificat ſurculum, ſeu ramum tenerum, qui ſuccum arboris quaſi exſugit, eoque alitur, fovetur, & creſcit. Job. 8. v. 16. *Humectus* (i. virens) *videtur* (impius, qui ſub arboris imagine hic deſcribitur) לִפְנֵי שָׁמֶשׁ *in conſpectu ſolis* (Vulg. optime, *antequam veniat ſol*), *& in* גַּנָּתוֹ *horto ſuo* יֹנַקְתּוֹ *ſurculus ejus* (Vulg. *germen ejus*) *egredietur.* Sym. *κλάδος αὐτοῦ, ramus ejus.* Theod. [illegible]φυὰς αὐτοῦ, *fruticatio ejus.* Pro *horto ſuo*, Vulg. habet *ortu ſuo*, quod videtur mendum amanuenſium. Vide etiam c. 14. v. 7. c. 15. v. 30. Pſal. 79. Heb. 80. v. 12. Ezech. 17. vv. 4. 22. Oſe. 14. v. 7.

Nomina מְעוֹלָל, נַעַר, *puer, parvulus*, principibus & magiſtratibus tributa, fatuitatem, prudentiæ, judicique privationem denotant. Eccle. 10. v. 16. *Væ tibi, terra, cujus rex puer eſt.* Confer v. 17. & vide Iſai. 3. vv. 4. 13.

Vox עוֹלֵלוֹת, Iſai. 17. v. 6. c. 24. v. 13. &c. notat etiam *racemos*, qui peracta vindemia remanent in vitibus, & poſt palmites latent infantibus ſimiles.

PUERITIA de populo intellecta, priora & antiquiora tempora ſignificat. Jerem. 3. v. 4. *Pater meus, dux* נְעֻרַי *pueritiæ meæ tu es*, ô Deus. Vulg. *virginitatis meæ*, idem ſenſus. Hîc autem *pueritia*, tempus egreſſionis ex Ægypto intelligitur, quo populus Iſraëliticus pueri inſtar à Deo informatus eſt, ac in terram promiſſam deductus. Conf. Oſe. 2. v. 15. c. 11. v. 1. Ezech. 23. v. 19.

Pueritiæ, ſeu adoleſcentiæ, aut juventutis nomine, robur etiam ſpirituale ſignificatur. Pſal. 102. Heb. 103. v. 5. *Renovabitur ut aquilæ, juventus tua.* Vel ſecundum Heb. *Renovabis te, ſicut aquila, juventute tua.* Aquilæ renovari dicuntur, cum poſt certam periodum temporis, veteres pennas abjiciunt, & induuntur novis. Hinc illud Iſai. 40. v. 31. Heb. *Aſcendent* (i. ſuccreſcent) *pennæ ſicut aquilarum.* Sic ſerpens *ſenectam exuere* dicitur, cum veterem pellem deponit. Alii hunc verſum ſic explicant: vegetus eris ut aquila, quæ etiam robuſta eſt in ſenectute. Unde illud Terentii, Heaut. Act. 3. Scen. 2. vv. 9. 10. *Viſa vero eſt, quod dici ſolet, aquilæ ſenectus.* Et illud Græcorum: *Αἰετοῦ γῆρας, κορύδου νεότης, aquilæ ſenectus, alaudæ juventus.* Aug. enarrat. in hunc Pſal. tom. 4. nov. edit. col. 1118. ſic ſcribit: *Dicitur aquila, cum ſenectute corporis preſſa fuerit, immoderatione roſtri creſcentis cibum capere non poſſe. Pars enim roſtri ejus ſuperior, quæ ſupra partem inferiorem aduncatur, cum præ ſenecta immoderatius creverit,*

ſerit, longitudo ejus incrementi, non eam ſinit os aperire .... Itaque modo quodam naturali, in menſura reparanda quaſi juventutis aquila dicitur collidere, & percutere ad petram ipſum quaſi labium ſuum ſuperius, quo nimis creſcente, edendi aditus clauditur: atque ita conterendo illud ad petram excutit, & caret prioris roſtri onere, quo cibus impediebatur. Accedit ad cibum, & omnia reparantur: erit poſt ſenectutem tanquam juvenis aquila, &c. Vide etiam Ariſt. l. 9. hiſt. Animal. cap. 32. & Plin. l. 10. cap. 3.

VIRILIS ÆTAS, ſive VIR PERFECTUS, ſapientiæ & cognitionis Divinæ, quæ quidem in hac vita haberi poteſt; perfectionem denotat. Epheſ. 4. v. 13. *Donec occurramus .... in virum perfectum*, &c. Cui opponitur v. 14. *pueritia*, h. e. inſtabilium & fluctuantium in fide ſtoliditas.

SENECTUS denique interdum ſapientiæ notionem obtinet; unde זְקֵנִים *ſenes* dicuntur conſiliarii vel ſenatores, in quibus non ſemper ætas, ſed prudentiā reſpicitur. Vide 4. Reg. 10. v. 1. &c. Unde & *presbyteri* ſive ſenioris nomen, 1. Tim. 5. vv. 1. 17. 19. Tit. 1. v. 5. Jac. 5. v. 14. 1. Pet. 5. v. 1. c. 5. v. 5. &c. quibus in locis modo ætate provectum, modo, & quidem ſæpius, Sacerdotem ſignificat.

Gen. 37. v. 3. *Iſraël autem diligebat Joſeph ſuper omnes filios ſuos*, כִּי בֶן־זְקֻנִים הוּא לוֹ *quia filius ſenectutis erat ei.* Chald. אֲרֵי־בַר־חַכִּים הֲוָה לֵיהּ, *quia filius ſapiens erat ei.* Vulg. *eo quod in ſenectute genuiſſet eum.*

III. *Metaphora à relationibus deſumta.*

Relationes, quæ metaphorarum fontes exhibent, in hominibus ſunt iſtæ: *Sponſus & ſponſa: Maritus & uxor*, ejuſque oppoſitum, *vidua: Pater, mater, & filius: Frater & ſoror: Dominus & ſervus: Præceptor & diſcipulus.*

SPONSI & SPONSÆ vocibus, conjunctio ſpiritualis Chriſtum inter & Eccleſiam, piamque animam exprimitur. Oſe. 2. v. 19. *Et ſponſabo te mihi in ſempiternum*, &c. Vide etiam v. 20. Matth. 22. v. 2. & ſeqq. Joan. 3. v. 29. 2. Cor. 11. v. 3. Apoc. 21. vv. 2. 9. 10. &c. Unde Cantic. Cantic. *Sanctarum nuptiarum dulce epithalamium* vocatur à S. Hieron. epiſt. ad Paulinum, tom. 4. nov. edit. col. 573. in fine.

MARITUM Eccleſiæ vocat ſe Deus, Iſai. 54. v. 5. *Quia* בֹעֲלַיִךְ עֹשַׂיִךְ *maritus tuus* (erit), *qui fecit te.* Confer v. præcedentem, ubi *viduitatis* fit mentio. LXX. ὅτι κύριος ὁ ποιῶν σε, *quia Dominus* (tuus erit), *qui facit* vel *fecit te.* Vulg. *Quia dominabitur tui, qui fecit te.* Verbum בָּעַל & *dominari*, & *maritum* eſſe ſignificat. Hinc בְּעוּלָה *maritata* dicitur terra Sionis, h. e. Eccleſia, Iſai. 62. v. 4. ... *ſed voluntas mea in ea, & terra tua* בְּעוּלָה *maritata erit.* LXX. οἰκουμένη *habitata*, Aq. ἐχομένη *poſſeſſa*, Sym. Theod. συνῳκισμένη, Vulg. *inhabitata.* Quæ omnia etiam ſignificat vox Hebraïca.

VIDUITAS populo vel urbi tributa, ejus deſolationem indicat. Iſai. 47. v. 9. *Venient tibi duo hæc ſubito in die una: ſterilitas & viduitas*, i. deſolatio, vaſtatio, &c. Vide etiam Apoc. 18. v. 7.

Vox eadem Eccleſiæ attributa, afflictiones denotat. Iſai. 54. v. 4. *Noli timere .... quia opprobrii viduitatis tuæ non recordaberis amplius.*

PATER, ob diverſa attributa, diverſas etiam efficit metaphoras.

1°. Ob generationis & productionis opus, pro auctore cujuſque rei ſumitur. Gen. 4. v. 20. *Genuitque Ada Jabel, qui fuit pater habitantium in tentoriis, & paſtorum.* Vide etiam v. 21. Job. 38. v. 28. Joan. 8. v. 44.

2°. Ob educationem filiorum, pro doctore, ſeu magiſtro accipitur. Jud. 17. v. 10. *Mane apud me, & eſto mihi pater ac Sacerdos.* Vide etiam 4. Reg. 2. v. 12. Matth. 23. v. 9. (ubi Chriſtus ad conſuetudinem Judæorum reſpicit, qui Rabbinos ſuos *patres* vocabant) 1. Cor. 4. v. 5. &c. Hinc *filii prophetarum*, 4. Reg. 6. v. 1. &c. h. e. diſcipuli. Vide tom. I. pag. 491. col. 2.

3°. Ob gubernationem filiorum, pro principe & ſuperiore uſurpatur. 1. Reg. 24. v. 12. *Quin potius, pater mi, vide & cognoſce oram chlamydis tuæ in manu mea*, &c. hoc eſt, mi princeps, mi rex, &c. Vide etiam 4. Reg. 5.

Digitized by Google

v. 13. Iſai. 22. v. 21. Quo pertinet *matris* appellatio, quæ Deboræ, ob idem officium, tribuitur, Jud. 5. v. 7.

4°. Ob converſationem & conjunctionem cum filiis, *pater* pro conjunctiſſima quaque re ponitur. Job. 17. v. 14. *Putredini dixi: pater meus es; mater mea, & ſoror mea vermibus;* ubi eodem ſenſu *mater* & *ſoror* conjunguntur. Senſus eſt: tam familiaris eſt mihi putredo, quam liberi parentibus, fratribus, & ſororibus; ſive, æque familiariter habito cum putredine, ac filii cum parentibus, &c.

5°. Ob affectum, benevolentiam, & beneficia filiis præſtita, voce *patris*, quivis beneficii auctor ſignificatur. Job. 29. v. 16. *Pater eram pauperum*, &c.

6°. Ob conformationem filiorum ad vitam & mores patris, pro præcipuo exemplari *pater* accipitur; idque vel in *bonum*, vel in *malum*.

In bonum, Rom. 4. v. 11. *Et ſignum accepit circumciſionis* (Abraham) . . . *ut ſit pater omnium credentium*, &c. i. exemplar. Vide vv. 12. 16. 18.

In malum, Ezech. 16. v. 3. *Pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethæa.* Vide etiam Joan. 8. v. 44. & S. Auguſt. tract. 42. in Joan. tom. 4. nov. edit. part. 2. col. 580. ubi hæc duo loca pulchre confert & explicat.

MATER *fornicationum & abominationum terræ*, dicitur Babylon, Apoc. 17. v. 5. h. e. inventrix, confirmatrix, propagatrix, & propugnatrix quarumvis idololatriarum, doctrinarum damnabilium, errorum ſcelerumque nefandorum, quæ myſticæ ſcortationes, & abominationes maximæ ſunt coram Deo.

Eadem *matris* voce, necnon *fratris* & *ſororis*, vere pii ac fideles intelliguntur, Matth. 12. v. 50. *Quicunque enim fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis eſt; ipſe meus frater, & ſoror & mater eſt.*

Denique Ezech. 21. v. 21. bivium *mater* appellatur, quia exinde duæ viæ, tanquam duæ filiæ ex eadem matre, oriuntur.

FILIUS metaphorice ſignificat credentes & fideles, qui ob myſticam regenerationem *filii* Dei appellantur. Joan. 1. v. 12. *Quotquot autem receperunt eum* (Chriſtum), *dedit eis poteſtatem filios Dei fieri; his, qui credunt in nomine ejus*, &c. Vide etiam v. 13. Rom. 8. vv. 14. 16. 17. 19. 21. Gal. 3. v. 26. cap. 4. vv. 5, 6. 1. Petr. 1. vv. 14. 32. 1. Joan. 3. vv. 1. 2. &c.

Eodem nomine Paulus vocat eos, quos ad Evangelium perduxit. 1. Cor. 4. v. 14. *Non, ut confundam vos, hæc ſcribo: ſed ut filios meos chariſſimos moneo.* Vide v. 17. Philem. v. 10. Filii etiam Abrahæ appellantur, qui fidem ejus imitantur, qui & eorum pater vocatur, Rom. 4. v. 16. E contrario, *filii Diaboli* nuncupantur, qui ejus veſtigiis inſiſtunt. Act. 13. v. 10. . . . *fili Diaboli, inimice omnis juſtitiæ*, &c. Vide etiam 1. Joan. 3. v. 10. & conf. v. 8. Joan. 8. v. 44.

Pſal. 81. Heb. 82. v. 6. Magiſtratus & principes, *filii excelſi* ſive Dei appellantur, quia in judiciariæ poteſtatis exercitio, vices Dei apud homines gerunt. Confer Rom. 13. v. 1. & ſeqq.

Per *filios Dei*, Gen. 6. v. 2. melioris notæ interpretes intelligunt Sethi nepotes, qui veri Dei, non idolorum, cultui addicti erant; per *filias* autem *hominum*, poſteritatem Caini, quæ idolis ſerviens, terrena tantum ſapiebat. Vide ſupra pag. 114. col. 1.

Primogenitus, qui patri ſolet eſſe chariſſimus, pro re pretioſiſſima & chariſſima accipitur. Exod. 4. v. 22. *Hæc dicit Dominus: filius meus primogenitus Iſraël*, &c. h. e. chariſſimus. Vide Jerem. 31. v. 9. & conf. v. 20.

Orphanus, ob miſeram ejus conditionem, omni ope deſtitutum, ſpretum, abjectum, & calamitatibus oppreſſum ſignificat. Pſal. 9. Heb. 10. v. 14. *Tibi derelictus eſt pauper, orphano tu eris adjutor.* Vide etiam v. 18. Thren. 5. v. 3. Joan. 14. v. 18.

FRATER pro ſimili ponitur. Job. 30. v. 29. *Frater fui draconum, & ſocius ſtruthionum*, i, ſimilis. Vide etiam Prov. 18. v. 9.

Voces *vir* & *frater ejus* ſimul junctæ, unius hominis ad alterum conſociationem denotant. Gen. 26. v. 31. *Et ſurgentes mane* (Abimelech & Iſaac) *juraverunt* אִישׁ לְאָחִיו *vir fratri ſuo*, h. e. alter alteri. Vulg. *mutuo.* Vide etiam Gen. 37. v. 19. c. 42. v. 21. Exod. 16. v. 15. Num. 14. v. 4. Jerem. 23. v. 35. c. 25.

Digitized by Google

v. 26. Malach. 2. v. 10. &c.

Eadem loquendi ratio ad quaſcunque alias res etiam traducitur, eaque ſignificatur unius rei ſimilis ad ſimilem conjunctio & applicatio. Exod. 25. v. 20. . . . *reſpiciántque ſe* (Cherubini) *vir fratrem ſuum*, &c. h. e. *mutuo*, ut reddit Vulg. Vide etiam Job. 4. v. 8. Joel. 2. v. 8.

Sic *mulier & ſoror ejus*, Exod. 26. v. 3. *Quinque cortinæ ſibi jungentur, mulier ad ſororem ſuam*, i. *mutuo*, ut Vulg. interpretatur. Vide etiam vv. 5. 6. 17. Ezech. 1. vv. 9. 23. c. 3. v. 13. &c.

Eodem etiam ſenſu conjunguntur voces *vir ad ſocium ſuum*, Jerem. 23. v. 35. c. 31. v. 34. & *mulier & ſocia ejus*, Iſai. 34. vv. 15. 16.

DOMINUS & DOMINATIO, cujus ſpecies præcipua eſt *regalis*, cœleſtis gloriæ eminentiam ſignificat, dum electi dicuntur *reges* à Chriſto conſtituti. Apoc. 1. v. 6. *Et fecit nos* βασιλεῖς *reges, & Sacerdotes Deo & patri ſuo*, &c. Vulg. *regnum*, legebat βασιλείαν, ut habent quidam codices mſſ. Vide D. Mill. pag. 599. Vide etiam c. 5. v. 10. & conf. Matth. 25. v. 34. Dan. 7. vv. 22. 27. 1. Pet. 2. v. 9.

Huc pertinet mentio 1°. *Thronorum*, in quibus electi ſeſſuri dicuntur, Apoc. 3. v. 21. c. 4. v. 4. conf. Matth. 19. v. 28. c. 22. v. 30. 2°. *Regiminis regii*, Apoc. 2. vv. 26. 27. 3°. *Coronæ*, Apoc. c. 2. v. 10. &c. quibus metaphoris maxima ſanctorum in cœlis gloria ſignificatur.

SERVUS, SERVIRE, SERVITUS, tam *in bonum*, quam *in malum* metaphorice accipiuntur.

In bonum, *ſervire Deo*, eſt ſincero ejus cultui, fidei, & obedientiæ addictum eſſe. Exempla paſſim in Scripturis ſunt obvia. *Servire juſtitiæ*, Rom. 6. vv. 16. 18. 19. eſt ſervire Deo *in ſanctitate & juſtitia*, ut Luc. 1. v. 75. exponitur. *Servire aliis hominibus*, Matth. 20. v. 27. Marc. 10. vv. 43. 44. Gal. 5. v. 13. humilitatem officioſam & beneficentiam, qui eſt fidei fructus, denotat. Sic Paulus vocat ſe *ſervum* Chriſtianorum; idque tum ratione doctrinæ, 2. Cor. 4. v. 5. tum ratione prudentiæ, 1. Cor. 9. v. 19. omnibus ſeſe accommodando, ut omnes lucrifaceret. *Servire τῷ καιρῷ tempori*, Rom. 12. v. 11. bonum erga omnes operari, dum tempus adeſt, ſignificat; ut præcipit idem Apoſt. Gal. 6. v. 10. Sic autem præ ſe ferunt codd. mſſ. Stephani 2. 7. 13. Sangermanenſis noſter, & Claromontanus, tam in Græcis quam in Latinis, editio Colinæi & Frobeniana, codices aliquot Lat. (teſtibus Hieronymo, Ruffino, & Beda) Ambroſ. Cyprian. epiſt. 5. & Vulg. ante Hieron. correctionem. At lectionem τῷ κυρίῳ *Domino*; exhibent codices innumeri, tum mſſ. tum editi, quos laudatos vide apud D. Mill. p. 357. Eandem lectionem ſequuntur Syrus, Arabs, Æthiop. Clemens Alex. Chryſoſt. Theodoretus; Oecumen. Baſil. Theophilact. Origenes, Hieron. Primaſius, Sedulius, Beda. Denique Latini omnes excepto Ambroſio, inquit Eſtius. Facile autem librariorum incuria καιρῷ pro κυρίῳ irrepſiſſe videtur, ſive ob vocis ſimilitudinem; ſive quia per compendium κῳ ſcriptum erat pro κυρίῳ, ut conjicit Beza, & dictionem hanc ſic abbreviatam pro καιρῷ amanuenſes accepêre.

1. Cor. 9. v. 27. *Corpus in ſervitutem redigere*, eſt peccato dominium virtute Spiritus Sancti adimere, & veterem hominem novo ſubjicere.

In malum *ſervire*, &c. accipitur, ut: *ſervire peccato*, Joan. 8. v. 34. Rom. 6. vv. 6. 17. 19. 20. Tit. 3. v. 3. 2. Pet. 2. v. 19. ubi illi addictum eſſe ſignificat. *Servire mammonæ*, Matth. 6. v. 24. eſt divitiis injuſte parandis inhiare. *Servire ventri*, Rom. 16. v. 18. (conf. Philip. 3. v. 19. Tit. 3. v. 3.) carnali voluptati indulgere denotat. *Servire multo vino*, Tit. 2. v. 3. eſt temulentiæ deditum eſſe. *Servire hominibus*, 1. Cor. 7. v. 23. (conf. v. 15.) Gal. 5. v. 1. iis in rebus injuſtis obſequi ſignificat. *Servire infirmis & egenis elementis*, Gal. 4. v. 9. eſt ceremonias legales, aliaque Moſaicæ legis præcepta obſervare tanquam ad ſalutem neceſſaria; cum illi conferendæ longe imparia eſſent; utpote quæ peccatum duntaxat oſtenderent, gratiam vero, qua illud vitaretur, non impertirent. Ibidem v. 24. Veteri Eccleſiæ Judaicæ *ſervitus* tribuitur, qua deſignatur grave illud legis onus, de quo Act. 15. v. 10. Hinc *ſpiritus ſervitutis in timore*, Rom. 8. v. 15. cui opponitur *ſpiritus adoptio-*

nis filiorum , in quo clamamus ad Deum : *Abba , pater.* Inde etiam Gal. 3. v. 24. Lex dicitur παιδαγωγὸς εἰς Χριστὸν , *pædagogus ad Chriſtum* deducens , timore ſcilicet ac pœnis.

Denique ex peccato oritur *ſervitus* , (cui homines) *timore mortis æternæ* (ſive , ut reddit Vulg. *per totam vitam*) *erant obnoxii* , Heb. 2. v. 15. à qua ſervitute clementiſſime & potentiſſime liberavit nos Chriſtus.

IV. *Metaphora à gente deſumta.*

Gentis ſive familiæ diverſitas ſequentes metaphoras parit.

CHANANÆUS , qui erat à populo Dei alienus , ſumitur

1°. Pro extraneo aut impuro. Zach. 14. v. 21. *Et non erit Chananæus ultra in domo Domini* , i. alienigena ; ſed omnes homines indigenæ reputabuntur , ut ex priori parte verſus liquet. Vulg. *& non erit mercator* , ob rationem mox afferendam. Aq. teſte Hieron. comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 1805. hîc etiam interpretatus eſt *mercatorem* , uti alibi hanc vocem vertit ἔμπορον. Lxx. Χαναναῖος , *Chananæus.* Conf. Iſai. 35. v. 8. Joel. 3. v. 22.

2°. Pro mercatore ; gens enim illa , ob maris viciniam , mercaturæ & negotiationi dedita erat. Prov. 31. v. 24. *Sindonem fecit & vendidit , & cingulum tradidit Chananæo* , h. e. mercatori. Vide etiam Iſai. 23. v. 8. Jerem. 10. v. 17. Oſe. 12. v. 8. Soph. 1. v. 11.

ARABS pro latrone ſumitur ; cum ab omni memoria gens Arabum latrociniis famoſa exſtiterit. Jerem. 3. v. 2. *In viis ſedebas exſpectans eos* (ſcortatores) כַּעֲרָבִי *tanquam Arabs* , (Vulg. *latro*) *in ſolitudine.* Vide etiam Iſai. 13. v. 20.

IDUMÆI , & MOABITÆ , hoſtes Judæorum infenſiſſimi , pro quibuſvis Eccleſiæ hoſtibus uſurpantur. Vide Iſai. 25. v. 10. cap. 34. vv. 5. 6. cap. 63. v. 1. Quæ tamen exempla de calamitatibus hiſce populis revera illatis , interpretes bene multi intelligunt ; at mala Eccleſiæ hoſtibus inferenda , iis etiam ſignificati , à vero non eſt alienum.

CHALDÆI pro aſtrologis & genethliacis ſumuntur. Dan. 2. v. 2. *Præcepit autem rex , ut convocarentur arioli , & magi , & malefici , & Chaldæi* , &c. h. e. genethliaci , ſive aſtrologi ; ut enim ſupra Arabs pro latrone , Chananæus pro mercatore : ita Chaldæus ponitur pro aſtrologo ; gens enim illa erat aſtrologiæ deditiſſima ; in eaque præcipue excellebant Sacerdotes Chaldæorum. Quare Chaldæi κατ' ἐξοχὴν nominabantur , teſte Diodoro Siculo , lib. 2. nomen enim iſtud gentile erat , quod tamen Magi ſibi ſumſerant , quaſi penes ipſos eſſet totius gentis nobilitas ac præſtantia. Vide Cicer. lib. 1. de Divinat. Aul. Gellium , Juvenal. Satyr. 6. vv. 552. 553. Strabon. lib. 6. Q. Curt. l. 10. &c.

SODOMÆ & GOMORRHÆ nomina tribuuntur contumaci & rebelli Judæorum populo , ob ſimilem cum ſceleſtis illis impietatem. Iſai. 1. v. 10. *Audite verbum Domini , principes Sodomorum , percipite auribus legem Dei noſtri , populus Gomorrhæ.* Conf. c. 3. v. 9. & Ezech. 16. vv. 48. 49. 53. Sic etiam civitas illa magna , in qua ſedem figet Antichriſtus , Apoc. 11. v. 8. *vocatur ſpiritualiter Sodoma & Ægyptus.* Sodoma, ob ſcortationem tam ſpiritualem , quam corporalem , aliaque ſcelera ; Ægyptus vero , ob tyrannidem in populum Dei , & idolomaniam. Vide tom. I. pag. 452. col. 2. Hæc de metaphoris à vario hominum diſcrimine petitis ſufficiant.

§. V.

Metaphora à variis hominum actionibus deſumta.

ACTIONES hominum , ex quibus metaphoræ deſumuntur , & de quibus ſupra agere commode non licuit , ſunt vel *neceſſariæ* , vel *contingentes.* Neceſſariæ ſpectant conſervationem vel *individui* , vel *ſpeciei.*

Actiones neceſſariæ , & quæ ad illas pertinent.

EDERE vel MANDUCARE , ſignificat

1°. Conſumere , perdere , &c. quæ enim

comeduntur, ſimul & abſumuntur. Gen. 31. v. 15. *Nonne tanquam alienas reputavit nos* (Laban pater noſter), *& vendidit, comeditque pretium noſtrum?* Vide etiam Exod. 3. v. 2. Deut. 31. v. 17. Pſal. 13. Heb. 14. v. 4. Pſal. 68. Heb. 69. v. 10. Prov. 30. v. 14. Iſai. 1. v. 20. Jerem. 30. v. 16. Gal. 5. v. 15. Jac. 5. vv. 2. 3. &c.

2°. Frui, & commoda percipere; ſicut quæ eduntur, & delectationem, & alimentum utile præſtant. Eſt autem fruitio illa, ſive delectatio, 1°. Corporalis & externa, Gen. 45. v. 18. *Ut comedatis pinguedinem* (Vulg. *medullam*) *terræ*, h. e. optimis terræ fructibus fruamini. Vide etiam Pſal. 127. Heb. 128. v. 2. Iſai. 1. v. 19. c. 3. v. 10. &c. 2°. Spiritualis & interna, Prov. 9. v. 5. *Venite, comedite panem meum*, i. verbum meum auſcultate eique obtemperate.

Jerem. 15. v. 16. *Inventi ſunt ſermones tui, & comedi eos*, i. ſalutariter & cum gaudio iis fruitus ſum; æque enim mihi jucundi fuerunt, ac cibus dulcis eſt comedenti. Sequitur: *& factum eſt mihi verbum tuum in gaudium, & in lætitiam cordis mei.*

Huc pertinet, quod Timotheus à Paulo dicitur *enutritus verbis fidei & bonæ doctrinæ*, 1. Tim. 4. v. 6. h. e. verbo Chriſti tanquam ſpirituali cibo enutritus & educatus.

Denique verbo *manducandi*, felicitatis æternæ complementum, ſive ipſa vita æterna ſignificatur. Luc. 14. v. 15. *Beatus, qui manducabit panem in regno Dei.* Vide etiam c. 22. v. 30. Joan. 6. v. 27. Apoc. 2. v. 7. cap. 30. v. 20. &c.

SATURATIO, cibi comeſti effectus, ſignificat

1°. Quamcunque impletionem. Gen. 25. v. 8. *Et deficiens* (Abraham) *mortuus eſt .... ſenex, & שָׂבֵעַ ſatur*, i. plenus; ſupple cum LXX. ἡμερῶν, Vulg. *dierum.* Vide etiam c. 35. v. 29. (ubi exprimitur vox יָמִים *dierum*) Oſe. 13. v. 6. Luc. 6. v. 25. 1. Cor. 4. v. 8.

2°. Cœleſtium bonorum conceſſionem cum delectatione animi conjunctam. Pſal. 16. Heb. 17. v. 15. *Ego autem in juſtitia apparebo conſpectui tuo, ſatiabor* בְּהָקִיץ תְּמוּנָתֶךָ *cum evigilaverit imago tua*, h. e. cum ego, qui ad imaginem tuam formatus ſum, à mortuis excitabor. Aq. ἐν τῷ ἐξυπνισθῆναι ὁμοιώσεώς σου, *cum exſpergiſcetur ſimilitudo tua*, ſive *in excitatione ſimilitudinis tuæ à ſomno*; ibi enim infinitivus eſt loco nominis ſubſtantivi; proindeque regit nomen ſequens in gignendi caſu. Symm. ἐξυπνισθεὶς (ἐπὶ) τῆς ὁμοιώσεώς σου, *expergefactus* (in) *ſimilitudine tua*, vel (ad) *ſimilitudinem tuam.* Vel *ſatiabor expergefactus*, hoc eſt, *excitatus à mortuis, ſimilitudine tua*, i. viſione ſimilitudinis ſive imaginis tuæ, ſeu cum te videbo. Quem ſenſum ſecutus videtur S. Hieron. *cum evigilavero ſimilitudine tua.* Theod. ἐν τῷ ὀφθῆναι τὴν δεξιάν σου, *cum apparuerit dextera tua*; pro תְּמוּנָתֶךָ legiſſe videtur יְמִינֶךָ. Vel potius interpretatus erat ut LXX. δόξαν, quæ vox librariorum oſcitantia corrupta eſt, ac mutata in δεξιάν. LXX. ἐν τῷ ὀφθῆναι τὴν δόξαν σου, *cum apparuerit gloria tua*, ſenſum non verba expreſſerunt; cum enim ad imaginem Dei creatus ſit homo, illa ipſa imago nihil aliud eſt quam Dei ipſius gloria, qua hominem nobilitavit. Vide inſuper Pſal. 15. Heb. 16. v. 11. Pſal. 80. Heb. 81. v. 11. Pſal. 102. Heb. 103. v. 5. Pſal. 106. Heb. 107. v. 9. Matth. 5. v. 6. Luc. 6. v. 21.

3°. Abundantiam cum averſatione & faſtidio conjunctam; nimia enim ſatietas faſtidium parit. Pſal. 87. Heb. 88. v. 4. *Quia ſatiata* (Vulg. *repleta*) *eſt malis anima mea.* Vide Habac. 2. v. 16. Satietas etiam Deo ipſi ἀνθρωποπαθῶς tribuitur, Iſai. 1. v. 11.

ESURIRE, & cognatum ejus SITIRE, ſignificat ſpiritualium bonorum ardens deſiderium. Pſal. 41. Heb. 42. v. 3. *Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum.* Vide etiam Pſal. 62. Heb. 63. v. 2. Iſai. 41. v. 17. c. 55. v. 1. Matth. 5. v. 6. Luc. 6. v. 21. &c.

Eadem verba de impiis uſurpata, in iis bonorum illorum abſentiam & æternam maledictionem notant. Iſai. 65. v. 13. *Ecce ſervi mei comedent, & vos eſurietis: ecce ſervi mei bibent, & vos ſitietis.* Vide etiam Luc. 6. v. 25. (conf. c. 16. v. 24.) Amos 8. v. 11.

BIBERE, quia ſitientibus jucundum eſt, ſignificat

1°. Oblectari & frui commodis, iiſque tum *corporalibus*, tum *ſpiritualibus.*

Corporalibus, Jerem. 2. v. 18. *Quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam* שִׁיחוֹר *Schibbór* (Vulg. *turbidam*?) *& quid tibi cum via Aſſyriorum, ut bibas aquam fluminis*, Euphratis ſcilicet, qui ſic κατ᾽ ἐξοχὴν appellatur. Hoc eſt, quid tibi rei eſt cum Ægyptiis & Aſſyriis, ut auxilium eorum advoces. Hic Nilus appellatur שִׁיחוֹר *Schibbór* à verbo Heb. שָׁחַר *nigreſcere, nigrum eſſe*, ob limum atrum agros fœcundantem, quem ſecum volvit. Quare Vulg. interpretatur *aquam turbidam*. Vide tom. I. pag. 444. col. 2. in fine. Paraph. Chald. *Nunc ergo quid vobis, contrahendo ſocietatem cum Pharaone rege Ægyptiorum, ut projiciatis iterum mares veſtros in amnem? & quid vobis percutiendo fœdus cum Aſſyria, ut tranſmigrare faciatis vos ultra Euphratem?*

Num. 23. v. 24. *Sanguinem occiſorum bibere*, plenam de hoſtibus victoriam reportare denotat. Sumta eſt metaphora à leone & leæna, de quibus in hoc verſu, qui ſanguinem beſtiarum, quas dilaniant, exſugunt.

Spiritualia commoda quod attinet, aquæ & vini bibitio participationem regni cœleſtis quandoque denotat. Prov. 9. v. 5. *Bibite vinum, quod miſcui vobis.* Vide etiam Iſai. 65. v. 13. Joan. 4. v. 14. c. 7. v. 38. Confer Apoc. 22. v. 17. &c.

2°. Pati incommoda, iiſque infeſtari. Job. 21. v. 20. *De furore omnipotentis bibet* impius. Vide etiam Pſal. 74. Heb. 75. v. 9. Jerem. 25. v. 16. c. 49. v. 12. Abd. 1. v. 16. Habac. 2. v. 16.

Prov. 26. v. 6. *Rapinam*, ſeu *violentiam*, ſive, ut interpretatur Vulg. *iniquitatem bibere*, pœnam violentiæ ſive iniquitatis luere ſignificat. Sic Gallice dicimus, *boire ſa faute*.

3°. Diſcere, ſive aſſueſieri. Hinc Phraſes: *bibere iniquitatem quaſi aquam*, Job. 15. v. 16. *bibere ſubſannationem*, c. 34. v. 7. Huc etiam pertinet Apoc. 18. v. 3. ubi *de vino iræ*, ſive *veneni*, h. e. *venenato fornicationis Babylonis magnæ omnes gentes bibiſſe* dicuntur.

INEBRIARI quandoque ſignificat impleri bonis, abundare gaudio, ea, quæ delectant, cumulatim habere, &c. ebrii enim & ſaturi ſunt & læti. Pſal. 35. Heb. 36. v. 9. *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Vide etiam Prov. 5. v. 19. c. 11. v. 25. Cant. 5. v. 1. Jerem. 31. v. 14.

E contrario, idem verbum calamitatibus obrui interdum ſignificat. Iſai. 51. v. 21. *Idcirco audi hoc, paupercula, & ebria, ſed non à vino.* Vide etiam cap. 63. v. 6. Jerem. 48. v. 26. Ezech. 23. v. 33. &c. Sicuti enim ebrius confuſæ mentis eſt, & neſcit quid faciat: ſic qui in anguſtiis conſtitutus eſt, quo ſe vertat, quidve conſilii capiat, ignorat.

Ebrietati opponitur *ſobrietas*, quæ & corporis & animi eſt, & utraque in homine pio ſemper conjungitur. Vide 1. Theſſ. 5. vv. 6. 8. 2. Tim. 1. v. 7. c. 4. v. 5. 1. Pet. 1. v 13. c. 4. v. 7. c. 5. v. 8. &c.

Ad conſervationem ſpeciei pertinent

GENERARE & PARERE, quæ de quavis rei productione & eventu interdum accipiuntur. Job. 38. v. 28. *Quis eſt pluviæ pater, vel quis genuit ſtillas roris?* Vide etiam Pſal. 89. Heb. 90. v. 2. Prov. 25. v. 23. c. 27. v. 1. Soph. 2. v. 2. Jac. 1. v. 15. Unde vox תּוֹלְדוֹת *generationes*, ſignificat etiam eventus, res geſtas, hiſtorias, &c. Gen. 2. v. 4. *Iſtæ ſunt generationes cœli & terræ*, &c. h. e. hiſtoria creationis cœli & terræ. Vide etiam c. 5. v. 1. c. 37. v. 2. Matth. 1. v. 1. &c.

Eadem metaphora tribuitur 1°. *Deo* per gratiam regenerationis filios adoptanti, Iſai. 66. v. 9. Joan. 1. v. 13. 2°. *Eccleſiæ*, quæ mater eſt ſpiritualis credentium, Iſai. 54. v. 1. c. 66. vv. 7. 8. Galat. 4. vv. 26. 27. 3°. *Verbi Divini miniſtris*, 1. Cor. 4. v. 15. Galat. 4. v. 19. Philem. v. 10.

Hucuſque de actionibus hominum neceſſariis, & iis, quæ ad illas pertinent. Sequuntur contingentes.

II. *Actiones hominum contingentes.*

Actiones hominum contingentes vel *bonæ* ſunt, vel *malæ*. Bonæ conſiderari poſſunt *vel* ratione hominis agentis, eaſque *immanentes* licet appellare; vel ratione aliorum, illæque *tranſeuntes* vocantur.

Actiones immanentes.

IRE ſeu AMBULARE, de vita, moribus,

ſtionibus, & inſtitutis ſæpe uſurpatur. Pſal. 1. v. 1. *Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum*, &c. h. e. qui vitam ſuam non compoſuit ſecundum conſilium impiorum, qui eorum conſiliis non acquievit, &c. Vide etiam Pſal. 118. Heb. 119. vv. 1. 3. 9. &c. Rom. 8. v. 1. Epheſ. 2. vv. 2. 10. 2. Cor. 12. v. 18.

Hinc *via* ſignificat vitæ curſum, inſtitutum, ſtudium, conſuetudinem, rationem, ritum, &c. Gen. 18. v. 19. *Scio enim, quod præcepturus ſit* (Abraham) *filiis ſuis .... ut cuſtodiant viam Domini*, h. e. præcepta. Vide etiam c. 32. v. 35. &c. Matth. 21 v. 32. Act. 14. v. 16. &c. eaque metaphora nihil in Scriptura frequentius.

Idem verbum *ire*, ſeu *vadere*, ſignificat mori, interire, Gen. 15. v. 2. *Ego vadam abſque liberis*, i. moriar. Vide etiam Joſ. 23. v. 14. Pſal. 38. Heb. 39. v. 14. Pſal. 57. Heb. 58. v. 9. Pſal. 108. Heb. 109. v. 23. Oſe. 13. v. 3. Marc. 14. v. 21. Luc. 22. v. 22.

E contrario, *manere*, pro vivere uſurpatur, Joan. 21. v. 22. *ἐὰν ſi eum volo manere donec veniam, quid ad te?* hoc eſt, ſi eum volo vivere, ſive ſuperſtitem eſſe. Pro *ſi*, Vulg. habet *ſic*, vitio librariorum; omnes enim codices Græci ferunt *ἐὰν ſi*. Vide tom. I. pag. 619. col. 2. Vide inſuper v. 23. & Philip. 1. v. 25.

Stare accipitur

1°. Pro feliciter ſe habere, ſeu bona conditione eſſe. 1. Reg. 24. v. 21. *Et nunc ſcio, quod certiſſime regnaturus ſis*, וְקָמָה, Lxx. *ϗ, ςήσεται, & ſtabit in manu tua regnum Iſraël*, h. e. firmum & diuturnum erit in manu tua regnum Iſraël. Vide etiam Pſal. 29. Heb. 30. v. 8. Dan. 11. v. 2. Rom. 14. v. 4.

2°. Pro credere firmiter, ſeu in fide perſeverare. Exod. 14. v. 13. *Nolite timere, ſtate, & videte magnalia Dei*, &c. h. e. firmiter credite. Vide etiam 2. Paral. 20. v. 17. Rom. 5. v. 2. c. 11. v. 20. 1. Cor. 10. v. 12. c. 16. v. 13. 2. Cor. 1. v. 24. Philip. 4. v. 2. Sic de peccato uſurpatum, in eo perſeverare denotat. Pſal. 1. v. 1. *Et in via peccatorum non ſtetit.* Vide Eccle. 8. v. 3. Oſe. 10. v. 9. Et de verbo, ſeu decreto acceptum, confirmari, ſeu ratum eſſe ſignificat. Deut. 19. v. 15. *In ore duorum vel trium teſtium ſtabit omne verbum.* Vide etiam Iſai. 40. v. 8. Jerem. 44. v. 28. 2. Cor. 13. v. 1. &c.

Sedere, quietum & ſtabilem eſſe ſignificat. Gen. 49. v. 24. *Sedit in forti arcus ejus* (Joſephi), i. arcus ejus perſeveravit ſtabilis & fortis; pergit enim in metaphora Jacob, qui Joſephum & fratres ejus inducit tanquam prælium committentes, ſeque invicem ſagittis petentes. Joſephum autem in eo prælio ſuperiorem facit, quaſi dicat: ſagittis quidem ſuis eum petiverunt fratres ejus, ſed ipſe ſagittando fortior fuit, & ſuperior evaſit. Lxx. ad Joſephi fratres hoc retulerunt, *συνετρίβη μετὰ κράτους τὰ τόξα αὐτῶν, confracti ſunt cum robore arcus* (uniuſcujuſque) *eorum.* Pro וַתֵּשֶׁב *& ſedit*, legerunt וַתִּשָּׁבֵר *& confractus eſt.* Vel potius legerunt ut fert textus hodiernus; ſed relicta metaphora, ſenſum non verba expreſſere; arcus enim, qui ſedet, id eſt, qui jaculari deſinit, perinde eſt ac ſi eſſet confractus. Vide etiam Pſal. 112. Heb. 113. v. 9. Mich. 5. v. 3.

Cadere ſignificat

1°. Peccare. Jerem. 8. v. 4. *Numquid, qui cadit, non reſurget?* Vide 1. Cor. 10. v. 12. &c.

2°. Calamitatibus obrui. Prov. 24. v. 16. *Septies enim cadet juſtus & reſurget*, hoc eſt, multis obruetur calamitatibus, ex quibus tamen eripietur. Hinc apud Judæos proverbium: Struuntur *ſeptem foveæ pacifico*, (quas evadit) *at una operanti malum* ſufficit ut pereat. Vide etiam v. 17. & Amos 5. v. 2.

3°. Abjectum ſive inferiorem eſſe. Eſth. 6. v. 13. *Si de ſemine Judæorum eſt Mardochæus, ante quem cadere cœpiſti: non poteris ei reſiſtere; ſed cades in conſpectu ejus.* Vide etiam Job. 12. v. 3. &c.

4°. Irritum fieri. Joſ. 21. v. 43. *Non cecidit verbum ex omni verbo bono, quod loquutus fuerat Dominus ad domum Iſraël: omne completum eſt.* Ita fere & Lxx. Vulg. autem: *Ne unum quidem verbum, quod illis præſtiturum ſe eſſe promiſerat* (Dominus), *irritum fuit: ſed rebus expleta ſunt omnia.* Vide etiam 3. Reg. 8. v. 57.

5°. Interire ſeu mori. Gen. 25. v. 18. *Coram cunctis fratribus ſuis cecidit* Iſmaël, optime

Vulg. *obiit.* Vide etiam Pſal. 90. Heb. 91. v. 7. Luc. 21. v. 24. 1. Cor. 10. v. 8. Heb. 3. v. 17.

ACCUMBERE, ſeu RECUMBERE, quod in conviviis fieri ſolet, ſignificatur beatiſſima in cœleſti regno electorum ſocietas, Matth. 8. v. 11. Luc. 13. v. 29. Perinde ut felicitas cœleſtis, conviviorum & nuptiarum ritu terreno parabolice exprimitur, Matth. 22. v. 1. & ſeqq. Iſai. 25. v. 6. &c.

Actiones tranſeuntes.

ABBREVIARE (קָצַר) de manu Dei uſurpatum, impotentiam & imminutionem notat, & ſemper negative accipitur. Num. 11. v. 23. *Nunquid manus Domini abbreviata eſt?* Vulg. *invalida eſt?* Sumta eſt metaphora à nervorum læſione, quæ ſæpe in cauſa eſt cur manus & brachium contrahantur; ſicque fiant inutilia. Vide etiam Iſai. 50. v. 2. c. 59. v. 1. Mich. 2. v. 7. At verbum illud de hominis manu uſurpatum, affirmandi ſenſum obtinet. Vide 4. Reg. 19. v. 26.

Idem verbum de anima ſive ſpiritu hominis acceptum; ejus contriſtationem, tædium, & afflictionem denotat. Num. 21. v. 4. *Et abbreviata eſt anima populi hujus in via*, Vulg. *Et tædere cœpit populum itineris ac laboris.* Vide etiam Job. 21. v. 4. Zach. 11. v. 8. Verbum illud Deo etiam ἀνθρωποπαθῶς tribuitur, Jud. 10. v. 16. Vide ſupra pag. 72. col. 1.

ACCIPERE (לֶקַח) diſcere, & intelligere doctrinam ſignificat. Job. 22. v. 22. *Accipe ex ore illius* (Dei) *legem*, id eſt, diſce. Vide Prov. 1. v. 3. c. 4. v. 10. Inde לֶקַח *acceptio*, pro doctrina, Job. 11. v. 4. &c. Vice verſa, *dare* pro *docere* ſumitur. Prov. 9. v. 9. תֵּן לְחָכָם *doce ſapientem, & ſapientior erit.* Hanc eſſe eo loci verbi נָתַן ſignificationem, liquet ex hemiſtichio ſequenti: *Doce juſtum, & feſtinabit accipere.* LXX. δίδου σοφῷ ἀφορμὴν, ϗ σοφώτερος ἔσται, *da ſapienti occaſionem, & ſapientior erit.* Vulg. eodem ſenſu, *da ſapienti occaſionem, & addetur ei ſapientia.* Vocem ἀφορμὴν *occaſionem*, ſenſus complendi gratia ſupplevere, quia metaphoram non agnoverunt.

ACUERE ponitur pro informare, diligenter inculcare, erudire. Gen. 4. v. 22. *Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit* לֹטֵשׁ *acuens* (h. e. erudiens) *artificem æris & ferri.* Hic etiam reſpicitur ad fabros ferrarios, qui ferrum acuunt, id eſt, poliunt. Vide inſuper Deut. 6. v. 7. Prov. 27. v. 17.

Hoc verbum ad oculos relatum, terribiliter intueri ſignificat, Job. 16. v. 9. al. 10. *Hoſtis meus* יִלְטוֹשׁ *acuit oculos ſuos in me.* Vulg. *hoſtis meus terribilibus oculis me intuitus eſt.*

ÆDIFICARE ſignificat

1°. Liberos procreare, ex quibus familia, inſtar domus, ædificatur. Gen. 16. v. 2. *Ingredere ad ancillam meam, fortaſſe* אִבָּנֶה *ædificabor ex illa.* Vulg. *ſi forte ſaltem ex illa ſuſcipiam liberos.* Vide etiam Deut. 25. v. 9. Ruth. 4. v. 11.

2°. Inſtaurare, exaltare, & proſperum reddere. Job. 22. v. 23. *Si reverſus fueris ad Omnipotentem, ædificaberis*, h. e. in priſtinum felicem ſtatum reſtituêris. Vel liberi tui tibi reddentur. Vide etiam Iſai. 58. v. 12. Jerem. 12. v. 16. cap. 31. v. 4. Malach. 3. v. 15. Quo ſenſu *deſtruere* quandoque ipſi opponitur, Pſal. 27. Heb. 28. v. 5. *Deſtrues illos, & non ædificabis eos.* Vide etiam Jerem. 42. v. 10. &c.

3°. Stabilem efficere & confirmare inſtar domus bene fundatæ. Pſal. 88. Heb. 89. v. 3. *In æternum miſericordia ædificabitur in cœlis*, h. e. firmabitur & ſtabilietur. Confer Matth. 7. v. 25.

4°. Specialius, doctrina & exemplo informare. 1. Cor. 8. v. 1. *Scientia inflat, charitas vero ædificat.* Vide etiam c. 10. v. 23. c. 14. vv. 4. 17. Gal. 2. v. 18. 1. Theſſ. 5. v. 11. Jud. v. 20. &c. Hinc οἰκοδομὴ *ædificatio*, pro informatione, quæ verbo & vita fit, accipitur Rom. 14. v. 19. c. 15. v. 2. & ſic ſæpe in Novo Teſtamento. Inde etiam *ædificantium* nomen, quod tribuitur iis, qui Eccleſiæ inſtauratores & conſervatores, licet falſo, ſeſe venditant. Pſal. 117. Heb. 118. v. 22. *Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus eſt in caput anguli.* Vide etiam Matth. 21. v. 42. Act. 4. v. 11. 1. Pet. 2. v. 7. Lapis, de quo hic agitur, Chriſtus eſt, qui Judæos & gentiles in unum conjunxit. Ædificantes vero, ſunt Sacerdotes, Scribæ, & Phariſæi, qui doctrina, vita, & mo-

& moribus Eccleſiam ædificare debebant, & ſacri hujus ædificii Chriſtum lapidem angularem agnoſcere; quem tamen reprobarunt.

E contrario, *ædificare*, per antiphraſin, deſtruere ſignificat. 1. Cor. 8. v. 10. *Si enim quis viderit eum, qui habet ſcientiam, in idolio recumbentem; nonne conſcientia ejus, cum ſit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta?* h. e. lædetur, ſeducetur, deſtruetur, ita ut etiam idolothyta manducet.

Bellare, militari, pugnare, ſignificat

1°. Ad cultum Divinum turmatim convenire. Exod. 38. v. 8. *Fecit* (Beſeleel) *& labrum æneum cum baſi ſua, ex ſpeculis* הַצֹּבְאֹת אֲשֶׁר צָבְאוּ *militantium* (mulierum), *quæ militabant ad oſtium Tabernaculi*, h. e. quæ turmatim ad oſtium Tabernaculi conveniebant. Aq. στρατευσαμένων, *militantium*, Vulg. *quæ excubabant*. Lxx. νηστευσασῶν, *quæ jejunabant*. Quod multi, præſertim Catholici, intelligunt de mulieribus, quæ ad oſtium Tabernaculi jejuniis, orationibus, &c. vacabant. Vide 1. Reg. 2. v. 22. Philo de vita Moſis l. 3. pag. 673. edit. Pariſ. 1640. de animi alacritate hanc vocem interpretatur. *Ceterum, extra veſtibulum in primo aditu, labrum erat aheneum, non ex rudi materia, ut fere fit, fabrefactum ab opifice: ſed ex vaſis jam ante expolitis in uſum tamen alium*, ἃ μετὰ σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας ἁπάσης αἱ γυναῖκες εἰσήνεγκαν, *quæ mulieres mira animi alacritate, certatim benigneque contulerant*, &c. Neque mirum videri debet ſpecula illa ænea fuiſſe, cum Plinius l. 33. c. 9. pag. 63. tom. 5. edit. Pariſ. 1685. in 4°. & l. 34. c. 17. pag. 154. ejuſdem tomi, ſcribat olim optima ſpecula fuiſſe Brunduſina, ex ſtanno & ære confecta; ſed poſtea prælata fuiſſe argentea.

2°. Miniſtrare, ſeu ſacerdotio fungi. Num. 4. v. 23. *Numera omnes* (Levitas) *qui ingrediuntur* לִצְבֹא צָבָא *ad militandum militiam*, h. e. ad peragendum ſacrum miniſterium, ad ſacerdotio fungendum. Levitæ enim in loco ſancto miniſtrantes, erant inſtar militum exercitia militaria obeuntium.

3°. Spiritualem Chriſtianorum pugnam adverſus Diabolum, mundum, & carnem. 1. Tim. 1. v. 18. *Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee .... ut milites militiam bonam.* Vide etiam 2. Tim. 2. vv. 3. 4. cap. 4. v. 7. 2. Cor. 10. v. 4. Eph. 6. v. 12. Philip. 1. v. 27.

4°. Carnem & ſpiritum ſibi invicem adverſantes. Rom. 7. v. 23. *Video autem & aliam legem in membris meis* ἀντιστρατευόμενον *militantem* (Vulg. *repugnantem*) *legi mentis meæ.* Vide etiam Jac. 4. v. 1. 1. Petr. 2. v. 11.

5°. Preces ad Deum fuſas. Rom. 15. v. 30. *Obſecro ergo vos, fratres ....* συναγωνίσασθαι, *ut una mecum certetis* (Vulg. *ut adjuvetis me*) *in orationibus veſtris pro me ad Deum.* Vide etiam Coloſſ. 4. v. 12. Preces autem veluti arma ſunt, quibus animæ hoſtes vincuntur.

Exercitus denotat

1°. Tempus certum ac determinatum. Job. 7. v. 1. *Nonne* צָבָא *militia*, ſive *exercitus eſt homini ſuper terram*, hoc eſt, nonne certum ſpatium temporis præſcriptum eſt homini ſuper terram? nonne *ſicut mercenarii dies ejus?* h. e. ſicut mercenarius ad certum tempus conducitur, & poſtea mercedem laboris recipit: ita homo, poſtquam certo tempore vixit, moritur, & miſeriis ejus finis imponitur. Iſthæc metaphora à militibus deſumta eſt, qui poſtquam certo temporis ſpatio meruerunt, exauctorantur. Vulg. *Militia eſt vita hominis ſuper terram*, vocem *vita* ſenſus complendi gratia addidit. Sic Arrianus in Epictereis, 3. 24. στρατεία τίς ἐστιν ὁ βίος ἑκάστου, *militia quædam eſt uniuſcujuſque vita*, cum ipſi adverſus calamitates, pericula, & mortem ipſam dimicandum ſit. Vide Grot. in h. l. & Job. c. 14. v. 14. Dan. 8. v. 12. &c.

2°. Cœleſtes angelorum copias. 3. Reg. 22. v. 19. *Vidi Dominum ſedentem ſuper ſolium ſuum, & omnem exercitum cæli aſſiſtentem ei à dextris & à ſiniſtris.* Vide etiam Pſal. 102. Heb. 103. v. 21. Luc. 2. v. 3.

3°. Ordinatiſſimam ſtellarum multitudinem. Deut. 4. v. 19. *Ne forte, elevatis oculis ad cælum, videas ſolem, & lunam, & ſtellas, omnem exercitum cælorum.* Vide inſuper Iſai. 40. v. 26. Act. 7. v. 42.

4°. In genere quarumvis creaturarum diſpoſitum agmen. Gen. 2. v. 1. *Igitur perfecti*

ſunt cœli & terra, & omnis exercitus eorum, Vulg. *& omnis ornatus eorum*, h. e. & quælibet in eis creatura, quæ pro exiſtentia, potentia, & gloria conditoris ſui militat. Unde Deus dicitur *Dominus exercituum*, 2. Reg. 5. v. 10. Pſal. 23. Heb. 24. v. 10. Pſal. 45. Heb. 46. vv. 8. 12. Rom. 9. v. 29. Jac. 5. v. 4. Quod etiam nomen ei tribuitur, quod in præliis victoriæ ſit arbiter.

CASTRA METARI dicitur

1°. De angelis bonis pios defendentibus. Pſal. 33. Heb. 34. v. 8. חֹנֶה *caſtra metatur angelus Domini in circuitu timentium eum* (Dominum). Conf. 4. Reg. 6. v. 17.

2°. De Deo ipſo. Zach. 9. v. 8. וְחָנִיתִי *& caſtra metabor* (Vulg. *& circumdabo*) *domum meam ex his*, vel *ob eos, qui militant mihi.*

3°. De die ad veſperam inclinante. Jud. 19. v. 9. *Conſidera diem* חֲנוֹת *caſtra metari*, &c. Vulg. *quod dies propinquat ad veſperum*, quo ſol reſidere nobis videtur.

LIGARE pro abſcondere dicitur, Iſai. 8. v. 16. *Liga teſtimonium, ſigna legem in diſcipulis meis*, h. e. teſtimonium iſtud, & legem hanc ſive doctrinam populo huic pervicaci & obdurato abſconde, diſcipulis meis, id eſt, fidelibus, piis, &c. revelanda. Confer Matth. 11. v. 25. Porro ſumta eſt metaphora à notariis, qui poſtquam in tabulis res ſecretas ſcripſerant, tabulas illas lino involutas obſignabant.

MERCARI, EMERE, toto animo intentum eſſe ſignificat, Prov. 23. v. 23. *Veritatem eme, & noli vendere ſapientiam*, &c. i. veritatis cognitionem diligenter quære, & ſapientiam retineto. Seu nihil veritati & ſapientiæ præponas. Quod enim vendimus, eo, quo vendimus, minoris æſtimamus. Metaphora, ut liquet, à mercatoribus deſumitur, qui ut merces comparent, longiſſima & periculoſiſſima itinera ſuſcipiunt, pecuniam impendunt, &c. Sic, ut veritas, ſapientia, aliæque divitiæ ſpirituales comparentur, nihil intentatum relinqui debet. Vide etiam Iſai. 55. v. 1. Apoc. 3. v. 18.

Huc pertinet phraſis *tempus redimere*, Eph. 5. v. 16. *Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt*, h. e. omni ſtudio & pretio, voluptatum & rerum quarumvis diſpendio, tempus ad bene agendum captantes; dies enim bonum faciendi occaſionem vel adimunt, vel minuunt, vel periculo exponunt, ob eam, quæ adverſum vos viget, perſequutionem; ideoque mali ſunt. Vide etiam Coloſſ. 4. v. 5.

NEGOTIARI, pro callide decipere, & perdere accipitur; mercatoribus enim fraudes & doli familiares ſunt. 2. Petr. 2. v. 3. *Et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur* magiſtri mendaces, qui v. 1. commemorantur.

OBLIGARE, ſive ALLIGARE, pro ſanare ſeu curare uſurpatur; membra enim vulnerata faſciis alligari ſolent. Ezech. 34. v. 4. *Quod confractum erat, non alligaſtis.* Vide etiam v. 16. & conf. Zach. 11. v. 16. Idem verbum pro ſpirituali curatione ponitur, Job. 5. v. 18. Pſal. 146. Heb. 147. v. 3. Iſai. 3. v. 7. cap. 61. v. 1. Ezech. 30. v. 21. Oſe. 6. v. 1. &c.

PROJICERE ANIMAM SUAM PROCUL, extremum mortis periculum adire ſignificat. Jud. 9. v. 17. *Et projecit* (Jeroboal) *animam ſuam procul*, h. e. *& animam ſuam dedit periculis*, ut vertit Vulg. Sic *animam ſuam ad moriendum probris afficere*, ſive probroſe exponere, Jud. 5. v. 18. & *animam ſuam in manu ponere*, 1. Reg. 28. v. 21. Job. 13. v. 14. Pſal. 118. Heb. 119. v. 109. quod enim manibus geſtatur, vel lapſui, vel direptioni exponitur.

Ex malis actionibus huc pertinent

ADULTERARI & SCORTARI, quod idololatriam exercere, & impietati addictum eſſe ſignificat. Deus enim ſibi ſpirituali fœdere Eccleſiam conjunxit, & veluti deſponſavit. Si igitur Deo vero turpiter relicto, ad idola confugiat, & à pietate deſciſcat; fœderis quaſi conjugalis obliviſcitur; atque ita ſcortari in Scripturis dicitur.

Exod. 34. v. 15. *Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum, ne, cum fornicati fuerint cum diis ſuis.... vocet te quiſpiam ut comedas de immolatis.* Vide etiam v. 16. Jud. 2. v. 17. cap. 8. vv. 27. 33. 4. Reg. 9. v. 22. 1. Paral. 5. v. 25. Iſai. 1. v. 21. cap. 57. vv. 3. 4. Jerem. 2. v. 20. c. 3. vv. 1. 6. 8. 9. c. 13. v. 27. c. 23. v. 14. Ezech. 6. vv. 15. 25. c. 23. v. 3. Oſe. 1. v. 2. c. 4. v. 12. c. 5. v. 3. c. 6. v. 10. Nah. 3.

Digitized by Google

v. 4. Apoc. 2. vv. 20. 21. 22. c. 14. v. 8. c. 17. v. 2. c. 18. v. 3. &c.

Faſcinare, quod falſa doctrina ſeducere denotat. Galat. 3. v. 1. *O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinavit non obedire veritati?* Sumta eſt metaphora ab oculorum præſtigiis; ſequitur enim: *ante quorum oculos Chriſtus Jeſus præſcriptus eſt, in vobis crucifixus.* Vide Eraſmum in h. l.

Furari, quod clanculum dicere, vel facere innuit. Gen. 31. v. 20. *Et furatus eſt Jacob cor Labanis Aramæi, eo quod non indicaſſet ei, quod fugeret.* Vulg. *Noluitque Jacob confiteri ſocero ſuo, quod fugeret.* Vide etiam 2. Reg. 19. vv. 4. 42. Job. 4. v. 12. Prov. 9. v. 17.

2. Reg. 15. v. 6. *Furari cor*, ſignificat etiam dolis & malis artibus animum ſibi conciliare, וַיְגַנֵּב *& furabatur Abſalom* אֶת־לֵב *cor virorum Iſraël*, Vulg. *ſollicitabat.*

Joan. 10. v. 8. *Fures & latrones* vocat Chriſtus, *quotquot ante eum venerunt*, quibus intelligit pſeudo-prophetas, Pontifices, Sacerdotes, Phariſæos, Scribas, &c. *qui ignorantes juſtitiam Dei* (nempe Chriſtum), *qui finis eſt legis ad juſtitiam omni credenti, & ſuam quærentes ſtatuere* (eam videlicet, quæ ex lege eſt), *juſtitiæ Dei non erant ſubjecti*, Rom. 10. vv. 3. & 4. proindeque falſa doctrina animabus, quaſi latrones, mortem æternam inferebant, abducendo eas à Chriſto, qui verum eſt oſtium.

Prædari, quod decipere, & à cognitione ſalutis abducere denotat. Coloſſ. 2. v. 8. *Videte, ne quis vos* ἔςαι ὁ συλαγωγῶν, *prædetur per philoſophiam*, &c. Vulg. optime, *decipiat.* Confer 2. Tim. 3. v. 6. Apoc. 3. v. 11.

§. VI.

Metaphora à ſubjectis continentibus deſumta.

Ad hunc paragraphum referuntur *tum* quæ in genere ad *loci* dimenſionem; *tum* quæ in ſpecie ad *habitationes* hominum ſpectant.

I. Ad dimenſionem loci quod attinet,

Altitudo metaphorice notat

1°. Rem abſtruſam ac difficilem. Prov. 24. v. 7. *Excelſa*, ſive *alta* (eſt) *ſtulto ſapientia*, &c. h. e. non poteſt ſtultus ad ſapientiam pertingere. Conf. c. 14. v. 6.

2°. Mentis in varias ſolicitudines diſtractionem. Luc. 12. v. 29. *Et vos nolite quærere, quid manducetis, aut quid bibatis*, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε, *& nolite in ſublime tolli*, i. ut interpretatur Syrus: *neque diſtrahatur cogitatio veſtra in iſtis.* Sic Thucyd. l. 2. *Tota Græcia* μετέωρος ἦν, *ſuſpenſa, anceps erat.* Metaphora autem deſumitur ab iis, quæ in aëre ſuſpenſa, modo huc, modo illuc inclinant. Hinc Latinorum phraſes: *animi pendere*, & *dubio ac ſuſpenſo animo eſſe.*

A corpore ex alto decidente elegans metaphora deducitur, Gen. 43. v. 18. *Introducti ſumus, ut devolvat ſe* (Joſeph) *ſuper nos, & ut irruat ſuper nos, & ut accipiat nos in ſervos*, &c. Vulg. *ut devolvat in nos calumniam.* Vocem *calumniam* ſenſus plenioris efficiendi gratia addidit. Ratio autem metaphoræ in eo poſita eſt, quod quo graviora & altiora ſunt corpora, eo graviori impetu decidant; idque dignitatem ac potentiam Joſephi mirum in modum exprimit.

Deut. 32. v. 13. & Iſai. 58. v. 14. *Populum ſuum ſuper excelſam terram conſtituiſſe* dicitur Deus, quo Divina ejus tum protectio, tum defenſio & exaltatio innuitur. Alii hîc metaphoram non agnoſcunt, ſed per terram excelſam intelligunt montes, qui in terra Chanaan ſunt frequentiſſimi. Sic Iſai. 33. v. 16. *in excelſis habitare* dicitur juſtus, pro ſecurum eſſe ab hoſtibus, & Dei patrocinio frui; loca enim alta tutiora ſunt infimis.

Pſal. 24. Heb. 25. v. 1. *Elevare animam ad Deum*, fiduciam in eo ponere, & ejus opem implorare ſignificat. Vide etiam Pſal. 85. Heb. 86. v. 4.

Pſal. 149. v. 6. *Exaltationes Dei in gutture* ſeu *faucibus* piorum eſſe dicuntur, h. e. lau-

des & gratiarum actiones, quibus excelſus prædicatur Deus. Vide etiam Pſal. 65. Heb. 66. v. 17. Pſal. 98. Heb. 99. vv. 5. 9. Dan. 4. v. 34. &c.

DEXTERA, ſive DEXTRUM LATUS, prudentiam, circumſpectionem, &c. denotat. E contrario, *ſiniſtra* ſeu *ſiniſtrum latus*, imprudentiam, temeritatem, &c. innuit. Eccle. 10. v. 2. *Cor ſapientis in dextera ejus, & cor ſtulti in ſiniſtra illius*, h. e. vir ſapiens prudentiam, ſtultus autem imprudentiam cogitat. Scriptura enim, ut diximus ſupra pag. 45. col. 2. cogitationem cordi, affectum vero renibus tribuit.

DILATARE, à periculis liberare interdum ſignificat. Pſal. 4. v. 2. *In tribulatione dilataſti me*, Vulg. ad verbum, *dilataſti mihi*. Vide etiam Pſal. 17. Heb. 18. v. 20. &c.

Vice verſa, *anguſtiæ* denotant afflictiones, mala & pericula. Pſal. 24. Heb. 25. v. 17. *Anguſtiæ* (Vulg. *tribulationes*) *cordis mei multiplicatæ ſunt*. Pſal. 118. Heb. 119. v. 32. Iſai. 60. v. 5. *Cor dilatari* dicitur, pro exhilarari; cor enim in adverſis coarctatur: contra vero in proſperis ampliatur & expanditur.

Paulo aliter hanc loquutionem accipit Apoſtolus, 2. Cor. 6. v. 11. *Cor noſtrum dilatatum eſt*. Verſ. 12. *Non anguſtiamini in nobis*, (ô Corinthii), Verſ. 13. ..., *dilatamini & vos*, ut viciſſim nos capiatis, q. d. unus ego vos omnes in corde meo capio, i. amore complector: vos autem, cum multi ſitis, in cordibus veſtris capere me non poteſtis.

Præterea *latitudo cordis* quandoque in *bonam* partem ſumitur, quandoque in *malam*.

In bonam, ſapientiæ & virtutis amplitudinem denotat. 3. Reg. 4. v. 29. *Dedit quoque Deus ſapientiam Salomoni .... & latitudinem cordis*, h. e. magnanimitatem ad res, quas prudentia ſuggerebat, aggrediendas.

In malam, ſuperbiam & audaciam ſignificat. Prov. 21. v. 4. *Exaltatio oculorum, eſt dilatatio cordis*, i. oculorum elatio ex tumore cordis proficiſcitur. Vide etiam cap. 28. v. 25. Pſal. 100. Heb. 101. v. 5.

1. Reg. 2. v. 1. *Dilatari os* dicitur, cum ſermo libere & cum gaudio profertur. *Dilatatum eſt os meum ſuper inimicos meos*, i. habeo nunc, quod reponam inimicis meis, qui ſterilitatis meæ opprobrium mihi objiciebant, libere nunc eos alloquar, &c. Vide etiam 2. Cor. 6. v. 11. Epheſ. 6. v. 19.

Pſal. 80. Heb. 81. v. 11. *Dilatari os populi ſui jubet Deus, & illud impleturum* ſe promittit, quo magna petitio ex parte poſtulantis, & magna donatio ex parte Dei concedentis ſignificatur. Sumta eſt metaphora ab avibus vel infantibus, qui matre porrigente cibum, os aperiunt, ut porrectum alimentum accipiant. Vide etiam Pſal. 118. Heb. 119. v. 131.

Impii quoque *os ſuum dilatare* dicuntur, Pſal. 34. Heb. 35. v. 21. quo petulans eorum adverſus pios inſultatio & ἐπιχαιρεκακία innuitur. Vide etiam Iſai. 57. v. 4.

Denique *animam dilatare*, Habac. 2. v. 5. eſt avaritia & πλεονεξία maxima laborare. Loquutio eadem de inferno etiam uſurpatur, Iſai. 5. v. 14. Vide ſupra pag. 106. col. 1.

II. Quod ſpectat ad hominum habitationes, earum conſiderandæ ſunt tum *partes*, tum *ſpecies*. Partes ſunt:

FUNDAMENTUM, quod præcipua ædificii pars eſt, & cui tota moles ſuperædificata incumbit. Illud autem denotat

1°. Chriſtum, qui Eccleſiæ, ſpiritualis ejus ædificii, fundamentum eſt. Iſai. 28. v. 16. *Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum ... in fundamento fundatum*, vel ſecundum Heb. *fundamentum fundamentum*, h. e. lapidem fundatiſſimum, ſolidiſſimum, &c. Vide etiam 1. Cor. 3. v. 11. Eph. 2. v. 20. Conf. Matth. 16. vv. 16. 18. 1. Pet. 2. vv. 4. 5. &c.

2°. Ob firmitatem & ſtabilitatem, de terræ ejuſque partium creatione uſurpatur, Job. 38. v. 4. *Ubi eras, quando ponebam fundamenta terræ?* Vide etiam Exod. 9. v. 18. Pſal. 23. Heb. 24. v. 2. Pſal. 103. Heb. 104. v. 5. Prov. 3. v. 19. c. 8. v. 29. Heb. 1. v. 10.

Hinc *fundare* pro confirmare ſumitur, Iſai. 14. v. 32. *Quia Dominus fundavit Sion*, &c. Vide Epheſ. 3. v. 18. Coloſſ. 1. v. 23. Item, pro conſultare; quia rerum agendarum fundamenta ſunt conſilia. Pſal. 2. v. 2. *Adſtiterunt reges terræ, & principes* נוֹסְדוּ *conſultarunt ſimul*. Denique pro conſtituere, ſtatue-

Digitized by Google

re, decernere, ordinare. 1. Paral. 9. v. 22. *Omnes hi electi in oſtiarios .... quos fundavit David & Samuel.* Vulg. *quos conſtituerunt David & Samuel.* Vide Eſth. 1. v. 8. &c.

3°. Fundamentum, quod primum eſt in extructione, & ultimum in deſtructione, ordinem denotat; indeque pro initio, reſpectu temporis, accipitur. 1. Eſd. 7. v. 9. *Quia in primo die menſis primi* הוּא יְסֻד הַמַּעֲלָה *ipſe* (Eſdras) *fuit fundamentum aſcenſus*, ſive aſcendit de Babylone. Vulg. *cœpit aſcendere de Babylone.* Et pro extremo, in populi exciſione & deletione. Pſal. 136. Heb. 137. v. 7. *Exinanite, exinanite, uſque ad fundamentum in ea* (Jeruſalem), h. e. uſque ad ultimos cives. Vel ſine metaphora, uſque ad ipſum fundamentum, ita ut nulla ipſius ſuperſint veſtigia.

PARIES vocatur à Paulo, Eph. 2. v. 14. lex Moſaïca, quæ & Judæos cuſtodiebat, & eos à Gentibus ſeparabat. *Ipſe enim* (Chriſtus) *pax noſtra, qui fecit utraque unum,* (nempe Judæos & Gentiles) *& medium parietem maceriæ ſolvens, inimicitias in carne ſua* (i. corporis ſui ſacrificio) *ſolvit.*

Act. 23. v. 3. Paulus Summum Pontificem vocat *parietem dealbatum*, h. e. hypocritam, qui licet foris videretur ſanctitate pollere; intus tamen errorum ac impietatis ſpurcitie plenus erat. Confer Matth. 23. v. 27.

MURUS roboris & defenſionis ſignum eſt; & vice verſa, *ruptura muri*, robur ablatum, & defenſionem ſublatam denotat. Ezech. 13. v. 5. *Non aſcendiſtis* (ô falſi prophetæ) בַּפְּרָצוֹת *in fracturas*, ſive *rupturas* (muri), *& non oppoſuiſtis murum pro domo Iſraël*, h. e. monitis, precibus, &c. periculis non obſtitiſtis, quæ per veſtram legis violationem, quaſi per muri fracturam, in Dei populum inſtar hoſtium irruerunt. Hæc metaphora à re caſtrenſi deſumta eſt; cum enim in obſidione urbis rumpuntur muri, milites, qui eam cuſtodiunt, turmatim illuc ſe conferunt, ut hoſtem, quominus per rupturam illam aſcendat, impediant. Vide etiam c. 22. v. 30.

Huc pertinet, Pſal. 105. Heb. 106. v. 23. *Et dixit* (h. e. decrevit Deus) *ut diſperderet eos* (Iſraëlitas ob vitulum aureum), *ſi non Moyſes electus ejus ſtetiſſet* בַּפֶּרֶץ *in ruptura* (Vulg. *in confractione*) *in conſpectu ejus, ut averteret iram ejus, ne diſperderet eos*, i. niſi ſua interceſſione Deum ita placaſſet, ut non irrueret in populum, ad quem iræ ejus viam patefecerat Judæorum idololatria.

Huc etiam refertur *maceria*, ſive *ſepes*, quæ ab hoſtibus tutelam denotat. 1. Eſd. 9. v. 9. *Inclinavit ſuper nos miſericordiam ſuam* (Deus)... *ut daret nobis ſepem in Juda & Jeruſalem*, h. e. ut nos ab hoſtibus noſtris tutaretur.

GRADUS, quo aſcenditur in ædificium, pro donorum ſpiritualium incremento accipitur. 1. Tim. 3. v. 13. *Qui bene miniſtraverint, gradum bonum ſibi acquirent*, h. e. in dies ex dono Dei augentis proficient, & altius quaſi aſſurgent.

COLUMNA, quia totam molem domus ei incumbentem ſuſtinet, conſtantiam, firmitatem, perennitatemque denotat. Jerem. 1. v. 18. *Ego dedi te hodie in civitatem munitam, & in columnam æream*, &c. Vide etiam Prov. 9. v. 1. Job. 9. v. 9. c. 26. v. 11. 1. Tim. 3. v. 5. Apoc. 3. v. 12. &c. Vox eadem ſignificat etiam res columnæ ſimiles. Vide Exod. 13. vv. 21. 22. Jud. 20. v. 40. Apoc. 10. v. 1.

ANGULUS, quia extremitas ædificii eſt, pro aliarum etiam rerum extremitate accipitur; notatque

1°. Terræ plagam, ſive latus mundi. Num. 34. v. 3. *Et erit vobis* פְּאַת־נֶגֶב *angulus auſtri* (terminus auſtralis) *à deſerto Sin, quod eſt juxta Edom*, &c. Vulg. *Pars meridiana incipiet à ſolitudine Sin*, &c. Vide etiam Exod. 27. v. 9. Nehem. 9. v. 22. Jerem. 9. v. 25. al. 26. Inde verbum in hiphil הִפְאָה *angulare*, ſi fas ita loqui, & in fut. אַפְאֵיהֶם, Deut. 32. v. 26. *angulabo eos*, i. in angulos, ſive extremitates terræ profligabo. Lxx. διασπερῶ αὐτοὺς, *diſpergam eos.* Vulg. *ubinam ſunt?* legebat אַף־אַי־הֵם *etiam ubi ſunt ipſi?* voce Hebraica in tres diviſa. Vide tom. I. pag. 368. col. 2. ubi vocis hujus alia conſpicitur analyſis.

2°. Agri & regionis partem. Lev. 19. v. 9. *Cum meſſueris ſegetes terræ tuæ, non abſolves angulum agri tui*, h. e. angulum indemeſſum relinques. Angulus autem iſte, ex moribus Judæorum, erat pars ſexageſima. Vulg. *non*

tondebis uſque ad ſolum ſuperficiem terræ. Lxx. *οὐ συντελέσετε τὸν θερισμὸν ὑμῶν τοῦ ἀγροῦ σου ἐκθερίσαι, non abſolvetis meſſem veſtram agri tui demetere*, h. e. non omnino agrum tuum demetes, ſed partem intactam relinques. Hac numeri pluralis & ſingularis compoſitione innuitur diſtributio; q. d. cum unuſquiſque veſtrum metet ſegetes terræ ſuæ, non metet angulum agri ſui, ſed eum pauperibus & peregrinis metendum relinquet. Confer v. 10. & vide inſuper Num. 24. v. 17.

3°. Eam capitis partem, quæ frontem, tempora, & partem poſt aurem circumſcribit. Lev. 13. v. 41. *Si autem ab angulo faciei ſuæ decalvatur caput ejus, recalvaſter & mundus eſt.* Vulg. *Et ſi a fronte ceciderint pili*, &c. Vide cap. 19. v. 27. ubi in altero hemiſtichio extremitatem barbæ, ſeu myſtacem ſignificat.

Huc etiam referunt quidam Iſai. 3. v. 17. *Et Dominus* פָּתְהֵן *angulum ipſarum nudabit*, pro פָּתְהֵן cum affixo anomalo, loco פָּאתָן, Lxx. Vatic. *τὸ σχῆμα αὐτῶν*, *habitum earum.* Complut. *αἰσχύνην αὐτῶν*, *ignominiam* ſeu *pudendum ipſarum*; atque ita explicant plerique interpretes. Vulg. *crinem earum*, h. e. capillorum cincinnos, qui in frontem decidunt.

4°. Principem, regem, magnatem, qui anguli inſtar regni ædificium continet. Jud. 20. v. 2. *Omneſque anguli populorum .... in Eccleſiam populi Dei convenerunt*, i. primores, magnates, proceres, qui reipublicæ molem fulciunt, ſicuti anguli ædificium ſuſtinent. Vide etiam 1. Reg. 14. v. 38. Iſai. 19. v. 13. Inde eſt appellatio *lapidis angularis*, quæ Chriſto tribuitur, Pſal. 117. Heb. 118. v. 22. & explicatur Epheſ. 2. vv. 19. 16. 17. 20.

Clavus, ſive paxillus, quia bene infixus locum ſuum, & res ſibi annexas retinet, ſignificat

1°. Sedem certam ac fixam. 1. Eſd. 9. v. 8. *Et nunc ... facta eſt deprecatio noſtra apud Dominum Deum noſtrum .... ut daretur nobis paxillus in loco ſancto ejus*, i. ſedes fixa.

2°. Virum rebus in republica gerendis idoneum. Iſai. 22. v. 23. *Et figam illum* (Eliacim) *paxillum in loco fideli ....* Verſ. 24. *Et ſuſpendent ſuper eum omnem gloriam domus patris ejus*, &c. Hinc Lxx. interpretantur *ἄρχοντα principem*, Chald. *gubernatorem fidelem.*

Janua, ostium, porta, metaphorice accipitur de iis, quæ vices ejus ſive in *materialibus*, ſive in *ſpiritualibus* præſtant.

In materialibus, uſurpatur de urbe populoſa, per quam veluti per januam mercatores ex omnibus populis ingrediuntur & egrediuntur. Ezech. 26. v. 2. *Pro eo, quod dixit Tyrus de Jeruſalem: euge, confractæ ſunt portæ populorum*, &c. h. e. Jeruſalem everſa eſt. Hic etiam portæ pro urbe ipſa per ſynecdochen poſſunt accipi.

2°. De terminis regionis, per quos intratur in eam. Mich. 5. v. 5. al. 6. *Et paſcent terram Aſſur in gladio, & terram Nemrod* בִּפְתָחֶיהָ (irruendo) *per portas ejus.* Aq. teſte Hieron. comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 1534. & ipſe Hieron. *lanceis ejus*, Vulg. *ſuis.* Sym. *ἐντὸς πυλῶν αὐτῆς*, *intra portas ejus.* Theod. *ἐν πύλαις αὐτῶν*, *in portis eorum.* Lxx. *ἐν τῇ τάφρῳ αὐτῆς*, *in fovea ejus.* V^a. edit. *ἐν παραξιφίσιν αὐτῶν*, *in ſicis eorum.* Aben-Eſra, *enſibus ſuis*, h. e. propriis ipſiuſmet regionis Nemrodi armis; nam pronomen affixum *ejus* vel *ſuis* eſt femininum. Vox פֶּתַח & *oſtium*, & *gladium*, ſive *enſem*, &c. ſignificare poteſt.

3°. De operculo arcæ, ſeu gazophylacii. 4. Reg. 12. v. 9. *Et tulit Joiada pontifex gazophylacium unum, aperuitque foramen* בְּדַלְתּוֹ *in oſtio ejus*, &c. h. e. ut interpretatur Vulg. *deſuper.*

4°. De labiis, quibus os clauditur & aperitur. Job. 41. v. 5. *Portas vultus ejus* (Behemoth) *quis aperiet?* h. e. labia ejus. Vide etiam Pſal. 140. Heb. 141. v. 3.

5°. De nubibus, ex quibus decidit manna in deſerto. Pſal. 77. Heb. 78. v. 22. *Et mandavit nubibus deſuper, &* (vel *id eſt*) *januas cœli aperuit.* Verſ. 23. *Et pluit illis manna ad manducandum*, &c.

6°. De utero materno. Job. 3. v. 10. *Quia non concluſit oſtia ventris, qui portavit me.*

7°. De pagina libri, quæ januæ ſpeciem quandam refert. Jerem. 36. v. 23. *Cumque legiſſet Judi tres* דְּלָתוֹת (Vulg. *pagellas*) *vel quatuor*, &c. Quanvis enim antiquitus longis pellibus ſeu pergamenis ad libros ſuos ſcri-

bendos uterentur Judæi; lineæ tamen non per longitudinem totius pergameni ducebantur, ſed in plures areas diviſæ erant, quomodo ſunt latera paginarum in libris complicatis, &c. Vide Buxtorf. inſtit. epiſt. Heb. pag. 4.

In ſpiritualibus, *oſtii apertio*, verbum Dei prædicandi commoditatem denotat. Iſai. 26. v. 2. *Aperite portas, & ingrediatur gens juſta*, &c. Vide etiam cap. 60. v. 11. Act. 14. v. 27. 1. Cor. 16. v. 9. 2. Cor. 2. v. 12. Coloſſ. 4. v. 3. Apoc. 2. v. 8.

Porta cœli dicitur, vel locus, in quo Deus præſentem & familiarem ſe exhibet; vel medium, quo ad cœleſtem beatitudinem pervenitur. Gen. 28. v. 17. *Non eſt hic aliud, niſi domus Dei, & porta Cœli*. Ita loquitur Jacob, quia viderat Dominum ſcalæ innixum dicentem ſibi: *Ego ſum Dominus Deus Abraham*, &c. Vide etiam Matth. 7. v. 14. Luc. 13. v. 24. Idem ſignificat *porta juſtitiæ*, Pſal. 117. Heb. 118. vv. 19. 20.

Joan. 10. vv. 1. 2. 7. 9. *Oſtium* vocat ſe Chriſtus, quia mediator eſt per quem in ovile, hoc eſt, in Eccleſiam, & per hanc in vitam æternam introire licet. Hinc Scribæ & Phariſæi *regnum cœlorum claudere dicuntur*, Matth. 23. v. 13. quia inter alia eorum peccata, à Chriſti cognitione & doctrina quocunque modo homines avertebant.

Matth. 24. v. 33. *Prope eſſe in januis*, propinquitatem temporis denotat. Vide etiam Jac. 5. v. 9.

Job. 38. v. 17. *Portæ mortis, & ſepulchri*, ſive *inferni*, ipſam ejus potentiam, vel extrema pericula denotant. *Nunquid apertæ ſunt tibi portæ mortis, & oſtia tenebroſa vidiſti?* h. e. an rationes, aut varia mortis genera, quibus ſinguli conficiuntur, perſpecta ſunt tibi? Vide etiam Pſal. 9. v. 14. Pſal. 106. Heb. 107. v. 18. Iſai. 38. v. 10.

Matth. 16. v. 18. *Portæ inferi, quæ adverſus Eccleſiam non prævalebunt*, ſignificant conſilia, machinationes, ac poteſtatem Diaboli ejuſque miniſtrorum, hæreticorum videlicet & tyrannorum. Ducta eſt metaphora ab urbium portis, in quibus judicia & conſultationes exercebantur.

Matth. 7. vv. 7. 8. Luc. 11. v. 9. *Pulſare januam* gratiæ credentes jubentur, h. e. inſtanter orare. Et viciſſim, Chriſtus *pulſare januam* cordis noſtri dicitur, Apoc. 3. v. 20. cum ad pœnitentiam nos invitat.

Vectis, quo fores civitatis aut domus obfirmantur, mari etiam tribuitur, & præterea omne rei munimentum & robur indicat. Job. 38. v. 10. *Circumdedi illud* (mare) *terminis meis, & poſui vectem & oſtia*, h. e. repagula & fores, quibus concluderetur. Vide inſuper Iſai. 15. v. 5. c. 43. v. 14. Ezech. 38. v. 11. Amos 1. v. 5. Pſal. 147. v. 2. ſecundum Lat. v. 13. ſecundum Heb.

Clavis, qua janua reſeratur, auctoritatem, & poteſtatem gubernationis indicat. Iſai. 22. v. 22. *Et dabo clavem domus David ſuper humerum ejus* (Eliacim), *& aperiet, & non erit qui claudat; & claudet, & non erit qui aperiat*, h. e. ſumma auctoritate in aula Ezechiæ pollebit. Lxx. Vatic. Καὶ δώσω τὴν δόξαν Δαυὶδ αὐτῷ, καὶ ἄρξει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀντιλέγων· καὶ δώσω αὐτῷ τὴν κλεῖδα οἴκου Δαυὶδ ἐπὶ τῷ ὤμῳ αὐτοῦ, καὶ ἀνοίξει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀποκλείων· καὶ κλείσει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀνοίγων. *Et dabo gloriam David ipſi, & imperabit, & non erit, qui contradicat: & dabo ei clavem domus David ſuper humerum ejus, & aperiet, & non erit qui claudat: & claudet, & non erit, qui aperiat.* Ald. & Complut. voces καὶ δώσω τὴν δόξαν Δαυὶδ αὐτῷ, καὶ ἄρξει, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀντιλέγων, poſtponunt ſequentibus: καὶ δώσω αὐτῷ τὴν κλεῖδα, &c. nec male; videntur enim eſſe verſiculi hujus explanatio, quæ è margine in textum irrepſit. Nam deſiderantur in Hebræo, necnon in Aq. Sym. & Theod. qui, his exceptis, ut Lxx. fere interpretantur. Non ſunt itaque altera verſio cum Lxx. tranſlatione conjuncta, ut fit interdum. Diu autem eſt, quod in Lxx. leguntur; quandoquidem illas refert Hieronymus comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 200. ubi comma iſtud à Lxx. converſum laudat. Callimachus Cererem deſcribit clavem in humero geſtantem, κατωμαδίαν ἔχε κλεῖδα, *clavem ex humero pendentem habebat*. Hiſpaniarum magnates clavem auream etiamnum gerunt. Iſte autem Eliacim Chriſti fuit typus, *cui data eſt omnis*

Digitized by Google

poteſtas in cœlo & in terra, Matth. 28. v. 18. Vide etiam Apoc. 1. v. 18. ubi eidem Chriſto *claves inferni & mortis* tribuuntur, quibus ſummum ejus dominium exprimitur.

Luc. 11. v. 52. *Clavis ſcientiæ*, poteſtatem docendi & interpretandi Scripturas denotat.

Matth. 16. v. 19. *Claves regni cœlorum*, potentiam remittendi & retinendi peccata ſignificant. *Tibi dabo claves regni cœlorum, & quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis: & quodcunque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis.* Vide Joan. 20. v. 23. ubi quid ſit *ſolvere & ligare* explicatur, nempe, ut mox diximus, per poteſtatem *remittendi & retinendi peccata.* Hîc autem ab una metaphora ad aliam tranſit Chriſtus; ſcilicet à clavibus, quibus aperitur, aut clauditur cœlum, ad catenas, quibus vel conſtringuntur vel ſolvuntur peccatores; etſi nonnullis una eademque videatur metaphora; ſeris enim nonnunquam adduntur catenæ, quæ & ipſæ ope clavium removentur. Is autem, ſecundum illorum mentem, ſenſus eſt: Tibi dabo claves regni cœlorum; cuicumque illud aperueris, erit apertum; & cui illud aperueris, is peccatorum catenis ſolvetur: cui vero illud clauſeris, clauſum erit; & cui clauſeris, hic peccatorum nexibus erit implicatus.

Hucuſque de partibus ædificiorum; ſequuntur eorumdem ſpecies.

Urbs vel civitas, ob civium multitudinem, denotat Eccleſiam tum in *terris* militantem, tum in *cœlis* triumphantem.

In terris militantem, Iſai. 26. v. 1. Heb. *Urbs fortitudinis nobis* (eſt; nam) *ſalus* ſive *ſalvator ponet murum & antemurale*, ita ut adverſus eam portæ inferi prævalituræ non ſint. Vulg. *Urbs fortitudinis noſtræ Sion*, &c. vocem *Sion* addidit, quia revera de Jeruſalem Eccleſiæ typo hîc agitur. Vox autem illa neque in Hebræo, neque in verſionibus reperitur. Vide etiam Heb. 12. v. 22. & confer Matth. 5. v. 14.

In cœlis triumphantem, Heb. 11. v. 10. *Exſpectabat enim* (Abraham) *fundamenta habentem civitatem, cujus artifex & conditor* (eſt) *Deus.* Vide c. 13. v. 14. Apoc. 21. v. 2. &c. Unde Philipp. 3. v. 20. *Noſtrum autem πολίτευμα, jus civitatis, municipium* (Interp. Lat. *noſtra autem converſatio*) *in cœlis eſt.* Vide etiam c. 1. v. 27.

Speciale eſt Eccle. 10. v. 15. Heb. *Labor ſtultorum affligit eum* (h. e. unumquemque illorum); *quod neſciat ire in civitatem*, h. e. quod notiſſima & tritiſſima quæque, quale eſt iter ad urbem, ignoret. Hoc dictum videtur in eos, qui in rebus difficillimis atque inutilibus inveſtigandis ſeſe macerant, dum faciles, utiles, & vel pueris ipſis, aut etiam cœcis notiſſimas ignorant.

Urbium munitiones denotant arma, in quibus confidunt Eccleſiæ hoſtes, qualia ſunt carnalis ſapientia, profana eruditio, eloquentia, &c. 2. Cor. 10. v. 4. *Arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo, ad deſtructionem munitionum*, &c.

Turres, ob celſitudinem, reges, principes, magnates, ſuperbos, &c. indicant. Iſai. 2. v. 12. *Quia dies Domini exercituum* … v. 15. *ſuper omnem turrim excelſam*, &c. Vide etiam c. 30. v. 25.

Domus Eccleſiam ſignificat, eamque

1°. Militantem, in qua Deus peculiari ratione per gratiam ſuam habitat. Pſal. 26. Heb. 27. v. 4. *Unam petii à Domino, hanc requiram: ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ*, hoc eſt, in Eccleſia; hunc enim Pſalmum ſcripſiſſe videtur David cum Saülem fugeret, & apud Philiſthæos moraretur. Vide etiam Pſal. 68. Heb. 69. v. 10. (confer Joan. 2. v. 17.) Pſal. 83. Heb. 84. v. 5. Pſal. 91. Heb. 92. v. 14. Iſai. 56. vv. 3. 5. 7. Epheſ. 2. vv. 19. 22. 1. Tim. 3. v. 15. Heb. 3. v. 6. c. 10. v. 21. 1. Pet. 2. v. 5. c. 4. v. 17.

Huc pertinet *œconomi*, ſive *diſpenſatoris myſteriorum Dei* appellatio. 1. Cor. 4. v. 1.

Sæpe etiam *Templum Hieroſolymitanum domus Dei* dicitur. Vide 2. Reg. 5. v. 6. Pſal. 25. Heb. 26. v. 8. Pſal. 121. Heb. 122. v. 1. Jerem. 7. v. 1. Matth. 21. v. 13. &c.

2°. Triumphantem, Pſal. 35. Heb. 36. v. 9. *Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ.* Vide etiam Joan. 4. v. 2. 2. Cor. 5. vv. 1. 2. Atque ita dicitur cum ob familiarem Dei cum beatis converſationem, ſicuti paterfamilias cum ſuis

ſuis domeſticis familiariter verſatur. Tum ob filiorum Dei in hanc domum collectionem, mutuamque in ea familiaritatem & concordiam.

TABERNACULUM quoque ſignificat Eccleſiam *cum* militantem, Pſal. 83. Heb. 84. v. 2. &c. *tum* triumphantem, Luc. 16. v. 9. Apoc. 21. v. 3.

Amos 9. v. 11. *Tabernaculum David* inſtauratum adumbrat etiam purum Dei cultum itidem inſtauratum, h. e. Eccleſiam Chriſtianam, & Meſſiæ regnum. *In die illa ſuſcitabo Tabernaculum David, quod cecidit; & readificabo aperturas murorum ejus, &, quæ corruerant, inſtaurabo: & readificabo illud, ſicut in diebus antiquis*, Davidis nempe & Salomonis, quorum ætate pura vigebat religio. Vide Act. 15. v. 16. ubi vaticinium illud ad Chriſti tempora à S. Jacobo ceteriſque Apoſtolis refertur.

Præterea, *tabernaculum* de ſolis in cœlo manſione, ſive conſtitutione, uſurpatur. Pſal. 18. Heb. 19. v. 5. לַשֶּׁמֶשׁ שָׂם־אֹהֶל בָּהֶם, Aq. Theod. V^a. edit. τῷ ἡλίῳ ἔθετο σκήνωμα ἐν αὐτοῖς (οὐρανοῖς), S. Hieron. *ſoli poſuit tabernaculum in eis* (cœlis). Symm. τῷ ἡλίῳ ἔταξε σκηνὴν ἐν αὐτοῖς, *ſoli conſtituit tabernaculum in eis.* Syr. ἐν αὐτοῖς ἔθετο τῷ ἡλίῳ σκήνωμα, *in ipſis poſuit ſolis tabernaculum.* Lxx. ἐν τῷ ἡλίῳ ἔθετο σκήνωμα αὐτοῦ, Vulg. Lat. *in ſole poſuit tabernaculum ſuum.* Ex hac Lxx. interpretum verſione exiſtimarunt hæretici quidam Chriſtum eſſe ſolem, ut ſcribit Aug. tract. 34. in Joannem, tom. 3. nov. edit. part. 2. col. 834. D. *Manichæi*, inquit, *ſolem iſtum oculis carneis viſibilem... Chriſtum Dominum eſſe putaverunt.*

Vox eadem de corpore humano accipitur, 2. Pet. 1. v. 14. *Certus, quod velox eſt depoſitio tabernaculi mei*, &c. h. e. quod brevi moriturus ſum. Anima autem in corpore, quaſi in tabernaculo, ad tempus habitat, donec ex eo migrare in morte à Deo jubeatur. Vide etiam 2. Cor. 5. vv. 1. 4.

PENETRALIA, ſive INTERIORA AUSTRI, ſtellæ ſunt verſus polum Antarcticum, quæ ſic dicuntur, quod iis, qui in altero hemiſphærio degunt, non appareant, quaſi in penetralibus concluderentur. Job. 9. v. 9. *Qui* (Deus) *facit Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & interiora auſtri.* Vide etiam cap. 37. v. 9.

Prov. 7. v. 27. *Penetralia*, ſeu *interiora mortis*, mortem æternam, ex qua nemo revocari poteſt, denotant.

Iſai. 26. v. 20. *Penetralia* vel *cubicula populi Dei*, ſepulchra ſunt, è quibus educentur mortui in extremo judicio. Conf. v. 21.

CARCER, & in eum incluſio, æterna improborum ſupplicia ſignificat. Iſai. 24. v. 21. Vulg. *In die illa* (extremi judicii) *viſitabit Dominus ſuper militiam cœli in excelſo* (h. e. ſuper angelos malos, qui una cum hominibus judicandi ſunt, 1. Cor. 6. v. 3. Jud. v. 6.) *& ſuper reges terræ, qui ſunt ſuper terram*, quique magis punientur quam eorum ſubditi, quos in officio continere debebant. Verſ. 22. *Et congregabuntur congregatione unius faſcis in lacum* (projiciendi), *& claudentur ibi in carcere, & poſt dies multos viſitabuntur*, i. & in æternum punientur. *Viſitare* enim, ut monuimus ſupra, pag. 86. col. 1. *punire* etiam ſignificat; & *multitudo dierum* per ſynecdochen ſpeciem hîc pro æternitate ponitur, ut alibi dies pro annis uſurpantur. Vide infra cap. IV. art. IV. verſus finem. S. Hieron. comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 212. ſcribit hunc contextum favere videri Origeni ejuſque aſſeclis, qui Dæmonum, aliorumque damnatorum pœnas æternas non fore arbitrabantur. Vide ibid. commentum iſtud à S. Doctore confutatum.

Vice verſa, *eductio animæ de carcere* ſive *cuſtodia*, ex malis & periculis liberationem ſignificat. Pſal. 141. Heb. 142. v. 8. *Educ de cuſtodia animam meam*, &c. h. e. è periculis eripe me.

NAVIS Eccleſiæ hoſtes denotat. Iſai. 33. v. 21. Heb. *Quia ibi* (in Sione Eccleſiæ typo) *potens Dominus* (erit) *nobis loco fluviorum, & rivorum ſpatioſorum manibus* (h. e. rivorum latiſſimorum, qui equitibus peditibuſque acceſſum negabunt); *neque tranſibit per eum* (fluvium aut rivum) *navis remi* (i. remis impulſa), *neque navis magnifica* (h. e. navis maxima) *pertranſibit eum*, adeo rapidus erit & navibus impervius. Hac metaphora indi-

Digitized by Google

catur Chriſti Eccleſiam ita à Deo fore protegendam, ut nunquam portæ inferi adverſus eam prævalituræ ſint.

1. Tim. 1. v. 19. *Naufragium facere circa fidem*, ab ea per apoſtaſiam, & vitæ improbitatem deſciſcere ſignificat.

SEPULCHRUM denique corporis poſt mortem domicilium, peſſimam hominis naturam exprimit. Pſal. 5. v. 10. *Sepulchrum patens eſt guttur eorum.* Vide etiam Rom. 3. v. 13. i. quemadmodum ex ſepulchro aperto odor teterrimus ac peſtilens egreditur: ita ex improborum corde per guttur eorum exeunt peſſimi ſermones, qui audientium animas enecant. Conf. Matth. 23. vv. 27. 28. ubi Scribæ & Phariſæi ſepulchris dealbatis comparantur.

§. VII.

Metaphora à variis hominum adjunctis deſumta.

ADJUNCTA hominis dividi poſſunt in *interna*, & *externa*. De internis hic illic quædam dicta. De externis, ſcilicet armis, vaſis, &c. ſecundum alphabethi literarum ordinem in hoc paragrapho agemus.

ARMA metaphorice ſumta ad ſpiritualem hominis pugnam adverſus Diabolum, mundum, & carnem referuntur. Rom. 6. v. 13. *Sed neque exhibeatis membra veſtra arma iniquitatis peccato; ſed exhibete... membra veſtra arma juſtitiæ Deo*, h. e. ne exhibeatis membra veſtra peccato, ad certandum pro iniquitate; ſed exhibete illa Deo, ad pugnandum pro juſtitia, contra carnis deſideria, mundi illecebras, & tentationes Diaboli. Vide etiam c. 13. v. 12. 2. Cor. 6. v. 7. c. 10. v. 4. 1. Pet. 4. v. 1. & confer Epheſ. 6. v. 11. ſeqq. ubi ſpiritualis illius armaturæ deſcriptionem elegantiſſimam videſis.

Luc. 11. v. 21. *Fortis armatus*, Diabolus eſt, quem vicit Chriſtus & ſpoliavit.

Armorum ſpecies ſunt;

Gladius, qui ſignificat

1°. Dolores acerbiſſimos. Luc. 2. v. 35. *Tuam ipſius animam pertranſibit gladius*, h. e. dolores acerbiſſimos patieris. Qua ratione linguæ maledicæ & virulentæ tribuitur, Pſal. 54. Heb. 55. v. 22. *Molliti ſunt* (Heb. *molles ſunt*) *ſermones ejus ſuper oleum, & ipſi ſunt* פְתִחוֹת *ſtricti gladii.* Aq. λόγχαι, S. Hieron. *lanceæ*, Symm. ἀνατμητικαὶ *diſſecantes.* Lxx. βολίδες, Vulg. Lat. *jacula*, h. e. dolores acerbiſſimos afferunt. Vide etiam Pſal. 56. Heb. 57. v. 5. Pſal. 58. Heb. 59. v. 8. Job. 5. v. 15.

2°. Rem penetrantem & efficaciſſimam. Heb. 4. v. 12. *Vivus enim eſt ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti.* Sic Phocylidi ſermo dicitur ὅπλον τομώτερον σιδήρου, *arma ferro penetrabiliora.* Vide etiam Pſal. 149. v. 6. Mich. 5. v. 5. Epheſ. 6. v. 17. & confer Iſai. 49. v. 2. Apoc. 1. v. 16. cap. 2. vv. 12. 16.

Arcus & *ſagitta*, quæ linguam maledicam itidem denotant. Pſal. 63. Heb. 64. v. 4. *Quia exacuerunt ut gladium linguas ſuas, intenderunt arcum* (Heb. *ſagittam ſuam*) *rem amaram, ut ſagittent in occultis immaculatum*, i. ut inſonti detrahant. Vide etiam Pſal. 119. Heb. 120. v. 4. Jerem. 9. v. 3. Hinc *ſagitta in die volans*, Pſal. 90. Heb. 91. v. 5. quodvis malum vel periculum ſubito ingruens ſignificat.

Pharetra, ſagittarum theca, quæ domum ſive familiam ſignificat. Pſal. 126. Heb. 127. v. 4. *Sicut ſagitta in manu potentis: ita filii* הַנְּעוּרִים *juventutum*, Aq. ἐφηβειῶν *adoleſcentiarum*, Sym. Theod. νεότητος, S. Hieron. *juventutis*, h. e. in juventute parentum geniti; vel qui ipſi juvenes ſunt, proindeque fortes ac robuſti. Lxx. ἐκτετιναγμένων *excuſſorum*, quod etiam ſignificare poteſt vox Hebraica. Verſ. 5. *Beatus vir, qui implevit* אַשְׁפָּתוֹ, Aq. Sym. Theod. φαρέτραν αὐτοῦ, S. Hieron. *pharetram ſuam*, i. domum ſuam *ex ipſis*, filiis juvenibus ac robuſtis; *non confundetur, cum loquetur inimicis ſuis in porta*, quandoquidem cauſam ipſius agent in porta urbis, ubi judicia olim exercebantur. Vel, *non confundetur, quoniam perdet inimicos ſuos in porta;* דִּבֵּר enim, & *loqui* & *perdere* ſignificat. Lxx. vocem אַשְׁפָּתוֹ ἐπιθυμίαν αὐτοῦ *deſiderium ſuum*, interpretati

Digitized by Google

ſunt, ſenſum duntaxat attendentes; *implere enim pharetram*, poëtica loquutio eſt, pro tot habere, quot cupias.

Clypei ſive *ſcuta*, quæ principes & magnates denotant, qui clypeorum inſtar ſubditos ſuos tutari ac defendere debent. Pſal. 46. Heb. 47. v. 10. *Quoniam Dii* מָגִנֵּי־אֶרֶץ *clypei* (Vulg. *fortes terræ*) *vehementer elevati ſunt.* Vide etiam Oſe. 4. v. 18.

Epheſ. 6. v. 16. *In omnibus ſumentes ſcutum fidei*... i. armantes vos fide tanquam ſcuto. Verſ. 17. *Et galeam ſalutis aſſumite* (h. e. ſpes & deſiderium ſalutis æternæ conſequendæ ſit vobis inſtar galeæ), *& gladium ſpiritus*, ſive *ſpiritualem*, *quod eſt verbum Dei*, quodque, ſi ad praxim revocetur, veterem humani generis hoſtem Diabolum confodit.

CURRUS ISRAEL ET EQUITES (Vulg. ET AURIGA) EJUS dicitur Elias, 4. Reg. 2. v. 12. & Eliſeus, c. 13. v. 14. h. e. vis & præcipuum robur, præſidium & columen populi Iſraëlitici; tunc enim in curribus falcatis & in equitibus ſitum erat præcipuum exercitus robur.

BACULUS, quia fulcrum eſt hominis infirmi, ſignificat

1°. Quodvis ſubſidium & auxilium. 4. Reg. 18. v. 21. *An ſperas in baculo arundineo atque confracto Ægypto?* Vide etiam Pſal. 17. Heb. 18. v. 19. Hinc *baculus panis*, *aquæ*, &c. pro ipſo pane & aqua, quibus vita hominis fulcitur, vel pro vi ipſa alendi, uſurpatur Lev. 26. v. 26. Pſal. 104. Heb. 105. v. 16. Iſai. 3. v. 1. Ezech. 5. v. 16. c. 14. v. 13.

E contrario, *baculus* tenuitatis & paupertatis ſymbolum eſt; ſumta metaphora ab iis, qui in bello capti, nudi & inermes ſolo cum baculo dimittuntur. Gen. 32. v. 10. *In baculo meo tranſivi Jordanem iſtum, & nunc cum duabus turmis regredior*, inquit Jacobus.

2°. Quia baculus inſtrumentum percuſſionis eſt, tyrannidem, ſævitiam, imperium durum, &c. ſignificat. Iſai. 14. v. 5. *Contrivit Dominus baculum impiorum, virgam dominantium.* Verſ. 6. *Cædentem populos in indignatione*, &c. Vide etiam c. 10. vv. 5. 24. 2. Reg. 7. v. 14. Pſal. 88. Heb. 89. v. 33. Prov. 10. v. 13. c. 22. v. 8. c. 26. v. 3.

3°. Baculus pro tribu ſeu familia ponitur; *vel* quia tribus quælibet deſignabatur per baculum ſeu virgam, cui inſcriptum erat nomen ejus, ut revera inſcriptum legitur Num. 17. v. 2. *Vel* quia ſicuti ex una eademque radice multæ virgæ ſeu baculi prodeunt: ita ex uno Iſraële duodecim tribus exiere. Num. 2. v. 5. *Juxta eum* (Judam) *caſtra metati ſunt* מַטֵּה *baculus*, id eſt, *tribus Iſſachar.* Vulg. *de tribu Iſſachar.* In Heb. verbum aut potius participium plurale eſt, nomen vero ſingulare; quia nomen iſtud, utpote *tribum* ſignificans, eſt collectivum. Vide tom. I. pag. 550. can. III. & pag. 557. can. I. Vide etiam v. 7. & ſeqq. Joſ. 20. v. 9. &c. Ubi autem *baculus* pro rege vel imperio ponitur, ſynecdoche eſt partis pro toto, nempe baculi pro ſceptro, quod & ipſum per metonymiam ſignum eſt pro ſignato, nempe rege, &c. Vide ſupra pag. 57. §. VI.

BRAVIUM, victoriæ in curſu, aut certamine alio reportatæ præmium, pro fidei, pietatis, ac bonorum operum mercede, quæ eſt vita æterna, accipitur. 1. Cor. 9. v. 24. *Neſcitis, quod ii, qui in ſtadio currunt; omnes quidem currunt: ſed unus accipit bravium? ſic currite* (vitæ Chriſtianæ ſtadium) *ut comprehendatis* illud vitæ æternæ bravium ſive præmium. Vide etiam Philip. 3. v. 14.

Vice verſa, καταβραβεύειν ſignificat alteri bravium præripere. Coloſſ. 2. v. 18. *Nemo vos* καταβραβευέτω, Vulg. *ſeducat*, S. Hieron. epiſt. ad Algaſiam, tom. 4. nov. edit. part. 1. col. 204. *Superet, id eſt*, inquit S. Doctor, *nemo adverſum vos bravium accipiat; hoc enim Græce dicitur* καταβραβευέτω, *quando quis in certamine poſitus, iniquitate agonothetæ, vel inſidiis magiſtrorum,* βραβεῖον *& palmam ſibi debitam perdit.*

CALCULUS ALBUS gloriam cœleſtem denotat. Apoc. 2. v. 17. *Vincenti dabo.... calculum candidum, & in calculo nomen novum ſcriptum*, &c. Sumta eſt metaphora *vel* à more veterum, qui dies felices albis lapillis, infelices vero nigris notabant. Vel à lapillis albis, quibus utebantur judices ad abſolvendum, nigris vero ad condemnandum. Hinc Ovid. lib. 15. Metam. vv. 41. 42.

Mos erat antiquis, niveis atriſque lapillis
His damnare reos, illis abſolvere culpa.

Vel à *calculo albo*, quem βραβεῖον, *certaminum moderatores* dabant victori, in quo & ipſius nomen, & præmium ſcripta erant. Vide Hammond. in h. l.

CALIX, POCULUM, &c. quia tam jucundi, quam amari potus recipiendi eſt capax; ſortem ſive conditionem tam proſperam quam adverſam, atque ita tum beneficia Dei & exortam inde lætitiam, tum pœnas & ſupplicia denotat.

Beneficia Divina, Pſal. 15. Heb. 16. v. 5. *Dominus pars hæreditatis meæ & calicis mei*, i. pars mea omnimoda præclariſſima, & optima. Vide etiam Pſal. 22. Heb. 23. v. 5. Pſal. 115. Heb. 116. v. 13. & tom. I. p. 485. can. III.

Pœnas à Deo inflictas, Pſal. 10. Heb. 11. v. 6. *Spiritus procellarum, pars calicis eorum*, h. e. pars eorum omnimoda, ut ſupra. Vide etiam Pſal. 74. Heb. 75. v. 9. Iſai. 51. vv. 17. 22. Thren. 4. v. 21. Jerem. 25. v. 15. cap. 51. v. 7. Ezech. 23. vv. 33. 34. Matth. 20. vv. 22. 23. c. 26. vv. 39. 42. Apoc. 14. v. 10.

CHIROGRAPHUM decreti è medio ſublatum & cruci affixum, cum ceremoniarum Legis Moſaicæ abrogationem, tum peccatorum veniam, quam morte ſua nobis promeritus eſt Chriſtus, ſignificat. Coloſſ. 2. v. 13. *Et vos, cum mortui eſſetis in delictis*, ... *convivificavit* (Deus) *cum illo* (Chriſto), *donans vobis omnia delicta*. Verſ. 14. *Delens quod adverſum nos erat chirographum decreti*, vel *decretorum*, (h. e. rituum legalium, ad quorum obſervationem ex compacto, quod hic eſt chirographum, ſeſe adſtrinxerant Judæi) *quod erat contrarium nobis*, (cum nos reos coram Deo ob violatam legem oſtenderet) *& ipſum tulit de medio, affigens illud cruci*. Hinc concludit Apoſtolus, v. 16. *Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei feſti*, i. in negotio feſtorum, &c.

CORONA accipitur

1°. In genere, pro quolibet ornamento & commodo. Prov. 17. v. 6. *Corona* (i. gloria) *ſenum, filii filiorum: & gloria filiorum, patres eorum*. Vide etiam c. 4. v. 9. Jerem. 13. v. 18. Philip. 4. v. 1. 1. Theſſ. 2. v. 19. Unde *coronare* pro ornare, beneficiis afficere, & lætificare uſurpatur, Pſal. 5. v. 13. *Ut ſcuto, bonæ voluntate coronabis eum* (Juſtum). Sic Aq. στεφανώσεις αὐτὸν, S. Hieron. *coronabis eum*. Lxx. ὡς ὅπλῳ εὐδοκίας ἐστεφάνωσας ἡμᾶς, *ut armis bonæ voluntatis coronaſti nos*. Vulg. Lat *ut ſcuto bonæ voluntatis tuæ coronaſti nos*. Vocem צִנָּה, quanvis in forma abſoluta, in ſtatu regiminis accipiebant, quod nonnunquam fieri oſtendimus in tom. I. pagg. 121. 122. Pronomen vero affixum נו tam *eum*, quam *nos*, pro diverſis punctis vocalibus prævis ſignificat. Denique Vulg. Lat. poſt voces, *bonæ voluntatis*, addidit *tuæ*; vel ſenſus complendi gratia, vel quia in ſuo codice Græco legebat εὐδοκίας σου. Vide etiam Pſal. 8. v. 6. Pſal. 102. Heb. 103. v. 4. Sic etiam Pſal. 64. Heb. 65. v. 12. Deus dicitur *coronare annum benignitatis ſuæ*, i. annum floribus & frugum copia ornare; vel efficere ut abundantia inter alios annos quaſi coronatus incedat.

Sic Tyrus *coronata* dicitur, Iſai. 23. v. 8. *quod ſicut rex inter plurimam hominum multitudinem, ornatum diademate erigit caput: ita Tyrus fulgens & excelſa opibus, auroque & gemmis & ſerico ac purpura nitens, regina ſit in cunctis gentibus æſtimata*. S. Hieron. comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 144.

2°. In ſpecie, Chriſto regi cœleſti *corona* tribuitur, Zach. 6. v. 11. *Et ſumes aurum & argentum* (ab iis, qui Babylone redierunt) *& facies coronas* (duas, alteram auream, argenteam alteram), *& pones in capite Jeſu filii Joſedec ſacerdotis magni*, qui Jeſus figura erat Chriſti regis & Sacerdotis; quapropter duplici corona donatur. Verſ. 12. *Et loqueris ad eum, dicens: ecce vir oriens nomen ejus* (Meſſiæ epitheton), *& ſubter eum*, vel *à ſe ipſo orietur*, (non vero ab homine patre) *& ædificabit templum Domino*, nempe Eccleſiam. Verſ. 13.... *& conſilium pacis erit inter illos duos*, Judæos & Gentiles, qui per Chriſtum in unum populum coaluere, Vide etiam Pſal. 8. v. 6. Heb. 2. vv. 7. 9. &c.

3°. Specialiſſime, de præmio cœleſti, ſeu vita æterna accipitur *corona*, quæ fidelibus mundi, carnis, & Diaboli victoribus poſt hanc vitam à Deo tribuitur, ſicut olim victores in certaminibus coronabantur. Vide 1. Cor. 9. v. 25. 2. Tim. 2. v. 5. c. 4. v. 8. Jac. 1.

v. 12. 1. Pet. 5. v. 4. Apoc. 2. v. 10. c. 3. v. 11.

DIVITIÆ, DIVES, uſurpantur

1°. Pro rerum ſpiritualium copia, & pro bonis illis cœleſtibus, quæ morte ſua Chriſtus nobis acquiſivit. Iſai. 53. v. 9. *Et dabit* (Chriſtus) *impios pro ſepultura*, (h. e. Gentiles, quorum hic ad fidem converſio prænuntiatur, quique *improbi* ſeu *iniqui* vocantur, Act. 2. v. 23. & *peccatores*, Gal. 2. v. 15.) *& divitem pro morte ſua*, i. mors ejus homines ſpiritualium bonorum divites efficiet. Huic interpretationi favet verſus ſequens: *Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemen longævum.* Vide aliam verſiculi hujus expoſitionem in tom. I. p. 454. col. 2. Vide inſuper Luc. 12. v. 21. 1. Cor. 1. v. 5. 2. Cor. 6. v. 10. cap. 8. v. 9. Heb. 10. v. 34. c. 11. v. 26. Coloſſ. 2. v. 2. Jac. 2. v. 5. Apoc. 3. v. 18. &c.

2°. Pro copioſa Gentium ad regnum Chriſti converſione. Rom. 11. v. 12. *Quod ſi delictum illorum* (Judæorum) *divitiæ ſunt mundi, & diminutio eorum, divitiæ ſunt gentium: quanto magis plenitudo eorum?* h. e. quod ſi, qui ex Judæis ob incredulitatis ſuæ delictum reprobati ſunt, Gentiles in eorum locum ſubrogatos bonis cœleſtibus ditavere; dum illis rejectis, hi maximo numero ad Chriſti Eccleſiam vocati ſunt, in eoſque dona ſpiritualia Judæis deſtinata, collata ſunt: quanto magis plenitudo Judæorum mundum ditabit; cum videlicet ſub mundi finem ad Chriſtum, maximam ſui partem, converſi; Gentiles, qui nondum Chriſto nomen dederint, ad eandem in Chriſtum ſervatorem noſtrum fidem amplectendam & doctrina & exemplo provocabunt ſuo.

THESAURI ſpiritualium quoque bonorum copiam denotant. Iſai. 33. v. 6. *Timor Domini ipſe eſt theſaurus ejus* (Eccleſiæ). Vide etiam Matth. 6. v. 20. cap. 19. v. 21. Marc. 10. v. 21. Luc. 12. v. 33. c. 18. v. 22. 2. Cor. 4. v. 7.

Alias, theſauri rerum quarumlibet ſive bonarum, ſive malarum promptuaria & receptacula innuunt. Vide Pſal. 134. Heb. 135. v. 7. Job. 38. v. 22. Matth. 12. v. 35. Luc. 6. v. 45. Unde *theſaurizare* ſignificat congerere & accumulare, Rom. 2. v. 5. 1. Tim. 6. v. 19. & reſervare, 2. Pet. 3. v. 7.

HÆREDITAS ad æterna ac cœleſtia bona metaphorice transfertur. Act. 20. v. 32. *Et nunc commendo vos Deo... qui potens eſt dare hæreditatem in ſanctificatis omnibus.* Vide etiam Eph. 1. vv. 14. 18. Coloſſ. 3. v. 24. Heb. 9. v. 15. 1. Pet. 1. v. 4. Unde ſanctificati illi, ſive credentes, *hæredes Dei, chriſtique cohæredes* appellantur, Rom. 8. v. 17. Gal. 4. v. 7. Tit. 3. v. 7. Heb. 6. v. 17. Jac. 2. v. 5. 1. Pet. 3. v. 7. Hanc vero denominationem conſequuntur ob regenerationem Divinam, qua filii Dei, ac proinde hæredes, conſtituuntur. Sic hæreditare regnum Dei, vel vitam æternam, eſt illius participem fieri. Matth. 25. v. 34. *Venite, benedicti patris mei, κληρονομήσατε hæreditario jure poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi.* Vide etiam 1. Cor. 6. vv. 9. 10. cap. 15. v. 50. Heb. 1. v. 14. 1. Pet. 3. v. 9. Apoc. 21. v. 7. &c.

Longe alia ratione Chriſtus à Patre *hæres univerſorum conſtitutus eſt*, Heb. 1. vv. 2. 4. 6. Cum enim ſit natura, non adoptione, Dei filius, & Deus ipſe; univerſa ad eum jure naturæ pertinent; unde ſequitur: *per quem fecit & ſæcula.*

Divitiis, theſauris, & hæreditati opponitur *paupertas* ſive *mendicitas*, qua *tum* bonorum ſpiritualium privatio innuitur, Apoc. 3. v. 17. *Quia dicis: dives ſum... neſcis quia tu es miſer & miſerabilis*, &c. *Tum* humilitas, vera pœnitentia, & cordis in agnitione miſeriæ contritio ſignificantur. Luc. 4. v. 18. *Evangelizare pauperibus miſit me, ſanare contritos corde.* Vide etiam c. 6. v. 20. Matth. 5. v. 3. ubi *pauperes ſpiritu* ii ſunt vel quibus cordi non ſunt divitiæ, vel qui cum revera ſint pauperes, paupertatem tamen amant ſuam. Vide etiam c. 11. v. 5.

Divitiis etiam opponitur quodammodo *debitum*, quo peccata ſignificantur, quæ obligant ad pœnam, noſque coram Deo reos & pœnis dignos efficiunt, ſicuti æs alienum obæratos facit obnoxios creditori. Matth. 6. v. 12. *Dimitte nobis debita noſtra* (Luc. 11. v. 4. *peccata noſtra*) &c. Vide etiam c. 13. v. 4. & conf. parabolas Chriſti, Matth. 5. v. 26. c. 18. v. 23. ſeqq. Luc. 7. vv. 41. 42. 47. & *Chirographi* appellationem, de qua in pag. præced.

Flagellum ſignificat afflictionem, damnum, plagam, & calamitatem quamlibet. Joſ. 23. v. 13. *Scitote, quod Dominus Deus veſter non eas* (gentes) *deleat ante faciem veſtram, ſed erunt vobis in foveam ac laqueum,* ולשטט *& in flagellum in lateribus veſtris*, &c. Vulg. *in offendiculum ex latere veſtro.* Vide etiam 3. Reg. 12. vv. 11. 14. Job. 5. v. 21. c. 9. v. 23. Iſai. 10. v. 25. c. 28. v. 18. Marc. 3. v. 10. c. 5. vv. 29. 34. Luc. 7. v. 21. Heb. 12. v. 6.

Malleus *univerſæ terræ* dicitur rex Babylonis, Jerem. 50. v. 23. quod tunc temporis eo, tanquam malleo, ad conterenda totius orbis regna Deus uteretur. Vide etiam c. 51. v. 20. & ſupra pag. 90. col. 2.

Mensa ſumta metaphorice, bona ſpiritualia, ac præſertim Divinam Euchariſtiam & verbum Evangelicum, in quibus iſta offeruntur, denotat. Pſal. 22. Heb. 23. v. 5. *Paraſti in conſpectu meo menſam adverſus eos, qui tribulant me.* Vide etiam Pſal. 68. Heb. 69. v. 23. Prov. 9. v. 2. Rom. 11. v. 9. Quibus etiam in locis eſt metonymia, qua menſa pro cibis in ea appoſitis uſurpatur.

Mensura, quia partem de integro cumulo deciſam continet, uſurpatur

1°. De diverſis donorum Spiritus Sancti portionibus, quæ credentibus obveniunt. Rom. 12. v. 3. *Unicuique ſicut Deus diviſit menſuram fidei.* Vide etiam Eph. 4. vv. 7. 16. Unde Joan. 3. v. 34. de Chriſto dicitur, quod ei *non ad menſuram dat Deus Spiritum*, cum in *ipſo inhabitet omnis plenitudo Divinitatis corporaliter* (Coloſſ. 2. v. 9.) proindeque Spiritus Sancti. Quid hîc ſignificet *corporaliter*, vide ſupra pag. 65. col. 2.

2°. Quia implenda eſt menſura cum aliquid cedit aut venditur alteri; ea *tum* in bonum, nempe de larga remuneratione in cœlo à piis exſpectanda, ob beneficia proximo præſtita, accipitur, Luc. 6. v. 38. *Date, & dabitur vobis: menſuram bonam, & confertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabunt in ſinum veſtrum*, i. menſura bona, &c. vobis dabitur. *Tum* in malum, ſcilicet de improbitatis & peccatorum abundantia & termino, quo completo, ultio Divina, & graviſſima pœna conſequitur. Matth. 23. v. 32. *Et vos implete menſuram* (peccatorum) *patrum veſtrorum.* Permiſſiva ſimul & ironica Chriſti ad Judæos loquutio; q. d. quod deeſt patrum veſtrorum crudelitati, hoc implete. Illi prophetas occiderunt, vos eum, quem prophetæ prædixerunt, occidite. Vide Eraſm. in h. l.

3°. Quia in donatione & redditione æqualis eſt proportio: ita vox *menſuræ* in proverbiali ſententia uſurpatur, Luc. 6. v. 38. *Eadem menſura, qua menſi fueritis, remetietur vobis.* Vide Matth. 7. v. 2. Marc. 4. v. 24. Adagium iſtud, quod apud Hebræos tritum erat, ſic legitur in tract. Sanhedrin, cap. II. fol. 100. pag. 1. in fine: בְּמִדָּה שֶׁאָדָם מוֹדֵד בָּהּ מוֹדְדִין לוֹ *qua menſura metitur homo, eadem metientur & illi.*

Novacula conducta vocatur rex Babylonis, Iſai. 7. v. 20. quo Deus utitur ad omnia expilanda, exhaurienda, & diſperdenda in regno Iſraëlis à ſummo ad imum; quod per *caput & pilos pedum & barbam* intelligitur. Novacula illa dicitur *conducta*, quia Achaz magna mercede Aſſyrium ad ſuppetias ſibi contra Syros ferendas conduxerat, 4. Reg. 16. vv. 7. 8. Vide ſupra pag. 81. col. 1. pag. 110. col. 2.

Olla lotionis ſive pollubrum dicitur Moab, quo deſpectus & abjectio denotantur. Pſal. 59. Heb. 60. v. 10. מוֹאָב סִיר רַחְצִי, Aq. Μωὰβ λέβης λουτροῦ μου, S. Hieron. *Moab lebes lavacri mei.* Syr. Μωὰβ κάδος τοῦ πλυσμοῦ μου, *Moab cadus lotionis meæ.* Symm. Μωὰβ λέβης ἀμεριμνίας μου, *Moab lebes ſecuritatis meæ.* Lxx. Μωὰβ λέβης τῆς ἐλπίδος μου, Vulg. Lat. *Moab olla ſpei meæ.* Sym. & Lxx. reſpexerunt ad ſignificationem Chaldaïcam verbi רְחַץ, quod in hac dialecto, & forte etiam olim in Hebraïca, *ſperare, confidere* ſignificat. *Moab olla ſpei meæ erit*, inquit Pſaltes, h. e. ſpero, confido fore ut Moabitas ditioni meæ ſubjiciam, & ad infimam ſervitutem redigam; quaſi eſſent olla, in qua pedes meos lavare ſoleo; atque ita conciliari poteſt Lxx. & Symm. verſio cum Hebræo textu: *Moab olla lotionis meæ.* Confer 2. Reg. 8. v. 2. ubi David Moabitas percuſſiſſe, ac in ſervitutem redegiſſe dicitur.

Onus ſignificat

1°. Quævis moleſta & difficilia. Exod. 6. v. 6. *Ego Dominus, qui eduxi vos de* מִסִּבְלֹת *oneribus Ægyptiorum*, h. e. de labore ac moleſtia, quibus opprimebant vos Ægyptii. Vulg. de *ergaſtulo Ægyptiorum.* Vide etiam Pſal. 54. Heb. 55. v. 23. Iſai. 9. v. 4. cap. 10. v. 27. c. 14. v. 25. Matth. 23. v. 4.

2°. *Vel* Legem Chriſti, & cultum ſpiritualem, quem ſubſtituit in locum Moſaici, duri ac gravis illius jugi, de quo Act. 15. v. 10. *Vel* etiam cruces, quas Deus perferendas piis imponit. Matth. 11. v. 30. *Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Quem locum ſic explicat Aug. in Pſal. 59. tom. 4. nov. edit. col. 581. *Alia ſarcina premit & aggravat te; Chriſti autem ſarcina ſublevat te. Alia ſarcina pondus habet, Chriſti ſarcina pennas habet. Nam & avi ſi pennas detrahas, quaſi onus tollis; & quo magis onus abſtuliſti, eo magis in terra remanebit. Quam exonerare voluiſti, jacet: non volat, quia tuliſti onus. Redeat onus, & volat*, &c.

3°. Prophetiam pœnas divinas denuntiantem. Iſai. 13. v. 1. *Onus Babylonis, quod vidit Iſaias filius Amos*, id eſt, prophetia oneroſa.

Ibid. c. 19. v. 1. מַשָּׂא מִצְרָיִם *onus Ægypti.* Aq. ἆρμα Αἰγύπτου, *pondus* ſive *onus Ægypti.* Hieron. comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 181. *Ubi in Hebræo ſcriptum eſt MASSA MESRAIM, quod nos interpretati ſumus* onus, *vel* pondus Ægypti; *pro quo Aquila tranſtulit* ἆρμα Αἰγύπτου, *poſſumus dicere ab eo, quod tollat propheta & portet jugum Domini, eum exſtitiſſe condignum, qui prophetiam Ægypti cerneret* ſive *portaret.* In editis pro ἆρμα hic legitur ὅραμα, quod mendum eſſe patet; nam Aquila, quem hic laudat Hieronymus, מַשָּׂא ubique interpretatur ἆρμα *pondus*, ut Prov. 31. v. 1. Iſai. 21. v. 13. cap. 23. v. 1. &c. Præterea antiquiſſimus codex noſter mſ. Sangermanenſis habet characteribus Latinis *arma*. Denique ipſe Hieronymi contextus hanc etiam lectionem videtur poſtulare; cum enim ait S. Doctor prophetam *exſtitiſſe condignum, qui prophetiam Ægypti* cerneret, *ſive* portaret: per verbum *cerneret*, Lxx. verſionem, quæ eſt ὅρασις *viſio*; per verbum autem *portaret*, ſuam & Aquilæ interpretationem deſignat. Vide Hexapl. D. Bernardi *de Montfaucon*, tom. II. pag. 120. col. 1. Sym. & Theod. interpretantur λῆμμα *aſſumtionem*; quia verbum Hebraïcum נָשָׂא, unde מַשָּׂא, & *portare* & *aſſumere* ſignificat.

Palus [σκόλοψ] ſive *Stimulus carnis, angelus Satanæ*, qui, Deo permittente, S. Paulo *datus eſt, ut eum colaphizaret*, 2. Cor. 12. v. 7. motus libidinis, qui S. Apoſtolum quanvis ſaltem quinquagenarium, multiſque vigiliis, jejuniis, peregrinationibus, &c. attritum ſtimulabant, innuit, ſecundum Auguſtinum, alioſque SS. Patres non paucos. Confer Rom. 7. v. 23.

Perpendiculum, regula, funiculus, ædificationis recte peragendæ inſtrumentum, metaphorice etiam deſtructionem ſignificat; architecti enim, quod perditum ac dejectum volunt, ſignant linea ad amuſſim ſive regulam ducta. Hinc *funiculo metiri, funiculum extendere*, &c. ſolo æquare ſignificat. 2. Reg. 8. v. 2. *Et percuſſit* (David) *Moabitas, & menſus eſt eos funiculo, coæquans terræ*, &c.

4. Reg. 21. v. 13. *Et extendam ſuper Jeruſalem funiculum Samariæ, & pondus* ſive *perpendiculum domus Achab*, &c. h. e. funditus evertam Jeruſalem, ſicuti deſtruxi Samariam & domum Achab. Vide etiam Iſai. 34. v. 11. Thren. 2. v. 8.

Vox eadem de juſtitia ac Judicio Dei uſurpata, ejus veritatem, & ἀκρίβειαν denotat. Iſai. 28. v. 17. *Ponam in pondere judicium, & juſtitiam in menſura*, h. e. juſtitiam & judicium certiſſime & accuratiſſime Meſſiæ temporibus exercebo.

Denique *lineam* ſive *regulam* cœlis tributam, Pſal. 18. Heb. 19. v. 4. al. 5. vide ſupra pag. 107. col. 1.

Pila, mortarium, metaphorice ſignificat

1°. Cavernam illam, cui dens in maxilla infigitur, quam à ſimilitudine Latini *mortariolum* dixerunt. Jud. 15. v. 19. *Aperuit itaque Dominus* מַכְתֵּשׁ *mortarium, quod eſt in maxilla*, &c. Vulg. *molarem dentem in maxilla.*

2°. Jeruſalem, vel illius locum aliquem cavum & profundum, in quo Judæi, tan-

quam in mortario, à Chaldæis erant contundendi. Soph. 1. v. 11. *Ululatæ habitores* מַכְתֵּשׁ, Vulg. *pilæ*. Lxx. θρηνήσατε οἱ κατοικοῦντες τὴν κατακεκομμένην, *plangite qui habitatis conciſam* (Jeruſalem). Aq. teſte S. Hieron. comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 1651. & Sym. ex cod. Barberino, מַכְתֵּשׁ interpretati ſunt εἰς τὸν ὅλμον, *in mortarium*, vel *in mortario*. Theod. ſecundum eundem cod. Barberinum, ἐν τῷ βάθει, *in profundo*. Quidam nomen iſtud proprium eſſe volunt. Vide tom. I. pag. 451. col. 1.

PONDUS adhibetur

1°. Ad magnitudinem gloriæ cœleſtis denotandam. 2. Cor. 4. v. 17. *Id enim, quod in præſenti eſt momentaneum & leve tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis*, h. e. momentanea & levis tribulatio in hac vita patienter tolerata, ſolidam ac in æternum duraturam nobis gloriam acquiret. Ratio metaphoræ eſt, quod, quæ graviora ſunt, ea ſolidiora ac diutius permanſura deprehendantur. Hinc *gloria* Hebraice dicitur כָּבוֹד à *gravitate*.

2°. Et ſæpius quidem, moleſtias, ſortemque difficiliorem indicat. Matth. 20. v. 12. *Hi noviſſimi una hora fecerunt, & pares illos nobis feciſti, qui portavimus pondus diei & æſtus.* Vide etiam Act. 15. v. 28. 1. Theſſ. 2. v. 6. Apoc. 2. v. 24. Senſum eundem habet adjectivum βαρὺς *gravis, ponderoſus*, Matth. 23. vv. 4. 23. Act. 20. v. 29. c. 25. v. 7. 2. Cor. 10. v. 10. 1. Joan. 5. v. 3. & verbum βαρεῖσθαι *gravari*, 2. Cor. 1. v. 8. c. 5. v. 4. 1. Tim. 5. v. 16. Confer Prov. 27. v. 3.

Heb. 12. v. 1. Peccatum dicitur etiam *pondus*, quod, cum in ſtadio virtutis currentes gravet ac impediat, deponi jubet Apoſtolus. *Ideoque ... deponentes omne pondus, & (id eſt) circumſtans peccatum, per patientiam curramus certamen*, i. curramus ut præmium certaminis ſive curſus, nempe cœleſtem gloriam, aſſequamur. Conjunctio & hic recte exponitur *id eſt*, quam ſignificationem interdum obtinet. Vide tom. I. pag. 614. col. 1.

ROTA moderatum ac prudentem ſermonem ſignificat, Prov. 25. v. 11. *Mala ſive poma aurea in lectis ſeu thecis argenteis, verbum dictum* עַל אָפְנָיו *ſuper rotas ſuas*. Vulg. *qui loquitur verbum in tempore ſuo*. Voces בְּמַשְׂכִּיּוֹת כָּסֶף *in lectis ſeu thecis argenteis*, Symm. & Theod. interpretantur, ἐν περιβλέπτοις ἀργυρείοις, *in ſpectabilibus argenti*, h. e. in thecis perforatis, ut aurum, quod intrinſecus eſt, conſpiciatur. Senſus eſt: quemadmodum poma aurea thecis argenteis & undequaque perforatis incluſa, oculos mirum in modum delectant: ita ſermo tempeſtive prolatus aures jucundiſſime demulcet. Rotarum autem metaphora ab auriga deſumitur, qui pro locorum circumſtantiis, rotæ curſum induſtrie moderatur.

Vox eadem pœnam talionis inflictam notat, Prov. 20. v. 26. *Diſſipat impios rex ſapiens, & incurvat*, vel *redire facit ſuper eos* אוֹפָן Lxx. τροχὸν *rotam*. Vulg. *fornicem*. In eo metaphora fundatur, quod ſicut rota in circumvolutione ad idem redit: ita malum in ſuum auctorem revertitur.

Jac. 3. v. 6. *Rota nativitatis*, vitæ curſum ſignificat.

Orbita rotæ decurrentis veſtigium, ſignificat *tum* rectam informationem & doctrinam, ad quam vita inſtituitur: quemadmodum rota certam in decurrendo ſuper orbita rationem tenet. Pſal. 16. Heb. 17. v. 5. *Perfice greſſus meos in orbitis tuis*, Vulg. *in ſemitis tuis*, i. fac ut vitam meam ad præcepta tua exigam; vel fac ut in præceptis tuis greſſu firmo ambulem. Vide etiam Pſal. 22 Heb. 23. v. 3. Prov. 2. v. 9. *Tum* quamvis actuum inſtitutionem, Prov. 5. v. 21. *Reſpicit Dominus vias hominis; & omnes orbitas* (Vulg. *greſſus*) *ejus conſiderat*, h. e. omnes ejus actiones. Vide etiam Iſai. 26. v. 7. c. 59. v. 8.

Denique Heb. 12. v. 13. *orbitas* ſive *greſſus ſuos rectos facere pedibus ſuis*, rectum vitæ curſum ad Legis Divinæ normam exigere, atque bono vitæ exemplo aliis præire ſignificat.

SIGILLUM, ſeu SIGNACULUM, rei alicujus confirmationem vel auctoritate certa, vel teſtimonio vero factam denotat. Rom. 4. v. 11. *Et ſignum accepit* (Abraham) *circumciſionis*, vel *circumciſionem* (quidam enim codices habent περιτομήν, vide D. Mill. pag. 341.)

341.) *ſignaculum juſtitiæ fidei , quæ eſt in præputio*, h. e. confirmationem fidei , quam (fidem) in præputio habuerat. Vide etiam 1. Cor. 9. v. 2. 2. Tim. 2. v. 19. Unde verbum

SIGNARE , OBSIGNARE , ſignificat confirmare , ratum facere , vel teſtimonio , vel reipſa. Joan. 3. v. 33. *Qui accepit ejus* (Chriſti) *teſtimonium , ſignavit , quia verax eſt Deus* , i. quaſi ſigillo appoſito , Deum eſſe veracem declaravit.

Ibid. cap. 6. v. 27. *Hunc enim* (filium hominis) *pater ſignavit Deus* , h. e. auctoritate ſua & teſtimonio comprobavit ſuum eſſe filium. Aliam loci hujus explicationem vide ſupra in Anthropopatheia , pag. 82. col. 1.

Præterea , idem verbum ſignificat

1°. Fideliter committere & deponere. Rom. 15. v. 28. *Hoc igitur cum conſummavero , & σφραγισάμενος ſignavero*, vel *aſſignavero eis* (pauperibus ſanctorum , qui ſunt in Jeruſalem) *fructum hunc* , &c.

2°. Occludere & prohibere ; quæ enim obſignantur , à proſpectu vel lectione aliorum removentur. Vide 2. Cor. cap. 11. v. 10. Rom. 3. v. 19. Heb. 11. v. 33. Verum his in locis pro σφραγίζω *ſigno* , libri accuratiores cum mſſ. tum editi , habent φράσσω *obſtruo.* Vide D. Mill. pag. 420.

3°. De ſermone uſurpatum , abſcondere & occultare ſignificat. Dan. 8. v. 26. *Tu ergo viſionem σφράγισον ſigna* , Heb. סְתֹם *claude , occulta.* Vide c. 12. v. 4. Apoc. 10. v. 4. c. 22. v. 10. Item complere ; ſicut enim ſigillum confirmatio ſcripti eſt , cui appenditur : ita complementum vaticiniorum , eſt eorumdem confirmatio & quaſi ſigillum. Dan. 9. v. 24. *Septuaginta hebdomades abbreviatæ ſunt* .... לַחְתֹּם חָזוֹן *ad ſignandam viſionem* , i. *ut impleatur viſio* , Vulg.

SORS metaphorice ſumitur

1°. Pro bono ſpirituali. Act. 8. v. 21. *Non eſt tibi pars neque ſors in ſermone iſto* , vel potius in hac re , nimirum in receptione & collatione Spiritus Sancti ; λόγος enim Græcorum , ſicut & דָּבָר Hebræorum , pro *re* vel *negotio* interdum uſurpatur. Vide inſuper cap. 26. v. 18. Coloſſ. 1. v. 12. Epheſ. 1. v. 11.

2°. Pro Eccleſia , quæ Dei quaſi hæreditas eſt ; ſors enim metonymice pro hæreditate , cujus diſtributio ſorte fiebat , nonnunquam uſurpatur. 1. Pet. 5. v. 3. *Neque ut dominantes in ſortibus* , Vulg. *cleris* , h. e. in Eccleſia , vel ejus portione , quæ regenda vobis obtigit. Sic in Vet. Teſtam. populus Dei vocatur *hæreditas Domini* , 2. Reg. 21. v. 3. Pſal. 32. Heb. 33. v. 12. Pſal. 73. Heb. 74. v. 2.

3°. Pro pœnis Divinitus immiſſis. Iſai. 17. v. 14. *Hæc eſt pars eorum , qui vaſtaverunt nos , & ſors diripientium nos.* Vide etiam Jerem. 13. v. 25. &c.

SPECULUM ejuſque inſpectio , cognitionis myſteriorum Dei imperfectionem in hac vita denotat. Quemadmodum enim res corporeas imperfecte aſpicit , qui earum tantum imagines in ſpeculo intuetur : ſic in hoc ſæculo tenuem quandam Dei & myſteriorum ejus cognitionem duntaxat habemus , ſi cum perfectiſſima illa vitæ æternæ ſapientia conferatur. 1. Cor. 13. v. 12. *Videmus nunc per ſpeculum in ænigmate* , &c. i. imperfecte & obſcure ; ænigma enim ſermo obſcurus eſt , & captu explicatuque difficilis. Alia ratione *ſpeculi* metaphoram adhibet idem Apoſt. 2. Cor. 3. v. 18. *Nos vero omnes* (verbi Evangelici præcones) *revelata facie* , (non velata , quemadmodum olim Moyſes populum alloquebatur) *gloriam Domini κατοπτριζόμενοι inſtar ſpeculi recipientes* (Vulg. *contemplantes*) , *in eandem imaginem transformamur* (ſicuti imago in ſpeculo , forma quodammodo ſpeculi eſt) *à claritate in claritatem* (creſcentes) , ὡς *quaſi* , id eſt , *nempe à Domini Spiritu* , vel per Dominum , qui Spiritus eſt , ac gloriæ ſeu claritatis noſtræ origo. Hujus itaque verſiculi is ſenſus eſt : nos vero omnes Evangelii miniſtri , revelata facie gloriam Domini , h. e. ſalutis noſtræ myſteriorum , in quibus gloria Domini potiſſimum elucet , notitiam quaſi ſpeculum recipientes , ac in eandem transformati , i. ea plane imbuti , illam in alios refundimus , creſcentes & ipſi ac euntes de claritate in claritatem per Domini Spiritus illuminationem.

SPOLIA hoſtibus erepta ac diviſa , ſpiritualem Chriſti adverſus Diabolos victoriam ſignificant. Iſai. 53. v. 12. *Ideo diſpertiam ei*

(Chriſto) *plurimos* (Judæos & Gentiles, ex quibus componitur Eccleſia), *& fortium dividet ſpolia*, &c. h. e. Diaboli & mortis. Vide etiam Luc. 11. v. 22. Coloſſ. 2. v. 15. quo in ultimo loco *ἀπεκδύειν exſpoliare, victoriam reportare* ſignificat.

Jerem. 21. v. 9. *Animam eſſe alicui quaſi ſpolium*, ex præſentiſſimo mortis periculo Divinitus eripi denotat; qui enim ſpolia reportat, is prius mortis periculo ſe commiſit. Vide etiam c. 38. v. 2. c. 39. v. 18. c. 45. v. 5.

STIPENDIUM, quod militibus dari conſueverat, peccati mercedem, quæ eſt mors æterna, ſignificat. Rom. 6. v. 23. *Stipendia enim peccati, mors; gratia autem Dei, vita æterna*, &c. h. e. bonorum autem operum, quæ per Dei gratiam exercentur, merces eſt vira æterna.

TABULA de corde uſurpatur, dum infixum ipſi quippiam innuitur. Prov. 3. v. 3. *Deſcribe* (miſericordiam & veritatem) *in tabulis cordis tui.* Metaphora deſumitur ex tabulis, in quibus olim ſcribebatur. Vide inſuper Jerem. 17. v. 1.

TEGMEN, INVOLUCRUM, &c. de rerum Divinarum ignorantia quandoque accipitur. Iſai. 25. v. 7. *Et præcipitabit* (Dominus) *in monte hoc* (Sion) פְּנֵי־הַלּוֹט הַלּוֹט עַל־כָּל־הָעַמִּים הַמַּסֵּכָה הַנְּסוּכָה עַל־כָּל־הַגּוֹיִם *faciem operimenti operimenti* (i. multiplicis operimenti), *quod eſt ſuper omnes populos: & operimentum expanſum ſuper omnes nationes*, h. e. Deus ſubito auferet in monte hoc velum, quod poſitum eſt ſuper cor omnium populorum, quodque impedit quominus Evangelii lucem intueantur. Qua metaphora Judæorum & Gentium ad Chriſti fidem converſio deſignatur. Vide 2. Cor. c. 3. vv. 14. 15. 16. Pro *faciem operimenti*, Aq. & Theod. interpretantur, *πρόσωπον τ̃ σκοτίας, faciem tenebrarum.* Vulg. *Et præcipitabit in monte iſto faciem vinculi colligati ſuper omnes populos, & telam* (i. velum), *quam orditus eſt ſuper omnes nationes.* Pro ultimo הַלּוֹט videtur legiſſe הָלוּט in paoúl qal, vide tom. I. pag. 250. col. 1, Qimhhi tamen in lib. Rad. ad idem participium refert iſtud הַלּוֹט, ſcribitque ו poſitum eſſe pro ו. Vel ſenſum hîc reſpexit Vulg. operimentum enim ſive vinculum multiplex idem fere eſt ac vinculum colligatum.

Thren. 3. v. 65. מְגִנַּת־לֵב *operimentum cordis*, obdurationem ejus ſignificat; quod *traditionem in reprobum ſenſum* vocat Apoſt. Rom. 1. v. 28. Confer Deut. 28. vv. 28. 29. Pſal. 68. Heb. 69. v. 24. Rom. 11. vv. 8. 10.

TORQUES uſurpatur

1°. De ſapientiæ cœleſtis pulchritudine & eximia utilitate. Prov. 1. v. 8. *Audi, fili mi, diſciplinam patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ?* Verſ. 9. *ut addatur gratia* (i. corona) *capiti tuo, & torques collo tuo*, h. e. ut honoratiſſimus ab omnibus habearis.

2°. De ſuperbiæ oſtentatione. Pſal. 72. Heb. 73. v. 6. *Ideo tenuit eos ſuperbia*, Heb. עֲנָקַתְמוֹ quaſi *torque cingit eos* (impios) *ſuperbia*, h. e. de ſuperbia ſua tanquam de torque vel monili gloriantur.

VAGINA corpus deſignat, quod idem eſt animæ, ac vagina gladio. Dan. 7. v. 15. *Horruit* vel *transfixus eſt ſpiritus meus* . . . בְּגוֹ נִדְנֶה *in media vagina*, i. in medio corpore, quod Tertulliano, lib. de reſurrect. carnis, cap. 9. pag. 330. edit. Pariſ. 1664. dicitur *afflatus Dei vagina.* Hanc metaphoram videre eſt etiam apud Plin. l. 7. cap. 52. tom. 2. pag. 85. edit. Hard. in 4°. in hiſtoria Hermotimi Clazomenii. Lxx. *ἐν ἕξει μου, in habitu meo.* Vulg. *territus ſum in his*, pro נִדְנֶה legiſſe videtur נִדְנָה Heb. *exciſus, ſucciſus* ſum, à verbo נָדָה.

VAS metaphorice quoque de corpore humano accipitur. 1. Reg. 21. v. 5. *Et fuerunt vaſa* (h. e. corpora) *puerorum tuorum ſancta. Porro* (ſi) *via hæc polluta eſt*, (hoc eſt, ſi legalem aliquam impuritatem in itinere iſto contraximus) *ſed & ipſa hodie ſanctificabitur in vaſis*, id eſt, corporibus; proindeque panes propoſitionis comedere poterimus. Vide etiam 1. Theſſ. 4. v. 4.

2. Cor. 4. v. 7. *Vaſa fictilia* vocat ſe & collegas ſuos Apoſtolus, ob contemtum, ignominiam, pericula, &c. quibus erant obnoxii: quemadmodum vas fictile præ aureis & argenteis contemnitur, ac facile frangitur.

1. Pet. 3. v. 7. Mulier dicitur *vaſculum infirmius*, idque ratione tum corporis, tum animi.

Act. 9. v. 15. Paulus appellatur *vas electionis*, h. e. inſtrumentum præſtantiſſimum, quo ad gentes convertendas Deus uti volebat.

Rom. 9. vv. 22. 23. Electi, quos Deus miſericordia ſua ad gloriam vocat, dicuntur *vaſa miſericordiæ*, reprobi autem, quos ob peccata rejicit & damnat, *vaſa iræ* appellantur. Confer 2. Tim. 2. vv. 20. 21.

Velum, ſeu operimentum, munitiones & propugnacula, quibus Judæa quaſi velo operiebatur, denotat; & *illud retegere*, eſt civitates illas munitas expugnare. Iſai. 22. v. 8. *Et revelabitur operimentum Judæ*, hoc eſt, loca, quæ Judæam tegebant, capientur.

Vestimentum, quo corpus tegitur, munitur, & ornatur; de re ſpirituali intellectum, & metaphorice acceptum, beneficiorum Chriſti collationem denotat, quibus animæ nuditas operitur, ipſa contra peccati frigus ex charitatis abſentia profectum defenditur, & ut Dei oculis placeat, ornatur. Iſai. 61. v. 10. *Gaudens gaudebo in Domino .... quia induit me veſtimentis ſalutis, & indumento juſtitiæ circumdedit me.* Vide etiam Apoc. 3. v. 18. c. 7. v. 14. c. 16. v. 15. Confer Matth. 22. vv. 11. 12. Luc. 15. v. 22. Apoc. 7. vv. 13. 14. c. 19. v. 8. c. 21. v. 2. Spirituali illi veſtimento opponitur *tunica maculata*, Jud. v. 23. & *veſtium inquinatio*, Apoc. 3. v. 4. quibus *vetus homo*, ſeu peccati affectus & habitus ſignificantur.

Matth. 7. v. 15. *Veſtimentis ovium*, quæ pſeudo-prophetis, & falſis in Eccleſia doctoribus tribuuntur, denotatur ex Tertull. l. de præſcript. c. 4. pag. 203. edit. Pariſ. 1664. *hominis Chriſtiani extrinſecus ſuperficies.* Ex S. Heron. comment. in h. l. tom. 4. nov. edit. col. 24. ſignificantur *omnes, qui aliud habitu ac ſermone promittunt, aliud opere demonſtrant. Sed ſpecialiter de hæreticis intelligendum eſt, qui videntur continentia, caſtitate, jeſunio, quaſi quadam pietatis ſe veſte circumdare: intrinſecus vero habentes animum venenatum, ſimpliciorum fratrum corda decipiunt.*

Vincula & funes denotant

1°. Servitutem, oppreſſionem, calamitatem, & pœnas. Pſal. 17. Heb. 18. v. 5. *Circumdederunt me* חֶבְלֵי־מָוֶת *funes mortis*, &c. Lxx. ὠδῖνες θανάτου *dolores mortis*, h. e. quales in morte experiuntur homines. Vox Heb. חֶבֶל & *funem* & *dolorem* ſignificat. At prior interpretatio melius eo loci convenire videtur, tum ob verbum *circumdare*, tum ob ſequens hemiſtichium, in quo *laqueorum* fit mentio. Vide etiam Pſal. 115. Heb. 116. v. 3. Prov. 5. v. 22. Iſai. 28. v. 22. c. 49. v. 9. c. 52. v. 2. c. 58. v. 6. Nah. 1. v. 13. &c.

2°. Obedientiam ob fœdus initum debitam. Jerem. 2. v. 20. Vulg. *A ſæculo confregiſti jugum meum, rupiſti vincula mea*, &c. h. e. obedientiam, & mandatorum meorum obſervationem, quam mihi promiſeras, quæque ſicuti vincula te mihi alligabant, dereliquiſti. Hunc Jerem. contextum aliter legunt Maſſorethæ, & olim legerunt Lxx. interpretes. Heb. ſic habet: כִּי מֵעוֹלָם שָׁבַרְתִּי עֻלֵּךְ, נִתַּקְתִּי מוֹסְרוֹתַיִךְ *quia à ſæculo confregi jugum tuum, diſrupi vincula tua*, nimirum è terra Ægypti educendo te. Lxx. ὅτι ἀπ' αἰῶνος συνέτριψας τὸν ζυγόν σου, καὶ διέσπασας (Ald. Complut. διέῤῥηξας) τοὺς δεσμούς σου, *quia à ſæculo confregiſti jugum tuum, diſrupiſti vincula tua.* Pro שָׁבַרְתִּי *confregi*, in prima perſ. legebant שָׁבַרְתְּי *confregiſti*, in ſecunda; & pro נִתַּקְתִּי *diſrupi*, נִתַּקְתְּי *diſrupiſti*, in eadem ſecunda perſ. eaque fem. (quia ſermo ad Eccleſiam Judaïcam dirigitur), & cum (י) utrobique nunc pleonaſtico, ſed olim vocali *e*, vide tom. I. pag. 163. col. 1. pag. 175. col. 1. &c. Vulg. legebat cum Lxx. verba in ſecunda perſ. ſed præterea pro עֻלֵּךְ *jugum tuum*, legebat עֻלִּי *jugum meum*; & pro מוֹסְרוֹתַיִךְ *vincula tua*, מוֹסְרוֹתַי *vincula mea*; ſive quod ita haberent ejus codices; ſive quod proprio marte, & commodioris ſenſus, ut ipſi videbatur, efficiendi gratia, verba primæ perſonæ in ſecunda: & vice verſa, pronomina ſecundæ perſonæ in prima tranſtulerit. Vide etiam Ezech. 20. v. 37. & Pſal. 2. v. 3.

Ezech. 4. v. 8 *Funes imponere*, ſeu *vinculis circumdare* Ezechielem dicitur Deus, *tum* ut hoc ſigno aſpectabili, decreti Divini firmitatem denotet; *tum* ut civium Jeruſalem vinciendorum typum in prophetæ hujus perſona exprimat. Vide etiam cap. 3. v. 25. ubi

verbum *ligabunt* imperſonaliter exponendum eſt, *ligaberis*.

Coloſſ. 3. v. 14. Charitas dicitur *vinculum perfectionis*, hoc eſt, omnes fideles invicem perfectiſſime conjungens, tanquam multa unius ejuſdemque corporis membra; ita ut in Chriſto unum ſint, videlicet ſententiis, animis, &c. Sic *vinculum pacis*, Epheſ. 4. v. 3.

Zach. 9. v. 12. *Vincti ſpei* ſunt, qui in captivitate & calamitatibus ſpem in Deum non abjecerunt; ideoque ad *munitionem*, h. e. Eccleſiam Chriſti tutiſſimum ſalutis aſylum revocantur ſeu convertuntur.

Act. 20. v. 22. *Alligatum ſpiritu* vocat ſe Apoſtolus, i. Spiritu Sancto fortiter impulſum, quaſi ad profectionem Hieroſolymam injectis vinculis, illæſa tamen libertate, traheretur.

Denique *funes* & *vincula iniquitatis*, ſeu *mendacii* ſignificant *cum* impiorum colligationem conſpirationemque, *tum* ſpiritualem peccati captivitatem, & graviſſimas, quæ illud comitantur ſequunturque, pœnas. Iſai. 5. v. 18. *Væ, qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis* ſeu *nequitiæ*, *& quaſi vinculo plauſtri*, *peccatum*, hoc eſt, væ vobis, qui magno conatu ac labore, quaſi plauſtrum onuſtum traheretis, pœnas iniquitatis ac peccati vobis accerſitis; iniquitas enim & peccatum nonnunquam in Scripturis pro eorum pœnis uſurpantur. Vide ſupra pag. 37. col. 1. & conf. 2. Tim. 2. v. 25.

VIRGA caſtigationem quamvis denotat. Job. 21. v. 9. *Domus eorum* (impiorum) *ſecuræ ſunt & pacatæ, & non eſt virga Dei ſuper illos.* Vide etiam Iſai. 9. v. 4. 1. Cor. 4. v. 21. & ſupra pag. 94. col. 2. in fine.

ARTICULUS XX.

De Metaphoris à perſonis, locis, & ritibus ſacris deſumtis.

§. I.

Metaphoræ à perſonis ſacris deſumtæ.

HOMINES Deo ſacri, vel *ſinguli* ſunt, vel *conjuncti*, atque ita integer populus.

Homines ſinguli.

DAVID, vir ſecundum cor Dei, ſæpe pro Meſſia ponitur ex ejus ſtirpe naſcituro. Ratio autem hujuſce denominationis quærenda videtur *tum* in ſingulari Dei favore & beneplacito, quo Davidem regem complexus eſt, & in quo figuram quaſi & ſpecimen amoris ſui perfectiſſimi erga filium ſuum unigenitum hominibus priſci fœderis exhibuit; *tum* in regni Davidis conditione, quod typus regni Meſſiæ fuit, ut patet ex Iſai. c. 9. v. 7. Luc. 1. vv. 32. 33. Alias rationes brevitatis cauſa miſſas facio.

Iſai. 55. v. 3. *Feriam vobiſcum pactum ſempiternum, miſericordias David fideles*, ſive firmas ac ſtabiles; nempe ſalutem, quam per Chriſtum non Iſraëli modo, verum etiam univerſo orbi exhibiturus ſum. Per Davidem hic Meſſiam intelligi clare aſſerit Qimhhi. Id etiam liquet ex verſu ſequenti: *Ecce teſtem populis dedi eum, ducem ac præceptorem gentibus.* Vide etiam v. 6. & Pſal. 131. Heb. 132. v. 10. Jerem. 30. v. 9. Ezech. 34. vv. 23. 24. cap. 37. vv. 24. 25. Oſe. 3. v. 5. In quibuſdam ex his locis, ſcilicet Jerem. 30. & Oſe. 3. Chald. Paraph. vertit, *Meſſias filius Davidis.*

SALOMONIS nomen myſtico, ſed certo ac vero ſenſu, Meſſiæ etiam tribuitur. Cant. 3. v. 11. *Egredimini & videte, filiæ Sion, regem Salomonem* (i. Chriſtum) *in diademate* (ſcilicet carne humana), *quo coronavit eum mater ſua* (Sanctiſſima Virgo) *in die deſponſationis illius*, hoc eſt, quo naturam humanam aſſumſit, ac ſibi deſponſavit.

Digitized by Google

2. Reg. 7. v. 14. *Ego ero ei* (Salomoni, ſive potius Chriſto) *in patrem, & ipſe erit mihi in filium.* Quæ explicatio confirmatur Heb. 1. v. 5. Vide etiam 1. Paral. 17. v. 13. &c. Chriſto autem tribuitur nomen Salomonis ob eximiam regis hujus ſapientiam, pacatum imperium, (Salomon enim dicitur à שלום *pax*) Templi ædificationem, &c.

Zorobabel, Agg. 2. v. 24. ſecundum quoſdam interpretes, eſt etiam typus Chriſti, qui ex ejus proſapia ortus eſt, Matth. 1. vv. 12. 16. Sicut enim Zorobabel ex captivitate Babylonica Judæos eduxit: ita Chriſtus ex captivitate Diabolica nos liberavit, &c.

Joannes Baptista (explicante ipſo Chriſto) Matth. 11. v. 14. cap. 17. vv. 11. 12. 13. dicitur *Elias.* Conf. Malach. 4. v. 5. & vide tom. I. pag. 452. col. 1. ubi appellationis hujus quædam rationes afferuntur.

Ut autem à perſonis typicis quædam deſumta Chriſto tribuuntur: ita viciſſim à Chriſto ipſo quædam tranſlationes fiunt ad Eccleſiam &c. nam

1°. Eccleſia ipſa *Chriſtus* vocatur, 1. Cor. 12. v. 12. *Sicut enim .... omnia membra corporis, cum ſint multa, unum tamen corpus ſunt: ita Chriſtus*, i. Chriſti Eccleſia.

2°. A Chriſti conceptione & formatione, ad doctrinam fidei de Chriſto ſolo ſervatore metaphora ducitur. Gal. 4. v. 19. *Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis*, h. e. donec accipiatis rectam fidem de Chriſto, qua credatis eam vobis ad ſalutem ſufficere ſine legalium obſervatione. Galatæ enim à falſis doctoribus ſeducti, exiſtimabant fidem ſolam in Chriſtum, licet etiam cum bonis operibus conjunctam, ad ſalutem nequaquam ſufficere, ſed cum ea circumciſionem, alioſque Moſaicæ Legis ritus eſſe conjungendos.

3°. A Chriſti ætatis incremento, ad ſpiritualem in fide & pietate profectum, metaphorica fit tranſlatio. Epheſ. 4. v. 13. *Donec occurramus omnes* (tam Judæi quam Gentiles) *in unitatem fidei, & agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti*, h. e. donec fide adulta in Chriſtum ſimus præditi. Ut enim Chriſtus proficiebat ætate, Luc. 2. vv. 40. 52. ſic in fidei, pietatis, ſanctitatiſque ſtudio fideles jugiter proficere debent, *ut non ſint ſicut parvuli fluctuantes*, &c. v. 14.

4°. Crucifixione, morte, & ſepultura Chriſti, credentium renovatio ſignificatur. Rom. 6. v. 4. *Conſepulti enim ſumus cum illo* (Chriſto) *per baptiſmum in mortem; ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris: ita & nos in novitate vitæ ambulemus.* Vide etiam vv. 5. 6. Gal. 2. v. 20. Coloſſ. 2. v. 12.

Gal. 5. v. 25. *Crucifigere carnem*, eſt concupiſcentias carnis pravas edomare, ac ſpiritui ſubjicere; quod non ſine acerbo veteris hominis dolore fit, haud ſecus ac ſi cruci affigeretur.

Ibid. c. 6. v. 14. *Mundus Paulo crucifixus dicitur, & Paulus mundo*, qua phraſi metaphorica indicat Apoſtolus ſe nihil commercii habere cum mundo, & viciſſim. Vel æque mundum à ſe deſpici, atque cruci affixum, qui ab adſtantibus deſpici ſolet. Et vice verſa, ſe à mundo deſpici, quaſi ipſe cruci eſſet affixus. Per *mundum* autem intelligit homines mundanos & carnales, quæque ab iis tantopere expetuntur, puta honores, opes, voluptates, &c.

Denique vox *crucis* ad afflictiones, quibus fidem ſuorum explorat Deus, non raro transfertur. Matth. 10. v. 38. *Qui non accipit crucem ſuam & ſequitur me, non eſt me dignus.* Vide etiam c. 16. v. 24. Marc. 8. v. 34. c. 10. v. 21. Luc. 9. v. 23. c. 14. v. 27. Joan. 19. v. 17. Gal. 6. v. 12.

Homines conjuncti.

Conjuncti homines, ſive populus integer, ut *Iſraël & Juda*, in utroque Teſtamento, pro Eccleſia Chriſtiana uſurpantur; idque *tum* ob Divinum fœdus cum populo illo initum, *tum* ob ſanctificationis beneficium, *tum* ob regni Judæ & Davidis conſtitutionem, quod regni Meſſiæ ſpiritualis typus fuit, &c. Vide Gen. 22. v. 17. Jerem. 23. v. 6. c. 30. v. 10. c. 33. vv. 14. 16. Ezech. 37. vv. 23. 28. Luc. 1. v. 33. Rom. 4. vv. 13. 17. Gal. 4. vv. 28. 31. 1. Pet. 2. v. 9. &c.

§. I I.

Metaphora à locis Deo ſacris deſumta.

TERRA CHANAAN, quam inhabitaverunt Iſraëlitæ, quæque poſtea *terra Juda* interdum appellatur, ob ejus fertilitatem ad denotandam Chriſti Eccleſiam non raro transfertur. Benedictiones enim temporales, quas Judæis promiſerat Deus, figuræ erant bonorum ſpiritualium, quibus Eccleſiam N. T. cumulavit; ſicque à Judæis ſpiritualibus ſpectabantur.

Iſai. 26. v. 1. *In die illa* (tempore Meſſiæ) *cantabitur canticum iſtud in terra Juda*, h. e. in Eccleſia. Vide etiam c. 35. vv. 1. 2. cap. 57. v. 13. cap. 60. v. 13. c. 65. vv. 9. 10. Ezech. 37. v. 25. Joel. 3. v. 23. Amos 9. vv. 13. 14. 15. Mich. 4. v. 4. Zach. 3. v. 10.

Huc pertinet adductio, acceſſus, propetatio gentium ad Judæorum terram, & cultus Divini locum; qua loquutione ſignificatur aggregatio gentium ad Eccleſiam Chriſti, quod eſt ſpirituale ejus regnum. Pſal. 21. Heb. 22. v. 28. *Reminiſcentur, & convertentur ad Dominum univerſi fines terræ, & adorabunt in conſpectu ejus univerſæ familiæ gentium.* Verſ. 29. *Quoniam Domini eſt regnum & ipſe dominabitur gentium.* Vide etiam v. 32. Pſal. 46. Heb. 47. v. 10. Pſal. 86. Heb. 87. vv. 4. 5. 6. Iſai. 2. vv. 2. 3. c. 49. vv. 12. 18. 19. 20. 21. 22. 23. c. 60. vv. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 11. 14. c. 62. vv. 10. 12. c. 66. v. 20. Ezech. 36. v. 8. & ſeqq. Mich. 4. vv. 1. 2. 6. 7. Zach. 14. v. 16. & ſeqq. In ſpecie,

JERUSALEM Judææ metropolis, in qua peculiariter ſe Deus revelavit, Eccleſiam quoque Chriſtianam denotat. Iſai. 4. v. 3. *Omnis, qui relictus fuerit in Sion, & reſiduus in Jeruſalem*, (i. in Eccleſia) *ſanctus vocabitur.* Apoſtolus *ſanctos* paſſim vocat Chriſtianos. Vide Rom. 1. v. 7. c. 12. v. 13. cap. 15. vv. 25. 26. 31. cap. 16. vv. 2. 15. 1. Cor. cap. 1. v. 2. c. 6. v. 1. c. 14. v. 33. c. 16. vv. 1. 15. &c. Vide etiam, ad Jeruſalem quod attinet, Iſai. cap. 40. vv. 2. 9. c. 52. vv. 1. 2. Zach. 9. v. 9. c. 12. v. 2. Gal. 4. v. 26. Heb. 12. v. 22. Apoc. 21. vv. 2. 10. &c. Eccleſia, quæ triumphat in cœlis, appellatur *Jeruſalem nova.*

SION mons in urbe Jeruſalem, in quo regia Davidis ſita erat, quique κατ' ἐξοχὴν quandoque *mons Domini*, *mons ſanctus* appellatur, eandem ſignificationem obtinet, ac ut Eccleſiæ N. T. ſymbolum proponitur. Pſal. 2. v. 6. וַאֲנִי נָסַכְתִּי מַלְכִּי עַל־צִיּוֹן הַר־קָדְשִׁי *ego autem conſtitui regem meum* (Chriſtum, qui nomine meo imperet; loquitur enim Deus Pater) *ſuper Sion montem ſanctum meum.* Aq. Sym. V^a. & VI^a. editt. βασιλέα μου, S. Hieron. *regem meum.* Lxx. ἐγὼ δὲ κατεστάθην βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ, ἐπὶ Σιὼν ὄρος τὸ ἅγιον αὐτοῦ, Vulg. Lat. *ego autem conſtitutus ſum rex ab eo* (Deo Patre; loquitur enim filius) *ſuper Sion montem ſanctum ejus.* Pro נָסַכְתִּי in activa voce, legebant נִסַּכְתִּי in paſſiva, & pro מַלְכִּי legeb. מַלְכּוֹ *rex ejus*, quod idem eſt ac *rex ab eo.* Denique pro קָדְשִׁי legeb. קָדְשׁוֹ. Vide inſuper Pſal. 67. Heb. 68. v. 17. Pſal. 86. Heb. 87. vv. 1. 2. 5. Pſal. 131. Heb. 132. vv. 13. 14. Iſai. 4. vv. 4. 5. c. 11. v. 9. c. 28. v. 16. c. 40. v. 9. c. 49. v. 14. c. 56. v. 7. c. 59. v. 20. c. 62. v. 11. c. 65. v. 25. Zach. 9. v. 9. Heb. 12. v. 22.

Mons idem Eccleſiam in cœlis triumphantem quandoque etiam deſignat. Pſal. 14. Heb. 15. v. 1. *Quis requieſcet in monte ſancto tuo*, nempe in Sion, vel potius in cœlo. Vide Pſal. 23. Heb. 24. v. 3. Iſai. 35. v. 10. cap. 51. v. 11. & ſupra pag. 137. col. 1.

Denique Amos 9. v. 11. *Tabernaculum David collapſum* (h. e. eſt regia Davidis), cujus inſtauratio promittitur, Eccleſiam ex gentibus colligendam ſignificat, ut liquet ex v. 12. & Act. 15. vv. 14. 15. 16. 17. Confer Iſai. 16. v. 5.

TEMPLUM, quod unicum fuit in populo Iſraëlitico, quodque Dei *habitaculum* & *domus* crebro dicitur, ſignificat

1°. Cœlum, in quo Deus lucem inacceſſibilem habitat. Pſal. 10. Heb. 11. v. 4. *Dominus in Templo ſancto ſuo:* ſequitur explicatio,

Dominus in cœlo ſedes ejus. Vide etiam Mich. 1. v. 2.

2°. Eccleſiam, ſeu cœtum fidelium in terris degentem. Pſal. 25. Heb. 26. v. 8. *Domine, dilexi decorem domus tuæ*, &c. Vide etiam Pſal. 26. Heb. 27. v. 4. Pſal. 28. Heb. 29. v. 9. Pſal. 47. Heb. 48. v. 10. Pſal. 83. Heb. 84. vv. 2. 3. 5. Iſai. 56. v. 7. Epheſ. 2. v. 21. 1. Cor. 3. vv. 16. 17. c. 6. v. 19. 2. Cor. 6. v. 16. Heb. 3. v. 6. c. 10. v. 11. Quibus in locis vox *templi*, ſive *domus*, aut *habitationis*, &c. ad literam ſignificat modo Tabernaculum, modo Templum ipſum à Salomone extructum; ſed quæ figuræ erant Eccleſiæ Chriſtianæ, & præcipue cordis fidelium, in quo Deus tanquam in Templo ſibi gratiſſimo amat habitare.

3°. Vitam æternam, & Eccleſiam in cœlis triumphantem. Apoc. 21. v. 22. *Et templum non vidi in ea* (Jeruſalem cœleſti); *Dominus enim Deus omnipotens templum illius eſt, & agnus.* Cum enim in cœlis Deus cuilibet beato ſit intime præſens, neceſſe non eſt ut in locum aliquem conveniant beati, ut præſentiæ Divinæ effectus experiantur.

4°. Corpus Chriſti in unitatem perſonæ Verbi aſſumtum. Joan. 2. v. 19. *Solvite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud.* Verſ. 21. *Ille autem dicebat de templo corporis ſui*, in quo *inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter*, Coloſſ. 2. v. 9. i. veriſſime, perfectiſſime; non vero umbratiliter & typice, ut in Templo Jeroſolymitano. Vide ſupra pag. 65. col. 2.

TABERNACULUM [σκηνὴ] denotat etiam

1°. Veram Chriſti humanitatem. Heb. 9. v. 11. *Chriſtus aſſiſtens pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id eſt, hujus creationis.* Verſ. 12. *Neque per ſanguinem hircorum aut vitulorum: ſed per proprium ſanguinem, introivit ſemel in Sancta*, &c. Hic reſpicit Apoſtolus ad ritum Lev. 16. v. 12. &c. quo ſummus Sacerdos ſemel in anno per primam partem Tabernaculi tranſiens, ad alteram ſive Sanctuarium pergebat illud expiaturus ſanguine vituli & hirci ſecum illato. Metaphorice autem *tabernaculum* eſt corpus Chriſti, quod dicitur non manufactum ſive hujus creationis, h. e. non ab homine, neque ſecundum ordinem in natura conſtitutum; ſed Spiritus Sancti operatione in ſinu & ex carne SS. Virginis divinitus formatum. *Sancta* autem, de quibus hîc agitur, cœlum eſt, in quod Chriſtus per proprium ſanguinem, non alienum, i. vitulorum aut hircorum, introivit, ut & illud nobis reſeraret, *æterna redemtione inventa.*

Eadem Chriſti humanitas, *velamenti* etiam nomine ſignificatur Heb. c. 10. v. 20. *Quam initiavit nobis* (Chriſtus) *viam bonam & viventem, per velamentum* ſeu *velamen, id eſt, carnem ſuam*, ſub qua latebat Divinitas.

2°. Ipſum cœlum & bona cœleſtia merito Chriſti parata & acquiſita. Heb. cap. 8. v. 2. *Sanctorum miniſter* (Chriſtus) *& tabernaculi veri, quod fixit Dominus, & non homo.* Ibi vox *Sanctorum* pro Sanctuario uſurpatur. Vide inſuper c. 10. v. 19. & conf. c. 6. vv. 19. 20. c. 9. v. 24.

ALTARE bona ſpiritualia morte Chriſti nobis acquiſita ſignificat. Heb. 13. v. 10. *Habemus altare, de quo edere non habent poteſtatem, qui Tabernaculo deſerviunt*, hoc eſt, qui adhuc adhærent ceremoniis Legis, atque in illis ſuam coram Deo juſtitiam quærunt, non poſſunt edere de hoc altari ſpirituali, i. non poſſunt eſſe participes Chriſti ſacrificii, & beneficiorum per mortem ejus partorum. Confer v. 9. ubi *eſcis, quæ non profuerunt ambulantibus in eis*, intelliguntur victimæ, quæ ſine fide in Chriſtum non juſtificabant eos, qui illas offerebant.

Iſai. 19. v. 19. *Altare & titulus*, ſive *ſtatua*, cultum Divinum in Novo Teſt. Deo exhibendum denotant. *In die illa erit altare Domini in medio terræ Ægypti, & titulus Domini juxta terminum ejus.* Hoc Iſaïæ vaticinium ad literam explicans Onias, Templum in Ægypto, ſub Philometore rege, vero Deo condidit. Vide Joſeph. lib. 13. Antiq. c. 6. Titulus autem, de quo hîc agitur, indicat ſtatuas & monumenta, quæ in beneficiorum à Deo acceptorum memoriam erigebantur. Vide Gen. 28. v. 18. Joſ. 3. vv. 5. 6. 20. &c.

PROPITIATORIUM [ἱλαστήριον] qua voce

Lxx. Hebræum כַּפֹּרֶת, Arcæ fœderis operculum, plerumque interpretantur, vocatur Chriſtus, Rom. 33. v. 25. *Quem* (Chriſtum) *propoſuit Deus* ἱλαστήριον *propitiatorium* (Vulg. Lat. *propitiationem*) *per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem juſtitiæ ſuæ* (qua homines vere juſti conſtituuntur), *propter remiſſionem præcedentium delictorum.* Sumta eſt, ut diximus, metaphora ab Arcæ operculo dicto Hebræis כַּפֹּרֶת, à verbo כִּפֵּר *expiavit*; quod Deus illic ſe propitium oſtenderet. Sic autem appellatur Chriſtus, quod peccata noſtra pretioſo ſuo ſanguine in cruce pro nobis effuſo expiarit; unde & ἱλασμὸς *propitiatio* dicitur 1. Joan. 2. v. 2. Ratione autem typi, ad quem reſpicit Apoſtolus, hæc inſtitui poſſunt comparationis membra. 1°. Quemadmodum Exod. 25. v. 22. promiſerat Deus ſe præſentem fore in propitiatorio, quod erat Chriſti typus: ita in antitypo Chriſto tota plenitudo Divinitatis habitat, Coloſſ. 2. v. 9. 2°. Ut propitiatorium Divinorum oraculorum ſedes erat, ut dicitur in Exod. loco mox laudato: ſic Filius Dei, qui eſt in ſinu Patris, voluntatem Dei de ſalute noſtra nobis revelavit, Joan. 1. v. 18. 3°. Quemadmodum propitiatorium tabulas Legis, qua cognitum eſt peccatum (Rom. 3. v. 20.) in Arca obtegebat: ita Chriſtus peccatorum in Legem Divinam à nobis admiſſorum multitudinem SS. paſſionis ſuæ merito non operit modo, verum etiam penitus delet, ac veram inhærentemque juſtitiam nobis confert. Alias comparationes, quas pietas cum eruditione conjuncta facile excogitare poteſt, miſſas facio.

COLUMNA ET FIRMAMENTUM VERITATIS dicitur Eccleſia, 1. Tim. 3. v. 15. ubi Apoſtolus reſpexiſſe videtur ad duas columnas in Templo Salomonis exſtructas, quarum altera vocabatur יָכִין *ſtabiliet, confirmabit*; altera בֹּעַז *in eo robur*, 3. Reg. 7. v. 21. 2. Paral. 3. v. 17. quibus nominibus Eccleſiæ ſtabilitas, firmitas, & robur adverſus ejus hoſtes ſignificantur.

§. III.

Metaphoræ à ritibus & actionibus ſacris deſumtæ.

RITUS actuſque ſacri, ex quibus metaphoræ deducuntur, *vel* Deo proxime agenti tribuuntur, *vel* hominibus, cultus ſacri gratia, præſcribuntur imperanturque.

Ad priorem claſſem pertinent *viſiones* & *ſomnia*, doctrinæ ac revelationis ſecretioris cauſa, à Deo hominibus immiſſa. Tale eſt ſomnium Jacobi, Gen. 28. v. 12. *Viditque in ſomnis* (Jacob) *ſcalam ſtantem ſuper terram, & cacumen illius tangens cœlum: angelos quoque Dei aſcendentes & deſcendentes per eam.* Hanc ſibi viſionem Chriſtus applicat, Joan. 1. v. 52. *Amen, amen, dico vobis, videbitis cœlum apertum, & angelos Dei aſcendentes & deſcendentes ſupra filium hominis.* Cœlum aperuit Chriſtus, dum merito ſuo Deum nobis peccatoribus reconciliavit, & cœleſtis regni hæreditatem fide vera, i. cum bonis operibus conjuncta, poſſidendam acquiſivit. Angeli autem aſcendentes, & deſcendentes denotant *tum* regiam Chriſti dignitatem, ſed ſpiritualem; cum veluti ſeduli miniſtri surſum ac deorſum obſequii ſtudio ſub eo, hoc eſt, ejus imperio, commeant. Vide v. 49. ubi *rex Iſraël* à Nathanaële vocatur. *Tum* inſigne meriti ejus beneficium; quandoquidem è cœlo deſcendunt miniſtraturi, & curam ſuſcepturi credentium, vide Pſal. 33. Heb. 34. v. 8. & aſcendunt iterum, animas eorum in ſinum Abrahæ portantes, vide Luc. 16. v. 22. In genere autem

PROPHETIÆ, SOMNIA, ET VISIONES, quæ *filiis ac filiabus, ſenibus & juvenibus* promittuntur, Joel. 2. v. 28. Spiritus Sancti Apoſtolis aliiſque fidelibus dati varia dona & operationes, præſertim vero doctrinæ cœleſtis lumen ac revelationem ſignificant. Vide Act. 2. vv. 16. 17.

MANNA ſpirituale vocat ſe Chriſtus per oppoſitionem ad materiale, quod ab anima mortem non depellebat. Joan. 6. v. 32. *Dixit ergo eis Jeſus: amen, amen, dico vobis, non*

Moyſes

Moyſes dedit vobis panem de cœlo (id eſt, cœleſtem), *ſed pater meus dat vobis panem de cœlo verum*, hoc eſt, panem vere cœleſtem, quem ſi quis digne manducaverit, vivet in æternum. Quæ ſane non erat proprietas mannæ, quod objiciebant Judæi v. 31. quandoquidem *patres veſtri*, inquit Chriſtus v. 49. *manducaverunt manna in deſerto & mortui ſunt*. Panis autem ille cœleſtis, quem τῷ manna materiali opponit idem Chriſtus, caro ejus eſt. *Panis, quem ego dabo* (inquit v. 52.) *caro mea eſt pro mundi vita*. Et verſ. 56. *Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus*. Lege à v. 27. ad finem uſque capitis.

Eadem *manna* voce Chriſtus ipſe ſignificatur, Apoc. 2. v. 17. *Vincenti dabo manna abſconditum*, h. e. plenam mei ipſius poſſeſſionem, quæ τὸ manna dulcedinem longe ſuavitate ſuperat, quæque inexpertis abſcondita eſt. Vel reſpicit Chriſtus ad manna juſſu Dei in Tabernaculo juxta Arcam fœderis in urna reconditum. Vide Exod. 16. v. 33.

Ritus ſacri ad Divini cultus exercitium pertinentes, ſpectant 1°. Ad *perſonas*. 2°. Ad *actiones*. 3°. Ad *tempora*.

PERSONARUM alia eſt *dirigens* & quaſi caput; reliquæ *miniſtrantes* & ſubditæ.

Dirigens eſt *Summus Sacerdos* ſive *Pontifex*, quo nomine appellatur Chriſtus, Heb. 2. v. 17. c. 3. v. 1. c. 4. vv. 14. 15. c. 5. vv. 5. 10. c. 6. v. 20. c. 7. v. 26. c. 8. v. 1. c. 9. v. 11. c. 10. v. 21. idque *tum* ob Divinam & immediatam vocationem, c. 5. vv. 4. 5. 6. *tum* ob naturæ humanæ participationem, cap. 2. vv. 16. 17. cap. 5. vv. 1. 2. *tum* ob precum effuſionem, c. 5. v. 7. maxime vero ob ſui ipſius in ſacrificio oblationem, qua ſimul exſtitit & Sacerdos, & victima, & introivit in Sancta, c. 9. v. 6. & ſeqq. i. in cœlum, quod & nobis aperuit.

Proximum poſt Summum Pontificem locum obtinent reliqui Sacerdotes, qui ſub Summi Sacerdotis regimine ſacrificia in loco ſancto peragebant, docebant populum, & figuræ erant Novæ Legis Sacerdotum, qui in ſancto altari crucis ſacrificium, ſed incruentum, tradita ſibi à Chriſto per manus Epiſcoporum poteſtate, quotidie offerunt.

Id etiam nominis tribuitur fidelibus, 1. Pet. 2. v. 9. *Vos autem genus electum, regale Sacerdotium, gens ſancta*, &c. Vide etiam Apoc. 1. v. 6. c. 5. v. 10. c. 20. v. 6. *tum* quia cum Chriſti Sacerdotio per unctionem Spiritus Sancti participant; cum Sacerdotibus enim ſalutis noſtræ victimam, ſed diverſa ratione, offerunt: *tum* ob ſacrificia ſpiritualia, de quibus mox agemus: *tum* denique ob Chriſtianæ religionis dignitatem; nam apud Judæos ſummo in honore Sacerdotes habebantur. Quare Davidis filii *Sacerdotes* dicuntur, 2. Reg. 8. v. 18. i. principes, præfecti; vel, ut explicatur 1. Paral. 18. v. 17. *primi ad manum regis*.

Sacerdotibus ſuberant Levitæ, eiſque miniſtrabant. Per illos autem Levitas novi fœderis Diaconi deſignantur. Iſai. 66. v. 21. *Et aſſumam ex eis* (Gentilibus ad Chriſti fidem converſis) *in Sacerdotes & Levitas*. Vide etiam Jerem. 33. vv. 18. 21. 22.

Actiones ſacræ vel *Deum* vel *homines*, habita tamen Divini cultus ratione, pro objecto immediate habent.

Deum nullo medio reſpiciunt

SACRIFICIA, quo nomine κατ' ἐξοχὴν appellatur præſtantiſſimum illud, quo Chriſtus pro totius mundi ſalute Patri ſuo in ara crucis ſe ipſe obtulit, & cujus figuræ erant antiquæ Legis ſacrificia, ut paſſim in epiſt. ad Heb. explicatur. Eadem *ſacrificii* voce, præter ſacrificium crucis à Sacerdotibus in Miſſa renovatum, innuitur totus Chriſtianorum cultus. Iſai. 19. v. 21. *Et cognoſcetur Dominus ab Ægypto .... & colent eum* (Ægyptii) *in hoſtiis & muneribus, & vota vovebunt Domino & ſolvent*. Hunc in locum ita ſcribit Hieron. tom. 3. nov. edit. col. 131. *Reſpondeant Judæi: Lege præceptum eſt ut altare non fiat niſi in loco uno, quem elegerit Dominus Deus, & hoſtiæ tantum à Sacerdotibus Levitici generis immolentur. Ecce Iſaias aperte docet, quod Ægyptii cognoſcant Dominum, & colant eum, & hoſtias & munera offerant, & vota voveant atque perſolvant. Si Ægyptii ſacerdotium habent, impletur & in illis Pauli teſtimonium dicentis*: tranſlato Sacerdotio,

Digitized by Google

neceſſe eſt ut Legis tranſlatio fiat. Heb. 7. v. 12. Vide inſuper Iſai. c. 56. v. 7. c. 60. v. 7. 1. Petr. 2. v. 5.

In ſpecie autem, *ſacrificii*, *hoſtiæ*, &c. nomine appellantur

1°. Seria cordis contritio. Pſal. 50. Heb. 51. v. 19. *Sacrificium* (eſt) *Deo ſpiritus* נִשְׁבָּרָה *contritus* (Vulg. Lat. *contribulatus*), *cor contritum & humiliatum, Deus, non deſpicies.*

2°. Fides in Chriſtum, eaque oblatione ipſius in ſacrificio Miſſæ potiſſimum exhibita. Malach. 1. v. 11. *Ab ortu enim ſolis uſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda*, h. e. pura & gratiſſima, nempe filius meus, in quo mihi bene complacui. Vide etiam Rom. 15. vv. 16. 18. (conf. c. 1. v. 5.) & Philip. 2. v. 17.

3°. Carnis maceratio. Rom. 12. v. 1. *Obſecro itaque vos, fratres .... ut exhibeatis corpora veſtra* θυσίαν *ſacrificium*, Vulg. Lat. *hoſtiam viventem, ſanctam, Deo placentem*, &c. ubi reſpicit Apoſtolus ad antiquæ Legis victimas.

4°. Precatio cum pietate conjuncta. Iſai. 56. v. 7. *Holocauſta eorum & victimæ eorum placebunt mihi ſuper altari meo; quia domus mea, domus orationis vocabitur* (i. erit) *cunctis gentibus.*

Pſal. 140. Heb. 141. v. 2. *Dirigatur oratio mea incenſum in conſpectu tuo: elevatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum.* Lxx. neglecta metaphora ſupplent in priori hemiſtichio particulam ſimilitudinis ὡς, Vulg. Lat. *ſicut*, hoc modo: *ſicut incenſum in conſpectu tuo;* quæ particula, ſecundum illos, in poſteriori etiam ſupplenda eſt, ac è priori repetenda, *ſicut ſacrificium veſpertinum.*

5°. Dei glorificatio, Pſal. 49. Heb. 50. v. 14. *Immola Deo ſacrificium laudis*, &c. Vide etiam Pſal. 106. Heb. 107. v. 22. Oſe. 14. v. 3. &c.

6°. Proximi ſublevatio. Philip. 4. v. 18. *Habeo autem omnia, & abundo .... acceptis ab Epaphrodito, quæ miſiſtis, odorem ſuavitatis, hoſtiam acceptam, placentem Deo*, Vide etiam Heb. 13. v. 16.

7°. Verbi Evangelici per mortem teſtificatio. Philip. 2. v. 17. *Sed & ſi immolor ſupra ſacrificium & obſequium fidei veſtræ, gaudeo*, &c. i. ſi contingeret, ut propter fidem, quam vobis prædicavi, & qua accepta voſmetipſos Deo in ſacrificium & obſequium obtuliſtis, immolarer ſeu martyrio afficerer; gauderem utique, &c. Vel, ſi ſanguis meus aſpergeretur ſupra ſacrificium & victimam fidei veſtræ; gauderem, &c. Reſpicit Apoſt. ad priſci fœderis hoſtias, quæ vino vel oleo aſpergebantur, quæ eſt propria ſignificatio verbi σπένδω; atque ſe Philippenſium fidem cum gaudio ſanguine ſuo confirmaturum.

8°. Gravis Dei adverſus Eccleſiæ ſuæ hoſtes vindicta. Iſai. 34. v. 6. *Gladius Domini repletus eſt ſanguine, incraſſatus eſt adipe, de ſanguine agnorum & hircorum .... ſacrificium* (Vulg. Lat. *victima*) *enim Domini in Boſra, & interfectio magna in terra Edom.*

Denique Habac. 1. v. 16. *Immolare ſagenæ ſuæ, & reti ſuo ſacrificare* dicitur rex Babylonis, h. e. victoriam copiis & viribus ſuis, quæ hic ſagena & reti deſignantur, acceptam referre, atque ex his arroganter ut Deum terreſtrem ſeſe venditare. Conf. Iſai. 37. vv. 24. 25.

PRIMITIARUM nomen transfertur

1°. Ad Chriſtum, qui 1. Cor. 15. v. 20. dicitur *primitiæ dormientium*, i. mortuorum; qua metaphora probat Apoſtolus mortuorum reſurrectionem. Sicut enim oblationem primitiarum ſequebatur meſſis: ita Chriſtum à mortuis excitatum ceterorum quoque hominum ſequetur reſurrectio. *Quoniam quidem per hominem* (Adam) *mors; &* (vel *ita*) *per hominem* (Chriſtum) *reſurrectio mortuorum*, v. 21. Chriſtus autem appellatur primitiæ mortuorum, eorum ſcilicet, qui poſtquam reſurrexerint, non morientur amplius; nam ante Chriſtum à mortuis excitatum, quidam ab Elia, Eliſeo, & à Chriſto ipſo vitæ redditi leguntur; at poſtea iterum mortui ſunt. Ideo autem, ſecundum quoſdam interpretes, hac ſimilitudine utitur Paulus, quod ea die, qua Chriſtus reſurrexit, nempe die Dominica, eo anno primitiarum oblatio contigerit.

2°. Ad credentes. Jac. 1. v. 18. *Voluntarie enim genuit nos* (Deus) *verbo veritatis, ut*

Digitized by Google

ſimus primitiæ quædam creaturarum ejus. Vulg. Lat. *initium aliquod creaturæ ejus*, h. e. ex toto hominum cœtu delecti, & ipſi conſecrati, ſicut olim primitiæ à reliquis frugibus ſeparatæ, Deo offerebantur & conſecrabantur. Vide etiam Apoc. 14. v. 4.

Rom. 8. v. 23. Iidem credentes *primitias Spiritus habere dicuntur*; quemadmodum enim Iſraëlitæ ex primitiarum oblatione ſpem conceptiebant reliquarum frugum abunde colligendarum: ita credentes ex donis Spiritus Sancti, quorum parte aliqua in hoc ſæculo donantur, eorumdem in altero plenitudinem, ſive gaudia æterna ſibi pollicentur.

3°. Ad Judæorum populum, qui vocatur *ſanctus Domino, & primitiæ frugum ejus*, Jerem. 2. v. 3. h. e. ex omnibus mundi populis ſelectus, ac Deo conſecratus; ut primitiæ ex omnibus frugibus ſanctæ erant & Deo dicatæ; unde ſequitur: *omnes qui devorant eum, delinquunt*, &c. ſicuti qui primitias Deo oblatas intervertit, is reus eſt & pœnas luit ex lege Lev. 5. vv. 15. 21.

Denique *primitiis* Patriarchæ & Judæorum majores ſignificantur. Rom. 11. v. 16. *Quod ſi ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, primitiæ ſanctæ* (ſunt), *& maſſa* (ſancta eſt): *& ſi radix ſancta* (eſt), *& rami* (ſancti ſunt), h. e. ſi Patriarchæ, qui fuerunt primitiæ & radix Judaicæ gentis Deo conſecratæ, ſancti ſunt: profecto tota natio Judaica, & ſanctorum illorum poſteritas ſancta eſt, i. ex mente Apoſtoli, jus habet ad ſanctitatem & juſtitiam, quæ ex fide eſt, conſequendam; proindeque non eſt de ejus ſalute deſperandum, ut contendebant nonnulli ex Gentilibus ad fidem converſi. Hic autem reſpexiſſe videtur Apoſtolus ad legem Lev. 23. vv. 14. 17. & Num. 15. v. 21. qua, oblatis Deo panibus, reliqua maſſa ſancta erat, h. e. nequaquam polluta & immunda, ſed humano eſui permiſſa.

Actiones ſacræ, quæ homines immediate pro objecto habent, quamvis primario ad Dei cultum referantur, hæ ſunt:

CIRCUMCISIO peculiaris populi Dei character, & ſecundum Patres quoſdam, præſertim Auguſt. regenerationis inſtrumentum atque organum, ad denotandam renovationem & regenerationem Spiritus Sancti virtute factam, transfertur. Deut. 10. v. 16. *Circumcidite præputium cordis veſtri, & cervicem veſtram ne induretis amplius.* Vide etiam cap. 30. v. 6. Rom. 2. vv. 28. 29.

Coloſſ. 2. v. 11. *In quo* (Chriſto) *circumciſi eſtis circumciſione non manufacta*, (ſcilicet) *in exſpoliatione corporis carnis, ſed in circumciſione Chriſti*, i. ſpirituali per Chriſtum facta. Sic Vulg. interpres Lat. qui legebat: ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῆς σαρκὸς, *in exſpoliatione ſeu exuitione corporis carnis*, ut habent mſſ. quidam codd. à D. Millio pag. 468. laudati; cum Græcus vulgaris præ ſe ferat, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκὸς, *in exſpoliatione corporis peccatorum carnis*.

E contrario, phraſis: *præputiatum & incircumciſum eſſe* corde, ſeu mente, & auribus, homines incredulos, impios, & profanos ſignificat. Levit. 26. v. 41. *Inducam illos* (impios Iſraëlitas) *in terram hoſtilem, donec erubeſcat incircumciſum cor* (Vulg. *incircumciſa mens*) *eorum*. Vide etiam Iſai. 52. v. 1. Jerem. 4. v. 4. c. 6. v. 10. c. 9. v. 26. Ezech. 44. v. 9. Act. 7. v. 51. Coloſſ. 2. v. 13.

Ad alia etiam transfertur *circumciſio*. Hinc Exod. 6. vv. 12. 30. Moyſes dicitur *incircumciſus labiis*, hoc eſt, *gravis loquela*, ut vertit Chaldæus; idque ob non exſectam carnem, quæ orationem impedit.

Denique cum metonymice Judæi *circumciſio* dicantur, metaphorice etiam ea vox ad credentes transfertur. Philip. 3. v. 2. *Videte* (i. cavete) *canes*, (Judaizantes, qui more canum ad vomitum, i. ad Judaïſmum redeunt)... *videte* ſeu *cavete* κατατομήν *conciſionem*, (h. e. ejuſmodi homines, qui parte tantum corporis conciſi ſunt, non vere circumciſi, nempe circumciſione cordis. Verſ. 3. *Nos enim ſumus circumciſio* (h. e. vere circumciſi), *qui ſpiritu ſervimus Deo, & gloriamur in Chriſto Jeſu, & non in carne* (tantum circumciſa) *fiduciam habentes*.

ASPERSIO, quæ ſuper populum fiebat *vel* ſanguine, Exod. 24. v. 9. c. 29. v. 21. Levit. 14. v. 7. &c. *vel* aqua cineri vaccæ rufæ mixta, Num. 19. v. 2. Heb. 9. v. 13. &c. ſpiritua-

lem à peccatis mundationem per ſanguinem Chriſti metaphorice ſignificat. Iſai. 52. v. 15. *Et aſperget* (Chriſtus) *gentes multas, ſuper ipſum continebunt gentes os ſuum*, h. e. eum reverebuntur. Vide etiam Heb. 10. v. 22. c. 12. v. 24. 1. Petr. 1. vv. 1. 2.

UNCTIO, quia obtingebat 1°. *Regi*, 1. Reg. 10. v. 1. c. 16. v. 13. 3. Reg. 19. v. 16. 2°. *Summo Sacerdoti*, Exod. 40. v. 12. & ſeqq. 3°. *Prophetæ*, 3. Reg. 19. v. 16. quoſcunque à Deo ſingulariter vocatos, & ipſi conſecratos Scriptura Sacra *unctos* vocat. Pſal. 104. Heb. 105. v. 15. *Nolite tangere Chriſtos meos* (i. Prophetas, ut ſequitur explicatio) *&* (vel *id eſt*) *in prophetis meis nolite malignari.* Vel intelliguntur hîc Patriarchæ, qui ſimul erant prophetæ, & gentis Hebraicæ quaſi reges. Vide etiam Iſai. 45. v. 1. ubi Cyrus appellatur *Chriſtus*, ſive unctus.

At per excellentiam מָשִׁיחַ *Meſſias* ſive Χειςὸς *unctus* dicitur *JESUS*, Summus noſter Sacerdos, rex, & propheta, Dan. 9. v. 24. Pſal. 2. v. 2. Joan. 1. v. 42. cap. 4. v. 25. Unde ſæpiſſime in Novo Teſtam. vocatur *Chriſtus*, ſive *unctus*. Matth. 1. vv. 16. 17. cap. 2. v. 4. c. 11. v. 16. c. 22. v. 42. Luc. 2. vv. 11. 26. Unctionis ejus myſticæ & cœleſtis mentio fit, Pſal. 2. v. 6. Pſal. 44. Heb. 45. v. 8. Iſai. 61. v. 1. Dan. 9. v. 25. Luc. 4. v. 18. Act. 10. v. 38. Heb. 1. v. 9. Quæ unctio nihil aliud eſt, quam plenitudo donorum Spiritus Sancti, imo totius Divinitatis, quæ in humana natura in hypoſtaſim Verbi aſſumta perſonaliter habitat. A Chriſto autem, qui in eum credunt, *Chriſtiani* appellati ſunt, Act. 11. v. 26. h. e. unctionis ſanctæ participes, Heb. 1. v. 9. 1. Joan. 2. v. 20. unde facti ſunt à Chriſto *reges & ſacerdotes Deo & Patri*, Apoc. 1. v. 6. Vulg. Lat. *regnum*, interpretatur, quia legebat βασιλείαν, ut habent mſſ. aliquot codices. Vide D. Mill. p. 599.

Tempora & ſacrati dies, ex quibus metaphoræ deſumuntur, ſunt:

SABBATHUM, quo exprimitur

1°. Novi Teſtamenti cultus. Iſai. 56. v. 4. *Qui cuſtodierint ſabbatha mea, & elegerint, quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum.* Verſ. 5. *Dabo eis in domo mea* (i. in Eccleſia) *& in muris meis locum & nomen melius à filiis & filiabus* (reſpicit ad eunuchos, de quibus v. 3.); *nomen ſempiternum dabo eis, quod non peribit*, &c. uſque ad v. 9. quæ nonniſi de Eccleſia novi fœderis intelligi poſſunt, ut attendenti patet.

2°. Vitæ æternæ requies. Iſai. 66. v. 23. *Et erit* (in cœlis) *menſis ex menſe*, ſeu *neomenia ex neomenia*, (qui dies erat feſtus Judæis) *& ſabbathum ex ſabbatho*, i. perpetua feſtivitas & requies. Nemo autem Chriſtianus neſcit Sabbathum diem eſſe quietis; unde Heb. 4. v. 9. *relinquitur Sabbathiſmus populo Dei*, i. æterna requies.

PASCHA, cui dies azymorum conjuncti erant, pulcherrimam metaphoram ſimul & allegoriam ſuppeditavit Apoſtolo, 1. Cor. 5. v. 7. *Expurgate vetus fermentum* (inceſtuoſum illum, de quo v. 1.) *ut ſitis nova conſperſio*, ſive *maſſa*, (h. e. nova creatura, ſeu novus homo, depoſito veteri) *ſicut eſtis azymi* (vel potius debetis eſſe azymi, i. à fermento peccati immunes, iique non ſeptem dierum ſpatio duntaxat, ſed cunctis vitæ veſtræ diebus); *etenim paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus.* Verſ. 8. *Itaque epulemur* (vitam noſtram inſtituamus) *non in fermento veteri* (peccatorum), *neque in fermento malitiæ & nequitiæ: ſed in azymis ſinceritatis & veritatis*, i. in ſinceritate & veritate. Hic autem *paſcha noſtrum* dicitur Chriſtus, quod pro nobis immolatus & occiſus fuerit, uti in V. T. agni Paſchales, qui Meſſiæ typi erant, jugulabantur.

TABERNACULORUM feſtum pro toto Novi Teſtamenti cultu uſurpatur. Zach. 14. v. 16. *Et omnes, qui reliqui fuerint de univerſis gentibus, quæ venerunt contra Jeruſalem* (h. e. Eccleſiam Chriſti oppugnarunt), *aſcendent ab anno ad annum* (ſingulis annis), *ut adorent regem, Dominum exercituum, & celebrent feſtivitatem Tabernaculorum.* Vide etiam vv. 17. 18. 19. Hujus autem feſti, non reliquorum, mentionem facit propheta, quod omnes Chriſtiani, dum peregrinantur hîc à Domino, jugiter feſtum Tabernaculorum celebrent; utpote qui hoſpites ac peregrini in hoc mundo ad civitatem cœleſtem adſpi-

rent. Confer Gen. 47. v. 9. Pſal. 38. Heb. 39. v. 13. Pſal. 118. Heb. 119. v. 19. 2. Cor. 5. vv. 4. 6. 8. Heb. 11. vv. 13. 14.

Hucuſque de antiquæ Legis ritibus, ex quibus metaphoræ deſumuntur. In nova

BAPTISMUS Sacramentorum à Chriſto inſtitutorum primum, metaphorice ſignificat

1°. Spiritus Sancti ſuper Apoſtolos & alios credentes in primitiva Eccleſia effuſionem. Matth. 3. v. 11. *Ego quidem* (Joannes) *baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem poſt me venturus eſt* (Chriſtus).... *ipſe vos baptizabit in Spiritu Sancto*) *& igni.* Hendyadis, pro *ſpiritu igneo*, qui vos purificabit, inflammabit, illuminabitque. Vide tom. I. pag. 460. can. I. Vel reſpexit Joannes ad futurum Spiritus Sancti ſymbolum externum, de quo Act. 2. v. 3. Vide inſuper Marc. 1. v. 8. Luc. 3. v. 16. Joan. 1. v. 33. Act. 1. v. 5. c. 11. v. 16. Ratio autem metaphoræ hujus petitur *tum* à Spiritus Sancti donorum copia, ſicuti baptizatis copioſe olim affundebatur aqua, vel in hanc illi plane immergebantur; *tum* à Spiritus Sancti efficacia, qui inſtar aquæ vivæ in æſtu reficit, ſordes abluit, purificat, &c.

2°. Calamitates & afflictiones (Chriſti præſertim), quæ non raro in V. Teſt. *aquis multis & profundis* deſignantur. Matth. 20. v. 22. *Poteſtis bibere calicem, quem ego bibiturus ſum?* & præterea in Græco hodierno, ϗ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; *& baptiſmate, quo ego baptizor, baptizari?* Vide etiam v. 23. Porro ultima hæc pericope: ϗ βάπτισμα &c. deſideratur in mſſ. codd. Steph. 2. 8. Cantab. Colbert. num. 2467. Veleſ. Barberini decem, Vulg. Æthiop. Hilar. Ambroſ. Hieron. Coptica verſione, & Origene, qui comm. in Matth. tom. I. edit. Huet. pag. 415. D. eam diſerte Marco tribuit, apud quem legitur cap. 10. v. 38. At exſtat in mſſ. codd. non paucis, quos vide apud D. Mill. pag. 45. col. 1.

3°. Iſraëlitarum per mare rubrum tranſitum, qui fuit typus baptiſmi in Novo Teſtamento inſtituti. 1. Cor. 10. v. 2. *Omnes* (patres noſtri) *in Moyſe baptizati ſunt in nube, & in mari*, hoc eſt, duce Moyſe, vel in Moyſen Chriſti typum baptizati ſunt, ut Moſaïcæ doctrinæ adhærerent; apud Judæos enim, ſicuti apud Chriſtianos, novi fœderis initiatio erat baptiſmus, qui tamen paucis Iſraëlitis profuit, *neque enim in pluribus eorum beneplacitum eſt Deo; nam proſtrati ſunt in deſerto*, v. 5. Sic Chriſtiani de vero baptiſmo gloriari non debent, ſi opera eorum adverſentur ſanctitati, quam in eo recipiendo profeſſi ſunt.

CAPUT IV.

De Synecdoche.

SYNECDOCHE [συνεκδοχὴ] tropus eſt, quo totum pro parte; & vice verſa, pars pro toto ponitur. Quintilianum merito, ut videtur, carpit Voſſius lib. 4. Inſtit. Orat. cap. 8. quod huicce definitioni addiderit voces: *præcedentia pro ſequentibus, vel contra;* neque enim, cum ex antecedentibus colligimus ſequentia, ſynecdoche eſt, ſed metonymia: & illud Virgil Eclog. 2. quod in exemplum ſynecdoches affert ipſe Quintil. *Aſpice, aratra jugo referunt ſuſpenſa juvenci*, metonymia ſigni eſt; boves enim ſtabulum veſpere repetentes noctis ſunt appropinquantis indicium. Totum autem vel eſt *genus*, vel *integrum*. Pars vero vel eſt *ſpecies*, vel *membrum*.

ARTICULUS I.

De Synecdoche Generis.

SYNECDOCHE generis eſt, cum genus pro ſpecie, vel univerſale pro particulari accipitur.

Duplex illa generis ſynecdoche facile diſtinguitur. Prior enim eſt, cum univerſalitatis notandæ ſigna adhibentur, qualia ſunt *omnis, quicunque, nullus, nemo, nihil, non.* Poſterior, quando uſurpantur vocabula, quæ univerſalitatem quandam pluralitatemve ſuo ſignificatu exprimunt. Prioris generis hæc inter alia proferuntur exempla.

OMNIS pro majori parte ſæpius ponitur, ita ut *omnes* ſint pro *multis.*

Exod. 9. v. 6. *Mortuaque ſunt omnia animantia Ægyptiorum*, h. e. omnia, quæ in agro erant, ut liquet ex v. 19. in quo jumenta adhuc memorantur.

Ibid. v. 25. *Cunctamque herbam agri percuſſit grando, & omne lignum regionis confregit*, i. maximam partem, ut ex c. 10. v. 5. conſtat .... *comedetur* (à locuſta), *quod reſiduum fuerit grandini; corrodet enim omnia ligna, quæ germinant in agris.*

Ibid. c. 32. v. 3. *Omnis populus abruperunt inaures ſuas, & attulerunt ad Aaronem*, h. e. maxima pars populi, ut patet v. 26. in quo omnes filii Levi ad Moyſen congregati dicuntur; proindeque in partem idololatriæ non venerant. Confer 1. Cor. 10. v. 7. Neque etiam omnes Levitæ ad idololatras puniendos Moyſi ſeſe adjunxerunt; multi enim ex eis in idololatria inſtituenda Aaroni adhæſerant, qui proinde idem in aliis crimen plectendum nequaquam in ſe ſuſceperunt. Unde v. 29. eos, qui in idololatras animadverterant, ſic alloquitur Moyſes: *Conſecraſtis manus veſtras hodie Domino, unuſquiſque in filio & in fratre ſuo*, &c. Vide etiam Deut. 33. v. 9.

Alia exempla ſunt, Deut. 28. v. 64. 2. Reg. 16. v. 22. c. 17. v. 14. 1. Paral. 14. v. 17. Pſal. 21. Heb. 22. vv. 8. 30. Pſal. 41. Heb. 42. v. 8. Pſal. 117. Heb. 118. v. 10. Iſai. 2. v. 2. (conf. v. 3. & Mich. 4. v. 1.) Jerem. 26. vv. 9. 16. (conf. v. 17.) Oſe. 7. v. 4. Agg. 2. v. 8. &c.

In Novo Teſtamento, Matth. 3. v. 5. *Tunc exibat ad eum* (Joannem) *Jeroſolyma, & omnis Judæa, & omnis regio circa Jordanem*, h. e. plurimi ex Judæa &c. ibi enim eſt etiam metonymia continentis pro contento, ut & cap. 8. v. 34. Marc. 1. v. 33. &c. Vide ſupra pag. 48. col. 1.

Marc. 9. v. 23. *Omnia ſunt poſſibilia credenti*, quæ videlicet divinis promiſſionibus nituntur, quæque ad ſalutem credentis conducunt.

Joan. 10. v. 8. *Omnes quotquot* (Græc. *ante me*) *venerunt, fures ſunt & latrones*, h. e. omnes, qui nec vocati, nec miſſi fuerunt; quique oſtii ſalutis, & Meſſiæ ſive mediatoris nomen ſibi arrogarunt; Moyſes enim, prophetæ, & Joannes Baptiſta latrones non fuere.

Act. 2. v. 5. *Erant autem Jeroſolymis habitantes Judæi ..... ex omni natione, quæ ſub cælo eſt*, h. e. ex plurimis regionibus.

Epheſ. 1. v. 11. *Qui* (Deus) *omnia operatur ſecundum conſilium voluntatis ſuæ*, omnia ſcilicet, quæ ad ſalutis & electionis myſterium pertinent.

Philipp. 2. v. 21. *Omnes, quæ ſua ſunt, quærunt*, i. plerique.

Alia exempla vide Matth. 10. v. 22. c. 16. v. 19. c. 18. v. 18. c. 21. v. 26. c. 24. v. 9. Luc. 15. v. 1. 1. Cor. 6. v. 2. c. 9. vv. 19. 21. c. 13. v. 7. Coloſſ. 1. v. 28. Heb. 6. v. 16. &c.

Huc pertinet, quod univerſalis propoſitio affirmativa quandoque intelligenda ſit non de ſingulis individuis, ſed de quibuſlibet ſpeciebus. Vel, ut aliis placet, non de ſingulis generum, ſed de generibus ſingulorum.

Gen. 2. v. 16. *Ex omni ligno Paradiſi comede*, h. e. ex omnis generis arborum fructu, prætterquam arboris ſcientiæ boni & mali. Vide etiam c. 24. v. 10. & confer vv. 52. 53.

Joel. 2. v. 28. *Effundam Spiritum meum ſuper omnem carnem*, i. omnis generis homines, non erit diſtinctio Judæi & Græci, ſervi & liberi, maris & feminæ, ſenioris & junioris, &c. Confer Act. 2. v. 17.

Soph. 2. v. 14. *Et accubabunt in medio ejus* (Ninives) *omnes beſtiæ gentium*, h. e. omnis generis beſtiæ.

Matth. 4. v. 23. *Sanans* (Jeſus) *omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo*, h. e. omnis generis languores & infirmitates.

Act. 10. v. 12. *In quo* (vaſi ſeu linteo magno) *erant omnia quadrupedia & ſerpentia terræ, & volatilia cœli*, i. omnis generis quadrupedia, &c.

1. Tim. 2. v. 4. *Deus vult omnes homines ſalvos fieri*, &c. h. e. cujuſvis ordinis, ſtatus, conditionis, &c. Plura de hoc Apoſtoli contextu vide apud theologos & interpretes orthodoxos, & confer cum eo 2. Pet. 3. v. 9.

Sic propoſitio univerſalis negativa quandoque reſtringenda eſt, & in particularem convertenda. Exod. 20. v. 10. *Non facietis omne opus in eo* (Sabbatho) *tu, & filius tuus, & filia tua*, &c. h. e. non facieris omne opus ſervile & mechanicum, ut liquet ex Lev. 23. vv. 7. 8. Num. 28. v. 18.

1. Reg. 20. v. 26. *Et non loquutus eſt Saül quidquam in die illa*, nempe de Davidis abſentia.

3. Reg. 19. v. 11. *Non in Spiritu Dominus .... non in commotione Dominus ....* v. 12. *non in igne Dominus*, ſeſe Eliæ exhibiturus erat; nam ubique eſt Dominus.

Jerem. 8. v. 6. *Nemo, quod bonum eſt, loquitur; nullus eſt qui agat pœnitentiam ſuper peccato ſuo*, i. pauciſſimi ſunt.

Matth. 5. v. 34. *Ego autem dico vobis non jurare omnino*, h. e. temere, leviter, & in rebus parvi momenti.

Luc. 7. v. 28. *Non ſurrexit major Joanne Baptiſta*, ſcilicet inter eos, qui vulgari modo nati ſunt.

Joan. 3. v. 32. *Teſtimonium ejus nemo accipit*, h. e. pauci. Confer v. 33.

Ibid. c. 15. v. 5. *Sine me nihil poteſtis facere*, nimirum quod ad animæ ſalutem conducat.

Ibid. c. 18. v. 20. *In occulto loquutus ſum nihil*, quod non etiam palam & publice loquutus fuerim; ſicque ſeditionis & conſpirationis crimen Chriſtus à ſe amolitur.

Act. 27. v. 33. *Quarta decima die hodie exſpectantes, jejuni permanetis, nihil accipientes*, i. parum omnino, quod, ut aiunt vulgo, pro nihilo reputatur.

2. Theſſ. 3. v. 11. *Nihil operantes*, ſupp. utile & neceſſarium.

1. Tim. 6. v. 4. *Nihil ſciens*, videlicet ſanum & utile.

Huc pertinent adverbia *πανταχοῦ ubique*, pro *paſſim*, Marc. 16. v. 20. Act. 28. v. 22. 1. Cor. 4. v. 17. & *ſemper*, pro *ſæpe*, vel *frequenter*, Luc. 18. v. 1. c. 24. v. 53. Vide tom. I. pag. 562. can. II.

Ad poſterioris generis exempla quod attinet; nomina latiora pro anguſtioribus, & univerſaliora pro ſpecialioribus uſurpantur.

I. *Nomina latiora pro anguſtioribus poſita.*

Caro pro homine. Gen. 6. v. 12. *Omnis quippe caro corruperat viam ſuam ſuper terram*, i. omnes homines. Vide etiam Pſal. 144. Heb. 145. v. 21. Iſai. 40. v. 5. cap. 66. v. 23. Matth. 24. v. 22. Luc. 3. v. 6. Rom. 3. v. 20. Præterea ibi eſt membri ſynecdoche; *caro* enim ponitur pro corpore; *corpus* pro toto animali; *animal* pro homine.

Creatura pro homine. Marc. 16. v. 15. *Prædicate Evangelium omni creaturæ*, hoc eſt, omni homini. Vide etiam Coloſſ. 1. v. 23. & conf. Matth. 28. v. 19. Luc. 24. v. 47.

Domicilium, ſive habitaculum pro carcere. Act. 12. v. 7. *Ecce angelus Domini adſtitit, & lumen refulſit in habitaculo*, i. carcere, in quo Petrus detinebatur. Sic etiam carcer Athenis vocabatur, teſte Plutarcho in vita Solonis.

Domus pro Templo. Luc. 11. v. 51. *Qui* (Zacharias) *periit inter altare & domum*, ſive *ædem*, ut reddit Vulg. h. e. Templum, ut Matth. 23. v. 35. legitur.

Homo pro viro. Matth. 19. v. 10. *Si ita eſt cauſa hominis cum uxore*, h. e. גַּבְרָא viri, ut habet Syrus.

Lingua pro lingua maledica, ſive pro

Digitized by Google

obtrectatione & calumnia. Pſal. 139. Heb. 140. v. 12. *Vir linguæ* (Vulg. Lat. *linguoſus*) *non dirigetur in terra*, h. e. vir maledicus; unde verbum לָשַׁן, Pſal. 100. Heb. 101. v. 5. & Prov. 30. v. 10. *detrahere, calumniari* ſignificat.

MUTATIO pro morte, quæ maxima omnium mutatio eſt. Job. 14. v. 14. *Exſpecto donec veniat immutatio mea*, i. mors mea. Vide etiam Prov. 31. v. 8. ubi בְּנֵי חֲלוֹף *filii mutationis*, ſive *tranſitus*, ſunt rei mortis, & interfectioni deſtinati.

RESURRECTIO ſimpliciter, pro reſurrectione ad vitam æternam. Luc. 20. v. 35. *Illi vero, qui digni habebuntur ſæculo illo* (futuro) *& reſurrectione ex mortuis, neque nubent, neque ducent uxores*, &c. boni & mali reſurgent pariter; ſed illi ad vitam æternam, hi vero ad ſupplicium æternum. Conf. Joan. 5. v. 29.

SPIRITUS pro anima hominis. Pſal. 30. Heb. 31. v. 6. *In manus tuas commendo ſpiritum meum.* Vide etiam Pſal. 145. Heb. 146. v. 4. Eccle. 4. v. 21. cap. 8. v. 8. c. 12. v. 7. Iſai. 42. v. 5. Zach. 12. v. 5. Luc. 8. v. 55. c. 23. v. 46. Act. 7. v. 59. 1. Cor. 5. v. 5. Heb. 12. v. 23.

STATUTUM [חֹק] pro cibo ordinario, & quaſi demenſo: Gen. 47. v. 22. *Et comedebant* (Sacerdotes) חֻקָּם *ſtatutum ſuum, quod dederat ipſis Pharao.* Eleganter Vulg. *quibus ſtatuta cibaria ex horreis publicis præbebantur.*

VISCERA pro corde viſcerum præcipuo. Pſal. 39. Heb. 40. v. 9. *Lex tua in medio* מֵעָי *viſcerum meorum*, i. ut interpretantur Lxx. Vatic. τῆς καρδίας μου, Vulg. Lat. *cordis mei.* Confer v. 11.

VIVENTES pro hominibus. Gen. 3. v. 20. *Et vocavit Adam nomen uxoris ſuæ, Heva; quod mater eſſet cunctorum viventium*, hoc eſt, hominum. Vide etiam Pſal. 142. Heb. 143. v. 2.

Huc referendum, quando nomen commune pro nomine proprio κατ' ἐξοχὴν *per excellentiam*, quod alii *antonomaſian* appellant, ponitur. Sic:

DEUS ſæpe dicitur אֵל *fortis, potens.* Vide Gen. 14. v. 22. c. 21. v. 33. Pſal. 5. v. 5. Pſal. 21. Heb. 22. v. 2. &c.

CHRISTUS ſæpe vocatur *Dominus*, Matth. 21. v. 3. Joan. 11. vv. 3. 12. &c. *Præceptor*, Matth. 22. v. 24. Joan. 11. v. 28. *Filius hominis*, Matth. 8. v. 20. cap. 9. v. 6. c. 10. v. 23. c. 11. v. 19. c. 12. v. 8. &c. *Angelus*, Gen. 48. v. 16. Exod. 23. v. 20. *Angelus Domini*, Exod. 3. v. 2. Jud. 6. v. 11. *Semen Mulieris, Meſſias, Servus Dei, Propheta*, &c. Gen. 3. v. 15. Joan. 1. v. 41. c. 7. v. 40. Philip. 2. v. 7. &c.

MOSES appellatur *propheta*, Oſe. 12. v. 13. al. 14. quia maxime inſignis inter prophetas exſtitit. Vide Deut. 34. vv. 10. 11. 12.

EUPHRATES *flumen* dicitur κατ' ἐξοχὴν, per *excellentiam*, ob ejus magnitudinem. Gen. 31. v. 21. Joſ. 24. v. 2. Pſal. 79. Heb. 80. v. 12. Pſal. 71. Heb. 72. v. 8. Mich. 7. v. 12.

NERO imperator, vocatur à Feſto *Dominus*, Act. 25. v. 26. quem titulum, ut nimis ſublimem, rejecerant Auguſtus & Tiberius, ut liquet ex Sueton. in Aug. cap. 53. & in Tiber. c. 27.

Denique JUSTORUM nomine, *Abraham, Iſaac, & Jacob* deſignantur; unde *liber Juſtorum*, cujus mentio fit Joſue 10. v. 13. & 2. Reg. 1. v. 18. ex mente S Hieron. comment. in cap. 18. Ezech. tom. 3. nov. edit. col. 819. eſt liber Geneſis, in quo trium illorum Patriarcharum geſta referuntur. Eadem ſententia legitur in Thalmud. tract. *Avoda Zara*, fol. 25. pag. 1. Eam quoque amplectuntur Rabbini Salomon & Qimhhi comment. in 2. Reg. 1. v. 18. At in aſſignandis Geneſeos contextibus, ad quos prædicta loca reſpiciunt, non convenit inter illos, multaque aliena, contorta, & incerta proferunt. Rectius illis ſenſiſſe videtur R. Levi, qui comment. in Joſ. 10. ſcribit *librum juſtorum fuiſſe ſic vocatum certum librum, qui in captivitate perierit.*

Huc quoque pertinere videtur, cum pro ſingulari numero ponitur pluralis, qui, cum multitudinem complectatur, *generis* quaſi vicem obtinet. Gen. 21. v. 7. *Quis dixiſſet Abrahamo: lactat filios Sara*, i. filium; ſequitur enim: *quia peperi filium ſenectuti, vel in ſenectute ejus.* Vulg. *Quis auditurum crederet Abraham, quod Sara lactaret filium, quem peperit ei jam ſeni.*

Ibid. c. 46. v. 7. dicuntur cum Jacobo in

Ægyptum

Ægyptum deſcendiſſe בְּנֹתָיו וּבְנוֹת בָּנָיו *filiæ ejus, & filiæ filiorum ejus*, cum ſola deſcenderit *Dina* Liæ filia, & *Sara* filia Aſer, Jacobi neptis, ut liquet ex vv. 15. & 17. Hanc ſynecdoches ſpeciem apud Latinos quoque in uſu fuiſſe docet Gellius l. 2. noct. Attic. c. 13. ubi liberos in multitudinis numero, etiam unum filium filiamve veteres dixiſſe oſtendit.

Jud. 12. v. 7. *Mortuus eſt* (Jephte) *ac ſepultus eſt in urbibus Galaad*, h. e. *in urbe ſua Galaad*, ut interpretatur Vulg. Vide tom. I. pag. 479. col. 1. & 1. Paral. c. 1. v. 41. cap. 2. vv. 7. 8. 31. 34. c. 7. v. 12. 2. Paral. 24. v. 25. ubi voces *filii* & *filiæ*, de unico filio vel filia uſurpantur.

Act. 13. v. 40. *Quod dictum eſt in Prophetis*, h. e. uno prophetarum, nempe Abacuc c. 1. v. 5. antiquitus enim Prophetarum, & præcipue minorum, unus erat liber; unde in plurali *Propheta* citantur pro uno ex eis. Sic Matth. 2. v. 23. Marc. 1. v. 2. Joan. 6. v. 45. Act. 7. v. 42. quo in ultimo loco *libri prophetarum* expreſſa fit mentio. Aliam pluralium pro ſingularibus poſitorum explicationem vide in tom. I. pag. 476. can. II.

II. *Verba generaliora pro ſpecialioribus poſita.*

ABDUCERE, ſeu DUCERE, pro rapere ſeu ducere ad ſupplicium, Act. 12. v. 19. *Herodes autem .... inquiſitione facta de cuſtodibus, juſſit eos ἀπαχθῆναι abduci*, ſeu *duci*, ad ſupplicium ſcilicet.

ACCIPERE [לָקַח] in Scripturis ſynecdochice adhibetur 1°. Pro emere, ſeu comparare. 3. Reg. 10. v. 28. *Negotiatores regis* יִקְחוּ *accipiebant* (equos) *de Coa*, h. e. *emebant*, Vulg. Vide etiam Nehem. ſive 2. Eſd. c. 10. v. 31. Prov. 31. v. 16. Iſai. 52. v. 5. & conf. v. 3.

2°. Pro ducere in uxorem. 1. Paral. 2. v. 19. וַיִּקַּח־לוֹ *& accepit ſibi uxorem Caleb, Ephrata*, ſic Vulg. interpres, qui recte adjecit vocem *uxorem*. Vide etiam v. 21.

3°. Pro diſcere. Prov. 1. v. 3. לָקַחַת *ad diſcendam eruditionem doctrinæ*, Vulg. *ad ſuſcipiendam*. Inde nomen לֶקַח *doctrina*, Prov. 4. v. 12. &c. Vide tom. I. pag. 526. col. 2. initio, & ſupra pag. 200. col. 1.

AFFLIGERE pro conſtuprare & comprimere mulierem. Jud. 19. v. 24. *Educam eas ad vos, ut affligatis* (Vulg. *humilietis*) *eas, & veſtram libidinem compleatis.* Vide etiam cap. 20. v. 5. 2. Reg. 13. v. 14. Ezech. 22. vv. 10. 11. &c.

Idem verbum de animabus uſurpatum, jejunare ſignificat. Lev. 16. v. 29. *Menſe ſeptimo, decima die menſis, affligetis animas veſtras.* Confer Pſal. 34. Heb. 35. v. 13.

APERIRE, 1°. Pro arare, & terram colere. Iſai. 28. v. 24. *Nunquid tota die arabit arans ut ſerat:* יְפַתַּח *aperiet* (Vulg. *proſcindet*) *& ſarriet humum ſuam?* 2°. Pro ſculpere in gemmis, ære, lapide, &c. utrumque enim aperiendo fit. Exod. 28. v. 9. *Sumeſque duos lapides Onychinos*, וּפִתַּחְתָּ *& aperies* (Vulg. *& ſculpes*) *in eis nomina filiorum Iſraël.* Vide etiam 3. Reg. 17. v. 36. Zach. 3. v. 9.

CONVENIRE pro rem cum uxore habere. Matth. 1. v. 18. *Antequam convenirent, inventa eſt* (Maria) *in utero habens de Spiritu Sancto.* Conf. 1. Cor. 7. v. 5. Huic loquutioni convenit cum Hebraïca, *ingredi ad mulierem*, Gen. 6. v. 4. c. 16. vv. 2. 4. &c.

DICERE pro jubere, vel monere. Rom. 12. v. 3. *Dico enim per gratiam, quæ data eſt mihi, omnibus, qui ſunt inter vos, non plus ſapere, quam oportet ſapere*, &c.

ESSE ſumitur 1°. Pro vivere. Matth. 2. v. 18. *Et noluit conſolari* (Rachel), *quia non ſunt*, filii ejus. Reſpondet Hebræo אֵינֶנּוּ *non ſunt ipſi*, Jerem. [illegible] v. 15. 2°. Pro habitare. Ruth. 1. v. 2. *Ingreſſique regionem Moabitidem*, וַיִּהְיוּ־שָׁם *erant ibi*, i. habitabant, vel *morabantur*, Vulg. Conf. v. 4.

FACERE, 1°. Pro parare in cibum. Gen. 18. v. 7. *Ipſe vero* (Abraham) *ad armentum cucurrit, & tulit inde vitulum tenerrimum & optimum, deditque puero, qui feſtinavit* לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ *ad faciendum eum*, i. ad parandum in cibum; vel, ut interpretatur Vulg. *& coxit illum.* Vide etiam v. 8. Exod. 12. v. 16. 2°. Pro parare in ſacrificium, ſacrificare. Pſal. 65. Heb. 66. v. 15. אֶעֱשֶׂה *faciam* (Vulg. *offeram*) *tibi boves cum hircis.* Vide etiam Jerem. 31. v. 16.

LOQUI ſeu DICERE ſynecdochice uſurpatur,

1°. Pro ſtipulari ſeu promittere. Deut. 26. v. 17. *Dominum* הֶאֱמַרְתָּ *feciſti dicere* ſeu *ſpondere*, vel *ſponſionem ſtipulatus es à Domino hodie, ut ſit tibi Deus*, &c. Lxx. τὸν θεὸν εἵλου σήμερον εἶναί σου θεὸν, Vulg. *Dominum elegiſti hodie, ut ſit tibi Deus*, ſenſum non verbum expreſſerunt. Vide etiam Joſ. 23. v. 5. Luc. 1. v. 55. &c.

2°. Pro decernere. Gen. 24. v. 51. *En Rebecca coram te eſt .... ſit uxor filii Domini tui, ſicut loquutus eſt Dominus*, i. decrevit.

3°. Pro præcipere. Luc. 10. v. 40. *Dic ergo illi, ut me adjuvet*, h. e. præcipe. Vide etiam Rom. 12. v. 3.

4°. Pro conſolari, ſi ei jungantur voces *ad cor*. Jud. 19. v. 3. *Et ſurrexit vir ejus, & ſequutus eſt eam, ut loqueretur ad cor ejus*, Vulg. *volens reconciliari ei atque blandiri*. Vide etiam Iſai. 40. v. 2. Oſe. 2. v. 14.

Sic Joan. 11. v. 19. *Multi autem ex Judæis venerant ad Martham & Mariam, ut conſolarentur eas*. Syrus: *ut loquerentur cum corde ipſarum*.

Operari pro parare, comparare. Joan. 6. v. 27. *Operamini non cibum, qui perit: ſed qui permanet in vitam æternam*, i. comparate. Sic Pſal. 7. v. 14. *Et in eo* (arcu) *paravit vaſa mortis, ſagittas ſuas ardentibus*, vel *ardentes* יִפְעָל. Lxx. ἐξειργάσατο *operatus eſt*, Vulg. Lat. *effecit*, h. e. paravit.

Posse pro prævalere. Gen. 30. v. 8. *Luctationibus Dei* (i. maximis) *luctata ſum cum ſorore mea*, גַּם־יָכֹלְתִּי *& prævalui*. Vide etiam cap. 32. v. 28. Jud. 16. v. 5. Pſal. 138. Heb. 139. v. 6. Oſe. 12. v. 5.

Possidere pro generando vel gignendo acquirere, Gen. 4. v. 2. *Poſſedi hominem per Deum*, i. gignendo acquiſi cum Dei auxilio. Vide etiam Prov. 8. v. 22. & quæ in h. l. ſcripſimus in tom. I. pag. 592. col. 2.

Testari, testimonium dare, pro commendare, laudare, & celebrare. Luc. 4. v. 22. *Et omnes teſtimonium illi* (Chriſto Jeſu) *dabant*, &c. Vide etiam Act. 6. v. 3. c. 10. v. 22. c. 22. v. 12. &c.

ARTICULUS II.

De Synecdoche ſpeciei.

Synecdoche ſpeciei eſt, cum ſpecies pro genere, vel particulare pro univerſali ponitur. Utraque illa ſynecdoche, uti & præcedens, facile cognoſci poteſt *tum* ex ſignis, *tum* ex vocibus particularitatem illam exprimentibus. Signum particularitatis unicum eſt, nempe

Multus, quod nomen pro *omnibus* accipitur. Dan. 12. v. 2. *Multi de his, qui dormierunt in terræ pulvere, evigilabunt; alii in vitam æternam, & alii in opprobrium,* לְדִרְאוֹן עוֹלָם *(&) in contemtum ſempiternum.* Lxx. καὶ εἰς αἰσχύνην αἰώνιον, *& in dedecus æternum.* Vulg. *ut videant ſemper*, i. vivant, vel ſentiant experianturque opprobrium, quo afficientur. Is interpres pro לְדִרְאוֹן legiſſe videtur לִרְאוֹן *ad viſionem*, à רְאוֹן formæ חָזוֹן. Vel exiſtimavit vocem לְדִרְאוֹן compoſitam eſſe ex præfix. ל *ad*, דַי *ſufficientia*, & רְאוֹן *viſio*; unde Chald. interpretatur מִסַּת חֶזְוָנָא *ſufficientiam viſionis*. In hoc autem verſu multi pro omnibus ponuntur, uti explicat Chriſtus Joan. 5. v. 28.

Iſai. 53. v. 12. *Ipſe* (Meſſias) *peccata multorum tulit*. h. e. omnium omnino hominum, ut dicit idem propheta v. 6. & ut explicat Apoſt. 2. Cor. 5. v. 15. Vide inſuper Matth. 20. vv. 16. 28. c. 26. v. 28. Rom. 5. vv. 15. 18. 19. c. 8. v. 29. &c.

Huc etiam refert Auguſt. l. 20. de Civit. Dei, c. 23. tom. 7. nov. edit. col. 606. illud Gen. 17. v. 5. *Patrem multarum gentium conſtitui te*, i. omnium; capite enim 22. v. 18. dicitur: *benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ*.

Denique huc etiam pertinet indefinitum pronomen τὶς *quidam, quis*, quod interdum pro *quicumque* accipitur, ut Joan. 6. v. 50. *Hic eſt panis de cælo deſcendens, ἵνα τὶς ἐξ*

Digitized by Google

αὐτοῦ φάγῃ, ϗ μὴ ἀποθάνῃ, *ut aliquis* (h. e. quicunque) *ex eo manducaverit, & non moriatur.* Vulg. *ut ſi quis ex ipſo manducaverit, non moriatur*, legeb. *ἵνα ἐὰν ut ſi*, quemadmodum habet cod. Cantab. non legebat ϗ &, quæ conjunctio in verſione etiam Æthiopica deſideratur.

Voces particularitatem exprimentes ſunt nomina quædam & verba; ex iis enim nonnulla anguſtiora pro latioribus, & ſpecialiora pro univerſalioribus uſurpantur.

I. *Nomina anguſtiora pro latioribus poſita.*

Vir pro quovis homine. Pſal. 1. v. 1. *Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum*, &c. qua voce vir & mulier intelliguntur. Vide etiam Pſal. 31. Heb. 32. v. 1. Pſal. 111. Heb. 112. v. 1. Jerem. 17. vv. 5. 7. &c. In nominibus relativis hæc ſynecdoche in primis conſpicitur. Hinc ponuntur

Patres pro quibuſvis majoribus. Pſal. 21. Heb. 22. v. 5. *In te ſperaverunt patres noſtri* &c. h. ē. majores. Vide etiam Pſal. 105. Heb. 106. v. 6. & ſic ſæpe in Scriptura. Hinc *pater* pro avo, 2. Reg. 9. v. 7. *Reſtituam tibi omnes agros Saül patris tui*, i. avi tui; Miphiboſeth enim, quem hîc alloquitur David, filius erat Jonatæ filii Saül. Vide etiam cap. 19. v. 28. Dan. 5. vv. 11. 18. Et *mater* pro avia. 3. Reg. 15. v. 10. *Nomen matris ejus* (Aſa) *Maacha filia Abeſſalom*, h. e. nomen aviæ ejus; nam v. 2. illa Maacha dicitur mater Abiæ, qui fuit pater Aſa.

Fratres pro cognatis & conſanguineis. 1. Paral. 12. v. 29. *De filiis autem Benjamin fratribus Saül, tria millia*, &c. h. e. cognatis & conſanguineis Saül. Vide etiam Matth. 12. vv. 46. 47. Pſeudo-Hieronymus in c. 1. epiſt. ad Gal. tom. 5. nov. edit. col. 1037. quatuor fratrum genera recenſet, 1°. natura, Gen. 27. v. 11. 2°. gente, Deut. 15. v. 3. 3°. cognatione, Gen. 13. v. 8. 4°. affectu ſive mente, Pſal. 132. Heb. 133. v. 2. Quo pertinet fraternitas fidei unius in Chriſto, Rom. 14. v. 10. 1. Petr. 2. v. 17. &c.

Filii & filiæ pro poſteris. Exod. 1. v. 7. *Filii Iſraël creverunt*, &c. hoc eſt, poſteri. Vide etiam Jerem. 31. v. 29. &c.

Hinc & in ſingulari numero, *filius* uſurpatur 1°. Pro nepote, Gen. 29. v. 5. *Nunquid noſtis Laban filium Nachor?* i. nepotem; Laban enim filius erat Bathuelis filii Nachor. 2°. Pro pronepote, Joſ. 7. v. 24. *Tollens quoque Joſue Achan filium Zare*, &c. h. e. pronepotem; nam ex v. 1. Achan erat filius Charmi, filii Zabdi, filii Zare. 3°. Pro quovis ex poſteris etiam remotioribus. Hinc Chriſtus Dominus dicitur *filius Davidis & Abrahami*, Matth. 1. v. 1. Et *filius Davidis* aliquoties vocatur, Matth. 9. v. 27. c. 12. v. 23. c. 15. v. 22. cap. 20. vv. 30. 31. c. 21. vv. 9. 15. c. 22. v. 42. Marc. 2. v. 35. Luc. 18. vv. 38. 39. Conf. Rom. 1. v. 3. 2. Tim. 2. v. 8. Apoc. 22. v. 16. Unde & David *pater ipſius* dicitur Luc. 1. v. 32.

Zachæus *filius Abrahami* vocatur, Luc. 19. v. 9. Sicut vice verſa, percrebra fuit in populo Judaico *Patris Abrahami* appellatio. Vide Luc. 1. v. 73. Joan. 8. vv. 39. 56. Act. 7. v. 2. Rom. 4. v. 1. &c.

Idem dicendum de *filia*, quæ pro nepte uſurpatur. Vide Gen. 24. v. 48. ubi Rebecca dicitur *filia fratris Abrahami*, nempe Nachoris, cum ejus tantum neptis fuerit, utpote quæ patrem habuerit Bathuelem filium Nachoris. Item pro poſteritate etiam remotiſſima. Vide Luc. 13. v. 16. ubi mulier à Chriſto ſanata, appellatur *Abrahæ filia*.

Eodem tropo *Græci* pro quibuſvis gentilibus uſurpantur. Act. 16. v. 1. *Diſcipulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mulieris Judææ fidelis, patris* Ἕλληνος *Græci*, Vulg. *patre Gentili.* Vide etiam v. 3. Rom. 1. v. 16. c. 2. v. 9. 1. Cor. 1. vv. 22. 23. Galat. 3. v. 28. Coloſſ. 3. v. 11.

Sic mulier Chananæa dicitur ἑλληνὶς *Græca*, Marc. 7. v. 26. h. e. *Gentilis*, ut reddit Vulg.

Huc pertinet, quod in Vet. Teſt. cum de converſione gentium ad Chriſti fidem agitur, ſynecdochice pro omnibus gentibus adhibentur *Ægyptii*, Iſai. 19. v. 18. & ſeqq. & una Aſſyrii, vv. 23. 24. 25.

Nomen proprium pro communi, & individua pro univerſalibus quandoque uſurpantur. Iſai. 63. v. 16. *Abraham neſcivit nos, &*

Iſraël ignoravit nos, h. e. ſancti patres noſtri ſeu patriarchæ pie defuncti abjecerunt nos, Deum pro nobis non orant, quia à fide ac pietate illorum defecimus. Vide inſuper 1. Cor. 3. v. 6. ubi Paulo, qui *plantavit*, & Apollo, *qui rigavit*, omnes verbi Divini miniſtri fideles intelliguntur. Vide etiam Rom. 2. v. 17. c. 9. vv. 19. 20. 1. Cor. 7. v. 16. Gal. 4. v. 7. quibus in locis alloquutio ad unum hominem directa, totam eorum, quibuſcum eſt ſermo, univerſitatem denotat.

Species rei pro genere ſumitur.

Arcus, gladius, hasta, &c. pro omni armorum genere; quia his maxime utebantur veteres. Pſal. 43. Heb. 44. v. 7. *Non enim in arcu meo ſperabo, & gladius meus non ſalvabit me.* Vide etiam Pſal. 45. Heb. 46. v. 10. Zach. 10. v. 4.

Asinus pro omni jumento ſacrificiis inepto, quæ ſpecies nominatur, quia major ejus, quam aliarum, his in regionibus erat copia & uſus. Exod. 13. v. 13. *Primogenitum aſini mutabis ove*, h. e. redimes.

Aurum pro quolibet munere; quia pretioſiſſima ſunt auri munera. Pſal. 71. Heb. 72. v. 15. *Et vivet* (Chriſtus), *& dabitur ei de auro Arabiæ*, &c. Vide etiam Iſai. 60. v. 6.

Lapis pro quovis agri noxio. Job. 5. v. 23. *Sed cum lapidibus agri* (erit) *pactum tuum*, h. e. lapides, qui agros ſteriles efficiunt, tuo non nocebunt, nec ejus fertilitatem impedient. Hic etiam agri noxium pro quovis detrimento per ſynecdochen accipitur.

Leo pro quavis immani bellua. Iſai. 15. v. 9. *His, qui fugerint de Moab, ponam*, ſeu *immittam leonem*, i. omnis generis feras beſtias, quæ eos devorabunt. Ibi etiam eſt enallage ſing. pro plur. *leonem* pro *leones*.

Mandatum pro quavis doctrina cœleſti. 2. Petr. 2. v. 21. *Melius enim erat illis non cognoſcere viam juſtitiæ, quam .... retrorſum converti ab eo, quod illis traditum eſt, ſancto mandato.* Vide etiam cap. 3. v. 2. Sic Heb. מִצְוָה in hoc ſenſu ſæpius accipitur. Vide Pſal. 118. Heb. 119. v. 6. &c.

Mel pro quavis re dulci & delectabili, ac maxima rerum omnium copia. Exod. 3. v. 8. *Deſcendi ut .... educam* (populum meum) *de terra illa* (Ægypti) *in terram, quæ fluit lacte & melle.* Vide etiam v. 17. cap. 13. v. 5. c. 33. v. 3. Lev. 20. v. 24. Num. 13. v. 27. c. 14. v. 8. Et ſæpiſſime in Vet. Teſt. Sic Euripid. in Bacch. vv. 142. 143. 144. ῥεῖ δὲ γάλακτι πέδον, ῥεῖ δ᾽ οἴνῳ, ῥεῖ δὲ μελισσᾶν νέκταρι, *campus fluit etiam lacte, fluit etiam vino, fluit & apum nectare.* Præter *lac*, melli etiam adjungitur *oleum*, & quandoque *ficus*, Deut. 8. v. 8. c. 32. v. 19. 4. Reg. 18. v. 32. Ezech. 16. vv. 13. 19. Item *butyrum*, Job. 20. v. 17.

Panis pro quibuſlibet rebus ad vitam ſuſtentandam neceſſariis. Gen. 3. v. 19. *In ſudore vultus tui veſcêris pane tuo.* Vide etiam c. 18. v. 5 c. 39. v. 6. c. 43. v. 31. c. 49. v. 20. Lev. 3. v. 11. Et ſic ſæpiſſime in Vet. Teſt. In Novo autem, Matth. 6. v. 11. c. 15. v. 2. Luc. 14. v. 1. &c.

Aqua pani interdum additur. Vide Iſai. 3. v. 1. c. 33. v. 16. Imo *aqua* ſola eundem ſignificatum obtinet, 2. Eſd. 4. v. 17. al. 23. *Non deponebamus veſtimenta noſtra*, אִישׁ שִׁלְחוֹ הַמָּיִם *unicuique* (erat) *gladius ſuus* (&) *aqua*, h. e. ſinguli armis & cibario inſtructi erant. Vulg. alio ſenſu: *Unuſquiſque tantum nudabatur ad baptiſmum*, i. ad lavandum. שִׁלְחוֹ ſpectavit ut præterit. piël, *deponebat ipſum*, ſcilicet veſtimentum, & præpoſitionem אֶל־ *ad* ſic ſupplevit: *ad baptiſmum*, ſeu lotionem. E contrario, R. Salomon negationem אֵין ex membro præcedenti repetit, & שִׁלְחוֹ idem ipſi eſt ac *exuitio ejus*, hoc ſenſu: & non deponebamus veſtimenta noſtra, & nullius erat exuitio ad aquas, i. nunquam veſtimenta exuebamus, nequidem ad lavandum, vel ad ablutiones & purificationes Leviticas, quas omittebamus, ne interea temporis ab hoſtibus ſubito opprimeremur; ceremonialia enim cedunt neceſſitati.

Pax bonorum præcipuum, præſertim in ſalutationibus uſurpata, pro omnigena felicitate accipitur. Gen. 43. v. 23. *Pax vobis: nolite timere*, &c. i. omnia tranquilla, ſalva, & integra ſint vobis, tranquillo animo eſtote. Vide etiam Num. 6. v. 26. Pſal. 118. Heb. 119. v. 165. Rom. 2. v. 10. Jac. 3. v. 18. &c. In primis autem cœleſtium beneficiorum merito Chriſti partorum plenitudinem & abun-

dantiam ſignificat. Joan. 14. v. 27. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis*, &c. Vide etiam c. 20. vv. 19. 21. 26. Rom. 1. v. 7. c. 5. v. 1. c. 14. v. 17. Philip. 4. v. 7. &c.

Rapina [טֶרֶף], qua feræ vivunt, pro quavis eſca ſeu cibo ſumitur. Pſal. 110. Heb. 111. v. 5. טֶרֶף *eſcam dedit* (Dominus) *timentibus ſe*. Vide etiam Prov. 31. v. 15. Malach. 3. v. 10. &c. E contrario, *panis* de pabulo & alimento animalium ſeu ferarum quarumvis accipitur. Pſal. 146. Heb. 147. v. 9. Heb. *Qui dat jumento* לַחְמָהּ *panem* (Vulg. Lat. *eſcam*) *ejus*, &c. Vide etiam Iſai. 65. v. 25.

Sanguinum voce denotantur

1°. Homicidia ſeu cædes cruentæ. Deut. 19. v. 12. *Mittent ſeniores civitatis illius, & arripient eum* (homicidam) *de loco effugii, tradentque in manu* גֹּאֵל הַדָּם *vindicis ſanguinis illius*, i. homicidii. Vulg. *proximi, cujus ſanguis effuſus eſt*. Vide etiam Pſal. 9. v. 13. Oſe. 1. v. 4. c. 4. v. 2. Matth. 23. v. 35. c. 27. v. 24. Heb. 12. v. 4.

2°. Reatus ac pœna. Lev. 20. v. 9. *Patri matrique, qui maledixerit*, דָּמָיו בּוֹ *ſanguines ejus* (ſint) *ſuper eum*, h. e. morte moriatur, ut dicitur in priori membro, & ſanguis ejus effundatur pro pœna & expiatione hujus flagitii. Vel, culpa ſua pereat; vel, cædis ſuæ cauſa ipſe ſit. Vide ſeqq. & Deut. 19. v. 10. c. 21. vv. 8. 9. 4. Reg. 24. v. 6.

3°. Peccata quælibet graviſſima. Pſal. 50. Heb. 51. v. 16. *Libera me de ſanguinibus, Deus, Deus ſalutis meæ*, &c. h. e. non ſolum de reatu cædis Uriæ, ſed de quibuſlibet aliis graviſſimis peccatis. Vide etiam Iſai. 1. v. 15. &c.

Vestis pro quibuſvis neceſſariis. Iſai. 3. v. 6. *Veſtimentum tibi eſt, princeps eſto noſter*. Vide etiam v. 7.

Vidua & pupillus, pro omnibus afflictis & ope deſtitutis. Exod. 22. v. 21. *Viduæ & pupillo non nocebitis*. Vide etiam Deut. 10. v. 18. c. 27. v. 19. Pſal. 145. Heb. 146. v. 9. Prov. 23. v. 10. Iſai. 1. vv. 17. 23. Jerem. 7. v. 6. c. 22. v. 3. Ezech. 22. v. 7. Jac. 1. v. 27. Et ſic ſæpiſſime cum in Vet. tum in Novo Teſt.

Species numeri certa pro multitudine indeterminata ponitur.

Duplum ſeu duplicia pro multo & eo, quod plus ſatis eſt. Iſai. 40. v. 2. *Suſcepit* (Jeruſalem) *de manu Domini duplicia pro omnibus peccatis ſuis*, h. e. ſatis ſuperque caſtigata eſt Jeruſalem. Vide etiam c. 61. v. 7. Jerem. 16. v. 18. Zach. 9. v. 12. Apoc. 18. v. 6.

Duo vel bis pro ſæpe, aut aliquoties. Pſal. 61. Heb. 62. v. 12. *Semel* (i. conſtanter & immutabiliter, vide tom. I. pag. 566. §. III. col. 2.) *loquutus eſt Deus, duo hæc audivi*, id eſt, hoc ſæpius mecum repeto, nimirum quod Deus ſolus ſalvare poſſit, proindeque ſpes in eo, non in robore, opibus, &c. reponenda ſit. Vel, miſſo tropo, is eſt hujus verſiculi ſenſus: Ex eo quod *ſemel*, h. e. immutabiliter per prophetas ſuos loquutus ſit Deus, duo hæc intellexi: *tum* eum ſolum potentem eſſe ad ſalvandum, quos miſericordia ſua elegit; *tum* unicuique ſecundum opera ſua reddere.

Quinque verba pro paucis, 1. Cor. c. 14. v. 19. quibus ibidem opponuntur *decem millia verborum*, i. permulta, ſive ſermo prolixus.

Septenarius numerus pro multitudine indefinita; unde Qimhhi in Iſai. c. 4. v. 1. *Mos eſt Scripturæ* (inquit) *ſeptenarium numerum pro multis uſurpare; propterea quod omnes dies ſæculi in ſeptimanas diſtribuantur*.

Levit. 26. v. 18. *Addam correptiones veſtras ſeptuplum propter peccata veſtra*, h. e. peccata veſtra multipliciter puniam. Vide etiam vv. 21. 24. 28. 1. Reg. 2. v. 5. Ruth. 4. v. 15. Prov. 26. v. 25. Iſai. 4. v. 1. Jerem. 15. v. 9. Ezech. 39. vv. 9. 12. Zach. 3. v. 9. Matth. 12. v. 45.

Septenarius numerus interdum dividitur in tria & quatuor. Amos. 1. v. 3. *Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor, non convertam eum*, h. e. ſuper ſeptem, vel potius multis ſceleribus populi Damaſci, non convertam eum ad me per pœnitentiam, quod feciſſem utique, ſi bis aut ter tantum peccaſſet: at quia *ſepties*, id eſt, multoties peccavit, non convertam eum. Vide etiam vv. 6. 9. 11. 13. c. 2. vv. 1. 4. 6.

Septenario numero *octonarius* additur, quo major numerus itidem indefinitus exprimitur. Eccle. 11. v. 2. *Da partem* (panis tui,

i. bonorum tuorum) *ſeptem, necnon & octo* (h. e. multis); *quia ignoras quid futurum ſit mali ſuper terram*; ingruere enim poteſt calamitas, qua tu ipſe bonis tuis ſpoliatus, aliorum ſubſidio indigeas. Hinc *ſepties* adverbialiter pro *ſæpe* crebro ponitur. Gen. 4. v. 15. *Qui occiderit Cain, ſepties* (Vulg. *ſeptuplum*) *punietur.* Conf. quæ de hoc verſu dicta ſunt in tom. I. pag. 622. coll. 1. 2. & vide v. 24. Pſal. 11. Heb. 12. v. 7. Pſal. 118. Heb. 119. v. 164. Prov. 24. v. 16. &c. Et *ſeptuagies ſepties* pro ingenti numero indefinite accipitur. Vide Gen. 4. v. 24. Matth. 18. v. 22. &c.

DECEM 1°. Pro multis. Gen. 31. v. 7. *Mutavit mercedem meam decem vicibus*, i. plurimis. Vide etiam Lev. 26. v. 26. Num. 14. v. 22. Nehem. 4. v. 12. Job. 19. v. 3. Eccle. 7. v. 20. Zach. 8. v. 23. 2°. Pro paucis aliquot, Iſai. 6. v. 13. *Adhuc in ea* (terra Juda) *erit decimatio*, h. e. pauci aliquot ſupererunt. Quidam ſic explicant: *adhuc erunt decimæ*, i. terra Juda iterum habitabitur, decimas & primitias offeret, &c. Confer Ezech. 20. v. 40. Vide inſuper Amos. 5. v. 3. Apoc. 2. v. 10.

CENTUM pro multis indeterminate. Eccle. 6. v. 3. *Si genuerit quiſpiam centum liberos*, id eſt, plurimos. Vide etiam c. 8. v. 12. Prov. 17. v. 10. 1. Paral. c. 21. v. 3. Matth. 19. v. 29. Luc. 8. v. 8.

MILLIA pro permultis. Exod. 20. v. 6. *Et faciens miſericordiam in millia* (generationum) *his, qui diligunt me.* Vide etiam c. 34. v. 7. Deut. 1. v. 11. 1. Reg. 18. v. 7. Pſal. 118. Heb. 119. v. 72.

Decem millia, ſeu *myrias*, pro maximo numero. 1. Reg. 18. v. 7. *Percuſſit Saul mille, & David decem millia.* Vide etiam Pſal. 3. v. 6.

Millia millium vel *myriadum*, pro maximo omnium numero. Gen. 24. v. 60. *Eſto in millia millium* ſive *myriadum*. Vulg. *creſcas in mille millia*, h. e. poſteritas tua ſit innumerabilis. Vide etiam Num. 10. v. 36. Dan. 7. v. 20. Apoc. 5. v. 11. &c.

Singularis numerus pro plurali interdum ponitur, idque

1°. In nominibus communibus, quando collecta multitudo, vel ſpecies tota denotatur. Gen. 3. v. 8. *Abſcondit ſe Adam & uxor ejus in medio arboris Paradiſi*, i. arborum. Vide tom. I. pag. 476. §. VII. can. I.

2°. In nominibus patronymicis. Gen. 10. v. 16. *Chanaan autem* (genuit) *Sidonem .... Hetheum*, &c. i. Sidonios, Hetheos, &c. h. e. principes ſeu auctores Sidoniorum, Hethæorum, &c. Vide vv. 17. 18. 2. Reg. 8. v. 18. c. 15. v. 18. Pſal. 86. Heb. 87. v. 4. &c.

II. *Verba quædam ſpecialiora pro generalioribus poſita.*

ASCENDERE pro venire, maxime cum de mentis cogitationibus agitur. 4. Reg. 12. v. 4. al. 5. *Omnem pecuniam .... quæ* יַעֲלֶה עַל לֶב־אִישׁ *aſcendit in cor cujuſlibet, ut afferat* (eam) *in domum Domini*, verſ. 5. al. 6. *ſument ſibi Sacerdotes*, &c. h. e. ſument Sacerdotes omnem pecuniam, quam afferre in domum Domini cuilibet in mentem venerit. Vulg. *quam ſponte & arbitrio cordis ſui inferunt in Templum Domini.* Vide etiam Jerem. 7. v. 31. Ezech. 38. v. 10. 1. Cor. 2. v. 9. &c.

FACERE [ποιεῖν] pro commorari in aliquo loco. Act. 15. v. 33. ποιήσαντες δὲ χρόνον, *cum autem tempus feciſſent*, h. e. commorati fuiſſent. Vulg. *facto autem ibi aliquanto tempore.* Vide etiam c. 18. v. 23. c. 20. v. 3. 2. Cor. 11. v. 25. Jac. 4. v. 13.

INGREDI & EGREDI, pro omnibus vitæ actionibus & officiis uſurpatur. Num. 27. v. 21. *Ad verbum ejus* (Domini) *egredietur & ingredietur ipſe* (Eleazar) &c. h. e. actiones ſuas inſtituet, Gallice *ſe conduira.* Vide etiam v. 17. 2. Paral. 1. v. 10. Pſal. 120. Heb. 121. v. 8. Iſai. 37. v. 28. Act. 1. v. 21. &c. Quibus in locis, qua ratione ea loquutio exponenda ſit, ex ſerie orationis liquet.

INVENIRE pro conſequi & potiri. Gen. 6. v. 8. *Noe vero invenit gratiam coram Domino*, h. e. conſequutus eſt. Vide etiam c. 26. v. 12. Luc. 1. v. 30. Rom. 4. v. 1. c. 7. v. 18. Heb. 9. v. 12. Paſſivum *inveniri* pro exiſtere ſumitur 1. Reg. 13. v. 15. Luc. 9. v. 36. Philipp. 2. v. 8. c. 3. v. 9. Heb. 11. v. 5.

INVOCARE Deum, pro Divinum ipſi cultum exhibere. Gen. 4. v. 26. אָז הוּחַל לִקְרֹא בְּשֵׁם יְהוָה *tum cœptum eſt invocare nomen Domini.* Vulg. *Iſte* (Enos) *cœpit invocare nomen*

Domini, cultu videlicet publico, & nova quadam c certa ratione, per ſacrificia, ceremonias, preces, &c. nam ante Enoſum Adam & Abel nomen Domini invocabant, ſed forſitan ritu ſibi peculiari. Porro iſte interpres pro הוּחַל legebat הוֹחִל à חוּל vel חָלַל, ſed in forma quieſc. Pe (י). Lxx. οὗτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ, *iſte ſperavit invocare nomen Domini Dei*, i. ſpem ſuam in invocatione Domini collocavit; legebant הוֹחִיל à יָחַל. Aq. τότε ἤρχθη τοῦ καλεῖσθαι ἐν ὀνόματι κυρίου, *tunc cœptum vocari*, vel *invocari in nomine Domini*; legebat הוּחַל, ut etiamnum legunt Maſſorethæ. Plerique Hebræorum tempore S. Hieronymi hunc locum longe aliter explicabant, ut ſcribit S. Doctor quæſt. in Gen. tom. 2. nov. edit. col. 512. eum enim ſic interpretabantur: *tunc profanatum eſt in invocando nomine Domini*, in cujus ſimilitudine fabricata ſunt idola, atque inde initium idololatriæ repetunt. In antiquis Rabbinorum commentariis, ſæculum Enos ut impium deſcribitur. At prior ſententia, quæ Lxx. Aq. & Vulg. verſionibus nititur, videtur ſimplicior, quanvis verbum הוּחַל & *cœptum eſt*, & *profanatum eſt* ſignificare poſſit. Vide inſuper Iſai. 43. v. 22. Joan. 4. vv. 23. 24.

PERNOCTARE pro permanere. Pſal. 48. Heb. 49. v. 13. *Homo, cum in honore eſſet*, בַּל־יָלִין *non pernoctavit* (ad verb. *non pernoctabit*) i. non permanſit. Lxx. οὐ συνῆκε, Vulg. Lat. *non intellexit*; legebant יָבִין pro יָלִין, quod confirmatur v. ultimo, ubi eadem ſententia totidem fere verbis repetitur, & in quo legere eſt יָבִין. Vide tom. I. pag. 580. can. VI. & Iſai. 1. v. 21. &c.

PONERE pro efficere, conſtituere. Rom. 4. v. 17. *Quia patrem multarum gentium poſui te*, i. conſtitui. Vide etiam Heb. 1. v. 2.

POTUM DARE pro alere. 1. Cor. 3. v. 2. *Lac vobis potum dedi, non eſcam* ſolidiorem, h. e. prima fidei rudimenta, & ſimpliciorem doctrinam tradidi vobis, non ſublimiorem. Sic etiam *edere* potum includit apud Homerum Iliad. M. vv. 319. 320. ἔδουσί τε πίονα μῆλα, οἶνόν τ᾽ ἔξαιτον, *eduntque pingues oves, & vinum eximium*.

RESPONDERE pro loqui. Job. 3. v. 1. *Poſt hæc aperuit Job os ſuum, & maledixit diei ſuo*, וַיַּעַן *& reſpondit, & dixit*; i. & loquutus eſt dicens. Vide etiam Pſal. 118. Heb. 119. v. 172. (ubi תַּעַן *reſpondebit*, Lxx. interpretantur φθέγξαιτο *pronuntiet*. Mſ. Alex. φθέγξεται, Vulg. Lat. *pronuntiabit lingua mea eloquium tuum*) Matth. 11. v. 25. Marc. 11. v. 14. Luc. 7. v. 40. & ſic ſæpe in Novo Teſtamento.

SEDERE pro conſtitutum eſſe, ſeu verſari alicubi. Matth. 4. v. 16. *Populus, qui ſedebat in tenebris, vidit lucem magnam*, &c. Vide etiam Act. 18. v. 11.

Phraſis, *ſedere & ſurgere*, pro quibuſlibet vitæ actibus uſurpatur. Pſal. 138. Heb. 139. v. 2. *Tu cognoviſti ſedere meum & ſurgere meum*. Lxx. τὴν καθέδραν μου, καὶ τὴν ἔγερσίν μου, *cathedram meam* (Vulg. Lat. *ſeſſionem meam*) *& reſurrectionem meam*, h. e. omnes vitæ meæ actiones exploratas habuiſti, vel habes.

VENIRE [בּוֹא, ἔρχεσθαι] pro ire, vadere, &c. Joan. 6. v. 17. c. 11. v. 29. Act. 28. v. 14. &c. Hinc Joan. 20. v. 1. Maria dicitur *veniſſe ad monumentum, cum adhuc tenebræ eſſent*, h. e. vadere ſeu ire cœpiſſe; eò enim pervenit *orto jam ſole*, ut Marc. 16. v. 2. dicitur.

Denique huc pertinet ille de ſynecdoche canon, quo *Scriptura, quod generale eſt, illuſtri aliqua ſpecie proponere ſolet, idque evidentiæ cauſa*. Quod fit

I. In actionibus hominum.

Deut. 19. v. 5. *Securis è manubrio exſilientis, & hominem fortuito occidentis* exemplum ad omnia homicidia involuntaria pertinet.

Pſal. 111. Heb. 112. v. 5. De juſto ac probo homine dicitur, quod *miſereatur, & mutuo det, & diſponat* ſeu *moderetur ſermones ſuos in judicio*; quibus actionibus totum pietatis charitatiſque proximo debitæ curriculum ſeu officium deſignatur. Alia exempla vide Prov. 20. v. 10. c. 27. v. 14. Jerem. 15. v. 10. Dan. 8. v. 11. c. 11. v. 31. Zach. 5. v. 3. Matth. 5. v. 22. c. 6. vv. 1. 5. 16. Marc. 11. v. 23. (conf. Luc. 17. v. 6.) Heb. 13. v. 9. ubi per *eſcas* omnis cultus ceremonialis intelligitur.

II. In præceptis & monitis Divinis ad homines. Exod. 20. v. 12. *Honora patrem tuum & matrem tuam*, &c. h. e. quoſvis ſuperiores. Sicque reliqua Decalogi præcepta conciſe à

Deo proponuntur, quæ tamen multa comprehendunt. Vide inſuper cap. 22. vv. 22. 26. c. 23. vv. 4. 5. (confer Deut. 22. v. 3. &c.) Levit. 19. v. 14. Prov. 25. v. 21. Luc. 3. v. 11. c. 14. v. 8. & ſeqq. Joan. 13. v. 14. (conf. 1. Reg. 25. v. 41. 1. Tim. 5. v. 10.) &c.

ARTICULUS III.

De Synecdoche totius pro parte, ſeu integri pro membro.

SYNECDOCHE integri eſt, cum integrum pro membro, ſeu totum ſpecialiter ſic dictum, pro parte ponitur. Idque locum habet in nominibus 1°. Perſonas, 2°. Res aliquas, 3°. Loca, 4°. Tempus denotantibus.

I. *Perſona integra pro parte poſita.*

HOMO pro anima. Luc. 16. v. 23. *Elevans autem oculos* (dives impius in inferno ſepultus).... *vidit Abraham à longe, & Lazarum in ſinu ejus*, i. animas Abrahami & Lazari.

Ibid. c. 23. v. 43. *Et dixit illi* (latroni in cruce pendenti) *Jeſus: hodie mecum eris in Paradiſo*, h. e. anima tua.

Homo ſumitur etiam pro corpore. Gen. 3. v. 19.... *donec revertaris in terram, de qua ſumtus es; quia pulvis es, & in pulverem reverteris.* Quod de corpore, non vero de anima, dictum eſſe liquet. Conf. Eccle. 12. v. 7. &c. Vide inſuper Gen. 23. v. 19. c. 25. v. 10. c. 35. v. 19. c. 50. v. 13. Joan. 11. v. 34. &c.

Sic Chriſtus Jeſus pro corpore ejus mortuo ponitur Joan. 19. v. 42. c. 20. vv. 2. 13. confer v. 12. & Luc. 24. v. 3.

Huc pertinet, cum aliquid dicitur de multis conjunctim, quod tamen non ſpectat ad ſingulos præciſe. Gen. 35. v. 26. *Hi ſunt filii Jacob, qui nati ſunt ei in Meſopotamia Syriæ;* quod dici nequit de Benjamin, qui natus eſt prope Ephratam, quique tamen reliquis v. 24. annumeratur.

Matth. 19. v. 28. Chriſtus ad duodecim Apoſtolos dicit, quod *ſeſſuri ſint ſuper ſedes duodecim, judicantes duodecim tribus Iſraël*, cum hæc promiſſio ad Judam Iſcariotem minime pertineat.

1. Cor. 1. v. 2. Paulus vocat Corinthios *ſanctificatos in Chriſto Jeſu, vocatos ſanctos.* Verſ. 5. *Divites factos in omni verbo, & in omni ſcientia* ſalutis videlicet, & tamen in capp. ſeqq. de multis in illa Eccleſia publicis ac ſceleſtiſſimis peccatoribus conqueritur. Unde Aug. epiſt. ad Paulinum, tom. 2. nov. edit. col. 510. hanc ſtatuit regulam: *Scripturæ mos eſt, ita loqui de parte, tanquam de toto; ſicut Corinthios in primis epiſtolæ ſuæ partibus ita laudat, tanquam omnes tales ſint, cum eſſent laudabiles quidam eorum: & poſtea in nonnullis epiſtolæ ipſius locis ita reprehendit, tanquam omnes culpabiles eſſent, propter quoſdam, qui tales erant.*

II. *Res tota pro parte ipſius poſita.*

Gen. 8. v. 13. *Aperiens Noë tectum arcæ*, &c. h. e. partem tecti, quantum ſatis erat ad huc illuc circumſpiciendum. Alii hæc exponunt de feneſtra arcæ, quæ alta cubitum unum circa totam arcam infra ejus tectum fabricata erat. Vide diatribam D. *Le Pelletier* de arca Noë, c. 9.

Exod. 22. v. 13. *Si diſcerptum fuerit* (jumentum à beſtia) *adducet illud in teſtimonium*, &c. h. e. partem illius.

1. Reg. 5. v. 4. *Invenerunt Dagon jacentem ſuper faciem ſuam in terra coram arca Domini*, id eſt, partem illius, nempe *corpus* ut vertit Chald. nam *caput ejus, & duæ palmæ manuum ejus abſciſſæ erant*, ac *ſuper limen* poſitæ, ut ſequitur ibidem.

CARO pro pudendo hominis. Levit. 15. v. 3. Ezech. 16. v. 26. c. 23. v. 20. &c. Item pro pelle, Pſal. 101. Heb. 102. v. 6. *Adhæſit os meum carni meæ*, h. e. pelli meæ; qua loquutione ſumma macies denotatur. Conf. Thren. 4. v. 8.

NUDUS pro partim nudo. 1. Reg. 19. v. 24. *Et cecidit* (Saül) *nudus tota die illa & nocte*, h. e. ſummis & extimis veſtibus depoſitis, ac

ac interula tantum ſervata.

Sic 2. Reg. c. 6. v. 20. David dicitur *nudatus*, nimirum paludamento regio; nam *accinctus erat Ephod lineo*, v. 14.

Joan. 21. v. 7. *Simon Petrus cum audiſſet, quia Dominus eſt*, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο, *tunica ſuccinxit ſe*, (ſuperiori videlicet & exteriori, ut fert Græcæ vocis etymon); *erat enim nudus*, ex parte ſcilicet, & ſola interula indutus. Vide etiam Job. 22. v. 6. cap. 24. v. 10. Matth. 25. vv. 36. 43. Jac. 2. v. 15. ubi per *nudos* male veſtiti intelliguntur. Ita Senec. De beneficiis, l. 5. c. 13. *Sic, qui male veſtitum & pannoſum vidit, nudum ſe vidiſſe dicit.* Quod loquendi genus apud nos etiam Gallos obtinet.

III. *Locus pro parte loci poſitus.*

MUNDUS pro terra, quæ pars eſt mundi. 2. Petr. 3. v. 6. *Ille tunc mundus aqua inundatus periit*, h. e. terra, quæ etiam hîc per metonymiam ſubjecti accipitur pro aſpectabili ejus decore, & omnibus ejus animantibus, quæ aquis diluvii periere, præter Noë & uxorem ejus, & tres filios ejus cum uxoribus eorum, &c. qui in arca ſervati ſunt.

Mundus etiam accipitur pro terra Chanaan, Rom. 4. v. 13. *Non enim per Legem promiſſio Abrahæ, aut ſemini ejus* (facta eſt), *ut hæres eſſet mundi*, &c. h. e. terræ Chanaan, quam Deus in hæreditatem & in peculium populi ſui ſelegerat; quæque pignus & ſymbolum erat hæreditatis totius orbis Abrahæ ſemini, nempe Chriſto, conferendæ, in quo *benedicendæ erant omnes gentes terræ*. Confer Paraph. Chald. ad Num. 23. v. 13. ubi populus Iſraëliticus *mundum hæreditare* dicitur.

ORBIS TERRÆ pro magna ejus parte. Iſai. 13. v. 11. *Et viſitabo ſuper orbis mala*, i. Babyloniorum. Conf. v. 1. & vide inſuper cap. 14. v. 17. Luc. 2. v. 1. &c.

OMNIS TERRA pro magna ejus incolarum parte; ubi ſimul metonymia eſt, ut ſupra in voce MUNDUS. Gen. 41. v. 57. *Et omnis terra* (Vulg. *omneſque provinciæ*) *veniebant in Ægyptum*, vicinæ ſcilicet. Vide etiam 2. Reg. 15. v. 23. Et ſpecialiter pro terra Chaldæorum. Iſai. 13. v. 5. *Dominus & vaſa furoris ejus* (veniunt), *ut diſperdant omnem terram*, nempe Babyloniam. Hunc in locum S. Hieron. tom. 3. nov. edit. col. 109. ſic ſcribit: *Idioma eſt Sanctæ Scripturæ, ut omnem terram illius ſignificet provinciæ, de qua ſermo eſt: quod quidam non intelligentes, ad omnium terrarum ſubverſionem trahunt.*

TERRA pro Judæa. Oſe. 1. v. 2. *Auribus percipite omnes habitatores terræ*, Judææ ſcilicet. Vide etiam c. 4. v. 1. Joel. 1. v. 2. Et pro certa illius urbe, Matth. 2. v. 6. *Et tu Bethlehem terra Juda*, i. urbs Juda. Sic apud Euripidem in Oreſte, v. 1328. θανεῖν Ὀρέστην κἀμ' ἔδοξε τῇδε γῇ, *mori Oreſtem & me decretum eſt huic terræ*, h. e. urbi. Virg. Æneid. l. 11. v. 245. *qua concidit Ilia tellus*, h. e. urbs Ilia, ut notat Servius. Denique *terra Sodomorum & Gomorrhæorum*, pro his urbibus accipitur, Matth. 10. v. 15.

PLAGA mundi pro certa plagæ hujus regione; & per metonymiam continentis pro contento, pro ejus incolis. Sic *Oriens* pro Perſis, Medis, aliiſque ad orientem Judææ habitantibus, 3. Reg. 4. v. 30. Iſai. 2. v. 6. Ezech. 25. v. 4. Matth. 2. v. 1. *Auſter* pro Ægypto, reſpectu Judææ, Jerem. 13. v. 19. Dan. 11. v. 5. Quandoque etiam Judæa ita dicitur reſpectu Babylonis, Ezech. 20. vv. 26. 47. Confer cap. 21. v. 2. &c. *Septentrio* pro Chaldæa, & primaria ejus urbe Babylone, reſpectu Judææ, Jerem. 1. vv. 13. 14. 15. c. 13. v. 20. c. 47. v. 2. Soph. 2. v. 13. Eodem etiam ſeptentrionis nomine vocatur Perſia & Media reſpectu Babylonis, Jerem. 50. vv. 3. 41. &c.

Denique Luc. 2. v. 46. Templum, in quo Chriſtus *ſediſſe* dicitur *in medio doctorum, audiens & interrogans illos*, ponitur pro parte ejus, quæ erat *vel* porticus ſubdialis Iſraëlitarum, ut ex Barucho & Thalmudicis licet colligere; *vel* locus ad portam Templi orientalem, in quo Legis magiſtri docebant, ſecundum Ariam Montanum. In tract. Sanhedrin c. 11. hæc leguntur: *Tres conſeſſus erant in Templo: unus in porta atrii gentium; alius in porta atrii Iſraëlis; tertius in conclavi Gazith. Vel* denique erat Synagoga primaria, Templo Jeroſolymitano vicina, & in ipſo exteriori Templi ambitu comprehenſa. Syna-

Digitized by Google

gogæ hujus meminit Gloſſa in *Joma*, fol. 68. pag. 2. his verbis: *Synagoga erat prope atrium, in monte Templi.* Vide Lightfoot. tom. 2. pag. 500. edit. Roterod. 1686.

IV. *Tempus pro temporis parte poſitum.*

Gen. 6. v. 4. *Iſti ſunt potentes*, ſive *gigantes à ſæculo*, i. jam à longo tempore; nempe à Caini & Lamechi temporibus.

Ibid. c. 17. v. 8. *Daboque tibi & ſemini tuo, terram peregrinationis tuæ .... in poſſeſſionem* עוֹלָם *æternam*, h. e. quandiu politia Judaica durabit.

Exod. 21. v. 6. *Et erit ei ſervus in ſæculum*, h. e. uſque ad Jubilæum, ut explicatur in *Midras elle haddevarim*, i. expoſitione Deuteronomii; itemque in lib. Qidduſchin, h. e. *ſponſaliorum*. Eidem expoſitioni adſtipulantur etiam S. Hieronymus infra laudandus, RR. Salomon & Qimhhi. Vide v. 15. Lev. 25. v. 46. Deut. 15. v. 17. 1. Reg. 1. v. 22. (quo in ultimo loco עַד־עוֹלָם *uſque in æternum*, per *quandiu vivet*, Qimhhi explicat) 1. Paral. 15. v. 2. 2. Reg. 12. v. 10. & epiſt. ad Philem. v. 15.

Jerem. 5. v. 15. Babylonii dicuntur גּוֹי מֵעוֹלָם *gens ab æterno*, i. *antiqua*, Vulg.

Ibid. c. 17. v. 4. & c. 25. v. 9. Judæorum ſervitus duratura dicitur עוֹלָם *in æternum*, quæ tamen v. 11. capitis 25. *ſeptuaginta annorum* ſpatio definitur. Itaque vox עוֹלָם & *infinitum* & *finitum* tempus, pro locorum circumſtantiis, denotat; neque in noſtris codicibus Hebræis animadvertitur diſcrimen à S. Hieronymo comment. in cap. 1. epiſt. ad Galatas, tom. 4. nov. edit. col. 227. aſſignatum. *In Hebræo*, inquit, *ſæculum, id eſt, OLAM, ubi VAV literam poſitam habuerit, æternitatem ſignificat: ubi vero ſine VAV ſcribitur, annum quinquageſimum, quem illi Jubilæum vocant. Ob hanc cauſam & ille Hebræus, qui propter uxorem & liberos amans dominum ſuum, aure pertuſa ſervitio ſubjugatur, ſervire jubetur in ſæculum, hoc eſt, uſque ad annum quinquageſimum.* Hoc, inquam, diſcrimen in Bibliis hodiernis etiam accuratiſſimis nequaquam obſervatur; nam Exod. 15. v. 18. *Dominus regnabit* לְעֹלָם *in æternum & ultra*, vox עֹלָם ſine ו ſcribitur. Vice verſa, Deut. 15. v. 17. ubi lex eadem refertur, quæ ſupra Exod. 21. v. 6. לְעוֹלָם ſcribitur cum ו, quanvis tempus finitum denotet. At in S. Hieronymi codicibus voces illæ ſcriptæ eſſe potuerunt, prout ſcriptas hic dicit; neque eſt quod illum feſtinationis aut hallucinationis arguamus; quod fecerunt nuperi quidam critici.

ARTICULUS IV.

De Synecdoche partis pro toto, ſeu membri pro integro.

SYNECDOCHE partis ſeu membri eſt, cum pars ſpecialiter ſic dicta, pro toto, & membrum pro integro ponitur. Quod fit vel in *hominibus*, vel in *rebus aliis*, vel in communi rerum accidente, *tempore*.

I. *Synecdoche partis* &c. *in hominibus.*

Homines quod attinet, vel *ſinguli* ſunt, vel certa ratione in unum *conjuncti* unum veluti totum conſtituunt.

In hominibus *ſingulis* partes ſunt vel *eſſentiales*, vel *integrales*. Eſſentiales ſunt:

ANIMA, quæ pro toto homine ponitur. Gen. 12. v. 5. *Tulitque* (Abram) *Sarai uxorem ſuam .... & animas, quas fecerant in Haran*, i. homines. Vide etiam c. 14. v. 21. c. 17. v. 14. c. 46. vv. 15. 27. Exod. 12. v. 19. Lev. 2. v. 1. c. 5. vv. 2. 4. Pſal. 3. v. 2. Pſal. 10. Heb. 11. v. 1. Pſal. 24. Heb. 25. v. 13. Pſal. 34. Heb. 35. v. 13. Iſai. 58. v. 5. Exech. 18. vv. 4. 20. Luc. 6. v. 9. Act. 2. vv. 41. 43. c. 7. v. 14. Rom. 13. v. 1. c. 16. v. 4. 1. Petr. 1. v. 9. c. 3. v. 20. Unde quibuſdam in locis *mors* & *occiſio* de anima dicuntur. Num. 23. v. 10. *Moriatur anima mea morte juſtorum*, h. e. moriar ego. Vide etiam Joſ. 20. v. 3. Jud. 16. v. 32. Job. 36. v. 14. Jon. 4. v. 8. Qui etiam tropus apud profanos auctores invenitur. Polyb. lib.

16. ψυχῆς ἐστι ἀπηλγηκυίας, *animæ eſt deploratæ*, h. e. hominis deplorati. Euripid. in Herc. v. 452. ἢ τίς ταλαίνης τῆς ἐμῆς ψυχῆς φονεὺς, *aut quis miſeræ meæ animæ occiſor?* h. e. meiipſius. Horat. Satyr. 5. vv. 41. 42. *Animæ quales neque candidiores terra tulit*, &c. h. e. homines candidiores.

Generalius adhuc *anima* pro quovis animali bruto ſumitur, Gen. 1. v. 24. *Producat terra animam viventem in genere ſuo, jumenta, & reptilia, & beſtias terræ.*

CORPUS, quod ſumitur itidem pro toto homine. Exod. 21. v. 3. אִם־בְּגַפּוֹ יָבֹא בְּגַפּוֹ יֵצֵא *ſi cum corpore ſuo venit* (ſervus), *cum corpore ſuo egredietur*: h. e. ſi ſolus venit ſine uxore, ſolus egredietur; ſi autem habuerit uxorem quando venit, egredietur & uxor ejus cum illo, i. libertate donabitur. Hanc explicationem confirmant LXX. ἐὰν αὐτὸς μόνος εἰσέλθῃ, καὶ μόνος ἐξελεύσεται· ἐὰν δὲ γυνὴ συνεισέλθῃ μετ' αὐτοῦ, ἐξελεύσεται ἡ γυνὴ αὐτοῦ, vel μετ' αὐτοῦ, *ſi ipſe ſolus ingreſſus eſt, & ſolus egredietur: ſi autem uxor ingreſſa fuerit cum eo, egredietur uxor ejus*, vel *cum eo*, μετ' αὐτοῦ, ut habent mſ. Alexand. Oxon. & Complut. edit. Vulg. *cum quali veſte intraverit, cum tali exeat.* Vocem גַּף in ſenſu Thalmudiſtarum accepit, apud quos ſignificat *alam* ſive *oram veſtis*, & ſynecdochice veſtem. Vide inſuper Rom. 12. v. 1. 1. Cor. 6. v. 15. Jac. 3. v. 6.

Partes hominis integrales, ſunt vel *ſimilares*, vel *diſſimilares*. Ex ſimilaribus ſunt

CARO, quæ uſurpatur

1°. Pro corpore, Gen. 17. v. 13. *Eritque pactum meum in carne veſtra*, h. e. in corpore veſtro. Vide etiam Pſal. 15. Heb. 16. v. 9. (conf. Act. 2. vv. 26. 31. &c.) Prov. 14. v. 30. Joan. 6. v. 51. (confer Luc. 22. v. 19.) 2. Cor. 7. v. 1.

2°. Pro toto homine, Gen. 6. v. 12. *Omnis quippe caro corruperat viam ſuam*, h. e. omnis homo. Vide etiam Pſal. 55. Heb. 56. v. 5. (conf. v. 12.) Pſal. 64. Heb. 65. v. 3. Pſal. 144. Heb. 145. v. 21. Iſai. 40. v. 6. (conf. Luc. 3. v. 6. 1. Petr. 1. v. 24.) Rom. 3. v. 20. 1. Cor. 1. v. 29.

Vox eadem de filio Dei incarnato accepta, integram & veram ejus humanitatem propria hypoſtaſi deſtitutam, & *Verbo* perſonaliter unitam ſignificat, Joan. 1. v. 14. *Et verbum caro factum eſt*, h. e. humanitatem aſſumſit. Vide etiam 1. Tim. 3. v. 16. Heb. 2. v. 14. 1. Pet. 3. v. 18. cap. 4. v. 1. 1. Joan. 4. v. 2.

3°. Pro omni animali vivente. Gen. 6. v. 13. *Finis univerſæ carnis venit coram me.* Vide etiam v. 17. Pſal. 135. Heb. 136. v. 25.

SANGUIS, qui accipitur pro homine. Pſal. 93. Heb. 94. v. 21. *Turmatim conveniunt* (Vulg. *captabunt*) *in animam juſti, & ſanguinem innocentem condemnabunt*, h. e. hominem innocentem. Vide etiam Prov. 1. v. 11. Matth. 27. v. 4. Act. 17. v. 26.

Sanguis cum carne conjunctus denotat

1°. Hominis corpus, quatenus animale eſt & corruptibile. 1. Cor. 15. v. 50. *Caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt, neque corruptio incorruptelam poſſidebit.* Conf. v. 42. & ſeqq. h. e. caro iſta, & ſanguis iſte corruptibilis, non poſſunt gloriæ cœleſtis cum anima participes fieri, niſi prius immutentur, & ex corruptibilibus fiant incorruptibiles.

2°. Totum hominem ut in ſe eſt, & Deo ſive Divinæ vitæ aut naturæ opponitur. Matth. 16. v. 17. *Beatus es, Simon Bar-jona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi* (me eſſe Dei filium); *ſed pater meus, qui in cœlis eſt*, hoc eſt, beatus es, quia homo carne & ſanguine conſtans, ratio carnalis, humana & terrena intelligentia, &c. non revelavit tibi, &c. Vide etiam Gal. 1. v. 16. ubi Paulus poſt revelationem ſibi à Deo factam negat ſe *carni & ſanguini acquieviſſe*, h. e. cum homine quoquam contuliſſe. Sic Hebræi ſæpe loquuntur. Thalm. Babyl. Berachoth, fol. 28. pag. 2. *Si me adducturi eſſent coram rege carnis & ſanguinis*, &c. *at me adducturi ſunt coram rege regum*, &c. Tanhhum, fol. 12. 4. *Rex carnis & ſanguinis format imaginem ſuam in tabula*, &c. *Sanctus, Benedictus ſuam*, &c. Ibid. fol. 18. 3. *Deus Sanctus Benedictus non agit prout agit caro & ſanguis*, &c. *Caro & ſanguis una re vulnerant, alia ſanant: at Sanctus Benedictus una eademque re vulnerat & ſanat*, &c. Vide Lightfoot. in h. l. tom. 2. edit. Roterod. 1686. pag. 335. col. 2.

Digitized by Google

Ex partibus diſſimilaribus ſynecdochen conſtituunt,

Caput, quod pro homine ipſo ponitur. Jud. 5. v. 30. רַחַם רַחֲמָתַיִם לְרֹאשׁ גֶּבֶר *puella, duæ puellæ* (dantur) *capiti viri*, h. e. ſingulis viris.

4. Reg. 2. v. 3. *Nunquid noſti, quis Dominus tollet Dominum tuum à capite tuo*. h. e. *à te*, Vulg. Vide etiam Pſal. 3. v. 4. Pſal. 7. v. 17. Pſal. 65. Heb. 66. v. 12. Prov. 10. v. 6. Iſai. 35. v. 10. Hinc phraſis: *ſanguinem eſſe ſuper caput alicujus*, eſt ipſummet mortis ſuæ cauſam eſſe, vel pœnam peccati ſui luere. Vide 2. Reg. 1. v. 16. 3. Reg. 2. v. 37. Ezech. 33. v. 4. Act. 18. v. 6. & conf. Matth. 27. v. 25.

Cranium, pars capitis, ſumitur etiam pro homine, Exod. 16. v. 16. *Colligat unuſquiſque .... Gomor* לַגֻּלְגֹּלֶת *per cranium*, id eſt, per ſingula capita, ſive homines.

Facies, quæ itidem pro homine ſumitur. Gen. 32. v. 20. al. 21. *Dixit enim* (Jacob): *placabo* פָּנָיו *faciem ejus* (i. *illum*, Vulg.) *muneribus, quæ præcedunt* לְפָנָי *faciem meam* (i. me); *& poſtea videbo* פָּנָיו *facies ejus*, (h. e. *illum*, Vulg.): *forſitan propitiabitur* לְפָנָי *faciebus meis* (id eſt, *mihi*, Vulg.) Vide etiam c. 19. v. 21. 2. Reg. 17. v. 11. 3. Reg. 2. v. 20. c. 10. v. 24. Job. 11. v. 19. Pſal. 41. Heb. 42. v. 12. Pſal. 131. Heb. 132. v. 10. Prov. 28. v. 21. Eccle. 8. v. 1. Iſai. 3. v. 15. c. 36. v. 9. Thren. 5. v. 12.

Oculus, qui uſurpatur etiam pro homine. Matth. 13. v. 16. *Veſtri autem beati oculi, quia vident*, &c. h. e. vos autem beati, quia videtis, &c. Vide etiam Luc. 10. v. 23. 1. Cor. 2. v. 9. &c. Hinc *oculi elati* ſeu *ſublimes* pro hominibus ſuperbis ponuntur. Vide Pſal. 17. Heb. 18. v. 28. Prov. 6. v. 17.

Os, oris, quod adhibetur quoque pro homine. Prov. 8. v. 13. *Os perverſitatum deteſtor*, Vulg. *os bilingue*, h. e. hominem perverſum & mendacem.

Venter, qui pariter hominem integrum ſignificat. Tit. 1. v. 12. *Cretenſes ventres pigri*, &c. i. homines ignavi, *quorum Deus venter eſt*, Philip. 3. v. 19. & *qui nonniſi ventri ſuo ſerviunt*, Rom. 16. v. 18. &c.

Uterus [רַחַם], qui pro femina bello capta ponitur. Jud. 5. v. 30. Vide ſupra in voce Caput.

Cor, quod ſumitur etiam pro homine. Gen. 31. v. 26. *Quid feciſti, & furatus es cor meum, & abduxiſti filias meas tanquam captivas gladio?* h. e. *quare ita egiſti, ut clam me abigeres filias meas quaſi captivas gladio?* Vulg. Unde v. 27. pro, *furatus es cor meum*, legitur, *furatus es me.* Chald. utrobique, *occultaſti te à me.* In hac autem phraſi *furari aliquem*, videtur eſſe quædam hypallage pro *furari ſe ab aliquo*, h. e. per metaphoram, clam eo ſe ſubducere. Vide etiam ſupra pag. 203 coll. 1. 2. & Luc. 21. v. 34.

Pedes denique, qui pro homine ipſo accipiuntur. Prov. 1. v. 16. *Pedes illorum* (impiorum) *ad malum currunt, & feſtinant ut effundant ſanguinem*, h. e. improbi ipſi ad malum currunt, &c. Vide etiam c. 6. v. 18. Iſai. 59. v. 7. Rom. 3. v. 15. &c.

Huc etiam referri poteſt illud Iſai. 52. v. 7. Rom. 10. v. 15. *Quam pulchri ſuper montes pedes annuntiantis & prædicantis pacem*, &c. h. e. quam pulchri ſunt annuntiantes & prædicantes pacem, &c.

Hactenus de hominibus ſingulis, ſive ſeorſim conſideratis; nunc de iiſdem conjunctis.

In hominibus conjunctis hæc ſynecdoche, vel analogon ejus, conſpicitur.

Exod. 12. v. 40. *Habitatio autem filiorum Iſraël, qui manſerunt in Ægypto, fuit quadringentorum triginta annorum*, ubi per filios Iſraël ſimul intelligendi ſunt & pater, qui *Jacob* eſt, & avus *Iſaac*, & proavus *Abraham*; ſtirps enim cum poſteris, ut unum quoddam integrum, conſideranda eſt. Id ita fieri debere ſupputatio chronologica oſtendit; nam ultra 210. annos Iſraëlitæ in Ægypto non fuerunt, ut liquet ex *Seder olam*, ſive Chronico Hebræorum, & ex Chronico R. Abrahami Levitæ, qui ſic ſcribit: *A deſcenſu Jacobi in Ægyptum fluxerunt anni 17. Hinc ad mortem Joſephi 53. Hinc uſque ad tempus, quo ſurrexerunt falſi prophetæ de filiis Ephraim & Galaad, qui ſeduxerunt filios Iſraël, & ob id occiſi fuerunt, anni 110. Hinc ad exitum 30. anni*, qui omnes conficiunt ſummam 210. annorum. Præterea Caath, qui deſcendit in

Ægyptum cum Levi (Gen. 46.) vixit annis tantum 133. Amramus ejus filius, annis duntaxat 137. Moyſes autem ejus filius natus erat annos 80. cum eduxit Iſraëlitas ex Ægypto. Porro hi omnes anni ſummam tantum 350. non vero 430. conficiunt. Ex his autem annis 350. demendi ſunt ii, quos vixit Caath ante deſcenſum ejus in Ægyptum, & poſt natum Amramum, & quos Amramus vixit poſt natum Moſen. Anni igitur 430. incipiendi ſunt ab exitu Abrahami de Ur Chaldæorum, & promiſſione à Deo ipſi facta, ut liquet ex epiſt. ad Galat. 3. v. 16. *Abrahæ dictæ ſunt promiſſiones ..... v. 17. Hoc autem dico, Teſtamentum confirmatum à Deo: quæ poſt quadringentos & triginta annos facta eſt Lex, non irritum facit ad evacuandam promiſſionem.* Lex autem data eſt eodem anno, quo Iſraëlitæ ex Ægypto egreſſi ſunt. Hanc ſententiam confirmat Textus Samaritanus: ࠅࠌࠅࠔࠁ ࠁࠍࠉ ࠉࠔࠓࠀࠋ ࠅࠀࠁࠅࠕࠌ ࠀࠔࠓ ࠉࠔࠁࠅ ࠁࠀࠓࠑ ࠊࠍࠏࠍ ࠅࠁࠀࠓࠑ ࠌࠑࠓࠉࠌ ࠔࠋࠔࠉࠌ ࠔࠍࠄ ࠅࠀࠓࠁࠏ ࠌࠀࠅࠕ ࠔࠍࠄ: *Commoratio autem filiorum Iſraël, & patrum eorum, quam habitaverunt in terra Chanaan, & in terra Ægypti, quadringentorum fuit & triginta annorum.* Lxx. Vatic. ἡ δὲ κατοίκησις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἣν κατῴκησαν (mſ. Oxon. & Complut. edit. αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν) ἐν γῇ Αἰγύπτῳ καὶ ἐν γῇ Χαναὰν, ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα, *habitatio autem filiorum Iſraël, quam habitaverunt* (mſ. Oxon. & Complut. edit. (*ipſi & patres eorum*) *in terra Ægypti, & in terra Chanaan, fuit quadringentorum & triginta annorum.* Hanc peregrinationem prædixerat Deus Abrahamo, Gen. 15. v. 13. *Scito prænoſcens, quod peregrinum futurum ſit ſemen tuum in terra non ſua* (nempe in terra Chanaan, & in Ægypto), *& ſubjicient eos ſervituti, & affligent quadringentis annis.* Vide etiam Act. 7. v. 6. Hic 30. annorum ſupra 400. non fit mentio; *vel* quia vaticinium iſtud impleri tantum cœpit à nativitate Iſaaci, ut volunt nonnulli, à qua ad exitum uſque ex Ægypto 400. circiter anni effluxerunt; ab ea enim ad Jacobi nativitatem numerantur anni 60. (Gen. 25. v. 26.) Inde ad Jacobi adventum in Ægyptum, 130. (Gen. 47. v. 9.) Inde ad mortem ejus, 17. (ibid. v. 28.) Inde ad mortem Joſephi, 53. (Gen. 50.) Inde ad nativitatem Moſis, 90. Inde ad exitum ex Ægypto, 80. (Exod. 7. v. 10.) Summa eſt annorum 430. *Vel* numerus rotundus, ut aiunt, pro accurato & definito ponitur. Vide de hac quæſtione chronologos, maxime annales Uſſerii.

3. Reg. 8. v. 66. *Profecti ſunt* (Iſraëlitæ) *in tabernacula ſua lætantes & alacri corde ſuper omnibus bonis, quæ fecerat Dominus David ſervo ſuo*, adde *& Salomoni*, ſicuti additur 2. Paral. 7. v. 10.

Ibid. c. 10. v. 11. *Sed & claſſis Hiram, quæ portabat aurum de Ophir*, &c. intellige & claſſem Salomonis, ut liquet ex c. 9. v. 26. *Claſſem quoque fecit rex Salomon in Aſiongaber*, &c. Verſ. 27. *Miſitque Hiram in claſſe illa ſervos ſuos nauticos & gnaros maris, cum ſervis Salomonis.*

Ibid. c. 11. v. 32. *Porro una tribus remanebit ei* (Salomoni) *propter ſervum meum David*, &c. Cum hac tribu conjungenda eſt pars tribus Benjamin & Simeonis, eique inſuper accenſendi ſunt Levitæ cum quibuſdam ex reliquo populo, qui in Jeroboami idololatriæ partem venire noluerunt, cap. 12. v. 23. 2. Paral. 11. v. 13. Alia hujus ſynecdoches exempla vide 4. Reg. 17. v. 18. Job. 32. v. 4. conf. vv. 5. 6. 7. 11. &c.

Huc etiam pertinet cum ponitur

EPHRAIM pro decem tribubus. Vide Iſai. 7. vv. 2. 5. 8. 9. cap. 9. v. 9. tum quia in illa tribu erat ſedes regia, nempe Samaria; tum quia Jeroboam, primus regum Iſraël, ex illa tribu erat oriundus.

JOSEPH (ex quo Ephraim) pro toto populo Iſraëlitico, Pſal. 79. Heb. 80. v. 2. Pſal. 80. Heb. 81. v. 6. Et pro decem tribubus, aut regno Iſraëlitico ſpecialiter ſic dicto, Amos c. 5. v. 15. c. 6. v. 6.

BENJAMINITÆ pro Judæis omnibus, Jerem. 6. v. 1. Denique

IMPERATOR, caput exercitus, pro toto exercitu, 1. Reg. 18. v. 7. *Percuſſit Saül mille, & David decem millia*, h. e. exercitus Davidis, vel David cum ſuo exercitu, &c. Vide etiam Exod. 17. v. 13. Joſ. 10. vv. 28. 40.

II. *Synecdoche partis &c. in aliis rebus.*

Ager pro terra vel regione. Gen. 14. v. 7. *Et percuſſerunt omnem agrum Amalecitarum*, Vulg. optime, *regionem.* Vide etiam 1. Reg. 27. v. 7.

Angulus pro arce vel turri. Soph. 1. v. 16. *Dies tubæ & clangoris ſuper civitates munitas, & angulos excelſos*, h. e. arces ſive turres excelſas. Vide etiam c. 3. v. 6. Zach. 10. v. 4.

Baptismus Joannis pro toto ejus miniſterio. Act. 1. v. 22. *Incipiens* (Jeſus) *à baptiſmate Joannis, uſque in diem, qua aſſumtus eſt à nobis*, &c. Vide etiam cap. 10. v. 37. c. 18. v. 25. &c. Alii tamen Act. 1. v. 22. per baptiſmum Joannis, eum intelligunt, quo à Joanne baptizatus eſt ipſe Jeſus. Vide interpretes.

Clavus pro tentoriis militaribus, quæ clavis panguntur & affiguntur. Zach. 10. v. 4. *Ex ipſo* (Domino) *angulus* (i. turres & propugnacula, vide ſupra), *ex ipſo clavus*, (Vulg. *paxillus*, i. tentoria), *ex ipſo arcus prælii*, hoc eſt, omnis generis arma. Vide ſupra pag. 236. col. 1. in voce Arcus.

Hyssopus pars aſpergilli ſeu aſperſorii pro toto aſpergillo. Exod. 12. v. 22. *Faſciculumque hyſſopi tingite in ſanguine, qui eſt* בַּסַּף *in vaſi*, ita Hebræi omnes. Lxx. παρὰ τὴν θύραν, *juxta oſtium.* Vulg. *in limine.* Vox Heb. סַף & *vas* quodlibet, & *limen* ac *oſtium* ſignificat. Hyſſopum autem eo loci eſſe tantum aſpergilli partem liquet ex Levit. 14. v. 4. *Præcipiet* (Sacerdos) *ei, qui purificatur, ut offerat .... lignum cedrinum, vermiculumque, & hyſſopum.* Ligno cedrino alligabatur cum vermiculo ſive filo coccineo hyſſopus exiguus humiliſque fruticulus, ut patet ex 3. Reg. c. 4. v. 33. ſicque aſpergillum fiebat. Neque explicationi illi adverſatur illud Joan. 19. v. 29. *Illi autem* (milites) *ſpongiam plenam aceto, hyſſopo circumponentes, obtulerunt ori ejus*, Chriſti; non enim ſpongia hyſſopo tanquam calamo circumponitur; ſed calamo alligatur cum hyſſopo, quæ erat inſtar vinculi. Unde Matth. c. 27. v. 48. ſpongia illa dicitur impoſita καλάμῳ *arundini.* Vide inſuper Num. 19. v. 18. Pſal. 50. Heb. 51. v. 9. Heb. 9. v. 19.

Lapides pro ſtructura redintegrata. Pſal. 101. Heb. 102. v. 15. *Quoniam placuerunt ſervis tuis lapides ejus*, Sionis, hoc eſt, quoniam volunt vel avidiſſime cupiunt ſervi tui Urbem ſanctam inſtaurare.

Murus pro urbe ſeu civitate. Amos 1. v. 7. *Et mittam ignem in murum Gazæ* (h. e. in urbem Gazam), *& devorabit ædes ejus.* Vide etiam vv. 10. 14. & conf. v. 12. cap. 2. vv. 2. 5. &c.

Porta pro urbe. Gen. 22. v. 17. *Poſſidebit ſemen tuum portas inimicorum tuorum*, i. urbes. Vide etiam Exod. 20. v. 10. Deut. 12. v. 12. c. 14. v. 27. c. 16. vv. 5. 18. &c. Pſal. 86. Heb. 87. v. 2. Jerem. 15. v. 7. &c.

Vox eadem metonymice etiam ſumitur pro urbis incolis, qui per portas ingrediuntur & egrediuntur. Ruth. 3. v. 11. כִּי יוֹדֵעַ כָּל־שַׁעַר עַמִּי *quia novit omnis porta populi mei*, &c. i. *omnis populus, qui habitat intra portas urbis meæ*, ut optime interpretatur Vulg. Vide etiam c. 4. v. 10. Iſai. 14. v. 31.

Tignum pro tecto, & conſequenter pro tota domo. Gen. 19. v. 8. *Quia ingreſſi ſunt ſub umbra* קֹרָתִי *tigni mei*, Vulg. *culminis mei*, h. e. domus meæ.

Sanctiſſimum hujus ſynecdoches exemplum elucet,

1°. In ſanguine Chriſti Servatoris noſtri, qui pro tota ejus paſſione & morte accipitur, Rom. 3. v. 25. *Quem* (Chriſtum Jeſum) *propoſuit Deus propitiationem per fidem in ſanguine ipſius*, h. e. in paſſione & morte ejus. Vide inſuper cap. 5. v. 9. Epheſ. 1. v. 7. c. 2. v. 13. Coloſſ. 1. vv. 14. 20. Heb. 9. v. 14. c. 10. v. 19. c. 12. v. 24. 1. Pet. 1. vv. 2. 19. 1. Joan. 1. v. 7. Apoc. 1. v. 5. &c.

2°. In cruce, idque per metonymiam ſubjecti. 1. Cor. 1. v. 17. *Ut non evacuetur crux Chriſti*, h. e. meritum per paſſionem & mortem ejus nobis præſtitum. Vide etiam v. 18. c. 2. v. 2. Galat. 6. v. 14. Eph. 2. v. 16. Coloſſ. 1. v. 20. c. 2. v. 14. &c.

3°. In morte. Rom. 5. v. 10. *Si enim, cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filii ejus*, &c. intellige & paſſionem. Vide quoque 1. Cor. 11. v. 26. Coloſſ. 1. v. 22. Heb. 2. v. 14.

Digitized by Google

III. *Synecdoche partis in tempore.*

Pars temporis pro tempore ipſo ponitur, eoque vel indefinito, vel definito & certo.

ANNUS pro tempore. Iſai. 61. v. 2. *Ut prædicarem annum placabilem Domino, & diem ultionis Deo noſtro*, h. e. tempus. Vide etiam c. 63. v. 4. Jerem. 11. v. 23.

DIES etiam uſurpatur,

1°. Pro tempore. Gen. 8. v. 22. *Cunctis diebus terræ*, &c. h. e. toto tempore, quo terra perſeverabit. Vide etiam 4. Reg. 20. v. 1. Pſal. 101. Heb. 102. v. 12. Pſal. 102. Heb. 103. v. 5. Iſai. 4. v. 1. c. 9. v. 4. Oſe. 9. v. 9. Matth. 2. v. 1. Act. 5. v. 36. &c.

2°. Pro anno, quando videlicet voci plurali יָמִים *dies*, non additur dictio numeralis. Levit. 25. v. 29. *Si quis vendiderit domum habitabilem in urbe muro cincta, jus redimendi eam erit uſque ad complementum anni venditionis ejus*, יָמִים *diebus*, inquam, *erit jus redimendi eam*, h. e. anno integro, ut patet ex priori membro, quod in poſteriori illo repetitur.

Jud. 17. v. 10. *Dixitque Michas* (Levitæ) *mane apud me, & eſto mihi parens ac Sacerdos, daboque tibi* לַיָּמִים *in dies decem argenteos*, &c. h. e. per *ſingulos annos*, Vulg.

Huc etiam referunt multi, Gen. 40. v. 4. Exod. 13. v. 10. 1. Reg. 1. v. 3. c. 27. v. 7.

Interdum tamen additur vox numeralis. Amos 4. v. 4. *Afferte mane victimas veſtras*, לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים *tribus diebus primitias veſtras*, h. e. tertio quoque anno; reſpicitur enim ad legem Deut. 14. v. 28. *Anno tertio ſeparabis aliam decimam ex omnibus, quæ naſcuntur tibi*, &c.

3°. Vox illa videtur etiam accipi pro æternitate, Iſai. 24. v. 22. *Et congregabuntur* (Dæmones aliique reprobi) *congregatione unius faſcis in lacum*; (h. e. quemadmodum colligitur faſcis ac in ignem projicitur) *& claudentur ibi in carcere*, (id eſt, in inferno): וּמֵרֹב יָמִים יִפָּקֵדוּ *& poſt dies multos viſitabuntur.* Ita Vulg. has voces tranſtulit, quæ etiam verti poſſunt: *& in multitudine dierum* (h. e. æternum) *punientur*; nam præpoſitio מ interdum etiam ſignificat *in*, ut Exod. 32. v. 30. Vide tom. I. pag. 601. col. 1. num. VI. & verbum פָּקַד *viſitavit*, in malum quandoque accipitur, nempe pro *punire.* Vide ſup. pag. 86. col. 1. & pag. 209. col. 2.

SABBATHUM pro tota hebdomade. Luc. 18. v. 12. *Jejuno bis in Sabbatho*, hoc eſt, in hebdomada, nempe die ſecundo & quinto, h. e. lunæ & jovis. Vide tom. I. pag. 478. col. 2. Judæi, qui præ cæteris religioſi videri cupiunt, etiamnum his diebus jejunant. Cur, & quomodo id faciant, dicemus in l. ſeq. cap. VII. art. III.

MANE pro continuo tempore. Pſal. 72. Heb. 73. v. 14. *Et fui flagellatus tota die, & caſtigatio mea in matutinis*, h. e. continuo caſtigatus ſum. Vide etiam Pſal. 100. Heb. 101. v. 8. Iſai. 33. v. 2. Eccle. 11. v. 6. Thren. 3. v. 23 &c.

VESPERE & MANE pro *νυχθημέρῳ*, i. *tota nocte & die.* Gen. 1. v. 5. *Factumque eſt veſpere & mane dies unus*, i. primus. Mentio fit veſpertini temporis ante matutinum, quia Judæi à veſpera diem incipiunt. Vide etiam vv. 9. 13. 19. 23. 31.

HORA pro tempore. Joan. 4. v. 23. *Sed venit hora, & nunc eſt*, &c. i. tempus. Vide etiam c. 5. v. 35. c. 16. v. 2. c. 17. v. 1. 1. Joan. 2. v. 18. &c. Sic apud Platonem, *καί μοι ὥρα ἀπιέναι, jam abeundi mihi tempus eſt.*

Vox eadem pro parvo temporis ſpatio indefinite ſumto accipitur, Gal. 2. v. 5. *Quibus neque ad horam ceſſimus ſubjectione*, &c. h. e. ad tempus breviſſimum. Vide etiam 1. Theſſ. 2. v. 17. Philem. 2. v. 15.

Huc pertinet, cum in chronologia pars major temporis pro toto tempore ponitur. 3. Reg. 2. v. 11. *In Hebron regnavit* (David) *ſeptem annis*, adde: *& ſex menſibus*, ex 2. Reg. c. 2. v. 11.

4. Reg. 24. v. 8. *Decem & octo annorum erat Joachin cum regnare cœpiſſet, & tribus menſibus regnavit in Jeruſalem*, adde: *ac decem diebus*, ex 2. Paral. 36. v. 9.

Hactenus Troporum ſpecies expendimus; nunc eorum *affectiones* conſiderandæ. Tres numerantur, *Catachreſis, Hyperbole*, & *Allegoria*, de quibus in tribus ſequentibus capitibus agendum.

CAPUT V.

De Catachreſi.

CATACHRESIS [*κατάχρησις abuſus*] tropi affectio eſt, qua à communi tropice loquendi conſuetudine quædam aliquantulum diſcedunt, & durius efferuntur vel cohærent. Id autem contingit I. In vocum acceptione ſeu ſignificatione. II. In earum conjunctione. III. Denique in earumdem permutatione.

ARTICULUS I.

De Catachreſtica vocum acceptione.

CATACHRESTICÆ vocum acceptionis hæc afferuntur exempla.

Levit. 26. v. 30. Heb. *Deſtruam excelſa veſtra, & confringam ſimulachra veſtra, & ponam cadavera veſtra ſuper cadavera idolorum veſtrorum*, &c. Hic fragmenta ſimulachrorum, ſive ſimulachra confracta, dicuntur *cadavera.*

Num. 9. v. 18. *Os Domini* pro ejus imperio ponitur, quod non manifeſta loquutio, ſed nubes ſignabat.

Deut. 16. v. 7. Verbum בָּשֵׁל *coquere*, uſurpatur de agno Paſchali, qui coquendus non erat, ſed aſſandus ex Dei mandato, Exod. 12. v. 9. *Non comedetis ex eo* (agno Paſchatis) *crudum quid, nec coctum aqua, ſed tantum aſſum igni.*

1. Reg. 2. v. 15. *Caro* חַי *viva* dicitur pro *cruda*, ut optime reddidit Vulg.

2. Reg. 23. v. 17. *Aqua* Davidi vitæ militum periculo allata, *ſanguis militum* ab ipſo vocatur.

Job. 4. v. 12. Oraculum angeli Eliphazo factum *in horrore viſionis nocturnæ, quando ſolet ſopor occupare homines, furto allatum* dicitur, h. e. clanculum; ſumta à latronibus metaphora, qui nocte, dum homines dormiunt, domos expilant.

Pſal. 87. Heb. 88. v. 6. *Liber* ſeu *libertate donatus*, pro deſtituto omni ope accipitur.

Matth. 12. v. 5. Sacerdotes Sabbathum *βεβηλοῦν*, *profanare* à Chriſto dicuntur, pro manibus in eo operari. Loquitur autem Chriſtus ex Phariſæorum ſententia, qui non licere quidquam die ſabbathi agere contendebant.

Rom. 7. v. 23. Queritur Apoſtolus experiri ſe legem in membris ſuis (i. corpore ſuo), nempe concupiſcentiam, quæ repugnet legi mentis ſuæ, h. e. *interiori homini*, de quo v. præced. & quæ eum *captivet in lege peccati*, h. e. captivare conetur; concupiſcentia enim, quantumvis effervear, voluntatis conſenſum non extorquet, ſed ſollicitat tantum.

Coloſſ. 3. v. 5. *Fornicatio, immunditia, libido*, &c. dicuntur *membra, quæ ſunt ſuper terram*, h. e. quæ terrena ſapiunt, quæque mortificare nos jubet Apoſtolus. Sunt autem membra veteris hominis, qui Rom. 6. v. 6. dicitur *corpus peccati.*

Sic apud Latinos *paricida* non ſolum ſignificat eum, qui patrem occidit (paricida enim per ſyncopen eſt pro patricida); ſed eum etiā, qui alium quemlibet ſuſtulit. Hinc Cicero pro Milone vocat Clodium *paricidam*, quod M. Papirium equitem Romanum interfeciſſet.

ARTICULUS

Digitized by Google

ARTICULUS II.

De Catachreſtica vocum conjunctione.

AD Catachreſticam vocum conjunctionem quod attinet; quædam interdum conjunguntur, quæ reſpondere ſibi invicem non videntur.

Exod. 5. v. 21. *Fœtere feciſtis odorem noſtrum in oculis Pharaonis*, &c. Fœtor & oculi hic catachreſtice conjunguntur; eaque metaphora innuitur maxima ex parte Pharaonis averſatio.

Ibid. cap. 20. v. 18. *Cunctus autem populus videbat voces & fulgetra*, (Vulg. *lampades*) *& ſonitum buccinæ*, &c. Catachreſis, pro, videbat fulgetra, audiebat voces & ſonitum buccinæ. Vide ſupra pag. 187. §. III. col. 1.

Marc. 7. v. 21. *Ab intus enim de corde hominum .... procedunt adulteria .... v. 22. oculus malus*, h. e. invidia, quæ ſolet oculis ſe prodere. Unde Græci dicunt βασκαίνειν *faſcinare*, pro φθονεῖν *invidere*. Vide ſupra p. 179. col. 2.

Apoc. 7. v. 14. *Hi ſunt, qui venerunt de tribulatione magna, & laverunt ſtolas ſuas, & dealbaverunt eas in ſanguine agni*, h. e. purificaverunt eas. Alia exempla vide 1. Tim. 6. v. 19. 2. Cor. 5. v. 2. Apoc. 1. v. 12. &c.

ARTICULUS III.

De Catachreſtica vocum permutatione.

EA locum habet in Græca Lxx. verſione, maxime vero in Novo Teſtamento. Illi enim interpretes, & θεόπνευστοι novi fœderis ſcriptores, vocum Hebræarum, quas interpretantur, vel ad quas reſpiciunt, obviam duntaxat ſignificationem interdū exprimunt, licet alias etiam obtineant, quæ commodiorem ſenſum quandoque efficere videntur. Vel, ut aliis placet, apud priſcos S. Scripturæ interpretes ſignificationis unius interpretamentum pro alterius ſignificationis interpretamento ponitur. Vel denique interpretes illi aut ſcriptores, Græcis vocibus ſenſus Hebraicos nonnunquam affingunt, qui ex Hebræo idiomate potius quam ex Græco repetendi ſunt. Vide præfat. tom. I. pag. xxxvj.

Iſai. 55. v. 3. *Feriam vobiſcum pactum ſempiternum* חַסְדֵי Sym. τὰ ἐλέη, Vulg. *miſericordias David fideles.* Lxx. & Apoſt. Act. 13. v. 34. τὰ ὅσια Δαυὶδ τὰ πιστὰ, *ſancta David fidelia.* Vox Hebraica & *miſericordias*, & *ſanctitates* ſive *ſancta* ſignificat.

Matth. 6. v. 34. *Sufficit diei* ἡ κακία αὐτῆς, *malitia ſua*, pro ἡ κάκωσις αὐτῆς *afflictio*, *vexatio ejus.* Reſpexit Evangeliſta ad רָעָה, quod utrumque ſignificat. Conf. Amos. 3. v. 6.

Luc. 1. v. 37. *Non erit impoſſibile apud Deum omne* ῥῆμα *verbum*, pro πρᾶγμα, *res*, *negotium*; ab Hebræo דָּבָר, quod & *verbum* & *rem* ſive *negotium* ſignificat, quodque in mente habuit S. Lucas.

1. Cor. 15. v. 54. *Abſorpta eſt mors* εἰς νῖκος *in victoria*, pro εἰς αἰῶνα, *in ſempiternum*, ut interpretatur Vulg. Iſai. 25. v. 8. unde contextus ille deſumtus eſt, & ubi legitur לָנֶצַח quod ſignificat & εἰς νῖκος *in victoria*, ut reddunt ibidem Aq. & Theod. & εἰς αἰῶνα *in ſempiternum*, vel εἰς τέλος *in finem*, ut interpretatur Symm.

Gal. 2. v. 21. *Si per Legem juſtitia, ergo* δωρεὰν *gratis Chriſtus mortuus eſt*, hoc eſt, fruſtra, ex Hebræo חִנָּם quod ſignificat & *gratis*, pro ut merito, pretio, & mercedi opponitur; & *fruſtra*, quatenus effectus ſperati privationem innuit; quo in ultimo ſenſu adverbium *gratis* hîc accipitur.

Heb. 11. v. 31. *Fide Rahab* ἡ πόρνη *meretrix non periit cum incredulis*, h. e. hoſpita, cau-

ponaria; id enim ſignificat זוֹנָה Joſ. 2. v. 1. (ad quem locum reſpexit auctor epiſtolæ), ſi vox illa derivetur à זון *alere, paſcere, ſuſtentare*, &c. uti ex illa deductam forma ejus oſtendit. Si vero referatur ad זָנָה *ſcortari*, erit πόρνη *meretrix*. Rabbini aliique interpretes non pauci loco Joſ. mox laudato זוֹנָה *hoſpitam, cauponariam* interpretantur. Vide etiam Jac. 2. v. 25.

Apoc. 14. v. 8. *Cecidit, cecidit Babylon .... quæ vino* θυμοῦ *iræ fornicationis ſuæ potavit omnes gentes*, h. e. vino veneni ſeu venenato fornicationis ſuæ, &c. Heb. חֵמָה *iram* & *venenum* ſignificat. Sic c. 18. v. 3.

Alia exempla vide Matth. 24. v. 29. ubi per δυνάμεις *virtutes*, intelligi poteſt στρατιὰ *exercitus*, ab חַיִל, quod utraque ſignificatione gaudet. Heb. 1. v. 2. ubi αἰῶνες *ſæcula* ponuntur pro *mundo*, ab עוֹלָם, quod *ſæculum* & *mundum* ſignificat, &c.

CAPUT VI.

De Hyperbole, & , quæ ad eam per antiphraſin pertinet, Meioſi.

HYPERBOLE [ὑπερβολὴ] tropi affectio eſt, qua voces inſolentius & audacius, rerum amplificandarum aut extenuandarum gratia, à nativa ſua ſignificatione in aliam traducuntur. Vel, ut ſcribit S. Aug. lib. 16. de Civit. Dei, c. 21. tom. 7. nov. edit, part. 1 col. 434. *Tropus vel modus loquutionis eſt, quando id, quod dicitur, longe amplius eſt, quam quod eo dicto ſignificatur.* In priori definitione additæ ſunt voces: *aut extenuandarum; μείωσις* enim, i. *imminutio*, ſive *extenuatio*, ad hyperbolen etiam per antiphraſin pertinet.

Duplex autem ſtatuitur hyperbole, *Rhetorica* & *Logica*. Rhetorica ea eſt, qua vocum ipſarum inſolentior audaciorque fit tranſlatio; Logica vero, qua audacior, atque à veritate ſimplici alienior comparatio, verbis tamen propriis concepta atque expreſſa, inſtituitur.

ARTICULUS I.

De Hyperbole Rhetorica.

EX exemplis, quæ allaturi ſumus, alia ſpectant ad voces *ſingulas*, alia ad voces *connexas*.

I. Ad voces ſingulas hæc pertinent, in quibus ponitur

BELLUM pro quavis rixa privata. Jac. 4. v. 1. *Unde bella & lites in vobis?* Verbum Heb. נִלְחַם *pugnare*, eodem ſignificatu accipitur Jerem. 1. v. 19. c. 15. v. 20.

CASTRARE ſeipſum, pro illicitis carnis voluptatibus & matrimonio ipſi nuntium remittere. Matth. 19. v. 12. *Sunt eunuchi, qui ſeipſos caſtraverunt propter regnum cælorum.*

COELUM pro maxima altitudine; & è contrario, ABYSSUS ſive INFERNUS pro magna profunditate ſeu dejectione. Pſal. 106. Heb. 107. v. 26. *Aſcendunt* (fluctus maris) *uſque ad cælos, & deſcendunt uſque ad abyſſos.* Vide

etiam Gen. 11. v. 4. Deut. 1. v. 28. c. 9. v. 1. Iſai. 57. v. 9. Thren. 2. v. 1. Matth. 11. v. 23. Luc. 10. v. 18. &c.

DESERERE ſeu RELINQUERE pro poſthabere. Gen. 2. v. 24. *Quamobrem relinquet homo patrem ſuum, & matrem ſuam, & adhærebit uxori ſuæ*, h. e. anteponet uxorem ſuam patri ſuo & matri ſuæ; non enim hoc præcepto amor erga parentes prohibetur, ſed amori conjugali poſtponitur. Vide etiam Matth. 19. v. 5.

LASSITUDO pro ſumma contentione. Dan. 9. v. 21. *Ecce vir Gabriël....* בִּיעָף *in laſſitudine volans*, i. *cito*, Vulg. In ſanctos enim illos ſpiritus non cadit laſſitudo.

MUNDUS pro plenitudine. Jac. 3. v. 6. *Lingua ignis eſt, mundus* (Vulg. *univerſitas*) *iniquitatis*, h. e. pleniſſima malorum, ſicuti mundus plurimis rebus repletus eſt.

NUBES, ut ſupra cœlum, pro magna altitudine. Jerem. 4. v. 29. *Fugit omnis civitas, ingreſſi ſunt* בֶּעָבִים *nubes*, id eſt, loca præalta, ſeu *ardua*, ut reddit Vulg. aſcenderunt, ut vitæ ſuæ conſulerent.

ODISSE pro poſthabere, minus diligere. Gen. 29. v. 31. *Videns autem Dominus, quod exoſa eſſet Lia*, &c. h. e. minus amata, ut liquet ex v. præcedenti: *Tandemque potitus* (Jacob) *optatis nuptiis, amorem ſequentis priori prætulit.* Vel, ſecundum Heb. *dilexit* (Jacob) *Rachelem magis quam Liam.* Vide tom. I. pag. 528. can. XIX. & Luc. 14. v. 26.

PERDERE pro damnum aliquod pati. Ruth. 4. v. 6. *Et dixit vindex ille* ſeu *propinquus: non poſſum vindicare mihi* (Ruth), *ne perdam poſſeſſionem meam*, h. e. ne patiar damnum in poſſeſſione mea; nam præter primogenitum propinquo ſubſtituendum, ceteri pari jure cum filiis meis, quos alia ex uxore ſuſcepi, hæredes mei cenſebuntur; ſicque poſſeſſio mea inter plurimos diviſa valde extenuabitur. Quod autem vir ille jam uxorem habuerit, indicat Paraph. Chaldæus, qui ita vertit: *Non iſto colore ego poſſum vindicare mihi, propterea quod mihi uxor eſt, non mihi licitum eſt accipere aliam ad ipſam, ne ſit mihi jurgio in domo mea; & ita perdam hæreditatem meam*, &c. Vulg. aliter ſenſit dum ſic interpretatus eſt: *Cedo juri propinquitatis; neque enim poſteritatem familiæ meæ delere debeo*, &c. q. d. forte unicum filium ex ea ſuſcipiam, qui in defuncti nomen ſuccedet, atque ita meum interibit.

PRÆDARI, ſeu exſpoliare, pro ab alio accipere. 2. Cor. 11. v. 8. *Alias Eccleſias* ἐσύλησα *deprædatus ſum* (Vulg. *exſpoliavi*) *accipiens ſtipendium ad miniſterium veſtrum.*

RIVI OLEI, pro omnium bonorum abundantia. Job. 29. v. 6. *Quando.... petra fundebat mihi rivos olei.* Conf. c. 20. v. 17.

Mich. 6. v. 7. *Nunquid placari poteſt Dominus....* בְּרִבְבוֹת נַחֲלֵי־שָׁמֶן *in myriadibus torrentium olei.* Lxx. ἐν μυριάσι χιμάρων πιόνων, *in myriadibus* (Vulg. *in multis millibus*) *hircorum pinguium.* In Lxx. verſione, quam ſequutus eſt Vulg. mendum eſſe videtur in χιμάρων *hircorum*, pro χειμάῤῥων *torrentium.*

TONITRU pro forti hinnitu equi. Job. 39. v. 19. *Nunquid..... circumdabis collo ejus* (equi) רַעְמָה *tonitru*, Vulg. *hinnitum.*

TURRIS pro ſuggeſto. 2. Eſdr. 8. v. 4. *Stetit autem Eſdras Scriba ſuper*, מִגְדַּל־עֵץ *turrim ligneam*, hoc eſt, ſuggeſtum, ſive *gradum ligneum*, Vulg.

II. In vocibus connexis, ſive in phraſi conjuncta, hæ occurrunt hyperbolæ.

Gen. 41. v. 47. *Et fecit* (produxit) *terra ſeptem illis annis ſaturitatis, ad manipulos*, ſeu *manipulatim*, q. d. ex uno grano integer manipulus colligebatur; qua hyperbole maximus proventus innuitur.

Ibid. c. 42. v. 28. *Et exiit cor eorum*, i. animus eorum defecit.

Exod. 8. v. 13. al. 17. *Omnis pulvis terræ verſus eſt in* כִּנִּים *pediculos*, ut interpretantur omnes Hebræi, & plurimi recentiores. Lxx. σκνῖφες, Vulg. *ſciniphes;* de cujus vocis ſignificatione non conſentiunt interpretes.

Alia hujus hyperboles exempla vide (maxime in Heb. Vulgatus enim hyperbolicum ſermonem interdum in ſimplicem commutat) Jud. 5. vv. 4. 5. c. 20. v. 16. 1. Reg. 25. v. 37. 2. Reg. 17. v. 13. 3. Reg. 1. v. 40. c. 10. v. 5. 4. Reg. 19. v. 24. Job. 29. v. 6. c. 40. v. 18. Pſal. 6. v. 7. Pſal. 118. Heb. 119. v. 136. Iſai. 5. v. 25. c. 13. v. 13. c. 14. v. 14. c. 34. vv. 3. 4. 7. c. 42. v. 15. Jerem. 9. v. 1. Thren. 2.

v. 11. c. 3. vv. 4. 8. 49. Ezech. 26. v. 4. c. 27. v. 28. cap. 31. vv. 5. 6. 7. 8. c. 39. vv. 9. 10. Amos. 9. v. 13. Nah. 2. vv. 3. 4. Galat. 4. v. 15 &c.

ARTICULUS II.

De Hyperbole Logica.

HYPERBOLEN logicam quæ attinent, quæque propriis verbis efferuntur, occurrunt,

I. In hyperbolicis comparationibus. Gen. 13. v. 16. *Faciam ſemen tuum ſicut pulverem terræ; ſi quis poteſt hominum numerare pulverem terræ, ſemen quoque tuum numerare poterit.* Vide in h. l. Aug. l. 16. de Civ. Dei, c. 21. tom. 7. nov. edit. part. 1. col. 434. Eadem comparatio cum arena maris & pulvere terræ occurrit Gen. 22. v. 17. c. 28. v. 14. Jud. 7. v. 12. 1. Reg. 13. v. 5. 3. Reg. 4. vv. 20. 29. 2. Paral. 1. v. 9. Job. 29. v. 18. Pſal. 77. Heb. 78. v. 27. Iſai. 29. v. 5. Jerem. 15. v. 8. Heb. 11. v. 12. &c.

2. Reg. 1. v. 23. *Saül & Jonathas .... aquilis velociores* dicuntur, &c. Sic Jerem. 4. v. 13. Thren. 4. v. 19.

Alia hyperbolicæ comparationis exempla vide 3. Reg. 10. v. 27. (conf. v. 21.) 2. Paral. 1. v. 15. c. 9. v. 20. Job. 6. v. 3. c. 41. v. 9. & ſeqq. Hab. 2. v. 5. Thren. 4. vv. 7. 8. &c.

II. In hypoteſibus quibuſdam. Pſal. 138. Heb. 139. v. 8. *Si aſcendero in cœlum, tu illic es; ſi deſcendero in infernum, ades.* Verſ. 9. *Si ſumſero pennas meas diluculo* (vel ſecundum Heb. *pennas auroræ*), *& habitavero in extremis maris.* Verſ. 10. *Illuc manus tua deducet me*, &c. Nullus homo vivens in cœlum aſcendere, aut ad infernum deſcendere, &c. poteſt; ſed per fictionem hyperbolicam hæc ita commemorantur ad illuſtrandam Dei in omni loco præſentiam, quam nemo effugere poteſt. Vide inſuper Prov. 27. v. 22. Abd. v. 4. (conf. Jerem. 49. v. 16. &c.) Matth. 16. v. 26. Marc. 8. v. 36. Luc. 9. v. 25. 1. Cor. 4. v. 15. c. 13. vv. 1. 2. Gal. 1. v. 8.

III. In quibuſdam aliis. 3. Reg. 20. v. 10. *Non ſufficeret pulvis Samariæ pugillis omnis populi, qui ſequitur me.* Thraſonica Benadadi regis Syriæ jactatio, qua ingens copiarum ejus numerus indicatur. Vide etiam Oſe. 1. v. 17. Matth. 5. vv. 29. 30. c. 24. v. 2.

Luc. 19. v. 44. *Non relinquent in te lapidem ſuper lapidem.* Vide Janſenii Gandav. comment. in concordiam Evang. c. 110. pag. 771. col. 1. Quanquam Joſephus Scaliger animadv. in Chron. Euſeb. pag. 211. edit. Amſtelæd. 1658. nullam ibi hyperbolen agnoſcit; exiſtimat enim Hieroſolymam funditus à Tito dirutam fuiſſe, adeo ut ne veſtigium quidem urbis appareret; ea ſiquidem πρόῤῥιζος ἐκ βάθρων ἀνήρπασται, *radicitus ab ipſis fundamentis eruta eſt*, ut ſcribit Joſeph. l. 7. de bello Jud. c. 28. pag. 993. edit. Genev. 1611. paucis turribus exceptis, ac in victoriæ monumentum relictis. Vide eundem lib. 7. c. 18. pag. 970. Sed proprie de Templo loquitur Chriſtus, quod plane everſum eſt, cuique aratrum inductum fuit à T. Annio Ruſo, ut ſcribit S. Hieron. comment. in cap. 8. Zach. tom. 3. nov. edit. coll. 1752. 1753. *In hoc menſe .... aratum templum in ignominiam gentis oppreſſæ, à Tito Annio Ruſo.* Is à Judæis vocatur *Turannus Rufus.* Sanhedrin c. 7. & alibi טורנוס רופוס חרש ההיכל *Turannus Rufus aravit Templum.* Vide Scalig. Canon. Iſagog. l. 3. pag. 311. edit. ſupra laudatæ, ubi Hieronymum emendandum contendit. At forte Judæi Rufum illum odii cauſa Turannum aut Tyrannum appellarunt, quanvis Titus Annius Rufus vocaretur.

Luc. 10. v. 4. *Neminem per viam ſalutaveritis*, qua hyperbole maxima inter eundum celeritas innuitur. Conf. 4. Reg. 4. v. 29.

Joan. 21. v. 25. *Sunt autem & alia multa, quæ fecit Jeſus .... nec ipſum arbitror mundum capere poſſe eos, qui ſcribendi ſunt, libros.* Vide etiam Rom. 9. v. 3. cujus tamen loci alia, eaque fortaſſe commodior, affertur expoſitio in tom. I. pag. 603. col. 1.

ARTICULUS III.

De Meioſi, ſive extenuatione.

MEIOSIN ſive extenuationem quod attinet, triplicis generis ſtatuitur. *Rhetorica, Logica,* & *Grammatica.*

MEIOSIS Rhetorica ea eſt, in qua tropus adhibetur. Gen. 18. v. 27. *Loquar ad Dominum meum, cum ſim pulvis & cinis*, h. e. homo viliſſimus. Vide etiam 1. Reg. 24. v. 15. 3. Reg. 16. v. 2. Iſai. 41. v. 14. Pſal. 21. Heb. 22. v. 7. Pſal. 112. Heb. 113. v. 7. Job. 25. v. 6. &c.

MEIOSIS Logica cenſetur, quando extenuationis gratia, cum re minima inſtituitur comparatio. Num. 13. v. 34. *Ibi vidimus monſtra quædam filiorum Enac, de genere Giganteo: quibus comparati, quaſi locuſtæ videbamur.* Conf. Iſai. 40. vv. 15. 17. &c.

MEIOSIS Grammatica denique cernitur, 1°. In formatione nominum, quæ *diminutiva* appellantur. 2°. In ſignificatione quorumdam iidem nominum ac verborum.

I. Diminutiva formantur præcipue addita litera ן ceteris radicalibus. 4. Reg. 18. v. 4. *Et vocavit nomen ejus* (ſerpentis ænei) נְחֻשְׁתָּן *parvum æs*, ſive *anulum*, ut interpretatur Pagninus lib. 2. Inſtit. Hebraic. cap. 8. à rad. נָחַשׁ *auguratus eſt*, unde נְחֹשֶׁת *æs*, & נְחֻשְׁתָּן *anulus* per contemtum. Lxx. Vatic. Νεεσθὰν, mſ. Alex. Νεσθὰν, Complut. Νεθθὰν, Vulg. *Nobeſtan*; ut nomen proprium ſpectarunt.

Huc etiam referunt צַוְּרֹן *collulum*, Cant. 4. v. 9. à צַוָּאר *collum*. אֲמִינוֹן *Aminonulus*, 2. Reg. c. 13. v. 20. ab אַמְנוֹן inſerto (י), quod etiam diminutivis formandis inſervit, ſecundum eundem Pagninum mox laudatum. At hoc in exemplo (י) illud videtur eſſe antiqua vocalis *e*, quæ nunc per (ְ) exprimitur in אַמְנוֹן *Amnon*. Quare hîc etiam Lxx. habent Ἀμνὼν, Vulg. *Amnon*. אִישׁוֹן *pupilla*, Pſal. 17. Heb. 18. v. 8. ab אִישׁ *vir*; quod in oculo parva quædam imago viri conſpiciatur. שַׁבָּתוֹן *ſabbathulum*, Exod. 16. v. 23. vel *ceſſatiuncula*, ut vertitur in Vatibli Bibliis. שִׁמְשׁוֹן *Samſon*, Jud. 13. v. 24. &c. à שֶׁמֶשׁ *ſol*, quaſi *ſoliculum* ſeu *parvum ſolem* dixeris.

Diminutiva formari quoque geminata ſecunda & tertia radicali vult idem Pagninus loco ſupra laudato, ut: שְׁחַרְחֹרֶת *ſubnigra*, Cant. 1. v. 6. יְרַקְרַק *ſubviridis*, Lev. 13. v. 49. אֲדַמְדָּם *ſubrufus*, ibidem. אֲדַמְדֶּמֶת *ſubrufa*, v. 43. אֱלִילִים *Deiculi, idola*, Levit. 26. v. 1. &c. laudatque in ſententiæ ſuæ confirmationem R. Abraham, D. Qimhhi ad rad. נָחַשׁ & R. Emmanuël. At Qimhhi in Pſal. 3. v. 3. ad vocem יְשׁוּעָתָה ſic ſcribit: *Omnis duplicatio vocis facit ad duplicationem rei.* Imo idem Rabbi in Jerem. 46. v. 20. ad nomen femin. יְפֵה־פִיָּה, quod eſt à יָפָה, monet *ſecundam & tertiam radicalem geminari ad ſummam pulchritudinem indicandam.* Vide tom. I. pag. 471. col. 1. in fine. Eandem de geminatarum literarum poteſtate regulam tradit Aben-Eſra; ſed in literis illis aſſignandis contrarius eſt Rabbi Davidi Qimhhi; ſcribit enim ad verbum יָפְיָפִיתָ, Pſal. 44. Heb. 45. v. 3. *duplicationem ſecundæ & tertiæ radicalis minuere: duplicationem vero primæ & ſecundæ augere ſignificationem.* Vide tom. I. pag. 297. col. 2. in fine, & pag. 471. col. 2. initio. Itaque attenti & eruditi lectoris eſt, quandonam geminatio literarum augeat vel minuat vocum ſignificationem, dijudicare.

II. Significationem cum nominum, tum verborum, quod attinet, eorum quædam minus dicunt quam revera ſignificant. Vel, ut aliis placet, leniora pro vehementioribus uſurpantur. Quod ſpectat ad nomina,

ALIQUIS pro eximio quodam ſeu magno ponitur, Act. 5. v. 36. *Ante hos enim dies extitit Theodas, dicens ſe eſſe aliquem*, hoc eſt, magnum quempiam, ut explicatur c. 8. v. 9. de Simone mago. Sic apud Juven. Satyr. 1. v. 73. *Aude aliquid brevibus Gyaris & carcere dignum, ſi vis eſſe aliquis.* Ita etiam neutrum *aliquid* accipitur Gal. 2. v. 6. *Ab iis autem, qui videbantur eſſe aliquid*, &c. Vide etiã c. 6. v. 3.

Digitized by Google

In plurali numero *aliqui*, *quidam*, ponuntur pro multis. Rom. 3. v. 3. *Quid enim, ſi quidam illorum* (Judæorum) *non crediderunt*, &c. h. e. multi; pauci enim crediderunt Judæi. Vide etiam 1. Tim. 4. v. 1.

Infirmus pro mortuo in peccatis. Rom. 5. v. 6. *Ut quid enim Chriſtus, cum adhuc infirmi eſſemus, ſecundum tempus pro impiis mortuus eſt?* h. e. cum eſſemus plane mortui ſpiritualiter. Unde, qui hîc *infirmi* dicuntur, ii ſtatim *impii* nominantur, & *peccatores*, v. 8. & *inimici*, v. 10.

Objurgatio pro graviſſima excommunicationis pœna. 2. Cor. 2. v. 6. *Sufficit illi* (Corinthio inceſtuoſo) *objurgatio hæc*, &c. i. excommunicationis pœna.

Unus in plurali numero, pro paucis. Gen. 27. v. 44. *Habitabiſque cum eo* (Labane) *dies* אֲחָדִים *unos*, i. *paucos*. Vulg. Vide etiam c. 29. v. 20.

Significationem verborum quod ſpectat.

Aperire os, pro eximium quid dicere, vel libere & aperte loqui. Jud. 11. v. 35. *Aperui os meum ad Dominum, & aliud facere non potero*, h. e. votum magnum vovi Domino, quod mutare non poſſum. Vide v. 36. Pſal. 77. Heb. 78. v. 2. Prov. 8. v. 6. cap. 24. v. 7. Matth. 5. v. 2. c. 13. v. 35. Eph. 6. v. 19. &c.

Gustare vinum, pro ejus potationi egregie indulgere. Dan. 5. v. 2. *Præcepit ergo* (Baltaſſar) בִּטְעֵם חַמְרָא *in guſtu vini* (exiſtens), i. *temulentus*, ut reddit Vulg. Eodem ſenſu *bibere vinum* accipitur, Prov. 31. v. 4.

Non esse, pro vilem & abjectum eſſe; & vice verſa, esse, pro in pretio haberi. 1. Cor. 1. v. 28. τὰ μὴ ὄντα (ἐξελέξατο ὁ Θεὸς) ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ, *ea, quæ non ſunt* (elegit Deus), *ut ea, quæ ſunt, deſtrueret*, h. e. ut in priori verſiculi parte, *ignobilia mundi & contemtibilia*, ſive, ut in v. præcedenti, *infirma mundi elegit Deus ut confundat fortia*. Eadem fere loquutio eſt, 2. Reg. 19. v. 6. al. 7. *Oſtendiſti hodie, quia* אֵין לְךָ שָׂרִים *non ſunt tibi principes* ſive *duces*, &c. h. e. *quia non curas de ducibus tuis*, ut optime interpretatur Vulg.

Permittere, pro vires præbere & adjuvare. Heb. 6. v. 3. *Et hoc faciemus, ſiquidem permiſerit Deus*, h. e. gratiam ſuam dederit.

Quærere, pro nimis ſollicite, & poſthabito Deo, in aliquid intentum eſſe. Matth. 6. v. 32. *Hæc enim omnia gentes inquirunt*, nimio videlicet ſtudio ac diffidentia. Vide etiam Luc. 12. v. 30.

Salutare, pro inviſere, ac familiariter colloqui. Act. 18. v. 22. *Et deſcendens* (Paulus) *Cæſaream, aſcendit* (Jeroſolymam) *& ſalutavit Eccleſiam*, h. e. inviſit Eccleſiam Jeroſolymitanam, Apoſtolos videlicet & fideles, qui erant Jeroſolymis. Vide etiam c. 20. v. 1. c. 21. vv. 7. 19. c. 25. v. 13. Atque ita quidam explicant, quæ de prohibitione ſalutis habentur, 4. Reg. 4. v. 29. Luc. 10. v. 4. & 2. Joan. vv. 10. & 11.

Tangere, 1°. pro lædere, aut quacunque ratione injuriam inferre. Gen. 26. v. 28. *Ineamus fœdus*; v. 29. *ut non facias nobis quidquam mali, ſicut & nos nihil tuorum attigimus*, &c. Vide etiam Ruth. 2. v. 9. Job. 1. v. 11. c. 2. v. 5. c. 19. v. 21. Pſal. 104. Heb. 105. v. 15. Jerem. 12. v. 14. Ezech. 17. v. 10. Zach. 2. v. 8. Heb. 11. v. 28. 1. Joan. 5. v. 18. 2°. Pro conjugali, aliave illicita conſuetudine. Gen. 20. v. 6. *Non dimiſi*, ſeu *non permiſi*, *ut tangeres eam*, Saram. Vide Prov. 6. v. 29. 1. Cor. 7. v. 1. 3°. Pro diuturniori detentione. Joan. 20. v. 17. *Noli me tangere*, i. ne in me tangendo diutius immoreris; *nondum enim aſcendi ad patrem meum*: per totos 40. dies contingere me poteris; *ſed vade ad fratres meos, & dic eis*, &c. Conf. 4. Reg. 4. v. 27.

Venire, pro adeſſe, & totum illud exſequi, cujus gratia ventum eſt. Matth. 11. v. 3. *Tu es, qui venturus es, an alium exſpectamus?* h. e. Tu-ne ille es promiſſus Meſſias, qui reſtituet regnum Iſraël, &c. Vide etiam 1. Joan. 4. vv. 2. 3. c. 5. v. 6.

Videre se invicem, pro inire prælium, & bello confligere. 4. Reg. 14. v. 8. *Veni, & videamus nos*, h. e. prælium committamus. Vide etiam v. 11. c. 23. v. 29. &c.

Huc pertinent verba negantia pro contrariis affirmantibus poſita. Pſal. 50. Heb. 51. v. 19. *Cor contritum & humiliatum Deus non deſpicies*, i. acceptum habebis. Vide plura alia exempla in tom. I. pag. 528. can. XX.

Digitized by Google

quibus add. Gen. 20. v. 11. *Non eſt reverentia Dei in loco iſto*, h. e. ſumma dominatur impietas. Pſal. 3. v. 3. *Non eſt ſalus ipſi in Deo*, i. manet ira & perditio. Nah. 1. v. 9. *Non conſurget duplex tribulatio*, h. e. prima clade perdemini. Adde etiã Rom. 1. v. 16. Heb. 13. v. 17.

CAPUT VII.

De Allegoria.

Allegoria [ἀλληγορία] tropi, ac in primis metaphoræ, continuatio eſt, qua aliud dicitur, aliud ſignificatur; ſeu aliud verbis, aliud ſenſu oſtenditur. Duplicis generis ſtatui poteſt Allegoria, *ſimplex* & *alluſiva*. Simplex eſt, quæ à rebus quibuſcunque naturalibus deſumitur; alluſiva, quæ ad alia ſive dicta, ſive facta reſpicit.

ARTICULUS I.

De Allegoria ſimplici.

Allegoriæ ſimplicis hæc proferuntur exempla. Gen. 3. v. 15. *Inimicitias ponam inter te* (ô ſerpens), *& mulierem*, *& ſemen tuum*, *& ſemen illius* : הוּא *ipſum* (ſemen) *conteret caput tuum*, *& tu* תְּשׁוּפֶנּוּ עָקֵב *conteres calcaneum ejus.* Per *ſerpentem* eo loci allegorice intelligitur Diabolus, qui in ſerpente latens Hevam alloquutus eſt; quique alias ſerpentis & draconis nominibus deſignatur, nempe Apoc. 12. vv. 7. 8. &c. Per *mulierem* ſynecdochice Adamus, & totum genus humanum ex his protoplaſtis oriundum. Per *ſemen ſerpentis*, tota Diabolorum caterva, quæ Meſſiæ interitum machinatura erat. Per *ſemen vero mulieris*, Meſſias ex SS. Virgine natus, quique ſæpius in Novo Teſt. vocat ſe *filium hominis.* Ipſum ſanctiſſimum ſemen *contrivit caput ſerpentis*, h. e. Diaboli imperium deſtruxit; ſicut enim contrito ſerpentis capite, nihil ipſi veneni, roboris, ac vitæ ſupereſt : ita per Chriſti mortem ſublata Diaboli potentia, quam in homines per peccatum exercebat, nihil amplius in eos juris ac roboris habet, niſi quantum ab ipſis ei tribuitur. Denique Meſſiæ *calcaneum contriturus* Diabolus dicitur (idem enim verbum שׁוּף & de Chriſto ac de Diabolo uſurpatur), quo vaticinio declaratur Meſſiam ad paſſionem & mortem ignominioſiſſimam per Diaboli membra Judæos fore perducendum. Verum Deus Pater eum à mortuis ſuſcitavit, ac victorem dominumque inferni conſtituit. Quamobrem in calcaneo tantum, non in capite, neque plaga inſanabili læſus eſt à Diabolo, qui è contrario, contrito capite, non calcaneo ſolum, penitus interiit. Non moror, quod in Vulg. Latina legatur *ipſa conteret caput tuum* ; nam 1°. Vetuſtiſſima quædam exemplaria Latina habent *ipſe*, teſte Luca Brugenſi. 2°. Sic etiam legerunt triplicis Targum auctores, necnon Hebræi reliqui, & ipſi Lxx. qui interpretati ſunt, αὐτὸς *ipſe*, quanvis præceſſerit σπέρμα neut. gen. Sed vel ſenſum non verba reſpexerunt; vel in mente habuerunt σπόρον, maſc. gen. loco σπέρμα. Similem conſtructionem, aut generis enallagen, vide Matth. 28. v. 19. Luc. 8. v. 5. Sic apud Terentium, And. Act. 3. Scen.

5. v. 1. *Ubi illic eſt ſcelus, qui me perdidit?* i. ſceleſtus. Vide tom. I. pag. 509. col. 2. Ita etiam legebant SS. Iren. Cyprian. Hieron. Leo, &c. 3°. In phraſi Hebraica & verbum & affixum maſculina ſunt: יְשׁוּפְךָ non תְּשׁוּפְךָ, תְּשׁוּפֶנּוּ non תְּשׁוּפֶנָּה. 4°. Denique Maſſorethæ puncta, quæ maſculinum, non femininum genus denotant, appoſuerunt: הוּא non הִיא, aut הִוא; neque ullam diverſitatem lectionis notarunt. Fatendum tamen eſt perantiquam eſſe Vulg. lectionem, utpotequam ſequantur S. Aug. Chryſoſt. Ambroſ. Greg. Beda, Alcuinus, Bernardus, Eucherius, Rupertus, &c. Vetus quidam interpres in mſſ. aliquot laudatus vertit: *αὐτή σου τειρήσει κεφαλὴν, ipſa conteret caput tuum.* Complut. edit. habet etiam *τειρήσει*, & *τειρήσεις*, pro *τηρήσει obſervabit*, & *τηρήσεις obſervabis*, quæ Lxx. Vatic. lectio librariorum incuria vitiata videtur, mutato *ει* in *η*. Ceterum non eſt quod Vulgatæ lectioni adeo infenſi ſint Heterodoxi; qui enim ex Catholicis eam tuentur, non exiſtimant ſanctiſſimam Virginem immediate per ſe, ſed per filium ſuum Chriſtum, caput ſerpentis contriviſſe.

Gen. 49. v. 11. *Ligans* (Juda) *ad vineam pullum ſuum, & ad vitem, ô fili mi, aſinam ſuam. Lavabit in vino ſtolam ſuam, & in ſanguine uvæ pallium ſuum.* Verſ. 12. *Pulchriores ſunt oculi ejus vino, & dentes ejus lacte candidiores.* Judæi cum Chriſtianis quibuſdam hæc explicant de fertilitate terræ tribus Juda, quæ tanta hic futura prædicitur, maxime in vitibus & lacticiniis, ut ejus incolæ aſinas cum pullis ſuis ad vites, quaſi ad ſepes & dumeta alligaturi ſint; & vino vice aquæ ad res quaſlibet, quæ ſtola & pallio deſignantur, lavandas uſuri ſint; ex eoque tam large potaturi, ut futuri ſint rubicundi oculis, & ob maximam lactis copiam albi dentibus; Hebræa enim verſus 12. ſic verti poſſunt: *Rubicundus oculis* (Juda) *propter vinum, & albus dentibus propter lac.* At ſenſum procul dubio ſublimiorem in mente habuit S. Patriarcha, qui hæc quoque Meſſiæ, de quo in verbis immediate præcedentibus, applicat. In his itaque hyperbole non eſt, ſed allegoria, cujus iſte videtur eſſe ſenſus: *Filius meus* (Chriſtus Meſſias) *ligabit*, h. e. vocabit & triplici fidei, ſpei, & charitatis vinculo ligabit *ad vineam*, Eccleſiam ſuam, quæ ſæpe in Scripturis *vinea* appellatur, *pullum ſuum*, populum gentilem, qui jugum Legis nunquam tulit; *& ad vitem*, i. ad ſe, qui ſe ipſe *vitem veram* dicit Joan. 15. v. 1. &c. *aſinam ſuam*, populum Judaicum jugo Legis aſſuetum & attritum. *Lavabit in vino*, ſanguine ſuo, *ſtolam ſuam*, carnem ſuam, quam Deitas ſicuti veſtimentum induit; vel Eccleſiam ſuam, qua veluti ſtola amicitur, quamque pretioſiſſimo ſanguine ſuo lavit, & peccatorum ſordibus emundavit; *& in ſanguine uvæ pallium ſuum*, verborum præcedentium repetitio & idem ſenſus. *Pulchriores ſunt oculi ejus vino*, &c. his & ſequentibus verbis ſpiritualis Chriſti pulchritudo deſcribitur. Metaphoticum oculorum ruborem quod attinet, reſpexit S. Patriarcha ad morem ſtibio oculos pingendi in Palæſtina receptum. Vide 4. Reg. 9. v. 30.

Eccle. 12. Senectutem & mortem pulchra allegoria deſcribit Salomon.

Verſ. 1. *Memento creatoris tui in diebus juventutis tuæ*, ama & cole creatorem tuum; verba enim notitiæ, praxim & affectum denotant. *In diebus juventutis tuæ*; neſcis enim utrum ad ſenium perventurus ſis, & quia juventus bene tranſacta, maximum eſt ſenectutis ſolatium; vel etiam quia incommoda, quæ ſenibus contingunt, eos ſæpe à cultu Divino, ut par eſt, exſequendo avocant. *Antequam veniant dies malitiæ*, ſeu *mali*, (Vulg. *tempus afflictionis*), *& appropinquent anni, de quibus dicas: non eſt mihi in eis voluntas* ſeu *beneplacitum*, h. e. *diſplicent*, Vulg.

Verſ. 2. *Antequam tenebreſcat ſol, & lumen, & luna, & ſtellæ*, antequam cæcutias, & ſol, lumen, luna, & ſtellæ reſpectu tui obtenebreſcant. Aliis non placet hæc expoſitio, quod in verſu ſequenti oculorum caliginis fiat mentio. Per ſolem igitur, lumen, lunam, & ſtellas, animæ facultates intelligunt, videlicet intellectum, judicium, perſpicacitatem, memoriam, &c. quæ in ſenibus plerumque debilitantur. Iſthæc explicatio

plicatio eo videtur probabilior, quod quatuor ſequentes verſus ad partes corporis referantur. Quare is mentem ſpectare debet, cujus alioquin, licet præcipua ſit pars hominis, infirmitates à Salomone omitterentur; quod vero ſimile non eſt. *Et revertantur nubes poſt pluviam*, i. calamitates calamitatibus ſuccedant. Notum proverbium: *Nubes poſt imbrem*, de malis ſibi cito ſuccedentibus; & contra: *Poſt nubila Phœbus*, de gaudio triſtitiam ſequente, uſurpatum.

Verſ. 3. *Quando commovebuntur* ſeu *trement cuſtodes domus*, quando manus & brachia erunt remiſſa, quæ dicuntur cuſtodes domus, i. corporis, quod eſt animæ domus, quod univerſum corpus cuſtodiant, & ab eo mala propulſent. *Et nutabunt viri fortiſſimi*, genua & crura, quæ ſunt Atlantes corporis, & in quibus hominis robur collocatur, Pſal. 146. Heb. 147. v. 10. Cant. 5. v. 15. Act. 3. vv. 7. 8. 16. *Et otioſæ erunt molentes in minuto numero*, & ceſſabunt dentes molares, iique in parvo numero, cibum mandere, ob eorum imbecillitatem. *Et tenebreſcent videntes per foramina*, oculi per intervalla palpebrarum, ſive per orbitas, quæ ſex oſſibus conſtantes fornicem efficiunt, proſpicientes. Hic etiam eſt metonymia organi pro cauſa eo utente, nempe anima.

Verſ. 4. *Et claudent* ſive *claudentur oſtia in platea*, ſive *foris*, vel *exteriora*, nempe labia, quæ oris fores ſunt, *in humilitate vocis molentis*, propter tenuitatem vocis, quæ in ore, quod veluti mola panaria eſt, dentium præſertim ope formatur. Lxx. ἐν ἀδυνείᾳ φωνῆς τῆς ἀληθούσης, *in infirmitate vocis molentis*, Sym. ἐξημωθείσης τῆς φωνῆς, *voce inutili reddita.* Ejus autem, qui loqui non poteſt, clauduntur labia. *Et conſurgent ad vocem volucris*, ſummo mane, quo aves garrire ſolent. Vel ad galli cantum, ſeu potius tempore galli cantus; non enim ab eo excitantur, quandoquidem mox ſurditas ipſis tribuetur. Senes autem parum vulgo dormiunt. *Et obſureſcent omnes filiæ carminis*, aures ſcilicet, quæ cum ob id factæ ſint, ut voces & carmina audiant, eorum filiæ eſſe videntur, ut recte annotat Cornelius à lapide. Alii per *filias carminis* intelligunt cantatrices, quæ ſenibus obſurdeſcunt, h. e. non audiuntur (ſicuti ſol reſpectu eorum obtenebreſcere ſupra dictus eſt), imo & diſplicent, aut ſaltem jucundæ non ſunt. Unde 2. Reg. 19. v. 35. *Octogenarius ſum hodie* (inquit Berzellai ad David) *nunquid audire poſſum ultra vocem cantorum atque cantatricum?* Quibuſdam *filiæ carminis* ſive cantici, hîc ſunt concentus muſici, harmoniæ, & omnia, quæ muſicæ inſerviunt, vel in voce, vel in organis muſicis, ut *filius hominis* idem eſt, qui homo. Huic opinioni favet Aquilæ interpretatio, καὶ κλιθήσονται πάντα τὰ τῆς ᾠδῆς, *& jacebunt omnia, quæ ſunt cantici*, vel *omnia cantica.*

Verſ. 5. *Excelſa quoque timebunt, & formidabunt in via*, loca alta fugiunt ſenes, ſive ob laſſitudinem, ſive ob difficultatem ſpirandi, ſive ob vertiginem, ſive ob lapſus metum, &c. imo viam quamlibet averſantur, utpote qui vel ad feſtucam impingant. *Florebit amygdalus*, caput conſpergetur canitie, & albeſcet ficut flores amygdali, cujus ſimilitudine utitur Salomon, quod aliis arboribus citius floreat. Et recte id quidem; cani enim opinione citius emergunt, & non opinantibus obrepit ſenectus. *Impinguabitur locuſta*, aggravabitur ſpina dorſi, quæ ob multas ejus vertebras locuſtæ comparatur. Ita Lxx. & Vulg. per metonymiam antecedentis pro conſequente; quæ enim impinguantur, ea aggravantur. Heb. יִסְתַּבֵּל הֶחָגָב *onerabitur* vel *aggravabitur locuſta*, h. e. tam debilis erit ſenex, ut vel ſi locuſta, parvum licet animal ac leviſſimum, ſuper eum requieverit, ei futura ſit oneri. *Et diſſipabitur capparis*, h. e. *libido refrigeſcet, & organa coitus diſſipabuntur*, ut explicat S. Hieron comment. in h. l. tom. 2. nov. edit. col. 784 cappari enim excitatur appetitus venereus, teſte Avicenna, l. 2. cap. 141. al. 142. Ruell. l. 2. de nat. ſtirp. cap. 103. &c. *Quoniam ibit homo in domum æternitatis ſuæ*, ſepulchrum, quod hominis domus dicitur Iſai. 14. v. 18. & quidem *æterna* ſive *in æternum*, Pſal. 48. Heb. 49. v. 12. h. e. in qua longiſſimo tempore habitabit, nempe ad ultimum uſque judicium. Vox Heb. עוֹלָם & *æternitatem*, &

longum tempus ſignificat. *Et circuibunt in platea plangentes* amici, vel præfici & præficæ funus undique ambientes. Vide Jerem. 9. v. 17. Matth. 9. v. 23. &c.

Verſ. 6. *Antequam rumpatur funiculus argenteus*, medulla ſpinæ dorſi, quæ alba eſt ut argentum, & qua rupta vel laxata, homo fit paralyticus, aut moritur. *Et recurrat vitta aurea*, ita Vulg. qui וְיָרֻץ deducebat à רוּץ *currere, recurrere*. LXX. καὶ συντριβῇ τὸ ἀνθέμιον τοῦ χρυσίου, *& conteratur vitta aurea*, Symm. καὶ ἐλαθῇ τὸ περιφερὲς χρυσίου, *& diducatur zona aurea*, Heb. וְתָרֻץ גֻּלַּת הַזָּהָב *& confringatur lenticula aurea*, à רָצַץ *confringere*. גֻּלָּה ſignificare poteſt & *vittam*, & *lenticulam*. Per vittam autem ſive lenticulam aut phialam, hic intelligitur μῆνιγξ, h. e. membrana, præſertim interior, quæ cerebrum involvit, & in omnes ejus anfractus alte ſe inſinuat, eiſque firmiter annexa, ſingulas partes in propriis ſuis locis & texturis retinet. Aurea dicitur, quia rufa & flava eſt, & auro propior, quam ulla alia pars corporis. Porro illa membrana, quæ vulgo *pia mater* appellatur, inſtante morte ſæpe rumpitur, & in ſe recurrit, unde cerebrum ſubſidit. *Et conteratur hydria ſuper fontem, & confringatur rota ſuper ciſternam.* Hydria, de qua hic agitur, ex mente Doctiſſimi viri D. *Smith*, à quo maximam hujus allegoricæ expoſitionis partem mutuati ſumus, venæ ſunt, verum ac proprium ſanguinis vas ſive conceptaculum. Fons autem, dexter cordis ventriculus, vitæ ſpirituumque vitalium origo; venæ ſiquidem ab eo (dextro cordis ventriculo) proficiſcuntur, quæ, cum à naturali actione & uſu ceſſant, h. e. cum ſanguinem nequeunt in cor refundere, ſed ſtagnari eum in ſe ſinunt, tunc *hydria ſuper fontem conteri* dicitur. Confractionem rotæ ſuper ciſternam quod attinet, nihil aliud eſt quam ceſſatio ſive abolitio pulſus, quod ſymptoma morientis certum eſt indicium. Quod ut facilius intelligatur, ſciendum eſt ſanguinem naturaliter & ſponte in venis ad cor tendere, indeque in reliquas corporis partes pelli, ac primo quidem in arteriam aortam, quæ cum ſit primum ac præcipuum *rotationis* ſive circulationis inſtrumentum, *rota* merito à Salomone appellatur; cumque officio ſuo fungi deſinit, confringi dicitur ſuper ciſternam, i. ſiniſtrum cordis ventriculum, cui annectitur, & unde oritur. Ut autem majori adhuc luce, quæ dicta ſunt, perfundantur, non ab re fuerit verba D. Smith circulationem ſanguinis deſcribentis, hic attexere.

Sanguinis primaria ſedes & fons eſt cor, « ubi fit, & unde diſpergitur in totum cor- « pus. In corde duæ ſunt cavitates, ſive « ventriculi, dexter & ſiniſter. E dextro « procedit magna illa vena *cava* dicta, & « vena arterioſa; è ſiniſtro, arteria magna « ſive *aorta*, & arteria venoſa; quarum om- « nium aditus valvulis clauditur atque mu- « nitur. Vena cava ſanguinem leniter tranſ- « mittit in dextrum ventriculum cordis, qui « dilatatur in diaſtole ſua ad ipſius receptio- « nem, & ſtatim contrahens ſeſe in ſyſtole « ſua (valvulis tricuſpidibus regreſſum in « cavam prohibentibus), neceſſario trudit « ſanguinem per venam arterioſam, inde- « que (valvulis ſigmoidibus regreſſum im- « pedientibus), in pulmones, ac deinde in « ramos arteriæ venoſæ, per quam in ſini- « ſtrum cordis ventriculum perducitur, un- « de per pulſum expellitur in aortam (val- « vulis hic, ut antea, reditum intercluden- « tibus), per cujus ramos transfertur ad om- « nes partes corporis, ut eas vivificet: quo « peracto, reliquum ſanguinis recipitur in « venis capillaribus variarum partium, unde « naturaliter tranſit in magnum truncum « venæ cavæ, indeque in dextrum cordis « ventriculum: & ſic perpetua reciprocatio- « ne fertur. Hucuſque D. Smith, qui doc- « trinam illam de circulatione, quæ hodie *Harvaana* dicitur ab ejus excitatore D. Harvæo, Salomoni prius fuiſſe cognitam exiſtimat.

Alii per *hydriam, fontem, rotam, & ciſternam*, partes humani corporis nequaquam præciſe deſignari putant, ſed comparationem tantum inſtitui volunt hoc modo: Quemadmodum hydria, rota, ſive trochlea, fune, & urceo ſive ſitula confractis, aquam haurire & domum aſportare non licet; ita

deficientibus & exhauſtis facultatibus naturalibus & vitalibus, vita retineri non poteſt. Epitheta vero *auri* & *argenti*, quorum prius funi, poſterius lenticulæ tribuuntur, vitæ dignitatem ac pretium, ex eorum mente, deſignant.

Verſ. 7. *Et revertatur pulvis*, i. corpus *in terram ſuam*, de qua formatum eſt; *& ſpiritus* (h. e. anima) *redeat ad Deum, qui dedit illum.* Hic deſinit metaphora, & propriis, non allegoricis, verbis mors deſcribitur, ſimulque animæ immortalitas aſſeritur.

Canticum canticorum perpetua eſt etiam allegoria, qua Chriſti & Eccleſiæ, ſub ſponſi & ſponſæ nominibus, mutui amores exprimuntur.

Alia ſimplicis allegoriæ exempla vide Iſai. 28. v. 20. c. 38. v. 12. Jerem. 11. vv. 16. 17. &c. c. 12. v. 5. Ezech. 16. v. 3. & ſeqq. Amos. 3. v. 12. & alia plurima cum Veteris, tum Novi Teſtamenti loca, quorum explicatio ex metaphora ſuperius tradita, majori ex parte deſumi poteſt; ita ut hîc actum agere neceſſe non ſit.

ARTICULUS II.

De Allegoria alluſiva.

ALLEGORIÆ alluſivæ hæc inter alia ponere ſufficiat exempla.

Pſal. 10. Heb. 11. v. 6. *Pluet ſuper peccatores* (Dominus) *laqueos, ignem, & ſulphur, & ſpiritum procellarum, partem calicis eorum.* Vel, ut Vulg. *ignis, & ſulphur, & ſpiritus procellarum, pars calicis eorum* (erunt), h. e. pars ſeu portio omnimoda. Alludit Pſaltes ad excidii Sodomitici modum, ad quem etiam reſpexit Iſai. c. 34. vv. 9. 10. &c.

Pſal. 19. Heb. 20. v. 4. *Memor ſit* (Dominus) *omnis ſacrificii tui, & holocauſtum tuum* ידשנה *in cinerem redigat*, h. e. acceptum habeat. Hic reſpicitur ad ſacrificiorum oblationem, quæ, igne miſſo de cœlo, quandoque in cinerem convertebat Dominus, eoque ſigno grata ſibi eſſe declarabat, ut Levit. 9. v. 24. 3. Reg. 18. v. 38. 1. Paral. 21. v. 26. Vulg. *pingue fiat*, i. pingue habeatur, proindeque acceptum; pinguedo enim utpote pars animalis optima Deo peculiariter conſecrata erat. Sym. *τ̃ ἀναφορὰν σε πίονα ποιήσῃ, oblationem tuam pinguem faciat.* Hier. ut Vulg.

Pſal. 54. Heb. 55. v. 10. *Præcipita* vel *perde, Domine, divide linguas eorum*, ubi alluſio fit ad linguarum confuſionem, de qua Gen. 11. v. 7. In eodem Pſalmo v. 16. *Deſcendant in infernum viventes*, de interitu hoſtium ut de ſupplicio Dathan & Abiron, Num. 16. vv. 30. 37. loquitur Pſaltes.

Alia exempla vide in primis Iſai. 24. v. 18. ubi alluditur ad diluvium univerſale, Gen. 7. v. 11. Item Iſai. cap. 34. v. 11. ubi reſpectus habetur ad primam terræ vaſtitatem, Gen. 1. v. 2. uti & Jerem. 4. v. 23. Inſuper Iſai. c. 43. vv. 19. 20. ubi reſpicitur ad hiſtoriam exitus ex Ægypto, & peregrinationem filiorum Iſraël in deſerto. Alia exempla facile advertet lector in Scripturis nonnihil exercitatus.

In Novo Teſtamento, Matth. 5. v. 22. *Omnis, qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri ſuo, ῥακά* rhaca, *reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis.* Alludit Chriſtus ad formam civilium judiciorum, quæ apud Judæos exercebantur, & ad pœnas ſontibus irrogari ſolitas. Per *judicium*, pœna à judicio inflicta ſignificatur. Porro judicium conſtabat 23. judicibus; concilium autem ſive *συνέδριον* (unde vox *Sanhedrin*) 72. *Gehenna ignis* erat vallis prope Jeruſalem, in qua olim Judæi crudelem Phœnicum ſuperſtitionem imitati, infantes ignibus ad mortem uſque cruciabant. Vide Pſal. 105. Heb. 106. v. 37. Jerem. 7. v. 31. cap. 19. v. 2. &c. Locus ille dictus erat גֵּי בֶן־הִנֹּם *vallis filii Hinnom*, Joſ. 15. v. 8. vel ſimpliciter גֵּי־הִנֹּם *vallis Hinnom*, ibid. unde nata eſt vox Græca *γέεννα geenna*, & cum aſpiratione *gehenna.* Pœnis autem à judicio & concilio inflictis, deſignat Chriſtus

æterna ſupplicia, & diſtinctos eorum gradus, ratione diverſorum in peccatis graduum, quæ ſupplicia gehennæ ignibus exprimuntur. Quid ſit autem diſcriminis inter רֵקָא, vel, ut ſcribunt Thalmudiſtæ רֵיקָא aut רֵיקָא, & *μωρὸς fatuus*, aſſignare conatur *Lightfootus*, Hor. Hebr. tom. 2. edit. Roter. pag. 286. *Rika*, inquit, *vox contemnentis ſummo contemtu: apud auctores Hebræos uſitatiſſima, & tritiſſima in ore gentis.* Midras Tillim in Pſal. 136. Heb. 137. *Nupta eſt regis filia ſordido cuidam nebuloni: imperat ille ut ea ſibi adſtet ut ſervula, & ſit à poculis. Cui illa: Rika, ego ſum filia regis.* Laudat præterea Tanhhum fol. 5. 2. fol. 18. 4. Thalm. Babylon. Berachoth fol. 32. 2. &c. Huic expoſitioni favet radix, quæ eſt vel רָקַק *ſpuit*, vel רִיק *evacuavit*, q. d. *cerebro vacuus*. *Μωρὲ* autem quod attinet, *interpres eſto rex Salomon*, ſcribit idem Lightfoot. pag. 287. *qui ubique per ſtultum intelligit improbum & reprobum, ſtultitia ſpirituali ſapientiæ oppoſita. Raka moroſitatem quidem denotat, & morum & vitæ levitatem: at μωρὲ de ſtatu ſpirituali, & æterno acerbe judicat, & ad perditionem certam decernit.*

Matth. 6. v. 17. *Tu autem, cum jejunas, unge caput tuum, & faciem tuam lava.* Alludit Chriſtus ad Phariſæorum hypocriſin, qui faciem ſuam in jejunio deformabant, eique opponit v. 16. ritum illius temporis, quo ſoliti erant uti unctionibus in lætitia. Vide Pſal. 22. Heb. 23. v. 5. Ruth. 3. v. 3. Amos. 6. v. 6. Luc. 7. v. 46.

Denique Novi Teſtamenti cultus ſæpe deſcribitur habito reſpectu ad ea, quæ Veteris propria ſunt. Sic Iſai. 4. v. 5. *Et creabit Dominus ſuper omnem locum montis Sion, & ubi invocatus eſt, nubem per diem, & fumum & ſplendorem ignis flammantis in nocte* ..... Verſ. 6. *Et tabernaculum erit in umbraculum diei ab æſtu, & in ſecuritatem & abſconſionem à turbine & pluvia.* Hic Divina Chriſti Eccleſiæ & credentium protectio deſcribitur, reſpiciturque tum ad columnam nubis & ignis, de qua Exod. 13. v. 21. cum ad Tabernaculum à Moſe juſſu Dei extructum.

Ibid. c. 52. v. 11. Chriſtianorum, & maxime novi fœderis Sacerdotum puritas ſanctitate legali exprimitur .... *pollutum nolite tangere .... mundamini, qui fertis vaſa Domini.* Confer 2. Cor. 6. v. 17. vide inſuper ejuſdem Iſai. c. 61. vv. 6. 7. 8. 9. Oſe. 2. v. 15. Amos. 9. vv. 13. 14. 15. Zach. c. 14. vv. 10. 11. &c.

2. Cor. 3. vv. 11. 15. A velamine, quod Moſes ponebat ſuper faciem ſuam, Exod. 34. v. 33. eo quod filii Iſraël in eam intendere non poſſent ob nimium ejus ſplendorem, ibid. v. 29. pulcherrimam allegoriam ducit Apoſtolus, qua 1°. Novæ Legis dignitatem commendat; *ſi enim*, inquit, v. 11. *quod evacuatur, per gloriam eſt* (i. glorioſum): *multo magis, quod manet, in gloria eſt.* 2°. Judæorum *Χριστομάχων*, *Chriſti hoſtium* cœcitatem demonſtrat, qui ſpiritualem Moſaïcæ faciei ſplendorem, id eſt, ſcriptorum ejus finem atque ſcopum, qui Chriſtus eſt, non vident. Nam *obtuſi ſunt*, inquit v. 14. *ſenſus eorum; uſque in hodiernum enim diem idipſum velamen in lectione Veteris Teſtamenti manet non revelatum; quoniam in Chriſto evacuatur.* Verſ. 15. *Sed uſque in hodiernum diem, cum legitur Moyſes, velamen poſitum eſt ſuper cor eorum.* Verſ. 16. *Cum autem converſus fuerit* (Iſraël) *ad Dominum, auferetur velamen.*

Galat. 4. v. 22. & ſeqq. Duo filii, quos Abraham habuit, unum de ancilla *Agar*, nempe *Iſmaelem* ſecundum carnem natum; & unum de libera *Sara*, videlicet *Iſaacum*, qui ſecundum repromiſſionem natus eſt, allegorice duo teſtamenta ſignificant, explicante ipſo Apoſtolo, unum quidem in monte *Sina* in ſervitutem generans: alterum vero in Jeruſalem, quæ ſurſum eſt, libera, & eſt mater noſtra, ſcilicet Chriſti Eccleſia, cujus filii ſumus; nos enim ſecundum Iſaac promiſſionis filii ſumus, & filii liberæ, qua libertate Chriſtus nos liberavit, à jugo Moſaïcæ legis aſſerendo. Cum autem v. 25. *Sina συστοιχεῖν conjunctus eſſe* dicitur Jeroſolymæ terreſtri, qua Eccleſia Judaica intelligitur, id accipiendum non eſt de locorum illorum ſitu; Sina enim diſtat Hieroſolymis itinere ferme viginti dierum; ſed de moribus, nempe ſervitute. Nam verbum illud *ejuſdem ordinis ac ſortis eſſe* ſignificat, teſte Suida,

tuſi σύστοιχα dicuntur, quæ ἀλλήλοις καὶ τὰ ὁμοίως ἔχοντα πρός τινα, καὶ κατ' ἀναλογίαν ἐπὶ ἄν· ὡς ἐπιστήμη καὶ αἴσθησις, &c. *Similiter ſe ad aliqua habent, & ſibi invicem certa ratione reſpondent, ut ſcientia & ſenſus*, &c. Sina itaque & Jeruſalem, quæ nunc eſt, ſive terrena, ejuſdem ſunt conditionis, quod ſerviant, & ſervos gignant: illa autem, quæ ſurſum eſt, Jeruſalem, videlicet Eccleſia Chriſtiana, libera eſt, & liberos gignit. Apoc. 7. v. 15. Dei in vita æterna celebratio, reſpectu ad Leviticum miniſterium habito, exprimitur. *Ideo ſunt* (electi) *ante thronum Dei, & ſerviunt ei die ac nocte in Templo ejus.*

CAPUT VIII.

De Proverbio.

PROVERBIUM, quatenus hîc conſideratur, ſermo eſt à publica loquendi conſuetudine, quæ vulgo etiam ignota non eſt, petitus; unde Græcis dicitur *παροιμία*, à vocibus παρὰ *à*, vel *ab*, & οἶμος *via*; quaſi *ſermo trivialis*.

Proverbium vocibus vel proprie acceptis, vel tropo aliquo, quod hîc potiſſimum reſpicitur, affectis enuntiatur. Utrumque autem vel in *ſententiis integris*, vel in *phraſibus*, quas vocant *proverbiales*, quæque ex communi uſu deſumuntur, occurrit.

ARTICULUS I.

De ſententiis integris Proverbialibus.

SENTENTIÆ integræ proverbiales exſtant, Gen. 10. v. 9. *Ob hoc exivit proverbium: quaſi Nemrod robuſtus venator coram Domino.* Vide etiam c. 22. v. 14. Num. 21. v. 27. 1. Reg. 10. v. 12. c. 24. v. 14. 2. Reg. 5. v. 8. c. 20. v. 18. Jerem. 31. v. 29. Ezech. 16. v. 44. c. 18. v. 2. Luc. 4. v. 23. Joan. 4. v. 37. 2. Pet. 2. v. 22. quibus in locis ſententias illas in proverbia abiiſſe affirmat Spiritus Sanctus.

Præterea ſunt & aliæ proverbiales ſententiæ, quæ licet proverbiorum titulum adjectum non habeant, illorum tamen formam & uſum fere obtinuerunt. Deut. 25. v. 4. *Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas.* Conf. 1. Cor. 9. v. 9. & vide inſuper

3. Reg. 8. v. 46. cap. 20. v. 11. 2. Paral. 25. v. 9. Job. 6. v. 5. cap. 14. v. 19. c. 27. v. 19. c. 28. v. 18. Pſal. 41. Heb. 42. v. 8. Pſal. 61. Heb. 62. v. 10. Pſal. 110. Heb. 111. v. 10.

Prov. 1. vv. 7. 17. 32. c. 3. v. 12. c. 6. vv. 6. 27. c. 9. v. 10. c. 10. vv. 5. 13. 19. 25. c. 11. vv. 15. 22. 27. c. 12. vv. 11. 15. c. 15. vv. 2. 33. c. 17. vv. 1. 10. 19. 28. c. 19. vv. 2. 24. c. 20. vv. 4. 11. 14. 21. 25. c. 22. vv. 6. 13. c. 25. vv. 11. 16. 27. c. 26. vv. 4. 10. 11. 14. 17. 28. c. 27. vv. 6. 7. 8. 10. 14. 17. 22. c. 28. v. 21. c. 30. v. 15. &c.

Eccle. c. 1. vv. 15. 18. c. 4. vv. 5. 12. c. 5. vv. 2. 6. 8. 9. 10. c. 6. v. 9. c. 7. v. 17. c. 9. vv. 4. 18. cap. 10. vv. 1. 2. 8. 9. 15. 19. 20. c. 11. v. 3. 4. 6. 7. c. 12. v. 12.

Eccli. 1. v. 16.

Jerem. 13. v. 23. c. 23. v. 28. Ezech. 7. v. 5. Mich. 7. vv. 5. 6. Habac. 2. v. 6. Malach. 2. v. 10. &c.

In Novo Teſtamento.

Matth. 5. v. 13. *Vos eſtis ſal terræ*, &c. Verſ. 14. *Vos eſtis lux mundi*, &c. Vide etiam c. 6. vv. 3. 22. 24. 34.

Ibid. cap. 7 v. 2. & ſimul Marc. 4. v. 24. Luc. 6. v. 38. *In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis.* Quæ ſententia exſtat in Thalm. Babyl. tract. Sanhedrin, fol. 100. 1. prope finem, *menſura illa, qua homo metitur, eadem metientur illi.* Vide Tanhhum, fol. 56. 4. Sota. c. 1. & Targ. Jeroſolym. in Gen. 38. v. 26. *Menſura, qua menſurat homo, eadem remetietur illi, ſive menſura bona, ſive menſura mala.* Vide ſupra pag. 214. col. 2. & ejuſdem capitis Matth. vv. 5. 16. c. 9. vv. 12. 16. c. 10. vv. 10. 22. 24. 26. c. 12. v. 34. c. 13. vv. 12. 57. c. 15. v. 14.

Ibid. c. 19. v. 24. *Facilius eſt camelum per foramen acus tranſire, quam divitem intrare in regnum cælorum.* Thalm. Babyl. Beracoth, fol. 55. 2. *Non oſtendunt* (ſomniorum interpretes) *homini palmam ex auro, nec elephantem incedentem per foramen acus.* Gloſſa, *rem quam non ſolitus eſt videre, nec de qua unquam cogitavit.* Idem in Bava Metſia fol. 38. 2. *Forte tu è Pumbedithanis es, qui introducere poſſunt elephantem per foramen acus*, i. interprete Aruch, *qui dicunt impoſſibilia.* Pro *elephante*, quem pauci viderant, Chriſtus poſuit *camelum* beſtiam in Syria notiſſimam. *Pumbeditha* autem urbs erat Babyloniæ, in qua Academia erecta erat, ſecundum Rabbinos, circa annum Chriſti 230. Vide ejuſd. Matth. c. 23. v. 23. c. 24. v. 28. Marc. 9. v. 50.

Luc. 6. v. 42. *Hypocrita, ejice primum trabem ex oculo tuo*, &c. Thalm. Babyl. Bava Bathra, fol. 15. 2. *Scriptum eſt in diebus, cum judicarent judices, id eſt, in generatione, quæ judicavit judices ſuos, cum diceret quis* (judex) *alicui: ejice feſtucam ex oculo tuo, reſpondit ille: ejice & tu trabem ex oculo tuo.* Idem in Erachin fol. 16. 2. *Si dicat quis alteri: ejice feſtucam ex oculo tuo; reſponſurus ille eſt: ejice trabem ex oculo tuo.* Vide Lightfoot. in Matth. 7. v. 4. & ejuſd. Luc. c. 9. v. 62. c. 12. v. 48. cap. 23. v. 31. Act. 9. v. 5. c. 20. v. 35. 1. Cor. 5. v. 6. c. 10. v. 12. c. 15. v. 33. 2. Cor. 9. vv. 6. 7. Tit. 1. v. 15.

2. Theſſ. 3. v. 10. *Si quis non vult operari, nec manducet.* In Bereſchith Rabba, *qui non operatur non edit.* Qui plura voluerit Scripturæ Sacræ proverbia, legat Horas Hebraicas Lightfooti, Adagia ſacra Joachimi Zehneri, &c.

ARTICULUS II.

De Phraſibus Proverbialibus.

PHRASES proverbiales quod attinet, Exod. 11. v. 7. *Apud omnes filios Iſraël non movebit canis linguam ſuam, ab homine uſque ad pecus*, i. contra hominem aut pecudem; qua phraſi tanta tranquillitas futura innuitur, ut ne canis quidem, qui vel minimo ſtrepitu excitari ſolet, cuiquam oblatraturus ſit.

1. Reg. 25. vv. 22. 34. 3. Reg. 14. v. 10. cap. 16. v. 11. 4. Reg. 9. v. 8. Phraſis *perdere* ſeu *delere mingentem ad parietem*, extremam internecionem denotat, qua nec cani quidem parcitur, qui altero pede ſublato ad parietem mingere ſolet. Sic Aurelianus imperator in Flav. Vopiſco circa med. *Cum Thyanam veniſſet, eamque occluſam reperiſſet, iratus dixiſſe fertur: canem in hoc oppido non relinquam.* Capta urbe, ac militibus direptionem ejus poſtulantibus, imperatorem iis reſpondiſſe ſcribit idem auctor: *Canem negari in hac urbe me relicturum; canes omnes occidite.*

Eſth. 1. v. 22. *Loqui linguam populi ſui*, in domo ſua dominari, ſeu imperium habere ſignificat. *Miſitque* (Mamuchan) *literas ad omnes provincias regis, ad unamquamque provinciam ſecundum ſcripturam ejus, & ad unumquemque populum, ſecundum linguam ejus, ut eſſet quiſque vir dominator in domo ſua*, ומדבר בלשון עמו *& loquens linguam populi ſui.* Hæc ultima verba: *& loquens*, &c. quæ deſiderantur in LXX. verſione, addidit

Origenes, καὶ λαλεῖν κατὰ τὰς γλώσσας τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, *& loqui* vel *ut loqueretur ſecundum linguam populi ſui.* Vulg. *& hoc per cunctos populos divulgari*, is pro מְדַבֵּר in activa voce *loquens*, legebat in paſſiva מְדֻבָּר *dictum, nunciatum*, &c. q. d. & hoc per cunctos populos dictum eſſe ſeu divulgari.

Job. 16. v. 10. al. 11. *Maxillæ percuſſio* graves injurias & calamitates denotat. *Aperuerunt* (inimici mei) *ſuper me ora ſua, exprobrantes percuſſerunt maxillam meam.*

Pſal. 3. v. 8. *Quoniam tu percuſſiſti omnes adverſantes mihi* לֶחִי (in) *maxilla.* Aq. & Sym. vertunt σιαγόνα, *maxillam.* Lxx. ματαίως, *ſine cauſa*, ἢ κατὰ τὰ ἀρχαῖα ἀντίγραφα ἑτέρως ἐχόντα, καθά φασί τινες τῶν Ἑβραίων, ἢ τὸ εὐτελὲς ἀποφεύγοντες, *vel quia vetera exemplaria variabant, ut quidam Hebræorum teſtificantur, vel ut à vocis vilitate declinarent*, ut monet Euſebius in hunc Pſalmum, poſt Origenem. Quidam ſuſpicantur pro ματαίως Lxx. poſuiſſe μαθυίας, quæ vox Heſychio & Phavorino *malas, genas*, ſignificat, ac in ejus locum vitio librariorum irrepſiſſe ματαίως. Hic autem לֶחִי, ſive in pauſa לֶחִי, *maxillam* vertendum, probat ſequens hemiſtichium: *dentes peccatorum contrivisti.* Vide etiam Thren. 3. v. 30. Mich. 4. v. 14. Matth. 5. v. 39. Luc. 6. v. 29. & confer Iſai. 3. v. 15. 2. Cor. 11. v. 20. cap. 12. v. 7.

Prov. 6. v. 10. c. 24. v. 33. Eccle. 4. v. 5. *Conſerere* ſive *complicare manus*, pro ignavia & turpi otio uſurpatur. Sic Livius: *compreſſis manibus ſedere.* Lucanus *compreſſas tenuiſſe manus.*

Prov. 26. v. 17. *Apprehendere auribus canem*, periculis temere ſeſe objicere ſignificat. Sic apud Græcos τῶν ὤτων κρατεῖν τὸν λύκον, *lupum auribus tenere.*

Prov. 28. v. 21. *Pro bucella panis prævaricari*, vel ut Vulg. *deſerere veritatem*, cadit in judices, qui muneribus vel leviſſimis corrupti, jus pervertunt. Ita Cato apud Gellium: *fruſto panis conduci poteſt, vel ut taceat, vel ut loquatur.*

Matth. 3. v. 11. *Calceamenta portare*, & Joan. 1. v. 27. *Solvere corrigiam calceamenti*, viliſſimum miniſterium ſynecdochice notat.

Matth. 23. v. 24. *Excolare culicem, & deglutire camelum*, dicitur de iis, qui in minimis ſuperſtitioſi ſunt, in maximis vero negligentes & ſecuri.

Act. 9. v. 5. cap. 26. v. 14. *Contra ſtimulum calcitrare*, potentioribus ſe, & in primis Deo potentiſſimo, fruſtra & magno ſuo malo reluctari ſignificat. Metaphora illa ſumta eſt à bobus arantibus, qui, cum ſtimulis recalcitrant, non ſtimulos, ſed ſeipſos lædunt. Sic apud Plaut. in Trucul. Act. 4. Scen. 2. v. 55. *Si ſtimulos pugnis cædas, manibus plus dolet*; quod in Caſin. Act. 2. Scen. 4. v. 4. propriis non figuratis verbis exprimit: *Stultitia eſt te ei eſſe triſtem, cujus poteſtas plus poteſt*, &c. Euripid. in Bacch. v. 794. Θυμούμενος πρὸς κέντρα λακτίζοιμι θνητὸς ὢν θεῷ, *mortalis iratus contra ſtimulos calcitrarem Deo.* Pindar. in Pyth. Od. 2. vv. 174. 175. Ποτὶ κέντρα δέ τοι λακτιζέμεν, τελέθει ὀλισθηρὸς οἶμος, *contra ſtimulos autem calcitrare, lubrica eſt via.* Terent. Phorm. Act. 1. Scen. 2. vv. 27. 28. *Nam quæ inſcitia eſt adverſum ſtimulum calces?* ſupp. jactare.

1. Cor. 3. v. 15. *Si cujus opus arſerit; detrimentum patietur: ipſe autem ſalvus erit, ſic tamen quaſi per ignem*, h. e. vix ſalvabitur, idque tantummodo per flammas piaculares, ut exponunt omnes fere Patres cum Græci, tum Latini, & concilium Florentinum. Per *aurum* autem, *argentum*, & *lapides pretioſos*, de quibus v. 12. ſana doctrina intelligitur, quæ igne probata remanebit, & pro qua mercedem, qui eam prædicaverit, accipiet. *Ligna autem, fœnum & ſtipula*, ſunt curioſa & inutilia dogmata, quæ comburentur, & qui ea diſſeminaverit, mercedem pro iis non recipiet, ſed tantummodo ſalvabitur quaſi qui ex incenſa domo elabitur, & tranſit ambuſtus per ignem.

Ibid. c. 13. v. 2. *Montes transferre*, rem hominibus natura impoſſibilem, Deo autem poſſibilem denotat; quare Divina potentia hoc modo declaratur, Job. 9. v. 5. *Qui tranſtulit montes, & neſcierunt hi, quos ſubvertit in furore ſuo.* Conf. Pſal. 17. Heb. 18. v. 8. ubi à Deo irato *fundamenta montium conturbata & commota* dicuntur.

Digitized by Google

CAPUT IX.

De Ænigmate.

ÆNIGMA [αἴνιγμα] definiente S. Aug. lib. 15. de Trinit. cap. 9. *Obſcura eſt allegoria, ſicuti eſt:* Sanguiſugæ duæ erant filiæ, &c. Prov. 30. v. 15. Voſſio lib. 4. inſtit. Orat. cap. II. *Ænigma proprie eſſe videtur oratio obſcuritate allegoriæ rem notam ſignificans.*

Ænigma ſtricte & late poteſt accipi. De hoc utroque ænigmatis genere in duobus ſequentibus articulis agemus, quibus etiam nonnulla de ὑπαίνιξι ſive *tacita & obſcura declaratione* ſubjungemus.

ARTICULUS I.

De Ænigmate ſtricte ſumto.

ÆNIGMA ſtricte ſumtum vix unum aut alterum in Scriptura repereris. Adducunt in exemplum

Jud. 14. v. 14. *De comedente exivit cibus, & de forti egreſſa eſt dulcedo.* Hic per *comedentem* & *fortem*, leo intelligitur per ſynecdochen generis; per *dulcedinem* vero mel, per metonymiam adjuncti, ut v. 18. explicatio ſubjungitur. De hoc Samſonis problemate ita loquitur Voſſius loco ſupra laudato. *Quanquam, ut ingenue, quod res eſt, dicam, ſi preſſe ſumamus ænigmatis vocem, id quod Samſon propoſuerat, ænigma non erat; quia ignotum erat Philiſthæis leonem à Samſone interemtum eſſe, aut mel exceptum eſſe è leonis cadavere.*

Ænigma quoque eſt, ſive ſermo ænigmaticus, ſententia illa angelica manu in pariete regis Chaldæorum exarata, Dan. 5. v. 25. מנא תקל ופרסין. Theod. Μανὴ, Θεκὲλ, Φάρες, Vulg. *Mane, Thecel, Phares*, non *upharſin*, aut ſine copula *pharſin*; cujus loco ſcriptum olim fuiſſe פרס vel פֵּרֵס ſuſpicari licet, *tum* eo, quod Theod. & Vulg. hanc vocem ſic legerint, *tum* quia v. 28. ubi explicatio vocis illius ſubjungitur, textus habet פְּרֵס *Peres*, quod verbum exponitur *diviſum eſt* regnum tuum, & datum eſt Medis & Perſis, qui (Perſæ) ænigmatice deſignantur voce פרס vel פרסין, per ὑπαίνιξιν, de qua poſt ſequentem articulum differemus. Ceterum Babylonis ſapientes has voces legere non potuerunt, v. 8. quod antiquis characteribus Hebræis, nempe Samariticis, eſſent exaratæ.

ARTICULUS II.

De Ænigmate late ſumto.

ÆNIGMATIS late ſumti nomine obſcuriores parabolæ & allegoriæ poſſunt intelligi; atque ita ænigmatis hujus plurima in Scripturis reperire eſt exempla. Hæc attuliſſe ſufficiat.

Pſal. 48. Heb. 49. v. 6. *Cur timebo in die mala?*

mala ? iniquitas calcanei mei, vel ſecundum lectionem Maſſor. *calcaneorum meorum circumdabit me.* Non convenit inter interpretes de *die illa mala*, nec de *iniquitate calcaneorum.* Hæc expoſitio nobis videtur ſimplicior. *Cur timebo* (pauperiem) *in die mala*, nempe ſenectutis, cujus dies *mali* dicuntur Eccle. 12. v. 1. ſi huic occurrere velim divitias comparando, quæ vix ſine peccato acquiruntur, *iniquitas calcaneorum meorum circumdabit me*, h. e. pœna iniquitatis greſſuum meorum ſive actionum mearum circumdabit me; ita ut calcaneus ſynecdochice accipiatur pro pede, & pes metonymice pro greſſu, ſive actione, Gallice *démarche.* Conf. v. ſeq. Quidam hunc verſiculum ſic exponunt: *cur timebo in die mala*, nempe mortis, quando *iniquitas calcaneorum meorum circumdabit me*, ſcilicet mors, adeo ut reſpiciatur ad illud Gen. 3. v. 15. *Ipſum* (ſemen) *conteret caput tuum, & tu* (ſerpens) *conteres calcaneum ejus.* Mors autem dicitur iniquitas calcaneorum, ſive pœna calcaneis inflicta, quia totus homo ea non perit; quandoquidem illius ſupereſt anima, eſtque à Chriſto in vitam revocandus.

Prov. 26. v. 10. רַב מְחוֹלֵל כֹּל וְשֹׂכֵר כְּסִיל. וְשֹׂכֵר עֹבְרִים. Tot ſunt verſiculi hujus interpretationes ob omnium fere vocum homonymiam, & variam earum lectionem, ut ænigmatis loco eſſe poſſit; nam רַב *magnum, magnatem, multum* ſignificat. חוֹלֵל *formandi, creandi, dolore afficiendi* ſignificatum obtinet. שָׂכַר pro *mercede conducere, mercedem dare, & includere, obſtruere, concludere* à סָכַר mutato ס in שׂ, & ג in כ; aut potius à סָכַר mutato ſolo ס in שׂ, ponitur. כְּסִיל *ſtultus* eſt, itemque *ſtella Orionis.* עֵבֶר denique, tam *localem tranſitionem*, quam legis & rationis *tranſgreſſionem*, itemque *indignationem* ſignificat. Unde ſic vertunt: Chald. *Multum dolet caro ſtulti, & ebrius tranſit mare.* Legebat מֻחלל in puál pro מְחוֹלֵל, & neglexit vocem כֹּל. Pro primo וְשֹׂכֵר legebat וּבָשָׂר *caro*, tranſpoſitis ב & שׂ, & lecto ב pro כ, neglectaque copulativa ו. Pro ultimo וְשֹׂכֵר legebat וְשִׁכֹּר aut וְשִׁכּוֹר *& ebrius*, à שָׁכַר *inebriari.* Denique pro עֹבְרִים legebat cum duabus vocibus עֹבֵר יָם *tranſiens mare.* Hunc autem ſenſum reſpexiſſe videtur: multum ſibi laborem ac dolorem ſtultus parit, adeo ut ebrius etiam mare tranſeat.

LXX. πολλὰ χειμάζεται πᾶσα σὰρξ ἀφρόνων, συντρίβεται γὰρ ἡ ἔκστασις αὐτῶν, *multum jactatur* (quaſi à procella) *omnis caro ſtultorum, conteritur enim exceſſus eorum*, h. e. multum agitantur ſtulti dum exceſſus eorum à ſapientibus reprimitur. 1°. Pro מְחוֹלֵל, legebant מחולל, à verbo חָלַל *tripudiare, ſaltare, movere ſe*, &c. 2°. Vice prioris וְשֹׂכֵר, legebant וּבָשָׂר ut ſupra Chald. 3°. Loco poſterioris ושכר, legebant וְשִׂבֵּר mutato כ in ב. 4°. Denique pro עֹבְרִים legebant עָבְרָם *tranſire eorum*, in infinitivo qal, quem loco ſubſtantivi acceperunt. Sym. καὶ ὁ φράσσων ἄφρονα, ἐμφράσσει ὀργὰς αὐτοῦ, *& qui obturat amentem, obturat iras ejus.* Theod. καὶ φιμῶν ἄφρονα, φιμοῖ χόλους, *& qui capiſtrat amentem, capiſtrat iras.* Verbo שָׂכַר ſignificatum *obturandi*, ſive *concludendi, & comprimendi* affingebant quaſi à סָכַר *concludere*, &c. & pro עֹבְרִים legebant עֶבְרִים ab עֶבֶר *tranſitus*, & metaphorice *ira, excandeſcentia*, &c. Præterea Sym. addidit αὐτοῦ ſenſus complendi gratia.

Vulg. *Judicium* (i. diſceptatio à judicibus inſtituta) *determinat cauſas: & qui imponit ſtulto ſilentium, iras mitigat.* Pro רַב legebat רִב à רִיב *contendere, diſceptare, cauſam agere*, &c. *Determinat*, i. finem imponit litibus; ad verbum, *confodit omnia*, à rad. חָלַל, in poél *confodere.* Præterea כֹּל interpretatur *cauſas*, per ſynecdochen partis pro toto, ſive ſingularitatis pro univerſalitate. Ad alterum hemiſtichium quod attinet, ſequitur Theodotionem.

Recentiores interpretes, qui Maſſorethicæ lectioni adhærent, varie etiam hunc contextum exponunt.

Pagninus, *Magnus* (Dominus) *creat omnia, & mercedem dat ſtulto, & mercedem dat tranſgreſſoribus*, h. e. reddit unicuique ſecundum opera ſua; bonis & ſapientibus, bona: malis & inſipientibus, mala. Quidam apud R. Salomon. h. l. ſic exponunt: *Sanctus benedictus Deus includit ſtellam Orionem, quæ ſervit ſeu lucet in diebus ſolis inde à menſe Thiſri & ulterius: & abinde concludit omnes tranſeuntes mare, ut in eo navigare*

haud quaquam poſſint uſque ad Paſchatis tempus. Hi accipiunt כְּסִיל pro *ſtella Orionis*, ut Amos. 5. v. 8. Iſai. 13. v. 10. & שָׂכַר in ſignificatu *includendi*, ut Iſai. 19. v. 10. in nomine derivato. Ipſe R. Salomon hunc verſiculum præcedenti conjunctum ſic explicat : v. 9. *Quomodo ſi ſpina naſcatur in manu temulenti ; ſic parabola in manu ſtultorum* eſt. Hoc eſt, inquit is Rabbinus : *Sicut ſpina adhærens manui ebrii : ita & parabola ſeu ſententia, quæ mox ſequitur, adhærens ori ſtultorum, eſt ipſis ſpina pungens & dolorifica. Et quænam eſt illa parabola ſive ſententia ? quæ verſu* 10. *ſubjicitur :* Magiſter format omnia, &c. *hoc eſt, Sanctus Benedictus Deus creavit omnes, & alit ſuſtentatque omnes homines, tam ſtultos, quam ſapientes ; quare non opus habemus ſapientiam ſectari. Et is mercedem dat ſtulto non ut caro & ſanguis, ſeu homines, qui non dant mercedem niſi operatoribus exploratis, & iis qui diligenter labori ſuo incumbunt : ſed Deus Benedictus mercedem dat ſtultis, & mercedem dat tranſgreſſoribus viæ, qui ignave ab omni opere abſtinent*, &c. Sic R. Salomon hominem impium loquentem & hac ſententia ſeu parabola abutentem, ſeque ea tanquam ſpina in manu lædentem inducit.

Quidam apud Vatablum. *Magnus* (in populo, ſive princeps) *coercet omnia, & obturat* (os) *ſtultorum, & obturat* (os) *tranſgreſſorum.* Quidam è contrario : *Magnus* ſive *potens* (in populo) *dolore omnes afficit, & conducit ſtultum, & conducit tranſgreſſores*, ſive improbos, quos tyrannidis & violentiæ ſuæ miniſtros adſciſcit. Alii : *Deus, qui creavit omnia, ſtultis & improbis dat mercedem*, i. ſtultos & improbos paſcit & nutrit, haud ſecus ac ſapientes & juſtos, ut Matth. 5. v. 45. *Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper juſtos & injuſtos*. Alias bene multas commatis hujus expoſitiones vide apud interpretes.

In N. Teſtamento. Matth. 12. v. 43. *Cum autem immundus ſpiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non invenit.* Verſ. 44. *Tunc dicit : revertar in domum meam, unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, ſcopis mundatam & ornatam.* Verſ. 45. *Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus ſecum nequiores ſe, & intrantes habitant ibi ; & fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*, &c. Vide etiam Luc. 11. v. 24. 25. 26. Parabolicum hunc Chriſti ſermonem Eraſmus paraph. in Luc. 11. v. 24. vocat *ænigma*, quo ſignificatur gravius damnari eos, qui aliquouſque progreſſi ad juſtitiam, ad priſtina flagitia relabuntur ; quam qui nunquam cognita luce veritatis Evangelicæ, in caligine vitiorum perſeverarunt. *Populus Judaicus*, inquit, *per Legem ſegregatus eſt ab idololatris gentibus, ſed ſubinde relapſus ad priora crimina, tandem huc devenit impietatis, ut quidquid majores peccaſſent, occidendis prophetis, conſpirando adverſus Moſen, id ſeptuplo ſceleratius renovarent in filium Dei & hujus diſcipulos. Quanquam hæc parabola & ad unumquemvis hominem pertinet, qui ſemel baptiſmo ablutus à peccatis priſtinis, ſemel Evangelico ſermone liberatus eſt à ſpiritu malo hujus mundi, negligenter habet donum Dei., nec curat ſemper ad perfectiora progredi. Huic ad priſtinam vitam revoluto ad nihil aliud proderit baptiſmus ac cognitio ſacræ doctrinæ, niſi ut graviorem damnationem ſibi accerſat in die judicii, videlicet ad priſtinos errores ingratitudinem etiam ac malitiam adjungens.* Itaque per *hominem* eo loci ſignificatur populus Judaïcus ab idololatris gentibus primo ſegregatus, deinde Evangelii luce colluſtratus, ac Dæmonis imperio liberatus. *Loca arida*, Gentiles ſunt cœleſtis gratiæ rore deſtituti, in quibus Diabolus requiem non invenit, exagitante eum, poſt illorum converſionem, Evangelio. Loquitur Chriſtus ex mente Judæorum, qui Dæmones in locis deſertis habitare credebant ; quare eos שֵׁדִים vocabant à שָׁדַד *vaſtare* ; ſed forma eſt à שׁוּד. *Domum vacantem* ſive vacuam reperit, nempe Chriſti gratia, quæ reſpectu Dæmonis, qui peccatorum ſordibus delectatur tanquam ornamentis, *ſcopa* dicitur. *Septem*, i. multos alios ſpiritus ſive Dæmones aſſumit nequiores ſe, ne iterum expellatur. Sicque *fiunt noviſſima hominis illius pejora prioribus*, h. e. ex quo fit, ut populus Judaicus ſub Diaboli imperio magis quam antea, ob rejectum Chriſtum Meſſiam, captivatur. Vide etiam 2. Petr. 2. v. 20.

APPENDIX

De Ὑπαίνιξει *ſive ſubobſcura & tacita declaratione.*

FRANCISCUS Junius lib. 1. Parall. c. 8. diſtinguit *duo ænigmatum genera. Unum majus, quod totam ſententiam complectitur, eamque obſcurat vocibus compluribus : alterum minus ſive anguſtius, quod ſententiam quidem integram obſcurat, ſed obſcura vocis unius tantum aut alterius tranſlatione*, &c. Illud ſimpliciter *ænigma* vocat; hoc vero ὑπαίνιγμα ſive ὑπαί-νιξιν, i. *tacitam & ſubobſcuram* declarationem. De hoc poſteriori genere Hermogenem ſic ſcribentem laudat. *Alterum præter hoc, ſive acumen, ſive acrimoniam dixeris, genus eſt acuminis, de quo eſt difficile ſtatuere utrum in dictione verſetur, an vero in ſenſu. Nam conſideratur quidem in diſtinctione acumen illud vel acrimonia; ſed illa ipſa dictio, quæ acumen habet, nihil per ſeipſam habet acuminis, ſi quis illam ab ea ſententia, ubi eſt, ſubduxerit, aut ab iis rebus, quæ ante dictæ fuerint*, &c. Hæc inter alia ſacræ hypænixeos afferuntur exempla.

Gen. 48. v. 22. Jacobus dat Joſepho, præter partem, quam habiturus erat cum fratribus ſuis in diviſione terræ Chanaan, שְׁכֶם *partem unam, quam tulerat de manu Amorrhæi in gladio & arcu ſuo*, h. e. labore & induſtria, ſive pecunia ſua; eam ſiquidem emerat *centum agnis*, ut dicitur Gen. 33. v. 19. & Joſ. 24. v. 32. nempe centum nummis figuram agni ſignatam habentibus. Sic Latini, quod propria opera effecerint, dicere ſolent *meis copiis, meo marte partum*. Vox autem שְׁכֶם, qua utitur Jacobus, obſcure deſignat ipſum agrum *Sichem*, qui filiis Joſephi obtigit, Joſ. 24. v. 32. *& quem dedit Jacob Joſeph filio ſuo*, Joan. 4. v. 5. ubi pro *Sichem* legitur *Sichar*; vel librariorum vitio, & corrupta temporibus pronuntiatione, ut cenſet Hieronymus epiſt. ad Euſtoch. tom. 4. nov. edit. col. 676. & ut legitur *Achar* pro *Achan*, 1. Paral. 2. v. 7. vel denique hæc mutatio ex odio Judæorum profecta eſt, qui nomen iſtud corruperunt, ut Sichimitas *ebriorum* ſtigmate notarent, ex Iſai. 28. v. 1. ubi populus regni Samariæ vocatur *ebrii Ephraim*; שִׁכֹּר enim *inebriari*, ſignificat.

Iſai. 11. v. 1. c. 60. v. 21. Chriſtus dicitur נֵצֶר *radix, ſurculus*, qua voce innuitur locus educationis ejus, nempe *Nazareth*; atque huc reſpexiſſe videtur Matth. c. 2. v. 23. *Et veniens* (Joſeph) *habitavit in civitate, quæ vocatur Nazareth, ut adimpleretur quod dictum eſt per prophetas* (i. unum è prophetis): *quoniam Nazaræus vocabitur.*

Ibid. c. 21. v. 1. Babylon dicitur *deſertum maris*, qua loquutione ſignificatur eam vaſtandam fore à Medis & Perſis, ac in deſertum convertendam. Dicitur autem deſertum maris, *tum* ob ingentes lacus & paludes, quibus circumdata erat; *tum* ob ſtatum, in quo futura erat, cum à Cyro obſidenda eſſet. Nam mare ingens ſive palus 320. ſtadiorum in latitudinem opera Nitocris reginæ ſeptentrionem verſus effecta erat; & regio quoque ſupra Babylonem, verſus pagum nomine *Ardericam*, in quamplurimos anfractus diducto Euphrate, deſerta facta, ut ſcribit Herodotus in Clio. Nomen autem maris apud Hebræos quibuſvis majoribus aquæ conceptaculis tribuitur, ut *lacubus*, Iſai. 9. v. 1. Matth. 4. v. 18. Collat. cum Luc. 5. v. 1. & *lavacro*, Jerem. 52. v. 17. Adde quod Babylon dicitur *ſuper aquas multas habitare*, Jerem. 51. v. 13.

Ibidem v. 11. *Idumæa*, quæ hîc clamoſa dicitur, Deique populo illudens, appellatur *Duma*; qua paronomaſia ſignificatur futurum ut aliquando ſileat; cum nempe Divinum ſuper eam ingruerit judicium. Aliis tamen *Duma* eſt urbs Idumeæ, quæ à Stephano Byzantino *Dumathæa* vocatur. Aliis eſt ipſa Idumæa, quæ ſic dicitur vel per aphæreſin, ut *Ram* pro *Aram*, 1. Paral. 2. v. 9. & Job. 32. v. 2. Vide etiam tom. 1. pag. 433. col. 1. Vel ſic vocatur à *Duma* uno ex Iſmaëlis filiis, Gen. 25. v. 14. 1. Paral. 1. v. 30.

Ibid. c. 22. v. 1. Judæa, vel, ut aliis placet, Jeruſalem appellatur *vallis viſionis*; quan-

Digitized by Google

vis Judæa montoſa maxime ſit, & Jeruſalem in monte, ſaltem ex parte, ſita eſſet. At Propheta hoc vaticinio innuit eam inſtar vallis divino judicio deprimendam. Dicitur autem *vallis viſionis*, vel à monte Moria, qui *viſionem* ſignificat; vel quia ſedes erat prophetarum, qui olim *videntes* appellabantur. Vide 1. Reg. 9. v. 9.

Iſai. c. 30. v. 6. Ægyptus dicitur *terra* צָרָה *anguſtiæ*, in qua appellatione reſpicitur ad ejus nomen מִצְרַיִם; quia anguſtias tantum & oppreſſiones, non auxilium, Judæis allatura erat. Vide v. 7.

Jerem. c. 4. v. 16. per נֹצְרִים *cuſtodes, qui de terra longinqua veniunt*, ſignificatur exercitus נְבוּכַדְנֶאצַּר *Nabuchodonoſoris*, cujus nominis poſterior pars ab eadem radice נָצַר derivatur; א enim, quod nunc otioſum eſt, antiquitus vocalis munere fungebatur.

Ibid. c. 13. v. 19. *Civitates auſtri* (id eſt, Ægypti, quæ ad meridiem Judææ ſita eſt,) *clauſæ ſunt, & non eſt qui aperiat:* הָגְלָת יְהוּדָה כֻּלָּהּ הָגְלָת שְׁלוֹמִים *tranſlata eſt Judæa omnis* (continens pro contento, ſive regio pro incolis ejus), *tranſlata eſt* (urbs) *pacificorum*, h. e. Jeruſalem, ad cujus nomen reſpicit propheta; nam יְרוּשָׁלַיִם *Jeruſalem*, venit ex parte à verbo שָׁלַם *pacatum, pacificum eſſe*, item *perfici*; unde Lxx. συνετέλεσαν (mſ. Alex. & Complut. συνετέλεσεν) ἀποικίαν τελείαν, *perfecerunt* (mſ. Alex. & Complut. *perfecit*) *tranſlationem perfectam.* Pro כֻּלָּהּ legebant כִּלָּה in piël, quam vocem jungebant cum ſequenti הָגְלָת, quam è contrario ut nomen acceperunt, ſic: הָגְלַת שְׁלוֹמִים *tranſlationem perfectorum*, i. e. perfectam aut perfectiſſimam. Vulg..... *tranſlata eſt omnis Juda tranſmigratione perfecta*, poſterius הָגְלָת ut nomen ſubſtantivum etiam conſideravit.

Ibid. c. 25. v. 26. Babylon vocatur *Seſach*, quo nomine innuitur tempus quo expugnanda erat à Cyro; nempe cum in feſto & conviviis celebrandis occupandi eſſent Babylonii. Athæneus libr. 14. pagin. 639. edit. Lugd. 1612. refert ex Beroſo & Cteſia, *per quinque dies Babylone feſtum celebrari* Σακέαν *nominatum.* Græci vocem hanc more ſuo corrupiſſe videntur, cum ſcripſerint Σακέαν pro Σισακέαν. Vide Caſauboni annotat. in h. l. Porro Babylonem à Cyro captam fuiſſe cum Babylonii feſtum diem & convivia agerent, teſtantur Herodot. l. 1. p. 79. edit. Francofurt. 1608. & Xenophon l. 7. pag. 190. edit. itidem Francofurt. 1596. Conviviorum illorum meminit etiam Scriptura Iſai. 21. v. 5. Jerem. 51. vv. 39. & 57. Judæi etiam in Alphabetho ſuo Qabbaliſtico dicto *Athbaſch*, בָּבֶל in שֵׁשַׁךְ reperiunt. Vide Alphabetha illa in lib. III. cap. IV. art. III. Itaque Jerem. 25. v. 26. *Rex Seſach*, idem eſt ac *rex Babylonis*; remque definit ipſe Jerem. 51. v. 41. *Quomodo capta eſt Seſach ..... Quomodo facta eſt in ſtuporem Babylon inter gentes?* ubi poſterius hemiſtichium prioris eſt repetitio ſimul & explanatio.

Pſal. 7. in titulo: *Pſalmus David.... propter verba* כּוּשׁ *Chus, filii Jemini*, qua voce indicari volunt Saülem filium קִישׁ de tribu Benjamin, qui forte etiam dicitur כּוּשׁ *Æthiops*, quia ſicuti *Æthiops pellem ſuam mutare non poteſt*, Jerem. 13. v. 23. ita Saül pravos mores, ac odium in Davidem conceptum deponere non valebat, ſeu potius nolebat.

TRACTATUS III.

De Schematis ſeu Figuris.

PRÆTER figuras Grammaticas, de quibus in tractatu primo diſputavimus, & Rhetoricas, de quibus in ſecundo; aliæ ſunt, quæ à Græcis *σχήματα* ***habitus*** vocantur, quod ad orationis ***habitum*** ſpectent atque ornatum.

Figuræ illæ duplicis ſunt generis; *dictionis* & *ſententiæ*. Figuræ dictionis ad materiam & veluti corpus orationis; figuræ vero ſententiæ, ad ejus formam & quaſi animam, pertinent.

Figuræ dictionis ſunt, cum ſermo figuratur dictionibus, quæ vel certo ordine repetuntur, vel ſono ſibi apte & concinne reſpondent.

Figuras ſententiæ vocant, quæ non in verbis, ſed in rebus ipſis poſitæ ſunt, & ex quarum habitu, orationi pondus & vis conferuntur. Differunt itaque figuræ *dictionis* & *ſententiæ*, quod illæ pereant variato verborum ordine, aut voce aliqua ejuſdem ſignificationis ſubſtituta; hæ vero non exſtinguantur verborum immutatione. Sive ut ſcribit Tullius lib. 3. de oratore: ***Inter conformationem verborum & ſententiarum hoc intereſt, quod verborum tollitur, ſi verba mutaris; ſententiarum permanet, quibuſcunque verbis uti velis.***

CAPUT I.

De Figuris Dictionis.

I.

EPIZEUXIS [ἐπίζευξις] *ſubjunctio* ſive *geminatio*, figura eſt, qua unius duarumve, aut plurium vocum continue & in eadem ſententia fit repetitio, idque emphaſeos, evidentiæ; & ornatus gratia. Vide tom. 1. pag. 457. Can. II. pag. 469. §. IV. pag. 560. Can. II. &c.

I. UNIUS VOCIS. Exod. 34. v. 6. *Domine, Domine, Deus miſericors & clemens*, &c.

Deut. 28. v. 44. ***Advena, qui tecum verſatur in terra, aſcendet ſuper te ſuperne ſuperne*** (i. perquam ſuperne ſuper te efferetur): ***tu autem deſcendes inferne inferne***, i. perquam inferne infra advenam deprimêris.

Pſal. 21. Heb. 22. v. 2. אֵלִי אֵלִי לָמָה עֲזַבְתָּנִי *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Sic Chriſtus Matth. 27. v. 46. niſi quod pro verbo Hebræo עֲזַבְתָּנִי uſus ſit verbo Syro-Chaldaico שְׁבַקְתָּנִי *ſchebactani* vel *ſcha-*

bactani, prolato (ּ) initiali ſecundum ſonum vocalis ſequentis, prout olim legebatur, vide tom. I. pag. 37. col. I. LXX. ὁ θεός μου, ὁ θεός μου, πρόσχες μοι, *Deus meus, Deus meus, attende mihi.* Vulg. Latin. *reſpice in me.* Hæc ultima verba: πρόσχες μοι, à LXX. addita ſunt, ut liquet ex nota in 2. mſſ. codicibus appoſita: πρόσχες μοι οὐ πρόσκειται ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, ἀλλ' ἐν μόνοις Ο', attende mihi, *non extat in Hebraïco, ſed in ſolis LXX.* Euſeb. comm. in h. l. μὴ προσκειμένου δὲ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ τοῦ, πρόσχες μοι, ὁ δὲ Χριστὸς μόνους τοὺς ἑβδομήκοντα προσέκειτο τῷ πρώτῳ στίχῳ, ἀκριβῶς καὶ ὑπὸ τῆς φωνῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν παραλέλειπται, *cum in Hebræo illud*, reſpice in me, *non compareat; ſed in ſolis Septuaginta interpretibus primo verſui inſeratur; jure à Salvatore noſtro hæc vociferante, prætermiſſum eſt.* Vide tom. I. pag. 457. col. I. & 4. Reg. 4. v. 19. Pſal. 136. Pſal. 137. v. 7. Iſai. 6. v. 3. Jerem. 22. v. 29. Ezech. 21. v. 27. Matth. 23. v. 37. Luc. 22. v. 31. c. 23. v. 21. Joan. 5. v. 24. Act. 9. v. 4. Apoc. 18. v. 2.

II. DUARUM AUT PLURIUM VOCUM. Lev. 24. v. 8. *In die ſabbathi, in die ſabbathi ordinabit illos* (panes propoſitionis); Vulg. eleganter: *per ſingula ſabbatha mutabuntur*, ubi ſenſum non verba expreſſit. Vide etiam 2. Reg. 18. v. 33. Iſai. 28. v. 10. &c.

Huc referunt, cum inter vocem continue repetendam, interponitur vel parentheſis, vel quædam alia dictio. Oſe 2. v. 21. *Exaudiam, dicit Dominus, exaudiam cœlos.* Ezech. 34. v. 17. *Ecce ego judico* בֵּין שֶׂה לָשֶׂה *inter pecus & pecus*, &c.

II.

ANADIPLOSIS [ἀναδίπλωσις] *reduplicatio*, figura eſt, qua vox eadem repetitur in fine præcedentis, & in principio ſequentis ſententiæ.

Pſal. 120. Heb. 121. v. 1. *Levavi oculos meos in montes, unde veniet auxilium mihi.* Verſ. 2. *Auxilium meum à Domino*, &c.

Pſal. 121. Heb. 122. v. 2. *Stantes erant pedes noſtri in atriis*, vel *in portis tuis Jeruſalem.* Verſ. 3. *Jeruſalem, quæ ædificatur ut civitas*, &c. Vide etiam Pſal. 97. Heb. 98. vv. 4. 5. Rom. 8. v. 17. c. 9. v. 30. c. 10. v. 17. Philip. 2. v. 8. Jac. 1. v. 3. &c.

Duarum vocum fit repetitio Pſal. 112. Heb. 113. v. 8. *Ut collocet eum* (pauperem & egenum) *cum principibus, cum principibus populi ſui.* Hæc autem figura ad rei explicationem & evidentiam facit.

III.

CLIMAX [κλίμαξ] *gradus, gradatio*, eſt Anadiploſis pluribus gradibus ita continuata, ut antecedentis ſententiæ ultimum ſive verbum, ſive membrum, in principio ſequentis ſæpius repetatur.

Oſe 2. v. 21. *Tunc exaudiam cœlos, & illi* (cœli) *exaudient terram.* Verſ. 22. *Et terra exaudiet triticum, & vinum, & oleum: & hæc* (triticum, vinum & oleum) *exaudient Jezraël.*

Joan. 1. v. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Verſ. 2. *Hoc* (Verbum) *in principio erat apud Deum*, &c. qua gradatione & vera J. C. Divinitas, & diſtincta à Patre hypoſtaſis pulcherrime exprimitur. Ut autem ſibi conſtaret iſthæc gradatio, in tertia propoſitione fit terminorum inverſio: *Deus erat Verbum*, pro: *Verbum erat Deus*; nam dictio *Verbum*, ut jam diximus in tom. I. pag. 428. Can. IV. col. 2. eſt propoſitionis ſubjectum, *Deus* vero attributum. Vide etiam vv. 4. 5. & Joel. 1. vv. 3. 4. Sap. 6. vv. 18. 19. 20. Rom. 5. vv. 3. 4. 5. cap. 8. vv. 29. 30. c. 10. vv. 14. 15. 1. Cor. 11. vv. 31. 32. Jac. 1. vv. 4. 15. 2. Petr. 1. vv. 5. 6. 7.

IV.

ANAPHORA [ἀναφορὰ] *relatio*, figura eſt, qua vox eadem (vel etiam plures) in principiis clauſularum iteratur.

Deut. 28. v. 3. *Benedictus tu in civitate, & benedictus in agro.* Verſ. 4. *Benedictus fructus ventris tui......* Verſ. 5. *Benedicta horrea tua, & benedictæ reliquiæ tuæ.* Verſ. 6. *Benedictus eris tu ingrediens & egrediens.* De maledictione ſimilis *Anaphora* occurrit vv. 16. 17. 18. 19. Vide etiam Pſal. 3. vv. 2. 3. Pſal. 28. Heb. 29. v. 3. & ſeqq. Pſal. 66. Heb. 67. vv.

6. 7. 8. Pſal. 93. Heb. 94. v. 3. Pſal. 114. Heb. 115. vv. 12. 13. Pſal. 117. Heb. 118. vv. 8. 9. 15. 16. Pſal. 148. v. 1. & ſeqq. Pſal. 150. v. 1. & ſeqq. Iſai. 2. vv. 7. 8. Jerem. 4. vv. 23. 24. 25. 26. c. 5. v. 17. Et ſic ſæpe in V. Teſtamento.

1. Cor. c. 12. v. 8. *Alii quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ : alii autem ſermo ſcientiæ.....* Verſ. 9. *Alii fides in eodem ſpiritu : alii gratia ſanitatum.....* Verſ. 10. *Alii operatio virtutum : alii prophetia : alii diſcretio ſpirituum : alii genera linguarum : alii interpretatio ſermonum.* Vide inſuper c. 13. vv. 4. 7. 11. Rom. 8. vv. 35. 38. 39. 2. Cor. 7. v. 11. c. 11. v. 26. Philip. 4. v. 8. &c.

Huc pertinet *polyſyntheton*, quo conjunctio copulativa ו ſæpius in principiis commatum iteratur. Vide tom. 1. pag. 616. col. 1. verſus initium.

V.

EPISTROPHE [*ἐπιστροφὴ*] *converſio*, figura eſt, qua eadem vox, vel phraſis, in fine ſententiarum, vel clauſularum repetitur.

Deut. 32. v. 10. יִמְצָאֵהוּ בְּאֶרֶץ מִדְבָּר .... יְסֹבְבֶנְהוּ יְבוֹנְנֵהוּ יִצְּרֶנְהוּ כְּאִישׁוֹן עֵינוֹ *invenit eum* (Jacobum, ſeu populum Iſraëliticum) *in terra deſerta..... circumduxit eum, docuit eum, cuſtodivit eum quaſi pupillam oculi ſui.* In his futuris, quæ præteritorum loco uſurpantur, affixum הו quater repetitur. Vide etiam Ezech. 36. vv. 23. 24. 25. 26. 27. quibus in verſiculis pronomen כֶּם ſæpius iteratur.

Rom. 8. v. 31. *εἰ ὁ Θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; ſi Deus pro nobis, quis contra nos?* Vide etiam 2. Cor. 11. vv. 22. 23.

Repetitionis integræ phraſeos vel ſententiolæ exempla ſunt, Pſal. 113. Heb. 114. vv. 9. 10. 11. ubi ter repetitur : *adjutor eorum, & protector eorum eſt.* Pſal. 135. Heb. 136. ubi in fine ſingulorum verſuum repetitur : *quoniam in ſæculum miſericordia ejus.* Vide inſuper Deut. 27. v. 15. & ſeqq. Pſal. 23. Heb. 24. v. 10.

VI.

SYMPLOCE [*συμπλοκὴ*] *complicatio*, figura eſt, qua vox eadem, vel phraſis, initio ſimul & in fine clauſularum repetitur ; adeoque eſt *Anaphoræ & Epiſtrophes* conjunctio. Sic in Pſal. 117. Heb. 118. verſus 2. 3. 4. incipiunt à voce *dicat* vel *dicant nunc*, clauduntur vero per ſententiam : *quoniam in ſæculum miſericordia ejus.* Vide etiam Pſal. 135. Heb. 136. vv. 1. 2. 3. qui incipiunt ab הוֹדוּ *confitemini*, & deſinunt in præcedentem ſententiolam : *quoniam in ſæculum*, &c. Jerem. 9. v. 22. al. 23. in cujus membrorum initio repetitur אַל־יִתְהַלֵּל *ne glorietur* ; in fine vero affixum ו. 1. Cor. 12. vv. 4. 5. 6. c. 14. v. 15. 2. Cor. 9. v. 6. &c.

VII.

EPANALEPSIS [*ἐπανάληψις*] *reſumtio*, figura eſt, qua eadem vox in principio, & in fine ſententiæ repetitur.

Pſal. 52. Heb. 53. v. 3. אֱלֹהִים *Deus de cœlo proſpexit ſuper filios hominum, ut videat ſi eſt intelligens aut requirens* אֱלֹהִים *Deum.*

Eccle. 1. v. 2. *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Vide etiam c. 7. v. 2.

Marc. 13. v. 35. *Vigilate ergo.....* Verſ. 37. *Omnibus dico : vigilate.* Vide etiam Rom. 8. v. 24. Phil. 4. v. 4.

Huc pertinet cum integra ſententia in principio & fine totius ſermonis repetitur, ut Pſal. 8. v. 1. & 10. *Domine Dominus noſter*, &c. Pſal. 102. Heb. 103. v. 1. & 22. *Benedic anima mea Domino.*

VIII.

EPANODOS [*ἐπάνοδος*] *regreſſio*, figura eſt, qua per eadem recurrimus, verba ordine inverſo relegentes.

Iſai. 5. v. 20. *Væ! qui dicitis malum bonum, & bonum malum : ponentes tenebras in lucem, & lucem in tenebras : ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum.*

Ezech. 7. v. 6. *Finis venit, venit finis*, &c. Vide etiam Galat. 2. v. 16. ubi in conjunctis vocibus hæc figura deprehenditur. Exſtat etiam in ſimplicibus apud Hieron. Vidam; *Nec ſine ſole ſuo lux, nec ſine luce ſua ſol.*

IX.

POLYPTOTON [*πολύπτωτον*] *caſuum varietas*, figura eſt, qua voces ejuſdem the-

matis alia atque alia terminatione ſeu relatione repetuntur; per *caſus* enim hîc non intelliguntur tantum caſus nominum, ſed quælibet vocum inflexiones.

Pſal. 67. Heb. 68. v. 16. הַר־אֱלֹהִים הַר־בָּשָׁן הַר גַּבְנֻנִּים הַר־בָּשָׁן *Mons Dei* (eſt) *mons Baſan* (i. mons Baſan celſiſſimus eſt), *mons gibborum* vel *gibboſus* (h. e. multis colliculis aſſurgens) *mons Baſan.* Verſ. 17. לָמָּה תְּרַצְּדוּן הָרִים גַּבְנֻנִּים הָהָר חָמַד אֱלֹהִים לְשִׁבְתּוֹ אַף־יְהוָה יִשְׁכֹּן לָנֶצַח *Ut quid* (tamen) *contenderetis* (ô Baſan aliique) *montes gibboſi* (adverſus montem Sion)? *hunc* (enim) *montem deſideravit Deus ut habitaret in eo; etenim Dominus habitabit* (in eo) *in finem.* Hic confert Pſaltes montem Baſan alioſque montes celſiſſimos cum monte Sion, qui, licet altitudine ipſis cedat, eos tamen dignitate longe ſuperat, utpote quem elegerit Deus, ut habitaret in eo ſemper. Symm. v. 16. ὄρος θεοῦ, ὄρος ἀδροσίας, ὄρος ὑψηλότατον, ὄρος ἀδροσίας. *Mons Dei, mons boni alimenti, mons celſiſſimus, mons boni alimenti.* Verſ. 17. εἰς τί περισπουδάζετε τὰ ὄρη τὰ ὑψηλά; τὸ ὄρος ὅπερ ἐπόθησεν ὁ θεὸς εἰς τὸ κατοικεῖν ἐν αὐτῷ, καὶ κύριος κατασκηνώσει εἰς τέλος. *Ad quid ſollicitudo vobis eſt circa montes excelſos?* (Sion) *mons ille eſt, quem deſideravit Deus ad habitandum in eo, & Dominus habitabit in finem.* Aq. v. 17. εἰς τί ἐρίζετε ὄρη ὀφρυώμενα; τὸ ὄρος ὃ ἐπεθύμησεν ὁ θεὸς καθῆσαι αὐτῷ. *Ad quid contenditis montes ſuperciliosi? mons ille, quem deſideravit Deus habitare in eo,* eſt Sion. Theod. v. 17. ἵνα τί ἐρίζετε περὶ τούτου τοῦ ὄρους; *Ut quid contenditis de hoc monte?* S. Hieron. v. 16. *Mons Dei, mons pinguis: mons excelſus, mons pinguis.* Verſ. 17. *Quare contenditis montes excelſi adverſus montem, quem dilexit Deus ut habitaret in eo? ſiquidem Dominus habitabit ſemper.* Lxx. v. 16. ὄρος τοῦ θεοῦ, ὄρος πῖον, ὄρος τετυρωμένον, ὄρος πῖον. *Mons Dei, mons pinguis; mons coagulatus, mons pinguis.* Verſ. 17. ἱνατί ὑπολαμβάνετε ὄρη τετυρωμένα; τὸ ὄρος ὃ εὐδόκησεν ὁ θεὸς κατοικεῖν ἐν αὐτῷ, καὶ γὰρ ὁ κύριος κατασκηνώσει εἰς τέλος. *Ut quid ſuſpicamini montes coagulatos? mons in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo, etenim Dominus habitabit in finem.* Vocem בָּשָׁן *Baſan* pro *pingui* metaphorice acceperunt; mons enim ille paſcuis abundabat, unde *tauri Baſan*, Pſal. 21. Heb. 22. v. 13. h. e. pingues. Vide ſupra pag. 138. col. 1. Præterea גַּבְנֻנִּים τετυρωμένον *coagulatum* interpretati ſunt; à verbo enim inuſitato גבן derivatur גַּבְנֹן *gibboſus, eminens,* & גְּבִינָה *caſeus.* Alia exempla vide Iſai. 24. v. 16. Oſe. 10. v. 1. Mich. 2. v. 4. Rom. 2. vv. 21. 22. 23. cap. 4. v. 18. 2. Cor. 9. v. 8. cap. 10. v. 12. Gal. 2. vv. 19. 20. Eph. 1. v. 3. &c.

Huc pertinet, 1°. Cum ſubſtantivum ſeipſum in genitivo regit, ut *ſervus ſervorum*, i. viliſſima ſervitute preſſus; ea enim loquutione ſuperlativus gradus exprimitur. Vide tom. 1. pag. 469. Can. IV. col. 2. 2°. Cum verba regunt nomen conjugatum, quo vel ſignificati emphaſis, vel effectus & objectum actionis innuitur, ut: *gaudium gaudere*, pro, maximo gaudio affici; *vovere votum*, &c. Vide tom. 1. pag. 533. Can. I. 3°. Cum verbum finitum cum ſuo infinitivo ad majorem certitudinem & evidentiam exprimendam conſtruitur, ut: *moriendo morieris*, &c. Vide tom. 1. pag. 536. Can. VI. 4°. Cum conjugatæ ſimul & ſynonymæ voces emphatice conjunguntur, ut Thren. 2. v. 5..... תַּאֲנִיָּה וַאֲנִיָּה *mæror & mæſtitia.* Nah. 2. v. 11. בּוּקָה וּמְבוּקָה *vacuitas & evacuatio.* Soph. 1. v. 15. *Dies* שֹׁאָה וּמְשׁוֹאָה, Lxx. θορύβου καὶ θορυβισμοῦ, *tumultus & tumultuationis*, ſeu *vaſtitatis & vaſtationis*, Vulg. *calamitatis & miſeriæ*, hoc eſt, dies calamitoſiſſima, & malorum pleniſſima.

X.

PARONOMASIA [παρανομασία] *agnominatio*, figura eſt, qua dictio commutatione vel literæ, vel ſyllabæ, ſimul ſignificationem mutat.

Gen. 18. v. 27. *Loquar ad Dominum, cum* vel *quamvis ſim* עָפָר וָאֵפֶר *pulvis & cinis.*

1. Reg. 13. v. 7. וְעִבְרִים עָבְרוּ *& Hebræi tranſierunt Jordanem*, &c.

Iſai. 5. v. 7. *Exſpectavit* (Deus) מִשְׁפָּט *judicium, & ecce* מִשְׂפָּח *iniquitas*, צְדָקָה *juſtitiam, & ecce* צְעָקָה *clamor.*

Ibid. c. 6. v. 13. & Joel. 1. v. 15. כְּשֹׁד מִשַּׁדַּי *ut vaſtitas ab Omnipotente.*

Jerem.

Jerem. 1. v. 11. *Virgam* שָׁקֵד, Theodot. *ἀμυγδαλίνην amygdalinam ego video.* Aq. Symm. & S. Hieron. qui eos laudat, *vigilantem* interpretantur, à rad. שָׁקַד *vigilavit, maturavit*, unde שָׁקֵד *amygdala*, quæ arbor ſic appellatur, quod menſe januario flores, martio vero poma ſua producat, teſte Plinio lib. 16. cap. 25. Verſ. 12.... *bene vidiſti; quia* שֹׁקֵד אֲנִי *vigilabo ego ſuper verbo meo, ut faciam illud.*

Dan. 13. vv. 54. & 55. in Græco paronomaſia eſt inter voces *σχῖνον lentiſcum*, & *σχίσει ſcindet.* Verſ. 58. & 59. inter *πρῖνον ilicem* & *πρίσαι ſecare.* Ex hac alluſione probare nititur Glaſſius *hiſtoriam illam Suſannæ, non Hebræa, cui talis alluſio non convenit, ſed Græca lingua ſcriptam, atque ſic haudquaquam canonicam eſſe.* In ſententiæ ſuæ confirmationem laudat Hieronymum proœm. in Dan. Verum id non dicit S. Doctor, ſed tantum ſe audiviſſe *quemdam de præceptoribus Judæorum, cum Suſannæ derideret hiſtoriam, & à Græco neſcio quo diceret eſſe confictam, illud opponere, quod Origeni quoque Africanus oppoſuit, etymologias has ἀπὸ τῆ σχίνυ σχίσαι, ϗ ἀπὸ τῆ πρίνυ πρίσαι, de Græco ſermone deſcendere.* Deinde lineis aliquot interjectis: *Super qua re lectoris arbitrio judicium derelinquens, illud admoneo*, &c. Mentem itaque ſuam circa hujus hiſtoriæ *αὐθεντίαν* non aperit S. Hieronymus, nedum eam *haudquaquam canonicam eſſè* pronuntiet. Vide tom. 1. nov. edit. pag. 989. Quod autem ad argumentum ex alluſione in lingua Græca petitum attinet, partem illam Danielis Græce primum ſcriptam fuiſſe non evincit; fieri enim poteſt, ut eadem alluſio in Hebræo etiam vel Chaldæo olim exſtiterit (neque enim omnes voces Hebrææ aut Chaldææ ſuperſunt); vel, ſi revera non exſtitit; in lingua tamen Græca reperta fuerit, in quam facta eſt tranſlatio.

Alia Paronomaſiæ exempla vide Gen. 9. v. 6. in vocibus דָּם & הָאָדָם. Pſal. 39. Heb. 40. v. 4. in יִרְאוּ & וְיִירָאוּ. Iſai. 7. v. 9. in תַאֲמִינוּ & תֵאָמֵנוּ. Ibid. c. 24. v. 4. in אָבְלָה & נָבְלָה. Ibid. c. 25. v. 6. in שְׁמָנִים & שְׁמָרִים. Ibid. c. 61. v. 3. in פְּאֵר & אֵפֶר tranſpoſitis literis. Ezech. 25. v. 16. in וְהִכְרַתִּי & כְּרֵתִים. Oſe. 4. v. 18. in הֵבוּ & אָהֲבוּ. Ibid. c. 8. v. 7. in קָמָה, קֶמַח, & צֶמַח. Amos. 8. v. 2. in קַיִץ & קֵץ. Zach. 9. v. 3. in צוֹר & מָצוֹר. Ibid. v. 5. in תֵּרֶא & תִּירָא, &c.

In Novo Teſtamento. Luc. 21. v. 11. in *ϗ λιμοὶ ϗ λοιμοί.* Act. 8. v. 30. in *γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις*; Rom. 1. v. 29. in *πορνείᾳ, πονηρείᾳ, φθόνυ, φόνυ.* Verſ. 31. *ἀσυνέτυς ἀσυνθέτυς.* Ibid. c. 12. v. 3. in *φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν.* 2. Cor. 4. v. 8. in *ἀπορούμενοι, ἐξαπορούμενοι.* 2. Theſſ. 3. v. 11. in *ἐργαζομένους, περιεργαζομένους*, &c.

In ſpecie occurrit Paronomaſia in nominibus propriis, quibus adduntur voces conjugatæ, h. e. verba, ex quibus nomina illa deducuntur.

Gen. 4. v. 25..... *vocavitque nomen ejus* שֵׁת *dicens:* שָׁת *poſuit mihi Deus ſemen aliud pro Abel, quem occidit Cain.* Vide etiam c. 5. v. 29. c. 11. v. 9. &c. In hac autem Paronomaſia ſæpe includitur propheria ſive *in bonum*, ſive *in malum.*

In bonum, Gen. 9. v. 27. יַפְתְּ אֱלֹהִים לְיֶפֶת *Dilatet Deus Japheth* (i. ampliſſimam ipſi ejuſque poſteris regionem habitandam largiatur: quod revera ipſi contigit; nam præter Europam, nepotes ejus maximam Aſiæ partem, ac totum novum orbem obtinuerunt), *& habitet in tabernaculis Sem*, h. e. & Gentiles ex Japhetho oriundi in Eccleſia Chriſti una cum Judæis ex Semo ortis habitent, vide Epheſ. 2. vv. 13. 14. 15. 16. Vel, ipſis etiam Judæis ob incredulitatem excluſis & rejectis, in eorum locum Gentiles aſſumantur. Hoc itaque vaticinio Gentilium ad Chriſti fidem converſio prædicitur.

Ibidem c. 49. v. 8. יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךָ *Juda tu, laudabunt te fratres tui.* Hoc nomen accepit à matre ſua Judas, quod ortus ejus Deum laudandi fuerit ei argumentum, Gen. 29. v. 35. At Meſſiam ex ſemine Juda naſciturum reſpexit Jacobus; unde ſequitur: *adorabunt te filii patris tui.* Vide ſimilia exempla in eod. cap. vv. 16. 19. &c.

1. Paral. 22. v. 9. *Filius, qui naſcetur tibi, erit vir quietiſſimus ..... & ob hanc cauſam* שְׁלֹמֹה *erit nomen ejus; nam* שָׁלוֹם *pacem & otium dabo in Iſraël cunctis diebus ejus.*

Matth. 16. v. 18. σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, *tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*, &c.

In malum, Iſai. 15. v. 9. *Aquæ* דִימוֹן *repletæ ſunt* דָם *ſanguine.* Hic *Dimon* videtur eſſe rivus aut torrens ille, quem Eliſeus precibus regum Juda, Iſraël, & Edom, à Deo impetravit, 4. Reg. c. 3. vv. 16. 17. 20. cujus aquæ, *orto ſole ex adverſo*, Moabitis inſtar ſanguinis rubræ apparuerunt, v. 22. unde *Dimon*, h. e. *ſanguineus* appellatus eſt. Dicit itaque Deus *poſiturum ſe ſuper Dimon additamenta*, h. e. aucturum ſe illius aquas ſanguine Moabitarum per Aſſyrios interficiendorum. Vel aquas ejus, quæ 4. Reg. 3. v. 22. rubræ tantum apparuerant, quanvis tales non eſſent, revera futuras eſſe rubras ob Moabitarum ſanguinem illis commiſcendum. Pro *Dimon* (ut habent Heb. Lxx. Vatic. Aq. Symm. & Theod.) editio Complut. præ ſe fert Δεϐὼν, Vulg. *Dibon*, Ald. Δεϐὼν (in codicibus à XII. ſeculo manu deſcriptis literæ β & μ fere ſimiles ſunt) mſ. Alex. Ρεμμὼν, quæ ſunt amanuenſium ſphalmata; genuina enim lectio videtur eſſe Διμὼν aut Δειμὼν ob Paronomaſian.

Jerem. 6. v. 1. בִּתְקוֹעַ תִּקְעוּ *in Thecoa* (Vulg. Thecua) *clangite buccina .... quia malum viſum eſt ab Aquilone*, &c. i. ab Aſſyriis.

Ibid. c. 48. v. 2. בְּחֶשְׁבּוֹן חָשְׁבוּ *De Heſebon cogitaverunt contra eam malum.* Vide etiam Iſai. 65. v. 11. Amos. 5. v. 5. Mich. 1. vv. 10. 12. 14. 15. Soph. 2. v. 4. &c.

Quandoque in alia lingua, quam in ea, qua ſcripſit auctor ϑεόπνευστος, quærenda eſt Paronomaſia. Matth. 11. v. 17. *Cecinimus vobis* (læta), *& non* ὠρχήσασθε *ſaltaſtis: lamentavimus* (i. triſtia cecinimus), *& non* ἐκόψασθε *planxiſtis.* In lingua Syriaca, qua loquutus eſt Chriſtus, alluſio pulchra eſt in duabus vocibus *ſaltaſtis*, & *planxiſtis*, quæ ſunt ejuſdem radicis, & ſola conjugatione differunt, רַקֶּדְתּוּן *ſaltaſtis*, in paël, & אַרְקֶדְתּוּן *planxiſtis*, in Aphel. Glaſſius, qui hoc exemplum affert, Matthæi Evangelium primitus Græco idiomate ſcriptum arbitratur: at contrarium ſummo conſenſu tradunt veteres, Papias, Irenæus, Origenes, Euſebius, Cyrillus Jeroſolymitanus, Epiphanius, Hieronymus, auctor ſynopſeos, quæ ſub D. Athanaſii nomine circumfertur, Dorotheus, Theophilactus, Euthymius, &c. qui Matthæum Hebraice, id eſt, Hebræo-Chaldaïce, ſive Syriace ſcripſiſſe teſtificantur. Textus autem ille Hebraïcus, quamprimum fere prodiit, in hæc, quæ habemus, Græca tranſlatus eſt, ſive à S. Jacobo Hieroſolymitano Epiſcopo, ut tradit auctor ſynopſeos mox laudatæ; ſive à S. Joanne Evangeliſta, ut ex fama refert Theophilactus; ſive à quolibet alio; adeo ut præter archetypum ipſum Matthæi, & apographum unum aut alterum, quæ ſecum detulerunt Ebionæi, haud jam extiterit uſquam Matthæi textus Hebraicus. Vide D. Mill. pag. 8. col. 1. Prolegom. num. 65. Matthæi autem Evangelium Hebraïcum, quod *Munſterus* cum verſione Latina & annotationibus edidit *Baſileæ* anno 1537. inepti ac barbari interpretis fœtus eſt, ut agnoſcunt eruditi.

Joan. 10. v. 1. *Qui non intrat* διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν, *per oſtium in ovile*, Syr. לָא עָאֵל מֶן תַּרְעָא לַטְירָא. Alias ſimiles Paronomaſias in hoc Evangeliſta deprehendunt eruditi; unde Heinſius in Ariſtarcho ſuo non ſemel oſtendit *Joannem Helleniſtica lingua ſcripſiſſe, ſed in Syriaca ea, quæ ſcripſit, concepiſſe.*

XI.

ANTANACLASIS [ἀντανάκλασις] *refractio ſive reciprocatio*, figura eſt, qua vox eadem repetitur, ſed in diverſa ſignificatione.

Jud. 15. v. 16. .... בִּלְחִי הַחֲמוֹר חֲמוֹר חֲמֹרָתָיִם בִּלְחִי הַחֲמוֹר הִכֵּיתִי אֶלֶף אִישׁ *in* vel *cum maxilla aſini acervum, duos acervos .... occidi mille viros*, h. e. cum maxilla aſini hoſtes hinc inde, per medium agmen tranſiens, acervatim ad mille uſque viros interfeci. חֲמוֹר & *aſinum*, & *acervum* ſignificat. Paraph. Chald. Syr. Arabs, & omnes Hebræi, חֲמוֹר & חֲמֹרָה, unde in duali חֲמֹרָתַיִם, & in pauſa חֲמֹרָתָיִם, *acervum* eo loci interpretantur. Lxx. ἐξαλείφων ἐξήλειψα αὐτοὺς, *delens delevi eos*, legeb. חָמוֹר חֲמַרְתִּים q. d. coacervando coacervavi eos, quam ſignificationem à nomine derivato

Digitized by Google

חמר *acervus*, verbo חָמַר tribuiſſe videntur. Vulg. *In maxilla aſini*, *in mandibula pulli aſinarum*, &c. Vocem חֲמוֹר in uno ſignificatu accepit.

1. Reg. 1. v. 24. וְהַנַּעַר נָעַר *Puer autem erat puer*, vel, ut reddit Vulg. *infantulus*. Priori loco vox *puer* Samuelem, poſteriori vero teneram ejus ætatem ſignificat.

Eccle. 7. v. 7. *Sicut ſonitus* הַסִּירִים *ſpinarum ſub olla: ſic riſus ſtulti.* Alia exempla pro Veteri Teſtamento vide Pſal. 140. Heb. 141. v. 5. in voce רֹאשׁ. Iſai. 37. v. 18. in הָאֲרָצוֹת & אַרְצָם, & conf. 4. Reg. 19. v. 17. &c.

In Novo Teſt. Matth. 8. v. 22. *Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* In priori loco per *mortuos*, ſpiritualiter in peccatis mortui; in poſteriori vero proprie ſic dicti mortui ſignificantur.

Joan. 1. v. 10. *Mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognovit.* Priori voce *mundus*, tota rerum univerſalitas intelligitur; poſteriori vero, impii & infideles.

Rom. 9. v. 6. *Non omnes, qui ex Iſraël ſunt, ii ſunt Iſraël*, vel *Iſraëlitæ*, h. e. non omnes, qui ex Iſraël ſecundum carnem nati ſunt, veri & ſecundum ſpiritum Iſraëlitæ ſunt.

Ibid. cap. 12. v. 13. τὴν φιλοξενίαν διώκοντες, v. 14. εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, *hoſpitalitatem ſectantes*, v. 14. *benedicite inſectantibus vos.* Prius διώκειν *ſectari* ſeu rem amice perſequi; poſterius vero hoſtiliter & animo lædendi hominem perſequi ſignificat.

1. Cor. 15. v. 28. *Cum autem ſubjecta fuerint illi* (Chriſto) *omnia: tunc & ipſe filius ſubjectus erit ei* (Deo Patri), *qui ſubjecit ei omnia.* Prior ſubjectio hoſtium Chriſti univerſorum abolitionem denotat, ut patet ex Pſal. 109. Heb. 110. v. 1. à Paulo allegato & explicato vv. 25. 26. 27. poſterior vero Chriſti ipſius ſubjectio plane contrarium ſignificat, nempe ſummam beatitudinem, quæ iis contingit, qui ſubjecti ſunt Deo, cui ſervire regnare eſt. Chriſtus autem Patri ſubjicietur non ſecundum Divinitatem, qua Patri æqualis eſt; neque ſecundum humanitatem, qua ipſi ſemper ſubjectus fuit: ſed in corpore ſuo myſtico, nempe Eccleſia, quæ dicitur *Chriſtus* (vide ſupra pag. 49. col. 2. in fine) & cujus gloria per κοινωνίαν Chriſto capiti adſcribitur; quemadmodum paſſiones credentium in hac vita ſibi Chriſtus appropriat, Matth. 25. v. 35. Act. 9. v. 4. Chriſtus ergo ſubjicietur Patri, cum Eccleſia Chriſti Patri ſubjicietur; Eccleſiæ enim ſubjectio, Chriſti dicitur ſubjectio. Unde ſequitur: *ut ſit Deus omnia in omnibus*, h. e. vice rerum omnium; ſcilicet ut ſit ipſe noſtra vita, ſalus, virtus, copia, gloria, honor, pax, gaudium, ac deſideriorum omnium ſatietas. Vide Divi Gregorii Nyſſeni orationem in hunc Pauli contextum, tom. 2. edit. Pariſ. 1638. pag. 6. & ſeqq. Alia figuræ hujus exempla ſunt Matth. 26. v. 29. in voce *bibere*. Joan. 2. vv. 23. 24. in voce *credere*. Rom. 2. vv. 26. 28. 29. in voce *præputium*. c. 3. vv. 21. 27. c. 7. v. 23. in voce *lex*. 1. Cor. 11. v. 24. in verbo *frangere*, quod in priori loco proprie accipitur de fractione panis in corpus Chriſti nondum converſi, in poſteriori autem de ipſo corpore quatenus frangendum erat flagellis, clavis, & lancea, uſurpatur; in Græco enim eſt κλώμενον, *quod frangitur*, i. jamjam frangetur (Vulg. *tradetur*, legebat παραδιδόμενον, ut habent mſſ. quidam codices. Vide D. Mill. pag. 387.) 2. Cor. 5. v. 21. in voce *peccatum*, quod priori loco proprie accipitur, poſteriori vero hoſtiam pro peccato ſignificat. Vide tom. I. pag. 50. col. 2.

Quandoque in diverſa illa unius vocis ſignificatione, ad aliorum ſermonem reſpicitur.

Matth. 5. v. 19. *Qui ſolverit unum de mandatis iſtis minimis.... minimus vocabitur in regno cœlorum*, i. nullus vocabitur, ſeu non ingredietur in regnum cœlorum. In priori voce *minimis*, reſpicit Chriſtus ad Phariſæorum ſententiam, qui quædam præcepta Dei vocabant *minima*; poſterior autem *minimus*, nullum ſignificat.

Ibid. 18. v. 1. *Quis, putas, major eſt in regno cœlorum?* i. reliquis ut inferioribus præeminet, ut intelligebant diſcipuli. Verſ. 4. *Quicumque humiliaverit ſe ſicut parvulus iſte, hic eſt major in regno cœlorum*, h. e. regni

cœlorum eſt particeps, nulla habita dominationis in alios ratione.

Act. 26. v. 28. *Agrippa autem ad Paulum* (ait:) ἐν ὀλίγῳ, *in modico* (i. propemodum) *ſuades me Chriſtianum fieri.* Verſ. 29. *Et Paulus: opto apud Deum* καὶ ἐν ὀλίγῳ, καὶ ἐν πόλλῳ, *& in modico, & in magno*, (i. non ſolum aliquantulum, ſed etiam multum) *non tantum te, ſed etiam omnes, qui audiunt, hodie fieri tales, qualis & ego ſum, exceptis vinculis his.* Alia exempla ſunt Matth. 19. vv. 16. 17. Joan. 4. vv. 31. 32. c. 6. v. 28.

Interdum etiam vox poſterior per ellipſin omittitur; unde ex antecedenti membro ſupplenda eſt, & pro ratione prædicati explicanda.

2. Paral. c. 31. v. 8. *Cumque ingreſſi fuiſſent Ezechias & principes ejus, viderunt acervos, & benedixerunt Domino ac populo Iſraël*, ſupple *benedixerunt*, h. e. gratias egerunt Domino, & fauſta omnia populo Iſraëlitico precati ſunt.

Joël. 2. v. 13. *Scindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra.* Prius *ſcindere* metaphoricum eſt, poſterius vero, quod ſubintelligitur, proprium.

Denique huc referunt quidam rationem, cur ex *ſubcinericio pane*, quem per ſomnium viderat Madianita, Jud. 7. v. 13. conjectaverit ſocius ejus venturum eſſe in caſtra Madianitarum Gedeonis gladium. Conjectavit autem ex ambigua vocis ſignificatione; nam לָחַם, unde לֶחֶם *panis*, & *veſci*, & *pugnare* ſignificat.

CAPUT II.

De Figuris Sententiæ.

FIGURÆ ſententiæ illæ ſunt, ut diximus ſupra pag. 269. quæ non in verbis, ut præcedentes, ſed in rebus ſunt poſitæ; quæque orationi vim ac pondus conferunt. Ita vero diſtinguuntur, quod vel in *logiſmo* verſentur, vel in *dialogiſmo*. Illas vocant, cum ſine colloquutione oratio figuratur; has vero, cum dialogus ſive colloquutio accedit.

ARTICULUS I.

De Figuris ſententiæ in logiſmo.

I.

EXCLAMATIO [ἐκφώνησις] fit per varias interjectiones affectuum notas, eaſque vel expreſſas, vel ſubintellectas. Figura illa uſurpatur,

1°. In admiratione. Pſal. 83. Heb. 84. v. 2. *Quam dilecta tabernacula tua, Domine virtutum!* Vide etiam Pſal. 132. Heb. 133. v. 1. Rom. 11. v. 33.

2°. In voto vel exoptatione. 1. Paral. c. 11. v. 17. *O ſi quis daret mihi aquam de ciſterna Bethlehem, quæ eſt in porta!* Vide etiam Pſal. 13. Heb. 14. v. 7. Pſal. 41. Heb. 42. v. 3. Iſai. 64. v. 1. Rom. 7. v. 24. Gal. 5. v. 12.

3°. In laudatione. Matth. 15. v. 28. *O mulier, magna eſt fides tua!* Vide etiam c. 25. vv. 21. 23.

4°. In dolore & conqueſtione Pſal. 21.

Heb. 21. v. 2. Matth. 27. v. 46. *Deus meus, Deus meus, quare me dereliquiſti!* Vide etiam Iſai. 6. v. 5.

5°. In commiſeratione. Joſ. 7. v. 7. *Ah, Domine Deus, quid voluiſti traducere populum iſtum Jordanem fluvium, ut traderes nos in manus Amorrhæi, & perderes!* Vide etiam Ezech. 9. v. 8. Quanvis illa exempla ad præcedentem num. pertinere poſſint.

6°. In indignatione, deteſtatione, & objurgatione. Iſai. 1. v. 4. *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis*, &c. Vide etiam Ezech. 16. vv. 23. 24. Matth. 11. v. 21. c. 17. v. 17. Luc. 24. v. 25. Act. 7. v. 51. c. 13. v. 10. Rom. 9. v. 20.

7°. In gaudio & exſultatione. Pſal. 56. Heb. 57. v. 8. *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum*, &c. Vide etiam Pſal. 134. Heb. 135. v. 21.

8°. In obſecratione. Pſal. 117. Heb. 118. v. 25. Heb. *Obſecro, Domine, ſalva quæſo: obſecro, Domine, ſalva quæſo!* Vide etiam Apoc. 22. v. 20.

Ad exclamationem pertinet *Epiphonema*, cum poſt expoſitam rem, clauſula ſeu ſententia additur quandam emphaſin conciſa brevitate exhibens. Pſal. 2. v. 12. *Beati omnes qui confidunt in eo!* Vide etiam Pſal. 3. v. 9. Matth. 22. v. 14.

II.

EPANORTHOSIS [ἐπανόρθωσις] *correctio*, figura eſt, qua id, quod dictum eſt, è veſtigio corrigitur. Quod tripliciter fieri ſolet,

1°. Cum ſimpliciter tollitur & corrigitur id, quod dictum erat, atque in ejus locum aliud commodius, magis proprium, & ſignificantius ſubſtituitur. Joan. 16. v. 32. *Ecce venit hora, & jam venit, ut diſpergamini unuſquiſque in propria, & me ſolum relinquatis: attamen non ſum ſolus, quia Pater mecum eſt.* Vide etiam Marc. 9. v. 24. Joan. 12. v. 27. (confer Matth. 26. v. 39.) Rom. 14. v. 4. 1. Cor. 7. v. 10. c. 15. v. 10. Gal. 2. v. 20. &c.

2°. Cum verbum præcedens per expreſſam minorum comparationem corrigitur, ac tanquam illuſtriori ac ſignificantiori voce amplificatur & illuſtratur. Prov. 6. v. 16. *Sex ſunt, quæ odit Dominus, &* (i. imo) *ſeptem deteſtatur anima ejus.* Vide etiam Rom. 8. v. 34. 2. Tim. 4. v. 8. 1. Joan. 2. v. 2.

3°. Cum antecedens quiddam poſitum & affirmatum, per conjunctionem *ſi* corrigitur. Gal. 3. v. 4. *Tanta paſſi eſtis ſine cauſa? ſi tamen ſine cauſa*, q. d. itane eſt, ut tanta ob Chriſtianæ fidei confeſſionem pertuleritis ſine fructu; ſi tamen ſine fructu duntaxat, & non etiam cum damno & detrimento; qui enim veritatem cognitam abjecerunt, gravius punientur iis, qui eam ignorarunt; atque ita reprehenſionem amplificat Apoſtolus. Alii hanc epanorthoſin in bonum accipiunt, q. d. Paulus: ſed ſpero meliora; confido enim vos à lege ad gratiam redituros, ut non fruſtra hæc paſſi fueritis. Hinc colligunt Theologi bona opera ſubſequenti peccato *mortificari*, i. infructuoſa reddi; eademque rurſus per pœnitentiam *vivificari*.

III.

RETICENTIA [ἀποσιώπησις] eſt, cum orationis curſus ita abrumpitur, ut pars ejus aliqua, fere principalis, reticeatur. Hæc autem figura locum habet,

1°. In promiſſione. 2. Reg. 5. v. 8. *Dixitque David in die illa: quicunque percuſſerit Jebuſæum, & tetigerit domatum fiſtulas*, (i. canales, quibus pluvia tecti excipitur, & per ſynecdochen, domos ipſas) ſupple: *is erit caput & princeps populi*, ut additur 1. Paral. 11. v. 6. ubi eadem hiſtoria narratur.

1. Paral. c. 4. v. 10. *Si benedicens benedixeris mihi*, &c. ſupple: gratum me tibi exhibebo, te celebrabo & colam, tibi parebo, &c.

Luc. 13. v. 9. *Et ſi quidem fecerit fructum* (ficulnea illa), ſupple: non exſcindatur.

2°. In ira & comminatione. Gen. 3. v. 22. *Nunc ergo ne forte mittat* (Adamus) *manum ſuam, & ſumat de ligno vitæ, & comedat, & vivat in æternum*, ſubintellige: ejiciamus eum foras. Quod ita factum fuiſſe verba ſequentia declarant: *& emiſit eum Dominus Deus de Paradiſo voluptatis.*

Ezech. 34. v. 8. *Vivo ego, dicit Dominus Deus, ſi non, pro eo quod facti ſunt greges*

mei in rapinam .... eo quod non eſſet paſtor, &c. ſupple ex v. 10. *ſuper paſtores requiram gregem meum de manu eorum*, &c.

Quandoque in comminationibus Divinis per reticentiam abeſt conditio, quæ neceſſario ſubintelligenda eſt. Gen. 20. v. 3. *En morieris propter mulierem, quam tuliſti*, adde: ſi eam non reſtituas, ut ex v. 7. colligitur. Vide etiam 4. Reg. 20. v. 1. ubi ſupplendum eſt: niſi orando vitæ prorogationem à Deo impetraveris.

3°. In dolore & querimonia. Gen. 25. v. 22. Heb. *Si ſic* (h. e. ſi gravida ſum), *cur hoc ego?* ſupple: patior. Lxx. *εἰ οὕτω μοι μέλλει γίνεσθαι, ἵνα τί μοι τοῦτο;* *Si ſic mihi futurum eſt, ut quid mihi hoc?* ſupple: quod conceperim. Vulg. optime: *Si ſic mihi futurum erat* (ut parvuli in utero colliderentur, ſeque mutuo perimerent), *quid neceſſe fuit concipere?*

Pſal. 6. v. 4. *Et anima mea turbata eſt valde, ſed tu, Domine, uſquequo?* ſupple: auxilium protrahis.

Luc. 19. v. 42. *Quia ſi cognoviſſes & tu .... quæ ad pacem tibi* ſunt, ſuppl. quæreres ea, curares amplecti ea, & per veram pœnitentiam mala impendentia declinares.

4°. In juramento, in quo membrum illud orationis, quod imprecationem continet, ſi jurans ſtudio fallat, reticetur; ſibi enim malum imprecari, abhorret à natura; alteri vero, à charitate mutua eſt alienum. Gen. 14. v. 22. *Levo manum meam ad Dominum* (i. juro) .... Verſ. 23. *Si à filo, uſque ad corrigiam caligæ, ſi, inquam, accepero ex omnibus, quæ tua ſunt*, &c. ſupple: *hæc faciat mihi Deus & hæc addat*; qua phraſeos euphemia alias Scriptura utitur, ut: 1. Reg. 3. v. 17. c. 14. v. 44. Conf. quæ diximus in tom. I. pag. 618. col. 2. num. 2. &c. Hæc autem apoſiopeſi reticentur mala, quæ vel ipſi jurantes intelligebant, vel Dei judicio committebant.

Eadem reticentia in juramento ipſius etiam Dei occurrit. Iſai. 62. v. 8. *Juravit Dominus in dextera ſua*, vel *per dexteram ſuam .... ſi dedero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis*, &c. quidam ſupplent: *ne ſim Deus*; ſed rectius dici poteſt in hac juramenti formula, loquendi hominum rationi Deum ſe ſe accommodare. Vide etiam 1. Reg. 3. v. 14. Pſal. 88. Heb. 89. v. 36. Iſai. 14. v. 24. &c.

Interdum vitam ſuam interponit Deus. Num. 14. v. 21. *Vivo ego: implebitur gloria Domini omnis terra.* Vide etiam Ezech. 5. v. 11. c. 33. vv. 11. c. 34. v. 8. &c. tuncque ſenſus eſt: tam certo implebitur gloria Domini omnis terra, quam verum certumque eſt me vivere.

Vitæ etiam hominis mentio interdum additur. 4. Reg. 2. v. 2. *Vivit Dominus, & vivit anima tua, ſi dereliquero te*, h. e. ut vere vivit Dominus, & ut tu vivis, non dereliquam te. Vide etiam 1. Reg. 20. v. 3. 2. Reg. 15. v. 21. &c.

Videntur quandoque pii in gravioribus aſſeverationibus, pro innocentia ſua, vel gloria Dei defendenda, imprecationem mali expreſſiſſe, ut: Pſal. 7. v. 4. *Domine, Deus meus, ſi feci iſtud; ſi eſt iniquitas in manibus meis ....* Verſ. 6. *Perſequatur inimicus animam meam, & comprehendat, & conculcet in terra vitam meam*, &c. At David malum ſibi non imprecatur, ſed aſſerit innocentiam ſuam, vaticinaturque mala hæc ſibi ab inimicis ſuis inferenda, ſi talia feciſſet, qualia falſo ipſi imponebant. Senſus itaque eſt: Domine, Deus meus, ſi feciſſem iſtud, quod mihi objiciunt .... juſtam haberent cauſam me perſequendi, &c. at cum nullius talis culpæ mihi conſcius ſim, peto ut nunc ab iis clementer me liberes. Sic etiam intellige Pſal. 136. Heb. 137. vv. 5. 6. Job. 31. vv. 8. 10. & alia Scripturæ loca, in quibus ſancti Dei homines ſibi vel aliis mala imprecari videntur; tunc enim mala ipſa denuntiant potius, quam illa exoptant futura.

I V.

APOSTROPHE [ἀποστροφὴ] *averſio*, figura eſt, qua oratio ad aliam perſonam vel rem, quam inſtituta oratio requirit, convertitur. Ea fit

I. Ad Deum. 2. Eſd. c. 4. v. 4. *Audi, Deus noſter, quia facti ſumus deſpectui*, &c. Vide etiam v. 5. c. 6. v. 9. Pſal. 32. Heb. 33.

v. 22. Pſal. 81. Heb. 82. v. 8. Pſal. 108. Heb. 109. v. 21. Jerem. 11. v. 18. &c. Hæ autem apoſtrophæ, mentis fidelis ad Deum ſuſpiria exprimunt.

II. Ad homines *tum* vivos, *tum* mortuos. Vivos, 2. Reg. c. 1. v. 24. *Filiæ Iſraël ſuper Saül flete*, &c. Mortuos, v. 26. *Doleo ſuper te, frater mi Jonatha*, &c. Vide etiam pro vivis hominibus, cap. 7. v. 23. in Heb. (ibi enim pro לָכֶם *vobis*, Vulg. tranſtulit *eis*, quia legebat לָהֶם, vel quia neglexit apoſtrophen) Pſal. 2. vv. 10. 11. 12.

Iſai. 7. v. 14. *Ecce virgo concipiet, & pariet filium* וְקָרָאת *& vocabis* (ô Virgo), *nomen ejus Emmanuël.* Sic Lxx. Aq. Symm. Theod. interpretati ſunt in ſecunda perſ. *καὶ καλέσεις & vocabis.* Quidam etiam codd. mſſ. Matth. 1. v. 23. ubi hic contextus allegatur, habent: *καὶ καλέσεις & vocabis.* Vide D. Mill. pag. 6. Vulg. *& vocabitur*, וְקָרָאת ſpectavit ut tertiam perſ. ſing. fem. præteriti qal; vide tom. I. pag. 270. col. 1. ubi poſt vocem וְקָרָאת adde: *aut* וְקָרָאת fem. *ita ut ad virginem referatur.* Porro וְקָרָאת transferri poteſt *& vocabitur*, ex idiotiſmo, quo tertiæ perſonæ, maxime maſculinæ, verborum activorum paſſive ſæpe accipiuntur. Vide tom. I. pag. 531. can. III. Vide inſuper Pſal. 6. v. 9. Pſal. 102. Heb. 103. v. 24. Iſai. 1. v. 5. Jerem. 5. v. 10. Rom. 11. v. 13.

Quandoque ad ſecundam perſonam, incertam tamen, fit apoſtrophe, qua, per ſynecdochen ſpeciei, quævis intelligitur. Pſal. 26. Heb. 27. v. 14. *Exſpecta Dominum & viriliter age*, &c. Vide etiam Pſal. 33. Heb. 34. vv. 12. 14. Rom. 2. v. 17. c. 9. vv. 19. 20. c. 12. v. 20. c. 13. v. 3. c. 14. vv. 4. 10. 1. Cor. c. 7. v. 16. Gal. 4. v. 7. c. 6. v. 1.

Huc pertinet, quando ad integras urbes ſermo dirigitur; ubi etiam eſt metonymia, qua illæ pro earum incolis uſurpantur. Matth. 11. v. 21. *Væ tibi, Corozain, væ tibi, Bethſaïda*, &c. Vide etiam v. 23. &c.

Interdum etiam fit apoſtrophe ad propriam animam, quæ per ſynecdochen pro tota perſona ponitur. Pſal. 41. Heb. 42. v. 6. *Quare triſtis es, anima mea*, &c. Vide etiam v. 12. Pſal. 42. Heb. 43. v. 5. Pſal. 102. Heb. 103. v. 1. &c. Pſal. 103. Heb. 104. v. 1. Pſal. 145. Heb. 146. v. 1. &c.

Specialius obſervandum eſt apoſtrophen, quam vocant imperativam ſive exhortatoriam, quandoque ſolum indicativam eſſe, & vaticinatoriam. Iſai. 6. v. 9. *Audite audientes, & nolite intelligere*, &c. Verſ. 10. *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava*, &c. h. e. vaticinare fore ut populus iſte audiat & non intelligat, cor ejus excæcetur, &c. niſi reſipiſcat. Confer Matth. 13. v. 14. Act. 28. vv. 26. 27. Vide inſuper ejuſd. Iſai. c. 23. v. 16. c. 47. vv. 1. 5. Jerem. 6. vv. 1. 6. 26. & tom. I. pag. 525. can. XV.

III. Ad animantia bruta & omni ratione carentia. Joel. 2. v. 22. *Nolite timere, animalia regionis, quia germinaverunt ſpecioſa deſerti*, &c.

Pſal. 148. v. 10. *Laudate Dominum beſtiæ & univerſa pecora, ſerpentes, & volucres pennatæ.*

IV. Ad res mutas, omnique ſenſu deſtitutas. 2. Reg. 1. v. 21. *Montes Gelboë, nec ros, nec pluvia veniant ſuper vos*, &c. Vide etiam 3. Reg. 13. v. 2. Pſal. 113. Heb. 114. vv. 5. 6. Pſal. 148. v. 3. & ſeqq. Jerem. 47. v. 6. Ezech. 21. v. 16. c. 36. vv. 1. 4. 8. & ſeqq. Joel. 2. v. 21. Mich. 6. v. 2. Zach. 11. vv. 1. 2. Oſe. 10. v. 8. Luc. 23. v. 30. 1. Cor. 15. v. 55.

In ſpecie autem quandoque cœli & terra compellantur auctoritatis & teſtimonii cauſa. Iſai. 1. v. 2. *Audite, cœli, & auribus percipe, terra*, &c. quem in locum Hieron. tom. 3. nov. edit. col. 8. *Quia per Moyſen teſtes vocaverat Dominus cœlum & terram, dans populo Iſraël legem ſuam .... poſt prævaricationem populi, eoſdem rurſum in teſtimonium vocat, ut cuncta elementa cognoſcant juſte Dominum in ultionem mandatorum ſuorum ad iracundiam concitatum.* Vide etiam Deut. 32. v. 1. Jerem. 2. vv. 12. 13. c. 22. v. 29. Dan. 3. v. 59. & ſeqq.

V.

PROSOPOPOEIA [προσωποποιΐα] *perſonæ effectio*, figura eſt, qua in oratione vel alia perſona loquens, vel res inanimata ut perſona loquens introducitur. In quo figura illa diſtinguitur ab ea, de qua in metaphora

Digitized by Google

egimus pag. 103. & ſeqq. quæque ad ſolas res inanimatas pertinet. Perſona autem vel *aperte* vel *tecte* loquitur. Aperte, cum *dicendi* verbum præmittitur; tecte, cum idem verbum omittitur. In aperta perſona, vel ſermo reipſa prolatus eſt, vel ad aliud ſignificandum fictus & efformatus fuit. Sermo revera prolatus, vel *bonus* & verus eſt, vel *malus* & falſus.

I. Bonus veruſque ſermo toties proponitur à ſacris ſcriptoribus, quoties vel Dei ipſius, & Salvatoris Chriſti, vel Sanctorum angelorum, vel credentium, aut recte ſentientium hominum verba exprimuntur.

Dei ſermo eſt, Pſal. 49. Heb. 50. v. 16. *Peccatori autem dixit Deus: quare tu enarras juſtitias meas, & aſſumis Teſtamentum meum per os tuum?* Vide etiam vv. 17. 18. 19. 20. 21. Iſai. 66. v. 1. &c.

Chriſti Salvatoris, Pſal. 2. v. 7. *Dominus dixit ad me: filius meus es tu, ego hodie genui te.* Vide etiam vv. 8. 9. &c.

Angelorum bonorum, credentium, aut recte ſentientium hominum ſermonis exempla paſſim in SS. Scripturis ſunt obvia.

II. Malus & falſus ſermo proponitur, cum Diaboli vel homines impii loquentes inducuntur.

Pſal. 3. v. 3. *Multi dicunt animæ meæ, non eſt ſalus ipſi in Deo*, Vulg. *ejus*. Vide etiam Pſal. 11. Heb. 12. v. 5. Iſai. 14. v. 13. Matth. 23. v. 16. &c.

Circa hoc ſermonis genus tria obſervanda ſunt.

1°. Quanvis hiſtorica narratio veriſſima ſit, non tamen omnia, quæ ibi dicuntur, vera eſſe creduntur. Sæpe enim à ſcriptore Canonico narratur aliquid, quod dictum eſt minus ſapienter ac vere; & tunc ſcriptor non probat dicta, ſed tantum refert. Sic Job. 2. v. 9. uxor ejus illi ſuadet ut *benedicat Deo* (i. maledicat) *& moriatur*; nempe ut aliquid adverſus Deum loquens ab illa intolerabili pœna moriendo liberetur. Joan. 8. v. 48. Judæi Chriſto dicunt: *Samaritanus es tu, & Dæmonium habes.* Ibid. c. 9. v. 31. *Scimus autem, quia peccatores non audit Deus*, &c.

2°. Cum aliorum malus falſuſque ſermo refertur, ei vera Spiritus Sancti uno atque altero verbo interdum ſententia interſeritur. 3. Reg. 21. v. 10. *Submittite duos viros, filios Belial, contra eum, & falſum teſtimonium dicant*, &c. Voces illæ: *filios Belial*, Jezabelis non ſunt, ſed Spiritus Sancti, quibus teſtes ab Jezabele ſubmiſſos exegetice & κατ' ἀλήθειαν deſcribit. Iſai. 28. v. 15. ..... *poſuimus mendacium ſpem noſtram, & mendacio protecti ſumus.* Hæc verba impiorum non ſunt, ſed prophetæ, qui ita ſpem eorum appellat. Ibid. c. 30. v. 10. *Qui dicunt videntibus: nolite videre, & aſpicientibus: nolite aſpicere nobis ea, quæ recta ſunt: loquimini nobis placentia, videte nobis errores.* Non infideles illi, ſed Spiritus Sanctus has pſeudo-prophetias *errores* vocat. Alia exempla ſunt Deut. 29. v. 19. Iſai. 44. v. 17. Jerem. 18. v. 12. &c.

3°. Non omnia, quæ Diaboli & infideles proloquuti commemorantur, in ſe mala & falſa ſunt, licet animo fallaci & fraudulento ea protulerint.

Marc. 1. v. 24. *Quid nobis & tibi, Jeſu Nazarene* (exclamat Spiritus immundus): *veniſti perdere nos? ſcio quis ſis, Sanctus Dei.* Vide etiam Luc. 4. v. 43. Joan. 11. vv. 49. 50. Act. 16. vv. 16. 17. &c. Unde S. Greg. l. 23. Moral. cap. I. col. 732. tom. I. nov. edit. *Omne, quod dicitur* (in Sacris literis), *quadripartita poteſt qualitate diſtingui: ſi aut mala male, aut bona bene, aut mala bene, aut bona male dicantur. Male enim malum dicitur, cum res perverſa ſuadetur, ſicut ſcriptum eſt:* (Job. 2. v. 9.) benedic Deo & morere. *Bonum bene dicitur, cum recte recta prædicantur, ſicut Joannes ait:* (Matth. 3. v. 2.) agite pœnitentiam, appropinquavit enim regnum cœlorum. *Malum bene dicitur, quando per os dicentis idcirco vitium exprimitur, ut reprobetur; ſicut Paulus ait:* (Rom. 1. v. 26.) feminæ eorum immutaverunt naturalem uſum, in eum, qui eſt contra naturam. *Quo loco exſecranda quoque virorum facinora ſubdit: ſed honeſte inhoneſta narravit, ut multos ad honeſtatis formam inhoneſta narrando revocaret. Male autem bonum dicitur, cum rectum aliquid recto ſtudio non profertur; ſicut illuminato cæco Phariſæi dixiſſe perhibentur:* (Joan. 9. v. 28.) Tu ſis

diſcipulus

Digitized by Google

diſcipulus ejus. *Quod maledictionis utique diximus ſtudio, non orationis voto. Vel ſicut Caiphas ait:* (Joan. 11. vv. 49. 50.) Expedit unum hominem mori pro populo, ut non tota gens pereat. *Bonum quippe, ſed non bene loquutus eſt; quia dum crudelitatem necis appetit, redemtionis gratiam prophetavit.*

III. Sermo ad aliud ſignificandum prudenter fictus & efformatus occurrit in *Parabola*, quæ eſt ſimilitudo ſeu comparatio, qua res aliqua ut geſta & confecta appoſite fingitur & narratur, & cum alia re ſpirituali confertur, ſeu ad eam ſignificandam accommodatur. Hoc docendi genere ſæpius uſus eſt Chriſtus, tum quod, teſte Hieron. comment. in cap. 18. Matth. tom. 4. nov. edit. col. 85. *Familiare ſit Syris, & maxime Palæſtinis, ad omnem ſermonem ſuum parabolas jungere: ut quod per ſimplex præceptum teneri ab auditoribus non poteſt, per ſimilitudinem exemplaque teneatur.* Tum quod docendi illud genus ſimpliciſſimum ſit, & rudibus accommodatiſſimum. *Philoſophi enim*, inquit Eraſmus, in Paraph. ad Marc. 4. v. 2. tom. 7. edit. Ludg. Batav. 1706. pag. 186. *magna arte contortis ſyllogiſmis tenebras offundebant auditoribus, Rhetores admirabili dicendi copia vim admovebant animis hominum, Phariſæi retruſa quædam & à populari captu procul ſemota congerebant. Chriſtus autem hoc doctrinæ genus ſimpliciſſimum, & ab omni oſtentatione ſcenicæ alienum delegit, ut tota gloria mundi per Evangelium innovati eſſet virtutis divinæ.*

Ceterum in Parabolis non oportet nimia in ſingulis verbis cura peragi; ſed cum, quid per parabolam intendat ejus auctor, didicerimus: inde utilitate collecta, nihil ulterius anxio eſt conatu inveſtigandum. *Neque enim omnia, quæ geſta narrantur*, ſcribit Aug. l. 16. de Civ. Dei, cap. 2. tom. 7. nov. edit. col. 416. *aliquid etiam ſignificare putanda ſunt; ſed propter illa, quæ aliquid ſignificant, etiam ea, quæ nihil ſignificant, attexuntur. Solo enim vomere terra proſcinditur; ſed ut hoc fieri poſſit, cetera aratri membra ſunt neceſſaria: & ſoli nervi in citharis atque hujuſmodi vaſis muſicis aptantur ad cantum, ſed ut aptari poſſint, inſunt & cetera in compaginibus organorum, quæ non percutiuntur à canentibus, ſed ea, quæ percuſſa reſonant, his connectuntur.* Solus itaque dicentis ſcopus in Parabolis attendendus eſt, non vero ea, quæ attexuntur, quæque nihil ſignificant.

In Veteri autem Teſtamento rariores ſunt Parabolæ. Vide Jud. 9. v. 8. & ſeqq. 2. Reg. c. 12. v. 1. & ſeqq. Iſai. 5. v. 1. & ſeqq. Ezech. 17. v. 2. & ſeqq. c. 33. v. 2. & ſeqq.

At in novo frequentiores ſunt, quarum hæ ſunt præcipuæ.

Matth. 13. v. 3. ſeqq. Marc. 4. v. 3. ſeqq. Luc. 8. v. 4. ſeqq. Parabola ſeminatoris.

Matth. 13. v. 24. ſeqq. Parabola zizaniorum.

Marc. 4. v. 26. ſeqq. Parabola ſeminis.

Matth. 13. v. 31. Marc. 4. v. 30. Luc. 13. vv. 18. 19. Parabola grani ſinapis.

Matth. 13. v. 33. Luc. 13. v. 21. Parab. fermenti.

Matth. 13. v. 44. Parab. theſauri abſconditi.

Matth. 13. vv. 45. 46. Parab. margaritarum.

Matth. 13. v. 47. ſeqq. Parabola ſagenæ.

Matth. 18. v. 23. ſeqq. Parab. 10000. talent.

Luc. 7. v. 41. ſeqq. Parabola 2. debitorum.

Joan. 10. v. 1. ſeqq. Parabola paſtoris.

Luc. 12. v. 16. ſeqq. Parabola divitis, &c.

Luc. 12. v. 42. Matth. 24. v. 45. Marc. 13. v. 34. Parabola œconomi fidelis & prudentis.

Luc. 13. v. 6. ſeqq. Parabola ficus ſterilis.

Luc. 14. v. 16. ſeqq. Parabola convivarum.

Matth. 18. v. 12. ſeqq. Luc. 15. v. 4. ſeqq. Parabola ovis errantis.

Luc. 15. v. 8. ſeqq. Parab. 10. drachmarum.

Luc. 15. v. 11. ſeqq. Parabola filii prodigi.

Luc. 16. v. 1. ſeqq. Parab. œconomi injuſti.

Luc. 18. v. 2. ſeqq. Parab. viduæ importunæ.

Matth. 20. v. 1. ſeqq. Parabola vineæ & operariorum.

Luc. 19. v. 11. ſeqq. Parabola 10. mnarum.

Matth. 21. v. 28. ſeqq. Parab. 2. filiorum.

Matth. 21. v. 33. ſeqq. Parabola vinitorum homicidarum.

Matth. 22. v. 2. ſeqq. Parabola convivii nuptiarum.

Matth. 25. v. 1. ſeqq. Parabola virginum fatuarum & prudentum.

Huc pertinet cum ſermo perſonis attributus rerum ſtatum ſignificat.

Iſai. 3. v. 6. *Apprehendet vir fratrem ſuum . . .*

Digitized by Google

veſtimentum tibi eſt, princeps eſto noſter, &c. Verſ. 7. *Reſpondebit in die illa, dicens: non ſum medicus & in domo mea non eſt panis neque veſtimentum*, &c. quo dialogiſmo futura gubernatorum facultatibus pollentium raritas innuitur.

Ibid. c. 4. v. 1. *Et apprehendent ſeptem* (i. plures) *mulieres virum unum in die illa, dicentes: panem noſtrum comedemus, veſtimentis noſtris operiemur: tantummodo invocetur nomen tuum ſuper nos, aufer opprobrium noſtrum.* Eo quoque dialogiſmo prædicitur maxima virorum ob crebras cædes penuria, & mulierum deſolatio.

IV. Tecte perſona loquitur, cum *dicendi* verbum omittitur; quem proſopopœiæ modum appellant *μίμησιν imitationem*, quæ eſt vel *ſimplex*, vel *connexa*.

Simplex mimeſis ea eſt, quæ ſine colloquutione fit. Iſai. 21. v. 3. *Propterea repleti ſunt lumbi mei dolore*, &c. Verſ. 4. *Emarcuit cor meum*, &c. quæ verba ſunt aut regis Babylonis, cujus vaſtatio hîc prædicitur; aut alius cujuſlibet Babylonii.

Jerem. 49. v. 10. *Vaſtatum eſt ſemen ejus* (Eſau), *fratres ejus, & vicini ejus, & non erit* (ſupple: qui dicat:) Verſ. 11. *Relinque pupillos tuos: ego faciam eos vivere*, &c. Vide etiam v. 14. & Pſal. 2. v. 3. Pſal. 81. Heb. 82. v. 9. Pſal. 88. Heb. 89. v. 4. Eccle. 4. v. 8. Prov. 23. v. 35. Iſai. 14. v. 16. c. 22. v. 13. cap. 33. v. 18. cap. 56. v. 12. cap. 58. v. 3. Jerem. 3. v. 17. c. 6. vv. 4. 5. 6. c. 8. v. 14. c. 11. v. 19. c. 20. v. 10. c. 30. v. 17. c. 31. v. 3. Thren. 3. v. 42. c. 2. v. 15. Mich. 2. v. 11. Act. 1. vv. 4. 5. c. 15. v. 5. c. 17. v. 3. 1. Cor. 15. v. 32. Coloſſ. 2. v. 21. &c.

Connexa mimeſis eſt, quæ cum dialogiſmo ſeu ſermocinatione fit. Exempla ſunt: Canticum Canticorum, quod continuatus eſt dialogiſmus ſponſi & ſponſæ, i. Chriſti & Eccleſiæ. Iſai. c. 63. in quo inſtituitur colloquutio inter Chriſtum & Eccleſiam, de glorioſo Chriſti per paſſionem & mortem triumpho in reſurrectione manifeſtando. Jerem. 47. vv. 6. 7. ubi propheta perſonam Philiſthinorum ſuſtinens gladium Domini compellat, ac reſponſionem ſubjicit.

V. Rei mutæ ac inanimatæ ſermo tribuitur, puta *arboribus*, Jud. 9. v. 8. 4. Reg. 14. v. 9. *Perditioni & morti*, Job. 22. v. 22. *Abietibus*, Iſai. 14. v. 8. *Mortuis*, ibid. v. 10. & Ezech. 32. v. 21. *Juſtitiæ fidei*, Rom. 10. vv. 6. 7. 8. Vide etiam c. 9. v. 20. 1. Cor. 12. vv. 15. 16. &c. *Sapientiæ*, ut quibuſdam placet, Prov. 1. v. 20. & ſeqq. c. 8. v. 1. & ſeqq. uſque ad c. 9. v. 7. Verum melius per *ſapientiam* Chriſtus Jeſus intelligitur, ut patet ex ipſius attributis, c. 8. vv. 14. 17. 22. 23. 24. 25. 27. 30. Confer Matth. 11. v. 19. Luc. 7. v. 35. c. 11. v. 49. 1. Cor. 1. vv. 24. 30. Coloſſ. 2. v. 3. in quibus Novi Teſtamenti locis *Sapientia* dicitur Chriſtus.

VI.

Interrogatio [ἐρώτησις] ſpectari poteſt *tum* quod ad ejus peculiarem vim ac emphaſin, *tum* quod ad uſum illius ſingularem attinet.

I. Quod ſpectat ad ſingularem interrogationis vim atque emphaſin,

Quis? non ſolum ſimpliciter & affirmative quærit: verum etiam quandoque abſolute negat, dum de perſonis ſermo eſt. Pſal. 93. Heb. 94. v. 16. *Quis conſurget mihi adverſus malignantes? aut quis ſtabit mecum adverſus operantes iniquitatem?* i. nemo conſurget, &c.

Pſal. 105. Heb. 106. v. 2. *Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus?* quod ſic conciliari poteſt cum Pſal. 9. v. 15. *Ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion*, quod in priori loco intelligatur *laus Dei* ob ea, quæ fecit univerſo populo ſuo: in poſteriori autem ob ea, quæ Davidi ſeorſim exhibuit. Ita Qimhhi. Vide inſuper Pſal. 112. Heb. 113. v. 5. Iſai. 51. v. 19. c. 53. v. 8. &c. Luc. 14. v. 5. Joan. 8. v. 46. Rom. 8. vv. 31. 33. 34. 35. cap. 11. vv. 34. 35. 1. Cor. 9. v. 7. Heb. 1. vv. 5. 13. &c.

Quandoque tamen pronomen interrogativum *Quis* non negat abſolute, ſed reſtricte tantum; ita ut innuatur vel *paucitas*, Pſal. 89. Heb. 90. v. 11. *Quis novit potentiam iræ tuæ?* h. e. quam pauci norunt, &c. Vide etiam Iſai. 53. v. 1. Oſe. 14. v. 10. &c. Vel *diſ-*

Digitized by Google

ficu'tas, Prov. 31. v. 10. *Mulierem fortem quis inveniet ?* h. e. quam difficile eſt invenire. Vide etiam 1. Reg. 2. v. 25. Matth. 19. vv. 25. 26. Marc. 10. v. 26. Conf. v. 23.

AN, NUNQUID? præter ordinariam ſuam affirmative quærendi vim, abſolute negare ſolet, cum de re ſermo eſt. Gen. 18. v. 14. הֲיִפָּלֵא *an difficile erit Domino verbum ?* h. e. minime erit difficile. Vide etiam v. 17. cap. 30. v. 2. c. 50. v. 19. Job. 40. v. 20. Joel. 1. v. 2. &c.

In quibuſdam tamen locis affirmative interrogat, ſeu affirmativum ſenſum efficit; tuncque particula negandi *non* cum interrogatione ſubintelligenda eſt, ſic: *annon ?* 1. Reg. 2. v. 27. הֲנִגְלֹה נִגְלֵיתִי *an manifeſtando manifeſtavi me domui patris tui*, &c. h. e. omnino manifeſtavi me. Lxx. ἀποκαλυφθεὶς ἀπεκαλύφθην, *revelando revelatus ſum*, particulam interrogantem neglexere. Vulg. negativam ſupplevit: *nunquid non aperte revelatus ſum*, &c. Eam quoque ſuppleverunt Pagninus & Junius.

Jerem. 31. v. 20. הֲבֵן *nunquid filius pretioſus eſt mihi Ephraïm ?* hoc eſt, filius eſt mihi pretioſus, vel *amabilis*, ut Lxx. υἱὸς ἀγαπητὸς Ἐφραίμ. Vel negativa ſupplenda eſt, ut eam ſupplevit Pagninus, &c. *nonne filius pretioſus*, &c.

Ibid. c. 23. v. 23. הַאֱלֹהֵי מִקָּרֹב *an Deus de propinquo ego ſum, dicit Dominus, & non Deus de longinquo ?* h. e. nonne Deus de propinquo ego ſum & non de longinquo? omnipræſens & omniſcius ſum: non vero abſens, & rerum humanarum inſcius. Hunc ſenſum exhibent Lxx. & Theod. Θεὸς ἐγγίζων ἐγώ εἰμι.... καὶ οὐχὶ Θεὸς πόῤῥωθεν, *Deus appropinquans ego ſum... & non Deus de longe.* Quam explicationem adſtruunt ſequentia: v. 24. *Si occultabitur vir in abſconditis: & ego non videbo eum, dicit Dominus? nunquid non cœlum & terram ego impleo, dicit Dominus ?* Alii è contrario interrogationem affirmativam retinent, & negativum ſenſum ſequuntur. Aq. Sym. *Nunquid Deus de propinquo ſive de vicino ego ſum, dicit Dominus, & non Deus de longinquo ?* Ita hos interpretes laudat Hieron. comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 638. in fine, & 639. initio. Vulg. *Putaſne, Deus è vicino ego ſum, dicit Dominus, & non Deus de longe ?* Qimhhi cum Deut. 32. v. 17. collationem inſtituit, ubi dii alieni dicuntur *Dii novi, & qui* מִקָּרֹב *de propinquo venerunt*; ſicque hunc verſiculum explicat: *Num inſtar Deorum alienorum, de quibus Moſes d. l. loquitur, ego ſum? & nonne ſum Deus è longinquo ? Annon à prima uſque mundi creatione noverunt me homines, quod ſim Deus univerſi hujus ? Et non ſum ego ſicut Dii novi iſti, qui non vident nec audiunt; quia ego video opera filiorum hominis, & audio verba eorum*, &c. Vatablus: *An ſum Deus novus & recens, & non potius Deus æternus ? non ſum ſimilis idolis nuper inventis.* R. Salomon: *Num Deus è propinquo ego ſum? qui ſcilicet non videam niſi ea, quæ mihi conjuncta ſunt ? & non ſit in me virtus judicandi inferiora, quæ à me remota ſunt, & neſciam eorum facta ?* Vide etiam quæ de hoc pronomine interrogativo diximus in tom. I. pag. 423. col. 1.

QUOMODO? itidem abſolute quandoque negat. Exod. 6. v. 12. *Ecce filii Iſraël non audiunt me, & quomodo audiet Pharao ?* h. e. nequaquam audiet me Pharao. Vide etiam v. 30. Deut. 7. v. 17. Jud. 16. v. 15. Pſal. 72. Heb. 73. v. 11. Pſal. 136. Heb. 137. v. 4. Matth. 12. vv. 26. 34. c. 23. v. 33. Marc. 4. v. 13. Luc. 6. v. 42. Rom. 10. vv. 14. 15. 1. Cor. 14. vv. 7. 9. 16. 1. Tim. 3. v. 5. Heb. 2. v. 3. &c.

CUR? QUARE? in prohibitione non raro adhibetur. Gen. 27. v. 43. *Nunc ergo, fili mi .... fuge ad Laban fratrem meum ....* v. 24. *.... cur utroque orbabor filio in uno die*, h. e. ne orber utroque filio. Vide etiam 1. Reg. 19. v. 17. 2. Reg. 2. v. 22. 2. Paral. 25. v. 16. Pſal. 78. Heb. 79. v. 10. Eccle. 5. v. 5. cap. 7. vv. 17. 18. Jerem. 27. vv. 13. 17. cap. 40. v. 15. Ezech. 33. v. 11. Dan. 1. v. 10.

II. Uſum interrogationis quod attinet, tam varius eſt, ut cuicunque propemodum affectui exprimendo inſerviat. Eſt itaque interrogatio

ABOMINATIONIS ſeu abſurditatis declarandæ. Joan. 3. v. 4. *Quomodo poteſt homo naſci, cum ſit ſenex ?* &c. h. e. abſurdum hoc

eſt. Vide etiam c. 6. v. 52. (& conf. v. 60.) c. 12. v. 34. &c.

ADMIRATIONIS. Gen. 17. v. 17. *An centenario naſcetur filius ? & Sara nonagenaria pariet ?* Eſt interrogatio Abrahami Divinam potentiam cum ſua & uxoris impotentia comparantis , admirantis , & ſuſpicientis , non vero diffidentis , ut Rom. 4. vv. 19. 20. 21. oſtenditur. Vide etiam Gen. 27. v. 20. c. 42. v. 28. Cant. 3. v. 6. Pſal. 132. Heb. 133. v. 1. Iſai. 1. v. 21. c. 63. v. 1. Ezech. 16. v. 30. &c. Et in Novo Teſt. Matth. 21. v. 20. Marc. 6. v. 37. quo in ultimo loco interrogatio eſt cum admiratione & ironia quadam conjuncta.

DEMONSTRATIONIS. Ezech. 8. v. 6. *Fili hominis , videſne quid iſti faciant ?* Vide etiam Pſal. 24. Heb. 25. v. 12. Pſal. 33. Heb. 34. v. 13. Pſal. 106. Heb. 107 v. 43. Jerem. 9. v. 12. Oſe. 14. v. 10. Prov. 25. v. 29. Matth. 11. v. 7. &c. quibus in exemplis interrogationi ſubjecta eſt reſponſio.

DUBITATIONIS. Gen. 18. v. 12. *Quæ* (Sara) *riſit occulte , dicens :* (an) *poſtquam conſenui , & Dominus meus vetulus eſt , voluptati operam dabo ?* quæ verba ſunt diffidentis & dubitantis , ut patet ex ſeqq.

Rom. 10. v. 6. *Quæ autem ex fide eſt juſtitia , ſic dicit : Ne dixeris in corde tuo* (i. apud temetipſum) : *quis aſcendet in cœlum ? id eſt , Chriſtum deducere* , h. e. ut Chriſtum inde in terram adducat. Verſ. 7. *Aut quis deſcendet in abyſſum* (in infernum) , *hoc eſt , Chriſtum à mortuis revocare ?* i. e. ut Chriſtum à mortuis revocet ; quæ ſunt hominibus impoſſibilia ; talia enim juſtitia fidei non imperat : ſed è contrario facilia & cuilibet homini poſſibilia jubet. Hinc v. 9. *Quia ſi confitearis in ore tuo Dominum Jeſum , & in corde tuo credideris , quod Deus illum ſuſcitavit à mortuis , ſalvus eris.* En , quæ jubentur , ut fidei juſtitia comparetur. Ad juſtitiam autem , quæ ex Lege eſt , obtinendam , longe difficiliora imperabantur , quæ qui feciſſet homo , vivebat in eis , hoc eſt , vitam temporalem , longævam & proſperam tantum agebat ; ſed qui confitetur Dominum eſſe Jeſum , eumque à mortuis ſuſcitatum credit , is vitam æternam conſequitur. In quo novæ legis ſupra veterem præſtantia maxime commendatur. Mens itaque Apoſtoli hæc eſt : ad hoc ut quis juſtitiam , quæ ex fide eſt , nempe ſalutem & vitam æternam aſſequatur , impoſſibilia ei non injunguntur , puta in cœlum aſcendere & inde Chriſtum deducere , vel in infernum deſcendere , atque ex eo Chriſtum à mortuis ſuſcitare : ſed facilia omnino , nimirum ore Chriſtum Dominum confiteri , & eum à mortuis ſuſcitatum corde credere. Cum è contrario juſtitia , quæ ex Lege eſt , quæque in vita tantum temporali , longæva ac proſpera conſiſtit , non comparetur , niſi mandata difficillima exequendo. Porro cum ait Apoſtolus ad juſtitiam fidei comparandam ſatis eſſe ore confiteri Jeſum eſſe Dominum , eumque à mortuis excitatum corde credere , opera bona non excludit ; cum vera fides ſine illis eſſe non poſſit : quandoquidem illa , teſte Jacobo epiſt. c. 2. v. 20. *ſine operibus mortua eſt.* Et v. 26. *Sicut corpus ſine ſpiritu mortuum eſt : ita & fides ſine operibus mortua eſt.*

EXALTATIONIS. Pſal. 30. Heb. 31. v. 20. *Quam magna multitudo dulcedinis tuæ , Domine , quam abſcondiſti timentibus te !*

Pſal. 138. Heb. 139. v. 17. וְלִי מַה־יָּקְרוּ רֵעֶיךָ אֵל מֶה עָצְמוּ רָאשֵׁיהֶם *Mihi autem quam pretioſæ ſunt cogitationes* vel *conſilia tua , Deus : quam roboratæ* (i. numeroſæ) *ſunt ſumma earum.* Lxx. ἐμοὶ δὲ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου, ὁ θεός , λίαν ἐκραταιώθησαν αἱ ἀρχαὶ αὐτῶν , Vulg. Lat. *Mihi autem nimis honorati ſunt amici tui , Deus : nimis confortatus eſt* (Græc. *confortati ſunt*) *principatus eorum !* Vetus interpres ; καὶ ἐμοὶ τίμιοι ἐγένοντο οἱ ἑταῖροί σου , ὁ θεός , *& mihi pretioſi fuerunt amici tui , Deus!* Alius : καὶ ἐμοὶ λίαν ἐτιμήθησαν οἱ φίλοι σου , ὁ θεός , *& mihi nimis honorati ſunt amici tui , Deus !* S. Hieron. *Mihi autem quam honorabiles facti ſunt amici tui , Deus !* Vox רֵעַ & *cogitationes* vel *conſilia* , ex Chaldaïca dialecto ; & *amicos* , ex Hebraica ſignificat. In altero hemiſtichio. Aq. αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν ἐκραταιώθησαν , *capita eorum roborata ſunt.* Sym. παμπληθεῖς μοι ἦσαν αἱ κεφαλαὶ αὐτῶν , *quamplurima erant mihi capita eorum.* Dictio

Digitized by Google

רָאשֵׁיהֶם ſignificat tum *ſummas*, ut ſupra; tum *capita*, ut eo loci Aq. & Sym. interpretantur; tum denique *principatus*, ut Lxx. verterunt. Theod. ἐκραταιώθησαν οἱ πένητες αὐτῶν, S. Hieron. *fortes* (facti ſunt) *pauperes eorum!* Eandem vocem רָאשֵׁיהֶם deducebant à verbo רוּשׁ *pauperem eſſe*, unde רָשׁ & cum epentheſi τῦ א, רָאשׁ *pauper.* Porro א iſtud, quod vocant epentheticum, erat antiqua vocalis *a*, quæ ex hac voce, punctis Maſſoretharum adſcriptis, ſublata eſt.

EXTENUATIONIS. Pſal. 8. v. 5. *Quid eſt homo, quod memor es ejus!* hoc eſt, quam vilis & indignus tua cura & amore eſt. Vide etiam Pſal. 143. Heb. 144. v. 3.

Iſai. 2. v. 22. *Quieſcite ergo ab homine, cujus ſpiritus in naribus ejus eſt:* כִּי־בַמֶּה נֶחְשָׁב הוּא *quia in quo reputatus eſt ipſe?* h. e. deſinite auxilium ſperare ab homine, cujus vita in aëre per nares ducto poſita eſt; qui aër ſi comprimatur, ſtatim interit homo; unde quantuli æſtimandus eſt? S. Hieron. *quia excelſus reputatus eſt ipſe*, legeb. בָּמָה, & hunc verſiculum de Chriſto explicat. *Moneo*, inquit, comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 30. *atque præcipio, ut quieſcatis ab eo, qui ſecundum carnem quidem homo eſt, & habet animam, & ita ſpirat, & naribus halitum trahit, ut nos homines ſpiramus & vivimus; ſed ſecundum Divinam Majeſtatem excelſus eſt, & reputatur, & creditur.* Aquila: παύσασθε ὑμῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ἀναπνοὴ ἐν μυκτῆρι αὐτοῦ, ὅτι ἐν τίνι ἐλογίσθη αὐτός; *ceſſate vobis ab homine, cui reſpiratio in naribus ejus eſt; quia in quo reputatus eſt ipſe?* S. Hieron. qui etiam hanc Aquilæ verſionem, ſed Latinam tantum affert, ſic proſequitur: *Hoc prætermiſere Lxx. & in Græcis exemplaribus ab Origene ſub aſteriſcis de editione Aquilæ additum eſt; quod in Hebræo ita legitur:* HEDALU LACHEM MEN AADAM ASER NASAMA BAAPHPHO CHI BAMA NESAB HU. *Ubi nos diximus;* excelſus reputatus eſt ipſe; *Aquila interpretatus eſt:* in quo reputatus eſt ipſe. *Verbum Hebraïcum* BAMA, vel ὕψωμα *dicitur, id eſt*, excelſum; *quod & in Regnorum libris, & in Ezechiele legimus: vel certe* in quo; *& iiſdem litteris ſcribitur* BETH, MEM, HE: *ac pro locorum qualitate, ſi voluerimus legere* in quo, *dicimus* BAMMA; *ſin autem* excelſum, *vel* excelſus, *legimus* BAMA. Cave ex poſtremis illis Hieronymi verbis inferas vocum Hebraicarum lectionem incertam olim fuiſſe atque arbitrariam. Nihil enim aliud hîc dicit S. Doctor, quam vocem במה pro Scripturæ locorum ſenſu legi poſſe בַּמֶּה bammá *in quo*, & בָּמָה bamá *celſitudo* ſive *excelſum.* Poſteriorem lectionem hîc ſequitur Hieronymus, quanvis ejus ætatis Judæi, ut ipſe ibidem teſtatur, & tribus fere ante eum ſæculis Aquila, legerent בַּמֶּה bammé *in quo*, ut legendum docent Maſſorethæ. Veteres quidem Judæi, ſecundum Hieronymum, legebant *bammá* pro *bammé;* at vel amanuenſium incuria corrupta eſt vocis hujus lectio: vel, ſi revera lectum olim fuerit *bammá*, idem ſemper remanet ſenſus, cum ex analogia utraque lectio & *bammá* & *bammé* ſignificet *in quo.* Alia exempla vide 1. Reg. 9. v. 21. 2. Reg. 7. v. 18. &c.

EXPOSTULATIONIS, ACCUSATIONIS, & EXPROBRATIONIS. Gen. 12. v. 18. *Quidnam eſt hoc, quod feciſti mihi? quare non indicaſti, quod uxor tua eſſet?* Verſ. 19. *Quam ob cauſam dixiſti eſſe ſororem tuam?* &c. Vide etiam c. 31. vv. 26. 27. 30. c. 44. vv. 4. 15. Pſal. 10. Heb. 11. v. 1. Pſal. 49. Heb. 50. v. 16. Iſai. 5. v. 4. c. 58. v. 3. Ezech. 12. v. 22. Dan. 3. v. 14. &c.

INDIGNATIONIS. Pſal. 2. v. 1. *Quare fremuerunt Gentes, & populi meditati ſunt inania?* Vide etiam Matth. 17. v. 17.

INSULTATIONIS & IRONIÆ. Pſal. 41. Heb. 42. v. 4. *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panis* (Vulg. Lat. *panes*) *die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie; ubi eſt Deus tuus?* Vide etiam Pſal. 78. Heb. 79. v. 10. &c.

Jerem. 22. v. 23. *Quæ ſedes in Libano, & nidificas in cedris*, מַה־נֵּחַנְתְּ *quam gratioſa eris, cum venerint tibi dolores, quaſi dolores parturientis?* Lxx. καταστενάξεις *ingemiſces.* Vulg. *quomodo congemuiſti?* Pro מַה־נֵּחַנְתְּ legeb. מַה־נֶּאֱנַחְתְּ, à אָנַח *lamentari*, &c. Vide etiam c. 23. v. 33. &c.

Joan. 18. v. 38. *Quid eſt veritas?* inquit

Pilatus ad Chriſtum. Horum verborum anagramma memini me alicubi legere : *Vir qui adeſt.*

LAMENTATIONIS. Pſal. 21. Heb. 22. v. 2. Heb. *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?* Vide etiam Pſal. 3. v. 2. Pſal. 76. Heb. 77. vv. 8. 9. 10. Thren. 2. v. 20. Habac. 1. v. 17.

MISERATIONIS. Thren. 1. v. 1. *Quomodo ſedet ſola, civitas plena populo?* Vide c. 2. v. 1. & ſic ſæpius in hoc libro, quanvis ad antecedentem figurã hæc etiam pertinere poſſint.

OPTATIONIS. 2. Reg. 23. v. 15. *Quis mihi dabit potum aquæ de ciſterna, quæ eſt in Bethlehem, juxta portam?* h. e. utinam aliquis mihi daret, &c. Vide etiam Rom. 7. v. 24.

REJECTIONIS & RECUSATIONIS. Num. 23. v. 8. *Quomodo maledicam, cui non maledixit Deus?* &c. Vide etiam Jud. 11. v. 12. 2. Reg. 16. v. 10. 3. Reg. 17. v. 18. 4. Reg. 3. v. 13. Oſe. 14. v. 9. Joel. 3. v. 9. Matth. 8. v. 29. Marc. 5. v. 7. Luc. 8. v. 28. Joan. 2. v. 4.

ARTICULUS II.

De Figuris ſententiæ in dialogiſmo.

FIGURÆ ſententiæ in dialogiſmo eæ ſunt, ut diximus ſupra pag. 276. quæ cum ſermocinatione ſive dialogo conjunctæ ſunt. Quinque numerantur, ſcilicet :

I.

ADDUBITATIO [ἀπορία vel διαπόρησις] cum ipſi nobiſcum de rebus aut dicendis, aut faciendis deliberamus & diſquirimus. Pſal. 138. Heb. 139. v. 7. *Quo ibo à ſpiritu tuo, & quo à facie tua fugiam?* Verſ. 8. *Si aſcendero in cœlum, tu illic es : ſi deſcendero in infernum, ades.* Vide ſequentes quatuor verſus, & Thren. 2. v. 13. Luc. 16. vv. 3. 4. 1. Cor. 11. v. 21. Philipp. 1. vv. 22. 23. 24.

II.

COMMUNICATIO [ἀνακοίνωσις] eſt deliberatio cum iis ipſis, apud aut contra quos dicimus, judiciique iis facta oblatio. Iſai. 5. v. 3. *Nunc ergo, habitatores Jeruſalem, & viri Juda, judicate inter me & vineam meam,* &c. Vide etiam Luc. 11. v. 19. Act. 4. v. 19. 1. Cor. 4. v. 21. c. 10. vv. 15. 16. c. 11. vv. 13. 14. Gal. 3. vv. 1. 2. 5. c. 4. v. 21. ſeqq.

III.

OCCUPATIO [πρόληψις, vel *præoccupatio* προκατάληψις] eſt cum id, quod objici poteſt, anticipatur & diluitur. Duplicis eſt generis, *tecta*, & *aperta*.

Tecta eſt, cum objectione diſſimulata reſponſio ponitur. Rom. 9. v. 6. *Non quod exciderit verbum Dei; non enim omnes, qui ex Iſraël ſunt, ii ſunt Iſraëlitæ,* &c. Occurrit Apoſtolus huic objectioni : ſi Iſraël rejectus eſt, ergo excidit verbum Dei, quo ſe Deum Abrahami & poſteritatis ejus dixit. Hanc, inquam, objectionem præoccupat ac ſolvit Apoſtolus dicendo non omnes, qui ex Iſraële ſunt, hoc eſt, ex Jacobo nati, eſſe Iſraëlitas, veros ſcilicet & electos. Quod confirmat ex Abrahamo, de quo dicit v. 7. *Neque qui ſemen ſunt Abrahæ, omnes filii* (ejus ſunt) : *ſed in Iſaac vocabitur tibi ſemen :* v. 8. *id eſt, non qui filii carnis* (ſecundum carnem ex Abrahamo prognati), *hi* (omnes) *filii Dei : ſed qui filii ſunt promiſſionis, æſtimantur in ſemine,* &c. Argumentationis Apoſtoli ſumma hæc eſt : quanvis pauci Judæi in Chriſtum credant, iique ſoli credentes promiſſionis Abrahamo factæ ſint participes : non idcirco tamen excidit verbum Dei; non ſolum enim, qui ex Abrahamo aut Jacobo nati ſunt, hi omnes filii eorum, ad promiſſionem quod attinet, non ſunt : verum etiam è contrario Gentiles, qui cre-

Digitized by Google

dunt, licet ex SS. illis Patriarchis nati non ſint, eorum tamen filii reputantur, quod ſectentur eorum fidem; proindeque licet pauci admodum Judæi credant & ſalventur, non idcirco excidit verbum Dei; Gentiles enim, qui in eorum locum ſubrogati ſunt, cenſentur filii Abrahami, Iſaaci, & Jacobi.

Aperta occupatio eſt, cum objectio ponitur & diluitur. Iſai. 49. v. 14. *Et dixit Sion: dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus eſt mei.* En objectio; ſequitur reſponſio: v. 15. *Nunquid oblivisci poteſt mulier infantem ſuum, ut non miſereatur filio uteri ſui?* &c. Vide etiam Matth. 3. v. 9. Rom. 3. vv. 1. 2. 3. 4. 27. 29. 31. c. 4. vv. 1. 2. 3. c. 6. vv. 1. 2. c. 7. v. 7. c. 9. vv. 14. 19. 20. c. 10. vv. 18. 19. c. 11. vv. 1. 11. 19. 20. 1. Cor. 15. vv. 35. 36. &c.

IV.

PERMISSIO [ἐπιτροπὴ] eſt cum rei alicujus poteſtas vel laus conceditur, idque tum *ſerio*, tum *ironice*.

Serio & ſimpliciter, Rom. 2. v. 17. *Ecce tu Judæus cognominaris, & requieſcis in lege, & gloriaris in Deo*, &c. q. d. hæc quidem optima ſunt, eaque tibi concedo; at cur profeſſioni illi externæ vita tantopere contraria eſt? v. 20. & ſeqq. Vide etiam cap. 9. vv. 4. 5. Gal. 4. vv. 14. 15. 16.

Ironice, cum videtur permiſſio eſſe, quæ tamen è contrario ſumma potius prohibitio eſt. Jud. 10. v. 14. *Ite & invocate Deos, quos elegiſtis: ipſi vos liberent in tempore anguſtiæ.* Vide inſuper 3. Reg. 22. v. 15. Eccle. 11. v. 9. Jerem. 2. v. 28. cap. 7. v. 21. Thren. 4. v. 21. Ezech. 20. v. 39. Amos. 4. vv. 4. 5. Matth. 23. v. 32. c. 26. v. 45. Joan. 2. v. 19. c. 13. v. 27. 1. Cor. 15. v. 32. 2. Cor. 11. v. 19. Apoc. 22. v. 11. &c.

V.

CONCESSIO [συγχώρησις] eſt cum dictum aliquod conceditur, & inutile tamen id eſſe ſubjungitur. Jac. 2. v. 19. *Tu credis, quoniam unus eſt Deus; benefacis, & Dæmones credunt & contremiſcunt.* Fides igitur ſine operibus inutilis eſt, vel, ut loquitur ibidem Apoſt. *mortua.* Vide etiam Rom. 11. vv. 19. 20. &c.

Conceſſioni interdum accedit ironia. 1. Cor. 4. v. 8. *Jam ſaturati eſtis, jam divites facti eſtis, ſine nobis regnatis.* Hucuſque conceſſio ironica, ſubjungitur correctio: *& utinam regnetis, ut & nos vobiſcum regnemus.* Vide quoque 2. Cor. 10. v. 1. (conf. vv. 2. 11.) cap. 12. v. 16. ſequitur correctio vv. 17. 18.

CAPUT III.

De aliis ſententiarum & amplificationum figuris.

PRÆTER ſchemata hactenus explicata, ſunt & alia quædam, quæ ad claſſes locorum dialecticorum potius, quam ad Rhetorum ſcholas pertinent. De his, quam breviter fieri poterit, ſervato locorum dialecticorum ordine, differemus.

ARTICULUS I.

De Figuris ex cauſis deſumtis.

I.

ÆTIOLOGIA [αἰτιολογία *cauſæ redditio*] figura eſt, qua dicti aut facti alicujus ratio & cauſa redditur. Rom. 1. v. 13. *Nolo enim vos ignorare, fratres, quia ſæpe propoſui venire ad vos (ſed prohibitus ſum uſ-*

que adhuc), *ut aliquem fructum habeam & in vobis, ſicut & in ceteris gentibus*, Verſ. 14. cauſæ redditio, *Græcis* (enim) *& Barbaris, ſapientibus & inſipientibus debitor ſum*, &c. Vide etiam vv. 15. 16. cap. 3. v. 20. c. 4. v. 14. 15. &c.

II.

TRANSLATIO [μετάστασις] eſt, cum cauſa vel culpa ab alio in aliud transfertur. Rom. 7. v. 8. &c. cum dixiſſet Apoſt. peccatum Lege augeri, v. 14. & ſeqq. oſtendit id vitio naturæ corruptæ fieri, non Legis, quæ bona eſt & ſpiritualis. Vide etiam c. 8. v. 3. ubi cauſa, cur Lex juſtificare non poſſet, in carnem, h. e. concupiſcentiam ſive naturam peccato corruptam transfertur.

Huc pertinet, quando in ſe orator transfert partem culpæ, alios objurgaturus. Sic Prophetæ nonnunquam peccatoribus ſe adjungunt. Interdum etiam fictione utuntur incertæ perſonæ, de qua narrant indignum facinus, ut confeſſionem impetrent ab auditore. Ita 2. Reg. c. 12. Nathan apud Davidem narrat indignum facinus cujuſdam divitis, qui rapuerat unam oviculam prædilectam ex ſinu pauperis; quo audito David indignitate narrationis commotus damnat hujuſmodi hominem. Sic Apoſtolus 1. Cor. 4. v. 6. doctores quoſdam Corinthios, qui ſectas ex ſuis nominibus inſtituebant, reprehendens, ſui & Apollo ſæpe meminit. *Hæc autem, fratres*, inquit, *transfiguravi* (i. figura tranſtuli) *in me & Apollo, propter vos: ut in nobis diſcatis, ne, ſupra quam ſcriptum eſt, unus adverſus alterum infletur pro alio* doctore, q. d. illorum doctorum nominibus peperci, meumque & Apollo poſui, quanvis ſectarum auctores non ſimus. Quod ſi autem ex noſtris nominibus ſectæ in Eccleſia Chriſti inſtituendæ non ſunt; multo minus ex aliorum, qui inferiores nobis ſunt, debent inſtitui.

ARTICULUS II.

De Figuris ex adjunctis & circumſtantiis deſumtis.

I.

TOPOGRAPHIA [τοπογραφία *loci deſcriptio*] eſt, cum accuratius deſcribitur locus, & oculis quaſi videndus exhibetur. Sic Iſai. 30. v. 23. Infernus deſcribitur ſub imagine Topheth, qui erat locus juxta Jeruſalem, in quo infantes Molocho cremabantur. *Præparata eſt enim ab heri Topheth à Rege* vel *Regi præparata, profunda, & dilatata. Nutrimenta ejus ignis & ligna multa; flatus Domini ſicut torrens ſulphuris ſuccendens eam.* Vide alias deſcriptiones, puta *cæli novi ac terræ novæ*, ubi in æternum electi glorificabuntur, Iſai. 65. v. 17. & ſeqq. Apoc. 21. v. 1. & ſeqq. *Sionis* ſeu *Eccleſiæ*, Iſai. 33. v. 20. & ſeqq. *Templi novi, & admirandæ urbis*, Ezech. 40. & ſeqq. in qua deſcriptione ex Veteris Teſtamenti perſonis, locis, ritibuſque ſacris deſumta, de regno Chriſti, ſeu Eccleſia N. T. ejuſque conditione & ſtatu agitur; ſingula autem quid ſignificent, aut quo pacto ſint explicanda, difficile dictu eſt. Hinc Judæi prophetiæ hujus finem numerant inter SS. Codicum partes, quarum adoleſcentibus & juvenibus lectione interdicitur.

Huc pertinet, cum res aliqua vel factum à loco emphatice deſcribitur. Pſal. 41. Heb. 42. v. 7. *Propterea memor ero tui de terra Jordanis, & Hermoniim, à monte modico.* Per *terram Jordanis*, intelligit David Judææ terminum Orientalem; per *montem Hermon*, ſive *Hermonim*, aut *Hermoniim*, ut habent Lxx. & Vulg. Lat. Aquilonarem; denique per *montem modicum*, montana deſerti, quibus terra Iſraëlitica à deſerto Ægypti ad auſtrum diſterminabatur.

Pſal. 88. Heb. 89. v. 13. *Aquilonem & ימין dexteram tu creaſti, Thabor & Hermon in nomine tuo exſultabunt*, &c. Quatuor his locis, quatuor terræ Judaïcæ climata deſignantur, nempe *Aquilo*, qui diſerte nominatur; *Meridies* dextera; verſis enim ad Orientem ad

ad dexteram eſt meridies; *Oriens* Hermone, & *Occidens* Thabore; ſunt enim *Hermon* & *Thabor* duo montes Galilææ, quorum alter, nempe Hermon, Orientem verſus, cum deflexione tamen ad Septentrionem; alter vero, ſcilicet Thabor, ad Occidentem ſitus eſt. Lxx. τὸ βοῤῥᾶν καὶ θαλάσσας σὺ ἔκτισας, Vulg. Lat. *Aquilonem & mare tu creaſti.* Pro יָמִין *dexteram*, legebant יַמִּים, vel in forma Chald. יַמִּין *maria.* Aq. Sym. βοῤῥᾶν καὶ δεξιὰν σὺ ἔκτισας, S. Hieron. *Aquilonem & dextrum tu creaſti.* Theod. Vª. edit. βοῤῥᾶν καὶ νότον, *Aquilonem & auſtrum tu creaſti.*

Hic autem notandum eſt climata ſeu plagas orbis, quales ſunt *Oriens*, *Occidens*, *Meridies*, & *Septentrio*, in Scripturis plerumque intelligendas eſſe ſecundum ſitum Judææ, Jeruſalem, & Templi, (excipienda enim ſunt loca quædam Ezechielis, qui Babylone vixit ſcripſitque); unde *mare*, mediterraneum ſcilicet, Occidentem denotat; quia Judæam habitantibus in occaſu eſt. *Hanc habet Scriptura Sacra conſuetudinem*, ſcribit S. Hieron. comment. in Ezech. c. 46. tom. 3. nov. edit. col. 1051. *ut pro ſitu terræ Judææ, ſemper mare Occidentem vocet.* Vide eumdem in traditionibus ſeu quæſtionibus in Gen. tom. 2. col. 519. ejuſd. edit. Excipitur etiam locus Pſal. 106. Heb. 107. v. 3. *A ſolis ortu & occaſu, ab Aquilone & mari*, ubi mare Meridiem ſignificat, & mare rubrum intelligendum, quod ad meridiem Judææ ſitum eſt. Confer Pſal. 71. Heb. 72. v. 8. Exod. 23. v. 31. &c.

Chronographia [χρονογραφία, *temporis deſcriptio* [*Pragmatographia* πραγματογραφία, *rei aut actionis deſcriptio* [& *Proſopographia* προσωπογραφία, *perſonæ deſcriptio*], quæ à nonnullis inter ſchemata ſeu figuras referuntur, non tam figuræ ſunt, quam ſermonis hiſtorici ſimpliciter inſtituti circumſtantiæ.

II.

HYPOTYPOSIS [ὑποτύπωσις *repræſentatio*] eſt, cum res ita oculis ſubjicitur, ut non tam narrari, quam geri videatur. Figuræ hujus exempla ſunt deſcriptiones vaſtationis terræ, Iſai. 1. v. 7. ſeqq. c. 34. per totum, Jerem. 4. vv. 19. 20. 21. 23. 24. 25. 26. 31. Idolorum, Iſai. 44. v. 9. c. 46. v. 6. Baruch 6. v. 3. ſeqq. Exinanitionis & paſſionis Chriſti, Iſai. 53. ubi Iſaias non tam vatem, quam Evangeliſtam agit. Famis, Thren. 4. vv. 8. 9. Triumphi Chriſti, Coloſſ. 2. vv. 14. 15. &c.

Non ſolum verbales, ſed reales etiam Spiritus Sanctus hypotypoſes exhibet, quibus futura mala denuntiantur ſimul & actionibus pinguntur. Sic Iſaias c. 20. v. 2. nudus, i. veſte prophetica vel toga exutus incedit, ad indicandam cladem Ægyptiorum & Æthiopum. Alia exempla vide Jerem. c. 13. v. 1. ſeqq. c. 16. vv. 2. 5. c. 18. v. 2. c. 19. vv. 1. 2. 10. c. 27. v. 2. ſeqq. c. 51. v. 63. Ezech. c. 2. v. 8. ſeqq. c. 4. v. 2. ſeqq. c. 12. v. 3. c. 24. vv. 3. 16. c. 37. v. 13. Oſe. c. 1. v. 2. ſeqq. c. 3. v. 1. ſeqq. Matth. 21. v. 19. Act. 21. v. 10. ſeqq.

III.

PATHOPOEIA [παθοποιία *affectus expreſſio*] eſt, cum affectus dilucido & luculento ſermone exprimitur, qualis de Deo occurrit Iſai. 49. v. 15. *Numquid oblivîſci poteſt mulier infantem ſuum, ut non miſereatur filio uteri ſui? & , ſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliviſcar tui*, &c. Vide etiam Jerem. 31. v. 20. Oſe. 11. vv. 7. 8. De Paulo, 1. Cor. 4. v. 14. *Non ut confundam vos, hæc ſcribo, ſed ut filios chariſſimos moneo.* Verſ. 15. . . . *nam in Chriſto Jeſu per Evangelium ego vos genui.* Vide etiam 2. Cor. 2. v. 4. Gal. 4. vv. 19. 20. Doloris & averſationis exemplum vide Jerem. 9. vv. 1. 2. c. 23. vv. 9. 10.

Huc pertinet *Ethopœia* [ἠθοποιία *morum expreſſio*], cum videlicet externo aliquo indicio, aut moribus, interni affectus indicantur. Sic Publicanus demiſſo vultu, & in loco remoto conſiſtens contritum animum oſtendit, dum Phariſæus contrario ſitu contrarium affectum indigitat, Luc. 18. vv. 10. 11. 12. 13. Sic mulierum Judaicarum ſuperbia per *extentum collum*, *nictum oculorum*, *plauſum pedum* indicatur, Iſai. 3. vv. 16. 17.

IV.

SYLLOGISMUS [συλλογισμὸς *ratiocinatio*] eſt, cum à ſigno aliquo, rei magnitudo

Digitized by Google

oſtenditur. Sic armorum Goliathi magnitudine, ſtatura & robur ejus innuitur, 1. Reg. 17. v. 3. ſeqq. Ita Roboam filius Salomonis dicit *minimum ſuum digitum craſſiorem fore dorſo patris ſui*, 3. Reg. 12. v. 10. quo onerum populo imponendorum gravitas indicatur. Denique per externæ pacis ſigna, notatur pacis ſpiritualis & internæ amplitudo, Iſai. 2. v. 4. conf. Iſai. c. 4. v. 1. c. 49. v. 20. Matth. 10. v. 30. Luc. 7. v. 44. &c.

ARTICULUS III.

De Figuris ex diverſis ſeu diſparatis deſumtis.

I.

PARECBASIS [*παρέκβασις digreſſio*] eſt, cum præter propoſitum aliquid additur, & ab inſtituta narratione execeditur. Gen. 2. v. 8. uſque ad v. 15. digreſſio eſt exponens hominis creati domicilium à Deo conditum.

Ibid. integrum caput 38um. *παρεκβατικὸν* eſt.

In Epiſtolis Pauli digreſſionis hujus inſigne artificium conſpicitur; is enim ſæpius ex alio in aliud paulatim labitur, ita tamen ut nihil alienum à propoſito tractet: ſed omnia ad præſentem ſcopum, licet diverſa ratione, faciant; tandemque quaſi circulo ſententiarum facto, ad præcipuum ſcopum regreditur.

Exemplo eſt Rom. 1. v. 1. uſque ad v. 8. Summa totius inſcriptionis ea eſt: *Paulus Apoſtolus, Romanis ſalutem*; ſed labitur primum à nomine ſuo, ad vocationis ſuæ deſcriptionem, v. 1. deinde ad Evangelii definitionem, v. 2. mox ad deſcriptionem Chriſti, vv. 3. 4. rurſus delabitur ad ſuam vocationem, v. 5. tandem Romanis ſalutem Dei precatur, atque ita circulum ſuum quaſi abſolvit; eaque fiunt occaſione ultimarum vocum in ſententiis. *Paulus Gentium Apoſtolus, ſegregatus in Evangelium*, v. 1. *Evangelium eſt doctrina de filio Dei*, vv. 2. 3. *Filius Dei eſt verus Deus & homo*, vv. 3. 4. *Ab hoc vero Deo & homine Paulus ad Apoſtolatum vocatus fuit, ad prædicandum inter Gentes*, v. 5. *Inter Gentes etiam ſunt Romani*, v. 6. *Romanis igitur gratia ſit & pax*, &c. v. 7. Vide etiam 1. Cor. 1. v. 13. ſeqq. Epheſ. 3. v. 1. ſeqq. Coloſſ. v. 3. ad finem uſque capitis.

II.

METABASIS [*μετάβασις tranſitio*] eſt, cum breviter monetur, quid dictum ſit, & quid dicendum ſit. 1. Cor. 12. v. 31. *Æmulamini autem charisſmata meliora, & adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro.* Prius ad præcedentia reſpicit, poſterius vero ad tractationem ſequentem viam parat. Eidem autem Apoſtolo moris eſt, ut ad aliam tranſiens materiam, exordiolum quoddam præmittat, quo ad ſequentia quaſi lectorem paret. 1. Cor. c. 15. confutaturus Corinthiorum errorem de reſurrectione mortuorum, præfatur de doctrina ipſis ab initio tradita: *notum vobis facio*, &c. v. 1. ſeqq. uſque ad v. 12. ubi erroris illius confutationem aggreditur. Vide etiam c. 11. in quo exordiolum adhibet, v. 16. antequam de *ἀταξίᾳ* in ſacræ Euchariſtiæ celebratione agat, v. 17. & ſeqq.

ARTICULUS IV.

De Figuris ex oppoſitis & contrariis deſumtis.

I.

ANTITHESIS [*ἀντίθεσις contentio*] eſt, cum oppoſito contrario res illuſtratur, 2. Cor. 6. v. 7. *Per arma juſtitiæ à dextris & à ſiniſtris*, v. 8. *per infamiam & bonam famam; ut ſeductores & veraces; ſicut qui ignoti & co-*

gniti, &c. Vide etiam vv. 9. 10. Rom. 5. vv. 6. 7. 8. c. 8. vv. 13. 15. 2. Cor. 4. vv. 17. 18. Philip. 3. vv. 7. 8. 9. 14. 2. Petr. 2. v. 19. &c. Et in Vet. Teſt. Pſal. 1. & 36. Heb. 37. ubi ſors improborum ſorti piorum opponitur; Iſai. 1. v. 21. c. 43. v. 22. ſeqq. c. 59. v. 9. Thren. 1. v. 1. Ezech. 16. vv. 33. 34. &c.

II.

Antimetabole [*ἀντιμεταβολὴ commutatio*] jucunda eſt contrariorum inter ſe permutatio. Marc. 2. v. 27. *Sabbathum propter hominem factum eſt, & non homo propter Sabbathum.* Vide etiam Joan. 15. v. 16. Rom. 4. vv. 1. 2. 3. quorum hæc eſt ſententia: non Lex aut opera Abrahamum fecere juſtum, ſed juſtus per fidem Abrahamus fecit opera Deo grata. Convenit huic figuræ cum *Epanodo*, de qua ſupra pag. 271. col. 2. num. VIII.

III.

Anticategoria [*ἀντικατηγορία accuſatio adverſa*, vel *tranſlatio in adverſarium*] eſt, cum ipſimet adverſario impingitur, quod ab eo ſuſpicando vel accuſando afferebatur. Ezech. 18. v. 29. *Et dicunt filii Iſraël: non eſt æqua via Domini. Nunquid viæ meæ non ſunt æquæ, domus Iſraël, & non magis viæ veſtræ pravæ?* Vide etiam c. 33. v. 17.

IV.

Antistrophe [*ἀντιστροφὴ inverſio*] eſt, cum poſitum quippiam retorquemus in adverſarium. Matth. 15. v. 26. *Non eſt bonum ſumere panem filiorum, & mittere canibus.* Verſ. 27. *Etiam, Domine; nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de menſa dominorum ſuorum*, q. d. recte, Domine; cum enim ſim canis, non denegabis mihi micas, quæ cadunt de menſa tua.

V.

Oxymorum [*ὀξύμωρον*, q. d. *acutifatuum*] eſt, quo contraria acute & ſapienter conjunguntur; unde fit ut prima facie fatue dictum videatur, quod poſtea inſigni acumine dictum cognoſcitur. Job. 22. v. 6. ... *nudos ſpoliaſti veſtibus.* Qui nudus eſt, veſtes non habet, ideoque iis ſpoliari non poteſt. Verum *nudus* hic ſynecdochice male veſtitum ſignificat. Vide ſupra pag. 240. col. 2. in fine.

Jerem. 22. v. 19. *Sepultura aſini ſepelietur*, Joakim, hoc eſt, inſepultus projicietur; quod Tullius Philip. 1. num. vulg. 5. Grut. 2. *inſepultam ſepulturam* appellat.

Act. 5. v. 41. *Et illi quidem* (Apoſtoli) *ibant gaudentes à conſpectu concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati.* Gloria & ignominia ſibi invicem adverſari videntur: at ſumma dignitas eſt pro Chriſto indigne tractari.

2. Cor. 8. v. 2. *Altiſſima paupertas eorum* (Macedonum) *abundavit in divitias ſimplicitatis eorum*, h. e. cum ſupra virtutem voluntarie eleemoſynas erogarint, ita ut ad ſummam paupertatem fuerint redacti: ipſa tamen eorum egeſtas in divitias ſimplicitatis, i. in ſimplicitatem ſeu liberalitatem divitem abundavit; nam *ἁπλότης* eo loci, ſicut & infra c. 9. vv. 11. 13. Rom. 12. v. 8. liberalitatem ſignificat, quæ proficiſcitur ab animi ſimplicitate, h. e. ſinceritate, qua nihil aliud ſpectatur, quam quod in eleemoſynis ſpectandum eſt, nempe ut pauper juvetur, & honoretur Deus. Vel ſumma eorum penuria ſimplicitatem divitem, ſeu, quæ maximarum divitiarum loco eſt, ipſis comparavit.

1. Tim. 5. v. 6. Vidua, *quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt.* Vita & mors opponuntur; at prius *vivere* de vita temporali uſurpatur; poſterius autem *mori* de ſpirituali animæ morte in peccatis intelligitur. Sic S. Epiphanio ſerm. in ſepulturam Domini, tom. 2. edit. Pariſ. 1622. pag. 162. S. Joſephus dicitur *ἄνανδρος ἀνὴρ τῆς Μαρίας, vir Mariæ non vir.*

Apud profanos. Lucian. in Alex. ſeu Pſeudomante, *μωρόσοφος, ſapiens ſtultus.* Cui geminum eſt illud Horat. lib. 1. carm. Od. 34. *Inſanientis dum ſapientiæ conſultus erro.* Sappho, ut ex Hephæſtione diſcimus, amorem vocat *γλυκύπικρον, dulce amarum.* Sophoc. in Ajace, v. 636. *ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, dona hoſtium non ſunt dona.* Scipio Africanus, referente Tullio, l. 1. de off. initio, dicere ſolebat, *nunquam ſe minus otioſum eſſe, quam*

Digitized by Google

cum otioſus : nec minus ſolum, quam cum ſolus eſſet. Sexcenta alia figuræ hujus exempla vide apud Voſſium Inſtit. Orat. l. 5. cap. 12. num. 7. & Conradum Rittershuſium, comment. in Oppiani Κυνηγετ. lib. 1. Imo in ipſa ὀξυμώρῳ voce eſt ὀξύμωρον, ut obſervat idem Voſſius ibid. prima enim facie repugnat acute quid & fatue dici.

V I.

REJECTIO ſeu DETESTATIO [ἀποδίωξις] figura eſt, qua aliquid cum indignatione rejicitur tanquam omnino abſurdum & nequaquam ferendum. Matth. 16. v. 23. *Vade retro, Satana, ſcandalum es mihi; quia non ſapis ea, quæ Dei ſunt : ſed ea, quæ hominum.* Vide etiam Luc. 9. v. 55. Act. 8. v. 20. &c.

V I I.

ANTHYPOPHORA [ἀνθυποφορὰ *contraria illatio*] eſt, cum objectio per contrariæ ſententiæ oppoſitionem confutatur. Exemplo eſt Matth. 21. v. 25. & ſeqq. ubi Chriſtus principibus Sacerdotum & ſenioribus populi quærentibus, *qua poteſtate hoc facis?* reſpondit: *interrogabo vos & ego unum ſermonem, quem ſi dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua poteſtate hæc facio. Baptiſmus Joannis unde erat? è cœlo, an ex hominibus?* &c.

Figura illa dicitur etiam ἀντιπαραγωγὴ, ἀντιπαράλλαξις, *compenſatio*; quia argumento firmiori oppoſito quæſtionem diluit.

ARTICULUS V.

De Figuris ex comparatis deſumtis.

COMPARATIO [σύγκρισις, παράθεσις] eſt amplificatio collatione ſimilium aut diſſimilium, majorum aut minorum, facta. Duplicis eſt generis, *perfecta* & *imperfecta*.

Comparatio perfecta, *propoſitione* & *redditione* conſtat, ut: Matth. 12. v. 40. *Sicut fuit Jonas in ventre ceti, tribus diebus & tribus noctibus : ſic erit filius hominis in corde terræ, tribus diebus & tribus noctibus.* Quæ per ſynecdochen dicuntur; Chriſtus enim partibus tantum ad tres dies pertinentibus in ſepulchro manſit; nempe parte ſextæ feriæ, toto ſabbatho, & parte feriæ primæ; ſive duabus noctibus, & die integro. Quod etiam Chriſtus ipſe exponit, cum Matth. 16. v. 21. &c. *tertia die reſurrecturum ſe* dicit. Id quoque prænuntiatum legitur Oſe. 6. v. 2. al. 3. *Vivificabit non poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos*, &c.

Comparatio imperfecta ſolam propoſitionem, ſeu prius comparationis membrum, tantummodo exhibet; poſterius autem, ſeu redditionem eliciendam relinquit; cujus generis ſunt multæ parabolæ Salvatoris in Evangeliſtarum ſcriptis recenſitæ. Exempla, utpote paſſim obvia, huc operæ pretium non eſt congerere. Huc pertinet ellipſis particulæ redditionis *ſic*, de qua in tom. I. p. 579. col. 2.

ARTICULUS VI.

De Figuris ex diſtributione deſumtis.

I.

DISTRIBUTIO [μερισμὸς] eſt, cum totum aliquod diductum per partes ſive proprias, ſive analogice ſic dictas, latius explicatur. Iſai. 24. v. 2. *Et erit ſicut populus, ſic Sacerdos : & ſicut ſervus, ſic dominus ejus : ſicut emens, ſic ille, qui vendit : ſicut fœnerator, ſic is, qui mutuum accipit : ſicut qui repetit, ſic qui debet.* Vide etiam Ezech. 36. v. 4. Rom. 2. vv. 6. 7. 8. Joan. 5. vv. 28. 29.

I I.

CONGERIES [συναθροισμὸς] eſt, quando

Digitized by Google

plures ſpecies coacervantur, cum una ſufficeret. Iſai. 1. v. 11. *Quo mihi multitudinem victimarum veſtrarum* (offertis), *dicit Dominus? plenus ſum. Holocauſta arietum, & adipem pinguium, & ſanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui.* Uno verbo dicere potuiſſet: *ſacrificia veſtra mihi non placent.* Sic de feſtivitatibus, vv. 13. 14. De ornamentis mulierum, c. 3. v. 16. & ſeqq. Vide etiam Rom. 1. vv. 29. 30. Gal. 5. vv. 19. 20. 21. 22. &c.

III.

INCREMENTUM [ἀνάβασις] eſt, cum per gradus ab infimis ad ſumma aſcendit oratio; ſeu cum congeruntur voces, ita ut ſemper poſteriores ſint vehementiores prioribus; atque ita quaſi creſcat & grandeſcat oratio. Hæc figura vocatur etiam αὔξησις & κλίμαξ, diverſa tamen ratione ab ea, qua ſuperius pag. 270. col. 2. num. III. hæc vocabula accepta ſunt.

Pſal. 1. v. 1. *Beatus vir, qui non abiit in conſilio impiorum, & in via peccatorum non ſtetit, & in cathedra peſtilentiæ* (Heb. *deriſorum*) *non ſedit.* Triplex in hoc verſiculo diſtinguitur ἀνάβασις.

Prima PERSONARUM, quarum primus gradus eſt *impiorum* ſeu *improborum*, qui ſine quiete & indeſinenter impie agunt. Conf. Iſai. 57. v. 20. Job. 3. v. 17. Secundus *peccatorum*, qui perfricta fronte & impudenter peccant, quales *peccatores* κατ' ἐξοχὴν vocantur Gen. 13. v. 13. 1. Reg. 15. v. 18. Pſal. 25. Heb. 26. v. 9. Pſal. 103. Heb. 104. v. ult. Matth. 26. v. 45. Luc. 7. v. 37. Joan. 9. vv. 13. 31. Tertius *deriſorum* χλευαστῶν, ut vertit Aq. qui religionem, pietatem, juſtitiam, &c. ſubſannant ac deludunt.

Secunda VITÆ INSTITUTORUM; improbis enim *conſilium*, h. e. inquietæ & malitioſæ cogitationes machinationeſque tribuuntur. Peccatoribus aſſignatur *via*, nimirum in impietate progreſſus & conſuetudo prava. Illuſoribus denique datur *cathedra*, i. obſtinatio in malitia, ejuſque docendæ munus.

Tertia ACTIONUM. Improbi in conſilio ſuo *ambulant*, h. e. ita conſilia ſua inſtituunt, ut ea per fas nefaſque exſequantur. Peccatores in via ſua peſſima *conſiſtunt*, i. perſeveranter permanent. Denique illuſores in cathedra ſua plane *conſident*, h. e. in animi ſui malitia læti perſeverant. Uno verbo, vox *improborum* minus dicit, quam vox *peccatorum*; minus peccatorum, quam *deriſorum*. 2°. *Conſilium* minus eſt, quam *via* ſeu vitæ inſtitutum, & via, quam *cathedra*. 3°. Denique *ambulare* in malo tantam improbitatem non arguit, quanta eſt in eo ſtare; ambulatio enim moram in loco negat: & ſtare in malo tam grave non eſt, quam illud alios docere. Quidam tamen eo loci non tam ἀνάβασιν, quam ſynonymorum congeriem agnoſcunt. Vide interpretes.

Iſai. 1. v. 4. *Væ genti peccatrici, populo gravi iniquitate, ſemini nequam, filiis* מַשְׁחִיתִים *corrumpentibus* non tantum ſe, verum etiam alios. Lxx. υἱοὶ ἄνομοι, *filii iniqui.* Ceteri interpretes, teſte Hieron. comment. in hunc locum, tom. 3. nov. edit. col. 10. υἱοὶ διαφθείροντες, *filii corrumpentes.* Vulg. *filiis ſceleratis.*

Alia exempla vide Pſal. 7. v. 6. Pſal. 17. Heb. 18. vv. 38. 39. Ezech. 2. v. 6. Dan. 9. v. 5. Habac. 1. v. 5. Zach. 7. vv. 11. 12. 1. Cor. 4. v. 8. 1. Joan. 1. v. 1. &c.

E contrario, à ſummis ad infima progreſſus, & quædam quaſi κατάβασις eſt Ezech. 22. v. 18. in metallorum nominibus. *Omnes iſti* (Iſraëlitæ) *æs, & ſtannum, & ferrum, & plumbum in medio fornacis* facti ſunt. Quo referri poſſet Philip. 2. vv. 6. 7. 8.

ARTICULUS VII.

De Figuris ex definitione deſumtis.

I.

EXPOSITIO [ἐπεξήγησις, ſive *expolitio* ἐξεργασία] figura eſt, qua verba idem ſignificantia ad ſententiam illuſtrandam conjunguntur. Pſal. 16. Heb. 17. v. 1. *Exaudi, Domine, juſtitiam meam; intende deprecatio-*

nem meam , auribus percipe orationem meam , &c. Vide etiam Pſal. 34. Heb. 35. vv. 1. 2. 3. Pſal. 17. Heb. 18. vv. 2. 3. Jon. 2. vv. 3. 4. Zach. 6. vv. 12. 13. &c.

Huc pertinent ,

1°. Ἐπιμονὴ *commoratio* , cum in eodem perſiſtit oratio , commutatis tantum verbis & ſententiis. Matth. 7. v. 21. *Non omnis , qui dicit mihi : Domine , Domine , intrabit in regnum cœlorum* , &c. Verſ. 22. *Multi dicent mihi in illa die : Domine , Domine , nonne in nomine tuo prophetavimus* , &c. Vide etiam c. 12. vv. 31. 32. Coloſſ. 2. vv. 13. 14. 15. 1. Cor. 7. vv. 36. 37. &c.

2°. Ἑρμηνεία *interpretatio* , quando ea , quæ primum obſcurius dicta fuerant , clarius eadem ſententia exponuntur. Iſai. 1. v. 22. *Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam* , &c. Verſ. 22. *Principes tui infideles* , &c. qui verſus præcedentis eſt interpretatio ſive expoſitio.

Periphrasis [περίφρασις] *circumloquutio* eſt , cum pluribus verbis aliquid enuntiatur & deſcribitur ; idque maxime , vel ut veritas ſplendidius proferatur , vel ut vitetur fœditas. Hæc figura locum habet *cum* in nominibus propriis , *tum* , in appellativis , & quibuſdam verbis.

In nominibus propriis. 1. Paral. 17. v. 13. *Miſericordiam meam non auferam ab eo* (Salomone) , *ſicut abſtuli ab eo , qui fuit ante te* , h. e. à Saule.

Pſal. 7. v. 1. Saül circumſcribitur *Chus filius Jemini*.

Jud. 5. v. 21. Ciſon dicitur *torrens* קְדוּמִים , Lxx. ἀρχαίων , *antiquitatum* ſive *antiquorum*. Vulg. fecit nomen proprium , *Cadumim*. Sic Theod. Καδησίμ , mſ. Alex. Καδησείμ , ubi mendum eſt librariorum , pro Καδημίμ vel Καδημείμ , ut habent editiones Complutenſis & Aldina. Vel , quod tam veroſimile non eſt ; ipſe Theod. legebat קדמים cum ם loco ם , aut קדשים cum ש pro מ.

Iſai. 21. v. 1. Babylonia vocatur *deſertum maris* , & c. 22. vv. 1. 5. Judæa ſive Jeruſalem appellatur *vallis viſionis* , &c. Vide tom. I. pag. 438. can. VII.

In nominibus appellativis & quibuſdam verbis. Gen. 38. v. 14. bivium periphraſtice dicitur *janua oculorum* , quod illis janua quaſi aperiatur, ut eorum intuitus huc illuc feratur.

Jud. 3. v. 24. 1. Reg. 24. v. 4. *Pedes tegere*, honeſtiſſima loquutione pro ventrem purgare uſurpatur ; Hebræi enim tunicas laxas & circa corpus defluentes geſtabant : unde fiebat , ut , dum corpus inclinarent ad purgandam alvum , tunica demitteretur in terram uſque , atque ita pedes contegeret. Eodem euphemiſmo , 4. Reg. 18. v. 27. Iſai. 36. v. 12. urina dicitur *aqua pedum* , ſecundum lectionem Maſſorethicam ; partes enim ventre inferiores , *pedum* nomine appellabant Hebræi.

2. Paral. 26. v. 5. Zacharias dicitur מֵבִין בִּרְאֹת אֱלֹהִים *intelligens in viſionibus* vel *viſiones Dei* , h. e. Propheta. Vulg. *intelligens & videns Deum*. Pro *in viſionibus Dei* , Lxx. Vatic. habent ἐν φόβῳ κυρίου *in timore Domini* , pro בִּרְאֹת , aut , ut alia exemplaria præ ſe ferunt , בִּרְאוֹת , legebant בְּיִרְאַת , ut legerunt veteres Talmudici in cod. Sota c. 9. fol. 48. ſed per modum diſputandi opinabilem. Vide tom. I. pag. 18. col. 1. Alius interpres & Complut. ἐν ὁράσει θεοῦ , *in viſione Dei* , legebant בִּרְאֹת aut בִּרְאוֹת cum Maſſorethis.

2. Paral. 32. v. 21. Filii Sennacherib vocantur *egreſſiones viſcerum ejus*. Confer 4. Reg. 19. v. 37.

Job. 10. v. 21. Mors & ſepulchrum periphraſtice deſcribuntur per *terram tenebroſam & opertam mortis caligine* , &c. Aliæ mortis periphraſes ſunt , Gen. 15. v. 15. c. 25. v. 8. c. 42. v. 38. 4. Reg. 22. v. 20. &c.

Ibid. c. 26. v. 13. Balæna dicitur *ſerpens vectis* ſeu *oblongus*. Vulg. *coluber tortuoſus*.

Hæc pro Veteri Teſtamento ſufficiant exempla. In Novo ea ſunt inter alia :

Matth. 11. v. 11. Homines dicuntur *nati mulierum* , Luc. 21. v. 35. *habitantes* ſeu *ſedentes ſuper faciem omnis terræ* , & Joan. 1. v. 9. *venientes in hunc mundum*. Sic Hebræi בָּאֵי עוֹלָם eos vocant.

Luc. 2. v. 23. Primogenitus deſcribitur *maſculus adaperiens vulvam*.

Matth. 1. vv. 18. 23. c. 24. v. 19. Marc. 13. v. 17. Luc. 1. v. 31. c. 21. v. 23. 1. Theſſ. 5. v. 3. Apoc. 12. v. 2. τὸ prægnantem eſſe exprimitur per *in utero habere*.

ARTICULUS VIII.

De Figuris ex teſtimonio deſumtis.

IN poſtremo hocce articulo conſiderabimus I. Teſtimonia, quæ ex Veteri Teſtamento ab Evangeliſtis & Apoſtolis in Novo allegantur, quæque ad Chriſtum ſolum pertinent. II. Teſtimonia, quæ ex veterum Judæorum nequaquam θεοπνεύστων, & profanorum auctorum ſcriptis in Novo itidem Teſtamento laudantur.

§. I.

Teſtimonia ex Veteri Teſtamento ab Apoſtolis in Novo laudata.

IN teſtimoniis ex Vet. Teſtam. deſumtis ſpectari poteſt forma cum *interna*, tum *externa.*

Forma interna, oraculorum Scripturæ Sacræ ſenſus eſt; externa vero, genus loquendi, & modus allegandi.

Ad formam internam quod attinet, allegatio fit *vel* in ſenſu à Spiritu Sancto intento, *vel* in analogica accommodatione.

Senſus à Spiritu Sancto intentus tum *literalis* eſt, tum *typicus* & myſticus.

Senſus literalis immediati exempla ſunt, Iſai. 7. v. 14. *Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Is contextus in ſenſu proprio proximoque allegatur & de Chriſto exponitur Matth. 1. v. 23.

Alia exempla vide Deut. 18. v. 15. cum Act. 3. v. 22.

Pſal. 2. v. 7. cum Act. 13. v. 33. Heb. 1. v. 5. c. 5. v. 5.

Pſal. 8. v. 3. cum Matth. 21. v. 16.

Pſal. 21. Heb. 22. v. 19. cum Matth. 27. v. 35. Joan. 19. v. 24.

Pſal. 39. Heb. 40. vv. 7. 8. 9. cum Heb. 10. v. 5. & ſeqq.

Pſal. 44. Heb. 45. vv. 7. 8. cum Heb. 1. vv. 8. 9.

Pſal. 67. Heb. 68. v. 19. cum Eph. 4. v. 8.

Pſal. 68. Heb. 69. vv. 10. 22. cum Matth. 27. v. 48. Joan. 2. v. 17. c. 19. v. 28. Rom. 15. v. 3.

Pſal. 101. Heb. 102. v. 26. cum Heb. 1. v. 10.

Pſal. 109. Heb. 110. v. 1. cum Matth. 22. vv. 43. 44. 45. Luc. 20. vv. 42. 43. 44. Act. 2. vv. 34. 35. 1. Cor. 15. v. 25. Heb. 1. v. 13. Et in eodem Pſal. v. 4. cum Heb. 5. v. 6. c. 7. v. 17.

Pſal. 117. Heb. 118. v. 22. cum Matth. 21. v. 42. Marc. 12. v. 10. Act. 4. v. 11. 1. Petr. 2. v. 7.

Iſai. 11. v. 10. cum Rom. 15. v. 12.

Iſai. 28. v. 16. cum 1. Pet. 2. v. 6.

Iſai. 42. v. 1. & ſeqq. cum Matth. 12. v. 18. & ſeqq.

Iſai. 45. v. 23. cum Rom. 14. v. 11.

Iſai. 61. v. 1. cum Luc. 4. vv. 18. 21.

Amos. 9. v. 11. cum Act. 15. vv. 15. 16.

Mich. 5. v. 2. cum Matth. 2. v. 6.

Zach. 9. v. 9. cum Matth. 21. v. 5. Joan. 12. vv. 14. 15.

Zach. 11. v. 12. cum Matth. 27. v. 9. Et in eodem propheta c. 12. v. 10. cum Joan. 19. v. 37. Et in eodem Zacharia c. 13. v. 7. cum Matth. 26. v. 31.

Malach. 3. v. 1. cum Matth. 11. v. 10. Marc. 1. v. 2. &c.

Senſus typici & mediati hæc proferuntur exempla. Exod. 12. v. 46. . . . . *Nec os illius* (agni paſchalis) *confringetis.* In hoc contextu typus eſt Chriſti paſſuri & crucifigendi, uti de eo explicatur Joan. 19. v. 26.

Alia exempla vide Num. 21. vv. 8. 9. cum Joan. 3. vv. 14. 15.

Jon. 2. vv. 1. 11. cum Matth. 12. v. 39.

Gen. 2. vv. 23. 24. cum Epheſ. 5. vv. 31. 32.

Oſe. 11. v. 1. cum Matth. 2. v. 15. &c. quanvis poſtremum illud teſtimonium ad præcedentem claſſem referant quidam.

Analogica accommodatio eſt, quando verba Scripturæ Sacræ Vet. Teſt. uſurpantur in Novo, in quo extenduntur accommodanturque eventui, aut perſonæ, vel rei alicui, propter convenientiam & ſimilitudinem; quam accommodationem aut extenſionem Scriptor ſacer proxime non intellexit vel ſaltem non ſignificavit. Sic Matth. 13. v. 35. ad Chriſtum parabolis utentem accommodatur illud Pſal. 77. Heb. 78. v. 2. *Aperiam in parabolis os meum*, &c. In Pſalte vera exempla adducuntur, in Evangeliſta vero narrationes fictæ & allegoricæ: quæ tamen in eo communem obtinent rationem, quod ex eis admoneantur homines, quid ſibi à Deo exſpectandum ſit, ſive illi adhæreant per fidem & opera bona: ſive ab eo recedant per incredulitatem & mala opera.

Matth. c. 8. v. 17. allegantur hæc verba Iſaiæ c. 53. v. 4. *Vere languores noſtros ipſe* (Chriſtus) *tulit, & dolores noſtros ipſe portavit.* Si perſonam & ſubjectum adæquatum, de quo Propheta loquitur, attendas: ſenſus literalis eſt; at ſi rem, quæ à Matthæo tractatur, ſpectes: analogica tantum accommodatio invenitur; agitur enim de Chriſto varios ſanante morbos, & in eo dicitur impletum fuiſſe Iſaiæ oraculum, in quo, ſenſu literali, de ſpirituali peccatorum noſtrorum portatione agitur, exponente Petro epiſt. 1. c. 2. vv. 24. 25. quæ ex illo textu verba mutuatur ad explicandum redemtionis noſtræ myſterium. Recte autem accommodatio illa ab Evangeliſta fit ob analogiam tum *objecti*; peccatorum enim effectus & pœnæ, inter alia, ſunt morbi corporales: tum *actionis*; quia corporis ſanatio ægrotis à Chriſto præſtita, ſanationis ſpiritualis ab eo exſpectandæ fuit typus.

Alia exempla ſunt, Matth. 2. vv. 17. 18. cum Jerem. 31. v. 15.

Matth. 13. v. 14. cum Iſai. 6. v. 9.

Matth. 15. v. 18. cum Iſai. 29. v. 13.

Luc. 23. v. 30. Apoc. 6. v. 16. cum Oſe. 10. v. 8.

Act. 13. vv. 40. 41. cum Habac. 1. v. 5.

Rom. 9. vv. 27. 28. cum Iſai. 10. v. 22.

Rom. 10. v. 6. & ſeqq. cum Deut. 30. v. 11.

1. Cor. 1. vv. 19. 20. cum Iſai. 29. v. 14. c. 33. v. 18.

Apoc. 1. v. 7. cum Zach. 12. v. 10.

Apoc. 11. v. 4. cum Zach. 4. v. 14.

Apoc. 21. v. 5. cum Iſai. 43. v. 19. &c.

Formam externam, ſeu genus dicendi & modum allegandi, quod ſpectat, hæc obſervanda ſunt.

I. Allegatio frequentiſſime fit ex Lxx. interpretum verſione Græca. Unde S. Hieron. in quæſt. Heb. ſuper Geneſim, tom. 2. nov. edit. col. 544. hunc canonem ſtatuit: *Hoc generaliter obſervandum, quod ubicunque ſancti Apoſtoli aut Apoſtolici viri loquuntur ad populos, his plerumque teſtimoniis abutuntur, quæ jam fuerant in Gentibus divulgata*, nimirum per Lxx. tranſlationem, etiam in iis locis, in quibus verſio illa à veritate Hebraïca recedit, ut Luc. 3. v. 36. ubi in genealogia Chriſti Sale dicitur filius Caïnan, Caïnan filius Arphaxad; licet Gen. 11. v. 12. Arphaxad non Caïnanem, ſed Sale immediate genuiſſe dicatur. Lucas Lxx. ſequutus eſt, qui juniorem iſtum Caïnan interſerunt. In mſ. tamen Cantab. in Lucæ Evangelio Caïnan iſte deſideratur. Vide D. Mill. pag. 132. col. 2.

Luc. 4. v. 18. Illa verba: *καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, & cæcis viſum*, in Heb. Iſai. 61. v. 1. non exſtant, ſed apud Lxx. Verum dici poteſt eo loci Lxx. ab Hebræo, ſenſum quod attinet, nequaquam diſcordare; ſic enim habet Heb. *Miſit me Dominus, ut mederer contritis corde, & prædicarem captivis indulgentiam*, וְלַאֲסוּרִים פְּקַח־קוֹחַ Sym. *καὶ δεδεμένοις λύσιν, & vinctis ſolutionem.* Vulg. *clauſis apertionem*; quem ſenſum expreſſere Lxx. interpretando: *τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, cæcis viſum*; qui enim in carcere detinentur, ſolem non vident; quare, cum in libertatem vindicantur, viſum quodammodo recipere dicuntur.

Alia

Alia exempla vide Zach. 9. v. 9. cum Matth. 21. v. 5. Pſal. 8. v. 3. cum Matth. 21. v. 16. &c.

Cur autem in laudandis ex Vet. Teſtam. contextibus, Apoſtoli Lxx. verſione uſi ſint, hanc rationem afferunt eruditi : nempe ut Chriſtianorum imbecillitati conſulerent, & communi conſuetudini ſeſe accommodarent; dudum enim apud Vulgus innotuerat illa verſio, à qua recedere periculoſum exiſtimarunt. Eadem de cauſa Pſalmi ſecundum veterem Italicam in Eccleſia Catholica etiamnum hodie decantantur, quanvis in eadem legantur aliæ Scripturæ partes ex Hebræo in Latinum à S. Hieronymo converſæ.

Neque tamen Græca illa interpretatione ſemper uſi ſunt Apoſtoli ; Paulus enim 1. Corinth. 15. v. 54. hæc verba Iſai. 25. v. 8. בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח, quæ Lxx. ſenſu ſcopo Prophetæ contrario tranſtulerunt : κατέπιεν ὁ θάνατος ἰσχύσας, *abſorpſit mors prævalens*, ſic ex Hebræo vertit : κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος, *abſorpta eſt mors in victoria.* Ita & Theodotio. Aquila autem καταποντίσει τὸν θάνατον εἰς νῖκος, *præcipitabit* (Dominus) *mortem in victoria*, S. Hieron. *in ſempiternum.* Sym. καταποθῆναι ποιήσει τὸν θάνατον εἰς τέλος, *abſorberi faciet mortem in finem*, i. in æternum. Porro Apoſt. & Theod. qui verterunt κατεπόθη *abſorpta eſt*, pro בִּלַּע legerunt בֻּלַּע in voce paſſiva. Vel potius in activa legêre, & in paſſiva interpretati ſunt, ſecundum idiotiſmum, de quo in tom. I. pag. 531. can. III.

S. Hieron. comment. in Iſai. c. 6. tom. 3. nov. edit. col. 64. de Matthæo & Joanne teſtatur, *quod teſtimonia ſua de Hebräico proferant :* de Luca autem, *quod magis teſtimoniis Græcis utatur, quam Hebræis.*

Hæc ex M[illegible]o & Joanne exempla ponere ſufficiat.

Ex Matthæo citante Iſai. cap. 42. v. 1. & ſeqq.

Lxx.	Hebr.	Matth. 12. v. 18.
Verſ. 1. Ἰακὼβ ὁ παῖς μου, ἀντιλήψομαι αὐτοῦ· Ἰσραὴλ ὁ ἐκλεκτός μου, προσεδέξατο αὐτὸν ἡ ψυχή μου· ἔδωκα τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἐξοίσει.	הֵן עַבְדִּי אֶתְמָךְ־בּוֹ בְּחִירִי רָצְתָה נַפְשִׁי נָתַתִּי רוּחִי עָלָיו מִשְׁפָּט לַגּוֹיִם יוֹצִיא ׃	Verſ. 18. Ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ᾑρέτισα· ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου· θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ.
Verſ. 2. Οὐ κεκράξεται, οὐδὲ ἀνήσει, οὐδὲ ἀκουσθήσεται ἔξω ἡ φωνὴ αὐτοῦ.	לֹא יִצְעַק וְלֹא יִשָּׂא וְלֹא יַשְׁמִיעַ בַּחוּץ קוֹלוֹ ׃	Verſ. 19. Οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.
Verſ. 3. Κάλαμον τεθλασμένον οὐ συντρίψει, καὶ λίνον καπνιζόμενον οὐ σβέσει· ἀλλὰ εἰς ἀλήθειαν ἐξοίσει κρίσιν.	קָנֶה רָצוּץ לֹא יִשְׁבּוֹר וּפִשְׁתָּה כֵהָה לֹא יְכַבֶּנָּה לֶאֱמֶת יוֹצִיא מִשְׁפָּט ׃	Verſ. 20. Κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει· ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν.
Verſ. 4. Ἀναλάμψει, καὶ οὐ θραυσθήσεται, ἕως ἂν θῇ ἐπὶ τῆς γῆς κρίσιν, καὶ ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν.	לֹא יִכְהֶה וְלֹא יָרוּץ עַד־יָשִׂים בָּאָרֶץ מִשְׁפָּט וּלְתוֹרָתוֹ אִיִּים יְיַחֵילוּ ׃	Verſ. 21. Καὶ ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσιν.
Verſ. 1. *Jacob puer meus, aſſumam eum ; Iſraël electus meus, ſuſcepit eum anima mea : dedi ſpiritum meum ſuper eum, judicium Gentibus educet.*	Verſ. 1. *Ecce ſervus meus, ſuſcipiam eum : electus meus, complacuit ſibi* (in illo) *anima mea : dedi ſpiritum meum ſuper eum, judicium Gentibus proferet.*	Verſ. 18. *Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ : ponam ſpiritum meum ſuper eum, & judicium Gentibus nuntiabit.*

Digitized by Google

Lxx.	Hebr.	Matth. 12. v. 18.
Verſ. 2. *Non clamabit, neque emittet* (vocem ſuam): *neque audietur foris vox ejus.*	Verſ. 2. *Non clamabit, neque accipiet perſonam: nec audietur vox ejus foris.*	Verſ. 19. *Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus.*
Verſ. 3. *Calamum quaſſatum non conteret, neque linum fumigans exſtinguet: ſed in veritatem educet judicium.*	Verſ. 3. *Calamum quaſſatum non conteret, & linum fumigans non exſtinguet: in veritate educet judicium.*	Verſ. 20. *Arundinem quaſſatam non confringet, & linum fumigans non exſtinguet: donec ejiciat ad victoriam judicium.*
Verſ. 4. *Splendebit, & non conteretur, donec ponat in terra judicium: & in nomine ejus Gentes ſperabunt.*	Verſ. 4. *Non erit triſtis, neque turbulentus; donec ponat in terra judicium: & legem ejus inſulæ exſpectabunt.* Vulg.	Verſ. 21. *Et in nomine ejus Gentes ſperabunt.*

Hoc luculentiſſimum de Chriſto Servatore noſtro vaticinium *Jacobo* & *Iſraëli*, ſeu populo Iſraëlitico, accommodant Lxx. refragrante Chaldæo cum Rabbinis non paucis, qui illud ad Meſſiam referunt. Quare in verſione Lxx. Hexaplari illa nomina *Jacob* & *Iſraël* obelo notabantur, teſte Euſebio l. 9. Demonſt. Evang. pag. 452. 453. edit. Pariſ. 1628. παρὰ τοῖς Ο. ὠβέλισται τὸ τοῦ Ἰακὼβ, καὶ τὸ τοῦ Ἰσραὴλ ὄνομα· καὶ παρὰ τοῖς λοιποῖς δὲ ἑρμηνευταῖς παρασεσιώπηται· ἐπεὶ μηδὲ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ φέρεται. ὅθεν εἰκότως οὐδὲ παρὰ τῷ Εὐαγγελιστῇ εἴρηται Ἑβραίῳ ὄντι, καὶ ἀκολούθως τῇ Ἑβραίων γραφῇ τὴν προφητείαν ἐκθεμένῳ, *apud Lxx. obelo notatum eſt illud Jacobi & Iſraëlis nomen, quod apud reliquos etiam interpretes tacetur, cum in Hebræo non exſtet. Hinc merito illud prætermiſit Evangeliſta, quippe qui & Hebræus eſſet, & in expoſitione prophetiæ Scripturam Hebræam ſequutus ſit.* Aliæ diſcrepantiæ ſic explicari poſſunt.

Verſ. 2. לֹא יִשָּׂא, Lxx. οὐδὲ ἀνήσει, *neque emittet* vel *attollet*, ſupp. *vocem ſuam*, ut ſupplevit Matth. qui interpretatur: οὐδὲ κραυγάσει, *neque clamabit.* Vulg. ſupplevit *perſonam*, & verbum נָשָׂא in ſenſu *accipiendi* reddidit: *neque accipiet perſonam.* Sym. teſte S. Hieron. comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 317. *non decipietur*, legebat יַשִּׁא à נָשָׁא cum שׁ dextro.

Verſ. 4. לֹא יִכְהֶה וְלֹא יָרוּץ, Lxx. ἀναλάμψει *ſplendebit*, (idem ſenſus ac Hebr. *non caligabit*, vel *non corrugabitur* vultus ejus; ſive, ut reddidit Vulg. *non erit triſtis*) καὶ οὐ θραυσθήσεται *& non conteretur*, legebant יֵרוֹץ à רָצַץ *contrivit.* Ceteri vero ut Aq. & Theod. qui interpretantur *& non curret*, vel ſecundum Vulg. *non erit turbulentus*, retulerunt ad verbum רוּץ *currere.* S. Matth. hæc verba prætermiſit, quod SS. Apoſtolis inſolens non eſſe infra videbimus. Idem etiam Evangeliſta hæc verba v. 3. *in veritate educet judicium*, & illa v. 4. *donec ponat in terra judicium*, contraxit hoc modo: *donec ejiciat ad victoriam judicium*, h. e. donec cauſæ ſuæ juſtitiam ac veritatem adeo manifeſtam fecerit, ut, quovis judice, victoriam referat. Hinc vocem לֶאֱמֶת, quam Lxx. εἰς ἀλήθειαν, *in veritatem* interpretantur; is illam εἰς νῖκος, *ad victoriam* tranſtulit. Pro Hebræo, *& legem ejus inſulæ exſpectabunt*, Lxx. & Sanct. Matth. reddunt: *& in nomine ejus Gentes ſperabunt*, ſed idem ſenſus eſt; *lex* enim Chriſti, & *nomen* ejus, ſive profeſſio Chriſtianiſmi, idem ſignificant. Ceteri tamen interpretes, pro *in nomine ejus*, verterunt ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ, *in lege ejus*, ut monet Euſeb. in Pſalm. pag. 197. edit. Pariſ. 1706. Et Procopius, qui ſic ſcribit in comm. τὸ Ἑβραϊκὸν δὲ, καὶ οἱ λοιποὶ ἀντὶ τοῦ ἔθνη, νῆσοι, φασὶν, καὶ ἀντὶ τοῦ ὀνόματι, νόμῳ, *Hebr. & ceteri pro gentes, dicunt inſulæ, & pro nomine, lege.* Chald. & Syr. *legem* interpretantur. Arabs vero *nomen*, ut Lxx. & Matth. Alterum diſcrimen quod attinet, id nullum eſt; Iſaias enim *inſulas* ſeu *regiones* remotiſſimas pro earum incolis per metonymiam continentis pro contento poſuit: Lxx. vero & S. Matth. ipſoſmet incolas loco inſularum ſine figura expreſſere. Denique verbum Heb. יְיַחֵלוּ & *exſpectabunt* & *ſperabunt* ſignificat.

Ex Joanne citante Zachariam cap. 12. v. 10.

Lxx.	Hebr.	Joan. 19. v. 37.
Ἐπιβλέψονται πρός με, ἀνθ' ὧν κατωρχήσαντο, *reſpicient in me, pro eo quod inſultaverunt.*	וְהִבִּיטוּ אֵלַי אֵת אֲשֶׁר־דָּקָרוּ *& aſpicient in me, quem confixerunt*, Vulg.	Ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν; *videbunt in quem transfixerunt.*

Aq. & Sym. ut Joannes interpretati ſunt ἐξεκέντησαν *confixerunt.* Sic etiam Theodotio, quem mox afferemus. Lxx. autem, qui tranſtulerunt κατωρχήσαντο *inſultaverunt*, legebant רָקְדוּ RACADU obſervante Hieron. comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 1787. pro דָּקָרוּ DACARU, tranſpoſitis literis ר & ד. In codice Barberino hæc annotantur: ἀνθ' ὧν κατωρχήσαντο, οὕτω μὲν οἱ Ο. ὁ δὲ Θεοδοτίων ἐποίησεν, καὶ ἐπιβλέψονται πρὸς μὲ, ὃν ἐξεκέντησαν. ἐσημειωσάμεθα δὲ ὅτι ἐπί τινων οἱ Ἀπόστολοι τὸ Ἑβραϊκὸν, καὶ οὐ τὸ ἐν τῇ κοινῇ τεθείκασι..... ἀναγκαίως ἐσημειωσάμεθα, ἵνα γνωσθῇ ὅτι ἀδιαφόρως οἱ Ἀπόστολοι ποτὲ τῇ τῶν Ο. ἄλλοτε τῇ κοινῇ, ἄλλοτε τῷ Ἑβραϊκῷ ἀκολουθοῦντες παρατέθεινται τὰς λέξεις, *pro eo quod* inſultaverunt, *ſic quidem Lxx. Theodotio autem vertit:* & adſpicient ad me, quem confixerunt. *Notavimus autem Apoſtolos in quibuſdam locis Hebraicum, non autem id, quod in Vulgata habetur, poſuiſſe.... Id neceſſario annotavimus, ut ſciatur Apoſtolos aliquando Lxx. verſionem* (h. e. lectionem omnino ſimilem ei, quæ poſtea in Hexaplis poſita eſt), *aliquando vulgatam* (i. e. Lxx. editionem qualis exſtabat antequam ab Origene corrigeretur), *nonnunquam Hebräicum indifferenter ſequutos, loca poſuiſſe.*

II. Locorum veteris Teſtamenti, quos laudant Apoſtoli & Evangeliſtæ, ſolus ſenſus, non verba, in Novo ſæpius exprimitur. *Perſpicuum eſt*, inquit S. Hieron. Epiſt. ad Pammach. de optimo genere interpretandi, tom. 4. nov. edit. part. 2. col. 254. *Apoſtolos & Evangeliſtas, in interpretatione veterum Scripturarum, ſenſum quæſiviſſe, non verba; nec magnopere de ordine ſermonibuſque curaſſe, dum intellectui res pateret.* Idem comm. in cap. 29. Iſai. tom. 3. ejuſd. edit. col. 247. *Notare debemus illud, quod plerumque admonuimus, Evangeliſtas & Apoſtolos, non verbum interpretatos eſſe de verbo, nec Lxx. interpretum auctoritatem ſequutos, quorum editio illo jam tempore legebatur; ſed quaſi Hebræos, & inſtructos in Lege, abſque damno ſenſuum, ſuis uſos eſſe ſermonibus.* Neque id mirum cuiquam videri debet, cum unus atque idem Spiritus, qui aperuit ora Prophetarum, ore etiam Evangeliſtarum loquutus ſit; cumque illorum oracula in Novo Teſtamento interpretetur, non vero exſcribat: verbis numerandis adſtringi minime debuit. Id etiam in Vet. Teſtamento animadvertere licet; ſi enim Pſalmum 17. Heb. 18. qui 2 Reg. c. 22. v. 2. legitur, cum eodem, quem liber Pſalmorum exhibet, contuleris; quatuor ſupra ſeptuaginta, ſi eas accurate numeravit Abarbanel, diſcrepantias obſervabis.

Itaque ab allegantibus V. T. oracula fit quandoque

1°. DETRACTIO, eorum videlicet, quæ ad præſens inſtitutum nihil facere videntur, ut: Deut. 24. v. 1. *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus, propter aliquam fœditatem; ſcribet libellum repudii, & dabit in manu illius; & dimittet eam de domo ſua.* Matth. 5. v. 31. ſic locum illum laudat: *Dictum eſt autem: quicumque dimiſerit uxorem ſuam, det ei libellum repudii.* Alia exempla vide Deut. 25. v. 5. cum Matth. 22. v. 24. Item Iſai. 9. v. 1. cum Matth. 4. v. 15. Item Iſai. 42. v. 4. cum Matth. 12. v. 21. &c.

In ſpecie obſervant quidam Apoſtolos, brevitatis & perſpicuitatis cauſa, prima & extrema textuum antiqui fœderis verba ſolere adducere; media vero prætereire. Iſai. 28. v. 11. *In loquela enim labii, & lingua altera loquetur ad populum iſtum.* Verſ. 12. *Cui dixit: reficite laſſum, & hoc eſt meum refrigerium: & noluerunt audire.* Apoſtolus autem

Digitized by Google

1. Cor. 14. v. 21. *In Lege ſcriptum eſt : quoniam in aliis linguis & labiis loquar populo huic, & nec ſic exaudient me, dicit Dominus.* Confer etiam Iſai. 40. vv. 67. 68. cum 1. Petr. 1. vv. 24. 25. Item Zach. 9. v. 9. cum Matth. 21. v. 5. &c.

2°. ADJECTIO eorum, quæ præſentem locum illuſtrare poterant. Gen. 2. v. 24. *Et erunt in carne una.* Matth. 19. v. 5. *Et erunt duo in carne una.* Evangeliſta perſpicuitatis gratia vocem *duo* addidit. Hanc quoque adjecere Lxx. in Gen. καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν, *& erunt duo in carnem unam*, vel *una caro.* Vulg. *& erunt duo in carne una.* Ex quo patet vocem *duo* ex veteri Italica retinuiſſe Hieronymum; vel in textu Hebraico lectum olim fuiſſe שְׁנַיִם *duo* ; vel denique vocem illam, ex præſenti obſervatione, à Lxx. & Vulg. ſenſus plenioris gratia fuiſſe adjectam. Confer etiam Deut. 6. v. 13. cum Matth. 4. v. 10. Item Iſai. 64. v. 4. cum 1. Cor. 2. v. 9.

3°. TRANSPOSITIO vocum, qua tamen ſenſui nihil decedit. Iſai. 64. v. 4. *A ſæculo non audierunt, neque auribus perceperunt : oculus non vidit, Deus, abſque te, quæ præparaſti exſpectantibus te.* 1. Cor. 2. v. 9. *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparavit Deus iis, qui diligunt illum.* Hic eſt tranſpoſitio *auditionis* & *viſionis*, prætereaque additio horum verborum : *nec in cor hominis aſcendit* ; quæ additio pertinet ad numerum præcedentem. Confer etiam 3. Reg. 19. v. 14. cum Rom. 11. v. 2. &c.

4°. MUTATIO, cum *vocum* ipſarum, tum earumdem *accidentium.*

Voces ipſæ mutantur 1°. ob diverſam lectionem in Hebræo textu ex diverſis punctis vocalibus ſubintellectis natam; cum enim Lxx. Bibliis punctatis non uterentur, ſæpiſſime aliter legerunt, quam in Hebræo punctis inſtructo legitur. Plurima mutationis hujus exempla in præcedentibus allata ſunt, unicum hîc poſuiſſe ſufficiat. Gen. 47. v. 31. *Adoravit Iſraël Deum converſus ad* רֹאשׁ הַמִּטָּה *lectuli caput*, h. e. reclinando ſe ad caput lectuli ſui. Aquila, προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ κεφάλαιον τῆς κλίνης, *adoravit Iſraël ſuper caput lecti.* Sym. καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς κλίνης, *& adoravit Iſraël ad ſummitatem lecti.* At Lxx. הַמַּטֶּה pro הַמִּטָּה legentes, interpretati ſunt : καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ, *& adoravit Iſraël ſuper ſummitatem virgæ ejus*, ſuppl. innixus. Hanc verſionem ſequitur Apoſt. Heb. 11. v. 21. de qua hæc ſcribit S. Hieron. quæſt. in Gen. tom. 2. nov. edit. part. 1. col. 544. *Et in hoc loco quidam fruſtra ſimulant adoraſſe Jacob ſummitatem ſceptri Joſeph, quod videlicet honorans filium, poteſtatem ejus adoraverit : cum in Hebræo multo aliter legatur*, & adoravit, *inquit*, Iſraël ad caput lectuli ; *quod ſcilicet poſtquam ei juraverat filius, ſecurus de petitione, quam rogaverat, adoraverit Deum contra caput lectuli ſui.*

2°. Voces mutantur *illationis* & *expoſitionis* cauſa. Pſal. 67. Heb. 68. v. 19. לָקַחְתָּ *accepiſti dona in hominibus* ; Apoſtolus autem Eph. 4. v. 8. καὶ ἔδωκε *& dedit dona hominibus.*

Iſai. 1. v. 9. *Niſi Dominus exercituum reliquiſſet nobis* שָׂרִיד *reliquum*, &c. quod idem Apoſtolus Rom. 9. v. 29. interpretatus eſt σπέρμα, Vulg. *ſemen.* Sic etiam Lxx. vocem Hebraicam tranſtulerunt.

Iſai. 10. v. 22. *Si fuerit populus tuus, Iſraël, quaſi arena maris*, &c. Rom. 9. v. 27. *Si fuerit numerus filiorum tuorum tanquam arena maris, &c.*

Iſai. 28. v. 16. *Qui crediderit, non feſtinet.* Aq. Sym. Theod. ὁ πιστεύων οὐ σπεύσει, *credens non feſtinabit.* Rom. 9. v. 33. *omnis qui credit in eum, non confundetur.* Sic etiam Lxx. & S. Petr. epiſt. 1. c. 2. v. 6. Poſterius ex priori ſequitur; qui enim credit non feſtinat, proindeque non confunditur. Alii putant Lxx. pro יָחִישׁ legiſſe יֵבִישׁ aut יֵבוֹשׁ.

Amos. 5. v. 27. *Migrare vos faciam trans Damaſcum.* Act. 7. v. 43. *transferam vos trans Babylonem.* Utrumque impletum eſt ; non enim in Syriam tantum, cujus Damaſcus metropolis eſt, ſed etiam trans Babylonem, in Perſiam & Caſpiam abducti ſunt Judæi, ut conſtat ex Eſd. 8. v. 17.

Mich. 5. v. 2. *Et tu, Bethlehem Ephratha*, &c. Matth. 2. v. 6. *Et tu, Bethlehem terra*

Digitized by Google

Juda, &c. Juda pro Ephratha poſuit Matth. quod eo tempore epitheton illud eſſet uſitatius, & ipſi quoque Herodi notius cognomine Ephratha, quod forte tunc temporis exoleverat, aut minus erat notum populo. Pergit propheta: *parvula es in millibus Juda*, &c. Evangeliſta vero: *nequaquam minima es in principibus Juda.* Verum in Michæa ſupplenda eſt particula interrogans *an? num? nunquid? ne?* hoc modo: *an parvula es*, vel *parvulane es*, &c. Diſcrimen aliud oritur ex duplici vocis Hebraicæ אֶלֶף ſignificatione; ea enim & *mille* & *principem* ſive *ducem* ſignificare poteſt. Forte etiam Matth. pro אַלְפֵי legit אַלֻּפֵי, quæ vox *duces* ſive *principes* certo ſignificat.

Vocum accidentia mutantur, qualia ſunt, 1°. *Numerus.* Pſal. 31. Heb. 32. v. 1. Heb. *Beatus, cujus dimittitur prævaricatio, cujus tegitur peccatum.* Hic eſt enallage ſingularis numeri pro plurali, quem poſt Lxx. uſurpat Apoſt. Rom. 4. v. 7. *Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata.* Confer etiam Deut. 6. v. 16. cum Matth. 4. v. 7. Iſai. 52. v. 7. cum Rom. 10. v. 15. &c. 2°. *Perſona*, cujus mutationis exempla vide ſupra pag. 21. col. 2. 3°. *Modus & tempus.* Iſai. c. 6. v. 9. *Audite audientes, & nolite intelligere; & videte viſionem, & nolite cognoſcere.* Verſ. 10. *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus claude: ne forte videat oculis ſuis, & auribus ſuis audiat, & corde ſuo intelligat, & convertatur, & ſanem eum.* Matth. 13. v. 14. *Auditu audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis.* Verſ. 15. *Incraſſatum eſt enim cor populi hujus, & auribus graviter audierunt, & oculos ſuos clauſerunt; nequando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & convertantur, & ſanem eos.* Vide etiam Joan. 12. v. 40. Act. 28. vv. 26. 27.

Quandoque in textuum allegationibus hæc mutatio tanta eſt, ut vix cognoſcatur ex quo præciſe Vet. Teſtam. loco deſumta ſit ſententia.

Epheſ. 5. v. 14. *Propter quod dicit: ſurge qui dormis, & exſurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus*, quod alii ad Iſai. 60. v. 1. alii ad ejuſdem prophetæ c. 26. vv. 19. 21. alii ad alia V. T. loca referunt, in quibus non eadem verba, ſed idem fere ſenſus conſpicitur. S. Hieron. comment. in h. l. tom. 4. nov. edit. col. 384. innuit Apoſtolum hæc verba ſumere potuiſſe *ex reconditis prophetis, & his, quæ vocantur apocrypha*; quemadmodum Aratum, Epimenidem, & Menandrum aliis in locis laudavit. Deinde (col. 385.) aliam conjecturam proponit S. Doctor: *Ego certe* (inquit) *ſecundum paupertatulam meam omnes editiones veterum Scripturarum, ipſaque Hebræorum volumina eventilans, nunquam hoc ſcriptum reperi. Niſi forte & hoc dicamus: quomodo olim prophetæ in concione populi loquebantur*: hæc dicit Dominus, *&*: quoniam Dominus loquutus eſt: *ita & Apoſtolum Spiritu Sancto plenum repente in verba, quæ in ſe Chriſtus loquebatur, erupiſſe ac dixiſſe:* hæc dicit Dominus.

Jac. 4. v. 5. *An putatis, quia inaniter Scriptura dicat: ad invidiam concupiſcit ſpiritus, qui habitat in vobis?* Quod quidam referunt ad Gen. 8. v. 21. *Senſus enim & cogitatio humani cordis in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua.* Quidam ad Num. 11. v. 29. *Quid, inquit* (Moyſes), *æmulamini pro me?* &c. Sed priori contextui magis convenit cum illo Jacobi, cujus videtur eſſe ſimpliciſſima & cum iis, quæ præcedunt ac ſequuntur, cohærentiſſima interpretatio: *an putatis, quia inaniter Scriptura dicat: ſpiritus* (malus) *qui habitat in vobis*, (quique ad malum pronus eſt ab adoleſcentia veſtra) *concupiſcit ad invidiam*, i. efficit ut concupiſcatis & invideatis, quæ non habetis. Quemadmodum Rom. 8. v. 26. de Spiritu Sancto dicitur, quod *poſtulet pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, h. e. faciat, ut poſtulemus. Vide tom. I. pag. 529. can. II. Verſ. 6. *Majorem autem dat gratiam*, h. e. bona majora & meliora iis, quæ concupiſcitis & invidetis, nempe cœleſtia, dat Deus, quæ cum humilitate poſtulare & æmulari potius debetis.

Huc pertinet Act. 20. v. 35.... *quoniam ipſe* (Dominus) *dixit: beatius eſt magis dare quam accipere*, quod in Novo Teſtamento non legitur; ſed quod Paulus vel ex traditione,

vel etiam ex iis, qui Dominum noverant, didicerat.

III. Solent ſcriptores N. T. ex duobus vel pluribus allegatis teſtimoniis unum conficere. Matth. 21. v. 4. *Hoc autem totum factum eſt, ut adimpleretur, quod dictum eſt per prophetam dicentem :* Verſ. 5. *Dicite filiæ Sion : Ecce rex tuus venit tibi manſuetus, ſedens ſuper aſinam & pullum filium ſubjugalis.* Prior pars : *dicite filiæ Sion*, ex Iſai. 62. v. 11. poſterior vero *ecce rex tuus* &c. ex Zach. 9. v. 9. deſumta eſt. Prophetam autem in ſingulari vocat Evangeliſta, ut uno ſpiritu omnes loquutos fuiſſe prophetas oſtendat.

Matth. 21. v. 13. *Scriptum eſt : Domus mea, domus orationis vocabitur ; vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum*, ex Iſai. 56. v. 7. & Jerem. 7. v. 11.

Marc. 1. v. 2. Græc. *Sicut ſcriptum eſt in prophetis : Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam*, &c. Verſ. 3. *Vox clamantis in deſerto : parate viam Domini, rectas facite ſemitas ejus.* Verſus prior ex Malach. 3. v. 1. poſterior vero ex Iſai. 40. v. 3. deſumtus eſt. Pro vocibus *in prophetis*, Vulg. habet : *in Iſaia propheta*, ſicuti legit mſ. Cantabrig. cum pluribus aliis, quos vide apud D. Mill. pag. 71. Conſule etiam doctiſſimi hujus viri in hanc lectionem notas.

Act. 1. v. 20. *Scriptum eſt in libro Pſalmorum : fiat commoratio eorum deſerta, & non ſit, qui inhabitet in ea*, (ex Pſal. 68. Heb. 69. v. 26.) *& epiſcopatum ejus accipiat alter*, ex Pſal. 108. Heb. 109. v. 8.

Rom. 3. v. 10. & ſeqq. diverſa teſtimonia in unum coagmentantur. Verſ. 10. *Sicut ſcriptum eſt : Quia non eſt juſtus quiſquam.* Verſ. 11. *Non eſt intelligens non eſt requirens Deum.* Verſ. 12. *Omnes declinaverunt, ſimul inutiles facti ſunt, non eſt qui faciat bonum, non eſt uſque ad unum* (ex Pſal. 13. Heb. 14. vv. 2. 3. & Pſal. 52. Heb. 53. v. 4.). Verſ. 13. *Sepulchrum patens eſt guttur eorum, linguis ſuis doloſe agebant* (ex Pſal. 5. v. 10.), *venenum aſpidum ſub labiis eorum* (ex Pſal. 139. Heb. 140. verſ. 14.). *Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt* (ex Pſal. 9. Heb. 10. v. 7.). Verſ. 15. *Veloces pedes eorum ad effundendum ſanguinem.* Verſ. 16. *Contritio & infelicitas in viis eorum.* Verſ. 17. *Et viam pacis non cognoverunt* (ex Iſai. 59. vv. 7. 8.). Verſ. 18. *Non eſt timor Dei ante oculos eorum*, ex Pſal. 35. Heb. 36. v. 2. Ex hoc Apoſtoli contextu, verſus 13. 14. 15. 16. 17. 18. in LXX. verſionem Pſal. 13. poſt verſum tertium tranſlati ſunt ab iis, *qui artem contexendarum inter ſe Scripturarum Apoſtoli neſcientes, quæſierunt aptum locum, ubi aſſumtum ab eo ponerent teſtimonium, quod abſque auctoritate in Scriptura poſitum non putabant*, inquit S. Hieron. præfat. in lib. 16. comment. in Iſai. tom. 3. nov. edit. col. 415. Enim vero hi verſus deſiderantur in Heb. Chald. Syro, & pleriſque Græcis exemplaribus, cum mſſ. tum editis. Eos etiam *omnes Græciæ tractatores, qui nobis eruditionis ſuæ in Pſalmos commentarios reliquerunt, veru annotant atque prætereunt, liquido confitentes in Hebraïco non haberi, nec eſſe in Septuaginta interpretibus* (ab Origene recenſitis), *ſed in editione Vulgata, quæ Græce* κοινὴ *dicitur, & in toto orbe diverſa eſt*, ſcribit idem Hieron. loco mox laudato. In codice Vaticano, ad cujus marginem tantum deſcripti ſunt, hæc notantur : ἐδαφίω κεῖνται τῶν ψαλμῶν· πόθεν δ᾽ ὁ Ἀπόστολος εἴληφεν αὐτοὺς, ζητέον, *nuſquam exſtant in Pſalmis : undenam vero Apoſtolus excerpſerit eos, quærendum eſt.* Hæc nota mendo non caret, ut ex allegationibus ſupra citatis colligitur.

Alia exempla vide Rom. 9. v. 33. ex Iſai. 8. v. 14. c. 28. v. 16.

Rom. 11. vv. 26. 27. ex Iſai. 59. v. 20. & c. 27. v. 9. vel c. 4. v. 4. vel Jerem. 31. v. 34.

1. Cor. 15. vv. 54. 55. ex Iſai. 25. v. 8. & Oſe. 13. v. 14.

1. Petr. 2. v. 7. ex Pſal. 117. Heb. 118. v. 22. & Iſai. 8. v. 14.

Heb. 9. vv. 19. 20. ex Exod. 24. vv. 6. 7. 8. & Num. 19. vv. 6. 9.

Matth. 27. v. 9. *Tunc impletum eſt, quod dictum eſt per Jeremiam prophetam dicentem : & acceperunt triginta argenteos, pretium appretiati, quem appretiaverunt à filiis Iſraël.* Verſ. 10. *Et dederunt eos in agrum figuli, ſicut conſtituit mihi Dominus.* Prior verſus deſumtus eſt ex Zachar. 11. vv. 12. 13. poſterior vero ex

Digitized by Google

Jeremiæ 32. v. 7. & ſeqq. ubi jubetur propheta agrum emere, cujus emtionis inſtrumentum in vaſe fictili repoſitum eſt, quod vas fictile typus fuit *agri figuli*, qui emptus eſt ex triginta ſiclis argenteis, quibus venditus eſt Chriſtus. Matth. autem ſolum Jeremiam laudat, quia in Novo Teſt. uſitatum eſt, ut cum duorum verba aut teſtimonia citantur, altero omiſſo, alterius tantum nomen exprimatur. Sic Marc. 1. vv. 2. 3. ubi prior pars teſtimonii Malachiæ eſt, poſterior vero Iſaiæ, qui tamen omiſſo Malachia, unus nominatur. Qui plura de hoc argumento volunt, legat *Examen Præfationis Morini in Biblia Græca, auctoribus Franciſco Taylore & Arnoldo Bootio*, Amſtelæd. apud Elzevir. 1636. Adeat etiam Franciſci *Junii* Parallelorum libros in 1. operum ejus tomo.

§. II.

Teſtimonia ex auctoribus Spiritu Sancto non afflatis, & profanis Scriptoribus in Novo Teſtamento ab Apoſtolis laudata.

ALTERAM hujus articuli partem quod attinet, nempe teſtimonia ex Veteribus Judæis Spiritu Sancto minime afflatis, & ex profanis auctoribus, in Novo Teſtamento allegata, Apoſt. 2. Tim. 3. v. 8. nomina refert Magorum, qui in Ægypto Moyſi reſtiterunt, quique ab illo vocantur *Jannes* & *Mambres*, Græc. *Jannes* & *Jambres*; quæ profecto nomina ex veterum Rabbinorum ſcriptis hauſit Paulus, necnon & Jonathan, qui illa refert in Paraphraſi ſua ſuper Exod. 7. v. 11. ubi cum Græcis legit יַמְבְּרֵס *Jambres*. Eadem etiam memorantur in Talmude Babylon. Tract. *Menahhoth*, c. 9. fol. 85. col. 1. initio, quo in loco poſterius nomen eodem fere modo legitur, quo à Vulg. nempe ממרא *Mamre*, unde Græci veteres fecerunt Μαμβρῆς (quod etiam legitur in Conſt. Apoſt. lib. 8. c. 1.) Vulg. Lat. *Mambres*; nimirum inſerto β, ut ex מַמְרֵא Gen. 13. v. 18. &c. Lxx. fecerunt Μάμβρη; & ex נִמְרֹד Gen. 10. v. 8. Νεμβρώδ. Leguntur etiam apud Numenium Pythagoricum, cujus verba refert Euſeb. lib. 9. Præp. Evang. pag. 411. edit. Pariſ. 1628. Ἰαννῆς καὶ Ἰαμβρῆς Αἰγύπτιοι ἱερογραμματεῖς, ἄνδρες οὐδενὸς ἥττους μαγεῦσαι κριθέντες εἶναι, ἐπὶ Ἰουδαίων ἐξελαυνομένων ἐξ Αἰγύπτου. Μουσαίῳ γοῦν τῷ Ἰουδαίων ἐξηγησαμένῳ ἀνδρὶ γενομένῳ Θεῷ εὔξασθαι δυνατωτάτῳ, οἱ παραστῆναι ἀξιωθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν Αἰγυπτίων, *Jannes & Jambres ſacri ſcribæ Ægyptii, viri magicis artibus excellere judicati, cum Judæi ex Ægypto expulſi ſunt. Muſæo* (Moſi) *igitur Judæorum duci, viro, qui precibus apud Deum multum poterat, hi opponi digni habiti ſunt ab Ægyptiorum populo.* Orig. etiam contra Celſum l. 4. pag. 199. edit. Cantab. 1658. Numenii hujus Pythagorici, ejuſque de Moſe, Janne, & Jambre hiſtoriæ meminit his verbis: ἐκτίθεται καὶ τὴν περὶ Μωϋσέως καὶ Ἰαννοῦ καὶ Ἰαμβροῦ ἱστορίαν, *narrat etiam Moſis, & Jannis, & Jambris hiſtoriam.* Huc pertinet,

1°. Certamen Michaëlis Archangeli cum Diabolo, cujus meminit Judas in ſua epiſt. v. 9. *Cum Michaël Archangelus cum Diabolo diſputans altercaretur de Moyſi corpore, non eſt auſus judicium inferre blaſphemiæ, ſed dixit:* ἐπιτιμήσαι σοι Κύριος, *increpet te Dominus.* Vulg. eodem ſenſu, *imperet tibi Dominus*, ſilentium tibi imponat, tuam nequitiam coerceat, &c. Volebat enim Michaël corpus Moſis defuncti abſcondere, Diabolus autem in apertum proferre, ut ad idololatriam populus alliceretur; quod metuendum erat, ut teſtatur Joſeph. Antiq. lib. 4. c. 8. ſi corpus illud notum fuiſſet. Judam autem hanc hiſtoriam deſumſiſſe volunt ex libro apocrypho cui titulus: *aſſumtio Moſis*, & cujus meminere Origenes & Epiphanius. Neque inde periclitatur auctoritas hujus Epiſtolæ, in libris enim apocryphis, quædam etiam vera reperiuntur, quæ ab auctore θεοπνεύστῳ à falſis ſecernuntur. Quidam tamen ad Zach. c. 3. vv. 1. 2. Judam reſpexiſſe volunt, ubi eadem fere loquutio cernitur, יִגְעַר יְהוָה בְּךָ הַשָּׂטָן, Lxx. ἐπιτιμήσαι Κύριος ἐν σοὶ διάβολε,

increpet te Deus, Diabole. Forte & ad Zachariam, & ad librum apocryphum reſpexit Judas.

2°. Enochi de adventu Domini ad judicium prophetia, quam laudat idem Apoſtolus ibid. vv. 14. 15. quamque deptomſit ex libro inſcripto: Ἀποκάλυψις Ἐνὼχ, *revelatio Enoch*, quo libro uſi ſunt, vel cujus meminere Iren. lib. 4. c. 30. Tertull. lib. de Idololatria, capp. 4. 15. lib. 1. de cultu femin. cap. 2. & lib. 2. c. 10. Clem. Alex. in excerpt. prophet. pag. 801. edit. Pariſ. 1641. Origenes contra Celſum, lib. 5. Idem περὶ ἀρχῶν, lib. 1. c. 3. lib. 4. c. ult. & tom. 8. in Joan. p. 132. edit. Huer. Hieron. de Script. Eccle. cap. 4. & in cap. 1. Epiſt. ad Titum, tom. 4. nov. edit. col. 421. Aug. de civit. Dei lib. 15. cap. 23. & lib. 18. c. 38. Mitto plures alios cum veteres, tum recentiores, quos laudatos vide apud doctiſſ. Fabricium in libro, quem inſcripſit: *Codex pſeudepigraphus Vet. Teſt.* Hamburgi & Lipſiæ 1713.

Teſtimonia ex profanis auctoribus deſumta, & in N. Teſt. allegata, tria recenſentur.

Primum, Act. cap. 17. v. 28. *In ipſo enim* (Deo) *vivimus, & movemur, & ſumus: ſicut & quidam veſtrorum poëtarum dixerunt:* τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν, *ipſius enim & genus ſumus.* Id hemiſtichii, teſte Clem. Alex. l. 5. ſtrom. p. 597. edit. Pariſ. 1641. ex *Arato* poëta Cilice in *Phænomenis* tranſſumtum eſt; quare mirum videri non debet poëtam Cilicem à Paulo Cilice lectum. Quod autem Jovi perverſe & omnino injuſte tribuerat *Aratus*, id vero Deo juſtiſſime reſtituit Apoſtolus.

Secundum, 1. Cor. 15. v. 33. *Nolite ſeduci*, φθείρουσιν ἤθη χρῆσθ' ὁμιλίαι κακαί, *corrumpunt bonos mores colloquia mala.* Qui verſus ſenario Iambico conſtans ex Thaide *Menandri* allegatur, eumque *ſanctificatum per Apoſtolum eſſe*, merito aſſerit Tertullianus lib. 1. ad uxorem c. 8. pag. 166. edit. Pariſ. 1663. Per *colloquia* autem eo loci, quilibet congreſſus & conſortia ſignificantur.

Tertium, Tit. c. 1. v. 12. Apoſtolus laudat hunc verſum ex opere *Epimenidis*, De oraculis; quare eum *prophetam* appellat, ſive per jocum, ſive quia talis à ſuis habebatur.

> Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.
>
> *Cretes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri.*

Vel, ut quidam efferunt:

> *Cres ſemper mendax, mala beſtia, venter iners eſt.*

Hunc Epimenidis verſum citat Phavorinus. Ejus etiam initium uſurpat Callimachus, hymno in laudem Jovis, vv. 8. 9.

> Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται· καὶ γὰρ τάφον, ὦ ἄνα, σεῖο
> Κρῆτες ἐτεκτήναντο· σὺ δ' οὐ θάνες, ἐσσὶ γὰρ αἰεί.
>
> *Cretes ſemper mendaces: etenim ſepulchrum, ô Rex, tuum*
> *Cretes fabricati ſunt: tu vero mortuus non es; ſemper enim vivis.*

Hinc proverbium: Κρητίζειν, pro *mentiri.* Et vetus dicterium:

> Κρῆτες, Καππάδοκες, Κίλικες, τρία κάππα κάκιστα.
>
> *Cretes, Cappadoces, Cilices, tria Kappa peſſima.*

Syntaxis Figuratæ finis.

GRAMMATICA

Digitized by Google

GRAMMATICA HEBRAICA.

LIBER TERTIUS.

Varia cum ad Grammaticam, tum ad Scripturæ Sacræ intelligentiam pertinentia complectens.

CAPUT I.

De Accentibus.

ACcentus Hebræorum, quantum tyronibus ſatis eſt, expendimus in tom. I. pag. 19. & ſeqq. Nunc de iis fuſior, miſſis tamen plurimis Rabbinorum nugis, inſtituenda eſt diſputatio.

Accentus Hebræis dicitur טעם *guſtus*, ſive *ſapor*, quod ſermonem veluti condiat. Definitur: *nota quæ vocis ſonum convenienter moderatur.* Duplicis eſt generis, *Tonicus*, ſive *Grammaticus*; & *Euphonicus*, ſeu *Rhetoricus*. Ad euphonicum pertinet *Muſicus*, qui tonum,

quo ſyllaba canenda eſt, notat; Hebræi enim textum Biblicum, etiam librorum ſoluta oratione ſcriptorum, non legunt modo; ſed etiam cantillant. Quapropter Judæorum Germanorum, Italorum, & Hiſpanorum muſices ſpecimen in fine hujuſce capitis exhibebimus. At quanto peritior exſtitit in vero tam variorum accentuum uſu exercendo priſca Hebræorum ſolertia: tanto negligentior fuit poſterior Rabbinorum ætas, quæ univerſum accentuum uſum pene inſuavis cantillationis arte concluſit. Cum itaque, vel ipſis fatentibus Judæis, perierit veteris Hebraïcæ muſicæ ratio, quæ, ut nonnullis videtur, tam numeroſam accentuum ſuppellectilem importavit: circa accentum muſicum hîc diutius non immorabimur. In hoc igitur capite accentûs duntaxat tonici & euphonici naturam & proprietates paulo accuratius expendemus.

ARTICULUS I.

De accentu tonico.

ACCENTUUM tonicorum numerum, figuram, nomen, diſcrimen, cum eorum nonnulli eandem habent figuram, & poteſtatem, quod ad ſententiarum diſtinctionem attinet, loco ſupra laudato expoſuimus. Ne igitur actum agere videamur, ſupereſt ut I. eorum ſedem. II. quam inducunt punctorum mutationem. III. ἀκολουθίαν ſive *comitatum* tam in libris proſaïcis, quam in metricis expendamus.

§. I.

De accentuum tonicorum ſede.

ACCENTUS tonicus ultimam dictionis ſyllabam occupat; eaque regula nullam patitur exceptionem, cum vox deſinit in literam ſonantem, præcedente vocali longa, ut: דָּבָר *verbum*, זָקֵן *ſenex*, צַדִּיק *juſtus*, גָּדוֹל *magnus*, עָצוּם *fortis*, &c. Addunt quidam duplex (-), quod non eſt poſitum pro duplici (·), ut: אַחַר *poſt*, &c. & ipſum vocalis hujus nomen, nempe פַּתַּח *Pathábh*, quod tamen alii efferunt cum accentu in penultima, פַּתַּח *Páthabh.* Cum de vocis hujus tono non conveniat inter Grammaticos, eam cum accentu nunc in ultima, nunc in penultima ſcripſimus.

Alias, accentus tonicus ſæpius eſt in penultima, etquidem

I. In vocibus, quarum ultima motio eſt (·), aut (-) vicarium τῶ (·), cum litera ſonante in fine, ut: מָוֶת *mors*, סֵפֶר *liber*, קֹדֶשׁ *ſanctitas*, &c. א hîc literæ ſonantis munere fungitur, ut: גֹּמֶא *juncus*, יֵרֶא *videbit*, תֵּרֶא *videbis*, &c. At in מֹצֵא *inveniens*, accentus eſt in ultima, vel quia (·) eſt pro (-), vel quia א ponitur pro ה, ſic: מֹצֶה ex forma quieſc. Lam. ה. Vide tom. I. pag. 270, in fine. Sic cum (-) vicarium eſt τῶ (·), יֶשַׁע pro יֶשֶׁע *ſalus*, בֶּטַח pro בֶּטֶח *confidentia*, &c. Et cum duplex (-) pro duplici (·) uſur-

patur, ut: בַּעַל pro בַּעַל *Dominus*, &c.

Excipiuntur tamen 1°. Affixa conſtructa הֶם, הֶן, כֶם, כֶן, quæ ſecum habent accentum, quanvis ſint ultima dictionis ſyllaba, ut: אֲבִיהֶם *pater illorum*, דִּבְרֵיהֶן *verba earum*, דִּמְכֶם *ſanguis veſter*, דְּבַרְכֶן *verbum veſtrum*, &c. 2°. Incrementa ſecundarum perſonarum pluralium præteritorum, תֶם, תֶן, ut: שְׁמַעְתֶּם *audiviſtis*, עֲשִׂיתֶן *feciſtis*, &c. 3°. Voces, in quibus (ּ) iſtud literæ daghéſch forti affectæ ſubjicitur, ut: דִּבֶּר *loquutus eſt*, אַתֶּם maſcul. אַתֶּן fem. *vos.* 4°. Dictiones, in quarum penultima eſt (ְ) vel ſimplex vel compoſitum, quod propter nimiam ſuam in prolatione celeritatem accentum ferre non poteſt, ut: שְׁכֶם *humerus*, אֲשֶׁר *qui, quæ, quod*, אֱמֶת *veritas*, &c. 5°. Nomina quædam cum propria, tum appellativa, quæ licet habeant ultimam literam ſonantem, ſumunt tamen, præter analogiam, accentum in ultima, ut: בָּבֶל *Babylon*, עֲרָפֶל *caligo*, בַּרְזֶל *ferrum*; ſed poſterius illud nomen habet accentum in ultima ob (ְ) præcedens in penultima. Vide exceptionem num. 4°.

At cum ultima litera quieſcens eſt, nempe ה, accentus eſt in ultima, ut: עָלֶה *folium*, אַוָּה *deſiderium*, בֹּנֶה *ædificans*, &c. Niſi præcedat aliud (ֶ) in penultima; tunc enim eandem penultimam accentus occupat, ut: בֶּכֶה *fletus*, הֶגֶה *meditatio*, &c. Aut niſi ה iſtud ſit paragogicum, ut: אֵלֶּה pro אֵל, *illi, ille*, נֵדֶה *pretium meretricium*, Ezech. 16. v. 33. קֵצֶה *finis*, Iſai. 2. v. 7. Aut denique niſi (ֶ) ponatur pro (ַ), ut לָמֶּה *cur? quare?* pro לָמָּה aut לָמָה.

II. In vocibus, quarum ultima itidem litera eſt ſonans, penultima autem eſt (ִ) affectum hhiriq qaton, præcedente (ַ), aut ob pauſam (ָ), ſub antepenultima litera, ut: בַּיִת & in pauſa בָּיִת *domus*, זַיִת *oliva*, לַיִל *nox*, רַגְלַיִם *pedes*, & ſic omnia dualia, aut formam dualem ſequentia, ut: מַיִם *aqua*, מִצְרַיִם *Ægyptus*, &c. Sic affix. ךְ junctum cum dualibus aut pluralibus nominibus, ut: עֵינַיִךְ *oculi tui*, מַרְאַיִךְ *aſpectus tui*, &c. Et in forma Chaldaïca & poëtica, 1°. ſingulari, ut: עֲוֹנֵכִי *iniquitas tua*, רָעָתֵכִי *malum tuum*, &c. 2°. plurali & in pauſa, ut: חַיָּיכִי *vita tua*, תַּחֲלוּאָיְכִי *morbi tui*, &c. Vide tom. I. pag. 127. col. 2.

III. Cum affixis הוּ, & contracte וֹ, הִי Chald. הּ, ךָ, modo non præcedat (ְ), ךְ in pauſa, נִי, נוּ, נּוּ, מוֹ poſt. ם & ן, cum poſtrema illa duo affixa prævium habent (ַ), ut: עָלֵהוּ *folium ejus*, גְּמָלַתְהוּ, & contracte ac eliſo ה, גְּמָלַתּוּ, in tertia perſ. ſingul. fem. præt. qal, *ablactavit eum.* Vide tom. I. pag. 340. col. 1. Sic cum affix. הּ, & in eadem tertia perſ. ſing. fem. צִוַּתָּה pro צִוַּתְהָ *præcepit ei.* Vide pag. 341. col. 1. תַּגְמוּלוֹהִי *retributiones ejus.* Vide tom. I. pag. 127. col. 2. וַיַּחְשְׁבֶהָ *& reputavit illud*, כְּנָפֶיהָ *alæ tuæ.* At cum præcedit (ְ), accentus eſt in ultima, ut: דְּבָרְךָ *verbum tuum.* (Excipe 1°. cum accentus eſt pauſans; tunc enim penultimam occupat, quanvis præcedat (ְ), ut: וְיַגֶּדְךָ *& annuntiabit tibi*, Deut. 32. v. 7. תְּכַבֵּדְךָ *honorificabit te*, Prov. 4. v. 8. ſecundum quædam exemplaria. 2°. Cum affixum iſtud jungitur cum tertia perſ. ſing. fem. præteriti, ut: יְלָדַתְךָ, & in pauſa Cant. 8. v. 5. יְלָדַתֶךָ *peperit te*, &c.) אֲהֵבַתֶךְ *diligit te*, Ruth. 4. v. 15. ubi (ַ) ultimæ mutatur in (ֶ) ob accentum ab ea ſyllaba in penultimam retractum aut in ea collocatum. Vide tom. I. pag. 341. col. 1. שָׁפְטֵנִי *judica me.* (Excipe הִנְנִי *ecce ego*, ob (ְ) quod non poteſt ferre accentum) נַפְשֵׁנוּ, *anima noſtra*, יֶהְדָּפֶנּוּ *projiciet eum.* (Excipe pariter הִנְנוּ *ecce nos*, ob eandem rationem, qua ſupra הִנְנִי) פָּנֵימוֹ, *facies ejus*, &c. Huc pertinet cum affixa quibuſdam verborum perſonis, ſervato ן paragogico, junguntur; tunc enim accentus eſt etiam in penultima, ut: יְשַׁחֲרֻנְנִי *mane quærent me*, יִלְכְּדֻנְנוֹ *capient eum*, יְשַׁבְּחוּנְךָ *laudabunt te*, יְשָׁרְתוּנֶךָ *miniſtrabunt tibi*, Iſai. 60. v. 7. ubi (ַ) ultimæ mutatur in (ֶ) ob accentum pauſantem ad penultimam retractum. וּבִקְשָׁתַם *& quæret eos.* Sic ex analogia, מְסָרָתַן *tradidit eas.*

IV. In perſonis verborum deſinentibus in תָּ, aut expreſſo ה, תָה, תִי, נוּ, נָה aut ן, ut: חָפַצְתָּ *voluiſti*, בָּגַדְתָּ *prævaricatus es*, בִּשַּׂרְתִּי *evangelizavi*, שִׁקַּרְנוּ *mendaciter egimus*, חֲגֹרְנָה *accingimini*, תִּלְבַּשְׁן *induent ſe*, &c.

V. In perſonis itidem verborum deſinentibus in הָ, י, ו, non præcedente (ְ), vel ſimplici, vel compoſito, expreſſo vel

ſubintellecto, הוֹשִׁיעָה *ſalvavit*, חָלָה *ægrotavit*, הוֹחִילִי *ſpera*, סֹבּוּ *circumdate, circuite*, מֹטּוּ *mota ſunt*, &c. Excipiuntur verba quieſcentia Lamedh ה, quia in iis fit contractio, ut: פַּתִּי pro פַּתְּהִי *decipe*, כַּלּוּ pro כַּלְּהוּ *conſummate*, &c. Accentus tamen retrahitur in עָרוּ עָרוּ *nudate, nudate*, Pſal. 136. Heb. 137. v. 20. ubi accentus prioris vocis eſt in penult. ob concurſum, accentus vero poſterioris eandem ſyllabam occupat ob pauſam. Sic כָּלוּ *conſumti ſunt*, Pſal. 36. Heb. 37. v. 20.

VI. In vocibus, quibus additur ה paragogicum, aut locale; modo pariter in verbis immediate non præcedat (ְ) vel ſimplex, vel compoſitum ante iſtud ה paragog. ut: אָשִׁירָה *cantabo*, קוּמָה *ſurge*, &c. Sic in pronominibus הֵמָּה *illi*, &c. In nominibus autem (ְ) poteſt præcedere, vel non præcedere, ut: שְׁפֵלָה *humilis*, בֹּעֲרָה *ardens*, בַּיְתָה *domus*, לַיְלָה *nox*, יְשׁוּעָתָה *omnimoda ſalus*, à יְשׁוּעָה, cujus ultima litera ה, accedente alio ה paragogico, mutatur in ת. Quod attinet ad ה locale, אֶפְרָתָה *Ephratham*, &c. Si præcedat duplex (ְ), accentus eſt in ultima, ut: מִזְרָחָה *ad Orientem.* Si autem (ְ) ſit unicum vel quieſcens, accentus penultimam afficit, ut: אַרְצָה & in pauſa אָרְצָה *in terram.* Vide plura de iſto ה locali in tom. I. pagg. 102. 103.

VII. In nominibus & pronominibus deſinentibus in ו, ut: אָחוּ *pratum*, שָׂחוּ *natatio*, בֹּהוּ *vacuitas*, תֹּהוּ *inanitas*, אֲנַחְנוּ & per aphæreſin נַחְנוּ *nos*, &c.

VIII. In vocibus, quibus accedit (י) paragogicum, non præcedente (ְ), ut: רַבָּתִי *multa*, שָׂרָתִי *domina*, &c. Huc pertinet (י), quod adjicitur affixis Chaldaïcis הִי & כִּי, quorum exempla vide ſupra num. II.

IX. In nominibus propriis Chaldaïcis deſinentibus in תָא & שְׁתָא, ut: הַתִּרְשָׁתָא *Hattirſchâta*, אַרְתַּחְשַׁשְׁתָּא *Artahhſchaſchta*, Græci & Latini, *Artaxerxes.*

X. In plurimis adverbiis, præpoſitionibus, & interjectionibus, quæ deſinunt in ה ſæpius paragogicum; unde referri etiam poſſunt ad num. VI. אָנָה & bis אָנָה *quo? ubi?* הֵנָּה *huc*, חוּצָה *foras*, מַעְלָה, מִלְמַעְלָה *ſupra, ſuperne*, מַטָּה, מִלְמַטָּה *infra, inferne*, פְּנִימָה *intro, intus*, אֵיכָכָה & אֵיכָכָה *quomodo?* לָמָּה *quare?* כָּכָה *ſic*, הָלְאָה *ultra*, אָנָּה & אָנָּא *quæſo, obſecro*, הָבָה *eia, age*, סֶלָה *Sela*, &c. De hac ultima voce, vide tom. I. pag. 630. & ſeqq.

Hæ ſunt, ni fallor, vocum formæ omnes, quæ habent accentum in penultima. Si quæ aliæ ſint, illæ ad iſtas facile revocari poſſunt. Ex quo ſequitur, ut ceteræ, quæ inter has exceptas non recenſentur, accentu notentur in ultima. Duabus tamen aliis de cauſis accentus ab ea ſyllaba ad penultimam retrahitur, nempe ob concurſum, & ו convertens futurum in præteritum, quas hîc operæ pretium eſt expendere.

Accentus ab ultima ad penultimam ſyllabam ob concurſum retractus.

HEBRAÏCÆ pronuntiationis analogia duos accentus tonicos proxime ſeſe conſequentes vix patitur. Quare cum vox habet accentum in ultima, & ſequitur alia monoſyllaba aut diſſyllaba penacuta, prioris accentus vulgo retrahitur ab ultima ad penultimam, ſi in ea non ſit ( ) ſimplex vel compoſitum; vel ad antepenultimam, ſi penultima ſit cum hujuſmodi (ְ) notata, ut: נָגַהּ אוֹר *ſplenduit lux*, מָצָא חֵן *invenit gratiam*, קָרָא לָיְלָה *vocavit noctem*, שֹׁפְטֵי אָרֶץ *judices terræ*, מָצְאָה רֶכֶב *invenit currum*, יֵדְעוּן אִישׁ *cognoſcent vir*, i. cognoſcet unuſquiſque, הֱיִיתֶם לֹא *fuiſtis nihil*, &c. Interdum tamen remanet accentus, ut: יֹאכַל קֹדֶשׁ *comedet ſanctitatem*, Levit. 22. v. 14. h. e. hoſtiam ſanctificatam.

Cum (ְ) ſyllabam proprie non efficiat, ut diximus in tom. I. pag. 35. col. 1. vox poſterior, quæ ab eo incipit, quæque videtur duabus aut pluribus ſyllabis conſtare, monoſyllaba aut diſſyllaba cenſetur, nec impedit quominus prioris accentus ab ultima tranſeat ad penultimam, ut: וְנָתַן לָךְ *& dederit tibi*, לָתֵת לָךְ *ad dandum*, עָמַד וְבֹלָה *ſtetit in habitaculo*, &c.

In hac accentus trajectione, ſi vox deſinat in literam ſonantem, hhólem ultimæ corripitur in (ָ) hhatoúph, & (ֵ) in (ֶ), ut;

וְקָם לָךְ *& ſtabit tibi*, ex יָקֹם cum hhólem pro ו, nempe יָקוּם, à verbo קוּם *ſurgere*, אֵלֶךְ לִי *ibo mihi*, יָגֶל מְאֹד *exſultabit vehementer*, וְיֹסֶף לֶקַח *& adjiciet doctrinam*, &c. At ſi ultima litera ſonans fuerit ר, aut gutturalis alia ab א, pro (ּ hhatoúph) & (ֵ) ponitur (ַ), ut: יֵצַר לוֹ *anguſtiabit eum*, &c.

Accentum autem ob hujuſcemodi concurſum non retrahunt,

I. Nomina pluralia cum maſculina, tum feminina, ut: וּבְרָקִים רָב *& fulgura multiplicavit*, תַּעֲלֻמוֹת לֵב *occulta cordis*, &c.

II. Singularia deſinentia in literam ſonantem, præcedente motione magna, ut: חָסִיד לוֹ *benignus ſibi*, כֶּעָפָר כָּסֶף *ſicut pulverem argentum*, &c.

III. Verba & participia formæ מְסַר; ne accentu retracto, proindeque (ַ) correpto in (ֶ), forma illa confundatur cum nominibus formæ עֶגֶל, ut: חָצַב בּוֹ *excîdit in eo*, וְעָלֵז בָּהּ *& exſultans in ea*, &c. In alterius formæ participiis, videlicet מוֹסֵר, accentus quoque remanet in ultima, ne, eo retracto, & (ֵ) correpto pariter in (ֶ), participia illa confundantur cum nominibus formæ קֹדֶשׁ, ut: יוֹצֵר אוֹר *formans lucem*, &c.

Hinc in quibuſdam verbis & participiis duplex cernitur accentus, quo forma gemina, nempe accentus retracti, & accentus in ultima remanentis innuitur, ut: גָּרֵשׁ לֵץ *expelle irriſorem*, Prov. 22. v. 10. בֹּצֵעַ בָּצַע *avare quærens lucrum*, Prov. 1. v. 19. הֲנֹטַע אֹזֶן *an plantans aurem*, Pſal. 93. Heb. 94. v. 9.

At cum participia deſinunt in literam quieſcentem, accentus retrahitur; confuſioni enim non eſt locus; nam (ַ) cum adeſt, remanet ad literam quieſcentem compenſandam, ut: מָלֵא מַיִם *plenus aquis*, רֹפֵא לָךְ *ſanans te*, בֹּנֶה עִיר *ædificans urbem*, &c.

IV. Tertia perſona pluralis præteriti Qál verborum quieſcentium Lámedh ה, ne ſimiliter confundatur cum eadem perſona quieſcentium Aiin ו, ut: עָנוּ עוֹד *reſponderunt adhuc*, בָּנוּ לָךְ *ædificaverunt tibi*, &c. Anomala itaque, aut forte etiam mendoſa ſunt, quæ ſequuntur exempla: וְעָשׂוּ לִי *& facient mihi*, Exod. 25. v. 8. מָרוּ בָךְ *rebellarunt in te*, Pſal. 5. v. 11. שָׁסוּ לָמוֹ *diripuerunt ſibi*, Pſal. 43. Heb. 44. v. 11. &c.

Anomalæ quoque ſunt voces, quibus adjicitur affixum primæ & ſecundæ perſonæ, & in quibus ob hujuſcemodi concurſum accentus retrahitur ab ultima ad penultimam, quanvis cum hujuſmodi affixis remanere ſoleat in ultima. Vocum illarum anomalarum ea ſunt exempla: אֲחֹתִי אָתְּ *ſoror mea tu*, Gen. 12. v. 13. Prov. 7. v. 4. אֲחֹתִי הִוא *ſoror mea ipſa*, Gen. 20. vv. 2. 5. c. 26. vv. 7. 9. בְּכֹרִי אַתָּה *primogenitus meus tu*, Gen. 49. v. 3. & Jerem. 31. v. 9. כְּכֹחִי אָז וּכְכֹחִי עָתָּה *ut robur meum tunc, ſic robur meum tunc*, Joſ. 14. v. 11. מֵעֲשֹׂתִי זֹאת *ne faciam hoc*, 2. Reg. 23. v. 17. גֹּאֲלִי חָי *redemtor meus vivit*, Job. 19. v. 25. חוּשִׁי בִי *feſtinatio mea in me*, Job. 20. v. 2. אָבִי אַתָּה *pater meus tu*, Jerem. 2. v. 27. Job. 17. v. 14. אֵלִי אָתָּה *Deus meus es tu*, Pſal. 139. Heb. 140. v. 7. Sic cum affix. ſecundæ perſonæ, יָדְךָ זֹּאת *manus tua hæc*, Pſal. 108. Heb. 109. v. 27. ubi ז prima litera ſequentis dictionis notatur cum daghéſch forti ob præcedentem vocem deſinentem in ה ſubintellectum ſine accentu in ultima, vide tom. I. pag. 27. col. 2. & pag. 29 col. 2. Huc pertinet בִּרְכָתֶךָ סֶּלָה *benedictio tua, ſemper*, Pſal. 3. v. 9. ubi Mounàhh non ſolum retrahitur ob concurſum, verum etiam mutat (ָ) in (ֶ), ut ſuſtineri poſſit. Et citra concurſum idem accentus aſcendit ad penultimam, ubi eadem de cauſa mutat (ָ) in (ֶ), in וּפֶתִי יַעְרִם *& ſimplex callidus fiet*; Prov. 19. v. 25.

Accentus ab ultima ad penultimam ob ו convertens retractus.

CONJUNCTIO ו affecta (ַ) ſequente daghéſch forti, ac futuris præpoſita, mutat illa in præterita, ſeu facit ut per præterita convertantur, ut diximus in tom. I. pag. 384. col. 2. in fine, & pag. 611. coll. 1. & 2. In his porro futuris in præterita converſis, accentus ab ultima ad penultimam retrahitur. Sed hoc ut fiat, quatuor requiruntur. 1°. Ut futura illa deſinant in literam ſonantem. 2°. Ut eorum penultima ſit longa, i. magna

motione afficiatur. 3°. Ut non ſit prima perſona. 4°. Denique ut accentus non diſtinguat. Retracto autem accentu, hhólem ultimæ mutatur in (ָ hhatoúph) & (ֵ) in (ֶ). Si tamen tertia litera radicalis ſit ר aut gutturalis diſtincta ab א, pro (ָ hhatoúph & (ֶ) uſurpatur (ַ), ut ſupra in concurſu. Sic: וַיָּחַן *& miſertus eſt*, וַיָּקָם (à forma יָקֹם) *& ſurrexit*, וַיְבָרֶךְ *& benedixit*, וַיְגָרֶשׁ *& ejecit*, וַיֹּאמֶר (à forma יֹאמַר) *& dixit*, וַיֵּשֶׁב *& ſedit*, וַיָּנַח (cum ַ pro ָ hhatoúph) *& requievit*, וַיָּסַר (cum ַ pro ֶ) *& removit*, &c. Sic cum prima radicalis eſt ע, ut: וַיָּעַד pro וַיָּעֶד *& conteſtatus eſt*, &c. Aliquandò tamen, quanvis adſint quatuor illæ conditiones accentus remanet in ultima, ut: וַתָּחֵל *& contremuit* vel *& commota eſt*, Pſal. 96. Heb. 97. v. 4.

Particula negativa aut prohibitiva אַל *ne*, interdum etiam accentum retrahit, ut: אַל־תָּצַר *ne hoſtiliter agas*, Deut. 2. v. 9. אַל־תּוֹסֶף *ne addas*, ibid. c. 3. v. 26. אַל־תֵּרֶא *ne aſpicias*, Prov. 23. v. 31. Sed in ultimo illo exemplo תֵּרֶא habet accentum in penultima aliam ob cauſam, quam vide in tom. I. pag. 2‘7. in appendice.

E contrario, ו iſtud convertens præteritum in futurum, in cauſa eſt cur in prima & ſecunda perſona ſing. maſc. præteriti Qal, & in tertia perſona ſing. fem. præteriti Hiphil, accentus non diſtinguens ex penultima ad ultimam deſcendat, ut: וְאָמַרְתִּי *& dicam*, וְאָכַלְתָּ *& comedes*, וְהִבְדִּילָה *& divider*, &c. Sic præterea in tertia ſing. fem. ſecunda ſing. maſc. & tertia plur. præt. Qal verborum quieſcentium ע, ut: וְנָחָה *& requieſcet*, וְשָׂמוּ *& ponent*, וְלָעוּ *& abſorbebunt*, &c. Ita in Hiphil, וְהֵבִיאָה *& adducet*. Anomala eſt vox וְנַסְתָּה in Qal, *& fugies*, 4. Reg. 9. v. 3. Verum cum accentus non ſemper retrahatur ad ultimam, cenſenda eſt potius analoga.

In verbis quieſcentibus Lámedh א in Qal, accentus ſuo loco remanet, ut: וְקָרָאתָ *& vocabis*, וְנָשָׂאתִי *& parcam*, &c. Quod ſæpius etiam accidit in quieſcentibus Lámedh ה in Qal, ut: וְעָשִׂיתָ *& facies*, וְגִלִּיתִי *& revelabo*, &c. Sic in defectivis ע, ut: וְסַבּוֹתִי *& verti me*, &c. Interdum tamen deſcendit ad ultimam, וְרָבָה *& multiplicetur*, וְרָבוּ *& multiplicabuntur*, &c.

Antequam huic paragrapho finis imponatur, notandum eſt,

1°. Accentus, cum ſuperiores ſunt, imminere vertici literæ, poſt cujus vocalem, ſi inferiores eſſent, pingerentur, ut: הָאָ֫רֶץ *terra*, pro הָאָ֑רֶץ. Cum vero inferiores ſunt, eos deſcribi ad latus ſiniſtrum vocalis ſyllabæ, quam occupant, ut: נָתַן *dedit*, בֶּגֶד *veſtis*, בַּעַל *dominus*, &c. Si tamen vocalis illa fuerit ו vel וּ, accentus poſt eam non ponitur, ſed ſubjicitur conſonanti, cujus eſt vocalis, ut: דְּבָרוֹ non דְּבָרוֹ *verbum ejus*, רָגְשׁוּ non רָגְשׁוּ *fremuerunt*, &c.

2°. Syllabæ tonum ſeu elevationem non ſemper innoteſcere ex accentus tonici ſede; nam א *Teliſchá gedholá*, א *Iethív*, & ſæpius in metris א *Tiphhhá*, primæ dictionis ſyllabæ adhærent, quanvis tonus ſit in penultima aut in ultima; ideoque *præpoſitivi* nuncupantur, ut: דָּבָר *verbum*, מוֹשָׁב *habitatio*, רְשָׁעִים *improbi*. E contrario, quatuor ſunt nempe א *Segoltá*, א *Zarqá*, א *Paſchtá*, & א *Teliſchá qetanná*, qui ultimæ literæ inſident, licet dictio ſit forſan penacuta, ut: בַּעַל *Dominus*, מֶלֶךְ *rex*, דֶּבֶר *peſtis*, רֶכֶב *currus*, וַיָּחַן *& miſertus eſt*, quos idcirco vocant *poſtpoſitivos*. Ex his autem quatuot accentibus, *Paſchtá* in vocibus penacutis geminatur, ut alter ſedem accentus, alter tonum indicet, ut: אַפֶּךָ *ira tua*; prior accentus ſuper פ, notat tonum; poſterior vero ſuper ך, ſedem hujuſce accentus quatenus poſtpoſitivi oſtendit. Anomalum itaque eſt תּוֹסִפִי *addes*, Iſai. 47. vv. 1. 5. pro תּוֹסִפִי. Reliqui tres accentus geminantur etiam in vocibus penacutis, ex mente Eliæ Levitæ, ſed illud in omnibus exemplaribus obſervatum non apparet. Vocis itaque tonus non ſemper ex accentus poſitione., ſed ex analogia in hoc paragrapho explicata, æſtimandus eſt.

Hic etiam obſervaſſe juvat, cum duo accentus in eadem voce reperiuntur, ſi non ſint è numero quatuor *poſtpoſitivorum*, poſteriorem tantum eſſe tonicum, priorem vero euphonicum, de quo poſt expoſitam accentus tonici naturam & proprietates diſſeremus.

Digitized by Google

§. II.

De punctorum vocalium mutatione ob accentus.

DIximus in tomo I. pagg. 19. 20. *Siloúq*, *Athnáhh*, *Zaqéph qatón*, & *Reviá* in ſententiis diſtinguere, ſeu *pauſam* conſtituere; unde *pauſantes* appellantur.

Athnahh autem & Siloúq vulgo producunt (ַ) & (ֶ) in (ָ).

Pathahh, ut: שָׁמַיִם *cælum*, cum *Siloúq*, pro שָׁמָיִם. Sic לָיְלָה pro לַיְלָה *nox*, אָתְּ *tu*, אָמֵר *dixit*, אָהָבְתָּ *dilexiſti*, גָּאָלְתָּ *redemiſti*, דָּם *ſilent*, cum *Siloúq*; עָתָּה *nunc*, יָחַד *pariter*, &c. Dixi *vulgo*, quandoque enim (ַ) aut (ֶ) relinquunt, ut: הִסְכַּנְתָּה *aſſuefactus es*, קַשׁ *ſicut ſtipulam*, פֶּלֶא *mirabile*, cum *Siloúq*.

Seghól penultimæ, חָסֶד *miſericordia*, pro חֶסֶד. Sic תִּפְאָרֶת *gloria*, cum *Siloúq*; זָרַע *ſemen*, לָכֶת *ingredi*, אָבֶן *lapis*, אָרֶץ *terra*, &c. cum *Siloúq*. Eodem modo mutatur (ֶ) poſitum pro (ֵ), ut: רָעַד *tremor*, &c.

Excipiuntur non pauca quæ (ֵ) aut (ֶ) cum his accentibus non mutant, וַיֹּאכַל *& comedit*, cum *Siloúq*; וַתֹּאכַל idem, ſed fem. וַיִּצְחַק *& riſit*, &c. נֹפֶלֶת *decidens*, אֶרֶץ *terra*, &c. Vox מֶלֶךְ *rex*, nunquam in pauſa (ֶ) penultimæ mutat in (ָ). Sic adverbium סֶלָה ſuum ſemper (ֶ) retinet.

Zaqéph qatón quandoque etiam mutat (ַ) & (ֶ) in (ָ), ut: אָכָל *comedit*, אָרֶץ *terra*, יָמָּה *& verſus mare*, ſeu *ad Occidentem*, &c.

Segholtá & paſchtá id ſibi juris interdum etiam arrogant, ut: שָׁכָב *cuba*, אָרֶץ *terra*, נָהָג *collegit*, &c. Ceteri accentus minores vix unquam hanc mutationem inducunt.

Contra omnem analogiam miniſter Dargá mutat (ַ) in (ָ) in סְעָד *fulci*, Jud. 19. v. 5. שָׂמְנוּ *poſuimus*, Iſai. 28. v. 15. Sic Mahhpach in וַיּוּשָׂם *& poſitum eſt*, Gen. 24. v. 33. in Bibliis Stephani, Athiæ, &c. Melius in editt. Veneta & Baſileenſi ש afficitur (ֶ). Et Mounáhh in שָׁפָט *judicavit*, 1. Reg. 7. v. 17.

In pauſa ſæpiſſime ab ultima ad penultimam tranſit accentus; tuncque *Athnáhh* & *Siloúq*, ut plurimum; *Reviá* & *Zaqéph qatón*, ſæpe; alii reges minores raro mutant (ְ) affixi ךָ in (ֶ), ut: קָדְשֶׁךָ *ſanctitas tua*, יַצִּילֶךָּ *liberabit te*, cum *Siloúq*; דְּבָרֶךָ *verbum tuum*, בִּנֶךָ *filius tuus*, &c. Semel tantum (ְ) remanet in עַבְדְּךָ *ſervus tuus*, Pſal. 118. Heb. 119. v. 65. (quia accentus præter morem non retrahitur), לַחְמֶךָ & לַחְמְךָ *panis tuus*, יָדֶךָ *manus tua*, לְהַצִּילֶךָ *ad liberandum te*, עַבְדֶּךָ *ſervus tuus*, בְּשָׂדֶךָ *in agro tuo*, &c. Cum (ְ) pro (ֶ), חֵילֶךָ *exercitus tuus*, Pſal. 9. Heb. 10. v. 14.

Cum voculis ſeu præpoſitionibus אֶת־, & אוֹת, ב, ל, מ, & עִם, ſæpe fit trajectio (ֶ) & (ְ); tuncque maſculinum genus à feminino ſolus ſenſus diſtinguit, ut: לָךְ pro לְךָ *tibi*. Sic אִתָּךְ *tecum*, אוֹתָךְ *te*, בָּךְ *in te*, מִמֵּךְ *à te*, עִמָּךְ *tecum*.

In nominibus, &c. formæ פְּרִי *fructus*, עֲבִי *denſitas*, חֳרִי *æſtus*, (ְ) ſimplex convertitur in (ֶ) ut לֶחִי *maxilla*, &c. Sic in verbis הָיָה *fuit*, & חָיָה *vixit*, ut: וַיְהִי pro וַיֶּהִי *& fuit*, וִיחִי pro וִיחִי *& vivet*, תֶּשִׁי *oblivioni trades*, pro תְּשִׁי. Vide tom. I. pag. 289. col. 2. in fine. (ֲ) mutatur in (ָ), ut: אָנִי *ego*; ſic cum miniſtro Mounáhh præter analogiam, אָנִי Malach. 1. v. 6. Excipiuntur חֵצִי *dimidium*, quod ſumit (ֵ) loco (ָ), ſic: חֵצִי, quaſi ab חֲצִי, & עֲדִי *ornatus*, quod habet (ֶ) ſic עֶדִי. Ita nomen proprium אֶדְרֶעִי *Edhrei*, Num. 21. v. 33. Denique (ֳ) in hhólem mutatur, ut: חֹלִי *morbus*, pro חֳלִי. Sic יֹפִי *pulchritudo*, עֹנִי *afflictio*, &c. Schevá enim ſive ſimplex, ſive compoſitum, nunquam accentum ſuſtinet.

In vocibus verbalibus, quæ deſinunt in ֶה, ִי, וּ, accentus pauſantes ab ultima tranſeunt ad penultimam, in qua reducunt motionem primariæ vocis pro (ְ), quod cum accentu tonico conjungi non poteſt ob nimiam ejus in prolatione celeritatem. Cum autem motio illa primariæ vocis eſt (ַ), mutatur præterea in (ָ), ſyllabæ complendæ

gratia, ut: אֹרָשָׂה pro אֹרָשָׂה *deſponſata eſt*, שְׂמָחִי pro שִׂמְחִי *lætare*, נָגָעוּ pro נָגְעוּ *pervenerunt*, גָּבָרוּ, ex terminatione (-), pro גָּבְרוּ *invaluerunt*, יָכֹלוּ, ex forma hhólem, pro יָכְלוּ *potuerunt*, שְׁמָעוּ, ex terminatione (-), pro שִׁמְעוּ *audite*, עֲמֹדוּ pro עִמְדוּ *ſtate*, יִדְרֹשׁוּ pro יִדְרְשׁוּ *requirent*, ex terminatione hhólem; in quibus exemplis ſunt accentus pauſantes. Id etiam præſtat *Mounâhh* ob *Peſíq* ſequens, quod ipſi vim regiam adjicit, ut: תְּפָרָ֣עוּ׀ *diſcooperietis*, Levit. 6. v. 10. Et ſine Peſiq, יִשָּׁעֵנוּ pro יִשָּׁעֲנוּ *innituntur*, Mich. 3. v. 11. Quandoque tamen accentus pauſans remanet in ultima, & (·) in penultima, ut: נוֹעָדוּ *convenerunt*, יְדַכְּאוּ *conterent*, &c.

In verbis quieſcentibus Lam. ה, cum accentus pauſans ab ultima tranſit ad penultimam, tertia rad. ה ſæpius mutatur in (י), ut: נָטָיוּ pro נָטוּ *extenſi ſunt*. Sic יִשְׁלָיוּ *tranquille agent*, בְּעָיוּ *quærite*, אֵתָיוּ *venite*, וְאֶהֱמָיָה *& perſtrepam*, ubi inſuper (י) afficitur (·) loco (·) ex forma quieſc. Lámedh א. Ita cum accentus etiam miniſter retrahitur ob concurſum, ut: חָסָיוּ בוֹ *confiſi ſunt in eo*, הֵתָיוּ מָיִם *afferte aquas*, &c. Et ſine concurſu, חָסָיָה נַפְשִׁי *confidit anima mea*, נָטָיוּ רַגְלָי *declinarunt pedes mei*, אֵתָיוּ לֶאֱכֹלָה *venite ad comedendum*, &c.

In aliis verbis accentus miniſter ob concurſum retractus, quandoque etiam reducit motionem primariæ vocis; quia, ut jam ſæpius diximus, ſchevá non poteſt ferre accentum tonicum, ut: יִשְׁפּוֹטוּ הֵם (mendum pro יִשְׁפּוֹטוּ) *judicent ipſi*, Exod. 18. v. 26. תְּהַתֵּלוּ בוֹ *illudetis ei*, Job. 13. v. 9. (Vide tom. I. pag. 178. col. 2. l. 3. ante finem, ubi dele voces *in pauſa*) גֹּשׁוּ הֵנָּה *accedite huc*, &c.

Quanvis accedente ן paragogico accentus pauſans à penultima ad ultimam deſcendat, nihilominus tamen remanet magna motio in penultima; is enim accentus per accidens tantum ad ultimam retrahitur, ut: תַּכְרִתוּן *exſcindetis*, תְּתֹצוּן *deſtruetis*, תְּשַׁבֵּרוּן *confringetis*, תֵּלֵכוּן *ibitis*, תִּדְבָּקוּן *adhærebis*, &c. Quod interdum etiam fit cum accentu miniſtro, ut: תֶּאֱהָבוּן *diligetis*, Pſal. 4. v. 3. יִדֹּדוּן יִדֹּדוּן *fugerunt, fugerunt*, Pſal. 67. Heb. 68. v. 13. &c. Sic cum accentibus præpoſitivis & poſtpoſitivis, licet deſideretur ן iſtud paragogicum, יְרַנְּנוּ *cantabunt*, אַל־תִּירָאוּ *ne timeatis*, &c.

§. III.

De accentuum comitatu ſeu progreſſu in libris ſoluta oratione ſcriptis.

ACCENTUS reges, ut diximus in lib. 1. pag. 19. ſpiritum vel leviuſcule ſuſpendunt, vel plenius ſiſtunt; miniſtri vero reges antecedendo ſpiritum & ſermonem ad ipſos uſque promovent ac continuant. Quare accentus reges, quando in oratione procedunt, unum aut plures miniſtros præambulones habent, ſi locus patiatur, h. e. modo initium verſus non occupent, aut ſeſe invicem non conſequantur; tunc enim miniſtris ſuis privantur, ſicuti *Zaqéph gadhól*, *Ietív* & *Schalſchéleth*, qui miniſtris carent, ideoque minimi omnium reputantur. Quidam etiam accentus reges aliis præeunt ut *honorarii*. Cum autem plures miniſtri alicui Domino famulantur, quemdam inter ſe ordinem ſervant, ut in ſequenti paradigmate conſpicere licet, in cujus prima columna extant reges, in ſecunda ſubditi ſive famuli, in tertia regum honorarii. Quo ordine regibus miniſtrent famuli, oſtendunt numeri 1. 2. 3. 4. quorum primus accentum miniſtrum regi propiorem indigitat, ſecundus eum, qui poſt primum famulatur, & ſic de duobus aliis numeris & accentibus. Sunt qui vituperent iſtud famulitium, quod, inquiunt, ſatis eſſet ſolos accentus diſtinguentes, ubi neceſſarii ſunt, apponere: ſed hallucinantur; hi enim accentus miniſtri non modo ſermonem continuant, verum etiam modulationi, ut diximus, inſerviunt. Quare ſi diſtinctioni videantur inutiles; ſaltem ad tonum ſyllabæ indicandum, & Synagogarum cantus exprimendos utiles eſſe judicantur.

ACCENTUS

ACCENTUS

Reges.	Ministri.	Honorarii.
אֽ׃	א֥	א֖
א֑	א֣	א֖
א֔	א֣	vel { א֙ / א֨ }
א֗	vel { א֣ / א֧ }	א֜ א֨

SILOUQ unico miniſtro *Mérechá* gaudet, quem præcedit *Tiphhhá* rex ut honoratius, הַשָּׁמַ֖יִם וְאֵ֥ת הָאָֽרֶץ, *cœlum & terram*, Gen. 1. v. 1. Excluſo miniſtro *Mérechá*, accentus *Tiphhhá* proximus eſt τῷ *Silóuq*, בֵּ֥ין מַ֖יִם לָמָֽיִם, *inter aquas & aquas*, Gen. 1. v. 6. *Mérechá* in voce בֵּ֥ין miniſter eſt τῶ *Tiphhhá* ſequentis. *Tiphhhá* quinquies in eadem dictione cum *Silóuq* jungitur, nempe Levit. 21. v. 4. לְהֵחַלּֽוֹ *ut polluat ſe.* Vide alia loca Num. 15. v. 21. 1. Paral. 2. v. 53. Iſai. 8. v. 17. Oſe. 11. v. 6.

ATHNAHH unicum miniſtrum habet *Mounábh*, quem ſemper antecedit *Tiphhhá* ut honorarius, modo tamen locus patiatur; *Athnábh* enim primam verſus dictionem interdum occupat. בְּרֵאשִׁ֖ית בָּרָ֣א אֱלֹהִ֑ים, *In principio creavit Deus*, Gen. 1. v. 1. Quando excluditur *Mounábh*, tum *Tiphhhá* immediate præcedit, וַיֹּ֥אמֶר אֱלֹהִ֖ים יְהִ֣י־א֑וֹר, *& dixit Deus: fiat lux*, Gen. 1. v. 3. *Mounábh* nonnunquam iteratur, וַיָּֽשֶׁב־יְהוָ֣ה לִ֣י כְצִדְקִ֑י, *& reddidit Dominus mihi ſecundum juſtitiam meam*, Pſal. 17. Heb. 18. v. 25. *Athnábh* in plurimis verſibus deſideratur, neque bis in eodem occurrit.

ZAQEPH QATON, ſive parvum, unicum conducit famulum *Mounábh*, quem præcedit *Paſchtá* honorarius, ſi locus ſit, אֲשֶׁר֙ מִתַּ֣חַת לָרָקִ֔יעַ, *quæ ſub cœlo* ſeu *expanſo ſunt*, Gen. 1. v. 7. *Zaqéph qatón* & *Mounábh* ſæpe eandem dictionem occupant; tuncque *Mounábh* vices τῶ *Méthegh* fungitur, ut: וְהָ֣אָדָ֔ם, *Adam vero*, Gen. 4. v. 1. Excluſo *Mounábh*, proxime ſuccedit *Paſchtá*, תֹ֙הוּ֙ וָבֹ֔הוּ, *inanitas & vacuitas*, Gen. 1. v. 2. *Iethív* interdum etiam honorarium agit ante *Zaqéph qatón*, ut: אֵ֚לֶּה בְּנֵ֣י זִלְפָּ֔ה, *hi ſunt filii Zilphæ*, Gen. 46. v. 18. &c.

REVIA duos habet miniſtros, *Mounábh* & *Dargá*. Quando concurrunt, *Mounábh* ſemper regi proximus eſt, פָּקֹ֧ד יִפְקֹ֣ד אֶתְכֶ֗ם *viſitans viſitabit vos*, Gen. 50. v. 24. Sæpe ante *Mounábh* ſunt *Qadmá* & *Géreſch* ſive *Azlá*, בִּדְגַ֨ת הַיָּ֜ם וּבְע֣וֹף הַשָּׁמַ֗יִם, *in piſces maris, & in volucres cœli*, Gen. 1. v. 26. Præcedentibus his duobus accentibus, *Mounábh* interdum excluditur, וַיֹּ֨אמֶר לָהֶ֜ם אֱלֹהִ֗ים, *& dixit illis Deus*, ibidem v. 28. Quinquies in eadem dictione *Mounábh* cum *Reviá* conjungitur. אַל־תֵּעָ֣צְב֗וּ, *ne cruciemini*, Gen. 45. v. 5. Vide etiam Exod. 32. v. 31. Eccle. 4. v. 10. Dan. 1. v. 7. Zach. 7. v. 14.

ACCENTUS

Reges.	Miniſtri.	Honorarii.
א	א	א
א	1°. 2°. 3°. 4°. loco א א א א aliquando. vel א א א א	
א	א 2°. loco. vel א א	
א	1°. 2°. 3°. 4°. loco. vel א א א א א	
א	1°. 2°. 3°. 4°. loco. vel א א א א א	

SEGHOLTA miniſtrum unicum habet, nempe *Mounâbh*, quem ſemper antecedit *Zarqá*, הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַגָּן *ligni, quod eſt in medio Paradiſi*, Gen. 3. v. 3. *Mounâbh* iteratur v. 14. Eo excluſo, proxime ſuccedit *Zarqá*, Gen. 1. v. 7.

TEVIR miniſtros habet 1°. loco, h. e. in dictione immediate præcedente, *Mérechá* vel *Dargá*, ut: וַיִּתֵּן אֹתָם *& poſuit illa*, Gen. 1. v. 17. וַיִּקְרָא הָאָדָם, *& vocavit Adam*, Gen. 3. v. 21. Poſt *Dargá* requiruntur ſemper duæ ſyllabæ; unde vel penultimam vocis præcedentis occupat, vel *Tevír* vocem polyſyllabam requirit. Vide Gen. 1. v. 21. cap. 3. v. 21. Si *Pesíq* intercedat, unica ſyllaba ſufficit, vide Gen. 17. v. 13. Et ſine *Pesíq*, Gen. 18. v. 18. 2°. loco eſt *Qadmá* vel *Mounâbh*. 3°. loco *Teliſchá qetanná*, quem ſi alius anteceſſerit, erit *Mounâbh*. Vide 2. Reg. 2. v. 23. *Tevír* ſemper habet poſt ſe *Tiphbhá* vel immediate, ut Gen. 7. v. 13. vel mediante *Mérechá* accentu miniſtro τȣ̃ *Tiphbhá*, ibid. v. 9.

TIPHHHA miniſtrum unicum habet *Mérechá*, אֵת הַשָּׁמַיִם *cælum*, Gen. 1. v. 1. Octo in locis *Mérechá* cum *Tiphbhá* in eadem voce jungitur, מוֹשְׁבֹתֵיכֶם *habitationes veſtræ*, Levit. 23. v. 21. &c. Quatuordecim vicibus pro *Mérechá* ſimplici eſt *Mérechá* duplex, præcedente *Dargá*, לָמָּה תַעֲשֶׂה כֹה, *cur ita facis?* Exod. 5. v. 15. &c.

PASCHTA famulitio dives eſt. Ei quinque Miniſtri ſerviunt, quorum familiariſſimi ſunt *Mahpách* & *Mérechá*. Quando unicus præcedit miniſter, inter ipſum & *Paſchtá* una vel plures motiones intercedunt, & tunc eſt *Mahpách*, וַיִּקְרָא אֱלֹהִים׀ לָאוֹר, *& vocavit Deus lucem*, Gen. 1. v. 5. vel nulla motio intercedit, tuncque uſurpatur *Mérechá*, ut: הָיְתָה תֹהוּ *erat inanitas*, Gen. 1. v. 2. Si plures miniſtri antecedant, ſervabunt ordinem, qui in columna miniſtrorum inſtituitur. *Mounâbh*, qui 4°. loco ponitur, ſæpius interdum repetitur, vide 4. Reg. 18. v. 14. Poſt *Paſchtá* ſemper venit *Zaqéph qatón* vel immediate, vel mediante miniſtro ſuo *Mounâbh*. Raro ſequitur *Reviá*. *Paſchtá* etiam ſæpe ſeipſum conſequitur. Vide Gen. 1. v. 7.

ZARQA tres habet miniſtros, quorum proximus eſt *Mounâbh*, ut: וּמִפְּרִי הָעֵץ *& de fructu arboris*, Gen. 3. v. 3. Undecies etiam locum hunc occupat *Mérechá*, vide Gen. 3. v. 14. &c. Ter, ſecundum

ACCENTUS

Reges.	Miniſtri.	Honorarii.	
			Maſſoram, *Qadmá* & *Mérechá* in eadem voce conjuncti reperiuntur ante *Zarqá*, Jud. 21. v. 21. אם־יֵצְאוּ בנות־שילו, *ſi egreſſæ fuerint filiæ Silo.* Reliqui duo loci ſunt, Lev. 10. v. 12. Nehem. 12. v. 44. Alii *Zarqá* miniſtri ſervant ordinem in tabella notatum. Quandoque ſeſe conſequitur *Zarqá*, vide Jud. 18. v. 14. Interdum etiam accentus *Mounábh*, qui ipſum immediate præcedit, duplicatur, vide Lev. 4. v. 35. In longioribus ſententiis *Mounábh* repetitur 4°. loco ante *Zaqéph qatón*, vide Exod. 17. v. 6.
א	1°. 2°. 3°. loco. א א א		GERESCH tribus quoque miniſtris inſignitur, nempe *Qadmá*, *Teliſchá qetanná*, & *Mounábh*. Regi *Géreſch* plerumque *Qadmá* proximus eſt, ut: יִקָּוּו הַמַּיִם *congregentur aquæ*, Gen. 1. v. 9. Si *Mounábh* hanc ſedem occupet, debet eſſe ſub prima vocis ſuæ litera, אֶת כְּדָר־לָעֹמֶר *Kedorlaomerum*, Gen. 14. v. 9. &c. *Qadmá & Géreſch* interdum in eadem voce conjunguntur; tuncque *Qadmá* loco τῦ *Méthegh* eſt, ut: וַיֵּלְכוּ *& iverunt*, Num. 33. v. 8.
א	א		GERASCHAIIM unico miniſtro *Mounábh* utitur, idque cum vox præcedens monoſyllaba eſt aut penacuta, ut: עֵץ פְּרִי *arbor fructus*, Gen. 1. v. 11. שָׁמָּה קָבְרוּ *illic ſepelierunt*, Gen. 49. v. 31. Alias *Geraſchaïim* caret miniſtro.
א	א		PAZER ſæpius ſe conſequitur, bis, ter, ſepties uſque. Vide 1. Paral. 15. v. 18. cap. 16. v. 5. Unus accentus *Mounábh* ei ſervit, וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה *& vidit mulier*, Gen. 3. v. 7.
א	א		TELISCHA GEDHOLA miniſtrum etiam unicum habet *Mounábh*, qui à bis ad ſexies iteratur, vide Ezech. 47. v. 12. &c.
א	1°. 2°. loco. א א		QARNE PHARA duos habet miniſtros, proximum *Iérabh-ben-iomó*, alterum *Mounábh* quinquies uſque repetitum. In libris proſaïcis 16. tantum vicibus reperitur. Num. 35. v. 5. אֶת־פְּאַת־קֵדְמָה אַלְפַּיִם בָּאַמָּה *ad plagam Orientalem bis mille cubitos*, &c.
א	Zaqéph gadhól,		Tres illi accentus reges carent miniſtris; vel quia primam verſus dictionem occupant, ut *Schalſchéleth* ſemper, *Zaqéph gadhól* ſæpe; vel quia aliorum regum miniſtri ſunt, aut honorarii; vel denique, quia reges, aut ſeipſos immediate conſequuntur.
א	Schalſchéleth,		
א	Iethív.		

Hæc ſunt quæ ex Doctiſſ. Buxtorfii Theſ. Grammat. lib. 2. c. 23. hîc deſcribenda cenſuimus circa accentuum in libris proſaïcis comitatum, qui, ut ſcribit vir eruditiſſimus,

Digitized by Google

nunc anguſtior & celebrior eſt, nunc minoris pompæ & contractior, nulla perpetua lege circumſcriptus, ſed pro vocum numero, & membrorum commoditate, totiuſque ſententiæ ratione mira varietate temperatus. Jam de accentibus librorum ſtricta oratione ſcriptorum, aut ſaltem metricorum, ex eodem præſertim auctore diſſerendum.

§. IV.

De librorum metricorum accentibus, & eorum comitatu.

IN Jobi, Pſalmorum, & Proverbiorum libris alia eſt accentuum ratio, cujus procul dubio cauſa eſt metrum, verſuum brevitas, & muſica; diverſis enim temporibus & feſtis, diverſo concentu textus, qui his in libris continentur, à Judæis cantatos fuiſſe à vero non eſt alienum.

Horum accentuum anomalias ſeu differentias ad quatuor capita revocabimus. 1°. Sententiarum diſtinctionem. 2°. Vocalium productionem. 3°. Daghéſch in literis *Beghádh kephách* impreſſionem. 4°. Denique inſolitam accentuum quorumdam, etiam in libris ſoluta oratione ſcriptis, ſocietatem.

I. *Reviá* & *Zaqéph qatón* raro inciſum faciunt. *Athnábh* ſæpius minori diſtinctioni ſervit, ſæpe etiam deſideratur; tuncque, ſi neceſſe ſit, *Tiphhhá* diſtinguit. *Mérechá* ſæpiſſime inciſum facit, *Zarqá* & *Reviá* proxime præeunte, vel uno accentu illis interjecto.

II. *Mérechá* & *Qadmá* aliquando vocales producunt inſtar regis majoris, ut: תֶּחֱטָאוּ *pecceris*, Pſal. 4. v. 5. אִישָׁן *dormiam*, ibidem v. 9. רָעָשָׁה *commota eſt*, Pſal. 67. Heb. 68. v. 9. Quod interdum facit *Mounábh* in libris etiam proſaïcis, ut: אָנִי *ego*, Malach. 1. v. 6. תִפְרָעוּ *diſcooperietis*, Levit. 10. v. 6. &c. In libris metricis, תֶּאֱהָבוּן *diligetis*, Pſal. 4. v. 3. &c. Idem *mounábh* in Pſalmis ſæpe, in Jobo & Proverbiis rarius ſuperſcribitur.

III. *Athnábh*, *Tiphhhá* poſterior, i. qui non præponitur (accentus enim iſte in metris præponi ſolet, ut monuimus ſupra pag. 310. col. 2.) & *Zarqá*, ſæpe inſtar miniſtrorum ſunt circa literas *beghádh kephách*, quas poſt ſe aſpiratas relinquunt. Idem etiam aliquando contingit τοῦ *Paſchtá*.

IV. Sæpe duo tonici in eadem dictione occurrunt, eorumque modo prior, modo poſterior, ex analogia tonum ſeu elevationem indicat. Sic v. g.

Reviá quaſi individuum comitem ſibi adjungit *Géreſch* in prima vocis litera, ut: לֵצִים *deriſorum*, Pſal. 1. v. 1. &c. Si *Reviá* nullam aliam ſyllabam ante ſe habeat, ambo concurrunt, & latera jungunt, ut: מֶלֶךְ *rex*, Prov. 1. v. 1. &c.

Mérechá antecedentes comites habet *Zarqá* & *Mahpách* ſuperius; vel, ut alii volunt, *Iethív*, præcedente *Iérabh ben-iomó*, ut: נִאֵץ *irritat*, Pſal. 9. Heb. 10. v. 3. יָפִיחַ *ſufflat*, ibid. v. 5. מִתְקוֹמָמָה *inſurgens*, Job. 20. v. 27. Quod attinet ad *Mahpách*, בַּעֲצַת רְשָׁעִים *in conſilio improborum*, Pſal. 1. v. 1. Vide etiam Job. 3. v. 9. Prov. 1. v. 11. Si *Mérechá* ſyllabam in eadem voce ante ſe non habeat, trajicitur *Mahpách* ad ultimam ſyllabam vocis præcedentis, יִסַּדְתָּ עֹז *fundaſti robur*, Pſal. 8. v. 3. Vide etiam Job. 3. v. 6. Prov. 24. v. 12. In hac accentus *Mahpách* trajectione, quandoque *Iérabh ben-iomó* extruditur, & *Mahpách* locum ejus ſubit, ut: אֻמְלַל אָנִי *infirmus ego ſum*, Pſal. 6. v. 3. Vide Prov. 8. v. 13. Job. 3. v. 3. Rariſſime *Mérechá* & *Mahpách* in eadem ſyllaba concurrunt, ut: עֲשׂוֹת חָסֶד *facere miſericordiam*, Pſal. 108. Heb. 109. v. 16. Vide etiam Job. 7. v. 12. *Mahpách* nonnunquam infra vocem delabitur, ut: יָבֹא *veniet*, Pſal. 49. Heb. 50. v. 3. Vide etiam Pſal. 54. Heb. 55. v. 20. quod mendum videtur *Buxtorfio*, quanvis ita habeant Biblia etiam accuratius edita.

Mahpách conducit comitem *Zarqá*, ut: קוּמָה יְהוָה הוֹשִׁיעֵנִי *ſurge, Domine, ſalva me*, Pſal. 3. v. 8. Vide etiam Pſal. 135. Heb. 136. v. 4. Prov. 3. v. 28. Job. 5. v. 5. &c. Syllaba ante *Mahpách* deficiente, *Zarqá* ad finem præcedentis vocis rejicitur, ut ſupra *Mahpách*,

חָנֵּנִי יְהוָה כִּי אֻמְלַל אָנִי *miſerere mei, Domine, quoniam infirmus ſum*, Pſal. 6. v. 3. Vide etiam Prov. 23. v. 31. quo tamen in ultimo exemplo codices accuratiſſimi pro *Mahpách* in voce כִּי habent *Iérahh ben-iomó*, ſic: כִּי.

Tiphhhá ſive initiale, ſive aliud, in præcedenti dictione amat accentum. *Mounáhh*, qui interdum in eadem voce cum *Tiphhhá* concurrit, ut: כָּל־בֹּצֵעַ *omnis avarus*, Prov. 1. v. 19. Et vice verſa, נְתִיבוֹתֶיהָ *ſemitæ ejus*, Prov. 3. v. 17. ubi *Tiphhhá* præcedit, ſequitur *Mounáhh*. Sed hic eſt *Tiphhhá* pro *Méthegh*.

Quandoque etiam concurrunt *Mérechá* & *Tiphhhá* initiale, ut: פְּרָעֵהוּ *deſere eam*, Prov. 4. v. 15. ubi tamen in Bibliis Athianis à doctiſſimo Everardo Vander Hooght recenſitis deſideratur *Mérechá*.

Huc pertinet ſpecialius adhuc accentuum quorumdam in aliis etiam libris conſortium.

1°. Maſſorethæ notant *quinque eſſe dictiones cum duobus accentibus*, nimirum *Teliſchá gedholá* & *Géreſch* ſemel ſimplici, quater compoſito ſive duplici, dicto *Geraſcháiim*. Illæ autem quinque voces ſunt: וְלָאֵלֶּה *& ipſis*, Ezech. 48. v. 10. זֶה *hic*, Gen. 5. v. 29. קִרְבוּ *accedite*, Levit. 10. v. 4. שׁוּבוּ *revertimini*, 4. Reg. 17. v. 13. זֹאת *hæc*, Soph. 2. v. 15.

2°. *Mounáhh* & *Reviá* quinquies etiam in eadem voce concurrunt; ſed *Mounáhh* euphonici *Méthegh* munere fungitur. תֵּעָצְבוּ *triſtemini*, Gen. 45. v. 5. אָנָּא *quæſo*, Exod. 32. v. 31. וְאֵסָעֲרֵם *& perturbabo eos*, Zach. 7. v. 14. בֵּלְטְשַׁאצַּר *Baltaſſar*, Dan. 1. v. 7. וְאִילוֹ *& væ ei*, Eccle. 4. v. 10. In quibuſdam exemplaribus vox illa ſeparatur, ſic: וְאִי לוֹ.

3°. *Mérechá* & *Tiphhhá* octies conjunguntur, שֶׁהֵם *quod ipſi*, Cant. 6. v. 4. ubi vide Maſſoram, quæ alia loca indicat.

4°. *Qadmá* & *Mérechá* ter in eadem voce concurrunt, יֵצְאוּ *egredientur*, Judic. 21. v. 21. &c. Hic quoque *Qadmá* vices fungitur τῶ *Méthegh*.

5°. *Mounáhh* & *Mérechá* ſæpe in eadem voce conjunguntur quando vox monoſyllaba aut biſſyllaba penacuta ſequitur, ut: נָבֵל צִיץ *decidit flos*, Iſai. 40. v. 7. עֹרֵף כֶּלֶב *decollans canem*, ibid. c. 66. v. 3. In his duobus exemplis accentus prioris vocis retrahi deberet ab ultima ad penultimam ob concurſum: ſed cum id factum non fuerit vitandæ confuſionis gratia, de qua pag. 309. col. 1. duplici accentu notatur prior illa vox, altero in penultima, ad quam propter concurſum aſcendere debebat, altero in ultima, quæ eſt nativa in his duabus vocibus accentus tonici ſedes. Sic etiam וְיִנָּתֵן לָךְ *& dabitur tibi*, Eſther 5. v. 6. quanvis accentus ſine confuſione retrahi potuiſſet; unde exemplaria quædam habent וְיִנָּתֶן, al. וְיִנָּתֶן cum unico accentu; וְיָבֵן אֵלֶּה *& intelliget iſta*, Oſe. 14. v. 10. ubi alii codices præ ſe ferunt וְיָבֵן cum unico accentu, & retento (-), ut in exemplo præcedenti; פַּדֶּנָה אֲרָם *in Padanem Syriæ*, ſive ut Vulg. in *Meſopotamiam Syriæ*, Gen. 28. vv. 2. 5. 6. ubi vox אֲרָם cenſetur monoſyllaba; quod, ut diximus, ſchevá ſive ſimplex, ſive compoſitum, ſyllabam non conſtituat. Et cum duplici *Mérechá*, פַּדֶּנָה אֲרָם, ibid. v. 7.

6°. *Mounáhh* & *Mahpách*, שֶׁהֵם *qui*, Thren. 4. v. 9. ubi in fine eſt (·) anomalum pro (-).

7°. *Mahpách* & *Mérechá*, בְּהֵרָג הֶרֶג *cum interficiuntur interfectione*, Ezech. 26. v. 15. אָדְמוּ עֶצֶם *rubicundiores ſunt corpore vel aſpectu*, Thren. 4. v. 7. ubi *Mahpách* accentum retractum ob vocem ſequentem penacutam denotat; *Mérechá* vero genuinam accentus tonici ſedem obtinet. Vide etiam Num. 17. v. 23. Iſai. 49. v. 7.

8°. *Mérechá* & *Iethív*, ut: גֹּשִׁי הֲלוֹם *accede huc*, Ruth. 2. v. 14. ubi *Mérechá* genuinum in hac voce accentus tonici, altero non concurrente, locum occupat; *Iethív* vero ſyllabam, in qua eſſet, ſi retraheretur ad penultimam ob concurſum. Cum autem (·) accentum ſuſtinere nequeat, redit motio primariæ vocis, unde hic legitur גֹּשִׁי pro גְּשִׁי. Vide inſuper quæ de hac voce diximus in tom. I. pag. 200. col. 2. in fine, & 201. col. 1. initio. Mitto alia quædam exempla à doctiſſ. Buxtorfio allata, utpote quæ in Bibliis etiam accuratiſſimis deſiderentur.

9°. Denique in quibuſdam vocibus ex duabus compoſitis geminus conſpicitur accentus, vel diverſus, vel repetitus; quo indicatur illa compoſitio; vel, quod veroſimi-

lius eſt, & de omnibus vocabulis duplici accentu notatis dicendum, varia pro variis feſtis modulandi ratio, ut: בָּגָד *venit turma*, Gen. 30. v. 11. ex בָּא *venit*, & גָּד in pauſa גָּד *turma*. מֶהֵם *quid ipſi*, Ezech. 8. v. 6. ex מָה *quid*, & הֵם *ipſi*, &c.

Majori adhuc anomaliæ ſubjecti ſunt accentus in Decalogo notati, Exod. 20. v. 2. & ſeqq. Sæpe enim in una eademque dictione accentus pauſans cum continuante ſociatur. Cujus rei hanc rationem afferunt Rabbini, nempe quod Deus decem illa præcepta *una vice*, *uno momento*, *ſermone uno*, *eloquio uno*, h.e. uno ſpiritu & halitu, ſine ulla interſpiratione, mora, pauſa, vel diſtinctione protulerit; ita ut omnia verba tanquam unum, & una vox fuerint; quod indicant accentus continuantes. Cum autem populus non intelligeret, Deus poſtea ſermonem repetiit, & ſingula verba diſtincte protulit: atque inde nati ſunt accentus pauſantes ſeu diſtinguentes. Commentum eſt Rabbinicum, quod ipſe etiam Aben-Eſra multis argumentis confutat. Aliam cauſam, etquidem veroſimiliorem, affert clariſſ. *Buxtorfius*, nempe muſicæ Hebraïcæ pro diverſis temporibus ac feſtis varietatem, de qua meminimus.

Iſthæc accentuum continuantium & pauſantium ſocietas in cauſa eſt, cur Exod. 20. v. 3. vox פָּנָי duplici motione afficiatur, (ֹ) ob *Silóúq*, & (ֽ) ob *Reviá*, quod ibi continuat. Sic לֹא תִּרְצָח *non occides*, v. 13. ubi eſt (ֹ) ob *Silóúq*, (ֽ) ob *Mérechá*. Præterea ת aſpiratur ſimul & non aſpiratur; aſpiratur, quod notat *Raphé*, propter *Mérechá* negativæ particulæ לֹא ſubjectum: non aſpiratur, quod innuit *Daghéſch*, propter *Tiphhhá* eidem particulæ לֹא ſubſcriptum. Eodem modo, eademque de cauſa ſe habet idem ת in לֹא תִּנְאָף *non mœchaberis*, v. 14. לֹא תִּגְנֹב *non furaberis*, v. 15. & כ vocis כָּל־ in וְעָשִׂיתָ כָּל־ מְלַאכְתֶּךָ *& facies omne opus tuum*, v. 9. De lineola iſta *Raphé* dicta, vide tom. I. pag. 32. col. 2.

Sic Gen. 35. v. 22. וַיִּשְׁכַּב אֶת־בִּלְהָה פִּילֶגֶשׁ אָבִיו וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל *& dormivit cum Bilha concubina patris ſui*, *& audivit Iſraël*, &c. ubi varia diſtinguendi modulandique ratio duos accentus in vocibus וַיִּשְׁכַּב, בִּלְהָה, & אָבִיו copulavit. De 15. vocabulis ſuperne anomalos punctatis diſſeremus in cap. V. art. IV.

ARTICULUS II.

De Accentu euphonico מֶתֶג Méthegh.

ACCENTUS ille tonico in eadem voce præmiſſus, ſuaviorem pronuntiationem efficit; ejus enim poteſtas eſt ſuavis ac decora ſyllabæ ſuſpenſio, & à ſequenti diſtinctio. Dicitur etiam מַאֲרִיךְ Máarích *prolongator*, quando videlicet vocali brevi ante ſchevá compoſitum adjicitur, ut: יַעֲמֹד *ſtabit*. Eum quoque appellant חִירִיק *Hhiróúq*, cum *τσ* hhiríq qatón, ſeu brevi, poſtponitur, ut: יִהְיֶה *erit*. Denique vocatur גַּעְיָא *Gaiá*, cum *τσ* (ֽ) initiali præponitur. Vide ſequentem paginam col. 2. In Bibliorum editionibus minus accuratis fere negligitur *Méthegh:* at in accuratioribus diligentiſſime notatur. Grammatici numeroſas de illius uſu tradunt regulas, quas ad quinque ſequentes revocat clariſſimus *Buxtorfius*.

I.

TERTIA ſyllaba ante accentum tonicum, ſi neque in *ſchevá*, neque in *daghéſch* expreſſum deſinat, cum *Méthegh* notatur, ut: הָאֶחָד *unus*, הֶעָרִים *urbes*; ubi eſt (ֽ) pro (ֽ), הַהֹלֵךְ *qui ambulat*, אִירָשֶׁנָּה *poſſidebo*

tam, לִישׁוּעָה *saluti*, &c. Quod locum habet præſertim cum *daghéſch* excidit ſine compenſatione. Si tertia illa ſyllaba in *ſchevá* vel in *daghéſch* deſinat, *méthegh* ad quartam ſyllabam trajicitur, ut: וּמֵחֶלְבְּהֶן *& de adipe earum*, וָאִוָּתֵר *& remanſi.*

II.

VOCALES longæ accentu tonico ante *ſchevá* deſtitutæ, notantur cum *Méthegh*, ut: הָיְתָה *fuit*, תּוֹלְדוֹת *generationes*, קִירוֹ *paries*, נִינְוֵה *Ninive*, יְמִינְךָ *dextera tua*, גְּאוֹנְךָ *excellentia tua*, רֹכְבוֹ *aſcenſor ejus*, יְשׁוּפְךָ *conteret tibi.* Hinc in melioris notæ codicibus cum accentus ille deſideratur inter (ָ) & (ְ), figura illa (ָ) ſemper eſt (ָ hhatoúph), ut: שָׁמְרָה ſchomrá *cuſtodi*, חָכְמָה hhochmá *ſapientia*, &c. Vide tom. I. pag. 39. coll. 1. 2. Cum motiones magnæ ad euphoniam in parvas mutantur, remanet etiam *Méthegh*, ut: גְּבוּלְךָ pro גְּבוּלֶךָ *terminus tuus*, יִרְאוּ pro וְיִרְאוּ *& timebunt*, &c.

III.

VOCES polyſyllabæ plerumque habent *Méthegh* in prima ſyllaba, cum ea deſinit in *Daghéſch*, ut: וַיִּתְפְּרוּ *& conſuerunt*, Gen. 3. v. 7. וַיִּשְׁמְעוּ *& audierunt*, ibid. v. 8. מִמָּחֳרַת *à poſtremo die*, ibid. c. 19. v. 34. נִדְחֲךָ *expulſio tua*, Deut. 30. v. 4. &c. Quanvis à litera ſchevá affecta ſæpius excidat iſtud *Daghéſch*, nihiloſecius apponitur *Méthegh*, ut: וַיְמַשְּׁשֵׁהוּ *& palpavit eum*, הַמְכַסֶּה *operiens*, לַמְנַצֵּחַ *præfecto muſico*, &c.

Huc pertinet בְּטַמַּאֲכֶם *in polluendo vos*, Lev. 18. v. 28. ubi præpoſitio בּ ſpectatur ut adventitia, nec ſyllabam conſtituit.

IV.

ANTE *ſchevá* compoſitum, modo non præcedat aliud *ſchevá* ſimplex, ſemper *Méthegh* eſt, præſertim ad ſyllabam complendam, ut: נַעֲשֶׂה *faciamus*, תַּחֲרִם *deſtrues*, נֶאֱמָן *fidelis*, אָהֳלֹה *tabernaculum ejus*, צֹעֲקִים *clamantes*, וַאֲשַׁלֵּחֲךָ *& dimittam te*, &c. Hinc *ſchevá* compoſito ad parvam motionem, ex qua componebatur, vel ad ſimplex *ſchevá* reducto, remanet *Méthegh*, ut: נַעַלְךָ pro נַעַלְךָ *& calceamentum tuum*, וְיֶחֶרְדוּ pro וְיֶחֶרְדוּ *& trepidabunt*, תַּעַבְדֵם pro תָּעָבְדֵם *coles ea*, אָהָלְךָ pro אָהֳלְךָ *tabernaculum tuum*, &c. Et *ſchevá* compoſito ad ſimplex *ſchevá* reducto, יֶהְגֶּה pro יֶהֱגֶּה *meditabitur*, &c. quod tamen rarius accidit ob (ְ) quieſcens, quo completur ſyllaba.

V.

Pathábh, *hhiríq qatón*, & *ſeghól* ante ſchevá, quod eſt ſub litera daghéſch non affecta, habent ut plurimum *Méthegh*, quod ab Elia Levita appellatur *alienum*, à R. Saadia *fictum* vel *ſimulatum*, quod uſus illius ex analogia non ſit; unde in codicibus etiam accuratioribus modo adſcribitur, modo negligitur, ut: תַּדְשֵׁא *germinet*, Gen. 1. v. 11. לְזַרְעֲכֶם *ſemini veſtro*, ibid. c. 22. v. 13. וַיִּתְפָּרְקוּ *& abrupuerunt*, Exod. 32. v. 3. וַיִּזְבְּחוּ *& ſacrificarunt*, ibid. v. 8. הִשְׁתַּחֲווּ *incurvaverunt ſe*, Jerem. 8. v. 2. Sic cum verbis הָיָה *fuit*, & חָיָה *vixit*, in quibus *Méthegh* iſtud fere ſemper apponitur, ut: יִהְיֶה *erit*, תִּהְיוּ *eritis*, לִהְיוֹת *ut ſit*, &c. Exemplum τοῦ (ְ), vide in regula præcedenti, in voce יֶהְגֶּה.

Cum *Méthegh* τῷ *ſchevá* initiali præponitur, ut: וְאֵת, Eſth. 9. v. 7. &c. dicitur גַּעְיָא *Gaiá*, quod ſic 84. vicibus in Lege occurrat, quem numerum referunt literæ געיא numerice ſumtæ. Interdum etiam *Méthegh* poſt *ſchevá* initiale ponitur, ut: שְׂאוּ־ *proferte*, Pſal. 80. Heb. 81. v. 3. Sic שְׁלַח־נָא *mitte, quæſo*, Exod. 4. v. 13. גְּבַהּ־עֵינַיִם *elatus oculis*, Pſal. 100. Heb. 101. v. 5. וְנָשׁוּבָה *& revertetur* vel *convertetur*, Thren. 5. v. 21. &c.

Pro *Méthegh*, ſæpe *Mounáhh*, *Qadmá*, & *Mérechá* uſurpantur.

Mounáhh, ut: וְהָעֵצִים *& ligna*, וְאַהֲרֹן *& Aaron*, יְמִינְךָ *dextera tua*, חֲרוֹנְךָ *ira tua*, &c.

Qadmá, ut: וַיֵּלְכוּ *& abierunt*, &c. Mendoſe, ut videtur, *Méthegh* cum *Qadmá* ſcribitur in מִכָּל־אֹיְבֶיךָ *ab omnibus inimicis tuis*, Deut. 25. v. 19. וּנְתָנְךָ *& dabit te*, cap. 28. v. 1.

Mérechá, ut: כְּכוֹכְבֵי *ſicut ſtellæ*, וַיִּטְמְנֵהוּ *& abſcondit eum*, &c.

Rarius alii accentus miniſtri euphonici *Méthegh* vices obeunt; puta *Iérahh-ben-iomó*,

ut: מִמֹּעֲצוֹתֵיהֶם *à conſiliis ſuis*, Pſal. 5. v. 11. &c. *Mahpach*, ut: שֶׁאָהֲבָה *quem diligit*, Cant. 1. v. 7. &c. ubi notandum שֶׁ adjunctum vulgo habere *Méthegh*, aut alium accentum miniſtrum ejus vicarium, quod pronomen iſtud relativum deciſum ſit ex integro אֲשֶׁר, quod ſuum habet accentum. Confer quæ ſupra pag. 318. col. 1. de vocibus compoſitis duplici accentu inſtructis diximus.

Hæc, ni fallor, ſufficiunt de accentu euphonico *Méthegh*, qui ex variis regulis ſupra traditis interdum geminatur, imo quandoque ter in voce deſcribitur, ut: מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם *ex clauſtris ſuis*, Pſal. 17. Heb. 18. v. 46. ubi prius *Méthegh* eſt ex III. reg. poſterius ex I. וּמִמַּעֲמָדְךָ *& à ſtatione tua*, Iſai. 22. v. 19. Primum *Méthegh* inſcribitur ſecundum III. reg. ; enim cenſetur adventitium; ſecundum ex IV. tertium denique ex II. Alia, de quibus non convenit inter Grammaticos, accuratiſſimas Bibliorum editiones, necnon codices mſſ. miſſa facio.

ARTICULUS III.

De Maqqáph, *&* Pesíq.

§. I. *De* Maqqáph.

Grammatici quidam inter accentus numerant מַקָּף Maqqáph, i. *vinculum*, ſed perperam; non ſolum enim accentus non eſt: verum etiam naturæ accentuum prorſus opponitur; efficit enim ut voces, quas ſimul conjungit, accentu tonico, ſæpe etiam & euphonico careant. *Maqqáph* itaque virgula eſt tranſverſa, quæ duas vel tres dictiones accentu tonico privatas ſic connectit, ut cum ultimæ dictionis accentu ſuavi & venuſta pronuntiatione coaleſcant. Junguntur autem per *Maqqáph* monoſyllaba aut biſſyllaba inter ſe, & monoſyllaba cum polyſyllabis; aut diſſyllaba cum iiſdem, ſed rarius; nunquam verba verbis. Imo dictiones penacutæ rarius cum ſequentibus copulantur. Porro adhibetur *Maqqáph*, ut duo vel tria vocabula ejus ope conjuncta veluti unicum efficiant, ſicque citius perveniatur ad pauſam.

In hac autem vocum per *Maqqáph* conjunctione, *Hhólem* & *Tſeré* ultimæ, ſequente poſt utramque illam motionem litera mobili ſeu ſonante, corripiuntur, illud quidem in (ָ *hhatoúph*), hoc vero in (ֶ), ut: חָק־עוֹלָם *ſtatutum æternum*, Jerem. 5. v. 22. גֶּשׁ־הָלְאָה *accede huc*, Gen. 19. v. 9. à vocibus חֹק & גֵּשׁ.

EXCIPIUNTUR,

1°. רָב־זִבְחֵיכֶם *multitudo ſacrificiorum veſtrorum*, Iſai. 1. v. 11. עָז־לָמוֹ *fortitudo eis*, vel *eorum*, Pſal. 27. Heb. 28. v. 8. שֹׁד־רְשָׁעִים *vaſtatio impiorum*, Prov. 21. v. 7. & ſi quæ ſunt alia, in quibus retinetur *hhólem* ante *maqqáph*.

2°. כָּל *omnis*, &c. quod bis legitur cum accentu, qui tamen non impedit quominus (ֹ) ſit (ָ *hhatoúph*); *hhólem* enim non mutatur in *qaméts* magnum. Loca duo ſunt, Prov. 19. v. 7. & Pſal. 34. Heb. 35. v. 10.

3°.

3°. אֶת, quod ſemel ante *Maqqáph*, nempe Job. 41. v. 26. retinet (-), ſic: אֶת־כָּל־גָּבֹהַּ *omnem excelſum*. E contrario ter cum accentu habet (ֵ), nempe Pſal. 46. Heb. 47. v. 5. Pſal. 59. Heb. 60. v. 2. Prov. 3. v. 12.

4°. בֵּן *filius*, quod, præterquam in regimine ſingulari, vulgo retinet (-), ut: בֶּן־אֶחָד *filius unus*, 1. Reg. 22. v. 20. בֶּן־קָטֹן *filius parvus*, 2. Reg. 9. v. 12. &c. At in regimine ſingulari, (-) mutatur in (ֵ), & quandoque in *bhiríq qatón*, abſente etiam *Maqqáph*. Vide Exod. 30. v. 14. 2. Paral. 25. v. 5. Deut. 25. v. 2. &c.

5°. לֵב *cor*, quod retinet (-) quando vox ſequens non eſt monoſyllaba aut diſſyllaba penacuta, ut: לֶב־פַּרְעֹה *cor Pharaonis*, Exod. 14. v. 4. לֶב־דָּוִד *cor Davidis*, 2. Reg. 24. v. 10. At cum dictio, quæ ſequitur, monoſyllaba eſt aut diſſyllaba penacuta, (-) convertitur in (ֵ), ut: בְּלֶב־יָם *in corde maris*, Prov. 30. v. 19. בְּלֶב־נַעַר *in corde pueri*, Prov. 22. v. 15.

6°. כֵּן *ſic*, נֵר *lucerna*, עֵד *teſtis*, עֵץ *arbor*, עֵת *tempus*, &c. quæ retinent (-), ſecundum *Buxtorfium*, ad compenſandam literam vel quieſcentem vel excidentem. Variant tamen codices etiam accuratiſſimi, non ſolum circa quaſdam ex his vocibus, verum etiam circa nonnullas in ſuperioribus exceptionibus recenſitas.

7°. Dictiones לֵךְ *vade*, שֵׁם *nomen*, שֵׁשׁ *ſex*, תֵּן *da*, תֵּת *dare*, &c. quæ modo mutant, modo retinent (-).

Aliæ motiones magnæ, puta (ֵ), remanent ante *Maqqáph*, ut: שָׁת־לִי *poſuit mihi*, Gen. 4. v. 25. יָם־כִּנֶּרֶת *mare Cinnereth*, Vulg. *Cenereth*, Num. 34. v. 11. יָם־מִצְרַיִם *mare Ægypti*, Iſai. 11. v. 15. &c.

Remanent quoque *bhólem* & *tſeré*, quando ſequitur litera quieſcens, ut: לְכַהֲנוֹ־לִי *ut fungatur ipſe ſacerdotio mihi*, Exod. 28. v. 1. כֹּה־אָמַר כִּי־אָבֶן *ſic ut lapis*, ibid. c. 15. v. 5. כֹּה־אָמַר *ſic dicit*, Jerem. 29. v. 32. בְּתוֹךְ־הָעָם *in medio populi*, ibid. בְּנוֹת־לוֹט *filiæ Lot*, Gen. 19. v. 36. &c. עֹשֵׂה־פֶלֶא *factor mirabilium*, aut *faciens mirabilia*, Exod. 15. v. 11. בֵּית־יִשְׂרָאֵל *domus Iſrael*, ibid. c. 40. v. 38. מִיַּרְכְּתֵי־אָרֶץ *ab extremitatibus terræ*, Jerem. 25. v. 32. חַכֵּה־לוֹ *expecta eum*, Habac. 2. v. 3. ubi in plurimis exemplaribus ל afficitur daghéſch forti anomalo, quaſi ſcriptum eſſet חַכֵּה־לּוֹ, nempe cum (ֵ) loco (-). Hic א literæ ſonantis munere fungitur; unde (-) convertitur in (ֵ), יִגְמָּא־אָרֶץ *ſorbet terram*, Job. 39. v. 24.

Licet voces ante *Maqqáph* accentu tonico careant, ſæpe tamen euphonico *Méthegh* ſuſtentantur, ut: שֵׁשׁ־מֵאוֹת *ſexcenti*, Gen. 7. v. 11. לֹא־יִבּוֹל *non defluet*, Pſal. 1. v. 3. Et ſic ſæpius in monoſyllabis magna motione affectis; in aliis, rarius. Voces diſſyllabæ accentum illum habent in penultima, maxime cum ſequitur vox monoſyllaba aut diſſyllaba penacuta, ut: עֹשֶׂה־פְּרִי *faciens fructum*, Gen. 1. v. 22. ubi פְּרִי cenſetur monoſyllabum; *Schevá* enim, ut ſæpius diximus, ſyllabam non conſtituit. Quod pertinet ad *daghéſch* forte in פ, vide tom. I. pag. 29. col. 2. אָמַר־לוֹ *dixit ei*, Joſ. 11. v. 9. Hinc Buxtorfio anomalum videtur הִנֵּה־שָׁבָה *ecce reverſa eſt*, Exod. 4. v. 7. Si penultima illa afficiatur (ַ) ſive ſimplici, ſive compoſito, *Méthegh* eſt in ultima, ut: בְּנֵי־רִמּוֹן *filii Rimmon*, Vulg. *Remmon*. Sic in nonnullis codicibus אֲשֶׁר־ notatur cum *Méthegh* in ultima, quando voci alteri jungitur per *Maqqáph*. Voces polyſyllabæ accentum illum habent etiam in penultima, modo ea non ſit affecta פַּתַח (ַ), ut: וַיִּחַר־אַף *& exarſit ira*, Gen. 30. v. 2. At quando (ַ) afficitur illa penultima, euphonicus *Méthegh* aſcendit ad antepenultimam, vel prorſus exſulat, ut: נוֹסְדוּ־יָחַד *conſultant ſimul*, Pſal. 2. v. 2. תִּגְמְלוּ־זֹאת *retribuetis iſtud*, Deut. 32. v. 6.

Pro illo *Méthegh* ante *Maqqáph* uſurpatur interdum *Qadmá*, ſi vox ſequens habeat *Zaqéph qatón*, ut: וַנַּגֶּד־לוֹ *& renuntiavimus ei*, Gen. 43. v. 7. וַיִּקְרָא־לָהּ *& vocavit eam*, 4. Reg. 4. v. 12.

Ceterum quandonam & cui ſyllabæ accentus euphonicus *Méthegh* in vocibus per *Maqqáph* conjunctis apponendus ſit, plane non convenit inter Grammaticos; neque etiam eodem prorſus modo illum exhibent variæ Bibliorum editiones, etiam accuratiſſimæ.

Non magis conſentiunt de vocibus ipſis per *Maqqáph* ſecum invicem conjungendis.

Hæc tamen circa eas generatim obſervant.

1°. Voces monoſyllabæ accentu diſtinctivo privatæ ſæpius cum aliis per *Maqqáph* conjunguntur, ut: גַּם־לְאִישָׁהּ *etiam viro ſuo*, Gen. 3. v. 6. &c. Sic בְּתָם־לְבָבִי *in integritate cordis mei*, Gen. 20. v. 5. præpoſitio enim בְּ ſeorſim ſpectatur, nec impedit quominus בְּתָם־ monoſyllabum cenſeatur. Idem dicendum de אֲשֶׁר, in quo אֲ ſyllabam non conſtituit.

2°. Sæpe adhibetur *Maqqáph*, quando vox præcedens habet accentum in ultima, & ſequens monoſyllaba eſt aut diſſyllaba penacuta; proindeque accentus prioris, concurſus vitandi gratia, in penultimam, aut in antepenultimam eſſet retrahendus, ut: זַרְעוֹ־בוֹ *ſemen ejus in eo*, Geneſ. 1. verſ. 11. וַיְחַבֶּק־לוֹ וַיְנַשֶּׁק־לוֹ *& amplexatus eſt eum, & oſculatus eſt eum*, ibid. cap. 29. v. 13. וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר *& fuit veſpere, & fuit mane*, ibid. c. 1. v. 5. וַאֲכַלְתֶּם־שָׁם *& comedetis ibi*, Deut. 12. v. 7. &c.

3°. Nomen regens aliud ſæpe conjungitur per *Maqqáph* cum recto, maxime cum poſterius illud monoſyllabum eſt aut diſſyllabum penacutum, ut: מִקְנֵה־לוֹט *poſſeſſio*, ſive *grex Loti*, Gen. 13. v. 7. פְּרִי־בָטֶן *fructus ventris*, ibid. c. 30. v. 2. מַלְאַךְ־יְהוָה *angelus Domini*, Pſal. 33. Heb. 34. v. 8. &c. Si duo nomina conſtructa ſeſe proxime conſequantur, vulgo poſterius tantum habet *Maqqáph*, ut: שֵׁם אֵשֶׁת־אַבְרָם *nomen uxoris Abrami*, Gen. 11. v. 29. &c.

4°. Denique cum vocum numerus in aliquo ſententiæ membro accentuum tonicorum numerum ſuperat, nonnullæ ex his vocibus per *Maqqáph* interdum conjunguntur, ut: אַתָּה־יְהוָה תִּשְׁמְרֵם *Tu, Domine, cuſtodies eos*, Pſal. 11. Heb. 12. v. 8. וַיָּשֶׁב־יְהוָה לִי כְצִדְקִי *& reddidit Dominus mihi ſecundum juſtitiam meam.* Pſal. 17. Heb. 18. v. 25.

§. II. *De* Pesíq.

PESÍQ (פְּסִיק) accentus eſt muſicus, quo *pauſa* ſignificatur; פְּסַק enim, à quo venit, Chaldæis *pauſare* ſignificat. Virgula recta eſt ad ſuperiorem lineam deſcripta; quæ ſi reperiatur poſt *Mounáhh* unicum, vel inter duo *Mounáhh*, dicitur לְגַרְמֵי *Legharmé*, quod fracta & ſubito abrupta voce conſtituenda ſit: quod vel nomen ejus indicat; venit enim à גָּרַם *frangere.* Alias dicitur *Pesíq*. Exempla ſunt: וְאֵיבָה׀ אָשִׁית *& inimicitiam ponam*, Gen. 3. v. 15. וּלְכֹל׀ רֶמֶשׂ *& omni reptili*, Gen. 1. v. 20. In his duobus exemplis eſt *Legharmé*. Poſt alios accentus cum reges, tum miniſtros, eſt *Pesíq*, ut: תִּצְּרֶנּוּ׀ מִן־הַדּוֹר *cuſtodies eum à generatione*, &c. Pſal. 11. Heb. 12. v. 8. כִּי׀ אִם *ſed*, Pſal. 1. v. 2. פִּרְיוֹ׀ יִתֵּן *fructum ſuum dabit*, ibid. v. 3. &c.

ARTICULUS IV.

De variis accentuum quorumdam tonicorum nominibus, & omnium etymologia, antiquitate, & cantu.

SUNT accentus quidam tonici, qui pro vario ſitu, munere, ac famulitio, varia ſortiuntur nomina. Quod in cauſa fuit, ut monuimus in tom. I. pag. 20. cur à nonnullis auctus fuerit eorum numerus. Varia illa nomina, &c. in hoc articulo operæ pretium eſt exponere.

ACCENTUS REGES.

1 סִלּוּק SILOUQ, aliis סִלּוּק SILLOUQ, dicitur etiam סוֹף פָּסוּק SOPH PASOUQ, h. e. *finis verſus*. Præter rectam lineam infra ultimam verſus dictionem ſcriptam, conſtat etiam duobus punctis craſſioribus, quibus verſus diſtinguuntur. Cantus ejus ex muſica inferius exhibenda patebit.

אַתְנָח, vel in pauſa, & ut alii ſcribunt, אַתְנַח ATHNAHH & אַתְנַחְתָּא ATHNAHHTA, h. e. *reſpiratio*, ſeu *quies*, aut *pauſatio*, à voce pauſante; vulgo enim noſtris duobus punctis reſpondet. Interdum etiam dicitur סַחְפָא SAHHAPHA, teſte Buxtorfio. Cantum ejus vide in ſchematis muſicis.

זָקֵף קָטֹן, ZAQEPH QATON, vel זָקֵף קָטָן ZAQEPH QATAN, *erector minor*, quod minus quam ZAQEPH GADHOL, de quo infra, inter canendum vocem elevet; ſeu quod voce minus elata canatur. Vide ſchemata muſica.

רְבִיעַ REVIA, h. e. *incubans*, quod mediæ literæ incubet. Cantus ejus idem eſt ac cantus τῦ *Géreſch*, de quo inferius, ſed in fine fortior.

סְגוֹלְתָּא, vel סְגוֹלְתָּא, aut סְגֹלְתָּא SEGHOLTA, h. e. *monile*. Dicitur etiam סְגוֹלָא SEGHOLA, & quibuſdam סְגוּלָה SEGHOULA, *proprietas*, *peculium*; & שָׁרֵי SCHARE vel שְׁרֵי SCHERE. Ultimæ literæ inſidet, & cantus ejus eſt pauſa cum ſubita vocis abruptione.

זָקֵף גָּדוֹל ZAQEPH GADHOL, i. e. *erector magnus*. Sic dicitur, quod elatiori voce canatur, quam *Zaqéph qatón*, de quo ſupra, & tandem faciat duos ſaltus acutos, ut loquuntur Hebræi.

תְּבִיר TEVIR, h. e. *fractus*, à voce fracta & inæquali, qua canitur.

טִפְחָא vel טַפְחָא TIPHHHA, al. טַרְחָא TARHHA, h. e. *defatigatus*, *laſſus*, à Chald. טְרַח *laborare*, *defatigari*; quod canatur voce ſubmiſſa & quaſi feſſa & quieſcente. Ante *Athnáhh* & *Siloúq* dicitur מַאֲיְלָא *Meaiielá*, h. e. *Tiphhá forte*, ab אֱיָל *fortitudo*, vel אֵל *fortis*; quod cantus ejus ſit intenſior. Undecies occurrit in eadem voce cum *Athnáhh*, ut olim obſervarunt Maſſorethæ ad vocem בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם *in ſeptimanis veſtris*, Num. 28. v. 26. ubi loca illa afferunt. At Jerem. 2. v. 31. ad vocem מַאְפֵּלְיָה *caligo Dei*, ſive *maxima*, notarunt decem tantum eſſe loca, & undecimum ex diverſitate exemplarium eſſe adjectum. Idem accentus quinquies etiam collocatur in eadem dictione ante *Siloúq*, ut: לְהֵחַלּוֹ *ad polluendum ſe*, Levit. 21. v. 4. ubi quatuor alia loca à Maſſorethis recenſentur.

פַּשְׁטָא PASCHTA, al. פָּשֵׁט PASCHET, h. e. *extenſor*, quod extenſa, protracta, & æquabili voce canatur. Ultimæ literæ inſidet.

זַרְקָא, al. זַרְקָה ZARQA, i. *ſparſor*; quia canitur ſparſa & inflexa voce, ut eſt ejus figura. Ultimæ literæ proprius eſt.

גֶּרֶשׁ *Géreſch*, i. *expulſor*, quod vocem in cantu ſubito expellat. Vocatur etiam טֶרֶס TERES & אַזְלָא AZLA.

גֵּרְשַׁיִם GERASCHAIIM, al. שְׁנֵי גְרִישִׁים SCHENE GHERISCHIM, h. e. *duo expulſores*, al. טַרְסַיִם TERASAIIM, al. טַרְסִין TARSIN. Cantus ejus fere ut *Geréſch*, ſed duplicatus.

פָּזֵר PAZER, h. e. *diſpergens*, quod vocem elatam diſpergat, & ſecet in aliam. Dicitur etiam PAZER QATON, ſeu *parvum* ad diſcrimen accentus *Qarne-phará*, qui vocatur etiam *Pazér gadhól*, ſive *magnum*.

תְּלִישָׁא גְדוֹלָה TELISCHA GHEDHOLA, h. e. *evulſor magnus*, quia in ejus cantu vox è pectore evellitur, & late circumrotatur, quod indicat ejus figura. Primæ dictionis literæ inſidet.

שַׁלְשֶׁלֶת SCHALSCHELETH, i. *catena*. Sic vocatur is accentus, quod cantus ejus quaſi concatenatus ſit, & ſerratim aſcendat.

קַרְנֵי פָרָה QARNE PHARA, h. e. *cornua vaccæ*, quo nomine donatur ob ejus figuram, quæ vaccæ cornua refert. Canitur voce quaſi dupla, forti, & tremula. Aliquando etiam vocatur פָּזֵר גָּדוֹל PAZER GADHOL, i. *Pazer magnum*.

יְתִיב IETHIV, h. e. *reverſum*, ſcilicet cornu. Vocatur etiam שׁוֹפָר מֻקְדָּם SCHOPHAR MUQDAM, i. *cornu præmiſſum* vel *antecedens*; ut

& שׁוֹפָר מַשְׁפֵּל SCHOPHAR MASCHPEL *cornu dejiciens.* Primæ dictionis motioni præmittitur, & canitur ut *Mahpách*, de quo mox, ſed cum pauſula, ut vult doctiſſ. Buxtorf.

ACCENTUS MINISTRI.

מוּנַח al. מוּנָח MOUNAHH, i. *depoſitum*, videlicet cornu. Al. שׁוֹפָר יָשָׁר SCHOPHAR IASCHAR, h. e. *cornu rectum.* Al. שׁוֹפָר הוֹלֵךְ SCHOPHAR HOLECH, i. *cornu ambulans.* Cantus ejus ſubmiſſus eſt & protractus.

Cum hic accentus in ultima dictionis ſyllaba collocatur, & poſt ipſum ſequitur *Athnâbh*, *Zarqá*, vel *Zaqéph qatón*; appellatur עִלּוּי *Illóui*, ab עָלָה *aſcendit*; quod alta ſive elata voce canatur, ut: בָּרָא אֱלֹהִים *creavit Deus*, Gen. 1. v. 1. וּמִפְּרִי הָעֵץ *de fructu autem arboris*, ibid. c. 3. v. 3. וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים *& diviſit Deus*, ibid. c. 1. v. 4. גּוֹי גָּדוֹל *gens magna*, Deut. 4. v. 7. &c. At quando accentus ille penultimam dictionis ſyllabam occupat, & ſequitur *Zaqéph qatón*: tunc vocatur מְכַרְבֵּל *Mecharbél*, quod flexa & varie agitata voce canatur; quemadmodum varie agitantur, quæ cribrantur; כַּרְבֵּל enim Rabbinis *cribrare* ſignificat. Sic: רֶגַע אֲדַבֵּר *in momento* vel *repente loquar*, Jerem. 18. v. 17.

Cum duo *Mounâbh* ante *Zaqéph qatón* continuo ponuntur, prius vocatur à Judæis Italicis *Mecharbél*, poſterius *Illóui*, ut: אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם *quibus expiatio facta eſt*, vel ſecundum Vulg. *ut ſit placabile ſacrificium*, Exod. 29. v. 33.

Denique in metris accentus ille ſupra dictionem interdum collocatur, ut: אַבְשָׁלוֹם *Abſalom*, nomen proprium, Pſal. 3. v. 1. &c.

מַהְפָּךְ MAHPACH *inverſum*, cornu videlicet; quaſi שׁוֹפָר מְהֻפָּךְ. Sic vocatur à figura τοῦ *Mounâbh* oppoſita; ſic enim quondam pingebatur (˓). Cantus ejus ſubmiſſus ut *Mounâbh*, ſed magis ſubſiſtens & ſe quaſi reflectens. Interdum ſupra dictionem in metris collocatur. Vide ſupra pag. 316. col. 2. & ſequentem pag. 325. col. 1.

מֵרְכָא *Mérechá*, al. מֵרְכָא *Mercá*, h. e. *productor*, quod cantus ejus ſubmiſſus ſit & productus. Vocatur etiam מֵרְכָא פְּשׁוּטָא MERECHA PHESCHOUTA *productor minor*, ſive ſimplex ad differentiam ſequentis accentus, qui vocatur *productor duplex*, ſive *geminatus.* Denique appellatur etiam ſimpliciter מַאֲרִיךְ *Máarich*, ab אָרַךְ *prolongatus eſt*, in hiphil, הֶאֱרִיךְ *prolongavit*, *produxit*; unde מַאֲרִיךְ *prolongans* ſive *productor*; & eliſo א, adjunctaque terminatione Chaldaïca, מֵרְכָא; ut ex מַאֲזִין, aut potius מַאֲזִין, fit מֵזִין *auſcultans*, Prov. 17. v. 4. Vide tom. I. pag. 183. col. 1. in fine. Octo in locis Maſſorethæ accentum illum cum *Tiphhhá* in eadem voce conjunctum vocant etiam מַאֲיְלָא *Meaiielá*, quaſi *Mérechá* fortiori voce canendum, ut: מוֹשְׁבֹתֵיכֶם *habitationibus veſtris*, Levit. 23. v. 21. ubi reliqua loca enumerantur, uti & Ezech. 36. v. 25. ad vocem גִּלּוּלֵיכֶם *idolis veſtris.* Attamen his ſaltem duobus in locis codices etiam accuratiſſimi habent *Méthegh*, non *Mérechá*.

מֵרְכָא כְּפוּלָה MERECHA CHEPHOULA, i. *Mérechá geminatum*, ſive *duplex.* Al. שְׁנֵי חוּטְרִין SCHENE HHOUTERIN, vel תְּרֵין חוּטְרִין TEREN HHOUTERIN, *duæ virgulæ*, ab ejus figura. Cantus illius æqualis, ſubmiſſus, & duplicatus.

דַּרְגָּא DARGA, h. e. *gradus.* Is accentus ſic vocatur, quod cantus ejus gradatim aſcendat, & tremulus ſit ac contortus.

תְּלִישָׁא קְטַנָּה TELISCHA QETANNA, h. e. *evulſor*, ſive *eradicator parvus*, aut *minor*; ſic dictus, quod vocem è profundo pectoris evellat, h. e. ſubmiſſe incipiat, & elate circumrotetur; quod vel ejus figura repræſentat. Ultimæ literæ proprius eſt. Vocatur etiam תַּלְשָׁא TALSCHA, vel תַּרְסָא TARSA.

קַדְמָא QADMA, h. e. *antecedens*, finem ſcilicet dictionis, cujus initium vel medium occupat, nunquam finem, i. ultimam literam; in quo differt à *Paſchtá*, quod ultimæ literæ ſemper inſidet. Cantus ejus ut *Paſchtá*.

יֶרַח־בֶּן־יוֹמוֹ *Iérahh-ben-iomó*, h. e. *luna filia diei ſuæ*, i. luna nova, recens nata, lunula; quod nomen ab ejus figura obtinet. Pro יֶרַח, melius alii יָרֵחַ, quod *lunam* ſigni-

ficat. Dicitur etiam גַּלְגַּל *orbis*, *ſphæra*, *rota*, media ſcilicet aut imperfecta; nova enim luna non eſt ſphæra ſive rota perfecta; quantum oculis patet. Cantus ejus ut *Mounábh*, ſecundum Buxtorfium & Bartoloccium; quanvis in ſchematis muſicis infra deſcribendis alius exhibeatur. Is etiam diverſus eſt in *Pesíq* & *Legharmé*, ſicut & in *Mounábh*, *Illoúi* & *Mecharbél*, quæ ſunt varia eorumdem accentuum nomina ipſis ob diverſam modulationem impoſita.

Grammatici quidam his accentibus tonicis alios adjungunt, nempe *Tiphhhá* initiale, de quo ſupra pag. 310. col. 2. *Géreſch* conjunctum cum *Reviá*, pag. 316. col. 2. *Zarqá* initiale ſive anterius, ibid. *Mounábh* ſuperius; in metris enim accentus ille ſupra dictionem interdum ponitur, ut diximus ſupra pag. 316. col. 1. & *Mahpách* itidem ſuperius, ſive *Iethív*, ibid. c. 2.

Sunt etiam qui diſtinctos accentus faciant, 1°. ex *Mérechá* juncto cum *Mahpách* ſuperiori, quem accentum vocant *Mérechá Mahpachatum*, vide pag. 316. col. 2. 2°. ex *Mérechá* & *Zarqá*, quod appellant *Mérechá Zarqatum*, ibid. 3°. ex *Mahpách* & *Zarqá*, quod ab ipſis dicitur *Mahpách Zarqatum*, ibid. 4°. Denique ex *Mounábh* inferiori juncto cum *Mounábh* ſuperiori, quod *Mounábh ſuperinferum* dicunt, ut: מִשְׁכְּנוֹת *tabernacula*, Job. 21. v. 28. ubi tamen alia exemplaria habent *Mounábh* unicum, idque infra dictionem collocatum. Verum hi omnes accentus ſive ſoli ſint, ſive cum aliis conjuncti; ſive inferni, ſive ſupemi; ſive dictioni præponantur aut primæ ejus literæ inſideant, ſive penultimam aut ultimam ſyllabam occupent, tonici proprie non ſunt, cum vocis tono ſeu elevationi minime ſerviant; ſed ſoli modulationi, quæ, ut diximus, pro diverſis feſtis diebus diverſa erat. Quod ſi eorum nonnulli & tono & muſicæ inſerviant, tonum in ea ſyllaba, in qua ſecundum vocis naturam eſſe debet, immutatum relinquunt.

Haud potiori jure in accentuum tonicorum numero à quibuſdam reponuntur *Pesíq*, *Legharmé*, *Sóph paſoúq*, *Illoúi*, *Mecharbél*, & *Meaiielá*; hi ſiquidem novi aut diverſi à ſuperioribus accentus non ſunt: ſed iidem ex diverſo uſu muſico diverſimode appellati, ut recte obſervavit clariſſ. Buxtorfius, lib. 1. Theſ. Gramm. pag. 56. edit. Baſil. 1663.

Hæc pro variis accentuum nominibus & cantu generatim dicta ſufficiant. Antequam tamen huicce capiti finem imponamus, quædam de nominum illorum etymologia, & accentuum ipſorum aliis quibuſdam nominibus, antiquitate, Hebræis vocibus adjectione, ac ſpeciali modulatione dicenda ſunt.

§. I.

De Accentuum Hebræorum etymologia, & aliis quibuſdam nominibus.

ACCENTUUM Hebræorum nomina petita ſunt partim ab eorum figura, ut: סְגֹלְתָּא *Segholtá* à סְגוֹל *Seghól*, ſed inverſo. Partim à modulatione, ut: פָּזֵר *Pazér*, quia in ejus cantu vox diſpergitur. Partim à ſitu, ut: סִלּוּק *Siloúq* vel סוֹף פָּסוּק *Sóph paſoúq*, i. *finis verſus*, quod accentus ille finem verſuum ſemper occupet. Partim ab eorum in diſtinguenda ſententia munere, ut: אַתְנָח *Athnábh*, i. *pauſa* ſive *reſpiratio*, quia ſæpe noſtra duo puncta, ſive κῶλον, id eſt, *membrum*, exprimit. Sæpe tamen minori diſtinctioni ſervit. Imo ſæpe non diſtinguit, ut liquet vel ex primo Geneſeos verſiculo. Sententiæ igitur membrorum diſtinctio in ſenſu ipſo magis, quam in accentibus quærenda eſt. Cum tamen iis adverſus Chriſtianos rerum illarum imperitos abutantur interdum Judæi, negligenda non eſt accentuum illorum in diſtinguendo poteſtas. Denique nominum illorum pleraque Chaldaïca ſunt, ſive, ut Elias loquitur, ex lingua Jeroſolymitana, quæ miſta erat Hebraïca & Chaldaïca, deſumta ſunt. Hinc idem Rabbinus quorumdam etymologias ignorare ſe ingenue confitetur in lib. 2. operis, quod de

monſtrent, quod faciunt omnes, niſi præpoſitivi ſint, aut poſtpoſitivi; tunc enim tonus ex natura vocis, minime vero ſemper ex accentus loco ſive ſede cognoſcitur. 3°. Denique ut textus Hebræus æquabili voce non legatur; ſed cantilletur eodem fere modo, quo in Eccleſia Catholica Epiſtolæ & Evangelia.

Si Rabbinos audiamus, hac cantillatione major voluptas & aviditas excitatur, augetur pietas, memoria plurimum juvatur, & ſenſus eorum, quæ ſic cantillando leguntur, longe melius tum à legente, tum ab auſcultante percipiuntur. Hinc in lib. *Cozri*, part. 2. §. 72. hæc leguntur: *Quia intentio linguæ eſt id, quod in animo loquentis eſt, deferre in animum audientis; hæc vero intentio non perfecte poteſt perfici niſi de facie ad faciem; eo quod verba ore prolata magnam ſupra verba ſcripta habeant præcellentiam, ſicut vulgo dicunt:* Ex ore ſcribarum, non ex ore ſcriptorum, (h. e. utilius eſt diſcere à vivo præceptore, quam ex libris); *nam verba ore prolata juvantur mora, in loco ubi pauſandum; & continuatione, in his quæ cohærent; ſermonis gravitate & remiſſione, nutibus, nictu, admiratione, interrogatione, narratione, ſpe, pavore, deprecatione, aliiſque motibus & affectibus, quibus deſtituitur oratio ſimplex* (h. e. ſcripta tantummodo). *Quinimo poteſt etiam loquens juvare ſermonem motibus oculorum, & palpebrarum ſuarum, totoque adeo capite & manibus, iiſque ſignificare iram, benevolentiam, humilitatem, elationem, prout & quantum ipſi placuerit. Ideo in paucis iſtis reliquiis, quæ nobis de lingua noſtra à Deo creata remanſerunt, inveniuntur res quædam ſubtiles & profundæ, quæ ei à natura impreſſæ ſunt, ut ad rectam rerum intelligentiam inſervirent, & loco vivarum illarum actionum eſſent, quæ in ſermone vivo adhiberi ſolent; accentus ſcilicet, cum quibus Scriptura legitur, quibus locus pauſarum vel diſtinctionum, & continuationis deſignatur; interrogatio à reſponſione, initium vel exordium à narratione, feſtinatio à cunctatione vel tarditate, præceptum à petitione diſtinguuntur,* &c.

Ephodeus cap. 5. operis ejus gramm. *Præterea reperiuntur in lingua Hebræa notæ & ſigna alia præter iſta commemorata, quæ accentus vocantur; ſed proprie tantum uſurpantur in libris ſacris ad perficiendum intelligentiam Scripturæ, & id, quod in oratione ſcripta, præ ea, quæ ore profertur, deeſt, ſupplendum. Nam videmus ſermonem ore prolatum indere animo auditoris imaginem quandam & figuram earum rerum, quæ ſignificantur, per varias vocis qualitates, quibus profertur, veluti per intenſionem, remiſſionem, & quietem vel interſpirationem, quæ fit inter partes illarum; per vocis item vel ſermonis productionem, abbreviationem, celeritatem, tarditatem, &c. per vocem expaveſcentis, ovantis, deprecantis, interrogantis, &c. quæ omnia cognoſci poſſunt in ſermone prolato, nequaquam vero in oratione ſcripta. Itaque conſtituti ſunt accentus, ut iis hæc omnia supplerentur, &, quoad abſolutiſſime fieri poteſt, perficiantur. Hinc vocantur* טעמים guſtus, rationes, *quod dent nobis guſtum bonum, & ſcientiam in libris Divinis.*

Qui plura Rabbinorum teſtimonia eodem ſpectantia voluerit, legat doctiſſ. Buxtorf. loco citato, ubi etiam effata illa Rabbinica inveniet: *Quæcunque expoſitio non eſt ſecundum rationem accentuum, ne acquieſcito ei.* Aben-Eſra in lib. Moznaiim fol. 199. b. *Niſi accentus eſſent in Scriptura, intellectus ejus non poſſet percipi.* Elias Levit. lib. Maſſor. hamaſſor. initio. *Accentus ſunt dictionibus, quod condimenta cibis, cum ad elegantiam lectionis, tum ad intelligentiam ſenſuum.* Muſcatus comment. in lib. Cozri, part. 2. §. 80. fol. 129. b. Aiunt etiam: *Dictio ſine accentu, eſt ſicut rex ſine corona.*

Quanvis ea omnia, quæ de muſicis ſuis accentibus narrant Judæi, neque à nobis, neque ab ipſis etiam fortaſſe percipiantur: his tamen, qui ejuſcemodi rebus delectantur, pergratum facturos nos eſſe credidimus, ſi modulationis, qua textus Biblicus in Judæorum Germanorum, Hiſpanorum, & Italorum ſynagogis cantillatur, ſpecimina quædam ad hoc de accentibus caput attexeremus.

ACCENTUUM

ACCENTUUM MUSICORUM

Quibus Judæi Germani utuntur,

MELOS.

ut : מִמֹּֽעֲצוֹתֵיהֶם *à conſiliis ſuis*, Pſal. 5. v. 11. &c. *Mahpach*, ut : שֶׁאָהֲבָה *quem diligit*, Cant. 1. v. 7. &c. ubi notandum שֶׁ adjunctum vulgo habere *Méthegh*, aut alium accentum miniſtrum ejus vicarium, quod pronomen iſtud relativum deciſum ſit ex integro אֲשֶׁר, quod ſuum habet accentum. Confer quæ ſupra pag. 318. col. 1. de vocibus compoſitis duplici accentu inſtructis diximus.

Hæc, ni fallor, ſufficiunt de accentu euphonico *Méthegh*, qui ex variis regulis ſupra traditis interdum geminatur, imo quandoque ter in voce deſcribitur, ut : מִמִּסְגְּרוֹתֵיהֶם *ex clauſtris ſuis*, Pſal. 17. Heb. 18. v. 46. ubi prius *Méthegh* eſt ex III. reg. poſterius ex I. וּמִמַּֽעֲמָֽדְךָ *& à ſtatione tua*, Iſai. 22. v. 19. Primum *Méthegh* inſcribitur ſecundum III. reg. ו enim cenſetur adventitium ; ſecundum ex IV. tertium denique ex II. Alia, de quibus non convenit inter Grammaticos, accuratiſſimas Bibliorum editiones, necnon codices mſſ. miſſa facio.

ARTICULUS III.

De Maqqáph, *&* Pesíq.

§. I. *De* Maqqáph.

GRAMMATICI quidam inter accentus numerant מַקֵּף Maqqáph, i. *vinculum*, ſed perperam; non ſolum enim accentus non eſt: verum etiam naturæ accentuum prorſus opponitur; efficit enim ut voces, quas ſimul conjungit, accentu tonico, ſæpe etiam & euphonico careant. *Maqqáph* itaque virgula eſt tranſverſa, quæ duas vel tres dictiones accentu tonico privatas ſic connectit, ut cum ultimæ dictionis accentu ſuavi & venuſta pronuntiatione coaleſcant. Junguntur autem per *Maqqáph* monoſyllaba aut biſſyllaba inter ſe, & monoſyllaba cum polyſyllabis ; aut diſſyllaba cum iiſdem, ſed rarius ; nunquam verba verbis. Imo dictiones penacutæ rarius cum ſequentibus copulantur. Porro adhibetur *Maqqáph*, ut duo vel tria vocabula ejus ope conjuncta veluti unicum efficiant, ſicque citius perveniatur ad pauſam.

In hac autem vocum per *Maqqáph* conjunctione, *Hhólem* & *Tſeré* ultimæ, ſequente poſt utramque illam motionem litera mobili ſeu ſonante, corripiuntur, illud quidem in (ׇ *hhatoúph*), hoc vero in (ֶ), ut : חָק־עוֹלָם *ſtatutum æternum*, Jerem. 5. v. 22. גֶּשׁ־הָלְאָה *accede huc*, Gen. 19. v. 9. à vocibus חֹק & גֵּשׁ.

EXCIPIUNTUR,

1°. רָב־זִבְחֵיכֶם *multitudo ſacrificiorum veſtrorum*, Iſai. 1. v. 11. עֹז־לָמוֹ *fortitudo eis*, vel *eorum*, Pſal. 27. Heb. 28. v. 8. שֹׁד־רְשָׁעִים *vaſtatio impiorum*, Prov. 21. v. 7. & ſi quæ ſunt alia, in quibus retinetur *hhólem* ante *maqqáph*.

2°. כָּל *omnis*, &c. quod bis legitur cum accentu, qui tamen non impedit quominus (ׇ) ſit (ׇ *hhatoúph*); *hhólem* enim non mutatur in *qamćts* magnum. Loca duo ſunt, Prov. 19. v. 7. & Pſal. 34. Heb. 35. v. 10.

3°.

3°. אֶת, quod ſemel ante *Maqqáph*, nempe Job. 41. v. 26. retinet (-), ſic: אֶת־כָּל־גָּבֹהַּ *omnem excelſum.* E contrario ter cum accentu habet (▾), nempe Pſal. 46. Heb. 47. v. 5. Pſal. 59. Heb. 60. v. 2. Prov. 3. v. 12.

4°. בֶּן *filius*, quod, præterquam in regimine ſingulari, vulgo retinet (-), ut: בֶּן־אֶחָד *filius unus*, 1. Reg. 22. v. 20. בֶּן־קָטֹן *filius parvus*, 2. Reg. 9. v. 12. &c. At in regimine ſingulari, (-) mutatur in (▾), & quandoque in *hhiríq qatón*, abſente etiam *Maqqáph.* Vide Exod. 30. v. 14. 2. Paral. 25. v. 5. Deut. 25. v. 2. &c.

5°. לֵב *cor*, quod retinet (-) quando vox ſequens non eſt monoſyllaba aut diſſyllaba penacuta, ut: לֵב־פַּרְעֹה *cor Pharaonis*, Exod. 14. v. 4. לֵב־דָּוִד *cor Davidis*, 2. Reg. 24. v. 10. At cum dictio, quæ ſequitur, monoſyllaba eſt aut diſſyllaba penacuta, (-) convertitur in (▾), ut: בְּלֶב־יָם *in corde maris*, Prov. 30. v. 19. בְּלֶב־נַעַר *in corde pueri*, Prov. 22. v. 15.

6°. כֵּן *ſic*, נֵר *lucerna*, עֵד *teſtis*, עֵץ *arbor*, עֵת *tempus*, &c. quæ retinent (-), ſecundum *Buxtorfium*, ad compenſandam literam vel quieſcentem vel excidentem. Variant tamen codices etiam accuratiſſimi, non ſolum circa quaſdam ex his vocibus, verum etiam circa nonnullas in ſuperioribus exceptionibus recenſitas.

7°. Dictiones לֵךְ *vade*, שֵׁם *nomen*, שֵׁשׁ *ſex*, תֵּן *da*, תֵּת *dare*, &c. quæ modo mutant, modo retinent (-).

Aliæ motiones magnæ, puta (▾), remanent ante *Maqqáph*, ut: שָׁת־לִי *poſuit mihi*, Gen. 4. v. 25. יָם־כִּנֶּרֶת *mare Cinnereth*, Vulg. *Ceneteth*, Num. 34. v. 11. יָם־מִצְרָיִם *mare Ægypti*, Iſai. 11. v. 15. &c.

Remanent quoque *hhólem* & *tſeré*, quando ſequitur litera quieſcens, ut: לְכַהֲנוֹ־לִי *ut fungatur ipſe ſacerdotio mihi*, Exod. 28. v. 1. כֹּה־אָמַר ... *ſicut lapis*, ibid. c. 15. v. 5. כֹּה־אָמַר *ſic dicit*, Jerem. 29. v. 32. בְּתוֹךְ־הָעָם *in medio populi*, ibid. בְּנוֹת־לוֹט *filiæ Lot*, Gen. 19. v. 36. &c. עֹשֵׂה־פֶלֶא *factor mirabilium*, aut *faciens mirabilia*, Exod. 15. v. 11. בֵּית־יִשְׂרָאֵל *domus Iſraël*, ibid. c. 40. v. 38. מִיַּרְכְּתֵי־אָרֶץ *ab extremitatibus terræ*, Jerem. 25. v. 32. חַכֵּה־לוֹ *expecta eum*, Habac. 2. v. 3. ubi in plurimis exemplaribus ל afficitur daghéſch forti anomalo, quaſi ſcriptum eſſet חַכֵּה־לּוֹ, nempe cum (▾) loco (-). Hîc א literæ ſonantis munere fungitur; unde (-) convertitur in (▾), יְגַמֶּא־אָרֶץ *ſorbet terram*, Job. 39. v. 24.

Licet voces ante *Maqqáph* accentu tonico careant, ſæpe tamen euphonico *Méthegh* ſuſtentantur, ut: שֵׁשׁ־מֵאוֹת *ſexcenti*, Gen. 7. v. 11. לֹא־יִבּוֹל *non defluet*, Pſal. 1. v. 3. Et ſic ſæpius in monoſyllabis magna motione affectis; in aliis, rarius. Voces diſſyllabæ accentum illum habent in penultima, maxime cum ſequitur vox monoſyllaba aut diſſyllaba penacuta, ut: עֹשֶׂה־פְּרִי *faciens fructum*, Gen. 1. v. 22. ubi פְּרִי cenſetur monoſyllabum; *Schevá* enim, ut ſæpius diximus, ſyllabam non conſtituit. Quod pertinet ad *daghéſch* forte in פ, vide tom. I. pag. 29. col. 2. אֱמָר־לוֹ *dixit ei*, Joſ. 11. v. 9. Hinc Buxtorfio anomalum videtur הִנֵּה־שָׁבָה *ecce reverſa eſt*, Exod. 4. v. 7. Si penultima illa afficiatur (·) ſive ſimplici, ſive compoſito, *Méthegh* eſt in ultima, ut: בְּנֵי־רִמּוֹן *filii Rimmon*, Vulg. *Remmon.* Sic in nonnullis codicibus אֲשֶׁר־ notatur cum *Méthegh* in ultima, quando voci alteri jungitur per *Maqqáph.* Voces polyſyllabæ accentum illum habent etiam in penultima, modo ea non ſit affecta שְׁוָא (·), ut: וַיִּחַר־אַף *& exarſit ira*, Gen. 30. v. 2. At quando (·) afficitur illa penultima, euphonicus *Méthegh* aſcendit ad antepenultimam, vel prorſus exſulat, ut: נוֹסְדוּ־יָחַד *conſultant ſimul*, Pſal. 2. v. 2. תִּגְמְלוּ־זֹאת *retribuetis iſtud*, Deut. 32. v. 6.

Pro illo *Méthegh* ante *Maqqáph* uſurpatur interdum *Qadmá*, ſi vox ſequens habeat *Zaqéph qatón*, ut: וַנַּגֶּד־לוֹ *& renuntiavimus ei*, Gen. 43. v. 7. וַיִּקְרָא־לָהּ *& vocavit eam*, 4. Reg. 4. v. 12.

Ceterum quandonam & cui ſyllabæ accentus euphonicus *Méthegh* in vocibus per *Maqqáph* conjunctis apponendus ſit, plane non convenit inter Grammaticos; neque etiam eodem prorſus modo illum exhibent variæ Bibliorum editiones; etiam accuratiſſimæ.

Non magis conſentiunt de vocibus ipſis per *Maqqáph* ſecum invicem conjungendis.

Hæc tamen circa eas generatim obſervant.

1°. Voces monoſyllabæ accentu diſtinctivo privatæ ſæpius cum aliis per *Maqqáph* conjunguntur, ut: גַּם־לְאִישָׁהּ *etiam viro ſuo*, Gen. 3. v. 6. &c. Sic בְּתָם־לְבָבִי *in integritate cordis mei*, Gen. 20. v. 5. præpoſitio enim בְּ ſeorſim ſpectatur, nec impedit quominus בְּתָם־ monoſyllabum cenſeatur. Idem dicendum de אֲשֶׁר, in quo אֲ ſyllabam non conſtituit.

2°. Sæpe adhibetur *Maqqáph*, quando vox præcedens habet accentum in ultima, & ſequens monoſyllaba eſt aut diſſyllaba penacuta; proindeque accentus prioris, concurſus vitandi gratia, in penultimam, aut in antepenultimam eſſet retrahendus, ut: זַרְעוֹ־בוֹ *ſemen ejus in eo*, Geneſ. 1. verſ. 11. וַיְחַבֶּק־לוֹ וַיְנַשֶּׁק־לוֹ *& amplexatus eſt eum, & oſculatus eſt eum*, ibid. cap. 29. v. 13. וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר *& fuit veſpere, & fuit mane*, ibid. c. 1. v. 5. וַאֲכַלְתֶּם־שָׁם *& comedetis ibi*, Deut. 12. v. 7. &c.

3°. Nomen regens aliud ſæpe conjungitur per *Maqqáph* cum recto, maxime cum poſterius illud monoſyllabum eſt aut diſſyllabum penacutum, ut: מִקְנֵה־לוֹט *poſſeſſio*, ſive *grex Loti*, Gen. 13. v. 7. פְּרִי־בָטֶן *fructus ventris*, ibid. c. 30. v. 2. מַלְאַךְ־יְהוָה *angelus Domini*, Pſal. 33. Heb. 34. v. 8. &c. Si duo nomina constructa ſeſe proxime conſequantur, vulgo poſterius tantum habet *Maqqáph*, ut: שֵׁם אֵשֶׁת־אַבְרָם *nomen uxoris Abrami*, Gen. 11. v. 29. &c.

4°. Denique cum vocum numerus in aliquo ſententiæ membro accentuum tonicorum numerum ſuperat, nonnullæ ex his vocibus per *Maqqáph* interdum conjunguntur, ut: אַתָּה־יְהוָה תִּשְׁמְרֵם *Tu, Domine, cuſtodies eos*, Pſal. 11. Heb. 12. v. 8. וַיָּשֶׁב־יְהוָה לִי כְצִדְקִי *& reddidit Dominus mihi ſecundum juſtitiam meam*. Pſal. 17. Heb. 18. v. 25.

§. II. *De* Pesíq.

PEsíq (פְּסִיק) accentus eſt muſicus, quo *pauſa* ſignificatur; פסק enim, à quo venit, Chaldæis *pauſare* ſignificat. Virgula recta eſt ad ſuperiorem lineam deſcripta; quæ ſi reperiatur poſt *Mounábh* unicum, vel inter duo *Mounábh*, dicitur לְגַרְמֵי *Legharmé*, quod fracta & ſubito abrupta voce conſtituenda ſit: quod vel nomen ejus indicat; venit enim à גָּרַם *frangere*. Alias dicitur *Pesíq*. Exempla ſunt: וְאֵיבָה׀ אָשִׁית *& inimicitiam ponam*, Gen. 3. v. 15. וּלְכֹל׀ רֶמֶשׂ *& omni reptili*, Gen. 1. v. 20. In his duobus exemplis eſt *Legharmé*. Poſt alios accentus cum reges, tum miniſtros, eſt *Pesíq*, ut: תִּצְּרֶנּוּ׀ מִן־הַדּוֹר *cuſtodies eum à generatione*, &c. Pſal. 11. Heb. 12. v. 8. כִּי׀ אִם *ſed*, Pſal. 1. v. 2. פִּרְיוֹ׀ יִתֵּן *fructum ſuum dabit*, ibid. v. 3. &c.

ARTICULUS IV.

De variis accentuum quorumdam tonicorum nominibus, & omnium etymologia, antiquitate, & captu.

SUNT accentus quidam tonici, qui pro vario ſitu, munere, ac famulitio, varia ſortiuntur nomina. Quod in cauſa fuit, ut monuimus in tom. I. pag. 20. cur à nonnullis auctus fuerit eorum numerus. Varia illa nomina, &c. in hoc articulo operæ pretium eſt exponere.

Digitized by Google

ACCENTUS REGES.

: סִלּוּק SILOUQ, aliis סִלּוּק SILLOUQ, dicitur etiam סוֹף פָּסוּק SOPH PASOUQ, h. e. *finis verſus*. Præter rectam lineam infra ultimam verſus dictionem ſcriptam, conſtat etiam duobus punctis craſſioribus, quibus verſus diſtinguuntur. Cantus ejus ex muſica inferius exhibenda patebit.

אַתְנָח, vel in pauſa, & ut alii ſcribunt, אַתְנָח ATHNAHH & אַתְנַחְתָּא ATHNAHHTA, h. e. *reſpiratio*, ſeu *quies*, aut *pauſatio*, à voce pauſante; vulgo enim noſtris duobus punctis reſpondet. Interdum etiam dicitur סַחְפָא SAHHAPHA, teſte Buxtorfio. Cantum ejus vide in ſchematis muſicis.

זָקֵף קָטֹן, ZAQEPH QATON, vel זָקֵף קָטָן ZAQEPH QATAN, *erector minor*, quod minus quam ZAQEPH GADHOL, de quo infra, inter canendum vocem elevet; ſeu quod voce minus elata canatur. Vide ſchemata muſica.

רְבִיעַ REVIA, h. e. *incubans*, quod mediæ literæ incubet. Cantus ejus idem eſt ac cantus τοῦ *Géreſch*, de quo inferius, ſed in fine fortior.

סְגֹלְתָּא, vel סגולתא, aut סְגֹלְתָּא SEGHOLTA, h. e. *monile*. Dicitur etiam סגולא SEGHOLA, & quibuſdam סְגוּלָה SEGHOULA, *proprietas*, *peculium*; & שְׁרֵי SCHARE vel שְׁרֵי SCHERE. Ultimæ literæ inſidet, & cantus ejus eſt pauſa cum ſubita vocis abruptione.

זָקֵף גָּדוֹל ZAQEPH GADHOL, i. e. *erector magnus*. Sic dicitur, quod elatiori voce canatur, quam *Zaqéph qatón*, de quo ſupra, & tandem faciat duos ſaltus acutos, ut loquuntur Hebræi.

תְּבִיר TEVIR, h. e. *fractus*, à voce fracta & inæquali, qua canitur.

טִפְחָא vel טִפְחָה TIPHHHA, al. טַרְחָא TARHHA, h. e. *defatigatus*, *laſſus*, à Chald. טְרַח *laborare*, *defatigari*; quod canatur voce ſubmiſſa & quaſi feſſa & quieſcente. Ante *Athnábh* & *Siloúq* dicitur מְאַיְלָא *Meaiielá*, h. e. *Tiphhá forte*, ab אֱיָל *fortitudo*, vel אֵל *fortis*; quod cantus ejus ſit intenſior. Undecies occurrit in eadem voce cum *Athnábh*, ut olim obſervarunt Maſſorethæ ad vocem בְּשָׁבֻעֹתֵיכֶם *in ſeptimanis veſtris*, Num. 28. v. 26. ubi loca illa afferunt. At Jerem. 2. v. 31. ad vocem מַאְפֵּלְיָה *caligo Dei*, ſive *maxima*, notarunt decem tantum eſſe loca, & undecimum ex diverſitate exemplarium eſſe adjectum. Idem accentus quinquies etiam collocatur in eadem dictione ante *Siloúq*, ut: לְהֵחַלּוֹ *ad polluendum ſe*, Levit. 21. v. 4. ubi quatuor alia loca à Maſſorethis recenſentur.

פַּשְׁטָא PASCHTA, al. פָּשֵׁט PASCHET, h. e. *extenſor*, quod extenſa, protracta, & æquabili voce canatur. Ultimæ literæ inſidet.

זַרְקָא, al. זַרְקָה ZARQA, i. *ſparſor*; quia canitur ſparſa & inflexa voce, ut eſt ejus figura. Ultimæ literæ proprius eſt.

גֶּרֶשׁ *Géreſch*, i. *expulſor*, quod vocem in cantu ſubito expellat. Vocatur etiam טֶרֶס TERES & אַזְלָא AZLA.

גֵּרְשַׁיִם GERASCHAIIM, al. שְׁנֵי גְרִישִׁים SCHENE GHERISCHIM, h. e. *duo expulſores*, al. טְרָסַיִם TERASAIIM, al. טַרְסִין TARSIN. Cantus ejus fere ut *Geréſch*, ſed duplicatus.

פָּזֵר PAZER, h. e. *diſpergens*, quod vocem elatam diſpergat, & ſecet in aliam. Dicitur etiam PAZER QATON, ſeu *parvum* ad diſcrimen accentus *Qarne-phará*, qui vocatur etiam *Pazér gadhól*, ſive *magnum*.

תְּלִישָׁא גְדוֹלָה TELISCHA GHEDHOLA, h. e. *evulſor magnus*, quia in ejus cantu vox è pectore evellitur, & late circumrotatur, quod indicat ejus figura. Primæ dictionis literæ inſidet.

שַׁלְשֶׁלֶת SCHALSCHELETH, i. *catena*. Sic vocatur is accentus, quod cantus ejus quaſi concatenatus ſit, & ſerratim aſcendat.

קַרְנֵי פָרָה QARNE PHARA, h. e. *cornua vaccæ*, quo nomine donatur ob ejus figuram, quæ vaccæ cornua refert. Canitur voce quaſi dupla, forti, & tremula. Aliquando etiam vocatur פָּזֵר גָּדוֹל PAZER GADHOL, i. *Pazer magnum*.

יְתִיב IETHIV, h. e. *reverſum*, ſcilicet cornu. Vocatur etiam שׁוֹפָר מֻקְדָּם SCHOPHAR MUQDAM, i. *cornu præmiſſum* vel *antecedens*; ut

& שׁוֹפָר מַשְׁפֵּל SCHOPHAR MASCHPEL *cornu dejiciens.* Primæ dictionis motioni præmittitur, & canitur ut *Mahpách*, de quo mox, ſed cum pauſula, ut vult doctiſſ. Buxtorf.

ACCENTUS MINISTRI.

מוּנַח al. מֻנַּח MOUNAHH, i. *depoſitum*, videlicet cornu. Al. שׁוֹפָר יָשָׁר SCHOPHAR IASCHAR, h. e. *cornu rectum.* Al. שׁוֹפָר הוֹלֵךְ SCHOPHAR HOLECH, i. *cornu ambulans.* Cantus ejus ſubmiſſus eſt & protractus.

Cum hic accentus in ultima dictionis ſyllaba collocatur, & poſt ipſum ſequitur *Athnábh*, *Zarqá*, vel *Zaqéph qatón*; appellatur עִלּוּי *Illóui*, ab עָלָה *aſcendit*; quod alta ſive elata voce canatur, ut: בָּרָא אֱלֹהִים *creavit Deus*, Gen. 1. v. 1. וּמִפְּרִי הָעֵץ *de fructu autem arboris*, ibid. c. 3. v. 3. וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים *& diviſit Deus*, ibid. c. 1. v. 4. גּוֹי גָּדוֹל *gens magna*, Deut. 4. v. 7. &c. At quando accentus ille penultimam dictionis ſyllabam occupat, & ſequitur *Zaqéph qatón*: tunc vocatur מְכַרְבֵּל *Mecharbél*, quod flexa & varie agitata voce canatur; quemadmodum varie agitantur, quæ cribrantur; כַּרְבֵּל enim Rabbinis *cribrare* ſignificat. Sic: רֶגַע אֲדַבֵּר *in momento* vel *repente loquar*, Jerem. 18. v. 17.

Cum duo *Mounábh* ante *Zaqéph qatón* continuo ponuntur, prius vocatur à Judæis Italicis *Mecharbél*, poſterius *Illóui*, ut: אֲשֶׁר כֻּפַּר בָּהֶם *quibus expiatio facta eſt*, vel ſecundum Vulg. *ut ſit placabile ſacrificium*, Exod. 29. v. 33.

Denique in metris accentus ille ſupra dictionem interdum collocatur, ut: אַבְשָׁלוֹם *Abſalom*, nomen proprium, Pſal. 3. v. 1. &c.

מַהְפַּךְ MAHPACH *inverſum*, cornu videlicet; quaſi שׁוֹפָר מְהֻפָּךְ. Sic vocatur à figura τοῦ *Mounábh* oppoſita; ſic enim quondam pingebatur (‹). Cantus ejus ſubmiſſus ut *Mounábh*, ſed magis ſubſiſtens & ſe quaſi reflectens. Interdum ſupra dictionem in metris collocatur. Vide ſupra pag. 316. col. 2. & ſequentem pag. 325. col. 1.

מֵרְכָא מַרְכָּא *Mérechá*, al. מַרְכָּא *Mercá*, h. e. *productor*, quod cantus ejus ſubmiſſus ſit & productus. Vocatur etiam מַרְכָא פְּשׁוּטָא MERECHA PHESCHOUTA *productor minor*, ſive ſimplex ad differentiam ſequentis accentus, qui vocatur *productor duplex*, ſive *geminatus.* Denique appellatur etiam ſimpliciter מַאֲרִיךְ *Máarich*, ab אָרַךְ *prolongatus eſt*, in hiphil, הֶאֱרִיךְ *prolongavit*, *produxit*; unde מַאֲרִיךְ *prolongans* ſive *productor*; & eliſo א, adjunctaque terminatione Chaldaïca, מַרְכָא; ut ex מַאֲזִין, aut potius מַאֲזִין, fit מֵזִין *auſcultans*, Prov. 17. v. 4. Vide tom. I. pag. 183. col. 1. in fine. Octo in locis Maſſorethæ accentum illum cum *Tiphbhá* in eadem voce conjunctum vocant etiam מַאְיְלָא *Meaiielá*, quaſi *Mérechá* fortiori voce canendum, ut: מוֹשְׁבֹתֵיכֶם *habitationibus veſtris*, Levit. 23. v. 21. ubi reliqua loca enumerantur, uti & Ezech. 36. v. 25. ad vocem גִּלּוּלֵיכֶם *idolis veſtris.* Attamen his ſaltem duobus in locis codices etiam accuratiſſimi habent *Méthegh*, non *Mérechá*.

מֵרְכָא כְּפוּלָה MERECHA CHEPHOULA, i. *Mérechá geminatum*, ſive *duplex.* Al. שְׁנֵי חוּטְרִין SCHENE HHOUTERIN, vel תְּרֵין חוּטְרִין TEREN HHOUTERIN, *duæ virgulæ*, ab ejus figura. Cantus illius æqualis, ſubmiſſus, & duplicatus.

דַּרְגָּא DARGA, h. e. *gradus.* Is accentus ſic vocatur, quod cantus ejus gradatim aſcendat, & tremulus ſit ac contortus.

תְּלִישָׁא קְטַנָּה TELISCHA QETANNA, h. e. *evulſor*, ſive *eradicator parvus*, aut *minor*; ſic dictus, quod vocem è profundo pectoris evellat, h. e. ſubmiſſe incipiat, & elate circumrotetur; quod vel ejus figura repræſentat. Ultimæ literæ proprius eſt. Vocatur etiam תַּלְשָׁא TALSCHA, vel תַּרְסָא TARSA.

קַדְמָא QADMA, h. e. *antecedens*, finem ſcilicet dictionis, cujus initium vel medium occupat, nunquam finem, i. ultimam literam; in quo differt à *Paſchtá*, quod ultimæ literæ ſemper inſidet. Cantus ejus ut *Paſchtá*,

יָרֵחַ־בֶּן־יוֹמוֹ *Iérahh-ben-iomó*, h. e. *luna filia diei ſuæ*, i. luna nova, recens nata, lunula; quod nomen ab ejus figura obtinet. Pro יָרֵחַ, melius alii יֶרַח, quod *lunam* ſigni-

ficat. Dicitur etiam גַּלְגַּל *orbis*, *ſphæra*, *rota*, media ſcilicet aut imperfecta; nova enim luna non eſt ſphæra ſive rota perfecta, quantum oculis patet. Cantus ejus ut *Mounábh*, ſecundum Buxtorfium & Bartoloccium; quanvis in ſchematis muſicis infra deſcribendis alius exhibeatur. Is etiam diverſus eſt in *Peſíq* & *Leghármé*, ſicut & in *Mounábh*, *Illoúi* & *Mecharbél*, quæ ſunt varia eorumdem accentuum nomina ipſis ob diverſam modulationem impoſita.

Grammatici quidam his accentibus tonicis alios adjungunt, nempe *Tiphbhá* initiale, de quo ſupra pag. 310. col. 2. *Géreſch* conjunctum cum *Reviá*, pag. 316. col. 2. *Zarqá* initiale ſive anterius, ibid. *Mounábh* ſuperius; in metris enim accentus ille ſupra dictionem interdum ponitur, ut diximus ſupra pag. 316. col. 1. & *Mahpách* itidem ſuperius, ſive *Ietbhív*, ibid. c. 2.

Sunt etiam qui diſtinctos accentus faciant, 1°. ex *Mérechá* juncto cum *Mahpách* ſuperiori, quem accentum vocant *Mérechá Mahpachatum*, vide pag. 316. col. 2. 2°. ex *Mérechá* & *Zarqá*, quod appellant *Mérechá Zarqatum*, ibid. 3°. ex *Mahpách* & *Zarqá*, quod ab ipſis dicitur *Mahpách Zarqatum*, ibid. 4°. Denique ex *Mounábh* inferiori juncto cum *Mounábh* ſuperiori, quod *Mounábh ſuperinferum* dicunt, ut: מִשְׁכְּנוֹת *tabernacula*, Job. 21. v. 28. ubi tamen alia exemplaria habent *Mounábh* unicum, idque infra dictionem collocatum. Verum hi omnes accentus ſive ſoli ſint, ſive cum aliis conjuncti; ſive inferni, ſive ſuperni; ſive dictioni præponantur aut primæ ejus literæ inſideant, ſive penultimam aut ultimam ſyllabam occupent, tonici proprie non ſunt, cum vocis tono ſeu elevationi minime ſerviant; ſed ſoli modulationi, quæ, ut diximus, pro diverſis feſtis diebus diverſa erat. Quod ſi eorum nonnulli & tono & muſicæ inſerviant, tonum in ea ſyllaba, in qua ſecundum vocis naturam eſſe debet, immutatum relinquunt.

Haud potiori jure in accentuum tonicorum numero à quibuſdam reponuntur *Peſíq*, *Leghármé*, *Sóph paſoúq*, *Illoúi*, *Mecharbél*, & *Meaiielá*; hi ſiquidem novi aut diverſi à ſuperioribus accentus non ſunt: ſed iidem ex diverſo uſu muſico diverſimode appellati, ut recte obſervavit clariſſ. Buxtorfius, lib. 1. Theſ. Gramm. pag. 56. edit. Baſil. 1663.

Hæc pro variis accentuum nominibus & cantu generatim dicta ſufficiant. Antequam tamen huicce capiti finem imponamus, quædam de nominum illorum etymologia, & accentuum ipſorum aliis quibuſdam nominibus, antiquitate, Hebræis vocibus adjectione, ac ſpeciali modulatione dicenda ſunt.

§. I.

De Accentuum Hebræorum etymologia, & aliis quibuſdam nominibus.

ACCENTULUM Hebræorum nomina petita ſunt partim ab eorum figura, ut: סֶגּוֹלְתָּא *Segholtá* à סֶגּוֹל *Seghól*, ſed inverſo. Partim à modulatione, ut: פָּזֵר *Pazér*, quia in ejus cantu vox diſpergitur. Partim à ſitu, ut: סִלּוּק *Siloúq* vel סוֹף פָּסוּק *Sóph paſoúq*, i. *finis verſus*, quod accentus ille finem verſuum ſemper occupet. Partim ab eorum in diſtinguenda ſententia munere, ut: אַתְנָח *Athnábh*, i. *pauſa* ſive *reſpiratio*, quia ſæpe noſtra duo puncta, ſive κῶλον, id eſt, *membrum*, exprimit. Sæpe tamen minori diſtinctioni ſervit. Imo ſæpe non diſtinguit, ut liquet vel ex primo Geneſeos verſiculo. Sententiæ igitur membrorum diſtinctio in ſenſu ipſo magis, quam in accentibus quærenda eſt. Cum tamen iis adverſus Chriſtianos rerum illarum imperitos abutantur interdum Judæi, negligenda non eſt accentuum illorum in diſtinguendo poteſtas. Denique nominum illorum pleraque Chaldaica ſunt, ſive, ut Elias loquitur, ex lingua Jeroſolymitana, quæ miſta erat Hebraica & Chaldaïca, deſumta ſunt. Hinc idem Rabbinus quorumdam etymologias ignorare ſe ingenue confitetur in lib. 2. operis, quod de

accentibus ſcripſit; adeo illæ incertæ ſunt, & ad Grammaticorum arbitrium confictæ. Vide inter alios Joannem Vallenſem de proſodia Hebræorum, lib. 1. pag. 10. col. 2. Hinc etiam accentus illi eodem modo ab omnibus non ſcribuntur; ſunt enim qui ſcribunt תפחא, al. טפחא, &c. Addendum hic quoſdam accentus eſſe, qui nomina diverſa ab iis, quæ ſupra retulimus, apud Judæos Hiſpanos & Italos obtineant. Quod ut planum fiat, accentus illos ſecundum Germanos, Hiſpanos & Italos, quo ordine eos diſpoſuit, quoque nomine illos appellavit Bartoloccius in tom. 4. Biblioth. Rabbin. pag. 441. & 442. lectorum oculis ſubjiciemus.

Accentuum nomina & ordo ſecundum Judæos Germanos.

שַׁלְשֶׁלֶת : סְגוֹלָא al. סְגוֹלְתָא : תַּלְשָׁא al. תְּלִישָׁא קְטַנָּה : פָּזֵר קָטֹן al. simpliciter פָּזֵר :
קַרְנֵי פָרָה : שְׁנֵי גְרֵשִׁים al. simpliciter גְּרֵשִׁים : יְתִיב פַּשְׁטָא : קַדְמָא : זָקֵף קָטֹן
זָקֵף גָּדוֹל : אַתְנָח : זַרְקָא : לְגַרְמֵי : רְבִיעַ : תְּבִיר : טַרְחָא al. טִפְחָא : סוֹף פָּסוּק
al. סִילוּק : אַוְלָא al. גֶּרֶשׁ : מַאֲרִיךְ al. מֵרְכָא : שְׁנֵי חוּטְרִין al. מֵרְכָא כְּפוּלָה : דַּרְגָּא :
יָרֵחַ־בֶּן־יוֹמוֹ : תְּלִישָׁא גְּדוֹלָה : מוּנַח : מַהְפַּךְ : עִלּוּי : מַכַּרְבֵּל : טִפְחָא סִילוּק :

Accentuum nomina & ordo ſecundum Judæos Hiſpanos.

זַרְקָא : מַקַּף : שׁוֹפָר הוֹלֵךְ al. מוּנַח : סְגוֹלְתָא : פָּזֵר גָּדוֹל : יָרֵחַ־בֶּן־יוֹמוֹ : קַרְנֵי פָרָה :
גַּעְיָא : תַּלְשָׁא al. תְּלִישָׁא קְטַנָּה : אַוְלָא al. קַדְמָא : גְּרִישׁ al. גֶּרֶשׁ : פָּסֵק al. פְּסִיק :
רְבִיעַ : שׁוֹפָר מְהוּפָּךְ al. מַהְפַּךְ : זָקֵף קָטֹן : זָקֵף גָּדוֹל : שַׁלְשֶׁלֶת : שְׁנֵי גְרִישִׁין al. גְּרֵשִׁים :
דַּרְגָּא : תְּבִיר : מַאֲרִיךְ al. מֵרְכָא : טַרְחָא al. טִפְחָא vel תִּפְחָא : אַתְנָח : תַּרְצָא al. תְּלִישָׁא
גְּדוֹלָה : שְׁבָא al. יְתִיב : סוֹף פָּסוּק :

Accentuum Hebræorum nomina & ordo ſecundum Judæos Italos.

זַרְקָא : שְׁרֵי al. סְגוֹלְתָא : פָּזֵר גָּדוֹל al. simpliciter פָּזֵר : קַרְנֵי פָרָה : תַּלְשָׁא al. תְּלִישָׁא
גְּדוֹלָה : תַּרְסָא al. תְּלִישָׁא קְטַנָּה : גַּרְמֵיהּ al. לְגַרְמֵי : רְבִיעַ : פְּסִיק : שַׁלְשֶׁלֶת : קַדְמָא :
אַוְלָא al. גֶּרֶשׁ : זָקֵף גָּדוֹל : זָקֵף קָטֹן : שְׁנֵי גְרִישִׁין al. גְּרֵשִׁים : תְּרֵין חוּטְרִין al. מֵרְכָא
כְּפוּלָה : דַּרְגָּא : תְּבִיר : טַרְחָא al. טִפְחָא : מַאֲרִיךְ al. מֵרְכָא : שׁוֹפָר עִלּוּי al. simpliciter
עִלּוּי : שׁוֹפָר הָפוּךְ al. מַהְפַּךְ : שׁוֹפָר יְתִיב al. simpliciter יְתִיב : שְׁנֵי פַשְׁטִין al. simpliciter
פַּשְׁטָא : מְמִיךְ al. מַקַּף : אַתְנָח : יָרֵחַ־בֶּן־יוֹמוֹ : גֶּרֶשׁ : סוֹף פָּסוּק :

Hæc ſunt nomina & ordo accentuum Hebræorum ratione muſicæ ſpectatorum, ſecundum Judæos Germanos, Hiſpanos & Italos, prout eos appellat & diſponit Bartoloccius, cujus errores non præſtamus. Si ad manum nobis fuiſſet alius liber, in quo præſertim Hiſpanorum & Italorum deſcripti fuiſſent accentus, menda quædam, quæ in ſcriptoris hujus librum irrepſiſſe ſuſpicamur, emendaſſemus. Vix enim in animum induco meum ut credam פָּזֵר, v. g. ab Hiſpanis & Italis vocari פָּזֵר גָּדוֹל, cum id nominis tribuatur קַרְנֵי פָרָה, teſte Buxtorfio & Joanne Vallenſi, qui poſterior eo etiam nomine appellat accentum יָרֵחַ־בֶּן־יוֹמוֹ. In ſuperioribus ſchematis vox *al.* alios ſignificat, & accentus nomen, quod poſt eam venit, nomen eſt, quo accentum illum plerumque vocant Judæi Germani, quos potiſſimum ſequuti ſumus in hac de accentibus doctrina.

§. II.

De Accentuum Hebræorum antiquitate.

Accentus Hebræi, ſaltem quod ad eorum figuram & Hebræo textui inſcriptionem attinet, eoſdem auctores habent, quos puncta vocalia, nempe Maſſorethas Tiberienſes, aut quoſvis etiam recentiores Judæos. Eorum novitatem probant 1°. Illorum nomina Chaldaica, aut potius ex dialecto Hebræo-Chaldaica, ut mox diximus, derivata. 2°. Altum de iis in toto Thalmude ſilentium. Si enim illorum in eo interdum fiat mentio; id de re, non de ſigno rei intelligendum eſt; nam quanvis apiculi illi in textu non exprimerentur: ſupplebantur tamen à legentibus, ſicuti & vocales; h. e. Scriptura cum pauſis & interpunctionibus legebatur, quanvis abeſſent notæ illæ, quæ poſtea ad lectionis facilitatem in Hebræa, ſicut in Græca, Latina, ceteriſque linguis, ſunt adjectæ. Fruſtra librorum *Zohar* & *Bahir*, in quibus accentuum nomina leguntur, antiquitatem jactant accentuum patroni; hi etenim libri Thalmude ſunt recentiores: aut ſi Thalmudem antiquitate ſuperant, interpolati ſunt ab iis, qui publici juris eos fecerunt. Vide inter alios de his libris Lud. Cappellum in arcano punctationis revelato, lib. 2. cap. 3. p. 756. col. 2. edit. in fol. Amſtelæd. 1689. & doctiſſ. Vvolfium, tom. I. Biblioth. Heb. pagg. 905. & 1134. 3°. In Sacrorum Bibliotum voluminibus, quæ in ſynagogis Judæorum aſſervantur, in textu Samaritano, & in linguis Arabica & Syriaca, quæ ex Hebræa natæ ſunt, nullus conſpicitur accentus. Alia argumenta, quæ pro accentuum novitate demonſtranda affert doctiſſ. Cappellus ſupra laudatus, vide in eodem arcano punctationis revelato, lib. 1. cap. 16. pag. 740. & in ejuſdem vindiciis, lib. 2. cap. 16. pag. 899. edit. ſuperius memoratæ, ubi nihil ſuper ea re deſiderandum reliquiſſe videtur. Neque tamen negligas quæ de eodem argumento ſcripſit doctiſſ. Buxtorf. in ſuo de punctorum & accentuum Hebræorum origine, antiquitate, & auctoritate tractatu, l. 1. p. 259. & ſeqq. ubi non pauca ſcitu digna reperies.

§. III.

De Accentuum Hebræorum modulatione.

Id diſcriminis intercedit Muſicam inter Hebræam & noſtram, quod in illa unicuique accentui certa modulatio tribuatur, quæ iteratur quoties idem accentus recurrit: in hac vero vocum ſoni diverſi notis diverſis exprimantur; neque vulgo recurrant, niſi verba eadem repetantur. Ceterum hodiernam Judæorum muſicam à veteri, quæ Moſis aut Davidis temporibus in uſu erat, plane eſſe diverſam, nemo eſt, opinor, qui non intelligat. Nam præterquam quod, vel Rabbinis ipſis fatentibus, antiqua illa muſica periit: quæ in ſynagogis uſurpatur, cantillatio potius dicenda eſt, quam muſica numeris ſuis omnibus abſoluta. Præterea veroſimillimum eſt in primo & ſecundo Templo decantata ſolummodo fuiſſe Cantica quædam & Pſalmos Davidicos; cum in hodiernis Bibliis notæ illæ muſicæ non ſolum Pſalmis & Canticis, verum etiam libris hiſtoricis & propheticis, imo & quibuſdam Scripturæ partibus, quæ fere tantum nominibus propriis conſtant, quæque procul dubio non erant muſicæ veteris argumentum, adjiciantur. Alium itaque uſum non habent accentus, ut jam diximus, quam ut 1°. ſententiam diſtinguant, quod eſt quatuor aut quinque ex illis officium; aut ſermonem ad pauſam uſque continuent, quod eſt ceterorum munus. 2°. Syllabam elevandam com-

monſtrent, quod faciunt omnes, niſi præpoſitivi ſint, aut poſtpoſitivi; tunc enim tonus ex natura vocis, minime vero ſemper ex accentus loco ſive ſede cognoſcitur. 3°. Denique ut textus Hebræus æquabili voce non legatur; ſed cantilletur eodem fere modo, quo in Eccleſia Catholica Epiſtolæ & Evangelia.

Si Rabbinos audiamus, hac cantillatione major voluptas & aviditas excitatur, augetur pietas, memoria plurimum juvatur, & ſenſus eorum, quæ ſic cantillando leguntur, longe melius tum à legente, tum ab auſcultante percipiuntur. Hinc in lib. *Cozri*, part. 2 §. 72. hæc leguntur: *Quia intentio linguæ eſt id, quod in animo loquentis eſt, deferre in animum audientis; hæc vero intentio non perfecte poteſt perfici niſi de facie ad faciem; eo quod verba ore prolata magnam ſupra verba ſcripta habeant præcellentiam, ſicut vulgo dicunt:* Ex ore ſcribarum, non ex ore ſcriptorum, (h. e. utilius eſt diſcere à vivo præceptore, quam ex libris); *nam verba ore prolata juvantur mora, in loco ubi pauſandum; & continuatione, in his quæ cohærent; ſermonis gravitate & remiſſione, nutibus, nictu, admiratione, interrogatione, narratione, ſpe, pavore, deprecatione, aliiſque motibus & affectibus, quibus deſtituitur oratio ſimplex* (h. e. ſcripta tantummodo). *Quinimo poteſt etiam loquens juvare ſermonem motibus oculorum, & palpebrarum ſuarum, totoque adeo capite & manibus, iiſque ſignificare iram, benevolentiam, humilitatem, elationem, prout & quantum ipſi placuerit. Ideo in paucis iſtis reliquiis, quæ nobis de lingua noſtra à Deo creata remanſerunt, inveniuntur res quædam ſubtiles & profundæ, quæ ei à natura impreſſæ ſunt, ut ad rectam rerum intelligentiam inſervirent, & loco vivarum illarum actionum eſſent, quæ in ſermone vivo adhiberi ſolent; accentus ſcilicet, cum quibus Scriptura legitur, quibus locus pauſarum vel diſtinctionum, & continuationis deſignatur; interrogatio à reſponſione, initium vel exordium à narratione, feſtinatio à cunctatione vel tarditate, præceptum à petitione diſtinguuntur,* &c.

Ephodeus cap. 5. operis ejus gramm. *Præterea reperiuntur in lingua Hebræa notæ & ſigna alia præter iſta commemorata, quæ accentus vocantur; ſed proprie tantum uſurpantur in libris ſacris ad perficiendum intelligentiam Scripturæ, & id, quod in oratione ſcripta, præ ea, quæ ore profertur, deeſt, ſupplendum. Nam videmus ſermonem ore prolatum indere animo auditoris imaginem quandam & figuram earum rerum, quæ ſignificantur, per varias vocis qualitates, quibus profertur, veluti per intenſionem, remiſſionem, & quietem vel interſpirationem, quæ fit inter partes illarum; per vocis item vel ſermonis productionem, abbreviationem, celeritatem, tarditatem, &c. per vocem expaveſcentis, orantis, deprecantis, interrogantis, &c. quæ omnia cognoſci poſſunt in ſermone prolato, nequaquam vero in oratione ſcripta. Itaque conſtituti ſunt accentus, ut iis hæc omnia ſupplerentur, &, quoad abſolutiſſime fieri poteſt, perficiantur. Hinc vocantur* טעמים guſtus, rationes, *quod dent nobis guſtum bonum, & ſcientiam in libris Divinis.*

Qui plura Rabbinorum teſtimonia eodem ſpectantia voluerit, legat doctiſſ. Buxtorf. loco citato, ubi etiam effata illa Rabbinica inveniet: *Quæcunque expoſitio non eſt ſecundum rationem accentuum, ne acquieſcito ei.* Aben-Eſra in lib. Moznaiim fol. 199. b. *Niſi accentus eſſent in Scriptura, intellectus ejus non poſſet percipi.* Elias Levit. lib. Maſſor. hamaſſor. initio. *Accentus ſunt dictionibus, quod condimenta cibis, cum ad elegantiam lectionis, tum ad intelligentiam ſenſuum,* Muſcatus comment. in lib. Cozri, part. 2. §. 80. fol. 129. b. Aiunt etiam: *Dictio ſine accentu, eſt ſicut rex ſine corona.*

Quanvis ea omnia, quæ de muſicis ſuis accentibus narrant Judæi, neque à nobis, neque ab ipſis etiam fortaſſe percipiantur: his tamen, qui ejuſcemodi rebus delectantur, pergratum facturos nos eſſe credidimus, ſi modulationis, qua textus Biblicus in Judæorum Germanorum, Hiſpanorum, & Italorum ſynagogis cantillatur, ſpecimina quædam ad hoc de accentibus caput attexeremus.

Digitized by Google

ACCENTUUM MUSICORUM

Quibus Judæi Germani utuntur,

MELOS.

Accentus Muſici frequentiores, qui continuo uſu ſemper recurrunt, hi ſunt; ſcilicet:

·סילוק ·טפחא ·מרכא ·זקף קטון ·זרקא ·אתנח ·רביע ·מונח

EORUMDEM ACCENTUUM

Quaternis conflata partibus Harmonia.

פשטא זקף קטון זקף גדול דרגא תביר מרכא
Cantus
פשטא זקף קטון זקף גדול דרגא תביר מרכא
Altus
פשטא זקף קטון זקף גדול דרגא תביר מרכא
Tenor
פשטא זקף קטון זקף גדול דרגא תביר מרכא
Baſſus
טפחא אתנח סוף פסוק תלישא קטנה קדמא אולא
Cantus
טפחא אתנח סוף פסוק תלישא קטנה קדמא אולא
Altus
טפחא אתנח סוף פסוק תלישא קטנה קדמא אולא
Tenor
טפחא אתנח סוף פסוק תלישא קטנה קדמא אולא
Baſſus

פזר הלישא גדולה גרשים גרש
פזר תלישא גדולה גרשים גרש
פזר תלישא גדולה גרשים גרש
פזר תלישא גדולה גרשים גרש
מרכא כפולה שלשלת מכרבל
מרכא כפולה שלשלת מכרבל
מרכא כפולה שלשלת מכרבל
מרכא כפולה שלשלת מכרבל

Cantus
קרני פרה ירח־בן־יומו לגרמי פסוק
Altus
קרני פרה ירח־בן־יומו לגרמי פסוק
Tenor
קרני פרה ירח־בן־יומו לגרמי פסוק
Baſſus
קרני פרה ירח־בן־יומו לגרמי פסוק
Cantus
קרני פרה נעיא מקל סמיק מתג יתיב
Altus
קרני פרה נעיא מקל סמיק מתג יתיב
Tenor
קרני פרה נעיא מקל סמיק מתג יתיב
Baſſus
קרני פרה נעיא מקל סמיק מתג יתיב

Cantus
פזר הלישא גדולה גרשים גרש
Altus
פזר תלישא גדולה גרשים גרש
Tenor
פזר הלישא גדולה גרשים גרש
Bassus
פזר הלישא גדולה גרשים גרש
Cantus
מרכא כפולה שלשלת מכרבל
Altus
מרכא כפולה שלשלת מכרבל
Tenor
מרכא כפולה שלשלת מכרבל
Bassus
מרכא כפולה שלשלת מכרבל

Digitized by Google

ACCENTUUM MUSICORUM

Quibus Judæi Itali in omnibus Libris Prophetarum utuntur,

MELOS.

In פרשיות *canunt tantummodo hos quinque Accentus:*

ACCENTUUM MUSICALIUM

Quibus Judæi Hiſpani in הפטרות *utuntur,*

MELOS.

In פרשיות *utuntur ſequenti Melodiâ :*

CAPUT

CAPUT II.

De recenti Hebræorum Poëtica.

CONSTANS eſt eruditorum ſententia, quaſdam Sacræ Scripturæ partes oratione metrica eſſe compoſitas; at quænam veteris hujus ſacræ poëſeos fuerit ratio, merito quæritur. S. Hieronymus præfat. in Chron. Euſebii Cæſarienſis, pag. 5. edit. Scaligerianæ, Amſtelæd. 1658. hæc habet: *Quid Pſalterio canorius, quod in morem noſtri Flacci, & Græci Pindari, nunc Iambo currit, nunc Alcaico perſonat, nunc Sapphico tumet, nunc ſemipede ingreditur? Quid Deuteronomii & Iſaiæ cantico pulchrius? Quid Salomone gravius? Quid perfectius Job? Quæ omnia hexametris, & pentametris verſibus, ut Joſephus & Origenes ſcribunt, apud ſuos compoſita decurrunt.* Hic Joſephum & Origenem ſequitur S. Doctor, cum ait Canticum Deuteronomii verſibus hexametris & pentametris eſſe compoſitum; in epiſt. enim ad Paulam, tom. 2. nov. edit. col. 709. tetrametro Iambico idem Canticum conſtare teſtificatur. *Scire debes*, inquit, *quatuor pſalmos ſecundum ordinem Hebræorum incipere elementorum: centeſimum decimum, & centeſimum undecimum, & hunc, de quo nunc ſcribimus, & centeſimum quadrageſimum quartum. Verum debes ſcire in prioribus pſalmis, ſingulis literis ſingulos verſiculos, qui trimetro Iambico conſtant, eſſe ſubnexos; inferiores vero tetrametro Iambico conſtare, ſicuti & Deuteronomii Canticum ſcriptum eſt..... Habes & in Lamentationibus Jeremiæ quatuor alphabetha, è quibus duo prima quaſi Sapphico metro ſcripta ſunt; quia tres verſiculos, qui ſibi connexi ſunt, & ab una tantum litera incipiunt, heroïci comma claudit. Tertium vero alphabethum trimetro ſcriptum eſt, & à ternis literis, ſed eiſdem, terni incipiunt. Quartum alphabethum ſimile eſt primo & ſecundo. Proverbia quoque Salomonis extremum claudit alphabethum, quod tetrametro Iambico ſupputatur ab eo loco, in quo ait:* Mulierem fortem quis inveniet? Idem præfat. in Jobum, tom. 1. nov. edit. pagg. 795. 796. *A principio voluminis uſque ad verba Job, apud Hebræos proſa oratio eſt. Porro à verbis Job, in quibus ait:* Pereat dies, in qua natus ſum, *uſque ad eum locum, ubi ante finem voluminis ſcriptum eſt:* Idcirco ipſe me reprehendo, *hexametri verſus ſunt, Dactylo Spondæoque currentes: & propter linguæ idioma, crebro recipientes & alios pedes, non earumdem ſyllabarum, ſed eorumdem temporum. Interdum quoque rhythmus ipſe dulcis & tinnulus fertur numeris lege metri ſolutis, quod metrici magis, quam ſimplex lector, intelligunt ..... Quod ſi cui videtur incredulum, metra ſcilicet eſſe apud Hebræos, & in morem noſtri Flacci, Græcique Pindari, & Alcæi & Sappho, vel Pſalterium, vel lamentationes Jeremiæ, vel omnia ferme Scripturarum Cantica comprehendi: legat Philonem, Joſephum, Origenem, Cæſarienſem Euſebium, & eorum teſtimonio me verum dicere comprobabit.* Idem in epiſtola ad Paulinum, tom. 4. nov. edit. part. 2. col. 573. *David Simonides noſter, Pindarus & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus atque Serenus, Chriſtum lyra perſonat, & in decachordo pſalterio ab inferis excitat reſurgentem.* Vide eumdem in cap. 30. Ezech. tom. 3. nov. edit. col. 917. &c.

Joſephus, quem ſupra laudavit Hieronymus, de Davide loquens, hæc ſcribit lib. 7. Antiq. c. 12. ᾨδὰς εἰς τὸν θεὸν καὶ ὕμνους συνετάξατο μέτρου ποικίλου· τοὺς μὲν τριμέτρους, τοὺς δὲ πενταμέτρους ἐποίησεν, *odas in Deum & hymnos compoſuit vario metro: quoſdam enim hymnos trimetros, alios pentametros fecit.* Idem lib. 2. Antiq. c. 14. ſic loquitur de Cantico Exodi 15. Καὶ Μωϋσῆς ᾠδὴν εἰς τὸν θεὸν .... ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ συντίθησιν, *& Moſes oden in Deum .... hexametro verſu compoſuit.* Origenes proœmio in Cant. interprete Hieronymo, tom.

Digitized by Google

monſtrent, quod faciunt omnes, niſi præpoſitivi ſint, aut poſtpoſitivi; tunc enim tonus ex natura vocis, minime vero ſemper ex accentus loco ſive ſede cognoſcitur. 3°. Denique ut textus Hebræus æquabili voce non legatur; ſed cantilletur eodem fere modo, quo in Eccleſia Catholica Epiſtolæ & Evangelia.

Si Rabbinos audiamus, hac cantillatione major voluptas & aviditas excitatur, augetur pietas, memoria plurimum juvatur, & ſenſus eorum, quæ ſic cantillando leguntur, longe melius tum à legente, tum ab auſcultante percipiuntur. Hinc in lib. *Cozri*, part. 2. §. 72. hæc leguntur: *Quia intentio linguæ eſt id, quod in animo loquentis eſt, deferre in animum audientis; hæc vero intentio non perfecte poteſt perfici niſi de facie ad faciem; eo quod verba ore prolata magnam ſupra verba ſcripta habeant præcellentiam, ſicut vulgo dicunt:* Ex ore ſcribarum, non ex ore ſcriptorum, (h. e. utilius eſt diſcere à vivo præceptore, quam ex libris); *nam verba ore prolata juvantur mora, in loco ubi pauſandum; & continuatione, in his quæ cohærent; ſermonis gravitate & remiſſione, nutibus, nictu, admiratione, interrogatione, narratione, ſpe, pavore, deprecatione, aliiſque motibus & affectibus, quibus deſtituitur oratio ſimplex* (h. e. ſcripta tantummodo). *Quinimo poteſt etiam loquens juvare ſermonem motibus oculorum, & palpebrarum ſuarum, totoque adeo capite & manibus, iiſque ſignificare iram, benevolentiam, humilitatem, elationem, prout & quantum ipſi placuerit. Ideo in paucis iſtis reliquiis, quæ nobis de lingua noſtra à Deo creata remanſerunt, inveniuntur res quædam ſubtiles & profundæ, quæ ei à natura impreſſæ ſunt, ut ad rectam rerum intelligentiam inſervirent, & loco vivarum illarum actionum eſſent, quæ in ſermone vivo adhiberi ſolent; accentus ſcilicet, cum quibus Scriptura legitur, quibus locus pauſarum vel diſtinctionum, & continuationis deſignatur; interrogatio à reſponſione, initium vel exordium à narratione, feſtinatio à cunctatione vel tarditate, præceptum à petitione diſtinguuntur, &c.*

Ephodeus cap. 5. operis ejus gramm. *Præterea reperiuntur in lingua Hebræa notæ & ſigna alia præter iſta commemorata, quæ accentus vocantur; ſed proprie tantum uſurpantur in libris ſacris ad perficiendum intelligentiam Scripturæ, & id, quod in oratione ſcripta, præ ea, quæ ore profertur, deeſt, ſupplendum. Nam videmus ſermonem ore prolatum indere animo auditoris imaginem quandam & figuram earum rerum, quæ ſignificantur, per varias vocis qualitates, quibus profertur, veluti per intenſionem, remiſſionem, & quietem vel interſpirationem, quæ fit inter partes illarum; per vocis item vel ſermonis productionem, abbreviationem, celeritatem, tarditatem, &c. per vocem expaveſcentis, orantis, deprecantis, interrogantis, &c. quæ omnia cognoſci poſſunt in ſermone prolato, nequaquam vero in oratione ſcripta. Itaque conſtituti ſunt accentus, ut iis hæc omnia ſupplerentur, &, quoad abſolutiſſime fieri poteſt, perficiantur. Hinc vocantur* טעמים guſtus, rationes, *quod dent nobis guſtum bonum, & ſcientiam in libris Divinis.*

Qui plura Rabbinorum teſtimonia eodem ſpectantia voluerit, legat doctiſſ. Buxtorf. loco citato, ubi etiam effata illa Rabbinica inveniet: *Quæcunque expoſitio non eſt ſecundum rationem accentuum, ne acquieſcito ei*. Aben-Eſra in lib. Moznaiim fol. 199. b. *Niſi accentus eſſent in Scriptura, intellectus ejus non poſſet percipi*, Elias Levit. lib. Maſſor. hamaſſor. initio. *Accentus ſunt dictionibus, quod condimenta cibis, cum ad elegantiam lectionis, tum ad intelligentiam ſenſuum*, Muſcatus comment. in lib. Cozri, part. 2. §. 80. fol. 129. b. Aiunt etiam: *Dictio ſine accentu, eſt ſicut rex ſine corona.*

Quanvis ea omnia, quæ de muſicis ſuis accentibus narrant Judæi, neque à nobis, neque ab ipſis etiam fortaſſe percipiantur: his tamen, qui ejuſcemodi rebus delectantur, pergratum facturos nos eſſe credidimus, ſi modulationis, qua textus Biblicus in Judæorum Germanorum, Hiſpanorum, & Italorum ſynagogis cantillatur, ſpecimina quædam ad hoc de accentibus caput attexeremus.

ACCENTUUM

ACCENTUUM MUSICORUM

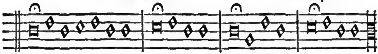
Quibus Judæi Germani utuntur,

MELOS.

ירח־בן־יומו תלישא גדולה

מונח מהפך עלוי מכרבל

Accentus Muſici frequentiores, qui continuo uſu ſemper recurrunt, hi ſunt; ſcilicet:

סילוק, טפחא, מרכא, זקף קטון, זרקא, אתנח, רביע, מונח.

EORUMDEM ACCENTUUM

Quaternis conflata partibus Harmonia.

Digitized by Google

Cantus
פשטא זקף קטון זקף גדול דרגא תביר מרכא
Altus
פשטא זקף קטון זקף גדול דרגא תביר מרכא
Tenor
פשטא זקף קטון זקף גדול דרגא תביר מרכא
Baſſus
פשטא זקף קטון זקף גדול דרגא תביר מרכא

Cantus
טפחא אתנח סוף פסוק תלישא קטנה קדמא אזלא
Altus
טפחא אתנח סוף פסוק תלישא קטנה קדמא אזלא
Tenor
טפחא אתנח סוף פסוק תלישא קטנה קדמא אזלא
Baſſus
טפחא אתנח סוף פסוק תלישא קטנה קדמא אזלא

Cantus
גרש גרשים תלישא גדולה פזר
Altus
גרש גרשים תלישא גדולה פזר
Tenor
גרש גרשים תלישא גדולה פזר
Bassus
גרש גרשים תלישא גדולה פזר
Cantus
מכרבל שלשלת מרכא כפולה
Altus
מכרבל שלשלת מרכא כפולה
Tenor
מכרבל שלשלת מרכא כפולה
Bassus
מכרבל שלשלת מרכא כפולה

Cantus
קרני פרה ירח־בן־יומו לגרמי פסוק
Altus
קרני פרה ירח־בן־יומו לגרמי פסוק
Tenor
קרני פרה ירח־בן־יומו לגרמי פסוק
Baſſus
קרני פרה ירח־בן־יומו לגרמי פסוק
Cantus
קרני פרה געיא מקל סמיק מתג יתיב
Altus
קרני פרה געיא מקל סמיק מתג יתיב
Tenor
קרני פרה געיא מקל סמיק מתג יתיב
Baſſus
קרני פרה געיא מקל סמיק מתג יתיב

ACCENTUUM MUSICORUM

Quibus Judæi Itali in omnibus Libris Prophetarum utuntur,

MELOS.

Digitized by Google

In פרשיות *canunt tantummodo hos quinque Accentus:*

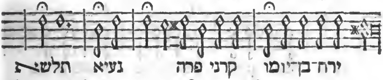

ACCENTUUM MUSICALIUM

Quibus Judæi Hiſpani in הפטרות *utuntur,*

MELOS.

Digitized by Google

In פרשיות *utuntur ſequenti Melodiâ:*

CAPUT

CAPUT II.

De recenti Hebræorum Poëtica.

CONSTANS eſt eruditorum ſententia, quaſdam Sacræ Scripturæ partes oratione metrica eſſe compoſitas; at quænam veteris hujus ſacræ poëſeos fuerit ratio, merito quæritur. S. Hieronymus præfat. in Chron. Euſebii Cæſarienſis, pag. 5. edit. Scaligerianæ, Amſtelæd. 1658. hæc habet: *Quid Pſalterio canorius, quod in morem noſtri Flacci, & Græci Pindari, nunc Iambo currit, nunc Alcäico perſonat, nunc Sapphico tumet, nunc ſemipede ingreditur? Quid Deuteronomii & Iſaiæ cantico pulchrius? Quid Salomone gravius? Quid perfectius Job? Quæ omnia hexametris, & pentametris verſibus, ut Joſephus & Origenes ſcribunt, apud ſuos compoſita decurrunt.* Hic Joſephum & Origenem ſequitur S. Doctor, cum ait Canticum Deuteronomii verſibus hexametris & pentametris eſſe compoſitum; in epiſt. enim ad Paulam, tom. 2. nov. edit. col. 709. tetrametro Iambico idem Canticum conſtare teſtificatur. *Scire debes*, inquit, *quatuor pſalmos ſecundum ordinem Hebræorum incipere elementorum: centeſimum decimum, & centeſimum undecimum, & hunc, de quo nunc ſcribimus, & centeſimum quadrageſimum quartum. Verum debes ſcire in prioribus pſalmis, ſingulis literis ſingulos verſiculos, qui trimetro Iambico conſtant, eſſe ſubnexos; inferiores vero tetrametro Iambico conſtare, ſicuti & Deuteronomii Canticum ſcriptum eſt..... Habes & in Lamentationibus Jeremiæ quatuor alphabetha, è quibus duo prima quaſi Sapphico metro ſcripta ſunt; quia tres verſiculos, qui ſibi connexi ſunt, & ab una tantum litera incipiunt, heröici comma claudit. Tertium vero alphabethum trimetro ſcriptum eſt, & à ternis literis, ſed eiſdem, terni incipiunt. Quartum alphabethum ſimile eſt primo & ſecundo. Proverbia quoque Salomonis extremum claudit alphabethum, quod tetrametro Iambico ſupputatur ab eo loco, in quo ait:* Mulierem fortem quis inveniet? Idem præfat. in Jobum, tom. 1. nov. edit. pagg. 795. 796. *A principio voluminis uſque ad verba Job, apud Hebræos proſa oratio eſt. Porro à verbis Job, in quibus ait:* Pereat dies, in qua natus ſum, *uſque ad eum locum, ubi ante finem voluminis ſcriptum eſt:* Idcirco ipſe me reprehendo, *hexametri verſus ſunt, Dactylo Spondæoque currentes: & propter linguæ idioma, crebro recipientes & alios pedes, non earumdem ſyllabarum, ſed eorumdem temporum. Interdum quoque rhythmus ipſe dulcis & tinnulus fertur numeris lege metri ſolutis, quod metrici magis, quam ſimplex lector, intelligunt ..... Quod ſi cui videtur incredulum, metra ſcilicet eſſe apud Hebræos, & in morem noſtri Flacci, Græcique Pindari, & Alcæi & Sappho, vel Pſalterium, vel lamentationes Jeremiæ, vel omnia ferme Scripturarum Cantica comprehendi: legat Philonem, Joſephum, Origenem, Cæſarienſem Euſebium, & eorum teſtimonio me verum dicere comprobabit.* Idem in epiſtola ad Paulinum, tom. 4. nov. edit. part. 2. col. 573. *David Simonides noſter, Pindarus & Alcæus, Flaccus quoque, Catullus atque Serenus, Chriſtum lyra perſonat, & in decachordo pſalterio ab inferis excitat reſurgentem.* Vide eundem in cap. 30. Ezech. tom. 3. nov. edit. col. 917. &c.

Joſephus, quem ſupra laudavit Hieronymus, de Davide loquens, hæc ſcribit lib. 7. Antiq. c. 12. Ὠδὰς εἰς τὸν θεὸν καὶ ὕμνους συνετάξατο μέτρου ποικίλου· τοὺς μὲν τριμέτρους, τοὺς δὲ πενταμέτρους ἐποίησεν, *odas in Deum & hymnos compoſuit vario metro: quoſdam enim hymnos trimetros, alios pentametros fecit.* Idem lib. 2. Antiq. c. 14. ſic loquitur de Cantico Exodi 15. Καὶ Μωϋσῆς ᾠδὴν εἰς τὸν θεὸν .... ἐν ἑξαμέτρῳ τόνῳ συντίθησιν, *& Moſes oden in Deum .... hexametro verſu compoſuit.* Origenes proœmio in Cant. interprete Hieronymo, tom.

☛ nov. edit. col. 809. ea vocat *Carmen epithalamium.* Vide eundem Hieron. in epiſt. ad Paulinum ſuperius laudata; & generatim de poëtica Hebræorum, Philonem de agric. p. 199. edit. Pariſ. 1640. & Euſebium lib. 11. de Præparat. Evang. c. 6. pag. 514. edit. Pariſ. 1638.

Ex laudatis Joſephi & Hieronymi teſtimoniis conſtare videtur eos credidiſſe veterum Hebræorum verſus, Græcorum & Latinorum eſſe ſimiles: at eorum verba premenda non ſunt; quandoquidem carmina Pindari, v. g. Iambica, & Alcaïca, aut Sapphica non ſunt, ut norunt linguæ Græcæ periti. Cum itaque ſcribit Hieronymus verſus hexametros, pentametros, &c. in veteri Hebræorum poëſi reperiri, id de ſimilitudine quadam hexametrorum, pentametrorum, &c. intelligi debet. Aut, quod nonnullis videtur, ſyllabarum numerum, ut fit in verſibus Gallicis, Germanicis, &c. reſpexit Hieronymus, minime vero earum quantitatem; adeo ut quod Iambicum Latinis, id Hebræis ſit octoſyllabum: quod illis Sapphicum, his hendecaſyllabum: quod illis hexametrum, his dodecaſyllabum: quod illis Alcaïcum, his hexadecaſyllabum, &c. Neque aliter ſentire videtur S. Doctor; ſcribit enim verſus Hebræos *propter linguæ idioma crebro recipere & alios pedes.* Quod ſi interdum hexametra, pentametra, &c. carmina in Veteris Teſtamenti Canticis inveniantur; id caſu fortuito, non ex Sacrorum Scriptorum mente accidiſſe putandum eſt, ut in ſoluta oratione Græca & Latina nonnunquam contingere ſolet. Sic Luc. 21. v. 18. verſus hexameter legitur: Θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται, *capillus de capite veſtro non peribit.* Pentameter, Rom. 6. v. 13. Καὶ τὰ μέλη ὑμῶν, ὅπλα δικαιοσύνης, *& membra veſtra arma juſtitiæ*, &c. Apud Lat. *Qui ſequitur me, non ambulat in tenebris*, Joan. 8. v. 12. Et: *Imponent ſuper altare tuum vitulos*, Pſal. 50. v. 21. &c. Eodem modo judicandum de rhythmis, qui in lingua ſancta frequentes ſunt, cum ob affixa, tum ob nomina ſimiliter deſinentia; pluralia quidem maſculina in ים, feminina vero in ות. Unde ad veritatem proxime accedere mihi videntur, qui putant veteris Hebraicæ poëſeos indolem poſitam non eſſe in certo ſyllabarum longarum aut brevium numero; neque in rhythmis magna cum cura conquiſitis: ſed in dicendi genere conciſo, ſublimi, allegorico, hyperbolico, & quibuſlibet figurarum luminibus illuſtri; vel, ut Scaligeri in Chronicon Euſebii, pag. 6. col. 2. edit. Amſtelæd. 1658. verbis utar, in *mere ſoluta oratione charactere poëtico animata.*

Quod ſpectat ad recentiorem Hebræorum poëſin, quam partim ab Arabibus, partim à Græcis & Latinis mutuati ſunt, ea perpetuis certi numeri poëtici legibus adſtringitur. Hebraïce dicitur שִׁיר vel שִׁירָה *canticum.* Poſterioribus Rabbinis vocatur פִּיוּט *poëma*, à Græca voce ποίημα, quam linguæ ſuæ accommodarunt.

Numerus poëticus eſt vel *Metrum*, ad quod pertinet *ſcanſio* & *cæſura*; vel *Rhythmus.* De utroque in ſequentibus articulis.

ARTICULUS I.

De Carminum Hebræorum metro, ſcanſione, & cæſura.

METRUM, quod partim à Græcis & Latinis acceperunt Hebræi, numerus eſt poëticus, qui certæ menſuræ *pedes* certis in locis collocatos continet. Partes ejus duæ ſunt, quæ Latinis Græcorum voce dicuntur *hemiſtichia*, quæque ſimul conjuncta *Diſtichon* efficiunt. Prius hemiſtichium Hebræis dicitur דֶּלֶת aut דֶּלֶת *porta, oſtium, introitus, ingreſſus* metri: poſterius סֹגֶר *clauſura, concluſio* ejuſdem metri. Totum diſtichon vocatur בַּיִת *domus*, quaſi perfecta metri ſtructura. Hinc בָּתִּים numero pauciora, quam decem, appellant פָּסוּק Paſoúq *verſum*; cum vero diſticha ſeu בָּתִּים ad denarium uſque

numerum perveniunt, aut eum ſuperant, dicuntur שִׁיר ſchír, vel שִׁירָה ſchirá *canticum, carmen.*

Pes eſt dimenſio certis ſyllabarum temporibus definita; eſtque vel *monoſyllabus*, vel *diſyllabus.*

Monoſyllabus dicitur תְּנוּעָה *motio*, ſyllaba videlicet juſto tempore mota ac prolata, h. e. longa, quam *ſemiſpondæum* appellare poſſumus, ut: אָב *pater*, אַךְ *tantum*, &c. quinque enim vocales breves in poëtica longæ cenſentur, quod attinet ad metrum. Páthahh etiam furtivum ſyllabam longam ſæpe efficit. Si monoſyllabus continuo repetatur, Latinis dicitur *Spondæus*, Hebræis שְׁתֵּי תְנוּעוֹת *duæ motiones*, ut: סֵפֶר *liber.* Quod ſi *Tenouá* vel ſyllaba longa adhuc acceſſerit, fit *Moloſſus*, ut: כַּפַּיִם *manus.*

Diſyllabus dicitur יָתֵד *clavus*, quod inſtar clavi initium habeat acutum, finem vero obtuſum, h. e. primam ſyllabam brevem & alteram longam, qualem Latini *Iambum* vocant. Hunc autem clavum ſeu Iambum conſtituunt quatuor vocales breviſſimæ, nimirum, (ְ) (ֲ) (ֱ) (ֳ), ut: פְּרִי *fructus*, חֲצִי *dimidium*, עֱלִי *piſtillum*, עֳנִי *afflictio.* Si addatur ſemiſpondæus à fine, fit *Bacchius*, ex prima brevi & duabus longis, ut: מְלָכִים *reges*, עֲבָדִים *ſervi*, אֱמוּנִים *veraces*, חֳמָרִים *acervi.* Si ad Iambum ab initio accedat ſemiſpondæus, ſive ſyllaba longa, fit *Amphimacer* ſive *Creticus*, ut: עַבְדְּךָ *ſervus tuus*; ſed hic rariſſime uſurpatur. Plures pedes Hebraïca poëſis non habet, inquit doctiſſ. Buxtorf. Nihil tamen obſtat, ſi alia ineatur ſcandendi ratio, quin admittatur & *Trochæus*, nimirum longa & brevis; quanvis metri hujus voces Hebraïcæ ſimplices non inveniantur.

Schouréq initiale, non ſequente (ְ), breve eſt; quia ponitur pro וְ, ut: וּמָה *& quid*, Iambus; וּפִיךָ *& os tuum*, Bacchius, &c. At quando ſequitur (ְ), unam cum eo ſyllabam longam efficit, ut: וּשְׁמוֹ ouſchmó, diſyllab. *& nomen ejus*; quia eſt pro וְשְׁמוֹ *viſchmó.* Ad metrum pertinent *ſcanſio* & *cæſura.*

Scansio eſt metri per ſingulas ſyllabas dimenſio. Ea in Hebræis verſibus non variatur; ſed altera alteri ſtricte reſpondet. Adeo ut ſi in primo hemiſtichio ſint octo ſyllabæ longæ, totidem & ejuſdem quantitatis in altero reperiantur neceſſe ſit. Secus ac in Græcis aut Latinis carminibus hexametris, v. g. in quibus Spondæi & Dactyli indiſcriminatim uſurpari poſſunt, modo pes quintus ſit Dactylus, ſextus vero Spondæus.

Scanſioni accidit διαστολὴ *dilatatio* ſive *productio*, ἔλλειψις *ellipſis* ſive *defectus*, συναίρεσις *contractio*, & διαίρεσις *diviſio* ſeu *diſſolutio.*

Diaſtole eſt, quando ſyllaba natura brevis licentia poëtica producitur, ut cum (ְ) initio dictionis ſyllabam longam efficit in voce כִּנְמָרוֹת *ſicut pigmæi*, in Eliæ Levitæ Cant. 1. diſtich. 3. Recte tamen dixeris id fieri, quod motio illa ut ſequens olim proferretur, quemadmodum diximus in tom. I. pag. 37. col. 1. in fine. Sic idem Elias Cant. 7. diſtich. 9. producit (ֲ) in כַּאֲשֶׁר, ex quo tres motus ſive ſyllabas longas efficit. Alia Schevá ſimplicis & compoſiti producti exempla inferius adducentur.

Ellipſis locum habet cum daghéſch ex litera ſchevá notata ejicitur, & ſchevá ipſum reticetur. Sic Elias mox laudatus Cant. 2. diſtich. 2. & 4. vocibus הַנְּקֻדּוֹת *puncta*, & הַגְּדוֹלוֹת *magna*, ut triſyllabis uſus eſt, quia ejecto daghéſch, & neglecto (ְ), legebat הַנְקֻדּוֹת *hanquddóth*, & הַגְדוֹלוֹת *haghdholóth.*

Synæreſis eſt, cum (ְ) mobile, quod vulgo ſyllabam brevem conſtituit, contrahitur ac reticetur; idque tum initio, tum in medio dictionis poſt vocalem longam non fultam accentu tonico.

Initio, Elias Cant. 2. diſtich. ult. vocem נְקֻדּוֹת *puncta* profert diſyllabωs *nquddóth.* Et Cant. 7. diſtich. 9. בְּיוֹד *loco Iódh*, biódh, monoſyllabωs.

In media dictione, idem Elias Cant. 2. diſtich. 6. עֹמְדוֹת *ómedhóth ſtantes*, diſyllabωs pronuntiat *ómdhóth.*

Idem dicendum de ſchevá compoſito, quod interdum etiam ſive initio, ſive in medio dictionis reticetur, ut: אֱהִי monoſyll. *ero*, אַחֲרֵי diſyll. *poſt*, כַּאֲגֻרוֹת triſyll. *collectæ.* Vide Eliam, Cant. 2. diſtich. 11. In hac ſynæreſi ſæpe ſchevá compoſitum in media

dictione reducitur ad ſimplex (ִ), & quandoque etiam, rudiorum gratia, protſus omittitur.

Diæreſis Synæreſi opponitur; ea ſiquidem una ſyllaba in duas diſtrahitur, ut apud Tibullum l. 4. ad Cerinth. v. 16. *Nulla queat poſthac quam* (catenam) *ſolüiſſe dies*, pro *ſolviſſe*. Sic R. Hai Gaon in carmine ſuo ethico, diſtich. 29. in duas dividit vocem קַרְנְךָ *cornu tuum*, hoc modo : קְ־רָנְךָ. Sic diſtich. 30. תְּ־הְיֶה *erit*, pro תִּהְיֶה; & diſtich. 48. & 74. נְ־פְשְׁךָ *anima tua*, pro נַפְשְׁךָ, &c. Vide etiam Eliam Cant. 1. diſtich. 11. Cant. 7. diſtich. 9. &c. quibus in locis ſchevà licet natura ſua poſt motionem parvam quieſcens, per diaſtolen producitur, ac ſyllabam brevem conſtituit.

Ad diæreſin pertinet,

I. Cum vox in duos verſus diſtribuitur, ita ut prior ejus pars priorem verſum claudat : poſterior vero poſteriorem inchoet, ut in Eliæ Cant. 1. diſtich. 4.

Uſum & judicium punctationis & literarum, ju-	חִלּוּף וְדִין נִקּוּד וְאוֹתִיּוֹת מִשְׁ־
dicium earum in lucem proferam ut meridiem.	פָּטָם לְאוֹר אוֹצִיא כְּצָהֳרָיִם ׃

Vide etiam Cant. 4. diſtich. 6. ubi dictio יְשַׁלְּ in duas pariter ſecatur. Diæreſeos hujus exempla videre eſt apud ipſos etiam poëtas Græcos, maxime Pindarum, Olymp. I. vv. 3. & 4. 30. & 31. 56. & 57. 58. & 59. 60. & 61. 72. & 73. 75. & 76. 85. & 86. 87. & 88. 112. & 113. 119. & 120. &c. & Latinos, puta Horat. lib. 1. Carm. Od. 25. Stroph. 3.

Thracio bacchante magis ſub inter-
lunia vento.

Quando pars dictionis, quæ ſecundum hemiſtichium inchoare debet, incipit à litera cum daghéſch forti notata (quod daghéſch initio dictionis nec eſſe nec proferri poteſt, niſi vox præcedens deſinat in ה expreſſum aut ſubintellectum, præcedente (ָ) vel (ֶ), & ſine accentu, ut diximus in tom. I. pag. 29. col. 2. in fine) tunc non fit diſtractio; ſed integra dictione in fine prioris hemiſtichii relicta, prior ille verſus eſt *hypermeter*, h. e. una ſyllaba abundans; poſterior vero una, eaque in principio caret; unde vocatur ἀκέφαλος, hoc eſt, *ſine capite*.

Vir, cujus lex & decretum	גֶּבֶר אֲשֶׁר דָּת וְחוֹק
Sculptum eſt in corde ejus,	חָרוּת עֲלֵי לִבּוֹ ׃
Lætabitur & gaudebit ſicut potens,	יִשְׂמַח וְיָשִׂישׂ כְּגִבּוֹר
Tempore educendi gladii ſui.	־עֵת שָׁלְפוֹ חַרְבּוֹ ׃

In hoc carmine prius hemiſtichium conſtat ſeptem ſyllabis, poſterius vero ſex; unde in ſecundo diſticho, prius hemiſtichium habet ſupervacaneam ſyllabam בּוֹר, dum in poſteriori, quod quinque tantum continet, una deſideratur.

II. Ad diæreſin etiam referri poteſt Hebræa carmina deſcribendi ratio. Ea enim non ſemper continuo & cohærenti ſyllabarum ſerie, more Latinorum, ſcribuntur : ſed, pro pedum eorum numero, modo in duo, modo in tria, modo in quatuor ſpatia, ſalva ſemper integritate & ratione metri, dividuntur. Horum autem ſpatiorum initium plerumque facit Iambus, qui partes verſus intervallo quodam diſtinguit, ut Elias Cant. 1. diſtich. 1. ubi ſinguli verſus in tria ſpatia, quorum duo poſtrema à brevi incipiunt, dividuntur.

Levabo cor meum nunc cum manibus	אֶשָּׂא	לְבָבִי נָא	אֱלֵי כַפַּיִם
Ad Deum, cujus miſericordia (eſt) in cœlis.	אֶל־אֵל	אֲשֶׁר חַסְדּוֹ	בַּשָּׁמַיִם ׃

Cum Iambus iſte in mediam dictionem incidit, ea in duas, interpoſita lineola, ſive longiori Maqqáph, hoc modo ſecatur. Elias Cant. 7. diſtich. 9.

Sed quando cum iôdh erit hhirêq , — וְכַאֲשֶׁר בְּיוֹר יְ־חַיֶּה חִירֶק

Schevá iſtud tranſgreditur regulam hanc. — שְׁוָא זֶה יֵצֵא מִ־כְּלַל חֻקָּה ׃

Eadem diſtractio locum etiam habet in carmine quadrato, h. e. conſtante quatuor pedibus, ſive octo ſyllabis longis, quanvis Iambus in eo non occurrat. Ea autem diſtractio fit poſt ſecundum pedem, ſive poſt quartam ſyllabam. Elias Cant. 2. diſtich. 11.

Niſi cum accentu ſint captæ ; — אַךְ אִם בְּטַ־עַם נִלְכָּדוֹת

Tunc raphatæ poſt eas colliguntur. — רָפוֹת אַחֲרֵי־הֶן נֶאֱגָרוֹת ׃

Ceterum illa diæreſis nonniſi ad Scripturæ elegantiam, & majorem pedum ſeu menſurarum diſtinctionem adhibetur, nec quidquam in carminis natura aut ſpecie immutat.

Cæsuræ nulla, aut ſaltem exigua ratio habetur apud Hebræos, qui in ſyllabis ſimiliter inciſis, & ſibimet ordine reſpondentibus, omnem & ſufficientem agnoſcunt elegantiam. Hinc ſingulis ſæpe pedibus ſingula vocabula tribuuntur. Imo, ut mox vidimus, cum cæſura in voce aliqua reperitur, eam in duas dividunt, ut facilius metrorum inciſorumque percipiatur æqualitas.

ARTICULUS II.

De Carminum Hebræorum rhythmo.

Rhythmus eſt numerus poëticus certum ſyllabarum numerum certis clauſulis terminatarum continens. Hebræis dicitur חֲרֵי vel חִירוּז; unde שִׁיר חֲרוּזִי *carmen rhythmicum.* Rhythmus autem tribus modis peragitur.

I. Quando fines ſive terminationes una litera ſive vocali, ſive conſona conveniunt.

Vocali, ut : מַלְכִּי *rex meus*, & קָדְשִׁי *ſanctitas mea*, Pſal. 2. v. 6.

Conſona, ut : אֵל *Deus*, & דַּל *pauper.* Rhythmi hujus exemplum afferemus in art. ſeq. §. III. num. ſeu ſpec. V. Carmen iſtud ab Hebræis vocatur שִׁיר עֹבֵר *carmen tranſiens,* quod tranſeat aures, & vix agnoſci aut percipi poſſit. Vel, ſecundum alios, quod ſit tolerabile, Gallice *paſſable ;* parum enim elegantiæ, & paucos auctores ſeu imitatores habet. Theodoro Eberto dicitur *carmen politum ;* ſive *rhythmus politus ;* is enim ſcriptor agnoſcit rhythmum politum, politiorem, & politiſſimum. Hanc diſtinctionem & appellationem in variis carminum Hebræorum ſpeciebus infra ponendis uſurpabimus.

II. Quando duæ literæ ibidem reperiuntur; vel vocalis cum conſona ſimili, ut : חֲלָקוֹת *blanditiæ*, & גְּדוֹלוֹת *magnificæ*, aut *magnifica*, Pſal. 11. Heb. 12. v. 4. ubi ו & ת ſunt literæ ſimiles in utroque rhythmo. Vel conſona cum vocali itidem ſimili, ut : חָנֵּנִי *miſerere mei*, & אָנִי *ego*, Pſal. 24. Heb. 25. v. 16. iſque rhythmus vocatur ab Hebræis שִׁיר רָאוּי *carmen conſpicuum*, quod priori facilius percipiatur, & majori circumſpectione indigeat. Unde Eberto rhythmus politior appellatur.

III. Quando tria vel etiam plura elementa ſimilia concurrunt ; iſque rhythmus eſt vel monoſyllabus, vel diſyllabus, vel triſyllabus.

Monoſyllabus rhythmus eſt, qui conſtat duabus literis ſimilibus & vocali, ut: הָאֵל *Deus*, & עִמָּנוּאֵל *nobiſcum Deus.*

Diſyllabus rhythmus is dicitur, in quo ratio potiſſimum habetur duarum vocalium ſimilium, quibus interponitur conſona itidem ſimilis ; vel ſola, vel cum aliis mixta.

Sola, ut : יַרְבִּיצֵנִי *collocabit me*, & יְנַהֲלֵנִי *deducet me*, Pſal. 22. Heb. 23. v. 2. ubi ſola litera נ inter (-) & (ִ) ultimum interſeritur.

Mixta cum aliis, quando aliam adhuc recipit conſonam ſimilem, vel à priori tantum, vel à poſteriori ſolum, vel à priori ſimul & à poſteriori.

A priori tantum, ut: עַבְדֶּךָ *ſervus tuus*, & חַסְדֶּךָ *miſericordia tua*, Pſal. 30. Heb. 31. v. 17. ubi præter ד inter vocales (·) & (·) inſertum, præponitur litera ſimilis ד.

A poſteriori ſolum, ut: דַּבְּרָנִית *garrula*, יוֹצְאָנִית *diſcurrens*, voces Rabbinicæ, in quibus poſt נ vocalibus (·) & (ׁ.) interpoſitum, adjicitur ת ſimilis litera.

A priori ſimul & à poſteriori, ut: דְּבָרִים *verba*, קְבָרִים *ſepulchra*, ubi ר inter (·) & (ׁ.) poſitum, habet ante ſe literam ſimilem ב, & poſt ſe literam eandem ם.

Triſyllabus thythmus eſt, cum trium aut vocalium, aut conſonarum habetur ratio. Trium vocalium, ut: מוֹסְרוֹתֵימוֹ *vincula eorum*, & עֲבוֹתֵימוֹ *funes eorum*, vel *jugum ipſorum*, Pſal. 2. v. 3. Trium conſonarum, ut ſupra דְּבָרִים & קְבָרִים. Quarta conſona quieſcens nonnunquam in fine eſt, eaque vel expreſſa, vel ſubintellecta. Expreſſa, ut: בִּרְמִיזָא *nutu*, & בְּכוּרְמִיזָא *fuſte*, quæ voces Chaldaicæ ſunt. Subintellecta, ut: פְּשָׁעֶיהָ *prævaricationes tuæ*, & רִשְׁעֶיהָ *perverſitates tuæ*, pro פְּשָׁעֶיכָה, רִשְׁעֶיכָה. Vide tom. I. pag. 77. col. 1. Tertia illa rhythmi ſpecies appellatur ab Hebræis מְשֻׁבָּח *laudabilis*; ab Eberto *rhythmus politiſſimus*.

Maxima eſt Hebraïcæ poëſeos elegantia, ſi accedat echo, ut: דְּבָרִים בָּרִים. *verba pura.* Hujus generis eſt carmen protrepticum, quod Lexico ſuo Hebraïco præfixit doctiſſimus Buxtorfius.

Ex his tribus rhythmi generibus, primum vix adhibetur, utpote quod nihil aut parum elegantiæ habeat. Secundum uſitatius eſt. Tertium, quod ex tribus elementis componitur, eſt omnium uſitatiſſimum. Si quatuor aut pluribus conſtet, cenſetur perquameximium. At propter hujuſmodi vocum paucitatem difficile eſt ac infrequens.

Quanvis Hebræi Poëtæ conſonarum quam vocalium majorem habeant rationem; rhythmum tamen vix efficiunt diverſæ vocales licet eum iiſdem conſonantibus literis compoſitæ, ut: דָּבָר *verbum*, & דֶּבֶר *peſtis*, גָּלוֹת *migrare*, & גָּלוּת *exſilium*, &c. Sufficit tamen ut vocales cognatæ ſint, puta (·) & (-), (-) & (·), &c.

Literæ etiam cognatæ ſeu in prolatione affines rhythmum conſtituunt, ut: אָח & רָא; שָׁא & כָּא; פָּה & וָא, בָּח, בָּא; עָה & כִּי; רִי & רִיחַ, רֵא; נָה & נֵא; לָח & לֹא; רָח & בִּיא, &c. Cum itaque ait clariſſ. Buxtorf. rhythmum vitioſum eſſe in סֻכָּה & מְצוּקָה, מַצָּה & מַסָּה, &c. id intelligendum de ſecunda aut tertia rhythmorum ſpecie, minime vero de prima, in qua longe majorem ſibi licentiam ſumunt Hebræorum poëtæ.

ARTICULUS III.

De variis carminum Hebræorum ſpeciebus.

VARIÆ carminum Hebræorum ſpecies cum ex *rhythmo*, tum ex *metro* deſumuntur.

Ex parte rhythmi,

I. Carmen eſt vel *tranſiens*, ſeu *politum*; vel *conſpicuum* & *elegans*, ſeu *politius*; vel *laudabile*, ſeu *politiſſimum*, ut in articulo præcedente diximus.

II. Carmen eſt vel μονορύθμικον *uniforme*, ſeu unius rhythmi; vel πολυρύθμικον *multiforme*, ſive multiplicis rhythmi.

Uniforme carmen eſt, cujus omnes verſus in unum eundemque rhythmum deſinunt; illudque ab Hebræis dicitur שִׁיר חֲרוּזִי *carmen rhythmicum*.

Multiforme carmen dicitur, cujus non ſinguli verſus, ſed ſtrophæ tantum vel cola, aut mixtim ſtrophæ ſimul & cola conſonant. Hinc iterum dividitur in στροφορύθμικον *ſtrophorhythmicum*, κωλορύθμικον *colorhythmicum*, & ποικιλορύθμικον *diverſorhythmicum*.

Strophorhythmicum eſt, cujus ſingulæ

ſtrophæ vel diſticha ſuum habent rhythmum ſingularem & ab aliis diverſum.

Colorhythmicum appellatur illud, cujus cola tantum ſive ſecunda hemiſtichia, uno eodemque rhythmo per totum carmen inter ſe colligantur; prima vero hemiſtichia ſunt libera, h. e. nulli rhythmo adſtricta. Id carminis vocatur ab Hebræis שִׁיר קָשׁוּר *carmen colligatum*, nempe in ſecundo quoque verſu.

Diverſorhythmicum carmen eſt, cujus duo verſus quatuor inciſionibus dividuntur, quarum tres priores eodem rhythmo clauduntur, quarta vero peculiarem habet ſyllabam, quæ eadem & ſimilis per totum carmen rhythmo uniformi extenditur. Hoc genus carminis Hebræi appellant שִׁיר מְחֻלָּק *carmen diviſum*, alii *inciſum*.

Ad poſtremum illud carminis genus pertinet & aliud, in quo rhythmi ita interſecantur, ut primo verſui tertius, ſecundo quartus reſpondeat; atque ita deinceps.

Ex parte metri carmen eſt,

I. Vel *majus* vel *minus*. Majus illud eſt, quod decem, aut plura diſticha continet; minus, quod paucioribus conſtat. Hoc dicitur פָּסוּק *verſus*; illud שִׁיר vel שִׁירָה *carmen*, *Canticum*. Vide ſup. pag. 338. col. 2. 339. col. 1.

II. Vel *μονόκωλον monocolon*, vel *δίκωλον dicolon*. Monocolon dicitur, cujus Dáleth & Sógher ejuſdem ſunt generis, hoc eſt, cujus diſtichorum verſus ſyllabarum numero ſunt æquales. Dicolon autem appellant, cujus poſteriori hemiſtichio pauciores ſunt ſyllabæ, quam priori. Quales fere ſunt Græcorum & Latinorum Elegiæ, quarum prior verſus hexameter eſt, poſterior pentameter. Trium aut plurium generum verſus in Hebræa poëtica vix conjunguntur.

III. Vel פָּשׁוּט *ſimplex*, vel מֻרְכָּב aut מורכב *compoſitum*. Simplex conſtat meris ſyllabis longis; compoſitum, præter longas, recipit etiam breves. Cum ea diviſio ab omnibus fere ſcriptoribus, etiam Hebræis, uſurpetur, huic & nos in exemplis inferius ponendis ex parte inſiſtemus.

IV. Ex numero ſyllabarum carmen eſt vel *Hexaſyllabicum*, h. e. ſex ſyllabis conſtans, ſive trimetrum; vel *Heptaſyllabicum*, i. ſeptem ſyllabarum; vel *Ogdoaſyllabicum*, h. e. ex octo ſyllabis compoſitum, ſive tetrametrum; vel *Enneaſyllabicum*, i. novem ſyllabarum; vel *Decaſyllabicum*, h. e. conſtans decem ſyllabis, ſive pentametrum; vel *Hendecaſyllabicum*, h. e. undecim ſyllabis compoſitum; vel *Dodecaſyllabicum*, i. conſtans duodecim ſyllabis, ſive hexametrum. Sunt etiam carmina tredecim, quatuordecim, quindecim, ſexdecim, imo & viginti ſyllabis conſtantia. Verum poſtrema illa, uti & quædam ex prioribus, in plura cola ſæpius dividuntur.

Hæ ſunt præcipuæ carminum Hebræorum ſpecies, quarum in ſequentibus paragraphis exempla ſubjiciuntur, quæ partim ex Buxtorfii Theſauro Grammat. edit. Baſil. 1663. partim ex Theodori Eberti poëtica Hebraïca Lipſiæ edita anno Chriſti 1628. deſumuntur.

§. I.

De carmine hexaſyllabico, ſive trimetro.

I. Carmen trimetrum ſimplex.

Si fecerimus opus noſtrum	אִם נַעֲשֶׂה מַעֲשֵׂנוּ
Secundum voluntatem Domini Dei noſtri,	בִּרְצוֹן יָהּ אֱלֹהֵנוּ ׃
Etiam ipſe faciet nobis	גַּם הוּא יַעֲשֶׂה לָנוּ
Bonum ſecundum voluntatem noſtram.	טוֹבָה כִּרְצוֹנֵנוּ ׃

Hoc carmen *ſimplex* eſt, quia ex puris longis componitur. *Politiſſimum*; quia litera eadem נ interſeritur duabus vocalibus ſimilibus (ֵ) & וּ; niſi quod in tertio

verſu ſit (˘) loco (-), quam licentiam ſibi interdum ſumunt poëtæ, qui majorem conſonarum, quam vocalium habent rationem. *Monorhythmicum;* omnes enim ejus verſus in eundem rhythmum deſinunt, nempe נו. *Minus* ſive פסוק; quia paucioribus, quam decem diſtichis componitur. Denique eſt *monocolon;* quia omnes illius verſus ejuſdem ſunt metri, hoc eſt, eodem conſtant ſyllabarum numero, nempe ſex; unde vocatur *hexaſyllabicum* ſive *trimetrum.* Hæc ſemel dixiſſe ſufficiat. Eadem aut ſimilia in ſequentibus exemplis fuerit indicaſſe ſatis. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 177.

II. Carmen trimetrum compoſitum.

I. SPECIES ex Spondæo, Iambo, & Spondæo.

Si fecerimus nos	אם נ——עשה נחנו
Mandata Dei noſtri,	מצות אלהינו :
Ipſe faciet nobis	הוא י——עשה לנו
Omnia deſideria noſtra.	כל־מ——חמודינו :

Carmen politius, monorhythmicum, & monocolon. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 179.

II. SPECIES ex Iambo, & duplici Spondæo.

Audi, quæſo, ſervum tuum,	שמע נא את־עבדך
Domine, da gratiam tuam.	יהוה תן חסדך :
Dimitte omnem iniquitatem meam,	סלח כל־לעוני
Et condona omne erratum meum.	ושא כל־שגיוני :

Carmen politiſſimum, ſtrophorhythmicum (quia ſingula ejus diſticha ſuum habent rhythmum peculiarem & ab aliis diverſum) & monocolon. Vocibus עבדך & חסדך affixa junguntur more Chaldaïco, cujus compoſitionis alia exempla in ſequentibus videbimus. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 179.

III. SPECIES ex duplici Bacchio, ſive ex Iambo, Trochæo, & Spondæo.

Homo, qui dolet de malis,	לרעים	אנוש חש
Tegit prævaricationes:	פשעים	מכסה
Odium autem malorum	מרעים	ושנאת
Excitat contentiones.	מדנים :	תעורר
Sapiens autem celeriter	מהרה	וחכם
Deponit excandeſcentiam:	לעברה	יבטל
Stultus autem ſervat eam	שמרה	וסכל
In dies & annos.	ושנים :	לימים

Carmen

Carmen politiſſimum & diverſorhythmicum; tres enim priores ejus inciſiones eodem rhythmo clauduntur: quarta vero rhythmum diverſum, ſed cum quarta ſtrophæ ſequentis inciſione conſonantem obtinet. Ceterum trimetra illa parum ſunt uſitata; ſed hexametris componendis inſerviunt. Vide infra §. VI. ſpec. 3. & notam ad ſpec. 8. Vide etiam Buxtorf. p. 636. & Theod. Ebert. Poëtic. p. 218.

§. I I.

De Carmine heptaſyllabico, hoc eſt, ſeptem ſyllabis compoſito.

I. Carmen heptaſyllabicum ſimplex.

Deus Pater, habita, quæſo, nobiſcum,	אֵל אָב שֵׁב נָא אִתָּנוּ
Ne perdas animam noſtram.	אַל תַּאֲבִיר אֶת נַפְשֵׁנוּ ׃
Ab omni delicto munda nos,	מִכָּל־אָשָׁם זַכֵּנוּ
Et in gratia tua ſalva nos.	וּבְחִנְּךָ הוֹשִׁיעֵנוּ ׃
De manu Diaboli libera nos,	מִיַּד שַׂר הַצִּילֵנוּ
In veritate robora nos,	בֶּאֱמוּנָה הַחֲזִיקֵנוּ ׃
Fiduciam in te da nobis,	בִּטָּחוֹן בְּךָ תֵּן לָנוּ
Corrobora, quæſo, cor noſtrum;	הַגְבֵּר נָא אֶת־לִבֵּנוּ ׃
Ut confidamus in te, creatore noſtro,	שֶׁנִּבְטַח בְּךָ בּוֹרְאֵנוּ
Cum omnibus hominibus fœderis noſtri.	עִם כָּל־אַנְשֵׁי בְרִיתֵנוּ ׃
Et rumpamus laqueum concupiſcentiæ noſtræ,	וּנְנַתֵּק פַּח יִצְרֵנוּ
Induti armis Dei noſtri.	לְבֻשֵׁי בִּכְלֵי צוּרֵנוּ ׃
Amen, amen, miſerere nobis,	אָמֵן אָמֵן חָנֵּנוּ
Et condona omnes prævaricationes noſtras.	וּסְלַח כָּל־לִפְשָׁעֵינוּ ׃
Deus fili, habita, quæſo, nobiſcum;	אֵל בֵּן שֵׁב נָא אִתָּנוּ
Deus Spiritus habita nobiſcum.	אֵל רוּחַ שֵׁב אִתָּנוּ ׃

Carmen iſtud politiſſimum eſt, niſi quod tribus in locis נוּ pro נוּ uſurpetur. Monorhythmicum, & monocolon. In verſibus 4. 7. 9. 10. 11. 12. ſchevá mobile vel initio dictionis, vel ſub litera daghéſch notanda, vel poſt motionem magnam non fultam accentu tonico, quieſcit. Item in verſibus 2. 6. 8. ſchevá compoſitum ad (·) ſimplex reducitur, ut ſileat. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pagg. 181. 182.

II. Carmen heptaſyllabicum compoſitum.

I. SPECIES ex Iambo, Spondæo, & Cretico. Sive ex Iambo, Spondæo, Trochæo, & longa.

	vel
Fili mi, noſce, quæſo, animam tuam,	בְּנִי דַּע נָא נַפְשְׁךָ
Et noſces creatorem tuum.	וְתֵדַע בּוֹרְאֶךָ ׃

Carmen politius, & monocolon. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 182.

II. SPECIES ex Spondæo, Iambo, & Cretico. Sive ex Spondæo, Iambo, Trochæo, & longa.

Convertere, quæſo, homo, convertere,	שׁוּב נָא אֱנוֹשׁ שׁוּב לָךְ
Bonum fac greſſum viæ tuæ,	הֵיטֵב חֲלִיךְ דַּרְכְּךָ ׃
Dole in corde tuo,	חֲצַע—עֲרַת בִּלְבָבְךָ
De omni errore tuo.	עַל כָּל—מִשְׁ—גֶּתְךָ ׃
Quære remiſſionem tibi	בַּקֵּשׁ סְלִי—חָתָךְ
In fletu & in humilitate tua.	בִּבְכִי וּבֹשׁ—חוֹתְךָ ׃
Adora (ſive *ora*) *Deum tuum,*	הִשְׁתַּחֲ—וֵה לֵאלֹהֶךָ
Ut remittat peccatum tuum.	שֶׁיִּ—סְלַח חַטָּאתְךָ ׃
Tunc faciet voluntatem tuam,	אָז יַ—עֲשֶׂה חֶפְצְךָ
Et acceptam habebit petitionem tuam.	וְיִרְ—שָׂא לְחָתְךָ ׃

Carmen politius, imo politiſſimum, ſi שְׁ (ׂ), quod affixum ךָ præcedit, ratio habeatur; monorhythmicum & monocolon. In 3°. verſu (ׂ) quieſcit ſub בּ, & in 7°. ſub ל, quanvis initio dictionis. E contrario legitur in 8°. ſub ס, licet poſt parvam motionem. Vide Theod. Ebert. Poëtic. p. 183.

§. III.

De Carmine ogdoaſyllabico, ſive octo ſyllabis conſtante, aut tetrametro, vel quadrato, à quaterna ejus dimenſione.

I. Carmen tetrametrum ſimplex.

I. SPECIES Strophorhythmica, h. e. cujus ſtrophæ ſeu diſticha habent rhythmum ſuum ſingularem, & ab aliis diverſum.

Levabo cor meum & manus meas	אֶשָּׂא לִבִּי גַּם כַּפַּיִם
Ad (Deum), *qui habitat in cœlis.*	אֶל־הַיּוֹשֵׁב בַּשָּׁמַיִם ׃
Ab omni iniquitate mea redimet me;	מִכָּל־רָעָה יַצִּילֵנִי
Quia ipſe eſt ſemper redemtor meus.	כִּי יֶשְׁנוֹ תָּמִיד פּוֹדֵנִי ׃

Carmen politiſſimum, & monocolon. Vide inſtit. Heb. R. P. Georg. Mayr S. J. p. 371. edit. Lugd. 1622.

II. SPECIES monorhythmica, id eſt, cujus ſinguli verſus uno eodemque rhythmo clauduntur.

Cantabo nunc canticum rerum honorabilium,	אָשִׁירָה נָּא שִׁיר נִכְבָּדוֹת
Explicando bene & ſine ænigmate.	בָּאֵר הֵיטֵב וּבְלִי חִידוֹת ׃

Digitized by Google

Explicabo autem decem puncta ,	וַאֲבָאֵר עֶ——שֶׂר הַנְּקֻדּוֹת
Quomodo dividantur in duas partes.	אֵיךְ נֶחְלְקוּ לִשְׁתֵּי יְדוֹת׃
Quinque ex eis ſunt viri menſurarum ,	חָמֵשׁ מֵהֶן אַנְשֵׁי מִדּוֹת
Quinque ex eis ſunt quaſi Pygmæi ,	חָמֵשׁ מֵהֶן כְּגַמָּדוֹת׃
Quinque magna deſiderabilia (ſunt):	חָמֵשׁ הַגְּדוֹ——לוֹת הַחֲמוּדוֹת
Deus meus, Dominus eſt bonus, (ea) *annuntiant.*	אֵלִי יָהּ הוּא טוֹב מַגִּידוֹת׃

Sic totum ſcriptum eſt ſecundum Eliæ Canticum , quod 28. verſibus conſtat ; eſtque politiſſimum , monorhythmicum , & monocolon. In vocibus ſupra deſcriptis וַאֲבָאֵר in 3°. verſu , & הַחֲמוּדוֹת in verſu 7°. (ֲ) revocatur ad ſimplex (ְ) , ut quieſcat. In vocibus autem הַנְּקֻדּוֹת v. 3. & הַגְּדוֹלוֹת v. 7. (ְ) quieſcit , quanvis ſit ſub literis daghéſch afficiendis. Denique quatuor voces אֵלִי יָהּ הוּא טוֹב continent quinque magnas motiones , nempe אֵלִי , (ֵ) & (ִ) ; יָהּ , (ָ) ; הוּא , (וּ) ; טוֹב , (וֹ) ; quæ melius ſic ordinarentur : הוּא יָהּ אֵלִי טוֹב ; ſed poëta ad nomen ſuum אֵלִיָּהוּ reſpexiſſe videtur.

III. SPECIES colorhythmica , id eſt , cujus poſteriora hemiſtichia in eundem rhythmum deſinunt ; priora vero ſunt libera , h. e. nulli rhythmo adſtricta.

Ero certe levis ut aquila ,	חָיֹה אֶהְיֶה קַל כַּנֶּשֶׁר
Et robuſtus ut pardus , aut leo ;	גַּם עַז כַּנָּמֵר אוֹ לָבִיא׃
Diſponam faciem meam ut rupem ,	אָשִׂים פָּנַי כַּחַלָּמִישׁ
Ut faciam voluntatem Dei mei , patris mei.	לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹן אֵלִי אָבִי׃

Carmen politiſſimum , monocolon , & ligatum , nempe in ſecundo quoque verſu. Primum verſum ſic affert Buxtorfius pag. 620. אֶהְיֶה קַל כַּנֶּשֶׁר וּצְבִי *ero levis ſicut aquila & hinnulus* , quem , ut magis pateret rhythmorum diverſitas , eo , quem vides , modo , judicavimus immutandum ; quanvis etiam prima hemiſtichia rhythmum eundem habere poſſint , ac ſecunda. לָבִיא & אָבִי rhythmum conſtituunt , quia ſoni major quam literarum ratio habetur. Denique in verſ. ult. לַעְשׂוֹת eſt pro לַעֲשׂוֹת , ut quieſcat (ְ) compoſitum. Ejuſdem formæ eſt carmen libro Zohar præfixum.

IV. SPECIES diverſorhythmica , in qua tria priora diſtichi cujuſlibet membra , ſive cola aut inciſa , eodem rhythmo clauduntur , quanvis id ſemper neceſſe non ſit ; quartum vero peculiarem & à præcedentibus diverſum habet rhythmum in toto carmine ſimilem.

Juſtus integer repletur terroribus	צַדִּיק תָּמִים מָלֵא אֵימִים
A viro ſanguinolento , ſine ſua iniquitate.	מֵאִישׁ דָּמִים עַל לֹא פֶשַׁע׃
Liberabit eum multa juſtitia ſua.	תַּצִּיל אוֹתוֹ רֹב צִדְקָתוֹ
At in improbitate ſua corruet improbus.	וּבְרִשְׁעָתוֹ יִפֹּל רָשָׁע׃

Carmen politiſſimum , minus , monocolon , inciſum ſive diviſum , & ſimul ligatum. Vide Buxtorf. pag. 622. & Theod. Ebert. Poëtic. pag. 191.

V. SPECIES ad diverſorhythmicam pertinens ; cum videlicet tertius verſus primo reſpondet , & quartus ſecundo.

Qui dat pauperibus , mutuum dat Deo ,	חוֹנֵן דַּלִּים מַלְוֶה לָאֵל
Qui reddet ei decem vicibus (i. e. decuplum).	יְשַׁלֶּם לוֹ עֶשֶׂר טוֹבִים ׃
Ergo beatus , qui intelligit ſuper pauperem ,	לָכֵן אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל־דָּל
(Et) , *qui diſpergit ,* (&) *dat egenis.*	פִּזַּר נָתַן לָאֶבְיוֹנִים ׃

Carmen partim politum , nempe in primo & tertio verſu , ubi אֵל & דָּל rhythmum conficiunt ; ibi enim ad literas conſonas magis , quam ad vocales reſpicitur ; partim politiſſimum , videlicet in ſecundo & quarto hemiſtichio ; & monocolon. Vide Buxtorf. pag. 622. Hæ ſunt præcipuæ carminis ogdoaſyllabici , ſive trimetri , aut quadrati ſimplicis ſpecies. Sequuntur compoſitæ in quibus eadem eſt rhythmorum diſpoſitio. In his itaque præcipuas metri ſpecies proponere ſufficiat.

II. Carmen tetrametrum compoſitum.

I. SPECIES ex Spondæo , Iambo , & duplici Spondæo.

Surge , Deus , in auxilium	קוּמָה אֱלֹהִים עֶזְרָתָה
Mihi , & reſponde in anguſtia.	לִי וַ—עֲנֵה בְּצָרָתָה ׃

Vide Buxtorf. pag. 623. & Theod. Ebert. Poëtic. p. 192. ex Aben-Eſra.

Aliud exemplum.

Sine fundamento pedis ſtans	וּלֵת יְסוֹד רֶגֶל עוֹמֵד
(Eſt) *omnis vir ,* (qui) *ſine grammatica diſcit.*	כָּל־אִישׁ בְּלִי דִקְדּוּק לוֹמֵד ׃

Vide Theod. Ebert. Poëtic. p. 191.

Hoc & præcedens carmen politiſſimum eſt & monocolon. Ejuſdem etiam generis eſt ſextum Eliæ Canticum.

II. SPECIES ex Iambo & Spondæo alternatim poſitis.

Elige ſapientem (qui) *doceat te ;*	בְּחַר נָבוֹן יְלַמֶּדְךָ
Neque parcas opibus tuis.	וְלֹא תַחְמוֹל בְּהוֹנֶךָ ׃
Poſſide ſapientiam , poſſide intellectum ,	קְנֵה חָכְמָה קְנֵה בִינָה
Et acues ea filiis tuis , hoc eſt ,	וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ ׃
Filios tuos ad ea pariter acquirenda ſtimulabis.	

Carmen colorhythmicum , politiſſimum , & monocolon. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 196.

Aliud exemplum.

Ipſe eſt Deus meus, & vivens redemtor meus;	הוּא אֵלִי וְחַי גֹּאֲלִי
Et rupes fortis meæ in tempore anguſtiæ.	וְצוּר חֶבְלִי בְּעֵת צָרָה׃
Ipſe eſt vexillum meum, & refugium meum,	וְהוּא נִסִּי וּמָנוֹסִי
Pars calicis mei in die (qua) *invoco* (eum).	מְנָת כּוֹסִי בְּיוֹם אֶקְרָא׃
In manum ejus commendo ſpiritum meum,	בְּיָדוֹ אַ——פְקִיד רוּחִי
Tempore (quo) *dormio & vigilo,*	בְּעֵת אִישַׁן וְאָעִירָה׃
Et cum ſpiritu meo, corpus meum (commendo).	וְעִם רוּחִי גְּוִיָּתִי
Dominus meus eſt, ideo non timebo.	יְהוָה לִי וְלֹא אִירָא׃

Carmen diverſorhythmicum ſimul & colorhythmicum, politum in primis, & politiſſimum in ſecundis hemiſtichiis ſibi invicem reſpondentibus, & monocolon. Hujus generis eſt duodecimum Eliæ Canticum. In primo verſu (-) ſilet in גֹּאֲלִי. E contrario (-) ſimplex legitur in אַפְקִיד in quinto verſu. Vide Buxtorf. p. 624.

III. SPECIES præcedenti contraria, ex Spondæo & Iambo vices alternantibus.

Quid tibi ſolitaria ſedes,	מַה־לָּךְ יְחִידָה תֵּשְׁבִי
Silens ut rex in captivitate?	דּוּמָה כְּמֶלֶךְ בַּשְּׁבִי׃

Carmen politiſſimum & monocolon. Vide Buxtorf. p. 624. & Theod. Ebert. Poëtic. pag. 198.

IV. SPECIES ex Trochæo & Spondæo alternatim poſitis. Vel ex motu & Bacchio alternis itidem compoſitis.

Surge, Domine, libera me	קוּם יְהוָה פַּלְּטֵנִי
Ab improbis, (qui) *oderunt me.*	מֵ——רְשָׁעִים שׂוֹנְאוּנִי׃

Carmen politius, & monocolon. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 197.

V. SPECIES ex meris Iambis.

Eſto ſapiens, fili mi, & intellige ſcientiam.	חֲכַם בְּנִי וּבִין דֵּעָה
Veritatem acquire, & perfectionem ſcito.	אֱמֶת קְנֵה וְתֹם דְּעָה׃
Reputa ſtultum quaſi umbram idoli,	חֲשׁוֹב אֱוִיל כְּצֵל אֱלִיל
Et à conſilio fatui recede.	וּמִן עֲצַת כְּסִיל שְׂעָה׃
Si præceperit (dicens): *deſtrue,* (tu) *ædifica,*	וְאִם יְצַו הֲרוֹס בְּנֵה
Et ad prudentem verbi reſpice.	וְאֶל——נְבוֹן דְּבַר שְׁעֵה׃

Carmen colorhythmicum, politiſſimum, & monocolon. Deſumtum eſt ex מִשְׁלֵי

שועלים i. *fabulis vulpium*, fab. 19. R. Barachiæ, qui ſæculo XIV. exeunte, aut ineunte XV. floruit. Recte obſervat doctiſſimus Wolfius, tom. 1. Biblioth. Heb. p. 273. puncta his fabulis addita fuiſſe regulis Grammaticis parum accommodata. Exemplo eſt vox רעה, cui ſubjecta ſunt (..) in fine utriuſque hemiſtichii primi diſtichi, cum ſecundum analogiam legenda foret רָעָה in fine primi verſus, & רָעָה in fine ſecundi: adeo ut poëta in hoc rhythmo literarum potius, quam vocalium, rationem habuiſſe videatur. At punctator pro רָעָה ſcripſit רְעָה, ut reſponderet שָׁעָה, qui eſt quarti & ſexti hemiſtichii rhythmus. Eadem ratione in ultimo verſu vox דבר punctis ſtatus conſtructi, quanvis ſit in abſoluto, inſtructa eſt. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 199. 200.

§. IV.

De Carmine enneaſyllabico, ſive ex novem ſyllabis compoſito.

I. Carmen enneaſyllabicum ſimplex.

Dicit Eccleſiaſtes: tempus (eſt) *pariendi,*	אָמַר קֹהֶלֶת עֵת לָלֶדֶת
Tempus moriendi, ſive in ſepulchrum deſcendendi.	עֵת לָמוּת אוֹ בִשְׁאוֹל לָרֶדֶת׃
Quia ex quo ſerpens callidus	כִּי מֵעֵת שֶׁהַנָּחָשׁ עָרוּם
Decepit primum hominem integrum & excelſum,	הִשִּׁיא אָדָם רִאשׁוֹן תָּם וָרוּם׃
Mors ſeparavit virum ab uxore ſua,	מָוֶת הִפְרִיד אֶת־אִישׁ מֵאִשְׁתּוֹ
Et traxit omnes in medium retis ſui, &c.	וַיִּמְשֹׁךְ כֻּלָּם אֶל־תּוֹךְ רִשְׁתּוֹ׃ וגו׳

Carmen ſtrophorhythmicum, politiſſimum, monocolon, & initium prolixioris, quod Joannes Druſius junior in obitum Joſephi Scaligeri compoſuit. Vide Theod. Ebert. Poëtic. p. 201.

II. Carmen enneaſyllabicum compoſitum.

I. SPECIES ex Iambo, Spondæo duplici, & Bacchio, ſive Iambo & motu.

Tollite, capita (vel *principes*) *terræ, portas,*	שְׂאוּ רָאשֵׁי אֶרֶץ שְׁעָרִים
Et introibit rex gloriæ & luminum.	וְיָ—בוֹא מֶלֶךְ הוֹד וְאוֹרִים׃
Et audite diligenter verba ejus,	וְשִׁמְ—עוּ שָׁמוֹעַ דְּבָרָיו
Ut ornet ipſe vos ornatu ſuo.	לְפָ—אֵר אֶתְכֶם בְּ—פְאֵרָיו׃

Carmen politiſſimum, ſtrophorhythmicum, monocolon, & deſumtum ex Pſal. 23. Heb. 24. v. 7. In ultimo verſu (..) in לְפָאֵר quieſcit. E contrario ibidem (.) movetur in בִּפְאֵרָיו, licet poſt motionem parvam, quæ non eſt poſita pro magna. Vide Theod. Ebert. Poëtic. p. 200.

II. SPECIES ex Spondæo, Iambo, Spondæo, & Bacchio, ſive Iambo & motu.

Viri flete, dicite ore veſtro:	אִישִׁים בְּכוּ אִמְרוּ בְּפִיכֶם
Heu! heu! ah! quia interiit decus veſtrum;	הוֹ הוֹ אֲהָהּ כִּי תַם עֲטֶרֶתְכֶם

Quia exciſum eſt cornu nobilium,	כי נג—דעה קרן לחורים
Etiam periit ſpes doctorum.	גם א—בדה תקות למורים ׃
Vocabatur nomen ejus Joſeph, quia omnipotens	נקרא שמו יוסף ושדי
Addiderat ei intelligentiam pro certo, &c.	הוסיף תבו—נה לו בודי ׃ וגו'

Carmen politiſſimum, ſtrophorhythmicum, monocolon, & initium alius carminis, quod idem Druſius in obitum ejuſdem Scaligeri compoſuit. Ultima vox בודי Chaldaica eſt, aut potius Rabbinica, ſignificatque *in confeſſo eſt, certum eſt,* &c. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 201.

§. V.

De Carmine decaſyllabico, ideſt, decem ſyllabis conſtante, ſive Pentametro.

I. Carmen Pentametrum ſimplex.

Domine ſæculorum, non exaltati ſunt oculi mei,	רבון העולם לא רמו עיני
Non eſt exaltatum cor meum in omnibus ratiocinationibus meis.	לא גבה לבי בכל־חשבוני ׃
Non ambulavi in magnis ſuper me.	לא הלכתי בגדולות ממני
Remitte peccata mea, & miſerere mei.	תסלח על חטאתי ותחנני ׃

Carmen politius, ſtrophorhythmicum, minus, monocolon, & deſumtum ex Pſal. 130. Heb. 131. Prima vox רבון Chaldaïca eſt, reſpondetque Hebraïcæ אדון *Dominus.* Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 202.

II. Carmen Pentametrum compoſitum.

I. SPECIES ex Spondæo, Iambo, Spondæo, Iambo, & Spondæo.

Formator hominis omnia facta ſua poſuit	יוצר אנוש כל־מ—עשיו שורת
Super decretum; & quis abolebit, quod præcepit?	על חק ומי יפר אשר צוה ׃
Et quis perverret, quod direxit?	מי זה יע—ות את אשר תקן
Aut quis diriget, quod pervertit?	או מי ית—קן את אשר עוה ׃

Carmen politiſſimum, colorhythmicum, & monocolon. Similis formæ eſt Canticum Eliæ nonum, & carmen, quod מכלול Michlol præfixit R. Qimhhi. Vide Theod. Eberti Poëtic. pag. 203.

II. SPECIES ex Iambo, Spondæo gemino, Iambo & Spondæo.

Cum eris judex, judica juſte;	בעת תהיה דין שפוט צדק
Et ne pervertas rem judicii, abſtinendo abſtine.	ואל תט דבר משפט חדל חדול
Duo hæc animadverte ſimul; ne eleves	שני—הם שמע יחד ולא תשא
Faciem pauperis; neque honores faciem magnatis.	פני דל ולא תהדר פני גדול ׃

Carmen politiſſimum, colorhythmicum, & monocolon. In vocibus דבר v. 2. שמע v. 3. ולא v. 4. (ו) quieſcit, licet initio dictionis. Auctor carminis R. Moyſes Hhaviv Hiſ-

panus, qui ſæculo XV. inclinante floruit. Hujus generis eſt ſeptimum Eliæ Canticum. Vide Buxtorf. p. 625. & Theod. Ebert. Poëtic. pag. 204. Aben-Eſra rhythmum in medio verſu, h. e. poſt ſecundum pedem, interpoſuit.

In elevatione ſphæra, (quæ) *vertitur in orbem*,	בְּרוּם גַּלְגַּל יִסּוֹב עָלָיו מְעֻגָּל
Nomen tuum (Deus) *revelatur timendum & inſigne.*	שִׁמְךָ יִגָּל אָיוֹם וְתַם וְנִדְגָּל ׃

In שִׁמְךָ *nomen tuum*, affixum jungitur שֵׁם *ſub* more Chaldaïco. Quod nonnunquam faciunt Poëtæ. Vide ſupra pag. 344.

§. VI.

De carmine hendecaſyllabico, ſeu undecim ſyllabis conſtante; eoque compoſito.

I. SPECIES ex Spondæo, Moloſſo, & Bacchio gemino. Sive ex Spondæo gemino, Trochæo, Spondæo, Iambo, & motu ſive longa.

Ante contritionem vir vias ſuas pervertit,	לִפְנֵי שֶׁבֶר אִישׁ דְּרָכָיו מְעַקֵּשׁ
Ante gloriam humilitas ei (eſt) *in offendiculum.*	לִפְנֵי כָבוֹד שִׁי—פְלוּת לוֹ לְמוֹקֵשׁ ׃
Recordare, quis invenerit regnum & prophetarit,	תִּזְכֹּר מִי מָ—צָא מְלוּכָה וְנִבָּא
Sicut is, qui reverſus eſt ab aſinis quærendis.	כַּאֲשֶׁר שָׁב מִן הָ—אֲתֹנוֹת לְבַקֵּשׁ ׃

Carmen politiſſimum, colorhythmicum, & monocolon. Argumentum ejus deſumtum eſt ex lib. 1. Reg. cap. 9. & 10. Exſtat autem in *Miſchle Schoualim*, de quibus ſupra pag. 350. fab. 14. In 2°. verſu (׃) natura quieſcens legitur in שִׁפְלוּת. E contrario (־) revocatur ad (·) ut quieſcat, in כַּאֲשֶׁר v. 4. pro כַּאֲשֶׁר. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 205.

II. SPECIES ex Spondæo, Bacchio, Moloſſo, & Bacchio. Vel ex Spondæo, Iambo, Spondæo duplici, & Bacchio, ſive Iambo & motu.

Ad te, Domine, clamavi in afflictione,	לָךְ נָא אֲדֹנָי קְרָאתִי בְּצָרָה
Et exaudiſti me ex alto celeriter.	וַתַּ—עֲנֵנִי מִמָּרוֹם מְהֵרָה ׃
Reſpice, quæſo, animam meam in bona voluntate,	פְּנֵה פְנֵה נָא אֶל־נַפְשִׁי בְּרָצוֹן
Et in calore oſſibus meis pone refrigerium.	וּבְחֹם לְעַצְמוֹ—תַי שִׂימָה מְקֵרָה ׃
Ab omni labio mendacii, & lingua doloſa,	מִכָּל—שְׂפַת שֶׁ־קֶר וּלְשׁוֹן רְמִיָּה
Libera unicam meam, & prohibe exciſionem (ejus).	הַצֵּל יְחִידָ—תִי וּמְנַע גְּזֵרָה ׃

Carmen politiſſimum, colorhythmicum, & monocolon. Prima vox לָךְ Chaldaïca eſt, pro לְךָ. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 206.

III.

III. SPECIES ex Spondæo, Iambo, Spondæo, Iambo & Moloſſo, vel Spondæo & motu, ſive ſyllaba longa.

– – –   ⊢ ᵕ   ⊢ –   ⊢ ᵕ   ⊢ – } vel
– ⊢ –   ⊢ ᵕ   ⊢ –   ⊢ ᵕ   ⊢ –

אהבת בני נער ללא תועלת
כי על לב—בם נק—שרה עולת :
מעת לעת נתח—פכה רוחם ולא
יפנו ליע־לת חן ואל—אילת :

Amor juvenum (tendit) *ad inutilia ;*
Quia ſuper corde eorum ligata eſt ſtultitia.
A tempore in tempus mutatur ſpiritus eorum ; non enim
Reſpiciunt ad hinnulam gratioſam, & ad cervam, (i. rationem.)

Carmen politiſſimum, colorhythmicum, & monocolon. Dictio תועלת Rabbinica eſt. In vocibus אהבת v. 1. & ליעלת v. 4. (־) mutatum eſt in (׃), metri cauſa, pro אהבת, ליעלת. Præterea in ולא v. 3. (׃) quieſcit, licet initio dictionis.

Similis formæ eſt primum Eliæ Canticum, in quo tamen, ſi primum hemiſtichium excipias, alia priora hemiſtichia pro ſyllaba ultima longa habent Iambum; quare ab aliis reliquum iſtud carmen ad dodecaſyllabicum, ſive hexametrum, refertur. Vide in § ſeq. Spec. V. & Theod. Ebert. Poëtic. pag. 207.

IV. SPECIES ex Spondæo, & triplici Bacchio. Sive ex Spondæo, Iambo, Trochæo, Spondæo, Iambo, & motu ſive ſyllaba longa.

– – ᵕ   ⊢   – ᵕ   ⊢ – ᵕ   ⊢ – } vel
– ⊢ ᵕ   ⊢   – ⊢ ᵕ   ⊢ – ᵕ   ⊢ –

Involucrum laudis, (&) *vitta decoris*	מעטה תהלה צניף ת—פארת
Tegunt corpus, (quod) *ambulat nigrum.*	בשר גויה תהלך קודרת :
(At) *quamvis tegas* (pellem) *viridem ſupra rubram :*	אף כן מכסה בגד על אדמדם
(Tamen in) *medio interioris ejus ſtat nota alba.*	תוך ק—רבו ת—עמוד ת—בהרת :

Carmen politiſſimum, colorhythmicum, & monocolon. In מעטה v. 1. (׃) eſt pro (־), מעטה, vide carmen præced. In תפארת (׃) mobile eſt, quamvis poſt motionem natura brevem. Sic in קרבו v. 4. unde ב aſpiratur. In eodem v. 4. בהרת eſt formæ גברת; cum alias legatur בהרת. Senſus carminis eſt, ſecundum Theod. Ebert. Poëtic. pag. 208. nihil ita ſanctum purumque eſt, quin aliquas alicubi prodat erroris imbecillitatiſque notas.

V. SPECIES ex Iambo, Spondæo, Iambo, Spondæo, & Bacchio, vel Iambo & motu, ſive ſyllaba longa.

– – ᵕ   ⊢ –   ⊢ ᵕ   ⊢ – –   ⊢ ᵕ } vel
– ⊢ ᵕ   ⊢ –   ⊢ ᵕ   ⊢ – –   ⊢ ᵕ

ירא האל בני ראשית אמרי
למה קומה ושמסה מ—אמרי :
ותן על כל—עבודתך תחלה
בכל־יום ל—אלהיך תפלה : וגו'

Time Deum, fili mi, (hoc eſt) *principium verborum meorum;*
Ades, ſurge, & audi verba mea,
Et da ſuper omne opus tuum (in) *principio,*
Singulis diebus, Deo tuo laudem, &c.

Carmen politiſſimum, ſtrophorhythmicum, majus; (eſt enim initium carminis conſtantis 179. diſtichis, ſive 358. verſibus) & monocolon. Auctor ejus R. האי Hai, al. חאי Hhai, aut Chai Gaon Hiſpanus, qui floruit decimo exeunte ſæculo, obiitque anno Chriſti 1037. vel, ſecundum alios, 1038. In voce עֲבוֹדָתָךְ v. 3. pronomen in forma Chaldaica affigitur. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 236. & ſeqq. ubi integrum iſtud carmen deſcribitur.

Ejuſdem metri ſunt, ſed colorhythmica, Cantica Eliæ 8. & 10. Qimhhianum, quod in fine Michlol legitur, quodque in præfat. tom. I. pag. xxvij. edendum curavimus, & alia bene multa, quæ in libris precum Judaïcarum leguntur.

§. VII.

De Carmine dodecaſyllabico, hoc eſt, duodecim ſyllabis conſtante; ſive Hexametro, eoque compoſito.

I. SPECIES ex Spondæo, Iambo, Spondæo, Iambo, & Spondæo gemino.

לֹא מִ—פְּנֵי שֵׂיבָה בְּנֵי אִישׁ נֵ—חָתּוּ
גַּם לֹא לְיַלְ—דוּת עֹז וְחַ—יִל אֶ—וָּרוּ׃
כִּי אֶ—חֱזֶה בָנִים וְחֶ—שַׁךְ מִ—שְׁחוֹר
תָּאֳרָם פְּנֵי אִישִׁים זְקֵ—נִים חֵ—וָּרוּ׃

Non à facie ſenectutis filii viri terrentur;
Neque pueritiam robur & fortitudo (ſemper) *comitantur.*
Video enim juvenes (quorum) *obſcura eſt præ nigredine*
Forma eorum: (&) *facies ſenum, quæ ſunt albæ.*

Carmen politiſſimum, colorhythmicum, & monocolon; cujus is ſenſus eſt: homines timere non debent ſenectutem, nec præteritam juventutem dolere; neque enim robur & pulchritudo, quæ ſunt juventutis dotes, juvenum omnium communes ſunt; cum juvenes non paucos infirmos ac deformes; contra vero multos ſenes robuſtos & eleganti forma videas. In v. 4. תָּאֳרָם contractum eſt ex תָּאֳרָם, ut (ֳ) quieſcat. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 210.

II. SPECIES ex Spondæo, Iambo, Spondæo duplici, Iambo, & Spondæo.

נַפְשִׁי בְּמִצְוֹת אֵם יָפוּ פְּעָמַיִךְ
בִּתִּי בְּרוּכָה אַתְּ־וְאֹמַר אֱלֹהַיִךְ׃

לְבֵן בְּכָל־כֹּחֲךָ בֹּשֶׁת עֲלוּמַיִךְ
זִכְרִי וְהִנָּקִי מִכָּל־בְּדִילַיִךְ׃

O anima mea ! in præceptis (Dei) *ſi pulchri fuerint greſſus tui ,*

Filia mea benedicta tu (es), *dicet Deus tuus.*

Quapropter omnibus viribus tuis pudoris adoleſcentiæ tuæ

Recordare , ut mundes te ab omni ærugine tua.

Carmen politiſſimum , monorhythmicum , & monocolon. Auctor ejus R. Moyſes ben-Hhaviv , de quo ſupra pagg. 351. 352. Ejuſdem formæ eſt undecimum Eliæ Canticum , & quod libro dicto הַבָּחוּר *electo* , præfixit. Vide Buxtorf. pag. 630. & Theod. Ebert. Poëtic. pag. 211.

III. SPECIES ex Iambo , Spondæo duplici , Iambo , & Spondæo duplici.

וְאִם דָּרֹשׁ תִּדְרֹשׁ חֲבוּרַת עֲשִׁיר רָשׁ
בְּלֹא גוֹרָל נִגְרָשׁ כְּמוֹ רֵעֵי הָאֲרִי׃
בְּעֵת שָׁאֲלוּ חֶלְקָם בְּגוֹרָל אֶל־חֵיקָם
הֱשִׁיבֵם חִישׁ רֵיקָם בְּזַעַף אַף וָחֳרִי׃

Si autem inquirendo inquiras de vulnere (i. morbo) *divitis pauper ,*

Sine ſorte (i. præmio) *ejicitur ; ſicut ſocii leonis ,*

Cum petunt partem ſuam ſorte (dari) *in ſinum ſuum ,*

Reſpondet eis cito nequam (leo) *cum indignatione & æſtu.*

Carmen politiſſimum , colorhythmicum , monocolon , & deſumtum ex *Miſchlé Schoualim* , fab. 12. In vocibus הָאֲרִי v. 2. & שָׁאֲלוּ v. 3. (ֲ) plane tollitur , ut fiant diſſyllabæ , pro הָאֲרִי , שָׁאֲלוּ . Eandem ob cauſam exſulat (ֳ) in וָחֳרִי v. 4. pro וָחֳרִי . Senſus eſt pauperes à divitibus & potentibus contemni. Ejuſdem formæ eſt quintum Eliæ Canticum, &c. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 213.

IV. SPECIES ex Spondæo , & Iambo alternatim poſitis.

אֵלִי תְּמֹךְ נַפְשִׁי בְּדַת צִדְקָתֶךָ
צוּרִי הֲבִינֵנִי דְּבַר תּוֹרָתֶךָ׃

Mi Deus , ſuſtenta animam meam in lege juſtitiæ tuæ ,

Petra mea , intelligere me fac verbum legis tuæ.

Carmen politiſſimum , monorhythmicum , & monocolon. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 214.

V. SPECIES , cujus prius hemiſtichium componitur ex Spondæis & Iambis vices alternantibus , ut in præcedenti ſpecie ; poſterius vero , pro Iambo in fine , habet ſolum motum , ſive ſyllabam longam. Unde conſtat tantum undecim ſyllabis ; proindeque eſt dicolon.

אם אשׁ־תך רעה ולא תשמע לקול־
שיחך לשׁ־רתך ורע חורשת :
דע כי בם־קל עז לפ־רה סוררה
תישר תל־מית והיא חורשת :

Si uxor tua mala (fuerit) , *& non audierit vocem*
Sermonis tui , ut tibi ſerviat ; & malum machinetur :
Scito , quod (ſi) *baculo forti vitulam refractariam*
Direxeris , ſulcos ſuos & ipſa (rectos) *arat.*

Carmen politiſſimum , colorhythmicum , & dicolon. Auctor ejus R. Moſes ben-Hhaviv , de quo ſupra. In שׂיחך v. 2. forma Chald. pro שׂיחך . Similis formæ eſt primum & quartum Eliæ Canticum , niſi quod in primo verſu primi Cantici longa ſit pro Iambo. Confer quæ diximus ſupra in §. VI. Spec. III. pag. 353. Vide Buxtorf. pag. 631. & Theod. Ebert. Poëtic. pag. 215.

VI. SPECIES ex Iambo , Spondæo duplici , & Bacchio itidem duplici. Sive ex Iambo , Spondæo duplici , Iambo , Trochæo , & Spondæo.

נחני אותי האל בישר מסלות
ותהיה עמדי לתקן עלילות :

Deduc me , Deus , in rectitudine ſemitarum (i. ſemitis rectis) ,
Et ſis mecum , ut dirigas actiones (meas).

Carmen politiſſimum , monorhythmicum , & monocolon. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 216.

VII. SPECIES ex quadruplici Bacchio. Sive ex Iambo , Trochæo , Spondæo iteratis.

vel

ונשען בעשרו ועולות יכחל־
ויעבוד ברעו כעבד באוהל־ :
ויעליל עלילות ברשע בעת יש־
אלו וח שכרו ואסף לו וחקחל־ :
וישן ברח חוש וצא מ־גבולי
בשרים אני לך לחוצי אבחל־ :
שואלח יקח יצוקו ולא י־
חנת יום אשר י—זרח אור והחל־ :

Qui innititur divitiis ſuis , & holocauſta offert ,
Et (tamen) *utitur proximo ſuo , tanquam ſervo , in tabernaculo ;*

Digitized by Google

Et facit opera in impietate ; cum (videlicet) *pe-*
tit ab eo hic (pauper dicens :) *mercedem meam collige mihi & congrega.*
Et reſpondet : fuge cito , & exi termino meo ,
Antequam ego te ad egrediendum terrore adigam :
Sepulchrum (ſive *infernum*) *exſpectat ſtratum ejus , & non vi-*
debit diem , quo oriatur lux & luceat.

Carmen politiſſimum , colorhythmicum , monocolon , & deſumtum ex *Miſchlé Schoualím* , fab. 1. Hujus ſenſus eſt : dives , qui pietatem affectat , quique proximo ſuo , ut vili mancipio , abutitur ; & facit opera mala , negata duriter operis ſua mercede : manet eum infernus , omniaque calamitatum & pœnarum genera. In וַיַּעֲבוֹר v. 2. & וַיְּלִיל v. 3. (׃) eſt pro (-). In eodem v. 3. vox יִשְׁאָלוֹ & v. 7. vox יְחוּיֵהוּ per diæreſin , de qua ſupra pag. 340. in duas dividuntur , quarum prima pars dictos verſus claudit , ſecunda vero ſequentes inchoat. Denique לָךְ v. 6. Chaldaïcum eſt pro Heb. לְךָ , & in יוֹרִח v. 8. (׃) legitur quanvis poſt motionem natura brevem. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 217.

VIII. SPECIES ex meris Creticis , ſive ex Trochao , Spondao , Iambo repetitis.

- ◡ - | - ◡   - | - ◡   - | - ◡ - } vel
- ◡ | -   - | ◡   - | - ◡ | - - | ◡ -

כל־לאמים וכל־יו־שבי ארעתא
הללו את—יהוה בכל—שעתא :
כי חסדיו לעולם מאד גברו
גם דבריו אמנים ולא יעברו :

Omnes populi , & omnes habitatores terræ ,
Laudate Dominum in omni tempore.
Quoniam miſericordiæ ejus in æternum valde roboratæ ſunt ,
Et verba ejus vera ſunt , nec tranſibunt.

Carmen politiſſimum , ſtrophorhythmicum , & monocolon. Deſumtum eſt ex Pſal. 116. Heb. 117. *Laudate Dominum omnes gentes* , &c. Voces אַרְעָתָא & שַׁעְתָא Chaldaïcæ ſunt , quæ in poëſi Hebraïca ſpectari poſſunt ut dialecti. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 219.

NOTA.

Carmina trimetra *diviſa* ſive *inciſa* hexametris componendis inſerviunt , ut diximus ſupra pag. 345. initio , ſi ex quatuor eorum colis ſeu verſibus , duo hexametra conficiantur. Sic ordinari poteſt carmen ultimum paginæ 344. & quod ſequitur.

- - ◡ | - - ◡ | - - ◡ | - - ◡ } vel
- - | ◡   - | - ◡ | - - | ◡   - | - ◡

בוקן בעולל חיכשח במעלל
ברשע מגלל לבלתי ישלם :
ראותו בעיני מאום כשני
בפשע וגוני ויצר ושלם :

Cum ſenex, tum puer, an confidet in opere,
(Quod) *improbitate involvit, & non perſolvet?* (i. pœnas dabit?)
Vidi eum oculis meis rubentem ut coccinum
Improbitate, & turpitudine, vitiiſque innatis, & perſolvit, (i. pœnas dedit).

Carmen politiſſimum, diverſorhythmicum, & monocolon. Conſtat puris Bacchiis, vel Iambo, Trochæo, & Spondæo iteratis. Auctor ejus R. Schem Tov, ſive R. Moyſes ben-Hhaviv, de quo ſupra. Is Rabbinus in limine commentarii ſui in *Bebhinath olam*, ita nomen ſuum effert: *Moſes filius Schem Tov ex familia Hhaviv*, al. *Chaviv, Hiſpanus, ex incolis Synagogæ ſanctæ Ulyſſiponenſis in Luſitania*, &c. Vox גנוּי in ultimo v. Chaldaïca eſt, aut potius Rabbinica, & *turpitudinem* ſignificat. Venit à rad. גנא aut גנה, ſed formam habet à גנ. Vide Buxtorf. pag. 637. & Theod. Ebert. Poëtic. pag. 218.

Aliud exemplum trimetri inciſi, quod ſimiliter diſpoſitum, in carmen hexametrum converti poteſt, vide ſupra in §. I. num. II. Spec. III. pag. 344. Vide etiam præfat. in *Tſemahh David*, in cujus principio Joſue quidam multiplicem titulorum congeriem Bacchiis plerumque monorhythmicis, ſeu ſimiliter deſinentibus, contexuit, ac nomen ſuum primis cujuſlibet tetraſtichi, vel, ſi vocabula in carmen hexametrum, ut infra, ordinentur, diſtichi literis expreſſit, hoc modo:

יְקִירִי הוֹדִי פְּאֵרִי מְאָרִי } vel
לְרֹאשִׁי כְּבוֹדִי פְּנִינִי זְהָבִי : וגו'

Pretioſus meus, & decus meum, ornamentum meum, robur meum,
Caput meum, gloria mea, margarita mea, aurum meum, &c.

Secundum diſtichum incipit à ה, nempe הֲדָרִי *magnificentia mea.* Tertium à ו, videlicet וְהוּא *& ipſe.* Quartum à ש, nempe שְׁלָדִי *corpus meum.* Quintum denique ab ע, nimirum עֲטֶרֶת *corona*; ſicque ex (י) primi diſtichi & quatuor illis literis conficitur nomen auctoris יְהוֹשֻׁעַ. Vide Buxtorf. pag. 636. & Theod. Ebert. Poëtic. pag. 180.

§. VIII.

De carmine triſdecaſyllabico, ſive tredecim ſyllabis conſtante, eoque compoſito.

I. SPECIES *ex Spondæo, Iambo, Spondæo duplici, Iambo & Moloſſo, ſive Spondæo & motu.*

} vel
מַה־טּוֹב וּמַה־נָּעִים שֶׁבֶת קְרוֹ—בִים יַחַד
אַחִים וְאַ—חָיוֹת בְּשָׂ—שׂוֹן קֹשֶׁט בְּלֹא כָל־פַּחַד :
הִנֵּה כְּשֶׁ—מֶן הַ—יּוֹרֵד עֲלֵי רֹאשׁ אַהֲרֹן
שֶׁל בַּל—זְקָ—נוֹ וְלִ—בוּשׁוֹ כְּחֶלְ—יַת שַׁחֲרֹן :

Quam bonum, & quam jucundum habitare propinquos ſimul,
Fratres & ſorores in gaudio veritatis (i. vero), *ſine ullo timore!*
Ecce (ſunt) *ſicut unguentum, quod deſcendit in caput Aaron,*
In omnem barbam ejus, & veſtimentum ejus; ſicut ornamentum Saron.

Carmen politiſſimum, ſtrophorhythmicum, & monocolon, deſumtum ex Pſal. 132. Heb. 133. In vocibus אַחֲרֹן & שָׁרֹן ſilet (-). Vide Theod. Ebert. Poëtic. p. 219.

II. SPECIES, cujus priora hemiſtichia componuntur ex Spondæo, Iambo, Spondæo duplici, Iambo & Moloſſo, ſive Spondæo & motu, ut in ſpecie ſuperiori; poſteriora vero ex Iambo, Spondæo duplici, & Bacchio, ſive Iambo & motu; atque ita novem duntaxat conſtant ſyllabis.

מזמור לא—ליהו על עלמות חוסף
עלי אוי הנ—עלמות :
לחן מקו—רא אותיות בשימת חמת
אלי דבור רומות לאמות : וגו'

Canticum Eliæ ſuper abſconditas (i. quieſcentes literas) *fundatur.*
Super Evi, quæ abſconduntur, (i. quieſcunt).
Illæ vocantur literæ flatus (i. prolationis); *ipſæ* (enim ſunt)
Ad loquutionem ſimiles matribus, utpote quæ ſonum pariant, &c.

Carmen politiſſimum, colorhythmicum, majus, & dicolon. Auctor ejus Elias Levita, qui integrum hoc Canticum ſuum tertium, quod conſtat 14. diſtichis ſeu 28. verſibus, hoc metro rhythmoque compoſuit.

III. SPECIES ex Spondæo, Bacchio, Iambo, Spondæo, Iambo, & Spondæo. Sive ex Spondæo, Iambo, Trochæo, Spondæo, Trochæo, Spondæo & motu, ſive ſyllaba longa.

ציון הלא תשאלי לשלום אסיריך
דורשי שלו—מך והם יתר עדריך :

O Sion! nonne requires pacem vinctorum tuorum.
Qui quærunt pacem tuam, quique ſunt reliquiæ gregum tuorum?

Carmen politiſſimum, ſtrophorhythmicum, & monocolon, cujus auctor R. Juda Levi Hiſpanus, qui medio fere ſæculo XII. floruit. In voce דּוֹרְשֵׁי v. 2. (:) quieſcit licet poſt motionem magnam accentu tonico non fultam. Vide Buxtorf. pag. 631. & Theod. Ebert. Poëtic. pag. 220.

IV. SPECIES ex Iambo, Spondæo, Iambo, Spondæo, Iambo, & Bacchio, ſive Iambo & motu.

vel

אֱל—הֵינוּ וְאָ—בִינוּ הֱיֵה יְשׁוּעָה
וְעֻ—זֵּנוּ בְּכָל—צָרָה וְצוּק וְתוֹעָה׃
פְּדֵ—נוּ מִ—שְּׁאוֹל מָוֶת וְשֵׁד וָרַע
וּנְ—שִׁירָה לְךָ בִּמְאֹד בְּקוֹל תְּרוּעָה׃

Deus noſter, & pater noſter, eſto ſalus
Et robur noſtrum in omni calamitate, & anguſtia, & errore.
Redime nos ab inferno mortis, & Diabolo, & malo,
Et cantabimus tibi valde in voce exſultationis.

Carmen politiſſimum, colorhythmicum, & monocolon. In וָרַע v. 3. páthahh furtivum longam ſyllabam conſtituit. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 221.

§. IX.

De Carmine teſſeradecaſyllabico, ſive quatuor & decem ſyllabis conſtante, eoque compoſito.

I. SPECIES ex Spondæo, Bacchio, Spondæo duplici, Bacchio & Iambo. Sive ex Spondæo, Iambo, Spondæo duplici, Trochæo, Spondæo & Iambo.

vel

גִּבּוֹר יְגָרֶה גֶּבֶר שָׁפָל וְרָשָׁע לְבָר
עֵת יִתְ—קְפוֹ זֶה אָז הוּא יָרַד וְיַחֲלִיק דִּבֵּר׃
פִּיו נָא אֲדֹנִי לַחְטוֹא אַל תִּפְ—קְדָה כִּי כְּבָר
נִחַ—מְתִּי—אוֹתִי לָךְ לְאָב וְאַתְּ לִי לְבָר׃

Potens irritat virum humilem, & improbus electum.
Cum prævalet ei hic (humilis); *tunc ille* (improbus) *demittit ſe, & emollit verbum*
Oris ſui (dicens): *quæſo, Domine mi, ad peccandum ne viſites* (me); *quia jam*
Conſolatus ſum me (de te), *& ero tibi pater, tu autem* (eris) *mihi filius.*

Carmen politiſſimum, monorhythmicum, monocolon, & deſumtum ex *Miſchlé Schoualím*, fab. 11. In לַחְטוֹא v. 3. & אוֹתִי v. 4. (-) & (ּ) quieſcunt, ſeu non proferuntur. E contrario, in נִחַמְתִּי v. 4. (ּ) legitur poſt motionem parvam; quare non imprimitur dagh. in ת. Denique לָךְ in eodem v. Chaldaicum eſt, pro לְךָ; & אַתְּ per enallagen generis ponitur pro אַתָּה. Vide tom. I. pag. 72.

II.

II. SPECIES ex Bacchio, Iambo, Spondæo, Bacchio, Iambo, & Spondæo. Sive ex Iambo, Trochæo, Spondæo, Trochæo, Spondæo, Iambo, & Spondæo.

שמור נא יהוה ע—מך על דבריך
שלח רו—חך אליו וחון את־עבדיך :
למען נאהבך בכל־לב ויצרנו
ונשיר לעולם את־תהלות שבחיך :

Cuſtodi, quaſo, Domine, populum tuum propter verbum tuum.
Mitte Spiritum tuum ad eum, & miſerere ſervorum tuorum;
Ut diligamus te ex toto corde, & mente noſtra;
Et cantemus in ſæculum celebrationes laudum tuarum.

Carmen politiſſimum, colorhythmicum, & monocolon. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 223.

§. X.

De carmine pentadecaſyllabico, ſive quindecim ſyllabis conſtante, eoque compoſito.

SPECIES unica ex puris Bacchiis, ſive ex Iambo, Trochæo, Spondæo, Iambo, Trochæo, Spondæo, Iambo, & motu, ſive ſyllaba longa.

יהוה נחני בדרך ישרה וטובה
ומני מנע כל־לשון רע וצרה ואיבה :

Domine, deduc me in via recta & bona,
Et à me prohibe omnem linguam malam, & afflictionem, & inimicitiam.

Carmen politiſſimum, monorhythmicum, & monocolon. Vide Theod. Ebert. Poëtic. pag. 224.

§. XI.

De carmine hexadecaſyllabico, ſive ſexdecim ſyllabis conſtante, eoque compoſito.

I. SPECIES ex Iambo & Spondæo alternatim poſitis.

אני ישן ול—בי ער בתח־בולות ומן סוער
בתוך לבי כאש בוער מאד עצור בעצ—מותי :
ביום זכרי מו—מותי תכו־נותי ושר—מותי
וקו—רותי וחב—מותי ואב—צור בא חלי—פותי :

Ego dormio, ſed cor meum vigilat propter curas temporis turbulenti.
In medio cordis mei eſt quaſi ignis ardens: vehementer conturbatus ſum in membris meis,
Cum recordor ſcelerum meorum, diſpoſitionum mearum, aſtutiarum mearum,
Caſuum & calliditatum mearum: exſpecto igitur adventum viciſſitudinum mearum.

Carmen politiſſimum, colorhythmicum, & monocolon. Vide Buxtorf. pag. 634. & Theod. Ebert. Poëtic. pag. 196.

Ejuſdem formæ eſt, ſed monorhythmicum, acutiſſimum illud R. Eliæ carmen.

אֱמֶת תִּבְחַר בְּדִבּוּרְךָ וְלֹא כָזָב בְּשׁוּם עִנְיָן
הֵן—אֱמֶת יְסוֹד שָׁלוֹם וְכוֹזְבִי בַּת נְשִׂיא מִדְיָן ׃

Veritatem elige in ſermone tuo, & non mendacium in ullo negotio;
Nam veritas fundamentum eſt pacis: at falſitas filia principis contentionis.

Carmen politiſſimum, monorhythmicum, & monocolon. In הָאֱמֶת v. 2. (ֱ) longam efficit per licentiam poëticam, cui facile ignoſcitur, ob egregium carminis hujus acumen; in eo enim reſpicit poëta ad Num. 25. v. 15. ubi mulier cum Zambri interfecta vocatur *Coſbi*, eaque filia erat *Sur* principis *Madianitarum*, Utrumque nomen ex proprio fecit appellativum; כָּזְבִי enim aut כּוֹזְבִי Thalmudiſtis eſt *mendacium* ſive *falſitas*, à כָּזַב *mentitus eſt*; & מִדְיָן *jurgium, contentionem* ſonat, à דִּין *judicavit, diſceptavit, contendit*; eoque ſenſu accipitur vox plural. מִדְיָנִים Prov. 18. v. 18. Ut iſthæc alluſio magis pateret, noſter D. Thomas *Du Four* ultimum ſecundi hemiſtichii membrum ſic interpretatus eſt: *& Coſbi filia principis Madian.* Vide Buxtorf. p. 635.

II. SPECIES præcedenti oppoſita, nempe conſtans ex Spondæo, & Iambo vices alternantibus ſuas.

רַבִּים שִׁכּוֹרֵי יַיִן וְזָדוֹן לִבָּם עֲתִידִים לְ—עָנוֹשׁ
אוֹ יִשְׁ—כְּרוּ מֵי רֹאשׁ וְלֹא יַיִן יְשַׂמַּח לֵב אֱנוֹשׁ ׃

Multi ebrii ſunt vino ſuperbia; (ſed) *animo ſuo futurum eſt ut dent pœnas.*
Tunc inebriabuntur aquis cicutæ, neque vinum lætificabit cor hominis.

Carmen politiſſimum, monorhythmicum, & monocolon. Vide Buxtorf. p. 635. & Theod. Ebert. Poëtic. pag. 198. Metri hujus reperiuntur etiam carmina ſimplicia, quale eſt, quod Lexico ſuo præmiſit doctiſſimus Buxtorfius, de quo infra.

NOTÆ.

Hæ ſunt præcipuæ carminum Hebræorum ſpecies, quibus plures aliæ excogitari poſſunt, modo inſtituta ratio, hoc eſt, eadem rhythmorum metrorumque ſpecies in toto carmine retineatur. Hinc cum verſus duodecim ſyllabis longiores quibuſdam anomali videantur & inſuaves; ſunt qui eos medios ſecent, ac v. g. hexadecaſyllabicos in ogdoaſyllabicos tribuant. Exempla ſint duæ præcedentis paragraphi ſpecies.

Digitized by Google

II. Species.	*I. Species.*
רזים שכורי יין ורזון	אמת תבחר בדרכך
להם עתידים לאנוש :	ולא בזב בשום ענין :
אז יש—כרו מי ראש ולא	תן—אמת יסוד שלום
יין ישמח לב אנוש :	וכז—בי בת נשיא מדין :

Hi verſus, ut vides, ex monorhythmicis fiunt colorhythmici.

Eadem ratione carmen ex viginti ſyllabis compoſitum, quod Schindleri lexico pentaglotto Gualtherus Keuchenius præfixit, ad carmen decaſyllabicum ſive pentametrum revocari poteſt. Hic primos duos verſus tum viginti ſuis ſyllabis conſtantes, tum ad decem redactos, exempli cauſa deſcribere ſufficiat.

הוי כל—אשר צמא במיץ גומא רד אל—באר חכמה ותושיות :
מה־לך בבורות ריק באין מים הא נ—חלת גלות בעליות : תנ'

Heus omnis, qui ſitiens (bibis) *de preſſura junci* (i. aquam turbidam), *deſcende ad puteum ſapientiæ & ſubſtantiæ*, h. e. ad aquas tranquillas & abundantes.

Quid tibi cum ciſternis vacuis (&) *in* (quibus) *non ſunt aquæ? Ecce poſſeſſionem ſcaturiginum ſuperiorum*, Joſ. 15. v. 19.

Atque ita ſe habet carmen integrum, quod conſtat 35. verſibus monorhythmicis, qui & ipſi componuntur ex Spondæo, Iambo, Spondæo, Iambo, Spondæo duplici, Iambo, Spondæo, Iambo, & Spondæo. Sic autem in pentametrum convertitur:

הוי כל—אשר צמא במיץ גומא
רד אל—באר חכמה ותו—שיות :
מה־לך בבורות ריק באין מים
הא נ—חלת גלות בע—ליות :

Heus omnis, qui ſitiens (bibis) *de preſſura junci,*
Deſcende ad puteum ſapientiæ & ſubſtantiæ.
Quid tibi cum ciſternis vacuis in (quibus) *non ſunt aquæ?*
Ecce poſſeſſionem ſcaturiginum ſuperiorum.

Carmen iſtud ſic diſpoſitum ex monorhythmico, fit colorhythmicum, conſtatque ex Spondæo & Iambo alternatim poſitis.

Sunt è contrario, qui longioribus verſibus delectati, tetrametros in hexadecaſyllabicos mutent, & ex diſticho unicum verſum efficiant.

אדון עולם אשר מלך בט—רם כל—יציר נברא :
בעת נעשה בחפ—צו כל אזי מלך שמו נקרא :
ואח—רי כ—כלות הכל לב—דו י—מלוך נורא :

Dominus mundi, qui regnavit antequam ulla creatura eſſet creata,
Quo tempore facta ſunt per voluntatem ejus omnia: tunc rex nomen ejus vocatum eſt.
Et poſtquam abſolvit omnia, ſolus ipſe regnat reverendus.

Carmen politiſſimum, monorhythmicum, & monocolon. In 3. v. אֲזַי iambum conſtituit, quia (ֲ) ſilet, aut potius omittitur. Contra, in כִּכְלוֹת & יִמְלוֹךְ, ibid. legitur (ִ) quanvis poſt motionem natura brevem. Vide Buxtorf. pag. 616. & Theod. Ebert. Poëtic. pag. 226.

Carmen iſtud hexadecaſyllabicum ſic ad ogdoaſyllabicum ſive tétrametrum reducitur.

Dominus ſeculorum, qui regnavit	אֲדוֹן עוֹלָם אֲשֶׁר מָלַךְ
Antequam ulla creatura eſſet creata,	בְּטֶ—רֶם כָּל יְצִיר נִבְרָא׃
Quo tempore facta ſunt per voluntatem ejus omnia:	בְּעֵת נַעֲשָׂה בְחֶפְ—צוֹ כֹּל
Tunc rex nomen ejus vocatum eſt.	אֲזַי מֶלֶךְ שְׁמוֹ נִקְרָא׃
Et poſtquam abſolvit omnia,	וְאַחֲ—רֵי כִ—כְלוֹת הַכֹּל
Solus ipſe regnat reverendus.	לְבַ—דּוֹ יִ—מְלוֹךְ נוֹרָא׃

Sic ex carmine ſequenti trimetro ſive hexaſyllabico & diverſorhythmico,

Valde anima mea abominatur	מְאֹד נַפְשִׁי תְגַעֵל
Omnes homines improbos,	לְכָל־אַנְשֵׁי מַעַל
Cum vendunt animam ſuam pro	בְּמָכְ—רָם נַפְ—שָׁם עַל
Loculis argenti ſui;	צְרוֹ—רוֹת כַּסְ—פֵּיהֶם׃
Et multiplicant poſſeſſiones,	וַיַּרְ—בּוּ קִנְ—יָנִים
Et plantationes amœnas,	וְנִטְ—עֵי נַעֲ—מָנִים
Et multiplicant ædificationes	וַיִּבְ—נוּ בִנְ—יָנִים
In terra non ſua (i. aliena).	בְּאֶ—רֶץ לֹא לָהֶם׃
Lætabuntur (in) *die mortis eorum,*	וְשָׂמְ—חוּ יוֹם מוֹתָם
Filii & filiæ eorum;	בְּנֵי—הֶם וּבְ—נוֹתָם
Et ad inſtaurandos theſauros ſuos,	וְלִבְ—דּוֹק אוֹצְ—רוֹתָם
Evacuabunt ſaccos eorum.	מְרִי—קִים שַׂ—קֵּיהֶם׃

Fit carmen hexametrum ſive dodecaſyllabicum, & pariter diverſorhythmicum.

מְאֹד נַפְשִׁי תְגַעֵל   לְכָל־אַנְשֵׁי מַעַל
בְּמָכְ—רָם נַפְ—שָׁם עַל   צְרוֹ—רוֹת כַּסְ—פֵּיהֶם׃
וַיַּרְ—בּוּ קִנְ—יָנִים   וְנִטְ—עֵי נַעֲ—מָנִים
וַיִּבְ—נוּ בִנְ—יָנִים   בְּאֶ—רֶץ לֹא לָהֶם׃
וְשָׂמְ—חוּ יוֹם מוֹתָם   בְּנֵי—הֶם וּבְ—נוֹתָם
וְלִבְ—דּוֹק אוֹצְ—רוֹתָם   מְרִי—קִים שַׂ—קֵּיהֶם׃

Valde anima abominatur omnes homines improbos,
Cum vendunt animam ſuam pro loculis argenti ſui;
Et multiplicant poſſeſſiones & plantationes amœnas,
Et multiplicant ædificationes in terra non ſua (i. aliena).
Lætabuntur (in) *die mortis eorum filii & filiæ eorum;*
Et ad inſtaurandos theſauros ſuos, evacuabunt ſaccos eorum.

Carmen iſtud deſumtum eſt ex מַרְפֵּא לָשׁוֹן marpé laſchón, *medela linguæ*, quem librum alii tribuunt Rabbi Moyſi filio Hhaviv, de quo ſupra pag. 358. Alii Rabbi Moyſi filio Schem Tov Legionenſi, Hiſpano, qui ſæculo XIII. exeunte floruit. Vide doctiſſ. Wolfium Biblioth. Heb. tom. I. pagg. 821. & 899. In vocibus וְשָׂמְחוּ v. 5. & אוֹצְרוֹתָם v. 6. (ְ) quieſcit, licet poſt motionem magnam fultam tantum accentu euphonico. Vide Buxtorf. pag. 633. & Theod. Ebert. Poëtic. pag. 227.

Ita quoque ex hoc carmine heptaſyllabico, diverſorhythmico, compoſitoque ex Bacchio, Iambo, & Spondæo. Sive ex Iambo, Trochæo, Spondæo & motu,

	– – | – ˘ / – | – – | ˘	| – ˘ – ˘ / – – | ˘ } vel
Mitte, quæſo, verba tua,	דְּבָרֶיהָ	שְׁלַח נָא
Domine, populis tuis:	לְעַמֶּיהָ	יְהוָה
Et ſanctifica fideles tuos	אֱמוּנֶיהָ	וְקַדֵּשׁ
In ſæcula ſæculorum.	וְלִנְצָחִים׃	לָנֶצַח
Dimitte iniquitatem noſtram,	עֲוֹנֵנוּ	סְלַח עַל
Condona peccatum & debitum noſtrum.	וְחוֹבֵנוּ	נְשָׂא חֵטְא
Eſto auxilium noſtrum,	זְרָתֵנוּ—	הֱיֵה עֶ
Et da gratiam & quietem.	וְנִיחוֹחִים׃	וְתֵן חֵן

Componitur ſequens teſſeradecaſyllabicum & pariter diverſorhythmicum, conſtanſque ex Bacchio, Iambo, Spondæo, Bacchio, Iambo & Spondæo. Sive ex Iambo, Trochæo, Spondæo, Trochæo, Spondæo, Iambo & Spondæo.

– – | – ˘ / – – | – ˘	| – ˘ / | – | ˘	| – – | – ˘ / – | – – | ˘	| – – ˘ / – | – ˘ } vel
לְעַמֶּיהָ	יְהוָה	דְּבָרֶיהָ	שְׁלַח נָא
וְלִנְצָחִים׃	לָנֶצַח	אֱמוּנֶיהָ	וְקַדֵּשׁ
וְחוֹבֵנוּ	נְשָׂא חֵטְא	עֲוֹנֵנוּ	סְלַח עַל
וְנִיחוֹחִים׃	וְתֵן חֵן	זְרָתֵנוּ	הֱיֵה עֶ—

Mitte, quæſo, verba tua, Domine, populo tuo,
Et ſanctifica fideles tuos in ſæcula ſæculorum.
Dimitte iniquitatem noſtram, condona peccatum & debitum noſtrum.
Eſto auxilium noſtrum, & da gratiam & quietem.

Carmen politiſſimum, monocolon, & deſumtum ex Theod. Ebert. Poëtic. pag. 228. In עֶזְרָתֵנוּ v. 4. (ְ) legitur quanvis poſt motionem natura parvam collocatum.

Hæc pro longioribus carminibus in breviora, & brevioribus in longiora commutatis exempla ſufficiant. Alia facile excogitabit muſarum Hebræarum amator.

Carmen, quod echûs ſpeciem referat, perquameximium à Poëtis Hebræis exiſtimari diximus ſupta pag. 342. col. 2. R. Joſeph filius Jehhaiæ, al. Jechaiæ aut Jachiæ, Hiſpanus, qui circa annum Chriſti 1280. florebat, hoc genere carminis ſcripſit epitaphium הרשב״א *hariſchba*, h. e. R. Salomonis filii Abrahami filii Adrath, al. Addereth, Barcinonenſis, qui circa idem tempus, quo prædictus R. Joſeph, vixit. Carmen iſtud hendecaſyllabicum eſt, & compoſitum ex Spondæo, Iambo, Spondæo, Iambo, Spondæo & motu, ſive Moloſſo. Sic autem incipit:

} vel

קָרְחָה לְהַרְחִיב כְּ—נְשָׁרִים שָׁרִים

חוּשׁוּ וְתַחַת שִׁיר אֲמָרִים מָרִים׃

Calvitium dilatandum eſt inſtar aquilarum, ô Cantores,

Feſtinate, & pro Cantico dicta amara (proferte).

Hoc carmen conſtat 41. diſtichis, eſtque colorhythmicum.

Templi Jeroſolymitani vaſtationem luget carmine ſimili, h. e. reſono, ſeu echo referente, R. Simeon filius Tſemahh. Hoc carmen, quod incipit: שִׁפְכוּ דְמָעוֹת וגו׳ *effundite lacrymas*, &c. conſtat 63. diſtichis colorhythmicis.

Ejuſdem generis carmen hexametrum colorhythmicum & inciſum præponitur libro dicto עֲקֵדַת יִצְחָק *ligatio Iſaaci*, cujus auctor R. Iſaac Arama, qui ex Hiſpania cum ceteris Judæis anno Chriſti 1492. ejectus eſt. Carmen iſtud, cujus membra trimetra conſtant Iambo & gemino Spondæo, ſic incipit:

מְקוֹר בִּינָה נִשְׁחָת וְכָל־מַשְׂכִּיל נִחָרֵת

בְּמִזְרֶה אוֹ רַחַת וְנִפְצְצוּ עַמִּים׃

Fons intelligentiæ corruptus eſt, omniſque prudens attritus eſt

Ventilabro aut vanno, & conquaſſati ſunt populi.

Vide Buxtorf. pag. 638.

Denique, ut monuimus ſupra pag. 342. col. 2. clariſſ. Buxtorf. præmiſit Lexico ſuo Hebraïco & Chaldaïco carmen hujuſmodi hexadecaſyllabicum, ſimplex, & monorhythmicum. Erit vero colorhythmicum ſi ad tetrametrum revocetur. Cum carmen iſtud manibus omnium teratur, ejus initium hîc ponere ſufficiat.

אֵלַי סוּרוּ הַבַּחוּרִים קִרְבוּ כָל־הַנְּעָרִים עֵרִים

נֹפֶת תְּשׁוּפֶנָה שִׂפְתוֹתַי עִם אֵלֶּה הַדְּבָרִים בָּרִים׃ וגו׳

Ad me divertite juvenes, accedite omnes adoleſcentes ſeduli,

Favum diſtillant labia mea cum his verbis puris, &c.

In חֲגָעָרִים v. 1. & הַדְּבָרִים v. 2. non legitur (ּ), quanvis ſub litera dagheſch notanda.

Digitized by Google

ARTICULUS IV.

De carminibus Hebræorum Acroſtichis.

IN libris Judæorum, maxime vero in iis, quos מַחֲזוֹרִים mahhzorim, h. e. *circulos* appellant, quod orationes ſive preces per anni circulum feſtis diebus recitandas complectantur, reperire eſt carmina ἀκρόστιχα, *acroſtichs*, id eſt, quorum verſus à literis alphabethi modo recto, modo inverſo, modo alio ordine diſpoſitis incipiunt. In his porro carminibus majorem rhythmi quam metri rationem habuerunt Judæorum poëtæ. Ejus generis poëſeos amatoribus pergratum me facturum exiſtimo, ſi exemplorum à Theodoro Eberto, Poëtic. Heb. pag. 103. & ſequentibus poſitorum initia, quibus carminum hujuſcemodi artificium cognoſcatur, in fine hujus capitis deſcripſero.

I. Carmen, cujus ſinguli verſus à literis alphabethi recto ordine diſpoſitis incipiunt.

Audi parentes tuos in conſociatione fidelium,	זון לחודיך בחבר אמונים	א
(Qui) *precibus te* (Deo) *acquiſierunt,*	עתרות אותך קונים ׃	ב
Traxerunt te in fœdus fortium, (i. patriarcharum,)	ודריך בברית איתנים	ג
Sufficientia lactis uberum te impinguarunt, &c.	י חלב שדים לך מדשנים ׃ וגו'	ד

Ex Mahhzor de feſto Pentecoſtes. Paraphraſis eſt præcepti de honore parentibus exhibendo. *Conſociatione fidelium*, v. 1. intelligitur legitimum matrimonium. Verbum *traxerunt*, v. 3. eſt pro, *erudierunt*, *inſtituerunt*, &c. carmen eſt monorhythmicum. Vide tom. I. pag. 4. col. 1. ubi quaſdam Scripturæ partes hoc artificio compoſitas laudavimus.

II. Carmen, cujus ſinguli verſus incipiunt à literis alphabethi, ſed ordine inverſo diſpoſitis.

Cautus eſto, & recede à viris ſanguinum,	ור וסור מאנשי דמים	ת
(Qui) *ſervant in corde ſuo inimicitiam & adverſantur,*	וטרים בלבם איבה ושוטמים ׃	ש
(Qui in) *impietate ſecreti* (ſui) *callide agunt,*	שקת סוד מערימים	ר
(Qui) *tollere animam juſtorum cogitant*, &c.	חת נפש צדיקים וזוממים ׃ וגו'	ק

Ex eodem Mahhzor & ibid. Paraphraſis eſt præcepti de homine non occidendo. In vocibus in *impietate ſecreti*, v. 3. hypallage eſt, pro, in *ſecreto impietatis.* Carmen eſt monorhythmicum, ut præcedens.

III. Carmen, cujus verſuum prima litera eſt eadem, puta ת *; ſecunda qualibet alphabethi recto ordine diſpoſita.*

Dicas (ô Deus), *ut deleantur delicta noſtra,*	אמר למחות אשמינו	ת
Venias ad innovandos dies noſtros,	בא לחדש ימינו	ת
Aperias annum retributionum noſtrarum,	גלה שנת שלומינו	ת

Vexillum erigas ad magnificandum nomen noſtrum ,	דְּגוֹל לְגַדֵּל אֶת־שְׁמֵנוּ	תּ
Dejicias de ſcabello adverſarios noſtros . .	חֲדוֹף מֵהֲדוֹם מִתְקוֹמְמֵינוּ	תּ
Appareas , ô altiſſime , ut exaltes nos , &c.	וֹפִיעַ מָרוֹם לְרוֹמְמֵנוּ ׃ וגו׳	ת

Oratio Judæorum , in qua petunt remiſſionem peccatorum , reſtitutionem in patriam , & Meſſiæ adventum. Deſumta eſt ex Mahhzor de die Kippourim ſeu expiationum. Carmen monorhythmicum , ut præcedentia.

IV. Carmen , cujus ſinguli verſus incipiunt quidem à literis alphabethi recto ordine diſpoſitis ; ſed cujus diſtichis præponitur unus idemque Scripturæ textus carminis argumento accommodus. Hujus autem contextus pars prior priori hemiſtichio , poſterior vero poſteriori præmittitur. Is textus in exemplo ſubjecto eſt סְלַח־נָא לַעֲוֹן condona , quæſo , iniquitatem , *&c. Ex Num. 14. v. 19. deſumtus.*

סְלַח־נָא	אַשְׁמוֹת פּוֹשְׁעֵי לְעַמֶּךָ
לַעֲוֹן	בָּנֶיךָ כַּל יֶחֱרֶה זַעְמֶךָ ׃
סְלַח־נָא	גִּיעוּלָם וְחָיוּ מִמְּקוֹר עִמְּךָ
לַעֲוֹן	דְּגָלֶיךָ שָׂא וְתִנָּחֵם כִּנְאֻמֶךָ ׃
סְלַח־נָא	הַכֹּל־מוֹדִים וְעוֹזְבִים כִּרְשׁוּמֶךָ
לַעֲוֹן	וּפֶשַׁע מְחַל לְמַעַן שְׁמֶךָ ׃ וגו׳

Condona , quæſo , delicta prævaricationum populorum tuorum ,

Contra iniquitatem filiorum tuorum ne exardeſcat ira tua.

Condona , quæſo , fœditatem eorum , & vivant ex fonte , (qui) *tecum eſt.*

Iniquitatem vexillorum tuorum remitte , & conſoleris ſecundum verbum tuum.

Condona , quæſo , omnibus confitentibus (tibi) , *& derelinquentibus* (peccata) *ſecundum Scripturam tuam ,*

Iniquitati & prævaricationi (eorum) *ignoſce propter nomen tuum ,* &c.

Oratio , qua Judæi petunt à Deo remiſſionem peccatorum. Deſumta eſt ex Mahhzor de veſpera noctis Kippourim. Carmen eſt monorhythmicum , uti & præcedentia. In eo voces גִּיעוּל v. 3. נְאוּם v. 4. רִשּׁוּם v. 5. & מְחַל v. 6. ſunt Rabbinicæ , cujuſmodi plures in his carminibus reperiuntur. Per *fœditatem* v. 3. intelliguntur peccata fœdiſſima ; per *vexilla* v. 4. ſignificatur populus Judaicus , quem Deus vexilli inſtar exaltavit ; vel qui ſub vexillis Dei militare ſe arbitratur. Hic etiam generatim monuiſſe ſufficiat , carmina illa eſſe plerumque obſcuriſſima , allegorica , & multis ellipſibus referta.

V. Carmen , cujus ſingula diſticha ab eadem litera incipiunt , & in quo proinde geminatur alphabethum.

Magnificentiam gloriæ Dei mei	דַּר יְקַר אֵלִי	אָ
Indicabo in prolatione ſermonis mei.	חַוֶּה בְּאֶרֶשׁ מִלּוּלִי ׃	אָ

Cum melodia pulchrum cantabo canticum, ב חין אגעים זמר

Cum fructu eructabo ſermonem. ב ניב אביע אמר :

Potentias ejus quis loquetur? ג בורותיו מי ימלל

Magnitudinem ejus quis judicabit? &c. ג דלו מי יפלל : וגו'

Precatio, qua Judæi majeſtatem Dei, ac poteſtatem prædicant. Carmen eſt ſtrophorhythmicum, in quo voces אגרש v. 2. & חין v. 3. ad dialectum Rabbinicam pertinent.

VI. Carmen, in quo verſus omnes incipiunt à ſingulis alphabethi literis recto ordine diſpoſitis, ſed quarum unaquæque in medio verſu repetitur.

א אפיר נור א יום

ב שלוש קדוש ב יום :

ג בורי כח ג דולה

ד הרותו בבית ד גילה :

ה וגי הגה ה מולה

ו תקוהו בהלל ו מלה : וגו'

Cingam corona (laudis) *Terribilem* (i. celebrabo Dominum),

(Cantando) *ter SANCTUS in die* (quolibet).

Fortes virtute majeſtatis (i. e. pii)

Celebrate eum in domo vexilli (i. Templo).

Meditantes ſermonem loquelæ (h. e. angeli)

Celebrate eum in hymno & ſermone (i. oratione), &c.

Auctor carminis, quod deſumtum eſt ex Mahhzór de primo die Rósch haſchſchaná, i. *novi anni*, hortatur homines & angelos, ut Deum optimum celebrent. Sunt in eo plurimæ voces Chaldaïcæ aut Rabbinicæ, puta שלוש v. 2. הדרותו pro והדרותו v. 4. דגילה ibid. quæ vox verti etiam poteſt *exſultatio*, ſi deducatur à גיל *exſultare;* ותקוהו v. 6. &c. Templum dicitur *domus vexilli*, quod elevatum eſſet inſtar vexilli; vel *domus exſultationis*, quod in cœlo; quod hic per Templum ſignificari etiam poteſt, angeli & beati cum exſultatione Dei laudes jugiter canant.

VII. Carmen, cujus verſus incipiunt à literis ſecundum ordinem alphabethi Qabbaliſtici אחבש, *de quo infra cap. IV. art. I. §. III. diſpoſitis; hoc eſt, cujus verſus primus incipit ab* א, *ſecundus à* ח, *tertius à* ב, *quartus à* ש, *&c.*

אף אורח משפטיך יחוה קוינוך

תאות לב בצר פקדנוך

ברי לבב מאתמול קדמנוך

שופר תרועה טרם שמענוך :

גזרה חקות מיצירת בראשית

ראש דברך תשובה להשירת

דין טרם הערך מראשית
קדמה למלט שובבים מחרישית : וגו'

Etſi via judiciorum tuorum (ſit), *Domine*, (tamen) *exſpectamus te*,
(In) *deſiderio cordis* (noſtri) *in anguſtia viſitamus te.*
Puri corde ab heri prævenimus te,
Tubam jubilationis ante audire fecimus te.
Decretum (enim) *ſtatuiſti ante formationem in principio*,
Initium verborum tuorum (vel *rerum tuarum*) *pœnitentiam ponere.*
(Nam) *judicium antequam inſtitueretur ab initio*,
Præceſſit (illud pœnitentia) *ad liberandum pœnitentes à ſilentio* (i. damnatione).

Carmen ſtrophorhythmicum, & ex Mahhzor de Róſch haſchſchaná deſumtum. Ejus auctor pœnitentiam extollit, petit liberationem ab exſilio, &c. Verſuum deſcriptorum is eſt ſenſus: Tametſi mala, quæ patimur, à juſtis judiciis tuis proficiſcantur, Domine; vel quanvis hoc ipſo primo anni die à te judicemur, tamen exſpectamus te, toto corde in tribulationibus noſtris ad te confugimus; qua potuimus cordis puritate jam prævenimus te; jubilationis tubam jam ante inflavimus; decreviſti enim ab initio, & ante mundum conditum, pœnitentiam operum tuorum principium ſtatuere, antequam judicium conſtitueretur ab initio, ut ea præveniret, liberaretque pœnitentes à ſilentio, h. e. damnatione æterna, in qua ſilent Dei laudes. Hæc ut facilius intelligantur, ſciendum integro menſe Eloúl, qui Tiſchri primum anni civilis menſem præcedit, ſolere Judæos ſynagogam petentes cornu arietinum inflare. Vide hunc ritum infra cap. VII. art. II. §. V. deſcriptum. Putant etiam ſeptem eſſe ante mundum creata, nempe Legem Moſaïcam, pœnitentiam, hortum Eden, ſive paradiſum terreſtrem, Gehennam, ſolium gloriæ, domum ſanctuarii, & Meſſiæ nomen. Fingunt itaque Deum creaſſe pœnitentiam ante judicium ſive damnationem, eumque poſtea decreviſſe peccatores pœnitentiam agentes ſalvare, impœnitentes vero ſuppliciis æternis deputare.

VIII. Carmen cujus ſtropharum tres priores verſus ab eadem litera incipiunt; quartus vero à qualibet alia. Sic Thren. cap. 3. una eademque litera tribus verſibus dat initium; & Pſal. 118. *Heb.* 119. *octo verſus ab eodem inchoantur elemento.*

Dominus educavit me,	אדון אמנני
Apud ſe habitare fecit me,	אצלו שכנני
Hominem (Iſraëlitam) *poſſidere me fecit*,	אדם הקנני
Dominus poſſedit me.	יהוה קנני :
(Mundi) *ædificium cum diſponeret ipſe*,	בנין בערכו
Per me conſultavit de neceſſitate ejus,	בי עץ צרכו
In delectatione genu ejus,	בשעשוע ברכו .
(Ego ſum) *principium viæ ejus*, &c.	ראשית דרכו : וגו'

Carmen ſtrophorhythmicum, in quo lex prædicatur, aut potius Sapientia æterna, ſive λόγος, qui ab æterno eſt, per quem facta ſunt omnia, & cui præſertim competunt quarti quique ſtropharum verſus, qui ex Prov. 8. vv. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. paucis immutatis, deſumuntur. Vide Mahhzór de primo die Pentecoſtes.

IX. Carmen, in quo geminatur alphabethum, ſed in primis tantum verſibus duorum diſtichorum; ita ut primus verſus primi diſtichi, & primus verſus ſecundi diſtichi incipiant ab א *; primus verſus tertii & quarti diſtichi, incipiat à* ב*, & ſic de aliis literis. Secundi verſus inchoari poſſunt à quovis elemento, etiam ab eo, à quo incipiunt primi, ut ex initio carminis ſequentis liquet.*

Timebo in operibus meis, ſollicitus ero omni tempore,	אֶפְחַד בְּמַעֲשַׂי אֶדְאַג בְּכָל־עֵת
Timebo in die judicii, cum veniam in recordationem.	אִירָא בְּיוֹם דִּין בְּבֹאִי לְזִכָּרוֹן :
Requiram benignum, orabo miſericordem,	אֶדְרוֹשׁ לְחַנּוּן אֲחַלֶּה לְרַחוּם
Deprecabor eum, qui ſtatuit mihi diem in recordationem.	אֲחַנֵּן לְחֹק לִי יוֹם לְזִכָּרוֹן :
Cum veniam ad judicium, cui innitar?	בְּבֹאִי לַמִּשְׁפָּט בְּמִי אֶשָּׁעֵן
Et quis quæret mihi juſtitiam in recordationem?	וּמִי יְחַפֵּשׂ לִי צֶדֶק לְזִכָּרוֹן :
In Patribus (i. Patriarchis) *ſperavi, & opera eorum comedi;*	בָּאָבוֹת בָּטַחְתִּי וּפְעָלָם אָכַלְתִּי
Ipſi enim fuerunt ante in recordationem, &c.	וְהֵם הָיוּ קֶדֶם לְזִכָּרוֹן : וגו'

Carmen colorhythmicum, cujus omnia diſticha deſinunt in vocem זִכָּרוֹן. In eo petunt Judæi à Deo ne rigide ſecum agat in judicio; ſed majorum ſuorum merita reſpiciat, &c. phraſis enim, *opera Patriarcharum comedere*, hîc eorum merita ſibi applicare ſignificat. Vide Mahhzór in die ſecundo Róſch haſchſchaná, i. novi anni.

X. Carmen diverſorhythmicum, cujus diſtichorum primi quique verſus duas alphabethi literas, alteram initio, alteram in medio continent; ſecundi vero verſus liberi ſunt.

אֲדוֹן עוֹלָם בָּרָא גוֹלֶם
עָלָה סֻלָּם בְּשַׁעֲרֵי תְבוּנָה :
גָּבֹהַּ מִכֹּל דַּרְכּוֹ
יֵשׁ לוֹ כֹּל בְּדַעַת נְכוֹנָה :
הוּא אָדָם וּבָשָׂר וָדָם
מִסְפַּר אָדָם בִּיצִירָה אַחֲרוֹנָה : וגו'

Dominus mundi creavit maſſam (informem),

(Quæ) *aſcendit gradatim per portas intelligentiæ* (i. facta eſt creatura intelligens).

Altior fuit omnibus via (i. natura) *ejus,*

(Cum) *omnia ei fuerint in ſcientia recta*, (h. e. omnia adprime noverit.)

Digitized by Google

Ipſe (autem) *eſt homo caro & ſanguis ,*

De pulvere (enim) *homo* (factus eſt) *in creatione poſtrema* (i. poſtremus omnium creatus) &c.

Carminis hujus auctor eſt (ſecundum Ebert. pag. 143.) R. Salomon Loria, al. Louria, qui in prioribus verſibus ſtropharum 12. 13. 14. 15. nomen ſuum Salomonem initialibus literis expreſſit. Is natus eſt Oſtroviæ in urbe Podoliæ, ac ſæculo XVI. exeunte floruit. Exponit in hoc carmine creationem hominis , lapſum , & ad Deum , per pœnitentiam , converſionem , &c.

XI. Carmen aliud diverſorhythmicum , in quo litera eadem quatuor verſibus dat initium , & cujus poſteriora omnia hemiſtichia in vocem שׁוֹפָר *deſinunt.*

אשא דעי בצדק   תת לפעלי צדק
אשאלה משפטי צדק   קול להרים כשופר :
אין קורא בצדק   ורודף צדק צדק
אקרא שמעה צדק   בקול בלול בשופר :
בנתי במרעי   למרחוק שאת דעי
בשוי תרועה בידעי   בקול מתן שופרי :
בו בהריעי   ארצה לרועי
באמצו זרועי   בקול כח שופרי : וגו'

Aſſumam ſcientiam meam in juſtitia , ut dem (gloriam) *operantibus juſtitiam,*
Poſcam judicia juſtitiæ (i. judicia juſta) , *vocem ut levare poſſim inſtar buccinæ.*
Non eſt (qui) *invocet* (Deum) *in juſtitia , & ſectetur juſtitiam , juſtitiam,*
Ego invocabo , exaudi (Deus) *juſtitiam , in voce miſta cum buccina.*
Intellexi in ſcientia mea à longe (i. à Deo) *ſumere ſcientiam meam ,*
Verbum jubilationis dum ſcire facio (i. annuntio) *in voce exhibitionis buccinæ.*
In ea (buccina) *cum ſonuero , placebo paſtori meo* (i. Deo).
Cum roboraverit ipſe brachium meum in voce roboris buccinæ , (h. e. in voce robuſtæ buccinæ) &c.

In hoc carmine , quod ex Mahhzór de primo die Róſch haſchſchaná deſumtum eſt, auctor prædicat cerimoniam inflandæ buccinæ , de qua ſupra pag. 370. & cui miram virtutem inepte , imo & impie affingit.

XII. Carmen itidem diverſorhythmicum , cujus ſtrophæ quatuor verſibus componuntur , quorum duo priores ſequuntur ordinem literarum alphabethi dicti אתבש *, de quo* *ſupra pag. 369. num. VII.* *Tertius eſt certum Scripturæ dictum. Quartus per totum carmen unus idemque repetitur.*

אָנָּא אֱלֹהִים חַיִּים
תִּכְתּוֹב דְּבֵקֶיךָ לַחַיִּים
כִּי עִמְּךָ מְקוֹר חַיִּים
וְאַתָּה כְּרַחוּם סְלַח לָנוּ ׃
בְּעֵת רָצוֹן תַּעֲנֶה תְחִנָּתִי
שִׁמְעָה יְהוָה צֶדֶק הַקְשִׁיבָה רִנָּתִי
אַל תַּעְלֵם אָזְנְךָ לְרַוְחָתִי לְשַׁוְעָתִי
וְאַתָּה כְּרַחוּם סְלַח לָנוּ ׃ וגו׳

Obſecro, Deus vivens,
Scribe adhærentes tibi ad vitam (i. in libro vitæ).
Quoniam tecum (vel *apud te* eſt) *fons vitæ*, Pſal. 35. Heb. 36. v. 10.
Et Tu, ſicut miſerator, parce nobis.
In tempore beneplaciti exaudi deprecationem meam,
Audi, Domine juſte (vel *juſtitiam* meam), *intende clamori meo,*
Ne occultes aurem tuam à ſingultu meo, (&) *à clamore meo*, Thren. 3. v. 56.
Et Tu, ſicut miſerator, parce nobis, &c.

Poëta in hoc carmine, quod vide in Mahhzór in diluculo Kippourim, petit à Deo exauditionem, peccatorum remiſſionem, &c.

XIII. Carmen elegantiſſimum & ex omnibus carminum ſpeciebus compoſitum. Nam 1°. ἀκρόστιχον eſt, in eoque ſervatur rectus literarum ordo. 2°. Eſt monorhythmicum; cum primi ſtropharum verſus omnes in eoſdem, & ſecundi omnes in eoſdem & ſimiles rhythmos deſinant. 3°. Referri poteſt cum ad ſtrophorhythmicum; quilibet enim verſus in duas partes diviſus ſingulares rhythmos efficit: tum ad colorhythmicum, quandoquidem cola omnia ſyllabis מַךְ *clauduntur. 4°. Eſt diverſorhythmicum; ſingulæ enim illius ſtrophæ in quatuor inciſiones dividuntur, quarum duæ priores ſunt eædem, & duæ poſteriores per totum carmen ſunt ſimiles. 5°. Ad alteram carminis diverſorhythmici ſpeciem pertinet; primo enim verſui tertius, & ſecundo quartus reſpondet. Denique in hoc carmine hemiſtichiorum omnium finis componitur ex Scripturæ textu,* Domine, Dominus noſter, quàm admirabile eſt nomen tuum! *Pſal.* 8. *v.* 2. *cujus prior pars*, Domine, Dominus noſter, *prius hemiſtichium; poſterior*, quam admirabile eſt nomen tuum! *poſterius hemiſtichium claudit. Carmen iſtud, quod ex Mahhzor de diebus Kippourim deſumtum eſt, integrum hic deſcriptum non ſine voluptate, opinor, invenient Rabbinicæ poëſeos amatores.*

Digitized by Google

אֵלֶיךָ תְּלוּיוֹת עֵינֵינוּ   יְהוָה אֲדֹנֵינוּ
בָּרוּךְ בְּמַקְהֵלוֹת עַמְּךָ   מָה אַדִּיר שִׁמְךָ ׃
גְּאָלֵנוּ שֵׁנִית מִמְּעַנֵּינוּ   יְהוָה אֲדֹנֵינוּ
דָּר בִּשְׁמֵי מְרוֹמֶיךָ   מָה אַדִּיר שִׁמְךָ ׃
הֵן לְךָ הֶאֱמַרְנוּ   יְהוָה אֲדֹנֵינוּ
וּמִי כְּעַם מְרוֹמְמֵי שִׁמְךָ   מָה אַדִּיר שִׁמְךָ ׃
זְכוֹר בְּרִית אֵיתָנֵינוּ   יְהוָה אֲדֹנֵינוּ
חַי כִּי אֵין זָר עִמְּךָ   מָה אַדִּיר שִׁמְךָ ׃
טָהוֹר לְשִׁמְךָ קְנֵנוּ   יְהוָה אֲדֹנֵינוּ
יָחִיד הַדָּן עוֹלָמִים   מָה אַדִּיר שִׁמְךָ ׃
כֹּחֲךָ יִגְדַּל מַלְכֵּנוּ   יְהוָה אֲדֹנֵינוּ
לִבֵּנוּ לְרוֹמְמֶךָ   מָה אַדִּיר שִׁמְךָ ׃
מָעוֹז בִּזְרוֹעַ גְּאַלְתָּנוּ   יְהוָה אֲדֹנֵינוּ
נְהַלֶּלְךָ כְּאֵלִי מְרוֹמֶךָ   מָה אַדִּיר שִׁמְךָ ׃
סְעָדֵנוּ וְסָמְכֵנוּ   יְהוָה אֲדֹנֵינוּ
עָנֵנוּ וְנוֹדֶה לְשִׁמְךָ .   מָה אַדִּיר שִׁמְךָ ׃
פְּדֵנוּ וְחָנֵּנוּ   יְהוָה אֲדֹנֵינוּ
צוּר עוֹלָמִים שִׁמְךָ   מָה אַדִּיר שִׁמְךָ ׃
קוֹמְמֵנוּ וַהֲקִימֵנוּ   יְהוָה אֲדֹנֵינוּ
רַחֲמֶיךָ יְקַדְּמוּ עַמְּךָ   מָה אַדִּיר שִׁמְךָ ׃
שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ   יְהוָה אֲדֹנֵינוּ
תְּרוֹמֵם מְנַשּׂוּאֵי רַחֲמֶךָ   מָה אַדִּיר שִׁמְךָ ׃

Ad te ſuſpenſi ſunt oculi noſtri, Domine, Dominus noſter.
O! benedicte in congregationibus populi tui, quam admirabile eſt nomen tuum!
Libera nos ſecundo ab affligentibus nos, Domine, Dominus noſter.
Qui habitas in cœlis altitudinis tuæ, quam admirabile eſt nomen tuum!
Ecce te laudamus, Domine, Dominus noſter.
Et quis eſt ſicut populus exaltantium nomen tuum? quam admirabile eſt nomen tuum!
Recordare fœderis fortium noſtrorum (Patriarcharum), *Domine, Dominus noſter.*
Vivus (es), *& non eſt alius tecum, quam admirabile eſt nomen tuum!*
O pure, propter nomen tuum poſſide nos, Domine, Dominus noſter.
O unice, qui judicas mundum, quam admirabile eſt nomen tuum!
Virtus tua magnificetur, rex noſter, Domine, Dominus noſter.
Cor noſtrum (eſt) *ad exaltandum te, quam admirabile eſt nomen tuum!*

Ex Ægypto in brachio (virtute) *liberaſti nos , Domine , Dominus noſter.*
Laudamus te ſicut fortes altitudinis tuæ (angeli tui) , *quam admirabile eſt nomen tuum !*
Juva nos & ſuſtenta nos , Domine , Dominus noſter.
Audi nos & confitebimur nomini tuo , quam admirabile eſt nomen tuum !
Redime nos & miſerere noſtri , Domine , Dominus noſter.
Petra mundi eſt nomen tuum , quam admirabile eſt nomen tuum !
Erige nos & confirma nos , Domine , Dominus noſter.
Miſericordiæ tuæ præveniant iram tuam , quam admirabile eſt nomen tuum !
Audi vocem deprecationum noſtrarum , Domine , Dominus noſter.
Exaltare propter elevatos miſericordiæ tuæ (Patriarchas), *quam admirabile eſt nomen tuum !*

Hæc pro acroſtichis Hebræorum carminibus ſufficiant. Alias ſpecies excogitari poſſe nemo non videt , qui ſit in eo ſcribendi genere vel leviter exercitatus. Sunt enim , v. g. carmina , quorum voces omnes ab eadem litera , puta א , incipiant. Hujuſce generis eſt precatio R. Joſeph Barbi filii Letimi , quæ ſic incipit.

אאדיר את־אדני אותותיו אפרשנה
אתודה אף אמונתו ארחשנה
אחדנו אלי אל־אהלו אדרשנה
אדני אלהינו אבקשנה :
אבקשה אמתך אולי אויב אורידנה
אשר אם אעלה אכסה ארץ אובידנה
אודיעך אנחתי אל אכחידנה
אליך אדני אגידנה : וגו'

Celebrabo Dominum , prodigia ejus declarabo ;
Confitebor (ei) , *& veritatem ejus eructabo.*
Unus ero cum illo , Deum meum in Tabernaculo ejus queram , .
Domine , Deus noſter , quæram ,
Quæram (inquam) , *veritatem tuam. Fortaſſe inimicum* (meum) *dejiciam ,*
Quem cum ſuſtulero , operiam terram (ejus &) *perdam* (eam).
Notum tibi faciam gemitum meum , non celabo (eum te) ;
Tibi (inquam) *Domine , indicabo* (eum). &c.

Sic Chriſtianus Pierius anno 1576. prolixum carmen , cui titulum fecit : *Chriſtus crucifixus* , & cujus ſingulæ voces à litera *C* incipiunt , in lucem emiſit. En priores quatuor hujuſce Carminis verſus :

Currite , Caſtalides , Chriſto comitante , Camœnæ ,
Concelebraturæ cunctorum carmine certum
Confugium collapſorum , concurrite , cantus
Concinnaturæ celebres , celebreſque cothurnos , &c.

CAPUT III.

De Numeris Hebræorum.

HEBRÆI ad numeros exprimendos utuntur vel literis alphabethi, vel integris vocabulis. Hanc utramque numerandi rationem in ſequentibus duobus articulis expendemus.

ARTICULUS I.

De numerandi ratione per literas, ſeu de notis arithmeticis.

LITERÆ alphabethi ſunt duæ & viginti, quibus ſi addas quinque finales, erunt viginti & ſeptem. Ex his autem 27. literis primus nonarius dat unitates, ſecundus denarios, tertius centenarios, hoc modo:

Unitates.		*Denarii.*		*Centenarii.*	
א׳	1.	י׳	10.	ק׳	100.
ב׳	2.	כ׳	20.	ר׳	200.
ג׳	3.	ל׳	30.	ש׳	300.
ד׳	4.	מ׳	40.	ת׳	400.
ה׳	5.	נ׳	50.	ך׳	500.
ו׳	6.	ס׳	60.	ם׳	600.
ז׳	7.	ע׳	70.	ן׳	700.
ח׳	8.	פ׳	80.	ף׳	800.
ט׳	9.	צ׳	90.	ץ׳	900.

Alia etiam ratione centenarii à quibuſdam exprimuntur, nempe poſtpoſitis תו ת, quod 400. ſignificat, aliis literis centenarios notantibus, ut תק 500. תר 600. תש 700. תת 800. תתק 900. Sic etiam exprimuntur millenarii, תתר 1000. תתרק 1100. תתרר 1200. תתרש 1300. תתרת 1400. תתרתק 1500. &c. Sed prior modus, quod ad centenarios, & qui ſequitur, quod ad millenarios ſpectat, expeditior eſt ac uſitatior.

Millenarios itaque Judæi exprimunt *vel* per literas duobus punctis coronatas, ut: א̈ 1000. ב̈ 2000. ג̈ 3000. ד̈ 4000. &c. י̈ 10000. כ̈ 20000. ל̈ 30000. &c. ק̈ 100000. ר̈ 200000. ש̈ 300000. &c. ץ̈ 900000. *Vel* per literas ipſi א̈ coronato præpoſitas, ut: א̈ 1000. בא̈ 2000. גא̈ 3000. &c. יא̈ 10000. כא̈ 20000. לא̈ 30000. &c. קא̈ 100000. רא̈ 200000. שא̈ 300000. &c. ץא̈ 900000. quanvis numeros 2000. excedentes vix arithmetice exprimant, ſed vocibus integris utantur; aut ſi eos arithmetice exprimant, puncta millenarios coronantia negligunt, modo ſequantur centenarii, ut: אק 1100. בק 2100. בר 2200. בש 2300. &c. Sic annum præſentem 1726. exprimunt אזכ״ו.

Numeros compoſitos exprimunt præponendo denarios, vel centenarios, aut millenarios; minoreſque ſubjungendo. Numerus tamen 15. non ſignatur per י״ה quod eſt unum ex Divinis nominibus, ſed per ט״ו, h. e. 9. & 6. idque ob ſummam erga nomen iſtud reverentiam. Notas autem numericas unicas unico, plures duplici apice inſignire ſolent, ut facilius à vocibus appellativis diſtinguantur. Cum duæ ſunt literæ numerales, alii duplici illo apice notant earum primam, alii, ut & nos, ſecundam. Cum vero tres, quatuor, aut quinque occurrunt, quidam nobiſcum penultimam, quidam antepenultimam literam duobus illis apicibus onerant.

Schema

Schema numerorum compoſitorum.

י״א	11.	ס׳	60.	ק״ל	130.	ר׳	200.	ך״א	501. &c.	י̈ }	vel 10000.
י״ב	12.	ס״א	61.	קל״א	131.	ר״א	201.	ם׳	600.	י̈א }	
י״ג	13.	ס״ב	62. &c.	קל״ב	132. &c.	ר״ב	202. &c.	ם״א	601. &c.	י̈אא	10001. &c.
י״ד	14.	ע׳	70.	ק״מ	140.	ר״י	210.	ם״י	610.	יא̈א	11000.
ט״ו	15.	ע״א	71.	קמ״א	141.	רי״א	211.	םי״א	611. &c.	יא̈אא	11001. &c.
ט״ז	16.	ע״ב	72. &c.	קמ״ב	142. &c.	רי״ב	212. &c.	םט״ו	615. &c.	יב̈א	12000.
י״ז	17.	פ׳	80.	ק״נ	150.	ר״כ	220.	ן׳	700.	יב̈אא	12001. &c.
י״ח	18.	פ״א	81.	קנ״א	151.	רכ״א	221. &c.	ן״א	701. &c.	כ̈ }	vel 20000.
י״ט	19.	פ״ב	82. &c.	קנ״ב	152. &c.	ר״ל	230. &c.	ןי״ב	712. &c.	כ̈א }	
כ׳	20.	צ׳	90.	ק״ס	160.	ר״ם	240. &c.	ף׳	800.	כ̈אא	20001. &c.
כ״א	21.	צ״א	91.	קס״א	161.	ר״נ	250. &c.	ף״א	801. &c.	כב̈	22000. &c.
כ״ב	22. &c.	צ״ב	92. &c.	קס״ב	162. &c.	ר״ס	260. &c.	ץ׳	900.	ל̈ }	vel 30000. &c.
ל׳	30.	ק׳	100.	ק״ע	170.	ר״ע	270. &c.	ץ״א	901. &c.	ל̈א }	
ל״א	31.	ק״א	101.	קע״א	171.	ר״פ	280. &c.	ץי״ב	912. &c.	ל̈אא	30001.
ל״ב	32. &c.	ק״ב	102. &c.	קע״ב	172. &c.	ר״צ	290. &c.	א̈	1000.	לב̈	32000. &c.
מ׳	40.	ק״י	110.	ק״פ	180.	ש׳	300.	א̈א	1001. &c.	ק̈ }	vel 100000. &c.
מ״א	41.	קי״א	111.	קפ״א	181.	ש״י	310.	א̈יב	1012. &c.	ק̈א }	
מ״ב	42. &c.	קי״ב	112. &c.	קפ״ב	182. &c.	שי״א	311. &c.	ב̈ } vel 2000.		קא̈ר	100200. &c.
נ׳	50.	ק״כ	120.	ק״צ	190.	ת׳	400.	ב̈א }		ץ̈ }	vel 900000.
נ״א	51.	קכ״א	121.	קצ״א	191.	ת״א	401. &c.	ב̈א } vel 2001. &c.		ץ̈א }	
נ״ב	52. &c.	קכ״ב	122. &c.	קצ״ב	192. &c.	ך׳	500.	ב̈אא }		יק̈א	1000000. &c.

NOTÆ

In præcedens Schema.

Rabbini, ut myſterium aliquod in notis arithmeticis deprehendant, earum ordinem invertunt, minores majoribus anteponendo. Sic annum 376. exprimunt voce שלום ſchalom *pax*; nam ש denotat 300. ל 30. ו 6. ם 40. qui omnes numeri ſimul juncti conficiunt 376. ם finale quod 600. ſignificat, hîc valet tantum 40. ut enim literæ finales ſignent centenarios, non debent eſſe in fine poſt notas minores, ſed initio vel in medio. Ab hac tamen regula interdum diſcedunt Maſſorethæ in aſſignando verſuum, vocum, aut literarum libri alicujus Biblici numero. Vide ad calcem Deuteron. in הנץ ubi ץ valet 500. quanvis præcedat נ, quod valet tantum 50.

Iidem Rabbini annos vulgo computant à Mundi creatione, à quo tempore ad annum præſentem Æræ vulgaris 1726. numerant annos 5486. Nos vero, ſi Chriſtum anno 4000. exeunte natum ponamus, numeramus 5726. adeo ut Computatio noſtra Judaïcam annis 240. ſuperet. Hinc 240. illi anni Judaicis, ut noſtris reſpondeant, ſemper addendi ſunt. Non ſolum autem Rabbinica numerandi ratio 240. annis noſtra minor eſt, verum

Digitized by Google

etiam millenarii in ea brevitatis ergo ſæpe abjiciuntur; tuncque additur לפק, hoc eſt, לִפְרַט קָטֹן *ſecundum ſupputationem minorem.* Sic v. g. Grammatica Qimhhi dicta *Michlol*, qua uſi ſumus, impreſſa eſt Venetiis apud Danielem Bombergum, anno שה לפק 305. ſecundum computationem minorem, h. e. mundi 5305. ſecundum Æram Judaïcam; ſecundum vero noſtram, 1545. Si enim ſummæ annorum 305. addas millenarium à Chriſti nativitate elapſum, & 240. annos, quibus Æra noſtra Rabbinicam ſuperat, habebis annos 1545. E contrario, cum anni ab orbe condito exprimuntur; ut anni Chriſti habeantur, ſummæ annorum à creatione mundi elapſorum addendi ſunt anni 240. & ex ſumma illa anni 4000. detrahendi; ſicque dabitur Æræ Chriſtianæ annus. V. G. Qimhhi floruit anno mundi 4950. ſecundum *Tſemahh David*, vel 4952. ſecundum *Schalſcheleth haqqabbala;* his annis addantur 240. erunt 5190. vel 5192. è quibus deducantur 4000. anni, ſupererunt 1190. vel 1192. qui ſunt anni Æræ Chriſtianæ, quibus floruit Qimhhi. Porro Judæi ab orbe condito ad Chriſtum natum vulgo numerant annos 3760.

ARTICULUS II.

De Numeris per voces integras expreſſis.

NUMERI vocibus integris expreſſi, ſunt vel *Cardinales*, vel *Ordinales.* Cardinales dicuntur, qui abſolute, & nulla habita aliorum ratione ſignificant, ut: *unus*, *duo*, *tres*, &c. Ordinales vero ſunt, qui ordinem ad alios denotant, ut: *primus*, qui alios ſequuturos deſignat; *ſecundus* qui primum ſupponit; *tertius* qui duos antecedentes indicat, &c. Hebræi non habent numeros ordinales ultra decem; nam ab undecim & ultra in infinitum ordinales cum cardinalibus confunduntur. In hoc articulo agemus I. de numeris cardinalibus. II. De ordinalibus. III. De adverbiis numeralibus.

§. I.

De Numeris Cardinalibus.

NUMERI Cardinales à tribus ad decem incluſive, maſculini femininorum; & vice verſa, feminini maſculinorum terminationem aſſumunt. Plurimi quandam conſtructionis formam præ ſe ferunt, ut in ſubjecta tabella cernere licet.

NUMERI CARDINALES.

	Femin.			Maſcul.		
	Conſtr.	Abſol.		Conſtr.	Abſol.	
Una.	Idem.	אַחַת	1.	אַחַד	אֶחָד	*Unus.*
Duæ.	שְׁתֵּי	שְׁתַּיִם	2.	שְׁנֵי	שְׁנַיִם	*Duo.*
Tres.	שְׁלֹשׁ	שָׁלֹשׁ	3.	שְׁלֹשֶׁת	שְׁלֹשָׁה	*Tres.*
Quatuor.	Idem.	אַרְבַּע	4.	אַרְבַּעַת	אַרְבָּעָה	*Quatuor.*
Quinque.	חֲמֵשׁ	חָמֵשׁ	5.	חֲמֵשֶׁת	חֲמִשָּׁה	*Quinque.*
Sex.	שֵׁשׁ	שֵׁשׁ	6.	שֵׁשֶׁת	שִׁשָּׁה	*Sex.*

Digitized by Google

Septem.	שֶׁבַע	שְׁבַע	7.	שִׁבְעַת	שִׁבְעָה	*Septem.*
Octo.	Idem.	שְׁמֹנֶה	8.	שְׁמֹנַת	שְׁמֹנָה	*Octo.*
Novem.	תְּשַׁע	תֵּשַׁע	9.	תִּשְׁעַת	תִּשְׁעָה	*Novem.*
Decem.	Idem.	עֶשֶׂר	10.	עֲשֶׂרֶת	עֲשָׂרָה	*Decem.*
Undecim , & undecima.	עֶשְׂרֵה	אַחַת	11.	עָשָׂר	אַחַד	*Undecim , & undecimus.*
Duodecim , & duodecima.	עֶשְׂרֵה	שְׁתֵּים	12.	עָשָׂר	שְׁנֵים	*Duodecim, & duodecimus.*
Tredecim , & decima tertia.	עֶשְׂרֵה	שְׁלֹשׁ	13.	עָשָׂר	שְׁלֹשָׁה	*Tredecim , & decimus tertius.*
Quatuordecim , & decima quarta.	עֶשְׂרֵה	אַרְבַּע	14.	עָשָׂר	אַרְבָּעָה	*Quatuordecim , & decimus quartus.*
Quindecim , & decima quinta.	עֶשְׂרֵה	חֲמֵשׁ	15.	עָשָׂר	חֲמִשָּׁה	*Quindecim , & decimus quintus.*
Sexdecim , & decima ſexta.	עֶשְׂרֵה —	שֵׁשׁ	16.	עָשָׂר	שִׁשָּׁה	*Sexdecim , & decimus ſextus.*
Septemdecim , & decima ſeptima.	עֶשְׂרֵה —	שְׁבַע	17.	עָשָׂר	שִׁבְעָה	*Septemdecim , & decimus ſeptimus.*
Octodecim , & decima octava.	עֶשְׂרֵה	שְׁמֹנֶה	18.	עָשָׂר	שְׁמֹנָה	*Octodecim , & decimus octavus.*
Novemdecim , & decima nona.	עֶשְׂרֵה —	תְּשַׁע	19.	עָשָׂר	תִּשְׁעָה	*Novemdecim , & decimus nonus.*
Vigeſimus , a , um.			20.	עֶשְׂרִים	*Viginti* , comm.	
Viginti & una , vel *vigeſima prima.*	וְעֶשְׂרִים	אַחַת	21.	וְעֶשְׂרִים	אֶחָד	*Viginti & unus* , vel *vigeſimus primus* , &c.
Viginti duæ , vel *vigeſima ſecunda.*	וְעֶשְׂרִים	שְׁתַּיִם	22.	וְעֶשְׂרִים	שְׁנַיִם	*Viginti duo* , vel *vigeſimus ſecundus.*
Viginti tres , vel *vigeſima tertia.*	וְעֶשְׂרִים	שָׁלֹשׁ	23.	וְעֶשְׂרִים	שְׁלֹשָׁה	*Viginti tres* , vel *vigeſimus tertius.*
Viginti quatuor , vel *vigeſima quarta.*	וְעֶשְׂרִים	אַרְבַּע	24.	וְעֶשְׂרִים	אַרְבָּעָה	*Viginti quatuor* , vel *vigeſimus quartus.*
Viginti quinque , vel *vigeſima quinta.*	וְעֶשְׂרִים	חָמֵשׁ	25.	וְעֶשְׂרִים	חֲמִשָּׁה	*Viginti quinque* , vel *vigeſimus quintus.*
Viginti ſex , vel *vigeſima ſexta.*	וְעֶשְׂרִים	שֵׁשׁ	26.	וְעֶשְׂרִים	שִׁשָּׁה	*Viginti ſex* , vel *vigeſimus ſextus.*
Viginti ſeptem , vel *vigeſima ſeptima.*	וְעֶשְׂרִים	שֶׁבַע	27.	וְעֶשְׂרִים	שִׁבְעָה	*Viginti ſeptem* , vel *vigeſimus ſeptimus.*
Viginti octo , vel *vigeſima octava.*	וְעֶשְׂרִים	שְׁמֹנֶה	28.	וְעֶשְׂרִים	שְׁמֹנָה	*Viginti octo* , vel *vigeſimus octavus.*
Viginti novem , vel *vigeſima nona.*	וְעֶשְׂרִים	תֵּשַׁע	29.	וְעֶשְׂרִים	תִּשְׁעָה	*Viginti novem* , vel *vigeſimus nonus.*

Trigeſimus, a, um.		30.	שְׁלֹשִׁים	*Triginta*, comm.
Una & triginta, vel *trigeſima prima*, &c.	אַחַת וּשְׁלֹשִׁים	31.	אֶחָד וּשְׁלֹשִׁים	*Unus & triginta*, vel *trigeſimus primus*, &c.
Quadrageſimus, a, um.		40.	אַרְבָּעִים	*Quadraginta*, comm.
Una & quadraginta, vel *quadrageſima prima*, &c.	אַחַת וְאַרְבָּעִים	41.	אֶחָד וְאַרְבָּעִים	*Unus & quadraginta*, vel *quadrageſimus primus*, &c.
Quinquageſimus, a, um.		50.	חֲמִשִּׁים	*Quinquaginta*, comm.
Una & quinquaginta, vel *quinquageſima prima*, &c.	אַחַת וַחֲמִשִּׁים	51.	אֶחָד וַחֲמִשִּׁים	*Unus & quinquaginta*, vel *quinquageſimus primus*, &c.
Sexageſimus, a, um.		60.	שִׁשִּׁים	*Sexaginta*, comm.
Una & ſexaginta, vel *ſexageſima prima*, &c.	אַחַת וְשִׁשִּׁים	61.	אֶחָד וְשִׁשִּׁים	*Unus & ſexaginta*, vel *ſexageſimus primus*, &c.
Septuageſimus, a, um.		70.	שִׁבְעִים	*Septuaginta*, comm.
Una & ſeptuaginta, vel *ſeptuageſima prima*, &c.	אַחַת וְשִׁבְעִים	71.	אֶחָד וְשִׁבְעִים	*Unus & ſeptuaginta*, vel *ſeptuageſimus primus*, &c.
Octogeſimus, a, um.		80.	שְׁמוֹנִים	*Octoginta*, comm.
Una & octoginta, vel *octogeſima prima*, &c.	אַחַת וּשְׁמוֹנִים	81.	אֶחָד וּשְׁמוֹנִים	*Unus & octoginta*, vel *octogeſimus primus*, &c.
Nonageſimus, a, um.		90.	תִּשְׁעִים	*Nonaginta*, comm.
Una & nonaginta, vel *nonageſima prima*, &c.	אַחַת וְתִשְׁעִים	91.	אֶחָד וְתִשְׁעִים	*Unus & nonaginta*, vel *nonageſimus primus*, &c.
Centeſimus, a, um.		100.	מֵאָה vel מְאוֹת	*Centum*, comm.
Una & centum, vel *centeſima prima*, &c.	אַחַת וּמֵאָה	101.	אֶחָד וּמֵאָה	*Unus & centum*, vel *centeſimus primus*, &c.
Ducenteſimus, a, um.		200.	מָאתַיִם	*Ducenti, æ, a.*
Una & ducentæ, vel *ducenteſima prima*, &c.	אַחַת וּמָאתַיִם	201.	אֶחָד וּמָאתַיִם	*Unus & ducenti*, vel *ducenteſimus primus*, &c.
Trecenteſimus, a, um.		300.	שְׁלֹשׁ מֵאוֹת	*Trecenti, æ, a.*
Quadringenteſimus, a, um.		400.	אַרְבַּע מֵאוֹת	*Quadringenti, æ, a.*
Quingenteſimus, a, um.		500.	חֲמֵשׁ מֵאוֹת	*Quingenti, æ, a.*
Sexcenteſimus, a, um.		600.	שֵׁשׁ מֵאוֹת	*Sexcenti, æ, a.*
Septingenteſimus, a, um.		700.	שְׁבַע מֵאוֹת	*Septingenti, æ, a.*
Octingenteſimus, a, um.		800.	שְׁמֹנֶה מֵאוֹת	*Octingenti, æ, a.*
Nongenteſimus, a, um.		900.	תְּשַׁע מֵאוֹת	*Nongenti, æ, a.*
Milleſimus, a, um.		1000.	אֶלֶף	comm. *Mille, millia.*
Bis milleſimus, a, um.		2000.	אַלְפַּיִם	comm. *Duo millia.*
Ter milleſimus, a, um.		3000.	שְׁלֹשֶׁת אֶלֶף vel שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים	*Tria millia.*

Quater milleſimus, a, um.		4000.	אַרְבָּעָה אֶלֶף vel אַרְבַּעַת אֲלָפִים	*Quatuor millia.*
Quinquies milleſimus, a, um.		5000.	חֲמִשָּׁה אֶלֶף vel חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים	*Quinque millia.*
Sexies milleſimus, a, um.		6000.	שִׁשָּׁה אֶלֶף vel שֵׁשֶׁת אֲלָפִים	*Sex millia.*
Septies milleſimus, a, um.		7000.	שִׁבְעָה אֶלֶף vel שִׁבְעַת אֲלָפִים	*Septem millia.*
Octies milleſimus, a, um.		8000.	שְׁמוֹנָה אֶלֶף vel שְׁמוֹנַת אֲלָפִים	*Octo millia.*
Novies milleſimus, a, um.		9000.	תִּשְׁעָה אֶלֶף vel תִּשְׁעַת אֲלָפִים	*Novē millia.*
Decies milleſimus, a, um.		10000.	עֲשָׂרָה אֶלֶף vel עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים	*Decem millia.*
Undecies milleſimus, a, um.		11000.	עַשְׁתֵּי עָשָׂר אֲלָפִים	*Undecim millia.*
Duodecies milleſimus, a, um.		12000.	שְׁנֵים עָשָׂר אֲלָפִים	*Duodecim millia.*
Ter decies milleſimus, a, um.		13000.	שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אֶלֶף	*Tredecim millia.*
Quater decies milleſimus, a, um		14000.	אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף	*Quatuordecim millia.*
Quinquies decies milleſimus, a, um.		15000.	חֲמִשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף	*Quindecim millia.*
Sexies decies milleſimus, a, um.		16000.	שֵׁשֶׁת עָשָׂר אֶלֶף	*Sexdecim millia.*
Septies decies milleſimus, a, um.		17000.	שִׁבְעָה עָשָׂר אֶלֶף	*Septemdecim millia.*
Octies decies milleſimus, a, um.		18000.	שְׁמוֹנָה עָשָׂר אֶלֶף	*Octodecim millia.*
Novies decies milleſimus, a, um,		19000.	תִּשְׁעָה עָשָׂר אֶלֶף	*Novemdecim millia.*
Vicies milleſimus, a, um.		20000.	עֶשְׂרִים אֶלֶף	*Viginti millia.*
Tres myriades	שְׁלֹשׁ רִבּוֹ vel	30000.	שְׁלֹשִׁים אֶלֶף	*Triginta millia.*
Quatuor myriades	אַרְבַּע רִבּוֹ	40000.	אַרְבָּעִים אֶלֶף	*Quadraginta millia.*
Quinque myriades	חֲמֵשׁ רִבּוֹ	50000.	חֲמִשִּׁים אֶלֶף	*Quinquaginta millia.*
Sex myriades	שֵׁשׁ־רִבּוֹ	60000.	שִׁשִּׁים אֶלֶף	*Sexaginta millia.*
Septem myriades	שֶׁבַע רִבּוֹ	70000.	שִׁבְעִים אֶלֶף	*Septuaginta millia.*
Octo myriades	שְׁמוֹנֶה רִבּוֹ	80000.	שְׁמוֹנִים אֶלֶף	*Octoginta millia.*
Novem myriades	תְּשַׁע רִבּוֹ	90000.	תִּשְׁעִים אֶלֶף	*Nonaginta millia.*
Decem myriades	עֶשֶׂר רִבּוֹ	100000.	מֵאָה אֶלֶף	*Centum millia.*
Viginti myriades	עֶשְׂרִים רִבּוֹ	200000.	מָאתַיִם אֶלֶף	*Ducenta millia.*
Triginta myriades	שְׁלֹשִׁים רִבּוֹ	300000.	שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף	*Trecenta millia.*
Quadraginta myriades	אַרְבָּעִים רִבּוֹ	400000.	אַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף	*Quadringenta millia.*
Quinquaginta myriades	חֲמִשִּׁים רִבּוֹ	500000.	חֲמֵשׁ מֵאוֹת אֶלֶף	*Quingenta millia.*
Sexaginta myriades	שִׁשִּׁים רִבּוֹ	600000.	שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף	*Sexcenta millia.*
Septuaginta myriades	שִׁבְעִים רִבּוֹ	700000.	שְׁבַע מֵאוֹת אֶלֶף	*Septingenta millia.*
Octoginta myriades	שְׁמוֹנִים רִבּוֹ	800000.	שְׁמֹנֶה מֵאוֹת אֶלֶף	*Octingenta millia.*
Nonaginta myriades	תִּשְׁעִים רִבּוֹ	900000.	תְּשַׁע מֵאוֹת אֶלֶף	*Nongenta millia.*

Centum myriades	מֵאָה רְבָבָה	1000000.	*Millio*, ſeu *decies centena millia.*
Ducentæ myriades	מָאתַיִם רְבָבָה	2000000.	*Duo milliones*, ſeu *vicies centena millia.*
Trecentæ myriades	שְׁלֹשׁ מֵאוֹת רְבָבָה	3000000.	*Tres milliones*, ſeu *tricies centena millia.*
Quadringentæ myriades	אַרְבַּע מֵאוֹת רְבָבָה	4000000.	*Quatuor milliones*, ſeu *quadragies centena millia.*
Quingentæ myriades	חֲמֵשׁ מֵאוֹת רְבָבָה	5000000.	*Quinque milliones*, ſeu *quinquagies centena millia.*
Sexcentæ myriades	שֵׁשׁ־מֵאוֹת רְבָבָה	6000000.	*Sex milliones*, ſeu *ſexagies centena millia.*
Septingentæ myriades	שְׁבַע מֵאוֹת רְבָבָה	7000000.	*Septem milliones*, ſeu *ſeptuagies centena millia.*
Octingentæ myriades	שְׁמֹנֶה מֵאוֹת רְבָבָה	8000000.	*Octo milliones*, ſeu *octogies centena millia.*
Nongentæ myriades	תְּשַׁע מֵאוֹת רְבָבָה	9000000.	*Novem milliones*, ſeu *nonagies centena millia.*
Mille myriades	אֶלֶף רְבָבָה	10000000.	*Decem milliones*, ſeu *centies centena millia.*
Myrias myriadum	רִבּוֹא רִבּוֹת	100000000.	*Centum milliones.*

Hi numeri, uti & alii majores, qui ope myriadum facile exprimi poſſunt, à 30000. ordinales ſunt ſimul & cardinales, haud ſecus ac præcedentes. Numerus itaque 30000. v. g. tam eſt *triceſimus milleſimus*, quam *triginta millia.* Et ſic de ceteris.

APPENDIX I.

De numerorum cardinalium analogia, anomâlia, & affixis.

I. PRo אֶחָד *unus*, invenitur per apocopen τῦ ד, אַח Ezech. 18. v. 10. & per aphæreſin τῦ א, חַד, ibid. cap. 33. v. 30. In conſt. אַחַד.

אַחַת *una*, formatur ex inuſit. אַחֶדֶת, ſublato per ſyncopen ד cum ſua motione, mutato (ֶ) τῦ ת in (ַ) ad euphoniam, & accentu eodem in loco remanente. Cum accentibus pauſantibus, maxime Silôûq, Athnâhh, & interdum Zaqêph qatôn, (ַ) ultimæ mutatur in (ֶ), & (ַ) penultimæ convertitur in (ֶ) euphonicum, ne duo *a* ſeſe proxime conſequantur ſub duabus literis gutturalibus, ſic אֶחֶת pro אַחַת *una.*

עַשְׁתֵּי, de cujus etymologia diſputant grammatici, ſignificat etiam *unum* & *unam*; eſt enim communis generis, nec conſtruitur niſi cum עָשָׂר maſc. & עֶשְׂרֵה femin. *decem*; unde עַשְׁתֵּי עָשָׂר *undecim*, *undecimus*, & עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה *undecim*, *undecima.*

II. שְׁנַיִם, conſt. שְׁנֵי, & ſervato ם anomalus, שְׁנַיִם *duo*; unde שְׁנֵי עָשָׂר & שְׁנַיִם עָשָׂר *duodecim*, maſc. Cum affixis, שְׁנֵיהֶם *ambo illi*, שְׁנֵיכֶם *ambo vos*, שְׁנֵינוּ *ambo nos.*

שְׁתַּיִם, conſt. שְׁתֵּי *duæ*, fit à שְׁנְתַיִם, cujus tollitur נ, tranſeunte ejus (ְ) ſub ש loco (ְ); unde formatur שְׁתַּיִם cum daghêſch leni in ת; nam præterquam quod daghêſch forte nunquam venit poſt motiones breviſſimas, proindeque poſt (ְ), vide tom. I. pag. 29. (ְ) iſtud hac in voce, quamvis initio dictionis, quieſcere volunt plerique omnes

grammatici. Vide tom. I. pag. 33. In conſt. quandoque etiam retinetur ם, ut in maſcul. hinc שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה & שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה *duodecim*, fem.

III. שְׁלֹשָׁה maſcul. *tres*, conſt. שְׁלֹשֶׁת, quod etiam femininum eſt Gen. 7. v. 13. & Job. 1. v. 4. Cum affixis uſurpatur nomen conſtructum, ſic: שְׁלָשְׁתָּם ſchelöſchtám *tres ipſi*, שְׁלָשְׁתְּכֶם ſchelöſchtekém *tres vos.* Denique pro שְׁלֹשָׁה invenitur etiam מִשְׁלֹשׁ *tres*, Gen. 38. v. 24.

IV. אַרְבָּעָה maſc. *quatuor*, conſt. אַרְבַּעַת, quæ forma uſurpatur cum affixis, ut: אַרְבַּעְתָּם *quatuor ipſi.*

V. חֲמִשָּׁה maſc. *quinque*, formatur à feminino חָמֵשׁ, mutato (-) in (·) ſequente daghéſch forti, per legem æquivalentiæ. Vel ſi è contrario poſterius illud nomen à priori derivatur, ( ) & dagh. mutantur in (-) per eandem æquivalentiæ legem.

VI. שִׁשָּׁה maſc. & שֵׁשׁ fem. *ſex*, eandem analogiam ſequuntur ac nomen præcedens.

VII. שִׁבְעָה, & cum נ epenthetico שִׁבְעָנָה maſc. *ſeptem.* Cum affixis, שִׁבְעָתָם *ſeptem ipſi.* Verum hîc uſurpatur forma inuſitata שִׁבְעַת, nam à שִׁבְעָה eſſet שִׁבְעָתָם. Denique שִׁבְעָה femininum eſt Ezech. 40. v. 26. Vel nomina quibuſcum eo loci jungitur, maſculina ſunt, ut vult Qimbhi.

VIII. שְׁמֹנָה fem. *octo*, in regimine non mutatur. 4. Reg. 22. v. 1. בֶּן־שְׁמֹנֶה שָׁנָה *filius octo annorum erat Joſias cum regnare cœpiſſet.*

IX. עֲשָׂרָה maſc. *decem.* Cum alio nomine numerali conjunctum mutatur in עָשָׂר. Sic in eadem conjunctione pro feminino עֶשֶׂר uſurpatur עֶשְׂרֵה. Vide ſupra pag. 379. lin. 5.

X. A forma feminina עֶשֶׂר aut potius עֶשְׂרֵה, fit plurale עֶשְׂרִים *viginti*, communis generis; adeo ut in plur. iſto geminetur decas.

XI. Alii numeri uſque ad centum plurales quoque ſunt, communis generis, & à ſingulari feminino formati; ſed in plurali tot decadas continent, quot ſingularis numerus unitates complectitur. Sic à שָׁלֹשׁ fem. *tres*, fit שְׁלֹשִׁים *triginta.* Ab אַרְבַּע *quatuor*, אַרְבָּעִים *quadraginta*, mutato (-) in (·); quia (-) iſtud ponitur loco (·), ſic: אַרְבַּע pro אַרְבָּע. Cum autem (-) vicarium eſt τῆ (·) mutatur ut (·); in plurali autem numero (·) ultimæ, quod (·) ſequitur litera ſonans vel א, mutatur in (·), ut diximus in tomo I. pag. 63. §. VIII. Ab. חָמֵשׁ *quinque*, חֲמִשִּׁים *quinquaginta*, cum (·) & daghéſch forti per legem æquivalentiæ, loco (-), ſic: חֲמִשִּׁים. A שֵׁשׁ *ſex*, שִׁשִּׁים *ſexaginta*, mutato (-) in (·) & dagh. eadem lege, qua in voce præced. A שֶׁבַע *ſeptem*, שִׁבְעִים *ſeptuaginta*, ex forma ſingularis numeri cum affixis conjuncti; nam ex analogia eſſet שְׁבָעִים. A שְׁמֹנֶה *octo*, שְׁמֹנִים *octoginta.* Denique à תֵּשַׁע *novem*, תִּשְׁעִים *nonaginta*, ex forma ſingularis numeri cum affix. ut ſupra שִׁבְעִים; nam à תֵּשַׁע eſſet תְּשָׁעִים.

Quidam ex his numeris reperiuntur etiam cum affixis, ut: חֲמִשָּׁיו *quinquaginta ejus*, חֲמִשֶּׁיךָ *quinquaginta tui*, חֲמִשֵּׁיהֶם *quinquaginta eorum*, &c.

XII. Numerale nomen מֵאָה, conſt. מְאַת, & plur. מֵאוֹת *centum*, communis eſt generis, uti & duale מָאתַיִם *ducenti*, *æ*, *a*, per contractionem pro מְאָתַיִם.

XIII. Vox אֶלֶף, in pauſa אָלֶף, plurale abſol. אֲלָפִים, conſt. אַלְפֵי *mille*, eſt quoque communis generis, necnon & dual. אַלְפַּיִם *duo millia*, cujus loco invenitur etiam שְׁנַיִם אֶלֶף 1. Paral. 7. v. 7. 2000. In plur. cum affix. אֲלָפָיו *millia ejus*, אַלְפֵיכֶם *millia veſtra.*

Pro עֲשֶׂרֶת אֶלֶף, aut עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים 10000. uſurpatur etiam vox רְבָבָה *myrias*, plur. abſol. רְבָבוֹת, conſt. רִבְבוֹת, cum affix. רִבְבוֹתָיו *myriades ejus*; & רִבּוֹא, ac ſublato א per apocopen, רִבּוֹ; unde in plur. רִבְּאוֹת cum א & ו quieſcentibus, & ſine א, רִבּוֹת. Hinc in duali רִבֹּתַיִם Pſal. 67. Heb. 68. v. 18. & שְׁתֵּי רִבּוֹא ac שְׁתֵּי רִבּוֹת Nehem. 7. vv. 71. 72. *duæ myriades*, pro עֶשְׂרִים אֶלֶף 20000. Inde etiam אַרְבַּע רִבּוֹא Eſd. 2. v. 64. *quatuor myriades*, ſeu 40000. שֵׁשׁ־רִבְּאוֹת ibid. v. 69. *ſex myriades*, ſive 60000. רִבּוֹ רִבְּוָן, ſive ut legendum docent Maſſorethæ רִבּוֹ רִבְבָן Dan. 7. v. 10. Theod. *μυρίας μυριάδων decem millia myriadum*, ſive centies mille millia, aut 100000000. Vulg. vero *decies millies centena millia*, ſive 1000000000. qui numerus finitus pro infinito ponitur. Quibuſdam רִבּוֹא & רִבּוֹ pluralia ſunt per apocopen facta, pro רִבְּאוֹת & רִבּוֹת, à ſing. inuſit. רִבְּאָ vel רִבָּה. In pluribus codd. legitur רִבְּאוֹת pro רִבּוֹת.

APPENDIX II.

De numerorum cardinalium tum ſecum invicem, tum cum aliis nominibus conſtructione.

I. DIXIMUS ſupra pag. 378. §. 1. numerorum cardinalium plures quandam præ ſe ferre conſtructionis formam, ut: עַל־אַחַד הֶהָרִים *ſuper unum montium*, Gen. 22. v. 2. ad verbum: *unitatem montium*; in hac enim forma nomen adjectivum numerale ſpectatur veluti ſubſtantivum, ſic: שְׁתֵּי בְנֹתָיו *δυάς filiarum ejus*, h. e. duæ filiæ ejus, Gen. 19. v. 16. שְׁלֹשֶׁת יָמִים *τριάς dierum*, h. e. tres dies, ibid. cap. 30. v. 46. אַרְבַּעַת הַבָּקָר *τετράς boum*, h. e. quatuor boves, Num. 7. v. 7. חֲמֵשֶׁת שְׁקָלִים *πεντάς ſiclorum*, h. e. quinque ſicli, ibid. cap. 3. v. 47. שֵׁשֶׁת יָמִים *ἑξάς dierum*, h. e. ſex dies, Joſ. 6. v. 3. שִׁבְעַת כְּבָשִׂים *ἑπτάς ovium*, hoc eſt, ſeptem oves, Levit. 23. v. 18. שְׁמֹנַת יָמִים *ὀγδοάς dierum*, i. octo dies, Gen. 17. v. 12. תִּשְׁעַת הַמַּטּוֹת *ἐννεάς tribuum*, i. novem tribus, Num. 34. v. 13. עֲשֶׂרֶת מֹנִים *δεκάς vicium*, h. e. decem vices, Gen. 31. v. 7. Sic מְאַת שָׁנָה *ἑκατοντάς annorum*, i. centum anni, Gen. 17. v. 12. אַלְפֵי זָהָב *χιλιάς aureorum*, h. e. mille aurei, Pſal. 118. Heb. 119. v. 72.

II. Subſtantiva vulgo pluralia junguntur numeris à duobus ad decem incluſive, ut: שְׁנַיִם עֵצִים *duo ligna*, 3. Reg. 17. v. 12. עֶשֶׂר שָׁנִים *decem anni*, Gen. 5. v. 14. Interdum tamen per enallagen numeri, quæ in adjectivis numeralibus frequentiſſima eſt, ſubſtantiva illa ſunt ſingularia, ut: שְׁמֹנֶה שָׁנָה *octo annus*, i. octo anni, 4. Reg. 22. v. 1.

III. Ab undecim ad novemdecim incluſive, monadici decadi vulgo præponuntur in forma modo abſoluta, modo conſtructa. Maſculini ſæpius habent formam abſolutam, feminini ſemper conſtructam, vide ſupra pag. 379. Subſtantiva autem, quæ iis adjunguntur, ſunt vulgo ſingularia, ut: שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה *duodecim anni*, Gen. 5. v. 8. Aliquando tamen cum hiſce numeralibus invenitur numerus multitudinis, ut: שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה הָאֲבָנִים *duodecim lapides*, Joſ. 4. v. 20. Interdum etiam decas, ſed in forma ſua communi, non mutata, præcedit, & ſequuntur monadici, ut: עֶשְׂרִה חֲמִשָּׁה שֶׁקֶל *decem & quinque ſicli*, Ezech. 45. v. 12.

IV. Nomina numeralia à viginti ad centum communis ſunt generis, iiſque adduntur ſubſtantiva vulgo ſingularia, rarius pluralia, ut: עֶשְׂרִים כָּסֶף *viginti argentei*, Gen. 37. v. 28. עֶשְׂרִים שָׁנָה *viginti anni*, ibid. c. 31. v. 38. &c. Interdum etiam adjiciuntur ſubſtantiva in numero plurali, ut: עֶשְׂרִים קְרָשִׁים *viginti aſſeres*, Exod. 36. v. 23. חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים *quinquaginta ſicli*, Joſ. 7. v. 20. Et ſic de aliis numeris ſolitariis, h. e. cum aliis non conjunctis. At quando numeri illi cum minoribus componuntur, modo præcedit minor, & major ſequitur, intercedente copula ו, vide ſupra pag. 379. modo è contrario præcedit major, & minor ſequitur, interpoſita eadem conjunctione. Sive autem præcedat, ſive ſequatur minor numerus, is retinet formam ſuam abſolutam. In hac autem numerorum compoſitione, ſubſtantiva & minor numerus conveniunt non ſolum ſemper in genere, verum etiam ſæpius in numero, ut: בְּשִׁבְעָה וְעֶשְׂרִים יוֹם *ſeptimo & vigeſimo die*, Gen. 8. v. 14. חָמֵשׁ וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה *quinque & triginta anni*, Gen. 11. v. 12. Præcedente majori numero, שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה אִישׁ *ſeptuaginta & ſeptem viri*, Judic. 8. verſ. 14. עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה *viginti & quinque anni*, 4. Reg. 14. v. 12.

Aliquando etiam in hac compoſitione ſubſtantiva ſunt pluralia, ut: חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שְׁקָלִים *quinque & viginti ſicli*, Ezech. 45. v. 12. עֶשְׂרִים וּשְׁמֹנָה בָנִים *viginti & octo filii*, 2. Paral. 11. v. 21.

V. Adjectivo numerali communi מֵאָה, conſt. מְאַת, plur. מֵאוֹת *centum*, & in duali מָאתַיִם *ducenti, æ, a*, adduntur ſubſtantiva ſingularia, ut: מֵאָה שָׁנָה *centum anni*, Gen. 17. v. 17. מְאַת כִּכָּר *centum talenta*, Exod. 38. v. 25. (Et cum ſubſtantivo plurali, quod ſemel tantum, ni fallor, accidit, מְאַת אֲדָנִים *centum baſes*, Exod. 38. v. 27.) מֵאוֹת אִישׁ *centum viri*, מֵאוֹת שָׁנָה *centum anni*, ex analogia; neque enim pluralis numerus מֵאוֹת in

Scriptura

Scriptura ſolus, opinor, invenitur. מָאתַיִם כֶּסֶף *ducenti argentei*, Jud. 17. v. 4. מָאתַיִם שָׁנָה *ducenti anni*, Gen. 11. v. 23.

Numeri minores cum מֵאוֹת conjuncti, ei præponuntur in feminino tantum genere, eoque, ut plurimum, conſtructo, quanvis ſequantur ſubſtantiva maſculina, ut: אַרְבַּע מֵאוֹת שֶׁקֶל *quadringenti ſicli*, Gen. 23. v. 16. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שָׁנָה *trecenti anni*, Gen. 5. v. 22. Rariſſime ſubſtantiva illa pluralia ſunt, ut: חֲמֵשׁ־מֵאוֹת קָנִים *quingenti calami*, Ezech. 42. vv. 17. 18. 19.

VI. Vox numerica אֶלֶף, plural. אֲלָפִים *mille*, & dual. אַלְפַּיִם *duo millia*, eſt quoque communis generis, & poſt eam veniunt ſubſtantiva vulgo ſingularia, ut: אֶלֶף כֶּסֶף *mille argentei*, ſicli ſcilicet, Gen. 20. v. 16. אֶלֶף אַמָּה *mille cubiti*, Num. 35. v. 4. Cum ſubſtantivo plurali, אֶלֶף עֹלוֹת *mille holocauſta*, 3. Reg. 3. v. 4. In duali, אַלְפַּיִם אִישׁ *duo millia virorum*, אַלְפַּיִם בָּאַמָּה *duo millia cubitorum*, Num. 35. v. 5. ad verbum, *in cubito*; quia nomen iſtud ſæpe conſtruitur cum בּ pleonaſtico. Vide Exod. 26. v. 8. c. 27. vv. 9. 18. cap. 36. v. 15. c. 38. vv. 9. 11. 12. &c. Poſito ſubſtantivo in numero multitudinis, אַלְפַּיִם סוּסִים *duo milla equorum*, Iſai. 36. v. 8. Pluralis numerus abſolutus & ſimplex non invenitur, opinor, cum ſubſtantivis compoſitus; at conſtructus interdum reperitur; &, quæ eum ſequuntur ſubſtantiva, ea modo ſingularia ſunt, modo pluralia, ut: מֵאַלְפֵי זָהָב וָכָסֶף *præ millibus auri & argenti*, Pſal. 118. Heb. 119. v. 72. בְּאַלְפֵי אֵילִים *in millibus arietum*, Mich. 6. v. 7.

Minores numeri ad decem incluſive cum ſingulari אֶלֶף conjunguntur in genere maſculino, & ſtatu abſoluto; cum plurali autem אֲלָפִים junguntur in eodem genere, ſed in ſtatu conſtructo, quanvis etiam referantur ad ſubſtantiva feminina. Ea autem ſubſtantiva ſive maſculina, ſive feminina, modo ſingularia ſunt, modo, & rarius quidem, pluralia: שְׁלֹשָׁה אֶלֶף אִישׁ, & שְׁלֹשָׁה אֶלֶף אִישִׁים *tria millia virorum.* אַרְבָּעָה אֶלֶף אַמָּה & אַרְבָּעָה אֶלֶף אַמּוֹת *quatuor millia cubitorum.* חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ *quinque millia virorum*, Jud. 20. v. 25. שֵׁשֶׁת אֲלָפִים פָּרָשִׁים *ſex millia equitum*, 1. Reg. 13. v. 5. שִׁבְעַת אֲלָפִים כִּכַּר־כֶּסֶף *ſeptem millia talentorum argenti*, 1. Paral. 29. v. 4. שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים כִּכְּרֵי זָהָב *tria millia talentorum auri*, ibid.

Alii numeri ab undecim incluſive & ſupra, junguntur cum אֶלֶף vel אֲלָפִים ratione deſcripta ſupra pag. 381. ut: עַשְׁתֵּי עָשָׂר אֲלָפִים, vel אַחַד עָשָׂר אֶלֶף *undecim millia* virorum, vel mulierum; vox enim אֶלֶף, & in plurali אֲלָפִים, minores numeros ſibi præpoſitos maſculinos poſtulat, ut diximus ſupra, quanvis referantur etiam ad ſubſtantiva feminina. Sic שְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף *duodecim millia*, comm. gen. אֶחָד וְעֶשְׂרִים אֶלֶף *unum & viginti millia*, vel עֶשְׂרִים וְאֶחָד אֶלֶף *viginti & unum millia*, comm. gen. & ſic de reliquis numeris. At quando minores numeri non referuntur ad אֶלֶף, ſed ad ſubſtantiva ſequentia, eorum genus induunt, ut: עֶשְׂרִים אֶלֶף וְאֶחָד אִישׁ *viginti millia virorum, & unus vir*, עֶשְׂרִים אֶלֶף וְאַחַת אִשָּׁה *viginti millia mulierum, & una mulier.* In his duobus exemplis ellipſis eſt vocum אִישׁ & אִשָּׁה poſt adjectivum numerale אֶלֶף, quæ ſcriptæ ſic exprimerentur: עֶשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ וְאֶחָד אִישׁ *viginti millia virorum, & unus vir*, עֶשְׂרִים אֶלֶף אִשָּׁה וְאַחַת אִשָּׁה *viginti millia mulierum, & una mulier.*

Numerus מֵאָה, conſt. מְאַת, plur. מֵאוֹת *centum*, ſive ſit ſolus, ſive eum præcedant numeri minores, ſic cum אֶלֶף jungitur: מֵאָה vel מְאַת אֶלֶף אִישׁ vel אִשָּׁה *centum millia virorum* vel *mulierum*, מָאתַיִם אֶלֶף אִישׁ vel אִשָּׁה *ducenta millia virorum* vel *mulierum*, שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ vel אִשָּׁה *trecenta millia virorum* vel *mulierum*, &c. ubi numerus, qui præcedit מֵאוֹת, femininus eſt, quanvis ſequantur ſubſtantiva maſculina. Si minores numeri veniant poſt אֶלֶף, eædem leges ſervandæ ſunt, quæ ſupra, ut: אַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף וְאֶחָד אִישׁ *quadringinta millia & unus vir*, אַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף וְאַחַת אִשָּׁה *quadringenta millia & una mulier*, ſubintellectis vocibus אִישׁ & אִשָּׁה poſt אֶלֶף, ut ſupra.

VII. Cum majores & minores numeri ſimul conjunguntur, modo præcedunt majores, & minores ſequuntur; modo præponuntur minores, quibus majores ſubjiciuntur.

Præpoſitis majoribus numeris, מְאַת שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים *centum anni, & viginti anni, & ſeptem anni*, Gen. 23. v. 1. ubi שָׁנָה majoris perſpicuitatis ergo ter repetitur, quod ſæpius accidit. Sic: אֶלֶף שָׁנָה וּשְׁבַע מֵאוֹת שָׁנָה וְחָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה *mille ſeptingenti viginti quinque anni*, vel *milleſimus ſeptingenteſimus vigeſimus quintus annus*, quo hæc ſcribimus.

Præpoſitis minoribus numeris, שֶׁבַע שָׁנִים וּשְׁמֹנֶה מֵאוֹת שָׁנָה *ſeptem anni, & octingenti anni*, Gen. 5. v. 7. Ita חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וּשְׁבַע מֵאוֹת שָׁנָה וְאֶלֶף שָׁנָה *quinque & viginti anni, & ſeptingenti anni, & mille anni*, ſive *quintus & vigeſimus, & ſeptingenteſimus ac milleſimus annus*; à decem enim excluſive, ſive ab undecim incluſive, numeri ordinales cum cardinalibus confunduntur, ut diximus ſupra pag. 378.

Huc pertinet cum numerus major in plures minores tribuitur. Diſtributionis hujus exemplum ſuppeditat Dan. cap. 45. v. 12. *Porro viginti ſicli, & viginti quinque ſicli, & quindecim ſicli minam faciunt*, hoc eſt, mina conſtat 60. ſiclis. Sunt tamen qui exiſtiment Hebræis triplicis generis nummos ſeu pondera fuiſſe, quorum alia 20. alia 25. alia 15. ſiclos pendebant, ibique trium illorum nummorum ſive ponderum mentionem fieri.

§. II.

Numeri ordinales.

NUMERI ordinales ultra decem incluſive non progrediuntur. Qui igitur poſt numerum illum veniunt, cardinales ſunt ſimul & ordinales, ut diximus ſupra pag. 378. Sic אַחַד עָשָׂר *undecim & undecimus*, אַחַת עֶשְׂרֵה *undecim & undecima*, &c. Ita Gen. 14. v. 4. שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה *tertio decimo anno*, Ezech. 45. v. 21. בָּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם *quarta decima die*, &c. Porro hi ſunt numeri ordinales ab uno ad decem incluſive.

NUMERI ORDINALES.

Femin.				Maſcul.	
Prima.	רִאשֹׁנָה vel	רִאשׁוֹנִית	1.	*Primus.*	רִאשׁוֹן
Secunda.	שֵׁנִיָּה	שֵׁנִית	2.	*Secundus.*	שֵׁנִי
Tertia.	שְׁלִישִׁיָּה	שְׁלִישִׁית	3.	*Tertius.*	שְׁלִישִׁי
Quarta.	רְבִיעִיָּה	רְבִיעִית	4.	*Quartus.*	רְבִיעִי
Quinta.	חֲמִשִּׁיָּה	חֲמִשִּׁית	5.	*Quintus.*	חֲמִשִּׁי
Sexta.	שִׁשִּׁיָּה	שִׁשִּׁית	6.	*Sextus.*	שִׁשִּׁי
Septima.	שְׁבִיעִיָּה	שְׁבִיעִית	7.	*Septimus.*	שְׁבִיעִי
Octava.	שְׁמִינִיָּה	שְׁמִינִית	8.	*Octavus.*	שְׁמִינִי
Nona.	תְּשִׁיעִיָּה	תְּשִׁיעִית	9.	*Nonus.*	תְּשִׁיעִי
Decima.	עֲשִׂירִיָּה	עֲשִׂירִית	10.	*Decimus.*	עֲשִׂירִי

APPENDIX

Ad præcedentia nomina.

PRO שֵׁנִי *ſecundus*, invenitur etiam מִשְׁנֶה, & in conſt. מִשְׁנֵה *ſecundus, a, um*; eſt enim communis generis. Verum מִשְׁנֶה in conſt. eſt potius ſubſtantivum *duplici-*

Digitized by Google

tas, duplum, &c. quam adjectivum. Sic dicitur

Pro שְׁלִישִׁי *tertius*, שָׁלִישׁ; unde plur. שְׁלִישִׁים *tertii, tertiani*; & שִׁלֵּשׁ, quod in plur. præter analogiam retinet (-), שִׁלֵּשִׁים *tertiæ generationis filii*, ſive *abnepotes*. Vide tom. I. pag. 60. col. 1. in fine.

Pro רְבִיעִי *quartus*, רֶבַע & רֹבַע idem. Et in femin. pro רְבִיעִית *quarta*, רֶבַע *quarta pars*. Vide mox infra.

Pro חֲמִשִׁית *quinta*, חֹמֶשׁ idem. Ceterum in חֲמִשִׁי *quintus*, חֲמִשִׁית *quinta*, שִׁשִּׁי *ſextus*, שִׁשִּׁית *ſexta*, hhiriq qatón & daghéſch forte ſunt pro (י.) per legem æquivalentiæ, nempe pro חֲמִישִׁי (quod etiam invenitur ut & חֲמִישִׁית) שִׁישִׁי & שִׁישִׁית.

Feminina horumce nominum deſinentia in ית non ſolum ordinem, verum etiam partem ſignificant, ut: חֲמִישִׁית *quinta*, & *quinta pars*. Apud Rabbinos idem ſignificat חוּמָשׁ. Unde Pentateuchus ab illis vulgo inſcribitur: חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה *quinque quintæ partes Legis*, h. e. volumen Legis in quinque partes diſtributum, vel, cujus pars quælibet eſt quinta pars Legis. Idem liber vocatur etiam ab ipſis ſimpliciter חוּמָשׁ, cui reſpondet vox Græca Πεντάτευχος *Pentateuchus*, i. liber in quinque partes tributus.

Numerus cardinalis pro ordinali non raro ponitur, ut: Gen. 1. v. 5. יוֹם אֶחָד *dies unus*, pro יוֹם רִאשׁוֹן *dies primus*. Vide 3. Reg. 15. vv. 25. 28. Et ſic ſæpe in libris Reg. & Paralip. ubi ſubſtantivum שָׁנָה *annus* adjectivo numerali præpoſitum formam conſtructam ſæpe obtinet, ut: בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ *anno tertio*, &c. Hæc etiam enallage profanis ſcriptoribus inſolens non eſt. Cicero de ſenect. num. vulg. 13. Grut. 5. *Qui* (Plato) *uno & octogeſimo anno ſcribens mortuus eſt*, pro *primo & octogeſimo*. Sueton. in Auguſto in fin. *De tribus voluminibus, uno mandata de funere ſuo complexus eſt: altero indicem rerum à ſe geſtarum..... tertio breviarium totius Imperii*, &c. h. e. in *primo mandata*, &c. Hinc Dio, ἐγέγραπτο δ' ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ὅσα τῆς ταφῆς εἴχετο, *in primo autem ſcripta erant, quæ ad ejus exequias ſpectabant.*

§. III.

Adverbia Numeralia.

QUEMADMODUM ordinales numeri denarium non excedunt: ita nec adverbia numeralia ordinalia, quæ per feminina numerorum ordinalium exprimuntur, ut: רִאשֹׁנָית *primo*, שֵׁנִית *ſecundo*, שְׁלִישִׁית *tertio*, &c. Ultra decem, nonniſi per numeros compoſitos, eoſque femininos, exprimuntur, ut: אַחַת עֶשְׂרֵה *undecimo*, &c.

Adverbia autem numeralia cardinalia per vocem פַּעַם, quæ *vicem* ſignificat, exprimuntur, ut: אַחַת פַּעַם, vel ſimpliciter אַחַת, ſubintellecto nomine פַּעַם, *ſemel*, vel *una vice*. פַּעֲמַיִם *bis*, vel *duabus vicibus*. שָׁלֹשׁ פְּעָמִים *ter*, vel *tribus vicibus*. Et ſic de ceteris uſque ad decem incluſive, præpoſitis numeris cardinalibus femininis (quandoque tamen præpoſiti etiam inveniuntur maſculini) & voce פַּעַם poſita in plurali. Ab undecim autem incluſive & ultra, פַּעַם venit in ſingulari numero præpoſitis pariter numeris cardinalibus femininis, ut: עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה פַּעַם *undecies*, ſeu *undecim vicibus*, &c. עֶשְׂרִים פַּעַם *vicies*, &c. Sic quando nomina numeralia in diverſo numero junguntur, פַּעַם ponitur in ſingulari numero, ut: עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ פַּעַם *vigeſima & tertia vice*, vel *viginti & tribus vicibus*, &c. Cum voce מֵאָה *centum* jungitur פַּעַם in plur. numero, ut: מֵאָה פְּעָמִים *centum vicibus*.

In eadem ſignificatione cum numeris cardinalibus, inſtar nominis פַּעַם, junguntur & alia duo nomina in plurali, nimirum מֹנִים, cujus ſingularis numerus in uſu non eſt, & רְגָלִים à רֶגֶל, *vices*, ut: עֲשֶׂרֶת מֹנִים *decem vicibus*, Gen. 31. v. 7. שָׁלֹשׁ רְגָלִים *tribus vicibus*, Exod. 23. v. 14.

Denique hæc adverbia dualia in Scripturis inveniuntur, אַרְבַּעְתַּיִם (à ſingul. maſc. conſtructo אַרְבַּעַת) *quadruplum*, 2. Reg. 12. v. 6. hoc eſt, *quatuor*; confer Exod. 22. v. 1. & שִׁבְעָתַיִם (à ſingul. itidem maſc. ſed abſoluto

Digitized by Google

שִׁבְעָה) *ſeptuplum*, Gen. 4. v. 15. h. e. *ſeptem*; confer Iſai. 30. v. 26. non bis quatuor ſeu octo, neque bis ſeptem, ſive quatuordecim, ut volunt R. David Qimhhi, Pagninus, & alii non pauci; terminatio enim dualis non ſemper dualitatem ſive duplicationem importat, ut diximus in tom. I. pag. 54. col. 1. utque aperte declarant, quæ conferenda indicavimus loca. Sic alia formari poſſunt à numeris cardin. ſingularibus maſculinis, iiſque præſertim conſtructis, ut: שְׁלָשְׁתַּיִם *triplum*, à שְׁלֹשֶׁת; חֲמִשְׁתַּיִם *quintuplum*, ab חֲמֵשֶׁת; שִׁשְׁתַּיִם *ſextuplum*, à שֵׁשֶׁת; שְׁמֹנָתַיִם *octuplum*, à שְׁמֹנַת; תִּשְׁעָתַיִם *noncuplum*, à תִּשְׁעַת; עֶשְׂרְתַּיִם *decuplum*, ab עֶשֶׂרֶת. Vox שְׁנַיִם & *duo*, & *duplum* ſignificat. Ultra decem, pro hujuſmodi numeris exprimendis circumloquutione utuntur.

Antequam huic de numeris capiti finem imponamus, non ab re fuerit obſervare interpretes quoſdam doctiſſimos arbitrari, quos numeros in Scriptura vocibus integris expreſſos legimus, eos in veteribus libris per literas tantum, ſive notas arithmeticas, ſignatos fuiſſe; exque literarum illarum alterius pro altera, ob quandam figuræ ſimilitudinem, lectione orta eſſe menda nonnulla, quæ in Hebræo textu deprehenduntur. Hoc ut probent, in exemplum afferunt 2. Paral. 22. v. 2. ubi duos ſupra quadraginta annos natus dicitur Ochozias cum regnare cœpit; quod pugnare videtur cum v. 20. præcedentis capitis, in quo Joram Ochoziæ pater anno ætatis ſuæ quadrageſimo mortem obiiſſe legitur, proindeque filio ſuo annis duobus junior. Arbitrantur itaque hi interpretes librarium, qui primus numeros literis ſeu notis arithmeticis antea deſcriptos, vocibus integris numeralibus expreſſit, literarum כ & מ affinitate deceptum legiſſe מ״ב 42. pro כ״ב 22. ac pro בֶּן־עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה *filius viginti duorum annorum erat Ochozias cum regnare cœpiſſet*, &c. ſcripſiſſe, בֶּן־אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה *filius quadraginta duorum annorum erat*, &c. Hanc interpretum illorum conjecturam firmant, 1°. Locus 4. Reg. 8. v. 26. ubi eadem narratur hiſtoria, & ubi Ochozias annos tantum 22. non vero 42. natus regnum iniiſſe dicitur. 2°. Lxx. verſio Aldina, quæ habet: *ὢν ἐτῶν εἴκοσι ϗ δύο, cum eſſet* (Ochozias) *annorum viginti duorum.* Vox δύο in edit. Vatic. deſideratur, idque, ut videtur, librariorum incuria; nam Arabica verſio, quæ ad Lxx. adornata eſt, eam exprimit. 3°. Syriaca interpretatio, quæ ex Hebræo concinnata, numerum 22. non 42. exhibet.

Eadem ratione quidam explicant nonnullas numerorum diſcrepantias, quæ in libris Reg. Paralip. Eſd. & Nehemiæ reperiuntur. Verum, quod ad duos poſteriores libros attinet, maxime Eſd. 2. & Nehem. 7. quibus in capitibus deſcribitur numerus eorum, qui è captivitate Babylonica in Judæam rediere, & in quibus non parum diverſus eſt catalogus; commodior ac veroſimilior mihi videtur ſcriptores illos conciliandi ratio, quam ineunt interpretes quidam, qui volunt diverſam eſſe recenſionem ab Eſdra & à Nehemia factam. Prior, ex eorum opinione, habita eſt in Babylonia; verum nonnulli, qui ei nomen dederant, vel mutato conſilio redire noluerunt, vel in itinere mortui ſunt; ſicque Eſdræ catalogus Nehemiæ recenſionem, quæ in Judæa facta eſt, interdum ſuperat. Vice verſa, revertentium numerus quandoque major eſt in Nehemia quam in Eſdra, quod nonnulli, qui primo profectionis tempore in cenſum referri noluerant, mutata poſtmodum ſententia, cum reliquis aſcenderint.

Sed his in libris alia ſupereſt expendenda difficultas. Eſd. 2. v. 64. reduces numerantur 42360. licet familiæ ſimul ſumtæ efficiant duntaxat 29818. Addendi ſunt itaque 12542. ut prior numerus 42360. compleatur. Summam illam 12542. componunt interpretes tum ex Judæis, *qui non potuerunt indicare domum patrum ſuorum, & ſemen ſuum, utrum ex Iſraël eſſent*, v. 59. tum ex Sacerdotibus, *qui quæſierunt ſcripturam genealogiæ ſuæ, & non invenerunt*, v. 62. quique, uti & præcedentes, in Eſdræ catalogo minime recenſentur.

Nehem. 7. v. 66. idem legitur reverſorum numerus, nempe 42360. quamvis ſummæ omnes in unum collectæ efficiant tantum-

Digitized by Google

modo 31089. Deſunt itaque 11271. qui numerus colligendus eſt tum ex Judæis, qui genus ſuum, tum ex Sacerdotibus, qui ſtirpem ſuam ſacerdotalem approbare non potuerunt, ut ſupra in Eſdra; & quorum cenſum prætermiſit Nehemias.

CAPUT IV.

De Qabbala, ſive Kabbala, aut Cabbala.

QABBALAM numeris ſubjungimus, quod pars ejus in numeris ſit poſita.

Qabbala doctrina eſt de abſtruſis & reconditis ſcientiis, præſertimque myſticis & allegoricis Sacræ Scripturæ ſenſibus eruendis, à Majoribus ore tenus accepta; קַבָּלָה enim venit à קִבֵּל *accepit*. Dividitur in *Speculativam* & *Practicam*.

Qabbala ſpeculativa circa res intellectu aſſequendas occupatur, verſaturque vel in ſublimioribus doctrinis ediſſerendis illuſtrandiſque, vel in S. Scriptura ſecundum myſticos illius ſenſus exponenda. Duplicis eſt generis: *Artificialis* ſeu *Symbolica*, & *Inartificialis* ſeu *Dogmatica* & *Realis*. Qabbala artificialis ſive ſymbolica, in myſticis Scripturæ ſenſibus triplici modo infra deſcribendo inveſtigandis eruendiſque Qabbaliſtarum ingenium & artem ſubtiliter exercet. Qabbala autem inartificialis ſeu dogmatica & realis, doctrinas à Majoribus acceptas, & ad res Divinas potiſſimum ſpectantes complectitur, & ejus cultoribus propinat.

Qabbala practica, inepta, ſuperſtitioſa, & impia, ea eſt, qua ejus ſtudioſi nomen Dei tetragrammaton יהוה, & certas voces aut S. Scripturæ Hebraïcæ loca ſic adhibent, ut ea certo modo pronuntiata, ſcripta, in tabulis ſignata, colloque appenſa, aut alia ratione circumlata, morbos abigant, expellant Dæmonas, illos evocent, ignem exſtinguant, amoveant faſcinum, corpus adverſus lethiferos ictus præmuniant, &c. uti arbitrantur, qui in hac futili ſcientia aut potius ſuperſtitione ſtudium atque operam peſſime collocant ſuam. Hujus generis amuleta quædam vide apud Athan. Kircherum in Oedip. Ægypt. tom. 2. part. 2. pag. 475. & ſeqq. De hac Qabbala, quam Judæorum etiam cordatiores aſpernantur, ut Maimonides in More nevoch. part. 1. c. 62. R. Joſeph Gecatilia in *portis lucis*, pag. 2. col. 2. & alii, ſic judicat Cornelius Agrippa, de vanit. ſcient. c. 48. *Cabbala artem, quam ego multo labore aliquando ſcrutatus ſum, nonniſi meram ſuperſtitionis rhapſodiam, ac theurgicam quandam magiam agnoſco.* Miſſa igitur inſana & impia illa Qabbala, pauca diſſeramus de artificiali & Symbolica, cui nonnulla etiam de inartificiali ſive dogmatica & reali ſubjiciemus.

ARTICULUS I.

De Qabbala artificiali.

QABBALÆ artificialis tres ſunt partes, I. גִּמַטְרִיָּא *Gematria*, II. נוֹטָרִיקוֹן *Notariaqon*, III. תְּמוּרָה *Temoura*, quas totidem paragraphis attingemus. Neque enim animus nobis eſt longiorem de hac ſcientia diſputationem inſtituere; ſed fundamenta duntaxat, quibus innititur, paucis retegere, ut argumentorum ab ea petitorum quanta ſit ſoliditas, lectis aliquot paginis, quivis facile intelligat.

Digitized by Google

§. I.

De Gematria.

GEMATRIA derivatur à voce Græca *γεωμετρία geometria* ; eſtque mathematica Scripturæ *vel* literarum, *vel* textuum, conſideratio. Cum autem matheſis tum circa quantitatem diſcretam ſeu *numerum* ; tum circa quantitatem continuam ſeu *dimenſionem* verſetur : idcirco duo quoque Gematricæ Qabbalæ ſunt modi.

I. Gematria conſiderat literas in ſacro textu poſitas *numerice*, h. e. quantum ad earum poteſtatem numericam attinet, & certam quandam doctrinam ex illo numero elicit.

Gen. 25. v. 21. *Et concepit Rebecca* אִשְׁתּוֹ *uxor ejus* (Iſaaci), &c. in אִשְׁתּוֹ numerus eſt 707. idem continetur in אֵשׁ וָקַשׁ *ignis & ſtipula* ; per ignem autem deſignatur *Jacob*, per ſtipulam vero *Eſaü*, ſecundum illud Abdiæ v. 18. *Et erit domus Jacob* אֵשׁ *ignis* .... *& domus Eſaü* לְקַשׁ *ſtipula*, vel *in ſtipulam*. Occulte ergo innuitur ſuperiori dicto Rebeccam tunc concepiſſe Jacobum & Eſavum.

Ibid. c. 49. v. 10. *Non auferetur ſceptrum de Juda .... donec* יָבֹא שִׁילֹה *veniat Schilo.* Literæ duarum illarum vocum numerice ſumtæ faciunt 358. qui numerus etiam in voce מָשִׁיחַ *Meſſias* continetur. Ergo, ſecundum hanc Qabbalæ ſpeciem, *donec veniat Schilo*, idem eſt ac *donec veniat Meſſias* ; quomodo Paraphraſtes Chald. tranſtulit.

Zach. 3. v. 8. *Ecce ego adducam ſervum meum* צֶמַח, vox illa valet numerice 138. totidem valet vox מְנַחֵם *conſolator*, quod unum eſt ex nominibus Meſſiæ, ſecundum Qabbaliſtas. Ergo per *tſemahh* eo loci intelligitur *Meſſias*, ſicuti tranſtulit idem Paraphraſtes Chaldæus.

Ad hanc Qabbalæ Gematricæ ſpeciem reſpexiſſe volunt S. Joannem, Apoc. 13. v. 18. ubi Antichriſti nomen compoſitum iri numero 666. Scribit S. Evangeliſta. Ab hoc nomine curioſius inveſtigando diſſuadet S. Irenæus lib. 5. contra Hæreſ. cap. 30. pag. 329. nov. edit. Pariſ. 1710. cenſetque certius eſſe exſpectare *adimpletionem prophetiæ, quam ſuſpicari & divinare nomina qualibet ; quando multa nomina inveniri poſſunt habentia prædictum numerum*, &c. Deinde ut probet nominum hujuſcemodi penuria id à ſe dictum non fuiſſe, tria in exemplum affert, quorum literæ numerum 666. efficiunt. Ea ſunt : ΕΥΑΝΘΑΣ, ΛΑΤΕΙΝΟΣ, & ΤΕΙΤΑΝ. In duobus poſterioribus I longum exprimitur per *ει*, ut apud veteres cum Græcos, tum Latinos. Alia nomina affert Feuardentius in not. ad hunc Irenæi locum. Vide pag. 200. Appendicis ejuſd. edit.

II. Alter Gematriæ modus vel eſt *ſimplex*, vel *compoſitus*. Simplex ille eſt, qui literarum ſimplicium mathematicam affectionem, ſeu quantitatem, conſiderat. Compoſitus circa integrorum ædificiorum ſtructuram & dimenſionem occupatur.

Ad modum ſimplicem pertinet,

1°. Cum myſticæ afferuntur cauſæ, cur nonnullæ in textu Hebræo literæ alias quantitate ſuperent.

Exod. 34. v. 14. *Noli adorare Deum* אַחֵר *alienum*, qua in voce ר ceteras literas quantitate ſuperat ad innuendam peccati gravitatem, cum Deus alienus colitur.

Deut. 6. v. 4. שְׁמַע *audi*, *Iſraël*, *Dominus Deus noſter*, *Dominus* אֶחָד *unus eſt.* In prima voce *audi*, litera ע majuſcula eſt ; eaque animos ad magnæ illius doctrinæ conſiderationem excitari volunt. In ultima verſiculi dictione ד reliquas literas magnitudine vincit, quod indicat Dominum illum æternum eſſe Deum unicum, qui in quatuor mundi partibus, id eſt, ubique præſens ſit ; ד enim in numeris valet 4. Præterea ע & ד ſimul juncta efficiunt vocem עֵד *teſtis* ; quaſi monere voluiſſet Moſes ac dicere : audi, Iſraël, & teſtis mihi eris me de unico vero & æterno Deo te ſerio monuiſſe, ſecundum illud Iſai. 43. v. 10. *Vos teſtes mihi eſtis, inquit Dominus*, &c. Et viciſſim Deum *teſtem* fore contra ipſos ſi non audiant, ſecundum illud

Mich. 1. v. 2. .... *ſitque Dominus Deus contra vos teſtis.*

Ibid. c. 29. v. 28. *Et ejecit eos de terra ſua ....* וַיַּשְׁלִכֵם *& projecit eos in terram alienam*, &c. in וַיַּשְׁלִכֵם, ל majuſcula figura ſcribitur ad projectionis hujus magnitudinem & gravitatem indicandam. Eadem litera ל majuſcula indicat etiam eos *in æternum* abjiciendos eſſe; denotat enim vocem לְעוֹלָם *in æternum.* In eadem voce deficit (י), nempe וַיַּשְׁלִכֵם pro וַיַּשְׁלִיכֵם; cumque (י) iſtud in numeris valeat 10. ejus reſectione innuitur Deum aliquando avulſurum eſſe 10. tribus à populi Judaici corpore, ac in exteras regiones diſjecturum.

2°. Cum myſticæ rationes afferuntur, cur è contrario quædam literæ minuſculo ſcribantur charactere.

Gen. 2. v. 4. בְּהִבָּרְאָם *quando creata ſunt illa*, videlicet cœlum & terra. In hac voce litera ה minuſcula indicat omnia creata imminui & interire; & quemadmodum ה conſtat ex lineis diſſolutis, & ab invicem ſeparatis: ſic cuncta, quæ creata ſunt, diſſolutum iri, ut ſcriptum eſt Iſai. 51. v. 6. *Cœli velut fumus liqueſcent* aut *evaneſcent*, &c.

3°. Cum redduntur cauſæ, cur literæ quædam *inverſæ* ſint, & quædam *ſuſpenſæ.*

Inverſæ, Num. 10. v. 35. וַיְהִי בִּנְסֹעַ *& factum eſt cum proficiſceretur Arca, dicebat Moyſes: ſurge, Domine, & diſſipentur inimici tui*, &c. נ quod in voce בִּנְסֹעַ inverſum eſt, notat omnes Iſraëlitarum hoſtes inſtar literæ hujus retrorſum agendos, ac in fugam vertendos fore. In Bibliis tamen accuratiſſimis נ iſtud inverſum non eſt in בִּנְסֹעַ, ſed figura ejus inverſa poſtponitur verſui 34.

Suſpenſæ, Jud. 18. v. 30. *Poſueruntque ſibi filii Dan ſculptile, & Jonathan filium Gerſom filii* מְנַשֶּׁה, LXX. Μανασσῆ *Manaſſis*, &c. Ideo נ ibi ſuſpenſum eſt, quia tradunt Qabbaliſtæ *Prophetam ſtudio noluiſſe Gerſomum appellare filium Moſis, quia ignominioſum fuiſſet Moyſi habuiſſe filium impium*; ſed vocare eum filium *Manaſſis*; litera tamen נ ſuſpenſa, h. e. ſurſum elevata eſt in ſignum eam adeſſe vel abeſſe poſſe, ut ſit vel filius מְנַשֶּׁה *Manaſſis* ſtudio & impietatis imitatione; vel מֹשֶׁה *Moſis* proſapia & generatione. Vulg. interpretatur *Moyſi*, quia legebat מֹשֶׁה, quæ vera eſt loci hujus lectio. Ceterum commenta & deliria Rabbinica hæc ſunt; literæ enim illæ majuſculæ, minuſculæ, & ſuſpenſæ videntur eſſe ſphalmata librarii, qui eas ceteris omnino æquales, ut ſæpe fit, primo non exaraverat; qui vero poſtea Judæi exemplar iſtud exſcripſerunt, myſterium aliquod his in literis latere ſuſpicati, eas vel auxerunt vel minuerunt, vel ex aliarum ordine magis magiſque eduxerunt. Ad inverſas quod attinet, eas ex altera pagina ob chartæ tenuitatem, aut alium quemvis defectum, invectas eſſe à vero non eſt alienum. Vide tom. I. pag. 12. & Rich. Simonem, hiſt. crit. Veteris Teſtamenti, l. 1. c. 26. pagg. 341. 342. edit. Roter. 1685.

Modus compoſitus integrorum ædificiorum compagem dimetitur & conſiderat.

Gen. 6. v. 15. Arca Noë 300. cubitos longa, 50. cubitos lata, & 30. cubitos alta fuiſſe dicitur. Si longitudo per altitudinem dividatur, h. e. 300. per 30. prodeunt 10. quæ reſpondent literæ (י). Dein ſumta ipſa longitudine 300. oritur ש, quod valet numerice 300. quæ ſumma ſi dividatur per latitudinem, quæ eſt 50. emergunt 6. quæ notantur litera ו; atque ita elicitur nomen Salvatoris, יֵשׁוּ *JESUS*, quod nomen ſæpius ſic abbreviate ſcribitur pro יְהוֹשׁוּעַ. Conf. hym. nov. tempore Paſſionis ad *Laudes*, ubi Crux *Arca mundo naufrago portum præparaſſe* dicitur, ut Catholica canit Eccleſia.

3. Reg. 6. v. 2. Templum Salomonis 60. cubitos longum, 20. latum, 30. altum fuiſſe dicitur. Hic Qabbaliſta Chriſtianus 1°. latitudinem ab altitudine ſubſtrahit, & temanent 10. quæ iterum ſunt (י) 2°. eandem altitudinem per reſiduum illud 10. multiplicat, evaduntque 300. h. e. ש. 3°. Denique per idem reſiduum 10. longitudinem dividit, & exeunt 6. ſive ו, quæ tres literæ in unum collectæ iterum conſtituunt nomen יֵשׁוּ *JESU*, Servatoris noſtri ſanctiſſimi, *in quo inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter*, Coloſſ. 2. v. 9. h. e. vere & realiter, non figurate & typice.

§. II.

De Notariaqon.

SECUNDA Qabbalæ ſpecies eſt נוֹטָרִיקוֹן *notariaqon*, al. נוֹטָרִיקוֹן *notariqon*, quæ vox Latina eſt, venitque à *noto*, *notatio*, *notarius*. Notariaqon autem ſpecies Qabbalæ eſt, qua literæ vocis alicujus ſignificativæ alias dictiones connotant.

Modi ejus præcipui duo ſunt; aut enim ex *initialibus* vel *finalibus* aliquot vocum literis una vox conficitur; aut ex unius vocis ſingulis literis ſingulæ voces, quarum illæ literæ ſunt initiales, colliguntur.

Prior modus fit vel per *aphæreſin*, ſeu, ut Qabbaliſtæ loquuntur, ר״ת, i. רָאשֵׁי תֵיבוֹת *capita dictionum*, ſeu initiales literas; vel per *apocopen*, ſeu ס״ת, i. סוֹפֵי תֵיבוֹת *fines dictionum*, ſive finales literas; quæ, uti & præcedentes, cum (·) ſeghól inverſo in ſummitate à Qabbaliſtis notari ſolent.

Exempla *Raſche thevoth*, ſeu cum initiales literæ ſumuntur, hæc ſunt:

Gen. 22. v. 8. אֱלֹהִים יִרְאֶה לּוֹ *Deus providebit ſibi*, literæ initiales trium illarum vocum notant victimam, quam Abrahamus loco Iſaaci Deo obtulit. Ea eſt אַיִל *aries*.

Ibid. c. 49. v. 10. *Non auferetur ſceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec* יָבֹא שִׁילֹה וְלוֹ *VENIAT SCHILO, ET EI erit exſpectatio Gentium.* Per collectionem literarum initialium formatur nomen יֵשׁוּ *JESUS.*

Exod. 15. v. 11. מִי־כָמֹכָה בָּאֵלִים יְהוָה *Quis ſimilis tibi in fortibus* vel *in Diis, Domine?* Ex primis horum vocabulorum literis nomen ſuum מכבי *Machabæus* Judas ſortitus dicitur; cum enim quatuor illas literas, quæ ſunt prædictarum quatuor vocum compendia, vexillis ſuis, ut fertur, inſcripſiſſet, milites poſt partam victoriam eum מַכַּבִּי *Machabæum* appellarunt.

Exempla *Sophe thevoth*, ſeu cum ultimæ dictionum literæ ad unam vocem conficiendam adhibentur, ea ſunt:

Gen. 2. v. 3.... *quia in ipſo* (die) *ceſſaverat ab omni opere, quod* בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת *creavit Deus ut faceret*, i. quod creando fecerat, vel faciendo crearat; quibus in verbis reperitur vox אֱמֶת *veritas*, ſecundum illud Pſal. 118. Heb. 119. v. 160. *Principium verborum* vel *operum tuorum veritas*; quaſi Moſes artificioſa hac literarum diſpoſitione innuere voluerit ſe ipſiſſimam veritatem à Deo edoctum, illam in libro ſuo tradere.

Exod. 3. v. 13.... ſi dixerint לִי מַה־שְּׁמוֹ מָה *mihi: quod eſt nomen ejus? quid* dicam eis? In his 4. verbis Qabbaliſtæ reſponſionem ad propoſitum quærunt, inveniuntque יְהוָה verum ac ipſiſſimum Dei nomen.

Quidam tertiam addunt ſpeciem, cum ex mediis aliquot vocum literis, vel una media & altera finali, vox aliqua conſtituitur, ut: Gen. 2. v. 23. ubi אִישׁ *virum* ſignificat, אִשָּׁה vero *mulierem*. Quandiu nomen Dei יָהּ, quod in his duabus vocibus continetur, nempe in (י) יוּד אִישׁ, & ה הֵא אִשָּׁה, perſeverat cum viro & muliere, bene eſt: at ſi tollatur, tunc non remanet niſi אֵשׁ *ignis* irarum, jurgiorum, &c.

Poſterior *Notariaqon* modus eſt, quando in una dictione ſingulæ literæ ſingulas dictiones, quarum illæ literæ ſunt initiales, ſuppeditant.

Gen. 1. v. 1. In voce בָּרָא *creavit*, Qabbaliſtæ Chriſtiani tres perſonas SS. Trinitatis inveniunt; ב enim בֵּן *filium* notat; ר, רוּחַ *Spiritum Sanctum*, & א, אָב *patrem*. Filius primo loco ponitur; quia *omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil, quod factum eſt*, Joan. 1. v. 3. Succedit Spiritus Sanctus; quia hæ duæ perſonæ mittuntur, & monſtrant א, i. אָב *patrem*.

S. Irenæus lib. 2. adverſus Hæreſ. cap. 24. pag. 150. col. 1. edit. Pariſ. 1710. ait *Jeſum* (יֵשׁוּ) in lingua Hebraïca ſignificare *Dominum enim, qui continet cœlum & terram*, hoc modo: (י) eſt prima litera nominis יְהוָה *Dominus*, ש prima שָׁמַיִם *cœlum*, & ו prima וְהָאָרֶץ *& terra*.

Idem

Idem Jeſus Chriſtus cognominatur κατ' ἐξοχὴν אִישׁ *vir*, Exod. 15. v. 3. ἀνὴρ, Act. 2. v. 22. Heb. 1. v. 3. quia portat א, (י), & ש, h. e. אֶרֶץ *terram*, יָם *mare*, & שָׁמַיִם *cœlos*. Præterea in voce אִישׁ de Chriſto Servatore intellecta continentur etiam hæ dictiones: אֲדֹנָי *ſuſtentator* (ab אֶדֶן *baſis*), יְהוָֹה *Deus*, & שַׁדַּי *omnipotens*. Sic homo dicitur אָדָם, quod fit אֵפֶר *cinis*, דָּם *ſanguis*, & מְרֵרָה *fel*; vel מָוֶת *mors*, *mortalis*. Idem nomen Ἀδὰμ Græcis eſt ἀνατολὴ *Oriens*, δύσις *Occidens*, ἄρκτος *Septentrio*, & μεσημβρία *Meridies*; quaſi primus homo ex quatuor orbis cardinibus nomen traxerit ſuum.

Ad poſteriorem illum modum pertinent Rabbinorum quorumdam nomina per ſolas ſuas literas initiales ſcripta, ut: רמב״ם *Rambam*, quod nomen integrum eſſet רַבִּי מֹשֶׁה בֶּן־מַיְמוֹן *Rabbi Moſes filius Maimon*, qui vulgo dicitur *Maimonides*. Sic רמב״ן *Ramban*, h. e. *R. Moſes filius Nahhman*, vel, ut alii pronuntiant, *Nachman*. Ita etiam רש״י *Raſchi*, i. *R. Salomon* (filius) *Iſaaci*. Is vulgo appellatur *Jarhbi* aut *Jarchi*, quo nomine turbam ſequuti quandoque etiam Rabbinum illum appellavimus. At verum ejus nomen contractum eſt *Raſchi*; is enim natus non eſt Lunelli (*Lunel*) in Occitania, ut arbitrantur plurimi, qui eum *Jarhbi* dictum volunt à יָרֵחַ *luna*: ſed Trecis in urbe Campaniæ, *Troyes en Champagne*. Unde in Schalſcheleth & Juhhaſin Gallus appellatur. Vide Rich. Simon. hiſt. Critic. Vet. T. pag. 545. edit. Roter. 1685. & doctiſſ. Wolf. Biblioth. Heb. tom. I. pagg. 157. 158.

Huc etiam fortaſſe pertinet Baſilidianorum ABRACADABRA, aut potius ABRACAD; nam ABRA initium videtur ejuſdem nominis repetiti. Porto ſi ABRACAD Hebraïce ſcribatur (illud enim à Judæorum Qabbala profectum eſſe conjicio) erit אברוחקד׳, h. e. *Pater*, *Filius*, & *Spiritus ſanctus*; א enim per Notariaqon erit אָב *Pater*; ב, בֵּן *Filius*; ר, רוּחַ *Spiritus*, & חקד׳ per apocopen Rabbinis familiarem pro integro הַקָּדוֹשׁ *ſanctus*, cum ה articulo ſive emphatico, quod olim ſæpius efferebatur *a*. Nihil moror Daghéſch, quod τὸ ק duplicare de-

buiſſet; illud enim veteres ſæpius negligebant, ut planum faciunt nomina cum propria, tum appellativa, Græcis aut Latinis characteribus in SS. Patrum operibus deſcripta.

Sunt viri, & quidem doctiſſimi, qui nomen iſtud Græcis literis ΑΒΡΑΚΑΔΑΒΡΑ ſcribendum exiſtiment. Ex eorum numero eſt Wendelinus Canonicus Tornacenſis, qui in hoc nomine ex Hebraïca & Græca lingua, ut ipſi videtur, compoſito, hunc ſenſum repetit:

A אָב *Pater*,
B בֵּן *Filius*,
P רוּחַ *Spiritus*
A הַקָּדוֹשׁ *Sanctus*.
C Σωτηρία *Salus*
A Ἀπὸ *A*
Δ Δόξης *Gloria* (Trinitatis).
A אָב *Pater*,
B בֵּן *Filius*,
P רוּחַ *Spiritus*
A הַקָּדוֹשׁ *Sanctus*.

Vide Joannis Chiflet. Canon. Tornacenſis commentar. in gemmas Abrax. pag. 65. edit. Antuerp. 1657.

Doctiſſimus Harduinus S. J. idem nomen Græcis etiam elementis ſcribit, ex eoque hunc ſenſum elicit:

A Ab *Pater*,
B Ben *Filius*,
P Rouah-hakadosh *Spiritus Sanctus*,
A Ἀνθρώπους *homines*
C Σώζων *ſalvans*
A Ἁγίῳ *per ſanctam*
Δ Δένδρῳ *arborem*.
A Ab *Pater*,
B Ben *Filius*,
P Rouah-hakadosh *Spiritus Sanctus*
A Adonai *Dominus Deus unus eſt*; adeo

ut ſenſus ſit : *Deus unus & trinus homines ſalvans per crucem, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, Dominus Deus unus eſt.* Vide Ephem. Trevolt. 1701. menſ. Septemb. & Octob. pag. 236. edit. Pariſ.

Alii nomen iſtud Romanis literis exarant, ut Kircherus, Oedip. Ægypt. tom. 2. part. 2. pag. 460. D. *Ducange*, in gloſſ. med. & infim. Lat. ad vocem ABRACADABRA, Q. Serenus Sammonicus, Gordiani Junioris præceptor ac medicus, hoc etiam vocabulum Latine ſcripſit, cap. 52. edit. Colinæi 1533. eoque ad collum appenſo ſemitertianam curari exiſtimavit. Ut autem id efficeret, ſic illud ſcribendum edocuit :

Inſcribes chartæ, quod dicitur ABRACADABRA,
Sæpius, & ſubter repetes; ſed detrahe ſummam:
Et magis atque magis deſint elementa figuris
Singula, quæ ſemper rapies, & ſingula figes,
Donec in anguſtum redigatur litera conum,

hoc modo :

ABRACADABRA
ABRACADABR
ABRACADAB
ABRACADA
ABRACAD
ABRACA
ABRAC
ABRA
ABR
AB
A

Tres eaſdem SS. Trinitatis perſonas exprimit etiam eorumdem Baſilidianorum Ἀβραξᾶς, quod idem eſſe videtur ac ſuperius ABRACAD, Hebraïce 'אברחקד, integre אברחקדש, & mutata terminatione Hebraica *os* in *as* Græcam, ad numerum, de quo mox, efficiendum, Ἀβραξᾶς. Litera ξ, quæ componitur ex κ & σ, nata eſt ex ק & ד, quod ultimum elementum daghéſch deſtitutum pronuntiatur ut *s* aut ז, ſecundum librum Qabbaliſticum, cui titulus : קנה בינה *Qene vina*, fol. 32. pag. 2. Ἀβραξᾶς autem numerice ſumtum 365. exprimit, quot cœlos fingebant Baſilidiani, & quorum primum ab eis vocabatur Ἀβραξᾶς, teſte S. Irenæo lib. 1. contra Hæreſ. c. 34. pag. 202. col. 2. edit. Pariſ. 1710. Tertull. vero lib. de Præſcript. cap. 46. & S. Hieron. in Amos. 3. & alii ſcribunt eo nomine ſummum Deum à Baſilidianis appellatum. Id confirmant eorum gemmæ, in quibus hæc Dei nomina leguntur : Ἰαὼ (quod eſt יהוה), Σαβαὼθ, Ἀδωναΐ, Ἀβραξᾶς, Μιθρὰς aut potius Μειθρὰς, quod ultimum nomen arithmetice ſumtum idem eſt atque Ἀβραξᾶς; utrumque enim 365. efficit. Vide Palæog. Græc. noſtri de Bernardi de Montfaucon, lib. 2. cap. 8. p. 179. & ejuſd. Antiquitatem figuris explicatam, tom. 2. lib. 3. pag. 353. & ſeqq.

Sunt, qui pro Ἀβραξᾶς, legant Ἀβρασάξ, tranſpoſitis literis ξ & σ. Hanc lectionem ſequitur Wendelinus ſupra laudatus, qui in hoc etiam nomine SS. Trinitatis ac redemtionis noſtræ myſterium ſic reperit :

A	Ἀβ	אָב	*Pater,*
B	Βὶν	בֵּן	*Filius,*
P	Ῥουὰχ	רוּחַ	*Spiritus*
A	Ἀκαδὼς	הַקָּדוֹשׁ	*Sanctus.*
C	Σωτηρία		*Salvatio*
A	Ἀπὸ		*A beneficio*
Ξ	Ξύλυ		*Ligni.*

Vide Commentarium Joan. Chifletii ſuperius laudatum, pag. 114.

R. P. Harduinus eadem in hoc nomine myſteria deprehendit, ſed literis quibuſdam alios ſenſus affingit, hoc modo :

A	Ab	*Pater,*
B	Ben	*Filius,*
P	Rouah-hakadosh	*Spiritus Sanctus.*
A	Ἀνθρώπους	*homines*
C	Σώζων	*Salvans*
A	Ἁγίῳ	*Per ſacrum*
Ξ	Ξύλῳ	*Lignum.*

Hoc eſt, *Deus unus & trinus homines ſalvans per crucem.* Vide Ephem. Trevolt. ibid. pagg. 235. 236.

Digitized by Google

Verum has eruditorum illorum expoſitiones, quod ſpectat ad alteram earum partem, nimirum redemtionis noſtræ per crucem myſterium, peſſundare videtur quod ſcribit S. Irenæus lib. 1. contra Hæreſ. cap. 24. nov. edit. pag. 101. col. 2. nempe Baſilidianos aſſerere Jeſum non fuiſſe cruci affixum, ſed Simonem Cyrenæum, cujus formam aſſumſerat, cuique tradiderat ſuam. *Quapropter*, inquit, *neque paſſum eſſe eum* (dicunt); *ſed Simonem quemdam Cyrenæum angariatum portaſſe crucem ejus pro eo, & hunc ſecundum ignorantiam & errorem* (Judæorum) *crucifixum, transfiguratum ab eo, uti putaretur ipſe eſſe Jeſus: ipſum autem Jeſum Simonis accepiſſe formam, & ſtantem irriſiſſe eos..... & non oportere confiteri eum, qui ſit crucifixus; ſed eum, qui in hominis forma venerit, & putatus ſit crucifixus, & vocatus ſit Jeſus, & miſſus à Patre, uti per diſpoſitionem hanc opera mundi fabricatorum diſſolveret.* Itaque in ABRACAD, & in Ἀβράξας quærendum nihil videtur præter invocationem SS. Trinitatis, quam Hæreticos illos non latuiſſe opinantur eruditi quidam. Ceterum, quæ hic diximus, meræ ſunt conjecturæ, quas doctorum judicio permittimus. Videamus tertiam Qabbalæ artificialis ſpeciem.

§. III.

De Temoura.

Tertia Qabbalæ ſpecies dicitur תְּמוּרָה *Temoura*, i. *permutatio*, quod literæ invicem permutentur. Id autem fit duplici modo; *vel* enim eædem literæ ſimpliciter tranſponuntur, ut fit in Anagrammate; *vel* aliæ pro aliis per alphabethariam viciſſitudinem ſeu revolutionem ponuntur.

Literæ eædem tranſponuntur, ut: Exod. 23. v. 23. *Præcedet te* מַלְאָכִי *angelus meus.* Quis iſte angelus? Reſpondent Qabbaliſtæ eſſe מִיכָאֵל *Michaëlem;* hujus enim vocis eædem ſunt literæ ac præcedentis, ſed tranſpoſitæ.

Iſai. cap. 40. v. 26. מִי־בָרָא אֵלֶּה *quis creavit hæc?* Reſp. אֱלֹהִים בָּרָא *Deus creavit*, ubi eædem ſunt literæ ſed trajectæ.

Pſal. 20. Heb. 21. v. 1. al. 2. *Domine in virtute tua* יִשְׂמַח *lætabitur rex.* In voce יִשְׂמַח ſi trajiciantur literæ, invenietur מָשִׁיחַ *Meſſias*, qui in virtute nominis tetragrammati יְהוָה mira operaturus hîc prænuntiatur. Nil obſtat diſcrimen שׁ & שׂ; hoc enim punctum diacriticum, uti & puncta vocalia, negligunt Qabbaliſtæ. Porro Moſen vi SS. hujus nominis miracula ſua edidiſſe aſſerunt Rabbini. Idem de Chriſto dicunt, qui, ut nugantur, nomen iſtud in diſciſſam pedis cutem incluſerat.

Job. 13. v. 24. *Cur faciem tuam abſcondis* (ô Deus), *& arbitraris me* לְאוֹיֵב *inimicum tuum?* hoc eſt, cur nomen meum אִיּוֹב *Job* mutaſti in אוֹיֵב *inimicum?*

Huc pertinet Gen. 6. v. 8. נֹחַ *Noe invenit* חֵן *gratiam coram Domino.* Et Iſai. 61. v. 3..... *& darem eis* פְּאֵר תַּחַת אֵפֶר *ornatum*, Vulg. *coronam pro cinere.*

Sic חֵרֶם *anathema*, per metatheſin eſt רַחַם *miſericordia;* item רמ״ח vox ſymbolica numeralis valens 248, quot ſunt membra in corpore humano. Si igitur anathemate perculſus reſipiſcat, pro חֵרֶם *anathemate*, conſequitur רַחַם *miſericordiam.* Verum ſi in peccato ſuo perſeveret, tunc חֵרֶם *anathema* intrat in רמ״ח, id eſt, in 248. membra ejus, & ſic totum hominem perdit.

Per eandem *Temouram* fit ut radices Hebrææ, quæ iiſdem conſtant literis, ſed tranſpoſitis, plerumque cognatas habeant ſignificationes, ut: כֶּבֶשׂ & כֶּשֶׂב *agnus*, יָעֵף & עָיֵף *laſſus fuit*, סָכַל & כָּסַל *ſtultus fuit*, חָפַז & פָּחַז *trepidavit*, &c. quæ ſunt veluti anagrammata Hebraica.

Denique in his Pilati ad Chriſtum verbis: *Quid eſt veritas?* Joan. 18. v. 38. Anagramma iſtud reperitur: *Vir, qui adeſt.* Vide ſupra pag. 286. col. 1. initio.

Literæ aliæ pro aliis per Alphabethariam viciſſitudinem uſurpantur, cum 22. Alphabethi Hebraici literæ in duas partes æquales

Google

dividuntur, ita ut pars altera priori ſubſcribatur vel ordine recto & naturali, ut:

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת.

Vel ordine retrogrado, ſeu βουστροφηδὸν, ſic:

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
ת ש ר ק צ פ ע ס נ מ ל.

Prior modus, ſeu prius Alphabethum, dicitur, אלבם *Albam*, poſterius vero אתבש *Athbaſch*, ob primarum literarum ſibi invicem ſubſcriptarum connexionem. In his autem Alphabethis litera ſuperior pro inferiore, & viciſſim, uſurpatur.

Jerem. 51. v. 1. *Ecce ego ſuſcitabo ſuper Babylonem, & ſuper habitatores ejus,* לֵב קָמָי (contracte pro לֵב קָמִים עָלַי) *qui cor levaverunt contra me*, &c. Literæ harum vocum לֵב קָמָי per alphabethum *Athbaſch* permutatæ exhibent dictionem כַּשְׂדִּים; unde LXX. Χαλδαίους, *Chaldæos* interpretantur.

Per idem Alphabethum *Athbaſch* explicatur vox שֵׁשַׁךְ, quæ legitur Jerem. 25. v. 26. *Et Rex Seſach bibet poſt eos*, id eſt, *Rex Babel*, ut tranſtulit Chald. Hujus Temouræ meminit S. Hieron. comment. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 649. *Quomodo autem Babylon*, inquit, *quæ Hebraïce dicitur BABEL, intelligatur SESACH, non magnopere laborabit, qui Hebrææ linguæ parvam ſaltem habuerit ſcientiam. Sic apud nos Græcum Alphabethum uſque ad noviſſimam literam per ordinem legitur, hoc eſt,* Alpha, Betha, *& cetera uſque ad* ω; *rurſumque propter memoriam parvulorum ſolemus lectionis ordinem vertere, & primis extrema miſcere, ut dicamus:* Alpha, ω. Betha, Pſi; *Sic & apud Hebræos primum eſt ALEPH, ſecundum BETH, tertium GIMEL, uſque ad vigeſimam ſecundam & extremam THAV, cui penultima eſt SIN. Legimus itaque ALEPH, THAV; BETH, SIN. Cumque venerimus ad medium, LAMED literæ occurrit CAPH. Et ut, ſi recte legamus, legimus BABEL; ita ordine commutato legimus SESACH .... Arbitrorque à S. Propheta prudenter fuiſſe celatum* (nomen Babel), *ne aperte eorum contra ſe inſaniam commoveret, qui obſidebant Jeruſalem, & jam jamque ejus potituri erant. Quod & Apoſtolum contra imperium Romanum feciſſe legimus, ſcribentem de Antichriſto:* Non meminiſtis quod cum apud vos eſſem adhuc, hæc dicebam vobis? Et nunc quid detineat ſcitis, ut reveletur in ſuo tempore, *ſubauditur Antichriſtus*; jam enim myſterium iniquitatis operatur: tantum qui tenet modo, teneat, donec de medio fiat: & tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jeſus interficiet ſpiritu oris ſui, & deſtruet illuminatione adventus ſui. (2. Theſſ. 2. v. 5. & ſeqq.) *Eum qui tenet, Romanum imperium oſtendit; niſi enim hoc deſtructum fuerit, ſublatumque de medio, juxta prophetiam Danielis, Antichriſtus ante non veniet. Quod ſi aperte dicere voluiſſet, ſtulte perſecutiones adverſum Chriſtianos, & tunc naſcentem Eccleſiam rabiem concitaſſet.* Aliam vocis *Seſach* explicationem vide ſupra pag. 268. col. 2.

In eodem Alphabetho pro שָׂרָה *Sara*, Qabbaliſtæ inveniunt בנצ, quæ literæ numerice ſumtæ efficiunt 95. Eundem numerum exprimit nomen proprium יִסְכָּה Gen. 11. v. 29. Hinc colligunt *Iſcam*, Vulg. *Jeſcham*, eandem eſſe ac *Saram*, quæ duobus, ut volunt, inſignita erat nominibus.

Eodem Alphabetho tetragrammaton Dei nomen יְהוָה mutatur in מַצְפַּץ *Matſpats.*

Per Alphabethum *Albam*, quod deſcriptum eſt ſup. colum. 1. initio, in nomine proprio טָבְאַל *Taveal*, Vulg. *Tabeel*, Iſai. 7. v. 6. Qabbaliſtæ inveniunt רְמַלְא *Ramla*, quem volunt filium fuiſſe רְמַלְיָהוּ *Remaliæ*, Vulg. *Romeliæ* regis Iſraël, de quo ibid. v. 4. adeo ut ſenſus ſit: *Aſcendamus ad Judam, & ſuſcitemus eum, & avellamus eum ad nos, & ponamus regem in medio ejus filium* טָבְאַל, hoc eſt, רְמַלְא ſeu filium Romeliæ. Verum Aben-Eſra in h. l. ſcribit hanc expoſitionem *fumum* ſive *vanitatem* eſſe, hoc eſt, futilem.

Aliis etiam modis, qui in ſequentibus Tabulis conſpiciuntur, Alphabethi Hebraici literas diſponunt, & invicem commutant Qabbaliſtæ.

Digitized by Google

TABULA I.

Varia Alphabethi Hebraïci literarum Qabbaliſtica diſpoſitio.

XI.	X.	IX.	VIII.	VII.	VI.	V.	IV.	III.	II.	I.	
כל	ים	טן	חס	זע	וף	הץ	דק	גר	בש	את	1
לם	כן	יס	טע	חף	זץ	וק	הר	דש	גת	אב	2
מן	לס	כע	יף	טץ	חק	זר	וש	הת	דב	אג	3
נס	מע	לף	כץ	יק	טר	חש	זת	וב	הג	אד	4
סע	נף	מץ	לק	כר	יש	טת	חב	זג	וד	אה	5
עף	סץ	נק	מר	לש	כת	יב	טג	חד	זה	או	6
פץ	עק	סר	נש	מת	לב	כג	יד	טה	חו	אז	7
צק	פר	עש	סת	נב	מג	לד	כה	יו	טז	אח	8
קר	צש	פת	עב	סג	נד	מה	לו	כז	יח	אט	9
רש	קת	צב	פג	עד	סה	נו	מז	לח	כט	אי	10
שת	רב	קג	צד	פה	עו	סז	נח	מט	לי	אך	11
תב	שג	רד	קה	צו	פז	עח	סט	ני	מך	אל	12
בג	תד	שה	רו	קז	צח	פט	עי	סך	נל	אם	13
גד	בה	תו	שז	רח	קט	צי	פך	על	סם	אן	14
דה	גו	בז	תח	שט	רי	קך	צל	פם	ען	אס	15
הו	דז	גח	בט	תי	שך	רל	קם	צן	פס	אע	16
וז	הח	דט	גי	בך	תל	שם	רן	קס	צע	אף	17
זח	וט	הי	דך	גל	בם	תן	שס	רע	קף	אץ	18
חט	זי	וך	הל	דם	גן	בס	תע	שף	רץ	אק	19
טי	חך	זל	ום	הן	דס	גע	בף	תץ	שק	אר	20
יך	טל	חם	זן	וס	הע	דף	גץ	בק	תר	אש	21

Alio etiam ordine literæ alphabethi diſponuntur à P. Kircherio, Oedip. Ægypt. tom. 2. pag. 246. ut ex ſequenti Tabula, quæ ex libro *Ietſira* deſumta eſt, inſpicienti liquet. Imo neque in his duabus Tabulis omnes literam conjugationes contineri, ex ſupplemento infra deſcribendo patebit.

TABULA II.

Alia literarum Alphabethi Hebraïci ex libro Ietſira *Qabbaliſtica diſpoſitio.*

XI.	X.	IX.	VIII.	VII.	VI.	V.	IV.	III.	II.	I.	
כמ	ינ	טס	חע	זפ	וצ	הק	דר	גש	בת	אל	1
למ	כנ	יס	טע	חפ	זצ	וק	הר	דש	גת	אב	2
במ	לנ	כס	יע	טפ	חצ	זק	ור	הש	דת	אג	3
מנ	לס	כע	יפ	טצ	חק	זר	וש	הת	בג	אד	4
גנ	מס	לע	כפ	יצ	טק	חר	זש	ות	בד	אה	5
נס	מע	לפ	כצ	יק	טר	חש	זת	גד	בה	או	6
דס	נע	מפ	לצ	כק	יר	טש	חת	גה	בו	אז	7
סע	נפ	מצ	לק	כר	יש	טת	דה	גו	בז	אח	8
הע	ספ	נצ	מק	לר	כש	ית	דו	גז	בח	אט	9
עפ	סצ	נק	מר	לש	כת	הו	דז	גח	בט	אי	10
ופ	עצ	סק	נר	מש	לת	הז	דח	גט	בי	אכ	11
פצ	עק	סר	נש	מת	וז	הח	דט	גי	בכ	אל	12
זצ	פק	ער	סש	נת	וח	הט	די	גכ	בל	אמ	13
צק	פר	עש	סת	זח	וט	הי	דכ	גל	במ	אנ	14
חק	צר	פש	עת	זט	וי	הכ	דל	גמ	בנ	אס	15
קר	צש	פת	חט	זי	וכ	הל	דמ	גנ	בס	אע	16
צר	קש	טת	חי	זכ	ול	המ	דנ	גס	בע	אפ	17
רש	קת	טי	חכ	זל	ומ	הנ	דס	גע	בפ	אצ	18
יש	רת	טכ	חל	זמ	ונ	הס	דע	גפ	בצ	אק	19
שת	יכ	טל	חמ	זנ	וס	הע	דפ	גצ	בק	אר	20
כת	יל	טמ	חנ	זס	וע	הפ	דצ	גק	בר	אש	21
כל	ימ	טנ	חס	זע	ופ	הצ	דק	גר	בש	את	22

TABULA III.

Tabulæ primæ ſupplementum.

X.	IX.	VIII.	VII.	VI.	V.	IV.	III.	II.	I	
כ מ	י נ	ט ס	ח ע	ז פ	ו צ	ה ק	ד ר	ג ש	ב ת	2
ל נ	כ ס	י ע	ט פ	ח צ	ז ק	ו ר	ה ש	ד ת	ג כ	3
מ ס	ל ע	כ פ	י צ	ט ק	ח ר	ז ש	ו ת	ה ב	ד ג	4
נ ע	מ פ	ל צ	כ ק	י ר	ט ש	ח ת	ז ב	ו ג	ה ד	5
ס פ	נ צ	מ ק	ל ר	כ ש	י ת	ט ב	ח ג	ז ד	ו ה	6
ע צ	ס ק	נ ר	מ ש	ל ת	כ ב	י ג	ט ד	ח ה	ז ו	7
פ ק	ע ר	ס ש	נ ת	מ ב	ל ג	כ ד	י ה	ט ו	ח ז	8
צ ר	פ ש	ע ת	ס ב	נ ג	מ ד	ל ה	כ ו	י ז	ט ח	9
ק ש	צ ת	פ ב	ע ג	ס ד	נ ה	מ ו	ל ז	כ ח	י ט	10
ר ת	ק ב	צ ג	פ ד	ע ה	ס ו	נ ז	מ ח	ל ט	כ י	11
		ק ד	צ ה	פ ו	ע ז	ס ח	נ ט	מ י	ל כ	12
			ק ו	צ ז	פ ח	ע ט	ס י	נ כ	מ ל	13
				ק ח	צ ט	פ י	ע כ	ס ל	נ מ	14
					ק י	צ כ	פ ל	ע מ	ס נ	15
						ק ל	צ מ	פ נ	ע ס	16
							ק נ	צ ס	פ ע	17
								ק ע	צ פ	18
									ק צ	19

NOTÆ

In præcedentes Tabulas.

Quinque literæ כ, מ, נ, פ, צ, cum ſunt ſecundæ in cellula literæ, in forma finali, ſic: ך, ם, ן, ף, ץ à nonnullis ſcribuntur; apud alios vero ſervant formam communem, ſeu quam initio & in medio dictionis obtinent. Priori modo in prima Tabula; poſteriori, in

duabus aliis, ut omnibus faceremus ſatis, eas deſcripſimus.

Alphabetha illa ex duabus prioribus cellulis nomina ſua deſumunt; ita ut primum Alphabethum primæ Tabulæ vocetur Alphabethum *Athbaſch*; ſecundum *Avgath*, tertium *Agbdav*, & ſic de ceteris hujus & aliarum Tabularum Alphabethis.

Alphabetha quædam ſecundæ Tabulæ anomala ſunt; nam in 11ª. cellula tertii Alphabethi pro ם priori litera reponitur כ. In ſecunda cellula quarti Alphabethi ב cernitur pro ה, quod ב in ceteris Alphabethis ad finem uſque ibidem continuatur. In 11ª. cellula quinti Alphabethi ג prior litera eſt pro כ. In eadem cellula ſeptimi Alphabethi cernitur ד pro ט. Ibidem in nono Alphab. ה ſcribitur loco ע. Sic in 11°. ו pro ב. In 13°. ז pro צ. In 15°. ה pro ק. In 17°. צ pro ר. In 19°. י pro ש. In 20°. ש pro כ. Aliæ, ſi quæ ſunt, anomaliæ facile poſſunt obſervari.

Ceterum his Alphabethis raro utuntur Qabbaliſtæ, niſi forſan in occultioribus, & ſecretioribus Myſteriis; communior tamen uſus eſt Alphabethi *Athbaſch*, quod eſt primum primæ Tabulæ, & ultimum ſecundæ. Eo uſum fuiſſe Jeremiam cap. 25. v. 26. in voce *Seſach* contendunt Judæi, imo & ipſe Hieronymus. Vide ſupra pag. 396. c. 1. ubi S. hujus doctoris verba retulimus.

ARTICULUS II.

De Qabbala inartificiali.

QABBALA inartificialis vulgo dividitur in ſcientiam מֶרְכָּבָה *currus*, & בְּרֵאשִׁית *in principio.* Prior ſpectat ad Theologiam & Metaphyſicam; verſaturque in Divinarum perfectionum & cœleſtium intelligentiarum cognitione. Sic vocatur ab Ezechielis *curru*, cap. 1. quo præcipua hujus Qabbalæ myſteria explicaſſe creditur is propheta. Poſterior occupatur circa res naturales, quarum naturam inveſtigat. Nomen ſuum accepit à בְּרֵאשִׁית primo Geneſeos vocabulo, quod in primo libri hujus capite rerum omnium creatio exponatur.

Mercava, ſive currus Ezechielis, diverſa ratione à Qabbaliſtis explicatur. Ventus ab Aquilone veniens, ut volunt nonnulli, erat Nabuchodonoſor, qui, everſis Jeroſolymis, Templum incendit. Quatuor animalibus ſignificabantur quatuor angeli quatuor imperiis præfecti. Rotæ quatuor ea quatuor imperia ſignabant. Denique rota in medio rotæ poſita imperium ab imperio evertendum portendebat; revera enim imperium Babylonicum à Perſis, Perſicum à Græcis, Græcum à Romanis, Romanum à variis barbaris vaſtatum eſt.

Præter hunc ſenſum, qui literalis videtur, longe ſublimiores in hoc Ezechielis curru deprehendunt Qabbaliſtæ. Rota, ſecundum *Henricum Morum*, materiam primam ſignificat. Quatuor rotæ, quatuor elementa deſignat. Quatuor animalia, quatuor mundos Qabbaliſticos exprimunt, nempe *Aziluthicum*, in quo omnes animæ, etiam Chriſti, à mundi exordio creatæ in Dei ejuſque perfectionum contemplatione occupabantur. *Briathicum*, in quem deſcenderunt animæ quædam ex Aziluthico, ibique ſumma cum integritate candoreque ſe geſſerunt. *Ietſirathicum*, in quem, quæ deſcenderunt animæ, variis cupiditatibus, iræ, amori, ac præſertim ſuperbiæ fuerunt obnoxiæ. Hic rebellavit Lucifer; prælium, cujus Baruc mentionem feciſſe videtur c. 3. v. 26. à Gigantibus commiſſum; tentati ſunt à Diabolo homines, victique in quartum mundum, qui *Aſiaticus* dicitur, ceciderunt. Ea fere eſt Henrici Mori ſententia, quæ Catholico dogmati, maxime de animorum, quo tempore in corpora infunduntur, creatione, quantum adverſetur nemo non videt.

Aliis quatuor mundi Qabbaliſtici ſunt 1°. mundus Archetypus ſeu idealis, in quo ab æterno omnium rerum poſſibilium impoſſibiliumque

biliumque exemplaria exſtiterunt. 2°. Mundus angelicus, in quo angeli Legis æternæ, cui analoga eſt Moſaïca, exſequutores, benignos, aut malignos influxus hominibus, prout hanc legem obſervaverint aut violarint, exhibent. 3°. Mundus ſidereus, 4°. Denique mundus elementaris.

Mitto alias Qabbaliſtarum Ezechielis curtus expoſitiones, necnon myſticos literarum Alphabethi Hebraici ſenſus, ut de *Sephiroth* univerſæ Qabbalæ compendio, pauca dicam.

SEPHIROTH, quas alii *numerationes*, à סָפַר *numeravit*; alii *ſplendores*, à סַפִּיר *ſapphirus*, interpretantur: ſunt decem nomina, aut potius Divinitatis attributa, ex quibus componitur arbor Qabbaliſtica. Illa autem attributa ſunt I. כֶּתֶר *Corona*. II. חָכְמָה *Sapientia*. III. בִּינָה *Intelligentia*. IV. גְּדוּלָה *Magnificentia*, al. חֶסֶד *Miſericordia*. V. גְּבוּרָה *Fortitudo*, al. פַּחַד *Timor*, *Severitas*. VI. תִּפְאֶרֶת *Ornamentum*, ſive *Pulchritudo*. VII. נֶצַח *Victoria*. VIII. הוֹד *Gloria*. IX. יְסוֹד *Fundamentum*. X. מַלְכוּת *Regnum*. Cum his decem Sephiris conferunt Qabbaliſtæ 1°. Decem Dei nomina. 2°. Decem ſpirituum ordines. 3°. Septem planetas cum cœlo triplici, empyreo videlicet, primo mobili, & firmamento. 4°. Decem præcipua hominis membra. 5°. Denique decem præcepta ſive Dei mandata. Itaque reſpondent

I. CORONÆ, nomen Divinum אֶהְיֶה *ſum qui ſum*. Seraphim. Cœlum empyræum. Cerebrum. *Non habebis Deos alienos coram me*, Exod. 20. v. 3.

II. SAPIENTIÆ, יָהּ *Dominus* ſive *eſſentia*. Cherubini. Primum mobile. Pulmo. *Non facies tibi ſculptile*, Exod. 20. v. 4.

III. INTELLIGENTIÆ, יְהוָה *Deus Deorum*. Throni. Firmamentum. Cor. *Non aſſumes nomen Domini Dei tui in vanum*, Exod. 20. v. 7.

IV. MAGNIFICENTIÆ, אֵל *Deus creator*, Dominationes. Saturnus. Stomachus. *Memento ut diem Sabbathi ſanctifices*, Exod. 20. v. 8.

V. FORTITUDINI, אֱלוֹהַּ *Deus potens*. Virtutes. Jupiter. Jecur. *Honora patrem tuum, & matrem tuam*, Exod. 20. v. 12.

VI. PULCHRITUDINI, אֱלֹהִים *Deus fortis*. Poteſtates. Mars. Fel. *Non occides*, Exod. 20. v. 13.

VII. VICTORIÆ, יְהוָה צְבָאוֹת *Dominus exercituum*. Principatus. Sol. Splen. *Non mœchaberis*, Exod. 20. v. 14.

VIII. GLORIÆ, אֱלֹהִים צְבָאוֹת *Deus exercituum*. Archangeli. Venus. Renes. *Non furaberis*, Exod. 20. v. 14.

IX. FUNDAMENTO, אֵל חַי *Deus vivens*, al. שַׁדַּי *omnipotens*. Angeli. Mercurius. Hominis *αἰδοῖα*. *Non loquêris contra proximum tuum falſum teſtimonium*, Exod. 20. v. 15.

X. REGNO, אֲדֹנָי *Dominus*. Animæ. Luna. Matrix. *Non concupiſces*, &c. Exod. 20. v. 16.

Sic ordinantur *Sephiroth*, ut ſuperiores in inferiores, ope duorum & viginti canalium, quot ſunt Alphabethi Hebraici literæ, influant. Ex *Corona*, v. g. tres egrediuntur canales, quorum primus tendit ad *Sapientiam*, ſecundus ad *Intelligentiam*, tertius ad *Pulchritudinem*, quartus reciprocus eſt *Sapientiam* inter & *Intelligentiam*. Infra Coronam ſitus eſt mundus archetypus, & angelicus. Juxta quartum canalem poſitæ ſunt 32. ſemitæ ſapientiæ, & 50. portæ lucis, h. e. quibus ad ſummam Sapientiam, & lucem, quæ Deus eſt, pervenitur. Moſes tamen nonam & quadrageſimam tantum portam ingreſſus eſt, ei clauſa fuit quinquageſima. Joſue in quadrageſimam octavam ſolummodo penetravit, nec potuit ulterius progredi. Quid quod Salomon ipſe, hominum ſapientiſſimus, nunquam efficere potuit, ut ſibi quinquageſima porta reſeraretur.

Quintus canalis deducitur ex *Sapientia* in *Pulchritudinem*. Is aquas Divinæ miſericordiæ continet.

Sextus ex eadem *Sapientia* in *Magnificentiam*, al. *Miſericordiam*, ex qua exeunt 35. principes miſericordiæ.

Septimus ex *Intelligentia* in *Pulchritudinem*, & continet ignes Divinæ juſtitiæ ac judicii.

Octavus ex eadem *Intelligentia* in *Fortitudinem*, ſive *Timorem*, unde prodeunt 35. principes ſeveritatis.

Nonus miſericordiæ & juſtitiæ reciprocus inter *Magnificentiam* & *Fortitudinem*, ſive *Miſericordiam* & *Timorem*, aut *ſeveritatem*.

Infra hunc alveum collocatur mundus ſidereus.

Decimus ex *Magnificentia* in *Pulchritudinem*, juxta quem ſunt 72. poteſtates dexteræ.

Undecimus ex *Magnificentia* in *Victoriam*; ex eoque derivantur 248. præcepta Legis affirmativa.

Duodecimus ex *Fortitudine* in *Pulchritudinem*; & juxta illum ſunt 72. poteſtates ſiniſtræ, inter quas & 72. dexteras collocantur 72. mediæ.

Decimus tertius ex *Fortitudine* in *Gloriam*; ex eoque fluunt 365. præcepta Legis negativa.

Decimus quartus ex *Pulchritudine* in *Victoriam*.

Decimus quintus ex *Pulchritudine* in *Fundamentum*.

Decimus ſextus ex *Pulchritudine* in *Gloriam*.

Decimus ſeptimus ex *Victoria* in *Gloriam*, iſque reciprocus eſt victoriæ & gloriæ; eique ſubjicitur mundus elementorum.

Decimus octavus ex *Victoria* in *Fundamentum*.

Decimus nonus ex *Victoria* in *Regnum*.

Vigeſimus ex *Gloria* in *Fundamentum*.

Vigeſimus primus ex *Gloria* in *Regnum*.

Vigeſimus ſecundus ex *Fundamento* in *Regnum*.

Supra *Sephiroth* collocatur à Qabbaliſtis אֵין סוֹף *non finis*, ſive *æternitas*, qua Deus ipſe ſignificatur. Ut autem ea omnia facilius intelligas, vide infra arborem Qabbaliſticam, qualis vulgo deſcribitur; illæ enim Sephiroth à quibuſdam repræſentantur ſub imagine hominis, cujus caput tres continet; nimirum *Coronam*, *Sapientiam*, & *Intelligentiam*; pectus & duo brachia *Pulchritudinem*, *Magnificentiam*, & *Fortitudinem*; ceteræ partes inferiores quatuor ultimas, nempe *Victoriam*, *Fundamentum*, *Gloriam* & *Regnum* complectuntur. Alii aliis figuris, puta א, circulo, &c. eas exhibent. Vide Kirch. Oedip. Ægypt. tom. 2. part. 1. pag. 302.

Circa Sephirarum illarum interpretationem non minus à ſe invicem diſſentiunt Qabbaliſtæ. Sunt enim, qui ad Theologiam illas pertinere exiſtiment; ac tribus quidem prioribus, nempe *Corona*, *Sapientia*, & *Intelligentia* tres SS. Trinitatis perſonas; reliquis vero, Divinitatis attributa ſignificari arbitrentur. Imo non deſunt qui Valentinianos ex illa Judæorum Qabbala, ſed aucta, duos & triginta ſuos *Æonas* mutuatos velint, hiſque nihil aliud innuere voluiſſe, præter varias Dei mundum condentis regentiſque operationes, triginta duobus אֱלֹהִים, quæ in primo Geneſeos capite leguntur, reſpondentes. Vide inter alios Cl. Jac. *Baſnage*, Hiſt. Jud. tom. 2. l. 3. c. 27. pag. 1058. & ſeqq.

Alii ad Meſſiæ incarnationem Hebræos Qabbaliſtas reſpexiſſe volunt, quod in V. T. pleræque illæ Sephiroth ſive virtutes de Chriſto venturo prædicentur, loca quædam Apocalypſeos earum ſubſidio commode illuſtrentur, & à veteribus Qabbaliſtis ſic diſponantur, ut figuram hominis referant. Hanc in ſententiam concedit doctiſſ. *Campegius Vitringa*, lib. 10. obſerv. ſacr. p. 123. *Quam ob cauſam*, inquit, *rem hanc nec myſteriis, nec ratione carere arbitratus, facile quidem deveni in illas cogitationes, quod hæ Sephiroth Kabbaliſticæ diſpoſitæ ſint juxta figuram corporis humani, quodque per illas veteres Hebræi nobis depinxerint myſterium incarnationis futuri Meſſiæ: quibus in cogitationibus valde confirmabar quando animadvertebam pleraſque haſce virtutes de Meſſia prædicari in Inſtrumento veteri, & loca quædam ex Sacra Apocalypſi hinc haud inconvenienter illuſtrari ..... Si tamen quis exiſtimet* (ita concludit pag. 163.) *haſce Sephiroth reſpectum ſuum habere ad Divinam eſſentiam, ita ut tres ſuperiores Sacroſanctam Trinitatem repræſentent, reliquæ vero attributa Divina ſignificent, cujus interpretamenti fundamenta videntur plurima eſſe in libro* Ieſira, *& ſcriptis Kabbaliſtarum aliis, ſuo poterit judicio frui, modo mihi concedat per meam expoſitionem myſterium longe majus in hiſce Sephiroth contineri, Scripturæ Sacræ dictionibus multo evidentius ſatisfieri, veritatem quoque de Chriſto multo clarius eſſe expoſitam, circa quam Kabbala omnis genuina debuit eſſe occupata.*

Alii Spiritus decem à Deo proximos his Sephiris indicari volunt. Ita ſentit clariſſimus

Digitized by Google

Huetius in quæſt. Alnet. l. 2. c. 4. pag. 132. *Multa hîc*, inquit, *pro more ſuo nugantur recentiores Judæi; nam præter Sephiroth, decem nempe illos Spiritus Deo proximos, angelos his inferiores ponunt, bonos atque malos: & bonos quidem in diverſos diſpeſcunt ordines, animalium, rotarum, prævalidorum, aliiſque nominibus diſcretos*, &c. Confer quæ diximus ſupra pag. 401. de decem ordinibus ſpirituum cum his decem Sephiroth comparatis.

Alii præcipua Theologiæ Judaicæ capita in locos decem diſtributa his exhiberi autumant.

Alii ad Logicæ Peripateticæ decem prædicamenta illas referunt.

Alii ad Aſtronomiam has revocant, voluntque tribus prioribus cœlum empyræum, cryſtallinum, ac primum mobile; ſeptem vero aliis, ſeptem planetas ſignificari. Hinc ultimam מַלְכוּת vocant לְבָנָה & יָרֵחַ *lunam*; & תִּפְאֶרֶת ab aliis שֶׁמֶשׁ *ſol* appellatur. Confer dicta ſupra pag. 401. c. 1.

Alii Chymiæ, præſertimque auri conficiendi myſteria his tradi opinantur.

Alii ad Phyſicam has Sephiroth pertinere exiſtimant ex Joſeph. Albo in lib. *Iqqarim*, ſive de *fundamentis*, l. 2. c. 11. ubi ſic loquitur: *Vocant rerum creatarum principia Sephiroth, dicuntque tres primas intellectualium locum tueri, quas vocant lucem intellectûs non aſſequendam: ſeptem vero poſteriores ſingulas referunt ad ſingulos dies Hexaëmeri, & decimam vocant Schabbath, quia ultimus eſt effectus.*

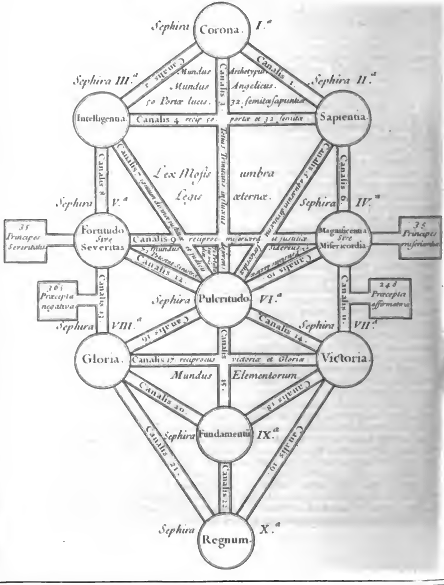
Alias Sephiratum expoſitiones vide apud doctiſſimum Wolfium, tom. 2. Biblioth. Heb. pag. 1221. & ſeqq.

Tametſi varias in ſententias circa nominum illorum explicationem abeant eruditi, his tamen veroſimile eſt decem præcipua Dei unius in ſubſtantia, & trini in perſonis, attributa fuiſſe à veteribus Qabbaliſtis expreſſa. Enimvero, quid ſibi volunt, v. g. 35. principes miſericordiæ & totidem ſeveritatis; 72. poteſtates dextræ, 72. ſiniſtræ, & 72. mediæ, quæ 216. efficiunt, quot literas continent verſ. 19. 20. 21. capitis 14. Exodi, ex quorum verſuum unoquoque 72. literis conſtante nomen Dei 72. literarum componunt; quid, inquam, hæc innuunt, niſi Divinam miſericordiam hominibus reſipiſcentibus parcentem, & juſtitiam in impietate perſeverantibus pœnas infligentem; alteram vero altera temperatam? Si enim ſola Dei miſericordia obtineret, inquiunt, mundus peccatorum iniquitatibus ſubverteretur; & ſi ſola juſtitia ſeu ſeveritas, idem contingeret. Quare mutuus canalis miſericordiam inter & juſtitiam à Qabbaliſtis foditur.

Hæc ſufficiant circa Sephiroth. Qui fuſiorem de his diſputationem legere voluerit, adeat Athanaſ. Kircherum in Oedip. Ægypt. tom. 2. part. 1. p. 214. & ſeqq. Cæſar. Ævolum in lib. de decem Sephiroth, Philip. Aquinatem in interpret. arboris Cabbal. Jacob. Baſnage in hiſt. Jud. l. 2. c. 14. Joan. Franciſc. Buddæum in introd. in hiſt. Philoſ. Heb. p. 277. & ſeqq. & in tom. 1. obſerv. Halenſ. obſerv. 1. Thom. Burnetum in Archæol. Philoſ. l. 1. cap. 7. Joan. Bened. Carpzovium in introd. in Theol. Jud. & in diſſert. de vacca rufa, part. 2. pag. 56. & ſeqq. Nicol. Hieron. Gundlingium in hiſt. Philoſ. moralis, part. 1. c. 7. p. 95. Chriſtoph. Heumannum in act. philoſ. tom. 2. num. 2. Abrah. Hinckelmannum in detectione fundamenti Bohmiani, pag. 20. & ſeqq. Joan. Meyerum in diſſert. Theolog. de myſterio SS. Trinitatis ex ſolius V. T. libris demonſtrato, &c. Henric. Morum in operib. philoſ. pag. 429. & ſeqq. Gottfrid. Olearium in obſerv. ſac. ſuper Matth. p. 221. & ſeqq. Auguſt. Pfeiferum in Critic. ſac. p. 214. & ſeqq. Joan. Stephan. Rittangelium in not. ad lib. *Ietſira*, & in lib. de veritate Religionis Chriſtianæ, Chriſtianum Knorr. de Roſenroth in Cabbala denudata paſſim, Steudnerum de myſterio Dei triunius, p. 294. & ſeqq. Campegium Vitringa in obſerv. ſac. capp. 10. 11. Joſeph. Voiſinium in notis ad prœmium pugionis fidei p. 71. & ſeqq. Joan. Georg. Wachterum in elucidario Cabbaliſtico, c. 3. & alios quoſdam à doctiſſ. Wolfio, Biblioth. Heb. tom. 2. pagg. 1228. 1229. laudatos. Jam exhibenda eſt arbor Qabbaliſtica eodem fere modo, quo repræſentatur à Kirchero, Oedip. Ægypt. tom. 2. part. 1. p. 288.

Digitized by Google

ARBOR QABBALISTICA.
Æternitas אין סוף

CAPUT V.

De Maſſora.

ARTICULUS I.

De Maſſoræ nomine, definitione, ac diviſione.

MASSORA, ſive ut alii legunt, MASORA, de qua hic agimus, eſt doctrina Critica à priſcis Hebræorum Sapientibus inventa ac tradita circa textum Hebræum, qua verſus, voces, & literæ ejus numerantur, notatur omnis earum varietas, ut ſic conſtans & genuina ejus lectio conſervetur, & ab omni mutatione aut corruptione præmuniatur. Quare Maſſora Rabbinis dicitur סִיג לְתוֹרָה *ſepes Legis.* מָסוֹרֶת autem ſive מַסֹּרֶת venit ab Hebræo verbo מָסַר *tradidit.*

Porro hæc Critica, qualis nunc exſtat, neque eodem tempore, neque ab iiſdem doctoribus concinnata eſt; verum *auctores ejus fuerunt centeni & milleni, una generatione poſt aliam, annis compluribus; neque cognitum nobis eſt tempus principii vel finis eorum*, inquit Elias Levita, præfat. 3. in librum ſuum *Maſſöreth Hammaſſoreth.* Is tamen Rabbinus in ead. præfat. & Aben-Eſra in libello Grammatico צְחוֹת *elegantiarum*, Maſſoræ ſicuti punctorum & accentuum primos auctores faciunt Judæos Tiberienſes. Imo Elias tempus aſſignat, nempe poſt abſolutum Thalmud, anno 436. ab excidio Templi ſecundi, h. e. à Chriſto nato 506. Quod tamen omni ex parte verum non eſt, cum in Thalmude tract. *Qiddouſchin*, cap. 1. fol. 30. c. 1. mentio fiat numerationis literarum, v. g. quam ad Maſſorethas etiam referunt, quæque tamen, ut patet, erat Thalmude ipſo antiquior. Ceterum Maſſoram ex variis mſſ. collectam à R. Jacob ben-Hhaiiim, al. Chaiiim, Venetiis primum edidit Daniel Bombergus, anno Chriſti 1525. una cum textu Hebræo, Thargum ſive paraphraſi Chaldaïca, & aliquot Rabbinorum commentariis, opem ferente prædicto Rabbi Jacob Tunetano.

MASSORA duplex eſt, *Magna* & *Parva.*

MASSORA magna pro ratione loci, quem in bibliis impreſſis occupat, dividitur in *Textualem* & *Finalem.*

MASSORA magna textualis ad textum cujuſlibet folii charactere Biblico ſeu quadrato adſcripta eſt. Occupat autem locum proxime ſupra & infra textum, quandoque etiam ad latus ponitur; cum videlicet commentaria Rabbinica deficiunt. In ea primo ponitur vox textus, deinde numerus, quoties videlicet vox iſta reperiatur, tum ſubjiciuntur loca Biblica. Locorum autem illorum neque libri, neque capita citantur, ſed dictiones duntaxat quædam afferuntur. Quare, ut quis loca illa reperire poſſit, concordantias Hebraïcas in manibus continuo habeat neceſſe eſt, aut Scripturam integram memoria teneat.

MASSORA magna *finalis* ſic dicitur, quod ad finem Bibliorum magnorum Venetorum & Baſileenſium adjecta ſit. Voces ordine Alphabethico, quomodo ſcilicet à duabus primis literis incipiant, proponit. Loca Biblica vel ſtatim adducit, vel ad Maſſoram textualem remittit. Verbo dicam, in hac Maſſora voces omnes Hebrææ, qua ratione ſcribendæ ſint, indicantur; quamobrem varia diſpoſita ſunt Alphabetha, ad quæ voces illæ referuntur. Unum aut alterum exemplum rem illuſtrabit.

Primum Alphabethum ſic enunciatur: אב מאותיו גדולות וסימני׳ במסרת ברישׁ דברי חימים h. e. *Alphabethum magnarum literarum, quarum loca ſeu exempla afferuntur initio libri* divre haiiamim, i. *Numerorum.*

Secundum Alphabethum ſic incipit: אב מאותיות° קטנות סימני׳, h. e. *Alphabethum parvarum literarum. Loca ſunt:*

ויקרא א׳ דויקרא ריש ספרא׳, pro א, וַיִּקְרָא *initio libri*, nempe Levitici.

חב חב לעלוקה ב׳, pro ב, חַב הַב, quæ voces reperiuntur Prov. 30. v. 15. qui incipit à voce לַעֲלוּקָה.

ג׳ וגש לבש בשרי, pro ג, וְגוּשׁ, quæ vox exſtat Job. 7. v. 5. qui incipit לָבַשׁ בְּשָׂרִי. Sic aliæ literæ minuſculæ in hoc alphabetho indicantur.

Tertium Alphabethum continet voces incipientes ab אא, אב, אג, אד, אה, &c. quibus ſimiles non ſunt, ut: אאר, quæ dictio invenitur ubi legere eſt ואברכה מברכיך, hoc eſt, Gen. 12. v. 3. qui ſic incipit: וַאֲבָרֲכָה מְבָרֲכֶיךָ, *& benedicam benedicentibus tibi*, & in quo exſtat vox אָאֹר *maledicam*. Et ſic de aliis vocibus in hoc alphabetho contentis.

MASSORA parva, quæ magnæ veluti compendium eſt, literis numeralibus, vocibus decurtatis, & ſymbolicis ad latus textus interius, interdum etiam & externus, ſi ſit paulo prolixior, breviter & ſuccincte charactere rotundo ſeu Rabbinico deſcribitur. Vox textus, ad quam nota Maſſorethica pertinet, circulo ſuperne notatur. Si plures circuli ſint, tum ordine notæ ipſis reſpondent. Cum inter duas pluresve dictiones circulus ponitur, tunc ad eas conjunctim Maſſora referenda eſt. Loca Biblica poſitum numerum confirmantia hîc nulla adducuntur, ſed in Maſſora magna; niſi quod literæ נ׳ una aut altera vox Biblica adjiciatur, quæ alterum locum Biblicum, ubi deſignata vox legitur, indicat. Utraque autem Maſſora Chaldaïco idiomate ſcripta eſt. Hujus ergo linguæ cognitio neceſſaria eſt ei, qui hoc in ſtudio ſeſe exercere voluerit. Ut autem quæ de utraque Maſſora diximus, facilius intelligantur; ejus ſpecimen una cum interpretatione circa duos priores verſiculos I. Geneſ. capitis ex doctiſſimi Buxtorfii *clave Maſſoræ*, pagg. 71. 73. exhibendum eſt.

Textus Biblicus. Gen. I.	*Maſſora parva.*
V. 1. בְּרֵאשִׁית בָּרָא° אֱלֹהִים אֵת° הַשָּׁמַיִם° וְאֵת° הָאָרֶץ׃	ג׳ יג׳ ג׳ ס״פ.
V. 2. וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ° וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי° תְהוֹם וְרוּחַ° אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמָּיִם׃	ח׳ לפ. ב׳ לס. ב׳ ב׳ ח׳.

Maſſora magna.

V. 1. בראשית ה׳ ג׳ מנהון ר״פ וב׳ במצעו׳ וסי׳ בראשית בראי בראשית ממלכו׳ יהויקים׳ בראשית ממלכת יהויקים׳ בראשית ממלכת צדקיהו׳ בראשית מלכות צדקיהו׃ ברא אלהים ג׳ וסי׳ בראשית ברא אלהים׳ אשר ברא אלהים לעשות׳ למן היום ברא׳ ואינן באוריו׃ הארץ ג׳ ס״פ ובתרוחון והארץ וסי׳ בראשית בראי והארץ היתה תהו׳ אבלה נבלת הארץ׳ הארץ חנפה׳ והם יענו את הארץ׳ והארץ תענרה׃

V. 2. והארץ ה׳ ראשי פסוקים וסי׳ והארץ היתה תהו ובהו׳ והארץ לא תמכר׳ והארץ תעזב מהם׳ והארץ אשר אתם עוברים׳ והארץ חנפה׳ והארץ תנבלו׳ וכל הלבנון׳ והארץ הנשמה תעבד׳ והארץ תענרה׃ תהו ובהו ב׳ דסמיכו׳ וסימנ׳ והארץ היתה תהו ובהו׳ ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו׃ והשך ב׳ וסימנ׳ וחשך על פני תהום׳ וחשך איזה מקומו׃ פני תהו׳ ב׳ וסי׳ בחוקו חוג על פני תהו׳ ודין וא׳ ופני תהו׳ יתלכדו׃ ורוח אלהי׳ ה׳ בלי׳ וסי׳ כו׳ במס׳ רבת׃

Maſſoræ parvæ explicatio.

Verſ. 1. בָּרָא° אֱלֹהִים] Circulus, qui inter duas illas voces ponitur, pertinet ad primum ג׳ Rabbinicum Maſſoræ parvæ; cumque tria in numeris ſignificet, notat voces illas con-

junctim ter in Scriptura legi. Tria hæc loca in Maſſora magna afferuntur. Quando plures notæ ſeu literæ Rabbinicæ è regione ejuſdem lineæ textus ſacri diſponuntur, tot quoque circuli ſuper textum iis reſpondent, & nota ſeu litera prima Maſſoræ (incipiendo à dextera ſiniſtram verſus) ad circulum primum; ſecunda ad ſecundum, &c. referuntur; niſi plures circuli in medio vocum continuo ponantur, ut in altera hujus verſiculi parte cernere licet; tunc enim vicem unius obeunt, & ad unicam notam Maſſorethicam pertinent.

אֵת ° הַשָּׁמַיִם ° וְאֵת הָאָרֶץ] Tres priores circuli pertinent ad ſecundam notam Maſſorethicam יג, qua ſignificatur quatuor illas voces conjunctim reperiri tredecim in locis, quæ in Maſſora Aggæi 2. & 2. Paral. 2. adducuntur. Mendoſi ſunt libri quidam impreſſi, in quibus pro יג legitur ג, i. 3. pro 13. Quartus circulus ſuper vocem הָאָרֶץ refertur ad tertiam notam Maſſoreth. ג סֹפ, quæ contracta eſt pro: ג סוֹף פָּסוּק i. *ter vox illa repetitur in fine verſus*, & initio ſequentis; quæ loca in Maſſora magna citantur.

Verſ. II. וְהָאָרֶץ] Circulus pertinet ad notam Maſſoreth. ח רפ quæ compendium ſcripturæ eſt pro: ח רֹאשׁ פָּסוּק *octo ſunt initium verſus*, h. e. vox illa octies verſum inchoat. Loca adducit Maſſora magna.

תֹהוּ ° וָבֹהוּ] Circulus inter duas illas voces reſpondet notæ Maſſoreth. ב דס, quæ eſt abbreviata ſeu decurtata, pro: ב דְסמִיכִין, h. e. *duo ſic conjuncta ſunt*, vel bis conjunctim leguntur. Loca ſunt in Maſſor. magna.

וְחֹשֶׁךְ] Circulus iſte reſpondet tertiæ notæ Maſſor. ב, h. e. *duo* ſunt, ſive vox illa bis in Scriptura legitur. Maſſ. magna duo loca adducit.

פְּנֵי ° תְהוֹם] Circulus medius inter illas voces refertur ad notam Maſſoreth. ב, hoc eſt, *duo* ſunt loca in quibus voces illæ ſic conjunguntur. Loca illa à Maſſ. magna ſunt allata.

וְרוּחַ ° אֱלֹהִים] Circulus pariter medius pertinet ad notam Maſſ. ח, h. e. *octo* ſunt loca in quibus voces illæ conjunctim leguntur. Loca autem illa in Maſſ. magna remittuntur ad Maſſoram finalem. De his in explicatione Maſſ. magnæ.

Maſſoræ magnæ explicatio.

In Bibliis impreſſis prima vox textus בְּרֵאשִׁית ſcribitur ſine punctis in ornamento circa quod Alphabethum literarum majuſcularum exaratur, quia ב prima litera vocabuli בראשית grandiori forma ſcribitur; unde à Maſſorethis notatur ב רבתי, h. e. ב *magnum*.

Verſ. I. בְּרֵאשִׁית] ב רפ וב׳ בראשית ה ג מנהון ... במצעו וסי׳, quæ ſunt partim abbreviata pro: ה ג מנהון ראש פסוק וב׳ במצעות וסימניהון, h. e. *quinque ſunt* (vocabula בְּרֵאשִׁית); *tria ex illis initium verſus* (ſunt), *& duo in medio, quorum loca:* בְּרֵאשִׁית בָּרָא *in principio creavit* (Gen. 1. v. 1.); בְּרֵאשִׁית מַמְלְכוּת יְהוֹיָקִים *in principio regni Joakim* (Jerem. 26. v. 1.); בְּרֵאשִׁית מַמְלֶכֶת יְהוֹיָקִים *in principio regni Joakim* (Jerem. 26. v. 25.); בְּרֵאשִׁית מַמְלֶכֶת צִדְקִיָּה *in principio regni Sedeciæ* (Jerem. 28. v. 1.); בְּרֵאשִׁית מַלְכוּת צִדְקִיָּה *in principio regni Sedeciæ* (ibid. c. 49. v. 34.). Duo poſteriora loca ea ſunt, in quibus vox בְּרֵאשִׁית medium verſum occupat. Hæc autem Maſſora duobus punctis craſſiuſculis à ſequenti diſtinguitur, & ſic ſemper fit.

בָּרָא אֱלֹהִים] ג וסי׳, *tria ſunt, quorum loca,* i. ter conjunctim hæc leguntur in his locis: בראשית בָּרָא אֱלֹהִים *in principio creavit Deus*, (Gen. 1. v. 1.); אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת *quod creavit Deus faciendo* (Gen. 2. v. 3.); לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים *à die, quo creavit Deus* (Deut. 4. v. 32.). Deinde ſubjicit Maſſora: וְאִנּוּן בְּאוֹרַיְתָא *& iſta ſunt in Lege*; quæ vocabula diverſitate linguæ & ſenſus facile diſtinguuntur à prioribus locis Biblicis.

הָאָרֶץ] ג סֹפ ובתריהון הארץ וסי׳ abbreviate pro: ג סוֹף פָּסוּק וּבַתְרֵיהוֹן הָאָרֶץ וְסִימָנֵיהוֹן, h. e. *tria ſunt finis verſus, & poſtea ſtatim ſequitur* (initio verſus ſequentis): וְהָאָרֶץ *terra autem*; *& loca ſunt:* בְּרֵאשִׁית בָּרָא *in principio creavit*, (Gen. 1. v. 1.); poſtquem verſum, i. initio ſequentis eſt: וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ *terra autem erat*

Digitized by Google

inanis (Gen. cap. 1. v. 2.); אָבְלָה נָבְלָה הָאָרֶץ, *luxit, efluxit terra*, (Iſai. 24. v. 4.); poſtea, וְהָאָרֶץ חָנְפָה *& terra contaminata eſt* (v. 5.); הֵם יַעֲנוּ אֶת־הָאָרֶץ, *ipſa autem exaudient terram* (Oſe. 2. v. 23.); poſtea, וְהָאָרֶץ תַּעֲנֶה *& terra exaudiet* (v. 24.)

Verſ. II. וְהָאָרֶץ] ח׳ ראשי פסוקים וסי׳, contracte pro : ח׳ רָאשֵׁי פְסוּקִים וְסִימָנֵיהוֹן, h. e. *octo ſunt initium verſus, quorum loca :* וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ *terra autem erat inanis & vacua* (Gen. 1. v. 2); וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר *& terra non vendetur* (Lev. 25. v. 23.); וְהָאָרֶץ תֵּעָזֵב מֵהֶם *& terra deſeretur ab eis* (Lev. 26. v. 43.); וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים *& terra per quam vos tranſibitis* (Deut. 11. v. 11.); וְהָאָרֶץ חָנְפָה *& terra contaminata eſt* (Iſai. 24. v. 5.); וְהָאָרֶץ הַגִּבְלִי וְכָל־הַלְּבָנוֹן *& terra Giblæa, & totus Libanon* (Joſ. 13. v. 5.); וְהָאָרֶץ הַנְּשַׁמָּה תֵּעָבֵד *& terra deſolata coletur* (Ezech. 36. v. 34.); וְהָאָרֶץ תַּעֲנֶה *& terra exaudiet* (Oſe. 2. v. 24.).

תֹהוּ וָבֹהוּ] ב׳ דסמיכי וסי׳, contracte pro : ב׳ דִּסְמִיכִין וְסִימָנֵיהוֹן, h. e. *duo ſunt conjuncta, quorum loca :* וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ *terra autem erat inanis & vacua* (Gen. 1. v. 2.); רָאִיתִי אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה־תֹהוּ וָבֹהוּ *vidi terram, & ecce erat inanis & vacua* (Jerem. 4. v. 23.).

וְחֹשֶׁךְ] ב׳ וסימני׳ *duo ſunt, quorum loca :* וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם *& tenebræ erant ſuper faciem abyſſi* (Gen. 1. v. 2.); וְחֹשֶׁךְ אֵי־זֶה מְקֹמוֹ *& tenebræ, quiſnam eſt locus earum ?* (Job. 38. v. 19.

פְּנֵי תְהוֹם] ב׳ וסי׳ *bis occurrunt, quorum loca :* בְּחֻקוֹ חוּג עַל־פְּנֵי תְהוֹם *cum deſcriberet circulum in ſuperficie abyſſi* (Prov. 8. v. 27.); וְדין *& hic* (verſus) unus ex duobus eſt ; וא׳, i. וְאֶחָד *& unus eſt* ſcilicet cum ו ab initio, וּפְנֵי תְהוֹם יִתְלַכָּדוּ *cum ſuperficies abyſſi conſtringitur* (Job. 38. v. 30.)

וְרוּחַ אֱלֹהִים] ח׳ בלשנא וסי׳ כו׳ במסרה רבתא *octo ſunt in hac loquutione, quorum loca cetera ſunt in Maſſora magna.* כו׳ abbreviatura eſt pro כּוּל, כּוּלָם, כּוּלְהוֹן, *omnia iſta, & cetera.* Vox בְּלִשָּׁנָא notat ejuſdem loquutionis aut vocis diverſam formam, ut eo loci non tantum de וְרוּחַ intelligitur, verum etiam de רוּחַ ſine ו præfixo. Per Maſſoram magnam, ad quam octo loca illa remittuntur, intelligitur Maſora *finalis* in ordine ſeu Alphabetho אֵל, inter voces אֱלֹהִים, ubi tamen loca illa nondum adducuntur, ſed iterum remittuntur ad *Paraſcha* וַיַּקְהֵל, h. e. Exod. 35. v. 31. ubi in Maſſ. Textuali tandem afferuntur.

Sufficit, opinor, hoc ſpecimen ad indicandam utriuſque Maſſoræ diſpoſitionem, & ideam ejus ingerendam. Qui eam penitius introſpicere voluerit, adhibeat *clavem Maſſoræ* doctiſſimi Buxtorfii, qua ejus penetralia mira facilitate reſerantur.

ARTICULUS II.

De Maſſora circa verſus.

CODICES Hebræi, ſicuti & Græci & Latini, exarabantur antiquitus ſine verſuum, imo & vocum, diſtinctione ; unde ſecundum Eliam præfat. 3. in librum ſuum Maſſoreth, *Lex, quam propoſuit Moyſes filiis Iſraël, erat liber ſimplex abſque punctatione & accentibus, etiam abſque ſignis finis verſuum, prout hodie videmus. Imo, juxta ſententiam Cabaliſtarum, fuit tota lex ut verſus unus, aut, ut quidam dicunt, ut dictio una.* Idem ſentit R. *Ramban*, præf. comm. in Pentateuch. Neque etiam verſus diſtinguuntur in exemplaribus, quæ in ſynagogis Judæorum aſſervantur, ac publice leguntur. Sola itaque mente verſus & aliæ pauſæ inter legendum ſervabantur uſque ad tempus Maſſoretharum, qui textum Biblicum diſtinxerunt in verſus, quos numerarunt non ſolum in libris, verum etiam in majoribus librorum ſectionibus. Communis tamen Judæorum & Chriſtianorum quorumdam eruditiſſimorum opinio eſt hanc verſuum diſtinctionem ab Eſdra & viris Synagogæ magnæ profectam ; ſed altera ſententia veroſimilior nobis videtur, cum ob diſcrimen, quod reperitur inter diſtinctionem verſuum, quam LXX. interpretando ſe-

quuti

quuti ſunt, & eam, quæ in Bibliis Hebraïcis hodie conſpicitur; tum quia Synagogarum exemplaria, ut mox dicebamus, hanc verſuum diſtinctionem non habent, quam tamen retinuiſſent Judæi antiquiores, ſi Eſdram illius auctorem credidiſſent. Neque hanc ſententiam infirmant, quæ ex Thalmude proferuntur teſtimonia; illa ſiquidem de verſuum diſtinctione per mentem facta, non per adjecta ſigna explicari poſſunt.

Maſſorethæ itaque Tiberienſes textum Hebræum in verſus partiti ſunt, quorum ſummam ad libri cujuſque calcem, indicato etiam medio libri hujus verſu, appoſuerunt hoc modo:

Geneſis habet verſus אדלד 1534. Medius verſus: וְעַל־חַרְבְּךָ תִחְיֶה *& gladio tuo vives*, cap. 27. v. 40.

Exod. ארט 1209. Medius: אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל *magiſtratibus non detrahes*. cap. 22. v. 27.

Levit. נטף 859. Medius: וְהַנֹּגֵעַ בִּבְשַׂר הַזָּב *qui tetigerit carnem fluidi*, cap. 15. v. 7.

Numeri, ארפח 1288. Medius: וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֶבְחַר־בּוֹ *& erit, vir quem elegero*, &c. cap. 17. v. 20.

Deuteron. חנץ 955. Medius: וְעָשִׂיתָ עַל־פִּי הַדָּבָר *& facies juxta verbum hoc*, cap. 17. v. 10. Summa verſuum totius Pentateuchi 5845. Medius verſus Legis ſeu Pentateuchi: וַיָּשֶׂם עָלָיו אֶת־הַחֹשֶׁן *& impoſuit ei Rationale, ſeu pectorale*, Levit. 8. v. 8.

Sic aliorum librorum verſus numerarunt Maſſorethæ, ut in fine quorumlibet animadvertere eſt. Alias etiam verſuum affectiones obſervarunt, puta 26. eſſe in quibus ſingulis omnes Alphabethi literæ continentur, ut Ezech. 38. v. 13. ubi ceteri indicantur, quos inter unus eſt, nempe Soph. 3. v. 8. qui non tantum omnes literas ſimplices, ſed & quinque finales complectitur.

ARTICULUS III.

De Maſſora circa voces.

VOCES Biblicas olim diſtinctas non fuiſſe; ſed conjunctim, ut in antiquis cum Græcis tum Latinis codicibus manu deſcriptis, exaratas, liquet 1°. Ex quibuſdam locis, in quibus litera, à qua incipit vox ſequens, ad finem præcedentis adjicitur, ut 2. Reg. 5. v. 2. אַתָּה הָיִיתָה מוֹצִיא וְהַמֵּבִי *tu fuiſti educens & reducens*, ubi Maſſorethæ legendum monent: אַתָּה הָיִיתָ הַמּוֹצִיא וְהַמֵּבִי. Et vice verſa, ultima vocis præcedentis litera initio ſequentis præfigitur, ut: 2. Reg. 21. v. 12. שָׁם הפְּלִשְׁתִּים, pro: שָׁמָּה פְלִשְׁתִּים, *ubi Philiſthini*, &c. 2°. Ex antiquis interpretibus, qui dictiones quaſdam ut conjunctas interpretati ſunt, quæ in hodiernis Bibliis ſeparantur, & vice verſa. Exempla infra pag. 410. c. 1. afferentur. Præter hanc vocum diſtinctionem, quam Maſſorethis quoque adſcribimus, obſervarunt iidem Critici,

I. Genuinam earum ſcriptionem & lectionem, quam expreſſerunt per voces קְרִי *lege*, aut *lectum*; & כְּתִיב *ſcribe*, aut *ſcriptum*.

Porro notæ illæ Maſſorethicæ nihil aliud ſunt, ut plurimum, quam diverſæ lectiones ex variis mſſ. excerptæ. Sæpe tamen vox textus anteponenda videtur voci in margine per ק seu קְרִי notatæ. Interdum etiam mera ſunt amanuenſium ſphalmata per eam, quæ in margine eſt, lectionem emendata. Lxx. & Vulg. modo textus, modo marginis lectionem ſequuntur. Hæc autem critica verſatur,

1°. Circa dictiones integras, quæ in textu non ſcribuntur, ſpatio relicto, aut ſolis punctis vocalibus cum circello adſcriptis; literis vero in margine poſitis cum hac nota: קרי ולא כתיב, i. *legitur* (hæc vox) *quamvis non ſcribatur*, ut: Judic. 20. v. 13. וְלֹא אָבוּ ° בִּנְיָמִן *noluerunt autem ° Benjamin*, &c. ſupple בְּנֵי *filii*, cujus vocis literæ conſonantes בני ſcribuntur in margine cum nota ſupra memorata; vocales autem in textu. Sic 13. voces numerantur. Alii 6. tantum, alii 10. agnoſcunt. Et ſane, in quibuſdam Bibliorum editionibus quædam etiam in textu ſcribuntur,

Digitized by Google

quædam ſenſu integro manente poſſunt omitti. Hinc variant codices.

2°. Circa voces, quæ è contrario in textu ſcribuntur, ſed non leguntur; quare nulla ipſis puncta ſubſcribuntur, habentque in margine כתיב ולא קרי *ſcribitur* (ea vox) *ſed non legitur*, ut: Ezech. 48. v. 16. חֲמֵשׁ חמשׁ מֵאוֹת *quingenta*, ubi poſterius חמשׁ abundat ex librariorum incuria. Et ſic quinque voces numerantur.

3°. Circa voces, quæ in textu ſcribuntur ac ſi unica vox eſſent, quas tamen diviſim legendas monet קרי marginale, ut: Gen. 30. v. 11. בָּגָד pro בָּא גָד *venit turma*. Aq. ἦλθεν ἡ ζώνη *venit accinctio*, diviſim legebat. At Lxx. ἐν τύχῃ *in fortuna*, Theod. ἐυτύχηκα *proſpere mihi ceſſit*, ſive ut Vulg. *feliciter*, conjunctim legebant. Voces autem, quæ conjunctim ſcribuntur, ſed leguntur diviſim, alii numerant 15. alii 11. alii 9.

4°. Circa voces, quæ vice verſa diviſim ſcribuntur, ſed conjunctim legendæ ſunt, ut: 2. Paral. 34. v. 6. בְּחַר° בֹתֵיהֶם pro בְּחַרְבֹתֵיהֶם *in locis deſertis eorum.* Sic 8. voces numerant.

5°. Circa voces, quæ poſtremis temporibus minus honeſtæ viſæ ſunt, & in quarum locum honeſtiores à Rabbinis per קרי τὸ ſubſtituuntur, ut: Deut. 28. v. 30. *Deſponſabis uxorem, & vir alius* יִשְׁגָּלֶנָּה, quod verbum actum venereum propriiſſime exprimit, & cujus loco Maſſorethæ legendum monent יִשְׁכָּבֶנָּה *cubabit*, Vulg. *dormiet cum ea.* Hujus generis 8. voces recenſentur.

Porro in his vocibus aliter ſcriptis, & aliter lectis, cum puncta diverſa ſunt, vox in textu ſcripta ſuis nativis motionibus ſpoliatur, & punctis voci marginali ac legendæ propriis afficitur, ut 4. Reg. 18. v. 27. vox textualis חֲרֵיהֶם *excrementa eorum*, habet puncta vocis marginalis loco ejus ſubſtituendæ, nempe צוֹאָתָם *egeſta eorum*; nam puncta vocis textualis eſſent חֲרָיֵהֶם. Hinc interdum accidit ut dictio, quæ in textu ſcribitur, plures aut pauciores pro literarum numero motiones habeat, quia motiones iſtæ ad eam non pertinent, ſed ad vocem marginalem.

Ad voces aliter ſcriptas & aliter lectas pertinet tetragrammaton Dei nomen יְהֹוָה, cui puncta ſubjiciuntur nominis appellativi אֲדֹנָי *Dominus*, nimirum Scheva (quod dilatatur in ֲ ſub א, quia litera gutturalis eſt ſub qua non reperitur ſcheva ſimplex mobile), Hholem, & Qamets; unde nomen iſtud per vocales non per conſonantes legitur *Adhonai*, non *Iehova*, ut volunt recentiores quidam contra veterum omnium tam Judæorum quam Chriſtianorum ſententiam. Cur autem punctis אֲדֹנָי afficiatur nomen יְהֹוָה & legatur *Adhonai*, non convenit inter eruditos; alii enim id factum volunt ob ſummam erga Divinum illud nomen reverentiam, qua ducti veteres ab eo proferendo abſtinebant. Alii putant tempore Maſſorethårum veram hujus nominis prolationem ignoratam fuiſſe, utpote quæ poſt Templi ſecundi everſionem prorſus interierit. Quidquid ſit de anomalæ hujus punctationis ratione, certum eſt pro quatuor illis literis יהוה lectum ac pronuntiatum olim fuiſſe *Adhonai*, quod multis argumentis evincitur.

1°. Antiqui interpretes Græci Lxx. Aq. Sym. Theod. V. VI. & VII. editiones vocem יהוה ſemper interpretantur κύριον *Dominum*, qua voce Latina utitur etiam S. Hieronymus; legebant igitur *ADHONAI Dominus*; nam יהוה non *Dominum*, ſed *ens*, ſive *eum qui eſt*, ὁ ὤν, ſignificat; derivatur enim ab הָיָה *fuit.*

2°. In fragmentis Hexaplorum Origenis, quæ ſuperſunt, & in quibus textus Hebræus Græcis literis deſcriptus erat, nomen יהוה per Ἀδωναΐ exprimitur, ut: Iſai. 26. v. 4. Hæc verba Hebraïca ſic legebantur: בטחו ביהוה עדי עד כי ביה יהוה צור עולמים Βετὲ βαδωναῒ ἀδδῶθ, χὶ βαῖα Ἀδωναῒ σουδουλαμίν, *confidite in Domino uſque in perpetuum, quoniam in Deo Domino* (eſt) *petra ſæculorum.* Verba hæc Hebraica Græce ſcripta quam turpiter ab imperitis amanuenſibus depravata ſint, nemo Hebraice doctus non videt.

3°. Accedit Judæorum cum veterum, tum recentiorum conſenſus, qui יהוה legebant & etiamnum legunt *Adhonai*; neque barbara illa pronuntiatio *Iehova* ante Petrum Galatinum, qui circa annum Chriſti 1520

ſcribebat, obtinuit. Dico: *barbara;* idem enim eſt ac ſi quis amotis vocalibus dictionis *Deus*, ac in earum locum ſuffectis vocalibus vocis *Dominus*, pro *Deus* pronuntiaret *Doius*.

4°. Pronuntiatio *Iehova* Grammaticæ Hebraicæ regulis adverſatur; nam literæ ſerviles ב, כ, ל, מ, ו præfixæ vocibus ab (י) cum ſcheva infra ſcripto incipientibus, extrudunt (ְ) & aſſumunt hhiriq, ut: בִּיהוּדָה *in Juda*, &c. at ante יְהוָה literæ illæ afficiuntur (ַ) ſicuti ante אֲדֹנָי, ut: בַּיהוָה *badhonai*, non *bahova*. Sic לַיהוָה *ladhonai*, non *lahova*. מ vero habet (ֵ) quaſi ante guttur. ſic מֵיהוָה *meadhonai*, non *mehova*. Præterea *Beghadh kephath*, quod eſt initio dictionis poſt vocem litera quieſcente finitam, & accentu regio deſtitutam, non recipit dagheſch lene, quo tamen inſignitur poſt יְהוָה etiam cum accentu miniſtro, ut Pſal. 17. Heb. 18. v. 21. יִגְמְלֵנִי יְהוָה כְּצִדְקִי *retribuet mihi Dominus ſecundum juſtitiam meam*, כ notatur cum dagheſch, quia pro *Iehova*, legitur *Adhonai*, ubi (י) ſonat, ac proinde vox illa non deſinit in literam quieſcentem. Alia exempla vide Pſal. 33. Heb. 34. v. 1. &c. Denique cum ante vel poſt יְהוָה præcedit vel ſequitur immediate אֲדֹנָי (ſine interjecto accentu diſtinguente) quatuor literis יהוה non ſubjiciuntur puncta nominis אֲדֹנָי, ſed אֱלֹהִים, ne bis conſequenter proferatur *Adhonai*, ut: לֵיהוִה אֲדֹנָי contracte pro לֵיהוִה *Deo Domino*, Pſal. 67. Heb. 68. v. 21. &c. At cum accentus diſtinguens, proindeque pauſa, intercedit; tunc יהוה retinet puncta *Adhonai*, ut: Pſal. 15. Heb. 16. v. 2. אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה *Dixiſti Domino: Dominus meus es tu.*

Jam vero ſi quæratur, quæ fuerit genuina יהוה prolatio: reſpondeo veroſimiliorem mihi videri eruditorum quorumdam ſententiam, qui putant eſſe *IAO*. Diodorus Siculus l. 1. Biblioth. hiſt. p. 84. edit. Han. 1604. ſcribit *Judæorum Deum dictum fuiſſe* ΙΑΩ. Macrob. lib. 1. Satur. c. 18. ſcribit Apollinem Clarium, cum interrogatus fuiſſet, quis Deorum eſſet maximus, reſpondiſſe ΙΑΩ. Porphyr. lib. 4. contra Chriſtianos hoc nomen levi inflexione profert ΙΕΤΩ. Sic etiam Tyrii, ut ex Philone Biblico diſcimus. S. Epiphanius hæreſ. 26. ſcribit apud Baſilidianos hæreticos, alioſque Gnoſticos nomen primi ſive ſummi Dei fuiſſe ΙΑΩ. Sane nomen iſtud in Baſilidianorum gemmis, quas *Abraxas* vocant, paſſim occurrit. Vide ſupra pag. 394. col. 2. Theodoretus quæſt. 15. in Exod. dicit nomen tetragrammaton à Judæis efferri ΑΙΑ mendoſe pro ΙΑΩ. Denique in lexicis nominum Hebraicorum cum interpretatione, nomen יהוה ſæpius affertur ΙΑΩ. Vide tom. 2. oper. S. Hieron. nov. edit. coll. 159. 211. 259. & eruditiſſimam diatribam Ludovici Cappelli de nomine tetragrammato יהוה, &c.

II. Maſſorethæ obſervarunt voces quaſdam, quæ plene vel defective ſcribuntur. Sic מְאֹרֹת Gen. 1. v. 14. bis reperitur utrinque defective ſcriptum, h. e. ſine ו. In his autem vocibus notandis hanc ſequuti ſunt regulam: cum plenæ dictiones plures fuerunt quam deficientes, tunc numerarunt deficientes; cum vero deficientes numero ſuperarunt, tunc numerarunt plenas, eaſque prout in eorum exemplaribus ſcriptas invenerunt; nam in hodiernis voces quædam plenæ ſcribuntur, quæ à Maſſorethis notantur defectivæ, & vice verſa. Literæ autem illæ, quibuſcum voces plenæ vel defectivæ ſcribuntur, ſunt ו & (י) ſæpius; א & ה rarius.

III. Locus vocum in verſibus etiam notatur, puta initio, in medio, & in fine, ut: וְהָאָרֶץ Gen. 1. v. 2. obſervatur octies eſſe initium verſus, ubi & loca adducuntur. אַחֲרֵי־כֵן ter medium verſum occupat, ut notat Maſſora Gen. 6. v. 4. וְהָאָרֶץ ter in fine verſus legitur, ſequentem inchoante וְהָאָרֶץ, ut obſervat Maſſ. Gen. 1. v. 1. &c. Vide ſup. p. 307. ſeqq.

IV. Voces ambiguæ notantur, ut Gen. 6. v. 11. ad עָלֵה in Maſſora obſervatum eſt ſex eſſe in ſignificatione *folii;* nam alias עֲלֵה eſt *aſcende*. Pſal. 21. Heb. 22. v. 17. ad כָּאֲרִי Maſſora notat duo eſſe cum (ָ) in duplici ſignificatione, nempe Iſai. 38. v. 13. ubi vox illa certo ſignificat *leonem;* ergo in pſalmo mox laudato aliud ſignificat, nempe *foderunt*, ut interpretantur LXX. ὤρυξαν. Aq. ᾔσχυναν *fœdarunt*, S. Hieron. *fixerunt*. Hi omnes interpretes legerunt כָּאֲרוּ, vel ab inuſitata rad. כָּאַר; vel à כָּרָה *fodit, perfodit*, cum א epenthe-

Infra hunc alveum collocatur mundus ſidereus.

Decimus ex *Magnificentia* in *Pulchritudinem*, juxta quem ſunt 72. poteſtates dexteræ.

Undecimus ex *Magnificentia* in *Victoriam;* ex eoque derivantur 248. præcepta Legis affirmativa.

Duodecimus ex *Fortitudine* in *Pulchritudinem;* & juxta illum ſunt 72. poteſtates ſiniſtræ, inter quas & 72. dexteras collocantur 72. mediæ.

Decimus tertius ex *Fortitudine* in *Gloriam;* ex eoque fluunt 365. præcepta Legis negativa.

Decimus quartus ex *Pulchritudine* in *Victoriam.*

Decimus quintus ex *Pulchritudine* in *Fundamentum.*

Decimus ſextus ex *Pulchritudine* in *Gloriam.*

Decimus ſeptimus ex *Victoria* in *Gloriam*, iſque reciprocus eſt victoriæ & gloriæ; eique ſubjicitur mundus elementorum.

Decimus octavus ex *Victoria* in *Fundamentum.*

Decimus nonus ex *Victoria* in *Regnum.*

Vigeſimus ex *Gloria* in *Fundamentum.*

Vigeſimus primus ex *Gloria* in *Regnum.*

Vigeſimus ſecundus ex *Fundamento* in *Regnum.*

Supra *Sephiroth* collocatur à Qabbaliſtis אין סוף *non finis*, ſive *æternitas*, qua Deus ipſe ſignificatur. Ut autem ea omnia facilius intelligas, vide infra arborem Qabbaliſticam, qualis vulgo deſcribitur; illæ enim Sephiroth à quibuſdam repræſentantur ſub imagine hominis, cujus caput tres continet; nimirum *Coronam*, *Sapientiam*, & *Intelligentiam;* pectus & duo brachia *Pulchritudinem*, *Magnificentiam*, & *Fortitudinem;* ceteræ partes inferiores quatuor ultimas, nempe *Victoriam*, *Fundamentum*, *Gloriam* & *Regnum* complectuntur. Alii aliis figuris, puta א, circulo, &c. eas exhibent. Vide Kirch. Oedip. Ægypt. tom. 2. part. 1. pag. 302.

Circa Sephirarum illarum interpretationem non minus à ſe invicem diſſentiunt Qabbaliſtæ. Sunt enim, qui ad Theologiam illas pertinere exiſtiment; ac tribus quidem prioribus, nempe *Corona*, *Sapientia*, & *Intelligentia* tres SS. Trinitatis perſonas; reliquis vero, Divinitatis attributa ſignificari arbitrentur. Imo non deſunt qui Valentinianos ex illa Judæorum Qabbala, ſed aucta, duos & triginta ſuos *Æonas* mutuatos velint, hiſque nihil aliud innuere voluiſſe, præter varias Dei mundum condentis regentiſque operationes, triginta duobus אֱלֹהִים, quæ in primo Geneſeos capite leguntur, reſpondentes. Vide inter alios Cl. Jac. *Baſnage*, Hiſt. Jud. tom. 2. l. 3. c. 27. pag. 1058. & ſeqq.

Alii ad Meſſiæ incarnationem Hebræos Qabbaliſtas reſpexiſſe volunt, quod in V. T. pleræque illæ Sephiroth ſive virtutes de Chriſto venturo prædicentur, loca quædam Apocalypſeos earum ſubſidio commode illuſtrentur, & à veteribus Qabbaliſtis ſic diſponantur, ut figuram hominis referant. Hanc in ſententiam concedit doctiſſ. *Campegius Vitringa*, lib. 10. obſerv. ſacr. p. 123. *Quam ob cauſam*, inquit, *rem hanc nec myſteriis, nec ratione carere arbitratus, facile quidem deveni in illas cogitationes, quod hæ Sephiroth Kabbaliſticæ diſpoſitæ ſint juxta figuram corporis humani, quodque per illas veteres Hebræi nobis depinxerint myſterium incarnationis futuri Meſſiæ: quibus in cogitationibus valde confirmabar quando animadvertebam pleraſque haſce virtutes de Meſſia prædicari in Inſtrumento veteri, & loca quædam ex Sacra Apocalypſi hinc haud inconvenienter illuſtrari..... Si tamen quis exiſtimet* (ita concludit pag. 163.) *haſce Sephiroth reſpectum ſuum habere ad Divinam eſſentiam, ita ut tres ſuperiores Sacroſanctam Trinitatem repræſentent, reliquæ vero attributa Divina ſignificent, cujus interpretamenti fundamenta videntur plurima eſſe in libro* Ietſira, *& ſcriptis Kabbaliſtarum aliis, ſuo poterit judicio frui, modo mihi concedat per meam expoſitionem myſterium longe majus in hiſce Sephiroth contineri, Scripturæ Sacræ dictionibus multo evidentius ſatisfieri, veritatem quoque de Chriſto multo clarius eſſe expoſitam, circa quam Kabbala omnis genuina debuit eſſe occupata.*

Alii Spiritus decem à Deo proximos his Sephiris indicari volunt. Ita ſentit clariſſimus

Huetius in quæſt. Alnet. l. 2. c. 4. pag. 132. *Multa hîc*, inquit, *pro more ſuo nugantur recentiores Judæi; nam præter Sephiroth, decem nempe illos Spiritus Deo proximos, angelos his inferiores ponunt, bonos atque malos: & bonos quidem in diverſos diſpeſcunt ordines, animalium, rotarum, prævalidorum, aliiſque nominibus diſcretos*, &c. Confer quæ diximus ſupra pag. 401. de decem ordinibus ſpirituum cum his decem Sephiroth comparatis.

Alii præcipua Theologiæ Judaicæ capita in locos decem diſtributa his exhiberi autumant.

Alii ad Logicæ Peripateticæ decem prædicamenta illas referunt.

Alii ad Aſtronomiam has revocant, voluntque tribus prioribus cœlum empyræum, cryſtallinum, ac primum mobile; ſeptem vero aliis, ſeptem planetas ſignificari. Hinc ultimam מַלְכוּת vocant לְבָנָה & יָרֵחַ *lunam*; & תִּפְאֶרֶת ab aliis שֶׁמֶשׁ *ſol* appellatur. Confer dicta ſupra pag. 401. c. 1.

Alii Chymiæ, præſertimque auri conficiendi myſteria his tradi opinantur.

Alii ad Phyſicam has Sephiroth pertinere exiſtimant ex Joſeph. Albo in lib. *Iqqarim*, ſive de *fundamentis*, l. 2. c. 11. ubi ſic loquitur: *Vocant rerum creatarum principia Sephiroth, dicuntque tres primas intellectualium locum tueri, quas vocant lucem intellectu non aſſequendam: ſeptem vero poſteriores ſingulas referunt ad ſingulos dies Hexaëmeri, & decimam vocant Schabbath; quia ultimus eſt effectus.*

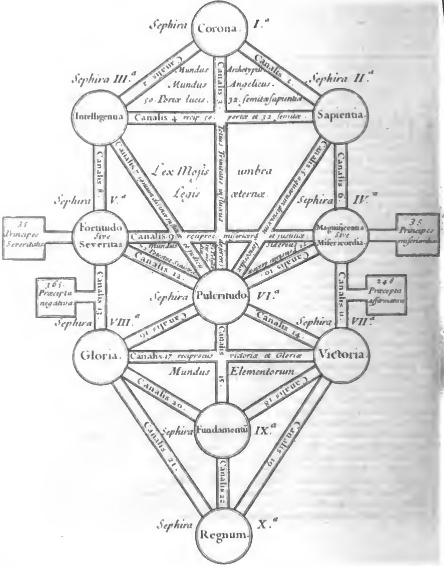
Alias Sephirarum expoſitiones vide apud doctiſſimum Wolfium, tom. 2. Biblioth. Heb. pag. 1221. & ſeqq.

Tametſi varias in ſententias circa nominum illorum explicationem abeant eruditi, his tamen veroſimile eſt decem præcipua Dei unius in ſubſtantia, & trini in perſonis, attributa fuiſſe à veteribus Qabbaliſtis expreſſa. Enimvero, quid ſibi volunt, v. g. 35. principes miſericordiæ & totidem ſeveritatis; 72. poteſtates dextræ, 72. ſiniſtræ, & 72. mediæ, quæ 216. efficiunt, quot literas continent verſ. 19. 20. 21. capitis 14. Exodi, ex quorum verſuum unoquoque 72. literis conſtante nomen Dei 72. literarum componunt; quid, inquam, hæc innuunt, niſi Divinam miſericordiam hominibus reſipiſcentibus parcentem, & juſtitiam in impietate perſeverantibus pœnas infligentem; alteram vero altera temperatam? Si enim ſola Dei miſericordia obtineret, inquiunt, mundus peccatorum iniquitatibus ſubverteretur; & ſi ſola juſtitia ſeu ſeveritas, idem contingeret. Quare mutuus canalis miſericordiam inter & juſtitiam à Qabbaliſtis foditur.

Hæc ſufficiant circa Sephiroth. Qui fuſiorem de his diſputationem legere voluerit, adeat Athanaſ. Kircherum in Oedip. Ægypt. tom. 2. part. 1. p. 214. & ſeqq. Cæſar. Ævolum in lib. de decem Sephiroth, Philip. Aquinatem in interpret. arboris Cabbal. Jacob. Baſnage in hiſt. Jud. l. 2. c. 14. Joan. Franciſc. Buddæum in introd. in hiſt. Philoſ. Heb. p. 277. & ſeqq. & in tom. 1. obſerv. Halenſ. obſerv. 1. Thom. Burnetum in Archæol. Philoſ. l. 1. cap. 7. Joan. Bened. Carpzovium in introd. in Theol. Jud. & in diſſert. de vacca rufa, part. 2. pag. 56. & ſeqq. Nicol. Hieron. Gundlingium in hiſt. Philoſ. moralis, part. 1. c. 7. p. 95. Chriſtoph. Heumannum in act. philoſ. tom. 2. num. 2. Abrab. Hinckelmannum in detectione fundamenti Bohmiani, pag. 20. & ſeqq. Joan. Meyerum in diſſert. Theolog. de myſterio SS. Trinitatis ex ſolius V. T. libris demonſtrato, &c. Henric. Morum in operib. philoſ. pag. 429. & ſeqq. Gottfrid. Olearium in obſerv. ſac. ſuper Matth. p. 221. & ſeqq. Auguſt. Pfeiferum in Critic. ſac. p. 214. & ſeqq. Joan. Stephan. Rittangelium in not. ad lib. *Ietſira*, & in lib. de veritate Religionis Chriſtianæ, Chriſtianum Knorr. de Roſenroth in Cabbala denudata paſſim, Steudnerum de myſterio Dei triunius, p. 294. & ſeqq. Campegium Vitringa in obſerv. ſac. capp. 10. 11. Joſeph. Voiſinium in notis ad procœmium pugionis fidei p. 71. & ſeqq. Joan. Georg. Vachterum in elucidario Cabbaliſtico, c. 3. & alios quoſdam à doctiſſ. Wolfio, Biblioth. Heb. tom. 2. pagg. 1228. 1229. laudatos. Jam exhibenda eſt arbor Qabbaliſtica eodem fere modo, quo repræſentatur à Kirchero, Oedip. Ægypt. tom. 2. part. 1. p. 288.

ARBOR QABBALISTICA.

Æternitas אין סוף

Digitized by Google

CAPUT V.

De Maſſora.

ARTICULUS I.

De Maſſoræ nomine, definitione, ac diviſione.

MASSORA, ſive ut alii legunt, MASORA, de qua hîc agimus, eſt doctrina Critica à priſcis Hebræorum Sapientibus inventa ac tradita circa textum Hebræum, qua verſus, voces, & literæ ejus numerantur, notatur omnis earum varietas, ut ſic conſtans & genuina ejus lectio conſervetur, & ab omni mutatione aut corruptione præmuniatur. Quare Maſſora Rabbinis dicitur סְיָג לַתּוֹרָה *ſepes Legis.* מָסוֹרָה autem ſive מָסֹרֶת venit ab Hebræo verbo מָסַר *tradidit.*

Porro hæc Critica, qualis nunc exſtat, neque eodem tempore, neque ab iiſdem doctoribus concinnata eſt; verum *auctores ejus fuerunt centeni & milleni, una generatione poſt aliam, annis compluribus; neque cognitum nobis eſt tempus principii vel finis eorum*, inquit Elias Levita, præfat. 3. in librum ſuum *Maſſoreth Hammaſſoreth.* Is tamen Rabbinus in ead. præfat. & Aben-Eſra in libello Grammatico צְחוֹת *elegantiarum*, Maſſoræ ſicuti punctorum & accentuum primos auctores faciunt Judæos Tiberienſes. Imo Elias tempus aſſignat, nempe poſt abſolutum Thalmud, anno 436. ab excidio Templi ſecundi, h. e. à Chriſto nato 506. Quod tamen omni ex parte verum non eſt, cum in Thalmude tract. *Qiddouſchin*, cap. 1. fol. 30. c. 1. mentio fiat numerationis literarum, v. g. quam ad Maſſorethas etiam referunt, quæque tamen, ut patet, erat Thalmude ipſo antiquior. Ceterum Maſſoram ex variis mſſ. collectam à R. Jacob ben-Hhaiiim, al. Chaiiim, Venetiis primum edidit Daniel Bombergus, anno Chriſti 1525. una cum textu Hebræo, Thargum ſive paraphraſi Chaldaïca, & aliquot Rabbinorum commentariis, opem ferente prædicto Rabbi Jacob Tunetano.

MASSORA duplex eſt, *Magna* & *Parva.*

MASSORA magna pro ratione loci, quem in bibliis impreſſis occupat, dividitur in *Textualem* & *Finalem.*

MASSORA magna textualis ad textum cujuſlibet folii charactere Biblico ſeu quadrato adſcripta eſt. Occupat autem locum proxime ſupra & infra textum, quandoque etiam ad latus ponitur; cum videlicet commentaria Rabbinica deficiunt. In ea primo ponitur vox textus, deinde numerus, quoties videlicet vox iſta reperiatur, tum ſubjiciuntur loca Biblica. Locorum autem illorum neque libri, neque capita citantur, ſed dictiones duntaxat quædam afferuntur. Quare, ut quis loca illa reperire poſſit, concordantias Hebraïcas in manibus continuo habeat neceſſe eſt, aut Scripturam integram memoria teneat.

MASSORA magna *finalis* ſic dicitur, quod ad finem Bibliorum magnorum Venetorum & Baſileenſium adjecta ſit. Voces ordine Alphabethico, quomodo ſcilicet à duabus primis literis incipiant, proponit. Loca Biblica vel ſtatim adducit, vel ad Maſſoram textualem remittit. Verbo dicam, in hac Maſſora voces omnes Hebrææ, qua ratione ſcribendæ ſint, indicantur; quamobrem varia diſpoſita ſunt Alphabetha, ad quæ voces illæ referuntur. Unum aut alterum exemplum rem illuſtrabit.

Primum Alphabethum ſic enuntiatur : אֹ״ב מאותיו גדולות וסימני נמסרת בריש דברי הימים h. e. *Alphabethum magnarum literarum, quarum loca ſeu exempla afferuntur initio libri* divre haiiamim, i. *Numerorum.*

Secundum Alphabethum ſic incipit : אֹ״ב מאותיות קטנות סימני, h. e. *Alphabethum parvarum literarum. Loca ſunt :*

א׳ דויקרא ריש ספרא, pro א, וַיִּקְרָא *initio libri*, nempe Levitici.

ב׳ הב הב לעלוקה, pro ב, הַב הַב, quæ voces repetiuntur Prov. 30. v. 15. qui incipit à voce לַעֲלוּקָה.

ג׳ וגוש לבש בשרי, pro ג, וְגוּשׁ, quæ vox exſtat Job. 7. v. 5. qui incipit לָבַשׁ בְּשָׂרִי. Sic aliæ literæ minuſculæ in hoc alphabetho indicantur.

Tertium Alphabethum continet voces incipientes ab אא, אב, אג, אד, אה, &c. quibus ſimiles non ſunt, ut : ואאר, quæ dictio invenitur ubi legere eſt ואברכה מברכיך, hoc eſt, Gen. 12. v. 3. qui ſic incipit : וַאֲבָרְכָה מְבָרְכֶיךָ, *& benedicam benedicentibus tibi*, & in quo exſtat vox אָאֹר *maledicam.* Et ſic de aliis vocibus in hoc alphabetho contentis.

MASSORA parva, quæ magnæ veluti compendium eſt, literis numeralibus, vocibus decurtatis, & ſymbolicis ad latus textus interius, interdum etiam & externus, ſi ſit paulo prolixior, breviter & ſuccincte charactere rotundo ſeu Rabbinico deſcribitur. Vox textus, ad quam nota Maſſorethica pertinet, circulo ſuperne notatur. Si plures circuli ſint, tum ordine notæ ipſis reſpondent. Cum inter duas pluresve dictiones circulus ponitur, tunc ad eas conjunctim Maſſora referenda eſt. Loca Biblica poſitum numerum confirmantia hîc nulla adducuntur, ſed in Maſſora magna; niſi quod literæ ל una aut altera vox Biblica adjiciatur, quæ alterum locum Biblicum, ubi deſignata vox legitur, indicat. Utraque autem Maſſora Chaldaïco idiomate ſcripta eſt. Hujus ergo linguæ cognitio neceſſaria eſt ei, qui hoc in ſtudio ſeſe exercere voluerit. Ut autem quæ de utraque Maſſora diximus, facilius intelligantur; ejus ſpecimen una cum interpretatione circa duos priores verſiculos I. Geneſ. capitis ex doctiſſimi Buxtorfii *clave Maſſoræ*, pagg. 71. 73. exhibendum eſt.

Textus Biblicus. Gen. 1.	*Maſſora parva.*
V. 1. בְּרֵאשִׁית בָּרָא° אֱלֹהִים אֵת° הַשָּׁמַיִם° וְאֵת° הָאָרֶץ׃	ל. יג. ג. ספ.
V. 2. וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ° וָבֹהוּ וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי° תְהוֹם וְרוּחַ° אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת עַל־פְּנֵי הַמָּיִם׃	ח. לפ. כ. לס. ב. כ. ח.

Maſſora magna.

V. 1. בראשית ה̇ ג̇ מנהון ר״פ וב̇ במצעו̇ וסי̇ בראשית ברא̇ בראשית ממלכו̇ יהויקים̇ בראשית ממלכת יהויקים̇ בראשית ממלכת צדקיה̇ בראשית מלכות צדקיהו׃ ברא אלהים ג̇ וסי̇ בראשית ברא אלהים̇ אשר ברא אלהים לעשות̇ למן היום ברא̇ ואינך באוריו̇׃ הארץ ג̇ ס״פ ובתריהון והארץ וסי̇ בראשית ברא̇ והארץ היתה תהו̇ אבלה נבלה הארץ̇ והארץ חנפה̇ והם יעט את הארץ̇ הארץ העגרה׃

V. 2. והארץ ה̇ ראשי פסוקים וסי̇ והארץ היתה תהו ובהו̇ והארץ לא תמכר̇ והארץ העוב כחם̇ והארץ אשר אתם עוברים̇ והארץ חנפה̇ והארץ הנבלו וכל הלבנון̇ והארץ הנשמה העבדי̇ והארץ העגרה׃ תהו ובהו ב̇ דסמיכו̇ וסימנ̇ והארץ היתה תהו ובהו̇ ראיתי את הארץ והנה תהו ובהו׃ וחשך ב̇ וסימנ̇ וחשך על פני תהום̇ וחשך איזה מקומו׃ פני תהו̇ ב̇ וסי̇ בחוקו חוג על פני תהו̇ ורין וא̇ ופני תהו̇ יתלכדו׃ ורוח אלהי̇ ה̇ כלי̇ וסי̇ כו̇ בסס רבת̇׃

Maſſoræ parvæ explicatio.

Verſ. 1. בָּרָא° אֱלֹהִים] Circulus, qui inter duas illas voces ponitur, pertinet ad primum ל Rabbinicum Maſſoræ parvæ; cumque tria in numeris ſignificet, notat voces illas con-

junctim ter in Scriptura legi. Tria hæc loca in Maſſora magna afferuntur. Quando plures notæ ſeu literæ Rabbinicæ è regione ejuſdem lineæ textus ſacri diſponuntur, tot quoque circuli ſuper textum iis reſpondent, & nota ſeu litera prima Maſſoræ (incipiendo à dextera ſiniſtram verſus) ad circulum primum; ſecunda ad ſecundum, &c. referuntur; niſi plures circuli in medio vocum continuo ponantur, ut in altera hujus verſiculi parte cernere licet; tunc enim vicem unius obeunt, & ad unicam notam Maſſorethicam pertinent.

אֵת ° הַשָּׁמַיִם ° וְאֵת ° הָאָרֶץ] Tres priores circuli pertinent ad ſecundam notam Maſſorethicam ג״י, qua ſignificatur quatuor illas voces conjunctim reperiri tredecim in locis, quæ in Maſſora Aggæi 2. & 2. Paral. 2. adducuntur. Mendoſi ſunt libri quidam impreſſi, in quibus pro ג״י legitur ג֗, i. 3. pro 13. Quartus circulus ſuper vocem הָאָרֶץ refertur ad tertiam notam Maſſoreth. ג֗ ס״פ, quæ contracta eſt pro: ג֗ סוֹף פָּסוּק i. *ter vox illa reperitur in fine verſus*, & initio ſequentis; quæ loca in Maſſora magna citantur.

Verſ. II. הָאָרֶץ] Circulus pertinet ad notam Maſſoreth. ח֗ ר״פ quæ compendium ſcripturæ eſt pro: ח֗ רֹאשׁ פָּסוּק *octo ſunt initium verſus*, h. e. vox illa octies verſum inchoat. Loca adducit Maſſora magna.

תֹהוּ ° וָבֹהוּ] Circulus inter duas illas voces reſpondet notæ Maſſoreth. ב֗ ד״ס, quæ eſt abbreviata ſeu decurtata, pro: ב֗ דְּסמִיכִין, h. e. *duo ſic conjuncta ſunt*, vel bis conjunctim leguntur. Loca ſunt in Maſſor. magna.

וְחֹשֶׁךְ] Circulus iſte reſpondet tertiæ notæ Maſſot. ב֗, h. e. *duo* ſunt, ſive vox illa bis in Scriptura legitur. Maſſ. magna duo loca adducit.

פְּנֵי ° תְהוֹם] Circulus medius inter illas voces refertur ad notam Maſſoreth. ב֗, hoc eſt, *duo* ſunt loca in quibus voces illæ ſic conjunguntur. Loca illa à Maſſ. magna ſunt allata.

וְרוּחַ ° אֱלֹהִים] Circulus pariter medius pertinet ad notam Maſſ. ח֗, h. e. *octo* ſunt loca in quibus voces illæ conjunctim leguntur. Loca autem illa in Maſſ. magna remittuntur ad Maſſoram finalem. De his in explicatione Maſſ. magnæ.

Maſſoræ magnæ explicatio.

In Bibliis impreſſis prima vox textus בְּרֵאשִׁית ſcribitur ſine punctis in ornamento circa quod Alphabethum literarum majuſculatum exaratur, quia ב prima litera vocabuli בְּרֵאשִׁית grandiori forma ſcribitur; unde à Maſſorethis notatur ב֗ רבתי, h. e. ב *magnum.*

Verſ. I. בְּרֵאשִׁית] ג֗ מנהון ר״פ וב֗ בראשית ח ומ֗ במצעו, quæ ſunt partim abbreviata pro: ח֗ ג֗ מנהון רֹאשׁ פָּסוּק וּב֗ בְּמִצְעוּת וּמִסִּיפֵיהוֹן, h. e. *quinque ſunt* (vocabula בְּרֵאשִׁית); *tria ex illis initium verſus* (ſunt), *& duo in medio, quorum loca:* בְּרֵאשִׁית בָּרָא *in principio creavit* (Gen. 1. v. 1.); בְּרֵאשִׁית מַמְלְכוּת יְהוֹיָקִים *in principio regni Joakim* (Jerem. 26. v. 1.); בְּרֵאשִׁית מַמְלֶכֶת יְהוֹיָקִים *in principio regni Joakim* (Jerem. 26. v. 25.); בְּרֵאשִׁית מַמְלֶכֶת צִדְקִיָּה *in principio regni Sedeciæ* (Jerem. 28. v. 1.); בְּרֵאשִׁית מַלְכוּת צדקיה *in principio regni Sedeciæ* (ibid. c. 49. v. 34.). Duo poſteriora loca ea ſunt, in quibus vox בְּרֵאשִׁית medium verſum occupat. Hæc autem Maſſora duobus punctis craſſiuſculis à ſequenti diſtinguitur, & ſic ſemper fit.

בָּרָא אֱלֹהִים] ג֗ וסי֗, *tria ſunt, quorum loca,* i. ter conjunctim hæc leguntur in his locis: בראשית בָּרָא אֱלֹהִים *in principio creavit Deus*, (Gen. 1. v. 1.); אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת *quod creavit Deus faciendo* (Gen. 2. v. 3.); לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים *à die, quo creavit Deus* (Deut. 4. v. 32.). Deinde ſubjicit Maſſora: וְאִנּוּן בְּאוֹרַיְתָא *& iſta ſunt in Lege*; quæ vocabula diverſitate linguæ & ſenſus facile diſtinguuntur à prioribus locis Biblicis.

הָאָרֶץ] ג֗ ס״פ ובתריהון והארץ וסי֗ abbreviate pro: ג֗ סוֹף פָּסוּק וּבָתְרֵיהוֹן וְהָאָרֶץ וְסִימָנֵיהוֹן, h. e. *tria ſunt finis verſus, & poſtea ſtatim ſequitur* (initio verſus ſequentis): וְהָאָרֶץ *terra autem; & loca ſunt:* בְּרֵאשִׁית בָּרָא *in principio creavit*, (Gen. 1. v. 1.); poſtquem verſum, i. initio ſequentis eſt: וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ *terra autem erat*

inanis (Gen. cap. 1. v. 2.) ; אָבְלָה נָבְלָה הָאָרֶץ , *luxit , effluxit terra* , (Iſai. 24. v. 4.) ; poſtea, וְהָאָרֶץ חָנְפָה *& terra contaminata eſt* (v. 5.) ; וְהֵם יַעֲנוּ אֶת־הָאָרֶץ , *ipſa autem exaudient terram* (Oſe. 2. v. 23.) ; poſtea , וְהָאָרֶץ תַּעֲנֶה *& terra exaudiet* (v. 24.)

Verſ. II. וְהָאָרֶץ] ח׳ ראשי פסוקים וסי׳ , contracte pro : ח׳ רָאשֵׁי פְּסוּקִים וְסִימָנֵיהוֹן , h. e. *octo ſunt initium verſus , quorum loca :* וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ *terra autem erat inanis & vacua* (Gen. 1. v. 2.) ; וְהָאָרֶץ לֹא תִמָּכֵר *& terra non vendetur* (Lev. 25. v. 23.) ; וְהָאָרֶץ תֵּעָזֵב מֵהֶם *& terra deſeretur ab eis* (Lev. 26. v. 43.) ; וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים *& terra per quam vos tranſibitis* (Deut. 11. v. 11.) ; וְהָאָרֶץ חָנְפָה *& terra contaminata eſt* (Iſai. 24. v. 5.) ; וְהָאָרֶץ הַגִּבְלִי וְכָל־הַלְּבָנוֹן *& terra Giblæa , & totus Libanon* (Joſ. 13. v. 5.) ; וְהָאָרֶץ הַנְּשַׁמָּה תֵּעָבֵד *& terra deſolata coletur* (Ezech. 36. v. 34.) ; וְהָאָרֶץ תַּעֲנֶה *& terra exaudiet* (Oſe. 2. v. 24.).

תֹהוּ וָבֹהוּ] ב׳ דסמיכי וסי׳ , contracte pro : ב׳ דִסְמִיכִין וְסִימָנֵיהוֹן , h. e. *duo ſunt conjuncta , quorum loca :* וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ *terra autem erat inanis & vacua* (Gen. 1. v. 2.) ; רָאִיתִי אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה־תֹהוּ וָבֹהוּ *vidi terram , & ecce erat inanis & vacua* (Jerem. 4. v. 23.).

וְחֹשֶׁךְ] ב׳ וסימנו׳ *duo ſunt , quorum loca :* וְחֹשֶׁךְ עַל־פְּנֵי תְהוֹם *& tenebræ erant ſuper faciem abyſſi* (Gen. 1. v. 2.) ; וְחֹשֶׁךְ אֵי־זֶה מְקֹמוֹ *& tenebræ , quiſnam eſt locus earum ?* (Job. 38. v. 19.

פְּנֵי תְהוֹם] ב׳ וסי׳ *bis occurrunt , quorum loca :* בְּחֻקוֹ חוּג עַל־פְּנֵי תְהוֹם *cum deſcriberet circulum in ſuperficie abyſſi* (Prov. 8. v. 27.) ; וחדו׳ *& hic* (verſus) unus ex duobus eſt ; וא׳ , i. וְאֶחָד *& unus eſt* ſcilicet cum ו ab initio , וּפְנֵי תְהוֹם יִתְלַכָּדוּ *cum ſuperficies abyſſi conſtringitur* (Job. 38. v. 30.)

וְרוּחַ אֱלֹהִים] ח׳ בלישנא וסי׳ כו׳ במסרה רבתא *octo ſunt in hac loquutione , quorum loca cetera ſunt in Maſſora magna.* כו abbreviatura eſt pro כּוּל , כולם , כולהון , *omnia iſta , & cetera.* Vox בְּלִשְׁנָא notat ejuſdem loquutionis aut vocis diverſam formam , ut eo loci non tantum de וְרוּחַ intelligitur , verum etiam de רוּחַ ſine ו præfixo. Per Maſſoram magnam , ad quam octo loca illa remittuntur , intelligitur Maſora *finalis* in ordine ſeu Alphabetho אל״ , inter voces אֱלֹהִים , ubi tamen loca illa nondum adducuntur , ſed iterum remittuntur ad *Paraſcha* וַיַּקְהֵל , h. e. Exod. 35. v. 31. ubi in Maſſ. Textuali tandem afferuntur.

Sufficit , opinor , hoc ſpecimen ad indicandam utriuſque Maſſoræ diſpoſitionem , & ideam ejus ingerendam. Qui eam penitius introſpicere voluerit , adhibeat *clavem Maſſoræ* doctiſſimi Buxtorfii , qua ejus penetralia mira facilitate reſerantur.

ARTICULUS II.

De Maſſora circa verſus.

CODICES Hebræi , ſicuti & Græci & Latini , exarabantur antiquitus ſine verſuum , imo & vocum , diſtinctione ; unde ſecundum Eliam præfat. 3. in librum ſuum Maſſoreth , *Lex , quam propoſuit Moyſes filiis Iſrael , erat liber ſimplex abſque punctatione & accentibus , etiam abſque ſignis finis verſuum , prout hodie videmus. Imo , juxta ſententiam Cabbaliſtarum , fuit tota lex ut verſus unus , aut , ut quidam dicunt , ut dictio una.* Idem ſentit R. Ramban , præf. comm. in Pentateuch. Neque etiam verſus diſtinguuntur in exemplaribus , quæ in ſynagogis Judæorum aſſervantur , ac publice leguntur. Sola itaque mente verſus & aliæ pauſæ inter legendum ſervabantur uſque ad tempus Maſſorethanum , qui textum Biblicum diſtinxerunt in verſus , quos numerarunt non ſolum in libris , verum etiam in majoribus librorum ſectionibus. Communis tamen Judæorum & Chriſtianorum quorumdam eruditiſſimorum opinio eſt hanc verſuum diſtinctionem ab Eſdra & viris Synagogæ magnæ profectam ; ſed altera ſententia veroſimilior nobis videtur , cum ob diſcrimen , quod reperitur inter diſtinctionem verſuum , quam LXX. interpretando ſe-

quuti

quuti ſunt, & eam, quæ in Bibliis Hebraïcis hodie conſpicitur; tum quia Synagogarum exemplaria, ut mox dicebamus, hanc verſuum diſtinctionem non habent, quam tamen retinuiſſent Judæi antiquiores, ſi Eſdram illius auctorem credidiſſent. Neque hanc ſententiam infirmant, quæ ex Thalmude proferuntur teſtimonia; illa ſiquidem de verſuum diſtinctione per mentem facta, non per adjecta ſigna explicari poſſunt.

Maſſorethæ itaque Tiberienſes textum Hebræum in verſus partiti ſunt, quorum ſummam ad libri cujuſque calcem, indicato etiam medio libri hujus verſu, appoſuerunt hoc modo:

Geneſis habet verſus אךלד 1534. Medius verſus: וְעַל־חַרְבְּךָ תִחְיֶה *& gladio tuo vives*, cap. 27. v. 40.

Exod. ארש 1209. Medius: אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל *magiſtratibus non detrahes*, cap. 22. v. 27.

Levit. נטף 859. Medius: וְהַנֹּגֵעַ בִּבְשַׂר הַזָּב *qui tetigerit carnem fluidi*, cap. 15. v. 7.

Numeri, ארפח 1288. Medius: וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר אֶבְחַר־בּוֹ *& erit, vir quem elegero*, &c. cap. 17. v. 20.

Deuteron. חנץ 955. Medius: וְעָשִׂיתָ עַל־פִּי הַדָּבָר *& facies juxta verbum hoc*, cap. 17. v. 10.
Summa verſuum totius Pentateuchi 5845. Medius verſus Legis ſeu Pentateuchi: וַיָּשֶׂם עָלָיו אֶת־הַחֹשֶׁן *& impoſuit ei Rationale, ſeu pectorale*, Levit. 8. v. 8.

Sic aliorum librorum verſus numerarunt Maſſorethæ, ut in fine quorumlibet animadvertere eſt. Alias etiam verſuum affectiones obſervarunt, puta 26. eſſe in quibus ſingulis omnes Alphabethi literæ continentur, ut Ezech. 38. v. 13. ubi ceteri indicantur, quos inter unus eſt, nempe Soph. 3. v. 8. qui non tantum omnes literas ſimplices, ſed & quinque finales complectitur.

ARTICULUS III.

De Maſſora circa voces.

VOCES Biblicas olim diſtinctas non fuiſſe; ſed conjunctim, ut in antiquis cum Græcis tum Latinis codicibus manu deſcriptis, exaratas, liquet 1°. Ex quibuſdam locis, in quibus litera, à qua incipit vox ſequens, ad finem præcedentis adjicitur, ut 2. Reg. 5. v. 2. אַתָּה הָיִיתָה מוֹצִיא וְהַמֵּבִי *tu fuiſti educens & reducens*, ubi Maſſorethæ legendum monent: אַתָּה הָיִיתָ הַמּוֹצִיא וְהַמֵּבִי. Et vice verſa, ultima vocis præcedentis litera initio ſequentis præfigitur, ut: 2. Reg. 21. v. 12. שֵׁם הַפְּלִשְׁתִּים, pro: שָׁמָּה פְלִשְׁתִּים, *ubi Philiſthini*, &c. 2°. Ex antiquis interpretibus, qui dictiones quaſdam ut conjunctas interpretati ſunt, quæ in hodiernis Bibliis ſeparantur, & vice verſa. Exempla infra pag. 410. c. 1. afferentur. Præter hanc vocum diſtinctionem, quam Maſſorethis quoque adſcribimus, obſervarunt iidem Critici,

I. Genuinam earum ſcriptionem & lectionem, quam expreſſerunt per voces קְרִי *lege*, aut *lectum*; & כְּתִיב *ſcribe*, aut *ſcriptum*. Porro notæ illæ Maſſorethicæ nihil aliud ſunt, ut plurimum, quam diverſæ lectiones ex variis mſſ. excerptæ. Sæpe tamen vox textus anteponenda videtur voci in margine per ק ſeu קְרִי notatæ. Interdum etiam mera ſunt amanuenſium ſphalmata per eam, quæ in margine eſt, lectionem emendata. Lxx. & Vulg. modo textus, modo marginis lectionem ſequuntur. Hæc autem critica verſatur,

1°. Circa dictiones integras, quæ in textu non ſcribuntur, ſpatio relicto, aut ſolis punctis vocalibus cum circello adſcriptis; literis vero in margine poſitis cum hac nota: קרי ולא כתיב, i. *legitur* (hæc vox) *quamvis non ſcribatur*, ut: Judic. 20. v. 13. וְלֹא אָבוּ ° בִּנְיָמִן *noluerunt autem ° Benjamin*, &c. ſupple בְּנֵי *filii*, cujus vocis literæ conſonantes בני ſcribuntur in margine cum nota ſupra memorata; vocales autem in textu. Sic 13. voces numerantur. Alii 6. tantum, alii 10. agnoſcunt. Et ſane, in quibuſdam Bibliorum editionibus quædam etiam in textu ſcribuntur,

quædam ſenſu integro manente poſſunt omitti. Hinc variant codices.

2°. Circa voces, quæ è contrario in textu ſcribuntur, ſed non leguntur; quare nulla ipſis puncta ſubſcribuntur, habentque in margine כתיב ולא קרי *ſcribitur* (ea vox) *ſed non legitur*, ut: Ezech. 48. v. 16. חֲמֵשׁ חמשׁ מֵאוֹת *quingenta*, ubi poſterius חמשׁ abundat ex librariorum incuria. Et ſic quinque voces numerantur.

3°. Circa voces, quæ in textu ſcribuntur ac ſi unica vox eſſent, quas tamen diviſim legendas monet קרי marginale, ut: Gen. 30. v. 11. בָּגָד pro בָּא גָד *venit turma*. Aq. ἦλθεν ἡ ζῶσις *venit accinctio*, diviſim legebat. At Lxx. ἐν τύχῃ *in fortuna*, Theod. ἀτύχηκα *proſpere mihi ceſſit*, ſive ut Vulg. *feliciter*, conjunctim legebant. Voces autem, quæ conjunctim ſcribuntur, ſed leguntur diviſim, alii numerant 15. alii 11. alii 9.

4°. Circa voces, quæ vice verſa diviſim ſcribuntur, ſed conjunctim legendæ ſunt, ut: 2. Paral. 34. v. 6. בחר° בתיהם pro בְּחַרְבֹתֵיהֶם *in locis deſertis eorum.* Sic 8. voces numerant.

5°. Circa voces, quæ poſtremis temporibus minus honeſtæ viſæ ſunt, & in quarum locum honeſtiores à Rabbinis per τὸ קרי ſubſtituuntur, ut: Deut. 28. v. 30. *Deſponſabis uxorem, & vir alius* יִשְׁגָּלֶנָּה, quod verbum actum venereum propriiſſime exprimit, & cujus loco Maſſorethæ legendum monent יִשְׁכָּבֶנָּה *cubabit*, Vulg. *dormiet cum ea.* Hujus generis 8. voces recenſentur.

Porro in his vocibus aliter ſcriptis, & aliter lectis, cum puncta diverſa ſunt, vox in textu ſcripta ſuis nativis motionibus ſpoliatur, & punctis voci marginali ac legendæ propriis afficitur, ut 4. Reg. 18. v. 27. vox textualis חריהם *excrementa eorum*, habet puncta vocis marginalis loco ejus ſubſtituendæ, nempe צוֹאָתָם *egeſta eorum*; nam puncta vocis textualis eſſent חֲרֵיהֶם. Hinc interdum accidit ut dictio, quæ in textu ſcribitur, plures aut pauciores pro literarum numero motiones habeat, quia motiones iſtæ ad eam non pertinent, ſed ad vocem marginalem.

Ad voces aliter ſcriptas & aliter lectas pertinet tetragrammaton Dei nomen יְהוָה, cui puncta ſubjiciuntur nominis appellativi אֲדֹנָי *Dominus*, nimirum Scheva (quod dilatatur in ֲ ſub א, quia litera gutturalis eſt ſub qua non reperitur ſcheva ſimplex mobile), Hholem, & Qamets; unde nomen iſtud per vocales non per conſonantes legitur *Adhonai*, non *Iehova*, ut volunt recentiores quidam contra veterum omnium tam Judæorum quam Chriſtianorum ſententiam. Cur autem punctis אֲדֹנָי afficiatur nomen יְהוָה & legatur *Adhonai*, non convenit inter eruditos; alii enim id factum volunt ob ſummam erga Divinum illud nomen reverentiam, qua ducti veteres ab eo proferendo abſtinebant. Alii putant tempore Maſſorethárum veram hujus nominis prolationem ignoratam fuiſſe, utpote quæ poſt Templi ſecundi everſionem prorſus interierit. Quidquid ſit de anomalæ hujus punctationis ratione, certum eſt pro quatuor illis literis יהוה lectum ac pronuntiatum olim fuiſſe *Adhonai*, quod multis argumentis evincitur.

1°. Antiqui interpretes Græci Lxx. Aq. Sym. Theod. V. VI. & VII. editiones vocem יהוה ſemper interpretantur κύριον *Dominum*, qua voce Latina utitur etiam S. Hieronymus; legebant igitur *ADHONAI Dominus*; nam יהוה non *Dominum*, ſed *ens*, ſive *eum qui eſt*, ὁ ὤν, ſignificat; derivatur enim ab הָוָה *fuit.*

2°. In fragmentis Hexaplorum Origenis, quæ ſuperſunt, & in quibus textus Hebræus Græcis literis deſcriptus erat, nomen יהוה per Ἀδωναΐ exprimitur, ut: Iſai. 26. v. 4. Hæc verba Hebraïca ſic legebantur: בטחו ביהוה עדי עד כי ביה יהוה צור עולמים Βετὲ βαδωναῒ ἀδδὼθ, χὶ βαΐα Ἀδωναῒ σουδωλαμεὶν, *confidite in Domino uſque in perpetuum, quoniam in Deo Domino* (eſt) *petra ſæculorum.* Verba hæc Hebraïca Græce ſcripta quam turpiter ab imperitis amanuenſibus depravata ſint, nemo Hebraice doctus non videt.

3°. Accedit Judæorum cum veterum, tum recentiorum conſenſus, qui יהוה legebant & etiamnum legunt *Adhonai*; neque barbara illa pronuntiatio *Iehova* ante Petrum Galatinum, qui circa annum Chriſti 1520

ſcribebat, obtinuit. Dico : *barbara ;* idem enim eſt ac ſi quis amotis vocalibus dictionis *Deus*, ac in earum locum ſuffectis vocalibus vocis *Dominus*, pro *Deus* pronuntiaret *Doius.*

4°. Pronuntiatio *Iehova* Grammaticæ Hebraicæ regulis adverſatur ; nam literæ ſerviles ב, כ, ל, מ, ו præfixæ vocibus ab (י) cum ſcheva infra ſcripto incipientibus, extrudunt (·) & aſſumunt hhiriq, ut : בִּיהוּדָה *in Juda*, &c. at ante יְהוָה literæ illæ afficiuntur (-) ſicuti ante אֲדֹנָי, ut : בַּיהוָה *badhonai*, non *bahova.* Sic לַיהוָה *ladhonai*, non *lahova.* מ vero habet (-) quaſi ante guttur. ſic מֵיהוָה *meadhonai*, non *mehova.* Præterea *Beghadh kephath*, quod eſt initio dictionis poſt vocem litera quieſcente finitam, & accentu regio deſtitutam, non recipit dagheſch lene, quo tamen inſignitur poſt יְהוָה etiam cum accentu miniſtro, ut Pſal. 17. Heb. 18. v. 21. יִגְמְלֵנִי יְהוָה כְּצִדְקִי *retribuet mihi Dominus ſecundum juſtitiam meam*, כ notatur cum dagheſch, quia pro *Iehova*, legitur *Adhonai*, ubi (י) ſonat, ac proinde vox illa non deſinit in literam quieſcentem. Alia exempla vide Pſal. 33. Heb. 34. v. 1. &c. Denique cum ante vel poſt יְהוָה præcedit vel ſequitur immediate אֲדֹנָי (ſine interjecto accentu diſtinguente) quatuor literis יהוה non ſubjiciuntur puncta nominis אֲדֹנָי, ſed אֱלֹהִים, ne bis conſequenter proferatur *Adhonai*, ut : לֵיהוִֹה אֲדֹנָי contracte pro לֵיהוִֹה *Deo Domino*, Pſal. 67. Heb. 68. v. 21. &c. At cum accentus diſtinguens, proindeque pauſa, intercedit ; tunc יהוה retinet puncta *Adhonai*, ut : Pſal. 15. Heb. 16. v. 2. אָמַרְתְּ לַיהוָה אֲדֹנָי אָתָּה *Dixiſti Domino : Dominus meus es tu.*

Jam vero ſi quæratur, quæ fuerit genuina יהוה prolatio : reſpondeo veroſimiliorem mihi videri eruditorum quorumdam ſententiam, qui putant eſſe *IAO.* Diodorus Siculus l. 1. Biblioth. hiſt. p. 84. edit. Han. 1604. ſcribit *Judæorum Deum dictum fuiſſe* ΙΑΩ. Macrob. lib. 1. Satur. c. 18. ſcribit Apollinen Clarium, cum interrogatus fuiſſet, quis Deorum eſſet maximus, reſpondiſſe ΙΑΩ. Porphyr. lib. 4. contra Chriſtianos hoc nomen levi inflexione profert ΙΕΤΩ. Sic etiam Tyrii, ut ex Philone Biblico diſcimus. S. Epiphanius hæreſ. 26. ſcribit apud Baſilidianos hæreticos, alioſque Gnoſticos nomen primi ſive ſummi Dei fuiſſe ΙΑΩ. Sane nomen iſtud in Baſilidianorum gemmis, quas *Abraxas* vocant, paſſim occurrit. Vide ſupra pag. 394. col. 2. Theodoretus quæſt. 15. in Exod. dicit nomen tetragrammaton à Judæis efferri ΑΙΑ mendoſe pro ΙΑΩ. Denique in lexicis nominum Hebraicorum cum interpretatione, nomen יהוה ſæpius affertur ΙΑΩ. Vide tom. 2. oper. S. Hieron. nov. edit. coll. 159. 211. 259. & eruditiſſimam diatribam Ludovici Cappelli de nomine tetragrammato יהוה, &c.

II. Maſſorethæ obſervarunt voces quaſdam, quæ plene vel defective ſcribuntur. Sic מְאֹרֹת Gen. 1. v. 14. bis reperitur utrinque defective ſcriptum, h. e. ſine ו. In his autem vocibus notandis hanc ſequuti ſunt regulam : cum plenæ dictiones plures fuerunt quam deficientes, tunc numerarunt deficientes ; cum vero deficientes numero ſuperarunt, tunc numerarunt plenas, eaſque prout in eorum exemplaribus ſcriptas invenerunt ; nam in hodiernis voces quædam plenæ ſcribuntur, quæ à Maſſorethis notantur defectivæ, & vice verſa. Literæ autem illæ, quibuſcum voces plenæ vel defectivæ ſcribuntur, ſunt ו & (י) ſæpius ; א & ה rarius.

III. Locus vocum in verſibus etiam notatur, puta initio, in medio, & in fine, ut : וְהָאָרֶץ Gen. 1. v. 2. obſervatur octies eſſe initium verſus, ubi & loca adducuntur. אַחֲרֵי־כֵן ter medium verſum occupat, ut notat Maſſora Gen. 6. v. 4. הָאָרֶץ ter in fine verſus legitur, ſequentem inchoante וְהָאָרֶץ, ut obſervat Maſſ. Gen. 1. v. 1. &c. Vide ſup. p. 307. ſeqq.

IV. Voces ambiguæ notantur, ut Gen. 6. v. 11. ad עֲלֵה in Maſſora obſervatum eſt ſex eſſe in ſignificatione *folii ;* nam alias עֲלֵה eſt *aſcende.* Pſal. 21. Heb. 22. v. 17. ad כָּאֲרִי Maſſora notat duo eſſe cum (·) in duplici ſignificatione, nempe Iſai. 38. v. 13. ubi vox illa certo ſignificat *leonem ;* ergo in pſalmo mox laudato aliud ſignificat, nempe *foderunt*, ut interpretantur Lxx. ὤρυξαν. Aq. ᾔσχυναν *fœdarunt*, S. Hieron. *fixerunt.* Hi omnes interpretes legerunt כָּאֲרוּ, vel ab inuſitata rad. כָּאַר ; vel à כָּרָה *fodit, perfodit*, cum א epenthe-

tico, vel potius antiqua vocali *a*, quæ nunc per (-) ſub כ exprimitur. Chald. utramque lectionem conjunxit נָכְתִין הֵיךְ כְּאַרְיָא *momorderunt ſic velut Leo manus meas & pedes meos.* Rabbi Jacob, qui Maſſoram collegit, ſcribit in ordine ור, ſe in quibuſdam correctis exemplaribus inveniſſe כָּאֲרוּ *foderunt.* Ipſa etiam Maſſora ad Num. 24. v. 9. notat in hoc Pſalmo ſcriptum eſſe כארו. Itaque כָּאֲרִי videtur eſſe mendum graphicum pro כָּאֲרוּ, ut Eſd. 10. v. ultimo legitur נָשְׂאֵי pro נָשְׂאוּ. Ex hoc ſphalmate nata eſt duplex lectio, quarum alteram, nempe כָּאֲרִי, in libris ſuis unicam poſuerunt Judæi recentiores, quod eam minus favere Chriſtianis exiſtimaverint. Neque tamen idcirco dedita opera ſacros codices vitiaſſe dicendi ſunt, ſed Chriſtianis, quos tamen mala eorum fides latere non potuit, judicandi ſunt infenſiſſimi.

V. Maſſorethæ obſervarunt etiam *vocales & accentus.*

Vocales, ut Gen. 16. v. 13. ad רֹאִי parva Maſſora notat *non exſtare amplius cum hhateph qamets.* Ad לָאוֹר Gen. 1. v. 5. Maſſora magna obſervat hanc vocem reperiri ſepties cum (-) ſub ל, nam tredecim vicibus pro (-) ſubſcribitur (.) ſic לְאוֹר, &c.

Accentus, ut Gen. 3. v. 11. ad vocem לְךָ utraque Maſſora notat 14. eſſe cum accentu *Zaqeph* in lege, cum alias vox illa eodem accentu, necnon aliis pauſantibus affecta, ſcribatur לָךְ. Sic אָנֹכִי extra pauſas majores communiter eſt *Milra*, h. e. accentum habet in ultima, in pauſis vero majoribus *Milel*, i. cum accentu in penultima. Octies tamen vox illa penacuta eſt, quamvis non ſit in ea pauſa major, ſeu accentus diſtinguens ac pauſans, ut obſervarunt Maſſorethæ ad Gen. 3. v. 10. &c.

Ad hunc articulum pertinent etiam 18. voces, quas vocant תִּקּוּן סוֹפְרִים *correctionem ſcribarum* ſeu Doctorum, quæque nihil aliud ſunt quam variæ lectiones à doctis quibuſdam Judæis in ſuis codicibus obſervatæ. Verſiones antiquæ has correctiones partim ſequuntur, partim veterem lectionem. Maſſora magna decem & octo illas voces recenſet initio libri Numerorum circa ornamentum intra quod deſcribitur prima vox libri וַיְדַבֵּר *Loquutus eſt autem,* &c. illæque ſunt: (1.) Gen. 18. v. 22. ubi olim lectum erat: וַיהוָה עוֹדֶנּוּ עֹמֵד לִפְנֵי אַבְרָהָם *Dominus autem adhuc ſtabat coram Abraham,* pro quo legitur hodie: וְאַבְרָהָם עוֹדֶנּוּ עֹמֵד לִפְנֵי יְהוָה *Abraham autem adhuc ſtabat coram Domino.* (2.) Num. 11. v. 15. olim בְּרָעָתְךָ *malum tuum,* nunc בְּרָעָתִי *malum meum.* (3.) Ibid. cap. 12. v. 12. olim אִמֵּנוּ *matris noſtræ,* nunc אִמּוֹ *matris ejus.* Ibid. olim בְּשָׂרֵנוּ *carnis noſtræ,* nunc בְּשָׂרוֹ *carnis ejus.* (4.) 1. Reg. 3. v. 13. olim לִי *mihi,* nunc לָהֶם *ipſis.* (5.) 2. Reg. 16. v. 12. olim בְּעֵינָם *afflictionem eorum,* nunc בְּעוֹנִי *afflictionem meam,* & juxta lectionem Maſſor. בְּעֵינִי *oculum meum.* (6.) 3. Reg. 12. v. 16. olim: לֵאלֹהֶיךָ *ad Deos tuos,* nunc לְאֹהָלֶיךָ *ad tabernacula tua.* (7.) Ezech. 8. v. 17. olim אֶל־אַפִּי *ad naſum meum,* nunc אֶל־אַפָּם *ad naſum eorum.* (8.) Habac. 1. v. 12. olim אַל תָּמוּת *non morieris,* nunc לֹא נָמוּת *non moriemur.* (9.) Malach. 1. v. 13. olim אוֹתִי *me,* nunc אוֹתוֹ *eum.* (10.) Zach. 2. v. 8. olim עֵינִי *oculi mei,* nunc עֵינוֹ *oculi ejus.* (11.) Jerem. 2. v. 11. olim כְּבוֹדִי *gloriam meam, nunc* כְּבוֹדוֹ *gloriam ejus.* (12.) Job. 7. v. 20. olim עָלֶיךָ *ſuper te,* nunc עָלַי *ſuper me.* (13.) Oſe. 4. v. 7. olim כְּבוֹדִי *gloriam meam,* nunc כְּבוֹדָם *gloriam eorum.* (14.) Job. 32. v. 3. olim אֱלֹהִים *Deus, nunc* אִיּוֹב *Job.* (15.) Thren. 3. v. 20. olim עָלֶיךָ נַפְשֶׁךָ *ſuper te anima tua,* nunc עָלַי נַפְשִׁי *ſuper me anima mea.* (16.) Pſal. 105. Heb. 106. v. 20. olim כְּבוֹדִי *gloriam meam,* nunc כְּבוֹדָם *gloriam ſuam.* Licet autem ſexdecim tantum loca recenſeantur, decem tamen & octo voces numerant, duæ enim in numeris 3. & 15. continentur.

Huc etiam referri poteſt עִטּוּר סוֹפְרִים *ablatio ſcribarum,* quæ eſt reſectio conjunctionis ו, quam plebs imperita quinque vocibus præfigebat. Illæ autem voces erant: *confortate cor veſtrum* אַחַר *poſtea tranſibitis,* Gen. 18. v. 5. ubi imperiti legebant וְאַחַר *& poſtea.* Quatuor aliæ voces ſeu loca ſunt idem vocabulum אַחַר, Gen. 24. v. 55. Num. 12. v. 14. (quo in ultimo loco exemplaria noſtra habent ו, quanvis Maſſora Pſal. 35. Heb. 36. illud ablatum obſervet) Pſal. 67. Heb. 68. v. 2. & מִשְׁפָּטֶיךָ *judicia tua,* Pſal. 35. Heb. 36. v. 7.

Digitized by Google

ARTICULUS IV.

De Maſſora circa literas.

MASSORA, quæ verſatur circa literas, conſiderat 1°. earum qualitatem in figura, 2°. quantitatem in numero, 3°. alia quædam accidentia, ut pleonaſmum, ellipſin, & metatheſin.

Figura literarum vel majuſcula eſt, vel minuſcula, vel ſuſpenſa, vel inverſa. Quid de hac inſolenti literarum figura ſentiamus, declaravimus ſupra pag. 390. col. 2. & ſeqq.

Frivolas æque ac ineptas rationes afferunt Judæi, cur uno aut pluribus punctis coronentur 15. voces, quarum decem in Lege, quatuor in prophetis, & una in hagiographis leguntur. Si fides Rabbinis, puncta illa magnorum myſteriorum, quæ nunc ignorantur, ſigna ſunt; ſi cordatis, origo eorum aliunde repetenda non eſt, quam ex attramenti guttula, quæ forte ex librarii calamo ſuper has literas deciderit. Hæc tamen puncta antiqua ſunt, ſiquidem eorum mentio fit in Thalmude, & apud S. Hieron. quæſt. in Gen. tom. 2. nov. edit. col. 524. in hæc verba, cap. 19. v. 33. *At ille* (Lot) *non ſenſit nec quando accubuit filia*, וּבְקוּמָהּ *nec quando ſurrexit*, ubi punctum imminet וּ, qua de cauſa? *appungunt deſuper*, ſcribit S. Doctor hac in re Judæorum commentis nimium credulus, *quaſi incredibile, & quod rerum natura non capiat, coire quempiam neſcientem.* Reliquæ voces punctatæ ſunt וּבֵינֶיךָ *& inter te*, Gen. 16. v. 15. אֵלָיו *ad eum*, Gen. 18. v. 9. וַיִּשָּׁקֵהוּ *& oſculatus eſt eum*, Gen. 33. v. 4. וְאַהֲרֹן *& Aaron*, Num. 3. v. 39. רְחֹקָה *longinqua*, Num. 9. v. 10. אֲשֶׁר *quod*, Num. 21. v. 20. וְעִשָּׂרוֹן *& decimam*, Num. 29. v. 15. לָנוּ וּלְבָנֵינוּ *nobis & filiis noſtris*, Deut. 29. v. 29. יָצָא *egreſſus eſt*, 2. Reg. 19. v. 20. הֵמָּה *ipſa*, Iſai. 44. v. 9. הַהֵיכָל *templi*, Ezech. 41. v. 20. מְהֻקְצָעוֹת *angulata*, Ezech. 46. v. 22. לוּלֵא *niſi*, Pſal. 26. Heb. 27. v. 13.

Literarum numerum quod attinet, eum à Maſſorethis quondam inſtitutum fuiſſe liquet ex Maſſora, quæ Lev. 11. v. 42. ad literam ו in voce גָּחוֹן hæc habet: וָיו דְגָחוֹן חֲצִי הַתּוֹרָה בְּאוֹתִיּוֹת *litera* ו *vocis* גָּחוֹן *medietas eſt Legis in literis.* Thalmudici etiam obſervarunt ע in voce מִיַּעַר Pſal. 79. Heb. 80. v. 14. eſſe mediam literam in libro Pſalmorum. At cum pars minima Maſſoræ ſuperſit, ea, quæ literarum numerationem continebat, hodie deſideratur. Rabbi *Saadias Gaon* caput Academiæ Soranæ in Babylonia circa annum Chriſti 927. in carmine quodam curioſo ac difficili opera compoſito docet quoties unaquæque alphabethi litera in Scriptura reperiatur: verum cum numerus ille parum accuratus videatur, eum hoc in loco nequaquam judicavimus apponendum. Et ſane calculum qui omnibus exemplaribus conveniat, iniri non poſſe probat codicum varietas; quæ enim voces in his plenæ ſunt, in illis defectivæ ſcribuntur, &c.

Præter inſolitam literarum figuram, & numerum; Maſſorethæ etiam notarunt earum pleonaſmum, qui frequens eſt, præſertim in literis י ו א; hæ enim, ut jam ſæpius diximus, cum vocalium olim munere una cum ה fungerentur, punctis adſcriptis ſublatæ ſunt præter aliquammultas, quæ, cum diligentiam priorum Maſſorethatum, qui puncta illa inſcripſerunt, effugerint, à poſterioribus ut abundantes plerumque notatæ ſunt. Sic v. g. redundat א in וְקָאם pro וְקָם *& ſurget*, Oſe. 10. v. 14. דָּאג pro דָּג *piſcis*, Nehem. 13. v. 16. רָאשׁ pro רָשׁ *pauper*, 2. Reg. 12. v. 1. Aliarum literarum pleonaſmum, defectum, & metatheſin vide in *Critica Sacra* doctiſſimi Ludovici *Cappelli*; nobis enim completam & abſolutam de Maſſora commentationem hîc inſtituere animus non eſt, ſed eam duntaxat adumbrare. Qui majorem ejus notitiam habere voluerit, legat D. Buxtorfii *Tiberiadem*, ex qua utilitatem Maſſoræ colligere licet, quæ tamen tanta non eſt, quantam eam præ-

dicat, adeo ut *ſepes legis* habeatur; nam præterquam quod maxima pars ejus perierit; quod ex ea ſupereſt, id neque omnes omnino Scripturæ voces attingit, neque mendis caret, quæ ex parte correxit vir ille doctiſſimus, & Rabbinorum Chriſtianorum ætatis ſuæ facile princeps. Reſtat, ut, ſicut Maſſoræ, ita Talmudis ideam exhibeamus.

CAPUT VI.

De Talmude.

ARTICULUS I.

De Talmudis nomine, diviſione, ac ætate.

TALMUD vel, ut alii ſcribunt, THALMUD, opus eſt doctrinale multiplicem ſcientiarum omnium doctrinam, ac potiſſimum jus Canonicum & Civile Judæorum complectens. Sic dicitur à לָמַד *didicit*, in Piël לִמֵּד *docuit*, in Hiphil inuſitato הִלְמִיד, unde תַּלְמוּד *opus doctrinale.*

Talmud duplex eſt, *Jeroſolymitanum* & *Babylonicum.*

Talmud Jeroſolymitanum pro Judæis in terra Iſraël commorantibus, Jeroſolymis, & lingua Jeroſolymitana, h. e. Syro-Chaldaïca compoſuit R. *Johhanan* circa annum Chriſti 230. ſecundum R. David. Ganz in *Tſemahh David*, & D. Buxtorfium, pag. 200. recenſionis Talm. edit. 1613. Vel 270. ſecundum RR. Gedaliam in Schalſcheleth haqqab. pag. 34. Vel 370. ſecundum RR. Maimonidem præfat. in *Iad hazzaqa*, Abarbanelem proœm. in *Pirqé avóth*, Eliam Levitam præfat. in *Methurg.* &c. Chriſtiani ſunt, qui Talmudis hujus compoſitionem ad V. imo VIII Chriſti ſæculum differant. Vide doctiſſ. Wolf. Biblioth. Heb. tom. 2. pagg. 683. 684. ubi ſententia illa confutatur.

Talmud Babylonicum ad uſum Judæorum, qui in Babylonia degebant, inchoarunt RR. *Aſche* & *Avina*, quorum prior, ſecundum Gedaliam in Schalſch. haqqab. fol. 35. pag. 1. obiit anno Chriſti 427. Opus inchoatum proſequutus eſt R. *Joſe*, illudque abſolvit anno Chriſti 500. teſte eodem Gedalia, ibid. Vel 505. ſecundum auctorem libri *Ieſod olam*, lib. 4. c. 18. Vel 545. ſecundum Abarbanelem præfat. in *Pirqé avóth.* A quo Talmud iſtud conſignatum eſt ad noſtram uſque ætatem univerſa Judæorum gens cum in ſacris, tum in politicis, illius legibus obtemperat, relicto Jeroſolymitano utpote obſcuro, difficili, & imperfecto, quippe quod deciſiones omnes minime contineat.

Utrumque Talmud duabus conſtat partibus, *Miſchna* & *Gemara.*

Miſchna, ut fert ejus etymon, eſt *ſecunda Lex*; venit enim à שָׁנָה *iteravit.* Duplicem porro Legem agnoſcunt Judæi, *ſcriptam*, quæ in quinque Moſis voluminibus, quem Pentateuchum vocamus, continetur; & *non ſcriptam*, ſive ore traditam à Moſe ad R. Judam cognomine Sanctum, qui eam ſcriptis conſignavit anno poſt everſum Templum ſecundum 120. vel, ſecundum alios, 150. h. e. anno Chriſti 190. vel 220. Morinus in VI. Chriſti ſæculum hanc compilationem differt, ſed confutatur à doctiſſ. Wolfio, in Biblioth. Heb. tom. 2. pag. 675. & ſeqq. Neque tamen ſecundaria illa Lex, quam Græci *δευτέρωσιν* appellant, ita ore tenus tradita eſt, ut ſcriptis etiam mandata non fuerit; contrarium enim aſſerit Maimonides præfat. in

Lud bazzaqa, ubi ait *in unaquaque generatione principem domus judicii, aut prophetam ſæculi illius ſibi ſcripſiſſe commentarios traditionum, quas audierat à doctoribus ſuis, publice vero ore docuiſſe, & ita unumquemque viritim deſcripſiſſe expoſitionem Legis & rituum ejus, quemadmodum audierat .... atque ita totum hoc uſque ad R. Sanctum perduraſſe, qui collegit omnes traditiones, omnia judicia, ſententias, & expoſitiones, quas audierant à Moſe doctore noſtro, quaſque ſingularum generationum ſynagogæ ſuper universâ Lege docuerant. Ex his omnibus librum* Miſchnaioth *compoſuit, publiceque legit, ut omnibus Iſraëlitis innoteſceret.*

Gemara, Talmudis pars altera, Miſchnæ *complementum* eſt, quo quidquid in ea brevius vel obſcurius dictum eſt, illud ex variis Rabbinorum ſententiis amplificatur ſimul & elucidatur. Vox illa derivatur à גְּמַר *complere, abſolvere*, &c. Gemara itaque eruditus eſt Miſchnæ commentarius. Utraque corpus Talmudis conſtituit, in quo ſic diſponitur, ut præcedat Miſchna tanquam textus, ſequatur Gemara veluti ejus gloſſa. In Talmudis editionibus tum Miſchna, tum Gemara literis quadratis excuduntur, & mediam paginam occupant; Rabbinorum vero commentarii literis rotundis deſcripti in margine cum interiori, tum exteriori, ſæpiſſime etiam in inferiori pagina collocantur. Denique Gemara diſtinguitur à Miſchna literis גמ, quæ ſunt duæ priores vocis גְּמָרָא *Gemara.* Ubi duæ illæ literæ deſiderantur, deeſt quoque Gemara; neque enim illa perpetua eſt: nam in Talmude Babylonico, v. g. quod hîc deſcribimus, in I. ordine unus codex *Berachoth* ea inſtructus eſt, carent ceteri. In ordine II. codex *Scheqalin* ea privatur. In ordine IV. codices *Edaioth* & *Avoth* eam non habent. In ordine V. codices *Tamid*, *Middoth* & *Qinnim* illa carent. Denique in ordine VI. ſolus codex *Nidda* ea inſtruitur.

Miſchna & Gemara ſeorſim ſumtæ interdum Talmudis nomine appellantur. Hinc Elias Levita in *Thiſchbi*, ſeu Lexico Talmudico, ſic loquitur: *Non diſcunt conſuetudinem juris ex Talmud, id eſt, ex Miſchna.* In *Avoda Zara*, c. I. hæc legere eſt: *Tripliciter dividat homo annos ſuos, ita ut tertiam partem Scripturæ, tertiam Miſchnæ, & tertiam Talmudi tribuat*, h. e. Gemaræ. Unde R. Jochanan Talmudis Jeroſolymitani auctor dicitur, quanvis Jeroſolymitanam duntaxat Gemaram compilarit; & RR. Aſche, Avina, & Joſe Gemaræ Babylonicæ tantum collectores, Talmud Babylonicum compoſuiſſe dicuntur.

ARTICULUS II.

De Talmudis partibus.

TALMUD ſive Miſchna in ſex partes, quas *ordines* vocant; ordo in codices, aut libros, vel tractatus; codex in capita; caput in ſectiones, ſive aphoriſmos, aut deciſiones dividitur. Ordinem appellant סֵדֶר; codicem מַסֶּכֶת aut Chaldaïce מַסֶּכְתָּא; caput פֶּרֶק; denique ſectionem מִשְׁנָה, ex prioris partis Talmudis ipſius nomine, aut הֲלָכָה.

Ordo I. inſcribitur זְרָעִים *ſemina.* II. מוֹעֵד *feſtum, ſolemnitas.* III. נָשִׁים *mulieres.* IV. נְזִיקִין *damna.* V. קָדָשִׁים *ſanctitates.* VI. טְהָרוֹת *purificationes;* quorum omnium in ſequentibus paragraphis eſt aliqua ſumma facienda.

§. I.

Ordo I. זְרָעִים ſemina.

IS ordo agit de ſeminibus, frugibus, fructibus, herbis, arboribus; de fructuum uſu privato & publico, de ſeminibus homogeneis & heterogeneis, &c. Ejus codices ſunt:

I. בְּרָכוֹת *benedictiones.* In eo diſſeritur de precibus & gratiarum actionibus pro terræ fructibus, ac omnibus omnino beneficiis. Quo tempore, quo loco, & quibus aliis circumſtantiis preces dicendæ ſint. Capita ejus 9. ſectiones 57. Gemara inſtruitur, qua carent reliqui ordinis hujus codices.

II. פֵּאָה *angulus.* De agri angulo pauperibus relinquendo, ut fructus ejus colligant. Capita 8. ſectiones 69.

III. דְּמַאי *res dubia.* De rebus, de quibus dubitatur utrum decimæ Deo datæ ſint, necne. Dabatur autem pars centeſima, h. e. decima decimarum. Agit etiam de decimis aliiſque reditibus Sacerdotibus cum cura tradendis. Capita 7. ſectiones 53.

IV. כִּלְאַיִם *heterogenea.* De duobus aut pluribus ac diverſis (maxime ſeminum) generibus non miſcendis. Capita 9. ſectiones 77.

V. שְׁבִיעִית *ſeptimus* (annus). De juribus anni ſeptimi, quo ſabbathum debebat eſſe terræ, nihil ſeri, nihil ex eo quod ſatum eſſet, meti. Capita ejus 10. ſectiones 88.

VI. תְּרוּמוֹת *oblationes.* De rebus, quas quiſque de bonis ſuis eximebat ac ſeparabat, & quaſi ſacras Sacerdoti offerebat. Item, quibus id facere licitum erat, quibus non; de quibus rebus, de quibus non. Porro de centenis offerebant duo; ita ut quinquageſima pars Sacerdotibus ſemper cederet. Capita 11. ſectiones 100.

VII. מַעַשְׂרוֹת *decimæ*, ſive מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן *decimatio prima*, quæ Levitis dabatur, & de quibus rebus. Capita 5. ſectiones 40.

VIII. מַעֲשֵׂר שֵׁנִי *decimæ ſecundæ*, quas Levitæ de decimis ſibi oblatis dabant Sacerdotibus, quæque Jeroſolymis conſumebantur. Capita 5. ſectiones 57.

IX. חַלָּה *placenta*, quam mulieres maſſam depſentes Sacerdotibus offerre tenebantur. Capita 4. ſectiones 37.

X. עָרְלָה *præputium.* De arboribus, quæ tres priores à plantatione ſua annos præputiatæ dicebantur, & quarum idcirco fructus erant prohibiti. Capita 3. ſectiones 35.

XI. בִּכּוּרִים *primitiæ.* De iis, qui primitias offerre debebant, de quibus rebus, & quomodo in Templo offerendæ. Capita 4. quorum ultimum de jure Androgynorum extrinſecus adjicitur; unde dicitur בָּרַיְתָא *doctrina* ſeu *declaratio* extranea, h. e. extra Jeruſalem & Talmudis compilatores ſcripta. Sectiones 34. pro tribus prioribus capitibus; 39. ſi adjiciatur quartum.

Summa Capitum 74. vel 75. Sectionum 647. vel 652. ſi quinque ſectiones cap. 4. codicis XI. numerentur.

§. II.

Ordo II. מוֹעֵד feſtum.

IN hoc ordine diſſeritur de tempore quo ſabbathum, aliaque feſta inchoari, finiri, & celebrari debeant. Ejus codices ſunt:

I. שַׁבָּת *ſabbathum.* De ſabbathi juribus & ſolemnitatibus, lucernis ſabbathinis, quo oleo, aut qua pinguedine accendi debeant; foco aut fornace, in qua cibi calidi conſervantur, & innumeris rebus, quas agere licitum ſit vel illicitum. Capita 24. ſectiones 139.

II. עֵירוּבִין *commixtiones.* Quomodo veſpera ſabbathi, h. e. die Veneris, cibus à variis vicinis collectus eos ſic conjungat, ac ſi unius domus familia ac domeſtici eſſent. Quod fiebat ne longius à ſeinvicem habitantes longiore itinere ſabbathum violarent, pluresque die ſabbathi convenire poſſent. Ita ſi ultra terminum ſabbathi, qui 2000. greſſibus minoribus definiebatur, à ſeinvicem habitarent, ponebant in medio cibum aliquem, quem quis ibi comedens poterat ab ipſo termino ab alium progredi; perinde enim fuit ac ſi domi ſuæ comedisset. Capita 10. ſectiones 89.

III. פְּסָחִים *Paſchata.* De Paſchatis feſto, fermento inquirendo & expurgando, pane azymo, &c. Quid veſpera Paſchatis agendum. De mactatione agni Paſchalis, quomodo

modo aſſatus fuerit. De calamitatibus in Ægypto acceptis, &c. Capita 10. ſectiones 88.

IV. שְׁקָלִים *ſicli.* De ſiclo quem quiſque ſingulis annis penſitare tenebatur, tum pro emendo ſacrificio jugi & quotidiano, tum pro aliis rebus. Solvebatur is ſiclus ante principium Maii. Capita 8. ſectiones 52. Caret Gemara.

V. יוֹמָא *dies*, quo nomine appellabatur κατ᾽ ἐξοχὴν dies expiationis, quo jejunabant, & variis modis ſeſe macerabant. Septem diebus ante hoc feſtum, quod erat admodum ſolemne, domo ſua in Templum ſecedebat Sacerdos, ut ad majorem ſe præpararet ſanctitatem. Capita 8. ſectiones 61.

VI. סֻכָּה *tabernaculum.* De tabernaculorum feſto, eorum forma; qui, quandiu, & quomodo in iis gerere ſe debeant, &c. Capita 5. ſectiones 53.

VII. בֵּיצָה *ovum*, ſive יוֹם טוֹב *bona dies.* De iis, quæ quolibet feſto, præter ſabbathum, licita aut illicita erant. V. G. utrum ovum die feſto à gallina poſitum eodem die comedere liceat. Capita 5. ſectiones 41.

VIII. רֹאשׁ הַשָּׁנָה *principium anni*, civilis nempe, qui incipiebat in neomenia menſis Tiſchri, qui noſtro Septembri & Octobri ex parte reſpondet. De novi hujus anni juribus, ſolemnitatibus, &c. Capita 4. ſectiones 35.

IX. תַּעֲנִית *jejunium.* De variis jejuniis quorum mentio fit in Scriptura, & antiquo jejunandi modo. Capita 4. ſectiones 34.

X. מְגִלָּה *volumen*, Eſtheris videlicet, quod legunt in feſto *Purim* ſive *Sortium.* De feſti hujus celebrandi ratione. Capita 4. ſectiones 33.

XI. מוֹעֵד קָטָן *feſtum parvum*, quo nomine appellant dies intermedios inter primum & octavum feſtorum diem, qui toti ſunt ſolemnes & ſacri in feſto Paſchatis & Tabernaculorum. Intermedii tamen minus feſtivi ſunt, neque in iis opera omnia ſunt interdicta. Capita 3. ſectiones 23.

XII. חֲגִיגָה *feſtivitas*, qua omnis maſculus quotannis tenebatur ſiſtere ſe Domino Jeroſolymis, nempe in feſto Paſchatis, Pentecoſtes, & Tabernaculorum, Exod. 23. v. 17. Quinam immunes erant, &c. Capita 3. ſectiones 23.

Summa capitum 88. ſectionum 671.

§. III.

Ordo III. נָשִׁים mulieres.

AGIT de uxoribus ducendis vel repudiandis; de mulierum officiis, affectibus, morbis, &c. Codices ejus ſunt:

I. יְבָמוֹת *fratriæ.* De fratris ſine liberis defuncti uxore ducenda, de juribus ejus, de calceo, ſi frater eam ducere nolit, extrahendo, & quibus cerimoniis id olim factum. Capita 16. ſectiones 123.

II. כְּתֻבּוֹת *contractus.* De contractibus matrimonialibus, jure dotum, uxorum privilegiis, officio mariti, virginum, & viduarum jure, &c. Capita 13. ſectiones 111.

III. קִדּוּשִׁין *ſponſalia.* De ſponſalibus, & ſponſalitiis; quot modis ſponſa de jure acquiratur, quomodo conſecretur, qua ratione varii caſus matrimoniales decidi debeant, &c. Capita 4. ſectiones 47.

IV. גִּטִּין *libelli repudii.* De divortiis & libello repudii, quomodo ſcribi, dari, & offerri debeat. Capita 9. ſectiones 75.

V. נְדָרִים *vota.* Quæ obligatoria ſint, quæ non; qui vovere poſſint, quibus id licitum non ſit, &c. Capita 11. ſectiones 90.

VI. נָזִיר *Nazaræus.* De Nazaræis & eorum voto; quandiu durabat; à quibus rebus abſtinebant Nazaræi, &c. Capita 9. ſectiones 60.

VII. סוֹטָה *declinans* mulier ab officio ſuo, nempe quæ in adulterii ſuſpicionem venit; quomodo zelotypus eam probare debeat, quomodo aqua amara potata fuerit, ſecundum legem Num. 5. à v. 12. ad finem uſque capitis. Capita 9. ſectiones 67.

Summa capitum 71. ſectionum 573.

§. IV.

Ordo IV. נְזִיקִין damna.

IN hoc ordine diſputatur de damnis ab hominibus vel à beſtiis illatis; de eorum pœna & compenſatione. Codices ejus ſunt:

I. בָּבָא קַמָּא *porta prima.* De damnis quæ à beſtiis, vel ab hominibus, igne, aliove modo alicui inferuntur. Capita 10. ſectiones 79.

II. בָּבָא מְצִיעָא *porta media.* De rebus inventis, depoſito, mercede, commodato, mutuo, uſura, fœnore, conductionibus, & locationibus. Capita 10. ſectiones 101.

III. בָּבָא בַּתְרָא *porta poſtrema.* De ſocietate in commerciis, ædium vicinitate, emtione & venditione, hæreditate & ſucceſſione, poſſeſſione, fidejuſſionibus, &c. Capita 10. ſectiones 86.

IV. סַנְהֶדְרִין *conſeſſus judicum.* De ſenatu majori, judiciis inferioribus, pecuniariis, & criminalibus; judicibus, teſtibus; quatuor ſupplicii generibus, nimirum lapidatione, combuſtione, decollatione, & ſtrangulatione; de Iſraëlitis, qui partem habituri ſunt in futuro ſæculo, & qui non; de tempore adventus Meſſiæ, &c. Capita 11. ſectiones 71.

V. מַכּוֹת *plagæ.* De quadraginta plagis, quibus cædebantur, qui capitalis criminis rei non erant, ex Deut. 25. v. 3. Quare ab illis una ſubſtracta eſt, quod jam Apoſtoli tempore factum fuit, 2. Corinth. 11. v. 24. Capita 3. ſectiones 34.

VI. שְׁבוּעוֹת *juramenta.* Quinam ad juramentum præſtandum idonei erant, qui non idonei; quomodo jurent quadruplices rerum cuſtodes; nempe qui gratis cuſtodit, qui petiit cuſtodiam, qui mercedem cuſtodiæ accepit, qui mercede conduxit. Capita 8. ſectiones 62.

VII. עֵדֻיּוֹת al. עֵדוּת *teſtificationes.* De plurimarum controverſiarum deciſionibus ex præſtantiſſimorum Rabbinorum teſtificationibus collectis. Caret Gemara. Capita 8. ſectiones 74.

VIII. הוֹרָיוֹת *documenta.* De documentis & ſtatutis quibuſdam judicum; quomodo ea ſervanda, & eorum tranſgreſſores puniendi. Capita 3. ſectiones 20.

IX. עֲבוֹדָה זָרָה *cultus alienus.* Alii, עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים *cultus ſtellarum.* Alii, עֲבוֹדַת אֱלִילִים *cultus idolorum.* De idololatria, & vitanda omni cum Chriſtianis ſocietate. Capita 5. ſectiones 50.

X. אָבוֹת *patres.* Alii פִּרְקֵי אָבוֹת *capita* vel *capitula patrum.* De patribus, qui legem oralem à Moſe inde acceptam docuerunt & propagarunt; ubi inſignes eorum ſententiæ, apophthegmata, & axiomata referuntur. Caret Gemara. Capita 6. ſectiones 106.

Summa capitum 74. ſectionum 683.

§. V.

Ordo V. קָדָשִׁים ſanctitates.

IN hoc ordine de ſacrificiis, & variis rebus ſacris agitur. Codices ejus ſunt:

I. זְבָחִים *ſacrificia.* De ſacrificiis, quæ, qualia, quo tempore, quo loco, & à quibus parari & offerri debebant. Capita 14. ſectiones 101.

II. חוּלִּין *profana.* De animalibus mundis & immundis, quatenus ea hominum uſibus licita ſint vel illicita. Capita 12. ſectiones 74.

III. מְנָחוֹת *oblationes.* De oblationibus veſpertinis ex farina & pane, vel cum oleo & thure, aut ſine illis. Capita 13. ſectiones 93.

IV. בְּכוֹרוֹת *primogenita.* De jure primogenitorum in animalibus, quomodo vel offerri, vel pecunia redimi deberent. Capita 9. ſectiones 73.

V. ערכין *æſtimationes.* De æſtimatione ſive pretio rerum, quæ devotæ & promiſſæ erant; ne videlicet pretio viliori redimerentur. Capita 9. ſectiones 50.

VI. תמורה *permutatio.* De permutatione ſacrificiorum; an aliud pro alio ſubſtituere licitum. Capita 7. ſectiones 35.

VII. מעילה *tranſgreſſio.* De tranſgreſſionibus in uſu ſacrificiorum, ubi lucellum quæſitum, & ſacrificium non recte mactatum. Capita 6. ſectiones 38.

VIII. כריתות *exciſio.* De exciſione animarum ex ſæculo futuro, & de peccatis quæ exciſionem merentur. Capita 6. ſectiones 43.

IX. תמיד *juge* (ſacrificium). De Jugi ſacrificio, quod fiebat quotidie ex duobus agnis, quorum alter mane, alter veſpere offerebatur. Caret Gemara. Capita 7. ſectiones 33.

X. מדות *menſuræ* nimirum Templi. Capita 5. ſectiones 33. Caret Gemara.

XI. קנים *nidi.* De pullis ex nido avium à pauperibus offerendis. Caret Gemara. Capita 3. ſectiones 15.

Summa capitum 90. ſectionum 588.

§. VI.

Ordo VI. טהרות purificationes.

IN hoc ordine agitur de vaſorum, aliarumque rerum purificatione, immunditie, & pollutione. Codices ejus ſunt:

I. כלים *vaſa.* De vaſis, inſtrumentis, ſuppellectili, veſtibus ex quocunque genere & quacunque materia, quomodo pura aut impura cenſeantur & quomodo purificentur. Capita 30. ſectiones 254.

II. אהלות *tabernacula.* De tabernaculis ſive domibus, earumque partibus; quomodo polluantur & purificentur: ubi ſpeciatim ad mortuos reſpicitur. Capita 18. ſectiones 134.

III. נגעים *plagæ.* De plaga lepræ, quomodo ab ea pollutio contrahatur. Capita 14. ſectiones 115.

IV. פרה *vacca* (rufa). De purgatione ab immunditia à cadavere humano contracta, per cineres vaccæ rufæ, de qua Num. 19. Capita 12. ſectiones 96.

V. טהרות *purificationes.* De purificationibus ab immunditia quæ aliunde quam à cadavere humano contrahitur. Capita 10. ſectiones 92.

VI. מקואות *foſſæ.* De foſſis ſeu conceptaculis aquarum, in quibus cum viri, tum mulieres lavant & immergunt ſe purificationis gratia. Capita 10. ſectiones 71.

VII. נדה *menſtruata.* De purificatione mulieris à fluxu menſtruo, & immunditia partus. Capita 10. ſectiones 79.

VIII. מכשירין *dirigentia.* Alii משקין *liquida.* De liquidis, h. e. quomodo fructus aut olera, aut alia terræ naſcentia, quibus homo veſcitur, per affuſionem liquidorum polluantur, aut ad pollutionem *dirigantur*, ſeu diſponantur. Capita 6. ſectiones 54.

IX. זבים *fluentes.* De fluxum nocturnum ſeminis patientibus, aut gonorthœa affectis, & quomodo purificentur. Capita 5. ſectiones 32.

X. טבול יום *lotus diei.* De immunditia ante ſolis occaſum eluenda. Capita 4. ſectiones 26.

XI. ידים *manus.* De lavandis manibus, vaſis, & aquarum qualitate & quantitate. Capita 4. ſoctiones 22.

XII. עוקצים *petioli.* De petiolis fructuum, quomodo contactu aliorum fructuum polluantur. Capita 3. ſectiones 28.

Summa capitum 126. ſectionum 1003.

Talmudis itaque ſunt ordines VI. codices LXIII. vel LX. tantummodo ſecundum veteres Hebræos, qui tres *Bavas* in ordine IV. pro uno codice habebant, & codicem *Maccoth* in eodem ordine codici Sanhedrin adjungebant. Capita DXXIII. vel DXXIV. ſi tribus capitibus codicis *Biccourim* in ordine I. quartum de androgynis adjicias. Hi porro codices in omnibus Talmudis editionibus eundem, quem illis aſſignavimus, ordinem non ſervant. In iis ordinandis ſecuti ſumus clariſſ. Buxtorfium, quem ſe-

Digitized by Google

quitur etiam doctiſſimus Wolfius. Denique ſectiones ſive Miſchnaioth numerantur MMMMCLXV. vel MMMMCLXX. ſi 34. ſectionibus trium priorum capitum *Biccourim* quinque ſectiones capitis quarti ejuſdem tractatus addideris.

Præter enumeratos codices Talmudis, ſequentes quatuor à recentioribus Rabbinis ſunt adjecti, quorum etiam aliqua hic facienda eſt ſumma.

Novi codices veteribus additi.

I. מסכת סופרים *codex ſcribarum*. Quomodo ſcribendus ſit liber Legis in pergameno, & quali utendum. An atramenti maculam, vel literam aliquam eradere liceat. De vocibus aliter ſcriptis & aliter lectis. Quomodo & à quot perſonis liber Legis in Synagoga legendus ſit, &c. Capita 21.

II. מַסֶּכֶת אֵבֶל רַבָּתִי *codex luctus magni*. Alii, מַסֶּכֶת שְׂמָחוֹת *codex lætitiarum* (prohibitarum ſcilicet). De luctu & cerimoniis, quibus lugendi ſunt mortui; quomodo lugentibus adhibenda conſolatio, & qua ratione polluantur ob cadaver. Capita 14.

III. כַּלָּה *ſponſa*. De ſponſæ acquiſitione, ornamentis, aliiſque ad eam pertinentibus. Is codex duorum *Qiddouſchin* & *Kethouvoth* complementum eſt. Caput 1.

IV. מַסֶּכֶת דֶּרֶךְ אֶרֶץ *codex viæ terræ*. De moribus rite informandis, & ratione cum hominibus converſandi, quam Hebræi vocant *viam terræ*, h. e. in terris ſeſe gerendi rationem. Dividitur in codicem *majorem* & *minorem*. Ille conſtat capitibus decem, hic vero ſex. Subjicitur ad finem caput peculiare dictum פֶּרֶק שָׁלוֹם *caput de pace*.

Ut facilius intelligatur ad quem ordinem pertineant codices in eruditorum operibus laudati, proindeque in Talmude ipſo facilius inveniantur; non ab re fuerit eos ſecundum literarum alphabethi ſeriem cum capitibus ſuis, ſectionibus ſive Miſchnaioth, & ordinibus exhibere.

Codices Talmudici ordine alphabethico diſpoſiti.

Codices.	*Capita.*	*Sectiones.*	*Ordines.*	*Codices.*	*Capita.*	*Sectiones.*	*Ordines.*
אָבוֹת	6.	106.	IV.	חוּלִּין	12.	74.	V.
אָהֳלוֹת	18.	134.	VI.	חַלָּה	4.	37.	I.
בָּבָא קַמָּא	10.	79.	IV.	טְבוּל יוֹם	4.	26.	VI.
בָּבָא מְצִיעָא	10.	101.	IV.	טְהָרוֹת	10.	92.	VI.
בָּבָא בַּתְרָא	10.	86.	IV.	יְבָמוֹת	16.	123.	III.
בֵּיצָא	5.	41.	II.	יָדַיִם	4.	22.	VI.
בְּכוֹרוֹת	9.	73.	V.	יוֹמָא	8.	61.	II.
בִּכּוּרִים	4—5.	34—39.	I.	כִּלְאַיִם	9.	77.	I.
בְּרָכוֹת	9.	57.	I.	כֵּלִים	30.	254.	VI.
גִּטִּין	9.	75.	III.	כְּרִיתוֹת	6.	45.	V.
דְּמַאי	7.	53.	I.	כְּתוּבוֹת	13.	111.	III.
הוֹרָיוֹת	3.	20.	IV.	מְגִלָּה	4.	33.	II.
זְבָחִים	14.	101.	V.	מִדּוֹת	5.	33.	V.
זָבִים	5.	32.	VI.	מַכְשִׁירִין	6.	54.	VI.
חֲגִיגָה	3.	23.	II.	מַכּוֹת	3.	34.	IV.

Digitized by Google

Codices.	Capita.	Sectiones.	Ordines.	Codices.	Capita.	Sectiones.	Ordines.
מנחות	13.	93.	V.	ערכין	9.	50.	V.
מועד קטן	3.	23.	II.	ערלה	3.	35.	I.
מעילה	6.	38.	V.	פאה	8.	69.	I.
מעשרות	5.	40.	I.	פסחים	10.	88.	II.
מעשר שני	5.	57.	I.	פרה	12.	96.	VI.
מקואות	10.	71.	VI.	קדושין	4.	47.	III.
נגעים	14.	115.	VI.	קנים	3.	15.	V.
נדה	10.	79.	VI.	ראש השנה	4.	35.	II.
נדרים	11.	90.	III.	שבועות	8.	62.	IV.
נזיר	9.	60.	III.	שביעית	10.	88.	I.
סוטה	9.	67.	III.	שבת	24.	139.	II.
סוכה	5.	53.	II.	שקלים		52.	II.
סנהדרין	11.	71.	IV.	תמיד	7.	33.	V.
עבודה זרה	5.	50.	IV.	תמורה	7.	35.	V.
עדיות	8.	74.	IV.	תענית	4.	34.	II.
עוקצים	3.	28.	VI.	תרומות	11.	100.	I.
עירובין	10.	89.	II.				

Hi ſunt codices Talmudis Babylonici ordine alphabethico diſpoſiti. Ut autem Talmudis utriuſque paulo major habeatur notitia, præcipuas operis hujus editiones ex doctiſſimo Wolfio hîc exhibere ab inſtituto noſtro non erit alienum.

ARTICULUS III.

De præcipuis Talmudis editionibus.

§. I.

Talmudis Jeroſolymitani editiones.

DUÆ ſunt præcipuæ Talmudis hujus editiones.

I. Venetiis fol. apud *Bombergum*, ſine anno notato, teſte *Sabbathæo*, ſive *Schabtai* in Bibliotheca ſua dicta שפתי ישנים ſiphte ieſchenim, *Labia dormientium* ſive *mortuorum*, pag. 88.

II. Cracoviæ eadem forma anno Chriſti 1609. apud *Iſaacum ben Aaron*. In hac editione Miſchna & Gemara literis quadratis, annotationes vero rotundis ſive Rabbinicis excuſæ ſunt.

Talmud iſtud, prout typis mandatum eſt, conſtat quatuot ſolis prioribus ordinibus, & codice נדה ex ordine ſexto. Imo nec codex ille integer eſt, quatuor enim tantum capitibus abſolvitur. Neque etiam quatuor ejus ordines habent ſuos omnes codices;

nam v. g. in ordine quarto deſunt codices *Edaioth* & *Avoth.* Ideo autem mutilatum eſt illud Talmud, quod plura reperiri non potuerint, quanvis editores miſſis huc illuc literis & nuntiis, ordines omnes ac tractatus recuperare, ſed fruſtra, conati ſint, ut ad calcem editionis Venetæ profitentur.

Miſchna Talmudis hujus cum in verbis, tum in ſententiis non parum diſcrepat à Miſchna Babylonica. Qua de cauſa? Id eruditis inquirendum relinquit *Lightfootus* in tom. 2. opp. pag. 229.

Ejus Gemara plenior eſt Babylonica; ea ſiquidem non ſolum ad codicem *Beracboth* ordinis I. verum etiam ad alios ejuſdem ordinis codices, qui in Talmude Babylonico ea carent, attexitur. Verum, ut diximus, obſcura eſt, & paucis etiam Judæis perſpecta; quare Talmud iſtud ab iis fere negligitur. Illud è contrario Chriſtianis præ Babylonico ſe commendavit, 1°. quod ſit Babylonico brevius. 2°. Quod plurima in eo reperiantur quæ ad illuſtrandum Sacrum Codicem, maxime vero Novum Teſtamentum, ut ex Lightfooti operibus liquet, non parum conferant. 3°. Quod ejus Gemara immunis plerumque ſit nugis ac fabellis, vel, ut aliis placet, allegoriis, quibus ſcatet Babylonica. Plures hujus Talmudis editiones non memorat clariſſ. Wolfius.

§. II.

Talmudis Babylonici editiones.

NOvem Talmudis hujus editiones numerantur, quarum

I. Venetiis prodiit ex typographæo *Bombergiano* anno Chriſti 1520. & ſequentibus. Hæc editio in duodecim tomos in fol. vulgo tribuitur, qui eo ordine, quem requirit Talmud, excuſi non ſunt; ſed nunc hic, nunc ille tomus, pro typographi arbitrio, donec totum corpus abſolveretur, in lucem prodiit. Folia vulgo dividuntur in tres columnas, quarum prima, quæ Miſchnam & Gemaram literis quadratis excuſam complectitur, mediam paginam occupat. Aliæ duæ columnæ exhibent hinc *Raſchii*, ſive R. Salomonis filii Iſaaci commentarios, inde *Toſephoth*, h. e. additiones, quæ, uti & Raſchii commentarii, ad ſolam Gemaram pertinent. Quapropter in codicibus Gemara deſtitutis hi non compatent, ſed in eorum locum ſuffectus eſt hinc Maimonidis, illinc R. Samſonis commentarius. In fine codicum reperiuntur *Piſqe Toſephoth*, id eſt concluſiones ex Toſephoth exceptæ; *Perouſch hammiſchnaioth*, hoc eſt, expoſitio Miſchnæ ex Maimonide; denique commentarius *R. Aſcher.* Ampliorem editionis hujus recenſionem vide apud doctiſſimum Wolfium Biblioth. Heb. tom. 2. pag. 896. & ſeqq. ubi quo anno tomi ſinguli excuſi ſint, & quid ad unumquemque tractatum ſive codicem pertineat, accurate eruditeque diſſeritur.

II. Talmudis editio Venetiis in fol. itidem adornata eſt apud *Marcum Antonium Juſtinianum*, anno Chriſti 1546. & ſequentibus. Editionem hanc curavit *R. Joſue Boaz*, de familia Baruch, qui præter ea, quæ in editione Bombergiana memorata ſunt, huic in altero margine addidit מסרת התלמוד *Maſſoram Talmudis*, id eſt, indicem locorum Talmudis parallelorum, qui reperiuntur in Maimonide, סמ״ג, h. e. ספר מצות גדול *libro preceptorum magno*, R. Moyſi Qotſenſis, & in libro, qui inſcribitur ארבע טורים *quatuor ordines*, R. Jacobi fil. Aſcher F. Jehhiel. In altero margine adjecit עין משפט *oculum Judicii*, h. e. indicem inſtitutorum & rituum, qui in veterum ſcriptis ritualibus, puta Maimonide, סמ״ק, h. e. ספר מצות קטן *libro preceptorum parvo*, R. Iſaaci fil. Joſeph Corbelenſis, & in ארבע טורים ſuperius laudato. Accedit præterea חקור דינים *ſcrutinium rituum* aut *judiciorum*, quod ab aliis dicitur נר מצוה *lumen præcepti*, qui catalogus eſt deciſionum omnium ritualium in Gemara exſtantium, ut cognoſci poſſit quo in loco contineantur. Adjicitur præterea תורה אור *Lex lux*, ſeu

Digitized by Google

index locorum Sacræ Scripturæ, quæ in Talmude citantur. Denique codicibus aliquot Gemara inſtructis ſubjicitur, 1°. Compendium ex פסקי תוספות, 2°. Commentarius R. Aſcher, 3°. compendium ejuſdem commentarii auctore R. Jacob ejus filio, vulgo dicto *Baal battourim*, id eſt, *auctor* (quatuor) *ordinum*, 4°. commentarius Miſchnicus Maimonidis. Denique in codices I. & VI. ordinis, qui, ſi *Berachoth* ex ordine I, & *Nidda* ex V. exceperis, carent Gemara, loco interpretum Gemaricorum occurrit commentarius R. Maimonidis & R. Samſonis, ut in ſuperiori editione Veneta.

Secundæ hujus editionis, quæ à nonnullis in dubium vocatur, mentio fit in inſcriptione Talmudis Cracoviani & Amſtelædamenſis, de quibus infra, & in libro precum Synagogæ Romanæ, citante Bartoloccio, tom. 3. Biblioth. Rabbin. pag. 762. Eamdem deſcribit Schavtai, pag. 89. *Siphte Ieſchenim.* Extant in Bibliotheca noſtra Sangermanenſi Talmudis hujus tria volumina, quorum primum, quod anno Chriſti 1547. excuſum eſt, hos II. ordinis codices complectitur: *Betſa*, *Roſch haſchſchana*, *Ioma*, *Souca*, *Taanith*, *Scheqalim*, *Hhaghigha*, & *Moedh qaton*. In ſecundo volumine, quod anno 1550. typis mandatum eſt, continetur codex unicus *Avodha Zara* ex ordine IV. Denique volumen tertium anno 1551. è prelo egreſſum continet *Nedharim*, *Sota*, & *Nazir* ex ordine III. & *Nidda* ex VI.

III. Talmudis Babylonici editio prodiit in fol. Baſileæ apud *Ambroſium Frobenium* annis Chriſti 1578. 1579. & 1580. Ad editionem Bombergianam expreſſa eſt, ſed à Marco Marino Brixiano Canonico Regulari S. Salvatoris mutilata; is enim conjecta in Chriſtum & Chriſtianos convitia ſuſtulit. Quamobrem inter alia reſecuit integrum codicem *Avodha Zara*, qui ſtatim Cracoviæ Judæorum opera editus eſt, ac editioni Baſileenſi, ut completa foret, adjectus. Editio illa ob prædictam reſectionem parvo in pretio eſt apud Judæos, imo Chriſtianos non paucos, qui caſtrationem hanc præpoſteram judicant. Editioni huic adjecti ſunt indices locorum Scripturæ Sacræ, & locorum Talmudis parallelorum, qui in Bombergiana deſiderantur.

IV. Talmudis hujus editio Cracoviæ in fol. adornata eſt apud R. *Iſaacum ben Aaron*, annis Chriſti 1603. 1604. & 1605. ad fidem & exemplum editionis Venetæ Juſtinianææ, adeo ut pagina paginæ reſpondeat; & qui utramvis recte norit, ambas noverit. A Judæis plurimi æſtimatur, tum quod in ea reſtituta ſint, quæ in Baſileenſi reſecta fuerant, tum quod cum mſſ. codicibus, & prioribus Talmudis editionibus collata fuerit atque emendata. Alteram editionem Cracovianam cum Raſchii commentariis & brevi vocum difficiliorum ex *Aruch* expoſitione anno Chriſti 1616. in 4°. elaboratam memorat Schavtai.

V. Editio in fol. cœpta eſt Lublini anno Chriſti 1617. & ſequentibus continuata. Ea quoque ad editionem Venetam Juſtinianæam adornata eſt, ita tamen ut denuo correcta ſit & emendata ad codices, præſertimque ad librum *Salomonis Loriæ* dictum חכמת שלמה *Sapientia Salomonis*, opera R. *Tſevi bar Abraham Qalonymi*, apud R. *Joſue bar Iſraël* Auſtriacum. Iſthæc editio fugit Bartoloccium, necnon Thomam Hyde, virum alioquin his in rebus verſatiſſimum. Editionem aliam Lublinenſem prædicta antiquiorem, nempe anno Chriſti 1559. memorat Schavtai, pag. 89.

VI. Talmudis Babylonici editio concinnata eſt Amſtelædami, in minori fol. vel 4°. majori, apud *Emanuelem Benbeniſte*, ab anno 1644, ad 1647. Cracovienſem plane refert, niſi quod in leviſſimis ab ea diſcrepet, ut v. g. in titulo & fronte marginum, ubi pro התלמוד repoſuerunt שס, hoc eſt, ששה סדרים *ſex ordines*, quod idem eſt ac התלמוד. Poſt codicem שבועות in ordine IV. ſequitur מסכת אבות דרבי נתן *codex Avoth R. Nathan*, qui complectitur apophthegmata, ſententias morales, &c. SS. Patrum Veteris Teſtamenti. Is codex diverſus eſt ab alio, qui in eodem ordine collocatur inſcribiturque אבות *Avoth*, ſive פרקי אבות pirqe avoth *capitula patrum*. Deinde veniunt quatuor

codices Talmudi recens adjecti, de quibus ſupra pag. 420. coll. 1. 2. Editio illa magno in pretio habetur apud Judæos, quod loca varia exhibeat poſtliminio reſtituta, quæ religioni Chriſtianæ adverſantur. Sunt tamen nonnulla Chriſtianis adverſa uti & quædam ad religionem minime pertinentia, quæ vel caſu, vel conſilio neſcio quo exciderunt, teſtibus Bartoloccio tom. 3. p. 761. & Wulfero ad theriac. Judaicam pag. 265. Idem Wulferus præfat. ad cod. *Scheqalim*, ſcribit Talmud iſtud à reliquis Miſchnæ editionibus immenſum quandoque diſcrepare, vel omiſſo prorſus, vel addito alio vocabulo; quod exemplis confirmat in ſuis notis. Menda tamen illa in omnibus exemplaribus non comparent, quod, uti veroſimile eſt, folia mendoſa correcta, & denuo excuſa fuerint.

VII. Editio in fol. elaborata Francofurti ad Viadrum ſive Oderam, typis *Michaëlis Gottſchalckii*, & ſumtibus *Iſſachar Behrman* Judæi Halberſtadienſis, annis Chriſti 1697. 1698. & 1699. Si titulo credas, editio illa adornata eſt ad Baſileenſem à Marco Marino Brixiano mutilatam. Id autem falſum eſſe codex *Avodha Zara* ſuo loco inſertus planum facit. Inſuper iſthæc editio præſtat Baſileenſi, quod in ea varii errores typographici aliique ſublati ſint beneficio libri Salomonis Loriæ dicti חכמת שלמה *Sapientia Salomonis*, de quo ſupra, & alterius libri inſcripti חדושי הלכות *novellæ obſervationes in Talmudis deciſiones*, R. Samuelis Eliezeris. Accedit huic editioni index locupletior deciſionum ritualium ex Maimonide, Moſe Qotſenſi, & Baal hattourim, de quibus ſupra, in tractatus *Berachoth*, *Nedarim*, *Sota*, *Nazir*, & *Nidda*, in quos deerat in præcedentibus editionibus. Index ſimilis invenitur ſuper integrum ordinem *Qodaſchim*, una cum emendationibus deſumtis ex libro R. Aaronis fil. Samuelis, cui titulus ברכת הזבח *benedictio Sacrificii*, quæ ſunt animadverſiones in Gemaram, & commentarium Raſchii in eandem & Toſephoth Qodaſchim. Repræſentantur figuræ ad intelligendas Maimonidis in ordinem *Zeraim*, & Raſchii aliorumque in *Erouvin* & *Souca* commentationes. Denique invenitur *Maſſoreth battalmoudh* in tractatus *Horaioth* & *Nidda*, necnon in totum ordinem *Toboroth*, ubi in præcedentibus editionibus deſiderabatur.

VIII. Editio, ut & præcedens, prodiit in fol. Francofurti ad Oderam ſive Viadrum ex officina *Michaëlis Gottſchalckii*, & Berolini ex typographeo *Joannis Erneſti Jablonſkii*, ab anno Chriſti 1715. ad annum 1721. Ea editio præcedenti adeo ſimilis eſt, ut pagina paginæ reſpondeat. In eo ſolo poſterior à priori diſcrepat, quod in poſteriori editione charta & Miſchnæ ac Gemaræ characteres minores ſint, quam in priori; at nitidiores ſimul ſunt & elegantiores. Præterea in poſteriori ad menda tollenda adhibitus eſt commentarius, quem in Talmud integrum ſcripſit *R. Meir* Lublinenſis.

IX. Et noviſſima Talmudis Babylonici editio cœpta eſt fol. Amſtelodami 1714. apud *Salomonem Marqes*, & *Raphaëlem* filium *Joſue Palaſii*, accurante *Juda Arie Loew* filio *Joſephi Samuelis* quondam archiſynagogi Francofurtenſis ad Mœnum. Ea editio, ſumtus typographici minuendi cauſa, maximam ſui partem continuata eſt Francofurti ad Mœnum, ibique anno 1721. abſoluta. Complectitur omnia, quæ in præcedentibus editionibus occurrunt, prætereaque textus recognitus eſt & emendatus tum ad exemplaria ſecum invicem collata, tum ad libros, quibus tituli: חדושי הלכות *novellæ obſervationes*, &c. חכמת שלמה *ſapientia Salomonis*, de quibus in VII. edit. & חכמת מנוח *ſapientia Manoahh*, filii *Schemariæ*, quæ ſunt caſtigationes, & variæ lectiones Talmudicæ in Gemaram, Raſchium, & Toſephoth; tum ad exemplar, quod *R. Joſeph Samuel* fil. *Tſevi*, archiſynagogus Francofurtenſis ad Mœnum, magna cura correxit, & quo præſertim reſtituti ſunt ordines *Zeraim*, *Qodaſchim*, & *Toboroth*, qui mendis plurimis ſcatebant. Vulgati indices emendati ſunt & aucti, novi additi ſunt, puta in Raſchii commentarium, in R. Aſcher, & Toſephoth. Tractatibus præmittuntur animadverſiones & emendationes nonnullæ ad tractatum illum pertinentes, vel ex mſſ. codd. vel aliunde excerptæ.

Ordo

Digitized by Google

Ordo *Qodaſchim* recenſitus eſt ex obſervationibus R. *Iſaaci Loriæ*, & notis R. *Gerſon* illuſtratus. Tractatus minores, dicti מסכתות קטנות, correcti ſunt & quibuſdam capitibus aucti. Adjecti ſunt מסכת גרים *tractatus advenarum* ſive *proſelytorum*, & מסכת ארץ ישראל *tractatus de terra Iſraëlis*, quæ videlicet ultra fluvium Sambathionem ſtatuitur, ubi decem tribus à Salmanazare in captivitatem abductas etiamnum habitare Judæi fabulantur. Vide de ficto illo flumine doctiſſ. Buxtorfii Lexicon Talmud. ad radicem שבט. Adjectus eſt commentarius octo capitibus, quibus Maimonides tractatum *Pirqe avoth* illuſtravit; ipſis vero *Pirqe avoth* accedit commentarius *Raſchii*. Ibi etiam conſpicitur commentarius R. *Aſcher* in ordines *Zeraim* & *Tohoroth*, neglectis tamen his, quæ in aliis interpretibus ſunt obvia. Novellæ obſervationes in *Toſephoth* antiquas ſuper tractatum *Ioma*. Novellæ itidem obſervationes *Nahhmanidæ*, i. R. Moſis filii Nahhman, dicti vulgo *Ramban*, ſuper tractatum *Kethouvoth*. Toſephoth R. *Aſcher* ſuper tract. *Bava metſia*. In fine ordinis *Moedh* exſtant הלכות קטנות *deciſiones parvæ* R. *Aſcher*, cum קצור פסקים *compendio deciſionum*, & animadverſiones ejuſdem R. *Aſcher* in tract. *Qiddouſchin*. Denique ut facilius redderetur Talmudis ſtudium, codici *Berachoth* adjecit editor præfationem Maimonidæ in ordinem *Zeraim*, indicem alphabethicum Miſchnæ capitum, *Atrium Talmudis* R. *Samuelis hannagid*, cum compendio inſtitutionum Gemaricarum ex variis libris de hoc argumento tractantibus excerptarum, generales quaſdam regulas ad intelligendos Raſchii commentarios Talmudicos pertinentes, tredecim Legis interpretandæ modos, &c.

Hæc de præcipuis Talmudis Babylonici editionibus, quæ omnes fere in duodecim aut tredecim tomos in folio tribuuntur, ſufficiant. Qui plura de his voluerit, legat doctiſſimi Wolfii Bibliothecam Hebraïcam, tom. 2. pag. 895. & ſeqq.

CAPUT VII.

De recentiorum Judæorum Kalendario.

Kalendarium eſt tabula dierum, hebdomadarum, menſium, feſtorum, & jejuniorum, quæ per unius anni circulum recurrunt. De his omnibus pauca quædam pro inſtituti noſtri ratione, & quantum ad loca nonnulla Sacræ Scripturæ intelligenda ſatis eſt, delibabimus.

ARTICULUS I.

De diebus, horis, hebdomadis, menſibus, & annis Judæorum.

§. I.

Dies & horæ Judæorum.

Dies, alius eſt naturalis, alius artificialis. Naturalem & νυχθήμερον conſtituit ſolis ab uno puncto ad idem fere cœli punctum converſio, puta ab occaſu ad occaſum,

à quo tempore Judæi diem auſpicantur; qui mos etiam apud veteres Gallos, Germanos, Numidas Lybienſes, &c. olim obtinuit.

Dies artificialis eſt ſolis ſupra finitorem, ſeu *horizontem* commoratio, cui nox ex adverſo reſpondens, ſolis itidem infra finitorem ſive *horizontem* mora circumſcribitur. Dies ille artificialis dicitur, quod eo durante ſoleant artifices opus ſuum peragere.

Dies naturalis in quatuor & viginti partes ſive horas diſtribuitur. Eæ ſunt vel æquales vel inæquales. Æquales ſunt Aſtronomis, & iis, qui ſub linea æquinoctiali degunt; inæquales autem (præterquam æquinoctiorum tempore) cum 12. luci, & 12. nocti aſſignantur; neceſſe enim eſt æſtivas horas lucis, maximas; noctis, minimas fieri: & vice verſa in hyeme. His horis inæqualibus uſa eſt omnis fere antiquitas in Italia, Græcia, Aſia, Ægypto, in toto Oriente, maxime in Palæſtina & Judæa, ac de iis intelligendæ horæ in ſacris literis paſſim commemoratæ.

Antiquiſſimis temporibus horarum & nomen, & res ignorabatur, ac pro diverſis temporibus & locis diverſa fuit νυχθήμερυ, h. e. diei naturalis partitio. Erat cum divideretur in partes quatuor, quarum duæ lucis, ſeu diei; duæ noctis erant. Dies ab ortu ſolis ad occaſum diſtinguebatur in tempus antemeridianum & pomeridianum. Sic nox ab occaſu ſolis ad ejus ortum dirimebatur in tempus, quod mediam noctem antecedebat, & in tempus, quod eam ſequebatur.

Hebræi veteres, necnon & vetuſtiſſimi Græci, ut ex Homero liquet, diem artificialem tres in partes diſtribuebant, videlicet in matutinum, meridianum, & veſpertinum tempus; quæ partitio etiamnum viget apud Arabes, Perſas, alioſque populos Orientales, teſte Ubbone Emmio rerum chronolog. lib. 1. p. 7. Sic etiam nox tres in partes dividebatur, in veſperam, mediam noctem, & cuſtodiam matutinam.

Tandem ex hiſtoria Evangelica videntur Judæi diem naturalem octo in partes diſtribuiſſe, quarum quatuor diei & quatuor nocti aſſignarunt. Partes noctis, *vigiliæ*; diei, *horæ* dicebantur. Prima hora incipiebat ab ortu ſolis ad horam uſque nonam. Tertia ab hora nona ad meridiem. Sexta à meridie ad tertiam pomeridianam. Nona à tertia pomeridiana ad occaſum ſolis. Sic prima noctis vigilia inchoabatur ab occaſu ſolis & deſinebat hora nona in nocte. Secunda ab hora nona ad mediam noctem extendebatur. Tertia à media nocte incipiebat, durabatque ad tertiam horam poſt mediam noctem. Quarta denique vigilia initium ducebat ab hora tertia poſt mediam noctem, & finiebatur hora ſexta matutina, ſive ſole exoriente. Illæ autem horæ ac vigiliæ pro diverſis temporibus, ſi æquinoctiale exceperis, inæquales erant. Quandoque etiam horæ intermediæ numerabantur; unde Matth. 20. v. 6. fit mentio horæ undecimæ, quæ incipiebat ab hora quarta pomeridiana, & deſinebat hora quinta, à qua incipiebat hora duodecima. Cum autem horas inæquales cum noſtris horis æqualibus & aſtronomicis eo loci conferimus, horas æquinoctiales intelligimus, nam v. g. prima hora inæqualis in ſolſtitio æſtivo non incipiebat noſtra hora ſexta, ſed quarta matutina, in qua ſol oritur. Horam autem Aſtronomi noſtri dividunt in 60. partes, ſeu minuta ('); partem quamlibet ſexageſimam in 60. ſecundas ("); ſecundam in 60. tertias ('''), &c. Judæi vero horam partiuntur in 1080. *hhalaqim* ſeu ſcrupula, ut videbimus infra, Art. V. §. I. in neomeniæ Tiſchri inveniendæ ratione.

§. II.

Hebdomades Judæorum.

TRIPLICIS generis hebdomades erant Hebræis, nempe hebdomades dierum, quæ ſeptem diebus conſtabant; hebdomades annorum, quæ 7. annos complectebantur; denique hebdomades 7. annorum, qui per 7. annos ducti 49. annorum numerum conficiebant; quibus exactis annus quinquageſimus, iſque Jubilæus, renuntiabatur. Non deſunt tamen eruditi, qui Jubilæum in annum 49um. incidiſſe arbitrentur.

Digitized by Google

§. III.

Menſes Judæorum.

MENSIS alius eſt ſolaris, alius lunaris. Menſis ſolaris circumſcribitur temporis ſpatio, quo ſol unum Zodiaci ſignum percurrit: lunaris vero fit à novilunio ad novilunium. Uterque dividitur in naturalem ſeu cœleſtem, & civilem ſive politicum.

Menſes naturales ſive cœleſtes cum ſolis tum lunæ impares inter ſe ſunt, ac præter dies integros, habent etiam dierum partes, ut horas, horarumque ſcrupula; neque enim ſol æque diu moratur in omnibus ſignis: ſed alia citius, ut Sagittarium, Capricornum, &c. alia tardius ſeu longius, ut Arietem, Geminos, &c. permeat, propter orbis, in quo fertur, *excentricitatem.* Sic nec luna eodem temporis ſpatio, cum ob ſuam, tum ob ſolis anomaliam, à ſynodo, ſive conjunctione, ad ſynodum revertitur.

Menſes civiles ſeu politici, i. qui ad vulgi captum accommodati ſunt, & in uſu apud civitates ſeu populos habentur (cœleſtes enim proprii Aſtronomorum ſunt) dies integros habent; ſolares quidem 30. vel 31. (excepto uno Februario, qui 28, & in anno biſſextili 29. conſtat): lunares vero alternis 29. & 30. Menſes lunares 30. dierum, *plenos*; 29. *cavos* appellant. Atque hi menſes in Kalendario inferius deſcribendo adhibebuntur. Quare ab horis, & ſcrupulis horariis naturalium, ſeu cœleſtium, deſcribendis abſtinebimus.

Menſes Hebræorum à novilunio *apparente*, hoc eſt, non à conjunctione lunæ cum ſole, quæ ipſis *dies latentis lunæ* dicebatur; ſed à die, quo luna apparebat, ac *dies apparentis lunæ* vocabatur, olim incipiebant. Hos propriis nominibus olim diſtinctos non fuiſſe patet ex Scriptura, in qua ſæpius *primus*, *ſecundus*, &c. appellantur. Salomonis tantum ætate nominibus propriis, aut epithetis, inſigniri cœpere, ut planum facit hæc ſeries, in qua ſecundum vulgarem annum diſponuntur.

Primus eſt תִּשְׁרִי *Tiſchri.* Dicitur etiam אֵיתָנִים *Ethanim*, 3. Reg. 8. v. 2. Cur iſthæc nomina ſortitus ſit ille menſis, ſicut & ceteri, non convenit inter eruditos. Partim Septembri, partim Octobri noſtro reſpondet. Ab eo annus civilis incipit.

Secundus מַרְחֶשְׁוָן *Marhheſchvan.* Vocatur בּוּל *boul*, vel *Bul*, 3. Reg. 6. v. 38. Vide Lexicon ad vocem בּוּל. Cum Octobri & Novembri concurrit.

Tertius כִּסְלֵו *Kiſlev*, Vulg. *Caſleu*, Zach. 7. v. 1. Novembri & Decembri reſpondet.

Quartus טֵבֵת *Teveth*, Vulg. *Tebeth*, Eſth. 2. v. 16. Decembri & Januario reſpondet.

Quintus שְׁבָט *Schevat*, S. Hieron. & Lxx. *Sabat*, quia olim *ſcheva* initiale legebatur ut ſequens vocalis. Menſis hujus mentio fit Zach. 1. v. 7. Januario & Febr. reſpondet.

Sextus אֲדָר *Adhar*, vel, ut Vulg. *Adar*, Eſth. 3. v. 7. & cap. 9. v. 1. reſpondet partim noſtro Februario, & partim noſtro Martio. Hic menſis repetitur, & interſeritur, ſeu intercalatur, unoquoque triennio vel biennio, nempe ſepties intra novemdecem annorum cyclum, vocaturque וַאֲדָר *& Adhar*, ſive *ſecundus Adhar*; ac ex parte in cauſa eſt cur menſes Hebræi noſtris ex æquo non reſpondeant.

Septimus נִיסָן *Niſan*, Nehem. 2. v. 1. Ab hoc menſe incipiebat annus ſacer. Martio & Aprili reſpondet. Dicitur אָבִיב, Exod. 13. v. 4. ſed nomen iſtud ejus proprium non eſt; quare à Lxx. redditur ἐν μηνὶ τῶν νέων, ab alio veteri interprete ἐν μηνὶ τῶν νεαρῶν, à Vulg. *in menſe novarum frugum.*

Octavus אִיָּר *Iiiar.* Is 3. Reg. 6. v. 1. dicitur זִו *Ziv*, Vulg. *Zio.* Aprili & Maio reſpondet.

Nonus סִיוָן *Sivan*, Vulg. *Siban*, Eſth. 8. v. 9. Maio & Junio reſpondet.

Decimus תַּמּוּז *Tammouz*, Junio & Julio reſpondet.

Undecimus אָב *Abh* vel *Av*, Julio & Auguſto reſpondet.

Duodecimus אֱלוּל *Eloul*, Nehem. 6. v. 15. 1. Mach. 14. v. 28. Partim Auguſto, partim Septembri reſpondet.

Diximus ſupra de recentium nominum his menſibus impoſitorum ſignificatione & cauſa inter eruditos non convenire; eorum tamen conjecturas hîc referre non erit alienum.

תִּשְׁרֵי derivari volunt à verbo Chaldaïco שְׁרָא *remittere*, *parcere*; hoc enim menſe feſtum expiationis agebatur. Vide infra p. 436. §. VI. Dicitur etiam אֵיתָנִים *fortitudines*, *vires*, quod omnia ad maturitatem pervenerint.

מַרְחֶשְׁוָן appellatur etiam בּוּל quaſi à מַבּוּל *inundatio*, ob imbres, qui hoc menſe decidere ſolent.

כִּסְלֵו quaſi à כְּסִיל *ſtultus*, ob cœli inconſtantiam & intemperiem; unde *Orion*, qui hoc menſe oritur, appellatur כְּסִיל, Job. 9. v. 8. al. 9.

זִו ſic vocatur, quod in eo conſpiciatur arborum amœnitas, quæ Chaldaica dialecto זִיו dicitur. Aliorum menſium nomina aut peregrina ſunt, aut plane ignota. Nova illa menſium nomina Babylone aſcendiſſe ſcribit R. Hhaiia. Porro menſes illi alternis pleni ſunt & cavi, h. e. 30. & 29. diebus componuntur.

§. IV.

Anni Judæorum.

ANNI, ſicut & menſes, duplicis ſunt generis; ſolares & lunares. Annus ſolaris ſpatium eſt temporis, quo ſol totum Zodiacum ab æquinoctio in æquinoctium, vel à ſolſtitio in ſolſtitium permeat; iſque annus *tropicus* dicitur, quod quatuor illi cœli cardines, nimirum æquinoctium vernum, æquinoctium autumnale, ſolſtitium æſtivũ, & ſolſtitiũ brumale, Græcis τροπαὶ vocentur.

Annus lunaris eſt duratio, qua luna menſes duodecim conficit, h. e. duodecies cum ſole congreditur.

Uterque annus vel cœleſtis eſt & naturalis, vel civilis. Annus ſolaris cœleſtis, ſive tropicus medius, conſtat 365. diebus, 5. horis, & 49. ſcrupulis horariis ſeu minutis. Annus ſolaris civilis, qui & *Julianus* dicitur, quod eum Julius Cæſar communem ad uſum Romani orbis transtulerit, 365. dierum & 6. horarum præciſe ſpatio definitur. Horæ 6. ſupra 365. dies tamdiu differuntur, dum collectæ diem efficiant, quod quarto quoque vertente anno accidit; unde quinti initio, nimirum ante VI. Calend. Martias dies ille inſeritur. Annus itaque tropicus Juliano minor eſt ſcrupulis horariis undecim, quæ neglecta effecerunt ut æquinoctium, quod Concilii Nicæni tempore diem 20. & 21. Martii obſidebat, anno Chriſti 1582. diem 10. & 11. ejuſdem menſis obtineret. Kalendarii Gregoriani conditor æquinoctium expunctis his decem diebus in priſtinam ſedem reſtituit, in qua ut deinceps retineretur, cautum eſt ut ſingulis annorum centuriis vertentibus dies unus biſſextilis ſeu intercalaris ante VI. Calend. Martias omitteretur, quarta duntaxat excepta centuria, quæ biſſextilem ex more retinet.

Annus lunaris cœleſtis & naturalis componitur 354. diebus, 8. horis, 48. ſcrupulis horariis primariis, & 38. ſcrupulis horariis ſecundariis circiter. Idem annus civilis & politicus 354. dies præciſe continet. Annus itaque lunaris civilis à cœleſti ſuperatur 8. horis, 48′, 38″ ex quibus dies integri conflati extra ordinẽ quibuſdam annis inculcantur.

Veteres Hebræos ab orbe condito ad exitum uſque ex Ægypto anno ſolari fixo uſos fuiſſe exiſtimant plerique omnes eruditi. Is annus conſtabat menſibus duodecim, quorum ſinguli complectebantur dies 30. præter ultimum qui erat dierum 35. Reſiduæ autem 6. horæ circiter ſervabantur donec ex iis poſt certum annorum decurſum, h. e. poſt 120. annos menſis integri modus excreſceret, atque annorum illorum exactorũ ultimo velut menſis decimus tertius adderetur. Hæc ſententia innitur iis, quæ in hiſtoria diluvii de diebus, menſibus, & annis à Moſe ſunt annotata, quæque per omnia cum hujuſ-

modi annorum forma conveniunt; ex hujus enim Legiſlatoris calculo annum Hebraicum 365. diebus compoſitum fuiſſe colligitur.

Poſt egreſſum autem ex Ægypto annus Hebræorum lunaris videtur fuiſſe; neque enim ex Scriptura id evincitur; nam menſium quidem apud Moſen frequens fit mentio, ac Paſchale feſtum decima quarta die primi menſis ad veſperam celebrari juſſum eſt, nuſquam tamen lunæ lunariſve menſis meminit S. Legiſlator. Sed certo certius eſt anni initium mutatum fuiſſe, quod ad ſolemnitates attinet; nam antea incipiebat à menſe *Tiſchri*, ſive ab autumno, quo tempore mundum à Deo conditum fuiſſe multa argumenta ſuadent; poſtea vero à menſe *Niſan*, ſeu à verno tempore initium duxit, Exod. 12. v. 2. Unde Hebræis annus duplex exortus eſt, alter communis, cujus initium ab autumno, ſicuti prius, repetebatur: alter ſacer, qui à verno tempore incipiebat. Anno Sacro uſos fuiſſe Prophetas liquet ex Zach. 1. v. 7. ubi *Schevat* dicitur undecimus anni menſis. Vide etiam cap. 7. v. 1. ubi *Kiſlev*, ſeu *Kaſleu* nonus anni Menſis dicitur. Annum itaque Hebræorum, quantum ad ſolemnitates, lunarem fuiſſe probari nequit niſi poſt Alexandri magni tempora, cum Græcorum annum ſequerentur. Is autem annus erat ſolaris, menſes vero lunares; unde auctor Eccleſiaſtici cap. 43. v. 6. *Luna oſtenſio temporis & ſignum ævi.* V. 7. *A luna ſignum diei feſti....* V. 8. *Menſis ſecundum nomen ejus*, &c. Idem confirmat Maimonides dum ſcribit: *Menſes anni, menſes lunæ; anni autem, quos nos computamus, ſunt anni ſolis.* Liquet etiam ex libris Machabæorum, Joſepho, & Philone, Judæos his temporibus uſos fuiſſe annis Græcorum veterum, quibus πρόθεσις ἦν τοὺς μὲν μῆνας ἄγειν κατὰ σελήνην, τοὺς δὲ ἐνιαυτοὺς καθ᾽ ἥλιον, *propoſitum fuit ut menſes ſecundum lunæ curſum, annos ſecundum ſolem agerent*, ſcribit Geminus Iſag. c. 6.

In hac autem annorum forma, menſium intercalationes haud certa ratione deſcriptæ ſunt, nam plerumque anni duo embolimæi continuari ſolebant; tribus enim potiſſimum de cauſis intercalatum eſt. Prima propter cardinem æquinoctii verni, qui cardo ſi in XVI. diem *Niſan*, aut poſt eam incurrerit, *Adhar* ſecundus intercalatus eſt; nam Paſcha ſive prima dies Azymorum in decimam quintam lunam, & æquinoctialem cardinem incidere debet. Secunda propter *Aviv*, ſive maturas fruges, ex quibus *Omer* ſive manipulus offerebatur. Tertia ſi nondum arborum fructus maturuerant. Referuntur & aliæ cauſæ, quas otioſum eſſet hîc perſequi. Unde patet vetera Judæorum Paſchata ope computationis certo inveniri non poſſe.

Sequutis vero temporibus, &, ut nonnullis videtur, poſt confectum Talmud, & abolitionem ſynedriorum, penes quæ erat jus neomenias renuntiandi & intercalandi menſem, Hebræi adhibuere puros putoſque annos lunares ſolaribus tamen accommodatos ope menſis intercalati 3°. 6°. 8°. 11°. 14°. 17°. & 19°. cycli decemnovalis anno. Hic autem cyclus, qui & *aureus numerus*, forte ob ejus utilitatem dicitur, à Methone Athenienſi excogitatus eſt ad annos lunares cum ſolaribus componendos. Et ſane, exactis novem & decem annis, ex quibus componitur; ad idem fere loci temporiſque punctum, in quod cum ſole convenerat, luna revertitur. Dico *fere*, nam luna ſolem antevertit hora circiter 1. 27'. 32''. 41'''. quod ſic demonſtratur: Annus Julianus colligit dies 365. hotas 6. Hi per 19. ducti, dies efficiunt 6939. horas 18. Novemdecim autem anni lunares civiles duodecim menſibus alternis plenis & cavis compoſiti, ſive 228. ſyzygiæ aut lunationes complectuntur dies 6726. quibus ſi adjeceris ſeptem menſes alternis itidem cavos & plenos, qui per annos 19. intercalati ſunt, habebis 235. lunationes, & 6932. dies cum horis 12. quæ cum aliis horis annuis & ſcrupulis, quæ in cyclum cadere nequeunt, conjunctæ, conficiunt dies 6939. horas 16. 32'. 27''. 18'''. Cyclus itaque lunæ decemnovalis minor eſt eodem cyclo ſolis ſeu 19. annis ſolaribus hora 1. 27'. 32''. 41'''. quocirca poſt 19. annos exactos non fit præciſa peræquatio motuum utriuſque ſideris, neque luna ad idem diei punctum revertitur, unde cum ſole progreſſa fuerat; illudque ambarum enneadecaeteridon diſcri-

men à Kalendariorum artificibus ignoratum, aut ſaltem diſſimulatum & neglectum, effecit ut anno 1582. quo faſti à Gregorio XIII. emendati ſunt, anteceſſio lunaris deprehenſa fuerit quatridui circiter à tempore Nicænæ ſynodi, h. e. in annis 1257. quæ ſunt enneadecaëtendes ſive cycli decemnovales paulo plus 66. Hæc de Hebræorum annis cum veteribus tum, recentioribus rudi penicillo adumbraſſe ſufficiat. Qui accuratam eorum notitiam habere deſiderat, legat Joſeph. Scalig. De emend. temp. Petavium de doctrina temp. & eundem in Ration. temp. part. 2. lib. 1. cap. 2.

ARTICULUS II.

De Judæorum feſtis.

TRIA erant feſta, quibus olim ſingulis annis omnis maſculus ex Judæis Jeroſolymam aſcendere, & in conſpectu Domini apparere tenebatur; nempe *in ſolemnitate azymorum*, ſeu Paſchatis; *& in ſolemnitate hebdomadarum*, ſive Pentecoſtes; *& in ſolemnitate tabernaculorum*, Deut. 16. v. 16. De his & aliis quibuſdam hic paucis diſſerendum.

§. I.

Feſtum Paſchatis.

INTER præcipua Judæorum feſta primum locum obtinet *Paſcha*, quod celebrabatur 14. die Niſan, ad cujus veſperam agnus Paſchalis immolabatur. Cum autem everſo Templo ſacrificium defierit, ſic feſtum illud olim celebrarunt, & etiamnum celebrant Judæi. Nullum toto hoc menſe ſibi indicunt jejunium, niſi ob *malum ſomnium.* Soli primogeniti, ut infra dicemus, ſub paſchatis veſperam jejunant. Proximum Sabbathum ante Paſcha ſanctum valde ab illis habetur, prolixamque in eo concionem habent de agno paſchali & illius eſu. Duobus ad minimum vel tribus diebus ante Paſcha omnia vaſa, omnemque ſuppellectilem, pro cujuſlibet vaſis natura, verrere, abſtergere, & purgare incipiunt. Quam ſuperſtitionem carpit Chriſtus Marc. 7. v. 8. Nocte ante Paſchatis pervigilium paterfamilias præmiſſa oratione, accenſaque candela cerea, per totam domum panem fermentatum perquirit, luſtratque omnia conclavia, cubicula, cellas, ipſas etiam murium ſcrobeculas, num forte micam panis eo detulerint, quam non perederint. Scrupuloſam hanc fermenti inquiſitionem perſtringit Chriſtus Matth. 16. v. 6. Mane pridie Paſchatis multo apparatu, multiſque cerimoniis placentas azymas conficiunt, quæ vulgo rotundæ ſunt, tenues, & perforatæ, ut aëri perviæ ſint, nec intumeſcant, aut fermententur. Hora circiter decima leviter prandent, ut noctu eo major ſit azymorum appetentia. Primogeniti tamen à mane ad noctem uſque jejunant, quia Deus olim primogenitos Iſraël ab angelo deſtructore ſervavit. Si primogenitus ſit parvulus, pater pro eo jejunat. Si pater ipſe primogenitus fuerit, jejunat mater pro filio.

Sub veſperam noctiſve principium duas candelas accendunt, ac dum mariti in ſynagoga canticis & precibus vacant, mulieres menſam argenteis, aureis, aliiſque pretioſis vaſis pro cujuſque facultatibus honorifice ſternunt. Apponunt pelvim cum tribus placentis azymis in medio duorum mantilium involutis, quarum ſuprema ſummum Sacerdotem, media genus Leviticum, infima plebem Judaïcam deſignat. Apponitur etiam ſcutella, in qua eſt armus è tenero agno vel hœdo aſſus, & ovum induratum. Armo, qui Hebraïcæ dicitur זְרוֹעַ, quæ vox *brachium* etiam ſignificat, & ovo, quod lingua

Chaldaica appellatur בֵּיעָא, quodque ex alia rad. Chaldaica בְּעָא *bene velle, gratioſum eſſe* ſignificat, innuunt Deum pro ſua voluntate è ſervitute Ægyptiaca in brachio extento eos liberaſſe. Miniſtratur quoque patina cum pulmento è pomis, pyris, nucibus, &c. confecto, cui vinum immiſcent & incoquunt, ut *lateris* (brique) ſpeciem præ ſe ferat. Addunt præterea multa aromata, in primiſque cinnamomum craſſe contuſum, ut paleam & lutum referat; atque hoc ſymbolo innuunt Majores eorum quondam in Ægypto palea lutoque laboraſſe, ac in lateribus conficiendis occupatos fuiſſe. Hoc condimentum vocant חֲרוֹסֶת. Adponitur quoque acetarium è lactucis, hedera, raphanis, petroſelino, chærephyllo, naſturtio compoſitum, ut in memoriam revocent patres eorum agnum paſchalem cum herbis amaris comediſſe.

Menſæ ſic inſtructæ accumbunt, ac ſingulis ſcyphus vini infunditur, quem paterfamilias benedictione, ſicuti & feſtum Paſchatis, conſecrat. Scyphum hunc ſiniſtro cubito innixi evacuant. Poſtquam olera aceto intincta guſtarunt, paterfamilias mediam placentam in duas partes dividit, quarum maximam ſub mantili collocat ad innuendum Majores ſuos, cum Ægypto egrederentur, maſſam ſuam linteis illigatam ſecum detuliſſe; alteram vero partem in medio duarum placentarum integrarum, & armum aſſatum cum ovo è ſcutella capit; dumque ſinguli ſcutellam, in qua eſt dimidia placenta apprehendunt & elevant, alta voce, & lingua Chaldaica canere incipiunt: *Hic eſt panis paupertatis & afflictionis, quem Majores noſtri comederunt in Ægypto*, &c. Armo deinde & ovo in menſa depoſitis, & ſingulis ſecundo ſcypho infuſo, ſcutellam cum placentis è menſa tollunt. Tum longum ſatis de liberatione Ægyptiaca hymnum decantant, quo finito ſcyphum hauriunt.

Poſtea paterfamilias, lotis denuo manibus, aliquid de duabus aliis placentis frangit editque, & aliis edendum porrigit. His peractis vere cœnare incipiunt, & in mediam fere noctem epulantur. Media nocte inſtante, dimidiam placentam, quam paterfamilias abſconderat, profert; aliquantulum ex ea comedit, & aliis fruſtulum porrigit. Dimidia hæc placenta agnum etiam paſchalem repræſentat, qui poſt cœnam comeſtus fuit. Tum ſcyphus tertius infunditur, quo conſecrato & epoto, quartus ac poſtremus ſcyphus miſcetur, quem paterfamilias manu accipiens Chriſtianis aliiſque Judæorum inimicis (ſub nomine *gentium*) diras imprecatur; reliquas deinde preces, quæ ad menſam vulgo recitari ſolent, ad finem uſque perducit, & concludit Deum enixe orando, ut quantocyus Templum ſuum reædificet; tumque quartum illud ac ultimum ſorbetur poculum. Domorum fores per totam hanc noctem apertas tenent, ſperant enim ſore ut veniat Elias Meſſiæ adventum nuntiaturus, qui eos in hac Paſchatis nocte liberaturus ſit, Chriſtianos vero, ut olim Ægyptios, mulctaturus.

Nocte inſequente, à qua numerare incipiunt dies עֹמֶר, de quibus infra, eandem cœnam & cum iiſdem cerimoniis iterant; ac ſecunda die eadem omnino ratione feriantur, qua pridie; dubium enim & incertum hodie apud eos eſt, quo die Martii novilunium contingat, ac proinde quiſnam decimus quartus ſit Martii dies. Quare feſtum Paſchatis per duos dies celebrant, ut à vero feſti die omnino non aberrent. Eadem etiam de cauſa dies octavus æque ſacer iis eſt à ſeptimus, cujus duntaxat ſolemnitas Exod. 12. v. 16. imperatur.

§. II.

Feſtum Pentecoſtes.

FESTUM illud Moyſi dicitur *feſtum hebdomadarum*, Deut. 16. v. 10. eo quod à Paſchate, ſive à ſecunda nocte poſt paſcha, numerandæ eſſent ſeptem hebdomades, quæ

dies 49. conficiunt; quinquageſimus vero erat dies *Pentecoſtes*, qui in VI. diem Sivan incidebat. Levit. 23. v. 15. *Numerabitis ergo ab altera die Sabbathi, in quo obtuliſtis* (OMER ſive) *manipulum primitiarum, ſeptem hebdomadas plenas*, &c. Vox *ſabbathum* in hoc contextu non eſt ſeptima dies hebdomadis, ſed metonymice pro quolibet feſto accipitur. Judæi autem Qaraitæ hanc vocem premunt, & ſeptem hebdomadas numerare incipiunt à poſtero die ſabbathi poſt Paſcha ſequentis, ſive à prima die hebdomadis. Hæc feſtivitas vocatur etiam *ſolemnitas meſſis*, quæ tunc incipiebat, Exod. 23. v. 16. Item, *dies primitivorum*, Num. 28. v. 16. eo quod Deo in gratiarum actionem novarum frugum primitiæ offerentur. Rabbinis dicitur עֲצֶרֶת *clauſura*, quod ſeptem hebdomadas à Paſchate claudat.

In Pentecoſte per biduum eadem de cauſa, qua in Paſchate, feriantur Judæi hodierni. In ſynagoga capita & ſtatuta aliquot de oblationibus hoc feſto offerri ſolitis, & *haphtaram* ex Prophetis legunt, ſicuti & libellum Ruth, quia illa hiſtoria tempore meſſis triticeæ contigit. In memoriam Legis, quam hac die datam fuiſſe à Majoribus traditione acceperunt, domos, plateas, ſcholam, herba ſternunt, feneſtras ramis virentibus, roſis, & aliis floribus ornant, corollas virides capitibus ſuis imponunt. Multos cibos è lacte confectos edunt, quia lex pura, candida, & dulcis inſtar lactis eſt.

§. III.

Scenopegia ſive feſtum Tabernaculorum.

HOc feſtum, quod à Deo inſtitutum eſt ut in memoriam revocarent Iſraëlitæ ſe ex ſervitute Ægyptiaca ejus beneficio liberatos, 40. annis in tabernaculis habitaſſe, quinto-decimo die menſis primi, anni communis; vel ſeptimi, anni ſacri celebrabatur. Cur autem menſe, qui noſtro Septembri & Octobri reſpondeat, cum tamen verno tempore egreſſus iſte contigerit, feſtum iſtud agitandum voluerit Deus, hanc rationem afferunt Judæi; nempe quod ſi hæc feſtivitas celebraretur menſe Martio, quo dies æſtivi incipiunt, & ſolent tabernacula facere; non agnoſcerent quod de præcepto Divino, & in beneficii liberationis memoriam tabernacula inhabitent. Rejicitur itaque in Septembrem, cum tempus eſt frigoris & pluviarum, & vulgo omnes è tabernaculis exire ſolent, atque ædes & hypocauſta repetere.

Tabernacula olim fiebant *ex fructibus arboris pulcherrimæ, ſpatuliſque Palmarum, & ramis ligni denſarum frondium, & ſalicibus de torrente*, Levit. 23. v. 40. Aliarum quarumdam arborum præter illas mentio fit 2. Eſd. 8. v. 15. Judæi hodierni per *fructum arboris pulcherrimæ*, intelligunt ramum citrinum cum foliis & fructibus, quem magno pretio ſibi redimunt. Per *ramos autem ligni denſarum frondium*, myrtum; quod ea foliis & ramis ſit denſiſſima. His ſolis ramis cum ſpatulis palmarum, & ſalicibus tabernacula conſtruunt. Compingunt inſuper ex quatuor illis frondium ſpeciebus faſciculum, quem לוּלָב *loulav* appellant à primaria ſpecie, nempe palma, quæ alias magnitudine & altitudine in faſciculo ſuperat.

Decimo quarto die ſub veſperam, poſt preces aliquot in ſynagoga decantatas, tabernacula petunt, quæ paterfamilias oratione conſecrat, ibique cœnant & lætantur. Poſtea domos ſuas cubitum eunt; neque enim in tabernaculis pernoctant ob frigus, loci humiditatem, aliaque hujus generis incommoda. Soli ſtrictioris diſciplinæ zelo accenſi in tabernaculis dormiunt.

Decimo quinto die ſummo mane in ſynagogam redeunt, ubi canunt & multum precantur; cumque præcentor devenit ad precatiunculam *Domine, da pacem*, &c. faſciculum *loulav* vehementer concutiunt dicendo: *Benedictus tu, Domine, Deus noſter..... qui nos faſciculum geſtare juſſiſti.* In hac faſciculi concuſſione reſpiciunt ad illud Pſal. 95. Heb. 96.

96. v. 12. *Tunc exſultabunt omnia ligna ſylvarum.* Poſtea eumdem faſciculum à fronte propellunt ter in orientem, ter in meridiem, ter à tergo ſupra humeros in occidentem, ter in ſiniſtram partem ſeptentrionem verſus, ter denique ſurſum & deorſum. Ad alias preces faſciculi concuſſionem iterant, eoque ſtrepitu Satanam adeo terrefactum opinantur, ut aufugiat, eoſque peccatorum amplius non audeat accuſare. Suggeſtum etiam, cui volumen legis imponitur, cum faſciculis ſuis circumeunt in memoriam ejus, quod olim ſtante Templo, altare eum ſpatula palmæ & ſalicibus ſepties circuirent; & quod ſeptem vicibus Hierichuntem filii Iſraël circuierint, ex quo contigit ut muri ejus conciderint; ſic quoque muros Edom, i. ſecundum ipſos, imperii Romani, ruituros aliquando confidunt. Unde in precibus ſuis à Deo petunt ut nos, quemadmodum olim primogenitos in Ægypto, percutiat.

Eadem prorſus ratione die ſequenti feriantur, eo quod certo ſcire nequeant quiſnam ſit decimus quintus dies menſis; quare biduum loco unius diei feſtivitatem agunt, ut ſupra vidimus in Paſchate.

Septimus hujus ſolemnitatis dies iterum ſacer eſt, appellaturque ab eis הוֹשַׁעְנָא רַבָּא Hoſchana rabba *ſerva potenter;* præſentiſſimum enim adverſus hoſtes ſuos à Deo implorant auxilium, proſperumque ac fertilem annum, cujus menſis iſte in rebus politicis primus eſt, expetunt. Multa à Deo hac die fieri nugantur; puta eum per lunam totius anni eventa indicare, ejuſdem anni pluviæ menſuram definire, &c. Quare boni ominis ergo de largiſſima pluvia à Deo demittenda, aquas è ſimpulis effundunt. Quem morem reſpicit & carpit Chriſtus Joan. 7. v. 37. & ſeqq. Sunt tamen qui hæc Chriſti verba ad octavum diem referant. Vide interpretes.

Octavus dies ſecundum legem quoque ſacer eſt, diciturque עֲצֶרֶת *clauſula*, quod diem feſtum claudat. Prandent in tabernaculis, ſed domi cœnant. Nonus etiam dies feſtus eſt, & vocatur *feſtum lætitiæ legis*, de quo infra, §. VII.

Hactenus de tribus ſolemniotibus feſtis, quibus Judæi Hieroſolymam convenire tenebantur, eaque ibi celebrare: nunc de iis, quæ in locis, in quibus habitabant, agere licitum erat.

§. IV.

Novilunium, ſeu Neomenia.

NOVILUNIUM Hebræis dicitur רֹאשׁ חֹדֶשׁ *principium menſis;* totum enim menſes, poſt everſum Templum, à luna cum ſole conjuncta incipiunt, cum prius ab eadem tantum apparente inciperent.

Primus dies noviluniorum olim ſacer erat, in eoque ſingularem ſibi oblationem offerri præceperat Deus, Num. 28. vv. 11. 12. 13. 14. 15. Hodie dimidia tantum ex parte feriantur Judæi, & à gravioribus duntaxat laboribus abſtinent. Sabbatho neomeniam præcedente, novilunium precatione in ſynagoga renunciatur. Pridie Judæi religioſiores jejunant, & fauſtum à Deo novilunium petunt. Cum luna dies aliquot orta eſt, h. e. poſt exactum ſeptiduum, ut definiunt Rabbini, precatione eam conſecrant, &, ut lætitiam ſuam magis teſtificentur, ter in cœlum verſus exſiliunt (quo altius eo melius); ſicque lunam compellant: *Quemadmodum ad te exſilio, nec te tamen apprehendere poſſum: ita quoque nullus inimicorum meorum poſſit me in malum tangere, mihique nocere.*

Quorumdam menſium neomenia per duos dies celebratur, nempe quoties lunatio 30. conſtat diebus, toties ſequens menſis duplicem habet neomeniam, quarum prima ad præcedentem ſpectat menſem & eſt trigeſima illius dies; ſecunda vero ad menſem ſequentem, cujus dies à ſecunda illa neomenia numerantur. In novilunio autem multas mane, meridie, & veſpere recitant preces, ac hilariter epulantur; quod ſibi præceptum volunt Num. 10. v. 10.

§. V.

Novus annus.

ANNUS Judæorum politicus & civilis, ad quem publica contrahentium inſtrumenta diriguntur, à menſe *Tiſchri*, ut diximus ſupra, incipit. Primo hujus menſis die, opera tam bona quam mala, quæ anno proxime elapſo patrarunt, à Deo diſcuti exiſtimant, ac debitam utriſque mercedem definiri. Quamobrem ut ſeverum iſtud ob peccata admiſſa judicium declinent, in quibuſdam regionibus toto menſe *Eloul*, in aliis autem, quatriduo duntaxat novum annum præcedente, ſurgunt ante lucem, & preces quaſdam ad miſericordiam & peccatorum remiſſionem obtinendam recitant. Solent præterea per totum hunc menſem *Eloul* veſpere & mane, cum ſynagogam petunt, cornu arietino clangere; cum ut ad pœnitentiam excirentur, ſeque in hoſtem, peccatum videlicet, armandi tempus inſtare ſignificent; tum ut *exſurdetur & hebetetur Satan*, ſicque verum anni principium, quo cornu inflare juſſit Moſes, Num. 29. v. 1. ignoret; ac proinde in judicio adverſus eos ſtare, eoſque peccatorum accuſare non poſſit. Eadem de cauſa novam hanc lunam ſolemni benedictione non conſecrant.

Pridie Kalendas *Tiſchri* ſolito maturius ſurgunt; multas enim preces ad veniam peccatorum impetrandam recitandas habent. Eodem die ſanctiores jejunium ſibi indicunt. A precibus matutinis in ſynagoga recitatis, pro locorum conſuetudine, in cœmeteria ſua ſe conferunt, ut Deus orationes eorum exaudiat propter merita ſanctorum Judæorum, qui ibi ſepulti ſunt; ſanctorum enim ſuffragia meritaque ſibi applicari credunt. Loco oblationum, quæ olim pro peccatis fieri ſolebant, largas pauperibus eleemoſynas diſtribuunt. Poſt meridiem viri capillos eleganter reſecandos curant. Lavant in balneis vel thermis, ut, quoad fieri poteſt, mundi & puri coram judice ſuo compareant. Dum in aqua ſtant, peccata confitentur, & ad ſingulas voces dextera pectus tundunt. Veſpera in ſynagogam redeunt, ubi ad noctem uſque, quo tempore feſtum inchoatur, vacant precibus.

Primus dies *Tiſchri* ſacer erat, Lev. 23. v. 24. & Num. 29. v. 1. dicebaturque *feſtum clangoris*, quia ſacerdotes in Templo tubis clangebant, ut ad pœnitentiam excitaretur populus, & ad proximum expiationis diem ſeſe præpararet. Tuba, qua utuntur Judæi hodierni, eſt cornu arietinum in memoriam arietis illius, qui pro Iſaac oblatus eſt; quod in primam diem Tiſchri incidiſſe exiſtimant. Biduum feriantur his Kalendis, quia duo illi dies *cenſentur tamquam una dies longa & ſanctitatis unius*. Neomeniæ hujus conſecratio differtur poſt feſtum expiationis, h. e. decimum menſis diem; à prima enim die ad hanc uſque ſtant quaſi in judicio pavidi & timidi; lunæ autem conſecratio fieri debet animo læto & hilari. Veſpera ſolitas preces in ſynagoga recitant *incurvati*, & clara altaque voce; quia hoc die quaſi judicandi coram tribunali Judicis comparent: unde cum timore & tremore majorique devotione & ardore orandum ipſis eſt. Finitis precibus, vini cyatho, & peculiari precatiuncula feſtum conſecrant, ſibique invicem fauſtum annum adprecantur hac formula: *ad bonum annum inſcribaris*. Salutatus reſpondet: *Tu quoque.* Domum reverſi accumbunt menſæ, cui inter varios cibos adponitur caput arietinum, in memoriam arietis pro Iſaac ab Abrahamo oblati. Mane linteis tunicis indui ſynagogam pergunt, ubi canunt, orant, & Legis aliquot ſectiones cum *haphtara*, de qua inferius, legunt. Dein ſuggeſtum aliquis conſcendit, &, cornu arietino inflato, triginta voces quaſdam æquali, quaſdam fracto tono, variis vicibus intonat. Si egregie voces reſonent, fortunatus erit annus; ſecus, inauſpicatus. A ſynagoga domum redeuntes edunt & bibunt, ac peccata à Deo condonatum

iri confidunt. Poſt ſumtum cibum ad aquam vel pontem eunt, ut peccata ſua in aquam projiciant, ſecundum illud Mich. 7. v. 19. *Projiciet* (Deus) *in profundum maris omnia peccata noſtra.* Noctu in lætitiam ſeſe effundunt, & genialiter epulantur; ſicque biduo novi anni initium cum ſumma lætitia & voluptate celebrant.

§. VI.

Feſtum expiationis.

AD feſtum hoc, quod die decimo *Tiſchri* celebrabatur, Levit. 16. v. 29. & c. 23. v. 27. ita ſe comparant Judæi. Ab anni principio, ſive à primo die menſis hujus *Tiſchri*, ad decimum uſque diem, jejunio animas ſuas affligunt (præterquam in Sabbatho, quod intra hos dies incidit, & veſpera diei expiationum, in quibus jejunare prohibitum eſt) multum orant, magnamque affectant pietatem, ut, ſi quem in mortis libro Deus inſcripſerit, pœnitentia ejus motus, eum magno expiationis die in viventium librum referat, & judicium ejus tum demum obſignet; his enim decem diebus putant judicari hominem à Deo, omnia ejus opera examinari, ſententiamque de eo in die expiationum proferri. Ter ſingulis diebus mane peccata confitentur ſua, excepto die nono, quo ſemel tantum mane iſthæc confeſſio ab illis editur.

Nono die ſurgunt ante lucem, ſynagogam petunt, ubi diu multumque canunt & precantur. Domum reverſi, mares ſinguli tum pueri tum viri ſumunt gallum gallinaceum album, ſi fieri poteſt, non rubrum; nam color iſte peccata deſignat Iſai. 1. v. 18. feminæ vero gallinam; gravida gallum & gallinam; ſi enim paritura ſit maſculum, gallus inſervit expiationi infantis, gallina vero expiationi matris: ſi femellam, gallina matrem & filiam expiat. Ideo autem volucrem hanc pro expiatione eligunt Judæi, quia hebraïce dicitur גֶּבֶר, quæ vox virum etiam ſignificat. Si quis tamen gallum gallinaceum non habeat, ejus loco vel anſer, vel turtur, vel pullus columbæ poteſt aſſumi. Hoc autem ritu ſacrificium iſtud expiationis aggrediuntur. Quilibet paterfamilias cum gallo præ manibus in medium primus prodit, oratque ut gallo huic mors afferatur, ipſi vero & toti Iſraëli vita proſpera; quam precationem ter repetit, nimirum pro ſe, pro filiis ſuis, & pro peregrinis, qui apud illum ſunt. Gallo deinde manibus impoſitis, ut in ſacrificiis olim, eum præfocat, jugulat, vi in terram projicit, & aſſat; quibus ceremoniis declarat dignum ſe eſſe, qui præfocetur, juguletur, lapidibus obruatur, & igne comburatur; atque ita quatuor hæc mortis genera pro Judæis gallus ſuſtinet. Galli hujus inteſtina ſupra domus tectum jaciunt, ut corvi advenientes ea diripiant ac in deſertum avolando auferant, quemadmodum hircus in V. T. populi peccatis onuſtus in deſertum aufugiebat. Hunc autem expiationis ritum in Oriente & in Italia abrogatum fuiſſe ſcribit *Leo de Modena.*

Facta expiatione cum gallo, in cœmeterium ſuum pergunt, ut ſupra in anni principio, ibique orant, ac pauperibus tantum pecuniæ diſtribuunt, quanti æſtimatur gallus.

Poſt meridiem lavant, & ſi cui cum alio inimicitiæ intercedunt, is, qui injuriam intulit, veniam ab injuria affecto petere debet, qui ſi prima vice ignoſcere noluerit, qui veniam petit, tres alios ſecum aſſumit. Si nihil proficiat, decem ſecum adducit, eumque iterum deprecatur. Si injuria laceſſitus condonet, bene eſt; ſecus, qui læſit ſuo functus eſt officio, & peccatorum ſuorum veniam à Deo conſequetur; qui autem remittere noluit, minime. Hoc etiam die peccata ſua confitentur, ac præter ea, quæ in confeſſionis formula continentur, alia etiam ſpecialia addunt, quorum ſibi ſunt conſcii. Hæc confeſſio ſtando fit, & minimum decies hoc die iteratur.

Peractis precibus & confeſſione, ſolet al-

ter ab altero in angulo ſynagogæ humi proſtratus loro bovino triginta & novem ictibus dorſo inflictis vapulare. Qui flagellatur, confeſſionem peccatorum ſuorum emittit, ſibique ad ſingulas voces pectus tundit; qui vero flagellat, precationem ex Pſal. 77. Heb. 78. v. 38. compoſitam recitat: *Ipſe autem eſt miſericors, & propitius fiet peccatis*, &c. Hic verſiculus Hebraice tredecim conſtat vocibus, terque à flagellante repetitur, & ad ſingulas voces ictum infligit, quod 39. ictus conſtituit. Poſtea flagellator à flagellato eodem modo excipitur. A ſynagoga domum ad menſam feſtinant, eduntque gallos & gallinas, quas mane pro peccatis obtulerant, ac ſaliarem in modum epulantur. Poſt cœnam illam, quæ finiri debet ante ſolis occaſum, veſtes pretioſiſſimas induunt, quibus ſuperinducunt latum lineum induſium, quod ad calceos uſque dependet, eoque ſignificant fore ut poſtero die albi & puri ſint à peccatis, & angelis ſimiles.

Ante noctem in ſynagogam conveniunt, ibique accenſis cereis, quos ſecum attulere, inauſpicato ac ferali clamore canere ac precari incipiunt. Si candelæ hujus lumen clarum ac ſerenum fuerit, bonum in omen accipiunt, credentes peccata ſibi remiſſum iri: ſi è contrario, fuſco ardeat lumine, omen iſtud abominantur, eoſque magnus occupat mœror. Hujuſmodi etiam cereos pro parentum defunctorum animabus accendunt, orantque ut ab igne *purgatorio*, quem cum Eccleſia catholica agnoſcunt, quantocyus liberentur.

Ab hac veſpera ad ſequentem ſtricto jejunio ſeſe macerant, à quo immunes ſunt duntaxat ægroti, puerperæ in tribus diebus à partu, & pueri undecim annos nondum nati. Calceis non utuntur; ſenes tamen, debiles, & qui morbo aut plaga aliqua laborant, ſoccos laneos induere poſſunt. Oleo aut aqua odorata abſtinent. Lavare ipſis prohibitum eſt, ſicuti & uxores tangere. His quinque modis *animas ſuas affligunt.*

Antequam preces inchoent, ſceleratos & perfidos abſolvunt duo è præcipuis Rabbinis cum præcentore, ut una cum Eccleſia orare poſſint. Deinde præcentor longam orationem canit (ſingulis ſubmiſſa voce ſequentibus), in cujus initio poſtulant omnia vota, interdicta, anathemata, quæ voverunt, jurarunt, obſervarunt anno præterito, caſſa & irrita fieri. Pergunt poſtea & cantum in multam noctem producunt. Quidam totum Pſalterium hac nocte recitant. Nonnulli noctem in ſynagoga orando & cantando exigunt. Sunt qui per totum feſtum diu noctuque ſtant in pedes. Quoſdam vidit clariſſ. Buxtorfius qui per 27. horas eodem in loco ſteterunt.

Sub matutinum tempus, priuſquam illuceſcat, omnes iterum in ſynagogam conveniunt, ubi per totum diem remanent precantes. Sæpius in terram operto vultu procidunt, præſertim quando peccata ſua confitentur; ad ſingulas voces pectus palmis tundunt. Ante meridiem precum epimetron, quod *Mouſaph* appellant, canit præcentor. Poſt meridiem precationes veſpertinas recitant, continuantque donec ſol in occaſum vergat, quo tempore precationem *obſerationis* ſubjungunt; tum enim fores ſanctuarii olim claudebantur. Nocte incipiente, Sacerdos palliolo illo villoſo, quod collo circumpoſitum geſtat, quodque טַלִּית *talleth* vel *talles* appellant, caput oculoſque obtegit, & populum benedictione, quam Num. 6. vv. 24. 25. 26. legere eſt, proſequitur. Interea populus manibus oculos & faciem tegit, nec ſacerdotis manus intueri audet, eo quod durante benedictione Majeſtas Dei illis inſideat. Deinde precationem decantat, quam ſepties repetit, ſingulis vicibus ſublata altius voce; ſcribunt enim, finita benedictione, Deum, qui hucuſque præſens eorum precibus intererat, in ſeptimum cœlum recedere: abeuntem itaque hac melodia proſequuntur, necnon clangore cornu arietini, quia ſcribitur Pſal. 46. Heb. 47. v. 6. *Aſcendit Deus in Jubilo, & Dominus in voce tubæ.* Alias etiam clangoris hujus cauſas afferunt quas brevitatis gratia miſſas facio.

Domum reverſi quantocyus menſæ accumbunt, per octo enim & viginti horas nihil comederunt; iſtudque jejunium in cauſa eſt cur feſtum expiationis, ſicuti alia,

Digitized by Google

biduum non celebrent ; quia gravius eſſet duos dies integros illud ſuſtinere. Reperiuntur tamen, qui per biduum integrum feſtum illud jejuni celebrent. Solent etiam hac die neomeniam conſecrare ; quod dies antecedentes in luctu & pœnitentia exegerint.

§. VII.

Feſtum lætitiæ Legis.

HOc feſtum, quod die 23. menſis *Tiſchri* celebratur, à Rabbinis inſtitutum eſt, ut Deo gratias agerent, quod illos per annum unum in Lege ſtudere, ejuſque lectionem & expoſitionem hoc die abſolvi voluerit. Ut feſti hujus inſtitutionis ratio melius cognoſcatur, notandum eſt quinque libros Moſis in 54. ſectiones majores à Judæis diſtribui. Prima cujuſque ſectionis vox, vel duæ primæ, aut mox ſequens, ſi ſit illuſtris & emphatica, unamquamque ſectionem ab aliis ſecernit. Sic prima ſectio à prima voce inſcribitur בְּרֵאשִׁית *bereſchith* ; ſecunda dicitur נֹחַ *Noahh*, quæ eſt tertia vox hujus ſectionis. Et ſic de ceteris.

Ratio autem cur Pentateuchus in 54. ſectiones dividatur, hæc eſt : nempe ut anno intercalari, qui menſe integro annum vulgarem ſuperat, cuique Sabbatho diſtincta ſectio tribuatur ; cum annis communibus bis ſectiones duæ breviſſimæ conjunctim uno Sabbatho legantur.

Sectio major notatur tribus literis majuſculis פפפ, vel etiam ססס. Litera פ prima eſt vocis integræ פָּרָשָׁה *ſectio*, à verbo פָּרַשׁ, quod in Niphal *ſeparari* ſignificat. Litera ס inchoat dictionem סֵדֶר vel Chald. סִדְרָא *ordo*. Ultima tamen libri Geneſeos ſectio major indicatur unico ס minuſculo ; qua de cauſa? diſputant Rabbini. Porro ſectiones majores ſunt in Gen. 12. Exod. 11. Lev. 10. Num. 10. Deut. 11. atque ita in toto Pentateucho 54. Judæi harum ſectionum diſtinctionem Moyſi referunt. Alii, quod probabilius eſt, Eſdræ.

Præter ſectiones illas majores, aliæ etiam minores ſunt, quæ exprimuntur per פ vel ס minuſc. Sectio minor פ dicitur פָּרָשָׁה פְּתוּחָה *ſectio aperta*, quia lineam incipit, & in fine præcedentis ſectionis, quod ſupereſt lineæ vacuum relinquitur. E contrario, ſectio ס vocatur פָּרָשָׁה סְתוּמָה *ſectio clauſa*, quod in medio lineæ incipiat, & ante & poſt ſe dictiones habeat. Si ſectio præcedens ad ultimam uſque lineam pervenerit, hæc à linea quidem incipit, ſed relicto intervallo. Denique ſectionis apertæ initium ſemper eſt in principio lineæ, clauſæ vero in medio ; quanvis in libris impreſſis hæc ſcribendi ratio accurate non ſervetur. Numerantur autem hujuſmodi ſectiones minores apertæ in Gen. 43. Exod. 69. Levit. 52. Num. 92. Deut. 34. Summa 290. clauſæ vero in Gen. 48. Exod. 95. Lev. 46. Num. 66. Deut. 124. conjunctim 379.

Non ſolum autem ſectiones Moſaïcas in ſynagogis legunt Judæi, verum etiam illis adjiciunt diſtinctiones ex prophetis tam prioribus quam poſterioribus. Cum enim *Antiochus Epiphanes* Judæos ſub capitis pœna lectione Legis in ſynagogis interdixiſſet, illi quidem ad tempus Regis edicto paruerunt : ſed poſtea, ut verbis divinis operam darent, ſectiones propheticas, Legalibus Pentateuchi utcunque reſpondentes, in locum ſectionis Legis Sabbathicæ omiſſæ ſubſtituerunt. V. G. pro ſectione prima בְּרֵאשִׁית, in qua de creatione cœli & terræ agitur, legerunt ſectionem propheticam : *Hæc dicit Dominus Deus creans cælos*, &c. Iſai. 42. v. 5. Quæ autem ſectio prophetica ſectioni Moſaïcæ reſpondeat, videbimus infra. Mortuo Antiocho, Moſaïca lectio publice repetita fuit, cui etiam lectio prophetica ſubjuncta eſt, quod etiamnum hodie perſeverat. Lectio Prophetica vocatur הַפְטָרָה *ceſſatio, dimiſſio*, quod ea peracta, populus dimittatur. Jam ad feſtum lætitiæ legis redeamus.

Die vigeſima tertia menſis *Tiſchri* mane in ſynagogam conveniunt, leguntque ſectionem Moſaïcam ultimam ; tum nullo in-

tervallo interpoſito, ſectionem primam, cui ſubjiciunt lectionē de oblationibus ex Num. 29. v. 35. Ideo autem ſectionem ultimam primæ adjungunt, ut videlicet omnis eos calumniandi & accuſandi occaſio Diabolo præripiatur, ne ad Deum accedens dicat: *Judæi quidem abſolverunt lectionem libri legis, ſed nolunt amplius legere.* Eam itaque ſummo cum gaudio iterant. Proximum abhinc Sabbathum dicitur *Sabbathum Bereſchith*, quia in eo ſectionem primam, quæ eſt *Bereſchith*, ſeu initium Geneſeos, cum certis quibuſdam precationibus & Pſalmis legunt. Ceterum inter variarum regionum, puta Hiſpaniæ & Germaniæ, Judæos circa ſectionum propheticarum initium, ordinem, & lectionem, non ſemper convenit. Hanc diverſitatem in indice ſecundo exhibemus, in quo etiam Paraſchoth, quibus illæ Haphtaroth reſpondent, iterum deſcribuntur ſecundum ordinem, quem in Pentateucho obtinent. In primo autem & proxime ſubjiciendo indice Paraſchoth ordine alphabethico diſponuntur, quo facilius inveniantur; ſolent enim Judæi ſcriptores in operibus ſuis loca Scripturæ ſecundum illas Paraſchoth laudare; non vero ſecundum libros aut capita, in quibus illa reperiuntur, indicare.

INDEX I.

Paraſchoth ſeu ſectionum Legalium ordine Alphabethico diſpoſitarum.

אחרי מות	*Poſt mortem*, Levit. 16. v. 1.
אלה הדברים	*Iſta ſunt verba*, Deut. 1. v. 1.
אלה פקודי	*Iſta ſunt numerata*, Exod. 38. v. 21.
אמר	*Dic, alloquere*, Levit. 21. v. 1.
אתם נצבים	*Vos ſtatis*, Deut. 29. v. 9.
בא אל־פרעה	*Ingredere ad Pharaonem*, Exod. 10. v. 1.
בהעלותך	*In accendendo te*, Num. 8. v. 2.
בהר סיני	*In monte Sinai*, Levit. 25. v. 1.
בחקותי	*In ſtatutis meis*, Levit. 26. v. 3.
ביום השמיני	*In die octavo*, Levit. 9. v. 1.
במדבר סיני	*In deſerto Sinai*, Num. 1. v. 1.
בראשית	*In principio*, Gen. 1. v. 1.
האזינו	*Attendite*, Deut. 32. v. 1.
ואלה המשפטים	*Hæc ſunt judicia*, Exod. 21. v. 1.
ואלה שמות	*Hæc ſunt nomina*, Exod. 1. v. 1.
וארא	*Et apparui*, Exod. 6. v. 3.
ואתה תצוה	*Tu autem præcipe*, Exod. 27. v. 20.
ואתחנן	*Et cum deprecarer*, Deut. 3. v. 23.
וזאת הברכה	*Et hæc eſt benedictio*, Deut. 33. v. 1.
וירא בלק	*Et vidit Balaq*, Num. 22. v. 2.
ויגש	*Et acceſſit*, Gen. 44. v. 18.
ויהי בשלח	*Cumque dimiſiſſet*, Exod. 13. v. 17.

Digitized by Google

ויחי מקץ	*Fuitque à fine*, Gen. 41. v. 1.
ויחי	*Et vixit*, Gen. 47. v. 28.
וילך	*Et ivit*, Deut. 31. v. 1.
ויצא	*Et egreſſus eſt*, Gen. 28. v. 10.
ויקהל	*Et congregavit*, Exod. 35. v. 1.
ויקח קרח	*Et cepit Qorahh*, Num. 16. v. 1.
ויקחו־לי תרומה	*Et accipient mihi oblationem*, Exod. 25. v. 2.
ויקרא	*Et vocavit, clamavit*, Lev. 1. v. 1.
וירא	*Et apparuit*, Gen. 18. v. 1.
וישב	*Et habitavit*, Gen. 37. v. 1.
וישלח	*Et miſit*, Gen. 32. v. 4.
וישמע יתרו	*Et audivit Iithro*, Exod. 18. v. 1.
חיי שרה	*Vita Saræ*, Gen. 23. v. 1.
חקת התורה	*Statutum Legis*, Num. 19. v. 2.
כי תבוא	*Cum veneris*, Deut. 26. v. 1.
כי תזריע	*Cum feminaverit*, Lev. 12. v. 2.
כי תצא	*Cum egreſſus fueris*, Deut. 21. v. 10.
כי תשא	*Cum tuleris*, Exod. 30. v. 12.
לך־לך	*Vade tibi*, Gen. 12. v. 1.
מסעי	*Profectiones*, Num. 33. v. 1.
מצורע	*Leproſi* Lex, Lev. 14. v. 2.
נח	Noë, Gen. 6. v. 9.
נשא את־ראש	*Tolle ſummam*, Num. 4. v. 22.
עקב	*Propterea*, Deut. 7. v. 12.
פינחס	*Pinhhas*, ſeu *Phinees*, Num. 25. v. 11.
צו	*Præcipe*, Lev. 6. v. 2.
קדושים תהיו	*Sancti eſtote*, Lev. 19. v. 2.
ראה	*Vide*, Deut. 11. v. 26.
ראשי המטות	*Capita Tribuum*, Num. 30. v. 2.
שלח לך אנשים	*Mitte tibi viros*, Num. 13. v. 2.
שופטים	*Judices*, Deut. 16. v. 18.
תולדות	*Generationes*, Gen. 25. v. 19.

Hæ ſunt 54. majores Pentateuchi ſectiones ordine alphabethico diſpoſitæ, & quarum nonnullæ in ſupremis Bibliorum Hebraïcorum paginis compendioſiori etiam ratione notantur; nempe דברים pro אלה הדברים, נצבים pro אתם נצבים, פקודי pro אלה פקודי, בא pro בא אל־פרעה, שמיני pro ביום השמיני, &c. Jam ſingulæ illæ ſectiones cum *Haphtaroth* ipſis reſpondentibus, ſecundum eum, quem in Bibliis habent ordinem, deſcribendæ ſunt.

INDEX II.

Paraſchoth *cum* Haphtaroth *ipſis reſpondentibus, ſecundum Hiſpanorum, & Germanorum Judaorum conſuetudinem.*

Litera H. Hiſpanos, G. Germanos indicat.

	Haphtaroth.		*Paraſchoth.*	
Iſai. 42. v. 5. uſque ad v. 21. incluſive.	כה אמר האל יהוה	I.	בראשית	Gen. 1. uſque ad cap. 6. v. 8. incluſive, i. uſque ad Paraſcham ſequentē excluſive.
Iſai. 54. v. 1. ad v. 5. cap. 55. incluſive.	רני עקרה	II.	נח	Gen. 6. v. 9. ad cap. 11. incluſive.
Iſai. 40. v. 27. ad v. 16. cap. 41. incluſive.	למה תאמר יעקב	III.	לך־לך	Gen. 12. v. 1. ad cap. 17. incluſive.
4. Reg. 4. v. 1. ad v. 23. incluſive.	ואשה אחת	IV.	וירא	Gen. 18. v. 1. ad cap. 22. incluſive.
3. Reg. 1. v. 1. ad v. 31. incluſive.	והמלך דוד	V.	חיי שרה	Gen. 23. v. 1. ad cap. 25. v. 18. incluſive.
Malach. 1. v. 1. ad v. 7. cap. 2. incluſive.	משא דבר יהוה	VI.	תלדות יצחק	Gen. 25. v. 19. ad cap. 28. v. 9. incluſive.
Oſe. cap. 11. v. 7. ad v. 12. cap. ſeq. incluſive. H.	ועמי תלואים	VII.	ויצא	Gen. 28. v. 10. ad cap. 32. v. 3. incluſive.
Oſe. cap. 12. v. 13. ad v. 1. cap. 14. incluſive. G.	ויברח יעקב			
Abdias cap. 1. ad finem uſque capitis.	חזון עובדיה	VIII.	וישלח יעקב	Gen 32. v. 4. ad cap. 36. incluſive.
Amos 2. v. 6. ad v. 8. capitis 3. incluſive.	כה אמר יהוה	IX.	וישב יעקב	Gen. 37. v. 1. ad cap. 40. incluſive.
3. Reg. 3. v. 15. uſque ad 1. verſ. cap. 4. incluſive.	ויקץ שלמה	X.	ויהי מקץ	Gen. 41. v. 1. ad v. 17. cap. 44. incluſive.
Ezech. 37. v. 15. ad finem uſque capitis.	ויהי דבר יהוה אלי	XI.	ויגש אליו	Gen. 44. v. 18. ad v. 27. cap. 47. incluſive.
3. Reg. 2. v. 1. ad v. 12. incluſive.	ויקרבו ימי דוד	XII.	ויחי יעקב	Gen. 47. v. 28. ad finem uſque libri.
Jerem. c. 1. v. 1. uſque ad v. 3. cap. 2. incluſive. H.	דברי ירמיהו	XIII.	ואלה שמות	Exod. 1. v. 1. ad cap. 6. v. 2. incluſive.
Iſai. 27. v. 6. ad v. 13. c. 28. incluſive. Deinde addunt v. 22. 23. c. 29. G.	הבאים ישרש			
Ezech. 28. v. 25. ad finem cap. 29.	כה אמר אדני יהוה בקבצי	XIV.	וארא אל־אברהם	Exod. 6. v. 3. ad cap. 9. incluſive.
Jerem. 46. v. 13. ad finem uſque capitis.	הדבר אשר דבר	XV.	בא אל־פרעה	Exod. 10. v. 1. ad cap. 13. v. 16. incluſive.
Jud. 4. v. 4. ad finem uſque capitis.	ודבורה אשה	XVI.	ויהי בשלח	Exod. 13. v. 17. ad cap. 17. incluſive.
Iſai. 6. v. 1. uſque ad v. 6. cap. 7. incluſive; cui adduntur vv. 6. 7. ex cap. 9.	בשנת־מות	XVII.	וישמע יתרו	Exod. 18. v. 1. ad cap. 20. incluſive.
Jerem. 34. v. 8. uſque ad finem capitis. Deinde legitur ex cap. 33. à v. 25. ad finem capitis.	הדבר אשר היה	XVIII.	ואלה המשפטים	Exod. 21. v. 1. ad cap. 25. v. 1. incluſive.
3. Reg. 5. v. 26. uſque ad verſ. 13. cap. 6. incluſive.	ויהוה נתן חכמה	XIX.	ויקחו־לי תרומה	Exod. 25. v. 2. ad cap. 27. v. 19. incluſive.

Ezech.

Haphtaroth.				*Paraſchoth.*	
Ezech. 43. v. 10. ad finem uſque capitis.		אתה בן־אדם	XX.	ואתה תצוה	Exod. 27. v. 20. ad cap. 30. v. 10. incluſive.
3. Reg. 18. v. 20. uſque ad v. 39. incluſive.	H.	וישלח אחאב	XXI.	כי תשא	Exod. 30. v. 12. ad cap. 34. incluſive.
3. Reg. 18. v. 1. ad v. 19. incluſive.	G.	ויהי ימים רבים			
3. Reg. 7. v. 13. ad v. 26. incluſive.	H.	וישלח המלך	XXII.	ויקהל	Exod. 35. v. 1. ad cap. 38. v. 20. incluſive.
3. Reg. 7. v. 40. ad v. 50. incluſive.	G.	ויעש חירום			
3. Reg. 7. v. 40. ad v. 50. incluſive.	H.	ויעש חירום	XXIII.	אלה פקודי	Exod. 38 v. 21. ad finem libri.
3. Reg. 7. v. 51. ad v. 21. cap. 8. incluſive.	G.	ותשלם כל־ המלאכה			
Iſai. 43. v. 21. uſque ad v. 23. cap. 44. incluſive.		עם־זו יצרתי לי	XXIV.	ויקרא	Levit. 1. v. 1. ad cap. 6. excluſive.
Jerem. 7. v. 21. uſque ad v. 3. cap. 8. incluſive. Additur inſuper v. 23. c. 9.		כה אמר יהוה	XXV.	צו את־אהרן	Lev. 6. v. 2. ad caput 8. incluſive.
2. Reg. c. 6. v. 1. ad v. 17. cap. 7. incluſive.		ויסף עוד דוד	XXVI.	ביום השמיני	Lev. 9. v. 1. ad cap. 11. incluſive.
4. Reg. 4. v. 42. ad v. 19. cap. 5. incluſive.		ואיש בא מבעל־	XXVII.	כי תזריע	Lev. 12. v. 2. ad cap. 13. incluſive.
4. Reg. 7. v. 3. ad finem uſque capitis.		וארבעה אנשים	XXVIII.	מצורע	Lev. 14. v. 2. ad cap. 15. incluſive.
Ezech. 22. v. 1. ad v. 26. incluſive.		ויהי דבר יהוה	XXIX.	אחרי מות	Lev. 16. v. 1. ad cap. 18. incluſive.
Ezech. 20. v. 2. ad v. 20. incluſive.	H.	ויהי דבר יהוה אלי	XXX.	קדושים תהיו	Lev. 19. v. 2. ad cap. 20. incluſive.
Amos 9. v. 7. ad finem capitis.	G.	הלא כבני כשיים			
Ezech. 44. v. 15. ad finem capitis.		והכהנים הלוים	XXXI.	אמר אל־הכהנים	Lev. 21. v. 1. ad cap. 24. incluſive.
Jerem. 32. v. 6. ad v. 27. incluſive.		ויאמר ירמיהו	XXXII.	בהר סיני	Lev. 25. v. 1. ad cap. 26. v. 2. incluſive.
Jerem. 16. v. 19. ad v. 14. cap. 17. incluſive.		יהוה עזי ומעזי	XXXIII.	אם בחקתי	Lev. 26. v. 3. uſque ad finem libri.
Oſe 1. v. 10. al. 2. v. 1. ad v. 20. al. 22. cap 2. incluſive.		והיה מספר	XXXIV.	במדבר סיני	Num. 1. v. 1. ad cap. 4. v. 20. incluſive.
Jud. 13. v. 2. ad finem uſque capitis.		ויהי איש אחד	XXXV.	נשא את־ראש	Num. 4. v. 22. ad cap. 7. incluſive.
Zach. 2. v. 14. ad v. 7. cap. 4. incluſive.		רני ושמחי	XXXVI.	בהעלתך	Num. 8. v. 2. ad v. 1. cap. 13. incluſive.
Joſue 2. v. 1. uſque ad finem capitis.		וישלח יהושע	XXXVII.	שלח־לך אנשים	Num. 13. v. 2. ad cap. 15. incluſive.
1. Reg. 11. v. 14. ad v. 22. cap. 12. incluſive.		ויאמר שמואל־	XXXVIII.	ויקח קרח	Num. 16. v. 1. ad cap. 18. incluſive.
Jud. 11. v. 1. ad v. 33. incluſive.		ויפתח הגלעדי	XXXIX.	חקת התורה	Num. 19. v. 2. ad cap. 22. v. 1. incluſive.
Mich. 5. v. 6. ad v. 8. cap. 6. incluſive.		והיה שארית	XL.	וירא בלק	Num. 22. v. 2. ad v. 9. c. 25. incluſive.
3 Reg. 18. v. 46. uſque ad finem cap. 19. incluſive.		ויד יהוה היתה	XLI.	פנחס	Num. 25. v. 11. ad v. 1. cap. 30. incluſive.
Jerem. 1. v. 1. ad v. 3. cap. 2. incluſive.		דברי ירמיהו	XLII.	ראשי המטות	Num. 30. v. 2. ad cap. 32. incluſive.

	Haphtaroth.		*Paraſchoth.*	
Jerem. 2. v. 4. ad v. 28. incluſ. Alii addunt cap. 4. v. 3. Alii 1. & 2. v. ejuſdem cap. 4.	שִׁמְעוּ דְבַר־יְהוָה	XLIII.	מַסְעֵי	Num. 33. v. 1. ad finem libri.
Iſai. 1. v. 1. ad v. 27. incluſive.	חֲזוֹן יְשַׁעְיָהוּ	XLIV.	אֵלֶּה הַדְּבָרִים	Deut. 1. v. 1. ad v. 22. c. 3. incluſive.
Iſai. 40. v. 1. ad v. 26. incluſive.	נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי	XLV.	וָאֶתְחַנַּן	Deut. 3. v. 23. ad v. 11. cap. 7 incluſive.
Iſai. 49. v. 14. ad v. 3. cap. 51. incluſive.	וַתֹּאמֶר צִיּוֹן	XLVI.	עֵקֶב	Deut. 7. v. 12. ad v. 25. c. 11. incluſive.
Iſai. 54. v. 11. ad v. 5. cap. 55. incluſive.	עֲנִיָּה סֹעֲרָה	XLVII.	רְאֵה	Deut. 11. v. 26. ad v. 17. cap. 16. incluſive.
Iſai. 51. v. 12. ad verſ. 12. cap. 52. incluſive.	אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא	XLVIII.	שֹׁפְטִים	Deut. 16. v. 18. ad v. 9. cap. 21. incluſive.
Iſai. 54. v. 1. ad v. 10. incluſive.	רָנִּי עֲקָרָה	XLIX.	כִּי תֵצֵא	Deut. 21. v. 10. ad cap. 15. incluſive.
Iſai. 60. verſ. 1. ad finem cap.	קוּמִי אוֹרִי	L.	כִּי תָבוֹא	Deut. 26. v. 1. ad v. 9. cap. 29.
Iſai. 61. v. 10. ad finem v. 9. cap. 63. incluſive.	שׂוֹשׂ אָשִׂישׂ	LI.	אַתֶּם נִצָּבִים	Deut. 29. v. 10. ad cap. 30. incluſive.
Oſe. 14. v. 2. ad finem capitis. Addunt inſuper vv. 18. 19. 20. cap. 7. Michææ.	H. שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל	LII.	וַיֵּלֶךְ	Deut. 31. v. 1. ad finem capitis.
Iſai. 55. v. 6. ad v. 8. cap. 56. incluſive.	G. דִּרְשׁוּ יְהוָה			
2. Reg. cap. 22. v. 1. ad finem uſque capitis.	H. וַיְדַבֵּר דָּוִד לַיהוָה	LIII.	הַאֲזִינוּ	Deut. 32. v. 1. ad finem capitis.
Oſe. 14. v. 2. ad finem cap. Deinde addunt ex cap. 2. Joëlis à v. 15. ad finem capitis.	G. שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל			
Joſ. 1. v. 1. ad finem cap. Legunt etiam librum Eccleſiaſtis.	וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת	LIV.	וְזֹאת הַבְּרָכָה	Deut. 33. v. 1. ad finem libri, & Pentateuchi.

Præter 54. illas *Paraſchoth*, ſeu ſectiones majores, quatuor adhuc ſunt minores, quas legere ſolent menſe *Adhar*, in anno communi; vel menſe *Vaadhar*, in anno embolimæo. Sectiones illæ minores ex majoribus, uti mox indicabo, deſumtæ ſunt, & cum aliis majoribus ſæpius conjunguntur in duobus menſibus, quos ſupra commemoravi.

I. Minor *Paraſcha* vocatur שְׁקָלִים *ſicli*, quia in ea fit mentio dimidii ſicli, quem Iſraëlitæ quotannis Templo Jeroſolymitano penſitare tenebantur. Pars eſt Sectionis majoris כִּי תִשָּׂא, incipitque Exod. cap. 30. v. 12. ac deſinit ad v. 16. incluſive. Legitur Sabbatho ante neomeniam *Adhar* vel *Vaadhar*; vel in neomenia ipſa horum menſium, ſi occurrat in Sabbatho.

II. Parva *Paraſcha* eſt זָכוֹר *recordare*. Deſumitur ex majori ſectione כִּי תֵצֵא, ac incipit Deut. 25. v. 17. continuaturque ad finem capitis. Eam legunt Sabbatho ante feſtum *Pourim*, ſeu *ſortium*.

III. Parva *Paraſcha* dicitur פָּרָה *vacca* rufa. Habetur in ſectione majori חֻקַּת, Num. 19. v. 2. Utriuſque commune eſt exordium; at parva cum ipſo capite abſolvitur. Legitur autem in Sabbatho primo poſt feſtum *Pourim*, quod celebratur 14. die menſis *Adhar*, aut *Vaadhar*; nam inter feſtum illud & neomeniam Niſan, duo vel tria ſabbatha poſſunt intercedere. Si duo ſabbatha intercurrant, primo Sabbatho poſt feſtum *Pourim* legunt פָּרָה, & ſecundo Sabbatho הַחֹדֶשׁ, de qua parva paraſcha mox agemus. Si tria Sab-

batha intercedant, primo Sabbatho legitur פָּרָה, in ſecundo Sabbatho fit הַפְסָקָה *ceſſatio*, *intermiſſio* parvæ ſectionis, in eòque major duntaxat paraſcha legitur. Tertio denique Sabbatho legitur הַחֹדֶשׁ.

IV. Parva *Paraſcha* appellatur הַחֹדֶשׁ *menſis*, contineturque in majori ſectione בֹּא אֶל־ פַּרְעֹה. Incipit Exod. 12. v. 2. ac in fine capitis deſinit. Legitur Sabbatho ante Kalendas *Niſan*. Si Kalendæ iſtæ in Sabbathum incidant, in eo legitur parva illa ſectio הַחֹדֶשׁ.

Quatuor autem minores iſtæ ſectiones copulantur cum una ex ſex illis majoribus, nimirum vel cum תְּרוּמָה, vel cum תְּצַוֶּה, vel cum כִּי תִשָּׂא, vel cum וַיַּקְהֵל, vel cum פְקוּדֵי, vel denique cum מִשְׁפָּטִים. Cum quavis ex majoribus illis ſectionibus Paraſcha minor in quolibet anno conjungatur, vide in Kalendariis infra deſcribendis.

Sunt etiam certis quibuſdam anni diebus, ac feſtis ſpeciales *Paraſchoth* & *Haphtaroth* aſſignatæ, quas hîc ſubjicere ab inſtituto noſtro non erit alienum.

APPENDIX I.

Paraſchoth & Haphtaroth, quæ certis quibuſdam anni diebus ac feſtis in ſynagogis Judæorum leguntur.

In principio anni, לְרֹאשׁ הַשָּׁנָה

DIE prima menſis *Tiſchri*, qui anni civilis primus eſt, legunt in Paraſcha וַיֵּרָא Gen. 18. v. 1. à principio capitis 21. ad ejus finem. Deinde legunt in Paraſcha פִּנְחָס Num. 25. v. 1. in cap. 29. à v. 1. ad 6. incluſive. Haphtara autem deſumitur ex 1. Reg. c. 1. v. 1. ad finem v. 10. cap. 2.

Die ſecunda ejuſdem menſis legunt in Paraſcha וַיֵּרָא Gen. 18. v. 1. à cap. 22. v. 1. ad finem uſque capitis. Deinde legunt in Paraſcha פִּנְחָס, Num. 25. v. 11. à v. 1. cap. 29. ad 6. incluſive ejuſdem cap. ut in 1. die. Poſtea ſubjiciunt Haphtaram *Sic dicit Dominus*, &c. Jerem. 31. v. 2. uſque ad v. 20. incluſive.

In jejunio Godoliæ. לְצוֹם גְּדַלְיָה

Tam matutino quam veſpertino tempore legunt in Paraſcha כִּי תִשָּׂא, Exod. 30. v. 12. à v. 11. cap. 32. uſque ad finem v. 14. ejuſdem cap. Deinde tranſiliunt ad cap. 34. in eoque legunt à v. 1. uſque ad v. 10. incluſive. Eadem legunt in jejunio Decimi menſis, & in jejunio Eſtheræ.

In die expiationis, בְּיוֹם כִּפּוּר

Mane legunt in Paraſcha אַחֲרֵי מוֹת, Lev. 16. à v. 1. uſque ad finem capitis 17. Deinde legunt in Paraſcha פִּנְחָס Num. 25. v. 11. à v. 7. cap. 29. ad finem uſque v. 10. Haphtara autem deſumitur ex Iſai. 57. v. 14. ad finem cap. 58.

Veſpere legunt in eadem Paraſcha אַחֲרֵי מוֹת à cap. 18. v. 3. uſque ad finem Paraſchæ. Pro Haphtara autem legunt integram Jonæ prophetiam.

In feſto Tabernaculorum, לְסֻכּוֹת

Die prima legunt in Paraſcha אֱמֹר, Lev. 21. v. 1. incipiuntque à cap. 22. v. 27. uſque ad finem cap. Deinde legunt in Paraſcha פִּנְחָס Num. 25. v. 11. à cap. 29. v. 12. ad finem v. 16. ejuſd. cap. Poſtea legunt Haphtaram in Zacharia, cap. 14. ad finem uſque prophetiæ.

Die ſecunda legunt in Paraſcha אֱמֹר & in Paraſcha פִּנְחָס ſicut heri. Præterea addunt Haphtaram ex 3. Reg. 7. à v. 51. uſque ad v. 23. cap. 8.

Sabbatho infra octavam Tabernaculorum legunt in Paraſcha כִּי תִשָּׂא Exod. 30. v. 12. ac incipiunt à cap. 33. v. 12. ad cap. 34. v. 26. incluſive. Deinde legunt in Paraſcha פִּנְחָס, in קָרְבָּנוֹת cap. 29. Num. ſecundum quod requirit dies infra octavam. Denique legunt Haphtaram ex Ezech. 38. v. 18. ad cap. 39. v. 15 incluſive.

Die prima poſt Sabbathum infra Octavam legunt quatuor homines in Paraſcha פִּנְחָס.

Eorum primus legit : *In die ſecundo* , &c. Num. 29. v. 17. Secundus legit : *In die tertio* , &c. ibidem v. 20. Tertius legit : *In die quarto* , &c. ibid. v. 23. Quartus denique legit ספיקא דיומא *dubium diem. Et in die ſecundo* , &c. Num. 29. v. 17. *Et in die tertio* , ibidem v. 20. & ſic per omnes Hebdomadæ dies eundem ſervant ordinem.

Die octava legunt in Paraſcha ראה Deut. 11. v. 26. incipientes à cap. 15. v. 19. uſque ad cap. 16. v. 11. incluſive. Cum dies illa octava incidit in Sabbathum , Hiſpani & Itali Paraſcham illam à cap. 15. v. 12. Germani vero à cap. 14. v. 22. incipiunt. Deinde legunt in Paraſcha פנחס à cap. 29. Num. v. 35. uſque ad finem v. 1. cap. ſequentis 30. adduntque Haphtaram ex 3. Reg. 8. v. 54. uſque ad finem v. 1. cap. 9.

In feſto lætitiæ Legis , לְשִׂמְחַת הַתּוֹרָה

In hoc feſto legunt in Paraſcha וְזֹאת הַבְּרָכָה Deut. 33. v. 1. & in Paraſcha פנחס à cap. 29. v. 35. Num. ad finem utriuſque Paraſchæ. Haphtara vero deſumitur ex Joſ. cap. 1. ad finem uſque capitis.

In Neomenia , לְרֹאשׁ חֹדֶשׁ

Quando neomenia incidit infra hebdomadam in die feriali , legunt in Paraſcha פנחס , incipiuntque à cap. 28. Num. v. 1. & deſinunt ad v. 16. cap. 29. incluſive. Si cadat in Sabbathum , legunt in Num. à 28. v. 11. uſque ad v. 24. incluſive. Haphtaram deſumunt ex Iſai. cap. 66. ad finem uſque prophetiæ. Si vero Neomenia celebretur prima Sabbathi , pro Haphtara legunt à v. 18. cap. 20. 1. Reg. uſque ad v. 42. incluſive.

In Encæniis , בַּחֲנֻכָּה

Legunt à v. 1. cap. 7. Num. uſque ad finem v. 4. cap. 8. Die prima legunt uſque ad v. 17. incluſ. in reliquis vero diebus legunt per ordinem unum ex illis *principibus* , ita ut die octavo compleatur Paraſcha.

Quando autem occurrunt quatuor minores Paraſchæ , de quibus ſupra , his adjungunt ſequentes Paraſchas & Haphtaras.

In Sabbatho Scheqalim , לְשַׁבַּת שְׁקָלִים

Legunt in Paraſcha כִּי תִשָּׂא Exod. 30. v. 12. ab eoque verſu incipiunt , deſinuntque ad v. 17. incluſive. Haphtara autem incipit 4. Reg. 11. v. 17. & ad v. 16. cap. 12. clauditur.

In Sabbatho ZACHOR , לְשַׁבַּת זָכוֹר

Legunt in Paraſcha כִּי תֵצֵא Deut. 21. v. 10. incipiuntque à v. 17. cap. 25. ac lectionem illam terminant in fine cap. & Paraſchæ. Addunt Haphtaram ex 1. Reg. 15. v. 1. ad v. 34. incluſive.

In feſto Pourim , לְפוּרִים

In hoc feſto legitur in Paraſcha בְּשַׁלַּח Exod. 13. v. 17. à v. 8. capitis 17. ad finem uſque Paraſchæ.

In Sabbatho PARA , לְשַׁבַּת פָּרָה

Legunt initium Paraſchæ חֻקַּת uſque ad verſ. 8. incluſive. Pro Haphtara vero legunt Ezech. cap. 36. v. 17. ad finem uſque capitis.

In Sabbatho HAHHODESCH , לְשַׁבַּת הַחֹדֶשׁ

Legunt in Paraſcha בֹּא אֶל־פַּרְעֹה Exod. 10. v. 1. à 1. v. cap. 12. ad v. 20. incluſive. Haphtara vero deſumitur ex Ezech. 45. v. 16. uſque ad v. 17. incluſive , ſecundum Hiſpanos & Italos ; at Germani incipiunt à v. 18. hujuſce capitis , leguntque ad finem v. 18. ſeq. cap. 46.

In Sabbatho magno , לְשַׁבַּת הַגָּדוֹל *quod feſtum Paſchatis præcedit.*

Legunt Haphtaram ex Malach. cap. 3. v. 4. ad finem cap. 4. & totius Prophetiæ.

In Paſchate , לְפֶּסַח

Die 1. legunt in Paraſcha בֹּא אֶל־פַּרְעֹה Exod. 10. v. 1. à cap. 12. v. 21. ad finem uſque capitis. Deinde legunt in Paraſcha פִּנְחָס Num. 25. v. 1. à cap. 28. v. 16. ad finem verſ. 18. Denique legunt Haphtaram ex Joſ. 3. v. 5. uſque ad v. 7. incluſive. Sic Germani. Hiſpani autem & Itali Haphtaram incipiunt à cap. 5. v. 2. ad finem uſque capitis , cui ad-

Digitized by Google

dunt v. ultimum capitis 6.

Die 2. legunt in Paraſcha אֱמֹר Levit. 21. v. 1. à cap. 22. v. 26. uſque ad finem cap. 23. Deinde legunt in Paraſcha פִּנְחָס, ut heri. Poſtea legunt Haphtaram ex 4. Reg. 23. v. 1. ad 9. incluſ. ex quo tranſiliunt ad v. 25.

Die 3. legunt in Paraſcha בֹּא אֶל־פַּרְעֹה Exod. 10. v. 1. à cap. 13. v. 12. ad finem Paraſchæ. Deinde legunt in Paraſcha פִּנְחָס Num. 25. v. 1. à cap. 28. v. 19. ad v. 25. incluſive.

Die 4. legunt in Paraſcha וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים Exod. 21. v. 1. à cap. 22. v. 25. ad cap. 23. v. 19. incluſive. Deinde legunt in Paraſcha פִּנְחָס ut heri.

Die 5. legunt in Paraſcha כִּי תִשָּׂא Exod. 30. v. 12. à cap. 34. v. 1. ad v. 26. incluſ. Deinde legunt in Paraſcha פִּנְחָס ut heri.

Si quinta illa dies cadat in Sabbathum, legunt Exod. 33. v. 12. ad finem Paraſchæ. Poſtea legunt Haphtaram ex Ezech. cap. 36. v. 37. ad v. 17. cap. 37. incluſive.

Die 6. legunt in Paraſcha בְּהַעֲלֹתְךָ Num. 8. v. 1. à cap. 9. v. 1. ad v. 14. incluſ. Deinde legunt in Paraſcha פִּנְחָס Num. 25. v. 1. à cap. 28. v. 19. ad v. 25. incluſive.

Die 7. legunt in Paraſcha וַיְהִי בְּשַׁלַּח, Exod. 13. v. 17. ab eo verſu ad verſum 26. cap. 15. Deinde legunt in פִּנְחָס ut heri. Poſtea ſubjiciunt Haphtaram ex 2. Reg. c. 22. ad finem uſque capitis.

Die 8. legunt in Paraſcha רְאֵה, Deut. 11. v. 26. à cap. 15. v. 19. ad verſum 17. cap. 16. incluſive. Si fuerit Sabbathum, Germani incipiunt à cap. 14. v. 22. Hiſpani vero & Itali à cap. 15. v. 12. ad v. 18. incluſive. Deinde legunt in Paraſcha פִּנְחָס, ut heri. Tandem ſubjiciunt Haphtaram ex Iſai. 10. v. 32. ad finem cap. 12.

In feſto Pentecoſtes, לְשָׁבוּעוֹת,

Die 1. legunt in Paraſcha וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ, Exod. 18. v. 1. à cap. 19. v. 1. ad finem cap. 20. Deinde legunt in Paraſcha פִּנְחָס, Num. 25. v. 1. à cap. 28. v. 26. ad finem cap. Poſtea ſubjiciunt Haphtaram ex Ezech. 1. v. 1. ad finem cap. cui adjungunt verſum 12. cap. 3.

Die 2. legunt in Paraſcha רְאֵה, Deut. 11. v. 26. à cap. 15. v. 19. ad v. 17. cap. 16. incluſive. Si fuerit Sabbathum, Germani incipiunt à cap. 14. v. 22. Hiſpani vero & Itali à cap. 15. v. 12. ad v. 18. incluſive. Deinde legunt in Paraſcha פִּנְחָס, Num. 25. v. 1. à cap. 28. v. 26. ad finem uſque cap. Tandem ſubjiciunt Haphtaram ex Habac. 2. v. 20. uſque ad finem cap. 3. & Prophetiæ.

לְשִׁבְעָה עָשָׂר בְּתַמּוּז

In jejunio diei 17. menſis Tammouz.

Mane legunt in Paraſcha כִּי תִשָּׂא, Exod. 30. v. 12. & incipiunt à cap. 32. v. 11. ad finem v. 10. cap. 34. neque tranſiliunt מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל *opus vituli*, ſed recta pergunt. Veſpere eadem legunt, ſed tranſiliunt *opus vituli*, neque legunt ea, quæ ad conflatile ſpectant; quod faciunt in reliquis jejuniis.

לְתִשְׁעָה בְּאָב

In jejunio diei 9. menſis Abh.

Tempore matutino legunt in Paraſcha וָאֶתְחַנַּן, Deut. 3. v. 23. à cap. 4. v. 25. uſque ad v. 40. ejuſd. cap. Deinde legunt Haphtaram ex Jerem. 8. v. 13. ad v. 24. cap. 9. incluſive. Veſpere legunt in Paraſcha כִּי תִשָּׂא, Exod. 30. v. 11. à cap. 32. v. 12. ad v. 10. c. 34. incluſive; & tranſiliunt *opus vituli*.

Hæ ſunt ſectiones tam Propheticæ quam Legales, quæ in ſabbathis, & certis quibuſdam diebus ac feſtis in ſynagogis Judæorum quotannis leguntur. Lectionis hujus antiquitas patet ex libro Act. cap. 15. v. 21. *Moyſes enim* (inquit S. Jacobus) *à temporibus antiquis habet in ſingulis civitatibus, qui eum prædicent in ſynagogis, ubi per omne ſabbathum legitur*, h. e. per omnes hebdomadas, non ſolum autem Sabbatho, verum etiam feria 2. & 5. cujuſque hebdomadis hanc lectionem, licet minus ſolemniter, repetunt Judæi. Ex eodem libro Act. cap. 13. v. 15. *poſt lectionem Legis & Prophetarum*, &c. Vide v. 27. ubi Paulus Hebræos redarguit, quod ignorarent *voces Prophetarum, quæ per omne Sabbathum leguntur.* Vide etiam Luc. 4. v. 16. &c. ubi Chriſtus dicitur legiſſe Haphtaram ex Iſai. 61. verſ. 1. deſumtam. Veroſimile eſt Haphtaram, quæ hodie v. 10. hujuſce capitis incipit, quæque reſpondet Pa-

Digitized by Google

raſchæ נצבים, quam circa finem Auguſti legunt, olim à verſu 1. ſumſiſſe exordium; neque enim ſectionum cum Legalium, tum Propheticarum idem antiquitus fuiſſe initium, eundemque finem, certo affirmare auſim; cum Haphtaroth inter Judæos Hiſpanos & Germanos eaſdem omnino non eſſe, neque ab eodem verſu ſemper incipere, ſupra adnotaverimus.

Jamvero quo ordine, & quibus diebus menſis Hebraici ſectiones Pentateuchi in ſynagogis legantur; quæ majores ſectiones inter ſe & cum minoribus ſectionibus conjungantur, & quo menſe id fieri debeat; curioſorum gratia hîc operæ pretium eſt indicare. Id oſtendit cyclus perpetuus ex quatuordecim *ſymbolis* compoſitus, quorum ſeptem inſerviunt pro 7. annis embolimæis; & ſeptem pro 7. annis communibus; in cyclo enim decemnovali ſeptem ſunt anni embolimæi, & ſeptem communes. Quinque alii anni communes, qui ex cyclo decemnovali ſuperſunt, coincidunt cum ſociis ſuis, nempe ſecundus cum primo; quintus cum quarto; decimus cum nono; decimus tertius cum duodecimo; & decimus ſextus cum decimo quinto; unde quatuordecim tantummodo Kalendaria, ſeu annorum ſeries deſcribendæ ſunt.

Annorum autem embolimæorum *ſymbola* ſunt: 1. V. D. I. 2. III. O. VII. 3. II. A. VII. 4. V. A. III. 5. VII. D. III. 6. VII. A. V. 7. II. D. V.

Annorum vero communium: 1. V. A. I. 2. V. O. VII. 3. VII. D. I. 4. VII. A. III. 5. II. D. III. 6. II. A. V. 7. III. O. V.

In his ſymbolis numero primo Romano indicatur feria, qua annus incipit. Litera ſignificatur anni qualitas, h. e. utrum communis ſit & ordinarius, quod notat litera O. utrum ſit defectivus, quod indicat litera D. denique utrum ſit abundans, quod oſtendit litera A, idque in annis tam embolimæis quam communibus. Altero denique numero Romano Paſchatis feria notatur. Vide infra art. V. §. II. in fine Kalendarii Judaici ubi iſthæc fuſius explicantur.

In ſequentium XIV. annorum deſcriptione eum ſequuti ſumus ordinem, quem proponit *Julius Bartoloccius*, tom. 2. Bibliothecæ magnæ Rabbinicæ pag. 60t. & ſeq. ab eoque anno orſi ſumus, cujus ſymbolum eſt V. D. I. in annis embolimæis, h. e. cujus neomenia Tiſchri incidit in feriam V. qui embolimæus defectivus eſt, i. conſtans diebus 383. & in quo Paſcha feria I. nempe die Dominico celebratur.

APPENDIX II.

XIV. Kalendaria, ſeu annorum ſeries, in quibus neomeniarum feriæ, & menſium Hebraïcorum dies, in quos Sabbatha incidunt, & in quibus ſectiones Legales in ſynagogis legere ſolent Judæi, per cyclum 19. annorum aſſignantur.

Annus I. embolimæus, cujus Symbolum V. D. I. Habet hebdomadas 55. dies vero 383.

תשרי *Tiſchri.*

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	האזינו
Sabbatho	10.	כפור dies *expiationis.*
Sabbatho	17.	Infra octavam *Succoth.*
6.	23.	זאת הברכה & שמחת תורה
Sabbatho	24.	בראשית

מרחשון *Marhheſchván.*

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
6. & 7.	Neomen.	
Sabbatho	1.	נח eodem die.
Sabbatho	8.	לך־לך

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	15.	וירא
Sabbatho	22.	חיי שרה
Sabbatho	29.	תולדות

כסלו *Kiſlév.*

1.	Neomen.	
Sabbatho	7.	ויצא
Sabbatho	14.	וישלח
Sabbatho	21.	וישב
Sabbatho	28.	ויהי מקץ

טבת *Tevéth.*

2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	ויגש
Sabbatho	13.	ויחי
Sabbatho	20.	ואלה שמות
Sabbatho	27.	וארא

שבט *Schevát.*

3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	בא אל־פרעה
Sabbatho	12.	ויהי בשלח
Sabbatho	19.	וישמע יתרו
Sabbatho	26.	ואלה המשפטים

אדר *Adhár.*

4. & 5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	ויקחו־לי תרומה
Sabbatho	10.	ואתה תצוה
Sabbatho	17.	כי תשא
Sabbatho	24.	ויקהל

ואדר *Vaadhár.*

6. & 7.	Neomen.	
Sabbatho	1.	אלה פקודי & שקלים

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	8.	ויקרא & זכור
Sabbatho	15.	צו & הפסקה
Sabbatho	22.	ביום השמיני & פרה
Sabbatho	29.	כי תזריע & החדש

ניסן *Niſán.*

1.	Neomen.	
Sabbatho	7.	מצורע
Sabbatho	14.	אחרי מות
Sabbatho	21.	Infra octavam Paſchæ.
Sabbatho	28.	קדושים תהיו

אייר *Iiár.*

2. & 3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	אמר
Sabbatho	12.	בהר סיני
Sabbatho	19.	בחקותי
Sabbatho	26.	במדבר סיני

סיון *Siván.*

4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	נשא את־ראש
Sabbatho	11.	בהעלותך
Sabbatho	18.	שלח לך אנשים
Sabbatho	25.	ויקח קרח

תמוז *Tammoúz.*

5. & 6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	חקת תורה
Sabbatho	9.	וירא בלק
Sabbatho	16.	פנחס
Sabbatho	23.	ראשי המטות

Feria.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
	אב *A'bh.*	
Sabbatho	Neomen.	מסעי
Sabbatho	8.	אלה הדברים
Sabbatho	15.	ואתחנן
Sabbatho	22.	עקב
Sabbatho	29.	ראה
	אלול *Eloúl.*	
1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	שופטים
Sabbatho	13.	כי תצא
Sabbatho	20.	כי תבא
Sabbatho	27.	אתם נצבים

Annus II. embolimæus, cujus Symbolum eſt III. O. VII. Habet hebdomadas 55. Dies 384.

Feria.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
	תשרי *Tiſchrí.*	
3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	וילך
Sabbatho	12.	האזינו
Sabbatho	19.	Infra octavam *Succoth.*
4.	23.	וזאת הברכה & שמחת תורה
Sabbatho	26.	בראשית
	מרחשון *Marhheſchván.*	
4. & 5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	נח
Sabbatho	10.	לך־לך
Sabbatho	17.	וירא
Sabbatho	24.	חיי שרה
	כסלו *Kiſlév.*	
6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	תולדות
Sabbatho	9.	ויצא
Sabbatho	16.	וישלח
Sabbatho	23.	וישב
	טבת *Tevéth.*	
7. & 1.	Neomen.	ויהי מקץ
Sabbatho	7.	ויגש
Sabbatho	14.	ויחי
Sabbatho	21.	ואלה שמות
Sabbatho	28.	וארא
	שבט *Schevát.*	
2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	בא אל־פרעה
Sabbatho	13.	ויהי בשלח
Sabbatho	20.	וישמע יתרו
Sabbatho	27.	ואלה המשפטים
	אדר *Adhár.*	
3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	ויקחו־לי תרומה
Sabbatho	11.	ואתה תצוה
Sabbatho	18.	כי תשא
Sabbatho	25.	ויקהל & שקלים
	ואדר *Vaadhár.*	
5. & 6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	אלה פקודי & הפסקה
Sabbatho	9.	ויקרא & זכור
Sabbatho	16.	צו & הפסקה
Sabbatho	23.	ביום השמיני & פרה
	ניסן *Niſán.*	
Sabbatho	Neomen.	כי תזריע & החדש
Sabbatho	8.	מצורע

Feria.

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	15.	Primum Paſchatis.
Sabbatho	22.	Secundum Paſchatis.
Sabbatho	29.	אחרי מות

אייר *Iiiár.*

1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	קדושים תהיו
Sabbatho	13.	אמר
Sabbatho	20.	בהר סיני
Sabbatho	27.	אם בחקותי

סיון *Siván.*

3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	במדבר סיני
Sabbatho	12.	נשא את־ראש
Sabbatho	19.	בהעלותך
Sabbatho	26.	שלח לך אנשים

תמוז *Tammoúz.*

4. & 5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	ויקח קרח
Sabbatho	10.	חקת התורה
Sabbatho	17.	וירא בלק
Sabbatho	24.	פנחס

אב *A'bh.*

6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	מטות & מסעי ראשי המטות
Sabbatho	9.	אלה הדברים
Sabbatho	16.	ואתחנן
Sabbatho	23.	עקב

אלול *Eloúl.*

Sabb. & 1.	Neomen.	ראה

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	7.	שופטים
Sabbatho	14.	כי תצא
Sabbatho	21.	כי תבוא
Sabbatho	28.	אתם נצבים

Annus III. embolimæus, cujus Symbolum eſt II. A. VII. Hebd. 55. Dies 385.

תשרי *Tiſchri.*

2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	וילך
Sabbatho	13.	האזינו
Sabbatho	20.	infra octavam *Succoth.*
3.	23.	וזאת הברכה & שמחת תורה
Sabbatho	27.	בראשית

מרחשון *Marhheſchván.*

3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	נח
Sabbatho	11.	לך־לך
Sabbatho	18.	וירא
Sabbatho	25.	חיי שרה

כסליו *Kiſlév.*

5. & 6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	תולדות
Sabbatho	9.	ויצא
Sabbatho	16.	וישלח
Sabbatho	23.	וישב

טבת *Tevéth.*

Sabb. & 1.	Neomen.	ויהי מקץ
Sabbatho	7.	ויגש
Sabbatho	14.	ויחי

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	21.	ואלה שמות
Sabbatho	28.	וארא

שבט *Schevát.*

2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	בא אל־פרעה
Sabbatho	13.	ויהי בשלח
Sabbatho	20.	וישמע יתרו
Sabbatho	27.	ואלה המשפטים

אדר *Adhár.*

3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	ויקחו־לי תרומה
Sabbatho	11.	ואתה תצוה
Sabbatho	18.	כי תשא
Sabbatho	25.	ויקהל & שקלים

ואדר *Vaadhár.*

5. & 6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	אלה פקודי & הפסקרה
Sabbatho	9.	ויקרא & זכור
Sabbatho	16.	צו & הפסקרה
Sabbatho	23.	ביום השמיני & פרה

ניסן *Niſán.*

Sabbatho	Neomen.	כי תזריע & החדש
Sabbatho	8.	מצורע
Sabbatho	15.	Primum Paſchatis.
Sabbatho	22.	Secundum Paſchatis.
Sabbatho	29.	אחרי מות

אייר *Iiiár.*

1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	קדושים תהיו

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	13.	אמר
Sabbatho	20.	בהר סיני
Sabbatho	27.	אם בחקתי

סיון *Siván.*

3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	במדבר סיני
Sabbatho	12.	נשא את־ראש
Sabbatho	19.	בהעלותך
Sabbatho	26.	שלח לך אנשים

תמוז *Tammóuz.*

4. & 5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	ויקח קרח
Sabbatho	10.	חקת התורה
Sabbatho	17.	וירא בלק
Sabbatho	24.	פנחס

אב *Abh.*

6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	מטות & ראשי המטות
Sabbatho	9.	אלה הדברים
Sabbatho	16.	ואתחנן
Sabbatho	23.	עקב

אלול *Elóul.*

Sabb.& 1.	Neomen.	ראה
Sabbatho	7.	שופטים
Sabbatho	14.	כי תצא
Sabbatho	21.	כי תבוא
Sabbatho	28.	אתם נצבים

Annus IV. embolimæus, cujus Symbolum eſt V. A. III. Hebd. 55. Dies 385.

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*

תשרי *Tiſchrí.*

5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	האזינו
Sabbatho	10.	כפור dies *expiationis.*
Sabbatho	17.	Infra octavam *Succoth.*
Sabbatho	24.	בראשית

מרחשון *Marhheſchván.*

6.& Sabb.	Neomen.	נח
Sabbatho	8.	לך־לך
Sabbatho	15.	וירא
Sabbatho	22.	חיי שרה
Sabbatho	29.	תולדות

כסלו *Kiſlév.*

1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	ויצא
Sabbatho	13.	וישלח
Sabbatho	20.	וישב
Sabbatho	27.	ויהי מקץ

טבת *Tevéth.*

3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	ויגש
Sabbatho	11.	ויחי
Sabbatho	18.	ואלה שמות
Sabbatho	25.	וארא

שבט *Schevát.*

5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	בא אל־פרעה

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	10.	ויהי בשלח
Sabbatho	17.	וישמע יתרו
Sabbatho	24.	ואלה המשפטים

אדר *Adhár.*

6.& Sabb.	Neomen.	ויקחו־לי תרומה
Sabbatho	8.	ואתה תצוה
Sabbatho	15.	כי תשא
Sabbatho	22.	ויקהל
Sabbatho	29.	אלה פקודי & שקלים

ואדר *Vaadhár.*

1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	ויקרא & המפקרה
Sabbatho	13.	צו & זכור
Sabbatho	20.	ביום השמיני & פרה
Sabbatho	27.	כי תזריע & החדש

ניסן *Niſán.*

3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	מצורע
Sabbatho	12.	אחרי מות
Sabbatho	19.	Infra octavam Paſchatis.
Sabbatho	26.	קדושים תהיו

איר *Itiár.*

4. & 5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	אמר
Sabbatho	10.	בהר סיני
Sabbatho	17.	בחקתי
Sabbatho	24.	במדבר סיני

סיון *Siván.*

6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	נשא את־ראש

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	9.	בְּהַעֲלֹתְךָ
Sabbatho	16.	שְׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים
Sabbatho	23.	וַיִּקַּח קֹרַח

תַּמּוּז *Tammóuz.*

Sabb.& 1.	Neomen.	חֻקַּת תּוֹרָה
Sabbatho	7.	וַיַּרְא בָּלָק
Sabbatho	14.	פִּנְחָס
Sabbatho	21.	רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת
Sabbatho	28.	מַסְעֵי

אָב *A'bh.*

2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	אֵלֶּה הַדְּבָרִים
Sabbatho	13.	וָאֶתְחַנַּן
Sabbatho	20.	עֵקֶב
Sabbatho	27.	רְאֵה

אֱלוּל *Elóul.*

3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	שׁוֹפְטִים
Sabbatho	11.	כִּי תֵצֵא
Sabbatho	18.	כִּי תָבוֹא
Sabbatho	25.	אַתֶּם נִצָּבִים & וַיֵּלֶךְ

Annus V. embolimæus, cujus Symbolum eſt VII. D. III. Hebd. 55. Dies 383.

תִּשְׁרִי *Tiſchri.*

Sabbatho	Neomen.	
Sabbatho	8.	הַאֲזִינוּ
Sabbatho	15.	סֻכּוֹת feſtum *Tabernac.*
Sabbatho	22.	Octava Tabernaculorũ.
Dominica	23.	וְזֹאת הַבְּרָכָה & שִׂמְחַת תּוֹרָה
Sabbatho	29.	בְּרֵאשִׁית

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*

מַרְחֶשְׁוָן *Marhheſchván.*

1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	נֹחַ
Sabbatho	13.	לֶךְ־לְךָ
Sabbatho	20.	וַיֵּרָא
Sabbatho	27.	חַיֵּי שָׂרָה

כִּסְלֵו *Kiſlév.*

3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	תּוֹלְדוֹת
Sabbatho	12.	וַיֵּצֵא
Sabbatho	19.	וַיִּשְׁלַח
Sabbatho	26.	וַיֵּשֶׁב

טֵבֵת *Tevéth.*

4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	וַיְהִי מִקֵּץ
Sabbatho	11.	וַיִּגַּשׁ
Sabbatho	18.	וַיְחִי
Sabbatho	25.	וְאֵלֶּה שְׁמוֹת

שְׁבָט *Schevát.*

5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	וָאֵרָא
Sabbatho	10.	בֹּא אֶל־פַּרְעֹה
Sabbatho	17.	וַיְהִי בְּשַׁלַּח
Sabbatho	24.	וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ

אֲדָר *Adhár.*

6.& Sabb.	Neomen.	וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים
Sabbatho	8.	וְיִקְחוּ־לִי תְּרוּמָה
Sabbatho	15.	וְאַתָּה תְּצַוֶּה

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	22.	כי תשא
Sabbatho	29.	ויקהל & שקלים

ואדר *Vaadhár.*

1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	אלה פקודי & הפסקה
Sabbatho	13.	ויקרא & זכור
Sabbatho	20.	צו & פרה
Sabbatho	27.	ביום השמיני & החדש

ניסן *Niſán.*

3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	כי תזריע
Sabbatho	12.	מצורע
Sabbatho	19.	Infra octavam Paſchæ.
Sabbatho	26.	אחרי מות

אייר *Iiiár.*

4. & 5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	קדושים תהיו
Sabbatho	10.	אמר
Sabbatho	17.	בהר סיני
Sabbatho	24.	בחקתי

סיון *Siván.*

6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	במדבר סיני
Sabbatho	9.	נשא את־ראש
Sabbatho	16.	בהעלתך
Sabbatho	23.	שלח לך אנשים

תמוז *Tammóuz.*

Sabb. & 1.	Neomen.	ויקח קרח
Sabbatho	7.	חקת התורה

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	14.	וירא בלק
Sabbatho	21.	פנחס
Sabbatho	28.	ראשי המטות & מסעי

אב *A'bh.*

2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	אלה הדברים
Sabbatho	13.	ואתחנן
Sabbatho	20.	עקב
Sabbatho	27.	ראה

אלול *Elóul.*

3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	שופטים
Sabbatho	11.	כי תצא
Sabbatho	18.	כי תבוא
Sabbatho	25.	אתם נצבים & וילך

Annus VI. embolimæus, cujus Symbolum eſt VII. A. V. Hebd. 55. Dies 385.

תשרי *Tiſchrí.*

Sabbatho	Neomen.	
Sabbatho	8.	האזינו
Sabbatho	15.	Feſtum Tabernaculorũ.
Sabbatho	22.	Octava Tabernaculorũ.
Dominica	23.	וזאת הברכה & שמחת תורה
Sabbatho	29.	בראשית

מרחשון *Marhheſchván.*

1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	נח
Sabbatho	13.	לך־לך
Sabbatho	20.	וירא
Sabbatho	27.	חיי שרה

כסלו *Kiſlév.*

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſcboth.*
3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	תולדות
Sabbatho	11.	ויצא
Sabbatho	18.	וישלח
Sabbatho	25.	וישב

טבת *Tevéth.*

5. & 6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	ויהי מקץ
Sabbatho	9.	ויגש
Sabbatho	16.	ויחי
Sabbatho	23.	ואלה שמות

שבט *Schevát.*

Sabbatho	Neomen.	וארא
Sabbatho	8.	בא אל־פרעה
Sabbatho	15.	ויהי בשלח
Sabbatho	22.	וישמע יתרו
Sabbatho	29.	ואלה המשפטים

אדר *Adhár.*

1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	ויקחו־לי תרומה
Sabbatho	13.	ואתה תצוה
Sabbatho	20.	כי תשא
Sabbatho	27.	ויקהל & שקלים

ואדר *Vaadhár.*

3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	אלה פקודי & הפסקה
Sabbatho	11.	ויקרא & זכור

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſcboth.*
Sabbatho	18.	צו & פרה
Sabbatho	25.	ביום השמיני & החדש

ניסן *Niſán.*

5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	כי תזריע
Sabbatho	10.	מצורע
Sabbatho	17.	Infra octavam Paſchæ.
Sabbatho	24.	אחרי מות

איר *Iiiár.*

6. & Sabb.	Neomen.	קדשים תהיו
Sabbatho	8.	אמר
Sabbatho	15.	בהר סיני
Sabbatho	22.	בחקתי
Sabbatho	29.	במדבר סיני

סיון *Siván.*

1.	Neomen.	
Sabbatho	7.	Infra octavam Pentec.
Sabbatho	14.	נשא את־ראש
Sabbatho	21.	בהעלתך
Sabbatho	28.	שלח לך אנשים

תמוז *Tammóuz.*

2. & 3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	ויקח קרח
Sabbatho	12.	חקת & וירא בלק
Sabbatho	19.	פנחס
Sabbatho	26.	ראשי המטות & מסעי

אב *A'bh.*

4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	אלה הדברים

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	11.	ואתחנן
Sabbatho	18.	עקב
Sabbatho	25.	ראה

אלול *Eloúl.*

5. & 6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	שופטים
Sabbatho	9.	כי תצא
Sabbatho	16.	כי תבוא
Sabbatho	23.	אתם נצבים & וילך

Annus VII. embolimæus, cujus Symbolum eſt II. D. V. Hebd. 54. Dies 383.

תשרי *Tiſchrí.*

2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	וילך
Sabbatho	13.	האזינו
Sabbatho	20.	Infra octavam *Tabern.*
Sabbatho	27.	בראשית

מרחשון *Marhheſchván.*

3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	נח
Sabbatho	11.	לך־לך
Sabbatho	18.	וירא
Sabbatho	25.	חיי שרה

כסלו *Kiſlév.*

5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	תולדות
Sabbatho	10.	ויצא
Sabbatho	17.	וישלח
Sabbatho	24.	וישב

טבת *Tevéth.*

6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	ויהי מקץ
Sabbatho	9.	ויגש
Sabbatho	16.	ויחי
Sabbatho	23.	ואלה שמות

שבט *Schevát.*

Sabbatho	Neomen.	וארא
Sabbatho	8.	בא אל־פרעה
Sabbatho	15.	ויהי בשלח
Sabbatho	22.	וישמע יתרו
Sabbatho	29.	ואלה המשפטים

אדר *Adhár.*

1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	ויקחו־לי תרומה
Sabbatho	13.	ואתה תצוה
Sabbatho	20.	כי תשא
Sabbatho	27.	ויקהל & שקלים

ואדר *Vaadhár.*

3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	אלה פקודי & הפסקרה
Sabbatho	11.	ויקרא & זכור
Sabbatho	18.	צו & פרה
Sabbatho	25.	ביום השמיני & החודש

ניסן *Niſán.*

5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	כי תזריע
Sabbatho	10.	מצורע

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	17.	Infra octavam Paſchæ.
Sabbatho	24.	אחרי מות

אייר *Iiiár.*

6.& Sabb.	Neomen.	קדשים תהיו
Sabbatho	8.	אמר
Sabbatho	15.	בהר סיני
Sabbatho	22.	בחקתי
Sabbatho	29.	במדבר סיני

סיון *Siván.*

1.	Neomen.	
Sabbatho	7.	Infra octavam Pentec.
Sabbatho	14.	נשא את־ראש
Sabbatho	21.	בהעלתך
Sabbatho	28.	שלח לך אנשים

תמוז *Tammoúz.*

2. & 3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	ויקח קרח
Sabbatho	12.	חקת תורה & בלק
Sabbatho	19.	פנחס
Sabbatho	26.	ראשי המטות & מסעי

אב *A'bh.*

4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	אלה הדברים
Sabbatho	11.	ואתחנן
Sabbatho	18.	עקב
Sabbatho	25.	ראה

אלול *Eloúl.*

5. & 6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	שופטים

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	9.	כי תצא
Sabbatho	16.	כי תבוא
Sabbatho	23.	אתם נצבים & וילך

Anni ſimplices ſeu communes.

Annus I. ſimplex, cujus Symbolum eſt V. A. I. Hebd. 51. Dies 355.

תשרי *Tiſchri.*

5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	האזינו
Sabbatho	10.	כפור dies *expiationis.*
Sabbatho	17.	Infra octavam *Succoth.*
6.	23.	וזאת הברכה & שמחת תורה
Sabbatho	24.	בראשית

מרחשון *Marhheſchván.*

6.& Sabb.	Neomen.	נח
Sabbatho	8.	לך־לך
Sabbatho	15.	וירא
Sabbatho	22.	חיי שרה
Sabbatho	29.	תולדות

כסלו *Kiſlév.*

1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	ויצא
Sabbatho	13.	וישלח
Sabbatho	20.	וישב
Sabbatho	27.	ויהי מקץ

טבת *Tevéth.*

3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	ויגש
Sabbatho	11.	ויחי

Feriæ.

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	18.	וְאֵלֶּה שְׁמוֹת
Sabbatho	25.	וָאֵרָא

שְׁבָט *Schevát.*

5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	בֹּא אֶל־פַּרְעֹה
Sabbatho	10.	וַיְהִי בְּשַׁלַּח
Sabbatho	17.	וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ
Sabbatho	24.	וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים

אֲדָר *Adhár.*

6.& Sabb.	Neomen.	וְיִקְחוּ־לִי תְּרוּמָה & שְׁקָלִים
Sabbatho	8.	וְאַתָּה תְּצַוֶּה & זָכוֹר
Sabbatho	15.	כִּי תִשָּׂא & הַפְסָקָה
Sabbatho	22.	וַיַּקְהֵל & פָּרָה
Sabbatho	29.	אֵלֶּה פְקוּדֵי & הַחֹדֶשׁ

נִיסָן *Niſán.*

1.	Neomen.	
Sabbatho	7.	וַיִּקְרָא
Sabbatho	14.	צַו
Sabbatho	21.	Infra octav. Paſchæ.
Sabbatho	28.	בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי

אִיָּר *Iiiár.*

2. & 3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	כִּי תַזְרִיעַ & מְצֹרָע
Sabbatho	12.	אַחֲרֵי מוֹת & קְדֹשִׁים תִּהְיוּ
Sabbatho	19.	אֱמֹר
Sabbatho	26.	בְּהַר סִינַי & בְּחֻקֹּתַי

סִיוָן *Siván.*

4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	בְּמִדְבַּר סִינַי

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	11.	נָשֹׂא אֶת־רֹאשׁ
Sabbatho	18.	בְּהַעֲלֹתְךָ
Sabbatho	25.	שְׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים

תַּמּוּז *Tammoúz.*

5. & 6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	וַיִּקַּח קֹרַח
Sabbatho	9.	חֻקַּת הַתּוֹרָה
Sabbatho	16.	וַיַּרְא בָּלָק
Sabbatho	23.	פִּנְחָס

אָב *Ábh.*

Sabbatho	Neomen.	רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת & מַסְעֵי
Sabbatho	8.	אֵלֶּה הַדְּבָרִים
Sabbatho	15.	וָאֶתְחַנַּן
Sabbatho	22.	עֵקֶב
Sabbatho	29.	רְאֵה

אֱלוּל *Eloúl.*

1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	שֹׁפְטִים
Sabbatho	13.	כִּי תֵצֵא
Sabbatho	20.	כִּי תָבוֹא
Sabbatho	27.	אַתֶּם נִצָּבִים

Annus II. ſimplex, cujus Symbolum eſt V. O. VII. Hebd. 51. Dies 354.

תִּשְׁרִי *Tiſchri.*

5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	הַאֲזִינוּ
Sabbatho	10.	כִּפּוּר dies *expiationis.*
Sabbatho	17.	Infra octavam Tabern.
Sabbatho	24.	בְּרֵאשִׁית

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*

מרחשון *Marhheſchván.*

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
6.& Sabb.	Neomen.	נח
Sabbatho	8.	לך־לך
Sabbatho	15.	וירא
Sabbatho	22.	חיי שרה
Sabbatho	29.	תולדות

כסלו *Kiſlév.*

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
1.	Neomen.	
Sabbatho	7.	ויצא
Sabbatho	14.	וישלח
Sabbatho	21.	וישב
Sabbatho	28.	ויהי מקץ

טבת *Tevéth.*

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
2. & 3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	ויגש
Sabbatho	12.	ויחי
Sabbatho	19.	ואלה שמות
Sabbatho	26.	וארא

שבט *Schevát.*

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	בא אל־פרעה
Sabbatho	11.	ויהי בשלח
Sabbatho	18.	וישמע יתרו
Sabbatho	25.	ואלה המשפטים & שקלים

אדר *Adhár.*

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
5. & 6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	ויקחו־לי תרומה & הפסקה
Sabbatho	9.	ואתה תצוה & זכור
Sabbatho	16.	כי תשא & הפסקה
Sabbatho	23.	ויקהל & ואלה פקודי & פרה

ניסן *Niſán.*

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	Neomen.	ויקרא & החדש
Sabbatho	8.	צו
Sabbatho	15.	Paſcha.
Sabbatho	22.	Octava Paſchæ.
Sabbatho	29.	ביום השמיני

אייר *Iiiár.*

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	כי תזריע & מצורע
Sabbatho	13.	אחרי מות & קדושים תהיו
Sabbatho	20.	אמר
Sabbatho	27.	בהר סיני & בחקתי

סיון *Siván.*

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	במדבר סיני
Sabbatho	12.	נשא את־ראש
Sabbatho	19.	בהעלתך
Sabbatho	26.	שלח לך אנשים

תמוז *Tammoúz.*

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
4. & 5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	ויקח קרח
Sabbatho	10.	חקת התורה
Sabbatho	17.	וירא בלק
Sabbatho	24.	פנחס

אב *A'bh.*

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	ראשי המטות & מסעי
Sabbatho	9.	אלה הדברים

Feria.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	16.	ואתחנן
Sabbatho	23.	עקב

אלול *Eloúl.*

Sabb. & 1.	Neomen.	ראה
Sabbatho	7.	שופטים
Sabbatho	14.	כי תצא
Sabbatho	21.	כי תבא
Sabbatho	28.	אתם נצבים

Annus III. ſimplex, cujus Symbolum eſt VII. D. I. Hebd. 50. Dies 353.

תשרי *Tiſchri.*

Sabbatho	Neomen.	
Sabbatho	8.	האזינו
Sabbatho	15.	Feſtum Tabernac.
Sabbatho	22.	Octava ſeu clauſula feſti Tabernaculorum.
Dominic.	23.	וזאת הברכה & שמחת תורה
Sabbatho	29.	בראשית

מרחשון *Marhheſchván.*

1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	נח
Sabbatho	13.	לך־לך
Sabbatho	20.	וירא
Sabbatho	27.	חיי שרה

כסלו *Kiſlév.*

3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	תולדות
Sabbatho	12.	ויצא
Sabbatho	19.	וישלח
Sabbatho	26.	וישב

טבת *Tevéth.*

4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	ויהי מקץ
Sabbatho	11.	ויגש
Sabbatho	18.	ויחי
Sabbatho	25.	ואלה שמות

שבט *Schevát.*

5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	וארא
Sabbatho	10.	בא אל־פרעה
Sabbatho	17.	ויהי בשלח
Sabbatho	24.	וישמע יתרו

אדר *Adhár.*

6.& Sabb.	Neomen.	ואלה המשפטים & שקלים
Sabbatho	8.	ויקחו־לי תרומה & זכור
Sabbatho	15.	ואתה תצוה & תפקרת
Sabbatho	22.	כי תשא & פרה
Sabbatho	29.	ויקהל & , אלה פקודי , & החדש

ניסן *Niſán.*

1.	Neomen.	
Sabbatho	7.	ויקרא
Sabbatho	14.	צו
Sabbatho	21.	Infra octav. Paſchatis.
Sabbatho	28.	ביום השמיני

אייר *Iiár.*

2. & 3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	כי תזריע & מצורע
Sabbatho	12.	אחרי מות & קדושים תהיו

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	19.	אמר
Sabbatho	26.	בהר סיני & בחקתי

סיון *Siván.*

4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	במדבר סיני
Sabbatho	11.	נשא את־ראש
Sabbatho	18.	בהעלתך
Sabbatho	25.	שלח לך אנשים

תמוז *Tammoúz.*

5. & 6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	ויקח קרח
Sabbatho	9.	חקת התורה
Sabbatho	16.	וירא בלק
Sabbatho	23.	פנחס

אב *A'bh.*

Sabbatho	Neomen.	ראשי המטות & מסעי
Sabbatho	8.	אלה הדברים
Sabbatho	15.	ואתחנן
Sabbatho	22.	עקב
Sabbatho	29.	ראה

אלול *Eloúl.*

1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	שופטים
Sabbatho	13.	כי תצא
Sabbatho	20.	כי תבוא
Sabbatho	27.	אתם נצבים

Annus IV. ſimplex, cujus Symbolum eſt VII. A. III. Hebd. 51. Dies 355.

תשרי *Tiſchrí.*

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	Neomen.	
Sabbatho	8.	האזינו
Sabbatho	15.	Feſtum Tabernaculor.
Sabbatho	22.	Octava Tabernaculor.
Dominic.	23.	זאת הברכה & שמחת תורה
Sabbatho	29.	בראשית

מרחשון *Marhheſchván.*

1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	נח
Sabbatho	13.	לך־לך
Sabbatho	20.	וירא
Sabbatho	27.	חיי שרה

כסלו *Kiſlév.*

3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	תולדות
Sabbatho	11.	ויצא
Sabbatho	18.	וישלח
Sabbatho	25.	וישב & feſtum Dedicat.

טבת *Tevéth.*

5. & 6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	ויהי מקץ
Sabbatho	9.	ויגש
Sabbatho	16.	ויחי
Sabbatho	23.	ואלה שמות

שבט *Schevát.*

Sabbatho	Neomen.	וארא
Sabbatho	8.	בא אל־פרעה
Sabbatho	15.	ויהי בשלח
Sabbatho	22.	וישמע יתרו
Sabbatho	29.	ואלה המשפטים & שקלים

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*

אדר *Adhár.*

1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	ויקחו־לי תרומה & הפסקה
Sabbatho	13.	ואתה תצוה & זכור
Sabbatho	20.	כי תשא & פרה
Sabbatho	27.	ויקהל & פקודי & החדש

ניסן *Niſán.*

3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	ויקרא
Sabbatho	12.	צו
Sabbatho	19.	Infra octavam Paſchæ.
Sabbatho	26.	ביום השמיני

אייר *Iiiár.*

4. & 5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	כי תזריע & מצורע
Sabbatho	10.	אחרי מות & קדושים תהיו
Sabbatho	17.	אמר
Sabbatho	24.	בהר סיני & בחקותי

סיון *Siván.*

6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	במדבר סיני
Sabbatho	9.	נשא את־ראש
Sabbatho	16.	בהעלותך
Sabbatho	23.	שלח לך אנשים

תמוז *Tammoúz.*

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabb.& 1.	Neomen.	ויקח קרח
Sabbatho	7.	חקת התורה
Sabbatho	14.	וירא בלק
Sabbatho	21.	פנחס
Sabbatho	28.	ראשי המטות & מסעי

אב *A'bh.*

2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	אלה הדברים
Sabbatho	13.	ואתחנן
Sabbatho	20.	עקב
Sabbatho	27.	ראה

אלול *Eloúl.*

3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	שופטים
Sabbatho	11.	כי תצא
Sabbatho	18.	כי תבוא
Sabbatho	25.	אתם נצבים

Annus V. ſimplex, cujus Symbolum eſt II. D. III. Hebd. 50. Dies 353.

תשרי *Tiſchrí.*

2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	וילך
Sabbatho	13.	האזינו
Sabbatho	20.	Infra octavam *Taberni.*
3.	23.	וזאת הברכה & שמחת תורה
Sabbatho	27.	בראשית

מרחשון *Marhheſchván.*

3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	נח
Sabbatho	11.	לך־לך
Sabbatho	18.	וירא
Sabbatho	25.	חיי שרה

Feria.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
	כסלו *Kiſlév.*	
5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	תולדות
Sabbatho	10.	ויצא
Sabbatho	17.	וישלח
Sabbatho	24.	וישב
	טבת *Tevéth.*	
6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	ויהי מקץ
Sabbatho	9.	ויגש
Sabbatho	16.	ויחי
Sabbatho	23.	ואלה שמות
	שבט *Schevát.*	
Sabbatho	Neomen.	וארא
Sabbatho	8.	בא אל־פרעה
Sabbatho	15.	ויהי בשלח
Sabbatho	22.	וישמע יתרו
Sabbatho	29.	ואלה המשפטים & שקלים
	אדר *Adhár.*	
1. & 2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	ויקחו־לי תרומה & הפסקה
Sabbatho	13.	ואתה תצוה & זכור
Sabbatho	20.	כי תשא & פרה
Sabbatho	27.	ויקהל & פקודי & החדש
	ניסן *Niſán.*	
3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	ויקרא
Sabbatho	12.	צו
Sabbatho	19.	Infra octavam Paſchæ.
Sabbatho	26.	ביום השמיני
	איר *Iiiár.*	
4. & 5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	כי תזריע & מצורע
Sabbatho	10.	אחרי מות & קדושים תהיו
Sabbatho	17.	אמר
Sabbatho	24.	בהר סיני & בחקתי
	סיון *Siván.*	
6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	במדבר סיני
Sabbatho	9.	נשא את־ראש
Sabbatho	16.	בהעלתך
Sabbatho	23.	שלח לך אנשים
	תמוז *Tammoúz.*	
Sabb. & 1.	Neomen.	ויקח קרח
Sabbatho	7.	חקת התורה
Sabbatho	14.	וירא בלק
Sabbatho	21.	פנחס
Sabbatho	28.	ראשי המטות & מסעי
	אב *A'bh.*	
2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	אלה הדברים
Sabbatho	13.	ואתחנן
Sabbatho	20.	עקב
Sabbatho	27.	ראה
	אלול *Eloúl.*	
3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	שופטים

Digitized by Google

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	11.	כי תצא
Sabbatho	18.	כי תבוא
Sabbatho	25.	אתם נצבים & וילך

Annus VI. ſimplex, cujus Symbolum eſt II. A. V. Hebd. 50. Dies 355.

תִּשְׁרֵי *Tiſchrí.*

2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	וילך
Sabbatho	13.	האזינו
Sabbatho	20.	Infra octavam Tabern.
3.	23.	וזאת הברכה & שמחת תורה
Sabbatho	27.	בראשית

מַרְחֶשְׁוָן *Marhheſchván.*

3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	נח
Sabbatho	11.	לך־לך
Sabbatho	18.	וירא
Sabbatho	25.	חיי שרה

כִּסְלֵו *Kiſlév.*

5. & 6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	תולדות
Sabbatho	9.	ויצא
Sabbatho	16.	וישלח
Sabbatho	23.	וישב

טֵבֵת *Tevéth.*

Sabb.& 1.	Neomen.	ויהי מקץ
Sabbatho	7.	ויגש
Sabbatho	14.	ויחי
Sabbatho	21.	ואלה שמות
Sabbatho	28.	וארא

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*

שְׁבָט *Schevát.*

2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	בא אל־פרעה
Sabbatho	13.	ויהי בשלח
Sabbatho	20.	וישמע יתרו
Sabbatho	27.	ואלה המשפטים & שקלים

אֲדָר *Adhár.*

3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	ויקחו־לי תרומה & הפסקה
Sabbatho	11.	ואתה תצוה & זכור
Sabbatho	18.	כי תשא & פרה
Sabbatho	25.	ויקהל & פקודי & החדש

נִיסָן *Niſán.*

5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	ויקרא
Sabbatho	10.	צו
Sabbatho	17.	Infra octavam Paſchæ.
Sabbatho	24.	ביום השמיני

אִיָּר *Iiiár.*

6.& Sabb.	Neomen.	כי תזריע & מצורע
Sabbatho	8.	אחרי מות & קדשים תהיו
Sabbatho	15.	אמר
Sabbatho	22.	בהר סיני & בחקתי
Sabbatho	29.	במדבר סיני

סִיוָן *Siván.*

Dominica	Neomen.	
Sabbatho	7.	Infra octavam Pentec.
Sabbatho	14.	נשא את־ראש

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	21.	בהעלותך
Sabbatho	28.	שלח לך אנשים

תמוז *Tammoúz.*

2. & 3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	ויקח קרח
Sabbatho	12.	חקת תורה & וירא בלק
Sabbatho	19.	פנחס
Sabbatho	26.	ראשי המטות & מסעי

אב *A'bh.*

4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	אלה הדברים
Sabbatho	11.	ואתחנן
Sabbatho	18.	עקב
Sabbatho	25.	ראה

אלול *Eloúl.*

5. & 6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	שופטים
Sabbatho	9.	כי תצא
Sabbatho	16.	כי תבוא
Sabbatho	23.	אתם נצבים & וילך

Annus VII. ſimplex, cujus Symbolum eſt III. O. V. Hebd. 50. Dies 354.

תשרי *Tiſchrí.*

3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	וילך
Sabbatho	12.	האזינו
Sabbatho	19.	Infra octav. Tabernac.
4.	23.	וזאת הברכה & שמחת תורה
Sabbatho	26.	בראשית

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſch.*

מרחשון *Marbheſchván.*

4. & 5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	נח
Sabbatho	10.	לך לך
Sabbatho	17.	וירא
Sabbatho	24.	חיי שרה

כסלו *Kiſlév.*

6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	תולדות
Sabbatho	9.	ויצא
Sabbatho	16.	וישלח
Sabbatho	23.	וישב

טבת *Tevéth.*

Sabb. & 1.	Neomen.	ויהי מקץ
Sabbatho	7.	ויגש
Sabbatho	14.	ויחי
Sabbatho	21.	ואלה שמות
Sabbatho	28.	וארא

שבט *Schevát.*

2.	Neomen.	
Sabbatho	6.	בא אל פרעה
Sabbatho	13.	ויהי בשלח
Sabbatho	20.	וישמע יתרו
Sabbatho	27.	ואלה המשפטים & שקלים

אדר *Adhár.*

3. & 4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	ויקחו לי תרומה & הפסקה
Sabbatho	11.	ואתה תצוה & זכור

Feriæ.

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*
Sabbatho	18.	כי תשא & פרה
Sabbatho	25.	ויקהל & פקודי & החדש

ניסן *Niſán.*

5.	Neomen.	
Sabbatho	3.	ויקרא
Sabbatho	10.	צו
Sabbatho	17.	Infra octavam Paſchæ.
Sabbatho	24.	ביום השמיני

אייר *Iiiár.*

6.& Sabb.	Neomen.	כי חזריע & מצורע
Sabbatho	8.	אחרי מות & קדושים תהיו
Sabbatho	15.	אמר
Sabbatho	22.	בהר סיני & אם בחקותי
Sabbatho	29.	במדבר סיני

סיון *Siván.*

Dominica	Neomen.	
Sabbatho	7.	Infra octav. Pentecoſt.
Sabbatho	14.	נשא את־ראש
Sabbatho	21.	בהעלותך
Sabbatho	28.	שלח לך אנשים

Feriæ.	*Dies menſis*	*Paraſchoth.*

תמוז *Tammoúz.*

2. & 3.	Neomen.	
Sabbatho	5.	ויקח קרח
Sabbatho	12.	חקת תורה & וירא בלק
Sabbatho	19.	פנחס
Sabbatho	26.	ראשי המטות & מסעי

אב *A'bb.*

4.	Neomen.	
Sabbatho	4.	אלה הדברים
Sabbatho	11.	ואתחנן
Sabbatho	18.	עקב
Sabbatho	25.	ראה

אלול *Eloúl.*

5. & 6.	Neomen.	
Sabbatho	2.	שופטים
Sabbatho	9.	כי תצא
Sabbatho	16.	כי תבוא
Sabbatho	23.	אתם נצבים & וילך

Nota. *Menſes, quorum novilunio in his Kalendariis duo dies aſſignantur, duplicem habent neomeniam; priorem die 30. menſis præcedentis, poſteriorem die 1. menſis, in cujus capite duo illi dies adnotantur.*

Cognita ex regulis infra art. 5. §. 1. & 2. ttadendis anni qualitate, facile eſt ope Kalendariorum illorum Paraſchoth, quas in Synagogis ſuis uno quoque ſabbatho legunt Judæi, invenire. Annus Judaïcus 5481. v. g. qui ab autumno anni noſtri 1720. iniit, ex his regulis deprehenditur communis, h.e. non embolimæus; ordinarius, ſive conſtans diebus 354. incipiens à fer. 5. die 3. Octobris, & in eo Paſcha in feriam 7. incidens; proindeque ejus ſymbolum eſt V. O. VII. Quæratur iſtud ſymbolum in annis ſimplicibus, ſeu communibus, quorum ſecundus eſt, invenietur ſabbatho, quod in diem 3. Tiſchri, 5. Octobris incidit, lectam fuiſſe Paraſcham האזינו cum Haphtara ipſi reſpondente. Sequenti ſabbatho, die 10. Tiſchri, 12. Octobris, lectum eſt in Paraſcha diei expiationis aſſignata, nempe אחרי מות, Lev. 16. à v. 1. ad finem uſque cap. 17. &c. vide ſupra pag. 443. coll. 1. 2. Sabbatho tertio, die 17. Tiſchri, 19. Octobris, infra Octavam Tabernaculorum, lectum in Paraſcha כי תשא, Exod. 30. v. 12. incœptumque à capite 33. v. 12. ad cap. 34. v. 26. incluſive, &c. Vide ibid. Quarto ejuſdem menſis Hebraici ſab-

batho, 24. Tiſchri, 26. Octobris, lecta eſt Paraſcha בְּרֵאשִׁית cum ſua Haphtara. Hoc in præſentia temporis exemplum ſufficiat. Plura inferius proponentur. Itaque ad reliqua Judæorum feſta, *Encænia* videlicet, *Pourim*, & *Sabbathum* progrediamur.

§. VIII.

Feſtum Encaniorum.

Festi hujus mentio fit Joan. 10. v. 22. *Facta ſunt encænia Jeroſolymis, & hyems erat;* celebrabatur enim die 25. menſis Caſleu, qui partim Novembri, partim Decembri noſtro reſpondet. Ea ſolemnitas inſtituta eſt à Juda Machabæo cum Templum, quod Græci profanaverant, iterum dedicavit 25. die Caſleu, atque annuatim per octo dies feſtum hoc dedicationis celebrandum ſtatuit. Vide 1. Machab. c. 4. v. 59. Judæi hodierni illud agitant accendendo lucernas nocte prima unam, ſecunda duas, tertia tres, & ſic conſequenter ſingulis Octavæ diebus unam adjiciendo. Hæ autem lucernæ noctu poſt occaſum ſolis accenduntur, & ad fores ædium apertas, vel ante eas, vel ad feneſtras, quo miraculum magis pateſcat, collocantur. Miraculum autem agnoſcunt non ſolum in fuſis Græcorum copiis; verum etiam in reperta olei lenticula ſummi Sacerdotis ſigillo obſignata & in terra abſcondita, quæ oleum ſuppeditavit, quantum ſatis erat ad lychnuchum per octo ſolidos dies accendendum; imo, exactis octo illis diebus, plena adhuc deprehenſa eſt; quod maximum lætitiam Iſraëlitis attulit, qui præparare vel naſciſci oleum mundum non potuiſſent ante ſeptem dies purificationis ſuæ; polluti enim cenſebantur ex contactu cadaverum Gentilium. Exſtat hæc hiſtoriola in Talmude, tract. de Sabbatho, cap. 2. Legunt hoc die cap. 7. Numerorum; in quo agitur de dedicatione Tabernaculi, cujus ſtructuram die 25. Caſleu abſolutam fuiſſe, à majoribus, ut ſcribunt, accepere. Joſeph. lib. 12. Antiq. c. 11. ſolemnitatem hanc appellat *feſtum luminum.*

§. IX.

Feſtum Pourim, *h. e. ſortium.*

Festum hoc inſtituit Mardochæus, Eſth. 9. v. 20. & 21. appellatumque eſt feſtum פּוּרִים *Pourim* (quæ vox Perſica eſt, idemque ſignificat ac hebraïca גּוֹרָל *ſors*); quia menſe Niſan, anno duodecimo regni Aſſueri, cecidit ſors coram Aman, quo die & quo menſe gens Judæorum deberet interfici; & exivit menſis duodecimus, qui vocatur *Adar.* Miſſæ ſunt igitur literæ ad univerſas provincias, ut occiderent omnes Judæos tertio decimo die hujus menſis, Eſth. 3. vv. 7. 13. Verum Dei omnipotentis nutu res aliter cecidit; quo enim die Judæorum internecionem ſperaverant hoſtes eorum, illo in Judæorum manus inciderunt; Suſis enim quingenti homines cum decem Amanis filiis jugulati ſunt, & poſtridie treceni alii. Reliqui vero Judæi in aliis provinciis, quinque & ſeptuaginta millia hominum interfecere, & decimo quarto die quieverunt. Scripſit itaque Mardochæus omnibus Judæis, ut *quartamdecimam & quintamdecimam diem menſis Adar pro feſtis ſuſciperent, & revertente ſemper anno, ſolemni celebrarent honore.* Eſth. 9. v. 21. Hac autem ratione feſtum illud agitant Judæi hodierni.

Die 13. menſis *Adar* jejunant, non quidem ex Dei, ſed ex Rabbinorum præcepto. Duobus ſequentibus diebus *vacant epulis, gaudio atque conviviis*, Eſth. 9. v. 17. Nocte gaudii teſtandi cauſa candelas accendunt, leguntque librum Eſther. Cum profertur nomen *Aman*, dicunt: *Deleatur nomen ejus*, vel *nomen impiorum putreſcat.* Pueri pugnos

complodendo, & Amanen explodentes, magnum edunt ſtrepitum. Lignis etiam vel lapidibus nomen iſtud inſcribunt, hoſque lapides vel ligna tamdiu inter ſe colliduut, donec nomen iſtud deleatur. Ubi ad locum devenerunt, in quo decem Amanis filiorum nomina recenſentur, ea uno ſpiritu & halitu legunt; dicunt enim illos uno momento interfectos, eorumque animas fuiſſe ſimul extinctas. Speciali etiam ratione decem illa nomina in libris cum mſſ. tum editis deſcribuntur, nempe unum ſuper aliud in eadem linea perpendiculari; quia unus ſuper alium, ut ſcribunt, ſuſpenſi fuere. Finita lectione, benedicunt Mardochæo, Eſtheræ, Harbonæ, cujus manu ſuſpenſus eſt Aman, & omnibus Iſraëlitis: maledicunt vero Amani, Zareſch uxori ejus, & omnibus idololatris, quos inter Chriſtianos etiam comprehendunt.

His diebus amici mittunt ſibi invicem ciborum partes, & pauperibus munuſcula largiuntur. Si ſit annus intercalaris, ſive embolimæus, in quo duo ſunt Adar, die 14. prioris celebrant etiam feſtum *Pourim*, ſed minori feſtivitate, unde vocatur *Pourim parvum*; reliqua autem in ſecundo Adar peragunt.

§. X.

Solemnitas ſabbathi.

Festa Judæorum claudat Sabbathum, quod ad memoriam creationis renovandam à Deo inſtitutum, ſingulis hebdomadibus recurrit. Hoc ita obſervant Judæi.

Die Veneris ante noctem, quidquid Sabbatho comedere volunt, præparant, ſecundum Legem Exod. 16. v. 23. corpus, vel ſaltem faciem, manus, & pedes lavant, reſecant ungues, cultros acuunt, veſtibus Sabbathinis, h. e. elegantioribus, induuntur, linteis mundis & albis ſternunt menſam, cui duplex panis mantili involutus adponitur.

Sub veſperam, Synagogæ æditus circumeundo proclamat ut à labore ceſſantes ſinguli *ad ingreſſum ſponſæ* (ita enim ſabbathum vocant) ſe præparent. Illud mature inchoant, eique nonnihil de præcedente die adjungunt in gratiam defunctorum, quorum animæ, cum præcatiuncula quæ incipit à voce בָּרְכוּ *benedicite*, decantatur, è purgatorio, ut credunt, avolant, & in obvias quaſque aquas ſeſe projiciunt, ſicque paululum refrigerantur. Judæos autem purgatorium agnoſcere, ex variis Rabbinorum teſtimoniis liquet. Unum ex Talmude Babyl. brevitatis gratia protuliſſe ſufficiat. Sic itaque codice *Roſch haſchſchana*, cap. 1. pag. 16. circa finem legere eſt. תניא ב״ש אומרי׳ ג׳ *Traditio eſt ſcholæ Schammai tres* (hominum) *claſſes ſiſti in judicio: unam juſtorum perfectorum; alteram impiorum perfectorum; tertiam INTERMEDIORUM. Juſti perfecti ſcribuntur, & ſubito firmantur ad vitam æternam. Impii perfecti ſcribuntur, & ſtatim addicuntur & firmantur in gehenna, ſecundum illud* (Dan. 12. v. 2.) Et multi è dormientibus in terra pulveris expergiſcentur; ii ad vitam æternam; & ii ad opprobria, ad contemtum ſempiternum. *INTERMEDII deſcendunt in gehennam ubi premuntur, & ASCENDUNT*, ut dicitur (Zach. 13. v. 9.) Et adducam tertiam partem per ignem, & conflabo eos, ſicut conflatur argentum; & probabo eos, ſicut probatur aurum. Ipſe invocabit in nomine meo, & ego exaudiam eum. *Et de his dixit Anna*: (1. Reg. 2. v. 6.) Dominus mortificat & vivificat: deſcendere facit ad infernum, & aſcendere facit. Eadem referuntur in libro cui titulus: עין ישראל *oculus Iſraëlis*, parte prima, pag. 123. col. 3. num. 10. Ad Sabbathi cerimonias redeamus.

Dum adhuc igitur aliquantum ſupereſt diei, jubet paterfamilias ut mulieres lucernas *Sabbathinas* in triclinio accendant. E Synagoga domum reverſi, protinus menſæ accumbunt, tumque paterfamilias accepto vini cyatho ſabbathum conſecrat oratione, qua finita, vinum primus ipſe deguſtat, ce-

Digitized by Google

teriſque omnibus guſtandum porrigit. Poſtea idem paterfamilias duos panes mantili contectos accipit, eoſque ſurſum elevatos oratione itidem conſecrat; deinde fruſtum de alterutro, vulgo tamen de inferiore pane deciſum comedit, aliiſque comedendum offert. Ideo autem duos panes benedicit, quod olim Judæi in deſerto cibos duplices, i. duo manna *Gomor* per ſingulos homines die ſexta collegerint. Peracta vini & panis benedictione, laute, qui poſſunt, epulantur. A cibo, precibus iterum vacant: ſed menſa ad ſequentem uſque veſperam ſtrata remanet.

Poſtero mane Synagogam repetunt, ubi pluribus ſolito precibus recitatis, ſectionem ex Lege perlegunt ſeptem viri ad id numeris advocati. Incipit Sacerdos, pergit Levita, quem excipit alius Judæus, tum ſequentes alii quatuor eandem ſectionem alius poſt alium abſolvunt. Hinc in quibuſdam Bibliis Hebraicis ad ſingulas ſectiones majores in margine legitur כֹּהֵן *Sacerdos*; לֵוִי vel שֵׁנִי *Levita* vel *ſecundus*; יִשְׂרָאֵל vel שְׁלִישִׁי *Iſraël* vel *tertius*; רְבִיעִי *quartus*, חֲמִישִׁי *quintus*, שִׁשִּׁי *ſextus*, שְׁבִיעִי *ſeptimus*. Ex his quilibet ſectionis particulam, ad quam voces iſtæ notatæ ſunt, legit. Pro varia feſtorum ratione plures aut pauciores advocantur lectores. In noviluniis v. g. quatuor legunt; in die feſto & hilari, quinque; in die expiationum, ſex; in ſabbatho, quod feſtorum omnium ſanctiſſimum eſt, ſeptem.

Lectionibus è lege ſubjiciunt *Haphtaram* ſive lectionem ex prophetis, quam interdum pueris, eos exercendi gratia, legendam committunt. Peracta lectione, libro Legis ſurſum elevato, cœtui benedicitur. Poſtea orant pro principe vel magiſtratu loci illius, in quo degunt, ſecundum Dei præceptum in Jeremia cap. 29. v. 7. Recitant etiam pro animabus defunctorum, qui ſabbathum non obſervarunt, precationem quæ incipit: *Pater miſericordiarum*, &c. Abſolutis precibus, ſecundas ſabbathi epulas circa horam ſextam, i. meridiem, celebrant; niſi quis triſte ac infauſtum ſomnium viderit; is enim ad veſperam uſque cibo abſtinet; ſicque 70. annorum *indulgentiam* conſequitur. A prandio in ſacris libris aliquantulum legere & ſtudere ex præcepto Rabbinorum tenentur.

Oblationis veſpertinæ tempore, h. e. circa horam circiter tertiam pomeridianam cum dimidia, Synagogam iterum repetunt, ubi veſpertinis precibus vacant, quibus finitis, tertium & ultimum Sabbathi cibum, qui leviſſimus eſt, durante adhuc Sabbatho, capiunt. Inſtante nocte iterum conveniunt precationis cauſa. Inter alias preces eam recitant, cujus initium eſt: *Ipſe autem eſt miſericors*, &c. eamque in noctem producunt, ut animæ defunctorum, pro quibus funditur, ſerius in purgatorium redeant. Hac aliiſque precibus in Synagoga peractis, Sabbathum à nova ſeptimana ſeparat præcentor in gratiam pauperum, qui præ rei familiaris anguſtia id domi facere nequeunt; nam ſinguli patresfamilias eo munere domi defunguntur.

Hæc autem Sabbathi ſeparatio ita peragitur. Ingentem cereum accendunt, præparant inſuper pixidulam præſtantibus aromatibus plenam. Tum paterfamilias vini cyathum dextera accipit, quem oratione quadam alta voce decantata conſecrat, prius tamen aliquantulum vini è cyatho in terram effundit. Poſtea cyathum ſiniſtra apprehendit, dextra vero aromatum pixidem, quam recitata oratione olfacit, & domeſticis olfaciendam tradit. Deinde cyathum rurſus dextra capit, manuſque ſiniſtræ ungues ad cereum diligenter ſpeculatur. Cyathum rurſus ſiniſtra capit, & dexteræ ungues colluſtrat; quo facto cyathum in dextram reſumit & ait: *Benedictus*, &c. *qui diſcrimen facis inter ſanctum & profanum*, &c. Inter hanc precatiunculam aliquid iterum vini è cyatho in menſam effundit. Tum pauxillum quiddam de illo bibit, aliiſque bibendum porrigit. Cur in hac cerimonia paterfamilias ungues tam diligenter inſpiciat, olfaciat aromata, paululum vini in terram & in menſam è cyatho effundat, varias rationes afferunt Rabbini, ſed futiles & ſtolidas, quas idcirco prætermittimus, uti & eorum ſuperſtitionem, imo ſtultitiam, circa quietis in Sabbatho à Deo

imperatæ obſervationem, de qua exſtat in Talmude tractatus prolixiſſimus, in quem doctiſſimi & præſtantiſſimi Rabbinorum commentati ſunt, & alter alterum ſubtilitate & acumine ingenii ſuperare conatus eſt, ut aliquid, quod in Sabbathi ſanctificationem cederet, comminiſceretur. Hactenus de Judæorum feſtis; nunc de illorum jejuniis.

ARTICULUS III.

De Judæorum jejuniis.

UNICUM in Lege Moſaïca præcipitur jejunium, nempe die 10. menſis *Tiſchri*, in quo feſtum expiationis celebratur. Nihilominus tamen alia jejunia à ſanctis patribus & prophetis pro temporis & neceſſitatis ratione inſtituta ſunt. Hinc Zachariæ prophetæ temporibus (cap. 8. v. 19.) quatuor publica jejunia quotannis indici ſolita legimus, quæ etiamnum ſervantur à Judæis ob calamitates & afflictiones, quæ his diebus olim patribus eorum contigerunt.

I. Eſt die 10. menſis *Teveth*, quod apud prophetam Zachariam dicitur *jejunium decimi* ſcilicet menſis anni ſacri; quia illo die Nabuchodonoſor cœpit Jeroſolymam obſidere, ac in magnas anguſtias redegit.

II. Die 17. menſis *Tammus*, quod eidem prophetæ appellatur *jejunium quarti* nempe menſis. Ideo inſtitutum eſt, quod eo die duæ Legis tabulæ ob vitulum aureum à Moſe fractæ ſunt, oblatio quotidiana ceſſavit, ſacrum Legis exemplar combuſtum eſt, idolum à Manaſſe in Templo collocatum, urbs Jeruſalem obſidione rupta fuit, & pars murorum ejus disjecta.

III. Jejunium celebratur 9. die *Abh*, diciturque Zachariæ *jejunium quinti*. Reliquis multo ſanctius & gravius habetur, quia eo die Templum primum per Nabuchodonoſorem, & ſecundum per Titum combuſtum eſt, decretum Divinum contra patres eorum, quod ingreſſuri non eſſent in terram promiſſam, latum, & urbs Bitter, in qua erant multa Judæorum millia, vaſtata eſt.

Pridie hujus jejunii ſub veſperam parce ac ſobrie cœnant. Lentes, vel piſa, vel ova conceduntur iis, qui infirmitatis cauſa eduliis coctis carere nequeunt; alii enim panem duntaxat ſale conſperſum juxta focum in terra ſedentes comedunt, & aqua potantur. Non ſimul accumbunt tres vel plures, ſed unuſquiſque ſolus aſſidere & ſilere debet, ut ſcriptum eſt Thren. 3. v. 28. *Sedebit ſolitarius & tacebit*. In lecto tam molli, ac ſoliti ſunt, hac nocte non cubant; qui duobus pulvillis antea uſus eſt, unico tantum utitur; cui unicus fuit, illo nunc abſtinet. Quidam loco pulvini lapidem capiti ſupponunt exemplo Jacobi, Gen. 28. v. 11. In tenuium linteorum locum craſſa ſubſtituunt. Denique omnia immutata & deteriora eſſe debent; ſicque ad jejunium iſtud ſe præparant Judæi.

Quod autem ſpectat ad ritum, quo ſolemnem hunc diem celebrant, is eſt. Prima veſpera nudis pedibus in Synagogam ſe conferunt, velum ab arca, in qua volumen Legis aſſervatur, removent, ſedent in terra more lugentium, ad candelæ unius lumen preces & Threnos Jeremiæ legunt, &c. Mane ſequenti Synagogam repetunt, in qua ſolitas preces matutinas recitant, ibique manent uſque ad meridiem humi ſedentes, & in cinere ſeſe volutantes. Meridie è Synagoga exeuntes, cœmeterium ad luctum excitandum petunt. Domum reverſi, legunt triſtes hiſtorias, puta Jobum, & præcipue Threnos Jeremiæ. Nemo alterum ſalutare debet; dies enim iſte dies ſalutis non eſt, ſed mœroris & ejulatus. Nocte decima, ſeu à qua incipit dies decimus, laudabilis conſuetudo eſt, ut à carne & vino abſtineant. Imo hoc etiam decimo die jejunandum eſſet, quia ſub veſperam diei noni ignis Templo injectus eſt, & ad occaſum uſque ſolis diei decimi conflagravit; verum quia per biduum

jejunium ſuſtinere paucorum eſt, nono tantum die jejunant; decimo tamen lætitiæ & voluptatibus indulgere prohibitum.

IV. Jejunium die 3. menſis ſeptimi nempe *Tiſchri* celebratur in memoriam Godoliæ Judæis, qui in Babyloniam abducti non fuerant, præpoſiti, qui hoſtium dolis & fraudibus miſere trucidatus eſt, & cujus mors plurimarum aliarum calamitatum, quæ ipſis evenerunt, cauſa fuit.

Hæc ſunt quatuor præcipua Judæorum publica jejunia, quorum meminit Zacharias cap. 8. v. 19. & quibus interdum etiam addunt extraordinaria; quoties videlicet publicæ calamitates ingruunt, puta bellum, peſtis, fames, morbus epidemius, pluviarum defectus, aut nimia earum abundantia, &c.

Alia jejunia, quæ in Kalendario mox deſcribendo notantur, ab omnibus non obſervantur; ſed à quibuſdam tantum, qui majorem pietatis ſpeciem affectant. Sunt etiam qui poſt feſtum Paſchatis & Tabernaculorum tria ſibi indicunt jejunia, nempe die lunæ, Jovis, & rurſum die lunæ ſequenti, ut Deo faciant ſatis, ſi forte illa feſta, quæ octo dies durant, non rite celebrarint, vel tranſgreſſione aliqua violarint. Quidam pridie omnium noviluniorum, quidam etiam quoties aliquid infauſti, puta librum Legis conflagrantem, noctu ſomniarunt, jejunant. Quilibet eo die, quo pater ejus mortuus eſt, per totam vitam tenetur jejunare.

Qui altis ſanctiores videri cupiunt, etiamnum ſingulis hebdomadis, diebus lunæ & Jovis, ut Phariſæus ille, de quo Luc. 18. v. 12. jejunant. Jejunium iſtud tribus de cauſis obſervatur. 1°. Propter vaſtationem Templi. 2°. Ob combuſtum Sanctuarium. 3°. Propter nomen Dei profanatum. Cum duo illi dies ex parte feſti ſint, qua ratione eos obſervent, hîc deſcribere juvat.

Mane in Synagogam conveniunt, ubi precantur, canunt, multaſque alias preces ſolitis matutinis adjiciunt. Tum magna pompa librum Legis ex arca promunt, in eoque ſectionem hebdomadæ legunt. Quo apparatu id fiat, paucis hîc declarandum. In ſingulis Synagogis Pentateuchum habent membranis vitulinis in longitudinem conſutis, craſſioribus characteribus abſque punctis inſcriptum. Ad utraſque voluminis hujus extremitates duo ligna tornata annectuntur, quibus convolvi, tolli, & circumferri queat. Hæ membranæ in latitudine habent ſeſquiulnam, in longitudine vero quinquaginta. In ſcriptione magna cura atque diligentia adhibenda eſt, adeo ut ſi vel in unica litera mendum ſit, totus liber prophanus habeatur. In peculiari arca vel capſula muro ut plurimum verſus orientem impacta, in Synagogis aſſervatur.

Arcam hanc vocant אָרוֹן הַקֹּדֶשׁ *arcam ſanctitatis*, ad imitationem arcæ fœderis, in qua liber Legis repoſitus erat. In hac arca, ſive armario, reponebantur etiam antiquitus libri Canonici, dum ea excludebantur alii. Hinc apud Tertull. Epiphan. Joan. Damaſc. &c. in arca reponi & Canonicum eſſe, de libro Scripturæ dictum, idem eſt. Ante capſulæ hujus operculum pendet velum elegans ac pretioſum. Porro liber iſte peculiari linteo faſciæ inſtar quatuor aut quinque ulnas longo & palmum lato involvitur, ac præterea contegitur panno ſeu palliolo interdum bombycino vel heteromallo, quandoque etiam Attalico.

Tria ſunt circa librum illum officia, quæ ambiunt Judæi, & magno emunt pretio. Primum eſt גְּלִילָה *complicatio*, munus complicandi & replicandi librum. Secundum עֵץ חַיִּים *lignum vitæ*, quo nomine appellant ligna illa tornata, de quibus ſupra; munus illud in hoc poſitum eſt, ut quis illa ligna teneat & prehendat. Tertium הַגְבָּהָה *elevatio*, quo quis librum ſuſtollit, circumfert, & populo ſcripturam Legis oſtendit.

Cum חַזָּן *Hhazzan*, vel præcentor, aut æditutus (idem enim ſunt) librum Legis ex arca profert, ſinguli Hebraïce canunt: *Cum elevaretur* (aut proficiſceretur) *arca, dicebat Moyſes: Surge, Domine, & diſſipentur inimici tui, & fugiant, qui oderunt te, à facie tua*, Num. 10. v. 35. *De Sion exibit Lex, & verbum Domini de Jeruſalem*, Iſai. 2. v. 3. Cum idem præcentor librum in brachium

ſumit, Hebraïce itidem canit: *Magnificate Dominum mecum, exaltemus nomen ejus ſimul*, ſeu *in idipſum*, Pſal. 33. Heb. 34. v. 4. cœtus reſpondet Hebraice: *Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate ſcabellum pedum ejus, quoniam ſanctum eſt*, Pſal. 97. Heb. 98. v. 5. *Exaltate Dominum Deum noſtrum, & adorate in monte ſancto ejus; quoniam ſanctus Dominus Deus noſter*, ibid. v. 9. Dum ad ſuggeſtum librum defert, accurrunt omnes, & volumen in ulnis ejus oſculantur. Qui ore non poteſt, manu tangit, quam deinde oſculatur. Libro depoſito ſuper menſa, quæ mappa, vel etiam bombycino aut holoſerico tapete operitur, accedit *Seghen*, qui proximus eſt à ſummo Sacerdote vel Archiſynagogo, & ſtans ad ſiniſtram præcentoris pannos removet, & librum explicat; tum mandat præcentori quemnam ad legendum advocare debeat. Vocatur autem 1. Sacerdos ſuo & patris ſui nomine, hoc modo: *Surgat & aſcendat Rabbi* N. *filius* N. *ſacerdos.* Hic accedens, & in medio amborum ſe ſiſtens, pannis, quibus liber involvitur, oſculum affigit, prehenſiſque duobus lignis inferioribus, antequam legere incipiat, alta & clara voce dicit: *Benedicite Deo Benedicto.* Cœtus reſpondet: *Benedictus eſto Deus Benedictus in ſæcula ſæculorum.* Poſt aliam benedictionem, ſtans legit locum ſibi à præcentore ſtylo argenteo monſtratum; librum enim manu contingere non audet. Peracta lectione, & benedictionibus, gratiarum actionibus, precibuſque recitatis, quibus cœtus reſpondet *amen*, locum alteri cedit. Eodem modo advocantur duo alii, quorum unus debet eſſe Levita, alter ſimpliciter Iſraëlita, ſive Judæus. Hi duo primum per omnia tam legendo quam benedicendo imitantur. Lectio autem ſtando fieri debet, nec pauciores quam decem verſus à ſingulis legendi. Finita lectione, accedit miniſter *elevationis*, qui librum explicatum quam altiſſime poteſt geſtat, & circuitus aliquot conficit, ut Legis ſcripturam omnes videre poſſint. Interea cœtus clamat: *Hæc eſt illa Lex, quam Moſes filiis Iſraël propoſuit.* Poſtea accedunt duo alii libri miniſtri, quorum alter eum complicat, alter faſcia & palliolo involvit. Quo facto, juvenes ſeneſque veniunt, qui voluminis tornata ligna oſculantur, duobus digitis tangunt, quos è veſtigio oculis ſuis admovent; id enim præſentiſſimum adverſus cœcitatem & lippitudinem remedium arbitrantur. Dum præcentor in arcam librum refert, Deo laudes decantat, quibus cœtus alias ſubjungendo reſpondet. Libro recondito, preces abſolvunt, quibus peractis, nec prius, è Synagoga egrediuntur dicendo: *Domine, deduc me in juſtitia tua propter inimicos meos: dirige in conſpectu meo viam tuam*, &c. Redeamus ad Jejunia.

Jejunium publicum nullum fieri debet in die ſeptimanæ quinto, quia in comparandis neceſſariis pro Sabbatho & ejus epulis eo die occupati ſunt. Nullum etiam privatum ſibi indicendum eſt die Sabbathi, novilunii, feſti alicujus ſolemnis, dedicationis Templi, Pourim, & veſpera diei expiationum, niſi ob infauſtum ſomnium, ut vidimus ſupra.

Diebus jejuniorum orationibus ordinariis addunt confeſſiones peccatorum. Domi leguntur triſtes hiſtoriæ earum rerum, quæ uno quoque die contigerunt, & in Synagoga verſus 11. 12. 13. & 14. cap. 32. Exod. Idem fit in oratione veſpertina. Adjungitur *Haphtara* ſeu lectio prophetica ex Iſai. cap. 55.

Doctores, profeſſores, & pædagogi jejunium nullum privatum ſibi debent injungere; quia vires eorum debilitat, & muneri eorum rite obeundo impares reddit: à jejunio autem publico immunes non ſunt.

Hæc de Judæorum feſtis ac jejuniis obiter annotaſſe ſufficiat. Qui eorum aliorumque gentis hujus rituum accuratiorem notitiam habere deſiderat, adeat Clariſſimi Buxtorfii Patris *Synagogam Judäicam* à doctiſſimo ejus filio recenſitam, à qua præſertim mutuati ſumus, quod hîc exhibemus compendium. Nunc ſubjiciendum Kalendarium, in quo ad ſingulorum menſium dies hæc feſta ac jejunia annotantur. In eo edendo initium faciemus à Tiſchri primo anni civilis menſe.

ARTICULUS IV.

De faſtis Judaïcis.

I. TISCHRI תשרי *plenus.*

Septemb. Octob.

Dies menſis. — *Feſta & Jejunia.*

1. Neomenia. Initium anni civilis, & feſtum clangoris tubarum, Lev. 23. v. 24. Num. 29. v. 1.
2.
3. Jejunium ob Godoliam occiſum, 4. Reg. 25. v. 25. Jerem. 41. v. 2. Jejunium ſeptimi menſis anni ſacri, Zach. 8. v. 19.
4.
5. Jejunium. Moriuntur 20. Iſraëlitæ.
6.
7. Jejunium ob decretum in patres noſtros gladium & famem propter vitulum aureum fabricatum.
8.
9.
10. Jejunium & feſtum expiationis, Lev. 23. v. 27.
11.
12.
13.
14.
15. Scenopegia, ſeu feſtum Tabernaculorum, Lev. 23. v. 34.
16.
17.
18.
19.
20.
21. Hoſanna rabba; ſive feſtum Ramorum.
22. *Atſereth*, ſeu Octava Scenopegiæ, Lev. 23. v. 36.
23. Feſtivitas lætitiæ Legis, i. ob Legem acceptam, & lectionem ejus abſolutam.
24.
25.
26.
27.
28.
29.
30.

II. MARHHESCHVAN מרחשון *cavus.*

Octob. Novemb.

Dies menſis. — *Feſta & Jejunia.*

1. Neomenia.
2.
3.
4.
5.
6. Jejunium. Excœcatur Sedecias, & filii ejus coram ipſo jugulantur, 4. Reg. 25. v. 7. Jerem. 52. v. 10.
7.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.

In annis abundantibus tum communibus, tum embolimæis, hic menſis ex cavo plenus fit, ſeu conſtat 30. diebus.

III. KISLEV כסלו *plenus.*

Novemb. Decemb.

Dies menſis. *Feſta & jejunia.*

1. Neomenia.
2.
3.
4.
5.
6.
7. Jejunium. Joakim combuſſit volumen à Barucho ſcriptum dictante Jeremia, Jerem. 36. v. 23.
8.
9.
10.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25. Encænia, 1. Mach. 4. v. 52. &c.
26.
27.
28.
29.
30.

Hic menſis in annis defectivis cum embolimæis, tum communibus, cavus eſt, ſeu 29. diebus conſtans.

IV. TEVETH טבת *plenus.*

Decemb. Januar.

Dies menſis. *Feſta & jejunia.*

1. Neomenia.
2.
3.
4.
5.
6.
7.
8. Jejunium ob legem in diebus Ptolemæi Regis Græce converſam.
9. Jejunium, cujus cauſa latet.
10. Jejunium. Obſidetur Jeruſalem à Rege Babylonis. Hujus meminit Zach. 8. v. 19.
11.
12.
13.
14.
15.
16.
17.
18.
19.
20.
21.
22.
23.
24.
25.
26.
27.
28.
29.

V. SCHEVAT שְׁבָט *plenus.*

Januar. & Februar.

Dies menſis.	*Feſta & jejunia.*
1.	Neomenia.
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	Jejunium. Mortui ſunt ſeniores Joſuæ coævi, Jud. 2. v. 10.
9.	
10.	
11.	
12.	
13.	
14.	
15.	
16.	
17.	
18.	
19.	
20.	
21.	
22.	
23.	Jejunium. Congregati ſunt Iſraëlitæ contra Benjamin, propter pellicem & idolum Micha, Jud. capp. 18. & 20.
24.	
25.	
26.	
27.	
28.	
29.	
30.	

VI. ADHAR אֲדָר *cavus.*

Februar. & Mart.

Dies menſis.	*Feſta & jejunia.*
1.	Neomenia.
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	Jejunium. Moritur Moſes magiſter noſter, Deut. 34. v. 5.
8.	
9.	Jejunium. Scholæ Schammai & Hillel contendere cœperunt.
10.	
11.	
12.	
13.	Feſtivitas. Nicanor occiditur, 2. Mach. 15. v. 37. Jejunium Eſther.
14.	Feſtum minus *Pourim*, ſeu ſortium.
15.	Feſtum majus ſortium, Eſth. 9. v. 27.
16.	
17.	
18.	
19.	
20.	
21.	
22.	
23.	
24.	
25.	
26.	
27.	
28.	
29.	

VII. NISAN ניסן *plenus.*

Martius & Aprilis.

Dies menſis.	*Feſta & jejunia.*
1.	Neomenia. Initium anni ſacri. Jejunium. Mortui ſunt Aaronis filii, Lev. 10. v. 2. Num. 3. v. 4.
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	Jejunium. Moritur Maria ſoror Moſis, Num. 20. v. 1. Eligitur agnus Paſchalis, Exod. 12. v. 3.
11.	
12.	
13.	
14.	Paſcha, Exod. 12. Lev. 23.
15.	Prima dies Azymorum, Lev. 23. v. 6.
16.	Oblatio *Omer*, ſeu manipuli frugum, Lev. 23. v. 11. Incipiunt numerari 7. hebdomades, poſt quas celebratur feſtum Pentecoſtes, ibid. v. 15.
17.	
18.	
19.	
20.	
21.	Solemnitas. Finis azymorum, Lev. 23. v. 6.
22.	
23.	
24.	
25.	
26.	Jejunium. Moritur Joſue filius Nun, Joſ. 24. v. 29.
27.	
28.	
29.	
30.	

VIII. IIIAR אייר *cavus.*

Aprilis & Maius.

Dies menſis.	*Feſta & jejunia.*
1.	Neomenia.
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	Jejunium. Moritur Eli Pontifex, 1. Reg. 4. v. 18. Capta eſt Arca, ibid. v. 11.
11.	
12.	
13.	
14.	
15.	
16.	
17.	
18.	
19.	
20.	
21.	
22.	
23.	
24.	
25.	
26.	
27.	
28.	Jejunium. Moritur Samuel propheta, 1. Reg. 25. v. 1. & 28. v. 3.
29.	

IX. SIVAN סיון *plenus.*

Maius & Junius.

Dies menſis.	*Feſta & jejunia.*
1.	Neomenia.
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	Feſtum hebdomadarum, ſive Pentecoſte, Lev. 23. v. 15.
7.	
8.	
9.	
10.	
11.	
12.	
13.	
14.	
15.	
16.	
17.	
18.	
19.	
20.	
21.	
22.	
23.	Jejunium ob idololatriam & defectionem 10. tribuum tempore Jeroboami, 3. Reg. 12. v. 27. &c.
24.	
25.	Jejunium. Occiditur R. Simeon Gamalielis filius, &c.
26.	
27.	Jejunium. Combuſtus eſt R. Hanina Tardionis filius cum libro Legis.
28.	
29.	
30.	

X. TAMMOUZ תמוז *cavus.*

Junius & Julius.

Dies menſis.	*Feſta & jejunia.*
1.	Neomenia.
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	
11.	
12.	
13.	
14.	
15.	
16.	
17.	Jejunium. Franguntur tabulæ Legis, Exod. 32. v. 19. Ceſſat juge ſacrificium. Epiſtemon Legem combuſſit, & poſuit ſtatuam in Templo.
18.	
19.	
20.	
21.	
22.	
23.	
24.	
25.	
26.	
27.	
28.	
29.	

Digitized by Google

XI. ABH אָב *plenus.*

Julius & Auguſtus.

Dies menſis.	*Feſta & jejunia.*
1.	Neomenia. Jejunium. Moritur Aaron pontifex, Num. 33. v. 38.
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	Jejunium. Decretum contra patres noſtros, ne ingrederentur in terram Chanaan, Num. 14. v. 23. Urbs exciſa. Vaſtatio Templi prioris & poſterioris.
9.	
10.	
11.	
12.	
13.	
14.	
15.	
16.	
17.	
18.	Jejunium. Exſtincta eſt lucerna veſpertina, aliis, occidentalis, in diebus Achaz, quo tempore Sacerdotes, Levitæ, &c. expulſi ſunt, ac fores Templi cauſæ, confer lib. 2. Paral. capp. 28. 29.
19.	
20.	
21.	
22.	
23.	
24.	
25.	
26.	
27.	
28.	
29.	
30.	

XII. ELOUL אֱלוּל *plenus.*

Auguſtus & September.

Dies menſis.	*Feſta & jejunia.*
1.	Neomenia.
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	
11.	
12.	
13.	
14.	
15.	
16.	
17.	Jejunium. Moriuntur exploratores, qui terræ promiſſionis detraxerant, Num. 14. v. 36. &c.
18.	
19.	
20.	
21.	
22.	
23.	
24.	
25.	
26.	
27.	
28.	
29.	

ARTICULUS V.

De neomenia Tiſchri inventione.

§. I.

Prima & perpetua neomeniæ hujus inveniendæ ratio.

A Neomenia *Tiſchri* pendent aliorum menſium neomeniæ. Quare, ut primum iſtud anni civilis novilunium facilius inveniatur, duæ in primis adornatæ ſunt tabulæ.

TABULA I. continet in I. columna annos Judaicos priores 19. in II. annos periodi Julianæ, à quibus anni illi Judaici ineunt; in III. cyclum ſolis; in IV. cyclum lunæ; in V. characteres menſis *Tiſchri*, h. e. 1°. feriam à qua incipit, quæque denotatur per numerum primum; 2°. horam, quam indicat numerus ſecundus; 3°. denique ſcrupula horaria, quæ numerus tertius exhibet; quanvis enim civiles Judæorum menſes alternis, fere noſtrorum more, pleni ſint & cavi; neque appendices horariæ vulgo locum habeant; nihilominus tamen in civilibus neomeniis ſtatuendis fractionum ac minutiarum epilogiſmos diligenter obſervant Judæorum aſtronomi, qui horam in 1080. ſcrupula primaria, ſcrupulum primarium in 1080. ſecundaria, &c. tribuunt. Ideo autem hora in 1080. partes ab illis dividitur, non in 60. minuta, quia numerus iſte 1080. in plures partes integras, quam numerus 60. dividitur. Et ſane, media pars 1080. eſt 540. quarta 270. quinta 216. ſexta 180. octava 135. nona 120. decima 108. In eadem tabula deſcribitur etiam quoto die menſis Juliani incœperit neomenia *Tiſchri* per 19. primos annos Judaicos. Primum enim novilunium commiſſum fingitur à Judæis 7. die Octobris ineunte, h. e. in exordio noctis (eo enim tempore dies incipiunt) poſt ſextum diem abſolutum, feria 2. hora 5. cum ſcrup. 204. anno periodi Julianæ 953. cyclo Lunæ Judaico 1. Juliano 3. cyclo ſolis 1. litera Dominic. G. F. iſtudque novilunium vocant novilunium תהו *tohou*, h. e. *confuſionis*, & inane ſive fictitium; opinantur enim primum orbis conditi annum incœpiſſe non anno periodi Julianæ 953. ſed ſequente 954. ita ut primus dies Tiſchri reſpondeat diei 26. Septembris noſtri, cujus character eſt 6. 14. ó. ſive fer. 6. hor. 14 ſcrup. ó. i. e. ſine ullis ſcrupulis horariis. Attamen facilioris methodi gratia uno anno mundi primordium antevertunt. Quemadmodum τοῦ Tiſchri, ita & aliorum menſium characteres per 19. priores mundi annos eadem tabula I. repræſentat.

Cum cycli ſolaris & periodi Jul. mentionem fecerimus, non ab re fuerit, antequam ultra progrediamur, pauca de iis differere.

Cyclus ſolaris eſt orbis annorum 28. quo ſeptem hebdomadis feriæ ordine decurrentes ad idem, unde profectæ ſunt, caput revertuntur, & eundem deinceps ordinem tenent. V. G. Si annus incipiat die 1. Januarii, feria 1. litera A; poſt 28. annos, h. e. anno 29. incipiet ab eadem feria & litera; quod octavo quoque anno cōtingere deberet: verum dies, qui ſingulis quatuor annis ante VI. Kalend. Mart. infinditur, æquabilem hunc curſum interpellat. Septem autem hebdomadis feriæ ſeptē primis alphabethi literis diſtinguuntur, quarum unaquæque vice ſua feriam primam ſive diem Dominicam deſignat, excepto anno biſſextili, ſive in quo dies ante VI. Kalendas Martias interſeritur, & cui duæ literæ Dominicales aſſignantur, quarum prima ſeu ſuperior in cyclo mox deſcribendo, à prima die Januarii ad VI. Kalendas Martias incluſive Dominicam indicat; ſecunda vero ſive inferior in reliquo anno, h. e. à VI. Kal. Martias exclu-

ſive uſque ad finem anni, eandem Dominicam repræſentat. Methodi Paſchalis conditores cyclum hunc à biſſextili, & literis G. F. auſpicati ſunt, hoc modo:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.
G.	E.	D.	C.	B.	G.	F.	E.	D.	B.	A.	G.	F.	D.	C.	B.	A.	F.	E.	D.	C.	A.	G.	F.	E.
F.				A.				C.				E.				G.				B.				D.

26.	27.	28.	29.
C.	B.	A.	G.
			F.

Et ſic in altero cyclo, repetitis iiſdem literis.

Ratio cycli ſolis, ſive literæ Dominicalis inveniendæ ante Kalendarii correctionem anno 1582. à Gregorio XIII. invectam facilis eſt; dividatur enim annus propoſitus per cyclum ſolarem integrum, nempe 28, & addantur 9. anni his, qui diviſione peracta ſuperſunt, habebitur annus cycli ſolaris & ſimul litera Dominicalis, quæ ei ſubjicitur. V. G. quæritur cyclus ſolis anni 542. æræ Chriſtianæ, hac ſumma per 28. diviſa, reſtant decem, quibus ſi 9. addideris, habebis 19. cycli ſolaris, & proinde E pro litera Dominicali. Si additis 9. ad annos, qui poſt diviſionem reſtant, numerus major τοῦ 28. emergat, ex illa ſumma exime 28, & reſiduum erit cyclus ſolaris. Ideo autem 9. ad reſiduum ſummæ diviſæ adjiciuntur, quia cyclus ſolis cum æra Chriſtiana non incœpit, ſed novem ex eo anni jam præceſſerant.

Poſt emendationem Gregorianam literæ Dominicalis ſequenti tabula facile invenitur.

Cyclus Solaris.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
	Literæ Dominicales.																											
A	gf	e	d	c	ba	g	f	e	dc	b	a	g	fe	d	c	b	ag	f	e	d	cb	a	g	f	ed	c	b	a
B	ag	f	e	d	cb	a	g	f	ed	c	b	a	gf	e	d	c	ba	g	f	e	dc	b	a	g	fe	d	c	b
C	ba	g	f	e	dc	b	a	g	fe	d	c	b	ag	f	e	d	cb	a	g	f	ed	c	b	a	gf	e	d	c
D	cb	a	g	f	ed	c	b	a	gf	e	d	c	ba	g	f	e	dc	b	a	g	fe	d	c	b	ag	f	e	d
E	dc	b	a	g	fe	d	c	b	ag	f	e	d	cb	a	g	f	ed	c	b	a	gf	e	d	c	ba	g	f	e
F	ed	c	b	a	gf	e	d	c	ba	g	f	e	dc	b	a	g	fe	d	c	b	ag	f	e	d	cb	a	g	f
G	fe	d	c	b	ag	f	e	d	cb	a	g	f	ed	c	b	a	gf	e	d	c	ba	g	f	e	dc	b	a	g

Septem literæ, quæ ad lævam diagrammatis hujus diſponuntur, indicant literarum Dominicalium ſeriem, quæ ſæculis integris uſurpanda eſt, hoc modo:

D	1582.	A	2100.	F	2700.	C	3300.	A	3900.	E	4500.
	1600.	B	2200.		2800.	D	3400.		4000.	F	4600.
E	1700.	C	2300.	G	2900.	E	3500.	B	4100.	G	4700.
F	1800.		2400.	A	3000.		3600.	C	4200.		4800.
G	1900.	D	2500.	B	3100.	F	3700.	D	4300.	A	4900.
	2000.	E	2600.		3200.	G	3800.		4400.	B	5000. &c.

Tabula hæc in infinitum uſque deduci poteſt, modo trecenteſimis & quadringenteſimis annis eadem aſſignetur litera. Poſt Kalendarii emendationem à Gregorio imperatam, facile eſt literam Dominicalem invenire; cognito enim, methodo ſuperius tradita, cyclo ſolis, quærenda eſt in ſerie, quæ ſæculo anni propoſiti inſervit, litera quæ cyclo ſolis invento reſpondeat, eaque erit Dominicalis. Si litera illa unica fuerit, annus erit communis; ſi cum alia conjuncta, erit biſſextilis, tuncque prior litera diem Dominicum indicabit ad VI. Kalendas Martias, ſive 24. diem Februarii incluſum, poſterior vero ab hoc die ad finem uſque anni Dominico diei commonſtrando inſerviet. Exemplum. Anno Chriſti 1727. cyclus ſolis eſt 28. Quæratur 1°. is cyclus in capite diagrammatis; quæratur 2°. in annorum ſerie E huic ſæculo 1700. reſpondente, litera quæ cyclo 28. ſubjecta eſt, & invenietur *e*; quæ litera, cum ſit unica, annum eſſe communem, h. e. biſſextilem non eſſe indigitat. Anno inſequente 1728. cyclus ſolis eſt 1. quære è regione E cellulam huic cyclo 1. reſpondentem, invenies *d. c.* proindeque annus erit biſſextilis; in eoque litera *d.* Dominicalis erit ab anni principio ad VI. Kalend. Martias, à quo die altera litera *c* erit Dominicalis. Ideo autem anni illi *biſſextiles* vocantur, quod in iis dies una inſeratur poſt VI. Kalend. Martias, biſque dicatur VI. Kalend. Mart. nempe 24. & 25. die Februarii. Hinc annorum illorum, qui quarto quoque anno recurrunt, Februarius conſtat 29. diebus, feſtum S. Mathiæ celebratur 25. die, non 24. ut in annis communibus, & litera f, quæ eſt è regione VI. Kalend. Martias, iteratur.

Quid ſit cyclus lunæ diximus ſupra pag. 429. col. 2. Is eadem facilitate, qua ſolaris, invenitur. Diviſo enim anno quolibet ab æra Chriſtiana propoſito per 19. qui eſt cyclus lunæ integer; reſiduum, uno addito, erit cyclus lunæ. Unitas autem adjicitur, quod in primo æræ Chriſtianæ anno cyclus lunæ eſſet 2. proindeque addendus eſt cyclus 1. qui æram Chriſtianam vulgarem anteceſſit.

Indictio, ex qua etiam Periodus Juliana, de qua mox, componitur, cyclus eſt 15. annorum, quibus exactis, alia de novo incipit. Triplicis erat generis Indictio, I. Conſtantinopolitana, quæ Kalendis Septembris; II. Cæſarea, quæ die 24. ejuſdem menſis; III. Pontificia ſive Romana, quæ Kalendis Januariis ſequentibus incipiebat. Vide Petav. Ration. temp. part. 1. l. 6. cap. 1. Anni cujuſlibet propoſiti Indictionem habebis, ſi annum illum per 15. diviſeris; reſiduum enim, tribus ei additis (nam primo æræ Chriſtianæ vulgaris anno Indictio erat 4.) quæſitam Indictionem exhibebit.

Periodus Juliana ex tribus cyclis componitur, ſolis nempe 28. annorum, lunæ 19. & Indictionis 15. qui in ſe ducti 7980. annos conficiunt. Dicitur Juliana, quod annis Julianis conſtet, & ad eos accommodetur. Orbem conditum antecedit annis 730. ſecundum Petavium, 710. ſecundum Uſſerium, & 953. ſecundum Judæos. Primus annus æræ Chriſtianæ vulgaris reſpondet anno 4714. hujus Periodi. Dico *vulgaris*; Chriſtus enim, ut obſervarunt Chronologorum doctiſſimi, natus eſt quadriennio integro citius quam vulgo creditur, nempe anno 4709. exeunte hujus periodi, non vero 4713. Vide Annales Uſſerii pagg. 600. & 608. edit. Pariſ. 1673. Mira eſt hujus periodi utilitas; nam

1°. Annis ſingulis ſui ſunt characteres, qui nulli alteri competunt. Annus 6440. v. g. in quem incidit annus æræ Chriſtianæ 1727. habet cyclum ſolis 28. lunæ 18. Indictionis 5. qui characteres nulli alteri anno, præterquam iſti, in tota hac periodo congruunt. Ex quo fit, ut, datis in quovis anno his cyclis, quem locum in periodo Juliana is annus obtineat, h. e. quoto tempore æram Chriſtianam præcedat vel ſequatur, quivis facile intelligat. Hoc ut fiat, ex cyclo ſolis (additis 28. ſi opus eſt) detrahendus eſt lunæ cyclus, & per reſiduum multiplicandus numerus 56. tum ſummæ productæ addendus eſt cyclus ſolis datus vel ſimplex, vel una cum 28. ipſi additis. Deinde ex hac ſumma detrahendi ſunt 532. quoad fieri poterit. Ex reliqua ſumma detrahenda quoque

quæ eſt Indictio, reſiduum per 15. dividendum, reliquum diviſionis in 1064. ducendum, demque producto addendum quod reliquum fuit ex ſumma unde detracti ſunt 532. Summa amborum, abjectis 7980. ſive integra periodo Juliana, quoties fieri poterit, erit annus Julianæ periodi quæſitus. Exemplo ſint cycli ſupra dati, nimirum ſolis 28. lunæ 18. Indict. 5. E cyclo ſolis 28. deduc 18. lunæ, reſiduum 10. duc in 56. fient 560. quibus adde 28. cycl. ſol. ſumma erit 588. de qua aufer 532. reſtabunt 56. ex quibus etiam detrahe Indictionem 5. ſupererunt 51. quem numerum partire per 15. reſiduum erit 6. quod duc in 1064. productum erit 6384. cui adde 56. (quæ ſumma reliqua eſt poſt detractionem 532. de quibus ſupra) fient 6440. ex quibus cum 7980. ſive periodus Juliana integra detrahi non poſſit, ſequitur annum 6440. eſſe periodi hujus annum, cui competunt cycl. ſol. 28. lunæ 18. Indictionis 5. Cum cyclus ſolis minor eſt aut æqualis cyclo lunæ, qui ex eo detrahendus eſt, addendus eſt cyclus ſolis integer 28. annorum. Ita etiam numerus 532. ſive periodus Victoriana ſic detrahenda eſt, ut ſuperſit unde eximatur Indictio. Hinc ſi bis v. g. eximi poſſet, &, ea facta detractione, ſatis non eſſet unde ſubſtraheretur Indictio, ſemel tantum eximenda foret ea periodus Victoriana. Duplicis hujus obſervationis periculum facere potes in cycl. ſol. 1. lun. 1. ind. 2. qui congruunt anno P. J. 6917.

2°. De annis ab orbe condito ad æram Chriſtianam tot fere ſunt ſententiæ quot chronologi. Præterea, cum annorum, quibus hiſtoriæ vel epochæ illigantur, varia ſint exordia, eorumque nonnulli à verno tempore incipiant, ut anni urbis Romæ; alii à ſolſtitio æſtivo, ut Olympiades; alii ab autumno, ut Judaïci; alii ab hyeme, ut Juliani; qui annum alium, quam Julianum, quo nunc utuntur omnes chronologi, conceperit; is utrum ineunte anno illo, an exeunte, ut cum Juliano comparetur, res quam narrat, contigerit, explicet neceſſe eſt. Unde cum in hunc vel illum mundi annum incidiſſe quidpiam in Chronico legimus, nihilo doctiores ſumus, niſi quot annos ab orbe condito ad æram Chriſtianam, aut ætatem noſtram numeret chronologus, & quo inſuper annorum genere utatur, compertum habeamus. At in hac periodo omnia plana ſunt. Prima Olympias v. g. iniit anno P. J. 3938. Hos annos exime ex 4714. quo anno incipit æra Chriſtiana, ſuperabunt anni 777. ante æram Chriſtianam, vel 776. ante vulgarem Chriſti natalem.

3°. Ad inſtitutum noſtrum quod in primis attinet, ea id habet commodi, quod in annis à Chriſto nato elapſis cycli ſolis, lunæ, & Indictionis, ſine ulla adjectione reperiantur, ſi anni illi ad hanc Periodum accommodentur, h. e. ſi anno æræ Chriſtianæ dato adjiciantur 4713. quot annis æram illam anteceſſit iſta Periodus. E. G. ſi huic anno 1726. addas 4713. conſiet annus Periodi Julianæ 6439. His annis 6439. per 28. diviſis, reſiduum dabit cyclum ſolis, nempe 27. Iiſdem diviſis per 19. reliquum erit cyclus lunæ, nimirum 17. Denique ſi per 15. dividantur, quod ſupererit, Indictionem oſtendet, ſcilicet 4. Cum, facta illa diviſione, nihil ſupereſt, ultimus cycli annus currit, ut patet de cyclo ſolis in anno Chriſti 1727. periodi Jul. 6440. de cyclo lunæ in anno 1728. period. Jul. 6441. & de cyclo Indictionis in anno 1737. period. Jul. 6450.

Hæc pro tabulæ I. explicatione ſufficiant, in cujus 1. col. à ſiniſtris litera E annos embolimæos; in 1. vero à dextris litera O primo *Adbar* ſubjecta menſis hujus, qui annis tantum embolimæis competit, abſentiam indicat.

TABULA II. exhibet in I. col. cyclos per 19. primo, deinde per 13. collectos; in II. cyclos lunæ collectos; in III. cyclum ſolis, h. e. id quod reſiduum eſt ſi anni collecti in prima columna per 28. dividantur; in IV. characteres cyclorum; nempe ferias, horas, & ſcrupula Judaica, in quæ enneadecaëteris Judaica ſive cyclus 19. annorum deſinit; in V. exceſſum, quo lunaris cyclus à Juliano ſuperatur. Neque enim, ut diximus ſupra pag. 429. poſt 19. annos exactos eadem omnino fit peræquatio motuum ſolis & lunæ; nam luna ſolem antevertit 1. hor. 27′. 32″. 41‴.

Anni Judaici, & Cyclus Lunæ Judaicus.	*Anni Periodi Julianæ, à quibus anni Judaici ineunt.*	*Cyclus Solis.*	*Cyclus Lunæ Julianus.*	TISCHRI. Fer. Hor. Scr.	MARHESCHVAN. Fer. Hor. Scr.	KISLEV. Fer. Hor. Scr.	TEVETH. Fer. Hor. Scr.	SCHEVAT. Fer. Hor. Scr.
I.	953.	1.	3.	Octobris vii. 2. 5. 204.	Novemb. v. 3. 17. 997.	Decembr. v. 5. 6. 710.	Januarii iii. 6. 19. 423.	Februarii ii. 1. 8. 136.
II.	954.	2.	4.	Septe. xxvi. 6. 14. 0.	Octob. xxvi. 1. 2. 793.	Nove. xxiv. 2. 15. 506.	Dece. xxiv. 4. 4. 219.	Januar. xxiii. 5. 16. 1012.
E. III.	955.	3.	5.	Septem. xv. 3. 22. 876.	Octobris xv. 5. 11. 589.	Novem. xiv. 7. 0. 302.	Decem. xiii. 1. 13. 15.	Januarii xii. 3. 1. 808.
IV.	956.	4.	6.	Octobris iv. 2. 20. 385.	Novem. iii. 4. 9. 98.	Decembr. ii. 5. 21. 891.	Januarii i. 7. 10. 604.	Januar. xxx. 1. 23. 317.
V.	957.	5.	7.	Septe. xxiii. 7. 5. 181.	Octob. xxii. 1. 17. 974.	Novem. xxi. 3. 6. 687.	Decem. xx. 4. 19. 400.	Januar. xix. 6. 8. 113.
E. VI.	958.	6.	8.	Septem. xii. 4. 13. 1057.	Octobris xii. 6. 2. 770.	Novemb. x. 7. 15. 483.	Decembr. x. 2. 4. 196.	Januar. viii. 3. 16. 989.
VII.	959.	7.	9.	Octobris i. 3. 11. 566.	Octob. xxxi. 5. 0. 279.	Nove. xxix. 6. 12. 1072.	Dece. xxix. 1. 1. 785.	Jan. xxvii. 2. 14. 498.
E. VIII.	960.	8.	10.	Septemb. xx. 7. 20. 362.	Octobris xx. 2. 9. 75.	Nove. xviii. 3. 21. 868.	Dece. xviii. 5. 10. 581.	Januar. [illegible] 6. 23. 294.
IX.	961.	9.	11.	Octobr. viii. 6. 17. 951.	Novem. vii. 1. 6. 664.	Decemb. vi. 2. 19. 377.	Januarii v. 4. 8. 90.	Februarii iii. 5. 20. 883.
X.	962.	10.	12.	Septe. xxviii. 4. 2. 747.	Octo. xxvii. 5. 15. 460.	Nove. xxvi. 7. 4. 173.	Dece. xxv. 1. 16. 966.	Janua. xxiv. 3. 5. 679.
E. XI.	963.	11.	13.	Septem. xvii. 1. 11. 543.	Octob. xvii. 3. 0. 256.	Novem. xv. 4. 12. 1049.	Decem. xv. 6. 1. 762.	Januar. [illegible] 7. 14. 475.
XII.	964.	12.	14.	Octobris vi. 7. 9. 52.	Novemb. iv. 1. 21. 845.	Decemb. iv. 3. 10. 558.	Januarii ii. 4. 23. 271.	Februarii i. 6. 11. 1064.
XIII.	965.	13.	15.	Septe. xxiv. 4. 17. 928.	Octob. xxiv. 6. 6. 641.	Nove. xxii. 7. 19. 354.	Dece. xxii. 2. 8. 67.	Januarii [illegible] 3. 20. 860.
E. XIV.	966.	14.	16.	Septem. xiv. 2. 2. 724.	Octobr. xiii. 3. 15. 437.	Novem. xii. 5. 4. 150.	Decemb. xi. 6. 16. 943.	Januarii x. 1. 5. 656.
XV.	967.	15.	17.	Octobris iii. 1. 0. 233.	Novembr. i. 2. 12. 1026.	Decembris i. 4. 1. 739.	Decem. xxx. 5. 14. 452.	Janua. xxix. 7. 3. 165.
XVI.	968.	16.	18.	Septem. xxii. 5. 9. 29.	Octobr. xxi. 6. 21. 822.	Novem. xx. 1. 10. 535.	Decem. xix. 2. 23. 248.	Janua. xviii. 4. 11. 1041.
E. XVII	969.	17.	19.	Septembr. x. 2. 17. 905.	Octobris x. 4. 6. 618.	Novem. viii. 5. 19. 331.	Decem. viii. 7. 8. 44.	Januarii vi. 1, 20. 837.
XVIII.	970.	18.	1.	Septe. xxix. 1. 15. 414.	Octob. xxix. 3. 4. 127.	Nove. xxvii. 4. 16. 920.	Dece. xxvii. 6. 5. 633.	Januar. xxv. 7. 18. 346.
E. XIX.	971.	19.	2.	Septem. xix. 6. 0. 210.	Octob. xviii. 7. 12. 1003.	Nove. xvii. 2. 1. 716.	Decem. xvi. 3. 14. 429.	Januarii [illegible] 5. 3. 142.

Adhar I. embolimæus.	*Adhar II. vel unicus & ordinarius.*	Nisan.	Ijiar.	Sivan.	Tammouz.	Ab.	Eloul.
Fer. Hor. Scr.	*Fer. Hor. Scr.*	*Fer. Hor. Scr.*	*Fer. Hor. Scr.*	*Fer. Hor. Scr.*	*Fer. Hor. Scr.*	*Fer. Hor. Scr.*	*Fer. Hor. Scr.*
O	Martii iii. 2. 20. 929.	Aprilis ii. 4. 9. 642.	Maii i. 5. 22. 355.	Maii xxxi. 7. 11. 68.	Junii xxix. 1. 23. 861.	Julii xxix. 3. 12. 574.	Aug. xxviii. 5. 1. 287.
O	Februar. xxi. 7. 5. 725.	Martii xxii. 1. 18. 438.	Aprilis xxi. 3. 7. 151.	Maii xx. 4. 19. 944.	Junii xix. 6. 8. 657.	Julii xviii. 7. 21. 370.	Aug. xvii. 2. 10. 83.
Februarii x. 4. 14. 521.	Martii xii. 6. 3. 234.	Aprilis 2. 7. 15. 1027.	Maii x. 2. 4. 740.	Junii viii. 3. 17. 453.	Julii viii. 5. 6. 166.	Auguſti vi. 6. 18. 959.	Septembr. v. 1. 7. 672.
O	Febru. xxix. 3. 12. 30.	Martii xxx. 5. 0. 823.	April. xxviii. 6. 13. 536.	Maii xxviii. 1. 2. 249.	Junii xxvi. 2. 14. 1042.	Julii xxvi. 4. 3. 755.	Aug. xxiv. 5. 16. 468.
O	Febru. xvii. 7. 20. 906.	Martii xix. 2. 9. 619.	Aprilis xvii. 3. 22. 332.	Maii xvii. 5. 11. 45.	Junii xv. 6. 23. 838.	Julii xv. 1. 12. 551.	Auguſti xiv. 3. 1. 264.
Februar. vii. 5. 5. 702.	Martii viii. 6. 18. 415.	Aprilis vii. 1. 7. 128.	Maii vi. 2. 19. 921.	Junii v. 4. 8. 634.	Julii iv. 5. 21. 347.	Auguſti iii. 7. 10. 60.	Septembris i. 1. 22. 853.
O	Febru. xxvi. 4. 3. 211.	Mart. xxvii. 5. 15. 1004.	Aprilis xxvi. 7. 4. 717.	Maii xxv. 1. 17. 430.	Junii xxiv. 3. 6. 143.	Julii xxiii. 4. 18. 936.	Aug. xxii. 6. 7. 649.
Februar. xv. 1. 12. 7.	Martii xvi. 3. 0. 800.	Aprilis xiv. 4. 13. 513.	Maii xiv. 6. 2. 226.	Junii xii. 7. 14. 1019.	Julii xii. 2. 3. 732.	Auguſti x. 3. 16. 445.	Septemb. ix. 5. 5. 158.
O	Martii v. 7. 9. 596.	Aprilis iii. 1. 22. 309.	Maii iii. 3. 11. 22.	Junii i. 4. 23. 815.	Julii i. 6. 12. 528.	Julii xxxi. 1. 1. 241.	Aug. xxix. 2. 13. 1034.
O	Febru. xxii. 4. 18. 392.	Martii xxiv. 6. 7. 105.	Aprilis xxii. 7. 19. 898.	Maii xxii. 2. 8. 611.	Junii xx. 3. 21. 324.	Julii xx. 5. 10. 37.	Aug. xviii. 6. 22. 830.
Februar. xii. 2. 3. 188.	Martii xiii. 3. 15. 981.	Aprilis xii. 5. 4. 694.	Maii xi. 6. 17. 407.	Junii x. 1. 6. 120.	Julii ix. 2. 18. 913.	Auguſti viii. 4. 7. 626.	Septemb. vi. 5. 20. 339.
O	Martii ii. 1. 0. 777.	Martii xxxi. 2. 13. 490.	Aprilis xxx. 4. 2. 203.	Maii xxix. 5. 14. 996.	Junii xxviii. 7. 3. 709.	Julii xxvii. 1. 16. 422.	Aug. xxvi. 3. 5. 135.
O	Februar. xix. 5. 9. 573.	Martii xx. 6. 22. 286.	Aprilis xix. 1. 10. 1079.	Maii xviii. 2. 23. 792.	Junii xvii. 4. 12. 505.	Julii xvii. 6. 1. 218.	Auguſti xv. 7. 13. 1011.
Februar. viii. 2. 18. 369.	Martii x. 4. 7. 82.	Aprilis viii. 5. 19. 875.	Maii viii. 7. 8. 588.	Junii vi. 1. 21. 301.	Julii vi. 3. 10. 14.	Auguſti iv. 4. 22. 807.	Septemb. iii. 6. 11. 520.
O	Febru. xxvii. 1. 15. 958.	Martii xxix. 3. 4. 671.	April. xxvii. 4. 17. 384.	Maii xxvii. 6. 6. 97.	Junii xxv. 7. 18. 890.	Julii xxv. 2. 7. 603.	Aug. xxiii. 3. 20. 316.
O	Febru. xvii. 6. 0. 754.	Martii xvii. 7. 13. 467.	Aprilis xvi. 2. 2. 180.	Maii xv. 3. 14. 973.	Junii xiv. 5. 3. 686.	Julii xiii. 6. 16. 399.	Auguſti xii. 1. 5. 112.
Februarii v. 3. 9. 550.	Martii vi. 4. 22. 263.	Aprilis v. 6. 10. 1056.	Maii iv. 7. 23. 769.	Junii iii. 2. 12. 482.	Julii iii. 4. 1. 195.	Auguſti i. 5. 13. 988.	Aug. xxxi. 7. 2. 701.
O	Febru. xxiv. 2. 7. 59.	Martii xxv. 3. 19. 852.	Aprilis xxiv. 5. 8. 565.	Maii xxiii. 6. 21. 278.	Junii xxii. 1. 9. 1071.	Julii xxi. 2. 22. 784.	Auguſti xx. 4. 11. 497.
Februar. xiii. 6. 15. 935.	Martii xv. 1. 4. 648.	Aprilis xiii. 2. 17. 361.	Maii xiii. 4. 6. 74.	Junii xi. 5. 18. 867.	Julii xi. 7. 7. 580.	Auguſti ix. 1. 20. 293.	Septem. viii. 3. 9. 6.

Anni cyclorum collecti.	*Cycl. Lunæ collecti.*	*Cyclus Solis.*	*Character Cyclorum.*			*Epactæ, ſive exceſſus Cycli Julian.*		
			Fer.	Hor.	Scr.	Fer.	Hor.	Scr.
19	1	19	2	16	595	0	1	485
38	2	10	5	9	110	0	2	970
57	3	1	1	1	705	0	4	375
76	4	20	3	18	220	0	5	800
95	5	11	6	10	815	0	7	265
114	6	2	2	3	330	0	8	750
133	7	21	4	19	925	0	10	155
152	8	12	7	12	440	0	11	640
171	9	3	3	4	1035	0	13	45
190	10	22	5	21	550	0	14	530
209	11	13	1	14	65	0	15	1015
228	12	4	4	6	660	0	17	420
247	13	23	6	23	175	0	18	905
294	26	18	6	22	350	1	13	730
741	39	13	6	21	525	2	8	555
988	52	8	6	20	700	3	3	380
1235	65	3	6	19	875	3	22	205
1482	78	26	6	18	1050	4	17	30
1729	91	21	6	18	145	5	11	935
1976	104	16	6	17	320	6	6	760
2223	117	11	6	16	495	7	1	585
2470	130	6	6	15	670	7	20	410
2717	143	1	6	14	845	8	15	235
2964	156	24	6	13	1020	9	10	60
3211	169	19	6	13	115	10	4	965
3458	182	14	6	12	290	10	23	790
3705	195	9	6	11	465	11	18	615
3952	208	4	6	10	640	12	13	440
4199	221	27	6	9	815	13	8	265
4446	234	22	6	8	990	14	3	90
4693	247	17	6	8	85	14	21	995
4940	260	12	6	7	260	15	16	820
5187	273	7	6	6	435	16	11	645
5434	286	2	6	5	610	17	6	470
5681	299	25	6	4	785	18	1	295
5928	312	20	6	3	960	18	20	120
6175	325	15	6	3	55	19	14	1025
6422	338	10	6	2	230	20	9	850
6669	351	5	6	1	405	21	4	675

Tabularum præcedentium uſus.

JUdæi ab orbe condito annos vulgo computant. Ab eo tempore ad vulgarem æram Chriſtianam annos numerant 3760. Primus hujus æræ annus incipit cum anno Periodi Julianæ 4714. quem Judæi auſpicati ſunt in autumno anni 4713. ejuſdem periodi. Mundus autem, ſecundum Judæorum computationem, conditus eſt anno hujus Periodi 953. Porro ſi 953. illos annos ex 4713. detrahas, ſupererunt anni 3760. præteriti, & 3761. incœpti. Poſtremus ille numerus etiam dabitur, ſi ex 4713. deducas tantum 952. qui anni, ſecundum Judæos, in Periodo Juliana orbem conditum integri præceſſerunt. Propoſito igitur quovis anno Judaïco, eum ad Periodum Julianam accommodate, & quoto tempore æram Chriſtianam antecedat, aut eam ſubſequatur, facile eſt invenire. Exemplo ſit annus Judaïcus 2986. quo prima Olympias iniit. Si anno illi addas 952. annos, qui ex Judæorum calculo mundum conditum in Periodo Juliana præceſſerunt, habebis annum Periodi Julianæ 3938. His annis ex 4714. detractis, ſuperant anni 776. ante vulgarem æram Chriſtianam elapſi.

Scire vis quoto P. Jul. anno reſpondeat annus Judaïcus 5486. Adde 952. habebis annum P. Jul. 6438. in cujus autumno deſiit annus Judaïcus 5486. nam autumno anni 6437. ejuſdem periodi incœperat. Quæris quoto è noſtris reſpondeat idem annus Judaïcus 5486. Detrahe 4000. ſupererunt 1486. quibus adde 240. quo annorum numero noſtra computatio Judaïcam ſuperat, habebis annum 1726. quocum ex parte concurrit annus Judaicus 5486. is enim cœpit ab autumno anni noſtri 1725. & deſiit in autumno 1726. quo incœpit Judaïcus 5487. Quod ſpectat ad 4000. annorum in æra Chriſtiana detractionem, vide ſupra pag. 378. coll. 1. 2. Vice verſa, ſcire vis quoto anno Judaïco reſpondeat annus æræ Chriſtianæ propoſitus; poſtremo huic anno adde 4000. & detrahe 240. habebis annum Judaïcum. V. G. anno Chriſti 1726. adde 4000. & detrahe 240. fiet annus Judaicus 5486. qui, ut mox diximus, incœpit ab autumno 1725. & deſiit in autumno 1726.

His ad pleniorem eorum, quæ ſequuntur, intelligentiam præmiſſis, ſuperiorum tabularum in neomenia Tiſchri invenienda exponendus eſt uſus. In exemplum annorum, qui æram Chriſtianam præceſſerunt, ſumemus cum Petavio annum Judaïcum 2986. cujus neomenia Tiſchri ſic inveſtigatur.

I. Quærendus eſt in 1. columna tabulæ 2. numerus his 2986. proxime minor, iſque deſcribendus cum ejus cyclis lunæ, ſolis, charactere cyclorum, & epactis, ſive exceſſu Juliano. Hic autem numerus propoſito 2986. proxime minor, eſt 1964. cui competunt cycli lunæ integri 156. cyclus ſolis 24. character cyclorum feria 6. hor. 13. ſcrup. 1020. exceſſus vero Julianus, dies 9. hor. 10. ſcrup. 60. Quæ omnia ſic exſcribenda ſunt:

Anni cyclorum collecti, & numerus proxime minor.	Cycli lunæ collecti.	Cyclus ſolis.	Character cyclorum.			Exceſſus Julianus.		
			Fer.	*Hor.*	*Scrup.*	*Dies.*	*Horæ.*	*Scrup.*
1964.	156.	24.	6.	13.	1020.	9.	10.	60.

II. Numerus ille proxime minor 1964. detrahendus eſt de anno propoſito 2986. Eo detracto, ſuperſunt 22. quibus numerus adhuc proxime minor in 1. columna ejuſdem tabulæ 2. quærendus eſt. Dico: *proxime* minor; nam etiamſi numerus ipſe ex utraque ſumma detractus in prædicta columna reperiretur, is tamen ſumendus non eſſet, ſed eo proxime minor. Numerus autem his 22. proxime minor, eſt 19. qui cum ſuis cyclis, characteribus, & exceſſu Juliano ſummæ 1964. ejuſque cyclis, &c. ita ſubjiciendus eſt:

Digitized by Google

Anni cyclorum collecti, & numerus proxime minor.	Cycli lunæ collecti.	Cyclus ſolis.	Character cyclorum. *Fer. Hor. Scrup.*	Exceſſus Julianus. *Dies. Horæ. Scrup.*
2964.	156.	24.	6. 13. 1020.	9. 10. 60.
19.	1.	19.	2. 16. 595.	0. 1. 485.

III. Duo illi numeri ſimul addendi ſunt, initio facto à ſcrupulis exceſſus Juliani. Ea ſi excedant 1080. quibus, ſecundum aſtronomos Judæos, conſtat hora, reſiduum duntaxat ſcribendum eſt, ac 1080. ſive hora retinenda horis aliis adjungenda. Si numerus horarum ad 24. pervenerit, 24. illæ horæ, quæ diem efficiunt, addendæ ſunt diebus. Si ultra 24. horas idem numerus excreverit, exceſſus ſubſcribendus eſt, & 24. horæ ſervandæ ſunt diebus adjiciendæ. Idem faciendum in characteribus cyclorum, in quibus ſi feriarum numerus ſeptenario ſit major, ſubjicitur tantum numerus ſeptenarium excedens, neglecto ſeptenario, niſi ſit rotundus, h. e. niſi poſt eum ſequatur nihil; tunc enim adſcribendus eſt. Ita in charactere ſolis, numerus tantum 28. & infra ſubſcribitur, rejecto 28. quoties major eo numerus exſurgit. Sic autem duæ illæ ſummæ ſimul conjungendæ ſunt, & ex utraque altera elicienda.

Anni cyclorum collecti, &c.	Cycli lunæ collecti.	Cyclus ſolis.	Character cyclorum. *Fer. Hor. Scrup.*	Exceſſus Julianus. *Dies. Horæ. Scrup.*
2964.	156.	24.	6. 13. 1020.	9. 10. 60.
19.	1.	19.	2. 16. 595.	0. 1. 485.
Summa 2983.	157.	15.	2. 6. 535.	9. 11. 545.

In hac numerorum, ſive ſummarum, collectione, ſcrupula horaria characteris cyclorum fuerunt 1080. ſive 1. hora, ac præterea 535. quæ notata ſunt; hora vero cum horis conjuncta eſt, ex quibus emerſit 1. dies præter 6. horas, quas ſcripſimus; diem vero feriis addidimus, quæ cum eſſent numero 9. duæ tantum ſuppoſitæ ſunt, ſeptem aliis plane rejectis. Ita in cyclo ſolis, cyclus integer 28. annorum neglectus eſt, adſcriptis duntaxat 15. annis, qui præter 28. ſupererant. In cyclis autem lunæ & annis cyclorum collectis ſumma integra ſubſcribitur.

IV. Summa ſuperior 2983. detrahenda eſt de anno propoſito 2986. ut ex reſiduo numero utriuſque diſcrimen cognoſcatur.

Annus propoſitus	2986.
Summa detrahenda	2983.
Reſiduum	0003.

Cum in hoc exemplo diſcrimen illud ſit 3. quærendus eſt ille numerus in 1. columna tabulæ 1. ac ſubjiciendus cum ſuo cyclo ſolis 3. & Tiſchri characteribus 3. 22. 876. Septemb. xv. Huic numero 3. &c. addenda eſt ſumma 2983. cum ſuo cyclo ſolis (neglectis lunæ cyclis) & cyclorum characteribus. Tum duæ illæ ſummæ una colligendæ ſunt eodem modo, quo ſupra ſumma 2964. Denique detrahendi ſunt ex 15. Septemb. 9. dies, quibus cyclus lunaris à Juliano in hoc exemplo ſuperatur. Si dies exceſſus Juliani plures ſint diebus menſis, ex quibus detrahendi ſunt, menſis præcedens adjungendus eſt diebus, ex quibus deducitur exceſſus Julianus. Adjectionis hujus exemplum videſis infra pag. 488. col. 1. in inveſtigatione neomeniæ Tiſchri anni Judaïci 5487. Sic itaque ultimæ illæ ſummæ ordinandæ ſunt & ſimul conjungendæ.

Digitized by Google

Anni expanſi ſive Judaïci.	Cyclus ſolis.	Characteres Tiſchri. *Fer. Hor. Scrup.*	
3.	3.	3. 22. 876.	Septembris xv.
Adde 2983.	15.	2. 6. 535.	Dettahe .9.
Summa 2986.	18.	6. 5. 331.	Reſiduum 6.

In hac ſummarum illarum collectione, ex ſcrupulis horariis nata eſt 1. hora cum ſcrupulis reſiduis 331. Hora illa addita 28. horis, emerſit 1. dies cum 5. horis ſuperſtitibus. Eo autem die feriis adjecto, occurrit feria 6.

Anno itaque Judaico 2986. Periodi Julianæ 3938. neomenia Tiſchri contigit die 6. Septembris, feria 6. hora 5. ſcrupulis 331. ab ineunte nocte, cyclo lunæ Judaïco 3. ut liquet ex col. 1. tabulæ 1. & ex anno Judaico 2986. per 19. diviſo; reſiduum enim erit 3. cyclo lunæ Juliano 5. ut oſtendit col. 4. ejuſdem tabulæ primæ, & annus Periodi Julianæ 3938. qui per 19. itidem diviſus, reliquum habet 5. cyclo ſolis 18. litera Dominicali F, quæ huic cyclo in primo diagrammate ſup. pag. 479. deſcripto reſpondet.

Reliquorum menſium neomeniæ, facile repetientur, modo eorum characteres cum annorum collectorum characteribus componantur. Quæritur v. g. neomenia Niſan ejuſdem anni Judaïci 2986. Periodi vero Julianæ 3938. Deſcribe characteres hujus menſis, qui ſunt 7. 15. 1027. April. 10. in tab. 1. è regione III. His adde characteres annorum collectorum 2. 6. 535. in ſumma 2983. deſcriptos. Has ſummas una collige, & exceſſum Julianum ſic detrahe:

	Fer.	Hor.	Scrup.	
Characteres Niſan anni tertii	7.	15.	1027.	Aprilis x.
Characteres annorum collectorũ	2.	6.	535.	Dettahe 9.
Summa	2.	22.	482.	Reſiduum 1. April.
				31. Mart.

Itaque neomenia Niſan anni Judaïci 2986. contigit fer. 2. hor. 22. ſcrupul. 482. die 1. Aprilis, aut potius Martii 31. quæ erat feria 2. nam litera Dominicalis non eſt F ut in Tiſchri, ſed E, quæ ultima litera cum ſit è regione 30. Martii, & diem Dominicam indicet, litera F feriam 2. oſtendit. Ideo in hoc menſe Niſan litera Dominicalis eadem non eſt atque in Tiſchri, quod annus Judaïcus Julianis duobus reſpondeat. Quare cum extra Decembrem calculus excurrit, unitas addenda eſt cyclis ſolis & lunæ, ac litera Dominicalis mutanda. Ex quo fit, ut Niſan anni Judaïci 2986. conveniat anno Periodi Julianæ 6939. cyclo ſolis 19. cyclo lunæ Juliano 6. & litera Dominicali E.

Eadem fere methodo invenitur neomenia Tiſchri in annis à Chriſto nato elapſis. Exemplo ſit annus Judaïcus 5487. Periodi Jul. 6439. qui ab autumno anni Chriſti 1726. incœpit, ac in autumno anni 1727. deſiit.

1°. Quære in col. 1. tabulæ 2. numerum his 5487. proxime minorem. Is eſt 5434. quem deſcribe cum cyclis lunæ collectis 286. cyclo ſolis 2. characteribus cyclorum 6. 5. 610. & exceſſu Juliano 17. 6. 470. Vide infra A. 2°. Numerum hunc deduc de propoſito 5487. & τοῖς 53. qui ſuperſunt, quære numerum adhuc minorem in eadem col. 1. tabulæ 2. qui eſt 38. hunc adjice ad ſummam ſuperiorem 5434. cum ſuis cyclis lunæ collectis 2. cyclo ſolis 10. characteribus cyclorum 5. 9. 110. & exceſſu Juliano 0. 2. 970. Vide infra B. 3°. Geminam hanc ſummam una colligi-

to, initio facto à ſcrupulis exceſſus Juliani, ſervataque methodo præſcripta ſupra pag. 486. col. 1. Vide infra C. 4°. Summam ex duabus præcedentibus conflatam, nempe 5472. exime ex anno propoſito 5487. reſiduum numerum 15. quære in 1. col. 1. tabulæ, eumque exſcribe una cum cyclo ſuo ſolis 15. & characteribus Tiſchri 1. 0. 233. Octob. iij. vide infra D. 5°. Adde huic numero 15. ejuſque cyclo ſolis 12. & characteribus Tiſchri 1. 0. 233. Octob. iij. ſuperiorem ſummam 5472. cum ſuo cyclo ſolis 12. & Tiſchri characteribus 4. 14. 720. Vide infra E. 6°. Hanc utramque ſummam collige incipiendo à characteribus Tiſchri. Vide infra F. 7°. Denique ex iij. Octobris, aut potius ex menſe Septembri præcedente integro 30. dierum, & ex iij. Octobris, h. e. ex 33. detrahe 17. dies exceſſus Juliani. Vide in fine ſummarum D. E. F.

Numerus proxime minor.		Cycli lunæ collecti.	Cycli ſolis.	Characteres cyclorum.			Exceſſus Julianus.		
				Fer.	*Hor.*	*Scrup.*	*Dies.*	*Horæ.*	*Scrup.*
A.	5434.	286.	2.	6.	5.	610.	17.	6.	470.
B.	38.	2.	10.	5.	9.	110.	0.	2.	970.
C.	Summa 5472.	288.	12.	4.	14.	720.	17.	9.	360.

	Cyclus ſolis.	Characteres Tiſchri.			
		Fer.	*Hor.*	*Scrup.*	
D. Anni expanſi 15.	15.	1.	0.	233.	Octobris III.
E. Adde 5472.	12.	4.	14.	720.	Detrahe 17.
F. Summa 5487.	27.	5.	14.	953.	Reſiduum $\frac{16}{27}$.

Annus itaque Judaïcus 5487. incœpit fer. 5. hor. 14. ſcrupul. 953. die 26. Septembris anni Æræ Chriſtianæ 1726. cyclo lunæ Judaïco 15. Juliano 17. cyclo ſolis 27. litera Dominicali ante Gregorianam emendationem B. poſt eam F. Ad detrahendum exceſſum Julianum, menſis September 30. dierum integer additus eſt 3. diebus Octobris, ex quo numero 33. detractis 17. ſuperant 16. ſive 16°. dies Septembris, à qua ante Kalendarium à Gregorio XIII. emendatum Tiſchri incœpiſſet. Verum cum anno 1582. quo hæc emendatio publici juris facta eſt, & inſequente ſæculo 1600. detracti ſint 10. dies, ut æquinoctium vernum in priſtinam ſedem reſtitueretur; eaque de cauſa in hoc ſæculo 1700. undecim detrahendi ſint, pro die 16. Septembris ſumenda eſt 27. quæ cum in feriam ſextam hoc anno incidat, & neomenia Tiſchri, ex ſuperiori calculo, in feriam quintam referatur; à 26. die, quæ eſt feria quinta cum litera Dominicalis hujus anni ſit F. menſis Tiſchri ſumſit exordium.

Neomenia Niſan anni ejuſdem invenietur, ſi characteribus hujus menſis 3. 4. 671. Mart. xxix. ex tab. 1. è regione xv. adjiciantur annorum collectorum characteres 4. 14. 720. hoc modo:

	Fer.	*Hor.*	*Scrup.*	
Characteres Niſan anni decimi quinti	3.	4.	671.	Mart. xxix.
Characteres annorum collectorum	4.	14.	720.	Detrahe 17.
Summa	$\frac{7}{1}$.	19.	311.	$\frac{12}{23}$.

Itaque hoc anno neomenia Niſan incipere debebat die 12. Martii, feria 7. hor. 19. ſcrup. 311. Verum cum undecim dies detrahendi ſint, ut ſupra in Tiſchri, pro die 12. ſumenda eſt

da eſt 23. quæ eſt Dominica, ſive fer. 1. ut liquet ex litera E Dominicæ diei in hoc anno indice, & è regione hujus diei 23. adpoſita. Niſi undecim dies detracti fuiſſent, neomenia Niſan in hanc fer. 1. ſive Dominicam tranſlata fuiſſet, ob horas 19. extra feriam excurrentes. Ab hoc die 23. ad novilunium Tiſchri 178. dies ordine retroacto numerantur, quot inter duas illas neomenias in anno communi abundante, qualis eſt hic, intercedunt. Itaque neomenia Niſan anni Judaïci 5487. contigit 23. Martii anni æræ Chriſtianæ 1727. cyclo lunæ Juliano 18. ſolis 28. litera Dominicali ante Gregorianam emendationem A. ab ea correctione E. feria 1. hora 19. ſcrup. 311.

Hactenus novilunia Judaïca, eorumque characteres ac naturales computationes exhibuimus; nunc civilis illorum adminiſtratio explicanda eſt; non enim Judæi neomenias iis diebus ac feriis ſemper illigant, in quas aſtronomicus calculus eas contulit, ſed delectu quodam utuntur.

I. Quanvis diem civilem ab initio noctis auſpicentur, nihilominus tamen noviluniorum νεομηνὶς à meridie proxime præcedente computant, niſi horarum numerus ultra ferias ad 18. & ultra pervenerit; tunc enim neomeniam in ſequentem feriam (niſi ea reicula ſit) traducunt; quia hora 18. ab initio noctis, à quo noviluniorum horæ ac ſcrupula naturaliter computanda forent, meridiem diei ſequentis attingit.

II. Quædam ſunt feriæ, quibus Tiſchri ac Niſan neomenias celebrari nefas eſt. Ex ſunt pro Tiſchri, 1. 4. ac 6. feria; quod voce technica אד״ו *Adou* ſignificant; א enim valet 1. ד 4. ו 6. Unde ſi neomenia Tiſchri incidat in feriam 7. hor. 18. 0. & ultra, diffunditur in feriam 2. ſi in feriam 3. hor. 18. 0, & ultra, in feriam 5. comperendinabitur, &c. Tranſlationis hujus ratio eſt, ne videlicet duo ſabbatha, id eſt, feſti dies, proxime ſeſe conſequantur, quorum religione à rebus neceſſariis, aut legitimis obeundis ritibus arceantur. Nam v. g. ſi neomenia Tiſchri feria prima contingat, 7. dies Scenopegiæ, quæ eſt 21. Tiſchri, cadet in Sabbathum, quo die ramos defringere ac geſtare non licet; quod tamen Lege præcipitur. Item, ſi 4. feria neomenia Tiſchri defigeretur, feſtum expiationum, quod 10. die ejuſdem menſis celebrari debet, in feriam 6. incideret, proindeque duo feſti dies ſeſe conſequerentur, ac in biduum parandi eſſent cibi; quod foret incommodum. Denique ſi feria 6. Tiſchri ineat, expiationum dies in fer. 1. poſt Sabbathum incurret; ſicque duo feſta ſeſe conſequentur.

Aliam rationem afferunt nonnulli, nempe quod feria 1. 4. & 6. conjungatur luna cum ſole motu medio, non vero, aut in loco vero; unde conſtituunt diem *fixum*, videlicet fer. 2. 3. 5. & 7. & diem *impellentem*, ſive reiculam, nimirum fer. 1. 4. & 6. Ea autem tranſlatio nequaquam à Lege præcipitur, ſed eſt à poſteriorum ſæculorum Rabbinis excogitata. Unde in neomenia Tiſchri & Niſan anni Judaïci 2986. inquirenda eam cum Petavio neglexemus.

In menſe Niſan feriæ 2. 4. & 6. reiculæ ſunt (quod Judæi exprimunt voce בד״ו *Badou*; ב enim valet 2. ד 4. & ו 6. non ob feſtorum conſequutionem, quæ in ſolo Tiſchri cavetur; ſed quia intervallum à Niſan ad Tiſchri anni ſequentis eſt dierum 177. Unde ſi neomenia Niſan in aliquam ex his feriis 2. 4. 6. incurreret, novilunium Tiſchri anni inſequentis in 1. aut 4. aut 6. feriam, quæ rejiciendæ ſunt, incideret.

Præter horas 18. & ſupra, extra feriam excurrentes, de quibus ſupra, ſunt etiam duæ aliæ cauſæ, cur neomenia Tiſchri in feria legitima minime defigatur.

Prima eſt, quando neomeniæ calculus anno communi in feria 3. horas 9. ſcrup. 203. ſuperat. Si enim contingat feria 3. 9. 204. comperendinatio fiet in feriam 5. nam 4. eſt reicula. Tranſlationis ejus cauſa eſt, quod ſi neomenia Tiſchri in anno communi ſtatueretur in fer. 3. 9. 204. addito charactere menſium 12. ſive anni communis, qui eſt 4. 8. 876. ſequentis Tiſchri character exſiſteret 7. 18. 0. & in feriam 2. comperendinatio fieret. Unde diſcrimen Tiſchri antecedentis feria 3. & ſequentis feria 2. eſſet 6. quod in

anno communi nunquam accidit, alioquin dies haberet 356. Exceptionem hanc Judæi exprimunt voce גטר״ד *Garad* ג eſt feria. 3. ט 9. horæ רד 204. ſcrup. & ſupra.

Altera cauſa hæc eſt: quando Tiſchri poſt annum embolimæum accidit fer. 2. poſt horas 15. ſcrup. 588. transfertur in feriam 3. Nam ſi Tiſchri anni hujus communis embolimæum ſequentis fer. 2. 15. 589. defigeretur, annus embolimæus præcedens inciperet feria 3. 18. o. aut potius fer. 5. in quam fieret comperendinatio ob 18. horas excurrentes, & feriæ 4. rejectionem. Id liquet ex characteriſmo anni embolimæi ſive menſium 13. qui eſt 5. 21. 589. (ut character 12. menſium, ſive anni communis eſt 4. 8. 876. ut in prima exceptione vidimus) deducto ex characteriſmo 2. 15. 589. facta enim hac detractione, ſupereſt fer. 3. hor. 18. ſcrup. o. aut potius fer. 5. ut mox diximus. Porro à fer. 5. ad fer. 2. diſcrimen eſt 4. quod in embolimæo anno fieri nequit. Hoc Judæi vocant בט״ו תקפט *Betou taqphat*, ב deſignat feriam 2. טו 15. תקפט 589. Ut autem characteriſmus anni embolimæi 5. 21. 589. deducatur ex characteriſmo propoſito 2. 15. 589. horæ 24. ſive dies integra ex duabus feriis deſumta addenda eſt horis 15. anni communis, ut ex iis detrahantur 21. horæ anni embolimæi; & 7. feriæ, ſive hebdomada integra adjicienda eſt uni feriæ reſiduæ, ut inde ſubducantur feriæ 5. ejuſdem anni embolimæi. Porro characteriſmus anni tum communis, tum embolimæi, nihil aliud eſt quam feriæ, horæ & ſcrupula reſidua poſt annum ſive communem, ſive embolimæum per 7. ſive per hebdomadas diviſum.

Menſium aliorum neomeniæ feriis, in quas incidunt, aſſignantur, niſi horarum numerus ad 18. & ultra excreverit; tunc enim fit in diem ſeq. comperendinatio.

Ex hac neomeniarum tranſlatione accidit,

1°. Ut anni quidam uno die redundent, alii vero deficiant. Atque univerſe quidem, annus in communem & embolimæum dividitur. Annus communis ordinarius 354. deficiens 353. abundans 355. diebus conſtat. Annus embolimæus ordinarius 384. deficiens 383. abundans 385. dies habet. Anni communis ordinarii menſes alternis pleni ſunt & cavi. In embolimæo ordinario, præter Adar, qui tricenarius infunditur, eodem tenore menſes procedunt, h. e. alternis pleni & cavi. In defectivis tam communibus quam embolimæis, unus de tertio menſe, nempe Caſleu, dies expungitur, iſque ex pleno cavus fit: at in abundantibus, Marhheſchvan plenus fit ex cavo. Itaque à Tiſchri ad Niſan variat intervallum. In anno communi ordinario, dies ſunt 177. in defect. 176. in abundante 178. In embolimæo ordinario, 207. in defectivo 206. in abundante 208. A Niſan autem ad Tiſchri anni ſequentis perpetuo dies interſunt 177. ſive communis, ſive embolimæus ſit annus.

2°. Ut Judæi Paſcha interdum in ſecundo menſe celebrent, præſertim quando cyclus lunaris eſt 8. vel 19. & quoties feſtum illud poſt 10. diem Aprilis agitant.

3°. Ut Judæis hodiernis ſæpe conveniat cum veteribus, qui novilunium nonniſi à luna apparente computabant.

Expoſita neomeniæ Tiſchri & Niſan inveniendæ ratione, & definitis utriuſque neomeniæ feriis: jam tradendæ ſunt regulæ, quibus anni qualitas & quantitas dignoſcantur.

Anni qualitas ſic cognoſcitur. In enneadecaëteride Judaïca, tab. 1. col. 1. anni III. VI. VIII. XI. XIV. XVII. & XIX. embolimæi ſunt, reliqui communes. Cum igitur in praxi aſſumendus eſt aliquis ex his 19. annis facile cognoſcitur embolimæuſne ſit, an communis. Utrum vero ordinarius ſit, an defectivus, an abundans, ſic deprehendes. Anni propoſiti communis feriam, à qua incipit, detrahe ex feria, à qua auſpicatur annus ſequens. Si tres ſuperſint, annus propoſitus erit deficiens; ſi 4. ordinarius; ſi 5. abundans. Ita in anno embolimæo, ſi 5 ſuperſint, is erit deficiens, ſi 6. ordinarius, ſi 7. abundabit. Ratio eſt, quod annus communis ordinarius diviſus per 7. ſive per hebdomadas, relinquat 4. defect. 3. abundans 5. Sic annus embolimæus ordinarius tributus itidem per 7. relinquit 6. defectivus 5. abundans 7. ut liquet ex ſequenti diagrammate.

ANNUS

			Feria reſidua.				Feria reſidua.
Communis	Defectivus dierum	353.	3.	Embolimæus	Defectivus dierum	383.	5.
	Ordinarius dierum	354.	4.		Ordinarius dierum	384.	6.
	Abundans dierum	355.	5.		Abundans dierum	385.	7.

Rem exemplis aliquot ex prima enneadecaëteride Judaica in tab. 1. deſumtis illuſtremus. Primus annus Judaïcus communis fuit; ipſi enim non præponitur litera E annis embolimæis in prima columna hujus tabulæ præfixa. Utrum vero ordinarius fuerit, an defectivus, an abundans ut cognoſcas, detrahe feriam à qua incipit, de feria à qua auſpicatur annus inſequens. Porro primus ille annus incœpit feria 2. hor. 5. ſcrup. 204. ſequens vero feria 6. hor. 14. ſcrup. 0. aut potius feria 7. propter *Adou*; ex 7. detrahe 2. ſupererunt 5. Ergo primus annus Judaïcus communis fuit, abundans, dierum 355.

Annus tertius Judaïcus embolimæus (nam ipſi præponitur litera E) cœpit feria 3. hor. 21. ſcrup. 876. hoc eſt, fer. 5. nam 3. reicula eſt propter horas 18. & ultra præter feriam excurrentes; feria 4. eſt etiam reicula ob *Adou*. Annus autem 2. cœpit feria 7. Deduc 7. ex 5. aut potius ex 12. (cum enim numerus deducendus major eſt eo, ex quo deducendus eſt, minori numero addendi ſunt 7. dies, ſive hebdomada integra) reſtabunt 5. Itaque annus 2. Judaïcus communis abundans fuit dierum 355.

Annus quartus Judaïcus communis cœpit feria 2. hor. 20. ſcrup. 385. h. e. feria 3. ob 20. horas excurrentes. Annus vero 3. cœpit fer. 5. A 5. ad 3. diſcrimen eſt 5. Ergo annus 3. Judaïcus embolimæus defectivus fuit dierum 383. non vero ordinarius, ut ſcribit Petavius, l. 7. de Doct. temp. p. 671.

Annus quintus Judaïcus communis auſpicatus eſt fer. 7. hor. 5. ſcrupul. 181. annus vero quartus fer. 3. Deducta feria illa 3. ex 7. diſcrimen eſt 4. Ergo annus quartus Judaïcus communis, ordinarius fuit dierum 354. Exemplis pluribus hîc ponendis ſuperſedeo, ut aliquot poſt Chriſtum natum afferam.

Annus Judaïcus communis 5487. qui cum annis noſtris 1726. & 1727. concurrit, cœpit feria 5. annus vero ſequens 5488. qui itidem communis reſpondet annis noſtris 1727. & 1728. feria 3. iniit. A feria 5. ad 3. diſcrimen eſt 5. Ergo annus Judaïcus communis 5487. eſt abundans dierum 355.

Annus Judaïcus embolimæus 5489. qui cum annis noſtris 1728. & 1729. incidet, auſpicabitur fer. 7. Porro à feria 3. qua incœpit annus præcedens 5488. ad feriam 7. diſcrimen eſt 4. Annus itaque Judaïcus 5488. communis erit & ordinarius dierum 354.

Annus Judaïcus communis 5490. qui annis noſtris 1729. & 1730. reſpondebit, incipiet fer. 7. Annus autem præcedens embolimæus 5489. ab eadem feria 7. inibit; ergo annus embolimæus 5489. abundans erit 385. dierum; cum à 7. ad 7. diſcrimen ſit 7. ſive hebdomada integra.

§. II.

Alia feriæ neomeniæ Tiſchri & Paſchatis, necnon qualitatis & quantitatis anni Judaïci ab anno Chriſti 1560. & deinceps, invenienda ratio.

AB anno Chriſti 1560. & deinceps, feria neomeniæ Tiſchri & Paſchatis, necnon anni Judaïci qualitas & quantitas facile inveniuntur ope tabulæ ſequentis, cujus artificium & uſus poſt exhibitam ipſammet tabulam paucis explicabuntur infra pag. 494.

Digitized by Google

	Cycli ab orbe condito præteriti cum currente.	Cyclus decemnovalis,								
		I. C.	II. C.	III. E.	IV. C.	V. C.	VI. E.	VII. C.	VIII. E.	IX. C.
I.	281.	321. VII. A. III.	322. V. O. VII.	323. II. D. V.	324. VII. A. III.	325. V. O. VII.	326. II. D. V.	327. VII. A. III.	328. V. A. II.	319. V. O. VII.
II.	282.	340. II. A. V.	341. VII. A. III.	342. V. D. I.	343. III. O. V.	344. VII. A. III.	345. V. D. I.	346. III. O. V.	347. VII. A. V.	348. VII. A. III.
III.	283.	359. V. O. VII.	360. II. A. V.	361. VII. D. III.	362. V. A. I.	363. III. O. V.	364. VII. A. V.	365. VII. D. I.	366. III. O. VII.	367. II. A. V.
IV.	284.	378. VII. A. III.	379. V. O. VII.	380. II. A. VII.	381. II. D. III.	382. V. A. I.	383. III. O. VII.	384. II. A. V.	385. VII. D. III.	386. V. O. VII.
V.	285.	397. III. O. V.	398. VII. A. III.	399. V. A. III.	400. V. O. VII.	401. II. D. III.	402. V. A. III.	403. V. O. VII.	404. II. D. V.	405. VII. A. III.
VI.	286.	416. VII. D. I.	417. III. O. V.	418. VII. A. V.	419. VII. A. III.	420. V. O. VII.	421. II. D. I.	422. VII. A. III.	423. V. D. I.	424. III. O. V.
VII.	287.	435. II. A. V.	436. VII. D. I.	437. VI. O. VII.	438. II. A. V.	439. VII. A. III.	440. V. D. I.	441. III. O. V.	442. VII. A. V.	443. VII. D. I.
VIII.	288.	454. V. O. VII.	455. II. A. V.	456. VII. D. III.	457. V. O. VII.	458. II. A. V.	459. VII. D. III.	460. V. A. I.	461. III. O. VII.	462. II. A. V.
IX.	289.	473. VII. A. III.	474. V. O. VII.	475. II. D. V.	476. VII. A. III.	477. V. O. VII.	478. II. A. VII.	479. II. D. III.	480. V. A. III.	481. V. O. VII.
X.	290.	492. II. A. V.	493. VII. A. III.	494. V. D. I.	495. III. O. V.	496. VII. A. III.	497. V. A. III.	498. V. O. VII.	499. II. D. V.	500. VII. A. III.
XI.	291.	511. V. O. VII.	512. II. A. V.	513. VII. A. V.	514. VII. D. I.	515. III. O. V.	516. VII. A. V.	517. VII. A. III.	518. V. D. I.	519. III. O. V.
XII.	292.	530. II. D. III.	531. V. O. VII.	532. II. A. VII.	533. II. A. V.	534. VII. D. I.	535. III. O. VII.	536. II. A. V.	537. VII. D. III.	538. V. A. I.
XIII.	293.	549. V. O. VII.	550. II. D. III.	551. V. A. III.	552. V. O. VII.	553. II. A. V.	554. VII. D. III.	555. V. A. VII.	556. III. O. III.	557. II. D. III.

ſive aureus numerus.									
X. C.	XI. E.	XII. C.	XIII. C.	XIV. E.	XV. C.	XVI. C.	XVII. E.	XVIII. C.	XIX. E.
330. II. D. III.	331. V. A. III.	332. V. O. VII.	333. II. A. V.	334. VII. A. V.	335. V. O. VII.	336. II. A. V.	337. VII. D. III.	338. V. A. I.	339. III. O. VII.
349. V. O. VII.	350. II. D. V.	351. VII. A. III.	352. V. O. VII.	353. II. A. VII.	.54. II. D. III.	355. V. O. VII.	356. II. A. VII.	357. II. A. V.	358. VII. D. III.
368. VII. A. III.	369. V. D. I.	370. III. O. V.	371. VII. A. III.	372. V. A. III.	373. V. O. VII.	374. II. D. III.	375. V. A. III	376. V. O. VII.	377. II. D. V.
387. II. A. V.	388. VII. D. III.	389. V. A. I.	390. III. O. V.	391. VII. A. V.	392. VII. A. III.	393. V. O. VII.	394. II. D. V.	395. VII. A. III.	396. V. D. I.
406. V. O. VII.	407. II. A. VII.	408. II. D. III.	409. V. A. I.	410. III. O. VII.	411. II. A. V.	412. VII. D. I.	413. III. O. VII.	414. II. A. V.	415. VII. A. V.
425. VII. A. III.	426. V. A. III.	427. V. O. VII.	428. II. D. III.	429. V. A. III.	430. V. O. VII.	431. II. A. V.	432. VII. D. III.	433. V. O. VII.	434. II. A. VII.
444. III. O. V.	445. VII. A. V.	446. VII. A. III.	447. V. O. VII.	448. II. D. V.	449 VII. A. III.	450. V. O. VII.	451. II. A. VII	452. II. D. III.	453. V. A. III.
463. VII. D. I.	464. III. O. VII	465. II. A. V.	466. VII. A. III.	467. V. D. I.	468. III. O. V.	469. VII. A. III.	470. V. A. III.	471. V. O. VII.	472. II. D. V.
482. II. A. V.	483. VII. D. III.	484. V. O. VII.	485. II. A. V.	486. VII. D. III.	487. V. A. I.	488. III. O. V.	489. VII. A. V.	490. VII. D. I.	491. III. O. VII.
501. V. O. VII.	502. II. D. V	503. VII. A. III.	504. V. O. VII.	505. II. A. VII.	506. II. D. III.	507. V. A. I.	508. III. O. VII.	509. II. A. V.	510. VII. D. III.
520. VII. A. III.	521. V. A. III	522. V. O. VII.	523. II. D. III.	524. V. A. III.	525. V. O. VII.	526. II. A. V.	527. VII. D. III.	528. V. O. VII.	529. V. A. VII.
539. III. O. V.	540. VII. A. V	541. VII. A. III.	542. V. O. VII.	543. II. D. V.	544. VII. A. III.	545. V. O. VII.	546. II. D. III.	547. VII. A. III.	548. V. A. III.
558. V. A. I.	559. III. O. VII.	560. II. A. V.	561. VII. D. I.	562. III. O. VII.	563. II. A. V.	564. VII. A. III.	565. V. D. I.	566. III. O. V.	567. VII. A. V.

Digitized by Google

Tabulæ præcedentis artificium & uſus.

HÆc tabula incipit anno mundi, ſecundum Judæos, 5321. h. e. Chriſti 1560. & deſinit anno 5567. Chriſti 1807. proindeque complectitur annos 246. In I. columna ſiniſtram verſus, deſcribuntur 13. cycli lunæ, qui incipiunt à cyclo 281. qui reſpondet anno Judaïco 5321. ſive detractis millenariis, ſecundum minorem computationem, 321. Si enim 5321. per 19. diſtribueris, invenies in quotiente 280. cyclos lunæ ab orbe condito evolutos, & 281. decurrentem, qui in uſu tabulæ ſumendus eſt.

E regione horum 13. cyclorum notantur anni, qui ſuo cyclo reſpondent; ſitque initium ab anno Judaïco 321. minoris computationis; Chriſti vero 1560. Anni illi in 19. columellas, ſecundum numerum annorum cycli decemnovalis, diſtributi ſunt.

Infra horumce annorum quemlibet primus numerus Romanus notat feriam, qua incipit Tiſchri; litera majuſcula anni quantitatem, utrum videlicet ordinarius ſit, an defectivus, an abundans; alter denique numerus Romanus feriam Paſchatis, quæ ſemper eadem eſt ac feria Niſan.

Denique literæ C & E in capite columnarum notatæ, annorum, qui ipſis ſubjiciuntur, qualitatem indicant; nimirum C annos communes, E vero embolimæos oſtendit.

Hæc tabula in infinitum deduci poteſt, ſi, ea finita, altera ejus inſtar conficiatur, h. e. 1°. Si in 2. col. quæ eſt cyclorum, pro 281. reponatur 294. & ſic deinceps 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 2°. Si initio 3. columnæ ſub I. cyclo decemnovali, pro 321. ponatur 568. ſub II. 569. ſub III. 570. & ſic in omnibus cellulis ad finem uſque tabulæ; adeo ut 814. ultimam cellulam occupet. Eadem methodo concinnari poteſt tertia, quarta, quinta tabula, ad infinitum uſque.

Hujus tabulæ uſus facilis eſt. Propoſitum quemlibet æræ Judaïcæ annum ab anno Chriſti 1560. divide per 19. ut habeantur cycli lunæ ab orbe condito præteriti, quos dabit *quotiens*, quoſque cum cyclo currente conjunctos quære in col. ſecunda & è regione in cyclo decemnovali annum propoſitum ſecundum minorem ſupputationem, i. e. detractis millenariis; & infra eum habebis feriam neomeniæ Tiſchri, anni quantitatem, & feriam Paſchatis. Litera in capite ejuſdem columnæ indicabit etiam anni qualitatem, h. e. utrum communis ſit an embolimæus. Rei hujus exemplo ſit annus Judaïcus 5487. qui iniit autumno anni Chriſti 1726. Hoc anno Judaïco 5487. diviſo per 19. quotiens exhibebit 288. cyclos lunæ præteritos, & 289um. inceptum. Cyclum hunc 289. quære in col. 2. & è regione ejus in cyclo decemnovali annum Judaïcum 5487. aut potius detractis millenariis 487. ſub hoc anno invenies V. A. I. qui characteres denotant anno Judaïco 5487. qui ab autumno anni æræ Chriſtianæ 1726. iniit, novilunium Tiſchri commiſſum fuiſſe feria V. annum hunc abundantem fuiſſe, & Paſcha in feriam I. ſive Dominicam incidiſſe. Anni hujus qualitas etiam cognoſcitur litera C in capite columnæ ſub aureo numero xv. poſita; ea enim communem eum eſſe, non embolimæum, oſtendit.

§. III.

Compendiaria ferias, à quibus ineunt menſes Judaïci, feſta & jejunia inveniendi ratio.

INVENTA feria neomeniæ Tiſchri in anno propoſito, ferias, quibus aliorum menſium novilunia committuntur, & feſta ac jejunia Hebræorum accidunt, facile inveniuntur ope ſequentium tabularum, quarum altera annis communibus inſervit, al-

Digitized by Google

tera embolimæis. Tabulæ illæ ſic diſpoſitæ ſunt, ut in earum fronte notentur feriæ, à quibus anni incipiunt. Ad lævam menſium neomeniæ deſcriptæ ſunt, necnon præcipui feſti dies ac jejunia; quibus in proſelide, ſive in communi angulo, ſub feria frontali, qua incipit Tiſchri anni propoſiti, numerus proprius ſive character reſpondet. Quæ cellulæ duos habent numeros, indicant biduum neomenias illas à Judæis celebrari, nempe die 30. menſis præcedentis, & 1. ſequentis. Prior numerus ultimam diem menſis antecedentis denotat, quam diem Horatius lib. 1. Serm. Satyr. 9. *triceſima Sabbatha*, h. e. feſta, appellat; poſterior vero ipſa eſt 1. menſis inſequentis dies. Vide ſupra pag. 433. c. 2. in fine. Eadem de cauſa in 14. Kalendariis ſupra deſcriptis, in capite quorumdam menſium duo dies neomeniæ aſſignantur.

Cognita igitur ex præcedentibus cum regulis, tum tabulis, anni qualitate, hoc eſt, utrum communis ſit, an embolimæus; & quantitate, i. e. utrum ordinarius ſit, an defectivus, an abundans; nota inſuper, à qua incipiat, feria; adi frontem tabulæ, & in angulo communi, ſive proſelide, neomeniæ, vel feſti ei reſpondentis feriam invenies. Annus Judaïcus 5487. v. g. vel, detractis millenariis, 487. qui ab autumno anni æræ Chriſtianæ 1726. incœpit, communis eſt, abundans, & à fer. 5. iniit, ut ex tab. præcedenti patet. Quare in tabula 1. quæ annis communibus inſervit, annum communem abundantem & incipientem à fer. 5. & in communi angulo habebis neomeniam Tiſchri incidentem in fer. 5. jejunium Godoliæ in fer. 1. ſive Dominicam; jejunium & feſtum expiationum in fer. 7. ſive in Sabbathum; feſtum Tabernaculorum in fer. 5. feſtum ramorum in fer. 4. primam neomen. Marhheſchvan in fer. 6. quæ eſt ultima dies menſis præcedentis Tiſchri, & ſecundam in fer. 7. à qua menſis Marhheſchvan revera incipit; primam neomeniam Caſleu in fer. 1. ſive Dominicam (nam hoc anno, qui abundans eſt, Marhheſchvan ex cavo fit plenus); ſecundam in fer. 2. Encænia in fer. 5. primam neomeniam Teveth in fer. 3. ſecundam in fer. 4. jejunium obſeſſionis Jeruſalem in fer. 6. neomeniam Schevat in fer. 5. primam neomeniam Adhar in fer. 6. ſecundam in fer. 7. jejunium Eſther in fer. 5. feſtum Pourim in fer. 6. neomeniam Niſan in fer. 1. Paſcha ſive 1. diem azymorum in fer. 1. primam neomeniam Iiiar in fer. 2. ſecundam in fer. 3. neomeniam Sivan in fer. 4. Pentecoſten in fer. 2. primam neomeniam Tammouz in fer. 5. ſecundam in fer. 6. jejunium Tabularum in fer. 1. neomeniam Abh in fer. 7. jejunium deſolationis Templi in fer. 1. primam neomeniam Eloul in fer. 1. ſecundam in fer. 2.

Eadem methodo hæ feriæ in anno embolimæo tabulæ 2. ſubſidio facile inveniuntur. Exemplo ſit annus Judaïcus 5489. vel, detractis millenariis, 489. qui autumno anni noſtri 1728. incipiet, & in autumno 1729. deſinet. Is annus embolimæus eſt, quippe qui anno xvij. cycli decemnovalis reſpondeat; abundans, feria 7. incipiens, & Paſcha in fer. 5. incidens, ut patet ex præcedente tabula ad numerum 489. Quare in ſecunda tabula annis embolimæis deſtinata, annum his characteriſmis notatum, invenies neomeniam Tiſchri incidentem in fer. 7. jejunium Godoliæ in fer. 2. jejunium & feſtum expiationum in fer. 2. feſtum Tabernaculorum in fer. 7. feſtum ramorum in fer. 6. primam neomeniam Marhheſchvan in fer. 1. ſecundam in fer. 2. primam neomeniam Caſleu in fer. 3. ſecundam in fer. 4. Encænia in fer. 7. primam neomeniam Teveth in fer. 5. ſecundam in fer. 6. jejunium obſeſſionis Jeruſalem in fer. 6. neomen. Schevat in fer. 7. primam neomeniam primi Adhar in fer. 1. ſecundam in fer. 2. primam neomeniam ſecundi Adhar in fer. 3. ſecundam in fer. 4. jejunium Eſther in fer. 2. feſtum Pourim in fer. 3. neomen. Niſan in fer. 5. Paſcha in fer. 5. primam neomeniam Iiiar in fer. 6. ſecundam in fer. 7. neomen. Sivan in fer. 1. Pentecoſten in fer. 6. primam neom. Tammouz in fer. 2. ſecundam in fer. 3. jejunium Tabularum in fer. 5. neomen. Abh in fer. 4. jejunium deſolat. Templi in fer. 5. primam neomen. Eloul in fer. 5. ſecundam in fer. 6.

TABULA I.

Neomeniarum, feſtorum, & jejuniorum in anno communi.

	Annus deficiens à fer. 2. incipiens.	*Annus abundans à fer. 2. incipiens.*	*Annus ordinarius à fer. 3. incipiens.*	*Annus ordinarius à fer. 5. incipiens.*	*Annus abundans à fer. 5 incipiens.*	*Annus deficiens à fer. 7. incipiens.*	*Annus abundans à fer. 7. incipiens.*
Neomenia Tiſchri.	2.	2.	3.	5.	5.	7.	7.
Jejunium Godoliæ.	4.	4.	5.	1.	1.	2.	2.
Jejunium expiationum.	4.	4.	5.	7.	7.	2.	2.
Feſtum Tabernaculorum.	2.	2.	3.	5.	5.	7.	7.
Feſtum ramorum, ſive Hoſanna rabba.	1.	1..	2.	4.	4.	6.	6.
Neomenia Marhheſchvan.	3. 4.	3. 4.	4. 5.	6. 7.	6. 7.	1. 2.	1. 2.
Neomenia Caſleu.	5.	5. 6.	6.	1.	1. 2.	3.	3. 4
Encænia.	1.	2.	2.	4.	5.	6.	7.
Neomenia Teveth.	6.	7. 1.	7. 1.	2. 3.	3. 4.	4.	5. 6
Jejunium obſeſſionis Jeruſalem.	1.	3.	3.	5.	6.	6.	1.
Neomenia Schevat.	7.	2.	2.	4.	5.	5.	7.
Neomenia Adhar.	1. 2.	3. 4.	3. 4.	5. 6.	6. 7.	6. 7.	1. 2.
Jejunium Eſther.	5.	2.	2.	4.	5.	5.	5.
Feſtum Pourim ſeu fortium.	1.	3.	3.	5.	6.	6.	1.
Neomenia Niſan.	3.	5.	5.	7.	1.	1.	3.
Paſcha ſive 1. dies azymorum.	3.	5.	5.	7.	1.	1.	3.
Neomenia Iiiar.	4. 5.	6. 7.	6. 7.	1. 2.	2. 3.	2. 3.	4. 5.
Neomenia Sivan.	6.	1.	1.	3.	4.	4.	6.
Pentecoſte.	7.	6.	6.	1.	2.	2.	4.
Neomenia Tammouz.	7. 1.	2. 3.	2. 3.	4. 5.	5. 6.	5. 6.	7. 1.
Jejunium Tabularum.	3.	5.	5.	1.	1.	1.	3.
Neomenia Abh.	2.	4.	4.	6.	7.	7.	2.
Jejunium deſolationis Templi.	3.	5.	5.	1.	1.	1.	3.
Neomenia Eloul.	3. 4.	5. 6.	5. 6.	7. 1	1. 2	1. 2.	3. 4

TABULA II.

Neomeniarum, feſtorum, & jejuniorum in anno embolimæo.

	Annus abundans à fer. 2. incipiens.	*Annus ordinarius à fer. 3. incipiens.*	*Annus deficiens à fer. 5. incipiens.*	*Annus abundans à fer. 5 incipiens.*	*Annus deficiens à fer. 7. incipiens.*	*Annus abundans à fer. 7. incipiens.*	*Annus deficiens à fer. 2 incipiens.*
Neomenia Tiſchri.	2.	3.	5.	5.	7.	7.	2.
Jejunium Godoliæ.	4.	5.	1.	1.	2.	2.	4.
Jejunium & feſtum expiationum.	4.	5.	7.	7.	2.	2.	4.
Feſtum Tabernaculorum.	2.	3.	5.	5.	7.	7.	2.
Feſtum ramorum.	1.	2.	4.	4.	6.	6.	1.
Neomenia Marhheſchvan.	3. 4.	4. 5.	6. 7.	6. 7.	1. 2.	1. 2.	3. 4.
Neomenia Caſleu.	5. 6.	6.	1.	1. 2.	3.	3. 4.	5.
Encænia.	2.	2.	4.	5.	6.	7.	1.
Neomenia Teveth.	7. 1.	7. 1.	2.	3. 4.	4.	5. 6.	6.
Jejunium obſeſſionis Jeruſalem.	3.	3.	4.	6.	6.	6.	1.
Neomenia Schevat.	2.	2.	3.	5.	5.	7.	7.
Neomenia Adhar I.	3. 4.	3. 4.	4. 5.	6. 7.	6. 7.	1. 2.	1. 2.
Neomenia Adhar II.	5. 6.	5. 6.	6. 7.	1. 2.	1. 2.	3. 4.	3. 4.
Jejunium Eſther.	4.	4.	5.	5.	5.	2.	2.
Feſtum Pourim ſeu ſortium.	5.	5.	6.	1.	1.	3.	3.
Neomenia Niſan.	7.	7.	1.	3.	3.	5.	5.
Paſcha ſeu 1. dies azymorum.	7.	7.	1.	3.	3.	5.	5.
Neomenia Iiiar.	1. 2.	1. 2.	2. 3.	4. 5.	4. 5.	6. 7.	6. 7.
Neomenia Sivan.	3.	3.	4.	6.	6.	1.	1.
Pentecoſte.	1.	1.	2.	4.	4.	6.	6.
Neomenia Tammouz.	4. 5.	4. 5.	5. 6.	7. 1.	7. 1.	2. 3.	2. 3.
Jejunium Tabularum.	1.	1.	1.	3.	3.	5.	5.
Neomenia Abh.	6.	6.	7.	2.	2.	4.	4.
Jejunium deſolationis Templi.	1.	1.	1.	3.	3.	5.	2.
Neomenia Eloul.	7. 1.	7. 1.	1. 2.	3. 4.	3. 4.	5. 6.	5. 6.

§. IV.

Sabbathicarum anno Judaïco 5487. lectionum exempla.

Cognita menſis noſtri die, à quo incipit annus Judaicus, facile inveniuntur, & ad menſium noſtrorum dies revocantur Paraſchoth & Haphtaroth ipſis reſpondentes, quæ in Synagogis Judæorum Sabbatho & aliis feſtis diebus leguntur. Annus Judaicus, v. g. 5487. communis eſt, ut diximus, abundans, & à fer. 5. die 26. Septembris anni noſtri 1726. incipiens. Quare inter 14. Kalendaria ſuperius deſcripta, in annis ſimplicibus ſive communibus, annum cui characteres V. A. I. conveniant. Is eſt primus annorum ſimplicium ſive communium, ſupra pag. 456. c. 2. Cum itaque hic annus Judaicus 5487. incœperit fer. 5. die 26. Septembris anni noſtri 1726. hoc ipſo die, ſive feria 5. die 26. Septembris, agitatum eſt feſtum clangoris tubarum, & initium anni Judaici civilis 5487. quod initium ab ipſis vocatur רֹאשׁ הַשָּׁנָה *caput anni.* Ea die Judæi legerunt in Paraſchoth וַיֵּרָא & פִּנְחָס, uti diximus ſupra pag. 443. in appendice Paraſchoth & Haphtaroth, quæ certis quibuſdam feſtis per anni curriculum leguntur. Hæc appendix ſemper conferenda eſt cum lectionibus Sabbathicis, quæ fere ſolæ in 14. Kalendariis ſuperius deſcriptis brevitatis ergo notatæ ſunt.

Primo Sabb. die 3. hujus menſis Tiſchri, & 28. Septembris, lecta eſt Paraſcha הַאֲזִינוּ.

Secundo Sabbatho, 10. Tiſchri, 5. Octobris, celebratum eſt feſtum expiationis, cujus Paraſcham vide ſupra p. 443. coll. 1. 2.

Tertio Sabbatho 17. Tiſchri, 12. Octobris, quod incidit infra Octavam Tabernaculorum, lectum eſt in Paraſcha כִּי תִשָּׂא, &c. vide ſupra pag. 443. c. 2.

Quarto Sabbatho, 24. Tiſchri, 19. Octobris, lecta eſt Paraſcha בְּרֵאשִׁית.

Feria 6. ſequenti, 30. Tiſchri, 25. Octobris, qua contigit prima neomenia menſis Mathheſchvan, lectum eſt in Paraſcha פִּנְחָס. Vide append. ſup. p. 444. c. 1.

Primo Sabbatho, & ſecunda neomenia menſis Marhheſchvan, die 1. hujus menſis, & 26. Octobris, lecta eſt Paraſcha נֹחַ.

Secundo Sabbatho, 8. Marhheſchvan, 2. Novembris, lecta eſt Paraſcha לֶךְ־לְךָ.

Tertio Sabbatho, 15. Marhheſchvan, 9. Novembris, lecta eſt Paraſcha וַיֵּרָא.

Quarto Sabbatho, 22. Marhheſchvan, 16. Novembris, lecta eſt Paraſcha חַיֵּי שָׂרָה.

Quinto Sabbatho, 29. Marhheſchvan, 23. Novembris, lecta eſt Paraſcha תּוֹלְדֹת.

Fet. 1. ſive Dominica, 30. Marhheſchvan (nam hic menſis eo anno qui abundat, ex cavo fit plenus) 24. Nov. 1. neomenia Caſleu. Feria 2. 25. Nov. ſecunda neomenia & prima dies Caſleu. Vide ſupra pag. 444. c. 1.

Primo Sabb. 6. Caſleu, 30. Nov. וַיֵּצֵא.

Secundo Sabb. 13. Caſleu, 7. Dec. וַיִּשְׁלַח.

Tertio Sabb. 20. Caſleu, 14. Dec. וַיֵּשֶׁב.

Quarto Sabb. 27. Caſleu, 21. Dec. וַיְהִי מִקֵּץ.

Feria 3. 30. Caſleu, 24. Dec. prima neomenia menſis Teveth. Feria 4. 25. Dec. ſecunda neomenia & prima dies ejuſd. menſis Teveth. Vide ſupra pag. 444. c. 1.

Primo Sabb. 4. Teveth, 28. Dec. וַיִּגַּשׁ.

Secundo Sabb. 11. Teveth, 4. Jan. וַיְחִי.

Tertio Sabb. 18. Teveth, 11. Jan. וְאֵלֶּה שְׁמוֹת.

Quarto Sabb. 25. Teveth, 18. Jan. וָאֵרָא.

Feria 5. 23. Jan. neomenia ſive prima dies Schevat. Vide ſupra pag. 444. c. 1.

Primo Sabbatho, 3. Schevat, 25. Januarii, בֹּא אֶל־פַּרְעֹה.

Secundo Sabbatho, 10. Schevat, 1. Februarii, וַיְהִי בְּשַׁלַּח.

Tertio Sabb. 17. Schevat, 8. Feb. וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ.

Quarto Sabbatho, 24. Schevat, 15. Februarii, וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים.

Feria 6. 30. Schevat, 21. Febr. 1. neomen. Adhar. Vide ſupra pag. 444. c. 1.

Primo Sabb. 22. Febr. 2. neomen. & 1. dies Adhar, Paraſchoth שְׁקָלִים & וְיִקְחוּ־לִי תְּרוּמָה.

Secundo Sabbatho, 8. Adhar, 1. Martii, וְאַתָּה תְצַוֶּה & זָכוֹר.

Tertio Sabbatho, 15. Adhar, 8. Martii, כי תשא & הפסקה. De הפסקה ſive intermiſſione parvæ lectionis, vide ſup. p. 442. c. 2. 443. c. 1.

Quarto Sabbatho, 22. Adhar, 15. Martii, ויקהל & פרה.

Quinto Sabbatho, 29. Adhar, 22. Martii, אלה פקודי & החדש.

Feria 1. 23. Martii, neomenia & 1. dies Niſan. Vide ſupra pag. 444. c. 1.

Primo Sabb. 7. Niſan, 29. Martii, ויקרא.

Secundo Sabb. 14. Niſan, 5. Aprilis, צו.

Tertio Sabbatho, 21. Niſan, 12. Aprilis, infra Octav. Paſchæ. Vide ſupra p. 444. c. 2.

Quarto Sabbatho, 28. Niſan, 19. Aprilis, ביום השמיני.

Fer. 2. 30. Niſan, 21. Aprilis, 1. neomen. Iiiar. Fer. 3. 22. Aprilis, 2. neomen. & 1. dies Iiiar. Vide ſupra pag. 444. c. 1.

Primo Sabbatho, 5. Iiiar, 26. Aprilis, כי תזריע & מצורע.

Secundo Sabb. 12. Iiiar, 3. Maii, קדושים אחרי מות & תחיו.

Tertio Sabb. 19. Iiiar, 10. Maii, אמר.

Quarto Sabb. 26. Iiiar, 17. Maii, בחקותי & בהר סיני.

Fer. 4. 21. Maii, neomen. & 1. dies Sivan. Vide ſupra pag. 444. c. 1.

Primo Sabb. 4. Sivan, 24. Maii, במדבר סיני.

Secundo Sabbatho, 11. Sivan, 31. Maii, נשא את־ראש.

Tertio Sabb. 18. Sivan, 7. Junii, בהעלותך.

Quarto Sabbatho, 25. Sivan, 14. Junii, שלח לך אנשים.

Fer. 5. 30. Sivan, 19. Junii, 1. neomenia Tammouz. Fer. 6. 20. Junii, 2. neomen. & 1. dies Tammouz. Vide ſupra pag. 444. c. 1.

Primo Sabbatho, 2. Tammouz, 21. Junii, ויקח קרח.

Secundo Sabbatho, 9. Tammouz, 28. Junii, חקת התורה.

Tertio Sabbatho, 16. Tammouz, 5. Julii, וירא בלק.

Quarto Sabb. 23. Tammouz, 12. Julii, פנחס.

Primo Sabbatho, neomen. Abh, 19. Julii, ראשי המטות & מסעי.

Secundo Sabbatho, 8. Abh, 26. Julii, אלה הדברים.

Tertio Sabbatho, 15. Abh, 2. Aug. ואתחנן.

Quarto Sabb. 22. Abh, 9. Auguſti, עקב.

Quinto Sabbatho, 29. Abh, 16. Aug. ראה.

Feria 1. 30. Abh, 17. Auguſti, 1. neomen. Eloul. Feria 2. 18. Aug. 2. neomen. & 1. dies Eloul. Vide ſupra pag. 444. c. 1.

Primo Sabb. 6. Eloul, 23. Aug. שופטים.

Secundo Sabb. 13. Eloul, 30. Aug. כי תצא.

Tertio Sabb. 20. Eloul, 6. Sept. כי תבא.

Quarto Sabbatho, 27. Eloul, 13. Septembris, Paraſcha אתם נצבים.

Annus Judaicus inſequens 5488. ſimplex ſive communis & ordinatius (ejus enim ſymbolum eſt III. O. V.) incipiet feria 3. die 16. Septembris anni noſtri 1727. Primo ejus Sabbatho, quod incidet in 20. Septembris noſtri, legetur Paraſcha וילך. Vide ſupra pag. 464. col. 1. in fine.

Jam Scrupula Judaïca in noſtra, & noſtra in Judaïca convertendi tradenda eſt ratio.

§. V.

Scrupula horaria Judaïca in noſtra, & noſtra in Judaïca convertendi ratio.

JUDÆORUM aſtronomi, ut diximus ſupra pag. 478. col. 1. horam dividunt in 1080. primas partes, primam in 1080. ſecundas, ſecundam in 1080. tertias, tertiam in 1080. quartas, &c. noſtri vero eam tribuunt in 60. primas, primam in 60. ſecundas, ſecundam in 60. tertias, tertiam in 60. quartas, &c. Quo facilius ſcrupula Judaïca ad noſtra, & noſtra ad Judaïca revocarentur, adornatæ ſunt duæ ſequentes tabulæ, quas ex parte exhibent Joſephus Scaliger de emend. temp. lib. 1. p. 5. & Dionyſ. Petavius lib. 7. de doctrina temp. cap. 17. p. 667. tom. 1. quaſque adjuti opera viri rerum illarum peritiſſimi D. *Deſplaces*, accuratiſſimarum Ephemeridum apud D. *Collombat* impreſſarum auctoris; necnon D. *Vitet* in arte numerandi verſatiſſimi, amplificavimus.

TABULA I.

Scrupulorum Judäicorum in noſtra converſio.

Scrupula Judaïca	*Scrupula noſtra.*			*Scrupula Judaïca*	*Scrupula noſtra.*					*Scrupula Judaïca*	*Scrupula noſtra.*					
1^{a}	1^{a}	2^{a}	3^{a}	2^{a}	2^{a}	3^{a}	4^{a}	5^{a}	6^{a}	3^{a}	4^{a}	5^{a}	6^{a}	7^{a}	8^{a}	9^{a}
1	0	3	20	1	0	0	11	6	40	1	0	0	37	2	13	20
2	0	6	40	2	0	0	22	13	20	2	0	1	14	4	26	40
3	0	10	0	3	0	0	33	20	0	3	0	1	51	6	40	0
4	0	13	20	4	0	0	44	26	40	4	0	2	28	8	53	20
5	0	16	40	5	0	0	55	33	20	5	0	3	5	11	6	40
6	0	20	0	6	0	1	6	40	0	6	0	3	42	13	20	0
7	0	23	20	7	0	1	17	46	40	7	0	4	19	15	33	20
8	0	26	40	8	0	1	28	53	20	8	0	4	56	17	46	40
9	0	30	0	9	0	1	40	0	0	9	0	5	33	20	0	0
10	0	33	20	10	0	1	51	6	40	10	0	6	10	22	13	20
20	1	6	40	20	0	3	42	13	20	20	0	12	20	44	26	40
30	1	40	0	30	0	6	33	20	0	30	0	18	31	6	40	0
40	2	13	20	40	0	7	44	26	40	40	0	24	41	28	53	20
50	2	46	40	50	0	9	15	33	20	50	0	30	51	51	6	40
60	3	20	0	60	0	11	6	40	0	60	0	37	2	13	20	0
70	3	53	20	70	0	12	57	46	40	70	0	43	12	35	33	20
80	4	26	40	80	0	14	48	53	20	80	0	49	22	57	46	40
90	5	0	0	90	0	16	40	0	0	90	0	55	33	20	0	0
100	5	33	20	100	0	18	31	6	40	100	1	1	43	42	13	20
200	11	6	40	200	0	37	2	13	20	200	2	3	27	24	26	40
300	16	40	0	300	0	55	33	20	0	300	3	5	11	6	40	0
400	22	13	20	400	1	14	4	26	40	400	4	6	54	48	53	20
500	27	46	40	500	1	32	35	33	20	500	5	8	38	31	6	40
600	33	20	0	600	1	51	6	40	0	600	6	10	22	13	20	0
700	38	53	20	700	2	9	37	46	40	700	7	12	5	55	33	20
800	44	26	40	800	2	28	8	53	20	800	8	13	49	37	46	40
900	50	0	0	900	2	46	40	0	0	900	9	15	33	20	0	0
1000	55	33	20	1000	3	5	11	6	40	1000	10	17	17	2	13	20
1080	60	0	0	1080	3	20	0	0	0	1080	11	6	40	0	0	0

TABULA II.

Scrupulorum noſtrorum in Judaïca converſio.

Noſtr. Scrup.	*Scrupula Judaica.*	*Noſtr. Scrup.*	*Scrupula Judaica.*		*Noſtr. Scrup.*	*Scrupula Judaica.*		*Noſtr. Scrup.*	*Scrupula Judaica*		
$1^{æ}$	$1^{æ}$	$2^{æ}$	$1^{æ}$	$2^{æ}$	$3^{æ}$	$2^{æ}$	$3^{æ}$	$4^{æ}$	$2^{æ}$	$3^{æ}$	$4^{æ}$
1	18	1	0	324	1	5	432	1	0	97	216
2	36	2	0	648	2	10	864	2	0	194	432
3	54	3	0	972	3	16	216	3	0	291	648
4	72	4	1	216	4	21	648	4	0	388	864
5	90	5	1	540	5	27	0	5	0	486	0
6	108	6	1	864	6	32	432	6	0	583	216
7	126	7	2	108	7	37	864	7	0	680	432
8	144	8	2	432	8	43	216	8	0	777	648
9	162	9	2	756	9	48	648	9	0	874	864
10	180	10	3	0	10	54	0	10	0	972	0
20	360	20	6	0	20	108	0	20	1	864	0
30	540	30	9	0	30	162	0	30	2	756	0
40	720	40	12	0	40	216	0	40	3	648	0
50	900	50	15	0	50	270	0	50	4	540	0
60	1080	60	18	0	60	324	0	60	5	432	0

Præcedentium tabularum explicatio ſive ſtructura.

TABULA I. oſtendit quot & quæ ſcrupula noſtra horaria in Judaïcis contineantur. Hoc ut ſcias, dividenda tibi ſunt ſcrupula noſtra per Judaïca. Quæris v. g. quot & quæ ſcrupula noſtra complectatur una prima Judaïca. Partire 60. per 1080. cumque id fieri nequeat, quod numerus dividendus minor ſit dividente; 60. primas noſtras converte in ſecundas, multiplicando 60. per 60. Summa inde producta dabit 3600. ſecundas, quibus diviſis per 1080. quotiens erit 3. ſecundæ cum 360. ſecundis ex diviſione reſiduis, quæ ſunt etiam per 60. multiplicandæ, ut in 216000. tertias convertantur. His 216000. tertiis per 1080. diviſis, quotiens dabit 20. tertias ſine ullis ſcrupulis reſiduis. Itaque prima una Judaïca continet 3. ſecundas, & 20. tertias è noſtris.

Duarum primarum Judaïcarum poteſtatem habebis, ſi 3. ſecundas noſtras, & 20. tertias uni primæ Judaïcæ reſpondentes duplices; invenies enim 6. ſecund. & 40. tertias.

Trium primarum Judaïcarum valor innoteſcet, ſi 3. ſecundas & 20. tertias noſtras in una prima Judaïca contentas triplices, aut eaſdem 3. ſecundas noſtras & 20. tertias

ad 6. ſecundas & 40. tertias noſtras ex duabus primis Judaicis natas adjeceris; habebis enim 10. ſecundas & 0. hoc eſt, nullas tertias; non vero 9. ſecundas & 60. tertias; nam in hac ſcrupulorum noſtrorum adjectione à minoribus incipiendum: cumque 60. tertiæ unam ſecundam efficiant; ſecunda illa ſecundis aliis eſt adjicienda. Ita in ſecundarum collectione, cum illæ ad numerum 60. pervenerint, prima ex 60. ſecundis nata ad primas referenda eſt, aut in columna primarum reponenda. Idem faciendum in quintis, ſextis, ſeptimis, &c. cum ex iis ſimul collectis numerus 60. exſurgit; neque ſcribenda illa ſcrupula, niſi aut minora ſint numero 60. aut, eo ſubducto, remanſerint minoti adhuc numero.

Quatuor primarum Judaïcarum ad noſtra ſcrupula proportionem habebis, ſi ſcrupula noſtra in prima Judaica contenta his, quæ ex tribus primis Judaïcis emerſerunt, adjicias; exſurgent enim 13. ſecundæ & 20. tertiæ, & ſic de aliis, adjectis ſemper ad ſcrupula præcedentia 3. ſecundis & 20. tertiis; relatisque tertiis ad ſecundas, ſecundis ad primas, quoties ad numerum 60. excreverint. Idem faciendum in duabus aliis tabulæ hujus columnis. Porro cum dicimus in hac prima columna 3. ſecundas & 20. tertias ſcrupulorum noſtrorum adjiciendas eſſe ad ſcrupula nata ex primis Judaïcis, id ſolum intelligendum de numeris ad 10. incluſive; nam à 10. ad 100. fit progreſſio decupla, à 100. ad 1000. centupla.

Secundarum Judaicarum valor eodem modo invenitur; nimirum dividendo ſecundas noſtras per ſecundas Judæorum. Horam autem dividimus in 3600. ſecundas, Judæi vero in 1166400. itidem ſecundas; cumque 3600. ſecundæ dividi nequeant per 1166400. ſecundas; ſecundæ noſtræ 3600. per 60. multiplicandæ ſunt, ut in 216000. tertias convertantur. Verum numerus ille minor adhuc eſt, quam ut dividi poſſit per 1166400. ſecundas; multiplicandus eſt itaque per 60. ut habeantur 12960000. quartæ. His 12960000. quartis noſtris per 1166400. ſecundas Judaicas diviſis, quotiens exhibebit 11. quartas cum 129600. quartis ex diviſione reſiduis, quæ multiplicandæ ſunt per 60. ut inde quintæ 7776000. habeantur, quæ diviſæ per 1166400. ſecundas Judaïcas, dabunt in quotiente 6. quintas, ac præterea reſtabunt ex diviſione 777600. quintæ, quæ multiplicandæ ſunt per 60. ut in 46656000. ſextas convertantur, quibus diviſis per 1166400. ſecundas Judaicas, quotiens erit 40. ſecundæ ſine ullo reſiduo. Igitur ſecunda una Judaica complectitur è noſtris 11. quartas, 6. quintas, 40. ſextas. Aliarum ſecundarum Judaïcarum poteſtas eodem modò, quo primarum valor, invenietur.

Tertiarum Judaicarum ad noſtras ratio eodem modo reperitur; nempe diviſis noſtris tertiis 216000. per tertias Judæorum 1259712000. quot hora Judaica componitur. Cum autem tertiæ noſtræ, utpote numero minores, dividi nequeant per tertias Judræorum; eæ multiplicandæ ſunt per 60. ac in 12960000. quart. convertendæ; cumque numerus ille adhuc minor ſit dividente; quartæ illæ adhuc multiplicandæ ſunt per 60. ac in 777600000. quint. convertendæ. Verum numerus ille dividi etiam nequit per Judaicum; quare adhuc multiplicandus eſt per 60. ut habeantur 46656000000. ſextæ, quæ diviſæ per tert. Jud. 1259712000. dant in quotiente 37. ſextas cum 466560000. ſextis ex diviſione reſiduis, quæ multiplicatæ per 60. efficiunt 27993600000. ſeptimas, quibus diviſis per 1259712000. tertias Jud. quotiens exhibet 2. ſeptimas, ac ſuperant ex diviſione 2799360000. ſeptimæ, quæ multiplicatæ per 60. conficiunt 167961600000. oct. quæ diviſæ per 1259712000. tertias Jud. dant in quotiente 13. octav. cum 41990400. oct. ex diviſione reſiduis, quibus multiplicatis per 60. fiunt 2519424000. nonæ, quæ diviſæ per 1250712000. tertias Jud. dant in quotiente 20. nonas. Itaque una tertia Judaica complectitur è noſtris 37. ſextas, 2. ſeptimas, 13. octavas, 20. nonas. Ceterarum tertiarum Judaïcarum poteſtas eadem methodo, qua primarum valor, invenitur.

Quartas Judaïcas ſcrupulis noſtris reſpondentes, quæ in hac tabula, ob loci anguſtiam, reponi non potuerunt, invenies, ſi

Digitized by Google

quartas noſtras 12960000. per Judæorum quartas 1360488960000. diviſeris. Cum autem id fieri nequeat, quartæ noſtræ in ſeptimas convertendæ ſunt, eodem modo, quo mox tertiæ in quartas, quartæ in quintas, quintæ in ſextas converſæ ſunt. Porro ſeptimæ noſtræ ſunt numero 279936000000000. quæ dividendæ ſunt per quartas Judaicas ſupra poſitas; expletiſque operationibus omnibus invenies quartam unam Judaicam reſpondere noſtris 2. ſeptimis, 3. octavis, 27. nonis, 24. decimis, 26. undecimis, 40. duodecimis.

TABULA II. docet quot & quæ ſcrupula Judaica noſtris reſpondeant. Hoc ut invenias, ſcrupula Judaica per noſtra dividenda ſunt. Quæris v. g. quot & quæ ſcrupula Judæorum uni è primis noſtris reſpondeant. Divide 1080. primas Judaicas per 60. noſtras, habebis in quotiente 18. primas Judaicas, ſine ullis ſcrupulis reſiduis. Aliarum primarum noſtrarum valor in hac columna eodem modo invenitur, ac primarum Judaicarum valor in prima tabulæ præcedentis columna.

Unius è ſecundis noſtris poteſtatem habebis, ſi ſecundas Judaïcas 1166400. per ſecundas noſtras 3600. diviſeris; quotiens enim dabit 324. ſecundas Judaicas. Aliarum ſecundarum noſtrarum valorem cognoſces, ſi ſcrupula Judaica alia aliis ex ordine, ut in præcedenti tabula, adjicias. Id tantum diſcriminis intercedit, quod in hac & ſequentibus 2. columnis in ſcrupulorum collectione ea omnia deſcribantur, niſi ad numerum 1080. & ultra pervenerint; tunc enim quartæ ad tertias, tertiæ ad ſecundas, ſecundæ ad primas revocantur; nam 1080. quartæ unam tertiam, 1080. tertiæ unam ſecundam, 1080. ſecundæ unam primam conficiunt. Tantum igitur ſcribenda ſunt ſcrupula τοῖς 1080. minora, ſive ad numerum illum nequaquam pervenerint; ſive, eo ſubducto, remanſerint. Aliarum ſecundarum valor eadem ratione, qua primarum, invenitur.

Tertiarum noſtrarum unius valorem reperies, ſi tertias Judaicas 1259712000. per tertias noſtras 216000. diviſeris, quotiens dabit 5832. tertias Judaïcas, quæ diviſæ per 1080. (quippe quæ hunc numerum excedant) dabunt in quotiente 5. ſecundas cum 432. tertiis ſuperſtitibus. Aliarum tertiarum poteſtas eadem methodo, qua primarum, deprehenditur.

Denique unius è quartis noſtris ad ſcrupula Judaica proportionem invenies, ſi quartas Judaïcas 1360488960000. per quartas noſtras 12960000. diviſeris; tunc enim quotiens dabit 104976. quartas Judaïcas, quibus diviſis per 1080. quotiens dabit 97. quartas Judaïcas, cum 216. quartis itidem Judaicis ex diviſione reſiduis. Aliarum quartarum valorem eadem regula, qua primarum, inveſtigabis.

Earumdem tabularum uſus.

QUANTA facilitate ſcrupula horaria Judaica in noſtra, & noſtra in Judaïca, ſuperiorum tabularum ope, revocentur, unum aut alterum exemplum demonſtrabit.

Annus Judaicus 5481. ex calculo noſtro iniit die 3. Octobris anni noſtri 1720. feria 5. hora 8. ſcrup. 591. Ut ſcrupula illa Judaïca ad noſtra revocentur, quærendus eſt 1°. in col. 1. tab. 1. numerus 500. cui reſpondent 27. primæ noſtræ, 46. ſecundæ, & 40. tertiæ. 2°. quærendus eſt in eadem columna & tabula numerus 90. cujus è regione ſunt 5'. 0. 0. hoc eſt, quinque primæ, ſine aliis ſcrupulis. 3°. quærendus eſt ibidem numerus 1. qui dat 3. ſecundas noſtras, & 20. tertias. 4°. omnia illa ſcrupula ſimul ita colligenda ſunt, ut tertiæ, cum numerum 1080. efficiunt, ad ſecundas revocentur, nullis notatis tertiis, niſi poſt numerum illum ſubductum reſiduis. Eadem de cauſa ſecundæ ad primas comportandæ ſunt. Sic igitur ea ſcrupula ordinanda ſunt & una colligenda.

	27'.	46''.	40'''.
	5.	0.	0.
	0.	3.	20.
Summa	32'.	50''.	0'''.

Digitized by Google

Itaque 591. ſcrupula Judaica noſtris 32. primis, 50. ſecundis, 0. tertiis reſpondent. Rurſum, ſi 32. prima, 50. ſecunda, 0. tertia illa noſtra ſcrupula ad Judaica revocare volueris, quære in tabula 2. in col. 1. à ſiniſtris, numerum 30. cujus è regione invenies 540. primas Judaicas. 2°. quære in eadem col. 1. numerum 2. cui reſpondent 36. primæ Judaicæ. 3°. quære 50. in col. 2. & invenies è regione 15. primas Judaïcas. Has ſummas ſic ordinato & colligito:

	540′.	0″.	0‴.
	36.	0.	0.
	15.	0.	0.
Summa	591′.	0′.	0‴.

Itaque 32. ſcrupula noſtra primaria, & 50. ſecundaria, paria ſunt τοῖς 591. ſcrupulis Judaicis itidem primariis.

Annus Judaicus 5487. incœpit fer. 5. hor. 14. ſcrup. 953. die 26. Septembris anni noſtri 1726. Scire vis quot & quibus è noſtris reſpondeant 953. illa ſcrupula Judaïca. Quære in 1. col. tab. 1. numerum 900. è regione ejus invenies 50. primas, 0. ſecundas, 0. tertias è noſtris. 2°. quære in eadem col. 1. tab. 1. numerum 50. invenies 2. primas noſtras, 46. ſecundas, 40. tertias. 3°. quære ibid. 3. & invenies 0. primas, 10. ſecundas, 0. tertias. Has ſummas ſic collige:

	50′.	0″.	0‴.
	2.	46.	40.
	0.	10.	0.
Summa	52′.	56″.	40‴.

Igitur 953. primæ Judaïcæ complectuntur è noſtris 52. primas, 56. ſecundas, 40. tertias.

Ut ſcrupula illa noſtra ad Judaïca revoces, quære 1°. in prima col. tabulæ 2. à ſiniſtris numerum 50. cui reſpondent 900. primæ Judaïcæ. 2°. quære in ead. col. num. 2. cujus è regione ſunt 36. primæ Judaïcæ. 3°. quære in col. 2. ejuſd. tab. numerum 50. qui dat 15. primas Judaicas. 4°. quære in eadem col. num. 6. cui reſpondent 1. prima Judaica, & 864. ſecundæ itidem Judaicæ. 5°. quære in 3. col. ejuſd. tab. 2. num. 40. invenies 216. ſecundas Judaïcas ipſi reſpondentes. Summas has omnes ſic collige:

	900′.	0″.	0‴.
	36.	0.	0.
	15.	0.	0.
	1.	864.	0.
	0.	216.	0.
Summa	953′.	0″.	0‴.

Itaque 52. primæ, 56. ſecundæ, 46. tertiæ noſtræ reſpondent ſcrupulis Judæorum primariis 953. Cum in ſcrupulorum ſecundariorum collectione duæ ſummæ 864. & 216. effecerint numerum 1080. quod eſt ſcrupulum primarium Judaïcum, hoc ſcrupulo ad primaria adjecto, nihil fuit in ſumma reſidui.

Satis pro inſtituti noſtri ratione de Kalendario Judaïco diſſeruimus. Qui ampliorem ejus notitiam habere voluerit, legat Sebaſtiani Munſteri Kalendarium Hebraïcum, quod fere compilarunt plerique omnes, qui poſtea de eodem argumento diſputarunt; Scaligerum de emendat. temp. lib. 7. Petavium de doct. temp. l. 7. c. 17. & ſeqq. Bartoloccium Biblioth. magnæ Rabb. tom. 2. p. 392. & ſeqq. &c.

Unum tamen eſt, quod lectorem adhuc monitum velim; nempe ſecundas, tertias, quartas Judaïcas, &c. eodem modo reperiri, quo ſupra inventæ ſunt noſtræ ſecundæ, tertiæ, quartæ, &c. mutato ſolo multiplicante numero. Ut enim habes ſecundas noſtras, multiplicatis 60. primis noſtris per 60. ita ſecundas Judaicas habebis, ſi multiplicaveris 1080. primas Judaïcas per 1080. Invenies tertias Judaicas, ſi ſecundas itidem Judaïcas per 1080. multiplicaveris. Quartæ Judaicæ aderunt, ſi tertiæ Judaicæ per 1080. multiplicentur. Et ſic de quintis, ſextis, &c. Hora itaque Judaïca conſtat 1080. primis; 1166400. ſecundis; 1259712000. tertiis; 1360488960000. quartis, &c.

CAPUT VIII.

De nummis, ponderibus ac menſuris Hebraïcis, quorum in Sacra Scriptura fit mentio, eorumque cum noſtris collatione.

ARTICULUS I.

De nummis ac ponderibus.

NUMMI apud Hebræos ponderum etiam munere fungebantur. Hi ſunt, quorum in SS. Literis fit mentio.

In Veteri Teſtamento.

שֶׁקֶל *Siclus*, ſæpiſſime; qui etiam per כֶּסֶף *argentum* exprimitur, quoties vox illa כֶּסֶף pro nummo, non pro argento, uſurpatur, ut Gen. 20. v. 16. &c.

מַחֲצִית vel בֶּקַע *dimidium*, Sicli videlicet, Gen. 24. v. 22. Exod. 30. vv 13. 15. c. 38. v. 26.

שְׁלִישִׁת הַשֶּׁקֶל *tertia pars Sicli*, Nehem. 10. v. 32. al. 33.

רֶבַע שֶׁקֶל *quarta pars Sicli*, 1. Reg. 9. v. 8.

גֵּרָה *Gera*, vel אֲגוֹרָה *Agora*, idem, Exod. 30. v. 13. 1. Reg. 2. v. 36.

אֲדַרְכֹּן *Adarkon* & דַּרְכְּמוֹן *Darkemon*, idem, Eſd. 2. v. 69. & c. 8. v. 27.

מָנֶה *Mina*, aut *Mna*, Ezech. 45. v. 12.

קְשִׂיטָה *Qeſita*, Gen. 33. v. 19. Joſ. 24. v. 32. Job. 42. v. 11.

כִּכָּר *talentum*, Exod. 25. v. 3. c. 37. v. 24. & alibi ſæpiſſime.

In Novo Teſtamento.

Ἀργύριον *Argentum*, Matth. 26. v. 15. ubi idem eſt ac כֶּסֶף *argenteus*, vel *Siclus*. Verum Act. 19. v. 19. ubi de nummis Græcis ſermo eſt, drachmam Atticam valet, h. e. quartam partem Sicli.

Δραχμὴ *Drachma*, Luc. 15. vv. 8. & 9.

Δίδραχμον *Didrachmum*, Matth. 17. v. 24.

Στατὴρ *Stater*, Matth. 17. v. 27.

Δηνάριον *Denarius*, Matth. 18. v. 28. &c.

Hi omnes nummi fere aurei ſunt vel argentei. Qui ſequuntur, ærei ſunt & externi.

Ἀσσάριον *Aſſarius*, Matth. 10. v. 29.

Κοδράντης *Quadrans*, Matth. 5. v. 26. &c.

Λεπτὸν *Minutum*, Luc. 21. v. 2. &c.

Jam ſinguli illi nummi expendendi ſunt, & cum noſtris componendi. Cum autem plerorumque aliorum pretium ac pondus ex Siclo æſtimetur, ab eo initium faciemus.

§. I.

De Sicli nomine, valore, & forma.

SICLUS dicitur Hebraïce שֶׁקֶל, à שָׁקַל *appendit*, quod priſcis temporibus appenderetur, non numeraretur argentum. Sicli autem pondus ſemiuncia (Romana) fuit, id eſt, drachmarum Atticarum quatuor, ut prodiderunt Joſephus lib. 3. Antiquitatum, cap. 9. pag. 88. edit. Genev. 1611. ὁ δὲ σίκλος νόμισμα Ἑβραίων ὤν, Ἀττικὰς δέχεται δραχμὰς τέσσαρας, *Siclus Hebræorum nummus, quatuor drachmas Atticas complectitur.* S. Hieronym. comment. in cap. 4. Ezech. tom. 3. novæ edit. col. 722. *Siclus autem, id eſt,*

ſtater, habet drachmas quatuor. Drachmæ autem octo Latinam unciam faciunt. Et comment. in cap. 17. Matth. tom. 4. ejuſd. edit. col. 81. *Stater dicitur, qui duo habet didrachma.* Cum itaque drachmæ octo, ſecundum Hieronymum, unciam Latinam conſtituant, Siclus autem quatuor drachmas haberet, ejuſdem cum ſemiuncia Romana ponderis eum fuiſſe neceſſe eſt. Vide etiam Heſychium in voce Σίκλος, ubi eum appellat τετράδραχμον, Ἀττικὸν νόμισμα, *tetradrachmum, nummum Atticum.* Lxx. quidem non raro שֶׁקֶל interpretantur δίδραχμον, ut Gen. 23. v. 15. &c. ſed reſpiciunt ad drachmam Alexandriæ, ubi Sacros Libros Græce convertebant; quæ drachma Alexandrina Atticæ dupla fuit; ſicuti talentum Alexandrinum 12000. drachmas Atticas continebat, teſte Varrone, lib. 4. de ling. Lat. Atticum vero 6000.

Quidam duplicem Siclum agnoſcunt, ſacrum & civilem, quod *Sicli Sanctuarii* interdum mentio fiat in Scripturis. Siclum ſacrum ſemiunciam, vel 4. drachmas Atticas, civilem vero quartam unciæ partem, ſive duas drachmas Atticas valuiſſe opinantur. Sed hæc diſtinctio conficta eſt; nam Siclum quemlibet Lxx. interpretantur δίδραχμον, numquam τετράδραχμον; quam utique vocem ad Sicli ſacri poteſtatem exprimendam uſurpaſſent.

Siclus itaque Sanctuarii dicitur, quia in Sanctuario ponderum ac menſurarum exemplaria aſſervabantur; hoc enim ad Sacerdotum officium pertinebat, 1. Paral. 23. v. 29. Mos idem apud Ethnicos & Chriſtianos invaluerat, ut patet ex inſcriptione Congii, qui à Veſpaſiano in Capitolio dedicatus eſt, ut ibi normæ eſſe loco, & ex Juſtiniani Novella 128. Attamen dimidius Siclus, quem Tabernaculo & Templo quotannis penſitabant Judæi viginti & ſupra annos nati, 2. Paral. 24. vv. 6. 9. & poſt everſum Templum, Capitolio Romano, ex edicto Veſpaſiani, ut ſcribit Joſeph. de bello Jud. l. 7. c. 26. p. 933. edit. Gen. 1611. is, inquam, dimidius Siclus imperatus Exod. 30. vv. 12. 13. vocabatur etiam Siclus publicus & regius, 2. Reg. 14. v. 26. ubi pro *ducentis Siclis* בְּאֶבֶן הַמֶּלֶךְ *ponderis regii*, Lxx. *centum Siclos*, nempe integros, tranſtulerunt. De hoc Siclo loquitur S. Epiphanius, lib. de ponderibus, tom. 2. p. 183. edit. Pariſ. 1622. cum ait: *Siclus eſt quarta pars unciæ.* Hunc etiam reſpexit Joſephus lib. 13. antiq. c. 5. p. 432. edit. ſupra laudatæ, ubi pro 5000. Siclis, quos Demetrius Judæis remiſit, 1. Mach. 10. v. 42. poſuit 10000. drachmas, Atticas videlicet.

Cum itaque Siclus proprie dictus ejuſdem ponderis fuerit ac ſemiuncia Romana vetus, nunc expendendum quale fuerit Sicli argentei, ratione habita monetæ noſtræ, pretium. Hoc ut accurate fiat, prius conferenda uncia Romana vetus cum noſtra; neque enim idem eſt utriuſque pondus. Id liquet ex obſervationibus doctiſſimorum virorum *Gaſſendi* & *Peireſc.* Hi enim Congii Veſpaſiani, de quo ſupra, qui decem libras Romanas veteres continebat, Roma è palatio Farneſiano, ubi tunc temporis aſſervabatur, accuratum ad ſe exemplar cum tranſmittendum curaſſent, hunc Congium aqua putei plenum librarum Francicarum uncias 111. ¼. continere ſeu pendere deprehenderunt. Hinc uncias noſtras 111. ¼. Romanis 120. (tot enim complectebantur 10. libræ Romanæ) reſpondere intellexerunt. Uncia itaque Romana minor eſt noſtra 1. ₰. 18. gran. $\frac{78}{149}$ gran.

Cognita unciæ Romanæ veteris ad noſtram proportione, jam inveſtigandum quanti valeat uncia noſtra argentea. Quo tempore hæc typis mandantur, bes (*Marc*) argenti noſtri ſignati valet 48. ₶ proindeque ejus uncia valet 6. ₶. Cum autem uncia Romana vetus minor ſit noſtra 1. d. 18. gran. & $\frac{78}{149}$ gran. valebit 5. ₶ 11. ſ 9. ₰, cumque Siclus ſemiunciæ Romanæ, ut ſupra probavimus, reſpondeat; pretium ejus erit 2. ₶ 15. ſ 10. ½ ₰. Dimidius Siclus valebit 1. ₶ 7. ſ 11. ½ ₰ tertia pars Sicli 18. ſ 7. ½ ₰. Denique ejuſdem quarta pars 13. ſ 11. ⅝ ₰.

Antequam ad alios Hebræorum nummos veniamus, non ab re fuerit de veterum genuinorumque Siclorum figuris & inſcriptionibus pauca diſſerere.

Figuræ, quæ in iis conſpiciuntur, ſunt modo palma, modo nux pinea, interdum ſpicæ, quandoque manipulus, pampinus, botrus, flos, ramus amygdalinus, vas, quod alii volunt eſſe *Gomor*, quo manna aſſervabatur, alii vas aliquod Templi miniſterio deſtinatum, &c. quæ omnia ſymbola erant Judææ; nunquam vero in iis cernitur hominis aut animalis imago.

Quod pertinet ad inſcriptiones; illæ characteribus Samaritanis, iiſque veteribus, utpote antiquis linguæ S. elementis, exaratæ ſunt. In his ſæpius legitur nomen *Simonis* Machabæi, quo imperante, & cujus gratia cuſi ſunt plerique illi nummi. Quandoque etiam legitur *annus primus, ſecundus*, &c. *redemtionis Iſraël*, vel *liberationis Sion* aut *Jeruſalem*, vel quid ſimile. Primus autem annus redemtionis Iſraël concurrit cum anno 170. Græcorum, 1. Mach. 13. v. 41. & primus annus liberationis Sion aut Jeruſalem, reſpondet anno 171. eorumdem Græcorum, ibid. v. 51. proindeque redemtio Iſraël contigit annis 143. ante vulgarem æram Chriſtianam, & liberatio Sionis vel Jeruſalem, 142. ante prædictam æram. Nam primus annus Græcorum incidit in annum Periodi Julianæ 4402. à cujus verno tempore Græcorum annos computare incipit ſcriptor libri primi Machabæorum, dum ſecundi author eos auſpicatur ab autumno inſequente, à quo etiam Judæi *æra contractuum* initium repetunt. Vide Annales Uſſerii, pag. 245. edit. Pariſ. 1673. Pro, *annus primus, ſecundus*, &c. *redemtionis Iſraël*, vel *liberationis Sion* aut *Jeruſalem*, legendum *anno primo, ſecundo*, &c. *ob redemtionem Iſraël*, vel *liberationem Sion* aut *Jeruſalem* exiſtimat doctiſſimus P. *Soucietus* S. J. in ſua de nummis Hebraïcis diatriba, quam vide.

Sunt nummi, in quibus non exprimitur quidem *Simonis* nomen; ſed legitur: *ob liberationem Iſraël*, aut *redemtionem Jeruſalem* vel *Sionis*. Denique inveniuntur, in quibus nulla fit mentio *Simonis* & liberationis Iſraël aut redemtionis Sion, vel Jeruſalem; ſed in ſuperiori parte vaſis in eorum antica ſignati conſpicitur א. א, qua litera epocha deſignatur, videlicet annus *primus*; non vero Sicli integritas, ut nonnullis placet: cum eadem litera in Sicli partibus, puta in dimidiis Siclis, non raro inveniatur. Id etiam conſtat ex aliis Siclis, in quibus prædicto vaſi imminent ב ש, ב ש, quibus proculdubio ſignificatur *annus ſecundus*, vel *anno ſecundo*, quæ voces nonnunquam integræ ſcribuntur. Circa illud vas legitur *Siclus Iſraëlis*. In altera facie cernitur lilium, aliis ramus amygdalinus, aliis virga Aaronis eſfloreſcens, cum hac inſcriptione: *Jeruſalem ſancta*. Vide nummorum tabulam infra poſitam. Ceterum, mirum videri non debet numiſmata Simonis ætate cuſa, literis Samaritanis, quæ tunc temporis exoleverant, & paucis erant notæ, eſſe inſcripta; ea enim ad veterum normam, uti recte obſervat eruditiſſimus *Soucietus* in diatriba mox laudata, pagg. 41. 42. fabricata ſunt. Fruſtra igitur ex hac inſcriptione, *Jeruſalem ſancta*, & Samariticis characteribus, quibus exprimitur, colligunt eruditi non pauci hos nummos cuſos fuiſſe à Judæis ante defectionem, aut ſaltem captivitatem decem tribuum, quo tempore Iſraëlis nomen & Samaritana elementa Judæis omnibus erant communia, non vero à Samaritanis, qui nunquam urbe Jeruſalem potiti ſunt, quique illam cane pejus & angue oderant; nam Simonis nomen, quod in iis legitur, recentiorem eorum ætatem arguit.

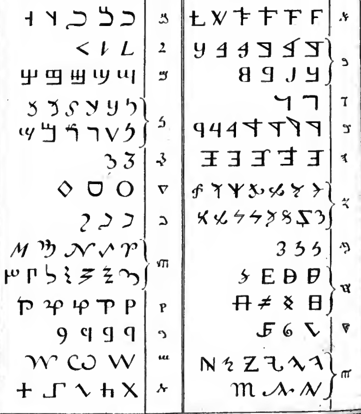
Nummi literis Hebræis hodiernis inſcripti, & in quorum nonnullis videre eſt caput vel Abrahami, vel Moyſi, vel Davidis, vel Salomonis, &c. cum eorum nominibus, tanquam ſpurii ab eruditis rejiciuntur, ut & illi in quorum antica cernitur caput Servatoris noſtri cum nomine ישו *Jeſus*, & in poſtica hæc aut ſimilis inſcriptio: *Meſſias rex venit in pace, Deus homo factus eſt*, &c. Poſtrema illa numiſmata vel à Chriſtianis, vel à Judæis ipſis, ut Chriſtianos pecunia emungerent, cuſa ſunt.

Hic genuini aliquot nummi Heb. exhibendi ſunt. Sed ut eorum inſcriptiones facilius legantur, his Alphabethum vetus Samaritan. ſeu potius Hebraicum, ex numiſmatis erutum, una cum novo ſeu Biblico præmittendum.

ALPHABETHUM SAMARITANUM

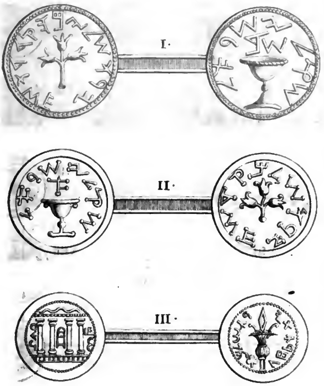
vetus ac novum

CHARACTERES		CHARACTERES	
Antiqui.	Novi.	Antiqui.	Novi.

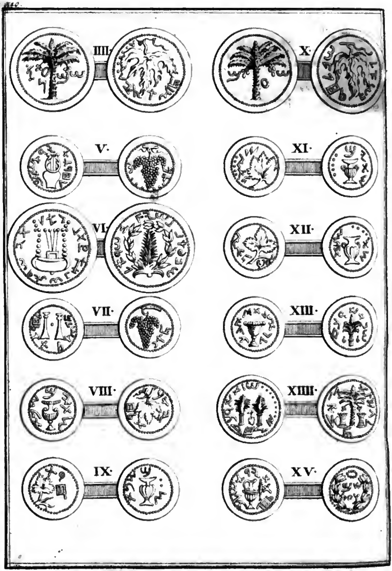

Digitized by Google

GENUINI ALIQUOT NUMMI
SAMARITANI SIVE HEBRAICI.

Digitized by Google

Digitized by Google

NOTÆ

In nummos præcedentes.

I.

PRimus nummus Siclus eſt argenteus à Morino p. 205. Exercit. in Pent. Samar. Villalpando in App. pag. 380. num. 2. Kirchero in Oedip. Ægypt. tom. 2. part. 1. p. 91. Waſero in tom. 8. Critic. Lond. p. 929. exhibitus. In ejus antica cernitur vas, quod aliis eſt urna, in qua manna quondam aſſervabatur; aliis vas aliquod Templi miniſterio deſtinatum. Superiori hujus vaſis parti imminent duæ literæ ࠁ ࠔ , ב ש , quæ compendium ſunt pro ࠔࠍࠕ ࠔࠕࠉࠌ , שְׁנַת שְׁתַּיִם *anno ſecundo* liberationis Iſraël, aut redemtionis Jeruſalem, vel Sion, ut ex aliis quibuſdam nummis infra deſcribendis conjicere licet; vel regis aut principis, quo imperante cuſus eſt hic nummus. Decepti ſunt Willalpandus, Kircherus, Morinus, &c. qui pro ࠁ ב, legerunt ࠃ ד, ac *Siclum Davidis* interpretati ſunt: ita ut ש ipſis fuerit שֶׁקֶל *Siclus*, ד vero *Davidis*; conſtat enim ex ſecundæ literæ figura eam eſſe ࠁ ב, non ࠃ ד. Circa vas iſtud legitur ࠔࠒࠋ ࠉࠔࠓࠀࠋ, שֶׁקֶל יִשְׂרָאֵל *Siclus Iſraëlis*. In poſtica, ſive in altera parte, cernitur lilium, vel, ſecundum alios, virga Aaronis efflorescens. Circa hunc florem legitur ࠉࠓࠅࠔࠋࠉࠌ ࠄࠒࠃࠔࠄ, יְרוּשָׁלַיִם הַקְּדֹשָׁה vel, ࠉࠓࠅࠔࠋࠉࠌ ࠒࠃࠃࠔࠄ יְרוּשָׁלַיִם קְדֹשָׁה *Jeruſalem ſancta*. Mendoſe, ut videtur, apud Morinum geminatur ࠃ in ſecunda voce, quod apud Villalpandum & Kirch. ſimplex ſcribitur.

II.

Secundus nummus à Morino pag. 206. Villalpando pag. 380. num. 1. Kirchero p. 88. Waſero p. 929. delineatus, idem eſt ac primus; niſi quod vaſi immineat ſola litera ࠀ א, qua annus primus notatur, & in altera parte ſcribatur ࠉࠓࠔࠋࠌ ࠒࠃࠔࠄ יְרוּשָׁלַם קְדֹשָׁה *Jeruſalem ſancta*, ſine ࠅ (ו) poſt ל in prima voce, & ſine ࠄ ה in fine ejuſdem, vel initio ſecundæ.

III.

Tertius nummus Siclus æreus eſt à Kirchero pag. 101. & à Joanne *Bouteroüe* in curioſis monetarum Francic. diſquiſitionibus, pag. 20. exhibitus. In prima ejus facie conſpicitur ædificium, quod eidem Joanni *Bouteroüe* ſepulchrum eſt à Simone Machabæo parentibus ac fratribus ſuis in civitate Modin ædificatum. Vide 1. Mach. 13. v. 27. Joſeph. antiq. l. 13. c. 11. A latere partim dextro, partim ſiniſtro hujus ædificii, legitur ࠔࠌࠏࠅࠍ, שִׁמְעוֹן *Simon*. Kircher. in cujus nummo duæ tantum literæ ࠔࠌ, שמ extabant, his, compendaria ſcriptione, ࠔࠋࠌࠄ ࠌࠋࠊ, שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ *Salomonem regem* deſignatum credidit. In altera facie cernitur manipulus religatus cum arbuſcula, aliis botro, aut pampino, à ſiniſtro latere. Circa manipulum legitur ࠋࠇࠓࠅࠕ ࠉࠓࠅࠔࠋࠌ, לְחֵרוּת יְרוּשָׁלַם *ob liberationem Jeruſalem*. In nummo Buteruano eſt ࠑ loco ࠓ in voce ࠉࠓࠅࠔࠋࠌ, idque ſculptoris, ut videtur, oſcitantia; nam in Kircheriano eſt ࠓ non ࠑ. Idem Kircherus in hoc nummo, ut & in aliis infra commemorandis, male interpretatus eſt vocem לְחֵרוּת *ad ſcripturam*; venit enim ab חֵרֵר, unde חוֹרִים *nobiles*, *liberi*; non ab חָרַת *exaravit*, *exſculpſit*, &c.

IV.

Quartus nummus Siclus itidem æreus eſt. Eum exhibent J. *Bouteroüe*, p. 23. & Kirch. p. 100. In antica ejus palma eſt cum ſuo fructu, & nomine ࠔࠌࠏࠅࠍ, שִׁמְעוֹן *Simeon* vel *Simon* partim à dextro, partim à ſiniſtro latere trunci arboris ſcripto. Kircherus pro ࠔࠌࠏࠅࠍ perperam legit ࠔࠌࠅࠀࠋ, שְׁמוּאֵל *Samuel*. In poſtica eſt pampinus circa quem legitur ࠉࠓࠅࠔࠋࠌ .... יְרוּשָׁלַם .... *Jeruſalem*, deficiente in nummo Buteruano voce ࠋࠇࠓࠅࠕ לְחֵרוּת *ob liberationem*, cujus duæ ultimæ literæ ࠅࠕ .... ות .... leguntur in Kircheriano.

*

V.

Quintus nummus drachma argentea eſt, ſive Sicli quarta pars à J. *Bouterouë*, pag. 21. & à Kirch. pag. 101. exhibita. In prima ejus facie conſpicitur botrus circa quem legere eſt ࠔࠌࠏࠅࠍ שִׁמְעוֹן *Simon*; ſed in nummo Buteruano eraſæ ſunt literæ ࠌࠏ, מע, quæ exſtant in Kircheriano; verum illæ, uti & duæ ſequentes, male à doctiſſimo Jeſuita lectæ ſunt; non enim *Samuel*, ut putat Kircherus, ſed *Simeon* ibi legitur. In altera facie cernitur lyra, quam ambit inſcriptio ࠋࠇࠓࠅࠕ ࠉࠓࠅࠔࠋࠌ, לְחֵרוּת יְרוּשָׁלַם *ob liberationem Jeruſalem*. Apud J. *Bouterouë* deeſt ࠅ (ו), quod apud Kircherum exprimitur. Vide 1. Mach. c. 13. v. 51. ubi Simeon & alii Judæi intraſſe dicuntur in arcem Sionis *cum laude*, *& ramis palmarum*, *& cinyris*, &c.

VI.

Sextus nummus à Kirchero pag. 102. exhibitus habet in prima facie lauream, in qua cernitur ramus palmæ. Orbicularis inſcriptio hæc eſt: ࠔࠌࠏࠅࠍ ࠍࠔࠉࠀ ࠉࠔࠓࠀࠋ, שִׁמְעוֹן נְשִׂיא יִשְׂרָאֵל, *Simon princeps Iſraëlis*. Altera vero facies lyram, ut putat Kircherus, exhibet, quam ambiunt hæc verba: ࠔࠍࠕ ࠀࠇࠕ ࠋࠂࠀࠋࠕ ࠉࠔࠓࠀࠋ, שְׁנַת אַחַת לִגְאֻלַּת יִשְׂרָאֵל, *anno primo ob redemtionem Iſraël.* Sic voces illæ legendæ ſunt, ut recte monet doctiſſimus *Soucietus*, pag. 16. ſuæ diatribæ, cum eas peſſime legerit Kircherus הָשִׁירוּ לִצְבָאוֹת אֱלֹהֵינוּ *Cantare* (Domino) *exercituum*, *Deo noſtro*. Ceterum in hoc nummo plerique characteres ab aliorum nummorũ characteribus non parum diſcrepant; quod aut vitio ſculptoris accidit, aut monetarii. Hinc in Alphabetho ſupra poſito elementi ejuſdem figuræ non raro ſunt diverſæ.

VII.

Septimus nummus à Joanne *Bouterouë* p. 22. prolatus, Sicli argentei eſt quarta pars. In ejus antica conſpicitur botrus, circa quem leguntur tres ultimę literę nominis ࠏࠅࠍ שִׁמְעוֹן *Simon*. In poſtica vero conſpiciuntur duæ columnæ in monte Sion poſitæ, ad quas, ut eidem Joanni *Bouterouë* videtur, appenſæ erant tabulæ æreæ, quibus Simon Sacerdos magnus, dux, & princeps Iſraëlis eſt renuntiatus. Vide 1. Mach. 14. v. 26. & ſeqq. Circa illas columnas in orbem legitur ࠋࠇࠓࠕ ࠉࠓࠔࠋࠌ, לְחֵרוּת יְרוּשָׁלַם, *ob liberationem Jeruſalem*. ࠅ (ו) prima litera ſecundæ vocis deſideratur, idque vitio, ut videtur, ſculptoris, aut monetarii.

VIII.

Octavus nummus ab eodem Joanne *Bouterouë* exhibitus pag. 18. quarta itidem pars Sicli eſt, ſed ærei. In altera ejus parte cernitur vas cum inſcriptione ࠔࠍࠀ ࠔࠕࠉࠌ, שְׁנַת שְׁתַּיִם *anno ſecundo*; in altera vero pampinus, quem ambiunt duæ voces mutilæ ࠇࠓࠀ .... ࠑࠉࠅ .... pro ࠋࠇࠓࠅࠕ ࠑࠉࠅࠍ לְחֵרֻת צִיּוֹן *ob liberationem Sionis*, cum (ׄ) loco (ו) in לְחֵרֻת pro לְחֵרוּת. Pro altera voce צִיּוֹן Joann. *Bouterouë* male legit יוֹב *Job*; nam præterquam quod ea vox in nullis aliis nummis Samaritanis, ut ego quidem arbitror, conſpicitur; ab eo obſervatum non eſt א in ea deficere, à qua tamen litera incipit nomen אִיּוֹב *Job*. Præterea pro ࠑ צ videtur poſuiſſe ࠅ (ו), quod eum in errorem induxit.

IX.

Nonus nummus æreus affertur à doctiſſ. Ezech. Spanhemio, diſſert. 2. de præſtantia & uſu numiſm. p. 67. edit. Lond. 1706. In prima facie cernitur vas circa quod legitur ࠔࠍ ... ࠔ ... ࠌ שנת ש—ם pro ࠔࠍࠕ ࠔࠕࠉࠌ שְׁנַת שְׁתַּיִם *anno ſecundo*. In ſecunda eſt pampinus, & circa eum ࠇࠓࠕ חֵרֻת pro לְחֵרֻת *ob liberationem* Sionis, vel Jeruſalem, aut Iſraëlis.

X.

Decimus nummus Siclus æreus eſt à Joanne *Bouterouë* exhibitus p. 23. In ejus antica eſt palma cum nomine ࠔࠌࠏࠅࠍ שִׁמְעוֹן *Simon*, cujus poſteriores duæ literæ ࠅࠍ וֹן deſiderantur. In poſtica pampinus, & circa eum ࠔࠍ ࠋࠇࠓ ... ࠉࠔࠓࠀࠋ, שנ לחר ... ישאל, quod mendoſum & contractum eſt pro ࠔࠍࠕ ࠔࠕࠉࠌ ࠋࠇࠓࠅࠕ ࠉࠔࠓࠀࠋ שְׁנַת שְׁתַּיִם לְחֵרוּת יִשְׂרָאֵל *anno ſecundo ob liberationem Iſraëlis.*

XI.

XI.

Undecimus nummus à doctiſſ. Spanhemio ſupra num. IX. laudato ibidem exhibitus, idem eſt atque nonus, niſi quod in antica vox integra ࠔࠕࠉࠌ שְׁתַּיִם ſcribatur, deficiat autem prima ࠔࠍࠕ שְׁנַת; in poſtica vero ࠑࠉࠅࠍ צִיּוֹן legatur, & omittatur prima vox ࠋࠇࠓࠅࠕ לְחֵרוּת *ob liberationem*, vel ࠋࠂࠀࠋࠕ לִגְאֻלַּת *ob redemtionem.*

XII.

Duodecimus nummus ab eodem Spanhemio ibidem exhibetur, & τοῖς IX. ac XI. quod ad figuras attinet, ſimilis eſt. In prima facie legitur... ࠔࠍࠕ ࠔ... שְׁנַת שׁ... pro ࠔࠍࠕ ࠔࠕࠉࠌ שְׁנַת שְׁתַּיִם *anno ſecundo.* In altera legitur tantum ࠑࠉࠅࠍ.... צִיּוֹן.... pro ࠑࠉࠅࠍ צִיּוֹן, & deſideratur vox præcedens ࠋࠇࠓࠅࠕ לְחֵרוּת, aut ࠋࠂࠀࠋࠕ לִגְאֻלַּת *ob liberationem*, vel *redemtionem Sion.*

XIII.

Decimus tertius nummus à Villalpando pagin. 381. Kirchero pagin. 94. & Joanne *Bouterouë* pagin. 19. allatus, pars eſt Sicli ærei quarta, in cujus antica cernitur vas circa quod legitur ࠋࠂࠀࠋࠕ ࠑࠉࠅࠍ לִגְאֻלַּת צִיּוֹן *ob redemtionem Sion.* Perperam legerunt Villalpandus & Kircherus, qui interpretantur *redemtus es jejunio*, quaſi ſcriptum eſſet ࠍࠂࠀࠋࠕ ࠑࠅࠌ נִגְאַלְתָּ צוֹם. Male etiam vocem ſecundam legit Joannes *Bouterouë*, qui eam reddidit *Job*; non enim ſcribitur ࠀࠉࠅࠁ אִיּוֹב, ſed ࠑࠉࠅࠍ צִיּוֹן *Sion.* In poſtica eſt manipulus erectus inter duos botros, vel dactylos, cum inſcriptione ࠔࠍࠕ ࠀࠓࠁࠏ שְׁנַת אַרְבַּע *anno quarto.* Male etiam voces illæ lectæ ſunt à Villalpando & Kirchero, qui eas interpretantur *Samuel propheta*, quia legerunt ࠔࠌࠅࠀࠋ ࠍࠁࠉࠀ, שְׁמוּאֵל, נָבִיא.

XIV.

Decimus quartus nummus à Joanne *Bouterouë* pag. 18. exhibitus, dimidius Siclus æreus eſt, in cujus prima facie conſpiciuntur duo manipuli erecti, quos inter cernitur botrus, vel, ſecundum alios, pampinus, cum inſcriptione ࠔࠍࠕ ࠀࠓࠁࠏ .... ࠇࠑࠉ .... שְׁנַת אַרְבַּע .... חֲצִי *dimidius .... anno quarto.* Deeſt ſecunda vox integra ࠔࠒࠋ שֶׁקֶל *Siclus.* In altera facie cernitur palma inter duas turres, vel, ut aliis placet, duos modios frumento plenos, circa quos & palmam legitur: ࠋࠂࠀࠋࠕ ࠑࠉࠅࠍ לִגְאֻלַּת צִיּוֹן *ob redemtionem Sionis.*

XV.

Decimus quintus nummus à Villalpando pag. 381. Kirchero pag. 95. & Joanne *Bouterouë* pag. 20. allatus, quarta pars Sicli ærei eſt, in cujus antica cernitur laurea torque margaritarum ſuperius clauſa, intra quam legitur ࠔࠌࠏࠅࠍ שִׁמְעוֹן *Simon;* ſed tres ultimæ literæ, quæ infra duas priores ſcribuntur, vitio monetarii deformatæ videntur. Villalpandus & Kircherus legunt ࠔࠌࠍ ࠏࠕ שֶׁמֶן עֵת *unctionis tempus*, putatque Villalpandus hunc nummum cuſum fuiſſe tertio Joſiæ anno, quod ab exitu ex Ægypto, primoque egreſſionis hujus anno, quo præcepit Dominus Moyſi ut oleum, quo Sacerdotes, &c. ungerentur, conſecraret, ad tertium Joſiæ annum 860. anni effluxerint, quem numerum efficiunt literæ Hebraicæ שֶׁמֶן עֵת numerice ſumtæ. Kircherus, relicta eruditorum judicio Villalpandi conjectura, hoc numiſma cuſum putat tempore Salomonis, quo tota Palæſtina in ſummo felicitatis ſtatu degebat; quodque Rabbini, ob rerum omnium abundantiam, *unctionis tempus* appellant. Vide Qimhhi in Pſal. 4. v. 8. Verum à doctiſſimo *Souciet* nummus hic, ut & ſuperiorum plerique, ad Simeonis tempora melius refertur, in eoque eſſe principis hujus nomen exaratum vero eſt ſimilius. In poſtica videtur laguncula antiqua, ſive guttus, cum ramo palmæ, & inſcriptione ࠋࠇࠓࠅࠕ ࠉࠓࠅࠔࠋࠌ לְחֵרוּת יְרוּשָׁלֵם *ob liberationem Jeruſalem.*

Hæc pro Siclo ſufficiant; ad alios Hebræorum nummos veniamus.

Digitized by Google

§. II.

De aliis Hebræorum nummis.

גֵּרָה *Gera*, vel אֲגוֹרָה *Agora.*

Gera ſic dicitur à גָּרַר *ſecuit*, quod ſit ſegmentum Sicli, cujus eſt pars vigeſima, ut legitur Exod. 30. v. 13. Levit. 27. v. 25. Ezech. 45. v. 12. proindeque drachmæ Atticæ pars quinta, cum Siclus ex 4. drachmis Atticis conſtet. Lxx. minus accurate *Gera* interpretantur ὀβολὸν *obolum*; obolus enim drachmæ Atticæ partem ſextam, non quintam, conſtituit.

Agora idem eſt ac *Gera*; vox enim utraque ab eadem radice derivatur, eadem voce ὀβολὸς à Lxx. redditur, & eſt ejuſdem valoris, nempe 2.ſ 9. $\frac{11}{40}$ ∂.

אֲדַרְכוֹן *Adarkon* & דַּרְכְּמוֹן *Darkemon.*

Adarkon & Darkemon idem videtur eſſe nummus, iſque aureus & Perſicus. Adarkon mentio fit 1. Paral. 29. v. 7. Eſd. 8. v. 27. Darkemon vero, Eſd. 2. v. 69. Nehem. 7. vv. 70. 71. 72. Adarkon Lxx. Vatic. interpretantur χρυσοῦν *aureum*, ὁδὸν *viam* (à דֶּרֶךְ *via*) S. Hieron. *ſolidum*: Darkemon autem, Lxx. Vat. μνᾶν *minam*, χρυσίον *aurum*, χρυσοῦν *aureum*, χρυσοῦν νόμισμα *aureum nummum*, S. Hieronim. *drachmam*. Lxx. edit. Compl. cum mſ. Alex. & Adarkon, & Darkemon transferunt δραχμὴν *drachmam*, Alexandrinam videlicet, quæ Atticæ dupla fuit. Sane Græca vox δραχμὴ videtur fluxiſſe à דַּרְכְּמוֹן. Porro drachma Alexandrina aurea valebat 20.ᵗᵗ 19.ſ $\frac{1}{4}$ ∂.

Sunt quibus Adarkon & Darkemon videantur eſſe *Daricus*, qui nummus aureus ſub Dario Hyſtaſpis filio cuſus eſt; quique fortaſſe regis hujus imagine ſignatus erat. Eo imperante nummos aureos optimos fabricatos fuiſſe ſcribit Herodotus in Melpomene, cap. 166. p. 278. edit. Francofurt. 1608. Daricorum meminit Plutarchus in Artaxerxe, t. 1. p. 1013. & 1019. edit. Francof. 1599. Neque hanc ſententiam infirmat, quod nummus iſte memoretur in 1. lib. Paralip. tempore Davidis; Eſdras enim, qui libri hujus auctor exiſtimatur, potuit veteri illi nummo recentioris nomen imponere, quod uterque ejuſdem eſſet valoris ac pretii.

מָנֶה *Mane*, *Mina*, *Mna.*

Mina vel Mna Hebraïca 60. Siclos complectebatur, Ezech. 45. v. 12. ac proinde valebat 167.ᵗᵗ 12.ſ 6.∂

קְשִׂיטָה *Qeſita.*

Qesitæ mentio fit Gen. 33. v. 19. Joſ. 24. v. 32. & Job. 42. v. 11. ex quorum locorum circumſtantiis nummus iſte Chaldæorum aut Arabum proprius videtur fuiſſe, & agni imagine ſignatus; unde קְשִׂיטָה dictus eſt, ſicuti *pecunia* à *pecude*. Lxx. his in locis ἀμνῶν, ἀμνάδα, S. Hier. *agnam*, *ovem*, interpretantur. De Qeſitæ pretio non convenit inter eruditos; aliis enim eſt obolus; quod vero ſimile non eſt, alioquin ager, quem emit Jacob à filiis Hemor centum קְשִׂיטָה *agnis*, Gen. 33. v. 19. Joſ. 24. v. 32. *pretio argenti*, Act. 7. v. 16. ei tantum 13.ᵗᵗ 19.ſ 4. $\frac{1}{2}$ ∂ ſtetiſſet; & amici Jobi, qui ipſi *Qeſitam unam* ſinguli dederunt, munus, quod eorum munificentiæ, & priſtinæ Jobi dignitati minime reſpondiſſet, obtuliſſent.

Bochart. Hieroz. part. 1. l. 2. c. 43. exiſtimat vocem קְשִׂיטָה deduci poſſe ex קֹשֶׁט *veritas*, mutato שׂ in שׁ, eoque indicari *veram ac ſinceram monetam*; & per metonymiam, *nummum optimum*; ut כֶּסֶף & *argentum* & *argenteum ſiclum* ſignificat.

D. *Le Pelletier* Rothomagenſis, qui *Qeſitæ* pretium circiter 12.ᵗᵗ 10.ſ definit, opinatur nummum fuiſſe aureum, Aſſyriorum proprium, ex una parte ſagittarii, ex altera agni imagine ſignatum; קֶשֶׁת enim *arcum*, & קְשִׂיטָה *agnam*, aut *agnum* ſignificat.

ככר *Talentum.*

TALENTUM Hebraïcum ter mille ſiclos continebat, ut liquet ex cap. 38. Exodi vv. 25. 26. 27. & 28. in quibus, ſecundum veritatem Hebraicam, dimidius ſiclus à ſexcentis tribus millibus & quingentis quinquaginta, qui annum vigeſimum exceſſerant, viritim oblatus, confecit centum talenta, & mille ſeptingentos ſeptuaginta quinque ſiclos. Talentum igitur ter mille ſiclos complectebatur; nam 600000. dimidii ſicli conficiunt 300000. ſiclos, qui ſi dividantur per 100. qui numerus eſt talentorum ex 600000. dimidiis ſiclis confectorum, ſumma inde producta ſive quotiens erit 3000. Ergo talentum 3000. ſiclis conſtabat. Reliqui autem 3550. dimidii ſicli efficiunt 1775. ſiclos integros. Cum igitur talentum 3000. ſiclos contineret, valebat 8381.lt— 5.ſ Talentum Hebraicum duo Attica valebat. Porro Talentum, & Mina ſive Mna, nummi non erant, ſed nummorum ſummæ. Hi ſunt nummi in veteri Teſtamento memorati; in novo autem inveniuntur:

Ἀργύριον Argentum, Argenteus (nummus).

ΑΡΓΥΡΙΟΝ, cum nummum ſignificat Judaicum, ut Matth. 26. v. 15. idem eſt quod כסף, h. e. *argenteus*, ſupple *ſiclus*. Unde quod Matthæus loco mox laudato *τριάκοντα ἀργύρια triginta argenteos* dixerat, id recte Euſeb. lib. 4. Demonſt. Evangel. tranſcripſit *τριάκοντα στατῆρας triginta ſtateres*; ſtater enim & ſiclus idem ſunt. Ἀργύριον itaque valebat 2.lt— 15.ſ 10. ½ ∂~.

At cum Ἀργύριον pro nummo Græco ſumitur, ut Act. 19. v. 19. drachmam Atticam, ſeu quartam partem ſicli, aut denarium Romanum valet; unde Vulg. in loco Actuum laudato, *ἀργυρίου μυριάδας πέντε*, interpretatur *denariorum quinquaginta millium*. Iſtud igitur ἀργύριον valebat 13.ſ 11. ⅝ ∂~.

Δραχμὴ Drachma.

DRACHMA (Attica videlicet), de qua Luc. 15. v. 8. & 9. quadrantem ſicli, aut denarium Romanum deſignat, ac proinde valet 13.ſ 11. ⅝ ∂~ *Δίδραχμον* itaque, de quo Matth. 17. v. 23. al. 24. ſignificat dimidium ſiclum, quem ex præcepto divino, Exod. 30. v. 13. viri ſinguli annos 20. & ſupra nati Templo quotannis pendebant, valetque 1.lt— 7.ſ 11. ¼ ∂~. Drachma Hebraïca ſive Alexandrina duas Atticas valebat.

Στατὴρ Stater.

STATER Græco nomine ſiclum Hebraïcum ſtateri Attico pondere omnino æqualem denotat; nam duo didrachma, ſeu 4. drachmas Atticas continebat, quandoquidem pro Chriſti & Petri tributo ſolutus eſt, Matth. 17. v. 26. al. 27. Valebat igitur 2.lt— 15.ſ 10. ½ ∂~.

Δηνάριον Denarius.

DENARIUS, cujus mentio fit Matth. 18. v. 28. &c. nummus erat Romanus, ut liquet Matth. 22. v. 19. Cæſaris enim imaginem oſtendebat. Quartam partem ſicli, ſeu drachmam Atticam ponderabat, valebatque 13.ſ 11. ⅝ ∂~.

Ἀσσάριον Aſſarius, ſive Aſſis.

ASSARIUS nummus erat æreus, cujus mentio fit Matth. 10. v. 29. Pretium ejus, ſecundum eruditos quoſdam, erat 1.ſ 4. [illegible] ∂~. Aliis aſſarius pars eſt aſſis dimidia, à quorum ſententia non longe recedunt Talmudiſtæ in tract. *Gittin*, qui aſſarium partem 96. ſicli definiunt; proindeque, ex illorum mente, valebat 6. $\frac{63}{64}$ ∂~.

Κοδράντης Quadrans.

QUADRANS, nummus æreus, erat quarta pars aſſarii, ſive aſſis; proindeque valebat 4. $\frac{41611}{142710}$ ∂~. Ejus mentio fit Matth. 5. v. 26. Marc. 12. v. 42.

Λεπτὸν Minutum.

MINUTUM, nummus æreus, dimidium erat quadrantis, ut conſtat Marc. 12. v. 42. *Cum veniſſet autem vidua una pauper, miſit* (in gazophylacium) *λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης, duo minuta, quod eſt quadrans.* Minutum itaque valebat 2. $\frac{41611}{1083440}$ ∂~.

Hi ſunt nummi aurei, argentei, & ærei, quorum in Sacris Literis fit mentio. Jam eorum nonnulli ſecum invicem conferendi ſunt, ut uno oculorum intuitu & eorum pretium, & quot minores in majoribus contineantur, perſpicere liceat. Deinde in favorem eorum, qui in arte numerandi mediocriter verſati ſunt, præcipuorum nummorum, cum argenteorum, tum aureorum, certo numero collectorum, valor indicandus ratione habita monetæ noſtræ Gallicæ, cujus beſſis argentei undecim denariorum titulo, 48.℔ aurei veto ad duos & viginti gradus (vulgo *Carats*) excocti, 720.℔ edicto regio, cum hæc typis mandantur, definitum eſt pretium.

TABULA I.

Præcipui nummi Hebraïci & Romani quidam ſecum invicem collati.

Nummorum illorum, ſecundum monetam noſtram æſtimatio.	As Romanus ſive Aſſarius.	גרה ſive Obolus Hebraïcus.	Denarius Romanus, ſive Drachma Attica.	Drachma Hebraïca.	שקל Siclus ſive Stater.	מנה Mina Hebraïca.	ככר Talentum Hebraïcū.
1.ſ 4. 41611/135680 ᵭ	1.						
2.ſ 9. 21/40 ᵭ	2.	1.					
13.ſ 11. 1/8 ᵭ	10.	5.	1.				
1.℔ 7.ſ 11. 1/4 ᵭ	20.	10.	2.	1.			
2.℔ 15.ſ 10. 1/2 ᵭ	40.	20.	4.	2.	1.		
167.℔ 12.ſ 6.ᵭ	2400.	1200.	240.	120.	60.	1.	
8381.℔ 5.ſ	120000.	60000.	12000.	6000.	3000.	50.	1.

In hac tabula omittuntur *Qeſita* & *Adarkon*, quod de illorum valore inter eruditos non conveniat. In ea etiam prætermittuntur *Denarius*, *Quadrans*, & *Minutum*, ob exiguum eorum pretium.

Tabulæ hujus ſtructura & uſus facilis eſt. Nam 1°. ſingulorum nummorum in ea contentorum valor in prima ad ſiniſtram columna æſtimatur; adeo ut As Romanus ſive Aſſarius valeat 1.ſ 4. 41611/135680 ᵭ. Gera ſive obolus Hebraïcus, 2.ſ 9. 21/40 ᵭ. Denarius Romanus, ſive Drachma Attica, 13.ſ 11. 1/8 ᵭ Drachma Hebtaïca, 1.℔ 7.ſ 11. 1/4 ᵭ &c. 2°. minores nummi è regione majorum ſic collocantur, ut quot ex illis in his contineantur, ſtatim appareat. Sic Gera continet 2. Aſſes Romanos; Denarius Romanus 5. Geras, ſive obolos Hebraicos, 10. Aſſes; Drachma Hebraïca, 2. denarios Romanos, ſive 2. drachmas Atticas, 10. Geras, 20. Aſſes, &c.

TABULA II.

Siclorum valor ad monetam noſtram Gallicam, cujus bes argenteus 48.#— aureus 720.#— edicto regio 1726. definitus eſt, æſtimatus.

SICLI Argentei.	#—	ſ	ϑ		SICLI Aurei.	#—	ſ	ϑ	
1	2	15	10	½	1	41	18	1	½
2	5	11	9		2	83	16	3	
3	8	7	7	½	3	125	14	4	½
4	11	3	6		4	167	12	6	
5	13	19	4	½	5	209	10	7	½
6	16	15	3		6	251	8	8	
7	19	11	1	½	7	293	6	10	½
8	22	7			8	335	5		
9	25	2	10	½	9	377	3	1	½
10	27	18	9		10	419	1	3	
20	55	17	6		20	838	2	6	
30	83	16	3		30	1257	3	9	
40	111	15			40	1676	5		
50	139	13	9		50	2095	6	3	
60	167	12	6		60	2514	7	6	
70	195	11	3		70	2933	8	9	
80	223	10			80	3352	10		
90	251	8	9		90	3771	11	3	
100	279	7	6		100	4190	12	6	
200	558	15			200	8381	5		
300	838	2	6		300	12571	17	6	
400	1117	10			400	16762	10		
500	1396	17	6		500	20953	2	6	
600	1676	5			600	25143	5		
700	1955	12	6		700	29334	7	6	
800	2234				800	33525			
900	2514	7	6		900	36715	12	6	
1000	2793	15			1000	41906	5		

TABULA III.

*Drachmarum Hebraïcarum valor ad monetam noſtram Gallicam, cujus bes argenteus 48.*tt *aureus 720.*tt *edicto regio 1726. definitus eſt, æſtimatus.*

DRACHMÆ HEBRAICÆ

Argenteæ.	tt	ſ	d	Aureæ.	tt	ſ	d
1	1	7	11 1/4	1	20	19	0 3/4
2	2	15	10 1/2	2	41	18	1 1/2
3	4	3	9 3/4	3	62	17	2 1/4
4	5	11	9	4	83	16	3
5	6	19	8 1/4	5	104	15	3 3/4
6	8	7	7 1/2	6	125	14	4 1/2
7	9	15	6 3/4	7	146	13	5 1/4
8	11	3	6	8	167	12	6
9	12	11	5 1/4	9	188	11	6 3/4
10	13	19	4 1/2	10	209	10	7 1/2
20	27	18	9	20	419	1	3
30	41	18	1 1/2	30	628	11	10 1/2
40	55	17	6	40	838	2	6
50	69	16	10 1/2	50	1047	13	1 1/2
60	83	16	3	60	1257	3	9
70	97	15	7 1/2	70	1466	14	4 1/2
80	111	15		80	1676	5	
90	125	14	4 1/2	90	1885	15	7 1/2
100	139	13	9	100	2095	6	3
200	279	7	6	200	4190	12	6
300	419	1	3	300	6285	18	9
400	558	15		400	8381	5	
500	698	8	9	500	10476	11	3
600	838	2	6	600	12571	17	6
700	977	16	3	700	14667	3	9
800	1117	10		800	16762	10	
900	1257	3	9	900	18857	16	3
1000	1396	17	6	1000	20953	2	6

Digitized by Google

TABULA IV.

Drachmarum Atticarum valor ad monetam noſtram Gallicam, cujus bes argenteus 48.lt aureus 720.lt edicto regio 1726. definitus eſt, æſtimatus.

DRACHMÆ ATTICÆ

Argenteæ.		lt	ſ	d		Aureæ.		lt	ſ	d	
1	. . . . .	0	13	11	5/8	1	. . . . .	10	9	6	1/8
2	. . . . .	1	7	11	2/8	2	. . . . .	20	19	0	6/8
3	. . . . .	2	1	10	7/8	3	. . . . .	31	8	7	1/8
4	. . . . .	2	15	10	4/8	4	. . . . .	41	18	1	4/8
5	. . . . .	3	9	10	1/8	5	. . . . .	52	7	7	7/8
6	. . . . .	4	3	9	6/8	6	. . . . .	62	17	2	2/8
7	. . . . .	4	17	9	3/8	7	. . . . .	73	6	8	5/8
8	. . . . .	5	11	9		8	. . . . .	83	16	3	
9	. . . . .	6	5	8	5/8	9	. . . . .	94	5	9	3/8
10	. . . . .	6	19	8	2/8	10	. . . .	104	17	3	6/8
20	. . . . .	13	19	4	4/8	20	. . . .	209	10	7	4/8
30	. . . . .	20	19	0	6/8	30	. . . .	314	5	11	2/8
40	. . . . .	27	18	9		40	. . . .	419	1	3	
50	. . . . .	34	18	5	2/8	50	. . . .	523	16	6	6/8
60	. . . . .	41	18	1	4/8	60	. . . .	628	11	10	4/8
70	. . . . .	48	17	9	6/8	70	. . . .	733	7	2	2/8
80	. . . . .	55	17	6		80	. . . .	838	2	6	
90	. . . . .	62	17	2	2/8	90	. . . .	942	17	9	6/8
100	. . . . .	69	16	10	4/8	100	. . . .	1047	13	4	4/8
200	. . . .	139	13	9		200	. . . .	2095	6	3	
300	. . . .	209	10	7	4/8	300	. . . .	3142	19	4	4/8
400	. . . .	279	7	6		400	. . . .	4190	12	6	
500	. . . .	349	4	4	4/8	500	. . . .	5238	5	7	4/8
600	. . . .	419	1	3		600	. . . .	6285	18	9	
700	. . . .	488	18	1	4/8	700	. . . .	7333	11	10	4/8
800	. . . .	558	15			800	. . . .	8381	5		
900	. . . .	628	11	10	4/8	900	. . . .	9428	18	1	4/8
1000	. . . .	698	8	9		1000	. . .	10476	11	3	

TABULA V.

Minarum valor ad monetam noſtram Gallicam, cujus bes argenteus 48.₶ aureus 720.₶ edicto regio 1726. definitus eſt, æſtimatus.

MINÆ

Argenteæ.	₶	ſ	d	Aureæ.	₶	ſ	d
1	167	12	6	1	2514	7	6
2	335	5		2	5028	15	
3	502	17	6	3	7543	2	6
4	670	10		4	10057	10	
5	838	2	6	5	12571	17	6
6	1005	15		6	15086	5	
7	1173	7	6	7	17600	12	6
8	1341.			8	20115		
9	1508	12	6	9	22629	7	6
10	1676.	5		10	25143	15	
20	3352.	10		20	50287	10	
30	5028.	15		30	75431	5	
40	6705.			40	100575		
50	8381.	5		50	125718	15	
60	10057	10		60	150862	10	
70	11733.	15		70	176006	5	
80	13410			80	201150		
90	15086	5		90	226293	15	
100	16762	10		100	251437	10	
200	33525			200	502875		
300	50287	10		300	754312	10	
400	67050			400	1005750		
500	83812	10		500	1257187	10	
600	100575			600	1508625		
700	117337	10		700	1760062	10	
800	134100			800	2011500		
900	150862	10		900	2262937	10	
1000	167625			1000	2514375		

Digitized by Google

TABULA VI.

Talentorum valor ad monetam noſtram Gallicam, cujus bes argenteus 48.₶ aureus 720.₶ edicto regio 1726. definitus eſt, æſtimatus.

TALENTA

Argentea.	₶	ſ	Aurea.	₶	ſ
1	8381	5	1	125718	15
2	16762	10	2	251437	10
3	25143	15	3	377156	5
4	33525		4	502875	
5	41906	5	5	628593	15
6	50287	10	6	754312	5
7	58668	15	7	880031	5
8	67050		8	1005750	
9	75431	5	9	1131468	15
10	83812	10	10	1257187	10
20	167625		20	2514375	
30	251437	10	30	3771562	10
40	335250		40	5028750	
50	419062	10	50	6285937	10
60	502875		60	7543125	
70	586687	10	70	8800312	10
80	670500		80	10057500	
90	754312	10	90	11314687	10
100	838125		100	12571875	
200	1676250		200	25143750	
300	2514375		300	37715625	
400	3352500		400	50287500	
500	4190625		500	62859375	
600	5028750		600	75431250	
700	5866875		700	88003125	
800	6705000		800	100575000	
900	7543125		900	113146875	
1000	8381250		1000	125718750	

NOTÆ

In II. Tabulam, ſive ejus praxis.

CUM ſumma aliqua ex variis ſummis componitur, ſummæ illæ ſeorſim & per partes ex præcedentibus tabulis exſcribendæ ſunt, & aliæ aliis ſubjiciendæ. V. G. pretium eorum, *qui amplius fuerant, & quos redemerant à Levitis, pro primogenitis filiorum Iſraël* (Num. 3. v. 50.) fuit 1365. *Siclorum* (argenteorum) *juxta pondus Sanctuarii.* Ut ſumma illa ad monetam noſtram exigatur, 1°. quærendi ſunt in Siclis argenteis 1000. Sicli, 2°. 300. Sicli, 3°. 60. Sicli, 4°. denique 5. Sicli. Hæ omnes ſummæ ſic ordinandæ ſunt, ac ſimul colligendæ:

1000. Sicli,	2793.₶	15.ſ	0.d
300........	838.	2.	6.
60........	167.	12.	6.
5........	13.	19.	4 ½.
Summa	3813.	9.	4. ½.

Itaque 1365. Sicli argentei tanti valebant, quanti monetæ noſtræ 3813.₶ 9.ſ 4 ½ d.

Aurum pro Sanctuarii operibus oblatum fuit 29. Talentorum aureorum, & 730. Siclorum itidem aureorum, Exod. 38. v. 24 Ut ſummam illam ad monetam noſtram hodiernam revoces, quære 1°. in Talentis aureis 20. Talenta aurea, 2°. 9. Talenta aurea, 3°. in Siclis aureis 700. Siclos aureos, 4°. 30. Siclos aureos. Has ſummas ſic collige.

20. Tal. aur.	2514375.₶	0.ſ	0.d
9........	1131468.	15.	0.
700. Sicl. aur.	29334.	7.	6.
30........	1257.	3.	9.
Summa	3676435.	6.	3.

Igitur 29. talenta aurea, & 730. Sicli aurei reſpondent monetæ noſtræ 3676435.₶ 6.ſ 3.d

Ceterum monere opus non eſt in hac nummorum Hebræorum æſtimatione, aurum & argentum Hebraicum à nobis poni ejuſdem plane tituli fuiſſe, atque noſtrum; ſi enim plus minuſve ſinceritatis habuerit; pluris etiam minoriſve, proportione ſervata, æſtimabitur.

ARTICULUS II.

De Menſuris Hebraïcis.

MENSURÆ duplicis ſunt generis, aliæ continuorum, quibus longitudo, latitudo, & altitudo corporum, ſive intervalla menſurantur, quæque menſuræ *longæ* ſive *extenſæ* vocantur: aliæ diſcretorum, ad quas revocantur aridorum & liquidorum menſuræ, quaſque *cavas* appellant. De utriſque in duobus ſequent. §. ex mente eruditorum, præſertimque doctorum virorum, qui Bibliorum apud Antonium *Vitray* Pariſ. anno Chriſti 1662. impreſſiorum editionem curarunt, pauca diſſeremus.

§. I.

Menſuræ continuorum.

CONTINUORUM menſuræ apud Hebræos ſunt:

אֶצְבַּע etſbà *Digitus*, tranſverſus videlicet; ita ut quatuor grana tritici vel hordei ſibi invicem cohærentia ſpatium ejus expleant. Quanvis menſura illa neque in Veteri,

Digitized by Google

neque in Novo Teſtamento reperiatur ; ea tamen omittenda non fuit, quod ſit aliarum menſurarum principium, quæ idcirco ejus filiæ appellantur.

טֹפַח *Tóphahh*, vel טֶפַח *Téphahh*, palmus minor, qui quatuor digitos conjunctos ſive ſibi cohærentes continet. Erat palmus Romanus.

זֶרֶת Zéreth, *palmus major*, Græcorum σπιθαμὴ, tribus palmis minoribus, ſeu 12. digitis conſtat.

אַמָּה Amma *Cubitus* vulgaris & Romanus eſt ſeſquipes, ſeu 6. palmi minores, aut 24. digiti. Scripturæ vero cubitus vulgarem palmo minori ſuperat, ſecundum Villalpandum alioſque eruditos ; proindeque conſtat 28. digitis.

קָנֶה Qané *Canna*, *calamus*, *arundo*, complectitur 6. cubitos Hebraïcos vulgares, ſive 144. digitos.

Hæ menſuræ ſecum invicem & cum leüca noſtra Gallica in ſequenti tabula conferendæ ſunt, ut quot majores in minoribus contineantur, primo oculorum intuitu perſpiciatur. Cum ob chartæ anguſtiam menſuræ cujuſlibet poteſtas è regione ejus exprimi non potuerit, ut ſupra in nummorum collatione factum eſt, eam infra quamlibet indicavimus ; aut potius eam denuo indicandam curavimus.

TABULA

Hebræas continuorum menſuras ſecum invicem, & cum leüca communi Gallica collatas exhibens.

אֶצְבַּע Etſba *Digitus*, ſeu ſpatium, quod 4. grana tritici vel hordei ſibi invicem cohærentia conſtituunt.	טֹפַח *Tóphahh* ſeu טֶפַח *Téphahh*, palmus minor, ſeu Romanus, 4. digitos ſibi invicem conjunctos complectens.	זֶרֶת *Zéreth*, palmus major, ſive extenſus, digitis duodenis conſtans.	אַמָּה Amma *Cubitus* Hebraicus, 28. digitos continens, ac palmo majori, duplo & tertia parte major, *Ezech.* 43. v. 13.	קָנֶה *Qané*, ſeu *Canna*, *Calamus*, *Arundo*, 144. digitos complectens.	Leüca communis Gallica, ſeu horæ unius iter, complectens 3000. paſſus geometricos, quorum unuſquiſque conſtat 80. digitis.
1.					
4.	1.				
12.	3.	1.			
28.	7.	$2.\frac{1}{3}$	1.		
144.	36.	12.	5. & 1. palm. min.	1.	
240000.	60000.	20000.	8571. & 3. palm. min.	1666. cum 24. palmis minoribus.	1.

Digitized by Google

APPENDIX

Ad præcedentem tabulam.

IN tabula præcedenti, præter leücam Gallicam, ſolæ menſuræ Hebræorum poſitæ ſunt, quarum fere certa eſt quantitas. Hæ ut facilius adhuc intelligantur, non ab re fuerit alias quaſdam Hebræorum, Græcorum, ac Romanorum menſuras attexere, earumque valorem ex eruditorum ſententia æſtimare.

PES Romanus conſtat quatuor palmis minoribus, ſeu digitis.

CUBITUS Romanus, Græcus, &, ſecundum plurimos, vulgaris Hebraïcus, eſt ſeſquipes, ſive ſex palmi minores, aut duo majores, ſeu 24. digiti.

GRESSUS ſive PASSUS ſimplex Romanus componitur ex duobus pedibus cum dimidio, ſive 10. palmis minoribus, aut 40. digitis.

GRESSUS ſive PASSUS Romanus compoſitus conſtat 5. pedibus, ſive duobus greſſibus ſimplicibus, aut 20. palmis minoribus, ſive 80. digitis.

PASSUS Græcus compoſitus conſtat 6. pedibus, ſive 24. palmis minoribus, aut 96. digitis.

STADIUM Græcum conſtat 100. paſſibus Græcis compoſitis, ſive 600. pedibus, ſive 400. cubitis Romanis vel Græcis, ſive 2400. palmis minoribus, ſive denique 9600. digitis. Leüca Gallica 25. hujus generis ſtadia continet.

STADIUM Romanum conſtat paſſibus Romanis compoſitis 125. pedibus 625. digitis 10000. Proinde leüca Gallica 24. ſtadia Romana complectitur.

כִּבְרָה KIVRA, al. KIBRA, ſecundum Judæos, mille cubitos vulgares continet.

ITER SABBATHI, ſecundum eoſdem Judæos, eſt duplex כִּבְרָה, ſive 2000. cubiti vulgares.

MILLIARE Italicum conſtat 8. ſtadiis Romanis, ſive 1000. paſſibus compoſitis, ſive 5000. pedibus.

LEUCA denique Gallica, horæ unius iter, complectitur 3. milliaria Italica, 5. itinera ſabbathi, 10. *Kivras*, 24. ſtadia Romana, 25. Græca, 1666. calamos cum 6. pedibus, 2500. paſſus Græcos compoſitos, 3000. paſſus Romanos compoſitos ſive geometricos, 6000. paſſus Romanos ſimplices, 8571. cubitos Hebraïcos ſacros ſive majores, cum tribus palmis minoribus, 10000. cubitos Romanos ſive Hebraïcos vulgares, 15000. pedes Romanos, 20000. palmos majores, 60000. palmos minores, 240000. digitos.

D. *Le Pelletier* Rothomagenſis, vir eruditiſſimus, mihique, dum viveret, amiciſſimus, menſuras Hebræorum extenſas cum noſtris pollicibus ac menſuris, in ſcripto ad R. P. Calmetum à ſe miſſo, ſic comparat.

Digitus Hebraïcus continet $\frac{76}{89}$ pollicis.

Tophahh ſive palmus, 3. pollices, & $\frac{37}{89}$ poll.

Zereth ſive ſemicubitus, 10. pollices & $\frac{22}{89}$ poll.

Cubitus Hebraïcus, 20. pollices, & $\frac{44}{89}$ h. e. fere 20. pollices cum dimidio.

Qanna ſive calamus, 6. cubitos Hebraïcos; cubitus autem Hebraïcus ſeſquipedem cum duobus pollicibus & fere dimidio complectitur. Pes Gallicus, 12. pollices, pollex 12. lineas habet. Orgyia (Gallice *toiſe*) conſtat 6. pedibus; leüca vero 2000. orgyis.

Iter Sabbathi erat 2000. cubitorum Hebraïcorum, ſeu 569. orgyiarum cum 1. pede, 8. pollicibus, & $\frac{62}{89}$ poll.

Stadium Hebraïcum conſtat 400. cubitis Hebraïcis, proindeque 683. pedibus, cum 1. pollice, & $\frac{67}{89}$ poll. Aliæ menſuræ, ſeu locorum intervalla, ſecundum doctiſſimum illum virum, incerta ſunt.

Hæc pro menſuris longis ſive extenſis ſufficiant; jam ad cavas, quarum in ſacris Literis fit mentio, veniamus; eaſque cum noſtris conferamus.

§. II.

Menſuræ diſcretorum.

DISCRETA vel *arida* ſunt, vel *liquida*, aut *humida*. Hæ ſunt aridorum menſuræ, quæ apud Hebræos memorantur.

קַב *Qábh*, *Cab*, *Cabus*, erat ſexta pars τῆ *Seá*, ſive *Sati*; pars 18. τῆ Ephá.

עֹמֶר *O'mer*, *Gómer*, *Gomór*, ſive *Aſſaron*, erat decima pars τῆ Ephá.

סְאָה *Seá*, vel *Satum*, erat Bathi ſeu Ephá tertia pars.

אֵיפָה *Ephá*, *Ephi*, erat decima pars τῆ Hhómer, & 8. Congios Romanos capiebat.

לֶתֶךְ *Léthech* mediam partem τῆ Hhómer continebat.

חֹמֶר *Hhómer*, *Chómer*, ſive כֹּר *Korus*, *Corus*, major apud Hebræos aridorum menſura, 10. Epha ſeu Bathos continebat. Menſuræ hujus & præcedentium capacitas facile cuivis innoteſcet ex tabula ſequenti, in qua menſuræ illæ inter ſe, & cum libris tum Gallicis, tum Romanis antiquis, necnon cum menſuris Pariſienſibus componuntur.

TABULA I.

Aridorum menſuræ, cum libris Romanis antiquis, Gallicis, & menſuris Pariſienſibus compoſitæ.

Menſuræ aridorum collatæ cum								
Antiquo pondere Romano, cujus libra 12. uncias continebat.	Pondere communi Franciæ, cujus libra 16. conſtat unciis.	Menſuris Pariſienſibus.	קַב *Qabus*, cibi quotidiani menſura.	עֹמֶר *O'mer*, ſeu *Aſſaron*, decima pars τῆ Ephá.	סְאָה *Seá*, Satum, modius Romanus, tertia pars τῆ Ephá.	אֵיפָה *Ephá* decima pars τῆ Hhómer.	לֶתֶךְ *Léthekh* media pars τῆ Hhómer.	חֹמֶר *Hhómer*, *Coron*, *Corus*.
4. libræ, 5. unciæ $\frac{1}{3}$	3. libræ, 1. uncia $\frac{2}{3}$	2. litrons, 2. pouceons $\frac{1}{2}$	1.					
8. libræ.	5. libræ, 9. unciæ $\frac{2}{5}$	3. litrons $\frac{1}{2}$, 1. poiſon, 2. pouceous $\frac{1}{10}$	1. $\frac{4}{5}$	1.				
26. libræ, & 8. unciæ.	18. libræ, 10. unciæ.	12. lit. 1. demiſetier $\frac{1}{4}$	6.	3. $\frac{1}{3}$	1.			
80. libræ.	55. libræ, 14. unciæ.	2. boiſſeaux, 5. litrons $\frac{1}{4}$	18.	10.	3.	1.		
400. libræ.	279. libræ, 6. unciæ.	1. mine, 5. boiſſeaux, 10. litrons $\frac{1}{4}$	90.	50.	15.	5.	1.	
800. libræ.	558. libræ, 12. unciæ.	1. demiſetier, 1. mine, 5. boiſſeaux. 4. litrons $\frac{1}{2}$	180.	100.	30.	10.	2.	1.

Liquidorum menſuræ, quarum in Sacra Scriptura fit mentio, ſunt:

לֹג *Lóg*, quarta pars τῶ Qab.

קַב *Qabus*, ſexta pars τῶ Seá; decima octava τῶ Ephá, chœnix Græcorum.

הִין *Hin*, idem atque O'mer; ſexta pars Bathi.

סְאָה *Seá*, Satum, tertia pars Bathi.

בַּת *Bathus*, idem atque Ephá, decima pars τῶ Hhomer, Metreta.

חֹמֶר *Hhómer*, *Coron*, *Corus*, decem Bathos continebat.

Porro ex his menſuris, *Log*, *Hin*, & *Bathus*, ſolis liquidis dimentiendis inſerviebant; tres vero aliæ liquidis & aridis.

TABULA II.

Liquidorum menſuræ cum libris Romanis antiquis, Gallicis, & menſuris Pariſienſibus compoſita.

Menſuræ liquidorum collatæ cum			לוֹג *Lóg*, quarta pars Qabi.	קַב *Qab*, ſexta pars τῶ Seá, 18. τῶ Ephá.	הִין *Hin*, idem atque Omer, ſexta pars Bathi.	סְאָה *Seá*, *Satum*, tertia pars Bathi.	בַּת *Bath*, idem atque Ephá. 10. pars τῶ Hhómer.	חֹמֶר *Hhómer* *Corus*, *Coron*. 10. Bathos continebat.
Antiquo pondere Romano.	Pondere communi Franciæ.	Menſuris Pariſienſibus.						
1. libra, 1. uncia $\frac{1}{6}$	12. unciæ $\frac{8}{11}$.	1. demiſetier, 1. poſſon $\frac{1}{48}$	1.					
4. libræ, 5. unciæ $\frac{1}{9}$	3. libræ, 1. uncia $\frac{2}{3}$.	3. chopines, 2. pouceons $\frac{1}{4}$.	4.	1.				
13. libræ, 4. unciæ.	9. libræ, 5. unciæ.	4. pintes, 1. chopine $\frac{5}{16}$.	12.	3.	1.			
26. libræ, 8. unciæ.	18. libræ, 10. unciæ.	9. pintes, 1. demiſetier $\frac{1}{4}$	24.	6.	2.	1.		
80. libræ.	55. libræ, 14. unciæ.	27. pintes, 3. demiſetiers $\frac{3}{4}$.	72.	18.	6.	3.	1.	
800. libræ.	558. libræ, 12. unciæ.	279 pintes, 1. demiſetier, 1. poſſon.	720.	180.	60.	30.	10.	1.

N O T Æ

In duas præcedentes tabulas.

IN menſurarum Hebraïcarum cum Pariſienſibus collatione, harum voces vernaculas retinuimus, quod lingua Latina, quæ ipſis omnibus reſpondeant, vocabula nequaquam ſuppeditet. Potuiſſem equidem circumloquutione uti; at per exigua

Digitized by Google

cellularum ſpatia id non licuiſſet.

Menſura dicta *Poſſon* ab alia, quam vocant *Pouceon*, accurate diſtinguenda eſt; *Poſſon* enim menſura eſt 6. unciarum ſeu pollicum cubicorum; *Pouceon* vero unico tantum pollice cubico conſtat; ita ut 1. Poſſon, 6. Pouceons complectatur. D. *Le Pelletier* Rothomagenſis, quem ſupra pag. 524. col. 2. laudavimus, menſuras diſcretorum, cum aridorum, tum liquidorum, cum unciis ſeu pollicibus cubicis, & menſuris Pariſienſibus ita componit.

Aridorum menſura.

קַב *Qabh*, *Qabus*, vel *Cabus*, erat ſexta pars τῦ Seá, ſive Sati; pars octava τῦ Ephá; proindeque capiebat uncias ſeu pollices cubicos 79. & $\frac{406177}{704969}$ poll. cub. ſeu 1. *Pinte*, 1. *Chopine*, 1. *Poſſon*, 1. *Pouceon*, & $\frac{406177}{704969}$.

רֹבַע ſive לֹג, quarta pars Qabi, continebat 19. pollices cubicos, & $\frac{652821}{704969}$; ſeu 1. *Demiſettier*, 1. *Poſſon*, 1. *Pouceon*, & $\frac{652821}{704969}$.

עֹמֶר *O'mer*, *Gómer*, *Gomór*; (ע enim per g interdum exprimunt interpretes), *Aſſaron*, erat decima pars τῦ Ephá, proindeque continebat 143. pollices cubicos, & $\frac{1647517}{3524845}$, ſeu 3. *Pintes*, *moins* $\frac{1877328}{3524845}$.

סְאָה *Seá*, *Satum*, pars tertia τῦ Ephá ſeu Bathi, capiebat 478. poll. cub. ſeu 9. *Pintes*, 1. *Demiſettier*, 1. *Poſſon*, & quatuor pollices cub. cum $\frac{258385}{704969}$. Tria Sata, de quibus Gen. 18. v. 6. eadem ſunt atque Ephá.

אֵיפָה *Ephá* complectebatur 1434. poll. cubicos, & $\frac{475158}{704969}$ proindeque 29. *Pintes*, 1. *Chopine*, 1. *Demiſettier*, 1. *Poſſon*, & $\frac{475158}{704969}$.

לֶתֶךְ *Léthekh*, media pars τῦ *Hhómer*, continebat 7170. poll. cub. & $\frac{155160}{704969}$ h. e. 149. *Pintes*, 1. *Demiſettier*, 1. *Poſſon*, & $\frac{155160}{704969}$.

חֹמֶר *Hhómer*, ſeu Corus, complectebatur 10. Ephá, ſeu 14340. poll. cub. & $\frac{310320}{704969}$ ſeu 298. *Pintes*, 1. *Chopine*, 1. *Demiſettier*, & $\frac{310320}{704969}$.

Liquidorum menſura.

לֹג *Lóg*, quarta pars Qabi, continebat 19. pollices cub. & $\frac{652821}{704969}$ ſeu 1. *Demiſettier*, 1. *Poſſon*, 1. *Pouceon*, & $\frac{652821}{704969}$ poll. cubicos.

הִין *Hin*, ſexta pars Bathi ſeu Ephá, capiebat 239. poll. cub. & $\frac{79193}{704969}$ vel 4. *Pintes*, 1. *Chopine*, 1. *Demiſettier*, 1. *Poſſon*, 15. poll. cub. cum $\frac{79193}{704969}$.

Dimidia pars τῦ *Hin* capiebat 119. poll. cubicos, & $\frac{392081}{704969}$ ſeu 2. *Pintes*, 1. *Demiſettier*, 1. *Poſſon*, & 5. poll. cub. $\frac{392081}{704969}$.

Tertia pars τῦ *Hin* eadem erat ac Qabus. Vide ſupra in aridis.

Quarta pars τῦ *Hin* capiebat 59. pollices cubic. & $\frac{548525}{704969}$.

Sexta pars τῦ *Hin* erat 39. poll. cub. & $\frac{600673}{704969}$ vel continebat 1. *Chopine*, 1. *Demiſettier*, 3. poll. cub. & $\frac{600673}{704969}$.

בַּת *Bath*, *Bathus*, idem atque Epha. Vide ſupra in aridis. *Metreta* eadem etiam erat ac Bathus ſeu Epha.

Sic D. *Le Pelletier* menſuras Hebraïcas cum Pariſienſibus, & unciis ſeu pollicibus cubicis contendit. Ut autem iſthæc collatio melius adhuc intelligatur, hæc notanda ſunt.

Pes cubicus continet 1728. pollices itidem cubicos, ſeu 36. *pintes*.

La Chopine, 24. pollices cubicos.

Le Demiſettier, 12. pollices cubicos.

Le Poſſon, moitié du Demiſettier, 6. pollices cubicos.

Le Pouceon ſixiéme partie du Poſſon, 1. pollices cubicos.

Menſurarum Hebraïcarum cum noſtris collationem à doctiſſimo illo viro inſtitutam hic retulimus, quod is rerum illarum eſſet peritiſſimus, eoque de argumento librum conſcripſerit, quem Reipublicæ literariæ, magno ejus detrimento, fata inviderunt. Faxit Deus, ut hi, quorum in manus ſagaciſſimi hujus ſcriptoris opera nondum edita devenere, ea publici juris aliquando faciant. Ceterum cum in ſuperioribus tabulis menſuræ Hebraïcæ liquidorum cum antiquo pondere Romano, & communi Gallico conferuntur, vinum aut aquam, quæ ejuſdem fere ſunt ponderis, volumus appendi; his enim menſuris liquore alio, aut etiam metallo, refertis, aliud erit pondus, quanvis eadem tenneat vaſorum capacitas & ambitus.

CAPUT IX.

De תְּפִלִּין Tephillín, *ſeu Phylacteriis*, מְזוּזָה Mezouzá, *&* טַלִּית Talléth *cum majori, tum minori.*

CUM Matth. 23. v. 5. mentio fiat *Phylacteriorum*; ex Deut. 6. v. 9. cap. 11. v. 20. *Mezouzam* eruant Judæi; & *Tſitſith*, fimbria τȣ̃ *Talleth*, à Deo imperetur Num. 15. v. 38. Deut. 22. v. 12. non ab re fuerit eorum gratia, qui Judæos, aut eorum ædes, vel Synagogas nunquam frequentarunt, ea Phylacteria, Mezouzam, & Talleth, cum ejus fimbria, paucis hic deſcribere.

ARTICULUS I.

De Tephillin, ſeu Phylacteriis.

TEPHILLIN *precatoria*, ſic dicta ſunt à voce פלל in Hithpaél *deprecatus eſt*; quod ea inter precandum Judæi capiti & brachio ſiniſtro applicent. In Novo Teſtamento φυλακτήρια vocantur, quia Scripturæ quædam pericopæ in iis φυλάττονται *aſſervantur.* De his loquitur Chriſtus Matth. 23. v. 5. πλατύνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, *dilatant enim Phylacteria ſua.*

Tephillin originem deducunt Judæi ex Deut. 6. v. 6. *Eruntque verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo.....* Verſ. 8. *Et ligabis ea quaſi ſignum in manu tua, eruntque & movebuntur inter oculos tuos.* Vide etiam cap. 11. v. 18. Exod. 13. vv. 9. 16. *Hoc Phariſæi male interpretantes*, inquit S. Hieron. comm. in Matth. 23. v. 5. tom. 4. nov. edit. part. 1. col. 108. *Scribebant in membranis Decalogum Moyſi, id eſt, decem verba Legis, complicantes ea, & ligantes in fronte, & quaſi coronam capiti facientes, ut ſemper ante oculos moverentur.* Hic Hieronymum aut ſua fefellit memoria, aut, quod eſt fortaſſe veroſimilius, contigit ab ejus ætate in pericopis Scripturæ τοῖς Tephillin includendis mutatio; Judæi enim hodierni Decalogum in his non includunt; ſed alias Scripturæ partes, quas infra commemorabimus.

Duplicis generis ſunt Tephillin, ſeu Phylacteria; alia quæ capiti, alia quæ brachio ſiniſtro alligantur. Amborum ſtructuram ita deſcribit Maimonides, Sect. de Tephillin, cap. 3. halacha 2. *Quomodo conficiunt Phylacteria capitis? Accipiunt lignum quadrum, cujus longitudo æqualis eſt latitudini, & altitudo prope eadem.... Deinde tres in eo effodiunt foveas ſive inciſuras, ut quatuor ei ligno ſint capita, ſecundum hanc figuram* (vide in tab. 1. fig. A.) *Tum accipiunt pellem, eamque aquis macerant, ligno imponunt, & in ſingulas illius inciſuras eam introducunt, & flaccidam reddunt, ut undequaque macerata ſit, donec fecerint figuram literæ* Schin *tribus capitibus inſtructæ à dextra induentis Phylacteria, & quatuor ab induentis ſiniſtra.* Vide figuras B. C. Alii tamen, ut doctiſſimus Buxtorfius Synag. Jud. c. 9. p. 175. ש quadrifidum ad dexteram induentis; trifidum vero ad ſiniſtram collocant; atque ita Phylacteria quædam delineantur in tom. 1. Miſchnæ Surenhuſianæ, pag. 9. Verum hic ſequimur Maimonidem, qui ſic pergit halacha 3. *Et relinquunt pellem donec exaruerit; deinde pellem e muſtricola lignea extrahit* (opifex), *eamque quatuor ædiculis vacuis ornatam comperit. Quo facto, ſingulis ædiculis*

ſingulas

Digitized by Google

ſingulas Legis ſectiones (quas infra indicabimus) *indit*, *& poſtea partem aliquam de corio inferiori*, *eamque conſuit à quatuor lateribus ; & de corio inferiori ſpatium aliquod* (relinquit), *in quod lorum ingrediatur*, *quaſi in laqueolum* מַעְבָּרְתָּ *dictum.* Vide ibid. figuras D. D.

Deſcripta Phylacteriorum capitis ſtructura, tranſit idem Maimonides halacha 4. ad manus ſeu brachii phylacteriorum conſtructionem. *Quomodo manus Phylacteria parantur ? Accipiunt lignum quadrum*, *cujus longitudo latitudini æqualis eſt*, *altitudo fere æquipollens digito*, *vel paulo magis minuſve.* (Vide ibid. fig. E.) *Et obvolvunt illud in pelle macerata ; pellemque relinquunt in muſtricola lignea*, *donec exaruerit. Deinde pellem extrahit* (opifex), *& quatuor legis ſectiones immittit in concavum illud ſpatium*, *& reducit marginem infra pellis particulam*, *conſuitque ad quatuor latera*, *relicto tamen ſpatio*, *quod pro lori laqueolo eſt.* Vide ibid. fig. F. F.

Oſtenſa tum capitis, tum brachii Phylacteriorum conſtructione externa, quatuor pericoparum Legis, quæ in illis includuntur, ordinem ſic inſtituit is Rabbinus, halacha 5. *Quomodo ordinant ſectiones in Phylacteriis capitis ? Immittit* (fabricator) *ſectionem ultimam*, *quæ eſt :* וְהָיָה אִם־שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ Et erit, ſi audiendo audieritis, &c. (Deut. 11. v. 13. ad 21. incluſive) *in ædiculam primam*, *quæ eſt à dextra induentis. Et* שְׁמַע יִשְׂרָאֵל audi Iſraël, &c. (Deut. 6. v. 4. ad v. 9. incluſive.) *in ædiculam ei proximam. Et eam*, *quæ incipit :* וְהָיָה כִּי־יְבִאֲךָ Et erit, cum introduxerit, &c. (Exod. 13. v. 11. ad 16. incluſive) *in ædiculam tertiam huic proximam. Denique illam*, *quæ eſt :* קַדֶּשׁ־לִי כָל־בְּכוֹר Sanctifica mihi omne primogenitum, &c. (Exod. 13. v. 1. ad v. 10. incluſive) *in ædiculam quartam*, *quæ eſt ab induentis ſiniſtra* .... *uti hæc oſtendit figura :*

קדש לי כל בכור	והיה כי יבאך	שמע ישראל	והיה אם שמע

Sequitur ordo ſectionum earumdem, quæ Phylacteriis manus inſeruntur, & de quibus idem Maimonides halacha 6. *Manus Phylacteria ſcribunt in quatuor tabulis unius membranæ oblongæ*, *inſtar Legis voluminis*, *eo*, *quo Legis ſectiones diſponuntur ordine*, *uti conſtat ex hac figura :*

והיה אם שמע	שמע ישראל	והיה כי יבאך	קדש לי כל בכור

Sectiones illæ à principio ad finem convolutæ in ædiculas Phylacteriorum immittuntur, & tegumento pelliceo, addito pilo pecoris, vel animalis puri, & pilo è cauda vitulina, colligantur. Tum Phylacteria hiſce Legalibus membranis impleta conſuunt nervis è calce pecoris vel animalis puri petitis, ita ut ad latus quodlibet tres ſint futuræ, in totum duodecim. Si tamen decem aut quatuordecim ſint futuræ, nihilominus irritum non fit totum negotium.

Ad lora, quibus Phylacteria capiti & brachio alligantur, quod attinet, ſic paranda ſunt, ſecundum eundem Maimonidem halacha 12. *Quomodo*, inquit, *conſtruunt lora ? Accipiunt lorum coriaceum*, *cujus latitudo ſit ut longitudo grani hordeacei. Si vero latius fuerit lorum*, *nihilominus legitimum eſt. Ceterum longitudo lori capitis hujuſmodi ſit*, *ut caput cingat*, *& nodus ex eo ligetur*, *atque duæ illius extremitates ab utraque parte dependeant uſque ad umbilicum*, *aut paulo ſuperius. Manus vero lori ea ſit longitudo*, *quæ brachium cingat*, *& ligatura exinde fiat*, *lorumque ſemel propendeat ſuper digitum medium ; & ex illo digitum circumconvolvat tribus involucris*, *& deinceps colligat.* Lora autem ſic parata *introducit* (opifex) *in laqueolos ſuos*, ſcribit idem Maimonides halacha 13. *ſuccingitque ſecundum capitis menſuram ; ligans ligaturam quadratam inſtar figuræ literæ* ד .... *Pari modo in loro manus ligat ligaturam in modum literæ* (י) (ut ש, quod in Phylacteriorum latere exprimitur, una cum his literis ד & (י) nomen Dei שַׁדַּי efficiat) *dummodo lo-*

rum manus aſcendat & deſcendat in ligatura, ut dilatari conſtringique poſſit, quando quis illud circum manum ligare voluerit. Ligaturæ illæ ſive nodi variant ſecundum Germanorum & Hiſpanorum Judæorum conſuetudines. Nodos Phylacteriorum capitis & brachii, ſecundum Germanos, vide in tab. I. fig. G. pro Phylacteriis capitis, fig. H. pro Phylacteriis brachii. Judæorum autem Hiſpanorum nodos in Phylact. capitis, vide ibid. fig. I. in Phylact. brachii, fig. K. Externa autem lororum iſtorum ſpecies debet eſſe nigra, ex traditione, ut volunt, Moſis è monte Sinai; at interior viridis aut alba eſſe poteſt, nunquam rubra.

Porro Phylacteria ſic diſpoſita ita in capite induuntur, ſecundum eundem Maimonidem, cap. 4. halacha 1. *Applicant ea vertici, ſive termino pilorum, qui eſt è regione faciei; eſtque locus, quo cerebrum infantium vacillat, & cranium non ſtatim occluditur. Præterea requiritur, ut in media capitis parte collocentur, & ſint inter oculos, & ligatura in altitudine cervicis, ubi cranium deſinit.* Vide infra tab. III. fig. A. Ratio autem Phylacteriorum manus induendorum ea eſt, ut ſcribit idem Maimonides, halacha 2. *Phylacteria manus ſiniſtræ applicantur calamo brachii, ubi caro intumeſcit, inter humeri & brachii juncturam; ut, ſi axilla cum coſtis jungatur, Phylacteria ſint è regione cordis, ut obſervetur illud* Deut. 6. v. 6. Et erunt verba illa ſuper cor tuum. Vide ibid. fig. C. Phylacteria illa, ſecundum eundem Rabbinum, halacha 10. induenda ſunt interdiu, non noctu; neque etiam applicanda ſunt Sabbatho, aut quovis alio die feſto; quod Sabbathum & dies feſtus per ſe ſigna ſint, proindeque alio ſigno hiſce diebus opus non ſit.

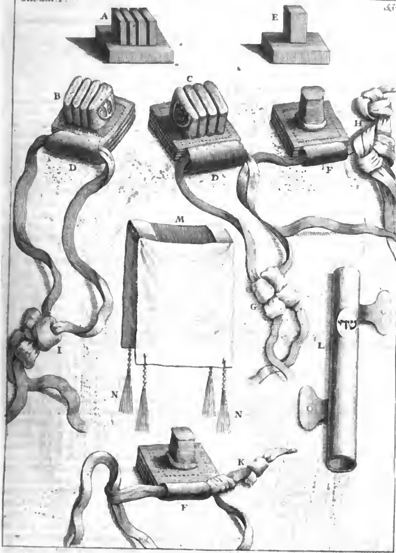
Inter Phylacteria induenda Judæi incipiunt à Phylacteriis brachii ſive manus, quod primo loco à Deo præcipiantur Deut. 6. v. 8. deinde capitis Phylacteria induunt. Cum Phylacteria manus applicant, ſic precantur: *Benedictus Tu, Domine, Deus noſter, totius mundi Domine, qui nos præceptis tuis ſanctificaſti, & ut Phylacteria indueremus, præcepiſti.* Ad Phylacteria vero capitis: *Benedictus Tu, Domine, Deus noſter,* &c. *qui dediſti nobis præceptum Tephillin.* His induti Judæi omnibus hominibus terrori ſe eſſe arbitrantur, quippe qui Dei nomine שַׁדַּי, de quo ſupra, protecti ſint. Id eruunt ex Deut. 28. v. 10. *Videbuntque omnes terrarum populi, quod* שֵׁם יְהוָה נִקְרָא *nomen Domini invocatum* vel *lectum ſit ſuper te, & timebunt te.* Hinc Phylacteria capitis palam & in nuda fronte geri debent, ut ab omnibus conſpiciantur, dum occultantur Phylacteria brachii, quod ſcriptum ſit: וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל־יָדְךָ *& erunt tibi* (non aliis) *ſignum in manu tua.* Quomodo ea brachio applicentur, vide in tab. III. fig. C.

Antequam hoc argumentum miſſum faciamus, monendum *Schin*, quod in Phylacteriis capitis ad ſiniſtram induentis cernitur, eſſe quadriceps, & interne geminum (י) habere, quo, inquiunt nonnulli, exhibetur ſcriptura, qua Decalogus in Tabulis perforatis à Deo deſcriptus eſt; ita ut duplex illud (י) fuerit in aëre, non ſine miraculo, ſuſpenſum. Fabulantur enim has Tabulas ea ratione à Deo ſcriptas fuiſſe, ut excavatæ fuerint ex utraque parte, & aër literas omnes ו permearit; adeo ut non niſi extrema earum latera in Tabulis apparuerint. Quod pertinet ad alterum *Schin* triceps, & ad dexteram induentis prominens, illud characterem, quo Lex à Moſe ſcripta eſt, repræſentat. Præterea geminum illud Schin cum numerice valeat 600. repræſentat nomen Dei מְצַפְצ quod per Alphabethum Qabbaliſticum *Athbaſch* idem eſt ac יְהוָה, vide ſupra pag. 396. c. 2. quodque geminatum eundem numerum 600. efficit.

Hæc de Phylacteriis, quæ Phariſæi, ut aliis ſanctiores viderentur, ceterorum Judæorum Phylacteriis ampliora geſtabant, ut ipſis olim exprobravit Chriſtus loco ſupra laudato, pag. 528. col. 1. Jam deſcribendæ ſunt eorum figuræ in ſequenti Tabella, in qua etiam Mezouza & Talleth minus, quæ in duabus aliis contineri non potuerunt, delineantur.

Digitized by Google

Tabula. I.

L. *Mezouza* M. *Talleth minus*. N N. *Tsitsith*.

Digitized by Google

ARTICULUS II.

De Mezouza.

Mezouza, ſeu Mezuza, ſic dicta eſt, quod domus מְזוּזוֹת vel מְזוּזֹת *poſtibus* affigatur. Sunt duæ Legis pericopæ in membrana deſcriptæ, & in calamo incluſæ, qui calamus poſti januæ ad ingredientis dexteram ſito affigitur, vel in eum intromittitur. Mezouzæ conficiendæ præceptum eruunt ex Deut. 6. v. 9. *Scribeſque ea* (verba Legis) *in poſtibus domus tuæ, & in portis tuis.* Hinc non ſolum portæ domus exteriori, ſed ſingulorum etiam conclavium, quæ inhabitantur, & uſibus honeſtis inſerviunt, affigunt Mezouzam. Sic autem illam conficiunt Judæi. Scribunt in uno folio, & in una columna membranæ, duas Legis pericopas, nimirum שְׁמַע יִשְׂרָאֵל *Audi Iſraël*, &c. Deut. 6. v. 4. ad v. 9. incluſive; & וְהָיָה אִם־שָׁמֹעַ תִּשְׁמְעוּ *Et erit, ſi audiendo audieritis*, &c. Deut. 11. v. 13. ad v. 21. incluſive. Inter utramque pericopam ſpatium aliquod relinquendum. Membranam à fine linearum ad earumdem initium convolvunt, ut, ea aperta, linearum initium ſtatim in oculos legentis incurrat. Membranæ illi ſic convolutæ inſcribunt nomen Dei שַׁדַּי in averſa parte, quæ reſpondet primæ voci ſecundæ pericopæ וְהָיָה, vel in ſpatio inter utramque pericopam relicto. Deinde membranam ſic nomine Dei שַׁדַּי exterius inſcriptam in calamum ligneum, junceum, aut alia quavis materia conſtantem immittunt, qui poſti dextro ingreſſus domus, h. e. ad ingredientis dexteram collocato, ope clavorum infigitur, vel in foſſulam ad id in ipſo poſte excavatam foris inducitur. Ille autem calamus è regione nominis שַׁדַּי, ut & ipſum intuenti pateat, perforari debet. Vide in tab. præcedenti fig. L.

Ideo autem nomen iſtud Mezouzæ inſcribunt, quod gentes, ut aiunt, ædium ſuarum proſperitatem ab aſtris pendere exiſtiment, ipſi vero à Deo, à quo omne bonum proficiſcitur, quique vim aſtrorum frangit, eam exſpectent. Unde Job. 22. v. 17. *Quid autem facit* שַׁדַּי *illis?* Reſpondetur v. 18. *Ipſe implet domos eorum bono.* Aiunt præterea: Rex terrenus eſt intra palatium ſuum, & miniſtri ejus cuſtodiam agunt foris; Iſraëlitæ autem dormiunt in lectis ſuis, & Deus cuſtodit ipſos foris; vi ſcilicet Mezouzæ, cui nomen ejus inſcribitur. Hinc Judæus quilibet pius ac religioſus quoties domum ſuam ingreditur, aut ea egreditur, Mezouzam hanc tangit ac dicit: *Dominus cuſtodiat egreſſum & ingreſſum meum, à nunc & uſque in ſæculum.*

Huc etiam referunt illud Jobi 22. v. 25. וְהָיָה שַׁדַּי בְּצָרֶיךָ *& erit* שַׁדַּי *munitiones tuæ*, à בָּצַר *munivit*; Vulg. *contra hoſtes tuos*, ex בְּ *in, contra*, & צַר *hoſtis.* Lxx. ſenſum utrumque exprimunt hoc modo: ἔσται σοι ὁ παντοκράτωρ βοηθὸς ἀπὸ ἐχθρῶν, *erit igitur omnipotens protector tuus ab inimicis.* Judæi autem vocem בְּצָרֶיךָ ſic allegorice explicant: *Ne legas*, inquiunt, בְּצָרֶיךָ *munitiones tuæ*, ſed בְּצִירֶךָ *in cardine*, vel *in poſte tuo.* Expoſitionum hujuſcemodi allegoricarum Judæis familiarium alia exempla vide in tom. I. pag. 18. col. 1. tom. II. pagg. xxxiv. xxxv. Denique tanta eſt Judæorum in Mezouza fiducia, ut qui hoc præceptum diligenter obſervaverit, ejus liberorumque ipſius dies prolongatum iri exiſtiment, ſecundum illud: *ut multiplicentur dies veſtri, & dies filiorum veſtrorum*, &c. Deut. 11. v. 21.

Quodvis autem domicilium *Mezouzam* non habet; nam ut ea inſtruatur, decem ſunt conditiones, quarum ſi vel una deſit, liberum eſt à Mezouza. 1°. Debet eſſe in eo ſpatium 4. cubitorum in quadrum, aut amplius. 2°. Debent ei eſſe duo poſtes. 3°. Debet ei eſſe ſuperliminare. 4°. Neceſſe

Digitized by Google

eſt ut ſit ei tabulatum. 5°. Ut ſint ei fores. 6°. Ut porta decem palmos alta ſit, aut plures. 7°. Ut domus profana ſit; nam Synagogæ liberæ ſunt à Mezouza. 8°. Ut factum ſit in habitationem hominis. 9°. Ut ſit in habitationem honeſtam. 10°. Ut ſit habitatio fixa. Has conditiones affert Maimonides in Hilcoth Mezouzæ, cap. 6. halacha 1. & ſeqq.

Porro Legis ſectiones ſive in Mezouza, ſive in Tephillin, ſine punctis vocalibus ſcribuntur, ut & volumina Legis, quæ in Synagogis Judæorum aſſervantur. Imo in utriſque literæ quædam unico, quædam triplici, quædam etiam quadruplici apice coronantur. Quænam ſint illæ literæ, curioſorum gratia, quibus membranas Judæorum manu exaratas inſpicere non licet, propoſito ſpecimine, paucis hîc declarare ab inſtituto noſtro non erit alienum.

Literæ שעטנגץ quoties in Lege occurrunt, tribus apicibus ſignantur; literæ vero בדיקה unico duntaxat coronantur apiculo. Carent vulgo ceteræ. Præterea Maimonides hæc de literis, quæ in quatuor Phylacteriorum pericopis occurrunt, in ſpecie notat. In pericopa prima, litera ultima vocis מימים inſtruenda eſt quatuor apiculis. Vide inf. tab. II. lin. ult. In ſecunda pericopa quinque ſunt literæ ה, quæ quatuor apiculis notandæ ſunt. Earum prima eſt ה vocis ונתנה. Secunda initialis vocis הקשה. Tertia ejuſdem vocis ultima litera ה. Quarta litera ה vocis מחר. Quinta eſt litera ה vocis ידכה. In tertia pericopa quinque itidem occurrunt literæ, quæ tribus apiculis ſignandæ ſunt. Prima ק vocis ובקומך, ſecunda ק vocis וקשרתם, tertia & quarta duplex ט vocis לטטפת, quinta פ penultima ejuſdem vocis litera. Pericopa quarta quinque comprehendit literas, nimirum פ vocis ואספת, quæ litera triplici apice coronatur; & ת ejuſdem vocis, quæ unico tantum. Sed duplex ט, & unicum ת vocis לטטפת quatuor gaudent apicibus.

In duabus Mezouzæ pericopis ſervatur regula circa literas שעטנגץ & בדיקה ſuperius tradita.

Differunt autem parumper inter ſe Germanorum & Luſitanorum Judæorum apices, qui in Legis mſſ. inveniuntur; ubi enim Luſitani ſupra literam habent tres apices tribus punctis ſuperius in modum coronulæ inſtructos; ibi Germani tres tantum pingunt apices ſine punctis; quod diſcrimen obſervatur in ſequenti ſpecimine, ubi prima Phylacteriorum pericopa ſecundum Germanos; prima Mezouzæ, ſecundum Luſitanos deſcribitur.

Porro hi apiculi Judæis vocantur תָּגִין *corollæ*, זַיְּנִים *ſpicula*, קוֹצִים *ſpinæ*, &c. quod ſint inſtar ſpiculorum aut aculeorum, quibus veluti armantur literæ. Eorum mentionem facit Chriſtus, Matth. 5. v. 18. *Iota unum, aut μία κεραία, unus apex, non præteribit à Lege, donec omnia fiant;* quod perperam de punctis vocalibus intelligunt nonnulli. Horum quoque mentio fit in Talmude, tract. Menahhoth, cap. 3. fol. 29. ubi legitur: *Cum Moſes aſcendit in ſublime* (h. e. in montem Sinaï) *invenit Deum benedictum ſedentem*, וְקוֹשֵׁר כְּתָרִים לְאוֹתִיּוֹת *& nectentem corollas literis*, h. e. iſtos apiculos capiti literarum appingentem. Commentum Rabbinorum, qui omnes fere ſuas conſuetudines traditioneſque ad montem Sinaï referunt. Paulo inferius: *Septem ſunt literæ, quæ tribus notantur ſpiculis.* Hæ ſunt, quas ſupra notavimus. Præter eas & בדיקה, de quibus etiam ſupra, in pluribus Synagogarum exemplaribus א & פ uno ſpiculo, ח duplici, & ך finale triplici coronantur. Denique pro locorum & exemplarium varietate diverſus eſt apicum illorum numerus. Forma etiam quarumdam literarum nonnihil differt ab excuſis. Sed hæc minutiora ſunt, quam ut in iis diutius immoremur. Reſtat igitur, ut literarum illarum ſpiculis aut corollis inſtructarũ ſpecimen curioſis oculis ſubjiciamus in ſequenti Tabula, in qua, ut diximus, prima Phylacteriorum pericopa exhibetur cum Judæorum Germanorum ſpiculis; prima vero pericopa Mezouzę cum Luſitanorum corollis.

PERICOPA I. PHYLACTERIORUM

Secundum Judæorum Germanorum apices exarata.

Exod. 13. a v. 1. ad v. 10. incluſive.

וידבר יהוה אל משה לאמר קדש לי כל בכור פטר כל
רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא ויאמר משה
אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים מבית
עבדים כי בחזק יד הוציא יהוה אתכם מזה ולא יאכל חמץ
היום אתם יצאים בחדש האביב והיה כי יביאך יהוה אל
ארץ הכנעני והחתי והאמרי והחוי והיבוסי אשר נשבע
לאבתיך לתת לך ארץ זבת חלב ודבש ועבדת את העבדה
הזאת בחדש הזה שבעת ימים תאכל מצת וביום השביעי
חג ליהוה מצות יאכל את שבעת הימים ולא יראה לך
חמץ ולא יראה לך שאר בכל גבלך והגדת לבנך ביום
ההוא לאמר בעבור זה עשה יהוה לי בצאתי ממצרים
והיה לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת
יהוה בפיך כי ביד חזקה הוצאך יהוה ממצרים ושמרת את
החקה הזאת למועדה מימים ימימה

PERICOPA I. MEZOUZÆ

Secundum Judæorum Luſitanorum apices deſcripta.

Deut. 6. a v. 4. ad v. 9. incluſive

שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד ואהבת את יהוה
אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך והיו הדברים
האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך ושננתם לבניך
ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך
וקשרתם לאות על ידך והיו לטטפת בין עיניך וכתבתם
על מזזות ביתך ובשעריך

ARTICULUS III.

De Talleth.

Talleth, ſive, ut Judæi Germani pronuntiant, Talles, ita vocatur à טלל *texit, obtexit.* Duplicis eſt generis, majus & minus.

Talleth majus pannus eſt albus inſtar mappæ quadratæ aut oblongæ, quo Judæi tempore precum caput & collum domi vel in Synagoga circumvolvunt. Vide tab. III. fig. B. B.

Talleth minus conſtat duabus particulis quadrangulis laneis, bombycinis, vel ſericeis albis, quæ deſuper duabus vittis alligantur, ut capitis intromittendi relinquatur ſpatium. Ambæ illæ particulæ ad utrumque latus apertæ ſunt, & à fronte & à tergo, pectore & humeris dependent, inſtar Tunicarum, quibus Diaconi & Subdiaconi in Eccleſia Catholica utuntur. Vide in tab. I. fig. M. Ea veſtis videtur eſſe antiquum Judæorum indumentum, ſed contractum. Qui inter eos pietate ac ſanctitate aliis antecellere volunt, hoc Talleth cum ceteris veſtibus ſurgentes quotidie induunt, & ſub toga circumferunt

A quatuor utriuſque Talleth angulis inferioribus pendet fimbria dicta ציצית *Tſitſith*, vel, ſecundum Judæos Germanos, *Tſitſis*, octo filis albis & laneis conſtans, & interdum quatuor, interdum octo, interdum digitos duodenos lata. Vide in Tab. I. fig. N. N. Phariſæi, qui majorem, quam alii, pietatem affectabant, fimbrias illas augebant. Quamobrem eos redarguit Chriſtus Matth. 23. v. 5.... *dilatant enim Phylacteria ſua, & magnificant* ſeu *amplificant τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν, fimbrias veſtimentorum ſuorum.*

Fimbriæ autem illæ, ſeu peniculamenta, conſtant, ut diximus, octo filis laneis, quæ ſic ad quatuor angulos annectuntur. Fila ſumuntur quatuor, quæ per foramen tranſmiſſa & duplicata faciunt octo. Eorum ſeptem æqualia ſunt; octavum vero longius, ut ſufficiat circumvolvendis reliquis, & quinque nodis firmis nectendis, & tamen reſiduum cum aliis ſeptem æqualis ſit longitudinis. Quinque illi nodi tertiam duntaxat filorum partem occupant. Hæ fimbriæ, ſicut & veſtis, deberent eſſe coloris hyacinthini; ſed quia illum hodie commode habere nequeunt, albo communiter utuntur, qui puritatis & innocentiæ ſymbolum eſt.

Præceptum autem de ציצית conficienda exſtat Deut. 15. v. 38. *Loquere filiis Iſraël, & dices ad eos, ut faciant ſibi* ציצית Lxx. *κράσπεδα*, Vulg. *fimbrias per angulos veſtimentorum ſuorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas.* Verſ. 39. *Et videbitis eas, & recordabimini omnium præceptorum Domini, & facietis ea*, &c. Vide etiam Deut. 22. v. 12. Rabbini prava ſua interpretatione hæc verba corrumpentes ſcribunt eum, qui præceptum *Tſitſith* diligenter cuſtodierit, eodem loco habendum eſſe, ac ſi totam Legem cuſtodiſſet; quod ex Qabbala ſic eruunt. Singulæ fimbriæ quinque nodis conſtant, qui Pentateucho comparantur. Additis octo filis, ex quibus fimbria quælibet componitur, exſurgit numerus 13. Literæ autem vocis ציצית numerice ſumtæ 600. conficiunt. Quibus omnibus in ſummam collectis, fiunt 613. qui numerus eſt omnium præceptorum Dei in tota Lege contentorum.

Ut autem quæ ſupra de Tephillin ſive Phylacteriis, hic de Talleth, & pag. 470. c. 2. de libro Legis diximus, facilius intelligantur; Judæum Tephillin capitis & majori Talleth indutum, ac librum Legis apertum populo oſtendentem delineandum curavimus in Tab. ſequenti, in qua etiam brachium Phylacteriis revinctum, & liber Legis convolutus, & palliolo ſuo contectus repræſentantur.

A. *Judæus Tephillin capitis indutus, et scripturam legis populo oſtendens.*
BB. *Talleth majus cum ejus fimbria.* C. *Brachium ſiniſtrum cum Tephillin.*
D *Liber legis apertus.* E. *Idem convolutus.* F. *Idem convolutus, et palliolo tectus.*
G *Stylus argenteus, quo locus ſcripturæ legendus oſtenditur.*

CAPUT X.

Analyſis Grammatica Cantici Moyſi: Cantemus (*Heb.* Cantabo) Domino, &c. *Exod. xv. à verſu* 1. *ad* 19. *incluſum.*

CUM experientia conſtet maximam ex ejuſcemodi exercitationibus utilitatem à tyronibus percipi, noſtram hac in parte nulli alteri concedere voluimus Grammaticam. Aliorum itaque tam præclarum, tamque utile inſtitutum imitati, Canticum Moyſi, Exod. xv. quod à nullo grammaticorum, quos vidimus, ſic expoſitum eſt, ſelegimus, in quo regularum hîc illîc traditarum partem haud minimam periclitaremur. Ut autem in Scriptura Samaritana & Rabbinica facile expediteque legenda ſeſe exerceant candidati, Canticum illud Samariticis & Rabbinicis literis curavimus excudendum. Prima itaque columna illud exhibet totidem literis Samariticis deſcriptum, quot Hebraïcis; *Samaritani* enim, inquit S. Hieronymus præfat. in lib. Reg. tom. 1. nov. edit. col. 317. *Pentateuchum Moſis totidem literis ſcriptitant, figuris tantum & apicibus diſcrepantes.* Res hodie aliter ſe habet; is enim Pentateuchus à Judaïco non parum diſcrepat: quod argumento eſt illum plane eundem non eſſe atque eum, quem S. Hieronymus præ manibus habuit. Has varietates in columna Samaritana aſtericis indicatas in analyſi ſubjicienda obſervabimus. Secunda columna idem Canticum Hebræis characteribus hodiernis, tertia Rabbinicis deſcriptum repræſentat; qnarta ejus eſt verſio Græca, quæ Lxx. interpretum nomine circumfertur; quinta exhibet verſionem de Hebræo κατὰ λέξιν expreſſam; in ſexta denique columna reponitur Vulgata tranſlatio.

Tyronibus, antequam legant hanc analyſin, auctores ſumus ut capitis XVII. articulum III. qui de mutationis punctorum fundamentis agit, in primo volumine, pag. 413. & ſeqq. diligenter evolvant; ibi enim cur puncta illa mutentur rationes, quas in prædicta analyſi longius fuiſſet ad ſingulas voces repetere, tenore uno expoſitas invenient.

Denique in hac analyſi lectionis regulas prætermiſimus, quod illæ ſatis ſuperque explicatæ ſint in tom. I. cap. IV. art. VI. p. 41. & ſeqq. Ibi itaque voces Hebraïcas Latinis characteribus tantum deſcripſimus, in quibus ב raphatum ſive Dagheſch deſtitutum repræſentatur τῷ *b* aſpirato, ſive *bh*, ut ejus prolatio diſtinguatur à pronuntiatione literæ ו, quæ per *v* conſonans exprimitur.

Digitized by Google

Verſio Vulgata Latina.	*Verſio de Hebræo ad literam expreſſa.*	*Verſio Lxx. interpretum.*
VERSUS I.	VERSUS I.	VERSUS I.
Cantemus Domino; glorioſe enim magnificatus eſt: equum & aſcenſorem projecit in mare.	*Cantabo Domino; quia magnificando magnificatus eſt: equum & aſcenſorem ejus projecit in mare.*	Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ, ἐνδόξως γὰρ δεδόξασται· ἵππον καὶ ἀναβάτην ἔῤῥιψεν εἰς θάλασσαν.
II.	II.	II.
Fortitudo mea, & laus mea Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem. Iſte Deus meus, & glorificabo eum, Deus patris mei, & exaltabo eum.	*Fortitudo mea & laus Dominus, & factus eſt mihi in ſalutem: iſte Deus meus, & tabernaculum faciam ei; Deus patris mei, & exaltabo eum.*	Βοηθὸς καὶ σκεπαστὴς ἐγένετό μοι εἰς σωτηρίαν. οὗτός μου Θεὸς, καὶ δοξάσω αὐτόν· Θεὸς τοῦ πατρός μου, καὶ ὑψώσω αὐτόν.
III.	III.	III.
Dominus quaſi vir pugnator, omnipotens nomen ejus.	*Dominus vir belli, Dominus nomen ejus.*	Κύριος συντρίβων πολέμους, κύριος ὄνομα αὐτῷ.
IV.	IV.	IV.
Currus Pharaonis & exercitum ejus projecit in mare: electi principes ejus ſubmerſi ſunt in mari rubro.	*Currus Pharaonis & exercitum ejus projecit in mare: & electio principum ejus ſubmerſi ſunt in mari Souph.*	Ἅρματα Φαραὼ, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔῤῥιψεν εἰς θάλασσαν, ἐπιλέκτους ἀναβάτας τριστάτας κατεπόθησαν ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ.
V.	V.	V.
Abyſſi operuerunt eos, deſcenderunt in profundum quaſi lapis.	*Abyſſi operient eos: deſcenderunt in profunda quaſi lapis.*	Πόντῳ ἐκάλυψεν αὐτούς· κατέδυσαν εἰς βυθὸν ὡσεὶ λίθος.
VI.	VI.	VI.
Dextera tua, Domine, magnificata eſt in fortitudine: dextera tua, Domine, percuſſit inimicum.	*Dextera tua, Domine, magnificata eſt in fortitudine: dextera tua, Domine, confringet inimicum.*	Ἡ δεξιά σου κύριε, δεδόξασται ἐν ἰσχύϊ· ἡ δεξιά σου χεὶρ, κύριε, ἔθραυσεν ἐχθρούς.
VII.	VII.	VII.
Et in multitudine gloriæ tuæ depoſuiſti adverſarios tuos: miſiſti iram tuam, quæ devoravit eos ſicut ſtipulam.	*Et in multitudine excellentiæ tuæ dirues conſurgentes in te: mittes iram tuam* (quæ) *devorabit eos ſicut ſtipulam.*	Καὶ τῷ πλήθει τῆς δόξης σου συνέτριψας τοὺς ὑπεναντίους. ἀπέστειλας τὴν ὀργήν σου, κατέφαγεν αὐτοὺς ὡς καλάμην.

Characteres rotundi, ſive Rabbinici.	*Novi characteres Hebræi, ſive Chaldaïci.*	*Antiqui charact. Hebræi, ſive Samaritani.*
VERSUS I.	VERSUS I.	VERSUS I.
אשירה ליהוה כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים :	אָשִׁירָה לַיהוָה כִּי־גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם׃	ࠀࠔࠉࠓࠄ ࠋࠉࠄࠅࠄ ࠊࠉ ࠂࠀࠄ ࠂࠀࠄ ࠎࠅࠎ ࠅࠓࠊࠁࠅ ࠓࠌࠄ ࠁࠉࠌ :
II.	II.	II.
עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה זה אלי ואנוהו אלהי אבי וארממנהו :	עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ׃	ࠏࠆࠉ ࠅࠆࠌࠓࠕࠉ ࠉࠄ ࠅࠉࠄࠉ ࠋࠉ ࠋࠉࠔࠅࠏࠄ ࠆࠄ ࠀࠋࠉ ࠅࠀࠍࠅࠄࠅ ࠀࠋࠄࠉ ࠀࠁࠉ ࠅࠀࠓࠅࠌࠌࠍࠄࠅ :
III.	III.	III.
יהוה איש מלחמה יהוה שמו :	יְהוָה אִישׁ מִלְחָמָה יְהוָה שְׁמוֹ׃	ࠉࠄࠅࠄ ࠂࠁࠅࠓ ࠁࠌࠋࠇࠌࠄ ࠉࠄࠅࠄ ࠔࠌࠅ :
IV.	IV.	IV.
מרכבת פרעה וחילו ירה בים ומבחר שלישיו טבעו בים סוף :	מַרְכְּבֹת פַּרְעֹה וְחֵילוֹ יָרָה בַיָּם וּמִבְחַר שָׁלִשָׁיו טֻבְּעוּ בְיַם־סוּף׃	ࠌࠓࠊࠁࠕ ࠐࠓࠏࠄ ࠅࠇࠉࠋࠅ ࠉࠓࠄ ࠁࠉࠌ ࠅࠌࠁࠇࠓ ࠔࠋࠔࠉࠅ ࠈࠁࠏࠅ ࠁࠉࠌ ࠎࠅࠐ :
V.	V.	V.
תהמת יכסימו ירדו במצולת כמו אבן :	תְּהֹמֹת יְכַסְיֻמוּ יָרְדוּ בִמְצוֹלֹת כְּמוֹ־אָבֶן׃	ࠕࠄࠌࠅࠕ ࠉࠊࠎࠉࠌࠅ ࠉࠓࠃࠅ ࠁࠌࠑࠅࠋࠅࠕ ࠊࠌࠅ ࠀࠁࠍ :
VI.	VI.	VI.
ימינך יהוה נאדרי בכח ימינך יהוה תרעץ אויב :	יְמִינְךָ יְהוָה נֶאְדָּרִי בַּכֹּחַ יְמִינְךָ יְהוָה תִּרְעַץ אוֹיֵב׃	ࠉࠌࠉࠍࠊ ࠉࠄࠅࠄ ࠍࠀࠃࠓࠉ ࠁࠊࠇ ࠉࠌࠉࠍࠊ ࠉࠄࠅࠄ ࠕࠓࠏࠑ ࠀࠅࠉࠁ :
VII.	VII.	VII.
וברב גאונך תהרס קמיך תשלח חרנך יאכלמו כקש :	וּבְרֹב גְּאוֹנְךָ תַּהֲרֹס קָמֶיךָ תְּשַׁלַּח חֲרֹנְךָ יֹאכְלֵמוֹ כַּקַּשׁ׃	ࠅࠁࠓࠁ ࠂࠀࠅࠍࠊ ࠕࠄࠓࠎ ࠒࠌࠉࠊ ࠕࠔࠋࠇ ࠇࠓࠍࠊ ࠉࠀࠊࠋࠌࠅ ࠊࠒࠔ :

Verſio Vulgata Latina.	*Verſio de Hebræo ad literam expreſſa.*	*Verſio Lxx. interpretum.*
VIII. *Et in ſpiritu furoris tui congregatæ ſunt aquæ : ſtetit unda fluens, congregatæ ſunt abyſſi in medio mari.*	VIII. *Et in ſpiritu irarum tuarum coacervatæ ſunt aquæ, ſteterunt ſicut acervus fluenta : coagulatæ ſunt abyſſi in corde maris.*	VIII. Καὶ διὰ πνεύματος τοῦ θυμοῦ σου διέστη τὸ ὕδωρ· ἐπάγη ὡσεὶ τεῖχος τὰ ὕδατα· ἐπάγη τὰ κύματα ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.
IX. *Dixit inimicus : perſequar & comprehendam, dividam ſpolia, implebitur anima mea : evaginabo gladium meum, interficiet eos manus mea.*	IX. *Dixit inimicus : perſequar, comprehendam, dividam ſpolium, implebitur eis anima mea; evaginabo gladium meum, poſſeſſione expellet,* vel *pauperes efficiet eos manus mea.*	IX. Εἶπεν ὁ ἐχθρὸς, διώξας καταλήψομαι, μεριῶ σκῦλα, ἐμπλήσω ψυχήν μου, ἀνελῶ τῇ μαχαίρᾳ μου, κυριεύσει ἡ χείρ μου.
X. *Flavit ſpiritus tuus, & operuit eos mare : ſubmerſi ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus.*	X. *Flavisti in ſpiritu tuo, operuit eos mare : abſorpti ſunt quaſi plumbum in aquis vehementibus.*	X. Ἀπέστειλας τὸ πνεῦμά σου· ἐκάλυψεν αὐτοὺς θάλασσα· ἔδυσαν ὡσεὶ μόλιβος ἐν ὕδατι σφοδρῷ.
XI. *Quis ſimilis tui in fortibus, Domine ? quis ſimilis tui ? magnificus in ſanctitate, terribilis atque laudabilis, faciens mirabilia.*	XI. *Quis ſicut Tu in Diis, Domine, quis ſicut Tu magnificus in ſanctitate : terribilis laudibus, faciens mirabile ?*	XI. Τίς ὅμοιός σοι ἐν θεοῖς, κύριε; τίς ὅμοιός σοι; δεδοξασμένος ἐν ἁγίοις, θαυμαστὸς ἐν δόξαις, ποιῶν τέρατα.
XII. *Extendiſti manum tuam, & devoravit eos terra.*	XII. *Extendiſti dexteram tuam, deglutiet eos terra.*	XII. Ἐξέτεινας τὴν δεξιάν σου· κατέπιεν αὐτοὺς γῆ.
XIII. *Dux fuiſti in miſericordia populo, quem redemiſti : & portaſti eum in fortitudine tua ad habitaculum ſanctum tuum.*	XIII. *Duxiſti in miſericordia tua populum hunc* (quem) *redemiſti, duxiſti in fortitudine tua ad habitaculum ſanctitatis tuæ.*	XIII. Ὡδήγησας τῇ δικαιοσύνῃ σου τὸν λαόν σου τοῦτον, ὃν ἐλυτρώσω· παρεκάλεσας τῇ ἰσχύϊ σου εἰς κατάλυμα ἅγιόν σου.

Characteres rotundi, ſive Rabbinici.	*Novi characteres Hebræi, ſive Chaldaïci.*	*Antiqui charact. Hebræi, ſive Samaritani.*
VIII.	VIII.	VIII.
וברוח אפיך נערמו מים נצבו כמו נד נזלים קפאו תהמות בלב ים :	וּבְרוּחַ אַפֶּיךָ נֶעֶרְמוּ־מַיִם נִצְּבוּ כְמוֹ־נֵד נֹזְלִים קָפְאוּ תְהֹמֹת בְּלֶב־ יָם׃	ࠅࠁࠓࠅࠇ· ࠀࠐࠉࠊ· ࠍࠏࠓࠌࠅ· ࠌࠉࠌ· ࠍࠑࠁࠅ· ࠊࠌࠅ· ࠍࠃ· ࠍࠆࠋࠉࠌ· ࠒࠐࠀࠅ· ࠕࠄࠌࠅࠕ· ࠁࠋࠁ· ࠉࠌ :
IX.	IX.	IX.
אמר אויב ארדף אשיג אחלק שלל תמלאמו נפשי אריק חרבי תורישמו ידי :	אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֹּף אַשִּׂיג אֲחַלֵּק שָׁלָל תִּמְלָאֵמוֹ נַפְשִׁי אָרִיק חַרְבִּי תּוֹרִישֵׁמוֹ יָדִי׃	ࠀࠌࠓ· ࠀࠅࠉࠁ· ࠀࠓࠃࠐ· ࠀࠔࠉࠂ· ࠀࠇࠋࠒ· ࠔࠋࠋ· ࠕࠌࠋࠀࠌࠅ· ࠍࠐࠔࠉ· ࠀࠓࠉࠒ· ࠇࠓࠁࠉ· ࠕࠅࠓࠉࠔࠌࠅ· ࠉࠃࠉ :
X.	X.	X.
נשפת ברוחך כסמו ים צללו כעופרת במים אדירים :	נָשַׁפְתָּ בְרוּחֲךָ כִּסָּמוֹ יָם צָלֲלוּ כַּעוֹפֶרֶת בְּמַיִם אַדִּירִים׃	ࠍࠔࠐࠕ· ࠁࠓࠅࠇࠊ· ࠊࠎࠌࠅ· ࠉࠌ· ࠑࠋࠋࠅ· ࠊࠏࠅࠐࠓࠕ· ࠁࠌࠉࠌ· ࠀࠃࠉࠓࠉࠌ :
XI.	XI.	XI.
מי כמכה באלים יהוה מי כמכה נאדר בקדש נורא תהלת עשה פלא :	מִי־כָמֹכָה בָּאֵלִים יְהוָה מִי כָּמֹכָה נֶאְדָּר בַּקֹּדֶשׁ נוֹרָא תְהִלֹּת עֹשֵׂה־ פֶלֶא׃	ࠌࠉ· ࠊࠌࠊࠄ· ࠁࠀࠋࠉࠌ· ࠉࠄࠅࠄ· ࠌࠉ· ࠊࠌࠊࠄ· ࠍࠀࠃࠓ· ࠁࠒࠃࠔ· ࠍࠅࠓࠀ· ࠕࠄࠋࠕ· ࠏࠔࠄ· ࠐࠋࠀ :
XII.	XII.	XII.
נטית ימינך תבלעמו ארץ :	נָטִיתָ יְמִינְךָ תִּבְלָעֵמוֹ אָרֶץ׃	ࠍࠈࠉࠕ· ࠉࠌࠉࠍࠊ· ࠕࠁࠋࠏࠌࠅ· ࠀࠓࠑ :
XIII.	XIII.	XIII.
נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעזך אל נוה קדשך :	נָחִיתָ בְחַסְדְּךָ עַם־זוּ גָּאָלְתָּ נֵהַלְתָּ בְעָזְּךָ אֶל־נְוֵה קָדְשֶׁךָ׃	ࠍࠇࠉࠕ· ࠁࠇࠎࠃࠊ· ࠏࠌ· ࠆࠅ· ࠂࠀࠋࠕ· ࠍࠄࠋࠕ· ࠁࠏࠆࠊ· ࠀࠋ· ࠍࠅࠄ· ࠒࠃࠔࠊ :

Verſio Vulgata Latina.	*Verſio de Hebræo ad literam expreſſa.*	*Verſio Lxx. interpretum.*
XIV. *Aſcenderunt populi, & irati ſunt: dolores obtinuerunt habitatores Philiſthiim.*	XIV. *Audierunt populi, contremiſcent: dolor apprehendit habitatores Palæſtinæ.*	XIV. Ἤκουσαν ἔθνη, καὶ ὠργίσθησαν· ὠδῖνες ἔλαβον κατοικοῦντας Φυλιστιείμ.
XV. *Tunc conturbati ſunt principes Edom, robuſtos Moab obtinuit tremor: obriguerunt omnes habitatores Chanaan.*	XV. *Tunc territi ſunt principes Edom, robuſtos Moab apprehendet eos tremor: diſſoluti ſunt omnes habitatores Chenaan.*	XV. Τότε ἔσπευσαν ἡγεμόνες Ἐδὼμ, καὶ ἄρχοντες Μωαβιτῶν· ἔλαβεν αὐτοὺς τρόμος· ἐτάκησαν πάντες οἱ κατοικοῦντες Χαναάν.
XVI. *Irruat ſuper eos formido & pavor; in magnitudine brachii tui fiant immobiles quaſi lapis: donec pertranſeat populus tuus, Domine, donec pertranſeat populus tuus iſte, quem poſſediſti.*	XVI. *Cadet ſuper eos terror & pavor; in magnitudine brachii tui tacebunt ſicut lapis: donec transiret populus, Domine, donec tranſiret populus iſte* (quem) *poſſediſti.*	XVI. Ἐπιπέσοι ἐπ' αὐτοὺς τρόμος καὶ φόβος· μεγέθει βραχίονός σου ἀπολιθωθήτωσαν, ἕως παρέλθῃ ὁ λαός σου, κύριε· ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ λαός σου οὗτος, ὃν ἐκτήσω.
XVII. *Introduces eos, & plantabis in monte hæreditatis tuæ, firmiſſimo habitaculo tuo, quod operatus es, Domine: ſanctuarium tuum, Domine, quod firmaverunt manus tuæ.*	XVII. *Introduces eos, & plantabis eos in monte hæreditatis tuæ,* (in) *loco habitationis tuæ* (quem) *operatus es, Domine:* (in) *ſanctuario, Domine,* (quod) *firmaverunt manus tuæ.*	XVII. Εἰσαγαγὼν καταφύτευσον αὐτοὺς εἰς ὄρος κληρονομίας σου, εἰς ἕτοιμον κατοικητήριόν σου, ὃ κατειργάσω, κύριε, ἁγίασμα, κύριε, ὃ ἡτοίμασαν αἱ χεῖρές σου.
XVIII. *Dominus regnabit in æternum & ultra.*	XVIII. *Dominus regnabit in ſæculum & perpetuum.*	XVIII. Κύριος βασιλεύων τὸν αἰῶνα, καὶ ἐπ' αἰῶνα, καὶ ἔτι.
XIX. *Ingreſſus eſt enim eques Pharao cum curribus & equitibus ejus in mare, & reduxit ſuper eos Dominus aquas maris: filii autem Iſraël ambulaverunt per ſiccum in medio ejus.*	XIX. *Quia ingreſſus eſt equus Pharaonis cum curru ſuo, & equitibus ſuis in mare, & redire fecit Dominus ſuper eos aquas maris: & filii Iſraël ambulaverunt per ſiccum in medio maris.*	XIX. Ὅτι εἰσῆλθεν ἵππος Φαραὼ σὺν ἅρμασι καὶ ἀναβάταις εἰς θάλασσαν, καὶ ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς κύριος τὸ ὕδωρ τῆς θαλάσσης. οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐπορεύθησαν διὰ ξηρᾶς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης.

Digitized by Google

Characteres rotundi, ſive Rabbinici.	*Novi characteres Hebræi, ſive Chaldaici.*	*Antiqui charact. Hebræi, ſive Samaritani.*
XIV. שמעו עמים ירגזון חיל אחז ישבי פלשת :	XIV. שָֽׁמְעוּ עַמִּים יִרְגָּזוּן חִיל אָחַז יֹשְׁבֵי פְּלָֽשֶׁת ׃	XIV. ࠔࠌࠏࠅ ࠏࠌࠉࠌ ࠅࠉࠓࠂࠆࠅࠍ ࠇࠉࠋ ࠀࠇࠆ ࠉࠔࠁࠉ ࠐࠋࠔࠕ :
XV. אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמגו כל יושבי כנען :	XV. אָז נִבְהֲלוּ אַלּוּפֵי אֱדוֹם אֵילֵי מוֹאָב יֹֽאחֲזֵמוֹ רָעַד נָמֹגוּ כֹּל יֹשְׁבֵי כְנָֽעַן ׃	XV. ࠀࠆ ࠍࠁࠄࠋࠅ ࠀࠋࠅࠐࠉ ࠀࠃࠅࠌ ࠀࠉࠋࠉ ࠌࠅࠀࠁ ࠉࠀࠇࠆࠌࠅ ࠓࠏࠃ ࠍࠌࠂࠅ ࠊࠋ ࠉࠔࠁࠉ ࠊࠍࠏࠍ :
XVI. תפל עליהם אימתה ופחד בגדל זרועך ידמו כאבן עד יעבר עמך יהוה עד יעבר עם זו קנית :	XVI. תִּפֹּל עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וָפַחַד בִּגְדֹל זְרוֹעֲךָ יִדְּמוּ כָּאָבֶן עַד־ יַעֲבֹר עַמְּךָ יְהוָה עַד־יַעֲבֹר עַם־ זוּ קָנִֽיתָ ׃	XVI. ࠕࠐࠋ ࠏࠋࠉࠄࠌ ࠀࠉࠌࠕࠄ ࠅࠐࠇࠃ ࠁࠂࠃࠋ ࠆࠓࠏࠊ ࠉࠃࠌࠅ ࠊࠀࠁࠍ ࠏࠃ ࠉࠏࠁࠓ ࠏࠌࠊ ࠉࠄࠅࠄ ࠏࠃ ࠉࠏࠁࠓ ࠏࠌ ࠆࠅ ࠒࠍࠉࠕ :
XVII. תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת יהוה מקדש אדני כוננו ידיך :	XVII. תְּבִאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ יְהוָה מִקְּדָשׁ אֲדֹנָי כּוֹנְנוּ יָדֶֽיךָ ׃	XVII. ࠕࠁࠀࠌࠅ ࠅࠕࠈࠏࠌࠅ ࠁࠄࠓ ࠍࠇࠋࠕࠊ ࠌࠊࠅࠍ ࠋࠔࠁࠕࠊ ࠐࠏࠋࠕ ࠉࠄࠅࠄ ࠌࠒࠃࠔ ࠀࠃࠍࠉ ࠊࠅࠍࠍࠅ ࠉࠃࠉࠊ :
XVIII. יהוה ימלך לעלם ועד :	XVIII. יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד ׃	XVIII. ࠉࠄࠅࠄ ࠉࠌࠋࠊ ࠋࠏࠋࠌ ࠅࠏࠃ :
XIX. כי בא סוס פרעה ברכבו ובפרשיו בים וישב יהוה עלהם את מי הים ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים :	XIX. כִּי בָא סוּס פַּרְעֹה בְּרִכְבּוֹ וּבְפָרָשָׁיו בַּיָּם וַיָּשֶׁב יְהוָה עֲלֵהֶם אֶת־מֵי הַיָּם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הָלְכוּ בַיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּֽם ׃	XIX. ࠊࠉ ࠁࠀ ࠎࠅࠎ ࠐࠓࠏࠄ ࠁࠓࠊࠁࠅ ࠅࠁࠐࠓࠔࠉࠅ ࠁࠉࠌ ࠅࠉࠔࠁ ࠉࠄࠅࠄ ࠏࠋࠉࠄࠌ ࠀࠕ ࠌࠉ ࠄࠉࠌ ࠅࠁࠍࠉ ࠉࠔࠓࠀࠋ ࠄࠋࠊࠅ ࠁࠉࠁࠔࠄ ࠁࠕࠅࠊ ࠄࠉࠌ :

VERSUS I.

1. אָשִׁירָה aſchira *cantabo.*] 1. perſ. ſing. comm. fut. hiph. verbi radicalis & quieſc. Aiin Vav שִׁיר *cantare*, cum ה paragogico, tom. 1. pag. 260. col. 2. Accentus Mahpàch miniſter 1. loco ſequentis Paſchta, tom. 2. pag. 314. Penultimam occupat, quia vox deſinit in ה paragogicum, nec præcedit immediate (ּ), *ibid.* pag. 308. col. 1. Poſt אָשִׁירָה ſupplendum eſt nomen שִׁיר *canticum*, *ibid.* pag. 6. artic. V. col. 1. Lxx. vertunt: ᾄσωμεν *cantemus.* Sic etiam in plurali interpretantur Chald. Syrus, Arabs, & S. Hier. qui pro אָשִׁירָה legerunt נָשִׁירָה. Vel hæc retulerunt ad Moyſen & filios Iſraël, qui in hoc Exodi loco Canticum iſtud una ceciniſſe dicuntur. Quod pertinet ad Lxx. hi forte antiquitus interpretati erant ᾄσω μὲ *cantabo*, adeo ut μὲ redundet, quod fit interdum; & ex duplici illa voce, quam librariorum oſcitantia conjunxit, nata eſt unica ᾄσωμεν *cantemus.* Hîc mendoſus eſt textus Samaritanus in Polyglott. Pariſ. & Lond. ubi legitur ࠀࠔࠉࠓࠆ pro ࠀࠔࠉࠓࠄ, nempe cum ࠆ pro ࠄ.

2. לַיהוָה ládhonái *Domino.*] Vox compoſita ex לְ dandi caſus articulo, tom. 1. pagg. 67. 68. & proprio Dei nomine יְהוָה *Adhonái*, *Dominus*, non *Jehová*; quia nomen iſtud legitur per vocales alterius Dei nominis אֲדֹנָי *Dominus*, cujus (ֲ), quod ſubjicitur τῷ א, quia gutturale eſt, fit ſimplex (ְ) ſub (י) τοῦ יְהוָה, quod iſtud (י) non ſit gutturalis litera. Cum itaque יְהוָה pronuntietur אֲדֹנָי *Adhonái*, ob rationes ſupra pag. 410. col. 2. 411. col. 1. poſitas, ל, pro nativa ſua motione (ְ), afficitur (ַ) ob ſequens (ֲ), tom. 1. p. 70. col. 1. quaſi ſcriptum eſſet לַאֲדֹנָי, unde, facta contractione, vel, ut aliis placet, ſublato (ֲ), לַאדֹנָי; hinc לַיהוָה, *ibid.* col. 2. Vox illa cum accentu duplici notatur, 1°. accentu euphonico Méthegh in antepenultima ſyllaba, quod ea ſit tertia ante accentum tonicum, neque deſinat in (ּ) aut in Daghéſch expreſſum, tom. 2. pag. 318. coll. 1. & 2. 2°. accentu tonico Paſchta honorario ſequentis Zaqéph qatón in גָאֹה, *ibid.* pag. 313. Ultimæ vocis literæ inſidet, quia *poſtpoſitivus* eſt, *ibid.* pag. 310. col. 2. Hîc ſubdiſtinguit, tom. 1. pag. 19. Rad. τοῦ יְהוָה eſt הָוָה *fuit*; unde יְהוָה ſecundum literas conſonantes eſt ὁ ὢν *exiſtens*, ſive *qui eſt*, ut ſe ipſe vocat Exod. 3. v. 14. Ipſi præponitur (י) nominum propriorum fere ab initio formativum, tom. 1. pag. 386. in cap. xv. & pag. 388. col. 1. in fine. Secundum alios, (י) iſtud in aliis nominibus propriis deſumitur ex hoc ipſo nomine יְהוָה.

3. כִּי־ ki, *quia*, *enim*, &c.] Particula ſive conjunctio cauſalis & radicalis, tom. 1. pag. 384. col. 2. num. V. Licet jungatur voci ſequenti per Maqqáph, nihilominus tamen cum accentu euphonico Méthegh notatur, tom. 2. pagg. 320. 321. Daghéſch lene imprimitur τῷ כ, quia eſt initio dictionis, & vox præcedens non deſinit in literam quieſcentem cum accentu miniſtro, tom. 1. pag. 27. in fine, p. 28. initio, & pag. 30. in Append. coll. 1. & 2.

4. גָאֹה ghaó *magnificando.*] Infinitivus qál verbi radicalis & quieſcentis Lamedh Hé, גָּאָה *magnificatus eſt*, tom. 1. pag. 286. col. 1. ג aſpiratur quanvis initio dictionis; quia vox præcedens deſinit in literam quieſcentem, nempe (י), nec accentu regio aut Peſiq inſignitur, *ibid.* pag. 30. in Append. col. 2. & pag. 31. col. 1. Hhólem defectivum eſt ob א & ה viciniam, *ibid.* p. 16. col. 2. Accentus Mounáhh miniſter ſequentis regis Zaqéph qatón, tom. 2. pag. 313. Accentus ille ſubſcribitur τῷ א, quanvis pertineat ad hhólem; nam cum accentus referuntur ad hhólem ſive plenum, ſive deficiens, & ad ו, ſemper ſubſcribuntur literæ vocales iſtas præcedenti; quod hîc ſemel monuiſſe ſufficiat. Vide tom. 1. p. 38. in fine, & 39. initio. Cum infinitivus, ut eo loci, præponitur aut poſtponitur tempori finito, is vulgo per gerundium in *do* transfertur, notatque emphaſin, tom. 1. pag. 536. Can. VI. Hinc *magnificando magnificatus eſt*, idem eſt ac

valde

Digitized by Google

valde magnificatus eſt. Unde Lxx. ἐνδόξως δεδόξασται, *glorioſe glorificatus eſt.* S. Hieron. *glorioſe magnificatus eſt.* Hic quoque mendoſus eſt Samaritanus, qui pro ࠄࠀࠂ habet ࠂࠀࠄ.

5. גָּאֹה gaà *magnificatus eſt.*] 3. perſ. ſing. maſc. præter. qàl verbi rad. & quieſc. Lám. Hé גָּאָה, tom. 1. pag. 284. col. 1. ג afficitur daghéſch leni, etſi vox præcedens deſinat in literam quieſcentem, nempe ה, nec accentu regio afficiatur, aut poſt eam ſequatur Peſiq; quia vox illa nominatim excipitur, *ibid.* pag. 31. col. 1. Accentus Zaqéph qatón regius, qui ibi inciſum, ſive punctum cum virgula efficit, tom. 1. pag. 19.

6. סוּס ſoús *equum.*] Nomen radicale, tom. 1. pag. 49. col. 1. Accentus Mérechá miniſter regis ſequentis Tiphhhá, tom. 2. pag. 314.

7. וְרֹכְבוֹ veróchebhó *& aſcenſorem ejus.*] Vox compoſita ex conjunctione ו cum nativa ſua motione (:), tom. 1. pag. 384. in Append. col. 1. & ex participio benoni qàl verbi perfecti & radic. רָכַב *inſedit equo*, &c. Unde bénoní רֹכֵב *inſidens, aſcenſor*, &c. participia enim cum activa, tum paſſiva, ſæpe in nomina degenerant, *ibid.* pag. 146. col. 2. & 554. Can. 1. Cum affixis remanet hhólem penultimæ; at (-) ultimæ mutatur in (:) ut in nominibus; unde cum affixo tertiæ perſ. ſing. maſc. ו, *ibid.* p. 80. col. 1. fit וְרֹכְבוֹ *& aſcenſorem ejus*, *ibid.* p. 93. §. V. pag. 113. §. VIII. 324. §. II. & 347. col. 1. Hhólem deficiens ob ר, cui proximum eſt, *ibid.* p. 16. col. 1. Ex duobus accentibus, prior euphonicus eſt, nempe Méthegh, quo afficitur magna motio, quæ tonico deſtituitur, & quam ſequitur (:), tom. 2. pag. 319. col. 1. num. II. Poſterior tonicus eſt, nimirum Tiphhha honorarius Siloúq regis in ultima verſus dictione ſequentis, *ibid.* p. 313. Nomen iſtud & præcedens סוּס *equus*, in ſingulari numero loco pluralis, ad collectam multitudinem exprimendam, collocantur, tom. 1. pag. 476. §. VII. Can. I.

8. רָמָה ramá *projecit.*] 3. perſ. ſing. maſc. præt. qàl verbi radic. & quieſc. Lám. Hé, רָמָה, tom. 1. pag. 284. col. 1. Accentus Mérechá miniſter Siloúq ſequentis, tom. 2. pag. 313.

9. בַיָּם bhaiiám *in mare.*] Vox compoſita ex præpoſitione בְּ *in*, & יָם *mare.* Motio genuina בְּ est (:), tom. 1. pag. 379. in Append. col. 2. at eo loci excluſit ה articulum, aſſumta ejus motione; hinc בַּיָּם eſt pro בְּהַיָּם, *ibid.* pag. 380. col. 1. ב iſtud aſpiratur, quia vox præcedens deſinit in literam quieſcentem, nec afficitur accentu regio aut Peſiq, tom. 1. p. 30. in Append. coll. 1. 2. Daghéſch in (י) venit ex iſto ה articulo, quod ſequenti literæ, modo non ſit gutturalis aut ר, daghéſch forte imprimit, *ibid.* pag. 69. in Append. col. 1. Accentus Siloúq regius, qui verſum, ſæpe etiam & ſenſum claudit, tom. 1. pag. 19. in fine, tom. 2. pag. 323. col. 1. initio, & pag. 325. §. I. col. 1. Rad. inuſit. יםם, unde יָם, cum (-) loco (-) quaſi à יםם, *ibid.* pag. 90. col. 2.

VERSUS. II.

1. עָזִּי ozzí *fortitudo mea.*] Ex עֹז *fortitudo*, & (ִי) affixo 1. perſ. ſing. comm. quod affixum in cauſa eſt cur hhólem ſubſtantivi עֹז mutetur in (ָ hhatoúph), tom. 1. p. 96. §. VII. p. 106. paulo poſt initium, & p. 117. §. XXI. Daghéſch imprimitur ז ad compenſandam ſecundam radicalem ejectam, *ibid.* p. 96. §. VII. & p. 117. §. XXI. עֹז enim venit ab עָזַז *fortis fuit*; unde ex qàl עֹז ut עֹז, tom. 1. pag. 393. col. 2. in fine. Accentus Mahpách miniſter primo loco ſequentis Paſchtá, tom. 2. p. 314. paulo poſt med.

2. וְזִמְרָת vezimráth *& laus.*] Ex copula וְ *&*, ac ſubſtantivo ſing. femin. זִמְרָת *laus*, quod anomalum eſt, pro זִמְרָה; mutato videlicet ה in ת. Aut potius librariorum incuria, cui anſam dedit (י) ſequens, excidit (י) affixum primæ perſ. ſing. ſic: זִמְרָתִי *& laus mea*, quod affixum exprimunt Paraphraſtes Chaldæus & S. Hieron. quorum ille tranſtulit וְתוּשְׁבַּחְתִּי, hic *& laus mea.* Confer quæ diximus in tom. 1. p. 125. col. 1.

Samaritanus tamen affixum non habet. Lxx. Syrus, & Arabs, ſine affixo etiam interpretati ſunt. Accentus Paſchta honorarius ſequentis Zaqéph qatón, tom. 2. pp. 313. 314. Ultimæ literæ inſidet, quia *poſtpoſitivus* eſt, *ibid.* pag. 310. col. 2. Radix זָמַר *præcidit, amputavit*, & in piél זִמֵּר *pſallere, canticis laudare*, &c. Unde ex qál זִמְרָה formæ אֶבְחָה, tom. 1. pag. 388. c. 2.

3. יָהּ Iah *Dominus.*] Unum ex Divinis nominibus factum ex יְהוָה per contractionem, tom. 1. pag. 431. col. 1. Accentus Zaqéph qatón, qui hîc diſtinguit, *ibid.* p. 19.

4. וַיְהִי־ vaiehi- *& factus eſt.*] 3. perſ. ſing. maſc. fut. qál verbi radic. & quieſc. Lam. Hé, הָיָה *fuit, factus eſt.* Fit per apocopen tertiæ radic. ה cum motione præcedente (ֶ), & reliquorum punctorum metatheſin, pro יִהְיֶה, tom. 1. pag. 288. col. 1. Futurum illud mutatum eſt in præteritum vi conjunctionis ו cum (ַ) ipſi præpoſitæ, *ibid.* p. 611. Can. I. col. 1. Poſt ו iſtud (ַ) affectum ſequitur daghéſch forte in characteriſtica futuri ad complendam ſyllabam; at ejicitur ex (י) τῶ וַיְהִי־ ob (ְ) ipſi ſuppoſitum, *ibid.* & p. 29. col. 1. in fine. Deeſt accentus tonicus ob Maqqáph, tom. 2. p. 320. artic. III. Adeſt tantum euphonicus Méthegh tum ad compenſandum daghéſch ejectum, tum ob (ְ), quod literæ daghéſch non notatæ poſt (ַ) ſupponitur, *ibid.* p. 319. col. 2. num. V.

5. לִי li *mihi.*] Dativus ſing. pronominis 1. perſonæ comm. factus ex ל dativi artic. & (ִי) affixo primæ perſonæ ſing. comm. tom. 1. pag. 80. col. 1. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis Athnáhh, tom. 2. pag. 313. Hîc non diſtinguit.

6. לִישׁוּעָה liſchouá *in ſalutem*, ſive *ſalus*; verbum enim הָיָה *fuit*, loco poſterioris nominativi eleganter regit nomen cum præpoſitione ל, tom. 1. pag. 539. col. 1. & 2. initio.] Vox illa compoſita eſt ex præpoſitione ל *in*, & nomine ſubſt. ſing. femin. יְשׁוּעָה *ſalus.* Motio genuina τῶ ל eſt (ְ), quod altero concurrente mutatur in hhiriq qatón, tom. 1. pag. 70. col. 1. unde vox illa ſic punctari deberet: לִיְשׁוּעָה. At cum vox, cui præponitur iſtud ל, incipit ab (י) affecto (ְ), tollitur illud (ְ), & ex hhiriq qatón τῶ ל & (י) ſequenti fit hhiriq gadhól, ſic לִישׁוּעָה, *ibidem.* Prior accentus euphonicus eſt Méthegh, ibique ponitur, quia tertia illa ſyllaba ante accentum tonicum non deſinit neque in (ְ), neque in daghéſch expreſſum, tom. 2. pag. 318. Art. II. num. I. Poſterior accentus, qui & tonicus, eſt Athnahh, qui ibi [illegible] efficit, ac duobus punctis reſpondet, tom. 1. pag. 19. Radix יָשַׁע, in hiph. הוֹשִׁיעַ *ſalvavit*; unde ex qal יְשׁוּעָה *ſalus*, tom. 1. pag. 389. col. 1.

7. זֶה Zé *iſte.*] Pronomen demonſtrativum ſing. maſc. tom. 1. pag. 73. §. II. col. 1. Cum pronomina illa nominibus præponuntur, verbum ſubſtantivum *Sum* includunt, *ibid.* pag. 501. col. 2. initio. Unde hic vertendum: *iſte eſt*, &c. Accentus Mahpách miniſter ſequentis Paſchtá, vide ſup. vocem 1.

8. אֵלִי eli *Deus meus.*] Ex אֵל *Deus*, quod unum eſt ex Divinis nominibus, ac proprie *Deum fortem* ſignificat, & ex affix. 1. perſ. ſing. comm. (ִי). Vide ſupra vocem 1. Remanet (ֵ) cum affixo, ad compenſandum (י) deperditum; iſtud enim nomen venit à radice inuſitata אוּל, tom. 1. p. 94. col. 1. in fine. Accentus Paſchta honorarius ſequentis Zaqéph qatón, ibique inciſum facit, tom. 1. pag. 19. & 313.

9. וְאַנְוֵהוּ veanvéhou *&* vel *ideo tabernaculum faciam ei*; ad verbum, *& habitare faciam eum.*] Prima perſ. ſing. comm. fut. hiph. verbi radic. & defectivi Pé נ & quieſcentis Lám. Hé נָוָה *habitavit*, in hiph. *habitare fecit*; unde in fut. ejuſd. conjugat. cum copula וְ præfixa, הוּ tertiæ perſ. ſing. maſc. affixo, & in forma perfect. וְאַנְוֵהוּ *& habitare faciam eum*, tom. 1. pag. 368. col. 2. In his verbis quieſc. Lám. Hé perit ה cum motione præced. in affixorum conjunctione, *ibid.* pag. 336. circa finem. Accentus Zaqéph qatón, qui ibi pauſam facit, *ibid.* pag. 19. Penultimam afficit ob affix. [illegible], tom. 2. pag. 307. col. 2. num. III. Vocem hanc Lxx. interpretantur καὶ δοξάσω αὐτὸν,

S. Hieron. *& glorificabo eum ;* Syrus, *& laudabo eum*, ex lingua Arabica, in qua verbum iſtud *laudare* etiam ſignificat, quam poteſtatem in Hebraica, ut veroſimile eſt, quondam etiam obtinuit. Huc accedit R. Salomon, qui interpretatur: *enarrabo pulchritudinem & laudem ejus.* Chald. primam interpretationem ſequitur : *& ædificabo ei ſanctuarium.* Interpretationem ו per *ideo*, *itaque*, &c. Vide in tom. 1. pag. 613. c. 1. num. IX.

10. אֱלֹהֵי elohé *Deus.*] Plurale conſtruct. ab abſoluto אֱלֹהִים, cujus ם cum puncto hhiriq abjicitur in regimine plurali, & in locum ejus ſubſtituitur (-), tom. 1. pag. 85. num. III. Ad verbum : *Dii ;* ſed nomina dominii & excellentiæ ſunt vulgo pluralia, quod pertinet ad eorum formam ; ſingularia vero, quod ſpectat ad ſenſum, *ibid.* pag. 477. Can. III. Hhólem deficiens eſt ob ה quod proxime ſequitur, *ibid.* pag. 16. col. 2. initio. Accentus Mérechá miniſter טִפְחָא Tiphhhá ſequentis, tom. 2. pag. 314. Rad. אֱלוֹהַּ *Deus.* Unum eſt ex Divinis nominibus, quod, ſecundum Judæos, proprie *Deum judicem* ſignificat. Sunt qui אֱלוֹהַּ deducant ex אלה Arabibus *coluit, adoravit.*

11. אָבִי avi *patris mei.*] Ex אָב *pater*, nom. ſubſt. ſing. maſc. & (ִי) affixo 1. perſ. ſing. comm. Nomen iſtud אָב in ſingulari numero adſciſcit (י) cum affixis, tom. 1. pag. 91. col. 1. in fine, col. 2. initio, & pag. 118. col. 1. Tamen cum (י) affixo 1. perſ. iſtud (י) aut non adſciſcitur, aut ſimul affixi munere fungitur, ut (י) in aliis nominibus pluralibus, *ibid.* p. 85. circa finem. Accentus Tiphhhá honorarius Siloúq ſequentis, tom. 2. pag. 313. Rad. אָבָה *voluit*, unde ex qál, tom. 1. pag. 398. col. 1. form. 7. אָב *pater*, ſic dictus ob animi ſui erga filios propenſionem.

12. וַאֲרֹמְמֶנְהוּ váarómeménhou *& vel ideo exaltabo eum*, i. excelſum prædicabo ; verba enim, quæ *agere* ſignificant, non tam actum, quam notificationem ejus interdum denotant, tom. 1. pag. 525. Can. XV.] Prima perſona ſing. comm. fut. poél verbi radic. & quieſc. Aiin Vav רוּם *altum eſſe*, in poél *extollere*, cum ו copula, aut particula illativa, ut ſupra num. 9. נ epenthetico, & affixo tertiæ perſ. ſing. maſc. הוּ, tom. 1. pag. 337. num. III. & 367. col. 2. poſt medium. Vox ſimplex eſt אֲרֹמֵם formæ אֲקוֹמֵם, *ibid.* pag. 255. col. 2. Præpoſito ו cum (-) loco (ְ) ob (-) ſequens ſub א, *ibid.* pag. 384. in Append. col. 1. num. I. וַאֲרֹמֵם. Mutato (-) in (ְ) ob affixum, *ibid.* pag. 334. & 335. in fine, & inſerto נ cum (ְ) motione nativa hujuſcemodi נ epenthetici, quod נ requirit (ֶ) cum accentu tonico ante ſe, h. e. ſub ultima litera rad. וַאֲרֹמְמֶנְהוּ, *ibid.* pag. 337. num. III. Hhólem deficiens eſt ob ר ipſi proximum, *ibidem*, pag. 16. col. 1. num. 4. Tres ſunt in hac voce accentus, quorum duo primi euphonici ſunt, tertius tonicus. Primus accentus euphonicus ponitur poſt (-) וּ ו ob (-) ſequens, tom. 2. pag. 319. col. 1. num. IV. Secundus ſubjicitur מֶ ר ob magnam motionem hhólem accentu tonico deſtitutam ante (ֶ), *ibid.* num. II. Tertius denique accentus, iſque tonicus, eſt Siloúq verſum claudens. Vide v. 1. num. 9.

VERSUS III.

1. יְהוָה Adhonái *Dominus.*] Vide verſ. 1. num. 2. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis in tertia voce regis Athnáhh. Hic non diſtinguit. Genuina & antiqua ſacri hujus nominis pronuntiatio videtur fuiſſe IAO. Vide ſupra pag. 411. coll. 1. 2.

2. אִישׁ iſch *vir.*] Nomen ſubſtantivum ſing. maſculinum & radicale ſive primitivum, tom. 1. p. 49. col. 1. Accentus Mounáhh miniſter ſequentis Athnáhh, t. 2. p. 313.

3. מִלְחָמָה milhhamá *belli.*] Nomen ſubſtantivum ſing. femin. & heemanticum, nempe auctum מ ab initio & ה in fine, tom. 1. pag. 392. col. 2. form. 3. Accentus Athnáhh, qui hîc κῶλον facit, ſeu duobus punctis reſpondet. Rad. לָחַם *pugnare*, unde ex hiphil, vel, ſecundum alios, ex qál, מִלְחָמָה *bellum*, tom. 1. pag. 391. §. III.

col. 2. Porro *vir belli*, idiotiſmus eſt pro, *vir bellicoſus*, *ibid.* pag. 462. col. 1. num. II. & pag. 487. col. 1. Samaritanus habet, [illegible] *potens in bello*, quod fortaſſe *viri* epitheton Deo minus convenire viſum fuerit ei, qui Pentateuchum illum interpolavit. Lxx. *συντρίβων πολέμους conterens bella*; forte pro אִישׁ *vir* legerunt אֵשׁ *ignis*, ita ut (י) τῶ אִישׁ ſpectaverint ut nudam vocalem. Porro *ignis bellorum*, idem fere eſt quod *conterens* ſive *conſumens bella*. Deut. 4. v. 24. c. 9. v. 3. &c. Deus dicitur *ignis conſumens*. S. Hieronymus, *quaſi vir pugnator.* Supplevit particulam ſimilitudinis, quæ ſæpe in Scriptura deſideratur, tom. 1. pag. 579. can. V. & p. 595. col. 1. num. V. circa initium. Chald. *victor certaminum.* Sic autem dicitur Deus, quod ſit præliorum arbiter, & quem vult victorem efficiat. Vide tom. 2. pag. 87. col. 2.

4. יְהוָה Adhonai *Dominus.*] Accentus Tiphhhà honorarius ſequentis Siloúq. Vide ſupra v. I. num. 7. v. II. num. 11. & p. 313.

5. ׃ שְׁמוֹ ſchemó *nomen ejus.*] Ex שֵׁם nomine ſubſtantivo ſing. maſc. ac radicali, & ex ו affixo tertiæ perſ. ſing. maſc. quod affixum mutavit (ֵ) in (ְ), tom. 1. p. 94. col. 2. 117. c. 2. in fine. Accentus Siloúq.

Versus IV.

1. מַרְכְּבֹת markebhóth *currus.*] Subſtantivum plur. femin. conſtruct. à ſing. inuſit. מַרְכָּבָה, aut ab uſitato מֶרְכָּבָה, plur. abſol. מַרְכָּבוֹת, conſt. מַרְכְּבֹת, converſo (ָ) penult. in (ְ), tom. 1. pag. 88. col. 2. num. IV. & pag. 111. §. III. & mutato (ָ) τῶ מ in (ַ), quod fit ſæpiſſime ob euphoniam, *ibid.* p. 57. initio, מַרְכְּבֹת. Hhólem deficiens eſt ob ſtatum conſtructum, p. 16. col. 1. num. 2. Accentus Mérechá miniſter ſequentis regis Tevír, tom. 2. pag. 314.

2. פַּרְעֹה *Paro*, Lxx. Φαραὼ, Vulg. *Pharaonis.*] Nomen Ægypti regibus commune, tom. 1. pag. 449. Can. VII. col. 1. initio. Nomen iſtud, ſecundum Joſeph. lib. 8. antiq. c. 2. pag. 269. edit. Gen. 1611. Ægyptiis *βασιλέα σημαίνει regem ſignificat.* Arabibus etiam פרע, unde פַּרְעָה, *ſuperiorem eſſe*, *ſummum tenere* ſignificat. Accentus Tevír, qui hîc ſubdiſtinguit.

3. וְחֵילוֹ vehhelo *& exercitum ejus.*] Ex conjunctione ו cum nativa ſua motione (ְ), חַיִל nomine ſubſt. ſing. maſc. & radicali, *exercitus*, & (ו) affixo 3. perſ. ſing. maſc. quo accedente, hhiriq qaton τῶ (י), & (ַ) τῶ ח contracta ſunt in (ֵ) ſub eodem ח, tom. 1. pag. 101. §. X. & pag. 116. §. XVI. Pro וְחֵילוֹ in ſing. Samaritanus habet in plur. [illegible] *& exercitus ejus.* Accentus Tiphhhà honorarius τῶ Athnahh in tertia poſt voce ſequentis, tom. 2. pag. 313.

4. יָרָה iará *dejecit, projecit.*] 3. perſ. ſing. maſc. præt. qal verbi radicalis & quieſcentis Pé (י) & Lam. hé יָרָה, tom. 1. pag. 284. col. 1. Accentus Mounahh miniſter ſequentis regis Athnahh, tom. 2. p. 313.

5. בַיָּם bhaiiam *in mare.*] Vide verſ. 1. num. 9. Accentus Athnahh, qui duobus punctis reſpondet.

6. וּמִבְחַר oumibhhhár *& electio.*] Vox compoſita ex conjunctione וּ, quæ fit ו ob labialem ſequentem, tom. 1. pag. 385. col. 2. num. III. & ex nomine ſubſtantivo ſingulari maſc. & heemantico מִבְחָר, unde in conſtructione ſive regimine ſingulari מִבְחַר, *ibid.* p. 89. §. III. Accentus Mérechà miniſter ſequentis regis Tiphhha, tom. 2. p. 314. Rad. בָּחַר *elegit*, unde ex hiphil, vel, ſecundum alios, ex qal מִבְחָר *electio*, *electum*, tom. 1. pag. 392. col. 1. form. 7.

7. שָׁלִשָׁיו ſchaliſchav *principum ejus.*] Plurale maſc. cum יו affixo tertiæ perſ. plur. maſc. à ſing. שָׁלִישׁ *princeps*, *dux*, *tribunus*, &c. Plur. abſol. שָׁלִישִׁים, conſtruct. שָׁלִישֵׁי, cum affixis שָׁלִישָׁיו, &c. ſervato ubique (ָ) penultimæ, ut nomen iſtud diſtinguatur à שְׁלִישִׁים *tertii*, *tertiani*, tom. 1. pag. 88. col. 1. Accentus Tiphhha honorarius ſequentis in tertia poſt voce Siloúq. Samaritanus non habet (י) notam pluralis numeri, ſic enim in eo legitur: [illegible]. Iſtud (י) index plural. numeri ſæpe excidit, tom. 1. pag. 128. num. IV. col. 1. Rad. שָׁלַשׁ

tres. Lxx. שָׁלִשָׁיו interpretantur *τριστάτας.* Vide in tom. 1. Hexapl. noſtri D. Bernardi *de Montfaucon*, pag. 72. Origenis notam, in qua illi *triſtatæ* erant vel qui cum tribus pugnare poſſent; vel in acie poſt anteſignanum, & ſecundum ab eo in tertio ordine ſtabant; vel qui currus bellicos habebant ita magnos, ut tres capere poſſent, aurigam videlicet, & duos pugnatores; vel qui trigis vehebantur; vel denique qui tertii erant à rege, qualis fuit David apud Saülem. In hac voce juncta cum præcedenti eſt hypallage, nimirum *electio principum*, pro, *principes electionis*, quod ultimum ſubſtantivum ponitur pro adjectivo *electi*; unde S. Hieron. neglecta figura, interpretatur: *electi principes ejus.* Vide pro hypallage, tom. 1. p. 497. §. XIII. in Monocan. & pag. 551. Can. IV. pro ſubſtantivo autem poſito loco adjectivi, *ibid.* pag. 462. col. 1. num. II.

8. טֻבְּעוּ tubbeóu *ſubmerſi ſunt.*] 3. perſ. plur. comm. præt. puál verbi perfecti & radic. טָבַע *ſubmerſus eſt*, ut סֻפַּר, tom. 1. pag. 180. col. 1. Accentus Mérechâ miniſter ſequentis regis Siloúq. Quanvis tertia illa perſ. pluralis, ad ſenſum quod attinet, pertineat ad ſingulare nomen *electio*, in conſtructione tamen refertur ad nomen poſterius plurale שָׁלִישִׁים, tom. 1. pag. 551. Can. IV.

9. בְיַם־ bheiam- *in mari.*] Ex בְ *in* ſine dagh. ob vocem præcedentem deſinentem in literam quieſcentem, & accentu regio aut Pesíq deſtitutam, vide v. 1. num. 9. & ex יָם unde in conſt. יַם, tom. 1. pag. 90. col. 2. Deeſt accentus tonicus ob Maqqaph, tom. 2. pag. 320. art. III. imo & euphonicus, quem tamen non excludit Maqqáph.

10. סוּף: Soúph.] Aliis eſt nomen proprium, aliis appellativum, ſive commune, ſignificans *algam*, *juncum*; unde mare iſtud, qui eſt ſinus Arabicus, nomen ſuum traxit: nempe quod plurima alga ſit vel in ejus litore, vel etiam in ejus profundo, quod erat *campus germinans*, Sapient. 19. v. 7. quando diviſis aquis per illud tranſierunt Iſraëlitæ. Lxx. interpretantur ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, S. Hieron. *in mari rubro*, quod ſic dictum volunt ab אֱדוֹם *Edom* ſive Eſavo, cujus regio ad litora uſque maris hujus pertinebat. אָדוֹם autem *rubrum* ſignificat. Accentus Siloúq.

VERSUS V.

1. תְּהֹמֹת tehomóth *abyſſi.*] Nomen ſubſtantivum plur. abſolutum à ſingul. תְּהוֹם comm. *abyſſus*, quod nomen in plur. formam pluralium femininorum habet, tom. 1. pag. 55. num. VI. col. 4. Hhólem utrumque deficiens eſt, prius ob ה ipſi contiguum, *ibid.* p. 16. col. 1. & 2. initio; poſterius ſine cauſa aut regula. In Samaritano Hhólem utrumque plenum eſt, ࠕࠄࠅࠌࠅࠕ. Accentus Tiphhhâ honorarius ſequentis Athnáhh. Hic non diſtinguit.

2. יְכַסְיֻמוּ iechaſeiúmou *operient eos.*] Tertia perſona plur. maſc. fut. piél verbi radic. & quieſcentis Lám. Hé כִּסָּה *operuit*, cum affixo poëtico מוֹ aut potius מוּ pro ם, tom. 1. pag. 297. col. 1. & 2. 337. initio, & 370. col. 2. Daghéſch excluditur ex ס ob (·) ei ſuppoſitum, *ibid.* pag. 29. col. 1. in fine. Tertia radicalis ה, quæ excludenda erat ob crementum vocale, *ibid.* pag. 281. paulo ante medium, mutata eſt in (י), ut ſæpe fit in perſ. horum verb. deſinentibus in ה, *ibid.* pag. 285. col. 1. 287. col. 2. 290. col. 2. 291. col. 2. 297. col. 1. &c. Iſtud (י) afficitur (ֻ) euphonico loco וּ, p. 297. initio. Denique מוֹ, quod mendoſum videtur pro מוּ, jungitur ad purum; quia vox, cui affigitur, deſinit in vocalem, *ibid.* pag. 323. coll. 1. 2. Tertia illa perſona ſecundum analogiam eſſet יְכַסּוּם. Samaritanus non habet (י), in quod mutatum eſt ה; ſic enim in eo legitur: ࠉࠊࠎࠄࠌࠅ iechaſſumo. Accentus Athnáhh duobus punctis reſpondens. Penultimam afficit ob affixum מוֹ aut potius מוּ, tom. 2. pag. 307. col. 2. num. III. Futurum iſtud, uti & ſequentia, per præteritum verti debet; eſt enim enallage futuri pro præterito, tom. 1. p. 546. can. IV.

col. 1. Hinc rectè S. Hieron. *operuerunt eos.*

3. יָרְדוּ iaredhóu *deſcenderunt.*] 3. perſ. plur. comm. præt. qál verbi radic. & quieſcentis Pé Iódh, ſed in hoc tempore perfecti, יָרַד *deſcendit*, unde יָרְדוּ ut פָּקְדוּ, tom. 1. pag. 163. col. 1. Ex duobus accentibus, prior euphonicus eſt Méthegh ibique poſitus ob magnam motionem (ָ) accentu tonico deſtitutam, quam ſequitur (ְ), tom. 2. pag. 319. col. 1. num. II. Poſterior, qui Mérechá, tonicus eſt, & miniſter ſequentis regis Tiphhhá, *ibid.* p. 314.

4. בִּמְצוֹלֹת bhimtſolóth *in profunda.*] Vox compoſita 1°. ex præpoſitione בְּ *in*, cujus motio vulgaris (ְ) mutatur in (ִ) ob aliud (ְ) ſequens, tom. 1. pag. 379. in Append. col. 2. ב iſtud aſpiratur ob vocem præcedentem deſinentem in literam quieſcentem, ſine accentu regio aut Pesiq, vide v. 1. num. 9. 2°. ex nomine ſubſtantivo heemantico plural. femin. abſoluto מְצוֹלֹת, à ſingulari inuſitato מְצוֹלָה formæ מְאוֹרָה, *ibid.* pag. 396. col. 2. Vel plurale iſtud ponitur pro ſingulari per enallagen numeri; unde LXX. verterunt *εἰς βυθὸν*, S. Hieron. *in profundum.* Vel eo numero plurali denotatur emphaſis, q. d. *in profundiſſima*, vide *ibid.* pag. 476. can. II. Ex duplici hhólem prius plenum eſt, poſterius deficiens. E contrario, in Samaritano prius deficiens eſt, poſterius plenum [illegible]. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis Silóúq. Radix צול inuſitata, unde ex hiph. מְצוֹלָה formæ, ut diximus, מְאוֹרָה, tom. 1. p. 396. col. 2. circa medium.

5. כְּמוֹ־ kemo- *ſicut.*] Particula ſimilitudinis כְּ cum particula expletiva מוֹ, tom. 1. pag. 376. col. 2. Quanvis ſequatur Maqqáph, nihilominus hhólem non mutatur in (ָ hhatoúph) ob literam quieſcentem ו, quæ ſequitur, tom. 2. pag. 321. col. 1. circa finem.

6. אָבֶן׃ ábhen *lapis.*] Subſtantivum ſing. comm. ſed ſæpius fem. tom. 1. pag. 51. num. IV. col. 1. Conſtat ſex punctis, h. e. duplici (ֶ), אֶבֶן. Hîc prius (ֶ) mutatur in (ָ) ob accentum majorem pauſantem Silóúq, tom. 2. pag. 311. col. 1. Is accentus penultimam afficit, quia nomen iſtud deſinit in (ֶ) cum litera ſonante in fine, *ibid.* p. 306. col. 2. Radix אבן inuſit. unde ex qal אָבַן formæ אֶרֶץ, tom. 1. p. 383. col. 2. forma 18.

VERSUS VI.

1. יְמִינְךָ ieminechá *dextera tua.*] Ex יָמִין ſubſt. ſing. fem. *dextera*, & ךָ affixo 2. perſ. ſing. maſc. quod junctum cum nomine ſing. extra pauſam habet prævium (ְ), quo movetur ultima litera nominis cui affigitur, tom. 1. p. 83. in ſchemate. Accedente hoc affixo, (ָ) penultimæ יָמִין mutatum eſt in (ְ), *ibid.* pag. 87. §. II. Prior accentus euphonicus eſt Méthegh, ob magnam motionem accentu tonico deſtitutam, & (ְ) ſequens, tom. 2. p. 319. col. 1. num. II. Poſterior tonicus eſt, nempe Mounáhh, miniſter ſequentis regis Zaqéph qatón, *ibid.* p. 313. Hîc *dextera* ponitur pro potentia, tom. 2. pag. 70. c. 1.

2. יְהוָה Adhonái *Domine.*] Accentus Zaqéph qatón, qui hîc ſubdiſtinguit.

3. נֶאְדָּרִי nedari *magnificata eſt.*] Adjectivum participiale, ſingulare, femin. cum apocopa ה n Chaldæis familiari, vide infra Gramm. Chald. Art. II. §. I. pro נֶאְדָּרָה, tom. 1. p. 171. col. 1. in medio. Sic nomen iſtud per femin. interpretantur LXX. *δεδόξασται* (*δεξιά σου*), S. Hieron. *glorificata eſt* (*dextera tua*). In Samaritano א & ד, mendo, ut videtur, typographico trajiciuntur, ſic : [illegible] pro [illegible]. Aliis נֶאְדָּרִי eſt bénoní ſingul. maſc. niphal ejuſdem verbi cum (י) paragogico, aut potius antiqua vocali *e*, quæ ſubintelligitur ſub ר, utpote litera ſonante, eaque in fine, tom. 1. p. 171. col. 1. in medio; unde vertunt : *dextera tua, Domine, magnificus* (es) *in virtute*, &c. In hac voce נ afficitur (ֶ) ob ſequens (ֱ), *ibid.* pag. 34. col. 1. in medio. Iſtud (ֱ) reductum eſt ad ſimplex (ְ) euphonicum, remanente (ֶ) ſub litera נ, *ibid.* col. 2. circa finem, & pag. 35. col. 1. initio. Itaque נֶאְדָּרִי eſt pro נֶאֱדָּרִי. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis Athnáhh.

Digitized by Google

4. בְּכֹחֲ baccóahh *in virtute.*] Ex præpoſitione בְּ *in*, & nomine ſubſtantivo ſingul. maſc. & radic. כֹּחַ *virtus.* Præpoſitio בְּ excluſit ה articulum, aſſumta ejus motione, ita ut בַּכֹּחַ ſit pro בְּהַכֹּחַ, tom. 1. pag. 380. col. 1. paulo poſt medium. Hhólem deficiens eſt ob ח ipſi contiguum, *ibid.* p. 16. col. 1. num. 4. Accentus Athnáhh, qui ibi duobus punctis reſpondet.

5. יְמִֽינְךָ֙ ieminechá *dextera tua.*] Vide num. 1. Accentus Mérechá miniſter ſeq. regis Tiphhhá.

6. יְהוָ֔ה Adhonái *Domine.*] Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis in fine verſus Siloúq.

7. תִּרְעַץ tiráts *confringet*, h. e. *confregit*, vide v. V. num. 2.] Tertia perſona ſingul. femin. fut. qál verbi perfecti & radic. רָעַץ *confregit*, ex forma (-), ut תִּפְקֹד, tom. 1. pag. 167. col. 1. in fine. Accentus Mérechá miniſter ſequentis regis Siloúq.

8. אוֹיֵב׃ oiébh *inimicum.*] Subſtantivum ſingulare maſcul. deductum ex qal verbi rad. & perfecti, aut ſaltem more perfectorum flexi, אָיַב *inimicus fuit*, tom. 1. p. 387. col. 2. form. 14. Poteſt etiam eſſe bénoni qál ejuſdem verbi; participia enim ſæpe nominum officio funguntur, vide verſ. 1. num. 7. Singularis numerus hic etiam explicari poteſt per pluralem, vide *ibid.* Hinc Lxx. ἐχθροὺς *inimicos* interpretantur. Accentus Siloúq.

VERSUS VII.

1. וּבְרֹב oubheróbh *& in multitudine.*] Ex ו copulativo facto וּ ob (ּ) & labialem ſequentem, vide v. IV. num. 6. & nomine ſubſt. ſingul. maſc. conſtructo רֹב *multitudo.* Hhólem deficiens ob ר contiguum, pag. 16. col. 1. num. 4. Non mutatur in regimine, *ibid.* p. 96. §. VII. Accentus Mérechá miniſter ſequentis Tiphhhá. Rad. רָבַב *multum eſſe;* unde ex qál רֹב formæ עֹל, tom. 1. pag. 393. col. 2. in fine.

2. גְּאוֹנְךָ geónechá *magnificentiæ*, vel *celſitudinis*, aut *excellentiæ tuæ.*] Vox compoſita ex nom. ſubſt. ſing. maſc. heemantico גָּאוֹן *celſitudo*, & ex affixo ſecundæ perſ. ſing. maſc. ךָ, quod mutavit (ָ) penult. in (ְ), tom. 1. pag. 87. §. II. Hhólem ultimæ remanet, quia nomen iſtud non venit ex verbo ſecundam radicalem geminante, *ibid.* pag. 96. §. VII. Prior accentus, qui euphonicus eſt, hic locum habet ob magnam motionem accentu tonico deſtitutam, & (ּ) ſequens, tom. 2. pag. 319. col. 1. num. II. Poſterior accentus, iſque tonicus, eſt Tiphhhá honorarius Athnáhh in tertia poſt voce ſequentis, *ibid.* p. 313. Pro ſingul. גְּאוֹנְךָ Samaritanus habet in plurali, & cum hhólem deficiente, ⵉⵎⵏⴰⵉⵜ *celſitudinum tuarum.* Vel ת iſtud ibi abundat, eſtque tantum vocalis *e* ante affixum, quæ vocalis nunc exprimitur per (ּ), vide tom. 1. pag. 128. num. IV. col. 2. initio. Rad. גָּאָה *altum, excelſum eſſe*, &c. unde ex qál, גָּאוֹן, tom. 1. pag. 399. col. 1.

3. תַּהֲרֹס taharós, *dirues*, h. e. *diruiſti*, vide v. V. num. 2. Unde Lxx. συνέτριψας *contrivisti*, S. Hieron. *depoſuiſti.*] Eſt 2. perſ. ſingul. maſc. fut. qál verbi perfect. & rad. הָרַס *diruit.* Sine dilatatione τῆς (ּ) ſub prima rad. eſſet תַּהְרֹס ut תִּפְקֹד, tom. 1. pag. 167. col. 2. Verum cum ibi dilatandum ſit (ּ), utpote quod non ſit ſub tertia rad. gutturali in ſecunda & prima perſ. præterit. neque alibi poſt accentum tonicum, *ibid.* pag. 34. col. 1. in fin. & 2. init. illud, ſecundum analogiam, dilatari deberet in (ֱ), quia præcedit (ּ), & facta dilatatione (ּ) poni loco hujus (ּ), ſic תֶּהֱרֹס, *ibid.* col. 1. At cum literæ gutturales ament plurimum vocalem *a*, qua facilius proferantur; pro (ֱ) hic dilatatio fit per (ֲ), unde ת afficitur (-), *ibid.* pag. 156. §. I. Hhólem deficiens, tum ob viciniam τῆς ר, *ibid.* pag. 16. num. 4. tum quia infinit. imperat. & futur. qal ſæpius deſinunt in hhólem deficiens, *ibid.* pag. 16. col. 1. num. 2. & pag. 137. in QAL. Accentus euphonicus Méthegh ob (-) & (ֲ) ſequens, tom. 2. pag. 319. col. 1. num. IV. Accentus tonicus Mounahh miniſter ſequentis regis Athnáhh.

4. קָמֶיךָ qamécha *conſurgentes in te.*] Be-

noni plur. maſc. qál verbi radic. & quieſc. Aiin Vav קוּם *ſurgere, inſurgere, conſurgere*, &c. cum affixo 2. perſ. maſcul. ךָ. Bénoni iſtud ſing. eſt קָם, cujus (ָ) manet immutatum ad ſecundam radicalem (ו) ejectam compenſandam, tom. 1. p. 90. col. 2. paulo ante medium. Ibi eſt contractio קָמֶיךָ *conſurgentes tuos*, pro קָמִים עָלֶיךָ *conſurgentes in te*, ibid. pag. 350. col. 2. in medio, & pag. 372. col. 1. in Mantiſſa II. Accentus tonicus Athnáhh, qui duobus punctis æquivalet. Penultimam occupat ob affixum ךָ, quod non habet (ְ) ante ſe, tom. 2. p. 307. col. 1.

5. תְּשַׁלַּח teſchalláhh *mittes*, id eſt, *miſiſti*; hinc Lxx. ἀπέστειλας, S. Hieron. *miſiſti*. Vide v. V. num. 2.] Secunda perſ. ſing. maſc. fut. piél verbi perfecti & rad. שָׁלַח *miſit, immiſit*, &c. tom. 1. pag. 178. col. 1. in medio. Futurum iſtud deſinit in (ַ) loco (ֵ) ob ultimam radicalem gutturalem, *ibid.* pag. 138. in Append. piél col. 2. & pag. 174. col. 1. initio. Accentus Paſchtá honorarius ſequentis Zaqéph qatón, tom. 2. pag. 313. Ultimæ literæ inſidet, quia poſtpoſitivus eſt, *ibid.* pag. 310. col. 2. num. 2.

6. חֲרֹנְךָ hharónechá *iram tuam.*] Ex nomine ſubſtant. ſing. maſc. heemantico חָרוֹן *ardens ira, æſtus iræ*, & affix. 2. perſ. ſing. maſc. ךָ, quod mutavit (ָ) nominis חָרוֹן in (ֲ) loco (ְ) ſimplicis, ob gutturalem ח cui ſubjicitur, tom. 1. p. 87. §. II. Hhólem ultimæ remanet, quod nomen iſtud non ſit deductum ex verbo defect. Aiin, *ibid.* pag. 96. §. VII. Ex duobus accentibus prior, qui eſt Mounáhh, hîc munere fungitur & miniſtri tonici Zaqéph qatón, tom. 2. pag. 313. & accentus euphonici Méthegh, *ibid.* pag. 319. col. 2. paulo ante finem. Ibi autem requiritur Méthegh ob magnam motionem accentu tonico deſtitutam, & (ְ) ſequens, *ibid.* col. 1. num. II. Accentus tonicus Zaqéph qatón, qui ibi aut non diſtinguit, aut leviſſimam diſtinctionem efficit. Rad. חָרָה *exarſit ira*, unde ex qál חָרוֹן *ardens ira*, tom. 1. pag. 399. col. 1. In Samar. hhólem plenum eſt [Samaritan script].

7. יֹאכְלֵמוֹ ióchelémo (quæ) *devorabit*, h. e. *devoravit eos*; ibi enim futurum eſt pro præterito. Vide v. V. num. 2. Unde Lxx. κατέφαγεν αὐτοὺς, S. Hieron. *devoravit eos.* Pronomen relativum אֲשֶׁר vel שֶׁ *quæ*, hic ſubintelligitur, ut ſæpe fit, tom. 1. p. 512. can. II. col. 1. initio. S. Hieron. recte illud ſupplevit. Mſ. Alexandrinus ſupplevit ἡ, &c.] Vox iſta יֹאכְלֵמוֹ eſt 3. perſ. ſing. maſc. fut. qál verbi radicalis & quieſc. Pé Aléph אָכַל *comedit, devoravit*, cum מו affixo poëtico 3. perſ. plural. maſcul. quod prævium habet (ֵ), quia non jungitur præterito, *ibid.* p. 337. initio. Porro verborum quieſc. Pé א, cum imperfecta ſunt, futurum qál deſinit in (ַ), vel in (ֵ), quæ utraque motio cum affixis mutatur in (ְ), & ejuſdem temporis characteriſticæ afficiuntur hhólem deficiente ob viciniam א, & immutabili ad compenſandum iſtud א quieſcens, tom. 1. pag. 219. §. I. & p. 361. col. 2. paulo ante medium. Accentus euphonicus Méthegh ob magnam motionem accentu tonico deſtitutam, quam ſequitur (ְ), tom. 2. pag. 319. col. 1. num. II. Accentus tonicus Tiphhhá honorarius ſequentis Silóuq. Hic non diſtinguit.

8. כַּקַּשׁ caqqáſch *ficut ſtipulam.*] Ex adverbio ſimilitudinis כְּ *ficut*, quod excluſit ה articulum aſſumta ejus motione; hinc כַּקַּשׁ pro כְּהַקַּשׁ, tom. 1. pag. 376. col. 2. initio; & ex nomine ſubſtant. ſingul. maſc. קַשׁ *ſtipula*, à radice קוֹשֵׁשׁ *ſtipulas collegit*; unde ex qál קַשׁ formæ בַּר, *ibid.* pag. 395. col. 2. in fine. Accentus Silóuq, qui parvam motionem hîc non mutavit in magnam, ut fieri ſolet, tom. 2. pag. 311. col. 1.

VERSUS VIII.

1. וּבְרוּחַ oubheróuahh *& in ſpiritu*, ſive *vento.*] Vox compoſita ex copula ו facta וּ ob ſequentem labialem, vide v. IV. num. 6. & ex nomine ſubſtantivo ſing. communi רוּחַ *ſpiritus*, tom. 1. pag. 51. num. IV. col. 4. Accentus Mahpách miniſter ſequentis regis Paſchtá, tom. 2. p. 314. Rad. רוּחַ *reſpiravit*, quod verbum more perfectorum flectitur;

flectitur; ſed ratione literarum eſt quieſcens Aïn Vav; unde ex qal נוח formæ נָח, tom. 1. p. 395. col. 2. in fine.

2. אַפֶּיךָ appechá *furorum* ſive *irarum tuarum*, h. e. quem (ventum) in ira tua maxima (pluralis enim emphaſin aliquando importat, tom. 1. pag. 476. can. II.) adverſus Ægyptios ad mare dividendum excitaſti, &c. Confer cap. 14. v. 21. ubi *flante vento vehementi & urente tota nocte abſtuliſſe*, h. e. *dividiſſe mare* dicitur Deus.] Porro vox אַפֶּיךָ componitur ex duali maſc. אַפַּיִם, cujus ſing. eſt אַף *ira*, ſecundum alios, *naſus*; & ex affixo 2. perſ. ſing. maſc. ךָ. Accentus Paſchtá honorarius ſequentis regis Zaqéph qatón, tom. 2. pag. 314. Geminatur, ut alter tonum, qui in ea voce eſt in penultima ob affixum ךָ, quod non habet (ְ) ante ſe, *ibid.* pag. 307. col. 2. num. III. alter ſedem indicet, quæ eſt ſupra ultimam dictionis literam; is enim accentus è numero poſtpoſitivorum eſt, *ibid.* pag. 310. col. 2. num. 2. Radix אָנַף iratus eſt, unde אַף *ira*, ſublato נ, quod in duali abſoluto & cum omnibus affixis compenſatur per Daghéſch forte in litera ſequenti פ, ſic: אַפַּיִם, אַפֶּיךָ, &c. Vide Lexicon. Qui אַף *naſum* primario ſignificare volunt, hic agnoſcunt metaphoram ab iratis hominibus ſumtam, tom. 2. pag. 72. col. 2.

3. נֶעֶרְמוּ néermou- *coacervatæ ſunt.*] 3. perſ. plural. comm. præterit. niphál verbi rad. & perfecti עָרַם *calliditate uſus eſt*, & antiquitus etiam *coacervavit*, ut liquet ex dialecto Syriaca, & ex conjugatione niphál, in qua id ſignificati obtinet. Sine dilatatione (ְ) eſſet נֶעְרְמוּ. At eo dilatato in (ֱ), quia præcedit (ֶ), & poſito (ְ) loco hujus (ֶ), tom. 1. pag. 34. col. 1. fit נֶעֱרְמוּ. Verum, quia ſequitur duplex ſchevá, quorum alterum mobile eſt, utpote compoſitum; alterum etiam mobile, quatenus poſt ſocium, quod lectionis Hebraïcæ analogiæ adverſatur: ut vitetur hic concurſus, (ֱ) reducitur ad ſimplex (ְ), ſic: נֶעֶרְמוּ, *ibid.* col. 2. Quanvis autem (ְ), quod inter ſe & (ֶ) præcedens exigebat accentum euphonicum Méthegh, tom. 2. pag. 319. col. 1. num. IV. quanvis, inquam, iſtud (ֱ) reductum ſit ad ſimplex (ְ); nihilominus tamen remanet accentus euphonicus, *ibid.* Hic autem Mounáhh munere τοῦ Méthegh fungitur ob Zaqéph qatón ſequens, cui etiam miniſtrat, ſed non ut tonicus; eo enim privatur illa vox ob Maqqáph, *ibid.* col. 2. circa finem.

4. מַיִם maim *aquæ.*] Nomen ſubſtantivum duale maſculinum ſine ſingulari & plurali, tom. 1. pag. 53. col. 2. Accentus Zaqéph qatón, qui ibi diſtinguit. Penultimam occupat, quia vox deſinit in literam ſonantem præcedente (י) cum hhiriq infra ſcripto, & antepenult. litera notatur cum (ַ) aut (ָ) ob pauſam, tom. 2. pag. 307. col. 1. num. II.

5. נִצְּבוּ nitſitſebhóu *ſteterunt.*] 3. perſ. plural. comm. præt. niphál verbi radic. & defect. Pé (י) יָצַב *ſtetit*, aut *ſtatuit*, tom. 1. pag. 202. in niphál, col. 2. Verbum iſtud, cum 6. aliis, ſequitur analogiam verborum defectivorum Pé נ, tom. 1. pag. 196. in Append. proindeque excidit ejus (י) ſaltem ubicunque notandum eſſet cum (ְ) muto, *ibid.* pag. 197. Accentus Mérechá miniſter ſequentis Tiphhhá, tom. 2. p. 314.

6. כְמוֹ chemo- *ſicut.*] Adverbium ſimilitudinis cum particula expletiva מוֹ, tom. 1. pag. 376. col. 2. Aſpiratur כ, quia vox præcedens deſinit in literam quieſcentem, nempe ו, nec fulcitur accentu regio aut Peſiq, *ibid.* p. 30. in Append. coll. 1. & 2. & p. 31. col. 1. Deeſt accentus tonicus ob Maqqáph, tom. 2. pag. 320. in art. III. neque hhólem mutatur in (ָ hhatóuph) ob iſtud Maqqáph, quia poſt illud ſequitur litera quieſcens, nempe ו, ad quam compenſandam remanet hhólem, *ibid.* pag. 321. col. 1. num. 7.

7. נֵד nédh *acervus, cumulus.*] Nomen ſubſtantivum ſing. maſc. à verbo radic. & quieſc. Aïn vav נוּד *moveri*, unde ex qal, נֵד formæ אֵל, tom. 1. p. 395. col. 1. in fine, quod *acervus* motu & agitatione comportetur. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis regis Athnahh.

8. נֹזְלִים Nózelim *fluenta.*] Subſtantivum

dum petierunt.] 3. perſ. plur. comm. præter. qál verbi radic. & defectivi Aiin, ſed in forma perfecta, צָלֲלוּ *profundum petiit;* ea enim verba non raro analogiam perfectorum ſequuntur, tom. 1. p. 209. §. II. Prius ל afficitur (ֲ) pro (ְ), quanvis non ſit litera gutturalis, quia ſequitur proxime aliud ל, tom. 1. p. 35. col. 1. Accentus euphonicus inter (ָ) & (ֲ), vide ſup. num. 2. Accentus tonicus Paſchtá honorarius Zaqéph qatón ſequentis, tom. 2. pag. 313. Inſider ultimæ literæ, quia poſtpoſitivus eſt, *ibid.* p. 310. col. 2. Hic non diſtinguit.

6. כַּעוֹפֶרֶת caophéreth *ſicut plumbum.*] Vox compoſita ex adverbio ſimilitudinis כְּ *ſicut*, & ſubſtantivo ſing. feminino ob ת ſervile, tom. 1. pag. 50. in fine, עוֹפֶרֶת *plumbum.* Adverbium כְּ *ſicut* hîc excluſit ה articulum, cujus motionem aſſumſit; unde כַּעוֹפֶרֶת eſt pro כְּהָעוֹפֶרֶת, *ibid.* p. 376. col. 2. initio. Articulus ה affici deberet (ָ) loco (ַ) ad compenſandum daghéſch, quod ע imprimi non potuit; verum dagh. iſtud ex hac litera interdum excidit ſine compenſatione, *ibid.* pag. 69. col. 2. in Append. Hinc (ַ) iſtud ſuſtentatur accentu euphonico Méthegh, tom. 2. pag. 318. num. I. Accentus tonicus Zaqéph qatón, qui hîc non diſtinguit. Radix עָפָר *pulvis*, unde עוֹפֶרֶת *plumbum*, quod ejus ſubſtantia partim pulverea ſit & terreſtris.

7. בַּמַּיִם bemaiim *in aquis.*] Ex præpoſit. בְּ *in*, & מַיִם *aquæ*, quod nomen vide in v. VIII. num. 4. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis Siloúq.

8. אַדִּירִים addirím *vehementibus.*] Adjectivum plur. maſcul. & abſol. à ſingulari אַדִּיר deducto ex piél verbi quieſcent. Pé Aleph in qál inuſitati, ſed in hiphil הֶאְדִּיר *magnificavit, magnificum, fortem, vehementem reddidit*, tom. 1. pag. 390. col. 1. forma 5. Accentus Siloúq.

VERSUS XI.

1. מִי־ mi- *quis.*] Pronomen interrogativum perſonæ, tom. 1. p. 75. §. IV. Deeſt accentus tonicus ob Maqqáph, tom. 2. p. 320. art. III. ſed appingitur euphonicus Méthegh, quem non excludit Maqqáph, *ibid.* p. 321. col. 2.

2. כָּמֹכָה chamócha *ſicut tu.*] Ex adverbio ſimilitudinis כְּ *ſicut*, particula expletiva מוֹ, & ךָ affixo 2. perſ. ſing. maſc. poſt quod affixum exprimitur ה ſubintellectum; nulla enim vox Hebraïca deſinit in magnam motionem, quam non ſequatur litera quieſcens expreſſa vel ſubintellecta. Poſt (ָ) autem ſubintelligitur ה, tom. 1. pag. 27. col. 2. & p. 81. col. 1. Aſpiratur כ, quia vox præcedens deſinit in literam quieſcentem, nempe (י), nec fulcitur accentu regio aut Pesiq, *ibid.* pag. 30. in Append. col. 1. & 2. & p. 31. col. 1. Adverbium iſtud junctum cum ſua particula expletiva מוֹ, afficitur (ָ) loco (ְ) cum affixis abſolutis, ob accentus tonici viciniam, qui cum his affixis penultimam ſemper occupat, *ibid.* p. 377. col. 1. initio, & col. 2. paulo poſt medium. Accentus Mahpách miniſter ſequentis Paſchtá, tom. 2. pag. 314. Penultimam afficit, ob affixum ךָ aut כָה, quod non habet prævium (ְ), *ibid.* p. 307. col. 2. E regione ה notatur Pesiq, quod literis בגד כפת ſequentibus inſtar accentus regii daghéſch imprimit, tom. 1. p. 20. in fine. Hhólem in כָּמֹכָה deficiens eſt ſine cauſa. Plenum eſt in Samaritano, in quo vice verſa ה non exprimitur in fine, [illegible] כָּמוֹךָ.

3. בָּאֵלִם baelím, S. Hieron. *in fortibus*, LXX. ἐν θεοῖς *in Diis* vel *inter Deos*; בְּ enim ſignificat etiam *inter*, tom. 1. p. 591. col. 1. num. I.] Vox illa compoſita eſt ex præpoſitione בְּ *in*, *inter*, &c. & plurali abſol. maſc. אֵלִם *Dii*, à ſing. אֵל, quod vide in v. II. num. 8. Remanet (ָ) ad compenſandum (י) ſubintellectum, tom. 1. pag. 60. §. IV. col. 2. initio. In hoc plurali deficit (י) terminationis; ſive quod in hujuſcemodi nominibus pluralibus id quandoque accidat, *ibid.* p. 54. col. 1. ſive quia (י) alterum præcedit ex analogia; nam אֵלִים & ſine (י), ut hîc, אֵלִם eſt pro אֵילִים aut אֵילִם, *ibid.* pag. 416. §. IV. col. 1. Iſtud (י)

ſubintellectum exprimitur in hoc nomine plur. conſtructo, Ezech. 17. v. 13. אֵילֵי הָאָרֶץ *fortes* ſive *Dii terræ.* Samaritanus habet ultimum (י), ࠀࠉࠋࠉ ࠄࠀࠓࠑ. Imprimitur dagh. lene תּ׳ כּ ob Peſiq antecedens, vide num. præced. & tom. 1. p. 31. col. 1. initio. Idem כ afficitur (ָ) loco (ַ), quia excluſit ה articulum aſſumta ejus motione, quæ hic eſt (ָ) loco (ַ) ad compenſandum dagh. forte ex א ejectum, *ibid.* p. 69. in Append. col. 1. initio. Iſtud (ָ) adjunctum habet accentum euphonicum Méthegh, quia eſt in tertia ſyllaba ante accentum tonicum, tom. 2. pag. 318. artic. II. num. I. Accentus tonicus Paſchtá honorarius ſequentis Zaqéph qatón. Hic ſubdiſtinguit.

5. מִי mi *quis.*] Vide ſupra num. 1. Accentus Mérechá miniſter ſequentis Tiphhhá.

6. כָּמֹכָה camócha *ſicut tu.*] Vide ſupra num. 2. Imprimitur daghéſch lene תּ׳ כּ, licet vox præcedens deſinat in literam quieſcentem ſine accentu regio, aut Peſiq, quia vox illa nominatim excipitur, tom. 1. pag. 31. col. 1. paulo ante medium. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis in tertia poſt voce Athnáhh. Hic non diſtinguit. Ibi quoque Samaritanus habet hhólem plenum, ſed ה in fine non habet, ࠊࠌࠅࠊ ࠍࠀࠃࠓ.

7. נֶאְדָּר nedár *magnificus.*] Bénoni niph. ſing. maſc. verbi rad. & quieſc. Pé Aleph אדר in qal inuſitati, vide v. VI. num. 3. א afficitur (ְ) ſimplici pro (ֱ); ex analogia enim eſſet נֶאֱדָּר, ut נִסְפָּר, tom. 1. pag. 171. col. 1. Deinde dilatato (ְ) תּ׳ א in (ֱ) ob (ֶ) præcedens, & poſito (ֶ) loco hujus hhiriq, נֶאֱדָּר; tum reducto (ֱ) ad ſimplex (ְ) euphonicum, & relicto (ֶ) ſub נ, נֶאְדָּר, cum daghéſch leni in ד poſt (ְ) quieſc. tom. 1. pag. 34. coll. 1. & 2. & p. 35. col. 1. Hic Samaritanus habet ࠍࠃࠓࠉ נֶדְרִי cum (י) in fine, ut ſupra v. VI. num. 3. in Hebræo; at deſideratur ࠀ inter ࠍ & ࠃ, vel librariorum incuria, vel quia ࠀ iſtud ut vocalis, non ut radicalis litera, à Pentateuchi hujus exſcriptore ſpectatum eſt, proindeque neglectum; quod ab amanuenſibus non raro factum arbitratur Richardus Simon Hiſt. critic. Vet. Teſt. l. 1. c. 31. p. 172. col. 2. edit. Roterod. 1685. Accentus Mounáhh miniſter ſequentis Athnáhh.

8. בַּקֹּדֶשׁ baqqódeſch *in ſanctitate.*] Ex præpoſit. בְּ *in*, quæ extruſit ה articulum, aſſumpta ejus motione, & nomine ſubſt. ſingul. maſc. קֹדֶשׁ *ſanctitas;* unde בַּקֹּדֶשׁ eſt pro בְּהַקֹּדֶשׁ, tom. 1. p. 380. col. 1. Hhólem deficiens eſt in hac nominum forma, *ibid.* pag. 16. col. 1. num. 1. Rad. קָדַשׁ *ſanctum eſſe;* unde ex qal, קֹדֶשׁ *ſanctitas*, *ibid.* pag. 387. col. 2. form. 16. Accentus Athnáhh duobus punctis æquivalens.

9. נוֹרָא norá *terribilis*, aut *reverendus.*] Bénoni ſing. maſc. niphál verbi radic. & quieſc. Pé Iódh ac Lám. Aleph יָרֵא *timuit*, *reveritus eſt*, tom. 1. p. 274. col. 1. Accentus Mérechá miniſter ſequentis Tiphhhá. Samaritanus habet ࠍࠅࠓࠀࠄ cum ה in fine, quod eſt mendum graphicum; vel iſtud ࠄ pertinet ad vocem ſequentem, ſic ࠄࠕࠄࠋࠕ; vel eſt paragogicum, proindeque non impedit quominus participium iſtud ſit maſculinum; tom. 1. p. 50. in fine.

10. תְהִלֹּת thehillóth *laudibus.*] Plurale abſol. fem. à ſing. תְּהִלָּה *laus.* Aſpiratur ת, quia vox præcedens deſinit in literam quieſcentem א, ſine accentu regio aut Peſiq, tom. 1. pag. 30. in Append. coll. 1. & 2. & p. 31. col. 1. Hhólem deficiens eſt ſine cauſa, & ex ſola euphonia. Accentus Tiphhhá hîc ſubdiſtinguens. Rad. הָלַל in piél הִלֵּל *laudavit*, unde תְּהִלָּה, tom. 1. pag. 394. col. 2. ל afficitur daghéſch forti ad compenſandum alterum ל ejectum, pro תְּהִלְלָה, *ibid.* p. 28. lin. 22. Porro *terribilis* vel *reverendus laudibus*, is eſt, quem laudibus noſtris terribilem prædicamus, quippe qui Pharaonem & exercitum ejus in mari interfecerit; vel quem laudibus noſtris veneramur; aut quem laudare veremur, cum omni laudum genere ſuperior ſit, nec unquam ſatis, & qua par eſt, laudari queat. S. Hieron. *terribilis atque laudabilis.* Vocem תְּהִלָּה in ſenſu adjectivi, ſive, ut loquuntur, abſtractum pro concreto ac-

Digitized by Google

col. 2. Porro *vir belli*, idiotiſmus eſt pro, *vir bellicoſus*, *ibid.* pag. 462. col. 1. num. II. & pag. 487. col. 1. Samaritanus habet, [illegible] רבצב *potens in bello*, quod fortaſſe *viri* epitheton Deo minus convenire viſum fuerit ei, qui Pentateuchum illum interpolavit. Lxx. συντρίβων πολέμους *conterens bella*; forte pro אִישׁ *vir* legerunt אֵשׁ *ignis*, ita ut (י) τῶ אִישׁ ſpectaverint ut nudam vocalem. Porro *ignis bellorum*, idem fere eſt quod *conterens* ſive *conſumens bella*. Deut. 4. v. 24. c. 9. v. 3. &c. Deus dicitur *ignis conſumens*. S. Hieronymus, *quaſi vir pugnator.* Supplevit particulam ſimilitudinis, quæ ſæpe in Scriptura deſideratur, tom. 1. pag. 579. can. V. & p. 595. col. 1. num. V. circa initium. Chald. *victor certaminum.* Sic autem dicitur Deus, quod ſit præliorum arbiter, & quem vult victorem efficiat. Vide tom. 2. pag. 87. col. 2.

4. יְהוָה Adhonai *Dominus.*] Accentus Tiphhhà honorarius ſequentis Siloúq. Vide ſupra v. I. num. 7. v. II. num. 11. & p. 313.

5. שְׁמוֹ׃ ſchemó *nomen ejus.*] Ex שֵׁם nomine ſubſtantivo ſing. maſc. ac radicali, & ex ו affixo tertiæ perſ. ſing. maſc. quod affixum mutavit (-) in (·), tom. 1. p. 94. col. 2. 117. c. 2. in fine. Accentus Siloúq.

VERSUS IV.

1. מַרְכְּבֹת markebhóth *currus.*] Subſtantivum plur. femin. conſtruct. à ſing. inuſit. מַרְכֶּבֶת, aut ab uſitato מֶרְכָּבָה, plur. abſol. מַרְכָּבוֹת, conſt. מַרְכְּבוֹת, converſo (-) penult. in (·), tom. 1. pag. 88. col. 2. num. IV. & pag. 111. §. III. & mutato (·) τῶ מ in (-), quod fit ſæpiſſime ob euphoniam, *ibid.* p. 57. initio, מַרְכְּבֹת. Hhólem deficiens eſt ob ſtatum conſtructum, p. 16. col. 1. num. 2. Accentus Mérechà miniſter ſequentis regis Tevir, tom. 2. pag. 314.

2. פַּרְעֹה *Paro*, Lxx. Φαραὼ, Vulg. *Pharaonis.*] Nomen Ægypti regibus commune, tom. 1. pag. 449. Can. VII. col. 1. initio. Nomen iſtud, ſecundum Joſeph. lib. 8. antiq. c. 2. pag. 269. edit. Gen. 1611. Ægyptiis βασιλέα σημαίνει *regem ſignificat.* Arabibus etiam פרע, unde פַּרְעֹה, *ſuperiorem eſſe*, *ſummum tenere* ſignificat. Accentus Tevir, qui hic ſubdiſtinguit.

3. וְחֵילוֹ vehhelo *& exercitum ejus.*] Ex conjunctione ו cum nativa ſua motione (·), חַיִל nomine ſubſt. ſing. maſc. & radicali, *exercitus*, & (ו) affixo 3. perſ. ſing. maſc. quo accedente, hhiriq qaton τῶ (י), & (-) τῶ ח contracta ſunt in (-) ſub eodem ח, tom. 1. pag. 101. §. X. & pag. 116. §. XVI. Pro וְחֵילוֹ in ſing. Samaritanus habet in plur. [illegible] *& exercitus ejus.* Accentus Tiphhhà honorarius τῶ Athnahh in tertia poſt voce ſequentis, tom. 2. pag. 313.

4. יָרָה iará *dejecit*, *projecit.*] 3. perſ. ſing. maſc. præt. qal verbi radicalis & quieſcentis Pé (י) & Lam. hé יָרָה, tom. 1. pag. 284. col. 1. Accentus Mounahh miniſter ſequentis regis Athnahh, tom. 2. p. 313.

5. בַיָּם bhaiiam *in mare.*] Vide verſ. 1. num. 9. Accentus Athnahh, qui duobus punctis reſpondet.

6. וּמִבְחַר oumibhhhár *& electio.*] Vox compoſita ex conjunctione ו, quæ fit ו ob labialem ſequentem, tom. 1. pag. 385. col. 1. num. III. & ex nomine ſubſtantivo ſingulari maſc. & heemantico מִבְחָר, unde in conſtructione ſive regimine ſingulari מִבְחַר, *ibid.* p. 89. §. III. Accentus Mérechà miniſter ſequentis regis Tiphhha, tom. 2. p. 314. Rad. בָּחַר *elegit*, unde ex hiphil, vel, ſecundum alios, ex qál מבחר *electio*, *electum*, tom. 1. pag. 392. col. 1. form. 7.

7. שָׁלִשָׁיו ſchaliſchàv *principum ejus.*] Plurale maſc. cum יו affixo tertiæ perſ. plur. maſc. à ſing. שָׁלִישׁ *princeps*, *dux*, *tribunus*, &c. Plur. abſol. שָׁלִישִׁים, conſtruct. שָׁלִישֵׁי, cum affixis שָׁלִישָׁיו, &c. ſervato ubique (-) penultimæ, ut nomen iſtud diſtinguatur à שִׁלֵּשִׁים *tertii*, *tertiani*, tom. 1. pag. 88. col. 1. Accentus Tiphhha honorarius ſequentis in tertia poſt voce Siloúq. Samaritanus non habet (י) notam pluralis numeri, ſic enim in eo legitur: [illegible]. Iſtud (י) index plural. numeri ſæpe excidit, tom. 1. pag. 128. num. IV. col. 1. Rad. שָׁלִשׁ

Digitized by Google

tres. Lxx. שָׁלִשָׁיו interpretantur *τριστάτας* *triſtatas.* Vide in tom. 1. Hexapl. noſtri D. Bernardi *de Montfaucon*, pag. 72. Origenis notam, in qua illi *triſtatæ* erant vel qui cum tribus pugnare poſſent; vel in acie poſt anteſignanum, & ſecundum ab eo in tertio ordine ſtabant; vel qui currus bellicos habebant ita magnos, ut tres capere poſſent, aurigam videlicet, & duos pugnatores; vel qui trigis vehebantur; vel denique qui tertii erant à rege, qualis fuit David apud Saülem. In hac voce juncta cum præcedenti eſt hypallage, nimirum *electio principum*, pro, *principes electionis*, quod ultimum ſubſtantivum ponitur pro adjectivo *electi;* unde S. Hieron. neglecta figura, interpretatur: *electi principes ejus.* Vide pro hypallage, tom. 1. p. 497. §. XIII. in Monocan. & pag. 551. Can. IV. pro ſubſtantivo autem poſito loco adjectivi, *ibid.* pag. 462. col. 1. num. II.

8. טֻבְּעוּ tubbeóu *ſubmerſi ſunt.*] 3. perſ. plur. comm. præt. puál verbi perfecti & radic. טָבַע *ſubmerſus eſt*, ut סֻפְּרוּ, tom. 1. pag. 180. col. 1. Accentus Mérechâ miniſter ſequentis regis Siloúq. Quanvis tertia illa perſ. pluralis, ad ſenſum quod attinet, pertineat ad ſingulare nomen *electio*, in conſtructione tamen refertur ad nomen poſterius plurale שָׁלִישִׁים, tom. 1. pag. 551. Can. IV.

9. בְיַם־ bheiam- *in mari.*] Ex בְ *in* ſine dagh. ob vocem præcedentem deſinentem in literam quieſcentem, & accentu regio aut Pesiq deſtitutam, vide v. 1. num. 9. & ex יָם unde in conſt. יַם, tom. 1. pag. 90. col. 2. Deeſt accentus tonicus ob Maqqâph, tom. 2. pag. 320. art. III. imo & euphonicus, quem tamen non excludit Maqqâph.

10. סוּף Soúph.] Aliis eſt nomen proprium, aliis appellativum, ſive commune, ſignificans *algam, juncum;* unde mare iſtud, qui eſt ſinus Arabicus, nomen ſuum traxit: nempe quod plurima alga ſit vel in ejus litore, vel etiam in ejus profundo, quod erat *campus germinans*, Sapient. 19. v. 7. quando diviſis aquis per illud tranſierunt Iſraëlitæ. Lxx. interpretantur *ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ*, S. Hieron. *in mari rubro*, quod ſic dictum volunt ab אֱדוֹם *Edom* ſive Eſavo, cujus regio ad litora uſque maris hujus pertinebat. אָדוֹם autem *rubrum* ſignificat. Accentus Siloúq.

VERSUS V.

1. תְּהֹמֹת tehomóth *abyſſi.*] Nomen ſubſtantivum plur. abſolutum à ſingul. תְּהוֹם comm. *abyſſus*, quod nomen in plur. formam pluralium femininorum habet, tom. 1. pag. 55. num. VI. col. 4. Hhólem utrumque deficiens eſt, prius ob ה ipſi contiguum, *ibid.* p. 16. col. 1. & 2. initio; poſterius ſine cauſa aut regula. In Samaritano Hhólem utrumque plenum eſt, ࠕࠄࠅࠌࠅࠕ. Accentus Tiphhhâ honorarius ſequentis Athnâhh. Hic non diſtinguit.

2. יְכַסְיֻמוּ iechaſeiúmou *operient eos.*] Tertia perſona plur. maſc. fut. piël verbi radic. & quieſcentis Lám. Hé כִּסָּה *operuit*, cum affixo poëtico מוּ aut potius מוֹ pro ם, tom. 1. pag. 297. col. 1. & 2. 337. initio, & 370. col. 2. Daghéſch excluditur ex ס ob (ְ) ei ſuppoſitum, *ibid.* pag. 29. col. 1. in fine. Tertia radicalis ה, quæ excludenda erat ob crementum vocale, *ibid.* pag. 281. paulo ante medium, mutata eſt in (י), ut ſæpe fit in perſ. horum verb. deſinentibus in ו, *ibid.* pag. 285. col. 1. 287. col. 2. 290. col. 2. 291. col. 2. 297. col. 1. &c. Iſtud (י) afficitur (ְ) euphonico loco ו, p. 297. initio. Denique מוּ, quod mendoſum videtur pro מוֹ, jungitur ad purum; quia vox, cui affigitur, deſinit in vocalem, *ibid.* pag. 323. coll. 1. 2. Tertia illa perſona ſecundum analogiam eſſet יְכַסּוּם. Samaritanus non habet (י), in quod mutatum eſt ה; ſic enim in eo legitur: ࠉࠊࠎࠅࠌࠅ iechaſſumo. Accentus Athnâhh duobus punctis reſpondens. Penultimam afficit ob affixum מוּ aut potius מוֹ, tom. 2. pag. 307. col. 2. num. III. Futurum iſtud, uti & ſequentia, per præteritum verti debet; eſt enim enallage futuri pro præterito, tom. 1. p. 546. can. IV.

col. 1. Hinc rectè S. Hieron. *operuerunt eos.*

3. יָרְדוּ iaredhóu *deſcenderunt.*] 3. perſ. plur. comm. præt. qal verbi radic. & quieſcentis Pé Iódh, ſed in hoc tempore perfecti, יָרַד *deſcendit*, unde יָרְדוּ ut פָּקְדוּ, tom. 1. pag. 163. col. 1. Ex duobus accentibus, prior euphonicus eſt Méthegh ibique poſitus ob magnam motionem (ָ) accentu tonico deſtitutam, quam ſequitur (ְ), tom. 2. pag. 319. col. 1. num. II. Poſterior, qui Mérechá, tonicus eſt, & miniſter ſequentis regis Tiphhhá, *ibid.* p. 314.

4. בִמְצוֹלֹת bhimtſolóth *in profunda.*] Vox compoſita 1°. ex præpoſitione בְּ *in*, cujus motio vulgaris (ְ) mutatur in (ִ) ob aliud (ְ) ſequens, tom. 1. pag. 379. in Append. col. 2. ב iſtud aſpiratur ob vocem præcedentem deſinentem in literam quieſcentem, ſine accentu regio aut Peſiq, vide v. 1. num. 9. 2°. ex nomine ſubſtantivo hhemantico plural. femin. abſoluto מְצוֹלֹת, à ſingulari inuſitato מְצוֹלָה formæ מְשׁוּרָה, *ibid.* pag. 396. col. 2. Vel plurale iſtud ponitur pro ſingulari per enallagen numeri; unde Lxx. verterunt *εἰς βυθὸν*, S. Hieron. *in profundum.* Vel eo numero plurali denotatur emphaſis, q. d. *in profundiſſima*, vide *ibid.* pag. 476. can. II. Ex duplici hhólem prius plenum eſt, poſterius deficiens. E contrario, in Samaritano prius deficiens eſt, poſterius plenum [illegible]. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis Silóuq. Radix צול inuſitata, unde ex hiph. מְצוֹלָה formæ, ut diximus, מְשׁוּרָה, tom. 1. p. 396. col. 2. circa medium.

5. כְּמוֹ־ kemo- *ſicut.*] Particula ſimilitudinis כְּ cum particula expletiva מוֹ, tom. 1. pag. 376. col. 2. Quanvis ſequatur Maqqáph, nihilominus hhólem non mutatur in (ָ hhatoúph) ob literam quieſcentem ו, quæ ſequitur, tom. 2. pag. 321. col. 1. circa finem.

6. ׃ אָבֶן ábhen *lapis.*] Subſtantivum ſing. comm. ſed ſæpius fem. tom. 1. pag. 51. num. IV. col. 1. Conſtat ſex punctis, h. e. duplici (ֶ), אֶבֶן. Hic prius (ֶ) mutatur in (ָ) ob accentum majorem pauſantem Silóuq, tom. 2. pag. 311. col. 1. Is accentus penultimam afficit, quia nomen iſtud deſinit in (ֶ) cum litera ſonante in fine, *ibid.* p. 306. col. 2. Radix אבן inuſit. unde ex qal אֶבֶן formæ אֶרֶץ, tom. 1. p. 383. col. 2. forma 18.

VERSUS VI.

1. יְמִינְךָ ieminechá *dextera tua.*] Ex יָמִין ſubſt. ſing. fem. *dextera*, & ךָ affixo 2. perſ. ſing. maſc. quod junctum cum nomine ſing. extra pauſam habet prævium (ְ), quo movetur ultima litera nominis cui affigitur, tom. 1. p. 83. in ſchemate. Accedente hoc affixo, (ָ) penultimæ יָמִין mutatum eſt in (ְ), *ibid.* pag. 87. §. II. Prior accentus euphonicus eſt Méthegh, ob magnam motionem accentu tonico deſtitutam, & (ְ) ſequens, tom. 2. p. 319. col. 1. num. II. Poſterior tonicus eſt, nempe Mounáhh, miniſter ſequentis regis Zaqéph qatón, *ibid.* p. 313. Hîc *dextera* ponitur pro potentia, tom. 2. pag. 70. c. 1.

2. יְהוָה Adhonái *Domine.*] Accentus Zaqéph qatón, qui hîc ſubdiſtinguit.

3. נֶאְדָּרִי nedari *magnificata eſt.*] Adjectivum participiale, ſingulare, femin. cum apocopa ת n Chaldæis familiari, vide infra Gramm. Chald. Art. II. §. I. pro נֶאְדֶּרֶת, tom. 1. p. 171. col. 1. in medio. Sic nomen iſtud per femin. interpretantur Lxx. *δεδόξασται* (*δεξιά σου*), S. Hieron. *glorificata eſt* (*dextera tua*). In Samaritano א & ד, mendo, ut videtur, typographico trajiciuntur, sic: [illegible] pro [illegible]. Aliis נֶאְדָּרִי eſt bénoni ſingul. maſc. niphál ejuſdem verbi cum (י) paragogico, aut potius antiqua vocali *e*, quæ ſubintelligitur ſub ר, utpote litera ſonante, eaque in fine, tom. 1. p. 171. col. 1. in medio; unde vertunt: *dextera tua, Domine, magnificus* (es) *in virtute*, &c. In hac voce נ afficitur (ֶ) ob ſequens (ֱ), *ibid.* pag. 34. col. 1. in medio. Iſtud (ֱ) reductum eſt ad ſimplex (ְ) euphonicum, remanente (ֶ) ſub litera נ, *ibid.* col. 2. circa finem, & pag. 35. col. 1. initio. Itaque נֶאְדָּרִי eſt pro נֶאֱדָּרִי. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis Athnáhh.

4. בַּכֹּחַ baccóahh *in virtute.*] Ex præpoſitione בְּ *in*, & nomine ſubſtantivo ſingul. maſc. & radic. כֹּחַ *virtus.* Præpoſitio בְּ excluſit ה articulum, aſſumta ejus motione, ita ut בַּכֹּחַ ſit pro בְּהַכֹּחַ, tom. 1. pag. 380. col. 1. paulo poſt medium. Hhólem deficiens eſt ob ח ipſi contiguum, *ibid.* p. 16. col. 1. num. 4. Accentus Athnáhh, qui ibi duobus punctis reſpondet.

5. יְמִינְךָ ieminechá *dextera tua.*] Vide num. 1. Accentus Mérechá miniſter ſeq. regis Tiphhhá.

6. יְהוָה Adhonái *Domine.*] Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis in fine verſus Siloúq.

7. תִּרְעַץ titáts *confringet*, h. e. *confregit*, vide v. V. num. 2.] Tertia perſona ſingul. femin. fut. qál verbi perfecti & radic. רָעַץ *confregit*, ex forma (-), ut תִּפְקֹד, tom. 1. pag. 167. col. 1. in fine. Accentus Mérechá miniſter ſequentis regis Siloúq.

8. : אוֹיֵב oiébh *inimicum.*] Subſtantivum ſingulare maſcul. deductum ex qal verbi rad. & perfecti, aut ſaltem more perfectorum flexi, אָיַב *inimicus fuit*, tom. 1. p. 387. col. 2. form. 14. Poteſt etiam eſſe bénoni qál ejuſdem verbi; participia enim ſæpe nominum officio funguntur, vide verſ. 1. num. 7. Singularis numerus hîc etiam explicari poteſt per pluralem, vide *ibid.* Hinc Lxx. ἐχθροὺς *inimicos* interpretantur. Accentus Siloúq.

Versus VII.

1. וּבְרֹב oubheróbh *& in multitudine.*] Ex ו copulativo facto וּ ob (ּ) & labialem ſequentem, vide v. IV. num. 6. & nomine ſubſt. ſingul. maſc. conſtructo רֹב *multitudo.* Hhólem deficiens ob ר contiguum, pag. 16. col. 1. num. 4. Non mutatur in regimine, *ibid.* p. 96. §. VII. Accentus Mérechá miniſter ſequentis Tiphhhá. Rad. רָבַב *multum eſſe;* unde ex qál רֹב formæ קֹל, tom. 1. pag. 393. col. 2. in fine.

2. גְּאוֹנְךָ geónechá *magnificentiæ*, vel *celſitudinis*, aut *excellentiæ tuæ.*] Vox compoſita ex nom. ſubſt. ſing. maſc. heemantico גָּאוֹן *celſitudo*, & ex affixo ſecundæ perſ. ſing. maſc. ךָ, quod mutavit (ָ) penult. in (ְ), tom. 1. pag. 87. §. II. Hhólem ultimæ remanet, quia nomen iſtud non venit ex verbo ſecundam radicalem geminante, *ibid.* pag. 96. §. VII. Prior accentus, qui euphonicus eſt, hîc locum habet ob magnam motionem accentu tonico deſtitutam, & (ְ) ſequens, tom. 2. pag. 319. col. 1. num. II. Poſterior accentus, iſque tonicus, eſt Tiphhhá honorarius Athnáhh in tertia poſt voce ſequentis, *ibid.* p. 313. Pro ſingul. גְּאוֹנְךָ Samaritanus habet in plurali, & cum hhólem deficiente, [Samaritan] *celſitudinum tuarum.* Vel *m* iſtud ibi abundat, eſtque tantum vocalis *e* ante affixum, quæ vocalis nunc exprimitur per (ְ), vide tom. 1. pag. 128. num. IV. col. 2. initio. Rad. גָּאָה *altum, excelſum eſſe*, &c. unde ex qál, גָּאוֹן, tom. 1. pag. 399. col. 1.

3. תַּהֲרֹס taharós, *dirues*, h. e. *diruiſti*, vide v. V. num. 2. Unde Lxx. συνέτριψας *contriviſti*, S. Hieron. *depoſuiſti.*] Eſt 2. perſ. ſingul. maſc. fut. qál verbi perfect. & rad. הָרַס *diruit.* Sine dilatatione תּ (ַ) ſub prima rad. eſſet תַּהְרֹס ut תִּפְקֹד, tom. 1. pag. 167. col. 1. Verum cum ibi dilatandum ſit (ְ), utpote quod non ſit ſub tertia rad. gutturali in ſecunda & prima perſ. præterit. neque alibi poſt accentum tonicum, *ibid.* pag. 34. col. 1. in fin. & 2. init. illud, ſecundum analogiam, dilatari deberet in (ֱ), quia præcedit (ִ), & facta dilatatione (ִ) poni loco hujus (ְ), ſic תֶּהֱרֹס, *ibid.* col. 1. At cum literæ gutturales ament plurimum vocalem *a*, qua facilius proferantur; pro (ֱ) hîc dilatatio fit per (ֲ), unde ה afficitur (ֲ), *ibid.* pag. 156. §. I. Hhólem deficiens, tum ob viciniam תּ ר, *ibid.* pag. 16. num. 4. tum quia infinit. imperat. & futur. qál ſæpius deſinunt in hhólem deficiens, *ibid.* pag. 16. col. 1. num. 2. & pag. 137. in Qal. Accentus euphonicus Méthegh ob (ַ) & (ֲ) ſequens, tom. 2. pag. 319. col. 1. num. IV. Accentus tonicus Mounahh miniſter ſequentis regis Athnáhh.

4. קָמֶיךָ qamécha *conſurgentes in te.*] Bé-

noni plur. maſc. qál verbi radic. & quieſc. Aiin Vav קוּם *ſurgere, inſurgere, conſurgere*, &c. cum affixo 2. perſ. maſcul. ךָ. Bénoni iſtud ſing. eſt קָם, cujus (ָ) manet immutatum ad ſecundam radicalem (ו) ejectam compenſandam, tom. 1. p. 90. col. 2. paulo ante medium. Ibi eſt contractio קָמֶיךָ *conſurgentes tuos*, pro קָמִים עָלֶיךָ *conſurgentes in te*, ibid. pag. 350. col. 2. in medio, & pag. 372. col. 1. in Mantiſſa II. Accentus tonicus Athnáhh, qui duobus punctis æquivalet. Penultimam occupat ob affixum ךָ, quod non habet (ְ) ante ſe, tom. 2. p. 307. col. 1.

5. תְּשַׁלַּח teſchallahh *mittes*, id eſt, *miſiſti*; hinc Lxx. ἀπέστειλας, S. Hieron. *miſiſti*. Vide v. V. num. 2.] Secunda perſ. ſing. maſc. fut. piél verbi perfecti & rad. שָׁלַח *miſit, immiſit*, &c. tom. 1. pag. 178. col. 1. in medio. Futurum iſtud deſinit in (ַ) loco (ֵ) ob ultimam radicalem gutturalem, *ibid.* pag. 158. in Append. piél col. 2. & pag. 174. col. 1. initio. Accentus Paſchtá honorarius ſequentis Zaqéph qatón, tom. 2. pag. 313. Ultimæ literæ inſidet, quia poſtpoſitivus eſt, *ibid.* pag. 310. col. 2. num. 2.

6. חֲרֹנְךָ hhatónechá *iram tuam.*] Ex nomine ſubſtant. ſing. maſc. heemantico חָרוֹן *ardens ira, æſtus iræ*, & affix. 2. perſ. ſing. maſc. ךָ, quod mutavit (ָ) nominis חָרוֹן in (ֲ) loco (ְ) ſimplicis, ob gutturalem ח cui ſubjicitur, tom. 1. p. 87. §. II. Hhólem ultimæ remanet, quod nomen iſtud non ſit deductum ex verbo defect. Aiin, *ibid.* pag. 96. §. VII. Ex duobus accentibus prior, qui eſt Mounáhh, hîc munere fungitur & miniſtri tonici Zaqéph qatón, tom. 2. pag. 313. & accentus euphonici Méthegh, *ibid.* pag. 319. col. 2. paulo ante finem. Ibi autem requiritur Méthegh ob magnam motionem accentu tonico deſtitutam, & (ְ) ſequens, *ibid.* col. 1. num. II. Accentus tonicus Zaqéph qatón, qui ibi aut non diſtinguit, aut leviſſimam diſtinctionem efficit. Rad. חָרָה *exarſit ira*, unde ex qál חֳרִי *ardens ira*, tom. 1. pag. 399. col. 1. In Samar. hhólem plenum eſt יאכלומו.

7. יֹאכְלֵמוֹ iôchelémo (quæ) *devorabit*, h. e. *devoravit eos*; ibi enim futurum eſt pro præterito. Vide v. V. num. 2. Unde Lxx. κατέφαγεν αὐτοὺς, S. Hieron. *devoravit eos.* Pronomen relativum אֲשֶׁר vel שֶׁ *quæ*, hîc ſubintelligitur, ut ſæpe fit, tom. 1. p. 512. can. II. col. 1. initio. S. Hieron. recte illud ſupplevit. Mſ. Alexandrinus ſupplevit ὡς *&c.*] Vox iſta יֹאכְלֵמוֹ eſt 3. perſ. ſing. maſc. fut. qál verbi radicalis & quieſc. Pé Aléph אָכַל *comedit, devoravit*, cum מוֹ affixo poëtico 3. perſ. plural. maſcul. quod prævium habet (ֵ), quia non jungitur præterito, *ibid.* p. 337. initio. Porro verborum quieſc. Pé א, cum imperfecta ſunt, futurum qál deſinit in (ֵ), vel in (ַ), quæ utraque motio cum affixis mutatur in (ְ), & ejuſdem temporis characteriſticæ afficiuntur hhólem deficiente ob viciniam א, & immutabili ad compenſandum iſtud א quieſcens, tom. 1. pag. 219. §. I. & p. 361. col. 2. paulo ante medium. Accentus euphonicus Méthegh ob magnam motionem accentu tonico deſtitutam, quam ſequitur (ְ), tom. 2. pag. 319. col. 1. num. II. Accentus tonicus Tiphhhá honorarius ſequentis Silóuq. Hîc non diſtinguit.

8. כַּקַּשׁ caqqáſch *ſicut ſtipulam.*] Ex adverbio ſimilitudinis כְּ *ſicut*, quod excluſit ה articulum aſſumta ejus motione; hinc כַּקַּשׁ pro כְּהַקַּשׁ, tom. 1. pag. 376. col. 2. initio; & ex nomine ſubſtant. ſingul. maſc. קַשׁ *ſtipula*, à radice קָשַׁשׁ *ſtipulas collegit*; unde ex qál קַשׁ formæ גַּר, *ibid.* pag. 395. col. 2. in fine. Accentus Silóuq, qui parvam motionem hîc non mutavit in magnam, ut fieri ſolet, tom. 2. pag. 311. col. 1.

VERSUS VIII.

1. וּבְרוּחַ oubherôuahh *& in ſpiritu*, ſive *vento.*] Vox compoſita ex copula ו facta וּ ob ſequentem labialem, vide v. IV. num. 6. & ex nomine ſubſtantivo ſing. communi רוּחַ *ſpiritus*, tom. 1. pag. 51. num. IV. col. 4. Accentus Mahpách miniſter ſequentis regis Paſchtá, tom. 2. p. 314. Rad. רָוַח *reſpiravit*, quod verbum more perfectorum

flectitur;

flectitur; ſed ratione literarum eſt quieſcens Aiin Vâv; unde ex qâl רוּחַ formæ נוּחַ, tom. 1. p. 395. col. 2. in fine.

2. אַפֶּיךָ appécha *furorum* ſive *irarum tuarum*, h. e. quem (ventum) in ira tua maxima (pluralis enim emphaſin aliquando importat, tom. 1. pag. 476. can. II.) adverſus Ægyptios ad mare dividendum excitaſti, &c. Confer cap. 14. v. 21. ubi *flante vento vehementi & urente tota nocte abſtuliſſe*, h. e. *dividiſſe mare* dicitur Deus.] Porro vox אַפֶּיךָ componitur ex duali maſc. אַפַּיִם, cujus ſing. eſt אַף *ira*, ſecundum alios, *naſus*; & ex affixo 2. perſ. ſing. maſc. ךָ. Accentus Paſchtá honorarius ſequentis regis Zaqéph qatón, tom. 2. pag. 314. Geminatur, ut alter tonum, qui in ea voce eſt in penultima ob affixum ךָ, quod non habet (ֵ) ante ſe, *ibid.* pag. 307. col. 2. num. III. alter ſedem indicet, quæ eſt ſupra ultimam dictionis literam; is enim accentus è numero poſtpoſitivorum eſt, *ibid.* pag. 310. col. 2. num. 2. Radix אָנַף iratus eſt, unde אַף *ira*, ſublato נ, quod in duali abſoluto & cum omnibus affixis compenſatur per Daghéſch forte in litera ſequenti פ, ſic: אַפַּיִם, אַפֶּיךָ, &c. Vide Lexicon. Qui אַף *naſum* primario ſignificare volunt, hîc agnoſcunt metaphoram ab iratis hominibus ſumtam, tom. 2. pag. 72. col. 2.

3. נֶעֶרְמוּ־ néermou- *coacervatæ ſunt.*] 3. perſ. plural. comm. præterit. niphál verbi rad. & perfecti עָרַם *calliditate uſus eſt*, & antiquitus etiam *coacervavit*, ut liquet ex dialecto Syriaca, & ex conjugatione niphál, in qua id ſignificati obtinet. Sine dilatatione (ִ) eſſet נִעְרְמוּ. At eo dilatato in (ֱ), quia præcedit (ֶ), & poſito (ֶ) loco hujus (ִ), tom. 1. pag. 34. col. 1. fit נֶעֱרְמוּ. Verum, quia ſequitur duplex ſchevá, quorum alterum mobile eſt, utpote compoſitum; alterum etiam mobile, quatenus poſt ſocium, quod lectionis Hebraïcæ analogiæ adverſatur: ut vitetur hic concurſus, (ֱ) reducitur ad ſimplex (ְ), ſic: נֶעֶרְמוּ, *ibid.* col. 2. Quanvis autem (ֶ), quod inter ſe & (ְ) præcedens exigebat accentum euphonicum Méthegh, tom. 2. pag. 319. col. 1. num. IV. quanvis, inquam, iſtud (ֱ) reductum ſit ad ſimplex (ְ); nihilominus tamen remanet accentus euphonicus, *ibid.* Hîc autem Mounáhh munere ֽ Méthegh fungitur ob Zaqéph qatón ſequens, cui etiam miniſtrat, ſed non ut tonicus; eo enim privatur illa vox ob Maqqáph, *ibid.* col. 2. circa finem.

4. מַיִם maim *aquæ.*] Nomen ſubſtantivum duale maſculinum ſine ſingulari & plurali, tom. 1. pag. 53. col. 2. Accentus Zaqéph qatón, qui ibi diſtinguit. Penultimam occupat, quia vox deſinit in literam ſonantem præcedente (י) cum hhiriq infra ſcripto, & antepenult. litera notatur cum (ַ) aut (ָ) ob pauſam, tom. 2. pag. 307. col. 1. num. II.

5. נִצְּבוּ nitſiſebhóu *ſteterunt.*] 3. perſ. plural. comm. præt. niphál verbi radic. & defect. Pé (י) יָצַב *ſtetit*, aut *ſtavit*, tom. 1. pag. 202. in niphál, col. 2. Verbum iſtud, cum 6. aliis, ſequitur analogiam verborum defectivorum Pé נ, tom. 1. pag. 196. in Append. proindeque excidit ejus (י) ſaltem ubicunque notandum eſſet cum (ְ) muto, *ibid.* pag. 197. Accentus Mérechá miniſter ſequentis Tiphhhá, tom. 2. p. 314.

6. כְּמוֹ־ chemo- *ſicut.*] Adverbium ſimilitudinis cum particula expletiva מוֹ, tom. 1. pag. 376. col. 2. Aſpiratur כ, quia vox præcedens deſinit in literam quieſcentem, nempe ו, nec fulcitur accentu regio aut Peſiq, *ibid.* p. 30. in Append. coll. 1. & 2. & p. 31. col. 1. Deeſt accentus tonicus ob Maqqáph, tom. 2. pag. 320. in art. III. neque hhólem mutatur in (ָ hhatóuph) ob iſtud Maqqáph, quia poſt illud ſequitur litera quieſcens, nempe ו, ad quam compenſandam remanet hhólem, *ibid.* pag. 321. col. 1. num. 7.

7. נֵד nédh *acervus, cumulus.*] Nomen ſubſtantivum ſing. maſc. à verbo radic. & quieſc. Aiin vâv נוּד *moveri*, unde ex qâl, נֵד formæ אֵל, tom. 1. p. 395. col. 1. in fine, quod *acervus* motu & agitatione comportetur. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis regis Athnáhh.

8. נֹזְלִים Nózelim *fluenta.*] Subſtantivum

plurale maſc. & participiale à ſing. inuſit. נוֹל, & à verbo radic. ac defectivo Pé נ נָזַל *fluxit.* Hhólem deficiens eſt ſine cauſa. Accentus euphonicus Méthegh ob magnam motionem accentu tonico carentem & (ׁ) ſequens, tom. 2. pag. 319. num. II. Accentus tonicus Athnahh duobus punctis reſpondens.

9. קָפְאוּ qàpheóu *coagulatæ ſunt.*] 3. perſ. plural. comm. præter. qál verbi radic. & quieſc. Lám. Aleph קָפָא, *concreſcere, coagulari*, tom. 1. pag. 270. col. 2. Accentus euphonicus Méthegh ob magnam motionem accentu tonico deſtitutam & (ׁ), quod ſequitur, tom. 2. pag. 319. num. II. Accentus tonicus Mérechà miniſter ſequentis regis Tiphhhà. Samaritanus habet ࠒࠐࠌ קָפוּ ex forma quieſc. Lam. Hé, tom. 1. pag. 270. col. 2.

10. תְהֹמֹת thehomóth *abyſſi.*] Subſtant. plurale comm. à ſing. תְּהוֹם, & à rad. inuſit. תהם. Aſpiratur ת, quia vox præcedens deſinit in literam quieſc. nempe ו, nec fulcitur accentu regio aut Pesiq, tom. 1. pag. 30. in Append. coll. 1. & 2. & p. 31. col. 1. Utrumque hhólem deficiens eſt; prius quidem ob ה proximum, tom. 1. pag. 16. col. 1. num. 4. poſterius vero propter ſequentem præpoſitionem ב, quæ interdum efficit ut vox præcedens ſtatum regiminis induat, *ibid.* p. 124. col. 1. initio. Pluralia autem feminina conſtructa ſæpe deſinunt in hhólem deficiens, *ibid.* pag. 16. col. 1. num. 2. In Samaritano vox illa plene utrobique ſcribitur, ſic: ࠀࠕࠄࠅࠌࠕ. Accentus Tiphhhà honorarius ſequentis Siloúq.

11. בְּלֶב־ belebh- *in corde.*] Ex præpoſitione בְּ *in*, & nomine ſubſt. ſing. comm. לֵב *cor*, à rad. לבב inuſit. in qál, ſed in niph. *cordatum eſſe.* Aliis rad. eſt לָבַב, unde per contractionem לֵב, cujus (ֵ) hic mutatur in (ֶ) ob Maqqàph, quod ſequitur vox monoſyllaba, tom. 2. pag. 321. col. 1. num. 5. *Cor* ibi pro medio ponitur, tom. 2. pag. 161. col. 2. in fine; & *medium* ibi quoque redundat, tom. 1. pag. 493. col. 1. num. VI. & col. 2. circa finem. Itaque *in corde maris*, hîc eſt pro *in mari.* Deeſt accentus tonicus ob Maqqàph.

12. יָם׃ iam *maris.*] Vide v. 1. num. 9. Accentus Siloúq.

VERSUS IX.

1. אָמַר amár *dixit.*] 3. perſ. ſing. maſc. præt. qál verbi radic. & quieſc. Pé Aleph, ut סָפַר, tom. 1. pag. 162. col. 1. Accentus Mérechà miniſter ſequentis Tevir, tom. 2. pag. 314.

2. אוֹיֵב oiébh *inimicus.*] Vide v. VI. num. 8. Accentus Tevir, qui ibi ſubdiſtinguit.

3. אֶרְדֹּף erdóph *perſequar.*] 1. perſ. ſing. comm. fut. qál verbi perfecti & rad. רָדַף *perſequutus eſt.* Hhólem deficiens eſt, quod ſæpe fit in hoc futuro, tom. 1. p. 16. col. 1. num. 3. & pag. 137. in QAL. Accentus Mérechà miniſter ſequentis Tiphhhà.

4. אַשִּׂיג aſsigh *comprehendam.*] 1. perſ. ſing. comm. fut. hiphil verbi radicalis & defectivi Pé Noún נשג inuſit. in qál, tom. 1. p. 205. in Append. col. 2. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis in tertia poſt voce regis Athnáhh.

4. אֲחַלֵּק ahhalléq *dividam.*] 1. perſ. ſing. comm. fut. piél verbi perfecti & radic. חָלַק *diviſit*, ut אֲסַפֵּר, tom. 1. pag. 178. col. 1. Accentus Mounáhh miniſter regis ſequentis Athnahh.

5. שָׁלָל ſchalal *ſpolium* vel in plurali *ſpolia.*] Nomen ſubſtantivum ſing. maſc. imperfectum & ſimplex ex qál verbi rad. & defect. Aiín שָׁלַל *ſpoliavit*, tom. 1. p. 49. col. 2. & pag. 393. col. 2. in fine. Accentus Athnáhh duobus punctis reſpondens.

6. תִּמְלָאֵמוֹ timlaëmo *implebitur eis.*] Tertia perſ. ſingul. femin. fut. qál verbi radic. & quieſc. Lámedh Aleph מָלֵא *plenus fuit*, cum מו affixo poëtico 3. perſ. plural. maſculinæ, tom. 1. pag. 337. initio, & p. 364. col. 2. In hoc fut. remanet (ָ) ultim. cum affix. *ibid.* p. 336. in medio. Ibi contractio eſt pro תִּמָּלֵא מֵהֶם *implebitur ex eis*, *ibid.* p. 364. c. 2. Accentus Mounáhh miniſter ſeq.

Digitized by Google

Zaqéph qatón. Occupat penultimam ob affixum poëticum ־מו, tom. 2. p. 307. col. 2. num. III. Samaritanus expreſſit per [illegible] (ʼ) vocalem *e*, quam Maſſorethæ expreſſerunt per (-), ſic: [illegible].

7. נַפְשִׁי naphſchí *anima mea.*] Nomen ſubſt. commune & radic. נֶפֶשׁ *anima*, cum affixo 1. perſ. ſing. comm. quod mutavit duplex (ֶ) in duplex (ְ), quorum prius ob concurſum mutatur in (-) loco (·); quia nomen iſtud è numero exceptorum eſt, tom. 1. pag. 97. §. VIII. & pag. 98. in eodem §. & Append. col. 1. paulo poſt medium. Accentus Zaqéph qatón, qui ibi ſubdiſtinguit.

8. אָרִיק ariq *evaginabo.*] Prima perſ. ſing. comm. fut. hiphil verbi radic. & quieſc. Aiin Iódh ריק in hiph. הֵרִיק *evacuavit*, &, de gladio, *evaginavit*, tom. 1. p. 260. col. 2. initio. Accentus Mounáhh miniſter ſequentis Zaqéph qatón.

9. חַרְבִּי hharbí *gladium meum.*] Nomen ſubſt. ſing. femin. חֶרֶב *gladius*, cum affixo 1. perſ. ſing. comm. quo adjuncto duplex (ֶ) mutatur in duplex (ְ), quorum prius ob concurſum tranſit in (-) pro (·); quia prima radic. gutturalis eſt, tom. 1. pag. 98. col. 1. Accentus Zaqéph qatón, qui hîc ſubdiſtinguit.

10. תּוֹרִישֵׁמוֹ tóriſchémo *poſſeſſione expellet*, vel *pauperes efficiet eos.*] 3. perſ. ſing. femin. fut. hiphil verbi radic. & quieſc. Pé Iódh יָרַשׁ *poſſedit*, in hiphil הוֹרִישׁ per antiphraſin, de qua tom. 2. pag. 61. col. 1. initio, *poſſeſſione expulit, perdidit*, &c. cum ־מו affixo poëtico 3. perſ. plur. maſcul. tom. 1. p. 364. col. 2. paulo poſt initium. Affixum iſtud prævium habet (-), quia non jungitur præterito, tom. 1. p. 337. initio. Accentus euphonicus Méthegh in prima ſyllaba, quia tertia eſt ante accentum tonicum, tom. 2. p. 318. in art. II. num. I. Accentus tonicus Tiphhhá honorarius ſequentis Siloúq. Collocatur in penult. ob affix. poëticum ־מו, vide ſupra num. 6.

11. יָדִי׃ iadhí *manus mea.*] Nomen ſubſt. ſingul. comm. & radicale יָד *manus*, cum affixo 1. perſ. ſing. comm. In hoc nomine remanet (ָ) cum omnibus affixis abſolutis, tom. 1. p. 91. col. 1. Accentus tonicus Siloúq. In toto hoc verſu eſt ἀσύνδετον, h. e. conjunctionis copulativæ omiſſio, qua ellipſi hoſtium victoriam ſibi pollicentium confidentia innuitur, tom. 1. p. 615. can. IV.

VERSUS X.

1. נָשַׁפְתָּ naſcháphta *flaviſti.*] 2. perſ. ſing. maſc. præt. qál verbi radic. & defectivi Pé Noún נָשַׁף *flavit*, ut פָּקַדְתָּ, tom. 1. pag. 162. col. 2. initio. Pro נָשַׁפְתָּ Samaritanus habet [illegible] נָשַׁבְתָּ à נָשַׁב idem ſignificante. Accentus Mérechá miniſter ſequentis Tiphhhá. Penultimam afficit ob incrementum תָּ, tom. 2. p. 307. c. 2. num. IV.

2. בְרוּחֲךָ bheroúhhachá *in ſpiritu* vel *vento tuo.*] Vox compoſita 1°. ex præpoſitione בְּ, quæ ibi aſpiratur, quod vox præcedens נָשַׁפְתָּ deſinat in literam quieſcentem, ſine accentu regio aut Pesíq; nam poſt ת ſubintelligitur ה, tom. 1. pag. 27. col. 2. 2°. ex nomine ſubſtant. ſing. comm. רוּחַ *ſpiritus*, quod vide in v. VIII. num. 1. 3°. ex ךָ affixo 2. perſ. ſing. maſc. quod affixum junctum cum ſubſtantivo ſingulari apportat ſecum (ְ), quod hîc dilatatur in (ֲ) ob gutturalem cui ſubjicitur, tom. 1. pag. 34. col. 1. Accentus euphonicus Méthegh ob (ֲ) ſequens, quod non habet ante ſe (ְ) ſimplex, tom. 2. p. 319. col. 1. num. IV. Accentus tonicus Tiphhhá, honorarius ſequentis in tertia poſt voce Athnáhh. Hîc ſubdiſtinguit.

3. כִּסָּמוֹ kiſſamo *operuit eos.*] 3. perſ. ſing. maſc. præt. qál verbi radic. & quieſc. Lamedh Hé כָּסָה *texit*, cum ־מו affixo poëtico 3. perſ. plur. maſc. tom. 1. pag. 340. col. 2. Hoc affixum prævium habet (ָ), quia jungitur præterito, *ibid.* p. 337. initio. Accentus Mounáhh miniſter ſequentis Athnáhh. Penultimam occupat ob affixum poëticum ־מו, vide v. IX. num. 6.

4. יָם iám *mare.*] Accentus Athnáhh duobus punctis reſpondens.

5. צָלְלוּ tſalaloú *abſorpti ſunt*, ſive *profun-*

dum petierunt.] 3. perſ. plur. comm. præter. qál verbi radic. & defectivi Aïn, ſed in forma perfecta, צָלַל *profundum petiit*; ea enim verba non raro analogiam perfectorum ſequuntur, tom. 1. p. 209. §. II. Prius ל afficitur (ֲ) pro (ְ), quanvis non ſit litera gutturalis, quia ſequitur proxime aliud ל, tom. 1. p. 35. col. 1. Accentus euphonicus inter (ֲ) & (ַ), vide ſup. num. 2. Accentus tonicus Paſchtá honorarius Zaqéph qatón ſequentis, tom. 2. pag. 313. Inſidet ultimæ literæ, quia poſtpoſitivus eſt, *ibid.* p. 310. col. 2. Hic non diſtinguit.

6. כַּעוֹפֶרֶת caophéreth *ſicut plumbum.*] Vox compoſita ex adverbio ſimilitudinis כְּ *ſicut*, & ſubſtantivo ſing. feminino ob ת ſervile, tom. 1. pag. 50. in fine, עוֹפֶרֶת *plumbum.* Adverbium כְּ *ſicut* hîc excluſit ה articulum, cujus motionem aſſumſit; unde כַּעוֹפֶרֶת eſt pro כְּהָעוֹפֶרֶת, *ibid.* p. 376. col. 2. initio. Articulus ה affici deberet (ָ) loco (ַ) ad compenſandum daghéſch, quod ע imprimi non potuit; verum dagh. iſtud ex hac litera interdum excidit ſine compenſatione, *ibid.* pag. 69. col. 2. in Append. Hinc (ַ) iſtud ſuſtentatur accentu euphonico Méthegh, tom. 2. pag. 318. num. I. Accentus tonicus Zaqéph qatón, qui hîc non diſtinguit. Radix עָפָר *pulvis*, unde עוֹפֶרֶת *plumbum*, quod ejus ſubſtantia partim pulverea ſit & terreſtris.

7. בְּמַיִם bemaiim *in aquis.*] Ex præpoſit. בְּ *in*, & מַיִם *aquæ*, quod nomen vide in v. VIII. num. 4. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis Siloúq.

8. אַדִּירִים addirim *vehementibus.*] Adjectivum plur. maſcul. & abſol. à ſingulari אַדִּיר deducto ex piél verbi quieſcent. Pé Aleph in qál inuſitati, ſed in hiphil הֶאְדִּיר *magnificavit, magnificum, fortem, vehementem reddidit*, tom. 1. pag. 390. col. 1. forma 3. Accentus Siloúq.

VERSUS XI.

1. מִי־ mi- *quis.*] Pronomen interrogativum perſonæ, tom. 1. p. 75. §. IV. Deeſt accentus tonicus ob Maqqáph, tom. 2. p. 320. art. III. ſed appingitur euphonicus Méthegh, quem non excludit Maqqáph, *ibid.* p. 321. col. 2.

2. כָמֹכָה chamócha *ſicut tu.*] Ex adverbio ſimilitudinis כְּ *ſicut*, particula expletiva מוֹ, & ךָ affixo 2. perſ. ſing. maſc. poſt quod affixum exprimitur ה ſubintellectum; nulla enim vox Hebraïca deſinit in magnam motionem, quam non ſequatur litera quieſcens expreſſa vel ſubintellecta. Poſt (ָ) autem ſubintelligitur ה, tom. 1. pag. 27. col. 2. & p. 81. col. 1. Aſpiratur כ, quia vox præcedens deſinit in literam quieſcentem, nempe (י), nec fulcitur accentu regio aut Peſiq, *ibid.* pag. 30. in Append. col. 1. & 2. & p. 31. col. 1. Adverbium iſtud junctum cum ſua particula expletiva מוֹ, afficitur (ָ) loco (ְ) cum affixis abſolutis, ob accentus tonici viciniam, qui cum his affixis penultimam ſemper occupat, *ibid.* p. 377. col. 1. initio, & col. 2. paulo poſt medium. Accentus Mahpách miniſter ſequentis Paſchtá, tom. 2. pag. 314. Penultimam afficit, ob affixum ךָ aut כָה, quod non habet prævium (ְ), *ibid.* p. 307. col. 2. E regione ה notatur Peſiq, quod literis בגד כפת ſequentibus inſtar accentus regii daghéſch imprimit, tom. 1. p. 20. in fine. Hhólem in כָּמֹכָה deficiens eſt ſine cauſa. Plenum eſt in Samaritano, in quo vice verſa ה non exprimitur in fine, ࠊࠌࠅࠊ כָּמוֹךָ.

3. בָּאֵלִם baélim, S. Hieron. *in fortibus*, Lxx. *ἐν θεοῖς in Diis* vel *inter Deos*; בְּ enim ſignificat etiam *inter*, tom. 1. p. 591. col. 1. num. I.] Vox illa compoſita eſt ex præpoſitione בְּ *in*, *inter*, &c. & plurali abſol. maſc. אֵלִם *Dii*, à ſing. אֵל, quod vide in v. II. num. 8. Remanet (ַ) ad compenſandum (י) ſubintellectum, tom. 1. pag. 60. §. IV. col. 2. initio. In hoc plurali deficit (י) terminationis; ſive quod in hujuſcemodi nominibus pluralibus id quandoque accidat, *ibid.* p. 54. col. 1. ſive quia (י) alterum præcedit ex analogia; nam אֵילִים & ſine (י), ut hîc, אֵלִם eſt pro אֵילִים aut אֵילִם, *ibid.* pag. 416. §. IV. col. 1. Iſtud (י)

ſubintellectum exprimitur in hoc nomine plur. conſtructo, Ezech. 17. v. 13. אֵילֵי הָאָרֶץ *fortes* ſive *Dii terræ*. Samaritanus habet ultimum (י), ࠀࠋࠉ. Imprimitur dagh. lene כָּ in כָּמֹכָה ob Peſiq antecedens, vide num. præced. & tom. 1. p. 31. col. 1. initio. Idem ב afficitur (ָ) loco (ְ), quia excluſit ה articulum aſſumta ejus morione, quæ hic eſt (ָ) loco (ַ) ad compenſandum dagh. forte ex א ejectum, *ibid.* p. 69. in Append. col. 1. initio. Iſtud (ָ) adjunctum habet accentum euphonicum Méthegh, quia eſt in tertia ſyllaba ante accentum tonicum, tom. 2. pag. 318. artic. II. num. I. Accentus tonicus Paſchtá honorarius ſequentis Zaqéph qatón. Hic ſubdiſtinguit.

5. מִי mi *quis.*] Vide ſupra num. 1. Accentus Mérechá miniſter ſequentis Tiphhhá.

6. כָּמֹכָה camócha *ſicut tu.*] Vide ſupra num. 2. Imprimitur daghéſch lene in כּ, licet vox præcedens deſinat in literam quieſcentem ſine accentu regio, aut Peſiq, quia vox illa nominatim excipitur, tom. 1. pag. 31. col. 1. paulo ante medium. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis in tertia poſt voce Athnáhh. Hic non diſtinguit. Ibi quoque Samaritanus habet hhólem plenum, ſed ה in fine non habet, כְּמוֹךְ ࠍࠏࠃࠓ.

7. נֶאְדָּר nedár *magnificus.*] Bénoni niph. ſing. maſc. verbi rad. & quieſc. Pé Aleph אדר in qál inuſitati, vide v. VI. num. 3. א afficitur (ְ) ſimplici pro (ֱ); ex analogia enim eſſet נֶאֱדָר, ut נֶאֱמָר, tom. 1. pag. 171. col. 1. Deinde dilatato (ְ) rō א in (ֱ) ob (ֶ) præcedens, & poſito (ְ) loco hujus hhiriq, נֶאְדָּר; tum reducto (ֱ) ad ſimplex (ְ) euphonicum, & relicto (ֶ) ſub נ, נֶאְדָּר, cum daghéſch leni in ד poſt (ְ) quieſc. tom. 1. pag. 34. coll. 1. & 2. & p. 35. col. 1. Hic Samaritanus habet נדרי ࠋࠃࠓࠉ cum (י) in fine, ut ſupra v. VI. num. 3. in Hebræo; at deſideratur א inter נ & ד, vel librariorum incuria, vel quia א iſtud ut vocalis, non ut radicalis litera, à Pentateuchi hujus exſcriptore ſpectatum eſt, proindeque neglectum; quod ab amanuenſibus non raro factum arbitratur Richardus Simon Hiſt. crit. Vet. Teſt. l. 1. c. 31. p. 172. col. 2. edit. Roterod. 1685. Accentus Mounahh miniſter ſequentis Athnahh.

8. בַּקֹּדֶשׁ baqqódeſch *in ſanctitate.*] Ex præpoſit. בְּ *in*, quæ extruſit ה articulum, aſſumpta ejus motione, & nomine ſubſt. ſingul. maſc. קֹדֶשׁ *ſanctitas*; unde בַּקֹּדֶשׁ eſt pro בְּהַקֹּדֶשׁ, tom. 1. p. 380. col. 1. Hhólem deficiens eſt in hac nominum forma, *ibid.* pag. 16. col. 1. num. 1. Rad. קָדַשׁ *ſanctum eſſe*; unde ex qal, קֹדֶשׁ *ſanctitas*, *ibid.* pag. 387. col. 2. form. 16. Accentus Athnáhh duobus punctis æquivalens.

9. נוֹרָא norá *terribilis*, aut *reverendus.*] Bénoni ſing. maſc. niphal verbi radic. & quieſc. Pé Iódh ac Lám. Aleph יָרֵא *timuit*, *reveritus eſt*, tom. 1. p. 274. col. 1. Accentus Mérechá miniſter ſequentis Tiphhhá. Samaritanus habet ࠍࠅࠓࠀࠄ cum ה in fine, quod eſt mendum graphicum; vel iſtud ה pertinet ad vocem ſequentem, ſic: ࠄࠕࠄࠋࠕ; vel eſt paragogicum, proindeque non impedit quominus participium iſtud ſit maſculinum; tom. 1. p. 50. in fine.

10. תְהִלֹּת thehillóth *laudibus.*] Plurale abſol. fem. à ſing. תְּהִלָּה *Laus*. Aſpiratur ת, quia vox præcedens deſinit in literam quieſcentem א, ſine accentu regio aut Peſiq, tom. 1. pag. 30. in Append. coll. 1. & 2. & p. 31. col. 1. Hhólem deficiens eſt ſine cauſa, & ex ſola euphonia. Accentus Tiphhhá hic ſubdiſtinguens. Rad. הָלַל in piël הִלֵּל *laudavit*, unde תְּהִלָּה, tom. 1. pag. 394. col. 2. ל afficitur daghéſch forti ad compenſandum alterum ל ejectum, pro תְּהִלְלָה, *ibid.* p. 28. lin. 22. Porro *terribilis* vel *reverendus laudibus*, is eſt, quem laudibus noſtris terribilem prædicamus, quippe qui Pharaonem & exercitum ejus in mari interfecerit; vel quem laudibus noſtris veneramur; aut quem laudare veremur, cum omni laudum genere ſuperior ſit, nec unquam ſatis, & qua par eſt, laudari queat. S. Hieron. *terribilis atque laudabilis.* Vocem תְּהִלֹּת in ſenſu adjectivi, ſive, ut loquuntur, abſtractum pro concreto ac-

cœpit, quod in Hebræo frequens eſt, tom. 1. p. 460. can. II.

11. עֹשֵׂה־ óſe- *faciens*, aut potius *factor.*] Bénoni ſingul. maſcul. qal verbi radic. & quieſc. Lam. Hé עָשָׂה *fecit.* Litera ש afficitur (-) loco (‥), quia participium iſtud naturam ac formam nominis conſtructi induit, tom. 1. pag. 285. col. 1. paulo ante finem. Hhólem deficiens eſt ob ע ipſi contiguum, *ibid.* pag. 16. col. 1. num. 4. Maqqaph non mutavit (‥) in (-), quia ſequitur litera quieſc. ה, tom. 2. pag. 321. c. 1. in fine. Idem Maqqaph in cauſa eſt cur vox illa privetur accentu tonico, *ibid.* p. 320. art. III. §. I. Gaudet tantum euphonico, eoque in penultima collocato, quia vox illa diſyllaba eſt, ac præterea ſequitur altera itidem diſyllaba penacuta, *ibid.* pag. 321. col. 2.

12. פֶלֶא phéle *mirabile*, h. e. *mirabilia*; ibi enim ſingulare eſt pro plurali, tom. 1. pag. 476. §. VII. can. I.] Adjectivum ſing. maſculinum deductum ex qal verbi radic. & quieſc. Pé Aleph פלא in niphal נִפְלָא *mirabile fuit*, tom. 1. pag. 397. col. 1. form. 7. Aſpiratur פ, quia vox præcedens deſinit in literam quieſcentem, nimirum ה, nec fulcitur accentu regio aut Peſiq, vide ſupra num. 2. Accentus Silouq, iſque in penultima, quia vox illa afficitur duplici (‥), tom. 2. p. 306. col. 2. num. I. Pro פֶּלֶא Samaritanus habet ࠐࠋࠀࠄ פלאה cum ה in fine, quaſi פְּלָאָה formæ קְרָאָה *occurſus.* Ceterum, ſive maſculinum genus, ut in Hebræo, ſive femininum, ut in Samaritano, hic neutrum genus, quo carent Hebræi, exprimit, tom. 1. pag. 50. initio, & pag. 474. §. VI. can. I.

VERSUS XII.

1. נָטִיתָ natíthá *extendiſti.*] 2. perſ. ſing. maſc. præt. qal verbi radic. & defect. Pé Noún, ac quieſcentis Lám. Hé נָטָה *extendit*, tom. 1. pag. 284. col. 2. initio. Accentus Paſchtá, qui hic geminatur ut alter indicet tonum, qui eſt in penultima ob incrementum תָ, tom. 2. pag. 307. col. 2. num. IV. alter ſedem hujus accentus, quæ ſedes eſt ſupra ultimam dictionis literam; is enim accentus poſtpoſitivus eſt, *ibid.* pag. 310. col. 2. num. 2.

2. יְמִינְךָ teminechá *dexteram tuam.*] Vide v. VI. num. 1. Prior accentus eſt Mounáhh, qui ibi munere fungitur & euphonici Méthegh ob magnam motionem accentu tonico deſtitutam, quam ſequitur (‥), tom. 2. pag. 319. col. 1. num. II. & miniſtri ſequentis regis Zaqéph qatón, cui in eadem voce miniſtrat propter loci anguſtiam, *ibid.* pag. 313. in medio, & 319. col. 2. paulo ante finem. Accentus Zaqéph qatón, qui ibi ſubdiſtinguit.

3. תִּבְלָעֵמוֹ tibhlaémo *deglutiet*, h. e. *deglutivit eos*; nam futurum iſtud, uti & præcedentia, pro præterito uſurpatur.] 3. perſ. ſing. femin. fut. qal ex forma (-) ob ultimam rad. gutturalem, verbi radic. & perfecti בָּלַע *deglutivit*, cum מוֹ affixo poëtico 3. perſ. plur. maſc. tom. 1. pag. 363. col. 2. paulo poſt medium. In fut. qal forma (-) cum affix. mutatur in (‥), *ibid.* p. 327. Affixum iſtud poëticum prævium habet (‥), quia non jungitur præterito, *ibid.* pag. 357. initio. Accentus Tiphhha honorarius ſequentis Silouq.

4. אֶרֶץ árets *terra*, h. e. *cœnum ſive profundum maris*, cujus loco hic *terra* ponitur.] Nomen ſubſtant. ſing. commune ſex punctorum, hoc eſt conſtans duplici (‥), quorum prius ob accentum majorem pauſantem Silouq mutatur in (‥), tom. 2. pag. 311. col. 1. paulo ante medium. Hic accentus Silouq penultimam occupat, quia vox deſinit in (‥) cum litera ſonante in fine, *ibid.* pag. 306. artic. I. §. I. col. 2. num. I. Pro אֶרֶץ Samaritanus hic habet ࠄࠀࠓࠑ הָאָרֶץ cum ה articulo præfixo. Ea autem ſic intelligenda ſunt, quod pars Ægyptiorum in profundo maris abſorpta fuerit, pars in litus ejecta; nam c. 14. v. 31. legitur: *Et viderunt* (Iſraëlitæ) *Ægyptios mortuos ſuper litus maris.* Sunt tamen, qui hæc verba: *ſuper litus*, ad Iſraëlitas ſtantes in litore, non ad Ægyptiorũ cadavera, referant.

Digitized by Google

VERSUS XIII.

1. נָחִיתָ nahhitha *duxiſti*, h. e. *duces.*] 2. perſ. ſingul. maſc. præt. qal verbi radic. & defect. Pé Noún, ac quieſc. Lam. Hé, נָחָה *duxit*, tom. 1. pag. 284. col. 2. initio. Accentus Mérechà miniſter ſequentis Tiphhhà. Penultimam occupat ob incrementum תָ, tom. 2. p. 307. col. 2. num. IV. Hoc præteritum, ut & ſequentia, pro futuro, more prophetarum, quibus futura æque certa ſunt ac præterita, ponitur, tom. 1. pag. 544. col. 2. & tom. 2. p. 22. §. IV.

2. בְחַסְדְּךָ bhehhaſdecha *in miſericordia tua.*] Ex præpoſit. בְּ *in*, nomine ſubſtant. ſing. maſc. & rad. חֶסֶד *miſericordia*, & affix. 2. perſ. ſing. maſc. quod mutavit duplex (ֶ) τῶ חֶסֶד in duplex (ִ), quorum prius ob concurſum mutatum eſt in (ַ) pro (ִ), ob primam literam radic. gutturalem, tom. 1. p. 98. col. 1. Aſpiratur ב ob vocem præcedentem, quæ deſinit in literam quieſcentem, neque fulcitur accentu regio aut Peſiq, tom. 1. p. 30. in Append. coll. 1. & 2. & p. 31. col. 1. Ea autem litera quieſcens in נָחִיתָ eſt ה, *ibid.* p. 27. col. 2. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis in tertia poſt voce Athnáhh. Hîc non diſtinguit.

3. עַם־ am *populum.*] Nomen ſubſtant. ſing. comm. ſed ſæpius maſc. tom. 1. p. 51. num. III. col. 3. Radix עָמַם Hebræis *texit*, *operuit*, &c. Arabibus *communis fuit*, &c. unde ex qal עַם formæ רַב, *ibid.* p. 393. col. 2. in fine. Deſideratur accentus tonicus ob Maqqàph. Deeſt quoque euphonicus, licet eum non excludat illa virgula.

4. זוּ zóu *iſtum.*] Pronomen demonſtrativum ſing. comm. tom. 1. p. 73. §. II. Accentus Mounahh miniſter ſequentis Athnáhh. Samaritanus pro זוּ commun. habet ࠆࠆ זֶה maſc. Poſt iſtud pronomen demonſtrativum ſubintelligitur relativum אֲשֶׁר *qui, quæ, quod*, illudque expreſſerunt Lxx. Chald. Syrus, Arabs & S. Hieron. Aliis pronomen iſtud demonſtrativum ſupplet vices relativi, ſive loco ejus ponitur, tom. 1. p. 507. can. III.

5. גָּאָלְתָּ gaálta *redemiſti.*] 2. perſ. ſingul. maſcul. præter. qal verbi perfecti & radic. גָּאַל *redemit*, tom. 1. pag. 162. col. 2. paulo ante fin. Imprimitur daghéſch lene τῷ ג, quanvis dictio præcedens deſinat in literam quieſcentem, nempe ו, neque afficiatur accentu regio aut Peſiq, quia vox illa excipitur, *ibid.* pag. 31. col. 1. circa medium. Secunda litera radicalis א notatur cum (ָ) loco (ַ) ob accentum majorem Athnahh, qui (ַ) mutavit in (ָ), tom. 2. p. 311. col. 1. circa initium. Accentus Athnáhh, qui ibi duobus punctis æquipollet.

6. נֵהַלְתָּ nehalta *duxiſti*, h. e. *duces.*] 2. perſ. ſingul. maſc. præt. piél verbi radic. & defectivi Pé Noún נהל inuſit. in qal, in piél נֵהַל *duxit*, cum (ֵ) ſub נ loco (ִ) ad compenſandum daghéſch ejectum, tom. 1. pag. 175. col. 1. initio. Accentus Mérechà miniſter ſequentis Tiphhhà. Pro נֵהַלְתָּ Samaritanus habet ࠍࠇࠋࠕ נִחַלְתָּ, aut in qal נָחַלְתָּ *poſſediſti*, cum ࠇ ח pro ࠄ ה, quod mendum graphicum videtur; in Samarit. enim ut in Hebræo, hæ literæ affines ſunt. Lxx. Chald. Syrus, Arabs, & S. Hieron. interpretantur *duxiſti*, aut quid ſimile.

7. בְעָזְּךָ bheozzechà *in fortitudine tua.*] Vox compoſita 1°. ex præpoſitione בְּ, quæ hîc aſpiratur ob dictionem præcedentem deſinentem in literam quieſcentem, nempe ה ſubintellectum, nec fultam accentu regio aut Peſiq, vide ſupra num. 1. 2°. ex nomine ſubſt. ſing. maſc. עֹז *robur, fortitudo*, & ךָ affixo 2. perſ. ſing. maſc. quod in cauſa eſt cur hholem mutetur in (ָ hhatoúph) ſequente daghéſch ad compenſandam ſecundam radicalem ejectam; עֹז enim venit à verbo defect. Aiin עָזַז, tom. 1. pag. 96. §. VII. Accentus Tiphhhá, qui hîc non diſtinguit.

8. אֶל־ el- *ad.*] Præpoſitio motum ad locum ſignificans, tom. 1. pag. 379. col. 1. Caret accentu tonico ob Maqqàph, quod mutavit (ֵ) in (ֶ); nam genuina motio hujus præpoſitionis eſt (ֵ), ſic: אֵל, *ibid.* p. 382. in Append. col. 2.

9. נְוֵה nevê *habitaculum.*] Nomen ſubſt. ſing. maſc. conſtructum, ab abſoluto נָוֶה, cujus (‥) penultimæ ob regimen mutatur in (ְ), tom. 1. pag. 87. §. II. & *ibid.* col. 2. circa finem. Ultimæ vero (‥) ob idem regimen mutatur in (ֵ), quia ſequitur ה, *ibid.* pag. 99. col. 1. Accentus Mérechá miniſter ſequentis Siloúq. Radix נָוָה *habitavit, inhabitavit;* unde ex qal נָוָה form. גָּלָה, tom. 1. pag. 398. col. 1. form. 1.

10. קָדְשֶׁךָ qodſchécha *ſanctitatis tuæ.*] Ex nomine ſubſt. ſingul. maſc. קֹדֶשׁ *ſanctitas*, quod vide ſupra in v. XI. num. 8. & ךָ affixo 2. perſ. ſing. maſc. quo accedente hbólem penultimæ mutatum eſt in (ֳ hhatoúph) & (ֶ) ultimæ in (ְ), tom. 1. p. 95. §. VI. & pag. 113. col. 3. §. IX. Accentus Siloúq, qui ab ultima ad penultimam tranſiit, & (ְ), quod ſecum apportat affixum ךָ, mutavit in (ֶ); nam (ְ) ſive ſimplex ſive compoſitum non poteſt ferre ullum accentum, ob ejus nimiam in prolatione celeritatem, tom. 2. pag. 311. col. 1. in fine, & col. 2. initio. Porro *habitaculum ſanctitatis tuæ*, idem eſt ac *habitaculum ſanctum tuum*, ut optime interpretati ſunt Lxx. & S. Hieronymus; ex duobus enim ſubſtantivis, quorum alterum altero regitur, poſterius adjectivi munere ſæpe fungitur, tom. 1. pag. 461. can. III. pag. 462. col. 1. num. II. & pag. 463. col. 1. paulo poſt medium, & 2. initio. Hic autem Moſes intelligit terram Chanaan, in qua Deo exſtruendum erat tabernaculum, h. e. Templum, in quo, tanquam in tabernaculo, habitaret.

VERSUS XIV.

1. שָׁמְעוּ ſchameóu *audierunt*, h. e. *audient.*] Tertia perſ. plur. comm. præt. qal verbi perfecti & radicalis שָׁמַע *audivit*, ut פָּקְדוּ, tom. 1. pag. 163. col. 1. Accentus euphonicus Méthegh inter magnam motionem (ָ) accentu tonico deſtitutam, & (ְ) ſequens, tom. 2. pag. 319. col. 1. num. II. Accentus Mérechá miniſter ſequentis regis Tiphhhá. Lxx. Samaritanus, Chald. Syrus, & Arabs hic interpretantur *audierunt.* Sic etiam habent Aug. ſerm. 363. tom. 5. nov. edit. col. 1440. E. mſ. S. Michaëlis (vulgo *S. Mihel*) in Lotharingia, noſter San-Germanenſis, num. 15. optimæ notæ, Corbeienſis num. 756. Breviarium Mozarabicum, Pſalterium Sorbonicum, &c. Solus Hieronymus, *aſcenderunt;* quod mendum librariorum ſuſpicor.

2. עַמִּים ammím *populi.*] Subſtantivum plural. abſol. à ſing. עַם *populus*, quod vide in v. XIII. num. 3. Imprimitur daghéſch forte in מ ad compenſandam ſecundam radicalem ejectam; hoc enim nomen venit ab עָמַם, vide *ibid.* & tom. 1. pag. 65. in Append. col. 2. paulo poſt medium. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis Athnáhh.

3. יִרְגָּזוּן iirgazoún *contremiſcent.*] 3. perſ. plural. maſc. fut. qál ex forma (ְ) verbi perfecti & radic. רָגַז *contremiſcere*, cum ן paragogico, & in pauſâ, pro יִרְגְּזוּ, tom. 1. pag. 168. col. 2. Accentus Athnáhh major ac pauſans aſcendens ab ultima ad penultimam reduxit motionem primariæ vocis, quæ eſt יִרְגְּזוּ, quam motionem (ְ) mutavit in (ָ), tom. 2. pag. 311. col. 2. in fine, & p. 312. col. 1. Deinde idem accentus à penultima ad ultimam deſcendit retractus à ן paragogico, remanente in penultima punctorum mutatione, quam induxerat, *ibid.* col. 2. ante §. III. Samaritanus non habet iſtud ן parag. ſic enim in eo legitur ࠅࠉࠓࠂࠆࠅ וַיִּרְגָּזוּ cum conjunctione ו, quæ hic in Hebræo deficit, ut & alibi interdum, tom. 1. pag. 614. col. 2. & quam expreſſerunt Lxx. & S. Hieronymus.

4. חִיל hhil *dolor.*] Nomen ſubſt. ſing. maſcul. deductum ex qal verbi radic. & quieſc. Aiin vàv. חוּל *doluit*, unde mutato ו in (ִ) ob maximam literarum illarum ſecum invicem affinitatem, חִיל, tom. 1. pag. 395. in §. IV. col. 2. Is ſingularis numerus pro plurali ponitur; unde Lxx. *ὠδῖνες*, S. Hieron. *dolores.* Accentus Mounáhh miniſter ſequentis Zaqéph qatón.

5. אָחַז ahház *apprehendit*, h. e. *apprehendet.*]

det.] 3. perſ. ſingul. maſc. præt. qal verbi radicalis & quieſc. Pé Aleph, ſed in hoc præterito perfecti, ut סָפַר, tom. 1. pag. 162. col. 1. Accentus Zaqéph qatón, qui hîc non diſtinguit.

6. יֹשְׁבֵי ióſchebhé *habitatores.*] Bénoni plur. maſc. qal verbi radic. & quieſcentis Pé Iódh, ſed in hoc participio perfecti, יָשַׁב *ſedit*, *habitavit*, à ſingul. יֹשֵׁב *habitans*, plur. abſol. יֹשְׁבִים *habitantes*, & participio formam nominis induente, *habitatores*, plur. conſt. יֹשְׁבֵי. Vide v. II. num. 10. Hhólem deficiens eſt ſine cauſa. Ejus munere fungitur punctum dextro cornu שׁ imminens, quod punctum *Schin* etiam conſtituit, tom. 1. pag. 15. initio. Accentus euphonicus Méthegh ſub (י) ob magnam motionem hhólem accentu tonico deſtitutam, & (·) ſequens, tom. 2. p. 319. col. 1. num. II. Accentus tonicus Tiphhha honorarius ſequentis Athnâhh.

7. פְּלָשֶׁת Peláſcheth *Palæſtina.*] Nomen proprium regionis terræ Chanaan, quæ ſic dicta eſt, ſecundum doctiſſ. *Clericum*, quod eam occupatum venerint Africani, qui, cum non eſſent de Chanaanis proſapia, dicti ſunt *Palæſtini*, h. e. extranei; & eorum regio *Palæſtina.* Hinc Lxx. *Palæſtinos* vulgo appellant ἀλλοφύλους *alienigenas.* Radix פלש Æthiopibus ſignificat *migrare*, *peregrinari*, *è loco in locum tranſire*, &c. & in verſione Samaritana, Gen. 14. v. 6. [illegible] פלשה *peregrinationem* ſignificat, vide Caſtelli Lexicon heptaglotton. Accentus Siloúq, qui penult. occupat, quia vox deſinit in literam ſonantem præcedente (·), tom. 2. pag. 306. col. 2. Idem accentus, utpote major diſtinguens, mutavit (·) penult. in (·), *ibid.* p. 311. col. 1. nam extra pauſam eſt פְּלֶשֶׁת. Ea regio ſita erat ad occidentem Judææ, & urbes ejus præcipuæ Gath, Aſcalon, Azotus, Gaza & Accaron.

Versus XV.

1. אָז áz *tunc.*] Adverbium temporis, tom. 1. pag. 374. col. 1. in fine. Accentus Mahpách miniſter primo loco ſequentis Paſchtá, tom. 2. pag. 314.

2. נִבְהֲלוּ nibhhalou *territi ſunt*, ſeu *conturbati ſunt*, h. e. *terrebuntur*, *conturbabuntur.*] 3. perſ. plut. commun. præteriti niphál verbi perfecti & radic. בהל inuſit. in qal, in niphál נִבְהַל *terreri*, *conturbari*, tom. 1. p. 170. col. 2. poſt medium. Pro (·) ſimplici mobili poſt ſocium ſubjicitur (-) ה ſecundæ literæ gutturali, *ibid.* & pag. 34. col. 1. & p. 156. artic. X. §. I. Accentus Paſchtá honorarius ſequentis in tertia poſt voce Zaqéph qatón, tom. 2. p. 313. Ultimæ literæ imminet, quia poſtpoſitivus eſt, *ibid.* p. 310. col. 2. num. 2. Hîc non diſtinguit.

3. אַלּוּפֵי allouphé *principes* ſive *duces.*] Nomen ſubſt. plural. maſc. conſtructum, à ſing. אַלּוּף *doctor*, *dux*, *principes*, &c. Plur. abſol. אַלּוּפִים *duces*, conſt. אַלּוּפֵי *idem.* Vide verſ. II. num. 10. Accentus Mounáhh miniſter ſequentis Zaqéph qatón. Rad. אָלַף *didicit*, in piél אִלֵּף *docuit*, unde אַלּוּף *dux*, tom. 1. p. 390. in §. II. col. 2. form. 5. quia duces ac principes ſubditorum ſuorum quaſi doctores, eos, ut in officio ſuo permaneant, docere debent. Vel principes ſic dicuntur, quod eoſdem ſubditos ſecum invicem conſociare & in amicitia retinere debeant; Arabibus enim, & olim etiam Hebræis, ut veroſimile eſt, verbum iſtud *conſociare* ſignificat. Accentus Mounáhh miniſter ſequentis Zaqéph qatón.

4. אֱדוֹם *Edhom.*] Cognomen Eſavi, qui ſic dictus eſt, quod pro edulio *rufo* (אדום enim *rufum* ſignificat) primogenita ſua vendiderit, Gen. 25. v. 30. Ab eo dicti ſunt *Edumæi* ſive *Idumæi*, & regio, quam poſteri ejus incoluerunt, *Idumæa.* Hîc autem *Edhom* ponitur pro Idumæis, per metonymiam cauſæ, qua parentes & majores pro filiis ac poſteris eorum accipiuntur, tom. 2. p. 34. col. 2. Accentus Zaqéph qatón, qui hîc ſubdiſtinguit.

5. אֵילֵי elé *fortes*, *robuſtos.*] Nomen ſubſt. plur. maſc. conſt. à ſing. אֵל *fortis*, *robuſtus*, &c. Remanet (-) ad compenſandum (י) quieſcens; radix enim eſt איל inuſit. In plurali autem conſt. אֵילֵי prius (י) modo

ſcribitur, ut eo loci, modo negligitur, ut Ezech. 32. v. 21. At etiamſi omittatur, nihilominus ſubintelligitur; unde remanet (-), tom. 1. p. 60. §. IV. col. 2. & p. 94. col. 1. circa finem. Accentus Mounahh miniſter ſequentis Zaqéph qatón.

6. מוֹאָב *Moábh.*] Nomen proprium filii Lot, quem ex filia ſua majore ſuſcepit, Gen. 19. v. 36. unde vocatur מוֹאָב, q. d. *a patre* & filia genitus, ex מ *a*, *ab*, *de*, & אָב *pater.* Secundum accuratam grammatices analogiam eſſet מֵיאָב cum (י) antiqua vocali *e*, pro מֵאָב. Verum in etymologiis ſæpius negligitur iſthæc analogia. Porro *Moabh*, ut ſupra *Edhom*, hîc ponitur pro ejus poſteris, id eſt, Moabitis. Accentus Zaqéph qatón, qui hîc nihil aut parum diſtinguit.

7. יֹאחֲזֵמוֹ ióhhazémo *apprehendet eos.*] 3. perſ. ſing. maſc. fut. qál verbi radicalis & quieſc. Pé Aleph אָחַז *apprehendit*, cum מו affixo poëtico 3. perſ. plural. maſc. tom. 1. p. 361. col. 2. Pro (׃) ſimplici mobili poſt motionem magnam non fultam accentu tonico, ſubjicitur (ֲ) ſub ח, quia litera gutturalis eſt, tom. 1. pag. 34. col. 1. & pag. 156. art. X. §. I. Quod pertinet ad reliquam vocem, vide ei ſimilem, excepta gutturali litera, in verſ. VII. num. 7. Hic affixum pleonaſticum eſt, tom. 1. pag. 513. §. IV. can. II. & pag. 514. in eod. can. coll. 1. & 2. quare à Lxx. & S. Hieronymo neglectum eſt. Vel antecedentes voces, *fortes Moab*, abſolute ponuntur, adeo ut vim integri membri in ſententia abſolvant, ſic: *ad fortes Moab quod attinet;* tuncque non redundat affixum, *ibid.* p. 479. §. VIII. can. I. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis Athnáhh.

8. רָעַד ráadh *tremor.*] Nomen ſubſtant. ſing. maſc. cum duplici (-) ob ſecundam literam radicalem gutturalem, pro duplici (ּ), tom. 1. pag. 57. in Append. col. 1. Accentus Athnahh, qui duobus punctis hîc reſpondet. Penultimam afficit, quia vox deſinit in (-) pro (ּ), cum litera ſonante fine, tom. 2. pag. 306. col. 2. in fine. Idem accentus quatenus major ac pauſans mutavit (-) penultimæ in (ּ), nam extra pauſam eſt רַעַד, *ibid.* pag. 311. col. 1. in medio. Rad. רָעַד *tremuit;* unde ex qál, רָעַד formæ בָּקַל, tom. 1. p. 387. col. 2. in fine.

9. נָמֹגוּ namóghou *diſſoluti ſunt, liqueſacti ſunt*, metaphora ab aqua deſumta, tom. 2. p. 133. c. 2. Lxx. ἐτάκησαν *tabuerunt*, S. Hieron. *obriguerunt;* h. e. diſſolventur, &c.] 3. perſ. plural. commun. præteriti niphál verbi radic. & quieſc. Aín Vav מוּג *liqueſcere, diſſolvi*, ut נָקוֹם, tom. 1. p. 247. col. 2. in præterito. Characteriſtica נ afficitur (ּ) loco (·), *ibid.* p. 243. num. III. idque ad complendam ſyllabam, *ibid.* p. 414. col. 1. Hhólem deficiens eſt, quia in ſyllaba proxime ſequenti eſt alterum ו, *ibid.* pag. 16. col. 2. num. 5. Accentus Zaqéph gadhól qui miniſtris caret; ideoque ex regum minimorum numero eſt, & hîc primam ſententiæ dictionem occupat, tom. 1. pag. 312. §. III. col. 1. Penultimam afficit, quia vox illa verbalis deſinit in ו non præcedente (·), *ibid.* pag. 307. col. 2. num. V.

10. כֹּל cól *omnes.*] Adjectivum utriuſque generis & numeri, tom. 1. p. 52. col. 2. in fine. Hhólem deficiens, quale eſt in pleriſque nominibus ex verbis defectivis Aín derivatis, ob daghéſch forte tertiæ radicali impreſſum ad compenſandam ſecundam radicalem ejectam, quoties nomina illa vel moventur è ſingulari numero in dualem aut pluralem, vel junguntur cum affixis; nam rariſſime & impropric iſtud Daghéſch venit poſt motiones magnas, quæ cum ſua conſonante ſyllabã efficiunt, *ibid.* pag. 29. c. 1. 2. Hinc in hujuſcemodi nominibus Hhólem iſtud mutatur aut in (ֻ), aut in (ׇ hhatoúph); quæ mutatio facilior eſt cum hhólem eſt deficiens, quam cum plenum eſt; vix enim magnæ motiones cum literis quieſcentibus compoſitæ mutantur, unde ו immutabile eſt. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis in tertia voce Siloúq. Rad. כָּלַל *totaliter & univerſaliter aliquid complecti & abſolvere.*

11. יֹשְׁבֵי ióſchevé *habitantes* vel *habitatores.*] Vide ſup. verſ. XIV. num. 6. Accentus tonicus Mérechá miniſter ſeq. Siloúq.

12. ׃ כְּנָעַן *Chenáan*, LXX. Χαναάν, S. Hieronymus *Chanaan*, quia antiquitus (ּ) initiale legebatur ut ſequens vocalis, tom. 1. pag. 37. col. 1. in fine.] Nomen proprium filii Cham, qui & ipſe pro poſteris ejus, ut ſupra *Edhom* & *Moabh*, ponitur. Aſpiratur כ ob vocem præcedentem terminatam in literam quieſcentem nempe (י), & deſtitutam accentu regio vel Pesiq, tom. 1. pag. 30. in Append. coll. 1. & 2. & pag. 31. col. 1. Accentus Siloúq in penultima, quia vox deſinit in (-) loco (ּ) cum litera ſonante in fine, tom. 2. p. 306. col. 2. in fine. Idem mutavit (-) penultimæ in (ּ), *ibid.* p. 311. col. 1. in medio; nam extra pauſam eſt כְּנַעַן cum duplici (-) pro duplici (ּ) ob penultimam literam ע, tom. 1. pag. 57. in Append. col. 1. Porro כְּנַעַן *humiliatum* ſignificat; venit enim à verbo כנע in hiphil הִכְנִיעַ *depreſſit*, *humiliavit.* Vide Gen. 9. v. 25. ubi Chanaan à Noacho avo ſuo maledicitur, & ſervus ſervorum, h. e. infimum mancipium, fratribus ſuis conſtituitur.

VERSUS XVI.

1. תִּפֹּל tippól *cadet.*] 3. perſ. ſing. femin. fut. qal ex forma hhólem verbi radic. & defectivi Pé Noún נָפַל *cecidit*, tom. 1. pag. 201. col. 1. in fine. Excidit prima radic. in hoc fut. compenſaturque per daghéſch forte in ſecunda, *ibid.* p. 197. initio. Hhólem deficiens, quale eſſe ſolet in hujuſce conjugationis futuro, *ibid.* pag. 16. col. 1. num. 3. & pag. 137. in QAL. Accentus Qadmá miniſter ſecundo loco ſequentis in tertia voce Paſchtá, tom. 2. pag. 314.

2. עֲלֵיהֶם alehém *ſuper eos.*] Ex præpoſit. עַל, unde in forma nomin. pluralium maſc. conſtruct. עֲלֵי *ſuper*; & ex הֶם affixo tertiæ perſ. plur. maſc. tom. 1. pag. 380. art. II. & pag. 382. col. 1. initio. Accentus Mahpách miniſter primo loco ſequentis Paſchtá, tom. 2. p. 314. Rad. עָלָה *aſcendit.*

3. אֵימָתָה emáthá *terror maximus.*] Nomen ſubſt. ſing. femin. אֵימָה, & cum duplici terminatione femin. quæ auxeſim importat, אֵימָתָה *terror maximus*, tom. 1. p. 50. in fine. Accentus Paſchtá, iſque geminatus, 1°. ut alter tonum indicet, quare occupat penultimam, quæ ſedes eſt accentus tonici in hujus formæ nominibus, tom. 2. pag. 308. col. 1. num. VI. 2°. ut alter hujuſce accentus ſedem, nimirum ſupra ultimam dictionis literam, quia poſtpoſitivus eſt, oſtendat, *ibid.* p. 310. col. 2. num. 2. Rad. אים Hebræis inuſit. Chaldæis in paél *terruit*, *terrorem incuſſit.* Hic Samaritanus pro אֵימָתָה habet [Samaritan] חֵימָה cum ח initio loco א, quod mendum graphicum eſſe videtur, & ſine ה paragogico in fine; aut, ut aliis placet, ſine duplici terminatione feminina.

4. וָפַחַד vaphahhadh *& tremor ſive pavor.*] Ex conjunctione ו, quæ hîc afficitur (ּ) loco (ּ), neque fit וּ ob labialem פ, quia duo nomina, quorum poſterius diſſyllabum eſt penacutum, conjungit, tom. 1. pag. 385. col. 2. num. V. & ex nomine ſubſt. ſing. maſc. פַּחַד *tremor*, cum duplici (-) loco duplicis (ּ) ob ſecundam radicalem ח, vide verſ. præced. num. 8. Accentus Zaqéph qatón, qui ibi inciſum facit, & penultimam occupat, *ibid.* Radix פָּחַד *tremuit*, *expavit*, &c. unde ex qál פַּחַד form. בֶּגֶל, tom. 1. p. 387. col. 2. in fine.

5. בִּגְדֹל bighdhól *in magnitudine.*] Ex בְּ *in*, & ſubſt. ſing. maſc. conſt. גְּדֹל *magnitudo*, ex qal verbi radic. & perfecti גָּדַל *magnum eſſe*, tom. 1. p. 388. form. 22. Prius (ּ) ſub ב mutatur in (ּ) ob aliud (ּ) ſequens, tom. 1. p. 35. col. 1. ante notas. Aſpiratur ד quanvis poſt (ּ) quieſcens, quia ſejuncta præpoſitione (ּ) iſtud initiale eſt nempe גְּדֹל, *ibid.* pag. 31. num. 2. Hhólem deficiens eſt ſine cauſa. Idem plenum eſt in Samaritano, ubi inſuper præmittitur conjunctio [Samaritan] וּבִגְדוֹל *& in magnitudine.* Hhólem iſtud remanet in regimine, tom. 1. p. 96. § VII. idque ad compenſandam literam quieſcentem ſubintellectam in Hebræo, nempe ו; nam magna motio, quæ vel daghéſch ejectum, vel literam quieſcentem aut excidentem compenſat,

vix eſt mutationi obnoxia, *ibid.* pag. 415. col. 2. in fine ante §. III. Accentus Merechá miniſter ſequentis Tiphhha.

6. זְרוֹעֲךָ zetóachá *brachii tui.*] Subſtant. ſing. commune, ſed ſæpius fem. זְרוֹעַ *brachium*, tom. 1. pag. 51. num. IV. col. 2. cum affixo 2. perſ. ſing. maſc. Cur hhólem non mutetur, vide in voce præced. Pro ( ) ſimplici mobili ſub ע ſubjicitur (-), quia litera gutturalis eſt, quæ ( ) ſimplex mobile reſpuit, *ibid.* p. 34. col. 1. Prior accentus euphonicus Méthegh ſub ז, ob ſchevá ſequens compoſitum, cui immediate non prærit ( ) ſimplex, tom. 2. pag. 319. col. 1. num. IV. Poſterior tonicus Tiphhhà honorarius ſequentis in tertia poſt voce Athnáhh. Radix זָרַע *ſeminavit*, unde ex qál זְרוֹעַ *brachium*, formæ גְּבוּל, tom. 1. pag. 388. form. 22. Sic autem brachium à *ſeminando* dictum volunt, quod ſit ſeminationis & ventilationis inſtrumentum. Melius fortaſſe hoc nomen ad verbum iſtud refertur ob eaſdem radicales literas; quæ ratio in pluribus aliis nominibus obtinet. Ceterum hîc *brachium* metaphorice Deo tributum *potentiam* ejus ſignificat, tom. 2. p. 69. col. 1. circa medium.

7. יִדְּמוּ iiddemóu *tacebunt.*] 3. perſ. plur. maſc. fut. niphál verbi radic. & defectivi Aiin דָּמַם *ſiluit, conticuit*, pro יִדַּמּוּ. Patháhh primæ radicalis mutatum eſt in ( ) accelerandæ pronuntiationis gratia, ejectum eſt ex tertia daghéſch forte, quod illi ad ſecundam exſulantem ſarciendam impreſſum fuerat; quia poſt ( ) nunquam ſequitur dagh. hujuſcemodi, tom. 1. p. 29. c. 2. denique, ſecundum exemplaria quædam, extruſum eſt etiam dagh. ex ד ob ( ) ei ſuppoſitum, *ibid.* pag. 222. col. 1. Aliis eſt futurum qál ejuſdem verbi, ſed ex forma Chaldaica, vide *ibid.* pag. 409. col. 1. Accentus Mounahh miniſter ſequentis Athnáhh. Pro יִדְּמוּ Samaritanus habet [Samaritan] ex דָּמָה *ſimilis fuit, quievit, ceſſavit*, & ex forma quieſcent. Lám. Aleph; nam duæ illæ verborum ſpecies formas ſuas non raro invicem permutant, tom. 1. pag. 281.

8. כָּאָבֶן caábhen *ſicut lapis.*] Vox compoſita 1°. ex adverbio ſimilitudinis כְּ *ſicut*, quod extruſit ה articulum aſſumta ejus monone, quæ hîc eſt (-) loco (-) ob daghéſch, quod recipi non potuit in א, utpote litera gutturali; unde כָּאָבֶן eſt pro כְּהָאֶבֶן, tom. 1. pag. 376. col. 2. initio. 2°. ex nomine ſubſt. ſing. communi, ſed ſæpius fem. (tom. 1. pag. 51. num. IV. col. 1.) אֶבֶן *lapis*, vide verſ. V. num. 6. Daghéſch lene imprimitur τῷ ב, licet vox præcedens deſinat in literam quieſc. neque fulciatur accentu regio aut Peſiq; quia vox illa ſpeciatim excipitur, *ibid.* p. 31. c. 1. Accentus Athnáhh, qui hîc duobus punctis æquipollet, & prius (-) mutavit in (-), *ibid.* p. 311. c. 1.

9. עַד־ adh- *donec.*] Adverbium temporis, tom. 1. p. 374. col. 1. Caret omni accentu ob Maqqáph. Rad. עָדָה *ornavit*, & Chaldaice *tranſiit*, unde עַד *donec*, quod tranſitum ad locum vel tempus includit.

10. יַעֲבֹר iaabhór *tranſeat.*] 3. perſ. ſingul. maſcul. fut. qál verbi perfecti & radic. עָבַר *tranſiit*, tom. 1. p. 167. col. 1. in medio. Sine dilatatione eſſet יִעְבֹּר ut יִפְקֹד; ſed dilatato ( ) τῷ ע in (-) loco (-), quod poſtularet ( ) præcedens, tom. 1. pag. 34. col. 1. & poſito altero (-) ſub (י) loco ( ), factum eſt יַעֲבֹר, *ibid.* Ibi autem ( ) dilatatur in (-), quia gutturales, ac præſertim ע, amant vocalem *a*, qua facilius proferantur, *ibid.* pag. 156. §. I. Hhólem deficiens eſt, quale eſſe ſolet in hoc futuro, *ibid.* p. 16. col. 1. num. 3. & p. 137. in QAL. Accentus euphonicus Méthegh ante (-) quod non habet ante ſe ( ) ſimplex, tom. 2. pag. 319. col. 1. num. IV. Accentus Mahpách miniſter ſequentis Paſchtá, *ibid.* pag. 314.

11. עַמְּךָ ammechá *populus tuus.*] Ex nom. ſubſt. ſing. comm. ſed ſæpius maſc. עַם *populus*, quod vide in v. XIII. num. 3. & ךָ affixo ſecundæ perſ. ſing. maſc. Imprimitur daghéſch τῷ מ ad compenſandam ſecundam radic. ejectam; radix enim eſt עָמַם *ibid.* Remanet (-) ut fieri ſolet in nominibus ex verbis defectivis Aiin derivatis, tom. 1. pag. 101. §. X. in fine. Accentus Paſchtá honorarius ſequentis Zaqéph qaton. Hic ſubdiſtinguit.

Digitized by Google

12. יְהוָה Adhonái *Domine.*] Vide verſ. I. num. 2. Accentus Zaqéph qatón hîc ſubdiſtinguens.

13. עַד־יַעֲבֹר] Vide ſupra num. 9. & 10. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis in tertia poſt voce Siloúq.

14. עַם־זוּ] Vide v. XIII. num. 3. & 4. Accentus Mérechá miniſter ſequentis Siloúq. Samaritanus pro זוּ habet ... זֶה, ut ſupra v. XIII. num. 4.

15. קָנִיתָ׃ qanítha *poſſediſti*, vel *poſſides.*] 2. perſ. ſing. maſc. præt. qal verbi radicalis & quieſc. Lámedh Hé, ut גָּלִיתָ, tom. 1. pag. 284. col. 1. in fine. Accentus Siloúq.

VERSUS XVII.

1. תְּבִאֵמוֹ tebhiémo *introduces eos.*] 2. perſ. ſing. maſc. fut. hiphil verbi rad. & quieſc. Aiin Vav, & Lám. Aleph בּוֹא *venire*, cum מוֹ affixo poëtico 3. perſ. plur. maſc. tom. 1. pag. 366. col. 2. initio. Itaque ex בּוֹא *venire*, fit in præt. hiphil הֵבִיא *venire fecit*, *adduxit*, *introduxit*; in fut. יָבִיא *introducet*, & in 2. perſ. ſing. maſc. תָּבִיא *introduces*; & cum affixo מוֹ, תְּבִאֵמוֹ *introduces eos*, ubi affixum plurale eſt, quanvis referatur ad עַם *populus*, ſing. quia nomen iſtud collectivum eſt, *ibid.* pag. 510. col. 1. init. num. II. Cum affixo (ִ) characteriſticæ mutatur in (ֵ), tum ob accentum plus una ſyllaba ab eo remotum, tum ad pronuntiationem accelerandam, *ibid.* pag. 335. in fine, & 336. paulo ante medium. Deficit (י) ut ſæpe in hiphil, *ibid.* p. 138. in Append. hiph. col. 2. in fine, & pag. 416. §. IV. col. 2. num. 3. Illud expreſſum habet Samarit. ... Vide *ibid.* p. 264. verbum iſtud בּוֹא flexum in conjugationibus in Scriptura uſitatis. Accentus Reviá, qui hîc non diſtinguit. Caret miniſtris, quia primam verſus dictionem afficit, tom. 2. p. 312. §. III. col. 1.

2. וְתִטָּעֵמוֹ vethittaémó *& plantabis eos.*] 2. perſ. ſingul. maſc. fut. qál verbi radic. & defect. Pé Noún ex forma (ַ) נָטַע *plantavit*, cum מוֹ affixo poëtico 3. perſ. plural. maſc. tom. 1. pag. 365. col. 2. ante medium. Verbum iſtud נָטַע habet in fut. qál תִּטַּע *plantabis*, ejecta prima radic. eaque per daghéſch forte in ſecunda compenſata; quia ex analogia (ִ) mutum ſupponendum eſſet primæ iſti radic. *ibid.* p. 197. §. I. initio. Pathahh terminationis mutatur in (ֵ) ob affixum, *ibid.* p. 326. §. V. Affixum poëticum מוֹ prævium habet (ֵ), quia non jungitur præterito, *ibid.* p. 337. initio. Accentus Paſchtá geminatus, quorum alter penultimam occupat, ubi eſt tonus hujus vocis ob affixum מוֹ, tom. 2. pag. 307. col. 2. num. III. alter ſupra ultimam dictionis literam collocatur, quia is accentus poſtpoſitivus eſt, *ibid.* p. 310. col. 2. num. 2. Honorarius eſt ſequentis in tertia poſt voce Zaqéph qatón.

3. בְּהַר behár *in monte.*] Ex præpoſitione בְּ *in*, & nom. ſubſt. ſing. maſc. הַר, & in regimine, ut eo loci, הַר *mons*, tom. 1. pag. 90. col. 2. circa finem. Rad. הרר inuſit. Accentus Mounáhh miniſter ſequentis Zaqéph qatón.

4. נַחֲלָתְךָ náhhaláthechá *hæreditatis* vel *poſſeſſionis tuæ.*] Ex nom. ſubſt. ſing. fem. & heemantico נַחֲלָה *poſſeſſio*, *hæreditas*, cujus (ָ) remanet in ſing. cum affix. abſol. & ה mutatur in ת, tom. 1. p. 89. §. III. & ex ךָ affixo 2. perſ. ſingul. maſc. Accentus euphonicus Méthegh inter (ַ) & (ֲ) ſequens, tom. 2. p. 319. col. 1. num. IV. Alter accentus euphonicus Méthegh inter (ָ) & (ְ), *ibid.* num. II. Accentus tonicus Zaqéph qatón, qui hîc ſubdiſtinguit. Rad. נָחַל *poſſedit*, *hæreditavit*, unde ex qál, נַחֲלָה formæ נַעֲרָה, tom. 1. p. 388. col. 2. num. III. form. 3.

5. מָכוֹן machón (in) *loco firmo.*] Nomen ſubſtant. ſing. maſcul. heemanticum, conſtructum, & deductum ex hiphil verbi radic. & quieſc. Aiin Vav כּוּן *aptare*, *firmare*, *diſponere*, &c. tom. 1. pag. 396. col. 2. paulo poſt initium. Remanet (ָ) penultimæ, licet in regimine; vel quia nomen iſtud adjungendum eſt exceptis, *ibid.* p. 87. col. 1. vel quia vox ſequens ſpectatur potius ut infinitivus, quam ut nomen. Hhólem remanet pariter in regimine ſing. *ibid.*

pag. 96. §. VII. Accentus Dargá miniſter primo loco ſequentis Tevir, tom. 2. p. 314. Hîc repetenda ex membro præcedenti præpoſitio בְּ *in*, tom. 1. pag. 593. col. 1. paulo ante medium.

6. לְשִׁבְתְּךָ leſchibhtechá *habitationis tuæ*, ad verbum *ad habitandum te.*] Eſt enim infinitivus qal verbi radicalis & quieſc. Pé Iódh, ſed in hoc infinitivo defectivi, יָשַׁב *ſedit, habitavit;* unde infinitivus qal cum duplici (ֶ) & ת in fine, שֶׁבֶת, tom. 1. p. 234. col. 1. Hoc infinitivo naturam nominis induente, ut ſæpe fit, *ibid.* pag. 541. col. 1. num. V. præpoſito לְ gignendi caſus quandoque articulo, *ibid.* pag. 67. in artic. IV. & adjuncto ךָ affixo 2. perſ. ſingul. maſc. factum eſt לְשִׁבְתְּךָ, mutatis duobus (ֶ) in duo (ְ), quorum prius ob concurſum mutandum erat in (ִ) loco (ְ), ob ultimam literam ת, *ibid.* pag. 98. col. 1. verum excipiuntur infinitivi hujus formæ quieſc. Pé Iodh, *ibid.* in fine, & col. 2. initio. Accentus Tevir, qui hîc non diſtinguit.

7. פָּעַלְתָּ paálta (quem locum) *operatus es.*] 2. perſ. ſing. maſc. præterit. qal verbi radic. & perfecti פָּעַל *facere, operari*, ut פָּקַד, tom. 1. pag. 162. col. 2. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis Athnáhh. Hîc ſubdiſtinguit. Ante hoc verbum ellipſis eſt relativi אֲשֶׁר *qui, quæ, quod*, quod expreſſere Lxx. ὃ κατηρτίσω *quod* (habitaculum) *perfeciſti.* S. Hieron. *quod operatus es*, tom. 1. p. 512. can. II. col. 1. initio.

8. יְהוָה Adhonái *Domine.*] Vide verſ. I. num. 2. Accentus Athnáhh hîc duobus punctis reſpondens.

9. מִקְּדָשׁ miqqedháſch (in) *ſanctuario.*] Nomen ſubſt. ſing. maſc. heemanticum, & deductum ex hiphil verbi radicalis & perfect. קָדַשׁ *ſanctus fuit*, formæ מִשְׁפָּט, tom. 1. pag. 392. col. 1. paulo poſt medium. Dagh. anomalum imprimitur ק, *ibid.* p. 29. col. 2. in medio. Accentus Zaqéph gadhól, qui caret miniſtris, tom. 2. p. 312. §. III. col. 1. in fine, & pag. 315. itidem in fine; quare primam ſententiæ vocem occupat, *ibid.* Hîc quoque repetitur præpoſ. בְּ *in* ex voce 3. quam vide, ut & vocem 5.

10. אֲדֹנָי Adhonái *Domine.*] Unum ex Divinis nominibus ſignificans proprie *Deum omnium ſuſtentatorem ac Dominum;* venit enim à rad. inuſit. ארן, unde אֶדֶן *baſis, fulcrum, ſtylobates*, & אָדוֹן *Dominus*, omnium baſis ac fundamentum. Aliis אֲדֹנָי nomen plurale eſt in forma nominum Syrorum maſc. plur. conſtructorum, quæ deſinunt in (ַי) & in pauſa (ָי), tom. 1. pag. 54. col. 1. in fine, col. 2. initio, & pag. 411. col. 2. num. IV. In hoc nomine forma pauſans uſurpatur, nempe אֲדֹנָי cum (ָ), ut diſtinguatur ab אֲדֹנַי cum affixo & extra pauſam, *domini mei.* Aliis etiam plurale eſt, ſed cum affixo primæ perſonæ, ac in pauſa, q. d. *Dominus meus*. Ideo autem nomen iſtud in forma pauſante ſemper venit, inquiunt, ut diſtinguatur ab אֲדֹנִי de hominibus dicto; nam cum hoc nomen Deo tribuitur aut angelis, ſemper eſt cum (ָ), ſic: אֲדֹנָי, & ſingulariter de Deo accipitur; nomina enim Dominii & excellentiæ, licet terminatione pluralia, ſignificatione ſingularia ſunt, tom. 1. p. 477. can. III. Samaritanus hîc habet [illegible] יְהוָה. Itaque אֲדֹנָי plurale vel in forma conſtructa nominum Syrorum plural. maſc. vel in forma nominum Hebræorum plur. cum affixo 1. perſ. venit à ſing. אָדוֹן, cujus (ָ) vel ob motionem ſingularis numeri in pluralem, vel ob affixum, mutatur in (ְ), illudque dilatatum in (ֲ) ob א, cui ſubjicitur, tom. 1. pag. 58. §. 1. & p. 87. §. II. Remanet hhólem, *ibid.* pag. 61. §. VI. & pag. 96. §. VII. Deficiens eſt ob (י) ſequens, *ibid.* pag. 16. col. 2. num. 5. Accentus Tiphhha honorarius ſequentis in tertia poſt voce Silóúq.

11. כּוֹנְנוּ cónenóu (quod) *firmaverunt.*] 3. perſ. plur. comm. præteriti poél verbi radicalis & quieſc. Aiin Vav כּוּן *parare, diſponere, aptare, firmare*, &c. tom. 1. pag. 254. in poél, col. 2. in fine. Hîc ellipſis eſt relativi אֲשֶׁר vel שֶׁ *qui, quæ, quod*, ut ſupra num. 7. Pronomen iſtud expreſſerunt Lxx. ὃ ἡτοίμασαν, *quod paraverunt*, & S. Hieron. *quod firmaverunt.* Accentus Méthegh inter magnam motionem accentu tonico deſtitutam, & (ְ) ſequens, tom. 2. p. 319. num.

II. Accentus tonicus Mérechá miniſter ſequentis Siloúq.

12. : יָדֶיךָ iadhécha *manus tuæ.*] Dualis numerus ſubſtantivi ſingul. comm. ſed ſæpius femin. ac radicalis יָד *manus*, tom. 1. pag. 51. num. IV. col. 2. In duali abſol. יָדַיִם cum affix. abſol. יָדֶיךָ *manus tuæ*, ſervato (ֶ), quod ubique remanet in hoc nomine, præterquam in ſing. conſt. ubi mutatur in (ַ); & ibidem cum affix. tegim. quibuſcum (ַ) iſtud convertitur in (ֶ) euphonicum; in duali autem conſtructo & cum affixis conſtructis, (ֶ) iſtud mutatur in (ֵ), *ibid.* pag. 91. col. 1. initio. Sunt qui nomen iſtud derivent ex יָדָה *jecit, projecit*, quod manus ſit projectionis inſtrumentum. At ſive ex eo derivetur, ſive ſit radix; formam nominum ex his verbis deductorum imitatur. In Samaritano [illegible] deſideratur (י) index pluralis numeti; idque vel librariorum indiligentia, vel quia interdum etiam in Heb. deficit, *ibid.* p. 128. num. IV. col. 1. Hîc etiam poteſt eſſe partitio ſive diſtributio, *firmaverunt manus tua*, h. e. utraque manus tua, *ibid.* p. 550. can. III. Accentus Siloúq.

Versus XVIII.

1. יְהוָה Adhonái *Dominus.*] Accentus Mérechá miniſter ſequentis regis Tiphhhá.

2. יִמְלֹךְ iimlóch *regnabit.*] 3. perſ. ſing. maſc. fut. qal verbi radic. & perfecti מָלַךְ *regnavit*, ut יִסְפֹּר, tom. 1. pag. 167. col. 1. Hhólem deficiens eſt, ut ſit plerumque in hoc fut. *ibid.* pag. 16. col. 1. num. 2. & p. 137. in Qal. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis in fine verſus Siloúq.

3. לְעֹלָם leolám *in ſæculum.*] Vox compoſita 1°. ex ל cum nativa ſua motione (ְ), tom. 1. pag. 67. artic. IV. in fine, & p. 70. col. 1. initio, ubi articuli munere fungitur. Hîc autem præpoſitionem agit, ſignificatque *in*, de tempore, *ibid.* pag. 595. §. III. col. 1. in fine, & 2. initio. 2°. ex nomine ſubſt. ſing. maſc. עֹלָם *ſæculum, tempus indefinitum & abſconditum*; venit enim ab עלם inuſit. in qal, in niphal vero נֶעְלַם *abſconditus fuit.* Nomen iſtud cum ſequenti עַד junctum *æternitatem* ſignificat. Hhólem hic deficiens eſt ob viciniam τῦ ע, tom. 1. pag. 16. col. 1. num. 4. Accentus Mérechá miniſter ſequentis Siloúq. Samaritanus habet [illegible] עלם ſine præpoſitione ל, quæ in Hebræo ſæpe etiam deſideratur, *ibid.* pag. 597. col. 2. num. XVI.

4. : וָעֶד vaédh *& æternitatem.*] Ex copula ו, quæ ibi afficitur (ָ) loco (ְ), tum quia duo nomina conjungit, quorum poſterius eſt monoſyllabum; tum quia poſterius iſtud nomen accentu regio, nempe Siloúq, inſignitur, tom. 1. pag. 385. col. 2. num. V. & ex nomine ſubſtant. ſing. maſc. עַד *æternitas, ſæculum*, à rad. עָדָה *ornavit*, & Chaldaïce *tranſiit*, quod tempus, cujus pars eſt ſæculum, cito tranſeat. Samaritanus hîc habet [illegible] וְעוֹד *& adhuc*, quia ejus exſcriptor legebat in Hebræo וְעֹד, quomodo etiam legerunt Lxx. qui interpretantur ἐπ' ἔτι *& adhuc.* Chald. hanc & vocem præcedentem ſic tranſtulit, לְעָלַם וּלְעָלְמֵי־עָלְמַיָּא *in ſæculum, & in ſæcula ſæculorum.* Syrus, *in ſæculum ſæculorum.* S. Hieron. *in æternum & ultra*, haud ſcio an etiam legerit וָעֹד pto וָעֶד.

Versus XIX.

1. כִּי ki *quia.*] Vide verſ. I. num. 3. Accentus Mounáhh miniſter tertio loco ſequentis in quarta poſt voce Géreſch, tom. 2. pag. 315.

2. בָא bhá *venit, ingreſſus eſt.*] 3. perſ. ſing. maſc. præt. qal verbi radic. & quieſc. Aïn Vâv ac Lam. Aleph בּוֹא *venire, ingredi*, &c. tom. 1. pag. 265. col. 1. initio. Aſpiratur ב, ob vocem præcedentem deſinentem in literam quieſcentem ſine accentu regio aut Peſiq, *ibid.* p. 30. col. 1. in fine, & pag. 31. col. 1. initio. Accentus Téliſchá qetanná miniſter ſecundo loco ſequentis in tertia poſt voce Géreſch, tom. 2. pag. 315. Ultimæ literæ inſidet, quia poſtpoſitivus eſt, *ibid.* pag. 310. col. 2. num. 2.

3. סוּס ſoús *equus.*] Vide verſ. 1. num. 6. Accentus Qadmá miniſter primo loco ſequentis Geréſch, tom. 2. p. 315. Hîc ſingulare eſt pro plurali, nempe *equus* pro *equi.*

4. פַּרְעֹה Paró *Pharaonis.*] Vide verſ. IV. num. 2. Accentus Geréſch, qui hîc non diſtinguit.

5. בְּרִכְבּוֹ berichbó *cum curru ſuo.*] Ex præpoſitione בְּ *cum*, tom. 1. pag. 592. col. 1. num. VIII. & nomine ſubſtantivo ſingul. maſc. רֶכֶב *currus*, cum ו affixo 3. perſ. ſing. maſc. quo adjuncto duplex (ֶ) mutatum eſt in duplex (ְ), *ibid.* pag. 97. in fine, & pag. 98. initio. Duplicis hujus (ְ) prius ob concurſum tranſiit in (ִ) loco (ַ), quod hic ſupponendum eſſet ר, utpote dagheſch recipiendi incapaci, *ibid.* pag. 98. col. 1. At nomen iſtud excipitur, *ibid.* col. 2. Hoc ſingulare pro plurali eſt; unde Lxx. σὺν ἅρμασι, S. Hieron. *cum curribus.* Vide ſupra סוּס. Rad. רָכַב *inſedit currui vel equo;* unde ex qal רֶכֶב ut מֶלֶךְ, *ibid.* p. 387. col. 2. form. 18. Accentus Mahpách miniſter ſequentis Paſchtá.

6. וּבְפָרָשָׁיו oubhepháraſcháv *& equitibus ejus.*] Vox compoſita 1°. ex conjunctione ו facta וּ tum ob labialem ſequentem ב, tum ob (ְ) ipſi ſuppoſitum, tom. 1. pag. 385. col. 1. num. III. 2°. ex præpoſitione בְּ *cum*, vide vocem præced. 3°. ex nomine ſubſt. plur. maſc. cum יו affix. 3. perſ. plur. maſc. פָּרָשָׁיו *equitibus ejus*, à ſing. פָּרָשׁ *eques*, cum (ָ) in penult. loco (ַ) & dagheſch in ſecunda radic. nam iſtud nomen derivatur ex piël verbi radic. & perfecti פֵּרֵשׁ Hebræis *exponere*, &c. Syris in Aphel *pungere*, unde פָּרָשׁ *eques*, formæ חָרָשׁ, tom. 1. p. 390. §. II. col. 1. form. 1. quod calcaribus, quæ Rabbinis פְּרוֹשִׁים dicuntur, equum pungat. Porro magna morio, quæ ad dagheſch excidens compenſandum, vel literam quieſc. ſarciendam adhibetur, vix mutatur, *ibid.* p. 58. col. 1. num. I. & pag. 88. col. 1. num. II. Accentus Paſchtá honorarius ſequentis Zaqéph qatón. Ultimæ literæ imminet, quipequi ſit poſtpoſitivus, tom. 2. pag. 310. c. 2. num. 2. Hic non diſtinguit.

7. בַּיָּם baiiám *in mare.*] Vide ſupra v. I. num. 9. Accentus Zaqéph qatón, qui hîc diſtinguit.

8. וַיָּשֶׁב vaiiáſchebh *& redire fecit, & reduxit.*] 3. perſ. ſing. maſc. fut. hiphil verbi radic. & quieſc. Aiin Váv שׁוּב *reverti*, in hiph. הֵשִׁיב *reverti fecit, reduxit*, cum ו copulativo ſimul & converſivo futuri in præteritum; quare afficitur (ַ), & י (ִ) ſequenti dagheſch forte imprimitur, tom. 1. pag. 384. col. 2. in fine, & pag. 611. can. I. Accentus, qui hîc eſt Darga miniſter ſequentis Tevir, tom. 2. p. 314. aſcendit ab ultima ad penultimam; adſunt enim quatuor conditiones ad id requiſitæ, & ob illam trajectionem (ֵ) ultimæ converſum eſt in (ֶ), *ibid.* p. 309. coll. 1. & 2. in fine, pag. 310. col. 1. & tom. 1. p. 259. col. 2. in fine, & pag. 260. col. 1. initio.

9. יְהוָה Adhonái *Dominus.*] Accentus Tevir, qui hîc non diſtinguit.

10. עֲלֵהֶם alehém *ſuper eos.*] Ex præpoſitione עַל *ſuper*, quæ cum affixis regiminis, quale eſt הֶם, imitatur formam nominum plural. maſc. conſtructorum; cum aliis vero affixis, eorumdem nominum abſolutorum cum affixis formam induit, tom. 1. p. 382. col. 1. 383. c. 2. & ex affixo 3. perſ. plur. maſc. Hic deficit (י) pro עֲלֵיהֶם, ut אֱלֹהֵם pro אֱלֹהֵיהֶם, *ibid.* pag. 128. §. IV. col. 1. in fine. In Samaritano (י) iſtud exprimitur, ࠏࠋࠉࠄࠌ. Accentus Tiphhha honorarius ſequentis in tertia poſt voce Athnahh.

11. אֶת־ eth-] Articulus accuſandi caſus cum (ֶ) loco (ֵ) ob ſequens Maqqaph, quod etiam in cauſa eſt cur articulus iſte deſtituatur accentu tonico, imo & euphonico, tom. 1. pag. 67. in fine, 68. initio, 70. in medio, tom. 2. pag. 321. col. 1.

12. מֵי mé *aquas.*] Nomen ſubſt. duale maſc. & conſtruct. ab abſol. מַיִם *aquæ.* Nomen iſtud, quod radicale eſt, duali tantum numero gaudet, tom. 1. pag. 53. col. 2. In regimine & cum affixis, (ַ) & (ִ) convertuntur in (ֵ) remanente (י) otioſo, *ibid.* pag. 101. §. X. & p. 102. col. 1. Accentus Mounáhh miniſter ſequentis Athnáhh.

13. הַיָּם haiiám *maris.*] Ex articulo inſtructo nativa ſua motione (ַ) cum dagheſc

ghéſc

Digitized by Google

ghéſch forti in litera ſequente, tom. 1. pag. 67. paulo ante finem, & pag. 69. in medio; & ex nom. ſubſtant. ſing. maſc. יָם, quod vide in v. I. num. 1. Accentus Athnahh, qui hîc duobus punctis æquipollet.

14. וּבְנֵי oubhené *filii autem.*] Ex conjunctione adverſativa ו, quæ facta eſt וּ tam ob labialem ſequentem ב, quam ob (ּ) ipſi ſuppoſitum, tom. 1. p. 385. col. 1. num. III. & nomine plur. conſtructo בְּנֵי *filii*, à ſing. abſol. בֵּן *filius*, cujus plurale abſol. בָּנִים, quaſi à בְּנֶה, & conſt. בְּנֵי, tom. 1. pag. 60. §. IV. col. 2. pag. 94. col. 2. & p. 119. col. 1. initio. Rad. בָּנָה *ædificavit;* unde ex qal, *ibid.* pag. 398. col. 1. form. 8. בֵּן *filius*, quod ſit paternæ familiæ ædificium, hoc eſt, quod paterna familia, ſive domus, per eum ædificetur, ac in ſequentia tempora propagetur. Accentus Dargá miniſter ſequentis Tevír.

15. יִשְׂרָאֵל Iiſraél *Iſraël.*] Alterum Jacobi nomen ab angelo Dei perſonam ſuſtinente, Gen. 32. v. 28. aut potius à Deo ipſo, *ibid.* c. 35. v. 10. ipſi impoſitum, quod in lucta, de qua cap. 32. v. 24. al. 25. & ſeqq. cum Deo *principem*, vel, ſecundum LXX. & S. Hieronymum, *fortem* ſe geſſiſſet, à שָׂרָה *principem ſe gerere*, *ibid.* v. 28. al. 29. Itaque nomen iſtud componitur 1°. ex (י) deſumto ex nomine יְהוָה, quod (י) nominibus propriis ſæpe præponitur, tom. 1. pag. 386. in medio, & p. 388. col. 1. in fine. 2°. ex שָׂרָה *principem ſe gerere.* 3°. ex אֵל *Deus.* Vide tom. 1. pag. 446. coll. 1. 2. Accentus Tevír, qui hîc non diſtinguit. Porro *filii Iſraël*, idiotiſmus eſt, quo vox *filius* ſæpe abundat, pro: *Iſraëlitæ*, tom. 1. pag. 492. §. X. col. 2. in fine, & pag. 493. col. 1. initio.

16. הָלְכוּ halechóu *ambulaverunt.*] 3. perſ. plur. comm. præt. qal verbi radic. & perfecti הָלַךְ *ivit*, *ambulavit*, &c. ut מָסְרוּ, tom. 1. p. 164. col. 1. Accentus euphonicus Méthégh inter (ּ) & ( ) ſequens, tom. 2. pag. 319. col. 1. num. II. Accentus tonicus Mérechá miniſter ſequentis Tiphhhá.

17. בַיַּבָּשָׁה bhaiiabbaſcha *per ſiccum* vel *aridam.*] Vox compoſita 1°. ex præpoſitione inſeparabili בְּ, *in*, & hîc *per*, tom. 1. pag. 592. col. 1. num. VII. Aſpiratur ב, quia vox præcedens deſinit in literam quieſc. ו, neque fulcitur accentu regio aut Pesiq, *ibid.* pag. 30. col. 1. in fine, & p. 31. col. 1. initio. Ea præpoſitio excluſit ה art. aſſumta ejus motione; unde בַיַּבָּשָׁה eſt pro בְּהַיַּבָּשָׁה, *ibid.* p. 380. col. 1. 2°. ex nomine ſubſtant. ſing. femin. יַבָּשָׁה *ſiccum*, *arida*, à rad. יָבֵשׁ *aruit*; unde ex piél יַבָּשָׁה, *ibid.* pag. 391. col. 1. circa initium. Accentus Tiphhhá honorarius ſequentis in tertia poſt voce Siloúq. Hîc non diſtinguit.

18. בְּתוֹךְ bethóch *in medio.*] Ex præpoſitione inſeparabili בְּ *in* cum nativa ſua motione (ְ), & nomine ſubſtant. ſing. maſc. radic. & conſtructo תּוֹךְ, cujus abſol. eſt תָּוֶךְ, quod in regimine & cum omnibus affixis mutat (ָ) & (ֶ) in וֹ, uti & alia ejuſdem formæ nomina, tom. 1. pag. 88. col. 2. in fine, p. 89. col. 1. initio, & p. 115. §. XV. in fine. Accentus Mérecha miniſter ſequentis Siloúq. Porro vox illa בְּתוֹךְ *in medio*, hîc, ut & ſæpe alibi, videtur abundare; ſufficeret enim *in mari*, pro *in medio maris.* Vide tom. 1. pag. 493. col. 1. num. VI. in fine, & ibid. col. 2.

19. הַיָּם׃ haiiam *maris.*] Ex articulo ה cum vulgari ſua motione (ַ) & daghéſch forti in litera ſeq. tom. 1. pag. 67. circa finem, & 69. in medio; & ex nomine ſubſt. ſing. maſc. יָם *mare*, quod vide in verſ. I. num. 9. Accentus Siloúq.

Hæc pro Cantici hujus analyſi grammatica ſufficiant, cujus inſtar ſimiles in alias Scripturæ partes adornare poterunt linguæ S. ſtudioſi, qui eam accurate diſcere, in eaque proficere voluerint. Reſtat, ut Grammaticæ Chaldaïcæ compendium ad intelligendas S. Scripturæ partes hoc idiomate ſcriptas adornatum hîc coronidis loco exhibeamus. Ea tamen epitome ad Scripturam Chaldaicam ita reſtricta non eſt, ut, ea duce, Paraphraſes Chaldaicæ, ſaltem Onqeloſi & Jonathanis, utcumque etiam nequeant intelligi. Qui majorem linguæ hujus notitiam habere voluerit, legat clariſſ. Buxtorfii Gramm. Chald. ſupra laudatam.

CAPUT XI.

Grammaticæ Chaldaïcæ compendium.

CUM partes aliquot SS. voluminum Chaldæo idiomate ſcriptæ ſint; hæ, ut à Scripturæ ſacræ amatoribus æque perfectè ac reliquæ Hebraica lingua compoſitæ intelligerentur, Grammaticæ Chaldaicæ compendium hîc operæ pretium duximus attexere. Hæ autem partes Chaldaice ſcriptæ, ſunt: verſus 11. capitis 10. Jeremiæ. Caput 2. Danielis à v. 4. ad finem uſque capitis. Ejuſdem capita 3. 4. 5. 6. 7. integra. Caput 4. Eſdræ à v. 8. ad finem. Caput 5. integrum. Caput 6. ad v. 19. & caput 7. à v. 12. ad 27. Cur ex his partibus nonnullæ Chaldæo ſermone ſcriptæ ſint, facile intelligitur; ſunt enim vel ſermones ad Chaldæos idololatras in ore Judæorum poſiti, ut verſ. 11. cap. 10. Jerem. vel diplomata & epiſtolæ regum Aſſyriorum ad ſubditos ſuos, & ſubditorum ad eos literæ, ea, qua ſcriptæ ſunt, dialecto ab Eſdra commemoratæ. At cur primum Danielis caput cum tribus prioribus ſecundi verſiculis, quo res narrantur mere Chaldaicæ, Hebraice conceptum ſit; & contra, ſeptimum ejuſdem Danielis caput, in quo de rebus Chaldæorum proprie non agitur, Chaldæo ſermone ſit exaratum, non ita facile eſt divinare. Doctiſſimus Huetius pag. 227. Demonſt. Evang. edit. Pariſ. 1679. opinatur librum integrum Chaldaice primum fuiſſe exaratum à Daniele ipſo, deinde à Judæis reducibus Hebraice redditum; atque inde contigiſſe, ut in variis Judæorum exſiliis, male multatis & detruncatis exemplaribus, librarii, qui ad hoc opus deſcribendum acceſſerunt, quæ in Hebraico exemplari deerant, ea ex Chaldaico ſuppleviſſe. Derelicta eruditorum judicio doctiſſimi hujus viri conjectura, venio ad Compendium Chaldaicum.

ARTICULUS I.

De Literis, Vocalibus, Daghéſch, Mappiq, & Accentibus.

LITERÆ Chaldaïcæ eædem ſunt numero, figura, & poteſtate, ac literæ Hebrææ hodiernæ, quæ, ut diximus in grammatica Hebraica, tom. I. pagg. 4. 5. Chaldaïcæ ſunt.

Literæ ejuſdem organi ſæpius invicem permutantur. Quatuor literæ אהוי quieſcentes quoque ſunt ſicuti in Hebræo idiomate; ac pro ה plerumque uſurpatur א. Attamen pro א finali, adhibetur ה quoties aliud א immediate præcedit, ut תְּלִיתָאָה *tertius*, pro תְּלִיתָאָא. Excipitur דִּתְאָא *herba*. Alias etiam, ex frequenti harum literarum permutatione, ה ſcribitur pro א finali, ut: לְהִתְקְטָלָה *ad occidendum*, pro לְהִתְקְטָלָא.

Vocales pariter cum Hebræis communes habent Chaldæi; ſed magna motio loco parvæ ſæpius adhibetur; quia antiquæ vocales, quæ utramque deſignabant, in textu, ut plurimum, relictæ ſunt. Quare poſt motionem magnam ſæpe quieſcit Schevá, ut בִּישְׂרָה pro בִּשְׂרָה *caro*, עֲבִידְתָּא pro עֲבִדְתָּא *opus*. E contrario, parva motio ſæpe ponitur pro magna. Quantitas igitur motionum non ſemper ex earum figura æſtimanda eſt, ſed ex ipſa linguæ analogia & indole.

Duplex quoque daghéſch agnoſcit lin-

gua Chaldaïca, *lene* & *forte*. Utrumque iiſdem muniis ibi fungitur atque in lingua Hebraica. Sed dagh. forte ex litera cum Schevà notata ſæpius excidit. Sæpe etiam non compenſatur per motionem magnam loco parvæ ante gutturales & ר ejus recipiendi incapaces. Ejus loco ſæpe uſurpatur litera נ cum Scheva, ut: מַנְדְּעָא pro מַדְּעָא, aut ſine daghéſch, מַדְעָא *ſcientia*, הַנְפֵּק pro הַפֵּק *eduxit*, מִנְדָּה pro מִדָּה *tributum*, &c.

Mappiq & accentus Chaldæis & Hebræis communes ſunt, uti & Pathàhh furtivum, quod tamen ſub ה in fine præcedente (-) locum non habet, ut סִפְרַהּ non סִפְרָהּ *liber ejus*. Accentus etiam majores apud Chaldæos non mutant parvas motiones in magnas, neque ab ultima ad penultimam aſcendunt.

Denique in lingua Chaldaïca plurimæ ſunt voces ex Hebræa deſumtæ, commutatis tantum literis ejuſdem organi, claſſis, ſimilis figuræ, & ſibilantibus cum lingualibus. Vide exempla in gramm. Heb. tom. I. pag. 13. & infra in notis ad verba quieſc. Pé (י). Imo, voces non paucæ ſunt puræputæ Hebraïcæ, ut מֶלֶךְ *rex*, &c. Denique in Daniele & Eſdra dialectus Chaldaïca longe propius ad Hebræum idioma accedit, quam in prioribus Paraphraſtis, qui & ipſi purius adhuc loquuntur, quam poſteriores, qui cum Daniele & Eſdra collati, barbari judicantur.

ARTICULUS II.

De Nomine.

QUINQUE ſunt in Chaldæorum nominibus conſideranda. I. Eorum Genus, & maſculinorum in feminina converſio. II. Emphaſis. III. Numerus. IV. Caſus. V. Regimen, ſive ſtatus conſtructus, quæ in §. ſeqq. expenduntur.

§. I.

Nominum Chaldæorum Genus, & maſculinorum in feminina converſio.

CHALDÆA Nomina, ut & Hebræa, duplex tantum genus agnoſcunt, maſculinum & femininum. Neutrum eodem modo exprimitur apud Chaldæos, quo apud Hebræos. Genus dignoſcitur vel ſignificatione, vel fine ſeu terminatione. Significatione maſculina ſunt aut feminina eadem nomina, quæ apud Hebræos. Vide Gramm. Heb. tom. I. p. 50. Terminatione maſculina ſunt, quæ femininorum terminationem non habent. Nomina autem terminatione feminina ſunt, quæ deſinunt,

I. In ה ֶ, quæ eſt terminatio in Daniele & Eſdra haud infrequens, ut: חֲבוּלָה *perditio*, &c. Excipiuntur adjectiva maſculina emphatica, ut: דַּכְיָא *purus*, &c. Gentilitia & Patronymica, ut: כְּנַעֲנָאָה *Chananæus*, &c. Numeralia, ut: קַדְמָאָה *primus*, &c.

II. In א ָ, ut: גְּבוּרְתָא *potentia*, &c. quæ terminatio recidit etiam cum forma maſculina emphatica. Vide §. ſeq.

III. In תָא (modo ת non ſit radicale), ut: מַלְכְּתָא *regina*, &c. Si ת radicale ſit, maſculina ſunt, ut: חַדְתָא emphat. à forma ſimplici חֲדַת *novus*. Vide §. ſeq.

IV. In וּת, ות, ית, ut: בְּלוֹת *vectigal*, מַלְכוּת *regnum*, שְׁרֹשִׁית *exſilium*. Sæpe etiam ת per apocopen reſecatur, ut: מַלְכוּ, בְּלוֹ, שְׁרֹשִׁי. Nomina aliter deſinentia maſculina ſunt, niſi excipiantur, quod docebit uſus; vel niſi ſenſu & natura feminina ſint, ut diximus ſupra.

Maſculina in femininum genus ſic moventur.

Subſtantivis formæ ſimplicis adjicitur

Digitized by Google

terminatio feminina תָא, ut: גְּבַר *vir*, גִּבַּרְתָּא *mulier*, &c. Unicum eſt, quod venit à forma emphatica, nimirum מַלְכְּתָא *regina*, à מַלְכָּא *rex*.

Adjectivis ſubjicitur terminatio אָ vel תָא, ut: חַכִּים *ſapiens*, maſcul. חַכִּימָא vel חַכִּימְתָּא *ſapiens*, femin. &c. Quod pertinet ad literarum & motionum quarumdam in hac converſione mutationem, ea eſt:

Adjectiva deſinentia in (י) quieſcens, mutant illud in (י) mobile, præcedente (·) ſimplici vel compoſito, pro natura literæ cui ſubjicitur, idque præſertim ob auctum ſyllabarum numerum, ut: יָאֵי *pulcher*, יָאְיָא *pulchra*; צְדִי *vaſtus*, צְדְיָא *vaſta*, &c. Interdum adhibetur forma Hebraïca, ut: מוֹאֲבִיָּה *Moabitis*, à מוֹאֲבִי maſcul. *Moabita*.

Quæ exeunt in (י) mobile ſive in (יָ), mutant (-) in (·), & (י) in א, cui terminatio feminina הָ adjicitur, non vero אָ, ne duo א concurrant, ut: יְהוּדָי *Judæus*, יְהוּדָאָה *Judæa*, &c.

Finita in (-) ſequente litera ſonante, illud mutant in (·), ut: טַפְּשׁ *ſtultus*, טִפְשָׁא *ſtulta*, &c. At ſequente quieſcente litera, remanet (-) ad eam compenſandam, ut: זְעֵיר *parvus*, זְעֵירָא *parva*, &c.

Adjectiva eodem modo comparantur apud Chaldæos & Hebræos. Superlativus gradus eadem etiam ratione ab utriſque exprimitur. Vide Grammat. Heb. tom. I. pag. 469. can. III. IV.

§. II.

Nominum Chaldæorum Emphaſis.

NOMINA Chaldaïca ה præfixum, ſive articulum, aut emphaticum, vulgo non habent, ut Hebraïca; ſed in fine his attexitur, aut potius א, quod eſt Chaldæorum & Syrorum peculiare; quodque ibi eodem munere fungitur, quo ה nominibus Hebræis præpoſitum. Porro א iſtud emphaticum ſingularibus, dualibus, & pluralibus cum maſculinis, tum femininis adjicitur, & quarumdam literarum motionumque, ut ſupra maſculini in femininum genus converſio, mutationem inducit. Itaque

Forma emphatica communis ſingularium maſculinorum eſt אָ, ut: תַּקִּיף emphat. תַּקִּיפָא *fortis*, &c. eaque forma ſolo ſenſu & conſtructione à feminina, de qua in §. præcedenti, diſtinguitur.

In nominibus deſinentibus in יָ, Patháhh mutatur in (·), & (י) in א, cui adjicitur ה pro forma emphatica, loco א, ne duo א ſeſe proxime conſequantur, ut: עִלָּי aut עִלָּאִי, emphat. עִלָּאָה *excelſus*; תְּלִיתָי emphath. תְּלִיתָאָה *tertius*, רְבִיעָי emphath. רְבִיעָאָה *quartus*, ut legendum docent Maſſorethæ Dan. 2. vv. 39. 40. pro תְּלִיתָיָא, רְבִיעָיָא, ut fert כְּתִיב seu textus lectio. Hæc forma non differt etiam à feminina, niſi ſenſu. Vide §. præcedentem.

Finita in (-) mutant illud in (·), ut: טַפְּשׁ emphat. טִפְּשָׁא *ſtultus*, quæ forma cum feminina pariter confunditur. Vide §. præcedentem.

Deſinentia in (-) illud convertunt in (·); & ſi aliud præceſſerit, præcedens illud mutatur in (·), quandoque in (ּ), & interdum in (-), cum præſertim prima aut ſecunda litera radicalis eſt gutturalis, ut: זְמַן, emphat. זִמְנָא *tempus*; עֲדַר, emphat. עֶדְרָא *grex*, חֲקַל, emphat. חַקְלָא *ager*, כְּהֵן, emphat. כָּהֲנָא *Sacerdos*, &c. Formam hanc ultimam non pauca nomina imitatur, quanvis prima aut ſecunda eorum radicalis gutturalis non ſit, ut: מֶלֶךְ, emphat. מַלְכָּא *rex*, כְּסַף, emphat. כַּסְפָּא *argentum*, &c. Quæ nomina præter (-) in fine, habent hhólem in penultima, vel retinent iſtud hhólem, vel illud mutant in ו, aut in (ֻ), aut in (- hhatóuph), mutato quoque (-) in (·), ut: כּוֹכַב, emphat. כּוֹכְבָא *ſtella*; חוֹרַשׁ, emphat. חוּרְשָׁא *ſylva*; כּוֹתַל, emphat. כּוֹתְלָא, כֻּתְלָא, & כָּתְלָא *paries*, &c.

Nomina formæ בְּכִי, h. e. quorum penultima afficitur (·) ſive ſimplici, ſive com-

poſito, & ultima notatur cum hhiriq puro, id eſt, quod nulla ſequitur litera; puncta tranſponunt, (ְ) ex quieſcente fit mobile, & prima litera, ſi gutturalis fuerit, afficitur (ֲ) loco (ְ), ut: בְּכִי, emphat. בִּכְיָא *fletus*, עֲנִי, emphat. עַנְיָא *afflictio*, &c.

Subſtantiva formæ בַּיִת, h. e. quorum ultima litera ſonat, penultima eſt (י) cum (ִ) infra ſcripto, & antepenultima afficitur (ַ), mutant (ִ) in (ְ) mobile; aut illud & (ַ) contrahunt in (ֵ), ut: בַּיִת emphat. בַּיְתָא vel בֵּיתָא *domus*, &c.

In monoſyllabis, quæ ex verbis ſecundam radicalem geminantibus non derivantur, (ָ) mutatur in (ְ), ut: דָּם, emphat. דְּמָא *ſanguis*, &c. At cum nomina illa ex verbis ſecundam radicalem duplicantibus orta ſunt, vel remanet (ַ), vel mutatur in (ִ) ſequente utrobique Daghéſch forti ad ſecundam radicalem excidentem compenſandam, ut: עַם, emphat. עַמָּא *populus*; פַּת emphat. פִּתָּא *buccella*, &c. Secundum eaſdem originationis leges (ָ) mutatur vel in (ַ), vel in (ִ), ſequente poſt (ִ) dagh. forti; hhólem vero convertitur in (ֻ) ſequente pariter daghéſch forti, præſertim in nominibus ex verbis duplicantibus ortis, ut: שֻׁם, emphat. שְׁמָא *nomen*; תְּמַהּ, emphat. תִּמְהָא *miraculum*, &c. (Si ſequatur litera otioſa, remanet (ָ) ad eam compenſandam, ut: כֵּיף, emphat. כֵּיפָא *petra*, &c.) גּוֹב, emphat. גֻּבָּא *fovea*, &c. Quod pertinet ad ו, vel remanet, vel mutatur in (ֻ) ſequente daghéſch forti per legem æquivalentiæ, ut פּוּם, emphat. פּוּמָא vel פֻּמָּא *os, oris*, &c. Reliquæ nominum formæ nihil mutant in ſingulari.

Pluralia & dualia maſculina deſinunt in יָּא, quæ terminatio ponitur loco ſingularis emphaticæ אָ, ut: סִפְרִין emphat. סִפְרַיָּא *libri*, à ſing. ſimpl. סְפַר, emphat. סִפְרָא *liber*; כָּהֲנִין, emphat. כָּהֲנַיָּא *Sacerdotes*, à ſing. ſimpl. & inuſit. כָּהֵן, emphat. כָּהֲנָא *Sacerdos*; מַלְכִין, emphat. מַלְכַיָּא *reges*, à ſingul. ſimpl. מֶלֶךְ, emphat. מַלְכָּא *rex*; מַיִן dual. emphat. מַיָּא *aquæ*, ſic שְׁמַיָּא *cæli*, à ſimplici inuſitato שְׁמַיִן; nam iſtud nomen caret ſingulari, plurali, imo & duali ſimplici. Nomina, quorum ſingularia deſinunt in ָי, pro forma plur. emphatica habent יֵא, ut: יְהוּדָיֵא *Judæi*, לֵוָיֵא *Levitæ*; קַדְמָיֵא *priores*, &c. quæ terminatio apud Danielem & Eſdram in his nominibus perpetua eſt.

Forma emphatica femininorum ſingularium deſinentium in וּת, ות, ית, fit aſſumto אָ, ut: מַלְכוּת, emphat. מַלְכוּתָא *regnum*; בְּלוֹת, emphat. בְּלוֹתָא *vectigal*, שְׁרשִׁית, emphat. שְׁרשִׁיתָא *exſilium*. Sic quando terminantur in radicalem ſonantem, ut: נוּר, emphat. נוּרָא *ignis*, &c. At cum deſinunt in אָ, aut הָ, mutant (ָ) in (ְ), & א aut ה in ת, cui adjicitur forma emphatica אָ, ut: גְּבוּרָא, emphat. גְּבוּרְתָא *potentia*, נְבוּאָה, emphat. נְבוּאָתָא *prophetia*, &c. Cum forma הָ venit à nomine maſculino deſinente in ָי, reſumitur (י), cui ſubjicitur (ְ), ut: קַדְמָי *primus*, קַדְמָאָה, emphat. קַדְמַיְתָא *prima*; רְבִיעָי *quartus*, רְבִיעָאָה, emphat. רְבִיעַיְתָא *quarta*, &c.

Pluralia feminina mutant ָן in תָא, ut: בְּתוּלָן, emphat. בְּתוּלָתָא *virgines*, &c.

Dualia feminina eandem formam emphaticam habent, ac maſculina, ut: רַגְלַיָּא *duo pedes*, &c.

§. III.

Nominum Chaldæorum numerus.

NOMINA Chaldaïca, haud ſecus ac Hebraïca, triplici gaudent numero, ſingulari, duali (qui rariſſimus eſt), & plurali.

Singularis numerus apud Chaldæos, ut apud Hebræos, varias formas complectitur, quæ in Grammaticis Chald. legi poſſunt, maxime in docliſſ. Buxtorfii Gramm. Chald. l. 1. cap. 33.

Pluralis numerus maſculinus ſimplex deſinit in ָין, fitque à ſingulari emphat. mutata terminatione emphatica אָ in ָין,

ut: מלך *rex*, emphat. מלכא, plural. ſimpl. מלכין, & ſemel ex forma aut terminatione Hebraica, מלכים *reges*. Sic דכר *aries*, emphat. דכרא, plur. דכרין *arietes*; אמר *agnus*, emphat. אמרא, plur. אמרין *agni*; ספר *liber*, emphat. ספרא, plural. ספרין *libri*; עלם *ſeculum*, emphat. עלמא, plur. עלמין *ſecula*, in Daniele; nam in Targum ſcribitur cum (-) ſub ע, ſic: עלמין, עלמא, quaſi ab עלם.

Pluralis numerus femininus ſimplex deſinit in ן, formaturque à ſingulari ſimplici, mutando א vel ה in ן, ut: מנחא vel מנחה *ſacrificium*, plural. מנחן *ſacrificia*, חיוא *beſtia*, plur. חיון *beſtiæ*, &c. Quæ nomina feminina veniunt à maſculinis deſinentibus in י, in hoc plurali nonnunquam reſumunt (י), ut: יהודאה *Judæa* mulier (à יהודי *Judæus*) plur. יהודין *Judææ*, &c.

Terminatio ות, & ית, mutatur in ן præcedente (·), מלכות *regnum*, plur. מלכון *regna*; רבות *myrias*, plur. רבון *myriades*, &c. Terminatio ית mutatur in ן cum (·) ſimiliter prævio, ut: זרעית *familia*, plural. זרען *familiæ*; מרעית *grex*, plur. מרען *greges*, &c. ubi pro (·) ſimplici eſt (-) ob gutturalem. Denique nomina feminina, quorum terminatio ſingularis eſt maſculina, pluralem formant ab eodem ſingulari emphatico, ut: אצבע *digitus*, emphat. אצבעא, plural. אצבען *digiti*, &c.

Dualis numerus tam maſculinorum quam femininorum nominum deſinit in ין, fitque à ſing. emphatico, mutato א in ין, ut: יד *manus*, emphat. ידא, dual. ידין *ambæ manus*; קרן *cornu*, emphat. קרנא, dual. קרנין *duo cornua*, &c. Excipiuntur תרין *duo*, & תרתין *duæ*, quæ (·) & (-) prævium contrahunt in (-), ut apud Heb. שנים pro שנים *duo*. Denique pluralis numerus pro duali, qui, ut ſupra diximus, rariſſimus eſt, ſæpiſſime uſurpatur: ut: גפין pro גפין *alæ*, עינין pro עינין *oculi*, &c.

Nomina quædam maſculina in plurali numero ſumunt terminationem femininorum, ut: אב *pater*, plur. אבהן *patres*, ſervata anomalαs tertia radicali ה; venit enim à אבה *voluit*; פחה *dux*, *princeps*, plur. פחון *principes*; אריא *leo*, plural. אריון *leones*, &c. mutata tertia radicali in ו. Vice verſa, quædam feminina more maſculinorum terminantur, ut: רוח *ſpiritus*, plur. רוחין *ſpiritus*; מלה aut מלא *dictio*, plural. מלין *dictiones*; חטא *triticum*, plur. חטין & חנטין *tritica*, &c. Denique maſculina quædam forma utraque gaudent, ut: קל, emphat. קלא *vox*, plur. קלין & קלן *voces*, &c. Sic feminina quædam, ut: נפשא *anima*, plur. נפשין & נפשן *animæ*, &c.

§. IV.

Nominum Chaldæorum caſus.

Ut apud Hebræos, ſic apud Chaldæos, nominum caſus ex ſola fere Syntaxi & ſtructura ſermonis diſtinguuntur. Attamen Chaldæis Genitivi nota ſæpiſſime eſt ד nomini præfixum, & in eandem cum illo vocem coaleſcens, vel די ſeparatum, ut: דדויד, vel די־דויד *Davidis*. Dativus exprimitur per ל, ut: לדויד *Davidi*. Si prima litera nominis, cui duo illi articuli præfiguntur, notata ſit cum (:) ſimplici, eorum (:) tranſit in (·) ob concurſum; ſi eadem litera Schevá compoſito afficiatur; articuli illi moventur per vocalem huic Schevá compoſito reſpondentem, ſecundum Hebraïcæ linguæ analogiam, ut: דמלך *regis*, למלך *regi*, דאלהא *Dei*, לאלהא *Deo*, &c. Accuſativus indicatur per ית, & ſequente Maqqaph ־ית, ab Hebræo את, mutato א in (י), ut: ית־דויד *Davidem*. Is articulus poſt verba paſſiva nominativum indicat, ut apud Hebræos. Sæpe etiam caſum hunc exprimit ל. Vocandi caſus articulo deſtituitur, cujus vices ſupplet emphaſis, de qua ſupra. Denique ablativi nota eſt מ vel מן, ut apud Hebræos, ſic: מדויד, vel מן־דויד *à Davide*, &c. Si prima litera nominis, cui præfigitur מ, gutturalis ſit, vel ר, tunc מ afficitur (·).

Digitized by Google

§. V.

Nominum Chaldæorum regimen, ſive ſtatus conſtructus.

IN regimine ſingulari nominum Chaldæorum, tum maſculinorum, tum femininorum, uſurpatur forma ſimplex, non vero emphatica, niſi intercedat articulus דְּ vel דִּי, ante quem forma emphatica eleganter adhibetur, ut: הֵיכְלָא דִּי־מַלְכָּא *palatium regis.*

Nomina maſculina in regimine ſingulari formam ſuam ſimplicem immutatam vulgo retinent, ut: אֱלָהּ שְׁמַיָּא *Deus cæli*, סָפַר דָּתָא *ſcriba Legis*, &c. Interdum tamen (ָ) ultimæ mutatur in (ַ), ut: כְּתָב סְפַר *ſcriptura libri.* Nomina formæ בַּיִת mutant (ַ) & (ִ) in (ֵ), ut: בֵּית אֱלָהָא *domus Dei*, &c. In duali & plur. conſtructo, ַיִן & ִין, mutantur in ֵי, ut: קַדִּישֵׁי עֶלְיוֹנִין *ſancti Dei altiſſimi*, רגלי כַּהֲנַיָּא vel רַגְלֵי *pedes Sacerdotum*, &c. In eodem plurali, ſequente articulo דְּ vel דִּי, uſurpatur etiam forma emphatica, ut: אֻשַּׁיָּא דִּי־בֵית אֱלָהָא *fundamenta domus Dei*, &c.

Nomina feminina in ſingulari conſtructo mutant ָא vel ָה formæ abſolutæ in ַת, ut: מִלַּת מַלְכָּא *verbum regis*, à מִלָּא vel מִלָּה, &c. Terminationes in ת remanent integræ, ut: מַלְכוּת אֲנָשָׁא *regnum hominum*, &c. Hic quoque eleganter uſurpatur forma emphatica ſequente ד vel דִּי, ut: נִשְׁמְתָא דְחַיֵּי *halitus vitæ*, Gen. 2. v. 7. ubi דחיי conſt. eſt pro abſoluto דְחַיִּין. In plurali numero tollitur ָא ex forma emphatica, ut: אֶצְבְּעָת רַגְלַיָּא *digiti pedum*, ab emphat. אֶצְבְּעָתָא; יוֹמָת עָלְמָא *dies ſæculi*, ab emphat. יוֹמָתָא, &c. Quod pertinet ad nominum illorum dualem numerum, is maſculinorum eundem numerum imitatur. Denique in hac lingua, ut interdum in Hebraica, ſtatus conſtructus pro abſoluto in nominibus maſculinis ſæpiſſime uſurpatur, maxime in Paraphraſibus Chaldaicis, cujus anomaliæ exemplum mox attulimus in Targum Onqeloſi Gen. 2. v. 7. Jam exhibendum eſt Paradigma nominum Chaldæorum cum eorum forma ſimplici, emphatica, conſtructa; & caſuum articulis, in סְפַר *liber*, & חָכְמָא *ſapientia.*

PARADIGMA

Nominum Chaldæorum cum forma ſimplici, emphatica, conſtructa, & caſuum articulis.

Nomen maſculinum. Singul. { Abſol. / Conſt } סְפַר *Liber.*

Nomen femininum. Singul. { Abſol. חָכְמָא / Conſt. חָכְמַת } *Sapientia.*

	FORMA Emphatica.		FORMA Abſoluta.		FORMA Emphatica.		FORMA Abſoluta.
Nomin.	סִפְרָא	*Liber.*	סְפַר	Nomin.	חָכְמְתָא	*Sapientia.*	חָכְמָא
Genit.	דְּסִפְרָא	*Libri.*	דִּסְפַר	Genit.	דְּחָכְמְתָא	*Sapientiæ.*	דְּחָכְמָא
Dativ.	לְסִפְרָא	*Libro.*	לִסְפַר	Dativ.	לְחָכְמְתָא	*Sapientiæ.*	לְחָכְמָא
Accuſ.	יַת־סִפְרָא	*Librum.*	יַת־סְפַר	Accuſ.	יַת־חָכְמְתָא	*Sapientiam.*	יַת־חָכְמָא
Vocat.	סִפְרָא	*O liber.*	סְפַר	Vocat.	חָכְמְתָא	*O ſapientia.*	חָכְמָא
Ablat.	מִסִּפְרָא	*A libro.*	מִסְּפַר	Ablat.	מֵחָכְמְתָא	*A Sapientia.*	מֵחָכְמָא

Digitized by Google

Nomen maſculinum.		
Plural.	Abſol. ספרין / Conſt. ספרי	*Libri.*

	FORMA Emphatica.		Abſoluta.
Nomin.	ספריא	*Libri.*	ספרין
Genit.	דספריא	*Librorum.*	דספרין
Dativ.	לספריא	*Libris.*	לספרין
Accuſ.	ית־ספריא	*Libros.*	ית־ספרין
Vocat.	ספריא	*O libri.*	ספרין
Ablat.	מספריא	*A libris.*	מספרין

Dualis abſolutus eſt ספרין, emphaticus ספריא, conſtructus ספרי *duo libri*, ut in plur. quod pertinet ad emphaſin & regimen.

Nomen femininum.		
Plural.	Abſol. חכמן / Conſt. חכמת	*Sapientiæ.*

	FORMA Emphatica.		Abſoluta.
Nomin.	חכמתא	*Sapientiæ.*	חכמן
Genit.	דחכמתא	*Sapientiarum.*	דחכמן
Dativ.	לחכמתא	*Sapientiis.*	לחכמן
Accuſ.	ית־חכמתא	*Sapientias.*	ית־חכמן
Vocat.	חכמתא	*O ſapientiæ.*	חכמן
Ablat.	מחכמתא	*A ſapientiis.*	מחכמן

Nomina hujus formæ, imo alia fere omnia nomina Chaldaica, duali numero carent, cujus loco uſurpatur pluralis.

ARTICULUS III.

De Pronomine.

EX pronominibus, alia ſunt *ſeparata*, alia *conjuncta*. Ex ſeparatis, alia ſunt *primitiva*, alia *demonſtrativa*, alia *relativa*, alia denique *interrogativa*.

§. I.

Pronomina primitiva.

PRONOMINA primitiva tria ſunt pro tribus perſonis, quarum prima tam ſingularis, quam pluralis, & ſecunda ſingularis, communis ſunt generis.

	II. Perſona Feminina.	II. Perſona Communis.	II. Perſona Maſculina.	I. Perſona Communis.
Singul.		*Tu* את, אנת		*Ego* אנה, אנא
Plural.	*Vos* אתן, אנתין		*Vos* אתון, אנתון	*Nos* אנן, אנחנא, נחנא

	III. Perſona. Feminina.	III. Perſona. Maſculina.
Singul.	*Illa* איהי, היא	*Ille* הוא, איהוא, אהוא
Plural.	*Illæ* אנין, הנין	*Illi* המון, אנון, אנון

NOTÆ

NOTÆ.

Pro הוּא *ipſe*, in poſterioribus Paraphraſtis interdum eſt הִי. Pro אִיהוּ idem, Talmudici dicunt etiam אִינְהוּ & per aphæreſin נִיהוּ. Pro אִנּוּן *ipſi*, in Talmude etiam legitur נִנְהוּ pro נִנְהוּן, & אִנְהוּ pro אִנְהוּן. Pro אִיהִי *ipſa*, Talmudici etiam dicunt נִיהִי, אִיהָא, & אִיהִא. Denique pro הִנִּין, אִנִּין *ipſæ*, Talmudici dicunt אִינִּין, נִינְהִי, אִנְהִי.

§. II.

Pronomina demonſtrativa.

	Feminina.	Communia.	Maſculina.
Singul.	*Hæc*, *Iſta*, דָּא, דְּנָא, דְּנָה, דָּךְ	*Iſte*, *Iſta*, דִּכֵּן	*Hic*, *iſte*, דֵּין, דֵּיךְ
Plural.	*Hæ*, *Iſtæ*, דְּכֵן	*Iſti*, *Iſtæ*, אִילּוּ, אִלֵּין	*Hi*, *Iſti*, אֵל, אִלֵּיךְ

NOTÆ.

Pronomina demonſtrativa feminina דָּא, דְּנָא, aut דְּנָה ſæpiſſime etiam maſculina ſunt; unde communia cenſeri poſſunt. Ex דֵּין *hic*, *iſte*, fit pronomen compoſitum אֵידֵין *quiſnam?* Sic ex דָּא fit אֵידָא *quænam?* Pro דֵּיךְ *hic*, *iſte*, Talmudiſtæ dicunt דֵּיכִי vel דֵּכִי. Iidem aliis etiam modis pronomina illa exprimunt. Vide D. Buxt. Gram. p. 37.

§. III.

Pronomina relativa & interrogativa.

PRONOMEN relativum unicum eſt Chaldæis, nempe דִּי ſeparatum, vel דְּ conjunctum, *Qui*, *quæ*, *quod*, pro omnibus generibus, numeris, & caſibus. Eſt etiam Genitivi articulus, ut vidimus ſupra.

Pronomen interrogativum apud Chaldæos duplex eſt, alterum perſonæ interrogativum, מַן *Quis? quæ?* pro omnibus generibus, numeris & perſonis; alterum interrogativum rei, מָה, מָא, *Quid? quod?* Sequente relativo דִּי, pronomen illud מָא, aut מָה, exponitur *illud*, *id quod.*

§. IV.

Pronomina conjuncta.

PRONOMINA conjuncta ea ſunt, quæ cum aliis vocibus conjunguntur, idque vel à principio, & *præfixa* vocantur; vel à fine, & *ſuffixa* vel *affixa* appellantur.

Præfixa duo ſunt, ה & ד. Prius, nempe ה, ex הוּא Hebræo deſumitur, & majoris emphaſis gratia quibuſdam tertiæ perſonæ pronominibus præfigitur, ut: הָהוּא *ille ipſe*, &c. Poſterius, nimirum דְּ, eſt pro ſeparato דִּי, *qui*, *quæ*, *quod*, ut in §. præcedenti vidimus. Inter duo nomina fit articulus genitivi caſus. Vide ibid.

Affixa ex pronominibus primitivis oriuntur modo in ſequenti diagrammate deſcripto, in quo ſecunda perſona ſingularis אַתְּ licet communis, dat tamen affixa maſculina & feminina.

Pronominum affixorum ex primitivis origo.

Numer.		I. Perſona. Communis.	II. Perſona. Maſculina.	II. Perſona. Feminina.	III. Perſona. Maſculina.	III. Perſona. Feminina.
Singul.		אֲנָא Ego.	אַתְּ Tu	אַתְּ	הוּא Ille, Illa	הִיא
		dat	dat	dat	dat	dat
		נִי , י	ךָ , ךְ	ךְ , כִי , ךְ	הִי , הֵּה , וֹהִי , ה	נָא , הָא , ה
Plural.		אֲנַן Nos.	אַתּוּן Vos	אַתֵּן	הִנּוּן Illi , Illæ הִנִּין	
		dat	dat	dat	dat	dat
		נָא , נַן , ן	כוֹן	כֵן	הוֹן , הוֹן	הֵן , הֵין , כֵין , הֵן

N O T Æ

In præcedens & ſequens Schema.

Litera נ affixis ſecundæ & tertiæ perſonæ præmiſſa, epenthetica eſt; & hujuſcemodi affixa fere ſolis verbis competunt.

Affixum maſculinum הּ olim ſemper habebat prævium (י), ſic: יהּ, ad diſcrimen feminini הּ; eaque forma in Bibliis Venetis etiamnum conſpicitur.

Pro affixis הוֹן, כוֹן, in Eſdra & poſterioribus Paraphraſtis etiam eſt הוֹם, כוֹם; unde לְהוֹם *illis*, לְכוֹם *vobis*.

Pronominibus ſecundæ & tertiæ perſonæ in ן finitis accidit ſæpe apocopa hujus ן, ut: הִמּוֹ pro הִמּוֹן *eos*, Eſd. cap. 4. v. 10. & 7. v. 17.

Denique pronomina affixa, cum delectu tamen, ubi plura ſunt ex eodem primitivo nata, cum articulis conjuncta pronominum primitivorum caſus obliquos formant, ut apud Hebræos. Vide Grammaticam Hebraicam, tom. 1. pag. 80.

S C H E M A

Pronominum primitivorum cum obliquis eorum caſibus.

Singularis numerus.

	I. Perſona. Communis.		II. Perſona. Femin.		II. Perſona. Maſcul.	III. Perſona. Feminina.		III. Perſona. Maſculina.
Nomin.	Ego.	אֲנָא	Com. Tu	אַתְּ vel	אַנְתְּ	הִיא	Illa. Ille.	הוּא
Genitiv.	Mei.	* * * י	ךְ * * *	Tui.	ךָ * * *	הּ * * *	Illius.	הּ * * *
Dativ.	Mihi.	לִי	לִךְ	Tibi.	לָךְ	לַהּ	Illi.	לֵהּ
Accuſat.	Me.	יָתִי	יָתִךְ	Te.	יָתָךְ	יָתַהּ	Illam. Illum.	יָתֵהּ
Ablativ.	A me.	מִנִּי	מִנִּךְ	A te.	מִנָּךְ	מִנַּהּ	Ab illa. Ab illo.	מִנֵּהּ

SCHEMA

Pronominum primitivorum cum obliquis eorum caſibus.

Pluralis numerus.

	I. Perſona. Communis.		II. Perſona. Femin.		II. Perſona. Maſcul.	III. Perſona. Feminina.		III. Perſona. Maſculina.
Nomin.	*Nos.*	אנן	אתן	*Vos.*	אתון	אינין, הנין	*Illæ. Illi.*	הנון, אינון, המון
Genitiv.	*Noſtrûm.*	*** כ, ן	***כן	*Veſtrûm.*	***כון	*** הן	*Illarum. Illorum.*	*** הון
Dativ.	*Nobis.*	לנא, לן	לכן	*Vobis.*	לכון, לכום	להן	*Illis.*	להון, להום
Accuſat.	*Nos.*	יתנא, יתן	יתכן	*Vos.*	יתכון	יתהן	*Illas. Illos.*	יתהון
Ablativ.	*A nobis.*	מננא, מנן	מנכן	*A vobis.*	מנכון	מנהן	*Ab illis.*	מנהון

§. V.

Pronomina poſſeſſiva.

PRONOMINA poſſeſſiva Chaldæorum exprimuntur vel per affixa juncta pronomini relativo דִּי *qui, quæ, quod*, vel per eadem affixa juncta cum nominibus, ut apud Hebræos. Prior modus is eſt: סִפְרָא דִּילִי *liber meus*, דְסִפְרָא דִּילִי *libri mei*, לְסִפְרָא דִּילִי *libro meo*, יַת־סִפְרָא דִּילִי *librum meum*, &c. סִפְרָא דִּילָנָא *liber noſter*, דְסִפְרָא דִּילָנָא *libri noſtri*, לְסִפְרָא דִּילָנָא *libro noſtro*, &c. Sic in plur. סִפְרַיָא דִּילִי *libri mei*, דְסִפְרַיָא דִּילִי *librorum meorum*, לְסִפְרַיָא דִּילִי *libris meis*, סִפְרַיָא דִּילָנָא *libri noſtri*, דְסִפְרַיָא דִּילָנָא *librorum noſtrorum*, לְסִפְרַיָא דִּילָנָא *libris noſtris*, &c.

Ita in ſecunda perſona, סִפְרָא דִּילָךְ *liber tuus*, maſc. סִפְרָא דִּילֵיךְ *liber tuus*, femin. סִפְרָא דִּילְכוֹן *liber veſter*, maſcul. סִפְרָא דִּילְכֵן *liber veſter*, fem. סִפְרַיָא דִּילָךְ *libri tui*, maſc. סִפְרַיָא דִּילִיךְ *libri tui*, fem. סִפְרַיָא דִּילְכוֹן *libri veſtri*, maſc. סִפְרַיָא דִּילְכֵן *libri veſtri*, fem.

Sic in tertia perſona, סִפְרָא דִּילֵהּ *liber ejus*, maſcul. סִפְרָא דִּילָהּ *liber ejus*, femin. סִפְרָא דִּילְהוֹן *liber eorum*, סִפְרָא דִּילְהֵן *liber earum*, סִפְרַיָא דִּילֵהּ *libri ejus*, maſc. סִפְרַיָא דִּילָהּ *libri ejus*, femin. סִפְרַיָא דִּילְהוֹן *libri eorum*, סִפְרַיָא דִּילְהֵן *libri earum*, &c. uſurpatis nominibus integre declinatis, ut ſup. pagg. 575. 576. & junctis dativis pronominum cum relativo דִּי; in hac enim compoſitione, סִפְרָא דִּילִי v. g. ſignificat: *liber, qui mihi eſt*, quod idem eſt ac *liber meus*. Pro dativo plurali primæ perſonæ דִּילָנָא *noſter*, &c. dicitur etiam דִּילָן per apocopen τȣ̃ א.

Poſterior modus, iſque frequentior, eſt cum pronomina illa poſſeſſiva exprimuntur per affixa cum nominibus conjuncta; circa quam compoſitionem quædam obſervanda ſunt.

I. Non omnia affixa nominibus conveniunt; ab iis enim excluduntur בִּי, נָךְ, נַהּ, נָן, נִין, נַהּ, נוֹן, נְכֵן.

II. Ex affixis reliquis, alia ſingulari numero tantum conveniunt, ut: ִי, h. e. (י) præcedente hhiriq qatón, ַהּ, ֵהּ; alia plurali tantum, ut: ַי, וֹהִי, ַנָא; reliqua utrique numero communia ſunt, cui agglutinantur vel ad purum, ut וֹהִי; vel interpoſitis quibuſdam punctis vocalibus, quæ ex deſcripto in pagina ſequenti ſchemate patebunt. In eo diagrammate voces *maſculina, feminina, communia, ſing. plur.* ad affixa referuntur.

Digitized by Google

SCHEMA

Pronominum affixorum, quæ nominibus conveniunt, cum præviis eorum motionibus.

Affixa cum ſingularia, tum pluralia, cum nomine ſingulari compoſita.

	Feminina. Plural.	Feminina. Singul.	Communia. Plural.	Communia. Singul.	Maſculina. Plural.	Maſculina. Singul.
III. Perſona.	הֵן	ַהּ			הוֹן	ֵהּ
II. Perſona.	כֵן	ִךְ			כוֹן	ָךְ
I. Perſona.			ָנָא	ִי		

Affixa cum ſingularia, tum pluralia, cum nomine plurali conjuncta.

	Feminina. Plural.	Feminina. Singul.	Communia. Plural.	Communia. Singul.	Maſculina. Plural.	Maſculina. Singul.
III. Perſona.	ֵיהֵן	ַיהָא			ֵיהוֹן	וֹהִי, ad punum.
II. Perſona.	ֵיכֵן	ַיִךְ			ֵיכוֹן	ָיךְ
I. Perſona.			ַיָּנָא	ַי		

Pro ִךְ invenitur etiam ְךְ, & ִכִי. Pro ָיךְ ponitur quoque ָיִכִי & pro ַיָּנָא affixo primæ perſ. plural. ָנוּ.

III. Omnia illa affixa diſtinguuntur in affixa abſoluta, & in affixa regiminis. הוֹן, הֵן, כוֹן, כֵן affixa ſunt regiminis, & formæ conſtructæ affiguntur. Reliqua ſunt abſoluta.

IV. Modus affixionis alius eſt in maſculinis, alius in femininis nominibus.

Maſculina recipiunt affixa in forma emphatica detracto ָא, & etiam (-) in plurali, in quo remanere deberet (י) index plur. numeri, ſic: סְפַר, emphat. סִפְרָא, affix. סִפְרִי *liber meus*, סִפְרָנָא *libri noſtri*; at (י) iſtud ſæpius omittitur. Vide inf. p. 582. c. 2.

Eadem ratio eſt in aliis nominum formis mutabilibus, ut:

מֶלֶךְ, Chald. מְלַךְ, emphat. מַלְכָּא, affix. מַלְכִּי *rex meus*. Plur. emphat. מַלְכַיָּא, affix. מַלְכוֹהִי *reges ejus*. Sic כָּהֲנוֹהִי *Sacerdotes ejus*, &c.

זָהָב, emphat. דַּהֲבָא, affix. דַּהֲבִי *aurum meum*, &c.

עֵדֶר, emphat. עֶדְרָא, affix. עֶדְרִי *grex meus*, &c.

כֹּתֶל, emphat. כֻּתְלָא vel כָּתְלָא, affix. כֻּתְלִי vel כָּתְלִי *paries meus*, &c.

מִסְפֵּד, emphat. מִסְפְּדָא, affix. מִסְפְּדִי *planctus meus*, &c.

Præter has nominum formas mutabiles, affixa ſimpliciter formæ abſolutæ adjungi poſſunt, ut קְיָם *fædus*, קְיָמִי *fædus meum*; פְּתוֹר *menſa*, פְּתוֹרִי *menſa mea*; אֱלָהּ *Deus*, אֱלָהֲכוֹם *Deus veſter*, &c. Vel emphaſis addi poteſt, ac poſtea detrahi, ſic אֱלָהּ, emphat. אֱלָהָא, demta emphaſi א, אֱלָהָךְ *Deus tuus.*

Monoſyllaba ſequuntur etiam formam emphaticam, ut: שֻׁם *nomen*, emphat. שְׁמָא, affix. שְׁמִי *nomen meum.* לֵב *cor*, emphat. לִבָּא, affix. לִבִּי *cor meum*; יַד *manus*, emphat. יְדָא, affix. יְדָךְ *manus tua*, &c.

Feminina à forma emphatica ſolam terminationem א abjiciunt, nec ſumunt (י) indicem pluralis numeri, ut מִנְחָא *ſacrificium*, emphat. מִנְחֲתָא, cum affixis, מִנְחָתֵהּ *ſacrificium ejus*, &c. Plur. ſimplex מִנְחָן *ſacrificia*, emphat. מִנְחָתָא, cum affix. מִנְחָתְהוֹן *ſacrificia eorum*, &c. Horum & maſculinorum nominum paradigma cum affixis hic ſubjiciendum.

PARADIGMA

Nominum Chaldæorum cum affixis.

Nomina maſculina.

Singul. { Simpl. ספר / Emphat. ספרא } *Liber.*

AFFIXA

Feminina.	Communia.	Maſculina.
ספרה	*Illius.*	ספרה
ספרך	*Tuus.*	ספרך
	Meus. ספרי	
ספרהן	*Illarum.* *Illorum.*	ספרהון
ספרכן	*Veſter.*	ספרכון
	Noſter. ספרנא	

Plural. { Simpl. ספרין / Emphat. ספריא } *Libri.*

Feminina.	Communia.	Maſculina.
ספרהא	*Illius.*	ספרוהי
ספריכי vel ספריך	*Tui.*	ספריך
	Mei. ספרי	
ספריהן	*Illarum.* *Illorum.*	ספריהון
ספריכן	*Veſtri.*	ספריכון
	Noſtri. ספרנא	

Nomina feminina.

Singul. { Simpl. חכמא / Emphat. חכמתא } *Sapientia.*

AFFIXA

Feminina.	Communia.	Maſculina.
חכמתה	*Illius.*	חכמתה
חכמתך	*Tua.*	חכמתך
	Mea. חכמתי	
חכמתהן	*Illorum.* *Illarum.*	חכמתהון
חכמתכן	*Veſtra.*	חכמתכון
	Noſtra. חכמתנא	

Plural. { Simpl. חכמן / Emphat. חכמתא } *Sapientiæ.*

Feminina.	Communia.	Maſculina.
חכמתהא	*Illius.*	חכמתוהי
יכי vel חכמתיך	*Tua.*	חכמתך
	Mea. חכמתי	
חכמתהן	*Illarum.* *Illorum.*	חכמתהון
חכמתכן	*Veſtra.*	חכמתכון
	Noſtra. חכמתנא	

Pro ספרך *liber tuus*, femin. dicitur etiam ספרכי, & חכמתכי *ſapientia tua*, pro חכמתך. Cetera in Notis ſequentibus.

NOTÆ

In affixa cum nominibus maſculinis conjuncta.

סִפְרֵהּ] Bis reperitur א pro ה, ut : פִּשְׁרֵא *interpretationem ejus*, Dan. 4. v. 15. & cap. 5. v. 8. Idem affixum ſingulare הּ ponitur pro affixo plur. וֹהִי, ut : חַרְצַהּ *lumborum ejus*, Dan. 5. v. 6.

סִפְרַהּ] Cum (ַ) pro (ֵ) ante ה, בְּפֻמַּהּ *in ore ejus*, Dan. 7. v. 5. עַל גַּבַּהּ *in dorſo ejus*, ibid. c. 7. v. 6. Cum (י) ſuperfluo, גַּפַּיהּ *alæ ejus*, Dan. 7. v. 4.

סִפְרָךְ] Anomalum eſt אֲבוּךְ *pater tuus*, Dan. 5. v. 11. quia tria illa nomina אַב *pater*, אַח *frater*, & חַם *ſocer*, in ſingulari numero ante affixa adſciſcunt ו, cui illa nude, ſive ad purum, junguntur. Attamen cum affixo primæ perſ. ſing. dicitur אֲבִי *pater meus*, Dan. 5. v. 13. cum accentu in penultima; idque anomalus.

סִפְרֵיהוֹן] Cum (י) otioſo ante affixum, גֶּשְׁמֵיהוֹן *corpus ſuum*, Dan. 3. v. 28. Iſtud (י) antiquitus denotabat vocalem *e*, quæ nunc per (ֵ) exprimitur. Cum ם pro ן, אֱלָהֲהוֹם *Dei eorum*, vel *ſui*, Eſd. 7. v. 16. Sic cum affixo ſecundæ perſonæ אֱלָהֲכוֹם *Deus veſter*, ibid. v. 17.

סִפְרוֹהִי] Affixum iſtud interdum ſingularem numerum exprimit in nominibus ex verbis quieſcentibus in tertia rad. derivatis, ut : חֲדוֹהִי *pectus ejus*, Dan. 2. v. 32.

סִפְרָהָא] Cum affixo ſingulari pro plurali, בְּרַגְלַיהּ *in pedibus ſuis*, Dan. 7. v. 7. ubi (י) redundat, ſecundum Maſſorethas. Et cum (ַ) pro (ֵ), שִׁנַּיהּ *dentes ejus*, וְטִפְרַיהּ *& ungues ejus*, בְּרַגְלַיהּ *pedibus ſuis*, Dan. 7. v. 19. in quibus exemplis (י) quoque abundat. In ultimo tamen exemplo codices optimi habent בְּרַגְלַיהּ cum (ֵ) in fine.

סִפְרֵיהֹם] Cum ם loco ן, & ſine (י) indice plural. numeri, בְּרָאשֵׁהֹם *inter primores eorum*, Eſd. 5. v. 10.

סִפְרָנָא] Debere eſſe (י) nota plur. numeri, ut in paradigmate illud ſcripſimus; ſed à Maſſorethis & Targumiſtis omittitur; quare forma illa pluralis à ſing. non differt.

Denique tertia rad. ה aut א, ſæpe in (י) commutatur, ut à פְּתָא *latitudo*, fit פְּתָיֵהּ *latitudo ejus*; Eſd. 6. v. 3. חֲטָא *peccatum*, חֲטָיָךְ *peccatum tuum*, Dan. 4. v. 24.

מָרֵא *Dominus*, abjicit א, ut מָרִי *Dominus meus*, Dan. 4. v. 16.

Forma בַּיִת cum affixis mutatur in בֵּי, aut בַּיִת, ut : בַּיְתֵהּ *domus ejus*, Eſd. 6. v. 11. בֵּיתָךְ *domus tua*, Gen. 7. v. 1. in Targum.

NOTÆ

In affixa cum nominibus femininis & præpoſitionibus conjuncta.

חָכְמְתוֹהִי] Non raro affixum ſingulare הּ pro plurali וֹהִי uſurpatur, ut : שֵׁגְלָתֵהּ וּלְחֵנָתֵהּ *uxores ejus, & concubinæ ejus*, Dan. 5. v. 2. Vide etiam v. 6. & cap. 4. v. 34.

חָכְמָתָךְ] Mutata tertia radic. ה aut א in (י), נְבִזְבְּיָתָךְ *munera tua*, Dan. 5. v. 17. à ſing. נְבִזְבָּה *munus*.

חָכְמָתִי] Anomalum eſt אֲבָהָתִי *patrum meorum*, Dan. 2. v. 23. cum hhiriq qatón ſub ה loco (ַ); quanvis Caninius, Ludovicus *De Dieu*, & alii quidam exiſtiment in hoc plurali ה afficiendum eſſe hhiriq, non pathàhh.

חָכְמָתְהוֹן] Cum ם in fine pro ן, שְׁמָהָתְהֹם *nomina eorum*, Eſd. 5. v. 10. (ubi exemplaria quædam accuratiora habent שְׁמָהָתְהֹם cum (ַ) ſub priori ה loco (ָ), quaſi à plural. femin. emphatico שְׁמָהָתָא, cujus ſingulare Hebræum eſt שֵׁם *nomen*, cum emphaſi Chald. שְׁמָא, & inſerto ה, שְׁמָהָא; unde plurale abſol. emphat. שְׁמָהָתָא, conſt. שְׁמָהַת, vel, ut habent quidam codices, שְׁמָהָת, Eſd. 5. v. 4. ut ab אַב *pater*, fit plur. abſol. אֲבָהָתָא, unde אֲבָהָתַנָא *patres noſtri*, Eſd. 5. v. 12. Verum ה, quod in hoc ultimo nomine aſſumitur, eſt tertia rad. verbi אָבָה *voluit*, unde אַב *pater*. Forte etiam à radice inuſitata שָׁמָה venit שֵׁם *nomen*; unde ה,

Digitized by Google

quod inſeritur, erit quoque radicale.

Præpoſitiones cum affixis eandem fere punctorum mutationem ſubeunt, ac nomina, ut עַל *ſuper*, affix. עֲלָךְ *ſuper te*, mutato (-) in (ׇ), ut fit in nominibus. Vide ſupra pag. 573. c. 1. 581. c. 1.

ARTICULUS IV.

De Verbo.

CHALDÆIS, ut & Hebræis, duplicis generis ſunt verba; perfecta ſcilicet & imperfecta. Utraque per ſex tantum flectuntur conjugationes, quarum I. eſt פְּעַל Peal, activa, *fecit.* II. præcedentis paſſiva, אִתְפְּעֵל Ithpeal, *factus eſt.* III. פַּעֵל Paél, activa, *perfecit.* IV. præcedentis paſſiva, אִתְפַּעַל Ithpaél, *perfectus eſt.* V. אַפְעֵל Aphél, activa, *fieri juſſit.* VI. præcedentis paſſiva, אָפְעַל Ophal, vel Danieli & Eſdræ הָפְעַל hophal, *fieri* vel *facere juſſus eſt.* Septimam Hebræorum conjugationem *Hithpaél* ignorant Chaldæi, quod pertinet ad ejus formam; ſed quod ſpectat ad ejus poteſtatem, eam exprimunt per *Ithpeál*, aut *Ithpaél*, quæ etiam conjugationes reciproce ſignificant. Ipſa conjugatio Ophal in Daniele & Eſdra tantum reperitur, apud quos ſola hæc duo exempla ad formam quidem Hebraicam, characterem quod attinet, ad Chaldaicam vero, quod ſpectat ad flexionem, efficta inveniuntur, הָתְקְנַת hothqenáth *confirmatus ſum*, Dan. 4. v. 33. הָחָרְבַת hohhorváth *devaſtata eſt*, Eſd. 4. v. 15. Conjugationis hujus loco Chaldæi aliam uſurpant, quam vocant אִתַּפְעַל Ittaphál, quamque in ſequenti tantum paradigmate deſcribemus, in aliis vero minime; cum ea locum non habeat in Scriptura ſacra Chaldaica, ad cujus intelligentiam præſertim adornatum eſt iſtud compendium.

Eadem verbis Chaldaicis tempora ſunt, vel modi, quæ Hebraicis; nempe Præteritum, Participium præſens, ſeu Bénoni; Participium paſſivum, quod Chaldæis eſt *Peïl*; Infinitivus, Imperativus, & Futurum.

Tertiæ perſonæ plurales præteritorum, quæ apud Hebræos communis ſunt generis, apud Chaldæos diſtincto genere donantur. E contrario, ſecundæ perſonæ ſingulares præteritorum, quæ in Hebræa lingua genere diſtinguuntur, vulgo communes ſunt in Chaldaica, maxime in verbis à quieſcentibus Lam. א aut Lam. ה diverſis.

Futurorum perſonæ deſinentes in (ִי) & ו aſſumunt plerumque ן paragogic. Quod pertinet ad mutationem punctorum ob flexionem; ad incrementa, quibus conſtituuntur perſonæ, ad characteres, &c. hæc ſunt in genere obſervanda.

Ultima motra mutatur in (ְ) in tertia feminina & prima communi ſingularibus præteritorum, ut & in ſecunda femin. ſingulari, & ſecunda ac tertia utriuſque generis pluralibus futurorum. Alias remanet.

Tertia femin. ſing. præteritorum fit addito תַ eidem perſonæ maſculinæ, ut מְסַר, mutato (-) in (ְ), & priori (ְ) converſo in (ִ) ob concurſum, מִסְרַת *tradidit*, fem. eaque perſona differt à prima ſingul. in qua illud ת prævium habet (-), ſic: מִסְרֵת *tradidi.* Secunda ſing. comm. formatur addito תְּ, ex אַנְתְּ *Tu*, ut: מְסַרְתְּ *tradidiſti.* Tertia plur. maſc. fit addito ו, tertia fem. addito אָ, ſecunda plur. maſc. adjecto תּוּן, femin. תֵּן, prima comm. adſcito נָא.

Participia flectuntur ut nomina; eaque, excepto Peal, aſſumunt מ characteriſticum.

Infinitivus Peal habet מ præfixum ſine א paragogico; vice verſa, ceteri infinitivi non habent iſtud מ, ſed his in fine adjungitur א præcedente duplici qamets.

Imperativi ſimiles ſunt imperativis Hebraicis, niſi quod ſecunda plural. femin. deſinat in נָא pro נָה. Cetera in Notis obſervabuntur. In hoc articulo de verbis perfectis; in altero, de imperfectis agemus. Perfectorum paradigma ſit מְסַר *tradidit.*

ITTAPHAL.			APHEL.			ITHPAEL.		
Perſonæ			Perſonæ			Perſonæ		
Femin.	Comm.	Maſcul.	Femin.	Comm.	Maſcul.	Femin.	Comm.	Maſcul.
אתספרת		אתספר	אספרת		אספר	אתספרת		אתספר
	אתספרת			אספרת			אתספרת	
	אתספרת			אספרת			אתספרת	
אתספרא		אתספרו	אספרא		אספרו	אתספרא		אתספרו
אתספרתן		אתספרתון	אספרתן		אספרתון	אתספרתן		אתספרתון
	אתספרנא			אספרנא			אתספרנא	
מתספרא		מתספר	מספרא		מספר	מתספרא		מתספר
מתספרן		מתספרין	מספרן		מספרין	מתספרן		מתספרין
	caret.		מספרא		מספר		caret.	
			מספרן		מספרין			
באתספרא			באספרא			באתספרא		
כאתספרא	אתספרא		כאספרא	אספרא		כאתספרא	אתספרא	
לאתספרא			לאספרא			לאתספרא		
מלאתספרא			מלאספרא			מלאתספרא		
אתספרי		אתספר	אספרי		אספר	אתספרי		אתספר
אתספרנא		אתספרו	אספרנא		אספרו	אתספרנא		אתספרו
תתספר		יתספר	תספר		יספר	תתספר		יתספר
תתספרין		תתספר	תספרין		תספר	תתספרין		תתספר
	אתספר			אספר			אתספר	
יתספרן		יתספרון	יספרן		יספרון	יתספרן		יתספרון
תתספרן		תתספרון	תספרן		תספרון	תתספרן		תתספרון
	נתספר			נספר			נתספר	

PAEL. Fem.	PAEL. Comm.	PAEL. Maſc.	ITHPEAL. Fem.	ITHPEAL. Comm.	ITHPEAL. Maſc.	PEAL. Fem.	PEAL. Comm.	PEAL. Maſc.	Perſonæ		
מסרת		מסר	אתמסרת		אתמסר	מסרת		מסר *tradidit.*	3.	Sing.	PRÆTERITA.
	מסרת			אתמסרת			מסרת		2.		
	מסרת			אתמסרת			מסרת		1.		
מסרא		מסרו	אתמסרא		אתמסרו	מסרא		מסרו	3.	Plur.	
מסרתן		מסרתון	אתמסרתן		אתמסרתון	מסרתן		מסרתון	2.		
	מסרנא			אתמסרנא			מסרנא		1.		
ממסרא		ממסר	מתמסרא		מתמסר	מסרא		מסר		Sing.	BENONI.
ממסרן		ממסרין	מתמסרן		מתמסרין	מסרן		מסרין		Plur.	
ממסרא		ממסר		caret.		מסירא		מסיר		Sing.	PEIL.
ממסרן		ממסרין				מסירן		מסירין		Plur.	
במסרא			באתמסרא			בממסר					INFINITIVI ET GERUNDIA.
כמסרא		מסרא	כאתמסרא		אתמסרא	כממסר		ממסר			
למסרא			לאתמסרא			לממסר					
מלמסרא			מלאתמסרא			מלממסר					
מסרי		מסר	אתמסרי		אתמסר	מסרי		מסר		Sing.	IMPERATIVI.
מסרנא		מסרו	אתמסרנא		אתמסרו	מסרנא		מסרו		Plur.	
תמסר		ימסר	תתמסר		יתמסר	תמסר		ימסר	3.	Sing.	FUTURA.
תמסרין		תמסר	תתמסרין		תתמסר	תמסרין		תמסר	2.		
	אמסר			אתמסר			אמסר		1.		
ימסרן		ימסרון	יתמסרן		יתמסרון	ימסרן		ימסרון	3.	Plur.	
תמסרן		תמסרון	תתמסרן		תתמסרון	תמסרן		תמסרון	2.		
	נמסר			נתמסר			נמסר		1.		

APPENDIX.

CONJUGATIO PEAL.

NOTÆ

In Præteritum.

מְסַר] Prima radic. afficitur (ְ) ſimplici ſub non gutturali, compoſito ſeu (ֲ) ſub gutturali. Interdum etiam (ָ) aſſumitur ex Hebraiſmo, ut: אֲמַר *dixit*, Dan. 2. v. 4. niſi ſit Bénoní in forma (-). Secunda vero rad. notatur vel cum (-), quæ eſt forma communis; vel cum (-), ut: קְרֵב *acceſſit*, Dan. 3. v. 26. vel cum hhiriq ſæpius parvo, ut: זְעִק *clamavit*, Dan. 6. v. 20. interdum magno, ut: עֲשִׁית *cogitavit*, Dan. 6. v. 4. vel denique cum hhólem, quæ ultima forma rarior eſt.

מִסְרַת] Cum (ִ) anomalo pro (-), סִלְקַת *aſcendit*, Dan. 7. v. 8. Si prima vel ſecunda rad. gutturalis ſit; pro hhiriq, prima afficitur (-), vel (ֶ). Hæc ultima motio locum habet etiam ſine gutturali, ut: נִפְקַת *egreſſa eſt*, Dan. 2. v. 13.

In formis Hhólem, Tſeré, Hhiriq, remanet Schevá ſive ſimplex, ſive compoſitum, ut: בְּטִלַת *ceſſavit*, Eſd. 4. v. 24. Cum ultima rad. eſt ר, in fine eſt duplex ſeghól; cum vero gutturalis eſt, ibidem reponitur duplex pathahh, ut: אֲמַרַת *dixit*, Dan. 5. v. 10. שְׁמַעַת *audivit*, 3. Reg. 21. v. 15. in Targum.

מְסַרְתְּ] Eſdræ & Danieli hæc forma vulgo utriuſque generis eſt; formatur enim ex אַתְּ *tu*, communis generis. Interdum etiam invenitur Hebraïca terminatio, ut: יְכַלְתָּ *potuiſti*, maſc. Dan. 2. v. 47. ex forma (-). Tertia gutturali, loco prioris (ַ) eſt (-) furtivum, ut: שְׂבַעְתָּ *ſatiatus es*, Habac. 2. v. 16. in Targum.

מִסְרֵת] Sic אַמְרֵת *dixi*, Dan. 5. v. 14. ſed cum (-) pro hhiriq ob gutturalem.

מְסַרוּ] Ex forma hhiriq, סְלִקוּ *aſcenderunt*, Eſd. 4. v. 12. Vide etiam Dan. 3. v. 21. & 6. v. 25.

מְסַרָא] Cum ו pro ה, quod & ipſum eſt pro א, ut notarunt Maſſorethæ, נְפַלוּ *ceciderunt*, Dan. 7. v. 20. Vel eſt terminatio Hebraïca; vel denique eſt tertia perſ. maſc. pro femin. per enallagen generis. Sic נְפַקוּ *egreſſi ſunt*, (digiti), ibid. cap. 5. v. 5. ubi inſuper eſt (ַ) ſub ſecunda rad. pro (-).

מְסַרְנָא] Ex forma (-) שְׁאֵלְנָא *interrogavimus*, Eſd. 5. v. 9.

In Benoni.

מָסַר] Sic עָבֵד *faciens*, Eſd. 7. v. 26. Ex forma hhiriq, יָכִל *potens*, Dan. 3. v. 17. Vide etiam cap. 4. v. 10. cap. 7. v. 9. Si litera ultima ſit ה, ח, ע aut ר, pro (-) vel hhiriq eſt (-), ut: יָדַע *noſcens*, Dan. 2. v. 8. פָּלַח *ſerviens*, Dan. 6. v. 17. אָמַר *dicens*, Dan. 4. v. 4. &c.

מָסְרָא] Sic בָּטְלָא *impeditum manſit*, Eſd. 4. v. 24. Cum ה in fine pro א, כָּתְבָה *ſcribens*, Dan. 5. v. 5. Vide etiam c. 7. v. 7. Cum (-) ab initio loco (ָ), אָזְלָא *proficiſcens*, Dan. 2. v. 8.

מָסְרִין] Sic פָּלְחִין, unde conſt. פָּלְחֵי Eſd. 7. v. 24. *ſervientes*, *miniſtri*, &c. שָׁפְטִין *judices*, ibid. 7. v. 25. Cum (-) anomalo loco (ָ) ſub prima rad. חַשְׁחִין *egentes*, Dan. 3. v. 16. פָּרְסִין *dividentes*, ibid. cap. 5. v. 25.

מָסְרָן] Cum (-) ſub prima rad. pro (ָ) חַשְׁחָן *egentes*, Eſd. 6. v. 9.

In Peil.

מְסִיר] Sic בְּרִיךְ *benedictus*, Dan. 3. v. 28. רְשִׁים *exaratum*, ibid. cap. 6. v. 12. כְּתִיב *ſcriptum*, Eſd. c. 5. v. 7. יְדִיעַ *notum*, ibid. cap. 4. v. 12. שְׁלִיחַ *miſſus*, ibid. c. 7. v. 14.

מְסִירָא] Cum ה pro א, תְּבִירָה *fractum*, Dan. 2. v. 42. שְׁחִיתָה *corruptum*, ibid. v. 9.

מְסִירִין] Cum (ֲ) loco (ְ) ob gutturalem, חֲשִׁיבִין *reputati*, Dan. 4. v. 32.

מְסִירָן] Sic פְּתִיחָן *apertæ*, Dan. 6. v. 11.

In Infinitivum.

Chaldæi more Hebræorum gerundia exprimunt ope particularum מ , ל , כ , ב , cum infinitivo junctarum; ſed poſt מ interſerunt ל , ne , inquiunt grammatici, duo מ concurrant. Quando prima rad. gutturalis eſt, מ infinitivi character vulgo afficitur (ִ) pro hhiriq qatón, quanvis gutturalis illa plerumque ſimplex ſcheva habeat, ut: לְמֶעְבַּד *ad faciendum*, Eſd. 4. v. 22. & cap. 7. v. 18.

In Imperativum.

מְסַר] Sic פְּרֻק *redime*, Dan. 4. v. 24.
מְסַרִי] Sic אֲכֻלִי *comede*, Dan. 7. v. 5.
מְסַרוּ] Sic שְׁבֻקוּ *ſinite*, Eſd. 6. v. 7.

In Futurum.

Præter (ֻ) vulgarem hujus futuri terminationem, ſæpiſſime etiam tempus iſtud deſinit in (ַ), licet ultima rad. non ſit gutturalis, ut: יִשְׁלַט *dominabitur*, Dan. 5. v. 7. Vide ibidem v. 25. & Eſd. 5. v. 17. Unum terminatur in hhiriq præter morem, יִנְתִּן *dabit*, Dan. 2. v. 16. Pro hhiriq qatón ſub characteriſtica, interdum ponitur (ַ) ob gutturalem ſequentem, ſub qua ſcheva fingitur dilatatum in (ֲ), תַּעַבְדוּן Eſd. 6. v. 8. & תַּעַבְדוּן c. 7. v. 18. *facietis.*

APPENDIX

De præterito paſſivo Peíl.

Danieli & Eſdræ peculiaris eſt forma præteriti paſſivi *Peíl*, ſic dicti à forma primæ vocis פְּעִיל. Flectitur per genera & numeros ut præteritum. Differt à participio præterito, quod in participio ſit proprie hhiriq breve, in hoc vero præterito hhiriq longum. Sic autem flectitur:

Hæc præteriti hujus exempla apud Danielem & Eſdram leguntur.
מְסִיר] Sic קְטִיל *interfectus eſt*, Dan. 5. v. 30.
מְסִירַת] Sic קְטִילַת *occiſa eſt*, Dan. 7. v. 11. יְהִיבַת *datum eſt*, ibid. v. 12.
מְסִירְתָּה] Sic cum א , תְּקִילְתָּא *appenſus es*, Dan. 5. v. 27.
מְסִירוּ] Sic יְהִיבוּ *data ſunt*, Eſd. 5. v. 14. מְרִיטוּ *avulſæ ſunt*, Dan. 7. v. 4.

מְסִירַת		מְסִיר
מְסִירְתְּ		מְסִירְתָּ
	מְסִירַת	
מְסִירָא		מְסִירוּ
מְסִירְתֵּן		מְסִירְתּוּן
	מְסִירְנָא	

CONJUGATIO ITHPEAL.

NOTÆ

In Præteritum.

Paſſivæ hujus conjugationis forma deſumitur ex Hithpaël Hebræorum. Unde in Daniele & Eſdra ה loco א in ſyllaba את ſæpe retinetur; ſicuti ex forma Chaldaïca apud Hebræos interdum uſurpatur א pro ה. Vide Grammatic. Hebraïcam, tom. 1. pag. 190. col. 1. Significatio ejus nunc paſſiva, nunc reciproca eſt. Præter (ַ), hæc conjugatio quandoque etiam deſinit in (ֵ) & hhiriq.

Syllabæ characteriſticæ את accidunt *syncopa* & *metatheſis*.

Syncopa, cum א vel ה ſeorſim tolluntur.

Litera א tollitur, quando alia formativa ipſi præponitur, ut: מִתְמְסַר *traditus*, in participio, pro מִאתְמְסַר ; אֶתְמְסַר pro אֶאתְמְסַר in fut. *tradar*.

Litera ה tollitur quando prima rad. affinis eſt pronuntiationis, nempe ת , ט , & ד ; tunc enim euphoniæ gratia ה characteriſticum per daghéſch forte prædictis tribus

literis impreſſum contrahitur, ut: אִדְּבַר pro אִתְדְּבַר *captus eſt.* Sic in Infinitivo & Imperativo. At in participio & futuro, propter accedentes iſtorum temporum literas formativas, א & ת ſimul tolluntur, ut: מִדְּכַר pro מִתְדְּכַר *memoratus.* יִדְּכַר pro יִתְדְּכַר *memorabitur.* Ex uſu tamen Syrorum literæ illæ interdum exprimuntur.

Metatheſis eſt literæ ת & primæ radicalis ש, צ, ס, ז; ac inſuper eadem litera ת poſt ז mutatur in ד, & poſt צ in ט, ut in Hebræo. Hujus metatheſeos exempla mox afferentur.

אִתְּמְסַר] Cum ה pro א, הִשְׁתְּכַח *inventum eſt*, Eſd. 6. v. 2. ubi inſuper eſt metatheſis ת & ש. In Targum perſona illa terminatur etiam in (-) & (ִי).

אִתְּמְסַרַת] Si tertia rad. fuerit ר, perſona illa deſinit in duplex (ֶ); ſi gutturalis, in duplex (-), ut: אִתְגְּזֶרֶת, Dan. 2. v. 45. vel הִתְגְּזֶרֶת ibid. v. 34. *exciſus eſt* (lapis), הִשְׁתְּכַחַת *inventa eſt*, Dan. 6. v. 23.

אִתְּמְסַרְתְּ] Quando ultima radic. gutturalis eſt, ea pro (·) afficitur (-) furtivo, ut: הִשְׁתְּכַחַתְּ *inventus es*, Dan. 5. v. 27. ubi inſuper ת & ש trajiciuntur.

אִתְמְסַרוּ] Ex forma hhiriq, quæ in hac conjugatione etiam uſitata eſt, ut diximus ſupra, הִתְרְחִצוּ *confiſi ſunt*, Dan. 3. v. 28.

אִתְּמְסַרָא] Cum ו pro ה ſecundum Maſſorethas, aut potius pro א, אֶתְעֲקַרוּ, *eradicata ſunt*, Dan. 7. v. 8. ubi inſuper א afficitur (ֶ) pro (·), quod interdum accidit. Vel enallage eſt maſcul. generis pro feminino. Vide ſupra pag. 586. col. 2. init.

In Benoni.

מִתְּמְסַר] Ex forma (-) מִתְעֲבַד *factus*, vel *factum* (judicium), Eſd. 7. v. 26. מִתְיְהַב *datus*, Eſd. 4. v. 20. & in plur. מִתְיַהֲבִין *data* (vaſa) ibid. c. 7. v. 19. Sequente maqqaph (·) ultimæ corripitur in (ֶ), ut; מִתְעֲבֶד־ *facta*, ibid. c. 4. v. 19.

In Infinitivum.

אִתְּמְסָרָא] Cum ה pro א, quod ibi paragogicum eſt, לְהִתְקְטָלָה *ad interficiendum*, *ut interficerentur*, Dan. 2. v. 13.

In Futurum.

יִתְּמְסַר] Ex forma (-), יִתְעֲבַד *fiat*, Eſd 6. v. 11. c. 7. v. 21. יִתְיְהֵב *detur*, Dan. 4. v. 13.

תִּתְמְסַר] Ex forma hhiriq, & cum metatheſi, תִּשְׁתְּבִק *relinquetur*, Dan. 2. v. 44.

CONJUGATIO PAEL.

NOTÆ

In Præteritum.

Hæc conjugatio tertiæ Hebræorum dictæ *Piél* reſpondet. Daghéſch forte in ſecunda radicali recipit, quod ex litera ר excidens per magnam motionem compenſari ſolet; raro autem, cum ex gutturalibus ejicitur. Sæpiſſime etiam ex litera ſchevà notata exſulat. Pro daghéſch in ſecunda interdum prima radicalis movetur per hhólem, ut apud Hebræos; quam conjugationem *quadratam* vocant quidam Grammatici, ut: סוֹבַר *cogitavit*, cum (-) in fine, in quod, ſicuti & in hhiriq, conjugatio illa Paél quandoque deſinit.

Ad hanc conjugationem pertinent verba, quæ conſtant quatuor aut quinque literis, iiſque vel repetitis, vel diverſis. Repetitis, ut: בַּלְבֵּל *confudit*, à בְּלַל; diverſis, ut: קַטְרֵג *accuſavit.* Interdum etiam aliunde adſciſcitur litera, quæ ſæpiſſime eſt ש, aliquando ס, ut: שַׁחְלֵף *immutavit*, ab חֲלַף. Sic סַגְרֵיר *granificavit*, à גְּרַר. Denique loco daghéſch in ſecunda radicali, prima afficitur (-) ſequente (ִי), ut: שֵׁיזִיב *eripuit*, Dan. 3. verſ. 24. Sic apud Hebræos הֵיהֵל *illuſit.*

מַסַּר] Ex terminatione hhiriq, קַטִּל *interfecit*, Dan. 3. v. 22. שַׁכִּן *habitavit*, Eſd. 6. v. 12. Et compenſato daghéſch ejecto, בָּרִךְ *benedixit*, Dan. 2. v. 19. Huc etiam pertinet שֵׁיזִב *eripuit*, Dan. 3. v. 24. de quo ſupra.

מַסַּרְתְּ] Ex terminatione (-), & cum (·)

ſub ח ex forma Hebraica maſculina, שַׁבַּחְתָּ *laudaſti*, Dan. 5. v. 23.

מַסְּרֵת] Sic שַׁבְּחֵת וְהַדְּרֵת *laudavi & glorificavi*, Dan. 4. v. 31. בָּרְכֵת *benedixi*, ibid. cum (·) pro (-) ſub ב ob daghéſch ejectum.

מַסַּרוּ] Ex forma hhiriq, בַּטִּלוּ *ceſſarunt*, Eſd. 4. v. 23. שַׁכְלִלוּ *abſolverunt*, ibid. cap. 4. v. 12. à כַּלֵּל, & cum ש adſcito, שַׁכְלִיל. Ex terminatione (-) שַׁבַּחוּ *laudarunt*, Dan. 5. v. 4. Et cum (·) loco (-), בַּקַּרוּ *inquiſierunt*, Eſd. 4. v. 19.

In Benoni.

מְמַסַּר] Cum ultima radic. gutturalis eſt vel ר, penultima litera pro (-) afficitur (-), ut: מְפַשַּׁר *interpretans*, Dan. 5. v. 12. מְהַדַּר *glorificans*, ibidem v. 34. מְשַׁבַּח *laudans*, ibidem.

Ex terminatione hhiriq, מְמַלִּל *loquens*, Dan. c. 7. v. 20. Cum (·) & (י) quieſcente loco daghéſch, מְשֵׁיזִב *liberans*, ibid. c. 6. v. 27.

In Peil.

מְמַסַּר] Hac ſola voce differt participium iſtud à præcedente. Imo ſi in Benoni tertia rad. ſit gutturalis aut ר, nullum intercedit diſcrimen, ut exempla mox allata docent. Compenſato daghéſch ejecto, מְעָרַב *mixtum*, Dan. 2. v. 43. מְבָרַךְ *benedictum*, ibid. v. 20.

In Infinitivum.

מַסָּרָא] Sic לְבַטָּלָא *ad impediendum*, Eſd. 4. v. 21. Cum ה pro א, לְקַטָּלָה *ad interficiendum*, Dan. 2. v. 13. לְבַקָּרָה *ad quærendum*, Eſd. 7. v. 14. לְשַׁכְלָלָה *ad abſolvendum*, ibid. cap. 5. v. 3. ubi inſuper eſt ש adſcititium pro לְכַלָּלָה.

In Imperativum.

מַסַּרוּ] Ex terminatione (-), בַּדַּרוּ *ſpargite*, Dan. 4. v. 11. Ex terminatione hhiriq, קַצִּצוּ *amputate*, ibid.

In Futurum.

יְמַסַּר] Ex terminatione (-), יְמַגַּר *dejiciet*, Eſd. 6. v. 12. יְבַקַּר *inquiret*, ibid. cap. 4. v. 15.

תְּמַסַּר] Sic וּתְקָרֵב *& offeres*, Eſd. 7. v. 17. cum (·) loco (-) ad compenſandum dagh. ejectum.

CONJUGATIO ITHPAEL.

NOTÆ

In Præteritum.

Syllaba formativa hujus conjugationis אִתְ ſyncopen & metatheſin patitur ut in Ithpeál. Vide ſupra p. 587. coll. 1. 2. Terminationes communes ſunt (-), (-), & (ִי). Frequentior tamen eſt forma (-); unde quamplurimi conjugationem hanc vocant *Ithpaál*. In Daniele & Eſdra pro א priori litera characteriſtica, ſæpius eſt ה.

אִתְמַסַּר vel אִתְמַסַּר] Ex forma (-), & cum ה pro א, הִתְחָרַךְ *combuſtus fuit*, Dan. 3. v. 27. ubi daghéſch ejectum compenſatur per (·) loco (-) ſub ח.

אִתְמַסַּרוּ] Sic הִתְנַדַּבוּ *ſponte obtulerunt*, Eſd. 7. v. 15. cum ה loco א.

אִתְמַסַּרְתּוּן] Cum ה pro א, ut ſupra, metatheſi ז & ת, quod ת inſuper mutatur in ד, vide ſupra p. 588. c. 1. & ex terminatione hhiriq, הִזְדְּמִנְתּוּן *præparaſtis vos*, Dan. 2. v. 9. ut legendum docent Maſſorethæ, cum ſcriptum ſit הִזְמִנְתּוּן.

In Benoni.

מִתְמַסַּר vel מִתְמַסַּר] Sic ex terminatione (-), מִתְנַדַּב *ſponte ſe offerens*, Eſd. 7. v. 13. מִתְנַצַּח *præfectus*, Dan. 6. v. 3. מִתְבָּהַל *conturbatus*, ibid. c. 5. v. 9. cum (·) ſub ב loco (-) ad compenſandum daghéſch ejectum; מִשְׁתַּדַּר *ſtudens, tentans*, Dan. 6. v. 15. cum metatheſi ש & ת.

מִתְמַסְּרִין] Sic מִתְנַדְּבִין *ſponte offerentes*, Eſd. 7. v. 16. מִתְקַטְּלִין *interfecti*, Dan. 2. v. 13. מִשְׁתַּבְּשִׁין *attoniti*, ibid. c. 5. v. 9. ubi etiam ש & ת trajiciuntur.

Cetera conjugationis hujus tempora, ſive modi, analoga ſunt. Sic in fut. יתבקר *requiretur*, Eſd. 5. v. 17. יצטבע *intingatur*, Dan. 4. v. 12. ubi צ & ת tranſponuntur, & præterea ת mutatur in ט. Vide ſupra pag. 588. c. 1.

CONJUGATIO APHEL.

NOTÆ

In Præteritum.

Litera characteriſtica א themati præpoſita ſæpius ab Eſdra & Daniele mutatur in ה. Pro (-) finali promiſcue uſurpatur hhiriq, imo & (-), ſi tertia radic. gutturalis ſit aut ר.

אמסר vel אמסר] Ex forma (-), & cum ה pro א, הצלח *proſpere egit*, Dan. 6. v. 28.

אמסרת vel אמסרת] Ex forma (-), & cum ה pro א initio, השפלת *humiliaſti*, Dan. 5. v. 22.

אמסרית] Anomalum eſt השכחת *inveni*, Dan. 2. v. 25. cum duplici parhahh ob tertiam radicalem gutturalem, & cum ה ab initio pro א.

אמסרו] Sic הרגשו *convenerunt*, Dan. 6. v. 16. הרגזו *irritaverunt*, Eſd. 5. v. 12. Vide etiam cap. 6. v. 17. Ex terminatione (-) ob gutturalem, השכחו *invenerunt*, Eſd. 4. v. 19. In quibus exemplis eſt ה ab initio pro א.

אמסרנא] Ex terminatione (-) ob gutturalem, & cum ה initio, השכחנא *invenimus*, Dan. 6. v. 5.

In Benoni.

ממסר] Ex forma hhiriq, משפל *humilians*, Dan. 5. v. 19.

ממסרא] Cum ה in fine pro א, מהצפה Dan. 3. v. 22. & ſervato ה characteriſtico, quod itidem eſt pro א, מהחצפה Dan. 2. v. 15. *accelerans*. Sic מהנזקא aut מהנזקה *damnoſa*; unde in conſt. מהנזקת מלכין *damnoſa regibus*, Eſd. 4. v. 15.

ממסרין] Cum ה characteriſtico ſervato, מהקרבין *offerentes*, Eſd. 6. v. 10.

Participium paſſivum Peil non differt ab hoc Benoni, niſi in terminatione primariæ vocis, quæ eſt in (-), ut: מצלח *proſperans*, Eſd. 5. v. 8.

In Infinitivum.

אמסרא] Cum ה pro א in fine & ab initio, להשפלה *ad humiliandum*, Dan. 4. v. 34. להשכחה *ad inveniendum*, ibid. cap. 6. v. 4. להשפרה *ad diſperdendum*, ibid. cap. 7. v. 26. Sæpe infinitivus iſte naturam nominis induit; tuncque formam nominis feminini conſtructi aſſumit, ut: להנזקת מלכין *ad nocendum regibus*, vel *in damnum regum*, Eſd. 4. v. 22.

In Imperativum.

אמסר] Sic השלם cum ה pro א, *reſtitue*, Eſd. 7. v. 19.

In Futurum.

ימסר] Ex forma hhiriq, & cum ה characteriſtico, יהשפל *humiliabit*, Dan. 7. v. 24.

תמסר] Ex forma (-) ob tertiam rad. ח, & ſervato charactere ה pro א, תהשכח *invenies*, Dan. 7. v. 16.

נמסר] Ex forma (-), & ſervato ה characteriſtico, נהשכח *inveniemus*, Dan. 6. v. 5.

Quod pertinet ad conjugationem Ophal ſoli Danieli & Eſdræ uſitatam, duo in ea ſolummodo exempla reperiuntur, quæ attulimus ſupra pag. 583. c. 1.

Conjugationem Ittaphal hic prætermittimus, quod nulla ejus exempla ſuppeditet Scriptura ſacra Chaldaica.

Hæc pro verbis perfectis ſufficiant. Attamen priuſquam ad imperfecta tranſeamus, duo adhuc volumus obſervanda.

I. Licet participium paſſivum dictum *Paoul* in verbis paſſivis Hebraicis collocaverimus, excepto Qal in quo repoſitum eſt ob literarum ſervilium abſentiam: tamen *Peil* Chaldæorum, quod τῷ Paoul reſpondet, inter verba activa deſcripſimus, eo

Digitized by Google

quod iſtud participium, præterquam in Peal, idem ſit ac Benoni, niſi quod vox ejus primaria in ultima ſua motione ab hoc Benoni interdum diſcrepet.

II. In conjugatione Aphel, ante incrementa vocalia, motio ultima primariæ vocis mutatur modo in hhiriq ex forma hhiriq vel ex forma Hebraïca; modo in (ִ), ex forma (ַ); vel accelerandæ pronuntiationis gratia, ut fit interdum apud Hebræos. Vide Grammaticam Hebraicam, tom. 1. p. 184. c. 1. 2. 186. c. 2. Utraque illa obſervatio non ſolum in verbis perfectis, verum etiam in imperfectis locum habet.

ARTICULUS V.

De Verbis imperfectis.

CHALDÆIS, ut & Hebræis, verba imperfecta duplicis ſunt generis, *Defectiva* & *Quieſcentia*. Utraque tamen neque omnia, neque ſemper, neque ubique imperfecta ſunt.

Defectiva ſunt, in quibus litera aliqua thematis inter conjugandum deficit, ac deficiens per daghéſch forte compenſatur in litera ſequenti, modo id vocis forma patiatur, h. e. modo litera illa ſequens non ſit prima aut ultima dictionis litera, cui daghéſch forte non imprimitur.

Quieſcentia verba ſunt, quæ ex una aut altera litera quieſcente componuntur; ſuntque trium generum pro numero trium radicalium literarum; unde vocantur quieſcentia *Pé*, quieſcentia *Aïn*, & quieſcentia *Lámedh*, ut apud Hebræos.

§. I.

De Verbis defectivis.

VERBA defectiva ea ſunt, quorum prima radicalis eſt נ, ut נְפַק *egreſſus eſt*; quibus adjunguntur verba quædam ab (י) inchoata, de quibus infra in verbis quieſcentibus *Pé* (י). Duo illa verborum genera vocantur defectiva *Pé* נ, aut *Pé* (י).

Alterum verborum defectivorum genus eorum eſt, quorum ſecunda & tertia radicalis ſimiles ſunt, ut דְּקַק *comminuit*.

VERBA DEFECTIVA PE נ.

HÆc verba defectiva tantum ſunt in infinitivo, imperativo, & futuro Peál, in toto Aphél, & in toto Ophál. Imo, hæc ultima conjugatio Ophál rara eſt; duo enim tantummodo exempla in Daniele reperiuntur ad Hebraiſmum conformata; nempe הֻסַּק *eductus eſt*, Dan. 6. v. 23. al. 24. & הָנְחַת *deſcendere factus, depoſitus eſt*, Dan. 5. v. 20. In hoc utroque exemplo ה pro א uſurpatur, quod Danieli familiare eſſe diximus. Poſterius etiam exemplum analogum eſt.

Præteritum & utrumque participium Peál, integræ conjugationes Ithpeál, Paél, & Ithpaél, ſequuntur analogiam perfectorum. Fruſtra igitur earum hic paradigmata deſcriberentur. Quare ſufficiat conjugationes Peál & Aphél hîc flectere. Imo ſatis eſſet tria ultima tempora, ſeu modos, conjugationis Peal exhibere, cum in iis ſolis ea imperfecta ſit; verum ut melius flexionis analogia intelligatur, memoriæque infigatur: his quoque præteritum & participia operæpretium nobis viſum eſt adjungere. Sit itaque paradigma נְפַק *exivit*.

APHEL. Perſonæ Femin.	Comm.	Maſc.	PEAL. Perſonæ Femin.	Comm.	Maſc.			
אפקת	*eduxit.*	אפק	נפקת	*exivit.*	נפק	3.	Singul.	Præterita
	אפקת			נפקת		2.		
	אפקית			נפקית		1.		
אפקא		אפקו	נפקא		נפקו	3.	Plural.	
אפקתן		אפקתון	נפקתן		נפקתון	2.		
	אפקנא			נפקנא		1.		
מפקא		מפק	נפקא		נפק		Singul.	Benoni.
מפקן		מפקין	נפקן		נפקין		Plural.	
מפקא		מפק	נפיקא		נפיק		Singul.	Peil.
מפקן		מפקין	נפיקן		נפיקין		Plural.	
באפקא, כאפקא, לאפקא, מלאפקא	אפקא		במפק, כמפק, למפק, מלמפק	מפק				Infinitivi et Gerundia.
אפקי		אפק	פקי		פק		Singul.	Imperativi
אפקנא		אפקו	פקנא		פקו		Plural.	
תפק		יפק	תפק		יפק	3.	Singul.	Futura.
תפקין		תפק	תפקין		תפק	2.		
	אפק			אפק		1.		
יפקן		יפקון	יפקן		יפקון	3.	Plural.	
תפקן		תפקון	תפקן		תפקון	2.		
	נפק			נפק		1.		

APPENDIX.

APPENDIX.

CONJUGATIO PEAL.

NOTÆ

In Infinitivum.

Infinitivus ſæpe analogiam perfectorum ſequitur, ut: לְמִנְתַּן *ad dandum*, Eſd. 7. v. 20. Sæpe etiam in Targum deſinit in (-) vel hhólem.

In Imperativum.

Imperativus præter (-) terminatur etiam in (ו), (-) & (-). Exempla paſſim in Targum. Hic deficit prima radicalis ſine compenſatione, quod ſecunda, in qua per daghéſch forte compenſanda erat, ſit prima dictionis litera. Vide ſupra pag. 591. c. 1. 2. initio. Præter hujuſce Imperativi terminationes commemoratas, deſinit etiam in ו, ut: פּוּק *egredere*; unde in plurali פּוּקוּ *egredimini*, Dan. 3. v. 26. In aliis tamen exemplaribus legitur פֻּקוּ ex forma פֻּק.

In Futurum.

Futurum eaſdem terminationes habet atque Imperativus. Ex forma (-), יִפֵּל *procidet*, Dan. 3. v. 6. & ſequente Maqqáph, יִפֶּל־ *continget*, Eſd. 7. v. 20. Ex eadem forma (-) & perfecta, תִּנְתֵּן *dabis*, Eſd. 7. v. 20. Ex forma imperfecta, & in ſecunda perſ. plur. maſc. תִּפְּלוּן *procidetis*, Dan. 7. v. 5.

CONJUGATIO APHEL.

NOTÆ

In Præteritum.

אַפֵּק] Analogum ſeu perfectum eſt הַנְפֵּק *eduxit*, Eſd. 5. v. 14. cum ה pro א, quod in hac conjugatione apud Danielem & Eſdram frequentiſſimum eſt.

אַפִּקוּ] Ex forma hhiriq, הַסִּקוּ *aſcendere fecerunt*, Dan. 3. v. 22. Analogum eſt הַנְפִּקוּ *exportarunt*, Dan. 5. v. 3. cum ה utrobique ab initio pro א, ut in perſona præcedenti.

In Benoni.

מַפֵּק] Ex forma hhiriq, מַצִּל *eripiens*, Dan. 6. v. 27. al. 28. Hinc מַפִּיק Mappiq *educens*, punctum grammaticum ſic dictum, quod ex litera ה, cui imprimitur in fine dictionis, ſonum educat, ſeu eam mobilem efficiat. Vide Grammaticam Hebraicam, tom. 1. pag. 25. in medio, 30. c. 1. 2.

In Peſl.

מַפְּקִין] Cum ה charact. expreſſo, מְהַחֲתִין *repoſitæ*, Eſd. 6. v. 1. pro מְחֲתִין.

In Infinitivum.

אַפָּקָא] Cum duplici ה pro duplici א, לְהַצָּלָה *eripere*, Dan. 3. v. 29. Analogum eſt לְהַנְסָקָה *educere*, Dan. 6. v. 24. Sic לְהַנְזָקָה *nocere*, unde in forma feminina constructa, לְהַנְזָקַת, vide ſupra in perfect. pag. 590. col. 2. Hic infinitivus ita conſtructus naturam & formam nominis induit. Vide tom. 1. pag. 351. c. 2. in fine, 352. c. 1. initio, ubi exempla duo infinitivorum cum affixis in hac forma conjunctorum afferuntur.

In Imperativum.

אַפֵּק] Anomalum eſt אֲחֵת *deduc*, vel *pone, repone*, Eſd. 5. v. 15. cum (-) ſub א loco (-), aut (·) ad compenſandum dagh. deperditum. Quod factum putat D. Buxtorfius, ut imperativus à præterito differat.

אַפִּקוּ] Ex terminatione (-) ob tertiam rad. ר, אַתַּרוּ *dejicite*, Dan. 4. v. 11.

In Futurum.

תַּפֵּק *educes*, maſc.] Sine daghéſch compenſato, וְתַחֵת & *repones*, Eſd. 6. v. 5. Analogum eſt תְּהַנְזִק *damnum afferes*, Eſd. 4. v. 13. ubi inſuper exprimitur ה characteriſticum, quod & ipſum eſt pro א.

Conjugatio Ophal duo tantum exempla ſuppeditat, quæ vide ſupra pag. 591. c. 1. 2.

Præteritum Paſſivum Peil, & conjugationes Ithpeál, Paél, & Ithpaél perfectæ ſunt, ut: נְפִילַת tertia perſona ſingularis feminina Peil, *efferebatur*, Dan. 7. v. 4. יִתְנְסַח tertia perſ. ſing. maſc. fut. Ithpeal, *evelletur*, Eſd. 6. v. 11. לְנַסָּכָה infinit. Paél, *ad libandum*, Dan. 2. v. 46. cum ה in fine pro א. Præterea vox illa notatur in Daniele cum accentu in penultima ob concurſum. יִתְנַסַּח tertia perſ. ſing. maſc. fut. Ithpaél, *evelletur*, Eſd. 6. v. 11.

Defectiva Fé (י) in verbis ab hac litera inchoatis inferius adnotabuntur.

VERBA DEFECTIVA AIIN.

VERBA defectiva Aiin ea ſunt, quæ habent ſecundam radicalem tertiæ ſimilem; unde geminantia ſeu duplicantia ſecundam radicalem appellantur, ut: דְּקַק *comminuit*.

In his participium præſens & paſſivum, ſive Peil, conjugationis Peal perfecta ſunt. Tamen Dan. 4. v. 4. Maſſorethæ participium præſens ſic punctarunt, ut formam imperfectam referat, ſic: עָלִּין pro עָלְלִין *ingredientes*, maſc. quaſi à ſingulari עָל. Ita in plurali feminino עָלָּן, Ruth. 1. vv. 18. 22. At prætetquam quod in עָלְלִין literæ formam perfectam exhibent, ut apud Hebræos; ſæpius in Targum iſtud participium perfectum reperitur, ut: עָלִיל cum (י) antiqua vocali *e*, *aſcendens*, *creſcens*, Deut. 11. v. 10. Oſe. 14. v. 8. גָּזִיז *tondens*, 1. Reg. 25. v. 4. plur. גָּזְזִין *tondentes*, 2. Reg. 13. v. 23. כָּפֵף *incurvans ſe*, Iſai. 58. v. 4. חָגְגִין *tripudiantes*, 1. Reg. 30. v. 16. &c. Satius itaque duximus cum doctiſſimis viris Ludovico *de Dieu*, Altingo, &c. iſtud Benoni perfectum quam imperfectum in ſequenti paradigmate exhibere. Vide infra pag. 596. col. 1. notas in hoc participium.

Conjugationes Ithpeal, Paél, & Ithpaél totæ etiam analogæ ſunt. Peál igitur, excepto Benoni & participio paſſivo, Aphél & Ophál ſecundam radicalem inter flectendum amittunt, eamque per daghéſch forte tertiæ radicali impreſſum (modo vox à fine creſcat) compenſant. Sæpius tamen daghéſch iſtud ex litera Schevà notata ſine compenſatione excidit; quod & Hebræis familiare. Verum id Chaldæis peculiare eſt, quod deficientem ſecundam compenſent per daghéſch in prima, non in tertia, quoties præfigitur litera characteriſtica temporis. Alioqui, ſi nulla litera ſervilis præcedat, compenſatio fit in tertia, ut apud Hebræos. Attamen ſi tertia illa radicalis ſit ultima dictionis litera, nulla fit in ea ſecundæ excidentis per daghéſch compenſatio, ut: דַּק *comminuit*; quia hujuſcemodi daghéſch forte ultimæ vocis literæ nunquam imprimitur. Imo in ſecundis perſonis & prima plurali Præteriti Peal, necnon in ſecunda plur. femin. Imperativi ejuſdem conjugationis nulla fit compenſatio, quanvis accedant incrementa, quod in his perſonis tertia radicalis afficienda ſit (ְ) muto.

Ceterum verba illa non raro formas ſuas confundunt cum quieſcentibus in ſecunda, ut רוּם & רְמַם *exaltari*; quæ commutatio locum etiam habet in lingua Hebraica. Vide Grammaticam Hebraicam, tom. 1. pag. 210. num. V.

Jam ſchema ſeu paradigma duarum conjugationum Peál & Aphél deſcribendum; duo enim tantummodo exempla ex Ophal in Daniele leguntur, nempe: הֻעַל *introductus eſt*, cap. 5. v. 13. & הֻעַלוּ, vel, ut habent alia exemplaria, הֻעָלוּ *introducti ſunt*, v. 15. in quibus exemplis pro more Danielis ה pro א uſurpatur. Sit igitur paradigma דְּקַק *comminuit*.

APHEL. Personæ Femin.	Comm.	Maſc.	PEAL. Personæ Femin.	Comm.	Maſc.			
אדקת		אדק	דקת	*communis.*	דק	3.	Singul.	PRÆTERITA.
	אדקת			דקת		2.		
	אדקית			דקית		1.		
אדקא		אדקו	דקא		דקו	3.	Plural.	
אדקתן		אדקתון	דקתן		דקתון	2.		
	אדקנא			דקנא		1.		
מדקא		מדק	דקקא		דקק		Singul.	BENONI.
מדקן		מדקין	דקקן		דקקין		Plural.	
מדקא		מדק	דקיקא		דקיק		Singul.	PEIL.
מדקן		מדקין	דקיקן		דקיקין		Plural.	
באדקא	אדקא		במדק	מדק				INFINITIVI ET GERUNDIA.
כאדקא			כמדק					
לאדקא			למדק					
מלאדקא			מלמדק					
אדקי		אדק	דקי		דק		Singul.	IMPERATIVI.
אדקנא		אדקו	דקנא		דקו		Plural.	
תדק		ידק	תדוק		ידוק	3.	Singul.	FUTURA.
תדקין		תדק	תדקין		תדוק	2.		
	אדק			אדוק		1.		
ידקן		ידקין	ידקן		ידקון	3.	Plural.	
תדקן		תדקון	תדקן		תדקון	2.		
	נדק			נדוק		1.		

APPENDIX.

CONJUGATIO PEAL.

NOTÆ

In Præteritum.

דַקַּת] Sic נַדַּת *fugit*, Dan. 6. v. 19. Anomalum eſt עַלַּלַת *ingreſſa eſt*, ibid. c. 5. v. 10. quod ſecundum conſonas legendum eſſet more perfectorum עַלְלַת, formæ אֲזַלַת; ſed Maſſorethæ alterum ל redundare notarunt, & legendum defective עַלַּת.

דָקוּ] Ex forma quieſcentium Aiin, דָקוּ *comminuta ſunt*, Dan. 2. v. 35. quaſi à דּוּק.

In Benoni.

דָקְקִין] Anomalum eſt עָלְלִין *ingredientes*, Dan. 4. v. 4. ubi literæ conſonantes integram formam oſtendunt, quaſi עָלְלִין; ſed vocales defectivam arguunt, nempe עָלִין quaſi à עַל. Hinc Maſſorethæ notarunt in עָלְלִין alterum ל redundare. Pro (ָ) ſub ע melius reponeretur (ַ); nam (ָ) iſtud, ſequente daghéſch forti, nec interpoſito accentu, eſt qámets hhatoúph, non magnum qámets. Vel ל daghéſch imprimi non debet.

In Infinitivum.

מִדַּק] Daghéſch ſine compenſatione ejecto, בְּמִחַן *in gratiam faciendo*, Dan. 4 v. 24 pro בְּמִחַּן. מֶעָלֵי aut מֶעָלֵי Dan. 6. v. 14. al. 15. quod huc reducunt nonnulli, eſt potius nomen plurale conſtructum *occaſus*, quam Infinitivus. Hujus porro nominis ſingulare eſſet מֶעָל aut מֶעָל.

In Imperativum.

In Targum hic Imperativus ſæpe etiam deſinit in ו & in (ַ) loco Hhólem.

דּוּקוּ] Sic גֹּדּוּ *ſuccidite*, Dan. 4. v. 11. In Targum ſæpe Hhólem plenum eſt.

In Futurum.

תַּדִּיק] Sic תַּדִּיעַ *confringet*, Dan. 2. v. 40. cum (ַ) loco (ִ) ad compenſandum daghéſch ejectum, & hhólem deficiente ob viciniam ר & ע.

CONJUGATIO APHEL.

NOTÆ

In Præteritum.

אַדִּק] Cum נ loco daghéſch, vide ſupra pag. 571. c. 1. הַנְעֵל *introduxit*, Dan. 2. v. 25. ubi inſuper eſt ה pro א.

אַדִּקֶת] Anomalum eſt וְהַדֶּקֶת *& comminuit*, Dan. 2. v. 34. ubi ob accentum ab ultima ad penultimam præter analogiam retractum, reducta eſt motio primariæ vocis, nempe (ִ); & (ֵ) ultimæ mutatum eſt in (ֶ); duæ enim illæ motiones ſæpius invicem permutantur.

אַדִּקוּ] Cum ה ab initio pro א, הַדִּקוּ *comminuerunt*, Dan. 6. v. 25.

In Benoni.

מַדִּק] Servato charactere ה poſito pro א, מְהַדֵּק *conterens*, Dan. 2. v. 40.

מַדְּקָא] Cum ה in fine loco א, מַדְּקָה *comminuens*, Dan. 7. v. 7.

In Infinitivum.

אַדָּקָא] Cum ה à fine & ab initio pro א, לְהַעָלָה *ad adducendum*, Dan. 5. v. 7. ubi prius ה afficitur (ַ) loco (ֶ) ad compenſandum daghéſch ejectum, quod (ֶ) mutatum fuit in (ַ) ob ſequentem gutturalem ע cum (ָ) notatam. Vide Grammat.

Heb. tom. 1. pag. 148. col. 2. Cum ב loco daghéſch, לְהַנְעָלָה idem, Dan. 4. v. 3.

In Imperativum.

אַדִּק] Sic daghéſch non compenſato, & cum ה loco א, הַעֵל, unde cum affixo, הַעֵלְנִי *introduc me*, Dan. 2. v. 24. ubi tamen alia exemplaria habent הַעֲלְנִי cum (-) daghéſch ejectum compenſante.

In Futurum.

יְהַדֵּק] Ex forma hhiriq, quæ uti & forma (-), huic etiam conjugationi communis eſt, תַּדִּק *comminuet*, Dan. 2. v. 40. Perfecte, h. e. expreſſis tribus literis radicalibus, תְּטַלֵּל *obumbrabit*, Dan. 4. v. 9. pro תַּטֵּל.

Exempla Ophal vide ſupra pag. 594. c. 2. in fine, ubi afferuntur.

§. II.

De Verbis Quieſcentibus.

VERBA quieſcentia Chaldæorum eadem ſunt ac verba quieſcentia Hebræorum. Illa ſiquidem eo nomine appellantur, I. Quæ incipiunt ab א vel (י); dicunturque verba quieſcentia *Pé* א, aut *Pé* (י). II. Quæ pro ſecunda radicali habent ו, vel (י); & ſunt quieſcentia Aiin ו vel Aiin (י). III. Quæ deſinunt in א, vel ה; & vocantur quieſcentia Lamedh א, & Lamedh ה. Vide tom. 1. pag. 228. Art. II.

VERBA QUIESCENTIA PE א.

HORUMCE verborum anomalia ſita eſt in א vel quieſcente, vel mutato in ו aut (י).

Quieſcit א 1°. in infinitivo Peál; quare מ characteriſticum notatur cum (-) loco hhiriq qatón aut (-) ad hanc quietem compenſandam, ut: מֵאכַל pro מִאְכַל aut מֵאכַל *comedere*. 2°. in futuro ejuſdem conjugationis maxime apud Danielem. Vide notas.

Idem א mutatur in ו hhólem in conjugatione Aphél, ut: אוֹכֵל *cibavit*; in ו ſchouréq in conjugatione Ophál, ſic: אוּכַל *cibatus eſt*, &c. Niſi duæ illæ conjugationes imitentur formam verborum quieſcentium Pé (י), de quibus infra; nam ex facili permutatione literarum אהוי duo hæc verborum genera formas ſuas ſæpius invicem commutant.

Denique א mutatur in (י) in Futuro Peál, ut: יֵיכֻל *comedet*, &c. niſi pariter futurum iſtud ſequatur analogiam quieſcentium Pé (י). Vide infra pag. 600. col. 1. in futuro Peál.

Quod pertinet ad conjugationes & tempora perfecta vel imperfecta horumce verborum quieſcentium Pé א, Præteritum & utrumque Participium in Peál analoga ſunt, ſicuti & integræ conjugationes Ithpeál, Paél, & Ithpaél. Anomaliæ igitur ſubjacent tantummodo Infinitivus, Imperativus, & Futurum Peál, necnon conjugationes Aphél & Ophál. Imo conjugationis Ophál unicum exemplum ad formam Hebraicam quieſc. *Pé* (י) conformatum reperire eſt Dan. 7. v. 11. וְהוּבַד *& perditum eſt*. Paradigma itaque Infinitivi, Imperativi & Futuri Peál, necnon conjugationis Aphél, hîc deſcribere ſufficiat. Verum ut præteritum & participia Peal magis adhuc innoteſcant, ea quoque exhibenda ſunt in ſequenti paradigmate, quod eſt אֲכַל *comedit*. In hoc Præterito, necnon in Peil, & in Imperativo ejuſdem conjugationis Peál, א notatur cum ſchevá compoſito loco ſimplicis, quod ſchevá ſimplex mobile nunquam ſubjiciatur gutturali. At quando ſequitur aliud (-) ex analogia, ſchevá iſtud compoſitum mutatur in parvam motionem ex qua componitur, ut: אֲכַל *comedit*, maſc. אַכְלַת non אֲכְלַת *comedit*, fem. אַכְלֵת non אֲכְלֵת *comedi*, comm.

APHEL. Perſonæ Femin.	Comm.	Maſc.	PEAL. Perſonæ Femin.	Comm.	Maſc.			
אוכלת	*cibavit.*	אוכל	אכלת	*comedit.*	אכל	3.	Singul.	Præterita.
	אוכלת			אכלת		2.		
	אוכלת			אכלת		1.		
אוכלא		אוכלו	אכלא		אכלו	3.	Plural.	
אוכלתן		אוכלתון	אכלתן		אכלתון	2.		
	אוכלנא			אכלנא		1.		
מוכלא		מוכל	אכלא		אכל		Singul.	Benoni.
מוכלן		מוכלין	אכלן		אכלין		Plural.	
מוכלא		מוכל	אכילא		אכיל		Singul.	Peil.
מוכלן		מוכלין	אכילן		אכלין		Plural.	
כאוכלא, באוכלא, לאוכלא, מלאוכלא	אוכלא		כמאכל, במאכל, למאכל, מלמאכל	מאכל				Infinitivi et Gerundia.
אוכלי		אוכל	אכלי		אכל		Singul.	Imperativi.
אוכלנא		אוכלו	אכלנא		אכלו		Plural.	
תוכל		יוכל	תיכל		ייכל	3.	Singul.	Futura.
תוכלין		תוכל	תיכלין		תיכל	2.		
	אוכל			איכל		1.		
יוכלן		יוכלון	ייכלן		ייכלון	3.	Plural.	
תוכלן		תוכלון	תיכלן		תיכלון	2.		
	נוכל			ניכל		1.		

APPENDIX.

CONJUGATIO PEAL.

NOTÆ

In Infinitivum.

מֵאכַל] Sic לְמֵאמַר Dan. 2. v. 9. & abjecto א, לְמֵמַר Eſd. 5. v. 11. *ad loquendum.*

In Imperativum.

אֱכֻל] Ex forma (-), ſive Hebraïca, אֱמַר *dic*, Dan. 2. v. 4. Cum duplici (-) ex forma Syra אֱזַל; & mutato ultimò (-) in (·) ob Maqqàph אֱזֶל־ *abi*, Eſd. 5. v. 15.

אֱכֻלִי] Cum (-) ſub א pro (..), אֲכֻלִי *comede*, Dan. 7. v. 5.

אֱכֻלוּ] Ex forma (-), אֱמַרוּ *dicite*, Dan. 2. v. 9.

In Futurum.

יֵיכֻל] Retento א, ut ſæpe fit, יֵאמַר *dicet*, Dan. 2. v. 7. Ex terminatione (·) יֵאכֻל *comedet*, Dan. 4. v. 30. Sic in eadem perſona, ſed feminina, תֵּאכֻל *conſumet*, Dan. 7. v. 23.

יֵיכְלוּן] Servato א & ſine ן paragogico, יֵאבְדוּ *peribunt*, Jerem. 10. v. 11.

תֵּיכְלוּן] Retento eodem א, תֵּאמְרוּן *dicetis*, Jerem. 10. v. 11.

נֵיכֻל] Cum eodem א ſervato, נֵאמַר *dicemus*, Dan. 2. v. 36.

CONJUGATIO APHEL.

NOTÆ

In Præteritum.

אוֹכֵל] In hac conjugatione prima radicalis א mutatur in ו hhólem; nam א in אוֹכֵל eſt characteriſticum. Verbum tamen אֲמַן mutat illud in (י), & pro characteriſtica א aſſumit ה, ut: הֵימִין *credidit*, Dan. 6. v. 24. ex terminatione hhiriq. Alias etiam ה uſurpatur pro א, ut jam ſæpe vidimus, & infra ſæpe obſervabitur.

In Peïl.

מוּכַל] Servato ה characteriſtico, quod & ipſum pro א ponitur, מְהֵימַן *fidelis*, Dan. 2. v. 45. ubi א, ut mox vidimus, mutatur in (י).

In Infinitivum.

אוֹכָלָא] א characteriſtico mutato in ה, לְהוֹבָדָא, & cum ה in fine etiam pro א, לְהוֹבָדָה *ad perdendum*, Dan. 2. vv. 12. 24.

In Futurum.

תּוֹכֵל] Servato ה characteriſtico, תְּהוֹבֵד *perdes*, Dan. 2. v. 24.

יוֹכְלוּן] Servato eodem ה characteriſtico, יְהוֹבְדוּן, *perdent*, Dan. 2. v. 18.

Quod ſpectat ad Ophàl, vide ſupra pag. 597. col. 2.

VERBA QUIESCENTIA PE (י).

HORUM verborum, quatenus imperfecta ſunt, prima rad. (י) vel abjicitur, vel quieſcit, vel mutatur in ו. Sæpe defectivorum Pé נ formam imitantur. Præteritum & utrumque participium conjugationis Peal perfecta ſunt. Integræ etiam conjugationes Ithpeal, Paél, & Ithpaél perfectorum analogiam ſequuntur. Anomaliæ igitur ſubjacent ſolummodo tria ultima tempora ſeu modi Peal, & conjugationes Aphél & Ophàl; cujus ultimæ conjugationis unicum legitur exemplum Dan. 4. v. 33. הוּסְפַת *addita ſit*, cum (-) ſub ס pro (·) ſimplici. Verborum illorum paradigma ſit, יְתַב *ſedit*, quod idem eſt ac יָשַׁב Hebræorum, cujus ש mutatur in ת.

APHEL. Perſonæ Femin.	APHEL. Perſonæ Comm.	APHEL. Perſonæ Maſc.	PEAL. Perſonæ Femin.	PEAL. Perſonæ Comm.	PEAL. Perſonæ Maſc.			
אוֹתְבַת	*collocavit.*	אוֹתֵב	יְתֵבַת	*ſedit.*	יְתֵב	3.	Singul.	PRÆTERITA.
	אוֹתֵבְתְּ			יְתֵבְתְּ		2.		
	אוֹתְבֵית			יְתֵבִית		1.		
אוֹתֵבָא		אוֹתֵבוּ	יְתֵבָא		יְתִבוּ	3.	Plural.	
אוֹתֵבְתֵּן		אוֹתֵבְתּוּן	יְתֵבְתֵּן		יְתֵבְתּוּן	2.		
	אוֹתֵבְנָא			יְתֵבְנָא		1.		
מוֹתְבָא		מוֹתֵב	יָתְבָא		יָתֵב		Singul.	BENONI.
מוֹתְבָן		מוֹתְבִין	יָתְבָן		יָתְבִין		Plural.	
מוֹתַבָא		מוֹתַב	יְתִיבָא		יְתִיב		Singul.	PEIL.
מוֹתְבָן		מוֹתְבִין	יְתִיבָן		יְתִיבִין		Plural.	
באוֹתָבָא, כאוֹתָבָא, לאוֹתָבָא, מלאוֹתָבָא	אוֹתָבָא		במֵיתַב, כמֵיתַב, למֵיתַב, מלמֵיתַב	מֵיתַב vel מִתַּב				INFINITIVI ET GERUNDIA.
אוֹתֵבִי		אוֹתֵב	תִּבִי		תֵּב		Singul.	IMPERATIVI.
אוֹתֵבְנָא		אוֹתֵבוּ	תִּבְנָא		תִּבוּ		Plural.	
תּוֹתֵב		יוֹתֵב	תֵּיתַב		יֵיתַב vel יִתַּב	3.	Singul.	FUTURA.
תּוֹתְבִין		תּוֹתֵב	תֵּיתְבִין		תֵּיתַב	2.		
	אוֹתֵב			אֵיתַב		1.		
יוֹתְבָן		יוֹתְבוּן	יֵיתְבָן		יֵיתְבוּן	3.	Plural.	
תּוֹתְבָן		תּוֹתְבוּן	תֵּיתְבָן		תֵּיתְבוּן	2.		
	נוֹתֵב			נֵיתַב		1.		

APPENDIX.

APPENDIX.

CONJUGATIO PEAL.

NOTÆ

In Peil.

יְהִיב] Sic יְדִיעַ *notum*, Eſd. 4. v. 12.

In Imperativum.

הַב] Ex terminatione (-) ob ultimam aut penultimam gutturalem, דַּע *ſcito*, Dan. 6. v. 15. הַב *dato*, ibid. c. 5. v. 17. ubi prima radicalis (י), ut in Hebræo, excidit.

In Futurum.

יִתַּב] In hoc futuro (י) radicale vulgo exprimitur; unde literæ characteriſticæ cum (-), vel hhiriq promiſcue notantur; (י) enim antiquitus hanc utramque vocalem indicabat. Poſt hhiriq ſæpe ſequitur daghéſch; tuncque verba illa cum defectivis *Pé* נ confunduntur. Ultima ſyllaba deſinit vel in (-), vel in (-), vel in (·), vel in (ו), vel in (ֶ). Ex forma (-), יִיטַב *bonum videbitur*, Eſd. 7. v. 18. Ex forma (·), יְתִב *ſedebit*, Dan. 7. v. 26. cum daghéſch in ת vel ad compenſandum (י) radicale deperditum, vel ex forma defectivorum *Pé* נ. Ex forma (ֶ), יִכֻּל *poterit*, Dan. 3. v. 29. cum daghéſch in כ, ut mox in יִתִּב. At יוּכַל, Dan. 2. v. 10. formam Hebraïcam habet.

תִּיתַב] Ex terminatione (ֶ), תִּכֻּל *poteris*, Dan. 5. v. 16. Vide præced. perſonam. Scribitur תּוּכַל, quia ſecundum conſonantes legendum eſt תּוּכַל ex forma Hebraïca.

אִיתַב] Ex terminatione (-) ob ultimam gutturalem, אִנְדַּע, & daghéſch in נ reſoluto, אִנְדַּע *cognoſcam*, Dan. 2. v. 9.

Præteritum *Peil*, יְהִיב *datum fuit*, Dan. 7. v. 4. וִיהִיבוּ *& data ſunt*, Eſd. 5. v. 14.

Ithpeál regulariter flectitur in Eſdra; unde Bénoni ex forma (·), מִתְיְהֵב *datus*, Eſd. 4. v. 20.

Paél & Ithpaél analoga ſunt, niſi quod in Ithpaél (י) convertatur in ו, ut in verbis quibuſd. Heb. Vide tom. 1. p. 242. in med.

CONJUGATIO APHEL.

NOTÆ

In Præteritum.

אוֹתַב] Ex terminatione (-) ob ultimam radic. gutturalem, & א characteriſtico mutato in ה, הוֹדַע *notum fecit*, Dan. 2. v. 15. Ex forma (-), ſervato (י) radicali, & litera characteriſtica א mutata in ה affectum (-), הֵיבֵל *adduxit*, Eſd. 5. v. 14.

אוֹתַבְתְּ] Litera characteriſtica א mutata in ה, ut in præcedenti perſona, הוֹדַעְתַּנִי *notum feciſti mihi*, Dan. 2. v. 23.

אוֹתַבְנָא] Cum ה pro א characteriſtico, הוֹדַעְנָא *notum fecimus*, Eſd. 4. v. 14.

In Benoni.

מוֹתַב] Ex terminatione (-) ob ultimam gutturalem, & expreſſa litera characteriſtica, מְהוֹדַע *notum faciens*, unde in plurali, מְהוֹדְעִין *notum facientes*, Eſd. 4. v. 16. & c. 7. v. 24. ubi ה eſt pro א.

In Infinitivum.

אוֹתָבָא] Cum duplici ה pro duplici א, לְהוֹדָעָה *ad indicandum*, Dan. 5. v. 8. Servato (י) radicali, & cum duplici ה pro duplici א, quorum prius anomalus notatur cum (-) loco (וֹ), לְהֵיבָלָה *ad deferendum*, Eſd. 7. v. 15. pro לְאוֹבָלָא.

In Futurum.

יוֹתַב] Ex terminatione (-) ob ultimam gutturalem, & ſervata characteriſtica, quæ ibi eſt ה pro א, יְהוֹדַע *notam faciet*, Dan. 2. v. 25. Sic in ſecunda perſona plur. maſc. תְּהוֹדְעוּן *docebitis*, Eſd. 7. v. 25.

Exemplum Ophál vide p. 599. c. 2. in fine.

VERBA QUIESCENTIA AIIN (ו) VEL (י).

HÆc verba, ſive (ו), ſive (י) pro ſecunda radicali habeant, ut בִּין vel בִּין *intelligere*, eodem modo flectuntur. Eorum anomalia ſita eſt in (ו) vel (י) quieſcente, aut excidente. Quo melius perſpiciatur iſthæc anomalia, ſingulæ verborum illorum conjugationes ſunt breviter expendendæ.

Conjugatio Peal.

In Præterito, quod terminatur in (ָ), excidit (ו) vel (י), ut: קָם *ſurrexit.* Qamèts iſtud in toto hoc præterito perſeverat, eique adjungitur accentus, præterquam in ſecundis perſonis pluralibus, ubi ad finem retrahitur.

In Bênoni (ו) mutatur in א, quod in motione maſculini in femininum genus, & ſingularis in pluralem numerum, tranſit in (י) mobile.

Peil, ſive participium paſſivum, terminatur in hhiriq longum. Præteritum vero inde formatum deſinit in (ְ), unde fem. שָׂמַת *poſita eſt*, vel *poſitus eſt* (lapis), &c. Dan. 6. v. 18.

Infinitivus deſinit in (ָ) apud Danielem & Eſdram; in ו etiam apud Paraphraſtas.

Imperativus & futurum exeunt in (ו) vel in (ְ), aliquando in (י); unde שִׂימוּ *conſtituite*, Eſd. 4. v. 21.

Conjugatio Ithpeal.

In Ithpeál excidit quoque (ו) vel (י), ac tota illa conjugatio deſinit vulgo in (ָ), rarius in (ִ), vel in (ַ). Imprimitur dagh. forte תּ ת ſyllabæ characteriſticæ, idque ad euphoniam, & commodioris pronuntiationis gratia. Idem ת ante literas homogeneas rariſſime ſyncopam; cum literis ש, ס, צ, ז, nunquam metatheſin patitur in Daniele & Eſdra; nam apud Paraphraſtas recentiores ea metatheſis locum habet, ut in Ithpaël videbimus.

Conjugationes Paël & Ithpaël.

In Paël & Ithpaël duplex eſt forma; altera analoga, anomala altera.

In forma analoga, media radicalis (ו) vel (י) per daghéſch conjugationis hujus characterem geminatur, ut: זַוֵּג *conjunxit*, אִזְדַּוַּג, aut cum characteriſtica Hebraica הִזְדַּוַּג *conjunctus eſt*, ת & ז tranſpoſitis, ac mutato ת in ד, ob ז; קַיֵּם *confirmavit*, אִתְקַיַּם *confirmatus eſt.* Reliquæ perſonæ analogiam perfectorum ſequuntur, ut: קַיֵּמֶת, קַיֵּמְתְּ, קַיֵּמְתּ, &c. Sic de Ithpaël.

In forma anomala verba illa Hebraicam flectendi rationem imitantur. In ea ſiquidem ſecunda radicalis quieſcit in ו hhólem, & ultima geminatur, ſic: קוֹמֵם, אִתְקוֹמֵם. A forma analoga, eſt לְקַיָּמָה *ad confirmandum*, Dan. 6. v. 8.

Interdum prima & tertia radicalis geminantur, ut: שַׁמְשֵׁם à שׁוּם *obſtruxit*; חַלְחֵל, à חוּל *profanavit*, quæ ad formam analogam Paël flectuntur.

Conjugatio Aphél.

In conjugatione Aphél ſecunda radicalis vel quieſcit, vel abjicitur. Characteriſtica א afficitur (ֲ), aliquando (ו), quod poſterioribus Paraphraſtis familiare eſt; tuncque illa conjugatio confunditur cum eadem conjugatione quieſcentium Pé (י). Denique litera illa characteriſtica interdum notatur cum (ָ) in Targum. Pro iſto א characteriſtico Daniel & Eſdras ſæpius retinent ה Hebraïcum. Tota illa conjugatio deſinit in (ֵ) vel in (ִ), quandoque etiam in (ַ), ob tertiam radicalem gutturalem aut ר.

Conjugationis Ophal non exſtant exempla in Daniele & Eſdra. Si eſſet in uſu, ſic formaretur: אוּקַם, אוּקְמַת, &c. Ad eam tamen pertinere videtur הֳקִימַת *ſtare facta eſt*, Dan. 7. v. 4. niſi ſit in Aphél cum (ֳ) ſub charact. loco (ֻ) aut (ו). Cum igitur conjugationes Paël & Ithpaël ſive analogæ, ſive anomalæ, more Paël & Ithpaël verborum perfectorum flectantur; hîc paradigma Peál, Ithpeál, & Aphel in verbo קוּם *ſurgere*, ſatis eſt exhibere.

APHEL. Perſonæ Fem.	Comm.	Maſc.	ITHPEAL. Perſonæ Fem.	Comm.	Maſc.	PEAL. Perſonæ Fem.	Comm.	Maſc.			
אקימת		אקים	אתקמת		אתקם	קמת		קם, *ſurrexit,*	3.	Sing.	PRÆTERITA.
	אקימת			אתקמת			קמת		2.		
	אקימת			אתקמת			קמת		1.		
אקימא		אקימו	אתקמא		אתקמו	קמא		קמו	3.	Plur.	
אקימתן		אקימתון	אתקמתן		אתקמתון	קמתן		קמתון	2.		
	אקימנא			אתקמנא			קמנא		1.		
מקימא		מקים	מתקמא		מתקם	קימא		קאם		Sing.	BENONI.
מקימן		מקימין	מתקמן		מתקמין	קימן		קימין		Plur.	
מקמא		מקם		caret.		קימא		קים		Sing.	PEIL.
מקמן		מקמין				קימן		קימין		Plur.	
באקמא, כאקמא, לאקמא, מלאקמא	אקמא		באתקמא, כאתקמא, לאתקמא, מלאתקמא	אתקמא		במקם, כמקם, למקם, מלמקם	מקם				INFINITIVI ET GERUNDIA.
אקימי		אקים	אתקמי		אתקם	קומי		קום		Sing.	IMPERATIVI.
אקמנא		אקימו	אתקמנא		אתקמו	קומנא		קומו		Plur.	
תקים		יקים	תתקם		יתקם	תקום		יקום	3.	Sing.	FUTURA.
תקימין		תקים	תתקמין		תתקם	תקומין		תקום	2.		
	אקים			אתקם			אקום		1.		
יקימן		יקימון	יתקמן		יתקמון	יקומן		יקומון	3.	Plur.	
תקימן		תקימון	תתקמן		תתקמון	תקומן		תקומון	2.		
	נקים			נתקם			נקום		1.		

APPENDIX.

CONJUGATIO PEAL.

NOTÆ

In Præteritum.

קָם] Sic בָּת *dormivit*, Dan. 6. v. 18. al. 19. Ex forma hhiriq, רִם *extulit*, Dan. 5. v. 20.

קָמַת] Sic סָפַת *completa eſt*, Dan. 4. v. 30.

קָמְתָּ] Cum א expreſſo in fine, ac præcedente (-) ſub ת ex forma Hebraïca, שָׂמְתָּא *propoſuiſti*, Dan. 3. v. 10.

קָמֵת] Sic שָׂמֵת *poſui*, Eſd. 6. v. 12. cum (-) in fine loco (-) ob accentum in penultima collocatum.

In Benoni.

קָיְמִין] א remanente ex forma ſingulari, ſed cum (-), quia litera gutturalis eſt, קָאֲמַיָּא *ſtantes*, Dan. 7. v. 16. At cum א iſtud ſchevâ ſimplici notatur, pro eo legitur (י), ut docent Maſſorethæ, ſic: זָאֲעִין Dan. 5. v. 19. lege זָיְעִין *trementes*. Sic דָאֲרִי conſt. lege דָיְרֵי *habitantes*, Dan. 4. v. 32. דָאֲנִין lege דָיְנִין *judicantes*, Eſd. 7. v. 25.

Cæterorum conjugationis hujus temporum aut modorum exempla vulgo analoga ſunt, ut: שִׂים *poſitum*, Eſd. 7. v. 13. in Peil ſive participio præterito; לְמִהָךְ *ire*, *proficiſci*, ibid. in infinitivo. Anomalum eſt יְהָךְ *eat*, *proficiſcatur*, Eſd. 7. v. 13. in fut. pro יְהוּךְ. Sic יְהָךְ & *proficiſcetur*, ibid. c. 6. v. 5. Anomalum quoque eſt יְדֻרוּן *habitabunt*, Dan. 4. v. 9. cum ו redundante, uti notarunt Maſſorethæ. Vel metatheſis eſt pro יְדוּרָן. Vel denique eſt enallage maſculini generis pro feminino, nempe יְדֻרָן cum ן parag. pro יְדֻרָה aut יְדוּרָן; quanvis etiam maſculinum genus hîc retineri poſſit; vox enim צִפְּרֵי *aves*, ad quam futurum iſtud refertur, communis eſt generis.

CONJUGATIONES ITHPEAL, PAEL ET ITHPAEL

Conjugationum illarum exempla ſunt etiam analoga in Daniele & Eſdra, ut: ex Ithpeál, מִתְּשָׂם Bénoni *poſitus*, Eſd. 5. v. 8. יִתְּשָׂם fut. *ponetur*, Eſd. 4. v. 21. יִתְּשָׂמוּן *ponentur*, Dan. 2. v. 5. Ex Paël, לְקַיָּמָה *ad confirmandum*, Dan. 6. v. 8.

CONJUGATIO APHEL.

NOTÆ

In Præteritum.

אֲקִים vel אֲקֵים] In forma (-) abundat (י), ut interdum apud Hebræos in conjug. Hiphil, vide Gramm. Hebraïc. tom. 1. pag. 184. c. 1. circa finem. Sic cum affix. אֲקִימַהּ *erexit eam* (ſtatuam) Dan. 3. v. 1. Cum ה pro א charact. הֲתִיב *retulit*, Dan. 2. v. 14. הֲקִים *erexerat*, ibid. cap. 3. v. 2. Cum affix. הֲקִימַהּ *erexit eam* (ſtatuam), ibid. c. 5. v. 11.

הֲקִימֶת] Sic Dan. 3. v. 14. ex forma (-), cum ה pro א, & (.) in fine loco (-) ob accentum in penultima הֲקִימֵת *erexi*. Vide eandem perſ. in præt. Peál.

אֲקִימוּ] Sic cum affixo & ה pro א charact. הֲתִיבוּנָא *reſponderunt nobis*, Eſd. 5. v. 11.

In Benoni.

מְקִים vel מְקֵים] Servata characteriſtica conjugationis, quæ ibi eſt ה pro א, מְהָקִים *ſuſcitans*, Dan. 2. v. 21.

מְקִימִין] Sic מְגִיחָן *erumpentes*, Dan. 7. v. 2.

In Infinitivum.

אֲקָמָא] Cum duplici ה pro duplici א, לַהֲזָדָה *ad ſuperbiendum*, Dan. 5. v. 20.

Cum pronominibus affixis infinitivus ille deſinit in ות, ut לַהֲתָבוּתָךְ *reſpondere tibi*, Dan. 3. v. 16. לַהֲקָמוּתֵהּ *erigere eum*, ibid. c. 6. v. 4. In his duobus exemplis ה ponitur pro א characteriſtico.

In Futurum.

אֲקִים vel תְּקֵים] Ex forma (-), & cum

Digitized by Google

(ּ) ſub characteriſtica ex forma Hebraïca, תְּהָסֵף *conſumet*, Dan. 2. v. 44.

יְקִימוּן] Sic יְהֵיבוּן *referent*, Eſd. 5. v. 5. Servata characteriſtica, quæ ibi eſt ה loco א, יְהַתִיבוּן *reſtituent*, Eſd. 6. v. 5. Sine ן paragogico, יְחִיטוּ *exſtruunt*, Eſd. 4. v. 12. cum (ּ) ſub (י) ex forma Heb. ut ſupra.

Hæc de verbis quieſcentibus Aiin (ו) vel (י); quorum ſi tertia radicalis ſit ה vel א; tunc ו vel (י) non quieſcit, ſed movetur, ac verba illa perfecta ſunt, aut potius imperfecta, ſed quieſcentia Lamedh ה vel Lamedh א, de quibus mox, non vero quieſcentia Aiin.

VERBA QUIESCENTIA LAMEDH א ET LAMEDH ה.

HÆc verba unicam flexionis normam conſtituunt; ideoque ſub uno genere comprehenduntur. Eorum anomalia duplex eſt. I. In mutua literarum א & ה inter ſe, & frequentiſſime cum (י) permutatione. II. In earum literarum abjectione.

Præteritum Peál deſinit vel in אָ, vel הָ; & præterea in Targum in (יָ) vel (יִ). Paél, & Ithpaél in (יִ). Tamen Ithpeal & Paél ſæpe etiam in (יָ) terminantur. Denique Aphél in (יָ), rarius in (יִ) finitur.

Cum præteritum deſinit in אָ, vel הָ, tertia perſ. ſingul. femin. terminatur in תָ vel תַ, & tertia perſ. plur. maſc. in ו, pereunte utrobique א; at in tertia plur. fem. remanet א cum antecedente (ָ). In ſecundis & primis perſonis utriuſque numeri, א mutatur in (י) quieſcens in (ֵ), vel (יִ); ac in Peál (י) iſtud interdum movetur iu ſecunda perſona ſingulari.

Cum præteritum deſinit in (יִ), ubique terminatio illa manet, ac in tertia perſona plurali maſc. ו adſciſcitur. In tertia feminina utriuſque numeri (י) per daghéſch geminatur, & quandoque loco hujus daghéſch adhibetur א, quod etiam interdum tertiæ plurali maſculinæ accidit; tuncque ו fit ו, ut: צְדִיאוּ *deſtructa ſunt*.

Denique cum Præteritum terminatur in (יָ), tunc (י) mobile eſt in tertia ſingul. femin. antecedente (ִ); quieſcit autem in hhiriq in tertia plurali, cui terminatio maſculina nude, feminina vero mediante (ָ) jungitur. In reliquis perſonis (י) iſtud quieſcit in (ֵ).

Participia deſinunt in אָ vel הָ vel (יָ); at Peil ſeu participium præteritum in Paél & Aphél terminatur in (יִ), vel, ſecundum alios, in (יָ). In ſingulari femin. & in plurali tam maſculino, quam feminino, (י) movetur.

Infinitivus Peál exit in אָ vel in (יִ) deficiente interdum מ characteriſtico. Extra Peál, ante ה paragogicum eſt א, aut etiam ejus loco (י) mobile.

Imperativorum finis eſt (יִ); in Ithpeál autem & Aphél, (יָ); ac inſuper in Peál אָ, vel הָ. Ante incrementa, tertia radic. abjicitur, præterquam in Aphél, ubi mutatur in (י) quieſcens in (ֵ) ante נָא. In perſonis femininis ante eadem incrementa venit (ָ) in utroque numero, excepta ſecunda perſ. plur. fem. Aphél, ubi præcedit (ֵ) cum (י) quieſcente, ut mox diximus.

Futurorum communis terminatio eſt אָ, vel הָ vel (יָ). Accedentibus incrementis, perit tertia radic. in ſecunda perſ. fem. ſing. & in ſecunda & tertia maſc. plurali; ſed in ſecunda & tertia fem. plurali, tranſit in (י) mobile. Incrementum ſecundæ perſ. fem. ſing. eſt יִן vel יִן; ſecundæ maſc. plural. וּן & frequentius וֹן; ſecundæ & tertiæ plural. fem. יָן, ut in aliis verbis. Horum omnium exempla vide in paradigmate mox ſubjiciendo, & in notis ipſi adjungendis.

Ad Præteritum Peil referuntur גְּלִי & גְּלִי *revelatum eſt*, Dan. 2. vv. 19. 30. קְרִי *lectum eſt*, Eſd. 4. v. 19. רְמִיו *projecti ſunt*, Dan. 3. v. 21.

Conjugationis Ophál duo tantummodo exempla ex Daniele proferuntur, nempe וְהֵיתָיִת *& adductus eſt* (lapis), Dan. 6. v. 18. & הֵיתָיו *adducti ſunt*, ibid. c. 3. v. 13. à verbo אֲתָא *venit*, mutato utroque א in (י), & aſſumto ה pro א characteriſtico.

Verborum illorum paradigma ſit גְּלָא aut גְּלָה *revelavit*.

APHEL.			ITHPAEL.			PAEL.		
Perſonæ			Perſonæ			Perſonæ		
Femin.	Comm.	Maſcul.	Femin.	Comm.	Maſcul.	Femin.	Comm.	Maſcul.
אגלית		אגלי , אגלי	אתגלית		אתגלי	גלית		גלי , גלי
אגלית		אגלית	אתגלית		אתגלית	גלית		גלית
	אגליתי			אתגליתי			גליתי	
אגליאה		אגליו	אתגליאה		אתגליו	גליאה		גליו
אגליתן		אגליתון	אתגליתן		אתגליתון	גליתן		גליתון
	אגלינא			אתגלינא			גלינא	
מגליא		מגלי , מגלא	מתגליא		מתגלי	מגליא		מגלי
מגלין		מגלין	מתגלין		מתגלין	מגלין		מגלין
מגליא		מגלי , מגלי		caret.		מגליא		מגלי , מגלי
מגלין		מגלין				מגלין		מגלין
כאגלאה			כאתגלאה			בגלאה		
כאגלאה	אגלאה		כאתגלאה	אתגלאה		כגלאה	גלאה	
לאגלאה			לאתגלאה			לגלאה		
מלאגלאה			מלאתגלאה			מלגלאה		
אגלי		אגלי	אתגלי		אתגלי	גלי		גלי , גלי
אגלינא		אגלו	אתגלנא		אתגלו	גלן		גלו
תגלי		יגלי		יתגלא , יתגלה , יתגלי תתגלא		תגלא		יגלא , יגלה , יגלי
תגלין		תגלי	תתגלין		תתגלי	תגלין		תגלי
	אגלי			אתגלי			אגלי	
יגלין		יגלון	יתגלין		יתגלון	יגלין		יגלון
תגלין		תגלון	תתגלין		תתגלון	תגלין		תגלון
	נגלי			נתגלי			נגלי	

ITHPEAL. Perſonæ Femin.	ITHPEAL. Perſonæ Comm.	ITHPEAL. Perſonæ Maſc.	PEAL. Perſonæ Femin.	PEAL. Perſonæ Commun.	PEAL. Perſonæ Maſcul.			
אתגלית		אתגלי , אתגלי	גלית		*revelavit.* גלא , גלה , גלי , גלי	3.	Sing.	PRÆTERITA.
אתגלית		אתגלית			גלית , גליתא , גלית	2.	Sing.	
	אתגליתי			גלית , גליתי		1.	Sing.	
אתגליאה		אתגליו	גלאה		גלו , גליו	3.	Plur.	
אתגליתן		אתגליתון	גליתן		גליתון	2.	Plur.	
	אתגלינא			גלינא		1.	Plur.	
מתגליא		מתגלי	גליא		גלא , גלה , גלי		Sing.	BENONI.
מתגלין		מתגלין	גלין		גלין		Plur.	
	caret.		גליא		גלא , גלה , גלי		Sing.	PEIL.
			גלין		גלין		Plur.	
באתגלאה, כאתגלאה, לאתגלאה, מלאתגלאה	אתגלאה		במגלא, כמגלא, למגלא, מלמגלא	מגלא vel מגלי				INFINITIVI ET GERUNDIA.
אתגלי		אתגלי	גלי		גלי , גלי , גלא		Sing.	IMPERATIVI.
אתגלנא		אתגלו	גלן vel גלנא		גלו		Plur.	
תתגלא		יתגלא , יתגלה , יתגלי	תגלא		יגלא , יגלה , יגלי	3.	Sing.	FUTURA.
תתגלין		תתגלי	תגלין vel רגלין		תגלי	2.	Sing.	
	אתגלי			אגלי		1.	Sing.	
יתגלין		יתגלון	יגלין		יגלון , יגלון	3.	Plur.	
תתגלין		תתגלון	תגלין		תגלון , תגלון	2.	Plur.	
	נתגלי			נגלי		1.	Plur.	

APPENDIX.

CONJUGATIO PEAL.

NOTÆ

In Præteritum.

גְּלָא vel גְּלָה] Sic רְבָה *crevit*, Dan. 4. v. 8. בְּעָא & בְּעָה *quæſivit*, ibid. cap. 6. vv. 16. 49. נְשָׂא *abſtulit*, ibid. c. 2. v. 35. Terminationes in (ִי) & (ַי) in Targum frequentes ſunt.

גְּלַת vel גְּלָת] Sic רְבָת *crevit*, Dan. 4. v. 19. עֲדָת *tranſiit*, ibid. v. 28. עֲנָת *reſpondit*, ibid. cap. 5. v. 10. הֲוָת, Eſd. 5. v. 5. & הֲוָת, Dan. 2. v. 35. *fuit*, וּמְטָת *& pervenit*, Dan. 4. v. 19.

גְּלַיְתָּ & גְּלַיְתְּ] Sic הֲוַיְתָ *fuiſti*, Dan. 2. v. 31. Cum ה expreſſo, חֲזַיְתָה *vidiſti*, ibidem v. 41. Vide Gram. Heb. tom. 1. p. 284. c. 2.

גְּלֵית vel גְּלֵיתִי] Sic ex priori forma, הֲוֵית *fui*, Dan. 4. v. 1. חֲזֵית *vidi*, ibid. v. 2. & cum hhiriq pro (ֵ), צְבִית *volui*, Dan. 7. v. 19.

גְּלוֹ] Sic שְׁנוֹ *mutata ſunt*, Dan. 3. v. 27. רְמוֹ *projecerunt*, Dan. 6. v. 17. עֲנוֹ *reſponderunt*, Dan. 2. v. 7. אֲתוֹ *venerunt*, Eſd. 4. v. 12. וּבְנוֹ *& ædificarunt*, ibid. c. 6. v. 14. הֲווֹ *fuerunt*, Dan. 6. v. 5. pro quo mendoſe in quibuſdam exemplaribus legitur הֲוִו. Ex forma גְּלִיו in tertia perſ. plur. maſc. רְמִיו *projecerunt*, Dan. 3. v. 21. Eſt etiam tertia perſona plur. maſc. præt. Peil. Vide ſupra pag. 605. col. 2. אִשְׁתִּיו *biberunt*, Dan. 5. v. 4. cum proſtheſi literæ א, quæ huic verbo in hoc præterito familiaris eſt. Aliis eſt præteritum Aphél. Vide infra.

גְּלֵיתוּן vel גְּלֵיתוֹן] Sic ex priori forma, חֲזֵיתוֹן *vidiſtis*, Dan. 2. v. 8.

גְּלֵינָא] Sic רְמֵינָא *projecimus*, Dan. 3. v. 24. בְּעֵינָא *poſtulavimus*, ibid. c. 2. v. 23.

In Benoni.

גָּלֵא vel גָּלֵה] Sic ex poſteriori forma, דָּמֵה *ſimilis*, חָזֵה *videns*, עָנֵה *reſpondens*, בָּעֵה & בָּעֵא *rogans*, צָבֵא *volens*, &c. quæ in Daniele occurrunt.

גָּלְיָא] Sic שָׁנְיָא *diverſa*, Dan. 7. v. 19.

גָּלַיִן] Sic בָּנַיִן *ædificantes*, בָּעַיִן *quærentes*, שָׁנַיִן *mutati*, שָׁתַיִן *bibentes*, in Daniele & Eſdra.

גָּלְיָן] Sic שָׁנְיָן *diverſæ*, Dan. 7. v. 3.

In Peil.

גְּלֵא, גְּלֵה, גְּלִי] Sic ex ſecunda forma, בְּנֵה *ædificata*, Eſd. 5. v. 11. חֱזֵה *viſum*, Dan. 3. v. 19. Ex prima, שְׁרֵא *habitata*, Dan. 2. v. 22. i. *habitans*; (ibi enim paſſivum eſt pro activo שָׁרֵא, ut apud Hebræos, שָׁכוּן *habitatus* pro שׁוֹכֵן *habitans*) נְקֵא *mundum*, Dan. 7. v. 9. Excipitur ex ſecunda forma, אֵזֵה *accenſa*, Dan. 3. v. 22. cum (ֵ) ſub א pro (ְ) aut (ֱ).

גְּלַיִן] Sic שְׁרַיִן *ſoluti*, Dan. 3. v. 25. עֲנַיִן *afflicti*, ibid. cap. 4. v. 24.

In Infinitivum.

מִגְלֵת] Hæc forma Danieli & Eſdræ præcipue uſitata eſt, ut: לְמִגְלֵא *revelare*, Dan. 2. v. 47. לְמִבְנֵא *ædificare*, Eſd. 5. v. 2. לְמִקְרֵא *legere*, לְמִשְׁרֵא *ſolvere*, Dan. 5. v. 16. לְמִרְמֵא *projicere, imponere*, Dan. 3. v. 20. Eſd. 3. v. 20. Eſd. 7. v. 24. לְמֶחֱזֵא *videre*, Eſd. 4. v. 14. Sine מ characteriſtico, לִבְּנֵא, vel cum daghéſch ad compenſandum מ iſtud deperditum, לִבְּנֵא *ædificare*, Eſd. 5. v. 3. & 13. לֶהֱוֵא, & cum ה in fine, לֶהֱוֵה *eſſe*; ſicque verbum iſtud Danieli & Eſdræ ſemper uſurpatur.

Cum ה paragogico, & א aut ה rad. in (י) mutato, לְמִבְנְיָה *ad ædificandum*, Eſd. 5. v. 9. Per ſyncopen, לֶהֱוֹן *ut ſint ipſi*, Dan. 2. v. 43. לֶהֱוְיָן *ut ſint ipſæ*, vel *ipſa*, ibid. c. 5. v. 17. pro לְמֶהֱוֵיהוֹן, & לְמֶהֱוְיָן.

Ex quieſcentibus prima א, לְמֵזֵא *ad accendendum*, Dan. 3. v. 19. & cum affixo, לְמֵזְיֵהּ *accendi eam*, ibidem; ubi prima radicalis abjecta eſt, & ultima in (י) converſa. Sic לְמֵתְיָא *venire*, Dan. 3. v. 2. ab אֲתָא *venit*.

In Imperativum.

גלא, גלי, גלי] Sic ex ultima forma, חיי *vive*, Dan. 2. v. 4. Ex prima, שא *tolle*, Eſd. 5. v. 15. à נשא defect. Pé נ, & quieſc. Lam. א, cujus prima radic. נ in hoc imperativo reſecatur, ut in Hebræo.

גלו] Sic אתו *venite*, Dan. 3. v. 26. הוו *eſtote*, Eſd. 4. v. 22.

In Futurum.

יגלא, יגלה, יגלי] Sic ex prima forma, ישגא *multiplicabitur*, Eſd. 4. v. 22. Ex ſecunda, יקרה *leget*, Dan. 5. v. 7. יעדה *præteribit*, Dan. 7. v. 14.

תגלא, תגלה, תגלי] Sic ex prima forma, תשנא *mutabitur*, Dan. 6. v. 17. תעדא *tranſibit*, Dan. 6. v. 9. תהוא Eſd. 6. v. 8. & ex ſecunda forma, תהוה *erit*, Dan. 4. v. 24.

תגלא, תגלה, תגלי] Sic ex prima forma, תקנא *emas*, Eſd. 7. v. 17.

אגלא, אגלה, אגלי] Sic cum א in fine, ſive ex prima forma, אבעא *quæram*, Dan. 7. v. 16.

יגלון, יגלון] Sic ex prima forma, יקרון *legent*, Dan. 5. v. 15. ישתון *bibent*, ibid. v. 2. יבנון *ædificabunt*, Eſd. 6. v. 7.

CONJUGATIO ITHPEAL.

NOTÆ

In Præteritum.

אתגלי, אתגלי] Cum ת ab initio loco א, & ex prima forma, התמלי *repletus eſt*, Dan. 3. v. 19.

אתגליית] Sic אתגזרת *exciſus eſt*, Dan. 7. v. 15.

In Benoni.

מתגלא, מתגלה, מתגלי] Ex prima forma, מתבנא *ædificatus*, vel *ædificata* (domus), Eſd. 5. v. 8.

In Futurum.

יתגלא, יתגלה, יתגלי] Sic ex prima forma, יתרמא *projicietur*, Dan. 3. v. 6. יתקרא *vocabitur*, Dan. 5. v. 12. יתבנא *ædificabitur*, Eſd. 5. v. 16.

תתגלא, תתגלה, תתגלי] Sic ex prima forma, תתבנא Eſd. 4. v. 13. ex ſecunda, תתבנה ibid. v. 16. *ædificabitur.*

תתגלון, & תתגלון] Sic cum ו in fine, ſive ex prima forma, תתרמון *projiciemini*, Dan. 3. v. 15.

CONJUGATIO PAEL.

NOTÆ

In Præteritum.

גלי, גלי] Sic ex prima forma, רבי *magnificavit*, Dan. 2. v. 48. שוי *poſuit*, Dan. 5. v. 21.

גליית] Sic מנית *præfeciſti*, Dan. 3. v. 12.

גליו] Sic שניו *mutarunt*, Dan. 3. v. 27. ושריו cum (-) loco (-) ad compenſandum daghéſch ejectum, & *cœperunt*, Eſd. 5. v. 2.

In Imperativum.

גלי] Sic מני *præfice*, Eſd. 7. v. 25. cum (-) ſub מ loco (-), (quia duæ illæ motiones ſæpius invicem permutantur) & accentu in penultima præter regulas, cum deberet eſſe in ultima. Nam apud Chaldæos, ut apud Hebræos, voces horum verborum, etiamſi non præcedat ( ), habent accentum in ultima ob contractionem; nam גלי, v. g. eſt pro גליי. Vide ſupra pag. 308. c. a initio.

In Futurum.

אגלא, אגלה, אגלי] Sic ex prima forma, אחוא *indicabo*, Dan. 2. v. 24.

יגלון, יגלון] Sic ex prima forma, ישנון *mutent*, Dan. 4. v. 13. יבעון *requirent*, ibid. v. 33. ſine compenſatione daghéſch ejecti.

נגלא] Sic נחוא *indicabimus*, Dan. 2. v. 4.

CONJUGATIO ITHPAEL.

NOTÆ

In Præteritum.

אִתְגְּלִי] Per metatheſin literæ ת, אִשְׁתַּנִּי *mutatus eſt*, Dan. 3. v. 19. cum (ִ) pro hhiriq qatón ſub א, ob facilem motionum illarum inter ſe permutationem.

In Benoni.

מִתְגַּלְיָא] Hebraicum eſt מִתְנַשְּׂאָה *efferens ſe*, Eſd. 4. v. 19. ubi retinetur tertia radicalis א.

מִתְגַּלְיִן] Sic מִשְׁתָּרַיִן *ſoluti*, Dan. 5. v. 6. cum metatheſi literæ ת, cui ſubjicitur (ָ) pro (ַ) ad compenſandum daghéſch ejectum.

In Futurum.

יִתְגַּלְאֵ, יִתְגַּלֵּה, יִתְגַּלֵּי] Sic ex prima forma, יִשְׁתַּנֵּא *mutetur*, Dan. 2. v. 9. Ex ſecunda, יִשְׂתָּם *ponetur*, Dan. 3. v. 9. quibus in exemplis eſt metatheſis literæ ת.

יִתְגַּלְיוּן] Sic יִשְׁתַּנּוֹן, Dan. 7. v. 28. & ſine ן paragogico, יִשְׁתַּנּוֹ ibid. c. 5. v. 10. *mutabuntur*; cum eadem metatheſi, de qua ſupra.

CONJUGATIO APHEL.

NOTÆ

In Præteritum.

אַגְלִי, אֶגְלִי] Ex ſecunda forma, & cum ה pro א, הַגְלִי *deportavit*, Eſd. 4. v. 10. הַיְתִי *adduxit*, Dan. 5. v. 13. ab אֲתָא *venit*, cujus א mutatur in (י).

אַגְלִיו] Cum ה itidem loco א, הֶעְדִּיו *amoverunt*, Dan. 5. v. 20. ubi inſuper eſt (ֶ) ſub ה pro (ַ). Cum (ִ) pro eodem (ַ), אִשְׁתִּיו *biberunt*, Dan. 5. v. 4. Aliis eſt præteritum Peál. Vide ſupra pag. 608. col. 1. Ex quieſc. prima & tertia א, הַיְתִיו *adduxerunt*, Dan. 5. v. 3. à verbo אֲתָא *venit*, mutato utroque א in (י), & aſſumto ה pro א characteriſtico.

In Benoni.

מַגְלֵא, מַגְלֵה, מַגְלֵי] Ex ſecunda forma, & expreſſa characteriſtica, quæ ibi eſt ה pro א, מְהַשְׁנֵא *mutans*, Dan. 2. v. 21. מְהַעְדֵּה *transferens*, ibidem.

Ab חַיָה *vixit*, fit per apocopen מַחֵי *vivificans*, Dan. 5. v. 19. pro מַחְיָא, aut מַחְיֵה. Ex quieſcentibus Pé (י) & Lámedh א, ſervataque characteriſtica, מְהוֹדֵא *gratias agens*, Dan. 2. v. 23.

In Infinitivum.

אַגְלָאָה] Mutata ultima radicali in (י), & uſurpato ה pro א characteriſtico, לְהַשְׁנָיָה *immutare*, Dan. 6. v. 8. לְהַחֲוָיָה *indicare*, ibid. c. 2. v. 10.

Ex quieſcentibus Pé א & Lám. א aut ה, לְהַיְתָיָה *ad adducendum*, Dan. 3. v. 13. ab אֲתָא vel אֲתָה, cujus duplex א mutatur in (י).

In Futurum.

יַגְלֵא, יַגְלֵה, יַגְלֵי] Ex prima forma, ſervataque characteriſtica, יְהַשְׁנֵא *mutabit*, Eſd. 6. v. 11.

יַגְלוֹן, יַגְלוּן] Servata characteriſtica, יְהַעְדּוֹן, & in alia forma, ſecundum exemplaria quædam, יְהַעְדּוּן *transferent*, Dan. 7. v. 26.

תַּגְלוּן] Servata characteriſtica, תְּהַחֲוֻן *indicabitis*, Dan. 2. v. 6.

נַגְלֵא, נַגְלֵה, נַגְלֵי] Servata characteriſtica, & ex ſecunda forma, נְהַחֲוֵה *indicabimus*, Dan. 2. v. 7.

Hæc de verbis quieſcentibus Lámedh א aut Lám. ה, circa quæ lectorem monitum volumus formas, quæ ſive in Paradigmate, ſive in Notis reperiuntur, quæque in Daniele & Eſdra non occurrunt, eas in Targum inveniri. Jam de verborum illorum & perfectorũ cum affix. conjunctione.

ARTICULUS VI.

De Verborum tam perfectorum, quam imperfectorum, cum pronominibus affixis conjunctione.

SOLÆ conjugationes activæ Peál, Paél, & Aphél proprie ſuſcipiunt affixa, quæ partim alia ſunt ab iis, quæ cum nominibus conjunguntur, partim aliter accedunt.

Affixa הוֹן & הֵן verbis non competunt; ſed eorum loco uſurpantur נּוּן & נֵּן præcedente hhiriq qatón: quare נ horumce affixorum imprimitur daghéſch forte, vel ad complendam ſyllabam, vel, ut aliis placet, ad compenſandum aliud נ epentheticum deperditum, maxime in futuris. Si tamen affixa illa jungantur ad purum, hoc eſt, ſine prævia motione, quam ſecum afferunt, daghéſch & hhiriq qatón exſulant; tum quia completur ſyllaba, tum quia daghéſch forte poſt magnas motiones vix ſequitur. In tertiis tamen & ſecundis perſonis futurorum remanet iſtud daghéſch vel ad compenſandum aliud נ, quod, ut mox dicturi ſumus, futuris epenthetice adjicitur; vel ad ſarciendum ן paragogicum iiſdem perſonis adjectum. In futuro ante omnia affixa intervenit נ epentheticum præcedente hhiriq qatón; unde iſti נ imprimitur daghéſch forte ad complendam ſyllabam. Attamen ante affixa כוֹן, כֵן, daghéſch iſtud negligitur tum ob (ְ) illi נ ſuppoſitum, tum quia completur ſyllaba vi ſchevá iſtius quieſcentis.

In tertiis & ſecundis perſonis pluralibus ן paragogicum tollitur, compenſaturque per daghéſch נ epenthetico impreſſum. Vel, ut mox diximus, נ iſtud paragogicum retinetur & abjicitur epentheticum, quod compenſatur per daghéſch in paragogico; interdum enim Chaldæi literam excidentem per daghéſch in præcedenti compenſant. Vide ſupra p. 594. c. 2.

Infinitivi, cum ſint & nomina & verba; nominum quoque ac verborum affixa ſuſcipiunt. Unde הוֹן & הֵן ab eis non excluduntur. Horum affixorum loco interdum etiam ponitur ſola litera ן præcedente hhólem pro maſcul. genere, (ֵ) pro femin. Inſuper ante affixa, א in Paél & Aphél mutatur in ת.

Secundæ perſonæ plurales femininæ imperativorum in נָא, tertiæ & ſecundæ futurorum itidem plurales & femininæ in ן, vel ignorant affixa; vel ea perſonarum maſculinarum inſtar ſuſcipiunt.

Ad motiones affixa præcedentes quod attinet;

Perſonis verborum in (י), (ו), (ו) terminatis affixa junguntur ad purum, i. nulla prævia motione; ac pro affixis tertiæ perſonæ ſing. maſc. ה & fem. ה, adhibentur הִי & הָא.

Affixum primæ perſonæ ſingul. נִי præcedente (ַ), & primæ perſ. plur. נָא præcedente (ָ) jungitur. Utrumque etiam pronomen Imperativis præcedente (ִ) affigitur.

Affixa ſecundæ perſonæ utriuſque generis & numeri, necnon tertiæ perſonæ ſing. ה utriuſque generis, communi lege & verbis & nominibus annectuntur. Sæpe tamen ante ea, & ante נִי & נָא aſſumitur נ epentheticum.

Quod ſpectat ad punctorum mutationem ob affixa;

Ultima motio, etiam ubi incrementum eſt, ante affixa tollitur, ac in ejus locum ſubſtituitur (ְ); unde ſi aliud (ְ) mutabile præcedat, mutatur in (ַ), ut: מְסַר *tradidit*, מַסְרֵהּ *tradidit eum*; נַשְּׁקַת *oſculata eſt*, נַשְּׁקַתֵּהּ *oſculata eſt eum*, repoſito (ְ) ſub נ loco (ַ), quia non ſequitur aliud (ְ).

Immutabilis tamen ante affixa remanet,

I. Vocalis ſecundæ radicalis in ſecundis perſonis tam ſingularibus, quam plurali-

bus, & in prima perſona plurali præteritorum, ut: רחמתני *dilexiſti me*, ex רחמת; אסקתונא *aſcendere feciſtis nos*, ex אסקתון; פקדנהא *præcepimus ei*, ex פקדנא.

II. Vocalis ſubſtantialis verborum defectiv. & quieſc. Ain, ut: דקתכון *comminuit vos*, ex דקת; לטנון *maledixit illis*, ex לט.

III. Ultima motio Imperativi Peal, ſi ea fuerit (ֻ), ut: קטרנון *alliga eos*, ex קטר.

IV. In tertia ſingul. femin. præteriti Peal verborum quieſcentium Lamedh א vel Lamedh ה, formæ גלת, unde רדתה *erudivit eum*, ex רדת.

Omnia verba finita exeuntia in א, ſive radicale, ut in verbis quieſc. in tertia radicali; ſive incrementum, ut in prima plurali præteritorum, ante affixa א iſtud amittunt, retento (ָ), cui affixa nude ſeu ad purum copulantur.

Tertia litera א, ה, aut (י), ante affixa vulgo abjicitur, ut: בנהי *ædificavit illum*, ex בנא. Vel in (י) mobile mutatur, ut: נסיה *tentavit eum*, ex נסה, אנשיני *oblivisci fecit me*, ex אנשי in Aphél.

Denique ſpeciali anomalia tertia perſona pluralis maſc. præteriti Peal verborum quieſc. Lám. א aut ה, ante affixa pluralia tertiæ perſonæ aſſumit א epentheticum, ut גלואנון *revelarunt eos.* His prænotatis, ſubjiciendum paradigma ſolius conjugationis Peal verbi מסר cum affixis; conjugationes enim Paél & Aphél faciles ſunt; in iis ſiquidem mutatur duntaxat (ְ) in (ַ), quod ſequente altero convertitur in (ָ).

PARADIGMA

Conjugationis Peál verbi מסר tradidit, *cum affixis.*

PRÆTERITUM.

AFFIXA

Femin. Commun. Maſcul.

III. perſ. ſingul. maſc. מסר, cum pleriſque affix. מסר *tradidit.*

מסרה *Eam*) (*Eum* מסריה

מסרך *Te*) (*Te* מסרך

Me מסרני

מסרנן *Eas*) (*Eos* מסרנון

מסרכן *Vos*) (*Vos* מסרכון

Nos מסרנא

III. perſ. ſing. femin. מסרת, cum affix. מסרת *tradidit.*

מסרתה *Eam*) (*Eum* מסרתה

מסרתך *Te*) (*Te* מסרתך

Me מסרתני

מסרתנן *Eos*) (*Eas* מסרתנון

מסרתכן *Vos*) (*Vos* מסרתכון

Nos מסרתנא

AFFIXA

Femin. Commun. Maſcul.

II. perſ. ſing. maſc. מסרת, cum affix. מסרת *tradidiſti.*

מסרתה *Eam*) (*Eum* מסרתה

Me מסרתני

מסרתנן *Eas*) (*Eos* מסרתנון

Nos מסרתנא

II. perſ. ſing. femin. מסרת, cum affix. מסרתי *tradidiſti.*

מסרתיתא *Eam*) (*Eum* מסרתיה

Me מסרתיני

מסרתינן *Eas*) (*Eos* מסרתינון

Nos מסרתינא

I. perſ. ſing. comm. מסרת, cum affix. מסרת *tradidi.*

מסרתה *Eam*) (*Eum* מסרתה

מסרתך *Te*) (*Te* מסרתך

Digitized by Google

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
מסרתנן *Eas*)		(*Eos* מסרתנון
מסרתכן *Vos*)		(*Vos* מסרתכון

III. perſ. plur. maſc. מסרו, fem. מסרא, & utraque cum affix. מסרו *tradiderunt.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
מסרוהא *Eam*)		(*Eum* מסרוהי
מסרוך *Te*)		(*Te* מסרוך
	Me מסרוני	
מסרונן *Eas*)		(*Eos* מסרונון
מסרוכן *Vos.*)		(*Vos.* מסרוכון
	Nos מסרונא	

II. perſ. plur. maſc. מסרתון, fem. מסרתן, & utraque cum affixis מסרתון *tradidiſtis.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
מסרתונה *Eam*)		(*Eum* מסרתונה
	Me מסרתוני	
מסרתונן *Eas*)		(*Eos* מסרתונון
	Nos מסרתונא	

I. perſ. plural. comm. מסרנא, cum affixis מסרנ; eique omnia affixa junguntur ad purum.

Femin.	Maſcul.
מסרנהא *Eam*)	(*Eum* מסרנהי
מסרנך *Te*)	(*Te* מסרנך
מסרננן *Eas*)	(*Eos* מסרננון
מסרנכן *Vos*)	(*Vos* מסרנכון

BENONI.

Sing. maſc. מסר, cum affix. מסר, & ſequente altero (ׅ) מסר *tradens.*

Femin.	Maſcul.
מסרה *Eam*)	(*Eum* מסרה
מסרך *Te*)	(*Te* מסרך

&c. ut in nominibus cum affixis.

Sing. femin. מסרא, emphat. מסרתא, unde cum affix. מסרת *tradens.*

Femin.	Maſcul.
מסרתה *Eam*)	(*Eum* מסרתה
מסרתך *Te*)	(*Te* מסרתך

&c. ut in nominibus cum affixis.

Plur. maſc. מסרין, cum affix. מסר ſublata terminatione ין. *tradentes.*

Femin.	Maſcul.
מסריהא *Eam*)	(*Eum* מסרוהי
מסריך *Te*)	(*Te* מסריך

&c. ut in nominibus cum affixis.

Plur. fem. מסרן, emphat. מסרתא, unde cum affixis מסרת *tradentes.*

Femin.	Maſcul.
מסרתהא *Eam*)	(*Eum* מסרתוהי
מסרתיך *Te*)	(*Te* מסרתך

&c. ut in nominibus cum affixis.

INFINITIVUS.

Simplex ממסר, cum pleriſque affix. ממסר *tradere.*

Femin.		Maſcul.
ממסרה, ממסרנה	*Eam*) / (*Eum*	ממסרה, ממסרוהי, ממסרנה
ממסרך, כי, ממסרנך	*Te*) / (*Te*	ממסרך, ממסרנך

Me { ממסרי, ממסרני, ממסרנני

Femin.		Maſcul.
ממסרהן, ממסרנן	*Eas*) / (*Eos*	ממסרהון, ממסרנון
ממסרכן	*Vos*) / (*Vos*	ממסרכון

Nos { ממסרנא, ממסרננא

bus, & in prima perſona plurali præteritorum, ut: רחמתני *dilexiſti me*, ex רחמת; אסקתונא *aſcendere feciſtis nos*, ex אסקתון; פקדנהא *præcepimus ei*, ex פקדנא.

II. Vocalis ſubſtantialis verborum defectiv. & quieſc. Ain, ut: דקתכון *comminuit vos*, ex דקת; לטנון *maledixit illis*, ex לט.

III. Ultima motio Imperativi Peal, ſi ea fuerit (ִ), ut: קטרנון *alliga eos*, ex קטר.

IV. In tertia ſingul. femin. præteriti Peal verborum quieſcentium Lamedh א vel Lamedh ה, formæ גלת, unde רדתה *erudivit eum*, ex רדת.

Omnia verba finita exeuntia in א, ſive radicale, ut in verbis quieſc. in tertia radicali; ſive incrementum, ut in prima plurali præteritorum, ante affixa א iſtud amittunt, retento (ָ), cui affixa nude ſeu ad purum copulantur.

Tertia litera א, ה, aut (י), ante affixa vulgo abjicitur, ut: בנהי *ædificavit illum*, ex בנא. Vel in (י) mobile mutatur, ut: נסיה *tentavit eum*, ex נסה, אנשיני *oblivisci fecit me*, ex אנשי in Aphél.

Denique ſpeciali anomalia tertia perſona pluralis maſc. præteriti Peal verborum quieſc. Lam. א aut ה, ante affixa pluralia tertiæ perſonæ aſſumit א epentheticum, ut גליאנון *revelarunt eos*. His prænotatis, ſubjiciendum paradigma ſolius conjugationis Peal verbi מסר cum affixis; conjugationes enim Paël & Aphél faciles ſunt; in iis ſiquidem mutatur duntaxat (ְ) in (ִ), quod ſequente altero convertitur in (ַ).

PARADIGMA

Conjugationis Peál verbi מסר tradidit, *cum affixis.*

PRÆTERITUM.

AFFIXA

III. perſ. ſingul. maſc. מסר, cum pleriſque affix. מסר *tradidit.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
מסרה *Eam*)		(*Eum* מסרה
מסרך *Te*)		(*Te* מסרך
	Me מסרני	
מסרנן *Eas*)		(*Eos* מסרנון
מסרכן *Vos*)		(*Vos* מסרכון
	Nos מסרנא	

III. perſ. ſing. femin. מסרת, cum affix. מסרת *tradidit.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
מסרתה *Eam*)		(*Eum* מסרתה
מסרתך *Te*)		(*Te* מסרתך
	Me מסרתני	
מסרתנן *Eos*)		(*Eas* מסרתנון
מסרתכן *Vos*)		(*Vos* מסרתכון
	Nos מסרתנא	

AFFIXA

II. perſ. ſing. maſc. מסרת, cum affix. מסרת *tradidiſti.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
מסרתה *Eam*)		(*Eum* מסרתה
	Me מסרתני	
מסרתנן *Eas*)		(*Eos* מסרתנון
	Nos מסרתנא	

II. perſ. ſing. femin. מסרת, cum affix. מסרתי *tradidiſti.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
מסרתיהא *Eam*)		(*Eum* מסרתיהי
	Me מסרתיני	
מסרתינן *Eas*)		(*Eos* מסרתינון
	Nos מסרתינא	

I. perſ. ſing. comm. מסרת, cum affix. מסרת *tradidi.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
מסרתה *Eam*)		(*Eum* מסרתה
מסרתך *Te*)		(*Te* מסרתך

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
מסרתנן *Eas*)		(*Eos* מסרתנון
מסרתכן *Vos*)		(*Vos* מסרתכון

III. perſ. plur. maſc. מסרו, fem. מסרא, & utraque cum affix. מסרו *tradiderunt.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
מסרותא *Eam*)		(*Eum* מסרוהי
מסרוך *Te*)		(*Te* מסרוך
	Me מסרוני	
מסרונן *Eas*)		(*Eos* מסרונון
מסרוכן *Vos.*)		(*Vos.* מסרוכון
	Nos מסרונא	

II. perſ. plur. maſc. מסרתון, fem. מסרתן, & utraque cum affixis מסרתון *tradidiſtis.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
מסרתונה *Eam*)		(*Eum* מסרתונה
	Me מסרתוני	
מסרתונן *Eas*)		(*Eos* מסרתונון
	Nos מסרתונא	

I. perſ. plural. comm. מסרנא, cum affixis מסרנ; eique omnia affixa junguntur ad purum.

מסרנתא *Eam*)		(*Eum* מסרנהי
מסרנך *Te*)		(*Te* מסרנך
מסרנן *Eas*)		(*Eos* מסרנון
מסרנכן *Vos*)		(*Vos* מסרנכון

BENONI.

Sing. maſc. מסר, cum affix. מסר, & ſequente altero (׳) מסר *tradens.*

מסרה *Eam*)	(*Eum* מסרה
מסרך *Te*)	(*Te* מסרך

&c. ut in nominibus cum affixis.

Sing. femin. מסרא, emphat. מסרתא, unde cum affix. מסרת *tradens.*

מסרתה *Eam*)	(*Eum* מסרתה
מסרתך *Te*)	(*Te* מסרתך

&c, ut in nominibus cum affixis.

Plur. maſc. מסרין, cum affix. מסר ſublata terminatione ין, *tradentes.*

מסרהא *Eam*)	(*Eum* מסרוהי
מסריך *Te*)	(*Te* מסריך

&c. ut in nominibus cum affixis.

Plur. fem. מסרן, emphat. מסרתא, unde cum affixis מסרת *tradentes.*

מסרתהא *Eam*)	(*Eum* מסרתוהי
מסרתיך *Te*)	(*Te* מסרתך

&c. ut in nominibus cum affixis,

INFINITIVUS.

Simplex ממסר, cum plerisque affix. ממסר *tradere.*

ממסרה, ממסרנה } *Eam*) (*Eum* { ממסרה, ממסרוהי, ממסרנה

ממסרך, כי, ממסרנך } *Te*) (*Te* { ממסרך, ממסרנך

Me { ממסרי, ממסרני, ממסרנני

ממסרהן, ממסרנן } *Eas*) (*Eos* { ממסרהון, ממסרנון

ממסרכן *Vos*) (*Vos* ממסרכון

Nos { ממסרנא, ממסרננא

AFFIXA

Femin. | Commun. | Maſcul.

IMPERATIVUS.

II. perſ. ſing. maſc. מסר *trade.*

מסרה / מסרנה } *Eam*) (*Eum* { מסרה / מסרנה

Me { מסרני / מסרנני

מסרנן *Eas*) (*Eos* מסרנון

Nos מסרנא

II. perſ. ſing. femin. מסרי *trade.*

מסריהא *Eam*) (*Eum* מסריהי

Me מסריני

מסרנן *Eas*) (*Eos* מסרנון

Nos מסרינא

II. perſ. plur. maſc. מסרו *tradite.*

מסרוהא *Eam*) (*Eum* מסרוהי

Me מסרוני

מסרונן *Eas*) (*Eos* מסרונון

Nos מסרונא

II. perſona plural. feminina מסרא *vel non ſuſcipit affixa; vel, ſi ſuſcipit, ſecundum pluralem maſculinam imitatur, ut apud Hebræos.*

FUTURUM.

III. perſ. ſing. maſc. ימסר, cum affix. ימסר *tradet.*

ימסרנה *Eam*) (*Eum* ימסרנה

ימסרנך *Te*) (*Te* ימסרנך

Me ימסרנני

ימסרנן *Eas*) (*Eos* ימסרנון

ימסרנכן *Vos*) (*Vos* ימסרנכון

Nos ימסרננא

III. perſ. ſing. femin. תמסר, cum affix. תמסר *tradet.*

תמסרנה *Eam*) (*Eum* תמסרנה

תמסרנך *Te*) (*Te* תמסרנך

Me תמסרנני

&c. ut in tertia ſingul. maſc. mutato (י) in ת.

II. perſ. ſing. maſc. תמסר, cum affix. תמסר *trades.*

תמסרנה *Eam*) (*Eum* תמסרנה

Me תמסרנני

תמסרנן *Eas*) (*Eos* תמסרנון

Nos תמסרננא

II. perſ. ſingul. femin. תמסרי, ſine mutatione, *trades.*

תמסריהא *Eam*) (*Eum* תמסריהי

Me תמסריני

תמסרנן *Eas*) (*Eos* תמסרנון

Nos תמסרינא

I. perſ. ſingul. comm. אמסר, cum affix. אמסר *tradam.*

אמסרנה *Eam*) (*Eum* אמסרנה

אמסרנך *Te*) (*Te* אמסרנך

אמסרנן *Eas*) (*Eos* אמסרנון

אמסרנכן *Vos*) (*Vos* אמסרנכון

III. perſ. plural. maſc. ימסרון, ſine mutatione, *tradent.*

ימסרונה *Eam*) (*Eum* ימסרונה

ימסרונך *Te*) (*Te* ימסרונך

Me ימסרונני

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
יִמְסְרוּנִּן *Eas*)		(*Eos* יִמְסְרוּנּוּן
יִמְסְרוּנְכִן *Vos*)		(*Vos* יִמְסְרוּנְכוֹן
	Nos יִמְסְרוּנָנָא	

III. perſona pluralis feminina vel non ſumit affixa, vel eodem modo illa ſumit ac tertia pluralis maſculina.

II. perſ. plural. maſcul. תִּמְסְרוּן, ſine mutatione, *tradetis.*

תִּמְסְרוּנַּהּ *Eam*)		(*Eum* תִּמְסְרוּנֵּהּ
	Me תִּמְסְרוּנַנִי	

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
תִּמְסְרוּנִּן *Eas*)		(*Eos* תִּמְסְרוּנּוּן
	Nos תִּמְסְרוּנָנָא	

II. perſona pluralis feminina vel non ſuſcipit affixa, vel ſecundam pluralem maſculinam imitatur.

I. perſ. plur. comm. נִמְסַר, cum affix. נִמְסַר *trademus.*

נִמְסְרִנַּהּ *Eam*)	(*Eum* נִמְסְרִנֵּהּ
נִמְסְרִנִּךְ *Te*)	(*Te* נִמְסְרִנָּךְ
נִמְסְרִנִּן *Eas*)	(*Eos* נִמְסְרִנּוּן
נִמְסְרִנְכִן *Vos*)	(*Vos* נִמְסְרִנְכוֹן

NOTÆ BREVIORES

In hoc Paradigma.

Pro affixo ſecundæ perſonæ ſingularis femininæ ךְ ſæpe uſurpatur כִי, ut: מַסְרְכִי *tradidit te.* Vide Infinitivum.

Affixum tertiæ perſonæ ſingularis maſculinæ הּ hîc, ut in nominibus, aſſumit (י) otioſum ante ſe apud Targumiſtas, ut: מַסְרֵיהּ *tradidit eum.* In Daniele & Eſdra illud (י) rariſſime apparet; cum enim vocalem *e*, quæ nunc per (‑) exprimitur, repræſentaret, inſcriptis punctis, (י) iſtud ut ſupervacaneum ſublatum eſt. Quare illud in præcedenti paradigmate omiſimus.

Ut apud Hebræos, ſic apud Chaldæos, ſecundæ & primæ perſonæ affixa earumdem non ſuſcipiunt, h. e. prima perſona affixa primæ perſonæ, & ſecunda perſona affixa ſecundæ perſonæ reſpuit.

In Paél & Aphél, (‑) vocum primariarum mutatur in (ִ), quod altero concurrente tranſit in (ְ), ut: מַסְּרְכוֹן *tradidit vos*, maſc. אַמְסַרְכִן *tradidit vos*, fem.

NOTÆ PROLIXIORES

In idem Paradigma.

NOTÆ IN PRÆTERITUM.

מַסְרֵהּ *tradidit eum.*] In hac perſona fit punctorum trajectio cum affixis, exceptis כוֹן & כִן, cum quibus nulla fit metatheſis, ut: סַתְרֵהּ *deſtruxit eam*, Eſd. 5. v. 12.

In Paél & Aphél mutatur (‑) in (ִ). Sic in Paél וְשַׁכְלְלֵהּ *& perfecit eam* (domum) ſeu templum, Eſd. 5. v. 11. à כְּלַל cum ש proſthethico, de quo ſupra pag. 588. c. 2.

In Aphél, וְהַשְׁלְמַהּ *& complevit illud*, Dan. 5. v. 26. cum ה pro א charact. Sic in Aphél quieſc. Pé (י), הוֹדְעָךְ *notum fecit tibi*, pro אוֹדְעָךְ.

Quieſcentia Lám. א vel ה literam illam abjiciunt, vel mutant in (י), ut diximus ſupra; rarius א exprimunt, ſicque formam communiter retinent, ut: בְּנָהִי *ædificavit illam* (domum), Eſd. 5. v. 11.

מְסַרְתֵּהּ *tradidiſti eum.*] Ex quieſc. *Pé* (י)

in Aphél, הוֹדַעְתַּנִי *notum feciſti mihi*, Dan. 2. v. 23. cum ה pro א, ſic: אוֹדַעְתַּנִי.

Secunda perſ. ſing. fem. ſumit affixa ad formam Hebraicam, vide Paradigma.

מְסַרְתֵּהּ *tradidi eum.*] Hæc perſona cum ſecunda ſing. maſc. recidit. Ex quieſcentibus Lám. א vel Lám. ה, eaque litera in (י) mobile mutata, ut diximus ſupra pag. 612. c. 2. בְּנַיְתַהּ *ædificavi eam*, Dan. 4. v. 27.

מְסַרוּהִי *tradiderunt eum.*] Ex Aphél, הַקְרְבוּהִי *obtulerunt eum*, Dan. 7. v. 13. cum (ִ) ſub ר loco hhiriq, ut interdum fit etiam in Hebræo.

Ex quieſcentibus Aiin, הֲתִיבוּנָא *reſponderunt nobis*, Eſd. 5. v. 11. cum ה pro א, ut in exemplo præcedenti.

Ex quieſcentibus Lám. א aut Lám. ה, שְׁנוֹהִי *immutati ſunt ei*, vel *in eo*, Dan. 5. v. 6. contractio enim eſt more Hebræorum, pro שְׁנוּ עֲלוֹהִי.

NOTÆ IN BENONI.

Participia ſumunt affixa inſtar nominum, vide Paradigma. Inſuper affixa primæ & ſecundæ perſonæ cum participiis maſc. in utroque numero, artificioſa compoſitione apud Targumiſtas junguntur, hoc modo:

מְסַרְנָא *trado ego*, pro מְסַר אֲנָא.

מְסַרְתְּ *tradis tu*, pro מְסַר אַתְּ.

מְסַרִינַן *tradimus nos*, pro מְסַרִין אֲנַן.

מְסַרִיתוּן *traditis vos*, pro מְסַרִין אַתּוּן.

Huc referunt quidam illa Hebræorum, Ezech. 8. v. 16. מִשְׁתַּחֲוִיתֶם *adoratis*, pro מִשְׁתַּחֲוִים אַתֶּם *adorantes vos* (eſtis), מְקֻנַּנְתִּי Jerem. 22. v. 23. pro מְקֻנֶּנֶת אַתְּ *nidificans*, יֹלַדְתְּ Gen. 16. v. 11. pro יֹלֶדֶת אַתְּ *pariens*, יוֹשַׁבְתִּי Jerem. 22. v. 23. pro יֹשֶׁבֶת אַתְּ *habitans*, שֹׁכַנְתִּי Jerem. 51. v. 13. pro שֹׁכֶנֶת אַתְּ *commorata*. Litera (י), quæ in fine participiorum quorumdam ac pronominis אַתְּ *tu* cernitur, erat antiqua vocalis *e*, quæ nunc exprimitur per (ִ) ſub præced. litera.

NOTÆ IN INFINITIVUM.

מִמְסְרֵהּ *tradere eum.*] In Paél & Aphél cum affixis infinitivi mutantur in ות, ut diximus ſup. p. 612. c. 2. Sic in Paél, לְשֵׁיזָבוּתֵהּ *ad liberandum eum*, Dan. 6. v. 15. לְשֵׁיזָבוּתָךְ *ad liberandum te*, ibid. v. 21. ubi eſt (ֻ), quod antiquitus indicabat (י), pro dagh. forti in ſecunda radicali.

Ex defectivis Pé נ in Aphél, לְהַצָּלוּתֵהּ *ad eripiendum eum*, Dan. 6. v. 14.

Ex quieſcentibus Pé (י) in Aphél, לְהוֹדָעֻתַנִי *notum facere mihi*, Dan. 2. v. 26.

Ex quieſcentibus Aiin in Aphél, לַהֲתָבוּתָךְ *reſpondere tibi*, Dan. 3. v. 16. לְהַקָמוּתֵהּ *præficere eum*, Dan. 6. v. 3. In quibus omnibus exemplis eſt ה pro א characteriſtico.

Anomala ſunt לֶהֱוֵן *ut ſint ipſi*, Dan. 2. v. 43. Eſd. 7. v. 25. quaſi per contradictionem pro לְהֶהֱוֵין. Sic לֶהֱוְיָן *ut ſint ipſæ*, Dan. 5. v. 17. pro לְהֶהֱוְיָן.

Ex quieſc. Pé & Lám. א in Peál, לְמֵזֵא *ad accendendam illam* (fornacem), Dan. 3. v. 19. ab אזא, abjecto priori א, & poſteriori mutato in (י), ut interdum accidit, vide ſupra pag. 612. c. 2. pro לְמֵאזְיָהּ aut לְמֵאזֵהּ.

NOTÆ IN IMPERATIVUM.

מְסַרֵהּ *trade eum.*] Ex defectivis Aiin in Aphél, הַעֵלְנִי, vel, ut habent alia exemplaria, הַעֲלֵנִי, cum (ֵ) ad compenſandum daghéſch ejectum, *introduc me*, Dan. 2. v. 24. ubi inſuper eſt ה pro א charact.

מְסַרוּהִי *tradite eum.*] Ex Paél, חַבְּלוּהִי *perdite eam* (arborem), Dan. 4. v. 20.

Ex quieſcentibus Lám. א aut Lám. ה in Aphél, הַחֲוֹנִי, cum ה pro א, *indicate mihi*, Dan. 2. v. 6.

NOTÆ IN FUTURUM.

יִמְסְרִנֵּהּ *tradet eum.*] Cum (ִ) pro hhiriq qatón ante נ epentheticum, יִשְׁאֲלִנְכוֹן *rogaverit vos*, *petierit à vobis*, Eſd. 7. v. 21.

Ex Paél, יְשֵׁיזְבִנָּךְ *liberabit te*, Dan. 6. v. 16. cum

cum (-), ut ſupra in Infinitivo, pro daghéſch; יבהלך *turbabit te*, Dan. 4. v. 16. ſine compenſatione daghéſch ejecti.

Ex defectivis Aïn in Peal, תדקנה *comminuet eam*, Dan. 7. v. 23. Quædam exemplaria pro (·) ſub ד habent (-), ut fit interdum. Vide ſupra pag. 582. c. 1.

Ex quieſcentibus Lamedh א aut Lamedh ה in Paël, יחונני *indicabit mihi*, Dan. 5. v. 7.

ימסרונה *tradent eum.*] In Paël, יבהלנה *perturbabunt eum*, Dan. 4. v. 16. cum (ֻ) euphonico pro ו. Sic יבהלנני *perturbabunt me*, ibid. v. 2. Cum ו, יטעמונה *guſtandum dabunt ei*, Dan. 5. v. 21.

Ex quieſcentibus *Pé* (י) in Aphél, & ſervata characteriſtica, quæ eſt ה pro א, יהודענני *indicabunt mihi*, Dan. 4. v. 3.

תמסרונה *tradetis eum.*] Ex quieſcentibus Pé (י) in Aphél, & ſervata characteriſtica, ut in perſona præcedenti, תהודעונני *indicabitis mihi*, Dan. 2. v. 9.

Ex quieſcentibus Lámedh א aut Lámedh ה in Aphél, & ſervato charactere ה pro א, תהחונני *indicabitis mihi*, Dan. 2. v. 9.

Hæc ſufficiant ad intelligendas S. Scripturæ partes Chaldæo idiomate conſcriptas. Quod ſpectat ad Syntaxim, eadem eſt ac ſyntaxis Hebræorum, niſi quod 1°. ו copulet tantum, non vero convertat præterita in futura, & viciſſim. 2°. Infinitivus, præſertim cum ל, ſæpe pro tempore finito uſurpetur, ut interdum apud Hebræos, vide Gramm. Heb. tom. 1. pag. 539. can. I.

Denique ut in hac quoque lingua regulas hîc illîc traditas periclitari poſſint SS. Literarum ſtudioſi, Grammaticam analyſin Diplomatis Artaxerxis hîc operæpretium duximus exhibere.

ARTICULUS VII.

Analyſis Grammatica diplomatis Artaxerxis, Eſd. cap. VII. à verſ. XII. ad XXVI.

Latina interpretatio de verbo ad verbum.	Textus Chaldaïcus.
VERSUS XII.	VERSUS XII.
Artahhſchaſcht rex regum: Eſræ Sacerdoti, Scribæ legis Dei cœlorum, integritatem & ſalutem.	ארתחשסתא מלך מלכיא לעזרא כהנא ספר דתא די־אלה שמיא גמיר וכענת׃
XIII.	XIII.
A me poſitum (eſt) *decretum, quod omnis volens in regno meo, de populo Iſraël, & Sacerdotibus ejus, & Levitis, ire in Jeruſalem, tecum eat.*	מני שים טעם די כל־מתנדב במלכותי מן־עמה ישראל וכהנוהי ולויא למהך לירושלם עמך יהך׃
XIV.	XIV.
Propterea quod à facie regis, & ſeptem conſiliariorum ejus, miſſus (es) *ad perquirendum ſuper Judæam & Jeruſalem, in lege Dei tui, quæ eſt in manu tua.*	כל־קבל די מן־קדם מלכא ושבעת יעטהי שליח לבקרא על־יהוד ולירושלם בדת אלהך די בידך׃

XV.

Et ad ferendum argentum & aurum, quod rex & conſiliarii ejus ſponte obtulerunt Deo Iſraël, cujus in Jeruſalem (eſt) *tabernaculum ejus.*

XVI.

Et omne argentum & aurum, quod inveneris in omni provincia Babylonis; cum ſpontanea oblatione populi & Sacerdotum ſponte offerentium domui Dei ſui, quæ (eſt) *in Jeruſalem.*

XVII.

Ut cito emas cum argento illo tauros, arietes, agnos, & ſacrificia eorum, & libamina eorum: & offeras ea ſuper altare domus Dei veſtri, quæ (eſt) *in Jeruſalem.*

XVIII.

Illud autem, quod tibi & fratribus tuis bonum viſum fuerit de reſiduo argento & auro facere: ſecundum voluntatem Dei veſtri facietis.

XIX.

Vaſa autem, quæ data (ſunt) *tibi in miniſterium domûs Dei tui, reſtitue coram Deo Jeruſalem.*

XX.

Reliquum vero neceſſarium domus Dei tui, quod contigerit tibi ut des: dabis (acceptum) *è domo theſaurorum regis.*

XXI.

Et à me, Ego Artahhſchaſt rex, poſitum eſt decretum omnibus theſaurariis, qui (ſunt) *trans flumen, ut omne, quod petierit* (à) *vobis Eſra Sacerdos, Scriba legis Dei cœli, cito fiat.*

XXII.

Uſque ad argenti talenta centum, & uſque ad triticorum coros centum, & uſque ad vini bathos centum, & uſque ad bathos olei centum, & ſal cujus non (ſit) *ſcriptura.*

XV.

ולהיבלה כסף ודהב די־מלכא ויעטוהי
התנדבו לאלה ישראל די בירושלם משכנה׃

XVI.

וכל כסף ודהב די תהשכח בכל מדינת
בבל עם התנדבות עמא וכהניא מתנדבין
לבית אלההם די בירושלם׃

XVII.

כל־קבל דנה אספרנא תקנא בכספא דנה
תורין דכרין אמרין ומנחתהון ונסכיהון ותקרב
המו על־מדבחה די בית אלהכם די
בירושלם׃

XVIII.

ומה די עליך ועל־אחיך ייטב בשאר כספא
ודהבה למעבד כרעות אלהכם תעבדון׃

XIX.

ומאניא די־מתיהבין לך לפלחן בית אלהך
השלם קדם אלה ירושלם׃

XX.

ושאר חשחות בית אלהך די יפל־לך
למנתן תנתן מן־בית גנזי מלכא׃

XXI.

ומני אנה ארתחשסתא מלכא שים טעם
לכל גזבריא די בעבר נהרה די כל־די
ישאלנכון עזרא כהנא ספר דתא די־אלה
שמיא אספרנא יתעבד׃

XXII.

עד־כסף ככרין מאה ועד־חנטין כרין
מאה ועד־חמר בתין מאה ועד־בתין משח
מאה ומלח די־לא כתב׃

XXIII.

Omne, quod ex decreto Dei cœli (eſt), *fiat diligenter in domo* (vel) *domui Dei cœli: cujus ad quid eſſet ira ſuper regnum regis & filiorum ejus?*

כל־די מן־טעם אלה שמיא יתעבד אדרזדא לבית אלה שמיא די־למה להוא קצף על־מלכות מלכא ובנוהי׃

XXIV.

Vobis quoque notum facientes (ſumus), *quod omnes Sacerdotes, & Levitas, cantores, janitores, nethineos, & miniſtros domus Dei hujus, tributum, vectigal, & cenſum, non potens ſit* (quiſquam ex vobis) *imponere ſuper eos.*

ולכם מהודעין די כל־כהניא ולויא זמריא תרעיא נתיניא ופלחי בית אלהא דנה מנדה בלו והלך לא שליט למרמא עליהם׃

XXV.

Tu autem, Eſra, ſecundum ſapientiam Dei tui, quæ (eſt) *in manu tua, conſtitue judices & cauſidicos, qui judicantes* (ſint) *omnem populum, qui* (eſt) *trans fluvium; omnes* (ſcilicet) *ſcientes leges Dei tui: &* (eum) *qui non ſciens* (eſt), *ſcire facietis,* ſeu docebitis.

ואנת עזרא כחכמת אלהך די־בידך מני שפטין ודינין די־להון דאנין לכל־עמה די בעבר נהרה לכל־ידעי דתי אלהך ודי לא ידע תהודעון׃

XXVI.

Omnis vero, qui non erit faciens legem Dei tui, & legem regis; cito judicium fit factum de eo; ſive ad mortem, ſive ad exſilium, ſive ad mulctam opum, ſive ad vincula.

וכל־די־לא להוא עבד דתא די־אלהך ודתא די מלכא אספרנא דינה להוא מתעבד מנה הן למות הן לשרשו הן־לענש נכסין ולאסורין׃

GRAMMATICA ANALYSIS.

VERSUS XII.

1. ארתחשסתא *Artahhſchaſt*, Vulg. *Artaxerxes.*] Regum Perſarum commune nomen, Gramm. Heb. tom. 1. pag. 449. coll. 1. 2. ubi etiam nominis hujus etymon affertur. In Eſdra & Nehemia nomen iſtud perpetuo ſcribitur cum (ּ) ſub ultimo ת, excepto unico Eſdræ 4. v. 7. loco, ubi idem ת afficitur (ּ), quanvis in eodem verſu notetur etiam cum (ּ). Apud Lxx. ſemper legitur Ἀρθασασθά. Accentus Zaqéph qatón, qui hîc ſubdiſtinguit. Cum accentuum natura & conſequutio in analyſi Grammatica in Canticum Moſis ſatis ſuperque explicatæ fuerint, ab iis deinceps commemorandis abſtinebimus.

2. מלך *rex.*] Nomen ſubſt. ſingul. maſc. formæ Hebraïcæ, quæ in Dan. & Eſd. interdum adhibetur, p. 571. c. 2. pro Chald. מלך, unde emphat. מלכא *rex*, plur. ſimpl. מלכין, emphat. מלכיא *reges*, pag. 572. c. 2. 573. c. 2. Rad. מלך Chald. מלך Heb. *regnavit.*

3. מלכיא *regum.*] Vide vocem præced.

4. לעזרא *Eſræ.*] Vox compoſita ex ל dandi caſus articulo, pag. 574. c. 1. & nomine proprio emphat. עזרא *Eſra.* Lxx. ubi-

que ſcribunt Ἔσδρας, inſerto δ, quam ſcriptionem retinuit S. Hieronymus, qui eoſdem interpretes in aliis etiam nominibus propriis ſequitur ut plurimum. Rad. Heb. עָזַר *adjuvit ;* unde *Eſra* vertitur *auxilium, adjutorium :* Chald. autem *atrium*, ab עֲזָרָא idem.

5. כָּהֲנָא *Sacerdoti.*] Subſtant. ſing. maſc. emphat. à ſimpl. inuſit. כְּהֵן, emphat. כָּהֲנָא *Sacerdos*, plur. ſimpl. כָּהֲנִין, emphat. כָּהֲנַיָּא *Sacerdotes*, pag. 573. c. 2. Exemplaria quædam, etiam accuratiſſima, habent כַּהֲנָא כַּהֲנַיָּא, cum (-) ſub כ, à forma כַּהֵן. Rad. כָּהַן Heb. *Sacerdotio fungi.*

6. סָפַר *Scribæ*] Subſt. ſing. maſc. conſt. à rad. סְפַר Chald. סָפַר Heb. *numerare, enumerare, recenſere*, &c. unde סָפַר idem quod Heb. סֹפֵר, *ſcriba*, ac inſuper *doctor, legiſperitus, vir literatus*, &c. Remanent puncta in regim. quia in nominibus ſingularibus conſtructis nulla vulgo fit eorum mutatio, pag. 545. c. 1.

7. דָתָא *legis.*] Subſt. ſing. maſc. emphat. à ſimplici & rad. דָּת *lex.* Servantur puncta quanvis in regimine, vide vocem præcedentem. Hic eleganter adhibetur forma emphatica ob ſequentem articulum דִּי, pag. 575. c. 1.

8. דִּי] Articulus genitivi caſus, pag. 574. c. 1.

9. אֱלָהּ *Dei.*] Unum ex Dei nominibus idem ac Heb. אֱלֹהַּ. Vide Lexicon.

10. שְׁמַיָּא *cœli*, vel *cœlorum.*] Subſtant. duale maſcul. & emphat. à ſimpl. inuſit. שְׁמַיִן, pag. 537. c. 2. Idem eſt quod Heb. שָׁמַיִם. Caret ſingulari & plur. numero, ibid.

11. גְּמִיר *integritatem.*] Nomen ſubſt. ſing. maſcul. ſimpl. à rad. גְּמַר Chald. גָּמַר Heb. *perficere*, &c. Aliis גְּמִיר adjectivum eſt, *perfectus*, &c. quod S. Hieron. retulit ad Eſdram, ac *doctiſſimo* tranſtulit.

12. וּכְעֶנֶת *& ſalutem.*] Vox compoſ. ex conjunctione וְ facta וּ ob ſequens (:), vide Grammat. Heb. tom. 1. pag. 385. col. 1. num. III. & כְּעֶנֶת, quam vocem S. Hieronymus hîc, & cap. 4. v. 11. *ſalutem* interpretatur. At vv. 10. & 17. ejuſd. cap. 4. *pacem* eodem ſenſu tranſtulit. Lxx. ſibi non conſtant ; hic enim eam teddunt *καὶ ἡ ἀπόκρισις & reſponſio*, à verbo עֲנָה, Hebraice עָנָה *reſpondit ;* & cap. 4. v. 17. *καὶ φησὶν & dicit :* at vv. 10. & 11. ejuſdem capitis eam plane omittunt.

Aliis כְּעֶנֶת eſt *ſecundum tempus*, id eſt, tali die, menſe, & anno ; quæ formula literis præfigi ſolet. Hi vocabulum iſtud componunt ex כְּ *ſecundum*, & עת *tempus*, cui inſeritur נ, ſic : כְּעֶנֶת ; unde Eſd. 4. v. 17. legitur כְּעֶת ſine נ in medio.

Cocceius in Lexico ſuo Chald. exiſtimat וּכְעֶנֶת loquutionem eſſe, qua ſignificatur quædam omiſſa eſſe huic loco conſentanea, quæ opus non fuerit deſcribi, q. d. *κατὰ καιρὸν*, vel *τὰ καίρια, & cetera loco & tempori apta.*

VERSUS XIII.

1. מִנִּי *à me.*] Ablat. ſingul. pronominis primitivi primæ perſ. communis, compoſ. ex præpoſit. מ pro מִן, & affixo ejuſd. primæ perſonæ, pag. 578. c. 1. in fine.

2. שִׂים *poſitum* (eſt)] Participium Peil ſingul. maſcul. conjug. Peal verbi rad. & quieſc. Aïn ו vel (י) שׂוּם aut שִׂים Chald. & Heb. *ponere*, pag. 604. c. 2.

3. טְעֵם *decretum.*] Subſt. ſing. maſc. ſimplex, idem quod Heb. טַעַם. Rad. Heb. טָעַם *guſtare*, unde Heb. טַעַם, & Chald. טְעֵם *guſtus, ſapor*, & metaphorice *ſententia, judicium, edictum*, &c. Vide Lexicon. Porro hoc edictum, ſecundum Uſſerium, reſpondet anno 467. ante vulgarem æram Chriſtianam.

4. דִּי *quod*, vel *quo*, vel *ut.*] Pronomen relativum cujuſvis generis, numeri, & caſus, reſpondens Heb. אֲשֶׁר *qui, quæ, quod, cujus*, &c. pag. 577. §. III. Eo etiam ſæpe exprimitur conjunctio cauſalis *ut.* Vide Lexicon.

5. כָּל־ chol- *omnis.*] Adjectivum Chald. & Heb. כֹּל, & ſequente Maqqaph כָּל־. Rad. כְּלַל Chald. כָּלַל Heb. *perfecit, abſolvit*, &c. proprie totaliter & univerſaliter.

Digitized by Google

6. מִתְנַדַּב *volens.*] Bénoni ſingul. maſc. conjugat. Ithpaél verbi radic. נָדַב Heb. *ſponte moveri*, אִתְנַדַּב Chald. *velle*, *ſponte ſe offerre*, *voluntarie offerre*, &c. pag. 589. c. 2.

7. בְּמַלְכוּתִי *in regno meo.*] Ex præpoſ. Heb. & Chald. בְּ *in*, ſubſt. ſingul. femin. ob ת ſervile מַלְכוּת *regnum*, pag. 571. c. 2. & affixo primæ perſ. ſing. comm. (ִי), ut in Hebræo. Rad. מְלַךְ Chald. מָלַךְ Heb. *regnavit.*

8. מִן־ *de*, *ex*, &c.] Præpoſitio Heb. & Chald. integra. Vide Lexicon.

9. עַמָּא al. עַמָּה *populo.*] Subſtant. ſingul. comm. ſed ſæpius maſc. emphat. à ſimplici Heb. & Chald. עַם *populus*, pag. 573. c. 1. Rad. עָמַם Heb. *texit*, *operuit multitudine*; unde עַם *populus*, quod terram operiat.

10. יִשְׂרָאֵל *Iſraël.*] Alterum Jacobi nomen, cujus etymologiam vide tom. 1. pag. 446. c. 1. 2. tom. 2. p. 569. c. 1.

11. וְכָהֲנוֹהִי *& Sacerdotibus ejus.*] Ex conjunct. וְ *&*, ac ſubſt. plur. maſcul. cum affix. tertiæ perſ. ſingul. maſc. וֹהִי, à ſing. inuſit. כָּהֵן *Sacerdos*, quod vide ſupra verſ. XII. num. 5. unde emphat. כָּהֲנָא, ex qua forma fit plur. ſimplex כָּהֲנִין *Sacerdotes*, emphat. כָּהֲנַיָּא, pag. 573. c. 2. unde detracto ַיָּא, & affixo addito, כָּהֲנוֹהִי *Sacerdotes ejus*, pag. 580. c. 2.

12. וְלֵוָיֵא *& Levitis.*] Ex copula וְ *&*, ac plurali maſc. emphat. ſed in altera forma, לֵוָיֵא *Levitæ*, p. 573. c. 2. rad. לְוָה Chald. לָוָה Heb. *adhæſit*, unde לֵוִי, tertius Jacobi filius, Gen. 29. v. 34. qui à matre ſua Lia ſic vocatus eſt, quod, eo nato, maritum ſuum ſibi *adhæſurum* dixerit, ibid. Porro *Levi* hujus poſteri ex ejus nomine dicti ſunt *Levitæ*, ut ab *Iſraël* Judæi omnes nuncupati ſunt *Iſraëlitæ.*

13. לִמְהָךְ *ire*, *proficiſci*, &c.] Infinitivus Peal verbi rad. & quieſc. Aiin (ו) vel (י) הוּךְ *ire*, &c. pag. 604. c. 2. cum לְ gerundii, quod ibi abundare videtur, ut quandoque in Hebræo πλεονάζει. Vide Grammat. Heb. tom. 1. pag. 149. coll. 1. 2.

14. לִירוּשְׁלֶם *in Jeruſalem.*] Ex præpoſit. לְ *in*, *ad*, &c. quæ hic afficitur (ִ) loco (ְ) ob aliud (ְ) ſequens ſub (י), vide tom. 1. pag. 70. col. 1. initio, & יְרוּשְׁלֶם pro Heb. יְרוּשָׁלַם *Jeruſalem*, cujus etymologiam vide in eodem tom. 1. p. 448. col. 2.

15. עִמָּךְ *tecum.*] Præpoſ. Heb. & Chald. עִם *cum*, & affix. ſecundæ perſonæ ſingul. maſc. ָךְ.

16. יְהָךְ *eat.*] Tertia perſ. ſingul. maſc. fut. Peál verbi rad. & quieſc. Aiin (ו) vel (י) הוּךְ *ire*, cum (ְ) anomalo in fine loco ֻ, ſic: יְהוּךְ, pag. 604. c. 2.

VERSUS XIV.

1. כָּל־קֳבֵל דִּי *propterea quod.*] Ex כֹּל *omne*, קֳבֵל *coram*, & דִּי *quod*; ſed voces illæ ſimul junctæ nihil aliud apud Chald. ſignificant præter conjunctionem cauſalem *propterea quod*, *quapropter*, &c. Vide Lexicon.

2. מִן־ *a*, *ab*, &c.] Vide verſ. XIII. num. 8.

3. קֳדָם *ante*, *coram.*] Adverbium reſpondens Hebræo קֶדֶם *ante* vel פָּנִים *facies*, quæ voces, præſertim ultima, interdum abundant, vide Gramm. Heb. tom. 1. pag. 492. §. X. col. 1. num. I. Itaque hîc *ab ante*, *à coram*, *à facie regis*, nihil aliud eſt quam *à rege.* Rad. קָדַם Heb. in Piél, קַדֵּם Chald. in Paél, *anteverterit*, *præivit*, *obviam ivit*, &c.

4. מַלְכָּא *regis.*] Vide verſ. XII. num. 2.

5. וְשִׁבְעַת *& ſeptem.*] Ex conjunctione וְ *&*, ac ſubſt. ſing. maſc. conſt. שִׁבְעַת, cujus abſol. eſt שִׁבְעָה Heb. & Chald. *ſeptem.* Formam conſt. pro abſoluta in nominibus numeralibus quandoque uſurpatam vide ſupra pag. 378. art. II. §. I. & pag. 384. col. 1. num. I. Rad. שָׁבַע Heb. שְׁבַע Chald. *ſeptem.*

6. יָעֲטוֹהִי *conſiliariorum ejus.*] Subſt. plur. maſcul. cum affix. tertiæ perſ. ſing. maſc. à ſing. inuſit. יָעֵט, emphat. יָעֲטָא *conſiliarius*, plur. ſimpl. יָעֲטִין, emphat. יָעֲטַיָּא *conſiliarii*; cum affix. יָעֲטוֹהִי *conſiliarii ejus.* Conſule ſup. וְכָהֲנוֹהִי v. XIII. num. 11. Rad. יְעַט *conſuluit*, idem quod Heb. יָעַץ, mutata ſibilante צ in lingualem ט, quod ſæpe fit, p. 571. c. 1.

7. שְׁלִיחַ *miſſus* (es)] Particip. Peil ſing. maſcul. verbi rad. שְׁלַח Chald. שָׁלַח Heb.

miſit, pag. 586. c. 2. in fine. Ut apud Hebræos, ſic apud Chaldæos, verbum ſubſtantivum *Sum* ſæpe ſubintelligitur. Vide tom. 1. pag. 553. col. 1.

8. לְבַקָּרָה *ad perquirendum.*] Infinit. Paël verbi rad. בָּקַר Heb. בְּקַר Chald. *perquiſivit*, &c. cum ל gerundii, & ה in fine pro א, pag. 589. c. 2.

9. עַל־ *ſuper.*] Præpoſitio Hebræorum & Chaldæorum communis.

10. יְהוּד *Judæam.*] Nomen regionis ſic dictæ à Judæis, qui eam incoluerunt, quique ipſi ſic vocati ſunt à יְהוּדָה. Porro in יְהוּד eſt apocope Chaldæis familiaris pro יְהוּדָא aut יְהוּדָה. Rad. יָדָה in hiph. *confeſſus eſt, laudavit, celebravit*, unde *Judas* ſic vocatus eſt, quod mater ejus, poſtquam natus eſt, Deum celebrarit, Gen. 29. v. 35. quodque eum celebraturi eſſent fratres ejus, ibid. c. 49. v. 8.

11. וְלִירוּשְׁלֶם *& vel maxime ſuper Jeruſalem.*] Vox compoſita 1°. ex conjunct. וְ *&*, *maxime*, quam ultimam ſignificationem vide in tom. 1. pag. 616. can. V. 2°. ex præpoſit. לְ *ad*, *ſuper*, &c. & יְרוּשְׁלֶם, vide ſup. verſ. XIII. num. 14.

12. בְּדָת *in lege.*] Ex præpoſit. ב *in*, & nomine ſubſt. ſing. maſc. conſt. דָּת, cujus abſol. ſimpl. eſt דָּת, Hebræis & Chald. *lex*, vide verſ. XII. num. 7. Exemplaria quædam hîc habent דָּת, quia ſingularia maſculina in regimine vulgo non mutantur, pag. 575. c. 1.

13. אֱלָהָךְ *Dei tui.*] Ex nomine Dei אֱלָה, quod vide verſ. XII. num. 9. & affixo ſecundæ perſ. ſingul. maſc. ei juncto vel in forma ſimplici, vel in forma emphatica, ſed prius detracta, pag. 581. c. 1.

14. דִּי *qua* (eſt)] Vide v. XIII. num. 4. & ſup. num. 7.

15. בִּידָךְ *in manu tua.*] Ex præpoſit. ב *in*, & nomine ſubſt. ſingul. comm. & radic. יַד Chald. יָד Heb. *manus*, cum affixo ſecundæ perſ. ſingul. maſc. quo accedente (-) יַד mutatur in (·), ut in forma emphatica, pag. 581. c. 1. ex quo (·) & altero præcedente ſub ב fit hhiriq gadhól ſub eodem ב, vide tom. 1. pag. 379. col. 2. in fine, & pag. 380. col. 1. initio.

VERSUS XV.

1. וּלְהֵיבָלָה *& ad ferendum.*] Vox compoſita 1°. ex conjunctione וְ facta וּ ob (·) ſequens, vide verſ. XII. num. 12. 2°. ex infinitivo Aphél verbi rad. & quieſcent. *Pé* (י) יבל in Hiph. Heb. הוֹבִיל, in Aphél Chald. אוֹבִל *tulit, attulit*, &c. cum ל gerundii. Præterea in hoc infinitivo pro duplici א, duplex ה ponitur, quorum prius afficitur (-) anomalo pro וּ, ob ſervatam primam literam radic. (י) contra analogiam. Poſterius ה pro א frequens eſt apud Dan. & Eſd. pag. 601. c. 2.

2. כְּסַף *argentum.*] Subſt. ſingul. maſcul. ſimpl. cujus emphat. eſt כַּסְפָּא pro כְּסַפָּא, pag. 572. c. 2. idem quod Heb. כֶּסֶף. Rad. Heb. כָּסַף *appetivit, deſideravit.*

3. וּדְהַב *& aurum.*] Ex conjunct. וְ facta וּ ob (·) ſequens, & ex ſubſt. ſing. maſc. ſimpl. דְּהַב, idem quod Heb. זָהָב mutata ſibilante ז in lingualem ד, pag. 571. c. 2. Hîc exemplaria quædam habent וּדְהַב, & melius quidem, ut indicat forma emphatica דַּהֲבָא aut דַּהֲבָה; nam à דְּהַב eſſet דְּהָבָא aut דְּהָבָה, ut à כְּתָב *ſcriptura*, fit כְּתָבָא. Neque hîc Athnáhh mutavit (-) in (·); id enim juris in lingua Chald. non habent accentus majores, ut diximus ibid. c. 1.

4. דִּי־ *quod*] Vide verſ. XIII. num. 4.

5. מַלְכָּא *rex.*] Vide verſ. XII. num. 2.

6. וְיָעֲטוֹהִי *& conſiliarii ejus.*] Ex conjunct. וְ *&*, ac יָעֲטוֹהִי, quod vide verſ. XIV. num. 6.

7. הִתְנַדַּבוּ *ſponte obtulerunt.*] Tertia perſ. plur. maſcul. præt. Ithpaël cum ה pro א, verbi rad. & defect. *Pé* נ, נְדַב quod vide verſ. XIII. num. 6. Vide etiam ſup. p. 589. c. 1. in fine.

8. לֶאֱלָהּ *Deo.*] Ex לְ dandi caſus articulo hîc affecto (·) loco (:) ob ſequens (··), vide tom. 1. pag. 70. col. 1. & אֱלָהּ, quod vide verſ. XII. num. 9.

9. יִשְׂרָאֵל *Iſraëlis.*] Vide v. XIII. num. 10.

10. דִּי *cujus* (eſt)] Vide verſ. XIII. num. 4.

11. בִּירוּשְׁלֶם *in Jeruſalem.*] Ex præpoſit. בּ *in*, & יְרוּשְׁלֶם, quam vocem vide verſ. XIII. num. 14. Hic ב afficitur (ִי) loco (ְ) ob aliud (ְ) ſequens ſub (י) in יְרוּשְׁלֶם, vide verſ. XIV. num. 15.

12. מִשְׁכְּנֵהּ׃ *habitaculum, tabernaculum ejus.*] Subſt. ſingul. maſc. ſimpl. מִשְׁכַּן cum affix. tertiæ perſ. ſing. maſc. quod mutavit (-) ultimæ in (ְ); nomina enim affixa vulgo recipiunt in forma emphat. qua accedente, (-) ultimæ convertitur in (ְ), p. 572. c. 2. 580. c. 1. num. IV. ſic: מִשְׁכַּן, emphat. מִשְׁכְּנָא, cum affix. מִשְׁכְּנֵהּ *habitaculum ejus.* Rad. Heb. שָׁכַן, *habitavit, manſit*, unde מִשְׁכָּן Heb. & מִשְׁכַּן Chald. *habitaculum.* Porro in hac phraſi, *cujus* (eſt) *in Jeruſalem habitaculum ejus*, abundat affixum *ejus*, quod in lingua etiam Hebraica non raro accidit, vide tom. 1. pag. 514. can. III. col. 2. num. III. Communis itaque loquutio eſt: *cujus* (eſt) *in Jeruſalem habitaculum* ſive *tabernaculum.*

VERSUS XVI.

1. וְכֹל *& omne.*] Ex conjunct. וְ *&*, ac כֹּל *omne*, quod vide verſ. XIII. num. 5.

2. כְּסַף *argentum.*] Vide verſ. XV. num. 2.

3. וּדְהַב *& aurum.*] Ex conjunctione וְ facta וּ ob (ְ) ſequens, & nomine ſubſt. דְּהַב, quod vide in verſ. XV. num. 3.

4. דִּי *quod.*] Vide verſ. XIII. num. 4.

5. תְהַשְׁכַּח *inveneris.*] Secunda perſ. ſing. maſcul. fut. Aphél verbi שְׁכַח *invenit*, ſervato charactere communi, qui hic eſt ה pro א, pag. 590. c. 2.

6. בְּכֹל *in omni.*] Ex ב *in*, & adjectivo כֹּל *omnis.* Vide verſ. XIII. num. 5.

7. מְדִינַת *provincia.*] Nomen ſubſt. ſing. femin. conſtruct. cujus abſol. eſt מְדִינָה vel מְדִינָא femin. *provincia.* In regimine autem ſing. ה vel א mutatur in ת, pag. 575. c. 1. 2.

8. בָּבֶל *Babylonis.*] Provincia quæ ſic dicta eſt ab ejus metropoli *Babylone*, quæ & ipſa ſic vocata fuit à *confuſione* linguarum, quæ in ea contigit; בָּלַל enim, unde בָּבֶל *Babel* ſive *Babylon*, *confundere* ſignificat.

9. עִם *cum.*] Præpoſitio Hebraïca & Chaldaïca.

10. הִתְנַדָּבוּת *ſpontanea oblatione.*] Subſt. ſingul. femin. ob ת ſervile, pag. 571. c. 2. num. IV. Rad. נדב in Ithpaél *ſponte obtulit.* Vide verſ. XIII. num. 6.

11. עַמָּא *populi.*] Vide verſ. XIII. num. 9.

12. וְכָהֲנַיָּא *& Sacerdotum.*] Ex copula וְ & plur. emphat. כָּהֲנַיָּא, quod vide verſ. XII. num. 5.

13. מִתְנַדְּבִין *ſponte offerentium.*] Bénoni plur. maſc. & ſimpl. conjug. Ithpaél verbi נדב, à ſing. מִתְנַדַּב, vide v. XIII. num. 6. & pag. 589. c. 2. in fine.

14. לְבֵית *domui.*] Ex לְ dativi caſus articulo, & ſubſt. ſingul. maſc. ſimpl. בַּיִת *domus*, & in regim. בֵּית, ut in Heb. p. 575. c. 1.

15. אֱלָהֲהֹם *Dei ſui.*] Ex אֱלָה *Deus*, & affixo tertiæ perſ. plur. maſc. הֹם pro הוֹן, pag. 582. c. 1.

16. דִּי *quæ* (domus).] Vide verſ. XIII. num. 4.

17. בִּירוּשְׁלֶם׃ *in Jeruſalem.*] Vide verſ. XV. num. 11.

VERSUS XVII.

1. כָּל־קֳבֵל דְּנָה *ut.*] Vide v. XIV. num. 1. ubi ſimilis loquutio reperitur præter ultimam vocem, quæ hic eſt דְּנָה pronomen demonſtrativum ſing. femin. pag. 577. §. II. pro relativo דִּי.

2. אָסְפַּרְנָא oſpárna *cito.*] Adverbium temporis. Vide Lexicon.

3. תִּקְנֵא *emas.*] Secunda perſ. ſing. maſc. fut. Peál verbi quieſc. Lámedh א vel Lámedh ה, קְנָה Chald. קָנָה Heb. *emit*, pag. 609. c. 2.

4. בְּכַסְפָּא *cum argento.*] Ex בְּ *cum*, & ſubſt. ſing. maſc. emphat. כַּסְפָּא *argentum*, à ſimpl. כְּסַף, cujus (-) ob emphaſin mutatur in (ְ), & prius ob concurſum tranſit in (-) loco (ְ), quia nomen iſtud exci-

pitur, pag. 572. c. 2. Vide etiam verſ. XV. num. 2.

5. דְנָה *iſto.*] Pronomen demonſt. ſing. femin. ſæpe etiam maſc. ut hîc, pag. 577. §. II. in Notis.

6. תּוֹרִין *tauros.*] Plur. maſc. ſimpl. à ſing. תּוֹר *taurus*, ex Heb. שׁוֹר, mutata ſibilante ש in lingualem ת, pag. 571. c. 2.

7. דִּכְרִין *arietes.*] Plur. maſcul. ſimplex à ſing. דְּכַר, pag. 574. c. 1. Rad. דְּכַר *recordatus eſt*, ex Heb. זָכַר mutata ſibilante ז in lingualem ד. Ut autem ex Heb. זָכַר *recordatus eſt*, fit זָכָר *maſculus*, quod præſtantiore memoria, ingenio, & robore ſit, quam femina: ſic ex Chald. דְּכַר *meminit*, fit דְּכַר *aries*, animal gregis robuſtiſſimum.

8. אִמְּרִין *agnos.*] Plur. maſc. ſimpl. à ſing. אִמַּר, pag. 574. c. 1. initio. Rad. אמר inuſit.

9. וּמִנְחָתְהוֹן *& ſacrificia eorum.*] Ex copula וְ facta וּ ob ſequentem labialem, vide tom. 1. pag. 385. col. 1. num. III. & ex plur. femin. cum affix. tertiæ perſ. plur. maſc. à ſingul. מִנְחָה aut מִנְחָא *ſacrificium*, emphat. מִנְחָתָא plur. ſimpl. מִנְחָן, emphat. מִנְחָתָא unde cum affixis, מִנְחָתְהוֹן *ſacrificia eorum*, pag. 581. c. 2. Rad. מנה Hebræis & Chald. inuſit. ſed Arabibus *donavit, munus dedit.*

10. וְנִסְכֵּיהוֹן *& libamina eorum.*] Plurale maſc. cum וְ copula, & affix. tertiæ perſ. plur. maſcul. à ſing. נְסַךְ *libamen*, emphat. נִסְכָּא, plur. ſimpl. נִסְכִּין, emphat. נִסְכַּיָּא *libamina*, cum affix. נִסְכֵּיהוֹן *libamina eorum*, ut סְפַר, pag. 581. c. 1. Rad. נְסַךְ Chald. נָסַךְ Heb. *fundere, libare*, &c.

11. וּתְקָרֵב *& offeras.*] Secunda perſ. ſing. maſc. fut. Paël verbi rad. קְרֵב *appropinquare*, in Paël *offerre*, cum copula וְ facta וּ ob (·) ſequens, pag. 589. c. 2.

12. הִמּוֹ *ea.*] Pronomen primitivum plur. maſc. cum apocopa τοῦ I, pro הִמּוֹן, pag. 578. c. 2.

13. עַל־מַדְבְּחָא *ſuper altare.*] Ex præpoſit. עַל Heb. & Chald. *ſuper*, & ſubſt. ſingul. maſcul. emphatico מַדְבְּחָא *altare*, à ſimpl. מַדְבַּח, quod venit ab Hebræo מִזְבֵּחַ, mutata ſibilante ז in lingualem ד, pag. 571. c. 2. Rad. דְּבַח *ſacrificavit*, ab Heb. זָבַח, facta eadem literarum mutatione.

14. דִּי] Articulus genitivi caſus. Vide verſ. XII. num. 8.

15. בֵּית *domus.*] Vide verſ. XVI. num. 14.

16. אֱלָהֲכֹם *Dei veſtri.*] Ex nomine Dei אֱלָה in forma ſimplici, cui adjunctum eſt affixum ſecundæ perſ. plur. maſcul. Vel, quod eodem recedit, ex eodem nomine emphatico אֱלָהָא detracta eſt emphaſis א, & ipſi poſtea adjectum eſt affixum כם pro כן, pag. 582. c. 1.

17. דִּי *quæ* (domus)] Vide verſ. XIII. num. 4.

18. בִּירוּשְׁלֶם *in Jeruſalem.*] Vide verſ. XV. num. 11.

Versus XVIII.

1. וּמָה *illud autem.*] Ex copula וְ *&*, *autem*, facta וּ ob labialem, vide v. XVII. num. 9. & ex pronomine interrogativo rei מָה *quid?* quod ſequente דִּי exponitur *id*, *illud*, pag. 577. §. III.

2. דִּי *quod.*] Vide verſ. XIII. num. 4.

3. עֲלָיִךְ] *ſuper te, tibi.*] Ex עַל *ſuper*, & affixo ſecundæ perſ. ſingul. maſc. Pathahh τοῦ עַל mutatur in (·) & quidem dilatatum ob gutturalem, cui ſubjicitur, quia in præpoſitionibus cum affixis puncta eodem fere modo mutantur atque in nominibus, pag. 583. c. 1. initio. Tò (י), quod ſupervacaneum notant Maſſorethæ, argumento eſt hanc præpoſitionem olim apud Chald. ut apud Hebræos, affixa recepiſſe in forma nominum pluralium.

4. וְעַל־אֲחָיִךְ *& ſuper fratres tuos*, vel *& fratribus tuis.*] Ex copula וְ *&*, præpoſitione עַל *ſuper*, & nomine ſubſtant. plur. maſcul. אַחִין *fratres*, cum affixo ſecundæ perſ. ſing. maſc. Verum forma Hebraica hic uſurpatur; vide tom. 1. p. 116. §. XXXIII. nam ſecundum analogiam Chaldaicam eſſet אַחָיִךְ; in monoſyllabis enim ſive in motione ſingularis in pluralem numerum, ſive cum affixis, (-) mutatur in (·), pag. 573. c. 1. 581. c. 1. 2. Tò (י) affixum inter & ח interjectum, & à Maſſorethis ut abundans notatum, oſtendit illud à Chaldæis,

ut

ut ab Hebræis, olim uſurpatum fuiſſe ad numerum pluralem indicandum.

5. יִיטַב *bonum videbitur*, aut *viſum fuerit.*] Tertia perſ. ſing. maſc. fut. Peal verbi rad. & quieſc. *Pé* (י), יְטַב *bonum eſſe*, vel *videri*, pag. 601. c. 1.

6. בִּשְׁאָר *de reſiduo.*] Ex בְּ *in*, *de*, &c. & שְׁאָר, unde in conſt. שְׁאָר *reſiduum*, licet etiam in regimine (-) retineri poſſit, pag. 575. c. 1. Rad. שאר in Ithpaël *reſiduum*, *reliquum eſſe*, ut שְׁאָר apud Hebræos.

7. בִּכְסְפָּא *argento.*] Vide v. XVII. num. 4.

8. וְדַהֲבָה *& auro.*] Nomen emphat. à ſimplici דְּהַב, quod vide v. XV. num. 3.

9. לְמֶעְבַּד *facere.*] Infinitivus Peal verbi rad. עֲבַד *fecit*, cum ל gerundii, quod ibi πλεονάζει, ut interdum apud Hebræos, vide Gramm. Heb. tom. 1. pag. 149. coll. 1. 2. & ſup. v. XIII. num. 13. מ afficitur (·) loco (·) ob ſequentem gutturalem, ſupra pag. pag. 587. c. 1.

10. כִּרְעוּת *ſecundum voluntatem.*] Ex præpoſitione כְּ *ſecundum*, cujus (·) mutatur in (·) ob ſequens aliud (·), & ex ſubſt. ſingul. femin. ob ת ſervile, רְעוּת *voluntas*, *beneplacitum*, &c. Rad. רְעָה *bene velle*, ab Hebræo רָצָה, mutato צ in ע; quod in vocibus Chaldaïcis ab Hebræo idiomate derivatis frequens. Vide tom. 1. p. 13. c. 2.

11. אֱלָהֲכֹם *Dei veſtri.*] Vide verſ. XVII. num. 16.

12. תַּעַבְדוּן׃ *facietis.*] Secunda perſ. plur. maſc. fut. Peal verbi radic. עֲבַד *fecit*, *operatus eſt*, pag. 587. c. 2.

VERSUS XIX.

1. וּמָאנַיָּא *vaſa autem.*] Vox compoſita ex conjunctione וְ facta וּ ob ſeq. labialem, & ex plur. emphat. מָאנַיָּא, à ſing. מָאן, aut ſine א, quomodo interdum ſcribitur in Paraphraſtis, מָן *vas.* א itaque eſt antiqua vocalis *a*, quæ nunc per (-) exprimitur ſub מ.

2. דִּי־ *quæ.*] Vide v. XIII. num. 4.

3. מִתְיַהֲבִין *data ſunt.*] Bénoni plur. maſc. conjugat. Ithpeal verbi rad. & quieſc. *Pé* (י) יְהַב *dedit*, pag. 588. c. 2.

4. לָךְ *tibi.*] Dativ. ſing. maſc. pronominis primitivi ſecundæ perſ. ſingul. maſc. pag. 578. c. 2.

5. לְפָלְחָן lepholhhán *in miniſterium.*] Ex præpoſit. לְ *in*, & ſubſt. ſing. maſc. conſt. פָּלְחָן polhhán *miniſterium*, cujus abſol. eſt פָּלְחָן cum (-), quod mutatum eſt in (-) ob regimen, quanvis ibidem remanere potuiſſet, pag. 575. c. 1. Hinc exemplaria quædam illud habent. Rad. פְּלַח *ſervivit*, *miniſtravit.*

6. בֵּית *domus.*] Vide v. XVI. num. 14.

7. אֱלָהָךְ *Dei tui.*] Vide v. XIV. num. 13.

8. הַשְׁלֵם *reſtitue.*] Secunda perſ. ſingul. maſc. cum ה pro א Imperat. Aphél verbi rad. שְׁלֵם in Aphél *reddere*, *reſtituere*, pag. 590. c. 2.

9. קֳדָם *coram.* Vide v. XIV. num. 3.

10. אֱלָהּ *Deo.*] Vide v. XII. num. 9.

11. יְרוּשְׁלֶם׃ *Jeruſalem.*] Vide verſ. XIII. num 14.

VERSUS XX.

1. וּשְׁאָר *reliquum vero.*] Ex conjunctione adverſativa וְ facta וּ ob (·) ſequens; & ex ſubſtant. ſing. maſc. conſt. שְׁאָר, quod vide verſ. XVIII. num. 6.

2. חַשְׁחוּת *neceſſitatis.*] Subſt. ſing. femin. ob ת ſervile à rad. חֲשַׁח *opus*, *neceſſe habuit.* Hîc ſubſtantivum illud eſt loco adjectivi, *reliquum neceſſitatis*, h. e. *reliquum neceſſarium.* Vide Grammat. Heb. tom. 1. pag. 462. col. 1. num. II.

3. בֵּית *domus.*] Vide v. XVI. num. 14.

4. אֱלָהָךְ *Dei tui.*] Vide v. XIV. num. 13.

5. דִּי *quod.*] Vide v. XIII. num. 4.

6. יִפֶּל־ *contigerit.*] Tertia perſ. ſingul. maſc. futuri Peal verbi radic. & defect. *Pé* נ, נְפַל *cadere*, *accidere*, *contingere*, ex terminatione (-) mutati in (·) ob Maqqaph, pag. 593. c. 2.

7. לָךְ *tibi.*] Vide verſ. XIX. num. 4.

8. לְמִנְתַּן *ad dandum*, *ut des.*] Infinit. Peál verbi rad. & defect. *Pé* נ, נְתַן *dedit*, in forma perfect. & cum ל gerundii, p. 593. c. 1.

9. תִּנְתֵּן *dabis.*] Secunda perſ. ſing. maſc. fut. Peal ejuſdem verbi & formæ, ibid. c. 2.

10. מִן־ *è, de*, &c.] Vide verſ. XIII. num. 8.

11. בֵּית *domo.*] Vide v. XVI. num. 14.

12. גִּנְזֵי *theſaurorum.*] Plural. maſc. conſt. à ſingul. גְּנַז *theſaurus*, emphat. גִּנְזָא, plur. ſimpl. גִּנְזִין, conſt. גִּנְזֵי, &c. pag. 572. c. 2. 573. c. 2. 575. c. 1. Rad. גְּנַז *recondere*, *theſaurizare.*

13. מַלְכָּא *regis.*] Vide v. XIV. num. 4.

VERSUS XXI.

1. וּמִנִּי *& à me.*] Ex copula וּ facta וּ ob ſequentem labialem, & מִנִּי, quod vide verſ. XIII. num. 1.

2. אֲנָה *ego.*] Pronomen primitivum primæ perſonæ comm. pag. 576. c. 2.

3. אַרְתַּחְשַׁסְתְּא *Artaxerxes.*] Vide v. XII. num. 1. Hæ voces: *Ego Artaxerxes rex*, membrum integrum efficiunt, ut nonnullis placet, q. d. ad me Artaxerxem regem quod attinet, vide Grammat. Heb. tom. 1. pag. 479. §. VIII. can. I. Hæ includi etiam poſſunt parentheſi, & ſubintellecta conjunctione *enim* ſic exponi: *A me* (*Ego enim ſum rex Artaxerxes*) *poſitum eſt decretum*, &c.

4. מַלְכָּא *rex.*] Vide v. XIV. num. 4.

5. שִׂים *poſitum* (eſt)] Vide verſ. XIII. num. 2.

6. טְעֵם *decretum.*] Vide ibid. num. 3.

7. לְכֹל *omnibus.*] Ex לְ dativi caſus articulo, & כֹּל *omnis*, &c. ut in Heb.

8. גִּזַּבְרַיָּא *theſaurariis.*] Plur. maſc. emphat. à ſingul. ſimpl. inuſit. גִּזְבַּר, emphat. גִּזַּבְּרָא, aut ejecto daghéſch ex בּ ob (·) ipſi ſubjectum, גִּזַּבְרָא *theſaurarius*, *quæſtor*, plur. ſimpl. גִּזַּבְּרִין aut גִּזַּבְרִין, & emphat. גִּזַּבְרַיָּא *quæſtores.* Forma uſit. hujus nominis eſt גִּזְבָּר Eſd. 1. v. 8. Rad. גזבר inuſit.

9. דִּי *qui* (ſunt)] Vide verſ. XIII. num. 4.

10. בַּעֲבַר *in tranſitu*, vel *trans.*] Ex בְּ *in* affecto (-) ob ſequens (-:), & עֲבַר *tranſitus*. Rad. עֲבַר *tranſire*, idem quod Heb. עָבַר.

11. נַהֲרָה *fluminis*, vel *flumen.*] Nomen ſingul. maſc. emphat. à ſimpl. נְהַר *flumen*, emphat. נַהֲרָא, aut cum ה in fine loco א, quod Danieli & Eſdræ familiare, נַהֲרָה. Rad. Heb. נָהַר *fluxit*, *confluxit*, &c. Porro hoc flumen eſt Euphrates, qui ſic dicitur κατ' ἐξοχὴν.

12. דִּי *ut.*] Hæc vocula interdum etiam, ut eo loci, conjunctio cauſalis eſt, vide verſ. XIII. num. 4.

13. כָּל־דִּי *omne quod*, *quidquid.*] Ex כֹּל, & ſequente Maqqaph כָּל־ *omne*, & דִּי *quod.* Vide v. XIII. num. 4. 5.

14. יִשְׁאֲלִנְכוֹן *petierit* (à) *vobis.*] Tertia perſ. ſing. maſc. fut. Peal verbi perfect. & rad. שְׁאֵל *petiit*, idem quod Heb. שָׁאַל. Pro (:) ante נ epentheticum ſubjicitur (·) ל, quia duæ illæ motiones ſæpius invicem permutantur, pag. 616. c. 1. Hic Artaxerxes ad quæſtores ſuos ſermonem convertit.

15. עֶזְרָא *Eſra*, ſive *Eſdras.*] Vide verſ. XII. num. 4.

16. כָּהֲנָא *Sacerdos.*
17. סָפַר *Scriba.*
18. דָּתָא *legis.*
19. דִּי־אֱלָהּ *Dei.*
20. שְׁמַיָּא *cælorum.*
} ibid. num. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

21. אָסְפַּרְנָא oſpárna *cito.*] Vide v. XVII. num. 2.

22. יִתְעֲבֵד *fiat.*] Tertia perſ. ſing. maſc. fut. Ithpeal verbi עֲבַד *fecit*, pag. 588. c. 1.

VERSUS XXII.

1. עַד־כְּסַף *uſque ad argenti.*] Ex præpoſit. Heb. & Chald. עַד *uſque*, *uſque ad*, & כְּסַף *argentum*, quod vide v. XV. num. 2.

2. כַּכְּרִין *talenta.*] Plur. maſc. ſimpl. à ſing. כַּכַּר, idem quod Heb. כִּכָּר. Eſt formæ אִמַּר, pag. 574. c. 1.

3. מְאָה *centum.*] pro Heb. מֵאָה. Vide Lexicon.

4. וְעַד־חִנְטִין *& uſque ad triticorum.*] Ex conjunctione וְ *&*, præpoſit. עַד *uſque*, & plurali femin. ſed ex terminatione maſc. חִנְטִין *tritica*, à ſingul. חִנְטָה, & ſublato נ,

eoque per daghéſch in ט compenſato, חִטִּין *triticum*, pag. 574. c. 2. Rad. חָנַט Heb. *protruſit*, unde חִנְטָה *triticum*, ſic dictum, quod è folliculis ſuis protruſum emineat. Hic pluralis numerus pro ſingulari ponitur, vel emphatice; q. d. *optimi tritici*, vide Grammat. Heb. tom. 1. p. 476. §. VII. can. II. vel forte quia nomen iſtud caret ſingulari apud Chaldæos, ut conjicere licet ex Paraphraſtis, apud quos in ſolo numero multitudinis occurrit.

5. כּוֹרִין *coros.*] Plur. maſcul. ſimplex à ſing. ſimpl. Heb. & Chald. כּוֹר *corus* aridorum & liquidorum menſura, cujus capacitatem vide ſupra pag. 525. 526. Rad. כור inuſit.

6. מְאָה *centum.*] Vide ſupra num. 3.

7. וְעַד־חֲמַר *& uſque ad vini.*] Ex וְעַד־, de qua voce ſupra num. 4. & ſubſt. ſing. maſcul. ſimpl. חֲמַר *vinum*, ſic dictum, ſecundum quoſdam grammaticos, quod caput & cerebrum turbet, à rad. חָמַר Heb. חֲמַר Chald. *turbari.*

8. בַּתִּין *bathos.*] Nomen ſubſtant. plur. femin. in forma maſcul. à ſimpl. Heb. & Chald. בַּת *bathus*, menſura liquidorum, quam vide ſupra pag. 525. 526. Vel eſt radix, & daghéſch תּ n in plurali imprimitur ad complendam ſyllabam. Vel deducitur ex inuſit. בנת, cujus נ ejectum compenſatur per idem dagh. in eadem litera.

9. מְאָה *centum.*] Vide ſup. num. 3.

10. וְעַד־בַּתִּין *& uſque ad bathos.*] Vide ſup. num. 4. & 8. Hic eſt enallage ſtatus abſoluti pro conſtructo, ſcilicet בַּתִּין pro בַּתֵּי; quæ figura in Hebræo etiam locum habet, vide tom. 1. pag. 121. in fine. Vel eſt vocum metatheſis ſive trajectio, quæ ſic præcedentium inſtar ordinandæ ſunt: וְעַד־מְשַׁח בַּתִּין מְאָה *& uſque ad olei bathos centum.*

11. מְשַׁח *olei.*] Nomen ſubſtant. ſingul. ſimpl. maſc. à rad. מְשַׁח Chald. מָשַׁח Heb. *unxit.*

12. מְאָה *centum.*] Vide ſupra num. 3.

13. וּמְלַח *& ſal.*] Ex conjunct. וּ facta ו tum ob ſeq. labialem, tum ob (·) ſequens; & ex ſubſt. ſing. maſc. ac ſimpl. & rad. מלח, Heb. מֶלַח *ſal.*

14. דִּי־לָא *cujus non* (ſit)] Ex דִּי *qui, quæ, quod*, &c. Vide v. XIII. num. 4. & לָא Chald. *non*, pro Heb. לֹא. Vide Lexicon.

15. כְתָב׃ *ſcriptura*, h. e. menſura.] Nom. ſubſt. ſing. ſimpl. maſc. à rad. כְּתַב Chald. כָּתַב Heb. *ſcripſit, præſcripſit, definivit.* Has voces: *cujus non ſit ſcriptura*, Vulg. eleganter tranſtulit, *abſque menſura.*

VERSUS XXIII.

1. כָּל־דִּי *omne quod, quidquid.*] Ex כָּל, & ſequente Maqqaph, כָּל־ *omnis, omne*, vide v. XIII. num. 5. & דִּי, ibid. num. 4.

2. מִן־טַעַם *ex decreto, ſententia, judicio.*] Ex מִן *de, ex*, vide verſ. XIII. num. 8. & טַעַם idem quod טְעֵם, ibid. num. 3. ſed in alia forma.

3. אֱלָהּ *Dei.*] Vide verſ. XII. num. 9.

4. שְׁמַיָּא *cælorum* (eſt)] Vide verſ. XII. num. 10.

5. יִתְעֲבֵד *fiat.*] Vide verſ. XXI. num. 22.

6. אַדְרַזְדָּא *diligenter.*] Adverbium, quod ex parte venire poteſt ex אֲדַר aut דְּרָא Thalmudiſtis *aſſilire.*

7. לְבֵית *domui.*] Vide v. XVI. num. 14.

8. אֱלָהּ *Dei.* }
9. שְׁמַיָּא *cælorum.* } Vide v. XII. num. 9. 10.

10. דִּי־לְמָה *cujus ad quid? cur?*] Ex דִּי, quod vide num. XIII. v. 4. & לְמָה *ad quid? cur?* quod & ipſum componitur ex לְ *ad*, & מָה pronomine interrogativo rei, pag. 577. §. III. pro Heb. לָמָּה aut לָמֶה.

11. לֶהֱוֵא *erit*, vel *eſſet*; ad verbum *eſſe.*] Infinitivus Peál verbi quieſc. Lám. א aut Lám. ה, הֲוָא vel הֲוָה *fuit*, ſine מ characteriſtico, pro לְמֶהֱוֵא, pag. 608. c. 2. Is infinitivus hîc ponitur pro futuro, nec male; ſic enim vocatur iſte modus, quod definita non ſit ejus ſignificatio; unde pro præſenti, præterito, & futuro interdum uſurpatur. Vide Grammat. Heb. tom. 1. pag. 539. §. I. can. I. Abundat ל gerundii, vide v. XIII. num. 13. & verſ. XVIII. num. 9.

12. קְצַף *ira.*] Nomen ſubſt. ſing. maſc.

ſimpl. à rad. קְצַף idem, quod Heb. קָצַף *efferbuit ira*, &c.

13. עַל־מַלְכוּתָא *ſuper regnum.*] Ex præpoſit. עַל *ſuper* & מַלְכוּת *regnum*, quod vide verſ. XIII. num. 7.

14. מַלְכָּא *regis.*] Vide verſum XIV. num. 4.

15. וּבְנוֹהִי *& filiorum ejus.*] Plur. maſc. cum affix. tertiæ perſ. ſing. maſcul. à ſing. בֵּן *filius*, quod in Targum non invenitur, ſed בַּר idem. At in plurali uſitatum eſt hîc & in Targum, ut abſol. ſimpl. בְּנִין *filii*, emphat. בְּנַיָּא, conſt. בְּנֵי, cum affix. בְּנוֹהִי *filii ejus.*

VERSUS XXIV.

1. וּלְכֹם *vobis quoque.*] Ex conjunctione וְ *&*, *quoque*, &c. facta וּ ob (ּ) ſequens; & ex dativo plur. maſc. pronominis primitivi ſecundæ perſ. אַנְתְּ vel אַתְּ *tu*, cum ם in fine pro ן, videlicet לְכֹם pro לְכֹן, pag. 578. c. 1. in Notis.

2. מְהוֹדְעִין *notum facientes* (ſumus), *notum facimus.*] Bénoni plur. maſc. conjugationis Aphél verbi rad. & quieſc. *Pé* (י), יְדַע Chald. יָדַע Heb. *ſcivit*, ſervata characteriſtica communi conjugationis, quæ hîc eſt ה pro א, pag. 601. c. 1.

3. דִּי *quod.*] Vide verſ. XIII. num. 4.

4. כָּל־כָּהֲנַיָּא *omnes Sacerdotes.*] Vide v. XIII. num. 5. & 11.

5. וְלֵוָיֵא *& Levitæ.*] Ibid. num. 12.

6. זַמָּרַיָּא *cantores.*] Plur. maſc. emphat. à ſingul. ſimpl. זַמָּר, emphat. זַמָּרָא *cantor*, plur. ſimpl. זַמָּרִין, emphat. זַמָּרַיָּא *cantores.* Rad. זַמַּר in Paël, *pſallere*, idem atque Hebræum זִמֵּר.

7. תָרָעַיָּא *janitores.*] Plur. itidem maſcul. emphat. à ſing. ſimpl. תָּרָע *janitor*, formæ nominis præced. זַמָּר; nam (ָ), quod *τῷ* ת ſupponitur, ad compenſandum dagh. ejectum adhibetur. Venit ab Heb. שַׁעַר *porta*, *oſtium*, murata ſibilante ש in lingualem ת, & trajectis ע & ר literis.

8. נְתִינַיָּא *Nethinæos*, vel *Nathinæos.*] Plur. maſc. emphat. à ſimpl. נְתִינִין *dati*, in participio præterito ſive paſſivo verbi נְתַן *dedit*, in Peal; idem quod Heb. נָתַן. Hi Nethinæi, ſive Nathinæi, poſteri erant Gabaonitarum, quibuſcum Joſue, eorum ſimulatione deceptus, neque interrogato Domino, fœdus iniit; quoſque altaris Iſraëlitarumque miniſterio ad cædenda ligna & aquas comportandas addixit, vide Joſ. 9. Nepotes eorum miniſtros Levitarum conſtituit David, Eſd. 8. v. 20. De iiſdem Nathinæis conſule etiam c. 2. v. 58. & Nehem. 3. v. 26.

9. וּפָלְחֵי *& miniſtros.*] Ex conjunctione ו facta וּ ob ſequentem labialem פ; & ex Bénoni plur. maſc. conſt. conjugat. Peal verbi rad. פְּלַח *ſervivit*, *miniſtravit*, &c. pag. 586. c. 2.

10. בֵּית *domus.*] Vide verſ. XVI. num. 14.

11. אֱלָהָא *Dei.*] Emphaticum Dei nomen à ſimpl. אֱלָהּ, pag. 572. c. 1.

12. דְּנָה *hujus.*] Pronomen demonſtrativum femin. ſed ſæpe etiam maſcul. Vide verſ. XVII. num. 5.

13. מִנְדָּה *tributum.*] Subſt. ſing. femin. cum נ epenthetico ad compenſandum daghéſch ejectum; eſt enim pro מִדָּה, pag. 571. c. 1. Rad. מְדַד, Hebraice מָדַד *menſus eſt*; unde מִדָּה & מִנְדָּה *tributum*, quaſi *demenſum.*

14. בְּלוֹ *vectigal.*] Nomen ſubſtant. ſing. femin. cum apocopa ultimæ literæ ת pro בְּלוֹת, pag. 571. c. 2. Proprie ſignificat vectigal jam à longo tempore impoſitum; venit enim à rad. בְּלָא aut בְּלָה *vetuſtum eſſe*, *vetuſtate atteri*, &c.

15. וַהֲלָךְ *& cenſum.*] Ex conjunctione ו affecta (ַ) ob (ֲ) ſequens, vide tom. 1. pag. 384. col. 2. in fine, & nomine ſubſtant. ſing. maſc. & ſimpl. הֲלָךְ *cenſus*, iſque, ut nonnullis placet, *annuus.* Rad. הֲלַךְ Chald. הָלַךְ Heb. *ire*, &c.

16. לָא *non.*] Particula negativa, quæ Hebrææ לֹא reſpondet. Vide Lexicon.

17. שַׁלִּיט *potens* (ſit)] Adjectivum ſing. maſc. ſimplex à rad. שְׁלֵט Chald. שָׁלַט Heb. *dominium*, *poteſtatem habuit*, &c.

18. לְמִרְמֵא *imponere* vel *ad imponendum.*] Infinitivus Peal verbi quieſc. Lam. א aut

Lám. ה, רְמֵא vel רמה *imponere*, p. 608. c. 2.

19. עֲלֵיהוֹם : *ſuper eos.*] Ex præpoſit. עַל *ſuper*, quæ hic affixum recipit in forma Hebraica, id eſt, nominum pluralium inſtar; & ex affix. tertiæ perſonæ plur. maſc. הוֹם pro הִין, pag. 578. c. 1. in Notis. Affixum iſtud hic redundat; hujus enim verſiculi vocum is eſt ordo & ſenſus: *Notum autem vobis facimus nemini veſtrûm licere imponere tributum, vectigal, & cenſum omnibus Sacerdotibus, & Levitis, cantoribus, janitoribus, Nathinæis, & miniſtris domûs Dei hujus.* Vide ſimiles pleonaſmos in Gramm. Heb. tom. 1. pag. 513. §. IV. can. II.

VERSUS XXV.

1. וְאַנְתְּ *Tu autem.*] Ex conjunctione וְ *&*, *autem*, *vero*, &c. & pronomine primitivo ſecundæ perſ. ſing. comm. pag. 576. c. 1.

2. עֶזְרָא *Eſra.*] Vide verſ. XII. num. 4.

3. כְּחָכְמַת *ſecundum ſapientiam.*] Ex כְּ *ſecundum*, ut in Heb. & חָכְמַת ſubſtant. ſing. femin. conſt. ab abſol. חָכְמָא *ſapientia*, pag. 575. c. 2. in paradigmate. Rad. חכם Chald. חכם Heb. *ſapere*, *ſapientem eſſe*.

4. אֱלָהָךְ *Dei tui.*] Vide v. XIV. num. 13.

5. דִּי־בִידָךְ *quæ (eſt) in manu tua.*] Ex pronom. relat. דִּי verſ. XIII. num. 4. & בִידָךְ, quod vide verſ. XIV. num. 15. Phraſis autem, *quæ eſt in manu tua*, eadem eſt ac iſta, *quæ eſt in te*, adeo ut vox *manus* hic abundet. Vide Gramm. Heb. tom. 1. pag. 493. col. 1. num. V.

6. מֶנִּי *conſtitue.*] Secunda perſona ſing. maſcul. Imperat. Paël verbi rad. & quieſc. Lám. א aut Lám. ה, מנא vel מנה *numerare*, in Peál; *conſtituere*, *præficere*, in Paël, pag. 609. c. 1. in fine.

7. שָׁפְטִין *judices.*] Bénoni plur. maſcul. ſimpl. conjug. Peál verbi perfecti & rad. שפט Chald. שָׁפַט Heb. *judicavit*, p. 586. c. 2.

8. וְדַיָּנִין *& cauſidicos*, Vulg. *præſides.*] Ex conjunct. וְ *&*, ac nomine ſubſt. plur. maſc. ſimpl. דַיָּנִין, cujus ſingul. eſt דַיָּן *cauſidicus.* Rad. דּוּן vel דִּין Chald. & Heb. *judicare.*

9. דִּי־לֶהֱוֺן *qui*, vel *ut ſint ipſi.*] Ex pronomine relativo vel conjunctione דִּי *qui*, *ut*, & infinitivo Peál verbi rad. & quieſc. Lám. א aut Lám. ה, הֲוָא aut הֲוָה Chald. היה Heb. *fuit*, cum ל gerund. & affixo tertiæ perſ. plur. maſc. ו pro הוֹן, ita ut לֶהֱוֺן ſit pro לְמֶהֱוֵיהוֹן, pag. 608. c. 2. Præterea in לֶהֱוֺן aut לְמֶהֱוֵיהוֹן eſt contractio pro לְהֵוָא הוֹן. Vide in Grammat. Heb. tom. 1. pag. 372. Mantiſ. I. ſimilem affixorum conjunctionem cum verbo ſubſt. Heb. יֵשׁ *eſt*, *ſunt*.

10. דָּאְנִין *judicantes* vel *judices.*] Bénoni plur. maſc. ſimpl. verbi rad. & quieſcent. Aïn (ו) vel (י), דּוּן aut דִּין *judicare*, à ſing. דָּאֵן mutato (ו) vel (י) in א, quod in plur. vel ſervatur, afficiturque (ְ); vel abjicitur, & loco ejus ſumitur (י), cui (ִ) ſupponitur. Hinc idem (ִ) cum א hic ſubjectum argumento eſt legendum eſſe דָּיְנִין, ut docent Maſſorethæ. Vide pag. 604. c. 2. initio.

11. לְכָל־עַמָּא *omni populo.*] Ex לְכָל־, quæ vox compoſita eſt ex ל dandi caſus articulo, כָּל ac ſequente Maqqâph, כָּל־ *omnis*, vide v. XIII. num. 5. & ex עַמָּא *quod*, vide verſ. XIII. num. 9.

12. דִּי *qui* (eſt)] Vide ibid. num. 4.

13. בַּעֲבַר *trans.* } Vide verſ. XXI.

14. נַהֲרָה *flumen* } num. 10. 11.

15. לְכָל־ *omnes.*] Vide ſup. num. 11.

16. יָדְעֵי *ſcientes.*] Bénoni plur. maſcul. conſt. conjug. Peál verbi rad. & quieſc. Pé (י), ידע Chald. ידע Heb. *ſcivit*, ut פָלְחֵי ſup. verſ. XXIV. num. 9. S. Hieron. interpretatus eſt: *his*, *qui ſciunt legem Dei tui*, adeo ut Artaxerxes Eſdræ imperaverit, aut permiſerit, ut judices conſtitueret, qui judicarent eos, qui legem Dei ſciebant; cum potius eos, qui hanc legem noverant, judices creandi poteſtatem ei feciſſe videatur.

17. דָּתֵי *leges.*] Subſt. plur. maſc. conſt. à ſingul. דָּת *lex*, quod vide ſup. verſ. XII. num. 7.

18. אֱלָהָךְ *Dei tui.*] Vide verſ. XIV. num. 13.

19. וְדִי *& qui.*] Ex conjunct. וְ *&*, ac pronom. relat. דִּי *qui*, vide ſup. verſ. XIII. num. 4.

20. לָא *non.*] Vide verſ. XXIV. num. 16.

21. יָדַע *ſciens* (eſt)] Bénoni ſing. maſc. conjug. Peal verbi rad. & quieſcent. *Vé* (י), יְדַע Chald. יָדַע Heb. *ſcivit*, pag. 586. c. 2.

22. תְּהוֹדְעוּן *docebitis* (eum)] Secunda perſ. plur. maſc. fut. Aphél ejuſd. verbi, ſervata characteriſtica communi, quæ hîc eſt ה pro א; unde ה characteriſtica litera hujus temporis afficitur ( ), pag. 601. c. 2.

Versus XXVI.

1. וְכָל־דִּי־לָא *& omnis, qui non*, vel *quiſquis vero non.*] Ex וְ *&*, כָּל־ *omnis*, verſ. XIII. num. 5. דִּי *qui*, ibid. num. 4. & לָא *non*, verſ. XXIV. num. 16.

2. לֶהֱוֵא *erit.*] Infinitivus Peäl verbi הֲוָה aut הֲוָא *fuit*, cum ל gerundii. Is infinitivus hîc eſt pro futuro, vide verſ. XXIII. num. 11.

3. עָבֵד *faciens.*] Bénoni ſingul. maſcul. conjug. Peäl verbi perf. & rad. עֲבַד *fecit*, pag. 586. c. 2.

4. דָּתָא *legem.*] Vide verſ. XII. num. 7.

5. דִּי־אֱלָהָךְ *Dei tui.*] Ex דִּי gignendi caſus articulo, ibid. num. 8. & אֱלָהָךְ, quod vide verſ. XIV. num. 13.

6. וְדָתָא *& legem.*] Ex conjunct. וְ *&*, ac דָּתָא, verſ. XII. num. 7.

7. דִּי] Articulus genitivi caſus, verſ. XII. num. 8.

8. מַלְכָּא *regis.*] Vide verſ. XIV. num. 4.

9. אָסְפַּרְנָא oſpárna *cito.*] Vide verſ. XVII. num. 2.

10. דִּינָה *judicium, ſupplicium.*] Nomen ſubſt. ſing. maſc. emphat. à ſimpl. דִּין, unde emphat. דִּינָא aut דִּינָה *judicium.* Rad. דָּן vel דִּין *judicare.*

11. לֶהֱוֵא *ſit.*] Infinitivus verbi הֲוָא aut הֲוָה *fuit*, pro præſenti ſubjunctivi. Vide verſ. XXIII. num. 11.

12. מִתְעֲבֵד *factum.*] Bénoni ſing. maſcul. conjug. Ithpeäl verbi perfect. & rad. עֲבַד *fecit*, ut מִתְמְסַר, pag. 589. c. 2.

13. מִנֵּהּ *de eo.*] Ablativus caſus pronominis primitivi tertiæ perſ. ſing. maſc. pag. 578. c. 3. in fine.

14. הֵן *ſive.*] Conjunctio disjunctiva reſpondens Hebrææ אוֹ *aut*, *ſive.* Vide Lexicon.

15. לְמוֹת *ad mortem.*] Ex præpoſit. ל cum nativa ſua motione ( ); & ſubſt. ſingul. maſcul. ſimpl. מוֹת *mors.* Rad. מוּת Heb. & Chald. *mori.*

16. הֵן *ſive.*] Vide num. 14.

17. לִשְׁרֹשׁוּ *ad exſilium.*] Ex præpoſ. ל affecta ( ) loco ( ) ob aliud ( ) ſequens; & ſubſt. ſing. femin. שְׁרֹשִׁי, cum apocopa ת pro שְׁרֹשִׁית, pag. 571. c. 2. Rad. שְׁרַשׁ *radicavit*, & per antiphraſin, de qua ſupra pag. 61. *eradicavit.* Hinc שְׁרֹשִׁית *eradicatio*, & metaphorice *exſilium*, quod eſt veluti è nativo ſolo eradicatio, & in aliud tranſplantatio. In textu ſcribitur לִשְׁרֹשִׁי, at recte Maſſotethæ monent legendum eſſe לִשְׁרֹשׁוּ.

18. הֵן־לַעֲנָשׁ *ſive ad mulctam.*] Ex הֵן, quod vide ſupra num. 14. & לַעֲנָשׁ compoſit. ex ל notato cum (-) loco ( ) ob ( ) ſequens, & nomine ſubſtant. ſing. maſc. conſt. עֲנָשׁ *mulcta.* Rad. עֲנַשׁ Chald. עָנַשׁ Heb. *mulctavit.*

19. נִכְסִין *opum.*] Nomen ſubſt. plur. maſc. ſimpl. à ſing. itidem ſimplici נְכַס *opes, ſubſtantia*, formæ דְּבַר, pag. 574. c. 1. Rad. נכס Heb. inuſit. ſed Chald. נְכַס *jugulavit, mactavit*, & forte etiam antiquitus his & Hebræis, *divitias comparavit, congeſſit*, &c.

20. וְלֶאֱסוּרִין׃ *&*, aut *vel ad vincula.*] Ex וְ *&*, *vel*, quam poſtremum ſignificationem vide in Gramm. Heb. tom. 1. pag. 612. col. 1. num. III. ל ad affecto (-) pro ( ) ob ſequens (-), & אֱסוּרִין plur. maſc. ſimpl. à ſingul. itidem ſimpl. אֱסוּר *vinculum.* Rad. אֲסַר Chald. אָסַר Heb. *ligavit.*

Analyſis grammaticæ diplomatis Artaxerxis, & tomi II. finis.

INDEX PRIMUS

Locorum SS. Scripturæ, qui hoc in opere explicantur.

Literæ t. 1. *tomum primum;* t. 2. *tomum ſecundum;* p. *paginam;* c. *columnam; numeri Romani, præfationes; Arabici ſive vulgares, paginas indicant.*

GENESIS.

CAPUT I.

VErſ. 1. t. 1. p. xix. 456. c. 1. 477. c. 1. 492. c. 1. t. 2. xxxviij. 20. c. 1. 592. c. 2.
2. t. 1. p. 553. c. 1. t. 2. p. 75. c. 2. 96. c. 2. 179. c. 1.
3. t. 2. p. 75. c. 2.
4. t. 1. p. 598. c. 1. t. 2. p. 85. c. 1.
5. t. 2. p. 247. c. 2. 387. c. 2.
6. t. 1. p. 355. c. 1. 598. c. 1. t. 2. p. 116. c. 1.
7. t. 2. p. 116. c. 1.
8. *ibid.*
9. *ibid.*
11. t. 1. p. 514. c. 2. 533. c. 2.
14. t. 2. p. 116. c. 1.
24. t. 1. p. 125. c. 2. t. 2. p. 61. c. 2. 245. c. 1.
26. t. 1. p. 460. c. 1. t. 2. p. 75. c. 2.
27. t. 1. p. 506. c. 1. t. 2. p. 28. c. 1.
29. t. 1. p. 562. c. 1.
30. t. 2. p. 9. c. 1.
31. t. 1. p. 471. c. 1. t. 2. p. 115. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 3. t. 2. p. 201. c. 2. 202. c. 1.
2. t. 1. p. 543. c. 1. t. 2. p. 77. c. 1.
3. t. 2. p. 392. c. 1. 2.
4. t. 1. p. 424. c. 1. t. 2. p. 198. c. 2. 391. c. 1.
7. t. 1. p. 595. c. 1. 601. c. 2. t. 2. p. 23. c. 2. 75. c. 1.
8. t. 1. p. 437. c. 1.
9. t. 1. p. xxxvj. 422. c. 2.
10. t. 1. p. 546. c. 2.
11. t. 1. p. 515. c. 1.
15. t. p. 508. c. 1.
16. t. 1. p. 537. c. 1. t. 2. p. 230. c. 2.
17. t. 1. p. 514. c. 1. 529. c. 1. 537. c. 1.
18. t. 1. p. 50. init. 474. c. 3. 624. c. 2.
19. t. 1. p. 509. c. 2.
22. t. 2. p. 77. c. 2.
25. t. 1. p. 8. c. 1. xxiv. 455. c. 1. 538. c. 1. t. 2. p. lv. lvj. 392. c. 2.
24. t. 1. p. 539. c. 1. t. 2. p. 251 c. 1. 300. c. 1.
25. t. 1. p. 155. c. 2.
26. t. 1. p. 548. c. 2. 549. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 1. t. p. 617. c. 1.
3. t. 1. p. 575. c. 2. 612. c. 2.
4. t. 1. p. 537. c. 2. t. 2. p. 64. c. 2.
5. t. 1. p. 613. c. 1. t. 2. p. 64. c. 2.
6. t. 1. p. 470. c. 2. 553. c. 1. 2.
7. t. 2. p. 45. c. 1. 179. c. 2.
8. t. 1. p. 476. c. 1. 595. c. 3. t. 2. p. 238. c. 1. 2.
9. t. 2. p. 75. c. 2.
10. t. 1. p. 500. c. 2.
15. t. 1. p. 509. c. 2. t. 2. p. 83. c. 1. 175. c. 1. 235. c. 1.
16. t. 1. p. 497. c. 1.
17. t. 1. p. xxxiij. t. 2. p. 188. c. 2.
19. t. 1. p. 507. c. 2. 515. c. 2. t. 2. p. 41. c. 2. 236. c. 2. 240. c. 1.
20. t. 1. p. 456. c. 2. t. 2. p. 252. c. 1.
21. t. 1. p. 432. c. 1. 570. c. 2.
22. t. 2. p. 4. c. 1. 62. c. 1. 277. c. 2.
24. t. 2. p. 124. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 1. t. 1. p. xxiv. 344. c. 1. t. 2. p. 59. c. 2.
2. t. 1. p. 558. c. 1. t. 2. p. 234. c. 2.
3. t. 2. p. 5. c. 2.
4. t. 2. p. 83. c. 2.
5. t. 2. p. 6. c. 1. 83. c. 2.
6. t. 1. p. 440 c. 1.
7. t. 1. p. 557. c. 1. t. 2. p. 113. c. 1.
9. t. 2. p. 73. c. 2.
10. t. 1. p. 468. c. 1. t. 2. p. 105. c. 1. 2.
11. t. 1. p. 627. c. 1. t. 2. p. 108. c. 1.
12. t. 3. p. 563. c. 1. t. 2. p. 37. c. 3.
15. t. 1. p. 552. c. 2.
13. t. 1. p. 571. c. 1. 621. c. 1. 2. 622. c. 1. 2. t. 2. p. 232. c. 1.
16. t. 2. p. 66. c. 1.
20. t. 2. p. 195. c. 2.
22. t. 2. p. 200. c. 1. 2.
25. t. 1. p. 506. c. 1. t. 2. p. 21. c. 2.
24. t. 2. p. 238. c. 1.
25. t. 1. p. xxiv. 507. c. 2. 590. c. 1. t. 2. p. 41. c. 2. 273. c. 2.
26. t. 1. p. 519. c. 2. t. 2. 238. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 4. t. 1. p. 581. c. 1.

CAPUT VI.

Verſ. 2. t. 2. p. 114. c. 1. 194. c. 2. 501. c. 1.
4. t. 1. p. 487. c. 1. t. 2. p. 242. c. 1.
6. t. 1. p. 523. c. 3. t. 2. p. 70. c. 2. 72. c. 1.
2. t. 2. p. 233. c. 2. 395. c. 2.
9. t. 1. p. 301. c. 2.
11. t. 2. p. 48. c. 1.
12. t. 2. p. 251. c. 2. 245. c. 1.
15. t. 2. p. 243. c. 2.
14. t. 1. p. 482. c. 1. t. 2. p. 175. c. 1.
15. t. 2. p. 591. c. 2.
17. t. 1. p. 556. c. 2.
19. t. 1. p. 582. c. 1.
21. t. 1. p. 321. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 1. t. 2. p. 46. c. 2.
9. t. 1. p. 458. c. 2.
11. t. 1. p. 363. c. 2. t. 2. p. 92. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 74. c. 1.
5. t. 1. p. 537. c. 1.
4. t. 1. p. 478. c. 2.
7. t. 3. p. 537. c. 1. 565. c. 2.

10. t. 1. p. 556. c. 1.
13. t. 2. p. 240. c. 2.
21. t. 1. p. 533. c. 2. 556. c. 1. 567. c. 2. 583. c. 1. 622. c. 1. t. 2. p. 70. c. 2. 75. c. 2. 84. c. 1.
22. t. 2. p. 247. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 3. t. 3. p. 512. c. 1.
5. t. 1. p. 493. c. 1.
6. t. 1. p. 512. c. 2. t. 2. p. 273. c. 2.
20. t. 1. p. 487. c. 2. 518. c. 1. 534. c. 1.
22. t. 2. p. 62. c. 1.
25. t. 1. p. 469. c. 2.
27. t. 2. p. 34. c. 2. 275. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 9. t. 2. p. 166. c. 1. 161. c. 1.
11. t. 1. p. 437. c. 1.
12. t. 1. p. 502. c. 1.
13. t. 2. p. 24. c. 1.
14. *ibid.*
36. t. 2. p. 238. c. 2.

CAPUT XI.

Verſ. 1. t. 2. p. 30. c. 1. 35. c. 1.
3. t. 1. p. 618. c. 2.
5. t. 2. p. 85. c. 1.
7. t. 2. p. 188. c. 2.
29. t. 2. p. 396. c. 2.

CAPUT XII.

Verſ. 1. t. 1. p. 500. c. 1. t. 2. p. 30. c. 1. 2.
2. t. 1. p. 470. c. 2.
3. t. 2. p. 34. c. 2.
5. t. 1. p. 506. c. 1. t. 2. p. 38. c. 1. 242. c. 1. 2.
7. t. 1. p. 41. c. 2.
8. t. 2. p. 29. c. 1.
11. t. 1. p. 536. c. 1.
15. t. 1. p. 516. c. 1.
18. t. 2. p. 285. c. 2.
29. *ibid.*

CAPUT XIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 582. c. 2.
5. t. 2. p. 48. c. 1.
10. t. 2. p. 26. c. 1. 29. c. 2.
21. t. 1. p. 600. c. 2.
26. t. 1. p. 533. c. 1. t. 2. p. 252. c. 3.

CAPUT XIV.

Verſ. 3. t. 1. p. 437. c. 1.
7. t. 1. p. 440. c. 2. t. 2. p. 19. c. 2. 246. c. 1.
10. t. 1. p. 452. c. 1.
13. t. 1. p. 488. c. 2.
15. t. 1. p. 436. c. 1.
18. t. 1. p. 612. c. 2.
20. t. 2. p. 3. c. 1. 8. c. 2.
22. t. 2. p. 278. c. 1.
23. t. 1. p. 614. c. 1. 618. c. 1. t. 2. p. 2,8. c. 1.

CAPUT XV.

Verſ. 1. t. 2. p. 42. c. 1. 91. c. 2.
2. t. 2. p. 199. c. 1.
3. t. 1. p. 490. c. 2.
6. t. 1. p. 475. c. 1. 518. c. 1.
11. t. 2. p. xlvj.
13. t. 1. p. 510. c. 1.
14. t. 2. p. 38. c. 1.
28. t. 1. p. 457. c. 2.

CAPUT XVI.

Verſ. 2. t. 2. p. 200. c. 2.
4. t. 2. p. 179. c. 1.
7. t. 1. p. 519. c. 1.
10. t. 1. p. 519. c. 1.
11. t. 2. p. 83. c. 2.
22. t. 2. p. 165. c. 1. 579. c. 1.
13. t. 2. p. 59. c. 1.
14. t. p. 531. c. 1.
16. t. 1. p. 506. c. 1.
18. t. 1. p. 535. c. 1.

CAPUT XVII.

Verſ. 1. t. 1. p. 490. c. 1.
4. t. 1. p. 539. c. 1.
5. t. 1. p. 463. c. 1. 538. c. 1. t. 2. p. 234. c. 2.
8. t. 2. p. 242. c. 1.
12. t. 1. p. 486. c. 2.
13. t. 2. p. 243. c. 1.
14. t. 1. p. 624. c. 1.
17. t. 2. p. 284. c. 1.
18. t. 1. p. 542. c. 2.

CAPUT XVIII.

Verſ. 4. t. 1. 613. c. 1.
5. *ibid.*
7. t. 2. p. 233. c. 2.
11. t. 1. p. 465. c. 1. 468. c. 1. t. 2. p. 25. c. 1.
12. t. 1. p. 581. c. 1. t. 2. p. 284. c. 1.
23. t. 1. p. 499. c. 2.
24. t. 2. p. 283. c. 1.
27. t. 1. p. xxv.
19. t. 1. p. 521. c. 1. t. 2. p. 199. c. 2.
20. t. 2. p. 113. c. 1.
21. t. 2. p. 73. c. 1.
23. t. 1. p. 616. c. 1. 2.
27. t. 1. p. 612. c. 2. t. 2. p. 342. c. 2. 253. c. 1. 272. c. 2.
28. t. 1. p. 601. c. 1.

CAPUT XIX.

Verſ. 1. t. 1. p. 582. c. 1.
2. t. 2. p. 63. c. 2.
4. t. p. 487. c. 2.
8. t. 2. p. 39. c. 2. 246. c. 2.
11. t. 1. p. 476. c. 1.
12. t. 1. p. 502. c. 1.
13. *ibid.*
15. t. 2. p. 37. c. 1.
26. t. 1. p. 589. c. 2.
22. t. 2. p. 86. c. 1. 2.
24. t. 1. p. 460. c. 1. 506. c. 2.
28. t. 1. p. 589. c. 1.
32. t. 1. p. 629. c. 1.

CAPUT XX.

Verſ. 3. t. 1. p. 612. c. 2. t. 2. p. 278. c. 1.
6. t. 1. p. 513. c. 1. t. 2. p. 154. c. 1.
7. t. 1. p. 541. c. 2.
9. t. 1. p. 520. c. 1.
10. t. 2. p. 127. c. 2.
12. t. 1 p. 595. c. 1.
13. t. 1. p. 590. c. 1. t. 2. p. 57. c. 1.
16. t. 1. p. 614. c. 2. p. 615. c. 2.

CAPUT XXI.

Verſ. 1. t. 2. 86. c. 1.
5. t. 1. p. 538. c. 1.
7. t. 2. p. 232. c. 2.
14. t. 2. p. 29. c. 2.
26. t. 1. p. 454. c. 1. 500. t. 1.
27. t. 1. p. 511. c. 2.
23. t. 1. p. 627. c. 1.
31. t. 2. p. lviij.

CAPUT XXII.

Verſ. 2. t. 1. p. 437. c. 1. t. 2. p. 61. c. 2.
4. t. 1. p. 611. c. 2.
5. t. 1. p. 500. c. 1.
8. t. 2. p. 83. c. 1. 392. c. 1.
11. t. 1. p. 457. c. 2.
22. t. 1. p. 486. c. 2. t. 2. p. 73. c. 1.
23. t. 1. p. 437. c. 2.
17. t. 1. p. 627. c. 1. t. 2. p. 160. c. 2. 246. c. 2.
18. t. 1. p. 133. c. 2. 624. c. 1. 2. t. 2. p. 162. c. 2.
24. t. 1. p. 515. c. 2.

CAPUT XXIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 492. c. 1.
6. t. 1. p. 472. c. 1.
10. t. 1. p. 547 c. 2. 548. c. 1.
11. t. 1. p. 490. c. 2.
23. t. 1. p. xxxv. 550. c. 1.
26. t. 2. p. 40. c. 2. 110. t. 1. 2.

CAPUT XXIV.

Verſ. 9. t. 1. p. 477. c. 1.
13. t. 1. p. 487. c. 2.
14. t. 2. p. 16. c. 1.
12. t. 1. p. 535. c. 1.
23. t. 1. p. 75. c. 1.
32. t. 1. p. 486. c. 2.
42. t. 1. p. 555. c. 2. t. 2. p. 180. c. 1.
43. t. 2. p. 16. c. 2.
45. t. 1. p. 523. c. 1.
48. t. 2. p. 235. c. 2.
50. t. 1. p. 523. c. 1.
51. t. 2. p. 234. c. 1.
57. t. 2. p. 180. c. 2.
58. t. 1. p. 520. c. 1.
60. t. 2. p. 238. c. 1.

CAPUT XXV.

Verſ. 1. t. 1. p. 535. c. 1.
3. t. 1. p. 430. c. 1.
8. t. 2. p. 197. c. 1.
21. t. 1. p. 587. c. 1.

18. t. 2. p. 199. c. 2.
21. t. 2. p. 390. c. 1.
22. t. 2. p. 278. c. 1.
23. t. 2. p. 42. c. 1.
27. t. 1. p. 437. c. 2.
28. t. 2. p. 3. c. 1.
30. t. 1. p. 466. c. 1. 469. c. 1.
33. t. 1. p. 577. c. 1.
34. t. 1. p. 416. c. 1.

CAPUT XXVI.

Verſ. 7. t. 1. p. 590. c. 1.
19. t. 2. p. 185. c. 1.
26. t. 1. p. 450. c. 1.
29. t. 2. p. 254. c. 2.
31. t. 2. p. 194. c. 2.
33. t. 2. p. lviij.

CAPUT XXVII.

Verſ. 3. t. 1. p. 533. c. 2.
24. t. 1. p. 423. c. 1.
34. t. 1. p. 514. c. 1.
37. t. 1. p. 525. c. 1.
43. t. 2. p. 283. c. 2.
44. t. 2. p. 254. c. 1. 183. c. 2.

CAPUT XXVIII.

Verſ. 12. t. 2. p. 177. c. 1. 224. c. 1.
14. t. 2. p. 134. c. 1.
15. t. 1. p. 565. c. 2. 620. c. 1.
17. t. 2. p. 207. c. 1.
18. t. 2. p. 41. c. 1.
19. t. 1. p. 437. c. 2. t. 2. p. 37. c. 1.
22. t. 2. p. 53. c. 1.

CAPUT XXIX.

Verſ. 2. t. 1. p. 563. c. 1.
5. t. 2. p. 235. c. 2.
12. t. 1. p. 543. c. 2.
14. t. 1. p. 494. c. 2. 563. c. 2.
21. t. 1. p. 456. c. 2.
26. t. 1. p. 521. c. 1.
27. t. 1. p. 549. c. 1.
31. t. 1. p. 528. c. 1. t. 2. p. 251. c. 1.

CAPUT XXX.

Verſ. 2. t. 1. p. 590. c. 1.
7. t. 2. p. 6. c. 1.
8. t. 1. p. 472. c. 1. 533. c. 2. t. 2. p. 234. c. 2.
11. t. 2. p. 410. c. 1.
13. t. 1. p. 525. c. 1.
30. t. 2. p. 32. c. 1. 133. c. 2.
31. t. 1. p. 535. c. 1.
33. t. 1. p. 465. c. 1. 561. c. 2. t. 2. p. 112. c. 2.
39. t. 2. p. 16. c. 2.

CAPUT XXXI.

Verſ. 3. t. 2. p. 52. c. 1.
7. t. 2. p. 238. c. 1.
11. t. 1. p. 568. c. 1.
13. t. 1. p. 436. c. 1.
15. t. 2. p. 197. c. 1.
20. t. 1. p. 570. c. 2. t. 2. p. 203. c. 1.
24. t. 1. p. 599. c. 1.
26. t. 2. p. 244. c. 2.
31. t. 2. p. 4. c. 1.
35. t. 2. p. 104. c. 2.
38. t. 1. p. 499. c. 1.
39. t. 1. p. 125. c. 1.
42. t. 2. p. 56. c. 2.
49. t. 2. p. 57. c. 2.

CAPUT XXXII.

Verſ. 10. t. 1. p. 544. c. 1. t. 2. p. 211. c. 1.
16. t. 1. p. 458. c. 2.
17. t. 1. p. 75. c. 1.
20. t. 2. p. 179. c. 1. 244. c. 1.
28. t. 1. p. 573. c. 2.

CAPUT XXXIII.

Verſ. 4. t. 1. p. 532. c. 1.
8. t. 1. p. 75. c. 1.
10. t. 2. p. 7. c. 1. 2.

CAPUT XXXIV.

Verſ. 5. t. 2. p. 8. c. 1.
13. t. 1. p. 559. c. 1. 624. c. 1.
14. t. 1. p. 523. c. 1.
27. t. 1. p. 548. c. 1.
30. t. 2. p. 189. c. 1.

CAPUT XXXV.

Verſ. 5. t. 1. p. 472. c. 1.
12. t. 1. p. 125. c. 1. 614. c. 1.
16. t. 2. p. 190. c. 1.
26. t. 1. p. 550. c. 1. t. 2. p. 240. c. 1.
29. t. 2. p. 28. c. 1. 2.

CAPUT XXXVI.

Verſ. 6. t. 1. p. 465. c. 1. 543. c. 1.
24. t. 1. p. 616. c. 2.

CAPUT XXXVII.

Verſ. 3. t. 1. p. 490. c. 2. t. 2. p. 193. c. 1.
17. t. 1. p. 511. c. 2.
19. t. 1. p. 488. c. 2. t. 2. p. 63. c. 2.
20. t. 2. p. 63. c. 2.
21. t. 1. p. 521. c. 1.
33. t. 1. p. 533. c. 1. 537. c. 1.

CAPUT XXXVIII.

Verſ. 1. & ſeqq. t. 2. p. 31. c. 1.
12. t. 1. p. 589. c. 1.
14. t. 2. p. 294. c. 1. 2.
23. t. 1. p. 518. c. 1. 575. c. 2.

CAPUT XXXIX.

Verſ. 1. t. 1. p. 124. c. 2.
4. t. 1. p. 512. c. 1.
9. t. 1. p. 580. c. 1.
14. t. 1. p. 487. c. 2.
20. t. 1. p. 124. c. 2.
23. t. 1. p. 571. c. 1.

CAPUT XL.

Verſ. 1. t. 1. p. 477. c. 2.
8. t. 1. p. 124. c. 2.
19. t. 1. p. 599. c. 1. t. 2. p. 41. c. 2.

CAPUT XLI.

Verſ. 1. t. 1. p. 494. c. 2.
2. t. 1. p. 437. c. 2.
12. t. 1. p. 597. c. 2.
13. t. 1. p. 553. c. 1. t. 2. p. 3. c. 1.
14. t. 1. p. 559. c. 1.
15. t. 1. p. 590. c. 1.
33. t. 2. p. 187. c. 2.
40. t. 2. p. 57. c. 2.
43. t. 1. p. 184. c. 1. 2. 185. c. 1.
47. t. 2. p. 251. c. 2.
56. t. 2. p. 3. c. 1.
57. t. 1. p. 550. c. 2. t. 2. p. 241. c. 1.

CAPUT XLII.

Verſ. 1. t. 2. p. 187. c. 2.
2. t. 2. p. 13. c. 2.
7. t. 2. p. 190. c. 1.
12. t. 2. p. 61. c. 2. 108. c. 1.
18. t. 1. p. 542. c. 1.
23. t. 1. p. 556. c. 1.
27. t. 2. p. 159. c. 1.
28. t. 2. p. 251. c. 2.
30. t. 1. p. 466. c. 2. 477. c. 2. 587. c. 1.
33. t. 1. p. 495. c. 2.
38. t. 1. p. 619. c. 1. 582. c. 1. t. 2. p. 52. c. 1.

CAPUT XLIII.

Verſ. 5. t. 1. p. 522. c. 1.
7. t. 1. p. 492. c. 2.
11. t. 2. p. 57. c. 1.
18. t. 2. p. 203. c. 1. 2.
23. t. 2. p. 236. c. 2.
32. t. 1. p. 475. c. 1. 523. c. 1.
33. t. 1. p. 516. c. 1.
34. t. 1. p. 516. c. 1. t. 2. p. 181. c. 2.

CAPUT XLIV.

Verſ. 1. t. 1. p. 311. c. 1.
16. t. 2. p. 86. c. 2.
18. t. 2. p. 21. c. 2.
21. t. 2. p. 179. c. 2.
22. t. 1. p. 523. c. 1.

CAPUT XLV.

Verſ. 6. t. 1. p. 493. c. 2.
8. t. 1. p. 573. c. 1.
13. t. 1. p. 472. c. 1. 542. c. 1. t. 2. p. 197. c. 1.
21. t. 2. p. 35. c. 1.
22. t. 1. p. 461. c. 1.

CAPUT XLVI.

Verſ. 1. t. 1. p. 430. c. 1. 582. c. 2. 613. c. 1.
2. t. 1. p. 457. c. 2.
4. t. 1. p. 582. c. 1.
7. t. 2. p. 232. c. 2. 233. c. 1.
23. t. 1. p. 430. c. 1.
29. t. 1. p. 529. c. 2.
34. t. 1. p. 460. c. 1. 487. c. 1.

CAPUT XLVII.

Verſ. 3. t. 1. p. 467. c. 1.

6. t. 1. p. 487. c. 1.
15. t. 1. p. 622. c. 2. t. 2. p. 48. c. 1.
18. t. 1. p. 620. c. 2.
22. t. 2. p. 252. c. 1.
30. t. 1. p. 615. c. 1.
31. t. 1. p. xxxiv. 18. c. 1. t. 2. p. 300. c. 1. 2.

CAPUT XLVIII.

Verſ. 14. t. 1. p. 623. c. 1. t. 2. p. 103. c. 1.
16. t. 2. p. 25. c. 2.
22. t. 2. p. 267. c. 1.

CAPUT XLIX.

Verſ. 4. t. 2. p. 7. c. 2. 21. c. 1.
6. t. 1. p. 476. c. 1. t. 2. p. 16. c. 2.
7. t. 2. p. 190. c. 1.
8. t. 2. p. 275. c. 2.
9. t. 2. p. 167. c. 1.
10. t. 2. p. 57. c. 1. 590. c. 1. 392. c. 1.
11. t. 1. p. 500. c. 2. t. 2. p. 104. c. 1. 163. c. 2. 256. c. 1. 2.
14. t. 2. p. 169. c. 2.
15. *ibid.*
17. t. 2. p. 175. c. 2.
18. t. 2. p. 42. c. 1.
21. t. 2. p. 168. c. 1.
22. t. 1. p. 491. c. 2. t. 2. p. 147. c. 1.
23. t. 1. p. 453. c. 2. t. 2. p. 189. c. 2.
24. t. 2. p. 143. c. 2. 171. c. 2. 199. c. 2.
26. t. 1. p. 566. c. 2. t. 2. p. 158. c. 2.
27. t. 2. p. 167. c. 2. 165. c. 1.
29. t. 1. p. 583. c. 1.

CAPUT L.

Verſ. 4. t. 1. p. 483. c. 2.
9. t. 1. p. 617. c. 2.
20. t. 1. p. 475. c. 1. t. 2. p. 74. c. 1.
23. t. 2. p. 8. c. 1.

EXODUS.

CAPUT I.

VErſ. 4. t. 1. p. 559. c. 5.
5. t. 1. p. 558. c. 2.
7. t. 1. p. 560. c. 1. 587. c. 2. t. 2. p. 15. c. 1. 235. c. 1.
8. t. 2. p. 59. c. 1.
10. t. 1. p. 551. c. 1.
12. t. 1. p. 578. c. 1.
14. t. 1. p. 465. c. 1. t. 2. p. 189. c. 2.
57. t. 1. p. 523. c. 2.
21. t. 2. p. 46. c. 2. p. 47. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 5. t. 2. p. 181. c. 2.
6. t. 1. p. 515. c. 2.
10. t. 1. p. xxv.
12. t. 1. p. 561. c. 1.
14. t. 1. p. 555. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 4. t. 1. p. 457. c. 2.
8. t. 2. p. 85. c. 1. 236. c. 1. 2.
13. t. 2. p. 392. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 4. t. 1. p. 539. c. 2.
9. t. 1. p. 539. c. 2.
10. t. 1. p. 487. c. 1.
13. t. 1. p. 515. c. 1.
14. t. 1. p. 529. c. 1.
16. t. 2. p. 114. c. 1. 180. c. 2.
18. t. 1. p. 585. c. 2.
22. t. 2. p. 194. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 3. t. 2. p. 36. c. 1.
16. t. 1. p. 569. c. 1.
21. t. 2. p. 249. c. 1.
25. t. 1. p. 557. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 3. t. 1. p. 593. c. 1.
4. t. 1. p. 514. c. 2.
6. t. 2. p. 36. c. 2. 215. c. 1.
8. t. 2. p. 59. c. 1.
12. t. 2. p. 227. c. 2. 283. c. 2.
30. t. 2. p. 227. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 1. t. 2. p. 114. c. 1.
3. t. 2. p. 189. c. 2. 190. c. 1.
5. t. 2. p. 69. c. 2.
12. t. 1. p. 455. c. 1.
16. t. 1. p. 612. c. 2.
19. t. 2. p. 41. c. 1.
26. t. 1. p. 612. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 11. t. 1. p. 559. c. 1.
13. al. 17. t. 2. p. 251. c. 2.
14. t. 1. p. 458. c. 1. 521. c. 1.
15. t. 1. p. 539. c. 1.
19. t. 2. p. 51. c. 1. 70. c. 5.
25. t. 2. p. 51. c. 1.
28. t. 1. p. 521. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 5. t. 2. p. 69. c. 2.
6. t. 2. p. 230. c. 1.
9. t. 2. p. 148. c. 2.
12. t. 2. p. 158. c. 2.
15. t. 1. p. 519. c. 1.
16. t. 1. p. 512. c. 2. 581. c. 5.
23. t. 2. p. 129. c. 1.
24. t. 2. p. 125. c. 1.
25. t. 2. p. 250. c. 1.
35. t. 1. p. 495. c. 1.

CAPUT X.

Verſ. 4. t. 2. p. 530. c. 1.
5. *ibid.*
7. t. 2. p. 166. c. 2.
11. t. 1. p. 475. c. 1. 556. c. 2.
17. t. 2. p. 43. c. 1.
21. t. 1. p. 531. c. 1.
25. t. 1. p. 507. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 5. t. 1. p. 556. c. 1.
6. t. 1. p. 508. c. 1.
7. t. 2. p. 262. c. 1.
9. t. 1. p. 625. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 2. t. 1. p. 595. c. 1. t. 2. p. 13. c. 1.
5. t. 1. p. 490. c. 5. p. 612. c. 2.
11. t. 1. p. 495. c. 2.
12. t. 2. p. 85. c. 2. 177. c. 1.
13. t. 1. p. 611. c. 2. t. 2. p. 85. c. 2.
15. t. 1. p. 613. c. 2. t. 2. p. 26. c. 1.
16. t. 2. p. 16. c. 2.
20. t. 2. p. 13. c. 2.
21. t. 2. p. 55. c. 1.
22. t. 2. p. 146. c. 1.
25. t. 1. p. 611. c. 1.
27. *ibid.*
35. t. 1. p. 545. c. 1.
40. t. 2. p. 244. c. 2. 245. c. 1.
46. t. 2. p. 295. c. 2.
48. t. 1. p. 520. c. 1.
50. t. 2. p. 12. c. 1.

CAPUT XIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 525. c. 1.
7. t. 2. p. 16. c. 2.
8. t. 1. p. 512. c. 1.
10. t. 1. p. 565. c. 1.
13. t. 2. p. 256. c. 1.
14. t. 1. p. 561. c. 2.
17. t. 1. p. 623. c. 1. t. 2. p. 4. c. 1.

CAPUT XIV.

Verſ. 11. t. 1. p. 560. c. 2.
13. t. 2. p. 199. c. 1.
14. t. 1. p. 152. c. 1.
24. t. 2. p. 85. c. 2.

CAPUT XV.

Verſ. 1. t. 1. p. 546. c. 5. 611. c. 1. t. 2. p. 6. c. 1. 544. 545.
2. t. 2. p. 57. c. 1. 545. 546. 547.
3. t. 1. p. 462. c. 1. t. 2. p. 57. c. 1. 595. c. 1. 546. 547. 548.
4. t. 1. p. 551. c. 1. t. 2. p. 548. 549.
5. t. 1. p. 546. c. 1. t. 2. p. 549. 550.
6. t. 2. p. 70. c. 1. 550. 551.
7. t. 1. p. 518. c. 1. t. 2. p. 78. c. 2. 159. c. 2. 551. 552.
8. t. 2. p. 72. c. 2. 552. 553. 554.
9. t. 1. p. 615. c. 1. 2. t. 2. p. 554. 555.
10. t. 2. p. 555. 556.
11. t. 2. p. 592. c. 1. 556. 557. 558.
12. t. 2. p. 558.
13. t. 2. p. 559. 560.
14. t. 2. p. 560. 561.
15. t. 2. p. 115. c. 2. 561. 562. 563.
16. t. 1. p. 471. c. 1. t. 2. p. 69. c. 1. 98. c. 1. 563. 564. 565.
17. t. 1. p. 512. c. 1. t. 2. p. 149. c. 1. 565. 566. 567.

18. t. 2. p. 567.
19. t. 2. p. 567. 568. 569.
26. t. 2. p. 88. c. 1. 185. c. 1.

CAPUT XVI.

Verſ. 8. t. 1. p. 373. c. 1.
16. t. 2. p. 244. c. 1.
28. t. 1. p. 520. c. 1. t. 2. p. 255. c. 1.
29. t. 1. p. 390. c. 1.
33. t. 2. p. 19. c. 1.

CAPUT XVII.

Verſ. 3. t. 1. p. 625. c. 2.
7. t. 1. p. 437. c. 1. 570. c. 1.
12. t. 1. p. 530. c. 1. t. 2. p. 80. c. 1.
35. t. 2. p. 94. c. 1.

CAPUT XVIII.

Verſ. 20. t. 1. p. 515. c. 2.
22. t. 1. p. 539. c. 2.

CAPUT XIX.

Verſ. 4. t. 1. p. 579. c. 1. t. 2. p. 81. c. 2.
6. t. 1. p. 461. c. 2.
12. t. 1. p. 598. c. 2.
21. t. 2. p. 9. c. 1.

CAPUT XX.

Verſ. 3. t. 1. p. 589. c. 1.
5. t. 2. p. 73. c. 2.
6. t. 2. p. 238. c. 1.
7. t. 1. p. 523. c. 1. 528. c. 1.
8. t. 1. p. 540. c. 1.
10. t. 2. p. 238. c. 1.
12. t. 2. p. 239. c. 2.
13. t. 1. p. 546. c. 2. 547. c. 1.
14. *ibid.*
15. *ibid.*
18. t. 2. p. 187. c. 1. 249. c. 1.
20. t. 1. p. 570. c. 2.
24. t. 2. p. 84. c. 2.

CAPUT XXI.

Verſ. 3. t. 2. p. 243. c. 1.
4. t. 1. p. 477. c. 2.
6. t. 2. p. 242. c. 1.
9. t. 2. p. 20. c. 1.
13. t. 2. p. 166. c. 1.
15. t. 1. p. 612. c. 1.
16. t. 1. p. 612. c. 2.
19. t. 1. p. 537. c. 1.
21. t. 2. p. 36. c. 2. 114. c. 1.
23. t. 1. p. 590. c. 1.
28. al. 29. t. 2. p. 180. c. 1.
29. t. 1. p. 477. c. 2.

CAPUT XXII.

Verſ. 7. t. 1. p. 488. c. 1.
13. t. 2. p. 240. c. 2.
20. t. 2. p. 24. c. 1.
21. t. 2. p. 137. c. 1.
26. t. 1. p. 308. c. 1.

CAPUT XXIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 181. c. 2.
5. t. 2. p. 3. c. 1.
8. t. 2. p. 188. c. 1.
13. t. 1. p. 589. c. 1.
15. t. 2. p. 66. c. 2.
18. t. 1. p. 516. c. 2. t. 2. p. 54. c. 2.
20. t. 1. p. 574. c. 2.
23. t. 2. p. 395. c. 1.
24. t. 2. p. 114. c. 2.
25. t. 1. p. 611. c. 1.
28. t. 1. p. 476. c. 1.
30. t. 1. p. 360. c. 1.

CAPUT XXIV.

Verſ. 8. t. 1. p. 568. c. 2.
10. t. 2. p. 41. c. 1.
11. t. 2. p. 59. c. 1.
14. t. 1. p. 488. c. 2.

CAPUT XXV.

Verſ. 4. t. 1. p. 495. c. 2.
3. t. 1. p. 468. c. 1.
17. t. 1. p. 132. c. 1.
20. t. 2. p. 193. c. 1.

CAPUT XXVI.

Verſ. 3. t. 2. p. 193. c. 1.
33. t. 1. p. 469. c. 2.

CAPUT XXVII.

Verſ. 20. t. 1. p. 562. c. 1.

CAPUT XXVIII.

Verſ. 9. t. 2. p. 233. c. 2.
17. t. 1. p. 121. c. 2. fin.
30. t. 1. p. 562. c. 1.
41. t. 2. p. 38. c. 2.
43. t. 2. p. 37. c. 1.

CAPUT XXIX.

Verſ. 1. t. 2. p. 104. c. 1.
14. t. 1. p. 624. c. 1. t. 2. p. 50. c. 2.

CAPUT XXX.

Verſ. 12. t. 2. p. 178. c. 2.
16. t. 1. p. 501. c. 1.
28. t. 2. p. 177. c. 2.

CAPUT XXXI.

Verſ. 14. t. 1. p. 550. c. 1.

CAPUT XXXII.

Verſ. 1. t. 1. p. 514. c. 1. t. 2. p. 5. c. 1.
3. t. 1. p. 133. c. 2. t. 2. p. 230. c. 1.
9. t. 2. p. 83. c. 1. 160. c. 2.
10. t. 2. p. 87. c. 1.
12. t. 2. p. 72. c. 1.
14. *ibid.*
22. t. 1. p. 463. c. 1.
30. t. 1. p. 575. c. 1.
32. t. 2. p. 78. c. 2. 93. c. 1.

CAPUT XXXIII.

Verſ. 5. t. 1. p. 343. c. 2.
6. t. 1. p. 601. c. 1.
14. t. 2. p. 66. c. 1.
15. *ibid.*

CAPUT XXXIV.

Verſ. 7. t. 1. p. 537. c. 2. t. 2. p. 86. c. 1.
10. t. 2. p. 115. c. 1.
14. t. 2. p. 390. c. 2.
13. t. 2. p. 202. c. 2.
26. t. 2. p. 269. c. 2.

CAPUT XXXV.

Verſ. 22. t. 1. p. 590. c. 1.

CAPUT XXXVIII.

Verſ. 8. t. 2. p. 201. c. 1.
28. t. 1. p. 122. c. 2.

LEVITICUS.

CAPUT I.

Verſ. 2. t. 2. p. 24. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 8. t. 2. p. 16. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 2. t. 2. p. 6. c. 1.
3. t. 1. p. 390. c. 1.
22. t. 1. p. 617. c. 1. 610. c. 1.
24. t. 1. p. 324. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 1. t. 1. p. 614. c. 1.
15. t. 1. p. 498. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 5. t. 1. p. 518. c. 1. t. 2. p. 278. c. 2.
14. t. 1. p. 461. c. 1.
19. t. 2. p. 44. c. 1.
26. t. 2. p. 44. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 16. t. 1. p. 615. c. 1.
21. t. 1. p. 498. c. 2.
35. t. 1. p. 461. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 26. t. 1. p. 123. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 15. t. 2. p. 44. c. 1.

CAPUT X.

Verſ. 1. t. 1. p. 528. c. 1.
2. t. 2. p. 109 c. 2.
11. t. 1. p. 501. c. 1.
19. t. 1. p. 619. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 2. t. 1. p. 476. c. 1.
3. t. 1. p. 529. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 4. t. 1. p. 497. c. 1.

CAPUT XIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 325. c. 1.
4. t. 2. p. 51. c. 2.
9. t. 1. p. 551. c. 1.
13. t. 1. p. 525. c. 1.
17. ibid.
37. t. 2. p. 148. c. 1.
41. t. 2. p. 206. c. 1.
43. t. 2. p. 253. c. 2.
49. t. 1. p. 538. c. 1. t. 2. p. 253. c. 2.
55. t. 2. p. 36. c. 1.

CAPUT XIV.

Verſ. 46. t. 1. p. 124. c. 2.
50. t. 1. p. 384. c. 2.

CAPUT XV.

Verſ. 2. t. 2. p. 162. c. 2.
3. t. 2. p. 240. c. 2.

CAPUT XVI.

Verſ. 8. t. 1. p. 431. c. 2.
12. t. 1. p. 461. c. 1.
22. t. 1 p. 584. c. 1.
29. t. 2. p. 233. c. 2.

CAPUT XVII.

Verſ. 10. t. 1. p. 422. c. 1. t. 2. p. 66. c. 2.

CAPUT XVIII.

Verſ. 5. t. 1. p. 422. c. 2.
7. t. 2. p. 13. c. 1. 2.
23. t. 2. p. 109. c. 1.

CAPUT XIX.

Verſ. 9. t. 2. p. 205. c. 2. 206. c. 2.
13. t. 2. p. 37. c. 1.
20. t. 1. p. 537. c. 2.
23. t. 2. p. 105. c. 1.
28. t. 2. p. 61. c. 2.

CAPUT XX.

Verſ. 9. t. 2. p. 237. c. 1.

CAPUT XXI.

Verſ. 4. t. 2. p. 8. c. 1.

CAPUT XXII.

Verſ. 4. t. 1. p. 491. c. 1.

CAPUT XXIV.

Verſ. 3. t. 2. p. 270. c. 1.

CAPUT XXV.

Verſ. 18. t. 1. p. 559. c. 1.
29. t. 2. p. 247. c. 1.
33. t. 1. p. 510. c. 1.
35. t. 2. p 181. c. 2.

CAPUT XXVI.

Verſ. 1. t. 2. p. 233. c. 2.
6. t. 2. p. 36. c. 1.
7. t. 1. p. 595. c. 1.
11. t. 1. p. 518. c. 1. t. 2. p. 65. c. 1.
12 t. 2. p. 84. c. 2.
13. t. 2. p. 171. c. 2.
18. t. 2. p. 237. c. 2.
19. t. 2. p. 116. c. 2.
28. t. 2. p. 84. c. 2.
30. t. 2. p. 248. c. 1.
41. t. 2. p. 227. c. 2.
42. t. t. p. 588. c. 1. 617. c. 2.
43. t. 1. p. 625. c. 1.
44. t. 1. p. 617. c. 2.

NUMERI.

CAPUT II.

VErſ. 3. t. 2. p. 211. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 9. t. 1. p. 469. c. 2.
32. t. 1. p. 470. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 5. t. 1. p. 340. c. 1.
20. t. 2. p. 159. c. 2.
23. t. 2. p. 201. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 12. t. 1. p. 458. c. 2.
38. t. 1. p. 122. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 5. t. 1. p. 540. c. 2.
25. t. 2. p. 99. c. 1.
26. t. 2. p. 58. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 89. t. 1. p. 505. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 5. t. 2. p. 11. c. 1.
18. t. 2. p. 248. c. 1.

CAPUT X.

Verſ. 2 t. 1. p. 497. c. 1.
31. t. 2. p. 36. c. 1.
35. t. 2. p. 85. c. 2. 398. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 1. t. 1. p. 577. c. 1.
14. t. 2. p. 6. c. 2.
16. t. 1. p. 300. c. 1.
17. t. 2. p. 33. c. 2.
20. t. 1. p. 494. c. 2.
25. t. 2. p. 69. c. 2. 200. c. 1.
29. t. 1. p. 500. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 2. t. 1. p. 360. c. 2.
7. t. 2. p. 36. c. 1.
8. t. 2. p. 68. c. 2.

CAPUT XIII.

Verſ. 17. t. 1. p. 312. c. 1. 2.
33. t. 2. p. 109. c. 2.
34. t. 2. p. 253. c. 1.

CAPUT XIV.

Verſ. 2. t. 1. p. 589. c. 2.
4. t. 2. p. 177. c. 2.
7. t. 1. p. 471. c. 1.
9. t. 2. p. 157. c. 2.
21. t. 2. p. 278. c. 2.
22. t. 1. p. 499. c. 1.
24. t. 1. p. 536. c. 2.
33. t. 2. p. 166. c. 1.
45. t. 2. p. 29. c. 2.

CAPUT XV.

Verſ. 13. t. 1. p. 422. c. 2.
38. t. 2. p. 161. c. 1.

CAPUT XVI.

Verſ. 3. t. 1. p. 310. c. 1.
28. t. 2. p. 3. c. 1.
30. t. 2. p. 115. c. 1.

CAPUT XVII.

Verſ. 2. t. 1. p. 458. c. 2.

CAPUT XVIII.

Verſ. 7. t. 1. p. 546. c. 2.
8. t. 2. p. 57. c. 1.
89. t. 2. p. 145. c. 2.

CAPUT XIX.

Verſ. 2. t. 1. p. 485. c. 2.

CAPUT XX.

Verſ. 3. t. 1. p. 542. c. 1.

CAPUT XXI.

Verſ. 1. t. 1. p. 438. c. 1.
4. t. 2. p. 200. c. 1.
7. t. 1. p. 476. c. 2.
23. t. 1. p. 528. c. 1.
25. t. 2. p. 111. c. 1.
28. t. 1. p. 489. c. 1.
35. t. 3. p. 570. c. 2.

CAPUT XXII.

Verſ. 4. t. 2. p. 46. c. 1. 360. c. 1.
6. t. 1. p. 549. c. 1.
22. t. 1. p. 563. c. 2.
24. t. 1. p. 499. c. 1.

CAPUT XXIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 62. c. 1.
3. t. 1. p. 124. c. 2.
4. t. 2. p. 85. c. 1.
8. t. 2. p. 286. c. 2.
10. t. 2. p. 242. c. 2.
13. t. 1. p. 546. c. 1.
19. t. 1. p. 475. c. 2.
24. t. 2. p. 198. c. 1.

CAPUT XXIV.

Verſ. 3. t. 2. p. 22. c. 1.
4. *ibid.*
7. t. 2. p. 330. c. 1.
16. t. 2. p. 187. c. 2.

17. t. 1. p. 450. c. 3. 504. c. 1. t. 2. p. 100. c. 2.
19. t. 2. p. 4. c. 2.
20. t. 1. p. 454. c. 1.
21. t. 1. p. 542. c. 2.
22. t. 2. p. 10. c. 1.

CAPUT XXV.

Verſ. 1. t. 1. p. 518. c. 1.
4. t. 1. p. 505. c. 1.
6. t. 1. p. 587. c. 1.

CAPUT XXVI.

Verſ. 1. t. 2. p. 10. c. 1.
2. *ibid.*
3. *ibid.*
55. 1. t. p. 538. c. 2.
56. t. 1. p. 492. c. 2.

CAPUT XXVII.

Verſ. 11. t. 1. p. 501. c. 2.
21. t. 2. p. 238. c. 2.

CAPUT XXVIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 93. c. 1.
21. t. 1. p. 458. c. 2.

CAPUT XXX.

Verſ. 13. t. 1. p. 461. c. 1.

CAPUT XXXI.

Verſ. 6. t. 1. p. 614. c. 1.
15. t. 1. p. 519. c. 1.
20. t. 1. p. 133. c. 2.

CAPUT XXXII.

Verſ. 22. t. 1. p. 601. c. 1.
25. t. 1. p. 550. c. 1.

CAPUT XXXIII.

Verſ. 55. t. 2. p. 150. c. 1.

CAPUT XXXIV.

Verſ. 3. t. 2. p. 205. c. 2.

DEUTERONOMIUM.

CAPUT I.

Verſ. 1. t. 1. p. 436. c. 1. 2. 588. c. 1.
8. t. 1. p. 629. c. 1.
27. t. 1. p. 497. c. 1.
41. t. 1. p. 463. c. 1.
44. t. 1. p. 521. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 4. t. 1. p. 56. c. 2.
27. t. 1. p. 457. c. 1. 523. c. 2.
28. t. 1. p. 522. c. 1.
31. t. 1. p. 534. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 4. t. 2. p. 36. c. 2.
10. t. 1. p. 438. c. 1.
17. t. 1. p. 450. c. 1.
25. t. 1. p. 422. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 11. t. 2. p. 162. c. 1.
19. t. 2. p. 201. c. 2.
20. t. 2. p. 187. c. 1. 342. c. 2.
23. t. 2. p. 100. c. 2.
24. *ibid.*
32. t. 2. p. 54. c. 1.
41. t. 1. p. 611. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 6. t. 1. p. 492. c. 1.
12. t. 1. p. 540. c. 1.
24. t. 2. p. 17. c. 3.
27. *ibid.*
29. t. 1. p. 503. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 4. t. 2. p. 390. c. 2.
6. t. 2. p. 528. c. 1.
8. *ibid.*
13. t. 1. p. 512. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 3. t. 2. p. 17. c. 1.
4. *ibid.*
16. t. 2. p. 166. c. 2.
26. t. 1. p. 508. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 411. c. 2. t. 2. p. 68. c. 2.
9. t. 1. p. 571. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 1. t. 2. p. 49. c. 1.
2. t. 1. p. 493. c. 1.
21. t. 1. p. 597. c. 2.
24. t. 1. p. 555. c. 1.

CAPUT X.

Verſ. 8. t. 1. p. 519. c. 2.
12. t. 1. p. 541. c. 2.
16. t. 2. p. 227. c. 2.
17. t. 1. p. 470. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 12. t. 2. p. 67. c. 1.
23. t. 2. p. 61. c. 2.

CAPUT XII.

Verſ. 3. t. 1. p. 498. c. 2.

CAPUT XIII.

Verſ. 6. al. 7. t. 2. p. 183. c. 1.
8. t. 1. p. 530. c. 2. t. 2. p. 104. c. 2.
13. t. 1. p. 489. c. 1.
15. t. 1. p. 492. c. 1.

CAPUT XIV.

Verſ. 28. t. 1. p. 586. c. 1.

CAPUT XV.

Verſ. 12. t. 2. p. 8. c. 1.
20. t. 1. p. 563. c. 1.
38. t. 2. p. 535. c. 2.
39. *ibid.*

CAPUT XVI.

Verſ. 3. t. 2. p. 33. c. 1.
7. t. 2. p. 248. c. 1.
17. t. 1. p. 483. c. 1.
19. t. 2. p. 188. c. 1.
20. t. 1. p. 457. c. 1.
21. t. 1. p. 122. c. 1.

CAPUT XVII.

Verſ. 4. t. 1. p. 597. c. 2.
6. t. 2. p. 35. c. 1.
8. t. 1. p. 598. c. 1.
9. t. 1. p. 612. c. 1.
20. t. 1. p. 570. c. 2.

CAPUT XVIII.

Verſ. 15. t. 2. p. 138. c. 1.

CAPUT XIX.

Verſ. 5. t. 2. p. 239. c. 2.
6. t. 2. p. 126. c. 2.
12. t. 2. p. 237. c. 1.
15. t. 2. p. 199. c. 1.

CAPUT XX.

Verſ. 3. t. 2. p. 190. c. 1.
9. t. 1. p. 148. c. 2.
19. t. 1. p. 476. c. 2. 495. c. 2.

CAPUT XXI.

Verſ. 10. t. 1. p. 509. c. 1.

CAPUT XXII.

Verſ. 9. t. 2. p. 62. c. 1.
14. 2. 1. p. 456. c. 2.
15. t. 2. p. 51. c. 2.
23. t. 2. p. 17. c. 1.

CAPUT XXIII.

Verſ. 12. t. 2. p. 181. c. 2.
17. t. 2. p. 62. c. 2. 172. c. 2.
38. t. 2. p. 172. c. 1.

CAPUT XXIV.

Verſ. 1. t. 2. p. 299. c. 2.
6. t. 1. p. 496. c. 1. t. 2. p. 43. c. 1.

CAPUT XXV.

Verſ. 2. t. 1. p. 490. c. 2.
4. t. 2. p. 26. c. 1.
7. 2. 2. p. 60. c. 1.
13. t. 1. p. 458. c. 2. t. 2. p. 41. c. 1.
18. t. 1. p. 162. c. 1.

CAPUT XXVI.

Verſ. 5. t. 3. p. 521. c. 1.
15. t. 2. p. 116. c. 2.
17. 2. 2. p. 234. c. 1.

CAPUT XXVII.

Verſ. 4. t. 1. p. ix.
9. t. 1. p. 561. c. 1.
26. t. 1. p. viij.

CAPUT XXVIII.

Verſ. 3. t. 2. p. 270. c. 2.
4. *ibid.*
5. t. 2. p. 46. c. 1. 270. c. 2.
6. t. 2. p. 270. c. 2.
8. t. 1. p. 57. c. 1.
12. t. 2. p. 77. c. 2. 95. c. 2.
13. t. 2. p. 162. c. 1.
23. t. 2. p. 142. c. 2.
28. 2. 2. p. 112. c. 1. p. 188. c. 1.
29. t. 2. p. 122. c. 1. p. 188. c. 1.
30. t. 2. p. 410. c. 1.
32. t. 1. p. 468. c. 1.
33. t. 2. p. 36. c. 2.
43. t. 1. p. 560. c. 1.
44. t. 1. p. 539. c. 2. t. 2. p. 269. c. 2.
50. t. 2. p. 58. c. 1.
58. t. 2. p. 60. c. 1.
59. t. 1. p. 509. c. 2.
63. t. 2. p. 72. c. 2.

CAPUT XXIX.

Verſ. 17. t. 2. p. 4. c. 2. 350. c. 2.
18. t. 2. p. 146. c. 2.
20. t. 2. p. 100. c. 2.
22. t. 2. p. 145. c. 2.
28. t. 2. p. 391. c. 1.

CAPUT XXX.

Verſ. 8. t. 1. p. 619. c. 1.
15. t. 2. p. 43. c. 2.

CAPUT XXXI.

Verſ. 10. t. 1. p. 586. c. 1.
17. t. 1. p. 617. c. 1. t. 2. p. 112. c. 1.

CAPUT XXXII.

Verſ. 2. t. 1. p. 422. c. 2.
2. t. 2. p. 135. c. 1.
6. t. 2. p. 28. c. 1. 115. c. 2.
9. t. 2. p. 36. c. 2. 92. c. 2.
10. t. 2. p. 271. c. 1.
12. t. 2. p. 47. c. 2.
13. t. 2. p. 152. c. 2. 169. c. 2. 203. c. 2.
15. t. 2. p. 21. c. 1. 163. c. 1.
16. t. 2. p. 21. c. 1.
18. *ibid.*
19. t. 1. p. 481. c. 1.
20. 2. 2. p. 203. c. 2.
23. t. 2. p. 91. c. 1.
24. t. 2. p. 125. c. 1.
30. t. 2. p. 77. c. 1.
31. t. 2. p. 104. c. 2.
34. t. 2. p. 93. c. 2.
35. t. 2. p. 128. c. 1.
36. t. 2. p. 181. c. 2.
37. t. 2. p. 63. c. 1.
38. *ibid.*
41. 3. 2. p. 91. c. 2.
42. t. 2. p. 107. c. 2.

CAPUT XXXIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 488. c. 2.
2. t. 1. p. 601. c. 1.
3. 2. 2. p. 71. c. 2.
4. t. 1. p. 597. c. 2.
20. t. 2. p. 68. c. 2.
21. t. 1. p. 598. c. 2.
27. t. 2. p. 158. c. 2.
19. t. 1. p. 415. c. 2.
20. t. 2. p. 165. c. 2.
26. t. 2. p. 85. c. 1.
28. t. 2. p. 130. c. 2.

CAPUT XXXIV.

Verſ. 5. t. 2. p. 35. c. 1.
6. t. 1. p. 565. c. 2.

JOSUE'.

CAPUT II.

VErſ. 1. t. 1. p. 616. c. 1.
4. t. 1. p. 509. c. 1.
6. t. 1. p. 498. c. 1.
15. t. 2. p. 27. c. 1.
16. *ibid.*
17. *ibid.*
23. *ibid.*

CAPUT III.

Verſ. 3. t. 2. p. 21. c. 1.
14. t. 1. p. 122. c. 1.
27. t. 1. p. 540. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 2. t. 2. p. 566. c. 2. 567. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 7. t. 2. p. 584. c. 2. t. 2. p. 277. c. 1.
24. t. 2. p. 235. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 7. t. 2. p. 48. c. 2.
13. t. 2. p. 162. c. 2.
20. t. 1. p. 561. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 2. t. 2. p. 180. c. 2.
4. t. 1. p. 133. c. 2.
14. t. 2. p. 68. c. 2.
16. t. 1. p. 586. c. 1.

CAPUT X.

Verſ. 13. t. 1. p. 603. c. 3.

CAPUT XIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 505. c. 2.
33. t. 2. p. 49. c. 2.

CAPUT XIV.

Verſ. 14. t. 1. p. 453. c. 1.
25. t. 1. p. 470. c. 1.

CAPUT XV.

Verſ. 19. t. 2. p. 55. c. 1.

CAPUT XVII.

Verſ. 15. t. 2. p. 62. c. 2.
18. t. 1. p. 623. c. 1.

CAPUT XIX.

Verſ. 47. t. 1. p. 599. c. 1.

CAPUT XXI.

Verſ. 43. t. 2. p. 199. c. 2.

CAPUT XXII.

Verſ. 24. t. 1. p. 587. c. 2.

CAPUT XXIV.

Verſ. 1. t. 1. p. 453. c. 1.
14. t. 1. p. 518. c. 2.
29. t. 1. p. 477. c. 2. t. 2. p. 10. c. 1.
27. t. 2. p. 106. c. 1.

JUDICES.

CAPUT I.

VERſ. 8. t. 1. p. 543. c. 1. t. 2. p. 23. c. 1.
19. t. 1. p. 597. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 1. t. 1. p. 546. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 22. t. 2. p. 124. c. 1.
24. t. 2. p. 59. c. 1. 294. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 4. t. 1. p. 487. c. 2.
24. t. 1. p. 537. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 6. t. 2. p. 7. c. 1.
7. t. 2. p. 48. c. 1. 194. c. 1.
8. t. 1. p. 590. c. 1.
10. t. 1. p. 124. c. 1.
13. t. 1. p. 122. c. 1.
16. t. 2. p. 169. c. 2.
18. t. 2. p. 202. c. 2.
19. t. 1. p. 494. c. 1.
20. t. 2. p. 102. c. 2.
21. t. 1. p. 547. c. 2. t. 2. p. 294. c. 1.
22. t. 1. p. 458. c. 1.
30. t. 2. p. 244. c. 1. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 6. t. 2. p. 136. c. 2.
13. t. 1. p. 612. c. 1.
34. t. 1. p. 94. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 4. t. 2. p. 127. c. 1.
23. t. 1. p. 462. c. 2. 481. c. 1. t. 1. p. 176. c. 2.
16. t. 2. p. 178. c. 1.
18. 3. 1. p. 496. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 154. c. 2.
18. t. 1. p. 58. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 2. t. 1. p. 489. c. 1. 618. c. 1.
3. t. 1. p. 489. c. 1.
6. *ibid.*
8. t. 2. p. 58. c. 2.
13. t. 2. p. 153. c. 1.
27. t. 2. p. 202. c. 2.
18. t. 1. p. 530. c. 1.
28. t. 1. p. 75. c. 1.
37. t. 2. p. 182. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 1. t. 1. p. 450. c. 1. p. 487. c. 2.
14. t. 2. p. 63. c. 1. 287. c. 2.
16. t. 2. p. 72. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 25. t. 1. p. 469. c. 1.
31. t. 1. p. 612. c. 1.
35. 3. 1. p. 538. c. 1. t. 2. p. 254. c. 1.
39. t. 2. p. 17. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 1. t. 1. p. 488. c. 1.
7. t. 1. p. 479. c. 1. t. 2. p. 183. c. 1.

CAPUT XIII.

Verſ. 17. t. 1. p. 75. c. 1.
24. t. 2. p. 253. c. 1.

CAPUT XIV.

Verſ. 14. t. 2. p. 264. c. 1.
18. t. 2. p. 155. c. 1.

CAPUT XV.

Verſ. 6. t. 2. p. 274. c. 2.
14. t. 2. p. 133. c. 2.
19. t. 2. p. 215. c. 1.

CAPUT XVI.

Verſ. 9. t. 2. p. 188. c. 2.
21. t. 1. p. 492. c. 3.

CAPUT XVII.

Verſ. 9. t. 1. p. 555. c. 1.
10. t. 2. p. 193. c. 2. 247. c. 1.

CAPUT XVIII.

Verſ. 4. t. 1. p. 499. c. 3.
7. t. 1. p. 559. c. 1.
30. t. 2. p. 391. c. 1.

CAPUT XIX.

Verſ. 2. t. 1. p. 494. c. 2.
3. t. 2. p. 234. c. 1.
9. t. 2. p. 202. c. 1.
10. t. 1. p. 149. c. 1.
22. t. 1. p. 122. c. 1. 489. c. 1.
24. t. 1. p. 508. c. 1. t. 2. p. 233. c. 2.

CAPUT XX.

Verſ. 1. t. 1. p. 206. c. 1.
13. t. 2. p. 409. c. 2.
43. t. 1. p. xxxiij.

CAPUT XXI.

Verſ. 11. t. 1. p. 11. c. 2.
12. *ibid.*
21. t. 2. p. 17. c. 1.
22. t. 1. p. 508. c. 1.

RUTH.

CAPUT I.

VERſ. 1. t. 1. p. 484. c. 1.
2. t. 2. p. 233. c. 2.
8. t. 1. p. 508. c. 1. t. 2. p. 17. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 5. t. 1. p. 75. c. 1.
9. t. 1. p. 511. c. 2.
10. t. 1. p. 472. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 2. t. 1. p. 494. c. 1.
10. t. 1. p. 472. c. 2.
11. t. 2. p. 246. c. 2.
12. t. 1. p. 624. c. 2.
25. t. 1. p. 496. c. 1.
26. t. 1. p. 507. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 6. t. 1. p. 523. c. 1. t. 2. p. 251. c. 1.

I. REGUM.

CAPUT I.

VERſ. 3. t. 1. p. 582. c. 2.
11. t. 1. p. 462. c. 2. t. 2. p. 83. c. 2.
15. t. 2. p. 135. c. 1. 2. 190. c. 1.
24. t. 2. p. 275. c. 1.
27. t. 1. p. 584. c. 2. t. 2. p. 57. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 1. t. 2. p. 158. c. 1. 204. c. 1.
3. t. 1. p. 469. c. 1. 534. c. 1. 2.
4. t. 1. p. 468. c. 1.
8. t. 2. p. 141. c. 1.
10. t. 2. p. 129. c. 1. 158. c. 1.
15. t. 2. p. 248. c. 1.
25. t. 1. p. 687. c. 1.
27. t. 2. p. 283. c. 1.
33. t. 2. p. 181. c. 1.

CAPUT III.

8.

CAPUT IV.

Verſ. 1. t. 2. p. 29. c. 2.
8. t. 1. p. 614. c. 2.
14. t. 1. p. 555. c. 1.
21. t. 1. p. 570. c. 1. 584. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 4. t. 2. p. 240. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 5. t. 2. p. 69. c. 2.
14. t. 2. p. 27. c. 1.
15. *ibid.*

CAPUT VII.

Verſ. 9. t. 2. p. 76. c. 2.
12. t. 1. p. 566. c. 1.
17. t. 1. p. 502. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 7. t. 1. p. 149. c. 2. 573. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 7. t. 2. p. 109. c. 2.
13. t. 1. p. 514. c. 2.
24. t. 1. p. 422. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 24. t. 1. p. 524. c. 2.

CAPUT XI.

Verſ. 8. t. 1. p. 453. c. 1.
12. t. 1. p. 421. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 5. t. 2. p. 76. c. 2.
10. t. 1. p. 122. c. 2.
15. t. 1. p. 578. c. 1.
21. t. 1. p. 528. c. 1.
23. *ibid.*

CAPUT XIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 490. c. 1.
7. t. 2. p. 272. c. 2.
8. t. 2. p. 7. c. 1.
14. t. 2. p. 70. c. 2.
19. t. 2. p. 4. c. 1.

CAPUT XIV.

Verſ. 4. t. 2. p. 160. c. 1.
11. t. 1. p. 418. c. 1.
12. t. 1. p. 526. c. 2.
15. t. 1. p. 472. c. 1.
16. t. 1. p. 557. c. 2.
18. t. 1. p. 615. c. 1.
27. t. 2. p. 48. c. 1.
32. t. 2. p. 161. c. 2.

CAPUT XV.

Verſ. 4. t. 1. p. 450. c. 1.
7. t. 2. p. 4. c. 2.
22. t. 1. p. 149. c. 1. 594. c. 2.
25. t. 1. p. 598. c. 2.
24. t. 2. p. 68. c. 2.
29. t. 2. p. 52. c. 1.
35. t. 1. p. 565. c. 2.

CAPUT XVI.

Verſ. 1. t. 2. p. 83. c. 1.
7. *ibid.*
12. t. 1. p. 615. c. 2.
13. t. 1. p. 487. c. 1.
20. t. 1. p. 484. c. 1.

CAPUT XVII.

Verſ. 4. t. 1. p. 458. c. 1.
7. t. 2. p. 124. c. 1.
12. t. 1. p. 470. c. 1. 501. c. 1.
26. t. 1. p. 536. c. 2.
34. t. 1. p. 480. c. 2. 501. c. 2.
40. t. 1. p. 461. c. 2.
41. t. 1. p. 557. c. 2.
58. t. 1. p. 75. c. 1.

CAPUT XVIII.

Verſ. 7. t. 2. p. 258. c. 1. 245. c. 2.
8. t. 1. p. 75. c. 1.
27. t. 1. p. 556. c. 2.

CAPUT XIX.

Verſ. 3. t. 2. p. 3. c. 1.
8. t. 1. p. 536. c. 1.
24. t. 2. p. 240. c. 2.

CAPUT XX.

Verſ. 2. t. 1. p. 507. c. 1. 521. c. 1.
5. t. 1. p. 521. c. 1.
12. t. 1. p. 620. c. 1.
16. t. 2. p. 3. c. 1.
19. t. 1. p. 450. c. 1.
20. t. 1. p. 438. c. 1.
26. t. 1. p. 571. c. 2. t. 2. p. 251. c. 1.
31. t. 1. p. 490. c. 1.

CAPUT XXI.

Verſ. 1. t. 1. p. 582. t. 2.
5. t. 2. p. 218. c. 2.
9. t. 1. p. 520. t. 2. 570. t. 1.
13. t. 1. p. 514. t. 1.

CAPUT XXII.

Verſ. 17. t. 2. p. 35. t. 2.
19. t. 2. p. 48. c. 2.

CAPUT XXIII.

Verſ. 7. t. 2. p. 23. c. 1.
26. t. 2. p. 111. c. 2.
22. t. 1. p. 521. c. 2. 551. t. 1.

CAPUT XXIV.

Verſ. 4. t. 2. p. 294. c. 2.
12. t. 2. p. 195. c. 2.
15. t. 2. p. 172. c. 1. 175. t. 1.
20. t. 2. p. 54. c. 1.
21. t. 2. p. 199. c. 1.

CAPUT XXV.

Verſ. 3 t. 1. p. 456. c. 2.
8. t. 2. p. 120. c. 1.
22. t. 2. p. 262. c. 1.
24. t. 1. p. 514. c. 1.
29. t. 2. p. 79. c. 2.
31. t. 1. p. 465. c. 1.
37. t. 2. p. 143. c. 2.

CAPUT XXVI.

Verſ. 12. t. 1. p. 472. c. 1.
15. t. 2. p. 191. c. 1.

CAPUT XXVII.

Verſ. 10. t. 1. p. 570. t. 1. 590. c. 2.

CAPUT XXVIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 619. t. 1.
7. t. 1. p. 488. c. 1.
13. t. 2. p. 114. c. 1.
18. t. 2. p. 36. c. 1.
21. t. 2. p. 202. c. 2.

CAPUT XXIX.

Verſ. 3. t. 1. p. 487. c. 2.

II. REGUM.

CAPUT I.

VErſ. 5. t. 1. p. 544. c. 1.
10. t. 1. p. 611. c. 2.
21. t. 1. p. 114. c. 1. 462. c. 2. t. 2. p. 279. c. 2.
23. t. 1. p. 463. c. 1. t. 2. p. 252. c. 1.
24. t. 2. p. 279. c. 1.
26. *ibid.*
7. t. 1. p. 489. c. 1.
9. t. 1. p. 584. c. 2.
16. t. 1. p. 517. c. 1.
19. t. 1. p. 612. c. 1.
26. t. 2. p. 109. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 1. t. 1. p. 557. c. 1.
6. t. 1. p. 515. c. 1.
7. t. 2. p. 2[illegible] c. 1.
8. t. 2. p. 172. c. 1.
18. t. 1. p. 497. c. 2.
18. t. 1. p. 559. c. 2.
30. t. 1. p. 550. c. 1.
33. t. 1. p. 546. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 2. t. 2. p. 409. c. 1.
8. t. 2. p. 6. c. 1. 277. t. 2.
20. t. 2. p. 81. c. 1.

CAPUT VI.

Verſ. 2. t. 2. p. 600. c. 2.

ſ.

5. t. 2. p. 39. c. 2.
6. t. 2. p. 3. c. 1.
8. t. 2. p. 81. c. 1.
20. t. 2. p. 63. c. 2. 141. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 2. t. 1. p. 568. c. 1. t. 2. p. 40. c. 1.
5. t. 1. p. 423. c. 1.
14. t. 2. p. 221. c. 1.
23. t. 2. p. 279. c. 1.
29. t. 1. p. 535. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 450. c. 2.
2. t. 2. p. 215. c. 2.
4. t. 1. p. 466. c. 1.
18. t. 2. p. 225. c. 2.

CAPUT IX.

Verſ. 7. t. 2. p. 235. c. 1.
12. t. 2. p. 52. c. 1.

CAPUT X.

Verſ. 9. t. 1. p. 551. c. 1. t. 2. p. 179. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 25. t. 1. p. 505. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 8. t. 1. p. 499. c. 1. t. 2. p. 183. c. 2.
9. t. 1. p. 529. c. 2.
14. t. 1. p. 522. c. 1.
31. t. 1. p. 546. c. 1.

CAPUT XIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 597. c. 1.
5. t. 1. p. 131. c. 2.
20. t. 1. p. 615. c. 1. t. 2. p. 253. c. 1.
36. t. 1. p. 533. c. 1.
39. t. 2. p. 17. c. 2.

CAPUT XIV.

Verſ. 7. t. 2. p. 125. c. 2.
10. t. 2. p. 17. c. 2.
28. t. 1. p. 494. c. 2.

CAPUT XV.

Verſ. 4. t. 1. p. 525. c. 1.
16. t. 2. p. 203. c. 2.
17. t. 1. p. 492. c. 1.
20. t. 1. p. 562. c. 1.
31. t. 1. p. 519. c. 1. 597. c. 2.
34. t. 1. p. 615. c. 1.

CAPUT XVI.

Verſ. 7. t. 1. p. 487. c. 1.
20. t. 1. p. 549. c. 1.

CAPUT XVII.

Verſ. 16. t. 2. p. 159. c. 2.
18. t. 1. p. 430. c. 1.

CAPUT XVIII.

Verſ. 5. t. 1. p. 500. c. 2.
12. t. 1. p. 552. c. 1.
20. t. 1. p. 481. c. 2.
22. t. 2. p. 112. c. 2.
23. t. 1. p. 542. c. 2.

CAPUT XIX.

Verſ. 6. al. 7. t. 2. p. 254. c. 1.
12. t. 2. p. 9. c. 1.
23. t. 1. p. 519. c. 2.
31. t. 1. p. 430. c. 1.
35. t. 1. p. 494. c. 2.

CAPUT XX.

Verſ. 2. t. 1. p. 599. c. 1.
3. t. 1. p. 492. c. 2.
6. t. 1. p. 502. c. 1. 571. c. 1.
19. t. 2. p. 111. c. 1.

CAPUT XXI.

Verſ. 1. t. 1. p. 584. c. 2. t. 2. p. 66. c. 2.
12. t. 2. p. 409. c. 1.
16. t. 1. p. 466. c. 1.
17. t. 2. p. 124. c. 2.
19. t. 1. p. 432. c. 2. 495. c. 1. t. 2. p. 41. c. 2.

CAPUT XXII.

Verſ. 3. t. 1. p. 96. c. 2.
11. t. 2. p. 96. c. 1. 116. c. 2. 162. c. 1.
17. t. 2. p. 131. c. 1.
29. t. 2. p. 100. c. 2.
51. t. 2. p. 102. c. 1.

CAPUT XXIII.

Verſ. 6. t. 1. p. 494. c. 1.
11. t. 2. p. 164. c. 1.
15. t. 1. p. 543. c. 2. t. 2. p. 286. c. 2.
17. t. 1. p. 552. c. 1. 619. c. 1. t. 2. p. 248. c. 1.
23. t. 2. p. 52. c. 1.
24. t. 1. p. 601. c. 1.
32. t. 1. p. 601. c. 2.

CAPUT XXIV.

Verſ. 1. t. 2. p. 3. c. 1.
23. t. 1. p. 455. c. 1.

III. REGUM.

CAPUT I.

VErſ. 6. t. 2. p. 2. c. 2.
15. t. 1. p. 524. c. 2.
21. t. 1. p. 468. c. 1. 527. c. 1.
40. t. 1. p. 557. c. 2.
42. t. 1. p. 555. c. 1.
51. t. 1. p. 618.

CAPUT II.

Verſ. 4. t. 2. p. 12. c. 1. 2.
21. t. 2. p. 247. c. 2.
27. t. 1. p. 512. c. 2.
26. t. 1. p. 487. c. 1.
31. t. 1. p. 124. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 4. t. 1. p. 122. c. 1.
12. t. 2. p. 11. c. 1.
15. t. 1. p. 582. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 25. t. 2. p. 153. c. 1.

29. t. 2. p. 204. c. 1.

CAPUT VI.

Verſ. 1. t. 1. p. 517. c. 1.
2. t. 2. p. 391. c. 2.
9. t. 1. p. 132. c. 1.
37. t. 1. p. 517. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 5. t. 1. p. 468. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 27. t. 1. p. 470. c. 1. 617. c. 1.
30. t. 1. p. 583. c. 1.
31. t. 1. p. 617. c. 1. 2. t. 2. p. 17. c. 2.
32. t. 1. p. 601. c. 2.
52. t. 1. p. 541. c. 1.
53. t. 1. p. 493. c. 1.
66. t. 2. p. 245. c. 2.

CAPUT IX.

Verſ. 3. t. 2. p. 67. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 8. t. 1. p. 562. c. 2.
11. t. 2. p. 245. c. 2.
28. t. 2. p. 133. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 1. t. 1. p. 587. c. 1.
25. t. 1. p. 552. c. 1.
32. t. 2. p. 245. c. 2.
36. t. 2. p. 124. c. 2.

CAPUT XII.

Verſ. 11. t. 2. p. 174. c. 1.
14. [illegible]
10. t. 2. p. 290. c. 1. 2.

CAPUT XIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 488. c. 2.
2. al. 10. t. 1. p. 512. c. 2.
4. t. 1. p. 481. c. 2.
34. t. 1. p. 532. c. 2.

CAPUT XIV.

Verſ. 6. t. 2. p. 8. c. 1. 190. c. 1.
9. t. 2. p. 181. c. 2.
10. t. 1. p. 585. c. 1.
15. t. 2. p. 11. c. 1.
16. t. 1. p. 522. c. 1.

CAPUT XV.

Verſ. 10. t. 2. p. 235. c. 1.
13. t. 1. p. 598. c. 2.

CAPUT XVII.

Verſ. 14. t. 1. p. 498. c. 1.
16. t. 1. p. 468. c. 2.
17. t. 1. p. 481. c. 1.
24. t. 1. p. 499. c. 2.

CAPUT XVIII.

Verſ. 26. t. 2. p. 3. c. 1.
27. t. 2. p. 63. c. 1.
32. t. 1. p. 492. c. 1.
46. t. 2. p. 182. c. 1.

CAPUT XIX.

Verſ. 5. t. 1. p. 501. c. 2.
6. t. 1. p. 585. c. 1.
10. t. 2. p. 57. c. 1.
11. t. 2. p. 231. c. 1.
15. t. 1. p. 582. c. 1.
16. t. 1. p. 529. c. 2.

CAPUT XX.

Verſ. 6. t. 2. p. 104. c. 1. 2.
10. t. 2. p. 252. c. 1.
23. t. 1. p. 618. c. 2.
34. t. 2. p. 9. c. 2.

CAPUT XXI.

Verſ. 3. t. 1. p. 629. c. 1.
10. t. 2. p. 61. c. 1. 280. c. 2.

CAPUT XXII.

Verſ. 10. t. 1. p. 465. c. 1.
19. t. 2. p. 201. c. 2.
22. t. 1. p. 542. c. 2.
35. t. 2. p. 112. c. 2.
36. t. 1. p. 494. c. 1. 552. c. 1. t. 2. p. 17. c. 2.
51. t. 2. p. 29. c. 1.

IV. REGUM.

CAPUT I.

VErſ. 2. t. 2. p. 434. c. 2.
5. t. 1. p. 499. c. 2.
8. t. 1. p. 488. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 2. t. 2. p. 298. c. 2.
3. t. 1. p. 491. c. 2. 244. c. 1.
9. t. 2. p. 83. c. 2.
10. t. 2. p. 190. c. 1.
12. t. 2. p. 211. c. 1.
17. t. 1. p. 542. c. 2.
21. t. 2. p. 110. c. 1.
22. *ibid.*

CAPUT III.

Verſ. 3. t. 1. p. 509. c. 1.
11. t. 1. p. 544. c. 1.
16. t. 1. p. 458. c. 1.
19. t. 2. p. 107. c. 1. 185. c. 2.
24. t. 1. p. 505. c. 1.
26. t. 2. p. 17. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 13. t. 1. p. 149. c. 2.
40. t. 2. p. 43. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 12. t. 1. p. 519. c. 2.
27. t. 1. p. 576. c. 1.

CAPUT VI.

Verſ. 1. t. 2. p. 193. c. 2.
5. t. 1. p. 480. c. 2. t. 2. p. 40. c. 2.
11. t. 2. p. 129. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 10. t. 1. p. 510. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 76. c. 1.
10. t. 1. p. 537. c. 1. t. 2. p. 63. c. 1.
13. t. 2. p. 172. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 13. t. 2. p. 162. c. 2. 163. c. 1.
17. t. 1. p. 128. c. 1.
27. t. 1. p. 514. c. 1. t. 2. p. 9. c. 2.
30. t. 2. p. 23. c. 1.
32. t. 1. p. 620. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 1. t. 2. p. 193. c. 1.
4. t. 1. p. 560. c. 1.
6. t. 1. p. 470. c. 2.
15. t. 2. p. 5. c. 2.

CAPUT XII.

Verſ. 4. al. 5. t. 2. p. 238. c. 2.
9. t. 2. p. 206. c. 2.

CAPUT XIII.

Verſ. 14. t. 2. p. 211. c. 1.

CAPUT XIV.

Verſ. 8. t. 2. p. 254. c. 2.
14. t. 1. p. 489. c. 1.

CAPUT XV.

Verſ. 18. t. 1. p. 590. c. 1.

CAPUT XVI.

Verſ. 18. t. 1. p. 438. c. 1.

CAPUT XVII.

Verſ. 13. t. 1. p. 122. c. 2. 493. c. 1. t. 2. p. 181. c. 2.
29. t. 1. p. 458. c. 2.

CAPUT XVIII.

Verſ. 4. t. 2. p. 253. t. 1.
10. t. 1. p. 516. c. 1.
21. t. 2. p. 150. c. 2. 211. c. 1.
27. t. 2. p. 294. c. 2. 410. c. 1.
31. t. 1. p. 496. c. 1.
34. t. 1. p. 450. c. 2.

CAPUT XIX.

Verſ. 20. t. 1. p. 133. c. 2.
21. t. 1. p. 490. c. 2.
23. t. 1. p. 460. c. 1.
26. t. 2. p. 81. c. 2.
27. t. 1. p. 541. c. 1.
29. t. 1. p. 487. c. 1.

CAPUT XX.

Verſ. 1. t. 2. p. 278. c. 1.

CAPUT XXI.

Verſ. 13. t. 2. p. 77. c. 2. 215. c. 2.

CAPUT XXII.

Verſ. 18. t. 2. p. 5. c. 1.
19. t. 2. p. 5. c. 1. 190. c. 1.

CAPUT XXIV.

Verſ. 3. t. 1. p. 484. c. 1.
7. t. 1. p. 566. c. 1.
8. t. 2. p. 247. c. 2.

CAPUT XXV.

Verſ. 3. t. 2. p. 3. c. 2.
4. t. 2. p. 3. c. 1.

I. PARALIPOMENON.

CAPUT I.

VErſ. 13. t. 1. p. 438. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 19. t. 2. p. 233. c. 1.
48. t. 2. p. 17. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 2. t. 1. p. 597. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 7. t. 2. p. 11. c. 1.
10. t. 2. p. 277. c. 2.
13. t. 2. p. 11. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 2. t. 1. p. 398. c. 1.

CAPUT VI.

Verſ. 16. t. 1. p. 493. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 18. t. 2. p. 11. c. 1.
23. t. 1. p. 393. c. 2.

CAPUT IX.

Verſ. 22. t. 2. p. 203. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 8. t. 2. p. 110. c. 1.
17. t. 2. p. 276. c. 2.
19. t. 1. p. 629. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 15. t. 2. p. 48. c. 2.
22. t. 1. p. 363. c. 1.
29. t. 2. p. 235. c. 2.

CAPUT XIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 535. c. 1.

CAPUT XV.

Verſ. 12. t. 1. p. 513. c. 1.

CAPUT XVI.

Verſ. 13. t. 2. p. 4. c. 1.
13. t. 1. p. 318. c. 1.
37. t. 1. p. 541. c. 1.

CAPUT XVII.

Verſ. 5. t. 1. p. 355. c. 2.
10. t. 1. p. xxxiij. xxxiv.
13. t. 1. p. 438. c. 1. t. 2. p. 294. c. 1.

CAPUT XVIII.

Verſ. 10. t. 2. p. 5. c. 1.

CAPUT XX.

Verſ. 5. t. 1. p. 432. c. 2.

CAPUT XXI.

Verſ. 17. t. 1. p. 423. c. 1.

CAPUT XXII.

Verſ. 9. t. 2. p. 273. c. 2.

CAPUT XXIII.

Verſ. 28. t. 1. p. 124. c. 1.

CAPUT XXVI.

Verſ. 13. t. 1. p. 458. c. 2.
14. t. 1. p. 463. c. 1.
17. t. 1. p. 382. c. 2.

CAPUT XXVIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 480. c. 2. t. 2. p. 89. c. 2.
21. t. 2. p. 3. c. 1.

CAPUT XXIX.

Verſ. 2. t. 2. p. 40. c. 1.
24. t. 2. p. 38. c. 2.
28. t. 1. p. 16. c. 2.

II. PARALIPOMENON.

CAPUT I.

Verſ. 1. t. 1. p. 589. c. 1.
4. t. 2. p. 422. c. 1.
13. t. 1. p. 396. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 4. t. 2. p. 7. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 16. t. 1. p. 595. c. 1.
17. t. 1. p. 436. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 14. t. 2. p. 110. c. 1.
30. t. 2. p. 149. c. 2.

CAPUT XII.

Verſ. 7. t. 2. p. 133. c. 2.

CAPUT XIII.

Verſ. 10. t. 2. p. 4. c. 1.

CAPUT XVI.

Verſ. 9. t. 2. p. 515. c. 2.
13. t. 1. p. 149. c. 2.

CAPUT XVIII.

Verſ. 29. t. 1. p. 540. c. 1.

CAPUT XIX.

Verſ. 5. t. 2. p. 438. c. 2.

CAPUT XXI.

Verſ. 17. t. 1. p. 470. c. 2.
20. t. 2. p. 388. c. 1. 2.

CAPUT XXII.

Verſ. 2. t. 2. p. 388. c. 1. 2.

CAPUT XXIV.

Verſ. 6. t. 1. p. 414. c. 2.

CAPUT XXVI.

Verſ. 5. t. 2. p. 394. c. 2.

CAPUT XXVIII.

Verſ. 13. t. 1. p. 472. c. 2.
22. t. 1. p. 501. c. 2.

CAPUT XXIX.

Verſ. 11. t. 1. p. 318. c. 2.
24. t. 2. p. 44. c. 1.

CAPUT XXX.

Verſ. 22. t. 1. p. 496. c. 1.

CAPUT XXXI.

Verſ. 8. t. 2. p. 376. c. 1. 2.
10. t. 1. p. 339. c. 1.

CAPUT XXXII.

Verſ. 1. t. 1. p. 516. c. 2.
21. t. 2. p. 294. c. 2.

CAPUT XXXIV.

Verſ. 6. t. 2. p. 410. c. 2.

I. ESDRÆ.

CAPUT II.

Verſ. 1. t. 1. p. 490. c. 2.
62. t. 1. p. 316. c. 2.
64. t. 2. p. 388. c. 2.

CAPUT III.

7. t. 1. p. 482. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 3. t. 1. p. 587. c. 2.
17. al. 13. t. 2. p. 236. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 17. t. 2. p. 512. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 9. t. 2. p. 205. c. 2.
12. t. 2. p. 619.
13. t. 2. p. 620.
14. t. 2. p. 621.
15. t. 2. p. 622.
16. t. 2. p. 623.
17. *ibid.*
18. t. 2. p. 624.
19. t. 2. p. 625.
20. *ibid.*
21. t. 2. p. 626.
22. *ibid.*
23. t. 2. p. 627.
24. t. 2. p. 628.

25. t. 2. p. 629.
26. t. 2. p. 630.

CAPUT VIII.

Verſ. 4. t. 2. p. 251. c. 2.

25. t. 1. p. 422. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 8. t. 2. p. 206. c. 1.
9. t. 2. p. 205. c. 2.

14. t. 1. p. 536. c. 1.

CAPUT X.

Verſ. 14. t. 1. p. 451. c. 2.
17. t. 1. p. 422. c. 1.
19. t. 2. p. 4. c. 1.

II. ESDRÆ *ſive* NEHEMIAS.

CAPUT I.

Verſ. 3. t. 1. p. 479. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 6. t. 1. p. 613. c. 1.
7. t. 1. p. 551. c. 2.
8. t. 2. p. xxiij.
9. *ibid.*
10. t. 1. p. 471. c. 1.
12. t. 1. p. 565. c. 2.
13. t. 2. p. xxiij.

CAPUT III.

Verſ. 6. t. 1. p. 438. c. 2.
8. t. 1. p. 479 c. 1.
20. t. 1. p. 535. c. 1.
34. t. 2. p. 110. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 2. t. 2. p. 110. c. 1.
4. t. 2. p. 278. c. 2.
42. t. 1. p. 548. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 9. t. 2. p. 52. c. 1.
19. t. 2. p. 74. c. 1.

CAPUT VI.

Verſ. 2. t. 1. p. 479. c. 1.
18. t. 1. p. 481. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 2. t. 1. p. 577. c. 1.
66. t. 2. p. 318. c. 2. 219. c. 1. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 15. t. 1. p. 616. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 5. t. 1. p. 629. c. 1.
13. t. 1. p. 461. c. 2.
19. t. 1. p. 410. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 31. t. 1. p. 496. c. 1.
34. t. 1. p. 498. c. 1.

TOBIAS.

CAPUT XIII. Verſ. 1. tom. 1. pag. 464. col. 2.

ESTHER.

CAPUT I.

Verſ. 2. t. 1. p. 552. c. 2.
10. t. 1. p. 587. c. 1.
13. t. 2. p. 55. c. 1.
20. t. 2. p. 17. c. 2.
22. t. 2. p. 262. c. 2. 263. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 1. t. 2. p. 88. c. 2.
19. t. 1. p. 567. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 8. t. 1. p. 133. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 1. t. 1. p. 496. c. 1.

CAPUT VI.

Verſ. 13. t. 2. p. 199. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 4. t. 1. p. 422. c. 1.
8. t. 2. p. 58. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 75. c. 2.
6. t. 1. p. 523. c. 2. 535. c. 1.
9. t. 1. p. 458. c. 2.
26. t. 2. p. 118. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 19. t. 1. p. 498. c. 1.
25. t. 2. p. 20. c. 1.
25. t. 1. p. 505. c. 1. 2.
31. t. 1. p. 494. c. 1.

JOBUS.

CAPUT I.

Verſ. 10. t. 2. p. 81. c. 2.
15. t. 1. p. 468. c. 2.
15. t. 2. p. 48. c. 1.
16. t. 1. p. 472. c. 2.
21. t. 1. p. 506. c. 2. 522. c. 2.
22. t. 2. p. 145. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 6. t. 1. p. 528. c. 2.
9. t. 2. p. 280. c. 1.
10. t. 1. p. 423. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 1. t. 2. p. 239. c. 1. 2.
2. t. 1. p. 531. c. 2.
3. t. 1. p. 515. c. 1. 545. c. 1.
7. t. 1. p. 626. c. 2.
9. t. 2. p. 108. c. 1.
10. t. 2. p. 157. c. 2.
13. t. 2. p. 190. c. 2.
19. t. 1. p. 546. c. 2.
20. t. 2. p. 118. c. 1.
24. t. 2. p. 135. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 4. t. 2. p. 181. c. 2.
8. t. 2. p. 155. c. 1. 156. c. 1.
9. t. 2. p. 101. c. 1.
12. t. 2. p. 241. c. 1.
16. t. 1. p. 460. c. 1.
19. t. 1. p. 532. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 3. t. 1. p. 527. c. 1. t. 2. p. 146. c. 2.
7. t. 2. p. 109. c. 1.
16. t. 1. p. 471. c. 1. t. 2. p. 52. c. 1.
18. t. 2. p. 77. c. 2.
21. t. 2. p. 57. c. 2.
22. *ibid.*

CAPUT VI.

Verſ. 5. t. 1. p. 618. c. 1.
13. t. 1. p. 560. c. 2. 618. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 1. t. 2. p. 201. c. 2.
4. t. 2. p. 3. c. 1.

JOBUS.

CAPUT VIII.

Verſ. 5. t. 2. p. 120. c. 2.
14. t. 2. p. 174. c. 1.
16. t. 2 p. 192. c. 1.
21. t. 2. p. 57. c. 2.

CAPUT IX.

Verſ. 5. t. 2. p. 263. c. 2.
6. t. 1. p. 319. c. 2.
9. t. 2. p. 209. c. 1. 2.
17. t. 2. p. 128. c. 2.
24. t. 2. p. 58. c. 2.
26. t. 1. p. 378. c. 1.
30. t. 2. p. 136. c. 2.
34. t. 2. p. 94. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 2. t. 1. p. 525. c. 1.
8. t. 2. p. 77. c. 1.
17. t. 1. p. 460. c. 1.
21. t. 2. p. 119. c. 2. 294. c. 2.
22. t. 1. p. 471. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 2. t. 1. p. 487. c. 1.
4. t. 2. p. 200. c. 1.
5. t. 2. p. 68. c. 2.
7. t. 2. p. 98. c. 1.
17. t. 2. p. 33. c. 1. 122. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 2. t. 2. p. 63. c. 1.
5. t. 2. p. 126. c. 1.
7. t. 2. p. 20. c. 1. 104. c. 1.
8. t. 2. p. 104. c. 1.
17. t. 2. p. 61. c. 1.
22. t. 2. p. 120. c. 1.

CAPUT XIII.

Verſ. 14. t. 2. p. 184. c. 2.
15. t. 1. p. 423. c. 1.
24. t. 2. p. 395. c. 1.
25. t. 2. p. 147. c. 2.
26. t. 2. p. 81. c. 2.
27. t. 2. p. 146. c. 2.

CAPUT XIV.

Verſ. 1. t. 1. p. 481. c. 1.
5. t. 1. p. 619. c. 1.
9. t. 2. p. 189. c. 1.
12. t. 2. p. 190. c. 2.
14. t. 2. p. 232. c. 1.

CAPUT XV.

Verſ. 2. t. 2. p. 127. c. 1.
16. t. 2. p. 198. c. 1.
20. t. 1. p. 551. c. 2.
22. t. 2. p. 119. c. 2.
23. t. 2. p. 236. c. 1.
34. t. 1. p. 494. c. 1.
35. t. 2. p. 49. c. 2.

CAPUT XVI.

Verſ. 9. al. 10. t. 2. p. 200. c. 2.
10. al. 11. t. 2. p. 263. c. 1.
13. al. 14. t. 2. p. 335. c. 2.

CAPUT XVII.

Verſ. 11. t. 2. p. 122. c. 1. 2.
14. t. 2. p. 194. c. 1.

CAPUT XVIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 123. c. 1. 548. c. 1.
349. c. 1.
9. t. 1. p. 382. c. 1.
13. t. 1. p. 471. c. 2.
16. t. 2. p. 146. c. 2. 147. c. 2.
18. t. 1. p. 531. c. 2.
20. t. 2. p. 34. c. 2.
21. t. 1. p. 124. c. 2. 313. c. 1.

CAPUT XIX.

Verſ. 6. t. 2. p. 166. c. 2.
13. t. 1. p. 548. c. 2.
23. t. 2. p. 39. c. 2.
26. t. 1. p. 531. c. 2.
27. t. 2. p. 183. c. 1.
28. t. 2. p. 146. c. 2.

CAPUT XX.

Verſ. 8. t. 2. p. 161. c. 2.
14. t. 2. p. 173. c. 2.
16. *ibid.*
17. t. 2. p. 131. c. 2.
23. t. 2. p. 129. c. 2.
23. *ibid.*

CAPUT XXI.

Verſ. 9. t. 2. p. 220. c. 2.
17. t. 2. p. 9. c. 2. 10. c. 1. 124. c. 1.
20. t. 2. p. 198. c. 1.
31. t. 1. p. 479. c. 1.

CAPUT XXII.

Verſ. 6. t. 2. p. 191. c. 1.
22. t. 2. p. 200. c. 1.
23. t. 2. p. 200. c. 2.
24. t. 2. p. 47. c. 2.
23. t. 2. p. 533. c. 2.
30. t. 1. p. 570. c. 1.

CAPUT XXIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 69. c. 2.
22. t. 1. p. 399. c. 1. 615. c. 1.
23. t. 2. p. 214. c. 1.

CAPUT XXIV.

Verſ. 8. t. 1. p. 487. c. 2.
10. *ibid.*
14. t. 1. p. 577. c. 1.
19. t. 1. p. 513. c. 1. 2. 579. c. 2.
25. t. 1. p. 325. c. 1.

CAPUT XXVI.

Verſ. 13. t. 2. p. 294. c. 2.

CAPUT XXVII.

Verſ. 5. t. 2. p. 27. c. 2.

CAPUT XXIX.

Verſ. 3. t. 2. p. 324. c. 1.
6. t. 2. p. 131. c. 1. 251. c. 2.
10. t. 1. p. 498. c. 1. 553. c. 2.
13. t. 2. p. 103. c. 1.
15. t. 2. p. 113. c. 2.
16. t. 2. p. 194. c. 1.
19. t. 2. p. 146. c. 2. 147. c. 1. 2.

CAPUT XXX.

Verſ. 11. t. 2. p. 169. c. 1.
16. t. 2. p. 133. c. 2.
19. t. 1. p. 510. c. 1.
22. t. 2. p. 128. c. 1.
27. t. 2. p. 134. c. 1.
29. t. 2. p. 194. c. 2.

CAPUT XXXI.

Verſ. 21. t. 2. p. 32. c. 1.
24. t. 2. p. 61. c. 2.
26. t. 1. p. vij. t. 2. p. 52. c. 2.
27. t. 2. p. vij.
38. t. 2. p. 106. c. 2.

CAPUT XXXII.

Verſ. 7. t. 1. p. 494. c. 1. t. 2. p. 52
c. 1.

CAPUT XXXIII.

Verſ. 20. t. 1. p. 514. c. 1.
22. t. 1. p. 599. c. 1.

CAPUT XXXIV.

Verſ. 7. t. 2. p. 198. c. 1.
20. t. 1. p. 532. c. 1.
23. t. 2. p. 67. c. 1.

CAPUT XXXVI.

Verſ. 31. t. 1. p. 559. c. 1.

CAPUT XXXVII.

Verſ. 3. t. 2. p. 161. c. 1.
4. t. 2. p. 167. c. 1.
7. t. 2. p. 82. c. 1.
10. t. 1. p. 512. c. 2.
22. t. 2. p. 142. c. 1.

CAPUT XXXVIII.

Verſ. 4. t. 2. p. 204. c. 2.
7. t. 2. p. 106. c. 2.
10. t. 2. p. 207. c. 2.
17. t. 2. p. 207. c. 1.
22. t. 2. p. 93. c. 2.
28. t. 2. p. 16. c. 2. 198. c. 2.
32. t. 1. p. 491. c. 1.

CAPUT XXXIX.

Verſ. 19. t. 2. p. 231. c. 2.
24. t. 2. p. 159. c. 2.
25. t. 2. p. 189. c. 1.

CAPUT XL.

Verſ. 10. t. 1. p. 477. c. 1.
11. *ibid.*
15. *ibid.*
20. al. 24. t. 1. p. 423. c. 2.
28. t. 2. p. 505. c. 2.

CAPUT XLI.

Verſ. 4. t. 1. p. 493. c. 2.
5. t. 2. p. 206. c. 2.

13. t. 2. p. 112. c. 2.
19. t. 1. p. 490. c. 2.

CAPUT XLII.

Verſ. 6. t. 1. p. 512. c. 1.
7. t. 1. p. 534. c. 1.

PSALMI.

PSALMUS I.

VErſ. 1. t. 1. p. 461. c. 1. 433. c. 2. 498. c. 2. 544. c. 1. t. 2. p. 186. c. 2. 199. c. 1. 235. c. 1. 293. c. 1. 2.
2. t. 1. p. 546. c. 2.
3. t. 1. p. 479. c. 1.
4. t. 1. p. 514. c. 2. t. 2. p. 277. c. 1. 293. c. 2.
6. t. 2. p. 11. c. 2. p. 12. c. 1.

PSALMUS II.

Verſ. 1. t. 2. p. 10. c. 1. 21. c. 2. 235. c. 2.
2. t. 2. p. 10. c. 1. 204. c. 2.
3. t. 2. p. 4. c. 2.
4. t. 2. p. 75. c. 1. 116. c. 2.
6. t. 1. p. 463. & 1. 482. c. 2. t. 2. p. 222. c. 2.
7. t. 1. p. 561. c. 1. 2. 585. c. 2. t. 2. p. 120. c. 1.
9. t. 1. p. 482. c. 2. t. 2. p. 78. c. 1. 95. c. 1.
10. t. 1. p. 627. c. 1.
12. t. 1. p. vij. 114. c. 1. t. 2. p. 75. c. 1. 277. c. 1.

PSALMUS III.

Verſ. 3. t. 1. p. 471. c. 1. t. 2. p. 280. c. 1.
4. t. 2. p. 42. c. 2.
5. t. 2. p. 137. c. 1.
6. t. 2. p. 57. c. 2. 190. c. 2.
8. t. 1. p. 590. c. 2. t. 2. p. 160. c. 2. 263. c. 1.
9. t. 1. p. 597. c. 2.

PSALMUS IV.

Verſ. 2. t. 1. p. 482. c. 2. t. 2. p. 78. c. 2. 204. c. 1.
3. t. 1. p. xxxiv. t. 2. p. 10. c. 2.
4. t. 1. p. 615. c. 1.
5. t. 1. p. 542. c. 2.
7. t. 1. p. 589. c. 2.
9. t. 1. p. 559. c. 2. t. 2. p. 57. c. 2.

PSALMUS V.

Verſ. 9. t. 2. p. 79. c. 2.
10. t. 1. p. 460. c. 1. 466. c. 1. t. 2. p. 26. c. 1. 190. c. 2. 210. c. 2.
13. t. 2. p. 212. c. 1. 2.

PSALMUS VI.

Verſ. 3. t. 1. p. 548. c. 1.
4. t. 1. p. 172. c. 1.
10. t. 2. p. 13. c. 1.

PSALMUS VII.

Tit. t. 2. p. 268. c. 2.
2. t. 1. p. 433. c. 2. t. 2. p. 294. c. 2.
4. t. 2. p. 35. c. 2. 278. c. 2.
5. t. 1. p. 613. c. 2.
6. t. 2. p. 278. c. 2.
8. t. 2. p. 85. c. 2.
14. t. 2. p. 234. c. 2.
15. t. 2. p. 14. c. 1. 2.
16. *ibid.*
27. *ibid.*

PSALMUS VIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 271. c. 2.
2. t. 1. p. 541. c. 1. 2.
5. t. 2. p. 285. c. 1.
6. t. 2. p. 114. c. 1.
10. t. 2. p. 271. c. 2.

PSALMUS IX.

Verſ. 5. t. 1. p. 595. c. 1.
6. t. 2. p. 76. c. 1.
7. t. 1. p. 514. c. 1.
8. t. 2. p. 89. c. 1.
9. t. 1. p. 559. c. 1. t. 2. p. 48. c. 2.
16. t. 1. p. 507. c. 1. 2.
19. t. 2. p. 9. c. 1. 74. c. 2.
21. t. 2. p. 614. c. 1.

PSAL. IX. HEB. X.

Verſ. 22. al. 1. t. 2. p. 39. c. 2.
23. al. 2. t. 1. p. 510. c. 2.
26. al. 5. t. 2. p. 57. c. 2.
30. al. 3. t. 2. p. 179. c. 2.
35. al. 14. t. 2. p. 194. c. 2.
33. al. 17. t. 2. p. 67. c. 2.

PSAL. X. HEB. XI.

Verſ. 1. t. 1. p. xxxiv. 579. c. 1.
4. t. 1. p. 479. c. 1. t. 2. p. 67. c. 2. 222. c. 2.
6. t. 1. p. 485. c. 1. t. 2. p. 212. c. 1. 259. c. 1.

PSAL. XI. HEB. XII.

Verſ. 1. t. 2. p. 52. c. 1.
3. t. 1. p. 452. c. 2.
4. t. 2. p. 466. c. 2.
6. t. 2. p. 110. c. 2.
7. t. 1. p. 579. c. 1. t. 2. p. 142. c. 1.
9. t. 2. p. 594. c. 2.

PSAL. XII. HEB. XIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 74. c. 2.
4. t. 1. p. 534. c. 1. t. 2. p. 118. c. 2. 179. c. 2.

PSAL. XIII. HEB. XIV.

Verſ. 7. t. 1. p. 542. c. 2.

PSAL. XIV. HEB. XV.

Verſ. 1. t. 2. p. 222. c. 2. 237. c. 1.

PSAL. XV. HEB. XVI.

Verſ. 2. t. 2. p. 418. c. 1.
3. t. 1. p. 122. c. 2.
4. t. 1. p. 464. c. 2. 505. t. 1.
5. t. 1. p. 485. c. 1. t. 1. p. 111. t. 1.
6. t. 1. p. 125. c. 1. t. 2. p. 16. c. 2.
2. t. 1. p. 39. c. 2.
9. t. 2. p. 42. c. 1.
10. t. 2. p. 187. c. 1.
21. t. 2. p. 66. c. 1.

PSAL. XVI. HEB. XVII.

Verſ. 1. t. 2. p. 293. c. 2. 294. c. 1.
3. t. 2. p. 77. c. 1.
5. t. 2. p. 216. c. 2.
15. t. 2. p. 197. c. 1.

PSAL. XVII. HEB. XVIII.

Verſ. 3. t. 2. p. 96. c. 2.
4. t. 1. p. 554. c. 1.
5. t. 2. p. 131. c. 2. 219. t. 1.
8. t. 2. p. 137. c. 1. 251. t. 1.
21. t. 2. p. 85. c. 1. 96. c. 1. 116. c. 2.
35. t. 2. p. 91. c. 1.
36. t. 2. p. 76. c. 1.
17. *ibid.*
22. t. 2. p. 200. c. 2.
28. t. 2. p. 21. c. 1. 244. t. 1.
29. t. 1. p. 100. c. 2.
31. t. 1. p. 467. c. 2. 479. c. 1.
33. t. 2. p. 77. c. 2.

PSAL. XVIII. HEB. XIX.

Verſ. 1. t. 2. p. 107. c. 1.
2. *ibid.*
3. t. 2. p. 107. c. 1. 134. c. 2.
4. t. 2. p. 107. c. 1.
5. t. 1. p. 479. c. 1. t. 2. p. 109. c. 1.
8. t. 1. p. 467. c. 2. 416. c. 2.
9. t. 1. p. 467. c. 2. 486. t. 2. t. 2. p. 118. c. 2.
10. t. 1. p. 467. c. 2.
22. t. 2. p. 162. c. 2.

PSAL. XIX. HEB. XX.

Verſ. 1. t. 2. p. 60. c. 2.
2. t. 1. p. 493. c. 1.
4. t. 2. p. 259. c. 1.
8. t. 1. p. 499. c. 1.

PSAL. XX. HEB. XXI.

Verſ. 1. al. 2. t. 2. p. 395. c. 1.
10. t. 2. p. 66. c. 2.
12. t. 1. p. 552. c. 2.
13. t. 2. p. 90. c. 2. 131. t. 1.

PSAL. XXI. HEB. XXII.

Verſ. 1. al. 2. t. 1. p. 457. t. 1. t. 2. p. 269. c. 2. 277. c. 1. 156. c. 1.
2. t. 2. p. 95. c. 2. 167. c. 2.
4. t. 1. p. 477. c. 1.
5. t. 2. p. 235. c. 1.

7. t. 1. p. 486. c. 2. t. 2. p. 95. c. 1. 174. c. 1.
9. t. 1. p. 539. c. 1. 547. c. 1. 2.
13. t. 2. p. 118. c. 1. 170. c. 1.
15. t. 2. p. 135. c. 2.
17. t. 2. p. 171. c. 2. 172. c. 1. 413. c. 2. 412. c. 2.
18. t. 1. p. 520. c. 1.
22. t. 1. p. 516. c. 2. t. 2. p. 167. c. 1. 2.
28. t. 2. p. 48. c. 2. 222. c. 1.
29. t. 2. p. 221. c. 1.
30. t. 2. p. 363. c. 1.
32. t. 2. p. 86. c. 2.

PSAL. XXII. HEB. XXIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 88. c. 1.
2. t. 1. p. 461. c. 1. 463. c. 1.
4. t. 1. p. 617. c. 2. t. 2. p. 57. c. 1. 94. c. 2. 139. c. 2.
5. t. 2. p. 47. c. 1. 82. c. 2. 152. c. 2. 214. c. 1.

PSAL. XXIII. HEB. XXIV.

Verſ. 3. t. 2. p. 88. c. 2.
4. t. 2. p. 65. c. 1.

PSAL. XXIV. HEB. XXV.

Verſ. 1. t. 2. p. 203. c. 2.
2. t. 2. p. 43. c. 2.
3. t. 2. p. 43. c. 2. p. 44. c. 1.
4. t. 2. p. 102. c. 2.
7. t. 2. p. 74. c. 2.
10. t. 2. p. 102. c. 2.
15. t. 1. p. 552. c. 1.
17. t. 2. p. 204. c. 1.
20. t. 2. p. 44. c. 1.

PSAL. XXV. HEB. XXVI.

Verſ. 8. t. 2. p. 223. c. 1.

PSAL. XXVI. HEB. XXVII.

Verſ. 1. t. 2. p. 42. c. 2. 99. c. 2.
4. t. 1. p. 50. t. 2. p. 208. c. 2.
8. t. 2. p. 139. c. 1.
14. t. 2. p. 279. c. 1.

PSAL. XXVII. HEB. XXVIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 76. c. 2.
2. t. 2. p. 59. c. 1.
5. t. 2. p. 77. c. 2. 200. c. 2.

PSAL. XXVIII. HEB. XXIX.

Verſ. 1. t. 1. p. xviij. t. 2. p. 50. c. 1.
4. t. 1. p. 463. c. 1.
8. t. 2. p. 46. c. 2.
10. t. 2. p. 89. c. 2.

PSAL. XXIX. HEB. XXX.

Verſ. 6. t. 2. p. 322. c. 1.
8. t. 2. p. 117. c. 2.
13. t. 2. p. 42. c. 2.

PSAL. XXX. HEB. XXXI.

Verſ. 3. t. 1. p. 462. c. 1.
6. t. 2. p. 69. c. 2. 232. c. 1.
9. t. 2. p. 184. c. 1.
12. t. 1. p. 601. c. 1.
16. t. 2. p. 53. c. 1. 2.
20. t. 2. p. 284. c. 2.
21. t. 2. p. 66. c. 2. 77. c. 1. 2.

PSAL. XXXI. HEB. XXXII.

Verſ. 1. t. 1. p. 486. c. 2. t. 2. p. 301. c. 1.
4. t. 2. p. 69. c. 2.
8. t. 1. p. 520. c. 1.
9. t. 1. p. 540. c. 2. 570. c. 2.

PSAL. XXXII. HEB. XXXIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 536. c. 1.
4. t. 1. p. 459. in med.

PSAL. XXXIII. HEB. XXXIV.

Verſ. 4. t. 1. p. 486. c. 1. 525. c. 1.
5. t. 1. p. 477. c. 1.
6. t. 2. p. 119. c. 1.
8. t. 2. p. 202. c. 1.
9. t. 2. p. 189. c. 1.
13. t. 1. p. 465. c. 1.
18. t. 2. p. 3. c. 1.
19. t. 1. p. 486. c. 2.

PSAL. XXXIV. HEB. XXXV.

Verſ. 2. t. 2. p. 90. c. 2.
3. t. 2. p. 91. c. 1.
10. t. 1. p. 460. c. 1. t. 2. p. 103. c. 2.
11. t. 2. p. 38. c. 2.
13. t. 2. p. 183. c. 1.
15. t. 2. p. 184. c. 1.
16. t. 1. p. 482. c. 2.
21. t. 2. p. 204. c. 2.
24. t. 2. p. 38. c. 1.

PSAL. XXXV. HEB. XXXVI.

Verſ. 7. t. 1. p. 472. c. 2. t. 2. p. 140. c. 2.
8. t. 1. p. 492. c. 2.
9. t. 2. p. 163. c. 2. 198. c. 1. 2. 208. c. 2.
10. t. 2. p. 99. c. 2. 132. c. 1.
22. t. 2. p. 183. c. 2.

PSAL. XXXVI. HEB. XXXVII.

Verſ. 2. t. 1. p. 564. c. 1.
13. t. 2. p. 75. c. 1.
18. t. 2. p. 39. c. 1.
20. t. 1. p. 621. c. 2.
22. t. 1. p. 482. c. 1.
27. t. 1. p. 542. c. 1.

PSAL. XXXVII. HEB. XXXVIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 464. c. 1.
8. t. 1. p. 486. c. 2.
10. *ibid.*
17. t. 2. p. 183. c. 2.

PSAL. XXXVIII. HEB. XXXIX.

Verſ. 6. t. 1. p. 460. c. 2.
12. t. 1. p. 554. c. 1. 2.

PSAL. XXXIX. HEB. XL.

Verſ. 3. t. 1. p. 485. c. 1. t. 2. p. 133. c. 2.
4. t. 2. p. 273. c. 1.
7. t. 2. p. 67. c. 2.
8. t. 1. p. 485. c. 2. 568. c. 2. t. 2. p. 178. c. 2.
9. t. 2. p. 232. c. 1.

PSAL. XL. HEB. XLI.

Verſ. 5. t. 2. p. 185. c. 1.
10. t. 2. p. 162. c. 2.

PSAL. XLI. HEB. XLII.

Verſ. 3. t. 2. p. 197. c. 2.
4. t. 1. p. 532. c. 2. t. 2. p. 285. c. 2.
6. t. 1. p. 477. c. 1. t. 2. p. 279. c. 1.
7. t. 2. p. 288. c. 2.
8. t. 2. p. 129. c. 2. 130. c. 1. 131. c. 1. 2.

PSAL. XLII. HEB. XLIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 571. c. 1.

PSAL. XLIII. HEB. XLIV.

Verſ. 7. t. 2. p. 236. c. 1.
11. t. 2. p. 3. c. 1.
13. t. 2. p. 3. c. 1. 2.
18. t. 1. p. 612. c. 2.
23. t. 1. p. 482. c. 2. t. 2. p. 84. c. 1.
27. t. 1. p. 471. c. 1. 582. c. 2.

PSAL. XLIV. HEB. XLV.

Verſ. 2. t. 2. p. 135. c. 1.
3. t. 1. p. 471. c. 2. t. 2. p. 135. c. 1.
5. t. 1. p. 526. c. 2. 543. c. 1.
7. t. 1. p. 597. c. 2. t. 2. p. 89. c. 1. 94. c. 2.
8. t. 1. p. 624. c. 1. t. 2. p. 82. c. 2. 93. c. 1. 152. c. 1.
13. t. 1. p. 450. c. 2.
16. t. 1. p. 477. c. 2.

PSAL. XLVI. HEB. XLVII.

Verſ. 10. t. 2. p. 211. c. 1.

PSAL. XLVII. HEB. XLVIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 485. c. 2.

PSAL. XLVIII. HEB. XLIX.

Verſ. 3. t. 2. p. 191. c. 1.
5. t. 2. p. 180. c. 1.
6. t. 2. p. 264. c. 2. 265. c. 1.
8. t. 1. p. 538. c. 1. 2.
11. t. 2. p. 164. c. 2.
13. t. 1. p. 580. c. 1. t. 2. p. 239. c. 1.
14. t. 2. p. 61. c. 2.
15. t. 1. p. 532. c. 1. t. 2. p. 166. c. 1.

PSAL. XLIX. HEB. L.

Verſ. 3. t. 2. p. 3. c. 1. 123. c. 1.
14. t. 1. p. 501. c. 1. t. 2. p. 226. c. 1.
16. t. 2. p. 280. c. 1.

PSAL. L. HEB. LI.

Verſ. 2. t. 1. p. 148. c. 2.
3. t. 2. p. 78. c. 2.
4. t. 2. p. 77. c. 1. 136. c. 1.
6. t. 1. p. 527. c. 1. 532. c. 2. 625. c. 1. 2.

7. t. 1. p. 463. c. 2.
9. t. 2. p. 188. c. 1.
20. t. 2. p. 103. c. 2.
12. t. 2. p. 33. c. 2. 115. c. 1.
13. p. 33. c. 2.
14. ibid.
16. t. 2. p. 237. c. 1.
19. t. 2. p. 226. c. 1. 254. c. 2.

PSAL. LII. HEB. LIII.

Verſ. 3. t. 2. p. 271. c. 2.

PSAL. LIII. HEB. LIV.

Verſ. 6. t. 1. p. 538. c. 1.

PSAL. LIV. HEB. LV.

Verſ. 9. t. 1. p. 462. c. 1. t. 2. p. 127. c. 2.
10. t. 2. p. 259. c. 1.
14. t. 1. p. 484. c. 2.
15. t. 2. p. 189. c. 1.
19. t. 1. p. 517. c. 1.
22. t. 2. p. 164. c. 2. 210. c. 1.
24. t. 2. p. 133. c. 2.

PSAL. LV. HEB. LVI.

Verſ. 5. t. 2. p. 163. c. 2.
9. t. 2. p. 76. c. 2. 81. c. 2.
14. t. 2. p. 184. c. 1.

PSAL. LVI. HEB. LVII.

Verſ. 4. t. 1. p. 559. c. 2.
8. t. 2. p. 277. c. 1.
9. t. 1. p. 42. c. 2.

PSAL. LVII. HEB. LVIII.

Verſ. 5. t. 1. p. 123. c. 2. t. 2. p. 186. c. 2.
10. t. 2. p. 105. c. 2.
12. t. 2. p. 148. c. 2.

PSAL. LIX. HEB. LX.

Verſ. 1. t. 1. p. 464. c. 1.
4. t. 2. p. 137. c. 1.
5. t. 1. p. 526. c. 2. t. 2. p. 163. c. 1.
6. t. 2. p. 94. c. 2.
10. t. 2. p. 214. c. 2.
13. t. 1. p. 125. c. 1.

PSAL. LX. HEB. LXI.

Verſ. 4. t. 2. p. 102. c. 1.

PSAL. LXI. HEB. LXII.

Verſ. 12. t. 2. p. 237. c. 2.

PSAL. LXII. HEB. LXIII.

Verſ. 8. t. 1. p. 471. c. 1.
11. t. 1. p. 125. c. 1.

PSAL. LXIII. HEB. LXIV.

Verſ. 4. t. 2. p. 210. c. 2.
8. t. 2. p. 81. c. 1.

PSAL. LXIV. HEB. LXV.

Verſ. 4. t. 1. p. 494. c. 1.
9. t. 2. p. 7. c. 1. 52. c. 1.
10. t. 1. p. 472. c. 2.
22. t. 1. p. 482. c. 2. t. 2. p. 91. c. 2.
13. t. 2. p. 107. c. 2.
14. ibid.

PSAL. LXV. HEB. LXVI.

Verſ. 10. t. 1. p. 532. c. 2. t. 2. p. 127. c. 1.
12. t. 2. p. 6. c. 2. 123. c. 2.
15. t. 2. p. 233. c. 2.
20. t. 2. p. 7. c. 2.

PSAL. LXVI. HEB. LXVII.

Verſ. 1. t. 1. p. 485. c. 2.
2. t. 2. p. 99. c. 1.
3. ibid.

PSAL. LXVII. HEB. LXVIII.

Verſ. 15. t. 2. p. 130. c. 1.
16. t. 2. p. 272. c. 1.
17. ibid.
18. t. 2. p. 92. c. 1.
19. t. 1. p. 517. c. 1. 591. c. 1. t. 2. p. 52. c. 1. 300. c. 1.
21. t. 2. p. 411. c. 1.
27. t. 2. p. 131. c. 1.
31. t. 1. p. 462. c. 2. t. 2. p. 40. c. 1. 170. c. 1. 2.
32. t. 2. p. 35. c. 2. 103. c. 2.

PSAL. LXVIII. HEB. LXIX.

Verſ. 3. t. 2. p. 141. c. 1.
15. ibid.
24. t. 2. p. 179. c. 2.
29. t. 2. p. 78. c. 2.

PSAL. LXIX. HEB. LXX.

Verſ. 1. t. 1. p. 464. c. 1.
5. t. 2. p. 44. c. 1.

PSAL. LXX. HEB. LXXI.

Verſ. 5. t. 2. p. 56. c. 1.
15. t. 1. p. 507. c. 2.

PSAL. LXXI. HEB. LXXII.

Verſ. 5. t. 1. p. 587. c. 2.
7. t. 1. p. 566. c. 2.
9. t. 2. p. 55. c. 2.
16. t. 1. p. 601. c. 1. t. 2. p. 155. c. 2.
17. t. 1. p. 253. c. 2.
25. t. 2. p. 236. c. 1.

PSAL. LXXII. HEB. LXXIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 135. c. 2.
6. t. 2. p. 218. c. 2.
9. t. 2. p. 48. c. 2. 104. c. 1.
10. t. 1. p. 466. c. 1.
14. t. 2. p. 247. c. 2.
19. t. 2. p. 9. c. 2.
21. t. 2. p. 158. c. 1. 2.
22. t. 2. p. 164. c. 2. 165. c. 1.

PSAL. LXXIII. HEB. LXXIV.

Verſ. 1. t. 2. p. 100. c. 2.
5. t. 1. p. 461. c. 1.
11. t. 2. p. 70. c. 1.
13. t. 2. p. 176. c. 2.
24. ibid.
15. t. 2. p. 44. c. 1.
19. t. 1. p. 496. c. 2. t. 2. p. 175. c. 2.
20. t. 2. p. 83. c. 2.

PSAL. LXXIV. HEB. LXXV.

Verſ. 3. t. 1. p. 559. c. 2.
6. t. 2. p. 160. c. 2.
9. t. 2. p. 92. c. 1. 153. c. 2.

PSAL. LXXV. HEB. LXXVI.

Verſ. 3. t. 1. p. 432. c. 2.
4. t. 2. p. 125. c. 1.
5. t. 2. p. 137. c. 2.
7. t. 1. p. 616. c. 1. 2.
13. t. 2. p. 82. c. 2.

PSAL. LXXVI. HEB. LXXVII.

Verſ. 5. t. 1. p. 461. c. 2.
11. t. 2. p. 70. c. 1. 115. c. 2. 116. c. 1.
17. t. 2. p. 108. c. 2.

PSAL. LXXVII. HEB. LXXVIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 296. c. 1.
4. t. 1. p. 556. c. 1.
15. t. 1. p. 467. c. 1.
22. t. 2. p. 206. c. 2.
23. t. 2. p. 77. c. 2. 206. c. 2.
24. t. 2. p. 155. c. 2.
32. t. 2. p. 48. c. 1.
38. t. 1. p. 536. c. 1.
40. t. 2. p. 72. c. 1.
41. t. 1. p. 535. c. 1.
48. t. 2. p. 125. c. 1.
49. t. 1. p. 122. c. 2.
50. t. 1. p. 528. c. 1. t. 2. p. 18. c. 1.

PSAL. LXXVIII. HEB. LXXIX.

Verſ. 6. t. 1. p. 542. c. 2. t. 2. p. 36. c. 1. 79. c. 1.
7. t. 2. p. 49. c. 1.
8. t. 2. p. 74. c. 2.
12. t. 2. p. 113. c. 2.
67. t. 2. p. 48. c. 1.

PSAL. LXXIX. HEB. LXXX.

Verſ. 2. t. 2. p. 89. c. 2.
11. t. 2. p. 472. c. 2.
14. t. 1. p. 464. c. 2. t. 2. p. 164. c. 1. 167. c. 2.
18. t. 1. p. 418. c. 2.

PSAL. LXXX. HEB. LXXXI.

Verſ. 6. t. 2. p. 124. c. 2.
8. t. 2. p. 129. c. 1.
11. t. 2. p. 204. c. 2.
14. t. 1. p. 543. c. 2.

PSAL. LXXXI. HEB. LXXXII.

Verſ. 5. t. 2. p. 120. c. 2.
6. t. 2. p. 194. c. 2.

PSAL. LXXXII. HEB. LXXXIII.

Verſ. 11. t. 2. p. 141. c. 1.

PS. LXXXIII. HEB. LXXXIV.

Verſ. 1. al. 2. t. 2. p. 276. c. 1.
3. t. 2. p. 49. c. 2.
4. t. 2. p. 10. c. 1.
8. t. 1. p. 599. c. 2.
10. t. 2. p. 13. c. 2.
11. t. 2. p. 7. c. 1. 91. c. 2.
12. t. 1. p. 528. c. 1. t. 2. p. 99. c. 1.

PSAL. LXXXIV. HEB. LXXXV.

Verſ. 11. t. 2. p. 113. c. 1.
12. t. 2. p. 112. c. 2.
14. t. 2. p. 113. c. 1.

PSAL. LXXXV. HEB. LXXXVI.

Verſ. 15. t. 2. p. 98. c. 2.

PS. LXXXVI. HEB. LXXXVII.

Verſ. 1. t. 2. p. 504. c. 1.
3. t. 1. p. 458. c. 2.
6. t. 2. p. 132. c. 2.
7. t. 2. p. 133. c. 1.

PS. LXXXVII. HEB. LXXXVIII.

Verſ. 4. t. 2. p. 197. c. 2.
6. t. 2. p. 248. c. 2.
13. t. 2. p. 119. c. 2.

PS. LXXXVIII. HEB. LXXXIX.

Verſ. 3. t. 2. p. 200. c. 2.
5. t. 2. p. 57. c. 1.
8. t. 2. p. 11. c. 2.
13. t. 2. p. 288. c. 2. 289. c. 1.
14. t. 1. p. 464. c. 2.
21. t. 2. p. 86. c. 1.
28. t. 1. p. 471. c. 2. t. 2. p. 88. c. 2.
36. t. 1. p. 566. c. 1.
48. t. 1. p. 75. c. 2.
51. t. 2. p. 183. c. 2.

PS. LXXXIX. HEB. LXXXX.

Verſ. 4. t. 1. p. 507. c. 2.
5. t. 1. p. 463. c. 2. t. 2. p. 134. c. 2.
8. t. 2. p. 81. c. 1.
10. t. 1. p. 477. c. 1.
11. t. 2. p. 282. c. 2.

PS. LXXXX. HEB. LXXXXI.

Verſ. 2. t. 2. p. 102. c. 1.
13. t. 2. p. 173. c. 2.

PS. LXXXXI. HEB. LXXXXII.

Verſ. 11. t. 1. p. xxxv. t. 2. p. 82. c. 2. 152. c. 2.
13. t. 2. p. 148. c. 2.
15. t. 2. p. 147. c. 2.

PS. LXXXXII. H. LXXXXIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 94. c. 1.
3. t. 1. p. 600. c. 1.

PS. LXXXXIII. H. LXXXXIV.

Verſ. 3. t. 2. p. 10. c. 2.
4. t. 1. p. 535. c. 2.
8. t. 1. p. 470. c. 1. t. 2. p. 165. c. 1.
9. t. 2. p. 149. c. 1.
10. t. 2. p. 7. c. 1.
16. t. 2. p. 282. c. 2.
21. t. 2. p. 243. c. 2.

PS. LXXXXIV. HEB. LXXXXV.

Verſ. 9. t. 1. p. 617. c. 2.

PS. LXXXXVI. HEB. LXXXXVII.

Verſ. 11. t. 2. p. 118. c. 1.

PS. LXXXXVII. H. LXXXXVIII.

Verſ. 8. t. 2. p. 108. c. 1.

PS. LXXXXVIII. H. LXXXXIX.

Verſ. 4. t. 1. p. 461. c. 2.
6. t. 1. p. 502. c. 2.

PSAL. LXXXXIX. HEB. C.

Verſ. 1. t. 1. p. 464. c. 1.
2. t. 2. p. 66. c. 2.
3. t. 2. p. 172. c. 1.

PSALMUS C. HEB. CI.

Verſ. 3. t. 1. p. 541. c. 1.
4. t. 2. p. 38. c. 2.
5. t. 1. p. 500. c. 2. 523. c. 2. 552. c. 2.

PSALMUS CI. HEB. CII.

Verſ. 3. t. 1. p. 535. c. 1.
9. t. 2. p. 115. c. 1.
10. t. 2. p. 25. c. 1. 141. c. 2.
14. t. 1. p. 535. c. 2.
15. t. 2. p. 246. c. 1.
21. t. 1. p. 482. c. 2. 490. c. 1.
23. t. 1. p. 148. c. 1.
25. t. 2. p. 90. c. 1.
28. t. 1. p. 501. c. 1. t. 2. p. 90. c. 1.

PSAL. CII HEB. CIII.

Verſ. 5. t. 2. p. 180. c. 2. 192. c. 2.
7. t. 2. p. 102. c. 2.
9. t. 2. p. 3. c. 2.
16. t. 2. p. 106. c. 2.

PSAL. CIII. HEB. CIV.

Verſ. 4. t. 2. p. 123. c. 1.
8. t. 1. p. 507. c. 1. 2.
16. t. 1. p. 472. c. 2.
17. t. 1. p. 479. c. 2.
29. t. 2. p. 107. c. 1.
31. t. 2. p. 71. c. 2.
32. t. 2. p. 84. c. 2.
34. t. 2. p. 84. c. 1.

PSAL. CIV. HEB. CV.

Verſ. 35. t. 2. p. 228. c. 1.
18. t. 1. p. 504. c. 2. t. 2. p. 40. c. 2.
27. t. 1. p. 494. c. 1.
28. t. 1. p. 423. c. 2.
40. t. 2. p. 3. c. 1.

PSAL. CV. HEB. CVI.

Verſ. 2. t. 2. p. 282. c. 2.
6. t. 1. p. 587. c. 1.
13. t. 1. p. 535. c. 1.
21. t. 1. p. 466. c. 2.
23. t. 2. p. 205. c. 1. 2.
26. t. 2. p. 59. c. 1.

PSAL. CVI. HEB. CVII.

Verſ. 3. t. 2. p. 289. c. 1.
26. t. 2. p. 250. c. 2.
38. t. 1. p. 528. c. 2.
40. t. 2. p. 135. c. 2.

PSAL. CVIII. HEB. CIX.

Verſ. 11. t. 2. p. 166. c. 2.
17. t. 2. p. 37. c. 2.
23. t. 1. p. 132. c. 1.
24. t. 1. p. 599. c. 2.

PSAL. CIX. HEB. CX.

Verſ. 1. t. 1. p. 506. c. 2. 565. c. 2. t. 2. p. 70. c. 1. 71. c. 2. 75. c. 2.
2. t. 2. p. 19. c. 2.
3. t. 2. p. 52. c. 1. 121. c. 1. 2.
4. t. 1. p. 125. c. 1.
6. t. 2. p. 79. c. 2.
7. t. 2. p. 131. c. 2.

PSAL. CX. HEB. CXI.

3. t. 2. p. 26. c. 1.
5. t. 2. p. 165. c. 2. 237. c. 1.

PSAL. CXI. HEB. CXII.

Verſ. 5. t. 2. p. 239. c. 2.
7. t. 2. p. 56. c. 1.

PSAL. CXII. HEB. CXIII.

Verſ. 5. t. 1. p. 536. c. 1.
6. *ibid.*
8. t. 2. p. 270. c. 2.

PSAL. CXIII. HEB. CXV.

Verſ. 9. al. 1. t. 2. p. 60. c. 1.
12. al. 4. t. 2. p. 40. c. 2.
15. al. 7. t. 1. p. 511. c. 2.
17. al. 9. t. 2. p. 271. c. 1.
18. al. 10. *ibid.*
19. al. 11. *ibid.*

PSAL. CXIV. HEB. CXVI.

Verſ. 1. t. 1. p. 460. c. 1. 2.

PSAL. CXV. HEB. CXVI.

Verſ. 1. al. 10. t. 1. p. 627. c. 1.
4. al. 13. t. 1. p. 463. c. 1.

PSAL. CXVII. HEB. CXVIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 271. c. 2.
3. *ibid.*

P S A L M I.

4. *ibid.*
5. t. 1. p. 517. c. 1.
7. t. 1. p. 138. c. 1. 2.
8. t. 1. p. 149. c. 2. 473. c. 1. 572. c. 2.
9. t. 2. p. 125. c. 1.
14. t. 1. p. 125. c. 1.
16. t. 2. p. 70. c. 1.
19. t. 2. p. 207. c. 1.
20. *ibid.*
22. t. 2. p. 101. c. 2. 177. c. 2.
23. t. 1. p. 74. c. 2. 471. c. 2.
25. t. 1. p. 628. c. 1. t. 2. p. 277. c. 1.

PSAL. CXVIII. HEB. CXIX.

Verſ. 1. t. 1. p. 486. c. 1.
8. t. 1. p. 571. c. 2.
24. t. 1. p. 437. c. 2.
31. t. 1. p. 522. c. 1.
32. t. 2. p. 78. c. 2. 104. c. 1.
33. t. 1. p. 597. c. 2.
56. t. 2. p. 3. c. 2.
59. t. 2. p. 184. c. 1.
65. t. 1. p. 475. c. 1.
103. t. 1. p. 151. c. 2. t. 2. p. 20. c. 1.
113. t. 2. p. 139. c. 1.
128. t. 1. p. 527. c. 1.
137. t. 1. p. 467. c. 1.
176. t. 1. p. 454. c. 1.

PSAL. CXIX. HEB. CXX.

Verſ. 1. t. 1. p. 471. c. 1.
4. t. 1. p. 578. c. 2.
5. *ibid.*
7. t. 1. p. 552. c. 1.

PSAL. CXX. HEB. CXXI.

Verſ. 1. t. 2. p. 270. c. 1.
2. *ibid.*
9. t. 2. p. 102. c. 2.

PSAL. CXXI. HEB. CXXII.

Verſ. 2. t. 2. p. 270. c. 1.
3. t. 1. p. 577. c. 1. t. 2. p. 270. c. 1.

PSAL. CXXII. HEB. CXXIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 565. c. 1.

PSAL. CXXIV. HEB. CXXV.

Verſ. 2. t. 1. p. 579. c. 1.

PSAL. CXXV. HEB. CXXVI.

Verſ. 2. t. 1. p. 536. c. 1. t. 2. p. 130. c. 2.
5. t. 2. p. 146. c. 1. 155. c. 2.

PSAL. CXXVI. HEB. CXXVII.

Verſ. 1. t. 2. p. 191. c. 2.
2. t. 1. p. 435. c. 1. 536. c. 2.
4. t. 1. p. 491. c. 1. t. 2. p. 210. c. 2.
5. t. 2. p. 210. c. 2.

PS. CXXVII. HEB. CXXVIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 25. c. 2. 36. c. 2.

PS. CXXVIII. HEB. CXXIX.

Verſ. 3. t. 2. p. 151. c. 1. 181. c. 2.

PSAL. CXXIX. HEB. CXXX.

Verſ. 1. t. 2. p. 140. c. 2.
2. t. 2. p. 84. c. 1.
4. t. 1. p. 621. c. 2.

PS. CXXXI. HEB. CXXXII.

Verſ. 1. t. 1. p. 501. c. 2. 540. c. 2.
4. t. 1. p. 125. c. 1.
6. t. 1. p. 432. c. 2.
12. t. 1. p. 510. c. 1.
13. t. 1. p. xxxv.
17. t. 2. p. 148. c. 1. 158. c. 2.

PS. CXXXII. HEB. CXXXIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 444. c. 1. 2. 614. c. 1. 2.

PS. CXXXIV. HEB. CXXXV.

Verſ. 7. t. 2. p. 91. c. 2.

PS. CXXXV. HEB. CXXXVI.

Verſ. 1. 2. 3. t. 2. p. 271. c. 2.
12. t. 2. p. 69. c. 1.

PS. CXXXVI. HEB. CXXXVII.

Verſ. 5. t. 2. p. 104. c. 1.
7. t. 2. p. 54. c. 2. 205. c. 1.
8. t. 2. p. 111. c. 2.

PS. CXXXVII. H. CXXXVIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 114. c. 2.

PS. CXXXVIII. H. CXXXIX.

Verſ. 2. t. 2. p. 90. c. 2. 239. c. 2.
6. t. 1. p. 552. c. 2.
7. t. 2. p. 66. c. 2. 236. c. 1.
8. t. 2. p. 252. c. 1. 286. c. 1.
9. t. 2. p. 161. c. 1. 252. c. 1.
14. t. 1. p. 559. c. 2. 560. c. 1.
15. t. 2. p. 139. c. 2. 140. c. 1.
16. t. 2. p. 92. c. 2.
17. t. 2. p. 284. c. 2.
19. t. 1. p. 619. c. 1.
22. t. 1. p. 463. c. 2.
24. t. 2. p. 23. c. 1.

PS. CXXXIX. HEB. CXL.

Verſ. 4. t. 2. p. 178. c. 1.
10. t. 2. p. 110. c. 2.
11. t. 2. p. 124. c. 2.
12. t. 1. p. 462. c. 2. t. 2. p. 132. c. 1.

PSAL. CXL. HEB. CXLI.

Verſ. 2. t. 2. p. 226. c. 1.
5. t. 2. p. 178. c. 1. 2.

PSAL. CXLI. HEB. CXLII.

Verſ. 4. t. 1. p. 507. c. 1. 2.
5. t. 2. p. 8. c. 1.
8. t. 2. p. 219. c. 2.

PSAL. CXLII. HEB. CXLIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 571. c. 1.

PSAL. CXLIII. HEB. CXLIV.

Verſ. 2. t. 1. p. 500. c. 1.

PSAL. CXLIV. HEB. CXLV.

Verſ. 3. t. 2. p. 253. c. 2.
5. t. 1. p. 463. c. 2. 494. c. 1.
15. t. 2. p. 104. c. 2.

PSAL. CXLV. HEB. CXLVI.

Verſ. 6. t. 1. p. 422. c. 1.
8. t. 1. p. 496. c. 2.

PSAL. CXLVI. HEB. CXLVII.

Verſ. 4. t. 2. p. 76. c. 2.
9. t. 2. p. 98. c. 2.
8. t. 1. p. xxxvj.
9. t. 2. p. 237. c. 1.

PSALMUS CXLVIII.

Verſ. 10. t. 2. p. 279. c. 2.

PSALMUS CXLIX.

Verſ. 2. t. 1. p. 490. c. 1.
6. t. 1. p. 483. c. 1. t. 2. p. 203. c. 2.

P R O V E R B I A.

CAPUT I.

VErſ. 3. t. 2. p. 233. c. 1.
7. t. 1. p. 431. c. 1.
9. t. 2. p. 218. c. 2.
16. t. 2. p. 244. c. 2.
17. t. 1. p. 488. c. 1.
19. t. 1. p. 489. c. 2.
30. t. 1. p. 477. c. 1.
26. t. 2. p. 57. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 10. t. 2. p. 45. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 3. t. 2. p. 218. c. 1.
7. t. 2. p. 182. c. 2.
8. *ibid.*
18. t. 2. p. 149. c. 2.
31. t. 1. p. 463. c. 1.
27. t. 1. p. 489. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 13. t. 1. p. 503. c. 2.
28. t. 1. p. 535. c. 2. t. 2. p. 119. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 3. t. 2. p. 35. c. 1. 2.
4. t. 2. p. 189. c. 2.
9. t. 2. p. 54. c. 1.
15. t. 2. p. 133. c. 1.
16. t. 2. p. 17. c. 2. 133. c. 1.
17. t. 1. p. 463. c. 1. t. 2. p. 133. c. 1.
18. t. 2. p. 133. c. 1.
19. t. 2. p. 133. c. 1. 168. c. 1.
21. t. 2. p. 216. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 1. t. 2. p. 166. c. 2.
9. t. 2. p. 190. c. 2.
10. t. 2. p. 263. c. 1.
13. t. 2. p. 180. c. 2. 181. c. 1.
16. t. 1. p. 613. c. 2. t. 2. p. 180. c. 2. 277. c. 1. 2.
23. t. 2. p. 118. c. 2.
26. t. 2. p. 4. c. 1.
27. t. 2. p. 46. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 7. t. 1. p. 504. c. 2.
19. t. 1. p. 464. c. 2.
27. t. 2. p. 209. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 5. t. 2. p. 45. c. 2.
6. t. 1. p. 496. c. 2.
10. t. 1. p. 573. c. 1.
11. t. 1. p. 469. c. 1.
13. t. 2. p. 244. c. 1.
14. t. 1. p. 514. c. 2.
28. t. 2. p. 92. c. 2.
22. t. 1. p. 592. c. 2.
23. t. 1. p. 600. c. 1.
30. t. 2. p. 87. c. 2.
36. t. 2. p. 37. c. 2.

CAPUT IX.

Verſ. 5. t. 2. p. 153. c. 2. 197. c. 1. 198. c. 1.
9. t. 2. p. 200. c. 1.
13. t. 1. p. 570. c. 2.
28. t. 1. p. 482. c. 1.

CAPUT X.

Verſ. 1. t. 2. p. 11. c. 1.
7. t. 2. p. 186. c. 2.
20. t. 2. p. 142. c. 1.
21. t. 2. p. 172. c. 2.
25. t. 1. p. 578. c. 1.
31. t. 2. p. 149. c. 1.
32. t. 2. p. 104. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 15. t. 1. p. 507. c. 2.
22. t. 2. p. 45. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 2. al. 3. t. 1. p. 528. c. 2.
5. al. 6. t. 1. p. 539. c. 1.
28. t. 1. p. 571. c. 2.

CAPUT XIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 11. c. 1.
6. t. 1. p. 494. c. 1.
7. t. 1. p. 133. c. 1.
12. t. 2. p. 56. c. 2.
24. t. 2. p. 38. c. 1.

CAPUT XIV.

Verſ. 1. t. 1. p. 486. c. 1. 494. c. 1. t. 2. p. 20. c. 1.
5. t. 1. p. 463. c. 1.
14. t. 1. p. 552. c. 2.
30. t. 2. p. 186. c. 2.
34. t. 2. p. 61. c. 1.

CAPUT XV.

Verſ. 1. t. 2. p. 190. c. 2.
18. t. 1. p. 487. c. 1.
22. t. 1. p. 539. c. 2.
24. t. 1. p. 465. c. 1.
32. t. 2. p. 45. c. 2.

CAPUT XVI.

Verſ. 2. t. 2. p. 80. c. 2.
15. t. 2. p. 118. c. 1.

CAPUT XVII.

Verſ. 6. t. 2. p. 212. c. 1.
7. t. 2. p. 35. c. 1.
8. t. 1. p. 489. c. 2.
12. t. 1. p. 573. c. 1.
21. t. 1. p. 528. c. 2. t. 2. p. 9. c. 1.
22. t. 1. p. 476. c. 2.

CAPUT XVIII.

Verſ. 5. t. 1. p. 571. c. 1.
8. t. 2. p. 49. c. 2.
9. t. 1. p. 489. c. 2.
22. t. 1. p. 465. c. 1.
24. t. 1. p. 487. c. 1.

CAPUT XIX.

Verſ. 1. t. 2. p. 7. c. 2.
6. t. 1. p. 487. c. 1.
13. t. 2. p. 43. c. 1.

CAPUT XX.

Verſ. 5. t. 2. p. 136. c. 2.
9. t. 1. p. 520. c. 1. 524. c. 1.
14. t. 1. p. 469. c. 1.
16. t. 1. p. 507. c. 2.
26. t. 2. p. 216. c. 2.

CAPUT XXI.

Verſ. 2. t. 2. p. 81. c. 2.
4. t. 2. p. 155. c. 1. 204. c. 1.
10. t. 2. p. 9. c. 1.
17. t. 2. p. 37. c. 2.
26. t. 2. p. 18. c. 1.
27. t. 1. p. 617. c. 1.

CAPUT XXII.

Verſ. 6. t. 1. p. 492. c. 2.
8. t. 2. p. 146. c. 1.
9. t. 2. p. 279. c. 2.
17. t. 2. p. 3. c. 1.
19. t. 1. p. 514. c. 1.
20. t. 1. p. 567. c. 2.
24. t. 1. p. 488. c. 2.
29. t. 1. p. 570. c. 2.

CAPUT XXIII.

Verſ. 4. t. 1. p. 570. c. 1.
5. t. 2. p. 161. c. 2.
6. t. 2. p. 179. c. 2.
18. t. 2. p. 54. c. 2.
21. t. 2. p. 52. c. 1.
23. t. 2. p. 202. c. 1.
31. t. 1. p. 133. c. 2.
32. t. 2. p. 159. c. 2.

CAPUT XXIV.

Verſ. 7. t. 2. p. 203. c. 1.
16. t. 2. p. 199. c. 2.
21. t. 2. p. 7. c. 1.
23. t. 2. p. 39. c. 1.
27. t. 1. p. 611. c. 9.
28. t. 1. p. 465. c. 1.

CAPUT XXV.

Verſ. 3. t. 1. p. 598. c. 2.
7. t. 1. p. 532. c. 2.
11. t. 2. p. 216. c. 1. 2.
15. t. 2. p. 35. c. 1. 162. c. 2.
21. t. 2. p. 115. c. 2.
22. t. 1. p. 517. c. 1.
27. t. 1. p. 505. c. 2.

CAPUT XXVI.

Verſ. 2. t. 1. p. 124. c. 2.
6. t. 2. p. 198. c. 1.
7. t. 2. p. 46. c. 2.
8. t. 1. p. 438. c. 1.
9. t. 1. p. 579. c. 1.
10. t. 2. p. 265. c. 1. 2. p. 266. c. 1.
17. t. 2. p. 263. c. 1.
18. t. 1. p. 496. c. 2.
23. t. 1. p. 498. c. 1.

CAPUT XXVII.

Verſ. 1. t. 1. p. 465. c. 1.
6. t. 2. p. 186. c. 1.
7. t. 1. p. 125. c. 2.
17. t. 2. p. 43. c. 2.

CAPUT XXVIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 551. c. 2.
8. t. 1. p. 531. c. 1.
15. t. 2. p. 167. c. 2.
21. t. 2. p. 263. c. 1.

CAPUT XXIX.

Verſ. 1. t. 1. p. 487. c. 1.
18. t. 1. p. 423. c. 2.

CAPUT XXX.

Verſ. 1. t. 1. p. 437. c. 1. 2.
8. t. 1. p. 612. c. 1. t. 2. p. 165. c. 2.
19. t. 1. p. 493. c. 2.
21. t. 1. p. 590. c. 2.
22. *ibid.*
23. *ibid.*

24. t. 1. p. 470. c. 2.
25. 1. 1. p. 572. c. 1.
28. t. 2. p. 105. c. 1. 2.
29. t. 1. p. 485. c. 1. 2. 556. c. 2.
30. t. 1. p. 470. c. 1.
31. t. 1. p. 620. c. 1.

CAPUT XXXI.

Verſ. 4. t. 1. p. 596. c. 2.
9. t. 1. p. 560. c. 1.
10. t. 2. p. 283. c. 1.
24. t. 2. p. 196. c. 1.

ECCLESIASTES.

CAPUT I.

Verſ. 2. t. 1. p. 125. c. 2. 470. c. 1. t. 2. p. 18. c. 1. 271. c. 2.
7. 1. 1. p. 124. c. 2. 555. c. 1.
9. t. 1. p. 75. c. 2.
18. t. 1. p. 461. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 7. t. 1. p. 490. c. 2.
8. 1. 1. p. 459. c. 1. 2.
14. t. 1. p. 479. c. 2.
16. t. 1. p. 556. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 5. t. 1. p. 149. c. 1.
12. t. 1. p. 547. c. 1.
13. t. 2. p. 25. c. 2.
19. t. 1. p. 547. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 5. t. 2. p. 184. c. 2. 265. c. 1.
9. t. 1. p. 469. c. 1.
15. t. 1. p. 505. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 6. t. 1. p. 477. c. 1. 615. c. 1.
17. t. 1. p. 615. c. 1.

CAPUT VI.

Verſ. 3. t. 2. p. 238. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 7. t. 2. p. 18. c. 1. 275. c. 1.
12. t. 1. p. 459. in med. 488. c. 2.
25. t. 1. p. 469. c. 1.
39. al. 50. t. 1. p. xix. t. 1. p. 11. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 119. c. 1.
2. t. 1. p. 552. c. 2.
6. t. 2. p. 187. c. 1.
10. t. 1. p. 183. c. 2.
11. t. 2. p. 18. c. 1.
15. t. 1. p. xix.
17. *ibid.*

CAPUT IX.

Verſ. 9. t. 1. p. 475. c. 1.
15. t. 1. p. 73. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 1. t. 1. p. 579. c. 2.
2. t. 2. p. 204. c. 1.
10. t. 1. p. 574. c. 1. 629. c. 2. t. 2. p. 25. c. 1.
15. t. 2. p. 18. c. 1. 208. c. 2.
16. t. 1. p. 629. c. 2. t. 2. p. 192. c. 2.
20. t. 2. p. 175. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 1. t. 2. p. 44. c. 2.
2. t. 2. p. 217. c. 2.
7. t. 1. p. 124. c. 2.

CAPUT XII.

Verſ. 1. t. 2. p. 256. c. 2.
2. t. 2. p. 129. c. 2. 256. c. 2.
3. t. 1. p. 257. c. 1.
4. t. 1. p. 491. c. 1. t. 2. p. 18. c. 1. 257. c. 1. 2.
5. t. 1. p. 492. c. 1. t. 2. p. 157. c. 2.
6. t. 2. p. 158. c. 1. 2.
7. t. 1. p. 595. c. 1. t. 2. p. 159. c. 1.
11. t. 1. p. 489. c. 1.
13. t. 1. p. 597. c. 2.

CANTICUM CANTICORUM.

CAPUT I.

Verſ. 1. t. 1. p. 470. c. 1. t. 2. p. 2. c. 2. 75. c. 1.
2. t. 1. p. 543. c. 1.
4. t. 1. p. 492. c. 2. 549. c. 1. t. 2. p. 38. c. 2.
5. t. 2. p. 26. c. 1. 177. c. 1. 188. c. 2.
6. t. 2. p. 153. c. 2.
7. t. 1. p. 461. c. 1.
8. t. 1. p. 470. c. 2.
13. t. 2. p. 97. c. 2.
14. *ibid.*

CAPUT II.

Verſ. 5. t. 1. p. 486. c. 1.
7. t. 2. p. 18. c. 2.
14. t. 2. p. 175. c. 1.
15. t. 2. p. 168. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 8. t. 1. p. 465. c. 2.
11. t. 2. p. 220. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 1. t. 1. p. 466. c. 1.
9. t. 2. p. 258. c. 1.
12. t. 2. p. 82. c. 1. 151. c. 2.
14. t. 2. p. 178. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 5. t. 2. p. 110. c. 2.
9. t. 1. p. 465. c. 2.
10. t. 2. p. 188. c. 2.
11. t. 2. p. 45. c. 2.
19. t. 1. p. 470. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 9. t. 2. p. 18. c. 2.
14. t. 1. p. 491. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 1. t. 2. p. 45. c. 2.
2. *ibid.*
4. t. 1. p. 491. c. 2.
5. t. 2. p. 45. c. 1.
10. t. 1. p. 123. c. 1.
15. t. 1. p. 132. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 6. t. 1. p. 472. c. 2. t. 2. p. 125. c. 2.
11. t. 1. p. 488. c. 2.

SAPIENTIA.

CAPUT VII.

Verſ. 14. t. 2. p. 93. c. 2.

CAPUT XIX.

Verſ. 9. t. 2. p. 149. c. 2.

Digitized by Google

ECCLESIASTICUS.

CAPUT XXIII.

Verſ. 27. t. 2. p. 67. c. 1.
28. *ibid.*

CAPUT XXX.

Verſ. 9. t. 1. p. 542. c. 2.

CAPUT XXXII.

Verſ. 3. al. 35. 10. t. 2. p. 179. c. 1.

CAPUT XLIII.

Verſ. 6. t. 2. p. 429. c. 1.
7. t. 2. p. 429. c. 1.
8. *ibid.*

CAPUT XLVIII.

Verſ. 26. t. 1. p. 531. c. 1.

ISAIAS.

CAPUT I.

Verſ. 2. t. 2. p. 279. c. 2.
3. t. 1. p. 621. c. 2.
5. t. 2. p. 110. c. 1.
6. *ibid.*
7. t. 1. p. 481. c. 1.
9. t. 2. p. 300. c. 2.
10. t. 1. p. 424. c. 2. t. 2. p. 196. c. 2.
11. t. 2. p. 293. c. 1.
13. t. 1. p. 497. c. 1. 553. c. 1. t. 2. p. 87. c. 1.
14. t. 2. p. 72. c. 2.
18. t. 1. p. 465. c. 2. t. 2. p. 52. c. 2.
19. t. 1. p. 535. c. 1.
21. t. 1. p. 125. c. 1.
22. t. 2. p. 142. c. 2. 155. c. 2. 294. c. 1.
23. t. 2. p. 294. c. 1.
24. t. 2. p. 72. c. 2.
25. t. 2. p. 70. c. 1. 142. c. 2.
29. t. 1. p. 543. c. 1.
31. t. 1. p. 578. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 2. t. 2. p. 134. c. 2.
6. t. 2. p. 3. c. 2. 237. c. 1.
12. t. 2. p. 138. c. 1.
13. t. 2. p. 138. c. 1. 150. c. 2.
14. t. 2. p. 138. c. 1.
15. t. 2. p. 138. c. 1. 208. c. 2.
20. t. 1. p. 463. c. 2. t. 2. p. 2. c. 2. 174. c. 1.
22. t. 2. p. 285. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 1. t. 1. p. 459. c. 1.
3. t. 1. p. 416. c. 1.
4. t. 2. p. 52. c. 1.
6. t. 2. p. 281. c. 2. 282. c. 2.
8. t. 2. p. 67. c. 2.
12. t. 2. p. 191. c. 1.
14. t. 1. p. 483. c. 1. t. 2. p. 84. c. 2.
16. t. 1. p. 508. c. 2.
17. t. 2. p. 78. c. 2. 206. c. 1.
21. t. 1. p. 492. c. 2.
24. t. 1. p. 625. c. 2.
26. t. 1. p. 505. c. 2. t. 2. p. 107. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 1. t. 2. p. 282. c. 1.
2. t. 1. p. 464. c. 1. t. 2. p. 96. c. 1.
3. t. 1. p. 526. c. 1. t. 2. p. 31. c. 2. 93. c. 1. 222. c. 1.
4. t. 1. p. 619. c. 1.
5. t. 2. p. 260. c. 1.
6. t. 2. p. 102. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 1. t. 1. p. 439. c. 1. t. 2. p. 158. c. 2.
3. t. 2. p. 286. c. 1.
4. t. 1. p. 149. c. 1.
5. t. 1. p. 540. c. 1. t. 2. p. 81. c. 2.
6. t. 2. p. 76. c. 1.
7. t. 1. p. xxv. t. 2. p. 149. c. 1. 272. c. 2.
9. t. 1. p. 552. c. 2. t. 2. p. 67. c. 2.
14. t. 2. p. 106. c. 1.
15. t. 1. p. 611. c. 2.
17. t. 2. p. 163. c. 1.
18. t. 2. p. 220. c. 2.
20. t. 2. p. 120. c. 1. 271. c. 2.
24. t. 2. p. 109. c. 1. 148. c. 1. 2.
26. t. 1. p. 560. c. 2. t. 2. p. 74. c. 2.
29. t. 2. p. 167. c. 1.

CAPUT VI.

Verſ. 5. t. 1. p. 469. c. 1.
5. t. 1. p. 486. c. 2.
6. t. 1. p. 512. c. 1. t. 2. p. 161. c. 2.
9. t. 2. p. 279. c. 2. 301. c. 1.
10. t. 1. p. 525. c. 1. t. 2. p. 9. c. 2. 21. c. 2. 163. c. 2. 180. c. 1. 301. c. 1.
13. t. 1. p. 535. c. 2. 233. c. 2. 272. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 1. t. 1. p. 541. c. 2.
4. t. 2. p. 125. c. 2. 126. c. 1. 162. c. 1.
6. t. 1. p. 438. c. 1. 612. c. 2. t. 2. p. 396. c. 2.
8. t. 2. p. 178. c. 2.
9. t. 2. p. 178. c. 2. 275. c. 1.
10. t. 2. p. 111. c. 1.
14. t. 1. p. 422. c. 1. 451. c. 1. 567. c. 2. t. 2. p. 279. c. 1. 295. c. 1.
18. t. 2. p. 176. c. 1.
20. t. 2. p. 31. c. 1. 180. c. 2. 214. c. 2.
23. t. 1. p. 464. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 507. c. 1.
6. t. 1. p. 124. c. 1. t. 2. p. 155 c. 1.
7. t. 2. p. 131. c. 1.
8. t. 2 p. 131. c. 2. 134. c. 1. 161. c. 1.
13. t. 1. p. 514. c. 2.
14. t. 1. p. 124. c. 1.
16. t. 2. p. 202. c. 1.
18. t. 1. p. 462. c. 2.
20. t. 2. p. 121. c. 2.
21. t. 1. p. 505. c. 2.

CAPUT IX.

Verſ. 1. t. 1. p. 585. c. 2.
2. t. 2. p. 99. c. 2.
3. t. 1. p. 124. c. 1.
5. t. 1. p. 482. c. 2.
6. t. 1. p. xj. 12. c. 2. 451. c. 2. 482. c. 2. 532. c. 1. t. 2. p. xxxiij. xxxiv. lxx. xcvj. 87. c. 2. 88. c. 1. 131. c. 1.
7. t. 2. p. 12. c. 2. t. 2. p. 78. c. 1.
14. t. 2. p. 150. c. 2.
18. t. 1. p. 579. c. 1.
20. t. 2. p. 181. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 5. t. 2. p. 95. c. 2.
12. t. 2. p. 148. c. 2.
12. t. 2. p. 150. c. 1.
23. t. 2. p. 134. c. 2. 300. c. 2.
27. t. 2. p. 52. c. 2. 152. c. 2.
31. t. 2. p. 9. c. 2.
34. t. 2. p. 138. c. 2.

CAPUT XI.

Verſ. 1. t. 2. p. 146. c. 2. 150. c. 1. 267. c. 2.
2. t. 1. p. 482. c. 2.
4. t. 2. p. 68. c. 2.
5. t. 2. p. 182. c. 1.
6. t. 2. p. 455. c. 1. t. 2. p. 165. c. 1. 2.
9. t. 1. p. 497. c. 1.
10. t. 1. p. 517. c. 1. t. 2. p. 94. c. 1. 97. c. 1.
14. t. 1. p. 490. c. 2. t. 2. p. 181. c. 1.
15. t. 1. p. 125. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 3. t. 2. p. 136. c. 2.

CAPUT XIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 215. c. 1.
5. t. 2. p. 55. c. 2. 241. c. 1. 2.
8. t. 1. p. 463. c. 1. t. 2. p. 124. c. 1.
11. t. 2. p. 241. c. 1.
10. t. 2. p. 117. c. 2.
19. t. 1. p. 497. c. 2.

CAPUT XIV.

Verſ. 5. t. 2. p. 211. c. 1.
6. t. 1. p. 123. c. 2. 496. c. 2. 570. c. 2.
9. t. 2. p. 106. c. 1. 172. c. 2.
10. t. 2. p. 106. c. 1.
11. t. 2. p. 18. c. 2.
12. t. 1. p. 491. c. 1. t. 2. p. 117. c. 2.
17. t. 1. p. 517. c. 1.
23. t. 2. p. 12. c. 2.
29. t. 2. p. 173. c. 2. 174. c. 1.
30. t. 1. p. 471. c. 2. t. 2. p. 165. c. 2. 166. c. 1.
31. t. 2. p. 109. c. 2. 126. c. 1.
32. t. 2. p. 204. c. 2.

CAPUT XV.

Verſ. 5. t. 1. p. 123. c. 2. t. 2. p. 271. c. 1.
9. t. 1. p. 476. c. 2. t. 2. p. 236. c. 1. 274. c. 1.

CAPUT XVI.

Verſ. 7. t. 1. p. 433. c. 2.
8. t. 1. p. 467. c. 1.
9. t. 2. p. 55. c. 1. 2.
10. t. 2. p. 138. c. 1.

CAPUT XVII.

Verſ. 3. t. 2. p. 63. c. 1.
4. t. 2. p. 186. c. 2.
6. t. 2. p. 192. c. 2.
10. t. 1. p. 123. c. 1.
13. t. 1. p. 601. c. 1.
14. t. 2. p. 217. c. 2.

CAPUT XVIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 439. c. 1. t. 2. p. 162. c. 2.
2. t. 2. p. 135. c. 1.

CAPUT XIX.

Verſ. 1. t. 2. p. 128. c. 2. 225. c. 1.
11. t. 1. p. 522. c. 1.
15. t. 2. p. 150. c. 2.
16. t. 1. p. 611. c. 1. t. 2. p. 69. c. 2.
19. t. 2. p. 223. c. 2.
21. t. 2. p. 225. c. 2.

CAPUT XX.

Verſ. 1. t. 1. p. 484. c. 2.
2. t. 2. p. 289. c. 2.
5. t. 2. p. 56. c. 2.

CAPUT XXI.

Verſ. 1. t. 1. p. 439. c. 1. t. 2. p. 50. c. 2. 267. c. 2. 294. c. 1.
2. t. 1. p. 483. c. 2. 505. c. 2.
3. t. 2. p. 282. c. 1.
4. ibid.
8. t. 1. p. 579. c. 1.
10. t. 1. p. 490. c. 1. t. 2. p. 156. c. 1.
11. t. 2. p. 267. c. 2.

CAPUT XXII.

Verſ. 1. t. 1. p. 439. c. 1. t. 2. p. 139. c. 1. 2. 267. c. 2. 294. c. 1.
2. t. 2. p. 294. c. 1.
5. t. 1. p. 439. c. 1.
7. t. 1. p. 461. c. 2.
8. t. 2. p. 219. c. 1.
17. t. 1. p. 533. c. 1.
22. t. 2. p. 58. c. 1. 207. c. 2.
23. t. 2. p. 206. c. 1.
24. t. 1. p. 438. c. 2. t. 2. p. 206. c. 1.

CAPUT XXIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 47. c. 1.
2. t. 1. p. 470. c. 2. t. 2. p. 212. c. 2.
10. t. 1. p. 490. c. 2.
12. t. 1. p. 123. c. 2. 566. c. 1. t. 2. p. 111. c. 2.

CAPUT XXIV.

Verſ. 2. t. 2. p. 292. c. 1. 2.
4. t. 2. p. 107. c. 2. 273. c. 1.
10. t. 1. p. 149. c. 2.
11. t. 2. p. 122. c. 1.
15. t. 2. p. 140. c. 2.
18. t. 1. p. 494. c. 2.
21. t. 2. p. 209. c. 2.
22. t. 2. p. 209. c. 2. 247. c. 1.
23. t. 2. p. 108. c. 2.

CAPUT XXV.

Verſ. 6. t. 2. p. 154. c. 1. 273. c. 1.
7. t. 1. p. 458. c. 1. t. 2. p. 218. c. 1.
8. t. 2. p. 77. c. 2. 78. c. 2. 297. c. 1. 2.
10. t. 2. p. 196. c. 1. 2.
16. t. 2. p. 273. c. 1.

CAPUT XXVI.

Verſ. 1. t. 2. p. 203. c. 1. 222. c. 1.
2. t. 2. p. 207. c. 1.
19. t. 2. p. 130. c. 2.
20. t. 2. p. 209. c. 2.
21. t. 2. p. 89. c. 1.

CAPUT XXVII.

Verſ. 1. t. 2. p. 176. c. 2.

CAPUT XXVIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 148. c. 2.
2. t. 1. p. 472. c. 2.
4. t. 1. p. 123. c. 2. t. 2. p. 148. c. 2.
9. t. 2. p. 56. c. 1. 192. c. 1.
10. t. 2. p. 192. c. 1.
11. t. 2. p. 299. c. 2.
12. t. 1. p. 501. c. 2. t. 2. p. 299. c. 2.
15. t. 2. p. 280. c. 2.
16. t. 2. p. 44. c. 2. 204. c. 2. 300. c. 2.
17. t. 2. p. 129. c. 2. 235. c. 2.
19. t. 2. p. 25. c. 1.
24. t. 2. p. 233. c. 1.
28. t. 2. p. 44. c. 1.

CAPUT XXIX.

Verſ. 1. t. 1. p. 124. c. 2. t. 2. p. 167. c. 1.
2. t. 2. p. 167. c. 1.
10. t. 2. p. 190. c. 2.
13. t. 1. p. 497. c. 2.
17. t. 2. p. 138. c. 2.
19. t. 1. p. 456. c. 1.
22. t. 2. p. 58. c. 1.
23. t. 1. p. 525. c. 1.

CAPUT XXX.

Verſ. 2. t. 2. p. 119. c. 2.
6. t. 2. p. 268. c. 1.
10. t. 2. p. 280. c. 2.
11. t. 1. p. 526. c. 2.
13. t. 1. p. 466. c. 1. 560. c. 2.
16. t. 1. p. 466. c. 1.
27. t. 2. p. 68. c. 2.
28. t. 2. p. 78. c. 1.
33. t. 2. p. 101. c. 1. 233. c. 1.

CAPUT XXXI.

Verſ. 5. t. 2. p. 11. c. 2. 96. c. 2.
6. t. 2. p. 140. c. 2. 141. c. 1.
9. t. 2. p. 92. c. 2.

CAPUT XXXII.

Verſ. 6. t. 1. p. 585. c. 1.
9. t. 2. p. 111. c. 1.
10. t. 1. p. 570. c. 1.
11. t. 2. p. 18. c. 2. 111. c. 1.
15. t. 2. p. 135. c. 1. 133. c. 2.

CAPUT XXXIII.

Verſ. 6. t. 1. p. 123. c. 1. t. 2. p. 213. c. 1.
12. t. 2. p. 44. c. 1.
15. t. 2. p. 50. c. 2.
16. t. 2. p. 203. c. 2.
24. t. 1. p. 482. c. 1. t. 2. p. 209. c. 2.

CAPUT XXXIV.

Verſ. 4. t. 1. p. 466. c. 1.
5. t. 1. p. 132. c. 1. 414. c. 1.
6. t. 2. p. 163. c. 1. 166. c. 2. 236. c. 2.
11. t. 2. p. 41. c. 1. 79. c. 1.
15. t. 2. p. 195. c. 1.
16. ibid.

CAPUT XXXV.

Verſ. 2. t. 1. p. 123. c. 2.

CAPUT XXXVI.

Verſ. 12. t. 2. p. 294. c. 1.
19. t. 1. p. 624. c. 1. 2.

CAPUT XXXVII.

Verſ. 25. t. 1. p. 465. c. 2.
29. t. 2. p. 169. c. 1.

CAPUT XXXVIII.

Verſ. 16. t. 1. p. 531. c. 1.
17. t. 1. p. 517. c. 1. t. 2. p. 81. c. 1.
18. t. 2. p. 48. c. 1.
21. t. 1. p. 517. c. 2. t. 2. p. 31. c. 2.
22. t. 2. p. 81. c. 2.

CAPUT XXXIX.

Verſ. 1. t. 1. p. 612. c. 2.
6. t. 1. p. 507. c. 1.

CAPUT XL.

Verſ. 2. t. 2. p. 237. c. 2.
4. t. 2. p. 139. c. 1.
11. t. 2. p. 71. c. 1.
12. t. 2. p. 80. c. 1.
13. t. 2. p. 8. c. 2.
22. t. 2. p. 89. c. 2.
26. t. 2. p. 395. c. 1.
27. t. 2. p. 73. c. 2.

CAPUT XLI.

Verſ. 4. t. 1. p. 611. c. 1.
5. t. 2. p. 47. c. 1.
11. t. 1. p. 488. c. 1.
15. *ibid.*
18. t. 2. p. 131. c. 2.
19. t. 2. p. 149. c. 2.
24. t. 1. p. 494. c. 2.

CAPUT XLII.

Verſ. 1. t. 2. p. 297. c. 2.
2. t. 2. p. 41. c. 2. 157. c. 1. 297. c. 2. 298. c. 1.
3. t. 1. p. 518. c. 2. t. 2. p. 126. c. 1. 150. c. 1. 297. c. 2. 298. c. 2.
4. t. 2. p. 297. c. 2. 298. c. 1. 2.
5. t. 1. p. 512. c. 1.
18. t. 2. p. 188. c. 1. 2.
19. *ibid.*
25. t. 2. p. 123. c. 2.

CAPUT XLIII.

Verſ. 10. t. 2. p. 88. c. 2.
13. t. 1. p. 600. c. 1.
21. t. 1. p. 507. c. 1.

CAPUT XLIV.

Verſ. 10. t. 2. p. 141. c. 2. 142. c. 1.
19. t. 2. p. 41. c. 2.

CAPUT XLV.

Verſ. 1. t. 2. p. 78. c. 1. 79. c. 1. 182. c. 1. 228. c. 1.
8. t. 2. p. 135. c. 1.

CAPUT XLVI.

Verſ. 6. t. 1. p. 517. c. 2.
11. t. 1. p. 488. c. 2. t. 2. p. 175. c. 1.

CAPUT XLVII.

Verſ. 1. t. 1. p. 526. c. 1. 535. c. 1. 542. c. 1.
2. t. 2. p. 44. c. 1.
6. t. 1. p. 526. c. 1. 542. c. 1.
11. t. 2. p. 120. c. 2.
14. t. 2. p. 124. c. 1.

CAPUT XLVIII.

Verſ. 4. t. 2. p. 178. c. 1.
8. t. 1. p. 132. c. 1.
10. t. 2. p. 127. c. 2.

CAPUT XLIX.

Verſ. 7. t. 1. p. 540. c. 2.
14. t. 2. p. 287. c. 1.
15. t. 2. p. 287. c. 1. 289. c. 2.
16. t. 2. p. 45. c. 2.
23. t. 2. p. 192. c. 1.

CAPUT L.

Verſ. 1. t. 2. p. 181. c. 2.

CAPUT LI.

Verſ. 1. t. 2. p. 14. c. 2. 21. c. 1. 144. c. 1.
2. t. 2. p. 21. c. 1.
3. *ibid.*
4. *ibid.*
6. t. 1. p. 560. c. 2.
16. t. 2. p. 149. c. 2.
20. t. 1. p. 484. c. 1.
21. t. 1. p. 496. c. 2. t. 2. p. 198. c. 2.

CAPUT LII.

Verſ. 1. t. 1. p. 483. c. 2.
7. t. 2. p. 184. c. 2. 244. c. 2.
10. t. 2. p. 69. c. 1.
11. t. 2. p. 260. c. 1. 2.
25. t. 2. p. 228. c. 1.

CAPUT LIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 69. c. 1.
2. t. 2. p. 22. c. 1.
3. t. 1. p. 487. c. 1.
4. t. 1. p. 481. c. 1. t. 2. p. 82. c. 1. 87. c. 1. 296. c. 1.
5. t. 1. p. 483. c. 1.
7. t. 1. p. 578. c. 1.
9. t. 1. p. 454. c. 2. t. 2. p. 213. c. 1.
10. t. 2. p. 50. c. 2.
11. t. 1. p. 483. c. 2. t. 2. p. 77. c. 1. 187. c. 1.
12. t. 1. p. 590. c. 2. t. 2. p. 217. c. 2. 234. c. 2.
13. t. 1. p. 481. c. 2.

CAPUT LIV.

Verſ. 1. t. 1. p. 469. c. 2. 548. c. 1.
4. t. 2. p. 193. c. 2.
5. *ibid.*
9. t. 1. p. 484. c. 1.
11. t. 2. p. 144. c. 1. 2. 165. c. 2.
12. t. 2. p. 144. c. 2.

CAPUT LV.

Verſ. 1. t. 1. p. 614. c. 1. t. 2. p. 163. c. 2.
3. t. 1. p. 483. c. 1. t. 2. p. 220. c. 1. 249. c. 1.
4. t. 2. p. 220. c. 1.
12. t. 2. p. 106. c. 1. 108. c. 2.

CAPUT LVI.

Verſ. 1. t. 1. p. 526. c. 1.
4. t. 2. p. 228. c. 1.
5. t. 2. p. 228. c. 1. 2.
7. t. 1. p. 483. c. 2. 538. c. 1. t. 2. p. 226. c. 1.
10. t. 1. p. 415. c. 2. t. 2. p. 39. c. 1. 172. c. 1.
11. t. 2. p. 178. c. 1.

CAPUT LVII.

Verſ. 5. t. 2. p. 126. c. 2.
6. t. 1. p. 501. c. 2.
8. t. 2. p. 4. c. 2. 18. c. 2.
9. t. 1. p. 517. c. 2.
16. t. 2. p. 101. c. 1.
17. t. 1. p. 614. c. 1.
19. t. 2. p. 149. c. 1.

CAPUT LVIII.

Verſ. 11. t. 1. p. 477. c. 1.

CAPUT LIX.

Verſ. 5. t. 2. p. 173. c. 1.
12. t. 2. p. 113. c. 1.
14. *ibid.*
21. t. 1. p. 480. c. 2.

CAPUT LX.

Verſ. 1. t. 1. p. 629. c. 1.
5. t. 2. p. 47. c. 1. 119. c. 2.
11. t. 1. p. 132. c. 1. 518. c. 1.
13. t. 2. p. 71. c. 2.
15. t. 1. p. 590. c. 2.
17. t. 2. p. 143. c. 2.
19. t. 2. p. 99. c. 1.
20. t. 2. p. 99. c. 1. 118. c. 2.
21. t. 2. p. 147. c. 2. 267. c. 2.

CAPUT LXI.

Verſ. 1. t. 1. p. 471. c. 1. t. 2. p. 77. c. 2. 296. c. 2.
3. t. 2. p. 141. c. 2. 273. c. 1.
10. t. 2. p. 219. c. 1.

CAPUT LXII.

Verſ. 4. t. 1. p. 451. c. 2. t. 2. p. 193. c. 2.
5. t. 2. p. 78. c. 2.
8. t. 2. p. 278. c. 1. 2.

CAPUT LXIII.

Verſ. 3. t. 2. p. 83. c. 1. 154. c. 2. 395. c. 2.
10. t. 2. p. 72. c. 1.
11. t. 1. p. 614. c. 2.
15. t. 2. p. 70. c. 2.
16. t. 2. p. 235. c. 2. 236. c. 1.
17. t. 1. p. 522. c. 2.

CAPUT LXIV.

Verſ. 1. t. 1. p. 522. c. 2.
4. t. 1. p. 535. c. 2. t. 2. p. 100. c. 1.
5. t. 2. p. 85. c. 1. 141. c. 2.
6. t. 1. p. 493. c. 1.

13. t. 2. p. 112. c. 2.
19. t. 1. p. 490. c. 2.

CAPUT XLII.

Verſ. 6. t. 1. p. 512. c. 1.
7. t. 1. p. 534. c. 1.

PSALMI.

PSALMUS I.

Verſ. 1. t. 1. p. 461. c. 1. 483. c. 2. 498. c. 2. 544. c. 1. t. 2. p. 186. c. 2. 199. c. 1. 135. c. 1. 293. c. 1. 2.
2. t. 1. p. 546. c. 2.
3. t. 1. p. 479. c. 1.
4. t. 1. p. 514. c. 2. t. 2. p. 277. c. 1. 293. c. 2.
6. t. 2. p. 11. c. 2. p. 12. c. 1.

PSALMUS II.

Verſ. 1. t. 2. p. 10. c. 1. 21. c. 2. 285. c. 2.
2. t. 2. p. 10. c. 1. 204. c. 2.
3. t. 2. p. 4. c. 2.
4. t. 2. p. 75. c. 1. 116. c. 2.
6. t. 1. p. 463. c. 1. 482. c. 1. t. 2. p. 222. c. 2.
7. t. 1. p. 561. c. 1. 2. 585. c. 2. t. 2. p. 280. c. 1.
9. t. 1. p. 482. c. 2. t. 2. p. 78. c. 1. 95. c. 1.
10. t. 1. p. 627. c. 1.
12. t. 1. p. vij. 124. c. 1. t. 2. p. 75. c. 1. 277. c. 1.

PSALMUS III.

Verſ. 3. t. 1. p. 471. c. 1. t. 2. p. 230. c. 1.
4. t. 2. p. 42. c. 2.
5. t. 2. p. 187. c. 1.
6. t. 2. p. 57. c. 2. 190. c. 2.
8. t. 1. p. 590. c. 2. t. 2. p. 160. c. 2. 263. c. 1.
9. t. 1. p. 597. c. 2.

PSALMUS IV.

Verſ. 2. t. 1. p. 482. c. 2. t. 2. p. 78. c. 2. 204. c. 1.
3. t. 1. p. xxxiv. t. 2. p. 10. c. 2.
4. t. 1. p. 615. c. 1.
5. t. 1. p. 542. c. 2.
7. t. 1. p. 589. c. 2.
9. t. 1. p. 559. c. 1. t. 2. p. 57. c. 2.

PSALMUS V.

Verſ. 9. t. 2. p. 79. c. 1.
10. t. 1. p. 460. c. 1. 466. c. 1. t. 2. p. 26. c. 1. 190. c. 2. 210. c. 2.
15. t. 2. p. 212. c. 1. 2.

PSALMUS VI.

Verſ. 3. t. 1. p. 548. c. 1.
4. t. 2. p. 278. c. 1.
10. t. 2. p. 13. c. 1.

PSALMUS VII.

Tit. t. 2. p. 268. c. 2.
1. t. 1. p. 438. c. 2. t. 2. p. 294. c. 1.
4. t. 2. p. 35. c. 2. 278. c. 2.
5. t. 1. p. 613. c. 2.
6. t. 2. p. 278. c. 1.
8. t. 2. p. 85. c. 1.
14. t. 2. p. 234. c. 2.
15. t. 2. p. 14. c. 1. 2.
16. *ibid.*
17. *ibid.*

PSALMUS VIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 271. c. 2.
2. t. 1. p. 541. c. 1. 2.
5. t. 2. p. 285. c. 1.
6. t. 2. p. 114. c. 1.
10. t. 2. p. 271. c. 2.

PSALMUS IX.

Verſ. 5. t. 1. p. 595. c. 1.
6. t. 2. p. 76. c. 1.
7. t. 1. p. 514. c. 1.
8. t. 2. p. 89. c. 1.
9. t. 1. p. 559. c. 1. t. 2. p. 43. c. 2.
16. t. 1. p. 507. c. 1. 2.
19. t. 2. p. 9. c. 1. 74. c. 2.
21. t. 2. p. 624. c. 1.

PSAL. IX. HEB. X.

Verſ. 22. al. 1. t. 2. p. 89. c. 2.
23. al. 2. t. 1. p. 510. c. 2.
26. al. 5. t. 2. p. 57. c. 2.
30. al. 8. t. 2. p. 179. c. 2.
35. al. 14. t. 2. p. 194. c. 2.
38. al. 17. t. 2. p. 67. c. 2.

PSAL. X. HEB. XI.

Verſ. 1. t. 1. p. xxxiv. 579. c. 1.
4. t. 1. p. 479. c. 1. t. 2. p. 67. c. 1. 222. c. 2.
6. t. 1. p. 485. c. 1. t. 2. p. 212. c. 1. 259. c. 1.

PSAL. XI. HEB. XII.

Verſ. 1. t. 2. p. 52. c. 1.
3. t. 1. p. 458. c. 2.
4. t. 1. p. 466. c. 2.
6. t. 2. p. 180. c. 2.
7. t. 1. p. 579. c. 1. t. 2. p. 142. c. 1.
9. t. 1. p. 594. c. 2.

PSAL. XII. HEB. XIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 74. c. 2.
4. t. 1. p. 534. c. 1. t. 2. p. 118. c. 2. 179. c. 2.

PSAL. XIII. HEB. XIV.

Verſ. 7. t. 1. p. 542. c. 2.

PSAL. XIV. HEB. XV.

Verſ. 1. t. 2. p. 222. c. 2. 137. c. 1.

PSAL. XV. HEB. XVI.

Verſ. 2. t. 2. p. 411. c. 1.
3. t. 1. p. 122. c. 1.
4. t. 1. p. 464. c. 2. 505. c. 1.
5. t. 1. p. 485. c. 1. t. 1. p. 212. c. 1.
6. t. 1. p. 125. c. 1. t. 2. p. 36. c. 2.
8. t. 2. p. 89. c. 1.
9. t. 2. p. 42. c. 1.
10. t. 2. p. 187. c. 3.
11. t. 2. p. 66. c. 1.

PSAL. XVI. HEB. XVII.

Verſ. 1. t. 2. p. 193. c. 1. 194. c. 1.
3. t. 2. p. 77. c. 1.
5. t. 2. p. 216. c. 2.
15. t. 2. p. 197. c. 1.

PSAL. XVII. HEB. XVIII.

Verſ. 3. t. 2. p. 96. c. 1.
4. t. 1. p. 554. c. 1.
5. t. 2. p. 131. c. 2. 213. c. 2.
8. t. 2. p. 137. c. 1. 255. c. 1.
11. t. 2. p. 85. c. 1. 96. c. 1. 116. c. 2.
15. t. 2. p. 91. c. 1.
16. t. 2. p. 76. c. 1.
17. *ibid.*
22. t. 2. p. 200. c. 2.
28. t. 2. p. 21. c. 1. 244. c. 1.
29. t. 2. p. 100. c. 2.
31. t. 1. p. 467. c. 2. 479. c. 2.
35. t. 2. p. 77. c. 2.

PSAL. XVIII. HEB. XIX.

Verſ. 1. t. 2. p. 107. c. 1.
2. *ibid.*
3. t. 2. p. 107. c. 1. 134. c. 2.
4. t. 2. p. 107. c. 1.
5. t. 1. p. 479. c. 1. t. 2. p. 109. c. 1.
8. t. 2. p. 467. c. 2. 486. c. 2.
9. t. 1. p. 467. c. 2. 486. c. 2. t. 2. p. 118. c. 2.
10. t. 1. p. 467. c. 2.
12. t. 2. p. 162. c. 1.

PSAL. XIX. HEB. XX.

Verſ. 1. t. 2. p. 60. c. 1.
2. t. 1. p. 493. c. 1.
4. t. 2. p. 259. c. 1.
8. t. 1. p. 499. c. 1.

PSAL. XX. HEB. XXI.

Verſ. 1. al. 2. t. 2. p. 395. c. 1.
10. t. 2. p. 66. c. 2.
12. t. 1. p. 552. c. 2.
13. t. 2. p. 90. c. 2. 131. c. 1.

PSAL. XXI. HEB. XXII.

Verſ. 1. al. 2. t. 1. p. 457. c. 1. t. 2. p. 269. c. 2. 277. c. 1. 186. c. 1.
2. t. 2. p. 95. c. 2. 167. c. 1.
4. t. 1. p. 477. c. 1.
5. t. 2. p. 235. c. 1.

7. t. 1. p. 486. c. 2. t. 2. p. 95. c. 1. 174. c. 1.
9. t. 1. p. 539. c. 1. 547. c. 1. 2.
13. t. 2. p. 118. c. 1. 170. c. 1.
15. t. 2. p. 113. c. 2.
17. t. 2. p. 171. c. 2. 172. c. 1. 411. c. 2. 412. c. 1.
18. t. 1. p. 520. c. 1.
22. t. 1. p. 516. c. 2. t. 2. p. 167. c. 1. 2.
28. t. 2. p. 48. c. 2. 222. c. 1.
29. t. 2. p. 221. c. 1.
30. t. 2. p. 163. c. 1.
32. t. 2. p. 86. c. 2.

PSAL. XXII. HEB. XXIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 83. c. 1.
2. t. 1. p. 462. c. 1. 463. c. 1.
4. t. 1. p. 617. c. 2. t. 2. p. 57. c. 1. 94. c. 2. 119. c. 2.
5. t. 2. p. 47. c. 1. 82. c. 2. 152. c. 2. 214. c. 1.

PSAL. XXIII. HEB. XXIV.

Verſ. 3. t. 2. p. 31. c. 2.
4. t. 2. p. 63. c. 1.

PSAL. XXIV. HEB. XXV.

Verſ. 1. t. 2. p. 203. c. 2.
2. t. 2. p. 43. c. 2.
3. t. 2. p. 43. c. 2. p. 44. c. 1.
4. t. 2. p. 102. c. 2.
7. t. 2. p. 74. c. 2.
10. t. 2. p. 102. c. 2.
15. t. 1. p. 552. c. 1.
17. t. 2. p. 204. c. 1.
20. t. 2. p. 44. c. 1.

PSAL. XXV. HEB. XXVI.

Verſ. 8. t. 2. p. 223. c. 1.

PSAL. XXVI. HEB. XXVII.

Verſ. 8. t. 2. p. 42. c. 2. 99. c. 1.
4. t. 1. p. 50. t. 2. p. 208. c. 2.
5. t. 2. p. 119. c. 1.
14. t. 2. p. 279. c. 1.

PSAL. XXVII. HEB. XXVIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 76. c. 2.
2. t. 2. p. 59. c. 1.
5. t. 2. p. 77. c. 2. 200. c. 2.

PSAL. XXVIII. HEB. XXIX.

Verſ. 1. t. 1. p. xviij. t. 2. p. 50. c. 1.
4. t. 1. p. 463. c. 1.
8. t. 2. p. 46. c. 2.
10. t. 2. p. 89. c. 2.

PSAL. XXIX. HEB. XXX.

Verſ. 6. t. 2. p. 122. c. 1.
8. t. 2. p. 117. c. 2.
13. t. 2. p. 42. c. 2.

PSAL. XXX. HEB. XXXI.

Verſ. 3. t. 1. p. 462. c. 1.
6. t. 2. p. 69. c. 2. 232. c. 1.
9. t. 2. p. 184. c. 1.
12. t. 1. p. 601. c. 1.
16. t. 2. p. 53. c. 1. 2.
20. t. 2. p. 284. c. 2.
21. t. 2. p. 66. c. 2. 77. c. 1. 2.

PSAL. XXXI. HEB. XXXII.

Verſ. 1. t. 1. p. 486. c. 2. t. 2. p. 301. c. 1.
4. t. 2. p. 69. c. 2.
8. t. 1. p. 520. c. 1.
9. t. 1. p. 540. c. 2. 570. c. 2.

PSAL. XXXII. HEB. XXXIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 516. c. 1.
4. t. 1. p. 459. in med.

PSAL. XXXIII. HEB. XXXIV.

Verſ. 4. t. 1. p. 486. c. 1. 525. c. 1.
5. t. 1. p. 477. c. 1.
6. t. 2. p. 119. c. 1.
8. t. 2. p. 202. c. 1.
9. t. 2. p. 189. c. 1.
13. t. 1. p. 463. c. 1.
18. t. 2. p. 3. c. 1.
19. t. 1. p. 486. c. 2.

PSAL. XXXIV. HEB. XXXV.

Verſ. 2. t. 2. p. 90. c. 2.
3. t. 2. p. 91. c. 1.
20. t. 1. p. 460. c. 1. t. 2. p. 103. c. 2.
21. t. 2. p. 81. c. 2.
23. t. 2. p. 183. c. 1.
25. t. 2. p. 184. c. 1.
26. t. 1. p. 482. c. 2.
28. t. 2. p. 204. c. 2.
24. t. 2. p. 38. c. 1.

PSAL. XXXV. HEB. XXXVI.

Verſ. 7. t. 1. p. 472. c. 2. t. 2. p. 140. c. 2.
8. t. 1. p. 492. c. 2.
9. t. 2. p. 163. c. 2. 198. c. 1. 2. 208. c. 2.
10. t. 2. p. 99. c. 2. 132. c. 1.
12. t. 2. p. 183. c. 2.

PSAL. XXXVI. HEB. XXXVII.

Verſ. 2. t. 1. p. 564. c. 1.
13. t. 2. p. 75. c. 1.
18. t. 2. p. 19. c. 1.
20. t. 1. p. 621. c. 2.
22. t. 1. p. 482. c. 1.
27. t. 1. p. 542. c. 1.

PSAL. XXXVII. HEB. XXXVIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 464. c. 1.
8. t. 1. p. 466. c. 2.
10. *ibid.*
17. t. 2. p. 183. c. 2.

PSAL. XXXVIII. HEB. XXXIX.

Verſ. 6. t. 1. p. 460. c. 2.
12. t. 1. p. 554. c. 1. 2.

PSAL. XXXIX. HEB. XL.

Verſ. 3. t. 1. p. 485. c. 1. t. 2. p. 133. c. 2.
4. t. 2. p. 273. c. 1.
7. t. 2. p. 67. c. 2.
8. t. 1. p. 485. c. 2. 568. c. 2. t. 2. p. 178. c. 2.
9. t. 2. p. 232. c. 1.

PSAL. XL. HEB. XLI.

Verſ. 5. t. 2. p. 185. c. 1.
10. t. 2. p. 162. c. 2.

PSAL. XLI. HEB. XLII.

Verſ. 3. t. 2. p. 197. c. 2.
4. t. 1. p. 512. c. 2. t. 2. p. 285. c. 2.
6. t. 1. p. 477. c. 1. t. 2. p. 279. c. 1.
7. t. 2. p. 288. c. 2.
8. t. 2. p. 129. c. 2. 130. c. 1. 131. c. 1. 2.

PSAL. XLII. HEB. XLIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 571. c. 1.

PSAL. XLIII. HEB. XLIV.

Verſ. 7. t. 2. p. 236. c. 1.
11. t. 2. p. 3. c. 1.
13. t. 2. p. 3. c. 1. 2.
18. t. 1. p. 612. c. 2.
23. t. 1. p. 482. c. 2. t. 2. p. 84. c. 2.
27. t. 1. p. 471. c. 1. 582. c. 2.

PSAL. XLIV. HEB. XLV.

Verſ. 2. t. 2. p. 135. c. 1.
3. t. 1. p. 471. c. 2. t. 2. p. 135. c. 1.
5. t. 1. p. 526. c. 2. 543. c. 1.
7. t. 1. p. 597. c. 2. t. 2. p. 89. c. 1. 94. c. 2.
8. t. 1. p. 624. c. 1. t. 2. p. 82. c. 1. 93. c. 1. 152. c. 1.
13. t. 1. p. 450. c. 2.
16. t. 1. p. 477. c. 1.

PSAL. XLVI. HEB. XLVII.

Verſ. 10. t. 2. p. 211. c. 1.

PSAL. XLVII. HEB. XLVIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 485. c. 2.

PSAL. XLVIII. HEB. XLIX.

Verſ. 3. t. 2. p. 191. c. 1.
5. t. 2. p. 180. c. 1.
6. t. 2. p. 264. c. 2. 265. c. 1.
8. t. 1. p. 518. c. 1. 2.
11. t. 2. p. 164. c. 2.
13. t. 1. p. 580. c. 1. t. 2. p. 239. c. 1.
14. t. 2. p. 61. c. 2.
15. t. 1. p. 532. c. 1. t. 2. p. 166. c. 1.

PSAL. XLIX. HEB. L.

Verſ. 3. t. 2. p. 1. c. 1. 123. c. 1.
14. t. 1. p. 501. c. 1. t. 2. p. 226. c. 1.
16. t. 2. p. 280. c. 1.

PSAL. L. HEB. LI.

Verſ. 2. t. 1. p. 148. c. 2.
3. t. 2. p. 78. c. 2.
4. t. 2. p. 77. c. 1. 116. c. 1.
6. t. 1. p. 527. c. 1. 532. c. 2. 625. c. 1.

7. t. 1. p. 463. c. 2.
9. t. 2. p. 188. c. 1.
10. t. 2. p. 103. c. 2.
12. t. 2. p. 33. c. 2. 115. c. 8.
13. p. 33. c. 2.
14. ibid.
16. t. 2. p. 237. c. 8.
19. t. 2. p. 226. c. 1. 254. c. 2.

PSAL. LII. HEB. LIII.

Verſ. 3. t. 2. p. 271. c. 2.

PSAL. LIII. HEB. LIV.

Verſ. 6. t. 1. p. 538. c. 1.

PSAL. LIV. HEB. LV.

Verſ. 9. t. 1. p. 462. c. 1. t. 2. p. 127. c. 2.
10. t. 2. p. 259. c. 1.
14. t. 1. p. 484. c. 2.
15. t. 2. p. 189. c. 1.
19. t. 1. p. 517. c. 1.
22. t. 2. p. 164. c. 2. 210. c. 1.
24. t. 2. p. 133. c. 2.

PSAL. LV. HEB. LVI.

Verſ. 5. t. 2. p. 161. c. 2.
9. t. 2. p. 76. c. 2. 81. c. 2.
14. t. 2. p. 184. c. 1.

PSAL. LVI. HEB. LVII.

Verſ. 4. t. 1. p. 559. c. 2.
8. t. 2. p. 277. c. 1.
9. t. 1. p. 42. c. 2.

PSAL. LVII. HEB. LVIII.

Verſ. 5. t. 1. p. 123. c. 2. t. 2. p. 186. c. 2.
10. t. 2. p. 105. c. 2.
12. t. 2. p. 148. c. 2.

PSAL. LIX. HEB. LX.

Verſ. 1. t. 1. p. 464. c. 1.
4. t. 2. p. 137. c. 1.
5. t. 1. p. 526. c. 2. t. 2. p. 163. c. 1.
6. t. 2. p. 94. c. 2.
10. t. 2. p. 214. c. 2.
13. t. 1. p. 125. c. 1.

PSAL. LX. HEB. LXI.

Verſ. 4. t. 2. p. 102. c. 1.

PSAL. LXI. HEB. LXII.

Verſ. 12. t. 2. p. 237. c. 2.

PSAL. LXII. HEB. LXIII.

Verſ. 8. t. 1. p. 471. c. 1.
11. t. 1. p. 125. c. 1.

PSAL. LXIII. HEB. LXIV.

Verſ. 4. t. 2. p. 210. c. 2.
8. t. 2. p. 81. c. 1.

PSAL. LXIV. HEB. LXV.

Verſ. 4. t. 1. p. 494. c. 1.
9. t. 2. p. 7. c. 1. 52. c. 1.
10. t. 1. p. 472. c. 2.
12. t. 1. p. 481. c. 2. t. 2. p. 92. c. 2.
11. t. 2. p. 107. c. 2.
14. ibid.

PSAL. LXV. HEB. LXVI.

Verſ. 10. t. 1. p. 532. c. 2. t. 2. p. 127. c. 1.
12. t. 2. p. 6. c. 2. 123. c. 2.
15. t. 2. p. 233. c. 2.
20. t. 2. p. 7. c. 2.

PSAL. LXVI. HEB. LXVII.

Verſ. 1. t. 1. p. 485. c. 2.
2. t. 2. p. 99. c. 1.
3. ibid.

PSAL. LXVII. HEB. LXVIII.

Verſ. 15. t. 2. p. 130. c. 1.
16. t. 2. p. 272. c. 1.
17. ibid.
18. t. 2. p. 92. c. 1.
19. t. 1. p. 517. c. 1. 591. c. 1. t. 2. p. 52. c. 1. 300. c. 1.
21. t. 2. p. 411. c. 1.
27. t. 2. p. 131. c. 1.
31. t. 1. p. 462. c. 2. t. 2. p. 40. c. 1. 170. c. 1. 2.
32. t. 2. p. 35. c. 2. 103. c. 2.

PSAL. LXVIII. HEB. LXIX.

Verſ. 3. t. 2. p. 141. c. 1.
15. ibid.
24. t. 2. p. 179. c. 2.
29. t. 2. p. 78. c. 2.

PSAL. LXIX. HEB. LXX.

Verſ. 1. t. 1. p. 464. c. 1.
5. t. 2. p. 44. c. 1.

PSAL. LXX. HEB. LXXI.

Verſ. 5. t. 2. p. 56. c. 1.
15. t. 1. p. 507. c. 2.

PSAL. LXXI. HEB. LXXII.

Verſ. 5. t. 1. p. 587. c. 2.
7. t. 1. p. 566. c. 2.
9. t. 2. p. 55. c. 2.
16. t. 1. p. 601. c. 1. t. 2. p. 155. c. 2.
17. t. 1. p. 253. c. 2.
25. t. 2. p. 236. c. 1.

PSAL. LXXII. HEB. LXXIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 135. c. 2.
6. t. 2. p. 218. c. 2.
9. t. 2. p. 48. c. 2. 104. c. 1.
10. t. 1. p. 466. c. 1.
14. t. 2. p. 247. c. 2.
19. t. 2. p. 9. c. 2.
21. t. 2. p. 158. c. 1. 2.
22. t. 2. p. 164. c. 2. 165. c. 1.

PSAL. LXXIII. HEB. LXXIV.

Verſ. 1. t. 2. p. 800. c. 2.
5. t. 1. p. 461. c. 1.
11. t. 2. p. 70. c. 1.
13. t. 2. p. 176. c. 2.
14. ibid.
15. t. 2. p. 44. c. 1.
19. t. 2. p. 496. c. 2. t. 2. p. 175. c. 2.
20. t. 2. p. 83. c. 2.

PSAL. LXXIV. HEB. LXXV.

Verſ. 8. t. 1. p. 559. c. 2.
6. t. 2. p. 160. c. 2.
9. t. 2. p. 92. c. 1. 153. c. 2.

PSAL. LXXV. HEB. LXXVI.

Verſ. 3. t. 1. p. 432. c. 2.
4. t. 2. p. 125. c. 1.
5. t. 2. p. 137. c. 2.
7. t. 1. p. 616. c. 1. 2.
13. t. 2. p. 82. c. 2.

PSAL. LXXVI. HEB. LXXVII.

Verſ. 5. t. 1. p. 461. c. 2.
11. t. 2. p. 70. c. 1. 185. c. 2. 156. c. 1.
17. t. 2. p. 108. c. 2.

PSAL. LXXVII. HEB. LXXVIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 296. c. 1.
4. t. 1. p. 556. c. 1.
15. t. 1. p. 467. c. 1.
22. t. 2. p. 206. c. 2.
23. t. 2. p. 77. c. 2. 206. c. 2.
24. t. 2. p. 155. c. 2.
32. t. 2. p. 48. c. 1.
38. t. 1. p. 536. c. 1.
40. t. 2. p. 72. c. 1.
41. t. 1. p. 535. c. 1.
48. t. 2. p. 125. c. 1.
49. t. 1. p. 122. c. 2.
50. t. 1. p. 528. c. 1. t. 2. p. 80. c. 1.

PSAL. LXXVIII. HEB. LXXIX.

Verſ. 6. t. 1. p. 542. c. 2. t. 2. p. 36. c. 1. 79. c. 1.
7. t. 2. p. 49. c. 1.
8. t. 2. p. 74. c. 2.
12. t. 2. p. 183. c. 2.
67. t. 2. p. 48. c. 1.

PSAL. LXXIX. HEB. LXXX.

Verſ. 2. t. 2. p. 89. c. 2.
11. t. 1. p. 472. c. 2.
14. t. 1. p. 464. c. 2. t. 2. p. 164. c. 1. 167. c. 2.
18. t. 1. p. 488. c. 2.

PSAL. LXXX. HEB. LXXXI.

Verſ. 6. t. 1. p. 124. c. 2.
8. t. 2. p. 129. c. 1.
11. t. 2. p. 204. c. 2.
14. t. 1. p. 543. c. 1.

PSAL.

PSAL. LXXXI. HEB. LXXXII.

Verſ. 5. t. 2. p. 110. c. 2.
6. t. 2. p. 194. c. 2.

PSAL. LXXXII. HEB. LXXXIII.

Verſ. 11. t. 2. p. 141. c. 1.

PS. LXXXIII. HEB. LXXXIV.

Verſ. 1. al. 2. t. 2. p. 276. c. 1.
3. t. 2. p. 49. c. 2.
4. t. 2. p. 10. c. 1.
8. t. 1. p. 599. c. 2.
10. t. 2. p. 83. c. 2.
11. t. 2. p. 7. c. 1. 91. c. 2.
12. t. 1. p. 528. c. 1. t. 2. p. 99. c. 1.

PSAL. LXXXIV. HEB. LXXXV.

Verſ. 11. t. 2. p. 113. c. 1.
12. t. 2. p. 112. c. 2.
14. t. 2. p. 113. c. 1.

PSAL. LXXXV. HEB. LXXXVI.

Verſ. 15. t. 2. p. 98. c. 2.

PS. LXXXVI. HEB. LXXXVII.

Verſ. 1. t. 1. p. 504. c. 1.
3. t. 1. p. 458. c. 2.
6. t. 2. p. 132. c. 2.
7. t. 2. p. 133. c. 1.

PS. LXXXVII. HEB. LXXXVIII.

Verſ. 4. t. 2. p. 197. c. 2.
6. t. 2. p. 148. c. 2.
13. t. 2. p. 119. c. 2.

PS. LXXXVIII. HEB. LXXXIX.

Verſ. 3. t. 2. p. 200. c. 2.
5. t. 2. p. 57. c. 1.
8. t. 2. p. 11. c. 2.
13. t. 2. p. 288. c. 2. 289. c. 1.
14. t. 1. p. 464. c. 2.
21. t. 2. p. 86. c. 1.
28. t. 1. p. 471. c. 2. t. 2. p. 88. c. 2.
36. t. 1. p. 566. c. 1.
48. t. 1. p. 75. c. 2.
51. t. 2. p. 183. c. 1.

PS. LXXXIX. HEB. LXXXX.

Verſ. 4. t. 1. p. 507. c. 2.
5. t. 1. p. 463. c. 2. t. 2. p. 134. c. 2.
8. t. 2. p. 81. c. 1.
10. t. 1. p. 477. c. 1.
11. t. 2. p. 282. c. 2.

PS. LXXXX. HEB. LXXXXI.

Verſ. 1. t. 2. p. 102. c. 1.
13. t. 2. p. 172. c. 2.

PS. LXXXXI. HEB. LXXXXII.

Verſ. 11. t. 1. p. xxxv. t. 2. p. 82. c. 2. 152. c. 2.
13. t. 2. p. 148. c. 2.
15. t. 2. p. 147. c. 2.

PS. LXXXXII. H. LXXXXIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 94. c. 1.
3. t. 1. p. 600. c. 1.

PS. LXXXXIII. H. LXXXXIV.

Verſ. 3. t. 2. p. 10. c. 2.
4. t. 1. p. 535. c. 2.
8. t. 1. p. 470. c. 1. t. 2. p. 165. c. 3.
9. t. 2. p. 149. c. 1.
10. t. 2. p. 7. c. 1.
16. t. 2. p. 282. c. 2.
21. t. 2. p. 243. c. 2.

PS. LXXXXIV. HEB. LXXXXV.

Verſ. 9. t. 1. p. 617. c. 2.

PS. LXXXXVI. HEB. LXXXXVII.

Verſ. 11. t. 2. p. 118. c. 1.

PS. LXXXXVII. H. LXXXXVIII.

Verſ. 8. t. 2. p. 108. c. 1.

PS. LXXXXVIII. H. LXXXXIX.

Verſ. 4. t. 1. p. 461. c. 2.
6. t. 1. p. 502. c. 2.

PSAL. LXXXXIX. HEB. C.

Verſ. 1. t. 1. p. 464. c. 1.
2. t. 2. p. 66. c. 2.
3. t. 2. p. 172. c. 1.

PSALMUS C. HEB. CI.

Verſ. 3. t. 1. p. 541. c. 1.
4. t. 2. p. 38. c. 2.
5. t. 1. p. 500. c. 2. 523. c. 2. 552. c. 2.

PSALMUS CI. HEB. CII.

Verſ. 3. t. 1. p. 535. c. 1.
9. t. 2. p. 115. c. 1.
10. t. 2. p. 25. c. 1. 141. c. 2.
14. t. 1. p. 515. c. 2.
15. t. 2. p. 246. c. 1.
21. t. 1. p. 482. c. 2. 490. c. 1.
23. t. 1. p. 148. c. 1.
25. t. 2. p. 90. c. 2.
28. t. 1. p. 501. c. 1. t. 2. p. 90. c. 1.

PSAL. CII HEB. CIII.

Verſ. 5. t. 2. p. 180. c. 2. 192. c. 2.
7. t. 2. p. 102. c. 2.
9. t. 2. p. 3. c. 2.
16. t. 2. p. 106. c. 2.

PSAL. CIII. HEB. CIV.

Verſ. 4. t. 2. p. 123. c. 2.
8. t. 1. p. 507. c. 1. 2.
16. t. 1. p. 472. c. 2.
17. t. 1. p. 479. c. 1.
19. t. 2. p. 107. c. 1.
31. t. 2. p. 71. c. 2.
32. t. 2. p. 84. c. 2.
34. t. 2. p. 84. c. 1.

PSAL. CIV. HEB. CV.

Verſ. 15. t. 2. p. 228. c. 1.
18. t. 1. p. 504. c. 2. t. 2. p. 40. c. 2.
27. t. 1. p. 494. c. 1.
28. t. 1. p. 423. c. 2.
40. t. 2. p. 3. c. 1.

PSAL. CV. HEB. CVI.

Verſ. 2. t. 2. p. 282. c. 2.
6. t. 1. p. 587. c. 1.
13. t. 1. p. 535. c. 1.
21. t. 1. p. 466. c. 2.
23. t. 2. p. 205. c. 1. 2.
26. t. 2. p. 59. c. 1.

PSAL. CVI. HEB. CVII.

Verſ. 3. t. 2. p. 219. c. 1.
26. t. 2. p. 250. c. 2.
38. t. 1. p. 528. c. 2.
40. t. 2. p. 135. c. 2.

PSAL. CVIII. HEB. CIX.

Verſ. 11. t. 2. p. 166. c. 2.
17. t. 2. p. 37. c. 2.
23. t. 1. p. 132. c. 1.
24. t. 1. p. 599. c. 2.

PSAL. CIX. HEB. CX.

Verſ. 1. t. 1. p. 506. c. 2. 565. c. 1. t. 2. p. 70. c. 1. 71. c. 2. 75. c. 2.
2. t. 2. p. 89. c. 2.
3. t. 1. p. 52. c. 1. 121. c. 1. 2.
4. t. 1. p. 125. c. 1.
6. t. 2. p. 79. c. 2.
7. t. 2. p. 131. c. 2.

PSAL. CX. HEB. CXI.

3. t. 2. p. 26. c. 1.
5. t. 2. p. 165. c. 2. 237. c. 1.

PSAL. CXI. HEB. CXII.

Verſ. 5. t. 2. p. 239. c. 2.
7. t. 2. p. 56. c. 1.

PSAL. CXII. HEB. CXIII.

Verſ. 5. t. 1. p. 536. c. 1.
6. *ibid.*
8. t. 2. p. 270. c. 2.

PSAL. CXIII. HEB. CXV.

Verſ. 9. al. 1. t. 2. p. 60. c. 1.
12. al. 4. t. 2. p. 40. c. 2.
15. al. 7. t. 1. p. 511. c. 2.
17. al. 9. t. 2. p. 271. c. 1.
18. al. 10. *ibid.*
19. al. 11. *ibid.*

PSAL. CXIV. HEB. CXVI.

Verſ. 1. t. 1. p. 460. c. 1. 2.

PSAL. CXV. HEB. CXVI.

Verſ. 1. al. 10. t. 1. p. 627. c. 2.
4. al. 13. t. 1. p. 463. c. 1.

PSAL. CXVII. HEB. CXVIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 271. c. 2.
3. *ibid.*

4. *ibid.*
5. t. 1. p. 517. c. 1.
7. t. 1. p. 538. c. 1. 2.
8. t. 1. p. 149. c. 2. 475. c. 1. 572. c. 2.
9. t. 2. p. 125. c. 1.
14. t. 1. p. 125. c. 1.
16. t. 2. p. 70. c. 1.
19. t. 2. p. 207. c. 1.
20. *ibid.*
22. t. 2. p. 101. c. 2. 177. c. 2.
23. t. 1. p. 74. c. 2. 475. c. 2.
25. t. 1. p. 628. c. 1. t. 2. p. 277. c. 1.

PSAL. CXVIII. HEB. CXIX.

Verſ. 1. t. 1. p. 486. c. 1.
8. t. 1. p. 371. c. 2.
24. t. 1. p. 487. c. 2.
31. t. 1. p. 322. c. 1.
32. t. 2. p. 78. c. 2. 104. c. 1.
33. t. 1. p. 397. c. 2.
56. t. 2. p. 3. c. 2.
59. t. 2. p. 184. c. 1.
65. t. 1. p. 473. c. 1.
103. t. 1. p. 551. c. 2. t. 2. p. 20. c. 1.
113. t. 2. p. 139. c. 1.
128. t. 1. p. 527. c. 1.
137. t. 1. p. 467. c. 1.
176. t. 1. p. 434. c. 1.

PSAL. CXIX. HEB. CXX.

Verſ. 1. t. 1. p. 471. c. 1.
4. t. 1. p. 578. c. 2.
5. *ibid.*
7. t. 1. p. 552. c. 1.

PSAL. CXX. HEB. CXXI.

Verſ. 1. t. 2. p. 270. c. 1.
2. *ibid.*
5. t. 2. p. 102. c. 2.

PSAL. CXXI. HEB. CXXII.

Verſ. 2. t. 2. p. 270. c. 1.
3. t. 1. p. 577. c. 1. t. 2. p. 370. c. 1.

PSAL. CXXII. HEB. CXXIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 565. c. 1.

PSAL. CXXIV. HEB. CXXV.

Verſ. 2. t. 1. p. 579. c. 1.

PSAL. CXXV. HEB. CXXVI.

Verſ. 2. t. 1. p. 536. c. 1. t. 2. p. 180. c. 2.
5. t. 2. p. 146. c. 1. 153. c. 2.

PSAL. CXXVI. HEB. CXXVII.

Verſ. 1. t. 2. p. 191. c. 2.
2. t. 1. p. 485. c. 1. 536. c. 2.
4. t. 1. p. 493. c. 1. t. 2. p. 210. c. 2.
5. t. 2. p. 210. c. 2.

PS. CXXVII. HEB. CXXVIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 23. c. 2. 36. c. 2.

PS. CXXVIII. HEB. CXXIX.

Verſ. 3. t. 2. p. 155. c. 1. 181. c. 2.

PSAL. CXXIX. HEB. CXXX.

Verſ. 1. t. 2. p. 140. c. 2.
2. t. 2. p. 84. c. 1.
4. t. 1. p. 621. c. 2.

PS. CXXXI. HEB. CXXXII.

Verſ. 1. t. 1. p. 501. c. 2. 540. c. 2.
4. t. 1. p. 125. c. 1.
6. t. 1. p. 432. c. 2.
12. t. 1. p. 510. c. 1.
15. t. 1. p. xxxv.
17. t. 2. p. 148. c. 1. 158. c. 2.

PS. CXXXII. HEB. CXXXIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 444. c. 1. 2. 614. c. 1. 2.

PS. CXXXIV. HEB. CXXXV.

Verſ. 7. t. 2. p. 93. c. 2.

PS. CXXXV. HEB. CXXXVI.

Verſ. 1. 2. 3. t. 2. p. 271. c. 2.
12. t. 2. p. 69. c. 1.

PS. CXXXVI. HEB. CXXXVII.

Verſ. 5. t. 2. p. 104. c. 1.
7. t. 2. p. 54. c. 2. 205. c. 1.
8. t. 2. p. 111. c. 2.

PS. CXXXVII. H. CXXXVIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 114. c. 2.

PS. CXXXVIII. H. CXXXIX.

Verſ. 2. t. 2. p. 90. c. 2. 239. c. 2.
6. t. 1. p. 552. c. 2.
7. t. 2. p. 66. c. 2. 286. c. 1.
8. t. 2. p. 252. c. 1. 286. t. 1.
9. t. 2. p. 161. c. 1. 252. t. 1.
14. t. 1. p. 539. c. 2. 160. t. 1.
15. t. 2. p. 139. c. 2. 140. c. 1.
16. t. 2. p. 92. c. 2.
17. t. 2. p. 284. c. 2.
19. t. 1. p. 619. c. 1.
22. t. 1. p. 463. c. 2.
24. t. 2. p. 23. c. 1.

PS. CXXXIX. HEB. CXL.

Verſ. 4. t. 2. p. 173. c. 1.
10. t. 2. p. 130. c. 2.
11. t. 2. p. 124. c. 2.
13. t. 1. p. 462. c. 2. t. 2. p. 131. c. 1.

PSAL. CXL. HEB CXLI.

Verſ. 2. t. 2. p. 216. c. 1.
5. t. 2. p. 178. c. 1. 2.

PSAL. CXLI. HEB. CXLII.

Verſ. 4. t. 1. p. 507. c. 1. 2.
5. t. 2. p. 8. c. 1.
8. t. 2. p. 219. c. 2.

PSAL. CXLII. HEB. CXLIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 571. c. 1.

PSAL. CXLIII. HEB. CXLIV.

Verſ. 2. t. 1. p. 500. c. 1.

PSAL. CXLIV. HEB. CXLV.

Verſ. 3. t. 2. p. 253. c. 2.
5. t. 1. p. 463. c. 2. 494. t. 1.
15. t. 2. p. 104. c. 2.

PSAL. CXLV. HEB. CXLVI.

Verſ. 6. t. 1. p. 422. c. 1.
8. t. 1. p. 496. c. 2.

PSAL. CXLVI. HEB. CXLVII.

Verſ. 4. t. 2. p. 76. c. 2.
5. t. 2. p. 98. c. 2.
8. t. 1. p. xxxvj.
9. t. 2. p. 237. c. 1.

PSALMUS CXLVIII.

Verſ. 10. t. 2. p. 279. c. 2.

PSALMUS CXLIX.

Verſ. 2. t. 1. p. 490. c. 2.
6. t. 1. p. 483. c. 1. t. 2. p. 203. c. 1.

PROVERBIA.

CAPUT I.

Verſ. 3. t. 2. p. 233. c. 1.
7. t. 1. p. 483. c. 1.
9. t. 2. p. 218. c. 2.
16. t. 2. p. 244. c. 2.
17. t. 1. p. 488. c. 1.
29. t. 1. p. 489. c. 2.
30. t. 1. p. 477. c. 1.
26. t. 2. p. 57. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 10. t. 2. p. 45. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 3. t. 2. p. 218. c. 1.
7. t. 2. p. 132. c. 1.
8. *ibid.*
18. t. 2. p. 149. c. 2.
23. t. 1. p. 463. c. 1.
27. t. 1. p. 489. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 13. t. 1. p. 508. c. 2.
18. t. 1. p. 535. c. 2. t. 2. p. 119. c. 1.

PROVERBIA.

CAPUT V.

Verſ. 3. t. 2. p. 35. c. 1. 2.
4. t. 2. p. 189. c. 2.
9. t. 2. p. 54. c. 1.
15. t. 2. p. 133. c. 1.
16. t. 2. p. 17. c. 2. 133. c. 1.
17. t. 1. p. 463. c. 1. t. 2. p. 133. c. 1.
18. t. 2. p. 133. c. 1.
19. t. 2. p. 133. c. 1. 168. c. 1.
21. t. 2. p. 216. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 1. t. 2. p. 166. c. 2.
9. t. 2. p. 190. c. 2.
20. t. 2. p. 263. c. 1.
23. t. 2. p. 180. c. 2. 181. c. 1.
26. t. 1. p. 613. c. 2. t. 2. p. 180. c. 2.
277. c. 1. 2.
23. t. 2. p. 118. c. 2.
26. t. 2. p. 4. c. 1.
27. t. 2. p. 46. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 7. t. 1. p. 504. c. 2.
19. t. 1. p. 464. c. 2.
27. t. 2. p. 209. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 5. t. 2. p. 45. c. 2.
6. t. 1. p. 496. c. 2.
10. t. 1. p. 573. c. 1.
11. t. 1. p. 469. c. 1.
13. t. 2. p. 244. c. 1.
14. t. 1. p. 514. c. 2.
18. t. 2. p. 92. c. 2.
22. t. 1. p. 592. c. 2.
23. t. 1. p. 600. c. 1.
30. t. 2. p. 17. c. 2.
36. t. 2. p. 37. c. 2.

CAPUT IX.

Verſ. 5. t. 2. p. 153. c. 1. 197. c. 1.
198. c. 1.
9. t. 2. p. 200. c. 1.
13. t. 1. p. 570. c. 1.
18. t. 1. p. 482. c. 1.

CAPUT X.

Verſ. 1. t. 2. p. 11. c. 1.
7. t. 2. p. 186. c. 2.
20. t. 2. p. 142. c. 1.
21. t. 2. p. 172. c. 2.
25. t. 1. p. 578. c. 1.
31. t. 2. p. 149. c. 1.
32. t. 2. p. 104. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 15. t. 1. p. 507. c. 2.
22. t. 2. p. 45. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 2. al. 3. t. 1. p. 528. c. 2.
5. al. 6. t. 1. p. 539. c. 1.
28. t. 1. p. 571. c. 2.

CAPUT XIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 11. c. 1.
6. t. 1. p. 494. c. 1.
7. t. 1. p. 133. c. 2.
12. t. 2. p. 56. c. 2.
24. t. 2. p. 31. c. 1.

CAPUT XIV.

Verſ. 1. t. 1. p. 486. c. 1. 494. c. 2.
t. 2. p. 20. c. 1.
5. t. 1. p. 463. c. 1.
14. t. 1. p. 551. c. 2.
30. t. 2. p. 116. c. 2.
34. t. 2. p. 61. c. 1.

CAPUT XV.

Verſ. 1. t. 2. p. 190. c. 2.
18. t. 1. p. 487. c. 1.
22. t. 1. p. 539. c. 2.
24. t. 1. p. 465. c. 1.
32. t. 2. p. 45. c. 2.

CAPUT XVI.

Verſ. 2. t. 2. p. 80. c. 2.
15. t. 2. p. 118. c. 1.

CAPUT XVII.

Verſ. 6. t. 2. p. 212. c. 1.
7. t. 2. p. 35. c. 1.
8. t. 1. p. 489. c. 2.
11. t. 1. p. 573. c. 1.
21. t. 1. p. 528. c. 2. t. 2. p. 9. c. 1.
22. t. 1. p. 476. c. 2.

CAPUT XVIII.

Verſ. 5. t. 1. p. 571. c. 1.
8. t. 2. p. 49. c. 2.
9. t. 1. p. 489. c. 1.
12. t. 1. p. 465. c. 1.
24. t. 1. p. 487. c. 1.

CAPUT XIX.

Verſ. 1. t. 2. p. 7. c. 1.
6. t. 1. p. 487. c. 1.
13. t. 2. p. 43. c. 1.

CAPUT XX.

Verſ. 5. t. 2. p. 136. c. 2.
9. t. 1. p. 520. c. 1. 524. c. 1.
14. t. 1. p. 469. c. 1.
16. t. 1. p. 507. c. 2.
26. t. 2. p. 216. c. 2.

CAPUT XXI.

Verſ. 2. t. 2. p. 81. c. 2.
4. t. 2. p. 155. c. 1. 204. c. 1.
10. t. 2. p. 9. c. 1.
17. t. 2. p. 37. c. 2.
26. t. 2. p. 18. c. 1.
27. t. 1. p. 617. c. 1.

CAPUT XXII.

Verſ. 6. t. 1. p. 492. c. 2.
8. t. 2. p. 146. c. 1.
9. t. 2. p. 179. c. 2.
17. t. 2. p. 3. c. 1.
19. t. 1. p. 514. c. 1.
20. t. 1. p. 567. c. 2.
24. t. 1. p. 488. c. 2.
29. t. 1. p. 570. c. 2.

CAPUT XXIII.

Verſ. 4. t. 1. p. 570. c. 1.
5. t. 2. p. 161. c. 2.
6. t. 1. p. 179. c. 2.
18. t. 2. p. 54. c. 2.
21. t. 2. p. 52. c. 1.
23. t. 2. p. 202. c. 1.
31. t. 1. p. 133. c. 2.
32. t. 2. p. 159. c. 2.

CAPUT XXIV.

Verſ. 7. t. 2. p. 203. c. 1.
16. t. 2. p. 199. c. 2.
18. t. 2. p. 7. c. 1.
23. t. 2. p. 39. c. 1.
27. t. 1. p. 611. c. 1.
28. t. 1. p. 465. c. 2.

CAPUT XXV.

Verſ. 3. t. 1. p. 598. c. 1.
7. t. 1. p. 532. c. 1.
11. t. 2. p. 216. c. 1. 2.
15. t. 2. p. 35. c. 1. 162. c. 2.
21. t. 2. p. 125. c. 2.
22. t. 1. p. 517. c. 1.
27. t. 1. p. 505. c. 2.

CAPUT XXVI.

Verſ. 2. t. 1. p. 124. c. 2.
6. t. 2. p. 198. c. 1.
7. t. 2. p. 46. c. 2.
8. t. 1. p. 438. c. 1.
9. t. 1. p. 579. c. 1.
10. t. 2. p. 265. c. 1. 2. p. 266. c. 2.
17. t. 2. p. 263. c. 1.
18. t. 1. p. 496. c. 2.
23. t. 1. p. 498. c. 1.

CAPUT XXVII.

Verſ. 1. t. 1. p. 465. c. 1.
6. t. 2. p. 186. c. 1.
7. t. 1. p. 125. c. 2.
17. t. 2. p. 43. c. 2.

CAPUT XXVIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 551. c. 2.
8. t. 1. p. 531. c. 1.
15. t. 2. p. 167. c. 2.
21. t. 2. p. 263. c. 1.

CAPUT XXIX.

Verſ. 1. t. 1. p. 487. c. 1.
28. t. 1. p. 423. c. 2.

CAPUT XXX.

Verſ. 1. t. 1. p. 437. c. 1. 2.
8. t. 1. p. 612. c. 1. t. 2. p. 165. c. 2.
19. t. 1. p. 493. c. 2.
21. t. 1. p. 590. c. 2.
22. *ibid.*
23. *ibid.*

24. t. 1. p. 470. c. 2.
25. t. 1. p. 572. c. 1.
28. t. 2. p. 105. c. 1. 2.
29. t. 1. p. 485. c. 1. 2. 556. c. 2.
30. t. 1. p. 470. c. 5.
51. t. 1. p. 620. c. 1.

CAPUT XXXI.

Verſ. 4. t. 1. p. 596. c. 2.
9. t. 1. p. 560. c. 1.
10. t. 2. p. 285. c. 1.
24. t. 2. p. 196. c. 1.

ECCLESIASTES.

CAPUT I.

VErſ. 2. t. 1. p. 125. c. 2. 470. c. 1. t. 2. p. 18. c. 1. 271. c. 2.
7. t. 1. p. 124. c. 2. 555. c. 1.
9. t. 1. p. 75. c. 2.
15. t. 1. p. 461. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 7. t. 1. p. 490. c. 2.
8. t. 1. p. 459. c. 1. 2.
14. t. 1. p. 479. c. 2.
16. t. 1. p. 556. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 5. t. 1. p. 149. c. 1.
22. t. 1. p. 547. c. 1.
13. t. 2. p. 25. c. 2.
19. t. 1. p. 547. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 5. t. 2. p. 184. c. 2. 263. c. 1.
9. t. 1. p. 469. c. 1.
15. t. 1. p. 505. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 6. t. 1. p. 477. c. 1. 615. c. 1.
17. t. 1. p. 615. c. 1.

CAPUT VI.

Verſ. 3. t. 2. p. 238. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 7. t. 2. p. 18. c. 1. 275. c. 1.
12. t. 1. p. 459. in med. 488. c. 2.
25. t. 1. p. 469. c. 1.
29. al. 30. t. 1. p. xix. t. 2. p. 11. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 119. c. 1.
2. t. 1. p. 552. c. 2.
6. t. 2. p. 187. c. 1.
10. t. 1. p. 135. c. 2.
21. t. 2. p. 18. c. 1.
25. t. 1. p. xix.
17. *ibid.*

CAPUT IX.

Verſ. 9. t. 1. p. 475. c. 1.
55. t. 1. p. 73. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 1. t. 1. p. 579. c. 2.
2. t. 2. p. 204. c. 1.
10. t. 1. p. 574. c. 1. 619. c. 2. t. 2. p. 25. c. 1.
15. t. 2. p. 18. c. 1. 208. c. 2.
16. t. 1. p. 629. c. 2. t. 2. p. 191. c. 2.
20. t. 2. p. 175. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 1. t. 2. p. 44. c. 2.
2. t. 2. p. 237. c. 2.
7. t. 1. p. 124. c. 2.

CAPUT XII.

Verſ. 1. t. 2. p. 256. c. 2.
2. t. 2. p. 129. c. 2. 256. c. 2.
3. t. 2. p. 257. c. 1.
4. t. 1. p. 491. c. 1. t. 2. p. 18. c. 1. 257. c. 1. 2.
5. t. 1. p. 492. c. 1. t. 2. p. 157. c. 2.
6. t. 2. p. 258. c. 1. 2.
7. t. 1. p. 595. c. 1. t. 2. p. 159. c. 1.
11. t. 1. p. 489. c. 1.
13. t. 1. p. 597. c. 2.

CANTICUM CANTICORUM.

CAPUT I.

VErſ. 1. t. 1. p. 470. c. 1. t. 2. p. 2. c. 2. 75. c. 1.
2. t. 1. p. 543. c. 1.
4. t. 1. p. 492. c. 2. 549. c. 1. t. 2. p. 38. c. 2.
5. t. 2. p. 26. c. 1. 177. c. 1. 188. c. 2.
6. t. 2. p. 255. c. 2.
7. t. 1. p. 461. c. 1.
8. t. 1. p. 470. c. 2.
15. t. 2. p. 97. c. 2.
14. *ibid.*

CAPUT II.

Verſ. 5. t. 1. p. 486. c. 2.
7. t. 2. p. 18. c. 2.
14. t. 2. p. 175. c. 1.
15. t. 2. p. 168. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 8. t. 1. p. 463. c. 2.
11. t. 2. p. 220. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 2. t. 1. p. 466. c. 1.
9. t. 2. p. 253. c. 1.
12. t. 2. p. 82. c. 1. 151. c. 2.
14. t. 2. p. 178. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 5. t. 2. p. 110. c. 2.
9. t. 1. p. 465. c. 2.
10. t. 2. p. 188. c. 2.
11. t. 2. p. 45. c. 2.
19. t. 1. p. 470. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 9. t. 2. p. 18. c. 2.
14. t. 1. p. 491. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 1. t. 2. p. 45. c. 2.
2. *ibid.*
4. t. 1. p. 491. c. 2.
5. t. 2. p. 45. c. 1.
10. t. 1. p. 125. c. 1.
13. t. 1. p. 132. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 6. t. 1. p. 472. c. 2. t. 2. p. 115. c. 2.
11. t. 1. p. 488. c. 2.

SAPIENTIA.

CAPUT VII.

VErſ. 14. t. 2. p. 93. c. 2.

CAPUT XIX.

Verſ. 9. t. 2. p. 149. c. 2.

Digitized by Google

ECCLESIASTICUS.

CAPUT XXIII.

Verſ. 27. t. 2. p. 67. c. 1.
22. *ibid.*

CAPUT XXX.

Verſ. 9. t. 1. p. 542. c. 2.

CAPUT XXXII.

Verſ. 8. al. 55. 10. t. 2. p. 179. c. 1.

CAPUT XLIII.

Verſ. 6. t. 2. p. 429. c. 1.
7. t. 2. p. 429. c. 2.
8. *ibid.*

CAPUT XLVIII.

Verſ. 26. t. 1. p. 538. c. 1.

ISAIAS.

CAPUT I.

Verſ. 2. t. 2. p. 279. c. 2.
3. t. 1. p. 621. c. 2.
5. t. 2. p. 110. c. 1.
6. *ibid.*
7. t. 1. p. 421. c. 1.
9. t. 2. p. 500. c. 2.
10. t. 1. p. 484. c. 2. t. 2. p. 196. c. 2.
11. t. 2. p. 293. c. 1.
13. t. 1. p. 497. c. 1. 555. c. 1. t. 2. p. 87. c. 1.
14. t. 2. p. 72. c. 2.
18. t. 1. p. 465. c. 2. t. 2. p. 52. c. 2.
19. t. 1. p. 535. c. 1.
21. t. 1. p. 125. c. 1.
22. t. 2. p. 142. c. 2. 155. c. 2. 294. c. 1.
23. t. 2. p. 294. c. 1.
24. t. 2. p. 72. c. 2.
25. t. 2. p. 70. c. 1. 142. c. 2.
29. t. 1. p. 542. c. 1.
31. t. 1. p. 578. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 2. t. 2. p. 154. c. 2.
6. t. 2. p. 8. c. 2. 257. c. 1.
12. t. 2. p. 132. c. 1.
13. t. 2. p. 182. c. 1. 150. c. 2.
14. t. 2. p. 132. c. 1.
15. t. 2. p. 138. c. 1. 208. c. 2.
20. t. 1. p. 465. c. 2. t. 2. p. 2. c. 2. 174. c. 1.
22. t. 2. p. 285. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 1. t. 1. p. 459. c. 1.
3. t. 1. p. 486. c. 1.
4. t. 2. p. 52. c. 1.
6. t. 2. p. 281. c. 2. 282. c. 2.
8. t. 2. p. 67. c. 2.
12. t. 2. p. 191. c. 1.
14. t. 1. p. 423. c. 1. t. 2. p. 84. c. 2.
16. t. 1. p. 508. c. 2.
17. t. 2. p. 78. c. 2. 206. c. 1.
21. t. 1. p. 492. c. 2.
24. t. 1. p. 625. c. 2.
26. t. 1. p. 505. c. 2. t. 2. p. 107. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 1. t. 2. p. 282. c. 1.
2. t. 1. p. 464. c. 1. t. 2. p. 96. c. 1.
3. t. 1. p. 526. c. 1. t. 2. p. 81. c. 2. 93. c. 1. 222. c. 1.
4. t. 1. p. 619. c. 1.
5. t. 2. p. 260. c. 1.
6. t. 2. p. 102. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 1. t. 1. p. 489. c. 1. t. 2. p. 158. c. 2.
3. t. 2. p. 286. c. 1.
4. t. 1. p. 149. c. 1.
5. t. 1. p. 540. c. 1. t. 2. p. 81. c. 2.
6. t. 2. p. 76. c. 1.
7. t. 1. p. xxv. t. 2. p. 149. c. 1. 272. c. 2.
9. t. 1. p. 552. c. 2. t. 2. p. 67. c. 2.
14. t. 2. p. 106. c. 1.
15. t. 1. p. 611. c. 2.
17. t. 2. p. 163. c. 1.
18. t. 2. p. 220. c. 2.
20. t. 2. p. 120. c. 1. 271. c. 2.
24. t. 2. p. 109. c. 1. 148. c. 1. 2.
26. t. 1. p. 560. c. 2. t. 2. p. 74. c. 2.
29. t. 2. p. 167. c. 1.

CAPUT VI.

Verſ. 5. t. 1. p. 469. c. 1.
5. t. 1. p. 486. c. 2.
6. t. 1. p. 512. c. 1. t. 2. p. 861. c. 2.
9. t. 2. p. 279. c. 2. 301. c. 1.
10. t. 1. p. 525. c. 1. t. 2. p. 9. c. 2. 21. c. 2. 163. c. 2. 180. c. 1. 501. c. 1.
13. t. 1. p. 555. c. 2. 238. c. 2. 272. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 1. t. 1. p. 541. c. 2.
4. t. 2. p. 125. c. 2. 126. c. 1. 162. c. 1.
6. t. 1. p. 438. c. 1. 612. c. 1. t. 2. p. 396. c. 2.
8. t. 2. p. 178. c. 2.
9. t. 2. p. 178. c. 2. 273. c. 1.
10. t. 2. p. 111. c. 1.
14. t. 1. p. 422. c. 1. 451. c. 1. 567. c. 2. t. 2. p. 279. c. 1. 295. c. 1.
18. t. 2. p. 176. c. 1.
20. t. 2. p. 81. c. 1. 280. c. 2. 314. c. 2.
23. t. 1. p. 464. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 507. c. 1.
6. t. 1. p. 124. c. 1. t. 2. p. 133. c. 1.
7. t. 2. p. 151. c. 1.
8. t. 2. p. 181. c. 1. 134. c. 1. 161. c. 1.
13. t. 1. p. 514. c. 2.
14. t. 1. p. 124. c. 1.
16. t. 2. p. 202. c. 1.
18. t. 1. p. 462. c. 2.
20. t. 2. p. 121. c. 2.
21. t. 1. p. 505. c. 2.

CAPUT IX.

Verſ. 1. t. 1. p. 588. c. 2.
2. t. 2. p. 99. c. 2.
3. t. 1. p. 124. c. 1.
5. t. 1. p. 482. c. 2.
6. t. 1. p. xj. 18. c. 2. 451. c. 2. 482. c. 2. 552. c. 1. t. 2. p. xxxiij. xxxiv. lxx. xcvj. 87. c. 2. 88. c. 1. 181. c. 1.
7. t. 1. p. 12. c. 2. t. 2. p. 78. c. 2.
14. t. 2. p. 150. c. 2.
18. t. 1. p. 579. c. 1.
20. t. 2. p. 181. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 5. t. 2. p. 95. c. 1.
12. t. 2. p. 142. c. 2.
13. t. 2. p. 150. c. 1.
22. t. 2. p. 154. c. 2. 500. c. 2.
27. t. 2. p. 52. c. 2. 152. c. 2.
31. t. 2. p. 9. c. 2.
34. t. 2. p. 158. c. 2.

CAPUT XI.

Verſ. 1. t. 2. p. 146. c. 2. 150. c. 1. 267. c. 2.
2. t. 1. p. 482. c. 2.
4. t. 2. p. 61. c. 2.
5. t. 2. p. 182. c. 1.
6. t. 1. p. 455. c. 1. t. 2. p. 165. c. 1. 2.
9. t. 1. p. 497. c. 1.
10. t. 1. p. 517. c. 1. t. 2. p. 94. c. 2. 97. c. 1.
14. t. 1. p. 490. c. 2. t. 2. p. 181. c. 1.
15. t. 1. p. 125. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 3. t. 2. p. 156. c. 1.

I S A I A S.

CAPUT XIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 115. c. 1.
5. t. 2. p. 55. c. 2. 241. c. 1. 2.
8. t. 1. p. 461. c. 1. t. 2. p. 124. c. 1.
11. t. 2. p. 241. c. 1.
10. t. 2. p. 117. c. 2.
19. t. 1. p. 497. c. 2.

CAPUT XIV.

Verſ. 5. t. 2. p. 111. c. 1.
6. t. 1. p. 123. c. 2. 496. c. 2. 570. c. 2.
9. t. 2. p. 106. c. 1. 172. c. 2.
10. t. 2. p. 106. c. 1.
11. t. 2. p. 18. c. 2.
12. t. 1. p. 491. c. 1. t. 2. p. 187. c. 2.
17. t. 1. p. 517. c. 1.
21. t. 2. p. 82. c. 2.
29. t. 2. p. 173. c. 2. 174. c. 1.
30. t. 1. p. 471. c. 2. t. 2. p. 165. c. 2. 166. c. 1.
31. t. 2. p. 109. c. 2. 126. c. 1.
32. t. 2. p. 204. c. 2.

CAPUT XV.

Verſ. 5. t. 1. p. 323. c. 2. t. 2. p. 171. c. 1.
9. t. 1. p. 476. c. 2. t. 2. p. 236. c. 1. 274. c. 1.

CAPUT XVI.

Verſ. 7. t. 1. p. 433. c. 2.
8. t. 1. p. 467. c. 1.
9. t. 2. p. 55. c. 1. 2.
10. t. 2. p. 138. c. 1.

CAPUT XVII.

Verſ. 3. t. 2. p. 63. c. 1.
4. t. 2. p. 186. c. 2.
6. t. 2. p. 192. c. 2.
10. t. 1. p. 123. c. 2.
11. t. 1. p. 601. c. 1.
14. t. 2. p. 217. c. 2.

CAPUT XVIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 439. c. 2. t. 2. p. 161. c. 2.
2. t. 2. p. 135. c. 1.

CAPUT XIX.

Verſ. 1. t. 2. p. 128. c. 2. 225. c. 1.
11. t. 1. p. 522. c. 1.
15. t. 2. p. 150. c. 2.
16. t. 1. p. 611. c. 1. t. 2. p. 69. c. 2.
19. t. 2. p. 213. c. 2.
21. t. 2. p. 225. c. 2.

CAPUT XX.

Verſ. 1. t. 1. p. 484. c. 2.
2. t. 1. p. 289. c. 2.
5. t. 2. p. 56. c. 2.

CAPUT XXI.

Verſ. 1. t. 1. p. 459. c. 1. t. 2. p. 50. c. 2. 267. c. 2. 294. c. 1.
2. t. 1. p. 481. c. 2. 505. c. 2.
3. t. 2. p. 282. c. 1.
4. *ibid.*
8. t. 1. p. 579. c. 1.
10. t. 1. p. 490. c. 2. t. 2. p. 156. c. 1.
11. t. 2. p. 267. c. 2.

CAPUT XXII.

Verſ. 1. t. 1. p. 439. c. 1. t. 2. p. 139. c. 1. 2. 267. c. 2. 294. c. 1.
2. t. 2. p. 294. c. 1.
5. t. 1. p. 419. c. 1.
7. t. 1. p. 461. c. 2.
8. t. 2. p. 219. c. 1.
17. t. 1. p. 513. c. 1.
22. t. 2. p. 58. c. 1. 207. c. 2.
23. t. 2. p. 206. c. 1.
24. t. 1. p. 438. c. 1. t. 2. p. 206. c. 1.

CAPUT XXIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 47. c. 1.
8. t. 1. p. 470. c. 2. t. 2. p. 212. c. 2.
10. t. 1. p. 490. c. 2.
12. t. 1. p. 113. c. 2. 566. c. 1. t. 2. p. 111. c. 2.

CAPUT XXIV.

Verſ. 2. t. 2. p. 292. c. 1. 2.
4. t. 2. p. 107. c. 2. 273. c. 1.
10. t. 1. p. 149. c. 2.
11. t. 2. p. 122. c. 1.
15. t. 2. p. 140. c. 2.
18. t. 1. p. 494. c. 2.
21. t. 2. p. 209. c. 2.
22. t. 2. p. 209. c. 2. 247. c. 1.
23. t. 2. p. 108. c. 2.

CAPUT XXV.

Verſ. 6. t. 2. p. 154. c. 1. 273. c. 1.
7. t. 1. p. 458. c. 1. t. 2. p. 218. c. 1.
8. t. 2. p. 77. c. 2. 78. c. 2. 197. c. 1. 2.
10. t. 2. p. 196. c. 1. 2.
16. t. 2. p. 273. c. 1.

CAPUT XXVI.

Verſ. 1. t. 2. p. 208. c. 1. 122. c. 1.
2. t. 2. p. 207. c. 1.
19. t. 2. p. 130. c. 2.
20. t. 2. p. 209. c. 2.
21. t. 2. p. 89. c. 1.

CAPUT XXVII.

Verſ. 1. t. 2. p. 176. c. 2.

CAPUT XXVIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 148. c. 2.
2. t. 1. p. 472. c. 2.
4. t. 1. p. 123. c. 2. t. 2. p. 148. c. 2.
9. t. 2. p. 56. c. 1. 192. c. 1.
10. t. 2. p. 192. c. 1.
11. t. 2. p. 299. c. 2.
12. t. 1. p. 501. c. 2. t. 2. p. 299. c. 2.
15. t. 2. p. 280. c. 2.
16. t. 2. p. 44. c. 2. 204. c. 2. 300. c. 2.
17. t. 2. p. 129. c. 2. 255. c. 2.
19. t. 2. p. 25. c. 1.
24. t. 2. p. 131. c. 1.
28. t. 2. p. 44. c. 2.

CAPUT XXIX.

Verſ. 1. t. 1. p. 124. c. 1. t. 2. p. 167. c. 1.
2. t. 2. p. 167. c. 1.
10. t. 2. p. 190. c. 2.
13. t. 1. p. 497. c. 2.
17. t. 2. p. 138. c. 2.
19. t. 1. p. 456. c. 1.
22. t. 2. p. 58. c. 1.
23. t. 1. p. 525. c. 1.

CAPUT XXX.

Verſ. 2. t. 2. p. 119. c. 1.
6. t. 2. p. 268. c. 1.
10. t. 2. p. 280. c. 2.
11. t. 1. p. 526. c. 2.
13. t. 1. p. 466. c. 1. 560. c. 2.
16. t. 1. p. 466. c. 1.
27. t. 2. p. 68. c. 2.
28. t. 2. p. 78. c. 1.
33. t. 2. p. 101. c. 1. 133. c. 1.

CAPUT XXXI.

Verſ. 5. t. 2. p. 11. c. 2. 96. c. 1.
6. t. 2. p. 140. c. 2. 141. c. 1.
9. t. 2. p. 92. c. 2.

CAPUT XXXII.

Verſ. 6. t. 1. p. 585. c. 1.
9. t. 2. p. 111. c. 1.
10. t. 1. p. 570. c. 2.
11. t. 2. p. 18. c. 2. 111. c. 1.
25. t. 2. p. 135. c. 1. 138. c. 2.

CAPUT XXXIII.

Verſ. 6. t. 1. p. 123. c. 2. t. 2. p. 213. c. 1.
12. t. 2. p. 44. c. 1.
15. t. 2. p. 50. c. 2.
16. t. 1. p. 203. c. 2.
21. t. 1. p. 482. c. 1. t. 2. p. 209. c. 2.

CAPUT XXXIV.

Verſ. 4. t. 1. p. 466. c. 1.
5. t. 1. p. 132. c. 1. 484. c. 1.
6. t. 2. p. 163. c. 2. 166. t. 2. 226. c. 2.
11. t. 2. p. 41. c. 1. 79. c. 1.
15. t. 2. p. 195. c. 1.
16. *ibid.*

CAPUT XXXV.

Verſ. 2. t. 1. p. 125. c. 2.

CAPUT XXXVI.

Verſ. 12. t. 2. p. 294. c. 2.
19. t. 1. p. 624. c. 1. 2.

CAPUT XXXVII.

Verſ. 25. t. 1. p. 465. c. 2.
29. t. 2. p. 169. c. 1.

CAPUT XXXVIII.

Verſ. 16. t. 1. p. 532. c. 1.
17. t. 1. p. 517. c. 1. t. 2. p. 81. c. 1.
18. t. 2. p. 48. c. 1.
21. t. 1. p. 517. c. 2. t. 2. p. 31. c. 2.
22. t. 2. p. 31. c. 2.

CAPUT XXXIX.

Verſ. 1. t. 1. p. 612. c. 2.
6. t. 1. p. 507. c. 1.

CAPUT XL.

Verſ. 2. t. 2. p. 237. c. 2.
4. t. 2. p. 139. c. 1.
11. t. 2. p. 71. c. 1.
12. t. 2. p. 10. c. 1.
13. t. 2. p. 8. c. 2.
22. t. 2. p. 89. c. 2.
26. t. 2. p. 395. c. 1.
27. t. 2. p. 73. c. 2.

CAPUT XLI.

Verſ. 4. t. 1. p. 611. c. 1.
5. t. 2. p. 47. c. 1.
11. t. 1. p. 488. c. 1.
15. *ibid.*
18. t. 2. p. 131. c. 2.
19. t. 2. p. 149. c. 2.
24. t. 1. p. 494. c. 2.

CAPUT XLII.

Verſ. 1. t. 2. p. 297. c. 2.
2. t. 2. p. 41. c. 2. 157. c. 1. 297. c. 2. 298. c. 1.
3. t. 1. p. 528. c. 2. t. 2. p. 126. c. 1. 150. c. 1. 297. c. 2. 298. c. 2.
4. t. 2. p. 297. c. 2. 298. c. 1. 2.
5. t. 1. p. 512. c. 1.
18. t. 2. p. 188. c. 1. 2.
19. *ibid.*
25. t. 2. p. 123. c. 2.

CAPUT XLIII.

Verſ. 10. t. 2. p. 88. c. 2.
11. t. 1. p. 600. c. 1.
21. t. 1. p. 507. c. 1.

CAPUT XLIV.

Verſ. 10. t. 2. p. 141. c. 2. 142. c. 1.
19. t. 2. p. 41. c. 2.

CAPUT XLV.

Verſ. 1. t. 2. p. 78. c. 1. 79. c. 1. 182. c. 1. 228. c. 1.
8. t. 2. p. 135. c. 1.

CAPUT XLVI.

Verſ. 6. t. 1. p. 517. c. 2.
11. t. 1. p. 488. c. 2. t. 2. p. 175. c. 1.

CAPUT XLVII.

Verſ. 1. t. 1. p. 526. c. 1. 535. c. 1. 542. c. 1.
2. t. 2. p. 44. c. 1.
6. t. 1. p. 526. c. 1. 542. c. 1.
11. t. 2. p. 120. c. 2.
14. t. 2. p. 114. c. 1.

CAPUT XLVIII.

Verſ. 4. t. 2. p. 179. c. 1.
8. t. 1. p. 182. c. 1.
10. t. 2. p. 127. c. 2.

CAPUT XLIX.

Verſ. 7. t. 1. p. 540. c. 2.
14. t. 2. p. 287. c. 1.
15. t. 2. p. 287. c. 1. 289. c. 2.
16. t. 2. p. 45. c. 2.
23. t. 2. p. 192. c. 1.

CAPUT L.

Verſ. 1. t. 2. p. 111. c. 2.

CAPUT LI.

Verſ. 1. t. 2. p. 14. c. 2. 21. c. 1. 144. c. 1.
2. t. 2. p. 21. c. 1.
3. *ibid.*
4. *ibid.*
6. t. 1. p. 560. c. 2.
16. t. 2. p. 149. c. 2.
20. t. 1. p. 484. c. 1.
21. t. 1. p. 496. c. 2. t. 2. p. 198. c. 2.

CAPUT LII.

Verſ. 1. t. 1. p. 483. c. 2.
7. t. 2. p. 184. c. 2. 244. c. 2.
10. t. 2. p. 69. c. 1.
11. t. 2. p. 260. c. 1. 2.
15. t. 2. p. 228. c. 1.

CAPUT LIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 69. c. 1.
2. t. 2. p. 22. c. 1.
3. t. 1. p. 487. c. 1.
4. t. 1. p. 481. c. 1. t. 2. p. 81. c. 1. 87. c. 1. 296. c. 1.
5. t. 1. p. 483. c. 1.
7. t. 1. p. 578. c. 1.
9. t. 1. p. 454. c. 2. t. 2. p. 213. c. 1.
10. t. 2. p. 50. c. 2.
11. t. 1. p. 483. c. 2. t. 2. p. 77. c. 1. 187. c. 1.
12. t. 1. p. 590. c. 2. t. 2. p. 217. c. 2. 234. c. 2.
13. t. 1. p. 481. c. 2.

CAPUT LIV.

Verſ. 1. t. 1. p. 469. c. 2. 548. c. 1.
4. t. 2. p. 193. c. 2.
5. *ibid.*
9. t. 1. p. 484. c. 1.
11. t. 2. p. 144. c. 1. 2. 165. c. 2.
12. t. 2. p. 144. c. 2.

CAPUT LV.

Verſ. 1. t. 1. p. 614. c. 1. t. 2. p. 163. c. 2.
8. t. 1. p. 483. c. 1. t. 2. p. 220. c. 1. 249. c. 1.
9. t. 2. p. 220. c. 2.
12. t. 2. p. 106. c. 1. 108. c. 2.

CAPUT LVI.

Verſ. 1. t. 1. p. 526. c. 1.
4. t. 2. p. 288. c. 1.
5. t. 2. p. 228. c. 1. 2.
7. t. 1. p. 483. c. 2. 538. c. 1. t. 2. p. 226. c. 1.
10. t. 1. p. 485. c. 2. t. 2. p. 89. c. 1. 172. c. 1.
11. t. 2. p. 172. c. 1.

CAPUT LVII.

Verſ. 5. t. 2. p. 126. c. 2.
6. t. 1. p. 501. c. 2.
8. t. 2. p. 4. c. 2. 18. c. 2.
9. t. 1. p. 517. c. 2.
16. t. 2. p. 101. c. 1.
17. t. 1. p. 614. c. 1.
19. t. 2. p. 149. c. 1.

CAPUT LVIII.

Verſ. 11. t. 1. p. 477. c. 1.

CAPUT LIX.

Verſ. 5. t. 2. p. 173. c. 1.
12. t. 2. p. 113. c. 1.
14. *ibid.*
21. t. 1. p. 480. c. 2.

CAPUT LX.

Verſ. 1. t. 1. p. 629. c. 1.
5. t. 2. p. 47. c. 1. 119. c. 2.
21. t. 1. p. 132. c. 1. 518. c. 1.
13. t. 2. p. 71. c. 2.
15. t. 1. p. 590. c. 2.
17. t. 2. p. 148. c. 2.
19. t. 2. p. 99. c. 1.
20. t. 2. p. 99. c. 1. 118. c. 1.
21. t. 2. p. 147. c. 2. 267. c. 2.

CAPUT LXI.

Verſ. 1. t. 1. p. 471. c. 1. t. 2. p. 77. c. 2. 296. c. 2.
3. t. 2. p. 141. c. 2. 273. c. 1.
10. t. 2. p. 219. c. 1.

CAPUT LXII.

Verſ. 4. t. 1. p. 451. c. 2. t. 2. p. 193. c. 2.
5. t. 2. p. 71. c. 2.
8. t. 2. p. 278. c. 1. 2.

CAPUT LXIII.

Verſ. 3. t. 2. p. 83. c. 1. 154. c. 2. 395. c. 2.
10. t. 2. p. 72. c. 1.
11. t. 1. p. 614. c. 2.
25. t. 2. p. 70. c. 2.
16. t. 2. p. 235. c. 2. 236. c. 1.
17. t. 1. p. 522. c. 2.

CAPUT LXIV.

Verſ. 1. t. 1. p. 522. c. 2.
4. t. 1. p. 535. c. 2. t. 2. p. 300. c. 1.
5. t. 2. p. 85. c. 1. 141. c. 2.
6. t. 1. p. 493. c. 1.

11. t. 1. p. 571. c. 2.

CAPUT LXV.

Verſ. 6. t. 2. p. 31. c. 2.
13. t. 2. p. 197. c. 1.

17. t. 2. p. 137. c. 1.
20. t. 1. p. 490. c. 1.

CAPUT LXVI.

Verſ. 1. t. 2. p. 71. c. 1. 89. c. 1.
2. t. 2. p. 247. c. 1.
16. t. 1. p. 132. c. 1.
21. t. 2. p. 215. c. 2.
23. t. 2. p. 221. c. 2.
24. t. 2. p. 174. c. 2. 375. c. 1.

JEREMIAS.

CAPUT I.

VErſ. 10. t. 1. p. 525. c. 2.
11. t. 1. p. xxv. xxvj.
12. t. 1. p. xxv. xxvj. t. 2. p. 273. c. 1.
18. t. 2. p. 205. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 3. t. 2. p. 227. c. 1.
5. t. 2. p. 51. c. 1.
8. t. 1. p. 513. c. 2.
11. *ibid.*
13. t. 1. p. 133. c. 2.
16. t. 1. p. 490. c. 2.
18. t. 2. p. 198. c. 1.
20. t. 2. p. 219. c. 2.
21. t. 2. p. 46. c. 1.
27. t. 2. p. 41. c. 1.
31. t. 1. p. 472. c. 1.
33. t. 2. p. 56. c. 2.
35. t. 1. p. 132. c. 3.
37. t. 2. p. 58. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 2. t. 2. p. 196. c. 3.
3. t. 2. p. 179. c. 1.
4. t. 2. p. 192. c. 2.
5. t. 2. p. 18. c. 2.
23. t. 1. p. 47. c. 1.
24. t. 2. p. 43. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 3. t. 2. p. 150. c. 1. 155. c. 1.
10. t. 1. p. 525. c. 2.
16. t. 2. p. 268. c. 1.
29. t. 2. p. 48. c. 2. 851. c. 1.
30. t. 1. p. 557. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 5. t. 2. p. 171. c. 2.
6. t. 1. p. 464. c. 2. t. 2. p. 168. c. 1.
8. t. 2. p. 168. c. 2.
15. t. 2. p. 242. c. 1.
23. t. 2. p. 110. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 1. t. 2. p. 174. c. 1.
6. t. 2. p. 18. c. 2.
8. t. 2. p. 87. c. 1.
11. t. 1. p. 486. c. 2.
19. t. 2. p. 148. c. 2.
28. t. 1. p. 485. c. 1. 2.
30. t. 2. p. 142. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 3. t. 1. p. 519. c. 1.
4. t. 1. p. 457. c. 2.
10. t. 1. p. 468. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 4. t. 2. p. 199. c. 2.
5. t. 2. p. 19. c. 1.
6. t. 2. p. 134. c. 2. 231. c. 1.
17. t. 2. p. 173. c. 2.
20. t. 2. p. 156. c. 2.

CAPUT IX.

Verſ. 1. t. 2. p. 132. c. 2.
22. al. 23. t. 2. p. 271. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 22. t. 1. p. 551. c. 2.
18. t. 2. p. 112. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 5. t. 1. p. 563. c. 2.
16. t. 2. p. 151. c. 1. 2. 152. c. 1.
19. t. 1. p. 621. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 1. t. 2. p. 46. c. 1.
7. t. 2. p. 56. c. 2.
9. t. 2. p. 175. c. 1.

CAPUT XIII.

16. t. 1. p. 540. c. 1. t. 2. p. 184. c. 1.
17. t. 2. p. 13. c. 1.
18. t. 1. p. 535. c. 2.
19. t. 2. p. 268. c. 1.

CAPUT XIV.

Verſ. 1. t. 2. p. 24. c. 1.
7. t. 1. p. 547. c. 2.
8. t. 2. p. 56. c. 1.
21. t. 2. p. 89. c. 1.

CAPUT XV.

Verſ. 1. t. 1. p. 525. c. 2.
7. t. 2. p. 82. c. 2.
9. t. 2. p. 117. c. 1. 2.
10. t. 1. p. 418. c. 1.
12. t. 2. p. 142. c. 1. 143. c. 1.
16. t. 2. p. 197. c. 1.
18. t. 1. p. 466. c. 1.

CAPUT XVI.

Verſ. 4. t. 2. p. 182. c. 2.
11. t. 2. p. 36. c. 2.

CAPUT XVII.

Verſ. 4. t. 1. p. 242. c. 1. 2.
9. t. 2. p. 185. c. 2.
11. t. 3. p. 580. c. 1. 2.
13. t. 2. p. 81. c. 2.
16. t. 2. p. 172. c. 2.
22. t. 2. p. 150. c. 1.

CAPUT XVIII.

Verſ. 17. t. 2. p. 69. c. 1.
18. t. 2. p. 35. c. 1.

CAPUT XIX.

Verſ. 1. t. 2. p. 3. c. 2.
5. t. 2. p. 70. c. 2.
7. t. 2. p. 79. c. 2.

CAPUT XXI.

Verſ. 9. t. 2. p. 218. c. 1.
13. t. 1. p. 439. c. 2.
14. t. 2. p. 41. c. 2.

CAPUT XXII.

Verſ. 3. t. 1. p. 460. c. 2.
19. t. 1. p. 484. c. 2. t. 2. p. 231. c. 2.
23. t. 1. p. 285. c. 2.
24. t. 1. p. 93. c. 2.
29. t. 1. p. 457. c. 2.

CAPUT XXIII.

Verſ. 5. t. 1. p. 506. c. 2.
6. t. 1. p. 451. c. 2.
9. t. 2. p. 110. c. 2.
14. t. 1. p. 570. c. 2.
17. t. 1. p. 597. c. 1.
23. t. 1. p. 124. c. 1. t. 2. p. 233. c. 2.
28. t. 2. p. 155. c. 2.
35. t. 2. p. 195. c. 1.

CAPUT XXIV.

Verſ. 3. t. 1. p. 471. c. 1.

CAPUT XXV.

Verſ. 12. t. 1. p. 586. c. 2.
16. t. 2. p. 268. c. 2. 196. c. 1. 2.
30. t. 2. p. 95. c. 2.
38. t. 1. p. 466. c. 2.

CAPUT XXVI.

Verſ. 3. t. 1. p. 575. c. 1.
21. t. 2. p. 36. c. 2.

CAPUT XXVIII.

Verſ. 5. t. 2. p. 22. c. 1.
6. *ibid.*
10. *ibid.*

CAPUT XXIX.

Verſ. 11. t. 1. p. 497. c. 1.
19. t. 1. p. 548. c. 1.

CAPUT

CAPUT XXX.

Verſ. 19. t. 2. p. 19. c. 1.

CAPUT XXXI.

Verſ. 4. t. 2. p. 111. c. 2.
7. t. 2. p. 24. c. 1.
15. t. 2. p. 106. c. 1.
19. t. 2. p. 59. c. 1.
20. t. 2. p. 283. c. 1.
27. t. 2. p. 146. c. 1.

CAPUT XXXII.

Verſ. 19. t. 1. p. 486. c. 1.

CAPUT XXXIV.

Verſ. 9. t. 1. p. 468. c. 2.
14. t. 1. p. 586. c. 1.

CAPUT XXXV.

Verſ. 4. t. 1. p. 488. c. 2.
14. t. 1. p. 550. c. 2.
16. t. 2. p. 27. c. 2. p. 28. c. 1. 2.

CAPUT XXXVI.

Verſ. 23. t. 2. p. 206. c. 2.
27. t. 1. p. 497. c. 1.

CAPUT XXXVII.

Verſ. 4. t. 1. p. 491. c. 1.

CAPUT XXXVIII.

Verſ. 5. t. 1. p. 569. c. 1.
23. t. 1. p. 522. c. 1.

CAPUT XL.

Verſ. 5. t. 1. p. 504. c. 2.
7. t. 2. p. 52. c. 1.
8. t. 1. p. 614. c. 1.
16. t. 1. p. 584. c. 1.

CAPUT XLI.

Verſ. 7. t. 1. p. 517. c. 2.

CAPUT XLIV.

Verſ. 19. t. 1. p. 557. c. 2.

CAPUT XLVI.

Verſ. 18. t. 2. p. 6. c. 1.
20. t. 1. p. 471. c. 1. t. 2. p. 6. c. 1. 171. c. 1. 253. c. 2.

CAPUT XLVIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 274. c. 1.
11. t. 1. p. 252. c. 2.
45. t. 1. p. 599. c. 2. 621. c. 2.

CAPUT XLIX.

Verſ. 9. t. 2. p. 154. c. 2.
10. t. 2. p. 282. c. 1.
21. t. 1. p. 548. c. 1. t. 2. p. 19. c. 1. 282. c. 1.
22. t. 2. p. 47. c. 2.
25. t. 1. p. 470. c. 2.
26. t. 2. p. 19. c. 1.
24. t. 2. p. 48. c. 2.

CAPUT L.

Verſ. 23. t. 2. p. 214. c. 1.
46. t. 2. p. 19. c. 1.

CAPUT LI.

Verſ. 1. t. 2. p. 162. c. 1. 396. c. 1.
2. t. 2. p. 157. c. 1.
14. t. 2. p. 65. c. 1.
20. t. 2. p. 90. c. 2.
25. t. 2. p. 137. c. 2.
27. t. 1. p. 438. c. 2.
33. t. 2. p. 156. c. 1.
35. t. 1. p. 483. c. 2.
42. t. 2. p. 131. c. 1.
46. t. 2. p. 19. c. 1.
48. t. 2. p. 106. c. 2.
56. t. 1. p. 132. c. 1.
58. t. 2. p. 123. c. 2.

CAPUT LII.

Verſ. 6. t. 2. p. 3. c. 2.
15. t. 1. p. 438. c. 2.

THRENI.

CAPUT I.

VErſ. 1. t. 1. p. 125. c. 1. t. 2. p. 9. c. 2. 286. c. 1.
4. t. 2. p. 107. c. 2.
19. t. 1. p. 613. c. 1.
20. t. 1. p. 471. c. 2. t. 2. p. 131. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 1. t. 2. p. 128. c. 2.
4. t. 2. p. 90. c. 2.
5. t. 2. p. 272. c. 1.
11. t. 2. p. 131. c. 2. 135. c. 2.
12. t. 2. p. 40. c. 2.
14. t. 2. p. 43. c. 1.
16. t. 1. p. 490. c. 2.
18. t. 1. p. 123. c. 2.
20. t. 1. p. 508. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 1. t. 1. p. 548. c. 2. t. 2. p. 180. c. 2.
7. t. 2. p. 40. c. 1.
8. t. 2. p. 84. c. 1.
9. t. 2. p. 82. c. 1.
10. t. 2. p. 167. c. 2.
13. t. 1. p. 490. c. 2. t. 2. p. 309. c. 1.
22. t. 1. p. 477. c. 2.
26. t. 1. p. 613. c. 1.
29. t. 1. p. 575. c. 1.
41. t. 1. p. 585. c. 2.
44. t. 2. p. 84. c. 1.
65. t. 2. p. 218. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 9. t. 1. p. 600. c. 1.
20. t. 2. p. 180. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 6. t. 2. p. 58. c. 2.
17. t. 2. p. 180. c. 1.

EZECHIEL.

CAPUT I.

VErſ. 1. t. 1. p. 481. c. 2.
11. t. 1. p. 468. c. 2.
14. t. 1. p. 539. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 6. t. 2. p. 174. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 8. t. 2. p. 179. c. 1.
15. t. 1. p. 431. c. 2. 457. c. 2.
18. t. 2. p. 184. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 7. t. 2. p. 69. c. 1.
8. t. 2. p. 219. c. 2.
12. t. 1. p. 595. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 9. t. 1. p. 132. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 6. t. 2. p. 278. c. 1.
27. t. 2. p. 58. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 466. c. 1.
6. t. 2. p. 284. c. 1.
11. t. 2. p. 58. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 5. t. 1. p. 590. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 3. t. 1. p. 124. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 7. t. 1. p. 540. c. 1.
29. t. 2. p. 143. c. 2.

CAPUT XII.

Verſ. 10. t. 1. p. 590. c. 2.
25. t. 2. p. 19. c. 1.

CAPUT XIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 124. c. 1.
5. t. 2. p. 205. c. 1.
9. t. 1. p. 585. c. 1.
19. t. 1. p. 515. c. 2.

CAPUT XIV.

Verſ. 18. t. 1. p. 618. c. 2.

CAPUT XVI.

Verſ. 3. t. 2. p. 194. c. 1.
4. t. 2. p. 182. c. 2.
7. t. 1. p. 132. c. 1.
10. t. 1. p. 611. c. 2.
15. t. 2. p. 136. c. 1.
26. t. 1. p. 490. c. 2. 585. c. 2. t. 2. p. 168. c. 2.
36. t. 2. p. 40. c. 1.
47. t. 1. p. 537. c. 2.

CAPUT XVII.

Verſ. 4. t. 1. p. 439. c. 1.
9. t. 1. p. 497. c. 1. t. 2. p. 166. c. 1.
21. t. 2. p. 97. c. 1.
23. *ibid.*
24. t. 2. p. 97. c. 1. 149. c. 2.

CAPUT XVIII.

Verſ. 13. t. 1. p. 614. c. 1. 2.
29. t. 2. p. 291. c. 1.
31. t. 1. p. 530. c. 2.

CAPUT XIX.

Verſ. 12. t. 1. p. 133. c. 2.

CAPUT XX.

Verſ. 6. t. 2. p. 16. c. 1.
7. t. 1. p. 414. c. 1. t. 2. p. 104. c. 2.
22. t. 2. p. 69. c. 2.
26. t. 1. p. 525. c. 2.
39. t. 1. p. 620. c. 2.

CAPUT XXI.

Verſ. 7. t. 1. p. 124. c. 1.
10. t. 2. p. 129. c. 1.
15. t. 2. p. 95. c. 2.
21. al. 26. t. 2. p. 109. c. 2. 194. c. 1.
25. t. 1. p. 498. c. 1.
26. t. 2. p. 57. c. 1.
27. t. 1. p. 458. c. 1.
28. t. 1. p. 482. c. 1. 584. c. 1.
30. al. 35. t. 1. p. 124. c. 2.
31. t. 2. p. 75. c. 1.
33. t. 1. p. 482. c. 1. 584. c. 1.

CAPUT XXII.

Verſ. 4. t. 2. p. 19. c. 2.
18. t. 2. p. 291. c. 2.
24. t. 2. p. 129. c. 2.
30. t. 2. p. 86. c. 1.

CAPUT XXIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 111. c. 2.
3. *ibid.*
8. t. 2. p. 4. c. 2.
14. t. 1. p. 123. c. 1.
19. t. 2. p. 18. c. 2.
20. t. 2. p. 168. c. 2.
31. t. 2. p. 47. c. 2.

CAPUT XXIV.

Verſ. 11. t. 2. p. 40. c. 1.
16. t. 2. p. 56. c. 2.

CAPUT XXV.

Verſ. 7. t. 1. p. xiv.
13. t. 1. p. 582. c. 2.

CAPUT XXVI.

Verſ. 2. t. 2. p. 206. c. 2.
8. t. 1. p. 52. c. 2.
14. t. 1. p. 524. c. 1.
17. t. 2. p. 47. c. 1.

CAPUT XXVII.

Verſ. 4. t. 1. p. 493. c. 2.
6. t. 1. p. 491. c. 1.

CAPUT XXVIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 532. c. 1. t. 2. p. 63. c. 1.
7. t. 1. p. 470. c. 2.
10. t. 1. p. 477. c. 2.
14. t. 2. p. 115. c. 2.

CAPUT XXX.

Verſ. 3. t. 1. p. 484. c. 1.
5. t. 1. p. 490. c. 2.
14. t. 1. p. 440. c. 2.
16. t. 1. p. 124. c. 2.

CAPUT XXXII.

Verſ. 10. t. 2. p. 161. c. 2.
19. t. 1. p. 544. c. 2.
21. t. 1. p. 485. c. 1.
26. t. 2. p. 19. c. 2.

CAPUT XXXIII.

Verſ. 10. t. 1. p. 590. c. 1.

CAPUT XXXIV.

Verſ. 2. t. 1. p. 520. c. 1.
4. t. 1. p. 202. c. 2.
8. t. 2. p. 277. c. 2.
17. t. 2. p. 270. c. 1.
18. t. 1. p. 498. c. 1.

CAPUT XXXV.

Verſ. 1. t. 1. p. 618. c. 2.
3. t. 1. p. 470. c. 1.
15. t. 1. p. 470. c. 2.

CAPUT XXXVI.

Verſ. 26. t. 2. p. 163. c. 2.

CAPUT XXXVII.

Verſ. 1. t. 2. p. 34. c. 1.
7. t. 1. p. 548. c. 1. 2. t. 2. p. 19. c. 1.
16. t. 2. p. 41. c. 1.

CAPUT XXXVIII.

Verſ. 12. t. 2. p. 182. c. 2.

CAPUT XLI.

Verſ. 21. t. 1. p. 113. c. 2.

CAPUT XLII.

Verſ. 15. t. 1. p. 560. c. 1.

CAPUT XLIII.

Verſ. 13. t. 2. p. 183. c. 1.
15. t. 2. p. 167. c. 1.
16. *ibid.*

CAPUT XLIV.

Verſ. 6. t. 2. p. 52. c. 1.
13. t. 1. p. 149. c. 1.

CAPUT XLVI.

Verſ. 10. t. 1. p. 548. c. 2.
21. t. 2. p. 13. c. 1.

CAPUT XLVII.

Verſ. 12. t. 1. p. 471. c. 2. t. 2. p. 115. c. 2.
13. t. 1. p. xiv. 74. c. 1. t. 2. p. [illegible]

CAPUT XLVIII.

Verſ. 16. t. 2. p. 410. c. 1.
29. t. 1. p. 601. c. 1.

DANIEL.

CAPUT I.

Verſ. 18. t. 1. p. 115. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 1. t. 2. p. 61. c. 1.
2. t. 2. p. 196. c. 2.
36. t. 1. p. 549. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 21. t. 2. p. 46. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 14. t. 1. p. 483. c. 1.
13. t. 2. p. 48. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 2. t. 2. p. 254. c. 1.
19. t. 1. p. 524. c. 1.
25. t. 2. p. 264. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 9. t. 2. p. 90. c. 1.
15. t. 2. p. 218. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 6. t. 1. p. 488. c. 1.
10. t. 2. p. 117. c. 2.
24. *ibid.*
26. t. 2. p. 217. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 13. t. 1. p. 480. c. 2.
21. t. 2. p. 251. c. 1.

33. t. 1. p. 470. c. 2.
24. t. 1. p. 454. c. 1. 463. c. 2. t. 2. p. 217. c. 1.
26. t. 1. p. 569. c. 2.
27. t. 2. p. 161. c. 1.

CAPUT X.

Verſ. 19. t. 2. p. 22. c. 2. p. 13. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 40. t. 2. p. 129. c. 1.
45. t. 2. p. 149. c. 2.

CAPUT XII.

Verſ. 2. t. 2. p. 234. c. 1.
3. t. 1. p. 530. c. 1.

CAPUT XIII.

Verſ. 54. t. 2. p. 273. c. 1.
55. *ibid.*
58. *ibid.*
59. *ibid.*

OSE'E.

CAPUT I.

VErſ. 2. t. 2. p. 7. c. 2. 241. c. 2.
7. t. 1. p. 506. c. 2.
11. t. 2. p. 54. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 2. t. 1. p. 471. c. 1. t. 2. p. 13. c. 1. 54. c. 1.
4. t. 2. p. 13. c. 1.
6. t. 2. p. 82. c. 1. 150. c. 1.
20. t. 2. p. 193. c. 1.
24. t. 1. p. 621. c. 2.
25. t. 1. p. 562. c. 2.
29. t. 2. p. 28. c. 2.
21. t. 2. p. 84. c. 1. 106. c. 1. 270. c. 1. 2.
22. *ibid.*

CAPUT IV.

Verſ. 6. t. 2. p. 32. c. 2.
18. t. 2. p. 273. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 8. t. 1. p. 585. c. 2.
25. t. 1. p. 527. c. 1. t. 2. p. 85. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 1. t. 1. p. 629. c. 1.
5. t. 2. p. 79. c. 2.
6. t. 1. p. 572. c. 2.
9. t. 1. p. 438. c. 2. t. 2. p. 281. c. 1.
21. t. 2. p. 156. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 4. t. 2. p. 558. c. 3.
5. t. 1. p. 124. c. 2.
11. t. 2. p. 45. c. 2.
15. t. 2. p. 139. c. 2.
26. t. 1. p. 597. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 552. c. 2.
6. t. 1. p. 611. c. 2.
7. t. 1. p. 471. c. 1. t. 2. p. 273. c. 2.
9. t. 1. p. xxxiij. 500. c. 2.

CAPUT IX.

Verſ. 4. t. 2. p. 6. c. 2. 84. c. 1.
9. t. 1. p. 535. c. 2.
11. t. 1. p. 479. c. 2.
15. t. 1. p. 627. c. 1.

CAPUT X.

Verſ. 2. t. 1. p. 532. c. 2. t. 2. p. 160. c. 2.
21. t. 2. p. 171. c. 1.
25. t. 1. p. 470. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 2. t. 1. p. xxxiv.
7. t. 1. p. 557. c. 2.
2. t. 2. p. 74. c. 1.
9. t. 2. p. 84. c. 2.

CAPUT XII.

Verſ. 1. t. 2. p. 43. c. 2.
7. t. 1. p. 479. c. 2.
9. t. 1. p. 532. c. 2. 615. c. 2.

CAPUT XIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 486. c. 1.
3. t. 2. p. xxx.
7. t. 1. p. 432. c. 2.
13. t. 1. p. 571. c. 1.
14. t. 2. p. 87. c. 1.
25. t. 2. p. xxxiij.

CAPUT XIV.

Verſ. 1. t. 2. p. 19. c. 2.
8. t. 2. p. 50. c. 2. 185. c. 1.

JOEL.

CAPUT I.

VErſ. 1. t. 1. p. 422. c. 2.
8. t. 1. p. 486. c. 2.
12. t. 2. p. 142. c. 1.
15. t. 2. p. 272. c. 2.
22. t. 2. p. 10. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 2. t. 1. p. 458. c. 2.
23. t. 2. p. 276. c. 2.
22. t. 2. p. 279. c. 2.
22. t. 2. p. 79. c. 1. 224. c. 2. 231. c. 1.
31. t. 2. p. 163. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 2. t. 2. p. 79. c. 1.
6. t. 1. p. 493. c. 1.
4. t. 1. p. 560. c. 2.
al. 4. 28. t. 2. p. 235. c. 1.
24. t. 1. p. 458. c. 1. t. 2. p. 163. c. 2.
16. al. 17. t. 2. p. 95. c. 2.
29. t. 1. p. 483. c. 1. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 4. t. 1. p. 560. c. 2.
29. t. 2. p. 483. c. 1. 2.

AMOS.

CAPUT I.

VErſ. 2. t. 2. p. 95. c. 2.
3. t. 2. p. 237. c. 2.
7. t. 2. p. 246. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 10. t. 1. p. 500. c. 1.
12. *ibid.*

CAPUT III.

Verſ. 12. t. 1. p. 438. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 2. t. 2. p. 138. c. 2.
2. t. 1. p. 532. c. 1. t. 2. p. 176. c. 1. 2.
4. t. 2. p. 247. c. 1.
6. t. 2. p. 58. c. 1.
20. t. 2. p. 615. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 2. t. 2. p. 457. c. 2.
27. t. 1. p. 613. c. 1. t. 2. p. 300. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 2. t. 1. p. 469. c. 2.

4. t. 1. p. 604. c. 1.
6. t. 1. p. 123. c. 1.
8. t. 2. p. 62. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 8. t. 2. p. 85. c. 2.
9. t. 1. p. 426. c. 2. 436. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 273. c. 2.
3. t. 2. p. 52. c. 1.
4. t. 1. p. 597. c. 1.
5. t. 2. p. 53. c. 1.
9. t. 2. p. 117. c. 2.
14. t. 2. p. 8. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 4. t. 2. p. 67. c. 2.
9. t. 2. p. 78. c. 1.
11. t. 2. p. 209. c. 1. 222. c. 2.
12. t. 1. p. 480. c. 2.
13. t. 2. p. 135. c. 1.

ABDIAS.

Verſ. 5. t. 2. p. 3. c. 2.
15. t. 1. p. 579. c. 2.
18. t. 1. p. 578. c. 1. t. 2. p. 123. c. 2. 156. c. 2.

JONAS.

CAPUT I.

Verſ. 3. t. 1. p. 505. c. 2. t. 2. p. 66. c. 1.
4. t. 2. p. 106. c. 2.
5. t. 1. p. 479. c. 1.
9. t. 1. p. xxxiv.
16. t. 1. p. 525. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 4. t. 1. p. 476. c. 2.
8. t. 2. p. 38. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 3. t. 2. p. 472. c. 2.
5. t. 1. p. 470. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 4. t. 1. p. 597. c. 2.

MICHÆAS.

CAPUT I.

Verſ. 5. t. 1. p. 75. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 3. t. 2. p. 21. c. 1.
4. t. 1. p. 532. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 8. t. 1. p. 494. c. 1.
3. t. 2. p. 4. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 2. t. 1. p. 494. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 1. t. 1. p. 477. c. 2.
2. t. 1. p. 600. c. 1. t. 2. p 300. c. 1. 2.
5. al. 6. t. 2. p. 206. c. 2.
7. t. 2. p. 4. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 7. t. 2. p. 251. c. 2.
10. t. 2. p. 25. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 3. t. 1. p. 597. c. 2. t. 2. p. 7. c. 2.
7. t. 2. p. 187. c. 2.
8. t. 2. p. 111. c. 1.
15. t. 1. p. 484. c. 2.
19. t. 2. p. 131. c. 1.

NAHUM.

CAPUT I.

Verſ. 3. t. 2. p. 71. c. 2.
4. t. 2. p. 146. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 3. t. 2. p. 19. c. 1.
6. t. 1. p. 477. c. 2.
11. t. 2. p. 272. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 4. t. 1. p. 488. c. 1.
11. t. 2. p. 19. c. 2.
12. t. 1. p. 615. c. 2.
15. t. 1. p. 542. c. 2.

HABACUC.

CAPUT I.

Verſ. 8. t. 1. p. 462. c. 2.
9. t. 2. p. 160. c. 1.
13. t. 1. p. 149. c. 2.
16. t. 2. p. 226. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 3. t. 2. p. 11. c. 2.
5. t. 2. p. 204. c. 2.
6. t. 2. p. 141. c. 1.
7. t. 2. p. 159. c. 2.
11. t. 2. p. 109. c. 2.
15. t. 1. p. 540. c. 2.
17. t. 2. p. 166. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 2. t. 1. p. 493. c. 2.
4. t. 2. p. 159. c. 1.
5. t. 1. p. 18. c. 2. t. 2. p. xlv. 125. c. 2.
6. t. 2. p. 202. c. 2. 138. c. 1.
8. t. 2. p. 92. c. 1.
9. t. 2. p. 91. c. 1.
11. t. 1. p. 614. c. 2. t. 2. p. 91. c. 2.
12. t. 2. p. 156. c. 2.
17. t. 1. p. 532. c. 1.

SOPHONIAS.

CAPUT I.

Verſ. 2. t. 2. p. 154. c. 1.
11. t. 2. p. 216. c. 2.
12. t. 2. p. 81. c. 2.
15. t. 2. p. 272. c. 2.
16. t. 2. p. 246. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 1. t. 2. p. 157. c. 1.
14. t. 2. p. 40. c. 2. 231. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 5. t. 1. p. 570. c. 2.
9. t. 2. p. 181. c. 1.
18. t. 1. p. 292. c. 2.

AGGÆUS.

CAPUT I.

Verſ. 4. t. 1. p. 514. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 5. t. 1. p. 587. c. 1.
6. *ibid.*
7. t. 1. p. 551. c. 2.
8. t. 1. p. 461. c. 1. t. 2. p. 56. c. 2.
10. t. 1. p. 469. c. 1.
24. t. 2. p. 93. c. 2. 221. c. 1.

ZACHARIAS.

CAPUT II.

Verſ. 5. t. 2. p. 102. c. 1.
8. t. 1. p. 493. c. 2.
11. t. 1. p. 490. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 2. t. 2. p. 126. c. 1.
8. t. 1. p. 625. c. 1. t. 2. p. 390. c. 1.
9. t. 1. p. 501. c. 2. t. 2. p. 11. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 11. t. 2. p. 152. c. 1.
12. t. 2. p. 142. c. 1. 152. c. 1.
14. t. 2. p. 152. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 11. t. 2. p. 19. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 11. t. 2. p. 212. c. 2.
12. *ibid.*
23. *ibid.*

CAPUT VII.

Verſ. 5. t. 1. p. 514. c. 2.
11. t. 2. p. 181. c. 1.
12. t. 2. p. 145. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 451. c. 2.
17. t. 1. p. 528. c. 2.

CAPUT IX.

Verſ. 1. t. 1. p. 485. c. 2.
3. t. 2. p. 275. c. 2.
5. *ibid.*
8. t. 2. p. 202. c. 1.
9. t. 1. p. 479. c. 1. t. 2. p. 104. c. 2.
12. t. 2. p. 220. c. 1.
17. t. 2. p. 149. c. 1.

CAPUT X.

Verſ. 1. t. 1. p. 485. c. 1.
4. t. 2. p. 246. c. 1.
8. t. 2. p. 74. c. 2.

CAPUT XI.

Verſ. 1. t. 2. p. 158. c. 1. 150. c. 1.
2. *ibid.*
13. t. 2. p. 63. c. 1.
17. t. 1. p. 125. c. 1. t. 2. p. 179. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 4. t. 2. p. 145. c. 2.
6. t. 1. p. 465. c. 1.
10. t. 1. p. 540. c. 1. t. 2. p. 299. c. 1. 2.

CAPUT XIII.

Verſ. 6. t. 1. p. 552. c. 1.

CAPUT XIV.

Verſ. 16. t. 2. p. 228. c. 2.
18. t. 2. p. 10. c. 1.
21. t. 2. p. 196. c. 1.

MALACHIAS.

CAPUT I.

Verſ. 1. t. 1. p. 456. c. 2.
6. t. 1. p. 520. c. 1.
11. t. 2. p. 226. c. 1.
14. t. 1. p. 465. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 3. t. 2. p. 54. c. 2.
6. t. 2. p. 20. c. 1. 2.
7. t. 1. p. 520. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 1. t. 1. p. 507. c. 1. t. 2. p. 21. c. 2. 102. c. 2.
2. t. 2. p. 78. c. 1. 127. c. 2.
3. t. 2. p. 78. c. 1. 142. c. 1. 2.
10. t. 2. p. 79. c. 2.
16. t. 1. p. 152. c. 1. t. 2. p. 95. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 2. t. 2. p. 99. c. 2.

I. MACHABÆORUM.

CAPUT III. Verſ. 18. tom. 2. pag. 48. col. 2.

MATTHÆUS.

CAPUT I.

Verſ. 1. t. 2. p. 198. c. 2.
6. t. 1. p. 495. c. 1.
11. t. 1. p. 605. c. 2.
12. t. 1. p. 586. c. 2.
17. t. 1. p. 423. c. 2.
18. t. 1. p. 577. c. 1. 625. c. 1. t. 2. p. 253. c. 2.
20. t. 1. p. 456. c. 2. 475. c. 1. 480. c. 1.
21. t. 2. p. 20. c. 2.
23. t. 1. p. 424. c. 1.
25. t. 1. p. 424. c. 1. 565. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 2. t. 1. p. 424. c. 1.
4. t. 1. p. 520. c. 2. 545. c. 1.
5. t. 1. p. 424. c. 2.
6. t. 1. p. 571. c. 2. t. 2. p. 49. c. 1. 241. c. 2. 300. c. 2. 308. c. 1.
7. t. 1. p. 517. c. 2.
8. t. 2. p. 64. c. 2.
10. t. 1. p. 471. c. 1. t. 2. p. 10. c. 2.
11. t. 1. p. 424. c. 1.
15. t. 1. p. 545. c. 1.
16. t. 1. p. 551. c. 2.
18. t. 2. p. 233. c. 2.
20. t. 1. p. 541. c. 2.
25. t. 1. p. 585. c. 1. t. 2. p. 267. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 2. t. 1. p. 500. c. 2.
3. t. 2. p. 48. c. 1. 2. 250. c. 2.
7. t. 2. p. 173. c. 1.
8. t. 2. p. 148. c. 2.
11. t. 1. p. 460. c. 2. 604. c. 2. t. 2. p. 229. c. 1. 263. c. 1.
12. t. 2. p. 82. c. 2. 157. c. 1.
17. t. 1. p. 544. c. 1. 556. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 4. t. 1. p. 422. c. 2. 427. c. 2.
5. t. 1. p. 517. c. 2.
6. t. 1. p. 625. c. 1.
7. t. 1. p. 567. c. 1.
15. t. 1. p. 606. c. 2.
16. t. 2. p. 239. c. 2.
19. t. 2. p. 176. c. 2.
21. t. 1. p. 495. c. 1.
23. t. 2. p. 231. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 9. t. 1. p. 526. c. 1.
13. t. 1. p. 429. c. 1. t. 2. p. 145. c. 1. 262. c. 1.
14. t. 1. p. 429. c. 1. t. 2. p. 108. c. 2. 262. c. 1.
17. t. 1. p. 620. c. 2.
19. t. 1. p. 573. c. 2.
20. t. 1. p. 425. c. 1.
22. t. 1. p. 463. c. 2. t. 2. p. 259. c. 2.
23. t. 1. p. 561. c. 1.
25. t. 1. p. 546. c. 2.
28. t. 1. p. 608. c. 2.
31. t. 2. p. 299. c. 2.
33. t. 1. p. 567. c. 1. 2.
34. t. 1. p. 604. c. 2. t. 2. p. 238. c. 1.
35. t. 1. p. 604. c. 1.
45. t. 1. p. 333. c. 1.
46. t. 1. p. 545. c. 1.
48. t. 1. p. 576. c. 1.

CAPUT VI.

Verſ. 3. t. 2. p. 104. c. 1.
5. t. 2. p. 37. c. 2.
7. t. 1. p. 604. c. 2.
9. t. 1. p. 424. c. 2.
10. t. 1. p. 578. c. 1.
11. t. 2. p. 165. c. 2.
12. t. 2. p. 211. c. 2.
13. t. 1. p. 512. c. 2.
17. t. 2. p. 260. c. 1.
20. t. 2. p. 117. c. 1.
24. t. 2. p. 195. c. 2.
25. t. 2. p. 6. c. 1.
26. t. 1. p. 423. c. 2. 483. c. 2.
28. t. 1. p. 483. c. 1.
32. t. 2. p. 254. c. 2.
34. t. 1. p. 604. c. 1. t. 2. p. 249. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 3. t. 2. p. 150. c. 2.
4. *ibid.*
5. *ibid.*
6. t. 2. p. 145. c. 1. 172. c. 1.
7. & 8. t. 2. p. 207. c. 2.
9. t. 1. p. 621. c. 1. 2.
11. t. 2. p. 39. c. 2.
12. t. 1. p. 627. c. 2.
15. t. 2. p. 168. c. 1. 219. c. 1.
21. t. 1. p. 571. c. 2. t. 2. p. 294. c. 1.
22. t. 2. p. 294. c. 1.
23. t. 2. p. 73. c. 2.
28. t. 1. p. 553. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 514. c. 2.
2. t. 2. p. 23. c. 1.
3. [illegible]
9. t. 2. p. 6. c. 2.
11. t. 1. p. 478. c. 1. t. 2. p. 183. c. 1. 200. c. 1.
12. t. 1. p. 490. c. 2. t. 2. p. 120. c. 2.
17. t. 2. p. 296. c. 1.
20. t. 2. p. 22. c. 2.
22. t. 2. p. 275. c. 1.
32. t. 1. p. 542. c. 2.

CAPUT IX.

Verſ. 9. t. 2. p. 22. c. 1.
10. t. 1. p. 615. c. 1.
15. t. 1. p. 490. c. 2.
17. t. 1. p. 618. c. 1. 2.
30. t. 2. p. 187. c. 2.
37. t. 2. p. 156. c. 1.

CAPUT X.

Verſ. 1. t. 1. p. 483. c. 2.
3. t. 1. p. 455. c. 1.
4. t. 1. p. 487. c. 2.
5. t. 1. p. 571. c. 1.
6. t. 1. p. 572. c. 1.
15. t. 2. p. 241. c. 2.
17. t. 1. p. 428. c. 2.
20. t. 1. p. 574. c. 1.
27. t. 2. p. 118. c. 1.
30. t. 1. p. 617. c. 1. t. 2. p. 76. c. 2.
32. t. 1. p. 592. c. 2.
34. t. 1. p. 531. c. 1. t. 2. p. 36. c. 2. 57. c. 1.
35. t. 1. p. 531. c. 1. 2.
38. t. 2. p. 9. c. 1. 221. c. 2.
39. t. 1. p. 527. c. 1.
41. t. 1. p. 581. c. 1.
42. t. 1. p. 466. c. 2. 534. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 1. t. 1. p. 556. c. 1.
3. t. 1. p. 556. c. 2. t. 2. p. 254. c. 2.
5. t. 1. p. 455. c. 1.
7. t. 2. p. 150. c. 1.
8. t. 1. p. 466. c. 1. 2.
10. t. 2. p. 21. c. 2.
11. t. 1. p. 474. c. 1. t. 2. p. 49. c. 1. 294. c. 2.
14. t. 2. p. 221. c. 1.
17. t. 2. p. 274. c. 1.
19. t. 1. p. 621. c. 1.
21. t. 2. p. 48. c. 2. 279. c. 1.
22. t. 1. p. 627. c. 2. 2.
23. t. 2. p. 48. c. 2.
24. t. 1. p. 505. c. 2.
25. t. 1. p. 626. c. 1. t. 2. p. 131. 1. 2.
30. t. 2. p. 215. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 1. t. 1. p. 478. c. 1.
4. t. 1. p. 576. c. 1.
5. t. 2. p. 248. c. 2.
6. t. 1. p. 475. c. 1.
18. t. 1. p. 581. c. 1. t. 2. p. 297. c. 3.
19. t. 2. p. 297. c. 3.
20. t. 1. p. 528. c. 2. t. 2. p. 297. c. 3.
21. t. 2. p. 297. c. 3.
28. t. 2. p. 70. c. 1.
31. t. 1. p. 520. c. 2.
33. t. 1. p. 327. c. 2.
36. t. 1. p. 514. c. 2.
39. t. 1. p. 457. c. 2. 621. c. 1.
40. t. 1. p. 493. c. 2. t. 2. p. 232. c. 1.
41. t. 1. p. 581. c. 1.
42. t. 2. p. 266. c. 1. 2.
44. *ibid.*
45. *ibid.*
50. t. 2. p. 194. c. 1.

CAPUT XIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 424. c. 2.
5. t. 1. p. 461. c. 2. 564. c. 1.
8. t. 1. p. 499. c. 2. t. 2. p. 154. c. 1.
12. t. 1. p. 527. c. 1.
13. t. 1. p. 520. c. 2.
14. t. 2. p. 301. c. 1.
15. t. 2. p. 21. c. 2. 301. c. 1.
16. t. 2. p. 244. c. 1.
25. t. 1. p. 493. c. 2. 602. c. 1.
32. t. 1. p. 474. c. 1.
35. t. 2. p. 296. c. 1.
38. t. 1. p. 510. c. 2.
41. t. 1. p. 614. c. 1.
44. t. 1. p. 603. c. 1.
45. t. 2. p. 145. c. 1.
46. *ibid.*

CAPUT XIV.

Verſ. 1. t. 1. p. 483. c. 2.
3. t. 1. p. 343. c. 2.
5. t. 1. p. 577. c. 2.
10. t. 1. p. 558. c. 2.
22. t. 1. p. 588. c. 1.

CAPUT XV.

Verſ. 11. t. 2. p. 180. c. 2.
13. t. 2. p. 149. c. 2.
24. t. 2. p. 61. c. 2.
26. t. 2. p. 291. c. 1.
27. *ibid.*
28. t. 2. p. 276. c. 2.

CAPUT XVI.

Verſ. 2. t. 1. p. 623. c. 1.
3. *ibid.*
6. t. 2. p. 157. c. 2.
7. t. 2. p. 3. c. 1.
23. t. 1. p. 493. c. 1.
16. t. 1. p. 424. c. 1.
17. t. 2. p. 241. c. 2.
18. t. 2. p. 207. c. 1. 274. c. 1.

19. t. 2. p. 208. c. 1.
22. t. 1. p. 518. c. 1. 629. c. 1.
23. t. 1. p. 424. c. 2. t. 2. p. 116. c. 2. 292. c. 1.
24. t. 1. p. 445. c. 2.
26. t. 1. p. 514. c. 1.
28. t. 1. p. 568. c. 1.

CAPUT XVII.

Verſ. 10. t. 1. p. 566. c. 2.
11. t. 1. p. 545. c. 1.
17. t. 1. p. 504. c. 2.

CAPUT XVIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 474. c. 1.
4. t. 1. p. 573. c. 2.
8. t. 1. p. 473. c. 1.
10. t. 2. p. 66. c. 1. 117. c. 1.
11. t. 1. p. 475. c. 2.
19. t. 1. p. 567. c. 1.
21. t. 1. p. 619. c. 2.

CAPUT XIX.

Verſ. 5. t. 1. p. 529. c. 1. 604. c. 1. t. 2. p. 300. c. 1.
8. t. 1. p. 608. c. 1.
10. t. 2. p. 231. c. 2.
12. t. 2. p. 250. c. 2.
24. t. 2. p. 262. c. 1.
28. t. 2. p. 240. c. 1.
30. t. 1. p. 573. c. 2.

CAPUT XX.

Verſ. 6. t. 2. p. 426. c. 2.
12. t. 2. p. 6. c. 2. 216. c. 1.
19. t. 1. p. 602. c. 1.
20. *ibid.*
22. t. 2. p. 229. c. 1. 2.
27. t. 2. p. 195. c. 1.

CAPUT XXI.

Verſ. 4. t. 2. p. 302. c. 1.
5. *ibid.*
7. t. 1. p. 512. c. 1.
9. t. 1. p. 428. c. 1.
13. t. 2. p. 302. c. 2.
23. t. 2. p. 292. c. 2.
25. t. 2. p. 49. c. 1.
31. t. 1. p. 455. c. 2. 573. c. 2.
38. t. 1. p. 429. c. 1.
41. t. 1. p. 514. c. 2.
42. t. 1. p. 480. c. 1.

CAPUT XXII.

Verſ. 1. t. 2. p. 200. c. 1.
16. t. 1. p. 463. c. 2. 559. c. 1. t. 2. p. 64. c. 1.
20. t. 2. p. 74. c. 1.
36. t. 1. p. 473. c. 2.

CAPUT XXIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 344. c. 1. t. 2. p. 57. c. 2.
5. t. 1. p. 529. c. 1. t. 2. p. 528. c. 1. 535. c. 1.
8. t. 1. p. 521. c. 1.
13. t. 2. p. 207. c. 1.
15. t. 1. p. 490. c. 1.
24. t. 2. p. 263. c. 2.
31. t. 1. p. 500. c. 2. 531. c. 2.
34. t. 2. p. 3. c. 2.
35. t. 1. p. 626. c. 1.

CAPUT XXIV.

Verſ. 1. t. 1. p. 479. c. 2.
12. t. 1. p. 581. c. 2.
15. t. 1. p. 463. c. 2.
22. t. 1. p. 571. c. 1. t. 2. p. 54. c. 1.
29. t. 1. p. 564. c. 1. t. 2. p. 250. c. 2.
33. t. 1. p. 512. c. 2. t. 2. p. 207. c. 1.
40. t. 2. p. 22. c. 2.
42. t. 2. p. 191. c. 1.

CAPUT XXV.

Verſ. 9. t. 2. p. 5. c. 1.
16. t. 2. p. 31. c. 1.
24. t. 1. p. 481. c. 2.
31. t. 1. p. 463. c. 2.
33. t. 2. p. 172. c. 2.
34. t. 1. p. 603. c. 1. t. 2. p. 238. c. 2.
35. t. 2. p. 49. c. 2.

CAPUT XXVI.

Verſ. 6. t. 1. p. 455. c. 2.
7. t. 1. p. 484. c. 1.
8. t. 1. p. 479. c. 2.
24. t. 1. p. 513. c. 2.
26. t. 1. p. 429. c. 1.
29. t. 1. p. 545. c. 2.
45. t. 2. p. 63. c. 1.
54. t. 1. p. 624. c. 2. t. 2. p. 7. c. 2.
64. t. 1. p. 462. c. 2. 478. c. 1.
75. t. 2. p. 189. c. 2.

CAPUT XXVII.

Verſ. 9. t. 1. p. 425. c. 1. t. 2. p. 302. c. 2.
10. *ibid.*
22. t. 1. p. 554. c. 2.
29. t. 1. p. 480. c. 1.
35. t. 1. p. 626. c. 2.
44. t. 1. p. 479. c. 2.
52. t. 2. p. 29. c. 1. 190. c. 2.
53. t. 1. p. 455. c. 2.
63. t. 1. p. 586. c. 2.

CAPUT XXVIII.

Verſ. 1. t. 1. p. 478. c. 2. t. 2. p. 3. c. 2.
17. t. 1. p. 499. c. 2.
19. t. 1. p. 509. c. 1.
20. t. 1. p. 565. c. 1.

MARCUS.

CAPUT I.

Verſ. 1. t. 2. p. 302. c. 2.
2. t. 1. p. 479. c. 2. t. 2. p. 308. c. 2. 303. c. 2.
3. t. 2. p. 302. c. 2.
4. t. 1. p. 555. c. 1.
6. t. 2. p. 8. c. 1. 2.
9. t. 1. p. 583. c. 1.
24. t. 2. p. 280. c. 2.
33. t. 2. p. 48. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 1. t. 1. p. 603. c. 2. t. 2. p. 3. c. 2.
4. t. 1. p. 545. c. 1.
14. t. 1. p. 495. c. 1.
23. t. 1. p. 518. c. 1.
27. t. 1. p. 428. c. 3. t. 2. p. 293. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 11. t. 2. p. 51. c. 2.
17. t. 2. p. 129. c. 1.
28. t. 1. p. 493. c. 1.
30. t. 2. p. 5. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 5. t. 1. p. 564. c. 1.
30. t. 1. p. 549. c. 2.
31. t. 1. p. 580. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 2. t. 1. p. 464. c. 1.
3. t. 1. p. 318. c. 1.
4. t. 2. p. 249. c. 2.
22. *ibid.*
23. t. 1. p. 561. c. 1. t. 2. p. 10. c. 2.
25. t. 1. p. 464. c. 1.
29. t. 2. p. 39. c. 2. 332. c. 1.
30. t. 2. p. 39. c. 2.
34. t. 1. p. 583. c. 1.

CAPUT VI.

Verſ. 5. t. 1. p. 523. c. 2.
7. t. 1. p. 458. c. 2.
12. t. 1. p. 613. c. 2.
16. t. 1. p. 511. c. 1.
39. t. 1. p. 458. c. 2.
40. *ibid.*
48. t. 2. p. 55. c. 1.
55. t. 1. p. 561. c. 1. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 3. t. 1. p. 560. c. 1.
4. t. 2. p. 4. c. 2.
8. t. 2. p. 450. c. 1.
9. t. 2. p. 63. c. 1.
25. t. 1. p. 515. c. 1.
36. t. 2. p. 235. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 12. t. 1. p. 618. c. 2.
33. t. 2. p. 116. c. 2.

CAPUT IX.

Verſ. 7. t. 1. p. 576. c. 2.
11. t. 1. p. 624. c. 2.
22. al. 23. t. 1. p. 424. c. 2.
23. t. 2. p. 210. c. 2.
44. t. 1. p. 505. c. 2.
48. t. 2. p. 145. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 1. t. 1. p. 588. c. 1.
35. t. 1. p. 530. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 13. t. 2. p. 4. c. 2.
32. t. 2. p. 6. c. 2.

CAPUT XII.

Verſ. 12. t. 1. p. 585. c. 8. t. 2. p. 26. c. 1.
25. t. 1. p. 478. c. 1.
32. t. 1. p. 559. c. 1.
38. t. 1. p. 541. c. 2.
42. t. 1. p. 510. c. 1.

CAPUT XIII.

Verſ. 19. t. 1. p. 510. c. 1.
35. t. 2. p. 271. c. 2.
37. *ibid.*

CAPUT XIV.

Verſ. 12. t. 2. p. 55. c. 1.
19. t. 1. p. 606. c. 2.
23. t. 2. p. 27. c. 1.
24. *ibid.*
25. t. 1. p. 572. c. 2.
30. t. 1. p. 545. c. 1.
35. t. 2. p. 54. c. 2.
49. t. 2. p. 5. c. 1.
54. t. 2. p. 52. c. 2.
61. t. 1. p. 506. c. 1.

CAPUT XV.

Verſ. 6. t. 1. p. 521. c. 2.
11. t. 1. p. 573. c. 1.
25. t. 1. p. 613. c. 1.
47. t. 1. p. 495. c. 1.

CAPUT XVI.

Verſ. 7. t. 1. p. 616. c. 1.
15. t. 2. p. 231. c. 2.

LUC.

CAPUT I.

VErſ. 17. t. 1. p. 414. c. 2. 584. c. 2. t. 2. p. 5. c. 1. 2. 34. c. 1.
28. t. 1. p. 470. c. 2.
29. t. 1. p. 606. c. 1.
35. t. 2. p. 15. c. 2. 103. c. 2.
37. t. 1. p. 571. c. 1. t. 2. p. 249. c. 2.
38. t. 1. p. 568. c. 2.
39. t. 1. p. 439. c. 2.
42. t. 2. p. 21. c. 1.
45. *ibid.*
47. t. 1. p. 544. c. 1.
51. t. 2. p. 69. c. 1.
69. t. 1. p. 413. c. 1.
76. t. 2. p. 102. c. 2.
78. t. 2. p. 52. c. 2. 70. c. 1. 2. 100. c. 1. 2.

CAPUT II.

Verſ. 2. t. 1. p. 473. c. 2. 474. c. 1. 2.
3. t. 2. p. 42. c. 2.
9. t. 1. p. 533. c. 2.
15. t. 1. p. 613. c. 1.
21. t. 1. p. 516. c. 2.
23. t. 2. p. 294. c. 2.
26. t. 1. p. 424. c. 1. t. 2. p. 187. c. 1.
31. t. 1. p. 606. c. 2.
34. t. 1. p. 603. c. 2.
35. t. 2. p. 210. c. 1.
36. t. 1. p. 603. c. 1.
46. t. 2. p. 241. c. 2.
48. t. 2. p. 55. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 8. t. 1. p. 518. c. 1.
15. t. 1. p. 617. c. 2.
19. t. 1. p. 506. c. 1. t. 2. p. 29. c. 1.
20. t. 2. p. 29. c. 1.
23. t. 1. p. 495. c. 1. 518. c. 2.
36. t. 2. p. 296. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 1. t. 1. p. 604. c. 2.
4. t. 1. p. 428. c. 1.
9. t. 2. p. 31. c. 2.
16. t. 2. p. 445. c. 2. 446. c. 1.
18. t. 2. p. 213. c. 2. 296. c. 2.
22. t. 2. p. 234. c. 2.
27. t. 1. p. 576. c. 1.
32. t. 1. p. 464. c. 1.
34. t. 1. p. 604. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 16. t. 1. p. 432. c. 2. 496. c. 2.
32. t. 1. p. 612. c. 2.
35. t. 1. p. 603. c. 1. 627. c. 2.
36. t. 1. p. 576. c. 2.
38. t. 2. p. 46. c. 1. 214. c. 1. 2.
42. t. 2. p. 262. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 17. t. 1. p. 584. c. 1.
21. t. 1. p. 541. c. 2.
28. t. 1. p. 481. c. 1. t. 2. p. 231. c. 1.
29. t. 1. p. 525. c. 2.
42. t. 1. p. 520. c. 2.
47. t. 1. p. 623. c. 1. 627. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 5. t. 1. p. 414. c. 2.
24. t. 2. p. 76. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 3. t. 1. p. 602. c. 1.
27. t. 1. p. 568. c. 1.
36. t. 1. p. 604. c. 2.
45. t. 2. p. 187. c. 1.
52. t. 2. p. 3. c. 2.
53. t. 1. p. 511. c. 1.
62. t. 2. p. 155. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 4. t. 2. p. 252. c. 2.
6. t. 1. p. 490. c. 1.
11. t. 2. p. 117. c. 1.
19. t. 1. p. 572. c. 2. t. 2. p. 38. c. 1.
30. t. 1. p. 465. c. 1.
40. t. 2. p. 234. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 3. t. 2. p. 165. c. 2.
7. t. 1. p. 521. c. 2.
13. t. 1. p. 519. c. 1.
14. t. 2. p. 42. c. 1.
15. t. 1. p. 434. c. 2.
17. t. 1. p. 605. c. 1.
20. t. 2. p. 70. c. 1.
21. t. 2. p. 210. c. 1.
32. t. 1. p. 418. c. 1.
43. t. 2. p. 37. c. 2.
51. t. 2. p. 231. c. 2.
52. t. 1. p. 521. c. 1. t. 2. p. 208. c. 1.
53. t. 1. p. 533. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 20. t. 1. p. 532. c. 2.
29. t. 2. p. 203. c. 1.
31. t. 1. p. 627. c. 2.
35. t. 2. p. 124. c. 2. 182. c. 1.
47. t. 1. p. 467. c. 1. 534. t. 2.
49. t. 2. p. 123. c. 1.

CAPUT XIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 607. c. 1.
9. t. 2. p. 7. c. 2. 277. c. 2.
12. t. 2. p. 168. c. 1.
33. t. 1. p. 553. c. 1.

CAPUT XIV.

Verſ. 12. t. 1. p. 573. c. 1.
13. *ibid.*
15. t. 2. p. 157. c. 2. 197. c. 1.
18. t. 1. p. 467. c. 1.
26. t. 1. p. 528. c. 1.

CAPUT XV.

Verſ. 12. t. 2. p. 43. c. 2.
11. t. 2. p. 49. c. 1.
24. t. 1. p. 518. c. 1.

CAPUT XVI.

Verſ. 8. t. 1. p. 489. c. 2.
8. t. 1. p. 610. c. 1.
9. t. 1. p. 530. c. 1.
15. t. 1. p. 461. c. 1. 604. c. 2.
22. t. 2. p. 183. c. 1.
23. t. 2. p. 240. c. 1.
29. t. 2. p. 34. c. 2.

CAPUT XVII.

Verſ. 10. t. 1. p. 618. c. 2.
11. t. 1. p. 491. c. 2.

CAPUT XVIII.

Verſ. 7. t. 1. p. 612. c. 2.
11. t. 1. p. 562. c. 2.
12. t. 1. p. 478. c. 2. t. 2. p. 247. c. 2.
14. t. 1. p. 473. c. 2. 572. c. 1. 2.

CAPUT XIX.

Verſ. 9. t. 1. p. 584. c. 1.
15. t. 1. p. 541. c. 2.
25. t. 2. p. 5. c. 2.
26. *ibid.*
37. t. 1. p. 607. c. 2.
40. t. 2. p. 109. c. 2.
42. t. 1. p. 617. c. 1. t. 2. p. 54. c. 1. 278. c. 1.
44. t. 2. p. 252. c. 2.

CAPUT XX.

Verſ. 11. t. 1. p. 536. c. 2.
19. t. 1. p. 608. c. 1.
27. t. 1. p. 574. c. 2.
35. t. 2. p. 232. c. 1.
40. t. 1. p. 572. c. 1.

CAPUT XXI.

Verſ. 4. t. 1. p. 485. c. 1.
11. t. 2. p. 275. c. 2.
25. t. 1. p. 613. c. 1.
28. t. 2. p. 58. c. 1.
33. t. 1. p. 572. c. 1.
35. t. 1. p. 492. c. 1. t. 2. p. 294. c. 2.
38. t. 1. p. 517. c. 2.

CAPUT XXII.

Verſ. 17. t. 2. p. 48. c. 1.
19. t. 1. p. 545. c. 2.
20. t. 1. p. 581. c. 2.
21. t. 2. p. 31. c. 2.
24. t. 1. p. 424. c. 2.
26. t. 1. p. 521. c. 1.
31. t. 2. p. 157. c. 1.
34. t. 1. p. 574. c. 1.
36. t. 2. p. 59. c. 2.
37. t. 2. p. 8. c. 2.
42. t. 1. p. 540. c. 1.
44. t. 1. p. 577. c. 2.

CAPUT XXIII.

Verſ. 8. t. 1. p. 581. c. 2.
31. t. 2. p. 96. c. 2.
40. t. 1. p. 623. c. 2.
42. t. 2. p. 74. c. 1.
43. t. 2. p. 240. c. 1.
44. t. 2. p. 151. c. 2.
46. t. 1. p. 546. c. 2.

CAPUT XXIV.

Verſ. 5. t. 1. p. 606. c. 2.
10. t. 1. p. 495. c. 1.
29. t. 1. p. 601. c. 1.
45. t. 2. p. 78. c. 1.
49. t. 1. p. 546. c. 2.
53. t. 1. p. 562. c. 2.

JOANNES.

CAPUT I.

VErſ. 1. t. 1. p. 428. c. 2. t. 2. p. 26. c. 2. 270. c. 2.
2. t. 2. p. 270. c. 2.
3. t. 1. p. 556. c. 2. t. 2. p. 13. c. 2.
9. t. 2. p. 294. c. 2.
10. t. 2. p. 275. c. 1.
12. t. 2. p. 194. c. 1. 2.
14. t. 1. p. 577. c. 2. t. 2. p. 243. c. 2.
15. t. 1. p. 473. c. 1.
16. t. 1. p. 602. c. 2.
17. t. 1. p. 519. c. 2.
18. t. 2. p. 10. c. 2. 71. c. 1.
20. t. 2. p. 13. c. 2. p. 14. c. 1.
21. t. 1. p. 424. c. 1. t. 2. p. 132. c. 1.
25. t. 2. p. 132. c. 1.
26. t. 1. p. 544. c. 1.
27. t. 1. p. 515. c. 1. t. 2. p. 263. c. 1.
28. t. 1. p. 588. c. 1. 2.
29. t. 2. p. 95. c. 1.
30. t. 1. p. 471. c. 1.
40. t. 2. p. 29. c. 1.
46. t. 1. p. 475. c. 2.
52. t. 2. p. 224. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 4. t. 1. p. 587. c. 2.
6. t. 1. p. 602. c. 1.
11. t. 1. p. 519. c. 1.
18. t. 2. p. 3. c. 2.
19. t. 1. p. 542. c. 1. t. 2. p. 23. c. 1.
22. t. 1. p. 510. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 4. t. 2. p. 283. c. 2.
8. t. 1. p. 475. c. 2.
8. t. 2. p. 93. c. 2. 108. c. 2.
11. t. 1. p. 549. c. 2.
15. t. 2. p. 117. c. 1.
16. t. 1. p. 577. c. 1. t. 2. p. 47. c. 1.
18. t. 2. p. 36. c. 2. 60. c. 1.
19. t. 1. p. 572. c. 2.
29. t. 1. p. 533. c. 2.
31. t. 1. p. 464. c. 2. t. 2. p. 136. c. 2.
32. t. 2. p. 136. c. 2. 231. c. 2.
33. t. 2. p. 217. c. 1.
34. t. 1. p. 512. c. 2. t. 2. p. 136. c. 2. 214. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 1. t. 1. p. 530. c. 1. t. 2. p. 5. c. 2.
4. t. 1. p. 428. c. 2.
6. t. 1. p. 578. c. 1.
10. t. 1. p. 490. c. 1.
23. t. 2. p. 247. c. 2.
24. t. 2. p. 27. c. 2.
36. t. 2. p. 156. c. 1.
44. t. 1. p. 543. c. 2.
49. t. 1. p. 545. c. 1.
52. t. 1. p. 561. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 6. t. 2. p. 5. c. 2.
7. *ibid.*
13. t. 1. p. 543. c. 2.
17. t. 1. p. 579. c. 2.
19. t. 1. p. 576. c. 1.
20. t. 1. p. 526. c. 2.
24. t. 1. p. 544. c. 2.
27. t. 1. p. 581. c. 1.
31. t. 1. p. 527. c. 2.
35. t. 2. p. 124. c. 2.
36. t. 1. p. 425. c. 1.
45. t. 1. p. 573. c. 1.
46. t. 1. p. 575. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 21. t. 1. p. 536. c. 2.
27. t. 2. p. 82. c. 1. 217. c. 1. 234. c. 2.
29. t. 1. p. 482. c. 2.
31. t. 1. p. 464. c. 2.
32. t. 1. p. 424. c. 1. 574. c. 1. t. 2. p. 25. c. 1. 224. c. 2.
39. t. 1. p. 523. c. 1.
41. t. 1. p. 607. c. 2.
44. t. 2. p. 82. c. 2.
50. t. 2. p. 234. c. 2. 235. c. 1.
60. t. 1. p. 523. c. 2.
68. t. 1. p. 481. c. 1.
70. t. 2. p. 116. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 7. t. 1. p. 523. c. 2. t. 2. p. 47. c. 1.
22. t. 1. p. 622. c. 1.
28. t. 1. p. 527. c. 2.
87. t. 2. p. 433. c. 2.
18. t. 2. p. 131. c. 2. 132. c. 1.
39. t. 2. p. 8. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 9. t. 1. p. 606. c. 2.
19. t. 1. p. 575. c. 2.
25. t. 1. p. 569. c. 1.
14. t. 2. p. 195. c. 2.
43. t. 2. p. 38. c. 2.
44. t. 1. p. 503. c. 1.
47. t. 1. p. 524. c. 1.

48. t. 2. p. 280. c. 1.
52. t. 1. p. 464. c. 1.
58. t. 1. p. 545. c. 1. 2.

CAPUT IX.

Verſ. 2. t. 1. p. 626. c. 1.
3. t. 1. p. 626. c. 1. t. 2. p. 10. c. 2.
13. t. 2. p. 5. c. 2.
17. t. 1. p. 455. c. 2.
18. t. 1. p. 627. c. 2.
22. t. 1. p. 506. c. 1.
31. t. 2. p. 280. c. 1.
34. t. 1. p. 464. c. 1.
39. t. 1. p. 626. c. 1.
41. t. 1. p. 527. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 1. t. 2. p. 207. c. 1. 274. c. 2.
2. t. 2. p. 207. c. 1.
8. t. 2. p. 203. c. 2. 230. c. 2.
16. t. 1. p. 456. c. 2.
22. t. 2. p. 466. c. 1.
23. t. 1. p. 484. c. 2.
27. t. 2. p. 39. c. 1.
29. t. 1. p. 474. c. 1. t. 2. p. 98. c. 1.
33. t. 1. p. 614. c. 1.
35. t. 1. p. 585. c. 1.

CAPUT XI.

Verſ. 2. t. 2. p. 29. c. 1.
19. t. 1. p. 425. c. 1. t. 2. p. 234. c. 1.
40. t. 2. p. 52. c. 2.
53. t. 1. p. 519. c. 2.
56. t. 1. p. 544. c. 2.

CAPUT XII.

Verſ. 1. t. 1. p. 455. c. 2.
20. t. 1. p. 521. c. 2.
24. t. 2. p. 187. c. 2.
25. t. 1. p. 528. c. 2.
27. t. 2. p. 54. c. 2.
38. t. 1. p. 626. c. 2.
39. t. 1. p. 626. c. 2. 627. c. 1.
40. t. 2. p. 138. c. 1.
43. t. 1. p. 481. c. 2.

CAPUT XIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 495. c. 1.
4. t. 1. p. 604. c. 1.
19. t. 1. p. 545. c. 2.
23. t. 1. p. 438. c. 2.
43. t. 1. p. 573. c. 1.

CAPUT XIV.

Verſ. 1. t. 1. p. 519. c. 1. 579. c. 2.
2. t. 2. p. 137. c. 1.
6. t. 2. p. 102. c. 2.
10. t. 2. p. 12. c. 1. 2.
18. t. 1. p. 528. c. 2.
23. t. 2. p. 84. c. 2.
27. t. 2. p. 237. c. 1.
29. t. 1. p. 519. c. 1. t. 2. p. 25. c. 2.

CAPUT XV.

Verſ. 1. t. 2. p. 87. c. 2. 97. c. 2.
4. t. 2. p. 9. c. 2.
5. t. 1. p. 465. c. 2. t. 2. p. 231. c. 1.
6. t. 1. p. 532. c. 2. 545. c. 1.
15. t. 1. p. 564. c. 2. 565. c. 1. 2.
18. t. 1. p. 473. c. 1.
25. t. 1. p. 626. c. 2.
26. t. 1. p. 509. c. 1.

CAPUT XVI.

Verſ. 2. t. 1. p. 563. c. 2. 569. c. 2.
13. t. 1. p. 509. c. 1.
27. t. 1. p. 502. c. 1. 613. c. 2.
32. t. 2. p. 277. c. 1.

CAPUT XVII.

Verſ. 3. t. 2. p. 475. c. 2.
5. t. 2. p. 24. c. 2.
7. t. 1. p. 461. c. 2.
12. t. 1. p. 490. c. 1.
21. t. 1. p. 577. c. 1.
22. *ibid.*

CAPUT XVIII.

Verſ. 20. t. 2. p. 231. c. 1.
24. t. 1. p. 543. c. 2.
38. t. 2. p. 285. c. 2. 395. c. 1.

CAPUT XIX.

Verſ. 25. t. 1. p. 495. c. 1.
37. t. 2. p. 299. c. 3.
41. t. 1. p. 572. c. 1.
42. t. 2. p. 240. c. 1.

CAPUT XX.

Verſ. 1. t. 2. p. 239. c. 2.
15. t. 1. p. 506. c. 1.
17. t. 2. p. 254. c. 2.
22. t. 1. p. 519. c. 1.

CAPUT XXI.

Verſ. 7. t. 2. p. 241. c. 1.
15. t. 1. p. 495. c. 1.
22. t. 1. p. 619. c. 2. t. 2. p. 199. c. 1.
24. t. 1. p. 549. c. 2. t. 2. p. 2[illegible] c. 2.
25. t. 2. p. 252. c. 2.

ACTUS APOSTOLORUM.

CAPUT I.

VErſ. 1. t. 1. p. 623. c. 2.
2. t. 1. p. 518. c. 2.
3. t. 1. p. 495. c. 1.
4. t. 2. p. 57. c. 2.
8. t. 2. p. 85. c. 2.
15. t. 2. p. 60. c. 1.
16. t. 1. p. 623. c. 2.
18. t. 1. p. 522. c. 2.
20. t. 2. p. 302. c. 1.
22. t. 2. p. 246. c. 1.
23. t. 1. p. 435. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 4. t. 2. p. 35. c. 1.
5. t. 2. p. 230. c. 2.
21. t. 1. p. 553. c. 2.
22. t. 2. p. 393. c. 1.
25. t. 1. p. 584. c. 1.
27. t. 1. p. 494. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 14. t. 1. p. 424. c. 1.
16. t. 1. p. 606. c. 1.
19. t. 1. p. 563. c. 2.
20. *ibid.*
21. t. 1. p. 565. c. 1.
25. t. 1. p. 605. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 9. t. 1. p. 483. c. 2. 619. c. 1.
12. t. 1. p. 605. c. 1. t. 2. p. 60. c. 1.
20. t. 1. p. 523. c. 1. 572. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 3. t. 1. p. 522. c. 2. 585. c. 2.
4. t. 1. p. 574. c. 2. t. 2. p. 4. c. 2.
20. t. 1. p. 468. c. 2.
36. t. 2. p. 253. c. 2.
41. t. 2. p. 291. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 3. t. 2. p. 30. c. 1. 2.
4. *ibid.*
5. t. 1. p. 612. c. 2.
7. t. 2. p. 38. c. 1.
9. t. 1. p. 517. c. 2.
24. t. 1. p. 425. c. 1.
36. t. 2. p. 426. c. 1. 2. 495. c. 1.
20. t. 1. p. 472. c. 2.
26. t. 1. p. 521. c. 2.
29. t. 1. p. 456. c. 2.
30. t. 1. p. 483. c. 1.
34. t. 1. p. 537. c. 2.
40. t. 1. p. 480. c. 1.
43. t. 1. p. 427. c. 1. 2. 614. c. 1. t. 2.
p. 114. c. 2. 300. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 5. t. 1. p. 457. c. 2.
7. t. 2. p. 26. c. 2.
14. t. 1. p. 532. c. 1.
21. t. 2. p. 217. c. 1.
23. t. 2. p. 189. c. 2.
26. t. 1. p. 503. c. 1. 507. c. 2.
30. t. 2. p. 273. c. 2.
39. t. 1. p. 621. c. 2.

CAPUT IX.

Verſ. 2. t. 1. p. 424. c. 1.
4. t. 2. p. 27. c. 1. 49. c. 1.
5. t. 2. p. 27. c. 1. 265. c. 1.
15. t. 2. p. 219. c. 1.
17. t. 1. p. 424. c. 1.

Digitized by Google

34. t. 2. p. 3. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 12. t. 2. p. 231. c. 1.
15. t. 1. p. 525. c. 2.
16. t. 1. p. 606. c. 1.
20. t. 1. p. 529. c. 1.
34. t. 1. p. 519. c. 1.
36. t. 1. p. 480. c. 1. 507. c. 2.

CAPUT XI.

Verſ. 15. t. 1. p. 518. c. 2.
19. t. 1. p. 606. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 7. t. 2. p. 231. c. 2.
19. t. 2. p. 233. c. 1.
21. t. 1. p. 504. c. 2.

CAPUT XIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 512. c. 2.
10. t. 2. p. 194. c. 2.
13. t. 1. p. 425. c. 2.
15. t. 2. p. 445. c. 2.
27. *ibid.*
29. t. 2. p. 3. c. 1.
34. t. 1. p. 564. c. 1.
40. t. 1. p. 479. c. 2. t. 2. p. 233. c. 1.
42. t. 1. p. 583. c. 2.
46. t. 1. p. 531. c. 2.
47. t. 1. p. 532. c. 1.

CAPUT XIV.

Verſ. 4. t. 1. p. 608. c. 2.
12. al. 13. t. 1. p. 460. c. 2.
16. t. 2. p. 83. c. 2. 84. c. 1.
26. al. 27. t. 2. p. 77. c. 2.
27. t. 1. p. 607. c. 1.

CAPUT XV.

Verſ. 10. t. 2. p. 171. c. 2. 195. c. 2.
16. t. 1. p. 535. c. 2.
17. t. 1. p. 515. c. 1.
21. t. 2. p. xxiij. 445. c. 2.
33. t. 2. p. 238. c. 2.
36. t. 1. p. 510. c. 2.

CAPUT XVI.

Verſ. 13. t. 2. p. 53. c. 2.
21. t. 2. p. 235. c. 2.
24. t. 2. p. 41. c. 2.
37. t. 1. p. 569. c. 2.
40. t. 1. p. 585. c. 1.

CAPUT XVII.

Verſ. 7. t. 1. p. 532. c. 1.
15. t. 1. p. 521. c. 2.
28. t. 1. p. 606. c. 1. t. 2. p. 304. c. 1.

CAPUT XVIII.

Verſ. 6. t. 2. p. 184. c. 2.
19. t. 1. p. 532. c. 2.
22. t. 2. p. 3. c. 2. 254. c. 2.
25. t. 2. p. 48. c. 2.
28. t. 1. p. 429. c. 2.

CAPUT XIX.

Verſ. 2. t. 2. p. 34. c. 1.
35. t. 1. p. 467. c. 1.

CAPUT XX.

Verſ. 22. t. 2. p. 220. c. 1.
32. t. 2. p. 213. c. 2.
35. t. 1. p. 469. c. 2. t. 2. p. 301. c. 2.

CAPUT XXI.

Verſ. 3. t. 2. p. 23. c. 1.
8. t. 1. p. 607. c. 2.
13. t. 1. p. 561. c. 1.
16. t. 1. p. 511. c. 1.

CAPUT XXIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 616. c. 2. t. 2. p. 188. c. 1. 205. c. 1.
6. t. 1. p. 497. c. 1.

CAPUT XXIV.

Verſ. 5. t. 2. p. 186. c. 2.
17. t. 1. p. 603. c. 2.
25. t. 1. p. 556. c. 1.

CAPUT XXVI.

Verſ. 7. t. 1. p. 559. c. 1.
8. t. 1. p. 619. c. 1.
14. t. 2. p. 27. c. 2. 263. c. 2.
15. t. 2. p. 27. c. 2.
18. t. 2. p. 118. c. 2.
28. t. 2. p. 276. c. 1.
29. *ibid.*

CAPUT XXVII.

Verſ. 13. t. 1. p. 438. c. 2.
27. t. 2. p. 55. c. 1.
33. t. 2. p. 231. c. 2.
34. t. 1. p. 608. c. 1.

CAPUT XXVIII.

Verſ. 20. t. 2. p. 56. c. 1.

AD ROMANOS.

CAPUT I.

Verſ. 1. & ſeqq. t. 2. p. 290. c. 1. 2.
3. t. 1. p. 581. c. 2.
5. t. 1. p. 497. c. 2. 550. c. 1.
8. t. 1. p. 566. c. 2.
13. t. 2. p. 287. c. 2.
14. t. 2. p. 287. c. 2. 288. c. 1.
16. t. 2. p. 42. c. 2.
17. t. 1. p. 428. c. 1. 481. c. 2.
20. t. 1. p. 550. c. 2. 626. c. 1.
21. t. 1. p. 574. c. 2. t. 2. p. 25. c. 1.
23. t. 1. p. 485. c. 2.
25. t. 1. p. 532. c. 2.
29. t. 2. p. 273. c. 2.
31. *ibid.*

CAPUT II.

Verſ. 3. t. 2. p. 36. c. 2.
4. t. 1. p. 455. c. 2.
5. t. 2. p. 36. c. 1.
8. t. 1. p. 464. c. 2. t. 2. p. 4. c. 1.
9. t. 2. p. 4. c. 1.
10. *ibid.*
17. t. 1. p. 603. c. 2. t. 2. p. 287. c. 1.
20. t. 2. p. 192. c. 1.
25. t. 1. p. 527. c. 2.
26. t. 1. p. 461. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 2. t. 1. p. xij. t. 2. p. 23. c. 2.
3. t. 2. p. 254. c. 1.
9. t. 1. p. 574. c. 2.
10. & ſeqq. t. 2. p. 302. c. 1. 2.
13. t. 2. p. 173. c. 2.
14. t. 2. p. 189. c. 2.
20. t. 1. p. 571. c. 1.
21. t. 1. p. 427. c. 1.
23. t. 1. p. 481. c. 2.
25. t. 2. p. 224. c. 1. 2. 246. c. 2.
26. t. 1. p. 464. c. 2.
28. t. 2. p. 22. c. 2.
30. t. 1. p. 461. c. 2. 546. c. 2. t. 2. p. 22. c. 2. 52. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 7. t. 2. p. 301. c. 1.
11. t. 1. p. 457. c. 2. 603. c. 2. t. 2. p. 194. c. 1. 216. c. 2.
12. t. 1. p. 464. c. 2.
13. t. 2. p. 241. c. 1.
24. t. 1. p. 464. c. 2.
25. t. 1. p. 526. c. 2.
26. t. 1. p. 464. c. 2. t. 2. p. 194. c. 2.
27. t. 2. p. 76. c. 1. 239. c. 1.
29. t. 1. p. 528. c. 2.
31. t. 1. p. 532. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 6. t. 2. p. 24. c. 2. 254. c. 1.
9. t. 1. p. 604. c. 2.
10. t. 2. p. 246. c. 2.
11. t. 1. p. 555. c. 2.
12. t. 2. p. 6. c. 2.
18. t. 1. p. 483. c. 1.
20. t. 1. p. 527. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 2. t. 2. p. 186. c. 2.
4. t. 2. p. 221. c. 2.
6. t. 2. p. 13. c. 2. 46. c. 2. 113. c. 1.
9. t. 1. p. 564. c. 1. 2.
13. t. 2. p. 210. c. 1.
16. t. 2. p. 195. c. 1.
21. t. 1. p. 511. c. 1.
23. t. 2. p. 218. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 3. t. 1. p. 526. c. 2.

4. t. 2. p. 148. c. 2.
5. t. 2. p. 148. c. 2. 149. c. 1.
7. t. 2. p. 43. c. 2.
22. t. 2. p. 46. c. 2.
23. 1. 2. p. 201. c. 2. 248. c. 2.
24. t. 1. p. 462. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 2. 1. 2. p. 33. c. 1.
3. t. 1. p. 552. c. 2. 607. c. 2.
6. t. 2. p. 43. c. 2.
15. t. 1. p. 480. c. 1. t. 2. p. 195. c. 2.
18. 1. 1. p. 608. c. 1.
19. t. 2. p. 52. c. 2. 107. c. 2.
20. t. 2. p. 107. c. 2.
21. *ibid.*
22. *ibid.*
23. 1. 2. p. 227. c. 1.
24. t. 2. p. 56. c. 2.
26. t. 1. p. 529. c. 1. t. 2. p. 301. c. 2.
28. t. 1. p. 531. c. 2.
29. t. 2. p. 90. c. 2.
30. 1. 1. p. 545. c. 1. t. 2. p. 38. c. 2.
31. t. 2. p. 271. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 3. t. 1. p. 603. c. 1.
6. t. 2. p. 275. c. 1. 286. c. 2.
7. 1. 2. p. 286. c. 2.
13. t. 1. p. 528. c. 1.
17. t. 1. p. 530. c. 2.
18. t. 1. p. 524. c. 2.
22. 1. 2. p. 219. c. 1.
23. *ibid.*

27. 1. 1. p. 610. c. 1. t. 2. p. 300. c. 2.
28. t. 2. p. 134. c. 2.
29. t. 1. p. 580. c. 2. t. 2. p. 300. c. 2.
31. t. 1. p. 498. c. 2.
33. t. 2. p. 300. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 5. t. 1. p. 422. c. 2.
6. t. 2. p. 284. c. 1.
7. *ibid.*
9. 1. 2. p. 81. c. 1.
15. 1. 2. p. 244. c. 2.
20. t. 1. p. 535. c. 2.

CAPUT XI.

Verſ. 2. 1. 1. p. 604. c. 2.
4. t. 1. p. 496. c. 2.
6. 1. 2. p. 37. c. 1.
7. 1. 2. p. 52. c. 2.
12. 1. 2. p. 213. c. 1.
13. t. 1. p. 581. c. 2.
16. 1. 2. p. 147. c. 2. 227. c. 1.
17. t. 1. p. 497. c. 2. t. 2. p. 147. c. 2. 149. c. 2. 152. c. 1.
19. t. 2. p. 149. c. 2.
23. *ibid.*
24. *ibid.*
30. 1. 2. p. 25. c. 2.
31. *ibid.*
32. t. 1. p. 526. c. 1. t. 2. p. 78. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 1. t. 2. p. 226. c. 1.
2. t. 2. p. 54. c. 1.

3. t. 2. p. 25. c. 2. 214. c. 1. 233. c. 2. 273. c. 2.
5. t. 2. p. 177. c. 1.
11. t. 2. p. 134. c. 1. 195. c. 1.
13. t. 2. p. 275. c. 1.
14. *ibid.*

CAPUT XIII.

Verſ. 7. t. 2. p. 7. c. 2.
9. t. 1. p. 425. c. 1. t. 2. p. 27. c. 2.
21. t. 2. p. 190. c. 2.
12. t. 2. p. 118. c. 2. 120. c. 1.
14. t. 2. p. 94. c. 1.

CAPUT XIV.

Verſ. 15. t. 1. p. 522. c. 2.
19. t. 2. p. 200. c. 2.
21. t. 2. p. 8. c. 2.

CAPUT XV.

Verſ. 2. t. 2. p. 44. c. 2.
3. t. 2. p. 6. c. 1. 44. c. 2.
12. t. 2. p. 94. c. 1.
18. t. 2. p. 52. c. 2.
24. t. 1. p. 563. c. 2.
26. t. 2. p. 48. c. 1.
28. t. 2. p. 217. c. 1.
30. t. 2. p. 201. c. 2.

CAPUT. XVI.

Verſ. 4. t. 2. p. 181. c. 1.
10. 1. 1. p. 495. c. 2.
18. t. 2. p. 195. c. 2.
20. t. 2. p. 33. c. 1.

I. AD CORINTHIOS.

CAPUT I.

VErſ. 2. 1. 2. p. 240. c. 1. 2.
8. t. 1. p. 506. c. 1.
17. t. 2. p. 246. c. 2.
21. t. 1. p. 461. c. 2. t. 2. p. 55. c. 1.
22. 1. 2. p. 92. c. 1.
24. 1. 1. p. 427. c. 1.
25. 1. 1. p. 455. c. 2.
28. t. 2. p. 254. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 9. t. 2. p. 300. c. 1.
7. 1. 1. p. 464. c. 1.
10. t. 2. p. 74. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 1. t. 1. p. 523. c. 2.
2. t. 2. p. 164. c. 1. 239. c. 1.
6. 1. 1. p. 533. c. 1. t. 2. p. 149. c. 2.
7. t. 2. p. 149. c. 2.
8. *ibid.*
11. t. 1. p. 424. c. 2.
12. 1. 2. p. 142. c. 1. 157. c. 1.
15. t. 2. p. 203. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 3. t. 2. p. 54. c. 1.

6. t. 2. p. 288. c. 2.
8. t. 2. p. 63. c. 2. 287. c. 2.
9. t. 2. p. 48. c. 2.
13. t. 2. p. 141. c. 1.
14. t. 2. p. 194. c. 2. 289. c. 2.
15. t. 2. p. 289. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 7. t. 2. p. 157. c. 2. 158. c. 1. 228. c. 2.
8. t. 2. p. 228. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 5. t. 1. p. 602. c. 1.
9. t. 2. p. 190. c. 1.
20. t. 2. p. 77. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 9. t. 2. p. 186. c. 2.
35. 1. 2. p. 166. c. 2.
39. t. 2. p. 191. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 1. t. 2. p. 200. c. 2.
5. t. 2. p. 115. c. 1. 2.
30. t. 2. p. 201. c. 1.

CAPUT IX.

Verſ. 4. t. 2. p. 5. c. 2.

15. t. 2. p. 25. c. 2.
17. t. 2. p. 23. c. 2.
24. t. 2. p. 211. c. 2.
26. t. 2. p. 127. c. 1.
27. t. 2. p. 195. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 1. t. 1. p. 529. c. 1.
2. t. 2. p. 229. c. 2.
4. t. 1. p. 604. c. 1.
5. t. 1. p. 623. c. 2. t. 2. p. 85. c. 1.
6. & ſeqq. 1. 1. p. 603. c. 2. 547. c. 1. 1. 2. p. 22. c. 2.
9. t. 1. p. 512. c. 2.
20. t. 2. p. 47. c. 2.
33. t. 1. p. 521. c. 2.

CAPUT XI.

Verſ. 3. 1. 2. p. 66. c. 1.
7. t. 1. p. 497. c. 2.
10. 1. 2. p. 51. c. 1.
19. 1. 1. p. 626. c. 2.
24. t. 2. p. 275. c. 2.
26. 1. 1. p. 455. c. 2. 456. c. 1.
27. *ibid.*
28. *ibid.*

CAPUT XII.

Verſ. 3. t. 1. p. 524. c. 1.

8. t. 2. p. 271. c. 1.
9. *ibid.*
10. *ibid.*
21. t. 1. p. 427. c. 1.
12. t. 2. p. 49. c. 2. 221. c. 2.
16. t. 1. p. 607. c. 2.
18. t. 1. p. 566. c. 2.
31. t. 2. p. 290. c. 2.

CAPUT XIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 263. c. 2.
4. t. 2. p. 112. c. 2.
12. t. 2. p. 217. c. 2.

CAPUT XIV.

Verſ. 9. t. 2. p. 25. c. 2. 127. c. 1.
19. t. 2. p. 237. c. 2.
21. t. 2. p. 300. c. 1.
23. t. 1. p. 627. c. 2.
27. t. 1. p. 602. c. 1.
32. t. 2. p. 34. c. 1.
38. t. 2. p. 73. c. 2.

CAPUT XV.

Verſ. 1. t. 2. p. 26. c. 2.
9. t. 1. p. 609. c. 1. 2.
15. t. 1. p. 606. c. 2.
19. t. 1. p. 474. c. 2. t. 2. p. 25. c. 1.
20. t. 2. p. 226. c. 2.
28. t. 2. p. 49. c. 2. 275. c. 1. 2.
29. t. 1. p. 428. c. 1.
32. t. 2. p. 165. c. 1.
35. t. 2. p. 304. c. 1. 2.
42. t. 2. p. 146. c. 1.
50. t. 2. p. 243. c. 2.
52. t. 2. p. 87. c. 1.
54. t. 2. p. 297. c. 1. 2. 249. c. 2.
55. t. 2. p. 176. c. 1.
56. *ibid.*

CAPUT XVI.

Verſ. 2. t. 1. p. 478. c. 2.
13. t. 2. p. 181. c. 1.
21. t. 2. p. 35. c. 2.

II. AD CORINTHIOS.

CAPUT I.

Verſ. 5. t. 1. p. 482. c. 2.
6. t. 1. p. 610. c. 1.
21. t. 1. p. 428. c. 2.
22. t. 2. p. 82. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 6. t. 2. p. 254. c. 1.
10. t. 1. p. 532. c. 1.
14. t. 1. p. xxxvj. 533. c. 2.
15. t. 2. p. 84. c. 1.
16. *ibid.*
17. t. 2. p. 153. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 6. t. 2. p. 33. c. 1.
7. t. 2. p. 159. c. 1.
11. t. 2. p. 260. c. 2.
14. *ibid.*
15. *ibid.*
16. *ibid.*
17. t. 1. p. 429. c. 1.
18. t. 2. p. 217. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 2. t. 1. p. 462. c. 1.
4. t. 2. p. 114. c. 2. 188. c. 1.
7. t. 2. p. 218. c. 2.
8. t. 2. p. 273. c. 2.
16. t. 1. p. 465. c. 1. t. 2. p. 46. c. 2.
17. t. 1. p. 465. c. 2. t. 2. p. 216. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 1. t. 1. p. 485. c. 2.
5. t. 1. p. 429. c. 2.
10. t. 1. p. 608. c. 1.
16. t. 2. p. 39. c. 1.
17. t. 2. p. 46. c. 2.
21. t. 1. p. 461. c. 2. t. 2. p. 39. c. 1. 50. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 7. t. 2. p. 290. c. 2.
8. *ibid.*
11. t. 2. p. 204. c. 1.
12. *ibid.*
13. *ibid.*
14. t. 2. p. 171. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 4. t. 1. p. 610. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 464. c. 2. t. 2. p. 291. c. 2. 606. c. 2.
7. t. 1. p. 627. c. 1.
10. t. 1. p. 524. c. 2.
23. t. 1. p. 610. c. 1.
24. *ibid.*

CAPUT IX.

Verſ. 6. t. 1. p. 558. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 4. t. 1. p. 472. c. 2. t. 2. p. 208. c. 2.
5. t. 1. p. 555. c. 2.
12. t. 2. p. 63. c. 2.

CAPUT XI.

Verſ. 2. t. 2. p. 181. c. 2.
4. t. 2. p. 50. c. 1.
8. t. 2. p. 251. c. 2.
19. t. 2. p. 63. c. 2. 126. c. 2.
20. t. 2. p. 49. c. 1.
24. t. 1. p. 607. c. 2.

CAPUT XII.

Verſ. 2. t. 2. p. 22. c. 2.
4. *ibid.*
5. t. 1. p. 610. c. 1.
7. t. 2. p. 215. c. 2.
2. t. 1. p. 567. c. 2.
9. t. 2. p. 90. c. 1.

AD GALATAS.

CAPUT I.

Verſ. 11. t. 2. p. 25. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 4. t. 1. p. 623. c. 2.
5. t. 2. p. 247. c. 2.
6. t. 2. p. 253. c. 2.
9. t. 2. p. 5. c. 2.
14. t. 1. p. 627. c. 1.
16. t. 1. p. 576. c. 2.
19. t. 2. p. 186. c. 2.
21. t. 2. p. 249. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 1. t. 2. p. 203. c. 1.
4. t. 2. p. 273. c. 2.
7. t. 1. p. 464. c. 2.
2. t. 1. p. 530. c. 2.
10. t. 1. p. viij.
14. t. 1. p. 461. c. 2.
16. t. 1. p. 510. c. 1.
22. t. 1. p. 483. c. 2.
24. t. 2. p. 196. c. 1.
28. t. 1. p. 45. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 3. t. 2. p. 192. c. 2.
4. t. 1. p. 462. c. 1.
6. t. 2. p. 20. c. 2.
7. *ibid.*
8. t. 2. p. 20. c. 2. 115. c. 1.
9. t. 1. p. 567. c. 2. t. 2. p. 195. c. 2.
19. t. 1. p. 509. c. 1. t. 2. p. 223. c. 1.
22. t. 2. p. 260. c. 2.
24. t. 1. p. 510. c. 2. t. 2. p. 195. c. 2.
25. t. 2. p. 260. c. 2.
28. t. 1. p. 491. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 4. t. 1. p. 521. c. 2.
13. t. 2. p. 4. c. 1.
25. t. 2. p. 221. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 7. t. 2. p. 180. c. 1. 2.
8. t. 2. p. 146. c. 1.
14. t. 2. p. 221. c. 2.
37. t. 2. p. 186. c. 1.

Digitized by Google

AD EPHESIOS.

CAPUT I.

Verſ. 11. t. 2. p. 230. c. 2.
12. t. 2. p. 9. c. 2.
13. t. 1. p. 510. c. 1. t. 2. p. 9. c. 2.
14. t. 1. p. v.
16. t. 1. p. 556. c. 1.
18. t. 1. p. 463. c. 2.
21. t. 2. p. 52. c. 2. 60. c. 1.
22. t. 2. p. 65. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 1. t. 2. p. 11. c. 2. 186. c. 2.
2. t. 1. p. 489. c. 2.
10. t. 1. p. 605. c. t. t. 2. p. 115. c. 2.
11. t. 1. p. 490. c. 1.
14. t. 2. p. 205. c. t.

CAPUT III.

Verſ. 1. t. 1. p. 482. c. 2.
4. t. 1. p. 608. c. 1.
13. t. 1. p. 510. c. 1.
18. t. 2. p. 98. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 8. t. 2. p. 300. c. 2.
9. t. 2. p. 140. c. 2.
10. t. 2. p. 117. c. 2.
13. t. 2. p. 193. c. 1. 221. c. 1.
14. t. 2. p. 127. c. 2. 131. c. 2. 193. c. 1.
20. t. 2. p. 50. c. t.
21. *ibid.*
23. t. 1. p. 485. c. 2. t. 2. p. 46. c. 2.
24. t. 1. p. 462. c. 2. t. 2. p. 46. c. 2.
30. t. 2. p. 72. c. t.

CAPUT V.

Verſ. 2. t. 2. p. 84. c. 1.
4. t. 2. p. 62. c. 2.
5. t. 1. p. 507. c. 2.
8. t. 1. p. 461. c. 2.
14. t. 2. p. 301. c. 1. 2.
36. t. 2. p. 202. c. 1.
27. t. 1. p. 456. c. 2.
83. t. 1. p. 627. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 1. t. 1. p. 480. c. 1.
3. t. 1. p. 546. c. 2.
4. t. 1. p. 480. c. 1.
12. t. 1. p. 455. c. 1.
15. t. 2. p. 184. c. 2.
16. t. 1. p. 428. c. 1. t. 2. p. 211. c. 1. 126. c. 2.
17. t. 2. p. 211. c. 1.

AD PHILIPPENSES.

CAPUT I.

Verſ. 13. t. 2. p. 43. c. 2.
16. t. 1. p. 464. c. 2.
23. t. 1. p. 532. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 6. t. t. p. 478. c. 2. 527. c. 2.
13. t. 1. p. 608. c. 2.
17. t. 2. p. 226. c. 1. 2.
21. t. 2. p. 230. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 2. t. 2. p. 172. c. 1. 227. c. 2.
3. t. 2. p. 227. c. 2.
5. t. 1. p. 604. c. 1.
19. t. 2. p. 115. c. 2.
20. t. 1. p. 509. c. 1. 603. c. t. 621. c. 2. t. 2. p. 208. c. 2.
21. t. 1. p. 462. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 3. t. 2. p. 171. c. 2.
8. t. 1. p. 455. c. 2.
6. t. 2. p. 73. c. 1.
10. t. 2. p. 148. c. 1.
11. t. 1. p. 606. c. 2.
18. t. 2. p. 226. c. 1.

AD COLOSSENSES.

CAPUT I.

Verſ. 10. t. 2. p. 62. c. 2.
13. t. 1. p. 462. c. 2. t. 2. p. 212. c. 1.
14. t. 2. p. 212. c. t.
15. t. 1. p. 471. c. 2.
16. t. 2. p. 52. c. 2.
17. t. 1. p. 463. c. 2.
18. t. 1. p. 472. c. 1.
20. t. 1. p. 604. c. t.
24. t. t. p. 609. c. t.

CAPUT II.

Verſ. 3. t. 2. p. 94. c. 1.
8. t. 2. p. 203. c. 2.
11. t. 2. p. 227. c. 2.
14. t. 2. p. 78. c. 2.
17. t. 2. p. 65. c. 2.
18. t. 2. p. 211. c. 2.
19. t. 1. p. 509. c. t. 534. c. 2.
20. t. 2. p. 187. c. 1. 2.

CAPUT III.

Verſ. 2. t. 1. p. 424. c. 2.
3. t. 2. p. 186. c. 2.
5. t. 2. p. 248. c. 2.
14. t. 2. p. 220. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 3. t. 2. p. 77. c. 2.
6. t. 2. p. 145. c. 1.
11. t. t. p. 464. c. 2.

I. AD THESSALONICENSES.

CAPUT I.

Verſ. 3. t. 1. p. 462. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 6. t. 1. p. 464. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 12. t. 1. p. xxxvj.

CAPUT IV.

Verſ. 14. t. 1. p. 547. c. 2.
16. t. 2. p. 547. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 10. t. 2. p. 191. c. 2.
13. t. t. p. 528. c. 1.
19. t. 1. p. 426. c. 2. t. 2. p. 127.

II. AD THESSALONICENSES.

CAPUT I.

Verſ. 8. t. 1. p. 463. c. 2. 485. c. 3.
9. t. 2. p. 4. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 1. t. 1. p. 610. c. 2.
2. t. 2. p. 34. c. t.
8. t. 1. p. 427. c. 2. 462. c. 2. t. 2. p. 6. c. 1.
7. t. 2. p. 9. c. 2.
8. t. 1. p. 427. c. 2.
9. t. 3. p. 503. c. 2.
12. t. 1. p. 600. c. 1. 2.
19. t. 2. p. 42. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 5. t. 1. p. 506. c. 1.
10. t. 2. p. 262. c. 2.
11. t. 2. p. 231. c. 2. 273. c. 2.

I. AD TIMOTHEUM.

CAPUT I.

Verſ. 3. t. 2. p. 6. c. 2.
4. *ibid.*
18. t. 2. p. 201. c. 2.
19. t. 2. p. 210. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 4. t. 2. p. 231. c. 1.
8. t. 2. p. 59. c. 1.
15. t. 1. p. 551. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 4. t. 1. p. 464. c. 2.
13. t. 2. p. 205. c. 2.
15. t. 2. p. 224. c. 2.
16. t. 1. p. 525. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 1. t. 2. p. 56. c. 1.
2. t. 2. p. 186. c. 1.
3. t. 2. p. 7. c. 1.
6. t. 2. p. 197. c. 1.
12. t. 1. p. 522. c. 2.
16. t. 1. p. 530. c. 1.
23. t. 1. p. 565. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 6. t. 2. p. 291. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 3. t. 2. p. 185. c. 2.
4. t. 1. p. 185. c. 2. 231. c. 2.
11. t. 1. p. 488. c. 2.
13. t. 1. p. 605. c. 2.
15. t. 1. p. 470. c. 1.
16. t. 2. p. 98. c. 2.

II. AD TIMOTHEUM.

CAPUT I.

Verſ. 6. t. 2. p. 126. c. 2.
10. t. 2. p. 87. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 17. t. 2. p. 166. c. 1.
19. t. 2. p. 73. c. 1.
20. t. 2. p. 6. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 1. t. 2. p. 53. c. 2.
8. t. 2. p. 103. c. 1. 2.
17. t. 1. p. 488. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 3. t. 2. p. 180 c. 1.
6. t. 1. p. 14. c. 2.
9. t. 2. p. 37. c. 2.

AD TITUM.

CAPUT I.

Verſ. 1. t. 2. p. 39. c. 2.
7. t. 1. p. 488. c. 1.
9. t. 2. p. 185. c. 1.
10. t. 1. p. 464. c. 2.
12. t. 2. p. 164. c. 2. 244. c. 1. 304. c. 2.
13. t. 2. p. 185. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 3. t. 2. p. 195. c. 2.

AD PHILEMONEM.

Verſ. 5. tom. 2. pag. 24. col. 2.

AD HEBRÆOS.

CAPUT I.

Verſ. 2. t. 1. p. 478. c. 1. t. 2. p. 51. c. 2. 92. c. 2. 213. c. 2. 250. c. 2.
3. t. 2. p. 80. c. 2. 98. c. 2. 99. c. 1. 393. c. 2.
6. t. 1. p. 525. c. 2.
7. t. 1. p. 581. c. 1. 608. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 5. t. 2. p. 137. c. 1.
14. t. 2. p. 87. c. 2.
15. t. 2. p. 196. c. 1.
16. t. 1. p. 455. c. 1. 545. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 9. t. 1. p. 617. c. 2.

CAPUT IV.

Verſ. 1. t. 1. p. 528. c. 1.
8. t. 1. p. 533. c. 2.
9. t. 2. p. 228. c. 2.
11. t. 1. p. v.
12. t. 2. p. 210. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 4. t. 1. p. 520. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 3. t. 2. p. 254. c. 1.
13. t. 1. p. 606. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 3. t. 1. p. 527. c. 2.
7. t. 1. p. 475. c. 2.
9. t. 1. p. 603. c. 2.
26. t. 2. p. 117. c. 1.

CAPUT VIII.

Verſ. 2. t. 2. p. 223. c. 2.

CAPUT IX.

Verſ. 2. t. 1. p. 478. c. 1. 503. c. 1.
7. t. 1. p. 563. c. 1.
11. t. 2. p. 223. c. 1. 2.
12. *ibid.*
17. t. 1. p. 605. c. 2.
20. t. 1. p. 568. c. 2.
23. t. 1. p. 477. c. 2.

CAPUT X.

Verſ. 5. t. 1. p. 526. c. 1.
7. t. 2. p. 178. c. 2.
20. t. 2. p. 223. c. 2.
39. t. 1. p. 419. c. 2.

CAPUT XI.

Verſ. 10. t. 2. p. 208. c. 1.
13. t. 2. p. 51. c. 2.
21. t. 1. p. xxxiv. 18. c. 1. t. 2. p. 300. c. 2.
27. t. 1. p. 532. c. 2.
31. t. 2. p. 249. c. 2.

CAPUT XII.

Verſ. 1. t. 2. p. 128. c. 2. 216. c. 1.
9. t. 1. p. 463. c. 1.
11. t. 2. p. 24. c. 2.
13. t. 2. p. 216. c. 2.

CAPUT XIII.

Verſ. 2. t. 1. p. 529. c. 2. 558. c. 1.
8. t. 1. p. 419. c. 2. t. 2. p. 90. c. 1.
10. t. 2. p. 223. c. 2.

Digitized by Google

JACOBI EPISTOLA.

CAPUT I.

VErſ. 11. t. 1. p. 579. c. 2.
15. t. 2. p. 113. c. 2.
17. t. 1. p. 463. c. 1. t. 2. p. 98. c. 2.
18. t. 2 p. 226. c. 2.
23. t. 1. p. 462. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 4. t. 1. p. 532. c. 2.
7. t. 2. p. 23. c. 2.
19. t. 2. p. 287. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 2. t. 2. p. 169. c. 1.
6. t. 2. p. 216. c. 2. 251. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 1. t. 2. p. 250. c. 1.
5. t. 2. p. 301. c. 2.
14. t. 2. p. 128. c. 1.
15. t. 1. p. 581. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 4. t. 2. p. 67. c. 2. 109. c. 2.

I. PETRI.

CAPUT I.

VErſ. 7. t. 1. p. 462. c. 1.
9. t. 2. p. 54. c. 2.
12. t. 2. p. 137. c. 2.
14. t. 1. p. 489. c. 2.
23. t. 2. p. 146. c. 1.

CAPUT II.

Verſ. 2. t. 2. p. 164. c. 2.
3. t. 2. p. 3. c. 2.
5. t. 2. p. 143. c. 2.
6. t. 2. p. 8. c. 2.
8. t. 1. p. 476. c. 1.
9. t. 2. p. 225. c. 2.
11. t. 2. p. 113. c. 2.
19. t. 1. p. 482. c. 2.
24. t. 1. p. 515. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 1. t. 1. p. 546. c. 2.
4. t. 2. p. 46. c. 2. 49. c. 2.
7. t. 2. p. 218. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 3. t. 1. p. 217. c. 2.
8. t. 2. p. 167. c. 1.

II. PETRI.

CAPUT I.

VErſ. 9. t. 1. p. 465. c. 1. t. 2. p. 38. c. 2.
14. t. 2. p. 209. c. 1.
19. t. 1. p. 474. c. 2. t. 2. p. 117. c. 2. 120. c. 1.
21. t. 1. p. 488. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 1. t. 1. p. 462. c. 2.
3. t. 2. p. 202. c. 2.
8. t. 1. p. 529. c. 2.
13. t. 1. p. 464. c. 1.
14. t. 1. p. 455. c. 1. 490. c. 1. t. 2. p. 104. c. 2.
15. t. 1. p. 434. c. 2. 495. c. 1.
16. t. 1. p. 484. c. 2.
17. t. 1. p. 435. c. 1. t. 2. p. 128. c. 1.
18. t. 1. p. 462. c. 1.
21. t. 2. p. 236. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 3. t. 1. p. 462. c. 1.
6. t. 2. p. 241. c. 1.

I. JOANNIS.

CAPUT I.

VErſ. 1. t. 1. p. 475. c. 2. 600. c. 2.
3. t. 2. p. 93. c. 2.

CAPUT II.

Verſ. 5. t. 1. p. 483. c. 2.
7. t. 1. p. 567. c. 1.
8. *ibid.*
11. t. 2. p. 182. c. 2.
19. t. 2. p. 10. c. 2.
20. t. 2. p. 152. c. 1.
22. t. 1. p. 574. c. 2.
27. t. 1. p. 430. c. 2.

CAPUT III.

Verſ. 1. t. 2. p. 36. c. 2.
6. t. 1. p. 544. c. 1.
9. t. 1. p. 524. c. 2.
12. t. 1. p. 512. c. 1.
20. t. 1. p. 625. c. 1. t. 2. p. 98. c. 1.

CAPUT IV.

Verſ. 1. t. 2. p. 34. c. 1.
2. t. 2. p. 34. c. 2.
15. t. 1. p. 524. c. 1.
19. t. 1. p. 473. c. 2.

CAPUT V.

Verſ. 4. t. 2. p. 43. c. 1.
6. t. 1. p. 539. c. 2.

CAPUT VII.

Verſ. 7. t. 1. p. 428. c. 1. 502. c. 1.

JUDÆ EPISTOLA.

VErſ. 1. t. 1. p. 439. c. 1.
3. t. 1. p. 566. c. 1.
3. t. 1. p. 567. c. 1.
9. t. 2. p. 303. c. 2.
11. t. 1. p. 434. c. 2.
13. t. 2. p. 485. c. 1. t. 2. p. 131. c. 2.
14. t. 2. p. 303. c. 2.
15. *ibid.*
18. t. 1. p. 433. c. 2.
23. t. 2. p. 219. c. 1.

APOCALYPSIS.

CAPUT I.

VErſ. 1. t. 1. p. 564. c. 2.
4. t. 1. p. 424. c. 2. t. 2. p. 90. c. 1.
5. t. 1. p. 472. c. 1.
6. t. 1. p. 470. c. 1. t. 2. p. 185. c. 1.
7. t. 1. p. 617. c. 1.
8. t. 1. p. 556. c. 2. t. 2. p. 90. c. 1.
13. t. 1. p. 608. c. 1.
16. t. 2. p. 117. c. 2.
20. *ibid.*

CAPUT II.

Verſ. 2. t. 1. p. 523. c. 2.
10. t. 2. p. 195. c. 2.
13. t. 1. p. 617. c. 1.
17. t. 2. p. 211. c. 2. 215. c. 1.
26. t. 2. p. 195. c. 1. 480. c. 1.
27. t. 2. p. 195. c. 1.

CAPUT III.

Verſ. 4. t. 1. p. 467. c. 2. t. 2. p. 219. c. 1.

7. t. 1. p. 494. c. 2.
15. t. 2. p. 134. c. 1.
16. t. 1. p. 577. c. 2. 627. c. 2. t. 2. p. 134. c. 1.
17. t. 1. p. 625. c. 1. t. 2. p. 213. c. 2.
18. t. 2. p. 142. c. 1. 180. c. 1.
20. t. 2. p. 207. c. 2.
21. t. 2. p. 195. c. 1.

CAPUT V.

Verſ. 5. t. 2. p. 95. c. 2.

CAPUT VI.

Verſ. 8. t. 1. p. 480. c. 1. 610. c. 2.
11. t. 2. p. 45. c. 1.

CAPUT VII.

Verſ. 10. t. 1. p. 597. c. 8.
14. t. 2. p. 249. c. 2.
15. t. 1. p. 605. c. 1. 261. c. 2.

CAPUT VIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 588. c. 2.

CAPUT XI.

Verſ. 3. t. 2. p. 152. c. 1.
7. t. 1. p. 607. c. 1.
8. t. 2. p. 196. c. 2.
13. t. 1. p. 493. c. 1.

CAPUT XII.

Verſ. 7. t. 2. p. 173. c. 1.
8. t. 2. p. 23. c. 1. 2.
9. t. 2. p. 173. c. 1.
14. t. 1. p. 515. c. 2.

CAPUT XIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 517. c. 2.
7. t. 1. p. 523. c. 2.
8. t. 1. p. 600. c. 2.
12. t. 1. p. 473. c. 2.
18. t. 2. p. 590. c. t.

CAPUT XIV.

Verſ. 4. t. 2. p. 191. c. 2.
8. t. 2. p. 250. c. 1.
10. t. 2. p. 153. c. 1.
12. t. 1. p. 485. c. 1.
13. t. 2. p. 37. c. 1.
18. t. 2. p. 154. c. 2.
19. *ibid.*
20. t. 1. p. 603. c. 1.

CAPUT XVI.

Verſ. 15. t. 1. p. 532. c. 2.

CAPUT XVII.

Verſ. 5. t. 2. p. 194. c. 1.

CAPUT XVIII.

Verſ. 3. t. 1. p. 462. c. 2. t. 2. p. 198. c. 1.
5. t. 2. p. 113. c. 2.
7. t. 1. p. 571. c. 2.

CAPUT XIX.

Verſ. 20. t. 1. p. 552. c. 2.

CAPUT XX.

Verſ. 4. t. 1. p. 504. c. 2.
12. t. 2. p. 27. c. 2.
13. *ibid.*

CAPUT XXI.

Verſ. 1. t. 1. p. 545. c. 2.
2. t. 2. p. 222. c. 2.
22. t. 2. p. 102. c. 1. 225. c. 1.
24. t. 1. p. 498. c. 2.

CAPUT XXII.

Verſ. 5. t. 2. p. 99. c. 1.

INDEX SECUNDUS

Vocum Hebræarum anomalarum aut paulo difficiliorum, quæ in tomo primo explicantur.

א

אאמצכם tom. 1. p. 367. c. 1.
אב conſt. p. 91. c. 2.
אבא p. 266. c. 2.
אבאה p. 265. c. 2.
אבד p. 164. c. 1.
אבד p. 174. c. 1.
אבדה p. 178. c. 2. 411. c. 2.
אבוא p. 285. c. 1.
אבוש p. 252. c. 1.
אבושה *ibid.*
אבי p. 266. c. 2.
אבי p. 91. c. 2.
אביאנה p. 368. c. 1.
אביאנו *ibid.*
אביאך *ibid.*
אבידה p. 186. c. 1.
אביהם fem. p. 127. c. 1.
אבל p. 164. c. 1. 407. c. 2.
אבל p. 93. c. 2.
אבלי p. 93. c. 2.
אברך p. 184. c. 1. 408. c. 1.
אברך p. 178. c. 1.
אברכה *ibid.*
אגאלתי p. 183. c. 1. 408. c. 1.
אגמי p. 125. c. 2.
אגף p. 201. c. 2.
אדום p. 306. c. 2.
אדוש p. 250. c. 2. 413. c. 2.
אדמדמות p. 63. c. 1.
אדמה p. 306. c. 2.
אדמים p. 61. c. 1.
אדע p. 235. c. 2.
אדע *ibid.*
אדקם p. 367. c. 2.
אדרש p. 173. c. 1.
אהב p. 230. c. 2. 409. c. 2.
אהב p. 230. c. 2.
אהבו p. 167. c. 1.
אהבתהו p. 341. c. 1.
אהבתי p. 164. c. 2.
אהבתך p. 341. c. 1.
אהודנו p. 303. c. 1. 368. c. 2. 408. c. 1.
אהי p. 290. c. 1.
אהלה p. 128. c. 2.
אהליו p. 95. c. 1.
אהלים *ibid.*
אהללך p. 367. c. 1.
אהמיה p. 290. c. 1.
אוכל p. 242. c. 2.
אודה p. 303. c. 1.
אודיעה p. 240. c. 2.
אודך p. 368. c. 2.
אויבה p. 93. 113. c. 2.
אוכיחה p. 367. c. 2.
אוכל p. 242. c. 2.
אוכל *ibid.*
אולד p. 238. c. 1.
אופנים p. 59. c. 1.
אוקר p. 237. c. 2.
אוציא p. 279. c. 2.
אוציאה *ibid.*
אור p. 248. c. 1. 249. c. 1.
אורה p. 303. c. 1.
אורחו p. 127. c. 1.
אורש p. 237. c. 2.
אושע p. 237. c. 2.
אותהם p. 81. c. 2.
אותהן *ibid.*
אותך maſc. p. 81. c. 1.
אותכה p. 81. c. 2.
אותכה *ibid.*
אותכם *vos*, p. 81. c. 2.
אותנה *ibid.*
אזי p. 412. c. 2.
אזן p. 186. c. 2. 230. c. 2.
אזכרה p. 366. c. 1. 407. c. 2.
אזלת p. 162. c. 1. 407. c. 2.
אזמרך p. 367. c. 1.
אזרה p. 296. c. 2.
אחדלה p. 168. c. 1.
אחו p. 290. c. 2.
אחוה p. 230. c. 1.
אחשבה p. 368. c. 1.
אחי p. 91. c. 2.
אחיו *ibid.*
אחזת p. 67. c. 1.
אחילה p. 240. c. 2. 260. c. 2.
אחים p. 59. c. 2.
אחכמה p. 168. c. 1.
אחל p. 226. c. 1.
אחל p. 226. c. 1. 409. c. 2.
אחלי p. 412. c. 2.
אחלים p. 61. c. 2.
אחלמה p. 50.
אחלקה p. 178. c. 1.
אחר p. 174. c. 1.
אחרי p. 175. c. 2.
אחרי p. 412. c. 2.

אחרין p. 54. c. 1.
אחרש p. 186. c. 1.
אחתרה p. 221. c. 2.
אט p. 302. c. 2.
אט ibid.
אטכערה p. 168. c. 1.
אטרה p. 302. c. 2.
אטרת p. 290. c. 1.
אטר p. 201. c. 2.
איביך p. 128. c. 1.
איבש p. 235. c. 2.
איבתי p. 164. c. 2.
איטברה p. 240. c. 2.
איטיב ibid.
איים p. 64. med.
אין p. 54. c. 1. 407. c. 1.
איכרה p. 377. c. 1.
איליל p. 240. c. 2. 412. c. 2.
אילכה p. 235. c. 2.
אימנה p. 240. c. 2.
אינכמו p. 377. c. 1.
אינכו ibid.
אינק p. 235. c. 2.
איסירם p. 241. c. 1.
איעצרה p. 235. c. 2.
אירא p. 273. c. 1.
איש pro חיה, p. 372. c. 2.
איתם p. 221. c. 2.
אכבד p. 173. c. 1.
אכבדה ibid.
אכרה p. 302. c. 2.
אכל p. 242. c. 2.
אכלה p. 230. c. 1.
אכלה p. 165. c. 1.
אכלה p. 368. c. 1. 2.
אכלתם p. 341. c. 1.
אכלתני ibid.
אכנו p. 368. c. 2.
אכף p. 221. c. 2.
אכתב p. 168. c. 2.
אלהם p. 128. c. 1.
אלות p. 286. c. 2.
אליחברה p. 126. c. 2.
אליטו p. 127. c. 2. 382. c. 2.
אלכם p. 128. c. 1.
אלמי p. 89. c. 2.
אלמנותים p. 65. c. 2.
אמחורה p. 58. c. 1. 59. c. 2.
אמילם p. 367. c. 2.
אמלאה p. 275. c. 1.
אמלט p. 173. c. 1.
אמלטה ibid.
אמלל p. 179. c. 1.
אמללה p. 179. c. 2.
אמללו p. 180. c. 1.
אמנים p. 165. c. 2.
אמנת p. 164. c. 2.
אמץ p. 166. c. 1.
אמצים p. 65. c. 1.
אמרה p. 230. c. 1.
אמתו p. 98. c. 2.
אנו p. 72. c. 1.
אנחנה p. 367. c. 1.
אנחתרה p. 128. c. 2.
אנשיו p. 97. c. 2.
אנשיהם ibid.
אנשים p. 61. c. 2.
אסיף p. 186. c. 2. 230. c. 2.
אסלות p. 168. c. 2.
אסף p. 178. c. 2.
אסף p. 240. c. 2.
אסף ibid.
אספרה p. 230. c. 1.
אספרה p. 166. c. 1.
אספק p. 348. c. 1. 367. c. 2.
אסק p. 201. c. 2.
אסרה p. 252. c. 1.
אסרו p. 164. c. 1.
אעכרה p. 168. c. 1.
אעוכרה ibid.
אעלוצה p. 168. c. 1.
אעלצה ibid.
אעמרה ibid.
אענך p. 368. c. 1.
אפאיהם p. 368. c. 2.
אפאר p. 178. c. 1.
אפו p. 287. c. 2. 411. c. 1.
אפשעה p. 168. c. 1.
אצא p. 273. c. 1.
אציר p. 368. c. 2.
אצירה p. 25. c. 1.
אצינה p. 205. c. 2.
אציעה p. 205. c. 2.
אצפצף p. 178. c. 2.
אצק p. 201. c. 2.
אצר ibid.
אצורה p. 201. c. 2.
אצרה ibid.
אצרך p. 235. c. 2.
אצרנה p. 367. c. 1.
אקב p. 218. c. 2. 409. c. 1.
אקבצך p. 367. c. 1.
אקח p. 201. c. 2.
אקחרה ibid.
אקחך p. 367. c. 1.
אקראך p. 368. c. 1.
אקרה p. 293. c. 2. 307. c. 1.
ארה p. 217. c. 1.
ארוםם p. 228. c. 2. 263. c. 1.
ארוממך p. 367. c. 2.
ארור p. 217. c. 2.
ארותיה p. 344. c. 1.
ארח p. 164. c. 1.
ארחות p. 95. c. 1.
ארחם p. 178. c. 1.
אריוך p. 297. c. 1.
ארמנות p. 61. c. 2.
ארמנותיו p. 97. c. 1.
ארנין p. 226. c. 1.
ארע p. 260. c. 2.
ארפה p. 273. c. 1.
ארצה p. 103.
ארצה ibid.
ארדה p. 338. c. 2.
אש p. 372. c. 2.
אשא p. 273. c. 1.
אשבע ibid.
אשחרך p. 367. c. 1.
אשיבך p. 367. c. 2.
אשיג p. 205. c. 2.
אשכבה p. 168. c. 1.
אשכים p. 184. c. 1. 408. c. 1.
אשכלות p. 62. c. 1.
אשכלות ibid.
אשליכה p. 186. c. 1.
אשלפה p. 178. c. 1.
אשמור p. 168. c. 2.
אשמרה p. 168. c. 1.
אשמרה ibid.
אשפטה p. 173. c. 1.
אשפתות p. 67. c. 1.
אשקוטה p. 168. c. 1.
אשקולה ibid.
אשתוללו p. 227. c. 1. 408. c. 1.

אשתונן p. 228. c. 2.
אשתחורה p. 307. c. 1.
אשתה p. 93. c. 1.
אשתמר p. 193. c. 2.
אשתמרה ibid.
אשתעשע p. 307. c. 1.
את p. 72. c. 2.
את ibid.
את־ p. 70. c. 1.
את p. 70. c. 2.
אתאסף p. 193. c. 2.
אתה p. 72. c. 1.
אתהלכה p. 193. c. 2.
אתודע p. 242. c. 1.
אתחבר p. 190. c. 1. 408. c. 1.
אתי p. 72. c. 2.
אתיו p. 287. c. 2. 411. c. 1.
אתיות p. 286. c. 2.
אתיצבה p. 193. c. 2.
אתמך־ p. 168. c. 2.
אתן p. 209. c. 1.
אתן־ ibid.
אתנה p. 73. c. 1.
אתנה p. 209. c. 1.
אתנה p. 209. c. 1.
אתנהו p. 367. c. 1.
אתנו p. 285. c. 2.
אתנו p. 383. c. 1.
אתנחם p. 193. c. 2.
אתנך p. 367. c. 1.
אתנך ibid.
אתננה ibid.
אתננים p. 65. c. 2.
אתפאר p. 193. c. 1.
אתפאר ibid.
אתן p. 201. c. 2.
אתקנך p. 32. c. 1. 367. c. 1.

ב

באדני p. 380. c. 1.
באה p. 265. c. 2.
באו p. 354. c. 1.
באו p. 265. c. 1.
באי p. 354. c. 1.
באך ibid.
באכה ibid.
באכם ibid.
באלהים p. 380. c. 1.
באם p. 354. c. 1.
באנה ibid.
באנו ibid.
באר p. 174. c. 1.
בארה p. 102.
בארות p. 60. c. 1. 94. c. 1.
באשו p. 96. c. 2.
באשם ibid.
באתה p. 265. c. 1.
באתנו p. 341. c. 2.
בבארה p. 250. c. 2. 265. c. 1.
בבאה p. 354. c. 1.
בבאך ibid.
בבאן ibid.
בבלה p. 103.
בבגותיך p. 355. c. 1.
בגדהרה p. 162. c. 2.
בגודרה p. 58. c. 1.
בגלותו p. 148. c. 2.
בהגלד p. 237. c. 2.
בהוסדם ibid.
בחורותיכם p. 356. c. 1. 2.
בחבותי p. 355. c. 2.
בהכק p. 422. c. 1.
בהלות p. 58. c. 2.
בהמות p. 92. c. 2.
בהמת ibid.
בהמתך ibid.
בהן p. 382. c. 2.
בהנבאתו p. 275. c. 2. 355. c. 2.
בהנחל p. 204. c. 2.
בחצותו p. 301. c. 2.
בהרת p. 148. c. 2. 172. c. 2.
בהרות p. 62. c. 2.
בהשמה p. 227. c. 2.
בהתודע p. 241. c. 1.
בהתחננו p. 356. c. 2.
בואם p. 354. c. 1.
בואנה p. 126. c. 1.
בוגדה p. 164. c. 2.
בודאם p. 348. c. 2. 411. c. 1.
בוטה p. 271. c. 2.
בוגרה p. 285. c. 1.
בוראך p. 93.
בוש p. 248. c. 1.
בושה p. 248. c. 2.
בושים p. 150. c. 1.
בושו p. 249. c. 1. 251. c. 2.
בושסכם p. 351. c. 2.
בז p. 248. c. 1.
בזאו p. 216. c. 2. 412. c. 2.
בזה p. 380. c. 1.
בזה p. 248. c. 2.
בזיתני p. 343. c. 1.
בחטאה p. 354. c. 2.
בחלו p. 353. c. 2.
בחטא p. 407. c. 1.
בחמרה p. 411. c. 2.
בחקו p. 353. c. 1.
בכו p. 286. c. 1.
בטח p. 164. c. 2.
בי p. 385. fin.
ביבוש p. 234. c. 2.
ביהוה p. 380. c. 1.
בין p. 258. c. 2.
בינה p. 259. c. 1.
בינו p. 259. c. 2.
בינותי p. 257. c. 2.
ביקרותיך p. 29. c. 2. 380. c. 1. 412. c. 1.
בירניות p. 67. c. 1.
ביתה p. 103.
ביתה ibid.
בכירה p. 286. c. 1.
בבשל p. 148. c. 2.
בלדתה p. 354. c. 1.
בלכתך ibid.
בלעדי p. 412. c. 2.
בלעגתו p. 347. c. 1.
במותי p. 54. c. 2.
במצאכם p. 354. c. 2.
בן p. 94. c. 2.
בנו p. 265. c. 1.
בנחה p. 354. c. 1.
בניכי p. 407. c. 2.
בנות p. 284. c. 2.
בנים p. 60. c. 2.
בנתה p. 248. c. 2.
בנתה p. 284. c. 2.
בנתי ibid.

בסים p. 150. c. 1.
בעוה p. 217. c. 2.
בעשף p. 148. c. 2. 172. c. 2.
בעיו p. 287. c. 2.
בעים p. 125. c. 1.
בעיניהם fem. p. 127. c. 1.
בעיר p. 148. c. 2. 258. c. 1. 2.
בעלת p. 165. c. 2.
בער p. 174. c. 1.
בערת p. 50. 164. c. 1.
בערסם p. 128. c. 1.
בעתתני p. 340. c. 2.
בצאתו p. 354. c. 2.
בצאתי *ibid.*
בצאתכם *ibid.*
בצאתם *ibid.*
בצדקתך p. 352. c. 2.
בצקת p. 200. c. 1.
בצרות p. 58. c. 2.
בקחתו p. 353. c. 1.
בקרבתם p. 352. c. 1.
בקש p. 174. c. 1.
ברא p. 276. c. 2. 296. c. 1.
ברדים p. 65. c. 1.
ברדת p. 234. c. 1.
ברחת p. 164. c. 2.
ברך p. 176. c. 1. 177. c. 1.
ברך p. 174. c. 1.
ברכו p. 177. c. 2.
ברכו p. 175. c. 2.
ברכו p. 338. c. 1.
ברכה p. 338. c. 2.
ברכני p. 356. c. 2.
ברך p. 217. c. 1.
ברעות p. 94. c. 1.
בשו p. 249. c. 1.
בשוא p. 271. c. 1.
בשים p. 150. c. 1.
בשלחך p. 352. c. 2.
בשסבר p. 126. c. 1.
בשנו p. 249. c. 2.
בשת p. 249. c. 1.
בשתי *ibid.*
בתבותם p. 128. c. 2.
בתו p. 102. c. 2.
בתוכבי p. 127. c. 2. 407. c. 2.
בתוכחנר p. 126. c. 2.
בתי p. 102. c. 1.
בתיך p. 202. c. 1.
בתיכם *ibid.*
בתים p. 39. init. 65. c. 1.

ג

גאיות p. 67. c. 1.
גאיות *ibid.*
גאלה p. 93.
גבחא p. 162. c. 1. 407. c. 1.
גבורתו p. 126. c. 2.
גברתו p. 98. c. 2.
גדולת p. 29. c. 2.
גדיו p. 100. c. 1.
גדיו *ibid.*
גדל p. 174. c. 1.
גדל p. 164. c. 1. 407. c. 2.
גדלו p. 96. c. 1.
גה pro גה p. 74. c. 2.
גואלה p. 93.
גובי p. 54. c. 2. 412. c. 2.
גוזי p. 249. c. 1.
גוותיחנר p. 126. c. 1.
גזי p. 218. c. 1.
גזרו p. 167. c. 1.
גחי p. 249. c. 1.
גחליו p. 97. in fin.
גחלים p. 56. p. 62. c. 1.
גילו p. 259. c. 2.
גילי *ibid.*
גל p. 217. c. 1. 296. c. 1.
גל p. 216. c. 1. 217. c. 1.
גלגלתם p. 96. c. 1.
גללי p. 111. c. 1.
גמלים p. 57.
גמלתהו p. 340. c. 1.
גמלתו p. 340. c. 1.
גנבה p. 165. c. 1.
גנבתו p. 340. c. 1.
גנבתי p. 125. c. 1. 165. c. 1.
גע p. 200. c. 1.
געו p. 286. c. 1.
גר p. 248. c. 1.
גרגרים p. 65. c. 2.
גרנה p. 102.
גרשות p. 165. c. 2.
גשׁ p. 200. c. 2.
גשרו p. 200. c. 1.
גשו p. 201. c. 2.
גשי p. 200. c. 2.
גשמה p. 180. c. 1.

ד

דבק p. 164. c. 1.
דבר p. 174. c. 1.
דבריה p. 128. c. 2.
דבשי p. 102. c. 2.
דברתי p. 125. c. 1.
דודים p. 65. c. 1.
דומית p. 286. c. 1.
דחו p. 298. c. 2.
דליו p. 296. c. 2.
דליו p. 100. c. 1. 2.
דליו *ibid.*
דליתני p. 343. c. 1.
דמו p. 251. c. 2.
דמו *ibid.*
דמכם p. 91. c. 1.
דנני p. 339. c. 2.
דע p. 234. c. 1.
דקחו p. 357. c. 2.
דעמו p. 180. c. 1.
דעת p. 234. c. 1.
דעתו p. 354. c. 1.
דרכים p. 67. c. 1.
דרכה p. 128. c. 1.
דרשנהו p. 346. c. 2.
דשא p. 407. c. 1.

ה

האדרוש p. 172. c. 1. 408. c. 1.
האוגה p. 185. c. 2.
האכל p. 171. c. 2.
האכלתי p. 183. c. 2.
האנח p. 172. c. 1.
האסף ibid.
האספסף p. 70. c. 2.
האש p. 372. c. 2.
האתם p. 375. c. 2.
הב p. 234. c. 1.
הבאיש p. 256. c. 2.
הבאת p. 267. c. 1. 410. c. 1.
הבאתה p. 267. c. 2.
הבאתיה p. 345. c. 1.
הבה p. 234. c. 1. 386. l. 5.
הבת p. 234. c. 1.
הבו p. 234. c. 2.
הבו ibid.
הבוק p. 220. c. 1.
הבי p. 234. c. 2.
הביאותו p. 346. c. 1.
הביאוך ibid.
הביאום ibid.
הביאה p. 339. c. 2.
הביאנום p. 347. c. 2.
הביאני p. 339. c. 2.
הביאת p. 266. c. 1.
הביאתיה ibid.
הביאתיו p. 266. c. 1. 345. c. 1.
הביאתנו p. 266. c. 1. 342. c. 2.
הביאתני ibid.
הביט p. 204. c. 1.
הבישה p. 204. c. 2.
הבישו p. 205. c. 2.
הבישה p. 257. c. 1.
הבישו p. 257. c. 2.
הבישות p. 257. c. 2.
הבל p. 125. c. 2.
הבלה p. 98. c. 2.
הבראך p. 356. c. 1. 407. c. 1.
הברו p. 225. c. 2.
הברו p. 221. c. 1.
הברה p. 297. c. 2.
הגו p. 286. c. 1.
הגיד p. 203. c. 1.
הגיד p. 204. c. 1.
הגידה p. 204. c. 2.
הגידו p. 205. c. 2.
הגישה p. 204. c. 2.
הגלה p. 298. c. 2.
הגלת p. 303. c. 2. 410. c. 1.
הגעת p. 203. c. 2.
הדביקתהו p. 340. c. 2.
הדחתי p. 203. c. 2.
הדיחתו p. 357. c. 2.
הדקים p. 65. c. 2.
הדק p. 224. c. 1.
הדריכה p. 185. c. 2.
הדשנה p. 190. c. 2.
החלכוא p. 163. c. 1.
החמון p. 69. c. 1.
ההפך p. 187. c. 1.
הוא p. 73. c. 1. 2.
הוא p. 287. c. 1. 410. c. 2.
הואיל p. 238. c. 1.
הואילו p. 240. c. 1.
הואל p. 239. c. 1.
הואל ibid.
הואלנו p. 238. c. 2.
הואלתי ibid.
הובאתה p. 267. c. 1.
הובישה p. 257. c. 1.
הובישו p. 257. c. 2.
הובשת p. 257. c. 1.
הוגה p. 299. c. 1.
הודו p. 301. c. 2.
הודינו p. 300. c. 2.
הודע p. 239. c. 1. 241. c. 2.
הות p. 285. c. 1.
הוית p. 286. c. 1.
הולד p. 29. c. 2.
הולדת p. 241. c. 1.
הוליד p. 239. c. 2.
הוללו p. 180. c. 1.
הומה p. 303. c. 2.
הומת p. 299. c. 1.
הונו p. 300. c. 1.
הוסד p. 241. c. 1.
הוסדה p. 356. c. 2.
הוסרו p. 237. c. 2.
הוסרי p. 237. c. 1.
הופעת p. 238. c. 2.
הוצא p. 278. c. 1.
הוצא ibid.
הוצאה p. 279. c. 1.
הוצאת p. 278. c. 1.
הוצאתי p. 278. c. 2.
הוצאתם ibid.
הוציא p. 277. c. 2. 278. c. 1.
הוציאה p. 278. c. 2.
הוציאו ibid.
הוצק p. 241. c. 1.
הוקר p. 239. c. 2.
הורד p. 241. c. 1.
הורד p. 238. c. 1.
הורדתנו p. 343. c. 2.
הורה p. 299. c. 1.
הורני p. 301. c. 2. 359. c. 2.
הוריתי p. 299. c. 2.
הורני p. 358. c. 2.
הורתיה p. 345. c. 2.
הורתני p. 299. c. 2. 343. c. 2.
הושיעה p. 239. c. 1.
הושע ibid.
הושע p. 238. c. 1.
הושעו p. 237. c. 2.
הושר p. 185. c. 1.
הותל p. 179. c. 1.
הזה p. 299. c. 1.
הזילו p. 257. c. 2.
הזכו p. 220. c. 2. 306. c. 2.
הזכרכם p. 185. c. 1. 352. c. 1. 408. c. 2.
החבאו p. 279. c. 1.
החבאתה p. 278. c. 1. 408. c. 2.
החברה p. 275. c. 1. 410. c. 2.
החביאני p. 340. c. 1.
החג p. 69. c. 1.
החדלתי p. 187. c. 1. 2.
החזיקי p. 185. c. 2.
החזקתנו p. 340. c. 2.
החטאת p. 271. c. 1.
החטי p. 278. c. 1.
החטי p. 277. c. 1.
החי p. 69. c. 2.
החייתם p. 300. c. 2.
החיצונה p. 50.
החיתנו p. 299. c. 1.

החדל p. 225. c. 1.
החדל p. 220. c. 1. 2. 224. c. 1.
החלה p. 224. c. 1.
החלו p. 224. c. 2.
החלות p. 224. c. 1.
החלותי p. 224. c. 2.
החלי p. 298. c. 2.
החלם p. 353. c. 2.
החרב p. 188. c. 1.
החרבה p. 187. c. 1.
החרבות p. 69. c. 1.
החרש ibid.
החתות p. 224. c. 1.
החתים p. 182. c. 1.
החתל p. 188. c. 1.
הט p. 301. c. 1.
הטה p. 299. c. 1.
הטה p. 301. c. 1.
הטהו p. 340. c. 2.
הטהרו p. 191. c. 1. 192. c. 2.
הטהרו p. 192. c. 2.
הטו p. 301. c. 2.
הטו p. 300. c. 1.
הטי p. 301. c. 1.
הטיבו p. 238. c. 2. 240. c. 2.
הטיתי p. 299. c. 2.
הטיתם p. 300. c. 2.
הטפארה p. 279. c. 2.
הטתו p. 342. c. 2.
היה p. 285. c. 1.
היה p. 286. c. 2. 410. c. 2.
היו p. 286. c. 1.
הילך p. 242. c. 1.
היוצאת p. 271. c. 1.
היחברך p. 360. c. 1.
היטב p. 239. c. 1.
היטבת p. 238. c. 2.
היטבת ibid.
היטיב p. 239. c. 1.
היטיב p. 238. c. 1.
היטיבה p. 239. c. 2.
היטיבו p. 238. c. 2. 240. c. 2.
הייטב p. 375. c. 2.
הייתי p. 284. c. 2.
היליכי p. 239. c. 2.
הילילו p. 240. c. 2.
הילך p. 239. c. 2.
הימיני p. 239. c. 2.
הימיר p. 256. c. 1.
היצא p. 278. c. 2.
היש p. 372. c. 1.
הישכם p. 372. c. 2.
הישר p. 239. c. 1.
היתה p. 284. c. 1.
הך p. 301. c. 1.
הכבש p. 192. c. 2.
הכה p. 301. c. 1. 410. c. 2.
הכה p. 299. c. 1.
הכה p. 303. c. 1.
הכהו p. 359. c. 2.
הכתו p. 346. c. 2.
הכחו p. 340. c. 2.
הכו p. 301. c. 2.
הכו p. 300. c. 1.
הכו p. 303. c. 2.
הכום p. 359. c. 2.
הכום p. 346. c. 2.
הכוני ibid.
הכות p. 301. c. 2.
הכותו p. 355. c. 2.
הכותך ibid.
הכיני p. 358. c. 1.
הכיר p. 203. c. 1.
הכית p. 299. c. 2.
הכיתה ibid.
הכיתי ibid.
הכיתי p. 303. c. 2.
הכיתיך p. 345. c. 2.
הכיתנו p. 343. c. 2.
הכיתני ibid.
הכיתני ibid.
הכלמנו p. 183. c. 2.
הכם p. 340. c. 2.
הכנו p. 258. c. 2.
הכני p. 340. c. 2.
הכני ibid.
הכרעתני p. 343. c. 1.
הכרתי p. 183. c. 1.
הכתה p. 303. c. 2.
הלאה p. 299. c. 1. 410. c. 1.
הלאתיך p. 299. c. 2. 345. c. 2.
הלדת p. 241. c. 2.
הלו p. 73. c. 1.
הלוה ibid.
הלוו p. 73. c. 2.
הלילי p. 239. c. 2.
הליצני p. 346. c. 1.
הלכתי p. 163. c. 1.
הללו p. 177. c. 2.
הללי ibid.
המבי p. 266. c. 1.
המנביתי p. 184. c. 1.
המדברה p. 102.
המה p. 73. c. 2.
המכרה p. 304. c. 1.
המלחת p. 187. c. 1.
המליש p. 185. c. 2.
הממותים p. 261. c. 2.
המיה p. 286. c. 1.
המם p. 220. c. 1.
המסיו p. 299. c. 2.
המעד p. 185. c. 1.
המעטרכי p. 407. c. 2.
המעלם p. 349. c. 2.
המר p. 224. c. 1.
המרשעת p. 184. c. 1.
המציתיך p. 345. c. 1.
המשפילי p. 183. c. 2.
המתו p. 261. c. 2.
הנבאו p. 280. c. 2.
הנבאתי p. 189.
הנגלת p. 293. c. 1.
הנה p. 73. c. 2.
הנח p. 205. c. 1.
הנחו p. 205. c. 2.
הנחלתי p. 204. c. 1.
הנחלתי p. 206. c. 1.
הנחמים p. 220. c. 2. 237. c. 2.
הנחני p. 299. c. 1.
הנחת p. 185. c. 1. 205. c. 1.
הנחת p. 203. c. 1.
הנחתי p. 203. c. 2.
הניח p. 203. c. 1.
הניחו p. 205. c. 2.
הניחו p. 204. c. 1.
הניקה p. 238. c. 1.
הנך p. 377. c. 1.
הנכרה ibid.
הנלוה p. 292. c. 1.
הנמצאים p. 274. c. 2.
הננו p. 377. c. 2.
הנני ibid.
הנני ibid.

ה

האדרוש p. 172. c. 1. 408. c. 1.
האזנת p. 185. c. 2.
האכל p. 171. c. 2.
האכלתי p. 183. c. 1.
האנח p. 172. c. 1.
האסף ibid.
האספסף p. 70. c. 2.
האש p. 372. c. 2.
האתם p. 375. c. 2.
הב p. 234. c. 1.
הבאיש p. 256. c. 2.
הבאת p. 267. c. 1. 410. c. 1.
הבאתה p. 267. c. 2.
הבאתיה p. 345. c. 1.
הבה p. 234. c. 1. 386. l. 5.
הבה p. 234. c. 1.
הבו p. 234. c. 2.
הבו ibid.
הבוק p. 220. c. 1.
הבי p. 234. c. 2.
הביאותי p. 346. c. 1.
הביאוך ibid.
הביאום ibid.
הביאך p. 339. c. 2.
הביאנום p. 347. c. 2.
הביאני p. 339. c. 2.
הביאת p. 266. c. 1.
הביאתית ibid.
הביאתיו p. 266. c. 1. 345. c. 1.
הביאתנו p. 266. c. 1. 342. c. 2.
הביאתני ibid.
הביט p. 204. c. 1.
הביטה p. 204. c. 2.
הביטו p. 205. c. 2.
הבישה p. 257. c. 1.
הבישו p. 257. c. 2.
הבישות p. 257. c. 1.
הבל p. 125. c. 2.
הבלה p. 98. c. 2.
הבראך p. 356. c. 1. 407. c. 1.
הברח p. 225. c. 2.
הברו p. 221. c. 1.
הברה p. 297. c. 1.
הגו p. 286. c. 1.
הגיד p. 203. c. 1.
הגיד p. 204. c. 1.
הגדרת p. 204. c. 2.
הגירו p. 205. c. 2.
הגישה p. 204. c. 2.
הגלה p. 298. c. 1.
הגלת p. 303. c. 2. 410. c. 1.
הגעת p. 203. c. 2.
הדביקתהו p. 340. c. 2.
הדחתי p. 203. c. 2.
הדיחמו p. 357. c. 1.
הדמים p. 65. c. 2.
הדק p. 224. c. 1.
הדריכה p. 185. c. 2.
הדשנה p. 190. c. 1.
החלבוא p. 163. c. 1.
החמון p. 69. c. 1.
החפך p. 187. c. 1.
הוא p. 73. c. 1. 2.
הוא p. 287. c. 1. 410. c. 2.
הואיל p. 238. c. 1.
הואילו p. 240. c. 1.
הואל p. 239. c. 1.
הואל- ibid.
הואלנו p. 238. c. 2.
הואלתי ibid.
הובאתה p. 267. c. 1.
הובישה p. 257. c. 1.
הובישו p. 257. c. 2.
הובשת p. 257. c. 1.
הוגה p. 299. c. 1.
הודו p. 301. c. 2.
הודינו p. 300. c. 2.
הודע p. 239. c. 1. 241. c. 2.
הות p. 285. c. 1.
הוית p. 286. c. 1.
הולך p. 29. c. 2.
הולדת p. 241. c. 1.
הוליד p. 239. c. 1.
הוללו p. 180. c. 1.
הוכה p. 303. c. 1.
הוגת p. 299. c. 1.
הונו p. 300. c. 1.
הוסד p. 241. c. 1.
הוסדות p. 356. c. 1.
הוסרו p. 237. c. 2.
הוסרי p. 237. c. 1.
הופעת p. 238. c. 2.
הוצא p. 278. c. 1.
הוצא ibid.
הוצאת p. 279. c. 1.
הוצאת p. 278. c. 1.
הוצאתי p. 278. c. 2.
הוצאתם ibid.
הוציא p. 277. c. 2. 278. c. 2.
הוציאה p. 278. c. 2.
הוציאו ibid.
הוצק p. 241. c. 1.
הוקר p. 239. c. 1.
הורד p. 241. c. 1.
הורד p. 238. c. 1.
הורדתנו p. 343. c. 2.
הורה p. 299. c. 1.
הורני p. 301. c. 2. 359. c. 2.
הוריתי p. 299. c. 2.
הורני p. 358. c. 2.
הורתיה p. 345. c. 2.
הורתני p. 299. c. 2. 343. c. 2.
הושיעה p. 239. c. 1.
הושע ibid.
הושע p. 238. c. 1.
הושעו p. 237. c. 2.
הושר p. 185. c. 1.
הוחל p. 179. c. 1.
הזרה p. 299. c. 1.
הזילו p. 257. c. 2.
הזכו p. 220. c. 2. 306. c. 2.
הזכרכם p. 185. c. 1. 351. c. 1. 408. c. 2.
החבאו p. 279. c. 1.
החבאתה p. 278. c. 1. 408. c. 2.
החברה p. 275. c. 1. 410. c. 2.
החביאני p. 340. c. 1.
החג p. 69. c. 1.
החדלתי p. 187. c. 1. 2.
החזיקי p. 185. c. 2.
החזקתנו p. 340. c. 2.
החטאת p. 271. c. 1.
החטי p. 278. c. 1.
החטו p. 277. c. 1.
החי p. 69. c. 2.
החייתם p. 300. c. 2.
החיצונה p. 50.
החיתנו p. 299. c. 1.

Digitized by Google

חחל p. 225. c. 1.
חחל p. 220. c. 1. 2. 224. c. 1.
חחלה p. 224. c. 1.
חחלו p. 224. c. 2.
חחלות p. 224. c. 1.
חחלותי p. 224. c. 2.
חחלי p. 298. c. 2.
החלם p. 353. c. 2.
חחרב p. 188. c. 1.
חחרבה p. 187. c. 1.
חחרבות p. 69. c. 1.
חחרש ibid.
חחתות p. 224. c. 1.
חחתים p. 182. c. 1.
החחל p. 188. c. 1.
חט p. 301. c. 1.
חטה p. 299. c. 1.
חטה p. 301. c. 1.
חטחו p. 340. c. 2.
חטהרו p. 191. c. 1. 192. c. 2.
חטהרו p. 192. c. 2.
חטו p. 301. c. 2.
חטו p. 300. c. 1.
חטי p. 301. c. 1.
חטיבו p. 238. c. 2. 240. c. 2.
חטיתי p. 299. c. 2.
חטיתם p. 300. c. 2.
חטמאה p. 279. c. 2.
חטתו p. 342. c. 2.
חיה p. 285. c. 1.
חיה p. 286. c. 2. 410. c. 2.
חיו p. 286. c. 1.
חיולד p. 242. c. 1.
חיוצאת p. 271. c. 1.
חיחברך p. 360. c. 1.
חיטב p. 239. c. 1.
חיטבת p. 238. c. 2.
היטבת ibid.
חיטיב p. 239. c. 1.
היטיב p. 238. c. 1.
חיטיבה p. 239. c. 2.
חיטיבו p. 238. c. 2. 240. c. 2.
חייטב p. 375. c. 2.
חייתי p. 284. c. 2.
חיליכי p. 239. c. 2.
חילולו p. 240. c. 2.
חילל p. 239. c. 2.
חימיני p. 239. c. 2.
חימיר p. 256. c. 1.
חיצא p. 278. c. 2.
חיש p. 372. c. 1.
חישכם p. 372. c. 2.
חישר p. 239. c. 1.
חיתה p. 284. c. 1.
חך p. 301. c. 1.
חכבש p. 192. c. 2.
חכה p. 301. c. 1. 410. c. 2.
חכה p. 299. c. 1.
חכה p. 303. c. 1.
חכחו p. 359. c. 2.
חכהו p. 346. c. 2.
חכהו p. 340. c. 2.
חכו p. 301. c. 2.
חכו p. 300. c. 1.
חכו p. 303. c. 2.
חכום p. 359. c. 2.
חכום p. 346. c. 2.
חכוני ibid.
חכורת p. 301. c. 2.
חכותו p. 355. c. 2.
חכותך ibid.
חכיני p. 358. c. 1.
חכיר p. 203. c. 1.
חכירת p. 299. c. 2.
חכיתה ibid.
חכיתי ibid.
חכיתי p. 303. c. 2.
חכיתיך p. 345. c. 2.
חכיתנו p. 343. c. 2.
חכיתני ibid.
חכיתני ibid.
חכלמנו p. 183. c. 2.
חכם p. 340. c. 2.
חכנו p. 258. c. 2.
חכני p. 340. c. 2.
חכני ibid.
חכרעתני p. 343. c. 1.
חכרתי p. 183. c. 1.
חכתה p. 303. c. 2.
חלאת p. 299. c. 1. 410. c. 1.
חלאתיך p. 299. c. 2. 345. c. 2.
חלדת p. 241. c. 2.
חלז p. 73. c. 1.
חלזה ibid.
חלזו p. 73. c. 2.
חלילי p. 239. c. 2.
חליצני p. 346. c. 1.
חלכחו p. 163. c. 1.
חללו p. 177. c. 2.
חללי ibid.
חמבי p. 266. c. 1.
חמנכיתי p. 184. c. 1.
חמדברת p. 102.
חמרה p. 73. c. 2.
חמכרה p. 304. c. 1.
המלחת p. 187. c. 1.
חמליש p. 185. c. 2.
חמפותים p. 261. c. 2.
חמירה p. 286. c. 1.
חמס p. 220. c. 1.
חמסיו p. 299. c. 2.
חמעד p. 185. c. 1.
חמעשרכי p. 407. c. 2.
חמעלם p. 349. c. 2.
חמר p. 224. c. 1.
חמרשעת p. 184. c. 1.
חמציחיך p. 345. c. 1.
חמשפילי p. 183. c. 2.
חמתו p. 261. c. 2.
חנבאו p. 280. c. 2.
חנבאתי p. 189.
חנגלת p. 293. c. 1.
חנה p. 73. c. 2.
חנח p. 205. c. 1.
חנחו p. 205. c. 2.
חנחלתי p. 204. c. 1.
חנחלתי p. 206. c. 1.
חנחמים p. 220. c. 2. 237. c. 2.
חנחני p. 299. c. 1.
חנחת p. 185. c. 1. 205. c. 1.
חנחת p. 203. c. 1.
חנחתי p. 203. c. 2.
חניח p. 203. c. 1.
חניחו p. 205. c. 2.
חניחו p. 204. c. 1.
חניקרה p. 238. c. 1.
חנך p. 377. c. 1.
חנכרה ibid.
חנלוה p. 292. c. 1.
חנמצאים p. 274. c. 2.
חננו p. 377. c. 2.
חננו ibid.
חננו ibid.

הנגי p. 377. c. 1.
הנני ibid.
הנפת p. 257. c. 1.
הנצבות p. 203. c. 2.
הנצו p. 257. c. 2.
הנקל p. 219. c. 1. 220. c. 1.
הנקלה p. 220. c. 2.
הנשאות p. 274. c. 2.
הנשמה p. 220. c. 2.
הנתון p. 171. c. 2. 209. c. 2.
הנתן p. 209. c. 2.
הנתקו p. 206. c. 2.
הם p. 296. c. 1.
הם ibid.
הסב p. 224. c. 1.
הסו p. 296. c. 2.
הסיך p. 204. c. 1.
הסיתו p. 257. c. 2.
הסך p. 204. c. 2.
הסתר p. 257. c. 1.
הסתפח p. 192. c. 1.
העברת p. 182. c. 2.
הערת p. 257. c. 1.
הערתה ibid.
העור p. 224. c. 1.
העידותי p. 257. c. 2.
העידתיהו p. 344. c. 2.
העל p. 301. c. 1.
העלה p. 299. c. 1.
העלה p. 303. c. 1.
העלים p. 182. c. 1.
העליתנו p. 346. c. 2.
העלתה p. 303. c. 2.
העלתם p. 342. c. 2.
העמדתה p. 182. c. 2.
העניק p. 184. c. 1.
הערל p. 69. c. 1.
העשר p. 286. c. 1.
העשותו p. 293. c. 2. 355. c. 2.
הפחתי p. 203. c. 2.
הפילו p. 205. c. 2.
הפלה p. 278. c. 2.
הפצר p. 185. c. 1.
הפרה p. 259. c. 1.
הפרו p. 257. c. 2.
הפרם p. 339. c. 2.
הצב p. 206. c. 1.
הצבת p. 203. c. 1.
הצג p. 204. c. 1.
הצג p. 206. c. 1.
הצו p. 300. c. 1.
הצטידנו p. 262. c. 1.
הציב p. 205. c. 1.
הציב p. 203. c. 1.
הציבו p. 204. c. 2.
הציבי p. 205. c. 2.
הציגו ibid.
הציגני p. 203. c. 1. 339. c. 1.
הצילו p. 205. c. 2.
הצילני p. 339. c. 1.
הציקתהו p. 341. c. 2.
הציקתני ibid.
הצירת p. 203. c. 1.
הציתו p. 205. c. 2.
הציתו p. 204. c. 2.
הצמת p. 183. c. 1.
הצפנו p. 185. c. 2.
הקומים p. 250. c. 2.
הקים p. 258. c. 1.
הקיף p. 203. c. 1.
הקיף p. 204. c. 1.
הקיפה p. 203. c. 1.
הקיפו p. 204. c. 2.
הקיפו p. 205. c. 2.
הקיפוני p. 345. c. 2.
הקיצותי p. 257. c. 2.
הקם p. 261. c. 2.
הקמתו p. 342. c. 2.
הקמתי p. 257. c. 1.
הקף p. 204. c. 1.
הקצות p. 301. c. 2.
הקל p. 224. c. 1.
הקרה p. 256. c. 2.
הראה p. 298. c. 1.
הראיות p. 286. c. 2.
הראיתיך p. 345. c. 2.
הראיתם p. 28. c. 1.
הראם p. 298. c. 1. 340. c. 2.
הראני p. 298. c. 1.
הראני ibid.
הרב p. 301. c. 1.
הרבה ibid.
הרג p. 179. c. 1.
הרגו p. 167. c. 1.
הרגיז p. 185. c. 2.
הרגיש ibid.
הרר p. 297. c. 2.
הרה p. 286. c. 2.
הרחק p. 185. c. 1.
הרי p. 54. c. 1.
הורידם p. 357. c. 2.
הרים p. 65. c. 2.
הרים p. 261. c. 1. 2.
הרף p. 224. c. 1.
הרם p. 259. c. 1.
הרמו p. 211. c. 2.
הרני p. 301. c. 1.
הרנינו p. 225. c. 1.
הרס p. 176. c. 1.
הרעו p. 257. c. 2.
הרעלו p. 187. c. 2.
הרעמה p. 28. c. 1. 351. c. 2.
הרעת p. 257. c. 1.
הרעתי ibid.
הרעתם p. 257. c. 2.
הרף p. 301. c. 1.
הרפה p. 275. c. 1.
הרצת p. 299. c. 1. 410. c. 1.
הרקח p. 185. c. 1.
הרתי p. 299. c. 2.
השא p. 278. c. 1.
השאו ibid.
השאטות p. 250. c. 2. 410. c. 1.
השאטים p. 250. c. 1. 410. c. 1.
השאלתיהו p. 183. c. 1.
השארת p. 278. c. 1.
השב p. 259. c. 1.
השכרה p. 172. c. 1.
השבעת p. 183. c. 1.
השבעתנו p. 343. c. 1.
השבת p. 183. c. 1.
השבתי ibid.
השבו p. 278. c. 2.
השה p. 340. c. 2.
השח p. 224. c. 1.
השיא p. 277. c. 2.
השיאני p. 340. c. 1.
השיבות p. 257. c. 1.
השכחתם p. 163. c. 2.
השלך p. 187. c. 1.
השלכת ibid.
השמו p. 185. c. 2.
השמרך p. 356. c. 1. 407. c. 1.
השפרה p. 227. c. 1.

השפו p. 224. c. 2.
השמיד p. 184. c. 1.
השמר p. 172. c. 1.
השמרו p. 172. c. 2.
השע p. 259. c. 1. 301. c. 1.
השקתרת p. 299. c. 1.
השתחוו p. 304. c. 2. 306. c. 2.
השתחויתי p. 304. c. 2.
השתעשעו p. 191. c. 2. 306. c. 2.
התאור p. 190. c. 1.
התאחדי p. 192. c. 1.
התאפקו p. 191. c. 1.
התגלגלו p. 192. c. 2.
התוך p. 253. c. 2.
התו p. 224. c. 1.
התחל p. 306. c. 1.
התיו p. 287. c. 2. 411. c. 1.
התיטבי p. 235. c. 2. 240. c. 2. 408. c. 1.
התיכו p. 204. c. 1.
התיצבת p. 191. c. 1.
התל p. 176. c. 1.
התל p. 174. c. 1.
התל *ibid.*
הרלת p. 175. c. 1.
התם p. 225. c. 1.
התבוו p. 192. c. 2.
התמחמחו p. 191. c. 2. 192. c. 1.
התמהמהם p. 356. c. 2.
התמהמהנו p. 191. c. 2.
התמהמהתי p. 190. c. 2.
התמו p. 224. c. 2.
התנחל p. 192. c. 1.
התנערי *ibid.*
התעתים p. 300. c. 1.
התפאר p. 192. c. 1.
התפלשתי *ibid.*
התפקדו p. 190. c. 2.
התקדשו p. 192. c. 2.
התקלקלו p. 191. c. 2.
התרועעי p. 262. c. 2.
התשוטטנה *ibid.*

ו

ואבדה p. 411. c. 2.
ואביאם p. 368. c. 1.
ואביטה p. 105. c. 2.
ואבגרה p. 293. c. 2.
ואגידה p. 105. c. 2.
ואדם p. 221. c. 2.
ואדני p. 384. c. 1.
וארעה p. 235. c. 2.
וארקה *ibid.*
וארעה p. 367. c. 2.
ואהי p. 290. c. 1.
ואהרגה p. 168. c. 1.
ואורע p. 238. c. 1.
ואוצרה p. 230. c. 1.
ואושע p. 237. c. 2.
ואחבא p. 279. c. 2.
ואחוך p. 368. c. 2.
ואחותיך p. 126. c. 1.
ואתו p. 230. c. 1.
ואחוו p. 166. c. 2.
ואחוק p. 186. c. 1.
ואחל p. 221. c. 2.
ואחר p. 230. c. 2. 409. c. 2.
ואילילה p. 240. c. 2.
ואישנה p. 235. c. 2.
ואך p. 302. c. 2.
ואפהו p. 368. c. 2.
ואכל p. 297. c. 1.
ואכרה p. 29. c. 2. 368. c. 1.
ואברת p. 218. c. 2. 409. c. 1.
ואלחים p. 384. c. 1.
ואלך p. 235. c. 2.
ואמאמאך p. 366. c. 2.
ואמצאך p. 368. c. 1.
ואנחו p. 368. c. 2.
ואנושה p. 230. c. 1.
ואנחהו p. 368. c. 2.
ואנקבה p. 173. c. 1.
ואסערם p. 367. c. 1. 411. c. 1.
ואסרם p. 235. c. 2.
ואענה p. 297. c. 1.
ואעשר p. 186. c. 1.
ואעש p. 290. c. 1.
ואפן *ibid.*
ואפרת p. 294. c. 1.
ואצו p. 297. c. 1.
ואצעקה p. 168. c. 1.
ואצרה p. 235. c. 2.
ואקחהו p. 367. c. 1.
ואקחם *ibid.*
ואקימה p. 255. c. 2.
ואקל p. 211. c. 2.
ואקראה p. 273. c. 1.
וארא p. 294. c. 1.
וארומסנהו p. 367. c. 2.
וארותי p. 216. c. 2.
ואשברה p. 235. c. 2.
ואשברה *ibid.*
ואשכנה p. 168. c. 1.
ואשמאילה p. 186. c. 1.
ואשעה p. 290. c. 1.
ואשת *ibid.*
ואשמוכם p. 228. c. 2.
ואחורה p. 307. c. 1.
ואתנרה p. 367. c. 1.
ואתנם *ibid.*
ואתקוששה p. 263. c. 1.
ובארה p. 265. c. 1.
ובאת p. 250. c. 2.
ובארה p. 248. c. 2.
ובארת p. 265. c. 1.
ובהמרותם p. 301. c. 1.
ובוארת p. 250. c. 2.
ובין p. 259. c. 1.
ובכשלו p. 355. c. 2.
ובענפותי p. 127. c. 2.
ובעתו p. 340. c. 1.
ובפרשכם p. 352. c. 2.
ובצעם p. 356. c. 1.
ובקשתם p. 340. c. 2.
וברכך p. 338. c. 2.
וברתי p. 216. c. 2.
ובשת p. 249. c. 1.
ובחקוססיך p. 262. c. 2.
ובתוך p. 353. c. 1.
וגלגלתיך p. 175. c. 1. 319. c. 1.
וגלת p. 128. c. 1.
וגרשתם p. 342. c. 1.
ודוממתי p. 223. c. 1. 254. c. 2.
ודיגום p. 257. c. 2.
ודקרהו p. 345. c. 1.
ודרשתו *ibid.*
והאברתי p. 183. c. 1.
והאוין p. 182. c. 1.
והאוניהו p. 183. c. 2. 408. c. 2.
והבאתו p. 342. c. 2.

והבאתה p. 342. c. 2.
והבאתים p. 345. c. 1.
והבדילה p. 182. c. 2.
והבו p. 220. c. 1.
והביאה p. 339. c. 2.
והביאותם p. 342. c. 2.
והביאם p. 346. c. 1.
והביאתי p. 266. c. 1.
והביאתיהו p. 345. c. 1.
והביאתים ibid.
והגו p. 286. c. 2.
והגלתי p. 299. c. 2.
והגרה p. 167. c. 2.
והודעתי p. 238. c. 2.
והועיל p. 239. c. 1.
והוצארת p. 278. c. 1.
והוצארת ibid. c. 2.
והוצאתנו p. 343. c. 1.
והוציאהו p. 346. c. 2.
והוקע p. 239. c. 1.
והושבותים p. 257. c. 2.
והותרתה p. 282. c. 2.
והורדה p. 298. c. 1.
והזירה p. 299. c. 2.
והחרבתי p. 183. c. 1.
והחתתי p. 183. c. 1. 224. c. 2.
והטבנו p. 238. c. 2.
והטהרו p. 191. c. 1.
והטיבתי p. 257. c. 2.
והטלתי ibid.
והירה p. 287. c. 1.
והיו p. 287. c. 2. 385. c. 1.
והיטבנו p. 238. c. 2.
והיטיבך p. 339. c. 2.
והיירת p. 284. c. 2.
והייתם p. 285. c. 2. 385. c. 1.
והילל p. 238. c. 1.
והיניקתהו p. 239. c. 2. 358. c. 1.
והיתה p. 284. c. 2.
והכיתי p. 299. c. 2.
והכיתם p. 343. c. 2.
והכיתם p. 300. c. 2.
והכך p. 340. c. 2.
והכן p. 261. c. 1.
והכתיו p. 345. c. 2.
והכתיך ibid.
והמיתיו p. 29. c. 2.
והמיתני p. 339. c. 2.
והמכו p. 226. c. 1.
והמציתך p. 278. c. 2.
והמר p. 225. c. 1.
והמתרה p. 257. c. 1.
והמתי p. 257. c. 2.
והמתית ibid. & 344. c. 2.
והמתיו ibid.
והמתם p. 258. c. 1.
והמתן ibid. c. 2.
והנבאו p. 280. c. 2.
והנבאתי ibid.
והנחמתי p. 190. c. 2.
והנחתו p. 203. c. 1.
והנחתם ibid.
והניחה p. 206. c. 1.
והנפת p. 257. c. 1.
והסב p. 261. c. 2.
והעברתם p. 183. c. 2.
והעלית p. 299. c. 1.
והעליתי p. 299. c. 2.
והעלתה p. 299. c. 1.
והעמדת p. 182. c. 2.
והעתרתי p. 183. c. 1.
והעתרתם p. 183. c. 2.
והפרה p. 304. c. 1. 410. c. 2.
והפלה p. 277. c. 1.
והפרתה p. 257. c. 1.
והפתית p. 299. c. 1. 2. 375. c. 2.
והצגתיה p. 203. c. 2.
והצגתיו p. 203. c. 2. 344. c. 1.
והציל p. 204. c. 1.
והצרתי p. 257. c. 1.
והצתי p. 203. c. 2.
והקאתו p. 266. c. 1.
והקטיר p. 184. c. 1.
והקשונו p. 258. c. 2.
והקטרת p. 257. c. 1.
והקפתם p. 204. c. 2.
והראיתי p. 299. c. 2.
והרמה p. 301. c. 1.
והרסת p. 257. c. 1.
והרעתם p. 257. c. 2.
והשבתי p. 183. c. 1.
והשבתם p. 183. c. 2.
והשחתם ibid.
והשיבותם p. 257. c. 2.
והשכב p. 187. c. 1.
והשכבת p. 188. c. 1.
והשלכתנה p. 183. c. 2.
והשמו p. 225. c. 2.
והשתחוה p. 304. c. 1.
והשתחו p. 306. c. 1.
והשתחוית p. 304. c. 1.
והשתחויתי p. 304. c. 2.
והשתחויתם ibid.
והשתנית ibid.
והתאויתם p. 300. c. 1.
והתברך p. 190. c. 1.
והתגדלתי p. 190. c. 2.
והתגלח p. 190. c. 1.
והתגעשו p. 191. c. 1.
והתגר p. 306. c. 1.
והתודה p. 304. c. 1.
והתכתי p. 203. c. 2.
והתנבית p. 280. c. 1.
והתקדשתי p. 190. c. 2.
והתקדשתם p. 191. c. 2.
והתמתו p. 340. c. 1.
וזמרת p. 125. c. 1.
וזעקו p. 167. c. 1.
וחיבתם p. 254. c. 2.
וחיה p. 284. c. 1.
וחיה p. 287. c. 1.
וחיו p. 287. c. 2. 385. c. 1.
וחייתם p. 285. c. 2. 385. c. 1.
וחיתה p. 284. c. 2.
וחכמו p. 167. c. 1.
וחלה p. 248. c. 2.
וחמשתיו p. 126. c. 1.
וחרה p. 216. c. 1.
וחרה ibid.
וחתתני p. 175. c. 1.
וטאטאתיה p. 275. c. 2. 276. c. 1.
ויאהבו p. 361. c. 2.
ויאור p. 254. c. 1.
ויאל p. 302. c. 1.
ויאמר p. 229. c. 1.
ויאמר ibid.
ויאמר p. 172. c. 1.
ויאמרום p. 369. c. 2.
ויאפו p. 290. c. 2.
ויאצל p. 186. c. 1.
ויאר p. 259. c. 1.
ויארה p. 288. c. 2.
ויאתיון p. 290. c. 2.

Digitized by Google

ויאתיני p. 363. c. 1.
ויבאני p. 370. c. 1.
ויבו p. 288. c. 1.
ויבוהו p. 370. c. 2.
ויבט p. 205. c. 1.
ויביאו p. 28. c. 1.
ויביאום p. 370. c. 1.
ויביאם ibid.
ויביאנו p. 362. c. 2.
ויביאני ibid.
ויבך p. 288. c. 2.
ויבל p. 218. c. 1.
ויבן p. 259. c. 2.
ויבן p. 288. c. 1.
ויבטחו p. 178. c. 1. 361. c. 2. 362. c. 1. 412. c. 1.
ויגדה p. 361. c. 1.
ויגרה p. 296. c. 1. 412. c. 1.
ויגל p. 225. c. 1.
ויגל p. 302. c. 1.
ויגמל p. 172. c. 1.
ויגע p. 205. c. 1.
ויגע p. 201. c. 1.
ויגרשום p. 369. c. 1.
ויגש p. 205. c. 1.
וידא p. 288. c. 1.
וידא p. 205. c. 1.
וידבקו p. 186. c. 2. 408. c. 2.
וידו p. 297. c. 2. 412. c. 1.
וידח p. 205. c. 1.
וידכאו p. 280. c. 2.
וידכאו ibid.
וידם p. 218. c. 1. 409. c. 1.
וירשתם p. 385. c. 1.
וידק p. 225. c. 1.
וידר p. 201. c. 1.
וידרכו p. 186. c. 2. 408. c. 2.
ויהודרת p. 385. c. 1.
ויהי p. 288. c. 1.
ויהי p. 288. c. 1. 385. c. 1.
ויחם p. 218. c. 1.
ויחם ibid.
ויחם p. 302. c. 1.
ויואל p. 240. c. 1.
ויורה p. 370. c. 2.
ויותר p. 230. c. 1. 409. c. 2.
ויולד p. 240. c. 1.
ויולך ibid.
ויתן p. 237. c. 1.
ויוצא p. 279. c. 1.
ויוציאהו p. 370. c. 2.
ויוקיעם p. 370. c. 1.
ויור p. 302. c. 1.
ויורהו p. 363. c. 2.
ויורו p. 303. c. 2.
ויורם p. 363. c. 2.
ויורני ibid.
ויושיבני p. 362. c. 1.
ויושיען ibid.
ויותר p. 237. c. 1.
ויותרו p. 238. c. 1.
ויז p. 289. c. 1.
ויז ibid.
ויז ibid.
ויז p. 302. c. 1.
ויזד p. 205. c. 1.
ויזר p. 251. c. 1.
ויחד p. 288. c. 2.
ויחי p. 288. c. 1.
ויחי ibid.
ויחי ibid.
ויחי ibid.
ויחיהו p. 363. c. 1.
ויחל p. 288. c. 2.
ויחל p. 178. c. 1. 412. c. 1. 259. c. 2.
ויחל p. 296. c. 1.
ויחלא p. 288. c. 1.
ויחלו p. 260. c. 2.
ויחלו p. 226. c. 1.
ויחלו p. 175. c. 2. 412. c. 1.
ויחם p. 218. c. 1.
ויחסו p. 235. c. 2.
ויחסרת p. 169. c. 1. 236. c. 1. 2.
ויחן p. 288. c. 2.
ויחנך p. 361. c. 1.
ויחפאו p. 297. c. 1.
ויחץ p. 288. c. 2.
ויחקו p. 227. c. 2.
ויחר p. 288. c. 2.
ויחד p. 302. c. 1.
ויט p. 289. c. 1.
ויש ibid.
ויט ibid.
ויש p. 302. c. 1.
ויטל p. 225. c. 1.
וייחל p. 237. c. 1.
וייף p. 289. c. 1.
וייצר p. 235. c. 1.
ויישרם p. 178. c. 1. 412. c. 1.
ויישם p. 251. c. 1.
ויך p. 302. c. 1.
ויך ibid.
ויכרה ibid.
ויכו p. 303. c. 1.
ויכו p. 304. c. 2.
ויכוה p. 370. c. 2.
ויכום ibid.
ויכוננו p. 263. c. 2.
ויכוננו p. 362. c. 1.
ויכל p. 242. c. 1.
ויכלת p. 162. c. 2.
ויכנע p. 186. c. 1.
ויכם p. 296. c. 1.
ויכסימו p. 297. c. 1.
ויכתו p. 205. c. 2. 226. c. 1. 409. c. 2.
ויכתום p. 205. c. 2. 226. c. 1.
וילדו p. 238. c. 1.
וילדית p. 385. c. 1.
וילחמוני p. 369. c. 1.
וילינו p. 260. c. 2.
וילך p. 235. c. 1.
ויללת p. 385. c. 2. 412. c. 1.
וימאן p. 177. c. 1.
וימאנו p. 178. c. 2.
וימח p. 288. c. 2.
וימל p. 201. c. 1.
וימלא p. 276. c. 2.
וימן p. 296. c. 1.
וימס p. 221. c. 1.
וימץ p. 288. c. 1.
וימרת p. 260. c. 1.
וינאפו p. 202. c. 1.
וינאפו ibid.
וינאץ p. 259. c. 2.
וינגף p. 172. c. 2.
וינחנו p. 202. c. 1.
וינח p. 205. c. 1.
וינח p. 260. c. 1.
וינחילום p. 205. c. 1.
ויניחהו p. 369. c. 2.
ויניחו p. 205. c. 2.
ויניחום p. 369. c. 2.

ויניחך p. 362. c. 2.
וינפש p. 172. c. 1.
וינקהו p. 362. c. 1.
וינשא p. 280. c. 1.
ויסב p. 218. c. 1.
ויסב ibid.
ויסב p. 225. c. 1.
ויסכו p. 226. c. 1.
ויסיפו p. 241. c. 1.
ויסך p. 225. c. 1.
ויסע p. 205. c. 1.
ויסקו p. 201. c. 2.
ויסף p. 229. c. 2. 240. c. 1.
ויסר p. 251. c. 1.
ויכרני p. 338. c. 2.
ויער p. 251. c. 1. 260. c. 1.
ויעט p. 251. c. 1. 288. c. 2.
ויעל p. 302. c. 1.
ויעף p. 251. c. 1.
ויעף ibid.
ויער p. 260. c. 1.
ויעש p. 288. c. 2.
ויעש ibid.
ויפן p. 288. c. 1.
ויפן p. 302. c. 1.
ויפר ibid.
ויפרפרני p. 255. c. 2.
ויפצפצני ibid.
ויפת p. 288. c. 2.
ויצטירו p. 263.
ויציאהו p. 370. c. 2.
ויציבו p. 205. c. 2.
ויציגו ibid.
ויציקו ibid.
ויציקם p. 369. c. 2.
ויציתו p. 205. c. 2.
ויצלח p. 186. c. 1.
ויצמד p. 172. c. 2.
ויצמח p. 186. c. 1.
ויצף p. 296. c. 1.
ויצקו p. 201. c. 1.
ויצר p. 251. c. 1. 260. c. 1.
ויצר p. 235. c. 1.
ויקא p. 266. c. 2.
ויקב p. 218. c. 1.
ויקד ibid.
ויקדו p. 222. c. 1. 409. c. 1.
ויקח p. 201. c. 1.
ויצת p. 205. c. 1.
ויקחהו p. 369. c. 2.
ויקחום ibid.
ויקם p. 260. c. 1.
ויקן p. 288. c. 1.
ויקף p. 205. c. 1.
ויקץ p. 235. c. 1.
ויקרא p. 293. c. 1.
ויקר ibid.
ויקש p. 288. c. 1.
ויקש p. 302. c. 1.
וירא p. 288. c. 1. 302. c. 1.
וירא p. 293. c. 1.
ויראהו p. 370. c. 2.
וירב p. 177. c. 2.
וירד p. 288. c. 2.
וירדתי p. 263. c. 1.
וירם p. 218. c. 1.
וירמו p. 222. c. 1.
וירע p. 260. c. 1.
וירע p. 235. c. 1.
וירף p. 288. c. 1.
וירפו p. 277. c. 2.
וירפו p. 275. c. 2.
וירשורה p. 385. c. 1.
וירשנורה p. 385. c. 2.
וישאום p. 370. c. 1.
וישאם ibid.
וישב p. 235. c. 1.
וישב p. 260. c. 1.
וישב p. 288. c. 2.
וישח p. 221. c. 1.
וישחו p. 222. c. 1.
וישחו p. 218. c. 2.
וישע p. 288. c. 2.
וישכם p. 362. c. 1. 408. c. 2.
וישק p. 302. c. 1.
וישר p. 251. c. 1.
וישד p. 235. c. 1.
וישרנה p. 169. c. 1. 236. c. 2.
וישת p. 288. c. 2.
וישתחו p. 307. c. 2.
וישתחו p. 306. c. 1.
וישרחו ibid.
ויתא p. 288. c. 2. 409. c. 2.
410. c. 2.
ויתאבלו p. 194. c. 1.
ויתגל p. 306. c. 1.
ויתאו p. 306. c. 1.
ויתו p. 296. c. 1.
ויתחל p. 306. c. 1.
ויתילדו p. 193. c. 1.
ויתכם p. 306. c. 1.
ויתם p. 218. c. 1. 221. c. 1.
409. c. 1.
ויתם p. 225. c. 1. 409. c. 2.
ויתמו p. 222. c. 1. 409. c. 1.
ויתנה p. 369. c. 1.
ויתנה p. 360. c. 2.
ויתנהו ibid.
ויתנום p. 369. c. 2.
ויתנם ibid.
ויתע p. 302. c. 1.
ויתעבר p. 192. c. 2.
וכתנו p. 175. c. 2.
וכחתה p. 294. c. 1.
וכהתודתו p. 305. c. 1.
וכתבי p. 295. c. 1. 410. c. 1.
וכלבלתי p. 175. c. 1.
וכלהו p. 341. c. 2.
ובעסתה p. 340. c. 1.
וכשלה ibid.
ולאדיב p. 413. c. 1.
ולחתם p. 225. c. 1.
וללבן p. 185. c. 2.
ולמקצת p. 125. c. 1.
ולנה p. 248. c. 1.
ולנו p. 249. c. 2.
ולתתנו p. 353. c. 1.
ומריבות p. 184. c. 2.
ומחלבהן p. 128. c. 1.
ומשי p. 300. c. 2.
ומשים ibid.
ומלאתים p. 276. c. 2.
ומצאן p. 272. c. 2.
ומצות p. 295. c. 1.
ומשנאינו p. 276. c. 1.
ומתי p. 249. c. 1.
ונאברה p. 230. c. 2.
ונאחזו p. 171. c. 1.
ונאכלה p. 230. c. 2.
ונאשאר p. 171. c. 1.
ונבזה p. 218. c. 2.
ונביאם p. 371. c. 2.
ונבל p. 206. c. 2.
ונבלת p. 219. c. 1. 2. 226. c. 2.

ונבקרת p. 219. c. 1.
ונגלו p. 220. c. 1.
ונדמרה p. 222. c. 2. 409. c. 1.
ונדענו p. 371. c. 2.
ונחי p. 291. c. 1.
ונהפוך p. 170. c. 1.
ונהפכו p. 170. c. 2.
ונואלו p. 413. c. 2.
ונושיהם p. 349. c. 1.
ונוכחה p. 238. c. 2.
ונוכחת p. 407. c. 2. 614. c. 1.
615. c. 2.
ונטמרו p. 242. c. 2.
ונחבתם p. 274. c. 2.
ונחרה p. 248. c. 2.
ונחלו p. 219. c. 2. 409. c. 1.
ונחלתי ibid.
ונחקרה p. 169. c. 2.
ונחתרת p. 219. c. 1. 409. c. 1.
ונחתים p. 170. c. 1.
ונירם p. 291. c. 2. 371. c. 2.
ונף p. 303. c. 2.
ונברה ibid.
ונברת p. 291. c. 1.
ונבחו p. 371. c. 1.
ונכם ibid.
ונכפר p. 190. c. 1.
ונכרעה p. 169. c. 2.
ונלוו p. 293. c. 2.
ונמם p. 219. c. 1.
ונמם p. 219. c. 1. 220. c. 1.
ונסברה p. 219. c. 1.
ונסברת p. 226. c. 2.
ונעברם p. 371. c. 1.
ונעברה p. 169. c. 2.
ונעפרת p. 252. c. 2.
ונעשרה p. 410. c. 2.
ונעתור p. 170. c. 1.
ונפלל p. 219. c. 1.
ונקבצו p. 172. c. 2.
ונקשו p. 220. c. 1.
ונקיצרה p. 371. c. 2.
ונקתרת p. 292. c. 1.
ונקתרת p. 291. c. 1.
ונרפאו p. 274. c. 2. 411. c. 1.
ונרץ p. 219. c. 1.
ונשא p. 273. c. 2.
ונשו p. 411. c. 2.
ונשים p. 226. c. 2. 409. c. 2.
ונשלחה p. 371. c. 1.
ונשלמה p. 179. c. 2.
ונשמעה p. 307. c. 2.
ונתנה p. 371. c. 1.
ונתקנוחו p. 346. c. 2.
ונתתיחו p. 343. c. 1.
וסבסכתי p. 254. c. 2.
וספרה p. 166. c. 2.
ועלזי ibid.
ועמדו p. 128. c. 1.
ועצר p. 384. c. 2.
ועשרת p. 284. c. 1. 410. c. 1.
ופתי p. 200. c. 2.
ויפרו p. 260. c. 2.
ופשתם p. 249. c. 2.
וצארה p. 272. c. 1.
וצורם p. 128. c. 1.
וצעקי p. 166. c. 2.
וצפו p. 286. c. 1.
וקאם p. 248. c. 1. 410. c. 1.
וקיו p. 265. c. 2.
וקצחה p. 216. c. 1.
וקרא p. 277. c. 1.
וקראת p. 270. c. 1. 284. c. 1.
410. c. 1.
וקרקר p. 319. c. 2.
וראסרה p. 248. c. 2. 410. c. 1.
ורבו p. 216. c. 2.
ורסם p. 223. c. 1.
ורחמרה p. 128. c. 2.
ורחמתי p. 175. c. 1.
ורני p. 217. c. 2.
ורערה p. 248. c. 2.
ורעיהם p. 349. c. 1.
ורשו p. 234. c. 2.
ושברה p. 248. c. 2.
ושברת p. 248. c. 2. 407. c. 2.
ושבתי p. 163. c. 1.
ושתתם p. 175. c. 2.
ושים p. 259. c. 1.
ושירת p. 258. c. 2.
ושבבתי p. 163. c. 1.
ושמחי p. 166. c. 2.
ושמתי p. 249. c. 1.
ושפרה p. 128. c. 2.
ושעשע p. 319. c. 1.
ושקרה p. 200. c. 2.
ושרי p. 412. c. 2.
וששאתיך p. 294. c. 2.
ושתירה p. 249. c. 1.
ותארהו p. 360. c. 1.
ותארתרה p. 252. c. 1.
ותבאתי p. 265. c. 2.
ותבוארה ibid.
ותביאתו p. 364. c. 2.
ותביאני ibid.
ותבך p. 289. c. 2.
ותבן ibid.
ותבקשי p. 182. c. 1.
ותגבחינה p. 169. c. 1.
ותגר p. 205. c. 1.
ותגח p. 251. c. 2.
ותגל p. 296. c. 1.
ותגע p. 205. c. 2.
ותגשן p. 202. c. 1.
ותדד p. 201. c. 1.
ותדכאונני p. 371. c. 2. 413. c. 2.
ותדלגרה p. 290. c. 2.
ותדקהו p. 366. c. 1.
ותהום p. 254. c. 1.
ותזי p. 289. c. 1.
ותחי p. 289. c. 1. 290. c. 1.
ותחי p. 289. c. 1.
ותחיגרה p. 290. c. 2.
ותחר p. 289. c. 2.
ותוסף p. 240. c. 1.
ותופש ibid.
ותורה p. 302. c. 2. 365. c. 2.
ותורד p. 302. c. 2.
ותותר p. 240. c. 1.
ותזן p. 289. c. 2.
ותזני p. 289. c. 1.
ותזנים p. 366. c. 2.
ותזרני p. 178. c. 1. 365. c. 1.
411. c. 2.
ותחז p. 230. c. 1.
ותתז p. 289. c. 2.
ותתי p. 289. c. 1.
ותתי ibid.
ותחיין p. 297. c. 2.
ותחללרה p. 365. c. 1.
ותחני p. 166. c. 2.
ותחץ p. 293. c. 2.
ותחש p. 251. c. 2.
ותש p. 289. c. 2.

ותשחו p. 365. c. 2.
ותיטב p. 240. c. 1.
ותינק ibid.
ותינק ibid.
ותיפי p. 290. c. 1.
ותיראן p. 273. c. 2.
ותך p. 302. c. 2.
ותכח p. 289. c. 2.
ותכל p. 296. c. 2.
ותפל p. 289. c. 2.
ותלא ibid.
ותלד p. 235. c. 2.
ותלדנה p. 236. c. 1.
ותלה p. 289. c. 2.
ותמחו p. 167. c. 1.
ותמם p. 302. c. 2.
ותמר ibid.
ותנח p. 251. c. 2.
ותנח p. 205. c. 2.
ותניקהו p. 364. c. 2.
ותנם p. 357. c. 1.
ותנשא p. 189. med. 280. c. 1.
ותסר p. 260. c. 1.
ותעברה p. 167. c. 2.
ותעד p. 260. c. 1.
ותעד p. 289. c. 2. 302. c. 2.
ותעדי p. 290. c. 1.
ותעל p. 289. c. 2. 302. c. 2.
ותעל p. 289. c. 2.
ותעלז p. 291. c. 1. 294. c. 2.
ותענינה p. 364. c. 2.
ותעצר p. 172. c. 2.
ותער p. 296. c. 2.
ותעש p. 293. c. 2.
ותעש p. 290. c. 1.
ותעשין ibid.
ותעשנה p. 290. c. 2.
ותפתו p. 230. c. 1.
ותפלטמו p. 365. c. 1.
ותפעם p. 173. c. 1.
ותצאן p. 273. c. 2.
ותצאנה ibid.
ותצר p. 235. c. 2.
ותצרך p. 364. c. 1.
ותצרת p. 201. c. 1.
ותקרא p. 266. c. 2.
ותקחה p. 364. c. 1.
ותקחהו ibid.
ותקחני ibid.
ותקל p. 221. c. 1.
ותקם p. 260. c. 1.
ותקע p. 235. c. 2.
ותקש p. 296. c. 2.
ותרא p. 289. c. 2.
ותראני p. 364. c. 2.
ותרב p. 289. c. 2.
ותרב p. 302. c. 2.
ותרם p. 260. c. 1.
ותרוממך p. 364. c. 2.
ותרע p. 260. c. 1.
ותרפו p. 261. c. 1.
ותרץ p. 218. c. 1.
ותרץ p. 225. c. 2.
ותשבר p. 173. c. 1.
ותשחית p. 168. c. 1.
ותשמרך p. 363. c. 1.
ותשנה p. 273. c. 1.
ותשק p. 302. c. 2.
ותשתחו p. 306. c. 1.
ותשתחוין p. 307. c. 2.
ותתחלחל p. 193. c. 1.
ותתך p. 201. c. 1.
ותתכם p. 306. c. 1.
ותתם p. 218. c. 1.
ותתנה p. 365. c. 1.
ותתנים p. 366. c. 2.
ותתנם p. 365. c. 1.
ותתפעם p. 193. c. 1.
ותתצב p. 193. c. 1. 412. c. 1. 2.
ותתע p. 289. c. 2.

ז

זכרת p. 249. c. 2.
וזרת p. 297. c. 1.
זורה p. 150. c. 2.
זכו p. 216. c. 2.
זכרי p. 166. c. 1.
זכרה ibid.
זנים p. 59. c. 1.
זפרת p. 125. c. 1.
זמתכנה p. 126. c. 1.
זנותים p. 65. c. 2.
זעמה p. 166. c. 1.
זקנו p. 163. c. 2.
זרת p. 298. c. 1.
זרו p. 294. c. 2.
זרו p. 249. c. 1.
זרמו p. 175. c. 2.
זרע p. 164. c. 2.
זרק p. 179. c. 1.

ח

חבלתו p. 352. c. 1.
חבלי p. 98. c. 2.
חבליהם ibid.
חבליהם ibid.
חבלתה p. 340. c. 2.
חברתך p. 98. c. 2.
חגי p. 218. c. 1.
חגרת p. 165. c. 1.
חדלו p. 167. c. 1.
חדלו p. 163. c. 1.
חדרית p. 103. initio.
חדרית p. 103. initio.
חוחים p. 62. c. 2.
חוסרת p. 250. c. 1.
חושרת ibid.
חזרת p. 285. c. 2.
חזאל p. 25. c. 1.
חזו p. 285. c. 1.
חזקי p. 111. c. 1.
חטא p. 270. c. 2.
חטאו p. 99. c. 2.
חטאתי ibid.
חטאי p. 99. c. 2.
חטאי ibid.
חטאי p. 90. c. 1.
חטאים p. 271. c. 2. 411. c. 1.
חטאים p. 99. c. 2.
חטאת p. 88. c. 1. 411. c. 1.
חטאת p. 88. c. 1. 119. c. 3.
חטאת ibid. & p. 411. c. 1.
חטין p. 54. c. 1. 407. c. 1.
חייכי p. 127. c. 2.
חיין p. 54. c. 1. 407. c. 1.

Digitized by Google

חייתו p. 343. c. 2.
חילים p. 65. c. 1.
חיתל p. 125. c. 2.
חיתני p. 342. c. 1.
חכם p. 166. c. 1.
חל p. 296. c. 1.
חלאים p. 63. fin.
חלב p. 125. c. 2.
חלחפרת p. 25. c. 1.
חלותי p. 295. c. 2.
חלני p. 54. c. 2. 412. c. 2.
חליץ p. 177. c. 1.
חלצרת ibid.
חמצתו p. 351. c. 2.
חמרמרו p. 180. c. 2. 320. c. 1.
חמרמרו p. 180. c. 2.
חמתי p. 216. c. 2.
חמתים p. 66. c. 1.
חנונו p. 359. c. 1.
חניתות p. 67. c. 2.
חנך p. 348. c. 2. 372. c. 2. 407. c. 1.
חננו p. 216. c. 2.
חנני p. 357. c. 1.
חנני p. 359. c. 1.
חנגני p. 356. c. 2.
חנגני ibid.
חנרת p. 217. c. 2.
חסרה p. 128. c. 1.
חסירת p. 284. c. 1.
חסיו p. 285. c. 1.
חפצה p. 128. c. 1.
חפשרת p. 96. c. 1.
חפשים p. 64. med.
חצבו p. 164. c. 1.
חצי p. 54. c. 2.
חציו p. 100. med.
חצני p. 96. c. 1.
חקת p. 357. c. 1.
חקקי p. 164. c. 1.
חקקים p. 165. c. 2.
חרבו p. 167. c. 1.
חרבו p. 180. c. 1.
חרטמים p. 61. c. 1.
חרי p. 54. c. 2.
חרי p. 54. c. 2. 412. c. 2.
חריחם p. 97. c. 1.
חרלים p. 65. c. 1.
חרף p. 174. c. 1.
חרשרת p. 102.
חרשים p. 56. p. 58. c. 1.
חשבנתו p. 346. c. 2.
חשופי p. 54. c. 2.
חתרת p. 216. c. 1.
חתרת ibid.
חתלת p. 180. c. 1.

ט

טבו p. 249. c. 1.
טחר p. 174. c. 1.
טח p. 248. c. 1.
טחו p. 249. c. 2.
טפסריך p. 102. c. 2.
טרף p. 179. c. 1.

י

יאבו p. 230. c. 2.
יאחבני p. 161. c. 2.
יאהיל p. 225. c. 1.
יאחזוך p. 230. c. 2.
יאחזמו p. 361. c. 2.
יאכלמו ibid.
יארכו p. 168. c. 2.
יאחרת p. 284. c. 1.
יאתו p. 236. c. 1.
יבא p. 266. c. 2.
יבאוני p. 370. c. 1.
יבאך p. 362. c. 2.
יבדילני p. 360. c. 2.
יבואנו p. 362. c. 1.
יבואנו ibid.
יבוש p. 251. c. 1.
יבושו p. 252. c. 1.
יבזם p. 369. c. 2.
יבטח p. 186. c. 1.
יביא p. 266. c. 2.
יביארת p. 362. c. 2.
יביאהו ibid.
יביאהו p. 370. c. 1.
יביאום p. 370. c. 1.
יביאון p. 266. c. 2.
יביאוני p. 370. c. 1.
יביאך p. 362. c. 2.
יביאם ibid.
יביאנרת ibid.
יביאנו ibid.
יביש p. 205. c. 1.
יבישו p. 205. c. 2.
יבישון ibid.
יבבית p. 290. c. 2.
יבול p. 201. c. 1.
יבלון p. 202. c. 1.
יבקר p. 177. c. 2.
יבעתהו p. 369. c. 1.
יברך p. 181. c. 1.
יברך ibid.
יברכו p. 178. c. 2.
יברכוכרת p. 169. c. 1.
יברכנהו p. 360. c. 1.
יבש p. 251. c. 1.
יבשו p. 252. c. 2.
יבשרת p. 234. c. 2.
יגאלהו p. 369. c. 1.
יגודנו p. 361. c. 1.
יגורם ibid.
יגיל p. 259. c. 1.
יגירהו p. 269. c. 2.
יגל p. 296. c. 1.
יגע p. 201. c. 1.
יגעת p. 163. c. 1.
יגעת ibid.
יגף p. 201. c. 1.
יגפנו p. 360. c. 2.
יגר p. 218. c. 1. 409. c. 1.
יגרהו p. 362. c. 1.
יגרת p. 162. c. 2.
יגש p. 201. c. 1.
ידרון p. 202. c. 1.
ידוד p. 201. c. 1.
ידו p. 285. c. 2. 412. c. 1.
ידחו p. 294. c. 2.
ידחקון p. 168. c. 2.
ידי p. 54. c. 2.
ידיתו p. 126. c. 2.
ידכם p. 91. c. 1.

ידרל p. 221. c. 1.
ידם p. 221. c. 1. 409. c. 1.
ידמו p. 222. c. 1. 409. c. 1.
ידמו p. 221. c. 2.
ידמו ibid.
ידעון p. 163. c. 2.
ידענו p. 361. c. 2.
ידענה p. 347. c. 2.
ידעת p. 24. c. 2.
ידעת p. 163. c. 1.
ידשן p. 181. c. 1.
ידשנה p. 178. c. 1.
יהדפנו p. 359. c. 1.
יהוא p. 288. c. 1.
יהודה p. 302. c. 1. 408. c. 2.
יהודה p. 303. c. 1. 370. c. 2. 408. c. 1.
יהודים p. 64. med.
יהושיע p. 240. c. 1. 408. c. 1.
יחי p. 288. c. 1.
יהוליל p. 241. c. 1. 408. c. 2.
יחל p. 186. c. 1.
יחמתני p. 341. c. 2.
יהרמון p. 173. c. 2.
יחחלו p. 178. c. 2.
יתאו p. 267. c. 2.
יודה p. 302. c. 1.
יודו p. 303. c. 1.
יודע p. 237. c. 1.
יודע ibid.
יודעתי p. 175. c. 1. 183. c. 1. 238. c. 2.
יוכח p. 240. c. 1.
יוכיחה p. 362. c. 1.
יוכל p. 242. c. 1.
יוכל ibid.
יוכלו p. 230. c. 2.
יוכלו p. 242. c. 2.
יוכלו ibid.
יולד p. 179. c. 1.
יולד p. 180. c. 1.
יולדה p. 164. c. 2.
יולדת p. 164. c. 2. tom. 2. p. 616. c. 2.
יומתו p. 262. c. 2.
יונה p. 302. c. 1.
יושב p. 227. c. 1.
יוסף p. 164. c. 1.
יועידני p. 362. c. 1.
יוציא p. 279. c. 1.
יוקד p. 242. c. 1.
יוקשים p. 180. c. 2.
יורא p. 302. c. 1.
יורחו p. 370. c. 2.
יורו p. 303. c. 1.
יורנו p. 363. c. 2.
יורנו ibid.
יושבי p. 164. c. 1.
יושר p. 227. c. 1. 409. c. 2.
יושע p. 237. c. 1.
יורה p. 289. c. 1.
יזח p. 221. c. 1.
יזרבו p. 182. c. 1.
יזרה p. 298. c. 2.
יחברך p. 181. c. 2.
יחד p. 23. 228. c. 2.
יחדלון p. 168. c. 2.
יחזיון p. 290. c. 2.
יחי p. 288. c. 1.
יחיינו p. 363. c. 1.
יחילון p. 260. c. 2.
יחישרה p. 260. c. 1.
יחיתן p. 361. c. 2.
יחרל p. 229. c. 1.
יחל p. 225. c. 1.
יחל ibid.
יחללהו p. 369. c. 1.
יחלתי p. 175. c. 1.
יחלתי ibid.
יחלתני p. 342. c. 2.
יחם p. 221. c. 1.
יחם p. 235. c. 1.
יחם p. 176. c. 1.
יחמו p. 222. c. 1.
יחן p. 227. c. 1.
יחנה p. 361. c. 1.
יחנן p. 218. c. 1.
יחסיון p. 290. c. 2.
יחפזון p. 173. c. 2.
יחצבון p. 173. c. 1.
יחר p. 221. c. 1.
יחר p. 288. c. 2.
יחרדו p. 168. c. 2.
יחרו p. 222. c. 1.
יחרם p. 188. c. 1.
יחרם ibid.
יחרת p. 201. c. 1. 218. c. 1.
יחרת p. 201. c. 1.
יחתו p. 201. c. 1. 222. c. 1.
יחתך p. 363. c. 1.
ישרה p. 302. c. 1.
ישו p. 303. c. 1.
ישך p. 363. c. 2.
ישל p. 261. c. 1.
ישל ibid.
יטמא p. 280. c. 1.
יטמאו p. 280. c. 2.
יטמאו ibid.
ישנו p. 363. c. 2.
ייטב p. 240. c. 1. 412. c. 2.
ייטב p. 235. c. 1. 412. c. 2.
ייחלו p. 178. c. 2.
ייטב p. 240. c. 1.
ייטב p. 240. c. 1. 412. c. 2.
ייטב p. 240. c. 1.
ייטיב ibid.
ייטיבו p. 241. c. 1.
ילור p. 234. c. 1.
ייליל p. 240. c. 1. 412. c. 2.
יילילו p. 241. c. 1.
ייסף p. 235. c. 1.
יירא p. 272. c. 1.
ייראו p. 273. c. 1.
ייראו ibid.
יירה p. 293. c. 1.
יישירו p. 241. c. 1.
יך p. 302. c. 1.
יכבד p. 181. c. 1.
יכבדנני p. 360. c. 1.
יכרה p. 302. c. 1.
יכחו p. 370. c. 1.
יכו p. 303. c. 1.
יכיה p. 370. c. 2.
יכירנו p. 361. c. 1.
יכברה p. 363. c. 2.
יכברה ibid.
יכל p. 288. c. 1.
יכלו p. 242. c. 1.
יכלו ibid.
יכליון p. 290. c. 2.
יכלכל p. 178. c. 1.
יכלכלך ibid.
יכלרת p. 234. c. 1.
יכם p. 363. c. 2.

יכנו

Digitized by Google

יכנו p. 363. c. 2.
יכסימו p. 363. c. 1.
יכסימו p. 370. c. 2.
יכרסמנה p. 178. c. 1. 319. c. 1.
יכרת־ p. 172. c. 2.
יכרתון p. 173. c. 1.
יכרת p. 227. c. 1. 409. c. 2.
יכתו p. 227. c. 2. 409. c. 1.
ילבשם p. 360. c. 1.
ילדה p. 338. c. 1.
ילדתי p. 163. c. 1.
ילדתיך p. 344. c. 2.
ילדתך p. 341. c. 1.
ילדתך ibid.
ילדתנו p. 343. c. 2.
ילדתנו ibid.
ילזו p. 260. c. 2.
ילך־ p. 235. c. 1.
ילבדוהו p. 368. c. 2.
ילכדנו p. 368. c. 2. 413. c. 2.
ילכו p. 235. c. 2.
ילכו ibid.
ילכון ibid.
ילע p. 259. c. 2.
ים conſt. p. 90. c. 2.
ימום p. 221. c. 1. 412. c. 2. 413. c. 1.
ימאסו p. 222. c. 1. 413. c. 1.
ימד p. 221. c. 1.
ימח p. 293. c. 1.
ימיו p. 97. c. 2.
ימיחם ibid.
ימים p. 62. c. 2.
ימין p. 54. c. 1. 407. c. 1.
ימישון p. 260. c. 2.
ימלה p. 276. c. 2.
ימלו p. 202. c. 1.
ימם p. 221. c. 1.
ימצאהו p. 370. c. 1.
ימצאון p. 275. c. 2.
ימצאונה p. 370. c. 1. 413. c. 2.
ימצאנני ibid.
Tom. II.
ימצה p. 293. c. 1.
ימק p. 221. c. 1.
ימקו p. 221. c. 2.
ימקו ibid.
ימר p. 221. c. 1.
ימרוך p. 230. c. 2.
ימשל־ p. 167. c. 1.
ינאפו p. 178. c. 2.
ינאצון p. 202. c. 1.
ינהג p. 177. c. 2.
ינוה p. 289. c. 1.
ינון p. 253. c. 1. 2.
ינחיל p. 205. c. 1.
ינחל ibid.
ינחלוה p. 369. c. 1.
ינחלם p. 361. c. 1.
ינחנו p. 363. c. 1.
ינשור p. 201. c. 1.
יני p. 266. c. 2.
יניח p. 205. c. 1.
יניחו p. 205. c. 2.
יניעון p. 260. c. 2.
ינעם p. 201. c. 1.
ינצרהו p. 368. c. 1.
ינקפו p. 202. c. 1.
ינשא p. 275. c. 1.
ינשאהו p. 370. c. 1.
ינשאו p. 280. c. 2.
ינשוא p. 275. c. 2.
ינתן p. 209. c. 2.
ינתן־ ibid.
ינתן p. 209. c. 1.
ינתנו p. 209. c. 2.
יסבבנהו p. 361. c. 1.
יסגרו p. 173. c. 1.
יסירת p. 259. c. 2.
יסע p. 205. c. 1.
יסעדך p. 360. c. 1.
יסער p. 181. c. 1.
יסר p. 176. c. 2.
יסרני p. 338. c. 2.
יסרתו p. 341. c. 1.
יסתבל p. 193. c. 1.
יעברנהו p. 359. c. 2.
יעברנהו p. 368. c. 2. 413. c. 2.
יעד p. 288. c. 2.
יעד ibid.
יעדר p. 172. c. 1.
יעור p. 254. c. 1.
יעורו p. 168. c. 2.
יעורך p. 360. c. 1.
יעורני p. 369. c. 1.
יעל p. 288. c. 2.
יעלזו p. 255. c. 2.
יעמר p. 188. c. 1.
יעמרנה p. 169. c. 1.
יענוכה p. 290. c. 2.
יעערו p. 255. c. 2.
יעפו p. 236. c. 1.
יעצרכה p. 359. c. 2.
יעשרנו p. 360. c. 2. 402. c. 2.
יפאר p. 177. c. 1.
יפיפית p. 297. c. 2. 319. c. 2.
יפלא p. 302. c. 1.
יפריא ibid.
יפרנו p. 362. c. 1.
יפת p. 302. c. 1.
יצא p. 272. c. 1.
יצאו p. 273. c. 1.
יצאו ibid.
יצאני p. 372. c. 2.
יצאת p. 271. c. 1.
יצב p. 205. c. 1.
יצב ibid.
יצג p. 206. c. 2.
יצר p. 296. c. 1.
יצוק p. 201. c. 1.
יצחק p. 167. c. 1.
יציב p. 205. c. 1.
יציב ibid.
יציע ibid.
יציק ibid.
יצפנו p. 168. c. 2.
יצע p. 206. c. 2.
יצק p. 200. c. 1.
יצקו p. 201. c. 2.
יצרנהו p. 360. c. 2.
יצתו p. 202. c. 1.
יצתי p. 270. c. 2.
יקביר p. 167. c. 1.
יקד p. 235. c. 1.
יקהת p. 29. c. 2.
יקו p. 296. c. 1.

יקומון p. 252. c. 1.
יקת p. 206. c. 2.
יקחה p. 360. c. 2.
יקחהו *ibid.*
יקחו p. 202. c. 1.
יקחו p. 201. c. 2.
יקחך p. 360. c. 2.
יקחה *ibid.*
יקחם p. 360. c. 2.
יקחנה *ibid.*
יקחנו *ibid.*
יקחני *ibid.*
יקיפו p. 205. c. 2.
יקלו p. 222. c. 1.
יקלו p. 221. c. 2.
יקמון p. 252. c. 1.
יקנאוהו p. 370. c. 1.
יקץ p. 235. c. 1.
יקץ *ibid.*
יקצרון p. 168. c. 2.
יקר p. 235. c. 1.
יקרא p. 288. c. 1.
יקראו p. 362. c. 2.
יקראנני p. 370. c. 1. 413. c. 2.
יקרחה p. 168. c. 2.
יקרך p. 363. c. 1.
יקשון p. 252. c. 1.
ירא p. 288. c. 1.
ירא *ibid.*
יראו p. 273. c. 1.
יראו p. 272. c. 2.
יראוהו p. 346. c. 1.
יראוך p. 370. c. 1.
יראונו p. 346. c. 2.
יראני p. 363. c. 1.
ירב p. 259. c. 2.
ירבין p. 290. c. 2.
ירגון p. 168. c. 2.
ירד p. 296. c. 1.
ירד p. 302. c. 1.
ירדנה p. 102.
ירדף p. 178. c. 1.
ירדפה p. 359. c. 2.
ירדפה *ibid.*
ירוץ p. 290. c. 2.
ירון p. 218. c. 1.
ירש p. 221. c. 1.
ירן p. 218. c. 1.
ירוצון p. 252. c. 1.
ירח p. 259. c. 2.
ירחם p. 177. c. 2.
ירחם p. 181. c. 1.
ירע p. 235. c. 1.
ירע p. 235. c. 1.
ירעו p. 260. c. 2.
ירקרקות p. 63. c. 1.
ירקדון p. 178. c. 2.
ירשה p. 234. c. 1.
ירשו p. 236. c. 1.
ירשיען p. 186. c. 2.
ירשתם p. 163. c. 2.
ישר p. 372. c. 1.
ישא p. 272. c. 1.
ישאהו p. 370. c. 1.
ישאו p. 273. c. 1.
ישאו *ibid.*
ישאו *ibid.*
ישאום p. 370. c. 1.
ישאונך *ibid.*
ישאלון p. 168. c. 2.
ישבחונך p. 369. c. 1. 413. c. 2.
ישבעני p· 360. c. 2.
וישברת p. 164. c. 2.
וישברת *ibid.*
ישבתי p. 164. c. 2. tom. 2. p. 616. c. 2.
ישגא p. 288. c. 1.
ישדדם p. 361. c. 1.
ישוב p. 234. c. 1.
ישובון p. 252. c. 1.
ישוד p. 218. c. 1.
ישוט p. 288. c. 2.
ישי p. 302. c. 1.
ישיא p. 279. c. 1. & p. 302. c. 1.
ישימה p. 362. c. 2.
ישיתהו p. 370. c. 1.
ישך p. 372. c. 1.
ישכבו p. 168. c. 2.
ישכם p. 372. c. 1.
ישל p. 201. c. 1.
ישליו p. 290. c. 2.
ישלכו p. 188. c. 2.
ישלם p. 181. c. 1.
ישם p. 218. c. 1. 221. c. 1.
409. c. 1.
ישמיקנו p. 369. c. 1.
ישמעון p. 168. c. 2.
ישנא p. 288. c. 1. 298. c. 2.
ישנו p. 236. c. 1.
ישנו p. 372. c. 1.
ישעשעו p. 178. c. 2. 319. c. 2.
ישפוטו p. 168. c. 2.
ישקון p. 202. c. 1.
ישרשו p. 182. c. 1.
ישרתונך p. 369. c. 1. 413. c. 2.
יששכר p. 30. c. 2.
ישתומם p. 228. c. 1.
ישתחוה p. 306. c. 1.
ישתחוו p. 307. c. 2.
ישתיון p. 290. c. 2.
ישתמר p. 193. c. 1.
ישתקשקון p. 194. c. 1.
יתארהו p. 177. c. 1.
יתארהו *ibid.*
יתבקעו p. 194. c. 1.
יתגודדו p. 228. c. 2.
יתגלע p. 192. c. 2.
יתגעשו p. 194. c. 1.
יתהלכון *ibid.*
יתוכח p. 242. c. 1.
יתמהמה p. 193. c. 1.
יתמו p. 221. c. 2. 400. c. 1.
יתמו *ibid.*
יתמלאת p. 280. c. 1.
יתמרמר p. 193. c. 1.
יתן p. 208. c. 2.
יתן *ibid.*
יתן p. 209. c. 1.
יתנהו p. 369. c. 1.
יתנו p. 209. c. 1.
יתנו *ibid.*
יתנחם p. 192. c. 2.
יתנך p. 360. c. 2.
יתנם *ibid.*
יתננה *ibid.*
יתננו *ibid.*
יתנני *ibid.*
יתקב p. 177. c. 1.
יתפקדו p. 194. c. 1.
יתפרדו *ibid.*
יתצו p. 202. c. 1.

כ

באביר p. 411. c. 1.
באלניו p. 376. c. 1.
באורי p. 410. c. 1.
כנס p. 174. c. 1.
כנערת p. 200. c. 2.
כחדוש p. 253. c. 2.
כחורת p. 295. c. 2.
כחמם p. 220. c. 1.
כחנדף p. 172. c. 1.
כחתיסך p. 353. c. 2.
כחתם p. 225. c. 1.
כטבתרת p. 254. c. 1.
כואת p. 376. c. 2.
כורת ibid.
כיהורת p. 376. c. 1.
כיקר p. 89. c. 1.
כיתרון p. 376. c. 1. 412. c. 1.
כלא p. 271. c. 1.
כלא p. 129. c. 1. 407. c. 1.
כלאתי p. 270. c. 2.
כלחם p. 126. c. 2.
כלו p. 285. c. 1.
כלו p. 270. c. 2.
כלו p. 298. c. 1.
כלם 2. perſ. p. 127. c. 1.
כלנרת p. 126. c. 1.
כלתני p. 344. c. 1.
כמוצאת p. 412. c. 1.
כמשחו p. 295. c. 2.
כמטרא p. 407. c. 1.
כמתעתע p. 319. c. 2.
כן p. 249. c. 1.
כנה p. 94. c. 1.
כנה ibid.
כנלותך p. 148. c. 2. 355. c. 2.
כנפיהם p. 89. c. 2.
כמו p. 298. c. 1.
כסמו p. 340. c. 2.
כסתותיכנה p. 126. c. 1.
כסתני p. 342. c. 1.
כעטירה p. 286. c. 1.
כפר p. 174. c. 1.
כקרבכם p. 351. c. 2.
כרי p. 54. c. 2.
כרת p. 162. c. 2.
כרת ibid.
כרת p. 179. c. 1.
כרתה p. 179. c. 2.
כרתי p. 163. c. 1.
כשף p. 217. c. 1.
כשמעתו p. 351. c. 2.
כתב p. 89. c. 1.
כתנות p. 121. c. 2.
כתנותם ibid.
כתרת p. 174. c. 1.

ל

לא p. 30. c. 1.
לאריב p. 185. c. 2. 413. c. 1.
לאדני p. 70. c. 2.
לאחברת p. 165. c. 2.
לאור p. 148. c. 2. 253. c. 2.
לאלהים p. 70. c. 2.
לאמר p. 30. c. 1.
לאמר p. 148. c. 1.
לאסר ibid.
לאשמרת p. 165. c. 2.
לבאים p. 63. fin.
לבבהני p. 343. c. 1.
לבהון p. 127. c. 1.
לבדנרת p. 126. c. 1.
לבוא p. 265. c. 1.
לבוא ibid.
לבור p. 217. c. 2.
לביא p. 148. c. 2. 266. c. 1.
לביא p. 407. c. 1.
לבן־ pro לבן־ p. 90. c. 1.
לבער p. 176. c. 1. 2.
לבער ibid.
לברם p. 217. c. 2. 353. c. 1.
לבש p. 164. c. 2.
לברת p. 111. c. 2.
לגבחרת p. 165. c. 1.
לדאברת p. 165. c. 2.
לדין p. 148. c. 2. 259. c. 1.
לדעת p. 234. c. 1.
לדרוש p. 165. c. 1.
לדרת p. 234. c. 1.
לדתה p. 354. c. 1.
לדחנרת ibid.
לה illi, p. 81. c. 1.
לחבורת p. 62. c. 2.
לחבר p. 225. c. 2.
לחדק ibid.
לחודות p. 301. c. 2.
לחורת p. 286. c. 2.
לחונתם p. 301. c. 2.
לתוציא p. 278. c. 2.
לחוציאנו p. 355. c. 1.
לחודות p. 301. c. 2.
לחורתם p. 355. c. 2.
לחושיבי p. 239. c. 2.
לחחלו p. 200. c. 2.
לחט p. 174. c. 1.
להטרת p. 174. c. 2.
לחשתה p. 355. c. 2.
לחיורת p. 287. c. 2.
לחיטיב p. 239. c. 2.
להימין ibid.
לחכותה p. 355. c. 2.
לחכותם ibid.
לחביל p. 185. c. 2.
לחנרת p. 81. c. 1.
לחנחיל p. 204. c. 2.
להניח ibid.
להניחו ibid.
לחנפרת p. 259. c. 2.
להנתיך p. 204. c. 2.
לחנתן p. 209. c. 2.
להעצברת p. 352. c. 2.
להפרכם p. 354. c. 2. 408. c. 2.
לחציב p. 204. c. 2.
לחשורת p. 301. c. 2. 411. c. 2.
לחשתבת p. 192. c. 1.
לחשתחות p. 305. c. 2.
לתתגרר p. 192. c. 2.
לחתנחם p. 192. c. 1.
לחתפאר ibid.
לוים p. 64. med.
לורא p. 407. c. 1.
לח p. 249. c. 1.
לחנא p. 407. c. 1.

לחו p. 100. c. 2.
לחול p. 217. c. 2.
לחטיא p. 148. c. 2. 278. c. 2.
לחטת p. 411. c. 2.
לחי p. 70. c. 2.
לחיתם p. 100. c. 2.
לחיו p. 100. med.
לחיות p. 287. c. 2.
לחיו p. 100. c. 2.
לחיו ibid.
לחיים p. 66. c. 2.
לחילה p. 128. c. 2.
לחים p. 65. c. 2
לחכה p. 174. c. 2.
לחכם p. 70. c. 2.
לחליך p. 148. c. 2.
לחם p. 57. c. 1.
לחמלה p. 165. c. 1.
לחמם p. 217. c. 2.
לחנכה p. 352. c. 1.
לחנככם ibid.
להרבות p. 70. c. 2.
לחרחר p. 319. c. 1.
לחתות p. 287. c. 2.
לחתים p. 66. c. 1.
לטפרת p. 200. c. 2.
לי p. 29. c. 2.
ליהודה p. 70. c. 1.
ליהוה p. 70. c. 2.
ליחמנה p. 352. c. 1.
לילה p. 50.
לין p. 259. c. 1.
ליני p. 259. c. 2.
ליסוד p. 148. c. 1. 176. c. 2.
177. c. 1. 234. c. 2.
ליסרך p. 354. c. 1.
ליראני ibid.
לירוא p. 287. c. 1.
לירות p. 287. c. 2.
לישועה p. 70. c. 1.
לישרים ibid.
לך masc. p. 81. c. 1.
לך p. 29. c. 2.
לך p. 234. c. 1.
לך ibid.
לה ibid.
לכה ibid.
לכה tibi, p. 81. c. 1.
לכחן p. 176. c. 1.
לכו p. 234. c. 2.
לבי p. 81. c. 1. 407. c. 2.
לכי p. 234. c. 2.
לכלא p. 295. c. 1.
למלהנה p. 126. c. 2.
לכן p. 234. c. 2.
לכנה ibid.
לכנה p. 126. c. 1.
לכת p. 234. c. 1.
לכת ibid.
לכתו p. 354. c. 1.
לכתך ibid.
ללדת p. 234. c. 1.
ללון p. 148. c. 1.
ללין p. 148. c. 2. 259. c. 1.
ללת p. 234. c. 1.
למבראשונה p. 71. c. 1.
למדי p. 71. c. 2.
למדתי p. 175. c. 1.
למהר p. 176. c. 1.
למו p. 127. c. 2.
למחות p. 148. c. 2. 301. c. 2.
למחצצרים p. 30. c. 2. 176. c. 2.
למירקי p. 351. c. 2.
למיו p. 127. c. 1.
למלאת p. 276. c. 2.
למלאות ibid.
למלאות ibid.
למנוחיכי p. 127. c. 2.
למעינו p. 125. c. 2.
למרות p. 148. c. 2. 301. c. 2.
למשחה p. 165. c. 1.
למשעי p. 128. c. 1.
למשפטי p. 347. c. 2.
לנחתם p. 355. c. 2.
לנים p. 250. c. 1.
לנפיל p. 148. c. 2. 204. c. 2.
לנפל p. 185. c. 2.
לסבב p. 217. c. 2.
לסתיר p. 148. c. 2. 185. c. 1.
לעזרת p. 217. c. 2.
לעמרת p. 148. c. 2. 293. c. 2.
לעני p. 70. c. 2.
לעשר p. 148. c. 2. 185. c. 2.
לפקרת p. 200. c. 2.
לפאר p. 176. c. 1.
לצאת p. 271. c. 2.
לצאת p. 271. c. 2.
לצבות p. 148. c. 2.
לצחק p. 176. c. 1.
לצנאכם p. 413. c. 2.
לצקרת p. 200. c. 2.
לקח ibid.
לקחת p. 179. c. 2.
לקחת ibid.
לקחת p. 163. c. 1. 200. c. 2.
לקחת p. 24. c. 2.
לקחתה p. 353. c. 2.
לקחתו ibid.
לקחתך ibid.
לקטרה p. 174. c. 2.
לקים p. 255. c. 1.
לקללך p. 352. c. 1.
לקראת p. 88. c. 2.
לקראתו ibid.
לרא p. 148. c. 1. 271. c. 2.
לראובני p. 411. c. 1.
לראורה p. 287. c. 2.
לראות p. 148. c. 2. 292. c. 2.
לראות p. 148. c. 1.
לרבעה p. 165. c. 2.
לרד p. 217. c. 1.
לרדת p. 234. c. 1.
לרות p. 287. c. 2.
לרחקה p. 165. c. 1.
לרהצה ibid.
לריב p. 148. c. 2. 259. c. 1.
לרפוחני p. 355. c. 2.
לרשת p. 234. c. 1.
לרשתה p. 354. c. 1.
לשאת p. 271. c. 2.
לשבוים p. 286. c. 2.
לשבית p. 185. c. 1.
לשבת p. 148. c. 1.
לשחתכם p. 352. c. 2.
לשחתכם ibid.
לשיר p. 258. c. 1.
לשכתה p. 112. c. 1.
לשמיד p. 148. c. 2. 185. c. 2.
לשמע p. 148. c. 1.
לשמע p. 185. c. 2.
לתאבה p. 165. c. 2.
לתת p. 208. c. 2.
לתת ibid.
לתתן ibid.

Digitized by Google

מ

מאדם p. 181. c. 1.
מאדמים p. 181. c. 2.
מאחז p. 188. c. 1.
מאחזים p. 188. c. 2.
מאירת p. 258. c. 2.
מאן p. 176. c. 1.
מאן p. 174. c. 1.
מאנו p. 175. c. 1.
מאנה p. 174. c. 2.
מאנת p. 175. c. 1.
מאסכם p. 353. c. 2.
מאספכם p. 348. c. 1.
מאתים p. 66. c. 2. 411. c. 1.
tom. 2. p. 383. c. 2.
מבדלות p. 188. c. 2.
מבטחם p. 90. c. 1. 128. c. 2.
מבי p. 266. c. 1.
מביאיה p. 350. c. 2.
מביאה p. 348. c. 2.
מבערים p. 176. c. 1.
מבערת p. 181. c. 1.
מבעתה p. 350. c. 1.
מברך p. 175. c. 2.
מברך p. 181. c. 1.
מברכת *ibid.*
מגאל *ibid.*
מגרת p. 204. c. 2.
מגיר p. 204. c. 1.
מגירי p. 204. c. 2.
מגני p. 94. c. 1.
מגנים p. 58. c. 2. 60. c. 2.
מגערת p. 204. c. 2.
מדבר p. 189. med. 191. c. 1.
מדו p. 101. fin.
מחלל p. 225. c. 1.
מחיות p. 70. c. 1. 148. c. 1.
מהלכים p. 184. c. 2. 408. c. 2.
מהם p. 76. c. 2.
מהמרה p. 81. c. 2.
מהרה *ibid.*
מהקצעות p. 188. c. 2. 408. c. 1.
מהר p. 177. c. 1.
מהרברת p. 301. c. 1.
מהרה p. 174. c. 2.
מהררה p. 177. c. 1.
מהרי p. 177. c. 2.
מהרת p. 175. c. 1.
מהשתרע p. 192. c. 2.
מתחבבות p. 180. c. 1.
מוניך p. 300. c. 2.
מודה p. 300. c. 1.
מודים p. 300. c. 2.
מודעת p. 241. c. 1.
מודעתנו p. 129. c. 2.
מוטהו p. 127. c. 1.
מולכת p. 164. c. 2.
מוניך p. 300. c. 2. 350. c. 2.
מוסכי p. 226. c. 1.
מוסרותימו p. 127. c. 2.
מוסרי p. 94. c. 1.
מוסרים p. 60. c. 1.
מועדת p. 180. c. 2.
מוצא p. 270. c. 2.
מוצא p. 278. c. 2.
מוצאת p. 271. c. 1.
מוצאת *ibid.*
מוצאת p. 279. c. 2.
מוצאת *ibid.*
מוצאתיו p. 89. c. 2.
מוציא p. 278. c. 2.
מוצקת p. 239. c. 1.
מורגים p. 59. c. 1.
מורה p. 300. c. 1.
מורי p. 350. c. 2.
מורים p. 300. c. 2.
מושיבי p. 239. c. 1.
מותחי p. 254. c. 2.
מזבח p. 94. c. 1.
מזבחה p. 102.
מזבחך p. 93.
מזרה p. 300. c. 1.
מזרה p. 76. c. 1.
מזורה p. 298. c. 1.
מזון p. 183. c. 1. 2.
מזעזעיך p. 255. c. 1.
מזרה p. 295. c. 1.
מזרחה p. 102.
מזרחה *ibid.*
מחאה p. 352. c. 1.
מחוש p. 70. c. 2.
מחולנו p. 97. c. 1.
מחזין p. 70. c. 2.
מחטו p. 271. c. 1.
מחברה p. 295. c. 1.
מחכימת p. 184. c. 1.
מחל p. 224. c. 1.
מחלליה p. 350. c. 1.
מחלמים p. 184. c. 2.
מחצצרים *ibid.*
מחרבות p. 188. c. 2.
מטב p. 239. c. 1.
מטבעותיו p. 128. c. 1.
מטרה p. 300. c. 1.
מטרה p. 303. c. 2.
מטחר p. 191. c. 1.
מטחו p. 29. c. 2.
מטורת p. 304. c. 2.
מטיב p. 239. c. 1.
מטיבים p. 239. c. 2.
מטלטלך p. 176. c. 1. 319. c. 2.
מיגונם p. 70. c. 2.
מיהודה *ibid.*
מיחורה p. 71. c. 1.
מיטיב p. 239. c. 1.
מיטיבים p. 239. c. 2.
מימי p. 70. c. 2.
מימי p. 102. c. 1.
מימינים p. 239. c. 2.
מיניקות *ibid.*
מינקת *ibid.*
מיפתך p. 348. c. 1.
מיקנים p. 70. c. 2.
מירדי p. 353. c. 2.
מירשתך p. 70. c. 2.
מישני *ibid.*
מכרה p. 300. c. 1.
מכרה p. 303. c. 2.
מכרה *ibid.*
מכחו p. 349. c. 2.
מכותך p. 127. c. 1.
מכי p. 304. c. 2.
מכים *ibid.*
מכיר p. 204. c. 1.
מכירים p. 204. c. 2.
מכך p. 349. c. 2.
מכלכל p. 176. c. 1. 319. c. 2.
מכרכל p. 181. c. 1. 319. c. 1.
מכרה p. 166. c. 1.

מדבר p. 176. c. 1. 319. c. 2.
מכשפת p. 176. c. 1.
מלאכת p. 111. c. 3. 411. c. 1.
מלאכים p. 25. c. 1.
מלאכבת p. 126. c. 1. 2.
מלאכתו p. 111. c. 3.
מלאתי p. 125. c. 1.
מלאתני p. 342. c. 2.
מלבנא p. 265. c. 1.
מלבחן p. 127. c. 1.
מלו p. 270. c. 2.
מלות p. 300. c. 1.
מלושני p. 176. c. 1. 347. c. 2.
מלים p. 250. c. 2.
מלין p. 54. c. 1.
מלינים p. 258. c. 2.
מלך־ p. 165. c. 2.
מלכי p. 166. c. 2.
מלכי־צדק p. 125. c. 1.
מלכין p. 54. c. 1. 407. c. 1.
מלכם p. 76. c. 2.
מלפנו p. 176. c. 1. 348. c. 1. 411. c. 2.
מלתי p. 270. c. 2.
ממך p. 81. c. 2.
ממנו ab illa, *ibid.*
מכם p. 81. c. 2.
מן p. 296. c. 1.
מנאות p. 59. c. 2.
מנאפת p. 176. c. 2.
מנאץ p. 191. c. 1.
מנד p. 261. c. 1.
מנהגות p. 176. c. 2.
מנחו p. 81. c. 1.
מנחו *ibid.*
מנחל p. 176. c. 1.
כנהם p. 81. c. 2.
מנח p. 206. c. 2.
מנחיל p. 204. c. 1.
מני־ / מני־ } pro מן, p. 71. c. 2.
מני p. 80. c. 1.
מני *ibid.*
מנזות p. 59. c. 2.
מניח p. 204. c. 1.
מנת p. 125. c. 1.
מסב p. 224. c. 1.
מסב *ibid.*
מסבו p. 102. init.
מסכים p. 66. c. 2.
מסבת p. 226. c. 2.
מסים p. 66. c. 2.
מסית p. 258. c. 1.
מסתולל p. 227. c. 2.
מסתתר p. 191. c. 1.
מעורת p. 241. c. 2.
מעזים p. 58. c. 2.
מעוניה p. 406. c. 2.
מעורים p. 184. c. 2.
מעיר p. 258. c. 1. 259. c. 1.
מעכו p. 180. c. 1.
מעלותיו p. 126. c. 2.
מעליך p. 383. c. 2.
מעמד p. 188. c. 1.
מעף p. 261. c. 1.
מפחד p. 176. c. 1.
מפילים p. 204. c. 2.
מפנת p. 303. c. 2.
מפר p. 258. c. 1.
מפתיה p. 349. c. 2.
מצאתך p. 354. c. 2.
מצאתם p. 341. c. 2.
מצאתנו *ibid.*
מצאתנו *ibid.*
מצב p. 206. c. 2.
מצוך p. 349. c. 2.
מציב p. 204. c. 1.
מציג *ibid.*
מציל *ibid.*
מצל p. 224. c. 1.
מצק p. 206. c. 2.
מצרת p. 224. c. 2.
מצרים p. 64. med.
מצרימה p. 103.
מצרימה *ibid.*
מצתי p. 270. c. 2.
מקדש p. 29. c. 2.
מקדשכם p. 347. c. 1.
מקומי p. 258. c. 1.
מקיף p. 204. c. 1.
מקיפים p. 204. c. 2.
מקל p. 94. c. 1.
מקללוני p. 347. c. 1. 2.
מקנה p. 278. c. 1.
מקננתי p. 181. c. 2. tom. 2. p. 616. c. 2.
מקראי p. 277. c. 1.
מקרקר p. 176. c. 1.
מראת p. 304. c. 1.
מראה p. 303. c. 2.
מראשתי p. 54. c. 2.
מרבה p. 300. c. 1.
מרבה *ibid.*
מרגוה p. 70. c. 2.
מרדף p. 148. c. 1.
מרדת p. 234. c. 1.
מרחם p. 176. c. 1.
מרחפת p. 176. c. 2.
מרע p. 258. c. 1.
מרעהו p. 93. c. 2. 126. c. 2.
מרעהו *ibid.*
מרעים p. 258. c. 2.
מרפא p. 295. c. 1.
מרקדת p. 176. c. 2.
מרתה p. 179. c. 2.
מרתה p. 284. c. 1.
משבתים p. 65. c. 2.
משגרת p. 204. c. 2.
משה p. 300. c. 1.
משור p. 188. c. 1.
משחרת *ibid.*
משיבת p. 258. c. 2.
משיגהו p. 348. c. 1.
משכו p. 167. c. 1.
משכלת p. 176. c. 2.
משכרתי p. 96. c. 1.
משלחך p. 347. c. 1.
משלבת p. 188. c. 1.
משלנו p. 80. c. 2.
משמים p. 224. c. 1.
משמנם p. 65. c. 2.
משפט p. 89. c. 2.
משפטי p. 176. c. 1.
משקה p. 300. c. 1.
משרת p. 176. c. 2.
משתאה p. 305. c. 1.
משתחוים p. 305. c. 2.
משתחוה p. 305. c. 2.
משתחויתם p. 305. c. 2. 410. c. 2. tom. 2. p. 616. c. 2.
משתמר p. 191. c. 1.
מת p. 248. c. 1. 249. c. 1.
מתאב p. 175. c. 2.
מתאמצת p. 191. c. 2.

מתברך p. 191. c. 1.
מתרה p. 248. c. 2.
מתרה p. 249. c. 2.
מתו p. 249. c. 1.
מתוררת p. 305. c. 1.
מתחררת p. 295. c. 1.
מתים p. 150. c. 1.
מתלארה p. 76. c. 2.
מתלהלה p. 191. c. 2. 305. c. 1.
מתלקחרת p. 191. c. 2.
מתמהמה p. 191. c. 1.
מתנו p. 249. c. 2.
מתנו ibid.
מתנחם p. 191. c. 2.
מתנכררת p. 60. c. 1.
מתעב p. 175. c. 2.
מתעתע p. 176. c. 1.
מתעתקים p. 191. c. 2. 305. c. 2.
מתקוססה p. 262. c. 1.

נ

נאדרי p. 171. c. 1.
נאורה p. 292. c. 1.
נאוו p. 285. c. 1. 291. c. 1.
נאוחרה p. 236. c. 2.
נאבלרת p. 171. c. 2.
נאלמרה p. 170. c. 1.
נאלסרה ibid.
נאלמרה ibid.
נאם p. 164. c. 2.
נאמנרת p. 171. c. 2.
נאנח p. 171. c. 1.
נאפרה p. 174. c. 2.
נאץ p. 174. c. 1. 177. c. 1.
נאצו p. 29. c. 1. 175. c. 2.
נאצרה p. 58. c. 2.
נאצורת ibid.
נאצת p. 175. c. 1.
נאר p. 174. c. 1.
נארים p. 203. c. 2. 220. c. 2. 409. c. 1.
נארתרה p. 175. c. 1.
נבלא p. 273. c. 2. 274. c. 2.
נבאים p. 274. c. 2.
נבאורה p. 265. c. 2.
נבוב p. 253. c. 1.
נבירת p. 275. c. 1.
נבבים p. 253. c. 2.
נבבותי ibid.
נבעתי p. 170. c. 2.
נבר p. 220. c. 1.
נגאלו p. 171. c. 1.
נגבה p. 103.
נגוף p. 172. c. 1.
נגו p. 219. c. 1.
נגוו p. 220. c. 1.
נגלורת p. 293. c. 2.
נגף p. 203. c. 1.
נגששרה p. 179. c. 2.
נדחרה p. 202. c. 1.
נדחך p. 338. c. 2.
נדחרת p. 203. c. 1.
נדפרה p. 293. c. 2.
נדשרה p. 236. c. 2.
נדשרה ibid.
נדף p. 203. c. 1.
נחג p. 174. c. 1.
נחלת p. 175. c. 1.
נחפכו p. 170. c. 2.
נחרים p. 67. c. 1.
נחרסו p. 170. c. 2.
נואלו p. 413. c. 2.
נואלנו ibid.
נואש p. 236. c. 1.
נוגורת p. 292. c. 2.
נוגי ibid.
נודישרה p. 241. c. 2.
נודשו p. 236. c. 1.
נוכל p. 242. c. 2.
נוכלרת ibid.
נולדו p. 29. c. 2. 236. c. 2.
נופלרת p. 164. c. 2.
נוקש p. 237. c. 1.
נורא p. 274. c. 1.
נוראה ibid.
נוראורת p. 274. c. 2.
נושברת p. 236. c. 2.
נותנך p. 348. c. 1.
נזלו p. 163. c. 1.
נתשבנו p. 171. c. 2.
נחרת p. 219. c. 1. 409. c. 1.
נחתו p. 202. c. 2. 219. c. 2.
נחתים p. 407. c. 2.
נחבאים p. 274. c. 2.
נחברת p. 274. c. 1.
נחל p. 219. c. 1. 409. c. 1.
נחל ibid.
נחלרת p. 125. c. 1.
נחם p. 174. c. 1. 202. c. 2.
נחם p. 203. c. 1.
נחמרה p. 179. c. 2.
נחמו p. 177. c. 2.
נחמסו p. 170. c. 2.
נחנו p. 72. c. 1.
נחנו ibid.
נחנתי p. 219. c. 2. 409. c. 1.
נחפרה p. 292. c. 1.
נחפזו p. 170. c. 2.
נחר p. 219. c. 1.
נחר ibid.
נחר ibid.
נחרו p. 291. c. 2.
נחרו p. 219. c. 2. 409. c. 1.
נטיו p. 285. c. 1.
נטיו p. 291. c. 2.
נטמאים p. 274. c. 2.
נטמארת p. 274. c. 1.
נטמינו p. 274. c. 2.
נטמתם ibid.
נטע p. 164. c. 1.
נטררה p. 164. c. 2.
נינם p. 371. c. 2.
נירא p. 273. c. 2.
נירו p. 259. c. 2.
נכאו p. 291. c. 2.
נכארת p. 413. c. 1.
נכבדים p. 59. c. 1.
נכתדרת p. 171. c. 2.
נכנו p. 371. c. 2.
נכסף p. 172. c. 1.
נכרים p. 64. med.
נכרת p. 170. c. 2.
נכרתרה p. 170. c. 1.
נכתרה p. 297. c. 2.
נכחרה p. 413. c. 1.
נלחם p. 172. c. 1.
נלכדו p. 170. c. 2.
נלכה p. 236. c. 2.

נלכדת p. 236. c. 2.
נלקח p. 202. c. 1.
נלקחת p. 202. c. 2.
נמבוכת p. 292. c. 1.
נמו p. 249. c. 2.
נמול p. 202. c. 1.
נמלו p. 203. c. 1.
נמלים p. 203. c. 2.
נמס p. 219. c. 1.
נמר p. 252. c. 2.
נמרצת p. 171. c. 2.
ננערתי p. 202. c. 2.
נס p. 296. c. 1.
נסבת p. 219. c. 1.
נסבת p. 220. c. 2.
נסה p. 272. c. 1.
נסמכו p. 170. c. 2.
נסערה p. 202. c. 2.
נסתרה p. 170. c. 1.
נעדרתי p. 236. c. 1.
נעו p. 249. c. 2.
נעור p. 202. c. 1. 252. c. 1.
נעוריכי p. 127. c. 2.
נעלסה p. 170. c. 1.
נערסו p. 170. c. 2.
נעשתה p. 291. c. 1.
נפרתה ibid.
נפוצת p. 253. c. 2.
נפלאת p. 274. c. 1. 410. c. 1.
נפלאת p. 274. c. 1.
נפלאתה ibid.
נפלה p. 202. c. 2.
נפליתי p. 274. c. 1.
נפלל p. 202. c. 1.
נפצותם p. 253. c. 2.
נצא p. 286. c. 1.
נצא p. 273. c. 2.
נצב p. 203. c. 1.
נצבה p. 202. c. 2.
נצבה ibid.
נצבה p. 203. c. 1.
נצבו p. 202. c. 2.
נצבים p. 203. c. 2.
נצבת p. 203. c. 1.
נצח p. 128. c. 1.
נצור p. 253. c. 1.
נצורה p. 253. c. 2.
נצחה p. 203. c. 1.
נצטדק p. 194. c. 2.
נצים p. 292. c. 2.
נצמתי p. 170. c. 2.
נצרה p. 166. c. 1.
נצרה p. 356. c. 2.
נצרתם p. 340. c. 1.
נצתה p. 202. c. 1.
נצתה p. 202. c. 2.
נצתו ibid.
נקבו ibid.
נקרים p. 61. c. 1. 65. c. 1.
נקרה p. 291. c. 1.
נקח p. 202. c. 2.
נקחה ibid.
נקטה p. 253. c. 1.
נקטתם p. 253. c. 2.
נקיים p. 64. med.
נקים ibid.
נקל p. 219. c. 1.
נקל ibid.
נקלה p. 220. c. 2.
נקרא p. 293. c. 1.
נקרבה p. 169. c. 2.
נראה p. 292. c. 1.
נרדה p. 236. c. 2.
נרדף p. 169. c. 2.
נרגנה p. 179. c. 2.
נרפו p. 161. c. 2.
נרפתה p. 274. c. 1.
נשא p. 271. c. 1.
נשא p. 273. c. 2. 274. c. 1. 275. c. 1.
נשא p. 285. c. 1.
נשאים p. 286. c. 2. 411. c. 1.
נשאל p. 172. c. 1.
נשארת p. 271. c. 1. 412. c. 1.
נשארת p. 271. c. 1.
נשארת p. 274. c. 1.
נשאתני p. 341. c. 2.
נשברה p. 170. c. 1.
נשברה p. 170. c. 2.
נשברת p. 171. c. 2.
נשוי p. 270. c. 2.
נשוא ibid.
נשוי p. 271. c. 2.
נשחיתה p. 186. c. 2.
נשיכי p. 407. c. 2.
נשים p. 411. c. 1.
נשכבת p. 171. c. 2. 407. c. 2.
נשלח p. 172. c. 1.
נשני p. 294. c. 1. 340. c. 2.
נשענו p. 171. c. 2.
נשפטה p. 173. c. 2.
נשתה p. 162. c. 1.
נשתוה p. 305. c. 1. 2.
נשתוה ibid.
נשתחוה p. 307. c. 2.
נתון p. 108. c. 2.
נתון ibid.
נתיבה p. 128. c. 2.
נתך p. 202. c. 1.
נתכת p. 203. c. 1.
נתן p. 208. c. 2.
נתן p. 209. c. 1.
נתן ibid.
נתן p. 209. c. 2.
נתן ibid.
נתנה p. 208. c. 1.
נתנה p. 209. c. 1. 2.
נתנה p. 209. c. 1.
נתנו p. 208. c. 1.
נתנו p. 163. c. 2. 208. c. 1.
נתנו p. 209. c. 1.
נתנו ibid.
נתנו ibid.
נתנות p. 208. c. 1.
נתעו p. 203. c. 1.
נתתה p. 208. c. 1.
נתתי ibid.
נתתי ibid.
נתתיה p. 344. c. 1.
נתתיהו ibid.
נתתיו ibid.
נתתיך ibid.
נתתיך ibid.
נתתם p. 208. c. 1.
נתתם p. 342. c. 1.
נתתנו ibid.

סכני

Digitized by Google

ס

סבבו p. 31. c. 2. 96. c. 1.
סבלו p. 97. c. 1.
סבני p. 345. c. 2.
סגיד p. 101. c. 2.
סגים p. 65. c. 1.
סורי p. 54. c. 2.
סחרחר p. 174. c. 2. 320. c. 1.
סכותה p. 216. c. 1.
סכתי p. 249. c. 1.
סלרה p. 29. c. 2.
סלורה p. 359. c. 1.
סלחה p. 166. c. 1.
סלסלה p. 177. c. 1. 319. c. 1.
ססבחוו p. 340. c. 1.
סעדי p. 166. c. 1.
סעד p. 166. c. 1.
סעו p. 30. c. 1. 201. c. 1.
סערה p. 179. c. 2.
ספים p. 66. c. 1.
ספרה p. 177. c. 1.
סר p. 249. c. 1.
סריסים p. 58. c. 1.
סתם p. 164. c. 2.

ע

עברו p. 167. c. 1.
עברי p. 166. c. 2.
עבתימו p. 127. c. 1.
עדותי ibid.
עדותיו p. 412. c. 2.
עדותיך ibid.
עדיו p. 100. med.
עודנה p. 378. c. 2.
עודנו p. 377. c. 1.
עוזרת p. 217. c. 2.
עולו p. 89. c. 1.
עונך p. 348. c. 2.
עוקבי p. 127. c. 2. 407. c. 2.
עורי p. 251. c. 1.
עזבת p. 162. c. 1.
עזבת p. 351. c. 1.
עזרת p. 129. c. 1.
עזרת p. 125. c. 1.
עיים p. 64. med.
עין p. 54. c. 1. 407. c. 1.
עינות p. 67. c. 2.
עיניהו p. 126. c. 2.
עירים p. 65. c. 1.
עירסים p. 61. c. 1.
עליכי p. 127. c. 2. 407. c. 2.
עלימו p. 127. c. 2. 383. c. 2.
עמדו p. 167. c. 1.
עמדת p. 164. c. 2.
עמדת ibid.
עמי p. 54. c. 2.
עמך p. 383. c. 2.
עמכם ibid.
עמנו ibid.
עמקי p. 112. c. 2.
עמקים p. 61. c. 1.
ענבי p. 104. 112. c. 3.
ענבימו p. 104. med.
ענבמו p. 128. c. 1.
ענה p. 295. c. 1. 410. c. 2.
ענוהו p. 298. c. 1. 2.
ענייו p. 101. c. 1.
עניך ibid.
עניה ibid.
ענק p. 340. c. 1. 407. c. 1.
ענקתמו p. 340. c. 1.
עפרתה p. 102. med.
עצבת p. 125. c. 2.
עצו p. 251. c. 2.
עצלתים p. 67. c. 1.
עצתיך p. 126. c. 1.
עקבי p. 29. c. 2.
עקרים p. 61. c. 1.
ער p. 249. c. 1.
ערו p. 296. c. 2.
ערי p. 101. c. 2.
עריו ibid.
עריהם ibid.
ערכם ibid.
ערים p. 65. c. 1.
עריצים p. 58. c. 1.
ערמה p. 166. c. 1.
ערער p. 295. c. 1.
עשה p. 285. c. 1.
עשהאל p. 25. c. 1.
עשוו p. 355. c. 2.
עשו p. 286. c. 1.
עשוים p. 286. c. 2.
עשיר p. 286. c. 1.
עשירת p. 286. c. 2.
עשית p. 284. c. 2.
עשיתי ibid.
עשיתי ibid.
עשני p. 348. c. 2.
עשתני p. 341. c. 2.
עשיתני p. 345. c. 1.

פ

פאר p. 177. c. 1.
פארי p. 94. c. 1.
פארך p. 338. c. 2.
פחם p. 128. c. 2.
פי p. 99. c. 1.
פיות ibid.
פיות p. 99. c. 2.
פילגשיו p. 127. c. 1.
פים p. 99. c. 1.
פימו p. 127. c. 2.
פלגשים p. 62. c. 2.
פלילי p. 54. c. 2.
פנה p. 128. c. 1.
פעלו p. 95. c. 2.
פעלים p. 61. c. 1.
פקו p. 249. c. 2.
פרחה p. 286. c. 1.
פרים p. 65. c. 2.
פריסו p. 127. c. 2.
פרעה p. 338. c. 1.
פרשו p. 174. c. 2. 319. c. 1.
פרת p. 286. c. 2.
פשוטה p. 165. c. 1.
פשטה p. 167. c. 2.
פשתי p. 128. c. 1.
פתאים p. 63. fin.
פתים ibid.
פתים p. 66. c. 2.

צ

צא p. 272. c. 1.
צאו p. 272. c. 2.
צאו *ibid.*
צאי *ibid.*
צאלים p. 413. c. 1.
צאנה p. 272. c. 2. 411. c. 2.
צאת p. 271. c. 2.
צאתך p. 354. c. 2.
צאתך *ibid.*
צאתנו *ibid.*
צבאות p. 64. init.
צבאים *ibid.*
צבים *ibid.*
צדו p. 249. c. 2.
צדים p. 66. c. 2.
צדני p. 54. c. 2.
צדנין p. 54. c. 1.
צדקך p. 352. c. 1.
צו p. 296. c. 1.
צותה p. 297. c. 2.
צותני p. 343. c. 2.
צוך p. 340. c. 2. 407. c. 1.
צוני p. 340. c. 2.
צותה p. 341. c. 2.
צחו p. 216. c. 2.
צמתי p. 270. c. 2.
צמתני p. 346. c. 2.
צמתתוני p. 175. c. 2.
צמתתני p. 340. c. 2.
צפו p. 128. c. 1.
צפירה p. 286. c. 1.
צפרים p. 54. c. 2. 61. c. 2.
צפרגיבה p. 96. c. 1.
צק p. 200. c. 1.
צקון p. 163. c. 2.
צרור p. 217. c. 2.
צרפת p. 39. c. 2.
צרפתו p. 340. c. 1.
צרפתי p. 39. c. 2.

ק

קארה p. 265. c. 1.
קברה p. 217. c. 1.
קברה p. 339. c. 1.
קבלו p. 40. c. 1. 89. c. 1. 97. c. 2.
קבנו p. 217. c. 1. 2. 356. c. 1. 406. c. 1. 2.
קבעתה p. 347. c. 1.
קבצרה p. 174. c. 2.
קדמה p. 103. init.
קדמה p. 177. c. 1.
קדמני p. 54. c. 2.
קדקדו p. 97. c. 1. 2.
קדקדו *ibid.*
קדשיו p. 95. c. 2.
קדשים p. 61. c. 2.
קורה p. 410. c. 2.
קומה p. 250. c. 2.
קומה *ibid.*
קונה p. 285. c. 1.
קח p. 162. c. 1. 200. c. 1.
קח p. 162. c. 1.
קחתו p. 358. c. 2.
קחו p. 201. c. 2.
קחו *ibid.*
קחי p. 200. c. 2.
קחם p. 357. c. 1.
קחנה *ibid.*
קחנו *ibid.*
קחת p. 200. c. 2.
קחת *ibid.*
קחתי p. 353. c. 1.
קחתך *ibid.*
קטבך p. 40. c. 1. 89. c. 1. 97. c. 2.
קטנו p. 163. c. 2.
קטני p. 40. c. 1. 89. c. 1. 97. c. 2.
קטנין p. 59. c. 1.
קים p. 254. c. 1.
קימו p. 254. c. 2.
קלקל p. 174. c. 2.
קמצים p. 61. c. 1.
קן p. 94. c. 1.
קנא p. 276. c. 1.
קנצי p. 406. c. 2.
קסומי p. 25. c. 1. 166. c. 2.
קערותיו p. 88. c. 1.
קצוים p. 58. c. 2.
קצורת p. 59. c. 2.
קרא p. 277. c. 1.
קראתו p. 359. c. 1.
קראיה p. 350. c. 2.
קראים p. 271. c. 2. 411. c. 1.
קראך p. 339. c. 2.
קראן p. 272. c. 1. 411. c. 2.
קראן p. 272. c. 2.
קראני p. 284. c. 1.
קראני p. 346. c. 2.
קראתי p. 270. c. 2.
קראתיך p. 350. c. 1. 2.
קרבה p. 166. c. 1.
קרבנה p. 126. c. 1.
קרדמים p. 61. c. 1.
קרחא p. 407. c. 1.
קרקר p. 174. c. 2.
קשורת p. 59. c. 2.

ר

ראה p. 285. c. 1.
ראה p. 286. c. 2. 410. c. 2.
ראו p. 298. c. 2.
ראות p. 286. c. 2.
ראיתה p. 284. c. 2.
ראמות p. 150. c. 2. 410. c. 1.
ראני p. 349. c. 1.
ראשי p. 97. c. 2.
ראשיהם *ibid.*
ראשים p. 62. c. 2. 97. c. 2.
רב p. 216. c. 1.
רבה p. 296. c. 1.
רבו p. 216. c. 2.
רבו p. 249. c. 2.
רבותים p. 66. c. 2.
רבעים p. 60. c. 1.
רבתי p. 125. c. 1.
רבות p. 1[illegible]7. c. 2.

Digitized by Google

רגע p. 164. c. 1.
רס p. 162. c. 1.
רד p. 234. c. 1.
רדה *ibid.*
רדה *ibid.*
רדו p. 234. c. 2.
רדופי p. 351. c. 1. 2.
רדם p. 349. c. 1.
רדנו p. 249. c. 2.
רדפי p. 39. c. 2.
רדת p. 234. c. 1.
רדתה p. 354. c. 1.
רחם p. 57. c. 1.
רחמת p. 179. c. 2.
רחץ p. 179. c. 1.
רטפש p. 179. c. 1. 319. c. 1.
ריבה p. 259. c. 2.

רים p. 259. c. 2.
ריבות p. 257. c. 1.
רך p. 28. c. 2.
רכו p. 216. c. 2.
רמה p. 285. c. 2.
רמו p. 216. c. 2.
רמחים p. 61. c. 1.
רמיתני p. 344. c. 2.
רמני p. 54. c. 2.
רנו p. 218. c. 2.
רני p. 218. c. 1.
רע p. 28. c. 2.
רע *ibid.*
רע p. 217. c. 1.
רעה conſt. p. 99. c. 2.
רעה p. 217. c. 1.
רעה p. 250. c. 2.

רעה p. 285. c. 2.
רעי p. 54. c. 2. 285. c. 2.
רעננה p. 174. c. 2.
רעתכי p. 127. c. 2. 407. c. 2.
רפא p. 276. c. 2.
רפאות p. 272. c. 1.
רפאנו p. 276. c. 2.
רפאתי p. 275. c. 2.
רפה p. 272. c. 1.
רצאתי p. 284. c. 2.
רצוא p. 250. c. 2.
רצין p. 54. c. 1. 407. c. 1.
רצחת p. 248. c. 2.
רש p. 234. c. 1.
רש *ibid.*
רחמים p. 61. c. 1.

ש

שא p. 272. c. 1.
שאו p. 272. c. 2.
שאוני p. 359. c. 2.
שאשה p. 352. c. 1.
שאי p. 272. c. 2.
שאלת p. 166. c. 1.
שאלתי p. 358. c. 1.
שאלתי p. 92. c. 1.
שאלתי p. 163. c. 1.
שאלתיהו p. 344. c. 1.
שאלתיו *ibid.*
שאלתם p. 163. c. 2.
שאנן p. 174. c. 2.
שאניתנו p. 205. c. 2.
שאננו p. 175. c. 2.
שאננים p. 59. c. 1.
שאסיך p. 413. c. 1.
שארת p. 271. c. 2. 412. c. 1.
שאתרה p. 74. c. 2.
שאתי p. 354. c. 2.
שאתי *ibid.*
שב p. 234. c. 1.
שב p. 250. c. 1.
שברה p. 250. c. 2.
שברה p. 234. c. 2.
שבו *ibid.*
שביתחן p. 127. c. 1.
שבלים p. 61. c. 2.
שבנרת p. 251. c. 2.

שבעות p. 58. c. 1.
שברת p. 234. c. 1.
שברת *ibid.*
שדדה p. 179. c. 2.
שדדו p. 167. c. 1.
שדין p. 74. c. 1.
שדי p. 54. c. 2.
שהביאתיו p. 266. c. 1.
שהוא p. 74. c. 2.
שהם *ibid.*
שוב p. 234. c. 1.
שוכבתך p. 341. c. 2.
שוכרת p. 250. c. 1.
שוכרת *ibid.* c. 2.
שובי p. 251. c. 1.
שובינו p. 357. c. 2.
שורה p. 285. c. 1.
שוכה p. 128. c. 2.
שוממת p. 60. c. 1.
שוממים *ibid.*
שוממין p. 54. c. 1.
שומרת p. 164. c. 2.
שוקים p. 65. c. 1.
שורים p. 62. c. 2.
שוסתי p. 294. c. 2.
שוטתו p. 340. c. 1.
שחרו p. 167. c. 1.
שחרת p. 216. c. 1.
שחו p. 216. c. 2.

שחותי p. 216. c. 2.
שחטרה p. 165. c. 2.
שחרת p. 176. c. 1.
שחת p. 175. c. 1.
שחתו p. 175. c. 2.
ששפחני p. 340. c. 1.
שיחו p. 99. c. 2.
שיז *ibid.*
שית p. 259. c. 1.
שיחו p. 259. c. 2.
שימה p. 357. c. 2.
שימו p. 259. c. 2.
שימי *ibid.*
שירה p. 129. c. 1.
שירו p. 259. c. 2.
שיטו *ibid.*
שיתרה *ibid.*
שיתו p. 101. c. 1.
שיתי p. 259. c. 2.
שיחטו p. 357. c. 2.
שכב p. 166. c. 1.
שכבה *ibid.*
שכחנוה p. 347. c. 1.
שכחת p. 163. c. 1.
שכמה p. 103. init.
שכני p. 164. c. 1.
שכניכי p. 81. c. 1. 407. c. 2.
שכנתי p. 164. c. 2. tom. 2. p. 166. c. 2.

שר p. 200. c. 1.
שלוחי p. 284. c. 2.
שלחת p. 166. c. 1. 174. c. 2.
שלחו p. 175. c. 2.
שלחה p. 347. c. 1.
שלחני p. 338. c. 1.
שלישיו p. 88. c. 1.
שלישים p. 58. c. 1.
שלשים p. 64. med.
שלמת p. 74. c. 1.
שלשים p. 60. c. 1.
שלתך p. 411. c. 2.
שם p. 29. c. 2.
שמור imperat. p. 166. c. 1.
שמורת p. 217. c. 2.
שמכני p. 346. c. 1.
שמע p. 166. c. 1.
שמעת *ibid.*
שמעת *ibid.*
שמעו p. 167. c. 1.
שמעוני p. 358. c. 1.
שמען p. 167. c. 2.
שמענוה p. 347. c. 1.
שמטת p. 23. 163. c. 1.
שמרת p. 162. c. 1.
שמרת p. 166. c. 1.
שמרת *ibid.*
שמרני p. 338. c. 1.
שמחתו p. 341. c. 2.
שמחני *ibid.*
שנא p. 294. c. 1.
שנא p. 407. c. 1.
שנים p. 64. med.
שנת p. 125. c. 1.
שעו p. 251. c. 1.
שעשע p. 174. c. 2.
שעשעתי p. 175. c. 1. 319. c. 2.
שפט p. 162. c. 1.
שפטת p. 174. c. 2.
שפכת p. 163. c. 1.
שפכו p. 180. c. 2.
שפלת p. 50. 58. c. 1.
שפנים p. 59. c. 1.
שפרת p. 174. c. 2.
שיצא p. 271. c. 2. 407. c. 1.
שקוינהו p. 347. c. 2.
שקמתי p. 74. c. 1.
שקוים p. 65. c. 1.
שקתות p. 63. c. 2.
שראשי p. 28. c. 1.
שרי p. 54. c. 2.
שרית p. 411. c. 2.
שריתך p. 345. c. 2.
שרך p. 28. c. 1.
שרפתם p. 340. c. 1.
שרש p. 174. c. 1.
שרשו p. 175. c. 2. 180. c. 1.
שרשיו p. 95. c. 2.
שרשים p. 61. c. 2.
שרתי p. 125. c. 1.
ששתי p. 249. c. 1.
שת p. 248. c. 1.
שת p. 249. c. 1.
שתת *ibid.*
שתו p. 286. c. 2.
שתו p. 249. c. 1.
שתות p. 286. c. 2.
שתי p. 249. c. 1.
שתי p. 354. c. 2.

ת

תאבו p. 230. c. 2.
תאבת p. 289. c. 2.
תאהבו p. 169. c. 2.
תאהבו *ibid.* & p. 411. c. 2.
תאהבון *ibid.* p. 169. c. 2.
תאחר p. 178. c. 1.
תאכלהו p. 364. c. 1. 412. c. 1.
תאכלכם p. 364. c. 1.
תאמינו p. 241. c. 1.
תאמרת p. 173. c. 2.
תאמרן p. 230. c. 2.
תאספון p. 241. c. 1.
תארו p. 95. c. 2.
תאתרת p. 289. c. 2. 409. c. 2.
תבאהו p. 364. c. 2.
תבאינה p. 265. c. 2.
תבאינת *ibid.*
תבאך p. 364. c. 2.
תבאן p. 265. c. 2.
תבאנו p. 364. c. 2.
תבאתך *ibid.*
תבא p. 290. c. 1. 410. c. 2.
תבואני p. 364. c. 2.
תבואתה p. 265. c. 2.
תבוז p. 221. c. 1.
תבוק *ibid.*
תבוש p. 251. c. 2.
תבושו p. 252. c. 2.
תבושי p. 252. c. 1.
תביאהו p. 366. c. 2.
תביאו p. 28. c. 1.
תביאון p. 266. c. 2.
תביאינה *ibid.*
תביאם p. 366. c. 2.
תביאמו *ibid.*
תביאנה *ibid.*
תביאנו *ibid.*
תבלעמו p. 363. c. 2.
תבעיון p. 290. c. 2.
תבעלמו p. 365. c. 1.
תבערת p. 206. c. 1.
תבעתך p. 363. c. 2.
תבעתני *ibid.*
תברכני p. 364. c. 1.
תגאלו p. 173. c. 2.
תגל p. 293. c. 2.
תגלת p. 296. c. 1. 410. c. 1.
תגמולוהי p. 127. c. 2. 407. c. 1.
תגש p. 201. c. 2.
תדבקין p. 168. c. 1.
תדבקני p. 363. c. 2.
תדברי p. 178. c. 1.
תדכאונני p. 277. c. 2.
תדמו p. 222. c. 2.
תדמי p. 221. c. 2.
תדמיון p. 297. c. 2.
תדמיוני p. 371. c. 2.
תדעי p. 235. c. 2.
תדר p. 201. c. 2.
תדשן p. 181. c. 2.
תהבלו p. 169. c. 2.
תהי p. 289. c. 1. 290. c. 1.
תהיית p. 289. c. 2. 410. c. 2.
תהיון p. 290. c. 2.
תהיי p. 290. c. 1.
תהיין p. 290. c. 2.
תהימנת p. 260. c. 2.
תהלך p. 167. c. 2.
תהרס p. 172. c. 2.

תהתלו p. 178. c. 2.
תוגיון p. 303. c. 2.
תודיעו p. 302. c. 2.
תוכח p. 240. c. 2.
תוכיחך p. 370. c. 2.
תוכל p. 242. c. 1.
תוכל ibid.
תוכלו p. 242. c. 2.
תוסיף p. 164. c. 1.
תומים p. 62. c. 2.
תוגרת p. 302. c. 2.
תוגו p. 303. c. 2.
תוסיפו p. 240. c. 2.
תוסיפו ibid.
תוסף ibid.
תוסף ibid.
תוסף ibid.
תוספון p. 241. c. 2.
תוכרת p. 238. c. 2.
תופע p. 240. c. 1.
תוצא p. 279. c. 2.
תורא p. 275. c. 1.
תורד p. 242. c. 1.
תורישמו p. 364. c. 2.
תורש p. 237. c. 1.
תושבי p. 90. c. 1.
תושעון p. 238. c. 2.
תושעו p. 237. c. 2.
תותר p. 240. c. 2. 242. c. 1.
תזכר p. 172. c. 2.
תזכרת p. 173. c. 2.
תזלי p. 230. c. 1. 409. c. 2.
תחד p. 235. c. 1. 409. c. 2.
תחי p. 289. c. 1.
תחיון p. 290. c. 2.
תחיון p. 297. c. 2.
תחיו p. 290. c. 1.
תחילון p. 260. c. 1.
תחכם p. 167. c. 2.
תחל p. 221. c. 1. 225. c. 2.
תחלואיכי p. 127. c. 2. 407. c. 2.
תחלו p. 226. c. 2.
תחשבני p. 370. c. 2.
תחשכי p. 168. c. 1.
תחשכנה p. 169. c. 1.
תחרת p. 201. c. 1.
תחרת p. 221. c. 1. 2.
תחרת ibid.
תחתו p. 222. c. 2.
תחתנה p. 383. c. 2.
תחתני ibid.
תט p. 290. c. 1.
תט p. 302. c. 2.
תטה ibid.
תטיב p. 240. c. 2.
תטמאו p. 280. c. 2.
תטמאו ibid.
תטע p. 201. c. 2.
תטעמו p. 365. c. 2.
תטפנה p. 202. c. 2.
תיטבי p. 240. c. 2.
תיטיב ibid.
תיטיבו p. 241. c. 2.
תילילו ibid.
תינקי p. 235. c. 2.
תיעשה p. 293. c. 2.
תירא p. 272. c. 2.
תיראו p. 273. c. 2.
תיראו ibid.
תיראון ibid.
תיראי p. 273. c. 1.
תיראי ibid.
תיראם p. 371. c. 2.
תישננה p. 252. c. 1. 2.
תישים p. 65. c. 1.
תישפנה p. 236. c. 1.
תכרה p. 302. c. 2.
תכו p. 249. c. 2. 304. c. 2.
תכונן p. 263. c. 1.
תכונני ibid.
תכלה p. 289. c. 1.
תכנו p. 366. c. 2.
תכס p. 296. c. 2.
תכפרת p. 306. c. 1.
תכרתון p. 169. c. 2.
תלאום p. 285. c. 1. 346. c. 2.
תלבשו p. 168. c. 1.
תלבשן p. 169. c. 1.
תלואים p. 286. c. 2.
תלוים ibid.
תלכו p. 236. c. 2.
תלכו ibid.
תלכון ibid.
תלכון ibid.
תלכנה p. 236. c. 1.
תלן p. 260. c. 2.
תמגנך p. 363. c. 2.
תמחו p. 285. c. 1.
תמוטינה p. 252. c. 2.
תמוך imperat. p. 166. c. 1.
תמותנה p. 252. c. 2.
תמת p. 293. c. 2.
תמח p. 302. c. 2.
תמחי p. 289. c. 2.
תמלאמו p. 364. c. 2.
תמנו p. 217. c. 1. 406. c. 2.
תמנו p. 217. c. 1.
תמצאון p. 273. c. 2.
תמצין p. 273. c. 1.
תמק p. 221. c. 2.
תמקנה p. 218. c. 1. 222. c. 2.
תמר p. 226. c. 1. 409. c. 2.
תמרו p. 230. c. 2.
תמתון p. 252. c. 2.
תן p. 208. c. 2.
תן־ ibid.
תנאפנה p. 178. c. 2.
תנדף p. 201. c. 2.
תנה p. 208. c. 2.
תנחו p. 357. c. 1.
תנו p. 208. c. 2.
תנת p. 205. c. 2.
תנחילנה ibid.
תנחל p. 201. c. 2.
תנחם p. 302. c. 2.
תנחת p. 201. c. 1.
תני p. 208. c. 2.
תני ibid.
תננה p. 357. c. 1.
תנצרנה p. 363. c. 1.
תנצרני p. 365. c. 2.
תנשאו p. 275. c. 2.
תנחן p. 209. c. 2.
תנחן־ ibid.
תסוכך p. 364. c. 1.
תסלה p. 277. c. 2.
תסף p. 230. c. 1.
תעבדון p. 169. c. 2.
תעברם p. 365. c. 1.
תעבורי p. 168. c. 1.
תענגה p. 173. c. 2.
תענינה p. 366. c. 1.
תעו p. 285. c. 1.
תעופינה p. 252. c. 2.

תעוב p. 173. c. 1.
העלותיה p. 88. c. 1.
העז p. 302. c. 2.
הענהו p. 371. c. 2.
הענינה p. 290. c. 2.
תענגה ibid.
תעפרה p. 251. c. 2.
תער p. 296. c. 2.
תערוצו p. 168. c. 1.
תעשה p. 289. c. 2. 410. c. 2.
תעשה p. 290. c. 2.
תעשרנה p. 365. c. 1.
הפוצותיכם p. 129. c. 2.
תפוצין p. 252. c. 2.
תפוצנה ibid.
תפל p. 201. c. 1.
תפל p. 205. c. 2.
תפן p. 290. c. 1.
תפעל p. 168. c. 1.
תפר p. 262. c. 1.
תפרו p. 261. c. 1.
הפשו p. 164. c. 1.
תצא p. 272. c. 2.
תצאו p. 273. c. 2.
תצאו ibid.
תצאי p. 273. c. 1.
תצוק p. 201. c. 1.
תציב p. 205. c. 2.
תציב ibid.
תצינה p. 290. c. 2.
תציתו p. 206. c. 1.
תצל p. 205. c. 2.
תצלינה p. 218. c. 2.
תצלנה p. 218. c. 2. 222. c. 2. 409. c. 1.
תצר p. 201. c. 2.
תצר p. 251. c. 2.
תצרך p. 363. c. 1.
תצחנה p. 202. c. 2.
תקבנו p. 218. c. 2. 365. c. 2.
תקונבה p. 255. c. 2.
תקח p. 201. c. 2.
תקחו p. 202. c. 2.
תקחו ibid.
תקחי p. 201. c. 2.
הקחה p. 364. c. 1.
תקחם ibid.
תקחנה p. 365. c. 2.
תקחנו p. 365. c. 2.
הקחני ibid.
תקטר p. 188. c. 1.
הקיטנה p. 261. c. 1.
תקיפו p. 206. c. 1.
תקע p. 235. c. 2.
הקראנה p. 290. c. 2.
תראה p. 289. c. 2. 410. c. 2.
תראינה p. 290. c. 2.
תרגלתי p. 183. c. 1.
תרד p. 235. c. 1.
תרוץ p. 221. c. 2.
תרתה p. 218. c. 1.
תרננה p. 178. c. 2.
תרע p. 260. c. 1.
תרע p. 235. c. 2.
תרף p. 302. c. 2.
תרפינה p. 273. c. 1.
תרצחו p. 182. c. 2.
תרצחו ibid.
תרצחו ibid.
תשא p. 272. c. 2.
תשאו p. 273. c. 2.
תשאו ibid.
תשאי p. 273. c. 1.
תשאי ibid.
תשאינה p. 273. c. 2.
תשב p. 251. c. 2.
תשב p. 260. c. 1.
תשבינה p. 252. c. 2.
תשבן ibid.
תשבענה p. 169. c. 1.
תשבר p. 173. c. 1.
תשגם p. 371. c. 2.
תשגשגי p. 178. c. 1. 277. c. 1.
תשי p. 289. c. 2.
תשיתמו p. 366. c. 1.
תשבחנה p. 169. c. 1.
תשבנה ibid.
תשלחו p. 169. c. 2.
תשם p. 235. c. 2.
תשם ibid.
תשמאילו p. 186. c. 2.
תשמורם p. 363. c. 1.
תשמע p. 186. c. 1.
תשמעון p. 169. c. 2.
תשמעון ibid.
תשמרו ibid.
תשעשעו p. 182. c. 2.
תשקטי p. 168. c. 1.
תשת p. 290. c. 1.
תשתוחח p. 228. c. 1.
תשתוחחי ibid.
תשתחוה p. 306. c. 2.
תשתחוו p. 307. c. 2.
תשתכרין p. 193. c. 2.
תשתע p. 306. c. 2.
תרת p. 208. c. 2.
תהאו p. 306. c. 2.
תתאו p. 297. c. 2.
תתבר p. 193. c. 2. 408. c. 2.
תתברך p. 193. c. 2.
תתגדדי p. 228. c. 2.
תתגר p. 306. c. 2.
תתרה p. 208. c. 1.
תתו p. 353. c. 1.
תתחפקין p. 193. c. 2.
תתחבר p. 193. c. 1.
תתחר p. 306. c. 2.
תתחרה p. 296. c. 2.
תתי p. 353. c. 1.
תתיסרו p. 194. c. 1.
תתכו p. 206. c. 2.
תתם p. 221. c. 1.
תתם p. 226. c. 2. 409. c. 1.
תתם p. 353. c. 1.
תתמם p. 193. c. 1.
תתן p. 208. c. 2.
תתן ibid.
תתן ibid.
תתנו p. 365. c. 2.
תתנו p. 209. c. 2.
תתנו ibid.
תתנוחו p. 371. c. 2.
תתנום ibid.
תתנה p. 365. c. 2.
תתנהו ibid.
תתנחלו p. 194. c. 2.
תתנחלו ibid.
תתני p. 209. c. 1.
תתנגה p. 365. c. 2.
תתע p. 290. c. 1.
תתערער p. 306. c. 1.
תתפרל p. 193. c. 1. 408. c. 2.
תתצון p. 202. c. 2.
תתרע p. 306. c. 2.

INDEX TERTIUS

Vocum Chaldæarum anomalarum aut difficilium, quæ in Grammaticæ Chaldaïcæ compendio tom. 2. explicantur.

א

אבהן p. 574. c. 2.
אבהתי p. 582. c. 1.
אבוך *ibid.*
אבי *ibid.*
אודנא p. 586. c. 2.
אורח p. 608. c. 2.
אזל p. 599. c. 1.
אחך p. 624. c. 2.
אחרת p. 593. c. 2.
אידא p. 577. c. 2.
אידין *ibid.*
אלההום p. 582. c. 1.
אלהכום p. 582. c. 1. 624. c. 2.
אמר p. 586. c. 1. 2.
אמרו p. 599. c. 1.
אמרת p. 586. c. 1.
אמרת *ibid.*
אנדע p. 601. c. 2.
ארחן p. 574. c. 2.
אשתיו p. 608. c. 1. 610. c. 1.
אשתני p. 610. c. 1.
אתגזרת p. 588. c. 1.
אתעקרו p. 588. c. 2.
אתרו p. 593. c. 2.

ב

בטלו p. 589. c. 1.
בטלת p. 586. c. 1.
בטחן p. 596. c. 2.
בניתה p. 616. c. 1.
בפמה p. 582. c. 1.
בקרו p. 589. c. 1.
בראשיהום p. 582. c. 2.
ברגלית *ibid.*
ברגלית p. 582. c. 2.
ברך p. 588. c. 2.

ג

גבה p. 582. c. 1.
גלו p. 605. c. 2.
גלי *ibid.*
גפיה p. 582. c. 1.
גשמיהון *ibid.*

ד

דאנין p. 604. c. 2.
דארי *ibid.*
דע p. 601. c. 1.
דקו p. 596. c. 1.
דתאנא p. 570. c. 1.

ה

הב p. 601. c. 1.
הגלי p. 610. c. 1.
הדקו p. 596. c. 1.
הודע p. 601. c. 1.
הודקך p. 615. c. 2.
הודעתנא p. 601. c. 1.
הודעתני p. 601. c. 1. 616. c. 1.
הוספת p. 599. c. 2.
הזמנתון p. 589. c. 2.
החוני p. 616. c. 2.
החרבת p. 583. c. 1.
היבל p. 601. c. 1.
הימין p. 599. c. 1.
היתי p. 610. c. 1.
היתיו *ibid.*
היתיו p. 605. c. 2.
המו p. 578. c. 2. 624. c. 2.
הנחת p. 591. c. 1.
הנעל p. 596. c. 1.
הנפק p. 593. c. 1. 571. c. 1.
הנפקו p. 593. c. 1.
הסק p. 591. c. 1.
הסקו p. 593. c. 1.
העדיו p. 610. c. 1.
העל p. 594. c. 2.
העלו *ibid.*
העלו *ibid.*
העלני vel
העלנו p. 597. c. 1. 616. c. 1.
הקים p. 604. c. 1.
הקימה *ibid.*
הקימת *ibid.*
הקימת p. 602. c. 2.
הקרבותי p. 616. c. 2.
השתבק p. 588. c. 2.
השתכח p. 588. c. 1.
השבחו p. 590. c. 1.
השכחנא *ibid.*
השכחת *ibid.*
השלם p. 590. c. 2.
השפלת p. 590. c. 1.
השתכחת p. 588. c. 1.
התגזרת *ibid.*
התחרך p. 589. c. 1.
היב p. 604. c. 1.
החיבונא p. 604. c. 1. 616. c. 2.
התמלי p. 609. c. 1.
התקנת p. 583. c. 1.
התרחצו p. 588. c. 2.

ו

והדקת p. 596. c. 1.
והובד p. 597. c. 2.

וחיתירת p. 605. c. 2.
ושפריה p. 582. c. 2.
ויחך p. 604. c. 2.
וכענרת p. 620. c. 1.
ולהיבלרת p. 622. c. 1.
ושכללה p. 615. c. 1.
ושדיו p. 609. c. 1.
ותחרת p. 594. c. 1.

ז

זאעין p. 604. c. 1.
זעק p. 586. c. 1.

ח

חרותי p. 582. c. 2.
חזיתרת p. 608. c. 1.
חמיך p. 582. c. 2.
חטין p. 574. c. 2.
חנטין ibid.
חצלת p. 590. c. 1.
חרצה p. 582. c. 1.
חשחין p. 586. c. 2.
חשחן ibid.
חשיבין ibid.

י

יאברל p. 599. c. 2.
יאמר ibid.
יברו ibid.
יבחלך p. 617. c. 1.
יבחלכה ibid.
יבחלנני ibid.
יבעון p. 609. c. 2.
ידע p. 586. c. 2.
ידרון p. 604. c. 2.
יחוברון p. 599. c. 2.
יהודע p. 601. c. 2.
יהודענני p. 617. c. 1.
יחך p. 604. c. 2. 621. c. 2.
יהעדון vel
יהעדון p. 610. c. 2.
יהשנא ibid.
יהשפל p. 590. c. 2.
יחתיבון p. 604. c. 2.
יחיטו ibid.
יטעמונה p. 617. c. 1.
יכל p. 586. c. 2.
יבל p. 601. c. 2.
יכלת p. 586. c. 1.
יכחן p. 587. c. 2.
יצטבע p. 590. c. 1.
ישאלנכון p. 616. c. 1.
ישיזבנך ibid.
ישלט p. 587. c. 2.
ישתורת p. 610. c. 2.
ישתנא ibid.
ישתנו &
ישתנון p. 610. c. 2.
יתב p. 601. c. 1.
יתנסח p. 594. c. 2.
יתנסח ibid.
יתשם p. 604. c. 2.
יתשמון ibid.

כ

כתנא p. 620. c. 1.
כתניא ibid.
כתברת p. 586. c. 2.

ל

לבנא &
לבנא p. 608. c. 2.
לבקרת p. 589. c. 2. 622. c. 2.
להוברא &
להוברת p. 599. c. 2.
להודעת p. 601. c. 2.
להודעתני p. 616. c. 1.
לחוה p. 608. c. 2.
לחון p. 608. c. 2. 616. c. 2.
לחום p. 578. c. 1.
לחון p. 608. c. 2. 616. c. 2.
להורה p. 604. c. 2.
לחחירת p. 610. c. 2.
לחיבלרת p. 601. c. 2.
להיחירת p. 610. c. 2.
לחנוקרת p. 590. c. 2. 593. c. 2.
לחנסקרת p. 593. c. 2.
לחנעלה p. 597. c. 1.
להעלרת p. 596. c. 2.
לחצלרת p. 593. c. 2.
לחצלותה p. 616. c. 1.
לחקמותה p. 604. c. 2. 616. c. 2.
להשבחרת p. 590. c. 2.
לחשמדרת ibid.
לחשנירת p. 610. c. 2.
לחשפלרת p. 590. c. 2.
לחתבותך p. 604. c. 2.
לחתבותך p. 616. c. 1.
לחתקשלה p. 570. c. 2.
לכום p. 578. c. 1.
למבנירת p. 608. c. 2.
למחך p. 621. c. 2.
למוא p. 608. c. 2.
למויה p. 608. c. 2. 616. c. 2.
לממר p. 599. c. 1.
למנחן p. 593. c. 1.
למעבד p. 587. c. 1.
למחא p. 608. c. 2.
לנסכרת p. 594. c. 2.
לקטלרת p. 589. c. 2.
לקימרת p. 602. c. 2. 604. c. 2.
לשכללרת p. 589. c. 2.
לשיזבותה p. 616. c. 1.
לשיזבותך ibid.

מ

מדקרה p. 596. c. 2.
מחדק ibid.
מהודא p. 610. c. 1.
מהודעין p. 601. c. 2.
מהחצפרה p. 590. c. 1.
מחתתין p. 593. c. 1.
מחיסן p. 599. c. 2.
מהנוקרת p. 590. c. 1.
מהעדרת p. 610. c. 1.
מהקים p. 604. c. 2.
מהקרבין p. 590. c. 1.
מהשנא p. 610. c. 1.
מחי ibid.
מחצפרה p. 590. c. 1.
מלין p. 574. c. 2.
מלכתא p. 572. c. 1.
מגדרת p. 571. c. 1.
מנדעא ibid.
מני p. 609. c. 1.
מעלי vel
מעלי p. 596. c. 2.
מרי p. 582. c. 2.
משיזב p. 589. c. 1.
משתבשין p. 589. c. 2.
משתדר ibid.
משתרין p. 610. c. 1.
מתנשארת ibid.
מתשם p. 604. c. 1.

נאמר

נ

נְאֻמַר p. 599. c. 2.
נְבוּבִיתֶךָ p. 582. c. 1.
נִחְוֹרַת p. 610. c. 2.
נֶחְשַׁבְתְּ p. 590. c. 2.
נִסִּילַת p. 594. c. 2.
נִפְלָן p. 586. c. 2.
נִפְקוּ ibid.
נִפְקַרַת p. 586. c. 1.

ס

סִנְרִנַר p. 588. c. 2.
סָלְקוּ p. 586. c. 1.
סִלְקַרַת ibid.

ע

עִלִּין p. 594. c. 1. 596. c. 1.
עִלָּלַת p. 596. c. 1.
עֲשִׁירַת p. 586. c. 1.

פ

פּוּקוּ p. 593. c. 2.
פִּחֲמֵן p. 574. c. 2.
פִּרְמִין p. 586. c. 2.
פִּשְׁרָא p. 582. c. 2.
פְּחִיָּה p. 582. c. 2.

צ

צִבְיַרַת p. 608. c. 2.

ק

קָמוּמִיָּא p. 604. c. 1.
קֶשֶׁוּ p. 588. c. 2.
קִצִּצוּ p. 589. c. 2.
קָרֵב p. 586. c. 1.
קְרִי p. 605. c. 2. 608. c. 1.

ר

רַבִּי p. 609. c. 1.
רוּחִין p. 574. c. 2.
רִכֵם p. 604. c. 1.
רִמִּיו p. 605. c. 2.

ש

שִׁיא p. 609. c. 1.
שְׁאִלְנָא p. 586. c. 2.
שִׁבְחוּ p. 589. c. 1.
שַׁבַּחַת ibid.
שַׁבֵּעַת p. 586. c. 1.
שְׁגַלְתָּה p. 582. c. 1.
שִׁחִיתַרַת p. 586. c. 2.
שַׁחְלִף p. 588. c. 2.
שִׁיוִיכ ibid.
שִׁיפוּ p. 602. c. 1.
שִׁכֵן p. 588. c. 2.
שַׁכְלִלוּ p. 589. c. 1.
שִׁפְחוֹתֵיהֶם p. 582. c. 1. 2.
שַׁמְעַרַת p. 586. c. 1.
שְׁמֹרַת p. 604. c. 1.
שִׁמְרַת p. 602. c. 1.
שְׁמַתָּא p. 604. c. 1.
שְׁנוּחִי p. 616. c. 2.
שִׁגְיַת p. 582. c. 2.

ת

תְּאַכֵּל p. 599. c. 2.
תְּאַמְרוּן ibid.
תְּבִירַרַת p. 586. c. 2.
תְּדַק p. 597. c. 2.
תְּדִקְנָה vel
תְּדַקְנָה p. 617. c. 1.
תְּחוֹבַר p. 599. c. 2.
תְּהוֹדְעוּן p. 601. c. 2.
תְּהוֹדְעוּנַנִי p. 617. c. 2.
תְּהַחֲוֹן p. 610. c. 2.
תְּהַחֲוֻנַנִי p. 617. c. 2.
תְּחַנֻּק p. 594. c. 1.
תְּחַשְׁבַח p. 590. c. 2.
תְּטַלֵּל p. 597. c. 2.
תְּגַל p. 601. c. 2.
תִּנְתֵן p. 593. c. 2.
תְּסַף p. 604. c. 2.
תְּסַבְּרוּן p. 587. c. 2.
תְּקִילְתָּא p. 587. c. 1.
תְּרַע p. 596. c. 2.

N O T Æ

In pracedentes duos Indices.

Si quæ voces anomalæ aut paulo difficiliores, prout ſunt in Biblis Hebraïcis deſcriptæ, in his Indicibus forte non inveniantur : de vocum illarum initio una aut pluribus literis ſervilibus cum earum motionibus, detractis ; hæ nullo negotio in prædictis Indicibus reperientur. Illæ autem literæ detrahendæ plerumque ſunt : בְּ , בִּ , בַּ , בָּ , כְּ , כ , בַּה , בְּהַ , בְּהָ , הָ , הַ , הֶ , הָ , וְ , וֹ , וָ , וַ , וִ , וּ , ו , וּבְּ , וּבַ , וּבֵ , וּבְ , וּבִ , וּהַ , וּהָ , וּהֶ , וְכֶ , וְכַ , וְכִ , וְכָ , וְכְ , וְכַ , וְלַ , וְלָ , וְלֵ , וְלַ , וְלָ , וְהַל , וּם , וְם , וּמ , כָּ , כַּ , כֵּ , כֶּ , כְּ , כִּ , לִ , לֵ , לַ , לָ , לְ , לִ , מ , מ , &c.

Præterea, cum Hhólem *modo plenum, modo deficiens ſcribatur, neque ſemper Biblicis exemplaribus de hac ſcriptura iiſdem in locis conveniat : quæ voces per Hhólem plenum quæſitæ non inveniuntur, eæ ſunt per Hhólem deficiens inveſtigandæ, & vice verſa.*

Idem dicendum faciendumque circa Hhiriq magnum *, quod modo cum* (י) *, modo ſine* (י) *, quod tamen rarius, ſcribitur ; & circa* Schouréq *, cujus loco ſæpe adhibetur* Qibbúts.

Denique in priori Indice omiſſa eſt vox anomala וְצִמַּת *, tom. 1. p. 270. c. 2.*

INDEX QUARTUS

Literarum & vocum aliquot Hebraïcarum, quarum vel poteſtas, vel conſtructio, vel ſenſus, vel emphaſis, &c. explicantur.

א

א ante inventa puncta vocalia erat modo *a*, modo *e*, interdum *i*, quandoque *o*, & nonnunquam *u*, tom. 1. p. 16. c. 2. in fine, tom. 1. p. vj. A punctis excogitatis & inſcriptis eſt aſpiratio leniſſima, t. 1. p. 3. c. 7. p. 5. c. 1. in fine, tom. 2. p. lij. Cur & ubi quieſcat, ſeu non legatur, tom. 1. p. 25. in med. *ibid.* c. 1. Interdum abundat, *ibid.* & pag. 163. c. 1. 259. c. 2. 366. c. 2. tom. 2. p. 413. c. 2. &c. Vice verſa, interdum deficit, tom. 1. p. 176. c. 1. 183. c. 2. Mutatur cum ה, tom. 1. p. 12. c. 2. 129. c. 1. 418. c. 1. &c. Interdum daghéſch forte recipit, tom. 1. p. 28. c. 1.

אָב *pater*, cum affixis, tom. 1. p. 118. c. 1. Interdum deficit, *ibid.* p. 495. c. 1.

אָבָה *voluit*, flexum integrum, tom. 1. p. 312. 313.

אָדוֹן *Dominus*, in plurali numero ſæpius effertur, tom. 1. p. 477. can. III.

אָדָם *Adam*, vel *homo*, nomen hoc Qabbaliſtice expoſitum, tom. 2. p. 393. c. 1.

אֹהֶל *Tabernaculum*, cum affixis, tom. 1. p. 114. c. 1.

אוֹ *aut*, pro ו *&*, tom. 1. p. 626. c. 1. 2. Interdum deficit, *ibid.* & p. 621. c. 1.

אוּלַי *fortaſſe*, non ſemper dubitantis eſt, ſed interdum confidentis, bene ſperantis, ominantiſque particula, tom. 1. p. 575. c. 1.

אָז *tunc*, mutat interdum futurum in præteritum, tom. 1. p. 456. c. 1. 611. c. 2.

אָח *frater*, cum affixis, tom. 1. p. 118. c. 2. Interdum deficit, *ibid.* p. 495. c. 1.

אֶחָד *unus*, אַחַת *una*, interdum deficiunt, tom. 1. p. 495. c. 1.

אָחוֹת *ſoror*, cum affixis, tom. 1. p. 118. c. 3.

אָחַז verbum fictum integre flexum, tom. 1. p. 158. 159.

אַחַר *poſt*, cum affixis, tom. 1. p. 581. c. 1. Aliæ ejus ſignificationes, *ibid.* p. 585. §. II.

אַחֲרֵי vide אַחַר.

אִי an ponatur pro אַיִן, aut אֵין, vel אֵין *non*? tom. 1. p. 570. c. 1.

אַיֵּה vel אֵי *ubi*, cum affixis, tom. 1. p. 376. c. 2. 377. c. 1.

אַיִן, אֵין *non*, quando utravis forma utendum? tom. 1. p. 569. c. 2. 570. c. 1. Hoc adverbium non jungitur verbis, niſi ſubſtantivo, eique ſubintellecto, *ibid.* p. 569. c. 1. jungitur tamen cum participiis, *ibid.* & c. 2. Idem cum affixis, tom. 1. p. 376. c. 2. 377. c. 1.

אִישׁ *vir*, nomen Chriſto tributum & Qabbaliſtice expoſitum, tom. 2. p. 393. c. 1. Ejuſdem nominis cum altero ſubſtantivo conſtructi varii idiotiſmi, tom. 1. p. 487. can. I. Interdum deficit, *ibid.* p. 494. c. 2.

אַל *non*, deprecantis aut dehortantis eſt particula, ac per *ne* exprimitur, tom. 1.

Digitized by Google

p. 570. c. 1. Soli futuro convenit, *ibid.* num. II. Interdum ponitur pro אָן, *quò*, vel אֶל־ *ad*, aut עַל *contra*, ibid.

אֶל־ *in*, de motu, quandoque uſurpatur pro בְּ *in*, de quiete, tom. 1. p. 583. can. II. עַל *ſuper*, *ibid.* pag. 384. can. IV. אֵת caſus accuſandi articulo, *ibid.* Interdum deficit, *ibid.* p. 582. can. I. E contrario, cum aliis præpoſitionibus & adverbiis pleonaſtice aliquando jungitur, *ibid.* p. 585. c. 2. Voces antecedentes nonnunquam in regimine ponit, *ibid.* p. 124. c. 1. Eadem præpoſitio cum affixis, *ibid.* p. 381. c. 1. 382. c. 2.

אֱלֹהִים *Deus*, in plurali numero loco ſingularis ſæpius venit, tom. 1. p. 477. can. III. Id nominis tribuitur etiam Angelis, hominibus dignitate præſtantibus, & Idolis, tom. 2. p. 114. §. I. Sæpiſſime deficit poſt alterum Dei nomen יְהוָה, tom. 1. p. 495. c. 1.

אֱלִילִים *idola*, cur ſic dicta, tom. 2. p. 114. c. 2. 253. c. 2.

אֶלְקוּם pro אַל קוּם, tom. 1. p. 620. c. 1.

אֵם *mater*, interdum deficit, tom. 1. p. 495. c. 1.

אִם *ſi*, pro *an? utrum? non*, t. 1. p. 618. c. 1. *quis, cum, quandoquidem, poſtquam*, ibid. p. 619. c. 1. Interdum deficit, interdum abundat, *ibid.* p. 620. c. 1. 2.

אִם־לֹא *ſi non, niſi*, pro *certe*, t. 1. p. 618. c. 2.

אֱנוֹשׁ *homo*, ejus cum altero ſubſtantivo conſtructi ſpeciales idiotiſmi, tom. 1. p. 487. can. I.

אַף *etiam*, interdum emphaſin importat, tom. 1. p. 616. can. VI. Aliquando cum ו pleonaſtice jungitur, *ibid.* 617. c. 2.

אַף כִּי *quanto magis, quanto minus, eo quod, quia, cur, itane eſt?* tom. 1. p. 617. c. 1.

אֵצֶל *apud*, cum affixis, tom. 1. p. 382. c. 1.

אֲשֶׁר *qui, quæ, quod*, ſignificat etiam &c, tom. 1. p. 615. can. III. *ut*, ibid. p. 626. c. 2. אֵת אֲשֶׁר *ſi*, ibid. p. 617. can. I. אֲשֶׁר & שֶׁ ſubſtantiva antecedentia nonnunquam in forma regiminis conſtituunt, *ibid.* p. 124. c. 1.

אִשָּׁה *uxor*, interdum deficit, tom. 1. p. 495. c. 1.

אֵת, quatenus articulus, quibus caſibus conveniat, tom. 1. p. 67. fin. 69. c. 2. Ejus motiones, *ibid.* p. 70. med. Quatenus præpoſitio *cum*, quomodo ſuſcipiat affixa, *ibid.* p. 382. c. 2. 383. c. 1. 586. c. 1. 2. 587. c. 1. Aliæ ejus ſignificationes, *ibid.* p. 587. c. 1. Voces antecedentes quandoque in regimine ponit, *ibid.* p. 124. c. 1.

ב

ב dupliciter pronuntiabatur ante Maſſorethas, tom. 2. pag. liij. Cur à Lxx. & S. Hieronymo ſine aſpiratione proferatur, *ibid.* p. liv. Ejus, quatenus præpoſitionis, variæ motiones, tom. 1. p. 148. c. 1. 2. 379. c. 2. 380. c. 1. Sæpe excludit ה articulum aut temporis verbi characterem, *ibid.* p. 148. c. 2. 380. c. 1. Interdum afficitur (·) loco (-), & daghéſch per legem æquivalentiæ, *ibid.* p. 380. c. 2. Et quandoque adjiciuntur particulæ expletivæ דֵּי & מוֹ, *ibid.* Ea præpoſitio juncta infinitivis efficit Gerundium in *do*, ibid. p. 147. init. 148. c. 2. Quomodo ſuſcipiat affixa, *ibid.* p. 381. c. 1. 382. c. 1. 2. Interdum ponitur pro אֶל־ *ad*, ibid. pag. 584. can. III. Variæ ejus ſignificationes, *ibid.* p. 591. & ſeqq. Quandoque deficit, quandoque abundat, *ibid.* p. 592. c. 2. 593. c. 1. 2. Nonnunquam jungitur cum vocibus indeclinabilibus, *ibid.* p. 593. c. 2. Nomina præcedentia quandoque in regimine ponit, *ibid.* p. 124. c. 1.

בָּגָד pro בָּא גָד, tom. 2. p. 140. c. 1.

בֶּגֶד *veſtis*, cum affixis, tom. 1. p. 114. c. 2.

בִּגְלַל *propter*, cum affixis, tom. 1. p. 382. c. 1.

בּוֹא *venire*, flexum integrum in conjugationibus & temporibus in Scriptura uſitatis, tom. 1. p. 264.

בֵּין *inter*, cum affixis, tom. 1. pag. 381. c. 2. 383. c. 1.

בַּיִת *domus*, pro quovis continente, vaſi, aut loco, tom. 1. p. 492. can. IV. Interdum deficit, *ibid.* p. 494. c. 2.

בַּל *non*, jungitur tantum cum præterito & fut. tom. 1. p. 570. c. 1. num. III.

בלי *non*, abſolute negat, & ſoli præterito ac futuro convenit, tom. 1. 570. c. 2. num. IV.

בליעל *Belial*, ejus etymologia, tom. 1. p. 489. c. 1. tom. 2. p. 171. c. 2.

בלעדי *præter*, cum affixis, tom. 1. p. 382. c. 2.

בלתי *præter*, *non*, cum affixis, tom. 1. p. 382. c. 2. Quatenus negatio conſtruitur tantum cum præterito & participio, tom. 1. p. 570. num. V.

בן *filius*, & בת *filia*, horum nominum cum altero ſubſtantivo conſtructorum varii idiotiſmi, tom. 2. p. 489. can. III. בן cum affixis, *ibid.* p. 119. c. 1. Interdum deficit, *ibid.* p. 495. c. 1. Quandoque in plurali abundat, *ibid.* p. 492. c. 2. 493. c. 1.

בעבור *propter*, cum affixis, tom. 1. p. 382. c. 1.

בעד *pro*, cum affixis, tom. 1. p. 381. c. 2.

בעל *Dominus*, ejus cum altero ſubſtantivo conſtructi varii idiotiſmi, tom. 1. p. 488. can. II. Sæpe in plurali numero loco ſingularis effertur, *ibid.* pag. 477. can. III. Idem cum affixis compoſitum, *ibid.* p. 114. §. XII.

בת *filia*, cum affix. tom. 1. p. 119. §. XXVI. In urbium compellatione ſæpe abundat, *ibid.* p. 123. c. 2. Varii ejus idiotiſmi, vide בן.

בת קול *filia vocis*, quid? tom. 1. pag. 129. c. 2.

ג

ג duplex ejus pronuntiatio antiquior eſt Maſſotethis, tom. 2. p. liij. Cur à Lxx. & S. Hieron. ſine aſpiratione proferatur, *ibid.* p. liv.

גואל *redemtor*, genuina vocis hujus explicatio, tom. 1. p. xxiij. xxiv.

גם *etiam*, *etiamſi*. Ea particula repetita emphaſin ac diſtributionem innuit, tom. 1. p. 617. c. 2. Interdum pleonaſtice jungitur cum ו, *ibid.*

גם כי *etiam*, pro *quia*, *etiamſi*, *quamvis*, tom. 1. p. 617. c. 2.

גן *hortus*, cum affixis, tom. 1. pag. 117. §. XIX.

ד

ד cum aſpiratione & ſine aſpiratione ante Maſſorethas pronuntiabatur, tom. 2. p. liij. Cur ſine aſpiratione à Lxx. & S. Hieronymo ſemper enuntietur, *ibid.* p. liv.

דבר *verbum*, pro *re*, *negotio*, tom. 1. p. 526. c. 1. Quandoque in hoc ſenſu abundat, *ibid.* p. 493. c. 2. 494. c. 1. Idem nomen cum affixis, *ibid.* p. 111. §. I.

דא particula expletiva, quibus adverbiis & præpoſitionibus in fine adjiciatur, tom. 1. p. 376. c. 2. 378. med. 380. c. 1.

דם *ſanguis*, cum affixis, tom. 1. pag. 116. §. XVIII.

ה

ה ante puncta inventa & inſcripta erat vocalis *a*, *e*, *o*, tom. 1. p. 16. c. 2. 26. c. 1. tom. 2. p. vj. Cur, & ubi ſileat, tom. 1. p. 25. med. & c. 1. Interdum abundat, *ibid.* E contrario, interdum deficit, idque ſemper poſt literam ſonantem affectam (ּ) in fine dictionis, *ibid.* p. 27. c. 2. Quandoque mediis dictionibus interſeritur, *ibid.* p. 126. c. 2. Sæpe paragogice accedit nominibus, *ibid.* p. 50. fin. 53. c. 1. pronominibus, *ibid.* p. 73. c. 1. 2. 126. c. 1. 2. &c. verbis, *ibid.* p. 160. fin. 161. init. & med. Ponitur interdum pro א, *ibid.* p. 12. c. 2. 418. c. 1. pro י, *ibid.* p. 129. c. 1. 418. c. 1.

ה articulus, quibus caſibus conveniat, tom. 1. p. 67. fin. Variæ ejus motiones, *ibid.* p. 69. Quibus nominibus conveniat, & à quibus excludatur, *ibid.* p. 421. c. 1. 2. Interdum emphaſin importat, & gradum ſuperlativum exprimit, interdum nihil orationi adjicit, *ibid.* p. 422. can. I. Quandoque pro relativo *qui*, *quæ*, *quod*, uſurpatur, *ibid.* can. II. Particulam vocandi *ô* exprimit, *ibid.* c. 2.

ה adverbium interrogationis, variæ ejus

motiones, tom. 1. p. 375. c. 1. 2. Quando affirmet, quando neget, *ibid.* p. 423. c. 1. Interdum deficit, *ibid.* & c. 2.

ה locale, quam punctorum mutationem inducat, tom. 1. p. 102. §. XI. Interdum deficit, *ibid.* p. 582. c. 2. Vice verſa, quandoque abundat, *ibid.* De aliis etiam rebus quam de loco uſurpatur, *ibid.*

היה *fuit*, ſæpe abundat, tom. 1. pag. 553. c. 1. Sæpius deficit, *ibid.*

הם pro הֵם, tom. 1. p. 12. c. 1.

הן *en, ecce*, cum affixis, tom. 1. p. 376. c. 3. 377. c. 2. Sæpe emphaſin importat, *ibid.* p. 567. §. IV.

ו

ו ante punctorum inventionem erat vocalis *o*, & *u*, vel *ou*, tom. 1. p. 16. c. 2. 17. c. 1. tom. 2. pag. vj. lij. Quando ſileat, quando proferatur, & quomodo, tom. 1. p. 24. art. II. Interdum abundat, *ibid.* p. 25. c. 1. 2. Quandoque ponitur pro ה, & (ʼ), *ibid.* p. 418. c. 1.

ו quatenus conſonans, vera ejus prolatio, tom. 1. p. 5. c. 2. p. 6. c. 1.

ו quatenus conjunctio, variæ ejus motiones, tom. 1. p. 384. 385. in Append. Non ſolum conjungit, verum etiam convertit præteritum in futurum, & futurum in præteritum, & quæ in hac converſione ejus motiones, *ibid.* p. 611. c. 1. Interdum copulat tantum & non conjungit, & vice verſa, *ibid.* c. 2. Aliæ ejus præter copulandi & convertendi uſum ſignificationes, *ibid.* & pag. 612. 613. 614. 615. c. 1. Sæpe è contrario abundat, *ibid.* p. 614. c. 1. 615. c. 1. 2. & can. IV. Repetitum diſtributionem quandoque indicat, *ibid.* p. 616. c. 1. 2. Interdum jungitur cum גם pleonaſtice, *ibid.* p. 617. c. 2. Nonnunquam deficit, *ibid.* p. 614. c. 2.

ו pro comparandi particula *ut*, *ſic*, tom. 1. p. 578. can. IV. col. 1. relativo *qui, quæ, quod*, ibid. p. 515. c. 2. cauſali *quia*, ibid. p. 612. c. 2. præpoſitione *cum*, ibid. pag. 587. c. 2. num. IV. conditionali *niſi*, ibid. p. 618. can. II. c. 2. adverbio *maxime, præſertim, potiſſimum*, ibid. p. 616. can. V.

ו abſciſſum ſeu media ſui parte truncatum, tom. 1. p. 12. c. 2.

ו Hhólem, quando plenum, quando deficiens ſcribendum, tom. 1. p. 16. c. 1. 2. Interdum eſt paragogicum, *ibid.* p. 125. c. 2.

ועתה *& nunc*, pro *igitur, ergo, itaque*, tom. 1. p. 627. c. 1.

ז

ז genuina ejus pronuntiatio, tom. 1. p. 16. c. 1.

זאת *hæc, illa*, ejus formatio, tom. 1. p. 74. c. 1. 2.

זבח *ſacrificium*, interdum deficit, tom. 1. p. 495. c. 2.

זה *hic, ille*, pro אשר *qui, quæ, quod*, tom. 1. p. 507. can. III.

זו, זו *hic, hæc*, ejus formatio, tom. 1. p. 74. c. 1. 2. זו pro אשר *qui, quæ, quod*, tom. 1. p. 507. can. III.

זולת *præter*, cum affixis, tom. 1. p. 382. c. 2.

זיינים *ſpicula*, quibus armantur quædam literæ, quæ & eorum figuræ in æs inciſæ, tom. 2. p. 532. 533. 534.

זית *oliva*, cum affixis, tom. 1. p. 116. §. XVI.

זקן *ſenex*, cum affixis, tom. 1. pag. 112. §. V.

זרזיר, variæ vocis hujus interpretationes, tom. 1. p. 620. c. 2.

ח

ח ejus pronuntiatio, tom. 1. p. 6. c. 1. An & quæ fuerit olim vocalis? *ibid.* p. 26. c. 1. 2.

חטאת *peccatum*, cum affixis, tom. 1. p. 119. §. XXVII.

חיים *vita*, interdum deficit, tom. 1. p. 495. c. 2.

חלי *morbus*, cum affixis, tom. 1. p. 115. §. XIV.

ט

ט genuina ejus pronuntiatio, tom. 1. pag. 6. c. 1. 2.

טַלִּית *Talleth*, quid? tom. 2. p. 535. Ejus figura in æs inciſa, *ibid.* p. 531. fig. M.

י

י erat antiquitus vocalis *e* & *i*, tom. 1. p. 17. c. 1. tom. 2. pag. vj. lij. Poſt inventa puncta remanſit vel conſonans, vel comes יִ hhiriq gadhól, tom. 2. pag. lij. Quatenus conſonans, quomodo pronuntietur, tom. 1. p. 6. c. 2. Ubi ſileat, ubi proferatur, & quomodo, *ibid.* p. 24. 25. Cur ſæpius abundet, *ibid.* p. 25. c. 2. 128. c. 1. 2. E contrario, ſæpe deficit, *ibid.* p. 128. c. 1. Quandonam comes יִ hhiriq deficiat, *ibid.* p. 416. §. IV. c. 1. 2. 417. c. 1. Interdum paragogice accedit nominibus, *ibid.* p. 125. c. 1. pronominibus, *ibid.* p. 72. c. 2. verbis, *ibid.* p. 163. c. 1. init. &c. participiis, *ibid.* p. 164. c. 1. 176. c. 1. 183. c. 2. 184. c. 1. præpoſitioni מִן, *ibid.* p. 71. c. 2. Ponitur pro א, ה, & ו, *ibid.* p. 418. c. 1. 2.

יָד *manus*, ſæpe abundat, tom. 1. pag. 493. c. 1. 2.

יְהוָה verum ac proprium Dei nomen, quid ſignificet, tom. 2. p. 410. c. 2. Notatur cum punctis vocalibus alterius Dei nominis אֲדֹנָי, quare pronuntiatur *Adhonai* non *Jehova*, ut volunt recentiores quidam, *ibid.* Præcedente vel ſequente nomine אֲדֹנָי, neque intercedente accentu diſtinguente, יְהוִה afficitur punctis alterius itidem Dei nominis אֱלֹהִים, ſic: יֱהוִה, *ibid.* p. 411. c. 1. Quomodo antiquitus pronuntiatum, *ibid.* c. 2. In Hebræis codicibus accuratiſſimis olim ſcribebatur literis Samaritanis; in Græcis vero exarabatur characteribus Hebraicis hodiernis, tom. 1. p. 4. c. 1. Cur à Græcis imperitis ſcriptum & lectum ΠΙΠΙ, *ibid.*

יוֹם *dies*, cum affixis, t. 1. p. 120. §. XXVIII. Ejus plural. videtur interdum abundare, *ibid.* p. 494. c. 1. 2.

יָצָא *exivit*, flexum integrum, tom. 1. pag. 314. 315.

יָרָה *jecit*, flexum integrum, tom. 1. pag. 317. 318.

יֵשׁ *eſt*, &c. cum affixis, tom. 1. p. 372. c. 1. 2.

יָשַׁב *ſedit*, flexum integrum, t. 1. p. 232. 233.

יֵשׁוּ pro יֵשׁוּעַ *JESUS*, nomen hoc ſanctiſſimum Qabbaliſtice expoſitum, tom. 2. p. 392. c. 2.

יִשָּׂשכָר *Iſſachar*, cur ש abundet in ſcriptione, tom. 1. p. 30. c. 2.

כ

כ duplex ejus pronuntiatio Maſſorethis antiquior, tom. 2. p. liij. Cur à Lxx. & S. Hieron. cum aſpiratione perpetuo efferatur, *ibid.* p. liv.

כ infinitivis præpoſitum, quibus motionibus afficiatur, & quomodo explicandum, tom. 1. pag. 147. med. 148. c. 1. 2. 149. c. 1

כ adverbium ſimilitudinis & præpoſitio, variæ ejus motiones, tom. 1. p. 375. c. 2. 376. c. 1. Sæpe excludit ה articulum, aſſumta ejus motione, *ibid.* p. 376. c. 1. 2. Interdum afficitur (-) loco (-) & dagheſch per legem æquivalentiæ, *ibid.* c. 2. Ei quandoque adjunguntur particulæ expletivæ דֵי, מוֹ, מֵי, *ibid.* Quomodo recipiat affixa, *ibid.* pag. 377. c. 1. 2. Quatenus particula ſimilitudinis interdum deficit, *ibid.* p. 579. can. V. 595. c. 1. 2. E contrario, nonnunquam abundat, *ibid.* pag. 577. can. II. 580. can. VI. Aliæ ejus ſignificationes, *ibid.* pag. 594. §. II.

כִּאֲרִי pro כַּאֲרִי aut כְּאָרִי, tom. 2. p. 411. c. 2. 412. c. 1.

כּוֹרֵם *vinitor*, cum affixis, tom. 1. pag. 113. §. VIII.

כִּי *quia*, interdum ſumitur 1°. pro אֲשֶׁר

qui, *quæ*, *quod*, tom. 1. p. 507. can. IV. c. 2. num. II. 2°. pro כַּאֲשֶׁר *cum*, *quando*, ibid. p. 563. can. IV. c. 1. 3°. pro כִּי אִם *ſed*, ibid. p. 621. can. I. c. 2. num. II. 4°. pro אַךְ *attamen*, *veruntamen*, ibid. p. 624. can. III. c. 1. num. III. Eadem particula ſignificat etiam *quamvis*, ibid. pag. 622. can. III. *numquid?* ibid. p. 624. can. III. c. 1. num. IV. *igitur*, *itaque*, ibid. p. 627. c. 1. *ſi non*, *niſi*, ibid. p. 618. Interdum deficit, interdum abundat, *ibid.* p. 624. c. IV.

כִּי ſubſt. *aduſtio*, tom. 1. p. 625. c. 2.

כְּלִי *vas*, cum affixis, tom. 1. p. 120. §. XXX.

כְּתִיב & קְרִי quid? tom. 2. p. 409. c. 2. 410. c. 1.

ל

ל quatenus articulus quibus caſibus conveniat, & variæ ejus motiones, tom. 1. p. 67. art. IV. 70. c. 1. 2. Sæpe excludit ה alterum articulum, aſſumta ejus motione, *ibid.* c. 2. Subſtantiva præcedentia quandoque in regimine ponit, *ibid.* p. 124. c. 1. Interdum abundat, *ibid.* p. 597. c. 2.

ל infinitivis præpoſitum format gerundium in *di* & *dum*, tom. 1. p. 147. 149. c. 1. Quibus tunc motionibus afficiatur, *ibid.* p. 148. c. 1. 2. In hac conſtructione nonnunquam *ut* exponitur, *ibid.* p. 149. c. 1. Quandoque abundat, *ibid.* & c. 2.

ל quatenus præpoſitio *ad*, *in*, variæ ejus motiones, tom. 1. p. 70. c. 1. 2. 380. c. 2. Cum particulis expletivis מוֹ & מִי interdum jungitur, *ibid.* p. 380. c. 2. 398. c. 2. Aliæ ejus ſignificationes, *ibid.* pag. 595. §. III. Interdum deficit, interdum abundat, *ibid.* p. 597. c. 2. 598. c. 1. Quandoque ponitur 1°. pro וְ *&*, ibid. pag. 598. c. 1. 2°. pro כְּ *ſicut*, ibid. p. 578. can. IV. c. 1. 3°. pro עַל *ſuper*, ibid. p. 595. §. III. c. 1. 4°. pro בְּ *in*, *per*, de inſtrumento, *ibid.* Non raro vocibus indeclinabilibus præfigitur, *ibid.* p. 598. c. 2.

לֹא *non*, imperativo non convenit, tom. 1. p. 570. c. 2.

לֵבָב *cor*, cum affixis, tom. 1. p. 112. §. VI.

לָכֵן *idcirco*, *propterea*, pro *atqui*, *attamen*, tom. 1. p. 621. can. II.

לַמְחַצְּצְרִים *tuba clangentibus*, cur צ in hac voce abundet, tom. 1. p. 176. c. 2.

לְמַעַן *propter*, cum affixis, tom. 1. p. 381. c. 2.

לְםַרְבֵּה cum ם clauſo in medio, tom. 1. p. 12. c. 1. tom. 2. p. XCVI.

לְעֻמַּת *è regione*, cum affixis, tom. 1. p. 382. c. 2.

לִפְנֵי *coram*, cum affixis, tom. 1. p. 381. c. 1.

לָקַח *diſcere*, tom. 2. pag. 200. c. 1. 233. c. 1.

לֶקַח *doctrina*, ibid.

מ

ם apertum in fine dictionis, tom. 1. p. 12. c. 1. clauſum in medio, *ibid.*

מ ablativi caſus articulus, tom. 1. pag. 67. Ejus motiones, *ibid.* p. 70. c. 1. 2. 71. c. 1. 2. Interdum aſſumit particulam expletivam נִי, *ibid.* p. 380. c. 2.

מ infinitivis præpoſitum format gerundium in *do*, ſed fere ſumitur negative aut comparative, tom. 1. pag. 147. med. 149. c. 2. Ejus motiones, *ibid.* pag. 148. c. 1. Interdum futuro etiam præponitur, *ibid.* p. 598. §. IV. c. 2.

מ vel מִן *à*, *ab*, *ex*, *de*, &c. tom. 1. p. 598. §. IV. c. 1. &c. Aliæ ejus ſignificationes, *ibid.* p. 599. c. 2. & ſeqq. Interdum deficit, *ibid.* p. 601. c. 1. fin. c. 2. init. trajicitur, *ibid.* c. 2. abundat, quando vocibus indeclinabilibus præfigitur, *ibid.* voces præcedentes in regimine ponit, *ibid.* p. 124. c. 1.

מָה *quid?* ſequente relativo אֲשֶׁר vel שֶׁ, exponitur *id*, tom. 1. p. 75. c. 2. Voces antecedentes quandoque in ſtatu conſtructo ponit, *ibid.* p. 124. c. 2.

מוֹ affixum poëticum tertiæ perſ. plur. maſculinæ, tom. 1. p. 77. c. 1. 127. c. 1. 2. &c. Item particula expletiva quibuſdam adverbiis & præpoſitionibus adjecta, *ibid.* p. 376. c. 2. 378. med.

מוּל *è regione*, cum affixis, tom. 1. p. 382. c. 2.

מָוֶת *mors*, cum affixis, tom. 1. p. 115. §. XV.
מְזוּזָה *Mezouzá*, quid? & ejus figura in æs inciſa, tom. 2. p. 531. 532.
מִי *quis?* pronomen interrogativum perſonæ, ſubſtantivo aut שֶׁל ל postpoſitum, genitivum poſſeſſoris exprimit, tom. 1. p. 75. c. 1. An etiam interrogativum rei? *ibid.*
מִלְחָמָה *bellum*, cum affixis, tom. 1. p. 111. §. III.
מַלְכָּה *regina*, cum affixis, t. 1. pag. 112. §. IV.
מִ pro מִן, tom. 1. p. 12. c. 1.
מָסַר *tradidit*, integre flexum, t. 1. p. 154. 155.
מִקְנָה *poſſeſſio*, cum affixis, tom. 1. p. 115. §. XIII.
מִקֵּץ, מִקְצֵה *à fine*, *poſt*, non ſemper tempus elapſum, ſed illuc adhuc durans interdum exprimunt, tom. 1. p. 586. c. 1.
מִשָּׁם *ex ibi*, pro, *ex eo tempore*, *ſtatim*, tom. 1. p. 562. c. 2. init.

נ

ן pro ן in fine dictionis, tom. 1. p. 12. c. 1. Eadem litera ſuſpenſa, *ibid.* c. 2. inverſa, *ibid.* paragogica, *ibid.* p. 161. epenthetica ante affixa נו, נָּה, נּוּ, נִי, *ibid.* p. 337.
נֶגֶד *coram*, cum affixis, tom. 1. p. 381. c. 3.
נָגַשׁ *acceſſit*, integre flexum, t. 1. p. 198. 199.
נָכָה *percuſſit*, integre flexum, t. 1. p. 310. 311.
נֹכַח *coram*, cum affixis, tom. 1. p. 382. c. 2.
נֵצֶר *ſurculus*, cur ita dictus Chriſtus, tom. 2. p. 267. c. 2.
נֹצְרִים *cuſtodes*, cur ita vocatus Nabuchodonoſor cum ejus exercitu, tom. 2. p. 268. c. 1.
נָשָׂא *tulit*, integre flexum, tom. 1. p. 308. 309.
נָתַן *docere*, tom. 2. p. 200. c. 1. Idem verbum in conjugationibus & temporibus in Scriptura uſitatis flexum, tom. 1. p. 207. 214. 215.

ס

ס genuina literæ hujus prolatio, tom. 1. p. 6. c. 2.
סִבֹּלֶת Judic. cap. 12. v. 6. cur ſcriptum pro שִׁבֹּלֶת, tom. 1. p. 8. c. 1. 2.
סָבַב *circumdedit*, integre flexum, tom. 1. p.
סָבִיב *circum*, cum affixis, tom. 1. p. 381. c. 3. 383. c. 1.
סֶלָה *Sela*, quid? tom. 1. p. 630. & ſeqq.
סֵפֶר *liber*, cum affixis, tom. 1. p. 113. §. VII.

ע

ע de ejus prolatione non convenit inter Judæos, tom. 1. p. 6. c. 2. p. 7. c. 1. An vocalis olim fuerit, & quænam? *ibid.* p. 26. c. 2.
עֵבֶר *trans*, ſignificat etiam *cis*, *juxta*, tom. 1. p. 588. §. IV.
עַד *ad*, cum affixis, t. 1. p. 381. c. 3. 383. c. 1. 2.
עַד כִּי Gen. 49. v. 10. An duæ illæ voces ſeparandæ ſint, & pauſandum ad priorem, ut volunt Judæi quidam recentiores? tom. 2. p. lxxij.
עוֹד *adhuc*, cum affixis, tom. 1. p. 377. c. 2. 378. c. 1. 2.
עֹז *robur*, cum affixis, tom. 1. p. 117. §. XXI.
עֲזָאזֵל *Azazél*, an nomen loci, an appellativum, & quæ ejus etymologia? tom. 1. p. 431. c. 1.
עִטּוּר סוֹפְרִים *ablatio ſcribarum*, ſive à ſcribis facta, quid? tom. 2. p. 412. c. 2.
עַל *ſuper*, aliæ ejus ſignificationes, tom. 1. p. 589. §. V. Interdum ponitur pro אֶל *ve*, ibid. p. 590. c. 2. Quandoque deficit, *ibid.* E contrario, interdum abundat, *ibid.* Voces antecedentes nonnunquam in regimine ponit, *ibid.* p. 124. c. 1. Eadem præpoſitio cum affixis, *ibid.* pag. 382. c. 1. 383. c. 2.
עַל־כֵּן *quapropter*, *ideo*, pro כִּי *quia*, tom. 1. p. 624. c. 1. init.
עִם *cum*, item *ſicut*, tom. 1. p. 578. c. 1. 587. c. 1. *juxta*, *prope*, ibid. pag. 587. c. 1. 2. *&c*, ibid. p. 615. can. III. c. 2. Eadem præpoſitio cum affix. *ibid.* p. 382. c. 2. 383. c. 2.
עֵקֶב אֲשֶׁר *quia*, *propterea quod*, tom. 1. p. 624. c. 1. 2.
עֵת *tempus*, cum affixis, tom. 1. p. 117. §. XX.

פ

פ cum aſpiratione & ſine aſpiratione proferebatur ante Maſſorethas, tom. 2. p. liij. liv. lv.

פֶּה *os, oris*, interdum abundat, tom. 1. p. 492. c. 1. 2.

פִּי particula expletiva, quibus adverbiis & præpoſitionibus adjiciatur, tom. 1. p. 376. c. 2. 378. med. 380. c. 2.

פָּנִים *facies*, interdum abundat, tom. 1. p. 492. c. 1.

פֶּן *ne, ne forte*, cum futuro tantum, & ſemel cum præterito, loco futuri, jungitur, tom. 1. p. 570. c. 2. num. VII. Non ſemper dubitationem importat, ſed interdum rem certo futuram exprimit, *ibid.* p. 575. c. 1. num. II.

צ

צ genuina ejus pronuntiatio, tom. 1. p. 7. c. 1. Cur interdum duplex ſcribatur, *ibid.* p. 176. c. 2.

צְדָקָה *juſtitia*, cum affixis, tom. 1. pag. 111. §. II.

צִיצִית *Tſitsíth*, quid? & ejus figura in æs inciſa, tom. 1. p. 531. fig. N. 535. c. 1. 2.

צַד *beſtis*, cum affixis, tom. 1. p. 116. §. XVI.

ק

ק genuina ejus pronuntiatio, tom. 1. p. 7. c. 2. Ab eo venit Q Latinum, ſed inverſa figura, *ibid.*

קֹדֶשׁ *ſanctitas*, cum affixis, t. 1. p. 113. §. IX.

קוֹל *vox*, interdum abundat, tom. 1. pag. 494. c. 1.

קוֹצִים *ſpinæ* ſive *ſpicula*, quibus armantur quædam literæ, quæ? & eorum figuræ in æs inciſæ, tom. 2. p. 532. 533. 534.

קְרִי & כְּתִיב, quid? t. 2. p. 409. c. 2. 410. c. 1.

ר

ר Interdum cum daghéſch forti notatur, tom. 1. p. 28. c. 1. 2.

רְאֵה *vide*, pro הֵן *ecce*, tom. 2. pag. 168. c. 1. 2.

רֹאשׁ *caput*, cum affixis, tom. 1. pag. 120. c. 1. §. XXIX.

רֵקָא *Ragá*, Matth. 5. v. 22. in quo differat à μωρὸς, tom. 2. p. 260. c. 1.

רֶשֶׁף variæ ejus ſignificationes, tom. 2. pag. 109. c. 1. 125. c. 2.

ש

שׁ & שׂ duplex illa litera, aut potius duplex hujus literæ pronuntiatio ignota non fuit S. Hieronymo, tom. 1. pag. 7. c. 2. p. 8. c. 1. tom. 2. p. lv. & ſeqq.

שֶׁ vide אֲשֶׁר.

שִׁבֹּלֶת cur ſcriptum סִבֹּלֶת, Jud. 12. v. 6. tom. 1. p. 8. c. 1.

שֶׁבֶר *annona*, interdum deficit, tom. 1. pag. 495. c. 2.

שֶׁל articulus genitivi caſus apud Rabbinos, tom. 1. p. 69. c. 2.

שֶׁלִּי *meus, mea, meum*, tom. 1. pag. 69. c. 2.

שָׁם *ibi*, pro אָז *tunc*, tom. 1. p. 562. c. 2. Idem adverbium pro affixo pleonaſtico poſt relativum poſito, *ibid.* p. 515. c. 1.

שֵׁם *nomen*, interdum abundat, tom. 1. p. 493. c. 1.

ת

ת pronuntiatum olim fuit etiam ſine aſpiratione, tom. 2. p. liij. A Judæis Germanis male profertur *ſ*, ibid. Ejuſdem in ד & ט mutatio, tom. 1. p. 189. fin.

ת Samaritanum antiquum crucis formam referebat, tom. 1. pag. 5. c. 2. tom. 2. p. 508.

תָּגִין *corollæ* literarum quarumdam, quæ? & earum figuræ in æs inciſæ, tom. 2. p. 532. 533. 534.

תַּחַת *ſub*, aliæ ejus ſignificationes, tom. 1. p. 590. §. VI. Eadem præpoſitio juncta cum affixis, *ibid.* p. 382. c. 3. 383. c. 2.

תֵּל אָבִיב *Tél avív*, an nomen proprium loci, an appellativum? tom. 1. pag. 432. c. 2.

תְּפִלִּין *Tephillín*, quid? & eorum figuræ in æs inciſæ, tom. 2. p. 528. c. 1. 532.

תִּקּוּן סוֹפְרִים *correctio ſcribarum*, quid? tom. 2. p. 412. c. 1. 2.

INDEX QUINTUS

Troporum, figurarum, & vocum aliquot Græcarum, quæ in Lxx. verſione, ac Novo Teſt. ſenſu aut à vulgari diverſo, aut in profanis ſcriptoribus minus uſitato, accipiuntur.

A

Ἀβεζζὰς, ſive Ἀβεζέταξ, quid? tom. 2. p. 394. c. 1. 2.

Ἄγειν *abire*, tom. 1. p. 216. c. 2.

Ἀδάμ, nomen hoc Qabbaliſtice expoſitum, tom. 2. p. 393. c. 1.

Ἅγια (τὰ) *Sancta*, pro *Sanctuario*, & ἅγια ἁγίων pro *Sancto Sanctorum*, tom. 1. p. 478. c. 1.

Αἴνιγμα, quid? tom. 2. p. 264. & ſeqq.

Αἰτιολογία, quid? tom. 2. p. 287. c. 1. 2.

Αἰῶνες *ſæcula*, pro κόσμος *mundus*, tom. 1. p. 478. c. 1. tom. 2. p. 250. c. 2.

Ἀλλὰ *quinimo*, *ſane*, *certe*, tom. 1. p. 569. c. 2. *ſed*, ibid. p. 576. c. 2. *itaque*, ibid. p. 627. c. 1. num. III.

Ἀλληγορία, quid? tom. 2. p. 255. & ſeqq.

Ἀλλοίωσις, quid? tom. 2. p. 14. & ſeqq.

Ἀμὴν pro ἀληθῶς *vere*, *certe*, γένοιτο *fiat*, aut quid ſimile, tom. 1. p. 568. §. V.

Ἂν *ſane*, *utique*, *certe*, tom. 1. p. 575. col. 2. num. III.

Ἀνὰ *per*, & diſtributionem æqualem ſignificat, tom. 1. p. 602. c. 1. *in*, cum nomine μέσον *medium*, ibid. *iterum*, in compoſitione, *ibid.* c. 2.

Ἀνάβασις, quid? tom. 2. p. 293. c. 1. 2.

Ἀναβλέπειν *videre*, tom. 1. p. 516. c. 2.

Ἀναδίπλωσις, quid? tom. 2. p. 270. c. 1. 2.

Ἀνακοίνωσις, quid? tom. 2. p. 286. c. 1.

Ἀνατέλλειν *oriri facere*, tom. 1. p. 533. c. 1.

Ἀνατολαὶ pro ἀνατολὴ *oriens*, tom. 2. p. 478. c. 1.

Ἀναφορὰ, quid? tom. 2. p. 270. c. 2. 271. c. 1.

Ἀνθρωποπάθεια, quid? tom. 2. p. 65. & ſeqq.

Ἄνθρωπος cum articulo, an individuum hominem ſemper denotet? tom. 1. p. 427. c. 2. 428. c. 1.

Ἀνθυποφορὰ, quid? tom. 2. p. 292. c. 2.

Ἀντανάκλασις, quid? tom. 2. p. 274. c. 2. & ſeqq.

Ἀντὶ *pro*, *loco*, *vice*, *propter*, *ut*, *propterea quod*, cum relativo ὃς; *contra*, tom. 1. p. 602. c. 2. 603. c. 1.

Ἀντίθεσις, quid? tom. 2. p. 290. c. 1. 2.

Ἀντικατηγορία, quid? tom. 2. p. 291. c. 1.

Ἀντιμερεία vel Ἀντιμέρεια, quid? tom. 2. p. 14. & ſeqq.

Ἀντιμεταβολὴ, quid? tom. 2. p. 292. c. 1.

Ἀντιστροφὴ, quid? tom. 2. p. 291. c. 1.

Ἀντίφρασις, quid? tom. 2. p. 60. 61. 62.

Ἀπὸ *à*, *ab*, *per*, *ante*, *poſt*, *præ*, *propter*, tom. 1. p. 603. c. 1. Interdum abundat, *ibid.* In compoſitione ſignificat intenſionem, ſeparationem, privationem, &c. tom. 1. p. 603. c. 1. 2. Ἀπὸ μιᾶς, *uno conſilio*, *ore*, *una voce*, *ſimul*, ibid. p. 467. c. 1.

Ἀποδίωξις, quid? tom. 2. p. 292. c. 1.

Ἀπεία, quid? tom. 2. p. 286. c. 1.

Ἀποσιώπησις, quid? tom. 2. p. 277. c. 2. 278. c. 1. 2.

Ἀποσωματίζειν *loqui facere*, tom. 1. p. 533. c. 1.

Ἀποστροφὴ, quid? tom. 2. p. 278. c. 2. 279. c. 1. 2.

Ἀρέσκεια *complacentia*, tom. 2. p. 62. c. 2.

Ἄρτος ἐπιούσιος, quis? tom. 2. pag. 165. c. 2. 166. c. 1.

Ἀρχὴν (τὴν) *omnino*, tom. 1. p. 569. c. 1. 2.
Ἀσύνδετον, quid ? tom. 1. p. 615. can. IV.
Αὐτοῦ pro ἐκεῖ *hic*, tom. 1. p. 561. c. 2. fin.
Αὐξάνειν *incrementum dare*, tom. 1. p. 535. c. 1.
Αὔξησις, quid ? tom. 2. p. 293. c. 1. 2.

B

Βουστροφηδὸν *ſcribere*, quid ? tom. 1. p. 2. c. 1. 2.

Γ

Γὰρ *certe*, *ita*, tom. 1. p. 569. c. 2. *ſed*, ibid. p. 621. c. 2.
Γέεννα *gehenna*, quid ? & ejus etymologia, tom. 2. p. 259. c. 2.

Δ

Δὲ *autem*, pro δὴ *ſane*, *nimirum*, tom. 1. p. 623. c. 2.
Διὰ *per*, *poſt*, *in*, tom. 1. p. 603. c. 2.
Διὰ τοῦτο *attamen*, tom. 1. p. 622. c. 2.
Διαπόρησις, quid ? tom. 2. p. 286. c. 1.
Διάψαλμα, quid ? tom. 1. p. 630. & ſeqq.
Δεξιὰ (τὰ) pro ἡ δεξιὰ *dextera*, tom. 1. pag. 478. c. 1.
Δύναμις *virtus*, pro στρατία *exercitus*, tom. 2. p. 250. c. 2.
Δωρεὰν *gratis*, pro μάτην *fruſtra*, tom. 2. p. 249. c. 2.

E

Ἐὰν *ſi*, pro *poſtquam*, tom. 1. p. 619. c. 1. An ſignificet etiam *vere*, *utique*, *certe*, ibid. c. 2.
Εἰ *an ? utrum ?* tom. 1. p. 618. c. 1. *non*, ibid. c. 2. *quia*, *cum*, *quandoquidem*, ibid. pag. 619. c. 1. Quatenus conditionalis *ſi* interdum deficit, *ibid.* p. 619. c. 2.
Εἰ δὲ μήγε *ſin autem*, *alioquin*, tom. 1. p. 618. c. 1. 2.
Εἰρωνεία, quid ? tom. 2. p. 60. & ſeqq.
Εἰς *in*, *ad*, de motu, pro ἐν *in* de quiete, tom. 1. p. 583. can. II. c. 1. *de*, ibid. p. 584. can. IV. c. 1. 603. c. 2. *contra*, ibid. p. 585. c. 1. *ut*, cum articulo, *uſque ad*, *per*, *propter*, ibid. pag. 604. col. 1. Nominativi & dativi periphraſin interdum efficit, *ibid.* Quandoque deficit, *ibid.* p. 585. c. 2. Εἰς τὸ μεταξὺ *ſequens*, ibid. p. 583. c. 2.
Εἷς καθ' εἷς *ſingulatim*, tom. 1. p. 606. c. 2.
Ἐκ vel ἐξ *à*, *ab*, *de poſt*, tom. 1. pag. 604. c. 1. Interdum dignitatem, excellentiam, & vehementiam denotat, *ibid.* & c. 2.
Ἐκεῖ *ibi*, & *eò*, tom. 1. p. 562. c. 1. init.
Ἐκείνη *illac*, tom. 1. p. 561. c. 2. fin.
Ἐκφώνησις, quid ? tom. 2. p. 276. c. 1. 2. 277. c. 1.
Ἔλλειψις, quid ? tom. 2. p. 2. & ſeqq.
Ἐν *in* de quiete, pro εἰς *in* de motu, tom. 1. p. 584. can. III. Præterea ſignificat *de*, *à*, *ab*, *cum*, *per*, *propter*, *poſt*, *inter*, ibid. p. 604. c. 2. In compoſitione nonnunquam verbo jungitur, *ibid.* p. 605. c. 1. Interdum abundat, *ibid.*
Ἓν διὰ δυοῖν *unum per duo*, ſive *Hendiadys*, quid ? tom. 1. p. 460. can. I.
Ἐναλλαγὴ, quid ? tom. 2. p. 14. & ſeqq.
Ἔνι (pro ἔνεστι) *eſt*, tom. 1. p. 516. c. 2.
Ἐνιαυτοῦ (τοῦ) *annuatim*, *quolibet anno*, tom. 1. p. 563. can. III. c. 1.
Ἐξ, vide ἐκ.
Ἐξανατέλλειν *oriri facere*, *producere*, tom. 1. p. xxxvj.
Ἐξεργασία, quid ? tom. 2. p. 293. c. 1. 2.
Ἐπανάληψις, quid ? tom. 2. p. 271. c. 2.
Ἐπάνοδος, quid ? tom. 2. p. 271. c. 2.
Ἐπανόρθωσις, quid ? tom. 2. p. 277. c. 1. 2.
Ἐπεξήγησις, quid ? tom. 2. p. 293. c. 1. 2.
Ἐπὶ *in*, *ad*, *apud*, *juxta* ſive *ſecus*, *cum*, *ſuper*, *ſupra*, *contra*, *ſub* de perſona & tempore, *ſecundum* vel *de*, *per*, *propter*, tom. 1. p. 605. c. 1. 2. 606. c. 1. Interdum abundat, *ibid.* p. 606. c. 2.
Ἐπίζευξις, quid ? tom. 2. p. 269. c. 1. 2. 270. c. 1.
Ἐπιμονὴ, quid ? tom. 2. p. 294. c. 1.
Ἐπιούσιος ἄρτος, quis ? tom. 2. p. 165. c. 2. 166. c. 1.
Ἐπιστροφὴ, quid ? tom. 2. p. 271. c. 1.
Ἐπιτροπὴ, *quid ?* tom. 2. p. 287. c. 1. 2.
Ἐρμηνεία, quid ? tom. 2. p. 294. c. 1.
Ἔρχεσθαι *redire*, tom. 1. p. 516. c. 2.
Ἐρώτησις, quid ? tom. 2. p. 282. c. 2. & ſeqq.
Ἑτέρα *aliorſum*, tom. 1. p. 561. c. 2. fin.
Ἑτέρωσις, quid ? tom. 2. p. 14. & ſeqq.
Εὐαγγελίζειν, & εὐαγγελίζεσθαι *evangelizare*, cum dativo & accuſativo, t. 1. p. 534. c. 2.

Εὖγε, εὖγε, quid? tom. 1. p. 629. c. 2. num. V.
Εὐτραπελία *ſcurrilitas*, tom. 2. p. 62. c. 2.
Εὐχαριστεῖν *multiplicare*, tom. 1. p. 526. c. 2.

H

Ἢ *aut* pro καὶ &, tom. 1. p. 620. c. 2. Quandoque tranſitioni inſervit, *ibid.* p. 621. c. 1. 2.
Ἠθοποιΐα, quid? tom. 2. p. 289. c. 2.

Θ

Θεὸς *Deus*, nomen tributum diabolo, idolis, & ventri, tom. 2. pag. 114. c. 2. 115. c. 1. 2. An junctum cum articulo verum Deum ſemper denotet? tom. 1. p. 427. c. 1. 2.
Θριαμβεύειν *triumphare facere*, tom. 1. p. xxxvj. 533. c. 2.
Θυμὸς *ira*, pro φάρμακον *venenum*, tom. 2. p. 250. c. 2.

I

Ἴδε *vide*, pro ἰδοὺ *ecce*, tom. 1. p. 568. c. 2.
Ἰδοὺ *en*, *ecce*, emphaſin ſæpe importat, tom. 1. p. 567. § IV.
Ἰησοῦς *JESUS*, nomen hoc ſanctiſſimum Qabbaliſtice expoſitum, tom. 2. p. 392. c. 2. fin.
Ἵλεώς μοι *abſit à me*, ἵλεώς σοι *abſit à te*, tom. 1. p. 629. c. 1.
Ἵνα *ut*, pro *quum*, *quando*, tom. 1. pag. 563. c. 2. Non ſemper cauſam denotat, ſed interdum conſequentiam ſeu eventum, ac per *inde*, *ex quo factum eſt ut*, &c. exponendum, *ibid.* p. 626. c. 1. 2.
Ἱμάτια *veſtimenta*, pro ἱμάτιον *veſtimentum*, tom. 1. p. 478. c. 1.
Ἴσα *æqualia*, pro ἴσος *æqualis*, tom. 1. p. 478. c. 2.

K

Καθὼς vide Ὡς.
Καὶ & pro σὺν *cum*, tom. 1. p. 587. c. 2. ἀλλὰ *ſed*, ibid. p. 621. c. 1. Præterea ſignificat *ſic* in comparatione, *ibid.* pag. 578. c. 1. *quamvis*, ibid. p. 612. c. 2. num. VI. *nam*, ibid. num. VII. *tunc*, ibid. pag. 613. c. 1. num. XI. *cum*, *quando*, ibid. num. XIII. *imo*, *quinetiam*, ibid. p. 614. c. 1. init. *id eſt*, ibid. num. XVII. *præſertim*, *maxime*, ibid. p. 616. can. V. Interdum affectum denotat, *ibid.* Quandoque deficit, *ibid.* p. 615. can. V. Nonnunquam abundat, *ibid.* p. 615. c. 1. 2.
Κατὰ *contra*, *ad*, *in*, *ſuper*, *è* vel *ex*, *per*, *ante*, *propter*, *de*, *ſecundum*, tom. 1. p. 606. c. 1. 2. Interdum adjectivum & adverbium conſtituit, *ibid.* c. 2. In compoſitione modo *contra* ſignificat, modo ſignificationem auget, modo nihil addit, *ibid.* Denique interdum deficit, *ibid.*
Καταβραβεύειν *palmam alteri præripere*, *alterum ſuperare*, tom. 2. p. 211. c. 2.
Καταπαύειν *ceſſare facere*, tom. 1. p. 535. c. 2.
Κατασκηνοῦν *habitare facere*, *collocare*, tom. 1. p. xxxvj.
Κατάχρησις, quid? tom. 2. p. 248. & ſeqq.
Κεραία, quid? & ejus figura in æs inciſa, tom. 2. p. 533. c. 2. 534.
Κλίμαξ, quid? tom. 2. p. 270. c. 2.

Λ

Λαμβάνειν *diſcere*, tom. 1. p. 526. c. 2.
Λόγος *res*, *negotium*, tom. 1. p. 526. c. 1.

M

Μᾶλλον *non*, *ſolum*, *tantummodo*, tom. 1. p. 572. can. IV.
Μειθρὰς vel Μιθρὰς, quid? tom. 2. pag. 394. c. 2.
Μείωσις, quid? tom. 2. p. 250. 253. & ſeqq.
Μὲν *quidem*, interdum abundat, tom. 1. p. 623. c. 2.
Μερισμὸς, quid? tom. 2. p. 292. c. 1. 2.
Μετὰ *intra*, tom. 1. p. 586. c. 2. *cum*, *apud*, *coram*, *ante*, *inter*, *per*, *contra*, *poſt*, *poſtquam* cum infinitivo, *ibid.* pag. 601. c. 2. 607. c. 1. In compoſirione ſignificat *trans*, *ad*, *circum*, *cum*, ibid. p. 607. c. 1.
Μετάβασις, quid? tom. 2. p. 290. c. 2.
Μετάστασις, quid? tom. 2. p. 288. c. 1. 2.
Μεταφορὰ, quid? tom. 2. p. 64. & ſeqq.
Μετωνυμία, quid? tom. 2. p. 32. & ſeqq.
Μὴ poſt verba negantia & piohibentia interdum abundar, tom. 1. p. 574. can. VII.
Μὴ γίνοιτο *abſit*, tom. 1. p. 629. c. 1.

Μηκέτι non amplius, pro *non*, ſimpliciter, tom. 1. p. 565. can. IV.

Μήποτε *nequando*, pro *εἴποτε ſi quando*, tom. 1. p. 617. c. 2. fin.

Μιθρὰς, quid? tom. 2. p. 394. c. 2.

Μισεῖν odio habere, cum duplici accuſativo, tom. 1. p. 534. c. 1.

Μωρὸς in quo differat à Ῥακὰ, tom. 2. pag. 260. c. 1.

N

Ναὶ *quæſo*, ejus etymon, tom. 1. p. 628. c. 1.

Νῖκος *victoria* pro *αἰὼν æternitas*, tom. 2. p. 249. c. 2.

Νόμος, cum articulo, an legem Moſis denotet; ſine articulo, vero legem naturæ? tom. 1. p. 427. c. 1.

Νῦν *nunc*, pro *ſed*, tom. 1. p. 566. c. 2.

Ξ

Ξὺν vide σὺν.

O

Ὁ, ἡ, τὸ, Græcorum articulus, ſæpe emphaſin importat, & demonſtrativi ac relativi pronominis vices obtinet, tom. 1. p. 423. can. I. Interdum deficir neceſſario complendus, *ibid.* p. 425. can. II. Ex ejus curioſa & minus neceſſaria conſideratione falſæ hypotheſes, & errores nati, *ibid.* p. 426. can. III. Non ſolum ſubjecto, ſed prædicato etiam propoſitionis additur, *ibid.* p. 428. can. IV. Nonnunquam includit ellipſin nominis *Pater*, ibid. p. 426. c. 1. *Nepos*, ibid. c. 2. *Filius*, & *Filia*, ibid. p. 495. c. 2.

Ὄνομα *nomen*, pro re vel perſona, tom. 2. p. 60. c. 1. 2.

Ὀξύμωρον, quid? tom. 2. p. 291. c. 1. 2.

Ὅπως ἂν *cum*, *quando*, tom. 1. p. 563. c. 2. fin.

Ὅταν *ſi*, tom. 1. p. 618. c. 2. init.

Ὅτι *quatenus*, tom. 1. p. 581. c. 1. init. *quamvis*, ibid. p. 623. c. 2. init. *quid ergo?* ibid. p. 624. c. 2. *nempe*, ibid. *idcirco*, ibid. p. 627. c. 1. Sæpiſſime abundat, *ibid.* p. 625. c. 1. 2.

Οὗ pro ποῦ *ubi* & *quò*, tom. 1. p. 561. c. 2. fin.

Οὐ *μὴ ſane non*, tom. 1. p. 572. c. 1.

Οὐδὲν οὐ μὴ *nihil omnino*, tom. 1. p. 572. c. 2.

Οὐδέπω οὐδεὶς *nondum quiſquam*, tom. 1. pag. 572. c. 2.

Οὐκ ἔτι, οὐκέτι *non amplius*, pro *non*, ſimpliciter, tom. 1. p. 564. can. VI.

Οὐκ οὐδὲν *quidquam*, tom. 1. p. 572. c. 1.

Οὖν *autem*, tom. 1. p. 627. c. 2.

Οὐρανοὶ *cœli*, pro *οὐρανὸς cœlum*, tom. 1. p. 478. c. 1.

Οὕτως *itaque*, *igitur*, tom. 1. p. 577. c. 2. 627. c. 2. *neglectim* (pro ὡς ἔτυχε) *ibid.* p. 578. c. 1. Vide etiam Ὡς.

Π

Παιδοποιΐα, quid? rom. 2. p. 289. c. II.

Πανταχοῦ *ubique* pro *paſſim*, tom. 2. pag. 231. c. 2.

Παρὰ *à* vel *ab*, *ad*, *apud*, *juxta*, *præter*, *ultra*, *contra*, *præ*, *propter*, *minus* (de numero), *ſupra*, *magis quam*, tom. 1. p. 607. c. 1. 2. In compoſirione ſignificar *ad*, *trans*, *cum*, & ſignificationem auget, *ibid.* c. 2.

Παράκλητος, ejus etymon, tom. 2. p. liij.

Παράθεσις, quid? tom. 2. p. 292. c. 1. 2.

Παρέκβασις, quid? tom. 2. p. 290. c. 1.

Παροιμία, quid? tom. 2. p. 261. & ſeqq.

Παρονομασία, quid? tom. 2. p. 272. c. 2. & ſeqq.

Πέραν *trans* & *cis*, rom. 1. p. 588. c. 1. 2.

Περὶ *de*, *pro*, *per*, *propter*, *contra*, *cum*, *circum*, tom. 1. p. 607. c. 2. In compoſitione auget ſignificationem, *ibid.* & p. 608. init.

Περισσεύειν *ſuperabundare facere*, tom. 1. pag. xxxvj.

Περίφρασις, quid? tom. 2. p. 294. c. 1. 2.

Περίψημα, quid? tom. 2. pag. 141. c. 1.

ΠΙΠΙ nomen Dei יְהוָה ab imperitis Græcis amanuenſibus deturpatum, t. 1. p. 4. c. 2.

Πλεονάζειν *abundare facere*, tom. 1. p. xxxvj.

Πλεονασμὸς, quid? tom. 2. p. 12. & ſeqq.

Πλὴν *quapropter*, *itaque*, tom. 1. p. 627. c. 1. 2.

Πνεῦμα, cum articulo, an Spiritus S. perſonam ſemper denotet? tom. 1. pag. 426. can. III.

Ποιεῖν *facere*, cum duplici articulo, tom. 1. p. 534. c. 2. pro *commorari*, tom. 2. p. 238. c. 2.

Πολύπτωτον, quid? tom. 1. p. 271. c. 2. 272. c. 1. 2.
Πολυσύνδετον, quid? tom. 1. p. 615. can. IV.
Πόρνη *meretrix*, pro *hoſpita*, *cauponaria*, tom. 2. p. 249. c. 2. 250. c. 1.
Ποτίζειν *potum dare*, cum duplici accuſativo, tom. 1. p. 534. c. 1.
Πραγματογραφία, quid? tom. 2. p. 289. c. 1.
Προκατάληψις, quid? tom. 2. pag. 286. c. 1. 2. 287. c. 1.
Πρόληψις, quid? tom. 2. p. 28. & ſeqq. 286. c. 1. 2. 287. c. 1.
Πρὸς *ad*, pro κατὰ *contra*, tom. 1. p. 585. c. 1. 608. c. 1. Præterea ſignificat *apud*, *prope*, *uſque ad*, *adverſus*, *erga*, *de*, *ex*, *pro*, *ſecundum*, *propter*, *circiter*, *fere*, *præ*, *ut*, tom. 1. p. 608. c. 1. 2.
Προσωπογραφία, quid? tom. 2. p. 289. c. 1.
Προσωποποιΐα, quid? tom. 2. p. 103. & ſeqq. p. 279. c. 2. & ſeqq.
Πρῶτον *primum*, pro *in primis*, *prius*, tom. 1. p. 566. c. 2. fin.
Πρῶτος *primus*, pro πρότερος *prior*, tom. 1. p. 473. can. II.
Πυγμῇ *crebro*, &c. tom. 1. p. 560. c. 1.

P

Ῥακὰ *Rhaka* ſive *Rhaca*, in quo differat à μωρὸς, tom. 2. p. 260. c. 1.
Ῥῆμα *negotium*, *res*, tom. 1. p. 526. c. 1. tom. 2. p. 249. c. 2.

Σ

Σάββατα *ſabbata*, pro σάββατον *ſabbatum*, tom. 1. p. 478. c. 1. 2.
Συγκατάβασις, quid? tom. 2. p. 65. & ſeqq.
Σύγκρισις, quid? tom. 2. p. 292. c. 1. 2.
Σύγχυσις, quid? tom. 2. p. 24. & ſeqq.
Συγχώρησις, quid? tom. 2. p. 287. c. 2.
Συλλογισμὸς, quid? t. 2. p. 289. c. 2. 290. c. 1. 2.
Συμπλοκὴ, quid? tom. 2. p. 271. c. 1. 2.
Σὺν vel ξὺν, *cum*, *pro*, *apud*, tom. 1. p. 608. c. 2. Interdum deficit, *ibid.* p. 588. c. 2. In compoſitione vel ſignificationem ſuam retinet, vel nihil ſignificat, *ibid.* p. 608. c. 2.
Συναθροισμὸς, quid? t. 2. p. 292. c. 2. 293. c. 1.
Συναποθνήσκειν *commori*, & συζῇν *convivere*, qui olim dicebantur? tom. 2. p. 59. c. 2.
Συνεκδοχὴ, quid? tom. 2. p. 229. & ſeqq.
Συστοιχεῖν *contiguum eſſe moribus*, tom. 2. p. 261. c. 1. 2.
Σχῆμα, quid? tom. 2. p. 269.

T

Ταυτῇ *hac iſthac*, tom. 1. p. 561. c. 2. fin.
Τὴν ἀρχὴν *omnino*, tom. 1. p. 569. c. 1. 2.
Τοπογραφία, quid? t. 2. p. 288. c. 1. 2. 289. c. 1.
Τοῦτο *hoc*, pro *ecce*, tom. 1. p. 568. c. 2.
Τρόπος *Tropus*, quid? tom. 2. p. 32.

Υ

Ὑπαίνιξις, quid? tom. 2. p. 267. & ſeqq.
Ὑπαλλαγὴ, quid? tom. 1. pag. 497. §. XIII. tom. 2. p. 23. & ſeqq.
Ὑπὲρ *pro*, *ſuper*, tom. 1. pag. 608. c. 2. 609. c. 1. 2. *propter*, *occaſione*, ibid. p. 428. c. 2. *de*, ibid. 610. c. 1. 2.
Ὑπερβολὴ, quid? tom. 2. p. 250. & ſeqq.
Ὑπερεντυγχάνειν *poſtulare*, *orare facere*, tom. 1. p. 529. c. 1. 2.
Ὑπὸ *ſub*, *ſubter*, *à* vel *ab*, *per*, tom. 1. pag. 610. c. 2. In compoſitione modo ſignificat *ſub*, modo *iterum*, & interdum quidlibet aliud, *ibid.*
Ὑποτύπωσις, quid? tom. 2. p. 289. c. 1. 2.
Ὑστερολογία, quid? tom. 2. p. 30. & ſeqq.

Φ

Φὴρ *fera*, ejus etymon, tom. 1. p. 165. c. 1.
Φυλακτήρια, quid? unde ſic dicta, & eorum figuræ in æs inciſæ, tom. 2. p. 528. c. 1. 531.

X

Χειρογραφία, quid? tom. 2. p. 289. c. 1.

Ω

Ὡς, ὥσπερ, καθὼς, οὕτως *ſicut*, non ſemper omnimodam ſimilitudinem aut æqualitatem, ſed interdum convenientiam tantum aliquam denotant, tom. 1. pag. 576. §. IX. can. I. Nonnunquam abundant, *ibid.* pag. 580. can. VI. Vice verſa, ſæpe deficiunt, *ibid.* p. 579. can. V.
Ὡς pro *vere*, tom. 1. p. 577. can. II.
Ὡς ἐὰν, *cùm*, *quando*, tom. 1. p. 563. c. 2. fin.
Ὥσπερ, vide Ὡς.

INDEX SEXTUS
RERUM ET VERBORUM.

A

Abbreviari, pro invalidum, impotentem eſſe, tom. 2. p. 200. c. 1. contriſtari, tædio aſſici, *ibid.*

Abdenago, nominis hujus etymon, tom. 1. p. 448. c. 1.

Abdias, quid ſignificet? tom. 1. p. 431. c. 1.

Abducere, pro rapere ad ſupplicium, tom. 2. p. 233. c. 1.

Abel, unde ſic dictus? tom. 1. p. 439. c. 2.

R. *Aben-Eſra* Hiſpanus, ejus ætas & opera Grammatica, tom. 1. p. 48. c. 1. Quomodo Qamêts à Maſſorethis pronuntiatum exiſtimaverit, tom. 2. p. lxij.

Abia, nomen pluribus commune, tom. 1. p. 441. c. 1.

Abiathar & *Achimelech*, idem, tom. 1. p. 443. c. 1.

Abiel & *Ner*, idem, tom. 1. p. 443. c. 2.

Abietes, pro armis ſeu lanceis abiegnis, tom. 2. p. 39. c. 1. inſtrumentis muſicis ex abiete factis, *ibid.* c. 2. & p. 40. c. 1.

Abigail, nomen pluribus feminis commune, tom. 1. p. 441. c. 1.

Abimelech, commune regum Philiſthinorum nomen, tom. 1. p. 449. c. 1.

Abinadab & *Jeſſai*, idem, tom. 1. p. 443. c. 2.

Abire pani tributum, pro deficere, tom. 2. p. 109. c. 2.

Abracadabra, Græciſne an Latinis elementis ſcribendum? tom. 2. p. 393. c. 2. 394. c. 1. Quid Qabbaliſtice ſignificet? *ibid.* p. 393. c. 1. 2. Eo ad collum appenſo ſemitertianam curari ſcripſit Q. Serenus Sammonicus, *ibid.* p. 394. c. 1.

Abraham & *Abram*, utriuſque hujus nominis etymologia, tom. 1. p. 431. c. 1. Cur dictus pater populi Judaici? tom. 2. p. 235. c. 1. Abraham & Iſraël pro ceteris Patriarchis, *ibid.* p. 236. c. 1. Abraham, vel Iſaac, vel Jacob, pro Chriſto ex eis naſcituro, *ibid.* p. 34. c. 2.

R. *Abraham de Balmis*, ejus ætas & Grammatica, tom. 1. p. 48. c. 1.

Abſalom & *Uriel*, idem, tom. 1. p. 443. c. 2.

Abſcondere Deo & homini tributum, pro tutari, protegere, tom. 2. p. 57. c. 2. 77. c. 1. abire, recedere ab aliquo, *ibid.* p. 57. c. 2.

Abſorbere, *ſorbere*, *deglutire*, pro perdere, conſumere, tom. 2. p. 259. c. 2. tegere, abſcondere, *ibid.* Abſorbere terram de equo dictum, pro citiſſimo curſu ferri, *ibid.* p. 160. c. 1.

Abſinthium, *Cicuta*, pro culpis & peccatis, tom. 2. p. 150. c. 2. pœnis & ſuppliciis, *ibid.* & p. 151. c. 1.

Abſtergere Deo tributum, pro perdere, tom. 2. p. 77. c. 2.

Abſtractum nomen, quod? vide *Nomen*. Idem pro concreto poſitum, tom. 2. p. 52. c. 1.

Abyſſus pro re abſtruſa & inſcrutabili, tom. 2. p. 140. c. 2. maxima profunditate, *ibid.* p. 250. c. 2. Quo ſenſu Deo tribuatur? *ibid.* p. 98. c. 2.

Academiæ ſive *ſcholæ* Judæorum præcipuæ in Judæa & Babylonia, tom. 2. p. xxv. xxvj.

Accentus, quid, & quotuplex? tom. 1. p. 19. tom. 2. p. 305. in fine. Cur dictus Hebræis *guſtus*, *ſapor*? tom. 2. p. 305. fin. 328. c. 2. Quando, & à quibus inventi accentus Hebræi? *ibid.* p. 327. §. II. Eorum in reges & ſubditos, ſive in dominos & famulos aut miniſtros diviſio, & utrorumque munus, tom. 1. p. 19. fin. Eorumdem numerus, figura, nomen vulgare, &, cum figura ſimiles ſunt, diſtinctio, *ibid.* p. 20. 21. 22. Alia eorum nomina & etymologiæ, tom. 2. p. 323. 324. 325. 326.
Accentus tonicus ſive grammaticus, quis? tom. 1. p. 19. Quot numero? *ibid.* p. 20. Quinam ex eis orationis partes diſtinguant? *ibid.* p. 19. Eorum in vocibus Hebraïcis ſedes, tom. 2. p. 306. §. I. Ab ultima ad penultimam retractio ob concurſum, *ibid.* p. 308. 309. ob *Vav* converſivum, *ibid.* p. 309. 310. Eorumdem à penultima ad ultimam ob idem *Vav* converſivum deſcenſus, *ibid.* p. 310. c. 1. Quam literam afficiant cum ſuperiores, tum inferiores? *ibid.* c. 2. Qui *Præpoſitivi*, qui *Poſtpoſitivi*? ibid. Quomodo puncta mutent majores ſive pauſantes accentus, & alii quidam? *ibid.* p. 311. §. II.
Accentuum tonicorum comitatus ſive progreſſus in libris ſoluta oratione ſcriptis, tom. 2. p. 312. §. III. in libris metricis, *ibid.* p. 316. §. IV. Quæ voces accentu careant? tom. 1. p. 22. tom. 2. p. 320. Quænam,

num, è contrario, duplici afficiantur, & qua de cauſa? tom. 2. p. 316. c. 1. 317. 318. Accentuum tonicorum ſecundum Germanos, Hiſpanos, & Italos Judæos modulatio, tom. 2. p. 329. & ſeqq. Ejus utilitates, ſecundum eoſdem Judæos, *ibid.* p. 328. c. 1. 2. Iidem Scripturam ſine accentibus intelligi non poſſe arbitrantur, *ibid.* c. 2. His abutuntur in diſputationibus cum Chriſtianis Hebraïce imperitis, *ibid.* p. lxxij.

Accentus Euphonicus ſeu Rhetoricus, quis? cur dictus *Methegh*? & ejus officium, tom. 1. p. 21. tom. 2. p. 318. Alia ejus nomina, tom. 2. p. 318. Art. II. Quandonam locum habeat, & quam ſyllabam occupet? *ibid.* p. 318. 319. Geminatur interdum, & quandoque triplicatur, *ibid.* p. 320. c. 2. Quinam accentus tonici vices ejus obeant? *ibid.* p. 319. c. 2. 320. c. 1.

Acceptio pro doctrina, tom. 2. p. 200. c. 1.

Accidens pro ſubjecto, tom. 2. p. 52.

Accingere fortitudine vel *lætitia* Deo tributum, quid ſignificet? tom. 2. p. 77. c. 2.

Accipere pro acceptum retinere, tom. 1. p. 518. c. 1. diſcere, tom. 2. p. 200. c. 1. 233. c. 1. emere, *ibid.* p. 233. c. 1. ducere in uxorem, *ibid.*

Acco & *Ptolemaïs* eadem civitas, tom. 1. p. 445. c. 2.

Accumbere vel *recumbere in regno cælorum*, pro beatiſſima electorum ſocietate frui, tom. 2. p. 200. c. 1.

Accuſativus pro nominativo, tom. 1. p. 480. 481. Accuſativos duos verba quædam Græca regunt, *ibid.* p. 534. can. II.

Achab & *Niſibis* eadem civitas, tom. 1. p. 445. c. 1.

Achaia pro ejus incolis, tom. 2. p. 48. c. 1.

Achimelech & *Abiathar*, idem, tom. 1. p. 443. c. 1.

Achor vallis, vide *Vallis*.

Actio pro ejus auctore, tom. 2. p. 42. objecto, *ibid.* p. 57. c. 1. effectu, *ibid.* p. 56. §. III. Actiones humanæ Deo tributæ, *ibid.* p. 73. §. III. Actionis verba, ſive activa verba, vide *Verba*.

Acuere pro informare, erudire, tom. 2. p. 200. c. 1. 2. terribiliter intueri, *ibid.*

Acutifatuum, vide *Oxymoron*.

Ada & *Sella*, eadem mulier, tom. 1. p. 443. c. 1.

Adam, nomen hoc Qabbaliſtice expoſitum, tom. 2. p. 392. c. 1.

Adamas pro cordis humani pravitate & induratione, tom. 2. p. 145. c. 1.

Adarcon, nummus Perſicus, ejus pretium, tom. 2. p. 514. c. 1.

Addubitatio, fig. Rhetor. tom. 2. p. 286. c. 1.

Adeps, pro qualibet re præſtantiſſima & optima, tom. 1. p. 472. c. 1. tom. 2. p. 163. c. 1.

Adhuc pro *iterum*, *rurſus*, tom. 1. p. 567. c. 2.

Adjectivum nomen, vide *Nomen*. Adjectiva nominalia & particip. regunt genitivum, tom. 1. p. 486. c. 1.

Adjuncta humana Deo tributa, tom. 2. p. 86. & ſeqq.

Adon, quid in neomeniæ Tiſchri inveſtigatione? tom. 2. p. 489. c. 1.

Adventus Deo tributus, quid ſignificet? tom. 2. p. 84. c. 2.

Adverbium, quid, & cur ſic appellatum? tom. 1. p. 373. Quæ ejus excogitandi cauſa? *ibid.* p. 375. Quotuplicis eſt generis? *ibid.* p. 373. Quid conjunctum, quid ſeparatum? *ibid.* Quænam componantur ex nominibus junctis cum præpoſitionibus vel expreſſis, vel ſubintellectis? *ibid.* p. 375. c. 1. 559. can. I. Quæ jungantur cum affixis, & quomodo? *ibid.* p. 376. 377.

Adverbium repetitum, vel cum ſynonymo conjunctum, emphaſim importat, tom. 1. p. 560. c. 1. 2. Adverbium Græcum cum verbo ἔχω conſtructum per nomen & verbum ſubſtantivum *Sum* exprimitur, *ibid.* p. 561. can. III. Adverbium pro adjecto poſitum, *ibid.* p. 465. can. V.

Adverbia loci, tom. 1. p. 561. §. I. temporis, *ibid.* p. 562. §. II. numeri, *ibid.* p. 566. §. III. demonſtrandi, *ibid.* p. 567. §. IV. confirmandi, *ibid.* p. 568. §. V. negandi, *ibid.* p. 569. §. VI. dubitandi, *ibid.* p. 575. §. VII. excludendi, *ibid.* p. 576. §. VIII. comparandi, *ibid.* §. IX. limitandi, *ibid.* p. 580. §. X.

Advesperaſcere pro deſeri, ceſſare, tom. 2. p. 120. c. 1.

Adulterari & *ſcortari*, pro idololatriam exercere, tom. 2. p. 202. c. 2.

Adulterium oculis tributum, tom. 2. p. 104. c. 2. Adulteria & oculus malus quomodo ex corde procedant? tom. 2. p. 249. c. 2.

Ædes pro Templo Jeroſolymitano, tom. 2. p. 231. c. 2.

Ædificantes pro Sacerdotibus, Scribis, & Phariſæis, tom. 2. p. 200. c. 2.

Ædificare Deo tributum, quid ſignificet? tom. 2. p. 76. c. 2. Ædificare pro liberos procreare, tom. 2. p. 200. c. 2. inſtaurare, exaltare, proſperum reddere, *ibid.* confirmare, *ibid.* doctrina & exemplo informare, *ibid.* deſtruere, *ibid.* p. 201. c. 1.

Ædificatio pro informatione, tom. 2. p. 200. c. 2.

Ægyptii pro Gentilibus ad fidem Chriſti convertendis, tom. 2. p. 235. c. 1. 2. His beſtiæ omnes ſacræ erant, *ibid.* p. 174. c. 2.

Ægyptus, cur dicta *Cham*? tom. 1. p. 444. c. 2. *Rahab*, *ibid.* p. 445. c. 2. Eadem pro ejus incolis, tom. 2. p. 48. c. 1.

Æmulatio arboribus tributa, tom. 2. p. 105. c. 1.

Ænigma, quid, & quotuplex? tom. 2. p. 264.

Æonum Valentinianorum, ſecundum quoſdam eruditos, origo, tom. 2. p. 402. c. 2.

Aër, unde phraſis *aërem verberare*, *in aërem loqui*, pro fruſtra & incaſſum labore & loqui, tom. 2. p. 127. c. 1. 2.

Æra Chriſtiana vulgaris, Contractuum, & Græcorum, quæ, & earum initia? tom. 2. p. 480. c. 1. 507. c. 1.

Æs pro compedibus æneis, tom. 2. p. 40. c. 1. ærugine, *ibid.* viro metaphorico, *ibid.* Æs & ferrum, pro duritie & ſoliditate, tom. 2. p. 142. c. 2.

Æſchylus explicatus, tom. 1. p. 485. c. 2. 537. c. 2.

Æſtas pro æſtivis frugibus, tom. 2. p. 55. c. 1.

Æternitas, ſeu *victoria*, pro Deo æterno & victore, tom. 2. p. 52. c. 1. pro longo tempore, *ibid.* p. 242. c. 1. 2.

Ætiologia, fig. Rhetor. tom. 2. p. 287. c. 1. 2.

Æthiopia pro Æthiopibus, tom. 2. p. 48. c. 1.

Affectus humani quo ſenſu Deo tribuï? tom. 2. p. 71. c. 1. 2.

Affirmantia Verba pro contrariis negantibus, tom. 1. p. 528. can. XIX.

Affixa, vide *Pronomina affixa.* Affixa maſculina pro femininis, & feminina pro maſculinis, tom. 1. p. 508. c. 2. Affixorum cum verbis intranſitivis, paſſivis, &c. conjunctorum reſolutio, *ibid.* p. 372. c. 1. 2.

Afflictio Deo tributa, vide *Dolor.*

Affligere pro conſtuprare, tom. 2. p. 233. c. 2. Affligere animam, pro jejunare, *ibid.*

Agar & Iſmael, pro Synagoga, ſive Eccleſia Judaïca, tom. 2. p. 260. c. 2.

Ager pro Eccleſia Chriſtiana, tom. 2. pag. 154. c. 1. terra vel regione, *ibid.* p. 246. c. 1.

Agere pro actionem continuare, t. 1. p. 518. can. IV. poſſe agere, *ibid.* p. 519. can. V. debere agere, *ibid.* pag. 520. can. VI. 523. can. XII. velle agere, *ibid.* p. 520. can. VII. conari agere, *ibid.* p. 521. can. VIII. ſolere agere, *ibid.* can. IX. dare agendi occaſionem, *ibid.* p. 522. can. X. facultatem & licentiam, *ibid.* can. XI. actionem futuram notificare, denuntiare, prædicere, *ibid.* p. 525. can. XV. conferre poteſtatem agendi, *ibid.* p. 529. can. II. c. 1. præcipere & procurare actionem, *ibid.* c. 2. eam approbare eique aſſentiri, *ibid.* p. 530. c. 1. eſſe ejus organum, *ibid* & c. 2. ſignum, *ibid.* & p. 531. c. 1. non reluctari, *ibid.* p. 530. c. 2. concurrere ad actionem, etiam præter voluntatem, *ibid.* p. 531. c. 1. 2.

Agnus quo ſenſu dicatur Chriſtus? tom. 2. p. 95. c. 1. Agnus pro nummo agni imagine ſignato, tom. 1. p. 426. c. 2. tom. 2. p. 267. c. 1.

Agora, nummus Hebraicus unde ſic dictus? & ejus valor, tom. 2. p. 514. c. 1.

Agricola ſeu *vinitor*, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 87. c. 2.

Ala pro veſtis & terræ extremitatibus, tom. 2. p. 161. c. 1. lateribus exercitus, *ibid.* primis lucis ſoliſque radiis, *ibid.* maxima celeritate, *ibid.* c. 2. Quo ſenſu Deo tributæ? *ibid.* p. 96. c. 2.

Albedo pro mentis puritate & peccatorum remiſſione, tom. 2. pag. 188 c. 1. hypocriſi, *ibid.* Albedo dentium pro fame, *ibid.* p. 58. c. 1.

Alcaïcos verſus in Scriptura quo ſenſu agnoſcant Joſeph. & S. Hieron. tom. 2. p. 338. c. 1.

Alexandria olim No dicta, tom. 1. p. 440. c. 2.

Aliquis, aliquid, pro magno & eximio, tom. 2. pag. 254. c. 2.

Allegoria, quid, & quotuplex? tom. 2. p. 255. Allegoria ſimplex, *ibid.* & p. 256. 257. 258. alluſiva, *ibid.* p. 259. 260.

Alligare vulnera, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 76. c. 2. Alligari ſpiritu, quid? *ibid.* p. 210. c. 1.

Alphabethum magnum, quod, & cur ſic dictum? tom. 1. p. 4. c. 1. Alphabetha Qabbaliſtica, tom. 2. p. 397. 398. 399.

Alphæus & Cleophas, idem, tom. 2. p. 442. c. 2.

Altare pro Divino cultu, tom. 2. p. 57. c. 1. Chriſti ſacrificio, & bonis ſpiritualibus nobis ejus morte acquiſitis, *ibid.* p. 223. c. 2. Altare & ſtatua ſive titulus, pro cultu in novo fœdere Deo exhibendo, *ibid.* Altare holocauſtorum cur dictum *Ariel*, ſive *leo Dei*? ibid. p. 167. c. 1.

Altitudo pro re abſtruſa & difficili, tom. 2. p. 203. c. 1. cura & ſollicitudine, *ibid.* Deo tributa, quid ſignificet? *ibid.* p. 98. c. 2.

Amalecitæ, unde ſic dicti? tom. 1. p. 440. c. 2.

Amare & diligere, pro expetere, deſiderare, ſolere, tom. 2. p. 37. c. 2. ſectari, omni ſtudio incumbere, *ibid.* præferre, magis curare, anteponere, *ibid.* ferri, ruere in aliquid, *ibid.*

Amare flere, pro maximam lacrymarum copiam effundere, tom. 2. p. 189. c. 2.

Amaritudo pro crudelitate, animique acerbitate, tom. 2. p. 189. c. 2. calumniandi libidine, *ibid.* peccato in genere, *ibid.*

Amarum eſſe pro nocere, tom. 2. p. 189. c. 2. Amarum reddere pro triſtitia & calamitatibus obruere, *ibid.*

Ambulare, pro vitam inſtituere, tom. 2. p. 199. c. 1. Ambulare ante faciem Domini vel coram Domino, quid? *ibid.* p. 97. c. 1.

Ambulatio Dei in populo ſuo, quid? tom. 2. p. 84. c. 2. Ambulatio juſtitiæ tributa, *ibid.* p. 112. c. 2. 113. c. 1.

Amen, quid in proponentis, quid in aſſentientis ore ſignificet? tom. 1. p. 568. §. V.

Amygdalus pro capite canitie conſperſo, tom. 2. p. 257. c. 2.

An? pro *non*, tom. 2. p. 283. c. 1. pro *amen? amen?* ibid.

Anacreon explicatus, tom. 1. p. 587. c. 2.

Anadiploſis, figura Rhetor. tom. 2. p. 270. c. 1. 2.

Analyſis grammatica Cantici Moyſi: *Cantemus Domino*, tom. 2. p. 537. & ſeqq. Diplomatis Artaxerxis, Eſd. 7. *ibid.* p. 617. & ſeqq.

Anaphora, fig. Rhetor. tom. 2. p. 270. c. 2. 271. c. 1.

Anathema eſſe à Chriſto pro fratribus ſuis, quo ſenſu optaverit S. Paulus? tom. 1. p. 603. c. 1.

Angelus Domini pro Chriſto, tom. 2. p. 232. c. 2. Satanæ pro concupiſcentia ſeu carnis motibus, *ibid.* p. 215. c. 2. Angeli boni quo ſenſu dicantur caſtra metari circa pios? *ibid.* p. 202. c. 1.

Angulus pro terræ plaga, tom. 2. p. 205. c. 2. agri & regionis parte, *ibid.* fronte, temporibus, & parte poſt aurem, *ibid.* p. 206. c. 2. pudendo muliebri, vel cincinnis in frontem dependentibus, *ibid.* principe, rege, magnate, *ibid.* arce vel turri, *ibid.* p. 246. c. 1.

Anima pro vita, affectu, deſiderio, voluntate, tom. 2. p. 34. c. 2. toto homine, *ibid.* p. 242. c. 1. 2. 243. c. 1. corpore animato & inanimanito, ſive cadavere, *ibid.* p. 61. c. 2. quovis animali bruto, *ibid.* p. 243. c. 1. Anima quo ſenſu Deo tributa? *ibid.* p. 65. c. 1. inferno ſeu ſepulchro, *ibid.* p. 106. c. 1. Animam eſſe quaſi ſpolium, pro ex præſentiſſimo mortis periculo eripi, *ibid.* p. 218. c. 1. Animam ſuam in manu ponere, vel eſſe, projicere procul, pro objicere ſe maximis periculis, *ibid.* pag. 202. c. 2. Animæ è carcere eductio, vide *Eductio.*

Annulus ſignatorius Deo tributus, vide *Sigillum.*

Annus, quotuplex? tom. 2. p. 428. c. 1. 2. Qui Julia-

nus & unde ſic dictus? *ibid.* qui biſſextilis, & cur ita appellatus? *ibid.* p. 480. c. 1. qui Jubilæus apud Hebræos? *ibid.* p. 426. c. 2.

Annus Judæorum antiquus, quæ ejus forma? tom. 2. p. 428. c. 2. Quando lunaris ſimplex, quando lunaris cum ſolari conjunctus apud eos in uſu fuerit? *ibid.* p. 429. c. 1. 2.

Annus Judæorum recens, vel eſt ſacer, quo uſi ſunt Prophetæ, vel communis; vel ſimplex, vel compoſitus ſive embolimæus; vel ordinarius, vel deficiens, vel abundans, tom. 2. p. 429. c. 1. 2. Annorum illorum naturæ, ſive quantitatis & qualitatis inveniendæ ratio, *ibid.* p. 490. c. 2. 491. & ſeqq. Annos Judaïcos ad annos Periodi Julianæ & ad noſtros; vice verſa, annos Periodi Julianæ & noſtros ad Judaïcos revocandi methodus, *ibid.* p. 485. c. 1. 2.

Annus novus, ſive neomenia Tiſchri, quomodo à Judæis hodiernis celebretur, tom. 2. p. 434. c. 1. 2.

Annus pro vita, tom. 2. p. 54. c. 1. tempore, *ibid.* p. 247. c. 2. Anni quo ſenſu Deo tributi? *ibid.* pag. 90. c. 1.

Antanaclaſis, fig. Rhetor. tom. 2. p. 274. & ſeqq.

Antecedens pro relativo, tom. 1. p. 506. can. II. Majoris perſpicuitatis gratia, interdum repetitur, *ibid.* p. 513. can. I. Antecedenti ſubſtantivo relativum ſive affixum pleonaſtice & cum energia quandoque adjicitur, *ibid.* p. 513. can. II.

Anthropopathia, tom. 2. p. 65.

Anthypophora, fig. Rhetor. tom. 2. p. 292. c. 2.

Anticatalexis, fig. Rhetor. tom. 2. p. 291. c. 1. Vide *Anticategoria.*

Anticategoria, fig. Rhetor. tom. 2. p. 291. c. 1. Vide *Anticatalexis.*

Antichriſtus, an ſingularis & individuus homo futurus ſit? tom. 1. p. 427. c. 2. 428. c. 1. Ejus nomen conſtans numero 666. ad Gematriam pertinere videtur, tom. 2. p. 390. c. 1. 2. Ab eo curioſius inveſtigando diſſuadet S. Irenæus, *ibid.*

Anticipatio, vide *Prolepſis.*

Antimetabole, fig. Rhetor. tom. 2. p. 291. c. 1.

Antiochus Epiphanes Judæis lectione Pentateuchi interdixit, tom. 2. p. xxiij. 437. c. 2.

Antiphraſis, fig. Rhetor. tom. 2. p. 60. 61. 62.

Antitheſis, fig. Rhetor. tom. 2. p. 290. c. 1. 2.

Antiſtrophe, fig. Rhetor. tom. 2. p. 291. c. 1.

Aoriſti Græcorum in Novo Teſt. pro præſenti & futuro interdum ponuntur, tom. 1. p. 544. 545.

Aper pro efferis populi Dei hoſtibus, tom. 2. p. 167. c. 2.

Aperire pro apertum tenere, tom. 1. pag. 518. c. 1. arare, tom. 2. p. 233. c. 2. ſculpere, *ibid.* Aperire & claudere, pro liberam adminiſtrationis poteſtatem habere, *ibid.* p. 58. c. 1. Aperire os, pro eximium quid dicere, libere & aperte loqui, *ibid.* p. 254. c. 1. Aperire januas cœli, oſtium ſermonis, fidei, cor, ſenſum, quomodo dicatur Deus? *ibid.* p. 77. c. 2. 78. c. 1.

Apes, vide *Muſca.*

Apocopa in fut. Qál verborum quieſc. Lám. He, & quæ inde conſequitur punctorum mutatio, tom. 1. pag. 288. & ſeqq. in fut. Niphál, *ibid.* p. 293. & ſeqq. imperat. & fut. Hiphil, *ibid.* pag. 301. 302. imperat. & fut. Hithpaël, *ibid.* p. 306.

Apoſiopeſis, vide *Reticentia.*

Apoſtoli cur dicti *Lux mundi*? tom. 2. p. 118. c. 2. Linguæ Hebraïcæ idiomata in ſcriptis ſuis ſæpe retinent, tom. 1. p. xxxij. Senſum ſolum non verba locorum Vet. Teſt. quos laudant, ſæpius exprimunt, tom. 2. pag. 29. c. 1. 2. His voces interdum detrahunt, *ibid.* c. 2. addunt, *ibid.* pag. 300. c. 1. trajiciunt & mutant, *ibid.* col. 2. p. 301. c. 1. Loca quædam proferunt, quæ in V. T. vix reperiuntur, *ibid.* p. 301. c. 1. 2. Ex pluribus teſtimoniis unum conficiunt, *ibid.* pag. 302. c. 1. 2. Libros apocryphos & profanos auctores interdum laudant, *ibid.* p. 303. 304. Cur verſione Lxx. ſæpius utantur? *ibid.* p. 296. c. 2. 297. c. 1. 2.

Apoſtrophe, fig. Rhetor. tom. 2. p. 278. c. 2. 279. c. 1.

Appendix ad verba perfecta, tom. 1. p. 162. & ſeqq. defectiva Pe Noun, *ibid.* p. 200. & ſeqq. defectiva Aiin, *ibid.* p. 216. & ſeqq. quieſcentia Pe Aleph, *ibid.* p. 229. 230. quieſcentia Pe Iodh, *ibid.* p. 234. & ſeqq. quieſcentia Aiin Vav vel Iodh, *ibid.* p. 248. & ſeqq. quieſcentia Lamedh Aleph, *ibid.* p. 270. & ſeqq. quieſcentia Lamedh He, *ibid.* pag. 264. & ſeqq. verbum Nathán *dedit*, ibid. p. 208. 209. verba Bó *venire*, Nó *frangere*, Qó *vomere*, ibid. pag. 265. 266. 267. verba cum affixis, *ibid.* pag. 338. & ſeqq.

Appianus explicatus, tom. 1. p. 585. c. 1.

Apponere cor alicui rei, vide *Cor.*

Appoſitio duorum ſubſtantivorum, tom. 1. p. 456. can. I.

Apprehendere manum alicujus quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 78. c. 1. *Apprehendere auribus canem*, pro periculis temere ſe objicere, *ibid.* p. 263. c. 1.

Appropinquare de inanimatis dictum, tom. 2. p. 55. c. 1. 2.

Apuleius explicatus, tom. 1. p. 462. c. 1. tom. 2. p. 441. c. 2.

Aqua pro poſteritate, tom. 2. p. 130. c. 1. hoſte terram invadente, *ibid.* p. 131. c. 1. magnis calamitatibus, *ibid.* Aqua & panis pro quovis alimento, tom. 2. p. 236. c. 2. Aqua viva pro donis ſpiritualibus à Deo, Chriſto, & Spiritu S. collatis, *ibid.* p. 101. c. 1. 2. Aqua pedum pro urina ſive lotio, *ibid.* 294. c. 2.

Aquila, Græcus interpres, quando verſionem ſuam ediderit? tom. 2. p. xxiv. Non ſolum verba, ſed etymologias quoque verborum, & ſyllabas ac literas interpretari conatus eſt, tom. 1. p. xix.

Aquilis velociores, pro *velociſſimi*, tom. 2. p. 252. c. 1.

Aquilo, ſive *ſeptentrio*, pro Chaldæa & Babylone reſpectu Judææ, tom. 2. p. 241. c. 2. Perſia & Media reſpectu Babylonis, *ibid.*

Arabica lingua ſtudium Regularibus à Paulo V. imperatur, tom. 1. p. xlv.

Arabs pro latrone, tom. 2. p. 196. c. 1.

Arach & *Edeſſa*, eadem civitas, tom. 1. p. 445. c. 1.

Aranearum tela, ſive *domus*, pro vanis & irritis conatibus, tom. 2. p. 174. c. 1.

Arari pro alterius ſecretum expilcari, tom. 2. pag. 155. c. 1. *Arare ſupra dorſum*, vide *Dorſum*.

Aratio pro calamitatibus & afflictionibus, tom. 2. p. 155. c. 1. hominum vita & actionibus tum bonis, tum malis, *ibid*.

Aratrum, manum ad aratrum mittere, pro continuo ſtudio laborare, tom. 2. p. 155. c. 2.

Aratus poëta laudatus, tom. 2. p. 304. c. 1.

Arbor pro arboribus, tom. 2. p. 238. c. 1. 2. hominis conditione cum bona, tum mala, *ibid*. p. 149. c. 2. re qualibet ſalutari & utili, *ibid*. Arborum putatio, vide *Putatio*.

Arbor Qabbaliſtica in æs inciſa, tom. 2. p. 404.

Arca fœderis cur dicta *ſcabellum pedum Dei?* tom. 2. p. 89. c. 1. 2. Ejus ſtructura Qabbaliſtice expoſita, *ibid*. p. 391. c. 2.

Arcus pro bello, tom. 2. p. 57. c. 1. quovis armorum genere, *ibid*. p. 236. c. 1. Arcus & nervi, ſive funes, quo ſenſu Deo tributi? *ibid*. p. 90. c. 2. 91. c. 1. Arcus & ſagittæ pro lingua maledica, *ibid*. p. 210. c. 2.

Ardere de gaudio uſurpatum, vide *Gaudium*.

Argenteus, ſupp. Siclus, idem quod Stater, & ejus pretium, tom. 2. p. 515. c. 1.

Argentum pro re argento comparata, tom. 2. p. 36. c. 2. vaſis & idolis argenteis, *ibid*. pag. 40. c. 1; 2. pecunia, *ibid*. c. 2. ſana doctrina, *ibid*. p. 142. c. 1. re præſtanti & pulcherrima, *ibid*.
Argentum in ſcoriam verſum, pro doctrinæ & morum corruptela, tom. 2. p. 142. c. 2. reprobum, pro rebelli Judæorum populo, *ibid*. emundatum, pro doctrinæ cœleſtis repurgatione, *ibid*. plenum, pro probato & juſti valoris, *ibid*. p. 40. c. 2.

Ariani confutati, tom. 1. p. 426. 427.

Ariel cur dicatur urbs Jeruſalem? tom. 1. pag. 445. c. 2. altare holocauſtorum, tom. 2. p. 167. c. 1.

Arietes cur dicti *filii Baſan?* tom. 2. p. 104. c. 2.

Ariſtophanes explicatus, tom. 2. p. 49. c. 1.

Ariſtoteles explicatus, tom. 1. p. 534. c. 2. 558. c. 2. tom. 2. p. 175. c. 1.

Arma pro bello, tom. 2. p. 57. c. 1. ſpirituali pugna adverſus Diabolum, &c. *ibid*. p. 210. c. 1. Arma lucis, quæ? *ibid*. p. 118. c. 2. Arma quo ſenſu Deo tributa? *ibid*. p. 90. c. 2.

Armageddon, ejus etymologia, tom. 1. p. 452. c. 2.

Arrha, ſive *pignus*, quo ſenſu dicatur Spiritus ſanct. tom. 2. p. 91. c. 2. 92. c. 1.

Arſaces, commune regum Parthorum nomen, tom. 1. p. 449. c. 2.

Artaxerxes, commune regum Perſarum nomen, tom. 1. p. 449. c. 1. Ejus etymon, *ibid*. c. 2.

Articulus, quid? tom. 1. pag. 420. Quotuplex Hebræis? *ibid*. p. 67. Vide indicem Hebraicum. Articulus Græcorum, qui? & varii ejus Idiotiſmi, vide Græcum indicem.

Artifex, quo ſenſu dicatur Chriſtus? tom. 2. p. 87. c. 2.

Arundo pro ſagitta ex arundine facta, tom. 2. p. 40. c. 1. inconſtantibus & in fide vacillantibus, *ibid*. p. 150. c. 1. afflictis & contritis, *ibid*. auxilio ferendo imparibus, prætereaque pravis & noxiis, *ibid*.

Arundo, menſura Hebraïca, vide *Canna*.

Aſcendere pro venire, tom. 2. p. 238. c. 2.

Aſer vel *Aſcher* filii, vide *Filii*.

Aſina pro populo Judaico, tom. 2. p. 256. c. 2.

Aſinus pro libidinoſis hominibus, tom. 2. pag. 168. c. 2. ignavis, *ibid*. p. 169. c. 2. quovis animali ſacrificiis inepto, *ibid*. p. 236. c. 1. Aſini ſepultura, vide *Sepultura*.

Aſpectus ſoli tributus, tom. 2. p. 107. c. 1.

Aſperſio pro mundatione à peccatis, tom. 2. p. 227. c. 2. 228. c. 1.

Aſpidum ova frangere, vide *Ova*.

Aſſarius, ſive *aſſis*, ejus pretium, tom. 2. p. 515. c. 2.

Aſſaron, vide *Omer*.

Aſſumtio Moſis, liber apocryphus, tom. 2. pag. 303. c. 2.

Aſſyria, ſive *Aſſyriaca*, cur dicatur ſcriptura Hebraïca hodierna? tom. 1. p. 5. c. 1.

Aſteriſci & *obeli* apud Origenem, quid? tom. 1. pag. xvij. xviij.

Audire pro facere, tom. 1. p. 524. c. 1. intelligere, tom. 2. p. 188. c. 2. obedire, *ibid*.

Auditus pro doctrina, tom. 2. pag. 56. c. 1. rumore vel fama, *ibid*. Auditus Deo, lapidi, cœlo, terræ, tritico, & oleo tributus, *ibid*. p. 83. c. 2. 106. c. 1.

Auguſtus, commune Imperatorum Romanorum nomen, tom. 1. p. 449. c. 2.

Avis pro fama, tom. 2. p. 175. c. 1. Avis diſcolor cur dicta hæreditas Domini, ſive populus Iſraëliticus? *ibid*.

Aulæum pro tentorio ex aulæis facto, tom. 2. p. 40. c. 1.

Auris pro attentione animi & aſſenſu, tom. 2. p. 180. c. 1. Aurium aggravatio, pro animi obduratione, & cordis contumacia, *ibid*. pruritus, pro pravæ novæ doctrinæ ſtudio, *ibid*. Aures quo ſenſu Deo tributæ? *ibid*. 67. c. 2. Aures perforare, pro in ſervum fidelem adſciſcere, *ibid*. p. 67. c. 2. 68. c. 1. Auribus canem apprehendere, vide *Apprehendere*.

Aureus numerus, quis, à quo, cur excogitatus, & ſic dictus? tom. 2. p. 429. c. 2. Ejus in anno quolibet propoſito inveniendi ratio, *ibid*. p. 480. c. 1. 481. c. 2.

Aurora pro ſubitaneo rei cujuſlibet ortu, tom. 2. p. 120. c. 2. Divina gratia, *ibid*. & p. 121. c. 1. 2.

Aurum pro rebus ex auro factis, tom. 2. p. 40. c. 1. 2. quovis munere, *ibid*. p. 236. c. 1. oleo puriſſimo, *ibid*. p. 142. c. 1. cœli ſerenitate, *ibid*. pura Evangelii doctrina, *ibid*. charitate, ſapientia, & Chriſti Salvatoris gratia, *ibid*.

Auſcultatio pro auſcultantibus, tom. 2. p. 52. c. 1.

Auſter pro Ægypto, reſpectu Judææ, tom. 2. pag. 241. c. 2. pro Judæa, reſpectu Babylonis, *ibid*.

Aut, non ſemper disjungit, ſed interdum conjungit, tom. 1. pag. 610. can. I. Quandoque deficit, *ibid*. can. II. Tranſitio eſt in argumentationibus, *ibid*.

Auxeſis, vide *Hyperbole*.

Auxilium pro auxiliatoribus, tom. 2. p. 52. c. 1.

Azazel, an loci nomen? tom. 1. p. 431. c. 2.

Azarias, *Ochoſias*, & *Joachas*, idem, tom. 1. p. 443. c. 1. *Azarias* & *Ozias*, idem, *ibid*. p. 444. c. 1.

Digitized by Google

B

BAbel, ſive *Babylon*, cur ſic dicta? tom. 1. p. 440. c. 1. Quare vocata *Seſach*? ibid. pag. 445. c. 2. tom. 2. p. 268. c. 2. deſertum maris, tom. 2. pag. 267. c. 2. cor inſurgentium in Deum, *ibid.* p. 162. c. 1.

Babel & *Sennaar*, eadem regio, tom. 1. p. 448. c. 2.

Babylonicum Talmud, vide *Talmud.*

Bacchus, ejus etymologia, tom. 1. p. 436. c. 2.

Baculus pro quovis ſubſidio & auxilio, tom. 2. pag. 211. c. 1. tenuitate & paupertate, *ibid.* tyrannide, ſævitia, duro imperio, &c. *ibid.* tribu ſeu familia, *ibid.* & c. 2. Baculus panis, aquæ, &c. pro pane, aqua, &c. *ibid.* c. 1. Quo ſenſu Deo & Chriſto tributus? *ibid.* p. 94. c. 2.

Badon, quid in neomeniæ Niſan inveſtigatione? tom. 2. p. 489. c. 2.

Bala & *Segor*, eadem civitas, tom. 1. p. 448. c. 2.

Baltaſſar, Danielis prophetæ cognomen, ejus etymologia, tom. 1. p. 448. c. 1.

Baptiſmus pro Spiritus Sancti effuſione, tom. 2. p. 229. c. 1. calamitatibus & afflictionibus, *ibid.* & c. 2. Iſraëlitarum per mare rubrum tranſitu, *ibid.* c. 2. Baptiſmus Joannis pro toto ejus miniſterio, *ibid.* p. 246. c. 1. Baptiſmus pro mortuis, quis? tom. 1. p. 428. c. 1. 2. 609. c. 1. 2.

Bar-jeſu & *Elymas*, idem, tom. 1. p. 444. c. 2. Secundi nominis etymon, *ibid.*

Bar-jona, ejus etymon, tom. 1. p. 445. c. 1.

Baſan (mons) pro hominibus robuſtis, ferocibus, violentis, petulantibus, &c. tom. 2. p. 138. c. 1.

Baſemath & *Ada*, mulier eadem, tom. 1. p. 443. c. 1.

Baſilidiani Jeſum cruci affixum negabant, tom. 2. p. 295. c. 1. 2.

Bathus, menſura Hebraïca, quæ ejus capacitas? tom. 2. p. 526. c. 2. 527. c. 2.

Bath qol, ſive *filia vocis*, vide *Filia.*

Baton taqphat, quid in neomeniæ Tiſchri inveſtigatione, tom. 2. p. 490. c. 1.

Beatificandi facultas auribus tributa, tom. 2. p. 103. c. 1. 2.

Beelzebub, *Beelzebul*, ejus etymologia, tom. 1. pag. 434. c. 2.

Beerſabee, vide *Berſabee.*

Bel pro *Baal*, tom. 1. p. 445. c. 1.

Belial, ejus etymologia, tom. 1. p. 489. c. 1. tom. 2. p. 171. c. 2. Belial pro viro peſſimo, qui jugum Legis ac timoris Dei excuſſit, tom. 2. p. 171. c. 2.

Bellator quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 87. c. 2.

Bellum pro quavis rixa, tom. 2. p. 250. c. 1.

Benadad commune regum Syriæ nomen, tom. 1. p. 449. c. 2.

Ben-Aſcher & *Ben-Nephthali* variæ lectiones in quo conſiſtant, tom. 1. p. xv. tom. 2. p. lxiij.

Benedicere Deo tributum, pro *bonum facere*, & *multiplicare*, tom. 1. p. 526. c. 2.

Benjamin, ejus etymologia, tom. 1. pag. 431. c. 1. Benjaminitæ pro Judæis omnibus, tom. 2. p. 245. c. 2.

Benoni (nomen proprium) ejus etymologia, & cur mutatum in Benjamin? tom. 1. p. 447. c. 1.

Benoni participium præſens, vide *Participium.*

Berſabee, ejus etymologia, tom. 2. pag. lvj. lviij. nomen loci & urbis commune, tom. 1. p. 442. c. 2.

Bethabara & *Bethania*, horum locorum ſitus, tom. 1. p. 588. c. 2. 589. c. 1. 2. An idem locus? *ibid.*

Bethaven duplex, tom. 1. p. 446. c. 2.

Bethel, ejus etymologia, tom. 1. pag. 431. c. 1. 440. c. 1. Cur dicta Bethaven? *ibid.* p. 446. c. 1. 2. Bethel & Luza, eadem civitas, *ibid.* p. 448. c. 1.

Bethhoron, ejus etymologia, tom. 1. p. 431. c. 1.

Bethlehem, ejus etymologia, tom. 1. pag. 431. c. 1. Duplex erat, *ibid.* p. 443. c. 1.

Bethmaon, ejus etymologia, tom. 1. p. 431. c. 2.

Bethſaïda pro ejus incolis, tom. 2. p. 48. c. 2.

Bibere pro commodis tum corporalibus, tum ſpiritualibus frui, tom. 2. p. 197. c. 2. 198. c. 1. pati incommoda, & pœnas iniquitatis luere, *ibid.* diſcere ſive aſſueſieri, *ibid.* *Bibere ſanguinem occiſorum*, pro plenam de hoſtibus victoriam reportare, *ibid.* p. 198. c. 1. *Bibere vinum*, pro inebriari, tom. 2. p. 254. c. 1.

Bibitio aquarum arboribus tributa, tom. 2. pag. 105. c. 1.

Bis pro *ſæpe*, *aliquoties*, tom. 2. p. 162. c. 2.

Boanerges cur dicti Jacobus & Joannes? tom. 1. p. 447. c. 1.

Bonum pro ejus cauſa, tom. 2. p. 43. c. 2.

Bos, ſive *vitulus* & *taurus*, pro hoſte violento, crudeli, & ſuperbo, tom. 2. p. 170. c. 1. *Bos in lingua*, proverbium unde ductum, & quis ejus ſenſus? tom. 1. p. 426. c. 2.

Botrus cypri cur vocatur Chriſtus? tom. 2. p. 97. c. 2.

Brabeium, vide *Bravium.*

Brachium pro potentia & auxilio, tom. 2. pag. 181. c. 1. 2. propinquis & neceſſariis, *ibid.* Quo ſenſu Deo tributum? *ibid.* p. 211. c. 2.

Bravium pro vita æterna, tom. 2. p. 211. c. 2.

Bulæus, ejus Hebrææ grammaticæ notitia & exitus, tom. 2. p. lxxix.

Butyrum pro verbis mollibus, blandis & adulatoriis, tom. 2. p. 164. c. 1. 2.

C

CAb, *Cabus*, vide *Qab.*

Cabbala, vide *Qabbala.*

Cadavera pro fragmentis idolorum, aut ſimulachrorum, tom. 2. p. 248. c. 1.

Cadere pro peccare, tom. 2. p. 199. c. 2. abjectum ſive inferiorem eſſe, *ibid.* irritum fieri, *ibid.* interire ſeu mori, *ibid.*

Cades & *Miſphat*, idem locus, tom. 1. p. 444. c. 1.

Cadmus, ejus etymologia, tom. 1. p. 436. c. 1.
Cæſar, commune Imperatorum Romanorum nomen, tom. 1. p. 449. c. 2.
Cæſarea duplex, tom. 1. p. 443. c. 1.
Caïn, cur ſic appellatus? tom. 1. p. xxiv. Caïn pro ejus poſteris, tom. 2. p. 34. c. 2.
Cainan Junior unde in Evangelium Lucæ illatus? tom. 2. p. 296. c. 2.
Calamus, menſura Hebraïca, vide *Canna*.
Calcaneus pro pede & greſſu, tom. 2. pag. 265. c. 1. meta, termino, *ibid.* p. 162. c. 2. emolumento, fructu, mercede, *ibid.* cauſa finali, *ibid.* Calcaneus Meſſiæ, pro ejus humanitate morti a Judæis tradita, *ibid.* p. 255. c. 2. Calcaneum levare ſeu magnificare in aliquem, pro in eum inſurgere & malum ei machinari, *ibid.* p. 162. c. 2.
Calcare, conculcare pedibus, quo ſenſu Chriſto tributum? tom. 2. p. 83. c. 1.
Calceamenta portare alicujus, & corrigiam eorum ſolvere, pro viliſſimo miniſterio fungi, tom. 2. p. 263. c. 1.
Calcitrare contra ſtimulum, pro potentioribus ſe obſiſtere, tom. 2. p. 263. c. 2.
Calculus albus, pro gloria cœleſti, tom. 2. p. 211. c. 2. 212. c. 1.
Calendarium, vide *Kalendarium*.
Calix, ſive *poculum*, pro contento in eo, tom. 2. p. 47. c. 2. beneficiis & pœnis, *ibid.* p. 212. c. 1. Deo tributus, quid ſignificet? *ibid.* p. 92. c. 1.
Calx pro lapide ex quo fit, tom. 2. p. 44. c. 1.
Camets, camets bhatouph, vide *Qamets, Qamets bhatouph*.
Caminus Deo tributus, vide *Furnus*.
Cana civitas, duplex, tom. 1. p. 443. c. 1.
Canaan, Cananæus, vide *Chanaan, Chananæus*.
Cancer pro ſermone hæretico, tom. 2. p. 166. c. 1.
Candace, commune reginarum Æthiopiæ nomen, tom. 1. p. 449. c. 2.
Candela, vide *Lucerna*.
Canis pro hoſte violento & crudeli, tom. 2. pag. 171. c. 2. infimis quibuſque hominibus, *ibid.* pag. 172. c. 1. cynædo ſeu puero meritorio, *ibid.* hominibus prof nis, *ibid.* paſtoribus mercenariis & falſis doctoribus, *ibid.* pſeudo-prophetis & ad Judaiſmum revertentibus, *ibid.* *Canem auribus apprehendere*, vide *Apprehendere*.
Canities pro homine cano, tom. 2. p. 52. c. 1.
Canna, calamus, arundo, menſura Hebraïca, tom. 2. p. 523. c. 2. 524. c. 2.
Cantica pro cantoribus, tom. 2. p. 52. c. 1.
Canticum Canticorum, dialogus ſponſi & ſponſæ, h. e. Chriſti & Eccleſiæ, tom. 2. p. 281. c. 1. Hinc carmen epithalamium ab Origene vocatur, *ibid.* pag. 337. c. 2. 338. c. 1.
Cantus aſtris, cœlo, terræ, montibus, & collibus tributus, tom. 2. p. 106. c. 2.
Capharnaum pro ejus incolis, tom. 2. p. 48. c. 2.
Capparis pro libidine venerea, tom. 2. p. 257. c. 2.
Cappellus (Ludovicus) fictam characteris ſacri & profani diſtinctionem ſolide confutavit, tom. 1. p. 5. c. 2. Punctorum vocalium (quod ad illorum figuram & inſcriptionem attinet) novitatem demonſtravit, *ibid.* p. 19. c. 2. His Eſdræ lectionem exprimi confitetur, tom. 2. pag. x. Eorum inventionem diligentiæ & induſtriæ plane admirandæ ac ſtupendæ acceptam refert, *ibid.* p. l. Imo apiculorum illorum auctores extra communem Providentiæ ordinem à Deo adjutos credidit, *ibid.* p. xxviij. Cur à Proteſtantibus obtinere non potuerit, ut ejus *Critica ſacra* typis apud ipſos mandaretur? *ibid.* p. lxxv. Profeſſorum Regiorum Pariſienſium & Richardi Simonis de illa Judicia, *ibid.* & p. lxxvj. An principia ejus omnia cum fide Catholica concordent? *ibid.* In ea variæ textus Hebræi lectiones præter neceſſitatem multiplicantur, tom. 1. pag. xxxvj. Proponuntur ibidem doctiſſimæ & utiliſſimæ regulæ quibus cognoſcatur cur interpretes Græci & à ſe invicem, & ab Hebræo textu ſæpe diſſideant, *ibid.* pag. xxxiij. & ſeqq. Nova grammatica, quam delineavit, ab eruditis omnibus exploſa eſt, tom. 2. p. lxxviij.
Captivare pro violenter ſollicitare, tom. 2. pag. 248. c. 2.
Captivitas pro captivis vel captivantibus, tom. 2. p. 52. c. 1.
Caput Chriſti Deus, & *caput Eccleſiæ* Chriſtus, quo ſenſu dicantur? tom. 2. p. 65. c. 2. 66. c. 1. Caput pro toto homine, *ibid.* p. 244. c. 1. principibus & magnatibus, *ibid.* p. 110. c. 2. 177. c. 2. mitra capitis, *ibid.* p. 45. c. 1. cæſarie, *ibid.* c. 2. rei cujuſlibet initio & origine, *ibid.* p. 177. c. 1. cacumine, *ibid.* ſumma, *ibid.* pag. 178. c. 2. turma, ſectione libri, metropoli, & loco præcipuo, *ibid.*
Caput mirrhæ, aromatum, pro mirrha & aromatis præſtantiſſimis, *ibid.* p. 77. c. 2. montium antiquitatis, pro rebus optimis, quæ in montibus antiquis naſcuntur, *ibid.* p. 178. c. 1. anguli, pro lapide angulari, *ibid.* p. 177. c. 2.
Caput elevare, pro animum erigere, gaudere, tom. 2. pag. 58. c. 1. tollere vel auferre, pro recenſere, tom. 1. p. 599. c. 1. Caput ſerpentis, pro maxima Diaboli poteſtate & imperio, *ibid.* pag. 172. c. 2. 255. c. 1.
Caraïta, vide *Qaraïta*.
Carbo, ſeu *pruna*, aut *ſcintilla*, pro filio unico, tom. 2. p. 125. c. 2. Carbones pro gravibus pœnis à Deo inflictis, *ibid.* p. 124. c. 2. fulgure, fulgetris, ſagittis, peſte, beneficentia hoſti præſtita, amore ferventiſſimo, *ibid.* p. 125. c. 1. 2.
Carcer, & in eum incluſio, pro inferno & æternis impiorum ſuppliciis, tom. 2. p. 209. c. 2.
Cardinalis numerus, quis? vide *Numerus*. Idem pro ordinali poſitus, vide *ibid.*
Carmel (mons) duplex, tom. 1. p. 443. c. 1. Idem pro fertili qualibet regione, & Gentium ad Chriſti fidem vocatione, tom. 2. p. 138. c. 1. 2.
Carmen Hebræum, quod tranſiens, ſeu poſitum? tom. 2. p. 341. c. 1. conſpicuum, ſeu politius, *ibid.* c. 2. laudabile, ſeu politiſſimum, *ibid.* & pag. 342. c. 1. 2. monorhythmicum, *ibid.* polyrhythmicum, *ibid.* ſtrophorhythmicum, *ibid.* c. 2. & pag. 343. c. 1. colorhythmicum, *ibid.* p. 343. c. 1. diverſo-

Digitized by Google

rhythmicum, ſive diviſum, aut inciſum, *ibid.* majus, minus, *ibid.* monocolon, dicolon, *ibid.* ſimplex, compoſitum, *ibid.* c. 2. acroſtichon, *ibid.* pag. 367. & ſeqq. Carminum Hebræorum variæ ſpecies, tom. 2. p. 343. & ſeqq.

Caniſtrum, vide *Corbis.*

Caro pro corpore, tom. 2. p. 243. c. 2. homine, *ibid.* & p. 231. c. 2. 243. c. 2. Chriſti humanitate, *ibid.* pag. 243. c. 1. 2. omni animali vivente, *ibid.* c. 2. pudendo, *ibid.* p. 168. c. 2. 240. c. 2. pelle, *ibid.* p. 240. c. 2. re fluxa & fragili, *ibid.* p. 163. c. 2. molli, tractabili, & obſequente, *ibid.* Caro viva pro carne cruda, *ibid.* p. 248. c. 1. Caro & ſanguis pro corpore animali & corruptibili, *ibid.* p. 243. c. 2. ratione carnali, & humana terrenaque intelligentia, *ibid.* homine in genere, *ibid.* Carnis comeſtio & laceratio pro maxima deſperatione, tom. 2. p. 184. c. 2.

Caſtra mutari dici tributum, pro ad veſperam inclinare, tom. 2. p. 202. c. 1. Deo & angelis, pro tutari, defendere, *ibid.*

Caſtrare ſe, pro illicitis voluptatibus & matrimonio ipſi renuntiare, tom. 2. p. 250. c. 2.

Caſus, quid, & unde ſic dictus? tom. 1. pag. 68. 69. Hebræa nomina caſibus non deſtituuntur, licet varias inflexiones non habeant, *ibid.* pag. 69. c. 2. Varii nominum Hebræorum caſus ex ipſa conſtructione magis, quam ex articulis, dignoſcuntur, *ibid.*

Catachreſis, quid, & quotuplex? tom. 2. p. 248.

Cathedra pro docendi poteſtate, tom. 2. p. 57. c. 2.

Catinus, *fornax*, pro afflictionibus, tom. 2. p. 127. c. 1.

Catullus explicatus, tom. 1. p. 462. c. 1. 467. c. 2.

Cauda pro rei cujuſque extremitate, tom. 2. p. 162. c. 1. plebeiis & abjectis hominibus, *ibid.* Caudam præcidere, pro agmen extremum cædere, *ibid.*

Caverna pro Sara, tom. 2. p. 144. c. 1.

Cauſa efficiens pro effectu, tom. 2. p. 33. §. I. organica pro re per organum effecta, *ibid.* p. 35. §. II. materialis pro materiato, *ibid.* p. 39. §. IV.

Cauteriata conſcientia, vide *Conſcientia.*

Cedar, ejus etymologia, tom. 1. p. 435. c. 2. Ejus incolæ pro feris & barbaris hominibus, *ibid.* p. 579. c. 1. initio.

Cedrus pro tabulatis cedrinis, tom. 2. p. 40. c. 2. Cedrus, ſpina, myrtus, oliva, abies, ulmus, & buxus, pro regni Chriſti amœnitate, & cœleſtium donorum varietate, *ibid.* p. 149. c. 2. Cedri, abietis, & quercus dejectio, pro hominum diverſæ conditionis ruina & excidio, *ibid.* & p. 150. c. 1. Cedrus & quercus, pro regni proceribus, *ibid.* Cedrus pro regia Davidis ſtirpe, *ibid.* p. 150. c. 1. Cedrus magna, ſive illuſtris, cur dicitur Chriſtus? *ibid.* p. 97. c. 1.

Centum pro multis indeterminate, tom. 2. pag. 238. c. 1.

Cerimoniæ & *typi* cur umbræ dicti? tom. 2. p. 119. c. 2.

Cerva, ſive *Cervus*, pro ſumma in rebus feliciter agendis celeritate, tom. 2. pag. 168. c. 1. Cerva amorum, vel chariſſima, pro uxore dilectiſſima, *ibid.*

Cervix quo ſenſu Deo tribuatur? tom. 2. p. 69. c. 1. Cervix dura pro contumacia, protervitate, mente rigida, & indocili, *ibid.* p. 160. c. 2.

Chaldæa Meſopotamiam olim complectebatur, tom. 2. p. 31. c. 1.

Chaldæi pro aſtrologis & genethliacis, tom. 2. pag. 196. c. 2.

Chaldaïcæ Grammaticæ compendium, tom. 2. pag. 569. & ſeqq. Quæ partes Scripturæ Chaldaice ſcriptæ? *ibid.* p. 570.

Chaldaïſmi cur in libris Hebraïce ſcriptis inveniantur? & eorum exempla, tom. 1. p. 406. & ſeqq.

Chalybs unde ſic dictus, & quid metaphorice ſignificet? tom. 2. p. 143. c. 1.

Chanaan, unde ſic appellatus? tom. 2. p. 563. c. 2. Idem pro Chananæis ejus poſteris, *ibid.* p. 34. c. 2. 238. c. 2.

Chananæus pro alienigena, tom. 2. p. 196. c. 1. mercatore, *ibid.*

Character ſubſtantiæ Divinæ cur dictus Chriſtus? tom. 2. p. 93. c. 2.

Character participiorum, quis, & quibus participiis competat? tom. 1. pag. 144. Ejus motiones, *ibid.* Characteres futuri, quinam, eorum motiones, & unde formentur? *ibid.* pag. 151. 153. Characteres conjugationum Hebræarum, vide *Conjugatio.*

Charitas pro ejus effectu, tom. 2. p. 36. c. 1.

Chileab & *Daniel*, idem, tom. 1. p. 443. c. 2.

Cherub unctus & *protegens* cur vocetur rex Tyri? tom. 2. p. 115. c. 2. 116. c. 1. 2.

Cherubim pro ventis, procellis, nubibus, tempeſtatibus, &c. tom. 2. p. 116. c. 2.

Chirographum decreti è medio ſublatum & cruci affixum, pro cerimoniarum Legalium & peccati per mortem Chriſti abolitione, tom. 2. p. 212. c. 1.

Chomer, vide *Homer.*

Chriſtiani unde ſic dicti, & quo ſenſu à Chriſto facti reges & Sacerdotes? tom. 2. p. 228. c. 1.

Chriſtus quo ſenſu dicatur agnus? tom. 2. p. 95. c. 1. artifex, *ibid.* p. 87. c. 2. botrus cypri, *ibid.* p. 97. c. 2. cedrus magna, ſive ſublimis, aut illuſtris, *ibid.* p. 97. c. 1. character ſubſtantiæ Divinæ, *ibid.* p. 93. c. 2. conſiliarius, *ibid.* p. 87. c. 2. corpus futurorum, *ibid.* p. 65. c. 2. David, tom. 2. p. 452. c. 1. dux, tom. 2. p. 88. c. 2. faſciculus myrrhæ, *ibid.* p. 97. c. 2. filius Abrahami & Davidis, *ibid.* p. 235. c. 2. hominis, tom. 1. p. 493. c. 1. germen, tom. 2. p. 96. c. 2. hæres univerſorum, *ibid.* pag. 92. c. 2. 213. c. 2. lapis angularis, offenſionis, & reſurrectionis, *ibid.* p. 101. c. 2. leo, *ibid.* p. 95. c. 1. lignum viride, *ibid.* pag. 96. c. 2. lux & ſol, *ibid.* p. 98. c. 2. 99. c. 1. lucifer & ſtella matutina, *ibid.* p. 117. c. 2. medicus, *ibid.* p. 88. c. 1. oriens ex alto, *ibid.* pag. 100. c. 1. oſtium, *ibid.* p. 207. c. 1. panis vitæ, *ibid.* p. 93. c. 2. Paſcha noſtrum, *ibid.* p. 228. c. 2. paſtor, *ibid.* p. 88. c. 1. peccatum pro nobis à Patre factum, *ibid.* pag. 50. c. 2. peſtis mortis, & excidio inferni, *ibid.* p. 87. c. 1. 2. petra ſpiritalis, *ibid.* p. 102. c. 1. pater æternitatis,

Digitized by Google

ibid. p. 88. c. 1. primitiæ dormientium, *ibid.* pag. 226. c. 2. primogenitus, *ibid.* p. 88. c. 1. 2. primogenitus omnis creaturæ, ex mortuis, tom. 1. pag. 471. c. 2. 472. c. 1. princeps, tom. 2. p. 88. c. 2. radix Jeſſe & David, *ibid.* p. 97. c. 1. rex, *ibid.* p. 88. c. 2. ſol juſtitiæ, *ibid.* p. 99. c. 2. ſplendor gloriæ Divinæ, *ibid.* p. 98. c. 2. 99. c. 1. ſponſus, *ibid.* p. 88. c. 2. ſponſus candidus & rubicundus, *ibid.* p. 188. c. 2. ſtella oritura ex Jacob, *ibid.* p. 100. c. 2. ſtella ſplendida & matutina, *ibid.* ſubjiciendus patri, *ibid.* p. 275. c. 1. 2. ſummus Sacerdos ſive Pontifex, *ibid.* p. 225. c. 1. ſurculus, *ibid.* p. 96. c. 2. teſtis, *ibid.* p. 88. c. 2. veritas & vita, *ibid.* p. 102. c. 2. vermis, *ibid.* p. 95. c. 2. vexillum, *ibid.* p. 94. c. 1. via, *ibid.* p. 102. c. 2. virga, *ibid.* p. 96. c. 1. vitis, *ibid.* p. 97. c. 2.

Chriſtus pro corpore ejus mortuo, tom. 2. pag. 240. c. 2. doctrina qua prædicatur, *ibid.* pag. 50. c. 1. Eccleſia Chriſtiana, *ibid.* p. 49. c. 2. 221. c. 1. membris ſuis, *ibid.* p. 49. c. 2.

Chriſtus quomodo dicatur interrogaſſe? tom. 2. p. 74. c. 1. peccata & languores noſtros portaſſe, *ibid.* p. 80. c. 2. 81. c. 1. 87. c. 1. caput ſerpentis contriviſſe, & ſolus torcular calcaſſe, *ibid.* p. 83. c. 1. deſcendiſſe de cœlo, *ibid.* pag. 85. c. 1. 117. c. 1. excelſior cœlis factus, & aſcendiſſe ſuper omnes cœlos, *ibid.* c. 2. indui à credentibus, *ibid.* p. 94. c. 1. quaſi ignis conflans & herba fullonum, *ibid.* p. 127. c. 2. de torrente in via bibiſſe, *ibid.* pag. 131. c. 2. effuſus ut aqua, *ibid.* p. 135. c. 2. cordis noſtri januam pulſare, *ibid.* p. 207. c. 2. cur ſæpius uſus ſit parabolis? *ibid.* p. 281. c. 1.

Chriſti formatio ſive conceptio, pro recta & ſana de illo doctrina & fide, tom. 2. p. 221. c. 1. ætatis incrementum, pro ſpirituali in fide progreſſu, *ibid.* crucifixio, mors, & ſepultura, pro credentium renovatione, *ibid.* c. 2. ſola mors pro tota ejus paſſione, *ibid.* p. 246. c. 2. præſentia realis in SS. Euchariſtiæ ſacramento aſſerta, tom. 1. p. 568. c. 2.

Chriſto quo ſenſu baculus & virga tribuantur? tom. 2. p. 93. c. 2. 94. c. 1.

Cicero explicatus vel laudatus, tom. 1. p. xxxix. 457. c. 2. 464. c. 2. 495. c. 2. 497. c. 2. 538. c. 2. 560. c. 2. tom. 2. p. 287. c. 2.

Cicuta, vide *Abſinthium.*

Cidaris pro regia poteſtate, tom. 2. p. 57. c. 1.

Cinis pro homine, tom. 2. p. 41. c. 2. maxima calamitate, triſtitia, & luctu, *ibid.* p. 141. c. 2. Cibare cinere, pro male afficere, *ibid.* In cinerem redigere, de ſacrificiis, pro acceptum habere, *ibid.* p. 259. c. 1.

Circuitus pro rebus & perſonis in circuitu poſitis, tom. 2. p. 46. c. 1.

Circumciſio pro circumciſis, tom. 2. p. 52. c. 1. renovatione & regeneratione ſpirituali, *ibid.* p. 227. c. 1. 2. populo Judaico, *ibid.* c. 2. fidelibus, *ibid.* Quo ſenſu a Joſue repetita? tom. 1. pag. 566. c. 2. 567. c. 1.

Circumloquutio, vide *Periphraſis.*

Ciſterna pro maximis periculis, tom. 2. p. 133. c. 2. ſiniſtro cordis ventriculo, *ibid.* p. 258. c. 2. Ciſternæ diſſipatæ pro Idolis, *ibid.* p. 133. c. 2.

Cito pro aliquanto, imo longo poſt tempore, tom. 1. p. 564. can. V.

Civitas pro civibus, tom. 2. pag. 48. c. 2. Eccleſia cum in terris, tum in cœlis, *ibid.* p. 208. c. 1. pro agro circumpoſito, tom. 1. p. 453. can. III.

Clamor tributus civitati & lapidi, tom. 2. pag. 109. c. 2. peccato, *ibid.* pag. 113. c. 1. ſanguini, *ibid.* pag. 105. c. 1. terræ, *ibid.* p. 106. c. 2. vallibus, *ibid.* p. 107. c. 2.

Claudicatio pro calamitatibus, afflictionibus, & periculis, tom. 2. p. 184. c. 1.

Clavis pro auctoritate & poteſtate gubernationis, tom. 2. p. 207. c. 2. Clavis ſcientiæ, pro poteſtate docendi & interpretandi Scripturas, *ibid.* p. 208. c. 1. Claves regni cœlorum, pro poteſtate ligandi & ſolvendi, h. e. retinendi & remittendi peccata, *ibid.* Claves inferni & mortis, pro ſummo in infernum & mortem dominio, *ibid.*

Clauſura in Poëtic. Heb. pro poſteriori hemiſtichio, tom. 2. p. 338. c. 2.

Clavus, ſive *paxillus*, pro ſede fixa, tom. 2. p. 206. c. 2. principe ſeu gubernatore, *ibid.* tentorio, *ibid.* p. 246. c. 1. Clavus in Poëtic. Heb. pro Iambo, *ibid.* p. 339. c. 1.

Cleophas & *Alphæus*, idem, tom. 1. p. 442. c. 2.

Climax, fig. Rhetor. tom. 2. p. 270. c. 2.

Clypeus quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 91. c. 1. Clypei pro militibus clypeis armatis, tom. 2. pag. 52. c. 2. principibus & magnatibus, *ibid.* p. 118. c. 1.

Cœcitas pro doctrinæ ſalutaris & veræ fidei privatione, tom. 2. p. 188. c. 1. maximis calamitatibus, *ibid.*

Cœlum pro Deo, tom. 2. p. 48. c. 2. 49. c. 2. äere, *ibid.* p. 116. c. 1. majeſtate Divina, & cœleſti gloria, *ibid.* c. 2. ſpirituali Dei regno & æternæ felicitatis ſtatu, *ibid.* p. 117. c. 1. maxima altitudine, *ibid.* pag. 250. c. 2. 252. c. 1. Cur dictum locus ſanctitatis Dei? *ibid.* p. 88. c. 2.

Cogitatio Deo tributa, tom. 2. p. 74. c. 2. navi, *ibid.* p. 106. c. 2.

Cognitio loco & ſoli tributa, tom. 2. pag. 106. c. 2. 107. c. 1. Cognitio experimentalis quo ſenſu in Deum cadat, *ibid.* p. 113. c. 1.

Cognoſcere vel *ſcire*, pro approbare, tom. 2. pag. 38. c. 2. conſcium eſſe, *ibid.* & p. 39. c. 1. æſtimare, cenſere, judicium ferre, *ibid.* p. 39. c. 1. amare, fovere, curare, *ibid.* certiſſima fide credere, & adhærere. *ibid.* c. 1. 2. poſſe, *ibid.* c. 2. experiri, ſentire, *ibid.* tori conſuetudinem habere, *ibid.* Cognoſcere faciem, pro perſonarum acceptionem habere, *ibid.* p. 39. c. 1.

Colles, pro patriarchis, prophetis, &c. tom. 2. pag. 138. c. 2. p. 139. c. 1.

Collum durum, pro contumacia, protervitate, &c. tom. 2. p. 160. c. 2. Collum vel cervicem pro aliquo ſupponere, pro alterius ſervandi cauſa periculo ſeſe objicere, *ibid.* p. 181. c. 1.

Collyrium pro cœcitatis ſpiritualis medela, & mentis illu-

Digitized by Google

illuminatione, tom. 2. p. 180. c. 1.

Columba pro Eccleſia, tom. 2. p. 175. c. 2.

Columna pro conſtantia, firmitate, & perennitate, tom. 2. p. 205. c. 2. Columnæ cœli, quæ? *ibid.* p. 55. c. 2.

Comedens pro leone, tom. 2. p. 264. c. 1.

Comedere pro frui, tom. 2. p. 197. c. 1. perdere, conſumere, *ibid.* Comedere & bibere, pro vivere, *ibid.* p. 59. c. 1. Comedere panem in regno Dei, pro æterna beatitudine donari, *ibid.* p. 197. c. 1.

Comeſtio ſeu *devoratio* igni, gladio, & terræ tributa, tom. 2. p. 109. c. 2.

Commentarii in Scripturam, quibus utiles? tom. 1. p. xxvj.

Commoratio, ſpecies Expoſitionis figuræ Rhetor. tom. 2. p. 294. c. 1.

Communicatio, fig. Rhetor. tom. 2. p. 286. c. 1.

Comparandi adverbia, tom. 1. p. 576. & ſeqq. Non ſemper omnimodam ſimilitudinem, ſed convenientiam tantum aliquam exprimunt, *ibid.* p. 576. can. I. Interdum etiam non ſimilitudinem, ſed rem ipſam innuunt, *ibid.* p. 577. can. II. Sæpe deſunt, interdum etiam abundant, *ibid.* pag. 579. can. V. 580. can. VI. Quandoque pro negandi adverbio ponuntur, *ibid.* p. 572. can. IV.

Comparatio perfecta & imperfecta, tom. 2. pag. 292. c. 1. 2.

Comparativum gradum quomodo exprimant Hebræi? tom. 1. p. 469. can. III. Comparativus pro ſuperlativo, *ibid.* p. 474. can. III.

Complicare, conſerere manus, pro ignavum eſſe, & in turpi otio verſari, tom. 2. p. 263. c. 1.

Conceſſio, fig. Rhetor. tom. 2. p. 287. c. 2.

Concludere in incredulitate quomodo dicatur Deus? tom. 1. p. 526. c. 1. tom. 2. p. 78. c. 1.

Concretum nomen, vide *Nomen*.

Concupiſcentia oculis tributa, tom. 2. p. 104. c. 1. 2.

Confirmandi adverbia, vide *Adverbium*.

Conflare, excoquere, pro tentationibus, crucibus, &c. probare, tom. 2. pag. 27. c. 1. eligere, *ibid.* c. 2. peccatorum ſordibus mundare, *ibid.*

Confluere, pro turmatim & feſtinanter properare, tom. 2. p. 134. c. 2.

Confringere quo ſenſu dicatur Deus? *ibid.* p. 78. c. 1.

Confundi, vide *Erubeſcere*.

Confuſio pro Baal, tom. 2. p. 43. c. 1. ſoli tributa, *ibid.* p. 108. c. 2.

Congeries, fig. Rhetor. tom. 2. p. 292. c. 2. 293. c. 1.

Congregare, pro congregatos retinere, tom. 1. pag. 518. c. 1.

Conjugatio, quid? & quomodo à grammaticis Hebræis appellata? tom. 1. p. 130. Conjugationum Hebræarum numerus, nomen, & poteſtas, *ibid.* & p. 131. 132. 133. characteres, *ibid.* p. 133. 134. 135. 136. formæ, *ibid.* p. 136. 137. 138. 139.

Conjunctio, quid? & quotuplex? tom. 1. p. 383. 384. conjunctiones copulativæ, *ibid.* p. 611. & ſeqq. conditionales, *ibid.* p. 617. & ſeqq. disjunctivæ, *ibid.* pag. 620. 621. adverſativæ, *ibid.* p. 621. 622. 623. cauſales, *ibid.* p. 623. & ſeqq. concluſivæ, *ibid.* p. 627. Conjunctio *&* interdum abundat, interdum deficit, *ibid.* p. 615. c. 1. 2. 616. c. 1.

Conjunctio vocum in convenientia & rectione, tom. 1. p. 419. in fine.

Conſcientia cauteriata, quæ? & unde ſic dicta? tom. 2. p. 186. c. 1. 2.

Conſ. ,nutio aliorum poſt alia peccatis tributa, tom. 2. p. 113. c. 2.

Conſiliarius quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 87. c. 2.

Conſolatio arboribus tributa, tom. 2. pag. 105. c. 1. Conſolationem accipere quo ſenſu dicitur Deus? *ibid.* p. 72. c. 2.

Conſonantes literæ ſine vocalibus nihil ſignificant, tom. 2. p. xlv. & ſeqq.

Conſtructus ſtatus pro abſoluto, tom. 1. p. 122. 123. 124.

Contentum pro continente, tom. 2. p. 53.

Conterere calcaneum Meſſiæ quo ſenſu dicatur Diabolus? tom. 2. p. 255. c. 2.

Continens pro contento, tom. 2. p. 46. §. II.

Convenientia vocum in Syntaxi, quid? & quotuplex? tom. 1. p. 419.

Convenire, pro rem habere cum uxore, tom. 2. p. 233. c. 2.

Coquere, pro aſſare, tom. 2. p. 248. c. 1.

Cor pro anima, tom. 2. p. 49. c. 1. 2. homine, *ibid.* p. 244. c. 2. ſapientia, *ibid.* p. 45. c. 2. intimis cogitationibus, *ibid.* p. 46. c. 1. rei cujuſque medio & interiori parte, *ibid.* p. 161. c. 2. 162. c. 1.

Cor Deo tributum, quid ſignificet? tom. 2. p. 70. c. 2. Cor exire, pro animo deficere, *ibid.* p. 251. c. 2. Cor & animam coram Deo effundere, pro vota, gemitus, & intima deſideria ei exponere, *ibid.* p. 46. c. 1. Cor apponere alicui rei, pro omni deſiderio ei vacare, *ibid.*

Corbis pro rebus in ea contentis, tom. 2. p. 46. c. 1.

Cornu pro potentia, virtute, gloria, &c. tom. 2. p. 158. c. 1. regno, *ibid.* loco eminenti, *ibid.* c. 2. angulis ſive eminentiis, *ibid.* ſplendore, *ibid.* & p. 159. c. 1. Quo ſenſu Deo tribuatur? *ibid.* p. 96. c. 2. germinare dicatur, vide *Germinare*.

Cornu ferreum, cornu unicornis ſeu Rhinocerotis, pro maxima potentia, tom. 2. p. 158. c. 1. Cornu petere, pro potentiam in aliquem exſerere, *ibid.*

Corona pro quolibet ornamento & commodo, tom. 2. p. 212. c. 1. vita æterna & cœleſti gloria, *ibid.* c. 2. & p. 195. c. 1. Cur duplex Chriſto data? *ibid.* p. 212. c. 1.

Corozain pro ejus incolis, tom. 2. p. 48. c. 2.

Corpus pro veritate figuris oppoſita, tom. 2. p. 65. c. 2. Eccleſia, *ibid.* p. 177. c. 1. toto homine, *ibid.* p. 242. c. 1.

Corrigiam c.lceamenti ſolvere, vide *Calceamenta*.

Cortina pro tentorio ex cortinis facto, tom. 2. p. 40. c. 1.

Cornu vide *[illegible]*.

Cras pro futuro tempore indefinito, tom. 1. p. 562. c. 2.

Cranium pro homine, tom. 2. p. 244. c. 1.

Creare, pro facere, innovare, inſtaurare, tom. 2. p. 115. c. 1.

Creatura pro homine, tom. 2. p. 231. c. 2.

Crementa verborum, vide *Incrementa.*
Cretenſes cur dicti *malæ beſtiæ*? tom. 2. p. 164. c. 2.
Cribrare Deo tributum, quid? tom. 2. p. 78 c. 2.
Cribratio pro graviſſimis tentationibus, tom. 2. pag. 157. c. 1.
Critica ſacra Cappelli, vide *Cappellus.*
Crucifigere carnem, pro carnis concupiſcentias edomare, tom. 2. p. 221. c. 2.
Crucifixio peccato tributa, tom. 2. p. 113. c. 1.
Crux pro afflictionibus, tom. 2. pag. 221. c. 2. Crux Chriſti pro ejus paſſione, morte, & merito per eas nobis parto, tom. 2. p. 246. c. 2.
Cubare, accubare, pro ſecurum, tranquillum eſſe, tom. 2. p. 165. c. 2.
Cubicula vel *penetralia* populi Dei, pro ſepulchris, tom. 2. p. 209. c. 2.
Cubitus Hebräicus vulgaris & Scripturæ, tom. 2. p. 523. c. 2. 524. c. 2. Græcus & Romanus, *ibid.* p. 524. c. 1.
Cum pro *&*, tom. 1. p. 615. can. III.
Cur? quare? pro *ne*, tom. 2. p. 283. c. 2.
Curare, vide *Sanare.*
Currus Deo tributus, tom. 2. p. 92. c. 1. Currus Iſraël, & equites, vel auriga ejus, cur dicti Elias & Eliſæus? *ibid.* p. 228. c. 1. Currus Ezechielis Qabbaliſtice expoſitus, *ibid.* p. 400. c. 1. 2.
Curſus manibus tributus, tom. 2. p. 103. c. 2.
Cuſtodes domus, pro manibus & brachiis, tom. 2. p. 257. c. 1.
Cuthæi, ſive *Samaritani*, Rabbinis *Idiotæ* appellati, tom. 1. p. 5. c. 1.
Cyclus ſolis, quis? & ejus inveniendi ratio, tom. 2. p. 478. c. 2. 479. c. 1. 2. 481. c. 2. lunæ, quis? & ejus inveniendi methodus, *ibid.* p. 480. c. 1. 481. c. 2. indictionis, vide *Indictio.* Cyclos lunæ, ſolis, & indictionis anni Periodi Julianæ datos ad certum hujus Periodi annum revocandi ratio, tom. 2. p. 480. c. 2. 481. c. 1.
Cyrus, cur dictus Chriſtus, vel unctus Dei? tom. 2. p. 228. c. 1. avis rapax, *ibid.* p. 175. c. 1.

D

D*Actylos* (pedes) quo ſenſu in Scriptura agnoſcit S. Hieronymus? tom. 2. p. 338. c. 1.
Daghéſch, quid? & quotuplex? tom. 1. p. 27. & ſeqq.
Daghéſch lene quibus literis, & quandonam imprimatur? tom. 1. p. 28. & ſeqq. Diſtinguendis orationis partibus inſervit, tom. 2. p. lxxxvij.
Daghéſch forte, qua de cauſa excogitatum? tom. 1. p. 28. Quibus literis conveniat, & à quibus excludatur? *ibid.* p. 27. & ſeqq. Quomodo ejectum compenſetur? *ibid.* p. 29. c. 1. Quandonam ſine compenſatione excidat? *ibid.* Cur poſt vocales longas, rariſſime; breviſſimas, nunquam; breves, quas non ſequitur accentus, neque *Schevâ*, ſemper veniat? *ibid.* p. 29. c. 1. 2. 414. c. 1. Quandonam primæ vocis literæ imprimatur, & quomodo legatur ea litera? *ibid.* pag. 29. c. 2. 30. c. 1. Idem literis ac vocibus quibuſdam anomalos impreſſum, *ibid.* p. 28. c. 1. 2. 29. c. 2. 30. c. 1. Cur Lxx. alii interpretes Græci, & S. Hieronymus, ab hodierna de utroque daghéſch doctrina ſæpe recedant? *ibid.* p. 32. c. 2. 33. c. 1. 2. tom. 2. p. liv.
Dagon pro ejus trunco, tom. 2. p. 240. c. 2.
Dalmanutha & *Magedan*, ſive *Magdala*, idem locus, tom. 1. p. 445. c. 1.
Damaſcus, ejus etymologia, tom. 2. p. lvj. Damaſcus pro ejus incolis, *ibid.* p. 48. c. 2.
Dan Tribus, vide *Tribus.*
Dan & *Lais*, eadem civitas, tom. 1. p. 448. c. 2.
Daniel & *Chaleab*, idem, tom. 1. p. 443. c. 2.
Daniel propheta cognominatus *Baltaſſar*, tom. 1. p. 448. c. 1. Poſterioris hujus nominis etymon, *ibid.* Cur partim Hebraïce, partim Chaldaïce ſcripſit? tom. 2. p. 570.
Dare, pro docere, tom. 2. p. 200. c. 1.
Darkmon, nummus Perſicus, de ejus valore conjectura, tom. 2. p. 514. c. 1.
Dativus pronominum primitivorum ſæpe abundat, tom. 1. p. 500. can. II.
David pro Meſſia ſive Chriſto, tom. 2. p. 220. c. 1. 2. Quomodo ejus pater & typus? *ibid.* p. 235. c. 2. 245. c. 2. Filii ejus quo ſenſu Sacerdotes? *ibid.* p. 225. c. 2. David pro Davide & Salomone, Davide & ejus exercitu, *ibid.* p. 245. c. 2.
Debita pro peccatis, tom. 2. p. 213. c. 1.
Decalvare caput, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 78. c. 2.
Decem pro multis, tom. 2. pag. 238. c. 1. paucis aliquot, *ibid.* Decem millia, pro maximo numero, *ibid.*
Decollare de inanimis dictum, pro ea diruere, evertere, tom. 2. p. 160. c. 2.
Defatigatio Deo tributa, vide *Onus.*
Defectiva Verba, vide *Verba.*
Deglutire, devorare, abſorbere, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 78. c. 2.
Delere ex libro viventium, quid in Deo ſignificet? tom. 2. p. 78. c. 2. Deleri ex libro vitæ, quid? *ibid.* p. 93. c. 1.
Deliberare quo modo dicatur Deus? tom. 2. pag. 74. c. 1.
Democritus explicatus, tom. 1. p. 499. c. 2.
Demonſtrandi adverbia, vide *Adverbium.*
Demonſtrativa pronomina, vide *Pronomen.*
Demoſthenes explicatus vel laudatus, tom. 1. p. 465. c. 2. 471. c. 1. 534. c. 2. 544. c. 2. 569. c. 1. 572. c. 2. 574. c. 2. 575. c. 1. 583. c. 2. 585. c. 1. 588. c. 1.
Denarius Romanus, ejus pretium, tom. 2. pag. 515. c. 2.
Denominatio, vide *Nomen proprium.*
Dens pro ſcopulo, tom. 2. pag. 160. c. 1. potentia, *ibid.* c. 2.
Deſcendere de cœlo quo ſenſu dicuntur Chriſtus & Spiritus Sanctus? tom. 2. p. 85. c. 1.
Deſcenſus Dei, quid ſignificet? tom. 2. p. 85. c. 1.
Deſcriptio loci, vide *Topographia.*

Digitized by Google

Deſerere, pro poſthabere, tom. 2. p. 251. c. 1.
Deſertum pro feris deſerti, tom. 2. p. 46. c. 2. Deſertum cui fontes & arbores promittuntur, pro Gentilibus ad Chriſti fidem vocandis, *ibid.* p. 139. c. 2.
Deſiderium pro perſona aut re deſiderata, tom. 2. p. 56. c. 2.
Deſolatio pro veſte deſolationis ſigno, tom. 2. p. 51. c. 1.
Deſponſata cur vocetur *uxor?* tom. 1. p. 456. c. 2.
Deteſtatio, fig. Rhetor. tom. 1. p. 292. c. 1.
Devolvere ſe ſuper aliquem, pro eum potentia opprimere, tom. 2. p. 103. c. 1. 2.
Devorare, quo ſenſu Deo tributum? tom. 2. p. 78. c. 2.
Devorare, comedere, pro perdere, conſumere, *ibid.* p. 159. c. 2.
Devoratio, vide *Comeſtio.*
Deus pro hoſtiis ipſi oblatis, tom. 2. pag. 49. c. 1. cultu in honorem ejus inſtituto, *ibid.* p. 50. c. 1.
Deus, cur dictus agricola? tom. 2. p. 87. c. 2. artifex & conditor civitatis fundamenta habentis, *ibid.* bellator, *ibid.* p. 87. c. 2. caput Chriſti, *ibid.* pag. 66. c. 1. clypeus & ſcutum, *ibid.* p. 91. c. 1. dominus exercituum, *ibid.* p. 102. c. 1. dux, *ibid.* p. 88. c. 2. fons aquarum viventium, *ibid.* p. 101. c. 1. ignis, *ibid.* pag. 100. c. 2. locus, *ibid.* p. 88. c. 2. lucerna, *ibid.* p. 100. c. 2. lux, *ibid.* p. 98. c. 2. lux & ſol, *ibid.* p. 99. c. 1. maritus Eccleſiæ, *ibid.* pag. 193. c. 2. medicus, *ibid.* p. 88. c. 1. murus igneus, *ibid.* p. 102. c. 1. paſtor, *ibid.* p. 88. c. 1. pater, *ibid.* p. 88. c. 1. pater luminum, *ibid.* pag. 98. c. 2. petra, *ibid.* p. 101. c. 2. princeps, *ibid.* pag. 88. c. 2. rex, *ibid.* p. 88. c. 2. ſcutum & clypeus, *ibid.* p. 91. c. 2. templum civitatis cœleſtis, *ibid.* p. 102. c. 1. turris fortitudinis, *ibid.* p. 102. c. 1. vexillum, *ibid.* p. 94. c. 1. umbra, *ibid.* p. 102. c. 2. 103. c. 1. 2.
Deus, quo ſenſu dicatur abſcondere? tom. 2. p. 77. c. 1. abſorbere, *ibid.* p. 78. c. 2. abſtergere, ſeu delere, *ibid.* pag. 77. c. 2. accingere, *ibid.* p. 77. c. 2. advenire, venire, ingredi, *ibid.* p. 84. c. 2. ædificare, *ibid.* p. 77. c. 2. alligare vulnera, *ibid.* p. 77. c. 2. ambulare in populo ſuo, *ibid.* p. 84. c. 2. aperire januas cœli, oſtium ſermonis, fidei, *ibid.* pag. 77. c. 2. cor, ſenſum, *ibid.* p. 78. c. 1. apprehendere manum alicujus, *ibid.* p. 78. c. 1. attendere, *ibid.* p. 84. c. 1. aures intendere, obſtruere, *ibid.* caſtra metari, *ibid.* p. 102. c. 1. cogitare, *ibid.* p. 74. c. 2. concludere in incredulitate, *ibid.* p. 78. c. 1. conflare more aurifabrorum, *ibid.* confringere, *ibid.* conſolationem accipere in puniendo, *ibid.* p. 72. c. 2. cribrare, *ibid.* p. 78. c. 1. decalvare caput, *ibid.* p. 78. c. 2. deglutire, *ibid.* delere ex libro viventium, *ibid.* peccata, *ibid.* deliberare, *ibid.* p. 74. c. 1. deſcendere, *ibid.* pag. 85. c. 1. devorare, *ibid.* pag. 78. c. 2. diffindere, *ibid.* p. 81. c. 1. dilatare, *ibid.* p. 78. c. 2. dirigere, ſeu complanare viam, *ibid.* p. 79. c. 1. diſſolvere lumbos, *ibid.* dividere, *ibid.* p. 81. c. 1. dolare per prophetas, *ibid.* p. 79. c. 2. dormire, *ibid.* pag. 84. c. 2. effundere iram ſeu furorem, *ibid.* p. 79. c. 1. ſpiritum, *ibid.* & p. 135. c. 1. egredi è loco ſuo, *ibid.* p. 89. c. 1. elevare vel illuminare faciem ſuam ſuper aliquem, *ibid.* p. 66. c. 2. emere, *ibid.* p. 76. c. 2. 77. c. 1. equitare, *ibid.* p. 85. c. 1. evacuare conſilium, benedictionem, *ibid.* p. 79. c. 2. exaudire cœlum, *ibid.* p. 83. c. 2. excœcare, *ibid.* p. 188. c. 1. explorare, *ibid.* p. 86. c. 1. extendere lineam deſolationis, & perpendiculum vacuitatis, *ibid.* p. 79. c. 2. flare, ſeu efflare, aut ſpirare, *ibid.* pag. 75. c. 1. frangere caput, *ibid.* p. 79. c. 2. funda animam projicere, *ibid.* generare, *ibid.* p. 86. c. 2. habitare in cœlo, *ibid.* p. 88. c. 2. in excelſis, in Sion, in Eccleſia, in contritis cordibus, *ibid.* p. 89. c. 2. 90. c. 1. ignorare, *ibid.* p. 73. c. 2. increpare, *ibid.* p. 76. c. 1. interrogare, *ibid.* p. 73. c. 2. invenire, *ibid.* p. 86. c. 1. 2. laborare, *ibid.* pag. 77. c. 1. lavare, *ibid.* p. 77. c. 1. librare ſeu ponderare viam ad iram, *ibid.* p. 80. c. 1. montes & colles in ſtatera, *ibid.* ſpiritus, *ibid.* c. 2. loqui ſeu ſermocinari, *ibid.* p. 75. c. 1. malum inferre, tom. 1. p. 531. c. 2. mandare ſeu præcipere rebus inanimis, tom. 2. p. 76. c. 1. numerare, *ibid.* pag. 76. c. 2. oblivisci, *ibid.* p. 74. c. 2. occurrere, *ibid.* p. 85. c. 1. pœnitere, *ibid.* pag. 72. c. 2. ponere hamum in naribus, & frænum in labiis, *ibid.* pag. 80. c. 2. lacrymas in utre, *ibid.* portare, *ibid.* præcipere rebus inanimis, *ibid.* p. 76. c. 1. projicere peccata noſtra poſt tergum, & ea in conſpectu ponere, *ibid.* p. 81. c. 1. in profundum maris, *ibid.* p. 131. c. 1. quærere, *ibid.* p. 86. c. 1. recordari, *ibid.* p. 74. c. 2. requieſcere, *ibid.* p. 77. c. 2. reſpicere de cœlo in Teſtamentum ſuum, in faciem Chriſti ſui, *ibid.* p. 83. c. 2. reſpondere, *ibid.* p. 76. c. 2. reverti in locum ſuum, in altum, *ibid.* p. 85. c. 2. 84. c. 1. ridere & ſubſannare, *ibid.* p. 75. c. 1. rugire, *ibid.* p. 95. c. 2. rumpere, *ibid.* p. 81. c. 1. ſagittis petere, *ibid.* ſanare aquas, terram, *ibid.* p. 110. c. 2. ſcribere in genere, *ibid.* p. 81. c. 2. in terra, *ibid.* ſcrutari corda & renes, *ibid.* p. 74. c. 2. Jeruſalem in lucernis, *ibid.* p. 81. c. 2. ſculpere ſculpturam, *ibid.* ſedere in genere, *ibid.* p. 89. c. 2. ſuper cherubim, terram, *ibid.* ſeminare, *ibid.* pag. 146. c. 1. ſepem ponere, removere, *ibid.* p. 81. c. 2. ſepire viam lapidibus, ſpinis, *ibid.* p. 82. c. 1. ſibilare, *ibid.* p. 74. c. 2. ſignare ſeu ſigillo munire, *ibid.* p. 82. c. 1. ſilere, *ibid.* p. 76. c. 2. ſtare à longe, *ibid.* p. 89. c. 2. ad dexteram, *ibid.* ſurgere, *ibid.* p. 85. c. 2. teſtificari, *ibid.* p. 76. c. 2. trahere ad Chriſtum, *ibid.* p. 82. c. 2. tranſire, *ibid.* p. 85. c. 2. vendere, *ibid.* p. 76. c. 2. ventilare, *ibid.* p. 82. c. 2. verrere, *ibid.* p. 82. c. 2. vigilare, *ibid.* p. 84. c. 2. vindemiare ſpiritum, *ibid.* p. 82. c. 2. viſitare, *ibid.* p. 85. c. 2. 86. c. 1. ungere, *ibid.* p. 82. c. 2. vocare res inanimas, *ibid.* p. 76. c. 1. volare, *ibid.* p. 96. c. 1.
Deo, quomodo tribuantur abſconſio ſive latibulum? tom. 2. p. 102. c. 1. alæ, *ibid.* p. 96. c. 2. altitudo, *ibid.* p. 98. c. 2. anima, *ibid.* p. 65. c. 1. anni, *ibid.* p. 90. c. 1. annulus, *ibid.* p. 93. c. 2. arcus & nervi, *ibid.* p. 90. c. 2. arma, *ibid.* p. 90. c. 1. aures,

ibid. p. 67. c. 2. brachia, *ibid.* p. 69. c. 1. calix, *ibid.* p. 92. c. 1. caminus, *ibid.* p. 92. c. 2. cervix ſeu dorſum, *ibid.* p. 69. c. 1. cor, *ibid.* p. 70. c. 2. cornu, *ibid.* p. 96. c. 2. currus, *ibid.* p. 92. c. 1. dextera, *ibid.* p. 70. c. 1. dies, *ibid.* p. 90. c. 1. digitus, *ibid.* p. 70. c. 1. divitiæ, *ibid.* p. 92. c. 2. dolor, *ibid.* pag. 72. c. 1. flatus ſive halitus, *ibid.* pag. 101. c. 1. fumus, *ibid.* p. 100. c. 2. furnus, *ibid.* p. 92. c. 2. gladius & framea, *ibid.* p. 91. c. 1. 2. gaudium, *ibid.* p. 72. c. 2. hæreditas, *ibid.* p. 92. c. 2. haſta fulgurans, *ibid.* p. 91. c. 2. impotentia, *ibid.* p. 86. c. 1. 2. 87. c. 1. ira, *ibid.* p. 71. c. 1. 2. 72. c. 2. labia, *ibid.* pag. 68. c. 2. lætitia, *ibid.* p. 72. c. 2. latitudo, *ibid.* p. 98. c. 1. liber, *ibid.* p. 92. c. 2. 93. c. 1. locus, *ibid.* p. 88. c. 2. luxatio membrorum, *ibid.* p. 87. c. 1. magnitudo, *ibid.* pag. 98. c. 1. manus, *ibid.* p. 69. c. 2. oculi, *ibid.* p. 67. c. 1. 2. oleum, *ibid.* p. 93. c. 1. orbitæ, *ibid.* p. 92. c. 1. 2. os, oris, *ibid.* p. 68. c. 2. panis, *ibid.* pag. 93. c. 1. pedes, *ibid.* p. 71. c. 1. 2. profunditas, *ibid.* p. 98. c. 1. riſus, *ibid.* p. 75. c. 1. rugitus, *ibid.* pag. 95. c. 2. 96. c. 1. ſagittæ, *ibid.* pag. 90. c. 2. ſcabellum pedum, *ibid.* p. 89. c. 1. ſedes, *ibid.* ſigillum, *ibid.* p. 93. c. 2. ſinus, *ibid.* p. 70. c. 2. ſolium, *ibid.* p. 89. c. 1. ſubſannatio, *ibid.* p. 75. c. 1. tabernaculum, *ibid.* p. 102. c. 1. theſauri, *ibid.* p. 93. c. 2. thronus, *ibid.* p. 89. c. 1. triſtitia, *ibid.* p. 72. c. 1. veſtitus, *ibid.* p. 94. c. 1. virga & baculus, *ibid.* p. 94. c. 2. viſcera, *ibid.* p. 70. c. 2. zelus ſive zelotypia, *ibid.* p. 73. c. 1. 2.

Deuteronomium, verſiculorum ejus numerus, & eorum medius, tom. 2. p. 49. c. 2.

Dextera, quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 70. c. 1. Dextera pro prudentia, *ibid.* p. 204. c. 1. meridie, *ibid.* p. 283. c. 2.

Diabolus, patrem ejus draconem Hebræis dictum Leviathan crediderunt veteres quidam, tom. 1. p. 503. c. 1. Quomodo Deus hujus ſæculi? tom. 2. p. 114. c. 2. Diabolus & impii non ſemper falſa dicunt, licet malo & fallaci animo loquantur, *ibid.* p. 280. c. 1. Diaboli ſpectrum pro Samuele, *ibid.* p. 55. c. 1.

Diadema pro regia poteſtate, tom. 2. p. 57. c. 1.

Diæreſis in carminibus Hebræorum, quid? tom. 2. p. 340. c. 1. 2. 341. c. 1. 2.

Diaſtole in iiſdem carminibus, quid? tom. 2. p. 339. c. 2.

Dicere pro jubere, monere, tom. 2. pag. 233. c. 2. ſpondere, *ibid.* p. 234. c. 1. præcipere, *ibid.* Ejus ellipſis, *ibid.* p. 4. c. 2.

Dies, alius naturalis, alius artificialis, tom. 2. pag. 425. c. 1. 2. utriuſque duratio, & in partes varia diſtributio, *ibid.* p. 426. c. 1. 2. Cur, quibus annis Julianis, & quo menſe una dies intercaletur? *ibid.* p. 428. c. 1.

Dies, quo ſenſu Deo tributi? tom. 2. p. 90. c. 1.

Dies pro hominibus dierum, ſive ſenibus, tom. 2. pag. 52. c. 1. rebus, quæ in iis contigerunt, *ibid.* p. 54. c. 1. beneficio, *ibid.* calamitatibus, *ibid.* & c. 2. tempore opportuno, *ibid.* pag. 120. c. 1. cognitione Dei & tempore gratiæ, *ibid.* tempore, anno, & æternitate, *ibid.* p. 247. c. 1.

Dies humanus, pro humano judicio, tom. 2. p. 54. c. 1. Dies Domini, pro tempore quo impios punit, *ibid.* p. 54. c. 2. ultimo judicio, *ibid.* Dies filii hominis, pro die, quo revelabitur, *ibid.* Dies mala, pro ſenectute, aut morte, *ibid.* p. 265. c. 1.

Digitus; quo ſenſu Deo tributus? tom. 2. p. 70. c. 1. Digitus, pro Spiritu Sancto, *ibid.* Digiti, quatenus menſura extenſa eſt, ſpatium, *ibid.* p. 522. c. 1. 2. 524. c. 2.

Dilatare cor, Deo tributum, quid ſignificet? tom. 2. pag. 78. c. 2. Dilatare ſimpliciter, pro liberare à periculis, *ibid.* pag. 204. c. 1. Dilatare os, pro libere & cum gaudio loqui, *ibid.* magna petere, *ibid.* c. 2. inſultare, *ibid.* Dilatare animam, pro avaritia maxima laborare, *ibid.*

Dilectio pro perſona aut re dilecta, tom. 2. pag. 56. c. 2.

Dimenſio quo ſenſu Deo tribuatur? tom. 2. p. 98. c. 1.

Diminutiva nomina quomodo formentur? tom. 2. p. 254. c. 1. 2.

Dio laudatus, tom. 2. p. 287. c. 2.

Diodorus explicatus, tom. 1. p. 550. c. 2. 583. c. 1.

Dionyſius Halicar. explicatus vel laudatus, tom. 1. p. 48. c. 2. 495. c. 2.

Diphthongus, quid? tom. 1. p. 26. c. 2. Hebræi veteres, ſecundum Hieronymum, diphthongos agnoſcebant, *ibid.* Recentiores eas ignorant, *ibid.* p. 27.

Dirigere, ſeu *complanare viam*, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 79. c. 1.

Diſcingere, ſeu *diſſolvere lumbos*, quo ſenſu Deo tributum? tom. 2. p. 79. c. 1.

Diſtributio, fig. Rhetor. tom. 2. p. 292. c. 1. 2.

Dividere, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 81. c. 1.

Divinatio pro ejus præmio, tom. 2. p. 36. c. 1.

Divinitatis plenitudo quomodo in Christo *corporaliter inhabitet*? tom. 2. p. 65. c. 2. Ea ipſi aſſerta, *ibid.* p. 136. c. 1. 2. 137. c. 1.

Divitiæ pro bonorum ſpiritualium copia Chriſti morte nobis parta, tom. 2. p. 213. c. 1. copioſa Gentium ad Chriſti fidem converſione, *ibid.* Quo ſenſu Deo tributæ? *ibid.* p. 92. c. 2.

Doctorum præcipuorum apud Judæos ſucceſſio, tom. 2. pagg. xxiv. xxv. xxvj.

Dolare per prophetas quo ſenſu dicatur Deus? tom. 1. p. 79. c. 2.

Dolor pro cauſa doloris, tom. 2. p. 43. c. 1. exitio, vaſtatione, &c. *ibid.* p. 185. c. 2. Dolor tributus Deo, *ibid.* p. 72. c. 1. agro & creaturæ inanimæ, *ibid.* p. 107. c. 1. 2.

Dominus pro Chriſto, tom. 2. p. 231. c. 1. 2.

Domus pro Templo Jeroſolymitano, tom. 2. p. 208. c. 2. 231. c. 2. Eccleſia cum militante, tum triumphante, *ibid.* p. 208. c. 2. familia, *ibid.* p. 46. c. 2. bonis, facultatibus, &c. *ibid.* p. 47. c. 1. diſticho in carminibus Hebræorum, *ibid.* p. 338. c. 2. Domus æternitatis, pro ſepulchro, *ibid.* p. 257. c. 2.

Donec, pro *ſemper*, *nunquam*, tom. 2. p. 565. can. VII.

Dormire, pro ſecurum eſſe, tom. 2. p. 57. c. 2. Quo ſenſu Deo tributum? *ibid.* p. 84. c. 2.

Dormitatio pro viro dormiente, tom. 2. p. 52. c. 1.
Dormitio, vide *Somnus*.
Dorſum Deo tributum, vide *Cervix*. Supra dorſum arare, pro affligere, tom. 2. p. 181. c. 2.
Drachma cum Attica tum Alexandrina, & utriuſque pretium, tom. 2. pag. 515. c. 1. 2. Drachmarum plurimarum valor, *ibid.* p. 518. 519.
Draco pro Diabolo, tom. 2. p. 173. c. 1. Pharaone & ejus exercitu, *ibid.* p. 176. c. 2.
Dualis numerus, vide *Numerus*.
Dubitandi adverbia, vide *Adverbium*. Ea non ſemper rem incertam denotant, tom. 1. pag. 575. c. 1. 2.
Dulcedo pro melle, tom. 2. p. 264. c. 1.
Dulceſcere pro valde delectare, placere, tom. 2. pag. 189. c. 1.
Duma & *Idumæa*, eadem regio, tom. 1. p. 433. c. 1. tom. 2. p. 267. c. 2.
Duo vel *bis*, pro *ſæpe*, aut *aliquoties*, tom. 2. p. 237. c. 2.
Duplum ſeu *duplicia*, pro multo, & eo quod plus ſatis eſt, tom. 2. p. 237. c. 2.
Duritus pro mentis pravitate & pertinacia, tom. 2. p. 189. c. 2. crudelitate & ſævitia, *ibid.* pag. 190. c. 1. afflictionibus & triſtitia, *ibid.* gravitate & difficultate, *ibid.* acerbitate (de ſermonibus) *ibid.*

E

EBullire, vide *Eructare*.
Ebur, quod præſtantiſſimum? tom. 1. pag. 491. c. 1.
Ecce, *En*, emphaſin ſæpius important, & quandonam adhibeantur? tom. 1. p. 167. 168.
Eccleſia, quomodo corpus Chriſti? tom. 2. pag. 66. c. 1. nigra & formoſa, *ibid.* p. 188. c. 2. Cur dicta columna & firmamentum veritatis? *ibid.* p. 224. c. 2. regnum cœlorum, cœlum plantatum, creatum, *ibid.* p. 117. c. 1. germen ſive ſurculus plantationis Dei, *ibid.* p. 147. c. 2.
Eccleſiaſtes, ad librum illum intelligendum regulæ, tom. 1. p. 547. c. 1.
Edeſſa & *Arach*, eadem civitas, tom. 1. p. 445. c. 1.
Eductio animæ è cuſtodia, vel *carcere*, pro liberatione ex malis & periculis, tom. 2. p. 209. c. 2.
Effectus pro cauſa efficiente, tom. 2. p. 42. re vel actione efficiente, *ibid.* p. 43.
Effervescere, pro animo conturbari, tom. 2. p. 134. c. 1. effervescere ſive fervere ſpiritu, pro zelo & ardore fidei inflammari, *ibid.*
Efflare, pro audacter & confidenter loqui, tom. 2. p. 180. c. 2.
Effundere iram, *furorem*, *ſpiritum ſuum*, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 79. c. 1. Effundere cor, animam, & rugitum in conſpectu Domini, pro ardenter eum orare, &c. *ibid.* pag. 46. c. 2. 135. c. 1. 2. fornicationes in quoſvis tranſeuntes, pro multipliciter ſe proſtituere, *ibid.* p. 136. c. 1.
Effuſio Spiritui Sancto tributa, quid ſignificet? tom. 2. p. 101. c. 2.
Egredi è loco ſuo, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 89. c. 1.
Egreſſiones viſcerum, pro filiis, tom. 2. p. 294. c. 2.
Electio pro electis, tom. 2. p. 52. c. 2.
Eleemoſyna, cur dicta Hebræis *Juſtitia*? tom. 1. pag. 489. c. 2.
Elevare caput, *cervicem*, vide *Caput*. Elevare faciem, vide *Facies*.
Elias & *Eliſeus*, cur dicti currus Iſraël, & equites, vel auriga ejus? tom. 2. p. 211. c. 1.
Elias Levita, Judæus Germanus, ejus ætas, tom. 1. p. 17. c. 2. 48. c. 2. Multos Chriſtianos linguam Hebraïcam docuit, *ibid.* p. 48. c. 2. Puncta vocalia Maſſorethis accepta retulit, *ibid.* p. 17. c. 2. His apiculis, Moſis, prophetarum, & aliorum ſcriptorum ſacrorum mentem exprimi contendit, tom. 2. p. IX.
Eliſeus, vide *Elias*.
Ellipſis, quid? & quotuplex? tom. 2. p. 2. Ellipſis articuli Græcorum neceſſario ſupplendi, tom. 1. pag. 425. can. II. prioris vel poſterioris partis in nomine proprio ex duobus compoſito, *ibid.* p. 432. can. III. ſubſtantivi in genere, *ibid.* p. 466. can. VII. in ſpecie, ſubſtantivorum *vir*, *mulier*, *domus*, *Deus*, *unus*, *una*, *unum*, *pater*, *mater*, *filius*, *frater*, *uxor*, &c. *ibid.* p. 494. can. XI. adjectivi, *ibid.* p. 465. can. VI. pronominis relativi tantum, *ibid.* p. 512. can. II. relativi ſimul & antecedentis, *ibid.* pag. 513. can. III. verbi, *ibid.* p. 552. 553. tom. 2. p. 3. art. II. participii, tom. 2. p. 4. c. 2. num. II. comparandi particulæ, tom. 1. p. 579. can. V. præpoſitionis vel ה motum exprimentis, *ibid.* p. 581. c. 2. præpoſitionis *ſuper*, ibid. p. 590. c. 2. præpoſitionum aut particularum inſeparabilium ב, *ibid.* p. 592. c. 2. num. XII. כ, *ibid.* p. 595. c. 1. 2. ל, *ibid.* p. 597. c. 2. num. XVI. מ, *ibid.* p. 601. c. 1. 2. conjunctionis *&*, ibid. p. 614. c. 2. 615. can. IV. conditionalis *ſi*, ibid. pag. 619. can. III. disjunctivæ *aut*, ibid. pag. 620. can. II. cauſalis *quia*, ibid. p. 624. can. IV.
Ellipſis nominativi verbum præcedentis, tom. 2. p. 2. c. 1. 2. p. 3. c. 1. accuſativi verbum ſequentis, *ibid.* pag. 3. c. 1. 2. alius cujuſlibet nominis & vocum *aliquis*, *aliquot*, ibid. c. 2. aliarum quarumdam vocum, *ibid.* p. 5. c. 1. 2. verbi *ſum* vel *fio*, ad particulam præcedentem; *video*, ad ſequentem particulam pertinentis, *ibid.* pag. 4. c. 2. *caveo*, ibid. c. 1. *dico*, ibid. c. 2. *inquit*, ibid. p. 5. c. 2. vocum quarumdam in eodem orationis membro, *ibid.* p. 5. art. III. membri integri vel prioris, vel poſterioris, *ibid.* art. IV. vocis eruendæ ex voce conjugata, *ibid.* p. 6. art. V. contraria, *ibid.* p. 7. art. VI. analoga & correlata, *ibid.* p. 8. art. VII. nominis, pronominis, verbi, particulæ, vocum aliquot ex membro præcedenti repetendarum, *ibid.* pag. 8. art. VIII. p. 9. art. IX. X. p. 10. art. XI. vocis ex membro ſequenti repetendæ, *ibid.* p. 11. art. XII. vocum in priori membro ex poſteriori, & in poſteriori ex priori repetendarum,

ibid. artic. XIII.

Ellipſis in carminibus Heb. quid? tom. 2. p. 339. c. 2.

Ellychnium fumigans, quid? tom. 2. p. 126. c. 1.

Elymas & *Bar jeſu*, idem. Vide *Bar-jeſu*.

Emphaſis, fig. Rhetor. vide *Syllogiſmus*.

Emtio & *venditio* Deo tributæ, tom. 2. p. 76. c. 2. 77. c. 1. Emtio gladii, pro imminente periculo deſignando, *ibid.* p. 59. c. 2.

Enallage, quid? tom. 2. p. 14. Enallage in nominibus, pronominibus & participiis, quod attinet ad eorum *genus*, tom. 1. p. 474. §. VI. can. I. 475. can. II. 508. can. V. 557. can. II. tom. 2. pag. 14. c. 1. 2. p. 15. c. 1. *numerum*, tom. 1. p. 467. can. VIII. 468. can. XI. 476. can. I. II. 477. can. III. 478. can. IV. V. 509. can. VI. 557. can. I. *caſum*, tom. 1. p. 479. can. I. 480. can. II. 510. can. VIII. tom. 2. pag. 15. c. 2. *gradus*, nempe poſitivum, comparativum, & ſuperlativum, tom. 1. p. 473. can. I. II. 474. can. III. *ordinem*, qua enallage numerus cardinalis pro ordinali ponitur, tom. 2. p. 387. c. 2.

Enallage in verbis quod ſpectat ad eorum *genus*, tom. 1. p. 551. §. V. tom. 2. p. 16. 17. 18. 19. *numerum*, tom. 1. p. 548. §. IV. can. I. 550. can. II. III. 551. can. IV. tom. 2. p. 20. c. 1. 2. *perſonas*, tom. 1. pag. 547. can. I. II. 548. can. III. tom. 2. p. 20. 21. 22. *tempora*, tom. 1. p. 543. can. I. 544. can. II. 545. can. III. 546. can. IV. tom. 2. p. 22. c. 1. 2. *modos*, tom. 1. p. 539. can. I. 541. can. II. 542. can. III. tom. 2. p. 22. c. 2.

Enallage in præpoſitionibus motum ad locum exprimentibus, pro præpoſitionibus quietem denotantibus, & viciſſim, tom. 1. p. 583. can. II. 584. can. IV.

Encæniorum feſtum cur? & à quo inſtitutum? tom. 2. pag. 466. c. 1. Quomodo à Joſepho appellatum? *ibid.* c. 2. Qua ratione à Judæis hodiernis celebretur? *ibid.* c. 1. 2.

Enneadecaëteris, ſive cyclus decemnovalis ſolaris, quanto ſuperet lunarem? tom. 2. p. 429. c. 2.

Epanalepſis, fig. Rhetor. tom. 2. p. 271. c. 2.

Epanodos, fig. Rhetor. tom. 2. p. 271. c. 2.

Epanorthoſis, fig. Rhetor. tom. 2. p. 277. c. 1. 2.

Epha, *Ephi*, menſura cava Hebraica, tom. 2. p. 525. c. 1. 527. c. 1.

Ephraim pro decem Tribubus, tom. 2. p. 245. c. 2.

Epicœna nomina, quæ? & cur ſic appellata? tom. 1. p. 52. c. 2.

Epimenides quo ſenſu propheta à S. Paulo appellatus? tom. 2. p. 164. c. 2. 304. c. 2.

Epiphonema, Exclamationis appendix, tom. 2. p. 277. c. 1.

Epiſcopi primis Eccleſiæ ſæculis manibus laborabant, tom. 2. p. xliij.

Epiſtrophe, fig. Rhetor. tom. 2. p. 271. c. 1.

Epizeuxis, fig. Rhetor. tom. 2. p. 269. c. 1. 2. 270. c. 1.

Equitare, pro dominari, excelſum eſſe, tom. 2. p. 169. c. 1.

Equitatio Deo tributa, tom. 2. p. 85. c. 1.

Equus pro libidinoſis hominibus, tom. 2. p. 168. c. 2.

Quo ſenſu terram ſorbere dicitur? *ibid.* pag. 168. c. 1.

Erubeſcere, pro incidere in calamitates, ac præſertim in manus hoſtium, tom. 2. p. 43. c. 2.

Eructare, *ebullire verbum*, pro loqui, dicere ex animo, tom. 2. p. 134. c. 2.

Erumpere, pro abundare, tom. 2. p. 134. c. 1. manifeſtum eſſe, *ibid.*

Eſau, unde ſic dictus? tom. 1. p. 440. c. 1. Cur cognominatus *Edom*? tom. 2. p. 561. c. 2. Eſaü pro populo Eſavitico, ſive ejus poſteris, *ibid.* pag. 34. c. 2.

Eſbaal & *Iſboſeth*, idem, tom. 1. p. 444. c. 1.

Eſdras & *Joſedec*, idem, tom. 1. p. 444. c. 1. Eſdræ nomen pluribus commune, *ibid.* p. 441. c. 1.

Eſdras ſacerdos & propheta literas Samaritanas cum Aſſyriacis, ſive Chaldaïcis, commutavit, tom. 1. p. 4. c. 2. Idem ſecum ipſo, & Nehemia conciliatus, tom. 2. p. 388. c. 2. Cur partim Hebraice, partim Chaldaice ſcripſerit? *ibid.* p. 570.

Eſſe, pro vivere, tom. 2. p. 233. c. 2. habitare, *ibid.* in pretio haberi, *ibid.* p. 254. c. 1.

Eſther & *Edeſſa* ſive *Hadaſſa*, mulier eadem, tom. 1. p. 448. c. 1.

Eſurire & *ſitire* de piis dictum, pro bona ſpiritualia ardenter deſiderare, tom. 2. p. 197. c. 2. de impiis, pro bonis illis privari, & damnationi æternæ addici, *ibid.*

Et (conjunctio) pro *maxime*, *præſertim*, *potiſſimum*, tom. 1. p. 616. can. V. *quia*, ibid. p. 618. c. 2. *ſed*, ibid. p. 621. c. 1. *ſic*, ibid. p. 578. can. IV. c. 2.

Ethopœia, fig. Rhetor. tom. 2. p. 289. c. 2.

Etymologia, quid? & in quo verſetur? tom. 2. p. 2. Etymologiæ nominum propriorum unde repetendæ? *ibid.* pag. 435. can. V. Sæpius in verſionibus pereunt, *ibid.* p. xxiv.

Eva, vide *Heva*.

Evacuare conſilium, *benedictionem*, quomodo dicatur Deus? tom. 2. p. 79. c. 2.

Evellere, pro ejicere, deſtruere, punire, tom. 2. p. 149. c. 2.

Euripides explicatus vel laudatus, tom. 1. p. 462. c. 1. 465. c. 2. 467. c. 1. 494. c. 2. 495. c. 1. 538. c. 2. 583. c. 2. 585. c. 2. 604. c. 1. tom. 2. p. 236. c. 2. 241. c. 2. 243. c. 1. 263. c. 2.

Exaggeratio, vide *Hyperbole*.

Exclamatio, fig. Rhetor. tom. 2. p. 276. c. 1. 2. 277. c. 1.

Excludendi adverbia, vide *Adverbia*.

Excæcare tributum tenebris, tom. 2. p. 188. c. 1. Diabolo, *ibid.* Deo ipſi, & quo ſenſu? *ibid.* muneribus, *ibid.*

Excoquere, vide *Conflare*.

Exercitus pro tempore certo ac determinato, tom. 2. p. 201. c. 2. cœleſtibus angelorum copiis, *ibid.* ordinatiſſima ſtellarum multitudine, *ibid.* quarumvis creaturarum diſpoſito agmine, *ibid.* & p. 202. c. 2.

Exhauriri, pro attenuari, tom. 2. p. 136. c. 2.

Exire cordi tributum, vide *Cor*.

Exitus pro hominibus exeuntibus, tom. 2. p. 52. c. 1.

Exodus, quot habet verſiculos, & quis eorum medius? tom. 2. p. 409. c. 1.
Expiare, pro expiationis ſacrificium offerre, tom. 2. p. 44. c. 1. ſpargere ſanguinem, *ibid.*
Expiationis feſtum quomodo celebrent Judæi hodierni? tom. 2. p. 435. 456.
Exploratio Deo tributa, quid ſignificet? tom. 2. pag. 86. c. 1.
Expoſitio, fig. Rhetor. tom. 2. p. 295. c. 1. 2.
Exſilium pro cauſa exſilii, tom. 2. p. 45. c. 1.
Exſpectatio, *ſpes*, pro Deo, cujus auxilium exſpectatur, & in quo ſperatur, tom. 2. pag. 56. c. 1. Exſpectatio creaturæ, pro creatura exſpectante, *ibid.* p. 52. c. 2. Exſpectatio rei inanimæ tributa, *ibid.* p. 107. c. 2.
Exſpoliare, pro accipere, tom. 2. p. 251. c. 2.
Eſra, vide *Eſras*.
Exſultare, pro liberari à malis, tom. 2. p. 44. c. 1. 2.
Exſultatio tributa oſſibus, tom. 2. p. 105. c. 2. collibus, *ibid.* p. 107. c. 2. dolori, *ibid.* p. 112. c. 2.
Extendere lineam deſolationis, & perpendiculum vacuitatis quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 79. c. 2.
Ezechias, ejus etymologia, tom. 1. p. 451. c. 1. Cur dictus *regulus ſerpens*? tom. 2. p. 175. c. 2.
Ezechielis currus Qabbaliſtice expoſitus, tom. 2. p. 400. c. 1. 2.

F

FAcere, pro acquirere, lucrari, tom. 2. pag. 38. c. 1. commorari, *ibid.* p. 238. c. 2. continuo facere, tom. 1. p. 524. c. 2. creare, tom. 2. p. 115. c. 2. parare in cibum, *ibid.* p. 255. c. 2. ſacrificare, *ibid.*
Facies Deo tributa, tom. 2. p. 66. c. 1. 2. Facies pro homine, *ibid.* p. 244. c. 1. rei cujuſlibet priori parte, *ibid.* p. 179. c. 1. ſuperficie, *ibid.* animo ira, triſtitia, lætitia, &c. affecto, *ibid.*
Faciem elevare, *lucere facere*, de Deo dictum, pro gratiam & miſericordiam exhibere, tom. 2. p. 66. c. 2. abſcondere, pro gratiam denegare, & iratum ſe exhibere, *ibid.*
Faciem elevare ad aliquem, tributum hominibus, pro revereri & honorare, tom. 2. p. 58. c. 1. propitium eſſe, *ibid.* Faciem albeſcere, pro metuere, tom. 2. p. 58. c. 2. Faciem operire, pro condemnare, *ibid.* cognoſcere, pro acceptionem perſonarum habere, *ibid.* p. 59. c. 1. Faciem Dei requirere, pro gratiam ejus expetere, *ibid.* p. 67. c. 1.
Facinora pro facinoribus hominibus, tom. 2. p. 52. c. 1.
Faces vini, pro maximis calamitatibus, tom. 2. pag. 155. c. 2. ſecuritate, *ibid.* p. 154. c. 1.
Faſciculus mirrhæ cur dicatur Chriſtus? tom. 2. pag. 97. c. 2.
Faſcinare, pro falſa doctrina ſeducere, tom. 2. p. 203. c. 1.
Faſti Judaïci, tom. 2. p. 472. & ſeqq.
Fæces, vide *Faces*.
Fel & caput aſpidum, pro re maxime noxia & mordifera, tom. 2. p. 175. c. 2.
Femininum genus pro neutro, tom. 1. pag. 50. init. 474. §. VI. can. I.
Femur, *femora*, pro veſtibus quibus teguntur & ornantur, tom. 2. p. 45. c. 2. Femur percutere, pro ſummo dolore affici, eumque teſtari, *ibid.* p. 59. c. 1. 2.
Fera, ejus etymon, t. 2. p. 165. c. 1. Fera pro turma, conventu, congregatione, agmine, *ibid.* p. 164. c. 1. Fera agri, pro truculentis Eccleſiæ hoſtibus, *ibid.* & c. 2.
Fermentari, pro exacerbari, tom. 2. p. 158. c. 1. 2.
Fermentum pro doctrinæ corruptela, tom. 2. p. 157. c. 2. morum & vitæ pravitate, *ibid.*
Ferrum pro ſecuri ex ferro facta, tom. 2. p. 40. c. 2. catena ferrea, *ibid.* magnis cruciatibus & moleſtiis, *ibid.* p. 142. c. 2.
Fervere ſpiritu, vide *Effervеſcere*.
Feſtinare, pro confundi, tom. 2. p. 44. c. 2.
Feſtuca pro minoribus peccatis, tom. 2. p. 150. c. 1.
Feſtum pro hoſtia in eo immolata, tom. 2. pag. 54. c. 2.
Fideles, cur filii lucis dicti? tom. 2. p. 118. c. 2. lapides vivi, *ibid.* p. 145. c. 2. Sacerdotes, *ibid.* pag. 225. c. 2.
Fides pro doctrina fidei, tom. 2. p. 56. c. 1.
Figura, quid? & quotuplex? tom. 2. p. 1. In quo differat à tropo, *ibid.* pag. 52. Quæ? & quot figuræ Grammaticæ? *ibid.* p. 2. quæ? & quot Rhetoricæ? *ibid.* & p. 52. quæ dictionis? *ibid.* p. 269. & ſeqq. quæ ſententiæ? *ibid.* p. 286. 287.
Filia pro toto populo, vel civitate, tom. 2. p. 111. c. 2. nepte, *ibid.* p. 235. c. 2. poſteritate, etiam remotiſſima, *ibid.* Filia vocis, pro voce Dei cum tonitru allata, tom. 2. p. 129. c. 1.
Filiæ pro minoribus urbibus, tom. 2. p. 111. c. 1. Filiæ Cantici vel Carminis, pro auribus, *ibid.* p. 257. c. 1. vel cantatricibus, *ibid.* c. 2. vel canticis, carminibus, & concentibus muſicis, *ibid.*
Filius pro credente & fideli, tom. 2. p. 195. c. 1. 2. veſtigiis alicujus inſiſtente, *ibid.* c. 2. nepote, abnepotente, & poſteris, etiam remotiſſimis, *ibid.* p. 255. c. 2. pullo ſeu fœtu animalis, *ibid.* p. 104. c. 1. 2. Interdum nomen iſtud deficit, tom. 1. p. 495. c. 1. 2.
Filius hominis, pro Chriſto, tom. 2. p. 232. c. 2. pharetræ, pro ſagitta, *ibid.* p. 109. c. 1. ſcintillarum, pro ſcintillis, *ibid.*
Filii & *filiæ*, pro filio & filia, tom. 2. p. 232. c. 2. 255. c. 1. Filii pro incolis & civibus, *ibid.* p. 12. c. 2.
Filii Dei, pro principibus & magnatibus, vel Sethi poſteris, tom. 2. p. 114. c. 1.
Filii hominum, pro Caïni nepotibus, *ibid.*
Filii Excelſi, pro magiſtratibus & principibus, *ibid.* pag. 194. c. 2. lucis, pro fidelibus & credentibus, *ibid.* p. 118. c. 2. Abrahæ, pro ejus fidem imitantibus, *ibid.* Diaboli, pro impiis, *ibid.* Iſraël, pro Iſraëlitis & eorum majoribus, *ibid.* p. 244. c. 2.

245. c. 1. prophetarum, pro eorum diſcipulis, *ibid.* p. 193. c. 2. Nephthali, pro Judæis Orientalibus ſive Babyloniis; & Aſer, ſeu Aſcher, pro Occidentalibus, ſeu Jeroſolymitanis, tom. 1. p. 491. c 2. tom. 2. pag. lj. Filii Baſan, pro arietibus in hoc monte enutritis, tom. 2. p. 104. c. 2.
Filii David, quo ſenſu Sacerdotes? tom. 2. p. 225. c. 2.
Fines terræ pro hominibus in extremis terræ oris degentibus, tom. 2. p. 48. c. 2.
Finis, ſeu *noviſſimum*, pro mercede, ſeu præmio, tom. 2. p. 54. c. 2.
Flagellum pro afflictione, plaga, damno, & qualibet calamitate, tom. 2. p. 214. c. 1.
Flamma pro lamina, tom. 2. p. 124. c. 1. pœnis graviſſimis, *ibid.*
Flatus, ſive *halitus*, quo ſenſu Deo tributus? tom. 2. p. 101. c. 1.
Florere, pro felicem, fortunatum eſſe, ſecunda fortuna uti, tom. 2. p. 148. c. 2. recrudeſcere (de ulceribus & lepra) *ibid.*
Florus explicatus vel laudatus, tom. 1. p. 464. c. 2.
Flos pro proſperitate, tom. 2. p. 148. c. 1. fragilitate, *ibid.* c. 2.
Fluctuare, pro in fide inſtabilem eſſe, tom. 2. pag. 131. c. 2.
Fluctus marini, pro pœnis & calamitatibus, tom. 2. p. 131. c. 1. 2. hominibus inquietis, qui Eccleſiam conturbant, *ibid.*
Flumen pro Dei beneficentia, tom. 2. p. 131. c. 2. 132. c. 1. hoſtium exercitibus, *ibid.* Euphrate, *ibid.* p. 232. c. 2. Flumen Dei, pro nubibus, *ibid.* p. 101. c. 2. aquæ vivæ, pro Spiritus S. donis, *ibid.*
Fluxus pro ſemine, tom. 2. p. 168. c. 2.
Fœmininum genus, vide *Femininum*.
Fœtere, pro inviſum, odioſum eſſe, tom. 2. p. 189. c. 1. 249. c. 1.
Folium pro vilitate, impotentia, & vanitate, tom. 2. p. 147. c. 2. vita æterna, *ibid.* juſtis, *ibid.*
Fons pro poſteritate, tom. 2. p. 130. c. 2. 131. c. 1. copia, *ibid.* p. 132. c. 1. cauſa vel auctore, *ibid.* c. 2.
Fons Siloë, pro pace ac tranquillitate, *ibid.* p. 133. c. 1.
Fons aquarum viventium, quo ſenſu dicatur Deus? tom 2. p. 101. c. 1.
Fontes & Torrentes, pro petra ex qua exeunt, tom. 2. p. 44. c. 1.
Formæ conjugationum, vide *Conjugatio*.
Fornax, vide *Catinus*.
Fornax ferrea pro maximis calamitatibus, tom. 2. p. 142. c. 2.
Fornicatio, *immunditia*, *libido*, &c. quomodo dicantur membra? tom. 2. p. 248. c. 2.
Fortaſſe, *fortaſſis*, non ſemper dubitationem includunt, tom. 1. p. 575. c. 1. 2.
Fortis pro Deo, tom. 2. pag. 232. c. 1. leone, *ibid.* p. 264. Fortis armatus, pro Diabolo, *ibid.* p. 210. c. 1.
Fortitudo pro objecto fortitudinis, tom. 2. p. 57. c. 1.
Foſſariorum ordo primis Eccleſiæ temporibus clero annum erabatur, tom. 2. p. xliiij.
Fovea, ſive *ciſterna*, pro maximis periculis, tom. 2. p. 133. c. 2. Foveam alteri fodere, pro periculum ei intentare, tom. 2. p. 140. c. 2. Cadere in foveam alteri effoſſam, pro in malum alteri paratum incidere, *ibid.*
Frænum imponere hoſtibus, pro eorum violentiam inhibere & avertere, tom. 2. p. 80. c. 2. 169. c. 1. decenter prudenterque moderari, ſi de lingua ſermo ſit, *ibid.* p. 169. c. 1. Frænum abjicere, pro jugum excutere, obedientiam detrectare, ſi de ſubditis agatur, *ibid.*
Frangere caput, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. pag. 79. c. 2.
Frangere ova aſpidum, vide *Ova*.
Frater pro ſimili, tom. 2. p. 194. c. 2. altero, *ibid.* & p. 195. c. 1. cognato, *ibid.* p. 235. c. 1. conſanguineo, *ibid.* amico, *ibid.*
Frater & ſoror, pro piis ac fidelibus, tom. 2. p. 194. c. 1. Hæc vox *frater* interdum deficit, tom. 1. p. 495. c. 1.
Frigidum eſſe in fide, pro à Chriſto alienatum eſſe, tom. 2. p. 134. c. 1.
Frons dura, pro magnanimitate & conſtantia, tom. 2. p. 179. c. 1. ærea, pro peccandi ſtudio, & in peccatis obfirmatione, *ibid.* Frons meretricis, pro ſumma impudentia, *ibid.*
Fructificare Deo, pro bona opera, quæ ei grata ſint, facere; morti, pro opera, quæ mortem animæ afferunt, exercere, tom. 2. p. 148. c. 2. 149. c. 1.
Fructus pro mercede, tom. 2. p. 148. c. 2. operibus, *ibid.* Fructus labiorum, pro ſermone, *ibid.* pag. 149. c. 1.
Frumentum pro pane, tom. 2. p. 40. c. 2. horreis in quibus aſſervatur, *ibid.* pag. 53. c. 1. Frumenti copia, pro bonorum omnium abundantia, *ibid.* p. 155. c. 2.
Fugere pro confundi, tom. 2. p. 44. c. 2.
Fulgur pro lamina lanceæ vel gladii coruſcante, tom. 2. p. 129. c. 1. gladio, *ibid.* c. 2.
Fulmina & grandines, pro Dei ſagittis, tom. 2. p. 91. c. 1.
Fumus pro pœnis à Deo inflictis & hoſtibus, tom. 2. p. 126. c. 1.
Funda animam projicere, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 79. c. 2.
Fundamentum pro Chriſto, tom. 2. p. 204. c. 2. terræ creatione, *ibid.* initio, *ibid.* p. 205. c. 1. fine, *ibid.* Fundamenta cœlorum, quæ? *ibid.* p. 55. c. 2.
Fundare, pro confirmare, tom. 2. pag. 204. c. 2. conſultare, *ibid.* conſtituere, ſtatuere, decernere, ordinare, *ibid.* & p. 205. c. 1.
Funes & vincula iniquitatis, pro captivitate ſpirituali & pœnis magno conatu arceſſitis, tom. 2. p. 220. c. 2.
Funiculus pro vaſtatione, deſtructione, ſolo æquatione, &c. tom. 2. pag. 215. c. 2. Funiculus argenteus, pro ſpina dorſi, *ibid.* p. 258. c. 1.
Funis pro tractu ſeu regione, tom. 2. p. 36. c. 1. 2.
Furari cor, pro clanculum dicere vel agere, tom. 2. p. 203. c. 1. 244. c. 2. malis artibus animum alterius

rius ſibi conciliare, *ibid.* pag. 203. c. 2.

Fures & latrones, pro Pontificibus, Sacerdotibus, Phariſæis, tom. 2. p. 203. c. 2.

Furnus, ſive caminus, quo ſenſu Deo tributus? tom. 2. p. 92. c. 2.

Furto allatum, pro clanculum allatum aut acceptum, tom. 2. p. 148. c. 1.

Futurum quomodo Hebræis appellatum? tom. 1. p. 151. Qui ejus characteres & incrementa? *ibid.* Propoſitam quamlibet ejus perſonam facilis inveniendi ratio, *ibid.* p. 151.

Futurum pro præſenti, tom. 1. p. 546. c. 2. præterito, *ibid.* c. 1. imperativo, *ibid.* c. 2. & p. 547. c. 1.

G

GAbla & Seir, eadem regio, tom. 1. p. 445. c. 1.

Gad, unde ſic dictus? tom. 1. p. 440. c. 1.

Gadara & Gergeſſa eadem, ut videtur, civitas, tom. 1. p. 445. c. 1.

Gaius, nomen pluribus commune, tom. 1. p. 442. c. 2.

Galea ſalutis, pro ſpe & deſiderio ſalutis æternæ, tom. 2. p. 211. c. 1.

Gammadæi, qui populi? & unde ſic dicti? tom. 1. p. 451. c. 2.

Gatrad, quid in neomeniæ Tiſchri inveſtigatione? tom. 2. p. 490. c. 1.

Gaudere in puniendo quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 72. c. 2.

Gaudium quomodo areſcere dicatur? tom. 2. p. 148. c. 1.

Gebalena duplex, tom. 1. p. 445. c. 1.

Gedeon, cur cognominatus Jerobaal? tom. 1. pag. 447. c. 2.

Gehenna unde ſic dicta? tom. 1. p. 452. c. 2. tom. 2. p. 259. c. 2. Gehenna pro inferno, *ibid.*

Gemara, quid? & cur ſic dicta? tom. 2. p. 415. c. 1. Jeroſolymitana, quando & à quo ſcripta? *ibid.* p. 414. c. 1. 415. c. 2. Plenior eſt Babylonica, *ibid.* p. 422. c. 1. 2.

Gemara Babylonica, quando, & à quibus inchoata, continuata, & abſoluta? tom. 2. p. 414. c. 1. 2. 415. c. 2. Qui Talmudis codices ea inſtructi? qui deſtituti? *ibid.* p. 415. c. 2. Utraque cum Miſchna corpus Talmudis conſtituit, *ibid.* pag. 415. c. 1. Quomodo a Miſchna in Talmudis editionibus diſtinguatur, & quem locum in Talmude occupet? *ibid.* Interdum Talmudis nomine appellatur, *ibid.* c. 2.

Gematria, quid? unde ſic dicta? & quod ejus objectum? tom. 2. p. 390. & ſeqq. [illegible]uot ejus modi? *ibid.*

Gemitus quo ſenſu creaturæ inanimæ tributus? tom. 2. p. 107. c. 2.

Gemmæ pro interno Eccleſiæ ſplendore, & vera J. C. cognitione, tom. 2. p. 144. c. 1. 2.

Generare, *gignere*, pro aliquid producere, tom. 2. p. 198. c. 2. Deo tributum, pro filios per gratiam regenerationis adoptare, *ibid.* De Eccleſia & ejus miniſteris dictum, pro filios ſpirituales gignere, *ibid.*

Generatio quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 86. c. 2. Generatio pro hiſtoria, *ibid.* p. 198. c. 2. Generatio mortis qua ratione peccato tributa? tom. 2. p. 113. c. 2.

Geneſis, quot habet verſiculos? & quis eorum medius? tom. 2. p. 409. c. 1.

Geniminæ viperarum pro impiis, tom. 2. p. 173. c. 2.

Genitivus caſus, ſeu nomen rectum in gignendi caſu, denotat cauſam efficientem, tom. 1. p. 481. c. 1. materialem, *ibid.* p. 482. c. 1. finalem, *ibid.* c. 2. effectum, *ibid.* ſubjectum recipiens, *ibid.* p. 483. col. 1. ſubjectum occupans, *ibid.* & c. 2. adjunctum, *ibid.* c. 2. comparationem, *ibid.* p. 484. c. 1. & 2.

Genua debilia roborare, pro afflictos erigere, ſolari, & confirmare, tom. 2. p. 183. c. 2.

Genus, quid? & quotuplex Hebræis? tom. 1. p. 49. 50. Quomodo neutrum, quo caret lingua Sancta, exprimatur? *ibid.* pag. 50. init. 474. §. VI. can. I. Qui genus dignoſcatur in nominibus? *ibid.* p. 50. Neutrum, cum de perſona agitur, in N. Teſt. uſurpatum, *ibid.* p. 475. can. II. Nomina, quod ad eorum genus attinet, anomala, *ibid.* p. 51. in Append.

Genus verba Hebraïca non reſpuunt, tom. 1. p. 141. Quibus eorum perſonis illud competat *ibid.* Ad orationis perſpicuitatem confert, tom. 2. pag. lxxxix.

Gera, nummus Hebraïcus, ejus etymologia & pretium, tom. 2. p. 514. c. 1.

Gergeſſa & Gadara eadem, ut videtur, civitas, tom. 1. p. 445. c. 1. 2.

Germen cur vocetur Chriſtus? tom. 2. pag. 96. c. 1. Germen ſive ſurculus plantationis Dei cur dicta Eccleſia? *ibid.* p. 147. c. 2.

Germinare de pilis & cornu uſurpatum, tom. 2. pag. 148. c. 2. Germinare virgines, pro fœcundas eas ad laudandum Deum efficere, *ibid.* p. 149. c. 1.

Gerundium, quid? & cur ſic dictum? tom. 1. p. 147. Verborum Hebræorum gerundia quomodo formentur? *ibid.* Quæ conjugationes careant gerundiis? *ibid.*

Gladius pro bello & cæde, tom. 2. pag. 35. c. 2. 36. c. 1. 57. c. 1. doloribus acerbiſſimis, *ibid.* p. 210. c. 1. re penetrante & efficaciſſima, *ibid.* & col. 2. quovis armorum genere, *ibid.* p. 236. c. 1.

Gladius ſpiritus, pro verbo Dei, tom. 2. p. 211. c. 1. impinguatus, pro occiſorum multitudine, *ibid.* p. 163. c. 2.

Gladius & framea quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 91. c. 1. 2. Gladii emtio pro imminente periculo deſignando, *ibid.* p. 59. c. 2.

Gloria pro lingua ejus organo, tom. 2. p. 42. c. 1. glorioſis operibus, *ibid.* p. 52. c. 2. Gloria & robur pro celebratione gloriæ ac roboris, *ibid.* p. 50. c. 1.

Goliath, cur dictus *vir mediatarum*? t. 1. p. 488. c. 2.

Digitized by Google

Gomor vide *Omer*.
Gordiæi montes unde ſic vocati? tom. 1. p. 445. c. 1.
Gradatio, fig. Rhetor. tom. 2. p. 293. c. 1. 2.
Gramen pro donorum ſpiritualium incremento, tom. 2. p. 205. c. 1.
Græca lingua, vide *Lingua*.
Græca quædam verba duplicem actionem includunt inſtar Hiphil Hebræorum, tom. 1. p. xxxvj. 533. c. 1. 2. initio.
Græcus & *Græca*, pro viro ac muliere gentili, tom. 2. p. 235. c. 2. Græci, more Phœnicum, à quibus literas, ſaltem hodiernas, acceperunt, à dextra ad ſiniſtram olim ſcribebant, tom. 1. p. 1. 2. Iidem poſtea ſcripſerunt βουστροφηδὸν, *ibid.* Denique ſequutis temporibus verſus omnes à ſiniſtra dextram verſus incœpere, *ibid.*
Grammatica Hebraïca, ejus definitio, tom. 1. pag. 1. Quomodo vocetur à Rabbinis? *ibid.* Quando ſcribi cœpit? *ibid.* p. 48. c. 2. Sine punctis vocalibus nonniſi imperfectiſſima fieri poteſt, tom. 1. p. xc. Breviſſimæ ſunt inutiles, tom. 1. p. xxviii. tom. 2. p. xxi. lxxxviij. lxxxix. xc. Grammaticæ Hebrææ ſtudium ad intelligendam Scripturam eſt maxime neceſſarium, tom. 1. p. xxvij. tom. 2. p. lxxxvij. Grammatica Maſſorethica, ſi methodice tradatur, facilis eſt, & ad genuinum Scripturæ ſenſum inveniendum optima dux, tom. 2. p. xcvj.
Grammaticæ Chaldaicæ compendium, tom. 1. p. 569. & ſeqq.
Grammatici Hebræi primi & præcipui, tom. 1. pag. 48. c. 1.
Grando, pro Divina ultione & pœnis à Deo inflictis, tom. 2. p. 129. c. 2.
Gratia in labiis Chriſti diffuſa, pro Evangelio, tom. 2. p. 135. c. 1.
Gratis pro *fruſtra*, tom. 2. p. 249. c. 2.
Gregorius XIII. cur? quando? & quomodo emendari juſſerit Kalendarium Julianum? tom. 1. p. 428. c. 1. 2. 430. c. 1. 2.
Greſſus ſuos rectos facere pedibus ſuis, pro vitam ſuam ad legis Divinæ normam exigere, tom. 2. p. 216. c. 2. Greſſus effundi, pro vacillare, nutare, declinare à via recta, tom. 2. p. 135. c. 2.
Guſtare pro intelligere, experiri, & frui, tom. 2. p. 189. c. 1. Guſtare vinum, pro inebriari, *ibid.* p. 54. c. 1.
Guſtus quo ſenſu Deo tributus? tom. 2. p. 84. c. 1. Guſtus pro conſilio, ſententia, ratione, *ibid.* pag. 189. c. 1.
Guttur pro ſermone, tom. 2. p. 35. c. 1. 2.

H

HAbel, vide *Abel*.
Habitaculum pro carcere, tom. 2. p. 231. c. 2.
Habitare in excelſis, in Sion, in Eccleſia, in contritis cordibus, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. pag. 89. c. 2. 90. c. 1.
Habitatio pro familia, tom. 2. p. 52. c. 1.
Hæreditas quo ſenſu Deo tributa, & quæ? tom. 2. p. 92. c. 2. Hæreditas pro æternis & cœleſtibus donis, *ibid.* p. 213. c. 2.
Hamum ponere in naribus, & frænum in labiis, quo ſenſu dicitur Deus? tom. 2. p. 80. c. 2.
Hananias quo ſenſu propheta dictus? tom. 2. p. 55. c. 1.
Haſta pro quovis armorum genere, tom. 2. p. 236. c. 1. Haſta fulgurans quo ſenſu Deo tributa? *ibid.* p. 91. c. 2.
Haurire pro ſcrutari, cognoſcere, frui, tom. 2. p. 136. c. 2.
Hauſtus faciei, pro aſpectu, tom. 2. p. 160. c. 1.
Haphtara, quid? unde ſic dicta? & ejus origo, tom. 1. p. 437. c. 2. Haphtaroth & Paraſchoth deſcriptio, *ibid.* p. 440. 441. 442. Haphtaroth certorum quorumdam feſtorum ac Jejuniorum peculiares, *ibid.* p. 442. & ſeqq.
Hebdomades, quotuplicis generis apud Hebræos? tom. 1. p. 426. 1. 2.
Hebræa lingua, vide *Lingua*.
Hebræa grammatica, vide *Grammatica*.
Hebræi grammatici, vide *Grammatici*.
Hebraïcæ lectionis praxis, tom. 1. p. 41. & ſeqq.
Hebraici ſtudii feliciter inſtituendi ratio, tom. 1. p. xl. & ſeqq.
Hebræus Textus, vide *Textus*.
Hemantica literæ, vide *Litera*.
Hemanticum nomen, vide *Nomen*.
Hendiadys, quid? tom. 1. p. 460. c. 1.
Heri pro quolibet tempore præterito, tom. 1. p. 562. c. 1. *Heri, hodie, in ſæcula*, pro æternitate, tom. 2. p. 90. c. 1.
Hermon, Sarion, Sanir, & *Sion*, idem mons, tom. 1. p. 444. c. 1.
Herodes, nomen pluribus commune, tom. 1. p. 441. c. 2.
Herodotus explicatus vel laudatus, tom. 1. p. 426. c. 2. 495. c. 2. 551. c. 1.
Heſiodus explicatus vel laudatus, tom. 1. p. 614. c. 1. tom. 2. p. 43. c. 2.
Heſychius laudatus, tom. 1. p. 2. c. 2.
Hethem pro Herbeis, tom. 2. p. 238. c. 2.
Heva, unde ſic dicta? tom. 1. p. 440. c. 2.
Hexametros verſus in Scriptura eſſe quo ſenſu dicant Joſephus, Euſebius, & Hieronymus? tom. 2. p. 338. c. 1.
Hhiriq qaton, in quo differat ab Hhiriq gadhol, & ab Hholem deficiente? tom. 1. p. 16. c. 1. 2. Sæpe pro hhiriq gadhol uſurpatur; vel, ut aliis placet, (י) comes ־ Hhiriq gadhol ſæpe excidit, *ibid.* p. 416. c. 1. 2. in fin. 417. c. 1.
Hholem duplex, plenum & deficiens, tom. 1. p. 15. c. 2. Deficiens æque magna motio eſt atque plenum, *ibid.* Deficientis munere interdum fungitur punctum, quod dextro vel ſiniſtro cornu ־ ש imminet, *ibid.* p. 14. 15. Quandonam plenum, quandonam deficiens ſcribendum? *ibid.* p. 16. c. 1. 2. Genuina utriuſque pronuntiatio, *ibid.* p. 15. c. 2.
Hhomer, Chomer, Corus, menſura cava Hebraïca,

Digitized by Google

ejus capacitas, tom. 2. p. 525. c. 2. 527. c. 1.

S. Hieronymus, quos linguarum Hebraicæ & Chaldaïcæ magiſtros habuerit? tom. 2. p. xxvj. Quando Hebræa volumina Latine reddere cœperit? *ibid.* p. xxiv. Cur ejus verſio Pſalmorum ex Hebræo in Eccleſia non obtinuerit? *ibid.* pag. 297. c. 1. Non ſibi conſtat circa literarum quarumdam Hebraicarum poteſtatem ac ſonum, tom. 1. pag. 26. c. 1. tom. 2. p. lv. Septuaginta interpretum lectionem in nominibus propriis vulgo ſequitur, & qua de cauſa? tom. 2. p. liv. Duplicem prolationem ש non ignoravit, tom. 1. pag. 7. c. 2. p. 8. c. 1. tom. 2. p. lv. & ſeqq. Judæorum ætatis ſuæ lectionem ſæpius antepoſuit Septuaginta interpretum lectioni, tom. 2. p. xxx. Cur ab ea Judæorum lectione interdum recedat? *ibid.* p. xxxj. xxxij. De verſionis ſuæ ſinceritate ac fide dubitantes provocat ad Judæos, tom. 1. pag. xxj. Septuaginta interpretes Spiritu S. afflatos non credidit, & diſtinctas eorum cellulas ridet, *ibid.* Imo eos inſimulat quod Scripturæ myſtica, & præſertim quæ Chriſti adventum pollicebantur, Ptolemæo regi prodere noluerint, *ibid.* p. xvij. Amanuenſium in exſcribendis Hebræis vocibus oſcitantiam & imperitiam conqueritur, *ibid.* pag. 37. c. 2. tom. 2. p. lx. Cur Philonis librum de nominibus Hebraïcis interpretari noluerit? tom. 2. p. xl. xlj. Quid per *varietatem accentus* intellexit? tom. 1. pag. 7. c. 2. p. 8. c. 1. tom. 2. p. lv. & ſeqq. Quo ſenſu verſus Hexametros, Pentametros, &c. necnon Dactylos & Spondæos in quibuſdam Scripturæ libris agnoverit? tom. 2. p. 338. c. 1. An textum Hebræum à Judæis corruptum exiſtimaverit? tom. 1. p. viij. ix.

Hieruſalem, vide *Jeruſalem*.

Hin, menſura cava Hebraïca, ejus capacitas, tom. 2. p. 526. c. 1. 527. c. 1. 2.

Hiram, nomen pluribus commune, tom. 1. p. 441. c. 1. Hiram pro Hiramo & Salomone, tom. 2. p. 245. c. 2.

Hirci, ſive *hædi*, pro reprobis, tom. 2. p. 172. c. 2. ducibus & gubernatoribus populi, *ibid.*

Hodie, pro præſenti tempore, & pro æternitate, tom. 1. p. 562. c. 1. 2.

Homerus explicatus vel laudatus, tom. 1. p. 470. c. 2. 473. c. 1. 480. c. 2. 493. c. 1. 526. c. 1. 558. c. 2. 572. c. 2. 584. c. 2. 585. c. 1. 586. c. 2. 599. c. 2. tom. 2. p. 59. c. 2. 128. c. 2. 141. col. 2. 191. c. 2.

Homo pro toto populo, tom. 2. pag. 110. c. 1. viro ſive marito, *ibid.* p. 231. c. 2. anima, *ibid.* p. 240. c. 1. corpore, *ibid.*

Hora, nomen & res veteribus ignota, tom. 2. pag. 426. c. 1. Ex horis aliæ ſunt æquales, aliæ inæquales, *ibid.* Qui inæqualibus olim uſi? *ibid.*

Hora quot in partes tribuatur ab aſtronomis noſtris? tom. 2. p. 426. c. 2. 499. c. 1. Judaïcis, *ibid.* & p. 478. c. 1.

Hora pro his, quæ in illa fiunt, tom. 2. p. 54. c. 2. tempore, *ibid.* pag. 247. c. 2. Horæ Judæorum quomodo numerabantur? tom. 1. p. 613. c. 1. 2. tom. 2. p. 426. c. 2.

Horatius explicatus vel laudatus, tom. 1. p. 462. c. 1. 486. c. 1. 491. c. 2. 509. c. 2. 595. c. 2. tom. 2. p. 37. c. 2. 135. c. 1. 243. c. 1. 291. c. 2. 340. c. 1. 495. c. 1.

Hortus pro Eccleſia, tom. 2. p. 151. c. 1. vita æterna, *ibid.*

Hoſanna, quid? & unde compoſitum? tom. 1. pag. 30. c. 1. 628. c. 1. 2. Hoſanna rabba, feſtum Judaïcum, tom. 2. p. 433. c. 2.

Humani affectus Deo tributi, tom. 2. p. 71. §. II.

Humerus pro afflictionibus & calamitatibus, tom. 2. p. 181. c. 1. obedientia & concordia, *ibid.* regione, *ibid.* Humerus recedens, pro inobedientia, *ibid.*

Hydria pro venis, tom. 2. p. 258. c. 1.

Hypanixis, quid? tom. 2. p. 267. 268.

Hypallage, quid? tom. 1. p. 497. c. 1. 2. 498. c. 1. 2. tom. 2. p. 23. c. 1. 2.

Hyperbole, quid? & quotuplex? tom. 2. p. 250. Hyperbole Rhetorica, *ibid.* & p. 251. c. 1. 2. Logica, *ibid.* p. 252. c. 1. 2.

Hypotypoſis, fig. Rhetor. tom. 2. p. 289. c. 1. 2.

Hyſſopus. pro aſpergillo ex hyſſopo partim facto, tom. 2. p. 246. c. 1.

Hyſterologia. ſive Poſtpoſitio, aut Recapitulatio, quid? tom. 2. p. 30. 31.

I

JAcob, unde ſic dictus? tom. 1. p. 440. c. 1. Cur cognominatus Iſraël? *ibid.* p. 446. c. 1. & tom. 2. p. 569. c. 1. Jacob pro populo Iſraëlitico, tom. 2. p. 34. c. 2. ſuis ipſiuſmet bonis, *ibid.* p. 49. c. 1.

Jacobus, nomen pluribus commune, tom. 1. p. 442. c. 1. Jacobus & Joannes cur *Boanerges*, ſeu filii tonitrui a Chriſto cognominati? tom. 1. p. 447. c. 1. tom. 2. p. 129. c. 1.

Iambicos verſus in Scriptura quo ſenſu agnoſcat S. Hieron. tom. 2. p. 338. c. 1.

Jannes & *Jambres*, ſive *Mambres*, magorum Ægyptiorum nomina unde S. Paulo nota? tom. 2. p. 303. c. 1. 2.

Janua oculorum pro bivio, tom. 2. p. 294. c. 1. 2. Vide etiam *Porta*.

Japheth pro eius poſteris, tom. 2. p. 34. c. 2.

Ichabod, unde ſic dictus? tom. 1. p. 439. c. 2.

Idcirco, *propterea*, pro *atqui*, *attamen*, tom. 1. pag. 621. 622.

Idiotæ antiquis Rabbinis dicuntur Cuthæi, ſive Samaritani, tom. 1. p. 5. c. 1.

Idola cur dicta *Elohim*? tom. 2. p. 114. c. 2.

Idumæa cur dicta *Duma*? tom. 2. p. 267. c. 2. Idumæi & Moabitæ, pro quibuſvis Eccleſiæ hoſtibus, *ibid.*

Jebus & *Jeruſalem*, eadem civitas, tom. 1. pag. 445. c. 2.

Jecur & *fel in terram effuſum*, pro maximis doloribus, tom. 2. p. 135. c. 2.

Jehu, cur vocatus *Zambri*? tom. 1. p. 452. c. 1.

Jejunia Judæorum, quot? & quomodo ab eis agantur? tom. 2 p. 469. 470. 471.
Jemini pro Benjaminita, tom. 1. p. 432. c. 2.
Jephtha filia an fuerit immolata? tom 1. p. 612. c. 1.
Jeremias, ejus etymologia, tom. 1. p 431. c. 1. An Temoura uſus ſit? tom. 2. p. 396. c. 1. 2.
Jerubbaal & Jerubbeſeneth, idem, tom. 1. p. 444. c. 1.
Jeruſalem primo dicta *Salem*, deinde *Jebus*, tom. 1. p. 448. c. 2. Variæ ejus etymologiæ, *ibid.* Cur in duali numero venit? *ibid.* Qabbaliſtica dualis hujus numeri expoſitio, *ibid.* Cur dicta Ariel, ſive leo Dei. *ibid.* pag. 445. c. 2. tom. 2. p. 167 c. 1. Oholiba, tom. 1. p 445. c. 2. vallis viſionis, tom. 2. p. 139. c. 1. 2. 267. c. 2. 268. c. 1. lapis oneris, *ibid.* pag. 143. c. 2. urbs pacificorum, *ibid.* p. 268. c. 1.
Jeruſalem pro ejus incolis, tom. 2. p. 48. c. 2. Eccleſia chriſtiana, tom. 1. p. 452. c. 1. tom. 2. p. 48. c. 2. 222. c. 1.
Jeruſalem terrena, pro Eccleſia Judaïca; cœleſtis, pro Chriſtiana, tom. 2. p. 260. c. 2.
Jeſſui & Abinadab, idem, tom. 1. p. 443. c. 2.
Jeſus, ejus etymologia, tom. 1. pag. 435. c. 1. Cur dictus *unctus* ſeu *Meſſias*? tom. 2. p. 228. c. 1. Nomen hoc ſanctiſſimum Qabbaliſtice expoſitum, *ibid.* p. 391. c. 2. 392. c. 1. 393. c. 1.
Jeſus, filius Joſedec, Chriſti typus, tom. 2. p. 212. c. 2.
Ignis, cur vocetur Deus? tom. 2. p. 100. c. 2. Ignis pro angelis, ſeu voluntatis Divinæ miniſtris, Evangelio, hoſtibus, bellis, calamitatibus, & omnibus quæ incommoda & necem ipſam inferunt, tom. 2. pag. 123. c. 1. 2. *Salvari quaſi per ignem*, vide *Salvum eſſe.*
Ignoratio quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 73. c. 1. 2. p. 74. c. 1. ſiniſtræ, *ibid.* p. 104. c. 1.
Illaqueare, *Illaqueari*, vide *Laqueus.*
Imitatio, Proſopopœiæ modus, tom. 2. p. 292. c. 1. 2.
Immutatio, *mutatio*, pro morte, tom. 2. p. 232. c. 1.
Imperativus quomodo Hebræis vocatus? tom. 1. pag. 149. Cur dictus *futurum primum*? ibid. Secundis tantum conſtat perſonis, & qua de cauſa? *ibid.* & p. 150. c. 1. Incrementa ejus, quæ? & eorum origo, *ibid.* Cur paſſivæ conjugationes, præter Niphal, careant imperativo? *ibid.*
Imperativus pro præterito vel præſenti, tom. 1. p. 541 c. 1. futuro, *ibid.* c. 2. 542. c. 1. ſubjunctivo & permiſſivo modo, *ibid.* p. 542. c. 2.
Imperativus verbi *Video*, pro adverbio demonſtrativo *Ecce*, tom. 1. p. 568. c. 1. 2.
Implere manum, vide *Manus.*
Impotentia, quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. pag. 86. c. 1. 2.
Incaleſcere, pro ira, zelo, & pravo libidinis affectu corripi, tom. 2. p. 126. c. 2. idololatriam exercere, *ibid.*
Incircumciſus Labiis, pro balbutiente aut difficulter loquente, tom. 2. p. 227. c. 2. Incircumciſus corde vel mente, pro incredulo, impio, &c. *ibid.*
Incrementa verborum quotuplicis generis? tom. 1. p. 142. Quæ? & unde formata in præteritis? *ibid.* & p. 143. c. 2. 144. c. 1. 2. in participiis, *ibid.* p. 144. 145. in imperativis, *ibid.* p. 149. 150. c. 1. in futuris, *ibid.* p. 151. 153. c. 1. 2.
Incrementum, ſive *Gradatio*, fig. Rhetor tom. 2. p. 293. c. 1. 2.
Increpatio Deo tributa, quid ſignificet? tom. 2. pag. 70. c. 1.
Incubare aquis, quo ſenſu dicatur Spiritus Sanctus? tom. 2. p. 90. c. 1. 2.
Inductio, quid? quotuplex? & ejus inveniendæ ratio, tom. 1. p. 480. c. 2 481. c. 2.
Indui Chriſtum, *virtute ex alto*, quid? tom. 2. pag. 94. c. 1.
Inebriari, pro gaudio, &c. abundare, tom. 2. p. 198. c. 1. 2. calamitatibus obrui, *ibid.* c. 2.
Inebriatio ſagittis tributa, tom. 2. p. 107. c. 2.
Infans, *lactens*, *puer*, *parvulus*, pro electis & fidelibus, tom. 2. p. 191. c. 2. rudibus in doctrina fidei, *ibid.* p. 192. c. 1. ſtolidis & impiis, *ibid.* racemis, *ibid.* c. 2.
Infantium lactatio, pro Eccleſia primitiva inter gentes collecta, fota, & conſervata, tom. 2. p. 192. c. 2.
Inferiora terræ, pro utero materno, tom. 2. p. 139. c. 2. 140. c. 2.
Infernus, ſive *ſepulchrum*, pro mortuis, tom. 2. p. 48. c. 1. maxima profunditate, *ibid.* p. 252. c. 1.
Infinitivus, cur Hebræis *fons*, vel *origo* dictus? tom. 1. p. 146. Temporis, perſonæ, numeri, ac generis differentia caret, *ibid.* Junctus cum particulis aut præpoſitionibus ב, כ, ל, מ, Latinorum gerundia conſtituit, *ibid.* & p. 147.
Infinitivus pro præſenti, tom. 1. p. 539. c. 1. præterito, *ibid.* futuro, *ibid.* c. 2. & p. 540. c. 1. imperativo, *ibid.* participio, *ibid.* nomine ſubſtantivo, *ibid.* p. 149. c. 2. 484. 485. c. 1. 2. 541. c. 1. 2. adverbio, *ibid.* p. 536. c. 2. 597. c. 2. Quomodo poſt præpoſitionem exprimatur? *ibid.* p. 581. c. 1. 2. Ejus ellipſis, *ibid.* p. 536. c. 2.
Infirma & egena elementa, cur dicta lex Moſaïca? tom. 2. p. 195. c. 2.
Infirmitas pro calamitate, tom. 2. p. 185. c. 2. 186. c. 1.
Infirmus pro mortuo in peccatis, tom. 2. p. 254. c. 1.
Ingredi & egredi, pro omnibus vitæ actionibus, tom. 2. p. 238. c. 2.
Iniquitas pro ejus pœnis, tom. 2. p. 37. c. 1. iniquo, *ibid.* p. 52. c. 1 Iniquitas calcaneorum, pro morte, *ibid.* pag. 265. c. 1 Iniquitatem portare, vide *Portare.*
Injuria afficere pro nocere, tom. 2. p. 38 c. 1.
Inſtrumentum pro re per illud effecta, tom. 2. p. 35.
Inſula pro earum incolis, tom. 2. p. 47. c. 1.
Intellectus & ratio jumentis, avibus, piſcibus, terræ, & ſpinis tributa, tom. 2. p. 104. c. 1. 105. c. 2.
Intelligentia manibus tributa, tom. 2. p. 103. c. 1.
Interjectio, quid? & quotuplex? tom. 1. p. 385. 386. Interjectiones obſecrantis, *ibid.* pag. 628. c. 1. 2. hortantis, *ibid.* c. 2. & p. 629 c. 1. abominantis, *ibid.* p. 629. c. 1. inſultantis, *ibid.* c. 2.
Interiora, vel *penetralia auſtri*, pro ſtellis verſus polum antarcticum ſitis, tom. 2. p. 209. c. 1. 2.

Digitized by Google

Interpretatio, fig. Rhetor. tom. 2. p. 294. c. 1. Variarum unius ejuſdemque Scripturæ vocis aut commatis interpretationum cauſæ, tom. 1. pag. xxxv. xxxvj.

Interpretes antiqui vim verborum ſæpe opinati ſunt magis quam expreſſerunt, tom. 1. p. xliv. Cur & à ſe invicem, & ab Hebræo textu, circa unius ejuſdemque Scripturæ vocis aut commatis interpretationem ſæpe diſſideant *ibid.* p. xxxiij. & ſeqq.

Interrogatio, fig. Rhetor. tom 2. pag. 282. c. 2. 283. 284. 285. 286. Interrogationes quo ſenſu Deo & Chriſto tributæ? *ibid.* p. 73. c. 2. 74. c. 1.

Invenire, pro conſequi, potiri, tom. 2. p. 238. c. 2.

Inventio calamitatibus, malis, & afflictionibus tributa, tom. 2. p. 112. c. 1. bonis, *ibid.*

Inverſæ literæ, vide *Litera.*

Innudare, pro terram hoſtiliter invadere, & eam militibus operire, tom. 2. p. 134. c. 1. 2. feſtinare, *ibid.* c. 2.

Invocare Deum, pro Divinum ei cultum exhibere, tom. 2. p. 238. c. 2. 239. c. 1.

Joachas, *Azarias*, & *Ochoſias*, idem, tom. 1. p. 443. c. 1.

S. Joannes Baptiſta, cur dictus Elias? tom. 1. p. 452. c. 1. tom. 2. p. 221. c. 1. lucerna ardens & lucens, tom. 2. p. 124. c. 2.

S. Joannes Evang. Græce ſcripſit, ſed Syriace, quæ ſcripſit, concepit, tom. 1. p. xxxij. Sæpius quam Marcus & Lucas Hebræum ſequitur, tom. 2. p. 297. c. 2. 299. init.

Joiada, *Barachias*, & *Johanan*, idem, tom. 1. pag. 443. c. 2. 444. c. 1.

R. Jonas Cordubenſis, ejus opera grammatica, tom. 1. p. 48. c. 1.

Joſaphat vallis pro Eccleſia Novi Teſtamenti, tom. 1. p. 452. c. 1.

Joſiac & *Eſdras*, idem, tom. 1. p. 444. c 1.

Joſeph (Jacobi filius) quare cognominatus *Tſaphenath Pancahh*? tom. 1. pag. 447. c. 2. Cur dictus paſtor & lapis Iſraël, *ibid.* p. 143. c. 2. Idem pro univerſo populo Iſraëlitico, tom. 2. p. 245. c. 2. decem tribubus, *ibid.*

S. Joſeph (B. M. V. ſponſus) quo ſenſu dictus pater Chriſti? tom. 2. p. 55. c. 1.

Joſephus (hiſtoricus) an Hebrææ linguæ fuerit imperitus? tom. 2. p. xlj.

Joſue, cur ſic cognominatus aut nominatus Oſee filius Nun? tom. 1. p. 447. c. 1.

Ira, quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 71. c. 1. 2. 72. c. 2. oculis, *ibid.* p. 104. c. 2. Ira pro pœna & ultione ex illa profecta, *ibid.* p. 36. c. 1. mandato ex ira dato, *ibid.*

Ire, vadere, pro mori, tom. 2. p. 199. c. 1. pro vita, moribus, inſtitutis, *ibid.*

S. Irenæus ab Antichriſti nomine curioſius inveſtigando diſſuadet, tom. 2. p. 390. c. 1. 2.

Ironia, quid? tom. 2. pag. 60. Ironia in ſermone Dei & Chriſti, *ibid.* p. 62. c. 1, 2. 63. c. 1. 2. in ſermone ſanctorum, *ibid.* p. 63. c. 1. 2. Ironiæ appendices, *ibid.* c. 2. p. 64. c. 1. 2. Ironia cum permiſſione & conceſſione conjuncta, *ibid.* p. 287. c. 2.

Iſaac, unde ſic dictus? tom. 2. p. 439. c. 1. Iſaac pro ejus poſteris, *ibid.* p. 426. c. 2.

Iſaac, ejus etymologia, tom. 1. p. 431. c. 1.

Iſboſeth & *Eſbaal*, idem, tom. 1. p. 444. c. 1.

Iſcariot, ſive *Iſcarioth*, vide *Judas.*

Iſocrates explicatus vel Lucianus, tom. 1. p. 471. c. 1. 532. c. 2. 561. c. 2.

Iſrael, unde & cur ſic cognominatus Jacob? tom. 1. p. 446. c. 1. 2. tom. 2. p. 569. c. 1. Iſraël pro populo Iſraëlitico, tom. 2. p. 34. c. 2. Iſraël & Juda, pro Eccleſia Chriſtiana, *ibid.* p. 221. c. 2.

Iſraëlitæ cur dicti rami? tom. 2. p. 147. c. 2. Eorum per mare rubrum tranſitus Baptiſmi typus fuit, *ibid.* p. 229. c. 2.

Iter Sabbathi, quid? tom. 2. pag. 524. c. 1. 2. Iter in urbem neſcire, pro notiſſima & tritiſſima quæque ignorare, *ibid.* p. 208. c. 2.

Iterum, *rurſus*, pro *è contrario*, *imo*, *præterea*, *etiam*, tom. 1. p. 567. c. 1. num. IV.

Jubilæus annus, quis? tom. 1. pag. 426. c. 2. De eo non convenit inter eruditos, *ibid.*

Juda, cur ſic appellatus? tom. 2. p. 273. c. 2. Nomen pluribus commune, tom. 1. p. 441. c. 2. & p. 442. c. 1.

R. Juda cognomine *Sanctus*, Miſchnæ auctor, quando floruerit? tom. 2. p. xxv. 414. c. 2.

R. Juda Hhiong, ejus ætas & opera grammatica, tom. 1. p. 48. c. 1.

Judæa pro Judæis, tom. 2. p. 48. c. 1.

Judæi, unde ſic dicti? tom. 2. p. 622. c. 1. Capſarii librariique noſtri ſunt, tom. 1. p. xij. Quo ſenſu illis credita eloquia Dei? *ibid.* Cur per omnes fere gentes & terras diſperſi, *ibid.* In captivitate, quæ ſub Veſpaſiano incœpit, non fuerunt pene conſumti, tom. 2. p. xlij. & ſeqq. Privilegia his à Romanis imperatoribus conceſſa, *ibid.* Puncta vocalia ejuſdem auctoritatis eſſe arbitrantur atque conſonantes, *ibid.* p. ix. His adverſus Chriſtianos Hebraice imperitos abutuntur, tom. 1. p. xj. tom. 2. p. xxxiv. Cur de nominum propriorum recentiorum punctis vocalibus ipſis non conveniat? tom. 2. p. liv. lv. Grammaticum Scripturæ ſenſum intelligunt, tom. 1. p. xij. tom. 2. p. xxvj. & ſeqq.

Judæi annos ſuos ab orbe condito vulgo computant, tom. 2. p. 485. c. 1. Quot ab eo tempore ad Æram Chriſti vulgarem numerent? *ibid.* Qua annorum forma diverſis temporibus ſunt uſi? *ibid.* p. 428. c. 2. 429. c. 1. Diem naturalem ab occaſu ſolis incipiunt, *ibid.* p. 425. c. 2. 426. c. 1. Diem artificialem in 12. horas tempore Chriſti etiam dividebant, *ibid.* p. 426. c. 2.

Judæi, quibus anni diebus ac feſtis Jeroſolymam convenire tenebantur? tom. 2. p. 430. c. 1. 2. Quomodo hodierni celebrent feſtum Paſchatis? *ibid.* p. 430. 431. Pentecoſtes, *ibid.* & p. 432. Tabernaculorum, *ibid.* & p. 433. Novilunii, *ibid.* novi anni. *ibid.* p. 434. Expiationis, *ibid.* p. 435. 436. lætitiæ Legis, *ibid.* pag. 437. Encæniorum, *ibid.* p. 466. Pourim, *ibid.* & p. 467. Sabbathi, *ibid.* pag. 467. 468.

Judæi Sanctorum defunctorum merita ſibi appli-

cari à Deo petunt, tom. 2. p. 434. c. 1. Agnoſcunt *Purgatorium*, ibid. pag. 467. c. 1. 2. p. 468. c. 2. Orant pro defunctis, *ibid.* p. 468. c. 2. Sub Græcorum & Romanorum imperio Græca & Latina nomina aut cognomina ſibi impoſuerunt, tom. 1. p. 435. c. 2.

Judas & *Thaddæus*, idem, tom. 1. p. 442. c. 2.

Judas Iſcariotes, unde ſic dictus? tom. 1. p. 442. c. 1. 487. c. 2. Cur dictus Diabolus? tom. 2. p. 116. c. 2.

Judas Machabæus, quare ſic appellatus? tom. 2. pag. 342. c. 1.

Judicare pro punire, caſtigare, tom. 2. pag. 38. c. 1. condemnare, *ibid.* abſolvere, liberare, *ibid.*

Judicium pro cauſa judicii, tom. 2. p. 49. c. 1. pœna & caſtigatione, *ibid.* p. 36. c. 2. condemnatione, *ibid.*

Jugiter pro *frequenter*, tom. 1. p. 562. can. II.

Jugum pro certa doctrina & agendi ratione, tom. 2. p. 171. c. 1. 2. moleſtus, afflictionibus, & ærumnis, *ibid.* c. 2. gravi & moleſto onere in ſpiritualibus, *ibid.* conjunctione & conformatione cum aliis, *ibid.*

Julianus annus, quis? & cur ſic appellatus? tom. 2. p. 408. c. 1.

Jumentum pro ejus parte aut membro, tom. 2. pag. 240. c. 2. homine ſtupido, rudi, & imperito, *ibid.* p. 164. c. 2.

Juncus pro infimæ ſortis hominibus, tom. 2. p. 150. c. 1.

Jupiter pro cœlo, tom. 1. p. 467. c. 1.

Juſtitia pro eleemoſyna, tom. 1. p. 489. c. 2.

Juſtorum liber, vide *Liber*.

Juvenalis explicatus vel laudatus, tom. 2. p. 53. c. 2. 174. c. 2. 254. c. 2.

K

KAbbala, vide *Qabbala*.

Kalendarium, quid? tom. 2. p. 425. Julianum cur? quando? & quomodo Gregorii XIII. juſſu emendatum? *ibid.* pag. 428. c. 1. 2. 430. c. 1. 2. XIV. Kalendaria Judaica ad inveniendas ſectiones Legis in Synagogis legi ſolitas adornata, *ibid.* pag. 446. & ſeqq.

Kamets, vide *Qamets*; *Kamets bhateuph*, vide *Qamets bhateuph*.

Karaïta, vide *Qaraïta*.

Kibbúts, vide *Qibbúts*.

Kibra, al. *Kivra*, ejus ſpatium, tom. 2. pag. 524. c. 1.

Kimbbi, aut *Kimchi*, vide *Qimbbi*.

L

LAbium pro ſermone, tom. 2. pag. 35. c. 1. ripa fluminis, *ibid.* p. 160. c. 2. ora vaſis, *ibid.* Labia quo ſenſu Deo tributa? *ibid.* p. 68. c. 2.

Labor pro rebus labore partis, tom. 2. pag. 36. c. 2. 37. c. 1.

Laborare quo ſenſu Deo tributum? tom. 2. pag. 77. c. 1. Laborare pro igne, quid? *ibid.* p. 223. c. 2.

Lac pro Meſſiæ beneficiis, tom. 2. p. 163. c. 2. Verbo Dei, *ibid.* p. 164. c. 1. primis religionis Chriſtianæ rudimentis, *ibid.*

Lacryma pro muſto & oleo, tom. 2. p. 180. c. 1. Lacrymas piorum in utre ponere, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 80. c. 2.

Lactans pro ſurculo ſive ramo tenero, tom. 2. p. 192. c. 1.

Lætari, vide *Exſultare*.

Lætitia quo ſenſu Deo punienti tributa? tom. 2. pag. 72. c. 2. *Lætitiæ* Legis feſtum cur? & à quibus inſtitutum? *ibid.* p. 437. c. 1. Quomodo à Judæis hodiernis celebretur? *ibid.* c. 2. & p. 438. c. 1. 2.

Laïs & *Dan*, eadem civitas, tom. 1. p. 448. c. 2.

Lambere, pro delere, perdere, conſumere, tom. 2. p. 160. c. 1.

Lamentatrices imperatæ inſtantes calamitates innuunt, tom. 2. p. 59. c. 2.

Lampas, vide *Lucerna*.

Laodicæa triplex, tom. 1. p. 443. c. 2.

Lapis, cur vocetur Chriſtus? tom. 2. pag. 101. c. 2. Lapis pro vaſe lapideo, *ibid.* p. 41. c. 1. idolo ex lapide facto, *ibid.* pondere libræ, *ibid.* perpendiculo lapideo, *ibid.* lapidum ſtrue, *ibid.* loco in quo eſt ipſe lapis, *ibid.* p. 53. c. 2. maximo animi ſtupore, *ibid.* p. 143. c. 2. duritie cordis & peccati ſtatu, *ibid.* quovis agri noxio, *ibid.* p. 236. c. 1. Lapides pro ſtructura integra & inſtaurata, *ibid.* p. 246. c. 2. Lapides pretioſi pro ſana doctrina, *ibid.* p. 142. c. 1.

Laqueus pro damno, exitio, &c. tom. 2. p. 166. c. 2. conſcientia peccatis irretita, *ibid.* Laqueos ponere, ſeu illaqueare, pro inſidiari, perdere, &c. *ibid.* alienas facultates intervertere & ad ſe rapere, *ibid.* Illaqueari pro obligari, *ibid.* Vide etiam *Rete*.

Laſſitudo pro magna contentione, tom. 2. p. 251. c. 1.

Latibulum quo ſenſu Deo tributum? tom. 2. p. 102. c. 1.

Latitudo cordis pro ſapientiæ & virtutis amplitudine, tom. 2. p. 204. c. 2. ſuperbia & audacia, *ibid.*

Lavare, quo ſenſu Deo tributum? tom. 2. p. 77. c. 1. Lavare & dealbare in ſanguine, pro purificare, *ibid.* p. 249. c. 2. Lavari aquis nivis, pro mundiſſimum fieri, *ibid.* p. 136. c. 1.

Laus pro objecto laudis, tom. 2. p. 57. c. 1.

Lebbæus, ejus etymon, & cur ita dictus Judas Apoſtolus? tom. 1. p. 442. c. 1.

Lectionis Hebraïcæ praxis, tom. 1. pag. 41. & ſeqq. Lectiones variæ in Veteri & Novo Teſtamento, *ibid.* p. xiv. xv. tom. 2. p. 409. c. 2. 410. c. 1.

Leo pro robuſto & potente, tom. 2. p. 167. c. 1. hoſtibus, *ibid.* Deo pœnas infligente, *ibid.* quavis immani bellua, *ibid.* p. 236. c. 1. Leonis & malæ beſtiæ abſentia, cicuratio, & ſocietas, pro ſpirituali regni Chriſti tranquillitate, *ibid.* p. 167. c. 1.

Lethech menſura cava Hebraica, ejus capacitas, tom. 2. p. 525. c. 2. 527. c. 1.

Levare animam ad Deum, pro in eo confidere, & opem ejus implorare, tom. 2. p. 203. c. 2. Levare manuum, vide *Manus*.

Lexica Gallica, tom. 2. p. 524. c. 1. 2.

Leviathan veteribus quibuſdam creditus pater Diaboli, tom. 2. p. 503. c. 1. Idem pro Nabuchodonoſore, *ibid.* p. 176. c. 2. 177. c. 1. 2.

Levitæ pro Eccleſiæ Chriſtianæ Diaconis, tom. 2. p. 225. c. 2. Quo ætatis anno miniſterium ſuum inchoabant? tom. 1. p. 518. c. 2.

Leviticus, quot ejus verſiculi, & quis eorum medius? tom. 2. p. 409. c. 2.

Lex Moſaica, quo ſenſu pædagogus ad Chriſtum? tom. 2. pag. 196. c. 1. infirma & egena elementa, *ibid.* p. 195. c. 2. Quomodo? a quot? & à quibus legatur in Synagogis Judæorum? *ibid.* pag. 468. c. 1.

Libanus pro regis Aſſyriorum ducibus & principibus, tom. 2. p. 138. c. 2. ſpiritali tempore Chriſti abundantia, *ibid.*

Liber, liberi, pro deſtituto omni ope, tom. 2. pag. 248. c. 2.

Liber, libri, quo ſenſu Deo tributus? tom. 2. p. 92. c. 2. 93. c. 1. Liber vitæ, quis? *ibid.* p. 93. c. 1. Liber Legis Synagogarum, ejus forma, *ibid.* p. 470. c. 1. & p. 536. Quo ritu ex arca extrahatur, aperiatur, legatur, populo oſtendatur, claudatur, & in eadem arca recondatur? *ibid.* pag. 470. c. 2. 472. c. 1. 2. 536.

Liber juſtorum, quis? tom. 2. p. 232. c. 2.

Librare ſeu *ponderare* viam ad iram ſuam, ac montes & colles in ſtatera, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 80. c. 1.

Ligare, pro abſcondere, tom. 2. p. 202. c. 1.

Ligna, fœnum, ſtipula, pro curioſis & inutilibus dogmatis, tom. 2. p. 263. c. 2.

Lignum pro vaſe ligneo, tom. 2. p. 41. c. 1. tabula lignea, *ibid.* idolo ligneo, *ibid.* cruce ſeu patibulo ligneo, *ibid.* haſtili ſive ſcapo haſtæ, *ibid.* c. 2. numella lignea, *ibid.* inſtrumentis muſicis ex ligno elaboratis, *ibid.* Lignum viride cur vocat ſe Chriſtus? *ibid.* p. 96. c. 2.

Limus & lutum pro malis & calamitatibus, tom. 2. p. 141. c. 1.

Lingere, lambere, pro perdere, tom. 2. p. 160. c. 1. Lingere terram, pro in eam proſterni, *ibid.* pag. 55. c. 2.

Lingua Arabica, ejus ſtudium Regularibus à Paulo V. imperatur, tom. 1. p. xlv.

Lingua Græca Regularibus ex Pauli V. decreto addiſcenda, tom. 1. p. xlv.

Lingua Hebraïca eſt linguarum omnium mater, tom. 1. p. 292. c. 2. Varia ejus nomina, antiquitas, dignitas, *ibid.* p. iij. facilitas, *ibid.* p. xliv. *energia*, *ibid.* p. xxiij. xxiv. neceſſitas ad recte intelligendum Scripturam non ſolum Hebraïcam Veteris Teſtamenti, verum etiam Græcam Novi, necnon LXX. & aliorum veterum interpretum verſiones, imo plurimas ſcriptorum profanorum loquendi formulas, *ibid.* pag. iv. & xxxij. Ejus verba in aliam linguam tranſlata pereunt, uti & ſæpius etymologiæ, paronomaſiæ, aliique ejus lepores, *ibid.* p. v. xxiv. xxv. xxvj. Ea in captivitate Babylonica non periit, tom. 2. pag. xxij. & ſeqq. Ejus notitia ad Maſſorethas uſque conſtanti traditione pervenit, *ibid.* Eam accurate pronuntiare quanti ſit momenti, tom. 1. p. xxviij. Ejus ſtudium Regularibus à Paulo V. imperatum, *ibid.* p. xlv.

Lingua pro ſermone, tom. 2. p. 35. c. 1. idiomate, *ibid.* lingua maledica, *ibid.* p. 231. c. 2. 232. c. 1. Lingua igni & flammæ tributa, *ibid.* p. 109. c. 1. Lingua maris, pro ſinu, *ibid.* c. 2. Lingua auri, pro regula aurea, *ibid.*

Linum pro ellychnio, tom. 2. p. 41. c. 2.

Liquefactio, ſive aquæ fluiditas, pro metu, conſternatione, anxietatibus, &c. tom. 2. pag. 133. c. 2. vinculorum diſſolutione, *ibid.*

Litera, quid? & quomodo Hebræis Græciſque appellata? tom. 1. p. 2. Quot Hebræis? *ibid.* & pag. 3. c. 1. p. 4. c. 1. Earum figura antiqua ſive Samaritana, *ibid.* p. 5. c. 2. nova ſive Chaldaïca, *ibid.* c. 3. rotunda ſive Rabbinica, *ibid.* c. 4. nomen Hebræis & Latinis characteribus expreſſum, *ibid.* c. 5. poteſtas Grammatica, *ibid.* c. 6. & pag. 5. 6. 7. 8. numerica, *ibid.* p. 3. c. 7. & tom. 2. p. 376. 377. ferè ſimilium diſcrimen, tom. 1. p. 8. 9. omnium in quinque claſſes diſtributio, *ibid.* pag. 10. Quæ gutturis, quæ palati, quæ linguæ, quæ dentium, quæ labiorum, & cur his organis aſſignatæ? *ibid.* Quæ ſonantes, quæ mutæ, ſive quieſcentes? *ibid.* p. 11. 24. 25. Mutarum origo & cauſa, *ibid.* p. 25. c. 1. 2. 26. c. 1. Quæ & quot productæ? *ibid.* p. 11. Quæ radicales, quæ ſerviles, & cur ſic vocatæ? *ibid.* c. 1. 2. Quænam invicem permutentur? *ibid.* p. 12. c. 2. p. 13. c. 1. 2. p. 418. c. 1. 2. Quæ heemanticæ, & cur ſic appellatæ? *ibid.* p. 49. c. 2. p. 386. in med.

Literæ majuſculæ, minuſculæ, ſuſpenſæ, inverſæ, & earum origo, tom. 1. p. 12. c. 1. 2. tom. 2. pag. 390. c. 2. 391. c. 1. Samaritanæ antiquæ æri inciſæ, tom. 2. p. 508. Literæ quibus deſcribuntur volumina Synagogarum, pericopæ Tephillin & Mezouzæ, cum earum apicibus ſive ſpiculis in æs pariter inciſæ, *ibid.* p. 534. Literæ *Beghadh kephath* antiquitus dupliciter pronuntiatæ, *ibid.* pag. liij. & ſeqq.

Literæ geminatæ modo augent, modo minuunt vocum ſignificationem, tom. 1. p. 471. c. 1. 2. tom. 2. p. 253. c. 2.

Litera Dominicalis, ejus inveniendæ ratio, tom. 1. p. 479. c. 1. 2.

Locatum pro loco, tom. 2. p. 53. §. II.

Loci adverbia, vide *Adverbium*.

Locus pro locato, tom. 2. pag. 46. §. II. Quo ſenſu Deo tributus? *ibid.* p. 88. c. 2. Eidem loco plura nomina impoſita, tom. 1. p. 444. can. V.

Locuſta pro ſpina dorſi, tom. 2. p. 257. c. 2. Locuſtæ pro minimis hominibus, tom. 2. p. 254. c. 2.

Log, menſura cava Hebraica, ejus capacitas, tom. 2. p. 526. c. 2. 527. c. 1.

Loqui pro decernere, tom. 2. p. 234. c. 1. Loqui ad cor, pro conſolari, *ibid.* Loqui pedibus & digito docere, pro pedes & digitos ad fallendum componere, *ibid.* 180. c. 2. 181. c. 1. Loqui linguam populi ſui, pro in domo ſua dominari, *ibid.* p. 262. c. 2. Loqui in aerem, vide *Aër.*

Loquutio quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 75. c. 2.

Lucanus explicatus, tom. 1. p. 460. c. 2.

S. Lucas, cur ſæpius laudet Lxx. quam Hebræum? tom. 1. p. 425. c. 2. tom. 2. p. 297. c. 2.

Lucerna quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 100. c. 2. Lucerna pro proſperitate in genere, *ibid.* p. 124. c. 1. in ſpecie, pro felicitate regni, *ibid.* c. 2. Verbo Divino, *ibid.* pag. 100. c. 2. vigilantia, *ibid.* p. 124. c. 2. conſervatione poſteritatis Davidicæ, *ibid.* Lucernæ extinctio pro malis ingruentibus, *ibid.* p. 124. c. 1.

Lucianus explicatus vel laudatus, tom. 1. p. 462. c. 1. 532. c. 2. 537. c. 2. 544. c. 1. 575. c. 1. 2. tom. 2. p. 591. c. 2.

Lucifer, ſive *ſtella matutina*, cur vocetur Chriſtus? tom. 2. p. 117. c. 2. rex Babylonis, *ibid.*

Luctus terræ, viis, & portis Sion tributus, tom. 2. p. 107. c. 2.

Lumbi pro robore, tom. 2. p. 182. c. 1. Lumborum cinctura, pro alacritate, ſtrenuitate, & vigilantia, *ibid.* Lumbos diſcingere, pro imbellem reddere, *ibid.* p. 79. c. 1.

Lumen Dei, quid metaphorice ſignificet? tom. 2. p. 99. c. 1. 2.

Luna & ſol, pro æterna beatitudine, tom. 2. p. 117. c. 1. Lunæ cyclus, vide *Cyclus.*

Lupus pro homine crudeli, tom. 2. p. 167. c. 2. ſeductore & perverſæ doctrinæ auctore, *ibid.* p. 168. c. 1. Lupum auribus tenere, pro periculis ſeſe temere objicere, *ibid.* p. 263. c. 2.

Lutum pro re vili & ſordida, ſed apud homines in pretio habita, tom. 2. pag. 141. c. 1. Vide etiam *Limus.*

Lux, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. pag. 98. c. 2. Lux & ſol cur dictus Chriſtus? *ibid.* pag. 99. c. 2. Lux pro ſole, *ibid.* pag. 52. c. 2. igne, *ibid.* vita, proſperitate, lætitia, aperto & manifeſto rerum ſtatu, gratia & benevolentia, regeneratione ſpirituali, &c. *ibid.* p. 118. c. 1. 2.

Luxatio, quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 87. c. 2.

Luza & Bethel, eadem civitas, tom. 1. p. 448. c. 1.

Lyra (Nicolaus de) S. Hieronymi verſionem poſt inventa puncta, ob ejus cum illis conſenſum, factam exiſtimavit, tom. 2. p. xxxj.

M

MAacha & Michaia, eadem mulier, tom. 1. p. 443. c. 2.

Macedonia pro Macedonibus, tom. 2. p. 48. c. 1.

Machabæus (Judas) vide *Judas.*

Mactatio pro animalibus mactatilibus, tom. 2. p. 51. c. 1. occiſione hominum, *ibid.* p. 166. c. 2.

Magdalena unde ſic appellata? tom. 1. p. 442. c. 1.

Magedan, ſive *Magdala*, & *Dalmanutha*, idem locus, tom. 1. p. 445. c. 1.

Magis, *potius*, pro *non*, tom. 1. p. 572. can. IV.

Magnates & *Magiſtratus*, cur dicti *elohim*, ſive *Dii*? tom. 2. p. 114. c. 1.

Magnitudo, quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. pag. 98. c. 1.

Majores pro eorum poſteris, tom. 2. p. 54. c. 2.

Majuſcula literæ, vide *Litera.*

Maledicere, pro malum facere, tom. 1. p. 526. c. 2.

Malitia pro afflictione, ſive vexatione, tom. 2. pag. 249. c. 1. 2.

Malleus univerſæ terræ, cur dictus rex Babylonis? tom. 2. p. 214. c. 1.

Malum pro ejus cauſa, tom. 2. p. 43. c. 2.

Mandare, ſeu *præcipere* rebus inanimis quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 76. c. 1.

Mandatum pro quavis doctrina cœleſti, tom. 2. p. 236. c. 1.

Mane pro continuo tempore, tom. 2. p. 247. c. 2.

Manere pro vivere, tom. 2. p. 199. c. 1.

Manilius laudatus, tom. 1. p. xxxix.

Manipulus pro maxima frumenti copia, tom. 2. pag. 251. c. 1.

Manna cur dicta *frumentum cœli*? tom. 2. p. 155. c. 2. Manna pro Chriſti carne, *ibid.* p. 225. c. 1. ejuſdem Chriſti cognitione & poſſeſſione, *ibid.*

Mantuanus laudatus, tom. 1. p. 522. c. 2.

Manus quo ſenſu tributa Deo? tom. 2. p. 69. c. 2. cani, leoni, ſtellioni, & cuivis beſtiæ, *ibid.* p. 104. c. 2. 105. c. 1. gladio, flammæ, inferno, *ibid.* p. 109. c. 2.

Manus pro operationibus, conſiliis, machinationibus, &c. tom. 2. p. 35. c. 1. ſcriptione, vel ſcriptura, *ibid.* muneribus, *ibid.* adoratione Dei, *ibid.* annulo eius ornamento, *ibid.* p. 45. c. 2. potentia, *ibid.* p. 181. c. 2. auxilio miniſterio, machinatione, *ibid.* loco ſive certo ſpatio, *ibid.* latere, *ibid.* rei cujuſlibet partibus, cardinibus & fulcris, *ibid.*

Manum dare, pro voluntarie ſubjici, tom. 2. pag. 58. c. 2. mendicare, *ibid.* amicitiæ & fœderis pactum inire, *ibid.* Manum implere, pro ad miniſterium ſanctum conſecrare, *ibid.* levare pro jurare, *ibid.* p. 59. c. 1. orare, *ibid.* Manum extendere, mittere, movere, avertere, convertere, levare, complodere. quid in Deo ſignificet? *ibid.* p. 69. c. 2. 70. c. 2.

Manus ſuper caput eſſe, pro dolore, triſtitia, calamitatibus, ac miſeriis obrutum eſſe, tom. 2. p. 58. c. 2. Manus complicare, ſeu conſerere, vide *Complicare.* Manuum plauſus, vide *Plauſus.*

Mappik, quid? cur ſic dictum? & cui literæ competat? tom. 1. pag. 25. in med. p. 30. c. 1. 2. tom. 2. p. 593. c. 1. Interdum deficit, tom. 1. p. 128. c. 2. circa med.

Maqqeph, quid? tom. 1. p. 21. circa med. tom. 2. p. 320. Cur ſic dictum & excogitatum? tom. 1. p. 416. c. 1. Quas voces ſimul conjungat? tom. 2. p. 320. in med. p. 322. c. 1. 2. Voces per maqqeph junctæ

Digitized by Google

junctæ carent accentu tonico, & qua de cauſa? *ibid.* p. 320. & tom. 1. p. 416. c. 1. Accentu tantum euphonico Méthegh ſæpe ſuſtentantur, & quam in eis ſyllabam afficiat? tom. 2. p. 321. c. 2. Pro illo Méthegh uſurpatur Qadma quando ſequitur Zaqéph qatón, *ibid.* Mutat ſæpe hhólem in (· hhatouph), & (-) in (ᵥ), *ibid.* p. 320. in fin. & 321. c. 1.

Mare pro maris accolis, tom. 2. p. 47. c. 1. populorum hoſtilium multitudine, *ibid.* pag. 131. c. 1. Mare Mediterraneum pro occidente, Rubrum pro meridie, *ibid.* p. 289. c. 1.

Margarita cur comparetur Evangelium & regnum cœlorum, tom. 2. p. 145. c. 1.

Maria, nomen pluribus feminis commune, tom. 1. p. 442. c. 1.

Maritus Eccleſiæ, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 195. c. 2.

Martialis laudatus, tom. 2. p. 100. c. 1.

D. Maſcleſius, qua de re agatur in controverſia de punctis vocalibus non videtur intelligere, tom. 2. pag. viij. Ejus Hebræa ſine punctis legendi ratio barbara eſt, nullo modo Hebraïca, & plane inutilis, *ibid.* p. xj. xij. xiij. Neque certior, neque commodior eſt Maſſoretharum lectione, *ibid.* p. lxxxij. lxxxiij. Ea perperam cum recentiorum Philoſophorum ſyſtematis, & falſis poſitionibus aut ſuppoſitionibus confertur, *ibid.* p. xiij. xiv. Punctorum vocalium pronuntiationem cum eorum ſignificandi poteſtate male confundit eruditus Canonicus, *ibid.* p. xv. Fruſtra contendit linguam Hebraïcam per decem & amplius ſæcula pene obliteratam fuiſſe ante Maſſorethas, *ibid.* pag. xxxv. xxxvj. & ſæpe alibi. Rabbini, quos in ſententiæ ſuæ confirmationem adducit, contrarium aſſerunt, *ibid.* pag. xxxvj & ſeqq. Philonem, quem gente ſacerdotali male excludit, & Joſephum Hebraice neſciviſſe, aut parum admodum ſciviſſe, falſo exiſtimat, *ibid.* pag. xl. xlj. Fallitur cum ait Judæos in captivitate, quæ ſub Veſpaſiano incœpit, ad tam parvum numerum redactos fuiſſe, ut vix populus cenſerentur, *ibid.* p. xlij. xliij. Ejus principiis Labefactatur textus Hebræus, verſio Lxx. & Vulgata noſtra editio Latina, *ibid.* p. xliv. & ſeqq. Falſum eſt, quod ait, ſignificandi vim in ſolis characteribus, ſeu literis conſonantibus, eſſe ſitam, *ibid.* pag. xlv. & ſeqq. Hac in re ſibi ipſe contradicit, *ibid.* p. xlv. Sine fundamento Maſſorethas imperitiæ accuſat, *ibid.* p. xlix. & ſeqq. De illorum punctatione æquum non poteſt ferre Judicium, cum eam pene à ſe ignoratam fateatur, *ibid.* p. lxj. lxxxv. lxxxvj. Immerito corrupti ſua punctatione textus Iſai. 9. v. 6. eos inſimulat, tom. 1. p. xj. xij. tom. 2. p. xxxiij. xxxiv. lxx. lxxj. lxxij. Ei ob ignoratos accentus Hebraïcos tripliciter impoſuit Judæus Metenſis, tom. 2. pag. lxxij. Nimis exaggerat Grammaticæ Maſſorethicæ incommoda, quæ nec novit, nec noſſe potuit, *ibid.* p. lxxxv. & ſeqq. Longe majoribus obnoxia eſt ejus grammatica, quippe quæ in omnes orationis partes & earum modos confuſionem inducat, *ibid.* pag. lxxxviij. & ſeqq. Hanc non tollit *loci exigentia*, præſertim ratione tyronum, *ibid.* p. xcij. Brevior non eſt nec facilior Maſſorethica, *ibid.* p. xxxviij.

Maſculinum genus pro neutro exprimendo adhibitum, tom. 1. p. 50. init. 474. §. VI. can. I.

Maſora, vide *Maſſora.*

Maſpha, nomen pluribus locis commune, tom. 1. p. 443. c. 1.

Maſſora, ejus definitio, finis, auctores, ætas, & primus collector, tom. 2. p. 405. c. 1. Quotuplex? & quæ ejus in Bibliis impreſſis diſpoſitio? *ibid.* c. 2. & p. 406. c. 1. 2. Maſſoræ magnæ & parvæ ſpecimen explicatum, *ibid.* p. 407. 408. Maſſora circa verſus, *ibid.* p. 408. 409. voces, *ibid.* p. 409. 410. 411. 412. literas, *ibid.* p. 413. Qualis exſtat hodie, non poteſt eſſe *ſepes Legis*, ut volunt Rabbini, *ibid.* p. 413. c. 2. 414. c. 1. 2.

Maſſorethæ, quinam? & unde ſic dicti? tom. 1. p. 17. c. 1. 2. tom. 2. pag. vij. Cur & quando puncta vocalia excogitarunt? tom. 1. pag. 17. c. 2. p. 19. c. 1. tom. 2. pagg. vj. ix. Veterum vocalium expreſſarum vel ſubintellectarum poteſtatem in ſignificando, non ipſiſſimum ſonum antiquum exprimere voluerunt, tom. 2. pagg. vj. vij. Avitam traditionem, non vero aniles fabulas, in punctis illis Hebræo textui inſcribendis ſequuti ſunt, *ibid.* p. l. lj. Hunc textum nova ſua punctatione nec corruperunt, nec corrumpere potuerunt, tom. 2. pagg. x. xj. xij. tom. 2. p. lx. & ſeqq. Non diſcrepant à Talmudiſtis in vocum Biblicarum lectione, tom. 1. p. 18. c. 1. tom. 2. pagg. xxxiv. xxxv. Immerito à nonnullis imperitiæ accuſantur, tom. 2. p. xlx. l. lxij. Eorum lectio eadem eſt atque illa, quam docuit Eſdras, tom. 2. p. x. Moſis, Prophetarum, & aliorum ſcriptorum ſacrorum mentem exprimit, *ibid.* p. ix.

Mater pro avia, tom. 2. p. 235. c. 1. urbe primaria ſive metropoli, *ibid.* pag. 111. c. 1. republica Judaïca, *ibid.* c. 2. principiſſa ſive gubernatrice, *ibid.* p. 194. c. 1. re conjunctiſſima, *ibid.* inventrice, propagatrice, propugnatrice, *ibid.* piis & fidelibus, *ibid.* bivio, *ibid.* & p. 235. c. 1. Vox illa interdum deficit, tom. 1. p. 495. c. 1.

Materia pro re, quæ ex ea conficitur? tom. 2. p. 39.

S. Matthæus Evangelium ſuum Hebraïce ſcripſit, tom. 2. p. 274. c. 1. Is & S. Joannes ſæpius quam alii ſcriptores ſacri textum Hebræum laudant, *ibid.* p. 297. 298. 299.

Matutinum tempus, vide *Tempus.*

Maxillæ percuſſio, pro gravibus injuriis & calamitatibus, tom. 2. p. 263. c. 1.

Medicari, vide *Sanari.*

Medicus quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 88. c. 1.

Medulla pro qualibet re præſtantiſſima, tom. 1. pag. 472. c. 1. tom. 2. p. 163. c. 1.

Meioſis ſive *extenuatio*, quid? & quotuplex? tom. 2. p. 253. 254.

Mel & lac, *mel & oleum*, *mel & ficus*, *mel & butyrum*, pro quavis re dulci & delectabili, tom. 2. p. 236. c. 1. 2.

Melchiſedech, ejus etymologia, tom. 1. p. 432. c. 2.

Cur dictus ſine patre & m atre? *ibid.* p. 527. c. 2.

Membra humana quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 65. §. I. Membra quomodo dicantur fornicatio, immunditia, libido? &c. *ibid.* p. 248. c. 2.

Memorialia verborum defectivorum Aiin, tom. 1. p. 212. quieſcentium Aiin Vav, vel Iodh, *ibid.* pag. 244. 245.

Menander explicatus vel laudatus, tom. 1. p. 473. c. 1. 2. 542. c. 1. 553. c. 2. tom. 2. p. 304. c. 2.

Menſa pro epulis in ea appoſitis, tom. 2. p. 47. c. 1. bonis ſpiritualibus, & præſertim SS. Euchariſtiæ Sacramento & verbo Dei, *ibid.* p. 214 c. 1.

Menſis, alius ſolaris, alius lunaris; alius naturalis ſive cœleſtis, alius civilis ſeu politicus, tom. 2. p. 427. c. 1. Qui pleni, qui cavi apud Hebræos? *ibid.* Eos à luna apparente incipiebant veteres; recentiores vero ab ea cum ſole conjuncta inchoant, *ibid.* & p. 433. c. 1. Diſtinctis & propriis nominibus olim carebant, *ibid.* p. 427. c. 1. Quandonam hodierna illis impoſita? *ibid.* Quibus è noſtris menſibus Judaïci reſpondeant? *ibid.* c. 2. & pag. 472. & ſeqq. Cur certis quibuſdam annis lunaribus menſis intercaletur, & quod menſis hujus intercalati nomen? *ibid.* pag. 428. c. 2. 429. c. 2. Intercalationis hujus certa & fixa non erat priſcis temporibus ratio, *ibid.* p. 429. c. 1. Quandonam, & quibus annis certo & definito facta eſt ea intercalatio? *ibid.* p. 429. c. 2. Cognita anni Judaïci qualitate & quantitate, ferias, à quibus ineunt menſes, compendiaria inveniendi ratio, *ibid.* p. 494. & ſeqq.

Menſura pro diverſis donorum Spiritus S. portionibus, tom. 2. p. 214. c. 1. cumulatiſſimis tum beneficiis, tum ſuppliciis, *ibid.* & c. 2. reciprocatione, *ibid.* c. 2.

Menſuræ Hebraïcæ, aliæ longæ ſive extenſæ, aliæ cavæ, tom. 2. p. 522. art. II. Extenſæ per digitos, pollices cubicos, palmos, & cubitos æſtimatæ, & ſecum invicem ac leüca Gallica comparatæ, *ibid.* p. 523. c. 1. 2. 524. c. 2. Cavæ per menſuras Pariſienſes & pollices cubicos æſtimatæ, *ibid.* p. 525. 526. 527. Eædem ſecum invicem, & cum menſuris Pariſienſibus, communi noſtro pondere Gallico, & Romano antiquo compoſitæ, *ibid.* p. 525. 526.

Mercari, emere, pro toto animo rei alicui intentum eſſe, tom. 2. p. 202. c. 2.

Mercurius, ejus etymologia, tom. 1. p. 436. c. 1.

Meretrix pro hoſpita, cauponaria, tom. 2. pag. 249. c. 2.

Meridies pro rebus evidentiſſimis, tom. 2. pag. 122. c. 1. felicitate, *ibid.*

Meſſias, ſive *Chriſtus*, cur dictus Salomon? tom. 2. p. 220. c. 2. Meſſias pro Chriſto, *ibid.* p. 235. c. 2.

Meſſis pro frugibus, quæ hoc tempore colliguntur, tom. 2. p. 55. c. 2. meſſore, *ibid.* pietatis impietatiſque fructibus & præmiis, *ibid.* p. 155. c. 2. ſuppliciis à Deo inflictis, *ibid.* p. 156. c. 1. Eccleſiæ collectione, *ibid.* opportuno liberationis tempore, *ibid.* c. 2. Meſſem alicui ponere, pro ad idololatriam pellicere, *ibid.*

Meſſores pro Verbi Divini præconibus aliiſque miniſtris, tom. 2. pag. 156. c. 2.

Metabaſis, fig. Rhetor. tom. 2. p. 290. c. 2.

Metaphora, quid? & quæ ejus excogitandæ ratio? tom, 2. p. 64.

Metaſtaſis, vide *Tranſlatio.*

Metonymia, quid? & quotuplex? tom. 2. p. 32. Metonymia cauſæ, *ibid.* p. 33. & ſeqq. effectus, *ibid.* pag. 42. & ſeqq. ſubjecti, *ibid.* p. 44. & ſeqq. adjuncti, *ibid.* p. 51. & ſeqq.

Metrum in poëtica Hebræorum, quid? & quot ejus partes? tom. 2. p. 338. c. 1.

Mezouza, quid? & ejus conficiendæ ratio, tom. 2. p. 532. Figura ejus æri inciſa, *ibid.* p. 531. L.

Michaia & *Maacha*, eadem mulier, tom. 1. pag. 443. c. 2.

Millia pro permultis, tom. 2. pag. 238. c. 1. Millia millium vel myriadum, pro maximo omnium numero, *ibid.*

Milliare Italicum, tom. 2. p. 524. c. 1.

Militare, pro turmatim ad cultum Divinum convenire, tom. 2. p. 201. c. 1. miniſtrare ſeu Sacerdotio fungi, *ibid.* ſpiritualem pugnam adverſus Diabolum committere, *ibid.* ſibi invicem adverſari (de carne & ſpiritu) *ibid.* c. 2. preces ad Deum fundere, *ibid.*

Mimeſis, ſive *imitatio*, fig. Rhetor. tom. 2. p. 281. c. 1.

Mina, ſive *Mna* Hebraïca, ejus pretium, tom. 2. p. 514. c. 2. Minarum plurimarum valor, *ibid.* p. 520.

Mingens ad parietem, pro cane, tom. 2. p. 262. c. 1.

Minimus pro nullo, tom. 2. p. 275. c. 2.

Minuſcula literæ, vide *Literæ.*

Minutum, ejus pretium ſeu valor, tom. 2. pag. 515. c. 2.

Miphiboſeth, nomen pluribus commune, tom. 1. pag. 441. c. 1.

Miſach, ejus etymologia, tom. 1. p. 448. c. 1.

Miſchna, quid? & unde ſic dicta? tom. 2. pag. 414. c. 2. Quando, & à quo ſcripta? *ibid.* Quot ejus partes? & partis cujuſlibet codicum, ſive tractatuum, brevis notitia, *ibid.* p. 415. & ſeqq. Iidem codices vel tractatus ordine alphabethico diſpoſiti, *ibid.* p. 420. 421. Codicum, capitum, & ſectionum Miſchnæ numerus, *ibid.* p. 419. c. 2. 420. c. 1.

Miſchphat & *Cades*, idem locus, tom. 1. p. 444. c. 2.

Miſeratio oculis tributa, tom. 2. p. 104. c. 2.

Miſericordia pro officio & beneficio ex ea profecto, tom. 2. p. 37. c. 1.

Miſſio manus pro ejus operibus, tom. 2. pag. 57. c. 1. 2.

Moab, ejus etymon, tom. 2. pag. 562. c. 1. Pro ejus poſteris ponitur, *ibid.*

Modus in Verbis, quid? tom. 1. p. 139. c. 1. Modorum origo, *ibid.* pag. 130. c. 1. De eorum natura & numero non convenit inter grammaticos, *ibid.* p. 140. c. 2. Modis, ſi variam eorum inflexionem ſpectes, caret lingua Hebraïca; at ſi eorum naturam & ſignificandi vim attendas, his minime deſtituitur, *ibid.* p. 139. c. 1. 2. Modi ſunt ad ſummum utiles, minime neceſſarii, *ibid.* p. 140. c. 1. Sanclii de modis judicium, *ibid.* c. 2.

Molens pro ore, tom. 2. p. 257. c. 2. Molentes pro dentibus molaribus, *ibid.* p. 257. c. 1.

Molere, pro graviſſima ſervitute premi, tom. 2. pag. 157. c. 1. 2. Alia ejus ſignificatio, *ibid.*

Moſtities pro timore & conſternatione, tom. 2. pag. 190. c. 1. contritione cordis, ac pœnitentia, *ibid.* pollutione, *ibid.* lenitate & humanitate in ſermonibus, *ibid.* & c. 2. alienatione, *ibid.* c. 2.

Mons pro cœlo Dei habitaculo, æterna beatitudine, cœlo hoc aſpectabili, regnis & imperiis, tom. 2. p. 137. c. 1. 2. ſuperbis & elatis hominibus, *ibid.* p. 138. c. 1.

Mons Baſan, vide *Baſan.*

Montes quomodo fundamenta & columnæ cœlorum? tom. 2. p. 55. c. 2. 137. c. 1. 2. Montes & colles, pro idolis, quæ in iis colebantur, *ibid.* p. 47. c. 1. Montes transferre, pro homini naturaliter impoſſibilia facere, *ibid.* p. 263. c. 2.

Mordere pro invadere, ſpoliare, lacerare, tom. 2. pag. 159. c. 1. 2. dolorem afferre, *ibid.* c. 2. uſura opprimere, *ibid.*

Morinus (Joannes, Oratorii doctiſſimus Preſbyter) Maſſorethas cum infima plebe Tiberienſi & Galilæorum vulgo male confundit, tom. 2. pag. xlix. Corrupti punctis ſuis vocalibus textus *Iſai.* 9. *v.* 6. ſine cauſa eos inſimulat, tom. 1. p. x. xj. tom. 2. p. xxij. xxxiij. lxx. lxxj. Cur Hebræum textum pro virili labefactare conatus ſit, & L. Cappelli *Criticam ſacram* typis mandandam una cum Petavio & Merſenno curaverit? tom. 2. p. lxxvj. Grammaticam Hebraïcam ſine punctis, nonniſi imperfectiſſimam, ſcribi poſſe merito aſſerit, *ibid.* p. lxxxix. lxxxx. Richardi Simonis de ejus *Exercitationibus Biblicis* & eruditione judicium, *ibid.* p. lxxvj.

Mors pro cauſa mortis, tom. 2. p. 43. c. 1. 2. ſummis periculis, plagis, & calamitatibus, *ibid.* Quo ſenſu tributa animæ? *ibid.* p. 242. c. 2. arboribus? *ibid.* p. 105. c. 1.

Mortarium pila, pro caverna, cui dens maxillaris infigitur, tom. 2. p. 215. c. 2. Jeruſalem, vel certo ejus loco, *ibid.* & p. 216. c. 1.

Mortui & damnati, quo ſenſu loqui dicantur? tom. 2. p. 106. c. 1.

Moſis, unde ſic dictus? tom. 1. p. xxv. & 439. c. 1. 2. Quod nomen ejus Ægyptium? *ibid.* p. xxv.

Mulier pro ignavo, meticuloſo, & infirmo, tom. 2. pag. 191. c. 1. humano genere, *ibid.* p. 255. c. 2. Mulier adultera, pro populo Judaïco falſorum Deorum cultore, *ibid.* p. 111. c. 1. Mulier & ſoror, vel ſocia, pro rei ſimilis cum ſimili conjunctione, *ibid.* p. 195. c. 1. Mulieres pro majoribus urbibus, *ibid.* p. 111. c. 1.

Multi pro omnibus, tom. 2. p. 234. c. 1. 2.

Multitudo, quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. pag. 98. c. 2.

Mundus pro ejus incolis, ſive hominibus, tom. 2. p. 47. c. 1. impiis, *ibid.* terra, & ſpeciatim terra Chanaan, *ibid.* pag. 241. c. 1. plenitudine, *ibid.* p. 251. c. 1. Quo ſenſu Paulo crucifixus? *ibid.* p. 221. c. 2. Mundi Qabbaliſtici, quot, & qui? *ibid.* pag. 400. c. 2. 401. c. 1.

Munitiones pro Eccleſiæ hoſtium armis, nimirum carnali ſapientia, profana eruditione, eloquentia, &c. tom. 2. p. 208. c. 2.

Murus pro defenſione, tom. 2. p. 205. c. 1. urbe, *ibid.* p. 246. c. 2. Muri ruptura, pro defenſione ſublata, *ibid.* p. 205. c. 1. Murus igneus, cur dictus Deus? *ibid.* p. 202. c. 1.

Muſcæ & apes, pro populi Dei hoſtibus, tom. 2. pag. 175. c. 2. 176. c. 1.

N

NAſus, quo ſenſu Deo tributus? tom. 2. p. 68. c. 2. Naſo ſuſpendere, pro irridere, tom. 2. p. 180. c. 1. 2.

Nathan, nomen pluribus commune, tom. 1. p. 441. c. 1.

Nationes pro earum regionibus, tom. 2. p. 49. c. 1.

Nativitas pro natis, tom. 2. p. 52. c. 1.

Navis pro his, qui in ea vehuntur, tom. 2. p. 47. c. 1. Eccleſiæ hoſtibus, *ibid.* p. 209. c. 2. 210. c. 1.

Naufragium facere circa fidem, pro eam deſerere, tom. 2. p. 210. c. 1.

Negandi adverbia, eorum cum variis orationis partibus conſtructio, tom. 1. p. 569. 570. Juncta cum voce univerſali *omnis*, modo univerſalem, modo particularem negationem includunt, *ibid.* p. 571. can. II. Juncta cum verbis & nominibus, contrarium affirmatum, aut privationem, interdum cum emphaſi denotant, *ibid.* p. 571. can. III. Nonnunquam pro comparandi particula uſurpantur, *ibid.* p. 573. can. V. Quandoque extra locum ſuum ponuntur, *ibid.* p. 574. can. VI. Verbis negantibus & prohibentibus pleonaſtice interdum adjiciuntur, *ibid.* p. 575. c. vij.

Negationes duæ vel plures in N. T. interdum fortius negant, interdum magis affirmant, tom. 1. p. 572. c. 1. 2.

Negotiari, pro callide decipere & perdere, tom. 2. p. 202. c. 2.

Nehemias, nomen pluribus commune, tom. 1. pag. 441. c. 2. Nehemias ſecum ipſo, & cum Eſdra conciliatus, tom. 2. p. 388. c. 2.

Nemo, nullus, pro paucis, tom. 2. p. 231. c. 1.

Nemrod, quo ſenſu dictus robuſtus venator coram Domino? tom. 2. p. 166. c. 1.

Neomenia, ſive *novilunium perpetuum*, pro vitæ æternæ felicitate, tom. 2. pag. 228. c. 2. Neomenia prima Judaïcorum menſium dies, & feſtum Judaïcum, quomodo à Judæis hodiernis celebretur? *ibid.* pag. 433. §. IV. Certioris rei gratia biduum nonnunquam celebratur, & qui menſes duplicem hujuſcemodi habeant neomeniam? *ibid.* c. 2. & p. 495. c. 1.

Nephthali filii, vide *Filii.*

Neptunus, ridicula ejus etymologia, tom. 1. p. 436. c. 2.

Ner & Abiel, idem, tom. 1. p. 443. c. 2.

Digitized by Google

Neſcire iter in urbem, vide *Iter.*

Neutrum genus, quo caret lingua S. quomodo, exprimatur? tom. 1. pag. 50. init. 474. §. VI. can. I. In N. T. nonnunquam pro maſculino ponitur cum de perſonis eſt ſermo, *ibid.* p. 475. can. II. Idem in adjectivis pro abſtracto ſive ſubſtantivo interdum uſurpatur, *ibid.* p. 455. c. 1. 2.

Nidus pro pullis, tom. 2. pag. 47. c. 2. animalium & hominum habitatione, *ibid.* p. 175. c. 2.

Nihil, pro *parum*, tom. 2. p. 231. c. 2.

Nilus (Ægypti fluvius) unde ſic dictus? tom. 1. p. 444. c. 2. Hebræis vocatur etiam *Schihhor*, Græcis Μελας, ſive *Niger*, & Æthiopibus *Siris*, ibid. & tom. 2. p. 198. c. 1.

Nimrod, vide *Nemrod.*

Niſan, primus anni Judaïci ſacri menſis, tom. 2. p. 429. c. 1. Ejus neomeniæ inveniendæ ratio, *ibid.* p. 487. c. 2. 488. c. 2. Quæ feriæ huic neomeniæ idoneæ, quæ ineptæ, ſeu reiculæ, & qua de cauſa? *ibid.* p. 489. 490.

Niſi, pro *ſed*, tom. 1. p. 576. §. VIII.

Niſibis & *Achad*, eadem civitas, tom. 1. p. 445. c. 1.

Nix pro amœnitate & jucunditate, tom. 2. pag. 130. c. 1.

No & *Alexandria*, eadem civitas, tom. 1. p. 440. c. 2.

Nobe pro ejus incolis, tom. 2. p. 48. c. 2.

Noë, unde ſic dictus? tom. 1. p. 440. c. 1.

Nomen, quid? & cur ſic appellatum? tom. 1. p. 49. initio. Ejus in *proprium* & in *appellativum* primaria diviſio, *ibid.*

Nomen proprium, quid? tom. 1. p. 49. initio. Nomina quædam propria, licet ſenſu ſingularia, ſunt tamen terminatione dualia, aut pluralia, *ibid.* pag. 430. can. I. Multa componuntur ex vocibus ſimplicibus intercedente lineola Maqqaph, aut ſine ea, *ibid.* p. 432. can. II. In hac compoſitione modo prior, modo poſterior pars quandoque omittitur, *ibid.* p. 431. can. III. Unum idemque nomen in literis aut ſyllabis interdum mutatur, *ibid.* p. 433. can. IV. Nominum propriorum origo in lingua, ex qua deducuntur, quærenda eſt, non in aliena, *ibid.* p. 435. can. V. Nomina propria in verſionibus retinenda ſunt, neque ut appellativa interpretanda, *ibid.* p. 436. can. VI. Nominis proprii fit interdum circumloquutio, *ibid.* p. 438. can. VII. Multa nomina ab eventu & re geſta ſunt impoſita, *ibid.* p. 439. can. I. II. Nomen priſtinum quandoque remanet, quanvis non perſeveret ejus imponendi ratio; & vice verſa, quædam denominantur antequam res, ob quam denominantur, fiat, *ibid.* p. 455. can. II. Idem nomen diſtinctis perſonis & locis inditum, *ibid.* p. 441. can. III. Eidem perſonæ & loco duo, vel plura nomina impoſita, *ibid.* p. 443. can. IV. 444. can. V. Primis nominibus alia ſuperinducta, *ibid.* p. 446. can. VI. Plures reges ſive principes eodem vocati ſunt nomine, *ibid.* p. 449. can. VII. Utrum nomina quædam propria ſint an appellativa, merito ambigitur, *ibid.* p. 450. can. VIII. Nomen proprium unius alteri ob ſimilitudinem vel typum quandoque imponitur, *ibid.* p. 452. can. II. Nomen civitatis pro agro circumpoſito, *ibid.* p. 453. can. III. Nomina quædam propria iiſdem literis ſcribuntur in verſionibus, quæ diverſa ſunt in Hebræo, *ibid.* p. 442. c. 2. Pleraque illa nomina Maſſorethice pronuntiata, Hebraica ſunt, Chaldaïca, aut Perſica; minime vero prout à Lxx. vel à S. Hieronymo proferuntur, tom. 2. p. lxj. Ea, ut & pleraque appellativa, ab imperitis amanuenſibus inſigniter depravata ſunt, tom. 1. p. 453. circa med. tom. 2. p. lix. lx.

Nomen appellativum, quid? tom. 1. p. 49. Ejus diviſio in ſubſtantivum & in adjectivum, *ibid.* c. 1. in primitivum & in derivativum, *ibid.* Nomen derivatum vel eſt perfectum vel imperfectum, vel ſimplex, vel compoſitum, ſive heemanticum, *ibid.* & c. 2.

Nomen ſubſtantivum, quid? & cur ſic appellatum? tom. 1. p. 49. c. 1. Hebræis dicitur *nomen rei*, ibid. In quo differat ab abſtracto? *ibid.* p. 454. Repetitum, emphaſin, multitudinem, & diſtributionem exprimit, *ibid.* p. 457. can. II. Adjectivi munere ſæpe fungitur, *ibid.* p. 460. can. I. II. Subſtantivorum duorum per copulam *&* conjunctorum, alterum quandoque per genitivum exponitur, *ibid.* pag. 497. can. II. Ex duobus ſubſtantivis, quorum alterum altero regitur, modo prius, modo poſterius, & ſæpe utrumvis, adjectivi partes ſuſtinet, *ibid.* p. 461. can. I. Synonyma duo ſubſtantiva, quorum pariter alterum altero regitur, auxeſin & evidentiam denotant, *ibid.* p. 485. can. III. Subſtantiva anomala, quod pertinet ad eorum *genus*, ibid. p. 51. 52. *numerum*, ibid. p. 53. 54. *flexionem*, ibid. p. 54. 55. Subſtantiva epicœna, quæ? *ibid.* p. 52. Subſtantivum ſæpe deficit, expreſſo ſolo adjectivo, *ibid.* p. 466. can. VII.

Nomen adjectivum, quid? & cur ſic dictum? tom. 1. p. 49. c. 1. In quo differat à concreto & participio? *ibid.* p. 454. Quomodo femininum à maſculino formetur? *ibid.* p. 53. Eleganter exprimitur per ſubſtantivum cum præpoſitione junctum, *ibid.* p. 463. can. IV. per adverbium ſubſtantivo itidem adjectum, *ibid.* p. 465. can. VI. Adjectivum ſubſtantivo plurali junctum in ſingulari numero, diſtributionem exprimit, *ibid.* pag. 467. can. VIII. Quomodo jungatur pluribus ſubſtantivis ejuſdem vel diverſi generis? *ibid.* p. 468. can. IX. X. XI. XII. Interdum deficit, *ibid.* p. 465. can. VI.

Nomen Dei, pro Deo ipſo, tom. 2. p. 60. c. 1. Idem junctum ſubſtantivis & adjectivis ſuperlativi munere fungitur, tom. 1. p. 472. c. 1. num. III. Nomen hominis pro homine, tom. 2. p. 60. c. 1. 2. poſteritate, *ibid.* c. 2. Nomen rei pro ipſa re, *ibid.*

Nomina tantum ſingularia, tom. 1. p. 53. c. 1. dualia, *ibid.* c. 2. pluralia, *ibid.* p. 54. c. 1. ex duali & plurali numero compoſita, *ibid.* p. 66. c. 1. 2. Nomina verbalia caſum verbi ſui interdum regunt, *ibid.* pag. 497. can. I. Diminutiva, quomodo formentur? tom. 2. p. 253. c. 1. 2.

Nominativus integrum membrum in ſententia quandoque abſolvit, tom. 1. p. 479. can. I. 514. can. III. Nominativus pro vocativo, *ibid.* pag. 480. c. 1.

Digitized by Google

Non, pro *non tam*, *non ſolum*, tom. 1. p. 573. can. V.
Non amplius, pro *non*, tom. 1. p. 564. can. VI. pro aliquo temporis ſpatio, *ibid.* p. 566. can. VIII.
Non eſſe, pro vilem & abjectum eſſe, tom. 2. pag. 254. c. 1.
Non omnis, pro *nullus*, *nemo*, *aliquis*, tom. 1. pag. 571. can. II. tom. 2. p. 231. c. 1.
Non poſſe agere, pro non debere agere, difficulter agere, tom. 1. p. 523. can. XII.
Nonnus laudatus & emendatus, tom. 1. p. 503. c. 1.
Notarikon, al. *Notariakon*, aut *Notariaqon*, al. *Notarikon*, ſecunda Qabbalæ artificialis ſpecies, quid? & unde ſic dicta? tom. 2. p. 392. c. 1. Quod ejus objectum, & quot modi? *ibid.*
Novacula conducta, cur dictus rex Babylonis? tom. 2. p. 214. c. 2.
Novilunium, vide *Neomenia.*
Noviſſimum, ſive *finis*, pro mercede ſeu præmio, tom. 2. p. 54. c. 2.
Novum Teſtamentum, vide *Teſtamentum.*
Novus homo, pro juſtitia & ſanctitate regenerationis à Spiritu S. collatæ, tom. 2. p. 46. c. 2.
Nox pro calamitatibus, miſeriis, &c. tom. 2. p. 120. c. 1. 2. Ejus varias in partes ab antiquis facta diviſio, tom. 2. p. 426. c. 1. 2.
Nubes pro calamitate, exitio, copia, multitudine, vanitate, inconſtantia, celeritate, tom. 2. p. 128. c. 2. 257. c. 1. magna altitudine, *ibid.* p. 251. c. 1.
Nuditas terræ ſeu *regionis*, pro munitionum abſentia, tom. 2. p. 108. c. 1.
Nudus pro partim nudo, tom. 2. p. 240. c. 2. 241. c. 1.
Numerus, quid? & quotuplex in nominibus? tom. 1. p. 52. in verbis, *ibid.* p. 141.
Numerus ſingularis proprie numerus non eſt, ſed numeri initium, tom. 1. p. 52. Variæ ejus formæ in nominibus, *ibid.* p. 387. & ſeqq. Singularis numerus pro plurali, *ibid.* p. 476. can. I.
Numerus dualis quomodo formetur? tom. 1. p. 52. & 110. circa finem. Dualis numerus pro plurali, *ibid.* p. 54. c. 2.
Numerus pluralis, ejus formatio, tom. 1. p. 52. 53. Pluralis numerus pro ſingulari, *ibid.* p. 476. can. II. p. 477. can. III. pro uno ex pluribus, *ibid.* p. 478. can. V. Utrum iſthæc enallage locum habeat in prima perſona Verborum, ut quandoque in ſecundis & tertiis, *ibid.* p. 549. can. I.
Numerus cardinalis pro ordinali; tom. 2. p. 387. c. 2. rotundus pro fracto ſeu compoſito, *ibid.* p. 247. c. 2.
Numeri adverbia, vide *Adverbium.*
Numerus aureus, vide *Aureus numerus.*
Numeri Hebræorum expreſſi literis, tom. 2. p. 376. 377. integris vocibus, *ibid.* pag. 378. & ſeqq. Qui cardinales, & qui ordinales? *ibid.* p. 378. 386. 387. Cardinalium analogia, anomalia, & cum affixis compoſitio, *ibid.* p. 382. 383. Eorumdem tum ſecum invicem, tum cum aliis conſtructio, *ibid.* p. 384. 385. Numerorum in nominibus, verbis, & participiis enallage, vide *Enallage.*
Numerorum liber, quot habet verſiculos, & quis eorum medius? tom. 2. p. 409. c. 2.
Nummi, quorum in SS. Literis fit mentio, qui? & quis eorum valor, tom. 2. pag. 405. & ſeqq. Nummi præcipui Hebraici, & Romani quidam ſecum invicem collati, *ibid.* p. 216. c. 1.

O

OBed-Edom pro ejus poſteris, tom. 2. p. 34. c. 2.
Objectum pro eo, quod circa illud verſatur, tom. 2. p. 50.
Objurgatio, *increpatio*, pro maxima excommunicationis pœna, tom. 2. p. 254. c. 1.
Obligare ſive *alligare*, pro ſanare, tom. 2. p. 202. c. 2.
Oblivio quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 74. c. 2. dexteræ, *ibid.* p. 104. c. 1.
Oblivviſci, pro peccare, prævaricari, tom. 2. p. 38. c. 2.
Obolus Hebraicus, ejus pretium, tom. 2. p. 514. c. 1.
Obſignare, vide *Signare.*
Obumbrare, quo ſenſu dicatur Spiritus S? tom. 2. p. 203. c. 2.
Occupatio, fig. Rhetor. tom. 2. p. 286. c. 1.
Occupatum pro objecto, tom. 2. p. 56.
Occurſus quo ſenſu Deo tributus? tom. 2. p. 85. c. 1.
Ochoſias, *Azarias*, & *Joachas*, idem, tom. 1. pag. 443. c. 1.
Oculus pro cura & providentia, tom. 2. p. 179. c. 1. 2. nocendi animo, *ibid.* fonte, *ibid.* p. 180. c. 1. ſuperficie & colere, *ibid.* p. 56. c. 1. 180. c. 1. homine, *ibid.* p. 244. c. 1. Oculus bonus, pro mente benevola & benefica, *ibid.* p. 179. c. 2. malus, pro maligna & malevola, *ibid.* Oculorum apertio, pro experientia, *ibid.* illuminatio, pro mentis illuminatione, & renovatione cordis, *ibid.* obſcuratio, pro ſpirituali excœcatione & maxima calamitate, *ibid.*
Oculi quo ſenſu Deo tributi? tom. 2. p. 66. c. 1. 2.
Odiſſe, pro non curare, poſthabere, minus diligere, negligere, tom. 1. p. 528. c. 1. tom. 2. p. 251. c. 1.
Odium quomodo Deo tributum? vide *Ira.*
Odoratus quo ſenſu Deo tributus? tom. 2. p. 84. c. 1. arboribus, *ibid.* p. 105. c. 1.
Offenſiones ſive *abominationes* oculis tributæ, tom. 2. p. 104. c. 2.
Obola, cur dicta Samaria; & *Oboliba*, cur vocata Jeruſalem? tom. 1. p. 445. c. 2. 446. c. 1.
Olea, ſive *oliva*, pro Eccleſia & populo Iſraëlitico, tom. 2. p. 151. c. 1. 2. Spiritus ſancti donis, *ibid.* p. 152. c. 1. prophetis, *ibid.*
Oleum pro uncto, tom. 2. p. 52. c. 2. rerum jucundarum abundantia, *ibid.* p. 152. c. 2. animi lætitia & refectione, *ibid.* populi Dei hoſtium internecione, *ibid.* Spiritus ſancti donis, *ibid.* Quo ſenſu Deo tributum? *ibid.* pag. 93. c. 1. Oleum capitis, pro optimo oleo, *ibid.* p. 178. c. 1.
Olfactus pro celeritate, tom. 2. pag. 188. c. 1. Quo ſenſu tribuatur arbori & equo? *ibid.* p. 189. c. 1.

Digitized by Google

Olla, *lebes lotionis*, ſeu *pollubrum*, pro ſummo contemtu & abjectione, tom. 2. p. 214. c. 2.

Omer, menſura Hebraica, ejus capacitas, tom. 2. p. 525. c. 1. 527. c. 1.

Omnis pro maxima parte, tom. 2. pag. 230. c. 1. 2. 231. c. 1. 2. 241. c. 1. Omnes pro multis, *ibid.* p. 230. c. 1.

Onager pro fero homine, tom. 2. p. 165. c. 1.

Onus quo ſenſu Deo tributum? tom. 2. p. 72. c. 2. Onus pro vaticinio de onere & pœna à Deo infligenda, *ibid.* pag. 50. c. 2. 215. In quo differat à viſione? *ibid.* p. 50. c. 2. Onus pro quibuſlibet rebus moleſtis ac difficilibus, *ibid.* p. 215. c. 1. lege à Chriſto data, *ibid.*

Opera bona cur dicta arma lucis? tom. 2. pag. 118. c. 2.

Operari, pro parare, comparare, tom. 2. pag. 234. c. 2.

Operire faciem, pro condemnare, tom. 2. p. 58. c. 2.

Operimentum pro rerum Divinarum ignorantia, tom. 2. p. 218. c. 1. Operimentum cordis, pro ejus induratione, *ibid.* c. 2. Vide etiam *Velum.*

Ophir pro auro, tom. 2. p. 47. c. 2.

Opinio hominum, pro ipſa re, tom. 2. p. 55.

Oppida pro eorum incolis, tom. 2. p. 48. c. 2.

Optativus modus, quo caret lingua S. quomodo exprimatur? tom. 1. p. 139. c. 2. 542. can. III.

Opus pro ejus mercede, vel præmio, tom. 2. p. 37. c. 1. merito operis, *ibid.*

Oratio pro loco orationis, tom. 2. p. 53. c. 2. Orationis, ſive ſermonis partes ſecundum Hebræos & Græcos veteres, tom. 1. p. 47. in fine, 48. c. 2.

Orbis terræ pro ejus incolis, tom. 2. p. 48. c. 2. magna ejus parte, *ibid.* p. 241. c. 1.

Orbita pro recta informatione & doctrina, tom. 2. p. 216. c. 1. quibuſvis actionibus, *ibid.* Orbitæ quo ſenſu Deo tributæ? *ibid.* p. 92. c. 1. 2.

Ordinales numeri, vide *Numeri.*

Oriens, epithetum Meſſiæ, tom. 2. p. 52. c. 2. Oriens pro Perſis & Medis ratione Judææ, *ibid.* p. 241. c. 2.

Origenes Septuaginta verſionem ætate ſua corruptiſſimam judicavit, tom. 1. p. xvij. Qua ratione eam priſtinæ ſuæ integritati reſtituere conatus eſt? *ibid.* Quo ſenſu ſic reſtitutam ab Hebræo non diſcrepare ſcribit S. Hieronymus, *ibid.* p. xviij. Diu non perſeveravit Origeniana illa reſtitutio, & qua de cauſa? *ibid.* Origenis Hexaplorum fragmenta, in quibus vocales à Maſſorethicis diverſæ leguntur, Maſſorethatum punctationem non labefactant, ſed aſtruunt, tom. 2. p. lix. lx. lxj. lxvj.

Orphanus pro omni ope deſtituto, ſpreto, abjecto, & calamitatibus oppreſſo, tom. 2. p. 194. c. 2.

Orus Ægyptiorum, quis? & unde ſic dictus? tom. 2. p. 52. c. 2.

Os, *oris*, quo ſenſu Deo tributum? tom. 2. p. 68. c. 2. inferno ſeu ſepulchro, *ibid.* p. 106. c. 1. terræ, *ibid.* p. 108. c. 1. Os pro ſermone ſeu teſtimonio, *ibid.* pag. 35. c. 1. imperio, *ibid.* & p. 248. c. 1. aditu & patente foramine, *ibid.* pag. 159. c. 2. acie gladii, *ibid.* animo & voluntate, *ibid.* p. 180. c. 2. corde, *ibid.* interprete, *ibid.* toto homine, tom. 2. p. 244. c. 1. Os aperire, vide *Aperire.*

Os, *oſſis*, pro animi duritie, tom. 2. pag. 162. c. 2. candido inſtar oſſis, ſeu tribunali eburneo, *ibid.* & p. 163. c. 1.

Oſculari, pro amare, obedire, obſequi, tom. 2. p. 57. c. 2. 58. c. 1.

Oſculatio, quo ſenſu Deo & hominibus tributa? tom. 2. p. 75. c. 1. juſtitiæ, *ibid.* p. 113.

Oſee filius Nun, cur nomen ejus mutatum in Joſue? tom. 1. p. 447. c. 1.

Oſtendere, pro efficere, tom. 1. p. 526. can. XVI. c. 2.

Oſtium, vide *Porta.* Oſtia pro labiis, tom. 2. pag. 257. c. 1.

Ottomannus, commune Turcarum Imperatorum nomen, tom. 1. p. 449. c. 2.

Ova aſpidum frangere, pro ſibi, aliiſque malum & exitium accerſere, tom. 2. p. 173. c. 1.

Oves pro piis ac fidelibus, tom. 2. p. 172. c. 1.

Ovidius explicatus vel laudatus, tom. 1. p. 551. c. 1. 555. c. 2. tom. 2. p. 128. c. 2. 157. c. 2. 221. c. 2.

Oxymorum, fig. Rhetor. tom. 2. p. 291. c. 1. 2.

Ozias, ejus etymologia, tom. 1. pag. 431. c. 1. Cur dictus radix ſerpentis, ſive colubri? tom. 2. p. 173. c. 2. Ozias & Azarias, idem, tom. 1. p. 444. c. 1.

P

PActum ſalis, pro pacto diuturno, tom. 2. p. 145. c. 2.

Pædagogus ad Chriſtum, quomodo Lex Moſaïca? tom. 2. p. 196. c. 1.

Pagi pro eorum incolis, tom. 2. p. 48. c. 2.

Palæſthina, unde ſic dicta? tom. 2. p. 561. c. 2. Ejus ſitus & urbes præcipuæ, *ibid.*

Palatum pro ſermone, tom. 2. p. 35. c. 1.

Palea pro falſis prophetis, tom. 2. pag. 155. c. 2. pro malis in genere, *ibid.*

Palmus cum major, tum minor, quis? tom. 2. pag. 523. c. 1.

Palpebra, quo ſenſu auroræ tributæ? tom. 2. p. 108. c. 1.

Panis, quomodo Deo tributus? tom. 2. p. 93. c. 1. Panis vitæ, quo ſenſu dicatur Chriſtus? *ibid.* c. 2. Panis pro frumento, *ibid.* 44. c. 2. quovis alimento, *ibid.* pag. 236. c. 2. pabulo, *ibid.* p. 237. c. 1. æterna felicitate, *ibid.* p. 157. c. 2. Panis quotidianus vel ſuperſubſtantialis, quis? *ibid.* p. 165. c. 2. afflictionis & lacrymarum, pro calamitatibus, miſeriis, &c. *ibid.* p. 157. c. 2. Panis & aquæ furtivæ pro adulterio, *ibid.* Panem eſſe, pro inſtar panis ſolitum eſſe atque conſuetum, *ibid.*

Pannus remotionum, ſive *menſtruatæ*, pro peccatorum fœditate & ſordibus, tom. 2. p. 141. c. 1. 2.

Paoúl, vide *Participium.*

Parabola, quid? tom. 2. p. 281. c. 1. Cur Chriſtus ea ſæpe uſus? *ibid.* Familiaris eſt Syris & maxime Palæſthinis, *ibid.* Solus dicentis ſcopus in ea atten-

Digitized by Google

dendus, non quæ ipſi attexuntur, & nihil ſignificant, *ibid.* & col. 2. Parabolæ præcipuæ in Veteri ac Novo Teſtamento indicatæ, *ibid.*

Paradigma, ſive *exemplum*, nominum Hebræorum cum articulis, tom. 1. p. 68. cum affixis, *ibid.* p. 84. 111. & ſeqq. flexionis verborum perfectorum, *ibid.* pag. 154. 155. 158. 159. imperfectorum, eorumque defectivorum *Pé* נ, *ibid.* pag. 198. 199. ע, *ibid.* p. 214. 215. quieſcentium *Pé* (י), *ibid.* p. 232. 233. ע, *ibid.* p. 246. 247. Lámedh א, *ibid.* p. 268. 269. Lamedh ה, *ibid.* p. 282. 283. defectivorum *Pé* נ, & quieſc. Lámedh א, *ibid.* p. 308. 309. defectivorum *Pé* נ, & quieſcentium Lámedh ה, *ibid.* pag. 310. 311. quieſcentium *Pé* א, & Lámedh ה, *ibid.* p. 312. 313. quieſcentium *Pé* (י), & Lámedh א, *ibid.* p. 314. 315. quieſcentium *Pé* (י), & Lamedh ה, *ibid.* p. 316. 317. verbi פקד in conjug. Qál juncti cum affixis Hebraïcis, *ibid.* p. 326. & ſeqq. Chaldaicis, tom. 2. p. 612. & ſeqq.

Paradiſus pro vita æterna, tom. 2. p. 151. c. 2.

Paragoge literarum ה & ז, vide Indicem Hebr.

Paraphraſes Chaldaicæ quando ſcribi cœptæ, ſecundum Cappellum & Morinum? tom. 2. p. xxxiv.

Paraſcha, ſive *ſectio major*, quid? & unde ſic dicta? tom. 2. p. 437. c. 1. Quomodo in Pentateucho deſignetur? *ibid.* Paraſchoth ordine alphabethico diſpoſitæ, *ibid.* p. 438. 439. Eædem ordine, quem in Pentateucho ſervant, diſpoſitæ cum Haphtaroth ipſis reſpondentibus, *ibid.* p. 440. 441. 442.

Paraſcha, ſive *ſectio minor*, quæ? & quomodo in Pentateucho indicata? tom. 2. p. 437. c. 1. Quæ aperta? quæ clauſa? *ibid.* & c. 2. Quæ minores cum majoribus conjungantur, & quando? *ibid.* p. 442. 443.

Paraſchoth peculiares certis quibuſdam feſtis diebus ac jejuniis aſſignatæ, tom. 2. p. 443. & ſeqq. Propoſiti cujuſlibet Sabbathi Paraſcham in Synagogis Judæorum legendam inveniendi ratio, & exemplum pro anno Judaico 5487. Æræ vero Chriſtianæ partim 1726. partim 1727. *ibid.* p. 498. 499.

Pardus pro crudeli hoſte, tom. 2. p. 168. c. 1.

Parecbaſis, fig. Rhetor. tom. 2. p. 290. c. 1. 2.

Parentes & *majores*, pro filiis & poſteris, tom. 2. p. 34. c. 2.

Paricida, pro quovis homicida, tom. 2. p. 248. c. 2.

Paries pro lege Moſaïca, tom. 2. p. 205. c. 1. Paries dealbatus, pro hypocrita, *ibid.*

Paronomaſia, fig. Rhetor. tom. 2. p. 272. c. 2. 273. 274.

Pars pro toto, tom. 2. p. 242. art. IV. Pars major temporis, pro toto tempore, *ibid.* pag. 247. c. 2. Partes orationis ſecundum Grammaticos Hebræos & Græcos veteres, tom. 1. p. 47. in fine, 48. c. 2. Partes & membra humana quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 65. & ſeqq.

Participium unde ſic dictum? tom. 1. p. 144. art. VI. Quotuplex Hebræis? *ibid.* In quo differat ab adjectivo? *ibid.* p. 454. Participium præſens cur *Bénoní* aut *Poël* vocatum? *ibid.* p. 144. art. VI. Participium paſſivum cur *Paoúl* dictum? *ibidem.* In quo diſcrepet Paoúl Qál a Bénoni Niphál, non convenit inter grammaticos, *ibid.* p. 145. c. 1. 2. Hujus opinionum diverſitatis cauſa, *ibid.* p. 146. c. 1. 2. Participium ſæpe naturam nominis induit, *ibid.* c. 2. & p. 554. can. I. Participia paſſiva interdum active ſignificant inſtar verborum mediorum apud Græcos, & deponentium apud Latinos, *ibid.* pag. 132. col. 1. 140. c. 2. 554. c. 2. Participium junctum cum verbo ſubſtantivo *Sum* expreſſo vel ſubintellecto, modo præſens, modo præteritum, modo futurum tempus exprimit, *ibid.* pag. 555. can. II. III. Participium eleganter apud Græcos pro infinitivo ponitur, *ibid.* p. 556. can. IV. pro participio futuro, aut mox futuro, adhibetur, *ibid.* can. V. Nomini collectivo ſingulari quandoque reſpondet participium plurale, *ibid.* pag. 557. can. I. Participium genere interdum diſcrepat a nomine, quocum convenire debet, *ibid.* can. III. Participia more & forma nominum quandoque regunt genitivum, *ibid.* pag. 486. c. 2. 558. can. III. Participium cum verbo conjunctum, interdum exprimitur per infinitivum, interdum per adverbium, *ibid.* p. 558. §. II. Participium verbi *Mitto* ſæpe includit nomen commode ſupplendum, *ibid.* c. 2. Nomen hoc quandoque includunt finita ejuſdem verbi tempora, *ibid.* & pag. 559. c. 1. 2. Participium interdum deficit, *ibid.* p. 555. can. II.

Particulare pro univerſali, tom. 2. p. 234. c. 1.

Parturitio creaturæ inanimæ tributa, t. 2. p. 107. c. 2.

Parvulus, vide *Infans.*

Paſcere, *depaſcere*, pro perdere, tom. 2. p. 166. c. 1. more pecorum errare, *ibid.* ſecure bonis frui, *ibid.* ſerpere, *ibid.* præeſſe, dominari, gubernare, docere, *ibid.* p. 172. c. 2.

Paſcha, ejus etymologia, tom. 1. p. 435. c. 1. Quo ſenſu Paſcha noſtrum dicatur Chriſtus? tom. 2. p. 228. c. 2. Paſcha pro agno Paſchali, *ibid.* pag. 55. c. 1. 228. c. 2. Quomodo ad hoc feſtum ſeſe præparent Judæi hodierni, & illud celebrent? *ibid.* p. 430. 431. Id in ſecundo menſe quandoque agunt, *ibid.* pag. 490. c. 2. Vetera Paſchata certo inveniri nequeunt, *ibid.* p. 429. c. 2.

Paſſiva verba, vide *Verba.*

Paſſur, vide *Phaſſur.*

Paſſus Romanus ſimplex & compoſitus, tom. 2. pag. 524. c. 1. Græcus compoſitus, *ibid.*

Paſtor, quo ſenſu dicantur Deus & Chriſtus? tom. 2. p. 88. c. 1.

Pater pro auctore, tom. 2. p. 193. c. 2. doctore ſeu magiſtro, *ibid.* principe ac ſuperiore, *ibid.* re qualibet familiariſſima & conjunctiſſima, *ibid.* p. 194. c. 1. benefico, *ibid.* exemplo, *ibid.* avo, *ibid.* p. 235. c. 1. Nomen illud interdum deficit, tom. 1. p. 495. c. 1.

Pater luminum, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 88. c. 1. 99. c. 1.

Patres, vide infra ſuo loco.

Pathâhh, genuina ejus pronuntiatio, tom. 1. pag. 16. c. 1. tom. 2. p. lxij. Pathâhh furtivum, quid? & cur ſic dictum? tom. 1. p. 23. in med. Cur excogitatum, & quibus literis ſubjiciendum? *ibid.* c. 1. 2. & p. 24. c. 1. 2.

Digitized by Google

Pathopœïa, fig. Rhetor. tom. 2. p. 289. c. 2.
Patres pro majoribus, tom. 2. p. 235. c. 1. Patres & Scriptores Græci aliquot, quo ſenſu Judæos corrupti textus Hebræi accuſent? tom. 1. p. viij.
Patriarchæ duodecim ubi ſepulti? tom. 1. pag. 426. c. 1. 2.
S. Paulus, falſæ nominis hujus etymologiæ, tom. 1. p. 435. c. 2. Unde ſic appellatus? *ibid.* Quo ſenſu dicatur vas electionis? tom. 2. p. 219. c. 1. mundo crucifixus, *ibid.* p. 221. c. 2. Quomodo vocet ſe ſervum Chriſtianorum? *ibid.* p. 195. c. 1. Quæ ejus pugna cum beſtiis? *ibid.* p. 165. c. 1. Qua ratione optavit eſſe anathema à Chriſto pro fratribus ſuis? tom. 1. p. 603. c. 1.
Paupertas pro bonorum ſpiritualium privatione, tom. 2. p. 213. c. 2. humilitate, pœnitentia, & propriæ miſeriæ ſpiritualis agnitione, *ibid.*
Pauſanias laudatus, tom. 1. p. 2.
Pax pro omnigena felicitate, & præſertim bonis ſpiritualibus & cœleſtibus, tom. 2. p. 236. c. 2. 237. c. 1.
Paxillus, vide *Clavus.*
Peccatum pro ejus pœnis, tom. 2. p. 37. c. 1. cauſa peccati, *ibid.* p. 43. c. 2. hoſtia pro peccato, *ibid.* p. 50. c. 2. peccatore, *ibid.* p. 52. c. 2. Peccatum portare, vide *Portare.* Peccatum quo ſenſu dicatur cubare ad oſtium, in cœlum clamare, reſpondere ſeu teſtificari adverſus peccatorem, crucifigi, generare & operari mortem, aliud ex alio conſequi? &c. *ibid.* p. 113. c. 1. 2.
Pecunia pro re per eam comparata, tom. 2. p. 36. c. 2.
Pes pro cura, ſubſidio, &c. tom. 2. p. 183. c. 2. violentia, *ibid.* affectu, deſiderio, & conatu ſancto, *ibid.* p. 184. c. 1. Pes Romanus, ejus quantitas, *ibid.* p. 524. c. 1.
Pedes, quo ſenſu Deo tributi? tom. 2. p. 71. c. 1. 2. Quot & quales admittat Poëtica Hebræorum? *ibid.* p. 339. c. 1. Pedes pro ipſo homine, *ibid.* p. 244. c. 2. plebeiis hominibus, *ibid.* p. 110. c. 2. verendis, *ibid.* p. 81. c. 1. 294. c. 2. Pedes tegere, pro ventrem purgare, *ibid.* p. 294. c. 2.
Pedum commotio, nutatio, declinatio, pro periculis & calamitatibus, tom. 2. p. 182. c. 2. Eorumdem cuſtodia à nutatione ſive lapſu, pro Dei protectio- *ibid.* p. 184. c. 1. conſtitutio in latitudine, ſive petra, pro liberatione à periculis, *ibid.* offenſio in montes caliginoſos, pro in maximas calamitates incurſu, *ibid.* calceatio in præparatione Evangelii pacis, pro armatura ſpirituali, *ibid.* c. 2.
Pellis pro tentorio ex pellibus facto, tom. 2. p. 40. c. 1.
Penetralia, vide *Interiora* & *Cubicula.*
Pentametros verſus in Scriptura, quo ſenſu agnoſcat S. Hieron. tom. 2. p. 337. c. 1. 2. 338. c. 1.
Pentateuchus quomodo à Rabbinis appellatus? tom. 2. pag. 386. c. 1. Cur in 54. ſectiones majores ab eis diviſus? *ibid.* p. 437. c. 1. Quot ejus verſus, & quis eorum medius? *ibid.* p. 409. c. 2.
Pentecoſte, quomodo hoc feſtum in Scriptura vocetur, & à Judæis hodiernis celebretur? t. 2. p. 431. 432.
Percutere femur, vide *Femur.*
Perdere pro damnum pati, tom. 2. p. 251. c. 1.
Perforare aures, pro in ſervum fidelem adſciſcere, tom. 2. p. 67. c. 2. 68. c. 1.
Periodus Juliana, quæ? & cur ſic appellata? tom. 2. p. 480. c. 2. Ejus utilitas, *ibid.* & p. 481. c. 1. 2.
Periphraſis, ſive *circumloquutio*, fig. Rhetor. tom. 2. p. 294. c. 1.
Peripſema, vide *Stercus.*
Permiſſio, fig. Rhetor. tom. 2. p. 287. c. 1.
Permittere, pro vires dare & adjuvare, tom. 2. pag. 254. c. 1. 2.
Pernoctare, pro permanere, tom. 2. p. 239. c. 1.
Perpendiculum, pro juſtitiæ & judicii Dei veritate & ἀκριβείᾳ, tom. 2. p. 215. c. 2. deſtructione, *ibid.*
Perſius explicatus, tom. 1. p. 455. c. 2.
Perſona efficiens pro re per eam effecta, tom. 2. pag. 33. §. I. Perſona integra pro ejus parte, *ibid.* pag. 240. c. 1.
Perſona in verbis, quid? & ejus origo, tom. 1. p. 130. c. 1. Cur inter flectendum à tertia ſing. maſculina incipiant Hebræi? *ibid.* p. 141. Prima & ſecunda perſona pro tertia, *ibid.* p. 547. can. I. II. Tertia perſona pro prima vel ſecunda, *ibid.* p. 548. can. III.
Pesiq, quid? tom. 2. pag. 322. Quandonam vocetur *Legharmeh*? ibid. Nihil ad ſenſus diſtinctionem confert, *ibid.* p. lxxij.
Petitio pro re petita, tom. 2. p. 57. c. 2.
Petra, cur vocentur Deus & Chriſtus? tom. 2. pag. 101. c. 2. 102. c. 1. Petra pro Abrahamo, *ibid.* p. 144. c. 1. Petra & rupes, pro loco firmo, præſidio, refugio, *ibid.* p. 139. c. 1.
S. Petrus, cur ſic à Chriſto cognominatus? tom. 1. p. 446. c. 2. 447. c. 1. tom. 2. p. 274. c. 1. Cur ab eodem vocatus *Satanas*? tom. 2. p. 116. c. 2.
Pharao, commune regum Ægyptiorum nomen, tom. 1. p. 449. c. 1. Ejus etymon, tom. 2. p. 548. c. 1.
Pharetra pro familia, tom. 2. p. 210. c. 2.
Phaſſur, cur cognominatus *Magbor miſſabib*, ſive *pavor undique*? tom. 1. p. 447. c. 2.
Philippus, vera & falſa ejus etymologia, tom. 1. pag. 435. c. 1. 2.
Piliſthhim, unde ſic dicti? tom. 2. p. 561. c. 2.
Philo, an Hebræarum literarum rudis fuerit? tom. 2. p. xlj. Erat de genere Sacerdotum, *ibid.*
Phocylides explicatus vel laudatus, tom. 1. p. 540. c. 1. 2. tom. 2. p. 210. c. 2.
Photiniani circa carnis reſurrectionem ab eis negatam confutati, tom. 1. p. 456. c. 1.
Phylacteria, vide *Tephillin.*
Pila, vide *Mortarium.*
Pili, quomodo germinare dicantur? vide *Germinare.*
Pindarus explicatus vel laudatus, tom. 1. p. 585. c. 2. tom. 2. p. 263. c. 2. 340. c. 1.
Pinguedo pro terræ fertilitate, tom. 2. pag. 163. c. 1. hominibus opulentis ac divitibus, *ibid.* rebellibus, *ibid.* in malo obfirmatis, ſenſuque ſpirituali carentibus, *ibid.* & c. 2. Pinguedo domus Dei, pro donis cœleſtibus, *ibid.*
Piſcatio pro direptione hoſtili, tom. 2. p. 176. c. 1.

Verbi

Digitized by Google

Verbi Divini præconio, & inde conſequutura ad Chriſti fidem vocatione, *ibid.*

Placere pro morem gerere, tom. 2. p. 44. c. 2.

Plaga pro homine plaga percuſſo, tom. 2. p. 53. c. 2. peccato, miſeriis, calamitatibus, &c. *ibid.* p. 185. c. 2. 186. c. 1. Plaga mundi, pro certa ejus regione, *ibid.* p. 241. c. 2.

Planta pro Eccleſia, tom. 2. p. 149. c. 1. Plantarum metaphoræ ad Chriſtum tranſlatæ, *ibid.* pag. 96. §. II. Plantis tribuuntur, quæ hominis ſunt, *ibid.* p. 105. §. III.

Plantare Deo tributum, pro formare, fingere, firmare, multiplicare; Chriſto, pro inſtaurare, ſanctificare, tom. 2. p. 149. c. 1. 2. Plantare tabernaculum, pro erigere, figere, *ibid.* c. 2.

Plantatio & rigatio, quo ſenſu verbi Divini miniſtris attributa? tom. 2. p. 149. c. 2.

Plato explicatus vel laudatus, tom. 1. pag. 495. c. 2. 510. c. 2. 534. c. 2. 572. c. 2.

Plauſus manuum fluminibus & lignis tributus, tom. 2. p. 108. c. 1. 2.

Plautus explicatus vel laudatus, tom. 1. p. 464. c. 2. 473. c. 2. 485. c. 1. 494. c. 1. 497. c. 2. 499. c. 2. 541. c. 2. 560. c. 2. tom. 2. p. 157. c. 2. 158. c. 2. 263. c. 2. Ejus 16. verſus Punici inſigniter ab amanuenſibus depravati, tom. 2. p. lx.

Plenitudo Divinitatis quomodo inhabitet in Chriſto corporaliter? tom. 2. p. 65. c. 2.

Pleonaſmus, quid? quotuplex? & ejus in Scriptura poteſtas, tom. 2. p. 12. cap. II. Pleonaſmus nominum quorumdam conſtructorum, tom. 1. p. 492. 493. 494. pronominis demonſtrativi, *ibid.* p. 499. can. I. reciproci in dandi caſu, *ibid.* p. 500. can. II. relativi ſeu affixi, & ſubſtantivi ad illud pertinentis, *ibid.* p. 513. can. I. II. p. 514. can. III. adverbii comparandi, *ibid.* p. 577. can. II. 580. can VI. præpoſitionum inſeparabilium ב, *ibid.* p. 593. c. 2. ל, *ibid.* p. 597. c. 2. 598. c. 1. 2. מ, *ibid.* pag. 601. c. 2. copulativæ ו, *ibid.* pag. 611. c. 2. 614. c. 2. 615. c. 1. 2. 616. c. 1. conditionalis *Si*, ibid. p. 620. c. 2. cauſalis *Quia*, ibid. p. 624. can. IV. ὅτι, *ibid.* p. 625. c. 1. 2.

Pleonaſmus in vocibus, tom. 2. p. 12. art. I. in ſenſu, *ibid.* p. 13. art. II.

Plumbum pro idololatris & impiis, tom. 2. p. 142. c. 2.

Pluralis numerus pro ſingulari, tom. 1. p. 476. can. II. 477. can. III. 478. can. IV. V. Vide *Numerus.*

Plutarchus explicatus vel laudatus, tom. 1. pag. 471. c. 1.

Pluvia pro Divinis beneficiis, tom. 2. p. 129. c. 2. calamitatibus maximis & ſibi invicem ſuccedentibus, *ibid.*

Poël, Poël, & Hithpoël, quæ conjugationes in verbis defectivis & quieſcentibus ע? & cur ſic dictæ? tom. 1. p. 210. 243.

Poculum, vide *Calix.*

Pœnitentia quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 72. c. 1.

Poëtica vetus Hebræorum ignoratur, tom. 2. p. 337. c. 1. De ejus natura conjectatio, *ibid.* p. 338. c. 2. Recens unde nata, & in quo conſiſtat? *ibid.*

Polybius explicatus vel laudatus, tom. 2. p. 243. c. 1.

Polyptoton, fig. Rhetor. tom. 2. pag. 271. c. 1. 272. c. 1. 2.

Polyſyntheton, quid? tom. 1. p. 615. can. IV.

Pomponius explicatus, tom. 1. p. 467. c. 2.

Ponderare ſpiritus & corda, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 80. c. 2.

Pondus pro moleſtia, labore, &c. tom. 2. pag. 216. c. 1. peccato, *ibid.* Pondus gloriæ, pro maxima gloria, *ibid.*

Ponere pro conſtituere, tom. 2. p. 239. c. 1. Ponere hamum in naribus, frænum in labiis, & lacrymas in utre, quo ſenſu dicatur Deus? *ibid.* p. 80. c. 2.

Porcus pro homine voluptatibus dedito, tom. 2. pag. 172. c. 1.

Porta pro urbe & ejus incolis, tom. 2. pag. 246. c. 2. urbe populoſa, *ibid.* p. 206. c. 2. termino regionis, *ibid.* enſe, gladio, operculo arcæ, ſeu gazophylacii, labiis, nubibus, utero materno, pagina libri, *ibid.* & pag. 207. c. 1. priori hemiſtichio in poëtica Hebræorum, *ibid.* p. 338. c. 2. Porta cœli, juſtitiæ, pro loco in quo Deus præſentem ſe exhibet, *ibid.* p. 207. c. 1. Portæ mortis, pro maximis periculis, *ibid.* inferni, pro conſiliis, machinationibus, &c. Diaboli & miniſtrorum ejus, *ibid.* Portas aperire, pro Evangelium prædicare, *ibid.*

Portare quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 80. c. 2. Portare peccatum, vel iniquitatem, pro peccati & iniquitatis reum eſſe, & pœnas luere, *ibid.* p. 37. c. 1.

Poſitivus gradus pro comparativo, & interdum etiam ſuperlativo, tom. 1. p. 473. can. I.

Poſſe pro prævalere, tom. 2. p. 234. c. 2.

Poſſeſſor pro re poſſeſſa, tom. 2. p. 9.

Poſſidere, pro acquirere, tom. 2. p. 234. c. 2.

Potentia pro ejus exſerendæ organo, t. 2. p. 42. c. 2.

Poteſtas pro poteſtatis paſſivæ ſigno, tom. 2. p. 51. c. 1. Poteſtas regia, pro gloria cœleſti, *ibid.* p. 195. c. 1.

Potum dare, pro alere, tom. 2. p. 239. c. 1.

Pourim, ſive Purim feſtum, unde ſic dictum? & quomodo à Judæis hodiernis celebretur? tom. 2. pag. 466. 467.

Præceptio, ſeu mandatum, quo ſenſu Deo tributum? tom. 2. p. 76. c. 1.

Præceptor pro Chriſto, tom. 2. p. 232. c. 2.

Prædari, pro decipere, & à fide & cognitione ſalutis abducere, tom. 2. p. 203. c. 2.

Prædicatio terræ, pro optimis ejus fructibus, tom. 2. p. 57. c. 1.

Præpoſitio, quid? & cur ſic dicta? tom. 1. pag. 378. Ejus in conjunctam ſive inſeparabilem; & disjunctam ſeu ſeparabilem diviſio, *ibid.* Quæ propoſitiones conjunctæ? *ibid.* Quæ disjunctæ, *ibid.* p. 379. Conjunctæ ſumunt interdum particulas expletivas רד, בם, בם, *ibid.* p. 378. 380. c. 1. 2. Disjunctæ quædam componuntur ex nominibus junctis cum præpoſitionibus vel expreſſis, vel ſubintellectis, *ibid.* p. 379. c. 1. 2. Præcipuæ præpoſitiones tum conjunctæ, tum disjunctæ, cum affixis, *ibid.* pag. 381. 382.

Præpoſitiones motum exprimentes pro præpoſitionibus quietem exprimentibus, & vice verſa, tom. 1. p. 583. can. II. 584. can. III.

Præputium cordis, mentis, & aurium, pro incredulitate & impietate, tom. 2. p. 227. c. 2. Quo ſenſu præputium arboribus tributum? *ibid.* p. 105. c. 1.

Præſens tempus, quo caret lingua Sancta, quomodo exprimatur? vide *Tempus.* In N. T. quandoque pro præterito, futuro, & paulo-poſt futuro ponitur, tom. 1. p. 545. can. III.

Præſentia, ſive *cubatio ad fores* peccato tributa, tom. 2. p. 113. c. 1.

Præſter, ſive *ſerpens ignitus & alatus*, tom. 2. p. 173. c. 2. 174. c. 2.

Præteritum in Verbis quomodo ab Hebræis appellatum? tom. 1. p. 141. in fin. 143. c. 1. Unicum eſt, quod ratione ſententiæ pro præterito perfecto, imperfecto, pluſquam perfecto, præſenti, & futuro uſurpatur, *ibid.* p. 141. fin. 543. can. I. Cur ab eo incipiat verborum flexio? *ibid.* p. 143. c. 1. Quare ad futura prænuntianda eo utantur Prophetæ? *ibid.* p. 544. c. 2. tom. 2. p. 22. c. 1.

Prætерquam, pro *ſed*, tom. 1. p. 576. §. VIII.

Preſbyter pro ætate provecto, & Sacerdote, tom. 2. p. 193. c. 1.

Primaria vox in Hebræis conjugationibus, quæ? tom. 1. pag. 136. Schema vocum primariarum in verbis perfectis, *ibid.* p. 141. in verbis imperfectis, & quidem defectivis & quieſcentibus ע, *ibid.* p. 213. 245.

Primitiæ pro fidelibus, tom. 2. p. 226. c. 2. 227. c. 1. Judæorum populo, *ibid.* p. 227. c. 1. Patriarchis & Judæorum proceribus, *ibid.*

Primogenitus, *primogenitus omnis creaturæ*, *ex mortuis*, quo ſenſu dicatur Chriſtus? tom. 1. pag. 471. c. 2. 472. c. 1. tom. 2. p. 88. c. 2. Primogenitus pro re chariſſima, tom. 2. p. 194. c. 2. Ea vox quandoque emphaſim importat, tom. 1. p. 471. c. 2. 472. c. 1.

Primum, pro *præſertim*, *in primis*, *prius*, tom. 1. p. 566. c. 1. 2.

Principatus pro principibus, tom. 2. p. 52. c. 2.

Princeps, *rex*, *dux*, quo ſenſu dicantur Deus & Chriſtus? tom. 2. p. 88. c. 2. Principes pro eorum principatibus ſeu præfecturis, *ibid.* p. 49. c. 1.

Probrum pro facinoribus probroſis, tom. 2. p. 52. c. 1.

Procella, vide *Tempeſtas.*

Profanare Sabbathum, pro manibus in eo operari, tom. 2. p. 248. c. 2.

Profundum pro miſeriarum, calamitatum, & periculorum gravitate, tom. 2. p. 140. c. 2. Profundum facere, pro mala abſcondere, diſſimulare, & hypocritam eſſe, *ibid.*

Projicere poſt tergum, pro negligere, non curare, tom. 2. pag. 181. c. 2. Projicere peccata poſt tergum, & ante ſe ponere, quo ſenſu dicatur Deus? *ibid.* p. 81. c. 1. Projicere animam ſuam procul, eam in manibus habere, ſeu ponere, pro extremum mortis periculum adire, *ibid.* p. 102. c. 2.

Prolepſis, ſive anticipatio, quid? tom. 2. pag. 28. 29. 30.

Pronomen, quid? & quotuplex? tom. 1. p. 71. Cur excogitatum? *ibid.* Quæ pronomina primitiva? *ibid.* pag. 72. demonſtrativa, *ibid.* p. 73. relativa, *ibid.* pag. 74. interrogativa, *ibid.* p. 75. præfixa, *ibid.* p. 76. ſuffixa, ſeu affixa, & eorum ex primitivis origo, *ibid.*

Pronomina primitiva cum obliquis eorum caſibus, tom. 1. pag. 80. Pronominum illorum nominandi caſus interdum abundat, aut ſententiam integram in oratione abſolvit, *ibid.* p. 514. can. III. num. I. Eorumdem pronominum dativus pleonaſtice ſimul & emphatice nominibus, verbis, & participiis additur, *ibid.* pag. 500. can. II. Eadem pronomina nominibus ſubjuncta, verbum ſubſtantivum *Sum* exprimunt; at præfixa iiſdem nominibus, idem verbum includunt, remanente eorum ſignificatione, *ibid.* can. I. Loco pronominum primæ & ſecundæ perſonæ, interdum ponitur nomen loquentis, vel ejus ad quem ſermo dirigitur, *ibid.* pag. 501. can. II.

Pronomina demonſtrativa interdum emphaſin important, & interdum ſignificationem à nativa diverſam obtinent, tom. 1. p. 501. can. III. Ea repetita, diſtributionem exprimunt, *ibid.* p. 499. can. I. Quandoque cum emphaſi abundant, *ibid.* can. II. Interdum pro adverbio demonſtrandi *ecce* ponuntur, *ibid.* p. 568. c. 2. Demonſtrativum *hic*, *iſte*, interdum ponitur loco relativi, *qui*, *quæ*, *quod*, ibid. p. 507. can. III. Pronomen iſtud demonſtrativum, ut & relativum *qui*, *quæ*, *quod*, nonnunquam ſuum antecedens includit, *ibid.* pag. 511. can. I.

Pronomina relativa interdum antecedentia remotiora, non propiora, referunt, tom. 1. pag. 502. can. I. Quandoque etiam reſpiciunt ad conſequentia, *ibid.* p. 504. can. II. Sæpiſſime pro ſuis antecedentibus ponuntur, *ibid.* p. 505. can. I. Interdum genere & numero, vel horum alterutro, conveniunt cum ſubſtantivo ſequente, licet pertineant ad præcedens, *ibid.* pag. 510. can. VII. Quandoque apud Græcos relativum caſu convenit cum antecedente, nulla habita ratione verbi ſequentis, à quo regi deberet, *ibid.* can. VIII. Vice verſa, in relativi caſum nonnunquam trahitur antecedens, quod ipſi interdum ſubjicitur, *ibid.* p. 511. can. IX. Relativum *qui*, *quæ*, *quod*, ſæpiſſime cum affixo jungitur, tuncque negligitur affixum, *ibid.* p. 514. c. 2. 515. c. 1. In hac conſtructione pro affixo interdum uſurpatur adverbium loci שם *Ibi*, cum de loco ſermo eſt, *ibid.* p. 515. c. 1. 2. Pro iſto relativo nonnunquam adhibetur particula cauſalis כי *quia*, necnon conjunctio ו *&*, ibid. c. 2. Interdum etiam relativum iſtud deficit, *ibid.* pag. 512. can. II. 525. c. 2. Quandoque & hoc relativum, & ejus antecedens deſiderantur, *ibid.* p. 512. can. III. Vice verſa, relativum ſive affixum interdum abundat, *ibid.* p. 513. can. III.

Pronomina interrogativa, quæ? & quotuplicis generis? tom. 1. p. 75. Pronomen interrogativum perſonæ loco pronominis interrogativi rei quandoque uſurpari videtur, *ibid.* c. 1. Interrogativum perſonæ in media phraſi poſſeſſorem denotat, *ibid.* In-

terrogativum perſonæ ſequente relativo *qui*, *quæ*, *quod*, exponitur *id*, *illud*, &c. *ibid.* c. 2. Utrumque pronomen in media ſententia indefinitum eſt, neque interrogat, *ibid.*

Pronomina affixa quibus orationis partibus jungantur? tom. 1. p. 77. Juncta cum articulis, pronominum primitivorum caſus obliquos formant, *ibid.* p. 78. 79. 80. cum nominibus, pronomina poſſeſſiva, quibus integris carent Hebræi, repræſentant, *ibid.* p. 81. 82. 83. 84. cum verbis, participiis, & præpoſitionibus, pronomina primitiva in caſibus eorum obliquis exprimunt, *ibid.* pag. 320. & ſeqq. cum adverbiis, & quandoque infinitivis, eadem pronomina in caſu recto ſive nominativo referunt, *ibid.* p. 320. 373. 376. Quomodo puncta mutent in nominibus? *ibid.* p. 85. & ſeqq. in verbis & participiis? *ibid.* p. 123. & ſeqq. in adverbiis? *ibid.* p. 377. in præpoſitionibus? *ibid.* 380. 381. 382. 383.

Pronomina affixa pluralia pro ſingularibus, & ſingularia pro pluralibus, tom. 1. pag. 126. 127. Affixa juncta formæ nominum, cui non competunt, *ibid.* p. 127. c. 1. 2. 128. c. 1. 2. Affixa maſculina pro femininis, & feminina pro maſculinis, *ibid.* & p. 508. can. V. Affixa tertiæ perſonæ pro affixis ſecundæ, *ibid.* pag. 127. c. 1. poëtica & Chaldaïca, pro Hebraicis, *ibid.* & c. 2. Affixorum cum verbis & participiis, quibus non conveniunt, conjunctorum reſolutio, *ibid.* p. 372. c. 1. 2. Pronomina affixa pleonaſtice & eleganter cum ſubſtantivis conjuncta, *ibid.* p. 513. can. II.

Propheta pro Chriſto, tom. 2. pag. 232. c. 2. Moſe, *ibid.* Prophetæ, pro uno ex prophetis, *ibid.* p. 233. c. 1. Interdum peccatoribus ſe adjungunt, *ibid.* p. 288. c. 1. 2. Cur futura nuntiantes præterito tempore loquantur? tom. 1. pag. 544. c. 2 tom. 2. p. 22. c. 1. Res, quæ nonniſi longo poſt tempore contingere debent, quaſi brevi futuras ſæpe annuntiant, tom. 1. p. 564. can. V. Eorum imprecationes ſunt vaticinia, tom. 2. pag. 278. c. 2. Anno ſacro utuntur, *ibid.* p. 429. c. 1.

Prophetia, *ſomnia*, & *viſiones*, pro Spiritus Sancti donis & operationibus, tom. 2. p. 224. c. 2.

Propitiatorium pro Chriſto, tom. 2. p. 224. c. 1. 2.

Proprium nomen, vide *Nomen*.

Propoſitio generalis pro particulari, tom. 2. pag. 240. c. 1. 2.

Propterea, *idcirco*, pro *atqui*, *attamen*, tom. 1. pag. 621. 622. *Propterea quod*, pro *quia*, ibid. p. 624. c. 1. 2.

Proſeucha, quid? tom. 2. p. 53. §. II. c. 2.

Proſopopœïa tropus metaphoricus, tom. 2. pag. 103. art. III. figura Rhetor. *ibid.* p. 279. c. 2. num. V.

Proverbium, quid? tom. 2. p. 261. Proverbiales ſententiæ, *ibid.* c. 1. 2. 262. c. 1. 2. phraſes, *ibid.* p. 262. 263.

Prudentius explicatus, tom. 1. p. 474. c. 2.

Pruna, vide *Carbo*.

Pſalmi, eorum prius hemiſtichium ſæpiſſime in poſteriori aliis verbis reperitur, tom. 2. p. 13. c. 1.

Ptolemæus, commune regum Ægyptiorum poſt Alexandri M. tempora nomen, tom. 1. p. 449. c. 1.

Ptolemaïs & *Acco*, eadem civitas, tom. 1. p. 445. c. 2.

Puer, vide *Infans*.

Pueritia, pro prioribus & antiquioribus temporibus, tom. 2. p. 192. c. 2. ſpirituali robore, *ibid.*

Pugna ſtellis tributa, tom. 2. p. 108. c. 2.

Pulex pro ſumma extenuatione & vilitate, tom. 2. p. 175. c. 1.

Pullus aſinæ, pro gentili populo, tom. 2. pag. 256. c. 2. Pulli, pro nummis pullorum imagine ſignatis, tom. 1. p. 426. c. 2.

Pulvis pro corpore, tom. 2. pag. 259. c. 1. Pulvis & cinis, pro homine ex pulvere & cinere facto, *ibid.* p. 141. c. 2. Pulvis terræ, pro contemtu, abjectione, miſeria, & luctu, *ibid.* maximo numero, *ibid.* p. 252. c. 1.

Purgatorium agnoſcunt Judæi, tom. 2. p. 467. c. 1. 2 p. 468. c. 2.

Putatio & dejectio arborum, pro populi excidio, tom. 2. p. 158. c. 1.

Puteus pro tori conjugalis integritate, tom. 2. pag. 133. c. 1. maximis periculis, *ibid.* c. 2.

Puncta vocalia, quæ? & cur ſic dicta? tom. 1. p. 13. in fine, tom. 2. p. vij. Eorum diviſio, figura, nomen, poteſtas, & pronuntiatio, tom. 1. p. 13. & ſeqq. De illorum antiquitate, quod ad eorum figuram attinet, vulgi Judæorum ſententia confutata, *ibid.* p. 17. 18. 19. Cur? quando? & à quibus excogitata, aut ſaltem excogitari cœpta? tom. 1. pag. 17. c. 1. 2. tom. 2. p. vj. vij. Quod ad eorum ſignificandi vim attinet, ejuſdem ſunt antiquitatis & auctoritatis, atque ipſæ literæ conſonantes, quibus ſunt, quod anima corpori, tom. 1. pag. xij. tom. 2. pag. ix. x. & ſeqq. Genuinam Sacrorum Scriptorum mentem exprimunt, tom. 2. p. ix. x. Cur alia cum aliis ſæpius permutentur? tom. 1. p. 55. num. III. IV. p. 414. & ſeqq.

Punctorum vocalium mutationis fundamenta, tom. 1. pag. 413. art. III. Eorum mutatio in nominibus ob motionem maſculini in femininum genus, & ſingularis in dualem & pluralem numerum, *ibid.* pag. 56. & ſeqq. affixa & ſtatum conſtructum, *ibid.* p. 85. & ſeqq. ה locale, *ibid.* p. 102. 103.

Punctorum vocalium mutatio in verbis perfectis ob flexionem præteritorum, tom. 1. p. 142. 143. participiorum, *ibid.* p. 145. imperativorum, *ibid.* p. 149. 150. futurorum, *ibid.* pag. 151. ob acceſſionem ה paragogici ad infinitivum, imperativum, & futurum; & ן itidem paragogici ad quaſdam futuri perſonas, *ibid.* p. 161.

Punctorum vocalium mutatio in verbis imperfectis ob flexionem; & quidem in defect. ע, tom. 1. p. 210. quieſc. Pé א, *ibid.* pag. 229. Pé (י), *ibid.* p. 231. quieſc. ע, *ibid.* p. 243. 244. Làm. א, *ibid.* p. 267. Làm. ה, *ibid.* p. 281.

Punctorum vocalium mutatio in verbis cum perfectis, tum imperfectis, ob affixa juncta præteritis, tom. 1. p. 323. 324. 334. 335. 336. participiis, *ibid.* p. 324. 335. infinitivis, *ibid.* p. 325. 334. imperativis, *ibid.* p. 325. 334. 335. 336. futuris, *ibid.* p. 326. 334. 335. 336. 337.

Punctorum vocalium mutatio ob accentus pauſantes,

Digitized by Google

tom. 1. pag. 160. tom. 2. p. 311. 312. Maqqaph, tom. 2. p. 320. 321. ה paragogicum, tom. 1. pag. 160. 161. euphoniam, *ibid.* p. 56. 57. 416. §. IV. ſyllabæ complementum, *ibid.* p. 414. §. I. daghéſch ejecti compenſationem, *ibid.* p. 29. c. 1. & p. 415. §. II. literam quieſcentem compenſatam, *ibid.* p. 229. &c.

Puncta rapta, quæ? & cur ſic vocata? tom. 1. p. 13. 14. Quare excogitata? *ibid.* p. 30. c. 1. Aliis interdum literis, quam gutturalibus, ſubjiciuntur, *ibid.* p. 35. c. 1.

Punctorum quindecim vocibus Biblicis ſuperne inſcriptorum antiquitas & origo, tom. 2. p. 413. c. 1.

Pygmæi, unde ſic dicti? tom. 1. p. 451. c. 2.

Q

QAb, *Cab*, *Cabus*, menſura cava Hebraïca, tom. 2. p. 525. c. 1. 526. c. 1. 527. c. 1.

Qabbala, quid? & quotuplex? tom. 2. p. 389. c. 1. Quid ſpeculativa? & ejus objectum, *ibid.* Quid practica? & cordatiorum cum Judæorum, tum Chriſtianorum de illa judicium, *ibid.* c. 2. Quid artificialis? & ejus ſpecies, *ibid.* pag. 389. & ſeqq. Quid inartificialis? & quotuplex? *ibid.* p. 400. & ſeqq. Arbor Qabbaliſtica, *ibid.* p. 404.

Qamets, antiqua ejus figura, tom. 1. p. 15. c. 1. & p. 38. Genuina ejus pronuntiatio, *ibid.* p. 15. c. 1. tom. 2. p. lxij. Quomodo diſtinguatur à *Qamets hhatouph*? tom. 1. p. 38.

Qamets hhatouph, quæ ejus poteſtas? tom. 1. p. 16. c. 2. Grammaticis Hebræis dicitur etiam *Qamets hhateph*, & *Qibbûts*, ibid. Quomodo diſtinguatur à Qamets magno? *ibid.* p. 38. 39. Cur in quibuſdam codicibus pingatur ut Hhateph-qamets-hhatouph? *ibid.* p. 41. c. 1. Male à pleriſque grammaticis cum poſtrema illa motione confunditur, *ibid.* p. 40. c. 2. 41. c. 1. 2.

Qaraitæ traditionum fere omnium oſores, & Judæorum ceterorum hoſtes infenſiſſimi, Maſſorethicam punctationem recipiunt, tom. 2. pag. xxxj. l. Ab aliis Judæis in numerandis diebus ab oblatione *Omer* ad Pentecoſten diſſident, *ibid.* p. 432. c. 2.

Qeſita nummus Hebraicus, unde ſic dictus? & de ejus pretio conjecturæ, tom. 2. p. 514. c. 2.

Qibbûts, quomodo pronuntiandum? tom. 1. p. 16. c. 2. Sæpe pro ו ad euphoniam uſurpatur, *ibid.* p. 417. c. 1.

Qimhhi (R. David) ejus ætas & opera grammatica, tom. 1. p. 48. c. 1. Quo ſenſu dicat linguam Hebraïcam majores ſuos ignoraſſe, eamque ex aliis linguis didiciſſe? tom. 2. p. xxxviij. Ejus expoſitio textus Iſai. 9. v. 6. confutata, tom. 1. pag. xj. xij. tom. 2. p. xxxiij. xxxiv.

Quadrans, (moneta) ejus pretium, tom. 2. p. 525. c. 1.

Quærere & invenire, quo ſenſu Deo tributum? tom. 2. pag. 36. c. 1. 2. Quærere, inquirere, pro ſollicite & poſthabito Deo quærere, *ibid.* pag. 254. c. 2.

Quando, adverbium temporis, qua ratione interdum exprimatur? tom. 1. p. 563. can. IV.

Qualitatis & quantitatis anni Judaici inveniendæ ratio, tom. 2. p. 490. & ſeqq.

Quapropter pro *quia*, tom. 1. p. 624. c. 1.

Quaſi, vide *Sicut*.

Quercus Baſan, pro populi primoribus, tom. 2. p. 138. c. 1.

Qui, *quæ*, *quod*, pro *&*, tom. 1. p. 615. can. III. pro *ſi*, ibid. p. 617. can. I.

Quia pro *quum*, *quando*, tom. 1. pag. 563. can. IV. *ſi non*, ibid. pag. 618. c. 2. *quamvis*, ibid. p. 622. can. III. *qui*, *quæ*, *quod*, ibid. pag. 624. can. III. *ſed*, *attamen*, ibid. *nunquid*, ibid. *igitur*, ibid. p. 627. c. 1. Cauſalis *quia* non ſemper notat cauſam rei, ſed ſæpe rationem concluſionis, *ibid.* p. 623. can. I. Interdum deeſt, interdum etiam abundat, *ibid.* p. 624. can. IV.

Quidam (ſing.) pro *quicunque*, tom. 2. p. 234. c. 2. 235. c. 1. *Quidam* (plur.) pro *multi*, ibid. p. 225. c. 1.

Quies, *requies*, quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. pag. 77. c. 1.

Quieſcentia verba, vide *Verba*.

Quinquarborius caſtigatus, tom. 1. p. 1. 2.

Quinque pro paucis, tom. 2. p. 237. c. 2.

Quintilianus laudatus, tom. 1. p. 48. c. 2.

Quintus Serenus Sammonicus laudatus, tom. 2. p. 394. c. 1.

Quis? pro *nemo*, tom. 2. pag. 282. c. 2. *pauci*, ibid. *difficile eſt*, ibid. & p. 283. c. 1. *utinam*, ibid. & p. 286. c. 2.

Quomodo? pro *nequaquam*, tom. 2. p. 283. c. 2.

Quotannis, *quotidie*, quomodo Hebræis exprimantur, tom. 1. p. 563. can. III.

R

RAck, vel *Rakâ*, aut *Rayâ*, quid? & in quo differat à *μωρὸς*, tom. 2. p. 259. c. 2. 260. c. 1.

Racemare, pro reſiduos ex clade priori perdere, tom. 2. p. 154. c. 2.

Racematio, pro hoſtium ſuperſtitum occiſione, tom. 2. p. 154. c. 2.

Racemus, pro paucis hominibus ex prælio aut bello ſuperſtitibus, tom. 2. p. 154. c. 2.

Rachel mortua quo ſenſu filios ſuos ploret? tom. 2. pag. 106. c. 1.

Radere caput & pilos pedum, quo ſenſu dicatur Deus? tom 2. p. 81. c. 1.

Radix, ſeu *Thema*, ejus inveſtigandi ratio, tom. 1. p. 403. & ſeqq. Radix pro origine, cauſa, & fundamento, tom. 2. p. 146. c. 1. proſpera fortuna, *ibid.* c. 2. Radix Jeſſe & David cur dictus Chriſtus? tom. 2. pag. 97. c. 1. Radix Jeſſe, pro ejus majoribus vel poſteris, *ibid.* pag. 146. c. 2. Radix

Digitized by Google

ſerpentis ſive colubri, cur dictus Ozias? *ibid.* pag. 173. c. 2. Radix verbi, pro fundamento cauſæ vel litis inferendæ, *ibid.* p. 147. c. 1. Radices pedum, pro calcibus, *ibid.* p. 146. c. 2.

Rakk, vide *Rach.*

Rambam, nomen Qabbaliſticum R. Moſis filii Maiemonis, tom. 2. p. 393. c. 1.

Ramban, nomen Qabbaliſticum R. Moſis filii Nahhman, aut Nachman, tom. 2. p. 393. c. 1.

Ramus, pro idolo ex ramo arboris facto, tom. 2. p. 41. c. 2. magnatibus & principibus, *ibid.* pag. 150. c. 1. Ramus arboris vireſcentis, pro ſecunda fortuna; marceſcentis, pro calamitatibus, *ibid.* p. 147. c. 1. 2.

Rapere, pro violenter & more ferarum auferre, tom. 2. p. 165. c. 2.

Raphe, quid? & cur hodie in deſuetudinem abierit? tom. 1. p. 32. c. 2.

Rapina, præda ferina, pro eſca, tom. 2. p. 165. c. 2. 237. c. 1. folio, *ibid.* p. 166. c. 1.

Raſchi, aut *Raſi*, nomen Qabbaliſticum R. Salomonis filii Iſaaci, tom. 2. p. 393. c. 2. Vide R. *Salomon.*

Ratiocinatio, fig. Rhetor. vide *Syllogiſmus.*

Rebellio, pro rebellibus, tom. 2. p. 52. c. 1.

Recordari quo ſenſu Deo tributum? tom. 2. pag. 74. c. 1. Recordari, pro velle, deſiderare, convertere ſe, &c. *ibid.* pag. 38. c. 2. ſermonem habere, actu aliquid revocando exercere, *ibid.*

Rectio vocum in Syntaxi quotuplex? tom. 1. p. 419.

Redemtio, pro redemtionis ſigno, tom. 2. p. 51. c. 1.

Redigere in cinerem, vide *Cinis.*

Reduplicatio, vide *Anadiploſis.*

Regiminis ſtatus pro appoſitione, tom. 1. p. 457. c. 2. Vide *Conſtructus ſtatus.*

Regulus, cur ſic dictus Ezechias? tom. 2. p. 173. c. 2.

Rejectio, deteſtatio, fig. Rhetor. tom. 2. p. 292. c. 1.

Relativum pronomen, vide *Pronomen.*

Relinquere, pro poſthabere, tom. 2. p. 251. c. 1.

Renes, pro cupiditatibus, deſideriis, affectibus, &c. tom. 2. p. 46. c. 1. granis frumenti, *ibid.* pag. 162. c. 1. Cur eos in victimis ſibi offerri præceperit Deus? *ibid.* pag. 46. c. 1. Scrutari corda & renes, pro intimas cogitationes & affectus cognoſcere, *ibid.*

Repromiſſio, aut *promiſſio*, pro bonis promiſſis, tom. 2. p. 57. c. 2. Spiritu Sancto, *ibid.*

Res, vel *actio*, pro ejus effectu, tom. 2. p. 36. materia ex qua fit, *ibid.* pag. 44. c. 2. Res per inſtrumentum effecta, pro inſtrumento, *ibid.* p. 42.

Reſpondere, pro loqui, dicere, tom. 2. p. 239. c. 1. 2.

Reſponſio, quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. pag. 76. c. 2. dolori, *ibid.* p. 112. c. 2. peccatis, *ibid.* pag. 113. c. 1.

Reſurrectio ſimpliciter, pro reſurrectione ad vitam æternam, tom. 2. p. 232. c. 1.

Rete pro damno & exitio, tom. 2. p. 166. c. 2. Laqueus & rete, pro calamitatibus à Deo inflictis, *ibid.* Reti ſacrificare, vide *Sacrificare.*

Reticentia, fig. Rhetor. tom. 2. pag. 277. c. 2. 278. c. 1. 2.

Revelatio Enoch, liber apocryphus, tom. 2. p. 304. c. 1.

Reverſio, quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 85. c. 2.

Revireſcere, refloreſcere, pro renovari, tom. 2. pag. 148. c. 1.

Rex, ſive *regnum*, pro electis, tom. 2. p. 195. c. 1.

Rhythmus in poëtica Heb. quid? & quotuplex? tom. 2. p. 341. c. 1. 2.

Ridere, pro ſecurum eſſe, tom. 2. p. 57. c. 2. lætari, *ibid.*

Riſus & *ſubſannatio*, quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 75. c. 1.

Rivus, pro abundantia, tom. 2. pag. 132. c. 1. Rivi olei, pro bonorum omnium copia, *ibid.* p. 251. c. 2.

Roma gentilis dicitur Sodoma, Ægyptus, & Babylon, tom. 1. p. 452. c. 2.

Ros, pro divina potentia mortuos è tumulis excitante, tom. 2. p. 130. c. 2.

Rota, pro ſermone moderato & prudenti, tom. 2. pag. 216. c. 1. 2. talionis pœna, *ibid.* c. 2. Arteria dicta *Aorta*, ibid. p. 258. c. 2.

Ruboo lunæ tributa, tom. 2. p. 108. c. 2. peccatis, *ibid.* p. 188. c. 1.

Rugire & *rugitus*, quo ſenſu Deo tribuantur? tom. 2. p. 95. c. 2.

Rugitus, pro violentia & tumultu hoſtili, tom. 2. p. 167. c. 1. tonitru, *ibid.* gemitibus & clamoribus gementium, *ibid.*

Rumpere, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. pag. 81. c. 2.

Rupes, vide *Petra.*

Ruptura muri, vide *Murus.* Rupturæ pro ruptis, ſeu laceris veſtibus, tom. 2. p. 52. c. 1.

Rutilius poëta laudatus, tom. 2. p. xlij.

S

R. *SAadias Gaon*, ejus ætas & ſcripta grammatica, tom. 1. p. 48. c. 1.

Sabæa, pro *Sabæis*, tom. 2. p. 48. c. 1. Sabæi unde ſic appellati? tom. 1. p. 435. c. 1.

Sabbathum, pro Novi Teſtamenti cultu, tom. 2. p. 228. c. 1. 2. æternæ vitæ requie, *ibid.* c. 2. tota hebdomade, *ibid.* pag. 247. c. 2. quovis die feſto, *ibid.* p. 432. c. 1. Quomodo ſe ad illud præparent Judæi, *ibid.* p. 467. c. 1. celebrent, *ibid.* p. 468. c. 1. & a die inſequenti ſeparent, *ibid.* c. 2. Sabbathum magnum, quod? *ibid.* p. 444. c. 2.

Saccus, nomen linguis omnibus commune, tom. 1. p. 436. c. 1. 2.

Sacerdotes, cur eo nomine dicti fideles? tom. 2. pag. 225. c. 2. filii Davidis, *ibid.*

Sacrificare reti ſuo, & ſagenæ ſuæ, pro victoriam copiis & viribus ſuis, non Deo, acceptam referre, tom. 2. p. 226. c. 2.

Sacrificium, pro cultu Chriſtiano, tom. 2. pag. 225. c. 2. ſeria cordis contritione, *ibid.* pag. 226. c. 1.

fide in Chriſtum, *ibid.* Chriſti ipſius in Miſſæ ſacrificio oblatione, *ibid.* carnis maceratione, *ibid.* precatione cum pietate conjuncta, *ibid.* Dei glorificatione, *ibid.* proximi ſublevatione, *ibid.* martyrio, *ibid.* c. 1. 2. Dei adverſus Eccleſiæ hoſtes vindicta, *ibid.* c. 2.

Sæculum, pro mundo, tom. 2. p. 53. c. 2. 54. c. 1. 250. c. 2. longo tempore, *ibid.* p. 242. c. 1.

Sagitta in die volans, pro malo quovis ſubito ingruente, tom. 2. p. 210. c. 2. Sagittæ, quo ſenſu Deo tributæ? *ibid.* p. 81. c. 1. 91. c. 1.

Sal, pro ſana doctrina & vita inculpata, tom. 2. pag. 145. c. 1. ſapientia & prudentia, *ibid.* incorruptione, *ibid.*

Salem (civitas) quotuplex? tom. 1 p. 443. c. 2. Salem & Jeruſalem urbs eadem, ſed diverſis temporibus ſic appellata, *ibid.*

Salluſtius explicatus, tom. 1. p. 510. c. 2.

Salomon, unde ſic dictus? tom. 1. p. 440. c. 2. tom. 2. pag. 273. c. 2. Cur cognominatus *Iedidiah* aut *Iedidia*? tom. 1. p. 446. c. 2. *Lemouel*, ibid. pag. 447. c. 2.

R. Salomon, filius Iſaaci, ejus patria, tom. 2. pag. 393. c. 1. Male vulgo appellatur *Jarchi*, aut *Jarchi*, ibid. Nomen ejus Qabbaliſticum eſt *Raſchi*, aut *Raſi*, ibid. Ejus expoſitio textus Iſai. 9. v. 6. confutata, tom. 1. pag. xj. xij. tom. 2. pag. xxiij. xxiv.

Salvari quaſi per ignem, vide *Salvum eſſe*.

Salutari, pro inviſere & colloqui, tom. 2. pag 254. c. 2. Salutare neminem, & nemini ſalutanti reſpondere, pro maxima celeritate uti, *ibid.* p. 59. c. 2.

Salvum eſſe, aut *ſalvari quaſi per ignem*, pro vix ſalvari, tom. 2. p. 263. c. 2.

Samaria, cur dicta *Obola*? tom. 1. p. 445. c. 2. 446. c. 1.

Samaritana ſcriptura literas finales non habet, tom. 1. p. 3. Pentateuchi verſio parum à Chaldaïca dialecto recedit, *ibid.* p. 5. c. 1.

Samaritani textum Hebræum locis aliquot corruperunt, tom. 1. p. ix. Eorum literæ antiquæ æri inciſæ, tom. 2. p. 508.

Sanare, pro liberare ab adverſitatibus & peccatis, tom. 2. p. 185. c. 1. Sanare terram & aquas, quo ſenſu dicatur Deus? *ibid.* p. 110. c. 1.

Sancta, pro Templi Sanctuario, tom. 2. p. 213. c. 2. cœlo, *ibid.* miſericordia, *ibid.* p. 249. c. 1.

Sanctius, ejus de conjugationum modis judicium, tom. 1. p. 140. c. 2.

Sanguis, pro hominibus ejus fundendi cupidis, tom. 2. pag. 50. c. 2. colore rubro, *ibid.* p. 163. c. 2. morte ſpirituali & damnatione æterna, *ibid.* pag. 184. c. 2. homicidio, *ibid.* pag. 237. c. 1. reatu ac pœna, *ibid.* peccatis graviſſimis, *ibid.* homine, *ibid.* p. 243. c. 2 aqua, *ibid.* p. 248. c. 1. Sanguis, quo ſenſu clamare dicatur? *ibid.* pag. 105. c. 1. 2. 106. c. 1. Sanguis Chriſti, pro tota ejus paſſione & morte, tom. 2. p. 246. c. 2. Sanguinem eſſe ſuper caput alicuius, pro eum eſſe mortis ſuæ cauſam, *ibid.* p. 244. c. 2.

Sanitas doctrinæ, pro ejus puritate, tom. 2. p. 183. c. 1.

Sapientia, ſedes ejus in corde ab Hebræis ſtatuitur, tom. 2. p. 45. c. 2.

Sapphicos verſus quo ſenſu agnoſcat Hieron. in Scriptura? tom. 2. p. 339. c. 1.

Sappho laudata, tom. 2. p. 291. c. 2.

Sara & Iſaacus, pro Eccleſia Chriſtiana, tom. 2. pag. 260. c. 2.

Sarai nomen cur mutatum in *Sara*? tom. 1. p. 446. c. 1.

Sarcaſmus, quid? tom. 2. p. 60. in fine.

Satanas, quomodo è cœlo cecidiſſe dicatur? tom. 2. pag. 117. c. 1. Cur eo nomine a Chriſto vocetur S. Petrus? *ibid.* p. 116. c. 2.

Satum, vide *Sea*.

Saturatio, pro quacunque impletione, tom. 2. p. 197. c. 1. abundantia cum faſtidio & averſatione conjuncta, *ibid.*

Saturnus, ejus etymologia, tom. 1. p. 436. c. 1.

Saül, cur dictus *Chus*? tom. 2. p. 268. c. 2. Saül pro Saüle & ejus exercitu, *ibid.* p. 245. c. 2.

Scabellum pedum Dei & Chriſti, quod? tom. 2. pag. 89. c. 1.

Scaturigines aquarum, pro locis in quibus ſunt aquæ, tom. 2. pag. 53. e. 1.

Scelus, pro ejus pœnis, tom. 2. p. 37. c. 2.

Scenopegia, vide *Tabernaculum*.

Sceptrum, pro Regia poteſtate, tom. 2. p. 57. c. 1.

Schema punctorum vocalium, tom. 1. p. 14. Vocum primariarum in verbis perfectis, *ibid.* p. 141. in verbis imperfectis, & quidem defectivis י, *ibid.* p. 213. quieſcentibus י, *ibid.* p. 245. Schema pronominum affixorum cum præviis eorum motionibus, *ibid.* pag. 322.

Scheva, duplicis eſt generis; ſimplex aliud, aliud compoſitum, tom. 1. p. 33. art. iv.

Scheva ſimplex modo legitur, modo non legitur, tom. 1. p. 33. 34. Ubi, & quomodo legatur? *ibid.* pag. 16. c. 1. & pag. 33. 34. Scheva initiale olim proferebatur ut vocalis proxime ſequens, *ibid.* p. 37. c. 1. Quomodo à quibuſdam Grammaticis hodie legatur? *ibid.* c. 2. Cur ſub litera gutturis legi nequeat, & cum ex analogia ei ſubjiciendum eſt, quomodo dilatandum? *ibid.* pag. 34. c. 1. Syllabam proprie non conſtituit, ſed literam, cui ſubjicitur, ſequenti ſyllabæ ſono rapidiſſimo adjungit, *ibid.* p. 35. c. 1. Scheva quieſcens quandonam dilatetur ſub litera gutturali, quandonam ibidem ſimplex remaneat? *ibid.* p. 34. c. 1. 2. Ubi dilatandum, quomodo dilatetur? *ibid.* c. 1. Hoc Scheva commune eſt linguarum omnium, *ibid.* p. 37. c. 1. & tom. 2. pag. lxxxxvj. Syllabam cum litera, cui ſubjicitur, non efficit, ſed eam præcedenti ſyllabæ annectit, tom. 1. p. 35. c. 1.

Scheva compoſitum, ſeu *dilatatum*, ſolis literis gutturalibus proprie competit, & qua de cauſa? tom. 1. p. 34. c. 1. Interdum tamen aliis literis ſubjicitur, *ibid.* p. 35. c. 1. Hoc Scheva, ut & ſimplex, ſyllabam cum ſua litera non efficit, ſed in unam cum ſyllaba ſequente coaleſcit, *ibid.*

Digitized by Google

Schevata duo ſive ſimplicia, ſive ſimplex & compoſitum, ſecundum analogiam proferenda ſeſe proxime numquam conſequuntur, tom. 1. p. 35. c. 1. 2. Cum id accidit, quomodo mutanda? *ibid.*

Circa utriuſque Schevatis lectionem à Maſſorethis ſæpe diſſident interpretes Græci, nec non Patres cum Græci tum Latini, tom. 1. p. 37. c. 1. 2. Nihil inde labefactatur punctatio, ſive lectio Maſſorethica, *ibid.* c. 2. p. 453. fin.

Schevá initiale olim legebatur ut vocalis ſequens, tom. 1. p. 37. c. 1. Ea lectione pronuntiatio Maſſorethica in nominibus cum propriis tum appellativis, cum pronuntiatione LXX. & S. Hieronymi ex parte conciliatur, *ibid* p. 453. circa finem.

Quomodo idem ſchevá initiale à Grammaticis quibuſdam hodie legatur, *ibid.* p. 37. c. 2.

Schibbor, cur dictus Nilus, tom. 1. pag. 444. c. 2. tom. 2. p. 198. c. 1.

Scientia labiis tributa, tom. 2. p. 104. c. 1.

Scintilla, vide *Carbo.*

Scipio Africanus laudatus apud Ciceronem, tom. 2. p. 291. c. 2.

Scire, vide *Cognoſcere.*

Scolotus, commune regum Scytharum nomen, tom. 1. p. 449. c. 2.

Scopulus pro ſuperbo, tom. 2. p. 139. c. 1.

Scoriæ pro idololatris, impiis, &c. tom. 2. p. 142. c. 2.

Scorpiones pro hominibus perverſis & incredulis, tom. 2. p. 174. c. 1. plagis & oneribus graviſſimis, *ibid.*

Scribere, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 81. c. 2. Scribi in terra, quid? *ibid.*

Scriptor pro ejus opere, tom. 2. p. 34. c. 2. Scriptor ſacer non approbat ſæpe quæ narrat, *ibid.* p. 180. c. 1. Scriptorum profanorum loca plurima ſine linguæ Hebraïcæ ſubſidio explicari nequeunt, tom. 1. p. xxxij.

Scriptura Sacra Hebraïca perfecte intelligi nequit ſine accurata grammaticæ notitia, tom. 1. pag. xxvij. Scriptura Hebraïca hodierna cur dicta veteribus Rabbinis *Aſſyria*, ſive *Aſſyriaca?* ibid. p. 5. c. 1.

Scrupula horaria Judaïca in noſtra, & noſtra in Judaïca convertendi ratio, tom. 2. p. 499. & ſeqq.

Scrutari corda & renes, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 74. c. 1. Jeruſalem lucernis, *ibid.* p. 81. c. 2.

Sculpere ſculpturam, quomodo dicatur Deus? tom. 2. p. 81. c. 2.

Scutum & clypeum, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 91. c. 2.

Scutum fidei, pro fide, *ibid.* p. 211. c. 1.

Sea, *Satum*, menſura cava Hebraïca, tom. 2. p. 525. c. 1. 527. c. 1.

Seculum, vide *Sæculum.*

Secundo, pro *poſtea*, *iterum*, &c. tom. 1. p. 566. 567.

Sed pro *niſi*, tom. 1. p. 576. §. VIII. c. 2. Interdum deficit, *ibid.* p. 621. c. 2.

Sedere in genere, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 89. c. 2. In ſpecie, ſedere ſuper Cherubim, *ibid.* orbem vel gyrum terræ, *ibid.* Sedere pro quietum & ſtabilem eſſe, *ibid.* p. 199. c. 2. verſari alicubi, *ibid.* p. 239. c. 2. Sedere & ſurgere, pro omnibus vitæ actionibus, *ibid.* p. 239. c. 2.

Sedes Deo tributa, vide *Thronus.*

Seghôl, quomodo pronuntiandum? tom. 1. p. 16. c. 1. Rabbinis dicitur etiam Pathàhh qatón, ſeu parvum, ad diſcrimen Pathàhh magni, *ibid.*

Segor & *Bala*, eadem civitas, tom. 1. p. 448. c. 2.

Seir & *Gabla*, eadem regio, tom. 1. p. 445. c. 1.

Sela, quid? tom. 1. p. 630. & ſeqq.

Sem pro ejus poſteris, tom. 2. p. 34. c. 2.

Semel, pro *omnino*, *prorſus*, *certe*, *immutabiliter*, *perfecte*, tom. 1. p. 566. §. III. c. 1.

Semen, pro filio, & generatim poſteritate, tom. 2. pag. 41. c. 2. Verbo Dei, *ibid.* p. 146. c. 1. fidelibus, *ibid.* Semen mulieris, pro Chriſto, ſeu Meſſia, *ibid.* pag. 232. c. 2. 255. c. 1. ſerpentis, pro tota Diabolorum caterva, *ibid.* p. 255. c. 1.

Seminare Deo tributum, pro multiplicare; hominibus, pro vitam agere; corporibus, pro mori & ſepeliri, tom. 2. p. 146. c. 1.

Semper, pro *ſæpe*, tom. 1. p. 562. can. II. tom. 2. p. 231. c. 2.

Seneca explicatus, tom. 1. p. 473. c. 2.

Senectus, pro ſapientia, tom. 2. p. 193. c. 1. Quo ſenſu arboribus tributa? *ibid.* pag. 105. c. 1. Ejus pulcherrima & allegorica deſcriptio, *ibid.* p. 256. & ſeqq.

Sennaar & *Babel*, eadem regio, tom. 1. p. 445. c. 1.

Senſus literalis Scripturæ fundamentum eſt ſpiritualis, tom. 2. p. xxviij. Exempla ſenſus literalis immediati à Spiritu Sancto intenti, *ibid.* p. 295. c. 1. 2. typici & mediati, *ibid.* analogici & accommodati, *ibid.* & p. 296. c. 1. 2.

Senſus, pro ejus objecto, tom. 2. p. 56. §. V.

Separatio, pro ſeparationis ſigno, tom. 2. p. 51. c. 1.

Sepes, pro tutela ab hoſtibus, tom. 2. pag. 205. c. 2. Sepem ponere vel removere, ſepire viam lapidibus, ſpinis, quo ſenſu dicatur Deus? *ibid.* pag. 81. c. 2. 82. c. 1.

Sephiroth, quid? & variæ de his eruditorum ſententiæ, tom. 2. pag. 401. & ſeqq. Earum in arbore Qabbaliſtica diſpoſitio, *ibid.* p. 404.

Septem pro multitudine indefinita, tom. 2. p. 237. c. 2. Septem & octo, pro majori numero itidem indefinito, *ibid.* p. 237. c. 2. 238. c. 1.

Septies, pro *ſæpe*, tom. 1. p. 567. c. 2. tom. 2. pag. 238. c. 1.

Septuagies ſepties, pro ingenti numero indefinito, tom. 2. p. 238. c. 1.

Septentrio, vide *Aquilo.*

Septuaginta interpretes, eorum hiſtoria ab Ariſtæa conſarcinata eruditis non paucis fabula videtur, tom. 2. p. xxx. Verſio, quæ illorum nomine circumfertur, quando cœpta? *ibid.* p. xxiij. Non ab unis, ſed à diverſis interpretibus, & variis temporibus eſt confecta, *ibid.* p. xxx. His exceptis, quæ ad fidem & mores pertinent, inſigniter vitiata eſt ſive amanuenſium indiligentia, ſive correctorum audacia, tom. 1. p. xvij. tom. 2. p. xxx. Eam priſtinæ ſuæ integritati reſtituere conatus eſt Origenes, & quomodo? tom. 1. p. xvij. xviij. Qua ratione ſic reſtituta dicitur S. Hieronymo incorrupta

& immaculata τῶν LXX. tranſlatio, & cum Hebræo textu concordare? *ibid.* p. xviij. Pura non exſtat, etiam in editione Vaticana, *ibid.* p. xix. 421. c. 1. Duplex unius ejuſdemque Scripturæ commatis interpretatio quandoque in ea legitur, & qua de cauſa? *ibid.* pag. xix. Cur ab Hebræo textu ſæpe recedat, *ibid.* p. xxxiij. & ſeqq. Ea non ſemper ad linguæ Græcæ indolem exigenda eſt, ſed ſæpius ad Hebraïcæ, *ibid.* pag. xxxvj. Ejus auctores non raro paraphraſtas agunt; & vice verſa, ſæpe ſententias contrahunt, *ibid.* Cur nomina propria aliter quam Maſſorethæ ſæpius pronuntiarunt? *ibid.* p. 453. & tom. 2. p. lxj. Quam ob cauſam Apoſtoli hanc verſionem ſæpius laudaverint? tom. 2. p. 296. c. 2. 297. c. 1.

Sepulchrum, pro calamitatibus maximis, tom. 2. pag. 140. c. 2. peſſima hominis natura, *ibid.* p. 210. c. 1. Vide *Infernus.*

Sepultura duodecim Patriarcharum, tom. 1. p. 426. c. 1. 2. Sepultura aſini, quæ? tom. 2. p. 291. c. 2.

Serere ſuper ſpinas, pro incaſſum ſerere & irrito labore conſumi, tom. 2. p. 150. c. 1.

Sermo pro re, tom. 1. p. 526. c. 1. tom. 2. p. 249. c. 2. Sermo tributus oſſibus, tom. 2. p. 103. c. 2. arboribus, perditioni & morti, abietibus, mortuis, juſtitiæ fidei, ſapientiæ, &c. *ibid.* pag. 282. c. 2. Sermo Dei gladio ancipiti penetrabilior, *ibid.* pag. 210. c. 2.

Serpens pro Diabolo, tom. 2. p. 172. c. 2. 255. c. 1. Serpentis caput, vide *Caput.* Serpentes reguli & mordentes, pro Chaldæis Judæorum hoſtibus infenſiſſimis, *ibid.* p. 173. c. 2.

Servire juſtitiæ, peccato, mammonæ, ventri, vino, pro eis addictum eſſe, tom. 2. p. 195. c. 1. 2. tempori, pro bonum erga omnes operari, dum tempus adeſt, *ibid.* hominibus, pro eis benefacere, & etiam in rebus injuſtis eis obſequi, *ibid.* infirmis & egenis elementis, pro cerimonias legales tanquam ad ſalutem neceſſarias obſervare, *ibid.*

Servius confutatus, tom. 1. p. 435. c. 1.

Servus Dei, pro Chriſto, tom. 2. p. 232. c. 1. Servum Chriſtianorum quo ſenſu ſe ipſe vocet Apoſtolus? *ibid.* p. 195. c. 1.

Seſach, pro Babel, tom. 2. p. 396. c. 1.

Seth, cur ſic vocatus? tom. 1. p. xxiv. 440. c. 1.

Si pro *an? utrum? non*, tom. 1. p. 618. c. 1. *quia, cum, quandoquidem, poſtquam*, ibid. p. 619. c. 1. Interdum deficit, quandoque etiam abundat, *ibid.* & p. 620. c. 1. 2.

Sibilatio, quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 74. c. 2.

Sic pro *itaque, quia*, tom. 1. p. 577. c. 2. *tanto magis*, ibid. p. 578. c. 2.

Sichar, pro *Sichem*, tom. 2. p. 267. c. 1.

Siclus unde, & cur ſic dictus? tom. 2. pag. 505. c. 1. Ejus pondus & pretium ratione monetæ noſtræ Gallicæ, *ibid.* c. 2. & pag. 506. c. 1. 2. Cur dictus *Siclus Sanctuarii?* ibid. p. 506. c. 1. Siclus publicus & regius, quis? *ibid.* Qui ſicli genuini? qui ſpurii? *ibid.* p. 507. c. 1. 2. Genuini aliquot æri inciſi & explicati, *ibid.* p. 509. & ſeqq. Plurimorum ſiclorum valor, *ibid.* p. 517.

Sicut, ut, quaſi, &c. non ſimilitudinem tantum, ſed rem ipſam interdum exprimunt, tom. 1. pag. 577. can. I. Vice verſa, non ſemper omnimodam ſimilitudinem aut æqualitatem denotant, ſed aliquam tantum convenientiam, *ibid.* p. 576. can. I.

Sidon pro Sidoniis, tom. 2. p. 238. c. 2.

Sidrach, ejus etymologia, tom. 1. p. 448. c. 1.

Sigillum, ſive *annulus ſignatorius*, quo ſenſu Deo tributus? tom. 2. p. 93. c. 2.

Signaculum, ſeu *ſigillum*, pro rei alicujus confirmatione, tom. 2. p. 216. c. 2. 217. c. 1.

Signare, ſeu ſigillo munire, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 82. c. 1. Signare, obſignare, pro confirmare, ratum facere, *ibid.* p. 217. c. 1. fideliter committere & deponere, *ibid.* occludere & prohibere, *ibid.* abſcondere, occultare, *ibid.* complere, *ibid.*

Signatum pro ſigno, tom. 2. p. 51. §. V.

Signum pro ſignato, tom. 2. p. 57. §. VI.

Silentium in Deo, quid? tom. 2. p. 76. c. 2.

Siloë fons, vide *Fons.*

Similitudinis particulæ *ſicut, quaſi*, &c. rem ipſam, non ſimilitudinem tantum quandoque denotant, tom. 1. p. 577. can. II. Vide *Sicut.*

Simon, cur cognominatus *Cephas*, ſeu *Petrus*? tom. 1. p. 446. c. 2.

Simplicia verba pro compoſitis, vide *Verbum.*

Sina mons Arabiæ, quo ſenſu dicatur conjunctus Jeroſolymis? tom. 2. p. 260. c. 2. 261. c. 1. 2.

Singularis numerus, vide *Numerus.*

Siniſtra, ſive *ſiniſtrum latus*, pro imprudentia, temeritate, &c. tom. 2. p. 204. c. 1.

Sinus quo ſenſu Deo tributus? tom. 2. p. 70. c. 2. Sinus, pro veſte eum tegente, *ibid.* p. 46. c. 1. rei cujuſlibet parte concava, *ibid.* p. 182. c. 2. baſi ſeu fundamento, *ibid.* p. 183. c. 1. animo, corde, & amore, *ibid.* Sinus Abrahæ, pro vita æterna, *ibid.* Orationem in ſinum converti, pro clam, indeſinenter, &c. orare, *ibid.*

Sion pro Eccleſia Chriſtiana, tom. 1. pag. 452. c. 1. tom. 2. p. 222. c. 2.

Sociniani confutati, tom. 1. p. 427. c. 1. 2. 456. c. 2.

Socoth, nomen pluribus locis commune, tom. 1. p. 442. c. 2.

Sodoma & Ægyptus, pro Roma gentili, tom. 1. p. 452. c. 2. tom. 2. pag. 196. c. 2. Sodoma & Gomorrha, pro rebelli Judæorum populo, tom. 2. p. 196. c. 2.

Sol, cur Ægyptiis dictus *Orus*? tom. 2. p. 52. c. 2. Sol & ſcutum, quo ſenſu dicatur Deus? *ibid.* pag. 99. c. 1. Sol juſtitiæ, cur vocetur Chriſtus? *ibid.* c. 2. & p. 100. c. 1. Sol & luna, pro æterna beatitudine, *ibid.* p. 117. c. 1. Sol, luna, ſtellæ, lumen, pro anima & ejus facultatibus, *ibid.* p. 256. c. 2. Sol occidens, pro calamitatibus, *ibid.* p. 117. c. 1. 2. Solis cyclus, vide *Cyclus.*

Soldurii, quinam apud Cæſarem? tom. 2. p. 59. c. 2.

Solemnitas pro hoſtia, quæ in ea immolabatur, tom. 2. p. 54. c. 2.

Solium Deo tributum, vide *Thronus.*

Solonis leges olim βουστροφηδὸν ſcriptæ, tom. 1. p. 2.

Somnus

Digitized by Google

Somnus, ſive *dormitio*, pro ſecuritate cum bona, tum mala, tom. 2. p. 190. c. 2. ignavia, *ibid.* morte & interitu, *ibid.*

Sophocles explicatus vel laudatus, tom. 1. p. 465. c. 2. 470. c. 1. 555. c. 2. 569. c. 2. 603. c. 2. tom. 2. p. 291. c. 2.

Soror pro re conjunctiſſima, tom. 2. p. 194. c. 1.

Sors, *clerus*, pro bono ſpirituali, tom. 2. p. 217. c. 1. Eccleſia, *ibid.* & c. 2. pœnis a Deo immiſſis, *ibid.* c. 2.

Species actionum humanarum & præceptorum Divinorum, pro eorum generibus, tom. 2. p. 239. c. 2.

Speculum pro imperfecta myſteriorum Dei cognitione, tom. 2. p. 217. c. 2. Specula ænea & argentea, *ibid.* p. 101. c. 1.

Spes pro Deo, Chriſto, & hominibus, in quibus ſperatur, tom. 2. p. 56. c. 1. 2. re ſperata, *ibid.* c. 2. Spes tributa oculis, *ibid.* p. 104. c. 2. arboribus, *ibid.* p. 105. c. 1.

Spina pro noxiis & improbis hominibus, tom. 2. p. 150. c. 1. objectis impedimentis, *ibid.*

Spiritus Sanctus pro ejus effectis, tom. 2. p. 33. c. 1. verbo Evangelico, *ibid.* ſalutaribus motibus & operationibus, *ibid.* c. 1. & 2. revelationibus, ſive viſionibus, cum veris, tum fictis, *ibid.* p. 34. c. 1. Quo ſenſu dicatur digitus Dei? *ibid.* p. 70. c. 1. arrha ſive pignus, *ibid.* p. 91. c. 2. 92. c. 1. flumen aquæ vivæ, *ibid.* p. 101. c. 2. deſcendere de cœlo, *ibid.* p. 85. c. 1. ſupervenire hominem, *ibid.* c. 2. requieſcere ſuper aliquo, *ibid.* pag. 90. c. 1. incubare aquis. *ibid.* p. 96. c. 1. obumbrare alicui, *ibid.* p. 103. c. 2. induere hominem, *ibid.* p. 94. c. 1. Spiritus S. ſententia quandoque impiorum ſermonibus interſeritur, *ibid.* p. 280. c. 1. 2. Spiritum Sanctum extinguere, pro gratiæ reſiſtere, tom. 2. p. 127. c. 1.

Spiritus pro affectu ſive bono, ſive malo, tom. 2. p. 34. c. 2. anima, *ibid.* p. 232. c. 1. Spiritus ſoporis, pro induratione in malo, & in reprobum ſenſum traditione, *ibid.* p. 190. c. 2. ſervitutis, pro gravi legis Moſaicæ jugo, *ibid.* p. 195. c. 2. adoptionis filiorum, pro ſuavi & levi Chriſti onere, *ibid.* & p. 196. c. 1. Spiritus narium, pro rege ſub cujus tutela reſpirant ſubditi, *ibid.* p. 180. c. 2. Spiritus immundi, pro obſeſſis ab eis, *ibid.* p. 53. c. 2.

Splendor gloriæ Divinæ, quomodo Chriſtus? tom. 2. p. 98. c. 2. 99. c. 1.

Spolia hoſtibus erepta, pro ſpirituali Chriſti adverſus Diabolum victoria, tom. 2. p. 217. c. 2. Animam eſſe quaſi ſpolium, pro ex præſentiſſimo mortis periculo eripi, *ibid.*

Spondæos (pedes) quo ſenſu in Scriptura agnoſcat S. Hyeron. tom. 2. p. 338. c. 1.

Sponſus, quo ſenſu dicatur Chriſtus? tom. 2. p. 88. c. 2. Sponſus & ſponſa, pro conjunctione ſpirituali Chriſti cum Eccleſia & anima pia, tom. 2. p. 193. c. 1.

Stadium Græcum, tom. 2. p. 524. c. 1. Romanum, *ibid.* Hebraicum, *ibid.* c. 2.

Stannum pro idololatris & impiis, tom. 2. p. 142. c. 2.

Stare pro miniſtrare, tom. 2. p. 58. c. 1. feliciter ſe habere, firmum eſſe, *ibid.* p. 199. c. 1. firmiter credere, & in fide perſeverare, *ibid.* ratum eſſe, *ibid.* Stare a longe, vel longe recedere, quo ſenſu dicatur Deus? *ibid.* p. 89. c. 2. Stare ad dexteram, *ibid.*

Stater, ejus pretium, tom. 2. p. 525. c. 2.

Statim pro aliquo, imo longiſſimo poſt tempore, tom. 1. p. 504. can. V.

Statio à longe tributa Deo, tom. 2. p. 89. c. 2. juſtitiæ, *ibid.* p. 113. c. 1.

Status abſolutus, quis? & cur ſic appellatus? tom. 1. p. 85. Idem pro conſtructo poſitus, *ibid.* p. 121. 122.

Status conſtructus, ſive *regimen*, quis? & unde ſic dictus? tom. 1. p. 85. Status conſtructus pro abſoluto, *ibid.* p. 123. 124.

Statutum pro cibo ordinario, tom. 2. p. 232. c. 1.

Stella, cur vocetur Chriſtus? tom. 2. pag. 100. c. 2. Stellæ pro viris illuſtribus, Epiſcopis, & Eccleſiæ doctoribus, *ibid.* pag. 117. c. 2. Stellæ obſcuratæ, pro calamitatibus, *ibid.* Stellæ, quo ſenſu pugnare dicantur? *ibid.* p. 108. c. 1.

Stercus pro vili & abjecta conditione, tom. 2. p. 141. c. 1. morte & projectione ignominioſa, *ibid.*

Stigmata pro perſequutionibus, tribulationibus, &c. tom. 2. p. 186. c. 1.

Stillare de ſermone & doctrina, pro divulgari, manifeſtum fieri, &c. tom. 2. p. 135. c. 1. Cœli & nubes ſtillantes juſtitiam, & montes & colles dulcedinem, pro maxima cœleſtium bonorum tempore Meſſiæ abundantia, *ibid.*

Stimulus mortis, pro peccato, tom. 2. pag. 176. c. 1. carnis, pro motibus libidinis, *ibid.* pag. 215. c. 2. Contra ſtimulum calcitrare, quid? *ibid.* pag. 263. c. 2.

Stipendium pro peccati mercede, ſive morte æterna, tom. 2. p. 218. c. 1.

Stipula pro impiorum interitu, eoque citiſſimo, tom. 2. p. 156. c. 2. falſa doctrina, *ibid.* p. 157. c. 1.

Stola pro carne Chriſti, vel ejus Eccleſia, tom. 2. 256. c. 2.

Strabo explicatus, tom. 1. p. 558. c. 2.

Studii Hebraïci feliciter inſtituendi ratio, tom. 1. p. xl. & ſeqq.

Stultitia prædicationis, pro Chriſti crucifixi prædicatione, quæ hominibus carnalibus videtur ſtultitia, tom. 2. p. 55. c. 1.

Subjectum recipiens pro adjuncto, tom. 2. p. 45. c. 1.

Subſannatio, quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. pag. 75. c. 1.

Subſtantivum nomen, vide *Nomen.*

Suetonius laudatus, tom. 2. p. 287. c. 2.

Sufflare, pro contemnere, tom. 2. p. 57. c. 2. Quo ſenſu Deo tributum? *ibid.* p. 75. c. 1.

Sulphur cum ſale ignito conjunctum, pro graviſſimis pœnis à Deo immiſſis, tom. 2. p. 145. c. 2.

Sultanus, commune Turcarum Imperatorum nomen, tom. 1. p. 449. c. 2. Ejus etymologia, *ibid.*

Summitas cœli, quid? tom. 2. p. 55. c. 2.

Superlativum gradum quomodo exprimant Hebræi?

Digitized by Google

tom. 1. pag. 469. 470. 471. 472. Superlativus pro comparativo, *ibid.* p. 473. can. II.
Surditas pro impietate, infidelitate, & Dei verbo reluctatione, tom. 2. p. 188. c. 2.
Surrectio, quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 85. c. 2.
Suſannæ hiſtoria Hebræo aut Chaldæo idiomate ſcribi potuit, tom. 2. p. 273. c. 1.
Suſpenſæ literæ, vide *Litera.*
Syllaba, quid? tom. 1. p. 2. quotuplex? *ibid.* p. 414. c. 1. Quid ſimplex? quid compoſita? *ibid.* Syllabæ & apiculi S. Scripturæ reconditos habent theſauros, tom. 1. p. xxiii.
Syllogiſmus, fig. Rhetor tom. 2. pag. 289. c. 2. 290. c. 1. 2.
Sylva pro domibus ex arboribus ſylvæ conſtructis, tom. 2. p. 41. c. 2. favo mellis, *ibid.* p. 48. c. 1
Sylvius, commune regum Albanorum nomen, tom. 1. p. 449. c. 2.
Symmachus, quando verſionem ſuam adornarit? tom. 2. p. xxiv.
Symploce, fig. Rhetor. tom. 2. p. 271. c. 2.
Synærsſis in carminibus Heb. quid? tom. 2. p. 339. c. 2.
Synchyſis, quid? tom. 2. p. 24. Synchyſis in vocibus ſimplicibus, *ibid.* p. 24. c. 1. 2. conjunctis, *ibid.* pag. 26. c. 1. 2. tota propoſitione, *ibid.* ſermone continuo, *ibid.* p. 27. c. 1. 2. narrationibus, *ibid.* pagg. 28. 29. 30. 31.
Synecdoche, quid? & quotuplex? tom. 2. pag. 229. & ſeqq. Synecdoche generis, *ibid.* pag. 230. & ſeqq. ſpeciei, *ibid.* p. 234. & ſeqq. totius pro parte, *ibid.* p. 240. & ſeqq partis pro toto, *ibid.* pag. 242. & ſeqq.
Syneſius explicatus, tom. 1. p. 467. c. 2. 474. c. 2.
Syntaxis, quid? & quotuplex? tom. 1. p. 419. Quid ſimplex? *ibid* quid figurata? *ibid.*
Syri gutturales literas ח & ע ſæpe negligunt, tom. 1 p. 445. c. 1.
Syriaſmi in libris Hebraïce ſcriptis cur nonnunquam inveniantur? tom. 1. p. 411. & ſeqq.

T

TAbernaculum, ſeu *tentorium*, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 102. c. 1. Tabernaculum pro Eccleſia tum militante, tum triumphante, *ibid.* p. 209. c. 1. ſolis in cœlo manſione, ſive conſtitutione, *ibid.* corpore humano, *ibid.* vera Chriſti humanitate, *ibid.* p. 223. c. 1. bonis cœleſtibus nobis Chriſti merito acquiſitis, *ibid.*
Tabernaculum David inſtauratum, pro puro Dei cultu itidem inſtaurato, Eccleſia Chriſtiana, & Meſſiæ regno, tom. 2. p. 209. c. 1. 222. c. 2. Tabernacula pro iis, qui in illis degunt, *ibid.* pag. 48. c. 1. Tabernaculorum feſtum, pro N. T. cultu, *ibid.* p. 218. c. 2. Quomodo feſtum illud celebrent Judæi hodierni? *ibid.* p. 432. 433.
Tabula cordis, pro re ipſi infixa, tom. 2. p. 218. c. 1.
Tacitus explicatus, tom. 1. p. 462. c. 1. 473. c. 2.
Tactus, quo ſenſu Deo tributus? tom. 2. p. 84. c. 2.
Talentum Hebraïcum, quid? & ejus pretium? tom. 2. p. 515. c. 1. Plurimorum talentorum valor, *ibid.* p. 521.
Talleth, quid? & quotuplex? tom. 2. p. 535. c. 1. 2. Utriuſque figura æri inciſa, *ibid.* p. 531. M. 536. B.
Talmud, quid? unde ſic dictum? & quotuplex? tom. 2. p. 414. c. 1.
Talmud Jeroſolymitanum quando? & à quo ſcriptum? tom. 2. p. 414. c. 1. Cur à Judæis præ Babylonico neglectum, à Chriſtianis vero excultum? *ibid.* c. 2. & pag. 422. c. 2. Præcipuæ ejus editiones, *ibid.* p. 421. c. 1. 2.
Talmud Babylonicum, cur ſic appellatum? tom. 2. p. 414. c. 1. Quando? & à quibus inchoatum, continuatum, & abſolutum? *ibid.* c. 1. 2. Cur à Judæis Jeroſolymitano antepoſitum? *ibid.* Præcipuæ ejus editiones. *ibid.* p. 422. & ſeqq.
Talpa Ægyptiis erant ſacratiſſimæ, tom. 2. pag. 174. c. 2. Talpis & verſpertilionibus idola projicere, pro ea vel in terra, vel in ædibus ſolitariis occultare, *ibid.* p. 174. c. 1. 2.
Tangere, pro lædere, tom. 2. p. 254. c. 2. rem cum muliere habere, *ibid.* diutius aliquem retinere, *ibid.*
Tauri Baſan, pro Judæorum principibus, tom. 2. p. 138. c. 1.
Tectum pro ejus parte, tom. 2. p. 240. c. 2.
Tegere pedes, pro alvum purgare, tom. 2. p. 59. c. 1.
Tela Diaboli ignita, quæ? tom. 2. p. 126. c. 1.
Telaim, an nomen proprium? an appellativum? tom. 1. p. 430. c. 1. 2. 453. c. 2.
Temonra, vel *Temura*, quid? quod ejus objectum? & quot modi? tom. 2. p. 395. & ſeqq.
Tempeſtas, procella, turbo, pro pœnis à Deo inflictis, tom. 2. p. 128. c. 2. mentis conturbatione, & ſubita violentaque hoſtium invaſione, *ibid.* p. 128. c. 2. 129. c. 1.
Templum civitatis cœleſtis, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 202. c. 1. Templum, pro porticu Iſraëlitarum, *ibid.* p. 241. c. 2. cœlo, *ibid.* p. 222. c. 2. Eccleſia cum militante, tum triumphante, *ibid.* p. 223. c. 1. corpore Chriſti, *ibid.*
Tempus pro rebus in eo geſtis, tom. 2. p. 53. c. 1. proſperitate, *ibid.* totius vitæ ſtatu, *ibid.* & c. 2.
Tempus matutinum, pro diligentia, ſedulitate, cura, &c. tom. 2. pag. 120. c. 2. Tempus futurum quo ſenſu Deo tributum? *ibid.* p. 90. c. 2. Temporis pars, pro toto tempore, *ibid.* p. 247. c. 2. Temporis adverbia, vide *Adverbium.*
Tempus redimere, pro omni ſtudio & pretio tempus ad bene agendum captare, tom. 2. p. 202. c. 2.
Tempus in Verborum conjugationibus, quid? & quæ ejus origo? tom. 1. p. 130. c. 2. Quot? & quæ tempora verbis Hebraïcis? *ibid.* p. 136. Cur præſenti carent? *ibid.* p. 143. c. 1. Quomodo exprimatur tempus illud præſens? *ibid.* & c. 2. p. 544. c. 1. 546. c. 2. 555. can. II. III.
Tenebræ & caligo, pro morte cum temporali, tum æterna; triſtitia, luctu, mœrore, ſecreto, erroribus, infidelitate, & quibuſlibet malis, tom. 2. p.

119. c. 2. 120. c. 1. 2.

Tentorium, vide *Tabernaculum*.

Tenuitas pro tenuibus, tom. 2. p. 52. c. 1.

Tephahh, ſeu *Tophahh*, menſura Hebraica extenſa, tom. 2. p. 523. c. 1. 524. c. 2.

Tephillin, ſeu *Phylacteria*, quæ? & quotuplicis generis? tom. 2. pag. 528. & ſeqq. Eorum figuræ æri inciſæ, *ibid.* p. 532.

Tepidum eſſe in fide, pro Chriſtianam religionem profiteri, vitam vero Chriſtiano indignam ducere, tom. 2. p. 134. c. 1.

Ter, pro *multifariam*, *multoties*, *aliquoties*, tom. 1. p. 567. c. 2.

Terentius explicatus vel laudatus, tom. 1. pag. xxxij. 464. c. 2. 465. c. 2. 467. c. 2. 480. c. 1. 500. c. 2. 509. c. 2. 511. c. 2. 560. c. 2. 617. c. 2. tom. 2. p. 192. c. 2. 256. c. 1. 263. c. 2.

Tergum, projicere poſt tergum, vide *Projicere*.

Terra pro ejus incolis, tom. 2. p. 48. c. 1. Judæa, *ibid.* p. 241. c. 2. Bethlehem, *ibid.* terreno homine, *ibid.* pag. 136. c. 2. vita æterna & beatorum cœlo, *ibid.* pag. 137. c. 1. Cur dicta ſcabellum pedum Dei? *ibid.* pag. 89. c. 1. Terra Chanaan, pro Eccleſia Chriſtiana, *ibid.* p. 222. c. 1. Terræ commotio, contritio, pro bellis cum internis, tum externis, *ibid.* pag. 137. c. 1. Inferiora, pro utero materno, *ibid.* p. 139. c. 2. 140. c. 1.

Teſtificatio quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. pag. 76. c. 2. oculis, *ibid.* p. 103. c. 2.

Teſtamentum Vetus Græce converſum, & Novum Græce ſcriptum, perfecte intelligi nequit ſine linguæ Hebraicæ notitia, tom. 1. p. xxxij.

Teſtimonium dare, pro commendare, laudare, tom. 2. p. 234. c. 2.

Teſtis quo ſenſu vocetur Chriſtus? tom. 2. p. 88. c. 2.

Teſtudines pro nummis teſtudinum imagine ſignatis, tom. 1. p. 426. c. 2.

Textus Hebræus non eſt corruptus à Judæis, neque in literis, tom. 1. p. vij. & ſeqq. neque in vocalibus, *ibid.* p. x. & ſeqq. tom. 2. p. xxxij. xxxiij. In eo ſunt menda quædam graphica, & variæ lectiones, tom. 1. p. xiv. xv. Sæpius à SS. Matthæo & Joanne laudatur, quam ab aliis Evangeliſtis, & ſacris ſcriptoribus, tom. 2. p. 297. 298. 299.

Thaddæus & Judas, idem, tom. 1. p. 442. c. 1.

Thalmud, vide *Talmud*.

Theatrum pro ſpectaculo, tom. 2. p. 48. c. 2.

Thema, ejus inveſtigandi ratio, tom. 1. p. 403. & ſeqq.

Theodotio, quando verſionem ſuam confecerit? tom. 1. p. xxiv. Ea in Græcæ Lxx. ſupplementum eſt quandoque uſurpata, *ibid.* p. 122. c. 2. 123. c. 1. 2. Danielis verſio Græca Theodotionis eſt, tom. 1. p. xix.

Theſaurus quo ſenſu Deo tributus? tom. 2. pag. 93. c. 2. 94. c. 1. Theſauri, pro bonorum ſpiritualium copia, *ibid.* p. 213. c. 1. rerum aliarum tum bonarum, tum malarum promptuariis & receptaculis, *ibid.*

Thomas & Didymus, idem, tom. 1. p. 444. c. 2.

Thronus quo ſenſu Deo tributus? tom. 2. p. 89. c. 2. Thronus, pro regia poteſtate, *ibid.* pag. 57. c. 1. Throni pro gloria cœleſti, *ibid.* p. 195. c. 1.

Thucydides explicatus vel laudatus, tom. 1. pag. 514. c. 2. 585. c. 2. 608. c. 2.

Tibiæ pro earum ornamentis, ſeu cothurnis, tom. 2. p. 46. c. 2.

Tibullus explicatus, tom. 1. p. 467. c. 2. tom. 2. p. 340. c. 1.

Tignum pro tecto & tota domo, tom. 2. p. 246. c. 2.

Timor pro Deo qui timetur, tom. 2. p. 56. c. 2. pro malo, quod etiam timetur, *ibid.* p. 57. c. 1. Timor aquis tributus, *ibid.* p. 108. c. 2.

Tiſchri, primus anni Judaici civilis menſis, tom. 2. p. 429. c. 1. 434. c. 1. Neomeniæ ejus inveniendæ ratio, *ibid.* p. 478. & ſeqq. 491. & ſeqq. Quæ feriæ huic neomeniæ idoneæ, & quæ ineptæ, ſeu rejiciendæ? *ibid.* p. 489. 490.

Titio pro re contemtibili, tom. 2. p. 125. c. 2. 126. c. 1. Divina liberatione ex malis, *ibid.* p. 126. c. 1. Titio contemtus cur dicatur juſtus? *ibid.*

Titus Annius Rufus aratrum Templo Jeroſolymitano induxit, tom. 2. p. 251. c. 2.

Tonitru pro Dei majeſtate & gloria, tom. 2. p. 129. c. 1. ira ejus & pœnis ab eo inflictis, *ibid.* verbo ejus, quod tonitru plerumque reſonante fiebat, *ibid.* forti hinnitu equi, *ibid.* p. 251. c. 2.

Tophahh, vide *Tephahh*.

Topheth pro inferno, tom. 2. p. 288. c. 1.

Topographia, fig. Rhetor. tom. 2. p. 288. c. 1.

Torcular pro ultione Divina, tom. 2. p. 154. c. 2.

Torques pro ſapientiæ cœleſtis pulchritudine & utilitate, tom. 2. p. 118. c. 2. ſuperbiæ oſtentatione, *ibid.*

Torrens pro maximis afflictionibus, terroribus, & periculis, tom. 2. p. 132. c. 2. Torrentes mellis, butyri, olei, pro bonorum omnium abundantia, *ibid.* & p. 251. c. 2.

Totum pro parte, tom. 2. p. 230. & ſeqq.

Trabs pro majoribus peccatis, tom. 2. p. 150. c. 1.

Trahere ad Chriſtum, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 82. c. 2.

Tranſitus qua ratione Deo tributus? tom. 2. pag. 85. c. 2. linguæ, *ibid.* p. 104. c. 1. argento, myrrhæ, vino, verbis improbi, *ibid.* p. 110. c. 1. 2. Tranſitus Iſraëlitarum per mare rubrum, Baptiſmi à Chriſto inſtituti typus, *ibid.* p. 229. c. 2.

Tranſlatio, fig. Rhetor. tom. 2. p. 288. c. 1. 2.

Tribus Juda pro ipſa tribu, & parte tribus Benjamin, Simeonis, & pro omnibus Levitis, tom. 2. pag. 245. c. 2. Tribus Dan, cur dicta coluber in via, ceraſtes in ſemita, &c. *ibid.* p. 173. c. 2.

SS. Trinitatis expreſſa mentio in Vet. Teſtam. tom. 1. p. 587. c. 1.

Triſtitia Deo tributa, vide *Dolor.* arboribus, tom. 2. p. 105. c. 1.

Triticum pro pane, tom. 2. p. 40. c. 2. veris prophetis, *ibid.* p. 155. c. 2. & bonis in genere, *ibid.*

Triturus, vel *trituratio*, pro pœnis & calamitatibus, tom. 2. p. 156. c. 2.

Triturare, pro occidere, tom. 2. p. 156. c. 2.

Tropus, quid? & in quo differat à Figura? tom. 2.

p. 32. Quotuplex? & quot ejus affectiones? *ibid.*
Tſere, quibuſdam *Tſeri*, antiquis dictum etiam Qamêts qatôn, ſive parvum, tom. 1. pag. 15. c. 1. Vera ejus pronuntiatio, *ibid.*
Tſitſith, ſeu fimbria ꝧ Talleth, tom. 2. p. 535. c. 1. 2. Ejus figura æri inciſa, *ibid.* p. 531. NN.
Turbo, vide *Tempeſtas.*
Turris pro ſuggeſto, tom. 2. p. 251. c. 2. Turris fortitudinis, ſalutis, cur vocetur Deus? *ibid.* p. 102. c. 1. Turres pro regibus, principibus, magnatibus, ſuperbis, &c. *ibid.* p. 208. c. 2.
Turtur pro Eccleſia Chriſtiana, tom. 2. p. 175. c. 2.

V

Vacca Baſan pro Samariæ primoribus, tom. 2. p. 138. c. 1.
Vagina pro corpore humano, tom. 2. p. 218. c. 2.
Valentiniani mundum à Deo conditum negabant, tom. 2. p. xlj. Quo ſenſu ἀγένητον ſuum *Deum* appellabant? *ibid.* p. xlviij.
Vallis pro ærumnis, calamitatibus, miſeriis, &c. tom. 2. p. 139. c. 1. Vallis Joſaphat, pro Eccleſia Novi Teſtam. tom. 1. pag. 452. c. 1. Achor, pro conſolatione, tom. 2. p. 139. c. 2. Hinnom, vel filii Hinnom, pro inferno, tom. 1. pag. 452. c. 2. tom. 2. pag. 259. c. 2. Valles pro earum incolis, tom. 2. p. 48. c. 2.
Vanitas pro idolis, tom. 2. p. 52. c. 1.
Vapor pro calamitate, exitio, interitu, evaneſcentia & fragilitate, tom. 2. p. 128. c. 1.
Varro explicatus, tom. 1. p. 467. c. 2.
Vas pro corpore humano, tom. 2. p. 218. c. 2. Vas fictile, pro contemtu & ignominia, *ibid.* Vas electionis, pro inſtrumento præſtantiſſimo, *ibid.* pag. 219. c. 1. Vaſa miſericordiæ, pro electis; iræ, pro reprobis, *ibid.*
Vaſculum infirmius, pro muliere, tom. 2. pag. 218. c. 2.
Vaſtitas pro cauſa vaſtitatis, tom 2. p. 43. c. 2.
Vectis pro repagulo, tom. 2. p. 207. c. 2. quovis robore ac munimento, *ibid.*
Velamen, quod ſuper faciem ſuam ponebat Moyſes, argumentum dignitatis novæ Legis, tom. 2. pag. 260. c. 1. Judæorum cæcitatis, *ibid.*
Velociores aquilis, pro *velociſſimi*, tom. 2. p. 252. c. 2.
Velle, pro videri velle, tom. 2. p. 55. c. 2. alacriter facere, tom. 2. p. 524. c. 2.
Velum, ſeu operimentum, pro munitionibus & propugnaculis, tom. 2. p. 219. c. 1. Vide etiam *Velamen.*
Venari pro inſidiari, mala machinari, tom. 2. pag. 166. c. 1.
Venatio pro carne ferarum in venatione captarum, tom. 2. p. 37. c. 1.
Venditio, quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 76. c. 2. 77. c. 1.
Venire, pro ire, vadere, tom. 2. p. 139. c. 2. adeſſe, *ibid* p. 254. c. 2.
Venter pro veſte qua tegitur & ornatur, tom. 2. pag. 45. c. 2. corde, *ibid.* p. 49. homine, *ibid.* p. 224. c. 1.
Ventilare, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 82. c. 2.
Ventilatio pro hoſtium diſperſione, tom. 2. p. 157. c. 1. piorum à reprobis ſeparatione. *ibid.*
Ventus pro vanitate, tom. 2. p. 127. c. 1. inſtabilitate, & repentino hoſtium incurſu, *ibid.* Venti procellæ, nubes & tempeſtates, cur dictæ cherubim? *ibid.* p. 116. c. 2.
Verberare aërem, vide *Aër.*
Verbum (nomen ſubſtantivum) pro re, tom. 1. pag. 526. c. 1. tom. 2. p. 249. c. 2.
Verbum, quid? & quotuplex Hebræis? tom. 1. pag. 129. Tribus, ut plurimum, conſtat literis, raro quatuor, eſtque vulgo radix, *ibid.* Hebræis, ut & aliis, verbum unicum ſufficeret, nempe ſubſtantivum *Sum*; unde cetera magis utilia ſunt, quam neceſſaria, *ibid.* & p. 130.
Verba perfecta, quæ? tom. 1. p. 129. Duplex eorum paradigma, *ibid.* p. 154. 155. 158. 159.
Verba imperfecta, quæ? & quotuplicis generis? tom. 1. p. 129. 194. Quæ defectiva? quæ quieſcentia? *ibid.* p. 195. Multa verba imperfecta more perfectorum flectuntur, *ibid.* Ejuſdem, imo diverſi generis verba imperfecta formas ſuas interdum confundunt, *ibid.*
Verba defectiva Pe נ, quæ? & cur ſic dicta? tom. 1. p. 196. Ubinam deficiat prima eorum litera radicalis, *ibid.* pag. 197. Eorum paradigma, *ibid.* p. 198. 199.
Verba defectiva Pe (י), & Pe ל, quæ? & utrum ea fingere neceſſe ſit? tom. 1. p. 196. Sequuntur flexionem verborum defectivorum Pe נ, *ibid.*
Verba defectiva ע, quæ? & cur ſic vocata? tom. 1. pag. 196. Sæpe more perfectorum, & interdum etiam defectivorum Pe נ, & quieſcentium ע, flectuntur, *ibid.* p. 209. 210. Cum imperfecta ſunt, quibus in locis excidat, ſive deficiat ſecunda eorum radicalis, & quomodo compenſetur? *ibid.* Horum verborum flexionis regulæ generales, *ibid.* ſpeciales, ſive vocum omnium primariarum ſines, *ibid.* p. 211. memorialia, *ibid.* p. 212. paradigma, *ibid.* p. 214. 215.
Verba quieſcentia, quæ? & quotuplicis generis? tom. 1. p. 228.
Verba quieſcentia Pe א, quæ? & cur ſic dicta? tom. 1. p. 195. 196. 228. 229. De imperfectorum numero jure eximuntur, *ibid.* pag. 229. Quibus in temporibus, cum imperfecta ſunt, quieſcat eorum prima radicalis, & quomodo compenſetur? *ibid.* Eorum futuri Qâl & Hiphîl paradigma, *ibid.* p. 229.
Verba quieſcentia Pe (י), quæ? & cur ſic dicta? tom. 1. p. 196. 230. Ubinam quieſcat, vel etiam excidat prima eorum radicalis, & quomodo compenſetur? *ibid.* pag. 231. Quibus in locis mutetur in ו *hhôlem*, vel *ſchourîq*? ibid. Eorum paradigma, *ibid.* p. 232. 233.
Verba quieſcentia ע, quæ? & cur ſic appellata? tom.

1. pag. 196. 242. Quibus in locis ſecunda eorum radic. ו vel (י) quieſcat, aut excidat; & quomodo compenſetur? *ibid.* pag. 243. Horumce verborum regulæ generales, *ibid.* ſpeciales ſive vocum primariarum fines, &c. *ibid.* & p. 244. memorialia, *ibid.* p. 244. 245. Cur eorum thema ſumatur ab infinitivo? *ibid.* pag. 248. in notis. Quæ verba, licet ſecunda eorum radicalis ſit ו vel (י), non ſunt tamen quieſcentia; ſed perfecta, aut imperfecta alterius ordinis? *ibid.* More defectivorum ע interdum flectuntur, *ibid.* Eorum paradigma, *ibid.* p. 246. 247.

Verba quieſcentia Lámedh א, quæ? & quare ſic dicta? tom. 1. p. 196. 267. Quibus in locis quieſcat tertia eorum litera radic. & quomodo compenſetur? *ibid.* Hæc verba inter & quieſcentia Lamedh ה maxima intercedit affinitas; quare formas ſuas non raro commutant, *ibid.* Eorum paradigma, *ibid.* p. 268. 269.

Verba quieſcentia Lámedh ה, quæ? & cur ſic vocata? tom. 1. p. 196. 281. Ubinam quieſcat, excidat, & mutetur in ת tertia eorum radicalis ה, *ibid.* Vocum primariarum omnium fines, *ibid.* Sæpe verba illa more quieſcentium Lámedh א flectuntur, *ibid.* Eorum paradigma, *ibid.* p. 282. 283.

Verba duplicìter imperfecta, quæ? & eorum paradigmata, tom. 1. p. 307. & ſeqq. Verba quatuor aut quinque literis compoſita, quæ? & quomodo flectenda? *ibid.* p. 318. 319. 320.

Verba cum perfecta, tum imperfecta, cum affixis conjuncta, *ibid.* p. 320. & ſeqq.

Verbum ſimplex pro compoſito, tom. 1. p. 516. can. I. Unum pro duobus, *ibid.* can. II. Completivum pro inchoativo, & viciſſim, *ibid.* p. 517. can. III. Verbum agens, pro continuante, vel augente actionem, *ibid.* p. 518. can. IV. potentia ſeu facultate agendi, *ibid.* pag. 519. can. V. debito ſeu jure agendi, *ibid.* p. 520. can. VI. voluntate & deſiderio agendi, *ibid.* can. VII. conatu agendi, *ibid.* p. 521. can. VIII. conſuetudine agendi, *ibid.* can. IX. data occaſione agendi, *ibid.* p. 522. can. X. conceſſione, ſeu permiſſione agendi, *ibid.* can. XI.

Verbum poteſtatis, pro verbo debiti, tom. 1. p. 523. can. XII. voluntatis, pro cauſa & conditione incluſa, *ibid.* p. 524. can. XIII. actionis, pro ejus notificatione, prænuntiatione, *ibid.* pag. 525. can. XV. cognitione, *ibid.* p. 527. can. XVII. opinione, *ibid.* can. XVIII. Verbum appellationis, vocationis, pro rei eſſentia ſeu productione, *ibid.* pag. 526. can. XVI.

Verba affirmantia pro contrariis negantibus, tom. 1. pag. 528. can. XIX. negantia pro contrariis affirmantibus, *ibid.* can. XX. activa pro agendi habitum denotantibus, *ibid.* p. 529. can. I. certa ratione ad actionem concurrentibus, *ibid.* can. II.

Verba activa ſæpe paſſive exponuntur, tom. 1. p. 531. can. III. Paſſiva apud Græcos interdum active, interdum neutraliter accipiuntur, *ibid.* pag. 532. can. IV. Apud eoſdem verba quædam activa, imo neutra, actionem duplicem inſtar *Hiphil* Hebræorum includunt, *ibid.* p. xxxvj. 532. c. 2. 533. c. 1. 2. Quædam duos accuſativos vel conjugatos, vel cognatos regunt, *ibid.* p. 534. can. II.

Verba Hebræa ſæpe regunt nomen conjugatum aut cognatum, tom. 1. p. 533. can. I. Ex duobus verbis finitis ſimul junctis, alterum in infinitum, ſeu infinitivum, quandoque reſolvitur, *ibid.* pag. 534. can. III. Eorum prius ſæpe vertitur per adverbium, *ibid.* p. 535. can. IV. Finitum cum infinito junctum ſæpe adverbialiter exponitur, & infinitum convertitur in finitum, *ibid.* pag. 536. can. V. Finitum ſæpe regit ſuum infinitum, qua ſyntaxi certum quid & evidens innuitur, *ibid.* can. VI.

Verbum ſingulare cum nomine plurali junctum, diſtributionem indicat; vice verſa, verbum plurale cum nomine ſingulari compoſitum, collectionem innuit, tom. 1. p. 550. can. II. III. Verbum reſpondens duobus ſubſtantivis, quorum alterum altero regitur, interdum genere & numero convenit cum poſteriori, quamvis pertineat ad prius, *ibid.* pag. 551. can. IV. Verbum interdum deficit, *ibid.* p. 552. c. 1. 2. Vice verſa, Verbum ſubſtantivum *Sum* ſæpius abundat, *ibid.* pag. 553. c. 1. 2. Idem verbum ſubſtantivum conſtruitur eleganter cum præpoſitione, *ibid.* p. 538. can. IX.

Verbis paſſivis interdum adjicitur nominativus cum articulo accuſativi ei præpoſito, tom. 1. pag. 538. can. VII. Verbum *vocandi* paſſivum conſtruitur cum dativo, *ibid.* can. VIII.

Veritates pro veracibus, tom. 2. p. 52. c. 1.

Vermis pro re vili & contemta, tom. 2. p. 174. c. 2. cruciatu perpetuo, *ibid.*

Vernere ſcopus, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. pag. 82. c. 2.

Verſio Samaritana dialecto fere Chaldaïca ſcripta eſt, tom. 1. p. 5. c. 1. Verſio Lxx. vide *Septuaginta*; Aquilæ, vide *Aquila*; Theodotionis, vide *Theodotio*; Symmachi, vide *Symmachus*; Vulgata Latina, vide *Vulgata*. Verſiones ad Scripturam omnem perfecte intelligendam non ſufficiunt, tom. 1. p. xvj. & ſeqq. Quibus utiles? *ibid.* p. xxiij.

Verſus & voces in Bibliis Hebraïcis non erant olim diſtinctæ, tom. 2. p. 408. c. 1. 2. 409. c. 1. Qui hodiernæ diſtinctionis auctores? *ibid.* p. 408. c. 2. 409. c. 1. Qui verſus Alphabethi Hebraïci literas omnes complectantur? *ibid.* c. 2. Verſus Hexametros, Pentametros, Alcaïcos, Sapphicos, &c. quo ſenſu in Scriptura agnoſcant Joſephus, Euſebius, & S. Hieronymus? *ibid.* p. 338. c. 1.

Verſari cinere, pro in maximo luctu verſari, tom. 2. p. 141. c. 2.

Veſpere & mane, pro die integro, tom. 2. p. 247. c. 2.

Veſtimentum, *veſtis*, *indumentum*, pro beneficiorum Chriſti collatione, & remiſſione peccatorum, tom. 2. p. 219. c. 1. quibuſlibet rebus neceſſariis, *ibid.* p. 257. c. 1. Veſtimenta ovium, pro pſeudo-prophetis & falſis doctoribus, *ibid.*

Veſtitus, quo ſenſu Deo tributus? tom. 2. p. 94. c. 1.

Vetus homo, pro concupiſcentia & peccato, tom. 2. p. 46. c. 2.

Vetus Teſtamentum, vide *Teſtamentum*.

Vexillum quo ſenſu dicantur Deus & Chriſtus? tom. 2. p. 94. c. 1. In vexillis Tribuum Judæ, Ruben, Ephraim, & Dan, quæ figuræ animalium & volucrum, ſecundum Rabbinos quoſdam, erant depictæ? *ibid.* p. 95. c. 1.

Via pro vitæ curſu, inſtituto, ſtudio, ratione, conſuetudine, ritu, &c. tom. 2. p. 199. c. 1. Via Domini, quæ? *ibid.* p. 102. c. 2. Parare vel præparare viam Domini, quid? *ibid.* Viam quo ſenſu vocet ſe Chriſtus? *ibid.*

Victoria pro ejus adipiſcendæ organo, tom. 2. p. 43. c. 1. æternitate, *ibid.* p. 249. c. 2.

Vida (Hieron.) laudatus, tom. 2. p. 272. c. 2.

Vide pro *Ecce*, tom. 1. p. 568. c. 1. 2.

Videns pro propheta, tom. 2. p. 187. c. 2. Videntes per foramina, pro oculis, *ibid.* p. 257. c. 1.

Videre, pro vivere, tom. 2. p. 59. c. 1. ſentire, experiri, *ibid.* pag. 179. c. 1. 187. c. 1. cognoſcere, intelligere, *ibid.* p. 187. c. 2. cogitare, *ibid.* prohibere, *ibid.* cavere, *ibid.* ſpiritu prophetico afflari, *ibid.* Videre ſomnum, pro dormire; corruptionem, pro corrumpi; mortem, pro mori, *ibid.* c. 1. voces ſeu tonitrua, pro audire, *ibid.* p. 249. c. 1. 2. Videre ſe invicem, pro inire prælium, & bello confligere, *ibid.* p. 254. c. 2.

Vidua & pupillus, pro afflictis & omni ope deſtitutis, tom. 2. p. 237. c. 1.

Viduitas pro deſolatione, vaſtatione, & afflictione, tom. 2. p. 193. c. 2.

Vigilia pro vera pœnitentia, & ſerio pietatis ſtudio, tom. 2. pag. 191. c. 1. alacritate & diligentia, *ibid.* c. 2. vita, *ibid.* Vigiliæ, quot? & quota noctis hora inchoatæ ac finitæ? *ibid.* pag. 426. c. 2. Hæ, uti & horæ, pro diverſis anni temporibus & locis æquales erant, & inæquales, *ibid.*

Vinciri, ſeu *ligari*, pro vinctum, ligatum retinere, tom. 1. p. 518. c. 1.

Vincti ſpei, pro ſpem in Deum habentibus in vinculis ſeu captivitate & calamitatibus, tom. 2. p. 220. c. 1.

Vincula, pro cauſa vinculorum, tom. 2. pag. 45. c. 2. vinctis ſeu captivis, *ibid.* p. 52. c. 2. captivitate ipſa, calamitatibus, oppreſſionibus, pœnis, *ibid.* p. 219. c. 1. 2. obedientia & ſubjectione, *ibid.*

Vindemia pro hoſtium deletione, tom. 2. p. 154. c. 2.

Vindemiare in genere, quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 154. c. 2. in ſpecie, ſpiritum principum, *ibid.* p. 82. c. 2.

Vinea pro Veteris ac Novi Teſtam. Eccleſia, tom. 2. p. 153. c. 1. 256. c. 1. Libera vinearum plantatio, pro pace ſpirituali in regno Meſſiæ, *ibid.* p. 153. c. 1.

Vinum pro gratiæ ac miſericordiæ Divinæ effectibus, nimirum juſtitia, pace, gaudio in Spiritu Sancto, &c. tom. 2. pag. 153. c. 1. ira & vindicta Divina, graviſſimiſque afflictionibus, *ibid.* & c. 2. ſanguine, *ibid.* pag. 256. c. 2. Quomodo lætificet Deum & homines? *ibid.* p. 153. c. 1. Vinum aqua mixtum, pro fidei morumque corruptione, *ibid.* c. 2. Vini fæces, pro maximis calamitatibus, *ibid.* ſecuritate & tranquillitate in peccatis, *ibid.* p. 154. c. 1. Vinum fæcium, quid? *ibid.* & c. 2.

Vir pro toto populo, tom. 2. p. 110. c. 2. quovis homine *ibid.* pag. 235. c. 1. Vir & frater ejus, pro hominis cum altero conſociatione, *ibid.* 194. c. 2. ſimilis cum ſimili conjunctione, *ibid.* p. 195. c. 1. Viri fortiſſimi, pro genibus & cruribus, *ibid.* pag. 257. c. 1.

Virga pro quavis caſtigatione & pœna, tom. 2. pag. 220. c. 2. Virga & baculus Deo & Chriſto tributa, pro ſtudio, cura, & amore, *ibid.* p. 57. c. 2. 94. c. 1. 2.

Virgilius explicatus vel laudatus, tom. 1. pag. 61. c. 2. 62. c. 2. 426. c. 2. 460. c. 2. 462. c. 1. 465. c. 2. 470. c. 1. 2. 480. c. 1. 2. 497. c. 2. 540. c. 2. 542. c. 1. 590. c. 1. 612. c. 1. 614. c. 1. 616. c. 2. 619. c. 2. tom. 2. p. 23. c. 2. 40. c. 1. 49. c. 1. 59. c. 1. 103. in med. 175 c. 1. 241. c. 2. 495. c. 2.

Virginitas pro virginitatis ſignis, tom. 2. p. 51. c. 1.

Virgo pro toto populo vel civitate, tom. 2. p. 111. c. 2. Eccleſia, *ibid.* p. 191. c. 2. electis, *ibid.*

Virilis ætas, ſive *vir perfectus*, pro ſapientia & cognitione Dei perfecta, qualis in hac vita haberi poteſt, tom. 2. p. 193. c. 1.

Virtus pro ejus organo, tom. 2. p. 42. c. 2. Virtutes cœlorum, pro eorum exercitu, nimirum ſole, luna, ſtellis, &c. *ibid.* p. 250. c. 2.

Vis terræ pro ejus fructu, tom. 2. p. 37. c. 1.

Viſcera pro corde, tom. 2. p. 232. c. 1. Qua ratione Deo tributa? *ibid.* p. 70. c. 2.

Viſio quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. p. 83. c. 1. 2. aquis, *ibid.* p. 108. c. 2.

Viſitatio Deo tributa, quid? tom. 2. p 85. c. 2. 86. c. 1.

Vita pro ejus cauſa, ſive ejus conſervandæ mediis, tom. 2. pag. 43. c. 2. Vita tritico & aquæ tributa, *ibid.* p. 185. c. 1.

Vitis pro Chriſto, tom. 2. p. 256. c. 2. Habitare ſeu ſedere ſub vite ſua, pro pace frui, *ibid.* pag. 153. c. 1.

Vitta aurea, pro meninge, ſeu pia matre, tom. 2. p. 258. c. 1.

Vitula triennis, elegans & formoſa, pro luxu & laſcivia, tom. 2. pag. 171. c. 1. Vitula docta diligere trituram, pro felicitate, *ibid.*

Viventes pro hominibus, tom. 2. p. 232. c. 1.

Vivere pro feliciter vivere, tom. 1. p. 524. c. 2.

Vivificare pro in vita conſervare, tom. 1. pag. 523. c. 2. init. Vivificare urbem, lapides, ædificium, pro inſtaurare, tom. 2. p. 110. c. 2.

Ultio Deo tributa, vide *Ira*.

Umbilicus, pro ejus veſte & ornamento, tom. 2. pag. 45. c. 2. toto corpore, *ibid.* pag. 181. c. 1. prominentia & medietate terræ, *ibid.* c. 2. Umbilici neglecta præciſio, pro priſtino & abominabili Judaicæ gentis ſtatu, nimirum idololatria, *ibid.*

Umbra quo ſenſu vocetur Deus? tom. 2. p. 102. c. 2. Umbra alarum, manus Dei, pro ſingulari ejus protectione, *ibid.* p. 103. c. 1. Umbra in genere, pro quovis præſidio, *ibid.* p. 119. c. 2. typis & figuris, quales erant veteris Legis cærimoniæ, *ibid.*

Digitized by Google

Uncia Romana vetus quanto noſtra minor? tom. 2. p. 506. c. 2. Utriuſque argenteæ, ratione monetæ noſtræ Gallicæ, æſtimatio, *ibid.*
Unctio pro officio ſacerdotali, tom. 2. p. 57. c. 1.
Unctus pro ſingulariter à Deo vocato, ipſique conſecrato, tom. 2. p. 228. c. 1.
Ungere quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 82. c. 2. Ungere pro regem conſtituere, *ibid.* p. 58. c. 1.
Uni pro paucis, tom. 2. p. 254. c. 1.
Unicornis pro virulentis hoſtibus, tom. 2. p. 167. c. 2.
Univerſale pro particulari, tom. 2. pag. 231. c. 2. & ſeqq.
Vocales Hebræorum antiquæ, quot? & quæ? tom. 1. p. 16. c. 1. 2. 17. c. 1. tom. 2. p. v. vj. Quot, & quæ recentiores? tom. 1. p. 13. Cur dictæ *motiones?* ibid. puncta vocalia? *ibid.* & tom. 2. pag. vij. Cur? quando? & à quibus inventæ? tom. 1. p. 17. c. 1. 2. tom. 2. p. vj. vij. Earum figura, nomen, poteſtas, & pronuntiatio, tom. 1. p. 14. 15. 16. Vocales parvæ, ſeu breves, cenſentur longæ in Poëtica Hebræorum, tom. 2. p. 339. c. 1. Quæ in ea breves? *ibid.* Vide *Puncta vocalia*
Vocatio Deo tributa, quid? tom. 2. p. 76. c. 1.
Volare quo ſenſu dicatur Deus? tom. 2. p. 96. c. 1. Volare, pro cito curſu ferri, *ibid.* pag. 161. c. 2. evaneſcere, *ibid.* irruere avium rapacium more, *ibid.* Volare oculis tributum, pro intente in aliquid oculos conjicere, *ibid.* De gladio dictum, pro vibrari & agitari, *ibid.*
Voluntas vento tributa, tom. 2. p. 108. c. 2.
Vomitio habitatorum ſuorum terræ tributa, tom. 2. p. 109. c. 2.
Vorago quo ſenſu Deo tributa? vide *Altitudo.*
Voſſius confutatus, tom. 1. p. 5. c. 2.
Vox, quid? tom. 1. p. 2. Vox pro tonitru, tom. 2. p. 129. c. 1. Vox primaria in Verborum flexione, quæ? tom. 1. pag. 136. Vocum rectio in Syntaxi quotuplex? *ibid.* p. 419. Voces eædem oppoſitum aut contrarium ſenſum interdum habent, tom. 2. p. 61. c. 1. 2. 62. c. 1. 2. Derivatæ non paucæ diverſum à ſua radice ſignificatum obtinent, *ibid.* p. 62. c. 1. 2. Voces & verſus in Scriptura olim non erant diſtincti, *ibid.* p. xxxviij. 408. c. 1. 2. 409. c. 1. Voces lectæ quanvis non ſcriptæ, *ibid.* pag. 409. c. 2. ſcriptæ ſed non lectæ, *ibid.* p. 410. c. 1. conjunctim ſcriptæ, ſed diviſim legendæ, & vice verſa, *ibid.* honeſtiores pro minus honeſtis, *ibid.* Voces Hebraïcæ Græcis aut Latinis characteribus ab amanuenſibus exſcriptæ inſigniter deturpatæ ſunt, tom. 1. pag. 37. c. 2. tom. 2. p. lix. & ſeqq. Hæ punctationem Maſſorethicam non ſolum non labefactant ſed illam egregie adſtruunt, *ibid.* pag. lx. lxj. Voces quindecim ſuperne anomales punctatæ, *ibid.* p. 413. c. 1.
Urbs, vel *civitas*, pro agro circumpoſito, tom. 1. p. 453. can. III. ejus civibus, tom. 2. p. 48. c. 2. Eccleſia cum militante, tum triumphante, *ibid.* p. 208. c. 1. Urbes pro urbe, *ibid.* p. 233. c. 1.
Uriel & *Abſalom*, idem, tom. 1. p. 443. c. 2.
Urſus pro ſævo tyranno, tom. 2. pag. 167. c. 2. Deo pœnas infligente, *ibid.*
Uſque valde, *uſquequaque* cum præpoſita negatione, pro *minime*, *nequaquam*, tom. 1. p. 571. can. II. c. 2.
Uſura quo ſenſu mordere dicatur? tom. 2. pag. 159. c. 2.
Ut non ſemper notat cauſam rei finalem, ſed ſæpius conſequentiam aut eventum, tom. 1. p. 625. 626. *Ut* pro *cum*, *quando*, ibid. p. 563. can. IV. Vide *Sicut.*
Uterus pro femina bello capta, tom. 2. p. 244. c. 2.
Vulgata verſio maxima ex parte S. Hieronymum auctorem habet, tom. 1. pag. xvj. Quando adornari cœpta? tom. 2. p. xxiv. Textum Hebræum longe melius refert quam LXX. interpretatio, tom. 1. p. xix. Plurimi fit à Proteſtantium Doctiſſimis, *ibid.* p. xx. Jure merito à Synodo Tridentina authentica declarata eſt, & quo ſenſu, *ibid.* Ea declaratio Hebræis Græciſque fontibus nihil officit, *ibid.* & p. xxj. xxij. Nonnulla, quæ in hac verſione mutanda videbantur, cur in ea conſulto immutata relicta ſint? *ibid.* p. xxij.
Vulnera amici, pro amara reprehenſione, tom. 2. p. 186. c. 1.
Vulpes pro homine callido, fraudulento, & doloſo, tom. 2. p. 168. c. 1. heterodoxis & aliis Eccleſiæ hoſtibus, *ibid.*
Vultus Deo tributus, vide *Facies.*
Uxor cur vocetur deſponſata? tom. 1. p. 456. c. 2. Vox illa (uxor) interdum deficit, *ibid.* p. 494. can. XI.

X

X*Enophon* explicatus vel laudatus, tom. 1. p. 465. c. 2. 584. c. 1.

Z

Z*Abanus*, cur dictus filius Abrahami? tom. 2. p. 235. c. 2.
Zacharias, nomen pluribus commune, tom. 1. pag. 441. c. 2.
Zelus, ſive *zelotypia*, quo ſenſu Deo tributa? tom. 2. pag. 73. c. 1. 2.
Zereth, menſura extenſa Hebraïca, tom. 2. p. 523. c. 1. 524. c. 2.
Zorobabel, quomodo typus Chriſti? tom. 2. p. 221. c. 1.

Indicum, & totius operis hujus grammatici finis.

Digitized by Google

PARISIIS,
Excudebat JACOBUS COLLOMBAT,
Regis Chriſtianiſſimi Typographus.

M. DCC. XXVIII.

Digitized by Google

00564068 2

Digitized by Google

Digitized by Google